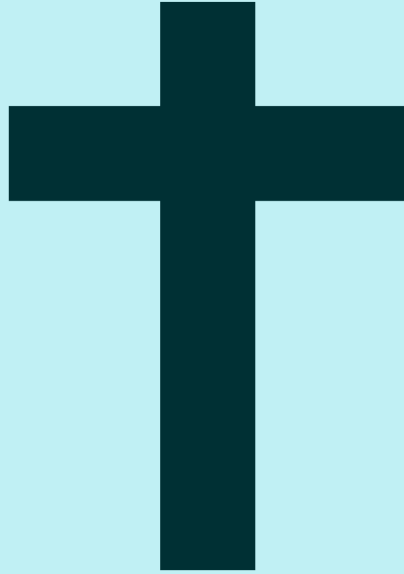

Bibeli Luayãtaalá

The Holy Bible in the Boko language spoken in Benin and
Nigeria

Bibeli Luayátaalá
The Holy Bible in the Boko language spoken in Benin and Nigeria

copyright © 2010 SIM International

Language: Boko

Translation by: SIM International

Boko Bibeli Luayátaala

This translation, published by the SIM au Benin, was published in 2010.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at ECWA/SIM H.Q., P.M.B. 2009, Jos, Plateau State, NIGERIA.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-25

Contents

Daalea	1
Baa	44
Levii buib	79
Naokaa	103
Ikoyā	137
Yozuee	170
Daaanao	190
Lutu	211
1 Samueli	214
2 Samueli	240
1 Kíao	265
2 Kíao	291
1 Lada	317
2 Lada	346
Ezala	377
Nεemii	386
Esitεε	399
Yobu	406
Souo	455
Yáasio	589
Láasoode	631
Salomoo le	643
Isaia	652
Zelemii	748
Wēnale	827
Ezekieli	837
Danieli	887
Ozee	900
Yoeli	915
Amosi	922
Abadia	934
Yonasi	936
Mise	939
Nauū	948
Abaku	952
Sofoni	957
Age	962
Zakali	964
Malaki	974
Matiee	977
Maaku	1010
Luku	1030
Zāa	1064
Zinao yākeao	1088
Lomadeo	1118
1 Kolēnideo	1133
2 Kolēnideo	1146
Galatio	1155
Efεsedeo	1160
Filipideo	1165
Kolōsideo	1169

1 Tεsalonideσ	1173
2 Tεsalonideσ	1176
1 Timotee	1178
2 Timotee	1182
Titu	1185
Filemσσ	1187
Εβελυσ	1188
Zaaki	1200
1 Piεε	1204
2 Piεε	1209
1 Zāa	1212
2 Zāa	1216
3 Zāa	1217
Yuda	1218
Zia yá	1220

DAALEA Mɔizi lá sɛ́ia Yá pɔ́ kú láe bee guuɔ

Bibeli lá sɛ́ia tɔ́n Daalea. A luabe ní dúniao kea yá'owɛɛ, ì to wà dɔ́ lá Lua gbɛ́nazínaɔ kè, lá duuna ní taasio gè dúnia guu, lá Lua ì yáse ní gbɛ́nazínaɔ. Bee gbɛa lápi bui pɔ́ wí me Isailio bɔ́kí òlɔwɛɛ.

Lɛɛ 1-11. Kpelewa wá fɔ́ dúnia pɔ́ wá kú a guue bee gbá dɔ́i? Kpelewa gbɛ́nazína dei? Dé a de a ù dúnia guui? Bóyáí gbɛ́nazínaɔ Ì Ì ní kɔ́oi? Váipi ɛɛ kúa? Yágbɛaa beɔ́a wá gbádeɔ yáɛ ɔ́ Daalea lá lɛɛ 1-11 lé a bɔ́lekɛwɛɛ: Gɔ́ɛ ní nɔ́ɛo kea (1-2), an kɛ́akɔ́wa ní Luao (3), Abeli ní Káinio (4), Nɔ́ɛe yá ní idaa dúniala yáó (6-9), Babeli kpɛ́didiakɔ́a (11).

Lɛɛ 12-50 lé lá Lua gbɛ́nazína suabaayá zekàlɛ yá'owɛɛ, lá à Isaili dezi káauo sɛ́si à ní sé a zɔ́blenao ù. Ablahaù tɔ́bò a luanaaika ní a misiileá Luaɛo yáíe, ɔ́ aà yákeapi lé gbéɔ́ da zéwa e ní a gbáɔ (12.1-25.18). Bee gbɛa aà né Izaaki ní aà tɔ́una Yakɔ́bu pɔ́ wí me Ì Isailio ní a nɛ́gɔ́ɛ gbɛ́ɔn kuepla pɔ́ de Isaili bui kueplao dezi káauo ùo yá (25.19-35.29). Yosefuá Yakɔ́bu néo doɛ. Yakɔ́bu ní a néo ní a daɛo taa Egipi bùsuu yá musu, Yosefupi mé ní mide ù (37.1-50.26).

Daalea lá yá pɔ́ gbé káauo kè bɔ́lekɛwɛɛ, azaiasa yá pɔ́ Lua kè. Gia sɛ́ia lápi Lua dúniakeá bɔ́lekɛwɛɛ. Bee lé Lua zɔ́kɛ ɔ́lɔwɛɛ. Aàpi mé kè. Lápi láakíi Lua legbè à mè á gi à laaido a gbéɔ́waɛ. Za lápi daalea e a midɛawa Lua mé mide ù. I to wà a dɔ́, ì yákpalekɛ́nɔ à ní swágaga, ì a gbéɔ́ da zéwa à dɔ́nle, ì to an yá à wɛbɔa lá á yeiwa.

Wá ke kpelewa ní? Lua ye wà a náaike, wí lé pɔ́ a gbéɔ́ yási, wíɔ zíkɛ a yádileao ní a ikoyáwa. Lápi Isailio felekaayá zio dàu a siuwɛɛ, ké wà e dɔ́ lá an dezi káauo Lua náaikè, wí Lua náaike màa gbá sɔ́.

Lua dúnia kea

¹ Asínizí Lua musu ní zíleɔ kè. ² Gu da pãɛ, a kekɛao, gusia mé da ísiao, ɔ́ Lua Nisína lé yáakpa ípia. ³ ɔ́ Lua mè: Gu pu!* ɔ́ gu pù. ⁴ A è gupuapi maa, ɔ́ à gupua kèaa ní gusiao. ⁵ A tɔ́kpà gupuaɛ fáane, gusia sɔ́ gwáasína. Gu sí, gu dɔ́, a gɔ́ sɛ́ian we.

⁶ ɔ́ Lua mè: Báluma à ku Ì zānguo, ké à ípio kékɔ́wa. ⁷ ɔ́ à báluma kè màa, à í pɔ́ kú báluma zíe kékɔ́wa ní í pɔ́ kú a musuo.† ⁸ ɔ́ à tɔ́kpà bálumapie luabe. Gu sí, gu dɔ́, a gɔ́ plaaden we.

⁹ ɔ́ Lua mè: I pɔ́ kú zíle káaa gudou, gugii bo. ɔ́ à kè màa. ¹⁰ A tɔ́kpà gugiipie tɔ́le, ɔ́ à tɔ́kpà í pɔ́ káaaɛ ísia. ɔ́ a è à kè maa. ¹¹ ɔ́ Lua mè: Láo bɔ́le tɔ́le ní sè wɛdeɔ ní lí nedeɔ, baade ní a buio. ɔ́ à kè màa, ¹² láo bɔ́le tɔ́le ní sè wɛdeɔ ní lí nedeɔ, baade ní a buio. ɔ́ Lua è à kè maa. ¹³ Gu sí, gu dɔ́, a gɔ́ àaɔden we.

¹⁴ ɔ́ Lua mè: Pɔ́gupunao aao ku musu, aao fáane kékɔ́wa ní gwáo, aao dikpɛɔ ní gɔ́ɔ ní wɛɔ ɔ́lɔné. ¹⁵ Aao de pɔ́gupunao ù musu, ké aao dúnia pu. ɔ́ à kè màa. ¹⁶ A pɔ́gupuna zɔ́ɔ kè mèn pla, a pɔ́ pɔ́ gbáa Ì kible fáane, a pɔ́ pɔ́ busɛ Ì kible gwá. A saanao kè Ì. ¹⁷ A ní pepɛ musu aao dúnia pu, ¹⁸ aao kible fáane ní gwáasínao, aao gupua kékɔ́wa ní gusiao. ɔ́ a è à kè maa. ¹⁹ Gu sí, gu dɔ́, a gɔ́ síiɔden we.

* 1:3 2Kln 4.6 † 1:7 2Pie 3.5

20 Ǿ Lua m̀̀: Pó wēnideǾ í pa ỳ̀eỳ̀e, bāǾ ligua musu, aǾ vua bálumau. 21 Ǿ à pó wēnide pó kú íu ỳ̀eỳ̀e k̀̀é ń kp̀̀ò gb̀̀èǾ p̀̀í baade ń a buio. A bāǾ k̀̀é p̀̀í lo baade ń a buio. Ǿ a è à k̀̀é maa. 22 A b́́aadàngu à m̀̀, aǾ ne'i, aaiǾ k̀̀s, kp̀̀o i ísia pa, bāǾ i k̀̀s t̀̀ole. 23 Gu s̀̀i, gu d̀̀, a g̀̀o s̀̀oden we.

24 Ǿ Lua m̀̀: Pó wēnideǾ aǾ ku t̀̀ole, p̀̀tuǾ ń p̀̀taa'onkuawaǾ ń s̀̀anǾǾ baade ń a buio. Ǿ à k̀̀é m̀̀aa. 25 Lua s̀̀anǾǾ k̀̀é baade ń a buio. A p̀̀tuǾ k̀̀é baade ń a buio. A p̀̀taa'onkuawaǾ k̀̀é baade ń a buio. Ǿ a è à k̀̀é maa.

26 Ǿ Lua m̀̀: Wà gb̀̀enazinaǾ ke wá taa ũ, aaiǾ d̀̀ewáwa,‡ aaiǾ iko ví kp̀̀owa ń bāǾ ń p̀̀tuǾ ń s̀̀anǾǾ ń p̀̀taa'onkuawaǾ p̀̀í. 27 Ǿ Lua gb̀̀enazinaǾ k̀̀é azia taa ũ. Aà zia taa Ǿ à ń k̀̀é a ũ. A ń k̀̀é g̀̀e ń ǹ̀eǾ.§ 28 A b́́aadàngu a òné: AǾ ne'i, ío k̀̀s, í d̀̀nia pa, ío gb̀̀ablewà. AǾ iko ví kp̀̀owa ń bāǾ ń pó wēnide pó í t́́aa'o t̀̀olewaǾ p̀̀í. 29 Ǿ Lua m̀̀: Ma pó wēnade pó kú t̀̀olewaǾ kp̀̀awá á p̀̀blea ũ p̀̀íe ń lí nedeǾ p̀̀í. 30 Ma ble pó í b̀̀le t̀̀olewa kp̀̀a pó wēnideǾwa p̀̀í an ble ũe, ǹ̀ǾǾ ń bāǾ ń p̀̀taa'onkuawaǾ p̀̀í. Ǿ à k̀̀é m̀̀aa. 31 Lua pó pó á k̀̀è è p̀̀í, à k̀̀é maa wásawasa. Gu s̀̀i, gu d̀̀, a g̀̀o sooloden we.

2

1 M̀̀aa Lua musu ń z̀̀íleǾ k̀̀é ń ń p̀̀o p̀̀í. 2 E a g̀̀o soplade z̀̀í àǾ ká, z̀̀í pó àle kepi làa. A g̀̀o sopladepi z̀̀í Ǿ à kámab̀̀ò ń z̀̀í pó á k̀̀è. * 3 Ǿ à b́́aadà g̀̀o sopladepi u a d̀̀le a pó ũ, k̀̀é z̀̀íbeezi à kámab̀̀ò ń z̀̀í pó á k̀̀è p̀̀í yáí.†

Edeni lu

4 Musu ń z̀̀íleǾ kea yán ke: G̀̀o pó Dii Lua z̀̀íle ń musuo k̀̀é, 5 bua p̀̀e i b̀̀le t̀̀olewa ý́ao, baa s̀̀, asa Dii Lua í to lou m̀̀ao, mé gb̀̀e ku à t̀̀ole z̀̀íkeo. 6 Sua mé í kpa d̀̀niau, Ǿ í m̀̀sepisi t̀̀olewa p̀̀í.

7 Dii Lua g̀̀e ikàsa ń b̀̀sutio. K̀̀é à ían wēnide p̀̀e aà níu, Ǿ g̀̀epi g̀̀e gb̀̀e b̀̀e ũ.‡ 8 Dii Lua lu k̀̀eke gukpe oi gu pó wí me Edeni, Ǿ à g̀̀e pó á k̀̀epi d̀̀au we. 9 Dii Lua tò lí bui p̀̀í b̀̀le t̀̀ole. LípiǾ kefeũ, mé an be blea na. Lí wēnide§ ku lupi guo, mé lí pó í d̀̀sa maa ń a v́́io iné kú we lo.

10 Swa ku Edeni, ío m̀̀sepisi lupiwa. B́́a we à g̀̀nak̀̀é síiǾ. 11 A s̀̀ia tón PisǾ, Ǿme liaa Avila b̀̀sui p̀̀í. Vua ku b̀̀supiu, 12 mé vuapi kefeũ. Z̀̀go'Ǿ kú we lo ń gb̀̀e beede pó wí me onisio. 13 Swapi g̀̀na plaade tón GiǾ, a liaa Kusi b̀̀sui p̀̀í. 14 A g̀̀na àaǾde tón Tigilisi, a d̀̀o tà Asili b̀̀su gukpe oi. Swapi g̀̀na síiǾde tón Uflata.

15 Dii Lua g̀̀epi d̀̀le Edeni lupi guu, aǾ a z̀̀íke, ío gwa. 16 Ǿ à yá d̀̀le à m̀̀: NyǾ f̀̀ ń lupi lí p̀̀í be ble, 17 áma ńsu lí pó í d̀̀sa maa ń a v́́io iné be bleo, asa tó ń blè, n gae.

18 Dii Lua m̀̀: G̀̀e kua ado maa. Má d̀̀nlade k̀̀é aà gb̀̀do ũe. 19 Ǿ à b̀̀su s̀̀ à ǹ̀ǾǾ k̀̀è p̀̀í ń bāǾ p̀̀í, Ǿ à m̀̀ǹ̀o g̀̀e k̀̀í, k̀̀é à e lá a tókpané. Tó pó g̀̀epi kp̀̀a pó wēnidepiǾne p̀̀í g̀̀é ń tó ũ. 20 G̀̀epi t̀̀kp̀̀a p̀̀tuǾǾne p̀̀í ń bāǾ ń s̀̀anǾǾ p̀̀í, áma i d̀̀nlade e ń guu a gb̀̀do ũo. 21 Ǿ Dii Lua tò g̀̀epi g̀̀é ń io. K̀̀é àle i'o, Ǿ à aà gb̀̀t̀̀ewa m̀̀endo b̀̀, Ǿ à aà me t́́ata a gb̀̀e. 22 Ǿ à g̀̀epi gb̀̀t̀̀ewa pó á b̀̀pi lile ǹ̀e ũ, Ǿ à g̀̀aǾǹ̀o aà k̀̀í. 23 Ǿ g̀̀epi m̀̀:

Gb̀̀e bee sa,
aà wá b̀̀ ma wá guue,
mé aà me b̀̀ ma me guue.
Wáli oè ǹ̀e,
k̀̀é wà aà b̀̀ g̀̀e guu yáí.

‡ 1:26 1Kln 11.7 § 1:27 Mat 19.4 * 2:2 Ebe 4.4 † 2:3 B́́a 20.11 ‡ 2:7 1Kln 15.45 § 2:9 Zia 2.7, 22.2, 14

²⁴ Ayāmeto gōe ì go a de ní a daowa, ì na a nawa, ò aai gō lán sàwakula ní gbalaowa.* ²⁵ Gōe ní a nao ku puizi an pla mípii, kási wí lí ní kũo.

3

Gbēnazina kēakōwa ní Luao

¹ Mlē* mé kōni ví de sēanɔɔ pɔ Dii Lua kēola píi, ò à nɔe là à mè: Lua mè ásu lupi líe be bleoɔa? ² Ǿ nɔe wè mlēpiwa: Wá fɔ wà lupi libe ble, ³ ama lí pɔ kú lupi guo, Lua mè wásu wà a be bleo, wásu ɔkãwà seo, ké wásu gao yáí. ⁴ Ǿ mlē òè: A ga seo!† ⁵ Lua dō tó á blè, á wé a ké, í gō láawa, ío maa ní vāio dō.

⁶ Ké nɔe è lípi be kefeũ mé a blea aɔ na, a to gbé wé ké, ò à a be bò a blè.‡ A kpà a záwa, ò a blè sō.§ ⁷ An pla mípii an wé kè, ò aa dō sa ké wa ku puizi. Ǿ aa goola lá nāmi aa nānzi.

⁸ Ké gōe ní a nao Dii Lua kíi mà, àle bebe luu oosiele, ò aa ùlè lupi láu. ⁹ Ǿ Dii Lua lezù gōezi à mè: N kú má ní? ¹⁰ A wèwà à mè: Ké ma n kíi mà, ò vīa ma kũ, ké má kú puizi yáí, ò ma ulé. ¹¹ Ǿ Dii Lua aà là à mè: Déme òne ní kú puiziei? Lí pɔ ma gine ò a be ble, ní blè yà? ¹² A wèwà à mè: Nɔe pɔ ní kpàa ào kumanɔ mé lípi be kpàa, ò má blè. ¹³ Ǿ Dii Lua nɔe là à mè: Bóyāi ní kèi màai? A wèwà à mè: Mlē mé ma sāsā, ò má blè.* ¹⁴ Ǿ Dii Lua ò mlēe:

Lá ní kè màa, níyɔɔ de láaipɔ ũ
de pɔtuɔɔ ní sēanɔɔɔla píi,
níyɔɔ taa'o n gbeweae,
luutē ío gē n léu e n wēni léu.

¹⁵ Mpi ní nɔeo, má lída á zānguo,
n bui ní aà buio zānguo.

Aà bui a n mi wí,†
mé níyɔ aà gbatoe ke'ia.

¹⁶ Ǿ a ò nɔee:
Má n nɔsia taasi káfine,
nío ne'i ní wāwāo.‡
N zá ni alio kumaε,
mé aɔ iko vīmaε.

¹⁷ Ǿ a ò gōee:
Lá n n na yāmà,
n lí pɔ ma gine ò a be ble blè,
tɔɔle a gō láaipɔ ũ n yáí,§
taasi guu ò níyɔli ble eu e n wēni léu.

¹⁸ Bua pɔɔ ò níyɔli ble,
ali leɔ ní lá úadeɔ bɔlene.

¹⁹ Isimagakpaa guu ò níyɔli blebleu,*
e n ea ò gēò tíu,
asa wekíi ma n bɔu.
Bùsutin n ũ,
mé níyɔ ea gō bùsutipi ũe.†

²⁰ Adamu‡ tɔkpà a naε Eva,§ asa gbépii dazie. ²¹ Dii Lua báa ula kè Adamuε ní a nao a dàné. ²² Ǿ à mè: Gbēnazina maa ní vāio dō sa, à gō lāwáwa. Wà giè aà lí wēnide be bo ble, ké asu ào ku gɔɔpiio yáí.* ²³ Ǿ Dii Lua aà yà à aà bò Edeni

* **2:24** Mat 19.5, 1Kln 6.16, Efe 5.31 * **3:1** Zia 12.9, 20.2 † **3:4** Zaa 8.44 ‡ **3:6** 2Kln 11.3 § **3:6** Lom 5.12-21 * **3:13** 2Kln 11.3, 1Tim 2.14 † **3:15** Lom 16.20, Zia 12.17 ‡ **3:16** 1Tim 2.15 § **3:17** Lom 8.20 * **3:19** 2Tes 3.12 † **3:19** Sou 90.3 ‡ **3:20** Bee mè gbēnazina. § **3:20** Bee mè wēni.
* **3:22** Zia 22.14

lupi guu. Ɔ Adamu gè tɔɔle pɔ Lua aà kèò zíkè. ²⁴ Ké Dii Lua aà yà, ɔ à malaika gâsiadeɔ kàle Edeni lupi gukpe oi, aao lí wɛnide zé dɔ́a ní fɛnda pɔ lé liasáizɔ, a wétɛ lé tekeo.

4

Kainu ní Abelio

¹ Adamu a na Eva dɔ̀ nɔɛ ũ, ɔ à nɔsi à Kainu* ì. Ɔ à mè: Ma gɔ̀e ì ní Dii gbãao. ² Ɔ à aà dāuna Abeli ì lɔ. Abeli kè sādāna ũ mé Kainu kè sèwana ũ. ³ Gɔ̀ɔewa Kainu mò ní a buapɔ̀ɔ à Dii gbà. ⁴ Abeli sɔ̀ à mò ní a sāne séia mekpaaɔ. Abeli yá kà Diigu, ɔ à aà gba si.† ⁵ Kainu sɔ̀, aà yá i ka Diiguo, ɔ i aà gba sio. Ɔ Kainu pɔ̀ pà maamaa, aà oa ɔ̀ɔkpà. ⁶ Ɔ Dii ò Kainue: Bóyáì n pɔ̀ fèii? Akea n oa ɔ̀ɔkpàì? ⁷ Tó n ze ní yāmaao, n oa aɔ weeao lé? Tó ni ze ní yāmaao sɔ̀, duuna naalene n kpele. N ni lé aà de, sema n ziblewà.

⁸ Ɔ Kainu ò a dāuna Abeli: Wà gé sɛu. Ké aa kà we, ɔ à fɛle ní a dāunaɔ à aà dè.‡ ⁹ Dii Kainu là à mè: Má n dāuna Abeli kuui? A wèwà à mè: Má dɔ̀o. Ma dāuna dɔ̀anan ma ũa? ¹⁰ Ɔ Dii mè: Bó ní kèi? N dāuna au lé lezumazi za tɔɔle mà zeano.§ ¹¹ Tiasa nýɔ̀ gɔ̀ láaipɔ̀ ũe, ní zākū ní tɔɔle pɔ̀ n dāuna au mǐ n ɔ̀zi. ¹² Tó n sèwà, tɔɔle a káfiakeneo. Nyɔ̀ sɔ̀kiikpakpa nýɔ̀ liaaliaa dúnia guue. ¹³ Ɔ Kainu ò Dii: Iadamae bee gbāa demala, má fɔ̀o. ¹⁴ Nle ma ya tɔɔleu la gbāe sa. Máɔ kēamae sa. Máɔ sɔ̀kiikpakpae, mǐo liaaliaa dúnia guu, gbé pɔ̀ kpàaũmanɔ̀ i ma de. ¹⁵ Ɔ Dii òè: Maa no! Tó gbé n de, wa n pɔ̀ tɔ̀sine gɛn soplae. Ɔ Dii wè̀sāe kè Kainuwa, ké gbé pɔ̀ kpàaũaànɔ̀ su aà deo yáì. ¹⁶ Ɔ Kainu dāzeu à kè Diiwa. A gè zɔ̀le Nɔ̀di bùsuu Edeni gukpe oi.

¹⁷ Kainu wùle ní a nɔo, ɔ à nɔsi à Enoki ì. A gbea Kainu wéle kàle, ɔ à a népi tɔ̀ kpàè. ¹⁸ Enoki Iladi ì, Iladi Meuyae ì, Meuyae Metusae ì, Metusae Lemeki ì. ¹⁹ Lemeki nɔ̀sè mèn pla, ado tón Ada, ado Zila. ²⁰ Ada Yabali ì. Ɔme pɔ̀dāna pɔ̀ aaɔ̀ ku zwàakpeuo dezi káau ũ. ²¹ Aà dāuna tón Yubali. Ɔme mɔ̀onlenao ní kulepenao dezi káau ũ. ²² Zila sɔ̀, ɔme Tubali Kainu ì. Sian aà ũ. I pɔ̀pii pí ní mɔ̀sio ní mɔ̀gotɛo. Aà dāe tón Naama. ²³ Lemeki ò a naone:

Ada ní Zilao, à ma yāma,
ma naɔ, à swákpa ma yáì.
Gbɛe ma ke'ia, ɔ ma aà dè,
èwaasopi ma lee, ɔ ma aà kàale.

²⁴ Wa Kainu pɔ̀ tɔ̀siè gɛn soplae,
ma Lemeki ma pɔ̀ sɔ̀,
gɛn bàaɔ̀kwi ní soplao.*

²⁵ Adamu wùle ní a nɔo lɔ, ɔ à negɔ̀e ì. A tɔ̀kpàè Seti,† asa à mè Lua a gba né pāle Abeli pɔ̀ Kainu aà dè gɛe ũe. ²⁶ Seti sɔ̀ à negɔ̀e ì, ɔ à tɔ̀kpàè Enosi. Za zibeezi ɔ̀ wà nà Dii sísiawa.

5

Adamu buiɔ̀ (1Lad 1.1-4)

¹ Adamu buiɔ̀ yán ke: Gɔ̀ pɔ̀ Lua gbɛnazinaɔ̀ kè, à ní ké láawaɛ. ² A gɔ̀e kè ní nɔo, ɔ à báaadánígu. A tɔ̀kpáné Gbɛnazina.

³ Adamu wè basoolokwide (130) guu ɔ̀ à ne'í láawa a taa ũ, ɔ à tɔ̀kpàè Seti. ⁴ Seti ia gbea à kè wè̀ òaa síiɔ̀ (800), à né pāleɔ̀ ì lɔ gɔ̀eɔ̀ ní nɔo. ⁵ Ké à kà wè̀ òaa síiɔ̀ ní basoolokwio (930), ɔ à gà.

* **4:1** Bee mè ma ne'í. † **4:4** Ebe 11.4 ‡ **4:8** Mat 23.35, 1Zaa 3.12, Yud 11 § **4:10** Ebe 12.24

* **4:24** Mat 18.22 † **4:25** Bee mè gɛe.

⁶ Seti wè basoosode (105) guu ɔ à Enosi i. ⁷ A gbea à kè wè òaa síiɔ́ n soplao (807), à né pãleɔ́ ì lo gɔ́eɔ́ n nɔ́eɔ́. ⁸ Ké à kà wè òaa síiɔ́ n basookwi n plao (912), ɔ à gà.

⁹ Enosi wè basiiɔ́kwide (90) guu ɔ à Kena i. ¹⁰ A gbea à kè wè òaa síiɔ́ n gèoo (815), à né pãleɔ́ ì lo gɔ́eɔ́ n nɔ́eɔ́. ¹¹ Ké à kà wè òaa síiɔ́ n basoosoo (905), ɔ à gà.

¹² Kena wè bàaiɔ́kwide (70) guu ɔ à Maalalee i. ¹³ A gbea à kè wè òaa síiɔ́ n blaoo (840), à né pãleɔ́ ì lo gɔ́eɔ́ n nɔ́eɔ́. ¹⁴ Ké à kà wè òaa síiɔ́ n basookwio (910), ɔ à gà.

¹⁵ Maalalee wè bàaiɔ́sode (65) guu ɔ à Yelēdi i. ¹⁶ A gbea à kè wè òaa síiɔ́ n baakwio (830), à né pãleɔ́ ì lo gɔ́eɔ́ n nɔ́eɔ́. ¹⁷ Ké à kà wè òaa síiɔ́ n basoo soosaio (895), ɔ à gà.

¹⁸ Yelēdi wè baswaaɔ́ n plaode (162) guu ɔ à Enoki i. ¹⁹ A gbea à kè wè òaa síiɔ́ (800), à né pãleɔ́ ì lo gɔ́eɔ́ n nɔ́eɔ́. ²⁰ Ké à kà wè òaa síiɔ́ n baswaaɔ́ n plao (962), ɔ à gà.

²¹ Enoki wè bàaiɔ́sode (65) guu ɔ à Metusela i. ²² A gbea à tē Luazi e wè òaa do n basoo (300), à né pãleɔ́ ì lo gɔ́eɔ́ n nɔ́eɔ́. ²³ Ké à kà wè òaa do n baswaaɔ́sode (365), ²⁴ à tē Luazi, ɔ wà kùawà, ké Lua aà sè* b̀òò d̀úniau yáí.

²⁵ Metusela wè òaa do ku'e'aaɔ́saide (187) guu ɔ à Lemeki i. ²⁶ A gbea à kè wè òaa síiɔ́, bao plasai mé kuo (782), à né pãleɔ́ ì lo gɔ́eɔ́ n nɔ́eɔ́. ²⁷ Ké à kà wè òaa síiɔ́ n baswaaɔ́kwio dosaio (969), ɔ à gà.

²⁸ Lemeki kè wè òaa doe, bao plasai mé kuo (182), ɔ à negɔ́e i. ²⁹ A tokpàè Nɔ́ee† à mè: Gbɛ́e bee mé a wá ǹɔ̀se ǹiniwɛɛ zɪ gbãa p̀ó wále ke Dii lɛkeɛ t̀óleɛ yáí yá musu. ³⁰ Nɔ́ee ia gbea Lemeki kè wè òaa aaɔ́ soosai (595), à né pãleɔ́ ì lo gɔ́eɔ́ n nɔ́eɔ́. ³¹ Ké à kà wè òaa aaɔ́ n baswaaɔ́kwio n soplao (777), ɔ à gà.

³² Nɔ́ee wè òaa pla n basooode (500) guu ɔ à Sɛũ n Haũ n Yafetio i.

6

Gbēnazinao òkpa

¹ Ké gbēnazinao nà dasikũawa mé aale ligua, aale nenɔ́enaɔ́ i, ² ɔ Lua néo* è gbēnazin nenɔ́epio kefeũ, ɔ aa n sɛ́ n pɔ́eãwa. ³ Ŋ Dii mè: Ma Nisina aɔ ku gbēnazinao guu gɔɔpiio, asa aa sãsá n d̀aa yáíe. Wè basoolo mé g̀ɔ́nɛ́. ⁴ Gbɛ́ gbãao ku d̀únia guu gɔɔ bee n gɔɔ bee gbeao lo, gɔɔ p̀ó Lua népio gbēnazin nenɔ́eɔ́ d̀ò nɔ́eɔ́ ũ, mé aa néo ínno. An népio mé negɔ́na p̀ó aa t̀òb̀ò za káauo ũ.

⁵ Ké Dii è gbēnazinao yãvãikè z̀òò d̀úniau, gɔɔpii yãbɛ́e láasoo ɔ aaɔ́ ke ado,† ⁶ ɔ aà p̀ó yà gbēnazina p̀ó á kè t̀óle yá musu. Aà ǹɔ̀se òkpa, ⁷ ɔ à mè: Má gbēnazina p̀ó má kè waa t̀ólewae, gbēnazinao ǹòb̀ò ǹ p̀ótaa'onkuawa ǹ bão, asa ma p̀ó yà an kea yá musu. ⁸ Ŋ Dii Nɔ́ee wegwà.

Nɔ́ee yá

⁹ Nɔ́ee buio yán ke: Nɔ́eeá gbēmaae. Aà gɔɔ aàpi mé t̀aae vɪo, à tē Luazi. ¹⁰ Nɔ́ee negɔ́e ì gbɛ́on aaɔ́, Sɛũ n Haũ n Yafetio. ¹¹ Gbɛ́pii òkpa Luae, vãikea n gbãao d̀únia pà. ¹² Ké Lua d̀únia gwà, a è a òkpa, asa gbɛ́pii zé kolea sèe.

¹³ Ŋ Lua ò Nɔ́ee: Má è gbɛ́pii kà kaalea, asa an yáí vãikea n gbãao l̀i d̀úniaa. Má n kaale sãnu n d̀úniaoe. ¹⁴ Gó'ílēna ke n lipɛɛeɔ́, ní ke n a kɛeɔ́, ní kɔtaa lɛwà a guu n a kɛeɔ́. ¹⁵ Lá ǹyɔ́ g̀ópi ken ke: A gbãa àò g̀à̀sɪsuu òaa do n basooe,

* 5:24 Ebe 11.5, Yud 14 † 5:29 Bee mè ǹseninia. * 6:2 Seti buio (Daa 4.26). † 6:5 Mat 24.37-39, 1Pie 3.20

a yaasa gâsisuu blakwi, a lesi sô gâsisuu baakwi. ¹⁶ Pôku gôpia, ní gupua to a lé zânguo ní góo gâsisuu do. Ní a lé bo a gbâtêeu, ní gôpi kpaale leé àaô didiakôa.

¹⁷ Mapi sô má tó í da dúniaa, ké mà pò pò ían wênide kú ní guu kaale píi. Pò pò kú dúnia guu gaga píi. ¹⁸ N beeo ma bàa aò kunnò, ní gē gôpi guu ní n negôeo ní n nao ní n néo nao. ¹⁹ Ní pò wênide píi se gérínò mèn plapla, ké aa e wàò ku. ²⁰ Bã buio ní nòbò buio ní pòtaa'onkuawa buio píi aa mò n kîi mèn plapla, ké aa e wàò ku. ²¹ Bè pò wí ble píi séle kâaa á kûsûa ũ, ápiò ní pópìò. ²² Ŭ Nòee kè màa, à yá pò Lua òe kè píi.‡

7

I daa dúniaa

¹ Ŭ Dii ò Nòee: Gē gó guu ní n bēdeò, asa má è nímé ní maamé tiadeò guu. ² Nòò pò wí sa'òòò se gēò da ní sao soplapla, ní nòò pò wíli sa'òòò se mèn plapla da ní sao. ³ Bã se gēò lo da ní sao soplapla, ké an bui e aao ku dúniau gupiiu. ⁴ Asa gòò sopla gbēa má tó lou ma tóòe e gòò bla fāane ní gwāasinao, ké mà pò wênide pò má kēò waa tóòewa píi.

⁵ Nòee yá pò Dii òe kè píi. ⁶ Gòò pò í dà dúniaa, Nòee wè òaa àaôe. ⁷ A gèè gó'ilena guu ní a néo ní a nao ní a néo nao, ké aa e bò ípi yáú. ⁸ Ŭ nòò pò wí sa'òòò ní nòò pò wíli sa'òòò ní bāò ní pòtaa'onkuawa ⁹ mò Nòee kîi gó guu mèn plapla da ní sao lá Lua òèwa. ¹⁰ Gòò sopla gbēa í zòopi dúnia lè. ¹¹ Nòee wè òaa àaôde, a mò plaade gòò gēò ní plaade zí, ò ísi pò kú tóòe zíe nibónaò pùna píi, mé loupòò fí. ¹² Lou mà e gòò bla fāane ní gwāasinao.

¹³ Zibeezì Nòee gèè gó guu ní a néo Sēũ ní Haũo ní Yafetio ní a nao ní a néo nao gbēon àaô,* ¹⁴ ní sèanòbòò píi ní buiwa ní pòtuòò píi ní buiwa ní pòtaa'onkuawa píi ní buiwa ní pò vuaaò píi ní buiwa, bāò ní pò gâsiadeò píi. ¹⁵ Pò pò í weò mò Nòee kîi gó guu bui ní buio mèn plapla. ¹⁶ Pò wênideò bui píi gèè da ní sao lá Lua òèwa. Ŭ Dii gbatàñle.

¹⁷ Lou mà e gòò bla. Ké í lé kâfi, ò à gó sè fèlèò tóòea. ¹⁸ I fèlè à kâfi maamaa, à dà tóòea, ò gópi da ía. ¹⁹ I kâfi à dà tóòea nàai, à kù gbèsisí lesi pò kú dúniaula míò. ²⁰ I fèlè kù gbèsisípiola e gâsisuu gēò. ²¹ Pò wênide pò í taa'o tóòewaò gâga píi, bāò ní pòtuòò ní sèanòbòò ní pòtaa'onkuawaò ní gbēnazinaò píi. ²² Pò pò í we mé a ku sísiaò gâga píi. ²³ Pò wênide pò kú sísiaò míde píi. Gbēnazinaò ní nòbòò ní pòtaa'onkuawaò ní bāò míde dúnia guu. Nòee mé bò ado ní pò pò kuaànò gó guu.† ²⁴ Ŭ í daa dúniaa màa e gòò basoplakwi.

8

I goa dúniaa

¹ Nòee ní sèanòbòò ní pòtuòò pò kuaànò gó guu píi yá dè Luagu. Ké à íanapè tóòewa, ò í nà baawa. ² Isi pò kú tóòe zíe nibónaò ní loupòòfao tàta, ò lou kè. ³ Ipi lé ba busebuse, àle lao e gòò basoplakwi. ⁴ Mò soplade gòò gēò ní plaode zí, gópi ò gbèsisí pò wí me Alalatawa. ⁵ Ipi lé lao e mò kwideu. Mò kwidepi gòò séia zí gbèsisíò misonaò bò.

⁶ Gòò bla gbēa Nòee gó fenenti pò á bò wè, ⁷ ò à gbagbaa gbàe. Ale vua, ò gé le, ò su la, e í gè bà tóòewa. ⁸ A felena gbàe lo, ké à e dō tó í làò tóòewa. ⁹ Ké felenapi í pékîi eo, ò à èa sùwà gó guu, asa í daa dúniaa píie. Nòee òbò a kù à gèò gó guu. ¹⁰ A kámabò e gòò sopla, ò à èa felena gbàe lo. ¹¹ Felenapi èa sùwà

‡ 6:22 Èbe 11.7 * 7:13 2Pie 2.5 † 7:23 2Pie 3.6

oosi, à kùla kàso kpaa a lézi. Ɔ Nɔee dɔ́ ké í lào tɔɔlewa. ¹² A kámabò gɔɔ sopla b, ɔ à èa felenapi gbàe, í ea sùwà bo. ¹³ Nɔee wè òaa àaɔ ní mènɔdoode, a mɔ sɛ́ia gɔɔ sɛ́ia zɪ́, í bà tɔɔlewa, ɔ à gópi musu gò. Ké à gugwà, a è í làa tɔɔlewa. ¹⁴ A mɔ plaade gɔɔ baasɔ ní plaode zɪ́ tɔɔle giigàga.

¹⁵ Ɔ Lua yá'ò Nɔee à mè: ¹⁶ Bɔ gó guu ní n nao ní n nɛgɔɔ ní n néo nao. ¹⁷ Pó wɛnide pó kunnɔɔ bɔle píi, bɔ ní nòbɔɔ ní pɔ́taa'onkuawɔ píi, aa fáaa tɔɔle, aaio nɛ'i, aaio káfi dúnia guu. ¹⁸ Ɔ Nɔee bò ní a néo ní a nao ní a néo nao. ¹⁹ Nòbɔɔ píi ní pɔ́taa'onkuawɔ píi ní bɔ píi ní pɔ́pɔ́ í táa'o tɔɔlewa píi, aa bòle gó guu bui ní buio.

²⁰ Ɔ Nɔee Dii gbagbakii bò. A nòbɔɔ ní bɔ́ pó wɪ́ sa'òò kù, ɔ à sa pó wɪ́ a pó kátɛu à tékù òòwà. ²¹ Ké Dii a gímà, à kèè na, ɔ à làasookè à mè: Má ea láaizí tɔɔlewa gbɛnazina yáí bo, asa gbɛnazina làasoo Ìb vâi za aà èwaasogɔɔe. Má ea pó wɛnideɔ kaale lá má kèwa bo. ²² E dúnia ge à kuò pɔ́tɔ́a ní pɔ́kɛkɛao, íana ní guwáao, buzie ní saeo, fáane ní gwáasinao, a kee a midɛo.

9

Lua bàa kua ní Nɔeeo

¹ Ɔ Lua báaadà Nɔee gu ní aà néo, a ònɛ: Aɔ nɛ'i àò káfi, í dúnia pa.* ² Nòbɔɔ ní bɔ́ ní pɔ́taa'onkuawɔ ní kpɔɔ píi aao á vía ví. Ma ní naé á ɔzi.† ³ Pó pɔ́ í táa'oo píi aao de á pɔ́blea ũ.‡ Ma ní kpáwá píie, lá ma ble pɔ́ í bɔle tɔɔlewaɔ kpáwá yáawa. § ⁴ Ama ásuli nòò pɔ́ wi a kòlokpao soo, asa a au mé a wɛni ũ.* ⁵ Má á au pɔ́ de á wɛni ũ tɔ́sié. Tó nòò gbédè, ge tó gbé a gbédee dè, má aà au tɔ́siè. Má tɔ́si gbé pɔ́ a gbédee dèwa.† ⁶ Tó gbé gbédè, wáli ade de, asa ma gbɛnazina kè ma taa ũ.‡ ⁷ Aɔ nɛ'i àò káfi, í li dúniaa, íb kɔ́.

⁸ Lua yá'ò Nɔee ní aà néo bɔ à mè: ⁹ Ma bàa aɔ kúánɔ ní á buioe, ¹⁰ ní pó wɛnide pɔ́ kúánɔ aa bò gó guu píi, bɔ́ ní pɔ́tuɔɔ ní sɛ́anɔɔ ní pɔ́pɔ́ kú tɔɔlewaɔ píi. ¹¹ Ma bàa aɔ kúánɔe. Má pó wɛnideɔ midɛ píi ní í daa dúniaao bo. I a da dúniala à kaale bo. § ¹² Ɔ Lua èa mè: Ma bàa aɔ kúánɔ ní pó wɛnide pɔ́ kúánɔ e gɔɔpii. A seelan ke: ¹³ Má a nàali bɔ louwa ma bàa kua ní dúniao seela ũ. ¹⁴ Tó má tò lou sɪ́si mé nàali bòwà, ¹⁵ lá ma bàa kúánɔ ní pó wɛnide bui píio, a yá ali dɔ́maguɛ. Má tó í zɔ́kù à pɔ́ wɛnide kaale píi bo. ¹⁶ Tó ma nàali è louwa, ma bàa kua ní pɔ́ wɛnide bui píio e gɔɔpii yá ali dɔ́maguɛ. ¹⁷ Ɔ Lua ò Nɔee: Ma bàa kua ní pó wɛnide pɔ́ kú dúnia guu píio seelan we.

Nɔee néo

¹⁸ Nɔee né pɔ́ aa bòle gó guu tón ke: Sɛũ, Haũ, Yafeti. Haũ mé Kanaa de'ia ũ. ¹⁹ Nɔee néon we gbɛon àaɔ. An buio mé kpále dúnia guu píi.

²⁰ Nɔeeá sɛ́wanae, ɔ à vɛebu kè. ²¹ Ké à vɛemí à kà, ɔ aà pɔ́o píliwà a kpéu. ²² Ké Kanaa de'ia Haũ ní mae puizi è, à bò ge ò Sɛũ ní Yafetio. ²³ Ɔ Sɛũ ní Yafetio ulada sè wa kà ní gàu ní pla, aa táa'ò ní kpɛo, an aɛ dɔ́a gupále oi ké aasu ní mae puizi eo yáí, aa gè ní mae puizi ùlèò. ²⁴ Ké Nɔee vɛe wèwà à vù, a mà lá a né gbɛzã kèe, ²⁵ ɔ à mè:

Kanaa* a gɔ́ láaipɔ́ ũe,

ɔ́mɛ aɔ a gbéɔ zɔ́nkɛsána ũ.

²⁶ Ɔ à mè:

Wà Dii Sɛũ† Lua sáaukpa,

Kanaa buio aao de Sɛũ buio zɔɔ ũe.

* 9:1 Daa 1.28 † 9:2 Zaa 3.7 ‡ 9:3 1Tim 4.3-4 § 9:3 Daa 1.29 * 9:4 Zin 15.20 † 9:5 Bɔa 20.13 ‡ 9:6 Daa 1.26 § 9:11 Isa 54.9 * 9:25 Bee mè mìsiilena. † 9:26 Bee mè tó.

27 Lua káfiakε Yafetiε, †
Yafeti buio bekpa ní Sεū buio,
Kanaa buio aao de Yafeti buio zɔɔ ũε.

28 I daa dúniaa gbεa Nɔee kè wè òaa do ní basoplakwio (350). 29 A kè wè òaa síis ní basoplakwioε (950), ɔ à gà.

10

Nɔee buio (1Lad 1.5-23)

1 Nɔee negɔεo Sεū ní Haūo ní Yafetio ní ní negɔεe pɔ aa í í daa dúniaa gbεao yán ke: 2 Yafeti negɔεo tón ke: Gomεε, Magɔgu, Mεde, Gelesi, Tubali, Mεseki ní Tilasio.

3 Gomεε negɔεo tón ke: Asenazi, Lifa, Tɔgaama. 4 Gelesi negɔεo tón ke: Elisa, Taasisi, Sipi, Lodani. 5 Buipio mé ligua ísiagεεwa, aa kɔkpaalè bùsu ní bùsuo, bui ní buio daεdaε, baade ní a buiyão.

6 Haū negɔεo tón ke: Etiopi, Egipi, Libii, Kanaa. 7 Etiopi negɔεo tón ke: Saba, Avila, Sabata, Laama ní Sabatekaɔ. Laama negɔεon Seba ní Dedão ũ. 8 Niūlodiá Etiopi buie lo. ɔme dúnia negɔn tɔde séia ũ. 9 A de Diiε toensa ũ. A yáí tò wí me: Lán Niūlodi de toensa ũ Diiεwa. 10 Babiloni bùsu pɔ à kiblèwà káau mεεwiaon Babeli ní Elεkio ní Akadio ní Kalenɔɔ. 11 Bɔa we à gè Asili bùsuo, ɔ à Niniva kàle ní Leobotiio ní Kalao 12 ní Lesē pɔ kú Niniva zānguo ní Kala pɔ de mεεwia zɔɔ ũo.

13 Egipi buion ke: Ludi buio, Anaū buio, Leaba buio, Nafetu buio, 14 Patusi buio, Kasulu buio, Keleti bui pɔ Filitεɔ bɔ ní guu.

15 Kanaa negɔεe séia Sidɔ buion ke: Iti buio, 16 Yebusi buio, Amɔle buio, Giigasi buio, 17 Ivi buio, Aaka buio, Sini buio, 18 Aavadi buio, Zemali buio, Amata buio. Kanaa buipio ligua gbεzãε, 19 an bùsu zelen ke: Bɔa za Sidɔ gea Gelaa pɔ kú Gaza sae e Sɔɔɔ ũ ní Gɔmɔɔo ní Ademaɔ ní Zeboiū pɔ kú Lasa saeo. 20 Haū negɔεon we bui ní buio, bùsu ní bùsuo daεdaε, baade ní a buiyão.

21 Yafeti dáuna Sεū buikè lo. ɔme Ebelu buio dezi káau ũ. 22 Sεū negɔεo tón ke: Elaū, Asili, Aapasa, Ludi, Alaū. 23 Alaū negɔεo tón ke: Uzu, Hulu, Getεε, Mεseki. 24 Aapasa mé Sela í, ɔ Sela Ebelu í. 25 Ebelu negɔεo í pla. Ado tón Pelegi, * asa aà gɔɔ ɔ wà kèkɔwa dúnia guu. Aà dáuna tón Yotā. 26 Yotā negɔεo tón ke: Alemɔda, Selefi, Azemave, Yela, 27 Adolaū, Uzali, Dikala, 28 Obali, Abimaε, Seba, 29 Ofii, Avila, Yobaba. Yotā negɔεon we píi. 30 Bɔa Mεsa gea Sefaa ní gbèsisi pɔ kú gukpe oio mé ní bùsu ũ. 31 Sεū negɔεon we píi bui ní buio, bùsu ní bùsuo daεdaε, baade ní a buiyão.

32 Nɔee negɔεo buion we daεdaε bùsu ní bùsuo. An kíi dúnia bui píi bɔu, aa ligua í daa dúniaa gbεa.

11

Babeli kpedidiakɔa

1 Dúnia guu yāa píi bui mendoε, yá doū wí o. 2 Lá gbéɔ lé sɔkɔikpakpa gukpe oi, ké aa kà Babiloni bùsu gusalalau, ɔ aa zòle we. 3 Aa òkɔε: Wà ge wà bilikibo, wí kpa maamaa. Biliki mé ní gbε ũ, kɔtaa mé ní símaa ũ. 4 ɔ aa mè: Wà mεεwia kále wà kpedidiakɔa bo, a misona zɔ luabewa. Wà wázia tɔbo, ké wásu gɔ gbándodo dúnia guuo yáí.

5 ɔ Dii píla à mεεwiapi gwà ní kpé lesi pɔ gbēnazinaɔ bɔo. 6 ɔ à mè: Ampii an bui doūε, yá doū aai o, ɔ yá pɔ aa bòn laa? Yá pɔ aa a làasookè, tiasa aa keε, pɔe a kpáné a guu bo. 7 Wà píla gé we wà ní yá yāalené, ké aasu kɔ yāma bo.

† 9:27 Bee mè káfi. * 10:25 Bee mè kēaa.

8 Ɔ Dii ní fāaa we gbándodo dúnia guu píi, Ɔ aa ní meeŋwía kálea tò. 9 Ayāmeto wà tɔkpà wélepié Babeli,* asa wekii Ɔ Dii tò dúnia bui píi yá b̀̀u. Za wekii à ní fāaa dúnia guu píi.

*Seũ ní Telao bui
(1Lad 1.24-27)*

10 Seũ bui yán ke: Seũ wè basode guu Ɔ à Aapasa í í daa dúniaa gbea wè pla. 11 A gbea à kè wè òaa pla ní basoo, à né pãleo í lo gɔeo ní nɔeo.

12 Aapasa wè bla sɔsaide guu Ɔ à Sela í. 13 A gbea à kè wè òaa pla ní àaɔo, à né pãleo í lo gɔeo ní nɔeo.

14 Sela wè baakwide guu Ɔ à Ebelu í. 15 A gbea à kè wè òaa pla ní àaɔo, à né pãleo í lo gɔeo ní nɔeo.

16 Ebelu wè baakwi ní sɔsode guu Ɔ à Pelegi í. 17 A gbea à kè wè òaa pla ní baakwio, à né pãleo í lo gɔeo ní nɔeo.

18 Pelegi wè baakwide guu Ɔ à Leu í. 19 A gbea à kè wè òaa do ní kɛokwio, à né pãleo í lo gɔeo ní nɔeo.

20 Leu wè baakwi ní plaode guu Ɔ à Selugi í. 21 A gbea à kè wè òaa do ní soplao, à né pãleo í lo gɔeo ní nɔeo.

22 Selugi wè baakwide guu Ɔ à Nakoo í. 23 A gbea à kè wè òaa do, à né pãleo í lo gɔeo ní nɔeo.

24 Nakoo wè baakwi dosaide guu Ɔ à Tela í. 25 A gbea à kè wè basoolo m̀̀ndosai, à né pãleo í lo gɔeo ní nɔeo.

26 Tela wè bàakwide guu Ɔ à Ablau ní Nakoo ní Halanao í.

27 Tela bui yán ke: Tela Ablau ní Nakoo ní Halanao í, Ɔ Halana Lotu í. 28 Halana gà a mae Tela wáa Uluɛ, Babiloni b̀̀suu, gu pó wà aà íu. 29 Ablau ní Nakoo nɔsè. Ablau na tón Salai, Nakoo na sɔ Ɔn Halana né Milika ũ. Halanapi mé Isika í lo. 30 Salaiá fiie, i ne'io.

31 Ɔ Tela a né Ablau ní a tũna Lotuo ní Ablau na Salaio sè b̀̀leɛnɔ Ulu, Babiloni b̀̀suu, aale gé Kanaa b̀̀suu. Ké aa kà Halana, aa z̀̀le we. 32 Tela wè òaa do ní sɔode guu Ɔ à gà Halana.

12

Dii oa Ablauɛ aà b̀̀ a b̀̀suu

1 Dii ò Ablauɛ: Bò n b̀̀suu n bui guu n mae be, ní gé b̀̀su pó má ɔ̀̀neɛ.*

2 Má tó n bui dasikũ.

Má báaadangu, mí n tɔbo,

n kii Ɔ wáli èfāai eu.

3 Má báaada gbé pó aa samaa'onɛɔgu,

mí gbé pó aa savāi'onɛɔ ká.

Dúnia bui píi a èfāai e n sabai.†

4 Ɔ Ablau dàzeu lá Dii òewa. Lotu gèaàno. Aà wè basiiɔ sɔsaideu Ɔ à b̀̀ Halana

5 ní a na Salaio ní a v̄̀í né Lotuo ní ní àizee pó aa v̄̀o ní gbé pó aa è Halanao. Màa aa b̀̀ Halana aa dà Kanaa zéu.

Ké aa kà we, 6 aa pã b̀̀supia e aa kà Mole gbéneli kii Sikeũ. Kanaa ku b̀̀supiu gɔo bee. 7 Ɔ Dii b̀̀ mò Ablauwa à mè: Má b̀̀sue bee kpa n buiwaɛ.‡ Ɔ à Diipi gbagbakii kè we. 8 Ké à fèle we, à mipè gbèsisi pó kú Beteli gukpɛwa, Ɔ à b̀̀okpà we, Beteli ku be'ae oi, Ai ku gukpɛ oi. A Dii gbagbakii b̀̀ we lo, Ɔ à aà sisi. 9 Ɔ à dàzeu lo, à mipè Nɛgɛvewa.

* 11:9 Bee mè yāale. Zia 16.19, 17.5, 18.2 * 12:1 Zin 7.2-3, Ebe 11.8 † 12:3 Zin 3.25, Gal 3.8 ‡ 12:7 Daa 13.15, 15.18, 17.8, Zin 7.5, Gal 3.16

¹⁰ Ké imina kà bùsupiu, ò Ablau gè gɔɔplakei Egipi, asa iminapi kè zàie. ¹¹ Ké à kà kái ní Egipio, a ò a nae: Má dɔ nɔanan n ũ. ¹² Tó Egipio n e, aa me ma nan n ũ, aa ma dee, aai n tó. ¹³ Oné ma daen§ n ũ, ké wà e ma kũ ɔplapla n yáí. Lá rýɔ ma misin we. ¹⁴ Ké aa kà Egipi, Egipio è nɔepi maa kè zài. ¹⁵ Ké Egipio kí Falaɔo İwaɔ aà è, aa aà maabòè, ò wà aà sè gèò Falaɔe a be. ¹⁶ ɔ à Ablau yàaekè maamaa aà yáí, à sãɔ kpàwà ní zuɔ ní zàa'İnaɔ ní zɔgɔeɔ ní zɔnɔeɔ ní yiongoɔ. ¹⁷ ɔ Dii gyã pãsiɔ kà Falaɔoguo ní a bedeo Ablau napi yáí. ¹⁸ ɔ Falaɔo Ablau sisi a òè: Bó yá ní kèmeɛ màai? Bóyáí ni oimeɛ n naeɔ ní? ¹⁹ Akeɛ n mè n daee, ò ma aà sè nɔ ũi? N nɔ ke! N n pɔ se tað. ²⁰ Falaɔo yá'ò a gbéɔne Ablau yá musu, ò aa gè zèè ní a nao ní a àizeeɔ píi.

13

Ablau kèakɔwa ní Lotuo

¹ ɔ Ablau bò Egipi à sù Negene ní a nao ní a àizeeɔ píi ní Lotuo. ² Ablauá ɔdeɛ, a pɔtuɔɔ ví dasi ní ánusuo ní vuao. ³ Bɔa Negene à sɔkũikpákpa e à gè kàð Beteli, gu pɔ à bòokpàu káau Beteli zãnguo ní Aio, ⁴ gu pɔ à sa'okii bɔu yãa. ɔ à Dii sisi we.

⁵ Lotu İb be ní Ablauo sãnu. A sãɔ ní zuɔ ní zwàakpeɔ ví sɔ. ⁶ An pɔtuɔɔ dasi, gupi sè i mómá mپیو. A yáí aa fɔ wàɔ ku sãnu İbɔ. ⁷ ɔ lekpa gè Ablau pɔdãnaɔ ní Lotu pɔdãnaɔ guu. Zibeezi sɔ Kanaaɔ ní Pelizio ku bùsupiu. ⁸ ɔ Ablau ò Lotue: A maa lekpa aò kú wá zãnguo, ge ma pɔdãnaɔ ní n pɔdãnaɔ zãnguo, asa wá dae doue. ⁹ Bùsu gwa da n ae píi. Wà kèaa. Tó n ge ɔzeɛi, mí gé ɔplaaí. Tó n ge ɔplaaie sɔ, mí gé ɔzeɛi. ¹⁰ Ké Lotu gugwà, a è Yuudè guzule píi mòse ví maamaae. E Dii aò gé Sɔɔɔũ ní Gɔmɔɔo kaalei, guzulepi de lán Dii luwa, * lán Egipi bùsuwa, e à gè pè Zoaawa. ¹¹ ɔ Lotu Yuudè guzule sè píi. Aa kèkɔwa, ò Lotu dàzeu gukpe oi. ¹² Ablau gè Kanaa bùsuu, mé Lotu ku Yuudè guzule wéleɔ zãnguo. A bòokpà Sɔɔɔũ sae. ¹³ Sɔɔɔũdeɔ sɔ aa vãie, duunken saɔn ní ũ Diie.

¹⁴ Lotu taa gbɛa Dii ò Ablau: Gu pɔ ní zeu, wese ñ guggãntoo ní geomidɔkio ní gukpeɔ ní be'aeo gwa. ¹⁵ Tɔɔle pɔ ní èe píi, má n gbæ, İb de mpi ní n buio pɔ ũ e gɔɔpii. ¹⁶ Má tó n buio dasikũ lán bùsu'ũfãawa. Tó gbèe a fɔ bùsu'ũfãa nao, a fɔ n buio nao sɛ. ¹⁷ Fèle bebebebe bùsupi guu, ní a gbàa ní a yãasao gwa, asa má n gbæ. ¹⁸ Ablau fèle gè bòokpà Mamale gbèneli pɔ kú Heblɔo kii, ò à Dii gbagbakii bò we.

14

Ablau Lotu suabaa

¹ Ziewa Babiloni bùsu kí Amafeli ní Elasaa bùsu kí Aliokio ní Elaũ bùsu kí Kedɔlaomeeɔ ní Goiũ bùsu kí Tidaliɔ ² aale zika ní Sɔɔɔũ kí Belao ní Gɔmɔɔo kí Biisao ní Adema kí Sinabio ní Zeboiũ kí Semebɛeɔ ní Bela pɔ wĩ me tia Zoaa kiao. ³ Kía gbèɔn sɔopio kɔ kãaa píi Sidiũ guzuleu. ɔme Isida Wiside ũ tia. ⁴ Aaİb falubɔ Kedɔlaomeeɛ à kà wè kuepla. A wè kue'aaɔde ò aa gĩ bɔiè. ⁵ A wè gèò mëndosaide ò Kedɔlaomeeɛ ní kía pɔ kuaàɔɔ mò. ɔ aa ziblè Lefaiɔwa Asalo Kaanaiũ. Aa ziblè Zuziɔwa Hau. Aa ziblè Emiɔwa Save Kiliatãiũ. ⁶ Aa ziblè Oliɔwa an gbèsiɔ pɔ wĩ me Seiwa e à gè pè Elipalana guwaiwaiwa. ⁷ ɔ aa İa sù Misipa nibɔnai, ò wĩ me tia Kadesi. Aa ziblè Amaleki bùsuwa píi ní Amole bui pɔ kú Asasɔ Tamaaɔwa İb.

⁸ ɔ Sɔɔɔũ kía ní Gɔmɔɔo kiao ní Adema kiao ní Zeboiũ kiao ní Bela pɔ wĩ me tia Zoaa kiao fèle gè zikairnɔ Sidiũ guzuleu. ⁹ Aale zika ní Elaũ bùsu kiao ní Goiũ bùsu kiao ní Babiloni bùsu kiao ní Elasaa bùsu kiao. Kía gbèɔn siɔpio lé zika

ń kía gbēon sooo. ¹⁰ Sidiũ guzule kɔtaa ε vī dasi. Ké Soɔɔũ kía ń Gɔmoo kiao lé bàale, ɔ aa kwè a guu, ɔ an gbé kɔniɔ bàalè gè gusisideu. ¹¹ Zìblenaɔ Soɔɔũ ń Gɔmoo àizee ń ń pɔbleaɔ sèle pɔi aa tàò. ¹² A mo lè Ablaũ ṽi nē Lotu ku Soɔɔũ, ɔ aa aà kù wà tàò ń aà àizee lo.

¹³ Ǿ gbé pɔ pilimá ge ò Ebelu bui Ablaũe Mamale gbéneliɔ kíi. Mamale ń a dāunaɔ Esikoli ń Anesoá Amole buionε, an lé doũ ń Ablaũo. ¹⁴ Ké Ablaũ mà wà a dae kù wà tàò, ɔ à a be zīgɔ sèle gbēon òaa do ń basoolo plasaio (318), à pèle kíapiɔzi, ɔ à ń lé Dā. ¹⁵ Ǿ à a gbéɔ kpaalè, ɔ aa sɔngu gwāasina. Aa zìblémá aa pè má e Hoba, Damasi gughāntoo oi. ¹⁶ A ɛa sù ń àizeepiɔ pɔi ń a ṽi nē Lotuo ń aà àizee. A sù ń nɔe ń gbēpāleɔ lo.

¹⁷ Ké Ablaũ zìblè Kedɔlaomεεwa ń kía pɔ kuaànɔ, àle su, ɔ Soɔɔũ kí bò dàaàle Save guzule pɔ w̃i me tia Kía Guzuleu. ¹⁸ Ǿ Salema kí Mekizede* mò ń p̃eεo ń ṽeεo. Aàpiá Lua Musude gbàgbanaε. ¹⁹ Ǿ à samaa'ò Ablaũe à mè: Lua Musude musu ń z̃iεo Kena báaada Ablaũgu.

²⁰ Wà Lua Musude sáaukpa!

A n ibeεo nāne n ɔz̃i.

Ǿ Ablaũ pɔ pɔ a èɔ kwide kpàwà pɔi. ²¹ Soɔɔũ kía ò Ablaũe: Ma gbéɔ kpa, nio àizee k̃ua n pɔ ũ. ²² Ǿ Ablaũ òè: Má s̃i ń Dii Lua Musude musu ń z̃iεo Kena, ²³ má n p̃eεo, baa kyale niba, ké ńsu o míme ń tò ma ke ɔde ũo yáí. ²⁴ Má p̃eεo, sema pɔ pɔ ma gbéɔ blè bàasio. Ama Anε ń Esikolio ń Mamale pɔ aa gēmanɔ, to aa ń baa sé.

15

Lua bàa kua ń Ablaũo

¹ Bee gbεa Dii yā'ò Ablaũe wépungu'ea guu à mè:

Ablaũ! Nsu to ṽia n k̃uo.

Mámε má n sēngbao ũ,

n asea aɔ z̃ɔ maamaaε.

² Ǿ Ablaũ mè: Dii Lua, bó ńyɔ ma gbai? Má nē ṽio. Damasi gbé Eliezeε mé aɔ de ma be túbiblena ũ. ³ Lá ni ma gba néo, ma be zikenapi mé aɔ de ma túbiblena ũ.

⁴ Ǿ Dii òè: Aàpi mé aɔ de n túbiblena ũ. Né pɔ a bɔ n pleu mé aɔ de n túbiblena ũ. ⁵ Ǿ à bàànɔ bàasi à mè: Musu gwa ñ saanaɔ nao, tó ńyɔ f̃s̃. Beewa ɔ n buio aao dasi.* ⁶ A Dii náaikè, ɔ Dii tò yá bàànɔ na a náai pɔ a kè yáí.† ⁷ A òè lo: Mámεmaa Dii, mámε ma n bɔ Ulu, Babiloni búsuu, ké mà búsuε bee kpama yáí. ⁸ Ǿ Ablaũ mè: Dii Lua, kpelewa máɔ d̃s̃ ké aɔ de ma pɔ ũi? ⁹ A wèwà à mè: Zununu wè àaɔ sé ń bleɔ wè àaɔ ń s̃asa wè àaɔ ń felentēnao ń felenguuluo.

¹⁰ Ǿ à pɔpiɔ sè pɔi à ń paapaa à ń goaa, ɔ à ń kále à ń aedɔɔk̃ɔwa, āma i b̃ao paapaa. ¹¹ Ké yāamusuɔ mò p̃eεe ñɔpiɔwa, ɔ Ablaũ ń yá.

¹² Ké íatē lé g̃ε kpéu, iz̃ɔ dà Ablaũla, ɔ gusia z̃ɔ pɔ tò ṽia aà kù k̃uaàla. ¹³ Ǿ Dii òè: Nyɔ d̃s̃ ké n buio aao de nibɔ ũ búsu pɔ de ń pɔ ũo guu, aaiɔ z̃ɔble we, wiɔ íadamá e wè òaa pla.‡ ¹⁴ Ama má yákpaleke ń bui pɔ aale z̃ɔblenéo, n buio aai b̃ole ń àizeε z̃ɔɔo.§ ¹⁵ Mpi s̃ɔ ńyɔɔ aafiaε e ñ ge ñ zik̃ũò, ní gbasa ta n deziɔ k̃i, wi n ṽi. ¹⁶ N s̃ɔkpaεɔ mé aa ɛa su la, asa Amoleɔ duuna i pa yāao.

¹⁷ Ké íatē g̃ε kpéu, gu s̃i, ɔ Ablaũ è kina pɔ lé súeleɔ ń tévuaɔ* lé g̃ε ñɔ pɔ á p̃apaapiɔ z̃anguo. ¹⁸ Zibeez̃i Dii mè a bàa aɔ kú ń Ablaũo à mè: Má búsuε bee kpa n buiɔwaε za Egipi zé swai e swa z̃ɔ pɔ w̃i me Uflatai, ¹⁹ búsu pɔ Keniɔ kuu

* **14:18** Soũ 110.4, Ebe 7.1-10 * **15:5** Lom 4.18, Ebe 11.12 † **15:6** Lom 4.3, Gal 3.6, Zaa 2.23 ‡ **15:13** B̃oa 1.1-14, Z̃in 7.6 § **15:14** B̃oa 12.40-41, Z̃in 7.7 * **15:17** B̃oa 3.2, 13.21, 19.18

ń Kenaziọ ń Kamoniọ ²⁰ ń Itiọ ń Peliziọ ń Lefaiọ ²¹ ń Amoleọ ń Kanaaọ ń Giigasiọ ń Yebusiọ.

16

Hagaa ń a nẹ Isimaelao

¹ Ablau na Salai i ne'io. A zɔnɔe vi Egipi gbɛ̃ ũ, wɪ me Hagaa. ² Ɔ Salai ò Ablau: Lá Dii ma ke fii ũe, wule ń ma zɔnɔe. Má gí nɛ́ ei aà sabaia? Ɔ Ablau Salai yãma. ³ Ablau wɛ̃ kwi kea Kanaa bɔsuu gbea ɔ Salai a zɔ Hagaa kpawà nɔ ũ. ⁴ Ablau wuleaàno, ɔ à nɔsi. Ké a è á nɔsia, à dɔe a diiwa. ⁵ Ɔ Salai ò Ablau: Taae pɔ wa kɛmeɛ gɔ̃ n yá ũe. Ma a zɔ kpama. Ké a è á nɔsia, ɔ ɔ dɔea. Mpi ń mapio, Dii mé a yágɔgɔwɛ̃. ⁶ Ɔ Ablau wɛ̃wà à mè: N zɔ ku n pɔ ũe. Kèè lá ń yeiwa. Ké Salai ñadawà, ɔ à baalèè.

⁷ Dii Malaika aà è nibɔna kɪi gbáau, nibɔnapi ku Sulu zé saee. ⁸ Ɔ à aà là à mè: Salai zɔnɔe Hagaa, n bɔ má ni? Nle gé má ni? Ɔ a wɛ̃wà à mè: Mále baale ma dii Salai. ⁹ Ɔ Dii Malaika òè: Ea ta n diipiwa, nɔ misiileè.

¹⁰ Má n bui káfi
aà dasi, wa fɔ ń lé dɔo.

¹¹ N nɔsia, ńyɔ ne'i gɔ̃e ũ,
ní tɔkpaè Isimaela,*
asa Dii n yãma n taasikɛa guu.

¹² Aɔ de lán sɛ̃a zàa'ɪnawa,
a íbelese ń gbépiio,
gbépii i íbelesɛaàno sɔ.

Aɔ ku kɔ yáí ń a gbépiɔ gbɛ̃eoo.

¹³ Ɔ Hagaa mè: Lakii ma wesi Lua pɔ i ma ele. Ɔ à tɔkpa Dii pɔ yá'òee Luapɔima'e. ¹⁴ Ayãmeto wà tɔkpa ɔpɪe Luabɛɛpɔima'elɔ. A ku Kadesi ń Beledio zãnguoe.

¹⁵ Hagaa negɔ̃e ń Ablau, ɔ Ablau tɔkpaè Isimaela.† ¹⁶ Gɔɔ pɔ Hagaa Isimaela i, Ablau wɛ̃ basiiɔsɔo ń mɛ̃ndooe.

17

Lua tɔzɔyã dilea Ablau

¹ Ké Ablau kà wɛ̃ basɔo mɛ̃ndosai, Dii bɔ mɔwà à mè: Mámɛmaa Lua Gbãapiide. Temazi, nɔ ku taaesai. ² Ma baakuannɔ aɔ gee, mí n bui káfine maamaa. ³ Ablau wule a gbɛ̃u Lua ae, ɔ Lua òè: ⁴ Lá ma bàa kunnɔ, ńyɔ gɔ̃ bui dasiɔ dezi ũ. ⁵ Wàli onɛ Ablau ɔo, sema Ablahaũ,* asa má n ke buiɔ dezi ũe.† ⁶ Má tó n bui dasikũ, buiɔ ń kíaɔ bɔ n kɪie. ⁷ Ma bàa aɔ kunnɔ ń n buiɔ e gɔɔpii.‡ ⁸ Má Kanaa bɔsu pɔ ń kú a guu nibo ũ kpama pii ń n buiɔ n kpe, ké aɔ vi gɔɔpii, míɔ de ń Lua ũ.

⁹ Lua èa ò Ablahaũ: Mpi ń n buiɔ, àɔ ma baakuaáno yá kũa e á buiwa. ¹⁰ Mpi ń n buiɔ, yá pɔ mále dileé àɔ kũan ke: Sema á gɔ̃e pii lí tɔzɔ. ¹¹ A tɔzɔ ma baakuaáno seela ũ.§ ¹² Sema n bui negɔ̃e lí tɔzɔ an gɔɔ swaaɔde zɪ e an buiwa, né pɔ wà ń i n beɔ ń zɔ pɔ wa lù buipãleɔwɔo pii. ¹³ Wà aà i n ben nò, wa lù zɔ ũn nò, sema aà tɔzɔ. Bee iɔ de ma baakuaáno gɔɔpii seela ũ á mewa. ¹⁴ Sema àli gyafɔɔde bɔ á guu, asa gbɛ̃ pɔ i tɔzɔo i ma baakuaáno yãdao.

* **16:11** Bee mè Lua i yãma. † **16:15** Gal 4.22 * **17:5** Bee mè buidaside. † **17:5** Lom 4.17
‡ **17:7** Luk 1.55 § **17:11** Zin 7.8, Lom 4.11

15 Ǿ Lua èa ò Ablahaũe: Nsuli o n nae Salai bo, nili oè sa Sala.* 16 Má báaadaaàgu, mí tó aà ne'i gõe ũ, i gõ buio dazi ũ. Bùsu kíao bo aà kíie. 17 Ǿ Ablahaũ wùle a gbèeu Lua ae, à yáalò a ò a nòse guu: Gbé pò kà wè basoo a ne'ie? Lá Sala kà wè basiikwi, a ne'ie? 18 Ǿ à èa ò Luae: Sue! Nyõ Isimaela gwa. 19 Lua mè: Siana guu n na Sala a ne'i gõe ũ, ní tókpaè Izaaki.† Ma bàa aò kuaàno ní aà buio e gòpiie. 20 Isimaela yá musu, ma n yāmà. Má báaadaaàgu, a ne'i, i káfi maamaa. A negõeo i gbèon kuepla, mé aa gõ kíao ũ, aà bui i dasikù. 21 N beeo ma bàakuanno a gõ Izaakie. Zii maa'i Ǿ Sala a aà i. 22 Ké Lua yá'ò Ablahaũe a làa, Ǿ à gòaala à tà musu.

23 Ǿ Ablahaũ a né Isimaela sè ní a be gõe pò wà ní í a beo ní zo pò wà ní lúo píi, Ǿ à tǒzǒné zibeezi gòo lá Lua òewa. 24 Ablahaũ kà wè basoo mëndosai, Ǿ à gbàsa tǒzǒ, 25 aà né Isimaela sǒ wè kue'aaõ. 26 Zí dou zí Ǿ Ablahaũ tǒzǒ ní a né Isimaelao 27 ní a be gõe pò wà ní í aà beo ní zo pò wà ní lú buipálewao píi. Aa tǒzǒ gòo dou zíe.

18

Malaikao bo mo Ablahaũwa

1 Dii bò mò Ablahaũwa Mamale gbénelió kíi. Ablahaũ zǒlea a zwàakpe kpele fáane. 2 Ké à wezù, à gbèon àaõ è zea.* Ké à ní é màa, Ǿ à fèle a kpele ní bao, à gè dànlè à wùle a gbèeu 3 à mè: Dii, ma wegwa, nsu gè mapi n zòblenao. 4 Má mósé ní ío à gbá pípi, í kámabo lí gbáu la. 5 Lá a bòle ní ma beo, má ge mósé ní bleo yoo à gbãa e, í gbasa dazeu. Ǿ aa mè: Too, ke lá ní òwa. 6 Ǿ à gè Sala kíi kpéu à mè: Pèeti dá zaa le àaõ, pèeke kpakpa. 7 Ǿ à bàalè gè a zuo guu, à zunebolo maa kù a kpà a zikenawa, Ǿ zikenapi ge kèke kpakpa. 8 Ǿ Ablahaũ vífāai ní ví'ipuo ní zu pò wa kèkpio sè gèò, a dīlené. Goo pò aale poble, a kú ní sae azia lí gbáu we.

9 Ǿ aa aà là aa mè: N na Sala kú má ní? A mè: A ku kpéu we. 10 Ǿ Dii mè: Má ea mo n kíi zii maa'i, n na Sala i ne'i gõe ũ.† Sala kú kpele aà kpe, àle ma. 11 Ablahaũ ní Salao aa zikù, Sala lé nòeo pò ke bo. Ǿ Sala yáalò a ò a sǒ guu: 12 Ma zikù, mé Baa‡ zikù bo. Má pona yápi dǒ bo? 13 Ǿ Dii Ablahaũ là à mè: Akéa Sala yáalò? A mè a gbé pò a zikù á fǒ ne'i bo? 14 Yáe lío zí'ümeeo.§ Zii maa'i tó a gòo kà, má mósé ní kíi, Sala i gbasa ne'i gõe ũ. 15 Ǿ Sala lelekpà à mè i yáalò, asa vía aà kùe. Ǿ Dii mè: E'e, n yáalò se.

Ablahaũ awakpaa Dii Sòdũ yá musu

16 Ké gbépio fèle, Ablahaũ gè zeiné, Ǿ aa Sòdũ kíi oi gwà. 17 Ǿ Dii mè: Má yá pò má ye ke ule Ablahaũeo. 18 Aà buio aao zǒo mé aao gbãa ví. Bui pò kú tǒleo píi aa èfāai e aà sabaie. 19 Asa ma aà sè, ké aà o a néone ní a buio a kpe aao ma yá kúa, aai yāmaa zede ke, mí yá pò ma a legbèè kèè. 20 Ǿ Dii èa mè: Yá pò wàle o Sòdũ ní Gómoo musu dasikù, an duuna zǒokù maamaae. 21 Má gé we sa mà gwa, tó yá pò aale ke vāi kà lá mále mawa. Tó aa de màa sǒo, mío dǒ. 22 Ké an gbèon plaò dazeu, aale gé Sòdũpi, Ǿ Dii gò ní Ablahaũo we.

23 Ǿ Ablahaũ sǒaazi à mè: Nyõ gbēmaaò waa sǎnu ní gbēvāio yà? 24 Tó gbēmaaò ku wélepi guu gbèon blakwi, nýõ ní waa yá? Nyõ sùuuke ní wélepi gbēmaa gbèon blakwipio yáio lé? 25 Sùuuke! Nsu ke màao, nsu gbēmaaò dede sǎnu ní gbēvāio lá aa douwaeo. Sùuuke! Nsu ke màao. N gbé pò ní de dúnia búu

* 17:15 Bee mè kía nenoe. † 17:19 Bee mè yaalb. * 18:2 Ebe 13.2 † 18:10 Lom 9.9 ‡ 18:12 1Pie 3.6 § 18:14 Luk 1.37

yákpalekena ũ, nýŵ yáke a zéwao lé? ²⁶ Ǿ Dii m̀̀: Tó ma gbẽmaao è Sɔɔɔũ gbẽɔn blakwi, má sùuuke ní wélep̄io an yáí.

²⁷ Ǿ Ablahaũ èa ò lɔ: Ma gbé pó má de bùsuti ní túfuo ũ, gáafaakem̄eε má εa yá'onε, Dii. ²⁸ Tó gbẽɔn sɔo kèsã gbẽɔn blakwipi guu, gbẽɔn sɔopio yáí ǵ nýŵ wélep̄i kaaleia? Ǿ Dii m̀̀: Tó ma gbẽmaao è gbẽɔn blasɔo, má wélep̄i kaaleo. ²⁹ Ǿ Ablahaũ gí lé yá'oè à m̀̀: Tó gbẽmaao kà bla s̄ bε? Ǿ Dii m̀̀: Má yáε keo gbẽɔn blapio yáí. ³⁰ Ǿ à m̀̀: Dii, n yá na! Nsu to n pɔ pao, má ye yá'o lɔ. Tó gbẽmaao kà baakwi s̄ bε? A wèwà à m̀̀: Tó ma gbẽmaao è gbẽɔn baakwi, má yáε keo. ³¹ Ǿ à m̀̀: Gáafaakem̄eε lɔ Dii, mà yá'onε. Tó gbẽmaao kà gbẽɔn bao s̄ bε? A wèwà à m̀̀: Má wélep̄i kaaleo gbẽɔn baopio yáí. ³² Ǿ à m̀̀: Dii, n̄su to n pɔ pao, yáε bee bàasio má yá'o lɔo. Tó gbẽmaao kà kwi s̄ bε? A wèwà à m̀̀: Má wélep̄i kaaleo gbẽɔn kwipio yáí. ³³ Ké Dii yá'ò Ablahaũε a làa, à gèzεa, ǵ Ablahaũ èa tà bε.

19

Sɔɔɔũ ní Gɔmɔɔo kaalea

¹ Ké malaika gbẽɔn plapio kà Sɔɔɔũ oosi, Lotu z̄l̄εa Sɔɔɔũ b̄ii bɔleu. Ké à ní é, à f̄le gè dàr̄le à kùl̄ené, à wùle a gb̄εu ² à m̀̀: Ma dii, á yá na! A mɔ ge pilai mapi á zòblena bε, í zu'o, í i la, zia kɔo káaukaau í dazεu. Aa m̀̀: Aawo, wá i gáaεε. ³ Lotu nàemá maamaaε, ǵ aa gbàsa gè aà bε ua aa p̄ila. A ní yàækè maamaa, à kaa kènέ, ǵ aa sò.

⁴ E aao wùle, Sɔɔɔũdeɔ l̄ia Lotu kp̄éi. Wélep̄i ḡεo k̄aaa we míom̄iε, èwaasoo ní gb̄z̄ɔɔ p̄ii. ⁵ Aa lezù Lotuzi aa m̀̀: Gbé pó p̄ila n bε oosiao ku má ni? Bolew̄é̄r̄n̄ɔ wà ní dàakpa.* ⁶ Lotu b̀̀ ní k̄ii kp̄εεε, à gbatà ní kp̄εo ⁷ à m̀̀: Gbéɔ, ásu yāv̄aik̄εo. ⁸ Má nen̄ɔenaɔ v̄i gbẽɔn pla aa ḡε d̄ɔo, má bolēr̄n̄ɔ. Lá á yei à kēr̄n̄ɔ,† āma ásu yáε ke gb̄éε beeɔneɔ, asa aa p̄ila ma bεε. ⁹ Aa òè: Gow̄εε we! Ǿ aa m̀̀ lɔ: Gbépiá b̀̀m̄ε, ǵ a ye ke wá yákpalekena ũa? Wá yāv̄aik̄ene dēr̄la. Ǿ aale n̄ɔnaaaaazi ní gb̄āao, aale mó gba gbooi. ¹⁰ Ǿ gbẽɔn plapio ɔ̀̀b̀̀ Lotu k̄u aa gèò kp̄éu, ǵ aa zetà. ¹¹ Aa tò gbé pó kú kp̄εεεo v̄iak̄ù néf̄ēnen gb̄z̄ɔɔ p̄ii,‡ ǵ aale zew̄eεε e aa kp̄asa. ¹² Gbẽɔn plapio ò Lotue: Dé ní ní v̄i la l̄i? Neḡ̄εo, nen̄ɔεo, an ḡɔkpamaɔ ní gbé pó de n gbé ũ wéle guuo p̄ii. Bolēr̄n̄ɔ, ¹³ asa wa mɔ gue bee kaaleiε. Yá sa pó wàle o wélep̄ideɔ musu yá gè Dii swáu, ǵ à wá z̄í wélep̄i kaalei. ¹⁴ Lotu b̀̀ ḡε ò a néo ḡɔkpamaɔne à m̀̀: A f̄le wà bɔle, asa Dii a wéleε beepi kaale tiaε. Ǿ aale e àle faaiboε.

¹⁵ Ké gu d̀̀ malaikapio n̄aε Lotuwa aa m̀̀: F̄le n̄ n na ní n nen̄ɔena gbẽɔn plaεo séle bolēr̄n̄ɔ la, ké n̄su ga wélep̄i kaalea guuo yáí. ¹⁶ Ké Lotu lé bésebesenake, Dii aà w̄enagwà,§ ǵ gbẽɔn plapio aà k̄u a ɔwa ní aà nao ní aà nen̄ɔε plaao, aa b̀̀lēr̄n̄ɔ w̄énkp̄ε. ¹⁷ Ké aa b̀̀lēr̄n̄ɔ màa, ǵ malaikapio do ò Lotue: Bàale n̄ nz̄ia misi. Nsu n̄ n kp̄ε gwao, n̄su ze guzulepiuo. Bàale mip̄ε gb̄ès̄is̄iɔwa, ké n̄su gao yáí. ¹⁸ Ǿ a òné: Aawo ma dii! N yá na! ¹⁹ N mapi n zòblena wegwà, n gb̄ékek̄em̄eε maamaa, n ma misi. Ama má f̄̄ bàale mà gb̄ès̄is̄ipio k̄ii leo. E màò gé kái we, kaalepi a ma le mà gae. ²⁰ Wéleε gwa kee. Lá a k̄ai, má f̄̄ bàale mà le, mé wéle nénaε. To mà bàasi mà ta we, mío aafia. A nénaũ nolo? ²¹ Ǿ a òè: Ma n gba zé lɔ, má wéle pó r̄le opi kaaleo. ²² Bàale ta we kpakpa, asa má yáε ke ḡiao, e n̄ ge n̄ kaò we. Ayāmeto wà t̄okpà wélep̄ie Zoaa.*

* 19:5 Yud 7 † 19:8 Dɔa 19.22-24 ‡ 19:11 2Kia 6.18 § 19:16 2Pie 2.7 * 19:22 Bee m̀̀ nénaũ.

²³ Ké Lotu Zoaa lè, ìatē lé fèlè, ²⁴ ̄ Dii tò té ní ìatēgbōo bō musu à kà Sòdōũ ní Gómōōogu. ²⁵ A wélepíò kàale ní ní gbéó ní guzulepio ní líó ní sēo píi.† ²⁶ Ké Lotu na a kpe gwà, ̄ à ḡ zea wisi gbe ũ.‡

²⁷ Ké gu dō, Ablahaũ fèlè kōkō, à gè gu pò á kúu yāa ní Diioپی. ²⁸ Ké à Sòdōũ ní Gómōōo k̄i oi gwà ní guzulepio píi, a è telu lé fèlè tōlè lán mua teluwa. ²⁹ Beewa ké Lua guzule pò Lotu kuu wéleò kàale, Ablahaũ yá d̀àagu, ̄ à Lotu bō wéle pò á kàalepio guu.

Lotu bui

³⁰ Ké Lotu bō Zoaa, à gè z̀lè gusísideu ní a nen̄ena plaao, ké a kua Zoaa vía ví yái. ̄ à gè ku gbè'eu ní a nen̄enapio. ³¹ ̄ Ȳ ò Bāae: Wá mae zikũ, mé ḡee ku búsuu la à wúlewan̄o lá w̄i kewao. ³² M̄o wà v̄e kákaè, w̄i wúleaàn̄o ké wà e wàò wá bui k̄ūa aà sabai. ³³ Gwāasina bee aa v̄e kákaè, ̄ Ȳ gè wúleaàn̄o. Lotu i d̄o ḡo pò à wúleano ge ḡo pò à fèleo.

³⁴ Ké gu dō Ȳ ò Bāae: Ma wule ní ma maeo ḡia. Wà v̄e kákaè oosia l̄o, ní gè wúleiaàn̄o s̄o, ké wà e wàò wá bui k̄ūa aà sabai. ³⁵ Gwāasina bee l̄o aa v̄e kákaè, ̄ Bāa gè wúleaàn̄o. Lotu i d̄o ḡo pò à wúleano ge ḡo pò à fèleo. ³⁶ M̄a Lotu nen̄e plaapio kè aa nosiaàn̄o. ³⁷ Ȳ ne'í ḡe ũ, ̄ à t̄kpàè M̄oabu. § Āpi mé M̄oabu bui pò kú e gb̄o dezi séia ũ. ³⁸ Bāa ne'í ḡe ũ s̄o, ̄ à t̄kpàè Bēnami.* Āpi mé Am̄oni bui pò kú e gb̄o dezi séia ũ.

20

Ablahaũ ní Abimelēkio

¹ ̄ Ablahaũ fèlè we, à gè Negeve búsuu Kadēsi ní Suluo zānguo. Ké à gè z̀lè Gelaa, ² à mè a na Salaá a d̄ae, ̄ Gelaa kí Abimelēki gbé z̄i à aà sè s̄ò. ³ ̄ Lua bō m̄o Abimelēkiwa nana guu gwāasina a òè: Nȳ ga n̄o pò ní sèpi yái, asa n̄ozāe. ⁴ A m̄o lè Abimelēki i wúleaàn̄o yāao, ̄ à mè: Dii, nȳ bui pò aai yāe keo d̄ede yà? ⁵ Āpi mé òm̄e a d̄aeo lé? N̄epi s̄o à mè a d̄ao. Ma yākè a zéwae, má t̄ae vío. ⁶ ̄ Lua òè nanapi guu: Ao, má d̄o ké n yākè a zéwae. Ayāmeto ma kpane n̄ duunakem̄e, mi we n̄ k̄à n̄epiwao. ⁷ Tiasa, ḡepi dee n̄o kpawà, asa ānabiē, i wabikene, ké n̄ e n̄ ḡo ní aafiao. Tó ni aà n̄opi kpawà s̄o, nȳ d̄o ké n̄ gae, mpi ní n̄ gbéó apii.

⁸ ̄ Abimelēki fèlè kōkō, à a gbéó sísi à yápi d̄au a síuné píi, ̄ vía ní kú maamaa. ⁹ ̄ Abimelēki Ablahaũ sísi a òè: Bó yá ní kèw̄e m̄ai? Bó yá ma zāw̄ane, ̄ n̄ gbasá ní tò ma ḡo duunde ũ ní ma búsuoi? N̄ yá pò de wà keo kè̄m̄e. ¹⁰ Bó làasoo ní kè n̄ gbasá n̄ yápi k̄èi? ¹¹ Ablahaũ wèwà à mè: Mále e yāa gb̄e Lua vía ví búsuē bee guuo, mé wasu ma de ma n̄o yái. ¹² Bee gb̄ea n̄epiá ma d̄ae síana. Wá de doũe, baade ní a dao, ̄ à ḡo ma n̄o ũ. ¹³ Ké Lua ma b̄o ma mae be yāa, mále bebebebe, ̄ má ò ma n̄opie gu pò wa su geu píi, aà gb̄ekekem̄e, aáli o a d̄o n̄ ma ũ. ¹⁴ ̄ Abimelēki m̄o ní s̄o ní zuo ní z̄oḡeò ní z̄on̄eò, a kpà Ablahaũwa, ̄ à aà na s̄o aè. ¹⁵ ̄ Abimelēki mè: Ma búsun ke, z̀lè gu pò ní yei. ¹⁶ ̄ a ò Salae: Ma ānusu òwatē òaa s̄o kpà n̄ d̄o wa awakpab̄o ũ, ké gbé pò kunn̄o píi, aai d̄o ké ni t̄aek̄eo. ¹⁷ ̄ Ablahaũ wabikè Luawa, ̄ Lua Abimelēki gb̄agb̄a ní aà nao ní aà n̄o pò i m̄esedilen̄eò, ké aa e ne'í, ¹⁸ asa Dii tò Abimelēki be n̄eò fik̄uē Ablahaũ napi yá musu.

† 19:25 Mat 10.15, Luk 17.28-29, 2Pie 2.6 ‡ 19:26 Luk 17.32 § 19:37 Bee mè ma mae né. * 19:38 Bee mè ma dae né.

21

Izaaki ia

¹ Dii èfāaikè Salae lá a òwa, a kèè lá à a legbèwa. ² Ǿ à nɔsɪ à ne'í ní Ablahaũ gɔɛ ũ a zikũ guu gɔɔ pɔ Lua dilɛɛwa.* ³ Ablahaũ tokpà népié Izaaki. ⁴ A tɔzɔ̀è a gɔɔ swaaɔde zɪ́ lá Lua dilɛ̀ɛwa.† ⁵ A kà wè basɔo a népi igɔɔ. ⁶ Ǿ Sala mè: Lua yaalɔyā kèmɛɛ, mé gbé pɔ mà pii a yáalɔmanɔ. ⁷ A ò lo: Wa we o Ablahaũe yāa má gɔ neade ũe? Kási ma negɔɛ ìaano à zikũ guu.

⁸ Népi gbāakù à kè yɔ́wa, ɔ Ablahaũ aà kèa yɔ́wa dikpekè. ⁹ Sala è né pɔ Egipi nɔɛ Hagaa í ní Ablahaũo ìo Izaaki yáalɔɛ, ¹⁰ ɔ a ò Ablahaũe: Zɔpi ya ní a néo, asa zɔ né a e túbible ní ma né Izaakioo.‡ ¹¹ Yápi Ablahaũ pɔ yà maamaa, asa aà néɛ, ¹² ɔ Lua òè: Nsu to n pɔ ya n né ní n zɔnɔɛpio yá musuo. Yá pɔ Sala lé onɛ pii ma, asa Izaaki buio ɔ wali oné n buio.§ ¹³ Má tó zɔ népi buikɛ sɔ, asa n néɛ. ¹⁴ Ǿ Ablahaũ fèlɛ kɔɔkɔɔ, à blɛ sè ní ituuo, a kpà Hagaawa. A dɪ̀è, ɔ à aà né kpàwà lo. A aà gbàɛ, ɔ à gè lé liaaliaa Bɛɛɛɛba guwaiwaiu. ¹⁵ Ké í làamá, à èwaasonapi tò lí gbáu, ¹⁶ ɔ à gè zɔ̀lɛ aɛ kazu léleá zā léu, asa à mè á ye à a né gaa eo. Ké à gè zɔ̀lɛ káaa màa, ɔ à nà ɔɔlɔwa.

¹⁷ Lua èwaasonapi ɔɔlɔ mà, ɔ Lua Malaika lezù Hagaazi za musu à mè: Bóme n lei Hagaa? Nsu viakɛo, asa Lua népi ɔɔlɔ mà gu pɔ a kuu. ¹⁸ Fèlɛ n n népi se n aà kũ a ɔwa, asa má tó aà gɔ bui zɔɔ ũe. ¹⁹ Lua nɔɛpi wé kèè, ɔ à lò è. A gè itò tùu pai, ɔ à mɔ kpà a népiwa, a mì.

²⁰ Lua kú ní népio e à gè zɔ̀kù. Io ku guwaiwaiu, ɔ à gè toena ũ. ²¹ Gɔɔ pɔ a ku Palana guwaiwaiu ɔ aà da Egipi bùsu nɔ sèè.

Ablahaũ ní Abimɛlɛkio lɛdoũkɛa

²² Gɔɔ bee Abimɛlɛki ní a zɪ̀gɔɔ gbɛ̀zɔɔ Pikɔlio gè Ablahaũ kíi aa òè: Lua kunno yá pɔ níle kɛ guu pii. ²³ Legbɛmɛɛ la gɔ̀o n mɛ ní sí ní Luao, ké níyɔ bo ma kpɛo ge ma néo ge ma buio. Lá ma gbɛ̀kɛkène, kemɛɛ màa ní bùsu pɔ ní kú a guu gbéɔ. ²⁴ Ǿ Ablahaũ òè: Má legbɛ̀ne. ²⁵ Ǿ Ablahaũ lò pɔ Abimɛlɛki zikenaɔ síwa yá sèlɛ síuè. ²⁶ Abimɛlɛki mè: Má gbé pɔ aa yá bee kèo dɔo, ni omɛɛ yāao, ma maàn gbā. ²⁷ Ǿ Ablahaũ são ní zuo kù a kpà Abimɛlɛkiwa, ɔ aa lɛdoũkè ní kɔo. ²⁸ Ǿ Ablahaũ sãnunuu mèn soplaɔ bo kàlɛ nído. ²⁹ Abimɛlɛki aà là à mè: Sã mèn sopla pɔ n ní kálɛ nídoapiɔ yá de kpelewa ni? ³⁰ Ǿ a wèwà à mè: Sã mèn soplaɔ si seela ũ ké máme ma lòpi yɔ̀. ³¹ Ayāmeto wà tokpà gupie Bɛɛɛɛba,* asa wekii ɔ aa legbèukɔɛ. ³² Màa ɔ aa lɛdoũkè Bɛɛɛɛba, ɔ Abimɛlɛki ní a zɪ̀gɔɔ gbɛ̀zɔɔ Pikɔlio èa tà Filitɛɔ bùsuu. ³³ Ablahaũ baali bà Bɛɛɛɛba, ɔ à Dii Lua Gɔɔpiide sísi we. ³⁴ Ǿ à gɔɔplakè Filitɛ̀ bùsupiu.

22

Ablahaũ Izaaki kpaa sa'obɔ ũ

¹ Bee gbɛa Lua Ablahaũ lè a gwà. A òè: Ablahaũ! Ǿ a wèwà à mè: Má ké! ² Ǿ Lua òè: N n né mɛndona yenzide* Izaaki se n gɛ̀o Mɔlia† bùsuu, ní sa pɔ wí a pɔ kátɛu à tékũ oò gbèsísí pɔ má onɛwa. ³ Ké à fèlɛ kɔɔkɔɔ, à káoyè a zàa'inaɛ, ɔ à a zikena gbɛ̀on plaɔ sè ní a né Izaakipio. A sa'oyaa pàa, ɔ à dàzɛu, àlɛ gé gu pɔ Lua òɛu. ⁴ A gɔɔ àaɔde ziké à wɛzù, à gupi è káaa. ⁵ Ǿ a ò a zikɛnapiɔnɛ: A gɔ ní zàa'inao la. Mapi ní èwaasonaɛ beeo wá gé aɛ kúlei Luaɛ, wí ɛa su wà á le la.

* **21:2** Ebe 11.11 † **21:4** Daa 17.12, Zin 7.8 ‡ **21:10** Gal 4.29-30 § **21:12** Lom 9.7, Ebe 11.18

* **21:31** Bee mè legbèlɔɔ. * **22:2** Mat 3.17 † **22:2** 2Lad 3.1

⁶ Ablahaũ sa'oyaa se dĩ a népie, ‡ ò a tékũa ní fẽnao, aale gé sãnu. ⁷ Ɔ Izaaki ò a mae à mè: Baa! Ɔ a wèwà à mè: Bó ni né? Ɔ népi òè: Wá té kũa ní yàao, sã pò wá sa'òò ku má ni? ⁸ Ɔ Ablahaũ mè: Ma né, Lua mé a sa'osã kpá. § Ɔ aa tekõì, aale gé. ⁹ Ké aa kà gu pò Lua òèu, à sa'okii bò we, à yàakàa. Ɔ à a népi yè a dà yàapila sa'okii musu.* ¹⁰ Ké à fẽe sè, à ɔ̀bò à a népi kòlokpa, ¹¹ Ɔ Dii Malaika lezuaazi za musu à mè: Ablahaũ! Ablahaũ! A wèwà à mè: Má ké! ¹² Ɔ à mè: Nsu ɔ̀kã népiwao, n̄su yãe keèo. Má d̄ò sa ké ní ma v̄ia v̄i, ni gimεε ní n né m̄endonao. † ¹³ Ablahaũ wεzù, Ɔ à s̄asakao è d̄oa a k̄óbawa k̄ána guu. Ɔ à gε k̄ũ, à sa pò w̄i a pò k̄áteu à tékũ òò a né gb̄eu. ¹⁴ Ɔ à t̄okpà gupie Diiakpa, Ɔ w̄i o e ní a gb̄ao w̄i mε: Dii a kpa a gb̄èsis̄i musu. ‡

¹⁵ Dii Malaika èa lezù Ablahaũzi za musu l̄o ¹⁶ à mè: Ma Dii ma legbè ní ma kuaos̄ ma mè, lá n yápi kè, ni ḡí ní n né m̄endonao, ¹⁷ má báaadangu, mí n bui k̄áfīne lán saanaɔwa, aao dasi lán isiale ūf̄áawa.* N bui aao iko v̄i ní ibεεɔwa. ¹⁸ Má báaada d̄únia bui píigu n bui sabai, † ké n ma yãma yáí.

¹⁹ Ké Ablahaũ èa sù a z̄ikenaɔwa, aa f̄ele tà Beεseba, Ɔ à ḡooplakè we.

²⁰ Bee gb̄ea wa ò Ablahaũe wà mè: N v̄i Nak̄oo na Milika neḡɔ̄e ì. ²¹ Aà neḡɔ̄e s̄éia tón Uzu. Aà d̄aunaɔ tón ke: Buzu, Alaũ de'ia Kemue, ²² Kesedi, Azo, Pidasì, Yidafi, Betue. ²³ Betuepi mé Lebeka ì. Neḡɔ̄e gb̄eɔn swaaɔ pò Milika ì ní Ablahaũ v̄i Nak̄ooɔn we. ²⁴ Aà n̄o Leuma pò i m̄es̄edileèo néo tón ke: Teba, Gaaũ, Taasu ní Maakao.

23

Sala gaa

¹ Sala kè wè basoolos̄o ní plaoe, ² Ɔ à gb̄asa gà Kiliataaba pò w̄i mε tia Hebl̄o, Kanaa bùsuu. Ɔ Ablahaũ aà beekè, à ɔ̀lò aà gaa yá musu. ³ Ké à gò aà gea, à gè a ò Iti buiɔne: ⁴ Nib̄o b̄òm̄on ma ū á guu.* A t̄oole yáaa gev̄ik̄i ū, mà gev̄iu. ⁵ Aa òè: ⁶ Mae, wá yãma. Lua gb̄é báaad̄en n ū wá guu. N n gε v̄i gè'e pò kène maa guu. Wá gb̄e a gine ní gè'eo ké n gε v̄iuo. ⁷ Ɔ Ablahaũ f̄ele k̄ule bùsupideɔne, ⁸ a òné: A ma yãma, tó a we mà gε v̄i la. A wabikεmεε Zohaa né Ef̄n̄owa, ⁹ aà Mapela gb̄e'ε pò kú aà bú lé yáaa a ɔ̀awa, i ḡo ma gev̄ik̄i ū á bùsuu la.

¹⁰ Ef̄n̄o z̄l̄ea ní guu a wéle bíib̄oleu we, Ɔ a ò Ablahaũe Iti wáa píi à mè: ¹¹ Aawo mae, ma yãma. Ma n gba buapi ní gb̄e'ε pò kú weoe. Ma n gba ma gb̄é wáae. Ma n gbae n̄ gε v̄iu. ¹² Ablahaũ k̄ule bùsupideɔne, ¹³ Ɔ a ò Ef̄n̄o an wáa m̄pii: Swákpa n̄ ma yãma. Má buapi fiaboε. Ma ɔ̀a sí, mí gε v̄iu. ¹⁴ Ɔ Ef̄n̄o òè: ¹⁵ Mae, ma yãma. T̄oole pò a ɔ̀a ánuusu ɔ̀watè òaa plae, b̄ón bee ū wá z̄anguoi? N n gε v̄i. ¹⁶ Ablahaũ aà yãma, Ɔ à ánuusu pò a ò ȳè gb̄é wá laatanao zaau. † ¹⁷ Beewa Ɔ Ef̄n̄o bú pò kú Mapela, Mamale sae, ḡò Ablahaũ pò ū ní gb̄e'ε pò kúuo ní lí pò kú we e búpi léwaɔ píi. ¹⁸ A ḡò Ablahaũ pò ū Iti pò m̄ò wéle bíib̄oleu weo wáa píi.

¹⁹ Bee gb̄ea Ablahaũ a na v̄i Mapela bua gb̄e'εpi guu Mamale pò w̄i mε tia Hebl̄o sae, Kanaa bùsuu. ²⁰ Màa bú ní gb̄e'ε pò de yãa Iti pò ūo ḡò Ablahaũe gev̄ik̄i ū.

24

N̄wεεlea Izaakie

‡ 22:6 Z̄aa 19.17 § 22:8 Z̄aa 1.29 * 22:9 Ebe 11.17-19, Zaa 2.21 † 22:12 Lom 8.32 ‡ 22:14 Z̄aa 3.16 § 22:16 Ebe 6.13-14 * 22:17 Ebe 11.12 † 22:18 Z̄in 3.25 * 23:4 Ebe 11.13 † 23:16 Z̄in 7.16

1 Ablahaũ zikũ à kà zã, mé Dii èfãaikèè yápii guu. 2 Ɔ a ò a zòblenao gbèzõo pò de a pópíi yãgõgõna ùe: Ɔsoo ma gbala taau, 3 mí tó n legbè ní Dii musu ní zílèo Lua tóo, ké rýõ Kanaa bùsu pò má kúu nò se ma néeo. 4 Gé ma be bùsuu ma daeo guu, ní nòse ma née we. 5 Ɔ aà zòblenapi aà là à mè: Tó nòepi i we bò temazi à sùmanò bùsue beeu sõ be? Má gé ní n néo bùsu pò n bõu yà? 6 Ablahaũ òè: Laaika! Nsu gé ní ma néo weo. 7 Dii Lua Musude ma bõ ma mae be ma daeo bùsuu, ò à yã'òmee, à legbè à mè á bùsue bee kpa ma buiwae. Aàpi mé a a Malaika zĩ aà dõaanee. Wekii ò rýõ nòseu ma née. 8 Tó nòepi i we bò tenzio, rýõ bõ lé pò má tò ní gbè guue. Nsu gé we ní ma néoo fá! 9 Ɔ aà zòblenapi a ò sòo a dii gbala taau, à legbèè yápi musu.

10 Zòblenapi a dii yiongoò sè mèn kwi ní a dii àizee bui pii, ò à fèle gè Nakoo be wéleu Sili Mesootami bùsuu. 11 Ké à kà we, a tò yiongoò kámabò lòo sae wénkpe. Ké oosi kè, gòo pò nòeo ì bõle ítõi, 12 ò à wabikè Luawa à mè: Dii, ma dii Ablahaũ Lua, gbèkèkè ma diie. To ma tá ke na oosia. 13 Gwa, má zea lòo sae ke. Tó wéle wéndiaò bõle ítõi, 14 wéndia pò má òè aà a lo pila à idãmee mà mi, tó a òmee mà mi, í kpá ma yiongoowa lo, má dõ ké n gbèkèkè ma diie, nòe pò ní òle n zòblena Izaaki pò ùn we.

15 I yápi o a làao, ò Betue né Lebeka bò ní loo dia a gãu. Betueá Ablahaũ vñi Nakoo né pò a ì ní a na Milikaoe. 16 Nò kefenae, mé a léso, gõee i wúleaàno yãao. A mò lòoi, à itò lo pai, ò à èa lé tá. 17 Ɔ zòblenapi bàalè gè guzòè à mè: Ma gba í mà mi, baa yoo. 18 Nòepi mè: Mi Baa! Ɔ à a lo pila gòo, à í kpàwà, a mĩ. 19 Ké à í kpàwà a mĩ a làa, à mè: Má tó ní yiongoone lo, aa mi e aa ká. 20 Ɔ à a lo í kà pò imibõu gòo, à èa bàalè gè ítõi lòoi, ò à itò yiongoone pii. 21 Ɔ gõepi zè, àle aà gwa soee, ké à e dõ tó Dii a to a tá ke na, ge a ke nao. 22 Ké yiongoò imĩ aa làa, ò gõepi vua tãana maa dà nòpie a níu, à vua zã'õana dàè mèn pla. Tãanapi gbia kà galaũ soo, zã'õanapio sõ galaũ basoobasoo. 23 Ɔ à aà là à mè: Omee, dé nén n ùi? Wá ikii e n mae bea? 24 Ɔ a wèwà à mè: Betue nén ma ù, Milika ní Nakoo tõuna. 25 Sè ní tãaao di wá beee, mé ikii kú lo. 26 Ɔ gõepi mipèle à kùle Diie à mè: 27 Wà Dii ma dii Ablahaũ Lua sáaukpa, ké i gí gbèke ní náaio yãkeièo yáí. Mapi sõ, Dii dõaamee ma dii daeo be.

28 Ɔ wéndiapi bàalè gè yápi dàu a siu a bedee. 29 Lebekapi dão ví, wĩ meè Labã. A bò wénkpe ní bao, à gè gõepi lè lò'ea, 30 asa a è a dãe tãana ní zão daa, mé à yá pò gõepi òè mà. Ké à gè aà lè ní yiongoò lò'ea, 31 à mè: Mós, n gbé pò Dii báaadàngu! Akèa ní zea wénkpei? Ma kpekèkene ní yiongoò dõdõkio. 32 Gõepi gè ua, ò Labã yiongoò aso pòlo à sèla nie ní tãaao kpámá, à í kpà gõepiwa, ò à gbá pìpiò ní a gbéò nípii.

33 Wà ble òlèè, ò à mè: Má pòble gíao e mà yá pò ma mòò o. Ɔ Labã mè: O. 34 Ɔ à mè: Ablahaũ zòblenan ma ù. 35 Dii èfãaikè ma diie maamaa, ò à gò òde ù. A aà gbà são ní zuo ní ánusuo ní vuao ní zõgõeo ní zõnòeo ní yiongoò ní zàa'inao. 36 Ma diipi na Sala ne'ĩ gõee ù a zikũ guu, ò ma dii pò pò á ví kpà népiwa pii. 37 Ma dii tò ma legbè, asa à mè másu Kanaa bùsu pò á kúu nò se a néeo. 38 A mè mà gé a de be a bui guu, mí nòse a née we. 39 Ɔ ma a dii là ma mè, tó nòepi i we bò temazio sõ be? 40 A wèa à mè, Dii pò á teaàzi, òme a a Malaika zĩ aà gé zeimee, ké ma tá e ke na, mí nòse a née a de be daeo guu. 41 A mè tó ma ge a bui kii, tó wi weio, ma bõ lé pò má gbèè guun we.

42 Ké ma ka lòoi gbã ma mè: Dii, ma dii Ablahaũ Lua, tó n wei, to ma tá ke na. 43 Má kú lò'ea. Wéndia pò mò ítõi, mé má òè aà ma gba í yoo mà mi, 44 tó a ò mà

mi, ito ma yiongoɔne lo, má dõ ké wéndia pò ní dīle à ke ma dii né pò ũn we. ⁴⁵ E màò yápi o ma nòse guu màò láa, ɔ Lebeka bò ní loo dia a gàu, à mò bò'ea à itò. ɔ má òè aà ma gba í mà mi. ⁴⁶ A a lo pila gòò, à mè mà mi, í kpá ma yiongoɔwa lo. Má mĩ ɔ a kpà ma yiongoɔwa. ⁴⁷ ɔ ma aà là, dé nén aà ũi? A mè Betue nén a ũ, Milika ní Nakoo tũna. ɔ ma tãanadàè a níu, ma zã dàè a ɔɔwa. ⁴⁸ ɔ ma mipèle ma kule Dii ma dii Ablahaũ Luae, ma aà sáaukpà, asa à d̀aamεε zé s̀usu guu, ké mà a dii v̄i tũna sé aà néε. ⁴⁹ Tiasa tó á we gb̄ke ní náaio yãke ma diie, à omεε. Tó í wei s̄o, à omεε, mí gé gupãlei. ⁵⁰ Labã ní Betueo wèwà aa mè: Yápi bò Dii kíie, wá yãe oa v̄io, a maa ge a v̄ai. ⁵¹ Lebeka ke, ñ aà se taò, i ḡo n dii né na ũ lá Dii òwa. ⁵² Ké Ablahaũ z̀b̄lenapi ní yãma, à w̄ule t̀ole Diie. ⁵³ ɔ à nɔamblebo pò wa kè ní ánusuo ní vuaoo ní pɔkasao b̀le kpà Lebekawa. A aà d̄ao ní aà dao gbà pò ɔdeɔ lo. ⁵⁴ ɔ aapi ní gbé pò kuaànɔɔ p̀blè aa imĩ, ɔ aa í we.

Ké aa f̄le koo à mè: A ma gbae mà ta ma diiwa. ⁵⁵ Nɔ d̄ao ní aà dao mè: To népi ḡowanɔ baa ḡoo kwi, í gbasa tá. ⁵⁶ ɔ ḡɔepi òné: Lá Dii ma tá kèna kéwa, ásu ma d̄oɔo. A ma gbae mà ta ma diiwa. ⁵⁷ ɔ aa mè: Wà népi sísi wà aà la. ⁵⁸ ɔ aa Lebeka sísi aa aà là aa mè: Nȳo tá ní gbépioa? ɔ Lebeka mè: Má tá. ⁵⁹ ɔ aa Lebeka gbàe ní z̄o pò à aà gwà za aà néz̄io, aale tá ní Ablahaũ z̀b̄lenao ní aà gbéɔ. ⁶⁰ Aa samaa'ò Lebekaε aa òè:

Né, n̄ȳo ḡo gbé dasidasio dazi ũ,
n buio io iko v̄i ní zangudeɔwa.

⁶¹ ɔ Lebeka f̄le ní a z̄onɔe, aa kà yiongoɔ kpe, aa bò te ḡɔepizi, ɔ à t̄ar̄no.

⁶² A mo lè Izaaki s̀u ní lò pò w̄i me Luab̄εp̄oima'eo, à z̀le Negεve bùsuu. ⁶³ A bò gè làasook̄ei s̄eu oosi, ɔ ké à wez̄u, a è yiongoɔ lé mó. ⁶⁴ Lebeka wez̄u à Izaaki è s̄o, ɔ à pila a yiongo kpe kpakpa, ⁶⁵ à z̀b̄lenapi là à mè: Dén ḡɔe pò be s̄eu àle mó daiwále kee ũi? ɔ z̀b̄lenapi wèwà à mè: Ma diie. ɔ Lebeka a p̀oḡau se kù a wéa. ⁶⁶ Ké aa kà Izaaki kíi, z̀b̄lenapi yá pò á kè s̄ele síuè pii. ⁶⁷ Izaaki gè ní Lebeka a da Sala zw̄aakpeu, ɔ à aà sè, à ḡò aà nɔ ũ. A yeaazi, ɔ aà nòse n̄ini a da gaa gbae.

25

Ablahaũ né p̄ale

¹ Ablahaũ nɔ p̄ale sè lo, aà tón Ketula. ² Né pò a ñaànɔ tón ke: Zimana, Yosã, Medã, Madiã, Isebaki, Sua. ³ Yosã mé Seba ní Dedão ñ. Dedã buioɔn Asulio ní Letusio ní Leumio ũ. ⁴ Madiã neḡɔe tón ke: Efa, Efεε, An̄oki, Abida, Elεdaa. Ampii Ketula buioɔne.

⁵ Ablahaũ a àizeε kpà Izaakiwa pii, ⁶ ɔ à gbadà a nɔ pò i m̄es̄edilenéo néɔne, à ní gbáε gukpe oi e àò gé gai, ké aasu wàò kú ní Izaakioo.

Ablahaũ gaa

⁷ Ablahaũ kè wè baswaaɔkwi ní s̄oo, ⁸ ɔ à gà. A zikù táotao, ɔ à gbàsa zù a gbéɔ guu. ⁹ Aà néo Izaaki ní Isimaεlao aà v̄i Mapela gbè'ε guu, Mamale gukpe, bua pò de Iti bui Zohaa né Ef̄no pò ũ yãa, ¹⁰ ɔ Ablahaũpi lù Itiɔwa.* Wek̄i ɔ wà aà v̄iu ní a na Salao. ¹¹ Ablahaũ gaa gbae Lua báaadà aà né Izaakigu. A z̄leεa Luab̄εp̄oima'e lò saε.

Isimaεla buio

¹² Ablahaũ né Isimaεla buio yán ke: Sala z̄onɔe Hagaa, Egipi nɔe ɔ à népi ñaànɔ. ¹³ Aà neḡɔe tón ke an iawa. Aà neḡɔe séia tón Nebaio. Aà d̄aunaɔ tón ke: Kεdaa, Adibεeli, Mibisã, ¹⁴ Misima, Duma, Masa, ¹⁵ Adada, Tema, Yetuu,

* 25:10 Daa 23.17

Nafisi, Kedema. ¹⁶ Isimaela neg̃ɔɔ tón we. An baade a tokpà a wéle ge a bòoe. Aame bui kuεplaɔ dezi káauo ũ.

¹⁷ Isimaela kè wè basopla àaɔsai, ɔ à gà à zù a gbéɔ guu. ¹⁸ Aà buio zòle za Avila e à gè pèò Suluwa Egipi bùsu léi taa Asili bùsu oi. Aali kòtesi ní Ablahaũ bui kíniɔ.

Esau ní Yakɔbuo ia

¹⁹ Ablahaũ né Izaaki buio yán ke: Ablahaũ Izaaki í. ²⁰ Ké Izaaki kà wè bla ɔ à Labā dāe Lebeka sè. Ɔme Sili bùsu gbé Betue pò bò Mesopotami bùsuu né ũ.

²¹ Izaaki wabikè Diiwa a nae, asa fiie, ɔ Dii s̃aàno, aà napi nõs̃i. ²² S̃iàɔ lé dēeka aà gbεeu, ɔ à mè: Bóyái yá bee taa ma lei? Ɔ à gè Dii lai. ²³ Dii òè:

Bui mèn pla ku n neasakpɛu,
gbɛɔn pla pò kú n gbεeupio aa kékōwa.

Bui mendo gbāa aɔ de adola,
a pò bò káau a gō né ũ gbé záε.†

²⁴ Ké aà ne'igoo kà, à s̃iàɔ í g̃ɔɔ ũ. ²⁵ Ké gbé káau lé bo, à bò ténd̃ɔ̃d̃ɔ̃. Aà mekã kà ula ũ, ɔ wà tokpàè Esau.‡ ²⁶ Bee gbεa ké né plaade lé bo, à d̃ò Esau gbatoewa, ɔ wà tokpàè Yakɔbu. § Izaaki wè bàaɔdeu ɔ à népio í.

²⁷ Népio z̃ɔkù. Esau kè toensa pò lí ké s̃èawao ũ. Yakɔbu s̃o begwanae.

²⁸ Izaaki ye Esauzi, ké a lé'u ví yái. Lebeka s̃o a ye Yakɔbuzi.

²⁹ Ziewa Yakɔbu lé dokuu, ɔ Esau sù ní s̃èao, noana lé aà de. ³⁰ Ɔ a ò Yakɔbue: N yá na! To mà ble t̃ea bee e ble, asa noana lé ma deε. Ayám̃eto wà tokpà Esauε Ed̃u.* ³¹ Yakɔbu mè: N n yoakeze† kpaá g̃iá. ³² Ɔ Esau mè: Ma ka gaaε, bó ma yoakeze a kem̃ei? ³³ Ɔ Yakɔbu òè: Mé ní s̃i ní Luao g̃iá. Ɔ à mè à s̃i ní Luao, a a yoakeze kpàwàε.‡ ³⁴ Ɔ Yakɔbu p̃εε ní bláa dopio kpàwà. A blè à imi, ɔ à f̃εle b̃ò. Beewa Esau a yoakeze díle p̃á.

26

Izaaki ní Abimelékio

¹ Imina kà bùsupiu, a séia pò kà Ablahaũ goo bàasi, ɔ Izaaki f̃εle gè Filit̃ɔ kí Abimelékí kí Gelaa. ² Ɔ Dii b̃ò mòwà à mè: Nsu ta Egipio.

Z̃òle gu pò má onεu.

³ Nỹɔ ku bùsue beeu g̃iá.

Máɔ kunño, mí éf̃aaikeɛε.

Má bùsue bee kpamaε píi ní n buio,

mí lé pò má gbè n maeε keɛε.

⁴ Má n bui káfi lán saanaɔwa,

mí bùsue bee kpámá píi.

Bui pò kú t̃ɔleɔ píi

aa éf̃aai e n bui sabai,

⁵ ké Ablahaũ ma yámà yái.

A ma ɔtond̃k̃i gwà,

mé a yá pò má díleɔ k̃uá

ní ma yádileñɔ ní ma ikoyāɔ.

⁶ Ɔ Izaaki g̃ò Gelaa. ⁷ Ké beleɔ lé aà la aà na yái, à mè a dāeε. Asa àle víake, àle e tó à mè a nae, wa a de nõpi yáie, asa nõpiá noanae. ⁸ Ké àle gooplake we,

† 25:23 Lom 9.12 Buipio kíi sia ia guu, né pò b̃ò káau ɔme ío gb̃ɛz̃ɔ ũ. ‡ 25:25 Bee mè kade. § 25:26 Bee mè gbatoek̃uá ge k̃onikeneɛde. * 25:30 Bee mè t̃ea. † 25:31 Neg̃ɔε séia mé gb̃ɛz̃ɔ ũ, ɔme í túbi sé deŋla. ‡ 25:33 Ebe 12.16

Filitēo kí Abimeleki lé zíle gwa fenentiu, ̄ à su è Izaaki lé bònoble ní a nao. ⁹ ̄ à Izaaki sisi à mè: Asi n nae fá! Akēa n mè n dāēei? A wèwà à mè: Málē e wa ma de aà yáie. ¹⁰ Abimeleki mè: Bó yá ní kèwēē màai? Yōnnō mé gō ké wá gbēe wúle ní n napio, dō yāa n wá dá tàaeu. ¹¹ ̄ Abimeleki lezà gbépiiwa à mè: Gbé pó ɔkà gōēpiwa ní aà nao, wa ade de.

¹² Izaaki pɔtò bùsupiu, ̄ à pó è wē bee leē basoo, ké Dii èfāaidauè yáí. ¹³ A zōokù, mé aà àizēē ɔ káfi e à kè ɔde sà bílibili ũ. ¹⁴ A são ní zuo ví dasi ní zoo, ̄ Filitēo zaaagu. ¹⁵ ̄ aa lōo pó aà mae Ablahaũ zíkēnao yò a gōoo kàka ní bùsuo pii. ¹⁶ ̄ Abimeleki ò Izaakiē: Gowála, asa n gbāa dēwála maamaae.

¹⁷ ̄ Izaaki bō we, à bōokpà Gelaa guzulēu, ̄ à gōoplakè we. ¹⁸ Lōo pó wa yò aà mae Ablahaũ gōo mé Filitēo kàka aà gaa gbēao ̄ à èa bōbō, à tó doũ pó a mae kpàné yāao kpàné ɔ. ¹⁹ Izaaki zíkēnao lōo pāle yò guzulēpiu, ̄ aa bō í maawa. ²⁰ ̄ Gelaa pōdānao lekpaakè ní Izaaki pōo aa mè: Wá íe. ̄ à tōkpà lōopie Sòle, ké aa sòlekēaano yáí. ²¹ Aa lōo pāle yò, ̄ wà lekpaakè lōopi yá musu ɔ, ̄ à tōkpàè Ibēle. ²² A gò we, ̄ à lōo pāle yò ɔ, aai lekpaakē a yá musu ɔo. ̄ à tōkpàè Dēepoo, asa à mè: Dii wá gbá dēepookii, wá ɔta sa.

²³ Bee gbēa à gè Bēēēba. ²⁴ Dii bō mōwà gwāasina bee à mè:

Mámē má n mae Ablahaũ Lua ũ,

ńsu vīakēo, asa má kunnō.

Má èfāaikēne, mí n bui káfi

ma zòblēna Ablahaũ yáí.

²⁵ We à sa'okii bōu à Dii sisiu. ̄ à bōokpà we, aà zíkēnao lé lōo yó. ²⁶ ̄ Abimeleki bō Gelaa à mō Izaaki kí ní a kwāasi Ahuzao ní a zīgōo gbēzōo Pikōlio.*

²⁷ Izaaki ní lá à mè: Lá a zamagu a ma ya á bē, àkēa a mō ma kíii? ²⁸ Aa wèwà aa mè: Wá è Dii kunnōe, ̄ wa mè a maa wà ledoukē, wí legbēkōe a yá musu, ²⁹ ké ńsu yāvāie kēwēēo, asa wi íadamao. Yāmaa ̄ wá kēne, wa n gbae aafiae, ̄ Dii èfāaikēne. ³⁰ ̄ Izaaki ní yāakè, aa pōblè aa imi. ³¹ Ké aa fēle koo, aa legbēkōe, ̄ Izaaki zēné, aa bō aà kí aafia. ³² Zibeezi Izaaki zíkēnao mō lōo pó aa yò yá'òè aa mè: Wa í è. ³³ ̄ à tōkpàè Seba. Ayāmeto wí mē wēlēpie Bēēēba† e ní a gbāo.

³⁴ Ké Esau kà wē bla, à Iti nō sè gbēon pla, Beeli né Yudi ní Eloni né Basēmao.

³⁵ Izaaki ní Lebēkao nōse ɔ zōkpaa an yáie.

27

Izaaki sa'oleka Yakobue

¹ Izaaki zikù, aà wé gbāa ɔo, àle gu'e maao. ̄ à a yoa sisi à mè: Né! ̄ a wèwà à mè: Ma mō. ² Izaaki mè: Ma zikù, má a gagoo dōo. ³ N n sá sé ní n gbàlao, gē sēanōo wēēlēmeē. ⁴ Ma pōeā do kuu n mōomeē mà ble, mí sa'olekēne e mō ga.

⁵ Lebēka yá pó Izaaki lé o Esauēpi mà. Ké Esau fēle gè toekai, ⁶ ̄ à gè a ò Yakobue à mè: Má mà n mae lé yá'ò n vīie à mè, ⁷ aà gē nōo dēe, i a pōeā do kuuoe à ble, í sa'olekēè ní Dii tóo e àò gé gai. ⁸ ̄ Lebēka èa òè: Ma yāma, ní yá pó má dāne ke. ⁹ Gé bleo guu, blēne maa kũ mēn pla n de, ní kēke n mōo, mí n mae pōeā do kuuē, ¹⁰ ní gēoè aà ble, i sa'olekēne e àò ga. ¹¹ ̄ Yakobu ò a dae: Ma vīi ká ví mé má yōb. ¹² Tó ma mae ɔkàa mé à ma dō, a dile málē a ke pōopōe, i lekēmeē sa'ole gbēu. ¹³ ̄ aà da òè: Lua to lekēane bee gōmēe. Ma yāma lé! Gē n de n mōomeē.

* **26:26** Daa 21.22 † **26:33** Bee mè legbēlōo.

14 ɔ Yakɔbu gè blepiɔ dè à mòò a dae, ɔ à aà mae pɔeã do kùuoè. 15 ɔ à a yoa pɔkasa maa pɔ kú a kpéu se dà a né Sedeε. 16 A blenε báa fí aà ɔɔ ní aà waa pɔ ká vɔowa. 17 ɔ à do ní p̄εε pɔ á kèò kpàwà.

18 Yakɔbu gè a mae kíi à mè: Baa! A mè: Má ké! Ma né kpele ni? 19 Yakɔbu wèwà à mè: Mámεmaa Esau n yoa. Lá ní òmεε, má kè. Fελε zɔλε n̄ ma ɔ'i ble, ní sa'olekεmεε. 20 ɔ Izaaki ò a néε: O'o! N è kòà? A wèwà à mè: Dii n Lua mé saakpàa. 21 ɔ Izaaki òè: Sòmazi mà ɔkàma, ké mà e d̄ɔ tó ma né Esauε síana. 22 Yakɔbu s̄ a maezi, ɔ à ɔkàwà à mè: Lɔɔε beeá Yakɔbu lɔɔε, kási ɔε beeá Esau ɔε. 23 ɔ i aà d̄ɔ, ké aà ɔɔ ká ví lán Esau pɔwa yáí. A ye sa'olekèè, 24 ɔ à aà là gía: Ma né Esaun n ũ síanaa? A mè: Ao, mámε! 25 ɔ à mè: Pɔ kpaá mà n ɔ'i ble, mí sa'olekεnε. Ké a d̄ilεè, ɔ a blè. A mòè ní v̄εεo, a mì lɔ. 26 ɔ aà maepi òè: Sòmazi, ní lépεa. 27 ɔ à s̄aàzi à lepèwà. Ké Izaaki aà pɔkasao ḡimà, ɔ à sa'olekèè à mè: Ma né ḡi de lán bua pɔ Dii èf̄aaidauwa.

28 Lua n gba mòε bɔa za musu,
i n gba tɔɔle táaede,
pɔwεna ní v̄εεo iɔ dinzi.

29 Gb̄éɔ zɔblenε,
buiɔ kúlenε,
níɔ de n gb̄éɔ dii ũ,
n da néɔ i kúlenε.
Lua lekε gb̄é pɔ lekènεɔnε,
aà báaada gb̄é pɔ samaa'ònεɔgu.*

30 Ké Izaaki sa'olekè Yakɔbuε a làa, ɔ Yakɔbu gò aà kíi. Ké aà v̄ii sù ní toekao ḡɔɔ, 31 ɔ à blekè a maeε s̄, à gèòè, ɔ a òè: Baa! Fελε n̄ ma ɔ'i ble, ní sa'olekεmεε. 32 ɔ aà mae aà là à mè: Mmenn déi? A wèwà à mè: Mámεmaa n yoa Esau. 33 Yápi d̄i Izaakiwa, àλε lualua à mè: Déme n̄ò dè à mòomεε yāa e ñȳɔ gé m̄ɔi, má s̄òí? Ma sa'olekè adee kò, mé a èf̄aaipei eε. 34 Ké Esau a mae yápi mà, à búbuapàλε à ɔɔlò à kè w̄εna, ɔ à mè: Baa! Sa'olekεmεε s̄.† 35 ɔ à mè: N d̄auna mò ní k̄ɔnio à n sa'ole sí kò. 36 ɔ Esau mè: Aà t̄ɔn Yakɔbuo‡ lò? A ɔn̄k̄εmεε à kè ḡεn plan we sa. A ma yoakeze sía yāa,§ ɔ à ma sa'ole sía ke lɔ. Má sa'ole e lɔo lé? 37 Izaaki wèwà à mè: Ma aà d̄ile n dii ũ, ma aà daεɔ kè aà z̄ikεnaɔ ũ, ma pɔwεna ní v̄εεo kpàwà. Bó má f̄ɔ kεnε lɔi? 38 Esau ò a maeε: Baa, sa'ole bee ɔ ní ví adoa? Sa'ole p̄ale kεmεε s̄ Baa. ɔ Esau nà ɔɔlɔwa. 39 ɔ aà mae wèwà à mè:

Tɔɔle pɔ ñȳɔ kuu aɔ táae vío,
mòε a b̄ɔnε za musuo.

40 Nȳɔɔ f̄εnda k̄ua ḡɔɔpiie,
ñȳɔ zɔble n d̄aunaε.
Lá n s̄ a dadoũo,
ñȳɔ aà zuu b̄ɔnla.

41 Esau íbelesè ní Yakɔbuo sa'ole pɔ a mae kèè yáí, ɔ a ò a s̄u: Ma mae gaa z̄ào, mí gbasá mà a d̄auna de. 42 Wà yá pɔ Esau ò k̄ɔmalekè Lebεkaε, ɔ à Yakɔbu sísi à mè: Esau ye a pɔ t̄ɔsima à n deε. 43 Ma yāma sa. Fελε bàale gé ma d̄ã Labā be Halana, 44 níɔ kuaànɔ we gía e n v̄iipi p̄ɔkūma kpáλε. 45 Tó aà pɔ wèe, mé yá pɔ ní kèè s̄aaagu, má gb̄é z̄i n gbesii. Má ye mà kua ma né gb̄εɔn plaɔwa píi z̄idoũz̄io.

46 ɔ Lebεka ò Izaakiε: Iti n̄ɔε ni b̄òmala. Tó Yakɔbu Iti n̄ɔ sè bùsuu la lán Esau n̄ε beeɔwa, ma kua aɔ namεε lɔo.

* 27:29 Ebe 11.20 † 27:34 Ebe 12.17 ‡ 27:36 Bee mè k̄ɔnikεnede. § 27:36 Daa 25.31

28

Yakɔbu bàasi taa Labā kīi

¹ Ǿ Izaaki Yakɔbu sīsī, à samaa'òè à yādīlèè à mè: Nsu nɔsɛ Kanaa nɔɔo guuo.
² Fèlɛ gé Mesɔpɔtami bùsuu n da mae Bɛtue bɛ, ní nɔsɛ we n desɛ Labā néo guu.
³ Lua Gbāapiide báaadangu,
 aà to ñ nɛ'i maamaa, aaiɔ káfī,
 ní gɔ buiɔ dezi ũ.
⁴ Lua báaa pɔ a dà Ablahaũgu dangu ní n buiɔ píi,
 ké bùsu pɔ níle nibɔbleu gɔne,
 bùsu pɔ a kpà Ablahaũwae bee.
⁵ Ǿ Izaaki Yakɔbu gbàe aà gé Labā kīi Mesɔpɔtami bùsuu. Labāá Sili bùsu gbé
 Bɛtue néɛ, Yakɔbu ní Esauo desɛɛ.
⁶ Esau mà Izaaki samaa'ò Yakɔbuɛ, à aà gbàe Mesɔpɔtami, ké aà nɔsɛ we. Ké
 à sa maapi òè à mè, asu nɔsɛ Kanaa nɔɔo guuo. ⁷ A è Yakɔbu a mae ní a dao
 yāmà, à dà Mesɔpɔtami zéu. ⁸ Ǿ a dɔ sa ké Kanaa bùsu nɔɔo lí ká a maeguo. ⁹ Ǿ
 à gè Ablahaũ né Isimaela kīi, à aà né Maalata sɛ dà a nɔ séiaɔ guu. Maalataá
 Nɛbaio dàɛɛ.

Yakɔbu nana'oa Bɛteli

¹⁰ Yakɔbu bò Bɛɛsɛba, à dà Halana zéu. ¹¹ Ké à kà guei, àlɛ i we ké íatɛ gè kpéu
 yái. Ǿ à gbɛ sè gupiu midibɔ ũ, à wùlɛ we. ¹² Ǿ à nana'ò, a è dɔgɛgaa pélea tɔlɛ
 e à gè zɔ luawa, Lua malaikaɔ lé dɛdɛwà, aalɛ pila.* ¹³ A è Dii zɛaala à mè:
 Mámɛmaa Dii n dezi Ablahaũ
 ní n mae Izaakio Lua.
 Má tɔlɛ pɔ ní wùlɛwàɛ bee kpamaɛ,
 mpi ní n buiɔ.
¹⁴ N buiɔ aɔɔ dasi lán bùsu'úfāawa,
 aa ligua gukpɛ ní bɛ'aɛo
 ní gugbāntooó ní gɛɔmidɔkīio.
 Dúnia bui píi a èfāai e
 mpi ní n buiɔ sabai.
¹⁵ Máɔ kunnɔɛ,
 máɔ n dǎa gu pɔ níle géu píi,
 mí ɛa sunnɔ bùsuɛ beeu,
 asa má n to weo,
 má yá pɔ má ònɛ kɛɛ.
¹⁶ Ké Yakɔbu vù ní io à mè: Dii ku guɛuɛ, ɔ mi dɔo fá! ¹⁷ Vía aà kù à mè: Guɛ beeá
 viague. Luakukīiɛ, luabɛ zéɛ.
¹⁸ Yakɔbu fèlɛ kɔɔ, à gbɛ pɔ a kè midibɔ ũpi sè a pèlɛ dɔngubɔ ũ, ɔ à nísikàwà.
¹⁹ Ǿ à tɔkpà gupie Bɛteli,† áma wéle pɔ wa kàlɛ we tó séian Luzu. ²⁰ Yakɔbu lɛkè
 Diiwa à mè: Tó ní kumano, mé níle ma dǎa ma wéleɛ bee gɛa guu, mé níle ma gba
 pɔblea ní pɔkasaɔ, ²¹ e ma gɛ suò ma mae bɛ aafia, níyɔɔ dɛ ma Lua ũɛ. ²² Gbɛ pɔ
 má pèlɛ dɔngubɔ ũpi a gɔ n gbagbakīi ũɛ, mé pɔ pɔ n ma gba píi, má a kwidɛ
 kpamaɛ.

29

Yakɔbu kaa Labā bɛ

¹ Yakɔbu èa dàzɛu, à gè gukpɛdɛɔ bùsuu. ² Ké à kà we, à lɔ è sɛu, sã kpàsa lɛɛ
 àaɔ kálɛa a saɛ, asa lɔɔpi í ɔ wī kpámá. Gbè gbèɛnɛ ta lɔɔpile. ³ Tó kpàsa pɔɔ káa
 we píi, ɔ wī gbɛpi go lɔɔpile wà í kpámá, ɔ wī ɛa gbɛpi taɛ a gbɛu. ⁴ Ǿ Yakɔbu

* 28:12 Zāa 1.51 † 28:19 Bee mè Lua ua.

sādānao là à mè: Gbécó, a bo má ni? Aa wèwà aa mè: Wa bo Halanae. ⁵ Ǿ à ní lá à mè: A Nakoo tũna Labā dōa? Aa wèwà aa mè: Wá aà dō. ⁶ Ǿ à ní lá à mè: A aafiaó? Aa mè: A aafia. Aà né Laseli gwa, àle mó ní são kee. ⁷ Ǿ Yakobu mè: Fāane lé ke, são tagoo i ka yāao. A í kpámá, í gé ní dádái. ⁸ Ǿ aa mè: Wá fōo. Mé i ke sã kpāso káaa píi bāasio, wili gbe go bōle wà í kpá pōowao.

⁹ Lá àle yā'oné màa, Laseli mò ní a mae são, asa sādānan aà ũ. ¹⁰ Ké Yakobu a desē Labā nenoe Laseli è ní aà mae são, à sò bōi à gbe gò bōle, Ǿ à í kpá a desē sãowa. ¹¹ Ǿ à lepè Laseliwa, à pona sòlò. ¹² Ǿ a òè aà mae daen a ũ, Lebeka née. Ǿ Laseli bàalè ge ò a mae. ¹³ Ké Labā a dāe né Yakobu bao mà, à bàalè gè daiaàle. Ké à kà, Ǿ à kùsiwà à lepèwà à taaano a be. Ǿ Yakobu yá pò kèò òè píi. ¹⁴ Ǿ Labā òè: Ma aun n ũ sīana.

Yakobu Lea ní Laselio sea

Yakobu kè Labā be mo do, ¹⁵ Ǿ Labā òè: Ké ní de ma dae ũ yáí Ǿ nýō zíkemeē pāa? Lá má fiabone omēe. ¹⁶ Labā sō a nenoeo ví gbēon pla. Yō tón Lea, Bāa sō Laseli. ¹⁷ Lea wé gbāao, Laseli sō nōanae, mé aà kákaa maa. ¹⁸ Yakobu ye Laselizi, Ǿ a ò Labāe: Má zíkene wè sopla n né bāade Laseli yáí. ¹⁹ Labā mè: Ma aà kpaama sí de mà kpa gbēpālewala. Nyō ku ma be.

²⁰ Ǿ Yakobu zikèè wè sopla Laseli yáí, kási à kèè lán gōoplawaē, ké a yeaàzi yáí. ²¹ Ǿ a ò Labāe: Lá ma zīgōo pà, ma nō kpaa mà sé. ²² Ǿ Labā wekiideo káaa píi, à nōseble kèné. ²³ Ké oosi kè, Ǿ à a né Lea se kpàwà, Ǿ Yakobu wùleaano. ²⁴ Labā a zōnoe Zilipa kpà Leawa aà zíkèè. ²⁵ Ké gu dō Yakobu su è Leae, Ǿ a ò Labāe: Bó yá ní kèmeē màai? Laseli yáí Ǿ ma zíkèneo lò? Bóyáí n ma kpánguakèi? ²⁶ Labā mè: Lakii wili Bāa kpa gōwa Yō āao. ²⁷ Asōa do ke ní gbé beeo gīa, mí aà gbēdo kpama, ní zíkemeē wè sopla ló. ²⁸ Yakobu wèi, à āsōa dopi kè ní Leao, Ǿ Labā a né Laseli kpàwà nō ũ. ²⁹ Labā a zōnoe Bila kpà Laseliwa aà zíkèè. ³⁰ Yakobu wùle ní Laselio sō, mé a yeaàzi de Leala. Ǿ à èa zíkè Labāe e wè sopla ló.

Yakobu néo

³¹ Dii è Yakobu ye Leazio, Ǿ à aà kè neade ũ, Laseli sō fii ũ. ³² Lea nōsí à ne'í gōe ũ, Ǿ à tōkpàè Lubeni,* asa à mè: Dii ma taasikēa gwàe. Ma zá aō yemazi sa. ³³ Ké à nōsí ló, à ne'í gōe ũ, Ǿ à mè: Dii mà ma zá yemazio, Ǿ à èa née bee kpàa ló. Ǿ à tōkpàè Simeo.† ³⁴ Ké à èa nōsí ló, à ne'í gōe ũ à mè: Ké bee sa ma zá a ma dilekii eo, asa ma negōe iaano aāō. Ǿ à tōkpàè Levii.‡ ³⁵ A èa nōsí ló à ne'í gōe ũ à mè: Ké bee sa ma Dii sáaukè, Ǿ à tōkpàè Yuda.§ Ǿ aà ne'i zè.

30

¹ Ké Laseli è ále ne'i ní Yakobuoo, à gōa kpà ní a v̄io. Ǿ a ò Yakobue: Nōdōmagu. Tó mi e sōo, má gae. ² Yakobu pō pāaàzi à mè: Mámē má Lua ũa? Aàpi mé gīne ñ ne'i. ³ Ǿ Laseli mè: Ma zōnoe Bila ke, ge iaano, i néo imee, mí bui e sō aà sabai. ⁴ Ǿ à a zōnoe Bila kpàwà nō ũ. Yakobu wùleaano, ⁵ Ǿ à nōsí à ne'í gōe ũ. ⁶ Ǿ Laseli mè: Lua tò yá bōmano na, à ma yāmà à ma gba negōe. Ǿ à tōkpàè Dā.* ⁷ Laseli zōnoepi èa nōsí à ne'í gōe ũ ló, ⁸ Ǿ Laseli mè: Ma dēe zōo kà ní ma v̄io, ma dēenè, Ǿ à tōkpàè Nefatali.†

⁹ Ké Lea è a ne'i zè, Ǿ à a zōnoe Zilipa kpà Yakobuwa nō ũ sō. ¹⁰ Ǿ Lea zōnoepi ne'í gōe ũ ní Yakobuo. ¹¹ Ǿ Lea mè: Minae. Ǿ à tōkpàè Gada.‡ ¹² Ǿ Lea zōnoepi ne'í gōe ũ ló ní Yakobuo. ¹³ Ǿ Lea mè: Ma pō kèna, asa nōe o pōnaden ma ũ. Ǿ à tōkpàè Asee.§

* 29:32 Bee mè negōe gwa. † 29:33 Bee mè a mà. ‡ 29:34 Bee mè nakōwa. § 29:35 Bee mè sáau. * 30:6 Bee mè yá bōrino na. † 30:8 Bee mè ma dēe. ‡ 30:11 Bee mè mina. § 30:13 Bee mè pona.

14 Lubeni b̀̀ ésekekegɔɔ, à yenzi ese è s̃eu, ̃ a b̀̀bo s̀̀d̀̀ a da Leae. ɔ Laseli d̀̀: N n né yenzi esepi d̃amee. 15 Lea d̀̀: Ké n ma g̃s̃ sia, bee i m̃mao, ̃ ní ye n ma né yenzi ese e la? Laseli m̀̀: Tó ní kpàa, m̃me ñỹ iaànɔ gb̃a. 16 Ké Yakɔbu lé su ní buao oosi, Lea b̀̀ gè d̃aaàle à mè: Mám̃e má innɔ gb̃a, asa ma né yenzi ese asean n ũ. ɔ à iaànɔ gw̃aasina bee. 17 Lua Lea wabikea s̃i, ̃ à ñs̃i à S̃ai ì ní Yakɔbuo. 18 ɔ Lea m̀̀: Lua asea kpàa, ké ma a z̃onɔe kpà ma z̃áwa yáí. ɔ à t̃okpàè Isakaa.* 19 Lea èa ñs̃i l̃, à Wotui ì, 20 ̃ à mè: Lua gba maa d̃amee. Ké bee sa ma z̃á a ma kpela, asa ma neg̃ɔe iaànɔ soolo. ɔ à t̃okpàè Zabulni.† 21 Gbez̃a ̃ à nenɔe ì, à t̃okpàè Dina.

22 ɔ Laseli yá d̀̀ Luagu, à aà wabikea s̃i, ̃ à kè neade ũ. 23 A ñs̃i à neg̃ɔe ì, ̃ à mè: Lua wib̀̀mee. 24 ɔ à t̃okpàè Yosefu‡ à mè: Dii ea neg̃ɔe p̃ale káfim̃e l̃.

Yakɔbu Labā p̃ó d̃aa

25 Ké Laseli Yosefu ì, Yakɔbu ò Lab̃ae: Ma gbae mà ta ma be b̀̀s̃uu. 26 Ma z̃ikène ma naò ní ma néo yáí. N ní kpaa mà tá, asa ní d̃ó lá ma z̃ikène. 27 ɔ Lab̃a d̀̀: Tó ma yá kàngue, g̃s̃ la. Ma màsokè má è Dii èf̃ãaikèmm̃e n yáí. 28 N n asea om̃e, mí kpama. 29 Yakɔbu d̀̀: N d̃ó lá ma z̃ikène, mé ní d̃ó lá n p̃otuoɔ kè ma ɔz̃i, 30 asa a ỹoña p̃ó ní ṽi zad̃ó mi m̃o káf̃i maamaa. Dii èf̃ãaid̃aune za z̃í p̃ó ma kèsep̃èle n be la. B̃e má az̃ia be z̃ike s̃i? 31 Lab̃a aà là à mè: B́ó má fiaboonei? Yakɔbu wèwà à mè: Nsu p̃oe kpaa, sema ñ yáe bee kem̃e, m̃i n p̃ó d̃ane. 32 G̃e n p̃ó guu gb̃a, ní s̃a bàebaeɔ ní a biliɔ ple ma asea ũ ní s̃ane siaɔ ní ble bàebaeɔ ní a biliɔ. 33 Tó níe ma asea gwa zia bàasi, ñỹɔ d̃ó ké ma yákè a zéwae. Ble p̃ó bàebaeɔ mé bili no, ge s̃ane p̃ó siaɔ ma kp̃ái'òe. 34 Lab̃a m̀̀: T̀̀! Aɔ de lá ní òwa. 35 Zibeez̃i Lab̃a a blesan bàebaeɔ ní a k̃aỹaaleɔ ní bleɔa biliɔ ní a bàebaeɔ sè, an p̃ó p̃ó pua ṽi p̃ii ní s̃ane siaɔ p̃ii, à ní ná a néne ní ɔz̃i. 36 ɔ à gudà ní z̃anguo ní Yakɔbuo lán tag̃o àaɔ oa taawa, ̃ Yakɔbu lé Lab̃a p̃ó k̃iniɔ dá.

37 Yakɔbu lí bui àaɔ g̃on b̀̀suɔ z̃òz̃, à ní t̃ò b̀̀bo à ní wèsa kè p̃úuu. 38 ɔ à lí p̃ó à ní t̃ò b̀̀bo p̃iɔ p̃èlep̃e p̃ó imik̃i, p̃ó p̃ó lé m̃ó imiio wéu, asa we ̃ aai kp̃awa'ou. 39 Lá aai kp̃awa'o líp̃i sae, ̃ aai né k̃aỹaaleɔ i ní a biliɔ ní a bàebaeɔ. 40 Yakɔbu ì p̃ó nép̃i ple adoa az̃ia p̃ó ũ, ì a k̃aỹaaleɔ ní a siaɔ ka Lab̃a p̃ó guu. Beewa à az̃ia kp̃asa b̀̀, i ka Lab̃a p̃ó guu. 41 Tó p̃obui maa f̃e ní kp̃awa'oao, Yakɔbu ì líp̃i p̃èlep̃e p̃ó imik̃i an wéu, ké aa kp̃awa'o ní sae. 42 Tó p̃ó gianaɔne s̃o, ìli líp̃el̃el̃eñe. Beewa p̃ó gianaɔ g̃ò Lab̃a p̃ó ũ, mé p̃obui maa g̃ò Yakɔbu p̃ó ũ. 43 ɔ Yakɔbu àizee l̃ káf̃i maamaa, aà p̃ó dasikù ní z̃onɔe ní z̃og̃e ní yiongo ní z̃aa'inaɔ.

31

1 Yakɔbu yá p̃ó Lab̃a néo lé o mà aa mè: Yakɔbu wá mae p̃ó siwà pii. Wá mae àizee mé aà kà ɔdawa. 2 Yakɔbu d̀̀ Lab̃a wéwa, ké a yá kuwà lán ỹawa l̃o. 3 ɔ Dii d̀̀: Ea ta n dezi b̀̀s̃uu n daeɔ be, m̃i kunño. 4 ɔ Yakɔbu Laseli ní Leao s̃isi aa m̃o a p̃ó k̃i s̃eu. 5 A òné: Má d̃ó á mae wéwa ké ma yá kuwà lán ỹawa l̃o. N beeo ma mae Lua kumaño. 6 A d̃ó áziawa ké ma z̃ikè á mae ma gb̃aa pua léue. 7 A mae ònokèmm̃e à ma asea lìle g̃en kwi, ̃ Lua i to à yáe kèmm̃e. 8 Tó à mè s̃a bàebaeɔ mé ma baa ũ, ̃ s̃apiɔ l̃o né bàebaeɔ i. Tó à mè a k̃aỹaaleɔ mé ma baa ũ, s̃apiɔ l̃o né k̃aỹaaleɔ i. 9 Lua á mae s̃aɔ siwà a kpàa.

10 G̃o p̃ó bleɔ lé kp̃awa'o, ma nana'ò, ̃ nana guu má è blesana p̃ó lé kp̃awa'oa ble k̃aỹaaleɔne ní a bàebaeɔ ní a biliɔ. 11 ɔ Lua Malaika òmm̃e nanapi guu: Yakɔbu! ɔ ma mè: Má ké! 12 A mè: W̃ezu ñ gwa. Blesana p̃ó aale kp̃awa'oo

* 30:18 Bee mè asea. † 30:20 Bee mè kp̃elaa. ‡ 30:24 Bee mè aà káf̃i.

píi blè kāyāaleone ní a bàebaewo ní a biliwo. Ma yá pò Labā kènne è píi. ¹³ Mámema Lua. Ma bo mōma Beteli, gu pò n gbepèleu n nísikawà n lekèa.* Tiasa fele bo būsue beeu, ní tá n be būsuu. ¹⁴ Ǿ Laseli ní Leao òè: Wá túbi ví wá mae be lbe? ¹⁵ I wá díle nibwo ũ nolo? A wá yiama, ò à a ōa blè píi. ¹⁶ Aizee pò Lua sí wá maewa gò wá pò ũ píie ní wá néo. Yá pò Lua òne ke píi sa.

¹⁷ Ǿ Yakobu fèle, à a néo ní a nao ò yiongoo kpe. ¹⁸ A a pòtuoo ní àizee pò á è Mesopotamio sèle píi, ò à dàò zéu, àle tá a mae be Kanaa būsuu. ¹⁹ Ké Labā gè a são kākēlei, ò Laseli aà táa† sè kpáii aà kpe. ²⁰ Yakobu sò à ònòkè Sili bui Labāe, i lezawào. ²¹ A fèle bàalè ní a pòo píi, à bùa Uflatawa, ò à mipè Galada gbèsisíowa.

Labā pélea Yakobuzi

²² A gwo àaōde zí wa ò Labāe Yakobu bàalè. ²³ A a gbéwò náaa, ò à pèleaàzi. A táa'ò gwo sopla, ò à aà lè Galada bùsu gusísídeu. ²⁴ Ǿ Lua bò mòwà gwá nana guu a òè: Laaika yá pò nýo o Yakobuezi.

²⁵ Labā Yakobu bòo lè kpaa Galada bùsu gusísídeu, ò à bòokpà we ní a gbéwò sò. ²⁶ Ǿ Labā ge ò Yakobue: Bóyái n ònòkèmee, n ma néo sèle n taò lán zìzowai? ²⁷ Bóyái n ònòkèmee n wole kpáii, ni lezaao ni? Dò ma zene ní pónakeao ní lesiao ní gāao ní mōnao. ²⁸ Ni to ma lezà ma néo ní ma tōūnaowao. N mīsayā kè. ²⁹ Ma gbāa kà mà yākéé, ò n mae Lua yā'òmee gwá à mè mà laaika yá pò má onei. ³⁰ Nle tá sa, ké nle n mae be beeke yáii. Akea n ma táaò sè kpáii? ³¹ Yakobu wèwà à mè: Mále víake, mále e nýo ní néo siae. ³² Gbé pò n n táaò è aà kíi, wà ade de. Ma pòo gwagwa wá gbéwò wáa. Tó n n pò è, sé. Yakobu sò a dò ké Laseli Labā pò sè kpáio.

³³ Labā gè Yakobu zwàakpeu, à gè Lea kpéu, à gè zōnne gbéon plapio kpéu, i pōe eo. Ké à bò Lea kpéu, à gè Laseli kpéu. ³⁴ Laseli táapio se ùle yiongo gaafbowue, ò à zòlewà. Labā aà kpé yòe píi, i pōe eo. ³⁵ Laseli ò a mae: Baa, n̄su to n pò pamazio, asa mi e fèleo, ké má okūa yáie. Beewa Labā a táaò wèele, i eo.

³⁶ Ǿ Yakobu pò pà à zoadò Labāwa à mè: Bó dàa má kèi? Bó duuna má kè ò n pelemazi wāawāa kéwai? ³⁷ N ma pòo yòe píi, n n bepoò è wea? Bòò gupuau ma gbéwò ní n gbéwò wáa, aai yānakpa gbé pò a yá nawa. ³⁸ Gwa, ma ke n be wè baoe. N são ní n bleo aai nòbòleo, mé mi n sãe soo. ³⁹ Mili suma ní pò pò wài kùoo, mi a fiabone maziawae. Ni pò pò wà a kpáii'ò gwá ge fāane fia laae. ⁴⁰ Iatē i ma le fāane, íana i ma de gwá, mi itēke. ⁴¹ Maa ma ke n be e wè bao. Wè gēo mēndosai ma zikène n nenne gbéon plaò yáii. Ma wè soolo kè n kpàsa yá musu. N ma asea líle gēn kwi. ⁴² Mé i ke ma dezi Ablahaū Lua pò ma mae Izaaki aà vía ví zèmano bàasio, dō n ma gbae ogii. Lua zí pò má kè ní taasio è, ò à zèmano gĩa gwá.

⁴³ Ǿ Labā wè Yakobuwa à mè: Nōee beeoá ma néone. Néee beeoá ma tōūnaone. Pòtuoo beeoá ma pòtuoo. Pò pò ní è la píi ma pòe. Bó má ke ma nennoo ní né pò aa òne gbái? ⁴⁴ To wà ledouke, io de seela ũ wá zānguo. ⁴⁵ Ǿ Yakobu gbe se pèle yápi dōngubo ũ. ⁴⁶ A ò a gbéone aa gbewo séle, ò aa sèle aa a zèdo, ò aa pòblè a sae. ⁴⁷ Ǿ Labā tōkpà gbèzepie Yegaa Saaduta.‡ Yakobu tōkpàè Galēdi.§ ⁴⁸ Labā mè: Gbèzee bee mé seela ũ wá zānguo gbā. Bee yáii wà tōkpàè Galēdi. ⁴⁹ Wī me lo Mizipa,* asa Labā mè: Dii wá d̄sá wá kēakōwa gbea, ké wásu zakōuo. ⁵⁰ Tó n íadà ma nennoowa ge tó n nò páleo sè lo, baa tó wá kú kō kíio, nýo dō sásá

* **31:13** Daa 28.18-22 † **31:19** Táapioá lí pò wa à lán gbēnazínawaone. ‡ **31:47** Bee mè gbè seelade ní Sili yáo. § **31:47** Bee mè gbè seelade ní Ebelu yáo. * **31:49** Bee mè gudōakli.

ké Lua mé wá yápi seelade ũ. ⁵¹ Ǿ Labā òè lo: Zee bee gwa ní gbε pɔ́ má pèle wá zānguoo. ⁵² Aɔ de seela ũ ké másu a baa ví mà mɔma ní nɔ̀se páleoo, mé mpi nsu n̄ a baa ví n̄ mɔa ní nɔ̀se páleoo. ⁵³ Ablahaũ ní Nakɔɔo ní n maeo Lua mé a yágɔ̀gɔ̀wɛɛ. Ǿ Yakɔbu legbè ní Lua pɔ́ a mae Izaaki aà vía ví tóo. ⁵⁴ A sa'ò gusísídeu we, ɔ̀ à a gbéɔ̀ sísi aa poble. Ké aa poble, ɔ̀ aa ì we.

32

Yakɔbu gbéɔ̀ zɔ̀a Esauwa

¹ Labā fèle kɔ̀kɔ̀, à lezà a tɔ̀unaɔ̀wa ní a néɔ̀, à samaa'òné, ɔ̀ à èa tà a be. ² Yakɔbu dàzeu, ɔ̀ Lua malaikaɔ̀ dàaàle. ³ Ké à ní é, à mè: Lua bòn ke. Ǿ à tɔ̀kpà gupie Maanaiũ.* ⁴ A gbéɔ̀ zɔ̀ a víi Esauwa Sei bùsu pɔ́ wí me lo Edɔ̀ũ bùsuu. ⁵ A ò a zɔ̀naɔ̀ne: A ge o ma dii Esauɛ aà zòblena Yakɔbu gɔ̀plakè Labā be, àle su sa. ⁶ A oè má zuɔ̀ ví ní zàa'inaɔ̀ ní são ní bleɔ̀ ní zɔ̀gɔ̀e ní zɔ̀nɔ̀e. Máme ma á zɔ̀ oìè, ké ma yá e kaaàgu.

⁷ Ké zɔ̀napio èa sù Yakɔbuwa, aa mè: Wa ge n víi kíi, àle mɔ dairíle ní gbèon òaa plaɔ̀. ⁸ Vía Yakɔbu kù, àle bílike maamaa, ɔ̀ à gbé pɔ́ kuanɔ̀ kpaalè lee pla ní são ní bleɔ̀ ní zuɔ̀ ní yiongoɔ̀ à mè: ⁹ Tó Esau mò lèle a lee dowa, a lee do pɔ́ gɔ̀ a bɔ̀. ¹⁰ Ǿ à wabikè Luawa à mè: Dii, ma dezi Ablahaũ ní ma mae Izaakio Lua, ní òmɛɛ mà su ma be bùsuu ma daeɔ̀ kíi, ní èfãaikemɛɛ. ¹¹ N gbèke ní náaiyão kèmeɛ maamaaɛ, ma beɛɛ i kao. Gɔ̀ pɔ́ ma bua Yuudɛwa yãa, lípana mé na ma ɔ̀zɔ̀ ado. Tiasa ma su ní àizee lee plaɛ beeɔ̀. ¹² Ma wabikèma, ma si ma víiwa, asa mále víake ké à lélewá à nɔ̀e ní néɔ̀ dede yáí. ¹³ Mpi sɔ̀ n mè níyɔ̀ èfãaikemɛɛ, níyɔ̀ ma bui káfi lán ísiale ũfãawa, wa fɔ̀ naoo an dasi yáí.†

¹⁴ Wekíi ɔ̀ Yakɔbu iu. Pɔ́ pɔ́ a plè à a víi gbaɔ̀n ke: ¹⁵ Bleda òaa do, a sa bao, sãda òaa do, a sa bao, ¹⁶ yiongoda baakwi ní ní né yɔ̀minaɔ̀, zuda bla, a swana kwi, zàa'ín da bao, a sa kwi. ¹⁷ A ní ná a zíkɛnaɔ̀ne ní ɔ̀zɔ̀ bui ní buio, ɔ̀ a òné: Aɔ̀ be ma aɛ, í gupua da á zānguogā ní gāo. ¹⁸ A ò gbé sɛ́iaɛ: Tó ma víi dànle mé à n la à mè: Déme de n dii ũi? Nle gé má ní? Déme pɔ́ pɔ́ níle dáɛ beeɔ̀ víi? ¹⁹ Ní oè aà zòblena Yakɔbu pɔ̀e, pɔ́ pɔ́ à a dii gbà a kpàsãɛon we, aàpi lé mɔ́ a kpé zéu. ²⁰ A yá doupi ò gbèon plaadeɛ ní gbèon àaɔ̀deɔ̀ ní pɔ̀dãnaɔ̀ píi à mè: Tó a da Esauɛ, à oè màa. ²¹ A oè aà zòblena Yakɔbu lé mɔ́ a kpé zéu. Asa aà làasoo guu à mè: Sema mà awakpaè ní pɔ́ pɔ́ d̀aamɛɛɔ̀, wí gbasa wesikòle. A gí gbãakpaimazi saa? ²² Gba d̀aaàè, ɔ̀ à gò b̀ou gwá bee, à ì we.

Yakɔbu dɛ̀ekaa ní Luao

²³ A fèle gwãasina, à a nɔ̀ gbèon plaɔ̀ sèle ní a nɔ̀ pɔ́ i mɛ̀sɛdilenéɔ̀ gbèon plaɔ̀ ní a nɛgɔ̀e gbèon kuɛdoɔ̀, ɔ̀ à bùa'ínɔ̀ Yaboko isaaa. ²⁴ Ké à bùa'ínɔ̀, ɔ̀ à pɔ́ pɔ́ a vío sèle bùaò píi. ²⁵ Yakɔbu gò ado, ɔ̀ gɔ̀e mò lé dɛ̀ekaaànɔ̀ e gu ye dɔ̀i. ²⁶ Ké gɔ̀epi è á fɔ̀ aà nɛo, à aà lè a gelewa, ɔ̀ aà gele b̀ɔ̀ũ dɛ̀ekaaapi guu. ²⁷ Gɔ̀epi mè: Ma gbaɛ, asa gu lé dɔ̀e. Ǿ Yakɔbu òè: Sema n báaadamagu báasio, má n gbaɛo. ²⁸ Gɔ̀epi aà là à mè: N tón kpelewai? A wèwà à mè a tón Yakɔbu. ²⁹ Ǿ à mè: Wàli mɛne Yakɔbu lo, sema Isaili,‡ asa n dɛ̀ekà ní Luao ní gbènazinaɔ̀, ɔ̀ n dɛ̀enè. ³⁰ Yakɔbu òè: N n tó omɛɛ sɔ̀. A wèwà à mè: Bóyáí níle ma tó lai?§ Ǿ à báaadaaàgu we. ³¹ Yakɔbu tɔ̀kpà gupie Penueli,* asa à mè: Wa wesikòle ní Luao, mé ma gi má kú. ³² A b̀ Penueli íatɛ̀ bilɛa, àle tɔ̀le a gele ía yáí. ³³ Ayãmeto e gbã Isailiɔ̀ lí nòɔ̀ tikusiwa sóo, ké Lua Yakɔbu lè a tikusiwa yáí.

* **32:3** Bee mè b̀o m̀en pla. † **32:13** Daa 28.14-15 ‡ **32:29** Bee mè dɛ̀ekaa ní Luao. § **32:30** Dɔ̀a 13.17-18 * **32:31** Bee mè Lua wé.

33

Yakɔbu wesia Esaulɛ

¹ Ké Yakɔbu wɛzù, a è Esau lé mó ní gbɛɔn òaa plaɔ. A a néɔ kpaalè a naɔne ní a nɔ mèn pla pɔ i mɛsɛdilenéɔɔ. ² Ǿ a a nɔ pɔ i mɛsɛdilenéɔpɔ gbàɛ aa dɔaa ní ní néɔ. Bee gbɛa Lea ní a néɔ, ɔ Laseli ní Yosefuo té ní kpe. ³ A d̀aaané, à kùlɛ tɔɔlɛ gɛn sopla e à gè kàò a v̀iipi kíi. ⁴ Ǿ Esau bàalè mò dàaàlɛ, à kùsiwa à ɔdà aà g̀au à lɛp̀wà, ɔ aa ɔ̀òlò. ⁵ Ké Èsau wɛzù, à nɔɔ ní néɔ è, ɔ à mè: Deɔ mé kunnɔ wei? Yakɔbu wèwà à mè: Né pɔ Lua ma gbaɔne. ⁶ Ǿ nɔ pɔ i mɛsɛdilenéɔpɔ s̀ònízi ní ní néɔ, aa kùlɛ. ⁷ Ǿ Lea ní a néɔ s̀ònízi s̀ò, aa kùlɛ. Bee gbɛa Yosefu ní Laselio s̀ònízi aa kùlɛ. ⁸ Esau mè: Bó r̀lɛ ke ní pɔ pɔ ma dar̀lɛɔi? Yakɔbu wèwà à mè: Ké ma yá e kangu yáíɛ. ⁹ Esau mè: Ma gbé, ma pɔɔ m̀à, ñyɔ n pɔɔ k̀ua. ¹⁰ Ǿ Yakɔbu mè: Aawo! N yá na! Tó ma yá kàngue, ma gba sí, asa wá wesiak̀ɔlɛ k̀mɛɛ lán wesiak̀ɔlɛ ní Luaowae, ɔ n gbãakpàmazi. ¹¹ Gba pɔ má d̀ane si sa, asa Lua èfãaik̀mɛɛ, pɔe i k̀ésãao. Lá à nàewà màa, ɔ a sí.

¹² Ǿ Esau mè: Wà dazeu wà tá. Má d̀aaane. ¹³ Ǿ a wèwà à mè: Baa, ní d̀s̀ ké néɔ yá z̀í'ũ, mé má sã ní zù ỳm̀inaɔ ví. Tó wa tá gbãa ò gɔɔ do, pɔɔ gaga píie. ¹⁴ D̀aaameɛ Baa, mapi n z̀òblena, míɔ tɛ pɔɔ kpe ní néɔ busebuse e mà mɔ n le Sei. ¹⁵ Esau mè: Má a gbé k̀iniɔ tonno. Yakɔbu mè: Bóyãi ni? N yá na Baa. ¹⁶ Zibeezi Esau dà Sei zéu. ¹⁷ Ǿ Yakɔbu gè Suko. A bekpà we mé à lákpeɔ d̀ò pɔɔne. Ayãmeto wà t̀okpà gupie Suko.*

¹⁸ Ké Yakɔbu s̀ù ní Mɛsɔpɔtamio, à kà wéle pɔ wí me Sikeũ, Kanaa bùsuu aafia, ɔ à b̀òokpà wélepi sae. ¹⁹ A a b̀òokpak̀i lù Sikeũ mae Amɔɔ néɔwa ánsusu ɔwatè basɔ.† ²⁰ Wek̀i à sa'ok̀i b̀òu, à t̀okpàè Lua Isaili Lua.

34

Sikeũ kusia Dinawa

¹ Lea nenɔe Dina pɔ a ì ní Yakɔbuo b̀ò bùsupi nɔɔ gwai. ² Ké bùsupi kí Amɔɔ né Sikeũ, Ivi bui aà è, à kùsiwà, ɔ à wùlɛaàno. ³ Aà pɔ dɔ wéndiapiwa, a yeaazi, ɔ à yá nana òè. ⁴ Ǿ Sikeũ ò a mae: Nenɔena bee wɛelɛmɛɛ mà sé. ⁵ Ké Yakɔbu mà wà a nenɔe kpeb̀ò, aà néɔ ku s̀eu ní aà pɔɔ, ɔ à ǹile e aa s̀ù. ⁶ Ǿ Sikeũ mae Amɔɔ gè Yakɔbu lè à yápi oè. ⁷ Ké Yakɔbu néɔ s̀ù ní s̀eɔ g̀ò, aa yápi mà, ɔ an ǹòse ò̀okpà, an pɔ pà maamaa, ké Sikeũ yãd̀ɔsai kè Isailiɔne yáí, à wùlɛ ní Yakɔbu nenɔe, à yá pɔ de wà keo kè. ⁸ Ǿ Amɔɔ òné à mè: Ma né Sikeũ pɔ dɔ á nenɔewa. A yá na. A aà kpawà nɔ ũ. ⁹ Wà ledouke, wíliɔ wá nenɔe k̀pásák̀owa. ¹⁰ Aɔ kúwanɔ, wá bùsuu kú á pɔ ũe. A z̀ɔleu, íb laatau, íb tɔɔlɛ ví. ¹¹ Ǿ Sikeũ ò Dina mae ní aà d̀ãɔne: A yá na. Pɔ pɔ á ò mà kpáwá, má kpaɛ. ¹² A ànsueblebɔ lé dameɛ z̀ɔ ní gbao dasidasi. Lá pɔ á ò, má kpaɛ. A nenɔepi kpaɛ.

¹³ Ǿ Yakɔbu néɔ wè Sikeũ ní aà mae Amɔɔowa ní mɔafilio, ké Sikeũ ní d̀ãe kpeb̀ò yáí. ¹⁴ Aa òné: Wá f̀ɔ bee keo, wá f̀ɔ wá d̀ãe kpa gyaf̀ɔdewao, asa beeá wíyãe wá kíi. ¹⁵ Wá we á yáio, mé i ke a g̀ò lán wápiɔwa, á g̀ɔe t̀z̀z̀ píi bàasio. ¹⁶ Tó a t̀z̀z̀, wá wá néɔ k̀pásáwá, wí á pɔɔ se nɔ ũ, wíɔ kúánɔ, wí g̀ò bui douɔ ũ. ¹⁷ Ama tó i we wá yáio, mé i t̀z̀z̀, wá wá d̀ãe se taðe. ¹⁸ Yápi kè Amɔɔ ní a né Sikeũoɛ na. ¹⁹ Èwasopi yápi g̀òg̀ò kpakpa, ké Yakɔbu nenɔe yá kàaàgu yáí, mé a beɛɛ ví d̀eñla a mae b̀edeɔ guu.

²⁰ Amɔɔ ní a né Sikeũo gè ní wéle bíib̀leu, ɔ aa yã'ò ní wéledeɔ aa mè: ²¹ Gbèpio yãe víwanɔ. Wà to aao kú wá bùsuu, aao laatau, asa bùsupi z̀ɔ, a mówá. Wá

* **33:17** Bee mè lákpeɔ. † **33:19** Yoz 24.32, Zãa 4.5

ń nenɔɔ sɛ, wí wá pɔɔ kpámá. ²² Gbɛ́pio sɔ aa we wàɔ kúwanɔ ké wà gɔ bui doũo, mé i ke wá gɔɔ wa tɔzò lá ampíowa wápii bàasio. ²³ An pɔtuɔɔ ń ń àizɛɔ ń ń zuɔ pii a gɔ wá pɔ ũo lé? Wà weiné, ké aao kúwanɔ. ²⁴ Wé́lepideɔ Amɔɔ ń a né Sikeũo yāmà, ɔ gɔɔ tɔzò nípii.

²⁵ A gɔɔ àaɔde zí, ké aa kú ń wāwāo mé aa kú ń yāe làasooɔo, Yakɔbu né gbɛɔn plaɔ Simɔɔ ń Leviio, Dina v̄iɔ, an baade a fɛnda sè aa s̄i wé́leu, aa gɔɔ dède pii. ²⁶ Aa Amɔɔ ń a né Sikeũo dède, ɔ aa Dina se bòð Sikeũ kpéu aa tàð. ²⁷ Wé́ledeɔ dèdeɔ gbea Yakɔbu néɔ mò wé́le pɔɔ náaa, ké wà widà ń dāewa yáí. ²⁸ Aa ń s̄aɔ ń ń bleɔ sèle ń ń zuɔ ń ń zàa'inaɔ, pɔ pɔ kú wé́le guuɔ ń pɔ pɔ kú ń buaɔ pii. ²⁹ Aa ń àizɛɔ sèle pii ń ń néɔ ń ń nɔɔ ń pɔ pɔ kú ń beɔ pii.

³⁰ Ǿ Yakɔbu ò Simɔɔɔ ń Leviio: A gu òkpàmɛɛ. Kanaaɔ ń Pelizio ń bùsu la buipáleɔ aao ye ma gíyāio. Lá wá dasio, tó aa liawázi mé aa síwágu, aa ma de ń ma buiɔ pii. ³¹ Ǿ aa wèwà aa mè: Ké à wá dāe d̄ile káaluá ũ, bee maa yá?

35

Lua báaadaa Yakɔbugu Beteli

¹ Lua yā'ò Yakɔbuɛ à mè: Fɛle ta Beteli, ní z̄ɔle we. Ma gbagbakii ke we, asa we ma bou ma mɔma gɔɔ pɔ r̄ile bàale n v̄ie.* ² Ǿ Yakɔbu ò a beɔɔne ń gbé pɔ kuanɔɔ pii à mè: A dii z̄ilo pɔ á v̄iɔ kóle, í zu'o, í á pɔkasao lile, ³ wí fɛle ta Beteli. Má Lua gbagbakii bo we, asa à d̄ɔmale ma taasikɛgɔɔ, iɔ kumanɔ gu pɔ ma geu pii. ⁴ Ǿ aa dii z̄ilo pɔ aa v̄iɔ kpàwà ń swáli pɔ aa daaɔ, ɔ a v̄ile gbéneli pɔ kú Sikeũ sae gbáu. ⁵ Ké Yakɔbu ń a néɔ dàzeu, Lua tò v̄ia wé́le káinadeɔ kù maamaa, ɔ gbɛe i péleńzio. ⁶ Ǿ Yakɔbu ń gbé pɔ kuaànɔɔ pii kà Luzu pɔ wí me tia Beteli, Kanaa bùsuu. ⁷ A sa'okii bò we, ɔ à tɔkpà gupie Beteli Lua, asa wekii Lua bò à m̄uwà gɔɔ pɔ àle bàale a v̄ie. ⁸ Debolaa pɔ de Lebeka gwana ũ yāa gà weɛ, ɔ wà aà v̄i gbéneli gbáu Beteli sae. Ǿ wà tɔkpàè Ǿɔblizi.

⁹ Lua bò mò Yakɔbuwa lɔ aà sua ń Mesɔpɔtamio gbea, à báaadàaagu ¹⁰ à mè: N tón Yakɔbu, āma wáli onɛ Yakɔbu lɔo, wáli onɛ sa Isailie. Maa à tɔkpàè Isaili. ¹¹ Lua òè lɔ: Lua Gbāapiiden ma ũ. Aɔ ne'i àɔ káfi. Bui z̄ɔ a bɔ n kii, baa bui dasiɔ, mé n buieɔ aao de kíaɔ ũ. ¹² Má bùsu pɔ má kpà Ablahaũ ń Izaakiowa kpama ń n buiɔ n kpe. ¹³ Ǿ Lua f̄ele bò gu pɔ à yā'òeu. ¹⁴ Yakɔbu gbep̄ele gu pɔ Lua yā'òeu d̄ongubɔ ũ. A it̄òlewà à n̄isikàwà. ¹⁵ Ǿ Yakɔbu tɔkpà gu pɔ Lua yā'òuepie Beteli.

Laseli ń Izaakio gaa

¹⁶ Ǿ aa f̄ele Beteli aa dàzeu. Ké aa kà kái ń Eflatao, Laseli ne'igɔɔ kà, ɔ ne'i z̄i'ũkù. ¹⁷ Ne'iwāwā z̄ɔkù, ɔ nɔɔ ne'ina òè: Nsu to v̄ia n kũo, n neḡɔe í lɔ. ¹⁸ Laseli ȳɛɛe v̄i lɔo, àle ga, ɔ à tɔkpà a népie Bēnɔni,† ɔ aà mae tɔkpàè Bēyāmeɛ.‡ ¹⁹ Ké Laseli gà, wà aà v̄i Eflata pɔ wí me tia Betelɛũ z̄éu. ²⁰ Yakɔbu yād̄ongugbe p̄ele aà miawa. Laseli miagbepi ku we e ń a gbāo.

²¹ Isaili èa dàzeu, ɔ à b̄òokpà sādānaɔ gugwakii kpele. ²² Gɔɔ pɔ a ku bùsupiu ɔ Lubeni gè ì ń Bila, Yakɔbu nɔ pɔ i m̄ésedilèèoo. Yakɔbu yápi mà.

Yakɔbu neḡɔɔ kuɛplae. ²³ Lea neḡɔɔ tón ke: Yakɔbu yoa Lubeni, Simɔɔ, Levii, Yuda, Isakaa, Zabulɔni. ²⁴ Laseli néɔn Yosefu ń Bēyāmeɛo ũ. ²⁵ Laseli z̄ɔnɔɔ Bila néɔn Dā ń Nefatalio ũ. ²⁶ Lea z̄ɔnɔɔ Zilipa néɔn Gada ń Aseɛo ũ. Neḡɔe pɔ wà ń í ń Yakɔbuo Mesɔpɔtamion we.

* **35:1** Daa 28.10-22 † **35:18** Bee m̄è ma taasi né. ‡ **35:18** Bee m̄è ɔplaa né.

²⁷ Ǿ Yakɔbu kà a mae Izaaki kii Mamale. A ku Kiliataaba pɔ wɔ me tia Heblɔ sae, gu pɔ Ablahaũ nɔ Izaakio zɔleu. ²⁸ Izaaki kà wè òaa do baosai, ²⁹ à zikù táotao, ǔ à gà à zù a gbéɔ guu, ǔ aà néɔ Esau nɔ Yakɔbuo aà vɔ.

36

Esau bui (1Lad 1.34-37)

¹ Esau pɔ wɔ me lo Edɔũ buiɔ yán ke: ² Esau Kanaa nɔɔ sè, Iti bui Eloni né Ada nɔ Ivi bui Ana né Ǿholibama, Zibeɔ tɔũnao. ³ A Isimaela né Basema, Nebaio dæ sè lo. ⁴ Ada Elifaza iaànɔ, mé Basema Leueli i. ⁵ Ǿholibama Yeusi nɔ Yalaũ nɔ Kolao i. Esau negɔe pɔ wà nɔ i Kanaa bùsuuon we.

⁶ Esau a naɔ sèle nɔ a negɔe nɔ a nenɔe nɔ a bedeo pii nɔ a pɔtuoo nɔ a àizee pɔ a è Kanaa bùsuuɔ pii, ǔ à gè Sei bùsuu, à zàkũ nɔ a dāuna Yakɔbuo, ⁷ asa an àizee zɔɔ yá mé tò aa fɔ wàɔ kú nɔ kɔoo. Bùsu pɔ aa kuu i mómáo, ké an pɔɔ dasi yá. ⁸ Esau zɔle Sei bùsu gbèsiɔside pɔ wɔ me tia Edɔũ guu.

⁹ Esau pɔ de Edɔũ dezi séia ũ buiɔn ke: ¹⁰ Esau negɔe tón ke: Ada né Elifaza nɔ Basema né Leuelio. ¹¹ Elifaza negɔe tón ke: Temani, Omaa, Zefo, Gataũ, Kenazi. ¹² Elifaza nɔ pɔ i méseɔdileèo tón Timina. Ǿme Amaleki iaànɔ. Esau na Ada tɔũnaon we. ¹³ Leueli negɔe tón ke: Naata, Zela, Sāma, Miza. Esau na Basema tɔũnaon we. ¹⁴ Esau na Ǿholibama negɔe tón ke: Yeusi, Yalaũ, Kola.

¹⁵ Esau bui dezi káauɔ tón ke: Esau negɔe séia Elifaza bui dezi káauɔ tón ke: Temani, Omaa, Zefo, Kenazi, ¹⁶ Kola, Gataũ, Amaleki. Elifaza bui dezi káauɔ, Ada tɔũnaon we. Aa ku Edɔũ bùsuue. ¹⁷ Esau né Leueli bui dezi káauɔ Naata, Zela, Sāma nɔ Mizao. Leueli bui dezi káauɔ, Basema tɔũnaon we. Aa ku Edɔũ bùsuue. ¹⁸ Esau na Ǿholibama bui dezi káauɔ tón ke: Yeusi, Yalaũ, Kola. Ana né Ǿholibama tɔũnaon we. ¹⁹ Esau pɔ wɔ me lo Edɔũ negɔeɔn we, aà bui dezi káauɔne.

Sei bui (1Lad 1.38-42)

²⁰ Sei, Oli bui pɔ kú Edɔũ bùsuu za káau negɔe tón ke: Lotani, Sobala, Zibeɔ, Ana, ²¹ Disɔ, Ezee, Disā. ²² Lotani negɔeɔn Oli nɔ Emaũ ũ. Lotani dæ tón Timina. ²³ Sobala negɔe tón ke: Alavā, Manaata, Ebalɔ, Sefo, Onaũ. ²⁴ Zibeɔ negɔe tón Aya nɔ Ana. Anapi mé bò nibɔna wāawa gbáau gɔɔ pɔ àle a mae zàaĩnao dá. ²⁵ Ana negɔe tón Disɔ, aà nenɔe tón Ǿholibama. ²⁶ Disɔ negɔe tón ke: Emadā, Esebā, Ilana, Kelana. ²⁷ Ezee negɔe tón ke: Bilana, Zaavā, Akana. ²⁸ Disā negɔeɔn Uzu nɔ Alanao ũ. ²⁹ Oli bui dezi káauɔ tón ke: Lotani, Sobala, Zibeɔ, Ana, ³⁰ Disɔ, Ezee, Disā. Oli bui dezi káauɔ nɔ nɔ bui pɔ kú Sei bùsuuon we.

³¹ Kía pɔ kpalablè Edɔũ bùsuu Isaili kíaɔ aao tón ke: ³² Beɔɔ né Bela, Dinaba gbé mé kpalablè Edɔũ káau. ³³ Ké à gà, ǔ Zela né Yobaba, Bɔzela gbé kpalablè aà gbɛu. ³⁴ Ké à gà, ǔ Temani bùsu gbé Usaũ kpalablè aà gbɛu. ³⁵ Ké à gà, ǔ Bedada né Adada, Aviti gbé kpalablè aà gbɛu. Ǿme ziblè Madiāɔwa Mɔabu bùsuu. ³⁶ Ké à gà, ǔ Maseleka gbé Samala kpalablè aà gbɛu. ³⁷ Ké à gà, ǔ Leobo pɔ kú Uflata sae gbé Saulu kpalablè aà gbɛu. ³⁸ Ké à gà, ǔ Akaboo né Baalanana kpalablè aà gbɛu. ³⁹ Ké à gà, ǔ Pau gbé Adada kpalablè aà gbɛu. Aà na tón Metabeli, Malɛdi née, Mezaaba tɔũnae.

⁴⁰ Esau bui dezi káauɔ tón ke an buiwa an bùsu wa: Timina, Alava, Yɛtɛti, ⁴¹ Ǿholibama, Ela, Pinɔ, ⁴² Kenazi, Temani, Mibizaa, ⁴³ Magadiɛ, Ilaũ. Edɔũ dezi káauɔ tón we wéle nɔ wéleɔ bùsu pɔ aa zɔleu. Esau pɔ Edɔũ dezi séia ũ buiɔn we.

37

Yosefu nana'oa

¹ Yakɔbu ku Kanaa bɔsuu, gu pɔ a mae zɔ̄leu. ² Yakɔbu buio yán ke: Yosefuá èwaasonae. Aà wè gèo ní plaode guu ké àle são dá ní a v̄io, aà mae naɔ Bila ní Zilipao néo, ò à yāvái pɔ aa kè kɔmalekè a maeε. ³ Isaili ye Yosefuzi de a né kinioɔla, ké à aà í a zikū guu yáí, ò à ulatao zòè. ⁴ Ké aà v̄io è ní mae yeaazi deŕla, ò aa zàaàgu, aali we yána òaànɔ.

⁵ Yosefu nana'ò, ò a sèle siu a v̄ionε, ò aa èa zàaàgu de a zia. ⁶ A òné: A nana pɔ má ò ma. ⁷ Má è wále s̄eyeye bua, ò ma sè bàaa f̄ele zè. A pɔɔ líai, ò aa kùlèè. ⁸ Ǿ aà v̄io òè: Nle e n̄yɔ̄ ḡɔ wá kía ũ n̄eε? Nyɔ̄ ikokewá n̄eε? Ǿ aa èa zàaàgu de a zia nana pɔ a òpi yáí.

⁹ Yosefu èa nana'ò lo, ò a sèle siu a v̄ionε à mè: Ma εa nana'ò lo. Má è íatè ní mɔvuao ní saana mèn kuεdoɔ lé kùlekulemεε. ¹⁰ A nanapi sèle siu a maeε lo, ò aà mae pàlawà à mè: Botaa nana ní ò màai? Mapi ní n dao ní n v̄io, níle e wá mɔ wúle n aε n̄eε? ¹¹ Aà v̄io íisèaànɔ. Aà mae s̄o a nanapi yá k̄ua a s̄ou.

¹² Aà v̄io gè ní mae são dáí Sikεũ. ¹³ Ǿ Isailipi ò Yosefue: N v̄io lé sãdá Sikεũ nolo? Mɔ mà n zí ní k̄iie! A wèwà à mè: Má làa. ¹⁴ Ǿ a òè: Gé n v̄io gwai ní ní são, tó aa aafia, ní εa sumεε ní a baoo. Ǿ à aà gbàε, à bò Hebl̄ɔ guzulεu à gè Sikεũ. ¹⁵ Ale liaaliaa s̄eu, ò ḡɔε kpàaũaànɔ à aà là à mè: Bó níle wεlei? ¹⁶ A wèwà à mè: Mále a v̄io wεleε. Tó n ní sãdádákii d̄ɔ, omεε. ¹⁷ Gbépi mè: Ké aa bò lakii, má mà aa mè wàle gé Dotaniε. Ǿ Yosefu pèlérzi à ní lé Dotani.

¹⁸ Ké aa aà è k̄aaa, e àò gé kái ní k̄ii, aa lekpaáíazi aa mè wà aà de. ¹⁹ Aa òk̄ɔε: A gwa, nana'onki lé mó kee. ²⁰ A to wà aà de sa, wí aà zu εε beeo do guu, wí o wài mé aà sò. Wá e lá aà nanaɔ midε. ²¹ Ké Lubeni yápi mà, a ye à aà misi, ò à mè: Wásu aà deo. ²² Asu to au bɔwàò. A aà zu εε beeu guwaiwaiu la, ásu à aà deo. Lubeni òné màa, ké a ye à aà misi, í εa à aà kpa a maewa yáíε. ²³ Ké Yosefu kà a v̄io k̄ii, aa aà ula b̄oààla, aà ulataopi. ²⁴ Ǿ aa aà sè wa zù ep̄iu. Epi da giie, a í v̄io. ²⁵ Ǿ aa z̄òle lé p̄oble. Ké aa wezù, aa Isimaεla bui kyaamaɔ è, aa bò Galada b̄usuu, aale gé Egipi. An yiongoɔ lí'ò ní ḡamaleo ní tulaletio sea. ²⁶ Ǿ Yuda ò a gb̄éonε: Tó wa wá d̄auna dè, mé wa aà dea ùle, bó ài wá ei? ²⁷ A to wà aà yía Isimaεla buipiɔwa. Wásu aà deo, wá d̄auna nolo? Wá au doũε. Ǿ aà gb̄éɔ aà yāmà. ²⁸ Ké Madiã laatanapiɔ lé ḡε, aa Yosefu gà wà bò εu, wà aà yia Isimaεla buipiɔwa ánuusu ɔwatè bao, ò aa gèaànɔ Egipi.*

²⁹ Ké Lubeni sù ep̄i k̄ii, i Yosefu e we lo, ò a a p̄okasaɔ ga kèkè. ³⁰ Ǿ à gè a d̄aunaɔ k̄ii à mè: Népi ku we lo. Má gé má ní beeo ni? ³¹ Aa blesana kù wa dè, ò aa Yosefu ulapi se màle a au guu. ³² Ǿ aa aà ulataopi sè tàò ní maeε aa mè: Pɔ pɔ wá èn ke. N né ula yà, ge aà pɔ no? ³³ A d̄ò, ò à mè: Ma né ulataoε, wài mé aà sò. Waiyoo, à ma né Yosefu tàitaie. ³⁴ Ǿ à a ulada ga kè, à zwánkasa se d̄ò a pi, ò à a népi ɔlò e'e'e. ³⁵ Aà neḡɔεo ní aà nen̄oεo mò aà n̄òse níniie nípii, áma à ḡí wá a n̄òse níniε à mè: Máo a népi gaa ɔl̄oε e mà ge taò aà k̄ii bedau. Ǿ àle búbuape a népi yá musu.

³⁶ Madiãpiɔ s̄o aa Yosefu yia Pɔtifaawa Egipi. Falaɔ̄o íwao doε, òme aà d̄oaiɔ gb̄é̄z̄oũ.

38

Yuda ní Tamaao

* 37:28 Zln 7.9

¹ Zibeezi Yuda b̀̀ a gb̀̀e k̀̀i, a g̀̀e z̀̀le Adulaũ gb̀̀e p̀̀ wĩ me Hila be. ² Wek̀̀i ẽ a kp̀̀aaũ nĩ Kanaa b̀̀su gb̀̀e p̀̀ wĩ me Sua nenɔe, ẽ a aà s̀̀e nɔ ũ. ³ A nɔsĩ a ne'ĩ g̀̀e ũ, ẽ a tɔkp̀̀aè Ee. ⁴ A ẽa nɔsĩ lɔ, a neg̀̀e ĩ, ẽ a tɔkp̀̀aè Onani. ⁵ A ẽa neg̀̀e ĩ lɔ, ẽ a tɔkp̀̀aè Sela. Gɔɔ p̀̀ a ǹ̀pi ĩ, a ku Kezibu.

⁶ ɔ Yuda nɔe p̀̀ wĩ me Tamaa s̀̀e a neg̀̀e s̀̀eia Ee. ⁷ Ee k̀̀e Dii gb̀̀vãĩ ũ, ẽ a aà d̀̀. ⁸ ɔ Yuda ò Onanie: N n v̀̀i gyaa s̀̀e, ní buike n v̀̀ie lá wĩ kewa. ⁹ Ké Onani d̀̀ né p̀̀ á i ní a v̀̀i gyaa aɔ de a bui ũo, tó a ẁ̀leaaɔ, ĩ azĩa e bàasi, ké asu buike a v̀̀ieo yá. ¹⁰ Yá p̀̀ àle kepi k̀̀e Dii ĩ, ẽ a aà d̀̀ lɔ. ¹¹ ɔ Yuda ò a né gyaa Tamaa: Ge ñyɔ gyaaable n mae be e ma né Sela z̀̀okũ. Asa àle e Sela a ga lá a v̀̀iowa. ɔ Tamaa g̀̀e z̀̀le a mae be.

¹² Ké a gɔɔ g̀̀e g̀̀e, ẽ Yuda na gà. Ké aà s̀̀o nĩni, a d̀̀zeu, àle gé a s̀̀ak̀̀eelenɔ k̀̀i Timena ní a gb̀̀ena Adulaũ gb̀̀e Hilao. ¹³ ɔ wà a baokp̀̀a Tamaa wà mè: N z̀̀ade lé gé Timena a s̀̀o k̀̀ak̀̀elei. ¹⁴ ɔ a a gyaablepɔɔ ẁ̀lo, a p̀̀ogãu se k̀̀u a wéa, ẽ a g̀̀e z̀̀le Enaiũ b̀̀leu Timena z̀̀e. Asa a è Sela gb̀̀ak̀̀u mé wi a kpawà nɔ ũo. ¹⁵ Ké Yuda aà è, ẽ a aà d̀̀le káalua ũ, ké a p̀̀k̀̀u a wéa yá. ¹⁶ ɔ a s̀̀aazi z̀̀e sae a mè: To mà ẁ̀lennɔ. I aà d̀̀ a né gyaa ũo. ɔ nɔepi mè: Tó n wulemanɔ, bó ñyɔ kpaai? ¹⁷ A wèwà a mè: Má a blenɔ do kp̀̀asãe. ɔ a mè: T̀̀omadilem̄e e ñyɔ gé kp̀̀asã. ¹⁸ ɔ a aà là a mè: Bó t̀̀oma mà dilenei? A mè: N n seelakebɔ ní a bao ní gopana p̀̀ ní kũao kpa. ɔ a kp̀̀awà a ẁ̀leaaɔ, ẽ a k̀̀e nɔ ũ. ¹⁹ ɔ nɔepi f̀̀le tà be, a a p̀̀ogãu gò a a gyaablepɔɔ dà. ²⁰ Yuda a gb̀̀ena Adulaũ gb̀̀e z̀̀i ní blenɔ a t̀̀omaboi nɔepi k̀̀i. Ké a kà, i aà eo. ²¹ ɔ a wek̀̀ideɔ lala a mè: Káalua p̀̀ k̀̀u Enaiũ z̀̀e sae la yãa ku má ni? Aa wèwà aa mè: Káalua ku lao fá! ²² ɔ a ẽa tà, a ò Yuda: Mi aà eo. Wek̀̀ideɔ mè wa káalua d̀̀ we yãa seo. ²³ ɔ Yuda mè: Aà p̀̀pio kũa. Wásu to gb̀̀e wá yáaɔ. Ma n z̀̀i ní blepio, ni aà eo.

²⁴ Mɔ aà g̀̀e gbea wà mò wa ò Yuda wà mè: N né na Tamaa káaluakà, ẽ a nɔsĩ a káaluakaa guu. Yuda mè: A b̀̀aaɔ, wi tes̀̀wà. ²⁵ Ké wàle b̀̀aaɔ bàasi, a lékp̀̀asãk̀̀e a z̀̀ade a mè: Gb̀̀e p̀̀ p̀̀e beɔ v̄i mé nɔd̀̀magu. Seelakebɔ ní a bao ní gopanae beeo gwa, tó ní a de d̀̀. ²⁶ Yuda p̀̀pio d̀̀, ẽ a mè: Nɔepi yá na demala, asa mi aà kpa ma né Selawao. Yuda i ẁ̀leaaɔ lɔ. ²⁷ Ké a kà ne'ia, a mɔ lè s̄iao mé k̀̀u aà gb̀̀e guu. ²⁸ Gɔɔ p̀̀ àle ne'i, a gb̀̀edo ɔb̀̀, ẽ nɔe ne'ina w̄ɔt̄ena d̀̀wà a mè: Née bee mé b̀̀ káau. ²⁹ Ké ǹ̀pi a ɔ s̀̀aa, ẽ né plaade b̀̀, ẽ nɔepi mè: N b̀̀ buie fá! ɔ wà tɔkp̀̀aè Pelezi.* ³⁰ Bee gbea ké aà gb̀̀edo p̀̀ wà w̄ɔt̄ena d̀̀ aà ɔwapi b̀̀, ẽ wà tɔkp̀̀aè Zela.†

39

Yosefu ní Pɔtifaa nao

¹ Ké Isimaela buiɔ kà ní Yosefuo Egipi, ẽ Egipi gb̀̀e Pɔtifaa aà lùmá. Falaɔ ñwao doe, ẽme aà d̀̀aio gb̀̀ez̀̀o ũ. ² Dii k̀̀u ní Yosefuo, ĩ aà dae ní gòmio. A ku a dii Egipi gb̀̀epi be. ³ Aà diipi è Dii kuaaɔ, ĩ aà dae ní gòmio yá p̀̀ àle ke pii guu, ⁴ ẽ a aà wegwà, a aà d̀̀le a be ziia ũ, a p̀̀ p̀̀ a v̄i pii nàe a ɔzĩ. ⁵ Za gɔɔ p̀̀ a aà d̀̀le a be ziia ũ, Dii ẽf̄aaidà aà beu Yosefu yá. Dii ẽf̄aaidà p̀̀ p̀̀ de aà p̀̀ ũgu pii, beɔɔn nò, buap̀̀ɔn nò. ⁶ ɔ Pɔtifaa a p̀̀pii nà Yosefue a ɔzĩ. A yãe kãa v̄io, mé i ke bleblea bàasio. Yosefu s̄i ḡs̄ kefenae, mé aà zea maa.

⁷ Ziewa ẽ Yosefu b̄i g̀̀e a dii nagu, ẽ a ò: Wulemanɔ. ⁸ ɔ a ḡi a mè: Gwa, ma dii yãe kãa v̄i be la lɔ, a p̀̀ p̀̀ á v̄io nàm̄e ma ɔzĩ pii. ⁹ Aà iko demala ua lao, tó n

* **38:29** Bee mè a b̀̀ bui. † **38:30** Bee mè t̄enzoizoi.

baa gɛ̀, i gimɛɛ ní pɔeoo, ké ní de aà nɔ ũ yáí. Má fɔ̀ yāvái bee taa ke mà duunake Luace? ¹⁰ Baa ké nɔepi Ìb oè gɔɔpii, i we wùleaàncɔ, a ye àò kuaàncɔ seo.

¹¹ Ziewa ké Yosefu gɛ̀ kpéu zíkɛi, à mɔ̀ lè uazíkɛnae ku beo. ¹² Ɔ nɔepi aà kù a ulawa à mè: Wùlemanɔ. Ɔ Yosefu a ula tòè we, à bàalè bò bàasi. ¹³ Ké nɔepi è à a ula tòè à bàalè bò bàasi, ¹⁴ ɔ̀ à uazíkɛnaɔ sìsi a òné: A gwa, wà m̀wɛɛ ní Ebeluo, ɔ̀ àlɛ d̀ɔɛwanɔ. A gɛ̀mazi wùlemanɔɛ, ɔ̀ ma wiidòwà. ¹⁵ Ké a è ma wiidòwà, ɔ̀ à a ula tò kálɛa ma sae, à bàalè bò bàasi. ¹⁶ Ɔ nɔepi ulapi kálɛ a sae. Ké Yosefu dii sù, ¹⁷ ɔ̀ aà nɔpi òè à mè: Ebelu zɔ̀ pɔ̀ n suowɛɛ d̀ɔɛmanɔ, à gɛ̀mazi. ¹⁸ Ké ma wiidòwà, ɔ̀ à a ula tò kálɛa ma sae, à bàalè bò bàasi. ¹⁹ Ké nɔepi yápi síu a źɛ à mè lá n z̀ kɛmɛɛn we, aà pɔ̀ pà maamaa. ²⁰ Ɔ à mè wà Yosefu kù wà dakpɛu, gu pɔ̀ kía dakpɛunaɔ kálɛu, ɔ̀ à gɔɔplakè we.

²¹ N beeo Dii kuaàncɔ à gbɛ̀kɛkɛ̀, a tò aà yá kà dakpɛunaɔ d̀ɔ̀anagu. ²² Ɔ gudɔ̀anapi dakpɛunaɔ nà Yosefue a z̀í píi, wíli yáe ke aà saio. ²³ Dakpɛunaɔ d̀ɔ̀anapi lío yáe káa ví Yosefu musuo, ké Dii kuaàncɔ, mé Ìb aà dae ní gòmio yá pɔ̀ àlɛ ke píi guu.

40

Yosefu dakpɛunaɔ nana b̀ɔ̀lɛkɛa

¹ Bee gbɛa Egipiɔ̀ kí Falaɔ̀ vɛ̀ɛbɔ̀lɛna ní a pɛ̀kɛnao k̀ɛaàncɔ íi. ² Aà pɔ̀ pà a Ìwa gbɛ̀ɔ̀n plapiɔ̀zi, aà vɛ̀ɛbɔ̀lɛnaɔ kía ní aà pɛ̀kɛnao kía. ³ Ɔ à ní kákɛu a d̀ɔ̀aio gbɛ̀z̀ɔ̀ be, kpé pɔ̀ wà Yosefu dàu. ⁴ D̀ɔ̀aio gbɛ̀z̀ɔ̀ɔ̀pi Yosefu dílɛ aà laaidɔ̀má.

Aa gɔɔplakè kpéu we. ⁵ Gwáasin doù Egipiɔ̀ kía vɛ̀ɛbɔ̀lɛna ní pɛ̀kɛnapio nana'ò mípla mípii, baade ní a pɔ̀o ní a àsio. ⁶ Ké Yosefu m̀ ní gwai kɔ̀, a è an ká gá. ⁷ Ɔ à ní lá à mè: Bó yá mé tò á oosisia gbáí? ⁸ Aa wèwà aa mè: Nana ɔ̀ wá ò, gbɛ̀e ku la ké à à àsi'owɛ̀eo. Ɔ a òné: Lua mé nana àsi b̀ɔ̀lɛ d̀ɔ̀o lò? A á nanapiɔ̀ dau à siumɛɛ. ⁹ Ɔ vɛ̀ɛbɔ̀lɛnaɔ kía a pɔ̀ òè à mè: Ma nana guu ma vɛ̀li è ma sae. ¹⁰ Vɛ̀lipi gɔ̀n àaɔ̀e. A lab̀ ò à vukè, à ne'í à mà. ¹¹ Má Falaɔ̀ imibɔ̀ kù, ɔ̀ ma vɛ̀ɛɛpiɔ̀ sè má fè aà imibɔ̀piu, má kpàwà. ¹² Yosefu òè: Nanapi àsin ke: Ligɔ̀n àaɔ̀piá gɔ̀ àaɔ̀e. ¹³ Gɔ̀ àaɔ̀ gbɛa Falaɔ̀ a n misi. A ea n da n z̀í guu, ní ea ñyɔ̀ vɛ̀ɛbɔ̀lɛ̀, lá niɔ̀ ke yáawa. ¹⁴ Tó yá b̀nncɔ na, to ma yá àò d̀ɔ̀ngu. Gbɛ̀kɛkɛmɛɛ, ní ma yá'o Falaɔ̀ɛ, ké ñ e ñ ma b̀ kpéɛ bee guu. ¹⁵ Asa wà ma kù kpáí za Ebeluo bùsuue, mé baa Egipi la mi yáe ke à kà wà ma da eɛ bee guuo.

¹⁶ Ké pɛ̀kɛnaɔ kía è Yosefu nanapi àsi'oa b̀ ní vɛ̀ɛbɔ̀lɛnao na, ɔ̀ a òè: Ma nana guu s̀ má è má pɛ̀e sea gbí àaɔ̀ diakɔ̀a. ¹⁷ Gbí pɔ̀ kú musu, kàa bui dasi pɔ̀ má kè Falaɔ̀e ka a guu, ɔ̀ b̀á lé ble ma musu. ¹⁸ Yosefu òè: A àsin ke: Gbí àaɔ̀piá gɔ̀ àaɔ̀e. ¹⁹ Gɔ̀ àaɔ̀ gbɛa Falaɔ̀ a n mi z̀ a n loo líwa, b̀á i n ble.

²⁰ A gɔ̀ àaɔ̀deá Falaɔ̀ izi dikpɛɛ, ɔ̀ à blɛkè a Ìwaɔ̀ne. A vɛ̀ɛbɔ̀lɛnaɔ kía ní pɛ̀kɛnao kía b̀lɛ kpéu a Ìwaɔ̀ wáa. ²¹ Ɔ à èa vɛ̀ɛbɔ̀lɛnaɔ kía dà a z̀íu, aà ea aà vɛ̀ɛbɔ̀lɛɛ. ²² Ɔ à pɛ̀kɛnaɔ kía lòo líwa, lá Yosefu ní nanaɔ àsi'ònéwa. ²³ Kásile Yosefu yá i d̀ vɛ̀ɛbɔ̀lɛnaɔ kíagu lɔ̀, aà yá s̀aaàgue.

41

Yosefu Falaɔ̀ nana b̀ɔ̀lɛkɛa

¹ Wè búu pla gbɛa Falaɔ̀ nana'ò a è á zɛa Niilile. ² A è zuda maa mɛkpaɔ̀ b̀lɛ swapi eu m̀n sɔpla, aalɛ sè ble dàna guu. ³ Ɔ à zuda f́f́ɛa wòúwoúɔ̀ è sɔpla lɔ̀. Aa b̀ swa'eu, aa be a śiáɔ̀ kpe, aa zè ní sae swale. ⁴ Ɔ zù f́f́ɛa wòúwoúpiɔ̀ zù maa mɛkpaapiɔ̀ m̀mɔ̀, ɔ̀ Falaɔ̀ vù.

⁵ A ɛa gɛ̀ ní io, ɔ̀ à nana'ò lɔ. A è ɛse sáo maa wɛde p̄ia ɛseli doũwa sáo sopla. ⁶ Ǿ à ɛse sáo wén ála'alana pó lou'i kèsámá è, à p̄ia ní gbɛa lɔ sáo sopla. ⁷ Ǿ ɛse sáo wén ála'alanap̄io ɛse sáo maa wɛdep̄io mòmɔ. Ké Falaɔ̀ vù, a è nana á ò.

⁸ Ké gu d̀, làasoo gɛ̀aàgu, ɔ̀ à Egipi m̀sokɛnaɔ̀ ní wɛzɛnaɔ̀ s̄isi p̄ii. A a nanaɔ̀ s̀ɛle s̄iuné, kási an gbɛe i f̄ɔ̀ à a àsi'òè. ⁹ Ǿ v̄ɛbɔlɛnaɔ̀ k̄ia f̄ɛle yá'ò Falaɔ̀ ɛ̀ m̀: Tàae pó má kè yāa d̀magu gbā. ¹⁰ Kí, n p̄ɔ̀ p̄a n z̀bblɛnaɔ̀zi yāa, ɔ̀ n ma dakpɛu n d̄ɔaiɔ̀ gbɛz̄ɔ̀ bɛ s̄anu ní p̄ɛɛɛnaɔ̀ k̄iao. ¹¹ Gwāasin doũ wa nana'ò, wá baade ní a p̄ó ní a àsio. ¹² ɛbelu ɛ̀waasoe kúwanɔ̀ we, n d̄ɔaiɔ̀ gbɛz̄ɔ̀ zɔɛ. Ké wa wá nanaɔ̀ s̀ɛle wá s̄iuné, ɔ̀ à wá baade pó àsi'òè. ¹³ Yápiɔ̀ kè lá a òwɛɛwa. N ɛa n ma da ma z̄iu, ɔ̀ n p̄ɛɛɛnaɔ̀ k̄iapi lòo líwa.

¹⁴ Ǿ Falaɔ̀ gbé z̄i Yosefu s̄isii, ɔ̀ wá gè aà b̀ kpéu kpakpa. A mib̀ ò a a p̄okasaɔ̀ lílɛ, ɔ̀ à gè Falaɔ̀ k̄ii. ¹⁵ Ǿ Falaɔ̀ òè: Ma nana'ò, kási gbɛe i f̄ɔ̀ a àsi'òmɛɛo. Má mà wá m̀, tó wa ònɛ, ni f̄ɔ̀ n̄ a àsi'oné. ¹⁶ Yosefu òè: I kɛ mámeo, Lua mé a a àsi'oné k̄i. ¹⁷ Ǿ Falaɔ̀ òè: Ma nana guu má è má zɛa Niililɛ. ¹⁸ Má è zuda maa mɛkpaa m̀n soplaɔ̀ b̀lɛ swa'eu, aale s̄ɛ ble dàna guu. ¹⁹ Ǿ ma zuda p̄alɛ è lɔ m̀n sopla, aa f̄ɛf̄ɛa wòũwoũ, mi zù f̄ɛf̄ɛa bee taɔ̀ e Egipi la yāa. ²⁰ Ǿ zuda f̄ɛf̄ɛa wòũwoũp̄io zù mɛkpaa s̄ɛia m̀n soplap̄io mòmɔ. ²¹ Baa ké aa ní mòmɔ, aa ḡi f̄ɛf̄ɛa lá aa dɛwaɛ, gbɛe a d̄ɔ kè aa ní mòmɔ seo. Ǿ ma vu. ²² Nana guu lɔ má è, ɛse sáo maa wɛde sáo sopla b̀ ɛseli doũwa. ²³ Ǿ má è, ɛse sáo teena wén ála'alana pó lou'i kèsámá b̀ an gbɛa lɔ sáo sopla. ²⁴ Ǿ ɛse sáo wén ála'alanap̄io ɛse sáo wɛdep̄io mòmɔ. Ké má ò m̀sokɛnaɔ̀nɛ, an gbɛe i f̄ɔ̀ à a àsi'òmɛɛo.

²⁵ Ǿ Yosefu òè: Kí, nana pó ní òp̄io àsi doũɛ. Lua yá pó á ye kɛ òb̄nɛɛ, k̄i. ²⁶ Zù maa m̀n soplap̄io á wè soplaɛ, mé ɛse sáo wɛde sáo soplap̄io á wè soplaɛ. Nanap̄io àsi doũɛ. ²⁷ Zù f̄ɛf̄ɛa wòũwoũ m̀n sopla pó b̀lɛ aa bɛ a s̄ɛiaɔ̀ kpɛp̄io á wè soplaɛ. Maa ɛse sáo wén ála'alana pó lou'i kèsámá sáo soplap̄io dɛ lɔ. Beeɔ̀ mé wè sopla pó imina a kauɔ̀ ũ. ²⁸ Lá má ònɛ tiawa k̄i, ma m̀ Lua lé yá pó á ye kɛ òb̄nɛɛ. ²⁹ Blɛwɛna aɔ̀ di Egipi gupiiu maamaaɛ e wè sopla. ³⁰ Bee gbɛa imina i ka e wè sopla, k̄aa gbāapi yá i s̄a Egip̄io gu. Iminapi a to b̀su blɛ midɛ. ³¹ Imina pó a m̄p̄i aɔ̀ p̄ási maamaaɛ, k̄aa gbāapi yá a d̄ɔ gbɛegu lɔ. ³² Kí, lá ḡɛn pla n nanap̄i ò, bee m̀ Lua mé d̄ilɛ m̄aa. A kɛ tiaɛ, a sea vío. ³³ Tiasa k̄i, ɔ̀nɔde wɛzɛna wɛɛɛ n̄ dilɛ aà dɛ gbāade ũ Egipi. ³⁴ Kí, gbéɔ̀ dilɛ z̄iaɔ̀ ũ Egipi, aaɔ̀ p̄ówɛna s̄ɔode k̄aaa wè sopla pó p̄ówɛnaɔ̀ diupi guu. ³⁵ Aa blɛ k̄aaa wè maa pó lé m̄ɔɔ guu, aai p̄ówɛna ká d̄ɔɔ guu wéle ní wéleɔ̀ ní n t̄o, aaiɔ̀ d̄s̄a. ³⁶ Tó imina pó a kɛ wè soplap̄i kà Egipi, blɛp̄i iɔ̀ dɛ k̄ũs̄ia ũ, ké iminapi su Egip̄io dɛdɛo yáí.

Yosefu kpalablea Egipi

³⁷ Yápi kà Falaɔ̀gu ní a iwaɔ̀ pii, ³⁸ ɔ̀ a òné: Gbɛɛ beeá Lua Nis̄inadeɛ. Wá gbɛe e laaàwa lɔe? ³⁹ Ǿ a ò Yosefuɛ: Lá Lua tò n yá beeɔ̀ d̀ p̄ii, ɔ̀nɔde wɛzɛnae ku lanwao. ⁴⁰ Mmɛ níȳɔ̀ dɛ ma ua gbɛz̄ɔ̀ ũ, ma gbéɔ̀ iɔ̀ misiilɛnɛ mípii. Báa mé a to mà dɛnla ado. ⁴¹ Ǿ à ɛa òè: Nȳɔ̀ iko ví Egipi b̀su gupiiwɛ. ⁴² Ǿ à t̄ana seelakɛb̄ɔ̀ b̀ a ɔ̀wa, a dà Yosefuɛ a ɔ̀wa, à bàabaa ula dàè, à vua yàbaa dàè a nɔɛ.* ⁴³ A a s̄ógo plaade kpàwà bebeb̄ɔ̀ ũ, ɔ̀ gbé pó d̄ɔaaaɛɔ̀ iɔ̀ pala: A kúle! A kúle! Beewa Falaɔ̀ tò Yosefu iko ví Egipi b̀suwa. ⁴⁴ A òè lɔ: Mámɛmaa Falaɔ̀, gbɛe a f̄ɔ̀ yáe kɛ Egipi la n lé saio. ⁴⁵ Ǿ à t̄ɔkpàè Zafena Panɛa, ɔ̀ à Eliɔ̀p̄oli wéle sa'ona Potifela nɛnɔɛna Asɛna kpàwà nɔ̀ ũ.

⁴⁶ Gɔ̀ɔ̀ pó Yosefu z̄i sè Egip̄io k̄i Falaɔ̀ bɛ, a wè baakwi ví. Ǿ à b̀ Falaɔ̀ k̄ii, à gè bebei Egipi gupiiu. ⁴⁷ K̄aa gbāa ku e wè sopla, blɛwɛna di maamaaɛ. ⁴⁸ Ǿ

* 41:42 Dan 5.29

Yosefu ble pò di Egipi wè soplapi kàakāaa wéle ní wéleò kùsūa ũ, wéle píi ní azia pòo. ⁴⁹ A pówena kàaa zòzò lán ísiale ũfāawa, ò wà zè a yóyōae, asa wa fō a lé dōo.

⁵⁰ E imina àò gé kái Yosefu na Potifela né Asena negōe ì pla. ⁵¹ Yosefu tokpà a yoae Manase† à mè: Lua tò ma mae bēdeò ní ma taasikeao yá sāmāgu píi. ⁵² Ō à tokpà a plaadee Eflaiū‡ à mè: Lua tò ma gō nede ũ būsū pò wà ma wetāu.

⁵³ Ké kaa gbāa pò kú Egipi wè soplapi lé kà, ⁵⁴ ò wè soplapi píi imina kàu dàale lá Yosefu òwa. Imina kà būsū ní būsuo píi, āma ble di Egipi gupiiue. § ⁵⁵ Ké nōana gè Egipiōgu píi, aa wiilè Falaōwa aà ble kpámá. Ō a òné píi: A gé Yosefu kíi, lá a oé í ke. ⁵⁶ Imina lí būsūpila píi, ò Yosefu dōo wèwē, à pówena yia Egipiōwa, ké imina gbāakù ní būsūu yáí. ⁵⁷ Ō gbēò bò dúnia guu píi aa mò Egipi pówena lúí Yosefuwa, asa imina gbāakù dúnia guu píie.

42

Yosefu vùio mōa ble lúí Egipi

¹ Ké Yakōbu mà pówena kú Egipi, a ò a néone: Aò kále la pā yà? ² Má mà pówena kú Egipi. A ge lúwēe we, ké wásu gagao, wíò ku aafia.* ³ Ō Yosefu vùio gbēon kwio gè Egipi pówena lúí. ⁴ Yakōbu í Yosefu dāuna Bēyāmeē zínnoo, asa à mè: Wiliò dōo tó yāvái sù aà lè sō be. ⁵ Ō Isaili népio gè pówena lúí ní gbēpāleo, asa iminapi kà Kanaa būsūu sōe.

⁶ Yosefu mé būsūpi gbēzō ũ. Ōme ì pówena yia gbēpiiwa. Ō aà vùio mò kùlèè, aa ní mi pèle. ⁷ Ké à a vùio è, à ní dō, ò à azia kènè nibō ũ. Ō à yā'òné pāsīpāsī à ní lá à mè: A bō má ni? Aa wèwà aa mè: Wa bō Kanaa būsūu, wa mō ble lúie. ⁸ Yosefu a vùio dō, kási aai aà dōo. ⁹ Nana pò a ò yāa an yá musu† dāaagu, ò a òné: Zāmādeon á ũ, a mō wá būsū asiigwaie. ¹⁰ Aa wèwà aa mè: Aawo Baa! N zòblenaon wá ũ, wa mō ble lúie. ¹¹ Dedoudeon wá ũ wápii. Náaideon wá ũ. Wápio n zòblenaon, zāmādeon wá ũo. ¹² Ō a òné: Egee! A mō wá būsū asiigwaie. ¹³ Aa mè: Wápio n zòblenaon, dedoudeon wá ũ, wá gbēon kuēplae. Kanaa būsū gbēon wá ũ. Wá dāuna gò be ní wá maeo, wá gbēdo kuo. ¹⁴ Ō Yosefu òné: Lá má òéwa, zāmādeon á ũ. ¹⁵ Pò pò a to mà á yá síana dōn ke: N Falaōo báaao á bole lao, sema á dāunapi mò la bāasio. ¹⁶ A á gbēdo zí á dāunapi séi, á gbé kíniò gō dakpeunaon ũ lae, mí dō tó á yáá síanae. Tó màa no, ní Falaōo báaao zāmādeon á ũ. ¹⁷ Ō à ní ká kpéu e gōo āaō. ¹⁸ A gōo āaōde zí a òné: Má Lua vía ví. A yá pò má òé ke, í bō aafia. ¹⁹ Tó náaideon á ũ, à á gbēdo to da kpéu la, á gbé kíniò í tá ní pówenaon á bēde nōandenaone, ²⁰ í ea mōmēe ní á dāunapio, mí dō ké á yáá síanae, mé wa á dede bo. Ō aa wèi màa.

²¹ Aa òkōe: Síanae tàaedeon wá ũ yá pò wá kè wá dāunaē yāa yáí. Wá è gōo pò àle awakpawēe, à kè wēnaū, ò wi aà yāmao. Bee yáí yáe bee wá léi. ²² Ō Lubeni òné: Ké má òé ásu yāe ke népio, í ma yāmao, aà au to ò Lua lé síwá ke. ²³ Aa dō Yosefu lé mao, asa ké à yā'òné, wa sèle síunée. ²⁴ Ō à gò ní kíi, à ge óobò. Ké à sù, à yā'òné, ò à Simeo bò ní guu, à mōkàwà ní wáa. ²⁵ Yosefupi mè wà pówena káné ní sakiliò pai, wi ní baade ōa dauè, wi zé kùsūa kené. Ké wa kènè màa, ²⁶ aa ní pówenaon dí ní zāa'inaone, ò aa dàzeu.

²⁷ Ké aa kà gu pò aale iu, ké an gbēdo a sakili pòlo à pò kpá a zāa'inawa, ò à a ōa è a sakiliu. ²⁸ Ō a ò a gbēone: A ma sakili guu gwa, wà ma ōa sōaamēe! Ō sō kēngu, aa òkōe ní lualuo: Bó yá Lua kèwēe màai? ²⁹ Ké aa kà ní mae kíi Kanaa

† 41:51 Bee mè sǎngu. ‡ 41:52 Bee mè nede. § 41:54 Zín 7.11 * 42:2 Zín 7.12 † 42:9 Daa 37.5-10

bùsuu, aa yá pò ní lé sèlè siuè píi aa mè: ³⁰ Bùsu gbèzòopi yá'òwèe pāsípāsì, à wá díle zāmadeò ùe. ³¹ Wá òè náaideò wá ù, zāmadeò wá ùo. ³² Dedoũdeò wá ù, wá gbèò kuεplae, wá gbèdo kuo, wá dāuna gò Kanaa bùsuu ní wá maeo. ³³ Ǿ bùsu gbèzòopi òwèe à mè, pò pò a to à wá dō náaideò ùn ke: A mè wá wá gbèdo toanò, wí blèwena se taò wá bede nòandenaòne, ³⁴ wí εa mòe ní wá dāunao, í dō sa ké zāmadeò wá ùo, náaideò wá ù, í wá gbèdo kpáwá, wíò laata bùsupiu.

³⁵ Ké aale pówena bole ní sakiliò guu, an baade a ɔsò è a pò guu. Ké aa ní ɔao è màa, vía ní kú mpii ní ní maeo. ³⁶ Ǿ an mae òné: A ye mà gō nésai yà? Yosefu kuo, Simeò kuo, ɔ á ye Bēyāmeε sia lba? Yápii lé bomeε váie. ³⁷ Ǿ Lubeni ò a maeε: Tó mi sunεaànò, ma negōe plaao dede. N aa kpaa, má sunεaànò. ³⁸ Ǿ Yakòbu mè: Ma né a géánò, asa aà vñi dadòude gá, ɔme gò ado. Ma zikù. Tó yāe sù aà lè tà pò ále o guu, a to mà ta miau ní pòsiaoε.

43

Yosefu vñiò εa gea Egipi ní Bēyāmeεo

¹ Imina pāsì kù Kanaa bùsuu. ² Ké aa pówena pò aa bòò Egipi blè à làa, an mae òné: A εa gé pówena lúi yòò lo. ³ Ǿ Yuda òè: Gbèpi òwèe sāsāε à mè, tó wá dāuna kúwanò, wásu to wá wesikòleo. ⁴ Tó rýò wei wá dāuna géwanò lé, wá gé ble lúine. ⁵ Tó ni wei sòo, wá geo, asa gbèpi òwèe, tó wá dāuna kúwanò, wásu tó wá wesikòleoε. ⁶ Ǿ Isaili mè: Bóyāi a íadàa á ò gbèpie á dāuna vñi? ⁷ Aa wèwà aa mè: Aàpi mé yálàlawá ní wá bedeò yáo. A mè: A mae ku e tiaa? A dāuna vía? Yá beeò musu ɔ wá wèwà. Wá dō yāa a me wá mó ní wá dāunao yà? ⁸ Ǿ Yuda ò a maeε: To népi gemanò. Wá fεle gé gòe ké wápiò ní mpio ní wá néò wásu gagao yái, wíò ku aafia. ⁹ A gò ma yá ùe. Ma azía wèni díle aà pò gbεu. Tó mi sunεaànò aafiao, má gō n tàede ùe. ¹⁰ Tó wi seake yāao, dō wa ge a gēn plaadei, wa εa su. ¹¹ Ǿ an mae òné: Lá màaε, à yāe bee ke. A wá bùsu pomaao se ká á sakiliò guu, í ge gbèpi gba. A gāmale sé yòò ní zó'io yòò ní lí'òo ní tulaletio ní gòòòo ní sío. ¹² A gé ní ɔao lee pla, í ɔa pò wa dàè á sakiliò guu sòaané. Tó wá zàwàn nò, á dōo. ¹³ A á dāuna sé, í εa gé gbèpi kíi. ¹⁴ Lua Gbāapiide to gbèpi wēnadóé, í á gbèdo ní Bēyāmeεo gbaε aa suánò. Mapi sō, tó Lua ma néò sīaε, a sīan we.

¹⁵ Aa pò pò wa ge wá aà gbapi sèlè ní ɔao lee pla ní Bēyāmeεo, aa fèlè gè Egipi, ɔ aa gè Yosefu kíi. ¹⁶ Ké Yosefu Bēyāmeε è ní guu, a ò a be ziaaε: Gé ní gbèε beeò ma be. Nòò de n kεke, asa gbèpiò pòblemanò fāaneaε. ¹⁷ Ziiapi yá pò Yosefu dàe kè, àle géínò aà be. ¹⁸ Ké wàle géínò Yosefu be màa, vía ní kú aa mè: Ǿa pò wa dà wá sakiliò guu yāa yámé tò wá mòwanò la. Aa ye kusiwá aa wá né, aai wá kúkù zòò ù, aa wá zàa'inaò sélee. ¹⁹ Ké aa kà Yosefu be kpeεε, aa sò aà ziiapizi aa mè: ²⁰ Mae, n yá na! Wa mò la káau ble lúie. ²¹ Ké wa ka gu pò wále iu, wa wá sakiliò pòlo, ɔ wá baade a ɔa è a sakiliu kyáukyau. Ǿ wa suò ke. ²² Wa mò ní ɔ pāleo ké wá ble luò. Wá dō déme ɔapi dà wá sakiliò guu. ²³ Ziiapi mè: Asu bílikeo, ásu to vía á kùo. A Lua, á mae Lua mé ɔapi dàè á sakiliò guu. A ɔa ma kíi lè. Ǿ à Simeò bònè. ²⁴ Ziiapi gèínò Yosefu ua, à í kpámá aa zu'od, ɔ à sē kpà ní zàa'inaòwa. ²⁵ Ǿ aa pò pò wa Yosefu gbapi yákèke e aàò gé sui fāane, asa aa mà wá mè wa pòble weε.

²⁶ Ké Yosefu sù be, aa aà gbà pò pò wá mòopi, aa wùle tóole aà ae. ²⁷ A ní aafia gbèa, ɔ à mè: A maezi pò a aà yá'òpi gbāaó? A ku e gbāa? ²⁸ Aa wèwà aa mè: Wá mae n zòblena gbāa, a ku e tia. Ǿ aa kùlèè aa wùle ní gbεeu. ²⁹ Yosefu wesè à a dāuna dadòude Bēyāmeε gwà à mè: A dāuna pò a aà yá'òmεpin laa? Ǿ a ò

Bēyāmēē à mè: Lua báaadangu. ³⁰ Ké à a dāuna gwà, à pò kèna zō, a ye ólò, ò à gè kpèa ní wāao, à ólò we. ³¹ Ké à oopì, ò à bò à azia kúkūa, à mè wà mó ní bleo.

³² Wà ble dílèè ado, ampìò òtēē, Egipi pò aa kuaànò òtēē lò, asa Egipiò lí pòble ní Èbeluòò, aali yāalèrínòò. ³³ Wà ní zólèzòlè aà ae lá wà ní í aa tètèkòíwa, za negōē sēiawa e an gōzānawa, ò aa lè'èlè, aa kō gwàgwa. ³⁴ Ō wà ble pò kú Yosefu ae kpaalèné. Bēyāmēē pò zō de gbé kìnìò pòla lèe sòò. Ō aa pòblè wà imiànò e wà ká.

44

Anusu imibò daa sakiliu

¹ Yosefu ò a be ziiac: Pòwèna káka gbépiòne ní sakiliò pai, lá aa fō sé léu. Baade òa daè a pòwènaa sakiliu, ² ní ma ánsusu imibò se ò da an dāuna sakiliu ní aà pòwèna òao. Ō a kè lá Yosefu òewa. ³ Ké gu dò gòò, wà ní gbáe ní ní zàa'inaò. ⁴ E aao gé kái zà, ò Yosefu ò a ziiac: Fèlè pélerízi. Tó ní ní lé, ò ní la bóyāi aa maa fiabò ní vāioi? ⁵ Bóyāi aa ma ta pò mi imiò, mi màsokèò sè kpáii? Oné aa tàaekè.

⁶ Ké à ní lé, à yápi òné, ⁷ ò aa wèwà aa mè: Mae, àkèa ní ò màai? Kúku! Wápiò n zòblenaò, wá fō yá bee taa kèe? ⁸ Ōa pò wá è yāa wá sakiliò guu, wi ea suone bóa za Kanaao lé? Wá fō ánsusu ge vua se kpáii n dii bea? ⁹ Mae, wá gbé pò ní è aà kú, ade gàe, wápii wí gō n zòò ũ. ¹⁰ A mè: Tòò, aà ke lá á òwa. Gbé pò wa è aà kú, a gō ma zò ũ, á gbé kìnìò í gō tàaesai. ¹¹ Ō an baade a sakiliò pila a pòlo gòò. ¹² Ō ziiapi ní sakiliò yòe. A dàale an vù pòwa e à gè kàò an dāuna pòwa, ò à imibòpi è Bēyāmēē pò guu. ¹³ Aa ní ulaò ga kèkè, ò an baade a aso yè a zàa'inae, aa èa gè wéleu. ¹⁴ Ké Yuda ní a gbéò kà Yosefu be, aa aà lè we, ò aa wùlè tòlè aà ae. ¹⁵ A òné: Bóyāi á kè màai? A dō ké ma taa lí màsokèò lé? ¹⁶ Yuda wèwà à mè: Baa, wá onè kpelewa ní? Wá yāe oa vío. Kpelewa wá fō wázia bóyāui? Lua wá dō tàaedèò ũ. Baa, wa gō ní zòò ũ sa wápiiè, i ke gbé pò wà imibòpi è aà kú ado no. ¹⁷ Ō Yosefu mè: Kai! Má fō bee kèo. Gbé pò wà imibòpi èwà mé a gō ma zò ũ, á gbé kìnìò í ea ta á maewa aafia.

Yuda wabikèa Yosefuwa Bēyāmēē

¹⁸ Ō Yuda sòàazi à mè: N yá na Baa! To mapi n zòblena mà yá'onè. Nsu to n pò pamazio Baa, asa ní sáa ní Falaòòe. ¹⁹ Baa, n wá lá yāa tó wá mae ge dāuna ví. ²⁰ Ō wa mè wá mae zikù, mé wá dāuna kú lò, wá mae aà í a zikù guu. Népi vù dadoude gà, òme gòò ado, mé wá maepi yeaàzi maamaae. ²¹ N ò wápiò n zòblenaòne wà aà se mōone, ké ò e ò wesiaàlè. ²² Baa, wá òne népi a e go a maewao. Tó à gòwà, maepi a gae. ²³ Ō ní òwèe, tó wá dāunapi i mówanò, wásu tó wá wé ke síiò. ²⁴ Ké wa ta wá maewa, wa n yá'òè. ²⁵ Ō wá maepi mè wá ea gé ble lúí yòò lò. ²⁶ Wa mè, mé i ke wá dāuna kúwanò bàasio, wá fō gèò, asa tó a kúwanò, wá wé a ke síiò. ²⁷ Ō wá maepi òwèe, wá dō ké a napi ne'í mèn plaè. ²⁸ Ké ado bò a be, i aà e ló e gbá. A mè wàì mé aà sò. ²⁹ A mè tó wá né mēndoe bee síwa, mé yāvāi gè aà lè sa, lá a zikù, wá tó à ta miao ní pòsiaoè. ³⁰ Tiasa, tó ma ta ma maewa, mé aà népi kúwanò, maepi a gae, asa aà pò dò népiwae. ³¹ Tó i népi e wá guuo, wá maepi a ta miao a zikù guu ní pòsiaoè. ³² Ma azia kpà ma maewa népi gèe ũ, ma mè tó mi suèaànò, má gō aà tàaedè ũ. ³³ Baa, n yá na! To mà gō ní zòò ũ népi gèe ũ, i tá ní a vùò, ³⁴ asa tó népi kumanò, má fō ta ma maewao. Má fō wèna pò a ke aà yá musu gwao.

45

Yosefu azia òba a vìione

¹ Yosefu i fɔ a nɔse suumpà gbé pɔ kú weɔne lɔ, ɔ à pùna à mè: Gbé pɔ kú laɔ, à bɔle pii! Ké gbɛe ku we lɔ, ɔ à azia òba a vìipione sa.* ² Ale ɔɔlɔ gbáugbáu e Egipiò mà, mé Falaɔɔ bedeɔ a baomà. ³ ɔ a ò a gbépiɔne: Mámema Yosefu. Ma mae ku e tiaa? ɔ gili gèngu, aai fɔ wèwào. ⁴ ɔ Yosefu òné: A sɔmazi. Ké aa sɔàazi, ɔ à mè: Mámé má á dāuna Yosefu pɔ á yia, wà sùààno Egipi la ũ. ⁵ Tiasa ásu tó á pɔ yao. Ásu tó á nɔse òkpa ma yiaa yá musuo, asa gbéɔ misia yáí ɔ Lua ma dɔaaíe la. ⁶ Imina kaa bùsuu la wè plaaden ke. Wa e sapao, wa e pɔkekeo e wè sɔo. ⁷ Lua tò ma dɔaaé ké wá bui e bɔ aafia bùsuu lae, mí á misi maamaa mà á suaba. ⁸ I ke áme a ma zɪ lao, Luae. A ma dile Falaɔɔ ledamade ũ, àà be zia ũ, Egipi gupii gbɛzɔ ũ. ⁹ A ke kpakpa à gé wá mae kíi, í oè àà né Yosefu mè Lua a dile Egipi bùsu gbāade ũ. Àà su ma kíi la gɔɔ, ¹⁰ iɔ kumano kái, i zɔle Gosɛ bùsuu ní a néo ní a tɔ̀nao ní a sɔ̀ ní a bleo ní a zuo ní pɔ pɔ a vìo pii. ¹¹ Máo àà gwa la, asa imina aɔ ku e wè sɔo lɔe. Tó màa no, aapi ní a bedeo ní pɔ pɔ a vìo mide pii. ¹² Apiò ní Běyāmeɛo, a wesie ké mapi ma Yosefu mámé mále yá'oe. ¹³ A gawi pɔ má vì Egipi la yá'o ma mae ní yá pɔ á èo pii, í ge àà se suòme la kpakpa. ¹⁴ A vì lòo a dāuna Běyāmeɛe nɔe, à ɔ̀lɔ̀, ɔ̀ Běyāmeɛe ɔ̀lɔ̀ àà kùe sɔ. ¹⁵ ɔ à lepèpe a vìoɔwa pii ní ɔ̀lɔ̀. Bee gbɛa àà vìo lé faaiboaano.

¹⁶ Ké Yosefu vìo mɔa bao lí Falaɔɔ bea, à kèè na ní a iwao. ¹⁷ ɔ a ò Yosefue: O n vìione aa ní aso ye ní zàa'inao, aa fele gé Kanaa, ¹⁸ aa ní mae sé ní ní bedeo, aa su'ino ma kíi la. Má Egipi bùsu gumaa kpámá, aaiɔ namableu. ¹⁹ Oné lɔ aa Egipi zugo se an néfɛnenaɔ ní ní nɔe yáí, aai ní mae se suaano. ²⁰ Aasu láasooke pɔ pɔ aa to weɔwao, asa Egipi gumaa a gɔ ní pɔ ũe.

²¹ ɔ Isaili népiò kè màa. Yosefu zugo kpámá lá Falaɔɔ òwa. A zé kùsɔa kèné lɔ. ²² A ní gbá uladao m̀pii, mé à Běyāmeɛe gbà ánuɔu ɔwatɛ òaa do ní basoo ní uladao m̀n sɔo. ²³ A Egipi pɔmaao kpàsá a mae zàa'in aso kwi ní pɔwenao ní bleo zàa'in aso kwi a mae zé kùsɔa ũ. ²⁴ Ké à ní gbáe à mè: Ásu lekpaake zéuo! ɔ aa tà.

²⁵ Aa bɔ Egipi, ɔ aa kà Kanaa bùsuu ní mae Yakɔbu kíi. ²⁶ Aa òè: Yosefu béè e tia, ɔme Egipi bùsu gbɛzɔ ũ. ɔ maepi kè sáii, i sio. ²⁷ ɔ aa yá pɔ Yosefu òné òè pii. Ké Isaili zugo pɔ Yosefu gbàe a séio è, ɔ àà láasoo dàdoũ sa, ²⁸ ɔ à mè: Ké bee mò! Ma né Yosefu béè e tia. Má gé mà wesiaàle e mào gaɛ.

46

Yakɔbu taa Egipi ní a néo

¹ Isaili dàzeu ní pɔ pɔ a vìo pii. Ké à kà Bɛɛɛba, à sa'ò a mae Izaaki Luawa. ² ɔ Lua bɔ m̀wà wépuɔgu'ea guu gwá à mè: Yakɔbu! Yakɔbu! A wèwà à mè: Má ké! ³ ɔ à mè: Mámema Lua n mae Lua. Nsu bílike Egipi gea yá musuo, asa we má n bui káfiu maamaa. ⁴ Má genno Egipi, mí su ní n buio. Ása Yosefu gbá nyo gaa.

⁵ ɔ Yakɔbu fele Bɛɛɛba. Àà néo àà dà zugo pɔ Falaɔɔ gbàe àà séi guu ní ní néo ní ní nɔe. ⁶ Aa ní pɔtuoo ní àizee pɔ aa è Kanaa bùsuu sèle tàò Egipi. ⁷ Yakɔbu tà we ní a negɔe ní a nenɔe ní a tɔ̀nao m̀pii.* ⁸ Isaili pɔ tà Egipiò tón ke: Yakɔbu ní a negɔe.

* 45:1 Zin 7.13 * 46:7 Zin 7.15

Yakobu negõe sèia Lubeni. ⁹ Lubeni negõe tón ke: Anoki, Palu, Ezõno, Kaami. ¹⁰ Simeo negõe tón ke: Yemu, Yamini, Oada, Yakẽ, Zohaa ní Saulu pò a ì ní Kanaa nõeoo. ¹¹ Levii negõe Geesõ, Keata ní Melalio. ¹² Yuda negõe tón ke: Ee, Onani, Sela, Pelezi ní Zelao, ama Ee ní Onanio gà Kanaae. Pelezi néon Ezõno ní Amuluo ù. ¹³ Isakaa negõe tón ke: Tola, Puva, Yasubu, Simeloni. ¹⁴ Zaboloni negõe tón ke: Seledi, Eloni, Yalee. ¹⁵ Negõe pò Lea ní í ní Yakobuo Mesopotamion we. Òme nenbe pò wí me Dina í lo. An buipio píi gbẽon baakwi ní àaõoe.

¹⁶ Gada negõe tón ke: Zefõ, Agi, Suni, Ezebõ, Eli, Alodi, Aleli. ¹⁷ Asee negõe tón ke: Imena, Iseva, Isevi, Belia ní ní dæ Selao. Belia negõeon Ebee ní Malakieo ù. ¹⁸ Labã mé Zilipa kpà Leawa. Bui pò a kè ní Yakobuon we. Aa gbẽon gẽo ní mendooe.

¹⁹ Yakobu na Laseli néon Yosefu ní Bëyãmeeo ù. ²⁰ Yosefu Manase ní Eflaiuo ì Egipi ní a na Asena, Eliopoli wéle sa'ona Potifela néoe. ²¹ Bëyãmee buio tón ke: Bela, Bekee, Asebe, Gela, Naamani, Ehi, Losi, Mupiũ, Hupiũ, Aada. ²² Bui pò Laseli kè ní Yakobuon we. Aa gbẽon gẽo mëndosaie.

²³ Dã negõen Husiũ ù. ²⁴ Nefatali negõe tón ke: Yazieli, Guni, Yeze, Sileũ. ²⁵ Labã mé Bila kpà Laseliwa. Bui pò a kè ní Yakobuon we. Aa gbẽon soplae.

²⁶ Yakobu bui pò à tàrnõ Egipion we. Aa gbẽon bàaõõo ní mendooe, àà né nao bàasi. ²⁷ Ké Yosefu ne'í Egipi gbẽon pla, ò Yakobu bui pò tà weo kè gbẽon bàakwi.†

²⁸ Yakobu Yuda zì àà dõaae Yosefu kíi, àà Gosẽ bùsu zé òbè. Ké aa kà we, ²⁹ ò Yosefu gè a sógou, à gè dai a maele we. Ké à àà lè, à vî kùsiwà, à òlò àà gàu e'e'e. ³⁰ Ò Isaili ò Yosefue: Lá ma wesinle má è ní kú e tia, tó má fõ mà ga sa.

³¹ Yosefu ò a vîioné ní a de bedeõ: Má ge o Falaõoe ma vîio ní ma de bede pò kú Kanaa bùsuu sù ma kíi. ³² Má oè sãdãnaon á ù, pòdeon á ù, mé a mo ní á são ní á bleo ní á zuo ní pò pò á vîo píie. ³³ Tó Falaõo á sisi, mé à á lá bó zì i kei, ³⁴ à oè pòdeon á ù za á èwaasogõ e ní a gbão lá á deziõwa. Tó á òè màa, ò á e zõle Gosẽ bùsuu, asa Egipio lí kõtesi ní sãdãnaõo.

47

Isailio zõlea Egipi

¹ Yosefu gè yã'ò Falaõoe à mè: Ma vîio bõ Kanaa bùsuu ní ní são ní ní bleo ní ní zuo ní pò pò aa vîo píi, aa mò Gosẽ bùsuu. ² Ò à a vîio sè gbẽon sõo, à ní òbõ Falaõoe. ³ Falaõo ní lá à mè: Bó zì i kei? Aa wèwà aa mè: Wápio n zòblenaõ, sãdãnaon wá ù lán wá deziõwa. ⁴ Ò aa òè: Wa mo zõlei bùsu la gõplae, asa imina tò Kanaa bùsuwae, sè ku ké wá são bleo. Wápio n zòblenaõ, wá gba zé wá zõle Gosẽ bùsuu. ⁵ Ò Falaõo ò Yosefue: Lá n mae ní n vîio sù n kíie, ⁶ ò ní kále Egipi gumaau. Aa zõle Gosẽ bùsuu. Tó laaideõ kú ní guu, ní ma pòõ nané ní òzì.

⁷ Ò Yosefu a mae Yakobu sè ge òbõ Falaõoe. Ò Yakobu samaa'òè. ⁸ Falaõo àà là à mè: N ka wè ùmai? ⁹ A wèwà à mè: Ma kua dúniau lán nibõwa wè basoolokwin la. Ma wè i ka ma deziõ pòwao, mé a taasi vî. ¹⁰ A samaa'ò Falaõoe lo, ò à gò àà kíi.

¹¹ Yosefu a mae ní a vîio kále Egipi bùsu gumaau, à ní gbá bùsu pò Lamese de a meewia ù, lá Falaõo òwa. ¹² Yosefu ble kpà a maewa ní a vîio ní a mae bedeõ píi ua ní uao an dasileu.

Imina pásikua

¹³ Imina pásì kù, ble ku gueio. Egipio ní Kanaao yèee làa. ¹⁴ Lá wále pówena lú, Yosefu òa pò kú Egipi ní Kanaao sí píi, à tàò Falaõo be. ¹⁵ Ké Egipio ní Kanaao

† 46:27 Zin 7.14

ṣa làa, Egipio mò Yosefu kíi nípii aa mè: Ǿa kú bo, wá gba pòblea. Nsu to wà gaga n wáao. ¹⁶ Yosefu mè: Lá á ṣa vío, à mó ní á pòtuoo, mí ble kpáwá a musu. ¹⁷ Ǿ aa mò Yosefue ní pòtuoo, ṣ à pówena kpámá sòó ní sáó ní bleo ní zuo ní zàa'inao musu. Wē bee à pówena kpámá ní pòtuoo musue.

¹⁸ Ké wē bee gè, ṣ aa mò aà kíi a wè sĩa aa òè: Baa, wá f̄ yāe ulenao. Ǿa làa mé wá pòtuoo ḡn p̄ ú. P̄e i ḡs wá kpamao, wápio ní wá buao bàasio. ¹⁹ Nsu to wà gaga n wáa ní wá buao. Wá lú ní wá buao, ní fiabo ní bleo, wí ḡs Falaṣo zoo ũ, wápio ní wá buao. Wá gba pòbui ké wásu gagao, wí ku, mé wá buao su ḡs tàaa ũ. ²⁰ Ǿ Yosefu Egipi buao lù Falaṣoe píi, asa Egipio baade a bua yia, ké noana ní kú gbāa yáie, ṣ bùsu ḡs Falaṣo p̄ ú. ²¹ Yosefu Egipio sí zoo ũ pii za ní bùsu léla ní a léleo. ²² Ama i sa'onao buao luo, asa Falaṣo ðile aàò ble kpámá ḡoópii. Lá aa kú ní ble p̄ Falaṣo i kpámá, aai ní buao yiao.

²³ Ǿ Yosefu ò gbéon: Ma á lú ní á buao sa, a ḡs Falaṣo p̄ úe. Pòbui ke, à ge t̄. ²⁴ Pòkekeḡo alio a lee soode kpa Falaṣowa, a lee síiṣ k̄ini i ḡs pòbui ní bleo ũ. Alio bee ble ní á néo ní á bedeo pii. ²⁵ Ǿ aa mè: N wá m̄s̄ie. To wàò nanno Baa, wí ḡs Falaṣo zoo ũ. ²⁶ Ǿ Yosefu yād̄ile Egipi à mè, buapó lee soode alio de Falaṣo p̄ úe. Yápi ku e ní a gbāo. Sa'onao n̄tēe, an buao mé i ḡs Falaṣo p̄ úo.

Yakubu ledilea a néne

²⁷ Isailio ku Gosē bùsuu Egipi. Aa nízia t̄ole ví we, ṣ aa ne'í aa káfi maamaa. ²⁸ Yakubu kè wè ḡeo ní plao Egipi, aà wè píi basoplasoo ní plaoe. ²⁹ Ké à kà gaa, ṣ à a né Yosefu sísi a òè: N yá na! Ma wēnagwa! N n oda ma gbala taau, ní gbēke ní náaio yá kemee. Nsu ma ví Egipio. ³⁰ Tó ma zu ma deziio guu, ma ge se b̄oò Egipi la, ní ma ví ma dezipio mia'eu. Ǿ a òè: Má yá p̄ ní ò kenē. ³¹ Ǿ Yakubu mè: Legbēmee. Ké à legbèè, ṣ Yakubupi kùle Luae a lii mizi.

48

Yakubu báadaa Eflaiū ní Manaseogu

¹ Ḡoópla gbea wa ò Yosefue aà mae lé gyáke, ṣ à a né gbēon plao Manase ní Eflaiūo s̄ele ḡénn̄o. ² Ké wa ò Yakubue aà né Yosefu mò aà gwai, à k̄oaike à f̄ele z̄òle a lii musu. ³ A ò Yosefue: Lua Gbāapiide b̄a Luzu,* Kanaa bùsuu, à báaadamagu, ⁴ a òmee á tó mà ne'í maamaa, í ma káfi mà ḡs buio dezi ũ, í bùsupi kpa ma buiowa ma kpe an p̄ ú e ḡoópii. ⁵ Tiasa né gbēon pla p̄ n ní í Egipi zad̄o mi m̄o n k̄iioá ma p̄oone. Eflaiū ní Manaseo ḡè ma néo ũ lán Lubeni ní Simēowae. ⁶ Né p̄ níȳo ní i an gbeao mé aao de n p̄ ú, aai ní túbi e ní víio kíi. ⁷ Asa ké mále su ní Mesopotamio, n da Laseli ḡa zéu Eflata p̄ w̄i me tia Betelēū léi Kanaa bùsuue, ṣ ma aà ví zéu we.†

⁸ Ǿ Isaili Yosefu néo gwà à mè: Deon wei? ⁹ A ò a mae: Né p̄ Lua ma gba laon we. Ǿ Isaili mè: M̄ónn̄o ma kíi mà sa'olekené. ¹⁰ Zikū Isaili wé líaa, àle gu'e maa, ṣ Yosefu s̄ààziínn̄o. Isaili lepèpemá à ní kpá a kùe, ¹¹ ṣ a ò Yosefue: Mále e yāa má w̄esinle bo, ṣ Lua tò ma n e ní n néo bo. ¹² Yosefu ní ḡo a mae gbāa, ṣ à kùlèè à a mipèle. ¹³ Ǿ Yosefu a néo kù mípla nípii. A Eflaiū kù ní oplaao Yakubu oze oi, ṣ à Manase kù ní ozeo Yakubu opla oi, ṣ à s̄ààziínn̄o. ¹⁴ Ǿ Yakubu a o p̄k̄oà à opla na Eflaiū p̄ de dáuna ũ miwa, à oze na Manase p̄ de yoa ũ miwa. ¹⁵ Ǿ à sa'olekè Yosefue à mè: Lua p̄ ma deziio Ablahaū ní Izaakio t̄eàazi, Lua p̄ d̄aamee ma kua guu e ní a gbāo, ¹⁶ aà Malaika p̄ ma b̄o v̄ai píi guu,

* 48:3 Daa 28.13-14 † 48:7 Daa 35.16-19

aà báaada née beeɔgu,
 aà to wàɔ ní sisi ma tówa,
 ní ma deziɔ Ablahaũ ní Izaakio tó,
 aà to aao kɔ maamaa dúnia guu.

¹⁷ Ké Yosefu è a mae a ɔplaa ná Eflaiũ miwa, i keè nao. A a mae ɔ kù ké à go Eflaiũ miwa à na Manase pɔwa, ¹⁸ à mè: Maa no Baa, gbéé bee mé yoa ũ. N n ɔplaa na aà miwa. ¹⁹ ɔ aà mae gĩ à mè: Má dɔ, má dɔ. Aàpi sɔ a gɔ bui ũ, aɔ zɔɔ, áma aà dâuna zɔɔ aɔ deaàlae, aà bui aɔ dasi. ²⁰ Zibeezi ɔ à sa'olekèné‡ à mè:

Isailiɔ samaa'okɔe ní á tóo
 aa me Lua to ñ gɔ lán Eflaiũ ní Manaseowa.

Maa à Eflaiũ dâaa Manasee.

²¹ ɔ Isaili ò Yosefue: Ma ka gaa, áma Lua aɔ kúánɔ, i ea táánɔ á deziɔ bùsuu.
²² Sikeũ pɔ má si Amɔleɔwa ní ma fëndao ní ma sáo, ma n gba n vùɔ gbuee. §

49

Yakɔbu sa'olekea a néne

¹ Yakɔbu a néɔ sisi, ɔ à mè: A kãamazi, mí yá pɔ a á le gbézã oé.

² A kɔ kãaa ma néɔ, à swákpa,
 í á mae Isaili yãma.

³ Lubeni ma yoa, ma gbãa,
 ma gɔsake né séia,
 n gawi ní n ikoo de ní gbéɔla.

⁴ N pásí lán ísɔwa,
 kási nýɔɔ deñlao,
 asa n dede n da n mae wúlekia,
 n gbadà ma nɔɔ dowae.*

⁵ Simɔɔ ní Leviiɔ mé kɔgbɛɔ ũ,
 aa pásí ní fëndao.

⁶ Ma lé kú an lekpaai guuo,
 ma bàa kúrínɔɔ.
 Asa aa gbéɔ dède ní pɔkũmao,†
 aa zuɔ kizã zɔzɔ lán kɔɔ yáwa.

⁷ Lua láaikemá ní pɔkũma zɔɔ yái,
 aà lekené ní pɔfɛ pásí yái.
 Má ní kékɔwa Yakɔbu buiɔ guue,
 mí ní buiɔ fáaa Isailiɔ guu.

⁸ Yuda, n gbéɔ n sáaukpa.
 Nyɔ n ibeeɔ kú ní nɛe,
 n mae néɔ kúlɛe.

⁹ Yuda de lán nòɔmusuwa.‡
 Ma népi ì su ní toekao,
 ì gae ì wúle a tòou.

Déme a fɔ aà vui?§

¹⁰ Kpala a go Yudalao,
 aà buiɔ mé aao lípana kũa
 e kpalade àɔ mó,
 bui píi i misiileè.

¹¹ A a zàa'ina dɔ vɛeliwa,
 a a zàa'in né ye vɛeli maawa.

‡ 48:20 Ebe 11.21 § 48:22 Zaa 4.5 * 49:4 Daa 35.22 † 49:6 Daa 34.25 ‡ 49:9 Zia 5.5 § 49:9 Nao 24.9

Věe aɔ diaàzie, iɔ pɔ píò,
iɔ a ula pí n̄ v̄eɛbe'io.

12 Věe a aà wé t̄akū,
v̄i i aà swaa puakū.

13 Zabulɔni aɔ ku ísia sae,
aà bùsu aɔ de gó'ilenadɔɔkii ũ.
Aà buiɔ bùsu lén Sidɔ léu.

14 Isakaa de lán zàa'ín gbāawa,
ìɔ wúlea asoɔ zānguo.

15 Tó aà buiɔ è an kāmabokii maa,
mé an bùsu na,
aa koo n̄ aso zíe, aai zɔzikené.

16 Dã a a gb̄éɔ yáḡḡḡ a zéwa,
aɔ de Isaili buiɔ do ũ.

17 Dã buiɔ aɔ de lán ml̄e pɔ kú zé léwa,
lán sògbalawa zéwewena sae.

Aa s̄ó s̄ó a koewa,
s̄ode i b̄olele kpaanla.

18 Dii, ma wé d̄onzi n̄ ma suaba.

19 Gada buiɔ s̄ó, z̄íḡɔ ãnamá,
kási aali péleńzie.

20 Aseɛ buiɔ bl̄eá bl̄e nísideɛ,
bl̄e pɔ de kía bl̄e maa ũ ɔ aali ke n̄ bùsuu.

21 Nefatali buiɔ de lán banawa s̄eu,
aa né kefen̄aɔ i.

22 Yosefu buiɔ de lán lí ne'ina pɔ kú nibɔna saewa,
aà ḡɔnaɔ fele da ḡia f̄ɔɔ.

23 Kàzunaɔ íbeles̄eńno,
aa n̄ yá n̄ kao.

24 Aa n̄ sá k̄ua deesai
Yakɔbu Lua Gbāade sabai,
an ɔ gbāa mé a ḡsi v̄i
Isailiɔ Gbe pɔ i d̄oan̄e yái.

25 N mae Luapi mé a d̄onle,
Gbāapiidepi mé a báaadangu
n̄ lou'i pɔ i b̄o musuo,
n̄ ef̄ai pɔ kálea t̄ole z̄ieo.

N n̄o n̄ n̄ p̄o aɔ de neadeɔ ũe.

26 Sa'ole pɔ n̄ mae n̄ gba
z̄o de ma deziɔ p̄a,
a z̄o de gb̄es̄is̄i z̄iɔla.

Lua to p̄o maaɔ su Yosefu miwa,
asa ɔme beee v̄i a gb̄éɔ guu.

27 B̄eɔm̄eɛ buiɔ aɔ de
lán àwalewan p̄asiwa,
aa léle gb̄éɔwa k̄oɔ,
aai n̄ p̄o naaa oosi.

28 Isaili bui m̄en̄ kuɛplaɔn we pii. Sa'ole pɔ an mae n̄ gbán we, baade n̄ a p̄o.

Yakɔbu gaa n̄ aà v̄iao

29 ɔ a òné: Tó ma ánuatò, à ma v̄i ma deziɔ gb̄è'e pɔ kú Iti bui Ef̄noɔ bua guu.
30 Gb̄è'epi ku Mapelaɛ, Mamale gukpe oi Kanaa bùsuu, bua pɔ Ablahaũ lù Iti

bui Efñowa gevikli ũ. * 31 We wà Ablahaũ vïu ní a na Salao.† We wà Izaaki vïu ní a na Lebekao.‡ We ma Lea vïu. 32 Wà búpi ní a gbè'eo lù Itiowaε. 33 Ké Yakobu lépi ðile a néone a làa, à èa wùle, ò à gà.

50

1 Yosefu kùsi a maewa, àle aà gaa óob, àle lépepewà. 2 Ŋ a ò a zikena esedeone aa ese ní nísio dɔɔ a mae gewa. 3 Ŋ aa kè Isaili gee màa 3 e gɔɔ bla, ké asu yaikéo yáí, asa màa Egipio ì ke, ò aa aà ge'ianabò gɔɔ bààokwi. 4 Ké ge'ɔob làa, Yosefu ò Falaɔɔ bedene: A gáafaakeme! A yáε bee omee Falaɔɔε: 5 Ké ma mae è ále ga, a tò ma legbèε à mè mà a vï mia'ε pò á lù azia pò ũ Kanaa bùsuuε.* Má ye mà gé mà a mae vï we sa, mí ea su. 6 Ŋ Falaɔɔ òè: Ge n n mae vï lá n a legbèewa.

7 Ké Yosefu lé gé a mae vïi, Falaɔɔ ìwaɔ ní a be gbézɔɔ ní Egipi bùsu gbāadeɔ gèaàno píi. 8 Yosefu bedene ní a vïo ní a de bedene gè píi lɔε. An néfēnenawo ní n são ní ní bleɔ ní ní zuɔ mé gò Gosē bùsuu níteε. 9 Sógoo ní sodeɔ ku lɔ. Wa dasi maamaaε. 10 Ké aa kà Atada pówengbēzea Yuudē baale, ò aa nà gewiwa e'e'e, ò Yosefu a mae ge'ianabò we gɔɔ sopla. 11 Ké Kanaa bùsudeɔ è lá wà ge'ianabò Atada pówengbēzea, ò aa mè: Egipio ì ge'ianabò zɔɔ, ò wà tokpà Yuudē baale gupie Abeli Egipi.†

12 Beewa Yakobu néo kè, lá a ònéwa. 13 Aa aà ge sè wà tàò Kanaa bùsuu, ò aa aà vï Mapela bua gbè'ε pò Ablahaũ lù Iti bui Efñowa mia'ε ũ guu Mamale gukpe oi.‡ 14 Ké Yosefu a mae vï a làa, à èa tà Egipi ní a vïo ní gbé pò gèaàno aà mae vïo píi.

Yosefu a vïo gbaa sò

15 Ké Yosefu vïo è ní mae gà, aa òkōε: Tó Yosefu fèlwanɔ, mé a ye vāi pò wá kèε píi fiabowēε sò be? 16 Ŋ aa lékpāsākèε aa mè: E n mae àò gé gai, à mè 17 wà one n sùuukewanɔ ní wá tàaeo ní wá duunao, asa wa vāikēneε. N yá na! Sùuukewanɔ ní wá tàaeɔ. N mae Lua zòblenawo wá ũ. Ké Yosefu yápi mà, à óob. 18 Ŋ aà vïo mò aà kíi, aa kùlèε aa mè: N zɔɔn wá ũ. 19 Ŋ Yosefu òné: Asu to vïa á kũo. Luan ma ũa? 20 A ye yāvāikemeε yāaε, ò Lua tò à lile yāmaa ũ, ké à e gbéɔ misi dasi, lá àle ke tiaewa. 21 Asu to vïa á kũo. Má á gwa ní á néo. Màa à yāna òné à ní gbáò sò.

Yosefu gaa

22 Yosefu ku Egipi ní a de bedene e à kà wè basokwi. 23 A wesí Eflaiũ síwenaole, mé à wesí Manase né Makii néole lɔ. 24 Ŋ Yosefu ò a gbéone: Ma gaa zào. Lua mé a mɔ dɔále, i bóano bùsuu la, i géano bùsu pò à a legbè Ablahaũ ní Izaakio ní Yakobuone guu. 25 Ŋ à ledile Isailione à mè: Tó Lua mò á gwai, à tá ní ma gewao we.§ 26 Yosefu wè basokwideu ò à gà. Ŋ wà ese ní nísio dɔɔ aà gewa, wa dà kpagolo guu Egipi.

* 49:30 Daa 23.16-17 † 49:31 Daa 25.10 ‡ 49:31 Daa 35.29 * 50:5 Daa 47.30-31 † 50:11 Bee mè Egipio ge'ianaboa. ‡ 50:13 Zin 7.16 § 50:25 Bɔa 13.19, Yoz 24.32, Ebe 11.22

BɔA Mɔizi lá plaade Yá pɔ́ kú lée bee guu

Mámɛmaa Dii á Lua, ma á bɔ zɔbleu Egipi (20.2). Dòò bee mé lápi tɔbɔkii ũ, àlɛ yá pɔ́ kú a guu owɛɛ. Lua mé a gbéɔ bona ũ. Dòò doupi mé de Lua ikoyá mèn kwio mide ũ. Lua Isailio bɔ́ ké a yeŋzi, ɔ́ a ðiléné aao yeazi sɔ́, aai misiilɛɛ, aai a ikoyá kŭa.

Imina mé m̀ò ní Isailio taa Egipio. Ké a wɛ̀ gègè, aa dasi kù, ɔ́ Egipi kía Falaɔ́o ní dá zɔzi (Daa 45.17-20, 47.11). An taasi pɔ́ aale ke yá i sá Luaguo, ɔ́ a gbé sè ní guu, wí me Mɔizi, aáo de ní dɔaana ũ. Lua azia òb Mɔizie à mè a tón Dii. A dabudabuɔ̀ kè à a gbáa òb Egipione, ɔ́ aa Isailio gbàɛ (1.1-15.21). A d̀aaanè à òlianzi Sinai gbáau (15.22-18.17). Lua Isailio sè a gbéɔ ũ, ɔ́ a b̀akuaríno yádáné Sinai gbepɔ̀leu, à a ikoyá ðiléné (19.1-24).

Goo pɔ́ Lua lé kpaaũkpɛɔa ɔb Mɔizie (25-31), Isailio zugaaena pí ní vuao aa ðile ní dii pɔ́ ní bóle Egipi ũ. Yá bee Lua pɔ́ fè ɔ́ à yáiamá (32-34). Bɔa lápi láakii wà Dii kpaaũkpɛpi dɔa yá'ò, we Lua ò kpaaũuínɔ (35-40).

Gbé, níle zɔble kpelewan lò, lápi lé ɔbwɛɛ lá Lua ì gbéɔ bo síana aa gɔ́ wéɛo ũ, ké aao naano, aai na ní kɔo.

Iadaa Isailio wa Egipi

¹ Isailio pɔ́ aa tà Egipi ní ní mae Yakɔbuoɔ,* baade ní a be gbéɔ tón ke: ² Lubeni, Simeo, Levii, Yuda, ³ Isakaa, Zabuloni, Bēyámɛɛ, ⁴ Dá, Nefatali, Gada, Aseɛ. ⁵ Yakɔbu buipio píi gbéon bàakwie. Yosefu gbé bee sɔ́ a ku Egipi yáa kòɛ. ⁶ Ǿ Yosefu gá ní a v̀io ní a goo gbéɔ píi. ⁷ Isailio ne'í aa kò aa káfi aa dasikù maamaa, aa lí búsupia.

⁸ Kí dafu pɔ́ Yosefu d̀so kpalablè Egipi,† ⁹ ɔ́ a ò a gbéɔne: A Isailio gwa, aa dasikù aa liwála. ¹⁰ Wà gé ònokeiné ké aasu káfi yáí. Tó zí sù fèlɛ, aa na wá ibeɛwa, aa zikawanɔɛ, aai bóle wá búsuu.

¹¹ Ǿ wà gbéɔ ðiléné ní diio ũ, aa ní wetá ní zí gbáao. Beewa ɔ́ aa Pitoũ ní Lamɛɛo kálɛ Falaɔ́o aà blewekakii ũ. ¹² Kási lá wále íadamá léu, màa aai káfi, aai ligua, ɔ́ gili gè Egipio gu ní yáí. ¹³ Ǿ wà ní dá zɔzi pásíu, ¹⁴ wà ní pɔ́ yà, wà gibozi gbáa dànɛ ní bilikibɔao ní buazi píio. Wà zipio dànɛ píi pásípásiɛ.

¹⁵ Ǿ Egipio kía Ebelu nɔe ne'inao sisi, ado tón Sifila, ado Pua. ¹⁶ A òné: Tó a ne'í Ebelu nɔe nɛ sa, tó gɔɛɛ, à aà de. Tó nɔe sɔ́, à aà tó. ¹⁷ Ama nɔepio Lua vía ví, ɔ́ aai yá pɔ́ a òné keo, aale negɔɛo tó. ¹⁸ Ǿ kíapi ní sisi à ní lá à mè: Akɛa á kè màa a negɔɛo tó? ¹⁹ Aa wèwà aa mè: Ebelu nɔe de lán Egipi nɔe wao, aa wáa, aai ne'í e wà gé móie. ²⁰ Màa Isailio lé káfi, aale dasikù. Ǿ Lua maakè nɔe ne'inao nɛ, ²¹ à ní gbá néo, ké aa a vía ví yáí. ²² Ǿ Falaɔ́o yádile a gbéɔne píi à mè: A Ebelu nétɛna pɔ́ de negɔɛo ũ ka Niili íu píi, áma à nenɔe tó.‡

2

Mɔizi ia

¹ Levii bui gɔɛ Levii bui nɔe sè. ² Nɔpi nɔsí à ne'í gɔɛ ũ. Ké a è népi maa, à aà ùlɛ mo àaɔ.* ³ Ké i fɔ́ à aà ùlɛ bo, à kefu gbí sè à kɔtaa lèwà, ké í su gɛuo yáí. Ǿ à

* **1:1** Daa 46.3-7 † **1:8** Zin 7.17-18 ‡ **1:22** Zin 7.19 * **2:2** Zin 7.20, Ebe 11.23

népi dàu à gè a dīle Niili dānau vó guu. ⁴ Népi dāe ze káaa, àle gwa yá pò a su à aà le.

⁵ Falaɔ nɛnɔe gè zu'oi swai, ɔ aà gbéɔ lé bebe swa gɔsɔle. A gbí è dilea vóu, ɔ à a zíkɛna zì, à gè a sè. ⁶ Ké a wè, a è né mé dau, àle ɔɔɔ. A kèè wènaū à mè: Ebelu nɛgɔɛnae. ⁷ Ǿ népi dāe mò a ò Falaɔ népie: N ye mà ge Ebelu nɔe sí sine aà yókpane népiwa yà? ⁸ A wèwà à mè: Ao, gé! Ǿ nɛnɔɛnapi gè népi da sísi. ⁹ Falaɔ nɛnɔɛpi òè: Népi se taò, ní aà gwamɛɛ, mí a fiabone. Ǿ à népi sè taò, àle aà gwa. ¹⁰ Ké népi zɔɔkù, à aà sè gèò Falaɔ nɛnɔɛpie, ɔ à aà sí a né ũ.† A tɔkpàè Mɔizi,‡ asa à mè a aà bò íue.

Mɔizi bàale taa Madiā

¹¹ Gɔɔewa ké Mɔizi zɔɔkù, à gè a bui Ebeluɔ gwai, ɔ à zì gbāa pò aale ke è. § A è Egipi gbé lé a bui gbē. ¹² Ké à a sae gwàgwa, i gbēe eo, ɔ à Egipi gbépi dè a vīle būsū'ūfāu.

¹³ Gu sía dɔa, ké à bò, à Ebeluɔ è gbēɔn pla, aale sòleke. Ǿ à gbé pò a yá nao là à mè: Bóyāi níle n gbēdo gbēi? ¹⁴ A wèwà à mè: Déme n dile wá kía ũ ké n gbasá níle yákpalekewanɔi? N ye n ma de lá n Egipi gbépi dèwa yà? Ǿ vīa Mɔizi kù à mè: Wà yáe dèe fá!

¹⁵ Ké Falaɔ yápi mà, àle wɛɛle Mɔizi de, ɔ à bàalèè à tà Madiā būsū, * à zòle lòɔ sae we. ¹⁶ Madiā sa'onae ku, a nɛnɔe vī gbēɔn sopla, ɔ aa mò itò aa kà pɔtuɔɔ imibɔu ní mae pòɔne. ¹⁷ Ké sādānaeɔ mò lé ní yá, ɔ Mɔizi fēle yāsì ní nɔɛpiɔ, ɔ à í kpáné ní pòɔwa. ¹⁸ Ké aa tà ní mae Leueliwa, à ní lá à mè: Akɛa a su káau gbāi? ¹⁹ Aa wèwà wà mè: Egipi gɔe mé wá sí sādānaɔwa. Baa se ɔme itò a kpàwɛe wá pòɔwa. ²⁰ Ǿ à ní lá à mè: A ku má ni? Bóyāi a gɔɛpi tò wei? A aà sísi aà mɔ pɔblewanɔ. ²¹ Mɔizi mò, ɔ à wè zòle ní gɔɛpio, ɔ gɔɛpi a nɛnɔe Sefola kpàwà. ²² A nɛ'í gɔe ũ, ɔ Mɔizi tɔkpàè Geesou,† à mè bòmɔn a ũ dāɔ būsū la.

²³ Ké à gègè, ɔ Egipiɔ kía gà. Isailio lé aauke zɔzì pò aale ke yái, aale wiile, ɔ an wiipi Lua lè. ²⁴ A ní aaukea mà, mé aà bàa pò kú ní Ablahaūó ní Izaakio ní Yakɔbuo i sãaàguo.‡ ²⁵ Lua Isailio gwà, ɔ à wènadòné.

3

Lua Mɔizi sísia

¹ Mɔizi lé a ànsue Madiā būsū sa'ona pòɔ dá, à guwaiwai baa vī e à kà gbɛ pò wī me Olebu kíi. ² Ǿ Dii Malaika bò mòwà tévua guu kàelɛu. Mɔizi lɛpi gwà, a è té dɔwà, kási sɔ àle tékūo. ³ Ǿ à mè: Má gé dabudabupi gwaie, mí pò pò tò kàelɛpi lé tékūo dɔ. ⁴ Ké Dii è à mò gwai, ɔ à lezuaàzi za kàelɛpi guu à mè: Mɔizi! Mɔizi! Ǿ a wèwà à mè: Má ké! ⁵ Lua òè: Nsu sɔio. N n kyale bɔbɔ, asa gu pò ní zeu adoae ma kua la yái. ⁶ Ǿ à mè: Máme má n deziɔ Ablahaūó ní Izaakio ní Yakɔbuo Lua ũ. Ǿ Mɔizi ɔkù a wéwa, ké a wesia Luale vīa vī yái. ⁷ Ǿ Dii mè: Ma taasi pò ma gbéɔ lé ke Egipi è, mé ma wii pò an wɛtānaɔ tò aale lé mà. Má ní wāwākea dɔ. ⁸ Ayāmeto ma pila mà ní sí Egipiɔwa, mí ní bɔle būsūpiu, mí géínɔ būsū táaede yāasau, gu pò vī ní zó'io diu, būsū pò Kanaaɔ kuu ní Itio ní Amɔleɔ ní Pelizio ní Iviɔ ní Yebusio. ⁹ Isailio wiilea ma le sa, mé ma ía pò Egipiɔ lé damá è. ¹⁰ Gé sa, ma n zì Falaɔwa, ké n ma gbé Isailio bɔle Egipi.* ¹¹ Ǿ Mɔizi ò Luae: Dén ma ũ ké mà gé Falaɔwa mà Isailio bɔle Egipi? ¹² Lua òè: Máɔ kunnɔe. Zia pò ma n zì seelan ke: Tó n ní bɔle Egipi, á ma sísi gbɛɛ bee pɔleu.

† 2:10 Zin 7.21 ‡ 2:10 Bee mè bɔa. § 2:11 Ebe 11.24-26 * 2:15 Zin 7.23-29, Ebe 11.27 † 2:22 Bee mè bòmɔ. ‡ 2:24 Daa 15.13-14, 18 * 3:10 Zin 7.30-34

13 Ǿ Mɔizi ò Luac: Tó ma ge má ò Isailionε ma m̀e an deziɔ Lua mé ma zímá, tó aa ma la n tói, kpelewa má onéi? 14 Lua wèwà à mè: Mámεmaa gbé pò má de a ũ.† Oné mámε ma n zímá. 15 Lua òè lɔ: O Isailionε ǹ me ma Dii an deziɔ Ablahaũ ní Izaakio ní Yakɔbuo Lua mé n zímá. Ma tón we gɔɔpii. Aɔ ma sisi màa e á buiwa. 16 Ge ǹ Isaili gbèzɔɔ káaa, ní oné ma Dii an deziɔ Ablahaũ ní Izaakio ní Yakɔbuo Lua mé b̀ò m̀ma. Oné mále ní e, ma yá pò wàle kené Egipi è. 17 Má ní b̀le Egipi, gu pò aale taasikeupi, mí géhno búsu pò Kanaaɔ kuu ní Itio ní Amoleɔ ní Pelizio ní Ivio ní Yebusio, gu pò v̄í ní zó'io diu. 18 Aa n yámaε. Mpi ní Isaili gbèzɔɔ à ge Egipio kía le, í oè ma Dii Ebeluo Lua mámε ma b̀ò m̀wá, ma mè aà á gba zé à gé gɔɔ àaɔ kei guwaiwaiu, ké à e sa'o mapi ma Dii á Luawa. 19 Má d̄s ké Egipio kía a we à geo, mé i ke ma gānàwà bàasio. 20 Má ɔt̄s Egipioɔwa, mí dabudabu ke mà kpaon̄zi, i gbasa á gbaε. 21 Má tó Egipio á wegwa, ké tó ále tá, á tá ɔgiio. 22 A n̄e pii ánusu ge vua nɔamblebɔɔ ní pɔkasaɔ gbεa a Egipi n̄e deewa ní n̄e pò kú aà beɔ, í da á neḡɔe ní á nen̄eɔne. Màa á Egipio p̀ɔɔ símá dúuduu.

4

Lua Mɔizi gbaa dabudabukεa zé

1 Mɔizi wèwà à mè: Tó aai ma náaikeo, mé aai ma yāmao, tó aa mè míme ní b̀ò n m̀ao s̄ be? 2 Ǿ Dii aà là à mè: Bó ní k̄ua wei? A wèwà à mè: Goε. 3 Dii òè: Pále z̄ile. Ké a p̄le, ɔ à lí ml̄e ũ, ɔ Mɔizi b̀z̄ā. 4 Ǿ Dii òè: Ǿbɔ ǹ k̄u a vláwa. Ké a k̄u, ɔ à èa g̀ò go ũ aà ɔz̄i. 5 Dii òè: Màa n̄yɔ ke, aa e si ké ma Dii an deziɔ Ablahaũ ní Izaakio ní Yakɔbuo Lua mé b̀ò m̀ma.

6 Dii èa òè lɔ: Ǿsɔlɔ n ulau. Ǿ a s̀lɔ. Ké a b̀ò, a è kusu lía, à kè púuu lán buawa. 7 Dii òè: Èa ǹ ɔsɔlɔ n ulau. A èa s̀lɔ. Ké a b̀ò, a è à s̀u a gbεu. 8 Dii òè: Tó aai n náaike aa seela séia s̄io, aa seela gbεz̄ā sí. 9 Tó aai seela plaapiɔ si aa n yāma s̄o, Niili í tó n kóle t̄ole, a lí au ũe.

10 Ǿ Mɔizi òè: O'o Dii! Za zi yā'o àamanɔ. Baa za gɔɔ pò n yā'òmεε, ma lé gbiaε. 11 Ǿ Dii òè: Déme led̀ò gbēnaz̄inaei? Déme í aà léna naale ge í aà swādokūi? Déme í to aà gu'e ge í aà v̄iakūi? Ma Dii, mámεo lò? 12 Gé sa! Má d̄nle ní yā'oao, má yá pò n̄yɔ o danε. 13 Ǿ à mè: O'o Dii! N yá na! Gbēp̄ale z̄i. 14 Ǿ Dii p̀ò p̄à Mɔizizi à mè: N v̄i Aalona Levii bui kuo lé? Má d̄s ké yā'o z̄i'uaànɔ. Ale mó dainle. Tó à wes̄inle, aà pò a ke na. 15 Yā'oaànɔ, ní yá pò a su o daε. Mapi, máo d̄ále ní yā'oao, mío yá pò ásu ke daε. 16 A yā'o gbéɔne n ḡεe ũ, aɔ de n led̄ekena ũ, mé n̄yɔ deè Lua ũ. 17 Goε sé n̄yɔ k̄ua, ní seelaɔ keð.

Mɔizi εaa Egipi

18 Mɔizi tà a ānsue Yetolowa, a òè: Ma gba zé mà ta ma gbéɔ k̄i Egipi, mà e tó aa ku wēni guu e tia. Yetolo òè: Ka aafia. 19 A m̀ò lè Dii ò Mɔizie Madiā búsuu à mè: Fεle ǹ ta Egipi, asa gbé pò aale n we yāaɔ ḡaga pii. 20 Ǿ Mɔizi a na sè ní a neḡɔenapiɔ, à ní dí z̄aa'inaɔ kpe, à èa lé tá Egipi, a Lua gopi k̄ua. 21 Ǿ Dii òè: Tó n ka Egipi, dabudabu pò ma a iko kp̄amaɔ ke Falaɔ aε pii. Kási má aà swāf̄εε, i ḡi gbéɔ gbaei. 22 Ní oè ma Dii ma mè Isaili mé ma neḡɔe séia ũ, 23 ɔ má òè aà ma neḡɔe séiapi gbaε aà ge ma sisi. Lá à ḡi aà gbaei, má aà neḡɔe séia de sa s̄e.

24 Zé guu Mɔizi lé i guei, ɔ Dii aà lè we, a ye à aà de. 25 Ǿ Sefola gbè f̄ena sè à a né t̄z̄òð,* à a gyafɔɔ nà Mɔizi gbáwa à mè: Síanaε, míme ní ma au ḡo ũ. 26 T̄z̄ɔa bee yáí à mè, au ḡo. Ǿ Dii Mɔizi tò.

27 Dii ò Aalonac: Gé dai M̄ozile guwaiwaiu. Ǿ à gè aà lè Lua gbε k̄i, à lep̄wà.

28 Mɔizi yá pò Dii a z̄i oi dàu a síu Aalonac ní seela pò a òe à keɔ. 29 Ǿ Mɔizi

† 3:14 Zaa 8.24, Zia 1.4, 8 * 4:25 Daa 17.10

ń Aalonao tà Egipi aa Isaili gbẽzɔɔ kãaa. ³⁰ Aalona yá pɔ Dii ò Mɔizie dàu a s̄iuné p̄ii, ɔ Mɔizi dabudabupio kè Isailio wáa. ³¹ Aa yápi s̄i. Ké aa mà Dii mé mò ní gwai à ní taasikɛa è, ɔ aa kùlɛ̀è aa mipèlɛ.

5

Mɔizi ní Aalonao gɛa Falaɔɔ gwai

¹ Bee gbɛa Mɔizi ní Aalonao gè Falaɔɔ lè aa òè: Yá pɔ Dii Isailio Lua òn kɛ: A mè ñ a gbéɔ gbɛe aa gɛ dikpɛkɛɛ guwawaiu. ² Falaɔɔ wɛmá à mè: Dén Dii ũ ké mà misiilɛ̀è, mí Isailio gbɛeí? Má Dii d̄ɔo. Má Isailio gbɛeɔ. ³ Ǿ aa òè: Ebeluo Lua mé b̄ò mòwá. Wá gba zé wà gé gɔɔ àaɔ kɛi guwawaiu, wí sa'o Dii wá Luapiwa, ké asu gagyãkawáguo ge z̄i. ⁴ Ǿ Egipio kíapi ò Mɔizie ní Aalonao: Akɛa á tò gbéɔ laai lé go ní z̄iwai? A ɛa á z̄iwa. ⁵ Ǿ à èa mè: Ké gbéɔ dasikù sa, ɔ á ye aa kámabo ní ní z̄ioa?

⁶ Zibeez̄i Falaɔɔ yáðilɛ Isaili wɛtánaɔne ní ní d̄ɔaanaɔ à mè: ⁷ Asuli musá kpámá aa bilikib̄ò lá i kɛ yáawa bo. Aali gé ní pɔ k̄éi níziɛ. ⁸ Kási aali bilikibo a lé gbɛu lá aai b̄ò z̄iwaɛ. Asu laonéɔ, asa màadeɔne. A yáí tò an wii d̄ò, aale me wa ye gé sa'oi ní Luawaɛ. ⁹ A z̄i káfiné, ké aasu íampak̄i e aa laaid̄o ɛgɛ yáɔwa bo.

¹⁰ Ǿ an wɛtánapiɔ ní ní d̄ɔaanaɔ mò wa òné: Falaɔɔ mè á musá kpáwá bo. ¹¹ A gɛ sélɛ áziɛ gu pɔ á eu. Kási wá z̄i laoéɔ, baa yɔɔ. ¹² Ǿ aa f̄aa aa gè Egipi gupiiu s̄é k̄éi musá ũ. ¹³ An wɛtánapiɔ bo naemá lá gu lé d̄ò, ké aali ní z̄i né, lá aai ne gɔɔ pɔ wí musá kpámáwaɛ. ¹⁴ Wà gbɛa kè Isaili d̄ɔaana pɔ an wɛtánaɔ ní dílɛɔne, wa òné: Akɛa i bilikibo gbã ge ḡia, à kà lá wà a lé dàé yáawao ni? ¹⁵ Ǿ Isaili d̄ɔaanaɔ gè wiilè Falaɔɔwa aa mè: Akɛa nílɛ kɛ wápiɔ n z̄òblenaɔne màai? ¹⁶ Wàlɛ musá kpáwá bo, mé wàlɛ me wà bilikibo. Wàlɛ wá gb̄e, kási n gbéɔ mé tàae ví. ¹⁷ Ǿ à mè: Màadeɔn á ũ. Màa á b̄eð! A yáí io me á gé sa'oi Diiwaɛ. ¹⁸ A gé z̄ikɛi. Wa musá kpáwá bo, kási áli bilikibo lá wa dàé léuɛ.

¹⁹ Ké wa ò Isaili d̄ɔaanaɔne aasu gɔɔ do bilikib̄oɔ laoo, aa d̄ò ké wà yá èe sa. ²⁰ Ké aa b̄ò Falaɔɔ k̄ii, aa kp̄aaũ ní Mɔizio ní Aalonao, aale ní dá, ²¹ ɔ aa òné: Dii á yá gwa, i yákpalekɛán̄o, asa á tò Falaɔɔ ní a gbéɔ ye wá ḡiyáio. A wá dea zé kpámáɛ. ²² Ǿ Mɔizi èa gɛ ò Diiɛ: Dii, b̄óyái n íadà gbépiɔwai? Bee yáí n ma z̄iia? ²³ Za gɔɔ pɔ ma gɛ yá'ò Falaɔɔe ní n t̄oo, ɔ àlɛ íada n gbéɔwa, mé ni ní b̄oo!

6

Dii Isailio suabaa legb̄eɛa Mɔizie

¹ Ǿ Dii òè: Nyɔ yá pɔ má kɛ Falaɔɔe e tia. A ní gbɛe ma gbãa z̄oo yáí. A ní yá a b̄usu ma gbãa z̄oo yáí. ² Ǿ Lua èa yá'ò Mɔizie à mè: Mámɛmaa Dii, ³ ma b̄ò m̄o Ablahaũ ní Izaakio ní Yak̄obuowa Lua Gbãapiide ũ,* kási aai ma d̄o ké ma tón Dii. ⁴ Ma bàa kúrino ma mè má Kanaa b̄usu pɔ aa ku a guu nib̄oo ũ kpámá. ⁵ Ma Isailio aaukɛa mà an z̄oblea Egipioɔne yáí, mé ma bàa pɔ kúrino pi i s̄amaguo. ⁶ Ayãmeto o Isailioɔne ñ me: Mámɛmaa Dii, má á b̄ò z̄i gbãa pɔ Egipio dàé guu, mí á bo. Má yákpalekɛérino, mí á bo ní ma ḡasa gbãao. ⁷ Má á sé ma gbéɔ ũ, mí de á Lua ũ, ío d̄o ké mámɛmaa Dii á Lua pɔ á b̄o Egipi z̄i gbãau. ⁸ Má géán̄o b̄usu pɔ ma a legb̄è Ablahaũ ní Izaakio ní Yak̄obuooɔne guu. Má á gba àò ví. Mámɛmaa Dii.

⁹ Mɔizi yápi ò Isailioɔne, kási aai aà yãmao, ké z̄oz̄i pás̄i ní kádè yáí. ¹⁰ Ǿ Dii ò Mɔizie à mè: ¹¹ Gɛ ñ o Egipio kí Falaɔɔe aà Isailio gbɛe aa b̄olɛ a b̄usu. ¹² Ǿ Mɔizi

* 6:3 Daa 17.1, 28.3, 35.11

wè Diiwa à mè: Lá Isailio lí ma yāmao, ma gbé pò ma lé gbí, kpelewa Falaṣo a ma yāmai?

Mɔizi n̄ Aalonao buibok̄i

¹³ Dii yā'ò Mɔizie n̄ Aalonao Isailio n̄ Egipio kiao yá musu, a òné aa bɔle n̄ Isailio Egipi. ¹⁴ An bui uabeleṭ tón ke: Isaili negṣe s̄éia Lubeni negṣeṭon ke: Anoki, Palu, Ezōno, Kaami. Lubeni buiṭon we. ¹⁵ Simo negṣeṭon ke: Yemu, Yamini, Oada, Yakē, Zohaa n̄ Kanaa noe né Sauluo. Simo buiṭon we. ¹⁶ Levii negṣeṭon tón ke an buiwa: Geesō, Keata, Melali. Levii kè wè basoolokwi n̄ soplaoe (137). ¹⁷ Geesō negṣeṭon ke an buiwa: Libeni n̄ Simio. ¹⁸ Keata negṣeṭon tón ke: Amlaū, Isaa, Heblō, Uzieli. Keata kè wè basoolokwi n̄ àaṣoe (133). ¹⁹ Melali negṣeṭon Mali n̄ Musio ũ. Levii buiṭon we daeda.

²⁰ Amlaū a dasē Yokebede sè no ũ, ṣ à Aalona n̄ Mɔizio ìò. Amlaū kè wè basoolokwi n̄ soplaoe (137). ²¹ Isaa negṣeṭon Kole n̄ Nefegio n̄ Zikelio ũ. ²² Uzieli negṣeṭon Misaeli n̄ Elezafão n̄ Sitalio ũ. ²³ Aalona Aminadabu né Eliseba, Naasō dāe sè no ũ, ṣ à Nadabu n̄ Abiuo n̄ Elezaao n̄ Itamao ìò. ²⁴ Kole negṣeṭon Asii n̄ Elikanao n̄ Abiasafao ũ. Kole buiṭon we. ²⁵ Aalona né Elezaa Putieli nenṭe do sè no ũ, ṣ à Finasi ìò. Levii bui uabeleṭon we daeda.

²⁶ Aalona n̄ Mɔizi pò Dii òné aa Isailio bɔle Egipi gāgān we. ²⁷ Ampio mé yā'ò Egipio kí Falaṣo, ké aa e Isailio bɔle Egipi. ²⁸ Ké Dii yā'ò Mɔizie Egipi, ²⁹ à mè ámeaa Dii, yá pò ále oè aà o Falaṣo píi. ³⁰ O Mɔizi òè a lé gbí, kpelewa Falaṣo a a yāmai?

7

Yá mèn kwi ylaa Egipiwa

¹ O Dii ò Mɔizie: Gwa! Ma n ke Falaṣo lamawa, ṣ n v̄i Aalona de n yā'ona ũ. ² Yá pò má òne píi o n v̄i Aalona, i o Falaṣo aà Isailio gbae aa bɔle a bùsuu. ³ N beeo má aà swáfē. Má seelaṭ n̄ dabudabuṭ ke Egipi dasi,* ⁴ kási Falaṣo a á yāmao. Má ṭṣ Egipiowa, mí yákpalekēn̄, mí b̄o n̄ ma zīgō ma gbé Isailio. ⁵ Tó ma b̄o n̄ ma gbāao Egipi, má Isailio bɔleu, Egipio i d̄s sa ké mámema Dii. ⁶ O Mɔizi n̄ Aalonao kè lá Dii ònéwa. ⁷ Goo pò aa yā'ò Falaṣo, Mɔizi wè basiiṣe, Aalona s̄o wè basiiṣ n̄ àaṣo.

⁸ O Dii ò Mɔizie n̄ Aalonao: ⁹ Tó Falaṣo dabudabu gbèama, o Aalona aà a go se pále aà ae, i li mlē ũ. ¹⁰ Ké Mɔizi n̄ Aalonao gè Falaṣo k̄i, aa kè lá Dii ònéwa. Aalona a go se pále Falaṣo n̄ a iwaṭ ae, ṣ à li mlē ũ. ¹¹ O Falaṣo Egipi wezēnao n̄ esedeṭo s̄isi, ṣ aa dabudabupi kè màa s̄o n̄ esedekē guu. ¹² Ké an baade a go pále,† ṣ an gopio li mlē ũ s̄o, ṣ Aalona go n̄ p̄o m̄m̄o. ¹³ Falaṣo swá ylaae, i n̄ yāmao lá Dii òwa.

Io lia au ũ

¹⁴ Dii ò Mɔizie: Falaṣo swá gbāa, à ḡi gbéṭo gbaei. ¹⁵ Ge n̄ aà le zia koo, goo pò àle gé swai, n̄o aà dā Niili sae we. Nyō n go pò li mlē ũpi k̄ua, ¹⁶ ní oè n̄ me, ma Dii Ebeluo Lua máme ma n̄ ziwà n̄ oè aà ma gbéṭo gbae aa gé ma s̄isii guwaiwaiu, kási e tia i mao. ¹⁷ Ma Dii ma mè, yá pò a to aà d̄s ké mámema Diin ke: Tó n̄ Niili í lè n̄ go pò n̄ k̄ua, a li au ũ.‡ ¹⁸ Kpo pò kú ípi guu i gaga, Niili í i ḡid̄o, Egipio i fua mii.

¹⁹ O Dii èa ò Mɔizie: O Aalona aà a go se do Egipio ía, an swaṭo n̄ n̄ swa'onaṭo n̄ n̄ biaṭo n̄ n̄ íkalék̄iṭo píi, i ḡo au ũ. Au io daa gua Egipi, baa n̄ p̄enaṭo n̄ olaṭo guu ío píi.

* 7:3 Zln 7.36 † 7:12 2Tim 3.8 ‡ 7:17 Zia 11.6, 16.4

20 ɔ Mɔizi n̄ Aalonao kè lá Dii ònéwa. Aalona a gopi sè à Niili í lèò Falaɔ́o n̄ a ìwaɔ wáa, ɔ ípi gò au ũ píi. § 21 Kpɔ́ pɔ́ kú a guuɔ gága, ɔ Niili ípi gídò, Egipiɔ́ fùà mii. Au daa gua Egipi. 22 Egipi esedeɔ kè màa sɔ́ n̄ esedeke guu, ɔ Falaɔ́o swá gbãakù, i n̄ yãmao lá Dii òwa. 23 Falaɔ́o èa tà a be, i yápi da seo. 24 Egipiɔ́ bia yòyò Niili gòsòwa, ké wà e imi, asa aai fɔ́ swada í m̄io. 25 A ku màa e gɔɔ sopla Dii Niili lea gbɛa.

Blɔɔ kaa

26 ɔ Dii ò Mɔizie: Ge n̄ o Falaɔ́oɛ, ma Dii ma m̄e àa ma gbéɔ́ gbɛe aa gé ma sísii. 27 Tó à gí n̄ gbɛe sɔ́, má tó blɔɔ ka àa bùsu gupiiuɛ. 28 Blɔɔ Niili pa e aa bua sísiá, aai ḡe àa ua e àa kpéu kpɛa, aai dede àa wúlebɔwa. Aa ḡe àa ìwaɔ uaɔ n̄ àa gbéɔ́ uaɔ. Aa ka àa k̄inaɔ guu n̄ àa blɛdabɔɔ. 29 Blɔɔ dedɛwà n̄ àa gbéɔ́ n̄ àa ìwaɔ píi.

8

1 Dii èa ò Mɔizie: O Aalonae àa a go se dɔ swaɔla n̄ swa'ɔnaɔ n̄ biaɔ, blɔɔ i ka Egipi bùsuu. 2 Ké Aalona a go dɔ Egipi íola, ɔ blɔɔ b̄le lí bùsupia. 3 ɔ esedepiɔ́ kè màa sɔ́ n̄ esedeke guu, aa tò blɔɔ lí Egipia.

4 ɔ Falaɔ́o Mɔizi n̄ Aalonao sísi à m̄e: A awakpa Diiɛ àa blɔɔ k̄eá n̄ ma gbéɔ́, mí á gbéɔ́ gbɛe aa gé sa'oiwà. 5 ɔ Mɔizi ò Falaɔ́oɛ: Gɔɔ dilemɛɛ mà awakpane Diiɛ n̄ n̄ ìwaɔ n̄ n̄ gbéɔ́, ké àa blɔɔ k̄ema n̄ n̄ uaɔ, aai ḡo swai ado. 6 Falaɔ́o m̄e: Zia. ɔ Mɔizi m̄e: A ke lá n̄ òwa ké n̄ e n̄ d̄o gb̄e muaa n̄ Dii wá Luaoo. 7 Blɔɔ k̄ema n̄ n̄ uaɔ n̄ n̄ ìwaɔ n̄ n̄ gbéɔ́, aai ḡo swai ado.

8 Ké Mɔizi n̄ Aalonao gò Falaɔ́o k̄íi, Mɔizi wabikè Diiwa blɔɔ pɔ́ a kà Falaɔ́oguo yá musu. 9 Dii Mɔizi wabikea mà, ɔ blɔɔpiɔ́ gága kpéu guu n̄ uaɔ n̄ wénkpɛo. 10 Wa kàakáaa, ɔ bùsu gídò píi. 11 Ké Falaɔ́o è dáama kè, àa swá èa gbãakù, ɔ i Mɔizi n̄ Aalonao yãmao lá Dii òwa.

Gái kaa

12 Dii ò Mɔizie: O Aalonae àa a go sé, i tɔɔle léò, bùsuti i li gáio ũ Egipi gupiiu. 13 ɔ aa kè màa. Aalona a go sè à tɔɔle lèò, ɔ bùsuti lí gáio ũ, aa kà gb̄enazinaɔgu n̄ nòbɔɔ. Egipi bùsuti lí gáio ũ píi. 14 Esedeɔ yòwà màa n̄ esedeke guu sɔ́, ɔ aa fùà. Gáio kà gb̄enazinaɔgu n̄ nòbɔɔ. 15 ɔ esedeɔ ò Falaɔ́oɛ: Lua ɔgbɛɛ. Kási Falaɔ́o swá ḡi yíaaɛ, i n̄ yãmao lá Dii òwa.

Ūsinaɔ kaa

16 Dii ò Mɔizie: Fɛle kɔɔkɔɔ ge Falaɔ́o le gɔɔ pɔ́ àle gé swai, ní oè ma Dii ma m̄e àa ma gbéɔ́ gbɛe aa gé ma sísii. 17 Tó à gí n̄ gbɛe, má ūsinaɔ kaaàgu n̄ àa ìwaɔ n̄ àa gbéɔ́ n̄ àa be kpéɔɛ. Egipi kpéu i pa n̄ ūsinaɔ, aa da tɔɔle se. 18 Gɔɔ bee Gosè bùsu gu pɔ́ ma gbéɔ́ kuu ɔ má bɔ́ ado. We ūsinaɔ kauo, ké àa e d̄o ké m̄amɛmaa Dii àa bùsuu. 19 Má a gbéɔ́ d̄ok̄ɛ n̄ àa gbéɔ́. Zia ɔ seelapi a ke.

20 ɔ Dii kè màa. Ūsinaɔ kà Falaɔ́o ua n̄ àa ìwaɔ uaɔ. Egipi òɔkpà píi ūsinaɔ yáí. 21 ɔ Falaɔ́o Mɔizi n̄ Aalonao sísi à m̄e: A ge sa'o á Luawa bùsuu la. 22 ɔ Mɔizi òè: A zɛv̄i wà ke màao, asa pɔ́ pɔ́ wá sa'ò Dii wá Luawa de Egipiɔ́ne t̄e ũɛ. Tó wa sa'ò n̄ pɔ́ pɔ́ dené t̄e ũo n̄ wáa, aa wá pápa n̄ gb̄eo aa wá dedeò lé? 23 Wá t̄aa'o guwaiwaiu gɔɔ àaɔɛ, wí gbasa sa'o Dii wá Luawa lá a òwɛɛwa. 24 ɔ Falaɔ́o m̄e: Má á gbɛe à ge sa'o Dii á Luawa guwaiwaiu, áma ásu gé z̄áo. A awakpaɛmɛɛ sa. 25 Mɔizi òè: Tó ma ta, má awakpaɛ, i ūsinaɔ k̄ema zia n̄ n̄ ìwaɔ n̄ n̄ gbéɔ́. Ama n̄su m̄ɔafilike n̄ gí gb̄éɔ́ne aa gé sa'oi Diiwa bɔ. 26 Ké Mɔizi b̄o Falaɔ́o k̄íi, à

awakpàè Diiɛ. ²⁷ Dii aà wabikɛa mà, ɔ ũsɪnaɔ kɛ̀ Falaɔɔwa ní a ìwaɔ ní a gbéɔ. I gɔ gueio, baa m̀endo. ²⁸ Kási Falaɔɔ swá gĩ gbãa e tiaɛ, i ní gbáɛo.

9

Pɔtuɔɔ gagaa

¹ Dii ò Mɔizie: Ge ñ Falaɔɔ le, ní oè Dii á Ebeluɔ Lua m̀e, aà ma gbéɔ gbaɛ aa gé ma sísii. ² Tó à gĩ ní gbaɛi mé a ní kũa e tia, ³ má ɔtɔ aà pɔtuɔɔwa bua. Má gagyã pãsí ká aà sɔ́ngu ní aà zàa'inaɔ ní aà yiongoɔ ní aà zuɔ ní aà sãɔ ní aà bleɔ. ⁴ Má Isaili pɔɔ dɔ́kɔɛ ní Egipiɔ pɔɔ. Isailiɔ pɔɔ kee a gao. ⁵ Ma Dii ma a gɔɔdile. Zia má bee ke b̀usu la.

⁶ Ké gu d̀, ɔ Dii kè màa. Egipiɔ pɔtuɔɔ gaga pii, kási Isailiɔ pɔɔ kee i gao. ⁷ Falaɔɔ yá pɔ kèpi gbèa a mà Isailiɔ pɔɔ kee i gao, kási aà swá gĩ gbãaɛ, i gbépiɔ gbaɛo.

Sáne kaa Egipiɔgu

⁸ Dii ò Mɔizie ní Aalonao: A mua túfu ɔ̀kpa, Mɔizi i fã musu Falaɔɔ aɛ, ⁹ i da Egipi b̀usua pii lán luutɛwa, i ka gbɛnazinaɔ ní ǹbɔɔngu sáne ũ gupiiu. ¹⁰ ɔ aa mua túfu s̀eɛ aa gèò Falaɔɔ k̀i. Ké Mɔizi túfupi fã musu, ɔ à kà gbɛnazinaɔ ní ǹbɔɔngu sáne ũ.* ¹¹ Eɛdeɔ i fɔ̀ gè Mɔizi k̀iio sánepiɔ yáí, asa à ní lé ní Egipiɔ piiɛ. ¹² ɔ Dii Falaɔɔ swáfè lá a ò Mɔiziewa, ɔ i ní yãmao.

Lougbe kwɛa

¹³ Dii ò Mɔizie: Fele kɔɔkɔɔ ge Falaɔɔ le, ní oè ma Dii á Ebeluɔ Lua ma m̀e, aà ma gbéɔ gbaɛ aa gé ma sísii. ¹⁴ Ké bee sa má ía pii kpáaazi ní aà ìwaɔ ní aà gbéɔ, ké aà e dɔ́ dúnia guu pii gbèe muaamanɔ. ¹⁵ Asa tó ma ɔ̀tɔmá ma gagyãkàngu yãa, dɔ̀ aapi ní a gbéɔ aa làa dúnia guu. ¹⁶ Má tò aà ku ké aà ma gbãa e, ma tó i li dúniaa piiɛ.† ¹⁷ Lá àlɛ azia se lesi de ma gbéɔla e tia, àlɛ ní gbaɛo, ¹⁸ zia maa'i má tó lougbe pãsí kwé maamaa, lougbe pɔ a taa i ke Egipi yãao zaa wa kàlɛ e ní a gbão. ¹⁹ Oè aà gbéɔ zí aa aà pɔtuɔɔ ní pɔ pɔ a ví buaɔ s̀eɛ káka kpéu pii. Gbɛnazinaɔ ní pɔ pɔ kú bàasiɔ, tó wi gɛ́nɔ kpéuo, lougbe a kwémá aa gagaaɛ.

²⁰ Falaɔɔ ìwaɔ viakè Dii yáɛ, aa ní zikɛnaɔ ní ní pɔtuɔɔ káka kpéu. ²¹ Ama gbé pɔ aai Dii yãdaɔ, aa ní zikɛnaɔ ní ní pɔtuɔɔ tò bàasi. ²² ɔ Dii ò Mɔizie: ɔse musu, lougbe i kwɛ gbɛnazinaɔ ní pɔtuɔɔ ní buapɔɔwa Egipi b̀usu gupiiu. ²³ Ké Mɔizi a go d̀ musu, Dii tò lou lé pūna, àlɛ ma ní gbeo, àlɛ pile, mé lua lé su tɔɔlewa. Dii lougbe kà Egipiɔgu.‡ ²⁴ Lougbe lé kwé, lou lé pilepile. Lougbepi pãsí. Zaa Egipi b̀usu ku, lou bee taa i mau yãao. ²⁵ Lougbepi pɔ pɔ kú bàasi Egipi b̀usuɔ ásookè pii, gbɛnazinaɔ ní pɔtuɔɔ ní buapɔɔ pii. A s̀eɛa líɔ è'ɛ pii. ²⁶ Gosɛ b̀usu gu pɔ Isailiɔ kuu ɔ lougbepi i kauo ado.

²⁷ Falaɔɔ Mɔizi ní Aalonao sísi a ònɛ: Ké bee sa ma duunakè. Dii dee yá naɛ, mapi ní ma gbéɔ tãaedeɔn wá ũ. ²⁸ A awakpàè. Loupūnaa ní lougbeɛ beeo kà. Má á gbaɛ saɛ, wa gíɛ lɔ. ²⁹ Mɔizi òè: Tó ma bɔ wénkpe, mé ma a ɔ̀ d̀ Dii k̀i oi, loupūnaa a ze, lougbe i láa, ké ñ e ñ dɔ́ tɔɔléá Dii pɔɛ. ³⁰ Ama má dɔ́ ké mpi ní ñ ìwaɔ, àlɛ viake Dii Luaɔ e tia.

³¹ Naa ní maseo ɔ̀kpà, ké naa p̄ia mé mase m̀e b̀ yáí. ³² Ese ní weao i ɔ̀kpao, ké aai ma gbezã yáí. ³³ Mɔizi b̀ Falaɔɔ k̀i à gè wénkpe, à a ɔ̀ d̀ Dii k̀i oi, ɔ loupūnaa ní lougbeo zè, lou i ma lɔ. ³⁴ Ké Falaɔɔ è lou ní lougbeo ní loupūnao zè, à gĩ lé duunake, aà swá gbãakù, aapi ní a ìwaɔ. ³⁵ Aà swá yãa, à gĩ Isailiɔ gbaɛi lá Lua dà Mɔizie a òèwa.

* 9:10 Zia 16.2 † 9:16 Lom 9.17 ‡ 9:23 Zia 8.7, 16.21

10

Kwaɔ kaa

¹ Dii ò Mɔizie: Gé Falaɔ kɛ́i, asa ma aà swáfɛ̀ ní aà ìwaɔ, ké mà a dabudabue beɔ kɛ́ ní guu, ² kɛ́ n̄ e n̄ o n n̄éɔn̄e ní n̄ tɔ̀n̄naɔ lá ma Egipio wetà ní dabudabu pò má kè ní guuo, í d̄ɔ́ ké m̄ám̄ema Dii. ³ Ǿ Mɔizi ní Aalonao ge ò Falaɔe aa mè: Dii Ebeluo Lua mè, n̄yɔ̀ ku misiileae sai e bɔe ni? N a gbéɔ́ gbae aa gé a sísii. ⁴ Tó n̄ gi ní gbáei, zia a kwaɔ ka n̄ b̄usuu, ⁵ aa da tɔ̀leae, wa gu'eo, aai léle pò pò ḡɔ̀ne loughɛ gbeaɔwa ní líɔ p̄ii. ⁶ Aa ka n̄ kpéɔ́ pai ní n̄ ìwaɔ p̄ɔ́ ní Egipio p̄ɔ́ p̄ii. N maeɔ ní n̄ deziɔ aai a taa e yãao, za gɔɔ pò aa z̄òle b̄usuu la e ní a gbão. Ǿ Mɔizi èa b̄ò Falaɔ kɛ́i.

⁷ Falaɔ ìwaɔ òè: Gbépio aao músikpawázi màa e bɔe ni? Gbépio gbae aa gé Dii ní Lua sísii. N d̄ɔ́ ké Egipi ò̀kpào lé? ⁸ Ǿ wà èa sù ní Mɔizio ní Aalonao Falaɔ kɛ́i, a òn̄é: A gé Dii á Lua sísii. A deɔ mé aa géi? ⁹ Mɔizi wèwà à mè: Néfɛ̀n̄en̄ gbɛ̀z̄ɔ̀. Wá gé wápiie ní wá neḡɔ̀e ní wá nen̄ɔ̀e ní wá s̄ão ní wá bleɔ́ ní wá zuɔ, asa Dii dikpe ɔ́ wále gé kei. ¹⁰ Ǿ a òn̄é: Tó ma á gbáe ní á n̄ɔ̀e ní á néɔ́ ap̄ii, Dii á b̄ò! A laaika! A ye f̄ɛ̀man̄ɔ̀. ¹¹ Aawo! A ḡɔ̀e mé aa gé Dii sísii, asa bee á gbèa. Ǿ wà ní yá Falaɔ kɛ́i.

¹² Dii ò Mɔizie: N ɔ̀ɔ̀ Egipi b̄usua, kwaɔ i ká, aai s̄ɛ́ ní lá pò b̄ò loughɛ gbeaɔ ble p̄ii. ¹³ Ké Mɔizi a go d̄ò Egipia, Dii b̄ò ní íanao gukpe oi, àle pé b̄usupiwa f̄ãane ní gwãas̄inao zesai. Ké gu d̄ò, gukpe íanapi sù ní kwaɔ.* ¹⁴ Ǿ kwapio mò kù Egipi b̄usua p̄ii. An dasi de a yãa p̄ɔ̀la, mé a taa a ke bau lo. ¹⁵ Aa kpàle tɔ̀leae gupiiu, ɔ́ tɔ̀le sísi. Aa s̄ɛ́ ní lác ní libe pò b̄ò loughɛ gbeaɔ blè p̄ii. S̄ɛ́ ge lãe ku Egipi b̄usuu lo.

¹⁶ Weḡɔ̀ Falaɔ Mɔizi ní Aalonao sísi à mè: Ma duunakè Dii á Luae ní ap̄io. ¹⁷ A s̄uuu ḡɛ̀ndon̄ae bee kemano ní ma duunao, í awakpamee Dii á Luae aà kaalee bee k̄ea. ¹⁸ Ké à b̄ò Falaɔ kɛ́i, à awakpà Dii. ¹⁹ Ǿ Dii b̄ò ní ían gbãao be'ae oi, à mò kwaɔ s̄èle kà Isia T̄ɛ̀au. Baa kwa m̄endo i ḡɔ́ Egipi lo. ²⁰ Dii Falaɔ swáfɛ̀, ɔ́ i Isailio gbae.

Gusia daa Egipia

²¹ Dii ò Mɔizie: Ǿse musu, gusia pò wa e ɔ̀kãwà i da Egipia. ²² Ké Mɔizi ɔ̀d̄ò musu, ɔ́ gusia ḡeale dà Egipia gupiiu e gɔɔ àaɔ.† ²³ Wili k̄ɔ́'eo, mé gb̄e i e gò a t̄iao e gɔɔ àaɔpi. Kási gupua ku gu pò Isailio kuu p̄ii.

²⁴ Ǿ Falaɔ Mɔizi sísi à mè: A gé Dii sísii ní á n̄ɔ̀e ní á néɔ́ p̄ii, í á s̄ão ní á bleɔ́ ní á zuɔ tó. ²⁵ Mɔizi mè: To wàò wá sa'ob̄ɔ̀ ní sa pò w̄i a pò káteu à tékũ ob̄ɔ̀ kũa, ké wà e wà Dii wá Lua gbagbaò. ²⁶ Sema wà gé ní wá potuoɔ, baa m̄endo a ḡɔ̀o, asa an guu ɔ́ wá sa'ob̄ɔ̀ se u wà Dii wá Lua gbagbaò. È wàò gé kái we, wá d̄ɔ́ pò pò wá sé wà sa'oowà ḡiao. ²⁷ Dii Falaɔ swáfɛ̀, ɔ́ i we ní gbáe. ²⁸ Falaɔ ò Mɔizie: Gom̄e we! Nsu tó wá wé ke síi lo. Z̄i pò wa wesik̄òle, n̄ gae. ²⁹ Ǿ Mɔizi mè: Lá ní ò, má wesinle lo.

11

Egipi neḡɔ̀e s̄éiaɔ gagaa

¹ A m̄ò lè Dii ò Mɔizie yãa à mè: Má íada Falaɔwa ní Egipi b̄usuo ḡɛ̀n do lo, i gbasa á gbae. Tó àle á gbae, a á yáe fá! ² O gbéɔ̀ne an baade ḡɔ̀e ní n̄ɔ̀e ánusu p̄ɔ́ ní vua p̄ɔ́ gbea gbé pò á v̄i Egipi gbé ũwa. ³ Má tó Egipio Isailio wegwa. Mɔizi s̄o a beee v̄i Egipi Falaɔ ìwaɔ ní a gbéɔ̀ne.

* **10:13** Zia 9.3 † **10:22** Sou 105.28, Zia 16.10

⁴ Ɔ Mɔizi ò Falaɔɔ: Dii mɛ̀, gwãasɪn wɛɛdo á pã Egipi b̀sua, ⁵ Egipi negɔɛ sɛ́iaɔ i gaga pii sea za Falaɔɔ pɔ́ zɔ́lea báawa néwa e à ge pe nɔɛ zikena pɔ́ aai wɪsilɔɔ pɔ́wa ń pɔtuɔ nesana sɛ́iaɔ pii. ⁶ Búbua gbãa a da Egipia gupiiu, a taa i ke yãao, mé a ke bau lo. ⁷ Kási Isailio guu baa gbẽ a gbodo gbɛnazina ge pɔtuowao, ké n e n dɔ Dii Egipio dɔkɔɛ ń Isailio yáí. ⁸ N iwaɛ beɔ mɔ ma kɪ́i pii, aai kúlemɛɛ, aai mɛ mà gé ń ma gbɛ́ɔ pii. Bee gbɛa sa mí gé. Ɔ Mɔizi b̀ Falaɔɔ kɪ́i ń pɔfɛ zɔɔo.

⁹ Dii ò Mɔizie yãa à mɛ̀: Falaɔɔ a n yãmao, ké ma dabudabukɛaɔ e dasikũ Egipi yáí. ¹⁰ Mɔizi ń Aalonaɔ dabudabupio kè Falaɔɔ aɛ pii, ɔ Dii aà swáfɛ̀. A gɪ Isailio gbɛaɪ aa bɔ a b̀suu.

12

Gɛamusu dikpe

¹ Dii yã'ò Mɔizie ń Aalonaɔ Egipi à mɛ̀: ² Mɔɛ bee líɔ deé mɔ sɛ́ia ũ wɛ́ ń wɛ̀o. ³ A o Isailioɔnɛ pii, mɔɛ bee gɔɔ kwidɛ zɪ́ uale ń ualeɔ pii aali sã se m̀ndodo. ⁴ Tó ua gbɛ́ɔ dasi i ka aa sã m̀ndo nɛo, aa sé ń ua pɔ́ aa ku kɔ saɛo a gbɛ́ɔ dasileu, ké a kɪni su gɔo yáí. ⁵ A sãsa ge blesan bobna pɔ́ sãa vɪo sé.* ⁶ Isailio pii, baade a pɔ́ gwa e mɔɛ bee gɔɔ gɛo m̀ndosaide zɪ́. Oosi i de, ⁷ í a au lé kpé pɔ́ wa a nɔɔ sou kpɛɛɛ gɪɔwa, ɔplaaɪ ń zɛɛio ń musuo. ⁸ Gwãasɪn doupi à nɔɔpi kpátea, í só ń kàao ń lá kɪsão. ⁹ Asu so búsu ge fùukɛaɔ. A kpátea ń a mio ń a gbáo ń a guupɔɔ. ¹⁰ Asu to gu dɔ a kɪniwao. Tó a kɪni gɔ́, à káteu à tékũ. ¹¹ Tó ále só, à asanadɔ, í kyalekpa, á gopana io naa á ɔzɪ́, í só kpakpa, asa Dii Gɛamusu sa'obɔɛ.

¹² Gwãasɪnapi má pã Egipia mà negɔɛ sɛ́iaɔ dɛdɛ b̀supi gupiiu ń pɔtuɔ nesana sɛ́iaɔ pii, mí yãda Egipi táaɔla. Mámɛmaa Dii. ¹³ Aupi io de seela ũ kpé pɔ́ á kú a guuwa. Tó mále ɔtɔ Egipioɔwa, mé ma aupi è, má gɛálaɛ, gagapi a á leo. ¹⁴ Ali gɔɔpi dile ma dikpe ũ a yá dɔngu yáí, ío dikpɛpi ke felekkaa ũ e á buiwa.

Kàaso dikpe

¹⁵ Ali kàa so e gɔɔ sɔpla. A gɔɔ sɛ́ia zɪ́ àli pɔ́sɛ'ɛsɛ pɔ́ kú á kpéuo kóle,† asa gbé pɔ́ pɔ́sɛa sò gɔɔ sɔplapi guu, wa aà bɔ Isailio guu wà deɛ. ¹⁶ A gɔɔ sɛ́ia zɪ́ ń a gɔɔ sɔpladeo àli kɔkãaa à ma sísi. Asu zɪɛ ke gɔɔ beɔ zɪ́o, sema blekea gbépiie bàasio, a lén we. ¹⁷ Ali Kàaso dikpɛkɛ, asa zɪbeezi ɔ ma á bóle Egipi lán zɪgɔɔwa. A buio líɔ dikpɛpi ke kètɔkɔɛ ũ. ¹⁸ Mɔ sɛ́ia gɔɔ gɛo m̀ndosaide zɪ́ oosi, ào kàa so e a gɔɔ bao ń m̀ndoode zɪ́ oosi. ¹⁹ Pɔ́sɛ'ɛsɛ su ào kú á beo e gɔɔ sɔpla, asa gbé pɔ́ pɔ́sɛa sò, b̀mɔn nò, belen nò, wa aà bɔ Isailio guu wà deɛ. ²⁰ Asuli pɔ́sɛa so gɔɔ beo. Gu pɔ́ á kúu pii, àliɔ kàa só.

Gɛamusu dikpe sɛ́ia

²¹ Mɔizi Isailio gbɛzɔɔ sɪsi pii, a òné: A gé á ua sã séi, í de Gɛamusu dikpɛkebo ũ. ²² A ése sáo se à zɔ́ au pɔ́ kú ta guuwa, í lé kpɛɛɛ gɪɔwa, ɔplaaɪ ń zɛɛio ń musuo. A gbɛɛ su bɔ a kpéuo e gu dɔ. ²³ Tó Dii lé pã b̀sua àle Egipio dɛdɛ, mé à au è kpɛɛɛ gɪɔwa, a gɛaɛ. A to gbɛdɛdena gɛázi à á dɛdɛo.‡ ²⁴ Apio ń á buio ào yápi kúa kètɔkɔɛ ũ e á buiwa. ²⁵ Tó a gɛ b̀su pɔ́ Dii á gbáu lá à a legbèwa, ào lousisiyãpi kúa. ²⁶ Tó á néo lousisiyãpi mi gbèawá, ²⁷ à oné a de Gɛamusu sa pɔ́ wɪ o Diiwa ũɛ, asa ké à Egipio dɛdɛ, à gɛ̀ wá Isailio kpéaɛ, i wá dɛdɛo. Ɔ gbɛ́ɔ kùle Diiɛ aa mipɛle. ²⁸ Ké aa tà, aa kè lá Dii ò Mɔizie ń Aalonaowa.

* 12:5 Zãa 1.29, Ebe 9.14, 1Pie 1.19 † 12:15 Bɔa 23.15, Mat 26.17, 1Kln 5.7-8 ‡ 12:23 Ebe 11.28

Egipi negõe sɛ́iaɔ gagaa

²⁹ Gwãasɩn wɛɛdo Dii Egipi negõe sɛ́iaɔ dède pii sea za Falaɔɔ pɔ zɔ́lea báawa néwa, e à gè pè dakpɛunaɔ pɔ́wa ní pɔ́tuo nesana sɛ́iaɔ pii. ³⁰ Falaɔɔ fɛ́le gwá ní a ɩwaɔ ní Egipiɔ pii, ò búbuwa dà Egipia, asa uae ku gesaio. ³¹ Gwãasɩna ò Falaɔɔ Mɔizi ní Aalonao sɩsi a òné: A fɛ́le bɔ́le ní Isailiɔ ma gbéɔ guu. A gé Dii sɩsii lá á òwa. ³² A á bleɔ ní á sãɔ ní á zuɔ sɛ́le lá á òwa. A géi, í samaa'omɛɛ.

³³ Egipiɔ lé nae gbépiɔwa aa bɔ́lené ní búsuu kpakpa, asa aa mè: Wá gaga piiɛ. ³⁴ Isailiɔ ní kàatideɔ kà taɔ guu a se'esesai, aa ní ulaɔ fɩfɩwà aa dàda ní gáu. ³⁵ Aa kè lá Mɔizi ònéwa, aa ánuusu pɔ́ɔ ní vua pɔ́ɔ ní pɔ́kasɔ gbèa Egipiɔwa. ³⁶ Dii tò Egipiɔ ní wegwà, ò aa kpámá. Maa aa Egipiɔ pɔ́ɔ sɩmá.

Isailiɔ daa zéu

³⁷ Isailiɔ dàzɛu kèse, aa bɔ́le ní Lamɛseɔ aa tà Suko. Gõɛ òaasɔɔɔ leɛ òaa àaɔɛ (600.000), néɔ ní nɔɛɔ bàasi. ³⁸ Bui zɩlo dodoɔ tãrɩnɔ dasi ɩ. Bleɔ ní sãɔ ní zuɔ dasi kè zài. ³⁹ Aa kàa kè ní kàatideɔ pɔ́ aa bɔ́d Egipiɔ. A se'ese vɩo, asa wà ní yá Egipi zezesaie. Aai ble màì e sè ké wà ble zéu.

⁴⁰ Isailiɔ kua Egipi kè wè òaa pla ní baakwioɛ. ⁴¹ Wè òaa pla ní baakwiopi gbɛa, dikpɛpi zɩ ò Dii zɩgɔpiɔ bɔ́le Egipi pii. ⁴² Gwãasɩnapiá Dii pɔ́ɛ. Isailiɔ ɩo itèkewà e an buiwa, asa gwápi ò Dii Isailiɔ bɔ́le Egipi itèkè.

Gɛ́amusu dikpɛ

⁴³ Dii ò Mɔizie ní Aalonao: Gɛ́amusu yá pɔ́ má dɩlen ke: Buipálee su a nòɔ soo, ⁴⁴ áma zɔ́ pɔ́ á lù mé à tɔ́zɔ́ a só. ⁴⁵ Nibɔ́ ge gbèwina su soo. ⁴⁶ A so kpéu, ásu bɔ́ ní a nòɔpio bàasio. Ásu sãpi wáe ɛo.* ⁴⁷ Isaili pii ɩ dikpɛpi ke. ⁴⁸ Tó bòmɔ kú á guu, mé a ye Gɛ́amusu dikpɛke Diiɛ, aà tɔ́zɔ́zɔ́ a be gɔ́ɛɔne pii, i gɔ́ bele ũ, i gbasa ke. Gyafɔ́dee suli bleo. ⁴⁹ Bele ní bòmɔ pɔ́ kúánɔɔ, ikoyá doupiɛ. ⁵⁰ ɔ Isailiɔ kè lá Dii ò Mɔizie ní Aalonaowa pii. ⁵¹ Zibeezɩ Dii Isailiɔ bɔ́le Egipi gágá.

13

Kàaso dikpɛ ní negõe sɛ́iaɔ kpaɔ Luawao

¹ Dii yá'ò Mɔizie à mè: ² Isaili negõe sɛ́iaɔ ní pɔ́tuo nesana sɛ́iaɔ kpaɔ, asa ma pɔ́ɔne pii.*

³ Mɔizi ò gbéɔne: A bɔ́a Egipi zɔ́bleau gɔ́ɛ bee yá àɔ dɔ́águ, asa Dii mé á bɔ́ Egipi ní a ɔ gbãao. Asuli pɔ́sea so gɔ́ɔpiwao. ⁴ Ale bɔ́ Egipi mɔ́ sɛ́ia pɔ́ wɩ me Abibu guu gbãɛ. ⁵ Dii legbè á deziɔne à mè á búsuu pɔ́ vɩ ní zó'io diu mé Kanaa ní Itiɔ ní Amoleɔ ní Iviɔ ní Yebusiɔ kuu kpáwá. Tó a tò a kau, àli dikpɛpi ke mɔ́ɛ beeu. ⁶ Aliɔ kàa so e gɔ́ɔ soplá. A gɔ́ɔ sopladepi zɩ ɩ deé Dii dikpɛ ũ. ⁷ Aliɔ kàa so e gɔ́ɔ soplapi ge paò. Pɔ́sea ge pɛ́ese'ese suliɔ ku uae á búsuu gɔ́ɔ beewao. ⁸ Gɔ́ɔ bee àli o á negõɛne ále bee ke yá pɔ́ Dii kèé ké à á bɔ́le Egipi yáie. ⁹ Dikpɛpi ɩ deé seela ũ lán pɔ́ daa ɔ́wa ge dɔ́ngubɔ́ yea mi'aewawa, ké Dii ikoyá su bɔ́ á léuo, asa òme á bɔ́le Egipi ní a ɔ gbãao. ¹⁰ Aliɔ ikoyápi ke a gɔ́ɔwa wè ní wèo.

¹¹ Tó Dii tò a ka Kanaa búsuu, mé a kpàwá lá à a legbèé ní á deziɔwa, ¹² á negõe sɛ́iaɔ kpawà pii. A pɔ́tuo nesana sɛ́iaɔ ɩ de aà pɔ́ ũ pii. ¹³ Ili á zàa'ɩn nesana sɛ́ia bo ní sãneɔ. Tó i boo, à a waa fi. A á negõe sɛ́iaɔ bo pii. ¹⁴ Tó á negõɛ á lá yápi mii zia aa mè, bɔ́ yán wei, à oné, ké Dii wá bɔ́ zɔ́bleu Egipi ní a ɔ gbãao yáɛ. ¹⁵ Ké Falaɔɔ gɩkè à gɩ wá gbãɛi, ò Dii Egipi negõe sɛ́iaɔ dède pii ní pɔ́tuo nesana sɛ́iaɔ pii. A yáí ò wi sa'oiwà ní pɔ́tuo nesana sɛ́iaɔ, mé wi wá negõɛ

séiáɔ bo. ¹⁶ Bee aɔ de seela ũ lán pɔdaa wá ɔwa ge pɔyea wá mi'aewawa, asa Dii mé wá bó Egipi ní a ɔ gbãao.

Isailiɔ bɔa Egipi

¹⁷ Ké Falaɔɔ Isailiɔ gbàe, Lua i bɔ́nɔ Filitě b̀usu zé guuo, baa ní a káikeo, asa à mè: Tó wà f̀elémá ní z̄io, aa làasooke ea taa Egipiwaε. ¹⁸ Lua d̀oi, à guwaiwai zé s̀er̄nɔ Isia T̄εa oi. Isailiɔ b̀o Egipi ní ní ḡkεbɔɔ k̄ūa.

¹⁹ Mɔizi Yosefu ge s̀e, àle taò, asa Yosefu tò Isailiɔ legb̀e ȳaa à mè, tó Lua mò ní b̀oi, aa a gewa séle b̀oò weε.†

²⁰ Ké aa b̀o Suko, aa g̀e b̀ookpà guwaiwai lé Etaũ. ²¹ Dii ìo d̀oaaané telu guu f̄aanε, ké àɔ zε'olnέ. Gw̄aas̄ina s̄o, ìo d̀oaaané té guu ké àɔ gupunέ, aaiɔ t̄aa'ò f̄aanε ní gw̄aas̄inao. ²² Telupi lí go ní aε f̄aanεo, mé t̄epi lí go ní aε gw̄áo.

14

Egipiɔ p̀elea Isailiɔzi

¹ Dii ò Mɔiziε: ² O Isailiɔne aa lile ge b̀ookpa Pi'ailo saε Midoli ní ísiao z̄anguo, bɔaa ní Baalizer̄fo. A b̀ookpa ísia saε we. ³ Falaɔɔ aɔ e a s̄as̄a, guwaiwai á k̄uk̄ūe. ⁴ Má aà sw̄áf̄e, i p̀elεázi, mí tɔbɔ Falaɔɔ ní a z̄iḡɔ yá musu, Egipiɔ ìo d̄o ké m̄amεmaa Dii. ɔ Isailiɔ k̀e màa.

⁵ Ké wa ò Egipiɔ kí Falaɔɔε gb̀epiɔ bàalè, ɔ àapi ní a ìwaɔ ǹɔse p̄ale s̀e an yá musu aa mè: Kpelewa wá k̀e wá tò Isailiɔ b̀o zɔbleaw̄εε guui? ⁶ ɔ Falaɔɔ god̀o a s̄s̄e, à a z̄iḡɔ n̄aa. ⁷ A s̄ogo maaɔ s̀e m̀en òaa àaɔ ní Egipi s̄ogoɔ pii, z̄iḡɔ k̄iaɔ ká ní guu. ⁸ Dii Egipiɔ kí Falaɔɔ sw̄áf̄e, ɔ à p̀ele Isailiɔzi, aale b̀ole an mi daa ía. ⁹ ɔ Egipiɔ p̀elér̄zi ní Falaɔɔ s̄o ní aà s̄ogo ní aà s̄deɔ ní aà z̄iḡɔ pii, ɔ aale mó ní lei ní b̀ou ísia saε Pi'ailo saε bɔaa ní Baalizer̄fo.

¹⁰ Ké Falaɔɔ k̄áik̄ù, Isailiɔ wεzù, ɔ aa Egipiɔ è té ní kpe. V̄ia ní kú maamaa, ɔ aa wiilè Diiwa. ¹¹ Aa ò Mɔiziε: M̄iaɔ ku Egipi noa? B̄óȳai n m̄owanɔ guwaiwaiu la wà gagai? Akεa n wá b̀ole Egipii? ¹² Wi onε Egipiɔ lé? Wi mε wá tó t̄εε wà zɔble Egipiɔneó lé? Zɔbleané maaw̄εε de gagaa guwaiwaiua. ¹³ Mɔizi ònέ: Asu to v̄ia á k̄ūo. A zε t̄εε, í e lá Dii a á suaba gb̄a, asa Egipi p̀o ále ní e gb̄aε, á ní e bau bo. ¹⁴ Dii mé a z̄ikaé. Aɔ ku k̄ilikilie.

P̄aa Isia T̄εaa

¹⁵ Dii Mɔizi là à mè: B̄ó wii níle léai? O gb̀éɔne aa b̀o ní t̄áo. ¹⁶ N n gopana d̀o ísiao, ní z̄εò, Isailiɔ i g̀e a z̄anguo gugiiu. ¹⁷ Mapi, má Egipiɔ sw̄áf̄e, aai g̀e ní gbεa, mí tɔbɔ Falaɔɔ ní a z̄iḡɔ ní a s̄ogo ní a s̄deɔ yá musu. ¹⁸ Tó ma tɔb̀o Falaɔɔ ní a s̄ogo ní a s̄deɔ yá musu, Egipiɔ i d̄o sa ké m̄amεmaa Dii. ¹⁹ Lua Malaika p̀o d̀oaaa Isailiɔne èa g̀e kú ní kpe, mé telu p̀o kú ní aε èa g̀e ní kpe bo ²⁰ ampio ní Egipiɔ z̄anguo. Telupi gupù Isailiɔne mé à gusiakpà Egipiɔne, ɔ an gb̄e i e s̀ò a deei gw̄aas̄ina beeo.

²¹ Ké Mɔizi ɔd̀ò ísiao, ɔ Dii b̀o ní ìan gb̄aao gukpe oi. A k̄aka e gu g̀e d̀ò, à ísia s̀ele kpà e gugii b̀o. Ké í z̄ε, ²² ɔ Isailiɔ t̄aa'ò gugiiu aa bùa. I b̄iiboa an ɔplaaí ní n̄ ɔz̄eio.* ²³ ɔ Egipiɔ p̀elér̄zi. Falaɔɔ s̄o ní a s̄ogo ní a s̄deɔ pii té ní kpe ísia guu. ²⁴ Guf̄εne Dii Egipi z̄iḡɔ gwà za telu t̄ede guu, ɔ a tò gili g̀ér̄ngu. ²⁵ A tò an s̄ogo v̄ile, a tò an t̄aa'oa z̄i'ùk̄ù, ɔ aa mè: Wà bàale Isailiɔne, asa Dii lé z̄ikanéwan̄ε.

²⁶ Dii ò Mɔiziε: ɔd̀o ísiao, í i da Egipiɔla ní ní s̄ogo ní ní s̄deɔ. ²⁷ ɔ Mɔizi ɔd̀ò ísiao, ɔ í lé pa a gb̄eu gud̄leia. Lá í lé su màa, ɔ Egipiɔ bàalè aa kp̄aaũò. We Dii tò ísia k̄uaaumá. ²⁸ I sù à dà s̄gool̄a ní s̄deɔ ní Falaɔɔ z̄iḡɔ p̀o g̀e ísia guu Isailiɔ gbεaɔ pii. An kee i b̀o, baa m̀endo. ²⁹ Isailiɔ s̄o aa t̄aa'ò í z̄anguo gugiiue. I

† 13:19 Daa 50.25, Yoz 24.32 * 14:22 1Kln 10.1-2, Ebe 11.29

bíiɓoa an ɔplaai ní ní ɔzeɛio. ³⁰ Zibeezi Dii Isailio sí Egipioɓwa, ɔ Isailio Egipipio gɛɔ è ísia gɔsɔle. ³¹ Ké Isailio Dii gbãa zɔɔ pɔ a mɔ Egipioɓne è, aa viakèè, ɔ aa aà náaikè ní aà zòblena Mɔizio.

15

Mɔizi le

¹ ɔ Mɔizi ní Isailio pii leɛ bee sí Diie* aa mɛ:

Má lesi Diie, asa à tɔbò,

à sɔdeɔ ní ní sɔɔ kà ísiau.

² Dii mé ma gbãa ũ,

má léɓawà, aàpi mé ma suabà.

ɔme ma Lua ũ,

má aà táasile.

ɔme ma mae Lua ũ,

má aà tɔbɔ.

³ Diiá zígɔɛ, aà tón Dii.

⁴ A Falaɔɔ sɔgoɔ ní aà zígɔɔ kà ísiau,

à zígɔ kíaɔ sɔɔle Isia Tɛau.

⁵ Ipi dàńla,

aa kpàle zíle lán gbɛwa.

⁶ Dii, n ɔplaa n gbãa tɔbò,

Dii, n n íbeɛɔ ulò ní n ɔplaaɔ.

⁷ N n wèleɔ nè n gawi zɔɔ guu,

n pɔ pà, n ní kwé lán sɛwa.

⁸ N pɔbò n níu, ɔ í fɛle,

a zɛa lán bíiwa,

ísia í í a guoguo.

⁹ Wá ibeɛpio mɛ,

wa pélewázi wà wá leɛ,

wi wá pɔɔ síwá lá wa yeiwa,

wi ní fɛndaɔ wo wà wá dedeð.

¹⁰ N n lé'iana gbàɛ, ɔ ísia dàńla,

aa kpàle lán beɔmawa í zɔɔpiu.

¹¹ Dii, táa kpele mé muaannɔi?

Déme muaannɔi?

Yábɔnsaekena, n zɔɔke adoa,

n gawi í to vía wá kú.

¹² N n ɔplaa dɔ, ɔ tɔɔle ní mɔmɔ.

¹³ Nyɔ dɔaa wá gbé pɔ n wá bóɔne n gbɛke guu,

nyɔ géwanɔ n bùsuu ní n gbãao.

¹⁴ Tó buipáleɔ mà, aa lualua,

iwãa a ka Filitɛ bùsudeɔ pɔa.

¹⁵ Edɔũ kíaɔ bílike,

gili a gɛ Mɔabu dɔaanaɔgu,

Kanaa bùsudeɔ kúsu a kwe nípii.

¹⁶ Vía zɔɔ a ní kú, sɔ i kéńgu,

aa gɔ kílíkili lán gbɛwa n gbãa zɔɔ yáí Dii,

e wá gbé pɔ ní wá é n pɔ ũ gɛ.

¹⁷ Dii, nyɔ géwanɔ gbèsísi pɔ ní sè n pɔ ũ kíi,

ní wá zedɔ gu pɔ ní ðile n zòlekíi ũ,

* 15:1 Zia 15.3

n kúkii pɔ́ n kèkɛ nziaɛ guu.

¹⁸ Dii aɔ kible gɔɔpiie.

¹⁹ Ké Falaɔ sɔ́ n a sɔ́gɔɔ n a sɔ́deɔ gè ísia guu, ɔ́ Dii sù n ío à dànlá, kási Isailiɔ taa'ò gugiɔu ísiapiue. ²⁰ ɔ́ ānabi Miliaũ, Aalona dāe, sésēna sè, ɔ́ nɔɔɔ bò teààzi píi, aale sésēnapa, aale ɔ́wā. ²¹ Miliaũ lesiné à mè:

A lesi Diiɛ, asa à tɔ̀bò,
à sɔ́deɔ n n sɔ́ kà ísiau.

I fii

²² Mɔ̀zi dāzɛu n Isailiɔ, aa kè Isia Tēawa aa gè Sulu guwaiwaiu. Aa taa'ò gɔɔ àaɔ guwaiwaiɔ, aai í eo. ²³ Ké aa kà gu pɔ́ wí mɛ Mala, aai fɔ́ a imiɔ, ké a fii yáí. A yáí tò wà tɔ̀kpà gupie Mala.† ²⁴ ɔ́ gbéɔ zɔ̀adò Mɔ̀ziwa aa mè: Bó wá mii? ²⁵ Mɔ̀zi wiilè Diiwa, ɔ́ Dii lí ò̀bè. Ké a zù íu, ɔ́ ípi nakù. Wekii ɔ́ Dii ikoyā dīlené à n yó ²⁶ à mè: Tó a laaidò ma Dii á Lua ma yáwa mé ále yá pɔ́ má yei kɛ, tó a yá pɔ́ má dīlɛɔ mà mé á ma ikoyā kūa píi, má gyā pɔ́ má kà Egipiɔgu kee kááguo, asa māmɛmaa Dii á gbàgbāna ũ. ²⁷ Bee gbɛa aa kà Eliũ, gu pɔ́ nibɔna mèn kuɛplao kuu n daminali mèn baaɔkwio. ɔ́ aa bòokpà í sae we.

16

Mana n bùuɔ

¹ Isailiɔ fɛlɛ Eliũ nípii, ɔ́ aa kà Sini guwaiwai pɔ́ kú Eliũ n Sinaio zānguo an bɔa Egipi mɔ́ plaade gɔɔ gēode zí. ² ɔ́ aa zɔ̀adò Mɔ̀zi n Aalonaowa guwaiwaiu we nípii, ³ aa ò̀né: Bóyáí Dii i wá dɛdɛ Egipiɔ ni? Wekii wi zɔ́lɛ wà pɔ̀ble n nòɔ e wà káɛ, ɔ́ a mɔ́ wá dɛdɛi guwaiwaiu la n nɔ́anao.

⁴ Dii ò̀ Mɔ̀ziɛ: Kua za musu má ble fáéé, * gbéɔ lí bɔle gɔɔ do pɔ́ sélei lá gu lé do n lé léu, ké mà n lé mà gwa tó aa ma ikoyā kūa. ⁵ Gɔɔ soolode zí gɔɔ pla pɔ́ ɔ́ aali séle, aali a blekɛ. ⁶ ɔ́ Mɔ̀zi n Aalona ò̀né píi: Oosia á dɔ́ ké Dii mé á bóle Egipi, ⁷ zia kɔɔ í Dii gawi e. A zɔa pɔ́ á kàazi mà, asa pɔ́en wá ũ ké a gbasa zɔ̀akawázio. ⁸ Mɔ̀zi èa mè: Dii a á gba nò à so oosia, zia kɔɔ i ble kpáwá á lé léu, ké à zɔa pɔ́ á kàazi mà yáí. Pɔ́en wá ũo. I kɛ wámɛ a zɔ̀akawázio, Diiɛ.

⁹ ɔ́ Mɔ̀zi ò̀ Aalonaɛ: O Isailiɔne píi aa sɔ́ Diizi, asa à n zɔ̀akaa màɛ. ¹⁰ Ké Aalona lé yá'óné, aa aedò guwaiwai oi, ɔ́ aa è Dii gawi bòmá telu guu. ¹¹ ɔ́ Dii yá'ò Mɔ̀ziɛ à mè: ¹² Ma Isailiɔ zɔ̀akaa mà. Oné oosia aa nò sɔ́, zia kɔɔ aa bleble aa ká, aai dɔ́ ké māmɛmaa Dii n Lua.

¹³ Oosi bùuɔ m̀ lí n bɔoa. Ké gu d̀ fii kpà à líai. ¹⁴ Ké fii kwè, ɔ́ pɔ́ gè kále tɔ̀le puanno kelekele lán kpòtɛɛwa. ¹⁵ Ké Isailiɔ è, aa ò̀kɔɛ: Bón wei? Asa aai dɔ́ bó no. Mɔ̀zi ò̀né: Ble pɔ́ Dii kpáwá à blen we. ¹⁶ Yá pɔ́ Dii dīlɛn kɛ: A baade lí séle a lé léu. A séle á baade miwa zaa le dodo á uadeɔ léu. ¹⁷ Isailiɔ kè màa. Aa sèlɛ, gbɛɔ pɔ́ zɔ̀, gbɛɔ pɔ́ bílao. ¹⁸ Wà zaadàu, ké gbé pɔ́ sèlɛ zɔ̀ pɔ́ su fɛo, mé gbé pɔ́ i séle bílao pɔ́ su késawào.† ¹⁹ Mɔ̀zi ò̀né: Gbɛe su a kɔ́ni tó e kɔɔo. ²⁰ Gbɛe i Mɔ̀zi yāmao, aa a kɔ́ni tò e kɔɔ, ɔ́ à kòkà à yaikè, ɔ́ Mɔ̀zi pɔ́ pà gbé beɔzi.

²¹ Lá gu lé do baade í séle a lé léu. Tó íatɛ gbāakù, pɔ́ pɔ́ gè tɔ̀le í yɔɛ. ²² Gɔɔ soolode zí aa ble sèlɛ lɛɛ pla, baade miwa zaa le plapla. ɔ́ an gbɛzɔ̀ɔ ge ò̀ Mɔ̀ziɛ nípii. ²³ A ò̀né: Màa Dii dīlɛ. Ziaá kámaboziɛ, Dii gɔɔɛ. A pɔ́ pɔ́ á ye kpsa kpsa. A pɔ́ pɔ́ á ye disa disa, í a kɔ́ni pɔ́ gè dilɛ e kɔɔ. ²⁴ Aa dīlɛ e kɔɔ lá Mɔ̀zi ò̀wa. Bee i

† 15:23 Bee mè fii. * 16:4 Zāa 6.31 † 16:18 2Kln 8.15

yaikεo, i kòɔkao. ²⁵ Ǿ Mɔizi ònέ: A ble gbã, asa kámaboziε, á e guei gbão. ²⁶ Alio séle e gɔɔ soolo. A gɔɔ sopladeá kámaboziε, aɔ ku gɔɔ beeo.

²⁷ Gɔɔ soplade zǐ gběeɔ bò sélei, ɔ aai eo. ²⁸ Ǿ Dii ò Mɔizie: Aɔ kú n ikoyã pò má ðileɔ masaio e bɔe ni? ²⁹ Aɔ dɔ ké ma Dii máme ma kámabogɔɔ ðileé. A yáí tò gɔɔ soolode zǐ mi gɔɔ pla ble kpáwá. Baade líɔ ku a gbεu, gběe suli bɔ gu pò á kúu gɔɔ sopladepi zǐo. ³⁰ Ǿ aa kámabò gɔɔ soplade zǐ. † ³¹ Isailio tɔkpà blepie Mana. § A de lán pówen pua kelenawae. A í na lán kàa zɔdewa.*

³² Mɔizi mè: Yá pò Dii ðilen ke: Wà mana zaa le do ðile wá buionε, ké aa ble pò a kpáwá wá blè guwaiwau wá bɔa Egipi gbεa e sɔ. ³³ Ǿ Mɔizi ò Aalonaε: Lo se mana zaa le do kau, ní ðile Dii aε, ké àò ðilea wá buionε. † ³⁴ Ǿ Aalona ðile gbè pèpεeɔ saε, ké àò ðilea lá Dii ò Mɔiziewa. ³⁵ Isailio mana blè wè blaε † e aa gè kàò bùsu pò gbéɔ kuu. Aa manapi blè e aa gè kàò Kanaa bùsu zǐleuε. ³⁶ Zaa le do litili plaε.

17

I bɔa gbεu

(Nao 20.2-13)

¹ Isailio fèle Sini guwaiwau mípii, aale bòokpakpa lá Dii ònéwa, ɔ aa gè bòokpà Lefidiũ. Aai í e we wa mío, ² ɔ aa zɔadò Mɔiziwa aa mè: Wá gba í wá mi. A òné: Bóyáí ále zɔadɔai? Akεa ále Dii léwei? ³ Ké imi lé n de, ɔ aa zɔadò Mɔiziwa aa mè: Bóyáí n wá bóle Egipii? N ye n wá dede n imio n wá néo n wá pɔtuoo yá? ⁴ Ǿ Mɔizi wiilè Diiwa à mè: Kpelewa má ke n gbépiɔi? A gò yoo aa ma pápa n gbεo wá ma deε. ⁵ Dii òè: Isaili gbězɔɔ séle, í dɔaa gbépiɔne. N n go pò n Niili lèò se b. ⁶ Máɔ zεa n aε Olebu gbεwa we. Gbepi lé, í i bɔ, aai mi. Ǿ Mɔizikè màa Isaili gbězɔɔ wáa. ⁷ Ǿ wá tɔkpà gupie Masa, * asa we aa Dii léwèu aa mè: Dii kúwanɔe wee? Wá tɔkpàè Mεliba † b, ké Isailio zɔakà we yáí.

Zíkai n Amalekiɔ

⁸ Amalekiɔ mò zíkai n Isailio Lefidiũ. ⁹ Ǿ Mɔizi ò Yozueeε: Gbéɔ plewěe, í ge zíkai n Amalekiɔ. Zia máɔ zεa sǐsǐe bee misonawa n Lua goo kũa. ¹⁰ Yozuee kè lá Mɔizi òewa, à gè zíkai n Amalekiɔ. Ǿ Mɔizi n Aalona n Huluo dède sǐsǐpi misonawa. ¹¹ Tó Mɔizi a ɔɔ sè, Isailio ò Amalekiɔ fue, āma tó à a ɔɔ sǐile sɔ, Amalekiɔ ò Isailio fue. ¹² Ké Mɔizi ɔɔ wá, ɔ wá gbε se ðile aà zǐe, à zǐlewá, ɔ Aalona n Huluo aa aà ɔɔ kúkũa, gbědo ɔplaai, gbědo ɔzei, ɔ aà ɔɔ gò zεa e íatè gè gè kpéu. ¹³ Ǿ Yozuee zǐblè Amalekiɔwa, à n dede n fēndao.

¹⁴ Dii ò Mɔizie: Bee ké lá guu àò de dɔngubɔ ũ, ní o Yozueeε, asa má Amalekiɔ midε dúnia guu piiε. † ¹⁵ Mɔizi gbagbakii bò, ɔ à tɔkpàè Diimadalapoo ¹⁶ à mè: A Dii dālapoo dɔ musu, Dii ò zíkai n Amalekiɔ gɔɔpiiε.

18

Yetolo gεa Mɔizi gwai

¹ Mɔizi ànsue Yetolo, Madiã sa'ona, yá pò Lua kè Mɔizie n a gbé Isailio mà, lá Dii n bóle Egipi. ² A mɔ lè Mɔizi a na Sefola gbàe be yāa ³ n a negɔe mèn plaɔ.* Ado tón Geesou, † asa Mɔizi mè bùsu páleu la bòmɔn a ũ. ⁴ Ado tón Eliezεε, † asa Mɔizi mè a mae Lua dàalεε, à a bɔ Falaɔɔ fēnda lézi. ⁵ Ǿ Yetolo fèle lé mɔ Mɔizi kíí n aà néo n aà nao gu pò à bòokpàu Lua gbε saε guwaiwau. ⁶ A lékpāsākè

‡ 16:30 Bɔa 20.8-11 § 16:31 Bee mè bón wei. * 16:31 Nao 11.7-8 † 16:33 Ebe 9.4 ‡ 16:35 Yoz 5.12, 1Kln 10.3 * 17:7 Bee mè lewεa. † 17:7 Bee mè zɔakaa. ‡ 17:14 1Sam 15.2-9 * 18:3 Zln 7.29 † 18:3 Bee mè bòmɔ. ‡ 18:4 Bee mè Lua ma dɔnlede.

Mɔizie à mè: Mále mɔ n kɛ́í n n nao n n né mèn plaɔ. ⁷ Mɔizi bɔ̀ dà a à̀nsuele, à kùle à lepèwà. Aa kɔ́ aafia gbèa, ɔ́ aa gè kpéu. ⁸ Mɔizi yá pɔ́ Dii kè Falaɔɔe n Egiɔ́ Isailiɔ́ yáí dàu a siuè pɛ́í n taasi pɔ́ n lé zéuɔ́ pɛ́í n lá Dii n búuo. ⁹ Yetolo pɔ́ kèna yámaa pɔ́ Dii kè Isailiɔ́nɛwa pɛ́í n lá à n bɔ́ Egiɔ́ ɔ́zi. ¹⁰ ɔ́ à mè: Wà Dii sáaukpa, lá à á bɔ́ Falaɔ́ n Egiɔ́ ɔ́zi. ¹¹ Má dè sa ké Dii zɔ́ de dii kɛ́niɔ́la pɛ́í. Ké Egiɔ́ b̀̀nkùwá, a ò̀b̀né. ¹² ɔ́ Yetolo sa pɔ́ wɛ́ a pɔ́ káteu à tékũ ò Luawa n sa p̀̀aleɔ́ lɔ́. ɔ́ Aalona n Isaili gbèzɔ́ɔ́ pɛ́í aa mò p̀̀oblèaà̀nɔ́ Lua ae.

Yágɔ́gɔ́naɔ́ díleá (Iko 1.9-18)

¹³ Ké gu dè Mɔizi z̀̀le lé yágɔ́gɔ́né, aa káleeaàzi za kɔ́ e oosi. ¹⁴ Ké Mɔizi à̀nsue yá pɔ́ à̀le kené è pɛ́í, ɔ́ à aà là à mè: Bɔ́ nle ke n gbéé beeo màai? Bɔ́yáí nle yákpalekené ndo, gbépii káleeanzi za kɔ́ e oosii? ¹⁵ Mɔizi wèwà à mè: Gbèé ì mɔ́ ma kɛ́í Lua ledama maie. ¹⁶ Tó aa yákele ví, aai mɔ́ ma kɛ́í mà yápi gɔ́gɔ́né, mí Lua ikoyá pɔ́ a díleɔ́ oné.

¹⁷ Mɔizi à̀nsue dè: Yá pɔ́ nle ke maa. ¹⁸ Nyɔ́ kpasa, gbé pɔ́ kunnɔ́ i kpasa lɔ́, asa zɛ́pi denlae, nýɔ́ fɔ́ ke ndoo. ¹⁹ Ma yáma sa, má ledama, Lua iɔ́ kunnɔ́. Nyɔ́ dené kɔ́ ù, nɔ́ gé n n yáɔ́ Lua kɛ́í, ²⁰ nɔ́ ikoyá pɔ́ Lua díleɔ́ dané, nɔ́ zé pɔ́ de aa se ɔ́b̀né n yá pɔ́ aali keɔ́. ²¹ Gbé laaide náaide pɔ́ Lua vía ví mé aali gbagusaesioɔ́ ple n guu, nɔ́ n díle gbèɔ́n òaa sɔ́ɔ́ dɔ́aanaɔ́ ù n gbèɔ́n basɔ́ɔ́ pɔ́ n gbèɔ́n blakwiɔ́ pɔ́ n gbèɔ́n kwɔ́ pɔ́ ²² aao yágɔ́gɔ́ gbépiɔ́ne gɔ́pii. Aali mɔ́ma n yá zɛ́'ù pɛ́í, áma aali yá yɔ́ɔ́naɔ́ gɔ́gɔ́ nɔ́zia. Beewa ɔ́ aa n aso laone. ²³ Tó Dii wèine mé n kè màa, nýɔ́ fuo, gbépiɔ́ i ta be aafia.

²⁴ Mɔizi a à̀nsue yámà, a kè lá a òewa pɛ́í. ²⁵ A gbé laaideɔ́ plè Isaili buiɔ́ guu pɛ́í, à n díle gbèɔ́n òaa sɔ́ɔ́ dɔ́aanaɔ́ ù n gbèɔ́n basɔ́ɔ́ pɔ́ n gbèɔ́n blakwiɔ́ pɔ́ n gbèɔ́n kwɔ́ pɔ́. ²⁶ ɔ́ aaiɔ́ yá gɔ́gɔ́né gɔ́pii. Yá zɛ́'ù ɔ́ aai mɔ́d Mɔiziwa, ɔ́ aai yá yɔ́ɔ́naɔ́ gɔ́gɔ́ nɔ́zia. ²⁷ Mɔizi gè zè a à̀nsuee, ɔ́ à tà a bùsuu.

19

Sinai gbe sae

¹ Isailiɔ́ bɔ́a Egiɔ́ mɔ́ àaɔ́de gɔ́ sèia zɛ́ ² aa fèle Lefidiù. Ké aa kà Sinai guwaiwaiu, ɔ́ aa b̀̀okpà we Sinai gbe sae. ³ Mɔizi dède gè Lua kɛ́í gbepi musu, ɔ́ Dii lezuàzi à mè: Yáe bee o Yakɔ́bu bui Isailiɔ́ne: ⁴ A è lá má kè Egiɔ́ne, lá ma á sé ma suáɔ́ ma kɛ́í, lán kúu a né sea a g̀̀stawawa. ⁵ Tó a ma yámà mé á ma bàakuaá̀nɔ́ yá k̀̀a sa, áo de ma gbé yenzideɔ́ ù* bui pɛ́í guue. Baa ké dúnia de ma pɔ́ ù pɛ́í, ⁶ áo demee kíaɔ́ n sa'onaa ùe, ma gbé pɔ́ an kua adoaa ù.† Yá pɔ́ nýɔ́ o Isailiɔ́nen we.

⁷ Mɔizi p̀̀ila à gbèzɔ́ɔ́ sɛ́si, ɔ́ à yá pɔ́ Dii òe dàu a siuné pɛ́í. ⁸ Aa wèwà pɛ́í aa mè: Yá pɔ́ Dii òwèe pɛ́í, wá kee. ɔ́ Mɔizi yá pɔ́ wa ò sèle à gè sɛ́u Dii. ⁹ Dii òè: Má mɔ́ n kɛ́í súele gèele guu, ké gɔ́ pɔ́ mále yá'one, aa e wà ma, aaiɔ́ n náai ví gɔ́pii. ɔ́ Mɔizi yá pɔ́ gbéɔ́ ò sèle sɛ́u Dii. ¹⁰ ɔ́ Dii òè: Gé n kɛ́í, nɔ́ oné aa gbábo nɔ́ziae gbá n ziao, aai n p̀̀kasaɔ́ pí, ¹¹ aaiɔ́ ku sɔ́u guu zia bàasi, asa a gɔ́ àaɔ́de zɛ́ má pila mà ze Sinai gbe musu gbépii wáae. ¹² Kɔ́ dané gbepi pɔ́leu e à liai pɛ́í, nɔ́ oné aa laaika, aasu dede gbepiwao, an gbèe su ɔ́kàwà seo. Gbé pɔ́ ɔ́kàwà, wà ade de. ¹³ Wasu ɔ́kà adewao, wà aà pápa n gbèo ge wà aà zɔ́zɔ́ n kao wà de. Pɔ́tuon nò, gbènazinan nò, à g̀̀ae. Tó aa mà wà kuupè wà a ba gà, aa sɔ́ gbepizi.‡

* **19:5** Tit 2.14 † **19:6** 1Pie 2.9, Zia 1.6, 5.10 ‡ **19:13** Ebe 12.18-20

14 Mɔizi pɪla gbɛpiwa à m̀ gbɛpiò lè, a òné aa gbã̀ò n̄ziae aa n̄ pɔkasà pɪ. 15 A èa òné: Aò ku sou guu gɔ̀ò àaõde z̄í yá musu. Asu wúle n̄ n̄eoo. 16 Ké gu d̀ò a gɔ̀ò àaõdepi z̄í, ò lou lé p̄na àle p̄lep̄ile, mé lou s̄isi gbɛ musu. Ké aa kuu ó gbãa mà, ò v̄ia gbé p̄ó kú b̀ouo k̀ù p̄ii, aale kpakpanaga. § 17 Mɔizi b̀lèr̄n̄o b̀ouo, à ḡèr̄n̄o Lua k̄ii, ò aa zè z̄ile gbɛpi sae. 18 Súele k̀ule Sinai gbewa ké Dii p̄lawà n̄ téo yáí. Súlepi f̀èle lán mua súelewa, mé gbɛpi lé lualua p̄ii. 19 Kuu ó gbãa lé káfi. Ké Mɔizi yá'ò, ò Lua wèwà loup̄naa guu.

20 Dii p̄la à zè Sinai gbɛ misonawa, à Mɔizi s̄isi, ò à d̀ede gè we. 21 Dii òè: Pila n̄ gbɛpiò gba laai, aasu gu baa v̄í aa m̀o ma gwaio, ké an daside su gagao yáí. 22 Baa sa'ona p̄ó aai s̄omaziò, aa gbã̀ò n̄ziae, ké másu n̄ dedeo yáí. 23 Mɔizi ò Dii: Aa dedeo, asa n̄ wá gbá laai n̄ mè wà k̀o da gbɛpi p̄leu, i ḡõ n̄ p̄ó ùe. 24 O Dii òè: Pila n̄ Aalona se m̀ò, àma sa'onaò n̄ gbé k̄iniò su gu baa v̄í wà m̀o ma k̄iio, ké másu n̄ dedeo yáí. 25 O Mɔizi p̄la gbɛpiòwa, à yápi òné.

20

Dii yádilea m̀en kwiò (Iko 5.1-33)

1 Lua yáe bee ò p̄ii à mè: 2 Mámema Dii á Lua, ma á bóle z̀obleu Egipi.

3 Asu àò diie v̄io, ma bàasio.

4-5 Asuli p̄oe taa ke à k̀ule à z̀obleò, p̄ó p̄ó kú musu ge t̀ole ge í guun ǹò, asa ma Dii á Lua, mili sí s̄aao. Mi mae p̄ó yemaziò yāvái wi an buiòne n̄ musu e à ge pé n̄ síwenaò n̄ n̄ s̄kpaeowae. 6 Gbé p̄ó yemazi aa ma yádileaò k̄iiaò s̄, mio gbèke v̄ir̄n̄e e n̄ bui léwa.*

7 Ma Dii á Lua ásuli ma t̄ó sí p̄ao, asa gbé p̄ó ma t̄ó sí p̄a, má t̄ó aà b̀o p̄ao.

8 Ali kámaboḡozi d̄õ ma p̄ó ù. 9 Ali á buazi n̄ á z̄i p̄iio ke ḡo soolo, 10 a soplade iò deé kámaboz̄i ù, asa ma Dii á Lua ma p̄oe. Asuli z̄ie ke ḡopi z̄io, ápiò ge á neḡe ge á nen̄e ge á z̄ikena ḡe ge n̄e ge á p̄otuo ge nibò p̄ó kú á be. 11 Asa ḡo soolo ò ma musu n̄ dúniao kè n̄ ísiao n̄ p̄ó p̄ó kú n̄ guuò p̄ii, ò ma kámabò a ḡo sopladepi z̄í. Ayãmeto ma báaadà kámaboḡopiu, má d̄ile ma p̄ó ù.†

12 Ali á de n̄ á dao kpela, ké à e ḡeḡe b̀usu p̄ó ma Dii á Lua mále kpáwáu.‡

13 Asuli gbèdeo. §

14 Asuli wúle n̄ gbèp̄ale n̄oo.*

15 Asuli kpái'oo.†

16 Asuli yã̀ò á gbèdeewao.‡

17 Asuli á gbèdee ua b̄iikeo. Asuli aà n̄ b̄iikeo ge aà z̄ikena ḡe ge n̄e ge aà zu ge aà z̄aãna ge p̄ó p̄ó a v̄io p̄ii. §

18 Gbèpii loup̄naa mà n̄ kuu'ò, aa loup̄ilea è n̄ súleò d̀o gbɛ musu, ò v̄ia n̄ kú, aale lualua, aa ze k̄aaa. 19 Aa ò Mɔizie: Yá'ow̄e n̄zia, wí ma. Nsu to Lua yá'ow̄e, ké wásu gagao yáí.* 20 Mɔizi òné: Asu to v̄ia á k̄io, asa á laai gwaa yáí ò Lua m̀i, ké à e à a v̄ia v̄i, mé ké ásu duunakeo yáí. 21 Aa ze k̄aaa, ò Mɔizi s̀ò telui, gu p̄ó Lua kupiu.

Dii gbagbaki yá

22 O Dii ò Mɔizie: Yáe bee o Isailiòne: Aziawa á mà lá ma yá'òé za musu. 23 Asu t̄aa ke à naao. Asu ánuu ge vua pi t̄aaò ùo. 24 A ma gbagbaki bo n̄ bèleo, ili

§ 19:16 Zia 4.5 * 20:6 Nao 14.18 † 20:11 Daa 2.1-3 ‡ 20:12 Mat 15.4, Efe 6.2-3 § 20:13 Daa 9.6 * 20:14 Mat 5.27 † 20:15 Lom 13.9 ‡ 20:16 Mat 19.18-19 § 20:17 Lom 7.7, 13.9 * 20:19 Ebe 12.18-19

sa'owà ní são ní zuo, sa pɔ wí a pɔ káteu à tékū ní sáaukpasao. Gu pɔ má dílé à ma sisiu, má mó á kíi, mí báaadaágu. ²⁵ Tó ále ma gbagbakípi bo ní gbɛo, ásu ke ní gbè áaoo, asa tó a gápèlèwà, à sàakèn we.† ²⁶ Asu ma gbagbakíi bo à a dèdèkíi keo, ké á puizi su bɔwàò yáí.

21

Zɔɔ gwaa yá (Iko 15.12-18)

¹ Ikoyá pɔ nýs danéon ke: ² Tó gbé Ebelu lù zɔ ũ, ali zíkèè wè sooloε, a wè soplade i bɔ wéε ũ fiabosai. ³ Tó à mò adoe, a bɔ adoe. Tó a nɔ víε, aà bɔ ní a nɔo. ⁴ Tó aà dii mé nɔ kpàwà mé à néo íaànɔ, nɔepi ní a néo gɔ aà diiε, i bɔ ado. ⁵ Tó zɔpi mè, á ye a diizi ní a nao ní a néoε, á ye bɔ wéε ũo, ⁶ aà dii i gɛaànɔ yāgɔgɔnao kíi, i sɔaànɔ kpèlèi, i aà swá fí ní kao gāmo ge gāmo líwa, iɔ ku aà zɔ ũ e gɔɔpii. ⁷ Tó gbé a nenɔe yía zɔ ũ, a e bɔ lá zɔgɔe í bɔwao. ⁸ Tó aà dii díle á aà se nɔ ũε, mé nɔpi i su kèèo, aà to wà aà bo. A zεví à aà yía buipálewao, ké à bɔ aà yáú yáí. ⁹ Tó a kpà a néwae sɔ, aà aà díle a nenɔe ũ. ¹⁰ Tó à nɔ pále sè, asu a káau baa bɔ ble ge pɔkasao ge kpé yáúo. ¹¹ Tó i yá mèn àaɔpiɔ kèèo, zɔpi zεví à ta pã fiabosaiε.

Gbé kea'ia yá

¹² Tó gbé gbé lè a dè, wà ade de sɔ. ¹³ Tó àle wεεε à aà deoε sɔ, tó kai mé mò, má ulékíi díléé, íli bàale ta we. ¹⁴ Tó gbé nɔsepási kè à a gbédee dè, baa tó à bàalè gè nà ma gbagbakízi, wà gi wà aà de.

¹⁵ Tó gbé a de ge a da gbè, wà ade de. ¹⁶ Tó gbé gbé sè kpáí, a yía ge a kúan nò, wà ade de. ¹⁷ Tó gbé a de ge a da kpèbò, wà ade de.*

¹⁸ Tó wàle sòleke, mé gbé a gbèdo lè ní gbɛo ge ɔkū, mé i gao, tó a ku dèadèa, ¹⁹ à fí fèlè lé bɔ bàasi ní lío, gbé pɔ à aà lè a bɔ gosaiε, i aà zí pɔ i e kèo fiaboè ní εse pɔ wa kèèo. ²⁰ Tó gbé a zɔgɔe ge nɔe lè ní goo, mé à gà gòɔ, wa ade wetá. ²¹ Tó zɔpi gɔɔ do ge gɔɔ pla lè sɔ, wasu aà diipi wetáo, asa aà ɔae. ²² Tó gɔεo lé dèeka mé aa kpà nɔsindeea, tó à nɔbòle mé aà gue i ke'iao, lá nɔepi zá dànέ, aa a fiabo màae, tó yāgɔgɔnao wèi. ²³ Tó ía pále su ku a guue sɔ, wa ga fiabo ní gao, ²⁴ wé ní wéo, swaa ní swaao,† ɔ ní ɔo, gbá ní gbáo, ²⁵ tebɔ ní tebɔo, ía ní íao, bɔ ní bɔo. ²⁶ Tó gbé a zɔgɔe ge nɔe lè, aà wé wí, aà aà gbaε aà wé fiaboa ũ. ²⁷ Tó aà swaaε sɔ, aà aà gbaε aà swaa fiaboa ũ.

Pɔtuɔ yá

²⁸ Tó zu gɔε ge nɔe zò a dè, wà zupi pápa ní gbɛo wà de, aà dii i bɔyáú. Wasu zupi nòo soo. ²⁹ Tó zupi pásí za káauε sɔ, mé wa ò a diiε, tó i dɔo, ɔ à gbé zò a dè, wà zupi pápa ní gbɛo wà de, wi a dii de bɔ. ³⁰ Tó wà ɔa dà a diiε aà wèni fiaboa yáí, lá wa òè pii a boε. ³¹ Tó zupi né dè, yá doŭε. ³² Tó zupi zɔgɔe ge nɔe dè, zu dii a ánuusu ɔwatè baakwi kpa zɔ diiwaε, wi zupi pápa ní gbɛo wà de.

³³ Tó gbé pɔ wè a lòle, ge tó à lò yò, i pɔ tao, ɔ zu ge zàa'ina zù a guu, ³⁴ lòde fiabo pɔ diiε ní ɔao, pɔgepi i gɔè.

³⁵ Tó gbé zu gbèpále pɔ zò a dè, aà a béε yíá, aai a ɔa kpaale, aai a ge kpaale màa bɔ. ³⁶ Tó zù dii dɔ za káau ké a pásí mé i dɔo, a zu fiabo ní zuoε, a ge i gɔè.

Aizεε yá

† 20:25 Yoz 8.31 * 21:17 Mat 15.4 † 21:24 Mat 5.38

³⁷ Tó gbé zu ge sã kpáí'ò, mé a dè ge a yía, a zu fiabo ní zuo mèn sɔɔe, i sã fiabo ní são mèn síiṣ.

22

¹ Tó kpáí kpé gbò, mé gbēe aà kù à aà lè a dè, tó gwáe ade tàae vío, ² tó ní ìatēwεoε sṣ, bee mé tàae ví.

Kpáí a fiaboε. Tó a pɔe ví sṣo, wà aà yía zɔ ũ pó pó à a kpáí'ò yáí. ³ Tó wà zu ge zàa'ina ge sã pó à a kpáí'ò è aà zɪ bēe, a a fiabo mèn plaε.

⁴ Tó gbé lé pɔɔ dā bua ge vεebu guu, mé a tò a pɔɔ gbēpāle bua pɔblè, ade a fiabo ní a bua ge a vεebu pɔmaaɔε. ⁵ Tó wà tεsṣ sēwa, mé à gè dà gbēpāle bugbeu ge pɔgba, mé aà pɔɔ tekù, tekpana a fiaboε. ⁶ Tó gbé ṣa ge àizeε kpà a gbédeewa uléi, mé wa sè aà kpéu kpáí, tó wà kpáipi kù, a pó pó à a kpáí'ò fiabo léε plaε. ⁷ Tó wi e aà kù, kpεde ge yákpalekenao le, aai gwa tó ṣme pó pó wa kpàwa uléipi sè. ⁸ Tó lekpa gè gbé zānguo zu ge zàa'ina ge sã ge pɔkasa yá musu ge pɔe mé vūaa ṣ gbēe è à mè a pɔe, gbēon plapi gè yákpalekenao kíi. Gbé pó yákpalekenao mè aà yá nao a fiabo a gbédeεε léε plaε.

⁹ Tó gbé zàa'ina ge zu ge sã ge pɔpāle kpà a gbédeewa gwai, tó à gà ge a gue kè'ia ge wa kù gbēe i eo, ¹⁰ an gbēon pla nípii aa ka Diiwa, gbé pó wà pó kpàwàpi i me i okāwào. Pó dii ze ní a kaa, gbé pó à pó kpàwàpi sṣ a fiaboo. ¹¹ Tó wa kùwà kpáie sṣ, a fiabo pó diiεε. ¹² Tó wàí mé dè, a a seela ɔbè, a pó pó wàí kùpi fiaboo. ¹³ Tó gbé pɔtuo sè a gbédeewa mé a gue kè'ia a dii kpε ge pópi gàn nò, a a fiaboε. ¹⁴ Tó pó dii wáae sṣ, a a fiaboo. Tó wa sèwà wà fiabòèε sṣ, ṣa pó wa sèowà bee a mó.

Kua ní kṣo yá

¹⁵ Tó gbé pɔyè wéndia pó wi kpásá yāaoε, a nɔpi wεεle'ṣa kpaε, i aà se nɔ ũ.

¹⁶ Tó né mae gí fiafia aà zākeaànɔ, gṣpi a gi nɔwεεle'ṣa kpá lá wí kpawae.

¹⁷ Asu to nɔe pɔdamade àɔ kuo. ¹⁸ Tó gbé pɔtuo dàakpà, wà ade dε. ¹⁹ Sa'oa Diiwa ado bàasio, gbé pó sa'ò dii pālewa, wà ade tɔlɔzṣ.

²⁰ Asu bòmɔ wetāo, ásu gbāamòè, asa bòmɔon á ũ yāa Egipi. ²¹ Asu gyaa ge tone wetāo. ²² Tó a aà wetā mé à wiilà, má yásiaànɔε. ²³ Ma pɔ i fele, mí á dεdε zɪ guu, á nao i gṣ gyaa ũ, á néo i gṣ desai sṣ.

²⁴ Tó a ṣa sèa ma gbé taaside pó kúánɔε, ásu ɔ'idiaè lán ɔ'idianεdewao. ²⁵ Tó n n gbédee zwāa tòmási, kpawà e ìatē àɔ gē kpéu, ²⁶ asa aà wúlebo mēndona pó i fifiwan we. Bó a wúleòì? Tó à wiilà, má yásiaànɔε, asa sósobiden ma ũ.

²⁷ Asu Lua tɔbēesio. Asu á bùsu gbāade kao.* ²⁸ Asu à á bua ge á lu pó káau pó i ma gba gɔɔ gágao. Ali á nεgṣe séiaɔ kpa. ²⁹ Ali á zu ge á sã nesana séiaɔ kpa. Ali ke a dawa gɔɔ soplaε, a swaaɔde ìli kpáa. ³⁰ Aɔ dε ma gbé pó an kua nídoao ũ. Asuli nò pó wàí dè soo. Ali kpá gbēɔwa.

23

Yákea a zéwa

¹ Asuli wàpe baokpao. Asuli ze ní gbēvāio εge seelade ũo. ² Asuli té bílazi yāvāikea musuo. Asuli ze ní bílao yákpale guu à bɔ yázede kpεo. ³ Tó taaside yá nao, ásu li zεaànɔ. ⁴ Tó n ibεε zu ge aà zàa'ina sàsá, mé n kpaaũò, kù n suoè be. ⁵ Tó n n zangude zàa'ina è, àle fu asowa, dɔaàle, nísu to weo.

⁶ Tó taaside yá na, ásu li bɔ aà kpεo. ⁷ A kē mɔafiliwa zà. Asuli tàaesaide ge gbēmaa dεo, asa má tó tàae dε bɔ pāo. ⁸ Asuli gbagusaesio, asa gbagusaε ì to

* 22:27 Zin 23.5

wedeɔ vɪakũe, mé i gbẽmaao yá fuangba. ⁹ Asuli bòmɔ wetão. A bòmɔke dɔ, asa bòmɔon á ũ yãa Egipi. ¹⁰ Alio pótɔ á bua, ilio keke e wè soolo, ¹¹ a wè soplade í tó tɔle kámabo à ìampa, á taasideo i a zã pɔ bèle weɔ kɔnwɛ, sɛanɔbɔɔ i a kɪni só. A yá doupi ke n á vɛebuɔ n á kù kpéo. ¹² Alio zíkɛ e gɔɔ soolo, a soplade zɪ́ ilí kámabo, ké á zuɔ n á zaa'inaɔ e kámabo, mé á zɔɔ n bòmɔ e ìampa. ¹³ Aɔ yá pɔ má òé kũa píi. Asuli dii pãleɔ sísio. Wasuli n tó ma á léu seo.

Lousisidikpe mèn daɔɔ

(Bɔa 34.18-26, Iko 16.1-7)

¹⁴ Wɛ n wɛo àli mɔ lousisidikpe lɛɛ àaɔɔ keimɛɛ. ¹⁵ Alio Kàaso dikpeke lá má dàéwa, ilio kàa so e gɔɔ soplá mɔ pɔ wɪ mɛ Abibu guu a gɔɔwa, asa mɔpi guu ɔ a bɔle Egipi. Gbɛɛ suli mɔ ma kíi ɔgiio. ¹⁶ Alio Pɔkeke dikpeke gɔɔ pɔ a na pɔkekeawa, ilio á buapɔ káauɔ kpaa. Alio Pɔkáaa dikpeke wè láaawa gɔɔ pɔ a á buapɔ káaa píi. ¹⁷ Wɛ n wɛo gɛn àaɔ á gɔɛ píi lí mɔ dikpekei mapi ma Dii á Luaɛ. ¹⁸ Asuli pɔsɛa kpaa sãnu n á sa'obɔ auoo. Asuli dikpe sa'obɔ nísí dile gu dɔwàò. ¹⁹ Ali gé Dii á Lua kpéu n á buapɔ káauɔ. Asuli blenɛ nɔɔ kuu n á da yó'ioo.

Dii legbɛa Kanaa bùsu yá musu

²⁰ Má Malaika zɪ́ aà dɔaaé, iɔ á dɔ́a zéu, i géáno gu pɔ má kèkeu. ²¹ A laaidɔ aà yáwa, iɔ aà yãma. Asu bɔ aà kpɛo, asa a sùuukeáno á tàae yá musuo, ké ma tó kuwà yáí. ²² Tó a aà yãmà mé a yá pɔ má òé kè píi, máɔ de á ibeɛɔ ibeɛ ũe, á wèleɔ wèle ũ. ²³ Ma malaikapi a dɔaaé, i gɛ zéé bùsu pɔ Amoleɔ kuu n Itio n Pelizio n Kanaa n Iviɔ n Yebusio, mí n midéé. ²⁴ Asu kúle n diionɛo, ásu zɔblenéo, ásu n kea keo. A n gboɔ, í n gbèpeleɔ wíwi. ²⁵ A zɔble Dii á Luaɛ, i báaadaé á bleu n á imiao, i gyão kéwá. ²⁶ Nɔɔo nɔbɔle á bùsuuo, mé fli aɔ kuuo. Má á wɛni dɔé n mɔgalaoɛ. ²⁷ Má viadada gbé pɔ kú á aɛɔzi, mí tó gili gɛ bui pɔ a ka n kíiɔgu, mí tó á ibeɛɔ kpɛkpaé. ²⁸ Má beɔɔ gbæ á æ, aa ka Iviɔ n Kanaa n Itiɔgu, aai n yáé. ²⁹ I ke má n yáé wè do guu gɔɔ no, ké bùsupi su gɔ lákpe ũ, sɛanɔbɔɔ liálao yáí. ³⁰ Má n yáé busebuseɛ e á gɛ dasikũ á ka bùsu kũa. ³¹ Má á bùsu lé daé za Isia Tɛa léu e Filitɛɔ Isia léu, za guwawai léu e Uflata léu. Má bùsupideɔ naé á ɔzɪɛ, í n yá. ³² A lé su àɔ kú n yáú ge n diiɔ yáúo. ³³ Asu to aao kú á bùsuuo, ké aasu to à duunakemɛɛo yáí, asa tó a zɔblè n diionɛ, a mɔkpà áziæɛ.

24

Lua bàa kua n Isaili sa'oa

¹ Dii ò Mɔziɛ: Mpi n Aalonao n Nadabuo n Abiuo n Isaili gbɛzɔɔ gbɛɔn bàakwiɔ, à dede gbɛwa à mɔ ma kíi, í kúlemɛɛ za kãakãa. ² Ní sɔmazi ndo, aasu sɔmazio, mé bíla su dedenno gbepiwao.

³ Mɔzi gè yá pɔ Dii ò dàu a siuné píi n ikoyãɔ píi. Aa wè sãnusãnu mɔpii aa mè: Yá pɔ Dii ò píi, wá keɛ. ⁴ ɔ Mɔzi yá pɔ Dii òpiɔ kè lá guu píi.

A fɛle kɔɔkɔɔ, à aà gbagbakii bò gbepɔleu, ɔ à gbepèlepele mèn kuepla Isaili bui kueplaɔ pɔ ũ. ⁵ A Isaili èwaasoɔ zɪ́ n zuswanaɔ, ɔ aa sa pɔ wɪ a pɔ káteu á tékũ òò Diiwa n sáaukpasaɔ. ⁶ ɔ Mɔzi zupio au sí a kpaalè lɛɛ pla. A a lɛɛ do díle n tao, à a lɛɛ do èle sa'okíiwa. ⁷ ɔ à Dii bàakua n lá sè à a kyokèné. Aa mè: Yá pɔ Dii ò píi, wá keɛ, wá misiilèè. ⁸ ɔ à aupi sè a fãmá à mè: Dii bàakua nɔɔ aun we yádilææe beɔɔ musu píi.*

* 24:8 Mat 26.28, 1Kln 11.25, Ebe 9.19-20, 10.29

⁹ Mɔizi n Aalonao n Nadabuo n Abiuo n Isaili gbẽzɔɔ gbẽɔn bàaɔkwio dède gè Lua kii. ¹⁰ Aa n Isailio Lua è. Safii gbè gusalala kále aà gbá zíe, a í de búunnɔ wásawasa lán luabebuunawa.† ¹¹ Lua i yāe ke Isaili gbāadepiɔneɔ. Aa wesiāale, ɔ aa pɔblè aa imi.

Mɔizi kua Sinai gbɛ musu

¹² Dii ò Mɔizie: Dede gbɛwa n mɔ ma kii, nio ku we. Má gbè pèpèe pɔ ma ikoyā pɔ má dile kèmáɔ kpama, ké n e dané. ¹³ ɔ à fèlɛ n a zɔbāna Yozueeo, aale gé dedei Lua gbɛwa. ¹⁴ ɔ Mɔizi ò gbẽzɔɔne: Aɔ wá dá la, wá ea suwá. Aalona n Huluo aao kúánɔe. Tó gbèe yāe ví, aà gèð n kii. ¹⁵ ɔ Mɔizi dède gbepiwa. Súle daa a misonaa, ¹⁶ ɔ Dii gawi pila Sinai gbepiwa. Súlepi daa maa e gɔɔ soolo, a gɔɔ soplade ɔ Dii lɛzù Mɔizizi za súlepi guu. ¹⁷ Isailio Dii gawi è lán té pāsiwa gbepi misonaa. ¹⁸ ɔ Mɔizi gè súlepi guu, à èa dède gbepiwa. A ku we e gɔɔ bla fāane n gwāasinao.

25

Gbadaa zwàakpɛɔa yá musu

(Bɔa 35.4-9)

¹ Dii yā'ò Mɔizie à mè: ² O Isailionɛ aa gbadamee, ní sí gbé pɔ wèi à damee n nòsemendoɔwa. ³ Pɔ pɔ nyo símá gba ũn ke: Vua, ánuu, mɔgotɛ, ⁴ babuuna, bà gālulade, wɔtēna, zwāa, blekā, ⁵ sāsa bāa pɔ wa kèke tēeeɔ, ayo bāaɔ, lɛpusiali, ⁶ filia nisi, pɔ gīnana pɔ wī nisi pɔ wī pɔ dileð à gɔ ma pɔ ũ n tulaletio keɔɔ, ⁷ onisi n gbè beede pale pɔ wa zikɛð sa'o'ula n aà bɔɔloonnɔeowaɔ. ⁸ Aa kpɛɔmɛe, mío kúrnɔ. ⁹ A zwàakpɛpi n a pɔkeleɔ ke pii, lá má a taa ɔɔnɛwa.

Kpagolo yá

(Bɔa 37.1-9)

¹⁰ Kpagolo ke n lɛpusialio. A gbāa io gāsissuu pla n kinio, a yāasa io gāsissuu do n kinio, a lesi sɔ gāsissuu do n kinio. ¹¹ Vua tētɛɛ kúlewà a guu n a kpɛo pii, ní zāble a léwa n vuao n liai. ¹² Vua zā pi mèn síiɔ kpagolo pɔ ũ, ní pépe a gbá mèn síiɔwa, kpela n kpeleo. ¹³ N a sélio ke n lɛpusialio, ní vua kúle lípiɔwa. ¹⁴ Ní lipɔɔpiɔ sɔɔsɔɔ zā pɔ pépe kpagolo saaloɔwau, aaiɔ de kpagolopi sélio ũ. ¹⁵ Lipɔɔpiɔ io sɔɔsɔɔba kpagolopi zāɔu, wasuli lípiɔ bɔle zāpiɔu. ¹⁶ Ikoyā gbè pèpèe pɔ má kpamaɔ ka kpagolopi guu.

¹⁷ N a netae ke n vua tētɛɛo duunkēmakli* ũ, a gbāa io gāsissuu pla n kinio, a yāasa io gāsissuu do n kinio. ¹⁸ Malaika gāsɔadeɔ pi mèn pla n vua pɔ wa gbègbè maannɔ a netaepi pɔ ũ ¹⁹ ado léla, ado léle. N a netaepi pí n malaikapiɔ aao zeawà gɔɔ kpela n kpeleo. ²⁰ An gāsɔa io pooa musu a netaepia. Malaikapiɔ ae io dɔakɔwa, an wé io pea netaepiwa. ²¹ Ikoyā gbè pèpèe pɔ má kpamaɔ ka kpagolopiu, ní a népi taɛ. ²² A netaepi musu ɔ máli kpaáunnɔ malaika mèn pla pɔ aa zea ikoyā kpagolopiwaɔ zānguɔ. We ɔ máli yá pɔ má dile Isailionɛ kpauma.

Táabūnu yá

(Bɔa 37.10-16)

²³ Táabūnu ke n lɛpusialio, a gbāa io gāsissuu pla, a yāasa io gāsissuu do, a lesi sɔ gāsissuu do n kinio. ²⁴ Vua tētɛɛ kúlewà, ní zāble a léwa n vuao n liai. ²⁵ Lipepèe dai n liai, a lesi io ɔtā do, ní zāble a léwa n vuao n liai. ²⁶ Vua zā pi mèn síiɔ táabūnupi pɔ ũ, ní pépe a gola mèn síiɔwa a gbápekli. ²⁷ Zāpiɔ io pepè

† 24:10 Eze 1.26, Zia 4.2-3 * 25:17 Ebe 9.5

lipɛɛɛpi zɪle lipɔɔ pɔ wɔli tɔabɔnupi sɛɔɔ ũ. ²⁸ Lɛpusiali ɔ nɪyɔ ɔ lipɔɔɔpiɔ ũ, nɪ vua kɔle lɪpiɔwa bɔlubulu, iɔ de tɔabɔnupi sɛliɔ ũ.

²⁹ Tapɛlɛntiɔ nɪ toonaɔ pɪ nɪ vua tɛɛtɛɛo tɔabɔnupi pɔɔ ũ nɪ loɔ nɪ imibɔ pɔ wɔli vɛɛ kauɔ. ³⁰ Nɪli pɛɛ† pɔ wɔli kpɔaa kɔle tɔabɔnupiwa, iɔ kɔlea ma aɛ we goɔpii.

Dau yá

(Bɔa 37.17-24)

³¹ Dau pɪ nɪ vua tɛɛtɛɛo, nɪ a gbá nɪ a lidao nɪ a vú piaaɔ nɪ a beɔ gbɛgbɛ maanno vua doɔpi ũ. ³² Nɪ daupi gɔna ke soolo, kpɛla ɔaɔ, kpɛle ɔaɔ. ³³ A gɔnapi iɔ vúɔ vɪ mɛn ɔaɔ'aaɔ zoolozoolonno lán kánavuwa nɪ a beɔ. Maa dau gɔna mɛn soolopiɔ aaɔ de pii. ³⁴ Daupi lida iɔ vúpiɔ vɪ lɔ mɛn síɔ baade nɪ a beɔ. ³⁵ Kɔpɛkɪi mɛndo iɔ ku dau lidawa gɔna mɛn plaɔ pɛkɪi. A plaade iɔ ku gɔna mɛn pla pɔleɔ pɛkɪi, a ɔaɔde iɔ ku gɔna mɛn pla pɔleɔ pɛkɪi lɔ. Maa daupi lida gɔna mɛn soolopiɔ aaɔ de. ³⁶ Wa daupi lida pɪ nɪ vua tɛɛtɛɛoɛ nɪ a kɔpɛpɛkɪiɔ nɪ a gɔnapiɔ gɔɔ. ³⁷ N a filiaɔ ke mɛn soplá nɪ didi a musu, kɛ aaɔ gupu aɛ. ³⁸ Filiadeɔɔ nɪ a tɛsibɔɔ iɔ de vua tɛɛtɛɛ ũ. ³⁹ Nɪ daupi nɪ a pɔkelepiɔ ke pii nɪ vua kiloo baakwi nɪ síɔoo. ⁴⁰ Ke nɪ laaio lá mále a taa kenɛ gbɛ musu lawa.‡

26

Zwàakpɛɔa yá

(Bɔa 36.8-38)

¹ Zwàakpɛ zwáa ke nɪ pɔle pɔ wa tà nɪ bataɛao, wà gɔinakɛwà nɪ malaika gàsɪadeɔ nɪ babuunaɔ nɪ bà gaaluladeo nɪ wɔɔtɛnao le kwi. ² Pɔlepiɔ gbàa iɔ gàsɪsuu baakwi plasai, a yàasa sɔ gàsɪsuu síɔ. Pɔlepiɔ zɔɔ aɔ sáa maa piiɛ, ³ wi pɔlepiɔ nami le sɔsɔo. ⁴ Babuuna letánke nɪ dɔdɔ zwáapiɔ lé gbɛzɔwa ⁵ mɛn blakwikwi, bapiɔ iɔ bɔaa nɪ kɔo pii. ⁶ Mɔkoolonaɔ pɪ nɪ vuaɔ mɛn blakwi, nɪ bapi kákau lá a bɔaabɔaa nɪ kɔowa, nɪ zwàakpɛ zwáapi daokɔi.

⁷ Blekã pɔle tá le kuɛdo, wɪli kú zwàakpɛpia. ⁸ Pɔle mɛndo gbàa iɔ gàsɪsuu baakwi, a yàasa sɔ gàsɪsuu síɔ. Pɔle le kuɛdopiɔ zɔɔ aaɔ sáa maa pii. ⁹ N a le sɔɔɔ nami adoa, nɪ a le soolo pɔ gɔ nami adoa lɔ. Pɔle le soolode kpaaũ pɔle le pla léu kpépi lé pɔ ũ. ¹⁰ Bà letánke nɪ dɔdɔ zwáapiɔ lé gbɛzɔwa blakwikwi. ¹¹ Mɔkoolonaɔ pɪ nɪ mɔgotɛo mɛn blakwi, nɪ bapi kákau, zwàakpɛ zwáapi i dakɔi. ¹² Zwáapi gbàa pɔ a de kpépi a i ka zwáapi mɛndo guo, iɔ bɛɛa kpé kpɛ. ¹³ Zwáapi yàasa pɔ a de kpépi zwáa káaua kpɛla nɪ kpɛleo gàsɪsuu dodo, iɔ bɛɛa maa. ¹⁴ Sása báa pɔ wa kɛkɛ tɛɛɛo dadakɔi, wɪli kú zwàakpɛpia, nɪ ayo báaɔ dadakɔi, wɪli kua lɔ.

¹⁵ Lɛpusiali á pɛpɛpɛpɛpɛ zwàakpɛ lipɛleɔ ũ. ¹⁶ Lɪpiɔ gbàa iɔ gàsɪsuu kwikwi, a yàasa sɔ gàsɪsuu dodo nɪ kinio. ¹⁷ Lipɛɛɛpiɔ swá bɔ nɪ kpaaɪ mɛn plapla. Zwàakpɛ lɪpiɔ ke maa pii. ¹⁸ Lipɛɛɛo ke maa mɛn bao zwàakpɛ gɛomidɔkɪi oi pɔ ũ, ¹⁹ nɪ a zɛbɔɔ pɪ nɪ ánusuo mɛn bla, wɪli lí mɛn baopiɔ pɛpɛu, lí mɛndo iɔ zɛbɔ vɪ pla a swáɔ gɛkɪi ũ. ²⁰ Lipɛɛɛo ke maa lɔ mɛn bao zwàakpɛ gugbántoo oi pɔ ũ, ²¹ nɪ a zɛbɔɔ pɪ nɪ ánusuo mɛn bla, wɪli dile mɛn plapla wà lí mɛndo swá pɛpɛu. ²² Lí pɛpɛ ke maa mɛn soolo zwàakpɛ be'aɛ oi pɔ ũ. ²³ Lí pɛpɛ ke maa lɔ mɛn pla zwàakpɛ be'aɛ oipi golaɔ pɔ ũ. ²⁴ Gola lí mɛn plapiɔ paa nɪ nakɔwa za zɪle e musu, zã mɛndo aɔ vɪ. ²⁵ Zwàakpɛpi aɔ lipɛɛɛo vɪ maa mɛn swaaɔɛ nɪ ánusuo zɛbɔɔ mɛn gɛo nɪ mɛndoo, lí pii nɪ a zɛbɔɔ mɛn plapla.

† 25:30 Lev 24.5-8 ‡ 25:40 Zin 7.44, Ebe 8.5

²⁶ Lɛpusiali á p̄ɔ̄p̄ɔ̄ mèn sɔo zwàakpe kpe do lipɛɛɛ yebɔ ũ, ²⁷ ní á lɔ mèn sɔo kpe do lipɛɛɛ pɔ ũ. Lip̄ɔ̄ɔ p̄ále á lɔ mèn sɔo zwàakpe be'ae oi lipɛɛɛ yebɔ ũ. ²⁸ Lip̄ɔ̄ɔ pɔ aɔ ku guo a p̄á lipɛɛɛla guoguoɛ, bɔa a léla e a léle. ²⁹ Vua kúle lipɛɛɛpiɔwa, ní r̄ z̄á p̄í r̄ v̄uao a lip̄ɔ̄ɔpiɔ sɔlɔk̄i ũ. Vua kúle lip̄ɔ̄ɔpiɔwa lɔ. ³⁰ Zwàakpepi dɔ lá ma a taa òlɔne gbe musuwa.

³¹ Zwáatá ñ péle suuna ũ, ní ḡɔ̄inakɛwà lán malaika ḡàsɛadeɔwa r̄ babuunao r̄ bà ḡaaluladeo r̄ w̄ɔ̄t̄ɛnao r̄ bataɛao. ³² Lɛpusiali á a lipɛɛɛ ũ, ní vua kúlewà píi, ní lipiɔ pépe a zebɔ pɔ wa p̄í r̄ ánusuo mèn síiɔ guu. Zwáapi dɔ lipɛɛɛ mèn síiɔpiɔ k̄úbɔ pɔ wa p̄í r̄ v̄uaoɔwa. ³³ Zwáapi m̄okoolonaɔ ka lipɛɛɛ kálopiɔ. Ikoyá kpagolo dile suunapi kpe. Suunapi i zwàakpepi biile lɛɛ pla, kpele r̄ luakuk̄iio.* ³⁴ Ikoyá kpagolo pɔ kú luakuk̄i né tae, ³⁵ ní táabūnu dile suunapi sae kpele oi zwàakpe gugb̄antoo oi, ní dau dile ñ a ae dɔ táabūnupiwa zwàakpe gɛɔmidɔk̄i oi.

³⁶ Zwáatá kp̄epi lé pɔ ũ, ní ḡɔ̄inakɛwà r̄ babuunao r̄ bà ḡaaluladeo r̄ w̄ɔ̄t̄ɛnao r̄ bataɛao. ³⁷ Lɛpusiali á zwáapi lipɛɛɛ ũ mèn sɔo, ní vua lewà píi, ní a kálo p̄í r̄ v̄uao, ní a zebɔ p̄í r̄ m̄ogot̄ɛo mèn sɔo.

27

Sa'ok̄i yá

(Bɔa 38.1-7)

¹ Sa'ok̄i ke r̄ lɛpusialio, a gb̄aa iɔ ḡàsɛsuu sɔo, a yàasa iɔ ḡàsɛsuu sɔo lɔ. A gb̄aa r̄ a yàasao iɔ sáa, a les̄i s̄ɔ ḡàsɛsuu àaɔ. ² Sa'ok̄ipi ke r̄ a kóbaɔ ḡɔ̄ mèn síiɔ gola r̄ golao, ní m̄ogot̄ɛ kúle sa'ok̄ipiwa. ³ Sa'ok̄ipi p̄okeleɔ ke r̄ m̄ogot̄ɛo, a oo t̄ufukabɔ r̄ a péluɔ r̄ a au'elebɔ r̄ a saao r̄ a t̄ésibɔ píi. ⁴ M̄oyáayāana p̄í sa'ok̄ipi pɔ ũ r̄ m̄ogot̄ɛo. M̄ogot̄ɛ z̄á pi mèn síiɔ, ní dɔdɔ m̄oyáayāanapi golaɔwa. ⁵ M̄oyáayāanapi sɔlɔ sa'ok̄i z̄ie, ní feleɔ musu e à ka sa'ok̄ipi guo. ⁶ Lɛpusiali á p̄ɔ̄p̄ɔ̄ sa'ok̄ipi pɔ ũ, ní kp̄á r̄ m̄ogot̄ɛo. ⁷ Lip̄ɔ̄ɔpiɔ sɔlɔsɔlɔ z̄ápiɔ sa'ok̄i kp̄ela r̄ kpele a sɛbɔ ũ. ⁸ Sa'ok̄ipi ke r̄ lipɛɛɛ, iɔ e ví, lá má òlɔne gbe musuwa.

Zwàakpe kaa yá

(Bɔa 38.9-20)

⁹ Kaa da zwàakpei, a gɛɔmidɔk̄i oi iɔ ḡàsɛsuu basɔo, iɔ zwáa pɔ wa tà r̄ bataɛao ví ¹⁰ r̄ lipɛɛɛ mèn bao. Ní a zebɔ p̄í r̄ m̄ogot̄ɛo mèn bao, ní lipɛɛɛ kálo r̄ m̄ɔ̄p̄ɔ̄ p̄í r̄ ánusuo. ¹¹ A gugb̄antoo oi zwáa gb̄aa iɔ ḡàsɛsuu basɔo màa lɔ r̄ lipɛɛɛ mèn bao r̄ a zebɔ pɔ wa p̄í r̄ m̄ogot̄ɛoo mèn bao, ní lipɛɛɛ kálo r̄ m̄ɔ̄p̄ɔ̄ p̄í r̄ ánusuo. ¹² Naa be'ae oi kaa yàasa iɔ ḡàsɛsuu blakwi r̄ zwáao r̄ a lipɛɛɛ mèn kwi r̄ a zebɔ mèn kwi. ¹³ Naa gukpe oi kaa yàasa iɔ ḡàsɛsuu blakwi. ¹⁴ Zwáa ḡàsɛsuu ḡɛo iɔ ku kaa lé ɔplaai r̄ a lipɛɛɛ mèn àaɔ r̄ a zebɔ mèn àaɔ. ¹⁵ Zwáa ḡàsɛsuu ḡɛo iɔ ku ɔzei lɔ r̄ a lipɛɛɛ mèn àaɔ r̄ a zebɔ mèn àaɔ. ¹⁶ Kaapi lé zwáa iɔ ḡàsɛsuu bao r̄ a lipɛɛɛ mèn síiɔ r̄ a zebɔ mèn síiɔ. A zwáapi iɔ de p̄óle pɔ wa tà r̄ bataɛao wà ḡɔ̄inakɛwà r̄ babuunao r̄ bà ḡaaluladeo r̄ w̄ɔ̄t̄ɛnao ũ. ¹⁷ Kaa lipɛɛɛ pɔ líai iɔ m̄ɔ̄p̄ɔ̄ r̄ kálo pɔ wa p̄í r̄ ánusuo ví r̄ a zebɔ pɔ wa p̄í r̄ m̄ogot̄ɛo. ¹⁸ Kaapi gb̄aa iɔ ḡàsɛsuu basɔo, a yàasa ḡàsɛsuu blakwi, a les̄i s̄ɔ ḡàsɛsuu sɔo. A zwáa iɔ de p̄óle pɔ wa tà r̄ bataɛao ũ, iɔ zebɔ pɔ wa p̄í r̄ m̄ogot̄ɛo ví. ¹⁹ Zwàakpe p̄okele pɔ wàli a z̄ik̄eo píi, baa a k̄úbɔ r̄ a kaa k̄úbɔ, wa p̄í r̄ m̄ogot̄ɛo píie.

* 26:33 Ebe 6.19, 9.3-5

Filianaa yá
(Lev 24.1-4)

²⁰ O Isailiɔne aali mɔne ní nísí íwao dau pɔ ũ, ké a filiaɔ lí e aao gupu. ²¹ Aalona ní a negɔeɔ líb filiapiɔ kéke kpaaukpepiu zwáa pɔ kpaá ikoyá kpagoloi kpele oi, ñliɔ naa ma ae we za oosi e gu ge lí dɔd. Yápi iɔ de Isailiɔne yádilea láasai ũ e an buiwa.

28

Sa'on pɔkasao
(Bɔa 39.1-31)

¹ Isailiɔ guu ñ n v̄i Aalona ní a negɔeɔ Nadabu ní Abiuo ní Eleazaao ní Itamaao sísi, aaliɔ ma gbagba. ² Pɔkasa pɔ n v̄i Aalona ali sɔmazíkèè, iɔ gawi v̄i ní beɛeɔ. ³ O gɔide pɔ ma ní gbá ñnɔne píi, aa pɔkasapiɔ ke Aalonaɛ, wi aà dile adoa aao ma gbagba. ⁴ Pɔkasa pɔ aa keɛpiɔn ke: Bɔloonnɔe, sa'o'ula, ulatao, ulatao pɔ wà ba kèwà, tulu, asana. Aa pɔkasapiɔ ke n v̄i Aalonaɛ ní a negɔeɔ, ké aali e sɔmazí ma gbagbai. ⁵ Aa pɔkasapiɔ ke ní vuao ní babuunao ní bà gàaluladeo ní wɔtɛnao ní bàabaaɔ.

⁶ Aa sa'o'ulapi zɔ ní pɔle pɔ wa tà ní bataeao, wà gɔinakèwà ní vuao ní babuunao ní bà gàaluladeo ní wɔtɛnao. ⁷ Danziipi iɔ de bakangáu ũ. ⁸ Aai asana tã ní sa'o'ula pɔle doŋpio, ké aali dɔ sa'o'ulapia. ⁹ Onisi gbe se mèn pla, ní Isaili buiɔ tɔ ké gbepiɔwa ¹⁰ lá an ia tète kɔ kpewa. Tɔ mèn soolo iɔ ku gbè mèndowa, a soolo pɔ gɔ iɔ ku a plaadewa. ¹¹ Isaili buiɔ tɔ ké gbepiɔwa, lá pènkèna ñ wèsákè pènwawa. Gbepiɔ kùbɔ ke ní vuao, ní gbepiɔ dadau. ¹² Gbè mèn plapiɔ pépe sa'o'ula bakangáuwa, aaiɔ de Isaili buiɔ yádɔngugbeɔ ũ. An tɔ iɔ ku Aalona gáu kpe pla píi yádɔngugbeɔ ũ ma ae. ¹³ Gbekùbɔpiɔ ke ní vuao. ¹⁴ Vua tɛtɛe tá mèn pla, a tãa iɔ de lán balɛnawa, ní dɔdɔ gbekùbɔpiɔwa.

¹⁵ Bɔloonnɔe ke yágɔgɔbɔ ũ ní pɔle pɔ wa tà ní bataeao lán sa'o'ula pɔwa, wi gɔinakèwà ní vuao ní babuunao ní bà gàaluladeo ní wɔtɛnao. ¹⁶ Bɔloonnɔepi gbàa ní a yàasao iɔ sáa ɔtã dodo. ¹⁷ Zablewà ní gbè beɛedeɔ dɔo síiɔ. A dɔo sɛia saadani ní topazao ní emelodio. ¹⁸ A dɔo plaade tiikɔazi ní safiio ní diamaaɔ. ¹⁹ A dɔo aãde belili ní agatao ní ametisio. ²⁰ A dɔo síiɔde kisoliti ní onisio ní yasepeo. Gbepiɔ kùbɔ ke ní vuao, ní dadau. ²¹ Gbepiɔ iɔ mèn kuepla Isaili buiɔ tɔ léu. Wa ní tɔpiɔ ké gbepiɔwa dodo, lá wí wèsákè pènwawa. ²² Vua tɛtɛe tá mèn pla, a tãa iɔ de lán balɛnawa. ²³ Vua tãana pí bɔloonnɔe pɔ ũ mèn pla, ní tãanapiɔ dɔdɔ bɔɔpi swáɔwa musu. ²⁴ Balɛna mèn plapiɔ dɔdɔ bɔɔpi tãana mèn plapiɔwa, ²⁵ ní balɛnapiɔ le dɔo dɔo gbekùbɔ pɔ kú bakangáuwaɔwa. ²⁶ Vua tãana mèn pla pãleɔ pí, ní ní dɔdɔ bɔɔpi swáɔwa zíle, a gu pɔ ali na sa'o'ulawa. ²⁷ Vua tãana pãleɔ pi mèn pla lɔ, ní dɔdɔ sa'o'ulapi ae a pékíi sae zíle oi asana musu. ²⁸ Wi bɔloonnɔe tãanaɔ ní sa'o'ula tãanapiɔ dɔkɔwa ní babuuna tãao, bɔɔpi iɔ dɔa sa'o'ula asanawa, ké asu go sa'o'ulapiwao yáí.

²⁹ Gɔɔ pɔ Aalona lé gɛ zwáakpeu, aɔ Isaili buiɔ tɔ pɔ wa kè yágɔgɔ bɔloonnɔewa naa a sɔwae, iɔ demɛe á yádɔngubɔ ũ gɔɔpii. ³⁰ Ní Uliũ ní Tumiũ* ka bɔɔpiu, aaiɔ naa Aalona sɔwa gɔɔ pɔ àle mó ma kíi. Màa Aalona aliɔ Isaili buiɔ yágɔgɔbɔ naa a sɔwa gɔɔ pɔ àle mó ma kíi píi.

³¹ Ulatao pɔ Aalona ali da ní sa'o'ulao ke ní zwáa búunao. ³² Danziipi f̄s guoguo a migékíi ũ, ní a nɔepi miba, lá pɔnamina ñ kewa, ké asu kèo yáí. ³³ Gɔinake sa'o'ulapi léwa lán gbɛafu bewa ñ liai ní babuunao ní bà gàaluladeo

* 28:30 Nao 27.21, Iko 33.8, Eza 2.63, Nɛe 7.65

ń wɔ̄ɔtɛ̄nao, ní vua ánanan looloo gbɛafu bɛpiɔ zānguo. ³⁴ Vua ánanan ke, gbɛafu bɛn ke, vua ánanan ke, gbɛafu bɛn ke. Wa ke ulataopi léwa màa e à liai à gɛ pɛɛ. ³⁵ Aalona lí ulataopi da à zíkɛ̀ò, tó àlɛ mɔ́ ma kíi zwàakpɛu ge àlɛ bɔ, wílíɔ aà kɔ̄fí ma, ké asu gao yáí.

³⁶ Vua tɛ̄ɛtɛ̄ ke pɛpɛɛnnɔ, ní kɛ̀wà Dii pɔ̄ɛ, lá wí wɛ̀sákɛ̄ pɛ̄nawawa. ³⁷ Vua pɛpɛɛnapi dɔ̄ tulu aɛ ní balɛɛna búunao. ³⁸ ɔ̄ naa Aalona mi'awɛwa, ɔ̄ dɛ Isailíɔ t̄aae pɔ́ aalɛ ma gba pɔ́ a yáí seela ũ a miwa, pɔ́ pɔ́ aalɛ ma gba píin nò. Vua pɛpɛɛnapi aɔ̄ naa aà mi'awɛwa gɔ̄ɔpiɛ, ké aa e wàò namanɔ.

³⁹ Ulatao ke ní bàabaaɔ, ní tulu ke ní bàabaaɔ ɔ̄. Gɔ̄idɛ̄ ɔ̄ i asana ke. ⁴⁰ Ulatao ke Aalona nɛgɔ̄ɔnɛ ní asanaɔ ní fùà gbààɔ, aaiɔ bɛɛɛ vɪ́ ní gawio. ⁴¹ Pɔ̄kasapiɔ da n vɪ́i Aalonaɛ ní aà nɛgɔ̄ɔ, ní nísikamá n̄ ní daziu. N ní dilɛ nídoá, aaliɔ ma gbagba. ⁴² Bàabaa sòolo gese z̄óné, aali ye ní kánawɛ kɛɛ e à ní gbala ulɛ. ⁴³ Tó Aalona ní a nɛgɔ̄ɔ lé gɛ̄ kpaaũkpɛu, ge tó aalɛ gé sa'okíi ma gbagbai, an baade lí a sòolopi ye, ké aasu t̄aaekɛ aa gagao yáí. Bee ɔ̄ dɛ ikoyā ũ Aalonaɛ ní aà buiɔ aà kɛɛ.

29

Sa'onao dilea yá (Lev 8.1-36)

¹ Lá n̄yɔ̄ ke tó n̄lɛ ní dilɛ aa ma gbagban ke: Zugaaena sɛ m̀ɛndo ní s̄asakao s̄asaisi m̀ɛn pla. ² P̄ɛ̄ti sé, ní k̄aa kɛ̀ò ní k̄aa pɔ́ wa tòto ní n̄sio ní k̄aawana pɔ́ wà n̄síkàwàò. ³ Ká gbíu, ní sɛ m̀òò ní zugaaenapio ní s̄asakao m̀ɛn plapiɔ. ⁴ Aalona ní a néɔ sɛ m̀órn̄ɔ kpaaũkpɛ kɛɛlɛ, ní ní zu'o we. ⁵ Aalona pɔ̄kasao daɛ, ulatao ní ulatao pɔ́ wà ba k̄ɛ̀wàò ní sa'o'ulao ní b̀ò̀loonnoɔ. Ní b̀ò̀pi ba dɔ̄ sa'o'ula asanawa. ⁶ Tulu diè, ní vua pɛpɛɛna pɔ́ aliɔ aà dilɛ ma pɔ́ ũ na tulupiwa. ⁷ Nisi pɔ́ wí ma pɔ́ dilɛ̀ò sɛ ka aà miwa n̄ aà daziu. ⁸ Mɔ́ ní aà néɔ, ní ulatao dané, ⁹ ní asanadɔ̄ɔné ní pi, ní ní fùà gbààɔ kpákpané. Má dilɛ aame aao ma gbagba gɔ̄ɔpii. Lá n̄yɔ̄ Aalona ní a néɔ daziun we.

¹⁰ Mɔ́ ní zugaaenaɔ kpaaũkpɛ kɛɛlɛ, Aalona ní a néɔ aai ɔ̄nana a miwa, ¹¹ ní zugaaenapi kòlokpa ma aɛ kpaaũkpɛ kɛɛlɛ we. ¹² Zupi au sí, ní máma ma gbagbakíi kóbaɔwa ní n ɔ̄tonao, ní au pɔ́ ḡ̀ɛ́lɛ ma gbagbakíipi gbázi. ¹³ Zupi sálana ní a guu n̄sio sé píi ní a gòlɛ̀ò ní gòlɛpi n̄sio, ní kpasa sa'okíiwa, ¹⁴ ní zupi n̄òò ní a báao ní a guupɔ̄ káteu à tékū̀ b̀ò̀ kɛɛ. Bee ɔ̄ dɛ sa pɔ́ wa o an duuna yá musu ũ.

¹⁵ S̄asakao sɛ m̀ɛndo, Aalona ní a néɔ i ɔ̄nana a miwa, ¹⁶ ní s̄api kòlokpa, ní a au sí n̄ lɛ sa'okíiwa n̄ liai. ¹⁷ S̄api paa, ní goaagoaa, ní a guupɔ̄ ní a koeɔ pípi, ní kálɛ ní a mio ní a gukíniɔ. ¹⁸ S̄a búupi kpasa sa'okíiwa sa pɔ́ wí a pɔ́ káteu à tékū̀ ũ a gí̄ i kɛmɛɛ na ũ.*

¹⁹ S̄asakao plaade sé, Aalona ní a néɔ i ɔ̄nana a miwa, ²⁰ ní a kòlokpa, ní a au sí, ní máma Aalona ní a néɔ ɔ̄plaa swálebawa ní ní ɔ̄plaa ɔ̄nemio ní ní ɔ̄plaa gbánemio, ní aupi kíni lé sa'okíiwa n̄ liai. ²¹ Ní au pɔ́ ḡ̀ɛ́ka sa'okíi musu d̄a yoo ní n̄si pɔ́ wí ma pɔ́ dilɛ̀ò, ní fáf̄á Aalonawa ní a pɔ̄kasao, ní fáf̄á aà néɔwa ɔ̄ ní ní pɔ̄kasao, Aalona i ḡ̀ɛ́ ma pɔ́ ũ ní a pɔ̄kasao ní a néɔ ní ní pɔ̄kasao ɔ̄. ²² S̄asakao plaadepi n̄si sé, a vlá n̄si ní a sálanaɔ ní a guu n̄sio ní a gòlɛ̀ò ní gòlɛpi n̄sio ní a ɔ̄plaa gbáo. S̄asakaopi ɔ̄ dɛ ní daaziu sa'obɔ ũ. ²³ K̄aa boolo sɛ m̀ɛndo k̄aa gbí pɔ́ aɔ ku ma aɛ guu ní k̄aa n̄sideo m̀ɛndo ní k̄aawanaɔ m̀ɛndo. ²⁴ Ní apii na Aalona ní a néɔnɛ ní ɔ̄zi, aai m̀omɛɛ sa pɔ́ wí a pɔ́ m̀omɛɛ ũ, ²⁵ ní p̄p̄iɔ sí ní ɔ̄zi, ní kpasa sa'okíiwa ní sa pɔ́ wí a pɔ́ káteu à tékū̀ a gí̄ i kɛmɛɛ na ũ. ²⁶ Aalona

* 29:18 ɛ̄fɛ 5.2, Flp 4.18

daazɪ sāsakao kùla sé, ní mòmɛɛ, ɪɔ de ní baa ũ. ²⁷ Sa'ona daazɪ sāsakao kùla pɔ wà mòmɛɛ ní a gbá pɔ wa b̀ adoa dile Aalona ní aà nɛgɔɔ pɔ ũ. ²⁸ Bee ɪɔ de Aalona ní a nɛɔ blekɪ ũ gɔɔpii. Gba pɔ Isailiɔ líɔ dané an sáaukpa Diiwa sa'oa guun we.

²⁹ Aalona pɔkasa pɔ ali sɔmaziɔ gɔ aà buiɔnɛ. Aali da, wɪli nísikaomá wà ní daziu. ³⁰ Aà né pɔ a gɔ sa'onkia ũ aà gɛɛ ũ lí pɔkasapiɔ da gɪa gɔɔ soplá, ɪ gbasá mɔ zíkɛi kpaaũkpɛu.

³¹ Sa'ona daazɪ sāsakao nɔɔ sɛ n̄ a fùukɛ kpaaũkpɛ ua, ³² Aalona ní a nɛɔ aai só ní kàa pɔ kú gbíu kpaaũkpɛ kpɛɛɛɔ. ³³ Sã pɔ wà sa'òò ní duunkɛama yáí ɪ to aa gɔ nído a an daazɪ yáípi, aamɛ aa só n̄tɛɛ. Gbɛɛ su sórnɔɔ, asa ma pɔɛ. ³⁴ Tó gu d̀ nɔɔ ge kàapi kɪniwa, kpasa. Gbɛɛ su soo, asa ma pɔɛ.

³⁵ Yá pɔ má dílenɛ Aalona ní a nɛɔ musupi ke píi, ní ní daazɪ yákeke e gɔɔ soplá. ³⁶ Lá gu lé d̀ níli sa'o ní zugaaenaɔ duunkɛama yáí, ní gbábɔɔ sa'okɪiɛ, ní nísikawà, ɪ gɔ ma pɔ ũ. ³⁷ Gbábɔ sa'okɪiɛ màa e gɔɔ soplá, ní dile ma pɔ ũ, sa'okɪipi ɪɔ de ma pɔ ũ ní a m̄baɔ. Pɔ pɔ kàwà píi a gɔ ma pɔ ũɛ.

Sa'oa lá gu lé d̀ yá (Nao 28.1-8)

³⁸ Pɔ pɔ n̄yɪliɔ sa'òò sa'okɪipiwa lá gu lé d̀n ke: Sã bɔɔ wɛdonáɔ m̄n plapla. ³⁹ Níli sa'o ní a m̄ndoo kɔɔ, m̄ndo oosiele. ⁴⁰ Níli sa kɔɔ o ní p̄ɛtio kiloo do yáalea ní nísi íwao litili do, níli v̄ɛ kawà litili do. ⁴¹ Níli sa oosiele o ní p̄ɛtio ní v̄ɛɔ màa lɔ, ɪɔ de sa pɔ a pɔ tékũa gɪ ì kemɛɛ na ũ. ⁴² A buiɔ líɔ sa pɔ wɪ a pɔ káteu à tékũpi oa kpaaũkpɛ kpɛɛɛ gɔɔpii. Wekɪi máli kpaaũuánɔ, míli yá'óé. ⁴³ We ñ máli kpaaũu ní Isailiɔ, ma gawɪ ɪ pisi gupiwa. ⁴⁴ Mí tó kpaaũkpɛ ní sa'okɪipio àɔ de ma pɔ ũ, mí Aalona ní a nɛɔ dile aao ma gbagba. ⁴⁵ Máɔ ku Isailiɔ guu, míɔ de ní Lua ũ, ⁴⁶ aaiɔ d̄s ké mámɛmaa Dii ní Lua pɔ ní bóle Egipi ké màɔ kú ní guu. Mámɛmaa Dii ní Lua.

30

Tulaletikateakɪi yá (Bɔa 37.25-28)

¹ Lɛpusiali á n̄ tulaletikateakɪi kɛɔ. ² A gbàa ɪɔ gàsɪsuu do, a yàasa gàsɪsuu do lɔ, a gbàa ní a yàasao ɪɔ sáa, a lɛsí ɪɔ gàsɪsuu pla. Ní ke ní kóbaɔ. ³ Vua t̄ɛt̄ɛɛ kúle a kpɛɔwa n̄ liai ní a musuo ní a kóbaɔ, ní zãble a bèewa ní vuao n̄ liai. ⁴ Vua zã pi kpɛla ní kpɛleo m̄n plapla, ní pépɛ zã pɔ wa blèwà z̄íle oi, ké wà e lipɔɔ sɔɔsɔɔbu tulaletikateakɪipi sɛbɔ ũ. ⁵ Lɛpusiali á lipɔɔpɪɔ ũ, ní kpá ní vuao. ⁶ Tulaletikateakɪipi dile suuna pɔ kpaa ikoyá kpagoloi aɛ, bɔaa ní duunkɛmakɪi pɔ wɪ ta kpagolopileɔ, gu pɔ máli kpaaũnnɔ. ⁷ Aalona líɔ tulaleti gɪnana ka a téu lá gu lé d̀, gɔɔ pɔ àle filiaɔ keke. ⁸ Ali tulaletikaè téu lɔ oosiele filianagɔɔ. Màa tulaleti súlele aliɔ d̀ ma aɛ gɔɔpii e á buiwa. ⁹ Wasuli tulaleti pále ka a téuo, ge sa pɔ wɪ a pɔ káteu à tékũ ge pówenti, mé wasuli imia kawà. ¹⁰ Wɛ ní wɛo gɛn dodo Aalona líɔ sa pɔ wɪ o duuna yá musu au máma a kóbaɔwa duunkɛama yáí. A buiɔ líɔ ke màa lɔ wɛ ní wɛo gɛn dodo duunkɛama yáí. Tulaletikateakɪipiá ma pɔɛ ní a m̄baɔ.

Duunkɛama ña

¹¹ Dii yá'ò Mɔziɛ à mè: ¹² Tó n̄ Isailiɔ nàɔ, an baade líɔ fiabomɛɛ azía boa yáí, ké gagyáɛ su ní le naopi kegɔɔ yáí. ¹³ Gbɛ́ pɔ lé gé gbɛ́ pɔ wà ní nao k̄íi, aali ánsu kpá galaũ soolo, lá wà a gbia díle luakukɪiwa, gela bao. Anusu galaũ soolopi mé aɔ asea pɔ wàli símɛɛ ũ.* ¹⁴ Gbɛ́ pɔ wàle da gbɛ́ pɔ wà ní nao guu,

* **30:13** Bɔa 38.25-26, Mat 17.24

tó à kà wè bao ge a dea, a aseapi kpaε. ¹⁵ Tó ále aseapi kpaα ázia boa yáí, ɔde su kpa de a léao, mé taaside su kpa à késaio. ¹⁶ Duunakēa Isailiɔwa ɔapi símá, ní kpá wà kpaaũkpε zíkεɔ. Ɔapi a tó á Isailiɔ duuna kéwá, a yá líɔ dɔmagu.

Dàa ikabɔ

¹⁷ Dii yá'ò Mɔizie à mè: ¹⁸ Dàa pí ní mɔgotεo† gbábo'ikabɔ ũ, ní a dibɔ pí ní mɔgotεo lɔ, ní dile kpaaũkpε zānguo ní sa'okíio, ní íkau. ¹⁹ Aalona ní a néɔ líɔ ní ɔɔ ní ní gbáɔ pípiɔ. ²⁰ Gɔɔ pɔ aale gē kpaaũkpεu, aali ke màa ké aasu gao yáí. Tó aale mɔ pɔ káimεε téu à tékū sa'okíiwa lɔ, ²¹ aaliɔ ní ɔɔ ní ní gbáɔ pipi, ké aasu gagao yáí. Bee iɔ de ikoyā ũ Aalonaε ní a buiɔ e gɔɔpii.

Nísi pɔ wí pɔ dileɔ à gɔ Lua pɔ ũ

²² Dii yá'ò Mɔizie à mè: ²³ Pɔ gínana maaε beeɔ sé: Líɔ íwa kiloo soolo ní sinamɔ litεε gínanao kiloo àaɔ ní kanéli fee bui gínanao kiloo àaɔ ²⁴ ní kasiao kiloo soolo, lá wà a gbia dile luakukíiwa. Nísi sé litili soolo, ²⁵ ní nísi pɔ wí pɔ dileɔ à gɔ ma pɔ ũ kεɔ lá tulaletizɔna í kεwa, nísi pi iɔ de ma pɔ ũ. ²⁶ Nísi pi máma kpaaũkpεwa ní ikoyā kpagoloo ²⁷ ní táabūnuo ní a pɔkeleɔ ní dauo ní a pɔkeleɔ ní tulaletikateakíio ²⁸ ní sa pɔ wí a pɔ káteu à tékū okíio ní a pɔkeleɔ píi ní dàao ní a dibɔ, ²⁹ ní pɔpiɔ dile ma pɔ ũ, aai gɔ ma pɔ ũ ní a mibao. Pɔ pɔ kà pɔpiɔ keewa píi, à gɔ ma pɔ ũε.

³⁰ Nísi pi ka Aalona ní a néɔwa, ní ní dile ma pɔ ũ, ké aa e ma gbagba. ³¹ O Isailiɔne aaɔ dɔ gɔɔpii ké nísi piá ma pɔε. ³² Wasuli ká gbēnazina mεwao. A gbēε su nísi pi taa keo, ké ma pɔε yáí, iɔ dɔ ké ma pɔε. ³³ Gbé pɔ nísi pi taa kè, ge a kà gbé pɔ de sa'ona ũowa, wà ade bɔ a gbéɔ guu wà de.

Tulaleti pɔ wí káteα

³⁴ Dii yá'ò Mɔizie à mè: Pɔ gínanaε beeɔ sé: Sitakili'ɔ ní onikalitεεo ní galibanuli'ɔo ní zɔgo lí'ɔo sáasaa. ³⁵ Pɔpiɔ yāale n zɔ tulaleti pɔ wí káteα ũ lá tulaletizɔna í kεwa, ní wisikau, iɔ de ma pɔ ũ a zéi. ³⁶ N a kini ló n a tibo, ní dile ikoyā kpagolo aε kpaaũkpεu, gu pɔ máli kpaaũnnɔ. ³⁷ Asu tulaletipi taa ke áziaεo. Ali dile ma pɔ ũ. ³⁸ Gbé pɔ a taa kè, ále a gikpa, wà ade bɔ a gbéɔ guu wà de.

31

Zwàakpεdɔnaɔ

(Bɔa 35.30-36.1)

¹ Dii yá'ò Mɔizie à mè: ² Ma! Ma Uli né Bezaleli, Hulu tɔūna, Yuda bui sè. ³ Má tò ma Nisina diè, ɔ à ɔnɔ ní gɔio ní dɔao è ɔzi píi yá musu. ⁴ A vua zi dɔ ní ánuu zio ní mɔgotε zio ní gɔinakeα pɔwao. ⁵ A gbè beεεde áa ní a daa pɔuo dɔ ní lí'áao ní ɔzi píi. ⁶ Bee gbεa ma Aisama né Ɔoliabu, Dá bui dile aà dɔnlεde ũ. Ma ɔzikεnaɔ gbà ɔnɔ píi, ké aa e zi pɔ má dānéɔ ke: ⁷ Kpaaũkpε, ikoyā kpagolo ní a netaεo ní kpépi pɔkeleɔ píi, ⁸ táabūnuo ní a pɔkeleɔ, vua tēetēε dau ní a pɔkeleɔ píi, tulaletikateakíi, ⁹ sa pɔ wí a pɔ káteu à tékū okíi ní a pɔkeleɔ píi, dàa ní a dibɔ, ¹⁰ pɔkasa pɔ wa táɔ, sa'ona Aalona pɔkasa pɔ ali sɔomazie ní aà néɔ sa'on pɔkasaɔ píi, ¹¹ nísi pɔ wí pɔ dileɔ à gɔ ma pɔ ũ, zwàakpε tulaleti gínana. Aa pɔpiɔ ke, lá má dílenεwa píi.

Kámabogɔɔyá

¹² Dii yá'ò Mɔizie à mè: ¹³ O Isailiɔne aa kámabogɔɔ pɔ má díle yáda, asa a de seela ũ mapi ní ápiɔ zānguo e á buiwa, ké à e dɔ ma Dii ma á sé ma gbéɔ ũε.

† 30:18 Bɔa 38.8

14 Ali kámabogɔɔpi yāda, asa gɔɔpi adoae. Gbé pɔ i gɔɔpi yādao, à gāe. Gbé pɔ zikè gɔɔpi zí, wà ade bɔ a gbéɔ guu wà de. 15 Ali zikè gɔɔ soolo, a gɔɔ soplade ɔli kámabo, asa ma Dii ma pɔe. Gbé pɔ zikè kámabogɔɔzi, à gāe. 16 Isailio lí kámabogɔɔpi yāda, aa dile gbia e n buiwa ma bàakuañɔ yá ũ. 17 Iɔ de seela ũ mapi n Isailio zānguo gɔɔpii, asa ma Dii ma musu n dúniao kè gɔɔ soolo, ɔ má làa, ɔ ma kámabò a gɔɔ soplade zí. 18 Ké Dii yá'ò Mɔizie Sinai gbɛ musu a làa, ɔ à ikoyā kè gbè pèpɛɛwa mèn pla n azia ɔtonao, a kpàwà.

32

Vua gdaena

(Iko 9.6-29)

1 Ké gbéɔ è Mɔizi lé pila gbɛwa kpaao, aa kàaa Aalonazi aa òè: Wà ge wà diie ke aà dɔawɛe, asa Mɔizi pɔ wá bóle Egipipi, wá dɔ bɔ à bɔle a ũo. 2 ɔ Aalona òné: A á nɔeɔ swáli pɔ wa pɔ n vuaɔ bɔle n á negɔenaɔ n á nenɔenaɔ, í mɔomee. 3 ɔ gbépii a swáli pɔ wa pɔ n vuaɔ bɔle aa kpà Aalonawa. 4 A sɔ a kàsa lán gáaenawa, ɔ a yò. ɔ wà mè: Isailio, á diin ke! ɔme á bóle Egipi.* 5 Ké Aalona è màa, à sa'okii bò zupi ae, ɔ à kpàwakè à mè: Dii dikpe ku zia. 6 Ké gu dè, gbéɔ fɛle aa sa pɔ wɔ a pɔ káteu à tékū òwà n sáaukpasao. Gbéɔ zòle, aale pɔble aale imi, ɔ aa fɛle lé kòò vāi o.†

7 ɔ Dii ò Mɔizie: Pila n géi! N gbé pɔ n bɔñɔ Egipio òòkpà. 8 Aa kè zé pɔ má òbnéwa àannɔ, aa vua kàsa tãa ũ lán gáaenawa, aa kùlèè aa sa'òwà aa mè, Isailio dii pɔ n bóle Egipin we. 9 Má è gbépio swá gbāae. 10 Gomala mà a kpɛnemuu bɔbɔmá mà n kaale, mpi sɔ, mí n ke bui zɔ ũ. 11 ɔ Mɔizi awakpà Dii a Luae à mè: Dii, bɔyāi nýɔ n kpɛnemuu bɔbɔ n gbé pɔ n n bóle Egipi n n iko zɔɔ n n gāsa gbāaoɔwai? 12 Egipio me an mɔnzɔa yāi ɔ n n bólei, ké n e n n dede gbèsiɔwa n n mide dúniau. N n pɔkūma kpále, ní yá pɔ n ye yía n gbépiowapi bɔ n nòseu. 13 To n zòblenaɔ Ablahañ n Izaakio n Isailio yá dɔngu, asa n legbèné n nziao n mè nýɔ n bui káfi lán saanaɔwa, ní bɔsu pɔ n a yá'òné kpá n buiɔwa aao vɔ gɔɔpii.‡ 14 ɔ Dii yá pɔ à mè á yía a gbéowapi bɔ a nòseu.§

15 Mɔizi èa pila gbɛwa, a ikoyā gbè pèpɛɛ mèn plapio kua. Yá kēa gbepiowa kpe plapla pii. 16 Lua mé gbè pèpɛɛpio à, ɔme yākè má. 17 Yozuee gbéɔ wii mà, ɔ a ò Mɔizie: Zikawii ma dɔ bòou. 18 Mɔizi mè: Kúkua mé dɔ weo, kási búbuapean we sɔo, gbéɔ lesia ɔ mále ma. 19 Ké à kà kái n bòoo, a è wàle ɔwā zugaaenaɔ, ɔ aà pɔ pà. A gbè pèpɛɛ pɔ á kúapio pàle gbepɔleu we, aa wíwi. 20 ɔ à zugaaena pɔ wa pípi sè a dà téu. A a tibò, ɔ a zù ía a kpà Isailiowa aa mɔ. 21 ɔ Mɔizi Aalona là à mè: Bɔ gbépio kène, n gbasa n tò aa duun zɔɔe taa kèi? 22 ɔ a wèwà à mè: Nsu to n pɔ pao, Baa. N gbépio dɔ, ké aa vāi. 23 Aame aa òmɛè mà diie ke aà dɔaané. Aa mè Mɔizi pɔ bɔñɔ Egipipi, wa dɔ bɔ à bɔle a ũo. 24 ɔ má òné an gbé pɔ vua vɔ aa bɔle mɔò. Ké aa mɔò, ɔ má káteu, ɔ à bɔ gáaenapi ũ.

25 Mɔizi è Aalona tò gbéɔ lé nɔzia pɔeã kee, ɔ aa gò láanipo ũ n ibeɛɔne. 26 ɔ à zè bòo bɔleu à mè: Gbé pɔ zè n Diio, aa mɔ ma kii. ɔ Levii bui kàaaaazi. 27 A òné: Dii Isailio Lua mè, á baade a fɛnda loo à pāpā bɔoa bɔle n bɔleɔ, á baade i a gbéɔ n a gbēnaɔ n a gbédeɔ dede. 28 Levii bui kè lá Mɔizi dānéwa. Gbé pɔ wà n dede zibeezi kà gbēɔn òaa gēo taawa. 29 ɔ Mɔizi ò Levii buipɔne: Lá a bɔ á néo n á gbéɔ kpe,* a gɔ Dii gbéɔ ũ gbā. Dii baaadaágu gbān we.

* 32:4 1Kia 12.28, Zln 7.40-41 † 32:6 1Kln 10.7 ‡ 32:13 Daa 17.8, 22.16-17 § 32:14 Nao 14.13-19

* 32:29 Mat 10.37

Mɔizi awakpaa Dii Isailiɔne

³⁰ Ké gu dɔ Mɔizi ò gbéɔne: A duun zɔ kè, ní beeo má ɛa mà dɛdɛ gbɛwa mà gé Dii kíi ɔ, wíliɔ dɔo tó má e awakpaé á duuna yá musu. ³¹ ɔ à ɛa gè Dii kíi à mè: N yá na! Gbépiɔ duun zɔ kè, aa diie kè níziáe ní vuao. ³² Sùuukɛ! N ní duuna kéamá. Tó màa no, ma tó waa lá pɔ ní kè guu.† ³³ Dii òè: Gbé pɔ duunakɛmɛ tó ɔ má waa ma lá guu. ³⁴ Gé ní gbéɔ gu pɔ má òneu sa. Ma Malaika a dɔaanɛ. N beeo ma íadamagɔɔ, má íadamá ní duuna yáíe. ³⁵ ɔ Dii gagyákà gbéɔgu gáaena pɔ aa tò Aalona pìpi yáí.

33

¹ Dii mè: Fɛɛ go la, mpi ní gbé pɔ n ní bóɛ Egipiɔ, ní génnɔ bùsu pɔ ma a legbè Ablahaù ní Izaakio ní Yakɔbuoɔne ma mè má kpá ní buiwau. ² Má a Malaika zí aà dɔaaé, mí Kanaaɔ ní Amɔɔɔ ní Itio ní Pelizio ní Iviɔ ní Yebusio yáé. ³ A gé bùsu pɔ ví ní zó'io diupiu. Ama má géánɔ, ké másu á kaale zéuo yáí, asa swágbãadeɔn á ũ. ⁴ Ké gbéɔ yápásipi mà, aa ɔɔɔ, ɔ gbɛe i a nɔambleɔɔ da ɔo. ⁵ Asa Dii yá'ò Mɔiziɛɛ, ɔ a ò Isailiɔne à mè: Swágbãadeɔn á ũ, baa tó Dii gbasèánɔ kèɛ do, a á kaaleɛ. A á nɔambleɔɔ wolo, mí ɔ dɔ lá má kéé. ⁶ ɔ Isailiɔ ní nɔambleɔɔ wòlo Olebu gbɛ sae, aai da ɔo.

⁷ Mɔizi í zwàakpɛ se à ge dɔ bòo kɛ kɛa bòopiwa yɔɔ. A tɔkpàè kpaaũkɛ. Gbé pɔ ye Dii yáí ɔ ade í bɔ gé kpaaũkɛpi kíi bòo kɛ we. ⁸ Tó Mɔizi bò lé gé kpépi kíi, baade í bɔ ze a kpɛɛɛ à aà gwa e à ge gɛu. ⁹ Tó Mɔizi gè kpépiu, telu í pila ku kpɛɛɛa, ɔ Dii í yá'oaànɔ. ¹⁰ Tó gbéɔ è telupi ku kpɛɛɛa, baade í kúɛ a kpɛɛɛ. ¹¹ Dii í yáɔ kɔ léu ní Mɔizio, lá gbé í yá'o ní a gbɛnaowa. Mɔizi í ɛa su bòou, áma Nuni né Yozuee aà zɔbána lí bɔ kpépiuo.

Dii bɔ mɔa Mɔiziwa

¹² Mɔizi ò Diiɛ: N òmɛɛ mà gé ní gbépiɔ, áma ni gbé pɔ níɛ damɛɛ omɛɛo. Kási a ke sɔ, n mè ní ma dɔ n gbɛna ũ, mé n ma wegwà. ¹³ Lá n ma wegwà, to mà n láasooɔ dɔ sa, ké mà e màò n dɔ, mí nannɔ síana. Nyɔ dɔ ké buie beeá n gbéɔne. ¹⁴ ɔ Dii wèwà à mè: Má géánɔ mazía, mí tó à kámabo.* ¹⁵ Mɔizi mè: Tó níyɔ géwanɔ, nísu gowanɔ lao. ¹⁶ Tó ni géwanɔ, kpelewa wa e dɔ ké mapí ní n gbépiɔ wá nannɔi? Wa wá dɔkɔɛ ní buipáɔ dúniau kpelewa ní? ¹⁷ Dii òè: Yá pɔ ní gbɛaapi má ke, asa ma n wegwàɛ, má n dɔ ma gbɛna ũ.

¹⁸ Mɔizi mè: N n gawi ɔɔmɛɛ. ¹⁹ ɔ Dii wèwà à mè: Má n aɛ baa ví ní ma gawipio pii, mí a tó onɛ. Ma Dii, gbé pɔ má ye sùuukɛaànɔ ɔ má ke, mé gbé pɔ má ye wɛnadɔè ɔ má dɔè.† ²⁰ ɔ à mè: Nyɔ fɔ ma oa gwao, asa gbɛnazína a fɔ wesimale à kuo.‡ ²¹ Dii ɛa mè: Gugwa da ma sae ke. Ze gbɛ musu we. ²² Tó ma gawipi lé gɛ, má n sɔɔ gbèsɔɔu, mí ɔkunla e mà gɛ. ²³ Tó ma ɔgònla, ní ma kɛ oi e sa, áma níyɔ ma oa eo.

34

Gbè pèpɛɛ dafuɔ (Iko 10.1-5)

¹ Dii òè: Gbè pèpɛɛ ke mèn pla lá a káauɔwa, mí yá pɔ kú a káau pɔ ní wíwiwao kéamá. ² Nyɔ ku sɔu guu kɔɔkɔɔ. Dɛdɛ Sinai gbɛwa, ní ze ma aɛ a misonawa. ³ Gbɛe su mɔnnɔ. Wasu gbɛe e guei gbɛpiwa seo. Baa sã ge zu su mɔ pɔblei a pɔɔɔ. ⁴ Mɔizi gbè pèpɛɛ á mèn pla lá a káauɔwa. A fɛɛ kɔɔkɔɔ, ɔ à dɛdɛ Sinai gbɛwa, a gbè pèpɛɛ mèn plapiɔ kúá lá Dii òewa. ⁵ Dii pila telu guu, à zè aà sae,

† 32:32 Sou 69.29, Zia 3.5 * 33:14 Ebe 4.1 † 33:19 Lom 9.15 ‡ 33:20 Zaa 1.14, 18

àle azia tó o. ⁶ Ké Diipi lé gẽ aà aε, à a tó ò à mè: Dii, Dii Lua Sósobide Sùuuden ma ũ. Ma pɔ lí pa kpaaɔ, má gbẽke ní náaio ví zɔɔ. ⁷ Máɔ gbẽke ví ní gbéɔ e an bui léwaε, mí ní yāvãio kémá ní ní tàaeɔ ní ní duunao. Ama mili tó tàaeɔ bɔ pão. Mi maeɔ yāvãí wi ní néɔ musu ní ní tɔũnaɔ ní ní síwenaɔ ní ní sɔkpaεɔ.* ⁸ Mɔizi kùlèè à wùle a gbεεu gɔɔ ⁹ à mè: Dii, lá n ma wεgwà, géwanɔ. Baa ké gbépiɔ swá gbãa, sùuukewanaɔ wá yāvãio ní wá duunao yá musu, ní wá sé ní gbéɔ ũ.

Lua bàa kua ní Isailio
(Bɔa 23.14-19, Iko 7.1-5, 16.1-17)

¹⁰ Dii mè: Ma bàa aɔ kúánɔε. Má yãbɔnsaε pɔ gbẽe i ke buie guu dúniau yãao ke á baade pii wáa. Bui pɔ liaaázio i ma yãkea e, asa má yá pɔ a to vía ní kú ke á yá musu. ¹¹ Aɔ yá pɔ má òé gbã kũa, mí Amɔleɔ yáé ní Kanaaɔ ní Itio ní Pelizio ní Ivio ní Yebusio. ¹² A laaika! A lé su àɔ ku bùsu pɔ ále ge gẽui deɔ yáuo, ké ásu mɔkpa áziaεo yáí. ¹³ A ní sa'okíio gboo, í ní gbε pɔ aa pèleɔ wíwi, í Asetaati lí pɔ aa pèleɔ zɔzɔ. ¹⁴ Asu kúle dii pãleεo, asa ma Dii ma tón Sisaaɔ, mili sí sàao. ¹⁵ A laaika! A lé su àɔ ku bùsupideɔ yáuo, asa tó aale gbãsíke ní táaɔ yá musu, aale sa'omá, aa á sísi à ní sa'onɔɔ sórinɔε. ¹⁶ Asu nɔse á néɔne ní guuo, asa tó an nenɔεo lé gbãsíke ní táaɔ yá musu, aa tó á néɔ gbãsíkeínɔ sɔε. ¹⁷ Asuli mɔkasa táa ũo.

¹⁸ Ali Kàaso dikpeke. Ali kàa so e gɔɔ soplá mɔ pɔ wí me Abibu guu, lá má dīléwa, asa mɔpi guu ɔ a bole Egipi. ¹⁹ A negɔε sɛíaaɔ ma pɔɔne pii ní á pɔtu nesana sɛíaaɔ pii, zu ge pɔkelenaɔ. ²⁰ Ali zàa'ín né sɛíaa bo ní são. Tó i boo, à a waa fi à de. Ali á negɔε sɛíaa bo. Gbẽe su mɔ ma kíi ɔgiio. ²¹ Ali zike gɔɔ soolo, íli kámabo a gɔɔ soplade zí, baa kpasekεgɔɔ ge pɔkekegɔɔn nò.

²² Ali Pãteko dikpeke gɔɔ pɔ a na buapɔ káauɔ kekeawa. Ali Pɔkãaa dikpeke wè láaawa. ²³ Gɔε pii lí mó ma Dii Isailio Lua kíi wè do guu gɛn àaɔ'aaɔ. ²⁴ Má buipãleɔ yáé, mí á bùsu lé káfíé. Gbẽe a wεεle à á bùsu síwáoo gɔɔ pɔ ále mó ma Dii á Lua kíi wè do guu gɛn àaɔ'aaɔ. ²⁵ Asu pɔsea kpaa sãnu ní sa'obɔ auoo. Asu Gεamusu sa'onɔɔ dile gu dɔwào. ²⁶ Ali mó ma Dii á Lua kpéu ní á bua pɔ káauɔ. Asu blene nò kuu ní a da yɔ'ioo.

²⁷ Ǿ Dii ò Mɔizie: Yápiɔ ké láu, asa ma bàakuannaɔ ní Isailio yáɔn we. ²⁸ Mɔizi kú ní Diio we e gɔɔ bla fáane ní gwãasinao pɔblesai imisai. Ǿ Dii a bàakuaínɔ yá mèn kwio ké gbè pèpεεowa.

Mɔizi oa teke

²⁹ Mɔizi pila Sinai gbewa, a gbè pèpεε mèn pla pɔ ikoyá kèwàɔ kũa. A dɔ ké a oa lé teke a yã'oa ní Diio yáio. ³⁰ Ké Aalona ní Isailio aà è mpii aà oa lé teke, aale víake sãaaázie. ³¹ Ǿ Mɔizi ní sisi. Aalona ní gbẽzɔɔɔ èa mò aà kíi, ɔ à yã'òné. ³² Bee gbεa Isailio sãaazi mpii, ɔ à yá pɔ Dii dīléε Sinai gbε musu òné pii. ³³ Ké à yã'òné a làa, à sálana kù a oawa. ³⁴ Tó à gè yã'oi Diie, í sálana go e àɔ bɔ. Tó à bɔ, í yá pɔ Dii dīléε o Isailioɔne pii, ³⁵ ɔ aai e aà oa lé teke. Mɔizi í ea sálana kú a oawa e à ea àɔ gè yã'oi Diie.†

35

Gbadaa zwàakpεdɔa yá musu
(Bɔa 25.1-9, 39.32-43)

* 34:7 Bɔa 20.5-6, Nao 14.18 † 34:35 2Kln 3.7-17

¹ M̄izi Isailio k̄aa p̄ii, a òn̄é: Yá p̄o Dii d̄ile à̄o ken ke: ² Ali z̄ike ḡoo soolo, a ḡoo soplade z̄i io deé Dii p̄o ũ a z̄éi. Kámaboḡoo z̄íe. Gb̄é p̄o z̄ikè z̄ibeez̄i à ḡàe. ³ Baa té ásu ká á be kámaboḡooz̄io.

⁴ M̄izi ò Isailion̄e p̄ii à m̄è: Yá p̄o Dii d̄ilen ke: ⁵ A gbada Diie ní p̄o p̄o á vío. Lá à gb̄é p̄o gbà, àà da Diie màa, vua ge á̄nusu ge m̄ogotē ⁶ ge babuuna ge bà ḡaalulade ge w̄ot̄ēna ge zwāa ge blek̄ā ⁷ ge s̄asa báa p̄o wa k̄ek̄e t̄é̄e ge ayo báa totoa ge lep̄usiali ⁸ ge filia n̄isi ge p̄o ḡinana p̄o w̄i n̄isi p̄o w̄i p̄o dil̄eð à ḡo Dii p̄o ũ ní tulaletio keò ⁹ ge onisi ge gb̄è bēede p̄o wa z̄ikeð sa'o'ula ní àà b̄òloonn̄eowa.

¹⁰ A gb̄é p̄o ḡoi v̄i p̄ii àà m̄o z̄i p̄o Dii d̄ile ke. ¹¹ Zwàak̄pe ní a báao ní a zwāa p̄o wa k̄uaò, a m̄koolonaò, a lip̄ep̄eò, a lip̄oò, a lip̄eò, lip̄eep̄i zeb̄oo, ¹² kp̄agolo ní a lip̄oò ní a netaeo ní a zwāa p̄o wa k̄paio, ¹³ táab̄unu ní a lip̄oò ní a tao ní a p̄ēe p̄o wa k̄pa Diiwaò, ¹⁴ dau ní a p̄okeleò ní a filiaò ní a n̄isio, ¹⁵ tulaletikateak̄ii ní a lip̄oò, n̄isi p̄o w̄i p̄o dil̄eð à ḡo Dii p̄o ũ, tulaleti, zwàak̄pe k̄p̄ēle zwāa, ¹⁶ sa p̄o w̄i a p̄o k̄at̄eu à t̄ék̄ū ok̄ii ní a m̄oȳāȳāana p̄o wa pí ní m̄ogot̄eo ní a lip̄oò ní a p̄okeleò, m̄ogot̄ē dàa ní a dib̄oo, ¹⁷ kaa zwāaò ní a lip̄eò ní lip̄eep̄i zeb̄oo, kaa lé zwāa, ¹⁸ zwàak̄pe k̄ūb̄oo, kaa k̄ūb̄oo ní a baò, ¹⁹ p̄okasa p̄o wa t̄à w̄ali da w̄à zwàak̄pepi z̄ikeðò, p̄okasa p̄o sa'ona Aalona ali s̄òð Diiz̄io ní p̄o p̄o àà n̄éó lí da w̄à Dii ḡbaḡbaðò.

²⁰ Isailio ḡò M̄izi k̄ii n̄pii, ²¹ ò gb̄é p̄o an p̄o gbà aa yápi s̄è ní n̄sem̄endoò gbada Diie ní kpaaũk̄pe p̄oò ní a z̄ikeb̄oo ní sa'onaò p̄okasaò. ²² Gb̄é p̄o aa yeio, ḡōeò ní n̄eò p̄ii, aa m̄ò ní ȳabaò ní sw̄álio ní tāanaò ní z̄àò ní n̄am̄bleb̄oo p̄o wa p̄i ní vuaò p̄ii. An p̄ii aa ní vua kpà Diiwāe. ²³ Gb̄é p̄o aa babuuna ní bà ḡaaluladeo ní w̄ot̄ēnaò v̄i ge bàabaa ge blek̄ā ge s̄asa báa p̄o wa k̄ek̄e t̄é̄e ge ayo báa p̄ii, aa m̄òð. ²⁴ Gb̄é p̄o aale gbada Diie ní á̄nusoò ní m̄ogot̄eoò m̄òð lo. Gb̄é p̄o aa lep̄usiali v̄i w̄à z̄ikeb̄oo keòò m̄òð lo. ²⁵ N̄e p̄o aa p̄ot̄āa ḡoi v̄io m̄ò ní babuunaò ní bà ḡaaluladeò ní w̄ot̄ēnaò ní bàabaaò. ²⁶ N̄e p̄o an p̄o gbà mé aa ḡoi v̄io blek̄ā t̄à. ²⁷ Gb̄ez̄oo m̄ò ní òsoò ní gb̄è bēedeò, ké w̄à z̄ikeð sa'o'ula ní àà b̄òloonn̄eowa. ²⁸ Aa m̄ò lo ní filia n̄isio ní n̄isi p̄o w̄i p̄o dil̄eð à ḡo Dii p̄o ũ p̄o ḡinanaò ní tulaleti p̄oò. ²⁹ Isaili p̄o aa yápi s̄è ní n̄sem̄endoò m̄ò ní z̄i p̄o Dii dà M̄iziepi p̄oò w̄à Dii gbà.

Bezaleli ní Ōliabuo (Baa 31.1-11)

³⁰ Ō M̄izi ò Isailion̄e: Dii Uli né Bezaleli, Hulu t̄ūna Yuda bui s̄è, ³¹ a tò a Nisina d̄iè, ò à òn̄oó ní ḡioò ní d̄šo è ōz̄i p̄ii yá musu. ³² A vua z̄i d̄s̄ ní á̄nusoò z̄io ní m̄ogot̄ē z̄io ní ḡinakea p̄owao ³³ ní gb̄è bēede āao ní a daa p̄uoò ní lí'āao ní ōz̄i p̄io. ³⁴ Dii àà gbà z̄é lo àà ōz̄i p̄io dané. A Aisama né Ōliabu, Dā bui gbà z̄é màa lo. ³⁵ A tò òn̄o p̄an̄é aa ōz̄i p̄ii ke ní ḡinakeawao ní zwàat̄āo ní k̄òk̄ēa zwāawao ní babuunaò ní bà ḡaaluladeo ní w̄ot̄ēnaò. Aa ōz̄i bee taò kea d̄s̄ p̄iie ní a ḡinakeaò.

36

¹ Bezaleli ní Ōliabuo ní ḡide p̄o Dii ní gbà ḡoi ní òn̄o aaò z̄ipi kea d̄s̄o p̄ii, aai luakuk̄ii d̄o ní a p̄o p̄ii lá Dii d̄ilewa.

² Ō M̄izi Bezaleli ní Ōliabuo s̄isi ní ḡide p̄o Dii ḡike d̄ša kp̄am̄á mé an n̄s̄e ye z̄ipi keaiò, ké aa m̄o ok̄pa z̄ipiwa. ³ Aa gba p̄o Isailio m̄òð M̄izie w̄à luakuk̄ii keò s̄ēle. Lá gu lé d̄o Isailio ò m̄ò ní gbaapiò. ⁴ Ō ḡide p̄o aale luakuk̄ii z̄ik̄ep̄iò, an baade ḡò a z̄ia, aa ge ò M̄izie: ⁵ P̄o p̄o gb̄éò lé m̄òð z̄oo de lá Dii d̄ile w̄à z̄ikeða.

6 Ɔ Mɔzɪ mɛ wà kpàwakɛ bɔu wà mɛ: Gɔɛ, nɔɛ, gbɛɛ su mɔ́ n luakukɪi gbapio bo. Ɔ wà zè màa, 7 asa pɔ́ pɔ́ wà mɔ̀ kɛ́pi zíkɛi fɛɛ.

Zwàakpɛdɔa
(Bɔa 26.1-37)

8 Gɔ́ide pɔ́ kú zíkɛnɔɔ guuɔ mé zwàakpɛpi kè n pɔ́le pɔ́ aa tà n bataɛao, aa gɔ́inakèwà lán malaika gàsɪadeɔwa n babuunao n bà gàaluladeo n wɔ̀tɛnao lɛ kwi. 9 Pɔ́lepɪo gbàa gàsɪsuu baakwi plaplasaiɛ, a yàasa sɔ́ gàsɪsuu síiɔ́sɪiɔ́. Pɔ́lepɪo zɔ́ sáa màa píiɛ. 10 Aa pɔ́lepɪo nàminami lɛ sɔ́sɔɔɛ, 11 ɔ́ aa babuuna letánkè wa dɔ̀dɔ́ zwàapio léɔwa 12 mèn blakwikwi, bapio bɔaa n kɔ́o píiɛ. 13 Aa mɔ̀koolonɔɔ pɪ́ n vuao mèn blakwi, ɔ́ aa bapio kákau aa zwàakpɛ zwàapi dàokɔ́i.

14 Aa blekã pɔ́le tà lɛ kuɛdo, ké wàli kú zwàakpɛpia. 15 Pɔ́lepɪo lɛ do gbàa gàsɪsuu baakwiɛ, a yàasa sɔ́ gàsɪsuu síiɔ́. Pɔ́le lɛ kuɛdopio zɔ́ sáa màa píiɛ. 16 Aa a lɛ sɔ̀oɔ nàmi adoa, ɔ́ aa a lɛ sooloo nàmi adoa bɔ. 17 Aa bà letánkè aa dɔ̀dɔ́ zwàapio léɔwa mèn blakwikwi, 18 ɔ́ aa mɔ̀koolonɔɔ pɪ́ n mɔ̀gotɛo mèn blakwi, ké wà e bapio kákau, kpé zwàapi i dakɔ́i. 19 Aa sàsa báa pɔ́ wa kèkɛ tɛ́ɛɛ dàdakɔ́i, ké wàli kú zwàakpɛpia, ɔ́ aa ayo báa dàdakɔ́i, ké wàli kua bɔ.

20 Aa lɛpusiali à pɛ̀pɛpɛpɛpɛ zwàakpɛpi lipɛlɛo ũ. 21 Lípio gbàa gàsɪsuu kwikwiɛ, a yàasa sɔ́ gàsɪsuu dodo n kíniɔ. 22 Aa lipɛpɛpɛpio swá bɔ̀bɔ aa kpàaɪ mèn plapla. Màa aa zwàakpɛ lípio kè píi. 23 Aa lipɛpɛpɛo kè màa mèn bao zwàakpɛpi gɛ̀mɪdɔ́kɪi oi pɔ́ ũ, 24 ɔ́ aa a zɛbɔɔ pɪ́ n ánuɔuo mèn bla, ké wàli lí mèn baopio pɛ̀pɛu, lí mèn do iɔ zɛbɔ vɪ́ pla a swá gɛ́kɪi ũ. 25 Aa lipɛpɛpɛo kè màa zwàakpɛ gugbántoo oi pɔ́ ũ, 26 ɔ́ aa n zɛbɔɔ pɪ́ n ánuɔuo mèn bla, ké wàli dile mèn pla wà lí mèn do swá pɛ̀pɛu. 27 Aa lipɛpɛpɛ kè màa mèn soolo zwàakpɛ be'ae oi pɔ́ ũ, 28 ɔ́ aa lipɛpɛpɛ kè mèn pla zwàakpɛ be'ae oi golaɔ pɔ́ ũ. 29 Aa a gola lí mèn plapio pàa aa nàkɔ́wa za zɪ́lɛ e musu. Zã mèndodo ɔ́ aa vɪ́. 30 Zwàakpɛpi kpé lipɛpɛpɛo mèn swaaɔɛ n ánuɔuo zɛbɔɔ mèn gɛ̀o n mèndoo, lípio píi n a zɛbɔɔ màa mèn plapla.

31 Aa lɛpusiali à pɔ̀ɔpɔ̀o mèn sɔ̀o zwàakpɛ kpɛ do lipɛpɛpɛo yɛbɔ ũ, 32 ɔ́ aa à bɔ mèn sɔ̀o a kpɛ do lipɛpɛpɛo yɛbɔ ũ. Aa lipɔ̀ɔo pãlɛo à bɔ mèn sɔ̀o zwàakpɛpi be'ae oi lipɛpɛpɛo yɛbɔ ũ. 33 Aa lipɔ̀ɔo pɔ́ aɔ ku guo, à pã lipɛpɛpɛla guoguo bɔa a léla e a léle kè. 34 Aa vua kùlɛ lipɛpɛpɛpiowa, ɔ́ aa zã pɪ́ n vuao lipɔ̀ɔopio sɔ̀bɔkɪi ũ. Aa vua kùlɛ lipɔ̀ɔopiowa bɔ.

35 Aa zwãa kè n pɔ́le pɔ́ wa tà n bataɛao, aa gɔ́inakèwà lán malaika gàsɪadeɔwa n babuunao n bà gàaluladeo n wɔ̀tɛnao. 36 Aa lɛpusiali à mèn síiɔ́ zwàapi lipɛlɛo ũ, ɔ́ aa vua kùlɛwà píi. Aa lipɛlepɪo kálo pɪ́ n vuao, ɔ́ aa a zɛbɔɔ pɪ́ n ánuɔuo mèn síiɔ́. 37 Aa zwãa kè kpépi lé pɔ́ ũ n pɔ́le pɔ́ wa tà n bataɛao, aa gɔ́inakèwà n babuunao n bà gàaluladeo n wɔ̀tɛnao. 38 Aa lɛpusiali à mèn sɔ̀o a lipɛlɛo ũ, ɔ́ aa a kùbɔɔ pɪ́. Aa fùu kù lípiowa n vuao, aa a mɔ̀pɔ̀ɔo kpà n vuao, ɔ́ aa a zɛbɔɔ pɪ́ n mɔ̀gotɛo mèn sɔ̀o.

37

Kpagolo kɛa
(Bɔa 25.10-22)

1 Bezalɛli kpagolo kè n lɛpusialio. A gbàa gàsɪsuu pla n kíniɔ, a yàasa gàsɪsuu do n kíniɔ, a lɛsɪ bɔ gàsɪsuu do n kíniɔ. 2 A vua tɛ́ɛtɛ lèwà a guu n a kpɛo píi, ɔ́ à zãblè a léwa n vuao à líai. 3 A vua zã pɪ́ mèn síiɔ́ kpagolopi pɔ́ ũ,

ɔ̃ a pɛpɛ a gbá mèn síiɔ̃wa kpɛla ní kpeleo. ⁴ A lɛpusiali à pɔ̃ɔ̃pɔ̃, à vua kùlɛ lípiɔ̃wa. ⁵ A lipɔ̃ɔ̃pɔ̃ sòlɔ zā pɔ̃ pɛpɛ kpagolo saaloɔ̃wau kpagolopi sɛliɔ̃ ũ.

⁶ A a nɛtaɛ pɔ̃ ní vua tɛɛtɛɛo duunkɛmakii ũ, a gbàa gàsísuu pla ní kɛnio, a yàasa gàsísuu do ní kɛnio. ⁷ A malaika gàsɛadeɔ pɔ̃ mèn pla ní vua pɔ̃ á gbègbè maanno nɛtaɛpi pɔ̃ ũ, ⁸ ado léla, ado léle. A malaikapɔ̃ pɔ̃ zɛawà gɔ̃ɛ kpɛla ní kpeleo. ⁹ An gàsɛaɔ pɔ̃oɔa musu a nɛtaɛpia. An aɛ dɔakɔ̃wa, an wé pɛa a nɛtaɛpiwa.

Táabũnu kɛa
(Bɔa 25.23-30)

¹⁰ Aa táabũnu kè ní lɛpusialio, a gbàa gàsísuu pla, a yàasa gàsísuu do, a lɛsí lɔ gàsísuu do ní kɛnio. ¹¹ Aa vua tɛɛtɛɛ kùlɛwa, ɔ̃ aa zāblè a léwa ní vuao aa liai. ¹² Aa lipɛpɛɛ dà aa liai, a lɛsí kà ɔ̃tā do, ɔ̃ aa zāblè a léwa ní vuao. ¹³ Aa vua zā pɔ̃ mèn síiɔ̃ táabũnupi pɔ̃ ũ, aa pɛpɛ a gola mèn síiɔ̃wa a gbápekii. ¹⁴ Aa zāpɔ̃ pɛpɛ lipɛpɛɛpi zɛlɛ táabũnupi sɛliɔ̃ pɔ̃ ũ. ¹⁵ Lɛpusiali ɔ̃ aa à lipɔ̃ɔ̃pɔ̃ ũ, aa vua kùlɛ lípiɔ̃wa, kɛ wàli táabũnupi sɛdɔ. ¹⁶ Aa tapɛlentiɔ̃ ní toonaɔ pɔ̃ ní vua tɛɛtɛɛo táabũnupi pɔ̃ ũ ní imibɔ̃ ní lo pɔ̃ wa vɛɛ kauo.

Dau pia
(Bɔa 25.31-40)

¹⁷ Aa dau pɔ̃ ní vua tɛɛtɛɛo, aa a gbá ní a lidao ní a vú piaaɔ̃ ní a bɛɔ gbègbè maanno ní vua doũo. ¹⁸ Aa daupi gɔ̃na kè mèn soolo, kpɛla àaɔ̃, kpɛle àaɔ̃. ¹⁹ Gɔ̃napɔ̃ pii vú vɛl mèn àaɔ̃'aaɔ̃ zoolozoolonno lán kánavuwa ní a bɛɔ. Maa dau gɔ̃na mèn soolopiɔ̃ de pii. ²⁰ Daupi lida vúpiɔ̃ vɛl lɔ mèn síiɔ̃, apii ní a bɛɔ. ²¹ A bɛpi mɛndo ku dau lidawa, gɔ̃na mèn plaɔ̃ pékii. A plaade ku gɔ̃na mèn pla pāleɔ̃ pékii, a àaɔ̃de ku gɔ̃na mèn pla pāleɔ̃ pékii lɔ. Maa daupi lida gɔ̃na mèn soolo de. ²² Aa daupi lida pɔ̃ ní vua tɛɛtɛɛoɛ ní a kɔpɛpɛkii ní a gɔ̃napɔ̃ gɔ̃ɔ̃. ²³ Aa a filiaɔ̃ pɔ̃ mèn sɔpla ní vua tɛɛtɛɛo ní a kɛkɛbɔ̃ ní a tɛsibɔ̃. ²⁴ Vua pɔ̃ aa daupi pɔ̃dɔ ní a pɔkɛleɔ̃ pii kiloo baakwi ní síiɔ̃ɛ.

Tulaletikateakii kɛa
(Bɔa 30.1-5)

²⁵ Aa tulaletikateakii kè ní lɛpusialio. A gbàa gàsísuu do, a yàasa gàsísuu do lɔ. A gbàa ní a yàasao sáaɛ, a lɛsí sɔ gàsísuu pla. Aa pɔ̃ ní a kóbaɔ gɔ̃ɛ. ²⁶ Aa vua tɛɛtɛɛ kùlɛ a kpɛɔ̃wa aa liai ní a musuo ní a kóbaɔ, ɔ̃ aa zāblèwà ní vuao aa liai. ²⁷ Aa vua zā pɔ̃ kpɛla ní kpeleo mèn plapla, aa pɛpɛ zā pɔ̃ aa blewà zɛlɛ oi, kɛ wà e lipɔ̃ɔ̃ sɔlɔ tulaletikateakii pɔ̃ sɛliɔ̃ ũ. ²⁸ Lɛpusiali ɔ̃ aa à lipɔ̃ɔ̃pɔ̃ ũ, aa kpà ní vuao.

²⁹ Aa nísi pɔ̃ wɛl pɔ̃ dilɛdɔ à gɔ̃ Dii pɔ̃ ũ kè lɔ ní tulaleti gɛnana gbàsisaio, lá tulaletizɔ̃na í kɛwa.

38

Sa'okii kɛa
(Bɔa 27.1-8)

¹ Aa lɛpusiali à sa pɔ̃ wɛl a pɔ̃ káɛu à tékũ okii kɛbɔ̃ ũ. A gbàa gàsísuu sɔo, a yàasa lɔ gàsísuu sɔo. A gbàa ní a yàasao sáaɛ, a lɛsí sɔ gàsísuu àaɔ̃. ² Aa pɔ̃ ní kóba mèn síiɔ̃ gɔ̃ɛ gola ní golao, ɔ̃ aa mɔgotɛ kùlɛ sa'okii piwa. ³ Aa a pɔkɛleɔ̃ pɔ̃ ní mɔgotɛoɛ, a ooo ní a péluɔ̃ ní a au'ɛlɛbɔ̃ ní a saao ní a tɛsibɔ̃ pii. ⁴ Aa mɔyāyāana pɔ̃ ní mɔgotɛo aa sòlɔ sa'okii pɔ̃ zɛlɛ, aa fɛlɛdɔ musu e sa'okii pi guo. ⁵ Aa mɔgotɛ zā pɔ̃ mèn síiɔ̃, aa dɔdɔ mɔyāyāanapi golaɔ̃wa a sɛliɔ̃ pɔ̃ ũ. ⁶ Lɛpusiali ɔ̃ aa à a sɛlipiɔ̃ ũ, aa kpà ní mɔgotɛo. ⁷ Aa a sɛlipiɔ̃ sòlɔsòlɔ zāpɔ̃u sa'okii pi kpɛla ní a kpeleo a sɛbɔ̃ ũ. Aa sa'okii kè ní lipɛpɛɛɔ, mé a ɛ vɛl zɔdɔloo.

⁸ Aa dàa ní a dibɔɔ pí ní mɔgotẽo. Aa pí ní nɔe pɔ aai zíkɛ kpaaũkpe kpelele dɛiɔe.

Zwàakpe kaa daa
(Bɔa 27.9-19)

⁹ Ɔ aa kaa dà. Gɛmidɔkii oi a gbàa gàsísuu basɔo. A zwàa pɔ wa tà ní bataeao ví ¹⁰ ní lipelɛ mèn bao ní mɔgotẽ zebɔɔ mèn bao. Aa lipelɛ káloɔ ní a mɔpɔɔ pí ní ánusuoɛ. ¹¹ Gugbãntoo oi a gbàa gàsísuu basɔo màa ɔ. Aa lipelɛ ví mèn bao ní mɔgotẽ zebɔɔ mèn bao. Aa lipelɛ káloɔ ní a mɔpɔɔ pí ní ánusuoɛ. ¹² Naa be'ae oi a yàasa gàsísuu blakwi, mé a lipelɛ ví mèn kwi ní zebɔɔ mèn kwi. Aa lipelɛ káloɔ ní a mɔpɔɔ pí ní ánusuoɛ. ¹³ Naa gukpe oi a yàasa gàsísuu blakwiɛ. ¹⁴ Zwàa gàsísuu gẽo ku kaa lé ɔplaaí ní a lipelɛ mèn àaɔ ní a zebɔɔ mèn àaɔ. ¹⁵ Zwàa gàsísuu gẽo ku kaa lé ɔzei ɔ ní a lipelɛ mèn àaɔ ní a zebɔɔ mèn àaɔ. ¹⁶ Kaapi zwàaá pɔle pɔ wa tà ní bataeaoɛ. ¹⁷ Lipelɛ zebɔɔá mɔgotẽe, mé lipelɛ káloɔ ní a mɔpɔɔá ánusue. Aa fùa kù lípiɔwa ní ánusuo píie. Kaapi lipelɛ mɔpɔɔá ánusue píi. ¹⁸ Kaapi lé zwàa gbàa gàsísuu baoe, a lesí gàsísuu sɔo lán kaa zwàawa. Aa kè ní pɔle pɔ wa tà ní bataeaoɛ, aa gɔinakèwà ní babuunao ní bà gàaluladeo ní wɔtɛnao. ¹⁹ Kaa lépi lipelɛ ví mèn síiɔ ní mɔgotẽ zebɔɔ mèn síiɔ. Lipelɛpi káloɔ ní a mɔpɔɔá ánusue, mé wà fùa kù lípiɔwa ní ánusuo. ²⁰ Zwàakpe kùbɔɔ ní kaa pɔ liai kùbɔɔá mɔgotẽe píi.

Mɔ pɔ wà zwàakpe zíkɛd

²¹ Mɔ pɔ wà ikoyã zwàakpe kèd gbia lén ke: Mɔizi ò sa'onkia Aalona né Itamaae aà o Levii buiɔne, ɔ aa mɔpiɔ yè kiloowa. ²² Yuda bui Uli né Bezaleli, Hulu tɔũna yá pɔ Dii díle Mɔizie kè píi. ²³ Dã bui Aisama né Ɔliabu kuaàno. Aapi sɔ ɔzíkɛnae, mé í ea gɔinake pɔɔwa, mé í kɔkè bàabaawa ní babuunao ní bà gàaluladeo ní wɔtɛnao. ²⁴ Vua pɔ wà mɔd Diie wà luakukii zíkèd gbia kà tɔnu do, lá wà a gbia lé díle luakukiiwa. ²⁵ Anusu pɔ wa kpà gbé naogɔɔ gbia kà tɔnu àaɔ ní kɛniɔ, lá wà a gbia lé díle luakukiiwa. ²⁶ Wà ánusuo sí baade miwa beka dodo. Beka do mé galaũ soolo ũ, lá wà a gbia lé díle luakukiiwa. Wà ɔapi sí gbé pɔ kà wè bao ge aa deaɔwa, gɔɔ pɔ wàle ní da gbé pɔ wà ní naoɔ guu. Aa gbéon òaasɔɔo lee òaa àaɔ ní òaa gẽo ní plao ní basoplakwiɛ (603.550). ²⁷ Anusu pɔ wà luakukii ní a suunao zebɔɔ píò gbia kà tɔnu àaɔ. Zebɔpi mèn basɔɔ gbia tɔnu àaɔe. A mendo gbia kà kiloo baakwi. ²⁸ Anusu tɔnu kɛni pɔ gò ɔ wà lipelɛ kùbɔɔ kèd ní mɔpɔɔ, ɔ wà fùa kù lípiɔwa ɔ.

²⁹ Mɔgotẽ pɔ wà mɔd Diie gbia kà tɔnu pla ní kɛniɔ. ³⁰ Mɔgotẽpi ɔ wà kpaaũkpe kpelele zebɔɔ píò ní sa'okiiɔ ní a mɔyãayãanao ní sa'okiiɔ pɔkeleɔ píi ³¹ ní kaa pɔ liai lipelɛ zebɔɔ ní kaa lé lipelɛ zebɔɔ ní zwàakpe kùbɔɔ píi ní kaa pɔ liai kùbɔɔ píi.

39

Sa'on pɔkasa
(Bɔa 28.1-43)

¹ Aa pɔkasa pɔ wí zíkèd zwàakpeu tà ní babuunao ní bà gàaluladeo ní wɔtɛnao. Aa pɔkasa pɔ Aalona ali sɔò Diizikèè ɔ, lá Dii díle Mɔiziewa.

² Aa sa'o'ula kè ní pɔle pɔ wa tà ní bataeao ní vuao ní babuunao ní bà gàaluladeo ní wɔtɛnao. ³ Aa vua gbègbè à gò félefelennɔ, ɔ aa pàapaa ba ũ aa gɔinakèd bàabaawa ní babuunao ní bà gàaluladeo ní wɔtɛnao. ⁴ Aa sa'o'ulapi kè bakangãu ũe. ⁵ Aa asana tà, ké wàli dɔ sa'o'ulapia ní sa'o'ula pɔle doupio ní bataeao ní babuunao ní bà gàaluladeo ní wɔtɛnao, lá Dii díle Mɔiziewa. ⁶ Aa

Isaili bui tɔ́ kè onisi gbɛɔwa lá pɛnkɛna i wɛ̀sàkɛ pɛnawawa, ɔ́ aa dàda a kùbɔ́ pɔ́ wa kè ní vuao guu. ⁷ Aa pèpɛ sa'o'ulapi ba pɔ́ wa kà a gàuɔwa Isaili bui yádɔngugbɛɔ ũ, lá Dii d̄ilɛ Mɔ̀iziɛwa.

⁸ Aa b̀̀̀̀loonnɔɛ kè ní ḡɔio. Aa tà lá aa sa'o'ula tàwa ní pɔ́lɛ dou pɔ́ wà sa'o'ulapi kèòpio ní bataɛao ní vuao ní babuunao ní bà g̀̀̀aluladeo ní w̄̀̀̀ɔ̀tɛ̀nao. ⁹ B̀̀̀̀pi gb̄̀̀̀a ní a yàasao sáaɛ ɔ̀t̄a dodo. ¹⁰ Aa z̀̀̀̀blèwà ní gbè bɛɛɛdeɔ d̀̀̀̀ s̄iĩ. A d̀̀̀̀ s̄iĩ saadɔani ní topazao ní emelodio. ¹¹ A d̀̀̀̀ plaade tiikɔazi ní safiio ní diamaao. ¹² A d̀̀̀̀ àaɔde belili ní agatao ní ametisio. ¹³ A d̀̀̀̀ s̄iĩde kisoliti ní onisio ní yasepeo. Aa ní dada a kùbɔ́ pɔ́ aa kè ní vuaopio guu. ¹⁴ Gbɛpio kueplae Isaili bui tɔ́ léu. Wà tɔ́pio kè gbɛpiowa dodo, lá w̄̀̀̀ wɛ̀sàkɛ pɛnawawa.

¹⁵ Aa vua t̄ɛt̄ɛ t̄a b̀̀̀̀pi pɔ́ ũ, a t̄a de lán balɛenawa. ¹⁶ Aa gbekùbɔ́ t̄anao p̄i ní vuao b̀̀̀̀loonnɔɛpi pɔ́ ũ lɔ mèn plapla, ɔ́ aa t̄anapio d̀̀̀̀ b̀̀̀̀pi swáɔwa musu. ¹⁷ Aa balɛena mèn plapio d̀̀̀̀ b̀̀̀̀pi t̄ana mèn plapiowa, ¹⁸ ɔ́ aa balɛenapio lɛ doɔ d̀̀̀̀ gbekùbɔ́ pɔ́ kú bakangáuwaɔwa. ¹⁹ Aa vua t̄ana mèn pla p̄leɔ p̄i aa ní d̀̀̀̀ b̀̀̀̀pi swáɔwa z̄i lɛ oi, aa nà sa'o'ulapiwa. ²⁰ Aa vua t̄ana p̄leɔ p̄i mèn pla lɔ, aa ní d̀̀̀̀ sa'o'ulapi aɛ oi a p̄k̄i saɛ z̄i lɛ oi asana musu. ²¹ Aa b̀̀̀̀ t̄anao ní sa'o'ula t̄anapio d̀̀̀̀kɔwa ní babuuna t̄aao, b̀̀̀̀pi líɔ d̄a sa'o'ulapi asanawa, kè asu go sa'o'ulawao ȳái, lá Dii d̄ilɛ Mɔ̀iziɛwa.

²² Aa ulatao pɔ́ w̄̀̀̀li sa'o'ulapi daò z̄i ní zw̄̀̀̀a búunao. ²³ Aa sa'o'ulapi f̄i guoguo a migɛk̄i ũ, aa a nɔɛpi lé mibà, kè asu k̄ɛ ȳái. ²⁴ Aa ḡinakè ulataopi léwa aa liai lán gbɛafu bɛwa ní babuunao ní bà g̀̀̀aluladeo ní w̄̀̀̀ɔ̀tɛ̀nao ní bataɛao. ²⁵ Aa ánanao p̄i ní vua t̄ɛt̄ɛɛo, aa lòoloo ulataopi léwa gbɛafu bɛpio z̄anguo, ²⁶ ánanan kɛ, gbɛafu bɛn kɛ, ánanan kɛ, gbɛafu bɛn kɛ. Màa aa ulataopi lé kèkè e à gè liai à p̄ɛ, w̄̀̀̀li da wiliɔ sa'oz̄ikèò, lá Dii d̄ilɛ Mɔ̀iziɛwa.

²⁷ Aa ulatao kè ní bàabao Aalona ní a néɔnɛ. ²⁸ Aa tulu ní f̄ua gb̄̀̀̀a kè ní bàabao lɔ, ɔ́ aa s̀̀̀̀olo geseɔ z̄i ní pɔ́lɛ pɔ́ wa tà ní bataɛao. ²⁹ Aa asana kè ní pɔ́lɛ pɔ́ wa tà ní bataɛao, aa ḡinakèwà ní babuunao ní bà g̀̀̀aluladeo ní w̄̀̀̀ɔ̀tɛ̀naoɛ, lá Dii d̄ilɛ Mɔ̀iziɛwa. ³⁰ Aa m̀̀̀̀pɛpɛna pɔ́ i Aalona dilɛ Dii pɔ́ ũ kè ní vua t̄ɛt̄ɛɛo, ɔ́ aa lakèwà, lá w̄̀̀̀ wɛ̀sàkɛ pɛnawawa, wà mè: Dii p̄ɛ. ³¹ Aa vua pɛpɛnapi nà tulupiwa ní babuuna t̄aao, lá Dii d̄ilɛ Mɔ̀iziɛwa.

Zw̄̀̀̀akpɛ z̄i midɛa
(Bɔa 35.10-19)

³² Màa wà zw̄̀̀̀akpɛpi z̄ikè p̄ii, wà a midɛ. Isailio kpaaũkpɛpi kè, lá Dii d̄ilɛ Mɔ̀iziɛwa. ³³ Aa m̀̀̀̀ Mɔ̀izie ní zw̄̀̀̀akpɛpio ní a p̄̀̀̀keleɔ p̄ii, ɔ́n kɛ: A kùbɔ́, a lipɛpɛɛɔ, a lip̄ɔɔ, a lipɛleɔ, a zɛbɔɔ, ³⁴ s̄asa báa pɔ́ wa kèkè t̄ɛɛɔ, ayo báa pɔ́ wa kuaɔ, zw̄̀̀̀a pɔ́ de suuna ũ, ³⁵ ikoȳa kpagolo ní a s̄eliɔ ní a netao, ³⁶ táabũnu ní a p̄̀̀̀keleɔ p̄ii ní p̄ɛ pɔ́ w̄̀̀̀ káɛ Luaɛo, ³⁷ dau pɔ́ wa p̄i ní vua t̄ɛt̄ɛɛo ní a filia pɔ́ p̄ɛpɛwà, filia nísi, ³⁸ tulaletikateak̄i, nísi pɔ́ w̄̀̀̀ pɔ́ dilèò à ḡi Dii pɔ́ ũ, tulaleti ḡinana, kp̄ɛpi lé zw̄̀̀̀a, ³⁹ m̄̀̀̀gotɛ sa'ok̄i ní a m̄̀̀̀gotɛ m̄̀̀̀ȳaȳanao ní a s̄eliɔ ní a p̄̀̀̀keleɔ p̄ii, dàa ní a dibɔɔ, ⁴⁰ kaa zw̄̀̀̀a ní a lipɛleɔ ní a zɛbɔɔ, kaa lé zw̄̀̀̀a ní a baɔ ní a kùbɔ́, zw̄̀̀̀akpɛ pɔ́ de kpaaũkpɛ ũ z̄ikɛp̄̀̀̀keleɔ p̄ii, ⁴¹ zw̄̀̀̀akpɛ z̄ikɛp̄̀̀̀kasa pɔ́ wa tà, sa'ona Aalona p̄̀̀̀kasa pɔ́ àli s̀̀̀̀ Diizio ní a néɔ sa'on p̄̀̀̀kasaɔ.

⁴² Isailio z̄i pɔ́ Dii dà M̄̀̀̀izie kè p̄ii. ⁴³ ɔ́ M̄̀̀̀izi z̄ipi gw̄̀̀̀gwa, a è aa kè lá Dii òɛwa, ɔ́ à samaa'òné.

¹ Dii yā'ò Mɔizie à mè: ² Zwàakpe pɔ de kpaaũkpe ũ dɔ mɔ sɛia gɔɔ sɛia zɪ, ³ ní kpagolo pɔ ikoyā gbè pèpɛɛɔ ku a guu dileu, ní zwāa kpái. ⁴ Gɛ́ ní táabũnuo, ní a tao kálɛwà dɔɔdɔɔ. Gɛ́ ní dauo, ní a filiao keke. ⁵ Tulaletikateakii dile ikoyā kpagolo aɛ, ní zwàakpe kpɛɛɛ zwāa tao. ⁶ Sa pɔ wɪ a pɔ káteu à tékũ okii dile kpaaũkpe kpɛɛɛ, ⁷ ní dāa dile kpaaũkpe zānguo ní sa'okii, ní íkau. ⁸ Kaa da ñ liai, ní zwāa ta kaapile.

⁹ Nísi pɔ wɪ pɔ dileò à gɔ ma pɔ ũ se ka kpépiwa ní pɔ pɔ kú a guu pii, ní dile ma pɔ ũ ní a zikɛbɔɔ, aai gɔ ma pɔ ũ. ¹⁰ Nísipi ka sa'okii ní a zikɛbɔɔwa pii. Sa'okii dile ma pɔ ũ, ìɔ de ma pɔ ũ ní a mibao. ¹¹ Nísika dāa ní a dibɔɔwa, aai gɔ ma pɔ ũ. ¹² Mɔ́ ní Aalonao ní aà néo kpaaũkpe kpɛɛɛ, ní ní zu'o we. ¹³ Sa'on pɔkasao da Aalonae, ní nísikawà ñ aà dile ma pɔ ũ, i gɔ ma gbàgbana ũ. ¹⁴ Mɔ́ ní aà néo Ìɔ, ní ulatao dadané, ¹⁵ ní nísikakamá lá ní kè an maeɛwa, aali ma gbagba. Nísikaamapi mé a to aao de ma gbàgbanao ũ e an buiwa.

¹⁶ Mɔizikè lá Dii òɛwa pii. ¹⁷ An bɔa Egipi wè plaade mɔ sɛia gɔɔ sɛia zɪ ò wà zwàakpɛpi dɔ. ¹⁸ Ké Mɔizi lé kpépi dɔ, à a zɛbɔɔ díledile giaɛ, ò à a lipɛpɛɛɔ pèpɛu, à a lipɔɔ sòlɔɔlɔu, ò à lipɛɛɔ pèlɛpɛɛ. ¹⁹ A zwāa kùà, ò à bāa kpāa lá Dii òɛwa. ²⁰ A ikoyā gbè pèpɛɛɔ sè a kà kpagolopi guu, à kpagolopi sɛliɔ dà a zāo guu, ò à a né tãɛ. ²¹ A gèò zwàakpɛu, ò à zwāa kpà ikoyā kpagolopizi suuna ũ lá Dii òɛwa. ²² A táabũnu díle kpaaũkpeu suunapi ɔplaaɪ kpɛɛɛ oi. ²³ A pɛɛ kálɛwà Diiɛ dɔɔdɔɔ lá a òɛwa. ²⁴ A dau díle kpaaũkpeu bɔaa ní táabũnuo ɔzɛɛ oi, ²⁵ à filiao nāna Dii aɛ lá a òɛwa. ²⁶ ɔ à tulaletikateakii díle kpaaũkpeu suuna saɛ, ²⁷ ò à tulaleti gɪnana kpāsawà lá Dii òɛwa. ²⁸ ɔ à zwāa tà zwàakpɛpile.

²⁹ A sa pɔ wɪ a pɔ káteu à tékũ okii díle kpaaũkpe kpɛɛɛ, ò à sa pɔ wɪ a pɔ káteu à tékũ òwà ní pɔwentio lá Dii òɛwa. ³⁰ A dāa díle kpaaũkpe zānguo ní sa'okii, ò à ikāu. ³¹ Mɔizi ní Aalonao ní aà néo ní ɔɔ ní ní gbáo pípiò. ³² Tó aale gɛ kpaaũkpeu ge tó aale sɔ sa'okii, aai ní ɔɔ ní ní gbáo pípi lá Dii ò Mɔiziewaɛ. ³³ ɔ à kaa dà a lia zwàakpɛpizi ní sa'okii, ò à zwāa tà kaapile. Māa Mɔizi zɪpi kè a làa.

Dii pilaa kpaaũkɛwa (Nao 9.15-23)

³⁴ ɔ telu kùle kpaaũkɛwa, Dii gawi zwàakpɛpi pà.* ³⁵ Mɔizi i fɔ gè kpaaũkɛpiuo, ké telu kùà mé ké Dii gawi kpépi pà yáí.

³⁶ Isailiɔ taa'oa guu, tó telupi gò zwàakpɛpia, ò aai fɛɛ bòou. ³⁷ Tó telupi i fɛɛo, aali fɛɛ bòouo, sema tó à fɛɛ. ³⁸ Fāanɛ Dii telu Ìɔ ku zwàakpɛa, gwá sɔ té Ìɔ ku telupi guuɛ. Māa Isailiɔ Ìɔ e gɔɔpii ní taa'oa guu.

* **40:34** 1Kia 8.10-11, Isa 6.4, Eze 43.4-5, Zia 15.8

LEVII BUIO Mɔizi lá àaɔde Yá pɔ kú láε bee guuo

Lápi dɔɔ sɛ́ia guu Lua lezù Mɔizizi za kpaaũkpɛu ɔ à yá'òè. Lápi guu Lua a ikoyáɔ ní yá pɔ á dīlɛdile Isailiɔnɛɔ ò Mɔizie píi ní lé pɔ á gbɛ̀nɛ́o à mè: Gbɛ́ pɔ yápiɔ kúá mé aɔ ku a sabai. (18.5) Lomadeɔ 10.5 gwa ɔ.

Apii guu Lua lé dada Isailiɔnɛ lá aali ke wàɔ de a gbɛ́ɔ ũ, lá aali ke wà kúlee síana. Sema aaliɔ sa'o Luapiwa lá a dīlɛnɛ́wa (1-7), sa'onao líɔ níziá kúá dɔ (8-10), Isailiɔ baade lí ɛ́ pɔ gbã́lɛaɔnɛ (11-16) ní pɔ pɔ de tɛ́ ũ ní gbã́síkeaɔ (17-27).

Lua kua adoaɛ, a yewázi, mé wɛ́nikpamadeɛ, ɔ a ye wá kua líɔ adoa (19.2), ké wapiɔ sɔ́ wà wɛ́ni kpámá, wíɔ yekɔ́i. Bee yáí à ikoyáɛ bee dīlɛnɛ́. Ikoyápi ɔ́ Yesu ɛ̀a a yá dɔ a íwaɔgu à mè: Aliɔ ye a gbɛ́deezi lá áziá wɛ́niwa. (19.18) Mat 22.39 gwa ɔ.

Tó tiadeɔ lé ikoyápiɔ kyoke, í ɔ́ ní saɛɛ, áma ikoyápiɔ ɔ́ naɛ luanaaikɛnaɔwa gɔɔpii aɔ tɛ Luazi a zéwa ní nòsemendoo.

Sa pɔ wí a pɔ káteu à tékú

¹ Dii lezù Mɔizizi, ɔ́ à yá'òè kpaaũkpɛu à mè, ² aà yáɛ bee o Isailiɔnɛ. ɔ́ Mɔizi ònɛ́: Tó á gbɛ́e lé mɔ́ pɔ kpái Diiwa, aáli mɔ́ ní zu ge pɔtuo kelenao, aà aà gba.

³ Tó sa pɔ wí a pɔ káteu à tékú àlɛ o ní zuo, aáli mɔ́ ní swana sãasaio kpaaũkpɛ kpele, ké Dii e aà wegwa yáí. ⁴ Aáli ɔ́na sa'obɔpi miwa, ké Dii e si aà gɛ́ɛ ũ, í aà duuna kɛ̀wà. ⁵ Aáli a kòlokpa Dii aɛ, sa'ona Aalona nɛ́ɔ í a au lé sa'okíiwa aa liai kpaaũkpɛ kpele we. ⁶ Aáli a báa ɔ́, í goaagoaa. ⁷ Sa'ona Aalona nɛ́ɔ í téka sa'okíi, aai yàakau, ⁸ aai nòɔpi ka yàaa sa'okíi téu ní a mio ní a sálanao. ⁹ Aáli a guupɔ́ ní a koeɔ pípi, sa'ona í apii kpasa sa'okíiwa sa pɔ wí a pɔ káteu à tékú, a gí í ke Diiɛ na ũ.

¹⁰ Tó sa pɔ wí a pɔ káteu à tékú àlɛ o ní são ge ble, aáli mɔ́ ní a sà sãasaio, ¹¹ í a kòlokpa Dii aɛ sa'okíi gugbãntoo oi, sa'ona Aalona nɛ́ɔ í a au lé aa lia sa'okíipizi. ¹² Aáli goaagoaa, sa'ona í ka yàaa sa'okíi téu ní a mio ní a guupɔ́ nísio. ¹³ Aáli a guupɔ́ ní a koeɔ pípi, sa'ona í sa'o ní a píio, í kpasa sa'okíiwa sa pɔ wí a pɔ káteu à tékú, a gí í ke Diiɛ na ũ.

¹⁴ Tó sa pɔ wí a pɔ káteu à tékú àlɛ o Diiwa ní bão, aáli mɔ́ ní felenkɔpunao ge felenguulu a sa'obɔ ũ, ¹⁵ sa'ona í gɛ̀ɔ sa'okíi, í a mi wo à kpasa sa'okíiwa, í a au yo sa'okíi saalowa. ¹⁶ Í a sesɛ ɔ́, í a ká wolo kóle tufua sa'okíi gukpe oi. ¹⁷ Í a gàsíaɔ kú, í goaa, asu paa plao. Sa'ona í ka yàaa sa'okíi téu à kpasa sa pɔ wí káteu à tékú, a gí í ke Diiɛ na ũ.

2

Pówen gba

¹ Tó gbɛ́e lé Dii gba pówɛna, aali mɔ̀ɔ tí ũ, í nísí éwà, í tulaletikau, ² í gɛ̀ɔ sa'ona Aalona nɛ́ɔ kíi. Sa'ona í dã ɔ́kú do ní a tulaletipio píi, í a yãɔba Diigu gbapi kpasa sa'okíiwa pɔ pɔ wí káteu a gí í kɛ̀ɛ na ũ. ³ Pówɛn gba pɔ gò líɔ de Aalona ní a nɛ́ɔ pɔ ũ. Í ɔ́ ku adoa pɔ pɔ wa kà Diiɛ téu à tekú kíni ũ.

⁴ Tó álɛ aà gba kàa, alio de a sesai pɔ wà a tí yàale ní nísio ũ ge kàagbaala pɔ wà nísí éwà. ⁵ Tó kàa asaaɛ, alio de kàa sesai pɔ wà a tí yàale ní nísio ũ. ⁶ Ali é'ɛ, í nísikawà pówɛn gba ũ. ⁷ Tó gàsada'ianaɛ, áli ke ní pówɛntio ní nísio. ⁸ Ali mɔ́

Diie ní pọ́ pọ́ á kẹ̀píọ́ pọ́wẹ̀n gba ũ, í kpá sa'onawa. Sa'onapi i gẹ̀d sa'okii, ⁹ i à yáḁḁa Diigu gba bọ̀ à kpasa sa'okiiwa pọ́ pọ́ wí káṭeu a gí ì kẹ̀è na ũ. ¹⁰ Pọ́wẹ̀n gba pọ́ gò líọ́ de Aalona ní a nẹ́ọ́ pọ́ ũ. Iọ́ ku adoa pọ́ pọ́ wa káṭeu Diie à tẹ̀kù kını ũ.

¹¹ Pọ́wẹ̀n gba pọ́ áli mọ̀ọ́ Diie sulíọ́ se'ese víọ. Asuli pọ́se'ese ge zọ́ kpasa pọ́ pọ́ wí ka Diie téu ũ. ¹² Tó buapọ́ káau se sọ́, àli mọ̀ọ́ Diie, áma ásuli a pọ́ káṭeu à tẹ̀kù sa'okiiwa pọ́ pọ́ a gí ì na ũ. ¹³ Ali pọ́wẹ̀n gbada ní wisio. Asuli da wisi pọ́ de á Lua bàakuaánọ́ seela ũ saio. Ali wisika gba pọ́ ále da píiu.

¹⁴ Tó ále mọ́ Dii gbai pọ́wẹ̀n káau, àli mọ̀è ní mase dafu kpasaa pọ́ wà a aampào. ¹⁵ Ali nísikawà ní tulaletio, iọ́ de pọ́wẹ̀n gba ũ, ¹⁶ sa'ona i àà yáḁḁa Diigu pọ́wẹ̀n gba bọ̀ à kpasa ní a nísio ní a tulaletio píi pọ́ pọ́ wí ka Diie téu ũ.

3

Sáaukpasa'oa

¹ Tó á gběe lé sáaukpa sa'o, mé àle o ní zuo, aàli mọ́ Dii ae ní a sa ge a da sáasaio. ² Aàli ọ̀na a sa'obọ́pi miwa, i a kòlokpa kpaaũkpe kpeele, sa'ona Aalona nẹ́ọ́ i a au lé sa'okiiwa aa liai. ³ Tó àle sapi o, aàli a sálana ní a guupọ́ nísio séle píi wà ka Diie téu à tẹ̀kù ⁴ ní a gòleọ́ ní gòlepi nísio ní a pọ́a nísio pọ́ wí gòle ní gòlepiọ́ gòọ́. ⁵ Aalona nẹ́ọ́ lí kpasa sa pọ́ wàle a pọ́ káṭeu à tẹ̀kù musu sa'okiiwa pọ́ pọ́ wí ka Diie téu a gí ì kẹ̀è na ũ.

⁶ Tó sá ge ble àle oḁ sáaukpapọ́ ũ, aàli mọ́ ní a sa ge a da sáasaio. ⁷ Tó sánebọ́bọ́e, aàli mọ̀ọ́ Dii ae, ⁸ i ọ̀na a sa'obọ́pi miwa, i a kòlokpa kpaaũkpe kpeele, Aalona nẹ́ọ́ i a au lé sa'okiiwa, aa liai. ⁹ Tó àle sapi o, aàli a pọ́e beeọ́ se wà ka Diie téu à tẹ̀kù. Aàli a vlá zọ́ ní a nísio, i a ple kau yọ́, i mọ́ ní sápi sálanao ní a guupọ́ nísio píi ¹⁰ ní a gòleọ́ ní gòlepi nísio ní a pọ́a nísio pọ́ wí gòle ní gòlepiọ́ gòọ́. ¹¹ Sa'ona i pọ́piọ́ kpasa sa'okiiwa ble ũ pọ́ pọ́ wí a pọ́ nísika Diie téu ũ.

¹² Tó ble àle oḁ sọ́, aàli mọ̀ọ́ Dii ae, ¹³ i ọ̀na a miwa, i a kòlokpa kpaaũkpe kpeele, Aalona nẹ́ọ́ i a au lé sa'okiiwa aa liai. ¹⁴ Tó àle sapi o, aàli a sálana ní a guupọ́ nísio píi ká Diie téu à tẹ̀kù ¹⁵ ní a gòleọ́ ní a gòlepi nísio ní a pọ́a nísio pọ́ wí gòle ní a gòleọ́ gòọ́. ¹⁶ Sa'ona i pọ́piọ́ kpasa sa'okiiwa ble ũ pọ́ pọ́ wí a pọ́ nísika Diie téu a gí ì kẹ̀è na ũ. A nísio ìọ́ de Dii pọ́ ũ píi. ¹⁷ Aliọ́ ikoyápi kúa gọ́píi e á buiwa gu pọ́ áọ́ kuu píi. Asuli pọ́ nísio ge a au bleo.

4

Duun awakpabọ́

¹ Dii ò Mọ́izie ² àà yáe bee o Isailiọ́ne, s Mọ́izi ònẹ́: Tó zàma gběe lè, à zà Dii yáḁḁilaewa, à duunakè à yá pọ́ wíli keo kè, a yán ke: ³ Tó sa'onkia pọ́ wa òlẹ́ mé kè, à gbépiii dàyáũ. Aàli mọ́ Diie ní gáae sáasaio duuna pọ́ á kẹ̀pi awakpabọ́ ũ. ⁴ Aàli mọ́ ní zupio Dii ae kpaaũkpe kpeele, i ọ̀na a miwa, i a kòlokpa we. ⁵ I zupi au sé gẹ̀d kpaaũkpeu, ⁶ i ọ̀tona zọ́ aupiwa, i fáfá Dii kùe gèn soplá àà kúkii zwáa pọ́ daa sae. ⁷ Sa'onapi i aupi máma tulaletikateakii kóbaowa Dii kùe kpaaũkpeu we, i a kını éle sa pọ́ wí a pọ́ káṭeu à tẹ̀kù okii gbáziwa kpaaũkpe kpeele. ⁸ Aàli awakpazupi nísio gòle píi, a sálana ní a guupọ́ nísio píi ⁹ ní a gòleọ́ ní gòlepi nísio ní a pọ́a nísio pọ́ wí gòle ní gòleọ́ gòọ́, ¹⁰ lá wí sáaukpazu nísio gòlewa, i kpasa sa pọ́ wí a pọ́ káṭeu à tẹ̀kù okiiwa. ¹¹ Zupi báa ní a nòọ́ píi ní a mio ní a koe ní a guupọ́ ní a gbọ́, ¹² aàli bọ́ ní zù búupio bọ́ kpe gu pọ́ wa òlẹ́ a pọ́ ũ a zéiu, gu pọ́ wí sa'otufu kóleu, i káṭeu à tẹ̀kù tufupia we.

¹³ Tó Isailiọ́ zà Dii yáḁḁilaewa mípi, aa yá pọ́ wíli keo kè, baa tó aai gíke no mé aa dọ́, aa gò taaedeọ́ ũe. ¹⁴ Gbezá tó aa dọ́ ké wà duunakè, aali mọ́ ní gáaeo

awakpabɔ ũ kpaaũkpɛ kpɛɛɛ. ¹⁵ Gbẽzɔɔ i ɔnana zupi miwa, wi a kòlokpa Dii aɛ we. ¹⁶ Sa'onkia i zupi au sé gẽd kpaaũkpɛu, ¹⁷ i ɔtona zɔwà à fáfã Dii aɛ gẽn sopla zwãa pɔ daapi saɛ. ¹⁸ Aali máma tulaletikateakii kóbaɔwa Dii kùɛ kpaaũkpɛu we, i a kɪnɪ ɛɛ sa pɔ wɪ a pɔ kátɛu à tékũ okii gbáziwa kpaaũkpɛ kpɛɛɛ. ¹⁹ Aali zupi nísi goɛ pii, i kpasa sa'okiiwa, ²⁰ i ke ní zupio lá a kè ní awakpazu káauowa. Maa sa'ona ali ní duuna kɛmá, Dii i sùuukɛánɔ. ²¹ Aali bɔ ní zupio bɔdɔ kpɛ, i kátɛu à tékũ, lá zù káau tekũwa. Gbɛpii duun awakpabɔn we.

²² Tó dɔaana duunakè, à zã Dii a Lua yãdileɛaewa à yá pɔ wɪli keo kè, baa tó i gɪke no, à gò tàaede ũɛ. ²³ Tó wa òè à duunakè, aali mɔ ní blesan sãasaio, ²⁴ i ɔna blepi miwa, i a kòlokpa Dii aɛ gu pɔ wɪ sa pɔ wɪ a pɔ kátɛu à tékũ pɔ kòlokpau duun awakpabɔ ũ. ²⁵ Sa'ona i ɔtona zɔ a auwa, i máma sa'okii kóbaɔwa, i au pɔ gò ɛɛ sa'okii pi gbáziwa. ²⁶ Aali a nísi kpasa sa'okiiwa pii lán sáaukpa sa'obɔwa. Maa sa'ona ali aà duuna kɛwà, Dii i sùuukɛánɔ.

²⁷ Tó táaa duunakè, à zã Dii yãdileɛaewa* à yá pɔ wɪli keo kè, baa tó i gɪke no, à gò tàaede ũɛ. ²⁸ Tó wa òè à duunakè, aali mɔ ní bleɔa sãasaio duuna pɔ á kè sa'obɔ ũ, ²⁹ i ɔna awakpabɔpi miwa, i a kòlokpa sa pɔ wɪ a pɔ kátɛu à tékũ okii. ³⁰ Sa'ona i ɔtona zɔ a auwa, i máma sa'okii kóbaɔwa, i au pɔ gò ɛɛ sa'okii pi gbáziwa. ³¹ Aali a nísi goɛ pii lá ì sáaukpa nɪsi goɛwa, i kpasa sa'okiiwa pɔ pɔ a gɪ ì ke Diiɛ na ũ. Maa sa'ona ali aà duuna kɛwà, Dii i sùuukɛánɔ.

³² Tó sã àɛ mɔdɔ awakpabɔ ũ sɔ, aali mɔ ní a da sãasaio, ³³ i ɔna a miwa, i a kòlokpa awakpabɔ ũ sa pɔ wɪ a pɔ kátɛu à tékũ okii. ³⁴ Sa'ona i ɔtona zɔ a auwa, i máma sa'okii kóbaɔwa, i a au pɔ gò ɛɛ sa'okii pi gbáziwa. ³⁵ Aali a nísi goɛ pii, lá ì sáaukpasã nísi goɛwa, i kpasa sa'okiiwa pɔ pɔ wa kà Diiɛ téu àɛ tékũ musu. Maa sa'ona ali duuna pɔ a kèpi kɛwà, Dii i sùuukɛánɔ.

5

¹ Tó gbɛ mà wàɛ seeladeɔ wɛɛɛ, mé aàpi sɔ à yã è ge a yã dɔ yápi guu, tó a níɛ, à duunakɛn we, yápi a wi aà musuɛ. ² Tó gbɛ ɔkà pɔ gbãɛaewa, nòbɔ ge pɔtuo ge pɔtaa'onkuawa pɔ de tɛ ũ gen nò, baa tó a a yá dɔ, à gò gbãɛaɛ, tàaɛɛ. ³ Tó gbɛ ɔkà gbɛnazɪn bɔɔwa ge pɔ pɔ ì to gbɛ gɔ gbãɛa piin nò, baa tó a a yá dɔ, gbɛzã tó a dɔ, tàaɛɛ. ⁴ Tó gbɛ lekè Luawa làasoosai, à mè á yãke, yãvãi ge yãmaan nò, yá pɔ gbɛ a lekè làasoosai pii lé, baa tó a dɔ, tó a dɔ gbɛzã, tàaɛɛ. ⁵ Tó gbɛ gò tàaede ũ yápi do musu, aali yá pɔ à zãwà o gupua, ⁶ i mɔ Diiɛ ní sãdao ge bleɔa duuna pɔ á kè fiabobɔ ũ, iɔ deɛ duun awakpabɔ ũ, sa'ona i aà duuna kɛwà.

⁷ Tó aà gbãa i ka aà mɔ ní sãoo, aali mɔ Diiɛ ní felenkɔpunaò mèn pla ge felenguulu bɔɔna mèn pla duuna pɔ á kè fiabobɔ ũ, ado ì de duun awakpabɔ ũ, ado sɔ sa pɔ wɪ a pɔ kátɛu à tékũ obɔ ũ. ⁸ Aali mɔdɔ sa'onaɛ, sa'onapi i a séia kpá duun awakpabɔ ũ. Aali a kòlokpa ní ɔkɔɔo mizɔsai, ⁹ i awakpabɔpi au fá sa'okii saalowa, i ɔtɔwà, au pɔ gò i bɔɛ sa'okii pi gbázi. Duun awakpabɔɛ. ¹⁰ Sa'ona i ado kpa sa pɔ wɪ a pɔ kátɛu à tékũ ũ lá wɪ kɛwa, i duuna pɔ a kèpi kɛwà, Dii i sùuukɛánɔ.

¹¹ Tó aà gbãa i ka aà felena kpá mèn plao, aali mɔ ní pɔwentio kiloo pla duuna pɔ á kè awakpabɔ ũ. Asuli nísi ge tulaleti káuo, asa duun awakpabɔɛ. ¹² Aali mɔdɔ sa'onaɛ, sa'onapi i dã ɔkũ do yãɔa Diigu gba ũ, i kpasa sa'okiiwa pɔ pɔ wa kà Diiɛ téu àɛ tékũ musu. Duun awakpabɔɛ. ¹³ Maa sa'ona ali aà duuna kɛwà yápi do pɔ a kè musu, Dii i sùuukɛánɔ. Pɔwenti pɔ gò líɔ de sa'ona pɔ ũ lán pɔwen gbawa.

* 4:27 Nao 15.27-28

Tàae fiabobɔ

¹⁴ Dii yá'ò Mɔizie, ɔ Mɔizi mè: ¹⁵ Tó gbé náaisaiyákè, à zà yáwa Dii gbaa pɔ yá musu, duunaε. Aali mɔ Diiε n̄ sāsakao sāsasaio a fiabobɔ ũ. Tàae fiabobɔpi ɔa lí ká, lá wà a lé ðile Dii kpéuwa. ¹⁶ Aali pɔ pɔ i Dii gbao fiaboè, i εa à a ɔa sɔode nawà, i kpa sa'onawa, sa'onapi i aà tàae kēwà, Dii i sùuukeaàno.

¹⁷ Tó gbé duunakè, à yá pɔ Dii gĩ a keai kè, baa tó a d̄so, tàaeε, a wi aà musue. ¹⁸ Aali mɔ sa'onae n̄ sāsakao sāsasaio tàae fiabobɔ ɔa léu, sa'onapi i yá pɔ à zàwà a d̄soopi kēwà, Dii i sùuukeaàno. ¹⁹ Tàae pɔ a kè Diiε fiabobɔε.

²⁰ Dii yá'ò Mɔizie, ɔ Mɔizi mè: ²¹ Tó gbé ɔno kè a gbédeεε pɔ pɔ gbépi kpàwà ge à n̄ae a ɔzi yá musu ge à aà kpá'ò ge à aà blè, duunaε, à náaisaiyákè Diiεε. ²² Maaε lo tó gbé pɔ kɔmpa, mé à gĩ kpá' ge à εtò à mè n̄ Diio ge duuna pɔ wĩ ke lán bee taawaɔ pii. ²³ Tó gbé duunakè à gò tàae ði màa, aali pɔ pɔ à a kpá'òpi sɔaa adeε ge pɔ pɔ à aà blèò ge pɔ pɔ wa kpàwà ge pɔ pɔ à a kɔmpa ²⁴ ge pɔ pɔ à εtò à mè n̄ Diio a yá musu. Aali fiabo pɔdeε a beεε léu, i εa à a ɔa sɔode nawà, i kpawà gɔɔ pɔ àle mɔ n̄ a tàae fiabobɔo. ²⁵ Aali mɔ Diiε n̄ sāsakao sāsasai pɔ kàò a tàae fiabobɔ ũ, i kpa sa'onawa, ²⁶ sa'ona i yá pɔ a kè a tò à gò tàae ði pi kēwà, Dii i sùuukeaàno.*

6

Sa pɔ wĩ a pɔ káteu à tékū

¹ Dii yá'ò Mɔizie à mè, ² aà yáε bee dile Aalonaε n̄ a néo. Sa pɔ wĩ a pɔ káteu à tékū yádileεon ke: Sa pɔ wà a pɔ káteu à tékū lí gɔ sa'okii kinau gwá e gu ge d̄oò, a té su àò gaa vío. ³ Sa'ona i a bàabaa sòolo gese ye, i a ulatao da, i sa pɔ wà a pɔ káteu à tékū sa'okiiwa túfu boε, i káε sa'okiiipi saε. ⁴ I a pɔkasapiɔ bo, i a p̄aleɔ da, i túfupi se boò b̄o kpe, i kóle gu pɔ wa ðile a kólekii ũ a zéiu. ⁵ Sa'okii té lío ku, asuli gao. Lá gu lé d̄o sa'ona lío yàakau, i sa pɔ wĩ a pɔ káteu à tékū kaa, i sáaukpa sa'obo nísi kpasawà. ⁶ Sa'okii tépi lío ku gɔɔpii, asuli gao.

Pówen gba

⁷ Pówen gba yádileεon ke: Aalona née mé ali m̄o Diiε sa'okii aε, ⁸ i d̄a ɔkū do n̄ a n̄sio n̄ a tulaletio pii, i a yáɔa Diigu gbapi kpa sa'okiiwa, pɔ pɔ a gĩ i ke Diiε na ũ. ⁹ Aalona n̄ a néo lí pɔ pɔ gò ble a ese káu sai gu pɔ a kua adoau kpaaukpe ua we. ¹⁰ Wasuli ese pɔ a pówentipi se à ke p̄εε ũ kauo. Aɔ de Dii pɔ ũ a zéi lán duun awakpabo ge tàae fiabobɔ pówae. Dii kpámáε. Pɔ pɔ wĩ dá wà káteu à tékū, a k̄ini lío de n̄ baa ũ. ¹¹ Aalona bui ḡεo mé aali ble. Pɔ pɔ wĩ ka Diiε téu à tékū k̄inipi lo de n̄ baa ũ gɔɔpii. Pɔ pɔ kàwà yá'ĩ aziaεε.

¹² Dii yá'ò Mɔizie, ɔ Mɔizi mè: ¹³ Tó wà Aalona ge aà bui ðile sa'onkia ũ, aali m̄o Diiε n̄ p̄εtio kiloo plapla lá gu lé d̄o pówenti gba ũ, ili a k̄ini kpá kɔɔ, a k̄ini oosi. ¹⁴ Aali yáale n̄ n̄sio m̄p̄εp̄εε guu, i asa, i é'ε, i ka Diiε téu, pɔ pɔ a gĩ i keè na ũ. ¹⁵ Aà bui pɔ wa dile aà ḡεε ũ lío ke màa, iɔ de Dii baa pɔ wali boè lá gu lé d̄o, wĩ káteu à tékū míomio ũ. ¹⁶ Wali pówen gba pɔ sa'ona dá káteu à tékū míomio, wasuli bleo.

Duun awakpabo

¹⁷ Dii yá'ò Mɔizie à mè, ¹⁸ aà yáε bee dile Aalonaε n̄ a néo. Duun awakpabo yádileεon ke: Wali a kòlokpa Dii aε gu pɔ wĩ sa pɔ wĩ a pɔ káteu à tékū pɔ kòlokpa, iɔ de Dii pɔ ũ a zéi. ¹⁹ Sa'ona pɔ lé sapi o mé ali só gu pɔ a kua adoau kpaaukpe ua we. ²⁰ Pɔ pɔ kà sa'onɔɔpiwa yá'ĩ aziaεε. Tó a au fà pɔkasawa, wali pípi gu pɔ wa ðile a zéiu. ²¹ Wali oo pɔ wà n̄oɔpi fùukèu wíwi. Tó m̄gotē ooe

* 5:26 Nao 5.5-8

sõ, wàli sao kàsaa kèè, wi idawà. ²² Sa'ona bui g̃ε̃ε̃ mé aali nò̃̃pi só. Iò de Dii pò ù a zéi. ²³ Duun awakpabò pò wà gè̃̃ ní a auo kpaaũ̃kp̃̃ε̃̃ wà duunakè̃̃omá Dii kú̃̃kiu, wasuli soo, wàli kát̃̃ε̃̃u à té̃̃kū̃̃ pii.

7

Tàae fiabobò

¹ Tàae fiabobò yād̃̃il̃̃ε̃̃aoñ̃ k̃̃ε̃̃: Aò de Dii pò ù a zéi. ² Wàli a kò̃̃lokpa gu pò wí sa pò wí a pò kát̃̃ε̃̃u à té̃̃kū̃̃ pò kò̃̃lokpa, wi a au lé sa'ok̃̃iwa wà liai. ³ Wàli mós ní a ñ̃sio píi, a vlá̃̃ ñ̃sio ní a sá̃̃lanao ⁴ ní a gò̃̃l̃̃ε̃̃o ní gò̃̃l̃̃ε̃̃ ñ̃sio ní p̃̃oa ñ̃sio pò wí gò̃̃l̃̃ε̃̃ ní gò̃̃l̃̃ε̃̃p̃̃iò g̃̃ò̃̃. ⁵ Sa'ona i k̃̃pasa sa'ok̃̃iwa sa pò wí a pò ñ̃sika Diĩ̃é̃̃ té̃̃u à té̃̃kū̃̃ ù. Tàae fiabobò̃̃ε̃̃. ⁶ Sa'ona bui g̃̃ε̃̃ε̃̃ mé aali só gu pò a kua adoau. Dii pò̃̃ε̃̃.

⁷ Tàae fiabobò yād̃̃il̃̃ε̃̃api doũ̃̃ ní duun awakpabò yá̃̃õ̃ε̃̃, sa'ona pò duunakè̃̃omá pò̃̃ε̃̃. ⁸ Tó sa'ona sa pò wí a pò kát̃̃ε̃̃u à té̃̃kū̃̃ ò̃̃ gb̃̃ε̃̃ε̃̃, sa'obò̃̃pi báa lí̃̃o de sa'onapi pò ù. ⁹ P̃̃ó̃̃w̃̃ε̃̃ñ̃ gba pò wà kàa kè̃̃ò ge wà bl̃̃ε̃̃kè̃̃ò oou ge m̃̃ò̃̃p̃̃ε̃̃ε̃̃ε̃̃wa lí̃̃o de sa'ona pò sa'ò̃̃ò pò ù. ¹⁰ P̃̃ó̃̃w̃̃ε̃̃ñ̃ gba p̃̃á̃̃l̃̃ε̃̃o lí̃̃o de Aalona buio pò ù, aai se sá̃̃asaa, tó wa yá̃̃ale ní ñ̃sio ge wa kpà ñ̃s̃̃isain nò̃̃.

Dii sáaukpa sa'obò

¹¹ Dii sáaukpa pò wàliò̃̃ m̃̃ò̃̃è̃̃ yād̃̃il̃̃ε̃̃aoñ̃ k̃̃ε̃̃: ¹² Tó gb̃̃ε̃̃é̃̃ lé mós Dii sáaukpai ní p̃̃õ̃tuoo, aàli mós ní kàa s̃̃ε̃̃sai pò wa t̃̃ò̃̃to ní ñ̃sio l̃̃o ní kà̃̃agbaala pò wà ñ̃sio è̃̃wàò ní kàa pò wa kè̃̃ ní p̃̃ε̃̃eti yá̃̃alea ní ñ̃sioo. ¹³ Aàli mós l̃̃o ní p̃̃ó̃̃w̃̃enti pò wà ε̃̃ε̃̃ kàu à kè̃̃ p̃̃ε̃̃ ùo, ¹⁴ i p̃̃ó̃̃piò̃̃ b̃̃o Diĩ̃é̃̃ m̃̃è̃̃ndodo, i g̃̃o sa'ona pò sáaukpa sa'obò̃̃ au lè sa'ok̃̃iwaε̃̃. ¹⁵ Wàli sáaukpa sa'oñ̃õ̃ so sapi og̃̃õ̃, wasuli a k̃̃ni tó gu d̃̃wàò.

¹⁶ Tó lé̃̃gb̃̃ad̃̃õ̃a ge gba yá̃̃i à sapi ò̃̃i, aàli a nò̃̃ so sapi og̃̃õ̃. Tó gu d̃̃ò a k̃̃niwa, wa f̃̃o lí̃̃ só. ¹⁷ Tó sa'oñ̃õ̃ g̃̃è̃̃ e a g̃̃õ̃ à̃̃ã̃de z̃̃í, wàli kát̃̃ε̃̃u à té̃̃kū̃̃. ¹⁸ Tó wà sáaukpa sa'oñ̃õ̃ sò a g̃̃õ̃ à̃̃ã̃de z̃̃í, Dii a sio. Aò de sa'oa ù l̃̃o. Bò̃̃l̃̃o ò̃̃ a kè̃̃, a yá̃̃ a wi gb̃̃é̃̃ pò sò musuε̃̃.

¹⁹ Wasuli sa'oñ̃õ̃ pò kà pò gb̃̃á̃̃ε̃̃awa soo. Wàli kát̃̃ε̃̃u à té̃̃kū̃̃. Sa'oñ̃õ̃ s̃̃, gb̃̃é̃̃ pò aa gb̃̃á̃̃ε̃̃aò̃̃ mé aali só. ²⁰ Tó gb̃̃é̃̃ gb̃̃á̃̃ε̃̃a sáaukpa sa'oñ̃õ̃ sò, wàli ade b̃̃o a gb̃̃é̃̃ guu. Nò̃̃piá̃̃ Dii pò̃̃ε̃̃. ²¹ Tó gb̃̃é̃̃ kà pò gb̃̃á̃̃ε̃̃awa, gb̃̃ē̃̃naz̃̃in gb̃̃á̃̃ε̃̃a ge nò̃̃ ge p̃̃p̃̃á̃̃le pò de t̃̃ē̃̃ ùn nò̃̃, ò̃̃ à sáaukpa sa'oñ̃õ̃ sò, wàli ade b̃̃o a gb̃̃é̃̃ guu.

Ñ̃sio ní auo d̃̃il̃̃ε̃̃a t̃̃ē̃̃ ù

²² Dii ò̃̃ M̃̃õ̃zĩ̃ε̃̃ à m̃̃è̃̃, ²³ aà yá̃̃ε̃̃ bee o Isailiò̃̃ñ̃ε̃̃. Asuli zu ge s̃̃a ge ble ñ̃sio sóo. ²⁴ Ali p̃̃õ̃ge ge pò pò wàli t̃̃à̃̃tai ñ̃sio m̃̃õ̃ak̃̃ε̃̃, ā̃̃ma á̃̃suli sóo. ²⁵ Tó gb̃̃é̃̃ p̃̃õ̃tuoo pò wí sa'ò̃̃ò Diiwa, wí a k̃̃ni kát̃̃ε̃̃u à té̃̃kū̃̃ ñ̃sio sò, wàli ade b̃̃o a gb̃̃é̃̃ guu. ²⁶ Gu pò á̃̃o kuu píi, á̃̃suli b̃̃a ge nò̃̃ kò̃̃lokpasai sóo.* ²⁷ Tó gb̃̃é̃̃ kp̃̃aa ge pò kò̃̃lokpasai sò, wàli ade b̃̃o a gb̃̃é̃̃ guu.

Sa'ona baa

²⁸ Dii ò̃̃ M̃̃õ̃zĩ̃ε̃̃ à m̃̃è̃̃, ²⁹ aà yá̃̃ε̃̃ bee o Isailiò̃̃ñ̃ε̃̃. Tó gb̃̃é̃̃ m̃̃ò̃̃ Diĩ̃é̃̃ ní sáaukpa sa'obò̃̃o, aàli a sa'obò̃̃pi pò̃̃ε̃̃ beeò̃̃ kpa Diiwa. ³⁰ Aàli mós ní a ñ̃sio pò wí ka Diĩ̃é̃̃ té̃̃u à té̃̃kū̃̃o ní az̃̃iã̃ õ̃o ní a kù̃̃lao, i a kulapi m̃̃ò̃̃ Diĩ̃é̃̃. ³¹ Sa'ona i a ñ̃sio k̃̃pasa sa'ok̃̃iwa, kulapi iò̃̃ de Aalona ní a né̃̃o pò ù. ³² Ali sáaukpa sa'obò̃̃ õ̃plaa gbá go ado sa'ona pò ù. ³³ Aalona bui pò s̃̃ò̃̃ Dĩ̃izĩ̃ ní sa'obò̃̃pi auo ní a ñ̃sio mé aliò̃̃ a gbápi ṽ̃i a baa ù. ³⁴ Isailiò̃̃ sáaukpa sa'obò̃̃ guu, kù̃̃la pò wí m̃̃ò̃̃ Diĩ̃é̃̃ ní a gbá pò wí b̃̃o adoao ò̃̃ Diĩ̃ d̃̃il̃̃ε̃̃ wàli kpá Aalona ní a né̃̃owa an asẽ̃a ù. Isailiò̃̃ lí̃̃o kpámá g̃̃õ̃pii.

³⁵ Baa pò Aalona ní a né̃̃o ì̃̃ e sa pò wí a pò ñ̃sika Diĩ̃é̃̃ té̃̃u à té̃̃kū̃̃ guun we. Bee ò̃̃ Diĩ̃ kpámá g̃̃õ̃ pò à ní d̃̃il̃̃ε̃̃ a gbà̃̃gbanao ù. ³⁶ G̃̃õ̃ pò wà ñ̃sikámá, Diĩ̃ d̃̃il̃̃ε̃̃ Isailiò̃̃ñ̃ε̃̃ aaliò̃̃ bee kpámá g̃̃õ̃piĩ̃ε̃̃ an asẽ̃a ù e an buiwa.

* 7:26 Daa 9.4, Iko 12.16, 23

³⁷ Sa pɔ wɪ a pɔ káteu à tékū obɔ yádileɔn we ní pɔwen gbao ní duun awakpabɔo ní taae fiabobɔo ní daaziu sa'obɔo ní sáaukpa sa'obɔo. ³⁸ Dii yápi dà Mɔizie Sinai gbɛ musue gɔɔ pɔ a díle Isailiɔne aa mɔ sa'oiwa Sinai guwaiwau.

8

Aalona ní a néo díle sa'onao ũ (Bɔa 29.1-37)

¹ Dii ò Mɔizie à mè: ² Aalona sé ní a néo ní sa'on pɔkasao ní nísipɔ pɔ wɪ pɔ díleò à gɔ ma pɔ ũo ní duun awakpazuo ní sásakao mèn plaɔ ní gbí pɔ kàa kauo, ³ ní Isailiɔ káaa píi kpaaũkpe kpeele. ⁴ Mɔizikè lá Dii òewa, à ní káaa kpaaũkpe kpeele. ⁵ Ǿ Mɔizi ò bílae: Yá pɔ Dii díle wà ken ke. ⁶ A m̀ò ní Aalonao ní a néo, ɔ à ní zu'ò. ⁷ A ulatao dà Aalonaɛ, à asana lèele d̀ba, ɔ à ulatao dàè ní sa'o'ulao, ɔ à sa'o'ulapi asana d̀bè a pi. ⁸ A b̀òloonnɔe l̀òòè, ɔ à Uliũ ní Tumiũo kà b̀òpiu. ⁹ A tuludìè, ɔ à vua pɛpɛena pɔ ì aà díle Dii pɔ ũ nà tulupi aewa, lá Dii díleèwa.

¹⁰ Ǿ Mɔizi nísipɔ pɔ wɪ pɔ díleò à gɔ Dii pɔ ũ sè a mà zwàakpewa ní pɔ pɔ kúuo píi, aa g̀ò Dii pɔ ũ. ¹¹ Ǿ à nísipɔ fàfà sa'okíiwa gèn soplá, a màma sa'okíipiwa ní a pɔ pɔ píi ní dàao ní a dibɔo, aa g̀ò Dii pɔ ũ. ¹² Ǿ à nísipɔ kà Aalona miwa, à g̀ò Dii pɔ ũ. ¹³ Ǿ à m̀ò ní Aalona néo, à ulatao dàdané, à asanad̀d̀oné ní pi, à f̀ua gbàa kpàkpané, lá Dii díleèwa.

¹⁴ Ǿ à m̀ò ní duun awakpazupio, Aalona ní a néo ɔnàna a miwa. ¹⁵ Ǿ Mɔizi zupi kòlokpa, à a au sè màma sa'okíi kóbaɔwa ní a ɔtonao à líai, à gbàb̀d̀è. Ǿ à au pɔ g̀ò èle sa'okíipi gbáziwa. Màa à gbàb̀d̀è, à g̀ò Dii pɔ ũ. ¹⁶ Ǿ à zupi guupɔ nísipɔ sèle píi ní a pɔa nísipɔ ní a g̀òleɔ ní g̀òlepi nísipɔ, a kpàsa sa'okíiwa. ¹⁷ Ǿ à zuswanapi káteu à tékū b̀òo kpe lá Dii díleèwa, a báa ní a ǹòo ní a gb̀o píi.

¹⁸ Ǿ à m̀ò ní sásakaopiɔ doo sa pɔ wɪ a pɔ káteu à tékū obɔ ũ. Aalona ní a néo ɔnàna a miwa, ¹⁹ ɔ Mɔizi a kòlokpa, à a au fàfà sa'okíiwa à líai. ²⁰ Ǿ à sápi g̀oaagoaa, à a mi ní a guo ní a nísipɔ kpàsa. ²¹ A a guupɔo ní a koeɔ pípi, ɔ à sápi kpàsa sa'okíiwa píi sa pɔ wɪ a pɔ káteu à tékū, a g̀í ìo na Diie ũ, lá Dii díle Mɔizipiewa.

²² Ǿ à m̀ò ní sásakao pàleo an daaziu sa'obɔ ũ. Aalona ní a néo ɔnàna a miwa, ²³ ɔ Mɔizi a kòlokpa, à a au sè a mà Aalona ɔplaa swálebawa ní aà ɔplaa ɔnemio ní aà ɔplaa gbánemio. ²⁴ Ǿ à m̀ò ní Aalona néo, à aupi màma ní ɔplaa swálebawa ní ní ɔplaa ɔnemio ní ní ɔplaa gbánemio. Ǿ à aupi lè sa'okíiwa à líai. ²⁵ Ǿ à sápi nísipɔ nàaa, a vlá nísipɔ ní a sálanao ní a pɔa nísipɔ ní a g̀òleɔ ní g̀òlepi nísipɔ ní a ɔplaa gbáo. ²⁶ Ǿ à kàa boolo sè m̀endo kàa gbí pɔ ìo ku Dii aɛ guu ní kàa nísideo m̀endo ní kàawanao m̀endo, a kà nísipɔ ní ɔplaa gbápiola. ²⁷ A apii nà Aalona ní a néoɔne ní ɔzi, ɔ aa m̀ò Diie sa pɔ wɪ a pɔ m̀òè ũ. ²⁸ Ǿ Mɔizi pɔpiɔ s̀í ní ɔzi, a kpàsa sa'okíipiwa sa pɔ wɪ a pɔ káteu à tékū musu an daaziu sa'oa ũ. Pɔ pɔ wɪ ka Diie téu à tékū, a tékūa g̀í ìo naèn we. ²⁹ Mɔizi sásakaopi kùla sè ìo, a m̀ò Diie sa pɔ wɪ a pɔ m̀òè ũ, lá Dii díleèwa. Kulapi mé Mɔizi baa ũ.

³⁰ Ǿ Mɔizi nísipɔ pɔ wɪ pɔ díleò à gɔ Dii pɔ ũ dà ní au pɔ kále sa'okíio, a fàfà Aalona ní a néoɔwa ní ní pɔkasao. Màa a tò Aalona ní a néo ní ní pɔkasao g̀ò Dii pɔ ũ.

³¹ Ǿ Mɔizi ò Aalonaɛ ní a néo: A ǹòe bee f̀uuke kpaaũkpe kpeele, í só we ní á daaziu kàa gba pɔ kú gbí guu, lá Dii dílewa à mè áme á só. ³² I ǹòo ní kàa pɔ g̀òo káteu à tékū. ³³ Asu go kpaaũkpe kpeeleo e gɔɔ soplá e á daaziu gɔɔ lé ge kaò, asa waò á daaziu zípi ke e gɔɔ sopláe. ³⁴ Dii mé yá pɔ kè gbápi díle ké à á duuna kéwá yáí. ³⁵ Aò ku kpaaũkpe kpeele fáane ní gwáasinao e gɔɔ soplá, ìo zí pɔ Diipi dàé ke, ké ásu gagao yáí, asa màa a dílemɛe. ³⁶ Ǿ Aalona ní a néo yá pɔ Dii dà Mɔizie a òné kè píi.

9

Sa'onao naa ziwa

¹ A gɔɔ swaaɔde zɪ Mɔizi Aalona nɪ a nɛɔ sɪsi nɪ Isailio gbɛzɔɔ. ² ɔ a ɔ Aalonaɛ: Zugaaena sɔasai sɛ n duun awakpabo ũ nɪ sɔsakao sɔasaio sa pɔ wɪ a pɔ kɛteu à tɛkũ obɔ ũ, nɪ sa'ò Diiwa. ³ Nɪ ɔ Isailioɛ aa blesana se duun awakpabo ũ nɪ zugaae wɛdona sɔasaio nɪ sɔ wɛdona sɔasaio sa pɔ wɪ a pɔ kɛteu à tɛkũ obɔ ũ, ⁴ nɪ zuo nɪ sɔsakao sɔaukpa sa'obɔ ũ, aa sa'ò Diiwa nɪ pɔwen gba pɔ yɔalea nɪ nɪsioo, asa Dii a bɔ mɔmá gbɛ.

⁵ Wà pɔ pɔ Mɔizi ɔpiɔ sɛ mɔd kpaaukpe kpeɛɛ, ɔ gbɛpii mɔ sɪ Dii aɛ. ⁶ ɔ Mɔizi mɛ: Yá pɔ Dii dilɛ kɛ à aà gawi en kɛ. ⁷ ɔ a ɔ Aalonaɛ: Sɔ sa'okiii, nɪ sa'ò nɪ duun awakpabo, nɪ sa pɔ wɪ a pɔ kɛteu à tɛkũ o, nɪ n duuna nɪ n nɛɔ pɔo kɛwá, nɪ sa'ò nɪ bíla pɔɔ, nɪ nɪ duuna kɛmá lá Dii ɔwa.*

⁸ ɔ Aalona sɔ sa'okiii, à zugaaena kòlokpa a duun awakpabo ũ. ⁹ Aà nɛɔ mɔè nɪ a auo, à ɔtona zɔwá, a mɔma sa'okii kɔbaɔwa, ɔ à au kɪni ɛɛ sa'okii pi gbáziwa. ¹⁰ A zupi nɪsi nɪ a gòlɔ nɪ a pɔa nɪsio kɔasa sa'okii piwa, lá Dii dilɛ Mɔiziewa. ¹¹ A a nɔɔ nɪ a báao kɔasa bɔo kpe à tɛkũ.

¹² A sa pɔ wɪ a pɔ kɛteu à tɛkũ ɔ, ɔ aà nɛɔ a au kpàwá, a lɛ sa'okii piwa à liai. ¹³ Aa sápi guɔ kpàwá dodo nɪ a mio, ɔ a kɔasa sa'okii piwa. ¹⁴ A a guupɔɔ pɪpi nɪ a koeɔ, a kɔasa sa'okii piwa a kɪni pɔ kálea musu.

¹⁵ ɔ Aalona mɔ nɪ bíla sa'obɔ. A nɪ duun awakpable sɛ à a kòlokpa, ɔ a kɛd lá a kɛ nɪ duun awakpabo sɛiaowa. ¹⁶ A mɔ nɪ nɪ sa pɔ wɪ a pɔ kɛteu à tɛkũ obɔ, ɔ à sa'òd lá Dii dilɛwa. ¹⁷ A mɔ nɪ pɔwen gbao, a dá ɔkũ do, ɔ a kɔasa sa'okii piwa, sa kɔo oa pɔ bàasi.

¹⁸ A bíla sɔaukpazu nɪ sɔsakao kòlokpa. Aà nɛɔ a au kpàwá, ɔ a lɛ sa'okii piwa à liai. ¹⁹ Zu nɪ sápio nɪsio, an vlá nɪsi nɪ a sálanaɔ nɪ a gòlɔ nɪ a pɔa nɪsio ²⁰ ɔ aa kále nɔɔpi kulaɔwa, ɔ Aalona kɔasa nɪ a nɪsio sa'okii piwa. ²¹ A a kulapiɔ nɪ ɔplaa gbáo mɔ Dii sa pɔ wɪ a pɔ mɔè ũ lá Dii dilɛ Mɔiziewa. ²² ɔ Aalona ɔdɔrɪla musu, à samaa'òné.† Kɛ à sa'ò nɪ duun awakpabo maa nɪ sa pɔ wɪ a pɔ kɛteu à tɛkũ obɔ nɪ sɔaukpapɔ, ɔ à pɪla sa'okii piwa.

²³ ɔ Mɔizi nɪ Aalonaɔ gɛ kpaaukpeu. Kɛ aa bɔ, aa samaa'ò bílaɛ, ɔ Dii gawi bɔ gupuaɔ gbɛpii wáa. ²⁴ Tɛ bɔ Dii kɪ à kù sa pɔ wáɛ a pɔ kɛteu à tɛkũ nɪ nɪsio wa sa'okii. Kɛ gbɛpii è maa, aa gulakɛ, ɔ aa mipɛɛ.

10

Nadabu nɪ Abiuo gaa

¹ Aalona nɛɔ Nadabu nɪ Abiuo nɪ tɛsibɔ sɛ, aa tɛkàu aa tulaletikaa, ɔ aa mɔ Dii aɛ nɪ tɛ zɪlo pɔ i dilɛnɛoo. ² ɔ tɛ bɔ Dii kɪ à nɪ dɛdɛ, aa gága Dii aɛ we. ³ ɔ Mɔizi ɔ Aalonaɛ: Yá pɔ Dii ɔn we à mɛ, á tó gbɛ pɔ sɔaziɔ dɔ kɛ a kua adoa,* i tɔbɔ gbɛpii wáa.

ɔ Aalona nɪɛ.

⁴ Mɔizi Aalona desɛ Uzieli nɛɔ Misaɛli nɪ Elezafão sɪsi, ɔ a ɔné: A sɔ kái. A á gbɛɔ gɛ sɛɛ zwáakpe kpeɛɛ, í bɔd bɔo kpe. ⁵ ɔ aa mɔ gɛpiɔ sɛɛ nɪ nɪ ulatao, aa bɔrɪnɔ bɔo kpe lá Mɔizi ɔwa.

⁶ ɔ Mɔizi ɔ Aalonaɛ nɪ aà nɛɔ Elezaa nɪ Itamaao: Asu to íana á miká páo. Asu à á ulaɔ ga kɛkɛo. Tó á kɛ maa, á gagae, Dii pɔ i pa gbɛpiizi. A gbɛ Isailio mé aa

* 9:7 Ebe 7.27 † 9:22 Nao 6.22-27 * 10:3 Bɔa 19.22

gbé pò Dii tò tekùmápio òòò. ⁷ Asu go kpaaukpe kpeleao, ké ásu gagao yáí, asa Dii nísi pò tò a gō aà pò ù kú á mewae. ⁸ Aa kè lá Mòizi òwa.

⁸ Dii ò Aalona: ⁹ Mpi ní n néò, tó ále gē kpaaukpeu, ásuli v̄e ge í gbāa mio, ké ásu gagao yáí. Yādileapi aò ku gōopii e á buiwa. ¹⁰ Ali pò pò de ma pò ù dōkōe ní pò pò de ma pò ùoo. Ali pò gbālea dōkōe ní pò gbālesaio. ¹¹ Ali yādilea pò má dà Mòizie a ò dada Isailiōne píi.

¹² Mòizi ò Aalona ní aà né pò gōò Elezaa ní Itamaaò à mè: Ali pò w̄en gba pò w̄i ka Diie téu k̄ini ble sa'ok̄ii sae. Ásuli ese káu à ke p̄e ùo, asa blepi adoae. ¹³ Ali ble gu pò wa ðile a zéiu, asa á baan we sa pò w̄i a pò n̄sika Diie téu à tékū guu. Màa Dii ðilem̄e. ¹⁴ Mpi ní n neḡōe ní n nen̄ōe àli a kùla pò w̄i m̄o Diie ní a gbá pò w̄i b̄o adoao so gu pò wa ðile a zéiu, asa á baan we Isailiō sáaukpa sa'oa guu. ¹⁵ Aali m̄ó ní a gbápio ní a kùlao ní a nísi pò w̄i ka Diie téuo, í m̄o Diie. Mpi ní n néò á baan we gōopii lá Dii ðilewa.

¹⁶ Mòizi duun awakpable yāgbèamá. A m̄ò lè à tekù kò, ò Mòizi pò pà Elezaa ní Itamaaòzi à mè: ¹⁷ Bóyāi i duun awakpab̄o n̄òpi so zwāakpe uao ni?† Dii ble. A kpàwáe ké à gbépii duuna k̄eom̄ae, í sír̄n̄o. ¹⁸ Lá wi gé ní a auo Dii kúkiio, à kù à a n̄ò so uae, lá má òwa. ¹⁹ Dii Aalona ò Mòizie: Gwa, aa mò Diie gbā ní ní duun awakpab̄o ní ní sa pò w̄i a pò kát̄eu à tékūo, ò yá ma le gbā. Tó má sò yāa, a ke Diie nae? ²⁰ Ké Mòizi yápi mà, ò a sí.

11

Pò pò Dii ðile tē ũ (Iko 14.3-21)

¹ Dii ò Mòizie ní Aalonaò à mè, ² aa yáe bee o Isailiōne: S̄èa n̄òb̄o pò áli sóon ke: ³ Ali n̄ò pò a swe paaa pla mé ì p̄ob̄o a kòlou à ea só só. ⁴ N̄òb̄o ku, aai p̄ob̄o ní kòlou aa ea só, kási an swe paaa plaò, ásuli sóo. Yiongo ì p̄ob̄o a kòlou à ea só, a swe v̄i s̄o. A t̄é. ⁵ En'ui'uina ì p̄ob̄o a kòlou à ea só, a swe v̄io. A t̄é. ⁶ Kíf̄enena ì p̄ob̄o a kòlou à ea só, a swe v̄io. A t̄é. ⁷ Sàwa swe v̄i paaa pla, kási ìli p̄ob̄o a kòlou à ea s̄o. A t̄é. ⁸ A n̄òpio t̄é, ásuli sóo, ásu ok̄a a gewa seo.

⁹ Ìlep̄o pò kú ísiau ge swaiò, a pò pò áli sóon ke: Tó a ka ní t̄eoo v̄i, àli só. ¹⁰ Ìlep̄o pò ka ní t̄eoo v̄io, pò pò kú ȳeȳōe ge pò pò kú dodoon nò, aao deé pò ḡiao ũ. ¹¹ Lá pò ḡiaone, ásuli sóo. Ali saka a geu. ¹² Ìlep̄o pò ka ní t̄eoo v̄io lío deé pò ḡiao ũ.

¹³ Bā pò áli sakauon ke: Ásuli sóo, pò gianaone. Yāamusu, kúu, bāso, ¹⁴ baē, zabā, bleaao, ¹⁵ gbagbaao, ¹⁶ koohūhūna, taataa, yaab̄eoo, ¹⁷ kooò, kp̄ob̄o'íl̄ena, bāyakpa, ¹⁸ fana, gáu, t̄ep̄ili, ¹⁹ wāaliana, yaapunaò, welebā ní sasio.

²⁰ Kòò ḡàsiadeò lío deé pò gianaò ũ, ²¹ ama àli a gbalade pò ì v̄iv̄iò só. ²² A pò pò áli sóon ke: Kwaò, v̄iik̄enaaò, pl̄ekasonaaò ní kwa keleo. ²³ Kòò ḡàsiade p̄aleò lío deé pò gianaò ũ. ²⁴ P̄ópio to à gbāle. Gb̄é pò ok̄a a gewa aò gbāleae e oosi. ²⁵ Gb̄é pò a ge s̄è lí a p̄ó pí, kási a gi àò gbāleae e oosi.

²⁶ A n̄ò pò a swe paaaò, ge ìli p̄ob̄o a kòlou à èa s̄oò t̄e píi. Gb̄é pò ok̄awà gbāl̄en we. ²⁷ A pò om̄ideò t̄é. Gb̄é pò ok̄a a gewa alio gbāleae e oosi. ²⁸ Gb̄é pò a ge s̄è lí a p̄ó pípi, kási a gi àò gbāleae e oosi. P̄ópio lío deé t̄e ũ.

²⁹ P̄ok̄elena pò ì t̄aa'ò t̄olewae beeò lío deé t̄e ũ: Èna, z̄o, ³⁰ kaso, z̄ogalat̄e, n̄ewoona, l̄òò ní kíkpaoo. ³¹ P̄ok̄elenapio lío deé pò gbāleao ũ. Tó p̄ópio ḡa, mé gb̄é ok̄awà, aò gbāleae e oosi. ³² Tó p̄ópio ḡa, mé à l̄èl̄e dà p̄óa, p̄ópi aò gbāleae, lí pò ge zwāa ge báa ge sakili ge z̄ik̄eb̄oen nò. W̄ali da íu, kási aò gbāleae e oosi. Bee gb̄ea i ḡo gbālesai. ³³ Tó pò kelenapio do ge l̄èl̄e dà ḡi ouu, pò pò kú a guuo

† 10:17 Lev 6.26

gbālè, wàli oopi wí. ³⁴Tó oopi í kòlè kà pòblea ge imiau, à gbālèn we. ³⁵Pó pò pògepi do lèlè dàa gbālè. Tó blèkèbò ge kinae, àli gboo, asa à gbālè, mé aò gbāleaéé. ³⁶Tó nibòna ge lòbè sò, a gbāleo, sema gbé pò òkà pògepiwa. ³⁷Tó a ge lèlè dà pòbuia, a gbāleo. ³⁸Tó pówèna pò wa kà ílè sò, aò gbāleaéé.

³⁹Tó nò pò wí só do gà, gbé pò òkàwà aò gbāleaé e oosi. ⁴⁰Gbé pò pògepi sò ge à pògepi sè lí a pò pí, kási aò gbāleaé e oosi.

⁴¹Pótaa'onkuawa á pò gianaé, ásuli sóo, ⁴²pò pò í taa'o a gbèe ge gbá siiòwa ge pò pò gbá ví dasin nò. Asuli sóo, pò gianaòne. ⁴³Asu to à gò pò gianaò ù pòpiò yá musuo. Asu to à gbāle ní yáio. Asu to aa á gbāleo, ⁴⁴asa Dii á Luan ma ù. Aò ázia kúa ma gbé ù, á kua io adoa, asa ma kua adoaé. Asu to àli gbāle pótaa'onkuawapiò yá musuo. ⁴⁵Ma Dii ma á bóle Egipi, ké màò de á Lua ù. A kua líò adoa, asa ma kua adoaé.*

⁴⁶Yá pò má díle nòbòò ní bāò ní ílèpò bééò ní pótaa'onkuawaò musun we. ⁴⁷Aliò pò gbāleoò dòkòé ní pò gbālesaiò. Aliò pò pò wí sóò dòkòé ní pò pò wíli sóòò.

12

Né'i gbábò

¹Dii ò Mòizie à mè, ²aà yáé bee o Isailiòne: Tó nòe nè'í gòe ù, aò gbālea e gòò soplae, lá ò ku a òkùgòowawa. ³A gòò swaaòde zí wíli tòzò népie,* ⁴nòepi i ea zòle lò e gòò baakwi ní àaòò a au gbábò yáí. Asuli òkà Dii pòewao, mé asuli gé zwàakpe uao e a gbábògòopi ge pad. ⁵Tó nòe a í sò, aò gbālea e àsòa plaé, lá ò ku a òkùgòowawa, i ea zòle lò e gòò bààò ní sooloo e a au gbási wolo.

⁶Tó aà nègòe ge nòe ia gbábògòò pà, aàli gé sa'ona lei kpaaukpe kpele ní sà wèdonao sa pò wí a pò káteu à tékù obò ù ní felenaò ge felenguulu né bòlò duun awakpabò ù. ⁷Sa'onapi lí sa'ooè Diiwa, i aà duuna kèwà, nòepi aubòawà gbási i wolowà. Yá pò wa díle nè'ina musun we. ⁸Tó aà gbàa i ka aà sà luo, aàli mós ní felenaò mèn pla ge felenguulu né bòlò mèn pla,† ado io de sa pò wí a pò káteu à tékù obò ù, ado sò duun awakpabò. Sa'ona lí aà duuna kèwà, nòepi i gò gbālesai.

13

Mèbaagyà

¹Dii yá'ò Mòizie ní Aalonaò à mè: ²Tó gbé gue lé ká ge àle bòke ge àle puakù, mé a de gyā pò í línzì ù, wàli geaàò sa'ona Aalona ge aà néò do kíi. ³Sa'onapi i wéte gyā pò kú ade mèwai. Tó gupi ká puakù, mé a è zuuua, gyā pò í línzìn we, sa'ona lí ade díle gbālea. ⁴Tó mèbaa puakù, mé a è zuuuao, mé a ká i puakùò, sa'onapi lí zékaka adele e gòò sopla, ⁵a gòò sopladepi zí i wétei. Tó a è gyāpi ku a gbèu, í zòòkùò, sa'ona lí ea zékaka adele e gòò sopla lò, ⁶a gòò sopladepi zí i ea wétei lò. Tó gyāpi làò, i káfìò, aàli ade díle gbālesai. Gyā bèè no. Ade lí a pòkasaò pí, i gò gbālesai. ⁷Tó gyāpi sù kàfì ade azia òlò sa'onaé gbeae, aàli ea gé azia òbiè lò, ⁸sa'ona i wétei. Tó gyāpi kàfìe, aàli aà díle gbālea. Gyā pò í línzìe.

⁹Tó gbé gyā pò í línzì ví, wàli geaàò sa'ona kíi, ¹⁰i wétei. Tó gu kaapi puakù, mé a ká pù, mé à pía ténsuui, ¹¹gyā pò í línzì mé zína díle we kò, sa'ona lí ade díle gbālea. Asuli zékaka adeleo, asa á ade dō gbālea kò.

¹²Tó gyā lí gbé mèa, mé sa'ona è à lí aà mèa píi sea za aà minanguo e à gè pè aà kèsekpeawa, ¹³aàli wétei. Tó gyāpi lí ade mèa píie, aàli ade díle gbālesai. Lá

* **11:45** 1Píe 1.16 * **12:3** Daa 17.12, Luk 2.21 † **12:8** Luk 2.24

aà me dàkōi píi, a gbāsí vīo. ¹⁴ Zí pò wà sù è a pia tén̄suii, a gbālean we. ¹⁵ Tó sa'ona bò tēapi è, aàli ade dile gbālea. Bò tēapi aò gbāleaε, gyā pò ì lińziε. ¹⁶ Tó bò tēapi sù lile, à puakù, ade lí gé sa'ona kíi, ¹⁷ sa'onapi i wétei. Tó b̄opi puakù, aàli ade dile gbālesai, iò gbālesai.

¹⁸ Tó gbé b̄o ví, mé à làa, ¹⁹ ̄ a gbea à kè púuu ge àle teke gènegēne, ade lí gé à azia ɔb sa'onae, ²⁰ i wétei. Tó a è a ε zuuua, mé a ká puakù, sa'ona lí ade dile gbālea. Gyā pò ì lińzi mé b̄wà b̄o gb̄eu we. ²¹ Tó sa'ona wetèi a è a dáamaví, ká pua ku weo, mé a ε zuuua, sa'onapi lí zékaka adele e ḡoɔ sopl̄a. ²² Tó a è àle káfie s̄o, aàli ade dile gbālea. Gyā pò ì lińziε. ²³ Tó gu tekeapi ku a gb̄eu, i káfio, b̄opi gb̄ee, sa'ona lí ade dile gbālesai.

²⁴ Tó gbé tekù, ̄ a b̄o puakù guei ge à kè gènegēne, ²⁵ sa'ona lí wétei. Tó a è a ká puakù, ge a ε zuuua, gyā pò ì lińzi mé dàale teb̄opiu we, sa'ona lí ade dile gbālea, asa gyā pò ì lińziε. ²⁶ Tó sa'ona wetèi a è a dáamaví, mé a ká pua v̄io, mé a ε zuuua, sa'onapi lí zékaka adele e ḡoɔ sopl̄a, ²⁷ a ḡoɔ sopl̄adepi z̄i i wétei. Tó à káfí, sa'ona lí ade dile gbālea, asa gyā pò ì lińziε. ²⁸ Tó b̄o puapi ku a gb̄eu, mé i káfio, a dáamaví, teb̄oe, sa'ona lí ade dile gbālesai, asa teb̄o gb̄ee.

²⁹ Tó ḡoε ge n̄oε b̄o ví a mikāu ge a letāwa, ³⁰ sa'ona lí wétei. Tó a è b̄opi zuuua, mé a ká kè tén̄'ua'ũanno, sa'onapi lí ade dile gbālea. Uae, mi ge letā gyā pò ì lińziε. ³¹ Tó sa'ona wetèi mé a è úapi zuuua, mé ká sia ku weo, sa'onapi lí zékaka adele e ḡoɔ sopl̄a, ³² i ea wéte b̄opizi a ḡoɔ sopl̄adepizí. Tó a è úapi i káfio, mé ká tēa úa'ũana ku weo, mé a zuuua, ³³ wáli miboè, ama wasuli gu pò úapi kuu boo, sa'ona lí zékaka adele e ḡoɔ sopl̄a, ³⁴ a ḡoɔ sopl̄adepi z̄i i wéte úapizi. Tó a è úapi i káfio, mé a zuuua, sa'onapi lí ade dile gbālesai. Ade lí a p̄okasa p̄i, iò ku gbālesai. ³⁵ Tó úapi sù kàfi aà dilea gbālesai gbeae s̄o, ³⁶ sa'ona lí wétei. Tó úapi kàfi, sa'ona suli ká tēa tàasika b̄o, asa ade gbāleaε. ³⁷ Tó úapi kèè doū, mé à ká sia b̄ole, úapi làa, ade gbāleao, sa'ona i aà dile gbālesai.

³⁸ Tó pò pua b̄o b̄o ḡoε ge n̄oε mewa bàebae, ³⁹ sa'ona lí wétei. Tó pò pua f̄auluuε, debu mé b̄o aà mewa we, ade gbāleao.

⁴⁰ Tó ḡoε mikā w̄olo, migbaadeε, a gbāleao. ⁴¹ Tó aà mi'ae ká mé w̄olo, mi'ae gbaadeε, a gbāleao. ⁴² Tó b̄o pua b̄o aà migbaa ge aà mi'ae gbaawa, gyā pò ì lińzi mé b̄o we, ⁴³ sa'ona lí wétei. Tó b̄opi kaa de púuu lán gyā pò ì lińziwa, ⁴⁴ ḡoεpi gyā pò ì lińzi v̄ie. A gbālèε, sa'ona lí ade dile gbālea b̄o pò kú aà miwa yái.

⁴⁵ Tó gbé gyā pò ì lińzi v̄i màa, aàli p̄okasa kékēa daa, i a mikā tó da pā, aàli ɔku a léwa, i me: Gbālea! Gbālea! ⁴⁶ Ḡoɔ pò àle gyāpi ke pii, aò gbāleaε. Gbé gbāleaε, aò ku b̄o kpe adoe.

Pó fukpaa

⁴⁷ Tó p̄okasa pò wa tà ní sākāo ge ní buao fù kpà, ⁴⁸ ge p̄ole ge báa ge báa pò, ⁴⁹ tó a fukpaapi kè búunno ge t̄eeε, wáli ɔb sa'onae, ⁵⁰ i wétei, i zékaka p̄opile e ḡoɔ sopl̄a, ⁵¹ i ea wétei a ḡoɔ sopl̄adepi. Tó a fukpaapi kàfiε, fù p̄ās̄ie. P̄opi gbālèε, z̄i pò w̄i k̄eò piin lò. ⁵² Aàli pò pò fù kp̄api k̄ateu à tékū, asa fù p̄ās̄ie.

⁵³ Tó sa'ona wetèi a è p̄opi fukpaapi i káfio, ⁵⁴ aàli o wà pò pò fù kp̄api pípi, i ea zékakaε b̄o e ḡoɔ sopl̄a, ⁵⁵ i ea wéte pò pò wa p̄ipipizi b̄o. Tó a è fukpaapi i lileo, baa tó i káfio, p̄opi gbālèε. Ali k̄ateu à tékū, tó p̄opi ae ge a kpe mé fukpaan lò. ⁵⁶ Tó sa'ona wetèi a è fukpaapi lào p̄opi pípia gbea, aàli gu pò fù kp̄api gole. ⁵⁷ Tó p̄opi èa lé fù kpa b̄o àle lia, aàli p̄opi k̄ateu à tékū. ⁵⁸ Pò pò wa pípi a fukpaa

lāa sō, wāli pīpi a gēn plaade, i gō gbālesai. ⁵⁹ Pó pó wa tã ní sākāo ge ní buao yādilean we, pōkasa ní pólēo ge báa pōo píi, ké wà e dilē gbālesai ge gbālea.

14

Gbābɔa mēbaagyāde

¹ Dii ò Mɔizie à mè: ² Mēbaagyāde pó wà m̀ò sa'onae gbābɔa yādilean ke: *
³ Sa'ona lí bɔ̀ b̀ò kpe à gé wétei gbépi. Tó a è à gbàgbā ní a gyāpio, ⁴ aali o wà m̀ò ní bā pó de tē ũo b́́e m̀n pla ní sɛde lío ní wɔ̀tēnao ní ése úao. ⁵ Sa'ona lí o wà bāpio do dɔ̀ oo pó wà í bàalea kàu musu, wi a kòlokpa, ⁶ i bā pó b́́e sé ní sɛde lío ní wɔ̀tēnao ní ése úao, i apii mále bā pó wà a kòlokpa ípi musu au guu, ⁷ i fá gbé pó ále aà mēbaagyā gbābɔ̀wà gēn soplá, i gbābɔ̀, i bā b́́epi gbae sēu.

⁸ Gbé pó wàle gbābɔ̀ lí a pōkasaó pí, i a káó wa píi, i zu'o, i gō gbālesai. Bee gbea i gḕ b̀òu, i gɔ̀ soplá ke gĩa, i gbasá gē a kpéu. ⁹ A gɔ̀ soplade ź́i aali a ká wa píi, aà mikā, aà ləkāna, aà wékpammizi, ká pó kú aà mewa píi lé. Aali a pōkasaó pí, i zu'o, i gō gbālesai.

¹⁰ A gɔ̀ swaaɔde ź́i aali m̀ó ní sāsa né bɔ̀ b̀ò sāsaiò m̀n pla ní sāda sāsai wēdonao m̀endo ní p̀wɛntio kiloo soolo yāalea ní nísi litili kɛnio. ¹¹ Sa'ona pó lé gbābɔ̀ gbépie lí m̀ó ní gbépio Diiē kpaaukpe kpele ní aà gbapio. ¹² Sa'ona lí sāsa sɛ m̀endo, i sa pó wí a pó m̀o Diiē oò tàae fiabobɔ̀ ũ ní nísi litili kɛnipo. ¹³ Aali sāpi kòlokpa gu pó a kua adoa, wí duun awakpabɔ̀ ní sa pó wí a pó káteu à tékū obɔ̀ kòlokpa. Tàae fiabobɔ̀piá sa'ona p̀e lán duun awakpabɔ̀wa. Dii p̀e. ¹⁴ Sa'ona lí tàae fiabobɔ̀pi au sé à máma gbé pó àle gbābɔ̀ oplaa swálebawa ní aà oplaa ɔ̀nemio ní aà oplaa gbánemio, ¹⁵ i nísi litili kɛnipi dā à ka a ɔ̀zeu, ¹⁶ i a oplaa ɔ̀nezɔ̀blena z̄́ nísi pó kú a ɔ̀zeupiwa, i nísipi fáfá Dii ae gēn soplá ní a ɔ̀tonapio. ¹⁷ Aali nísi kɛni pó g̀ò a ɔ̀zeu máma aà oplaa swálebawa ní aà oplaa ɔ̀nemio ní aà oplaa gbánemio tàae fiabobɔ̀ au pó á m̀wà musu. ¹⁸ Sa'ona lí nísi kɛni pó g̀ò a ɔ̀u máma aà miwa, i aà tàae kēowà Dii ae.

¹⁹ Sa'ona lí sa'o ní duun awakpabɔ̀, i gbé pó àle gbābɔ̀ duuna kēowà. Bee gbea i sa pó wí a pó káteu à tékū obɔ̀ kòlokpa, ²⁰ i sa'oò sa'okíiwa ní p̀wɛn gbaó, i aà duuna kēowà, i gō gbālesai.

²¹ Tó taaside mé i ka à p̀pio kpao, aali sāsa sɛ m̀endo tàae fiabobɔ̀ ũ, wi p̀pi m̀o Diiē ní p̀wɛntio kiloo pla yāalea ní nísio aà duunakēawà yái. Aali nísi litili kɛni sé lɔ̀ ²² ní felenaò m̀n pla ge felenguulu né bɔ̀ b̀ò m̀n pla aà gbāa léu, ado iò de duun awakpabɔ̀ ũ, ado s̄́ sa pó wí a pó káteu à tékū obɔ̀ ũ. ²³ Aali m̀ò sa'onae Dii ae kpaaukpe kpele a gɔ̀ swaaɔde ź́i a gbābɔ̀ae yái. ²⁴ Sa'ona lí tàae fiabosá sé ní nísipio, i p̀pio m̀o Diiē, ²⁵ i sāpi kòlokpa tàae fiabobɔ̀ ũ, i a au dā máma gbé pó àle gbābɔ̀ oplaa swálebawa ní aà oplaa ɔ̀nemio ní aà oplaa gbánemio, ²⁶ i nísipi dā ka a ɔ̀zeu, ²⁷ i fáfá Dii ae gēn soplá ní a oplaa ɔ̀nezɔ̀blenaò, ²⁸ i nísi pó kú a ɔ̀u máma aà oplaa swálebawa ní aà oplaa ɔ̀nemio ní aà oplaa gbánemio gu pó à tàae fiabobɔ̀ au m̀mawà. ²⁹ Aali nísi kɛni pó g̀ò a ɔ̀u máma aà miwa aà tàae kēawà Dii ae yái. ³⁰ Aali sa'o ní felenaò doo ³¹ duun awakpabɔ̀ ũ, i sa pó wí a pó káteu à tékū o ní adoo ní p̀wɛntio, i aà duuna kēowà Dii ae. ³² Yá pó wa dilē gbé pó mēbaagyā v́́, mé aà gbāa i ka à pó pó wí gbābɔ̀ kpá píion we.

Kpé fukpaa

³³ Dii yá'ò Mɔizie ní Aalonao à mè: ³⁴ Tó a gē Kanaa b̀usu pó mále kpáwá á pó ũ guu, mé má tò kpé fù kpá á b̀suu we, ³⁵ kpede lí gé o sa'onae pó pó de lán fuwa

* 14:2 Luk 5.14, 17.14

ku a kpéu. ³⁶ E sa'ona àò gé gēi kpépiu wétei fupizi, aàli o wà bɔle ní pò pò kúuɔ, ké pòpiɔ su gbáleo yáí, ili gbasa gē à wéte kpépizi, ³⁷ ili a fukpaapi gwagwa. Tó a è fupi kpé gí sò à zùu, à kè búunno ge tééé, ³⁸ aàli bɔ kpépiu, i a gbata e gɔɔ sɔpla. ³⁹ A gɔɔ sɔplade zí aàli éa su, i wétei. Tó fupi lí kpépi giae, ⁴⁰ aàli o wà gípi gbé pò fù kpàò bɔle wà ge kóle be'ae. ⁴¹ Aàli tó wà kpé guu gíɔ wa wà liai, wí ge búsu pò wa wàpi kóle be'ae. ⁴² Wí gbè páleo séle, wí káka gbepiɔ gbéu, wí kpépi gíyɔɔ ní búsu páleo.

⁴³ Gbepiɔ bɔlea ní kpépi waaa ní a yɔɔao gbéa, tó kpépi èa fù kpà à lía, ⁴⁴ sa'ona lí éa gē wétei. Tó fupi kãfi kpépiue, fù pãsié, kpépi gbálèn we. ⁴⁵ Wàli kpépi gbɔo, wí bɔle ní a gbéɔ ní a lío ní búsu pò wa yɔɔoɔ, wí kóle be'ae. ⁴⁶ Gɔɔ pò kpépi gbataa, tó gbéé sù gèu, ade aɔ gbálea e oosi. ⁴⁷ Tó gbéé ì kpépiu ge à pɔblèu, aàli a pɔkasao pí.

⁴⁸ Kpépi yɔɔa gbéa tó sa'ona m̀ wètèi, mé a è i fù kpa lɔo, aàli gbábo kpépie, asa fukpaapi làae. ⁴⁹ Aàli bā se mèn pla ní sɛde lío ní wɔɔtènao ní ése úao, ké aà gbábo kpépie, ⁵⁰ i bāpiɔ do do gí oo pò wà í bàalea kàula, i a kòlokpa, ⁵¹ i sɛde lí ní ése úao ní wɔɔtènao ní bā béepiɔ sé mále bā pò à a kòlokpa au guu ní ípio, i fáfá kpépiwa gèn sɔpla. ⁵² Aàli gbábo kpépie ní bāpi auo ní ípio ní bā bééoo ní sɛde lío ní ése úao ní wɔɔtènao, ⁵³ i bā béepi gbéa wénkpe sēsao. M̀a a gbábo kpépie, i gɔ gbálesai.

⁵⁴ M̀ebaagyã ge úa yãdileaon we ⁵⁵ ní fu pò ì kpa pɔkasawao ní kpé guupɔo ⁵⁶ ní gukaao ní bɔo ní m̀ebaa puakūao, ⁵⁷ ké wà e pò kua gbálesai ge gbálea gɔɔ dɔ. A yãdileaon we.

15

Kēnu yá

¹ Dii yã'ò M̀ozie ní Aalonao à mè: ² A yã'o Isailiɔne à me, tó gbé gōekebo lé ibɔle, ípi ìo gbálea. ³ Aà gōekebo lé ibɔle ge à kàn lò, ade gbálèn we. Lá aà gbálea aɔ den ke: ⁴ Wúlebo pò kēnude wúlewà gbálèe. Pò pò à zòlewà píi gbálèe. ⁵ Gbé pò ɔkà aà wúlebo wa lí a pɔkasao pí, i zu'o, kási aɔ gbálea e oosie. ⁶ Gbé pò zòle pò pò kēnude zòlewàwa lí a pɔkasao pí, i zu'o, kási aɔ gbálea e oosie. ⁷ Gbé pò ɔkà kēnude m̀ewa lí a pɔkasao pí, i zu'o, kási aɔ gbálea e oosie. ⁸ Tó kēnude lé'ikà gbé pò gbáleaowa, ade lí a pɔkasao pí, i zu'o, kási aɔ gbálea e oosie. ⁹ Tó kēnude ò pò kpe, pò pò à zòlewà gbálèe. ¹⁰ Gbé pò ɔkà pò pò kú aà zíeowa, aɔ gbálea e oosi. Tó gbé pòpiɔ sè, aàli a pɔkasao pí, i zu'o, kási aɔ gbálea e oosie. ¹¹ Tó kēnude i ɔpio, mé à ɔkà gbéwa, gbé pò ɔkàwàpi lí a pɔkasao pí, i zu'o, kási aɔ gbálea e oosie. ¹² Wàli gí oo pò kēnude ɔkàwà wíwi. Tó pò pò wa kè ní líoé, wàli pípi.

¹³ Tó kēnude kēnu làa, aàli gɔɔ sɔpla ke gia a gbábo yáí, i a pɔkasao pí, i zu'o ní í bàaleao, i gɔ gbálesai. ¹⁴ A gɔɔ swaaɔde zí aàli felena sé mèn pla ge felenguulu né bɔbo mèn pla, i gèò Dii kíi kpaaũkpe kpele, i kpa sa'onawa. ¹⁵ Sa'onapi lí sa'o ní bāpiɔ doo duun awakpabɔ ũ, ado sɔ sa pò wí a pò káteu à tékū obɔ ũ, i aà duuna kēowà Dii ae aà kēnu pò tò à gbálè yá musu.

¹⁶ Tó gbé azía è, aàli zu'o wásawasa, kási aɔ gbálea e oosie. ¹⁷ Pɔkasa ge b́a pò ípi kàwà, aàli pí, kási pòpi aɔ gbálea e oosie. ¹⁸ Tó gɔe wúle ní nɔeo mé à azía è, aali zu'o, kási aɔ gbálea e oosie.

Okūa yá

¹⁹ Tó nɔɛ ɔkù, au pɔ̀ ɔ̀ bɔ̀wà mé i to aà gbã̀lea e gɔ̀ɔ sɔpla. Gbɛ́ pɔ̀ ɔ̀kà nɔɛpiwa, aɔ gbã̀leaɛ e oosi. ²⁰ Aà gbã̀legɔ̀ pɔ̀ pɔ̀ à wùlewà ge pɔ̀ pɔ̀ à zùlewà pìi gbã̀lɛɛ. ²¹ Tó gbɛ́ ɔ̀kà aà wùlebɔ̀wa, aàli a pɔ̀kasà pì, i zu'o, kási aɔ gbã̀lea e oosiɛ. ²² Tó gbɛ́ ɔ̀kà pɔ̀ pɔ̀ à zùlewàwa, ade lí a pɔ̀kasà pì, i zu'o, kási aɔ gbã̀lea e oosiɛ. ²³ Tó gbɛ́ ɔ̀kà aà wùlebɔ̀wa ge pɔ̀ pɔ̀ à zùlewàn lò, ade aɔ gbã̀lea e oosiɛ. ²⁴ Tó gɔ̀ɛ wùleaànɔ̀, à gbã̀lèn we, iɔ gbã̀lea màa e gɔ̀ɔ sɔpla. Wùlebɔ̀ pɔ̀ gɔ̀ɛpi wùlewà pìi gbã̀lɛɛ.

²⁵ Tó au lé bɔ̀ nɔɛwa à gɔ̀ɔplakè, mé aà ɔ̀kùgɔ̀ɔn sɔo ge a gɛ̀gɛ̀a de aà ɔ̀kùgɔ̀ɔ léa, aɔ gbã̀lea aubɔ̀awàpi gɔ̀ɔ, lá ɔ̀ gbã̀lea a ɔ̀kùgɔ̀ɔwawaɛ. ²⁶ Wùlebɔ̀ pɔ̀ à wùlewà gɔ̀ɔ pɔ̀ au lé bɔ̀wà aɔ gbã̀leaɛ, lán wùlebɔ̀ pɔ̀ à wùlewà a ɔ̀kùgɔ̀ɔwawa, mé pɔ̀ pɔ̀ à zùlewà aɔ gbã̀leaɛ, lá a de aà ɔ̀kùgɔ̀ɔwawa. ²⁷ Gbɛ́ pɔ̀ ɔ̀kà pɔ̀piwà gbã̀lèn we. Aàli a pɔ̀kasà pì, i zu'o, kási aɔ gbã̀lea e oosiɛ. ²⁸ Tó aubɔ̀awà làa, a ke gɔ̀ɔ sɔpla gíɛ, i gɔ̀ gbã̀lesai. ²⁹ A gɔ̀ɔ swaaɔde zì aàli felena sé mèn pla ge felenguulu né bɔ̀bɔ̀ mèn pla, i geò sa'onae kpaaũkpe kpɛɛɛ. ³⁰ Sa'ona lí sa'o n̄ bāpiɔ̀ doo duun awakpabɔ̀ ũ, ado sɔ̀ sa pɔ̀ wí a pɔ̀ káteu à tékũ obɔ̀ ũ, i aà duuna kɛ̀owà Dii ae au pɔ̀ bɔ̀wà a tò à gbã̀lè yá musu.

³¹ Màa á da Isailiɔ̀ne aa kɛ̀ gbã̀siwa, ké aasu ma kúkii pɔ̀ kú n̄ guu gbã̀le, aa gaga n̄ gbã̀leapi yá musuo yáí. ³² Yādilea kɛ̀nude n̄ gbɛ́ pɔ̀ gbã̀lè azia ea yá musuɔ̀nen we ³³ n̄ nɔɛ pɔ̀ ɔ̀kũao n̄ gɔ̀ɛ ge nɔɛ kɛ̀nudeo n̄ gɔ̀ɛ pɔ̀ wùle n̄ nɔɛ gbã̀leaoo.

16

Duunkɛ̀ama dikpe

¹ Aalona nɛgɔ̀ɛ gbɛ̀ɔn pla pɔ̀ aa gɛ̀ Diizi aa gàgao, an gagaa gbɛa Dii ò Mɔ̀izie: ² O n̄ v̄i Aalonaɛ asuliɔ̀ zwāa pɔ̀ daa ma kúkii baa v̄i gɔ̀ɔpiio.* Asuliɔ̀ mɔ̀mɔ̀ duunkɛ̀makii pɔ̀ kú kpagoloa aeo, ké asu gao yáí, asa mi bɔ̀ mómá telu guu duunkɛ̀makiiipi musuɛ.

³ Lá Aalona ali ke à gbasa gɛ̀ ma kúkii ke: Aàli mót n̄ gáaeo duun awakpabɔ̀ ũ n̄ sāsakaoo sa pɔ̀ wí a pɔ̀ káteu à tékũ obɔ̀ ũ. ⁴ Aàli bàabaa sòlo gese ye, i a sa'onke ulatao da, i bàabaa asana lèɛɛ dɔ̀, i bàabaa tulu di. Ali zu'oɛ, ili gbasa sa'onke pɔ̀piɔ̀ da. ⁵ Aàli blesan mèn pla si Isaili pɔ̀ kàaaɔwa duuna awakpabɔ̀ ũ n̄ sāsakaoo mènɔ̀ sa pɔ̀ wí a pɔ̀ káteu à tékũ obɔ̀ ũ.

⁶ Aalona lí sa'o n̄ gáaeo, i api n̄ a bedɛɔ duuna kɛ̀omá gí,† ⁷ i blè mèn plapiɔ̀ sɛ kpakɔ̀i ma ae kpaaũkpe kpɛɛɛ, ⁸ i pɔ̀ pɔ̀ aɔ de ma pɔ̀ ũ n̄ pɔ̀ pɔ̀ a gɛ̀zɛa n̄ gbɛ́ɔ duunao d̄akɔ̀e gbɛa n̄ gbɛo. ⁹ Aalona lí mót n̄ ble pɔ̀ gbɛ sè ma pɔ̀ ũo, i sa'òd duun awakpabɔ̀ ũ. ¹⁰ Ble pɔ̀ gbɛ sè à gɛ̀zɛa n̄ duunaoɛ, Aalona lí sé zɛ ma ae bɛɛ, i gbɛ sɛu, ké aà gɛ̀zɛa n̄ gbɛ́ɔ duunao duunakɛ̀ama yáí.

¹¹ Tó Aalona mò n̄ azia duun awakpazupio, aàli a kòlokpa, i api n̄ a bedɛɔ duuna kɛ̀omá. ¹² Aàli teyɔ̀ dā sa'okii ma ae tésibɔ̀ pai, i tulaleti dā ɔ̀kũ pla pai, i zwāa pɔ̀ daa baa v̄iò, ¹³ i tulaletipi ka tépiu ma ae we, a súdeɛ i kúle duunkɛ̀makii pɔ̀ kú ikoyā kpagoloawa, ké ásu gao yáí. ¹⁴ Aàli bɔ̀ gé zupi au dā, i mɔ̀ fá duunkɛ̀makii aewa n̄ ɔ̀nɛzɔ̀blenao, i fáfā duunkɛ̀makiiipi ae gɛ̀n sɔpla.

¹⁵ Aàli gbɛ́ɔ duun awakpable kòlokpa, i zwāa pɔ̀ daa baa v̄i n̄ a auo, i keò lá a kè n̄ zù auowa. Aàli aupi fáfā duunkɛ̀makiiwa n̄ a aeo.‡ ¹⁶ Màa ali gbã̀bɔ̀ ma kúkiiɛ Isailiɔ̀ gbã̀si n̄ n̄ tàaeɔ n̄ n̄ duunao yáí pìi, i ke màa lɔ̀ kpaaũkpe pɔ̀ kú n̄ bɔ̀ gbã̀leauɛ. ¹⁷ Tó à gɛ̀ ma kúkii api n̄ a bedɛɔ n̄ Isailiɔ̀ pìi duuna kɛ̀imá e aà ge bɔ̀d, gbɛe su à ku kpaaũkpepiuo, ¹⁸ i ea bɔ̀ kpɛɛɛ sa'okii, i gbã̀bɔ̀è, i zù au n̄

* **16:2** Ebe 6.19 † **16:6** Ebe 9.7 ‡ **16:15** Ebe 9.12

blè auo dā, i máma sa'okliipi kóbaowa à liai, ¹⁹ i aupi fáfāwà ní ònezòblenao gēn sopla, i gbābòè Isailio gbāsi yái, i sa'okliipi kekemee.

²⁰ Tó Aalona gbābò ma kúkiie ní kpaaũkpɛo ní sa'oklio a làa, aali mó ní blè b́éeo, ²¹ i a ò na blepi miwa, i Isailio dàa vāio ní ní tàaeo ní ní duunao o píi, i di blepie, i na g̃ɛe p̃o wa d̃ile aà ge gbae s̃eue a òzi, ²² g̃ɛepi i ge gbae s̃eu, blepi io ní dàa vāipio sea lákpɛu we.

²³ Aalona lí ea g̃ɛ kpaaũkpɛpiu, ili bàabaa p̃okasa p̃o á dà à g̃èò ma kúkiipio b̃ole kále we, ²⁴ i zu'o gu p̃o a kua adoau, i azia p̃okasaò da, i b̃o gé sa p̃o w̃i a p̃o kátɛu à tékū o ní azia p̃oó ní gbéò p̃oó, i api ní gbéò duuna k̃eomá, ²⁵ i duun awakpabò nísi kpasa sa'okliiwa.

²⁶ Gb́é p̃o ble p̃o g̃èzɛa ní gbéò duunao gbàe lí a p̃okasaò pí, i zu'o, ili gbasa su b̃ou. ²⁷ Zu ní blè duun awakpabò p̃o wà g̃è ní ní auo ma kúki duunak̃ɛama yáio s̃o, wàli b̃òò b̃òò kpɛ ní ní báaò ní ní ñòò ní ní guup̃o, wi kátɛu à tékū.* ²⁸ Gb́é p̃o p̃oipio kátɛu lí a p̃okasaò pí, i zu'o, ili gbasa su b̃ou.

²⁹ Yādileae beea g̃oipii yáe. M̃o soplade g̃o kwide z̃i àli l̃eye. Asuli z̃ie k̃eo,† bele ge b̃òm̃o p̃o kú á guun lò, ³⁰ asa z̃ibeez̃i ò wali á duuna k̃éwá píi, wi gbābòé, í g̃̃m̃ee gbālesai. ³¹ G̃oipi i g̃̃é kámabog̃o ũ, ili l̃eyewà. Yādileapiá g̃oipii yáe. ³² Sa'ona p̃o wa d̃ile sa'onkia ũ wà z̃ipi dàè aà mae gb̃eu mé ali bàabaa sa'on p̃okasaò da, ³³ i gbābò ma kúkiie ní kpaaũkpɛo ní sa'oklio, i sa'onao ní gbépiio duuna k̃émá. ³⁴ Yādileapiá g̃oipii yáe. W̃è do guu aàli Isailio duuna k̃émá píi g̃en do.

Ɔ wa kè lá Dii ò Moiziewa.

17

P̃okolokpak̃ti

¹ Dii yá'ò Moizie à mè: ² O Aalonaé ní a néo ní Isailio pii ñ me, yá p̃o má d̃ilen k̃e: ³ Tó Isaili zu ge s̃a ge ble d̃è b̃ou ge w̃énkpɛ, ⁴ i m̃òò kpaaũkpɛ kp̃eɛɛ sa'oioao, wali ade d̃ile auk̃l̃ena ũ. Auk̃l̃enaé, wali ade b̃o a gbéò guu. ⁵ Isailio su sa'o guei b̃o, sema aa m̃om̃ee ní ní sa'ob̃o kpaaũkpɛ kp̃eɛɛ, aai kpa sa'onawa, i s̃aukpa sa'ooa, ⁶ i a au lé ma gb̃agbak̃iwa kpaaũkpɛ kp̃eɛɛ, i a nísi kpasa, a g̃i i kem̃ee na. ⁷ Aasu sa'o táaowa aa gb̃asik̃eíño b̃o. Bee aò d̃ené yādilea ũ e ní buiwaé. ⁸ Oné, tó gb́é sa p̃o w̃i a p̃o kátɛu à tékū ge sa p̃ale ò, bele ge b̃òm̃o p̃o kú á guun ñò, ⁹ mé i m̃òò kpaaũkpɛ kp̃eɛɛ sa'oioao, wali ade b̃o a gbéò guu.

Ñò kòlokpasai

¹⁰ Tó gb́é ñò kòlokpasai s̃ò, bele ge b̃òm̃o p̃o kú á guun ñò, má f̃el̃eàñɛ, mí ade b̃o a gbéò guu mà d̃e, ¹¹ asa p̃o w̃eni ku a au guue, ò má kpàwá àli á duuna k̃éowá sa'okliiwa. Au mé í duunak̃émá w̃eni p̃o kú a guu yái.* ¹² Ayām̃eto mále o Isailioñe, á gb̃ee su ñò kòlokpasai s̃óo, baa b̃òm̃o p̃o kú á guu.

¹³ Tó Isaili ge b̃òm̃o p̃o kú á guu toekà, tó à ñò ge b̃a p̃o w̃i so d̃è, aàli a kòlokp̃a à a au k̃ole, i b̃usukawà, ¹⁴ ké au mé p̃o w̃eni ũ yái. Má ò Isailioñe aasu ñò kòlokpasai s̃óo, ké au d̃e p̃o w̃eni ũ yái. Gb́é p̃o s̃ò, wali ade b̃o a gbéò guu. ¹⁵ P̃o p̃o g̃à ní aziao ge p̃o p̃o w̃i d̃e, tó bele ge b̃òm̃o d̃ò, mé a s̃ò, aà a p̃okasaò pí, i zu'o, kási aò gb̃al̃ea e oosie. ¹⁶ Tó i a p̃oipio, mé i zu'oo, a yá a wi aà musue.

18

Gb̃asik̃ea

§ 16:23 Eze 44.19 * 16:27 Ebe 13.11 † 16:29 Nao 29.7 * 17:11 Ebe 9.22

1 Dii yá'ò M̀oizie à mè: 2 O Isailiòne n̄ me, m̀amema Dii á Lua. 3 Asuli yá p̀ó w̄i ke Egipi b̀usu p̀ó á kúu yáa ge Kanaa b̀usu p̀ó mále géuáño keo. Asuli n̄ kea keo. 4 Aliò yá p̀ó má d̄ileo ke, aliò ma ikoyão k̄ua, ío tei. M̀amema Dii á Lua. 5 Aliò ma yá p̀ó má d̄ileo k̄ua. Gb́é p̀ó k̄ua mé aò ku a sabai.*

6 Gõee su s̄o a dae f̀èèezi à aà d̀aakpao. M̀amema Dii. 7 Nsu n̄ n da d̀aakpa n̄ n mae kpebo. N dae, n̄su n̄ aà d̀aakpao. 8 Nsu n̄ n mae na d̀aakpa n̄ n mae kpebo.† 9 Nsu n̄ n d̄ae d̀aakpao, n mae né ge n da n̄n nò, wà aà ì n be ge ua p̄alen nò.‡ 10 Nsu n̄ n t̄ũna d̀aakpa n̄ nziã kpebo. 11 Nsu n̄ n mae na nenoe p̀ó a ì d̀aakpao. N d̄ae. 12 Nsu n̄ n mae d̄ae d̀aakpao. N mae dae f̀èèee. 13 Nsu n̄ n da v̄ii ge aà d̄auna d̀aakpao. N da dae f̀èèee. 14 Nsu n̄ n mae v̄ii ge aà d̄auna nò d̀aakpa n̄ n mae v̄ii ge d̄aunapi kpebo. N mae nae. 15 Nsu n̄ n né na d̀aakpao. N né nae. Nsu n̄ aà d̀aakpao. 16 Nsu n̄ n v̄ii ge n̄ d̄auna na d̀aakpa n̄ n v̄ii ge d̄auna kpebo. 17 Nsu n̄ n d̀aakpa n̄ a néo an pla n̄piio. Nsu n̄ aà t̄ũna d̀aakpao. Aà dae f̀èèee. D̄aa v̄aie. 18 Nsu n̄ n nò v̄ii ge aà d̄auna sé nò ũ, aà ḡo aà ḡo a ũ ḡo p̀ó a b́éeo.

19 Tó n̄oe ok̄ua, n̄su n̄ aà d̀aakpao. 20 Nsu to pe á k̄aa n̄ n gb́edee n̄o n̄ gb̄asikeaàno. 21 Nsu sa'o n̄ n néo M̀obkuwa n̄ gbae téu n̄ ma tó òòkpao. M̀amema Dii. 22 Nsu w̄ule n̄ n ḡõe deeo lá w̄ule n̄ n̄eowao. D̄aa v̄aie. 23 Nsu ku n̄owa n̄ gb̄al̄eò. N̄oe su azia kpa n̄owa à kp̄awa'owao. Yá fuangbaae. §

24 Asu gb̄asike yá beeo musuo, asa màa bui p̀ó mále n̄ yáeo gb̄asikè. 25 An b̀usu gb̄al̄e lo se, ò mále yákpalekeín̄o. An b̀usupi lé a gb́eo yá n̄ d̄aa v̄aiipi yáí. 26 Aò yá p̀ó má d̄ileo k̄ua. Asu d̄aa v̄aiipio kee keo, bele ge b̀òm̄o p̀ó kú á guun nò. 27 Gb́é p̀ó kú b̀usupi guu á aao d̄aa v̄ai beeo kè piie, ò b̀usupi gb̄al̄e. 28 Apio s̄o, tó á tò b̀usupi gb̄al̄e, a á yá, lá à bui p̀ó kú á aao yàwao lé? 29 Tó gb́é d̄aa v̄aiipio doe kè, wa ade bo a gb́eo guu. 30 Aliò ma yáipio k̄ua. Asuli s̄ini zé v̄ai p̀ó wa b̀ò á aae seo. Asuli tó à gb̄al̄e a yá musuo. M̀amema Dii á Lua.

19

Ikoyãe

1 Dii ò M̀oizie 2 aà o Isailiòne pii aà me: A kua lío adoa, asa ma Dii á Lua ma kua adoa.*

3 A baade lí misiile a da n̄ a deoe.† Ali k̄amabogoo p̀ó má d̄ile yáda.‡ M̀amema Dii á Lua. 4 Asu ea su t̄aaowao. Asuli m̀okasa á dii ũo. § M̀amema Dii á Lua.

5 Tó ále s̄aukpa sa'oa, àli o a zéwa, mí sí. 6 Ali sa'onoo so a ogoo ge a gu s̄ia d̄oa, í a p̀ó p̀ó ḡò a ḡoo àaõde z̄í k̄ateu à tékũ. 7 Tó gb̄ee su s̄ò a ḡoo àaõde z̄í s̄o, p̀opi gb̄al̄en we, má sí lo. 8 Gb́é p̀ó s̄ò, a yá ali w̄i ade musue, asa a tò ma p̀ó gb̄al̄ee. W̄ali ade bo a gb́eo guu.

9 Tó a á p̀ó kèke á b̀usuu, ásuli keke e á bú léwao, mé ásuli a k̄onw̄eo. 10 Asuli á v̄ee keke ḡen plao, mé ásuli a be p̀ó kwè z̄íle séleo. Ali tó taasid̄one n̄ b̀om̄o. M̀amema Dii á Lua.*

11 Asuli kp̄ái'oo.† Asuli etoo. Asuli m̀afilike á gb́edeeeo. 12 M̀amema Dii á Lua. Asuli eto à me á simano à ma tó òòkpao.‡ 13 Asuli á gb́edee ble ge à aà

* 18:5 N̄ee 9.29, Eze 18.9, Luk 10.28, Lom 10.5, Gal 3.12 † 18:8 Iko 23.1, 27.20 ‡ 18:9 Iko 27.22 § 18:23 B̄oa 22.18, Iko 27.21 * 19:2 1Pie 1.16 † 19:3 Iko 5.16 ‡ 19:3 B̄oa 20.8, Iko 5.12 § 19:4 B̄oa 20.23, 34.17 * 19:10 Iko 24.19-21 † 19:11 B̄oa 20.15, Iko 5.19 ‡ 19:12 B̄oa 20.7, Iko 5.11, Mat 5.33

pó síwàò. Asuliò á zíkèna asea kùa e gu dɔo. § 14 Asuli swādonā kao. Asuli pò dile víaε zéu àà kpāao.* Aliò ma vía ví. Mámèmaa Dii. 15 Asuli yágōgō koleao.† Asuli ze ní wēnadeo a wēnadeke yáio, ge tɔde a tɔdeke yáio. Ali yágōgō gbéone a zéwa. 16 Asuliò be ní gbēpeo á gbéó guuo. Asuli á gbédee ga weεε à yādɔwàò. Mámèmaa Dii.

17 Asuliò za á Isaili deeguo. Ali á gbédee gba laai,‡ ké àà duuna su wí á musuo yáí. 18 Asuli tɔsi á Isaili deewao, ásuliò yákūaaànɔo. Aliò ye á gbédeezi lá ázia wēniwa. § Mámèmaa Dii.

19 Aliò ma ikoyāò kùa. Asuli pɔtuo bui dodoa kpakɔa aa kpáwa'okɔwao. Asuli pɔbui dodoa tɔ bú dou guuo. Asuli pɔkasa pò wà a pólε tã ní bà bui dodoao dao.*

20 Tó gōε wùle ní zò wéndiana pò de gbēpāle nɔkpama ũo, mé i àà bo à gò wéε ũ gíao, wàli ní swágaga. Wasuli ní dedeo, ké nɔepi i gō wéε ũ yāao yáí. 21 Gōepi lí mómεε kpāaũkpε kpεεle ní sāsakaoo a taaε fiabobɔ ũ. 22 Sa'ona lí duuna pò a kè kēwà ma aε, mí sùuukeaànɔ.

23 Tó a gē á bùsuu, mé a li bedee bà, àli a be dile tē ũ gí. Lípi be líò deé tē ũ e wè àaɔ, ásuli bleo. 24 A wè síiɔde a be líò de ma pò ũ píi, í ma sáaukpaò. 25 A wè sɔode íli a be ble sa. Beewa lípi ne'iaε aɔ káfi. Mámèmaa Dii á Lua.

26 Asuli nòò kòlokpasai sòo.† Asuli māsokεo. Asuli pɔdamáo.‡ 27 Asuli mizɔio. Asuli á lekāna ká kpāaño. 28 Asuli á mε líli ge yá musuo. § Asuli wèsā li ge à sɔti zōo. Mámèmaa Dii.

29 Asuli á nenɔε òòkpa àà gō káaluā ũo,* ké bùsudeɔ su ze ní káaluakāao, dàa vāi i kó á bùsuuo yáí. 30 Ali kámabogɔɔ pò má dileɔ yāda. Aliò ma kúkii vía ví. Mámèmaa Dii. 31 Asuli yāma gèsisinaɔwao, mé ásuli táadeɔ kíi weεε,† an gbāsí i liázio. Mámèmaa Dii á Lua.

32 Ali fele ze mikāpuadeε, àli zòkε dō gbēzɔɔne, íò ma vía ví. Mámèmaa Dii á Lua.

33 Tó bòmɔ kúánɔ á bùsuu, ásuli gbāamɔèo. 34 Ali bòmɔ pò kú á guu dile lán belewa.‡ Aliò yeaàzi lá ázia wēniwa, asa bòmɔɔn á ũ Egipi bùsuu yāa. Mámèmaa Dii á Lua. 35 Aɔ kú ní yākea a zéwao pýyāa guu, § pò gbāa ge a gbhia ge a zōon lò. 36 A tó á pógbiayɔbɔɔ ní á zaaɔ aao kú wásawasa. Mámèmaa Dii á Lua pò á bóle Egipi. 37 Aliò ma ikoyāò ní ma yādileao kùa píi, íò zíkewà. Mámèmaa Dii.

20

Ia pò wàli da duunkenaɔwa

1 Dii ò Mɔizie 2 àà o Isailiɔne: Tó Isailie ge bòmɔ pò kú á guue a né kpà Mòlɔkuwa, wali ade de. Bùsudeɔ lí àà pápa ní gbεo aa de. 3 Máli fele ní gbépioε, mí àà bo a gbéó guu, asa à a né kpà Mòlɔkuwa, à ma kúkii gbālè à ma tó pò a kua adoa òòkpàε. 4 Tó gbépi a né kpà taa Mòlɔkuwa, tó á Isailiò a wekpà á vía, i àà deo, 5 má fele ní gbépio ní àà bedeo ní gbé pò aa gbāsíkèaànɔ Mòlɔku yá musuo píie, mí ní bóle ní gbéó guu mà ní dede. 6 Gbé pò yāmà gèsisinaɔ ge táadeɔwa à gbāsíkèrínɔ sō, má fele ní adeoε, mí àà bo àà gbéó guu mà de.

7 A tó á kua àò adoa gbāsísai, asa Dii á Luan ma ũ. 8 Aliò ma ikoyāò kùa, íò zíkewà. Ma Dii ma á dile adoaε.

§ 19:13 Iko 24.14-15 * 19:14 Iko 27.18 † 19:15 Iko 16.19 ‡ 19:17 Mat 18.15 § 19:18 Mat 5.43, 19.19, 22.39, Lom 13.9, Gal 5.14, Zaa 2.8 * 19:19 Iko 22.9-11 † 19:26 Daa 9.4, Iko 12.16, 23 ‡ 19:26 Iko 18.10 § 19:28 Iko 14.1 * 19:29 Iko 23.18 † 19:31 Iko 18.10-11, 1Sam 28.3, Isa 8.19 ‡ 19:34 Bɔa 22.20, Iko 24.17, 27.19 § 19:35 Iko 25.13-15, Yaa 20.10, Eze 45.10

9 Tó gbé a de ge a da kà, wà ade de.* Lá à a de ge a da kà, à azia dèe. 10 Tó gbé wùle ní gbèpàle nɔo, wàli ní de mípla mípii. 11 Tó gbé wùle ní a mae nɔo à a mae kpebòe, wàli ní de mípla mípii. Aa nízia dèe. 12 Tó gbé wùle ní a né nao, wàli ní de mípii. Aa yādɔɔsai kèe, aa nízia dèe. 13 Tó gɔe wùle ní a gɔe deeo lán nɔewa, an pla mípii aa dàa bèe kè, wàli ní dede. Aa nízia dède. 14 Tó gbé nɔsè mé à èa à aà da nàwà lɔ, dàa vāie.† Wàli ní kpasa mípii aa tékū, ké dàa vāie su àò kú á guuo yáí. 15 Tó gɔe kù pɔtuowa, wàli ade de,‡ wi nɔɔpi de lɔ. 16 Tó nɔe tò pɔtuwo kpáwa'òwa, wàli ní dede, ké aa nízia dède nɔo. 17 Tó gɔe a dāe sè, aà de né ge aà da nén lò, mé aa kɔ dɔ, ásoo.§ Wàli ní bɔ ní gbé guu wà ní dede. Lá à a dāe dàakpà, à azia dèe. 18 Tó gbé wùle ní nɔe pɔ ɔkūao, à kà aà aubɔkiiwa. Wàli ní bɔ ní gbé guu, wà ní dede mípla mípii. 19 Asuli á da v̄i ge aà dāuna dàakpao ge á dasē, asa dae fèe kpeboan we. An tàae a wi ní musue. 20 Tó gbé wùle ní a mae v̄i ge aà dāuna nɔo, à a mae v̄i ge aà dāuna kpebòn we. An tàae a wi ní musue, aai ga fii. 21 Tó gbé a v̄i ge a dāuna nɔ sè, wíyāe. A a v̄i ge a dāuna kpebòe. Aa gɔ fii.

22 Alio ma ikoyāo ní ma yādilea kua, ío zikewà, ké b̄usu pɔ mále géuáno à z̄leu su á yáo yáí. 23 Asu bui pɔ mále ní yáeo ɔleseo. Aa yápi kè píie, ã má ye ní gíyāio. 24 Má òé, áme á gɔ ní b̄usu pɔ v̄i ní z'io diupi v̄i. Má kpáwá á pɔ ũe. Mámema Dii á Lua, ma á díle adoa ní buipále.

25 Alio nɔo ní bā pɔ áli sóo ní pɔ pɔ áli sóo dɔkɔe. A suli tó à gbāle nɔo ge bā ge pɔtaa'onkuawa pɔ má díle tē ũo yá musuo. 26 Ali tó á kua àò adoa mee, asa ma Dii ma kua adoa. Ma á díle adoa ní buipále, ké àò de ma gbé ũe. 27 Tó gɔe ge nɔe kú á guu gèsisina ge táade ũ, wàli ade pápa ní gbéo wà de. A azia dèe.

21

Yādilea sa'onae

1 Dii ò Mɔizie aà yā'o Aalona né sa'onae aà me: Sa'onae suli tó à gbāle a gbé pɔ gá yá musuo, 2 mé i ke aà dae fèe bàasio, aà da, aà de, aà né, aà v̄i, aà dāuna 3 ge aà dāe néna pɔ kú a gbáa, i zāke yāao. 4 Baa tó uabele, asu to à gbāle a b̄ede yá musuo.

5 Aasuli tó gē táa'o ní miwao. Aasuli ní lekāna kpaaio. Aasuli ní me lílio.* 6 An kua lío adoa mapi ní Luae. Aasuli ma tó ɔkpa. An kua lío adoa, asa mámema Dii ní Lua. Aali sa pɔ w̄i a pɔ n̄sikateu à tékū oa ma ble ũ.

7 Ké an kua lío adoa mapi ní Luae yáí, aasuli nɔe pɔ káaluakà a ɔkpa seo ge nɔe pɔ wa yà. 8 Isailio, ali ní dilea ndoake d̄n̄é, asa aame aai mɔ ble kpái mapi á Luawa. Ali ní dilea ndoakepi d̄o, asa ma Dii ma gbé pɔ ma á díle ádo, ma kua adoa. 9 Tó sa'on n̄nɔe azia ɔkpa ní káaluakaa à a mae kpebòe, wàli aà kpasa aà tékū.

10 Gbé pɔ wà n̄sika aà miwa à ḡe sa'onkia ũ, wà aà dàziu aà ke ní zipi p̄kasao daa, asuli tó íana a mikā páo. Asuli a ula ga k̄eo. 11 Asuli s̄o geio. Asuli tó à gbāle baa a de ge a da ge yá musuo. 12 Asuli bɔ ma kúki ge yáio, ké asu ma kúki ɔkpa yáí, asa ma nísi pɔ wa kàwà tò à ḡe ma pɔ ũe. Mámema Dii. 13 Nɔe léso ã ali sé nɔ ũ. 14 Asuli gyaa ge nɔe pɔ wa yà seo ge nɔe pɔ káaluakà a ɔkpa, sema aà bui nɔe léso, 15 ké asu a bui ɔkpa yáí. Mámema Dii pɔ ma aà díle adoa ũ.

16 Dii ò Mɔizie 17 aà o Aalona: E n buiwa n bui pɔ su s̄a v̄i suli s̄omazi ble kpáiao. 18 Gbé pɔ s̄ae v̄i suli s̄omazio, v̄ia ge e ge gbé pɔ aà oa d̄o v̄io ge a gue

* 20:9 Bɔa 21.17, Mat 15.4 † 20:14 Iko 27.23 ‡ 20:15 Bɔa 22.18, Iko 27.21 § 20:17 Iko 27.22

* 21:5 Iko 14.1

késaakši ¹⁹ ge gbé pò a gbá ge a ɔ kūdɔa, ²⁰ ge kóode ge gbé pò a gue imia ge gbé pò a wé diua ge kásande ge séede ge gbé pò a le wia. ²¹ Sa'ona Aalona bui pò sáae ví suli sòmazi à sa pò wí a pò nísikateu à tékū oao. Sāadeε, asuli sòmazi ble kpáiao. ²² Ali fɔ ma ble ble, sa'onɔɔ ní pò pò wa ma gbaɔ píi, ²³ áma asuli sò zwāa pò wa kpàmaziio ge ma gbagbakíi, asa sāadeε. Asuli ma kúkíi òkpao. Mámε má Dii pò ní díle ndoa ũ. ²⁴ ɔ Mɔizi yápi ò Aalonaε ní aà néo ní Isailio píi.

22

¹ Dii ò Mɔizie à mè: ² O Aalonaε ní aà néo, aalio nízia kūa dɔ pò pò Isailio lé ma gbaɔ yá musu, ké aasu ma tó pò a kua adoa òkpao yáí. Mámεmaa Dii.

³ Oné, e an buiwa tó an gbēe gbālè mé à sò pò pò Isailio sa'òoi, wáli ade kēa. Mámεmaa Dii. ⁴ Tó Aalona buie mēbaagyā ge kēnu ví, asuli sa'oble bleo e à gbāsí gè wòlowà. Tó gbé ɔkà pò pò gbālea ge yá musuwa, ge à azia è, à gbālèn we. ⁵ Māae lo, tó à ɔkà pò kelena pò í taa'o tɔlewa ge gbé gbālea ge gbāsí píi lé. ⁶ Gbé pò ɔkà pò bee taawa, alio gbāleaε e oosi. Asuli sa'oble bleo, mé i ke à zu'ò bàasio. ⁷ Tó íatē gè kpéu, mé à zúpi ò, ɔ aà gbāsí a láa, i gbasá sa'oble ble sa, asa aà pobleaε. ⁸ Asuli poge ge pò pò wai de so à gbāleo. Mámεmaa Dii. ⁹ Sa'onao lío ma yádilenepio kūa, ké aasu dɔe ní ma bleo, an duuna wi ní musu aa gao yáí. Mámε má Dii pò ní díle ndoa ũ.

¹⁰ Gbé pò de sa'ona ua gbé ũo suli sa'oble bleo, baa gbé pò píla sa'ona be ge aà zíkēna. ¹¹ Tó sa'ona zo lù ge tó wà zo pi í aà beε, a zεví à blepi ble. ¹² Tó sa'ona nenɔe zākè ní gbé pò de sa'ona ũoo, nɔepi zεví à sa'onao ble ble lo. ¹³ Tó sa'ona nenɔe gò gyaa ũ ge wà aà yà zadɔ i ne'io, mé à èa sù a mae be lá aà wéndiagɔwa, a a mae ble blea zé ví. Nibɔe suli bleo. ¹⁴ Tó gbé zàzā à sa'oble blè, aali a fiabo sa'onae, i a ɔa sode nawà. ¹⁵ Sa'onao suli tó sa'oble pò Isailio káaakāaa Diiε gbāleo. ¹⁶ Tó aa tò gbé pò a blea zé vío blè, aa yá'ìεε. Mámε má Dii pò ní díle ndoa ũ.

Pɔtuo pò wali sa'òò

¹⁷ Dii ò Mɔizie à mè: ¹⁸ O Aalonaε ní aà néo ní Isailio píi, Isaili bui ge bòmɔ pò kú á guun lò, tó á gbēe mòmεε ní sa pò wí a pò káteu à tékū obɔo légbādɔa ge gban lò, ¹⁹ tó a ye mà siε, sema aali mó ní pò sà sāasaio, zu ge sã ge ble. ²⁰ Asuli mòmεε ní pò sāadeoo,* asa má sio. ²¹ Tó gbé mò sáaukpa sa'oia ní zuo ge sã ge ble légbādɔa ge gban lò, tó a sãa vío, má sí. ²² Ayāmeto ásuli sa'oa ní pò víaoo ge a kòkūa ge a pò pò wà a kaikè ge a bode ge a yíade ge a séede. Asuli sa pò wí a pò nísikateu ma gbagbakíiwa à tékū odo. ²³ A zεví à ma gba zu ge sã kòo ge a giana. Tó ále légbā dɔoaε sɔ, má sio. ²⁴ Asuli sa'oa ní pò pò wà a leba bèleoo ge pò pò wà a le wí ge a taia ge a paaa. Asuli bee ke á búsuo, ²⁵ mé ásuli pɔtuo bee taa sí bui zìloe kíi à sa'òò mapi á Luawa ble ũo. A sãa víε, a òkpaaε. Má sio.

²⁶ Dii ò Mɔizie: ²⁷ Tó zu ge sã ge ble ne'í, népi a ke a dawa gɔɔ soplæ. Sɛa za a gɔɔ swaaɔde zí áli fɔ sa pò wí a pò nísikateu à tékū ooa. ²⁸ Asuli zu ge sã kòlokpa ní a néo gɔɔ doú zío. ²⁹ Tó ále sáaukpa sa'oa, áli o a zéwa, mí sí. ³⁰ Ali a nòo so zìbeezí, ásuli a kee to gu dɔwàò. Mámεmaa Dii.

³¹ Alio ma yádileao kūa à zíkewà. Mámεmaa Dii. ³² Asuli ma tó òkpao, a adoaε. A Isailio lí dɔ ké ma kua adoa. Mámε má Dii pò á díle ádo a ũ. ³³ Ma á bóle Egipi, ké màò de á Lua ũε. Mámεmaa Dii.

* 22:20 Iko 17.1

23

Dikpeo

¹ Dii ò M̀izie ² aà o Isailiɔne: Dikpe pò má d̀leɔn ke: Ali ma dikpe pò wàli gbéɔ k̀aaamee beɔ kp̀awake. ³ Ali z̀ike g̀oɔ soolo, a g̀oɔ soplade í k̀ámabo k̀aaamee yáí. Asuli z̀ie keo. K̀ámabog̀oɔz̀ipíá Dii p̀e gu p̀ó á k̀úu píi.* ⁴ Dikpe pò Dii d̀leɔn ke: Ali a kp̀awake a g̀oɔwa, í k̀o k̀aaamee.

Gẽamusu dikpe ní K̀aaso dikpeo (Nao 28.16-25)

⁵ M̀o s̀eíá g̀oɔ g̀eɔ m̀endosaide z̀í oosiele àli Gẽamusu dikpekemee.† ⁶ M̀opi g̀oɔ g̀eode z̀í àli K̀aaso dikpeke, íb̀ k̀aa p̀ó wi a se'ese k̀auo so e g̀oɔ soplá.‡ ⁷ Dikpepi g̀oɔ s̀eíá z̀í àli k̀o k̀aaamee. Asuli z̀í gb̀aae keo. ⁸ Aliɔ sa p̀ó wí a p̀ó nísi k̀áteu à tékũ oa e g̀oɔ soplá, a g̀oɔ sopladepi z̀í í k̀o k̀aaamee. Asuli z̀í gb̀aae ke z̀ibeez̀io.

Bua p̀ó k̀áauɔ dikpe (Nao 28.26-31)

⁹ Dii ò M̀izie ¹⁰ aà o Isailiɔne: Tó a g̀e b̀usu p̀ó mále kp̀awáu, mé a á buapó k̀áauɔ k̀eke, àli a bàaa ye m̀ò sa'onae. ¹¹ Tó k̀ámabog̀oɔz̀í gu d̀ò, sa'onapi lí p̀ó bàaapi m̀omee, mí síánɔ. ¹² G̀oɔ doupi z̀í aàli sa p̀ó wí a p̀ó k̀áteu à tékũ oa ní sã ẁedona s̀aasaio ¹³ ní a p̀ówentio kiloo sííɔ ỳaalea ní nísi p̀ó p̀ó wí k̀áteu à tékũ a g̀í í kemee na ù, í v̀ee élewà litili do. ¹⁴ Asuli p̀ówen dafu ble bleo, a p̀ee ge a kpasaa e g̀oɔ p̀ó a m̀o mapi á Luae ní p̀ó k̀áau bàaapio. Yápiá ỳadileaée e á buiwa gu p̀ó á k̀úu píi.

P̀okeke dikpe (Nao 28.16-25)

¹⁵ K̀ámabog̀oɔ p̀ó a m̀o ní p̀ó bàaapio gb̀ea, àli às̀oɔa d̀oɔ e soplá. ¹⁶ Ali g̀oɔd̀oɔ blakwi e k̀ámabog̀oɔ soplade gu d̀ò, í gb̀asa m̀omee ní p̀ówen dafuo. ¹⁷ Ali p̀eeke m̀en plapla ua ní uao ní p̀eetio litili plapla ní a se'eseeo. A buapó k̀áau ò àli p̀ópi keò, í m̀omee.§ ¹⁸ Ili m̀ó ní p̀eepio ní sã ẁedona s̀aasaio m̀en soplá ní g̀aaena m̀endo ní s̀asakaoɔ m̀en pla, í sa p̀ó wí a p̀ó k̀áteu à tékũ ooa ní a p̀ówentio ní a v̀eeo p̀ó p̀ó wí k̀áteu a g̀í í kemee na ù. ¹⁹ Ili sa'o ní blesanao m̀endo duun awakpab̀o ù ní sã ẁedonaɔ m̀en pla s̀aukpasa ù. ²⁰ Sa'ona lí sápio m̀omee ní buapó k̀áauɔ p̀eepio. Sa'oblepiá ma p̀e, sa'onapi mé ali ble. ²¹ G̀oɔ doupi z̀í àli k̀o k̀aaa kp̀awake. Asuli z̀í gb̀aae keo. Yápiá ỳadileaée e á buiwa gu p̀ó á k̀úu píi.

²² Tó ále p̀okeke á b̀usu, ásuli keke e á bú léwao, mé ásuli a k̀onweo. Ali tó taasideɔne ní b̀om̀oɔ.* Mámema Dii á Lua.

K̀aaepɛa dikpe sa'oa ní Duunkẽama dikpe p̀o (Nao 29.1-11)

²³ Dii ò M̀izie ²⁴ aà o Isailiɔne: M̀o soplade g̀oɔ s̀eíá z̀í àli k̀ámabo, í k̀aaepɛ a k̀aaamee, ma yá í d̀óagu. ²⁵ Asuli z̀í gb̀aae keo, í sa p̀ó wí a p̀ó nísi k̀áteu à tékũ oa.

²⁶ Dii ò M̀izie: ²⁷ M̀o sopladepi g̀oɔ kwide z̀í líɔ de Duunkẽmag̀oɔ ù. Ali k̀o k̀aaamee, í leye, í sa p̀ó wí a p̀ó nísi k̀áteu à tékũ oa. ²⁸ Asuli z̀ie ke z̀ibeez̀io, asa Duunkẽmag̀oɔe, z̀í p̀ó wí á duuna k̀éwá ma Dii á Lua aee. ²⁹ Wà gbé p̀ó í leye z̀ibeez̀io b̀o a gbéɔ guu. ³⁰ Má gbé p̀ó z̀ie k̀e z̀ibeez̀í b̀o a gbéɔ guu mà dee. ³¹ Asuli z̀ie ke z̀ibeez̀io. Yápiá ỳadileaée e á buiwa gu p̀ó á k̀úu píi. ³² Aliɔ deé

* **23:3** B̀oa 20.8-10, 31.12-17, 35.2-3 † **23:5** B̀oa 12.1-14, Iko 16.1-2 ‡ **23:6** B̀oa 12.14-20, Iko 16.3-8 § **23:17** B̀oa 23.16, 34.22, Iko 16.9-12 * **23:22** Iko 24.19-22

kámabogɔɔzɪ ũ, í lɛyeu, íb kámabo sea za mɔpi gɔɔ kēokwide zɪ oosi e a gu sɪa dɔa oosi.

Lákpɛɔa dikpɛ

(*Nao 29.12-39, Iko 16.13-15*)

³³ Dii ò Mɔizie ³⁴ aà o Isailione: Mɔ sopladepi gɔɔ gēode zɪ àli Lákpɛɔa dikpɛkemɛɛ gɔɔ sopla. ³⁵ A gɔɔ séia zɪ àli kɔ kãaamɛɛ. Asuli zɪ gbãae keo. ³⁶ Alio sa pɔ wɪ a pɔ nísi kátɛu à tékū oa e gɔɔ sopla, a gɔɔ swaaɔde zɪ í kɔ kãaamɛɛ, í sa pɔ wɪ a pɔ nísi kátɛu à tékū oa. Asuli zɪ gbãae keo, kɔkãaa midɛgɔɔɛ.

³⁷ Dikpɛ pɔ má ðileɔn we. Ali a kpàwake, í kɔ kãaamɛɛ, í sa'oa lá gu lé dɔ lá má ðilewa, sa pɔ wɪ a pɔ kátɛu à tékū n pówentio n sa'obo pãleɔ n vēeo. ³⁸ Ali sapio oa kámabogɔɔ pɔ pɔ má ðile baasi, á gbaɔ n á légbãɔa pɔɔ n á pɔeã pɔɔ baasi.

³⁹ Sea za mɔ soplade gɔɔ gēode zɪ á bùsu pɔɔ kekea gbɛa àli dikpɛpi kemɛɛ e gɔɔ sopla. A gɔɔ séia zɪ n a gɔɔ swaaɔde zɪo líb deé kámabogɔɔ ũ. ⁴⁰ A gɔɔ séia zɪ àli libɛ maaɔ sé n daminalaɔ n ligɔn ladeɔ n swagbalagɔnaɔ, íb pɔnake mapi Dii á Lua aɛ e gɔɔ sopla. ⁴¹ Wɛ n wɛo mɔ soplade guu àliɔ dikpɛpi kemɛɛ e gɔɔ sopla. Yápiá yãdileaéɛ e á buiwa. ⁴² A Isailio líb ku lákpɛ pɔ á dɔɔ guu e gɔɔ sopla, ⁴³ ké á buio e dɔ má tò an deziɔ ì lákpɛɔ guu ma n bɔlea Egipi bùsuu gbɛa. Mámɛmaa Dii á Lua. ⁴⁴ Ō Mɔizi dikpɛ pɔ Dii ðilepio yá'òné.

24

Kpaaũkpɛ filia

¹ Dii ò Mɔizie: ² O Isailione aa mɔne n nísi wásawasao filiaɔ nabɔ ũ, ké aao naa gɔɔpii. ³ Aalona mé ali filiapi keke kpaaũkpɛu ma aɛ zwãa pɔ kpaa ikoyã kpagoloi saɛ za oosi e gu gɛ lí dɔɔ gɔɔpii. Yápiá yãdileaéɛ e á buiwa. ⁴ Aaliɔ filia pɔ kú vua dauwaɔ keke ma aɛ gɔɔpii.

Pɛɛ pɔ wɪ kpa Diiwa

⁵ Níli pɛɛti sé n pɛɛkeò mèn kuepla, pɛɛ mendo tí kiloo síiɔsiiiɔ. ⁶ Níli pɛɛpio kále ma aɛ vua táabũnuwa mèn soolosoolo dɔɔ pla.* ⁷ Níli tulaleti zálala fáfãwã dɔɔdɔɔ, ní kámɛɛ téu pɛɛ gbɛu á yãɔamagu yáí. ⁸ Kámabogɔɔ n kámabogɔɔɔ pii wali kále dɔɔdɔɔ ma aɛ Isailio pɔ ũ ma bàakuarínɔ gɔɔpii yáí. ⁹ Pɛɛpi líb de Aalona n a néɔ pɔ ũ, aali só gu pɔ wa ðile a zéiu, asa ma pɔe a zéi.† Alio de n baa ũ sa pɔ wɪ a pɔ nísi kátɛu à tékū oaa guu.

Dii tɔbɛsina pápa n gbɛo

¹⁰ Gɔɛ ku, aà da á Isailie, aà mae sɔ Egipie. Ké à gɛ Isailio bɔou, ò sòle n daa n Isailieo. ¹¹ Ō gɔɛ pɔ aà da á Isailiepi Dii tɔbɛsɪ à dɛaàno, ò wã gɛaàno Mɔizi kíi. Aà dapi tón Selomi, Dibeli néɛ, Dã buie. ¹² Ō wã aà dàkpɛu gia e wã ma Dii léu lá wa seaàno.

¹³ Ō Dii ò Mɔizie: ¹⁴ Bɔ n gbé pɔ ðɛmanɔpio bɔo kpe, gbé pɔ aa yápi mà aà léuɔ i ɔnana aà miwa gia, wi gbasã aà pápa n gbɛo wã de. ¹⁵ Ní o Isailione, tó gbé ðɛmanɔ, à yã'í aziaɛɛ. ¹⁶ Wali gbé pɔ ma tɔbɛsɪ pápa n gbɛo wã de. Bòmɔ ge belen lò, tó à ma tɔbɛsɪ, à gàn we.

¹⁷ Tó gbé gbédè, wali ade de.‡ ¹⁸ Tó gbé gbé pɔtuo dè, aali a gɛɛ kpá. ¹⁹ Tó gbé ìakpã a gbédeezi, wã ìa doupi kpaaàzi sɔ. ²⁰ Tó gbé gbé wã è, wa ade wã é sɔ. Tó wé a wɪ, wa aà pɔ wɪ sɔ. Tó swaa a è, wa aà pɔ é sɔ. Wali keè lá a kènɛwa.§ ²¹ Tó

* **24:6** Bɔa 25.30 † **24:9** 1Sam 21.1-6, Mat 12.4 ‡ **24:17** Bɔa 21.12 § **24:20** Bɔa 21.23-25, Iko 19.21, Mat 5.38

gbé gbé pɔtuo dè, a a gɛɛ kraɛ. Gbé pɔ gbédè sɔ, wa aà dɛɛ. ²² Bòmɔ ge belen lò, yādilea doūpiɛ. Mámɛmaa Dii á Lua.

²³ Mɔizi yápi òné, ɔ aa bò ní gbé pɔ dè ní Diioipio bòo kpɛ, aa aà pàpa ní gbɛo aa dè. Maa aa kè lá Dii ò Mɔiziewa.

25

Tɔɔle gbaa íampaa wɛ (Iko 15.1-11)

¹ Dii ò Mɔizie Sinai gbɛ musu ² aà o Isailiɔne aà mɛ: Tó a gɛ b̀usu pɔ mále kpáwá guu, àli tó b̀usupi íampamɛɛ. ³ Ali pótɔ á bua e wɛ soolo, àli á vɛliɔ midáɛ, í á pɔ́o kɛkɛ, ⁴ a wɛ soplade íli tó b̀usupi íampamɛɛ. Asuli pótɔ á bua wɛpiuo, mé ásuli á vɛliɔ midáɛo. ⁵ Asuli á bua pɔzã kɛkɛ à a kákíi kɛo. Asuli á vɛligɔna pɔ kè yàayaa kó zɔzɔo. Tɔɔle gbaa íampaa wɛɛ. ⁶ Pɔzã pɔ b̀le tɔɔle íampaa guu lío déé á ble ũ, ápiɔ ní á zòblenao ní á gbèwinao ní nibo pɔ de b̀mɔ ũ á guu ⁷ ní a pɔtuo ní sɛanɔbɔɔ.* Pɔzãpiɔ lío de á pɔblea ũ.

Gɔa wɛɛo ũ wɛ

⁸ Alio íampaa wɛpiɔ dɔdɔ wɛ soplapla lɛɛ sɔpla, à kè píi wɛ blakwi m̀endosai. ⁹ Ali kuupe wɛpi mɔ soplade gɔo kwide zí á b̀usu gupiiu Duunkɛmagɔzɔpi. ¹⁰ Ili wɛpi dile ma pɔ ũ, í gɔa wɛɛo ũ kpàwakɛ á b̀usu gbé pɔ kú weɔne píi. Io déé gɔa wɛɛo ũ wɛ ũ, á baade i su azia b̀usu a bui kíi. ¹¹ Wɛ blakwide lío déé gɔa wɛɛo ũ wɛ ũ. Asuli pótɔo. Asuli pɔzã kɛkɛo. Asuli vɛɛ ligɔna pɔ kè yàayaa kó zɔzɔo, ¹² asa gɔa wɛɛo ũ wɛɛ. Io adoaé, í pɔbɔlenziãɛo ble. ¹³ Gɔa wɛɛo ũ wɛpi guu á baade lí su a tɔɔlewa.

¹⁴ Tó ále á bú yia ge ále lúkɔwa, ásuli ònɔkɛkɔɛo. ¹⁵ Ali wɛ pɔ gò sea za gɔa wɛɛo ũ wɛwa da wɛnaoa guu, í lú. Búde sɔ ili wɛ pɔ gò wà pɔkɛkɛ da wɛnaoa guu, i gbasa yia. ¹⁶ A ɔa lí káfi wɛ pɔ gò dasileu. Tó wɛ pɔ gò bílao, a ɔa lí lao, asa pɔkɛkɛa wɛnaoa ɔ wàle yiawà. ¹⁷ Asuli ònɔkɛkɔɛo. Alio ma vía ví. Mámɛmaa Dii á Lua.

¹⁸ Ali zikɛ ma ikoyãwa, ío ma yādilea kúa, ío kú á b̀usu dɔdɔa. ¹⁹ B̀usupi ali blekɛé, à m̀wáɛ, ío ku a guu dɔdɔa. ²⁰ A mɛ, tó wi pótɔ wa pɔ kèkɛo, b̀ó wá ble wɛ sopladepi guui? ²¹ Mámɛ máli báaadaágu a wɛ soolodepi guu, tɔɔle i blekɛé wɛ áaɔ pɔ ũ. ²² A wɛ swaaɔde guu íli pótɔ, mé áli p̀wen zi ble e a ge pɛò a wɛ k̀okwi pɔkɛkɛawaɛ.

Tɔɔle t̀omaboa

²³ Wasuli tɔɔle yia, i gɔ we e gɔopiio, asa b̀usupiá ma p̀ɛ, mé á demɛɛ a guu b̀mɔ ní nibo ũɛ. ²⁴ B̀usu pɔ á kúa á pɔ ũ guu píi àli tó wà a tɔɔle t̀omabo. ²⁵ Tó á gbɛe gò taaside ũ, mé à a tɔɔle kíni yia, aà dae f̀ɛɛ lí m̀ó pɔ pɔ a yíapi t̀omabo. ²⁶ Tó gbé dae f̀ɛɛ ví aà a t̀omabo sɔo, mé à gbã è à kà à a t̀omabo, ²⁷ aà wɛ pɔ gè sea za gɔo pɔ á yia nao, i wɛ pɔ gò flabo gbé pɔ á yiawàɛ, i a pɔ sí. ²⁸ Tó aà gbãa i ka aà flaboè sɔo, tɔɔlepi lí gɔ a lunaɛ a zí e gɔa wɛɛo ũ wɛu. Wɛpiuo ɔ a lunapi a sɔaaè, i a pɔ sí.

²⁹ Tó gbé kpé yia wɛle bíideu, e wɛ do ào gé kúaaí, aɔ a boa zé ví. Gɔo bee ɔ a a boa zé ví. ³⁰ Tó i a t̀omaboo e wɛ dopi gè kúaaò, kpépi a gɔ a lunaɛ ní a buio e gɔopii. Wàli sɔaaè baa gɔa wɛɛo ũ wɛuo. ³¹ Wàli kpé pɔ kú zɔewia bíisaide guu dile lán bugbewaɛ. A t̀omaboa zé kú, mé wàli sɔaané gɔa wɛɛo ũ wɛuɛ.

* 25:7 Bɔa 23.10-11

³² Levii buio ní kpé pò kú ní wéle guuo tòmaboa zé ví gɔɔpiiɛ. ³³ Levii buio wéle kpé pò aa yíã tòmaboa zé kú, mé wáli soaané gɔã wéle ù wɛue, asa Levii buio wéle kpé de kpaale pò aa sè Isailio guu ùɛ. ³⁴ Aasuli ní wéle dádákékíio yíã, asa an baan we e gɔɔpii.

Pɔsɛaané

³⁵ Tó taasi á gbɛe kù, mé a fɔ azia gwa bo, àlio aà kùã lán bòmɔ ge nibɔwa, ké aà e àò kú á guu yáí.† ³⁶ Asuli ɔ'idiaè, ásuli a í gbaè. Alio ma via ví, ké á gbépi e àò kú á guu yáí. ³⁷ Asuli ɔã sɛaè à a igbao.‡ Asuli ble yíawà à ài wɛle a guuo. ³⁸ Mámɛmaa Dii á Lua. Ma á bóle Egipi, ké mà Kanaa bùsu kpáwáɛ, mío de á Lua ù.

Zɔboa

³⁹ Tó taasi á gbɛe kù mé à azia yíawá, ásuli zɔzidaè.§ ⁴⁰ A gɔ á guu lán gbèwina ge nibɔwae, io zíkɛé e gɔã wéle ù wɛu. ⁴¹ Aàpi ní a néo aai gbasa bo á be, aai tá ní buio kíi tɔle pò an deziɔ sè kpaale ù guu. ⁴² Lá á gbé pò ma á bóle Egipi bùsuu á de ma zòblena ù, i kù wà á yía zɔ ù bo. ⁴³ Asuli gbãablemáo. Alio ma via ví.

⁴⁴ Bui pò liaaázio gɔe ní ní nɔe ɔ àlio ní ví zɔ ù. Ampio ɔ áli ní lúlu zɔ ù. ⁴⁵ Ali fɔ nibɔ pò kú á guu lu bo ní né pò aa í á bùsuu, aai gɔ á àizɛe ù, ⁴⁶ aai gɔ á néone túbi ù, aai zòble e ní wɛni léu, àma ásuli wétɛamɔ á gbé Isailionɛo.

⁴⁷ Tó bòmɔ ge nibɔ pò kú á guu ɔ lé a kpɛ le, mé taasi sù á gbɛe kù, mé à azia yíã bòmɔpiwa ge aà buie, ⁴⁸ aà boa zé kú. Aà dae a fɔ à aà bo, ⁴⁹ aà mae ge aà mae née ge aà dae fɛɛɛ. Tó aà ɔ nɛie sɔ, aà azia bo. ⁵⁰ Aàpi ní a lunao lí wɛ nao sea za aázia yíagɔ e gɔã wéle ù wɛu, aà yía ɔã io dou ní gɔ bee gbɛwizí ɔã. ⁵¹ Tó wɛ pò gè e gɔã wéle ù wɛ àò gé kái dasi, aà boa ɔã aɔ zɔe. ⁵² Tó wɛ pò gè bíla sɔ, aà nao, i fiabo màa. ⁵³ I gɔ a diie gbèwina ù wɛ ní wɛo. Asuli tó aà dii wétɛamɔèo.

⁵⁴ Baa tó aà boa i zɛke màao, aàpi ní a néo gɔ wéle ù gɔã wéle ù wɛue, ⁵⁵ asa Isailio mé ma zòblena pò ma ní bóle Egipi bùsuu ù. Mámɛmaa Dii á Lua.

26

Báaadaarigu

(Iko 7.12-24, 28.1-14)

¹ Asuli pɔe ke táã ùo.* Asuli gbɛ'ã ge à péle á bùsuu à kúleè,† asa mámɛmaa Dii á Lua. ² Alio kámabogɔ pò má díle yáda, íli ma kúkíi díle gbía. Mámɛmaa Dii. ³ Tó á té ma ikoyáɔi mé á ma yádíleao kùã, ále zíkewà, ⁴ máli tó lou ma á bùsuu a gɔwae, tɔle ali blekéé, lío i nɛ'ie.‡ ⁵ Aɔ pówembɔzíkɛ e à ge pɛð vɛekɔzɔzɔgɔwa, vɛekɔzɔzɔã sɔ, e à ge pɛð pótɔgɔwa. Ali pɔble à ká, ío kú á bùsuu dɔɔa.

⁶ Má tó àò ku aafia á bùsuu. A wúle mé yáe a to via á kùo. Má wàio midɛ á bùsuu mé zí a gɛ weo. ⁷ A péle á ibɛɔziɛ, í ní dɛde ní fɛndao. ⁸ A gbɛon sɔo a ní gbɛon basɔo yá, mé á gbɛon basɔo a ní gbɛon òasɔo lɛ kwio (10.000) yá, í ní dɛde ní fɛndao.

⁹ Má á wɛgwa, mí tó à nɛ'í à káfi, ma bàakuaáno io gé. ¹⁰ Alio bleble e a zi bo, í a zipi kóle a dafu káua yáí. ¹¹ Ma kúkíi aɔ kú á guu, mé ma nisina a gíazio. ¹² Máo bebe á guu á Lua ùɛ, ío de ma gbé ù.§ ¹³ Mámɛmaa Dii á Lua. Máme ma á bóle Egipi, ké ásu àò de ní zɔ ù bo yáí. Ma zuu pò aa dàé kè kélekele, ɔ a gɔ be ní mio daa ía.

† 25:35 Iko 15.7-8 ‡ 25:37 Bɔa 22.24, Iko 23.20-21 § 25:39 Bɔa 21.2-6, Iko 15.12-18 * 26:1 Bɔa 20.4 † 26:1 Iko 16.21-22, 27.15 ‡ 26:4 Iko 11.13-15 § 26:12 2Kln 6.16

*Láai yáa**(Iko 28.15-68)*

¹⁴ Tó i ma yādilea ma, ále zikewà píio, ¹⁵ tó a gi ma ikoyāsi, mé á nisina ye ma yādileneio, tó ále ma ɔtonɔkii gwao, mé a ma bàakuaáno yādileaé gbòo, ¹⁶ àò dō lá má keén ke: Má tó gili gēágu, mí tɔɔn vāi káágu ní sionao, á wé io wo, á yēē i láa. A pótō pāe, asa á ibeēo mé aa ble. ¹⁷ Má feleáno, á ibeēo i á fu, á zangudepio io gbāablewá. Baa tó gbēe lé á yáo, áli tíleē.

¹⁸ Bee gbea tó i ma yāmao, má ea mà á swágagae lo gēn sopla á duuna yái. ¹⁹ Má á wala gbāa k'ē. Luabe i gōé gii mōsesai lán mōsiwa, á tɔle i gbāakū lán mōgotēwa. ²⁰ A á gbāa kóle pāe, asa tɔle a blekéé, mé lío ne'ieo. ²¹ Tó a gi lé swágbāakemanɔ, mé i ma yāmao, má á swágagaa káfi lo leē soplae e á duuna léwa. ²² Má wáio gbaewá, aai to à gō nēsai, aai á pɔtuoo dede, í lao, á zée a sea ke lo.

²³ Tó á wé i kē yápio musuo, mé a gi lé swágbāakemanɔ, ²⁴ máme má feleáno mazia sa, mí íadawá gēn sopla á duuna yái. ²⁵ Má tó wà mɔ lélewá ní zio, ké a ma bàakuaáno yá gbòo yái. Tó a si á wéle guu, má gagyákaáguē, mí á na á ibeēone ní zí. ²⁶ Má tó á ble láa, nɔe gbēon kwio mé aali pēekéé kina douwa, aai kpáwá tāmítami, a pɔe bɔwá sōo.

²⁷ Tó i ma yāma yápio musuo, mé a gi lé swágbāakemanɔ, ²⁸ má ea feleáno ní pɔfēaoe, mí á swágagaa gēn sopla á duuna yái. ²⁹ Nɔanapi a to à á negōe ní á nenɔe só. ³⁰ Má gulesí pó á bɔo daaai, mí á tulaletikateakio gboo, mí á gɔo ká á diio gɔla. Ma nisina aɔ ye á yáio. ³¹ Má tó á wéle gō beziao ũe, mí á sa'okio dúuzō. A sa'oa pó tékūa gí a kamagu lo. ³² Má á būsuo deē, a yá i di á ibeē pó kú weɔwa. ³³ Má a fēnda woe, mí á yáò mà á fāaa buio guu. A būsuo i gō gii, á wéle i gō beziao ũ. ³⁴ Goo pó á kú á ibeēo būsuo mé á būsuo gō da gii, á būsuo a íampa sa. Būsupi á íampa, a íampaa lé i ká. ³⁵ Goo pó á kú we, íana pó a giè á pa íampaa wē guu, goo pó a gō da yāaa a íanapi pa sa.

³⁶ A gbé kōnao sō, má tó aa sòdeedeke ní ibeēo būsuo. Baa íana lása kōfi a to aa tíle, aai tíle lán fēnda wále ní yáowa. Aa kpagua, baa ké gbēe lé ní yáo. ³⁷ Aa kwe kákōa lán fēnda wà ní kwéowa. Aa fō ze gí ní ibeēo aeo. ³⁸ Maa á midē buio guu. A ibeēo būsuo a á mómoo. ³⁹ A gbé kōnapio i ibaba ní ibeēo būsuo ampio ní ní dezio yāvāio yái.

⁴⁰ Tó á buipio ní yāvāio ní ní dezio póo dō, an náaisaiyā pó aa kēmēe ní swágbāa pó aa kēmanɔpio, ⁴¹ ō ma feleño, ma ní kpá ní ibeēo būsuo, tó aa ní nòsevāipi tò mé aa nízia būsua, tó an yāvāi go ní gbēa lé ká, ⁴² ma bàa kua ní Yakobuo* ní Izaakio† ní Ablahaño‡ yá a dɔmagu ní būsuo pó má kpámá yáo. ⁴³ Būsuo pó aa tò we aɔ da gii ní kpe, i íampa a íampaa wēu. An yāvāi go a ní gbēe, asa aa gí ma yādileaɔie, an nisina ye ma ikoyāio. ⁴⁴ N beeo goo pó aa kú ní ibeēo būsuo, má ní midēo. Má gínzi mà a bàakuarino yá gbooo, asa mámemaa Dii an Lua. ⁴⁵ Ma bàa kua ní ní dezi pó ma ní bóle Egipi buio wáa ké màò de ní Lua ũ yá dɔmagu, mí ní bɔ. Mámēmaa Dii.

⁴⁶ Ikoyā ní yādilea pó Dii ò Mɔizie Sinai gbē musu a dà Isailionɔon we.

27*Légbadɔa Diiwa*

¹ Dii ò Mɔizie, ² ō a ò Isailione à mè: Tó gbélekè Diiwa à mè, á aà gba gbēnazina, aà bo'ɔan ke: ³ Sea za wè bao e à gè pè wè bàawá, tó gōe, kpaaũkpe ánuusu

* **26:42** Daa 28.13-14 † **26:42** Daa 26.3-4 ‡ **26:42** Daa 17.7-8

ɔwatɛ blakwiɛ, ⁴ nɔɛ sɔ baakwi. ⁵ Sea za wɛ sɔ e à gɛ pɛ wɛ baowa, tɔ nɛgɔɛɛ, ánuɛ sɔ watɛ baowɛ, nɛnɔɛ sɔ kwi. ⁶ Sea za mɔ do e à gɛ pɛ wɛ sɔowa, tɔ nɛgɔɛnaɛ, ánuɛ sɔ watɛ sɔowɛ, nɛnɔɛna sɔ áaɔ. ⁷ Tɔ gɔɛ de wɛ bàaɔla, ánuɛ sɔ watɛ gɛowɛ, nɔɛ sɔ kwi. ⁸ Tɔ taasidɛ, mé aà gbãa i ka màao, aàli gé sa'ona le, sa'ona lí a bo'ɔa dilɛ lá lɛgbɛna a fɔwa.

⁹ Tɔ pɔtuo pɔ wɛ sa'òò Diiwawɛ sɔ, pɔ pɔ wà aà gbà ali gɔ aà pɔ ũ. ¹⁰ Wasuli lilɛ. Wasuli a maa lɛũkpakɛ ní a vãioo, ge a vãí ní a maaoo. Tɔ wà pɔtuo lɛũkpakɛ, a pla píi a gɔ Dii pɔ ũ. ¹¹ Tɔ pɔtuo pɔ wɛli sa'òò Diiwawɛ sɔ, wàli gɛò sa'ona kíi, ¹² sa'ona i a taa gwa, tɔ a maa ge a vãie. Lá sa'ona dilɛ, màa a ɔa aɔ de. ¹³ Tɔ pɔde ye bo, aàli a ɔa sɔode nawà.

¹⁴ Tɔ gbɛ́ Dii gbà a kpé, sa'ona lí a taa gwa, tɔ a maa ge a vãie. Lá sa'ona dilɛ, màa a ɔa aɔ de. ¹⁵ Tɔ kpɛde ye à a kpé sí, aàli a ɔa sɔode nawà, kpépi i ea gɔ aà pɔ ũ.

¹⁶ Tɔ gbɛ́ Dii gbà tɔɔɛ pɔ á sɛ kpaalɛ guu kíni, a ɔa lío doũ ní pɔwɛna pɔ a mɔ búpiwa ɔao. Pɔwɛna koko do ɔa kà ánuɛ sɔ watɛ sɔ. ¹⁷ Tɔ gɔa wɛɛɔ ũ wɛ ɔ à Dii gbà sɔ, a ɔa a gi à ku a lɛgbɛuɛ. ¹⁸ Tɔ gɔa wɛɛɔ ũ wɛ gɛ, sa'ona lí a ɔa dilɛ wɛ pɔ gɛ e gɔa wɛɛɔ ũ wɛ sɛa léu, i a ɔa lao màa. ¹⁹ Tɔ búde ye a bú sí, aàli a ɔa sɔode nawà, i gɔ aà pɔ ũ. ²⁰ Tɔ i búpi boo, ge tɔ a yɛa gbɛpãlewawɛ, a boa zé kú bo. ²¹ Tɔ wàle pɔ sɔaasɔaané gɔa wɛɛɔ ũ wɛu, buapi a gɔ Dii pɔ ũ, lán pɔ pɔ wà Dii gbà ní a mɛbaowawɛ, tɔɔɛpi i gɔ sa'onaɔɛ.

²² Tɔ gbɛ́ Dii gbà tɔɔɛ pɔ á lù, mé tɔɔɛ pɔ a sɛ kpaalɛ guu no, ²³ sa'ona lí a ɔa dilɛ wɛ pɔ gɛ e gɔa wɛɛɔ ũ wɛ dasilɛu, gbɛ́pi i tɔɔɛpi bo zɛbeezi gɔɔ, ɔapi i gɔ Dii pɔ ũ. ²⁴ Gɔa wɛɛɔ ũ wɛ ɔ wàli buapi sɔaa a yɛana pɔ tɔɔɛpi vɛ yãaɛ. ²⁵ Lá wà ánuɛ sɔ lé dilɛ kpaaukpɛu, màa sa'onaɔ lí pɔ ɔa dilɛ. Anusu do galaũ baowɛ.

²⁶ Pɔtuo né sɛiaɔá Dii pɔɛ kò. Gbɛɛ suli aà gbao zu ge sán lò, asa Dii pɔɛ. ²⁷ Tɔ pɔtuo pɔ wɛli sa'òò né sɛiaɛ sɔ, aàli bo lá sa'ona dilɛ léu, i a ɔa sɔode nawà. Tɔ i boo, wàli yɛa ɔa pɔ sa'ona dilɛ léu. ²⁸ Pɔ pɔ gbɛ́ vɛ à Dii gbà ní a mɛbao, gbɛnazina ge pɔtuo ge tɔɔɛ pɔ de a buio pɔ ũn lò, asuli yɛa, asu bo sɔ. Pɔ pɔ wà Dii gbà ní a mɛbao á pɔ pɔ wɛli boowɛ.* ²⁹ Baa gbɛnazina pɔ wà Dii gbà ní a mɛbao, wà fɔ boo, sema wà ade de.

³⁰ Bua pɔɔ kwidɛ lío de Dii pɔ ũ, pɔwɛna ge libɛɔn lò.† Alio de Dii pɔ ũ. ³¹ Tɔ gbɛ́ ye a pɔ kwidɛpi bo, aàli a ɔa sɔode nawà. ³² Pɔtuo kwidɛ á Dii pɔɛ. Tɔ wa nàò, a kwidɛ lío de aà pɔ ũ. ³³ Wasuli a maa ge a vãí boo, mé wasuli a kee lɛũkpakɛo. Tɔ wà a lɛũkpakɛ, a pla píi gɛ Dii pɔ ũ, mé wa fɔ a kee boo.

³⁴ Yá pɔ Dii dà Moizie Sinai gbɛ musu a dilɛ Isailionɛn we.

* 27:28 Nao 18.14 † 27:30 Nao 18.21, Iko 14.22-29

NAOKɛA Mɔizi lá síiɔde Yá pɔ kú láe bee guu

Ké Isailio ikoyá pɔ Lua kpà Mɔiziwa Sinai gbɛ musu yāmà, aa sɔukè wà da bùsu pɔ Lua a legbèné zéu (1.1-10.10). Aa táá'ò wà kà Kadɛsi Baanɛa, we aa gɛu bùsupiu, ɔ aale víake bùsupi gɛae, aa ɛa mipè gɛomidɔkíiwa, ɔ aa kè gbáau wè bla. Tá gbàa oa gbɛa aa Mɔabu bùsu lè Isia Wiside gukpe oi (10.11-21.35). Lápi yá gbɛzā yá pɔ kè Mɔabu bùsuu ɔwɛɛ. Bɔa we gbɛzā ɔ Isailio è gè Kanaa bùsuu (22.1-36.13).

Lápi te Bɔa láie, mé à Lua gbéɔ gbɛnazinke òwɛɛ. Zieɔ aai Lua náaike, zieɔ aai seake, zieɔ yáeɔ ì ní kási, zieɔ yáeɔ ì ní káde, zieɔ aai nízia se lesi, zieɔ aai léle zíle. Lápi òwɛɛ lo ké Lua lo de a gbéɔne náaide ũ gɔɔpii, lo yáke a zéwa, áma zieɔ lo pásírnɔ.

Yá zí'ũ Mɔizi lè a dea kóo ũ Dii ní a gbéɔ zānguo yá musu. Ɔme Lua ledɔekena ũ, ɔ lo sɔ Luazi. Ɔme ì awakpa Luae a gbéɔne, asa náaisaideɔne.

Isailio naokɛa Sinai guwaiwaiu

¹ Isailio bɔa Egipi wè plaade, a mɔ plaade gɔɔ séia zí, Dii yá'ò Mɔizie kpaaũkpeu Sinai guwaiwaiu à mè: ² A Isailio naokɛ daedae uale ní ualeo, ní gɔe tó dalau pii. ³ Mpi ní Aalonao à Isaili gɔe pɔ kà wè bao ge aa dea káaa, ì gbé pɔ kà zikaapiɔ nao gā ní gāo. ⁴ A gbé pɔ de uabele ũ se bui ní buio guu dodo aa dɔále. ⁵ Gbé pɔ aao kúánɔpiɔ tón ke:

Lubeni buio guu Sedeu né Elizuu.

⁶ Simeɔ buio guu Zulisadai né Selumie.

⁷ Yuda buio guu Aminadabu né Naasɔ.

⁸ Isakaa buio guu Zuaa né Netaneli.

⁹ Zabuloni buio guu Heloni né Eliabu.

¹⁰ Yosefu né Eflaiũ buio guu Amihudu né Elisama.

Yosefu né Manase buio guu Pedazuu né Gamalieli.

¹¹ Bɛyámɛɛ buio guu Gidoni né Abidā.

¹² Dā buio guu Amisadai né Ahiezɛɛ.

¹³ Aseɛ buio guu Ɔkelana né Pagieli.

¹⁴ Gada buio guu Deueli né Eliasafa.

¹⁵ Nefatali buio guu Enana né Ahila.

¹⁶ Gbé pɔ wà ní sé gbéɔ guu ní deziɔ buio kía ũn we. Aame Isaili bui dɔaanao ũ.

¹⁷ Mɔizi ní Aalonao gbé pɔ Dii ní tó dɔɔpiɔ sè, ¹⁸ ɔ aa gbéɔ káaa pii mɔ plaade gɔɔ séiazí. Aa gbé pɔ kà wè bao ge aa dea tó dalau pii daedae uale ní ualeo. ¹⁹ Mɔizi ní nao Sinai guwaiwaiu lá Dii dilɛɛwa.

²⁰ Wà gɔe pɔ kà wè bao ge aa dea nào, ɔ wà gbé pɔ kà zikaapiɔ tó dalau dodo baade iawa daedae uale ní ualeo.

²¹ Isaili nɛgɔe séia Lubeni buio guu, gbé pɔ kà zikaao gbéɔn ɔaasɔsɔo lɛɛ bla ní sooloo ní ɔaa pla ní basɔoɛ (46.500).

²²⁻²³ Simeɔ buio guu gbéɔn ɔaasɔsɔo lɛɛ baaɔ mɛndosai ní ɔaa do ní basɔoɛ (59.300).

²⁴⁻²⁵ Gada buio guu gbéɔn ɔaasɔsɔo lɛɛ blasɔo ní ɔaa ɔaɔ ní blakwioɛ (45.650).

²⁶⁻²⁷ Yuda buio guu gbéɔn ɔaasɔsɔo lɛɛ baaɔkwí ní síiɔo ní ɔaa ɔaɔoɛ (74.600).

²⁸⁻²⁹ Isakaa buio guu gbéɔn ɔaasɔsɔo lɛɛ blakwi ní síiɔo ní ɔaa plaoɛ (54.400).

30-31 Zabulɔni buiɔ guu gbɛɔn ɔaasɔsɔo lee blakwi n soplao n ɔaa plaoe (57.400).

32-33 Yosefu ne Eflaiu buiɔ guu gbɛɔn ɔaasɔsɔo lee bla n ɔaa pla n basooe (40.500).

34-35 Yosefu ne Manase buiɔ guu gbɛɔn ɔaasɔsɔo lee baakwi n plao n ɔaa dooe (32.200).

36-37 Bɛyamee buiɔ guu gbɛɔn ɔaasɔsɔo lee baakwi n sooo n ɔaa plaoe (35.400).

38-39 Da buiɔ guu gbɛɔn ɔaasɔsɔo lee baas n plao n ɔaa aas n basooe (62.700).

40-41 Asee buiɔ guu gbɛɔn ɔaasɔsɔo lee bla n mendoo n ɔaa pla n basooe (41.500).

42-43 Nefatali buiɔ guu gbɛɔn ɔaasɔsɔo lee blakwi n aaso n ɔaa plaoe (53.400).

44 Gbe p Mɔizi n Aalonao n Isaili kia gbɛɔn kueplao n naoon we. Wa kɔapi sɛ bui n buiɔ guu mendodoe. 45 Ke aa Isaili goe p ka we bao ge aa deao nao uale n ualeo, Isaili p ka zikaapi 46 gbɛɔn ɔaasɔsɔo lee ɔaa aas n aaso n ɔaa pla n basoplakwioe (603.550).

47 Wi Levii bui uadeo da nao guuo, 48 asa Dii o Mɔizie a me: 49 Nsu Levii bui nao. Nsu n n tɔ dalau n Isaili bui kɔniɔ. 50 Ikoyã zwãakpe zi na Levii buiɔne n zɔi n a pɔkeleo n p p kú a guuo pii. Aame aali zwãakpe sea n a pɔkeleo pii, aai de zwãakpɛpi zikenaɔ u, aali bɔokpa aa liai. 51 Tó ale fele, aame aali zwãakpɛpi woewoe. Tó a ka bɔokpakii, aali ea pɛpɛe. Tó gbɛpãle sɔi, a gae. 52 Isaili lí bɔokpakpa gã n gao, baade n a dalapooo. 53 Levii bui me aali bɔokpa aa lia ikoyã zwãakpɛi, ke masu pɔkumabɔɔ Isailiɔwao yai. Ikoyã zwãakpe gwaa me Levii bui zɔi u. 54 O Isaili ke lá Dii o Mɔiziewa.

2

Bɔokpaa zekalea

1 Dii ya'o Mɔizie n Aalonao a me: 2 Isaili baade lí bɔokpa a dalapoo gbau n a ua seelao pɛlea. Aali bɔokpa wa lia kpaaukpe keawà yoo.

3 Yuda bui gali me aali bɔokpa gukpe oi n n dalapooo. An daanan Aminadabu ne Naas u. 4 Aa zigoo gbɛɔn ɔaasɔsɔo lee baakwi n siiso n ɔaa aaso (74.600). 5 Isakaa bui gali lí bɔokpa n sae. An daanan Zuaa ne Netaneli u. 6 Aa zigoo gbɛɔn ɔaasɔsɔo lee blakwi n siiso n ɔaa plaoe (54.400). 7 An sae Zabulɔni buiɔ. An daanan Heloni ne Eliabu u. 8 Aa zigoo gbɛɔn ɔaasɔsɔo lee blakwi n soplao n ɔaa plaoe (57.400). 9 Ampii an bo wi me Yuda bui bo, aa gbɛɔn ɔaasɔsɔo lee ɔaa do, geo mendosai me kuo, n ɔaa plaoe. (186.400) Aame aali dazeu kaa.

10 Lubeni bui gali me aali bɔokpa geomidokii oi n n dalapooo. An daanan Sedeu ne Elizuu u. 11 Aa zigoo gbɛɔn ɔaasɔsɔo lee blakwi n soolo n ɔaa pla n basooe (46.500). 12 Simeo bui lí bɔokpa n sae. An daanan Zulisadai ne Selumie u. 13 Aa zigoo gbɛɔn ɔaasɔsɔo lee baas mendosai n ɔaa do n basooe (59.300). 14 An sae Gada buiɔ. An daanan Deueli ne Eliasafa u. 15 Aa zigoo gbɛɔn ɔaasɔsɔo lee blasɔ n ɔaa aas n blakwioe (45.650). 16 Ampii an bo wi me Lubeni bui bo, aa gbɛɔn ɔaasɔsɔo lee basoplakwi n mendoo n ɔaa pla n blakwioe (151.450). Aame aali dazeu plaade u.

17 Levii bui bodeo me aali kpaaukpe se aa dao zeu, aai be guoguo. La an bo kãlea de, ma aali be zeu. Baade io ku a oi tea a dalapoozi.

18 Eflaiu bui gali lí bɔokpa be'ae oi n n dalapooo. An daanan Amihudu ne Elisama u. 19 Aa zigoo gbɛɔn ɔaasɔsɔo lee bla n ɔaa pla n basooe (40.500). 20 Manase bui lí kú n sae. An daanan Pedazuu ne Gamalieli u. 21 Aa zigoo gbɛɔn ɔaasɔsɔo lee baakwi n plao n ɔaa dooe (32.200). 22 An sae Bɛyamee buiɔ. An daanan Gidoni ne Abida u. 23 Aa zigoo gbɛɔn ɔaasɔsɔo lee baakwi n sooo n

àaa plaoe (35.400). ²⁴ Ampii an bòo wì me Eflaiũ buio bòo, aa gbẽon àaasɔsɔo lee basɔokwi plasai n̄ basɔooe (108.100). Aame aali dazeu àaãde ù Levii buio gbɛa.

²⁵ Dã bui gãliɔ mé aali bòokpa gugbãntoo oi n̄ n̄ dàlapooo. An dɔaanan Amisadai né Ahiezee ù. ²⁶ Aà zìgɔɔ gbẽon àaasɔsɔo lee baaɔ n̄ plao n̄ àaa àaɔ n̄ basɔooe (62.700). ²⁷ Asee buio mé aali bòokpa n̄ sae. An dɔaanan Okelana né Pagieli ù. ²⁸ Aà zìgɔɔ gbẽon àaasɔsɔo lee bla n̄ m̀endoo n̄ àaa pla n̄ basɔooe (41.500). ²⁹ An sae Nefatali buio. An dɔaanan Enana né Ahila ù. ³⁰ Aà zìgɔɔ gbẽon àaasɔsɔo lee blakwi n̄ àaɔo n̄ àaa plaoe (53.400). ³¹ Ampii an bòo wì me Dã buio bòo, aa gbẽon àaasɔsɔo lee basoplakwi n̄ soplao n̄ àaa àaɔoe (157.600). Aali dazeu gbɛzã n̄ n̄ dàlapooo.

³² Isaili pò wà n̄ nao uale n̄ ualeon we. An zìgɔɔ pii gbẽon àaasɔsɔo lee àaa àaɔ n̄ àaɔo n̄ basoplakwioe (603.550). ³³ Kási wi Levii buio da naopi guu n̄ n̄ Isaili deɔo, lá Dii ò Mɔiziewa. ³⁴ Isailio kè lá Dii ò Mɔiziewa, aa bòokpà n̄ n̄ dàlapooo màa, ò aa dazeu daedae uale n̄ ualeo.

3

Levii buio

¹ Mɔizi n̄ Aalona buio yán ke gɔo pò Dii yã'ò Mɔizie Sinai gbɛ musu. ² Aalona negɔɔe tón ke: Aà negɔɔe séia Nadabu, Abiu, Eleazaa, Itamaa. ³ Aalona né pò wà n̄ díle sa'onao ù wà sa'ozí n̄n̄é n̄ ɔzi tón we. ⁴ Nadabu n̄ Abiuo gaga Dii ae Sinai guwawaiue, ké aa mò aà ae n̄ té zìloo yáí.* Aai ne'i yãao, ò Eleazaa n̄ Itamao gò sa'onao ù n̄ mae Aalona gɔo.

⁵ Dii yã'ò Mɔizie à mè: ⁶ Mò n̄ Levii buio, n̄ n̄ na Aalonae a ɔzi, aali zìkeaànɔ. ⁷ Aali kpaaukpe kpeele zì pò má dà Aalonae n̄ Isailio pii ke n̄ zwàakpepi zìo lo. ⁸ Aali laaido kpaaukpe pòkeleowa, aaiɔ zwàakpepi zì pò má dà Isailione keò. ⁹ Levii buio na Aalona n̄ a néone n̄ ɔzi. Isaili pò wa kpàwà míomíon we. ¹⁰ Aalona n̄ a néo díle ma gbàgbanao ù. Tó gbé zìloe sòmazi, à gàe.

¹¹ Dii yã'ò Mɔizie à mè: ¹² Mámɛ ma Levii buio sè Isailio guu Isaili negɔɔe séiao gbɛu. Levii buipio io de ma pò ù, ¹³ asa za gɔo pò ma Egipi negɔɔe séiao dède, ma Isaili negɔɔe séiao n̄ n̄ pɔtuo nesana séiao díle ma pò ù.† Mámɛmaa Dii.

¹⁴ Dii yã'ò Mɔizie Sinai guwawaiu à mè: ¹⁵ Levii buio nao daedae uale n̄ ualeo. An gɔe nao pii sea za né mɔ doowa. ¹⁶ O Mɔizi n̄ nao lá Dii òewa. ¹⁷ Levii néo tón ke: Geesɔ, Keata n̄ Melalio. ¹⁸ Geesɔ néo tón ke daedae: Libeni n̄ Siméio. ¹⁹ Keata néo tón ke daedae: Amlaũ, Isaa, Heblɔ n̄ Uzielio. ²⁰ Melali néo tón ke daedae: Mali n̄ Musio. Levii buion we daedae uale n̄ ualeo.

²¹ Libeni buio n̄ Simeí buio mé Geesɔ buio ù. ²² Gɔe pò wà n̄ nao sea za né mɔ doowa gbẽon àaasɔsɔo lee soplã n̄ àaa pla n̄ basɔooe (7.500). ²³ Geesɔ buipio lí bòokpa zwàakpepi kpe naa be'ae oi. ²⁴ Laeli né Elisafa mé n̄ kía ù. ²⁵ Geesɔ buio lí zwãa n̄ báa pò wàli kú kpaaukpeaɔ zì ke n̄ a kpeele zwãao ²⁶ n̄ kaa lé zwãao n̄ kaa pò lia zwàakpepi n̄ sa'okiozi zwãao n̄ a baɔ pii.

²⁷ Amlaũ buio n̄ Isaa buio n̄ Heblɔ buio n̄ Uzieli buio mé Keata buio ù. ²⁸ Sea za né mɔ doowa, an gɔe gbẽon àaasɔsɔo lee swaaɔ n̄ àaa àaɔoe (8.600). Aame aali zìke zwàakpeu. ²⁹ Keata buipio mé aali bòokpa zwàakpepi sae naa geomidokii oi. ³⁰ Uzieli né Elizafã mé n̄ kía ù. ³¹ Aaliɔ kpagolo n̄ táabũnuo n̄ dauo n̄ sa'okio n̄ tulaletikateakio n̄ zwàakpe zìkeboɔ n̄ suunao zì ke pii. ³² Sa'onkia Aalona né Eleazaa mé Levii bui kíaɔ dɔaana ù. Aàpi mé ì wéte zwàakpe zìkenaɔzi.

³³ Mali buio n̄ Musi buio mé Melali buio ù. ³⁴ Ké wà n̄ nao sea za né mɔ doowa, an gɔe gbẽon àaasɔsɔo lee soolo n̄ àaa dooe (6.200). ³⁵ Abihaili né Zulieli mé n̄

* **3:4** Lev 10.1-2, Nao 26.61 † **3:13** Bɔa 13.2

kía ũ. Aali bòokpa zwàakpe sae naa gugbāntoo oi. ³⁶ Wà Melali buio ðile aalió wéte zwàakpe lipereεzi ní a lipɔɔ ní a lipelε ní lipelεpi zεbɔ ní a pɔkeleɔ píi.

³⁷ Aalió kaa pɔ liaa zwàakpei lipelε ní a zεbɔ ní a kŭbɔ ní a baɔ zǐ ke ɔ.

³⁸ Mɔizi ní Aalonao ní Aalonapi néɔ lí bòokpa kpaaũkpe ae naa gukpe oi. Aame aalió luakukǐ zǐ ke Isailiɔne. Tó gbé zǐloe sǐi, à gáε. ³⁹ Levii bui pɔ Mɔizi ní Aalonao ní nao daεdaε lá Dii òwaɔn we. Sea za né mɔ doɔwa, aa gbεɔn ðaasɔɔo lεε bao ní plaoε (22.000).

⁴⁰ Dii ò Mɔizie à mè: Isaili negɔε séiaɔ nao píi sea za né mɔ doɔwa, ní ní tó dalau. ⁴¹ Bee gbεa ní Levii buio ðile ma pɔ ũ Isaili negɔε séiaɔ gbεu mípii, ní Levii buio pɔtuɔɔ ðile ma pɔ ũ Isailiɔ pɔtuɔ nesana séiaɔ gbεu píi. Mámεmaa Dii. ⁴² Ǿ Mɔizi Isaili negɔε séiaɔ nàò lá Dii òewa, ⁴³ sea za né mɔ doɔwa. Ké wà ní tó kà láu píi, an dasi kè gbεɔn ðaasɔɔo lεε bao ní ðaa do ní bàaɔkwi ní àaɔε (22.273).

⁴⁴ Ǿ Dii yǎ'ò Mɔizie à mè: ⁴⁵ Levii buio ðile ma pɔ ũ Isaili negɔε séiaɔ gbεu, ní Levii buio pɔtuɔɔ ðile ma pɔ ũ Isailiɔ pɔtuɔ nesana séiaɔ gbεu. Mámεmaa Dii. ⁴⁶ Isaili negɔε séiaɔ dasi de Levii buiɔla gbεɔn ðaa do ní bàaɔkwi ní àaɔ. Gbé pɔ ðiapiɔ boa yǎ musu, ⁴⁷⁻⁴⁸ ánsu ɔwatε sɔsɔo símá an baade miwa, lá wà a gbia ðile ma kúkiwa, ní kpá Aalona ní a néɔwa. Anusu do gela baoε. ⁴⁹ Ǿ Mɔizi gbεbo'ɔapi sǐ gbé pɔ an dasi de Levii buiɔlapiɔwa. ⁵⁰ A ɔasi Isaili negɔε séiapiɔwa ánsu ɔwatε ðaa soolo ní baswaaɔsɔo (1.365), lá wà a gbia ðile luakukǐwa. ⁵¹ Ǿ a kpá Aalona ní a néɔwa lá Dii òewa.

4

Keata buio

¹ Dii yǎ'ò Mɔizie ní Aalonao à mè: ² Levii né Keata buio nao daεdaε uale ní ualeo, ³ gɔε pɔ kà wè baakwi e blakwi, aai mɔ zǐkei kpaaũkpeu. ⁴ Zǐ pɔ Keata buipi lí ke kpaaũkpeu á ma pɔε ní a míbaɔ.

⁵ Tó wàle fεle bɔou, Aalona lí mɔ ní a néɔ, aali suuna zwàa polo aa ku ikoyǎ kpagoloa. ⁶ Aali ayo báa kua, aai gbasa zwàa pɔ wa kè ní pɔle búuna tεεtεεo kua. Bee gbεa aali kpagolo lipɔɔ sɔɔu.

⁷ Aali zwàa búuna kú táabũnu pɔ kú ma aεa, aai tapelentiɔ kálewà ní toonao ní imibɔ ní lo pɔ wǐ vεε kauɔ, aai pεε pɔ wǐo kpaa gɔɔpii kále we ɔ. ⁸ Aali zwàa tεa ku pɔpiɔla, aai ayo báa kua. Bee gbεa aali táabũnupi lipɔɔ sɔɔu.

⁹ Aali zwàa búuna se ku daua ní a filiaɔ ní a deɔɔ ní a túfukabɔ ní a nísikabɔ, ¹⁰ aai daupi ye ayo báau ní a pɔkelepiɔ píi, aai ye a lipɔɔwa.

¹¹ Aali zwàa búuna kú tulaletikateakǐia, aai ayo báa kua. Bee gbεa aali a lipɔɔ sɔɔu. ¹² Aali zǐkeɔ pɔ wàli zǐkeɔ ma kúkiɔ séle píi, aai ka zwàa búunau, aai ye ayo báau, aai gbasa ye a lipɔɔpiɔwa.

¹³ Aali sa'okǐi túfu bɔle, aai zwàa gáalulade ku sa'okǐipia, ¹⁴ aai pɔkele pɔ wǐ zǐkeɔ ka sa'okǐipia, tésibɔ ní saao ní péeluo ní au'elebɔ ní sa'okǐi pɔkeleɔ píi, aai gbasa ye ayo báau, aai a lipɔɔ sɔɔu.

¹⁵ Tó Aalona ní a néɔ pɔkù ma kpé pɔ ní a pɔkeleɔla píi aa làa, tó wàle fεle bɔou, Keata buio lí gbasa mɔ pɔpiɔ séle. Aasuli ɔkǎ ma kpé pɔewao, ké aasu gagao yǎi. Keata buio mé aalió kpaaũkpe pɔpiɔ sea.

¹⁶ Sa'onkia Aalona né Eleazaa mé aliɔ wéte filia nísii ní tulaleti gɔnanao ní pɔwenti pɔ wǐo mɔ ma gbai lá gu lé dɔo ní nísii pɔ wǐ pɔ ðile ò à gɔ ma pɔ ũo, ði wéte zwàakpei ɔ ní a pɔɔ ní a pɔkeleɔ píi.

¹⁷ Dii yã'ò Mɔizie ní Aalonao à mè: ¹⁸ Asu to Keata buiɔ midɛ Levii buiɔ guuo. ¹⁹ Tó aa sò ma kpé pópɔzi, Aalona ní a néo mé aali dɔaa gẽ zwàakpɛu, aai ní baade zí pɔ a ke ní aso pɔ a seo ɔ̀bè, ké aasu gagao yáí. ²⁰ Keata buipɔ suli gẽ wékpalei ma kpé pópɔzi gɔɔ pɔ wàlɛ zwãa kuao, ké aasu gagao yáí.

Geesɔ buiɔ

²¹ Dii yã'ò Mɔizie à mè: ²² Geesɔ buiɔ nao lɔ daɛdaɛ ualɛ ní ualɛo. ²³ Gõɛ pɔ kà wè baakwi e blakwi, aaiɔ mɔ zíkɛi kpaaũkpɛuɔ ò nýɔ ní nao. ²⁴ Zí pɔ Geesɔ buiɔ lí ke ní aso pɔ aali seon ke: ²⁵ Aali kpaaũkpɛzwãaɔ sé ní zwãa pɔ wí kuao ní ayo báa pɔ wí kuao ní a kpɛɛɛ zwãaɔ ²⁶ ní kaa pɔ liaa zwàakpɛ ní sa'okíiozi zwãaɔ ní a lɛ zwãaɔ ní a baɔ ní a pɔkeleɔ píi. Aali zí pɔ wí keoɔ ke píi. ²⁷ Aalona ní a néo mé aao dɛ zí pɔ Geesɔ buiɔ lí ke gbɛzɔɔ ũ, asosean nò, zí pãlɛ kean nò. Ampɔ mé aali aso pɔ aa se ɔ̀lɛné. ²⁸ Kpaaũkpɛ zí pɔ Geesɔ buiɔ líɔ ken we. Sa'onkia Aalona né Itamaa mé alio wéte an zíbi.

Mɛlali buiɔ

²⁹ Mɛlali buiɔ nao daɛdaɛ ualɛ ní ualɛo. ³⁰ Gbɛ́ pɔ kà wè baakwi e blakwi, aaiɔ mɔ zíkɛi kpaaũkpɛuɔ ò nýɔ ní nao. ³¹ Kpaaũkpɛ zí pɔ aalio ken ke: Aame aalio zwàakpɛ lipɛpɛɛɛ sea ní a lipɔɔɔ ní a lipɛɛɛ ní lipɛɛpɛɔ zɛbɔɔ ³² ní kaa pɔ liaai lipɛɛɛ ní a zɛbɔɔ ní a kũbɔɔ ní a baɔ ní a pɔkele pɔ wí zíkɛoɔ píi. Ali baade aso pɔ a se ɔ̀bè. ³³ Kpaaũkpɛ zí pɔ Mɛlali buiɔ lí ken we. Sa'onkia Aalona né Itamaa mé alio wéte an zíbi.

Levii buiɔ naoo

³⁴ Ǿ Mɔizi ní Aalonao ní Isaili kíao Keata buiɔ nào daɛdaɛ ualɛ ní ualɛo, ³⁵ sea gbɛ́ pɔ kà wè baakwi e blakwi, aaiɔ mɔ zíkɛi kpaaũkpɛuɔ. ³⁶ Aa gbɛ́ɔn òaa kue'aaɔ ní basoplakwioɛ (2.750). ³⁷ Keata bui pɔ aai zíkɛi kpaaũkpɛuɔ dasilɛn we. Mɔizi ní Aalonao ní nao lá Dii ò Mɔiziewa.

³⁸ Ǿ aa Geesɔ buiɔ nào daɛdaɛ ualɛ ní ualɛo, ³⁹ sea gbɛ́ pɔ kà wè baakwi e blakwi, aaiɔ mɔ zíkɛi kpaaũkpɛuɔ. ⁴⁰ Aa gbɛ́ɔn òaa kue'aaɔ ní baakwioɛ (2.630). ⁴¹ Geesɔ bui pɔ aai zíkɛi kpaaũkpɛuɔ dasilɛn we. Mɔizi ní Aalonao ní nao lá Dii òwa.

⁴² Ǿ aa Mɛlali buiɔ nào daɛdaɛ ualɛ ní ualɛo, ⁴³ sea gbɛ́ pɔ kà wè baakwi e blakwi, aaiɔ mɔ zíkɛi kpaaũkpɛuɔ. ⁴⁴ Aa gbɛ́ɔn òaa gɛo ní mɛndooɛ (3.200). ⁴⁵ Mɛlali buiɔ dasilɛn we. Mɔizi ní Aalonao ní nao lá Dii ò Mɔiziewa.

⁴⁶ Maa Mɔizi ní Aalonao ní Isaili kíao Levii buiɔ nào daɛdaɛ ualɛ ní ualɛo, ⁴⁷ sea gbɛ́ pɔ kà wè baakwi e blakwi, aaiɔ mɔ zíkɛi kpaaũkpɛu aaiɔ a aso seaɔ. ⁴⁸ Ampii an dasi fɛlɛ òaasɔɔɔ lɛɛ swaaɔ ní òaa aaɔ baosaiɛ (8.580). ⁴⁹ Ké Dii yãdílɛ Mɔizie, a ò gbɛ́ɔnɛ, wà baade zí ò̀lɛ ní aso pɔ a seo. Ǿ wà ní nao màa lá Dii ò Mɔiziewa.

5

Bòo kua gbãlɛsai

¹ Dii yã'ò Mɔizie à mè: ² O Isailioɔnɛ aa kusudeɔ ní kɛnudeɔ ya bòou ní gbɛ́ pɔ kà gewa aa gbãlɛɔ. ³ A ní yá à ní kpá bòo kpɛ gɔɛ ní nɔɛo, ké aasu Isailio bòo pɔ má kú a guu gbãlɛo yáí.* ⁴ Ǿ Isailio kè màa, aa ní yá ní kpá bòo kpɛ, lá Dii ò Mɔiziewa.

⁵ Dii yã'ò Mɔizie à mè: ⁶ O Isailioɔnɛ, tó gɔɛ ge nɔɛ duunakè a gbɛ́ɛ à náaisaiyãkè Diiɛ, à tàaekɛn we. ⁷ Sema ade duuna pɔ a kèpi o gupuau, i a fiabo gbɛ́ pɔ à tàaekèɛpiɛ, i a ɔ̃a sɔode nawà. ⁸ Tó pɔde gà mé a daɛ fɛɛɛ vɛ wà fiapi boèò, pɔpi a gɔ ma pɔ ũɛ, wi kpa sa'onawa sãnu ní sãsakao pɔ wa lákað aà duunapiao.† ⁹ Sa pɔ Isailio lí oa alio dɛ sa'ona pɔ wà m̀òè pɔ ũɛ. ¹⁰ Pɔ pɔ gbɛ́ kpà Diiwa ali gɔ sa'ona pɔ wà nàè a ɔ̀zɛ pɔ ũɛ.

* 5:3 Zia 21.27 † 5:8 Lev 5.20-26

Nɔ náaisaide yá

11 Dii yá'ò Mɔizie à mè: 12 O Isailionε n̄ me, tó gběe nɔ pàzεa à náaisaiyákèè, 13 gɔε pàle wùεaàncɔ, aà zá a yá d̄so, tó nɔepi gbāsikè màa mé gběe i aà eo, seelade kuo, ké wi aà kũdò yáí, 14 tó gɔepi n̄sε fèlε, mé àlε seake a nɔpi yáwa, àlε e à gbāsikè yá, ge i gbāsikεoa, 15 gɔepi i gé n̄ a napio sa'ona kíi n̄ pówenti kiloo plao gba pó nɔepi a mɔò ũ. Asu n̄isikawào, mé asu tulaleti fáwào, ké n̄sεfεlεgbaε yáí. A de d̄sákpaagba pó ì to wà d̄s tó wà tàaekè s̄ianaε ũε. 16 Sa'ona i mót n̄ nɔepio, i aà zε ma aε. 17 Sa'ona i ma kpé í d̄a ka oo n̄nau, i zwàakpε bùsu d̄a à zua. 18 I nɔepi falana go, i d̄sákpaagba pó w̄i da n̄sεfεlεa yáí na nɔepie a ɔz̄i. Sa'onapi iɔ í p̄s̄i pó ì láaizimápi k̄ua. 19 Sa'onapi i to nɔepi d̄sákpa, i oè à mε: Tó gɔεε i wúlennɔo, tó ni p̄a n̄ zá ikoyāa n̄ gbāsikèo, í p̄s̄i pó ì láaizimápi a yāe inεo. 20 Ama tó n̄ p̄a n̄ zá ikoyāa, n̄ gε n̄ wule n̄ gɔε p̄aleo n̄ gbāsikèε s̄o, 21 Dii a to n̄ gbalao ibaba, n̄ gbεε i sé, n̄ gbé̄o i láaizima, aai n̄ ká. 22 I pó ì láaizimáε beepi a taalε n̄ mεuε, i n̄ gbεε sé, n̄ gbalao i ibaba. Nɔepi i gbasa mε: Ami! Aà ke màa! 23 Sa'ona i láai yápio k̄ε l̄awa, i p̄ipi n̄ í p̄s̄ipio, 24 i í p̄s̄i pó ì láaizimápi kpa nɔepiwa aà mi, i taalε aà mεu à yāp̄s̄i iè. 25 Ama sa'ona lí n̄sεfεlεpówentipi si nɔepi ɔz̄i ḡia, i mɔ Diie, i gbasa gεò sa'ok̄i. 26 Sa'onapi i pówentipi d̄a ɔk̄ũ do yād̄o Diigu gba ũ, i kpa sa'ok̄iwa, i gbasa ípi kpa nɔepiwa aà mi sa. 27 Tó nɔepi gbāsikè à náaisaiyákè a záεε, gɔo pó à í pó ì láaizimápi m̄i, a taalε aà mεuε, i yā'ìè, aà gbεε i sé, aà gbalao i ibaba, nɔepi i ḡs̄ l̄aaiɔ ũ a gbé̄o guu. 28 Ama tó nɔepi i gbāsikεo mé a ku tàaesai, a bɔ aafiaε, iɔ n̄ε'ì.

29 Ikoyā pó má d̄ilε n̄sεfεlεa yá musun we. Tó nɔε p̄a a zá baa à náaisaiyákèè, 30 ge tó gɔε n̄sε mé fèlε, àlε seake a nɔ yáwa, a kekean we. Sa'ona lí mót n̄ nɔepio, i aà zε ma aε, i gbasa ikoyāpi keè píi. 31 Aà gɔpi aɔ tàae v̄i a guuo, āma nɔepi duunapi a wi aàz̄ia musuε.

6

Gbé̄ pó azia kpà Luawayá

1 Dii yá'ò Mɔizie à mè: 2 O Isailionε, tó gɔε ge nɔε lekèa à mè a azia kpàa ma gbé̄ ũε zálala, 3 ade v̄εε n̄ í gbāao té.* Asu v̄εεbε'ì buie k̄a a l̄ewao, mé asu v̄εεbe ísi ge a gii bleo. 4 Gɔo pó a ku ma gbé̄ ũ zálala, asuli v̄εeli p̄oε bleo, baa a w̄éna ge a tεε.

5 E lé pó a k̄εapi gɔo ge paò, ḡε su t̄aa'o aà miwao. Aɔ de ma pó ũ e gɔo pó à azia kpàapi lé gε paòε, i to a mikā gbā a laaiwa. 6 E gɔo pó à azia kpàa ma gbé̄ zálala ũpi lé gε paò, asu s̄o ḡeio. 7 Baa tó aà mae ge aà da ge aà v̄i ge aà d̄auna ḡa, asu s̄o aà ḡei à gbālεo, asa aàz̄ia kpaāa seela ku aà miwae. 8 Aɔ de ma pó ũε e gɔo pó à azia kpàa ma gbé̄ zálala ũpi lé gε paò. 9 Tó gběe ḡa aà w̄aa k̄ando, mé aà kua ma pó ũ mikā gbālè, aà a mipi bo gbáigbai a gbābɔgɔo, gɔo sopla gbεa. 10 A gɔo swaaōde z̄í i mɔ sa'onaε n̄ felenaɔ ge felenguulu bɔbɔnaɔ m̄en pla kpaaukpe kpεεlε, 11 sa'ona i sa'o n̄ a m̄endoo duun awakpabɔ ũ, i sa pó w̄i a pó k̄atεu à tékũ o n̄ a m̄endoo, i gbābɔè aà kua gε saε yáí. Zibeez̄i i a mi bo, 12 i εa à azia kpaa e a kua ma pó ũ gɔo léu, i mót n̄ s̄asa w̄edonaɔ tàae fiabobɔ ũ. Wasu aà kua ma gbé̄ zálala ũ s̄éia gɔo dauo, asa aà kua ma gbé̄ zálala ũ k̄aapi ɔ̀okpàε.

13 Ikoyā pó má d̄ilε gbé̄ pó azia kpàaen ke lɔ. Tó gɔo pó a d̄ilε àɔ ku ma pó ũ p̄a, wà m̄oàncɔ kpaaukpe kpεεlε, 14 i sa'oa n̄ s̄asa w̄edona pó s̄aa víoo sa pó w̄i a pó k̄atεu à tékũ obɔ ũ n̄ s̄ada w̄edona pó s̄aa víoo duun awakpabɔ ũ n̄ s̄asakao

* 6:3 Luk 1.15

pó sãa v̄ioo sáaukpa sa'obɔ ũ ¹⁵ apii ní a pówentio ní a v̄εεo ní kàao gbí do, kàa pó wa tòto ní n̄isioɔ ní kàawana pó wà nísi fàwàɔ. ¹⁶ Sa'ona i mó ní póp̄io ma aε pii, i sa pó w̄i o duuna awakpabɔ ũ o ní sa pó w̄i a pó kát̄eu à ték̄ũo, ¹⁷ i sáaukpa sa'oa ní sāsakaoo ní a pówentio ní a v̄εεo ní kàao gbí do. ¹⁸ Gb̄é pó azia kpàapi i a mi bo† kpaaukpe kpeεεe we, i a kua ma pó ũ mikā séε kát̄eu sáaukpasa nísi z̄íε. ¹⁹ Tó à a mi bò màa, sa'ona i sāsakaoo do pó wà a fùukè sé ní kàa pó a bò gbíuo m̄endo ní kàawanao m̄endo, i na gb̄é pó mibòpiε a ɔz̄i. ²⁰ Sa'onapi i εa sí, i m̄omεε. Lá póp̄ioá ma p̄ε, a ḡɔ sa'onapi pó ũε ní a kùla pó w̄i m̄omεεo ní a gbá pó w̄i bɔ adoao. Bee gbεa gb̄é pó azia kpàapi i gbasa εa na v̄εemiawa.

²¹ Ikoyā pó má d̄iε gb̄é pó azia kpàaεn we ní sa pó a oa a lekεa yáio, pó pó asu ye káf̄i a gbāa léu bàasi. Lé pó a kè ḡɔɔ pó à azia kpàa, sema aà a fiabo.

Sa maa pó sa'onaɔ lí o gb̄éne

²² Dii yā'ò M̄ozie à m̄ε: ²³ O Aalonaε ní a néo, tó aale samaa'o Isailiɔne, aali m̄ε:

²⁴ Dii báaadaágu, i ɔkuála,

²⁵ Dii á gwa, i gb̄εkεkεé,

²⁶ Dii wéteázi, i á n̄ɔse daé doũ.

²⁷ Aali samaa'o Isailiɔne ní ma tóo màa, míli báaadaágu.

7

Isaili kíaɔ gbadaa zwàakpe sak̄εḡɔɔ

¹ Ḡɔɔ pó M̄ozie zwàakpe d̄ò a làa, à n̄isikàwà ní a p̄okeleɔ pii, à a sak̄è, ɔ à n̄isikà sa'ok̄iwa ní a p̄okeleɔ pii, à a sak̄è. ² ɔ Isaili kíaɔ mò ní gbao. Aameε aa ní deziɔ buiɔ kía pó wà ní d̄iε gb̄εnaon d̄aanaɔ ũ. ³ Aa mò ní ní gbao Diiε, zugo m̄en soolo ní zuɔ m̄en kuεpla. Kía gb̄εɔn plapla zugo m̄endodo, baade miwa zù m̄endodo, ɔ aa ḡèd̄ zwàakpe kpeεεe.

⁴ Dii yā'ò M̄ozie à m̄ε: ⁵ Gba pó aa m̄òpio sí, iɔ de kpaaukpe z̄ikεbɔɔ ũ, ní kpá Levii buiɔwa, lá a mómá ní z̄i guuwa. ⁶ ɔ M̄ozie zugoɔ ní zupio sí a kpà Levii buiɔwa. ⁷ A zugo m̄en pla ní zù m̄en síiɔo kpà Gees̄o buiɔwa ní z̄i léu. ⁸ A zugo m̄en síiɔo ní zù m̄en swaaɔo kpà Melali buiɔwa ní z̄i léu. Sa'onkia Aalona né Itamaa mé ní d̄aana ũ. ⁹ I asoseb̄e kpa Keata buiɔwao, asa aa Dii kpé p̄ɔɔ sé ní ḡaue.

¹⁰ Z̄i pó wà n̄isikà sa'ok̄iwa, ɔ kíapio mò ní ní gbao sa'ok̄ipi aε sa'ok̄ipi sak̄εa yái. ¹¹ Dii ò M̄ozie yāa à m̄ε, lá gu lé d̄o kíapio lío m̄o dodo sa'ok̄i sak̄εa yái.

¹²⁻⁸³ Ḡɔɔ séia z̄i Aminadabu né Naas̄o, Yuda bui mé mò ní a gbao.

Ḡɔɔ plaade z̄i Zuaa né Netaneli, Isakaa buiɔ kía mò ní a gbao.

Ḡɔɔ àaɔde z̄i Heloni né Eliabu, Zabulɔni buiɔ kía mò ní a gbao.

Ḡɔɔ síiɔde z̄i Sedeu né Elizuu, Lubeni buiɔ kía mò ní a gbao.

Ḡɔɔ soode z̄i Zulisadai né Selumie, Simeɔ buiɔ kía mò ní a gbao.

Ḡɔɔ soolode z̄i Deueli né Eliasafa, Gada buiɔ kía mò ní a gbao.

Ḡɔɔ soplade z̄i Amihudu né Elisama, Eflaiũ buiɔ kía mò ní a gbao.

Ḡɔɔ swaaɔde z̄i Pedazuu né Gamalieli, Manase buiɔ kía mò ní a gbao.

Ḡɔɔ k̄εokwide z̄i Gidoni né Abidā, B̄ēyāmεε buiɔ kía mò ní a gbao.

Ḡɔɔ kwide z̄i Amisadai né Ahiezeεε, Dā buiɔ kía mò ní a gbao.

Ḡɔɔ kuεdode z̄i ɔkelana né Pagieli, Aseε buiɔ kía mò ní a gbao.

Ḡɔɔ kuεplade z̄i Enana né Ahila, Nefatali buiɔ kía mò ní a gbao.

Gba p' an baade m' on ke: Anusu tapelenti p' a gbia kiloo do n' kinio, au' elebo p' wa pi n' anusuo a gbia galaũ òaa s' iĩe, lá wà a gbia lé d' ile luakuk' iwa. Wà p' wenti y' aalea n' n' isio kà tapio pai p' w'en gba ũ. Vua toona p' a gbia galaũ basokwi, wà tulaletikà a pai. Sa p' w' a p' káteu à tékũ ob' on ke: Zugaaena do, s' asakao do, s' asa w' edona do. Duun awakpab' on ke: Blesana do. S' aukpasa' on ke: Zu pla, s' asakao so, blesana so, s' asa w' edona so.

⁸⁴ Gba p' Isaili k' iao dà sa' ok' i sak' ea y' ai n' isikaa sa' ok' i piwa gbeapi' o dasilen ke: Anusu tapelenti m' en kuepla, au' elebo p' wa pi n' anusuo m' en kuepla, vua toona m' en kuepla. ⁸⁵ Tapelenti pi' o gbia kiloo dodo n' kinioe, au' elebo s' o galaũ òaa s' iĩs' iĩ. Ap' i f' ele anusuo kiloo baaso n' plao n' galaũ òaa àa' so, lá wà a gbia lé d' ile luakuk' iwa. ⁸⁶ Vua toona p' wà tulaletikà a pai m' en kuepla' o gbia galaũ basokwikwi, lá wà a gbia lé d' ile luakuk' iwa. A k' e pi' i galaũ òaa soolo n' basooloo (1.320). ⁸⁷ Sa p' w' a p' káteu à tékũ ob' o dasilen ke: Zugaaena kuepla, s' asakao kuepla, s' asa w' edona kuepla, ap' i n' a p' w' entio. Blesan m' en kuepla ũ wà duuna awakpà' o. ⁸⁸ P' p' wà s' aukpa sa' o' o' o dasilen ke: Zu baaso m' endosai, s' asakao bà' a' s, blesana bà' a' s, s' asa w' edona bà' a' s. Sa p' wa ò sa' ok' i sak' ea y' ai n' isikaawa gbean we.

⁸⁹ K' e M' oizi g' e k' paaũkp' eu y' a' oi n' Diio, à aà lo' o mà duunk' emak' i p' kú ikoy' a k' pagoloa musu malaika g' a' s' iade m' en pla' o z' anguo, Dii lé y' a' o' è.

8

Filianaa

¹ Dii y' a' o' M' oizie à mè: ² O Aalonae, tó à filia m' en sopla' o nà, aà to aali gupu dau ae.* ³ O Aalona k' e màa, à filia' o nà, aa gup' u dau ae lá Dii ò M' oiziewa. ⁴ Wà daupi pi n' vua p' wa gb' e' gb' e maanno' o za a z' i' e e à g' e p' è' o a v' u' o' wae. Wà daupi pi lá Dii a taa ò' o M' oiziewae.

Levii buio dilea ndoa

⁵ Dii y' a' o' M' oizie à mè: ⁶ Levii buio se Isaili k' inio guu, n' gb' ab' oné. ⁷ Lá n' y' o n' gb' ab' onén ke: Duunwolo' i f' af' amá, aai n' mek' a bo pi' i, aai gbasa n' p' okasa' o pi. Aa gb' ab' o n' z' iaen we. ⁸ Aai zugaaena sé n' p' e' eti y' aalea n' n' isio a p' w' enti gba ũ n' zugaaena plaade p' n' y' o si duun awakpab' o ũ. ⁹ M' o n' Levii buio k' paaũkp' e k' p' ee, n' Isailio k' a' aa pi' i, ¹⁰ n' m' o n' Levii buio ma ae, Isailio i' o namá. ¹¹ Aalona i Levii buio m' o' m' ee gba p' Isailio m' o' m' ee ũ, k' e aao de ma z' i' kena' o ũ. ¹² Levii buio i' o na g' aaenapi' o miwa. Sa' o n' zupio m' endoo duun awakpab' o ũ, n' sa p' w' a p' káteu à tékũ oa n' adoo duunak' ea Levii buio' wa y' ai. ¹³ To Levii buio ze Aalona n' a né' o ae, n' n' m' o' m' ee. ¹⁴ Màa n' y' o Levii buio b' o Isailio guu ndoa, aai' o de ma p' o ũ.

¹⁵ Bee gbea tó n gb' ab' o Levii buio' ne, mé n' n' m' o' m' ee, aali m' o z' i' ke k' paaũkp' eu. ¹⁶ Isaili p' wa k' paa' on n' ũ. Ma n' d' ile ma p' o ũ Isaili ne' g' o' e sé' i' a' o gbeue. ¹⁷ Asa Isaili ne' g' o' e sé' i' a' o n' n' p' otuo nesana sé' i' a' o' a ma p' o' e. Ma n' d' ile ma p' o ũ za g' o' o p' o ma ne' g' o' e sé' i' a' o d' è' de Egipie, ¹⁸ ũ ma Levii buio d' ile Isaili ne' g' o' e sé' i' a' o gbeu. ¹⁹ Ma Levii buio b' o Isailio guu, ũ ma n' k' p' a Aalona n' a né' o' wa, k' e aao k' paaũkp' e z' i' ke Isailio' ne. Aali láka Isailio duunaa, k' e g' o' o p' o aale s' o ma k' u' ki' zi, g' agy' a su n' leo y' ai.

²⁰ O M' oizi n' Aalona n' Isailio pi' i k' e Levii buio' ne lá Dii ò M' oizie n' y' a' musuwa. ²¹ Levii buio gb' ab' o n' z' i' ae aa n' p' okasa' o pi. O Aalona n' m' o' Diie, à n' duuna k' emá à gb' ab' oné. ²² O Levii buio nà n' z' i' wa k' paaũkp' eu n' Aalona n' a né' o' d' ao. Màa wa k' e Levii buio' ne lá Dii ò M' oizie n' y' a' musuwa.

* 8:2 B' a 25.37

²³ Dii yá'ò Mɔizie à mè: ²⁴ Levii buio yán ke ɔ. Gbé pɔ kà wè baaso ge a dea lí mɔ kpaaũkpe zɪ kei. ²⁵ Tó à kà wè blakwi, ili kámabo, asuli zɪpi ke ɔ. ²⁶ Aaliɔ dɔ a gbéɔle, iliɔ wéte kpaaũkpe zɪɔi, áma asuli zɪpi keo. Dile Levii buionɛ màa ní zɪ yá musu.

9

Gɛamusu dikpekɛa

¹ Dii yá'ò Mɔizie Sinai guwawaiu Isailio bɔa Egipi wè plaade mɔ sɛia guu à mè: ² Isailio lí Gɛamusu dikpekɛ a gɔɔwa. ³ A dikpɛpi ke mɔɛ bee gɔɔ gɛo mɛndosaide zɪ oosiele. A ke lá má dàéwa píi ní a ikoyá pɔ má diléɛo.*

⁴ Mɔizi ò Isailionɛ aa Gɛamusu dikpekɛ, ⁵ ò aa dikpɛpi kè Sinai guwawaiu mɔ sɛia gɔɔ gɛo mɛndosaide zɪ oosiele. Aa kè lá Dii ò Mɔiziewa píi. ⁶ Gbɛɔ ku we aa gbálea, ké aa kà gɛwa yáí, ò aai e Gɛamusu dikpekè zibeezɪo. Ǿ aa gè Mɔizi ní Aalonao lè zibeezɪ gɔɔ, ⁷ aa ò Mɔizie: Ge yá musu wa gbálè. Bóyáí wà gɪwɛɛ wà mɔ ní gbao Diie ní wá gbéɔ a gɔɔwai? ⁸ Mɔizi wɛmá à mè: A ze e mà ma lá Dii a o á yá musu. ⁹ Ǿ Dii ò Mɔizie à mè: ¹⁰ O Isailionɛ, tó an gbɛɔ ge an buio ní kpé gbálè ge yá musu, ge aa gè wéle zàzãeu, aa ze'e aa Gɛamusu dikpekemɛɛ gbɛzã. ¹¹ Mɔ plaade gɔɔ gɛo mɛndosaide zɪ oosiele ò aali dikpɛpi ke. Aali sã só ní kãao ní lá kɪsão. ¹² Aasuli a kee to gu dɔwàò, mé aasuli sãpi wáe eo.† Aali Gɛamusu dikpɛpi ke lá má dilééwa píi. ¹³ Gbé pɔ i gbáleo mé i gé wéleu no, tó à gɪ Gɛamusu dikpɛpi kei, wà ade bɔ a gbéɔ guu, asa i mɔmɛɛ ní gbao a gɔɔwao. Aà tàae a wi aà musue. ¹⁴ Bòmɔ pɔ kú á guu mé a ye Gɛamusu dikpekemɛɛ, sema aà ke lá ma ikoyá dilééwa. Bòmɔ ní beleo píi, yá douɛ.

Tɛlu kua zwàakpɛa (Bɔa 40.34-38)

¹⁵ Zɪ pɔ wà zwàakpɛ dɔ, tɛlu kùle ikoyá kpépiãe. Sea za oosi e gu gè dòò tɛlupi ku zwàakpɛpi musu lán téwa. ¹⁶ ɔ ku màa gɔɔpiie, ɔ ku zwàakpɛpia, gwãasina ɔ de lán téwa. ¹⁷ Tó à gò zwàakpɛa, ò Isailio ì fele bòou. Gua pɔ tɛlupi zèu, we aaɪ bòokpau. ¹⁸ Tó Dii òlɔné màa, aaɪ ní pɔɔ naaa aa fele. Tó a òlɔné ɔ, aaɪ ea bòokpa. Tó tɛlupi zea zwàakpɛpia sɔ, an bòo ɔ kálea. ¹⁹ Tó tɛlupi lé gɔɔplake zwàakpɛa, aaiɔ Dii yãma, aali fele bòou. ²⁰ Zieɔ tɛlupi lí gɔɔplake zwàakpɛao. Tó Dii òlɔné, aaɪ bòokpa, tó Dii ea òlɔné ɔ, ò aaɪ ní pɔɔ naaa. ²¹ Zieɔ sɔ tɛlupi ì ze gudoũ yɔɔ za oosi e kɔɔ. Tó à gò kɔɔ, ò aaɪ fele bòou. Fãanɛ ge gwãasinan nò, tó tɛlupi gò, aaɪ ní pɔɔ naaa. ²² Tó tɛlupi gè zea zwàakpɛa gɔɔ do ge mɔ do ge wè don nò, aaiɔ kálea bòouɛ, aali feleo. Tó à gò, ò aaɪ fele. ²³ Aali bòokpa ge aa fele bòou Dii lé saio. Aaiɔ Dii yãma lá a dà Mɔizie a ònéwãe.

10

Anusu kãae mèn plaɔ

¹ Dii yá'ò Mɔizie à mè: ² Kãae pí mèn pla ní ánuu pɔ wa gbègbè maannɔ gbéɔ kãaabɔ ũ, ké aali fele bòou. ³ Tó wà kãaepio pè, gbépii i mɔ kãaanzi kpaaũkpe kpɛle. ⁴ Tó kãae mɛndo wa pè, Isaili bui dɔana pɔ aa de kía ũ mé aali mɔ kãaanzi. ⁵ Tó wà kãaepio pè gbáugbãu, gbé pɔ an bòo ku gukpe oio mé aali fele káau. ⁶ Tó wà a gɛn plaade pè gbáugbãu, gbé pɔ an bòo ku gɛmidɔkɪi oio mé

* **9:3** Bɔa 12.1-13 † **9:12** Bɔa 12.46, Zãa 19.36

aali fɛlɛ. Kàaepɛa gbáugbāupi mé gbéɔ daa zéu seela ũ. ⁷ Tó wàlɛ gbéɔ káaa, wàli pé gbáugbāu.

⁸ Aalona né sa'onao mé aali kàaepiɔ pé. Aɔ dɛé ikoyā ũ gɔɔpiie, ápiɔ ní á buio. ⁹ Gɔɔ pɔ a ka á būsuu, tó álɛ gé zíkai ní á wɛlɛ pɔ sù fɛlɛánɔɔ, àli kàaepiɔ pé gbáugbāu, ké á yá e dɔ ma Dii á Luagu, mí á bɔ á wɛlɛpiɔ ɔzì. ¹⁰ Gɔɔ pɔ álɛ pɔnakɛ sɔ, dikpen lò, mɔ dafu gɔɔ séia zín lò, àli kàaepiɔ dɔ á sa pɔ wí a pɔ káteu à tékūɔwa ní á sáaukpasaɔ, á yá i dɔmagu. Mámɛmaa Dii á Lua.

Isailiɔ fɛlɛa Sinai

¹¹ Wè plaade mɔ plaade gɔɔ baode zì, telu gò ikoyā zwàakpɛa, ¹² ɔ Isailiɔ ní pɔɔ nàaa aa fɛlɛ bòou Sinai guwaiwau, aalɛ bòokpakpa e telu gè zè Palana guwaiwau. ¹³ An fɛlɛa bòou séian we. Aa kè lá Dii dà Mɔizie a ònéwa.

¹⁴ Yuda zìgɔɔ mé fɛlɛ ní bòou gā ní gāo séia ní ní dàlapoo. Aminadabu né Naasɔ mé ní dɔaana ũ. ¹⁵ Zuaa né Netanɛli mé Isakaa zìgɔɔ dɔaana ũ. ¹⁶ Heloni né Eliabu mé Zabulonni zìgɔɔ dɔaana ũ. ¹⁷ Geesɔ buio ní Melali buio zwàakpɛ wòɛwoɛ, ɔ aa sè aa dàò zéu.

¹⁸ ɔ Lubeni zìgɔɔ fɛlɛ ní bòou gā ní gāo ní ní dàlapoo. Sedeu né Elizuu mé ní dɔaana ũ. ¹⁹ Zulisadai né Selumiɛ mé Simɛɔ zìgɔɔ dɔaana ũ. ²⁰ Deueli né Eliasafa mé Gada zìgɔɔ dɔaana ũ. ²¹ ɔ Keata buio Lua pɔɔ sè aa dàò zéu. Wà zwàakpɛpi pèɛpɛe e aao gé kái.

²² ɔ Eflaiũ zìgɔɔ fɛlɛ ní bòou gā ní gāo ní ní dàlapoo. Amihudu né Elisama mé ní dɔaana ũ. ²³ Pedazuu né Gamalieli mé Manase zìgɔɔ dɔaana ũ. ²⁴ Gidoni né Abidā mé Bèyāmɛɛ zìgɔɔ dɔaana ũ.

²⁵ ɔ Dā zìgɔɔ fɛlɛ ní bòou gā ní gāo ní ní dàlapoo. Aame aa ku gbɛzā. Amisadai né Ahiezɛɛ mé ní dɔaana ũ. ²⁶ ɔkelana né Pagieli mé Aseɛ zìgɔɔ dɔaana ũ. ²⁷ Enana né Ahila mé Nefatali zìgɔɔ dɔaana ũ. ²⁸ Lá Isailiɔ ì fɛlɛ ní bòn we gā ní gāo.

²⁹ Obaba mé Mɔizi ànsue Leueli né ũ, Madiā buie. Mɔizi òè: Wáɛ dazɛu, wáɛ gé būsuu pɔ Dii mè á wá gbau. Mɔ ñ géwanɔ, wí maakɛɛ, asa Dii namablea we legbèwèɛɛ. ³⁰ ɔ a òè: Má gɛɔ. Má tá ma būsuu ma bɛdɛɔ kíie. ³¹ Mɔizi mè: N yá na. Nsu wá tó weo, asa ní bòokpakii maa dɔ, mé rýɔ fɔ ke wá wé ũ. ³² Tó n gɛwanɔ, wá maa pɔ Dii a kɛwèɛ kɛɛ sɛɛ.*

³³ Isailiɔ fɛlɛ Dii gbɛ saɛ, aa táa'ò gɔɔ àaɔ. Wà dàaa ní Dii bàakuarínɔ kpagoloo bòokpakii wɛlɛinɛ. ³⁴ Ké aa fɛlɛ aa dàzɛu, Dii telupi kúrila fāanɛ. ³⁵ Tó wà dàzɛu ní kpagoloo, Mɔizi ì mɛ:

Fɛlɛ Dii, n ibɛɛɔ i fáaa,
n zangudɛɔ i bàalɛnɛ.†

³⁶ Tó wa ðìlɛ, Mɔizi ì mɛ:

Dii, ɛa su Isaili dasidasíɔwa.

11

Dii té gbaɛa

¹ Isailiɔ zɔakà Diizi ní taasikɛa yáí. Ké Dii mà, aà pɔ pà, ɔ à tɛsòmá, an bò saalo tekù. ² ɔ gbéɔ wiilè Mɔiziwa. Ké à wabikè Diiwa, ɔ tépi zè. ³ ɔ wà tɔkpà gupie Tabela,* ké Dii tɛsòmá we yáí.

Dii bùuɔ gbaɛa

⁴ Buipáɛɔ ku Isailiɔ guu, aalɛ blɛ maa bɛɛkɛ, ɔ Isailiɔ lé ɔɔɔ sɔ aa mè: Má wá nò eu wà soi? ⁵ Wáɛ kpɔ pɔ wá sò Egipi wá pɛáwa bɛɛkɛ ní gólao ní blebusunao

* **10:32** Dɔa 1.16 † **10:35** Sou 68.1 * **11:3** Bee mè tékū.

ń efɔɔ ń emasaɔ ń emasa gisoɔ. ⁶ Tiasa wá lé gà, asa wili pɔe eo, sema mana bàasio.

⁷ Manapi wé keleũ, a de lán lí'owaε. ⁸ Isailio ì séle wà lo gbɛu ge aai z̄s góu. Aai disa aa kàa keò. A í na lán kàagbaalawa. ⁹ Tó fii kpà bòou gwá, ɔ manapi ì bɔ.†

¹⁰ Mɔizi mà wàle ɔɔb uale ń ualeo. Dii pɔ pà maamaa, ɔ à kè Mɔizie íi, ¹¹ a òè: Bóyái ńle íadaai? Bóyái ma yá i kanguo, ɔ n gbépio gwaa aso ðimɛei? ¹² Máme ma gbépio nɔsɩa? Máme ma ń ía? Bóyái ń òmɛɛ mà ń kue lán nɔe neadewa, mà géínɔ búsɩ pɔ n a legbè an deziɔne guui? ¹³ Mákii má nòo eu mà kpa gbépio wa píii? Asa aale wiilea, aale me mà ń gba nòo wà soε. ¹⁴ Má f̄s gbépio kue píi madoo, asa an aso demalaε. ¹⁵ Tó màa ńȳɔ kemεε, ma wegwa, ní ma de ḡɔɔ. Nsu to mà taasipi ke bo.

¹⁶ Ǿ Dii òè: Isaili gbɛz̄ɔɔ pɔ ń ń d̄s d̄baana ũ k̄aa gbɛɔn bàaɔkwi, ní mórínɔ kpaaũkpɛu, aaiɔ kunnɔ we. ¹⁷ Má pila mà yá'one we, mí Nisina pɔ kuma k̄ini go mà ðiné, aai gbéɔ gwaa aso sennɔ, ké ńsu ńȳɔ ń sea ndo lo yáí. ¹⁸ O gbéɔne aa gbábɔ ńziaε zia yáí, aai nòo e só. Asa aa wiilea aa mè, má wa nòo eu la wà soi? Aa mè wa dáamaví Egipi. A yáí tò má ń gba nòo aa só. ¹⁹ Aa só, i ke gɔɔ do no, gɔɔ pla no, gɔɔ sɔo no, gɔɔ kwi no, gɔɔ bao no. ²⁰ Aa so mɔ gbãa doe e à bɔ ń níu, a ni i bɔńla. Asa ma Dii má kú ń guue, ɔ aa p̄akp̄amazi. Aa zɔad̄ba aa mè, bóyái wa bɔi Egipii? ²¹ Ǿ Mɔizi mè: Ḡɛɔ kumanɔ tá guu gbɛɔn ðaasɔsɔo leε ðaa àaɔε (600.000), ɔ n mè ńȳɔ ń gba nòo aa so e mɔ gbãa doa? ²² Baa tó wà s̄aɔ ń zuɔ ðède dasidasi, a mómáe? Tó wa ísia kpɔɔ s̄ele píi, a mómáe? ²³ Dii wèwà à mè: Ma gbãa a ka noa? Nȳɔ e tia, tó yá pɔ má òne a ke ge a keo.

²⁴ Mɔizi b̄ò à Dii yápio òné. A Isaili gbɛz̄ɔɔ k̄aa gbɛɔn bàaɔkwi à ń lia zwàakpei. ²⁵ Ǿ Dii pila telu guu à yá'òaanɔ. A Nisina pɔ kuwà k̄ini go ði gbɛz̄ɔɔ gbɛɔn bàaɔkwipionε. Ké Nisinapi ðiné, aa ānabikεkè, bee gbεa aai εa kè lo. ²⁶ Gb̄é pɔ Mɔizi ń séɔ, an gbɛɔn plaɔ ḡɔ b̄òou, gb̄edo tón Eledada, gb̄edo s̄o Medada. Aai gé zwàakpe k̄io, kási Lua Nisinapi ðiné s̄oε, ɔ aa ānabikεkè b̄òou. ²⁷ Ewaasoe bàalè ge ò Mɔizie à mè: Eledada ń Medadao lé ānabikεkε b̄òou. ²⁸ Nuni né Yozuee de Mɔizi zɔb̄ana ũ za a èwaasogɔɔε, ɔ à mè: Ba Mɔizi, gíné. ²⁹ Ǿ Mɔizi òè: N nòse f̄le ma yá musu yá? Tó Dii a Nisina ði a gbéɔne aa ḡò ānabio ũ píi, a maaó lé? ³⁰ Ǿ Mɔizi èa b̄òou ń Isaili gbɛz̄ɔɔpio.

³¹ Dii tò íana b̄ò ísia oi à m̄ò ń bùuɔ, aa lí b̄òoa. Aa lía b̄òoi gupiiu à kà tagɔɔ do ũ, mé an daa lesí kà ḡàsísuu pla. ³² F̄aanε bee ń gwāasinao ń a gu s̄ia d̄bao aa f̄le gè bùuɔ s̄ele. Gb̄é pɔ i séle bílao s̄ele koto bao. Ǿ aa f̄lε, aa a giikà. ³³ Ké aa a nòo dà ń léu ḡòo aai e sò bílao, ɔ Dii pɔ p̄anzi à gagyākàngu.‡ ³⁴ Ǿ wà tɔkpà gupie Lé'udeɔ Mia, asa wek̄ii wà gb̄é pɔ lé'u ń k̄ú v̄iu. ³⁵ Ǿ Isailio f̄le we, aa gè Azelo aa gɔɔplakè we.

12

Miliaũ ń Aalonao Mɔizi tàae'ea

¹ Miliaũ ń Aalonao Mɔizi tàae è Etiopi nɔ pɔ a sè yá musu, asa à Etiopi nɔ s̄εε. ² Aa mè: Mɔizi ado ɔ Dii ðile à a yá'òaa? A tò wá ò s̄o lé? Dii yápi mà. ³ Mɔizi s̄o nòs̄edoudeε, aà s̄aa kú d̄únia guuo. ⁴ Weḡɔɔ Dii ò Mɔizi ń Aalonao ń Miliaũoε: A b̄ole gé kpaaũkpɛu á gbɛɔn àaɔ. Ǿ aa gè ń gbɛɔn àaɔ m̄pii. ⁵ Dii pila telu guu à zè kpépi kpεεε. A Aalona ń Miliaũo s̄isi, ɔ aa s̄òaazi mípla m̄pii. ⁶ A òné: A ma yáma. Tó ma ānabie kú á guu, mi bɔ m̄wà wépfungu'ea guu, mi yá'òè nana

† 11:9 B̄sa 16.14 ‡ 11:33 Soū 78.26-31

guue. ⁷ Kási a de màa ní ma zòblena Mɔizioo. Ziken náaidee ma ua. * ⁸ Wi yábo k̄s léu. Mili yá'òè ma a bakúaanakèèo. I wesi ma taale. Akca i ma zòblena Mɔizi taae'ea víakeo ni? ⁹ Ǿ Dii pɔ pànzí à èa tà.

¹⁰ Ké telupi gò kpépiá, kusu lí Miliaúla ḡò, à puakù lán buawa. Ké Aalona gwà, a è kusu liaála, ¹¹ ̄ a ò Mɔizie: N yá na Baa! Nsu to wà m̄saikc taae pɔ wá kè gb'e'eo. ¹² Nsu to aà de lán né pɔ wa ì gè, aà megueo yaikèwao. ¹³ Mɔizi wiilè Diiwa à mè: Lua, n yá na! N aà gbágbā. ¹⁴ Ǿ Dii òè: Tó aà mae lé'ikà aà oawa, aò deè wíyā ũ ḡo soplao lé? Wà aà ya bɔ bòo kpe ḡo sopla gia, wi gbasa wà aà sí. ¹⁵ Miliaú ku bòo kpe e ḡo sopla. Isailio i dazuo e wà èa wà aà sí. ¹⁶ Bee gbca aa f̄le Azelo aa gè bòokpà Palana guwaiwau.

13

Asiigwana gb̄on kuéplao zia (Iko 1.19-33)

¹ Dii ò Mɔizie à mè: ² Gb̄é zí aa gé Kanaa bùsu pɔ m̄ale kpá Isailio wa keelei. N ní dezio bui gb̄é pɔ de dcaana ũ se m̄endodo n̄ ní zí. ³ Ǿ à ní gb̄ae màa bca Palana guwaiwau lá Dii òwa. Gb̄épiá Isaili dcaanaone nípii. ⁴ An tón ke:

Lubeni buio guu Zakuu né Samua,

⁵ Simeo buio guu Oli né Safata,

⁶ Yuda buio guu Yefūne né Kalebu,

⁷ Isakaa buio guu Yosefu né Igali,

⁸ Eflaiú buio guu Nuni né Ozee,

⁹ B̄yāme e buio guu Lafu né Paleti,

¹⁰ Zabalni buio guu Sodi né Gadieli,

¹¹ Yosefu né Manase buio guu Susi né Gadi,

¹² Dā buio guu Gemali né Amieli,

¹³ Asee buio guu Mikaila né Setuu,

¹⁴ Nefatali buio guu Vofesi né Nabi,

¹⁵ Gada buio guu Maki né Geueli.

¹⁶ Gb̄é pɔ Mɔizi ní zí bùsu gwaion we. Mɔizi tɔkpà Nuni né Ozee Yozuee.

¹⁷ Ké Mɔizi lé ní zí Kanaa bùsu gwai, a òné: A bɔ ní Ngeve guwaiwaio, í s̄is̄io kú. ¹⁸ A gwa lá bùsupi de, tó a gb̄é gb̄aa ge aa buse, tó aa dasi ge aa bílao, ¹⁹ tó an bùsu maa ge a v̄ai, tó an w̄éle b̄i v̄i ge a v̄io, ²⁰ tó a tɔle taae v̄i ge a nao, tó a lío v̄i ge a v̄io. A k̄aika, í bùsupi libeo séle suò. Asa v̄e k̄aauo maḡo. ²¹ Ǿ aa gè bùsupi gwāgwa za Zini guwaiwai léu e Leobe, Amata b̄leu. ²² Ké aa p̄ Ngeve guwaiwaia, aa k̄a Hebl̄s, gu pɔ Anaki buio Aimani ní Sesaio ní Talemaio kuu. Hebl̄s k̄alea dcaaa Zoā pɔ kú Egipie w̄e soplae. ²³ Ké aa k̄a Esikoli guzulcu, aa v̄e liḡon nede z̄ò we aa k̄a lía, ̄ gb̄on plaò sea. Aa gb̄efu ní kaad̄enaò sè b. ²⁴ Wà tɔkpà gupie Esikoli* guzule, v̄e liḡon nede pɔ Isailio z̄ò we yái. ²⁵ Ké aa bùsupi gwà ḡo bla, ̄ aa èa sù.

Asiigwana ñ bao kpa

²⁶ Ké aa sù Kadesi, Palana guwaiwau, aa gè Mɔizi ní Aalonaò ní Isailio píi kíi. Aa sù ní baoo Isailio ne píi, ̄ aa bùsupi libeo òl̄né. ²⁷ Aa ò Mɔizie: Wa ge bùsu pɔ ní wá z̄íu. V̄i ní z'io di wee. A a libeo gwa ke. ²⁸ Ama bùsupideo gb̄aa. An w̄éle b̄i v̄i mé an w̄élep̄io z̄o maamaae. Wa Anaki buio è we. ²⁹ Amalekio ku Ngeve guwaiwau. Itio ní Yebusio ní Am̄leo ku gus̄is̄ideu, mé Kanaaò ku ísia sae ní Yuud̄e saeo. ³⁰ Kalebu tò gb̄é pɔ lia Mɔizioò n̄le, ̄ à mè: Wà ge bùsupi

* 12:7 Ebe 3.2, 5 * 13:24 Bee mè k̄o.

sii, asa wá ziblemáε. ³¹ Ǿ gbéé pó aa gèaàncò mè: Wá fō gē gbépiocziò, asa an gbāa dεwálaε. ³² Ǿ aa sakà Isailiòncε bùsu pó aa gwàgwapiu aa mè: Bùsu pó wa pāa wa gε a asiigwaipiá bùsu pó ì a gbéó mómcε. Gbéé pó wa ní é weo píiá gbé gbāaoncε. ³³ Wa gbéé gbāagbāa† è we Anaki buiò ù. Wáλε e kòòtènc n wá ù, màa wá dε ní wéu sō.

14

Isailiò bɔa Dii kpε

¹ Isailiò lé wii gbāa le nípii, aale óòlò gwá bee. ² Aa zɔadò Mɔizi ní Aalonaowa nípii, aa òné: Tó wa gaga Egipi ge guwaiwaiu la, bee mé maa. ³ Bóyāi Dii lé táwanò bùsupiui? Wa wá dεdε ní fēndaoε, wi wá ncεo ní wá néo kúkū. Wá εa taa Egipi sàòò lé? ⁴ Ǿ aa òkōε: Wà dɔaana dile, wí εa ta Egipi.

⁵ Mɔizi ní Aalonaò wùle tɔòle bíla wáa. ⁶ Ǿ asiigwana gbéon plaò Nuni né Yozuee ní Yefūncε né Kalεbuò ní ulaò gà aa kèkè, ⁷ aa ò bílaε: Bùsu pó wa pāa wa gε a asiigwaipi maa maamaaε. ⁸ Tó wá yá kà Diigucε, a géwanò bùsupiucε, bùsu pó ví ní zó'io diupi, i wá gba. ⁹ Asu bɔ Dii kpεo.* Asu víake bùsupideoncεo, asa wá muu dooncε, aa ulékii ví lɔ. Dii kúwanocε, ásu víakεo.

¹⁰ Gbépii lé ní pápaa ní gbεo yā'o, ò Dii gawi bò Isailiòwa kpaaúkpεu. ¹¹ Dii ò Mɔizie à mè: Gbépiò aao sakamagu gɔɔpii yà? Baa ní dabudabu dasi pó má kè ní guuo, aao ku ma náaikesai gɔɔpii yà? ¹² Má gagyākanngu mà ní kaalεε, mí n buiò káfi aao dasi, an gbāa iò dε gbépiòla. ¹³ Ǿ Mɔizi ò Diiε: Mmε n gbépiò bòle Egipi ní n gbāao. Tó Egipiò mà, ¹⁴ aa gí oi bùsupideoncεo. Aa dō ké ní kúwanò, ní bɔ mówá. Aa dō ké n telu ìò kú wá musu, niò dɔaaawēε a guu fāanε, gwāasina sō té guu. ¹⁵ Tó n gbépiò dèdε lán gbé mēndo dεawa, bui pó aa yápi màò mε: ¹⁶ Dii gbāa i ka aà gé ní gbépiò bùsu pó à a legbèné guuo, a yáí ò à ní dεdεi guwaiwaiu. ¹⁷ Dii, n n gbāa zɔò òlóné sa, lá ní òwa n mē, ¹⁸ n pɔ lí pa kpaaò, ní gbēke ví zɔò, ni gbéó yāvāiò ní ní tàaεò kémá, ama nili tó tàaede bò pāo. Ni maεò yāvāiò wi ní buiò musu e à gε pé ní síwεnaò ní ní sɔkpaeòwa.† ¹⁹ Lá n sùuukè ní gbépiò za Egipi e aa gè kàò la, n ní duuna kémá n gbēke zɔò guu.

Zɔakanaò ìadama (Iko 1.34-46)

²⁰ Ǿ Dii mè: Lá n wabikèa, má sùuukéínc. ²¹ Ama lá miò ku mé ma gawi lí dúniaa pii, ²² gbéé pó ma gawi è ní dabudabu pó má kè Egipi ní guwaiwai guuo, aa ma le aa ma gwa gēn kwi aa gí ma yāmaiò, ²³ an gbēε a wesi bùsu pó ma a legbè ní dezionεpileo. Gbéé pó sakamaguò, an kee a wesiεo.‡ ²⁴ Lá ma zòblena Kalεbu lāasoo maa kè, a tεmazi ní nòsemendoo, má tó aà gē bùsu pó à gèupi guu, aà buiò iò ví.§ ²⁵ Amalekiò ní Kanaaò ku guzulεu we. A εa da guwaiwai zéu zia Isia Tēa oi.

²⁶ Dii ò Mɔizie ní Aalonaò à mè: ²⁷ Gbēvāipiò aao zɔakamazi gɔɔpii yà? Ma zɔa pó aale kamazi mà. ²⁸ Oné ma Dii ma mē má kú. Lá aa wabikèa, má kené. ²⁹ An gεo gō kálε guwaiwaiu laε,* an gbéé pó kà wèè bao ge a dεaò píi. An gbéé pó wà ní nao mé aa zɔakámaziò ³⁰ aa gē bùsu pó ma a legbèné guuo, sema Yefūncε né Kalεbuò ní Nuni né Yozueeò bàasio. ³¹ An né pó aa mē wa ní kúkū ò má ní dau, aai bùsu pó an maεò gí síipi dō. ³² An maepiò sō, an gεo gō kálε guwaiwaiu laε. ³³ An néo i pòò dádā guwaiwaiu la e wèè bla, aai ní maεò náaisai gbε'e. An maεò gō guwaiwaiu la nípiiε.† ³⁴ Lá wà bùsupi gwàgwa gɔò bla, màa aao ní yāvāi

† 13:33 Daa 6.4 * 14:9 Ebe 3.16 † 14:18 Bɔa 20.5-6, 34.6-7 ‡ 14:23 Ebe 3.18 § 14:24 Yoz 14.9-12 * 14:29 Ebe 3.17 † 14:33 Zin 7.36

gb'e e wè bla, wè dodo gɔɔ dodo, aaiɔ dɔ lá íbeleseamano de. ³⁵ Ma Dii máme ma yápi ò, mé má ke gbènvái pò kàaamazipionεε. Aa gaga guwawaiu la mípiε.

³⁶ Gbé pò Mɔizi ní zí aa bùsu gwà aa sù aa sakà bùsupiu, aa tò wà zoadòwà, ³⁷ Dii gagyākà gbépioggu, ò aa gàga. ³⁸ Gbé pò aa gè bùsu gwàpioggu, Nuni né Yozuee ní Yefúne né Kalebuo mé gò b'ée.

³⁹ Mɔizi yápiog sèle síu Isailionεe píi, ò aa òlò maamaa. ⁴⁰ Aa fèle kòokò, aa mipè sísiowa aa mè: Gwa, wále gé gu pò Dii òu. Wa wá duuna dɔ sa. ⁴¹ Mɔizi mè: Bóyái ále pà Dii yáai? Bee a keo. ⁴² Asu geo, asa Dii kú á guuo. A íbeεε ziblewáε. ⁴³ Amalekiog ní Kanaaog kú á ae we. Aa á dede ní fèndao. Dii aog kúánog, ké a gi téiaazi yáí. ⁴⁴ Ō aai aà yámao, aa mipè sísiowa, baa ké Dii bàakuarínog kpagolo ní Mɔizio gò bòou. ⁴⁵ Ō Amalekiog ní Kanaaog pò kú gusísídepiuog pílamá, aa zíblémá aa ní yá e Ōma.

15

Sa'oya

¹ Yá pò Dii ò Mɔizie ² a ò Isailionεen ke: Tó a gè bùsu pò mále kpáwá á be ū guu, ³ mé a zu ge sã sè à sa pò wí a pò káteu à tékū ge sa pãle oða, sa pò a pò tékūa gí í kemεε na ū, légbãdɔa pón nò, gban nò, dikpe pón nò, ⁴ àli ma gba ní pówentio kiloo do yáalea ní nísio litili do, ⁵ í v'εε kpa litili dodo sã ge ble bɔbɔna pò ále sapi oð miwa. ⁶ Tó sãsaε sɔ, pówentio kiloo pla yáalea ní nísio litili do ní kíniog, ⁷ í v'εε kpaoa litili do ní kíniog sa pò a pò tékūa gí í kemεε na ū. ⁸ Tó a zugaaε yákèke sa pò wí a pò káteu à tékū ge sa pò wí légbã dɔoa ge sáaukpa sa'obɔ ū, ⁹ àli ma gba ní pówentio kiloo àaɔ yáalea ní nísio litili pla, ¹⁰ í v'εε kpaoa litili pla sa pò a pò tékūa gí í kemεε na obɔ ū. ¹¹ Ali ke màa zu ge sãsa ge sãnebɔbɔ ge blenebɔbɔ miwa. ¹² Ali ke màa pò pò a a yákèke dasileu.

¹³ Tó á bùsu gb'ee lé sa pò a pò tékūa gí í kemεε na oa, aali ke màa. ¹⁴ E á buiwa tó bòmog ge gbèpãle kúánog, mé a ye sa pò a pò tékūa gí í kemεε na oa, sema aà ke lá i kewa. ¹⁵ A kòkãaa guu ikoyãpi doú ápiogne ní bòmog pò kúánogεε. Ikoyãpi iog ku e á buiwa. Ápiog ní bòmog á doú mεεε. ¹⁶ Íkoyã pò má ðile doú ápiogne ní bòmog pò kúánogεε.

¹⁷ Yá pò Dii ò Mɔizie ¹⁸ a ò Isailionεen ke b. Tó a gè bùsu pò mále táuánog guu, ¹⁹ mé a bùsupi ble blè, àli ma gba. ²⁰ Ali kàa ke ní pówen káau tíog, í ma gba pɔgb'εε pò ū. ²¹ Aliog ma gba á pówen káau típi e á buiwa.

Zãayãwa sa'oa

²² Tó a zãmεε yãwa, mé á yãdilea pò má ò Mɔiziepi kee kúao, ²³ yá pò má ðile Mɔizi òé za a ðilezì e á buiwapi, ²⁴ tó a zã yápiwa, mé i gíke no, àli sa pò wí a pò káteu à tékū a pò tékūa gí í kemεε na o ní zugaaεo ní a pówentio ní a v'εεo, lá má òwa ní blesanao duun awakpabog ū. ²⁵ Sa'ona lí mɔa awau Isaili píi yá musu, mí ní duuna kémá, asa aa zã yãwaε, ò aa mòmεε ní sa pò wí a pò nísi káteu à tékūo ní duun awakpabog. ²⁶ Má sùuuke ní á Isailiog píi ní bòmog pò kúánog, asa zãayãwapiá ápii yáε.

²⁷ Tó gb'ee zã yãwa à duunakè, aali blè núnu wèdona kpa duun awakpabog ū, ²⁸ sa'ona lí awagb'εaa adeε. Tó à awagb'εaa, má aà ké.* ²⁹ Gbé pò zã yãwa píi, ikoyã doúpiε, Isaili bùsu gb'én nò, bòmog pò kúánog nò. ³⁰ Ama gb'ε pò duunakè ní mio daa ía, bùsu gb'ε ge bòmog nò, à ðèmanogεε, wa ade bɔ a gb'εog guu wà de. ³¹ Asa a sakà ma yáu, à bò ma yãdilea kpeε. Wà ade de, aapi ní a tàao.

* **15:28** Lev 4.27-31

Kámabogɔ́ yá

³² Gɔ́ pɔ́ Isailiɔ ku guwaiwaiu, aa ní gbédee kù ní yàawɛo kámabogɔ́zì. ³³ Gbé pɔ́ aa àà èò gèaàno Mɔizi ní Aalonao kíí ní gbé kíniɔ. ³⁴ Ǿ aa àà dàkpeu, asa aa yá pɔ́ aa kèè sáasá dɔo. ³⁵ Ǿ Dii ò Mɔizie: Sema wà àà de. Gbépii àà pápa ní gbɛo bɔo kpe. ³⁶ Ǿ wà àà sè bɔò bɔo kpe, wà àà pápa ní gbɛo wa dè lá Dii ò Mɔiziewa.

Tufadaa pɔ́kasai yá

³⁷ Yá pɔ́ Dii ò Mɔizie ³⁸ a ò Isailionen ke lo: Aliɔ tufada á pɔ́kasa léi e á buiwa. Ali tufapiɔ dai ní babuunao, ³⁹ iɔ deé tufa pɔ́ aliɔ gwa ũ, ké ma yádileao àò dɔágu, iɔ kúa, ké ásu gbásike yá pɔ́ a á wé ge a á sɔ ble musuo yáí. ⁴⁰ Ma yádileao iɔ dɔágu, iɔ kúa, iɔ de ma gbé pɔ́ an kua nídoao ũ. ⁴¹ Mámɛmaa Dii á Lua. Ma á bɔ́le Egipi bùsuu ké màò de á Lua ũ. Mámɛmaa Dii á Lua.

16

Kole ní Datanio ní Abilaũo fɛ́la ní Mɔizio

¹ Isaa né Kole,* Keata tɔ́una, Levii bui, ní Eliabu néo Datani ní Abilaũo ní Peleti né Onio, Lubeni buiɔ, bǎnkù ² aa fɛ́le Mɔiziwa. Isaili gbɛ́zɔɔ tɔde pɔ́ wí ní sísi kɔ́kǎaau kúrnɔ gbɛ́on òaa do ní blakwio. ³ Aa kǎaa Mɔizi ní Aalonaozi aa ònè: A yáò kè zài! Isailiɔ piiá Dii gbɛ́onɛ, a kúrnɔ. Bóyáí i ázia dile de Dii gbépiɔlai? ⁴ Ké Mɔizi yápi mà, à wùle a gbɛɛu, ⁵ a ò Kole ní a gbéò à mè: Zia kɔɔ Dii a gbé pɔ́ de a gbé ũ ɔbɛ, a to gbé pɔ́ a se sɔazi. ⁶ Mpi ní n gbéò, lá á ken la: A baade tésibɔ se ⁷ à tésio zia, í tulaletikaa Dii aɛ. Gbé pɔ́ Dii a se mé aɔ de àà gbé ũ. A yáò kè zài Levii buiɔ.

⁸ Ǿ Mɔizi èa ò Kole buipionɛ: Levii buiɔ, à yáma. ⁹ Lá Isailiɔ Lua á sé a gbéò guu, a tò i dɔaané a sísia guu, i sɔazi a zwǎakpe zì kei, bee i mɔwáoa? ¹⁰ A tò i sɔazi, mpi ní n Levii deɔ, ò ále sa'onke wɛɛle la? ¹¹ Mpi ní n gbéò a kǎaa Diizie. Dén Aalona ũ ké ále zɔadɔwài?

¹² Mɔizi gbé zì Eliabu néo Datani ní Abilaũo sísi, ò aa mè: Wá mɔo. ¹³ N bɔwanɔ bùsu pɔ́ ví ní zó'io diu, ké wà gaga guwaiwaiuɛ. Bee i mɔmao, ò ní ye ò gbǎablewá la? ¹⁴ I ke bùsu pɔ́ ví ní zó'io diu ò n geuwanɔ. I ke bua ní vɛɛbuo ò n wá gbáo. N ye wɛzɛ kewɛɛ yá? Wá mɔo. ¹⁵ Ǿ Mɔizi pɔ́ fè maamaa, a ò Diie: Nsu ò ní gba sio. Baa zǎa'ina mi símáo, mi yāvǎike an gbɛɛo.

¹⁶ Ǿ Mɔizi ò Kole: Mpi ní n gbéò pii, à gé Dii kíí zia. Aalona a gé sɔɛ. ¹⁷ A baade a tésibɔ se à tési à tulaletikaa, í sɔò Diizi. Gbɛ́on òaa do ní blakwio, baade ní a tésibɔ. Mpi ní Aalonao sɔ, baade ní a tésibɔ. ¹⁸ Ǿ an baade a tésibɔ sè, à tésì à tulaletikaa. Aa gè zè kpaaũkpe kpɛɛle ní Mɔizio ní Aalonao. ¹⁹ Ké Kole gbépii kǎaa Mɔizi ní Aalonaozi kpaaũkpe kpɛɛle, ò Dii gawi bɔ Isailiɔwa pii. ²⁰ Ǿ Dii ò Mɔizie ní Aalonao à mè: ²¹ A ázia ké gbépiɔwa mà ní mide gò. ²² Ǿ Mɔizi ní Aalonao wùle ní gbɛɛu aa mè: Lua! Lua pɔ́ í wɛni kpa pɔ́piiwa! Gbé mendo mé duunakè, ò níyɔ pɔ́fɛbɔbɔ gbé pɔ́ kǎaaapiɔwa pii? ²³ Ǿ Dii yá'ò Mɔizie à mè: ²⁴ O bílaɛ aa go Kole ní Datanio ní Abilaũo fáani oi.

²⁵ Ǿ Mɔizi fɛ́le à gè Datani ní Abilaũo be. Isaili gbɛ́zɔɔ tɛaàzi. ²⁶ A ò bílaɛ à mè: A go gbɛvǎipiɔ fáani. Asu ɔká an pɔwao, ké ásu gagarɔnɔ an duuna yáio. ²⁷ Ǿ aa gò Kole ní Datanio ní Abilaũo fáani. Ké Datani ní Abilaũo bɔ́le, aa zèze ní kpɛɛle ní ní naɔ ní ní néo ní ní nɛ́fɛnɛnao. ²⁸ Ǿ Mɔizi mè: Aɔ dɔ́ ké Dii mé ma zì mà yáɛ beɔ ke pii, i ke mazía pɔɛá no. ²⁹ Tó gbéɛ beɔ gaa kè lán gbépii gaawa, tò

* 16:1 Yud 11

ga doūpie, i ke Dii mé ma zio. ³⁰ Tó Dii yá pò wí kaa yāao kè s̄, tó tóle le'èle à ní mómò ní ní pòw píi, mé aa tà miau b́é, áo d̄s ḱé gb́é beeo sakà Diigue.

³¹ Ké à yá beeo ò a làa, tóle pò aa zewà wèaa. ³² Tóle le'èle à ní mómò ní ní bedeo ní Kole zíkēnao ní ní àizēeo píi. ³³ Aa tà miau b́é, tóle kùaaamá ní ní pòw píi, aa gèle. ³⁴ Ké aa wiilè, Isaili pò liánziò bàalè píi, asa aa mè: Tóle lé wá mómòe fá! ³⁵ Ō té b̀ò Dii kíi à gb̄ēon òaa do ní blakwi pò aale tulaletikateao kàale.

17

¹ Dii ò M̄ozie à mè: ² O sa'ona Aalona né Eleazaae àà tésib̄o b̄ole téu, àà ní té fáaa z̄à, asa ma p̄one. ³ Aà gb́é pò aa duunakè aa ḡagaò m̄ogot̄é tésib̄o pio poopoo p̄ep̄ep̄ep̄e, i kùlekule ma gbagbakiwa. Lá wà s̄mazi ní tésib̄o pio, aa ḡò ma pò ūe, iò de seela ū Isailiōne. ⁴ Ō sa'ona Eleazaa gb́é pò tekùò tésib̄o pio s̄ele, wa p̄oopoò wa kùlekule gbagbakiwa ⁵ lá Dii ò M̄oziewa. A de d̄ngub̄o ū Isailiōne, ḱé gb́é pò de Aalona bui ūo su s̄ Diizi tulaletikaiè téa, i ga lán Kole ní a gb̄éowao yáí.

Isailiò M̄ozie ní Aalonao tàae'ea

⁶ Ké gu d̄ò, Isailiò píi z̄oad̄ò M̄ozie ní Aalonaowa aa mè: A tò Dii gb̄é ḡaga. ⁷ Ké aa k̄aaa M̄ozie ní Aalonaazi, aa aed̄ò kpaaũkp̄ewa, ò aa è telu kùlewà, Dii gawi b̀ò. ⁸ M̄ozie ní Aalonao ḡè kpaaũkp̄e kp̄eēle, ⁹ ò Dii ò M̄ozie à mè: ¹⁰ A k̄é gb̄épiowa mà ní kaale ḡò. Ō M̄ozie ní Aalonao wùle ní gb̄eēu. ¹¹ M̄ozie ò Aalonaē: Tésib̄o sé, gbagbaki té k̄áu, ní tulaletikaa ò ḡèò bíla kíi kpakpa. Awakpa Diiēné, asa àle p̄k̄ūmab̄ob̄omáe, gagyā dàale k̀ò. ¹² Ō Aalona tésib̄o s̄è lá M̄ozie òewa, à bàalè ḡèò bíla guu. A è gagyā k̄āngu k̀ò, ò Aalona tulaletik̄ateā, à awakp̄àò Diiē gb̄épioe. ¹³ A z̄è ḡeo ní gb̄é b̄éeo z̄ānguo, ò gagyāpi z̄è. ¹⁴ Gb̄é pò gagyāpi ní dedeo gb̄ēon òaas̄oòo l̄eē ḡēo m̄ēndosai ní àaōe ní bas̄oòo (14.700), gb̄é pò aa ḡaga Kole yáíò bàasi. ¹⁵ Ké gagyāpi làa, Aalona èa ḡè M̄ozie kíi kpaaũkp̄e kp̄eēle.

Aalona lípana k̄opapa

¹⁶ Dii ò M̄ozie à mè: ¹⁷ Yā'ò Isailiōne, ní lípana símá m̄ēndodo an deziò buiowa, an k̄ia gb̄ēon kuēpla pò ū, ní baade tó ḱé a p̄owa. ¹⁸ Aalona tó ḱé Levii buiò lípanawa, bui píi k̄iaò lípana iò ku m̄ēndodo. ¹⁹ Ní lípanapio k̄ále kpaaũkp̄e ikoyā k̄pagolo ae, gu pò mi kpaaũuán̄o. ²⁰ Gb̄é pò má s̄è lípana a k̄opapa, mí z̄oa pò Isailiò lé d̄wá mid̄e.

²¹ M̄ozie yā'ò Isailiōne, ò an d̄aanaò baade a lípana kp̄awà an deziò buiowa, ò lípana k̄è m̄ēn kuēpla. Aalona pò kú a guu. ²² M̄ozie lípanapio k̄ále Dii ae ikoyā zw̄àakp̄e.

²³ Ké gu d̄ò, M̄ozie ḡè kp̄éu, a è Aalona lípana pò de Levii buiò pò ū k̄opapa. A k̄opapa à vukè, à bekè lán ḡoowa à mà. ²⁴ Ō M̄ozie lípanapio s̄ele Dii ae píi, à ḡe òò Isailiōne. Ké aa è, an baade a pò s̄è. ²⁵ Ō Dii ò M̄ozie: Èa ḡe ò Aalona lípana dile ikoyā k̄pagolo ae,* iò de seela ū sw̄ágb̄āadepiōne, aai z̄akaamazi tó, ḱé aasu gagao yáí. ²⁶ Ō M̄ozie k̄è màa lá Dii dàewa. ²⁷ Ō Isailiò ò M̄ozie: Wa gagaē, wa kaalen we. Wá kaale wápiiē. ²⁸ Gb̄é pò s̄ò Dii zw̄àakp̄e i gae. Wá gaga wápii yà?

18

Sa'onaò ní Levii buiò z̄í

* 17:25 Èbe 9.4

¹ Dii ò Aalonae: Mpi ní n n̄́eó ní Levii buiò p̄ii, ma kúkií kua gb̄alesai ḡò á yá ũe, mé sa'onkekea gb̄alesai de mpi ní n n̄́eó yá ũ. ² Tó mpi ní n n̄́eó ále z̄ike ikoyã zwãakpe kpeele, ñili n gb̄é Levii buiò se nama aa kenn̄. ³ Aali z̄ikene aa laaid̄ kpépiwa, ãma aasuli s̄õ ma kúkií p̄oz̄io ge gbagbak̄ii, ké ampio ní ápiò ásu gagao yáí. ⁴ Aali nawá aa laaid̄ kpaaũkpewa ní kpépi z̄io p̄ii, ãma gb̄epãle suli s̄õázio. ⁵ Laaid̄ba ma kúkií ní gbagbak̄iiowa ḡò á yá ũe, ké másu p̄okūmab̄ob̄o Isailiowa bo yáí. ⁶ Mám̄e ma á Levii deeo s̄è Isailiò guu, ma ní díléé aao de ma z̄ikenaò ũ, aao kpaaũkpe z̄i ke. ⁷ Mpi ní n n̄́eó áme á sa'oz̄i ke gbagbak̄ii ní p̄ó p̄ó kú zwãakpewo yá musu. Mále sa'oz̄i naé á z̄zi gba ũe. Tó gb̄epãle s̄õi, à ḡae.

Sa'onao ní Levii buiò baa

⁸ Dii ò Aalonae: Ma p̄ó p̄ó w̄i ma gba z̄i n̄́ene n̄́z̄ie. Ma sa p̄ó Isailiò ì oa kp̄amae ní n n̄́eó á baa ũ e ḡoz̄pii. ⁹ Ma p̄ó p̄ó ì t̄ékūoá n̄́ p̄oe. P̄ó p̄ó wa ma gbaò p̄ii, p̄ow̄entin n̄́o, duun awakpab̄on n̄́o, t̄aae fiabob̄on n̄́o, n̄́ p̄oe ní n n̄́eó. ¹⁰ A ḡõeo p̄ii ì ble gu p̄ó a kua adoau, ìo d̄õ ké ma p̄oe. ¹¹ Ké beeá n̄́ p̄oe lo: Sa p̄ó w̄i a p̄ó m̄omee, Isailiò lí ma gba. Ma n̄́ gbae, á baan we ḡoz̄pii, mpi ní n gb̄é, ḡõeo ní n̄́eo. N̄́ be gb̄é p̄ó ì gb̄aleo p̄ii aali ble. ¹² N̄́isi maa p̄ii ní v̄ee maa p̄iio ní p̄ow̄ena káau p̄ó aai kpaaò, máli n̄́ gbae. ¹³ An buap̄ó káau p̄ó aai m̄omee á n̄́ p̄oe p̄ii. N̄́ be gb̄é p̄ó ì gb̄aleo p̄ii a ble. ¹⁴ P̄ó p̄ó Isailiò díle ma p̄ó ũ ní a m̄ibao á n̄́ p̄oe p̄ii. ¹⁵ Gb̄enaz̄in neḡõe s̄éiáò ní p̄otuo nesana s̄éiá p̄ó w̄à m̄omeeoá n̄́ p̄oe. To aali neḡõe s̄éiáò ní p̄otuo p̄ó de t̄e ũ nesana s̄éiáò bo. ¹⁶ Tó né k̄a m̄o do, w̄ali bo ánusu ow̄at̄e soo, lá w̄a a gbia lé díle ma kúkiíwa. ¹⁷ Nsu to w̄a zu ge s̄ã ge bl̄e nesana s̄éiá boo, asa beeá ma p̄oe. N̄́ a au ká gbagbak̄iiwa, ní a n̄́isi kpasa p̄ó p̄ó w̄i káteu à t̄ékū a ḡi ì kemee na ũ. ¹⁸ A n̄́o ìo de n̄́ p̄ó ũ, lá s̄aukpa sa'obo k̄ula ní a ow̄plaa gb̄áo de n̄́ p̄ó ũwa. ¹⁹ P̄ó p̄ó Isailiò ì ma gba p̄ii, máli kpamae ní n gb̄é, ḡõeo ní n̄́eo e ḡoz̄pii. Ma bàa aò kunn̄o ní n buiò e ḡoz̄pii, aò lé v̄io.

²⁰ Dii èa ò Aalonae: Nȳõ toole v̄i Isailiò b̄usuuo, n̄́ȳõ baa e a guuo. Mám̄e má n̄́ baa ũ, n̄́ asea ũ.

²¹ P̄ó kwide p̄ó Isailiò ì bo, má díle Levii buiò p̄ó ũ p̄iie. Kpaaũkpe z̄i p̄ó aai ke asean we.* ²² Isailiò su s̄õ kpaaũkpei bo. Tó aa s̄õi, aa ní duuna gb̄e'ee, aai ga. ²³ Levii buiò lí kpaaũkpe z̄i ke, kpépi kua gb̄alesai ḡò ní yá ũe e an buiwa. Aa e kpaalese ní Isailiò buiò k̄iniò, ²⁴ asa p̄ó kwide p̄ó Isailiò ì b̄omee, máli kpá Levii buiòwa p̄iie. Bee yáí ma mè aa e kpaalese ní Isailiò buiò k̄iniò.

²⁵ Yá p̄ó Dii ò M̄oz̄ie, ²⁶ a ò Levii buiònen ke lo: Tó a Isailiò p̄ó kwide p̄ó máli kp̄awá á p̄ó ũpi è, àli a kwide b̄omee s̄õ. ²⁷ Bee aò deé lán p̄ogb̄eze ní v̄eef̄ek̄iio gbawae. ²⁸ M̄aa ápiò s̄õ áli ma gba p̄ó kwide p̄ó Isailiò ì boé. Ali sa'ona Aalona gba ma p̄ó ũ. ²⁹ P̄ó p̄ó w̄à á gb̄áo p̄ii, àli ma gba a maa. ³⁰ O Levii buiòne: Tó a ma gba a maa, a k̄ini ìo deé lán p̄ogb̄eze ní v̄eef̄ek̄iio p̄owa. ³¹ A a k̄inipi ble gu p̄ó á yeiu, ápiò ní á b̄edeo, asa bee mé kpaaũkpe z̄i p̄ó ì ke asea ũ. ³² Tó a ma gba a maa, aò t̄aae v̄i a yá musuo, á p̄ó p̄ó Isailiò kp̄aa gb̄ale à gao.

19

Gbab̄'ì

¹ Dii yã'ò M̄oz̄ie ní Aalonaò à mè: ² Ikoyã p̄ó má dílen ke: O Isailiòne aa zununu t̄ea s̄asai p̄ó aafia mé w̄i zuudaè yãao se m̄one. ³ Kpa sa'ona Eleazaawa, ì b̄òò b̄òò kpe, wi de aà wáa, ⁴ ì ot̄ona z̄õ a auwa à fáe kpaaũkpe kpeele oi ḡen sopla. ⁵ Wi zupi kpasa à t̄ékū aà wáa, a báa ní a n̄́oò ní a auo ní a guup̄oò ì t̄ékū p̄ii. ⁶ Sa'onapi ì s̄ede yaa ní ése úao ní s̄ākã t̄eao se zu té p̄ó k̄u zupiwa guu.

* **18:21** Lev 27.30-33, Iko 14.22-29

7 Bee gbɛa i a pɔkasao pí, i zu'o, i gbasa su bɔou. Kási aɔ gbãlɛaɛ e oosi. 8 Gbé pɔ zupi kpàsa sɔ, aà a pɔkasao pí, i zu'o. Kási aɔ gbãlɛaɛ e oosi. 9 Gbé pɔ gbãlɛao i zununupi túfu sélɛ, i ka gugbãlɛsaiu bɔo kpɛ. Isailio Ìb kũa gbãbɔbɔ pɔ wí íkaè wà duuna woloomá ũ.* 10 Gbé pɔ túfupi sèlɛ aà a pɔkasao pí. Kási aɔ gbãlɛaɛ e oosi. Yápi i gɔ ikoyã ũ Isailionɛ ní bɔmɔ pɔ kú ní guuɔ píi.

11 Gbé pɔ ɔnà gɛwa aɔ gbãlɛaɛ e gɔɔ soplá. 12 Ali gbãbɔ azílaɛ ní ípio a gɔɔ àaɔde ní a gɔɔ soplade zío, i gɔ gbãlɛsai. Tó i gbãbɔ azílaɛ a gɔɔ àaɔde ní a gɔɔ soplade zíoo, a gi àò gbãlɛaɛ. 13 Gbé pɔ ɔnà gɛwa mé i gbãbɔ azílaɛo, a tò Dii kpé gbãlɛɛ. Wà ade bɔ Isailio guu, ké wi gbãbɔ'í káwàò yáí. A gbãlɛɛ mé a kú ní a gbãlɛoɛ.

14 Tó gbé gá kpéu, yá pɔ wa dílɛ a musun kɛ: Gbé pɔ gè kpépiu ní gbé pɔ kú a guuɔ, aɔ gbãlɛaɛ e gɔɔ soplá. 15 Pɔ pɔ da lé'ɛ, wí a né taɛo gbãlɛa lɛ. 16 Tó gbé ɔnà gbé pɔ wa dè ní fɛndaowa ge ge gɛwa ge mia, aɔ gbãlɛaɛ e gɔɔ soplá. 17 Tó gbé gbãlɛ maa, wà zù gbãbɔbɔ pɔ tekù túfu dā, wi í maa kaè ta guu. 18 Gbé pɔ gbãlɛao ése úa sɛ zɔ ípiwa, i fáɛ kpéwa ní pɔ pɔ kú a guuɔ píi ní gbé pɔ kú weɔ ge gbé pɔ ɔnà gɛwawa ge gbé pɔ wa dè ge ge ge mia. 19 Gbé pɔ gbãlɛao i ípi fá gbé pɔ gbãlɛwa a gɔɔ àaɔde ní a gɔɔ soplade zío. I gbãbɔ adeɛ a gɔɔ sopladepi zí, ade i a pɔkasao pí, i zu'o, i gɔ gbãlɛsai oosi. 20 Tó gbé gbãlɛ mé i gbãbɔ azílaɛo, wà ade bɔ a gbéɔ guu, asa à Dii kúkíi gbãlɛɛ. 21 Aaɔ ikoyãpi kũa gɔɔpiie. Gbé pɔ gbãbɔ'ipi fá lí a pɔkasao pí. Gbé pɔ ɔkà gbãbɔ'ipiwa aɔ gbãlɛaɛ e oosi. 22 Pɔ pɔ gbé pɔ gbãlɛa ɔkàwà ì gbãlɛɛ, mé gbé pɔ ɔkà pɔpiwa Ìb gbãlɛaɛ e oosi.

20

I bɔa gbɛu (Bɔa 17.1-7)

1 Isailio kà Zini guwaiwaiu mípii mɔ séia guu, ɔ aa zòlɛ Kadési. Wekíi Míliaŭ gàu, wà aà vî. 2 I kú aa mio, ɔ aa kàaa Mɔizi ní Aalonaozi. 3 Aa zɔadò Mɔiziwa aa mè: Tó wa gaga yãa ní gbé pɔ gàga Dii aɛɔ, bee sàɔ. 4 Bóyãí a mɔwanɔ guwaiwaie beeu ké wà gaga ní wá pɔtuooi? 5 Bóyãí a wá bóle Egipi a mɔwanɔ guváie beeu? Pówɛna ge kaadɔɛna ge vɛɛbe ge gbɛafu ku lao, mé í kú la wà mio. 6 Mɔizi ní Aalonao kè bílawa, aa gè kpaaukpɛ kpɛɛle aa wùlɛ ní gbɛɛu, ɔ Dii gawi bɔmá. 7 Dii yá'ò Mɔizie à mè: 8 Lípana sé, mpi ní n vîi Aalonao à gbépi kãaa, í yá'ò gbɛsi kee ní wáa, í i bɔu. Beewa níyɔ ibɔné gbɛu aa mi ní ní pɔtuoo.

9 Mɔizi lípana sè Dii kpéu lá a òɛwa. 10 Mɔizi ní Aalonao ní kãaa gbɛpi pɔlɛu, ɔ a òné: A ma swágbãadeɔ! Gbɛɛ bee guu ɔ wá ibɔúá? 11 Ǿ Mɔizi ɔsè musu à gbɛpi lè ní a lípanao gɛn pla. I bò maamaa, ɔ aa mǐ ní ní pɔtuoo.* 12 Ǿ Dii ò Mɔizie ní Aalonao: Lá í ma náaike a ma luake òlɔ Isailionɛo, á gɛrínɔ bùsu pɔ mále kpámá guuo. 13 Wà tɔkpà ípie Meliba í, ké Isailio zɔakàu Diizi yáí, ɔ à a luake òlɔné.

Edɔũo gia Isailionɛ aa gɛ ní ní bùsuo

14 Mɔizi gbéɔ zì, aa bò Kadési aa gè Edɔũo kía kíi aa mè: N daɛ Isailio mè ní taasi pɔ wá léo dɔ píi. 15 Wá dezio gè Egipi, ɔ wa gɛgɛ we. Egipi ìadàwá ní wá dezio. 16 Wa wiilè Diiwa, ɔ a síwanɔ. A Malaika zì à wá bóle Egipi. Tiasa wá kú Kadési n bùsu zòlɛu. 17 Wá gba zé wà gɛ ní n bùsuo. Wá pã buaɔ ge vɛɛbuɔlao, wá á lò'í mio. Wáɔ bɛ kía zékpaa guue. Wá lile ɔplai ge ɔzɛɛio e wà ge víò n bùsua. 18 Ǿ Edɔũo òné: A e bóle ní wá bùsuoo. Tó a gi, wá bɔ daále ní fɛndaɔɛ. 19 Isailio òné: Wá bɔ ní zékpaaɔɛ. Tó wa á í mǐ ge wá pɔtuoo, wá a flabo. Gɛa wále wɛɛle

* 19:9 Ebe 9.13 * 20:11 1Kln 10.4

ado. ²⁰ Eɔɔũ m̀è: A e g̃eo. Ɔ an z̃ig̃ɔ̀ b̀l̀e dasidasi aa mò daińl̀e ń gb̃āao. ²¹ Lá Eɔɔũ g̃l̀ Isailiɔ̀ne aa g̃e ń ń b̀suo, ̃ Isailipio p̃aalené.

Aalona gaa

²² Isailiɔ̀ b̀l̀e Kadesi ńpii, aa g̃e Oo gb̃e sae ²³ Eɔɔũ b̀suo léu. Wek̃i Dii ỹā'ou M̃oizie ń Aalonao à m̀è: ²⁴ Aalona a ta a deziɔ̀ k̃i tia, a g̃e b̀suo p̃ó mále Isailiɔ̀ gba guuo, ké á gb̃eɔ̀n pla a gi ma ỹāmai Meliba ỹái. ²⁵ Aalona ń a né Elezaao se dedeńɔ̀ Oo gb̃ewa, ²⁶ ń Aalona p̃okasaɔ̀ wolowà, ń da aà né Elezaae we. We Aalona a gau, i ta a deziɔ̀ k̃i.

²⁷ M̃oizi k̀e lá Dii òewa. A dede Oo gb̃ewa gb̃epii wáa, ²⁸ à Aalona p̃okasaɔ̀ wòlowà, a dà aà né Elezaae,† ̃ Aalona g̃a gb̃epi musu we. Ké M̃oizi ń Elezaao p̃ila gb̃epiwa, ²⁹ mé Isailiɔ̀ mà Aalona g̃a, ̃ aa aà ge'ianab̀o g̃o baakwi.

21

Ziblea Kanaaɔ̀wa Negene

¹ Alade p̃ó kú Negene b̀suo k̃ia á Kanaa gb̃é. Ké a mà Isailiɔ̀ be Ataliũ z̃éu, aale m̀ó, ̃ à b̀ò daińl̀e ń z̃io, à ń gb̃eɔ̀ k̀kũ. ² Ɔ Isailiɔ̀ lek̀e Diiwa aa m̀è: Tó n gb̃épio ñaw̃e wá ɔ̀z̃i, wá ń w̃éleɔ̀ kaale m̃io m̃io. ³ Dii Isailiɔ̀ ỹāmà, ̃ à Kanaapio kp̃amá. Aa ń kaale ń ń w̃éleɔ̀ pii, ̃ wà tokpà gupie Ɔma.*

M̃ogot̃ ml̃e

⁴ Ké aa f̃le Oo gb̃epi sae, aa Isia T̃ea z̃e s̀e, ké aa ɔ̀ Eɔɔũ b̀suzi ỹái. Ɔ aa f̀u menawa z̃éu, ⁵ aa Lua ń M̃ozio t̃aae è aa m̀è: B̃oỹái a wá bóle Egipi, ké wà gaga guwaiwaiui? P̃oblea kuo, í kuo, wá ye ble giae bee g̃iỹái lo. ⁶ Ɔ Dii ml̃e p̃áinaɔ̀ z̃imá, aa ń soso, ̃ aa g̃aga dasidasi.† ⁷ Bíla mò M̃oizi k̃i aa m̀è: Wa duunak̀e, asa wa Dii ń mpio t̃aae è. Awakpaew̃e aà ml̃e k̃éwá. Ɔ à awakp̃àné. ⁸ Dii òè: Ml̃e pi ñ na líwa ñ péle. Tó ml̃e gb̃é s̀ò mé a gwà, a gao. ⁹ Ɔ à ml̃e pi ń m̃ogot̃e, a na líwa a péle. Tó ml̃e gb̃é s̀ò, mé à m̃ogot̃e ml̃e pi gwà, ñli gao.‡

Isailiɔ̀ ɔ̀a Eɔɔũ ń M̃abu b̀suozi

¹⁰ Isailiɔ̀ d̃azeu, ̃ aa b̀òkpà Obo. ¹¹ B̃oa Obo aa g̃e b̀òkpà Iye'abaliũ bezia guwaiwaiu M̃abu b̀suo gukpe oi. ¹² B̃oa we aa g̃e b̀òkpà Zeledi guzul̃e. ¹³ B̃oa we aa b̀òkpà Aano baale, guwaiwai p̃ó kú Am̃ole b̀suo z̃leu. Aano pi mé M̃abu ń Am̃ole b̀suo k̃o ũ. ¹⁴ Aỹameto wa ò Dii z̃ikataala guu wà m̀è: Waebu p̃ó kú Sufa b̀suo ń Aano swa'onaɔ̀, ¹⁵ ń a í baasize p̃ó ñ gé e Aa ń M̃abu b̀suo z̃leu. ¹⁶ B̃oa we lo aa g̃e L̀ò, gu p̃ó Dii ò M̃ozie: Bíla k̃aaa, mí í kp̃amá. ¹⁷ We ̃ Isailiɔ̀ lee bee siu: L̀ò, ibo, wí lesi n ỹá musu.

¹⁸ D̃oanao l̀ò ỹò ń ń go, wá k̃iao l̀ò b̀ò ń ń lípanaɔ̀.

B̃oa guwaiwaiu aa g̃e Matana. ¹⁹ Matana gb̃ea Naalieli, Naalieli gb̃ea Bam̃oti.

²⁰ Bam̃oti gb̃ea guzul̃e p̃ó kú M̃abu b̀suo Pisiga gb̃ep̃oleu b̃oaa ń guwaiwaiu.

Ziblea Sĩ ń Oguowa

(Iko 2.26-3.11)

²¹ Isailiɔ̀ gb̃e z̃i Am̃ole k̃i Sĩwa aa m̀è: ²² Wá gba z̃e wà g̃e ń n b̀suo. Wá p̃a buaɔ̀ ge ṽebuɔ̀lao, wá á l̀ò'í mio. Wá be k̃ia z̃ékpaa guue e wà ge ṽiò n b̀sua. ²³ Sĩ i ń gba z̃e aa b̃o ń a b̀suo. A a z̃ig̃ɔ̀ k̃aaa pii, aa b̀l̀e lé gémá guwaiwaiu. Ké aa kà Yaaza, aa z̃ikà ń Isailiɔ̀, ²⁴ ̃ Isailiɔ̀ ń dede ń f̃endaɔ̀, aa ń b̀suo simá

† 20:28 B̃oa 29.29 * 21:3 Bee m̀è kaalea. † 21:6 1Kln 10.9 ‡ 21:9 2Kia 18.4, Zaa 3.14

za Aanɔ e Yabokoi Amɔni bɔsuu, asa Amɔni bɔsu zɔlɛpi pāsɛ. ²⁵ Isailio Amɔle wɛlɛ sɪ pii n ɛsebɔ n a zɛwiao pii, ɔ aa zɔlɛ. ²⁶ ɛsebɔ mɛ Amɔle kɪ Siɔ mɛwɪa ũ. Siɔ zɪkà yaa n Mɔabu kɪa káauo, ɔ à aà bɔsu sɪwà e Aanɔ swai. ²⁷ Ayāmɛto kɛɛ ɪ mɛ:

A mɔ ɛsebɔ,

wà Siɔ wɛlɛpi kɛkɛ kálɛ!

²⁸ Tɛ bɔ ɛsebɔ yaa,

zɪgɔ bɔ Siɔ wɛlɛpiu,

aa Mɔabu bɔsu mɛwɪa Aa kàalɛ

n Aanɔ mi sɪsɪ gbɛɔ.

²⁹ Waiyoo Mɔabu!

Kɛmɔsɪ gbàgbanaɔ, a kaalɛ!

Kɛmɔsɪ tò á gɔɛ fàaa,

à á nɛɔ kpà Amɔle kɪ Siɔwa zɪzɔ ũ.

³⁰ ɔ wa n pálɛ,

wa n dɛdɛ za ɛsebɔ e Dibɔ.

Wa n dɛdɛ e Nɔfa n Mɛdebao.

³¹ Maa Isailio zɔlɛ Amɔle bɔsuu. ³² Mɔizi gbɛɔ zɪ Yazɛɛ asiigwai, ɔ Isailio sɪ n a zɛwɪaɔ pii, aa Amɔle pɔ kú wɛɔ yà.

³³ ɔ Isailio lɪlɛ aa Basana zɛ sɛ. ɔ Basana kɪ Ogu gɛmá n a zɪgɔ pii, aa zɪkàrɪnɔ ɛdɛlɛi. ³⁴ Dii ò Mɔizɛ: Nsu vɪakɛɛo, asa ma aà kpàmaɛ n aà gbɛɔ n aà bɔsuo pii. Kɛ lá n kɛ Amɔle kɪ Siɔ pɔ kɪa blɛ ɛsebɔwɛ. ³⁵ ɔ aa Ogu dɛ n aà nɛɔ n aà gbɛɔ pii, baa gbɛ mɛndo i bɔo, ɔ aa aà bɔsupi sɪ. §

22

Mɔabu kɪ Balaki Balaaũ sɪsia

¹ Isailio dàzɛu, ɔ aa bɔokpà Mɔabu bɔsu sɛu Yuudɛ baale bɔaa n Yelikoo. ² Zipoo né Balaki, Mɔabu kɪa è lá Isailio kɛ Amɔlɛnɛ, ³ ɔ sɔ kɛ Mɔabuɔgu, vɪa n kú Isailio dasi yá. ⁴ ɔ Mɔabu ò Madiã gbɛzɔɔnɛ: Bílaɛ a pɔ pɔ liaawázɪo ble píiɛ lán zù sɛsoawa. ⁵ ɔ Balaki gbɛɔ zɪ Bɛɔ né Balaaũwa Petoo, Uflata sae a be bɔsuu. A mɛ aa aà sɪsɪ, aai oɛ: Buie bɔ Egipi, aa lɪgua pii, aa zɔlɛ ma sae. ⁶ N yá na! Mɔ láaizimámɛɛ, asa an gbãa demalɛ. Wɪlɪo dɔo tó beewa má e zɪblemá mà n yá bɔsuu la. Má dɔ kɛ gbɛ pɔ n samaa'òè, iɔ dɛ èfãaide ũɛ. Gbɛ pɔ n savã'i'òè sɔ, iɔ dɛ láaipɔ ũɛ.

⁷ Mɔabu n Madiã gbɛzɔɔ dàzɛu, aa mäsokɛgba pɔ aa da Balaaũɛ kúa. Kɛ aa kà aà kɪi, aa yá pɔ Balaki n zɪo òè. ⁸ A òné: A i la, mí yá pɔ Dii a omɛ oé. ɔ Mɔabu kíapɪo ɪ Balaaũ bɛ. ⁹ ɔ Lua bɔ mɔ Balaaũwa à aà là à mɛ: Dɛn gbɛ pɔ aa kunnɔɛ beɔ ũi? ¹⁰ A wèwà à mɛ: Zipoo né Balaki, Mɔabu kɪa mɛ n zɪa. Aa mɛ ¹¹ buie bɔ Egipi, aa lɪgua pii. ɔ à mɛ mà mɔ láaizimá, kɛ à e zɪblemá à n yá. ¹² ɔ Lua òè: Nsu géɪnɔo. Nsu savã'i'onéɔ, asa ma báaadànguɛ. ¹³ Kɛ Balaaũ fɛlɛ kɔɔ, a ò Balaki kíaɔnɛ: A ta á bɔsuu, asa Dii gɪ mà géánɔɛ. ¹⁴ ɔ Mɔabu kíapɪo fɛlɛ tà Balakiwa aa mɛ: Balaaũ gɪ mɔiwanɔɛ.

¹⁵ Balaki èa kɪa pálɛ zɪ lɔ, an dasi n n gawio dɛ gbɛ káauɔla. ¹⁶ Kɛ aa kà Balaaũ kɪi aa mɛ: Zipoo né Balaki mɛ nɔsu to pɔɛ kpane mɔa a kɪiɛo, ¹⁷ asa a n kpɛla maamaaɛ. Lá n òè pii, a kɛ. N yá na! Mɔ láaizɛ gbɛpiɔwa. ¹⁸ ɔ Balaaũ ò Balaki zinapɪonɛ à mɛ: Baa tó Balaki ánuusu n vua pɔ kú a beo kpàa pii, má fɔ bɔ Dii ma Lua yá kpɛo, baa yɔɔ. ¹⁹ A i la gwáa e mà ma lɔ yá pɔ Dii a káfmɛɛ.

Lua to mà ga a gbéǎ gaawa,
mà láa an láaawa.

¹¹ Ǔ Balaki òè: N kèmmεε kpelewan wei? Ma mǎnnǎ ò ma ibεεǎ kamεε, ǎ samaa ní ònéa? ¹² A wèwà à mè: Yá pǎ Dii dàmεε ma léu ǎ má oo lò?

Balaaũ yá plaade pǎ a è oa

¹³ Balaki òè: Mǎ wà gé gupǎlei, gu pǎ rýǎ ní eu, ní ní kámεε we, asa an kpεdo ní è, ni ní e píio. ¹⁴ Ǔ à gèaǎnǎ gudǎanaǎ bua Pisiga gbε musu. A gbagbakǐi bò mèn sopla, ǎ à sa'òmá píi ní gáaeo ní sāsao. ¹⁵ Ǔ Balaaũ òè: Ze n sa'obǎi la, mí γε Dii le we mà gwa. ¹⁶ Ǔ Dii mò à yǎdàè, ǎ a òè: Ea γε ò Balaki le, ní oè màa. ¹⁷ Ǔ à èa gè à aà lè zεa a sa'obǎi ní Mǎabu kíaǎ. Balaki aà là à mè: Dii mè kpelewa ní?

¹⁸ Ǔ à yá pǎ á è òné à mè:

Zipoo né Balaki,

swǎkpa ò ma yǎma!

¹⁹ Luaá gbēnazǐnaε ké aà gbasa εεtoo,
ìli lèlilè lán gbēnazǐnawao.

Ili yá pǎ á ò kéo lé?

Ili zǐke lé pǎ á gbèwao lé?

²⁰ A òmεε mà samaa'onée.

A báaadànguε, má fǎ gio.

²¹ Mi yǎ'ǐae e Yakǎbu buiǎwao,
mi yǎ'ǎmae e Isailiǎwao.

Dii an Lua kúrǎnǎ,
Kía kúkua dǎ ní guu.

²² Lua ní bǎle Egipi,
aa gbāa ví lán zùsèlewa.

²³ Wa fǎ pǎda Yakǎbu buiǎwao,
wa fǎ àsi bèε kpaaǐ ní Isailiǎo.

Za gbā wao o ní yá musu,

yá pǎ Lua kèn we.

²⁴ Buipi ì fεle lán nǎomusuwa,

ì azǐa se lán gbεaanawa.

Ili wúleo e à γε pǎ kǎ soð,

e à γε pǎ pǎ a dèo au mið.

²⁵ Balaki òè: Nsu ò ní kao. Nsu samaa'oné sǎo. ²⁶ Balaaũ òè: Mi onε yá pǎ Dii dàmεε ǎ má oo lé?

Balaaũ yá òaǎde pǎ a è oa

²⁷ Balaki ò Balaaũε: Mǎ, má gennǎ gupǎleie sa. Wilǎ dǎo tó a maa Luaε ò gbéǐǐo kamεε we sa. ²⁸ Ǔ Balaki gèaǎnǎ Peoo gbε musu bǎaa ní guwaiwaiio.

²⁹ Balaaũ òè: Gbagbakǐi bomεε la mèn sopla, ní mǎmεε ní gáaeo mèn sopla ní sāsao mèn sopla. ³⁰ Balaki kè lá a òεwa, à sa'òmá ní gáaeǐǐo ní sāsapǐo.

24

¹ Ké Balaaũ è samaa'oa Isailiǎne kà Diigu, ì gé màsokεi lǎo, ǎ à aedò guwaiwaiwa. ² Ké à wezù, ǎ à Isailiǎ è kálea ní buiwa. Lua Nisǐna dǐè, ³ ǎ à yá pǎ á è ò à mè:

Bεǎ né Balaaũ yǎn kε,

ma gbéǐ pǎ ma wé zēa, ma yǎn kε.

⁴ Ma gbéǐ pǎ mi Lua yǎma, ma yǎn kε:

Ma Gbāapiide wépungu è,

má kúlea, ma wé kēa.

⁵ Yakɔbuɔ bòokpaa maa fá!

Isaili zwàakpɛɔ kefɛũ!

⁶ Aa kálea lán swadɔɔwa,
lán swaluɔwa.

Aa de lán zà lí pɔ Dii bàɔwa,
lán sɛde lí pɔ kú í saɛwa.

⁷ I ali ní olaɔ pa yeleeɛ,
aali pɔtɔ tɔɔle m̀sedewae.
An kía gbāa aɔ de Agagala,
an kpala a tɔɔ.

⁸ Lua ní bóle Egipi,
aa gbāa ví lán zùsɛlewa.
Aaí zible bui pɔ íbelesèrínɔɔwa,
aaí ní wáɔ wíwi, aaí ní pápa ní kaɔ.

⁹ Aaí gaɛ, aaí wúle lán ǹɔmusuwa,
dème a fɔ ní vui?*

Lua báaada gbɛ́ pɔ aa samaa'onéɔgu,
aà gbé́ pɔ aa savai'onéɔ ká.†

¹⁰ Balaki pɔ pà Balaaũzi, à ɔtona d̀wà à mè: Ma ibɛɛɔ kaa yáí ma n sisii, ɔ n samaa'oné gɛn àaɔa? ¹¹ Ta n be g̀ɔ. Ma mè yāa má n kpelaɛ, ɔ Dii g̀ine n̄ ase a e.

¹² Balaaũ òè: Má ò gbé́ pɔ n ní z̄iaɔnɛɛ fá! ¹³ Ma mè, baa tó n ánuusu ní vua pɔ kú n beo kpàa píi, má bɔ Dii yá kpe mà yāke ní maz̄iaoo, a maa ge a vāi. Yá pɔ Dii a omɛɛ ɔ má o. ¹⁴ Mále tá ma gbé́ɔ k̄i sa. Mɔ mà onɛ lá gbé́piɔ ke n gbé́nɛ zia.

Balaaũ yá stīsde pɔ a è oa

¹⁵ ɔ Balaaũ yá pɔ á è ò à mè:

Beɔɔ né Balaaũ yán ke,
ma gbé́ pɔ ma wé z̄ɛa yán ke:

¹⁶ Ma gbé́ pɔ mi Lua yāma, ma yán ke:
Má Lua Musude pɔeã d̄ɔ.
Ma Gbāapiide wépfungu è,
má kúlea, ma wé kēa.

¹⁷ Mále Isailiɔ e, i ke tia no,
mále ní gwa, a gɔɔ i ka ḡiao.
Saana a bɔ Yakɔbu buiɔ guu,
kpalablɛna a bɔ Isailiɔ guu,
i Mɔabuɔ mi wíwi,
i zɔakanapiɔ dɔ f̄f̄f̄.

¹⁸ Eɔũ b̀usu a ḡɔ aà pɔ ũ,
aà ibɛɛ Sei b̀usu a ḡɔ aà pɔ ũ,
Isailiɔ gbāa iɔ káfiɛ.

¹⁹ Yakɔbu buie a kiblemá,
a mɛɛwiade pɔ b̀ɔ kaale.

²⁰ Balaaũ Amaleki buiɔ è, ɔ à yá pɔ á è ò à mè:
Amaleki buiɔá buiɔ mideɛ,
kási aa kaale zia.

²¹ Ké Balaaũ Keniɔ è, ɔ à yá pɔ á è ò à mè:
A kúkli gbāa giũgiũ,
á sakpɛ kú gbɛ musu.

* 24:9 Daa 49.9 † 24:9 Daa 12.3

22 N beeo wa á kaale,
 Asilio mé aa á kúkū zìzoo ũ.
 23 Balaau yá pò á è ò lo à mè:
 Wàle kō kāaa gugbāntoo oi,
 24 gó'ilenaò lé bō Sipi būsuu,
 aa zible Asilio ní Ebeluowa,
 kási ampio kaale sōe.
 25 Balaau fēle tà a be, ò Balaki dāzeu sō.

25

Isilio naakōwa ní Peoo táao

1 Isilio ku Sitiū, ò aa nà gbāsíkēawa ní Mōabu nōe. 2 Aa Isilio sìsi ní táa sa'o guu, ò aa pòblè aa kùle ní táaone.* 3 Māa Isilio nākōwa ní Baali Peooo, ò Dii pò pānzi. 4 A ò Mōizi: Isiali kíaa kāaa píi, ní ní loo ma ae íatē gbāai, ké ma pò e wee Isiliowa. 5 Mōizi ò Isiali dōanaone: A baade a gbé pò aa nākōwa ní Baali Peooo dēde.

6 Isalie Madiā nōe sè mōò a be Mōizi ní Isilio píi wāa, gōo pò aale ólo kpaaũkpe kpele. 7 Ké Elezaa né Fineasi, Aalona tōūna è māa, à fēle ní guu à sōna sè, 8 à gē gōepizi a kpéu, ò à Isiali gōepi zō à ní naaa mípla mípii, gōepi ní nōepio, ò gagyā pò kà Isilio gu zè. 9 Gbē pò gāga ní gyāpioo gbēon òaasōo lee baasō mēndosaie.† (24.000)

10 Dii yā'ò Mōizi à mè: 11 Fineasi mé tò ma pò wèe Isiliowa. A zè gí ma yá musu, ò a tò ma pò wèemá. A yái mi Isilio midē ma pōfēa guuo. 12 A yái tò oè ma bàa aò kuaānō, aà kua iō na. 13 Aapi ní a buio aao dē sa'onao ũ gōōpiiē, ké à zè gí ma yá musu yái, ò bee tò ma Isilio kē. 14 Isiali pò wa dè ní Madiā nōepi tón Zimli, Simēo buio uabele Salu née. 15 Madiā nōe pò wa dēpi tón Kōzebi, Madiāo uabele Zuu née.

16 Dii yā'ò Mōizi à mè: 17 A fēle ní Madiāo, í ní dēde, 18 asa aa íbelesèānō ní kōnikēaēoe. Aa kōnikēé Peoo yá musu, Madiāo kíae nenōe Kōzebi pò wa dē gōo pò gagyā kàágu Peoo yá musue.

26

Isilio naoa gēn plaade

1 Gagyāpi gbea Dii yā'ò Mōizi ní sa'onkia Aalona né Elezaao à mè: 2 A Isilio nao uale ní ualeo píi, an gōe pò kà wèè bao ge aa dea aa kà zíkāa.* 3 O Mōizi ní sa'onkia Elezaao yā'ò Isilio nē Mōabu būsū sēu, Yuudē baale bōaa ní Yelikoo aa mè: 4 Wà gōe pò kà wèè bao ge aa deao nao, lá Dii ò Mōiziewa.

Isiali pò bō Egipion ke: 5 Isiali nēgōe sēia Lubeni buion ke: Anōki buio ní Palu buio 6 ní Ezōnō buio ní Kaami buio. 7 Lubeni buion we. An dasi gbēon òaasōo lee bla ní àaōo ní òaa àaō ní basoolokwioe (43.730). 8 Palupi mé Eliabu ì, 9 ò Eliabu Nemueli ní Datanio ní Abilaūo ì. Datani ní Abilaūpio mé gbé pò wí ní gbea kāaa ũ, ò aa zōadò Mōizi ní Aalonaowa. Aa ku Kole gbé pò aa zōadò Diiwaò guu loe. 10 O tōole wēaa à ní mōmō ní Kolepio sānu. Zibeezì ò té kù aà gbēowa gbēon òaa do ní blakwio, aa gāga gbé kíniō gbaa laai yáie. 11 N beeo Kole buio i midēo.

12 Simēo buion ke daēdaē: Nemueli buio, Yamini buio, Yakē buio, 13 Zela buio ní Saulu buio. 14 Simēo buion we. Aa gbēon òaasōo lee bao ní plao ní òaa dooe (22.200).

* 25:2 Zia 2.14 † 25:9 1Kln 10.8 * 26:2 Nao 1.2

¹⁵ Gada buiɔn ke daedaε: Zef̃ buiɔ, Agi buiɔ, Suni buiɔ, ¹⁶ Ɔzeni buiɔ, Eli buiɔ, ¹⁷ Aloda buiɔ n̄ Aleli buiɔ. ¹⁸ Gada buiɔn we. An dasi gb̃ɛɔn ɔaasɔɔo lεε bla n̄ ɔaa pla n̄ basɔoo (40.500).

¹⁹ Yuda n̄εɔ Eε n̄ Onanio g̃aga ỹaa Kanaa b̃usuue. ²⁰ Yuda buiɔn ke daedaε: Sela buiɔ, Pelezi buiɔ n̄ Zela buiɔ. ²¹ Pelezi buiɔn Eɔɔnɔ buiɔ n̄ Amulu buiɔ ũ. ²² Yuda buiɔn we. An dasi gb̃ɛɔn ɔaasɔɔo lεε b̃aaɔkwi n̄ sooloo n̄ ɔaa pla n̄ basɔooε (76.500).

²³ Isakaa buiɔn ke daedaε: Tola buiɔ n̄ Pua buiɔ ²⁴ n̄ Yasubu buiɔ n̄ Simelɔni buiɔ. ²⁵ Isakaa buiɔn we. An dasi gb̃ɛɔn ɔaasɔɔo lεε b̃aaɔ n̄ s̃iɔɔo n̄ ɔaa do n̄ basɔoo (64.300).

²⁶ Zabulɔni buiɔn ke daedaε: Seledi buiɔn Eloni buiɔ n̄ Yalee buiɔ. ²⁷ Zabulɔni buiɔn we. An dasi gb̃ɛɔn ɔaasɔɔo lεε b̃aaɔ n̄ ɔaa pla n̄ basɔoo (60.500).

²⁸ Yosefu n̄εɔ Manase n̄ Eflaiũ buiɔn ke daedaε: ²⁹ Manase n̄ Makii buiɔ n̄ Makii n̄ Galada buiɔ. ³⁰ Galada buiɔn ke: Yezεε buiɔ n̄ Eleki buiɔ ³¹ n̄ Asieli buiɔ n̄ Sikeũ buiɔ ³² n̄ Semida buiɔ n̄ Efeε buiɔ. ³³ Efeε n̄ Zelofada i neg̃ε io, sema nenɔε. An t̃ɔn ke: Mala, Nɔa, Ɔgela, Milika, Tiiza. ³⁴ Manase buiɔn we. An dasi gb̃ɛɔn ɔaasɔɔo lεε blakwi n̄ plao n̄ ɔaa ɔaɔ n̄ basɔoo (52.700). ³⁵ Eflaiũ buiɔn ke daedaε: Sutela buiɔ n̄ Bekεε buiɔ n̄ Taani buiɔ ³⁶ n̄ Sutela n̄ Elani buiɔ. ³⁷ Eflaiũ buiɔn we. An dasi gb̃ɛɔn ɔaasɔɔo lεε baakwi n̄ plao n̄ ɔaa pla n̄ basɔoo (32.500). Yosefu buiɔn we daedaε.

³⁸ B̃ỹamεε buiɔn ke daedaε: Bela buiɔ n̄ Asebe buiɔ n̄ Ailaũ buiɔ ³⁹ n̄ Sufaũ buiɔ n̄ Ufaũ buiɔ. ⁴⁰ Bela buiɔn Aada buiɔ n̄ Naamani buiɔ ũ. ⁴¹ B̃ỹamεε buiɔn we. An dasi gb̃ɛɔn ɔaasɔɔo lεε blasɔo n̄ ɔaa ɔaɔoε (45.600).

⁴² D̃a buiɔn Suaũ buiɔ ũ. D̃a buiɔ l̃en we. ⁴³ Suaũ buiɔn dasi gb̃ɛɔn ɔaasɔɔo lεε b̃aaɔ n̄ s̃iɔɔo n̄ ɔaa plaoε (64.400).

⁴⁴ Aseε buiɔn ke daedaε: Imena buiɔ n̄ Isevi buiɔ n̄ Belia buiɔ. ⁴⁵ Belia buiɔn Ebeε buiɔ n̄ Malakiε buiɔ ũ. ⁴⁶ Aseε nenɔε ṽi lɔ, aɔ t̃ɔn Sela. ⁴⁷ Aseε buiɔn we. An dasi gb̃ɛɔn ɔaasɔɔo lεε blakwi n̄ ɔaɔo n̄ ɔaa plaoε (53.400).

⁴⁸ Nefatali buiɔn ke daedaε: Yazee buiɔ n̄ Guni buiɔ ⁴⁹ n̄ Yezεε buiɔ n̄ Sileũ buiɔ. ⁵⁰ Nefatali buiɔn we. An dasi gb̃ɛɔn ɔaasɔɔo lεε blasɔo n̄ ɔaa plaoε (45.400). ⁵¹ Isaili g̃ε p̃ɔ w̃a n̄ nao p̃ii gb̃ɛɔn ɔaasɔɔo lεε ɔaa ɔaɔ n̄ m̃endoo n̄ ɔaa ɔaɔ n̄ basoolokwio (601.730).

⁵² Dii ỹa'ò M̃oizie à m̃è: ⁵³ W̃a b̃usu kpaale buipioε n̄ p̃ɔ ũ an dasileu.† ⁵⁴ Bui p̃ɔ a gb̃εɔ dasi t̃ɔle m̃é aɔ z̃ɔ, bui p̃ɔ a gb̃εɔ bílao t̃ɔle aɔ bílao. Bui p̃ii a t̃ɔle e lá w̃a n̄ nao léue. ⁵⁵ Sema w̃a b̃usu kpaalené n̄ gbelaao, an baade i kpaalesε a dezi bui t̃ɔwa. ⁵⁶ N gbelaao ɔ wa b̃usu kpaalené, aa dasi ge aa bílaon n̄.

⁵⁷ Levii p̃ɔ w̃a n̄ nao daedaεon ke: Gees̃ buiɔ n̄ Keata buiɔ n̄ Melali buiɔ. ⁵⁸ Levii buiɔn ke lɔ: Libeni buiɔ n̄ Hebl̃ buiɔ n̄ Mali buiɔ n̄ Musi buiɔ n̄ Kole buiɔ.

Keata m̃é Amlaũ i. ⁵⁹ Amlaũ na t̃ɔn Yokebede, Levii buie. Egipi w̃a aɔ iu. Yokebede m̃é Aalona n̄ M̃oizio i n̄ Amlaũ. An d̃aen Miliaũ ũ. ⁶⁰ Aalona m̃é Nadabu i n̄ Abiuo n̄ Elezaao n̄ Itamaao. ⁶¹ Nadabu n̄ Abiuo g̃aga g̃ɔɔ p̃ɔ aa m̃ò n̄ t̃é z̃iloo Dii aεε.‡

⁶² Levii neg̃ε p̃ɔ k̃a m̃ɔ do ge a dea, ké w̃a n̄ nao p̃ii, aa gb̃ɛɔn ɔaasɔɔo lεε bao n̄ ɔaɔoε (23.000). Wi n̄ da Isaili bui k̃iniɔ nao guuo, asa aai e kpaalesè lánwao.

⁶³ Isaili p̃ɔ M̃oizi n̄ sa'onkia Elezaao n̄ nao M̃ɔabu b̃usu s̃eu, Yuud̃ε baale b̃ɔaa n̄ Yelikooɔn we. ⁶⁴ An gb̃εε ku gb̃é p̃ɔ M̃oizi n̄ sa'onkia Aalona n̄ nao Sinai guwawaiu ỹaa guuo. ⁶⁵ Asa Dii ɔné aa gaga guwawaiu weε. M̃é i ke Yef̃une n̄ Kalεbu n̄ Nuni n̄ YozueeoŃ b̃asio, an gb̃εε i g̃ɔ, baa do.

† 26:53 Yoz 14.1-2 ‡ 26:61 Lev 10.1-2 § 26:65 Nao 14.29-30

27

Zelofada nenɔɔ túbiblea

¹ Manase bui Efee né Zelofada nenɔɔ tón ke: Mala, Nɔa, ɔgela, Milika, Tiiza. Galada tɔ̀unaɔne, Makii síwenaɔne, Manase sɔ̀kpaɔne, Yosefu sísiɔne. Aame aa mò ² zè Mɔ̀izi ní sa'onkia Eleazaao ní kíaɔ ní bílao ae kpaaũkpe kpele aa mè: ³ Wá mae gà guwaiwaiue. A ku Kole gbé pɔ́ aa kàaa aa b̀ò Dii yá kpeɔ guuo. A gà azia tàae yáie, a negɔ́e ví s̄o. ⁴ A maa wá mae tó ga a buiɔ guu a negɔ́e'isai yáie? Tɔ̀le kpáwá ní wá mae bedɔ́ s̄anu.

⁵ Mɔ̀izi ní yá sè gè̀ò Dii k̄í. ⁶ ɔ̀ Dii yá'ò Mɔ̀izie à mè: ⁷ Zelofada nenɔɔ yá nae. Tɔ̀le kpámá ní pɔ́ ũ ní ní mae bedɔ́ s̄anu an mae kpaale ũ. ⁸ O Isailiɔne n̄ me tó gɔ́e gà negɔ́e'isai, aà nenɔɔ mé ali aà túbible. ⁹ Tó a nenɔɔ ví s̄o, aà víiɔ ní aà d̄aunaɔ mé aali ble. ¹⁰ Tó a víi ní d̄aunaɔ ví s̄o, aà mae víiɔ ní aà d̄aunaɔ mé aali ble. ¹¹ Tó aà mae víi ge d̄auna vío, aà dae f̄eé mé ali ble. Bee aɔ de ikoyá ũ Isailiɔne, lá má ònewa.

*Mɔ̀izi Yozuee dilea a ḡe ũ**(Iko 31.1-8)*

¹² Dii ò Mɔ̀izie: Dede Abaliũ gbɛe beewa, ní bùsu pɔ́ má kpà Isailiɔwa gwa. ¹³ Tó n wesiɛ, ɔ́ níyɔ ta n deziɔ k̄í lá n víi Aalona tàwa.* ¹⁴ Asa a gi ma yámai Zini guwaiwaiue, gɔ̀ pɔ́ Isailiɔ lekpaakèmanɔ, i luake d̄m̄e ní ae Meliba í pɔ́ kú Kadesi, Zini guwaiwaiu yá musuo.

¹⁵ Mɔ̀izi yá'ò Dii à mè: ¹⁶ Dii Lua pɔ́ í w̄eni kpa pɔ́piwa gbé dile gbépiɔne, ¹⁷ aàò ní yágɔ́gɔ́né, aàò d̄aané gea ní suaɔ, ké ní gbéɔ su aàɔ de lán s̄a pɔ́ d̄ana víoɔwao.† ¹⁸ ɔ̀ Dii ò Mɔ̀izie: Nuni né Yozuee sé, asa a ma Nisina víe, ní ɔ̀nawà. ¹⁹ N aà ze sa'onkia Eleazaa ní Isailiɔ píi ae, ní yádileè ní wáa. ²⁰ N n̄ iko kpawà, ké Isailiɔ píi aàɔ aà yáma, ²¹ ili gé sa'onkia Eleazaa k̄í aà yágbɛaè ní Uliũo ní Tumiũo.‡ Beewa Yozuee ní Isailiɔ píi aali gé aali su, lá Eleazaa ònéwa.

²² Mɔ̀izi kè lá Dii dàewa. A Yozuee se zè Eleazaa ní gbépiio ae, ²³ ɔ́ à ɔ̀nawà à yádileè lá Dii òewa.§

28

*Lá gu lé dɔ́ sa'oa**(Bɔ́a 29.38-46)*

¹ Dii ò Mɔ̀izie à mè: ² Yádile Isailiɔne aali ma gba ble pɔ́ a tékũa ḡí í kem̄e na a gɔ̀wa. ³ Oné sa pɔ́ w̄í a pɔ́ nísi káteu à tékũn ke: Lá gu lé dɔ́ aaliɔ m̄m̄e ní s̄aneɔlɔ w̄edona s̄asaio m̄en pla sa pɔ́ w̄í a pɔ́ káteu à tékũ obɔ̀ ũ. ⁴ Aali sa'o ní a m̄endoo kɔ̀, m̄endo oosiele ⁵ ní pɔ̀wentio kiloo do yáalea ní nísi íwa wásawasao litili do. ⁶ Lá gu lé dɔ́ sa pɔ́ w̄í a pɔ́ káteu a pɔ́ tékũa ḡí í kem̄e na, má dile Sinai gbɛ musun we. ⁷ Aali véɛ ka s̄apiwa litili do zwàakpeu ma imia ũ. ⁸ Aali a plaade o oosiele ní pɔ̀wenti gbao ní véɛ gbao lán kɔ̀ pɔ́waɛ. Sa pɔ́ w̄í a pɔ́ nísi káteu a pɔ́ tékũa ḡí í kem̄e nan we.

Kámabogɔ̀ sa'oa ní mɔ́ dafu gɔ̀ s̄éia pɔ́o

⁹ Kámabogɔ̀z̄í àli sa'o ní s̄asa w̄edona s̄asaio m̄en plapla ní pɔ̀wentio kiloo pla yáalea ní nísiɔ ní a véɛo. ¹⁰ Kámabogɔ̀ sa pɔ́ w̄í a pɔ́ káteu à tékũ obɔ̀n we, lá gu lé dɔ́ sa pɔ́ w̄í a pɔ́ káteu à tékũ oa ní a véɛo bàasi.

¹¹ Mɔ́ gɔ̀ s̄éia z̄í píi àli m̄m̄e ní gáaenao pla ní s̄asakaoo do ní s̄asa w̄edonao soplá sa pɔ́ w̄í a pɔ́ káteu à tékũ obɔ̀ s̄asaio ũ. ¹² Ili pɔ̀wenti kiloo aàɔ yáalea ní

* **27:13** Iko 3.23-27, 32.48-52 † **27:17** 1Kia 22.17, Eze 34.5, Mat 9.36 ‡ **27:21** Bɔ́a 28.30 § **27:23** Iko 31.7

nísio kpa gáaena píi miwa, sāsakao pówenti kiloo plapla, ¹³ sáneboḽ sō kiloo dodo. Iḽ de sa pḽ a pḽ tékūa gí ì kemεε na ũ. ¹⁴ Ili vεε kpa gáaena píi miwa litili plapla, sāsakao litili dodo n̄ kinio, sáneboḽ sō litili dodo. Sa pḽ wàli a pḽ káteu à tékū mḽ gḽ sēia z̄in we mḽ n̄ mḽo píi. ¹⁵ Bee gbεa àli sa'o n̄ blesanao m̀ndodo duun awakpabḽ ũ, lá gu lé dḽ sa pḽ w̄i o n̄ a vεεo bàasi.

Gēamusu dikpε sa'oa
(Lev 23.5-14)

¹⁶ Mḽ sēia gḽ gεo m̀ndosaide z̄í àli Gēamusu sã demεε.* ¹⁷ Mḽpi gḽ gεode z̄í líḽ de dikpε ũ. Aliḽ kàa so e gḽ sopla. ¹⁸ Dikpεpi gḽ sēia z̄í àli kãaa à ma sísi. Asuli z̄ie ke zibeez̄io. ¹⁹ Ali sa pḽ w̄i a pḽ káteu à tékū oa n̄ gáaena pla n̄ sāsakao do n̄ sãsa w̄edonao sopla, apii iḽ de pḽ sãsaiaḽ ũ. ²⁰ Ili pówenti kiloo àaḽ yãalea n̄ nísio kpa gáaena píi miwa pówenti gba ũ, sāsakao pówenti kiloo plapla, ²¹ sã m̀n soplapiaḽ sō pówenti kiloo dodo. ²² Ili sa'o n̄ blesanao m̀ndo lḽ duun awakpabḽ ũ á duunakεawá yái. ²³ Ili sapiḽ o, sa pḽ w̄i a pḽ káteu à tékū lá gu lé dḽ oa bàasi. ²⁴ Iliḽ sa'o màa lá gu lé dḽ e gḽ sopla, iḽ de sa pḽ a pḽ tékūa gí ì kemεε na ũ. Aliḽ sapiḽ o lá gu lé dḽ sa pḽ w̄i a pḽ káteu à tékū oa n̄ a vεεo bàasi. ²⁵ Gḽ soplade z̄í àli k̄ kãaa à ma sísi. Z̄í bee ásuli z̄ie keo.

Pãteko dikpε sa'oa
(Lev 23.15-22)

²⁶ Bua pḽ káauḽ dikpεgḽz̄i, tó ále mḽmεε n̄ pówen dafuo Pãteko dikpεpi kebo ũ,† àli k̄ kãaa à ma sísi. Zibeez̄i ásuli z̄ie keo. ²⁷ Ili sa pḽ w̄i a pḽ káteu à tékū oa n̄ gáaena pla n̄ sāsakao do n̄ sãsa w̄edonao sopla. Apii iḽ de pḽ sãsaiaḽ ũ. ²⁸ Ili ma gba pówenti kiloo àaḽ yãalea n̄ nísio gáaena píi miwa, sāsakao pḽ kiloo plapla, ²⁹ sã m̀n soplapiaḽ sō kiloo dodo. ³⁰ Ili sa'o n̄ blesanao m̀ndo lḽ á duunakεawá yái. ³¹ Aliḽ sapiḽ o lá gu lé dḽ sa pḽ w̄i a pḽ káteu à tékū oa n̄ a pówentio bàasi, ìli o n̄ pḽtuo sãsaiaḽ n̄ vεε pḽ w̄i kpaoo.

29

Kãaepεa dikpε sa'oa
(Lev 23.23-25)

¹ Mḽ soplade gḽ sēia z̄í àli k̄ kãaa à ma sísi. Zibeez̄i ásuli z̄ie keo. Iḽ deé kãaepεgḽ ũ. ² Ali sa pḽ a pḽ tékūa gí ì kemεε na o n̄ gáaena do n̄ sāsakao do n̄ sãsa w̄edonao sopla. Apii iḽ de pḽ sãsaiaḽ ũ. ³ Ili ma gba pówenti kiloo àaḽ yãalea n̄ nísio gáaenapi pḽ ũ, sāsakao pḽ kiloo pla, ⁴ sã m̀n soplapiaḽ sō kiloo dodo. ⁵ Ili mḽ n̄ blesanao m̀ndo lḽ duun awakpabḽ ũ á duunakεawá yái. ⁶ Aliḽ sapiḽ o mḽ dafu sa'oa n̄ a pówentio bàasi, lá gu lé dḽ sa'oa n̄ a pówentio n̄ a vεεo lá wa dílewa bàasi.

Duunkēma dikpε sa'oa
(Lev 23.26-32)

⁷ Mḽ soplade gḽ kwide z̄í àli k̄ kãaa à ma sísi, í lεye.* Zibeez̄i ásuli z̄ie keo. ⁸ Ali sa pḽ a pḽ tékūa gí ì kemεε na o n̄ gáaena do n̄ sāsakao do n̄ sãsa w̄edonao sopla. Apii iḽ de pḽ sãsaiaḽ ũ. ⁹ Aliḽ ma gba pówenti kiloo àaḽ yãalea n̄ nísio gáaenapi pḽ ũ, sāsakao pḽ kiloo pla, ¹⁰ sã m̀n soplapiaḽ sō kiloo dodo. ¹¹ Ili sa'o n̄ blesanao m̀ndo lḽ duun awakpabḽ ũ, duun awakpabḽ pḽ ì á duuna k̄wá bàasi, lá gu lé dḽ sa pḽ w̄i a pḽ káteu à tékū oa n̄ a pówentio n̄ a vεεo bàasi.

Lãkpεdḽa dikpε sa'oa
(Lev 23.33-44)

* 28:16 B̄a 12.1-20, Iko 16.1-8 † 28:26 Iko 16.9-12 * 29:7 Lev 16.29-34

¹² Mɔ soplade gɔɔ gẽode zĩ àli kɔ̄ kãaa à ma sísi. Zĩ bee ásuli zie keo. Ali dikpekemee e gɔɔ sopla. ¹³ Ili sa pɔ́ a pɔ́ tékũa gĩ ì kemee na o rí gáaenao ku'e'aaõ rí sāsakaoo pla rí sāsa wẽdonao gẽo m̀endosai. Apii io de pɔ́ sāasaiõ ũ. ¹⁴ Ili ma gba pɔ́wenti kiloo àaõ'aaõ yāalea rí nísio gáaena píi miwa, sāsakaoo pɔ́ kiloo plapla, ¹⁵ sã m̀en gẽo m̀endosaipiõ sõ kiloo dodo. ¹⁶ Ili sa'o rí blesanao m̀endo lɔ duun awakpabõ ũ, lá gu lé dɔ sa pɔ́ wĩ a pɔ́ kátɛu à tékũ oa rí a pɔ́wentiõ rí a v̄ẽeo bàasi.

¹⁷⁻¹⁹ Dikpe gɔɔ plaade zĩ àli sa'o màa rí gáaenao ku'epla rí sāsakaoo pla rí sāsa wẽdonao gẽo m̀endosai.

²⁰⁻²² Dikpe gɔɔ àaõde zĩ àli sa'o màa rí gáaenao ku'edo rí sāsakaoo pla rí sāsa wẽdonao gẽo m̀endosai.

²³⁻²⁵ Dikpe gɔɔ síiõde zĩ àli sa'o màa rí gáaenao kwi rí sāsakaoo pla rí sāsa wẽdonao gẽo m̀endosai.

²⁶⁻²⁸ Dikpe gɔɔ sɔode zĩ àli sa'o màa rí gáaenao k̄okwi rí sāsakaoo pla rí sāsa wẽdonao gẽo m̀endosai.

²⁹⁻³¹ Dikpe gɔɔ soolode zĩ àli sa'o màa rí gáaenao swaaõ rí sāsakaoo pla rí sāsa wẽdonao gẽo m̀endosai.

³²⁻³⁴ Dikpe gɔɔ soplade zĩ àli sa'o màa rí gáaenao sopla rí sāsakaoo pla rí sāsa wẽdonao gẽo m̀endosai.

³⁵ Dikpe gɔɔ swaaõde zĩ àli kɔ̄ kãaa. Zĩ bee ásuli zie keo. ³⁶⁻³⁸ Ali sa pɔ́ a pɔ́ tékũa gĩ ì kemee na o màa rí gáaenao do rí sāsakaoo do rí sāsa wẽdonao sopla.

³⁹ Sa pɔ́ áliõ oa á dikpeõ guun we, á légbãdɔa pɔ́ rí á gbaõ rí sa pɔ́ wĩ a pɔ́ kátɛu à tékũõ rí a pɔ́wentiõ rí a v̄ẽeo rí sáaukpasaõ bàasi.

30

Lekca Diiwa rí légbãdɔawào

¹ Mɔizi yá pɔ́ Dii òe s̄le s̄u Isailiõne píi. ² A ò Isaili bui dɔaanaõne à mè: Yá pɔ́ Dii òn ke: ³ Tó ḡõee lekè Diiwa ge à légbã d̀wàn nò, asu bɔ a kpeo. Lá à b̀ò aà léu, màa a ke píi.*

⁴ Tó nɔe mé lekè Diiwa a w̄endiagɔɔ, gɔɔ pɔ́ a ku a mae be, ge à légbã d̀wàn nò, ⁵ tó aà mae yápi mà, mé i yãe oèò, lé pɔ́ a kè ge légbã pɔ́ a d̀wàpi a a fiaboẽ. ⁶ Ama zĩ pɔ́ aà mae yápi mà mé à ḡiè, nɔepi ɔ aɔ ku a yáu lɔo. Dii a aà k̄èè, asa aà mae ḡiè.

⁷ Tó w̄endiaie lekè Diiwa ge à yã'ò làasoosai à légbã d̀wà, ò à gbàsa zākè, ⁸ zĩ pɔ́ aà zá yápi mà mé i yãe oèò, nɔepi a a fiaboẽ. ⁹ Ama tó aà zá ḡiè za zĩ pɔ́ à a yãma ḡò, a aà lekca ge légbã pɔ́ a d̀wàasoosai midẽ, Dii i aà k̄è.

¹⁰ Tó gyaa ge nɔe pɔ́ wa yà mé lekè Diiwa s̄õ, ge à légbã d̀wà, a a fiaboẽ.

¹¹ Tó nɔzãe lekè Diiwa ge à légbã d̀wà, ¹² tó aà zá yápi mà mé a níle, i gièò, lé pɔ́ a kè ge légbã pɔ́ a d̀wàpi, a a fiaboẽ. ¹³ Tó aà zá yá pɔ́ a òpi b̄adè zĩ pɔ́ á mà ḡò, nɔepi ɔ aɔ ku a guu lɔo. Lá aà zá a b̄adè, Dii a aà k̄è. ¹⁴ Tó nɔe lekè Diiwa ge à azia k̄è yãewa rí légbãon lò, aà zá a f̄õ weiè ge a giè. ¹⁵ Tó aà zá lé yãe oèò lá gu lé dɔo, à wèiè rí lé pɔ́ a kè Diiwaon we, ge légbã pɔ́ a d̀wà. A zèaànɔe, asa zĩ pɔ́ a mà i yãe oo. ¹⁶ Tó ḡõepi yápi mà, ò gbẽzã à gbàsa ḡiè, a yá a wi ḡõepi musuẽ.

¹⁷ Ikoyã pɔ́ Dii ò Mɔizie ḡõe rí a nao yá musu, ge mae rí a né w̄endia pɔ́ kú a beo yá musun we.

* **30:3** Iko 23.21-23, Mat 5.33

31

Tɔsia Madiɔwa

¹ Dii yá'ò Mɔizie à mè: ² Tɔ si Madiɔwa Isailiɔne, ní tá n deziɔ kɛi. ³ Ɔ Mɔizi ò gbéɔne: A gbéɔ ní gɔkeboɔ séle aa gé Madiɔwa ní zɔ, aai tɔsimá Diie. ⁴ A gbéɔ sé gbéɔn òaasɔɔ bui ní buio, í ní gbae zikai. ⁵ Ɔ Isaili bui pɛi gbéɔ kpà òaasɔɔ, ɔ zígɔ kè gbéɔn òaasɔɔ lee kuɛpla (12.000). ⁶ Mɔizi ní gbáe zikai bui ní buio gbéɔn òaasɔɔ. Sa'ona Elezaa né Fineasi gèrɔ, a zwàakpe pɔɔ kɔa ní kuu pɔ wɔ yá'òɔ.

⁷ Aa zikà ní Madiɔ lá Dii dà Mɔiziewa, aa ní gɔe dède pɛi. ⁸ Madiá kɔa ku gbé pɔ aa ní dede guu gbéɔn ɔɔ, Evi ní Lekuɔ ní Zuuo ní Huluo ní Lebao. Aa Beɔ né Balaaũ dè ɔ. ⁹ Aa Madiá nɔe ní ní néo kùkù, mé aa ní pɔtuɔ ní ní pɔ séle pɛi. ¹⁰ Ɔ aa tesò an wélewa ní ní bualoũ ní ní kpàsaɔ pɛi. ¹¹ Aa ní pɔ séle pɛi ní zɔɔ ní pɔtuɔ, ¹² aa gèd Mɔizi ní sa'ona Elezaa kɛi ní Isaili pɛi an bɔou Mɔabu bùsu sɛu Yuudɛ baale bɔaa ní Yelikoo.

¹³ Mɔizi ní sa'ona Elezaa ní Isaili dɔanaɔ pɛi gè dairle bɔo kpe. ¹⁴ Ɔ Mɔizi pɔ pà zígɔ dɔana pɔ lé su ní zɔɔzi, gbéɔn òaasɔɔ dɔanaɔ ní gbéɔn basɔbasɔ dɔanaɔ. ¹⁵ A ní lá à mè: Bóyá a nɔe tòì bɛi? ¹⁶ Ampio mé Balaaũ yámà aa tò Isaili bɔ Dii kpe Peo yá musu,* ɔ Dii gagyákà gbéɔgu. ¹⁷ A negɔe dede pɛi ní nɔe pɔ gɔe dɔo pɛi. ¹⁸ Nenɔe pɔ i gɔe dɔ yáaɔ sɔ, à tó á pɔ ũ bɛe. ¹⁹ A gbé pɔ a gbédè ní á gbé pɔ a ɔkà gɛwaɔ, à gɔ bɔo kpe gɔɔ sɔpla. A gɔɔ àaɔde ní a gɔɔ sɔplade zɔ, à gbábɔ áziáe ní á zɔɔ. ²⁰ A gbábɔ á pɔkasae pɛi ní pɔ pɔ wa kè ní báaɔ ní blekã ní lío pɛi. ²¹ Ɔ sa'ona Elezaa ò zígɔ pɔ gè zɔlauɔne: Ikoyá pɔ Dii dà Mɔizien ke: ²² Vua ní ánusuo ní mɔgotɛo ní mɔsio ní mɔpuo ní beɔmao ²³ ní pɔ pɔ a té fɔɔ pɛi, à dɔdɔ téa, i gɔ gbálesai. Pɔ pɔ a té fɔɔ sɔ, à mále íu. ²⁴ A á pɔkasapi a gɔɔ àaɔde ní a gɔɔ sɔplade zɔ, í gɔ gbálesai, í gbasa gɛ bɔou.

Pɔ pɔ Isaili sɔ Madiɔwa kpaale

²⁵ Dii ò Mɔizie à mè: ²⁶ Mpi ní sa'onkia Elezaa ní Isaili uabeleɔ, à gbé pɔ aa kù zɔlauɔ nao ní pɔtuɔ, ²⁷ í kpaale sáasaa lee pla, gbé pɔ gè zɔlauɔ lee do, gbé kɛi pɔ kú beɔ lee do. ²⁸ Falu bɔmɛe gbé pɔ gè zɔlauɔ pɔ guu. Pɔ mendo bɔ ma pɔ ũ pɔ mèn òaa pla ní basoo guu, gbɛnazina ge zu ge zàa'ina ge sã ge blen nò. ²⁹ Se an pɔ guu màa, ní kpá sa'onkia Elezaawa ma baa ũ. ³⁰ Isaili kɛi pɔ sɔ, pɔ mèn blakwi guu pɔ mendo, gbɛnazina ge zu ge zàa'ina ge sã ge ble ge pɔtuɔ pãlen nò, ní kpá Levii pɔ aai laaidɔ ma zwàakpewaɔwa.

³¹ Ɔ Mɔizi ní sa'onkia Elezaa kè lá Dii ònéwa. ³² Pɔ pɔ zɔkanaɔ simá aa sùdɔn ke: Sã ní bleo òaasɔɔ lee òaa àaɔ ní bàakwi ní ɔɔo (675.000). ³³ Zu òaasɔɔ lee bàakwi ní plao (72.000). ³⁴ Zàa'ina òaasɔɔ lee bàaɔ ní mendo (61.000). ³⁵ Nɔe pɔ aai gɔe dɔ yáaɔ òaasɔɔ lee baakwi ní plao (32.000). ³⁶ A guo mé zɔkanaɔ baa ũ, sã ní bleo òaasɔɔ lee òaa do ní basoolokwi ní sɔplao ní òaa pla ní basoo (337.500). ³⁷ A guu wà falubɔu Diie òaa àaɔ ní bàakwi ní ɔɔo (675). ³⁸ Zu òaasɔɔ lee baakwi ní soolo (36.000). A guu wà falubɔu Diie bàakwi ní plao (72). ³⁹ Zàa'ina òaasɔɔ lee baakwi ní òaa pla ní basoo (30.500). A guu wà falubɔu Diie bàaɔ ní mendo (61). ⁴⁰ Gbɛnazina òaasɔɔ lee gɛo ní mendo (16.000). An guu wà falubɔu Diie baakwi ní plao. ⁴¹ Mɔizi falupi kpà sa'onkia Elezaawa Dii baa ũ lá Dii òéwa.

⁴² Ɔ à a lee do díle adoa Isaili kɛi pɔ ũ. ⁴³ Sã ní bleo òaasɔɔ lee òaa do ní basoolo ní sɔplaoe ní òaa pla ní basoo (337.500). ⁴⁴ Zu òaasɔɔ lee baakwi ní soolo (36.000). ⁴⁵ Zàa'ina òaasɔɔ lee baakwi ní òaa pla ní basoo (30.500).

* 31:16 Nao 25.2

⁴⁶ Gbēnazinao òaasɔɔo lɛɛ gēo ní mēndoo (16.000). ⁴⁷ Isaili kīniɔ baa guu, Moizi kè lá Dii òewa. A gbé mēndo bò gbēon blakwiɔ guu, à pɔtuo mēndo bò pɔtuo blakwiɔ guu, ɔ a kpà Levii pɔ aai laaido Dii zwàakpewaɔwa.

⁴⁸ ɔ gbé pɔ de zīgɔ gbēon òaasɔɔoɔ dɔaanao ge zīgɔ gbēon basɔbasɔo dɔaanao ũ sò Moizizi ⁴⁹ aa òè: Wápiɔ n zòblenaɔ, wa zīgɔ pɔ wáɛ wéterziɔ nàò, gbēe i kēsá ní guuo. ⁵⁰ Bee yáí wa mo ní gbaɔ Diie lákaa wá duunaa aà aɛ yáí. Baade mò ní vua zābleɔ pɔ á sèlɛo ní gàsìgbɛo ní zāo ní tāanao ní swáliɔ ní ɔnɛɛ. ⁵¹ ɔ Moizi ní sa'onkia Elezaao pɔ pɔ wa pì ní vuaopiɔ sí. ⁵² Vua pɔ zīgɔ dɔaanapiɔ m̀ò Diie kà kiloo òaa do kwisai (190). ⁵³ Ké zīgɔpiɔ pɔpiɔ sèlɛ yāa, aa dilɛ níziá pɔ ũɛ. ⁵⁴ Ké Moizi ní sa'onkia Elezaao vua pɔpiɔ sí zīgɔ dɔaanapiɔwa, aa gèò kpaaũkpɛu, ké Isailiɔ yá lío dɔ Diigu yáí.

32

Isaili buieɔ zɔlɛa Yuudɛ baale (Iko 3.12-22)

¹ Lubeni buiɔ ní Gada buiɔ pɔtuoɔ vɛ dasidasi. Ké aa è Yazɛɛ b̀usu ní Galada b̀usuo á dádákekii maaɛ, ² ɔ aa gè Moizi ní sa'onkia Elezaao ní Isaili dɔaanao lè aa òné: ³ Atalo ní Dibɔo ní Yazɛɛo ní Nimelao ní Esebɔo ní Elealeo ní Sebaũo ní Nɛboo ní Beona ⁴ pɔ Dii ziblèwàwɛɛo, wélepiɔ b̀usu á dádákekii maaɛ, mé wápiɔ n zòblenaɔ, pɔdeon wá ũ. ⁵ Aa èa ò lo: Tó n wá wɛgwà, to b̀usue beepi àò de wápiɔ n zòblenaɔ pɔ ũ. Nsu to wà bua Yuudɛwao.

⁶ ɔ Moizi wè Gada buiɔ ní Lubeni buiɔwa à mè: A gbéò gé zíkai, ápiɔ í gɔ laa? ⁷ Bóyáí áɛ á gbéò k̀usu kwé buaa Yuudɛwa gēa b̀usu pɔ Dii kpámáú yá musui? ⁸ M̀aa á maeo kè Kadési Baanea gɔɔ pɔ ma ní zì b̀usu gwagwai. ⁹ Aa gè e Esikoli guzuleu aa b̀usupi gwàgwa, ɔ aa ní gbéò k̀usu kwé gēa b̀usu pɔ Dii kpámáupi yá musu.* ¹⁰ Zibeezi Dii pɔ f̀éni, à olèléné à mè: ¹¹ Gbé pɔ b̀ò Egipi aa kà wè bao ge aa deaɔ, an gbēe a b̀usu pɔ ma a legbè Ablahaũɛ ní Izaakio ní Yakɔbuo eo.† Aa temazi ní ǹsemendoo, ¹² sema Yefũne né Kalebu, Kenazi bui ní Nuni né Yozueeo bàasio, aame temazi ní ǹsemendoo. ¹³ ɔ Dii pɔ f̀è Isailiɔzi, a tò aa liaalaa guwawai wè bla e gbé pɔ tàaekèpiɔ gè m̀idèò píi. ¹⁴ Bui duunkenaɔ, a ea áɛ á maeo tàaaba, a ea áɛ Dii pɔfɛlɛa Isailiɔzi káfi lo? ¹⁵ Tó a b̀o Dii kpɛɛ, a ea Isailiɔ to guwawai píie, aai kaale we á yáí.

¹⁶ ɔ aa sò Moizizi aa mè: Wá ye wà kaa da wá pɔtuoɔne la, wí wéleò keke káɛ wá néfɛnenaɔne ní ní dao. ¹⁷ Wápiɔ sɔ wá wá g̀okɛbɔɔ sèlɛ, wí zéɛ ní wá gbé kīniɔ e wá ge kániɔ ní zòlekii. Wá néfɛnenaɔ ní ní dao iɔ ku wéle bíideɔ guu la b̀usupideɔ yáí. ¹⁸ Mé i ke wá gbéò ní b̀usu è píi bàasio, wá su beo. ¹⁹ Bee kpɛ wá baa aó k̀úniɔ Yuudɛ baale lo, asa wá wá pɔ e Yuudɛ baa gukpe oi laɛ.

²⁰ ɔ Moizi òné: Tó á yápi ke, à á g̀okɛbɔɔ se à ge zíkai Diie, ²¹ á zīgɔɔ bua Yuudɛwa Dii aɛ píi, ío ku we e Dii gé a ibɛɔ b̀usu siomá píi. ²² Tó Dii gbāamò b̀usupiɛ, í gbasa su, b̀usue bee i gɔ á pɔ ũ ní Dii dɔao, áò tàae vɛ Diie ge á gbéɔne lo. ²³ Tó i su kè màao, a duunakè Diieɛ. Aɔ dɔ kè á duunapi a wi á musue. ²⁴ A wéleò keke káɛ á néfɛnenaɔne ní ní dao, í kaa da á pɔtuoɔne, í ke lá á ò ní áziá léowa.

²⁵ ɔ Gada buiɔ ní Lubeni buiɔ ò Moizie: Baa, wápiɔ n zòblenaɔ wá ke lá ní òwa. ²⁶ Wá néfɛnenaɔ ní wá nɔɔo ní wá são ní wá zuo gɔ Galada wéleò guu la píie. ²⁷ Baa, wápiɔ n zòblenaɔ wápii sɔ wí bua Yuudɛwa wá gé zíkai Diie ní wá g̀okɛbɔɔ k̀ua lá ní òwa.

* 32:9 Nao 13.32 † 32:11 Nao 14.29

²⁸ Ǿ Mɔizi yādīle sa'onkia Eleazaæ ní Nuni né Yozueeo ní Isaili bui dɔaanao gbépio yá musu, ²⁹ a òné: Tó Gada buio ní Lubeni buio bùaáno Yuudēwa Dii æe ní ní gōkeboɔ kúa, mé a gbāamò bùsupiæ, à Galada bùsuæ bee kpámá ní pò ũ. ³⁰ Tó aai ní gōkeboɔ se aa bùaáno sōo, Kanaa bùsu baa ñ aa bleáno.

³¹ Ǿ Gada buio ní Lubeni buio mè: Wápio n zòblenaɔ, wá ke lá Dii òwæe. ³² Wá wá gōkeboɔ se wá gé Kanaa bùsuu Dii æe, wá baa io ku Yuudē baalæe.

³³ Ǿ Mɔizi Amoleo kí Siñ bùsu ní kí Ogu bùsu pò wí me Basanao kpà Gada buio ní Lubeni buio ní Yosefu né Manase bui kɔniowa, bùsupi ní a wéleɔ ní a tɔleɔ. ³⁴ Gada buio kèke Dibō kàle wéle bíide ũ ní Ataloo ní Aloeeo ³⁵ ní Atalosofoáo ní Yazeeo ní Yɔgbɔao ³⁶ ní Benimelao ní Betalanao. Aa kaa dà ní kpàsaio. ³⁷ Lubeni buio kèke Esebō kàle ní Elealeo ní Kiliataiūo ³⁸ ní Neboo ní Baali Meonao ní Sibemao. Aa tó dafu kpà wéle pò aa kèke kàlepione. ³⁹ Manase né Makii buio gè lèle Galada bùsuwa, aa sñ aa Amole pò kú weɔ yà. ⁴⁰ Ǿ Mɔizi Galada bùsupi kpà Manase né Makii buiowa, aa zòleu. ⁴¹ Manase bui Yaii gè lèle Amole kpàsaowa a sñ, ñ aa kpàsapio tó lile Avoyaii. ⁴² Nɔba gè lèle Kenati ní a bualouowa a sñ, ñ à azia tó kpà wélepie.

33

Isailio bòokpakpaa bɔa Egipi gbæa

¹ Gua pò Isailio bòokpakpau an bɔa Egipi gbæon ke: Aa taa'ò gāgā, Mɔizi ní Aalona mé ní dɔaanao ũ. ² Mɔizi ní bòokpakio tó kà láu lá Dii òewa. Ǿn ke: ³ Mò sèia gɔɔ gēode zí Gēamusu dikpekæa gbæa Isailio bò Lamese ní mio daa ía Egipio wáa píi, ⁴ gɔɔ pò aale ní negōe sèiaɔ wí, asa Dii yákpalekè ní Egipi táaɔe, ñ à Egipi népio dède.

⁵ Bɔa Lamese Isailio gè bòokpà Suko. ⁶ Bɔa Suko aa gè bòokpà Etani guwawai léwa. ⁷ Bɔa Etani aa èa gè Pi'ailo, Baalizerfō gukpe oi, ñ aa gè bòokpà Midoli sae. ⁸ Bɔa Pi'ailo aa bùa ísiawa gugiiu, ñ aa sñ guwawaiu. Ké aa taa'ò Etani guwawaiu gɔɔ àañ, ñ aa bòokpà Mala. ⁹ Bɔa Mala aa gè bòokpà Eliū. Wekii nibɔnao kuu mèn kuεpla ní daminalio mèn baañkwi. ¹⁰ Bɔa Eliū aa gè bòokpà Isia Tēa sae. ¹¹ Bɔa Isia Tēa sae, aa gè bòokpà Sini guwawaiu. ¹² Bɔa Sini guwawaiu aa gè bòokpà Dɔfeka. ¹³ Bɔa Dɔfeka aa gè bòokpà Alusu. ¹⁴ Bɔa Alusu aa gè bòokpà Lefidiū. Wekii aa kùau íwa aa mi. ¹⁵ Bɔa Lefidiū aa gè bòokpà Sinai guwawaiu. ¹⁶ Bɔa Sinai guwawaiu aa gè bòokpà Kibelo Ataava. ¹⁷ Bɔa Kibelo Ataava aa gè bòokpà Azelo. ¹⁸ Bɔa Azelo aa gè bòokpà Litema. ¹⁹ Bɔa Litema aa gè bòokpà Limɔ Pelezi. ²⁰ Bɔa Limɔ Pelezi aa gè bòokpà Libena. ²¹ Bɔa Libena aa gè bòokpà Lisa. ²² Bɔa Lisa aa gè bòokpà Keelata. ²³ Bɔa Keelata aa gè bòokpà Sefæe gbexi. ²⁴ Bɔa Sefæe gbæ zí aa gè bòokpà Alada. ²⁵ Bɔa Alada aa gè bòokpà Makelo. ²⁶ Bɔa Makelo aa gè bòokpà Taatu. ²⁷ Bɔa Taatu aa gè bòokpà Tela. ²⁸ Bɔa Tela aa gè bòokpà Miteka. ²⁹ Bɔa Miteka aa gè bòokpà Asemɔna. ³⁰ Bɔa Asemɔna aa gè bòokpà Mɔselo. ³¹ Bɔa Mɔselo aa gè bòokpà Beneyaakā. ³² Bɔa Beneyaakā aa gè bòokpà Oo Agigada. ³³ Bɔa Oo Agigada aa gè bòokpà Yɔbata. ³⁴ Bɔa Yɔbata aa gè bòokpà Ablona. ³⁵ Bɔa Ablona aa gè bòokpà Eziōgebæe. ³⁶ Bɔa Eziōgebæe aa gè bòokpà Kadési, Zini guwawaiu. ³⁷ Bɔa Kadési aa gè bòokpà Oo gbæ sae Edoū bùsu léwa. ³⁸ Ǿ sa'onkia Aalona dède Oo gbæwa lá Dii òewa. We à gàu Isailio bɔa Egipi wè blade a mɔ sɔode gɔɔ séiazí. ³⁹ Aà wè basoolo ní àañode guu ñ à gà.* ⁴⁰ Alade pò kú Negæve bùsuu kía pò de Kanaa bui ũ mà Isailio lé mó.

* 33:39 Nao 20.22-28

⁴¹ Bɔa Oo gbɛ zɪ aa gɛ̀ bɔ̀okpà Zalamɔna. ⁴² Bɔa Zalamɔna aa gɛ̀ bɔ̀okpà Puno. ⁴³ Bɔa Puno aa gɛ̀ bɔ̀okpà Obo. ⁴⁴ Bɔa Obo aa gɛ̀ bɔ̀okpà Iye'abaliũ, Mɔabu bɔ̀su léwa. ⁴⁵ Bɔa Iye'abaliũ aa gɛ̀ bɔ̀okpà Dibɔ̃ Gada. ⁴⁶ Bɔa Dibɔ̃ Gada aa gɛ̀ bɔ̀okpà Alemɔ Diblataiũ. ⁴⁷ Bɔa Alemɔ Diblataiũ aa gɛ̀ bɔ̀okpà Abaliũ bɔ̀su sɪ̀sɪ̀deu Nɛbo saɛ. ⁴⁸ Bɔa Abaliũ bɔ̀su sɪ̀sɪ̀deu aa gɛ̀ bɔ̀okpà Mɔabu bɔ̀su sɛ̀u Yuudɛ saɛ bɔaa n̄ Yelikoo. ⁴⁹ Aa bɔ̀okpà sɛ̀piu za Bɛyɛsimɔ e Abɛli Sitiũ.

Dii Isailiɔ gbaa laai Yuudɛ baa

⁵⁰ Dii yã'ò Mɔizie Mɔabu bɔ̀su sɛ̀piu à mè: ⁵¹ O Isailiɔnɛ: Tó a bua Yuudɛwa a gɛ̀ Kanaa bɔ̀suu, ⁵² à bɔ̀supideɔ yá, í n̄ tãa pɔ́ aa àò n̄ tãa pɔ́ aa kãsaɔ wíwi, í n̄ gbagbakliɔ dɛɛɛ. ⁵³ A bɔ̀supi sɪ̀má, í zɔ̀leu, asa má kpàwá á pɔ́ ũɛ. ⁵⁴ A bɔ̀supi kpaalekɔɛ n̄ gbɛlaao daɛdaɛ. A tɔ̀le zɔ̀ kpá á bui pɔ́ aa dasiɔwa, í tɔ̀le néna kpá á bui pɔ́ aa dasiɔwa. Tɔ̀le pɔ́ gbɛ́ sè iɔ de n̄ pɔ́ ũ. A kpaalekɔɛ daɛdaɛ. ⁵⁵ Tó i bɔ̀supideɔ yao, gbɛ́ pɔ́ a n̄ tó zu á wéu lán kòɔwae, aai gɔ́ lán léwa á saalou. Aa ìadawá bɔ̀su pɔ́ á zɔ̀leupiue, ⁵⁶ mí kɛ́ lá ma zɛ̀ò mà kɛ́wá.

34

Kanaa bɔ̀su zɔ̀leɔ

¹ Dii yã'ò Mɔizie à mè: ² O Isailiɔnɛ n̄ mɛ, tó a gɛ̀ Kanaa bɔ̀suu mé ále kpaalekɔɛ, bɔ̀supi zɔ̀leɔn kɛ: ³ Gɛ̀midokli oi, Zini guwaiwai pɔ́ pà Eɔbũ bɔ̀su léi mé á bɔ̀su lé ũ. Sɛa za gukpe oi á bɔ̀su lépi a daale Isida Wɪside léwae, ⁴ i pã Sóigbɛblei ɔzɛi, i ta Zini guwaiwaiwa, i pã Kadɛsi Baanɛa ɔzɛi, i gɛ̀ n̄ Azaa'adaao, i gé Azemɔ. ⁵ Bɔa Azemɔ i pã Egipi zé swai e à gɛ̀ pɛ ísiawa. ⁶ Ísia zɔ̀ pɔ́ kú bɛ'ae oi mé á bɔ̀su lé ũ. A bɔ̀su lén we bɛ'ae oi.

⁷ Lá á bɔ̀su lé aɔ de gugbãntoo oin kɛ: Bɔa za ísia zɔ̀i, à a iada e Oo gbɛ saɛ. ⁸ Bɔa Oo gbɛ saɛ, à a iada e Amata bɔ̀lei, í gɛ̀ò Zedada. ⁹ Bɔ̀supi lé a gɛ̀ n̄ Ziflonoɛ, i gɛ̀ pɛ Azaa'enanawa. Lá á bɔ̀su lé aɔ de gugbãntoo oin we.

¹⁰ Gukpe oi á bɔ̀su lé iada bɔa Azaa'enana e Sefaũ. ¹¹ Bɔa Sefaũ i gɛ̀ Libla, Aini gukpe oi, i gɛ̀ pã Genɛzaleti Isida gbɛpɔ̀lei gukpe oi. ¹² Bɔa we i pã Yuudɛi, i gɛ̀ pɛ Isida Wisidewa. Lá á bɔ̀su lé aɔ dɛn we.

¹³ ɔ̃ Mɔizi yãpi ðile Isailiɔnɛ à mè: A bɔ̀supi kpaalekɔɛ n̄ gbɛlaao.* Dii ðile á bui léɛ kɛ̀okwi n̄ kɪniɔ pɔ́ ũɛ, ¹⁴ asa Lubeni bui n̄ Gada bui n̄ Manase bui léɛ doo n̄ baa è kò uale n̄ ualeo. ¹⁵ Bui léɛ pla n̄ kɪniopiɔ n̄ baa è Yuudɛ baa gukpe oi bɔaa n̄ Yelikoo.

¹⁶ Dii yã'ò Mɔizie à mè: ¹⁷ Gbɛ́ pɔ́ aa bɔ̀su kpaalɛ́ n̄ gbɛlaao tón kɛ: Sa'onkia Eleazaa n̄ Nuni né Yozueeo. ¹⁸ Bee gbɛa í dɔaanaɔ sɛ bui n̄ buio guu m̀ndodo aa dɔ̀nle bɔ̀su kpaalɛapi guu. ¹⁹ Gbɛ́ pɔ́ á n̄ sɛ̀piɔ tón kɛ:

Yuda bui guu Yefũnɛ né Kalebu.

²⁰ Simɛɔ bui guu Amihudu né Semuɛli.

²¹ Bɛyãmɛɛ bui guu Kiseloni né Elidada.

²² Dã bui guu Yɔgɛli né Buki.

²³ Yosefu né Manase bui guu Efodu né Aniɛli.

²⁴ Yosefu né Eflaiũ bui guu Sifitã né Kemuɛ.

²⁵ Zabulni bui guu Paanaki né Elizafã.

²⁶ Isakaa bui guu Azã né Paletie.

²⁷ Aseɛ bui guu Selomi né Aihudu.

²⁸ Nɛfatali bui guu Amihudu né Pedae.

²⁹ Gbɛ́ pɔ́ Dii n̄ ðile aa Kanaa bɔ̀su kpaalɛ Isailiɔnɛn we.

* 34:13 Yoz 14.2

35

Levii buiw wéle

¹ Dii yá'ò Mɔizie Mɔabu bùsu sɛu Yuudɛ baale bɔaa ní Yelikoo à mè: ² O Isailiɔne aa bùsu pɔ aa a kpaalese wéle kpa Levii buiɔwa, ké aa e wàò kú ní guu, aai tɔle pɔ liaa wélepiɔi kpámá lɔ.* ³ Wélepiɔi iɔ de ní zɔlekii ũ, mé tɔle pɔ kú wélepiɔi saeɔ iɔ de ní zuo ní ní são ní ní pɔtuo páleɔ kúkii ũ píi. ⁴ Tɔle pɔ liaa wélepiɔi yàasa i ka gàsísuu òaa sɔo. ⁵ A ba yɔ wénkpe gukpe oi kiloo do, í yɔ geomidokii oi kiloo do, í yɔ be'ae oi kiloo do, í yɔ gugbántoo oi kiloo do à pɛe píi, wéle iɔ ku guoguo, tɔle pɔ liaai sɔ iɔ de wéledeɔ dádãkekii ũ.

⁶ Wéle pɔ á kpá Levii buiwapiɔi guu, a mèn soolo iɔ de misiwéleɔ ũ. Tó gbé gbédè, ìli bàale ta wélepiɔi dou. An wéle kɔniɔ iɔ bla ní plao. ⁷ Wéle mèn blakwi plasai ɔ á kpámá, wéle píi ní a tɔleɔ liaai. ⁸ Lá á buiw tɔle e léu, a guu ɔ aa wélepiɔi kpa Levii buiɔwa. Bui pɔ wéle ví dasi aa kpa dasi, bui pɔ wéle ví bílao aa kpa bílao.

Misiwéle

(Iko 19.1-13, Yoz 20.1-9)

⁹ Dii yá'ò Mɔizie à mè: ¹⁰ O Isailiɔne n̄ me, tó a bua Yuudɛwa a gɛ Kanaa bùsuu, ¹¹ à wéleɔ dile á misiwéleɔ ũ. Tó kai mé m̀, ɔ gbé gbédè, ade lí bàale ta we. ¹² Wélepiɔi iɔ deé misiwéleɔ ũ, ké gbédèna e bàasi aà dae pɔ a tɔsiwàe à tau. Tó a kè màa, a gao, sema wà yákpalekèaàno bàasio. ¹³ Wéle mèn soolo pɔ á kpá Levii buiɔwa á misiwéle ũ, ¹⁴ mèn àaɔ iɔ ku Yuudɛ baala, mèn àaɔ iɔ ku baale Kanaa bùsuu. ¹⁵ Tó kai mé m̀, ɔ gbé gbédè, ade lí bàale tau. Wéle mèn soolopiɔi iɔ de misikii ũ á Isailiɔne ní b̀m̀ ge nibo pɔ kúánɔ.

¹⁶ Tó gbé gbé lè ní m̀o a dè, ade á gbédènae. Sema wà ade de sɔ. ¹⁷ Tó gbé gbé kũa mé à gbé lèò a dè, gbédènan aà ũ, sema wà aà de sɔ. ¹⁸ Tó lí a kũa mé à gbé lèò a dè, gbédènan aà ũ, sema wà aà de. ¹⁹ Dae pɔ a tɔsiwà mé ali gbé pɔ gbédèpi de, tó à kpàaũaàno. ²⁰ Tó gbé gbé kpàkpa, ɔ à ɔzààzi, ge à aà pà ní pɔo, ké a zaaàgu yáí, a dè, ²¹ ge tó à aà lè ní ɔkũo a dè íi pɔ a sèaàno yáí, gbédènan aà ũ, sema wà aà de. Dae pɔ a tɔsiwà mé a aà de, tó à kpàaũaàno.

²² Tó i aà kpàkpa sɔo, ɔ à ɔzààzi, ge à aà pà ní pɔo kándo ìiseaaàno sai, ²³ ge i aà eo, ɔ gbe síwà à gà, lá i ìbelesèaànoe, mé àle wele à aà ke'iao, ²⁴ wa yágɔgɔ gbédènapí ní dae pɔ a tɔsiwàoe ikoyãe beeɔ musue. ²⁵ Wi gbédènapí si dae pɔ a tɔsiwàwa, aai aà gbae misiwéle pɔ à bàalè tàu yáa guu, iɔ ku wélepiu e sa'onkia pɔ wa dile gé gaò. ²⁶ Tó gbédènapí kèse sù ví wélepi léa, ²⁷ mé dae pɔ a tɔsiwàpi kpàaũaàno, a ku misiwélepi guuo, aà aà de, aɔ tàae ví aà dea guuo. ²⁸ Sema gbédènapí aà ku misiwélepiu e sa'onkia ge gaò. Sa'onkiapi gaa gbea ɔ a gbasata a be. ²⁹ Gu pɔ á kúu píi e á buiwa, àò ikoyápi kũa.

³⁰ Gbèdea yá guu, wa gbédèna de gbé seeladeke yá musu, ãma ásu gbède gbé m̀endo seeladeke yáio.† ³¹ Asu to gbédèna pɔ kù wà de azia boo, sema wà aà de. ³² Tó sa'onkia i ga gíao, ásu ɔasi gbé pɔ bàasi tà misiwéleuwa à aà gba zé aà ta a beo. ³³ Asu to bùsu pɔ áo kuu gbãleɔ. Gbèdea mé ì bùsu gbãle. Wa f̄ gbãbo bùsu pɔ wà gbédèuɛo, mé i ke wà gbé pɔ gbépi dè de bàasio. ³⁴ Asu to bùsu pɔ áo kuu, mé mapi sɔ máo kuu gbãleɔ, asa má Dii má kú á Isailiɔ guue.

36

Zelofada nenɔe tɔle

* 35:2 Yoz 21.1-42 † 35:30 Iko 17.6, 19.15

¹ Galada buiɔ uabeleɔ m̀ M̀izi k̀i. Galadapiá Makii néε, Manase t̀uɔnaε, Yosefu buie. ɔ aa ò M̀izie n̄ Isaili bui d̀aanaɔ ² aa mè: Baa, ké Dii òne n̄ bùsu kpaale Isailiɔne n̄ gbelaao, a òne n̄ wá gbẽdo Zelofada t̀ole kpá aà nenɔɔwa.*

³ Tó nenɔɔpiɔ zãkè n̄ Isaili buipãleɔ, wa n̄ t̀ole sí wá buiɔwa wà káfi bui p̀ aa zãkènn̄ɔne, t̀ole p̀ wa kpàwá n̄ gbelaao i lao. ⁴ Tó Kuu'ɔwẽ† kà s̄, wa n̄ t̀ole sí kpaale p̀ wá deziɔ sè guue, wi káfi bui p̀ aa zãkènn̄ɔne.

⁵ ɔ M̀izi yá p̀ Dii òε d̄ile Isailiɔne à mè: Yosefu buipɔ yá naε. ⁶ Yá p̀ Dii d̄ile Zelofada nenɔɔ yá musun ke: A mè nenɔɔpiɔ zãke n̄ ḡ p̀ kèné maaɔ, āma ḡ p̀ aa zãkeò, sema aao de n̄ dezi káau Manase buiɔ ũ. ⁷ T̀ole p̀ Isailiɔ v̄ n̄ buiwaɔ su ḡ k̄ p̀uo. Isaili p̄i ze n̄ a dezi káau t̀ole p̀ á è túbi ũ. ⁸ Isaili buiɔ guu, sema n̄ε p̀ t̀ole v̄ túbi ũ zãke n̄ ḡ p̀ de a dezi káau bui ũ. Beewa Isaili p̄i a ḡ t̀ole p̀ wá kpaalè a deziɔne v̄. ⁹ Isaili buiɔ t̀ole su ḡk̄uo. Isaili bui p̄i ze n̄ t̀ole p̀ á è kpaale guuo.

¹⁰ ɔ Zelofada nenɔɔ kè lá Dii ò M̀iziewa. ¹¹ Mala n̄ Tiizao n̄ ɔgelao n̄ Milikao n̄ N̄ao zãkè n̄ n̄ des̄ néɔ. ¹² Aa zãkè n̄ Yosefu né Manase buiɔ, ɔ t̀ole p̀ wá kpaalènéɔ gi de n̄ dezi káau buiɔ p̀ ũ. ¹³ Ikoyãɔ n̄ yãdilea p̀ Dii dà M̀izie a d̄ile Isailiɔneɔn we ḡɔ p̀ aa ku M̀abu bùsu s̄u Yuud̄ε baale b̄aa n̄ Yelikoo.

* 36:2 Nao 27.7 † 36:4 Lev 25.8-10

IKOYA Mɔizi lá sɔode Yá pɔ kú láe bee guu

Naokɛa lá láakii Isailiɔ kaa bùsu pɔ Lua à a legbèné zɔ̄leu yā'òwɛɛ. Ikoyā lá té Naokɛa lápizi, ̄ Mɔizi yá mèn àā pɔ a ò Isailiɔne kuu (1.1-4.43, 4.44-28.68, 28.69-30.20). Mɔizi yá pɔ Lua kè Isailiɔne ní lá a yeńzio dɔ́ngu, lá aà bàa kúńno, à d̀aaanè guwaiwaiu wè bla, à ɔliánzi, à ní bó ní ibeɛɔ ɔzi, ̄ à a ikoyā d̄ilené, à yá̄ legbèné. I ke yāzi pɔ kè lá káauɔ guu ̄ à èa lé dɔ́ngu ɔo, àle waasokené ní ǹsemendoo, àle o a gbéɔne aa d̄ó ké Luaá náaideɛ, aai gbékpaaaanɔ zé sé, asa Lua s̄iandee. A m̀: Isailiɔ, à swákpa. Dii wá Lua mé Dii m̀ndona ũ. Aɔ ye Dii á Luazi ní ǹsemendoo teasisai á gbāa pua léu. (6.4-5) Mat 22.37 gwa ɔ. D̀ɔpɔi yá ̄ Isailiɔ i lousisia daaleò lá gu lé d̄o.

Lɛ pɔ Mɔizi Lua táasilèò ku lápi láakii (32). Bee gbɛa Mɔizi sa'olekè Isaili buiɔne (33). Lɛɛ 31 guu wà Yozuee d̄ile Mɔizi ḡɛɛ ũ ké aà d̄aa Isailiɔne bùsu pɔ Lua a legbèné guu. Lɛɛ 34 ānabi Mɔizi gaa yā'ò.

Gbè pɔ aale lápi kyoke gbāo ní gbè pɔ aa kè yāaɔ, ikoyā lápi lé dɔ́ngu ké Luapi mé ní Suabana ũ, an bona ũ. Tó gbéɔ Lua yá k̄ua mé aa aà náai v̄i gɔɔpii gupiiu yápii guu, bee a b̄aa maa pɔ gbēnazina ɔo wɛɛle iné.

Mɔizi yā'oa Isailiɔne Mɔabu bùsuu

¹ Yá pɔ Mɔizi ò Isailiɔne guwaiwaiu Yuud̄ɛ baalen ke. A ku Alaba s̄ɛu b̄aa ní Sufaoɛ, Palana zānguo ní Tofelio ní Libenao ní Azeloo ní Dizaabuo. ² B̄aa Olebu gɛa Kadɛsi Baanea ní Sei gbɛ zéó á tá gɔɔ kuɛdoɛ. ³ B̄aa Egipi wè blade guu, a m̄o kuɛdode gɔɔ s̄ɛia z̄i Mɔizi yá pɔ Dii dàɛ Isailiɔ yá musu òné pii. ⁴ Bee kè aà ziblea Am̄leɔ kí Sīs pɔ kpalablè Èseb̄o gbɛa ní Basana kí Ogu pɔ kpalablè Asalo ní Èdɛleioɛ.* ⁵ Mɔizi f̄ɛle ikoyāɛ bee pílokè Mɔabu bùsuu Yuud̄ɛ baale à m̀: ⁶ Dii wá Lua yā'òwɛɛ Olebu à m̀, wa ḡɛḡɛ gbɛpi saɛ. ⁷ Wà fɛle dazɛu wà mipɛ Am̄le buiɔ s̄isidewa ní gbè pɔ kú Alaba s̄ɛu ní gus̄isidɛuɔ ní gusalaladɛɔ ní Nɛgɛvɛdɛɔ ní ísialɛdɛɔ. A m̀ wà gé Kanaa bùsuu ní Libā bùsuo e swa z̄ɔ Uflatai. ⁸ A m̀ a bùsupi kàle wá aɛ, wà gɛ sí, bùsu pɔ a a legbè wá dez̄iɔne Ablahaũ ní Izaakio ní Yakɔbuo a m̀ á kpámá, i ḡo ní buiɔne ní kpɛ.

Mɔizi yāḡɔḡɔnaɔ d̄ileɔ (B̄aa 18.13-27)

⁹ Gɔɔ bee má òé má f̄ò màò á sea lán asowa mado ɔo. ¹⁰ Dii á Lua tò a dasikũ, á dasi kà saanaɔwa sa. ¹¹ Dii á dez̄iɔ Lua ɛa to à dasikũ lɛɛ òaa s̄ɔo, i b̄aaadaágu lá à a legbèéwa. ¹² Máme máó á sea lán asowa, màò á yāḡɔḡɔé madoa? ¹³ A ̄nɔnaɔ sé á guu bui ní buio, gbè pɔ wa ní d̄ó laaide ũ, mí ní d̄ile á d̄aanaɔ ũ.

¹⁴ ̄ á wèa a m̀, yá pɔ má ò wà kepi maaɛ. ¹⁵ ̄ ma á bui d̄aanaɔ sè, ̄nɔna pɔ wa ní d̄ó laaide ũ, ma ní d̄ilɛé á buiɔ yāḡɔḡɔnaɔ ũ. Gb̄ɛɔ ɔo gb̄ɛɔn òaaɔɔɔɔ d̄aanaɔ ũ, gb̄ɛɔ s̄o gb̄ɛɔn bas̄obas̄o, gb̄ɛɔ gb̄ɛɔn blakwikwi, gb̄ɛɔ gb̄ɛɔn kwikwi. ¹⁶ Gɔɔbeezi ma yād̄ile yāḡɔḡɔnap̄iɔne ma m̀: Ali yá pɔ á gbéɔ m̀owá ma, íli yāḡɔḡɔné a zéwa, gbè ní a gbédeeo ge ní b̀m̄ɔon nò. ¹⁷ Asuli gb̄ɛ wɛgwa yákpaleuo. Ali yāma gbè yāf̄una ní gbè gbiaowa s̄aasaa. Asuli v̄iake gb̄ɛ wéɛo,

* 1:4 Nao 21.21-35

asa yákpalekeaá Lua yáε. Tó yāe kèé zǐ'ũ, àli mɔoa, mí wétei. ¹⁸ Gɔɔ bee ma yá pɔ á keɔ dǐléé pii.

Asiigwanaɔ zǐa
(*Nao 13.1-33*)

¹⁹ Bɔa Olebu wa dazeu, wa guwaiwai zɔɔ pāsǐ pɔ á dōpi baa vǐ. Wa mipè Amɔle bùsu sǐsǐdewa, lá Dii wá Lua òwēewa, ɔ wa ka Kadesi Baanεa. ²⁰ Ǿ má òé ma mè: A ka Amɔle bùsu sǐsǐde pɔ Dii wá Lua lé kpáwáú. ²¹ A bùsu pɔ Dii á Lua kpàwápi gwa á aε. A ge si lá Dii á deziɔ Luapi dǐlééwa. Asu to vía á kũo. Asu bìlikεo. ²² Ǿ ápii a mɔ ma le, a mè wà gbéɔ zǐ, aai gé bùsupi gwagwaiwēε. Tó aa sù, aai zé pɔ wá sé n wéle pɔ wá káuɔ owēε. ²³ Yápi kèmeε maa, ɔ ma gbéɔn kuεplaɔ sè á guu bui ní buio mēndodo. ²⁴ Ké aa gè, aa dède gusǐsǐdewa, ɔ aa kà Esikoli guzuleu aa gwàgwa. ²⁵ Ǿ aa sùwēε ní bùsupi libεo, aa bùsupi yá sèle aa sǐuwēε aa mè bùsu pɔ Dii wá Lua lé kpáwápiá bùsu maaε.

²⁶ Kási á ye gea weio, ɔ a gi Dii á Lua yāmai. ²⁷ A yá kūtēkàka á kpéɔ guu, a mè Dii zawáguε, ɔ à wá bóle Egipi ké à e wá na Amɔleɔne ní ɔzǐ aa wá dède. ²⁸ A mè má á táu sai? A gbéɔ tò á kúsu kwè, aa mè bùsupi gbéɔ gbāa deála, mé an gbāa εa deála lɔ. An wéleɔ zɔɔ, a bíliɔ zǐ Luawaε. Aa mè wà Anaki buio è we lɔ. ²⁹ Ǿ má òé, ásu to sǔ kéáguo, ásu víakenéo. ³⁰ Dii á Lua dɔaaaé, ɔme a zǐkaé lá a kàé Egipi ní guwaiwaiuo á wé èwa. ³¹ A è we lá Dii á Lua á zǔa a gǎu, lá mae lɔ a né zǔa a gǎuwa. A zekèléánɔ pii e a ge kaɔ guε beeu. ³² Gia ní beeo i Dii á Lua náaikεo.† ³³ A dɔaaé zé guu, à bòokpakǐ kèkéé. A dɔaaé té guu gwá, ké à zé pɔ áli sé ɔlɔé. Fāane sǔ à dɔaaé telu guu.

Dii Isailiɔ swágagaa
(*Nao 14.20-45*)

³⁴ Ké Dii yá pɔ á ò mà, aà pɔ fè, ɔ à legbè à mè: ³⁵ Bílaε bee gbēε a wesǐ bùsu maa pɔ má ò má kpá an deziɔwaleo, ³⁶ mé i ke Yefūne né Kalebu bàasio. Ǿme a wesie. Má tɔɔle pɔ aà gbá pèleu kpawāε, aapi ní a néɔ, ké a temazi ní nòsemendoo yáí. ³⁷ Dii pɔ pāmazi á yáí lɔ, ɔ à mè mapǐ sǔ má gē bùsupiuo. ³⁸ Ma dɔnlede Nuni né Yozuee mé a gēu. Dii mè mà aà gba sǔ, asa ɔme a bùsupi na Isailiɔne ní ɔzǐ. ³⁹ Ǿ Dii èa òé à mè á néfēne na pɔ a mè wà ní kúkū zǐzɔ ũ, á né pɔ aa vǐi dǔkōε ní maaɔ gǐaopiɔ, aame aa gēu, í kpámá, aai gǔ vǐ. ⁴⁰ Apǐɔ sǔ, Dii òé à εa Isia Tēa zé sé guwaiwaiu.

⁴¹ Ǿ á wèa a mè à duunakè Diiε, á gé zǐkai saε lá Dii á Lua òéwa. Ǿ á baade a gǔkεbɔɔ dɔ a pi, ále e bùsu sǐsǐde kǔaáfaaie. ⁴² Ǿ Dii òmeε mà oé ásu gé zǐpi káio, ké á wèleɔ su zǐblewáɔ yáí, asa à mè áɔ kúánɔ. ⁴³ Ǿ má òé, a gi mai, a pǎ Dii yáa. A wala guu ɔ a ge dède bùsu sǐsǐdepiwa. ⁴⁴ Ǿ Amɔle pɔ kú weɔ bò dàále aa á yá lán zɔɔ gbēyaawa. Aa zǐblèwá za Sei e Ǿma. ⁴⁵ Ké a su, a ɔlɔ Diiε, ɔ à gǐ swáseiázi. ⁴⁶ Ǿ a gɔɔplakè Kadesi, wekǐi a gɔɔ gǎgau.

2

Isailiɔ liaaliaaa guwaiwaiu

¹ Wa εa wa Isia Tēa zé sè guwaiwaiu,* lá Dii òwēewa, ɔ wa liaaliaa Sei bùsu sǐsǐdeu gɔɔpla. ² Ǿ Dii òmeε à mè, ³ wá liaaliaaa gusǐsǐdepiu mɔ. Wà εa gé gūgbāntoo oi sa. ⁴ A mè mà oé ále bóle ní á daε Esau buio Sei bùsuoe.† Aa víakéé, ní beeo à laaika maamaa, ⁵ ásu ní léwεo, asa Dii a ní bùsu saaloe kpáwáɔ, baa kèse do, asa à Sei bùsu sǐsǐde kpà Esau buiɔwae, ɔ aa gǔ vǐ. ⁶ Dii mè à blε lúmá, í

† 1:32 Ebe 3.19 * 2:1 Nao 21.4 † 2:4 Daa 36.8

ble. Baa íe, à lú, í mi. ⁷ Dii á Lua báaadà zì pò á kèu píie, mé à wetèázi guwaiwai zòe bee baa vía guu. Dii á Lua kúánò a wè blan ke, pòe i késáwáo. ⁸ Ō wa dò wá dae Esau buiò Sei bùsuzi. Bòa Elata ní Eziògebeeo wa lile, wa Alaba sè zé sè, ò wa Mòabu guwaiwai zé sè.

⁹ Dii òmèe wásu íbelese ní Mòabuò wà ní lèwe wà zìkàínò, asa a ní bùsu saaloe kpáwá wá pò ũ. A bùsupi kpà Lotu buipiòwa, à gò ní pò ũe.† ¹⁰ Bùsupi guu ò Emi buiò ku yāa. Aa gbāa mé aa dasi. An gbāa kà Anaki buiòwa. ¹¹ Wí ní dile Lefai buiò ũ lán Anaki buiòwae, āma Mòabuò ì oné Emiòe. ¹² Oliò ku Sei yāae, ò Esau buiò mò wa sìmá aa ní dèdè, ò aa zòle ní gbèu, lá Isailiò kè bùsu pò Dii kpámá aa gò víewa.

¹³ Dii òwèe wà bua Zelediwa, ò wa buawà. ¹⁴ Za gò pò wa bò Kadesi Baanea e wa ge bua Zelediwa, wè bla plasai gè. Gbè pò aa kà zìkaa yāaò gàga píi, lá Dii ònéwa.‡ ¹⁵ Dii mé òtòlemá e à gè ní kaale míómíò.

¹⁶ Ké á gbè pò aa kà zìkaa yāapiò gàga píi, ¹⁷ ò Dii yā'òmèe à mè, ¹⁸ wà bua Mòabu bùsu pò wí mē Aa bùsu léwa sa. ¹⁹ Tó wa mò Amóniò lè, wásu íbeleseínò wà ní lèweo, asa á ní bùsu saaloe kpáwáo. A kpà Lotu buipiòwa à gò ní pò ũe.*

²⁰ Wà bùsupi díle Lefaiò pò ũ lè, asa aa ku we yāae. Amóniò ì oné Zaüzumiò. ²¹ Buipiò gbāa mé aa dasi, an gbāa kà Anaki buiòwa. Dii mé ní kaale Amóniòne, ò aa ní bùsu sí, aa zòle ní gbèu. ²² Māa Dii kè Esau buiòne Sei ló. A Oliò kàalené, ò aa ní bùsu sí aa zòle ní gbèu e ní a gbāo. ²³ Avii pò aa wéle kàlekale e za Gazaò sò, Keletiò bò Keleti aa mò ní kaale, ò aa zòle ní gbèu.

²⁴ Dii mè wà dazeu wà bua Aanòwa. A mè a Esebò kí Siò, Amòle bui nàwèe wá zìle ní aà bùsuo. A mè wà fele ze ní aà bùsu siao, i felewá ní zìo. ²⁵ Sèa za gbá á tó vía dúnia buiò kú píi, sò i kéníngu á yáí. Tó aa á bao mà, aa sòdeedeke, gili i gèngu á yáí.

Ziblea Esebò kí Siòwa (Nao 21.21-30)

²⁶ Kua Kedemò guwaiwaiu ma gbéò zì Esebò kí Siòwa ní aafia yáo, ma mè ²⁷ aà wá gba zé wà pā a bùsua. Zékpaa wáò beu, wá lile òplaii ge zzeio. ²⁸ Ma mè aà ble yíawá wà ble, aà í yíawá wà mi, wí fiaboè ní ánusuo. Aà to wà pā a bùsua kèse lé. ²⁹ Má òè Esau buiò wá gbá zé Sei, mé Mòabuò wá gbá zé Aa, ò wále gé buai Yuudèwa e bùsu pò Dii wá Lua lé kpáwáu. ³⁰ Ō Esebò kí Siò i wá gba zé wà pā a bùsua, asa Dii á Lua aà swáfèè, ò à fèe, ké à e à aà naé á zì, lá a de gbāewa. ³¹ Ō Dii òmèe mà gwa lá ále Siò ní a bùsuo nawèe wá zì. A mè wà fele wà aà bùsupi sí, i gò wá pò ũ. ³² Siò ní a gbéò bòle dàwále ní zìo Yaaza. ³³ Dii wá Lua aà kpáwá, ò wà aà dè ní a néo ní a gbéò píi. ³⁴ Gò bee ò wa aà wéle sí píi, wa wélepiò gòe ní nòe ní néo dède píi. Wi gbèe to bèeo. ³⁵ Ō wa ní pòtuò nàaa, wa wéle pò wá sùpiò pòò sèle wá pò ũ. ³⁶ Sèa za Aloe wéleu Aanò baa ní mèewia pò kú guzulepiuo e Galada, wéle ku a gbāa dèwálo. Dii wá Lua ní nàwèe wá zì píie. ³⁷ Wi sò Amóniò bùsuio, Yaboko baan nò, gusísìde wéleòn nò, lá Dii wá Lua òwèewa.

3

Ziblea Basana kí Oguwa (Nao 21.31-35)

¹ Bee gbèa wa ea da Basana bùsu zéu. Ō Basana bùsu kí Ogu bò dàwále ní zìo ní a gbéò píi Edelei. ² Dii òmèe másu vlakeèò, asa a aà nàmèe ma zì ní a gbéò píi

† 2:9 Daa 19.37 § 2:14 Nao 14.29 * 2:19 Daa 19.38

yāe b̄uo.* Āo Dii á Lua yá p̄o mále daé k̄ūa. ³ A wé yá p̄o Dii kè Baali Peooe è. Dii á Lua á gbé p̄o b̄o te Peoo táazio kàale pii,† ⁴ á gbé p̄o a na Dii á Luapizio s̄o á kú e gbā. ⁵ A ma! Ma yādileao ní ikoyāo dàé lá Dii ma Lua òmεεwa. A zíkεwà b̄usu p̄o ále gé s̄ii guu. ⁶ Āo yápio k̄ūa ní laaio, buipālēo i ma, aaīo d̄s̄ ké á ñ̄o mé á wé k̄ēa, aaī me gbépiō ñ̄o fáe, bui z̄ōpi wé k̄ēae! ⁷ Lá Dii wá Lua Ìo kúwano k̄āi tó wále wabikεwà, bui z̄ōe ku ké an t̄āo kúr̄no k̄āi màae? ⁸ Bui z̄ōe ku ké aa yādileao ní ikoyā zedēo ví lán ikoyā p̄o mále dileé gbāwae? ⁹ A laaika, Ìo ázia k̄ūa d̄s̄ maamaa. Asu to yá p̄o á wé èpi s̄ááguo, asu b̄o á n̄s̄euo e á wēni léu. A da á né̄ne ní á t̄ūnao.

¹⁰ Asu to ḡōo p̄o a s̄i Dii á Lua ae Olebu s̄ááguo. A òmεε mà á k̄āae, ñ̄ à a yá dàé ké à̄o a vía ví t̄ōle la e á wēni léu, í dada á né̄ne. ¹¹ A s̄o k̄āi, ñ̄ a s̄i gbepi sae. Té kú gbepi musu e à gè z̄ò luawa. Gusia ní luabesiao ní guduuduuo Ìai. ¹² Ō Dii yá'òé za téu. A yā'opi mà, āma i wesi p̄oleo, l̄ō á mà.‡ ¹³ A a bàakuaá̄no yā'òé, à mè à̄o yá mèn kwipiō k̄ūa, ñ̄ a k̄è gbè p̄èp̄e mèn plāwa. § ¹⁴ Zibeezi Dii òmεε mà a yādileao ní a ikoyāo dadaé,* Ìo k̄ūa b̄usu p̄o ále bua Yuudēwa ále gé s̄iipi guu.

Isailiō gbaa laai t̄āa yá musu

¹⁵ Ké Dii yā'òé za téu Olebu, i wesi p̄ole weo. A yá̄i t̄ō à̄o ázia k̄ūa d̄s̄. ¹⁶ Asu ázia ò̄kpa à p̄ōe ke à me āapin weo.† Asu p̄ōe á lán ḡōe ge n̄ōewao ¹⁷ ge n̄ōo ge b̄ā ¹⁸ ge p̄ōtaa'onkuawa ge k̄p̄o.‡ ¹⁹ Asu wé̄e musu à íatē ní m̄ovuo ní saanao gwa, luabe p̄ōpio i á wé ble, í kúle à z̄ōblenéo. Buipāle p̄o kú d̄unia guūo pii ñ̄ Dii á Lua ní tó aao ke. ²⁰ Apiō s̄o, Dii á sé à á b̄o Egipiō t̄em̄ōaéu, ké à̄o de a kpaale ũ, lá á de tiaewa. ²¹ Dii á Lua p̄o p̄amazi á yá̄i, ñ̄ à mè má e bua Yuudēwa mà gē b̄usu maa p̄o ále kpáwá á p̄o ũ guu. § ²² Ma gbé bee má ga b̄usu e beue, má e bua Yuudēwao. A gbé beēo á buawà, í b̄usu maapi sí. ²³ A laaika! Asu to Dii á Lua bàakuaá̄no yá̄o s̄ááguo. Asu p̄ōe ke à me āapin weo. Asa Dii á Lua ḡé yápiō. ²⁴ Dii á Lua á té p̄o Ì kú̄máe,* Ìli sí s̄aao.

²⁵ Tó a né̄o Ì, a t̄ūnao b̄o mé a zik̄ù b̄usupi guu, tó a p̄ōe kè dii ũ a ázia ò̄kpaò, mé a yá p̄o Dii á Lua yeio kè, a aà p̄o f̄el̄e, ²⁶ á mid̄e b̄usu p̄o ále bua Yuudēwa ále gé s̄iipi guue. Luabe ní t̄ōle mé ma seeladēo ũ gbā. Á wēni ke weo, wa á kaale. ²⁷ Dii a á yá, í f̄āa ta buipālēo guue. A k̄ōnao mé a ḡo b̄usu p̄o Dii a á yáupi guu. ²⁸ Wek̄ii á z̄oble dii p̄o gbēnazina à ní lío ní gb̄ēōne. Aali gu'eo, aali yāmao, aali p̄obleo, aali p̄o ḡimao. ²⁹ Tó a Dii á Lua k̄ii w̄ele, mé a aà aeyà we ní n̄s̄em̄endoo teasisai, á b̄owà. ³⁰ Tó ále taasike, mé yápiō á lé pii, á ea ze ní Dii á Luao ḡōgb̄ez̄āzi, í aà yāma. ³¹ Asa Dii á Lua á Lua s̄osobidee, a p̄akpaázio, a á kaaleo. Aà bàa kua ní á dezīo yá p̄o a ò ní legb̄eao a s̄āāguo.

Dii yāz̄ōkea

³² A yá p̄o kè zad̄o wi á io, za ḡōo p̄o Lua gbēnazina kè t̄ōle gb̄eagb̄eamá d̄unia gola s̄īīu pii, à ma tó wà yākè a z̄ōo kà yáe beewa. ³³ Buie Lua l̄ōo mà té guu lá á mà i gaowae? ³⁴ Diie f̄ō ȳō buie sia buiewa à ḡo a p̄o ũ, lá Dii á Lua k̄è Egipiō á wé èwae? Dii seelāo ní dabudabuō kè à ní gb̄āa legwàò. A zik̄à ní a ḡasa gb̄āao, à a ḡās̄i p̄ōo à yāz̄ōo p̄o Ì to vía ní kú kè. ³⁵ Dii t̄ō a yápiō è, ké à̄o d̄s̄ áme á Lua ũ, Lua plaade kuo, a bàasio.† ³⁶ A t̄ō a a l̄ōo mà za musu á totoa yá̄i. A a té z̄ōo ò̄b̄e t̄ōle, ñ̄ a aà yā'o mà tépiu. ³⁷ Lá a ye á dezīo k̄āauzi à ní buiō s̄è, ñ̄ à á b̄o Egipiō ní a

* 4:2 Zia 22.18-19 † 4:3 Nao 25.1-9 ‡ 4:12 B̄oa 19.16-18, Ebe 12.18-19 § 4:13 B̄oa 31.18 * 4:14 B̄oa 21.1 † 4:16 B̄oa 20.4 ‡ 4:18 Lom 1.23 § 4:21 Nao 20.12 * 4:24 Ebe 12.29 † 4:35 Maa 12.32

kuao n̄ a gbāa z̄ɔɔ. ³⁸ A bui p̄o an z̄ɔɔ n̄ n̄ dasio deálaɔ yàé, ̄ a ḡeánɔ n̄ bùsuu, à ḡò á p̄o ù lá a de tiaewa. ³⁹ Aɔ k̄ua á s̄u gbā, íɔ d̄o ké Dii mé Lua ù musu n̄ z̄íleo, a p̄alee kuo. ⁴⁰ Aɔ aà ikoyā n̄ aà yādilea p̄o mále daé gbāo k̄ua, íɔ aafia n̄ á buiɔ, á buiɔ i w̄eni ke bùsu p̄o Dii á Lua lé kpáwáu ḡɔɔpii.

Misiw̄eɔ

⁴¹ Ǿ M̄ɔzi w̄éle m̄en aās p̄o kú Yuud̄e baa gukpe oiɔ d̄ile, ⁴² ké gb̄é p̄o kai mé m̄ò à a gb̄édee d̄è, i ke a ùk̄uaaànɔ, ade e bàale ta we. ⁴³ A Bezeɔ p̄o kú gusalala wáiwaiu d̄ile Lubeni buiɔne. Ǿ à Lam̄tu p̄o kú Galada bùsuu d̄ile Gada buiɔne. Ǿ à Golana p̄o kú Basana bùsuu d̄ile Manase buiɔne.

⁴⁴ Ikoyā p̄o M̄ɔzi dà Isailiɔnen ke. ⁴⁵ Ikoyā n̄ yá p̄o M̄ɔzi d̄ile Isailiɔne an b̄oa Egipi gb̄eaɔn ke. ⁴⁶ Aa ku guzuleu Bepeoo sae Yuud̄e baale Am̄leɔ kí Sīs p̄o k̄ia bl̄e Eseb̄o bùsuu. M̄ɔzi n̄ Isailiɔ z̄ibl̄ewà an b̄oa Egipi gb̄ea. ⁴⁷ Aa aà bùsu s̄i n̄ Basana kí Ogu bùsuo. Am̄leɔ k̄ia gb̄eɔn plapiɔ ku Yuud̄e baa gukpe oi ⁴⁸ sea za Aloee p̄o kú Aanɔ baa e Silīs gb̄e p̄o w̄i me l̄o Eem̄o ⁴⁹ n̄ s̄e p̄o kú Yuud̄e gukpe baoo e Isida Wisidei, Pisiga gb̄ep̄leu.

5

Yādilea m̄en kw̄iɔ (B̄oa 20.1-21)

¹ M̄ɔzi Isailiɔ s̄isi pii, ̄ a òné: Isailiɔ, à laaidɔ Dii yá p̄o mále dileéɔwa n̄ ikoyā p̄o mále káé á swáwa gbāo. A yápiɔ dada, íɔ k̄ua à z̄ikewà. ² Dii wá Lua a bàakuawanɔ yādilew̄eɔ Olebu. ³ I ke wá dezi káauɔ ̄ a d̄ilenéɔ, wáme, wá gb̄é p̄o wá kú la gbāo pii. ⁴ Dii b̄ò m̄òwá, à yá'òé té guu za gb̄e musu. ⁵ Zibeez̄i má kú k̄ó ù Dii n̄ ápiɔ zānguo, ma Dii yá'òé, asa vía á kú tépi yáie, á f̄o deɔe gb̄epiwao. Dii m̄è:

⁶ Mámema Dii á Lua. Ma á b̄o z̄obleu Egipi. ⁷ Asu àɔ diie vío, ma bàasio.

⁸⁻⁹ Asuli p̄e taa ke à kúle à z̄obleɔ, p̄o p̄o kú musu ge t̄ole ge í guun n̄ò, asa ma Dii á Lua, mili sí s̄aao. Mi mae p̄o yemaziɔ yāv̄ai wi an buiɔne n̄ musu e à ge pé n̄ síwenaɔ n̄ n̄ s̄okpaɔwa. ¹⁰ Gb̄é p̄o yemazi aa ma yādileaɔ k̄uaɔ s̄o, miɔ gb̄eke vír̄nɔe e n̄ bui léwa.*

¹¹ Asuli ma Dii á Lua tó sí p̄ao, asa gb̄é p̄o ma tó sí p̄a a b̄o p̄ao.

¹² Ali kámaboḡɔz̄i d̄o ma p̄o ù, lá ma Dii á Lua má d̄ileéwa.† ¹³ Ali á buaz̄i n̄ á z̄i píio ke ḡɔɔ soolo, ¹⁴ a soplade íɔ deé kámaboz̄i ù, asa ma Dii á Lua ma p̄oe. Asuli z̄ie ke ḡɔɔpi z̄íɔ, ápiɔ ge á neḡɔe ge á nenɔe ge á z̄ikena ḡɔe ge n̄ɔe, ge á zu ge á z̄a'ina ge á p̄otuo p̄ale, ge nib̄o p̄o kú á be, ké á z̄ikena ḡɔe ge n̄ɔe lí kámabo lááwa.‡ ¹⁵ Aɔ d̄o ké z̄ɔɔn á ù Egipi yāa, ̄ ma Dii á Lua ma a ḡàs̄i p̄o, ma á b̄o n̄ ma ḡasa gbāao. A yáí tò ma Dii á Lua ma m̄è, à kámaboḡɔz̄i dile.

¹⁶ Ali á de n̄ á dao kp̄ela,§ lá ma Dii á Lua má d̄ileéwa, ké à e w̄eni ke bùsu p̄o mále kpáwáu, íɔ aafia.

¹⁷ Asuli gb̄eɔe.*

¹⁸ Asuli w̄ule n̄ gb̄ep̄ale n̄oo.†

¹⁹ Asuli kp̄ái'oo.‡

²⁰ Asuli yāɔ á gb̄édeewao.§

²¹ Asuli lua á gb̄édee n̄ozio. Asu à aà ua b̄iik̄eɔ* ge aà bua ge aà z̄ikena ḡɔe ge n̄ɔe ge p̄o p̄o a vío pii.

* **5:10** B̄oa 34.6-7, Nao 14.18 † **5:12** B̄oa 16.23-30 ‡ **5:14** B̄oa 23.12, 34.21 § **5:16** Mat 15.4, Efe 6.2-3 * **5:17** Daa 9.6, Mat 5.21 † **5:18** Mat 5.27, Zaa 2.11 ‡ **5:19** Maa 10.19, Luk 18.20 § **5:20** B̄oa 23.1, Mat 19.18-19 * **5:21** Lom 7.7, 13.9

²² Yá pò Dii ò bílae ní lóo gbāao té ní luabesianoa ní guduuduuo guu za gbe musun we. I yāe káfi a guuo. A kè gbè pèpèeowa mèn pla, ò a kpàa. ²³ Ké a lóopi mà dɔ gusiau gɔɔ pò té kulu kù gbepi musu, á bui dɔaanao ní á gbèzɔɔ mò ma kúí ²⁴ aa mè: Dii wá Lua a gawi ní a zɔkɛo òlɔwɛɛ, wa aà lóo mà dɔ téu. Wá mà Lua yá'ò ní wá gbēnazinao gbā, ò wi gao. ²⁵ N beeo wá kú ga lézi, asa tó wa ea Dii wá Lua lóo mà, té zɔopi a kúwáɛ, wí gaga. ²⁶ Déme Lua bée yá'ò mà, aà lóo dɔ téu, mé i gao lówáwai? ²⁷ Ge n̄ yá pò Dii wá Lua lé o ma ndo, ní mɔ yá pò a òne owɛɛ, wí ma wá zikewà.†

²⁸ Dii yá pò á òmɛɛ mà, ò a òmɛɛ a yá pò á òmɛɛpi mà, a maa. ²⁹ Tó á díle á sɔu màa mé á aà vía ví, á aà yádileao kúaa gɔɔpii lé, áo ku aafiae gɔɔpii ní á buio. ³⁰ A òmɛɛ mà ge oé à ea ta á zwàakpɛo guu, ³¹ mí ea mɔ mào kuanɔ we, i a yádileao ní a ikoyāo omɛɛ, mí daé, ío zikewà bùsu pò ále kpáwá à gɔ ví guu.

³² Tɔɔ, ào yá pò Dii á Lua díléo kúaa, ío zikewà. Asu pāale ɔplaai ge zɛɛio. ³³ A zé pò Dii á Lua dàé sé, ío ku aafia, í gēgē bùsu pò ále gé síipi guu.

6

Yea Dii á Luazi

¹ Yá pò Dii á Lua díleò ní aà ikoyā pò a òmɛɛ mà daé ào kúaa bùsu pò ále gé síipi guuon ke. ² Apio ní á néo ní á tɔúnao ào Dii á Lua vía ví, ío aà yádileao ní aà ikoyā pò mále daéo kúaa gɔɔpii, ké à e gēgē yáí. ³ Isailio, à yápi ma, ío zikewà, ké à e ào ku aafia, í dasikú maamaa* bùsu pò ví ní z'io diupi guu, lá Dii á dezi káauo Lua a legbèwa. ⁴ A ma Isailio! Dii wá Lua mé Dii mēndona ũ.† ⁵ Aɔ ye Dii á Luazi ní n̄semendoo teasisai á gbāa pua léu.‡ ⁶ Sema ào yá pò mále daé gbāo kúaa á n̄seu. ⁷ A gānao á néowa, í oné gɔɔ pò á zɔlea be ge á be zéun n̄o, ge gɔɔ pò ále wúle ge ále felen n̄o. ⁸ A da á ɔwa seela ũ, í ye á mi'ae wa a dɔaágu yáí. ⁹ I ké á kpé kpeele gɔwa ní á bɔleɔ.

¹⁰ Dii á Lua lé gēáno bùsu pò á ò á dezi káauone Ablahaũ ní Izaakio ní Yakɔbuo, à mè á kpáwá guu.§ Wéle zɔɔ maaɔ ku we, i ke áme á kàleɔ. ¹¹ Kpé pò pɔmaa ká ní paio ku we, i ke áme á kàuo. Lɔɔɔ ku we, i ke áme á yò. Vēebuɔ ní kù kpéɔ ku we, i ke áme á bào. Tó a pɔblè a kā, ¹² à laaika Dii yá sáaágui. Ɔme á bó zɔbleu Egipi. ¹³ Alio Dii á Lua vía ví, íli zɔbleè ado,* íli legbè ní aà tóo. ¹⁴ Asu te dii pāleɔzio, bui pò liaaázipio diio, ¹⁵ asa Dii á Lua pò kú á guu lí sí sàao. Tó á ténzi, Dii á Lua pò a paázi, i á midɛ bùsupiu. ¹⁶ Asuli Dii á Lua le à gwa,† lá á kè Masawao. ¹⁷ Alio Dii á Lua yádileao kúaa ní aà ikoyā pò a dàé, ío aà ɔtondókíi gwa. ¹⁸ Alio yázede pò Dii yei ke, í e ào aafia, í gé bùsu maa pò Dii a legbè á dezi káauonepi síi, ¹⁹ í á wèleɔ ya à ní bɔle bùsupiu, lá Dii òwa.

²⁰ Tó á néo á lá zia, bóme ikoyāo ní yádileao ní ɔtondókíi pò Dii wá Lua dàwɛɛo ũi, ²¹ à oné Falaɔɔ zɔon á ũ Egipi yāa, ò Dii á bó ní a gbāa zɔɔo. ²² A seela zɔɔo ní dabudabu pāsɔ kè á wé è, a kpà Falaɔɔzi ní a bedɛo ní Egipio píi. ²³ A wá bóle we, ké à e gēwanɔ bùsu pò à a legbè wá dezi káauone guu, i kpáwá. ²⁴ Ɔ a òwɛɛ wàò ikoyāpio kúaa, wí a vía ví, wí e wàò aafia lá wá kú tiaewa. ²⁵ Wáɔ maa Dii wá Luae, tó wá ikoyāpi kúaa, mé wále zikewà lá a òwɛɛwa.

7

Dii gbé

(Bɔa 34.11-16)

† 5:27 Ebe 12.18-19 * 6:3 Daa 12.1 † 6:4 Maa 12.29 ‡ 6:5 Mat 22.37 § 6:10 Daa 12.7, 26.3, 28.13 * 6:13 Mat 4.10 † 6:16 Bɔa 17.1-7, Mat 4.7

¹ Tó Dii á Lua gèáño bùsu pò ále gé síipi guu, a buiò yáé dasi, Itiò ní Giigasiò ní Amòleo ní Kanaao ní Pelezioò ní Iviò ní Yebusiò, baa ké bui mèn soplapio* dasi ní ní gbāao deála. ² Tó Dii á Lua ní náé á ɔzi mé a ziblémá, à ní kaale míomio. Asu ledoukèrínò, ásu ní wēnagwao. ³ Asu ní nenɔe se nò ũo. Asu á nenɔe kpásā ní negɔeowao, mé ásu ní nenɔe sé á negɔeoneo, ⁴ asa aa tó á negɔe bɔ Dii kpe, aai zoble dii páleone, Dii pɔ i paázi à á kaale gɔe. ⁵ Yá pò á kenén ke: A ní sa'okliò gboo, à ní gbèpeleo wíwi, à ní Asetaati lipelɔ zɔzɔ, í ní táao káteu aa tékū. ⁶ Asa Dii á Lua gbé pò an kua rídoan á ũ. Amɛ à á sé dúnia buiò guu a gbé yenzideò ũ.† ⁷ Dii pɔ dɔwá à á sé, i ke á dasi mé de buipáleo, asa yāa amɛ á késāarizi píi. ⁸ ɔ à á bɔ Egipiò kí Falaɔ ɔzi, à á bɔ zobleu, ké a yeázi yáie, ní lé pò a gbè á dezi káauone yáio. ⁹ Aɔ dɔ ké Dii á Lua mé Lua ũ. ɔmɛ Lua náaide pò ɔ zea ní a bàakuaánò ũ. ɔ gbèke ví ní gbé pò yeazi aa a yādileao kūao e ní buiwaɛ. ¹⁰ I fiabo a zangudeone níziapiwa, í ní kaale. Aɔ kɔɔ ní fiaboanɛoo. ¹¹ A yáí tò àò àà yādileao ní àà ikoyā pò mále daé gbāo kūa, ɔ àà ɔtondɔkíi gwa.

Efaai yá

(Iko 28.1-14)

¹² Tó ále laaidò ikoyāpiowa, tó á kūa ále zikèwà, Dii á Lua bàa aɔ kúánò àà gbèke guu, lá à a legbè á dezi káauonewaɛ. ¹³ Aɔ yeázi, i báaadaágu. A èfāaikéé, i báaada á néngu ní á buapɔ: Pówena, vɛe, nísi, á zuo ní á pɔtuoo píi bùsu pò à a legbè á dezi káauone à mè á kpáwáú. ¹⁴ Aɔ de èfāaideò ũ de bui píia. Fiiò kú á guuo, gɔe ge nɔe ge pɔtuon nò. ¹⁵ Dii a gyā píi kéwáɛ. A gyāvai pò á dɔ Egipi kááguo, sema á zangudeo. ¹⁶ A bui pò Dii lé náé á ɔzi kaale píi. Asu ní wēnagwao. Asu zoble ní diionɛo, asa bee aɔ deé bai ũɛ.

¹⁷ A gí làasookèi à mɛ, buipio zɔ deála, kpelewa á fɔ à ní yáí, ¹⁸ kási ásu víakenéo. A to yá pò Dii á Lua kè Falaɔe ní Egipiò píi dɔágu. ¹⁹ A wé è lá Dii á Lua a gāsí pòo à á bɔ bùsupiu ní a gbāa zɔo. A seelaò ní dabudabuo kè à ní gbāa legwàò. Dii á Lua a ke gbé pò aale víakenéone màa sɔ. ²⁰ A beoò kánngu e an kóna pò aa uléé ge mideò. ²¹ Asu to sɔ kéágu an yáio, asa Dii á Lua kú á guu. A zɔ mé ì tó ní mɛ séenata. ²² Dii á Lua aɔ buipio yáé busebuseɛ. A e ní mide gɔgɔo, ké wàio su dasikū aa liálao yáí. ²³ Dii á Lua a buipio náé á ɔzi, i to gili gérígu e aa ge kaalèò. ²⁴ A ní kíaò náé á ɔzi lɔe, í ní tó de dúniau. Gbèe a fɔ gíeo e à ge ní kaalèò. ²⁵ A ní táao káteu aa tékū. Asu ánuusu ní vua pò wa kùlemáo nide à seo, ké mɔpi su á kú lán baiwao yáí, asa Dii á Lua ye a gíyáio. ²⁶ Asu pò pò Dii ye a gíyáio se gèò á uao, ké ásu gɔ pò kaaleo ũ lánwao yáí. Aɔ zau, ásu àò ye a gíyáio, asa pò kaaleɛ.

8

Asu to Dii yá sááguo

¹ Aɔ yá pò mále dileé gbāo kūa píi, í zikèwà ké àò ku, í dasikū, í gé bùsu pò Dii a legbè á dezi káauone síi. ² Lá Dii á Lua dɔaaé guwaiwaiu, à to a yá dɔágu. A zemikùé e wè bla, ké à á wetà. A á yó à e yá pò kú á sɔu dɔ, tó áo a yādileao kūa ge áo kūao. ³ A á wetà, a tò nɔana á dé, ɔ à mana pò ápiò ní á deziò dɔ yāao kpáwá á blè, ké àò dɔ pɔblea ɔ gbènazina kuò adoo, sema yá pò Dii lé o píi.* ⁴ Wè blapi guu á zwāao i yaao, á gbá i séseo. ⁵ Aɔ dɔ á sɔu, ké Dii á Lua ì á toto, lá mae ì a né totowaɛ. ⁶ Aɔ Dii á Lua yādileao kūa, àò te àà yáí, ɔ àà vía ví, ⁷ asa

* 7:1 Zln 13.19 † 7:6 Bɔa 19.5, Tit 2.14, 1Pie 2.9 * 8:3 Mat 4.4, Luk 4.4

Dii á Lua lé géáño bùsu maauε, bùsu pò swaο ní nibonaο diu, aai bο tοole nonau guzuleο ní sísio guu. ⁸ Mase ní éseo ní v̄εεο ní kaad̄enaο ní gbεafuo ní kuo ní z'io di bùsupiuε. ⁹ A pòble ní taasio weo, p̄e a k̄ésāwáo. M̄osi ku bùsupi gbεο guu, íb m̄ogot̄e ȳó a gusísídeu.

¹⁰ Tó a pòblè a k̄ā, à Dii á Lua sáaukpa bùsu maa pò a kpàwápi yá musu. ¹¹ A laaika! Asu to Dii á Lua yá sááguo. Aò aà yādileao ní aà ikoyā pò mále daé gbāo k̄ūa, í aà ɔtond̄okii gwa. ¹² Tó a kpé maa d̄òd̄o a z̄leu, mé a pòblè a k̄ā, ¹³ tó á zuo ní á p̄otuo k̄iniò dasik̄ù, mé á ánuusu ní á vuao k̄ò ní á àizeεο p̄ii, ¹⁴ ásu ázla se les̄io. Dii á Lua pò á bóle zòbleu Egipi yá su sááguo.† ¹⁵ A d̄òaaé guwaiwai z̄o p̄āsi guu, gugii pò ml̄è sewedeο ní sóio kuu. I kú weo, ̄o à ib̄òé gbè gbāau. ¹⁶ A mana pò á deziò d̄o kpàwá guwaiwaiu we á blè. A á wet̄àò, à á ȳòò, ké à e bο maa gbεz̄ā yái. ¹⁷ Asu o á s̄o guu à me ázla gbāa ní z̄i pò á k̄èò mé tò a àizeεpi èo. ¹⁸ A to Dii á Lua yá d̄oágu, asa ̄me í á gba zé à àizeε e, ké aà bàa gi kú ní á dezi káauo e tia yái. ¹⁹ Tó Dii á Lua yá s̄áágu, mé á té dii p̄ālezi, a kule a zòblen̄é, mále oé gbā, a kaaleε. ²⁰ Lá Dii lé buip̄āleο kaaléé, tó i Dii á Luapi yāmao, a á kaale m̄aa s̄e.

9

Isailio Dii yāmasai

¹ Isailio, à ma! A bua Yuud̄ewa tia, í ge bui pò an z̄o ní ní gbāao deáloò bùsu símá. An w̄éleο z̄o, a b̄iio z̄ò Luawa. ² Gb̄épio gbāa mé aa gbāa. Anaki buiōne! A ní d̄s, á mà w̄i me, déme a f̄s̄ kpa Anaki buiōnei? ³ Aò d̄s gbā ké Dii á Lua mé d̄oaaaé lán té pò í k̄umáwa. ̄me a gbāam̄oné, i ní dede, í ní mide, í ní bùsu símá ḡò, lá a d̄éwa. ⁴ Tó Dii á Lua ní yáé, ásu làasooke à me á maa yái Dii m̄ián̄o a bùsupi s̄io. Buip̄io v̄ai yái ̄o Dii lé ní yáié. ⁵ I ke á n̄sem̄aa ge á maak̄ea mé tò ále gé ní bùsupi símáo. Buip̄io v̄ai yái ̄o Dii á Lua lé ní yáié ní lé pò a gbè á dezi káau Ablahaūε ní Izaakio ní Yak̄obuo yáio. ⁶ Aò d̄s ké Dii á Lua lé bùsu maapi kpáwá à ḡo v̄i á maa yái no, asa swágbāadeon á ū.

⁷ Lá a Dii á Lua pò f̄leè guwaiwaiu, à to a yá d̄oágu. Asu to à sááguo. Za ḡo pò a bο Egipi e a ge ka gue beeu, io bο Dii yá k̄p̄eε. ⁸ A Dii pò f̄leè Olebu, ̄o à f̄éán̄o, a ye á kaale. ⁹ Ké ma dede gbewa, ma ge Dii bàakuaán̄o gbè p̄èp̄eεο síi, má kú gbepi musu we ḡo bla f̄āane ní gwāas̄inao p̄oblesai imisai.* ¹⁰ Dii gbè p̄èp̄eε m̄en pla pò à yāk̄èwà ní ɔtonaοο kp̄aa. Yá pò Dii òé té guu za gbε musu ḡo pò a k̄āao ku gbè p̄èp̄eεpiowa p̄ii. ¹¹ Ḡo blapi gbεa Dii bàakuaán̄o gbè p̄èp̄eε m̄en plapiò kp̄aa. ¹² A òm̄eε mà f̄ele pila ḡò, asa ma gb̄é pò ma ní bóle Egipiò òokp̄ae, aa k̄è zé pò á d̄anéwa k̄ò, aa t̄aa p̄i ní dii ū. ¹³ ̄o Dii òm̄eε a gb̄épio è, swágbāadeone fá! ¹⁴ A m̄è mà to à ge gb̄épio kaale, an tó i mide d̄úniau, i ma buio ke bui pò an gbāa ní ní dasioò deñla ū.

¹⁵ ̄o ma ea pila gbε pò té kuw̄apiwa, má Dii bàakuaán̄o gbè p̄èp̄eε m̄en plapiò k̄ūa. ¹⁶ Má è a duunakè Dii á Luaε, a k̄é zé pò a d̄éwa ḡò, a m̄ok̄asa zugaaε ū. ¹⁷ ̄o ma gbè p̄èp̄eε m̄en pla pò má k̄ūapiò p̄āle, má w̄iwi á wáa. ¹⁸ ̄o ma ea ge wule Dii ae ḡo bla f̄āane ní gwāas̄inao lán káauwa.† Mi p̄obleo, mi imio duuna pò á k̄é yái. A yá pò Dii yeio k̄è, a aà pò f̄leè. ¹⁹ Má Dii p̄ok̄ūma ní aà zaf̄eao v̄ia v̄i,‡ asa aà pò p̄āzi maamaae, a ye á kaaleε. ̄o Dii èa ma yām̄a ḡo bee b. ²⁰ Dii pò p̄a Aalonazi maamaa, a ye aà de, ̄o ma awakp̄áé Diie ḡo beezi b. ²¹ Ma zugaaε

† 8:14 Ozee 13.5-6 * 9:9 B̄oa 24.18 † 9:18 B̄oa 34.28 ‡ 9:19 Ebe 12.21

pó á pì duunkɛɔ ũpi sè, má kpàsa à tɛkũ, ò má gbègbě kélékɛle e a tí bò, ò ma a típi zù í pò lé bàale gbepi pɔleua.

²² A Dii pɔ fèlèè Tabela§ ní Masao* ní Lé'udeɔ Miao.† ²³ Ké Dii á gbáe Kadɛsi Baanɛa, a òé à gé bùsu pò á kpàwá síi, ò a bɔ Dii á Luapi yá kpe, i aà náaikɛo, i aà yāmao.‡ ²⁴ Iɔ bɔ Dii yá kpee sea za gɔɔ pò má á dɔ e gbā. ²⁵ Ma wule Dii aɛ gɔɔ bla fāanɛ ní gwāasinao, ké Dii òmɛɛ á á kaale yáí. ²⁶ Ma wabikè Diiwa ma mè: Dii Lua, nsu n̄ ní gbéɔ midɛo, n gbé pò n ní bó n̄ n iko zɔɔo, n ní bóle Egipi n̄ n gāsa gbāaopio. ²⁷ To n zòblenɔ Ablahaũ ní Izaakio ní Yakɔbuo yá dɔngu. Nsu gbépio swágbāa ní n̄ vāikɛo ní n̄ duunao yādao. ²⁸ Tó ni ke màao, bùsu pò n̄ n̄ bɔu gbéɔ mɛ n̄ fua géir̄nɔ bùsu pò n̄ a legbèné guue. Aa mɛ lɔ n̄ gér̄nɔ guwaiwau, ké n̄ zaŋgu yáíe. ²⁹ Kási n̄ gbéɔne sɔ, n̄mɛ ní n̄ ví. N n̄ gāsí pòo, n̄ ní bóle n̄ n̄ iko zɔɔo.

10

Gbè pèpɛɛ dafu (Bɔa 34.1-9)

¹ Zibeezi Dii òmɛɛ mà gbè pèpɛɛ mèn plaɔ á lá a káauɔwa, mí dɛdɛ gbɛwa mà mɔò a kíi. A mè lɔ mà kpagolo ke ní lío. ² A mè á ea yá pò á kè gbè pèpɛɛ káau pò má wíwiowa kè a dafupiowa lɛ, mí ge ka kpagolopi guu. ³ Ma kpagolopi kè ní lepusialio, ò ma gbè pèpɛɛ à mèn pla lá a káauɔwa. Ma dɛdɛ gbepiwa, má gbè pèpɛɛpio kũa, ⁴ ò à yādilea mèn kwi pò a òé té guu za gbɛ musu gɔɔ pò a kāaa weɔ kèwà lɔ, a kpàa. ⁵ Ŋ ma ea ma pila gbepiwa, ma gbè pèpɛɛpio kà kpagolo pò má kèpi guu lá Dii òmɛɛwa. Aa ku we e ní a gbāo. ⁶ A bɔ Yaakāo lɔ'ea, a taa'ò gè Mɔsela, we ò Aalona gàu. Wà aà v̄i, ò aà né Elezaa gò sa'onkia ũ aà gbɛu.* ⁷ Bɔa we a ge Gudegoda, ò a ge Yɔbata bùsu swadeu. ⁸ Gɔɔ bee Dii Levii buio d̄ile aao a bàakuaánɔ kpagolo sea, aaliɔ a gbagba, aaliɔ samaa'o gbéɔne ní a tóo lá aale ke e gbāwa. ⁹ A yáí tò Levii buio bùsu kpaalɛɛ ní n̄ gbéɔo, asa Dii mé ní baa ũ, lá Dii á Lua ònéwa.

¹⁰ Má kú gbɛ musu gɔɔ bla fāanɛ ní gwāasinao lán káauwa.† Dii ma yāmà gɔɔ bee lɔ, ò i á kaale lɔo. ¹¹ Dii òmɛɛ mà pila mà ge dɔaa gbéɔne, ké aa e ge bùsu pò a a legbè ní dezi káauɔne à mè á kpámápi sí.

Aɔ Dii vía ví

¹² Isailio, yá kpele Dii á Lua lé gbɛawá sai? Sema àɔ Dii á Luapi vía ví, ío tɛ aà iai, ío yeaàzi, ío zɔbleè ní n̄semendoo teasisai, ¹³ ío aà yādilea kũa ní aà ikoyá pò mále daé gbā á aafia yáí. ¹⁴ Luabéá Dii á Lua pòe e musumusú. Dúniaá aà pòe lɔ ní pò pò kú a guuɔ pii. ¹⁵ N beeo Dii pɔ dɔ á dezi káauɔwa, a yeŋzi, ò à á sé, á gbé pò á dɛ ní bui ũo, lá á dɛ gbāwa. ¹⁶ Ayāmeto à á s̄ò gbāsí wolo, á kua su àɔ gbāa lɔo. ¹⁷ Asa Dii á Lua mé luaɔ Lua ũ. Ŋmɛ diio Dii ũ. Lua zɔo gbāapiide pò í tó ní mɛ séenatan aà ũ. Ili gbé zāboo,‡ ili gbagusaesio. ¹⁸ I yānakpa tone pò gwana vío ní gyaa gbèandoɔwae. A ye b̄m̄ɔzi, í pɔblea ní zwāao kpámá. ¹⁹ Apio s̄ò à ye b̄m̄ɔzi, asa b̄m̄ɔn á ũ Egipi yāa s̄ò. ²⁰ Alio Dii á Lua vía ví, ili zɔbleè. Ali naaàzi, ili legbè ní aà tóo, ²¹ ilio aà táasile. Ŋmɛ á Lua ũ, à yāzɔo pò í to vía ní kúo kèé, a wes̄le. ²² A dezi pò tà Egipio gbéɔn bàaɔkwie,§ ò Dii á Lua tò aa dasikù lán saanaɔwa.*

§ 9:22 Nao 11.3 * 9:22 Bɔa 17.7 † 9:22 Nao 11.34 ‡ 9:23 Nao 13.31-14.9 * 10:6 Nao 20.28
† 10:10 Bɔa 34.28 ‡ 10:17 Zin 10.34, Lom 2.11 § 10:22 Daa 46.27 * 10:22 Daa 15.5, 22.17

11

Yea Diizi ní misiileàè

¹ Aò ye Dii á Luazi, íò àà yādilene kūa gɔɔpii ní àà ikoyãó ní àà yādileaó, íò àà ɔtonɔkíi gwa. ² Aò dɔ gbã, í ke á néó ò Dii á Lua ní wetão, aame aa wesiaaleo, áme. A wesí àà zɔkele ní àà gãsa gbãao ní àà gãsi pɔ a pòoo ³ ní seela pɔ a kèò ní yá pɔ a kè Egipiò kí Falaɔó ní a bùsuoe píi ⁴ ní yá pɔ a kè Egipi zīgɔone ní ní sɔó ní ní sɔgo. A Isia Tɛa kùaaamá gɔɔ pɔ aale péleázi, à ní mĩde mío.* ⁵ A yá pɔ a kèè guwaiwaiu e a ge kaò gue beeu dɔ ⁶ ní yá pɔ a kè Lubeni bui Eliabu néó Datani ní Abilaũone. Tɔɔle wèaa á guu à ní mɔmɔ ní ní bedeo ní ní zwãakpeo ní ní gbéé píi.† ⁷ A wesí yãzɔó pɔ Dii kèpiòle píi.

⁸ Aò yá pɔ mále daé gbãó kūa, ké àò gbãa, í bua Yuudɛwa à gé bùsu pɔ ále géupi síi, ⁹ í wèni ke bùsu pɔ Dii a legbè á dezi káauone à mè á kpámá ní ní buiopi guu, bùsu pɔ ví ní zó'io diupi. ¹⁰ Bùsu pɔ ále gé síipi de lán Egipi bùsu pɔ a bouwao. Egipipi a pɔtò, a itò á kàwà lán kaa pówae. ¹¹ Bùsu pɔ ále gé síipi síisi ví ní guzuloe, lou mé ì ma we. ¹² Dii á Lua mé íò òlia bùsupizi gɔɔpii. Íò wétei za wè daaleawa e a mideawa. ¹³ Tó a yá pɔ mále daé gbãò mà, tó á nisina ye Dii á Luazi mé ále zɔbleè ní nòsemendoo, ¹⁴ a to lou ma á bùsuu a gɔɔwa. A daale káabuana, í bɔlei, á pówena ní á vèeo ní á nísio í kéé maamaa, ¹⁵ í pɔble à ká. A to sè bɔle á zuone b. ¹⁶ A laaika! Asu to wà á sásã, à ze ní dii pãleo à kúle à zɔblenéo. ¹⁷ Tó á kè màa, Dii pɔ a paázie, í musu zé taé, ké lou su maéo yáí. Tɔɔle a blekeo, í kaale kándò bùsu maa pɔ Dii lé kpáwápiu. ¹⁸ Aò yápiò kūa á sɔu ní á nòseo, í da á ɔwa ní á mi'aeo seela ũ. ¹⁹ Aliò dada á néone, íli oné gɔɔ pɔ á kú ua ge á be zéu, ge tó ále wúle ge ále felen nò. ²⁰ A ké á kpé kpele gíowa ní á bɔleo, ²¹ ke ápiò ní á néo e gègè bùsu pɔ Dii a legbè á dezi káauone à mè á kpámá e dúnia gé láaopi guu.

²² Tó á yá pɔ mále dileé kūa, ále zikewà píi, tó á ye Dii á Luazi, mé á té àà iai, a naaazi, ²³ a buiopi yáé píie, í bui pɔ an zɔo deálapiò bùsu símá. ²⁴ Gu pɔ á gbá a péleu a gɔ á pɔ ũ píie, sea za guwaiwaiu e Libã bùsuu, sea za Uflata dɔòí e ísia pɔ kú be'ae oiwa. A bùsu zɔleɔn we.‡ ²⁵ Gbèe a fɔ gíéo. Gu pɔ a kèse lé a zeu píi, Dii á Lua a to gili ní víao gè bùsupideogue, lá à a legbèéwa.

²⁶ A ma! Mále báaadangu yá ní láaiziama yáò dileé gbã. ²⁷ Tó a Dii yādilea pɔ mále daé gbãò mà, a báadaágue. ²⁸ Tó í Dii á Lua yādileapiò mao, mé á té dii pɔ á ní dɔozi, a láaiziwáe. ²⁹ Tó Dii á Lua gèánò bùsu pɔ ále gé síipi guu, à báaadangu yápi kpàwake Galiziũ gbe musu, í láaiziama yápi kpàwake Ebalí gbe musu.§ ³⁰ Gbepiò ku Yuudɛ be'ae baa, gu pɔ Kanaa pɔ kú Yuudɛ sɛu kuu. A zà ní Mɔle líò, bɔaa ní Giligalio. ³¹ A bua Yuudɛwa tia, í gé bùsu pɔ Dii á Lua lé kpáwápi síi. Tó á sí a zɔleu, ³² íò ikoyãó ní yādilea pɔ mále daé gbãó kūa, àò zikewà.

12

Louisikíi mɛndona

¹ Ikoyãó ní yādilea pɔ áò kūa bùsu pɔ Dii á dezi káauò Lua kpàwá guuon ke: Gɔɔ pɔ á kú we píi àò zikewà. ² A bui pɔ ále ní bùsu símápiò gulesí pɔ aa bòò gboo píi, gu pɔ aai zɔbleu ní táaone gbè lesíò ní sísiò musu ní lí yèleleò gbáuo píi. ³ A ní sa'okíipiò gboo, í ní gbèpeleò wíwi, í ní Asetaati lipelèò kpasa à tékũ, í ní pɔ pɔ aa díle ní dii ũò dúuzɔ, í ní tó de gupio. ⁴ Asuli ke Dii á Luae, lá aai ke ní diiɔnewao.

* 11:4 Bɔa 14.28 † 11:6 Nao 16.31-32 ‡ 11:24 Yoz 1.3-4 § 11:29 Yoz 8.33

⁵ Dii á Lua a gu dile á buie tɔɔɛu, aà tó ɔ kuwà, ɔ aà sisuu. We áli géu ⁶ ní sa pɔ wí a pɔ káɛu à tékũ ní sáaukpasá ní á pɔ kwide ní á gba ní pɔ pɔ a a legbè Diie ní á pɔeã gba ní á pɔtuo né séia, ⁷ ɔli pɔble Dii á Lua aɛ we ní á beɛe, í pɔnake zí pɔ á kè yá musu pii, ké Dii á Lua báaadàágu yáí.

⁸ Asu ke lá wáɛ ke la gbãewao, asa lá à wá baade pɔ gbà ɔ àɛ ke, ⁹ ké i ka bùsu pɔ Dii á Lua lé kpáwá à kámaboupi guu yáao yáí. ¹⁰ Tó a bua Yuudèwa, mé a zɔɛ bùsu pɔ Dii á Lua lé kpáwá á pɔ ũpi guu, a to à ìampakii e á wèɛ pɔ liaaázio yá musu, ɔ ku dɔɔa. ¹¹ Dii á Lua a gu pɔ a tó a kuwà dileé, ɔli gé we ní pɔ pɔ máɛ dileé pii, sa pɔ wí a pɔ káɛu à tékũ ní sáaukpasá ní á pɔ kwide ní á gba ní pɔmaa pɔ a a legbè. ¹² Wekii á pɔ a na Dii á Luawa, ápi ní á negɔ ní á nenɔ ní á zíkɛnao gɔ ní nɔ ní Levii bui pɔ kú á be wéɛu aai bùsu kpaalɛsɛánɔ. ¹³ A laaika! Asu sa'o gu pɔ kèéu, ¹⁴ sema gu pɔ Dii a dile á buie tɔɔɛ guu bàasio. Wekii áli sa'ou, í yá pɔ máɛ daé keu pii. ¹⁵ N beeo áli pɔ pɔ áɛ só kòlokpa gu pɔ kèéu, lá Dii á Lua báaadàágu léu. Gbé pɔ aa gbãɛa ní gbé pɔ aa gbãɛao pii aali só ní be wéɛu, lá i tue ge bana sowa. ¹⁶ Ali pɔ kòlokpa a au bɔɛ kóɛ tɔɔɛ lán íwa. Asu aupi bleo. ¹⁷ Asu á pɔwɛna kwide pɔ á kpàa ble á wéɛu ge vè ge nísi ge á pɔtuo nesana séia ge pɔ pɔ a a legbèmɛ ge á pɔeã gba ge pɔ pɔ má dile áli ma gba. ¹⁸ Ali ble Dii á Lua aɛ gu pɔ a sɛu, ápi ní á negɔ ní á nenɔ ní á zíkɛnao gɔ ní nɔ ní Levii bui pɔ kú á wéɛu. A tó á pɔ lí na Dii á Luawa zí pɔ á kè yá musu pii. ¹⁹ A laaika! Asu niazíkpa Levii buiɔzi gɔ pɔ á kú bùsupi guuo.

²⁰ Tó Dii á Lua á bùsu kàfié lá a òéwa, tó nɔ ni lé á de, mé á ye só, áli só á pɔeãwa. ²¹ Tó gu pɔ Dii á Lua a sɛ a tó a kuwà zàán, áli pɔ pɔ Dii kpáwá kòlokpa lá má dileéwa, í só á be wéɛu á pɔeãwa. ²² Lá i tue ge bana só, áli so màa, gbé pɔ aa gbãɛa ní gbé pɔ aa gbãɛao pii. ²³ Asuli pɔ kòlokpasai sóo fá! Asa a au mé a wèni ũ. Asuli nɔ só ní a wènioo.* ²⁴ Ali pɔ kòlokpa a au bɔɛ kóɛ tɔɔɛ lán íwa. Asuli aupi bleo. ²⁵ Asuli bleo, ké à e à yá pɔ Dii yei ke yáí, ɔ aafia, ápi ní á bui á kpe.

²⁶ Ali pɔ pɔ á dile Dii pɔ ũ a a legbè sé geɔ gu pɔ a sɛu. ²⁷ Ali sa pɔ wí a pɔ káɛu à tékũ o Dii á Luawa aà gbagbakii, a nɔ ní a auo pii. Ali sáaukpasá nɔ só, ɔli a au éle Dii á Lua gbagbakii piwa. ²⁸ A yá pɔ máɛ daépi kũ, ɔ zíkɛwà. A yá pɔ maa mé a zɛvii Diie ke, ké à e à aafia, ápi ní á bui e gɔpii.

²⁹ Dii á Lua a bui pɔ áɛ gé ní bùsu síimápi midé, í ní bùsu sí à zɔɛu. ³⁰ A laaika! An kaalea gbɛa ásu zu bai guuo. Asu ní dii yãgbɛa à mɛ, kpelewa buipio ì zɔble ní diiɔne, wà ke màa sɔo bá! ³¹ Asu ke Dii á Luae màao, asa yãbɛ pɔ Dii zau pii ɔ aaf ke ní diiɔne, aaf sa pɔ wí a pɔ káɛu à tékũ o ní ní negɔ ní ní nenɔ ɔ se.

13

Zɔblea dii pãɛne

¹ A yá pɔ máɛ daé kũa pii, ɔ zíkɛwà. Asu yãe káfi a guuo, mé ásu yãe bɔuo.* ² Tó ánabi ge nana'ona fɛɛ á guu à mɛ, á seela ge dabudabu ké, ³ tó seela ge dabudabu pɔ a òé kè, mé a òé à tɛ dii pɔ á dɔ yãaɔzi, ɔ zɔbléné, ⁴ ásu ánabipi ge nana'onapi yãmao. Dii á Lua mé á lé, àɛ á gwa, tó á nisina yeazi ní nòsemendoo. ⁵ A tɛ Dii á Luazi, ɔ aà vía ví. A aà yãdile kũ, ɔ aà yãma. A zɔble, ɔ naaaazi. ⁶ Sema wà ánabipi ge nana'onapi de, asa àɛ oé à bɔ Dii

* **12:23** Daa 9.4, Lev 17.10-14, Zin 15.20 * **13:1** Zia 22.18-19

á Lua pò á bóle zòbleu Egipi à á bó kpee. Ale á ké zé pò Dii á Lua òbè à beuwaε. Sema à vāipi midε á guu. ⁷ Tó n vīi ge n dāuna dadoūde ge n negōε ge n nenōε ge n nō yenzide ge n kpāasia n swāfē asii guu à mè, wà gé zòblei dii pò ápiε ge á deziε dōōne, ⁸ bui pò kúánō kái ge zàō diin nò, dúnia léla e a léle diin nò, ⁹ nsu weiè n à yāmao. Nsu n à wēnagwa n sùuukeaànō. Nsu kaēdaaázio. ¹⁰ N à de. Dōaa n à pa n gbεo, gbé kīniō i gbasa aà pápa. ¹¹ A aà pápa n gbεo à de, asa a wēle à á ké Dii á Lua pò á bóle zòbleu Egipiwaε. ¹² Tó Isailiō mà, vīa a n kú mípiε, aa we yāvāi bee taa ke á guu bo.

¹³ Tó á mà wéle pò Dii á Lua lé kpáwá à ku a guu dou wà mè, ¹⁴ gbēpāō fēle wéledeō swāfē, aa mè wà gé zòblei dii pò á dōōne, ¹⁵ à yāpi gbεagbεa, í gbéō lala maamaa à ma. Tó wà yābēēpi kè á guu síanaε, ¹⁶ à wélepideō dεde n fēndao míomiō, í wélepideō n n pōtuoō kaale pii. ¹⁷ A n pōō naaa kále gāaε, í tesō wélepiwa n pōpiō pii sa pò wī a pò kátεu à tékū Dii á Luaε ū. Wélepi i gō bezia ū e gōōpii, wasu εa kále bauo. ¹⁸⁻¹⁹ Asuli pò pò Dii á Lua díle kaalepō ū keε seo, ké aà pōkūma pāsī e weewà yái. Tó a Dii á Lua yāmà, mé á aà yādilea pò mále daé gbāō kūa, mé a yá pò a yei kè, a wēnadōé, i sùuukeánō, i to à dasikū, lá à a legbè á dezi káauōnεwa.

14

Pò pò Dii díle tē ū (Lev 11.1-47)

¹ Dii á Lua néōn á ū. Asu à á me líli ge à á mi bo ge yá musuo, ² asa Dii á Lua gbé pò an kua adoāōn á ū. A á sé dúnia bui guu a gbé yenzideō ūε. ³ Asu tēε bleo. ⁴ Nōō pò áli sóōn ke: Zu, sã, ble, ⁵ bana, tue, bua, sae, yaa, gbō, kpasaa. ⁶ Nōō pò a swe paaa pla mé i pōōō a kōlou à εa àō só, àli beēō só. ⁷ Tó a swe paaa plaō, ge ili pōōō a kōlou à εa sōō, ásuli sóō. Asu yiongo ge kífēnεna ge éñ'ui'uina soo. Aaī pōōō n kōlou aa εa só, āma an swe paaaō. A nōō beēō té. ⁸ Sàwa swe paaa, kási ásu soo, asa ili pōōō a kōlou à εa sōō. A nōō beēō té. Asu òkā a gεwa seo.

⁹ Pò pò kú í guu, tó a ka n tεεo vī, àli só. ¹⁰ Pò pò ka n tεεo vī sōō, à té, ásuli sóō. ¹¹ Ali bā pò wī dile tē ūōō só pii. ¹² Bā pò áli sóōō tón ke: Yāamusu, kúu, bāso, ¹³ baε, zabā, bleaa bui pii, ¹⁴ gbagbaa bui pii, ¹⁵ koohūhūna, taataa, yaabεε bui pii, ¹⁶ koo bui pii, bāyakpa, fana, ¹⁷ gáu, tεepili, kpōō'ilena, ¹⁸ wāaliana, yaapuna bui pii, welembā, sasi. ¹⁹ A kōō gāsīadeō tē pii, ásu soo, ²⁰ a gāsīade pò de tē ūōō bāasi. ²¹ Asu pò pò gā n azīao soo.* A kpa bōmō pò kú á uawa aà so ge à yía buipālewa. Apio, Dii á Lua gbé pò an kua adoāōn á ū. Asuli blenε nōō kuu n a da yó'ioo.†

Pò kwide yādilea

²² Aliō á bua pówεna kwide kpa wē n wēō.‡ ²³ Ali ble Dii á Lua aε gu pò a se àli a sísiu, á pówεna n á vεεo n á nísio n á pōtuo nesana séiāō, ké à e àō Dii á Lua vīa vī gōōpii yái. ²⁴ Tó gu pò Dii a sepi asu àō zāε, mé á fō se à gēō we píio báaa pò a dāágupi yái, ²⁵ à yía, í gé n a ōao we. ²⁶ Ali pò pò á yei lú n ōapio, zu ge sã ge vεε ge wē ge pò pò á pō gbā pii, í ble Dii á Lua aε we à pōnakεō, ápiō n á bεdeō pii.

²⁷ Asu niazīkpa Levii bui pò kú á wéleuōzio, asa aa būsū kpaalesεánō. ²⁸ Ali wē àaōde pò kwide kále á wéleōu, ²⁹ á wéle Levii bui pò aa būsū kpaalesεánōō

* 14:21 Lev 17.12-15, Zin 15.20 † 14:21 Bōa 23.19, 34.26 ‡ 14:22 Nao 18.21

ń bòm̀̀ ń netone pọ gwana v̄io ń gyaa taaside ọ aai m̀ ble aa ká, Dii á Lua i báaadaágu z̄i pọ ále ke yá musu p̄ii.

15

Fiatoane (Lev 25.1-7)

¹ W̄e sopla ń w̄e soplao àli ọ fiade ọ ké. ² Lá áli ke a yá musun ke: Gb̄é pọ pọ s̄e a gb̄édee, aà ade ké. Asu fiála a gb̄édeepi ge a gb̄éwao, asa wà fiatoane kp̄awakè Dii yáie. ³ Nib̀ ̄ àli fiálawà, ılı fiá pọ kú a gb̄édeewa toè. ⁴⁻⁵ Tó a Dii á Lua yámà, mé ále z̄ike yádilea pọ mále oé gb̄ãwa ń laaio lé, taaside ali ọ kú á guu, asa Dii á Lua a báaadaágu b̄usu pọ ále kp̄awá à ḡo v̄ipi guue. ⁶ Dii á Lua a báaadaágu lá à a legb̄éwae. Ame á fiad̀ buiwa, áo fiaseamá ni v̄io. Ame á kiblemá, i ke aame aa kiblewáo.

⁷ Tó á gb̄e su ḡo taaside ũ á guu b̄usu pọ Dii á Lua lé kp̄awá w̄éle guu, ásu á n̄se kúkp̄aè à ḡi pọ s̄eaiè. ⁸ Ali ọ pooè, à pọ pọ k̄es̄awà s̄eae. ⁹ A laaika! Asu laasoo v̄ai ke à me w̄e soplade pọ w̄i fiade ọ kéu kà k̄aieo. Tó a b̄ikè ń á gb̄é pọ de taaside ũo, mé i p̄e kpawào, tó à wiilè Diiwa á yá musu, a ḡo duuna ũe. ¹⁰ A kpawà s̄ũs̄ũ, i ke ń n̄sememplao no. Tó á kè màa, Dii á Lua a báaada z̄i pọ á ke ọ ń yá pọ á ke ọ p̄ii. ¹¹ Taaside ọ láa á b̄usuuo.* A yáí tò mále oé, àli ọ poo á b̄usu gb̄é pọ aa de w̄enade ọ ge taaside ọ ũne.

Zogbaeyá (B̄oa 21.1-11)

¹² Tó wà á Ebelu dee ḡo ge n̄e ȳiawá, àli z̄obleé w̄e sooloe, a w̄e soplade guu à aà b̄o z̄okeu, i ḡo az̄iae. ¹³ Tó ále aà gbae s̄o, ásu à aà gbae ọgiio. ¹⁴ A aà gba á kp̄asa pọ ń á d̄o pọ ń á v̄e pọ á f̄e. Lá Dii á Lua báaadàágu, à kpawà màa s̄o. ¹⁵ Lá a z̄oblè Egipi, ̄ Dii á Lua á bó, à to a yá d̄águ. Bee yáí ma yáe bee d̄ileié gb̄a.

¹⁶ Tó á z̄e òé á k̄éwáo, ké a yeázi ń á b̄ede ọ, àle namama á k̄i yáí, ¹⁷ à ka sé, í aà swá f̄ò kp̄eie gbawa, i ḡo á z̄o ũ ḡo ọpii. A yá doupi ke ń z̄o ọe lo. ¹⁸ Asu to zogbaea yápi k̄é z̄i'ũo, asa z̄i pọ a k̄é e w̄e soolo ài de gb̄ewina p̄oá le pla. A aà gbae, i ḡo az̄iae, Dii á Lua i báaada z̄i pọ á ke ọ p̄ii.

P̄tuo nesana s̄eia

¹⁹ A á p̄tuo nesana s̄eia ọ dile Dii á Lua pọ ũ. Asuli z̄ike ń a z̄u nesana s̄eiaoo. Asuli á s̄a nesana s̄eia k̄ak̄eieo. ²⁰ W̄e ń w̄e ọli só ń á b̄ede ọ Dii á Lua ae gu pọ a se. ²¹ Tó p̄tuo népi ọ kee s̄a v̄i, ee ge v̄ia ge s̄a v̄ai p̄ale a v̄in lò, ásu sa'ò Dii á Luawao. ²² Ali só be, gb̄é pọ aa gb̄ale ọ ń gb̄é pọ aa gb̄ale ọ p̄ii, lá i tue ge bana sowa. ²³ Asu só ń a auoo. Ali a k̄olokpa a au b̄ole k̄ole t̄ole lán íwa.

16

Dikpeoyá (B̄oa 12.1-20, Lev 23.15-21)

¹ Tó m̀ pọ w̄i me Abibu b̄ò, àli Ḡeamusu dikpeke Dii á Luae, asa m̄pi guu ̄ à b̄án ọ Egipi gw̄asina. ² A sa'o Dii á Luawa ń zuo ge s̄a Ḡeamusu sa'ob̄ ũ gu pọ Dii a se a t̄o ọ kuwàu. ³ Asu p̄e soò. Ali ọ k̄a so e ḡo sopla w̄ena ble ũ, asa a b̄ole Egipi ń w̄aaoe, á b̄oa Egipi yá ọ d̄águ ḡo ọpii. ⁴ P̄ese'ese su à ku guei á b̄usuuo e ḡo soplapi ge pad. Sa pọ á o dikpego s̄eia oosi, ásu a n̄ò k̄ini to gu

* 15:11 Z̄aa 12.8

dɔwàò. ⁵ A Gẽamusu sa'oa zé vɪ bùsu pò Dii á Lua lé kpáwá wéle guuo, ⁶ sema gu pò a se a tó ɔ kuwà bàasio. Wekií àli Gẽamusu sa'ou oosiele á bolɛa Egipi dikpeɔ. ⁷ Ali sa'onɔɔ fùuke, í só gu pò Dii á Lua a seu. Tó gu dɔ, í tá be. ⁸ Aliò kàa so e ɔɔ soolo, a ɔɔ soplade zɪ í kãaa Dii á Luae. Asuli zɪe ke zibeezɪo.

⁹ Za ɔɔ pò a na pɔkɛkɛawa, àliò ãsɔa nao, a soplade ¹⁰ í gbasa Pãteko dikpeke Dii á Luae. Lá à báaadàágu léu, àli gbadaè màa. ¹¹ Ali pɔnake Dii á Luae gu pò a se a tó ɔ kuwà, ápiò n á negɔe n á nenɔe n á zɔgɔena n á zɔnɔena n Levii bui pò kú á wéleu n bòmɔ n tone pò gwana vɪo n gyaa taaside pò kú á guuo.

¹² A tó á zɔblea Egipi yá àò dɔágu, í zɪke ikoyãpiɔwa n laaio.

¹³ Pɔgbɛa n vɛɛbɛ'ifɛao gbɛa àli Lákpɛɔa dikpeke e ɔɔ soplá. ¹⁴ Ali pɔnake dikpepi guu, ápiò n á negɔe n á nenɔe n á zɔgɔena n á zɔnɔena n Levii bui n bòmɔ n netonɔe n gyaa pò kú á wéleu. ¹⁵ Aliò dikpepi ke Dii á Luae e ɔɔ soplá, gu pò a seu, asa Dii á Lua a báaadàágu n á buapɔ n zɪ pò á keo pii, á pɔna i ke zài.

¹⁶ Wɛ n wɛo gɛn àaɔ á gɔe lí gé n zɪa ɔbi Dii á Luae gu pò a seu, Kàaso dikpe zɪ n Pãteko dikpe zɪo n Lákpɛɔa dikpe zɪo. Gbɛe su azɪa ɔb Dii e ɔgiio. ¹⁷ Baade lí gé n gbao báaa pò Dii á Lua dàaàgu léu.

Yágɔgɔa

¹⁸ A yákpalekena n gbãadeɔ dileɔ dile á bui n buio guu wéle pò Dii á Lua lé kpáwá guu pii. Aali yákpaleke n gbɛ́e a zéwa. ¹⁹ Asuli yágɔgɔ koleao. Asuli gbagusaesio, asa gbagusae i ònɔna vɪakũe, mé i gbɛmaa yá fuangba. ²⁰ Aliò te yázeɔe, í e àò ku, í gɔ bùsu pò Dii á Lua lé kpáwápi vɪ. ²¹ Asuli Asetaati lí péle sa'okli pò á bo Dii á Lua pò ù saeo. ²² Asuli gbɛpele we táa ũo, asa Dii á Lua zauɛ.

17

¹ Asuli sa'o Dii á Luawa n zu ge sã vã ge a sãadeo, asa Dii á Lua ye yá bee taa giyãio. ² Tó gbɛe ku wéle pò Dii á Lua lé kpáwá guu, gɔe ge nɔe, mé àle yá pò Dii á Lua yeio ke, àle Dii bàakuaánɔ yá gboo, ³ àle zɔble dii pãleɔne, àle kúlené ge íatɛ ge mɔvua ge saanaen nò, lá má òé ásu keowa, ⁴ tó á mà màa, à yápi gbɛagbɛa maamaa. Tó wà yábɛɛpi kè á guu síanae, mé a sea vɪo, ⁵ à gɔe ge nɔe pò yávãipi kè se bɔaánɔ bíibɔleu, í aà pápa n gbɛo à de.* ⁶ Tó seeladeɔ ku gbɛɔn pla ge àaɔ,† à gbɛpi de. Asuli gbɛde gbɛ mendo seeladeke yá musuo. ⁷ Seeladeɔ mé aa dɔaa aà pá, gbɛpii i gbasa aà pápa, ké vã e láa á guu yáí.‡

⁸ Tó wà mò n gbɛ́e káalao á be wéleu, mé yápi kèé zɪ'ũ, i fɔ á kèkeo, gbɛɔe ge yágɔgɔa ge gbɛke a ían nò, à géɪnɔ gu pò Dii á Lua a seu. ⁹ I géɪnɔ sa'ona Levii bui kɪi n gbɛ́e pò de yákpalekena ũ ɔɔ beeo. A yápi gbɛagbɛamá, aai oé lá wa yápi gɔgɔ. ¹⁰ A ke lá aa oé gu pò Dii a seuwa. A laaika! A ke lá aa daéwa pii. ¹¹ A zɪke ikoyã pò aa dàéwa n lá aa yákpale mɔde. Asuli pãale ɔplai ge zɛeio. ¹² Tó gbɛ́e kàamai vɪ, mé i yákpalekena ge sa'ona pò lé zɪke Dii á Luae yãmao, à gbɛpi de à vã bɔ á guu. ¹³ Tó Isailiò mà pii, vɪa a n kú, aa dɔeɪnɔ bo.

Kia yá

¹⁴ Tó a gɛ bùsu pò Dii á Lua lé kpáwá guu, á sɪ a zɔleu, á me wà gbɛ́e dile wá kia ũ, lá bui pò liaawázio kèwa.§ ¹⁵ A gbɛ́e pò Dii á Lua a se á guu dile á kia ũ. Asuli buipãle dile a ũo. ¹⁶ Kíapi suli sɔ́ kãaaazi dasio. Asu to gbɛ́e gé sɔ́ dasi

* 17:5 Bɔa 22.19 † 17:6 Mat 18.16, 2Kln 13.1, 1Tim 5.19, Ebe 10.28 ‡ 17:7 1Kln 5.13 § 17:14 1Sam 8.5

wεεlei Egipio,* asa Dii òé à mè, ásu εa gé we lɔε. ¹⁷ Asu nɔse dasio,† ké an yá su aà sɔ bleo yáí. Asu ánuusu ní vuao káaaazi zɔɔzɔɔ.‡ ¹⁸ Tó à kpalablè, aà ikoyá pɔ na sa'ona Levii buiɔ ɔziε bee kē láu azia pɔ ũ, ¹⁹ iɔ kŭa, iɔ a kyoke e a wēni léu, ké à e viakea Dii á Luaε dada, iɔ aà ikoyáε beε kŭa píi, i aà ɔtondɔkii gwa. ²⁰ Asu azia se lesí de a gbéɔla à pāale ikoyáε ɔplaii ge zεeio, ké aàpi ní a buiɔ e gēgē Isaili kpalau yáí.

18

Sa'onaɔ ní Levii buiɔ baa

¹ Sa'onaɔ ní Levii buiɔ píi su bùsu kpaalese lán Isaili kɔniɔwao. Sa pɔ wí o Diiwa wà a pɔ nísi káteu à tékŭ pɔ kɔniɔ ní pɔ pɔ wí aà gbao iɔ de ní pɔblea ũ. ² Aa bùsu kpaalese ní ní gbéɔ. Dii mé ní baa ũ lá a ònéwa.* ³ Tó gbé lé sáaukpa sa'o ní zuo ge sá ge ble, aàli a ɔ do ní a gee'uo ní a basao kpa sa'onaɔwa ní pɔ ũ. ⁴ A á pɔwεn káau ní á vεε káauo ní á nísi káauo ní sākā pɔ á kēεε séiaɔ kpámá, ⁵ asa ampɔ Dii á Lua ní sé á buiɔ guu, aaɔ sa'ozí ke ní a tóo gɔɔpii, ampɔ ní ní buiɔ.

⁶ Tó Levii bui bɔ Isaili wéle pɔ a kuu, ké àle gu pɔ Dii a seu nide yáí, mé à gè zòle we, ⁷ ali sa'ozí ke ní Dii a Lua tóo, lá a gbé Levii bui pɔ lé zike Diiε weɔwae. ⁸ Ali a baa ble lánwae, pɔ pɔ aà mae beɔeɔ lí kpásàè bàasi.

Luayád̄nsaiɔ yábēεkea

⁹ Tó a gē bùsu pɔ Dii á Lua lé kpáwá guu, ásu bui pɔ kú weɔ yábēεkea dadao. ¹⁰ A gbēε su sa pɔ wí a pɔ káteu à tékŭ o ní a negōε ge nɔεoo. Māsokena ge gbēkɔlekena ge wεεlekena ge pɔdamade† su àɔ kú á guuo ¹¹ ge esebēede ge welende ge táade ge gèsisina. ¹² Asa yābeetaakenaɔ bēε Diiεε. Yābēε beε kea yáí ɔ Dii á Lua lé buipɔ yáíé. ¹³ Aɔ ku tàaesai Dii á Luaε.‡

Anabi zɔɔe a mɔ

¹⁴ Bui pɔ ále ní bùsu símápiɔ, aàl táadeɔ ní māsokenaɔ yāma, āma ápiɔ, Dii á Lua i weié. ¹⁵ Dii á Lua a á bui gbēε se ānabi ũ lamawa. Aà yá ɔ ali ma.§ ¹⁶ Yá pɔ á gbèa Dii á Luawa gɔɔ pɔ a kō kàaa Olebun we. A mè Dii á Lua su yā'òé lɔo, á ye té zɔɔpi gwaaio, ké ásu gao yáí.* ¹⁷ Dii òmεε à mè á yá pɔ á òpi maa. ¹⁸ A mè á tó á gbēε gō ānabi ũ lamawa, i a yá sósó kaè aà léu, ānabipi i yá pɔ Dii dàepi oé píi. ¹⁹ Tó gbé i swáse Dii yá pɔ ānabipi a o ní aà tóio, Dii a yápi la adewae.† ²⁰ Tó gbé kàamai vɔl, mé à yá pɔ Dii i daεo ò ní aà tóo, ge à yā'ò ní dii pāle tóo, wáli ānabi bee taa de. ²¹ A gí láasookéi à mε: Kpelewa wá e yá pɔ i bɔ Dii kŭio d̄si? ²² Tó gbé yā'ò ní Dii tóo, mé yápi i keo ge i gbesuo, yá pɔ Dii i oon we. Gbépi kàamai mé tò à yápi ò. Asu viakeεo.

19

Misiwéleɔ

(*Nao 35.9-28, Yoz 20.1-9*)

¹ Tó Dii á Lua bui pɔ ále ní bùsu kpáwáɔ m̄ideé, mé a ní bùsupi s̄i, a zòle ní wéleɔ ní ní kpéɔ guu, ²⁻³ à bùsu pɔ Dii á Lua lé kpáwápi kpaalè leε àaɔ, í wéle mèn àaɔ dile dodo bùsupiɔ guo, í zεbɔ pépe wélepiɔwa, ké gbēdena lí e bàale ta we. ⁴ Tó kai mé m̄ò, ɔ gbé á gbédee dè, mé íie ku aàpi ní gbé pɔ a dèo zānguo za zio, lá ali ken ke. Aàli bàale ta wélepiɔ dou azia misia yáí.

* **17:16** 1Kia 10.28 † **17:17** 1Kia 11.1-8 ‡ **17:17** 1Kia 10.14-22 * **18:2** Nao 18.20 † **18:10** Bɔa 22.17 ‡ **18:13** Mat 5.48 § **18:15** Zin 7.37 * **18:16** Bɔa 20.19 † **18:19** Zin 3.22-23

⁵ Tó gbé su gè lizí líkpèu ní a gbédeeo, mé à m̀o sè, àlè m̀o lí léi, tó a wétè wò gè aà gbédopi pà à gà, gbé pò yá bee taa aà lè, aali bàalè ta wélepìo dou azia misia yáí. ⁶ Tó i wéle dile m̀ao, dae pò a t̀siwà a péle gbèdenapizi ní p̀fèoe, i aà de, ké wéle pò wa dile kè zà yáí. I ka wà aà de s̀o, asa a íkũa ní gbé pò á dèo no. ⁷ Bee yáí má òé à wéle m̀en àa s̀ dile. ⁸⁻⁹ Tó ále zìke yá pò mále dileé gbãe beeɔwa, mé á kũa píi, tó á ye Dii á Luazi, mé á be aà zéu g̀o p̀ii, a tó á b̀usu z̀o kũ, lá à a legbè á dezi káauɔnɛwae. Tó à b̀supi kpáwá píi, à ea wéle dile m̀en àa s̀ l̀, à káfi àa s̀ pò á dile káau guu, ¹⁰ ké wasu t̀aaesaide de, aà gaa yá i wí á musu b̀usu pò Dii á Lua lé kpáwá à ɔ́pì guuo yáí. ¹¹ Tó gbé íisè ní a gbédeeo, mé àlè aà kpakpa e à gè k̀siwà à aà dè, ɔ́ à gbàsa bàalè t̀a wélepìo dou, ¹² aà wéle gbèz̀o gbé ɔ́ zì aa aà kũ suoné, wi aà kpa dae pò a t̀siwàwa, i aà de. ¹³ Asu à aà wèngwao, í gbèdea t̀aae b̀o á b̀usu, á kua i ɔ́ na.

Seelade

¹⁴ B̀usu pò Dii á Lua lé kpáwá à sipi guu, tó a t̀o le kpaalesè, á gbèe su a gbédeeo k̀o pò gbé káauɔ dà se s̀o. *

¹⁵ Asuli yáda gbé pò t̀aae ge duunak̀la gbé m̀endo seeladeke yá musuo. Tó seelade kà pla ge àa s̀, àli yápi sí. † ¹⁶ Tó seelade p̀asi lé b̀o b̀o ní gbé, ¹⁷ sema gbèɔn pla pò aa yávi ní k̀opìo gé sa'onao ní yákpalekena pò kú g̀o bee le Dii kíi, ¹⁸ yákpalekenapìo i wéte yápi maama. Tó aa è e ɔ́ seeladepi lé to, à yádò a gbédeewae, ¹⁹ wa yá pò àlè wele wà ke a gbédeeepe kèè. M̀aa áli ke, v̀i i láa á guu. ²⁰ Tó gbé k̀ni yápi mà, v̀ia a ní kú, aa we yávi bee taa ke á guu bau l̀o. ²¹ Asuli gbèe wèngwao. Ali ga fiabo ní gao, wé ní wéo, swaa ní swao, ɔ́ ní ɔ́, gbá ní gbáo. ‡

20

Zikaa yá

¹ Tó a ge á wèlɔwa z̀i, mé a ní s̀o ní ní s̀go ní ní z̀ig ɔ́ pò an dasi deála è kpá, ásu v̀iakéno, asa Dii á Lua pò á bóle Egipi kúano. ² Tó ále z̀i s̀uke, sa'ona lí m̀o yá'oi z̀ig ɔ́ne ³ à me: Isaili z̀ig ɔ́, à swákpa à ma! Àle gé á wèlɔwa z̀i gbã. Asu to s̀o kéáguo. Asu to v̀ia á kũ. Asu to gili géáguo. Asu to iwáa ká á p̀ao. ⁴ Dii á Lua mé lé géano lélei á wèlɔwae, a to à z̀ible.

⁵ Gbèz̀o i o gbéne aa me: A déme kpé dafu d̀, mé i iu yáao ni? Ade ea ta a be, ké asu ga z̀ilau, gbèpále i ɔ́ iuo yáí. ⁶ A déme v̀ebu v̀i, i a m̀aoke yáao ni? Ade ea ta a be, ké asu ga z̀ilau, gbèpále i ɔ́ a m̀aokeo yáí. ⁷ A déme ǹokpama v̀i, i se yáao ni? Ade ea ta a be, ké asu ga z̀ilau, gbèpále seo yáí. ⁸ Gbèz̀opìo i ea yákafi gbéne aa me: A déme v̀ia v̀i s̀o kéaàgui? Ade ea ta a be, ké aà gbé k̀usu su kwe laaàwao yáí. ⁹ Tó gbèz̀o yá'oné aa làa, aali z̀ig ɔ́ d̀aanao dile aa d̀aa gbéne.

¹⁰ Tó a ge lélei wélewa, àli o wélepideone gia aa nízia kpáwá z̀ikasai. ¹¹ Tó aa wèi, mé aa ní wéle gba wèé, wélepideo i g̀o á z̀igbáakenao ũ, aai ɔ́bleé. ¹² Tó aai á yáma s̀o, mé aa f̀elwá ní z̀ioe, à ní káka ní wélepiu. ¹³ Tó Dii á Lua wélepi nàé á ɔ́z̀i, à a g̀eo dede ní f̀endao píi. ¹⁴ Ǹeo ní néo ní potuo ní wélepi p̀o s̀, à séle ázia pò ũ píi. Ali á wèle pò pò Dii á Lua kpáwá m̀aoke. ¹⁵ M̀aa á ke ní wéle pò z̀áano maamao, i ke bui pò kú káie bee wéle no. ¹⁶ Bui pò Dii á Lua lé ní b̀usu

* 19:14 Iko 27.17 † 19:15 Nao 35.30, Iko 17.6 ‡ 19:21 B̄a 21.23-25, Lev 24.19-20, Mat 5.38

kpáwápiò wéleò s̄, ásu p̄e to a guu bé̄eò, baa gb̄enazina. ¹⁷ A Itiò ní Am̄oleò ní Kanaaò ní Peliziò ní Iviò ní Yebusiò mid̄e míom̄iò, lá Dii á Lua díleéwa, ¹⁸ ké aasu yāb̄eé p̄ó aai z̄obleò ní diion̄e daé, í duunake Dii á Luaeò yái.

¹⁹ Tó a koez̄ò wélēei ḡōpla, ále z̄ikaán̄o ké à wélepi si yái, ásu m̄o t̄ó lí p̄ó w̄i a be bleowao. Aliò lípiò be ble, ásu z̄ò. Líon̄e, i ke gb̄enazina p̄ó a m̄om̄á z̄iuò no. ²⁰ N beeo á f̄ó lí p̄ó á d̄ó w̄ili a be bleoò z̄òz̄ò, ké à e gbà les̄i daò e wélede p̄ó aale z̄ikaán̄o ge fuò.

21

Gb̄ēdēa gusāe yá

¹ Tó wà b̄ò ge wa bùsu p̄ó Dii á Lua lé kpáwápiu, mé wa aà d̄ena d̄ò, ² á gb̄ēz̄òò ní á yákpalekenao gé wéle p̄ó kú weo gwagwa, lá a z̄à de ní gepio. ³ Wéle p̄ó aa è a kái ní gepio, wélepi gb̄ēz̄òò zununu p̄ó wi zuudaè à z̄ikè yāao se ⁴ geò swa p̄ó a í lí bao mé wi gupi k̄asak̄e wà pot̄ò we yāao sae. Wek̄ii aa zupi waa fiu aa de. ⁵ Sa'ona Levii buiò i s̄ò kái sa, asa Dii á Lua ní sé a gbàgbanaò ùe, aa samaa'óé ní a t̄óe. Tó yákele f̄ele ge tó wà gb̄ēe k̄ē'ia, aame aaliò yá bee k̄ekea zé v̄i. ⁶ Wéle p̄ó kái ní geo gb̄ēz̄òopiò ní ò pípi zu p̄ó wà a waa f̄i swa saepi musu, ⁷ aai me: Wáme wa gb̄épi d̄èò, wi wesieo. ⁸ Dii, s̄uuke ní n gb̄é Isaili p̄ó n ní bóò. Nsu to tàesaide dea yá w̄i n gb̄é Isailiò musuo. Màa aa láka gb̄épi deaa, ⁹ í b̄ò tàesaide dea yáu, asa a yá p̄ó maa Diie k̄è.

Z̄ìz̄ò n̄o sēa n̄o ù

¹⁰ Tó a ge á w̄eleowa z̄iu, mé Dii á Lua ní náé á òz̄i, a ní k̄ūkū z̄ìz̄ò ù, ¹¹ tó á gb̄ēe n̄o è ní guu, aà kákaa k̄èè maa, mé a yeaàzi, ali aà se n̄o ù, ¹² i aà dile a be, n̄oepi i a mi bo, i a òk̄ò z̄òz̄ò, ¹³ i a z̄ok̄ezwāa polo k̄óle. N̄oepi iò ku ḡopi be, i a de ní a dao gaa òòò m̄o do. A gb̄ea ḡopi i ònawà à aà se n̄o ù sa. ¹⁴ Tó n̄oepi i kaaàguo, aà aà gbae i ḡò az̄iae. Asu à aà yíao. Asu à aà dile z̄ò ùo, asa à aà d̄ó n̄o ù k̄ò.

Yoakeze

¹⁵ Tó ḡōe n̄o v̄i pla, mé a ye adozi de adoa, tó aa neḡōe ìaàn̄o mípla mípii, tó n̄o p̄ó a yeio mé ne'iaàn̄o káau, ¹⁶ ḡopi su yoake di n̄o p̄ó a yei n̄é n̄o p̄ó a yeio yoa gb̄eu túbi kpaalea yáio. ¹⁷ Sema aà yoake d̄ó a n̄o p̄ó a yeio n̄é, i aà baa kpawà lee pla a p̄ó kpaalea guu, asa népi mé aà ḡōsakene s̄éia ù, òme yoakeze v̄i.

Neḡōe swágb̄aade

¹⁸ Tó ḡōe neḡōe swágb̄a s̄olede v̄i, mé ìli a de ní a dao yāmao, baa ké aai aà swágaga, ¹⁹ aà de ní aà dao aai aà k̄ū wà geaàn̄o gb̄ēz̄òò k̄ii wéle b̄òleu, ²⁰ aai oné: Wá n̄é beeá swágb̄aade, mé a s̄ole v̄i. Ili swáse wá yáio. Lé'udee mé w̄emin sae. ²¹ Wéle ḡōe i aà pápa ní gb̄eo mípii wà aà de, ké v̄ai e láa á guu yái. Isailiò i yápi ma mípii, v̄ia i ní k̄ú.

²² Tó gb̄ēe duunakè, à kà wà aà de, mé a aà d̄è, a aà ge lòò líwa, ²³ ásu to gusi à aà ge le líwao. A aà v̄i z̄ibeezi, asa gb̄é p̄ó wa lòò líwa á gb̄é p̄ó Lua láaikèwàe.* Asu to bùsu p̄ó Dii á Lua lé kpáwá gb̄āle màao.

22

Gb̄ep̄ale p̄ó yá

¹ Tó n̄o n̄o gb̄édee zu ge aà s̄awa à v̄uaa, n̄su p̄ópi to weo. K̄ū suoè. ² Tó n̄o gb̄édeepi be ku k̄aio, ge tó ní aà d̄òe, p̄ópi dile n̄o be e aà mò w̄elei, ní gbasa n̄o

* 21:23 Gal 3.13

kpwà. ³ Maa nýõ ke ní aà zàa'inao ge aà zwāa ge pò pò sù vūaa ní gbédeewan nò, mé n bōwà. Nsuli tó weo.

⁴ Tó n n gbédee zàa'ina ge aà zu è, à lèlèwà zéu, n̄su d̄oààzio, n̄ aà fèlèaàno.*

Ikoyā pāle

⁵ N̄oe suli gōe p̄kasa dao, mé gōee suli n̄oe p̄kasa dao, asa Dii á Lua ye yápikena giyāio. ⁶ Tó ní be zéu, mé n bā sakpe è lí musu ge z̄íle, a né v̄i kau ge gbe, mé an da kúnla, n̄su bāpi kú ní a néo p̄ii s̄anuo. ⁷ To bāpi gēzea, ní aà néo s̄ele, ké n kua e ào na, ní wēni ke.

⁸ Tó n kpé dafu d̄ò, ḡibo a musu ȳoñno n̄ liai, ké gb̄ee su bāe a musu, aà gaa yá i wí n musuo yáí.

P̄bui yāalea

⁹ Asuli p̄pāle bui ba á v̄ēbuuo. Tó a gi, á v̄ēbeo ní p̄wēnapio a ḡé tē ūe. ¹⁰ Asuli zu nakōwa ní zàa'inao à sapa'no. ¹¹ Asuli p̄kasa pò wa tà ní s̄akāo ní buao yāalea dao.† ¹² Ali tufada á p̄kasaò léi.‡

Widaa n̄ewa yá

¹³ Tó gōe n̄sè mé à w̄lèdò, ò à gbàsa yeio, ¹⁴ tó à yá dasi d̄òwà, à aà tó òòkpà à mè: Ma n̄oe bee sè, ké ma wuleaàno, mi aà o eo, ¹⁵ n̄epi de ní aà dao aa ge gb̄ez̄o le w̄le b̄leu ní ní né o'ea seelao. ¹⁶ N̄o mae i o gb̄ez̄o n̄e a me: Ma a né kpà gōee beewae. Ké a sè, ò a yei lo. ¹⁷ O à yá dasi d̄ò ma népiwa à mè, i aà o eo. Ma né o'ea seelan ke. N̄o de ní aà dao i aà daa zwāau zwāa audepi poo w̄le gb̄ez̄o ae. ¹⁸ W̄le gb̄ez̄o i ḡopi kú, aai aà wētá, ¹⁹ aai á̄nusu ōwatē bas̄o siwà, aai kpa n̄opi maewa, ké à Isaili n̄en̄e léso tó òòkpà yáí. Ḡopi i o n̄opi k̄ua a be. A n̄opi yaa zé v̄io e à ge gaò.

²⁰ Tó yápiá s̄ianaε, mé wi n̄opi o'ea seela eo, ²¹ wà n̄opi se geò aà mae kpé kpele, w̄le ḡeo i aà pápa ní gb̄eo wà aà de, asa à wíyá kè Isaili b̄usu, à káaluakà a mae uae, v̄ai i l̄aa á guu.

²² Tó wà gōe k̄ù ní n̄ozaeo, w̄ali ní de nípla nípii, n̄epi ní gōe pò wuleaàno, v̄ai i l̄aa á Isaili guu.

²³ Tó wà ḡò kè wéndia lésoε, mé gōee kp̄aauaàno w̄le guu, à wuleaàno, ²⁴ ali gé̄no w̄le b̄leu an pla nípii, í ní pápa ní gb̄eo à ní de. Wa wéndiapi de, ké w̄le guue, mé à ḡi wiid̄iwà yáí. Ḡopi s̄ò, ké à k̄usi a gbédee n̄owa yáí. Maa áli ke, v̄ai i l̄aa á guu. ²⁵ Tó s̄eu ò gōe kp̄aau ní wéndia léso pò wà ḡò kèò, à k̄usiwà à wuleaàno, ḡepi a ga adoε. ²⁶ Asu yāe ke wéndiapiε, asa i yá pò kà wà aà de keo. Yā doūpiε ní gbé pò gb̄ed̄ò, ²⁷ asa à b̄ò wéndia ḡodepiwa s̄euε. Baa ké n̄epi wiid̄iwà, gb̄ee ku we à aà suabao.

²⁸ Tó gōe kp̄aau ní wéndia léso ḡosaideo, mé à k̄usiwà à wuleaàno, tó wà b̄òmá, ²⁹ ḡepi a á̄nusu ōwatē blakwi kpa aà maewae, i aà se n̄o ū, ké à k̄usiwà yáí.§ A n̄epi yaa zé v̄io e à ge gaò.

23

¹ Gb̄ee su a mae n̄o se à ḡe a mae ḡēk̄iio.*

Gb̄é pò zev̄i aà ḡe Isaili k̄ōk̄āaa guuo

² Gb̄é pò a le wia ge a ḡōkebo z̄ōea zev̄i à ḡe Dii gb̄é k̄ōk̄āaa guuo. ³ Naaene zev̄i aà ḡe Dii gb̄é k̄ōk̄āaa guuo, baa bui pò népi a ke e an buiwa. ⁴ Am̄oñi ní

* 22:4 B̄oa 23.4-5 † 22:11 Lev 19.19 ‡ 22:12 Nao 15.37-41 § 22:29 B̄oa 22.15-16 * 23:1 Lev 18.8, 20.11

Mɔabuɔ zεví aa gē Dii gbéɔ kɔkãaa guuo, baa an buiɔ e an buiwa.† 5 Asa gɔɔ pɔ á be zéú á bɔa Egipi gbɛa, aai mɔ á yàaekɛi ní pɛɛoo, aai í kpáwá á m̄io. Aa fiabò Bɛɔɔ né Balaaũ, Petoo pɔ kú Mesopotami bùsu gbéɛ aà láaiziwáɛ,‡ 6 kási Dii á Lua i we Balaaũ yãmào, § à savãipi lilɛ samaa ũ, ké a yeázi yáí. § 7 E à gɛ àò kuo, ásu buipio aafia ge an bɔa maa wɛɛleo. 8 Asu Eɔbũɔ bɔbɔoo, asa á daɛɔnɛ. Asu Egipio bɔbɔoo, asa á kú an bùsuu b̄mɔɔ ũ yãaɛ. 9 Sɛa za ní síwɛnaɔwa aamɛ aali e gē Dii gbéɔ kɔkãaa guu.

Kua zilaugbálesai

10 Tó a gɛ á wɛ̀leoɔwa ziu, mé á kú b̄ou, à laaika gbálɛai. 11 Tó á gbéɛ azia è gwãasina, à gbálɛn we. Ade bɔ b̄ou, iɔ ku we. Asu gē b̄ouo. 12 Tó oosi kè, aà zu'o, i su b̄ouo íatē gēa kpéu gbɛa. 13 A gu pɔ áli gé bíikpɛkɛui dilɛ b̄ou kɛ. 14 Aliɔ ɛyɔbɔ kũa á gɔkɛbɔɔ guu. Tó a gɛ bíikpɛkɛi, àli ɛyɔ, tó a bíikpɛkè á làa, ili bùsukaa. 15 Asa Dii á Lua iɔ be á b̄ou, àò á d̄óaɛ, i á wɛ̀leo naé á ɔzi. Sema á b̄ouɔ ku gbálesai, ké Dii su gbási eu, i bɔ á kpɛo yáí.

Ikoyáɛ

16 Tó zɔɛ bàalè a diiɛ, à m̄ò azia kpàwá, ásu à aà kpa a diiwao. 17 A to aàò kúanɔ gu pɔ á yeiu, á wɛ̀lɛ pɔ kèè maau. Asu à aà wɛtão.

18 Isaili nɔɛɛ ge gɔɛɛ su gɔ táakɛ káaluá ũo.* 19 Asu mɔ Dii á Lua kpéu ní káaluaka'ɔao à légbã d̄owào, asa Dii á Lua ye káaluá ḡiyãio.

20 Tó a pɔɛ s̄ɛa á gbédeɛɛ, ɔa ge blɛ ge pɔp̄alɛn nò, ásu a idiaɛo. 21 A a idia bui z̄iloɛ, āma ásu dia á gbédeɛɛo, Dii á Lua i báaadaé á z̄i píiu bùsu pɔ ále gé síipi guu.†

22 Tó a lekè Dii á Luawa, ásu to a fiaboa gɔɔ gágao, asa Dii a á lá a yáí, í gɔ duundeɔ ũɛ.‡ 23 Tó i lekɛwào, á gɔ duundeɔ ũo. 24 Yá pɔ b̄ò á léu, àli z̄ikɛwà ní laaio, asa a lekè Dii á Luawa ní pɔɛaɔɛ.

25 Tó a gē á gbédee v̄ɛɛbuu, à v̄ɛɛɛ ble we lá á yeiwa à ká, āma ásu bobo ka gb̄iu à suɔo. 26 Tó a gē á gbédee p̄ówɛmbuu, à a s̄áoɔ wɛ ní ɔo, āma ásu kɔma ká á gbédee p̄ówɛnai à k̄ɛo.

24

Gianziyá

1 Tó gɔɛɛ nɔsè, mé nɔpi yá i kaaàguo, ké a è a d̄óɛ'li ví yáí, mé à gínzila* kè kpàwá à aà yàò, 2 tó nɔɛpi b̄ò aà be, à gè zã p̄alɛ kè, 3 mé gɔ plaadepi yeaázio, tó à gínzila kè a kpàwá à aà yàò s̄o, ge gɔ plaade pɔ aà s̄ɛpi gàn lò, 4 gɔ pɔ aà yà s̄éia zé ví à aà sɛ nɔ ũ ɔo, asa à d̄òaa à aà ɔ̀ɔkpàɛ. Dii ye yá bee ḡiyãio. Asu bùsu pɔ Dii á Lua lé kpáwá á pɔ ũ ɔ̀ɔkpao.

Ikoyáɛ

5 Tó gbé nɔsè dafu, asu gé zilauro, mé wasu zidaè zão. Wa aà kè, iɔ ku be wè do, ké aà nɔ pɔ a s̄ɛpi pɔ e àò na.

6 Wasu gbéɛ wísilogbe t̄ɔɔmasio, baa a né, asa aà w̄ɛni t̄ɔɔmasian we.

7 Tó gbé a Isaili dee sè kpái, à aà kè zɔ ũ ge à aà yian nò, sema à kpáipi dɛ, v̄ai i láa á guu.†

8 A láai ka kusui, í laaidɔ a yá pɔ sa'ona Levii buiɔ òéwa maamaa. Lá má d̄ilɛnéwa, àò kũa màa.‡ 9 A to yá pɔ Dii á Lua kè Miliaũɛ zéú á bɔa Egipi gbɛa

† 23:4 Nɛɛ 13.1-2 ‡ 23:5 Nao 22.1-6 § 23:6 Nao 23.7-24.9 * 23:18 Lev 19.29 † 23:21 Bɔa 22.24, Lev 25.36-37, Iko 15.7-11 ‡ 23:22 Nao 30.1-16, Mat 5.33 * 24:1 Mat 5.31, Maa 10.4 † 24:7 Bɔa 21.16 ‡ 24:8 Lev 13.1-14.54

ḁágu. §

¹⁰ Tó n pò sèa n gbédeee, nsu gē aà kpéu n aà zwāa sí tòmā ũo. ¹¹ Ze n aà dā bāasi, i bōne n n zwāapio bāasi we. ¹² Tó taasidee, nsu ñyō kūa e n ge taò kpéuo. ¹³ Ge n kpawà e íatē àò gé gēi kpéu, i e i n a zwāapio. A fòkpama, yá pò n kèpi i ke Dii á Luae na.*

¹⁴ Asu á gbèwina pò de taaside wēnade ũ wetāo, á gbé Isaili ge bòmō pò kú á būsū wéleun nò. ¹⁵ Alio aà fiaboè lá gu lé ḁo e íatē àò gé gēi kpéu, asa taasidee, mé aà wé ḁo a ɔai. Tó màa no, a wiile Diiwae, í gō tàaedeo ũ.†

¹⁶ Maeo ga n nēo duuna yáio, mé nēo ga n maeo duuna yáio. Baade a ga azia duuna yáie.‡

¹⁷ Asuli yágōgō bòmō ge tone pò gwana vīoe okpeaio. Asuli gyaa gbēando pòkasa tòmasio. ¹⁸ Ké a zòblè Egipi, ɔ Dii á Lua á bōu, à to a yáḁ ḁágu. Bee yáí mále yáe bee dileié àò kūa. §

¹⁹ Tó ále pòkake bua, mé á pò bàaae yá sàágu, ásu ea gé séio. A bee to bòmōne n netone pò gwana vīo n gyaa taasideo, Dii á Lua i báaadaágu n zì pò ále keo píi. ²⁰ Tó ále kuke, ásu a be kōnwēo. A bee to bòmōne n netone n gyaa. ²¹ Tó ále vēe bobo, ásu a be kōnwēo. A bee to bòmōne n netone n gyaa.* ²² A tó á zòblea Egipi yáḁ ḁágu. Bee yáí mále yáe bee dileié àò kūa.

25

¹ Tó lekpa gē gōeo zānguo, aa gé yákpalekekii wà yápi gógōrino, wàli yānakpa gbé pò a yá nawa, wi tàaede yá'likpawà. ² Tó à kù wà tàaepi gbēe sō, yákpalekena lí tó aà wúle, i aà gbē tàae pò a kè léu. ³ Wasuli aà gbē de flà le blalao.* Tó wà sù wà aà gbē de beea, a widà a gbédeewae.

⁴ Asuli lesokpa zu pò lé pōgbēeo.†

⁵ Tó vīi n dāunao ku gudoū, mé an gbé mēndo gà nēsai, aà gyaa su gé zākei gupāleio. Aà zā vīi ge dāuna mé a aà se nō ũ, i aà da'uake. ⁶ Wa negōe pò a i séia dile aà gō pò gà gēe ũ, ké aà tó e àò ku Isailio guu.‡

⁷ Tó gōepi ye a vīi ge a dāuna nōpi seai, nōpi i gé gbēzōo le yákpalekekii, i oné a zā gbēdo gī a da'uakeie, ké a zā tó su àò ku Isailio guuo. ⁸ Wéle gbēzōopio i aà sísi, aai aà la. Tó gia nōpi seai ɔ à zèò, ⁹ nōepi i sōaàzi gbēzōo ae, i aà kyale gbá do bō, i lé'ika aà oawa, i mē: Màa wàli ke gbé pò gī a gbēdo ua vuiē. § ¹⁰ Za zìbeezì walio o aà uae kyalesai'ua.

¹¹ Tó gbēon plaó lé sòleke, mé an gbé mēndo na mō a zā suabai, mé à gbé pò lé sòleke n a záopi kù aà gōekebōwa, ¹² à nōepi ɔzō, ásu à aà wēnagwao.

¹³ Pògbiayōbō zōo n a nēnao su àò kaa á bōo guu pla píio. ¹⁴ Zaa zōo n a nēnao su àò kú á be pla píio. ¹⁵ A to pògbiayōbōo n á zaaó lío maa wásawasa, ké à e gēgē būsū pò Dii á Lua lé kpáwápiu. ¹⁶ Asa Dii á Lua ye gbé pò aai yáfaasai bee taa keo gīyáio.*

¹⁷ A to yá pò Amaleki buio kèé zéu á bōa Egipi gbēao ḁágu.† ¹⁸ Gōo pò a kpa, á yēe làa, aai vīake Luaeo, aa lèle á gbé buse pò té gbēzāōwa zéue. ¹⁹ Tó Dii á Lua á ibee pò liaaázio nàé á zī, à á gba íampakii būsū pò àle kpáwá à sipi guu, à Amaleki buipio tó de dúniau. A yá su sááguo.‡

§ 24:9 Nao 12.10 * 24:13 Bōa 22.26-27 † 24:15 Lev 19.13 ‡ 24:16 2Kia 14.6, 2Lad 25.4, Eze 18.20 § 24:18 Bōa 23.9, Lev 19.33-34, Iko 27.19 * 24:21 Lev 19.9-10 * 25:3 2Kln 11.24 † 25:4 1Kln 9.9, 1Tim 5.18 ‡ 25:6 Mat 22.24 § 25:9 Lut 4.7-8 * 25:16 Lev 19.35-36 † 25:17 Bōa 17.8-14 ‡ 25:19 1Sam 15.2-9

26

Pó káauo ní pò kwideo kpa Luawa

¹ Tó a gē būsú pò Dii á Lua lé kpáwá á pò ūpi guu, mé á sī a zōleu, ² àli a buapó káauo dā ká gbíu, í gèò gu pò Dii á Lua a se a tó àò kuwàu.* ³ A gē sa'ona pò kú zibeezī le, í oè à mè: Málè o gbā Dii n Luae, ma ka būsú pò Dii a legbè wá deziòne à mè á kpáwápiu. ⁴ Sa'ona í gbí sí á zī, í dilè Dii á Lua gbagbakí ae, ⁵ í o Dii á Lua ae à mè: Sili gbé bebēnan ma dezi ũ. A tà Egipi à zōleu ní a gbé pò aa dasioo, ò aa gò bui zōo pò aa dasi mé aa gbāo ũ. ⁶ Egipiò ìadàwá aa wétēamòwēe, aa wá dá zòbleu pāsípāsí, ⁷ ò wa wiilè Dii wá deziò Luawa. O à wá wiileawapi mà, à wétēa ní taasio ní gbāa pò wa mòwēeò è, ⁸ ò à wá bóle Egipi ní a gāsa gbāao. A a gāsí pòò à yá pò ì to vía ní kú kè maamaa ní seelaò ní dabudabuò. ⁹ O à mòwanò gue beeu, à būsue bee kpáwá, būsú pò ví ní zó'io diu. ¹⁰ Tia kéwa Dii, málè mó ní tòle pò ní kpàa pò káauo. Ali dilè Dii á Lua ae, í kúlè. ¹¹ Apio ní Levii buiò ní bòmò pò kú á guuò, á pò lí ke na pòmaa pò Dii á Lua kpàwáò ní á bedēwa píi.

¹² Tó a á buapóò kwideò bò a wè àaòde guu, á làa píi, àli kpá Levii buiòwa ní bòmòò ní netonèò ní gyaao, aai ble á wéleò guu aa ká.† ¹³ I o Dii á Luae à mè: Ma n asea bònè ma be, má kpà Levii buiòwa ní bòmòò ní netonèò ní gyaao, lá ní òwa píi. Mi pā n yādileaaò, a kee í sāmāgu sōo. ¹⁴ Mi n asea ble ma taasikēa guuò. Mi n asea bònè ní gbāsioo. Mi a kee kpa gēví yá musuo. Dii ma Lua ma n yāma, má kè lá ní dilēmēewa. ¹⁵ Wékpale za n kúkíu musu, ní báaada n gbé Isailiogu ní būsú pò ní kpàwáò, būsú pò ví ní zó'io diu, lá n a legbè wá deziònewa.

¹⁶ Dii á Lua lé yādilé gbā, àliò aà òtondòkíi gwa, íò aà ikoyāpio kūa ní laaio ní nòsemendoo ní pòeāo. ¹⁷ A ò gbā Dii mé á Lua ũ, a mè àliò táa'ò aà zéue, íò aà ikoyāò kūa ní aà yādileao, íò aà òtondòkíi gwa, íò aà yāma. ¹⁸ Dii òé gbā áò de a gbé yenzideò ũ‡ lá à a legbèéwa. A mè àò a yādileao kūa, ¹⁹ í á sé lesí de bui pò a kèola píi, wi á táasile, wi á tóbò, wi á maabo, íò de Dii á Lua gbé pò an kua ndoao ũ, lá à a legbèwa.

27

Yādileà Ebalì sīsípòleu

¹ Mòizi ní Isaili gbēzōò yādile ní gbéòne. Mòizi mè: Aò yá pò málè dilé gbāò kūa. ² Tó a bua Yuudēwa, a gē būsú pò Dii á Lua lé kpáwáú, à gbè gbènèò pélepèle à soolèwà, ³ í ikoyāe beeo kēwà píi. Tó a gē būsú pò ví ní zó'io diupiu, lá Dii á Lua a legbè á dezi káauònewa, ⁴ à gbepio pélepèle Ebalì gbèsisíwa Yuudē baale, lá málè daé gbāwa, í soolèwà. ⁵ A Dii á Lua gbagbakí bo we ní gbèò. Asu gápèle gbepiowao, ⁶ à bo ní gbè āsaiò,* í sa pò wí a pò kátèu à tékū o Dii á Luawa we. ⁷ A sáaukpa sa'ò we ló, í pónake Dii á Lua ae. ⁸ A ikoyāe beeo kē gbepiowa píi wásawasa.†

⁹ O Mòizi ní sa'ona Levii buiò ò Isaili buiòne píi aa mè: Isailiò, à ke kílíkíli! A swákpa yāma! A gō Dii á Lua gbéò ũe sa. ¹⁰ A Dii á Lua yāma, íò aà òtondòkíi gwa, íò zíkè aà yādileà pò málè daé gbāowa.

Láai yáò

¹¹ Goo dòupi zí ò Mòizi yādilené à mè: ¹² Tó a bua Yuudēwa, buie beeo mé aa ze Galiziū sīsípòleu, aai báaadaágu: Simèò, Levii, Yuda, Isakaa, Yosefu, Bēyāmee.

* **26:2** Bòà 23.19 † **26:12** Iko 14.28-29 ‡ **26:18** Bòà 19.5, Iko 4.20, 7.6, Tit 2.14, 1Pie 2.9 * **27:6** Bòà 20.25 † **27:8** Yoz 8.30-32

¹³ Buiε beε mé aa ze Ebali sísipóεu, aai láai yā'o: Lubeni, Gada, Aσεε, Zabuloni, Dā, Nefatali. ¹⁴ Levii buiε aai yáε beε o Isaili buiεne píi ní lóε gbāao,† aa με:

¹⁵ Láaipon gbé pó táa à ge a kàsa,§ a pèle asii guu ũ. Dii ye zǐ beε taa gǐyāio. Gbépii i με, āmi!

¹⁶ Láaipon gbé pó a de ge a da kpebò ũ. * Gbépii i με, āmi!

¹⁷ Láaipon gbé pó a gbédee kóε se sòò ũ. Gbépii i με, āmi!

¹⁸ Láaipon gbé pó tò vĩa zà zéwa ũ. Gbépii i με, āmi!

¹⁹ Láaipon gbé pó yākèke bòmó ge netone ge gyaε okpeai ũ.† Gbépii i με, āmi!

²⁰ Láaipon gbé pó gè a mae gēkii à wùε ní aà nao ũ.‡ Gbépii i με, āmi!

²¹ Láaipon gbé pó pótuo dàakpà ũ.§ Gbépii i με, āmi!

²² Láaipon gbé pó wùε ní a dāeo ũ. * Gbépii i με, āmi!

²³ Láaipon gbé pó wùε ní a ànsueo ũ.† Gbépii i με, āmi!

²⁴ Láaipon gbé pó a gbédee dè asii guu ũ. Gbépii i με, āmi!

²⁵ Láaipon gbé pó tàaesaide dè gbagusaε yái ũ. Gbépii i με, āmi!

²⁶ Láaipon gbé pó i ze ní ikoyāε beε àε zíkewào ũ.‡ Gbépii i με, āmi!

28

Efaai yá

(Lev 26.3-13, Iko 7.12-24, 11.13-17)

¹ Tó a Dii á Lua yāmà, tó á aà yādilea pó máε daé gbāo kūa, áε zíkewà, Dii á Lua a á káfi de dúnia bui píia. ² Tó a Dii á Lua yāmà, a báaaε beε daágu píie.

³ A báadaágu wéε guu, a báadaágu bua. ⁴ A báada á néo ní á buapóε ní á pótuoεgu, á zuo ní á são ní á bleo píi. ⁵ A báada á tao ní á góεgu. ⁶ A báadaágu á gea guu ní á suaο. ⁷ Dii a to à zǐble á ibεε pó aa feleánówa. Aa dokówa aa mó léleiwá, aai fáaa ní bao aa tá. ⁸ Dii a báada á dōεgu ní zǐ pó á kèο píi. Dii á Lua a báadaágu bùsu pó àε kpáwá guu.

⁹ Tó á Dii á Lua yādilea kūa, mé á té aà iai, a á dea a gbé pó an kua ridoao ũ zedε, lá a dēwa, ¹⁰ dúnia bui píi i dō ké Dii tó kúwá, aai viakeé. ¹¹ Dii a to pó kéé, á néo ní á pótuo néo ní á buaneε liála bùsu pó à a legbè á dezi káauone à mè á kpáwá guu. ¹² Dii a a àizeε làasi wéé za musu, i to lou maé á bùsuu à bōlei, i báada zǐ pó áε keu, í pó sēa bui dasideone. Aε pε sēamá ni vǐo. ¹³ Dii a to à de mideε ũε, i ke áε kpeε no. Tó a Dii á Lua yādilea pó máε daé gbāo mà á kūa, áε zíkewà, áε ku musuε, i ke zǐε no. ¹⁴ Aε yá pó máε daé gbāo kūa. Asu pāale oplaai ge zεiε. Asu te dii pālezi à zóblenéo.

Láai yá

(Lev 26.14-46)

¹⁵ Tó i Dii á Lua yāmao, tó i aà otondóki gwao, tó á aà yādilea pó máε daé gbāo kūao, yáε beε mé a á le. ¹⁶ A wéεo ní á buao i gō láaipó ũ. ¹⁷ A tao ní á góε i gō láaipó ũ. ¹⁸ A néo ní á bua póε ní á zuo ní á são ní a bleo i gō láaipó ũ. ¹⁹ I gō láaipó ũ á gea ní á suaο. ²⁰ Dii a láaizǐwáε, a otówá, i webiiwá zǐ pó áε ke píi guu e a ge kaale à mideε kándo yāvāi pó á kè a pākpāazi yái. ²¹ Dii a gagyākaágu e à ge láa bùsu pó áε gé síi guue. ²² Dii a to tóon vāi á le ní sionao ní kákagyāo ní mēwāao ní noanao. Pó piaa gbōsi ní pó fukpāao i á buapóε le. Gyāpíε péleáziε e à ge mideε. ²³ Luabe aε kú á musu gii lán mógotēwaε. Tóε iε kú á zǐε gbáugbāu

‡ 27:14 Yoz 8.33-35 § 27:15 Bsa 20.4, 34.17 * 27:16 Bsa 20.12 † 27:19 Bsa 22.21, 23.9 ‡ 27:20 Lev 18.8 § 27:21 Bsa 22.18, Lev 18.23 * 27:22 Lev 18.9 † 27:23 Lev 18.17 ‡ 27:26 Gal 3.10

lán m̄osiwa. ²⁴ Luutē ní b̄usutio ò Dii a to à e lou ḡē ũ. Aò b̄o za musue e à ge á d̄edeò.

²⁵ Dii a tó á w̄ēeò z̄iblewáe. A d̄ōd̄ok̄ōwa à gé lé̄eimá, í f̄āaa ní bao à tá. S̄o i k̄ē d̄únia bui pígu yá p̄ó á lé yáí. ²⁶ A ḡeò i ḡō b̄āo ní w̄aio p̄oblea ũ, gb̄ēe a ní yáo. ²⁷ Dii a to Egipi s̄án̄eò á le ní gb̄enao ní yiao ní k̄ásanao. Aò gb̄ágb̄āa v̄io. ²⁸ I to Íana k̄áwá, i to à v̄lakū, i tó á mi liaa, ²⁹ ío òmalemale f̄āane lán v̄ia p̄ó kú gusiauwa. A yāe ali b̄o maa. Wa gb̄āam̄é, wi á p̄óó síwá, k̄ási gb̄ēe a á suabao. ³⁰ Aò n̄okpama v̄i, gb̄ēp̄āle i kusiwà. A k̄ped̄o, á e iuo. A v̄ēebu ke, á e à a be m̄oakeo. ³¹ Wa á zuo k̄òlokpa á wáa, á e à a n̄òo soo. Wa á z̄àa'inao síwá, mé á e l̄o. Wa á s̄āo k̄pá á w̄ēeòwa, k̄ási gb̄ēe a á suabao. ³² Wa á neḡōeò ní á nen̄eò kpa buip̄āleòwa, á w̄é io d̄n̄zi e á w̄é wo. A gb̄āa a p̄oe keo. ³³ Bui p̄ó á d̄ōo á buazí p̄ó á k̄ē p̄oble. Waò gb̄āam̄é, wiò á wetā ḡōp̄ii. ³⁴ Íana a k̄áwá yá p̄ó á w̄é a e yáí. ³⁵ Dii a to b̄òk̄oò á le á koso ní á gb̄ásaonaòwa. Aa liála sea za á gbakp̄ea e á minanguo.

³⁶ Dii a táán̄o ní á k̄ia p̄ó á aà dil̄eò bui p̄ó ápiò ní á deziò d̄ōo k̄ii. Wek̄ii á z̄obleu líone ní gb̄eò á diio ũ. ³⁷ A ḡō s̄òk̄ēngu p̄ó ũ, lánip̄o ũ bui p̄ó Dii a á yá ní k̄īone píi, aai yāadaán̄o. ³⁸ Ali p̄ót̄o maamaae, k̄ási ali keke ȳōnn̄e. Kwaò mé aa so píi. ³⁹ A v̄ēebu ba, í a s̄ēwa, k̄ási á e à a k̄ó z̄ōz̄ò à a imio. K̄òo mé aa á v̄ēlip̄io z̄ōz̄ò. ⁴⁰ Kulio di á b̄usuue, k̄ási á e a nísi m̄oakeo, asa aa n̄oboleke píie. ⁴¹ A neḡōeò ní n̄eò i'í, k̄ási aao k̄úán̄o. Wa tánn̄o z̄ìz̄o ũe. ⁴² Kwasut̄eò i á b̄usu lío ní á buap̄óó síwá. ⁴³ B̄òm̄o p̄ó kú á guuò k̄úkuála musumusue, á vlá io naua. ⁴⁴ Aa p̄ó s̄ēae, k̄ási á e p̄ó s̄ēanéò. Aaò de mideò ũ, ío kú ní guu k̄p̄ee.

⁴⁵ Yá beeo á le píie, aaiò téazi. Aa k̄éwáò e à ge mid̄eò, ké i Dii á Lua yāmao, i aà òtond̄ok̄ii gwao, mé á aà yād̄ilea p̄ó a dàeò k̄ūao yáí. ⁴⁶ Yá p̄ó aa á lep̄io aao de seela p̄ó í dimá ũe e á buiwa. ⁴⁷ Tó i z̄oble Dii á Luae ní p̄onaò ní n̄òsenao á namableḡoò, ⁴⁸ á w̄ēe p̄ó Dii a ní z̄iwáò ò á z̄oblené búu ní n̄oanaò ní imio p̄ók̄ēsāma guu. Dii i mò zuu daé á n̄e e à ge á kaal̄eò. ⁴⁹ Bui p̄ó kú za t̄ōle léwa z̄àz̄ā ili ní yāmaoò ò Dii a to aa k̄úu'oo aa m̄ówá. ⁵⁰ Buip̄io aao p̄āsí, aa gb̄ēz̄ōo wegwaò, aa w̄ēnad̄o n̄éon̄e. ⁵¹ Aa á p̄otuoò sóso ní á buap̄ó e à ge kaal̄eò. Aa á p̄ówena ge á v̄ēe ge á nísi ge á zu ge á s̄ā t̄óeò e à ge mid̄eò. ⁵² Aa koez̄ò á b̄usu p̄ó Dii á Lua lé k̄p̄áwá w̄ēeoz̄i píi e á b̄ii gb̄āa l̄esí p̄ó ále a náaik̄eò ge k̄w̄eòe.

⁵³ A á neḡōeò ní á nen̄eò p̄ó Dii á Lua a k̄p̄áwáò so taasi p̄ó á w̄ēeò á dau koez̄āazi guu yáí. ⁵⁴ Baa á ḡōe buse w̄ēnad̄ōn̄ede a b̄iike ní a gb̄édeeo ní a n̄o yenzideo ní a né p̄ó ḡōò ⁵⁵ ní a né p̄ó àle sópio. A li an gb̄ēeò, ké p̄oe i ḡōeò taasi p̄ó á w̄ēeò á dau koez̄āazi guu yáí. ⁵⁶ Baa á n̄e buse w̄ēnad̄ōn̄ede, n̄e p̄ó lí we k̄ēse t̄ò b̄usuwao ké a buse mé w̄ēnad̄ōn̄ede yáí, a b̄iike ní a ḡō yenzideo ní a neḡōeò ní a nen̄eò ⁵⁷ a né p̄ó a í ní a bio yá musu. A so asii guue* p̄ók̄ēsāma ní taasi p̄ó á w̄ēeò á dau koez̄āazi guuo yáí.

⁵⁸ Tó á ikoyá p̄ó kú l̄ae bee guuò k̄ūa, ále z̄ik̄ewàò, tó á Dii á Lua tó ḡbia p̄ó í ní me s̄eenata beee d̄ō, ⁵⁹ Dii a gaga p̄ó á a f̄ān v̄ioò k̄áagu ní á buiòe, gaga p̄āsí p̄ó í ḡōplakeò ní gyāv̄ai p̄ó lí láao. ⁶⁰ A to Egipi gyā p̄ó á a v̄ia v̄io á le, a k̄éwáò. ⁶¹ Baa gaga ní gyā p̄ó a yá kú ikoyá l̄ae bee guuoò, Dii a k̄áagu píi e à ge kaal̄eò. ⁶² Tó i Dii á Lua yāmao, baa ní á dasi lán saanaòwa keo, á ḡō bílao. ⁶³ Lá à kà Diigu à yāmaak̄éé, a t̄ò a dasik̄ù, màa a kaaàgu à á d̄ede, i á kaale. A á wo b̄usu p̄ó ále gé síi guu, ⁶⁴ i á f̄āaa buiò guu za d̄únia léla e a léle. We á z̄obleu líone ní gb̄eò, dii p̄ó ápiò ní á deziò á d̄ōo. ⁶⁵ A íampak̄ii e buip̄io guuo, á p̄òp̄ek̄ii e gueio. Wek̄ii Dii a to àò s̄òdeedeeku, á w̄é io wo, á ȳēe i láa. ⁶⁶ A nisina io naa

* 28:57 2Kia 6.28-29, W̄ēn 4.10

líwa, vía ío á kú gwāasína ní fáaneo, áo á kua náai vío. ⁶⁷ Vía pọ́ a á kú yá pọ́ a wesíe yáí áli me kọ́e à to oosi ke, íli me oosíe à to gu dọ. ⁶⁸ Dii a á ká gó'ílenao guu à táánọ Egipti, tá pọ́ má òé ásu o ọ́opi. We á wéele à áziá yíau á wèleo wa zọ́ ń, kási gbēe a á lúo.

⁶⁹ Dii bàa kua ní Isailiọ́ yá pọ́ a òlẹ Mọ́izíe Mọ́abu b̀̀suun we, yá pọ́ a òlẹ̀e Olebu bàasi.

29

Dii bàa kua ní Isailiọ́ zedọ́a Mọ́abu b̀̀suu

¹ Mọ́izi Isailiọ́ sísi píi à mè: A yá pọ́ Dii kẹ́ Egipi Falaṣṣe ní aà ìwaṣ ní aà b̀̀suo è píi. ² A wesíe lá à seelaṣ ní dabudabu zṣṣọ́ kẹ́, à aà gbāa legwàṣ. ³ Kási e gbā Dii i á ǹ̀se wéé a ń̀̀kùo. I á wé kẹ́é a gu'èo. I á swá wéé a yāmào. ⁴ Ké ma dṣaá guwaiwau wè bla, á pọ́kasá ní á kyaleṣ i yaa. ⁵ I p̄e soo, i v̄e ge í gbāa mio. Dii á gwá, ké à e dṣm̄e Dii á Lua ũ. ⁶ Ké wa ka gu e beeu, Esebṣ kí Síṣ ní Basana kí Oguo b̀̀lewá ní zío, ṣ wa zı́bl̄emá.* ⁷ Wa ní b̀̀su sí wá kpà Lubeni buiṣ ní Gada buiṣ ní Manase bui kını́wa ní pọ́ ũ.

⁸ Ayām̄eto àṣ Dii bàakuaánọ́ yádileae beeo k̄ua, ío zíkewà, yá pọ́ ále ke píi i bo maa. ⁹ Apíi á sía Dii á Lua ae gbā, á dṣaanaṣ ní á kíaṣ ní á gb̄ezṣṣọ́ ní á zı́gṣ badeṣ ní á gṣeṣ píi ¹⁰ ní á néṣ ní á n̄eṣ ní b̀̀mṣ pọ́ kú á b̀̀ou yàawenaṣ ní itṣnaṣ ũ. ¹¹ A sía la ké à ze ní Dii á Lua bàakuaánọ́ yáó. Dii á Lua lé a bàakuaánọ́ legbē ní a kuaṣ gbā, ¹² ké à á dea a gb̄éṣ ũ zedṣ gbā. Aṣ de á Lua ũ lá a óewa, lá à a legbè á deziṣe Ablahaŭ ní Izaakio ní Yakṣbuowa. ¹³ I ke át̄e ṣ mále yápi legb̄éó. ¹⁴ I ke á gb̄é pọ́ á kúwanṣ gbā Dii wá Lua aeṣ át̄e no, ní wá bui pọ́ wi ní i yāaṣe.

¹⁵ A dṣ áziawa lá á kú yāa Egipi, mé lá a b̄le ní buipáleṣ b̀̀suṣ. ¹⁶ A ní pọ́ pọ́ aa kẹ́ ní lío ní gb̄eṣ ní ánuṣuo ní vuao táaṣ ũ è, pọ́ pọ́ Dii ye a gı́yāio. ¹⁷ A gb̄e su bṣ Dii wá Lua kpe à gé zṣblei buipále diip̄iṣneṣ, á gṣe ge á n̄eṣen nò, á buie ge á ualeṣen nò. Yāvāi zína su àṣ kú á guu kona ge gṣi ũ.† ¹⁸ Tó gb̄e láai yáe beeo mà, asu áziá sáaukpa à me, baa tó a swá gbāa, áṣ ku aafiaeṣ. Bee a to wá iwāa tótṣ káé á í nīe. ¹⁹ Dii a we s̀̀uukeaàṣ. Aṣ p̄k̄uma ní p̄f̄eṣ bṣbṣwà gṣṣpiie. Láai yá pọ́ kú l̄ae bee guu a aà le píie, Dii i aà tó de dúniau. ²⁰ Dii a aà bṣ Isaili buiṣ guue, i láaiṣ wà a yākè ikoyá l̄ae bee guuṣ zı́wà píi ìadaawà yáí.

²¹ A bui pọ́ aa mṣ á kpeṣ ní buipále gb̄é pọ́ b̀̀ b̀̀su zàzāuṣ aa gaga pọ́ kà b̀̀sue beeuṣ e ní gyā pọ́ Dii kàáguṣ. ²² Íat̄egb̄ṣ ní wisio a b̀̀sue bee tékū píie. Wa pótṣ weo, p̄e a b̄leṣ, baa s̄e. Aṣ de lán Sṣdṣŭ ní Gṣm̄ṣṣo ní Adamaṣ ní Zeboiŭ pọ́ Dii ní suumpà ní p̄k̄uma p̄s̄iṣwae.‡ ²³ Bui píi a me: B́yāi Dii yá bee taa kẹ́ b̀̀sue beei? Aà p̄f̄e zṣṣ bee taa dea ní? ²⁴ Wi wemá wà me: Ké aa p̄kpà Dii ní deziṣ Luapi bàakuaánọ́ yázi an bṣa Egipi gb̄ea yáie. ²⁵ Aa gè zṣbl̄e dii p̄aleṣne, aa k̄ule dii pọ́ aa dṣ yāaṣne, i ke Dii mé òl̄en̄eṣ. ²⁶ Ŭ Dii p̄k̄umab̀̀bṣ b̀̀supiwa, à láaiṣ kú l̄ae bee guuṣ zı́wà píi. ²⁷ A ní wó ní b̀̀su à zṣṣ̄n̄zi e b̀̀su p̄aleu, lá aa ku tiaewa.

²⁸ Yá pọ́ uleṣ de Dii wá Lua yá ũe. A pọ́ pọ́ à b̀̀ò gupau s̄ṣ, wápiṣ ní wá néṣ yáe gṣṣpii, ké wà e wàṣ zíkewà.

30

Dii sua ní Isailiọ́ ní p̄a ziu

¹ Tó èf̄ai ní láai yá pọ́ mále daéé beeo k̄éé píi, tó á wé k̄é bui pọ́ Dii á Lua a á yá à á f̄aa ní guuṣ guu, ² tó ápiṣ ní á néṣ a ea zè ní Dii á Luaṣ, tó a aà yá pọ́ mále

* 29:6 Nao 21.21-35 † 29:17 Ebe 12.15 ‡ 29:22 Daa 19.24-25

dilée gbã mà pii ní nòsemendoo ní pœão, ³ Dii á Lua a á wēnagwa, i ea á káaa za bui pó a á fáaa ní guu guu, i suáno á pá ziu. ⁴ Baa tó à á yá à á fáaa bùsu guu e dúnia léwa, a á bui káaa we, i suáno. ⁵ A suáno bùsu pó an dezió ví za yāau. Tó aa èa bùsupi sí, a èfāaikéné, i to aa dasikū de ní dezipiɔla. ⁶ Dii á Lua a á sò gbāsí woloé ní á bui, á nisína ió yeaàzi ní nòsemendoo, ío ku aafia. ⁷ Dii á Lua i láaié beeo zí á wèlɔwa ní á zangude pó aa íadawá, ⁸ í ea Dii yāma, ío zíkɛ aà yādilea pó mále oé gbāwa. ⁹ Dii á Lua a èfāaidaé á zí pii guu, i tó á néo kó ní á pɔtuoo ní á buanɛ, aà pɔ i ea kɛwá na, i maakeé, lá aà pɔ kèna á deziowawa. ¹⁰ Tó a Dii á Lua yāma, a aà ɔtondɔkii gwà, mé á aà yādilea pó kú ikoyā lée bee guu kūa, tó a ze ní Dii á Luao ní nòsemendoo ní pœão, a bee kéé píie.

Wēni ge ga

¹¹ Yá pó mále dilée gbāpi zí'ū de á gbāa léao. A zāáno. ¹² A ku luabeo. Asu me, déme a gé luabe à pila ní yápio, i oé à zíkɛwàio. ¹³ A ku ísia baaleo. Asu me, déme a bua ísia baale i suò à oé à maio. ¹⁴ Yápi kúáno káinnɔ, a dɔ á léu, a kú á nòseu, * ké à e zíkɛwà. ¹⁵ A ma! Mále wēni ní yāmao káléé gbã ní gao ní yāvāio. ¹⁶ Mále dilée gbã, à ye Dii á Luazi, à te aà iai, a aà ɔtondɔkii gwa, à aà yādilea ní aà ikoyā kūa, ío ku, í dasikū, Dii á Lua i báadaágu bùsu pó ále gé sii guu. ¹⁷ Ama tó a bɔ aà kpe, mé i aà yāmao, tó a kɛwà, mé a zɔblè dii pālɛnɛ a kuléné, ¹⁸ mále oé gbã, a kaalen we! A gēgē bùsu pó ále bua Yuudēwa ále gé sii guu. ¹⁹ Luabe ní tɔlɛo mé ma seeladeo ũ gbã á yá musu. Ma wēni ní gao dɔé á ae, báaa yá ní láai yáo. A wēni sé, ké ápio ní á néo à e à aafia. ²⁰ A ye Dii á Luazi, ío aà yāma, í nawà, asa òme á wēni ũ, i to à gēgē bùsu pó à a legbè á deziɔnɛ Ablahaŭ† ní Izaakio‡ ní Yakɔbuo§ à mè á kpámá guu.

31

Yozuee dilɛa Mɔizi gēe ũ

¹ Mɔizi gè yáe beeo ò Isailiɔnɛ ² à mè: Tia kéwa ma ka wè basoolo, má fɔ dɔaaé lo. Dii òmɛe à mè má bua Yuudēwao.* ³ Dii á Lua mé a dɔaaé à buawà, i bui pó kú weo kaaléé, í ní bùsu sí. Yozuee mé aɔ dɔaaé sa lá Dii òwa. ⁴ Dii a kené lá a kè Amɔleó kí Síɔe ní kí Oguo ní ní bùsuowa, à ní kaale. ⁵ Dii a ní naé á ɔzié, í kené lá má diléwa pii. ⁶ A sɔdile, ío wɔɔ ví! Asu to vía á kūo, ásu to sɔ kéágu ní yáio, asa Dii á Lua mé lé géáno. A á tó weo, a pākpaázio.

⁷ Ō Mɔizi Yozuee sisi, a òè Isailiɔ pii wáa à mè: Sɔdile, níɔ wɔɔ ví, asa níme níyɔ gé ní gbéé beeo bùsu pó Dii a legbè ní dezi káauɔnɛ à mè á kpámá guu. Mme níyɔ bùsupi kpaalené. ⁸ Dii mé a dɔaanɛ. Ōme aɔ kunnɔ, a n to weo, a pākpanzi bauo.† Nsu to vía n kūo, nísu bílikɛo.

⁹ Mɔizi ikoyāpi kè lá guu, a kpà sa'ona Levii bui pó aaiɔ Dii bàakuaríno kpagolo seawá ní Isaili gbēzɔɔ pii. ¹⁰ Mɔizi yādilené à mè: Wè sopla gbea, wè pó wí fiadeo ké, Lákpɛdɔa dikpɛgɔ, ¹¹ tó Isailiɔ m̀ nízia òlɔ Dii ní Luae nípii gu pó a se, àli ikoyā lée bee kyokené aa ma. ¹² Ali ní káaa, gɔeó ní nɔeó ní néfɛnɛnɔ ní b̀mɔ pó kú á wéleu, aa ma, aai dada, ké aa e wàɔ Dii á Lua vía ví, aaiɔ ikoyāpio kūa pii, aaiɔ zíkɛwà. ¹³ An né pó yápi dɔɔ i ma, aaiɔ víakea Dii á Luae dada gɔɔ pó á kú bùsu pó ále bua Yuudēwa ále gé síipi guu.

Dii dɔaaa Isailiɔ p̀ɔɔɔzákɛa oa

* **30:14** Lom 10.6-8 † **30:20** Daa 12.7 ‡ **30:20** Daa 26.3 § **30:20** Daa 28.13 * **31:2** Nao 20.12
† **31:8** Yoz 1.5, Ebe 13.5

¹⁴ Dii ò M̀oiziε: N gagɔɔ k̄aik̄ũ. Yozuee sísi, í ge ze kpaaũkp̄eu, mí aà dile. Ɔ M̀oizi ní Yozueeo gè zè kpaaũkp̄eu. ¹⁵ Dii b̀ò m̀má we telu p̀ó zea kpépi kp̄eεlea guu. ¹⁶ Ɔ Dii ò M̀oiziε: Tó n zu n deziɔ guu, gbépiɔ fεle gbās̄ike ní b̀usu p̀ó aale ḡeu dii z̄iloɔε. Aa p̄ākpamazi, aai ma bàakuar̄nɔ yá gbooe. ¹⁷ Gɔɔ bee ma p̀o a pañzi, mí b̀n̄kpe, wi ní m̀óm̄. Yā'ia a ní le dasi, aai taasike. Gɔɔ bee aa m̄ε: Yā'ia p̄iɔ wá le, ké wá Lua kúwanɔ yái yā? ¹⁸ Gɔɔ bee má b̀n̄kpe yāv̄i p̀ó aa kè aa zè ní dii p̄āleɔ yái.

¹⁹ Lεε bee k̄ε láu sa, ní dada Isailiɔne aa sí, ké à dem̄ε an b̀oa ma kp̄e seela ũ. ²⁰ Tó ma gēr̄nɔ b̀usu p̀ó ma a legb̄è ní dezi káauɔne guu, b̀usu p̀ó v̄i ní z̄'io diupi, tó aa k̄a aa m̄ekpa, aa ze ní dii p̄āleɔε, aai z̄oblené. Aa p̄ākpamazi, aai ma bàakuar̄nɔ yá gbooe. ²¹ Tó yā'ia p̄iɔ ní lé dasi, mé aale taasike, lepi mé a ní yá'likpamá, asa a yá a sá ní buiɔguo. Má làasoo p̀ó aale ke gb̄ā d̄s, e màɔ gé gēīnɔ b̀usu p̀ó ma a legb̄èné guu. ²² M̀oizi lepi kè láu gɔɔ bee, ̄s a dà Isailiɔne.

²³ Dii yād̄ile Nuni né Yozueeε à m̄ε: S̄od̄ile, níɔ w̄ó v̄i!‡ M̄m̄ε níȳó gé ní Isailiɔ b̀usu p̀ó ma a legb̄èné guu, mé map̄i máɔ kunn̄ε.

²⁴ Ké M̀oizi ikoyāpiɔ kè láu p̄ii m̄óm̄iɔ, ²⁵ à yād̄ile Levii bui p̀ó aaɔ Dii bàakuar̄nɔ kpagolo seaɔne à m̄ε: ²⁶ A ikoyā l̄ae bee si dile Dii á Lua bàakuar̄nɔ kpagolo saε, iɔ ku we á b̀oa Dii kp̄e seela ũ. ²⁷ Asa má á swágb̄āa d̄s, lá i gi yái. Za gɔɔ p̀ó má kúánɔ iɔ b̀o Dii yá kp̄e e ní a tiao. Wa ma gaa gb̄ea p̀ó o b̄a? ²⁸ A á bui gb̄ēz̄ɔɔ ní á d̄baanaɔ k̄āam̄εε, ké mà yáε beeɔ káné ní swáwa, luabe ní t̄oɔleɔ iɔ de ma seeladeɔ ũ á yá musu. ²⁹ Asa má d̄s ké á áz̄ia òkpa ma gaa gb̄eaε, í ké zé p̀ó má òb̄éwa. A gb̄ea yā'ia a á le, asa á yá p̀ó v̄i Diiε ke, aà p̀o i paázi t̄āa p̀ó á k̄e yáiε.

³⁰ Ɔ M̀oizi lepi yá dàu a síu Isaili p̀ó k̄āaaaɔne m̄óm̄iɔ.

32

M̀oizi le

¹ Musudeɔ, à swákpa, mí yā'o,
á gb̄é p̀ó á kú z̄ileɔ, à ma yāma.

² A to ma yādan̄ε k̄āfiak̄é lán louwa,
à to ma yā'on̄ε èf̄āaik̄é lán f̄iwa,
lá s̄ε ní l̄áo ì m̀de ewa.

³ Má Dii t̄oɔ.
A z̄óke d̄s wá Luaε!

⁴ Gb̄esin aà ũ,
aà yākeao wásawasa,

ì yāpii ke a zéwaε.
Lua náaiden aà ũ, v̄āie kuwào,
a súsu mé a maa.

⁵ Aà gb̄éɔ yād̄ɔsai k̄èè,
aa de aà néɔ ũ b̄o.
Bui v̄āi koleaɔne, aa ḡò wí sea.

⁶ M̄āa á fiabo Diiεa?
A s̄ũε, á òn̄o v̄io.
A Mae p̀ó á s̄én weo lò?
Aàpi mé á ké, à á z̄ed̄o.

⁷ A làasooke yá p̀ó kú za káauɔwa,
à w̄ε p̀ó ḡè za ziɔ yāda.

‡ 31:23 Yoz 1.6

A gbea á maeɔwa, aai dau wà siué,
 maezɔɔ mé aa a galikeé.
 8 Ké Lua Musude gbēnazinaɔ kpaalè,
 mé à bui píi b̀usu kpàwà,
 à ní baade b̀usu z̀le iadàné.*
 A b̀usu kpà Isailiɔwa ní dasileu,
 9 asa Dii gbéɔ de aà baa ũ,
 Yakɔbu buiɔ mé aà kpaale ũ.
 10 A ní lé b̀usu giinau,
 guwaiwai p̀ó da pã, wàio ì ɔɔbu.
 A ɔlianzi à ní gwá,
 à laaidòmá lá a webesianawa.
 11 Lá kúu ì a sakpe vu,
 ì yàada a néɔla,
 màa Dii a g̀sɔa p̀ò,
 à ní kú ní a g̀sɔa káo à ní sé.
 12 Dii mé d̀aané ado,
 dii z̀loe ɔ ku a guuo.
 13 A tò aa be b̀usu guleſiɔwa,
 ɔ aa buap̀ó blè.
 A ní gwá ní gbesi z̀'io
 ní ku p̀ó b̀o gu gbɛdeu nísio
 14 ní z̀kpaſa vífãaio ní sã kpàsa ví'ipuo
 ní sãneɔɔ mekpaaɔ ní Basana b̀usu sãsakaɔɔ
 ní p̀wen maaɔ ní v̄eɛbe'i p̀ó á m̄i v̄eɛ ũo.
 15 Bui maapiɔ m̀ekpa, ɔ aale gbá de.
 Aa kã, aa gbènekù aa nísi kpà,
 ɔ aa pãkpà Lua ní Kenazi,
 aa sakà gbesi p̀ó de ní Suabana ũ pigu.
 16 Aa aà p̀o f̄èè dii z̀loɔ yá musu,
 aa tò aà p̀o pà ní táa p̀ó à z̀auɔ.
 17 Aa táaɔ gbàgbae, i ke Lua no,†
 dii p̀ó aa ní d̄s yãaɔɔ,
 aa b̀ómá dafue,
 dii p̀ó an deziɔ lí v̄lakeneóɔ.
 18 Aa gbesi p̀ó ní í tò we,
 Lua d̄eekàné, ɔ aà yá sãngu.
 19 Ké Diipi è màa, ɔ à ní b̀ob̀ò,
 asa aà p̀o pà a neḡɔɔ ní a nenɔepiɔzie à mè:
 20 Má b̀ónkpe, mí ní midɛa e,
 bui koleaɔn ní ũ, né náaisaideɔne.
 21 Aa ma p̀o f̄elemɛɛ ní p̀ó p̀ó de Lua ũo,
 aa tò ma p̀o pà ní táaɔ yá musu.‡
 Má tó bui p̀ó aa de ma gbé ũo ní p̀o f̄elené,
 má tó an p̀o pa bui w̄esiadeɔ yá musu.§
 22 Asa ma p̀okũma té kà,
 mé tépi aɔ kũe e bedau z̀le.
 Má temɔ dúniaɛ ní a p̀óɔ,

* 32:8 Zln 17.26 † 32:17 1Kln 10.20 ‡ 32:21 1Kln 10.22 § 32:21 Lom 10.19

a kù gbèsìsì zínàwà.
 23 Má yá'ia káaánízié,
 mí a kaò zuńzi píi.
 24 Imina a káńgu,
 Lua i sumá, gagyá i ní dèdè.
 Má wàìò zímá aa ní taitai,
 mí mlè pāsinaò gbaemá aa ní sóso.
 25 Wa ní nẹ̀ò dèdè gāae ní fēndaoe,
 gili i gēńgu ní kpεaò guu.
 Ewaasoò ní wéndiaò gaga nípii
 ní nẹ̀ yōminaò ní maezōò mikāpuadeò.
 26 Ma mè má ní fāaae,
 mí tó an tó ga dúniau,
 27 āma ma viakè an ibεεò íandāae.
 Aaò e wa mé wà bee kè,
 aa mε wa mé wà zìblèmá,
 i ke Dii mé bee kè píio.
 28 Isailiò yāe dōo,
 bui ònòkēsāmadeòne!
 29 Tó aa ònò víe, aa bee dō,
 aa dō gu pò ní yākeò mipèuńno.
 30 Kpelewa gbé mēndo tò gbēon òaa soò tilèi?
 Kpelewa gbēon pla gbēon òaa blakwi yài?
 Mè i ke Dii pò de ní gbesi ũ ní kpámá bàasio.
 31 Asa wá ibεεò gbesi de lán wá gbesiwao,
 baa ampìò aa dō níziawa.
 32 Aa muaa ní Sòdòũdeò ní Gòmòdeòe.
 Aa de lán v̄eli pò a né de kona ũ
 mé a kó de gōi ũwae.
 33 An v̄eéá mlè sewεε
 lán kyá lé'i pásíwa.
 34 Dii mē: Má ní yápi kũa ma dōuo lé?
 Má kùkù ní kán'òo ma làasiu.
 35 Mámε má tōsimá,
 mámε má flaboné.*
 Gòewa aa tii guwa,
 asa an kaalegòò káikùè,
 pò pò lé ní dá wāa, àe mó.
 36 Asa Dii a yákeke ní a gbéò,†
 i wēnadō a zòblenaòne.
 Tó a è an gbāa làa,
 gbēe kuo, zò ge wéé,
 37 a mε: An diiò ku máe?
 An gbesi pò aa nàaazi ku má ni?
 38 Diipiò ní sa'obò nísi sò,
 aa v̄eε pò aa tōlemá mī.
 Aa fεe dǎle sa, aa òkuála.
 39 Aò dō tiasa ké mámε má a ũ,
 diie kuo, ma bàasio.
 Mámε mí to wà ga,

* 32:35 Lom 12.19, Ebe 10.30 † 32:36 Sou 135.14

mámε mi to wàò ku,
 mámε mi gbé ké'ia,
 mámε mi ní gbágbā.
 Gbēe a fō ní bò ma ɔziò.
⁴⁰ Ma a ɔ sè musu,
 má ò ní ma kua gɔɔpiio,
⁴¹ tó ma a fēnda pò í teke lekè,
 mé má kūa mà yákpalekedò,
 má tɔsi ma ibeewa,
 mà flabo gbé pò zamaguonee.
⁴² Ma kaò ga ní auo,
 gbé pò gàò ní zìzò pòo píi.
 Ma fēnda a gē mebaasiu
 sea za ibee dɔaanaowa.
⁴³ Buiò, à gulake Dii gbéò yá musu,‡
 asa a a zòblenaò au tɔsi. §
 A tɔsi a ibeewa,
 i a bùsu ní a gbéò duuna ké má.

⁴⁴ Mɔizi mò ní Nuni né Yozueeo, à lepi yá dàu a siu Isailione. ⁴⁵ Ké Mɔizi lepi yá siuné mípii a làa, ⁴⁶ a òné: A yá pò má dìlé gbā da á sɔu píi, ké à e o á néone aa laaika, aà ikoyāpiò kūa píi. ⁴⁷ Asa a deé yāpā ũo, á wēnie. Tó á yāpiò kūa, á gēgē bùsu pò ále bua Yuudēwa ále gé síi guue.

⁴⁸ Gɔɔ doŭpi zí Dii yā'ò Mɔizie à mè: ⁴⁹ Dede Abaliŭ gbèsisíe beewa Mɔabu bùsuu la e Nēbo gbèsisí musu bɔaa ní Yelikoo, ní wesi Kanaa bùsu pò mále kpá Isailiowa aa síle. ⁵⁰ Nyɔ ga gbèsisí pò n dedewàpi musue, ní zu ní deziò guu, lá n vīi Aalona gà Oo gbèsisí musu à zù a deziò guuwa. ⁵¹ Asa n bò ma kpe Isailiò wáa Meliba í pò kú Kadesi kíi Zini guwaiwaiue, ni ma kuaadoake dōmεe ní guuo.* ⁵² Ayāmeto nýɔ bùsupi e káaaε, nýɔ gēuo.

33

Mɔizi Isaili buiò gbaa sa'ole (Daa 49.1-28)

¹ Sa maa pò Lua gbé Mɔizi ò Isailione e àò gé gain ke, ² à mè:
 Dii bò Sinai à mòwá,
 aà gawi bílewá za Sei,
 à pípiwēε za Palana gbε musu,
 à bò a gbé dasidasio kíi,
 lou lé pílepilé aà ɔplaaí.
³ Dii ye a gbézi,
 gbé pò an kua rídoapiò ku aà ɔzi.
 Aaí káaaaàzi wà aà yāma.
⁴ Mɔizi ikoyā dìlewēε,
 wá Yakòbu buiò pò ũ.
⁵ Dii mé gò wá bui maa kía ũ,
 ké wá Isaili bui dɔaanaò kō káaa.
⁶ Mɔizi mè:
 Lubeni buiò aà kue, aa gao,
 kási aà dasio.

‡ 32:43 Lom 15.10 § 32:43 Zia 19.2 * 32:51 Nao 27.12-14

7 A yáe bee ò Yuda buiò yá musu:

Dii, Yuda buiò wii ma,

ní suńńò ní gbéò guu.

Aale gí ní nízíao,

dóńlé an ibeεε yá musu.

8 Levii buiò yá musu à m̀è:

N Tumiũ ní Uliũo kpà n gbé náaideowa.*

N ní lé n ní gwá Masa,

n zɔakàńzi Meliba í ḱí.†

9 Aai ní de ní ní dao yádao,

aai ní v̄iò ní ní dāunaò d̄so ge an néo.

Aa n yá k̄ua,

aa zè ní n bàakuańńò yáo.‡

10 Aai n yáò da Yakòbu buiòne,

aai n ikoyā da Isailiòne.

Aai tulaletikateα n αε,

aai sa pò w̄i a pò káteu à tékū o ní gbagbakiwa.

11 Dii, báadańgu, ní ní gba gbāa,

ké z̄i pò aale keε e kangu.

Gbé pò lé feleńńò lé ní wówa,

ń ní zangudeò gb̄ε, aasu fele bo.

12 B̄eyāmeε buiò yá musu à m̀è:

Dii gbé yenzideò z̄leaaànò d̄d̄oα.

Dii αò kàedańzi,

αò kú ní guu ḡōpiie.

13 Yosefu buiò yá musu à m̀è:

Dii báaada ní b̄usuu

n̄ f̄ii maa pò ì b̄o musu à kpao

n̄ í pò kálea t̄ōle z̄ieo

14 n̄ p̄ōmaa pò ìatē ì to aa b̄oleo

n̄ p̄ōmaa pò ì b̄ole m̄o ní m̄oòo

15 n̄ gb̄ès̄is̄i zi musup̄ōo

n̄ s̄is̄i pò kú za káauo p̄ōmaao

16 n̄ p̄ōmaa pò kú t̄ōle p̄ii.

Yosefu buiò na ní Lua pò kú yāa k̄aeleuo,

ēf̄aaīpiò i su ní miwa,

asa Yosefu á beεedeε a gbéò guu.

17 Aà buiò aα z̄ōke v̄i

lán zuswana nesana séiawa,

aα gbāa v̄i lán z̄us̄ēle kóbaowa,

aa mále buiòzi e d̄ún̄ia léwa.

M̄aa Eflaiũ bui αò dasi,

m̄aa Manase bui αò dasi.

18 Zabul̄ni buiò yá musu à m̀è:

Zabul̄ni buiò,

à p̄onake laa pò ále taò guu.

Isakaa buiò, à p̄onake be.

19 Aa gbéò sísi Dii gb̄ès̄is̄iwa,

aai samaa'owà we,

* 33:8 B̄oα 28.30 † 33:8 B̄oα 17.7, Nao 20.13 ‡ 33:9 B̄oα 32.26-29

asa aa àizeεε pó di ísiauᵇ ble
 ní pó pó ulεa bùsu'ũfãa guuᵇ.

20 Gada buiᵇ yá musu à mè:
 Wà Gada buiᵇ bùsu Káfina sáaukpa!

Aaᵇ wúleεa we lán nòᵇmusuwaε,
 aa gbéᵇ taitai ní gàsᵇᵇwa ní ní miᵇ.

21 Aa tᵇᵇle séia sè nízia pó ũ,§
 wa gbēzᵇᵇᵇ baapi kũané we.

Ké Isailiᵇ dᵇaanaᵇ kàaa,
 Gada buiᵇ zíkè Dii ikoyã zedewa
 ní yá pó a díle Isaili bui píieᵇ.

22 Dã buiᵇ yá musu à mè:
 Dã buiᵇá nòᵇmusu né bᵇᵇᵇᵇᵇ,
 aai bᵇ Basana bùsuu aa kusimá.

23 Nεfatali buiᵇ yá musu à mè:
 Nεfatali buiᵇ na ní Diio maamaa,
 à báaadāngu à kè zài.

Isida ní gεᵇmidᵇkli oi bùsuo
 a gᵇ ní pó ũε.

24 Aσεε buiᵇ yá musu à mè:
 Pᵇnadeᵇ Aσεε buiᵇ de bui kᵇniᵇla,
 aaᵇ naaānᵇ de ní gbéᵇla,
 aa ní gbá pípi ní nísio.

25 Aa ní bᵇle gbáaᵇ pi
 ní mᵇsio ní mᵇgotεᵇ,
 aaᵇ ku dᵇᵇᵇaε e ní wēni léu.

26 Bui maaᵇ, gbēε muaa ní á Luaoo,
 ì di luabεpuana kpe musu,
 ì mᵇ dᵇiále a zᵇᵇke guu.

27 Lua pó kú za zipi mé á ulεkᵇi ũ,
 ìᵇ ᵇliaázi zᵇle la gᵇᵇpiie.
 I á ibεεᵇ yáé, ì oé à ní kaale.

28 Isailiᵇ ìᵇ ku dᵇᵇᵇa ní tēε,
 Yakᵇbu buipiᵇ ìᵇ ku
 bùsu pó pᵇwεna ní vεεᵇ diu,
 gu pó a mᵇse ìᵇ bᵇ musu.

29 Báaadeᵇn á Isailiᵇ ũ,
 asa Dii á suabà.
 Déme kú lááwai?
 ᵇme á sēngbao ní á dᵇnleᵇᵇ
 ní á fēnda gawideo ũ.
 Á ibεεᵇ vlānaué á aεε,
 ìᵇ bε ní bùsu gulesᵇᵇwa.

34

Mᵇizi gaa

1 Mᵇizi bᵇ Mᵇabu bùsu sēu, à dède Nebo gbεwa e Pisiga misonaa bᵇaa ní Yelikoo, ᵇ Dii bùsupi òᵇᵇé píi za Galada bùsu e Dã 2 ní Nεfatali buiᵇ bùsuo píi ní Eflaiũ buiᵇ bùsuo ní Manase buiᵇ bùsuo ní Yuda buiᵇ bùsuo píi e ísia pó kú bε'ae 3 ní Nεγεvεᵇ ní wéle daminalikpεde Yeliko guzulεᵇ e Zoaa. 4 ᵇ Dii òè: Bùsu

§ 33:21 Nao 32.1-5, 31-32

pó ma a legbè Ablahaũe ní Izaakio ní Yakɔbuo, ma mè má kpá ní buiɔwapin we. Má tò n wesiẽ, ãma híyɔ bua Yuudẽwa n̄ gẽuo.

⁵ Ɔ Dii zòblena Mɔizi gà Mɔabu bùsuu we lá Dii òwa. ⁶ Ɔ Dii aà v̄ s̄is̄ipɔleu we bɔaa ní Bepeooo. Gb̄e aà mia d̄so e ní a gb̄ao. ⁷ Mɔizi gà a w̄ẽ basoolode guue. Aà wé na, mé aà gb̄aa i laoo. ⁸ Isailiɔ aà gēʼianabò gɔɔ baakwi s̄eu Mɔabu bùsuu, ɔ gēʼianabɔa ní ɔɔbo làa.

⁹ Ɔnɔ pà Nuni né Yozueee, ké Mɔizi ɔnàwà yáí. Isailiɔ mis̄ileè, aa kè lá Dii dà Mɔiziewa ¹⁰ Anabie i bɔ Isailiɔ guu lán Mɔiziwa bo. Aaí yābo k̄ l̄eu ní Diioe,* ¹¹ mé à seelaɔ ní dabudabu pó Dii a z̄iɔ kè Egipi, Falaɔ ní a iwaɔ ní a gb̄éɔ ae píi. ¹² Gb̄e i yābɔnsae z̄ɔɔ pó Mɔizi kè ní iko gb̄ao Isailiɔ wesiẽ ke bo.

* **34:10** Bɔa 33.11

YOZUEE

Yá pò kú lác bee guu

Yozuee lápi lé a bɔɔlekewɛ lá Mɔizi gɛ Yozuee dɔaa Isailiɔne, lá aa Kanaa bɔsu sí n lá wà bɔsupi kpaalené bui n buio, aa zòlezòleu. Lápi kpaalea lee àaɔɛ òn ke:

Kanaa bɔsu sia (1-12)

Bɔsupi kpaalea (13-21)

Yozuee yá gbɛzāɔ (22-24)

Ké Lua bɔsu kpà a gbéɔwa, à lé pò a gbè n deziɔne n a pò pò a gbè Mɔizieɔ pàpae. Yáa Lua kua n a gbéɔ guu, an Kanaa bɔsu sia yá gbiané, lá an bɔa Egipi bɔsuu yá gbianéwa. Lua mé zíkà a gbéɔne, òme tò aa zìblè aa bò aafia.

Bɔsu pò aa zìblèwàɔ n bɔsu pò gò aa síɔ, a kpaaleané bui n buio ua n uao lé ɔɔwɛ lá Lua í laaidɔmá, asa a tò an baade azia ɔɔle víe.

Kanaa bɔsu sia n a kpaaleao dau siuawɛ guu wi dɔ ké Lua náai ví, í lé pò a gbènéɔ papa, mé à kù aa nízia kpawàe, aaliɔ aà yá kù. Isailiɔ zòlea buipàle luadɔnsaiɔ guuá kaiɛ, asa í n luanaaikɛa bádɛɛ. Bee yáí Yozuee fèle zè à Luabaakuarínɔ yá bɔlekèné gɔɔ pò aa káaaa Sikɛũ (24). A n gbálaai maamaa, ò gbéɔ zèò wà zòble Diiɛ. A gbɛa Isailiɔ n n bɔsuo yáziɔ dàale. Za gɔɔ bee an ibɛɛ pò liaarziɔ ò ye n bɔsupi símáe gɔɔpii. Isailiɔ sɔ, lá Lua mé n gbá bɔsupi mé aà bàa kúrínɔ, bee ò anabiɔ ò dɔrínɔ mòòmɔɔ. Sema aao yá pò Luapi dílené kù.

Dii yádilɛa Yozuee

¹ Dii zòblena Mɔizi gaa gbɛa Dii yá'ò Mɔizi zòbāna Yozuee, Nuni née à mè: ² Ma zòblena Mɔizi gà. Fɛle bua Yuudɛwa la sa, mpi n Isailiɔ píi, í gɛ bɔsu pò má kpàwáu. ³ Gu pò á gbá pèleu píi, má kpàwá lá má ò Mɔiziewae.* ⁴ Sea za guwaiwau e gea Libā bɔsuu, sea za swa zòɔ pò wí me Uflata e gea ísia pò kú be'ae oi, Itiɔ bɔsupi a gò á bɔsu ũ píiɛ. ⁵ E n ge n gaò gbɛe a e n gā fio. Lá má kú n Mɔizio, màa máo kunnɔ. Má n to weo, má pākpanzi bauo.†

⁶ Sòdile, nío wɔɔ ví, asa míme ríyɔ bɔsu pò ma a legbè á dezi káauɔne ma mè má kpámá‡ sí, ní kpá gbéɛ beeɔwa. ⁷ Sòdile, nío wɔɔ ví lé! Laaidɔ ikoyā pò ma zòblena Mɔizi dānɛwa, nío kùu píi. Nsu kɛwà n na ɔplaai ge zee oio, n tá ali ke nae. ⁸ To Mɔizi ikoyā lápi yá àò dɔ n léu, nío làasookɛwà fáane n gwāasinao. Laaidɔ yá pò kú a guuwa píi, ní zíkɛwà, n tá iɔ na, n yá iɔ bɔ maa. ⁹ Mámɛ ma yádilenɛo lò? Sòdile, nío wɔɔ ví. Nsu to vía n kùo. Nsu to sɔ kɛnguo, asa ma Dii n Lua, máo kunnɔ gu pò ríle géu píiɛ.

¹⁰ ɔ Yozuee ò Isaili dɔaanaɔne à mè: ¹¹ A bòò kɛɛɛ, í o gbéɔne aa kùsūa sɔuke, asa gɔɔ àaɔ gbɛa aa bua Yuudɛwa la, aai gé bɔsu pò Dii n Lua kpámá aao ví síi. ¹² Yozuee ò Lubeni buiɔne n Gada buiɔ n Manase buiɔ lee dɔo à mè: ¹³ A to yá pò Dii zòblena Mɔizi díléɛɛ bee dɔágu, à mè Dii á Lua a to à kámabokii e, à bɔsue bee kpàwáɛ. ¹⁴ Ayāmeto á nɔɔ n á néfɛnɛnao n á potuoɔ gò bɔsu pò Mɔizi kpàwáu Yuudɛ baala, á zígɔɔ i dɔaa bua á gbéɔne nípii, aai n gòkɛbɔ kùu, aai dɔrínɛ ¹⁵ e Dii àò tó á gbéɔ kámabokii e lá a kèéwa, ampiɔ sɔ aai gò bɔsu pò Dii á Lua lé kpámá ví. Bee gbɛa í su bɔsu pò gò á pò ũe beeu, í zòle bɔsu pò Dii zòblena Mɔizi kpàwá Yuudɛ baala gukpe oipiu.‡ ¹⁶ ɔ aa wèwà aa mè: Yá pò n dílewɛɛ píi wá kɛɛ. Gu pò n wá zíu píi wá gɛɛ. ¹⁷ Lá wa zíkè Mɔizi yáwa píi,

* **1:3** Iko 11.24 † **1:5** Iko 31.6-8, Ebe 13.5 ‡ **1:6** Daa 15.7, 28.13 § **1:15** Nao 32.28-30, Iko 3.18-20

màa wá zíkè n yáwa ɓ. Dii n Lua aàò kunnɔ, lá a kú n Mɔiziowaɛ. ¹⁸ Gbɛ́ pɔ̀ bɔ̀ n yá kpe à gĩ yá pɔ̀ n dílɛɛ kei, à gàɛ. Sɔ̀dile, nio wɔ̀ɔ ví lé!

2

Asiigwanaɔ zia Yeliko

¹ Kua Sitiũ Nuni né Yozuee asiigwanaɔ zĩ gbɛɔn pla asii guu à mè: A ge wékpale b̀supizi n Yelikoo. ɔ aa gè we, aa gè pila káalua pɔ̀ wĩ mɛ̀è Lahabu kpéu.* ² ɔ wa ò Yeliko kíaɛ wà mè: Isailiɔ̀ gè la oosia wá b̀su asiigwai. ³ ɔ kɔ̀api gbɛ́ɔ̀ zĩ Lahabu be aa mè: Bɔ̀ n gɔ̀e pɔ̀ m̀n kɔ̀i, asa wá b̀su asiigwagwaa yáí aa m̀i. ⁴ A m̀ò lè nɔ̀epi gbɛɔn plapiɔ̀ se ùle kò, ɔ̀ à mè: Gbɛ́piɔ̀ m̀ò ma kɔ̀i la sianaɛ. Má dɔ̀ gu pɔ̀ aa b̀uo. ⁵ Ké gu sɔ̀ bíizetago, aa b̀le. Má dɔ̀ má aa tàuo. A n gbɛsɛɛ kpakpa, á n lee. ⁶ A m̀ò lè à n sé gèrɔ̀n kpé musu, à n ùle gbɔ̀ɔna pɔ̀ kálea weu kò. ⁷ Zinaɔ̀ p̀elɛnzi Yuudɛ́ zéu e a buakii, mé wà bíi zé tà n kpe.

⁸ E asiigwanapiɔ̀ aao gé wúlei, Lahabu d̀de n kɔ̀i kpé musu, ⁹ a ònɛ: Má dɔ̀ ké Dii b̀sue bee kpàwáɛ. Gili gèwágu á yá musu, ɔ̀ b̀suebeedeɔ̀ ká gà m̀pii. ¹⁰ Wá mà lá Dii Isia Tɛ̀a í z̀èé go pɔ̀ a b̀le Egipi† n yá pɔ̀ á kè Sio n Oguoɛ, a Amoleɔ̀ kía gbɛɔn plapiɔ̀ kè kélɛkɛɛ Yuudɛ́ baale.‡ ¹¹ Ké wá mà, sɔ̀ kèwágu, wá nisina nà líwa á yáí, asa Dii á Lua mé musu n z̀léo Lua ũ. ¹² Lá ma gbɛ̀kɛ̀kɛ̀é, ápiɔ̀ sɔ̀ à lɛgbɛ̀mɛɛ sa n Dii tɔ̀ à gbɛ̀kɛ̀kɛ̀ ma de bedɛɔ̀nɛ. A seelakɛ̀mɛɛ mà dɔ̀ sáasá ¹³ ké á ma mae n ma dao n ma v̀iɔ̀ n ma d̀aunaɔ̀ n wá gbɛ́ɔ̀ bɔ̀ píi, í wá bɔ̀ ga lézi. ¹⁴ ɔ̀ gɔ̀epiɔ̀ wèwà aa mè: Mmɛ́ n wá wèni ũ, wámɛ́ wá n wèni ũ sɔ̀. Tó ni wá yá'o gbɛ̀e màò, tó Dii b̀sue bee kpàwá, wá gbɛ̀kɛ̀kɛ̀nɛ siana.

¹⁵ ɔ̀ à n bóle fenentiũ, à n pila bíi kpe n bao, asa aà kpé pɔ̀ a kuu ku wéle bíiwaɛ. ¹⁶ A ònɛ: A mipɛ́ gusiɔ̀idewa, ké á gbɛ̀sɛɛlɛnaɔ̀ su kpaaũánɔ̀ yáí. Aɔ̀ ulɛa we go àaɔ̀ e á gbɛ̀sɛɛlɛnaɔ̀ su, í gbasa dazɛu. ¹⁷⁻¹⁸ ɔ̀ gɔ̀epiɔ̀ òè: Tó wa ea gé á b̀suu, ní bà tɛ̀aɛ bee dɔ̀ fenenti pɔ̀ nɛ wá b̀leue beewa, ní n mae n n dao n n v̀iɔ̀ n n d̀aunaɔ̀ n n de bedɛɔ̀ káanzi píi n kpéɛ beepiu. Tó ni ke màao, wá bà àò ku lé pɔ̀ n tó wá gbɛ̀nɛ guu ɓo. ¹⁹ Tó an gbɛ̀e bɔ̀ n kpéu à gè gáaɛ, à azia dèn we, wá yán ɓo. Tó an gbɛ̀e kunnɔ kpéu, mé wà aà dè, wámɛ́ aà gaa a wi wá musu. ²⁰ Tó n wá kɔ̀malekè gbɛ́ɔ̀nɛ sɔ̀, wá bà aɔ̀ ku lé pɔ̀ n tó wá gbɛ̀nɛpi guu ɓo. ²¹ ɔ̀ Lahabu mè: Aɔ̀ de màa lá á òwa. ɔ̀ à n gbáɛ, aa tà. ɔ̀ à bà tɛ̀api dɔ̀ a fenentiũ.

²² Ké aa pila bíiwa màa, aa mipè gusiɔ̀idewa, ɔ̀ aa ì we go àaɔ̀ e an gbɛ̀sɛɛlɛnaɔ̀ gè sùò. An gbɛ̀sɛɛlɛnapiɔ̀ n wɛɛɛ zé saɛ píi, aai n eo. ²³ ɔ̀ gbɛɔn plapiɔ̀ dàzɛu, aa pila s̀isipɔ̀wa aa bùa swawa. Ké aa kà Nuni né Yozuee kɔ̀i, aa yá pɔ̀ n lé dàu a s̀iùɛ píi ²⁴ aa mè: Dii b̀supi nàwɛ́ wá ɔ̀zi píiɛ. B̀supideɔ̀ ká gà m̀pii wá yáí.

3

Isailiɔ̀ buaa Yuudɛ́wa

¹ Yozuee f̀le kɔ̀ káaukaau n Isailiɔ̀ píi. Bɔ̀a Sitiũ aa gè Yuudɛ́i, ɔ̀ aa b̀okpà we e aao ge buaiwá. ² Go àaɔ̀ gbɛa Isaili gbɛ̀zɔ̀ɔ̀ b̀ò kèɛɛ, ³ aa yá d̀ilɛ gbɛ́ɔ̀nɛ aa mè: Tó á è Levii bui sa'onaɔ̀ Dii á Lua bàakuaánɔ̀ kpagolo se, à dazɛu, í tɛ́ n kpe, ⁴ ké à e dɔ̀ zé pɔ̀ á sé, asa i zépi se yáao. Aɔ̀ be zàzà lán londo taawa yòoo! Asu sɔ̀ kpagolopizio. ⁵ ɔ̀ Yozuee ò gbɛ́ɔ̀nɛ: A gbáɔ̀ áziaɛ, asa Dii a yáɔ̀nsaɛkɛ́ á zānguo zia. ⁶ ɔ̀ à èa ò sa'onaɔ̀nɛ: A Dii bàakuawanɔ̀ kpagolo sé à dɔ̀aa buaɔ̀ gbɛ́ɔ̀nɛ. ɔ̀ aa kpagolopi sè aa d̀aaò gbɛ́ɔ̀nɛ.

* **2:1** Ebe 11.31, Zaa 2.25 † **2:10** Bɔ̀a 14.21 ‡ **2:10** Nao 21.21-35

⁷ Dii ò Yozueee à mè: Má na n káfiawa Isailiɔne gbã, aaiɔ dõ ké má kunnɔ, lá má kú ní Mɔziowa. ⁸ O sa'ona pɔ aa ma bàakuaáɔ kpagolo seaɔne, tó aa kà Yuudẽ gɔsɔle, aa gẽ ze íu. ⁹ Ǿ Yozuee ò Isailiɔne à mè: A sɔ kái la, í Dii á Lua yãma. ¹⁰ Ǿ à èa mè: Beewa áɔ dõ ké Lua bée kúáɔ, mé a Kanaaɔ yáé ní Itiɔ ní Iviɔ ní Peliziɔ ní Giigasiɔ ní Amɔleɔ ní Yebusiɔ. ¹¹ A ma! Wa gẽ Yuudẽ íu ní dúnia búu Dii bàakuaáɔ kpagoloo á wáa. ¹² A gbẽɔn kueplaɔ sé á guu, bui ní buio gbé m̀ndodo. ¹³ Tó sa'ona pɔ aa dúnia búu Dii kpagolo seaɔ gbapèle Yuudẽ íu, ípi a z̄ɛɛ, í pɔ lé bɔ swa musu i gɔ yea gudoũ.

¹⁴ Ké gbéɔ f̀le b̀ou aa dàzeu, aale ge buai Yuudẽwa, sa'ona pɔ aa Dii bàakuaáɔ kpagolo seaɔ be ní ae màa. ¹⁵ Pɔkekegɔɔ p̄ii swapi í pa e à s̄is̄i seɛ. Gɔɔ pɔ kpagolosɛnapiɔ kà swapii, ké aa gbapèle íu, ¹⁶ Ǿ í pɔ lé bɔ swapi musu z̄ɛ, à ḡɔ yea gudoũ za z̄az̄á wéle pɔ w̄i me Adamu saɛ Zaletã bùsuu. I pɔ lé tá Isida Wisideu z̄ɛ míɔ, Ǿ gbéɔ bùa bɔaa ní Yelikoo. ¹⁷ Sa'ona pɔ aa Dii bàakuaáɔ kpagolo seaɔ ḡɔ z̄ea Yuudẽ eu tɔle giuwa giũgiũ, Ǿ Isaili bui p̄ii be gugiipiu e aa gè bùawà aa làa nípii.

4

Gbè m̀n kueplaɔ didiak̄sa seela ũ

¹ Ké Isaili bui p̄ii bùa Yuudẽwa aa làa, Ǿ Dii yã'ò Yozueee à mè: ² A bui kueplaɔ guu à gbéɔ seu dodo, ³ ní oné aa gbɛ séle swa'eu m̀n kuepla gu pɔ sa'onaɔ zeu súsu, aai buaò aa kále gu pɔ á iu gwáa. ⁴ Ǿ Yozuee gbẽɔn kueplaɔ d̄ile Isaili buiɔ guu dodo, Ǿ à ní sisi. ⁵ A òné: A gé Yuudẽ eu Dii á Lua kpagolo ae, á baade i gbɛ se di a ḡau á Isaili bui dasileu. ⁶ Gbɛ beɔ i ḡɔé seela ũ. Tó á néɔ á lá zia, gbɛ beɔ deé kpelewa ni, ⁷ à oné, ké wà bùa ní Dii bàakuaáɔ kpagoloo, Ǿ a í z̄ɛ, Ǿ gbɛpiɔ ḡɔ Isailiɔne a yãdɔngubɔ ũ gɔɔpii. ⁸ Ǿ Isailiɔ kè màa lá Yozuee ònéwa. Aa gbɛ s̄ele Yuudẽ eu m̀n kuepla Isaili bui dasileu, lá Dii ò Yozueeeɛwa. Aa bùaò aa kále gu pɔ aa íu. ⁹ Gbè m̀n kuepla pɔ wa s̄ele swa'eu sa'ona pɔ aa Dii kpagolo seapiɔ zek̄ii Ǿ Yozuee didik̄sa, aa ku we e ní a gbão.

¹⁰ Sa'ona pɔ aa kpagolopi seaɔ ḡɔ z̄ea swa'eu e yá pɔ Dii d̄ile Yozueee a ò gbẽɔne gè làaò p̄ii, lá Mɔzi d̄ileèwa. Gbéɔ kè kpakpa aa bùa. ¹¹ Ké aa bùa nípii aa làa, Ǿ sa'onaɔ gbàsa bùa ní Dii kpagoloo gbéɔ wáa. ¹² Lubeni buiɔ ní Gada buiɔ ní Manase buiɔ lee doo mé d̀aa bùa Isaili bui k̄iniɔne, lá Mɔzi òné yãawa. Aa ní ḡɔkebɔɔ k̄ua. ¹³ An z̄iḡɔɔ kà gbẽɔn òaasɔsɔɔ lee bla (40.000) taawa. Aa bùa ní Dii d̄ɔao, aa gè Yeliko s̄eu ní z̄i s̄uo. ¹⁴ Gɔɔbeezi Dii Yozuee kãfi Isailiɔne nípii, Ǿ aa aà yãma e à gè ḡàò, lá aa Mɔzi yãmàwa.

¹⁵ Ǿ Dii yã'ò Yozueee à mè: ¹⁶ O sa'ona pɔ aa ikoyã kpagolo seaɔne aa bɔ swa'eu. ¹⁷ Ǿ Yozuee òné aa bɔ swa'eu, ¹⁸ Ǿ aa b̀u. Ké aa gbapèle s̄is̄ia, Ǿ swa'i èa s̀u a gbɛu ḡɔ. A pà à dàgua e à s̄is̄i sè lá a káauwa.

¹⁹ Mɔ s̄eia gɔɔ kwide z̄i Ǿ Isailiɔ b̀ Yuudẽ swa'eu, aa gè b̀okpà Giligali, Yeliko gukpɛ. ²⁰ Yozuee gbè m̀n kuepla pɔ wa s̄ele Yuudẽ eupiɔ didik̄sa Giligali we. ²¹ A ò gbẽɔne: Tó á buiɔ s̀u ní maeɔ là zia aa mè, gbɛ beɔ yãasi dea ni, ²² à oné á buaa Yuudẽwa gugi ũ seelaɛ, ²³ asa Dii á Lua a í bàé á tãa'ozeue, Ǿ a bua lá a bua Isia T̄ea pɔ à a í bàéwawa. ²⁴ Dii kè màa, ké dúnia bui p̄ii e dõ ké á gbãa v̄i, ápiɔ s̄ɔ ío Dii á Lua v̄ia v̄i gɔɔpii.

5

¹ Ké Amɔleɔ k̄ia pɔ kú Yuudẽ be'ae oiɔ ní Kanaaɔ k̄ia pɔ kú ísia saɛɔ mà lá Dii Yuudẽ í z̄ɛ Isailiɔne aa bùawà, Ǿ s̄ɔ k̀ngu, an ká ḡà nípii Isailiɔ yáí.

Tǝzǝa Isailiǝne Giligali

² Goo bee Dii ò Yozuee: Gbè fēnao ke, ní tǝzǝ Isailiǝne. ³ ǝ Yozuee ò wà gbè fēnao ke, ǝ wà tǝzǝ ò Isailiǝne gu pò wí me tia Gyafǝǝsisi. ⁴ Yá pò tò à tǝzǝnén ke: Isailiǝ bǝlea Egipi gbēa, an tá guu gǝgbāaǝ gàga guwaiwaiu píie. ⁵ Gbè pò bǝlea Egipiǝ tǝzǝa mípii. Gbè pò wà ní í guwaiwaiu zé guu bǝa Egipi gbēaǝ, aame aai tǝzǝ gǝao. ⁶ Isailiǝ be guwaiwaiu wè bla e gbè pò de gǝgbāaǝ ũ gǝ pò aa bǝlea Egipiǝ gè gàgà ò píi, asa aai Dii yāmao. Dii òné aa wesi bǝsu pò a a legbè ní dezǝne à kpámále bauo, bǝsu pò ví ní zó'io diupi.* ⁷ An né pò Dii tò aa fēle ní gbēaǝ ǝ Yozuee tǝzǝné, asa gyafǝǝdeǝne, wi tǝzǝné zéuo. ⁸ Ké Isailiǝ tǝzǝ mípii aa làa, aa gǝ gu pò aa bǝokpàu we e a bǝ gè làa ò. ⁹ ǝ Dii ò Yozuee: Ma wí pò Egipiǝ dàwá bǝé gbān we. ǝ wí ò gupie Giligali† e ní a gbāo.

¹⁰ Isailiǝ bǝokpaa Giligali ǝ aa Gēamusu dikpe‡ kè Yeliko sēu we mǝpi gǝ gēo mēndosaide zǝ oosi. ¹¹ Dikpepi kaa'isizi ǝ aa bǝsupi buapǝǝ blè, kaa ní pǝwen kpasaao. ¹² An bǝsupi buapǝǝ blea gbēa, ké gu dǝ, manakwēa§ zè, i kwéné loo, ǝ aa Kanaa bǝsu blè blè wē bee sa.

Dii zǝgǝ dǝaana

¹³ Ké Yozuee kǝikǝ ní Yelikoo, à wēsè gugwà, ǝ à gǝe è zea a ae, à a fēnda wò kǝa. ǝ Yozuee sǝaazi à aà là à mè: N kú wá kpe yà, ge wá ibēǝ kpe? ¹⁴ A wèwà à mè: Maa no. Dii zǝgǝ dǝaanan ma ũ, ma kaa lan ke. ǝ Yozuee kǝlèè à wǝle a gbēu, ǝ à aà là à mè: Yá kpele ma Dii a ò mapi a zǝblenaei? ¹⁵ Dii zǝgǝ dǝaanapi wèwà à mè: N n kyale bǝbǝ, asa gu pò ní zēu kua adoaē.* ǝ Yozuee kè maa.

6

Yeliko bǝi kwēa

¹ Wà Yeliko bǝibǝle gbāo tàta gǝgǝi Isailiǝ yái. Gbēe è lé bǝo, mé gbēe è lé gēo. ² ǝ Dii ò Yozuee à mè: Gwa, ma Yeliko nàne ní zǝle ní a kǝa ní a zǝgǝ. ³ Mpi ní n zǝgǝ, à ge lia wélepizi gēn do ápii, í su. Aǝ liai gēn dodo maa e gǝ soolo. ⁴ Sa'ona gbēǝn soplāo aǝ dǝaaa kpagoloē, aai kuu kǝa. A gǝ soplade zǝ à lia wélepizi gēn soplā gǝ pò sa'onapiǝ lé kuupe. ⁵ Tó aa kuupè, aale a ba gá, mé a a ó mà, gbépii i kúkuake gbáugbāu, wéle bǝi i kwé kákǝa, á baade i mipe lá a ae dǝawa à gēu.

⁶ ǝ Nuni né Yozuee sa'onao sisi, a òné: A Dii bàakuawano kpagolo sé, á gbēǝn soplāo í dǝaaè, á baade i kuu kǝa. ⁷ ǝ a ò gbéǝne: A fēle ge lia wélei gēn do. Zǝgǝ mé aa dǝaa Dii kpagoloē. ⁸ Ké Yozuee yá'ò gbéǝne, ǝ sa'ona gbēǝn soplāo pò aa kuu kǝapiǝ fēle dǝaaa Dii bàakuarǝn kpagoloē, aale kuupe. ⁹ Zǝgǝ be sa'onapiǝ ae, dasi té kpagolo kpe, mé kuu ó dǝ. ¹⁰ A mǝ lè Yozuee ò gbéǝne à mè: Asu kúkuakeo. Asu to wà á kǝi mao. Asu to yāe bǝ á léuo e gǝ pò má oé à kúkuake, í gbasa ke. ¹¹ Aa gè lia wélepizi ní kpagoloo gēn do maa, ǝ aa èa tà ní bǝou, aa ì we.

¹² Yozuee fēle kǝo káaukaau, ǝ sa'onao Dii kpagolo sè. ¹³ Sa'ona gbēǝn soplāo pò aa kuu kǝapiǝ dǝaaa Dii kpagoloē, aale pé. Zǝgǝ dǝaaané, dasi té kpagolopi kpe, mé kuu ó dǝ. ¹⁴ Aa lia wélepizi gēn do a gǝ plaade zǝ, ǝ aa èa tà ní bǝou. Aa kè maa e gǝ soolo. ¹⁵ A gǝ soplade zǝ aa fēle káaukaau gudǝleia, ǝ aa èa gè lia wélepizi lá aai kēwa. Zibeezi aa liai gēn soplāe. ¹⁶ A gēn sopladepi gǝ pò sa'onao lé gé kuupēi gbáugbāu, ǝ Yozuee ò gbéǝne à mè: A kúkuake, asa Dii

* 5:6 Nao 14.28-35 † 5:9 Bee mè bǝné. ‡ 5:10 Bǝa 12.1-13 § 5:12 Bǝa 16.35 * 5:15 Bǝa 3.5

wélepi kpàwáé. ¹⁷ Dii wélepi ní pò pò kúuo díle a pò ũe. Wà ní kaale mípii. Káalua Lahabu ní gbé pò kuaàno a kpéuo mé aa bɔ n̄t̄ē, asa ōme asiigwana pò wà ní z̄iò ùle. ¹⁸ A laaika! Asu pò pò Dii díle a pò ũ kee seo, ké ásu kaaleo yáí. Tó á sè, a yá'i á b̄oœ, i ḡo kaalep̄o ũ. ¹⁹ Anusu ní vuao ní m̄ogotē p̄o ní m̄osi p̄o pííá Dii p̄o. Sema wà ka Dii àizee guu.

²⁰ Ké wà kuupè, mé Isailio kúkuakè gbáugbāu màa, wéle bíio kwè kàk̄o. * Ǿ an baade siu a aed̄awa, ō aa wélepi sí. ²¹ Aa pò pò kúuo díle Dii pò ũ, ō aa gbépii kàale ní f̄endao, ḡoœ ní n̄oœ, néf̄enenaœ gb̄ez̄oœ píi ní zuo ní s̄o ní z̄a'inao.

²² Yozuee ò gb̄eœn pla pò gè bùsupi asiigwàœne à mè: A ḡe káaluapi kpéu, í b̄oàno ní aà gb̄é, lá a a legb̄èèwa. ²³ Ǿ èwaasopio gè b̄ò ní Lahabuo ní aà maeo ní aà dao ní aà v̄io ní aà d̄aunaœ ní aà gb̄éœ píi. Aa b̄òle ní aà daœo píi, ō aa ní káale Isailio b̄oœ sae. ²⁴ Ǿ aa tes̄ò wélepiwa ní pò pò kúuo píi, mé i ke ánuœu ní vuao ní m̄ogotē p̄o ní m̄osi p̄o p̄o aa s̄èle kàle ní Dii zw̄akpe àizeœo bàasio. ²⁵ Yozuee tò káalua Lahabu b̄ò aafia† ní aà de b̄ed̄oœ ní aà gb̄éœ píi, ké à asiigwana pò Yozuee ní z̄í Yeliko asiigwaiœ ùle yáí, ō aa ḡò Isailio guu e ní a gb̄o. ²⁶ Ḡoœ bee Yozuee lekè à mè: Dii láaike gbé pò a fele Yeliko wéleœ bee keke kálewa. Tó à a b̄íi ã kp̄ale, aà neḡoœ s̄éia mé a ga. Ḡoœ p̄o à a gb̄ao p̄èle s̄o, aà né gb̄ez̄ana mé a ga.‡ ²⁷ Dii kú ní Yozuee, ō aà tó lí bùsupia píi.

7

Akãa duuna

¹ Isailio b̄ò yá pò Dii dílenépi kpe. Kaami né Akãa, Zabedi t̄oũna, Zela síwena, Yuda bui mé pò pò Dii díle a pò ũ sè, ō Dii p̄o f̄è Isailiozi.

² Yozuee gb̄éœ z̄i à mè aa b̄o Yeliko aa gé Ai pò kú Betavē sae Beteli gukpe oi, aa bùsupi asiigwa. Ǿ aa gè, aa Ai asiigwà. ³ Ké aa s̄u Yozueewa, aa òè: Aideo bílao, i ka wà gé we píio. Tó gb̄eœn òaa kwi ge ḡeo gè, aa wélepi síe. Nsu gb̄éœ da taasiu píio. ⁴ Ké gb̄eœn òaa ḡeoœ gè we, ō Aideo ní fú, ⁵ aa ní yá b̄oœ za ní wéle bíib̄oœleu e gb̄eȳk̄ii, aa ní d̄ede sísp̄oœleu gb̄eœn blakwi ní sooloo. Ǿ s̄ò kè Isailioœu, an nis̄ina ná líwa.

⁶ Yozuee a ula ga kè, a wúlea a gb̄eœu Dii kpagolo aœ e oosi. Aàpi ní Isaili gb̄ez̄oœ bùsu z̄uzu ní mia. ⁷ Ǿ Yozuee mè: A'a Dii Lua! Ak̄ea n wá bua Yuud̄ewa n wá ná Am̄oœne ní z̄i aa wá mid̄ei? Tó wá z̄oœle Yuud̄e baale yáa lé! ⁸ N yá na Dii! Lá Isailio kpekpà ní ib̄eœœne, má o kpelewa sa ní? ⁹ Kanaaœ ní bùsuebeedeœ aa yápi ma mípii, aai liawázi, aai wá mid̄e d̄úniau. N tó z̄oœ s̄ò be? Nȳoœ keò kpelewa ní? ¹⁰ Ǿ Dii ò Yozuee: Fele ze! Bóyáí ní wúlea n gb̄eœui? ¹¹ Isailio duunakèœ, aa ma bàakuaáno yá gb̄ò. Aa pò pò má díle ma pò ũ sè, aa kp̄ái'ò, aa m̄ofilikè, aa p̄opi dà ní p̄oœ guu. ¹² A yáí tò aai f̄oœ ní ib̄eœœ ḡa f̄io. Aa kpekp̄ané, ké aa ḡò kaalep̄o ũ yáí. Máœ kúáno l̄oœ, mé i ke a ma pò pò kú á guu kàale bàasio. ¹³ Fele ge gb̄ab̄oœ n gb̄éœne. Oné aa gb̄ab̄oœ níziœ e gu òœ gé d̄oœ, asa ma Dii Isailio Lua ma mè ma pò kú á guue. A f̄oœ kaakaanake á ib̄eœœ aœo e à ge p̄opi b̄òœ á guu. ¹⁴ Tó gu d̄ò, à s̄mazi bui ní buio. Bui pò má s̄è lí s̄mazi daœdaœ, daœ pò má s̄èœ lí s̄mazi uale ní ualeœ, uale pò má s̄è s̄o, a ḡeoœ lí s̄mazi dodo. ¹⁵ Gb̄é pò wà s̄u ma p̄opi èwà, wa ade kpasa ní a gb̄éœ píie, asa à ma bàakuaáno yá gb̄òœ, à wid̄a Isailioœwae.

¹⁶ Yozuee f̄ele káaukaau, a tò Isailio s̄ò Diizi bui ní buio, ō gb̄e Yuda buio s̄è. ¹⁷ Ǿ a tò Yuda buio s̄òàazi daœdaœ, ō gb̄e Zela buio s̄è. A tò Zela buio s̄òàazi uale ní

* **6:20** Ebe 11.30 † **6:25** Ebe 11.31 ‡ **6:26** 1Kia 16.34

ualeo, 5 gbe Zabedi ua sè. ¹⁸ Ǿ a tò aà ua gɔ̃eo sɔ̃aazi dodo, 5 gbe Kaami né Akāa, Zabedi tɔ̃na, Zela síwena, Yuda bui sè. ¹⁹ Ǿ Yozuee ò Akāa: Né, síana'o, bɛɛɛ dɔ̃ Dii Isailio Luae. Yá pɔ́ n̄ kè omɛɛ. Nsu n̄ a kee ulɛmɛɛo. ²⁰ Ǿ Akāa wèwà à mè: Síanae, ma duunakè Dii Isailio Luae. Yá pɔ́ má kèn ke: ²¹ Ma Babiloni gomusu kefena è n̄ pɔ́ guue n̄ ánusuo kiloo pla n̄ vua kiloo kɛnio, 5 a bii gèmagu, má sè. A ulɛa eu ma kpéu, ánusuo ku zíle. ²² Ǿ Yozuee gbéɔ̃ zì we. Aa kè kpakpa aa gè gè aà kpéu, 5 aa è ulɛa we, ánusuo ku zíle. ²³ Ǿ aa sèle m̀ò Yozuee Isailio kíi, aa kàle Dii ae. ²⁴ Ǿ Yozuee n̄ Isailio Zela síwena Akāa sè n̄ ánusupio n̄ gomusupio n̄ vuapio n̄ aà negɔ̃eo n̄ aà nenɔ̃eo n̄ aà zuo n̄ aà zàa'inao n̄ aà são n̄ aà zwãakpɛo n̄ aà pɔ́ píi, aa gèr̄no Akoo guzulɛu. ²⁵ Ǿ Yozuee mè: N yã'iwɛɛ fá! Dii a yãmɔ̃ne gbã s̄. Ǿ Isailio aà pàpa n̄ gbɛo nípii, aa aà dè n̄ aà gbéɔ̃ píi, 5 aa n̄ kpasã. ²⁶ Aa gbe kãaawà, gbèze zɔ̃pi ku we e n̄ a gbão. Ǿ Dii pɔ́fɛ kpàle. A yáí tò wí o gupie Akoo* guzulɛ.

8

Ai kea kélékɛle

¹ Dii ò Yozuee: Nsu to v̄ia n kũo. Nsu bílikɛo. Zígɔ̃ sɛle gèr̄no nípii, í léle Aiwa, asa ma Ai kía n̄nɛ n̄ ɔ̃z̄le n̄ aà gbéɔ̃ n̄ aà wéleɔ̃ n̄ aà tɔ̃leɔ̃. ² Ke Aie n̄ a kiao lá n̄ kè Yelikoe n̄ a kiaoewa, í n̄ pɔ́ n̄ n̄ pɔ̃tuoo naaa á pɔ́ ũ sa. Bɔ̃nsae kené n̄ wéle kpe. ³ Ǿ Yozuee n̄ a zígɔ̃ fɛle gè léle Aiwa nípii. A negɔ̃nao sè gbéɔ̃n̄ òaasɔ̃ɔ̃o lɛɛ baakwi (30.000), 5 à n̄ gbáe gwãasina, ⁴ a òné: A swákpa! A bɔ̃nsaekené n̄ wéle kpe. Asu kɛ wélewa zãzão. Aɔ̃ ku sɔ̃u guu ápii. ⁵ Mapi n̄ gbé pɔ́ kumanɔ̃, wá s̄ wéle. Tó aa b̀le daiwále, wíɔ̃ bàalené lán káauwa. ⁶ Aai péwá e aa ké n̄ wélewa zã, asa aao e wále bàalené lán káauwa. Tó wále bàalené màa, ⁷ í fɛle á ulékíi à wélepi ble. Dii á Lua n̄nɛ á ɔ̃z̄le. ⁸ Tó a wélepi blè, í tesɔ̃wà lá Dii òwa. A laaika à ke lá má d̄ilɛéwa.

⁹ Ǿ Yozuee n̄ gbáe, aa gè gu pɔ́ aa e n̄ zãmakɛu. Aa n̄z̄ia yè Beteli n̄ Aipio zãnguo Ai be'ae oi. Gwá bee Yozuee ì b̀ou wee n̄ a gbéɔ̃. ¹⁰ A fɛle káaukaau à gbéɔ̃ kãaa, 5 aapi n̄ Isailio gbèzɔ̃ɔ̃o d̄baanè e aa gè kàò Ai. ¹¹ Zígɔ̃ pɔ́ kuaànɔ̃ s̄ wélepizi nípii. Ké aa káikù n̄ wélepio, aa b̀okpà a gugbãntoo oi b̀aa n̄ a b̀leɔ̃. Guzulɛ da Ai n̄ nípio zãnguo. ¹² Yozuee gbéɔ̃ sè òaasɔ̃ɔ̃o lɛɛ sɔ̃o (5.000). A m̀ò lè à n̄ úle Beteli n̄ Aio zãnguo k̀ò Ai be'ae oi. ¹³ Isailio b̀okpà wéle gugbãntoo oi, mé gbé pɔ́ ulɛapio ku wéle be'ae oi. Gwá bee Yozuee ì guzulɛu.

¹⁴ Ké Ai kía Isailio è màa, aapi n̄ a wéledeɔ̃ fɛle kè kpakpa, aa gè má n̄ zio gu pɔ́ b̀aa n̄ Alaba s̄o. A d̄s gbéɔ̃ ulɛa a wéle kpeo. ¹⁵ Yozuee n̄ Isailio lé ke lá Aideɔ̃ lé n̄ fuwa, aale bàalené, aa mipè gbáawa. ¹⁶ Aideɔ̃ k̄s̄ sísi píi aa b̀le pe Yozueeɔ̃wa, 5 aa pè má e aa gè kè n̄ wélewa zã. ¹⁷ Ḡsɛ i ḡs̄ wéle guuo, aa b̀le pè Isailiowa nípii, 5 aa n̄ wéle bíibole tò w̄ea, aale Isailio yá.

¹⁸ Dii ò Yozuee: S̄na pɔ́ n̄ kũa d̄o Aiwa, asa má n̄nɛ n̄ ɔ̃z̄le. Ǿ Yozuee a s̄napi d̀ò Aiwa. ¹⁹ Ké à ɔ̃ p̀ò màa, 5 gbé pɔ́ ulɛaɔ̃ fɛle sí wéleu ḡɔ̃, aa blè, 5 aa kè kpakpa aa tesɔ̃wà. ²⁰ Ké Aideɔ̃ líli aa n̄ kpe gwà, 5 aa è telu gbá da n̄ wéle, 5 aai gékíi e bo, asa Isailio pɔ́ bàalè mipè gbáawaɔ̃ líaa n̄ yanapiɔ̃wa. ²¹ Ké Yozuee n̄ Isailio è n̄ gbé pɔ́ ulɛaɔ̃ wéle sí, mé telu gbá daa, 5 aa èa lèle Aidepiɔ̃wa. ²² Isailio k̄nio b̀le wéleu, aa gè Aideɔ̃wa n̄ zio, 5 aa koez̄n̄zi. Aa lèlemá, 5 an gbèe i e b̀ò, an gbèe i e bàalè. ²³ Ǿ aa Ai kía kù b̄é, aa gèò Yozuee.

* 7:26 Bee mè yã'iané.

²⁴ Isailio Aideo dède míomio buao ní sēsao an pēamapi guu. Ké aa Aideo dède ní fēndao màa, ò aa èa gè wélepiu, aa gbé pò gò weo dède lo. ²⁵ Gbé pò gaga gòbeeziò gōeo ní nōeo píi gbēon òaasōsoo lēe kuēplae (12.000). Aideo sō, an lén we. ²⁶ Yozuee o pò a sōna kūaopi gí dō e wà gè Aideo míonzò. ²⁷ Isailio wélepi pōtuoo ní a pòo nàaa tàò lá Dii ò Yozueewa. ²⁸ Màa Yozuee tēsò Aiwa, a tò à gò bezia ũ, ò à gò da gii màa e ní a gbāo. ²⁹ Ō à Ai kía lòo líwa e oosi. Ké íatē lé gē kpéu, à mè wà aà gē bua líwa wà zu wéle bíiboleu we. Ō wà gbē kàaawà dasidasi, gbèzepe ku we e ní a gbāo.

Dii bàa kua ní Isailio Ebali gbèsisi musu

³⁰ Yozuee Dii Isailio Lua gbagbakii bō Ebali gbèsisi musu, ³¹ lá Dii zòblena Mōizi díle Isailionewa. * A bō lá Mōizi kè a ikoyā guuwa, à mè wà bo ní gbē pò wi gápewà wa àoo.† Ō wà sa pò wí a pò káteu à tékū ò Diiwa we ní sáaukpasao. ³² Ō Yozuee ikoyā pò Mōizi kèpi kè gbēpiowa we Isailio wáa. ³³ Isaili píi, beleo ní bōmoo ní ní gbēzōoo ní ní dōaanao ní ní yákpalekenao zea kpagolo sae oplaa ní zēio. An ae dōa Levii bui sa'ona pò aalō Dii bàakuarino kpagolo seao wa. Gbépio kīni ae dōa Galiziū gbèsisiwa, an kīni sō Ebali gbèsisiwa, lá Dii zòblena Mōizi dōaa díle‡ wà samaa'o Isailionewa. ³⁴ Bee gbēa Yozuee ikoyāpio kyokèné píi, báaa pò Dii ì daŋguo ní láaipō ì kemáo, lá a ku Mōizi ikoyā guuwa.§ ³⁵ Yá pò Mōizi díleo guu píi, a kee ku Yozuee gí a kyokēi bílaeo. Baa nōeo ní néfēnenao ní bōmō pò kú ní guuo píi kú wee.

9

Gabaōdeō kōnikēa Isailionē

¹ Bui pò kú Yuudē be'ae oio, gbèsisi deo ní gusalaladeo ní ísialedeo e à gè pè Libā būsua, Itio ní Amoleo ní Kanaao ní Pelizio ní Ivio ní Yebusio, ké an kía Ai yápi bao mà ² ò aa kō kàaa mpii, ké aa gē zika ní Yozueeo ní aà gbé Isailio.

³ Ama ké Gabaōdeō yá pò Yozuee kè Yelikoē ní Aio bao mà, ⁴ aa kōnikè. Aa kūsūa kàka sakili yaaao guu, aa kàka zàa'inaone ní vēe tùu zi paa naminamiao. ⁵ Aa kyale yaa kekēao kpákpa, aa ulakaso dadaa. An pēe kūsūa giigagaa, mé a fukpa.

⁶ Aa fēle gè Yozuee lè ní a gbéō Giligali bōou, ò aa òné aa mè: Būsua pò wa bōu zà. Wá ye à ledoukewanō. ⁷ Ō Isailio ò Ivipionē: Tó á be ku la káie, wá ledoukéano yōoo!* ⁸ Ō aa ò Yozuee. N zòblenao wá ũ. Ō Yozuee ní lá à mè: Deon á ũi? A bō má ni? ⁹ Aa wèwà aa mè: Wápio n zòblenao, wa bō būsua zàzāue Dii n Lua tó pò lígua yái. Wa aà bao mà ní yá pò a kè Egipio píi ¹⁰ ní yá pò a kè Amoleo kía gbēon pla pò kú Yuudē baaleone, Esebō kí Siō ní Basana kí Ogu pò kú Asaloo.† ¹¹ Wá gbēzōoo ní wá būsudeo mè wà kūsūa sé, wí mó wà á le wà oé á zòblenao wá ũ. Ayāmeto à ledoukewanō. ¹² Wá kūsūan ke. Wa bōd be pēe wāa ũe gōo pò wa dazeu, wále mó á kīi. Gwa lá à giigāga à fù kpà. ¹³ Wá vēe tùuon ke. Wa vēe kàu tùu dafu ũe. Gwa lá aa pāpaa. Wá ulao ní wá kyaleo gwa. Aa yāyaa tá gbāa pò wá ò yái. ¹⁴ Ō Isailio ní kūsūa blēno Dii lé sai. ¹⁵ Yozuee ledoukēno à mè á ní dēdeo, ò Isaili dōaanao legbè a yá musu.

¹⁶ An ledoukéano gbēa a gōo àaōde, ò aa mà an be zāno, wa ku kō saee. ¹⁷ Ō Isailio dāzeu, a gōo àaōde zí aa kà ní wéleo kīi, Gabaō ní Keflao ní Beelo ní Kiliyaaliūo. ¹⁸ Aai lélemáo, asa an dōaanao legbèné ní Dii ní Lua tōoe, ò gbēpii

* **8:31** Iko 27.2-8 † **8:31** Bōa 20.25 ‡ **8:33** Iko 11.29, 27.11-14 § **8:34** Iko 27-28 * **9:7** Bōa 23.32-33, 34.12 † **9:10** Nao 21.21-35

lé yákūtēka ní d̄aanaozi. ¹⁹ Ǿ d̄aanaozi ònè: Wáme wa legbèné ní Dii wá Lua t̄o. I kũ wà ɔkāmá lo. ²⁰ Yá p̄ wá kenén ke: Wá ní t̄o we lé p̄ wá gbèné yáie, ké Dii su p̄k̄umab̄ob̄wáo. ²¹ Ǿ aa èa mè: Wà ní t̄o, aaīo de wá yàawenāo ní wá it̄onāo ũ. Ǿ Isailio zè ní ní d̄aanao yápio.

²² Ǿ Yozuee Gabāōdēo s̄isi a ònè: B̄oyāi a eēt̄owēe màai? Asi wá kále k̄o gbáae, ɔ̄ a mè á kúk̄i z̄awan̄ōea? ²³ Ma Lua láaik̄ewáe sa. Āo de āa kpé yàawenāo ní āa it̄onāo ũe ḡōpii. ²⁴ Ǿ aa òè: Wa ò wápio n z̄obl̄enāone wásawasae lá Dii n Lua ò a z̄obl̄ena M̄oziēwa. A mè á b̄usu búupi kpáwáe, í gbé p̄ kúūo midéé pii. A yáí v̄ia wá k̄úí maamaa wá wēni yá musu, ɔ̄ wa yápi kè. ²⁵ Gwa! Wá kú n ɔ̄zīe sa. Yá p̄ k̄ène maa mé a z̄ev̄i k̄ewēe. ²⁶ Ǿ Yozuee ní b̄o Isailio ɔ̄zī, aai ní ded̄eo. ²⁷ Zibeez̄i à ní díle Isailio yàawenāo ní ní it̄onāo ũ, aaīo yàawe, aaīo íto Dii gbagbak̄ie gu p̄o Dii su díleu. Ǿ aa de a ũ e ní a gb̄ao.

10

Iatē z̄ea gudoū

¹ Yelusaleū kí Adoniz̄ed̄eki mà Yozuee Ai s̄i a kè k̄élekele, a kè Aie ní a k̄iao lá a kè Yelikōe ní a k̄iaowa. A mà lo Gabāōdēo k̄o yāmà ní Isailio, mé aa ku k̄o sae. ² Ǿ v̄ia Yelusaleūdēo k̄u, asa Gabāōá m̄eewiāe lán k̄iae w̄élewa. A z̄ō de Aia, mé a ḡɔ̄ōa n̄eḡōnāone. ³ Ǿ Yelusaleū kí Adoniz̄ed̄eki lékp̄s̄ak̄è Hebl̄ō kí Oaūe ní Yaamu kí Pilaūo ní Lakisi kí Yafiao ní Egel̄oni kí Deb̄iio à mè: ⁴ A m̄o d̄omale, wí gé lélel̄e Gabāōdēowa, asa aa k̄o yāmà ní Yozueeoe ní Isailio. ⁵ Ǿ Am̄olēo k̄ia gb̄ēon ɔ̄ōpio, Yelusaleū k̄ia ní Hebl̄ō k̄iao ní Yaamu k̄iao ní Lakisi k̄iao ní Egel̄oni k̄iao ní ní z̄iḡō k̄o k̄āaa. Aa ḡè b̄ōokp̄a Gabāō sae, aa s̄īngu ní z̄io.

⁶ Ǿ Gabāōdēo gb̄é̄o z̄i Yozueewa Giligali b̄ou aa mè: Nsu p̄akpa wápio n z̄obl̄enāozio. K̄e kpakpa m̄o ñ wá suaba. M̄o ñ d̄owále, asa Am̄olēo k̄ia p̄o kú gus̄is̄ideūo k̄āawázi nípii. ⁷ Ǿ Yozuee ní a n̄eḡōnāo ní a z̄iḡō b̄òle Giligali, aale m̄o nípii. ⁸ Ǿ Dii ò Yozuee: Nsu v̄iak̄en̄eo. Ma ní n̄áne n ɔ̄zīe, an gb̄ēe a f̄o n ḡá fio. ⁹ B̄oa Giligali Yozuee t̄aa'ò gwá e gu ḡè d̄òò, à s̄umá k̄ándo z̄ez̄esai. ¹⁰ Ǿ Dii tò gili ḡèngu Isailio yá musu, ɔ̄ Isailipio l̄èlemá aa ní ded̄e maamaa Gabāō we, ɔ̄ aa p̄emá Betoloni z̄eu lo. Aa ní ded̄e e à ḡè p̄èò Azeka ní Makedaowa. ¹¹ Ké aale bàale Isailione zé p̄o b̄ò Betoloni à ḡè Azeka, Dii lough̄e gb̄ène k̄ar̄gu. Gb̄é p̄o lough̄epi ní ded̄eo dasi de gb̄é p̄o Isailio ní ded̄e ní f̄endāōla.

¹² Ḡōo p̄o Dii Am̄olepio n̄a Isailione ní ɔ̄zī, ɔ̄ Yozuee ò Diip̄ie Isailio wáa à mè: To íat̄e z̄e gudoū Gabāōa!

To m̄ovua z̄e t̄ēēe Ayaloni guzul̄ea!

¹³ Ǿ íat̄e z̄è gudoū màa, mé m̄ovua z̄ea t̄ēēe e Isailio ḡè t̄osi ní ib̄ēōwa. Yápi ku Gb̄ē Maa* taalau. Iat̄e ḡè z̄ea minanguo, i s̄o a t̄iao e ḡō do búu taawa. ¹⁴ Wi ḡō bee taa e yāao, mé wi e a gb̄eao. Dii gb̄enaz̄ina yāmà, asa àle z̄ika Isailione. ¹⁵ Ǿ Yozuee tà Giligali b̄ou ní a gb̄é̄o pii.

Yozuee Am̄olēo k̄ia ded̄ea

¹⁶ Ké k̄ia gb̄ēon ɔ̄ōpio bàalè ḡè ùle gb̄è'eu Makeda, ¹⁷ ɔ̄ wa ò Yozuee wà mè: Wà b̄ò k̄ia gb̄ēon ɔ̄ōpiowa gb̄è'eu Makeda. ¹⁸ Ǿ Yozuee mè: A gb̄è gb̄ènēo ḡále ta ep̄ile, í gb̄é̄o díle we aao d̄á. ¹⁹ Asu k̄ámaboo. A p̄ele á ib̄ēōzi, í l̄èlemá ní kp̄e oi, ásu to aa ní w̄élēo lēo. Dii á Lua ní náé á ɔ̄zīe.

²⁰ Yozuee ní a gb̄é̄o ní ded̄e e aa ye láai, an gb̄é p̄o b̄ò mé tà ní w̄éle b̄iidēo guu. ²¹ Ǿ Isailio s̄u Yozueewa b̄ou Makeda, aa aafia nípii. Gb̄ēe i f̄o yāe ò ní yá musu lo. ²² Ǿ Yozuee mè: A p̄o go gb̄è'ep̄ile, í b̄olēm̄ēe ní k̄ia gb̄ēon ɔ̄ōpio. ²³ Ǿ aa kè

* 10:13 2Sam 1.18

màa, aa b̀̀lèè ní kía gb̃̀on s̃̀opio, Yelusaleũ kía ní Hebl̃ kiao ní Yaamu kiao ní Lakisi kiao ní Egel̃ni kiao. ²⁴ Ké wà ní b̀̀lè màa, ò à Isaili z̃̀g̃̀o s̃̀isi píi, a ò ní d̃̀aana pò aa g̀̀añ̀oñ̀e à mè: A s̃̀o k̃̀ai, í gbá z̃̀z̃̀e kíae beo waawa. O aa mò gbá z̃̀z̃̀e ní waawa. ²⁵ Yozuee ònè: Asu to vía á k̃̀o. Asu bílik̃eo. A s̃̀odil̃e, ío w̃̀oó ví, asa màa Dii a k̃̀e ní á ib̃̀e pò á su ále z̃̀k̃̀ar̃̀ñ̀o píi. ²⁶ Bee gb̃̀ea Yozuee ní d̃̀ede à ní looloo líwa, baade ní a lío, ò aa g̀̀o loolooa we e oosi. ²⁷ Ké íat̃̃é lé g̃̀e k̃̀p̃̀e, à mè wà ní g̃̀e bua lípiowa wà zuzu gb̃̀'è pò aa ùl̃eupiu. O wa k̃̀e màa, wà gb̃̀e gb̃̀eñ̀e t̃̀a ep̃̀le, a ku we e ní a gb̃̀o. ²⁸ Zibeez̃̀i Yozuee Makeda sí. A a kía ní a gb̃̀e d̃̀ede píi ní f̃̀endao, à ní míoñ̀z̃̀. Baa gb̃̀é m̃̀endo i b̃̀o. O a k̃̀e Makeda kíae lá a k̃̀e Yeliko kíaewa.

Yozuee ziblea Am̃̀le bùsuwa

²⁹ Yozuee ní Isaili b̀̀lè Makeda mípii, ò aa g̀̀e Libena aa l̃̀el̃wà. ³⁰ Dii w̃̀l̃epi ní a kiao ñ̀añ̀é ní õ̀z̃̀i, ò aa ní d̃̀ede ní f̃̀endao píi, an gb̃̀e i b̃̀o. O aa k̃̀e a kíae lá aa k̃̀e Yeliko kíaewa. ³¹ O Yozuee ní a gb̃̀e b̀̀lè Libena, aa g̀̀e Lakisi. Aa koez̃̀oí aa l̃̀el̃wà. ³² Dii Lakisi ñ̀añ̀é ní õ̀z̃̀i, a g̃̀o plaade z̃̀í ò aa sí. Aa gb̃̀é pò kúũo d̃̀ede ní f̃̀endao píi lá aa k̃̀e Libenaewa. ³³ Ké G̃̀ez̃̀e kí Olaũ mò d̃̀oí Lakisidẽle, ò Yozuee z̃̀ibl̃wà ní aà z̃̀g̃̀o, an gb̃̀e i b̃̀o. ³⁴ Aa b̀̀ Lakisi, ò aa g̀̀e koez̃̀o Egel̃nizi aa l̃̀el̃wà. ³⁵ Aa w̃̀l̃epi sí z̃̀ibeez̃̀i g̀̀o, ò aa gb̃̀é pò kúũo d̃̀ede ní f̃̀endao, aa ní míoñ̀z̃̀ lá aa k̃̀e Lakisiewa. ³⁶ Ké aa b̀̀lè Egel̃ni, ò aa g̀̀e Hebl̃ aa l̃̀el̃wà. ³⁷ Aa w̃̀l̃epi sí, aa a gb̃̀e ní a kiao d̃̀ede ní f̃̀endao ní a z̃̀ewiadẽ. Aa gb̃̀é pò kúũo míoñ̀z̃̀e, an gb̃̀e i b̃̀o, lá aa k̃̀e Egel̃niewa. ³⁸ O aa g̀̀e Deb̃̀ii aa l̃̀el̃wà. ³⁹ Aa w̃̀l̃epi sí ní a kiao ní a z̃̀ewião píi. O aa ní d̃̀ede ní f̃̀endao, aa gb̃̀é pò kúũo míoñ̀z̃̀e lá aa k̃̀e Hebl̃ewa, an gb̃̀e i b̃̀o. Aa k̃̀e Deb̃̀ii ní a kiao lá aa k̃̀e Libenãe ní a kíaowa.

⁴⁰ Yozuee bùsupidẽo ní a kiao d̃̀ede píi, gus̃̀is̃̀ide gb̃̀e ní Neg̃̀eṽ̀edẽo ní gusalaladẽo ní s̃̀is̃̀ip̃̀ledẽo píi. I gb̃̀e to b̃̀ẽo, à gb̃̀é pò kú wẽo míoñ̀z̃̀e lá Dii Isaili Lua òewa. ⁴¹ A ní d̃̀ede sea za Kad̃̀esi Baañ̀a e à g̀̀e p̃̀e Gazawa, za Gos̃̀e bùsuu píi e à g̀̀e p̃̀e Gabã̃owa. ⁴² Yozuee z̃̀ibl̃e kíapiowa ní ní bùsũo s̃̀anu g̀̀o, ké Dii Isaili Lua lé z̃̀ikané ỹ̀ai. ⁴³ O à t̃̀a ní a gb̃̀e Giligali b̃̀ou.

11

Yozuee ziblea Kanaa bùsuwa mid̃̀e

¹ Ké Azoo kí Yab̃̀e a baomà, à gb̃̀e z̃̀i Mad̃̀o kí Yobabawa ní Ak̃̀esafa kiao ní Sim̃̀el̃ni kiao ² ní kía pò kú g̃̀ug̃̀b̃̀antoo oio píi, kía pò kú gus̃̀is̃̀idẽo ní s̃̀g̃̀b̃̀a pò kú Galile g̃̀ẽmid̃̀k̃̀ii oio ní gusalalao ní Doo s̃̀is̃̀i pò kú be'ae oio. ³ A gb̃̀e z̃̀i Kanaa pò kú guk̃̀pe oio ní be'ae oioowa píie, Am̃̀lẽo ní It̃̀io ní Pelizĩo ní Yebusi pò kú gus̃̀is̃̀idẽo ní Ivi pò kú Mizipa bùsuu Ẽem̃̀o gb̃̀e saẽo. ⁴ Aa b̀̀lè ní ní z̃̀g̃̀o píi dasidasi lán ísiale ũf̃̀aawa. An s̃̀oó ní ní s̃̀ogõo k̃̀e z̃̀ai. ⁵ O kíapĩo k̃̀o k̃̀aaa aa mò b̃̀ok̃̀p̃̀a s̃̀anu Meloũ í sae, ké aa z̃̀ika ní Isaili.

⁶ O Dii ò Yozuee: Nsu víak̃̀eñ̀ẽo. Zia maa'í kéwa má ní na Isailĩoñ̀e ní õ̀z̃̀i aa ní d̃̀ede. N ní s̃̀oó k̃̀iz̃̀ā z̃̀z̃̀z̃̀, ní ní s̃̀ogõo kpasa. ⁷ O Yozuee ní a z̃̀g̃̀o g̃̀em̃̀á ní z̃̀io mípii, aa l̃̀el̃em̃̀a z̃̀ez̃̀esai Meloũ í sae we. ⁸ Dii ní ñ̀añ̀é ní õ̀z̃̀i, ò aa ní d̃̀ede aa p̃̀e ní gb̃̀eowa e Sid̃̀o m̃̀ewiau ní Misefomaiũo ní Mizipa guzule pò kú guk̃̀pe oio. Aa ní d̃̀ede, an gb̃̀e i b̃̀o. ⁹ Yozuee k̃̀eñ̀é lá Dii òewa, à ní s̃̀oó k̃̀iz̃̀ā z̃̀z̃̀z̃̀ à ní s̃̀ogõo kpasa.

¹⁰ Zibeez̃̀i Yozuee èa g̀̀e Azoo sí, ò à a kía d̃̀e ní f̃̀endao. Azoo píi mé kíapĩo w̃̀l̃e mid̃̀e ũ ỹ̀aa. ¹¹ Isaili gb̃̀é pò kúũo d̃̀ede ní f̃̀endao, aa ní míoñ̀z̃̀e, an gb̃̀e i g̃̀o, ò aa tes̃̀wà. ¹² Yozuee w̃̀l̃epĩo sí píi ní ní kiao, à ní d̃̀ede ní f̃̀endao, à ní míoñ̀z̃̀ lá Dii z̃̀obl̃ena M̃̀ozi òwa. ¹³ Ama Isaili i tes̃̀ w̃̀l̃e pò wà èa k̃̀ale ní bezia gb̃̀eowao, sema Azoo pò Yozuee tes̃̀w̃̀api bàasio. ¹⁴ Isaili w̃̀l̃epĩo pò náaa ní pò ũ ní ní

pɔtuoo, aa tàò. Aa ní gbéò dèdè ní fèndao píi e aa ní míonzò, aai gbèe to béè. ¹⁵ Yá pò Dii ò a zòblena Mɔizi, Mɔizi yápi ò Yozuee, ò Yozuee kè màa píi, i yá pò Dii ò Mɔizi kee kpá swáao.

¹⁶ Màa Yozuee bùsupi sí píi, a gusísíde ní Nègèvèo píi ní Gosè bùsuo píi ní bùsu pò kú gusalalao ní sègbào píi. A Isaili bùsu gusísíde ní gusalalao sí ¹⁷ sea za gbè wáiwai pò kú Sei bùsuo e à gè pèò Baali Gada pò kú Libā bùsu guzuleu Èmò gbè sae. A ní kíao kùkù píi, à ní dèdè. ¹⁸ A zíkà ní kíapio píi à gègè. ¹⁹ Ivi pò kú Gabaòò bàasio wéle i e kò yàmà ní Isailio, aa ní sí zì guu píe. ²⁰ Dii mé tò an swá gbàakù, ò aa zíkà ní Isailio, ké Isailio e ní míonzò ní wèngwasai, à ní midè míomio lá a ò Mɔiziewa.*

²¹ Zibeezì Yozuee gè Anaki buio† dèdè gusísídeu ní Hèblò ní Dèbii ní Anabuo. A ní míonzò à ní wéle kè kélekèlè Yuda bùsu gusísídeu ní Isaili bùsu gusísídeo píi. ²² Anaki buie i gò Isaili bùsuo lo, sema Gaza ní Gatao ní Asedodao. ²³ Yozuee bùsupi sí píi lá Dii ò Mɔiziewae, ò a kpà Isailiowa, a kpaalèné daedae. O bùsupi gò kílíkili zikasai.

12

Kia pò Isailio ziblèmas

¹ Yuudè gukpe baa kía pò Isailio ní fú aa ní bùsuo simáo tóon ke: Ampii aa ku yáa sègbàue sea Aano dòoi e à gè pèò Èmò gbèwa. ² Amoleo kí Siò* pò kú Èsebò. Omè bùsu ví sèia za Aloee pò kú swa pò wí mè Aano baa, za guzulepi guoguo e à gè pè Yaboko dòowa Amòni bùsu zòleu. Galada bùsu kíni kú we ³ ní Yuudè baa gukpeo za Gèzeleti ísidawa e à gè pè Isida Wisidewa ní Bèyesimò pò kú gèomidokíi oio e gbèsisi pò wí mè Pisiga pòleu.

⁴ Basana bùsu kí Ogu† pò de Lefai bui pò gòò gbé ù mé Asalo ní Èdèlèio kía ù. ⁵ Omè Èmò gbè ví ní Salekao ní Basana bùsuo píi e à gè pè Gesuu buio ní Maaka buio bùsu léwa. Galada bùsu kpèdo ku we e à gè pè Èsebò kí Siò bùsuwa. ⁶ Ké Dii zòblena Mɔizi ní Isailio ní fú, ò Mɔizi ní bùsupio kpaalè Lubeni buio ní Gada buio ní Manase buio lèe doonè.‡

⁷ Yuudè baa bè'ae oi kía pò Yozuee ní a gbéò ní fú wéle tóon ke, sea za Baali Gada, Libā guzuleu e à gè pè gbè wáiwai pò kú Sei bùsuwa. Bùsupi ò Yozuee kpaalè Isailionè daedae, ⁸ a gusísíde ní a gusalalao ní sègbào ní a gbepoleo ní a guwaiwaio ní Nègèvèo, bùsu pò Itio ní Amoleo ní Kanaaó ní Pelizio ní Ivió ní Yebusio kuu yáa. Wéle pò aa de a kíao ù tóon ke: ⁹ Yeliko, Ai pò kú Beteli sae, ¹⁰ Yelusaleù, Hèblò, ¹¹ Yaamu, Lakisi, ¹² Ègeloni, Gèzèè, ¹³ Dèbii, Gèdèè, ¹⁴ Omò, Alade, ¹⁵ Libena, Adulaù, ¹⁶ Makeda, Beteli, ¹⁷ Tapua, Èfèè, ¹⁸ Afèki, Lasaloni, ¹⁹ Madò, Azoo, ²⁰ Simeloni Melbni, Akesafa, ²¹ Taanaki, Mègido, ²² Kèdesi, Yòkenaù pò kú Kaameli bùsuo, ²³ Doo pò kú Doo gusísídeu, Goiù pò kú Giligali ²⁴ ní Tiizao. Kíapio píi gbèon baakwi ní mèndooè.

13

Bùsu pò Isailio i e ziblèwàò

¹ Yozuee zikù à kà zà, ò Dii òè: N zikù n ka zà, mé bùsu pò gò ni sioo zòo maamaae. ² Bùsu pò gòpion ke: Filitèò bùsu ní Gesuuò bùsuo píi ³ sea za Sikoo dòo pò kú Egipi gukpe oi e à gè pèò Èkeloni bùsu zòleu gughántoo oiwa. Bùsupi wí mè Kanaa bùsu. Filitèò kía gbèon sooo ku Gaza ní Asedodao ní Asekelonio ní Gatao ní Èkelonio. Avioò bùsu ⁴ ku gèomidokíi oi lo. Kanaa bùsu ku lo sea za

* **11:20** Iko 7.16 † **11:21** Nao 13.33 * **12:2** Nao 21.21-25, Iko 2.26-37 † **12:4** Nao 21.33-35, Iko 3.1-11 ‡ **12:6** Nao 32.33, Iko 3.12-13

Sidō gbè'eo e à gè pèò Afekiwa ní Amoleo būsuo p̄ii. ⁵ Gebaliō būsuo ní Libā būsuo gukp̄e oio sea za Baali Gada, Em̄o gbep̄oleu e à gè pè Amata b̄oleu. ⁶ Sidōde p̄ó kú gusis̄ideu sea za Libā būsuo e Misefomaiū, máme má ní yá Isailiōne. N ní būsuo kpaalené ní gbelaao lá má ònewa.* ⁷ Būsue bee kpaale Isaili bui mèn k̄okwiōne sa ní Manase bui lee doo.

Yuudē baa gukp̄e būsuo kpaalea

⁸ Manase bui lee do ní Lubeni bui ní Gada bui ní būsuo v̄i k̄ò. Dii z̄òblena M̄oizi mé kpaalèné Yuudē gukp̄e oi.† ⁹ Sea Aloe p̄ó kú Aan̄o d̄ò sae ní w̄éle p̄ó kú guzul̄epi guoguoó ní M̄edeba gusalalao e Dib̄ō ¹⁰ ní Amoleo kí Siō p̄ó de Eseb̄o k̄ia ũ w̄éle p̄ii e Am̄oniō būsuo z̄ōleu. ¹¹ Galada būsuo ku we lo ní Gesuuō būsuo ní Maakaō būsuo ní gb̄es̄is̄i p̄ó w̄i me Em̄o p̄ii ní Basana būsuo p̄ii e Saleka. ¹² Lefai bui k̄ōnaō gb̄é Ogu p̄ó de Asalo ní Ed̄eleio k̄ia ũ būsun we. M̄oizi mé ní fú, ò à ní būsuo s̄imá. ¹³ Isailiō i Gesuuō ní Maakaō būsuo s̄imáo, ò buipiō ku Isailiō guu e ní a gb̄ao. ¹⁴ M̄oizi i būsuo kpaale Levii buiōneō. Sa p̄ó w̄i o Dii Isailiō Luawa w̄i a p̄ó nísi k̄áteu à tékū n̄ò mé ní p̄ó ũ lá a ònewa.‡

¹⁵ Kpaale p̄ó M̄oizi k̄è Lubeni buiōne daedaēon ke: ¹⁶ Sea za Aloe p̄ó kú Aan̄o d̄ò sae ní w̄éle p̄ó kú guzul̄epi guoguoó ní M̄edeba gusalalao p̄ii ¹⁷ e Eseb̄o ní w̄éle p̄ó kú gusalalauē bee p̄ii: Dib̄ō, Bam̄oti Baali, Bebaali M̄eona, ¹⁸ Yaaza, Kedem̄o, M̄efaa, ¹⁹ Kiliataiū, Sibema, Z̄eleti Sahaa p̄ó kú guzul̄e s̄is̄iwa, ²⁰ Bepeoo, Pisiga gbep̄oleo ní Beȳesim̄o. ²¹ Gusalalapi w̄éle p̄ii ní Amoleo kí Siō p̄ó de Eseb̄o k̄ia ũ būsuo piion we. M̄oizi mé aà fú ní Madiāo k̄ia p̄ó Siōpi iko v̄imá aa ku būsupiū: Evi, L̄ek̄eū, Zuu, Hulu ní L̄ebao. ²² Isailiō Beōō né Balaaū p̄ó de m̄asok̄ena ũ d̄è we lo. ²³ Yuudē d̄ò mé Lubeni buiō būsuo z̄ōle ũ. Kpaale p̄ó aa s̄è daedaē ní a w̄éle ní a bualoūon we.

²⁴ Kpaale p̄ó M̄oizi k̄è Gada buiōne daedaēon ke: ²⁵ Yaz̄ee būsuo, Galada būsuo w̄éle, Am̄oniō būsuo kp̄edo e Aloe p̄ó kú Laba oi ²⁶ sea Eseb̄o e Lama Mizipa ní Betoniūo, sea Maanaiū e Deb̄ii būsuo. ²⁷ Betalaū, Benimela, Suko ní Zaf̄ō ku guzul̄eu we ní Eseb̄o kí Siō būsuo k̄iniō Yuudē baa gukp̄e e Gen̄ezaleti ísida sae. ²⁸ Kpaale p̄ó Gada buiō s̄è daedaē w̄éle ní a bualoūon we.

²⁹ Kpaale p̄ó M̄oizi k̄è Manase bui lee doone daedaēon ke: ³⁰ Sea Maanaiū aa Basana kí Ogu būsuo è p̄ii ní Yaii z̄ōewia mèn b̄aaō p̄ó kú weō ³¹ ní Galada būsuo kp̄edoo ní kí Ogu w̄éle Asalo ní Ed̄eleio. Kpaale p̄ó Manase né Makii bui lee do s̄è daedaēon we.

³² Būsuo p̄ó M̄oizi kpaalèné ḡoō p̄ó a ku M̄oabuō būsuo s̄ēgb̄au Yuudē gukp̄e baa b̄aa ní Yelikoon we. ³³ I būsue kpa Levii buiōwao. Dii Isailiō Lua mé ní baa ũ lá a ònewa.§

14

Yuudē baa b̄e'ae būsuo kpaalea

¹ Kpaale p̄ó Isailiō s̄è Kanaa būsuo guuon ke. Sa'ona Eleazaa ní Nuni né Yozueeo ní Isaili bui uabeleō mé kpaalèné. ² Isaili bui mèn k̄okwi ní k̄iniō ò w̄à kpaalèné ní gbelaao* lá Dii dà M̄oizie a òwa. ³ Yuudē baa gukp̄e ò M̄oizi kpaalè bui mèn pla ní k̄iniōne.† I kpa Levii buiōw̄ar̄n̄o, ⁴ Yosefu néō Manase ní Eflaiūo buiō mé ḡò bui mèn pla ũ. Levii buiō i būsuo kpaales̄eo, sema w̄éle p̄ó aao kuuō ní d̄ád̄ak̄ek̄iō. ⁵ M̄aa Isailiō būsuo kpaal̄ek̄ōe lá Dii dà M̄oiziewa.

Hebl̄ō kpa Kaleb̄uwa

* **13:6** Nao 33.54 † **13:8** Nao 32.33, Iko 3.12 ‡ **13:14** Iko 18.1 § **13:33** Nao 18.20, Iko 18.2

* **14:2** Nao 26.52-56 † **14:3** Nao 32.33, Iko 3.12-17

⁶ Yuda buiò mò Yozuee kíi Giligali, ò Yefüne né Kalebu, Kenazi bui òè: N yá pò Dii ò a gbé Mòizie Kadési Baanèa mapi ní mpio yá musu dõ.† ⁷ Ké ma ka wè bla, Dii zòblena Mòizi ma gbae Kadési Baanèa, ò ma mò bùsue bee asiigwà. Ma èa ta aà kíi, má òè lá a ku ma sò guuwa,§ ⁸ ò gbé pò gèmanòò tò sò kè ní gbéògu. Mapi lé, má té Dii ma Luazi ní nòsemendooe. ⁹ Goo bee ò Mòizi legbèmmèe à mè, lá má té Dii ma Luazi ní nòsemendoo, tóòle pò ma gbapèlèwà a gò mapi ní ma buiò pò ùe e gòòpii.* ¹⁰ Dii tò má kú e tia lá à a legbèwa. Za gòò pò à yápi ò Mòizie gòò pò Isailio be guwaiwaiu, a wè blasoon ke. Tia kéwa ma ke wè basiiòsòò, ¹¹ mé má gbàa ví e ní a tiao, lá má ví gòò pò Mòizi ma zíwa. Má yèèe ví e ní a tiao mà gé zíkai lán yāawa. ¹² Ma gba gusíside pò Dii a yā'ò gòòbeezipi sa. Nziawa n swá mà gòò bee Anaki buiò ku we, mé aa wéle zòò bíideò ví. Dii aò kumanò, mí ní bùsu símá lá Dii òwa.

¹³ ¶ Yozuee samaa'ò Yefüne né Kalebu, ò à Heblò kpàwà kpaale ù. ¹⁴ Ayámèto Heblò gò Yefüne né Kalebu buiòne e ní a gbào, asa à tè Dii Isailio Luazi ní nòsemendooe. ¹⁵ Wí o Heblòe yāa Kiliataabae, Anaki bui tóde pò wí mèè Aaba yáí.

Bee gbèa bùsu gò da kílikili, wàle zíkauo.

15

Yuda buiò kpaalèsa

¹ Kpaale pò Yuda buiò sè daedaèò gè pè Edòòò bùsuwae e guwaiwai pò wí mè Ziniwa, Isaili bùsu zòlèu geomidòkii oi. ² Sèa za Isida Wiside léu geomidòkii oi an bùsu lépi tà geomidòkii oie, ³ à pà Sóigbebòle òzeèi, à tà Zini oi, à pà Kadési Baanèa òzeèi, à tà e Ezòòò ní Adaaò, à gè lía Kaakai. ⁴ Bòa Azemò à pà Egipi zé swaa e à gè pè ísiawa. An bùsu lén we geomidòkii oi.

⁵ Gukpe oi an bùsu lé mé Isida Wiside ù e Yuudè léi. Gugbántoo oi sò, sèa za gu pò Yuudè kàu ísidapiwa, ⁶ à tà Dònkpea, à tà Betalaba òplaa e Lubeni né Bohana gbei. ⁷ Za Akoo guzulèu à tà Debii, ò à líaa gugbántoo oi e Giligali pò hòaa ní Adumiù gbèbòleo, swadòò geomidòkii oi. Za we à pà Sèmesi nibòna ía e à tàò Logeli nibònai. ⁸ A pà Inòù guzulèa sìsì pò Yebusiò wéle Yelusaleù kuwà geomidòkii oi pòlèu. Za we à sìsì pò kú Inòù guzulè be'ae oi kù Lefai gusalala léu gugbántoo oi. ⁹ Za sìsìpi misonaa à mipè Nefetò nibònawa, à mipè Efòòò gbe wéleòwa e Baala pò wí mè lò Kiliayaaliù. ¹⁰ Bòa Baala à líai be'ae oi e gbèsìsì pò wí mè Seiwa, à tà gbèsìsì pò wí mè Yaaliù pòlèu gugbántoo oi, ò wí mè lò Kesaloni, e Bèsemèsi ní Timinao. ¹¹ A tà Ekèloni gbepòlèu gugbántoo oi, à tà Sikelona, à pà Baala gbèa e Yabene, ò à m̀ide ísiai.

¹² Be'ae oi Isia Zòò mé Yuda buiò bùsu zòlè ù. An bùsu zòlèon we daedaè.

Kalebu ziblea Heblò ní Debiiowa (Dòa 1.11-15)

¹³ Yozuee tóòle pò kú Yuda buiò bùsuu kpà Yefüne né Kalebuwa lá Dii d̀lèèwa. Òmè Anaki buiò dezi Aaba wéle pò wí mè Heblò ù. ¹⁴ Kalebu Anaki buiò pò kú weò yà gbèon àaò, Sesai, Aimaní ní Talemaio. ¹⁵ Bòa we à gè lèlè Debiièòwa. Debii tón yāa Kiliasefèe. ¹⁶ ¶ Kalebu mè: Gbé pò lèlè Kiliasefèepiwa a sí ò má a nenòe Akesa kpawà nò ù. ¹⁷ Kalebu dàuna Kenazi né Onieli mé sí, ò Kalebu a nenòepi kpawà. ¹⁸ Ké à aà sè, à nàewà aà ge tóòle wabike a maewa. Ké nòpi p̀ila a zàa'ínawa, ò aà mae Kalebu aà là à mè: Bó ní yeii? ¹⁹ ¶ a wèwà à mè:

† 14:6 Nao 14.30 § 14:7 Nao 13.30 * 14:9 Nao 14.24

Gbēkekemεε. Lá tōle pó n ma gba ku gbáauε, ma gba a nibónade sa. Ɔ Kalεbu aà gbà tōle pó a nibóna ku sìsìbna musu ní pó pó a nibóna ku guzulεuo.

²⁰ Kpaale pó Yuda buiò sè daedaεon ke: ²¹ Wéleε beeò ku Yuda bùsu lé pó kú gbáau Edòùò bùsu oiε: Kabazee, Edεε, Yaguu, ²² Kina, Dimóna, Adada, ²³ Kεdesi, Azoo, Itena, ²⁴ Zifi, Teleù, Bealo, ²⁵ Azoo Adata, Kelio Eζónò pó wí me lò Azoo, ²⁶ Amaù, Sema, Mólada, ²⁷ Azaagada, Esemò, Bepele, ²⁸ Azaasuali, Beεεba, Biziotia, ²⁹ Baala, Iiù, Eσεù, ³⁰ Elolada, Kesili, Ɔòma, ³¹ Zikilaga, Mademana, Sansana, ³² Lebao, Siliù, Aini ní Limò. Wéleε kè pìi baakwi mēndosai, an baade ní a bualoùò.

³³ Wéleε pó kú Yuda bùsu gusalalauò tón ke: Esetao, Zòla, Asena, ³⁴ Zanò, Enganiù, Tapua, Enaù, ³⁵ Yaamu, Adulaù, Soko, Azeka, ³⁶ Saalaiù, Aditaiù ní Gedela ge Gedelotaiù. Wéleε kè gēo mēndosai, an baade ní a bualoùò.

³⁷ A gbεa Zena, Adasa, Midala Gada, ³⁸ Dilana, Mizipa, Yòkeeli, ³⁹ Lakisi, Bòzeka, Egelbni, ⁴⁰ Kabò, Lamasa, Kìtelisi, ⁴¹ Gedelo, Bedagò, Naama ní Makedao. Wéleε kè gēo ní mēndoo, an baade ní a bualoùò.

⁴² A gbεa Libena, Eτεε, Asā, ⁴³ Ifeta, Asena, Neζibu, ⁴⁴ Keila, Akazibu ní Malesao. Wéleε kè kēokwi, an baade ní a bualoùò.

⁴⁵ Ekeloni ní a zšewiaò ní a bualoùò. ⁴⁶ Wéleε pó aa ku Ekeloni be'ae Asedoda oiò, an baade ní a bualoùòε. ⁴⁷ Asedoda ní a zšewiaò ní a bualoùò. Gaza ní a zšewiaò ní a bualoùò e à gè pè Egipi zé swawa ní ísialeo.

⁴⁸ Wéleε pó kú Yuda bùsu gusišideuò tón ke: Samii, Yatii, Soko, ⁴⁹ Dana, Kiliasana, Debi, ⁵⁰ Anabu, Esemò, Aniù, ⁵¹ Gosē, Olona ní Giloo. Wéleε kè kuedo, an baade ní a bualoùò.

⁵² A gbεa Alabu, Duma, Esā, ⁵³ Yaniù, Betapua, Afeka, ⁵⁴ Humeta, Kiliataaba pó wí me lò Hebłò ní Ziòoo. Wéleε kè kēokwi, an baade ní a bualoùò.

⁵⁵ A gbεa Maoni, Kaameli, Zifi, Yuta, ⁵⁶ Yezεεε, Yòkedaù, Zanò, ⁵⁷ Kainu, Gibεa ní Timinao. Wéleε kè kwi, an baade ní a bualoùò.

⁵⁸ A gbεa Halula, Bezuu, Gedoo, ⁵⁹ Maalata, Betanò ní Elekonio. Wéleε kè soolo, an baade ní a bualoùò.

⁶⁰ Kiliabaali pó wí me lò Kiliayaaliù ní Labao. Wéleε kè pla, an baade ní a bualoùò.

⁶¹ Yuda bùsu wéleε pó kú gbáauò tón ke sa. Betalaba, Midini, Sekaka, ⁶² Nibesā, Wisiwéleε ní Engedio. Wéleε kè soolo, an baade ní a bualoùò.

⁶³ Yuda buiò i fš Yebusi pó kú Yelusaleùò yào, š aa ku Yelusaleù ní Yuda buiò sānu e ní a gbāo.

16

Eflaiù buiò kpaaleεa

¹ Yosefu buiò ní kpaale sè εea za Yuudēi bóaa ní Yelikoo, Yeliko nibóna gukpe oi. Za we à pà gbáaa e Beteli bùsu gusišideu. ² Bóa Beteli à tà Luzu, š à tà e Aaki buiò bùsuu e Atalo. ³ A gbεa an bùsu zòle pìla be'ae oi e Yafleti buiò bùsuu e Betoloni zìlepò ní Gezεεo, š à gè pè ísialewa. ⁴ Bùsu pó Yosefu néò Manase ní Eflaiù buiò sèn we.

⁵ Bùsu pó Eflaiù buiò sè daedaεon ke: Sea za Atalo Adaa gukpe oi à tà e Betoloni musupòwa, ⁶ š à gè pè ísiawa. Za Mikemeta gugbāntoo oi an bùsu zòle pài gukpe oiε e Taanaki Silo, š à pài e Yanò gukpe oi. ⁷ Bóa we à tà Atalo ní Naalatio, š à nà Yelikowa e à gè pè Yuudēwa. ⁸ Sea za Tapuawa an bùsu zòle tà be'ae oi Kana dòoi e à gè kà ísiawa. Kpaale pó Eflaiù buiò sè daedaεon we. ⁹ Eflaiù buiò

wéle pó kú Manase buiò bùsuuò ví ló, an baade ní a bualoúò. ¹⁰ Aai f̄s Kanaa pó kú Gezεεò bùsu símáo, ò aa ḡò we s̄anu ní Eflaiũ buiò e ní a gbãò, ãma an zòòne.

17

Manase buiò kpaalesεa

¹ Kpaale pó Manase buiò sèn ke. Manaseá Yosefu yoaε. Galada bùsu ní Basana bùsuò ḡò Manase yoa Makii pó ũ, asa z̄iḡõε. Òme Galada mae ũ. ² Yosefu né Manase né kíniòn ke: Abiezεε, Eleki, Asieli, Sikeũ, Efee ní Semidao. An buiò mé kpaaleε bee sè daεdaε. ³ Manase né Makii Galada ì, Galada Efee ì, ò Efee Zelofada ì. Zelofadapi i neḡõε io, sema nenòεò. An tón ke: Mala, Nòa, Ògela, Milika ní Tiizao. ⁴ Aa gè sa'ona Eleazaa ní Nuni né Yozueeo ní ðaanaò lè aa mè: Dii ðile Mòizie aà bùsu kpaalew̄εε s̄anu ní wá ðãò. Ò Yozuee kpaalèné ní des̄ò s̄anu, lá Dii òwa.* ⁵ Ò wà tòle kpaalè Manase buiòne lεε kwi, Galada bùsu ní Basana bùsu pó kú Yuudε baa gukpεò bàasi, ⁶ asa Manase buiò Zelofada nenòεò kpaalesè s̄anu ní Manase neḡõεòε. Galada bùsu mé ḡò Manase buiò lεε do pó ũ.

⁷ Sea za Asee Manase buiò bùsu gè Mikemeta pó kú Sikeũ gukpε oi. Sea za we an bùsu z̄õle tà geomidòkii oi e Tapua nibònai. ⁸ Tapua bùsuá Manase buiò p̄ε, ãma wélepi kú ní bùsu z̄õlewaε, Eflaiũ buiò mé ví. ⁹ Manase buiò bùsu z̄õle tà swa pò w̄i me Kana baa geomidòkii oi. Eflaiũ buiò wéleεò kú ní Manase buiò wéleε we. Manase buiò bùsu z̄õle bùa Kana baa gugb̄antoo oi e à gè pè ísiawa. ¹⁰ Eflaiũ buiò bùsu ku swapi geomidòkii oi, Manase buiò pó s̄ò gugb̄antoo oi e ísiale. Gugb̄antoo oi an bùsu z̄õle gè pè Asee buiò bùsuwa, gukpε oi s̄ò Isakaa buiò bùsuε. ¹¹ Wà wéle pó kú Isakaa buiò bùsuε bee ní wéle pó kú Asee buiò bùsuε bee kpà Manase buiòwa: Betesã, Ibleaũ, Doo, Endoo, Taanaki ní Megidoo, amp̄ii ní a z̄õewiaò. ¹² Kási aai f̄s wélepiò s̄io, asa Kanaaò ḡi z̄õlea bùsupiue. ¹³ Ké Isailiò gbãa è, ò aa Kanaapiò ðà zòziu, aai e ní bùsupi símá wásawasao.

¹⁴ Yosefu buiò ò Yozueeε: Dii báaadawágu, wa dasikù maamaa kéwa, ò bùsu lεε do ní kpàwáa? ¹⁵ Ò Yozuee wemá à mè: Tó á dasi, mé á bùsu gus̄is̄ide kèé f̄éneũ, à gé líkpεu, gu pó Peliziò ní Lefai buiò kuu, í a gbáala ke. ¹⁶ Ò Yosefu buip̄iò mè: Gus̄is̄idepi a m̄ówáo, à m̄ò lè s̄ò Kanaa pó kú gusalalauò zikas̄õgo m̄òp̄òó ví, an gbé pó kú Betesã ní a z̄õewiaò ní gbé pó kú Yezeleε guzulεuò píi. ¹⁷ Ò Yozuee ò Yosefu né Eflaiũ ní Manase buip̄iòne à mè: A dasi mé á gbãa maamaa. A kpaaleε lεε doo, ¹⁸ asa gus̄is̄ideò ðe á pó ũε. A a gbáala ke, i ḡò á pó ũ e a léwa. Baa ké Kanaaò s̄õgo m̄òp̄òó ví mé aa gbãa, á ní bùsu símáε.

18

Bùsu kíni kpaalea

¹ Isailiò kãaa Silo nípii, ò aa kpaaukpε ðò we. Aa z̄iblè bùsupiwa, ² ãma Isaili buiò soplaò mé ḡò kpaalesεesai. ³ Ò Yozuee òné: A ò aò ðázi e b̄òe ni? A ge bùsu pó Dii á deziò Lua kpàwá sí á pó ũ. ⁴ A á gbéò ðile àaõ'aaõ buiò ní buiò, mí ní gbaε. Aa fele ní bùsu keεε, aai a yá ðalau a kpaalea yá musu, aai suomεε. ⁵ A kpaale lεε soplaε. Yuda buiò ḡò ní bùsuu geomidòkii oi, mé Yosefu buiò ḡò ní bùsuu gugb̄antoo oi. ⁶ Tó a á bùsu kpaalea lεε sopla yá ðalau, à suomεε la, mí kpaalé ní gbelaao Dii wá Lua aε. ⁷ Levii buiò kpaalesεánòò, asa Dii gbagbaa mé ní baa ũ. Gada buiò ní Lubeni buiò ní Manase buiò lεε doo s̄ò aa ní kpaale sè kò Yuudε baa gukpε. Dii zòblena Mòizi mé kpámá.

* 17:4 Nao 27.1-7

⁸ Ké gbéó fêlê lé dazeu bûsu yá dai láu, ò Yozuee yádîlené à mè: A ge bûsu keeê, í a yá dalau, à suomêe, mí kpaaléé ní gbelaao Dii ae Silo la. ⁹ Ǿ gbépiò pà bûsupia, aa a yá dàlau wéê ní wéêo lee sopla, ò aa tàò Yozuee kíi bôou Silo. ¹⁰ Ǿ Yozuee bûsupi kpaalè Isaili buipiòne Dii ae ní gbelaao.

Bëyãmêe buiò kpaalêeêa

¹¹ Bëyãmêe buiò kpaalêsê Yuda buiò bûsu ní Yosefu buiò bûsuo zânguo daedae. ¹² Sêa za Yuudêi an bûsu zôêe dò Yelikozî gëomidòkîi oi, à mipè gusîsîdewa b'e'ae oi, ò à tà Betavê gbáau. ¹³ Sêa za we à tà Luzu pò wî me lo Beteli gëomidòkîi oi, ò à tà Atalo Adaa pò kú sîsî musu Betoloni zîlêpò gëomidòkîi oi. ¹⁴ Sêa za sîsîpi b'e'ae oi à lia gëomidòkîi oi e Kiliabaali pò wî me lo Kiliayaaliü. Wéêpiá Yuda buiò pòe. An bûsu zôêe pò kú b'e'aen we. ¹⁵ Sêa za Kiliayaaliü wénkpe gëomidòkîi a zôêe tà gukpe oi e Nefetòa nibònai. ¹⁶ A pîla sîsî pò bôaa ní Beninü guzulêo Lefai guzulêe gugbântoo oi. A dò Inü guzulêi Yebusiò wéêe sae gëomidòkîi oi e Logeli nibònai. ¹⁷ Sêa za we à pài à tà gugbântoo oi e Semesi nibònai ní Gelilo pò bôaa ní Adumiü gbebolêoo ní Lubeni né Bohana gbêo. ¹⁸ A tà sîsî pò kú Alaba sê sae gugbântoo oi, ò à pîla sêpiu. ¹⁹ A dò Dónkpea sîsîi gugbântoo oi, à gè pè Isida Wisidewa a gugbântoo oi, gu pò Yuudêe kâuwa. An bûsu zôêe pò kú gëomidòkîi oin we. ²⁰ Yuudêe mé Bëyãmêe buiò bûsu zôêe ü gukpe oi. An bûsu zôêe on we.

²¹ Wéêe pò Bëyãmêe buiò ví daedaen ke: Yeliko, Dónkpea, Emekézizi, ²² Betalaba, Zemalaiü, Beteli, ²³ Aviü, Pala, Ǿfela, ²⁴ Kefaa, Amòni, Ǿfini ní Gebao. Wéêe kè kuepla, an baade ní a bualoü. ²⁵ A gbêa Gabaò, Lama, Beelo, ²⁶ Mizipa, Kefila, Mòza, ²⁷ Lèkêü, Iipêeli, Talala, ²⁸ Zela, Èlêfi, Yebusiò wéêe pò wî me Yelusaleü, Gibêa ní Kiliao. Wéêe kè gëo mëndosai, an baade ní a bualoü. Kpaale pò Bëyãmêe buiò sê daedaen we.

19

Simeò buiò kpaalêeêa

¹ Gbelaa gën plaade Simeò buiò sê daedae. An bûsu mé kú Yuda buiò bûsu guo. ² An wéêe tón ke: Bêesêba pò wî me lo Sêba, Mólada, ³ Azaasuali, Bala, Èsêü, ⁴ Èlolada, Betue, Ǿma, ⁵ Zikilaga, Bemaakabo, Azaasusa, ⁶ Belebao ní Saluêo. Wéêe kè kue'aaò, ampîi ní ní bualoü. ⁷ A gbêa Aini, Limò, Ètêe ní Asão. Wéêe kè sîiò, ampîi ní ní bualoü ⁸ ní bualoü pò liaiò e Baalabêe ní Lama Nêgêvêo. Kpaale pò Simeò buiò sê daedaen we. ⁹ Wà Simeò buiò bûsupi sí Yuda buiò kpaale guue, asa Yuda buiò pò zôe. Mâa Simeò buiò ní kpaale è Yuda buiò pò guu.

Zabulòni buiò kpaalêeêa

¹⁰ Gbelaa gën àaòde Zabulòni buiò sê daedae. An bûsu zôêe tà e Salidi. ¹¹ Sêa za we à tà b'e'ae oi e Malala, ò à pè Dabesewa ní swadò pò kú Yòkenaü saeo. ¹² Sêa za Salidi à tà gukpe oi e Kiselo Taboo bûsuo, ò à tà Dabela ní Yafiao. ¹³ Sêa za we à tà gukpe oi e Gatefêe ní Etakazinio. Ǿ à gè ní Limò ní Nêao. ¹⁴ Sêa za we à dò Anatòi gugbântoo oi e à gè pè Ifataeli guzulêwa. ¹⁵ Kata, Naalala, Simelòni, Idala ní Beteleüo ku a guu lo. Wéêe kè kuepla, ampîi ní ní bualoü. ¹⁶ Wéêepiò ní ní bualoü mé kpaale pò Zabulòni buiò sê daedaen ü.

Isakaa buiò kpaalêeêa

¹⁷ Gbelaa gën sîiòde Isakaa buiò sê daedae. ¹⁸ An bûsu wéêe on ke: Yezelêe, Kesulo, Sunêü, ¹⁹ Afalaiü, Sioni, Anaala, ²⁰ Labiti, Kisioni, Èbêzi, ²¹ Lêmêti, Enganiü, Enada ní Bepazêzio. ²² An bûsu zôêe lò Taboowa ní Saazumao ní

Besemesio e à gè pè Yuudēwa. Wéle kè gēo ní mēndoo, ampíi ní ní bualoũ. ²³ Wélepíó ní ní bualoũ mé kpaale pó Isakaa buio sè daedaεo ũ.

Asee buio kpaalesεa

²⁴ Gbelaa gēn soode Asee buio sè daedaε. ²⁵ An būsu wéleεn ke: Eleka, Hali, Betē, Akesafa, ²⁶ Alamεleki, Amada ní Misalao. Be'ae oi an būsu zōle lè Kaameliwa ní Sikoo Libenao. ²⁷ Sea za we à èa gukpε oi e Bedagō, à pè Zabuloni buio būsuwa ní Ifataeli guzulεo, à tà Betemekí ní Nεielio, ò à dō Kabului ozeε oi ²⁸ e Abadō ní Leobeo ní Hamo ní Kanao ní Sidō pó de mεεwia ũo. ²⁹ Sea za we à tà Lama ní Tii wéle bíideo, ò à pài, à tà Osa oi e à gè pè ísiawa Akazibu saε. ³⁰ O à gè ní Umao ní Afekio ní Leobeo. Wéle kè mēn bao ní plao, ampíi ní ní bualoũ. ³¹ Wélepíó ní ní bualoũ mé kpaale pó Asee buio sè daedaεo ũ.

Nefatali buio kpaalesεa

³² Gbelaa gēn soolode Nefatali buio sè daedaε. ³³ Sea za Hεlafi ní Zaananiũ gbéne kpéo an būsu tà Adami Nεkebu ní Yabenεo e Lakuũ, a zōlen Yuudēi. ³⁴ O à èa be'ae oi e Azeno Taboo, ò à gè ní Hukokoo. Geomidokíi oi à pè Zabuloni buio būsuwa, be'ae oi sō Asee buio būsuwa, gukpε oi sō Yuudēwa. ³⁵ An wéle bíideo tón ke: Zidiũ, Zεε, Amata, Laka, Genezaleti, ³⁶ Adama, Lama, Azoo, ³⁷ Kedesi, Edelei, Enazoo, ³⁸ Iloni, Midala'eli, Olu, Betana ní Besemesio. Wéle kè kēokwi, ampíi ní ní bualoũ. ³⁹ Wélepíó ní ní bualoũ mé kpaale pó Nefatali buio sè daedaεo ũ.

Dā buio kpaalesεa

⁴⁰ Gbelaa gēn soplade Dā buio sè daedaε. ⁴¹ An būsu wéleε tón ke: Zola, Esetao, Iisemesi, ⁴² Saalebiũ, Ayaloni, Itela, ⁴³ Eloni, Timena, Ekiloni, ⁴⁴ Eleke, Gibetō, Baalata, ⁴⁵ Yehuda, Benεbela, Gata Limo, ⁴⁶ Meyaakō ní Lakōo ní būsu pó bōaa ní Zopeco. ⁴⁷ Dā buio i fō ní būsupi sīmáo, ò aa gè lèle Lεεũdeowa. Aa sí aa a gbéε dède ní fēndao aa zōleu, ò aa ní dezi Dā tó kpàè.* ⁴⁸ Wélepíó ní ní bualoũ mé kpaale pó Dā buio sè daedaεo ũ.

Yozuee kpaalesεa

⁴⁹ Ké Isailio ní būsu kpaalekè aa làa, ò aa gbàsa Nuni né Yozuee pó kpàwà ⁵⁰ lá Dii òwa. Timena Sela pó kú Eflaiũ būsu gusísídeu ò a gbèa, ò aa kpàwà. A kèke kàle, ò à zōleu.

⁵¹ Kpaale pó sa'ona Eleazaa ní Nuni né Yozueeo ní Isaili bui uabeleε kèné ní gbelao Silo Dii aε a kpé kpεelen we. Maa ò aa būsupi kpaalè.

20

Misiwēleε

(Nao 35.9-34, Iko 19.1-13)

¹ O Dii ò Yozuee à mè: ² O Isailione aa ní wéleεo dile ní misiwēleε ũ, lá má dà Mōizie a òwa, ³ ké gbé pó kai mé mò à gbēdè lí e bàasi tau azia misikíi ũ ade dae pó asu tōsiwà yái. ⁴ Tó gbé bàasi tà wélepíó doe guu, aali ze wélepí bōleu, i a yā'o wélepí gbēzōōne. Aali aà sí ní wéle guu, aai kpé kpawà aàó kúnno. ⁵ Tó tōsina pèleaazi, aasu gbēdenapi naε a ozi, asa kai mé mò ò à a gbédee dè, íie kú ní zānguo za zio. ⁶ Io ku wélepíu e wà yákpalekaàn, e sa'onkia pó kú gōo bee ge gaò, i gbasa ta a be wéle pó à bōu.

⁷ O Isailio Kedesi dile ado ũ Galile būsuu Nefatali buio būsu sīsídeu ní Sikeũo lo Eflaiũ buio būsú sīsídeu ní Kiliataaba pó wí me lo Hεblōo Yuda buio būsú sīsídeu.

* **19:47** Dōa 18.27-29

⁸ Yuudē baa gukpe aa Bezeε pó kú gusalala wáiwaiu díle Lubeni buio búsuu ní Gada buio wéle Lamotuo Galada búsuu ní Manase buio wéle Golanao Basana búsuu. ⁹ Gbé pó kai mé mò à gbēdè, Isailie ge bòmò pó kú ní guun nò, aali bàasi ta wéle pó wa dílepíò dou. Beewa gbé pó gà daε pó de àà tsiwà a e gbépi deo e wà yákpalekaànò gĩa.

21

Levii buio wéle (1Lad 6.39-66)

¹⁻² Levii bui uabeleò gè sa'ona Eleazaa ní Nuni né Yozueeo ní Isaili bui kɩni uabeleò lè Silo, aa òné: Dii dà Mɔizie, ò a òé à wéleò kpáwá wàò kuu ní wá pòò dádākekɩio.* ³ Ǿ Isailio wéleε beeo ní a dádākekɩio kpà Levii buipíowa ní pó ũ. ⁴ Keata buio ò gbela sèia ní sé káau, ò wà Yuda buio ní Simeo buio ní Bēyāmeε buio wéle mèn kue'aaò kpà Levii bui pó aa de sa'ona Aalona bui ũwa daεdaε ní kpaale ũ. ⁵ Ǿ wà Eflaiū buio ní Dā buio ní Manase buio leε do wéle mèn kwio kpà Keata bui kɩniowa ní kpaale ũ. ⁶ Ǿ wà Isakaa buio ní Aseε buio ní Nefatali buio ní Manase buio leε do pó kú Basana búsuu wéle mèn kue'aaò kpà Geesò buiowa ní kpaale ũ. ⁷ Ǿ wà Lubeni buio ní Gada buio ní Zabulni buio wéle mèn kueplao kpà Melali buiowa daεdaε ní kpaale ũ. ⁸ Maa Isailio wélepíò kpà Levii buiowa ní a dádākekɩio, lá Dii dà Mɔizie a òwa.

⁹ Yuda buio ní Simeo buio wéle pó wa kpámáò tón ke: ¹⁰ Levii né Keata bui Aalona buio mé vɩ, asa ampiò ò gbela sèia ní sé. ¹¹ Wà Kiliataaba pó wɩ me lo Heblò ní dádākekɩi pó liaio kpámá. A ku Yuda buio búsu gusiśideue. Aaba mé Anaki buio dezi ũ. ¹² A mò lè wà Heblò buaò ní a bualoũ kpà Yefūne né Kalēbuwa kò. ¹³ Maa wà Heblò pó de gbēdena misiwéle ũ kpà sa'ona Aalona buiowa ní Libenao ¹⁴ ní Yatiio ní Esemɔao ¹⁵ ní Olonao ní Debijo ¹⁶ ní Ainio ní Yutao ní Besemesio, wélepíò píi ní a dádākekɩioε. Bui leε plapíò wéleò kè kēokwi. ¹⁷ Wà Bēyāmeε buio wéleε beeo kpámá: Gabaò, Gēba, ¹⁸ Anato ní Alemɔo. Wéle kè síiò, ampíi ní ní dádākekɩio. ¹⁹ Aalona bui sa'onao wéle kè píi kue'aaò, ampíi ní ní dádākekɩio.

²⁰ Wà Eflaiū buio wéleε beeo kpà Levii né Keata bui kɩniowà ní kpaale ũ. ²¹ Gbēdena misiwéle Sikēū pó kú gusiśideu ní Gezeεo ²² ní Kibezaiūo ní Betolonio. Wéle kè síiò, ampíi ní ní dádākekɩio. ²³ Aa Dā bui wéleò è mèn síiò lo, Eleke, Gibetò, ²⁴ Ayaloni ní Gata Limɔo. Wéle kè síiò, ampíi ní ní dádākekɩio. ²⁵ Aa Manase buio leε do wéleò è pla, Taanaki ní Bileaũo, ampíi ní ní dádākekɩio. ²⁶ Wà wéle mèn kwipíò kpà Keata bui kɩniowae, ampíi ní ní dádākekɩio.

²⁷ Manase buio leε do wéle mèn plao kpà Levii né Geesò buiowa ní kpaale ũ, Golana pó de gbēdena misiwéle ũ Basana búsuu ní Besetelao, ampíi ní ní dádākekɩio. ²⁸ Aa Isakaa buio wéleò è mèn síiò, Kisioni, Dabela, ²⁹ Yaamu ní Enganiūo, ampíi ní ní dádākekɩio. ³⁰ Aa Aseε buio wéleò è lo mèn síiò, Misala, Abedò, ³¹ Eleka ní Leobeo, ampíi ní ní dádākekɩio. ³² Aa Nefatali buio wéleò è lo mèn aaò, gbēdena misiwéle Kedesi pó kú Galile búsuu ní Amɔdooo ní Kaatāo, ampíi ní ní dádākekɩio. ³³ Geesò buio wélepíò kè kue'aaò, ampíi ní ní dádākekɩio.

³⁴ Levii né Melali buio mé gò. Wà Zabulni buio wéleεò kpámá ní kpaale ũ, Yokenaũ, Kaata, ³⁵ Dimena ní Naalalao. Wéle kè síiò, ampíi ní ní dádākekɩio. ³⁶ Aa Lubeni buio wéleεò è lo, Bezeε, Yaaza, ³⁷ Kedemɔo ní Mefaaο. Wéle kè síiò, ampíi ní ní dádākekɩio. ³⁸ Aa Gada buio wéleεò è lo, gbēdena misiwéle Lamotuo

* 21:1-2 Nao 35.1-8

pó kú Galada bùsuu, Maanaiũ, ³⁹ Esebõ ní Yazεεo. Wéle kè síiõ, ampíi ní ní dádákekíio. ⁴⁰ Levii né Melali buio wélepíio kè kuεpla. ⁴¹ Levii buio wélepíio ku Isaili bui kíniõ bùsuue. Aa kè píi blakwi plasai, ampíi ní ní dádákekíio. ⁴² Wélepíio de ní pó ũe ní dádákekíi pó lialiańziõ. Maa wélepíio de píi.

⁴³ Dii bùsu pó à a legbè Isailiõ deziõne kpámá, ò à gò ní pó ũ, aa zòleu. ⁴⁴ Dii ní gbá zé aale kámabo gupíiu, lá à a legbè ní deziõnewa.† An ibeεe i fõ ní gã fio, Dii ní ibeεo náné ní zĩ píie. ⁴⁵ Yámaa pó Dii ò Isailiõne kè píi, a kee i léle páo, baa do.

22

Isaili buieõ taa Yuudē baale

¹ Yozuee Lubeni buio sísi ní Gada buio ní Manase buio lee doo, ² a òné: A yá pó Dii zòblena Mõizi díleé kũa, mé a zíkè yá pó má òéwa* píi. ³ A gègè e ní a gbão i pákpa á gbéõziõ. A zíkè yá pó Dii á Lua díleéwa. ⁴ Lá Dii á Lua á gbépiõ gbà zé aa kámabò sa lá à a legbènéwa, à εa ta á be sa, bùsu pó Dii zòblena Mõizi kpáwá Yuudē baaleu. ⁵ A laaika maamaa ào yádileneo ní ikoyã pó Dii zòblena Mõizi dàéõ kũa, ío ye Dii á Luazi. A aà zé sé súsu, ío yá pó a díleo kũa. A naaazi, í zòbleè ní nðsemendoo teasisai.

⁶ Yozuee samaa'òné à ní gbáε, ò aa tà ní be. ⁷ Mõizi Basana bùsu saalo kpà Manase buio lee dowa yãa kò, ò Yozuee bùsu kpà an gbé pó gòõwa Yuudē be'ae oi ní ní gbé Isaili bui kíniõ. Ké Yozuee samaa'òné, ⁸ à mè: A εa ta á be ní á àizeε zõõ, pòtuõõ dasidasi ní ánusuo ní vuao ní mógotèõ ní mõi pòõ ní pòkasaõ dasidasi. A ge à á ibeεo pòpiõ kpaalekõε ní á gbéõ we.

⁹ Lubeni buio ní Gada buio ní Manase buio lee do Isaili bui kíniõ tò Silo Kanaa bùsuu, aa èa tà Galada bùsuu, bùsu pó aa gò ví yá pó Dii dà Mõiziε a ò yáí. ¹⁰ Ké aa kà Yuudē kòolou Kanaa bùsuu, aa sa'okíi bò Yuudē saε we. Sa'okíipi zõõ. ¹¹ Ké Isaili bui kíniõ mà aa mè: A gwa! Lubeni buio ní Gada buio ní Manase buio lee doo sa'okíi bò Kanaa bùsu zòleu, Yuudē kòolou. ¹² Lubeni bui kíniõ kàaa nípii aa gémá ní zío.

¹³ Lubeni buio ní Gada buio ní Manase buio lee doo sa'ona Eleazaa né Fineasi zĩ Lubeni buio ní Gada buio ní Manase buio lee dopiwa Galada bùsuu. ¹⁴ Isaili gbèzõõ gèaànõ gbèõn kwi, bui ní buio dodo, Isaili bui uabeleõne nípii. ¹⁵ Ké aa kà Lubeni buio ní Gada buio ní Manase buio lee dopi kíi Galada bùsuu, aa òné: ¹⁶ Yá pó Dii gbéõ ò nípiin ke, aa mè: Náaisaiyã kpeletaan wei? A bõ Isailiõ Lua kpe. A gi Dii yáí gbã, a ázia sa'okíi bò.† ¹⁷ Duuna pó wá kè Peoõ i mówáó lé? Baa ké gaga gèwágu, duunapi sãma gi lé wá lé e ní a tiaõε. ¹⁸ Ale bõ Dii yá kpe gbãε. Tó a gi Dii yãmai gbã, aà pò a fẽ Isaili bui píizi ziaε. ¹⁹ Tó bùsu pó a gõ ví gbãlè, à bua su Dii bùsuu, gu pó aà zwãakpe kuu, í bùsu kpaalesewanõ la. Asu bõ Dii ge wá yá kpe à ázia sa'okíi boo, Dii wá Lua gbagbakíipi bàasio. ²⁰ Ké Zela síwena Akãa náaisaiyãkè láaipo yá musu, Dii pò i fẽ Isaili bui píizio lé?§ Akãa i ga a duuna yáí ado sõ.

²¹ Lubeni buio ní Gada buio ní Manase buio lee doo ò Isaili bui uabelepiõne: ²² Dii mé Lua Zõõde ũ! Dii mé Lua Zõõde ũ! A wá yápi dõ, mé wá ye ápiõ à dõ sõ. Tó wa bõ Dii kpe, wa gi aà yãmai, ásu wá wènnagwa gbãõ. ²³ Tó wa wá sa'okíipi bò bõa Dii kpe yáíε, mé wa sa pó wí a pó káteu à tékũ òwà ní sáaukpasao ní pówenti gbãõ, Dii to à wi wá musu. ²⁴ I ke màa no. Bíli mé wá kú, ò wá bò. Wa mè, yá pó á buio o wá buiõne zian ke: Bó á ví ní Dii Isailiõ Luaoi? ²⁵ Dii mé Yuudē dà wápiõ ní ápiõ zãnguo wá bùsu zòle ũ. A baa kú ní Diioo. Lá á buio gi

† 21:44 Bõa 33.14, Ebe 4.1 * 22:2 Nao 32.20-32, Yoz 1.12-15 † 22:16 Iko 12.13-14 ‡ 22:17 Nao 25.1-9 § 22:20 Yoz 7.1-26

wá buiɔne aa misiile Diiɛn we. ²⁶ Ǿ wa mɛ wá wázila sa'okii boe. I ke wá sa'owá no, ²⁷ a de wá zɔblea Diiɛ seela ũ wápiɔ ní ápiɔ zānguoɛ ní wá bui pɔ té wá kpeɔ, wí sa pɔ wí a pɔ káteu à tékū ní sáaukpasao o aà ua. Beewa á bui e o wá buiɔne zia, an baa kú ní Diio lɔoo. ²⁸ Ǿ wa mɛ: Tó a bee òwɛɛ ge wá buiɔne zia, wá oé à Dii gbagbakii taa pɔ wá deziɔ bò gwa. I ke sa'oa yáí no, seelaɛ ápiɔ ní wápiɔ zānguo. ²⁹ Kai! Wá fɔ́ gí Dii yāmai wá bɔ aà yá kpe gbā wá sa'okii pɔ wá sa'owá ní pɔwɛntio booo. Dii wá Lua gbagbakii ku gueio, pɔ pɔ kú aà kpe kpeɛle bàasio.

³⁰ Ké sa'oná Eleazaa né Fineasi ní Isaili gbɛzɔɔ pɔ kuaàno bui uabele ũ yá pɔ Lubeni buiɔ ní Gada buiɔ ní Manase buiɔ leɛ doo ò mà, à kɛné na. ³¹ Ǿ Fineasi òné: Wá dɔ́ ké Dii kú wá guu gbā. Lá i bɔ aà kpeo, a Isailiɔ bò Dii wétɛamɔanɛun we. ³² Ǿ Fineasi ní gbɛzɔɔpiɔ Lubeni buiɔ ní Gada buiɔ ní Manase buiɔ leɛ doo tò Galada bùsuu we, aa èa tà Isaili pɔ kú Kanaa bùsuuɔne ní a baoo. ³³ Yápi kè Isailiɔne na, ɔ aa Lua sáaukpà, aai gea zíkai ní Lubeni buiɔ ní Gada buiɔ ní ní bùsu ɔ̀okpaaoyá'o lɔo. ³⁴ Ǿ Lubeni buiɔ ní Gada buiɔ tɔkpà sa'okiiɛ Seela. Aa mɛ: A de seela ũ wá zānguoɛ ké Dii mé Lua ũ.

23

Yozuee lezaa Isailiɔwa

¹ Ké Dii tò Isailiɔ kámabò ní ibɛɛ pɔ liaañziɔ yá musu, a gɔɔ gègè. A gbea Yozuee zikù táotao. ² Ǿ à Isailiɔ sisi, an gbɛzɔɔ ní ní dɔaanao ní ní yákpalekenao ní ní lakɛnao pii, a òné: Ma zikù táotao. ³ A yá pɔ Dii á Lua kè buiɛ beɔne á yáí è. Dii á Lua mé zíkàé. ⁴ Ma bui pɔ gò Yuudɛ ní be'ae ísia zɔɔo zānguoɔ bùsu kpaalè á buiɔne ní bui pɔ ma ní dedeɔ pɔo. ⁵ Dii á Lua a ɔ̀zɛ́nízi a ní yáé, i ní bùsuɔ símáé, ío ví lá à a legbèéwa. ⁶ A sɔ̀dile maamaa. Aɔ laai ví, ío zíkɛ yá pɔ kú Mɔizi ikoyá lá guuwa. Asu pāale ɔ̀plaaí ge zɛɛio. ⁷ A baa su àɔ kú ní bui pɔ gò á guupiɔo. Asuli ní táaɔ gbagbao. Asuli me á sínnɔo. Asuli zɔ́blɛné à kúlené. ⁸ Aɔ naa Dii á Luazi ado, lá á kè e ní a gbāowa. ⁹ Dii ɔ̀zɛ́é bui zɔɔo gbāaɔzi, gbɛe i e á gā fílo e ní a gbāo. ¹⁰ A gbé mɛndo i gbɛɔn òaa sɔɔo fu, ké Dii á Lua lé zíkàé, lá à a legbèéwa yáí.* ¹¹ Aɔ laai ví maamaa, ío ye Dii á Luazi.

¹² Tó a pɔ̀ɔ̀ɔ̀zákè, mé a na bui pɔ gò á guupiɔwa, mé a ní nɔeɔ sè, mé a á baa dāaannɔ, ¹³ àɔ dɔ́ sáasá ké Dii á Lua a ea buipiɔ yáé lɔo. Aa gɔ́é bai ge mɔ ũ ge flāalao ũ á kpeɛɛɛ ge kòɔɔ ũ á wéu e a ge midɛ bùsu maa pɔ Dii á Lua kpàwáɛ beepi guu. ¹⁴ A gwa! Máɛ gé gékii sa. A dɔ́ á nòseu ní á làasooɔ pii ke àsi maa pɔ Dii á Lua òéɔ guu, baa mɛndo i ke fama. Aa kè píie, an kee i léle pāo. ¹⁵⁻¹⁶ Lá àsi maa pɔ Dii á Lua òé kèé pii, tó a Dii á Lua bàakuaáno yá pɔ a dilɛé gbòo, a ge zɔ́blɛ táaɔne a kulɛné, Dii a to àsi bèɛ pɔ á ò á leɛ e à ge á midɛ bùsu maa pɔ a kpàwáɛ beepi guu. Dii a pɔ̀kūmabɔ̀ɔ̀wá, í láa gòɔ bùsu maa pɔ a kpàwáɛ beepi guu.

24

Yozuee gbéɔ gbaa laai Sikeŭ

¹ Yozuee Isaili buiɔ káaa Sikeŭ. A Isaili gbɛzɔɔ ní ní dɔaanao ní ní yákpalekenao ní ní lakɛnao sisi, ɔ aa mò sí Lua aɛ. ² Ǿ Yozuee ò bílaɛ: Dii Isailiɔ Lua mɛ, wá deziɔ ku yāa Uflata baaleɛ, aa zɔ́blɛ táaɔne. Ablahaŭ ní Nakɔɔo mae Tela kú ní guu.* ³ Ǿ à wá dezi káau Ablahaŭ sè Uflata baale, à Kanaa bùsu kèɛɛaàno,† ɔ à tò aà

* **23:10** Iko 3.22, 32.30 * **24:2** Daa 11.27 † **24:3** Daa 12.1-6

bui kè. A aà gbà Izaaki, † 4 † à Izaaki gbà Yakɔbu n̄ Esauo. § A Esau gbà Sei bùsu s̄s̄side. * Yakɔbu n̄ a n̄é s̄s̄ aa tà Egipi. †

5 Dii Mɔizi n̄ Aalona z̄i, † 5 † à ɪadà Egipiɔwa n̄ yá p̄ a kè n̄ guu, 5 † à wá bóleu. 6 Ké à wá deziɔ b̄l̄e Egipi, ké wa ka ísiai, 5 † Egipiɔ p̄l̄ewázi n̄ z̄ikas̄goɔ n̄ s̄deɔ e Isia T̄ɛai. 7 Ké wa wiil̄eàazi, 5 † à gusia dà wá z̄anguo n̄ Egipipiɔ, 5 † a tò ísia k̄uamá mío. § Wá wé yá p̄ a kè Egipiɔne è. Bee gb̄ea wa ḡɔoplakè guwaiwaiu.

8 Dii m̄wanɔ Am̄le p̄ kú Yuud̄e gukpe oio bùsuu. Ké aa f̄l̄ewá n̄ z̄io, 5 † Dii n̄ n̄aw̄e wá z̄i. A n̄ m̄ide, 5 † an bùsu ḡò wá p̄ ũ. * 9 Ké Zipoo né Balaki, M̄abuɔ k̄ia f̄l̄ewá n̄ z̄io, à Beɔɔ né Balaaũ s̄isi aà láaikewá. 10 † Dii ḡi Balaaũ ȳamai, a tò à samaa'òw̄e, à wá bó Balaki z̄i. † 11 Bee gb̄ea wa bua Yuud̄ewa † wa ka Yeliko. † Yelikodepiɔ z̄ikàwanɔ. Am̄leɔ n̄ Peliziɔ n̄ Kanaaɔ n̄ Itio n̄ Giigasiɔ n̄ Iviɔ n̄ Yebusiɔ z̄ikàwanɔ lo, 5 † Dii n̄ n̄aw̄e wá z̄i. 12 A Beɔɔ gb̄ae wá ae, § aa Am̄leɔ k̄ia gb̄eɔn plaɔ ȳaw̄e. I ke wá f̄enda ge wá ka mé n̄ yáo. 13 A t̄ɔle p̄ wáme wa a z̄ik̄eɔ kp̄awá n̄ w̄éle p̄ wáme wá k̄aleɔ, 5 † wá kú w̄élepiɔ guu. Wále v̄ebu n̄ kú kp̄e p̄ wáme wá bàɔ be ble.

14 † Yozuee m̄e: Aɔ Dii v̄ia v̄i, íɔ z̄obleè s̄iana n̄ n̄sem̄endoo. A t̄aa p̄ á deziɔ z̄obl̄ené Uflata baale n̄ Egipiɔ bo á guu, í z̄oble Dii. 15 Tó z̄oblea Dii k̄éé íi, à ze n̄ t̄aa p̄ á ye z̄obleèo gb̄a, t̄aa p̄ á deziɔ z̄obl̄ené Uflata baaleɔn n̄, Am̄le p̄ á kú n̄ bùsuɔ p̄n̄ n̄. Mapi n̄ ma beɔɔ s̄, Dii wá z̄obleè. 16 † gb̄é w̄ewà aa m̄e: Kai! Wá f̄ p̄kpa Diizi wá z̄oble t̄aaɔneɔ. 17 Dii wá Lua mé wá bó z̄obleu Egipi bùsuu n̄ wá maɔ. † dabudabu z̄ɔpiɔ k̄e wá wáa, à wá d̄ɔa wá t̄aa'oa guu p̄ii, à wá bó bui p̄ wa ḡɛn̄laɔ z̄i p̄ii. 18 Dii mé Am̄leɔ n̄ bui p̄ kú bùsue beɔɔ ȳaw̄e. Dii wá z̄obleè s̄, 5 † me wá Lua ũ.

19 † Yozuee ò gb̄éne: A e z̄oble Dii. Asa aà kua adoae, ìli sí s̄aao. A á t̄aaɔ n̄ á duuna k̄éwá. 20 Baa ké à ȳamaak̄éé ȳaa, tó a p̄kpaàazi, ále z̄oble dii z̄l̄oɔne, a ea ȳaȳiawáe, í á mide. 21 † gb̄é ò Yozuee: M̄aa no! Dii wá z̄obleè. 22 † Yozuee òné: Am̄e á ázia seelade ũ, a ze ò z̄oble Dii. † aa m̄e: A seeladeɔn wá ũ. 23 † Yozuee m̄e: Tó m̄aae, à dii z̄l̄o p̄ kúánɔ bo á guu, í á s̄ kpa Dii Isailiɔ Luawa. 24 † gb̄é òè: Dii wá Lua 5 † wá z̄obleè, w̄iɔ aà ȳama.

25 Zibeezi Yozuee idàda Dii bàakuañɔ yáwa gb̄éne Sikeũ we. A èa à aà ikoyá n̄ yá p̄ a d̄ileɔ òné, 26 5 † à yápiɔ k̄é Lua ikoyá láu. † à gb̄e gb̄ene se p̄le gb̄éneli gbáu Dii s̄isiki* we. 27 † a ò gb̄éne: A gwa! Gb̄ee bee mé aɔ d̄ew̄e seelade ũ. Gb̄epi yá p̄ Dii òw̄e mà p̄ii. Aɔ d̄e seelade ũ, ké ásu m̄afilike á Lua. 28 Yozuee gb̄é gb̄ae, 5 † baade tà a w̄éleu.

29 Yá beɔ gb̄ea Dii z̄òbl̄ena Yozuee, Nuni né ḡa a w̄e bas̄okwide guu. 30 Wá aà v̄i bùsu p̄ de aà kpaale ũ guu Timena Sela, Eflaiũ buiɔ bùsu s̄s̄sideu Gaasi gb̄es̄is̄i ḡugb̄antoo oi. 31 Isailiɔ z̄obl̄e Dii n̄ n̄sem̄endoo Yozuee ḡɔɔ n̄ ḡɔɔ p̄ gb̄ez̄ɔ p̄ ḡèḡe d̄eaàlaɔ kuo. Gb̄ez̄ɔpiɔ wes̄i yá p̄ Dii k̄e Isailiɔnele p̄ie.

32 Yosefu ḡewa p̄ Isailiɔ b̄ò Egipi s̄, † aa v̄i Sikeũ t̄ɔle p̄ Yakɔbu lù guue. A lù Sikeũ mae Am̄ɔ n̄éwa ánuusu ɔwat̄e bas̄o. † T̄ɔlepi ku Yosefu buiɔ kpaale guue. 33 Ké Aalona né Eleazaa ḡa, 5 † wá aà v̄i s̄is̄i p̄ de aà né Fineasi kpaale ũ p̄leu Eflaiũ buiɔ bùsu ḡus̄s̄ideu.

‡ 24:3 Daa 21.1-3 § 24:4 Daa 25.24-26 * 24:4 Daa 36.8 † 24:4 Daa 46.1-7 ‡ 24:5 B̄oa 3.7-10 § 24:7 B̄oa 14.1-31 * 24:8 Nao 21.21-35 † 24:10 Nao 24.10 ‡ 24:11 Yoz 3.14-17 § 24:12 B̄oa 23.28 * 24:26 Daa 12.6-7, 33.18-20, 35.4 † 24:32 Daa 50.24-25, B̄oa 13.19 ‡ 24:32 Daa 33.19, Zin 7.16

Dɔ́AANAɔ

Yá pɔ́ kú láe bee guuɔ

Dɔ́aanao lá yábuubuu pɔ́ Isailio kè za guu pɔ́ aa zòle Kanaa bùsuu e à gè pè guu pɔ́ Isailio kía kpà òlwěe. Láe bee Isaili dɔ́aanao yákeao ní ní kuaò òwěe lo. Isailio kía ví guu beeo, an dɔ́aanao mé gbé pɔ́ Lua iko kpámáò ũ. Aame Isaili gbè zòo pɔ́ aai yá gógò Isailioné mé aai dɔ́aané an zíkaa ní buipáleo guuɔ ũ.

Dɔ́aanao lá kpaalea lee àaɔe:

Yá pɔ́ kè Isailio zòlea Kanaa bùsuu guu e à gè pèò guu pɔ́ Yozuee gàwa (1.1-2.10).

Lá Lua ì dɔ́aanao se à ní zì aa a gbéò bo ní ibeewo zì (2.11-16.31).

Yábuubuu lee pla pɔ́ Isailio kè e à gè pè an kía kpaawa. (17-21).

Dɔ́aanao lá guu yá pɔ́ Isailio lè pìi bò an luayāmasai kíie. Tó aa bò Lua kpe aa pà kpàaazi, ò buipáleo ì otómá. Ama tó aa èa zè ní Luao aa wiilèwà, ì ní wēnagwa à ní sí ní ibeepiowa. N beeo aai gi wàò zòble Kanaa bùsu táaone, aai weele wàò kóni ke Luae (17-18), aà yādilenewo ì sáńgue (19-21).

An kua beewa tò aa gè níziazi ní yáo. Lápi láakii lé òlwěe, tó Dii ní tó níziæ mé i mó ní misii yāao, lá an buio aao den we. Sema Lua gbéò aao dō gbé pɔ́ wa misiile. Wá baade ali misiile Luae yà, ge yá pɔ́ ali káwágu ò wálio ke?

Isailio zíkaa ní Kanaa bui pɔ́ gòò

¹ Yozuee gaa gbèa Isailio Dii là à mè: Déme a gé zíkaiwěe ní Kanaa káaui? ² Ǿ Dii mè: Yuda buio mé aa gé. A ma! Ma bùsupi náné ní zìie. ³ Ǿ Yuda buio ò ní gbé Simeo buioné: A mo ge zewěe bùsu pɔ́ wa kpàwáú, wà zíkai ní Kanaa, wí gbasá gé zéie bùsu pɔ́ wa kpàwáú. Ǿ Simeo buio gèrínò. ⁴ Ké Yuda buio gè màa, Dii Kanaa ní Pelizipio náné ní zì, ò aa ní dède Bezeki òaasòsoo lee kwi (10.000). ⁵ Wékii aa Adonibezeki lè, aa zíkàaànò, ò aa Kanaa ní Pelizipio dède. ⁶ Ké kíapi lé bàale, ò aa pèwà. Aa aà kù, ò aa aà onemio ní aà gbánemio zòzò. ⁷ Ǿ Adonibezeki mè: Ma kía gbèon bàakwiò onemio ní ní gbánemio zòzò, ò aa ma táabūnu ble kasonaò pèele aa blè. Lá má kè gbépiowé fia ò Lua bòmee. Ǿ aa tàaànò Yelusaleŭ, we à gàu.

⁸ Ké Yuda buio lèle Yelusaleŭwa aa sí, ò aa a gbéò dède ní fēndao, aa tesòwà. ⁹ Bee gbèa Yuda buio gè zíkai ní Kanaa pɔ́ kú bùsu gusisideuò ní Negeveo ní gusalalao. ¹⁰ Aa gè lèle Kanaa pɔ́ kú Heblòowa. Yāa Heblò tón Kiliataaba. We aa ziblèu Sesai ní Aimanio ní Talemaiowa.*

¹¹ Bɔa we aa gè lèle Dèbiideowa. Yāa Debii tón Kiliasefee. ¹² Ǿ Kalebu mè: Gbé pɔ́ lèle Kiliasefepiwa a sí ò má a nenoe Akesa kpawà no ũ. ¹³ Kalebu dāuna Kenazi né Onieli mé sí, ò Kalebu a nenoe pi kpawà. ¹⁴ Ké à aà sè, à nàewà aà ge tóle wabike a maewa. Ké noepi pìla a zàa'ínawa, ò aà mae Kalebupi aà là à mè: Bó ní yeii? ¹⁵ Ǿ a wèwà à mè: Gbèkekeme. Lá tóle pɔ́ n ma gba ku Negeve guwawaiue, ma gba a nibonade sa. Ǿ Kalebu aà gbà tóle pɔ́ a nibona ku sísona musu ní a nibona pɔ́ kú guzulèuo.†

¹⁶ Mòzi ànsue bui pɔ́ wí me Kenio bò wéle daminalikpedeu‡ ní Yuda buio, aa gè zòlèrínò ní bùsuu Alade sae Negeve guwawaiu.

¹⁷ Ǿ Yuda buio ní ní gbé Simeo buio gè lèle Kanaa pɔ́ kú Zefatowa. Aa wélepi kè kélekele, ò aa tokpàè Ǿma. § ¹⁸ Yuda buio Gaza ní Asekelonio ní Ekelonio ní ní

* **1:10** Nao 13.22 † **1:15** Yoz 15.13-19 ‡ **1:16** Yelikon we. § **1:17** Bee mè wíwia.

tɔ́leɔ sɪ. ¹⁹ Dii kúrɪnɔ, ɔ̃ aa n̄ b̀usu gusɪsɪde sɪ, ɔ̃ ama aai f̄ɔ a gusalaladeɔ yàò, ké gbépiɔ zikasɔgoɔ v̄i mɔpɔ ũ yáí. ²⁰ Wà Hebl̄ɔ kpà Kalebuwa lá Mɔizi a legbèwa, ɔ̃ a sɪ Anaki bui gbɛɔn àaɔɔwa. ²¹ Bèyámɛɛ buiɔ sɔ̃ aai Yebusi pɔ́ kú Yelusaleũɔ yao, ɔ̃ Yebusiɔ kúrɪnɔ Yelusaleũ e n̄ a gbão.*

²² Yosefu buiɔ sɔ̃ aa lèlɛ Beteliwa, mé Dii kúrɪnɔ. ²³ Yãa Beteli tón Luzu. Ké aa gbéɔ z̄i Beteli asiigwai, ²⁴ asiigwanapiɔ gɔ̃ɛɛ è, àlɛ bɔ wélepiu, ɔ̃ aa òè: Lá wá kɛ wà gɛ wéle guu owɛɛ, wí gbèkɛkɛnɛ. ²⁵ Ké à gɛk̄i òlɔné, ɔ̃ aa wélepideɔ dèdè n̄ f̄ɛndao, ɔ̃ aa gɔ̃ɛpi tò n̄ aà daɛɔ píi. ²⁶ Gɔ̃ɛpi gè Iti b̀usu, à wéle kàlɛ we, ɔ̃ à tɔkpà Luzu. Tó bee mé gɔ̃è e n̄ a gbão. ²⁷ Manase buiɔ i f̄ɔ Betesã n̄ Taanakio n̄ Doo n̄ Ibleaũ n̄ Megidoo n̄ n̄ bualouũ sɪ Kanaaɔwao, aa ḡi wa z̄lɛa b̀usupiue.

²⁸ Ké Isailiɔ gbãa è, ɔ̃ aa Kanaaɔ dà zɔz̄i, aai n̄ yá piio.† ²⁹ Maa Eflaiũ buiɔ i Kanaa pɔ́ kú Gezɛɛɔ yao, ɔ̃ aa ku we sãnu.‡ ³⁰ Zabulni buiɔ sɔ̃ aai Kanaa pɔ́ kú Keloni n̄ Naalolioɔ yao, ɔ̃ aa n̄ dá zɔz̄i. ³¹ Aseɛ buiɔ i gbé pɔ́ kú Ako n̄ Sidɔ n̄ Alabeɔ n̄ Akazibuo n̄ Elebao n̄ Afekio n̄ Leobeɔ yao, ³² ɔ̃ aa ku sãnu n̄ Kanaa b̀usudepiɔ. ³³ Nefatali buiɔ i Besɛmɛsideɔ n̄ Betanadeɔ yao, ɔ̃ aa ku sãnu n̄ Kanaa b̀usudepiɔ, aa n̄ dá zɔz̄i. ³⁴ Ǿ Amɔleɔ z̄ò Dã buiɔzi, aa n̄ kpà gusɪsɪdeu, aai weiné aa mò z̄lɛ gusalalauo. ³⁵ Amɔlepiɔ gi z̄lɛa Elesi gbɛz̄i n̄ Ayalonio n̄ Saalebiũo. Ké Yosefu buiɔ gbãa è, ɔ̃ aa n̄ dá zɔz̄i. ³⁶ Amɔle b̀usu z̄lɛ dàalɛ za Sóigbɛbɔlɛiɛ e à gè pèò Selawa e à gèò aɛ.

2

Dii Malaika bɔ mɔa Isailiɔwa Bokiũ

¹ Dii Malaika b̀ò Giligali,* à gè Bokiũ à mè: Ma á bóle Egipi, ma gɛãno b̀usu pɔ́ ma a legbè á deziɔnɛɛ bee guu. Ma mè ma bàa aɔ kúano gɔ̃piie, a gbooa v̄io. ² Má òé, ásu makɔɛ n̄ b̀usuɛbeedeɔ. Má òé à n̄ sa'ok̄iɔ gboo,† ɔ̃ i ma yãmao. Bóyãí á kèi màai? ³ Too! Mále oé, má n̄ yáé lɔ. Aaɔ deé lɛ ũ á gbàt̄ɛue, mé an t̄áaɔ aaɔ deé bai ũɛ. ⁴ Ké Dii Malaika yápi ò Isailiɔnɛ, aa z̄òlò maamaaɛ. ⁵ Ǿ aa tɔkpà gupie Bokiũ,‡ ɔ̃ aa sa'ò Diiwa we.

Isailiɔ p̀òbɔz̄akɛa

⁶ Yozuee gbéɔ gbæa gbæa baade gè b̀usu pɔ́ a kpaalɛné sɪ. ⁷ Aa z̄oblè Diiɛ n̄ ǹsemɛndoo Yozuee gɔ̃ n̄ gɔ̃ pɔ́ gbɛz̄ɔɔ pɔ́ gègɛ deaàlao kuo. Gbɛz̄ɔɔpiɔ wɛsɪ yãz̄ɔ pɔ́ Dii kè Isailiɔnɛlɛ píi. ⁸ Dii z̄òblɛna Nuni né Yozuee kè wè basokwɛ, ɔ̃ à gbàsa gà. ⁹ Wà aà v̄i b̀usu pɔ́ de aà baa ũ guu Timena Sela, Eflaiũ buiɔ b̀usu s̄isideuɛ, Gaasi gbèsiɪ gugbãntoo oi.§

¹⁰ Ké Yozuee gɔ̃ɔdeɔ gàga píi, an né pɔ́ f̄lɛ n̄ kpɛɔ Dii d̄ɔ, mé aa yá pɔ́ a kè n̄ deziɔnɛ d̄ɔ. ¹¹ Ǿ aa yá pɔ́ v̄ai Diiɛ kè, aa z̄oblè t̄áaɔnɛ. ¹² Aa p̄akpà n̄ deziɔ Dii pɔ́ n̄ bóle Egipizi, aa t̄è bui pɔ́ liaanz̄iɔ t̄áaɔzi aa kùlɛné, ɔ̃ aa Dii pɔ́ f̄lɛè. ¹³ Aa p̄akpàaàzi, aa z̄oblè Baaliɛ n̄ Asetaatio. ¹⁴ Ǿ Dii pɔ́ f̄ɛn̄zi à n̄ ná n̄ wetãnaɔnɛ n̄ z̄i, aa n̄ wáa. A n̄ kpá n̄ ibɛɛ pɔ́ liaanz̄iɔwa, ɔ̃ aai f̄ɔ ḡi n̄ n̄z̄iao n̄ ibɛɛpiɔ z̄i. ¹⁵ Lá aa gè z̄ikai píi, Dii ì bɔ n̄ kpɛɛ, ké asu bɔr̄nɔ nao, lá a ònéwa, ɔ̃ aa gò yooyea.

¹⁶ Ǿ Dii ì dɔaanaɔ dilɛné sa, ké aa n̄ bɔ n̄ wetãnaɔ z̄i. ¹⁷ Kási aali n̄ dɔaanapiɔ yãmao, aa gbàsikè n̄ t̄áaɔ aa kùlɛné. Aa kè zé pɔ́ n̄ deziɔ sèwa àanno, aaliɔ yá pɔ́ Dii dilɛnéɔ k̄ua lá n̄ dez̄iɔwao. ¹⁸ Tó Dii dɔaana dilɛné, ì kú n̄ dɔaanapiɔ, ɔ̃ ì n̄ sí n̄ ibɛɛɔwa e dɔaanapi w̄eni léu, asa tó aa aukè gbé pɔ́ lé n̄ wetã aale

* **1:21** Yoz 15.63, 2Sam 5.6 † **1:28** Yoz 17.11-13 ‡ **1:29** Yoz 16.10 * **2:1** Yoz 5.13 † **2:2** Bɔa 34.12-13, Iko 7.2-5 ‡ **2:5** Bee mè z̄òlɔnɔ. § **2:9** Yoz 19.49-50

ɔtɔ́máɔ yáí, Dii ì ní wɛ́nagwae. ¹⁹ Tó dɔ́aana gà sɔ́, aai ea ò̀kpa de ní maeɔlae. Aai té táaɔzi, aai zɔ́blené, aai kúlené. Aali ní yákeapiɔ ní ní swágbãao too.

²⁰ Ǿ Dii pɔ́ fɛ́nzi à mɛ̀: Lá buipi ma bàakuańɔ ní ní deziɔ yá gbòo, aai ma yãmao, ²¹ má bui pɔ́ Yozuee gà à ní tó ní bùsuuɔ kee yáné ɔo. ²² Má ní tó wee, buipiɔ ò́ má Isailiɔ yɔ̀ò, tó aa ma zé sé aao ma yá kũa lá ní deziɔ kèwa, ge tó aa keo. ²³ A yáí Dii buipiɔ tòi we. I ní na Yozueee a ɔ́zi à ní yáé g̀òo.

3

¹ Dii buipiɔ tò we, ké à Isaili pɔ́ aa Kanaa bùsu zíkãa dɔ́oɔ yɔ̀òe, ² i zí dada ní gbé pɔ́ aa Kanaa zí dɔ́ yãapiɔne. Buipiɔn ke: ³ Filitɛ̀ɔ kía gbɛ̀ɔn sɔɔo. Kanaa ní Sidɔ́deɔ ní Ivi pɔ́ kú Libã bùsu s̀isideu za Baali Eemɔ gbɛ̀zi e à gè pè Amata bɔ́lewao. ⁴ A ní tó we, ké à Isailiɔ yɔ̀ò à gwa tó aao a yá pɔ́ á dà Mɔ́iziɛ, a díle ní deziɔne kũa. ⁵ A yáí tò Isailiɔ ku sãnu ní Kanaa ní Itiɔ ní Amɔ́leɔ ní Peliziɔ ní Iviɔ ní Yebusiɔ. ⁶ Aa ní nenɔeɔ sè nɔ́ ù, mé aa ní nenɔeɔ kpàsã buipiɔ negɔ́eɔwa, ò́ aa zɔ́blè ní táaɔne.

Ɔnieli

⁷ Isailiɔ yá pɔ́ Dii yeio kè. Dii ní Lua yá sãngu, ò́ aa zɔ́blè Baaliɛ ní Asetaatio. ⁸ Ǿ Dii pɔ́ fɛ́nzi à ní ná Mesɔ́pɔ́tami bùsu kí Kusã Lisataiũe a ɔ́zi, ò́ aa zɔ́blè wè swaaɔ. ⁹ Ké aa wiilè Diiwa, ò́ à suabana dílené, ò́n Kalebu dáuna Kenazi né Ɔnieli ù. Ɔme ní bɔ́. ¹⁰ Dii Nisina díè, ò́ à dɔ́aa Isailiɔne zí guu. Dii Mesɔ́pɔ́tami bùsu kí Kusã Lisataiũ nàe a ɔ́zi, ò́ à gbãamòè. ¹¹ Ǿ an bùsu g̀ò dɔ́ɔa wè bla e Kenazi né Ɔnieli gè g̀ò.

Ehudu

¹² Isailiɔ èa yá pɔ́ Dii yeio kè ɔ, ò́ Dii tò Mɔ́abuɔ kí Egelɔni gbãamòné vãí pɔ́ aa kèpi yáí. ¹³ Egelɔni Amɔ́niɔ ní Amaleki buiɔ nàwa, ò́ aa mò lèle Isailiɔwa aa wéle daminalikpede* sí. ¹⁴ Isailiɔ zɔ́blè Mɔ́abuɔ kí Egelɔni e wè bao plasai. ¹⁵ Ǿ aa wiilè Diiwa, ò́ à suabana dílené, ò́n Gela né Ehudu, Bèyãmeɛ bui ù. Ɔzeedeɛ. Isailiɔ aà zí falubɔi Mɔ́abuɔ kí Egelɔniɛ. ¹⁶ Ehudu fèna lekpepla pì, a gbãa kà gàsísuu do. A nà a gbala ɔ́plaawa a ula zíe, ¹⁷ ò́ à gè falubòè. Egelɔni sɔ́ à mèkpa maamaae. ¹⁸ Ké Ehudu ní gbé pɔ́ falu sè mòòò falu kpàwà aa làa, aale tá, ò́ Ehudu a gbépiɔ gbàe. ¹⁹ Ǿ à èa táa pɔ́ kú Giligali sae, à sù kíapiwa à mɛ̀: Má asiiyã ví mà onɛ. Ǿ kípi mɛ̀: A to mà yãma, ò́ aà ìwa pɔ́ kuaànɔ b̀òle. ²⁰ Egelɔni zɔ́leá ado kpé musu kpea niɛu, ò́ Ehudu s̀òàazi à mɛ̀: Má yá pɔ́ b̀ò Lua kíi ví mà onɛ. Ké kípi fèle a kilau, ²¹ ò́ Ehudu a fèna ga wò a ɔ́plaa gbalawa ní ɔ́zeɛo, à aà z̀òò a gbɛɛu. ²² Ǿ fèna gè aà gbɛɛu ní a páo píi e à gè b̀ò kpe. Ehudu i fènapì woo, ò́ nísi kùaaawà. ²³ Ehudu b̀ò kpeele, à kpea musupì zé tà, à kilidàu.

²⁴ Aà bɔ́a gbɛa Egelɔni ìwaɔ mò, aa è kpeapi zé taa, wà kilidàu, ò́ aa mɛ̀: Ale bíikpeke kpea niɛ guu yá mɔ́oɔ? ²⁵ Aale aà dá, aale aà dá e aa bílikè. Ké aa è i zewɛ́néo, ò́ aa kili sè aa wè, aa sù ní dii è wúleá zíle gè. ²⁶ Gɔ́o pɔ́ aale gègè màa, Ehudu baalè à d̀ò táapiɔzi à tà Seila. ²⁷ Ké à kà we, a tò wà kuupè Eflaiũ bùsu s̀isideu, ò́ Isailiɔ pílaaànɔ gbèsísíɔwa, Ehudu mé dɔ́aaa. ²⁸ A ò́né: A temazi, asa Dii á ibɛe Mɔ́abuɔ nàe á ɔ́zi. Aa teaàzi, ò́ aa Yuudè buakíi pɔ́ í gè Mɔ́abu bùsuu sí, aai wei gbèe bùa ɔo. ²⁹ Zíbeezi aa Mɔ́abuɔ dède gbɛ̀ɔn ò́aasɔɔo lɛe kwi (10.000) taawa, an gbèe i bɔ́o. ³⁰ Gɔ́o bee Isailiɔ gbãamò Mɔ́abuɔne, ò́ an bùsu g̀ò dɔ́ɔa e wè basiiɔ.

Samɛgaa

* 3:13 Yeliko.

³¹ Aà gbɛa Anata né Samegaa Filitɛɔ dèdɛ gbɛɔn òaa àaɔ́ n̄ zù zíkɛna totobɔɔ, à Isailiɔ suabà bɔ.

4

Debolaa ní Balakuo

¹ Ké E hudu gà, Isailiɔ èa yá pɔ́ Dii yeio kè bɔ. ² Ǿ Dii n̄ ná Kanaaɔ kí Yabɛ́ pɔ́ zɔ́lɛa Azooe a ɔ́zɪ́. Aà zǐgɔ́ɔ gbɛ́zɔ́ɔ tɔ́n Sisela. Aà bɛn Alose Goiũ. ³ A zíkásɔgo mɔpɔɔ vɪ̀ mèn òaa síiɔ́ n̄ basɔɔo (900). A gbãamò Isailiɔnɛ pã́sípã́sɪ̀ e wè̀ bao, ɔ́ Isailiɔ wiilè Diiwa.

⁴ Gɔɔ bee nɔɛ ãnabi Debolaa, Lapido na dɛ Isailiɔ dɔ̃aana ũ. ⁵ I yágɔ́gɔ́nɛ a daminali gbáú Lama ní Betelio zãnguɔ, Eflaiũ buiɔ b̀usu sí̀sɪ̀deu. Isailiɔ ìɔ gé aà k̄i we. ⁶ Ǿ à Abinɔaũ né Balaku pɔ́ kú Kɛdɛsi, Nɛfatali buiɔ b̀usu sí̀sɪ̀, a òè: Dii Isailiɔ Lua mè, fɛlɛ gé Nɛfatali buiɔ ní Zabulɔni buiɔ sɛ gbɛɔn òaasɔɔo lɛɛ kwi (10.000), ní génnɔ Taboo gbɛzɪ́. ⁷ Dii a Yabɛ́ zǐgɔ́ɔ gbɛ́zɔ́ɔ Sisela gáɛ mɔ̃aànnɔ Kisɔ́ swai n̄ aà s̀gɔo n̄ aà zǐgɔ́ɔ dasidasi, i aà nanɛ n ɔ́zɪ̀ we. ⁸ Ǿ Balaku òè: Tó n̄yɔ́ gɛmanɔ́ lé, má gé. Tó n̄yɔ́ gɛmanɔ́ s̄o, má gɛo. ⁹ Ǿ Debolaa mè: Má gɛnnɔ, ãma lá n̄ ò màa, i kɛ n̄ tó mé a bɔo. Nɔɛ ɔ́ Dii a Sisela naè a ɔ́zɪ̀ sa. Ǿ Debolaa fɛlɛ gèaànnɔ Kɛdɛsi.

¹⁰ Ǿ Balaku Zabulɔni buiɔ ní Nɛfatali buiɔ k̄ãaa Kɛdɛsi, ɔ́ à dàzɛu kè̀sɛ n̄ gbɛɔn òaasɔɔo lɛɛ kwipiɔ. Debolaa kú n̄ guu. ¹¹ Keni bui Ebeɛ b̀ò Keniɔ b̀usu yãa, à m̀ò b̀òokpà gbɛ̀nɛli pɔ́ kú Zaananiũ gbáú Kɛdɛsi saɛ. Keniɔ́ Mɔizi ãnsue Obaba buiɔ doɛ. ¹² Wa ò Siselaɛ Abinɔaũ né Balaku gè Taboo gbɛzɪ́, ¹³ ɔ́ à a s̀gɔo mɔpɔɔ k̄ãaa mèn òaa síiɔ́ n̄ basɔɔo n̄ zǐgɔ́ pɔ́ kuanɔɔ. Bɔ̃aínnɔ Alose Goiũ aa gè Kisɔ́ swai. ¹⁴ Ǿ Debolaa ò Balakue: Gé, asa gbã́ Dii a Sisela nanɛ n ɔ́zɪ̀. Dii dɔ̃aaanɛ noa? Ǿ Balaku p̄la Taboo gbɛwa n̄ zǐgɔ́ gbɛɔn òaasɔɔo lɛɛ kwipiɔ.

¹⁵ Dii tò Sisela n̄ aà s̀godeɔ́ n̄ aà zǐgɔ́ɔ kpɛkpà Balaku f̄ɛndaɛ, ɔ́ Sisela b̀ò a s̀gou à bàalè. ¹⁶ Balaku pè̀lɛ Sisela zǐgɔ́ɔ n̄ n̄ s̀gɔozi e Alose Goiũ. We à n̄ dɛdɛu n̄ f̄ɛndaɔ p̄i, baa gbé̀ m̀ɛndo i bɔo. ¹⁷ Ǿ Sisela tilè à gè sí Keni bui Ebeɛ na Yaeli kpéu, asa Azoo kí Yabɛ́ n̄ Ebeɛ bɛdɛɔ k̄ɔ́ yãma yãaɛ. ¹⁸ Yaeli b̀ò dàaàlɛ à mè: Mɔ́ gɛ́ kpéu Baa. Gɛ! Nsu to v̄ia n̄ kũo. Ké à gè, ɔ́ nɔɛpi k̀ntu k̄uaàla, ¹⁹ ɔ́ Sisela òè: Imi lé ma dɛ, ma gba í mà mi. Ǿ à v̄i t̄uu sè a d̄ã̀ a m̄i, ɔ́ à èa k̀ntu k̄uaàla. ²⁰ Sisela òè: Zɛ kpɛlɛ. Tó gb̄ɛ m̀ò n̄ la, gb̄ɛ ku laoa, oè aawo. ²¹ A gè n̄ kpasa'io, ké aà yè̀ɛ l̄aa yáí. Ǿ Ebeɛ na Yaeli zwãakpɛ kálo sè n̄ masanao, à s̀òò Siselazi tɛɛɛ, ɔ́ à kálopi pè̀ aà swãgèzɪ̀wa, a pà e à gè gè t̄oɔlɛ k̀, ɔ́ à gà. ²² A m̀ò lè Balaku lé pè̀lɛ Siselazi, ɔ́ Yaeli b̀ò gè dàaàlɛ à mè: Mɔ́ mà gbé̀ pɔ́ n̄lɛ wɛɛlɛ ɔ̀lɔnɛ. Ké à gè kpéu, ɔ́ à Sisela è wúɛa, à gà n̄ káloo pɛa aà swãgèzɪ̀. ²³ Zibeezɪ́ Lua Kanaaɔ kí Yabɛ́ b̀usa Isailiɔnɛ. ²⁴ Ǿ Isailiɔ pã́sɪ̀ lé dɛdɛ e aa gè Kanaaɔ kí Yabɛ́ dèò.

5

Lɛ pɔ́ Debolaa dà

¹ Zibeezɪ́ Debolaa ní Abinɔaũ né Balakuo lɛɛ bee sí:

² Ké Isaili dɔ̃aanaɔ b̀ò d̄aa,

gbé̀ k̄iniɔ t̄éni zɪ́ teasisai.

A Dii sáaukpa!

³ Kíaa, à yáɛ bee ma!

Gbãadeɔ, à swákpa!

Má lɛsi Dii yá musu,

má Dii Isailiɔ Lua táasilɛ.

⁴ Ké Dii b̀ò Sei gbɛ musu,

tɔɔlɛ lùalua,
 ké àlɛ pã Ɛdɔũɔ bùsupia,
 loupɔɔ f̃, lou mà maamaa.
 5 Gbèsis̃ɔ dèedee Dii aɛ,
 Isailiɔ Lua pɔ̀ b̀ m̀má Sinaipi.*
 6 Anata né Samɛgaa gɔɔ, Yaeli gɔɔ,
 gb̃ɛ lí zɛda sɛ lɔɔ,
 zéwɛwɛna ɔ̀ wé̃lɛgɛna ì sé.
 7 Kíaa lé midɛ Isaili bùsuu,
 ɔ̀ ma Debolaa ma g̃ Isailiɔ da ũ.
 8 Ké aa zè ní dii dafuɔ,
 ɔ̀ zì k̃ k̃ wé̃lɛ bíibɔlɛu.
 Baa gb̃ɛɔn òaasɔsɔo lɛɛ bla (40.000) guu
 gb̃ɛ sɛngbao ge s̃na vío.
 9 Ma pɔ̀ dɔ̀ Isailiɔ dɔ́aanaɔwa
 ní gb̃ɛ́ pɔ̀ tɛ́nzi teasisaio.
 A Dii sáaukpa!
 10 A gb̃ɛ́ pɔ̀ á di zàa'ín pua kpɛɔ
 á gb̃ɛ́ pɔ̀ á z̃lɛ tɛfɛniwapio
 ní á gb̃ɛ́ pɔ̀ á bɛ kèɛɔ, à a yã'o.
 11 Gb̃ɛ́ pɔ̀ k̃aaaa ítɔk̃iio zɔa dɔ̀,
 aa Dii maakɛɔ dàu lé siuné,
 Isailiɔ kíaa z̃iblè,
 ɔ̀ Dii gb̃ɛ́ɔ sù ní wé̃lɛɔ guu.
 12 Fɛlɛ Debolaa! Fɛlɛ!
 Fɛlɛ lesi! Fɛlɛ!
 Abinɔaũ né Balaku,
 fɛlɛ dɔ́aa n z̃izɔɔnɛ.
 13 Ɔ̀ gb̃ɛ́ pɔ̀ g̃ɔ̀ b̀ m̀ kíaa k̃í,
 Dii gb̃ɛ́ɔ m̀ ma k̃í ní nɛg̃ɔnaɔ.
 14 Ɛflaiũ bui pɔ̀ aa Amaleki buiɔ f̀
 ní B̃yámɛɛ buieɔ tenzi.
 Makii buieɔ dɛ dɔ́aanaɔ ũ,
 Zabulɔni buieɔ gopana k̃ua.
 15 Isakaa bui kíaa kú ní Debolaaɔ,
 Isakaa bui kú ní Balakuo,
 aa síaànɔ gusalalau.
 Lubɛni bui g̃aliɔ seakè.
 16 Akɛa a g̃ k̃inaɔ saɛ,
 álɛ kulɛpɛa s̃ɔnɛ mai?
 Lubɛni bui g̃aliɔ seakè maamaaɛ.
 17 Galada bùsudeɔ g̃ Yuud̃ɛ baale.
 Akɛa Dã buiɔ zè ní ní gó'ilɛnaɔi?
 Aɛɛ buiɔ z̃lɛ ísiale,
 aa g̃ ní godɔk̃iio.
 18 Zabulɔni buiɔ f̃ɛna wò,
 aa a kpé ṽuaa,
 Nɛfatali buiɔ kè gulɛs̃ɔu màa lɔ.
 19 Kanaa bùsu kíaa m̀,
 aa z̃íkà Taanaki Mɛgido swa saɛ,

* 5:5 Bɔa 19.18

kási aai àizεε séle tàòo.

²⁰ Za musu saanaɔ zíkà,
aa b̀ò ní zéu, aa zíkà ní Siselao.

²¹ Kis̃ swa zipi tà́nɔ.

Má gé aε, mí gé ní gbāao.

²² S̃ó gbāao lé bàale,
an k̀εε k̃ófi dɔ.

²³ Dii Malaika m̀è: A M̃elozu ká,
à lεε M̃elozudeɔne maamaa,
asa aai m̃ɔ d̀ò Diileo,
aai dɔ Dii ñεg̃naoλεo.

²⁴ Ñɔε báaaden Eβεε na Yaeli ũ,
Keni bui ñɔepi báaa ví zw̃àakp̃edeɔ guu.

²⁵ Sisela í gb̃èawà,
̃ɔ à ví kp̃awà,
à víf̃ai kp̃awà ta ɔde guu.

²⁶ A ɔb̀ò zw̃àakp̃e kálo s̀è,
à masana k̀ù ní a ɔplaaɔ,
̃ɔ à Sisela l̀èò à aà mi w̃i,
à aà sw̃ag̃z̃i f̃̃ à aà t̀òɔz̀ò.

²⁷ Sisela gofanle à l̀èle aà gbá saε,
̃ɔ à g̃̀ò wúlea we.

A gofanle à l̀èle aà gbá saε,
gu p̀ó à gofanle à l̀èleu, we à gàu.

²⁸ Sisela da wekp̃ale fenentiu,
à wiil̀è fenenti m̃ɔɔ f̀òou à m̀è:
B̀óỹai aà s̀ógo kp̃é e tiai?

Akea aà gb̃é̃ɔ s̀ógoɔ k̃ófi dɔo ni?

²⁹ Aà ñɔε z̃ikena ònɔnaɔ lé oè,
̃ɔ a té ní legbei láasai à m̀è:

³⁰ Aale p̀óɔ naaaε,
aale kpaalek̃óεε,
baade ní a w̃éndiao m̀èndodo ge plapla.

Aale zw̃aa w̃edeɔ naaa Siselaεε,
zw̃aa w̃ede w̃ès̃adeɔne,
p̀òɔg̃au p̀ó wà ba k̃èw̃àɔε.

³¹ Dii, to ñ ibεεɔ ga màa nípii,

gb̃é p̀ó aa yenz̃io gb̃aa io d̃ede
lán íat̃̃ d̃ed̃εawa.

̃ɔ an bùsu g̃̀ò d̃ɔɔa e w̃è bla.

6

Madiãɔ ɔt̃sa Isailiɔwa

¹ Isailiɔ èa yá p̀ó Dii yeio k̀è lo, ̃ɔ Dii ní ná Madiãɔne ní ɔz̃i e w̃è sopla. ² Ké Madiãɔ lé ɔt̃má, ̃ɔ Isailiɔ ulek̃iɔ k̀εke bùsu s̃is̃ideɔu ní gb̃è'εɔ ní s̃εgb̃ao. ³ Tó aa p̀òt̃ò, Madiãɔ ní Amaleki buiɔ ní gukp̃e oi buip̃aleɔ ì mó lélemáε. ⁴ Aaí m̃ɔ b̀òokpa ní bùsuu, ̃ɔ aaí ní buap̀óɔ ò̀okpané e à ge p̃eò Gazawa. Aali ble to Isailiɔneɔ ge s̃á ge zu ge z̃aa'ina. ⁵ Aaí mó ní ní p̀ɔtuɔɔ ní ní zw̃àakp̃eɔ dasidasi lán kwaɔwa. Gb̃εe lío ní lé d̃òo, baa ní yiongoɔ lé. Aaí m̃ɔ bùsu ò̀okpaie. ⁶ Madiãɔ Isailiɔ bùsa dúudu, ̃ɔ aa wiil̀è Diiwa.

⁷ Ké aa wiilè Diiwa Madiãɔ yá musu màa, ⁸ ɔ̄ Dii ānabi dilené à mè: Ma Dii Isailiɔ Lua ma mè, ma á bó zɔbleu, ma á bóle Egipi. ⁹ Ma á bó Egipiɔ ɔ̄zi ní gbé pɔ ɔ̄t̄wáɔ pii, ma ní yáé, ɔ̄ ma ní bùsu kpàwá. ¹⁰ Ké má òé mámema Dii á Lua, ásu Amɔle pɔ á kú ní bùsuuɔ táaɔ gbagbao, ɔ̄ a gi ma yāmai.

Dii Malaika bɔ mɔa Gedeɔwa

¹¹ Dii Malaika* m̀ò z̄l̄e gbēn̄eli gbáú ɔ̄fela, Abiezee bui Yoasi be wéleu. Aà né Gedeɔ lé pówenagbē vēfēk̄ii ké Madiãɔ su a eo yái. ¹² Ké Dii Malaika b̀ò m̀òwà, a òè: Nēḡɔna, Dii kunnɔ. ¹³ ɔ̄ Gedeɔ òè: Baa, tó Dii kúwanɔe, b́yāi yáe beeɔ wá léi píii? Dabudabu pɔ wá maeɔ a yá d̄au a siuwēe ku máe? Aa mè Dii wá bóle Egipi, āma tia kéwa à p̄kp̄wáz̄ie, ɔ̄ à wá ná Madiãɔne ní ɔ̄zi. ¹⁴ ɔ̄ Dii aedòwà à mè: Gé ní gbāa pɔ ní v̄io, ní Isailiɔ bɔ Madiãɔ ɔ̄zi. Máme ma n z̄i. ¹⁵ ɔ̄ Gedeɔ aà là à mè: Baa, kpelewa má Isailiɔ bɔi? Ma bui mé kēsāa Manase buiɔzi, mé máme má f̄ēn̄eũ d̄eñla ma de b̄edeɔ guu. ¹⁶ Dii wèwà à mè: Máɔ kunnɔe, ní Madiãɔ kwe lán gbé m̀endowa. ¹⁷ ɔ̄ Gedeɔ òè: Tó n ma wēnagwàe, seelakeme ma d̄ɔ ké míme níle yá'omee. ¹⁸ Nsu go lak̄io e mà su. Má m̄one ní gbao, mí dilene. A wèwà à mè: Má ḡɔ la e n̄ su.

¹⁹ Gedeɔ gè blene d̄e a kèke, à k̄aa kè ní pówenti kiloo kwio. A ǹò k̄a gbíu, à do k̄a tau, à m̀òè gbēn̄eli gbáú we, ɔ̄ à d̄il̄e. ²⁰ Lua Malaika òè: Ǹò ní k̄aapio se k̄ale gb̄ee beewa, ní do élewà. ɔ̄ a kè màa. ²¹ Ké Dii Malaika lípana pɔ á k̄ua z̄ò ǹò ní k̄aapiowa, ɔ̄ té b̀ò gb̄epi guu, a k̄ũ ǹò ní k̄aapiowa, ɔ̄ Dii Malaikapi gusikē. ²² Ké Gedeɔ d̄ò Dii Malaikae, à mè: A'a Dii Lua, asa ma wesi Dii Malaikal̄ee. ²³ ɔ̄ Dii òè: N n̄ laai kp̄ale! Nsu to v̄ia n̄ k̄ũ. Nȳɔ gao. ²⁴ Gedeɔ Dii gbagbak̄ii b̀ò we, ɔ̄ à t̄okp̄àe Dii Aafiakpamade. A ku ɔ̄fela Abiezee we e ní a gb̄ao.

Gedeɔ Baali gbagbak̄ii gbooa

²⁵ Zibeez̄i gwāasina Dii òè: N n̄ mae zuswana pɔ k̄a wè sopla sé, Baali gbagbak̄ii pɔ n̄ mae v̄i gboo, ní Asetaati lí pɔ pélea a sae z̄ɔ. ²⁶ Ma Dii n̄ Lua gbagbak̄ii bo a z̄ewa† s̄is̄ie bee musu. Asetaati lí pɔ ní z̄ò séle yàa ũ, ní sa pɔ w̄i a pɔ k̄ateu à t̄ek̄ũ oa ní zupio. ²⁷ ɔ̄ Gedeɔ a z̄ik̄enaɔ s̄e gb̄eɔn̄ kwi, a kè lá Dii òewa. Ké àle v̄iake a de b̄edeɔne ní wéledeɔ yái, i we kè f̄āan̄e, gwāasina ɔ̄ a kè.

²⁸ Ké wéledeɔ f̄ele k̄oo, aa è wà Baali gbagbak̄ii gb̀ò, wà Asetaati lí pɔ ze a sae z̄ò, wà sa'ò ní zuo sa'ok̄ii dafu pɔ wa b̀òwa. ²⁹ ɔ̄ aale k̄o lala aa mè: Déme kè màai? ɔ̄ wà mè: Yoasi né Gedeɔ mé kè. ³⁰ ɔ̄ wéledeɔ ge ò Yoasi: Bó ní n̄ néo wà aà de, asa à Baali gbagbak̄ii gb̀òe, mé à Asetaati lí pɔ ze a sae z̄ò. ³¹ ɔ̄ Yoasi ò gbé pɔ liaaaz̄ione: Am̄e á yási ní Baalioa? Am̄e á aà b̄oa? Wa gbé pɔ yāsiaànɔ de e gu àò gé d̄oi. Tó diin aà ũ, aà ḡi ní az̄iao. Aà gbagbak̄ii wa gb̀ò lò? ³² Zibeez̄i wà t̄okp̄a Gedeɔe Yelubaali,‡ wà mè: Wà ní tók̄e ní Baalio, asa aà gbagbak̄ii ɔ̄ a gb̀ò.

Gedeɔ seelagb̄eaa Diiwa

³³ Madiãɔ ní Amaleki buiɔ ní gukp̄edeɔ k̄o k̄aaa píi, aa bùa Yuud̄ewa, ɔ̄ aa b̀òokp̄a Yezelee guzuleu. ³⁴ Dii Nisina d̄ede Gedeɔwa, ɔ̄ à Abiezee buiɔ sisi ní kuuo aa m̄o t̄eazi. ³⁵ A gb̄éɔ z̄i aa Manase buiɔ bùsu k̄ele, ɔ̄ aa ní sisi aa m̄o t̄eazi l̄o. ɔ̄ à gb̄éɔ z̄i Asee buiɔ bùsuu ní Zabulni buiɔ bùsuo ní Nefatali buiɔ bùsuo. ɔ̄ aa m̀ò n̄àwà.

³⁶ Gedeɔ ò Luae: Tó nȳɔ Isailiɔ bɔ ma sabai lá n̄ a legb̄emeewa s̄ianae, ³⁷ gwa, mále s̄ākā k̄ale pówengb̄ezeu. Tó f̄ii kp̄a s̄āk̄apiwa ado, mé t̄oole ḡò gii, má d̄ɔ sa

* **6:11** Dii lia malaika ũn we. † **6:26** B̄oa 20.25 ‡ **6:32** Bee mè tok̄e ní Baalio.

ké nýɔ Isailiɔ bɔ ma sabai lá n òwa. ³⁸ ɔ à kè màa. Ké gu dɔ̀, ɔ à fèlè káaukaau, à sākāpi fè, a í ta pà. ³⁹ ɔ Gedeɔ̀ ò Luaɛ: Nsu to n pɔ pamazio. Má ye mà yāgbɛama gēn do lɔ. To mà gwa sākāwa gēn do lɔ mà gwa. Ké bee sa, to fii kpá tɔ̀lɛwa ado, sākā i gɔ̀ gii. ⁴⁰ Gwāasina bee Lua kè màa. Fii kpá tɔ̀lɛwa gupiiu, sākā mé gɔ̀ gii ado.

7

Gedeɔ̀ n a gbé ziblea Madiáwa

¹ Gedeɔ̀ n gbé pɔ kuaànɔ̀ fèlè kɔ̀kɔ̀, aa gè bòokpà Alodi nibɔnai. Madiáɔ̀ bòo ku guzulɛu gugbāntoo oi Mɔ̀lɛ s̀s̀iɔ̀pɔ̀lɛu. ² Dii ò Gedeɔ̀ɛ: Gbé pɔ lé gennɔ̀ kè dasi, má Madiáɔ̀ nané n ɔ̀zi. Tó má náné n ɔ̀zi, aa íanadāɛ, aai mɛ nízia gbāa mé n bɔ. ³ Kpàwakɛ gía, ní oné, gbé pɔ vía lé aà kũ àlɛ lualua, aà ɛa tá.* ɔ gbēɔ̀n òaasɔ̀sɔ̀ lɛɛ bao n plaɔ̀ (22.000) ɛa tà, gbēɔ̀n òaasɔ̀sɔ̀ lɛɛ kwi (10.000) mé gɔ̀. ⁴ ɔ Dii ò Gedeɔ̀ɛ: E tia aa kè dasi. Gɛ́nɔ̀ í k̀i, mí n plɛɛ we. Gbé pɔ má onɛ aa gennɔ̀ mé aa gé, gbé pɔ má onɛ aa gennɔ̀ sɔ̀ aa gɔ̀. ⁵ Ké à gèrɔ̀n í k̀i, Dii ò̀: Gbé pɔ n è aa lé pèlɛ íu lán gbēwaɔ̀ kēaa n gbé pɔ aa kùlɛ n kosowa aa idā, aale miɔ̀. ⁶ Gbé pɔ idā n ɔ̀ aa lé pèlɛu gbēɔ̀n òaa do n basɔ̀oɛ (300). Gbé kɔ̀niɔ̀ kùlɛ n kosowa, aa imi. ⁷ ɔ Dii ò Gedeɔ̀ɛ: Má Madiáɔ̀ na gbēɔ̀n òaa do n basɔ̀o pɔ lé pèlɛ íuɔ̀nɛ n ɔ̀zi sa, mí á bɔ. Gbé kɔ̀niɔ̀ gbɛɛ, an baade tá a bɛ. ⁸ Gedeɔ̀ gbēɔ̀n òaa do n basɔ̀opiɔ̀ sè, ɔ aa gbé pɔ aalɛ táo kũsũɔ̀ n n kuuɔ̀ s̀imá, ɔ à n gbáɛ bɛ.

Gedeɔ̀ ku s̀s̀iɔ̀ musu, Madiáɔ̀ bòo ku aà z̀lɛ guzulɛu. ⁹ Dii yā'ò̀ gwāasina à m̀: Fèlɛ gɛ lélemá n b̀ou, asa ma n nánɛ n ɔ̀zi. ¹⁰ Tó lélɛama vía lé n kũɛ, pila n n z̀ikɛna Pulao, ¹¹ ní swāɔ̀ yá pɔ wàlɛ oi. Yápi a n gba sɔ̀ ké n lélemá n b̀ou. ɔ à pila n a z̀ikɛna Pulao, aa l̀òlɛ z̀igɔ̀ pɔ kú b̀ò l̀éiɔ̀zi. ¹² Madiáɔ̀ n Amalɛki buiɔ̀ n gukpɛdɛɔ̀ pii kálea guzulɛu, aa dasi lán kwaɔ̀wa. Wi f̀ n yiongoɔ̀ nàoo, aa dasi lán ísiale úfāawaɛ.

¹³ Ké Gedeɔ̀ kà we, à gbēɛ lè, à a nana dāu lé siu a gbēdoɛ à m̀: Nana pɔ má ò ma. Má è p̀ɛ boolo zɔ̀zɔ̀na lé gbeembo, ɔ à s̀i wá b̀ou à pà zwāakpɛwa, ɔ kpépi lèlɛ à fuangba. ¹⁴ ɔ aà gbēdopi ò̀: Yoasi né Gedeɔ̀, Isaili bui f̀nda n è we, i kɛ pɔpále no. Lua Madiáɔ̀ n wá b̀oo nàè aà ɔ̀zi píiɛ. ¹⁵ Ké Gedeɔ̀ nanapi yāmà n a b̀òlɛo, à kùlɛ Diiɛ. ɔ à ɛa Isailiɔ̀ b̀ou à m̀: A fèlɛ! Dii Madiáɔ̀ nàwɛɛ wá ɔ̀zi.

¹⁶ A gbēɔ̀n òaa do n basɔ̀opiɔ̀ kpaalè gáli àaɔ̀, ɔ à kuu n lo giio kpà n baadewa. ɔ wà s̀ɛtɛo s̀òlɔ̀lɔ̀ lopiɔ̀ guu. ¹⁷ A ònɛ: Mále gé e n b̀ò l̀éiɛ. Aɔ̀ ma gwa. Lá á e mále kɛ, í kɛ màa. ¹⁸ A lia n b̀oi píi. Tó mapi n gbé pɔ kumanɔ̀ wa kuupè, ápiɔ̀ s̀í a pɔ pé, í wiilè à m̀: Dii n Gedeɔ̀o pɔɛ. ¹⁹ Gedeɔ̀ n gbēɔ̀n basɔ̀o pɔ kuaànɔ̀ kà b̀ò l̀éi wɛɛdo taawa gudɔ̀anaɔ̀ k̀lɛũkpakɛa gbɛa gɔ̀. ɔ aa n kuu pè nípii, aa lo pɔ aa kũɔ̀ wíwi. ²⁰ ɔ gáli àaɔ̀piɔ̀ baade a kuu pè, aa n loɔ̀ wíwi. Aa s̀ɛtɛo kũa ɔ̀zɛɛu, aa kuu pɔ aalɛ p̀ɛo kũa ɔ̀plaau. ɔ aa wiilè aa m̀: Dii n Gedeɔ̀o f̀ndaɛ. ²¹ Baade zɛa a gbɛu liaa b̀oi, ɔ b̀òdoɛ fèlɛ l̀èkɔ̀wa n wiio, aa tilè. ²² Ké gbēɔ̀n òaa do n basɔ̀opiɔ̀ baade ɔ̀t̀ a kuuwa màa, Dii tò b̀òpideɔ̀ k̀ò d̀ɛɛ k̀òt̀ɛ n f̀ndao. Z̀igɔ̀piɔ̀ bàalè tà Bɛsita n Zelelao e Abeli Mɛɔ̀la l̀éi Taba oi. ²³ Wà Nefatali buiɔ̀ n Aɛɛ buiɔ̀ s̀isi n Manase buiɔ̀ pii, ɔ aa pèlɛ Madiáɔ̀zi. ²⁴ ɔ Gedeɔ̀ gbéɔ̀ z̀i aa ɛflaiũ buiɔ̀ b̀usu s̀iside kɛɛlɛ aa m̀: A pila gé Madiáɔ̀wa n z̀i. A zɛz̀ónɛ swabɔ̀lɛou n aɛ e à gɛ pɛ Bɛbala n Yuudɛowa. ɔ wà ɛflaiũ buiɔ̀ s̀isi píi, aa gè zɛz̀ónɛ n aɛ swabɔ̀lɛou e à gè pè Bɛbala n Yuudɛowa. ²⁵ ɔ ɛflaiũ buiɔ̀ Madiá k̀iɔ̀ k̀ùk̀ù gbēɔ̀n pla, ɔlɛbu n Zeebuo. Aa ɔlɛbu dè gbɛ saɛ, ɔ wí mɛ tia ɔlɛbu gbɛ. Aa Zeebu dè

* 7:3 Iko 20.8

lɔ, gupi wí mɛ tia Zeebu vɛɛfɛkii. ɔ aa èa pè Madiãɔwa. ɔ wà kíapiɔ mi zòzò wà gèdò Gedeɔɔ Yuudɛ baale.

8

¹ Eflaiũ buiɔ Gedeɔɔ là aa mɛ: Bóyãí n̄ kèwɛɛ màai? Ké n̄lɛ gé zíkai n̄ Madiãɔ, mé ni wá sisi s̄so be? Maa aa zɔadòwà pásipási, ² ɔ a ònɛ: Bó má kè à kà á pówai? A Eflaiũ buiɔ vɛɛ k̄ɔnwɛa z̄ɔ dè wá Abiɛzɛɛ buiɔ vɛɛk̄ɔz̄z̄s̄ala. ³ Lua Madiã kíaɔ ɔlɛbu n̄ Zeebuo n̄àè á ɔz̄iɛ. Bó má kè à kà á pówai? Ké a ònɛ màa, ɔ an pɔ gbàsa wèe sa.

Gedeɔɔ Zɛba n̄ Zalemunao dɛdɛa

⁴ Gedeɔɔ n̄ a gbé gbɛɔn òaa do n̄ basɔɔ lé péle Madiãɔzi. Ké aa kà Yuudɛi, ɔ aa bùa, nɔana lé n̄ dɛ. ⁵ ɔ a ò Sukodeɔnɛ: A ma gbéɔ gba pɛɛ. Nɔana lé n̄ dɛɛ, mé mále péle Madiã kíaɔ Zɛba n̄ Zalemunaoziɛ.* ⁶ ɔ Suko gbɛz̄z̄ɔɔ mɛ: Zɛba n̄ Zalemunao ku n̄ ɔz̄i kòɛ, ɔ wà gbasa wà n̄ z̄iḡɔɔ gba pɛɛa? ⁷ Gedeɔɔ wè má à mɛ: Lá á ò màa, tó Dii Zɛba n̄ Zalemunao n̄amɛɛ ma ɔz̄i, má á taitai n̄ gbáa lɛoɛ. ⁸ Bɔa we à gè Penueli, ɔ à wabikémá màa lɔ. Penuelideɔ òè lá Sukodeɔ òèwɛ lɔ, ⁹ ɔ a ònɛ s̄ à mɛ: Tó ma su aafia, má kalangaɛ bee kwɛɛ.

¹⁰ Zɛba n̄ Zalemunao ku Kaakoo n̄ n̄ z̄iḡɔɔ gbɛɔn òaasɔɔ lɛɛ ḡɛo (15.000). Gukpɛ oi z̄iḡɔ pò ḡɔɔn we, an fɛndadeɔ ḡaga gbɛɔn òaasɔɔ lɛɛ basoolo (120.000). ¹¹ Gedeɔɔ dádákɛnaɔ z̄ɛ s̄è Nɔba n̄ Yɔgbɔao gukpɛ oi, ɔ à lèlè z̄iḡɔpiɔwa ḡɔɔ pò an gbɛɛ kú n̄ yãe làasoo. ¹² Madiã kíapiɔ Zɛba n̄ Zalemunao tilè, ɔ à pèlɛn̄zi, à n̄ kùkù, ɔ à n̄ z̄iḡɔɔ fù píi.

¹³ Ké Yoasi né Gedeɔɔ lé su n̄ z̄ilao, à b̄lɛ n̄ Elɛsi gbɛbɔlɛo, ¹⁴ ɔ à Suko èwaasoe kù à yálalawà, ɔ èwaasopi Suko gbɛz̄z̄ɔɔ tó kèè láu gbɛɔn bàaɔkwi n̄ soplao. ¹⁵ Gedeɔɔ gè Sukodeɔ lè à mɛ: Zɛba n̄ Zalemunao n̄ kɛ. A ma láanikè yãa a mɛ, Zɛba n̄ Zalemunao ku ma ɔz̄i kòɛ, à gbasa ma gbé pò nɔana lé n̄ dɛo gba pɛɛa? ¹⁶ ɔ à wélepi gbɛz̄z̄ɔpiɔ kùkù, à n̄ taitai n̄ gbáa lɛo, aa d̄ɔ.

¹⁷ ɔ à gè Penueli kalanga kwè à wélepi ḡɛo dèdɛ. ¹⁸ ɔ à Zɛba n̄ Zalemunao là à mɛ: Gbé pò a n̄ dɛdɛ Tabooɔ dɛ kpelewa ni? Aa wèwà aa mɛ: Aa dɛ lanwɛɛ, an kákaa dɛ lán kíanɛɔwa. ¹⁹ ɔ Gedeɔɔ ònɛ: Ma v̄ii dadoudeɔn we. Tó a n̄ tó yãa, n̄ Dii má á dɛdɛo. ²⁰ ɔ a ò a nɛḡɛ s̄éia Yɛtɛɛɛ à mɛ: Fɛlɛ n̄ n̄ dɛdɛ. Népi i a fɛnda woo, asa èwaasonaɛ, mé v̄ia lé aà kú. ²¹ ɔ Zɛba n̄ Zalemunao mɛ: Fɛlɛ n̄ wá dɛdɛ nz̄ia. Baade n̄ a gbãaoɛ. ɔ Gedeɔɔ fɛlɛ n̄ dɛdɛ, à m̄kampɛɛ pò kú n̄ yiongoɔ waawaɔ b̄lɛ.

Gedeɔɔ dilɛa gbɛz̄z̄ɔ ũ

²² Isailiɔ ò Gedeɔɔɛ: Ḡɔ wá kía ũ n̄ n̄ buiɔ. Mmɛ n̄ wá bó Madiãɔ ɔz̄i. ²³ ɔ Gedeɔɔ ònɛ: Má ḡɔ á kía ũo, baa ma buiɔ. Dii mé aɔ dɛ á kía ũ. ²⁴ ɔ à èa ònɛ: Mále wabikɛwá. A baade a swáli pò á s̄imá kpaa m̀ndodo. Madiãɔ lɔ swáli pò wa pí n̄ vuao daaɛ, asa Isimaɛlaɔnɛ. ²⁵ Aa òè: Wá kpama. Aa zwãa kpàlɛ, ɔ baade swáli pò á s̄imáɔ z̄uzu a guu m̀ndodo. ²⁶ Swáli pò à a wabikémápiɔ vua gbia kà kiloo bao, m̄kampɛɛo n̄ swáliɔ n̄ gomusu t̄ɛa pò Madiã kíaɔ daaɔ n̄ m̀yabaa pò kú n̄ yiongoɔ waawaɔ bàasi. ²⁷ ɔ a pí dii ũ, a pèlɛ a be wéleu ɔfɛla. ɔ Isailiɔ gbásikèdò m̄pii, ɔ à ḡò bai ũ Gedeɔɔɛ n̄ aà bɛdɛo.

²⁸ Maa Isailiɔ Madiãɔ bùsa. Madiãɔ i e mifun̄la lɔ. ɔ Isailiɔ bùsu ḡò dɔdɔa Gedeɔɔ ḡɔɔ e wè bla.

Gedeɔɔ gaa

* 8:5 Sou 83.11

²⁹ Yoasi né Gedeɔ̀ gè zǝ̀le a be. ³⁰ Aa negɔ̀e pɔ̀ à ní ɔ̀ baaɔ̀kwie, asa aà nɔɔ dasie. ³¹ A nɔ pɔ̀se ví ɔ̀ Sikeũ, à negɔ̀e ɔ̀aà̀nɔ̀, ɔ̀ wà tɔ̀kpàè Abimeleki. ³² Yoasi né Gedeɔ̀ gà a zikũ guue, ɔ̀ wà aà mia kpàkɔ̀i ní a mae Yoasio ɔ̀fela Abiezee.

³³ Ké Gedeɔ̀ gà, ɔ̀ Isailio èa gbàsikè ní Baalio. ɔ̀ aa tǎa pɔ̀ wí me Baalibaakuwanɔ̀ pè̀le ní dii ũ, ³⁴ ɔ̀ Dii ní Lua pɔ̀ ní bɔ̀ ní ibee pɔ̀ liaanzio ɔ̀zɔ̀ yá sǎngu. ³⁵ Aai gbèkeke Yelubaali Gedeɔ̀ bedeeɔ̀ne yámaa pɔ̀ a kèné musuo.

9

Abimeleki

¹ Gedeɔ̀ né Abimeleki gè a desɔ̀ kɔ̀i Sikeũ, ɔ̀ a òné ní a dezi bedee pɔ̀i à mè: ² A ge Sikeũdeɔ̀ lala pɔ̀i, Gedeɔ̀ negɔ̀e gbèɔ̀n baaɔ̀kwio kpalablea ní gbé mendo kpalablea, a kpele mé maanée? Aaɔ̀ dɔ̀ ké an aun ma ũ. ³ Ké aà desɔ̀ yápi kǎ Sikeũdeɔ̀ne ní swáwa, ɔ̀ aa zè ní Abimelekio aa mè, ní gbén aà ũ. ⁴ Aa ánuɔ̀ ɔ̀watè baaɔ̀kwi sè Baalibaakuwanɔ̀ kpéu, aa aà gbà, ɔ̀ à fiabòò gbèpǎ faasaiɔ̀ne, aa gò aà ɔ̀wa ũ. ⁵ A gèrɔ̀nɔ̀ a de be ɔ̀fela, ɔ̀ à a vío ní a dǎuna, Gedeɔ̀ negɔ̀e gbèɔ̀n baaɔ̀kwipio dède gbè doũwa. Gedeɔ̀ negɔ̀e gbézana Yotaũ mé bò ado, asa à ùlèè. ⁶ ɔ̀ Sikeũdeɔ̀ ní Bemilodeɔ̀ pɔ̀i aa gè Abimeleki dɔ̀le kía ũ gbéneli pɔ̀ kú Sikeũ sae.

⁷ Ké Yotaũ yápi mà, à gè zè Galiziũ gbèsisi musu. ɔ̀ a òné gbáugbǎu à mè: A ma yáma Sikeũdeɔ̀, Lua i á yáma sɔ̀. ⁸ Lío ku yáa, aa gè kɔ̀ dilei kía ũ, ɔ̀ aa ò kue aà kpalable. ⁹ ɔ̀ ku mè: Mà a né pɔ̀ wí tǎa ní gbènazinaɔ̀ kpela ní a nísio ia tó, mí gé màò deede lío musua? ¹⁰ ɔ̀ lío ò kaadɔ̀enaè aà mɔ̀ kpalable. ¹¹ ɔ̀ kaadɔ̀ena òné: Mà a ne pɔ̀ ɔ̀ maa mé a blea ɔ̀ na ia tó, mí gé màò deede lío musua? ¹² ɔ̀ lío ò vèèè aà mɔ̀ kpalable. ¹³ ɔ̀ vèè òné: Mà a vèè pɔ̀ ɔ̀ tǎa ní gbènazinaɔ̀ pɔ̀ ke na ne'ia tó, mí gé màò deede lío musua? ¹⁴ ɔ̀ lío ò leaaè aà mɔ̀ kpalable. ¹⁵ ɔ̀ leaa òné: Tó ále ma kpa kpalau sɔ̀anaè, à mɔ̀ mikpa ma uenai. Tó màan sɔ̀, té a bɔ̀ ma láu à kú Libǎ bǔsu seɔ̀e líowaè.

¹⁶ A Sikeũdeɔ̀, ké a Abimeleki kpà kpalau, a yǎkè a zéwa ní nòsemendoon wea? A yámaakè Gedeɔ̀e ní a bedeeɔ̀? A kèè aà yǎkewaa? ¹⁷ Ma mae zikǎè à gí a wèni, à á bɔ̀ Madiǎ ɔ̀zɔ̀, ¹⁸ ɔ̀ a fele ní aà bedee gbǎ sa. A aà negɔ̀e gbèɔ̀n baaɔ̀kwio dède gbè doũwa, ɔ̀ a aà zɔ̀ né Abimeleki kpà Sikeũ kía ũ, ké a de á gbé ũ yá. ¹⁹ Tó a yǎkè a zéwa ní nòsemendoo Gedeɔ̀e ní a bedeeɔ̀ne gbǎ, à tó á pɔ̀ ke Abimelekiwa na, aapi sɔ̀ aà pɔ̀ i kéwá na. ²⁰ Tó màan sɔ̀, té a bɔ̀ Abimeleki kɔ̀i à kú á Sikeũdeɔ̀ ní á Bemilodeɔ̀waè, té i bɔ̀ á kɔ̀i sɔ̀, i kú Abimelekiwa. ²¹ ɔ̀ Yotaũ bàalè à a taa kè, à gè zǝ̀le wéle pɔ̀ wí me Lòu, ké àle víake a víi Abimelekie yá.

²² Abimeleki kè Isailio kía ũ wè àaɔ̀e, ²³ ɔ̀ Lua tò Abimeleki ní Sikeũdeɔ̀ íisè ní kɔ̀o, ɔ̀ aa bò aà kpe. ²⁴ Lua kè màa ké Gedeɔ̀ negɔ̀e gbèɔ̀n baaɔ̀kwio dède yá e wi Abimeleki musu ní aà gbé Sikeũde pɔ̀ an ɔ̀ ku a guo yá. ²⁵ Sikeũde ɔ̀belesèaà̀nɔ̀. An gbèe ùle sɔ̀sɔ̀ musu, ké aa gbé pɔ̀ aale dɔ̀nzi zéu dádǎ, aai ní pɔ̀o símá, ɔ̀ wà gè wa ò Abimelekie.

²⁶ Ebede né Gaala ní a gbéɔ̀ mɔ̀ zǝ̀le Sikeũ, ɔ̀ Sikeũdeɔ̀ aà náaikè. ²⁷ Aa gè vèè zòzò bua aa ɔ̀zòwà, ɔ̀ aa dikpekè. Aa gè ní táakpeu, aa pòblè aa imi, ɔ̀ aa Abimeleki kǎ. ²⁸ Ebede né Gaala mè: Dén Abimeleki ũi? Dén wá Sikeũdeɔ̀ ũ wà zòblei? Gedeɔ̀ néo lò? Zebulu mé aà kwáasi ũo lò? A zòble Sikeũ mae Amɔ̀ buiɔ̀ne. Bóyǎi wà zòble Abimelekiei? ²⁹ Tó wà gbèè beee nàmee ma ɔ̀zɔ̀ yáa lé, má aà yae. Má oè aà a zǐgɔ̀ kǎaa, aà bolérɔ̀.

³⁰ Ké wéle kía Zebulu Ebede né Gaala yápi mà, aà za fè. ³¹ ɔ̀ à gbéɔ̀ zɔ̀ Abimelekiwa asii guu à mè: Ebede né Gaala ní a gbéɔ̀ mɔ̀ Sikeũ la, ɔ̀ aale wéledeɔ̀

swáfɛnɛ. ³² Fɛlɛ gwāasinaa gɔ́ɔ, mpi ní gbé pɔ́ kunnɔɔ, ní mɔ́ ulɛ sɛu. ³³ Tó gu lé dɔ́, í fɛlɛ mɔ́ lɛlɛ wélewa. Tó aàpi ní aà gbéɔ̀ bɔ̀ zíkaiáɔ̀, í kɛ̀ lá ní yeiwa.

³⁴ ɔ́ Abimɛlɛki ní gbé pɔ́ kuaàɔ̀ dāzɛu, aa ùlɛ'ulɛ Sikɛũ bíi kpe gáli síiɔ́.

³⁵ Ebede né Gaala bɔ̀ zè wéle bíibɔ́lɛu, ɔ́ Abimɛlɛki ní a gbéɔ̀ fɛlɛ ní ulɛkíi. ³⁶ Ké Gaala gbépiɔ́ è, a ò Zebuluɛ: Gbéɔ̀ gwa za sìsɔ́ musu, aalɛ pila. Zebulu wèwà à mè: Sìsɔ́ nisinaɔ ɔ́ nílɛ e lán gbɛ́nazinaɔ́wa we.

³⁷ ɔ́ Gaala èa ò lɔ́: Gwa, wàlɛ pila sìsɔ́wa we, mé gáli do lé mɔ́ za màsokɛnaɔ́ gbɛ́nɛli kíi. ³⁸ ɔ́ Zebulu òè: N ò kpelewa yāaa? Ké ní mè démɛ Abimɛlɛki ũ wà zɔ́blɛ̀i? Gbé pɔ́ n sakànguɔ́n weo lé?

Gɛ̀ n zíkāaàɔ̀ sa. ³⁹ ɔ́ Gaala dāa Sikɛũdeɔ́nɛ, aa bɔ̀ wà zíkà ní Abimɛlɛkio. ⁴⁰ Abimɛlɛki ní yá, ɔ́ aa bàalèè. Gbé pɔ́ kè'ia aa lèlɛɔ́ dasi maamaaɛ e wéle bíibɔ́lɛu.

⁴¹ Abimɛlɛki gè Aluma, ɔ́ Zebulu Gaala ní a gbéɔ̀ yà ní bóle Sikɛũ.

⁴² Ké gu dɔ̀, Sikɛũdeɔ́ gè bua, ɔ́ wà gè wa ò Abimɛlɛkíe. ⁴³ ɔ́ à a gbéɔ̀ kpaalè gáli àaɔ́, aa gè ní dádāi sɛu. Ké à ní é, aalɛ bóle wéleu, ɔ́ à fɛlɛ gè léleimá. ⁴⁴ Abimɛlɛki ní zígɔ́ gáli pɔ́ kuanɔ́ kè kpakpa, aa bóle gè sì wéle bóleu, ɔ́ gáli lɛɛ plaɔ́ gè lèlɛ gbé pɔ́ kú buaɔ́wa, aa ní dɛdɛ píi.

⁴⁵ Māa à zíkà ní wélepideɔ́ za kɔ́ e oosi, ɔ́ a sí à gbé pɔ́ kú a guuɔ́ dèdɛ. A wélepi kè kélekɛlɛ, ɔ́ à wisi fāwà.

⁴⁶ Ké gbé pɔ́ kú Midala Sikɛũɔ́ mà, aa gè ùlɛ Baalibaakuwanɔ́ kpéu. ⁴⁷ Ké wa ò Abimɛlɛkíe Midala Sikɛũdeɔ́ kāaa we, ⁴⁸ aàpi ní a gbéɔ̀ aa dèdɛ Zalamɔ́ gbɛwa. ɔ́ à mɔ́ sè à ligɔ́na zɔ̀ a dà a gāu, ɔ́ a ò a gbéɔ́nɛ: Lá á è má kè, à kɛ màa kpakpa.

⁴⁹ ɔ́ aa ligɔ́na zɔ̀zɔ̀ nípii, aa tɛoaàzi. Aa gɛ kāaa kpépiwa, aa tɛsòwà, ɔ́ Midala Sikɛũde pɔ́ kú a guuɔ́ kpāsa. Gbé pɔ́ gāgaɔ́, gɔ́ɛɔ́ ní nɔ́ɛo píi kà gbéɔ́n àaa sɔ́o.

⁵⁰ Abimɛlɛki gè koezò Tebezizi, ɔ́ a sí. ⁵¹ Kalanga gbāa ku wélepi guo, ɔ́ wéledeɔ́ gɔ́ɛɔ́ ní nɔ́ɛo bàalè tau píi. Aa zetànílɛ gíũgiũ, ɔ́ aa dèdɛ e kalangapi musu.

⁵² Abimɛlɛki gè kalangapi kíi, àlɛ zíkānɔ́. Ké à sò kalangapi bólei, àlɛ mɔ́ tɛsòiwà, ⁵³ ɔ́ nɔ́ɛe zɔ̀zɔ̀ wísilɔ́gbɛi, à síwà* à aà mi pāa. ⁵⁴ ɔ́ à lezù a zíkabɔ́kūnazi kpakpa à mè: N n fɛnda wo n ma dɛò, ké wasu mɛ nɔ́ɛ mé ma dɛo yái. ɔ́ à à ìwapi aà zòò, à gā.

⁵⁵ Ké Isailio è Abimɛlɛki gā, ɔ́ an baade tà a bɛ.

⁵⁶ Beewa Lua vāi pɔ́ Abimɛlɛki kè a maɛ yá wí aà musu, ké à a v̄iɔ́ ní a dāuna gbéɔ́n bàaɔ́kwio dèdɛ yái. ⁵⁷ Lua vāi pɔ́ Sikɛũdeɔ́ kè w̄iné ní musu sɔ́. Láaipɔ́ Gedeɔ́ né Yotaũ kè má mé ní lé we.

10

Tola ní Yaiio

¹ Abimɛlɛki gaa gbɛa Pua né Tola, Isakaa bui Dodo tɔ́ũna fɛlɛ Isailio suabà. A ku Samii, Èflaiũ buio búsu sìsɔ́deuɛ. ² A dāa Isailioɔ́nɛ wè bao ní àaɔ́ɛ, ɔ́ à gbàsa gā, ɔ́ wà aà v̄i Samii.

³ Aà gaa gbɛa Galada búsu gbé Yaii dāa Isailioɔ́nɛ wè bao ní plaɔ́. ⁴ A nɛgɔ́ɛ v̄i baakwi, an baade ní a zāa'inao ní a wéleɔ́ Galada búsuu, ɔ́ wí mɛ wélepiɔ́nɛ Yaii zɔ́ɛwiaɔ́ e ní a gbāo. ⁵ Ké Yaii gā, ɔ́ wà aà v̄i Kamɔ́.

Amɔ́nio fɛlɛ ní Isailio

⁶ Isailio èa yá pɔ́ Dii yeio kè lɔ́, aalɛ zɔ́blɛ Baaliɛ ní Asetaatio ní Silio diio ní Sidɔ́deɔ́ diio ní Mɔ́abuɔ́ diio ní Amɔ́nio diio ní Filitɛɔ́ diio. Aa pākpa Diizi, aalɛ zɔ́blɛ̀ lɔ́, ⁷ ɔ́ Dii pɔ́ pānzi à ní nà Filitɛɔ́ ní Amɔ́nioɔ́nɛ ní z̄í. ⁸ ɔ́ Amɔ́nio ìadà Isaili pɔ́ aa ku Yuudɛ baale, Amɔ́leɔ́ búsu pɔ́ wí mɛ Galada guuɔ́wa. Aa wétɛamòné e wè bao plasai. ⁹ Amɔ́nio bùa Yuudɛwa aa gè zíkai ní Yuda buio ní Bɛyāmɛɛ buio

* 9:53 2Sam 11.21

ń Eflaiũ buiɔ, ɔ Isailipiɔ gɔ̃ yooyea. ¹⁰ Ɔ aa wiilè Diiwa aa mè: Wa duunakène, wa pākpanzi wá Lua, wa zoblè Baalie. ¹¹ Ɔ Dii òné: Ké Egipiɔ ń Amoleɔ ń Amɔniɔ ń Filitɔ ¹² ń Sidɔdeɔ ń Amaleki buiɔ ń Madiã gbãamɔ́é, a wiilèa, ɔ ma á bó ń ɔzĩ. ¹³ Ɔ a pākɔmazi, a zoblè táaɔne. A yáí tò má ɛa mà á suaba lo. ¹⁴ A ge wiile táa pó a zeínɔɔwa aa á suaba ń á taasio me! ¹⁵ Ɔ aa ò Diiɛ: Wa duunakè. Kewɛ lá à kène maawa, ãma wá bɔ gbã. Wáɛ wabikemaɛ. ¹⁶ Ɔ aa dii zĩloɔ bò ń guu aa zoblè Diiɛ, ɔ an taasipi tò Dii i fɔ wevĩla lo.

¹⁷ Amɔni zĩgɔ̃ kɔ̃ kãaa aa bòokpà Galada, ɔ Isailiɔ kãaa aa bòokpà Mizipa. ¹⁸ Ɔ Isaili pó kú Galadaɔ dɔaanaɔ òkɔɛ aa mè: Gbé pó dɔaa gè zĩkai ń Amɔniɔ ɔme a gɔ̃ wá Isaili pó kú Galadaɔ píi swana ũ.

11

Zefete

¹ Galada bùsu gbé Zefeteá negɔnaɛ. Aà da'iaá káaluɛ, aà mae tón Galada. ² Galadapi na negɔɛ i lo. Ké aa zɔ̀kù, aa Zefete yà aa mè: Nyɔ e wá mae túbibleo, asa n da adoɛ. ³ Ɔ Zefete baalè a gbépiɔne, à gè zòɛ Tobu bùsuu. Gbɛpã kãaaaazi, ɔ aa nàwà.

⁴ Bee gbɛa Amɔniɔ fɛɛ Isailiɔwa ń zio. ⁵ Ké Amɔniɔ fɛɛmá ń zio màa, Galada bùsu gbɛzɔ̀ɔ gè Tobu bùsuu Zefete gbesii. ⁶ Aa òè: Mɔ ke wá dɔaana ũ, ké wà e zĩka ń Amɔniɔ. ⁷ Ɔ a wèmá à mè: A zamagu, a ma ya ma mae be. Ké a wétɛa è sa, bóyáí a mɔi ma kíi? ⁸ Aa òè: N beeo lé, míme nýɔ wá gwa sa. Mɔ zĩkawɛ ń Amɔniɔ, ní gɔ̃ wá Isaili pó wá kú Galada bùsuu píi swana ũ. ⁹ A òné: Tó a ma gbɛsi a tamanɔ zĩkai ń Amɔniɔ, mé Dii ń námeɛ ma ɔzĩ, máme máo de á swana ũa? ¹⁰ Aa òè: Dii mé wá seelade ũ. Lá ń òwa, màa wá kene. ¹¹ Ɔ Zefete gèrĩno. Gbéɔ aà díɛ ń swana ũ, ń dɔaana ũ, ɔ à ɛa yápi ò Dii aɛ Mizipa lo.

¹² Zefete gbéɔ zĩ Amɔniɔ kíawa à mè: Bóme wá daaa, ɔ n mɔ zĩkai wá bùsuui? ¹³ Ɔ Amɔniɔ kía wèwà à mè: Ké Isailiɔ bòɛ Egipi, aa ma bùsu sia sea za Aano dɔ̀ɔi e Yaboko dɔ̀ɔi ń Yuudɛo. A bùsupi sɔaameɛ yákelesai sa.

¹⁴ Ɔ Zefete ɛa gbéɔ zĩ Amɔniɔ kíawa, ¹⁵ a òè: Zefete mè Isailiɔ i Mɔabuɔ ge Amɔniɔ bùsu símá. ¹⁶ Ké aa bò Egipi, aa be guwaiwaiue e Isia Tɛai, ɔ aa gè Kadési. ¹⁷ Ɔ aa lékpásákè Edoũ kíaɛ aa mè: Wá gba zé wà gɛ ń n bùsuo, ɔ i swáɛ ń yáio.* Aa lékpásákè Mɔabuɔ kíaɛ, ɔ i weinéo, ɔ aa gɔ̃ Kadési. ¹⁸ Aa be guwaiwaiu, aa dò Edoũ bùsu ń Mɔabuɔ bùsuozi, ɔ aa gè Mɔabuɔ bùsu gukpe oi, aa bòokpà Aano baale. Aai gɛ Mɔabuɔ bùsu guuo, asa Aano mé Mɔabu bùsu zòɛ ũ. ¹⁹ Ɔ aa lékpásákè Amoleɔ kí Siɔ pó zòɛa Esebɔɛ aa mè: Wá gba zé wà gɛ ń n bùsuo e wá bùsuu. ²⁰ Ɔ Siɔ i ń náaike aa gɛ ń a bùsuo. A a zĩgɔ̃ kãaa, aa bòokpà Yaaza, ɔ aa zĩkà ń Isailiɔ. ²¹ Dii Isailiɔ Lua Siɔ ń a gbéɔ nà Isailiɔne ń ɔzĩ, ɔ aa zĩblémá. Aa bùsu pó Amoleɔ ku a guu sí píi, ²² sea za Aano dɔ̀ɔi e Yaboko dɔ̀ɔi, sea za guwaiwaiu e Yuudɛi.†

²³ Ké Dii wá Isailiɔ Lua mé Amoleɔ yàwɛɛ, míme nýɔ síwá saa? ²⁴ Ni ɔdidi bùsu pó n dii Kemɔsi kpámawao lé? Màa wá ɔdidi bùsu pó Dii wá Lua kpàwáwa sɔ. ²⁵ N de Zípoo né Balaki, Mɔabuɔ kíalae? A wè lekpaakèwanɔa? A wè zĩkàwanɔa?‡ ²⁶ Wá Isailiɔ wá zòɛa Esebɔ̃ ń Aloeeo ń a zɛwiao ń wéɛ pó kú Aano saɛo wè òaa do ń basɔoo (300). Bóyáí i ɛa á síwá gɔ̃ beeo ni? ²⁷ Mi tàaekenɛo, ɔ ríɛ yãvãikemeɛ, ríɛ fɛɛmanɔ ń zio. Dii wá yãgɔ̃gɔ̃na mé a yãgɔ̃gɔ̃wɛɛ gbã. ²⁸ Ɔ Amɔniɔ kía gĩ Zefete lékpásá mai.

* 11:17 Nao 20.14-21 † 11:22 Nao 21.21-24 ‡ 11:25 Nao 22.1-6

29 Dii Nisina di Zefeteɛ, ɔ̀ à pà Galada buiò b̀sua ní Manase buiò b̀suo e Mizipa Galada. Bɔa we à gè Amɔniɔwa ní zio. 30 ɔ̀ à lekè Diiwa à m̀: Tó n Amɔniɔ nàmɛɛ ma ɔ̀zi, 31 tó ma ta be ziblea Amɔniɔwa gbea, gbé pò b̀ ma kpéu à m̀ daimale a gɔ̀ n pò ũe. Má sa pò wí a pò káteu à tékū oma ní adeoɛ.

32 A gè zíkai ní Amɔniɔ, ɔ̀ Dii ní náè aà ɔ̀zi. 33 A ziblè ní wéle m̀n baɔɔwa, sea za Aloe e à gè pè Miniti ní Abeli véebuowa. A ziblémá maamaaɛ, Isailio ní busa. 34 Ké Zefete tà a be Mizipa, aà nenɔe mé b̀ daiaàle, àle ɔ̀wá, àle sésɛnapa. A m̀ lè aà nén we m̀endo, i negɔe ge nenɔe pàle io. 35 Ké à aà è, à a pɔkasaɔ ga kè à m̀: A'a ma né, n ma pò yà, n íakpàmazi. Ma lekè Diiwaɛ, mé a gbooa vío. § 36 ɔ̀ a òè: Baa, tó n lekè Diiwaɛ, lá a tò n tɔsì ní ibeɛ Amɔniɔwa, kemano lá ní òèwa. 37 ɔ̀ à èa ò a maɛɛ: Ma gba zé m̀ pla gia mà ge bebe gusísídeu, mí ɔ̀lo ní ma gbènaɔ ma lésokɛ yá musu. 38 A m̀: Gé! ɔ̀ à aà gbàe m̀ pla. A gè ní a gbènaɔ gusísídeu, à ɔ̀lò a lésokɛ yá musu. 39 Ké m̀ plapi pà, ɔ̀ à èa sù a maewa, ɔ̀ aà mae yá pò à a lekè Diiwapi kèaàno. Nɔepi gɔe dɔo, ɔ̀ yápi gò felekaa ũ Isailio guu. 40 Wè ní wèo Isaili nenɔenaɔ í ge Galada b̀su gbé Zefete nenɔe gaa yá b̀ɔlekekɔe e gɔɔ síiɔe.

12

Zefete ní Eflaiū buio

1 Eflaiū buio kɔ̀ kàaa, aa bùa swawa aa gè Zafɔ, ɔ̀ aa ò Zefeteɛ: Bóyái n ge n zíkà ní Amɔniɔ, mé ni wá sísi wà genno ni? Wá tesɔma ní n kpéo sãnuɛ. 2 Zefete wémá à m̀: Mapi ní ma gbéɔ wá sòle ví ní Amɔniɔ maamaaɛ. Ma lezùázi, i ma b̀ ní ɔ̀zi. 3 Ké má è i ma suabao, ɔ̀ ma gi ma wèni, ma bua swawa ma zíkà ní Amɔniɔ, ɔ̀ Dii ní námɛɛ ma ɔ̀zi. Bóyái a m̀ zíkaimano gbái?

4 Zefete Galada b̀sudeɔ kàaa nípii, ɔ̀ aa zíkà ní Eflaiū buio aa ní dede, asa Eflaiū buipio òné: A Galada b̀sudeɔ, Eflaiū bui pò bàalè gè Manase buio b̀suuon á ũ. 5 Galada b̀sudepio Yuudɛ buakio sɔ̀ kè Eflaiū buio su bua wà tá ní b̀suuo yáí. Tó Eflaiū bui b̀ m̀ à m̀ á ye bua, Galada b̀sudepio í aà la: Eflaiū buin n ũa? Tó à m̀, aawo, 6 aal oè: Tò, o shibole! Tó i fɔ̀ ò máao, mé à m̀ sibole, ɔ̀ aal aà kū aa de Yuudɛ buakii we. Zibeezi ɔ̀ Eflaiū buio gàga gbèon òaasɔɔo leɛ bla ní plao (42.000).

7 Galada b̀su gbé Zefete d̀aa Isailioɛ wè sooloɛ. Ké à gà, ɔ̀ wà aà ví Galada b̀su wéleu.

Ibezã ní Elonio ní Abedɔ

8 Bee gbea Beteleū gbé Ibezã d̀aa Isailioɛ. 9 A negɔe ví gbèon baakwi ní nenɔe baakwi. A a nenɔe kpàsã Isaili buieɔwa, ɔ̀ à nɔsèse we a negɔepioɛ. A d̀aa Isailioɛ wè soplaɛ. 10 Ké à gà, ɔ̀ wà aà ví Beteleū.

11 Bee gbea Zabuloni bui Eloni d̀aa Isailioɛ wè kwie. 12 Ké à gà, ɔ̀ wà aà ví Ayaloni, Zabuloni buio b̀suu.

13 Bee gbea Ileli né Abedɔ, Pilatɔ gbé d̀aa Isailioɛ. 14 A negɔe ví gbèon bla ní t̀ūnaɔ baakwi, an baade ní a zaa'inao. A d̀aa Isailioɛ wè swaaɔe. 15 Ké à gà, ɔ̀ wà aà ví Pilatɔ, Eflaiū buio b̀su pò kú Amaleki buio b̀su síside guu.

13

Sãusɔ̀ ia

1 Isailio èa yá pò Dii yeio kè lo, ɔ̀ Dii ní ná Filitɔne ní ɔ̀zi e wè bla. 2 Gɔe ku Zola, Dã buie, aà tón Manɔa. Aà naá fiie, a né vío. 3 Dii Malaika b̀ m̀ nɔepiwa à m̀: Ma! Fiin n ũ, ní né vío, kási níyɔ nɔsi, ní ne'i gɔe ũ. 4 Laaika! Nsu véɛ ge í gbãe

mio. Nsu tẽ pɔ́ Lua d̄lɛɛ bleo. ⁵ Nyɔ́ nɔ́si, ní ne'i gɔ́ɛ ũ. Gẽ suli t́aa'o n̄ɛpi miwao, asa aɔ de Lua gb̄é ũ za a igɔ́ɛ. * Ɔme a na Isailiɔ bɔa Filit̄ɛɔ ɔziwa.

⁶ Ɔ nɔ́ɛpi ge ò a záɛ à mè: Lua gb̄ɛè m̀ò ma kíi. Aà oa de lán Lua Malaika oawa, a tò ma me séenatà. Mi aà la gu pɔ́ à b̀uo, mé i a tó omɛɛ s̄o. ⁷ A òmɛɛ má nɔ́si, mí ne'i gɔ́ɛ ũ. A òmɛɛ másu v̄ɛɛ ge í gb̄aae mio, mé másu t̄ɛɛ bleo, asa n̄ɛpi aɔ de Lua gb̄é ũ za a igɔ́ɛ e aà w̄eni léu. ⁸ Ɔ Manɔa wabikè Diiwa à mè: N yá na Dii! To gb̄é pɔ́ ní z̄i ɛa m̀o lɔ, i yá pɔ́ wá ke ní n̄ɛpio aà ia gbea daw̄ɛɛ. ⁹ Lua Manɔa yámá, ɔ malaikapi ɛa b̀ò m̀ò nɔ́ɛpiwa gɔ́ɔ pɔ́ a ku bua. Aà zá Manɔa kuaànɔ, ¹⁰ ɔ à kè kpakpa, à bàalè ge òè à mè: Gɔ́ɛ pɔ́ m̀ò ma kíi z̄iá ɛa m̀ò a gb̄a lɔ laɔ! ¹¹ Manɔa f̄ɛɛ t̄ɛ a nazi. Ké à kà gɔ́ɛpi kíi, à aà là à mè: Mmɛ n yá'ò ma naɛa? A w̄èwà à mè: Mámɛ! ¹² Ɔ Manɔa aà là à mè: Tó n yápi gbesù, n̄ɛpi aɔ de kpelewa ni? Bó z̄i a kei? ¹³ Dii Malaikapi w̄èwà à mè: Yá pɔ́ má ò n naɛ, aà ke píi. ¹⁴ Asu v̄ɛɛbe bleo. Asu v̄ɛɛ ge í gb̄aae mio. Asu t̄ɛɛ bleo. Yá pɔ́ má d̄lɛɛ, aà ke píi. ¹⁵ Ɔ Manɔa òè: Ḡɔwanɔ la wà blenɛbɔlɔ kekɛnɛ. ¹⁶ Dii Malaika w̄èwà à mè: Baa tó ma ḡo la, má n ble bleo. Tó n sa pɔ́ w̄i a pɔ́ káɛu à t̄ékū s̄oukè, o Diiwa. Manɔa i d̄ɔ ké Dii Malaikaɛo, ¹⁷ ɔ à aà là à mè: N tón kpelewai? Tó yá pɔ́ ní òpi kè, wá n kpɛla. ¹⁸ Dii Malaika w̄èwà à mè: Bóyái níɛ ma tó gbeai?† Tó b̄onsaɛɛ. ¹⁹ Ɔ Manɔa blenɛbɔlɔ s̄è ní p̄wentio, à Dii gb̄agbaò gbɛwa. Ké Manɔa ní a nao lé gwa m̀aa, ɔ Dii yáb̄onsaek̄ɛɛ. ²⁰ A tò t̄é b̀ò sa'ok̄iipiú à f̄ɛɛ musu, ɔ Dii Malaika f̄ɛɛ t̄á t̄évuapi guu, gɔ́ɔ pɔ́ Manɔa ní a nao lé gwa. Ɔ aa w̄ùɛ ní gb̄ɛu.

²¹ Dii Malaika i ɛa m̀ò Manɔa ní a naowa lɔ, ɔ Manɔa d̄ò sa ké Dii Malaikaɛ. ²² Manɔa ò a naɛ: Wá gaɛ, asa wa wes̄i Lualeɛ. ²³ Ɔ aà na òè: Tó Dii ye wá de yáaɛ, a sa pɔ́ wá òwa ní p̄wentio sio, mé a yápi ow̄ɛɛo, a to wá yápi e m̀aa.

²⁴ Nɔ́ɛpi ne'i gɔ́ɛ ũ, ɔ à tɔkpàè S̄aus̄ɔ. N̄ɛpi z̄ɔk̄ù mé Dii báaad̄aaɔgu. ²⁵ Dii Nis̄ina ná t̄ékp̄aaáɔguwa gɔ́ɔ pɔ́ a ku D̄abuiɔboou, Z̄ola ní ɛsetaoo z̄anguo.

14

S̄aus̄ɔ yea Filit̄ɛ n̄ɛzi

¹ S̄aus̄ɔ ḡè Timɛna, ɔ à Filit̄ɛ n̄ɛɛ è we. ² Ké à s̄ù, a ò a maeɛ ní a dao à mè: Ma Filit̄ɛ n̄ɛɛ è Timɛna. A w̄ɛɛɛm̄ɛɛ m̀à sé. ³ Ɔ aà mae ní aà dao òè: Nɔ́ ku n daɛɔ ge n buiɔ guu noa, ɔ níyɔ gé n̄ɛsei Filit̄ɛ gyaf̄ɔɔdeɔ guua? Ɔ S̄aus̄ɔ ò a maeɛ: N aà w̄ɛɛɛm̄ɛɛ, asa nɔ́ɛpi k̄amague. ⁴ Aà mae ní aà dao i d̄ɔ ké yápi b̀ò Dii kíiɛo, asa àɛ Filit̄ɛ l̄éw̄ɛɛ. Gɔ́ɔ bee Filit̄ɛ l̄é kible Isailiɔw̄aɛ.

⁵ Ɔ S̄aus̄ɔ l̄é gé Timɛna ní a maeo ní a dao. Ké aa kà Timɛna v̄ɛɛbua, ǹòomusu né bɔlɔ guz̄ò S̄aus̄ɔɛ, àɛ p̄na. ⁶ Dii Nis̄ina d̄èd̄ewà, ɔ à ǹòomusupi gyaw̄i, lá w̄i blenɛbɔlɔ goaawa. Kási a p̄ɛ k̄ua s̄o. I yá pɔ́ á k̄èpi o a mae ge a daɛo. ⁷ Ɔ à ḡè faaibò ní n̄ɛpio, n̄ɔpi k̄aaágu.

⁸ Ké à gɔ́ɔplakè, à f̄ɛɛ l̄é gé n̄ɔpi séi sa, ɔ à l̄ilɛ ḡè ǹòomusu ḡɛpi gwai. A è z̄ó í d̄ò a ḡɛu. ⁹ Ɔ à ɔsiú à a sa ḡà a b̀ò, àɛ ble, ɔ àɛ ḡɛò. Ké à a mae ní a dao l̄è, a l̄inɛ aa blè, áma i oné á b̀ò ǹòomusu ḡɛuɛo.

S̄aus̄ɔ yáasik̄ɛa Filit̄ɛnɛ

¹⁰ Aà mae ḡè n̄ɔpi be, ɔ S̄aus̄ɔ blesak̄èné we, lá w̄i ke n̄ɔɛuwa. ¹¹ Ké ànsueo aà è, aa èwaasoɔ s̄isi gb̄ɛɔn baakwi aao kuaànɔ. ¹² Ɔ S̄aus̄ɔ òné: Má yáɛ v̄i m̀à oé. E blɛblea gɔ́ɔ soplaɛ bee àò l̄aa, tó a a yáasi p̄lomɛɛ, má zw̄aa kwáwá pi baakwi ní ulao baakwi. ¹³ Tó i f̄ɔ á p̄lomɛɛ s̄o, áme á zw̄aa pi baakwi ní ula m̀èn baakwiɔ kpaa. Ɔ aa òè: Su ní yáò wà ma. ¹⁴ A òné: Poblea b̀ò p̄sona guu,

* 13:5 Nao 6.1-5 † 13:18 Daa 32.30

pó na bò pó pāsí guu.

Ɔ aai f̃ yáasipi pòloo e gɔɔ àaɔ. ¹⁵ A gɔɔ síiɔde z̃í aa ò Sāusɔɔ nae: Kōnike n z̃áe aà yápi yáasi polowēe. Tó ni keèò, wá n kpasa ní n de beɔeɔe. Asi a wá sisi à wá pɔɔ síwá ỹoo? ¹⁶ Ɔ Sāusɔɔ na lé ɔɔbè à mè: N zamagwe fá! N yemazio. N yāe ò ma gb̃éne, mé ni a yáasi omee s̃oo be. Ɔ a òè: Mi o ma mae ge ma daeo, ɔ nime má onea? ¹⁷ Ale ɔɔbè e gɔɔ soplapi gè lé paò. A gɔɔ sopladepi z̃í ɔ Sāusɔɔ yápi òè, ké à giyyèwà yáí, ɔ à gè a ò a gb̃éne. ¹⁸ A gɔɔ sopladepi z̃í e íatē àò gé g̃ei kpéu w̃élepi èwaasoò òè:

Bó na mé de z̃oi?

Bó pāsí mé de nòomusuai?

Ɔ Sāusɔɔ òné: Tó i sapa ní ma zununuo yāao, á f̃ à ma yápi yáasi poloe? ¹⁹ Dii Nisina dèɔewa, ɔ à gè Asekeloni à g̃eo dède gb̃éon baakwi, à ní pɔkasao wòlomá, ɔ à ge kpà gb̃é pó aa a yápi yáasi pòleoowa. Aà pɔ pà, ɔ à tà a mae be. ²⁰ Ɔ wà Sāusɔɔ nɔpi k̃u wa kpà aà gb̃ena pó zè aà sae nɔpi séz̃iwa aà pó ũ.

15

Sāusɔɔ tes̃a Filit̃o buawa

¹ Ké à kè gɔɔpla, p̃okekegɔɔ kà, ɔ Sāusɔɔ blenɔbɔ k̃u, à gè a nɔpi gwaiò à mè: Má ye gé ma na k̃ii kpea. Ɔ aà nɔpi mae i aà gba z̃éo ² à mè: Mále e ní zaaague, ɔ ma aà kpà n gb̃enawa. Aà dáuna kefeũ deaála. N aà se aà g̃e ũ. ³ Sāusɔɔ òné: Tó ma yāvāikè á Filit̃one sa, máo tàae ví bo.

⁴ Sāusɔɔ gè gb̃egbonao k̃k̃u àaa do ní basoo (300), ɔ à s̃eyèye ɔɔbɔɔɔɔnno. A gb̃egbonapiɔ vlá yèyek̃owa plapla, ɔ à s̃epi yèye ní vlápiowa. ⁵ A tes̃o s̃epiowa, ɔ à gb̃egbonapiɔ gb̃ae Filit̃o bua. An p̃owena tek̃u pii ní ní pɔgbao ní ní ṽebuɔ ní ní k̃u kpéu pii. ⁶ Ɔ Filit̃o mè: Déme yáe taa kèw̃ei? Ɔ wà mè: Timena gb̃é né z̃á Sāusɔɔe. Aà ànsue aà nɔ síwàe, ɔ a kpà aà gb̃enawa. Ɔ Filit̃o gè nɔpi ní a maeo kpasa. ⁷ Sāusɔɔ òné: Lá màa á kèmee, má kámaboo e ma ge t̃s̃lowá. ⁸ A síngu à ní ké dúuduu, an deɔeapi g̃eag̃è, ɔ à gè z̃òle Etaũ gb̃è'eu.

Sāusɔɔ Filit̃o deɔe ní z̃a'ín gyaowa

⁹ Filit̃o gè b̃ookpà Yuda bùsuo, aa lí gu pó w̃i me Gyaowa. ¹⁰ Ɔ Yuda buiɔ ní lá aa mè: B̃oyái a m̃owá ní z̃loi? Ɔ aa mè: Wa m̃o Sāusɔɔ k̃ii wà keè lá a kèw̃euae. ¹¹ Ɔ Yuda buiɔ gb̃éon àaa g̃eo (3.000) gè Etaũ gb̃è'e k̃ii, aa ò Sāusɔɔe: N d̃ó ké Filit̃o mé lé kiblewáo lé? Bó yá ní kèw̃e wei? A wemá à mè: Lá aa kèmee ɔ má kènè. ¹² Ɔ aa mè: Wa m̃o n yei wà n kpámáe. Ɔ Sāusɔɔ mè: A legb̃eme à me á ma deo. ¹³ Ɔ aa òè: Wá n deo. Wá n ye ní baoe, wí n nané ní ɔz̃í. Ɔ aa aà yè ní bà dafuo mèn pla, aa b̃aàno gb̃è'epiu. ¹⁴ Ké aale ká Gyaowa, Filit̃o mò daiaàle, aale kúkuake. Dii Nisina dède Sāusɔɔowa, ɔ ba pó wa yè aà g̃ás̃owa g̃ò lán bà mùaawa, ɔ bapio wòlo aà owa. ¹⁵ A z̃a'ín gaa dafu gyaowa è, ɔ à nàale a sè à gb̃éon àaa soo (1.000) dèdeò. ¹⁶ Sāusɔɔ mè: Z̃a'ín gyaowa ɔ ma gb̃éon àaa soo dèdeò, z̃a'ín gyaowa ɔ ma ní kaok̃a.

¹⁷ Ké à yápi ò a làa, ɔ à gyaowapi ṽuaa. Ɔ wà t̃okpà gupie Gyaowasísí.

¹⁸ Imi aà k̃u gb̃aa, ɔ à lez̃u Diizi à mè: N tò mapí n z̃òblena ma z̃iblè maamaa, ɔ máo ga ní imio mà léle da Filit̃e gyaf̃oɔe ɔu saa? ¹⁹ Lua Gyaowa t̃ole p̃aa, ɔ í b̃ou. Sāusɔɔ m̃i, ɔ aà me s̃u à gb̃aa è. A yáí tò e gb̃a w̃i me Gyaowa nib̃onapie Lezuna Nib̃ona. ²⁰ Sāusɔɔ d̃baa Isailiɔne w̃è baoe Filit̃o kibleamag̃o.

16

Sáusɔ́o Gaza bɔ́le gba gbooa

¹ Sáusɔ́o gè Gaza, à káaluæ è we, ɔ́ à gè wúleiaànɔ́. ² Wa ò Gazadeɔ́ne wà mè: Sáusɔ́o mò la. ɔ́ aa lía gupizi, wàle aà dádã wéle bɔ́leu gwáasina aa mè: Tó gu dò, wá aà deε. ³ Sáusɔ́o wúle we e weεdo, ɔ́ à fèle. A gè wéle bíibɔ́le gba kù ní a lipéle mèn plaɔ́, a bìle ní a kákabɔ́o sánu. A dà a gáu, à ge vùaa sísí pɔ́ bɔ́aa ní Heblɔ́o musu.

Sáusɔ́o ní Dalilao

⁴ Bee gbea Sáusɔ́o yè nɔ́ezi Vɛ́ebu guzulεu. Aà tón Dalila. ⁵ ɔ́ Filitɛ́ kíaɔ́ gè nɔ́pi lè, aa òè: Kɔ́nikὲè, ké n̄ e n̄ aà gbãa zɔ́opi asii dɔ́ ní lá wá ke wà aà neɔ. Tó wa ba dòwà wa aà fù, wá baade a n gba ánuɔ́u ɔ́watɛ́ òaa sɔ́o ní basɔ́oo (1.100). ⁶ ɔ́ Dalila ò Sáusɔ́o: Pó pɔ́ tò ní gbãa kéwa omεε. Ba kpele wa dɔ́ma, níyɔ́ fɔ́ kéo ní? ⁷ A wèwà à mè: Tó wà ma ye ní saba niεo mèn soplá, bee mé a ma busa, mí gɔ́ lán gbépiiwa. ⁸ Filitɛ́ kíaɔ́ mò Dalilæ ní saba niε pɔ́ i giigaga yãaɔ́ mèn soplá, ɔ́ à aà yèò. ⁹ Aà kpàkpanaɔ́ uleá kpea, ɔ́ Dalila ò Sáusɔ́o: Sáusɔ́o! Filitɛ́o lé mɔ́ma fá! ɔ́ à sabapiɔ́ kè lán bà mùaawa, wi aà gbãa bɔ́kii dɔ́o.

¹⁰ ɔ́ Dalila òè: Nlε ma kpánguakεε, n εεtòmεεε. Omεε sa. Ba kpele wa n yeòì? ¹¹ A òè: Tó wà ma ye ní balεena dafu gèele pɔ́ wi zíkεò yãaɔ́, a ma busa, mí gɔ́ lán gbépiiwa. ¹² ɔ́ Dalila bapiɔ́ sè à aà yèò. Aà kpàkpanaɔ́ uleá kpea, ɔ́ à mè: Sáusɔ́o! Filitɛ́o lé mɔ́ma fá! ɔ́ Sáusɔ́o ba pɔ́ dɔ́dɔ́ a gàsɔ́wapiɔ́ kèkè lán bapunawa. ¹³ Dalila òè: Nlε ma kpánguakε e tiaε. N εεtòmεεε. Omεε sa. Ba kpele wa n yeòì? ɔ́ a òè: Tó n ma mikã tãa lán balεenawa mèn sopláɔ́ kà dáau ní tã, ¹⁴ mé n kálo pàwà, má busaε, má gɔ́ lán gbépiiwaε. Dalila tò i dàaála, ɔ́ à aà mikã tãa mèn soplapiɔ́ kà dáau a tã, ɔ́ a fí àsaliwa. ɔ́ à mè: Sáusɔ́o! Filitɛ́o lé mɔ́ma fá! ɔ́ à vù, à a mikã gà a wòlo dáapi ní àsalio guu.

¹⁵ Dalila èa òè lɔ́: Níɔ́ omεε ní yemazi, mé ní ma náai vío sɔ́ be? N ma kpánguakè à kà gɛ́n àaɔ́. Ni n gbãa zɔ́o bɔ́kii omεεo. ¹⁶ Maa lɔ́ naεwà ní yá bee tao láasai. A aà nòse yàè e à gè fù menawa, a ye ga. ¹⁷ ɔ́ à yá pɔ́ kú a sɔ́u òè píi sa à mè: Gè i tãa'o ma miwao, asa wà ma kpa Luawaε. Tó wà ma mi bò lé, ma gbãa làon we. Má busa mà gɔ́ lán gbépiiwaε. ¹⁸ Ké Dalila è à yá pɔ́ kú a sɔ́u òè píi, ɔ́ à lékpàsákè Filitɛ́ kíaɔ́ne à mè: A ea mɔ́ gɛ́n do lɔ́, asa à apii òmεε sa. ɔ́ aa èa mò aà kii, aa ánusupi kũa. ¹⁹ Dalila tò i Sáusɔ́o lè a gbãa, ɔ́ à gɔ́ee sísi. A à mikã gbãa tãa mèn soplapiɔ́ bò, ɔ́ à nà busaawa, aà gbãapi gèzeá. ²⁰ Dalila mè: Sáusɔ́o! Filitɛ́o lé mɔ́ma fá! ɔ́ à vù, à làasookè à mè: Má ke lán yãawa mà azía bɔ́e. A dɔ́ ké Dii gòwao. ²¹ ɔ́ Filitɛ́o aà kù aa aà wé bòbɔ́, ɔ́ aa gèaànɔ́ Gaza. Aa mɔ́gotɛ́ gala kpàè, ɔ́ àle wísilɔ́ kpé pɔ́ wà aà dàu we. ²² Aà mipi nà kákpaleawa sa.

Sáusɔ́o gaa

²³ Filitɛ́ kíaɔ́ kɔ́ kãaa aa gè ní dii Dagɔ́ gbagbai, aale pɔ́nakε, aale mε: Wá dii wá ibεε Sáusɔ́o nàwɛε wá ɔ́zɛ. ²⁴ Ké Filitɛ́o aà è, aa ní dii sáaukpà aa mè: Wá ibεε wá bùsu dè, à wá gbéɔ́ dède dúuduu, ɔ́ wá dii aà nàwɛε wá ɔ́zɛ.

²⁵ Lá an pɔ́ kèna màa aa mè: A Sáusɔ́o sísi aà kòò'owɛε. ɔ́ wà aà bò kpé pɔ́ wà aà dàupiu, à yaal kpànízi. ɔ́ wà aà zè kpé gbapeleɔ́ zãnguɔ.

²⁶ Sáusɔ́o ò èwaasona pɔ́ a ɔ́ kũaε: Gεmanɔ́ kpé gbapele pɔ́ kpé seáɔ́ saε mà ɔ́nanawà, mí gbãa'ewà. ²⁷ Táakpɛpi pà. Gɔ́eɔ́ ní nɔ́eɔ́ ku we ní Filitɛ́ kíaɔ́ píi. Gbé pɔ́ kú kpépi musuɔ́ kà gbèɔ́n òaa gèo (3.000), aa mò Sáusɔ́o kòò gwai.

²⁸ Sãusɔɔ wiilè Diiwa à mè: Dii Lua, to ma yá dɔngu. Lua, ma gba gbãa gën doe bee mà tɔsið Filitɔɔwa ma wé mèn pla yá musu. ²⁹ A ɔ̀nàna kpé gbapele mèn pla pɔ́ kpépi sea guoguoɔwa, aà ɔ̀plaa ku adowa, zee ku adowa. ³⁰ A mè: To mà ga ní Filitɔɔ! A kulu kù, ɔ̀ à ɔ̀pèwà ní gbãao, ɔ̀ kpépi kwè kà Filitɔ kíaɔla ní gbé pɔ́ kú a guu. Gbé pɔ́ Sãusɔɔ ní dɛde a gagɔɔɔ dasi de gbé pɔ́ à ní dɛde a béziɔla. ³¹ Aà dãunaɔ ní aà de bedeo píi mò aà ge sè wà tàò, ɔ̀ aa aà mia kpákɔi ní a mae Manɔao, Zɔla ní Esetaoo zãngu. A dɔ̀aa Isailiɔne wè baoe.

17

Mika táaɔ

¹ Eflaiũ buiɔ̀ bùsu sìside gɔ́ee ku, aà tón Mika. ² A ò a dae: Anusu òaa sɔo ní basoo (1.100) pɔ́ wa sèma kpáí, ké n ade kà, má mà. Anusupi ku ma kíie. Máme má sè. ɔ̀ aà da òè: Dii báaadangu, né.

³ Ké à ánusupi sòaa a dae, ɔ̀ aà dapi mè: Ma ánusue bee ðile Dii pɔ́ ũe, wi táa píò, wi ado kásaone. Má ea kpamae. ⁴ Ké Mika ánusupi sòaa a dae màa, aà da ánusuo watè òaa do se kpà siawa, ɔ̀ à táa píòè, à ado kàsaoè. ɔ̀ wà ge kàle Mika kpéu. ⁵ Mikapi sɔ́ a táakpe ví. A sa'o'ula ní táaɔ kè yãa, ɔ̀ à a negɔ́ee ðile a sa'ona ũ. ⁶ Goo bee Isailiɔ kía vío, yá pɔ́ kè gbéé, ɔ̀ ì a pɔ́ ke.

⁷ A mɔ̀ lè Levii bui èwaasoe ku Yuda buiɔ̀ guu Betelèũ, Yuda buiɔ̀ bùsuu. ⁸ ɔ̀ à fèle we, àle gu pɔ́ á zɔ́leu wèele. Goo pɔ́ a be zéu, à kà Eflaiũ buiɔ̀ bùsu sìsideu e Mika be. ⁹ ɔ̀ Mika aà là à mè: N bɔ̀ má ni? A wèwà à mè: Levii buin ma ũ, ma bɔ̀ Betelèũ, Yuda buiɔ̀ bùsuu. Gu pɔ́ má zɔ́leu ɔ̀ mále wèele. ¹⁰ Mika òè: Zɔ́lemanɔ̀, ní gɔ́ ma mae ũ, ma sa'ona ũ. Máliɔ̀ fiabone wè ní wèo ánusuo watè kwikwi ní pɔ́kasaɔ ní pɔ́bleao. ɔ̀ Levii buipi wèi. ¹¹ Levii bui èwaasopi zɔ́le ní gɔ́epio, a gɔ́è lá a negɔ́ewa. ¹² Mika aà ðile sa'ona ũ, ɔ̀ a ku Mika be màa. ¹³ Mika mè: Má dɔ́ ké Dii a èfãaikemee sa, asa má sa'ona ví Levii bui ũ.

18

Dã buiɔ̀ Mika táaɔ naaa

¹ Goo bee Isailiɔ kía vío, mé Dã buiɔ̀ lé bùsu wèele wà zɔ́leu, asa e tia kpaale pɔ́ aa sè Isaili bui kɔ́niɔ guu i gɔ́ ní pɔ́ ũo. ² ɔ̀ aa ní negɔ́naɔ zì gbɛɔn sɔo, aa òné: A ge bùsu keele. ɔ̀ aa bɔ̀ Zɔla ní Esetaoo, aa gè bùsu keelei, aale a asiigwa. ɔ̀ aa mò Eflaiũ bùsu sìsideu e Mika be wéleu, aa ì we. ³ Goo pɔ́ aa ku kái ní aà beo, aa Levii bui èwaasopi bɔ̀ dɔ̀, ɔ̀ aa lile we, aa aà là aa mè: Déme mɔ̀nnɔ lai? Bó níle ke gue beui? Akéa ní kú lai? ⁴ ɔ̀ à yá pɔ́ Mika kèe òné à mè: Ale fiabomee. Aà sa'onan ma ũ. ⁵ ɔ̀ aa òè: Gbeawèe Luawa wà dɔ́ tó wá tá a ke na. ⁶ ɔ̀ sa'onapi wè má à mè: A gé aafia. Dii dɔ́aaaé á tápi guu.

⁷ Gbɛɔn sɔopiɔ̀ dàzeu, ɔ̀ aa kà Laisi. Aa è gbé pɔ́ kú a guuɔ̀ dɔ̀dɔ̀a lá Sidɔ̀deɔ̀ ìo kuwa. Aa ku dɔ̀dɔ̀a we yákelesai. Pɔ́e lé késámáò, an bùsu pɔ́pii víe. Aa kái ní Sidɔ̀deɔ̀, mé an baa kú ní gbèeoo. ⁸ Ké aa èa sù ní gbéɔ̀ kíi Zɔla ní Esetaoo, an gbéɔ̀ ní lá aa mè: Bó á è wei? ⁹ Aa wè má aa mè: A fèle wà ge lélemá. Asa wa bùsupi è, a maa kè zài, mé ále pɔ́e wo lao. Asu zígbiakɛo. Wà ge bùsupi sí má! ¹⁰ Tó wa ka we, wá gbéɔ̀ le dɔ̀dɔ̀ae. Bùsu pɔ́ Lua kpàwápi zɔ̀, mé pɔ́e lé késáwàò.

¹¹ ɔ̀ Dã bui pɔ́ kú Zɔla ní Esetaooɔ̀ dàzeu gbɛɔn òaa àaɔ̀, aa ní gɔ́keboɔ̀ kúkúa. ¹² Ké aale gé, aa bòokpà Kiliayaaliũ sae Yuda buiɔ̀ bùsuu. Ayãmeto wí me gupie Dãbuiɔ̀booo e ní a gbão. A ku Kiliayaaliũ be'ae oie. ¹³ Bɔ̀a we aa gè Eflaiũ buiɔ̀ bùsu sìsideu e Mika be wéleu. ¹⁴ ɔ̀ gbɛɔn sɔo pɔ́ aa gè Laisi bùsu asiigwàò ò ní gbéɔ̀ne: A dɔ́ ké sa'o'ula ní ua táaɔ̀ ní táa pɔ́ wa píò ní táa pɔ́ wa kàsao ku kpéé

beeɔ do guua? Aɔ dɔ̄ sa lá á ke. ¹⁵ Aa lile we, aa gè Levii bui èwaasopi lè Mika be, ɔ̄ aa aà aafia gbèa. ¹⁶ Dã bui gbèɔn òaa àaɔ pɔ̄ aa n̄ gɔ̄kebɔɔ kúkũapiɔ zea ua léu, ¹⁷ ɔ̄ gbèɔn sɔ̄opiɔ gè kpéu, aa sa'o'ulapi n̄ ua táapiɔ n̄ táa pɔ̄ wa p̄piɔ n̄ táa pɔ̄ wa kàsapiɔ sèle. Sa'onapi zea ua léu n̄ gbèɔn òaa àaɔ pɔ̄ aa n̄ gɔ̄kebɔɔ kúkũapiɔ. ¹⁸ Ké gbépiɔ gè Mika be aa p̄piɔ sèle, ɔ̄ sa'onapi n̄ lá à mè: Bó ále ke wei? ¹⁹ ɔ̄ aa wèwà aa mè: Níle! N n̄ lé kpaaũ! Mɔ̄ géwanɔ, ní gɔ̄ wá mae ũ, wá sa'ona ũ. Dea gbé mendo be sa'ona ũ ge Isaili bui lee do sa'ona ũ, a kpele mé maanei? ²⁰ Sa'onapi pɔ̄ kèna. A sa'o'ulapi sè n̄ táapiɔ, à nà gbépiɔwa. ²¹ Aa dàzeu, an néo mé dɔ́aaa n̄ n̄ pɔ̄tuɔɔ n̄ n̄ àizeɔ p̄ii.

²² Ké aa kà zà n̄ Mika beɔ, ɔ̄ gbé pɔ̄ an be kái n̄ Mika beɔɔ kɔ̄ kãaa, aa pèle Dã buipiozi. ²³ Aale zɔ̄adɔ̄má, ɔ̄ Dã buio liãa aedòmá, aa ò Mikaε: Kpelewa n̄ kè n̄ gbé kàaai? ²⁴ A wèmá à mè: A táa pɔ̄ má p̄ɔ̄ sèle, ɔ̄ a ta n̄ ma sa'onao. Bóme gòmeε bi? Bóyãí ále ma la yá pɔ̄ ma leii? ²⁵ ɔ̄ Dã buio wèwà aa mè: Nsu lekpaakewanɔ, ké pɔ̄kũmadeɔ su kusima n̄ n̄ bedeɔ aa á dedeo yáí. ²⁶ ɔ̄ Dã buipio dàzeu. Ké Mika è gbépiɔ gbãa dealaε, ɔ̄ à èa tà be.

Dã buio zɔ̄lea Laisi

²⁷ Dã buipio sɔ̄ aa gè Laisi n̄ táa pɔ̄ Mika p̄piɔ n̄ aà sa'onao. Aa gè lèle gbé pɔ̄ kú dɔ̄ɔa yákelesaipiɔwa. Aa n̄ dede n̄ fẽndao, ɔ̄ aa tesò n̄ wélewa. ²⁸ Gbèe i e n̄ suabào, asa aa kái n̄ Sidɔ̄oo, mé an baa kú n̄ gbèeoo. Wélepi ku gusalalau kái n̄ Beleobeoε. ɔ̄ aa wélepi kèke kàle aa zòleu. ²⁹ Aa n̄ dezi Dã, Isaili né tɔ̄kpàè, àma wélepi tón Laisi káau. ³⁰ Dã buipio táapiɔ pèle we, ɔ̄ aa Mɔ̄izi né Geesoũ bui Yonatãapi n̄ aà néo díle n̄ sa'onao ũ e gɔ̄ɔ pɔ̄ wà bùsupi s̄imá. ³¹ Gɔ̄ɔ pɔ̄ Lua kpé kú Silo, gɔ̄ɔ bee ɔ̄ táa pɔ̄ Mika p̄piɔ pélea Laisi.

19

Levii bui n̄ a nɔ̄ pɔ̄ i mèsedileèoo

¹ Gɔ̄ɔ bee Isailio kía v̄io. Levii buie mé kú Eflaiũ buio bùsu s̄iside léwa, ɔ̄ à nɔ̄sè Beteleũ, Yuda buio bùsuu, i mèsedileèoo. ² ɔ̄ nɔ̄epi dɔ̄é'ii kè, ɔ̄ à bò a zá be à tà a mae be Beteleũ, Yuda buio bùsuu, a ku we e mɔ̄ síiɔ. ³ ɔ̄ aà zá fèle gè aà gbesii. A gè we n̄ a zikenao n̄ zàa'ín mèn plaɔ. Ké à kà nɔ̄pi kíi, nɔ̄pi gèaàno a mae kpéu. Ké nɔ̄pi mae aà è, à gbãakpàaazi n̄ pɔ̄nao. ⁴ Aà ànsuepi aà díle, ɔ̄ à ì we gɔ̄ɔ àaɔ, aale pɔ̄ble, aale igbè. ⁵ A gɔ̄ɔ síiɔde z̄í ɔ̄ aa fèle káaukaau, gɔ̄pi lé taa sɔ̄uke à dazeu, ɔ̄ aà ànsuepi òè: Ze n̄ pɔ̄ble, ní gbasa dazeu. ⁶ ɔ̄ à zòle pɔ̄blè n̄ a ànsuepio, aa igbè s̄anu. ɔ̄ nɔ̄pi mae òè: N yá na! I la gbã, ní pɔ̄nake. ⁷ Ké gu dò, à fèle lé dazeu lɔ, ɔ̄ aà ànsuepi ḡe lɔ, ɔ̄ à gò. ⁸ Ké gu dò a gɔ̄ɔ sɔ̄ode, à fèle lé dazeu, ɔ̄ aà ànsuepi mè: N yá na! Ze n̄ pɔ̄ble, ní gɔ̄ e ìatè busa. ɔ̄ aa pɔ̄blè mípla s̄anu.

⁹ Ké gɔ̄epi fèle lé dazeu n̄ a nɔ̄pio n̄ a zikenao, aà ànsue òè: Gwa, oosi kè, mé ìatè i gɔ̄ bílao. I la gbã lɔ! Gwa, gu lé gèk̄s̄u. I la, ní pɔ̄nake, zia kɔ̄ káaukaau ní da n̄ be zéu. ¹⁰ Gɔ̄epi ye ia we yáí lɔ, ɔ̄ à fèle dàzeu, à mipè Yebusi pɔ̄ w̄i me lɔ Yelusaleũwa n̄ a nɔ̄pio n̄ a zàa'ín mèn plaɔ.

¹¹ Ké aa kà kái n̄ Yebusio, ìatè gèa kpéu, ɔ̄ zikenapi ò a diie: Wà lile gè Yebusi buio wéleε beeu wà i we laɔ! ¹² ɔ̄ aà dii òè: Wá gè bui z̄iloɔ wéleuo. Isaili buio ku weo. Wà gé e Gibea. ¹³ ɔ̄ à èa mè: Wà gé ii Gibea ge Lama, wá gupio do le. ¹⁴ ɔ̄ aale gé. Ké aa kà Gibea, Bèyãmεε buio bùsuu, ìatè gè kpéu. ¹⁵ Aa lile gè ii we, ɔ̄ aa kàle gãε, gbèe i n̄ díleo.

¹⁶ Mae zie sù n̄ buao oosi. Eflaiũ buio bùsu s̄iside gbéε, ɔ̄ à zòle Gibea. Wélepideɔá Bèyãmεε buio n̄e. ¹⁷ Ké à wezù, à nibɔɔ è kàle gãε, ɔ̄ à nɔ̄pi zá là

à mè: Nlɛ gé má ni? N bɔ má ni? ¹⁸ A wèwà à mè: Wa bɔ Betelɛũ, Yuda buiɔ bɔsuuɛ, ɔ wáɛ tá ɛflaiũ buiɔ bɔsu sɔside léwa. Ma ben we. Ma ge Betelɛũɛ, ɔ máɛ tá be sa, ɔ gbɛɛ i ma dileo. ¹⁹ Wá zàa'inao sɛ ní tàaaɔ vɛ, mé mapi ní ma nɔɔo ní ma zɛkenao wá pɛɛ ní vɛɛo vɛ. Wápiɔ n zòblenaɔ, pɔe kɛsáawáo. ²⁰ ɔ maezipi mè: Má á dile, mí pɔ pɔ á yei kpáwá. Asu i gáaɛo fá! ²¹ ɔ à tàrɛnɔ a be, à sɛ kpà ní zàa'inaɔwa. Aa gbá pɛpi, ɔ aa pɔblè aa imi.

²² Aale pɔnake, ɔ wéɛ gbɛvãio mò lia kpépii, aale a gba gbɛgbɛ, aale wiido maezi pɔ kpépi víwa, aale mɛ: Bɔwɛɛ ní gɔɛ pɔ pɛla n beo wà wúɛaàno! ²³ ɔ uabelepi bòmá à mè: Ma gbéɔ, ásu yãvãikeo. Lá gɔɛpi pɛlaaɛ, ásu wíyãpi keo. ²⁴ Gɔɛpi na ku la ní ma nenɔɛ lésoo. Má bɔérɛnɔ, í kɛrɛnɔ lá á yeiwa. Ama ásu yãkpaanlapi ke gɔɛpiɛo.† ²⁵ Gbɛpio i we aà yáio, ɔ Levii buipi bònɛ ní a nɔo. ɔ aale aà dàakpakpa ní gbãao e ko gè lé sɛia zùò, ɔ aa gbàsa wà aà gbàɛ. ²⁶ Ké ko lé plaade zù, nɔɛpi fɛɛ gè lèlɛ kpé pɔ a zá kúu kpɛɛɛ, ɔ a wúɛa we e gu dò.

²⁷ Ké aà zápi fɛɛ zɛwɛ kɔɔ à dazɛu, ɔ à su è a nɔpi wúɛa kpɛɛɛ, aà ɔ mé didia kpɛɛɛ bèewa. ²⁸ ɔ a òè: Fɛɛ wà tá! Ké i aà wea mao, ɔ à aà sɛ dà zàa'ina kɛ, à dàzɛu. ²⁹ Ké à kà be, ɔ à fɛna sɛ, à a nɔ gɛpi zòzɔɛ kòò kuepla, à kpàsákpàsá Isaili bɔsuɔ guu píi.‡ ³⁰ Gbɛ pɔ èo píi mè: Za gɔɔ pɔ wá Isailiɔ wa bɔɛ Egipi e gbã, wi yáɛ bee taa eo. A làasooke yápiwa, à gwa lá wá sé.

20

Isailiɔ zikaa ní Bɛyãmɛɛ buiɔ

¹ ɔ Isaili pɔ aa ku za Dã e Bɛɛseba ní Galada bɔsuɔɔ mò kãaa Dii aɛ Mizipa ní ledooũ mɛpii. ² Isaili bui píi dɔaanao zɛzɛ balu guu we ní zígɔɔ gbɛɔn òaasɔɔo lɛɛ òaa pla (400.000), baade a fɛnda kúu. ³ A mɔ lè Bɛyãmɛɛ buiɔ mà Isaili bui kíniɔ gè Mizipa. ɔ Isailiɔ Levii buipi là à mè: Yápi dau siuwɛɛ lá a de. ⁴ ɔ nɔ pɔ wa dèpi zá mè: Mapi ní ma nɔo wa ge ii Gibɛa, Bɛyãmɛɛ buiɔ bɔsuuɛ. ⁵ ɔ Gibɛadeɔ fɛɛmanɔ, aa mò lia kpé pɔ má kúu gwá beezi, aa ye ma de. ɔ aa wúɛwulɛ ní ma nao, à gà. ⁶ ɔ ma a nɔ gɛpi sè má zòzɔɛ, má kpàsákpàsá Isaili bɔsuɔ guu píi, asa aa wíyã vãí kè wá Isaili bɔsuuɛ. ⁷ A Isailiɔ, lá á sé à sé. ⁸ ɔ gbɛpii fɛɛ ní ledooũ aa mè: Wá gbɛɛ a ta beo. Wá gbɛɛ a ta a be wéɛuo. ⁹ Lá wá ke Gibɛadeɔnen ke: Wà gbɛla wá léɛama yá musu. ¹⁰ Wà gbéɔ pɛpɛɛ Isaili buiɔ guu píi, gbɛɔn basɔo guu gbɛɔn kwikwi, gbɛɔn òaa sɔo guu gbɛɔn basɔobasɔo, gbɛɔn òaasɔɔo lɛɛ kwi guu, gbɛɔn òaasɔɔo. Gbɛpio i ge kùsũa wɛɛɛ zígɔɔnɛ, ké aa e gé Gibɛa, Bɛyãmɛɛ buiɔ bɔsuu, aai wíyã pɔ aa kè wá bɔsuu fiaboné. ¹¹ Maa Isailiɔ kãaa píi ní ledooũ, ké wa gé léɛi wéɛpiwa.

¹² Isailiɔ gbéɔ zizí Bɛyãmɛɛ buiɔ wéɛɔ guu píi aa mè: Dàa vãí pɔ wa kè á bɔsuu sɔ be? ¹³ A Gibɛa gbɛvãipio kpáwá wà ní dedɛ, wí tàaepi bɔ wá guu. ɔ Bɛyãmɛɛ buipio i we ní gbé Isailiɔ yãmào. ¹⁴ Aa bòɛ ní wéɛɔ guu aa kãaa Gibɛa, ké aa zíkai ní Isaili bui kíniɔ. ¹⁵ Gɔɔ bee Bɛyãmɛɛ bui fɛndadeɔ kãaa gbɛɔn òaasɔɔo lɛɛ baasɔo ní mɛndooɛ (26.000) ní Gibɛadeɔ zígɔɔ gbɛɔn òaa àaɔ ní basɔoo (700). ¹⁶ Gbɛpio guu zígɔɔ zɛɛdeɔ ku gbɛɔn òaa àaɔ ní basɔoo. Baa mikã mɛndo an gbɛɛ lí gbá ní gbɛmao à zãwào. ¹⁷ Isaili bui kíniɔ sɔ aa zígɔɔ fɛndadeɔ kãaa gbɛɔn òaasɔɔo lɛɛ òaa pla (400.000).

¹⁸ Isailipio fɛɛ gè Beteli, ɔ aa gbèa Luawa aa mè: Wá bui kpele mé a gé zíkai ní Bɛyãmɛɛ buiɔ kãauí? Dii mè: Yuda buiɔ mé aa gé sɛia. ¹⁹ Ké a gu dò, Isailiɔ fɛɛ gè bòokpà Gibɛa saɛ. ²⁰ ɔ aa bòɛ gè zíkai ní Bɛyãmɛɛ buiɔ, aa zì'òpòonzi Gibɛa

* **19:22** Daa 19.5 † **19:24** Daa 19.7-8 ‡ **19:29** 1Sam 11.7

we. ²¹ Běyāmeɛ buiɔ bɔ̀le Gibea, ɔ̃ aa Isailipio dèdɛ gbɛɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ bao ní plao (22.000). ²² Isailio kɔ̃ gbà sɔ̃, ɔ̃ aa èa zì'ɔ̀pòo gu pɔ́ aa pòou yāa lo. ²³ Isailieɔ gè lé ɔ̀ɔlo Dii aɛ e oosi, ɔ̃ aa gbɛ̀awà aa mè: Wà ɛa gé zíkai ní wá gbé Běyāmeɛ buiɔ yà? ɔ̃ Dii mè: A gé!

²⁴ ɔ̃ Isailio sò Běyāmeɛ buiɔzi zìgɔɔ plaadepizi. ²⁵ Ké Běyāmeɛ buiɔ bɔ̀le Gibea aa mò dànlɛ, aa Isailio dèdɛ lo gbɛɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ bao plasai (18.000), ampíi fɛ̀ndadeɔne sɔ̃. ²⁶ ɔ̃ Isailio fɛ̀le gè Beteli nípii, aa zòle lé ɔ̀ɔlo Dii aɛ. Aa leyè we e oosi, ɔ̃ aa sa pɔ́ wí a pɔ́ kátɛu à tékū ní sáaukpasao ò'o Diiwa. ²⁷⁻²⁸ Gɔɔ bee Luabaakuańno kpagolo kú we. Eleazaa né Fineasi, Aalona tɔ̀una mé sa'ona ũ. ɔ̃ aa yāgbèa Diiwa aa mè: Wà ɛa gé zíkai ní wá gbé Běyāmeɛ buiɔ yà ge wà kámaboɛ? ɔ̃ Dii mè: A gé! Má ní naé á ɔ̀zì zia.

²⁹ ɔ̃ Isailio gè gbéɔ̀le ulɛ'ule aa lía Gibelai. ³⁰ Zìgɔɔ àaɔde zì aa gè zì'ɔ̀pòo Běyāmeɛ buiɔzi lá aa kè yāawa. ³¹ ɔ̃ Běyāmeɛ buiɔ bɔ̀le gè dairíle e aa gè kè ní wélewa. Aa ná Isailio dedɛawa lán yāa wà lo, ɔ̃ aa gbɛɔn baakwi taa dèdɛ Beteli zéu ní Gibea zéu sɛu we. ³² Běyāmeɛ buiɔ lé mè: Wále ní fu lán yāawa. Isailio sɔ̃ aale mè: Wà bàalené, ké aa e ké ní wélewa e zékpaasɔ. ³³ Isailio gò ní tía nípii, aa gè zì'ɔ̀pòo Baali Tamaa, ɔ̃ Isaili pɔ́ uleasɔ bɔ̀le ní ulékíi Gibea be'ae oi. ³⁴ ɔ̃ Isaili zìgɔ̃ maa gbɛɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ kwio (10.000) gè léle Gibɛawa a bɔ̀leu. ɔ̃ zì pásíkū, mé Běyāmeɛ buiɔ dɔ̃ yá a ní leo. ³⁵ Dii tò Isailio Běyāmeɛ buiɔ fù. Zibeezì Isailio ní dedɛ gbɛɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ baasɔo ní basɔoo (25.100), fɛ̀ndadeɔne nípii. ³⁶ ɔ̃ Běyāmeɛ buiɔ è wà ní fú.

Isailio gubò Běyāmeɛ buiɔne yāa, ké aa daa gbé pɔ́ aa ní ulɛ'ule Gibea sasɔ gàu yáí. ³⁷ ɔ̃ gbé pɔ́ ulɛ'uleapio bɔ̀le ní wāao, aa gè wéleu aa fāaa, ɔ̃ aa wéledeɔ dèdɛ ní fɛ̀ndao míomio. ³⁸ A mo lè Isailio lekpaai ní gbé pɔ́ ulɛapio yāae aa mè: Tó a súlele dà wéle, ³⁹ wápio wá liaa ní wá yanaɔ zilaue.

Běyāmeɛ buiɔ ná Isailio dedɛawa, aa ní dedɛ gbɛɔn baakwi taawa, ɔ̃ aa mè: Wále ní fu lán káauwae. ⁴⁰ ɔ̃ telu fɛ̀le wéleu. Ké Běyāmeɛ buiɔ sù ní kpe gwà, aa è telu gbá dau. ⁴¹ Isailio líaamá, ɔ̃ gili gè Běyāmeɛ buiɔ, ké aa è yá ní lé yáí. ⁴² ɔ̃ aa èa lé bàale Isailione, aa sèle gbáa oi, ɔ̃ wà pèma ní zio. ɔ̃ Isailio bɔ̀le ní wéleɔ guu, aa ní dedɛ we. ⁴³ Aa koezòńzi, ɔ̃ aa pèma, aai zené e aa gè ní lé Gibea gukpe oi. ⁴⁴ Běyāmeɛ buiɔ gága we gbɛɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ bao plasai (18.000), zìgɔɔne nípii. ⁴⁵ An gbɛɔ èa bàalè sèle gbáau e aa gè tàò Limɔ gbɛ oi, ɔ̃ Isailio ní kɔ̀naɔ dèdɛ zéu guu gbɛɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ sɔo (5.000). Aa ní gbɛsèle e Gidoũ, aa ní dedɛ we lo gbɛɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ pla (2.000).

⁴⁶ Zibeezì Běyāmeɛ bui fɛ̀ndade pɔ́ gágao píi kà gbɛɔn ɔ̃aasɔsɔo lɛɛ baasɔo (25.000), zìgɔɔne nípii. ⁴⁷ An gbé pɔ́ aa èa bàalè sèle gbáau aa tà Limɔ gbɛ kíio bò gbɛɔn ɔ̃aa àaɔ. Aa kè we mo síiɔe. ⁴⁸ ɔ̃ Isailio gè Běyāmeɛ bui pɔ́ gò wéle ní wéleɔ dèdɛ ní fɛ̀ndao. Aa pɔ́ pɔ́ aa è weɔ dèdɛ píie, gbɛnazinaɔ ní pɔ̀tuɔɔ, ɔ̃ aa tesò ní wélepiowa píi.

21

Nɔ̀weleɛa Běyāmeɛ bui kɔ̀naɔne

¹ A mo lè Isailio ladà Mizipa aa mè: Wá gbɛe a a né kpásá Běyāmeɛ buiewao. ² Aa gè Beteli aa zòle Lua aɛ we e oosi, ɔ̃ aa wii gbáa lè, aale ɔ̀ɔlo maamaa ³ aa mè: Dii Isailio Lua, bóyái yápi wá lé, ɔ̃ wá bui lɛɛ do ku gbá lo ni?

⁴ Ké a gu dɔ̃, aa fɛ̀le sa'okíi bò, ɔ̃ aa sa pɔ́ wí a pɔ́ kátɛu à tékū ní sáaukpasao ò'owà. ⁵ ɔ̃ aa mè: Wá Isaili bui kpele mé i mo káaawano Dii aeo ni? Asa aa sí ní Luao yāa aa mè: Gbé pɔ́ gí mɔ́i Dii kíi Mizipa, wa ade dɛɛ. ⁶ An gbé Běyāmeɛ

buiɔ kènɛ wěna, ɔ̃ aa mɛ̀: Wá Isailiɔ bui lɛɛ do mĩdɛ fá. ⁷ Lá wá sɪ́ nĩ Diiɔ wa mɛ̀, wá wá nɛ́ɔ kpásámáɔ, kpelewa wá kɛ an gbé́ pɔ́ gɔ́ɔ nɔ̃ ei? ⁸ Ǿ aa mɛ̀: Wá Isaili bui kpele mé i mɔ̃ Dii aɛ Mizipao ni? Gwa, gbɛ̃e i bɔ̃ Yabesi Galada à m̀ baluuo.

⁹ Aa gbé́ɔ̀ d̀d̀ɔ̃, ɔ̃ aa è Yabesi Galada gbɛ̃e kú nĩ guuo.

¹⁰ Ǿ gbé́ pɔ́ káaaa weɔ̃ zĩgɔ́ɔ gbàɛ we gbɛ̃ɔ̃n òaasɔ̃ɔ̃ lɛɛ kuɛpla (12.000), aa òné: A gɛ Yabesi Galadadeɔ̃ dɛdɛ nĩ fɛ̀ndao nĩ nĩ nɔ̃ɔ̃ nĩ nĩ nɛ́ɔ̃. ¹¹ Tó a ka, à gɔ́ɔ̃ dɛdɛ píi nĩ nɔ̃e pɔ́ gɔ́ɛ d̀ɔ̃. ¹² Aa wéndia lésɔ̃ è Yabesi Galadadeɔ̃ guu gbɛ̃ɔ̃n òaa pla, ɔ̃ aa tàrĩnɔ̃ nĩ b̀dou Silo, Kanaa bùsuu. ¹³ Ǿ gbé́ pɔ́ káaaa weɔ̃ gbé́ɔ̃ zĩ, aa gè awakpà Běyāmɛɛ bui pɔ́ kú Limɔ̃ gbɛziɔ̃nɛ. ¹⁴ Zibeezĩ Běyāmɛɛ buipio s̀, ɔ̃ Isailiɔ Yabesi Galada nɔ̃e pɔ́ aai nĩ dɛdɛɔ̃ kpámá, kási nɔ̃ɛpio i pɛɛmáɔ.

¹⁵ Běyāmɛɛ buiɔ kènɛ wěna, asa Dii tò gupua b̀ Isaili buiɔ guuɛ. ¹⁶ Ǿ balu gbɛ̃zɔ́ɔ̃ mɛ̀: Lá Běyāmɛɛ bui nɔ̃ɛe ku lɔ̃, kpelewa wá kɛ an gɔ́ɛ pɔ́ gɔ́ɔ̃ nɔ̃ ei? ¹⁷ Sema Běyāmɛɛ buiɔ bùsu gɔ̃ an gbé́ pɔ́ b̀ɔ̃ pɔ́ ũ, kɛ Isaili bui lɛɛ doe su b̀dɛɔ̃ yáí. ¹⁸ Wá e wà wá nɛ́ɔ̃ kpásámáɔ, asa wá sɪ́ nĩ Luao wa mɛ̀ Lua láaizi gbé́ pɔ́ a nɛ́ kpàsá Běyāmɛɛ buiewawaɛ. ¹⁹ A gwa! Dii dikpɛ pɔ́ wĩ kɛ Silo wɛ̃ nĩ wɛ̃o kà kái. Silo ku Beteli gugbāntoo oie, zé pɔ́ i bɔ̃ Beteli ì gé Sikɛũ gukpɛ oi, Lebona gɛɔ̃mid̀kĩi oi.

²⁰ Ǿ aa ledà Běyāmɛɛ buiɔwa aa mɛ̀: A gɛ ulɛ'ule vɛ̃ɛbuɔ̃ guu, ²¹ íɔ̃ gugwagwa. Tó Silo nɛnɔ̃ɔ̃ b̀lɛ ɔ̃wáí, à b̀lɛ vɛ̃ɛbupiu kpakpa, á baade i a pɔ́ kú nɔ̃ ũ à taò a bùsuu. ²² Tó an maɛɔ̃ ge an d̀aɔ̃ m̀wá nĩ zɔ̃ao, wí oné aa gbɛ̃kɛkɛé, asa wi nɔ̃ eé zĩ pɔ́ wá kà guuo. Lá aame aa népio kpàsáwáɔ, aa tàae ví lɔ̃. ²³ Ǿ Běyāmɛɛ buipio kè màa. Ké nɛnɔ̃ɔ̃ b̀lɛ lé ɔ̃wá, ɔ̃ an baade a pɔ́ kù, aa tàrĩnɔ̃ nĩ bùsuu. Aa nĩ wé̃lɛ kèkɛ kàlɛ, ɔ̃ aa z̀lɛu. ²⁴ Bee gbɛa kɛ Isailiɔ f̀aa Silo, an baade tà a bùsuu a gbé́ɔ̃ k̀íiɛ. ²⁵ Gɔ̃ bee s̀ Isailiɔ kía vío, yá pɔ́ kè gbé́ɛ ɔ̃ ì a pɔ́ kɛ.

LUTU

Yá pò kú lée bee guu

Lutuá Mɔabu nɔe pò kú dɔaanao gɔɔe. Yá gbia pò kú a guu mé de buipále nɔe gēa Lua gbéɔ guu ũ. Beewa lápi lé Lutu yákea a zéwa yá bɔɔleke. Nɔepiá Mɔabu buie, aà zákea ní Isaili gɔe mé tò a gè Isailio Lua gbé ũ. Lutu zè ní a zá da Naomio, ɔ Lua fiabòè náai yá pò a kèpi yáí. Lutu ní a zá da Naomio lé taasike káau, ɔ aa gè nama guu gbézá. Lápi òlɔwɛe lá gbéɔ í Lua náaike mé aaio kò náai ví b.

Lutu né pò a í yá mé lápi yázinda ũ. Né pò a ìpi mé kí Davidi dezi ũ. Mɔabu bui Lutupiá Davidi dazie, mé aà tó kú bui pò Yesu Kilisi bò ní guu tó guu. (Mat 1.5).

Naomi ní Lutuo

¹ Gɔɔ pò dɔaanao lé kible Isaili búsuu, imina kà, ɔ gɔe bò Betelɛũ Yuda búsuu, à gè gɔɔplakei Mɔabu búsuu ní a nao ní a negɔe gbéon plaɔ. ² Gɔepi tón Elimelɛki. Aà na tón Naomi. Aà néo tón Maloni ní Kilionio. Eflata búsudeɔne. Aa gè Mɔabu búsuu, ɔ aa ku we. ³ We Naomi zá Elimelɛki gàu, aàpi mé gè ní a né gbéon plapiɔ. ⁴ Aa Mɔabu nɔe sè nɔ ũ, ado tón ɔɔfa, ado sɔ Lutu. An kua we wè kwi taa gbɛa ⁵ ɔ Maloni ní Kilionio gà mípla mípii, ɔ Naomi gè zásai nésai.

⁶ Aa kua Mɔabu búsuu we a mà Dii a gbéɔ wɛnagwà à ní gbá ble, ɔ à sɔukè à tá ní a né napiɔ. ⁷ ɔ à fɛle gu pò á kuu, à dàzeu ní a né gyaapiɔ, aale tá Yuda búsuu. ⁸ ɔ a ò a népiɔne: A ea tá á daɔwa, Dii i gbékekeé lá á kè á gɔ pò gàne ní mapiowa. ⁹ Dii tó á baade ea záke à zɔlekí e. Ké à lezámá, ɔ aa ɔlò gbáugbáu. ¹⁰ Aa òè: Wá tanno n gbéɔ kíie. ¹¹ ɔ a ò a népiɔne: A ea! Bóyáí á táimanci? Má ea negɔe i à e zákeɔnò lɔ yà? ¹² A ea tá! Ma zikù, má e záke bo. Baa tó ma mè má wɛdɔ zákeai, mé má è oosia ma negɔe ìaànɔ, ¹³ á fɔ ní dá e aa zɔkúe? A fɔ à ku pɔse ní yáie? Aawo, ma néo! Dii bò ma kpɛe. Yá pò á lépi i kemɛe nao fá!

¹⁴ Aa èa ná ɔlɔwa, ɔ ɔɔfa lezà a zádapiwa, àma Lutu gí nàwà. ¹⁵ ɔ Naomi òè: Gwa, n gbédo lé tá a gbéɔ ní a táaɔwa. Ea taaànɔ. ¹⁶ ɔ Lutu òè: Nsu naenaɛa mà n to we mà tao. Gu pò n kèsepèleu, wáɔ sãnuɛ. Gu pò n pilau, we má pilau. N gbéɔ gɔ ma gbéɔ ũe, mé n Lua a gɔ ma Lua ũe. ¹⁷ Gu pò n gau, we má gau, wi ma ví we. Ga bàasio pɔe a wá kékɔwao. Tó ma kɛma, Dii yápásíkɛmɛe bèebèe. ¹⁸ Ké Naomi è à zèò à taanɔe, i yáe oè lɔ.

¹⁹ ɔ an pla mípii aa gè aɛ e aa kà Betelɛũ. Ké aa kà we, wéle lòo ní yá musu. Gbéɔ mè: Naomin wee? ²⁰ ɔ a òné: Asuli omɛɛ Naomi† lɔ, sema Mala,‡ asa Gbãapiide yá'íkèmɛɛɛ. ²¹ Ma ge wéleu ní pòo, ɔ Dii sùmanɔ ɔgii. Bóyáí áo omɛɛ Naomii? Dii bò ma kpɛe, Gbãapiidepi yá'ɔma kpãmazie. ²² Lá Naomi sù ní Mɔabu búsuo ní a né gyaa Lutu, Mɔabu buion we. Aa kà Betelɛũ gɔɔ pò wà ɔkpà naakekɛawae.

2

Lutu kpaaiá ní Bɔazu

¹ Naomi zá Elimelɛki be gɔe ku, gbézɔɔ ɔdeɛ, aà tón Bɔazu. ² Mɔabu nɔe Lutu ò Naomie: To mà gé bua naa kɔnwɛi, míb te gbé pò ma wɛgwà kpɛ. ɔ a ò a né gyaapie: Gé! ³ ɔ à fɛle gè naa kɔnwɛi bua, ìb te pòkekenao kpɛ. Bua pò à

* **1:11** Iko 25.5, Mat 22.24 † **1:20** Bee mè pɔna. ‡ **1:20** Bee mè pɔ'íi.

gèupi sɔ̄ Elimeleki dae Bɔazu buae. ⁴ Ǿ Bɔazu bɔ̄ Beteleũ. Ké à kà we, à fɔkpà pɔ̄kekenaɔwa à mè: Dii àò kúánɔ! Ǿ aa òè: Dii báaadangu! ⁵ Bɔazu ò a zíkɛna pɔ̄ de a pɔ̄kekenaɔ ziiia ũe: Déme wéndia bee víi? ⁶ Ǿ a wèwà à mè: Wéndiapiá Mɔabu nɔe pɔ̄ Naomi bɔ̄ò Mɔabu bùsuu à sùðe. ⁷ A mè mà to àò naa kɔ̄nwe pɔ̄kekenaɔ kpe, ɔ̄ àle zíkɛ za kɔ̄. Tia ɔ̄ à mò kámabò yɔ̄ɔnnɔ kpéu la.

⁸ Ǿ Bɔazu ge ò Lutue: Ma yāma. Nsu gé naa kɔ̄nwei bú páleuo. Nsu gēwálo. Gɔ̄ la ní ma nɔe zíkɛnaɔ. ⁹ Wéte bú pɔ̄ aale kekɛi, níɔ té ní kpe. Má ò ma èwaasɔ̄ne aasu ìadamao. Tó imi lé n de, ní ge í pɔ̄ aa kà olaɔ mi. ¹⁰ Ǿ Lutu kùlèè à mipèlè à mè: Akɛa ma gbé pɔ̄ buipále nɔ̄en ma ũ, n laaidɔ̄a n yāmaakèmɛe? ¹¹ Ǿ Bɔazu wèwà à mè: Wà yá pɔ̄ ní kè n zādae n zá gaa gbɛa òmɛe píi, lá n n mae ní n dao tò we ní n bùsuu, ɔ̄ n mɔ n zɔ̄le gbé pɔ̄ ní n dɔ̄ yāaɔ guu. ¹² Dii n pɔ̄ kekɛne yá pɔ̄ ní kèpi musu. Lá n mɔ n sɔ̄lɔ̄ Dii Isailiɔ̄ Lua kúlukulunau, aà n pɔ̄ kekɛne maamaa. ¹³ Lutu mè: Baa, n yāmaakèmɛe fá! N ma nòse n̄nimɛe, n yāna ò mapi n zíkɛnae, baa ké n zíkɛnaɔ don ma ũo.

¹⁴ Pɔ̄blegɔ̄ Bɔazu òè: Mɔ n̄ pɔ̄ble la, níɔ pɔ̄ zɔ̄ dowá. Ǿ à zɔ̄le pɔ̄kekenaɔ sae. Bɔazu naa kpasaa kpàwà, ɔ̄ à pɔ̄blè à kà e a k̄ini gò. ¹⁵ Ké à fèlè lé gé pɔ̄ kɔ̄nwei, Bɔazu ò èwaasɔ̄ne à mè: Baa tó àle pɔ̄ kɔ̄nwe naa pɔ̄ kálea guu, ásu aà s̄s̄s̄o. ¹⁶ A a sáoeɔ̄ woè naa guu, í tó aà a kɔ̄nwe. Asu zɔ̄adɔ̄wàò.

¹⁷ Ǿ à pɔ̄ kɔ̄nwè e oosi. Ké à a ũa bɔ̄, à kà koko le pla taawa. ¹⁸ Ké a sè à tàò be, ɔ̄ à pɔ̄ pɔ̄ à a kɔ̄nwèpi òlɔ̄ a zādae. A ble pɔ̄ a fùpi kpàwà lɔ̄. ¹⁹ Ǿ aà zāda aà là à mè: Mák̄i n pɔ̄ kɔ̄nwèu gbāi? N zíkè má ní? Lua báaada gbé pɔ̄ laaidɔ̄mau. Ǿ à gbé pɔ̄ à zíkè aà bua yā'òè à mè: Gbé pɔ̄ ma zíkè aà bua gbā tón Bɔazu. ²⁰ Ǿ Naomi mè: Ma Dii sáaukè! A ḡi lé gbēkeke wá gbé pɔ̄ wá bēɛɔ̄ne ní wá gbé pɔ̄ gàɔ. Ǿ à èa mè: Gbépiá wá dae fèɛɛ gbēbonaɔ̄ doe.* ²¹ Ǿ Mɔabu nɔe Lutupi mè: A òmɛe, sema mà na a zíkɛnaɔwa e aa ge pɔ̄keke aa láaðe. ²² Ǿ Naomi ò a né gyaapie: A maa n̄ gé ní aà nɔe zíkɛnaɔ, ké wasu ìadama bua páleuo yái. ²³ Ǿ à nà Bɔazu nɔe zíkɛnapiɔ̄wa, iɔ̄ pɔ̄ kɔ̄nwe ní kpe e wà gè naa ní maseo kèke wa làað. A ku a zāda beɛ.

3

Lutu n̄ Bɔazuo kua pɔ̄wengbēzɛa

¹ Naomi ò a né gyaapie: A maa mà be weɛlenɛ, gu pɔ̄ n̄yɔ̄ e n̄yɔ̄ kuu aafia. ² Bɔazu pɔ̄ ní kú ní aà zíkɛnaɔá wá dae nolo? Ǿme lé pɔ̄wengbē oosia. ³ Zu'o. Nísidɔ̄. N n pɔ̄maaɔ da, ní gé pɔ̄wengbēzɛa. Nsu to aà n yá d̄s̄o e à ge pɔ̄ble à imi láað. ⁴ Tó à wùle, gu pɔ̄ à wùleu gwa, ní ge n̄ aà dábi lé se n̄ wùle aà gbázi. A yá pɔ̄ n̄yɔ̄ ke onɛ. ⁵ Ǿ a òè: Yá pɔ̄ ní ò píi, má keɛ. ⁶ Ǿ à gè pɔ̄wengbēzɛa à yá pɔ̄ a zāda òepi kè píi.

⁷ Bɔazu pɔ̄blè à imi, aà pɔ̄ kèna. A gè wùle pɔ̄wenzɛ kpe, ɔ̄ Lutu lɔ̄leaazi tɛɛɛ, à aà dábi gò aà gbáa à wùle we. ⁸ Weɛdo ké Bɔazu gbāle, à vù ní io à lile, ɔ̄ a è nɔe mé wùlea a gbázi. ⁹ A mè: Dé ní? Ǿ Lutu wèwà à mè: Mámɛmaa Lutu n zíkɛna. N n dábi lé kumala, asa ma dae fèɛɛ pɔ̄ a ma bon n ũ. ¹⁰ A òè: Dii báaadangu! Gbēke pɔ̄ ní kè gbɛzāɛ bee de a káaua. Ni gé èwaasɔ̄ weɛleio, taasidɔ̄ ge ɔ̄deɔ. ¹¹ Nsu to vía n kũo. Yá pɔ̄ ní gbèa píi, má kenɛ, asa wéledeɔ d̄s̄ píi ké nɔ̄ maan n ũ. ¹² Sianaɛ! N daen ma ũ, āma n dae fèɛɛ pále ku, a daefèɛɛke demala. ¹³ I la gwáa, zia kɔ̄ tó a ye n boe, a maaɛ, aà n bo. Ama tó i weio, má s̄i ní Diio má n bo. I la e gu dɔ̄.

* 2:20 Lev 25.25

¹⁴ A wúlea aà gbázi we e gufēne, ɔ̀ à fèle e guwe àò gé kèi, asa Bɔazu òè asu to gbēe dɔ́ ké a mɔ́ pɔ́wengbēzeaoe. ¹⁵ A òè lo: N n pɔ́bgāu poo ñyɔ́ kūa. Ké a kūa, ɔ̀ Bɔazu naa kàuè koko le do taawa a diè, ɔ̀ à tàò be. ¹⁶ Ké à kà be, aà zāda aà là à mè: Yá kèai? ɔ̀ à yá pɔ́ gɔ́epi kèe òè pii. ¹⁷ A mè: A ma gba naa zaa le sooloe beee. A mè a maa mà ta ma zādawa ɔ́giio. ¹⁸ ɔ̀ Naomi mè: Zɔ́le tēee e ñ yápi midēa dɔ́, asa gɔ́epi a kámabo gbā yápi midēsaio.

4

Bɔazu Lutu sea

¹ Bɔazu gè zɔ́le wéle bíibɔ́leu, ɔ̀ a è dae fèee gbēbona pɔ́ a a yá'òpi lé mɔ́. ɔ̀ à mè: Ma gbé, mɔ́ ñ zɔ́le. ² ɔ̀ à wéle gbēzɔ́ɔ̀ sisi gbēɔ́n kwi à mè aa zɔ́le. ³ ɔ̀ a ò dae fèee pɔ́ a aà bopie: Naomi pɔ́ sù ní Mɔabu bùsuo lé wá v̄li Elimelēki tɔ́le saalo yia. ⁴ ɔ̀ má è a maa mà a yá'one, ní lú wá gbēzɔ́ pɔ́ zɔ́lea laɔ́ wáa. Tó ní ye ñ boe, bo. Tó ní ye ñ bo sɔ́o, omee mà ma, asa míme ní a boa zé v̄l. Tó n baa gè, mapi. ɔ̀ gɔ́epi mè: Má bo. ⁵ ɔ̀ Bɔazu mè: Tó n tɔ́lepi lù Naomi ní Mɔabu nɔe Lutuwaa, ñyɔ́ gbé pɔ́ gá gyaa e lo, ké aà tó e gɔ́ a túbiwa. ⁶ ɔ̀ dae fèee gbēbonapi mè: Tó màae, má boo, ké másu mà azia túbi ɔ́kpao yáí. N n pɔ́ bo, asa má f̄s boo. ⁷ Isaili bùsuo yāa tó gbé lé tɔ́le bo ge àle a leúkpake, tó àle yá midē, ì a kyale gba do bo à do gbéwae yápi midēa seela ũ Isailione. ⁸ Ké dae gbēbonapi ò Bɔazue aà lú, ɔ̀ à a kyale b̀ a kpà Bɔazuwa.* ⁹ ɔ̀ Bɔazu ò gbēzɔ́pione ní gbé k̄nio pii: Ame á seeladeɔ́ ũ gbā, ma Elimelēki ní Malonio ní Kilonio pɔ́ lù Naomiwa pii. ¹⁰ ɔ̀ ma Maloni gyaa Lutu, Mɔabu nɔe èu nɔ ũ lo, ké gbé pɔ́ gapi tó e àò ku a túbiwa, ké aà tó su ga aà gbéɔ́ guu ge aà wélee bee guuo.† Ame á yápi seeladeɔ́ ũ gbā.

¹¹ ɔ̀ gbēzɔ́pio ní gbé pɔ́ kú bole guuo pii mè: Wáme wá a seeladeɔ́ ũ. Dii to nɔe pɔ́ lé gè n uapi gɔ́ lán Laseli ní Leaowa.‡ An pla mp̄ii aame aa Isailio kàle. Aà to n gbāa àò káfi Eflata bùsuo, ní tɔ́bo Betelēũ. ¹² Dii to bui pɔ́ á kpama ní nɔepioo aa gɔ́ lán Pelezi pɔ́ Tamaa ì ní Yudaos̄ buiowa.

Davidi buib̄k̄ti

¹³ ɔ̀ Bɔazu Lutu sè a nɔ ũ. A wúleaànɔ, ɔ̀ Dii aà gbà nɔ, ɔ̀ à ne'í gɔ́e ũ. ¹⁴ ɔ̀ nɔe ò Naomie: Wa Dii sáaukè, ì n to bonasai gbāo. Népi tɔ́bo Isailio guu. ¹⁵ A n nòse n̄n̄ine, ì n gwa n zikū guu, asa n né gyaa pɔ́ yenzi mé a maane de negɔ́e gbēɔ́n soplala mé ne'í. ¹⁶ ɔ̀ Naomi népi sè a kpà a kùe, à gɔ́ aà gwana ũ. ¹⁷ ɔ̀ nɔe pɔ́ kú weɔ́ mè: Wà negɔ́e ì Naomie. ɔ̀ aa tɔ́kpàè ɔ̀bedi. ɔ̀me Yese mae, Davidi dezi ũ.

¹⁸ Pelezi buiɔ́ tón ke:
 Pelezi mé Ez̄nɔ ì,
¹⁹ Ez̄nɔ Laũ ì, Laũ Aminadabu ì,
²⁰ Aminadabu Naas̄ ì, Naas̄ Salamɔ ì,
²¹ Salamɔ Bɔazu ì, Bɔazu ɔ̀bedi ì,
²² ɔ̀bedi Yese ì, Yese Davidi ì.*

* **4:8** Iko 25.9 † **4:10** Iko 25.5-6 ‡ **4:11** Daa 29.31 § **4:12** Daa 38.29 * **4:22** Mat 1.3-5, Luk 3.31-33

SAMUELI LA SEIA

Yá pò kú láe bee guuo

Anabi Samueli pò wà àà tó kpà láe bee ní a lá pò téio mé dɔaana gbɛzāna ũ. Dɔaanapio mé gbéɔ̀ m̀sina pò Lua ní díle Isailiɔ̀nɛ, tó yá ní léo ũ. Aa zíkè lɛɛ plaplae: Aa de búsu gbāadeo ũ, mé aa ea de lousisikpe gbɛ zɔɔ ũ lo e wàò gé kía kpáí Isailiɔ̀nɛ. (1-7). Isailio ye dɔaana bee taaoi bo, aa ye wàò kía víe sa. Samueli dɔ́ ké Lua mé Isailio kía ũ, āma Isailio gá nàwà, ɔ̀ à kía kpàné, àà tón Saulu (8-10). I gēgēo, Saulu pākpa Luazi, ɔ̀ Lua gĩ àà kíakɛi. (11-15). Bee gbɛa Lua èwaasona Davidi sè àà zɔ̀le Saulupi gbɛu. Davidi nà zíkɛa kí Sauluɛwa, ɔ̀ à d́ɛkè ní kíakɛyāo, e à gè bàalè Saulupie, asa Saulu ye à àà dɛɛ. (16-30) lé Lua Saulu gbāalaoa ní Luapi gbāakāfia Davidieo yá boɔ̀lekɛwɛɛ. Lápi láakii Saulu ní a néo gàga sìsìpɔ̀leu gɔɔ pò aale zíkà ní Filitɛɔ̀ɛ (31).

Lápi lé dadawɛɛ ké Lua mé a gbéɔ̀ kía ũ ado. Lua mé iko v́imá, mé ì yágɔ̀gɔ̀nɛ. Sema Lua gbépio ní ní kiao lí misiilè, aalio zíkɛ àà yáwa.

Elikana ní a gbéɔ̀

¹ Gɔ̀ɛe ku Lama, Eflaiũ búsu gusísídeu. Zufi buie, àà tón Elikana, Yeloau níe. Eflaiũ bui pò wí me Zufipi mé Tou ì, ɔ̀ Tou Elihu ì, ɔ̀ Elihu Yeloauipi ì. ² Elikana no v́i mèn plaɛ, a séia tón Ana, a plaade Penina. Penina mé nɛade ũ, Ana sɔ́ fiie. ³ Wɛ ní wɛo gɔ̀ɛpi ì bo a wéleu à gé Silo Dii Zigɔ̀de sísi, ɔ̀ ì sa'owà. Eli nɛgɔ̀ɛ mèn plaɔ̀ ɔ̀fini ní Finɛasio ku we Dii gbàgbanao ũ. ⁴ Gɔɔ pò Elikana sa'ò, ì a nòo kpa a na Peninawa ní a nɛgɔ̀ɛo ní a nɛnɔɔo pii, ⁵ ɔ̀ ì a lɛɛ pla kpa Anawa, asa a yeaázie, baa ké Dii àà kè fi ũ. ⁶ Àà gɔ̀ɛpi sɔ́ lo àà ke pɔ̀pɔ̀o àà fiike yáí, ké àà nòse e fele. ⁷ Maa lo kèè wɛ ní wɛo. Tó Ana gè Dii kpéu, àà gɔ̀ɛpi ì àà ke pɔ̀pɔ̀o, ɔ̀ ì ɔ̀o à fua pɔ̀ble. ⁸ ɔ̀ àà zá ì àà lá: Bóme n le, níle ɔ̀o, ni pɔ̀bleo ni? Akea n nòse ɔ̀okpàí? Má dɛne nɛgɔ̀ɛ mèn kwiao lé?

⁹ Ziewa ké aa ku Silo, aa pɔ̀blè aa làa, sa'ona Eli zɔ̀le kílau Dii kpé kpɛɛɛ, ɔ̀ Ana fɛle ¹⁰ ní nòseyaa zɔ̀o, à wabikè Diiwa ní ɔ̀o maamaa. ¹¹ ɔ̀ à lɛkè Diiwa à mè: Dii Zigɔ̀de, to mapi n zòblena yá dɔ̀ngu! Ma wɛnagwa! Tó ma yá ì sãngu, mé n ma gba nɛgɔ̀ɛ, má àà kpama n pò ũe e àà wɛni léu, gɛ a táa'o àà miwa bauo.* ¹² Ké àà wabikɛa Diiwapi lé láao, ɔ̀ Eli lé àà gwa soe. ¹³ Ana lé yápi o a sɔ̀ue, àà lé mé lé ke úi'ui, ì yá'o à bò a léwa gbɛɛ mào. Eli lé e vɛɛ lé àà dɛɛ, ¹⁴ ɔ̀ a òè: Nyɔ̀o vɛɛde ke e boɛ ni? Mikɛ vɛɛwa. ¹⁵ ɔ̀ Ana wèwà à mè: I ke maa no Baa! Nɔ̀e pɔ̀siaden ma ũ, mi vɛɛ ge ì gbāae mio. Mále a yá'ɔ̀mao siu Diiɛɛ. ¹⁶ Nsu mapi n zòblena díle nɔ̀e pã ũo. Ma nòse ɔ̀okpaa ní ma kua bíli guuo mé tò mále wabikɛ la e tia. ¹⁷ ɔ̀ Eli òè: Ta nie musu. Isailio Lua n gba pò pò n a wabikèwa. ¹⁸ ɔ̀ Ana mè: To mapi n zòblena yá kángu. ɔ̀ à tà à pɔ̀blè, àà oosisi làa.

Samueli ia

¹⁹ Ké gu dò, aa fɛle káaukaau aa gè kùle Diiɛ. ɔ̀ aa èa tà ní be wéleu Lama. Ké Elikana wùle ní a na Anapio, àà yá dò Diigu. ²⁰ Wɛ bee ɔ̀ à nɔ̀sí à nɛ'ì gɔ̀ɛ ũ, ɔ̀ à tɔ̀kpàè Samueli,† asa à mè: Ma àà wabikè Diiwae.

²¹ ɔ̀ Elikana fɛle ní a bɛdeɔ̀ pii, aa èa gè sa pò wí o wɛ ní wɛo oi Diiwa, aai lé pò wa kèwà fiabo. ²² Ama Ana ì gɛo. A ò a záɛ: Tó népi kè, ɔ̀ má gé àà ɔ̀bi Diiɛ, ì gɔ̀ àò ku we gɔ̀pii. ²³ ɔ̀ àà zá òè: Lá à kène maa ke. Káma bo e àà ké. Dii to yápi kɛne. ɔ̀ nɔ̀ɛpi a nɛ gwà e à gè kè.

* **1:11** Nao 6.5 † **1:20** Bee mè Dii mà.

²⁴ Ké à kè, ò à aà sè gèd Lua kpéu Silo ní zugaae wè àašo ní p̄etio koko do ní v̄eεo tùu do. Népi kè gōgbāana ũ. ²⁵ Aa gáaepi kòlokpa, ò aa gè ní népio Eli kíi. ²⁶ Ō Ana òè: Baa, gáafaakεμεε! N n kuao, máme má n̄ε pó ze lé wabike Diiwa ní wáa la ũ. ²⁷ Néε bee wabi má kè Diiwa, ò à ma gba pó pó má gbèawapi. ²⁸ A yáí ma m̄o aà kpáí Diiwa, aào ku aà pó ũ e a wēni léu. Ō aa kùle Diie we.

2

Ana Dii s̄aukpaa (Luk 1.46-55)

¹ Ō Ana Dii s̄isi à m̄è:
Ma n̄ε lé yáalo Diiwa,
ma mi daa ía Dii yáí.
Mále p̄onake ma íβεεwa,
ma p̄o kèna ké à ma suabà.
² Gb̄εe kua adoa lán Diiwao,
gb̄εe ku laaàwao,
gb̄esie ku lán wá Luawao.
³ Asu yāb̄ole ní ȳòòo,
ásu to walayā b̄o á léuo,
asa Dii Lua mé yápiid̄ona ũ,
ōme í wá yākeao ȳō.
⁴ Neḡōnao sá è'ε,
funao gb̄āa do ní pi.
⁵ Gb̄é pó kà yāao lé gb̄ewi ble yáí,
n̄oa lé gb̄é pó àle ní de yāao de lo.
F̄iio ne'í soplapla,
mé neḡōedasi'inao lé ibaba.
⁶ Dii mé í to gb̄é ga,
mé í to gb̄é ào ku.
Ōme í to gb̄é ḡē tíu,
mé í ge vu.
⁷ Dii mé í mó ní taasio ní namao,
í ōt̄ōle gb̄εεwa, í gb̄εεo káf̄i.
⁸ I wēnadeo b̄o luut̄eu,
í taasideo b̄o tùu'eu.
I ní z̄ōle gudoū ní kíabuio,
í to aa kpalable ní gawio.
Asa t̄ōle z̄ímpelēá Dii póε,
ò à d̄únia kàlewà.
⁹ I a yāmanaο dedek̄ii d̄óané,
í v̄áikenaο d̄ēon̄z̄o gusiau.
Gb̄εe a f̄ō d̄ēεε ní azia gb̄āaoo,
¹⁰ Dii a a íβεεo úlo.
A pala a íβεεwa za musu,
a yákpaleker̄ino d̄únia lé léu.
A gb̄āa pisi kía pó á kp̄àε,
a gb̄é pó á s̄ēpi mi daè ía.
¹¹ Ō Elikana tà a be w̄éleu Lama, ò neḡōepi ḡō, àle z̄ike Diie ní sa'ona Elio.

Eli neḡōεo

¹² Eli neg̃ɔɔ́á né p̃áɔne, aa Dii d̃ɔo. ¹³ Yá p̃ó sa'onapio i kenén ke: Tó gbé sa'ò, gɔɔ p̃ó àle ñò fùuke, sa'ona iwae i mó ñ saa g̃en àãɔo k̃ūa. ¹⁴ Ǿ i si ta ge oo ge m̃ò oo guu, Ǿ sa'ona i p̃ó p̃ó saapi b̃òo se a p̃ó ũ pii. Màa aã ke Isaili p̃ó m̃ò Siloone pii. ¹⁵ Baa e w̃àò gé ñò kpasai a ñisi láa, sa'ona iwae i m̃ò o gbé p̃ó sa'òpie: Ñò kpa sa'onawa aà kpasaa, asa a we ñò fùukea simao, sema a bùsu. ¹⁶ Tó gbépi òè: Má ñò kpasaa g̃ia a ñisi láae, p̃ó p̃ó ñ yei ní sé sa, Ǿ iwapi i me: Aawo! Kpaa g̃ɔɔ! Tó ñ gi, má sí ñ gb̃aaɔe. ¹⁷ Ewaasopio duuna z̃ɔɔ Dii maamaae, asa aale saka aà sa'onɔɔe.

¹⁸ Neg̃ɔɔena Samueli s̃ɔ̃ Ì z̃ike Dii ñ sa'o'ulao daa. ¹⁹ Aà da i gomusu néna z̃ɔ̃. Lá àle mó sa'oi ñ a z̃áò w̃é ñ w̃é, Ǿ i m̃òè. ²⁰ Eli i samaa'o Elikanae ñ a napio i me: Dii ñ gba né l̃ò ñ ñɔpio, né p̃ó à aà wabikè a kpà Diiwapi g̃é ũ. Ǿ aã tá ñ be. ²¹ Ǿ Dii èf̃aaikè Anae, à èa ne'í m̃èn s̃ɔo, g̃ɔe àã, ñɔe pla. Neg̃ɔɔena Samueli s̃ɔ̃ àle z̃ɔ̃kū Dii ɔ̃z̃i.

²² Eli z̃ikū maamaa, à yá p̃ó a néo lé ke Isailioone mà pii ñ lá aã w̃úle ñ ñɔe p̃ó aãò z̃ike kpaaũkpe kp̃eɛɛɔ. ²³ Ǿ à ñ lá à mè: Bóme tò àle ỹake màai? Má mà gbépii lé á ỹaṽaipi o. ²⁴ Asu ke màao ma néo! Bao p̃ó má mà, àle f̃aa Dii gbéɔ guupi maa. ²⁵ Tó gbé duunakè a gbédeee, Lua a aà misii, āma tó gbé duunakè Dii, déme a aà misii? Ǿ aã g̃i ñ mae ỹamai, asa Dii z̃è ñ ñ d̃eɛa ỹáɔe. ²⁶ Neg̃ɔe Samueli s̃ɔ̃ àle z̃ɔ̃kū, àle k̃áfi. Iɔ na ñ Diio ñ gbépiio.*

Asi b̃éè oa Eli néo yá musu

²⁷ Ǿ Lua gb̃é m̃ò ò Elie: Dii mè, gɔɔ p̃ó ñ dezi Aalona b̃edeɔ lé z̃ɔ̃ble Falãɔɔe Egipi, a b̃ò m̃ómá wásawasa, ²⁸ Isaili buio guu pii Ǿ a ñ dezi Aalonapi s̃è a gbàgbana ũ. Ǿ à a gbagba à tulaletikè téa ñ sa'o'ulao daa. A mè a sa p̃ó Isailio i a p̃ó ñisi k̃áteu à tékū kpà aà buiowa pii.† ²⁹ A mè bóme tò i a sa'onɔɔ z̃ɔ̃ ñ gbáò ñ gba p̃ó á ðile w̃ali m̃òe a kp̃eui? A mè bóỹai ni ñ néo ðile d̃eala, Ǿ ále mekpa ñ a gbé Isailio sa'onɔɔ maaoi? ³⁰ Bee yá Dii Isailio Lua mè, á ðile ỹaa ñ buio ñ ñ dezi buio mé aalio a gbagba gɔɔpii, āma tia i we beei l̃ò. A mè gbé p̃ó a kp̃elà Ǿ á aà kp̃ela, mé gbé p̃ó sak̃agu a ke p̃ó ũo. ³¹ Ma! A mè gɔɔe a mó, á ke ñ be g̃ɔgb̃aaone s̃aabu ñ ñ de b̃edeɔ. Mae zie aɔ ku ñ ua l̃ò. ³² Nỹɔ taasi e ñ be. Baa tó a èf̃aa p̃isi Isailioone pii, maezie aɔ ku ñ uao e gɔɔpii. ³³ N uadeɔ e e gaga pii. N gbé p̃ó i aà b̃ò a gbagbaz̃iuo, a to ñ wé wo ñ ɔ̃l̃ò, ñ p̃ó i siakū. ³⁴ N né gb̃ɔn pla Ǿfini ñ Fineasio aa gaga gɔɔ doũ z̃i an pla ñpii. Bee aɔ d̃ene seela ũ ké yá p̃ó má ò a ke pii. ³⁵ Dii mè á gbé sé sa'on náaide ũ, i a p̃eã ke lá á yeiwa. A aà buio z̃eɔo g̃iug̃iũ, aɔ z̃ike gbé p̃ó á kp̃á k̃ia ũe gɔɔpii. ³⁶ N bui p̃ó g̃ɔ̃ m̃ò kulek̃eè Ǿa ge p̃é ỹai, aai me: Sa'onz̃ie daw̃é w̃à ke, w̃i e w̃àò ble ỹɔɔna ble.

3

Dii lezua Samuelizi

¹ Neg̃ɔe Samueli lé z̃ike Dii ñ Elie. Gɔɔ bee Dii yá lí d̃eɛe gbéwa m̃òm̃ò, mé w̃epungu'ea i liguo. ² Gɔɔewa Eli w̃úlea a kp̃ea. Aà wé bùsa, àle gu'e maamaa l̃ò. ³ Samueli w̃úlea Dii kp̃éu, gu p̃ó Lua kpagolo kúu. Lua kp̃é filia i gao. ⁴ Ǿ Dii lezù Samuelizi. A w̃èwà à mè: Má ké! ⁵ Ǿ à bàalè gè Eli k̃i à mè: N lezùmazi nolo? Ma m̃ò. Ǿ a òè: Mi lezunzio. Ge ñ w̃úle. Ǿ à èa gè w̃úle. ⁶ Dii èa lezuaàzi l̃ò, Ǿ à èa gè Eli k̃i à mè: N lezùmazi nolo? Ma m̃ò. Ǿ à mè: Ma né, mi lezunzio. Ge ñ w̃úle. ⁷ Samueli Dii d̃ɔ g̃iao, Dii yá i d̃eɛwà ỹaa. ⁸ Dii èa lezuaàzi a g̃en àãɔe, Ǿ à f̃èle gè Eli k̃i l̃ò à mè: N lezùmazi nolo? Ma m̃ò. Ǿ Eli d̃ò sa ké Dii mé lé lezu

* 2:26 Luk 2.52 † 2:28 Nao 18.1-10

èwaasonapizi. ⁹ Ɔ a òè: Ge ò wùle. Tó à lezùnzi sa, ní mè: Yá'o Dii, n zòblena swá dɔ. Ɔ Samueli gè wùle a wùlekíi.

¹⁰ Dii mò zè we, à lezùààzi lá a kè yāawa à mè: Samueli! Samueli! Ɔ Samueli mè: Yá'o Dii, mapi n zòblena ma swá dɔ. ¹¹ Ɔ Dii òè: Ma! Má yāke Isailio guu, gbé pɔ a baomà a keke swāwē. ¹² Gɔɔ bee má àsi pɔ má ò Eli bedeɔ yá musu ke pii za a daaleawa e a mideawa. ¹³ Má òè má tó yá líɔ wi aà bedeɔ musue e gɔɔpii vāi pɔ a a yá dɔ yáí, ké aà néɔ nízia kpebò, mé i ní zùukéo yáí. ¹⁴ Bee yáí ma legbè Eli bedeɔ yá musu ma mè: Sa'oa ge gbadaa a Eli bedeɔ taae kémá bauo.

¹⁵ Samueli wùle e gu dɔ, ɔ à Dii kpé gbaɔ wèwē. A wépfungu pɔ á è oa Elié vía ví. ¹⁶ Ɔ Eli aà sɔsi à mè: Samueli ma né! A wèwà à mè: Má ké! ¹⁷ Ɔ à aà là à mè: A òne kpelewa ní? Nsu yápi ulemεo. Tó ní yá pɔ a òne kee ùlemεe, Lua yāpāsikene bèebē! ¹⁸ Ɔ Samueli yápi siuè pii, i a kee ulèo. Ɔ Eli mè: Diin aà ũ. Lá à kèè maa, aà ke.

¹⁹ Samueli lé zɔɔkū mé Dii kuaànɔ, i to yá pɔ a ò lèle pāo. ²⁰ Ɔ Isaili pɔ kú za Dā e Besebaɔ dɔ pii sa ké Samueliá Dii ānabie siana. ²¹ Dii ò bɔ àɔ mɔ Samueliwa Silo, gu pɔ à azia òbuè káau. I yá'òè, ɔ Isailio lé aà yāma pii.

4

Filitɔ Dii kpagolo sia

¹ Isailio bèle gè Filitɔwa zɔu. Aa bòokpà Ebezezεe, Filitɔ sɔ Afeki. ² Filitɔ zɔ'opòo aa gèò Isailiɔwa. Ké zɔ gbāakù, ɔ Filitɔ Isailio blè, aa ní dede zɔlau we gbɛɔn àaa bao (4.000) taawa. ³ Ké Isailio sù ní bòou, an gbɛzɔɔ mè: Bóyāi Dii tò Filitɔ wá blé gbāi? Wà ge Dii bàakuawanɔ kpagolo sé Silo wà suò àɔ kúwanɔ, ké aali wá bɔ wá ibεεɔ zɔi. ⁴ Ɔ aa gbéɔ zɔ Silo aa gè Dii bàakuarínɔ kpagolo sè suò. Ɔme Dii Zigɔde kiblekíi ũ malaika gāsɔadeɔ zānguo.* Eli né gbɛɔn plaɔ Ɔfini ní Fineasio kú ní kpagolopio we. ⁵ Ké wà kàò Isailio bòou, aa kàa wiiwa nípii e tɔɔle dèe. ⁶ Ké Filitɔ wiipi mà, aa mè: Bó wii gbāa mé dɔ Ebeluɔ bòoui? Ké aa dɔ Dii kpagolo mé pila ní bòou, ⁷ vía ní kú aa mè: Diie pila ní bòoue. Yá gīwáe sa! Yá bee taa i ke yāao. ⁸ Yá gīwáe! Déme a wá bɔ dii gbāapi zɔi? Diipi mé yāmò Egipioe guwaiwaiu. ⁹ Wá Filitɔ wà sɔdile wà gɔεkeke. Tó wi ke màao, wá zɔble Ebeluɔne lá aale blewēεwae. Wà gɔεkeke, wí zɔkārínɔ.

¹⁰ Ɔ Filitɔ fɛle Isailiɔwa ní zɔo aa ní fú, ɔ an baade bàalè tà a be, an dedeà kè zài. Filitɔ ní kèsedeɔ dède gbɛɔn àasɔsɔo leε baakwi (30.000). ¹¹ Aa Lua kpagolo sí mé Eli né gbɛɔn plaɔ Ɔfini ní Fineasio gāga.

¹² Bēyāmeεe bui gbēe bò zɔlau, à bàalè gè Silo zɔbeezi. A a pɔkasao ga kèkè, à bùsukà a miu. ¹³ Ké à kà, à Eli lè zɔlɛa kɔlau zé sae, àle gudā, asa aà sɔ daa doũo Lua kpagolo yáí. Ké gbépi gè wéleu, à baokpà wéledeɔne, ɔ aale ɔɔlɔ nípii. ¹⁴ Ké Eli wiipi mà à mè: Búbua bee bò máe? Ɔ gbépi kè kpakpa à ge oè. ¹⁵ Eli zi kà wè basɔ plasai, aà wé gò sùii, àle gu'e bo. ¹⁶ Ɔ gbépi òè: Tia ma bɔ zɔlau, ma bɔ za we ní bao gbāe. Ɔ Eli aà là à mè: Bómε kè wei ma gbé? ¹⁷ Baokpanapi wèwà à mè: Isailio bàalè Filitɔne, ɔ Filitɔ ní dede dasidasi. N né gbɛɔn plaɔ Ɔfini ní Fineasio gāga bɔ. Filitɔpio Lua kpagolo simá bɔ. ¹⁸ Ké à Lua kpagolo yá'ò, Eli bò a kɔlau à lèle kpaanla wéle bíibole sae, ɔ aà waa gbòo à gā, asa à zikù mé gbé káae. A dāaa Isailiɔne e wè blaε.

¹⁹ Eli né Fineasi na nɔsia, à kà ne'ia. Ké à Lua kpagolo sia bao mà ní a zāde gaao ní a zá gaao, ɔ à kùle à ne'í, asa nɔwāwā mòwāe. ²⁰ Ké àle kāsānke, gbé pɔ aa aà kúkūaɔ òè: Nsu to vía n kūo, n ne'í gɔe ũ. Ama i wemáo, i ní yādao. ²¹ Ɔ à

* 4:4 Bɔa 25.22

tòkpà népie Ikabodu† à m̀̀: Isailiò gawi kò'è, asa wà Lua kpagolo sìmáe, mé à zàde ní aà záo gàga lò. ²² A m̀̀: Isailiò gawi kò'è, asa wà Lua kpagolo sìmáe.

5

Lua kpagolo kua Filitèò kíi

¹ Ké Filitèò Lua kpagolo sí, aa b̀̀d̀̀ Ebezezee aa tàd̀̀ Asedoda. ² Ǿ aa g̀̀d̀̀ ní dii Dagõ kpéu, aa díle aà sae. ³ Ké gu d̀̀, Asedodadeò f̀̀le káaukaau, ò aa è Dagõ l̀̀le z̀̀le a gb̀̀eu Dii kpagolo ae. Ǿ aa Dagõ se p̀̀le a gb̀̀eu. ⁴ Ké gu d̀̀ l̀̀, aa f̀̀le káaukaau, ò aa è Dagõ l̀̀le z̀̀le a gb̀̀eu l̀̀ Dii kpagolo ae. Aà mi ní aà Ǿ ẁ̀de kálea kp̀̀ele bèewa. Aà gb̀̀su g̀̀ díle ado. ⁵ Bee yáí Dagõ gb̀̀gbanaò ní gb̀̀é p̀̀ lé g̀̀ aà kpéu Asedodaò lí k̀̀sepele aà kpé kp̀̀ele bèewao e ní a gb̀̀ao.

⁶ Dii Ǿt̀̀ Asedodadeòwa, à ní ásookè à gbena kàngu, Asedodadeò ní a z̀̀sewiadeò píi. ⁷ Ké Asedodadeò è màa, aa m̀̀: Isailiò dii kpagolo a e àò kúwanaò la l̀̀o, asa àle Ǿt̀̀wá ní wá dii Dagõò p̀̀síp̀̀sìe. ⁸ Ǿ aa gb̀̀é z̀̀ aa ní kíaò kàaa píi, ò aa ní lá à m̀̀: Kpelewa wá ke ní Isailiò dii kpagolooi? Ǿ aa m̀̀: Wà geò Gata. Ǿ aa g̀̀d̀̀.

⁹ Ké aa kàd̀̀ we, Dii Ǿt̀̀ ẁ̀léwedeòwa l̀̀, ò ẁ̀lépi l̀̀o. Dii gagyákàngu, gbena lírila píi néf̀̀nen gb̀̀z̀̀ò. ¹⁰ Ǿ aa g̀̀ ní Lua kpagolopio Ekelonì. Ké aale g̀̀d̀̀, ẁ̀lépideò wiilè aa m̀̀: Wà g̀̀wázi ní Isailiò dii kpagoloo, ké aa wá dede wá buiwae. ¹¹ Ǿ aa gb̀̀é z̀̀ aa ní kíaò kàaa píi, aa òné: A Isailiò dii kpagolo se à taò a gb̀̀eu, ké asu wá dede wá buiwaò yáí. Asa gaga tò ẁ̀lépi l̀̀o, Lua Ǿt̀̀má we maamaae. ¹² Gbena kà gb̀̀é p̀̀ aai gaoogu, ò ẁ̀lépideò wii ná luawa.

6

Ea taa ní kpagoloo Isaili bùsuu

¹ Dii kpagolo kú Filitèò bùsuu e m̀̀ sopla, ² ò aa sa'onaò ní màsokenaò kàaa, aa ní lá aa m̀̀: Kpelewa wá ke ní Dii kpagolooi? A owéé lá wá ke wà taò a gb̀̀eu. ³ Ǿ aa wèmə́ aa m̀̀: Tó ále tá ní Isailiò dii kpagoloo, ásu taò giio. A aà gba p̀̀ á tàae yáí, í gb̀̀gbã, í yá p̀̀ tò i Ǿ gowáo d̀̀. ⁴ Ǿ aa ní lá aa m̀̀: Bó wá aà gba wà taò wá tàae yáíi? Aa wèmə́ aa m̀̀: A vua pi lán gbenaawa m̀̀n s̀̀o ní énaò l̀̀ m̀̀n s̀̀o á kíaò dasileu, asa gyã doupi á lé ní á kíaò píe. ⁵ A á gbenaò taa pí ní éna p̀̀ lé á bùsu Ǿkpao, í Isailiò dii kpelaò. A gí Ǿ goiwá ní wá diiò ní wá bùsuoa? ⁶ Bóyáí á ye swágbãake lá Egipiò ní Falaòò kèwai? Lá à ní wetà e aa Isailiò gb̀̀ae aa tà, í d̀̀águo lé? ⁷ Tiasa à ge zugo dafu ke, í mó ní zù neade m̀̀n pla p̀̀ wi zuudané yáao. A gópi d̀̀né, í ní né p̀̀ ténziò kémá, à tárnò ní kaau. ⁸ A Dii kpagolo sé da gópi guu, í vua p̀̀ p̀ ále kpásã á tàae yáíò ka balu, í díle kpagolopi sae, í zuo ka zéu aa geò, ⁹ ío gwa. Tó kpagolo a bùsu zé sè, àle gé Besemesi oi, òme vái z̀̀opi z̀̀wá. Tó i séle we s̀̀o, wíò d̀̀ ké òme Ǿt̀̀wáo, mi'íe.

¹⁰ Ǿ aa kè màa, aa god̀̀ zù neade m̀̀n plaone, aa ní néò kà kaau, ¹¹ ò aa Dii kpagolo dà gópiu ní balo p̀̀ vua énaò ní gbena taò ku a guuo. ¹² Ǿ zupio zese tululu, aa Besemesi zé sè, aale gé, aale Ǿlò, aai lile Ǿplaaí ge zeeio. Filitè kíaò té ní kpe e Besemesi z̀̀leu. ¹³ Besemesideò lé p̀̀wena k̀̀ke guzulèu. Ké aa wesè musu, aa kpagolopi è, ò an p̀̀ k̀̀na a eawa. ¹⁴⁻¹⁵ Ké gópi kà Besemesi gb̀̀é Yozuee bugbea, ò à zè gbè gbène sae we. Ǿ Levii buio Dii kpagolopi b̀̀ ní balo p̀̀ vua p̀̀ ku a guuo, aa kále gbè gbènepiwa. Ǿ Besemesideò gópi lí z̀̀ez̀̀e yàa ù, aa sa p̀̀ wí a p̀̀ káteu à tékù ò Diiwa ní zupio. Goobeezi aa sa p̀̀ wí a p̀̀ káteu à tékù

† 4:21 Bee m̀̀ gawi kò'è.

ò Diiwa n sa pãle. ¹⁶ Filitẽ kĩa gbẽon sooo yãpi è, ò aa èa tà Ekelonì zĩbeezi. ¹⁷ Vua gbena pò Filitẽo kpàsã Dii n tãae yãion ke: Asedoda pò do, Gaza pò do, Asekelonì pò do, Gata pò do, Ekelonì pò do. ¹⁸ Vua énao ku lo Filitẽ meewiapiio dasileu, an kĩa gbẽon sooo pò ù. An meewia bĩidepio baade n a zõewiao. Gbè gbène pò wà Dii kpagolo d̄ilewà Besemesi gbé Yozuee bugbeapi mé a seela ù e n a gbão. ¹⁹ Ǿ Dii Besemesideeo dède, ké aa a kpagolo guu gwà yáí. A n dede gbẽon bàãkwie, ò wà búbuapè, ké Dii kaale zõo kpãzi yáí. ²⁰ Ǿ Besemesidepio mè: Deme a f̄ ze Dii Lua Kuaadoadepi aei? Wá kpagolopi kpàsã deo k̄i sa ni? ²¹ Ǿ aa gbé z̄i Kiliayaaliũdeowa aa mè: Filitẽo sù n Dii kpagoloo. A mo ge se à suò á k̄i.

7

¹ Ǿ Kiliayaaliũdeo mò Dii kpagolopi sè aa tàò Abinadabu be s̄isi musu. Ǿ aa aà né Elezaa d̄ile a d̄ana ù.

Samueli d̄oaaa Isailione

² Kpagolopi ku Kiliayaaliũ à gègè, à kè we wè baoe.*

Isailio lé wiile Diiwa m̄pii, aale aà k̄i weele. ³ Ǿ Samueli ò Isailione pii à mè: Tó a ze n Diio n n̄semendoo, à dii z̄ilo n Asetaatio b̄le á guu, í ázia kpa Diiwa, ío z̄obleè ado, i á b̄o Filitẽo z̄i. ⁴ Ǿ Isailio Baalio n Asetaatio b̄le n guu, aale z̄oble Dii ado.

⁵ Ǿ Samueli mè: A Isailio pii, à k̄aaa Mizipa, mí awakpaé Dii. ⁶ Ké aa k̄aaa we, ò aa itò aa k̄le Dii ae. Goobeezi aa leyè aa mè: Wa duunakè Dii. Ǿ Samueli yáḡḡ Isailione Mizipa we.

⁷ Ké Filitẽo mà Isailio k̄aaa Mizipa, ò an k̄iao gè léleimá. Ké Isailio mà, v̄ia n k̄i, ⁸ ò aa ò Samueli: Nsu n̄yõ níleo! Wii le Dii wá Luawa aà wá sí Filitẽowa. ⁹ Ǿ Samueli s̄ane ȳmina sè, à sa pò w̄i a pò k̄ateu b̄u à ték̄u oò Diiwa, ò à wiilèwà Isailione. Ǿ Dii s̄aano. ¹⁰ Ké Samueli lé sapi o, Filitẽo lé mó Isailiowa n z̄io. Zĩbeezi Dii tò loup̄naa gb̄aa kè Filitẽowa. Gili gèngu, ò Isailio n ásookè. ¹¹ Ké Isailio b̄le Mizipa, aa pè Filitẽowa aa n dede, aa n kpá e Betekaa. ¹² Ǿ Samueli gbepèle Mizipa n Senio z̄anguo, à tokpàè Ebezezé,† asa à mè: Dii mé d̄owále e wa kaò la.

¹³ Beewa aa Filitẽo f̄u, ò aai f̄ èa mòmá z̄iu n b̄usuu lo. Dii on̄aale Filitẽowa e Samueli w̄eni léu. ¹⁴ Wéle pò Filitẽo sí Isailiowa ȳaa èa ḡò n pò ù za Ekelonì e à gè pèò Gatawa. Isailio wélepio n n̄ toleo sí Filitẽowa pii. Isailio n Amoleo s̄o aa k̄i n k̄o ȳakelesai.

¹⁵ Samueliá Isailio d̄oanae e a w̄eni léu. ¹⁶ Wè n w̄eo lo gé Beteli n Giligalio n Mizipao, í yáḡḡ Isailione wélepio guu. ¹⁷ Ǿ í ea ta Lama, asa aà ben we. I yáḡḡ Isailione we be. We ò à Dii gbagbak̄i b̄o.

8

Isailio kĩa gb̄eaa

¹ Ké Samueli zik̄u, à a néo d̄ile Isailione d̄oanao ù. ² Aà neḡe s̄ia tón Yoeli, a plaade Abia. Aame aai yáḡḡnè Beeseba. ³ Ama aà népio i te aà tufaio. Ǿa yá bak̄ané n níu, aai gbagusaesi, aali yáḡḡ a zéwao. ⁴ Ǿ Isailio gb̄ez̄oo k̄o k̄aaa aa gè Samueli lè Lama ⁵ aa mè: Gwa, n zik̄u, mé n néo te n tufaio. Kĩa dilewèe sa aà de wá d̄oana ù, lá bui pii a pò víwa. ⁶ Ké aa mè aà kĩa kpáné aà de n d̄oana ù, yápi i ka Samueliguo, ò à wabikè Diiwa. ⁷ Ǿ Dii ò Samueli: Gbépio

* 7:2 2Sam 6.2-4 † 7:12 Bee m̄ d̄onle gb̄e.

yāma, asa nímε aa gĩnzio. Máme aa gĩmazi, ké másu kiblemáo yái. ⁸ Lá aale ke za gɔɔ pɔ ma ní bóle Egipi e gbã, aa pãkpãmazi, aa zɔblè dii pãleone pii, màa aale kene lo. ⁹ N ní yāma sa, ní lezamá maamaa. Oné lá gbé pɔ a kiblemá ikoyã aɔ de.

¹⁰ Ǿ Samueli Dii yápi sèle siu gbé pɔ aale kía gbeawaone kélekele ¹¹ à mè: Lá gbé pɔ a kiblewá ikoyã aɔ den ke: A á negɔe si à ní dile a zikasɔgodeɔ ní a sɔdeɔ ũe. Aaɔ be aà sɔgo ae ní bao. ¹² A ní dile gbɛɔn ðaasɔsɔo ge gbɛɔn blakwikwio gbɛzɔɔ ũ. Aaɔ aà sa paè, aaɔ aà pɔ kekeè, aaɔ aà zikabɔɔpiè ní aà sɔgo pɔɔ. ¹³ A á nenɔe si à ní dile nísiginakenaɔ ní blekenanɔ ní pɛkenanɔ ũe. ¹⁴ A á buaɔ ní á vɛebuɔ ní á kù kpé maaɔ síwá à kpa a ïwaɔwaε. ¹⁵ A á pɔwena ní á vɛebuɔ kwide síwá à kpa a ziiɔ ní a ïwaɔwa. ¹⁶ A á zɔgɔe ní nɔe sí ní á zù maaɔ ní á zàa'inaɔ aaɔ zikεε. ¹⁷ A á pɔtuɔ kwide síwá, ápiɔ í gɔ aà zɔɔ ũ. ¹⁸ Gɔɔ bee sa á wiile Diiwa gbé pɔ á sè á kía ũpi yái, asi sɔ a wewá gɔɔ bee lo.

¹⁹ Ǿ aa gĩ Samueli yāmai aa mè: Aawo! Wá ye wàɔ kía víε, ²⁰ wíɔ de lán bui kiníɔwa sɔ. Wá kía líɔ yággɔgɔwɛε, ili dɔaawɛε zĩ guu. ²¹ Ké Samueli ní yāmá pii, a kã Diiε a swáwa. ²² Ǿ Dii òè: N ní yāma, kía dilené. Ǿ Samueli ò Isailipíone: A baade tá a wéleu.

9

Samueli kɔ'ea ní Sauluo

¹ Bɛyāmεε buie ku, aà tón Kisi. Negɔnaε mé à tɔbò. Bɛyāmεε bui mé Afia ï, ð Afia Bekola ï, ð Bekola Zeloo ï, ð Zeloo Abieli ï. Abieli mé Kisipi ï. ² A negɔe ví, aà tón Saulu. Ewaaso kefenae. Aà sáa kú Isailiɔ guuo. An gbɛε gbãa i ví aà gãuao.

³ Ké Kisipi zàa'inaɔ vùaa, ð a ò a népie: Fele zikenanɔ do se à gé zàa'inaɔ weleli. ⁴ Ǿ aa pã Eflaiũ bùsu gusísídea ní Salisa bùsuo, áma aa ku weo, ð aa pã Bɛyāmεε bùsua, aai ní eo. Ǿ aa pã Saalima bùsua, aai zàa'inapiɔ eo. ⁵ Ké aa kã Zufi bùsuo, Saulu ò zikena pɔ aa sánupie: Mɔ wà εa. Tó wi tao, ma mae a bilike wá yá musue, a zàa'inaɔ yáda lo. ⁶ Ǿ zikenapi òè: Ma! Lua gbé kú wéleε bee guu. A beεε ví, yá pɔ à mè a ke, ï keε. Wà gé we. A gí zé pɔ wá se wá zàa'inapiɔ e oiwɛεa? ⁷ Ǿ Saulu a zãsiwá: Tó wále gé, bó wá geòè? Ble i gɔ wá bɔɔu lo. Wá pɔe ví wá Lua gbépi gbao. Ge bó wá víi? ⁸ Ǿ zikenapi èa ò Sauluε: Gwa! Má ɔ yɔɔnae kũa la. Má aà gba, i wá da zé pɔ wá séwa. ⁹⁻¹¹ Ǿ Saulu ò a zikenae: N yāmaa ò. Wà gé. Ǿ aale gé wéle pɔ Lua gbépi kuu.

Ké aale wélepi sísi kú, aa kpàaũ ní wéndiaɔ, aale gé ítɔi. Ǿ aa ní lá aa mè: Gu'ena ku bea? (Isaili bùsuo yāa, tó gbé lé gé yãgbeai Luawa ï me: Mɔ wá gé gu'ena kíi. Asa gbé pɔ wí o gbã ánabi ð wí o yāa gu'ena.) ¹² Aa wémá aa mè: Ao, a ku ae we. A ke kpakpa. Gbã à sù, asa wa ye sa'o gulešiuε. ¹³ Tó a gɛ wéleu, á aà e e aà gé géi pɔblei gulešipiu, asa wa pɔbleo e aà mó. Aàpi mé a báaada sa'obleu gĩa, gbé pɔ wá ní sisio i gbasa ble. Aɔ wāa, asa aà egɔɔ zaan la.

¹⁴ Ké aa gè wélepiu, ð aa kpàaũ ní Samuelio gɔɔ, à bò lé gé gulešipiu. ¹⁵ E Saulu àɔ gé mói, Dii dɔaa à yápi kã Samuelie a swáwa à mè: ¹⁶ Zia maa'í má Bɛyāmεε bùsu gbé zima. Ní nísikawà ò aà dile ma gbé Isailiɔ dɔaana ũ, i ma gbépiɔ bo Filitɛɔ ɔzi. Ma a gbépiɔ wii mà, ð ma ní wegwa.

¹⁷ Ké Samueli Saulu è, Dii òè: Gbé pɔ ma aà yã'ònepin we. Ǿme a kible ma gbéɔwa. ¹⁸ Ǿ Saulu sò Samuelizi wéle bɔleu, à aà là à mè: Gu'ena be ku má ni? Ǿmeε. ¹⁹ Ǿ Samueli wèwà à mè: Máme má aà ũ. Dɔaa wá gé gulešiu, rýɔ pɔblemanɔ gbãε. Zia kɔɔ má n nòse yã'one pii, mí n gbaε. ²⁰ Nsu bilike n zàa'ina pɔ kòle a gɔɔ àaɔden gbãɔ yáwao, asa wá ní é. Isaili bùsu pɔmaaɔ pii a gɔ dé pɔ

ũe, mé i ke mpi ní n de bedeo píi bàasio? ²¹ Ǿ Saulu m̀e: B̄yāmeε buin ma ũo l̀o? Ma bui mé f̄ēneũ de Isaili buiɔla píi, mé ma daeo mé k̄ésāanzi B̄yāmeε buio guu. B̄oyāi níle yá bee taa oimeei?

²² Ǿ Samueli Saulu ní a z̄ikenao s̀e à ḡeńno p̄oblekp̄eu, à z̄olek̄ii maa kp̄amá gb̄é p̄ó wà ní sisio guu. Gb̄épio k̄à gb̄eɔn baakwi taa. ²³ Ǿ Samueli ò blekenae: N̄o p̄ó má kp̄ama ma m̀e n̄ a dilek̄ii kepi se m̄o. ²⁴ Ǿ blekenapi m̀ò ní n̄o gbad̄omplewapio, a d̄ile Saulu ae. Ǿ Samueli m̀e: P̄ó p̄ó wa d̄ileneɛ ke. Só, asa wa d̄ilene n̄ so maa'ie ní gb̄é p̄ó ma ní sisio. Ǿ Saulu p̄oblè ní Samuelio z̄ibeezi.

²⁵ Ké aa p̄ila guleſipiwa aa ḡe w̄éle eu, Ǿ Samueli ḡe yá'ò ní Sauluo a kp̄é musu. ²⁶ Ǿ aa ì we. Ké gu ye doi, Ǿ Samueli lezù Sauluzi kp̄é musu we à m̀e: Fele mà ḡe z̄eine. Ké Saulu f̄ele, aapi ní Samuelio aa b̀ò bàasi mípla. ²⁷ Ké aa k̄à w̄enkpe, Ǿ Samueli ò Saulue: O n̄ z̄ikenae aào gé, mpi n̄ ze ḡia mà yá p̄ó Dii ò one.

10

Samueli n̄sikaa Saulu miwa

¹ Ǿ Samueli n̄isi t̀u s̀e à n̄sikà Saulu miwa, Ǿ à lep̀ewà à m̀e: Dii mé n̄ dile d̄baana ũ a gb̄é Isailioɛ. Nȳo kible Dii gb̄éɔwa, ní ní b̀o ní ibee p̄ó liaanzi ɔzi. Seela p̄ó a to n̄ d̄ó ké Dii mé n̄ dile a gb̄éɔ d̄baana ũn ke. ² Tó wa k̄ek̄ɔwa la tia, níȳo da gb̄eɔn plaɔle Zeleza, Laseli mia sae, B̄yāmeε buio b̀usu z̄leu. Aa one: Wà z̄aāina p̄ó n̄ ge weleio è. An yá n̄ mae k̄ūa gb̄āa bo, n̄ yá àle a k̄āake sa, àle me, kpelewa á ke a né yá musui? ³ B̄oa we, tó n̄ ge ae mé n̄ ka gb̄eneli k̄ii Taboo, gb̄eɔn àaɔo danle we bo, aale gé Lua gbagbai Beteli. An gb̄edo bleneo k̄ūa m̀en àaɔ, an gb̄edo p̄ee k̄ūa m̀en àaɔ, mé an gb̄edo v̄ee k̄ūa t̀u do. ⁴ Aa n̄ aafia gbea, aai p̄ee m̀en pla kpama, ní sí. ⁵ Bee gbea tó n̄ ka Lua s̄isi p̄ó kú Gibea, gu p̄ó Filit̄eo gud̄ak̄ii k̄úu, tó n̄ k̄aik̄ù ní w̄élep̄io, níȳo kpaaũ ní ānabio d̄oɔak̄ɔwa, aale p̄ila guleſipiwa. Wa d̄baaané ní m̄oɔnao ní ḡāo ní domaɔ ní kuleo, aale ānabikeke. ⁶ Dii Nisina a dine, ní ānabikekeńno, ní li gb̄é dafu ũ. ⁷ Tó seela beeo k̄ema, yá p̄ó n̄ a kea z̄é è ke, asa Lua kunn̄e. ⁸ D̄oamεε Giligali, má n̄ le we, mí sa p̄ó w̄i a p̄ó k̄ateu à ték̄u o ní s̄aukpasao. Nȳo ma d̄a we e ḡoɔ sopl̄a, mí m̄o mà n̄ le we, mí yá p̄ó níȳo ke one.

⁹ Ké Saulu kp̄eli Samuelie, àle tá, Lua aà n̄se l̄ile, mé seelapio k̄e z̄ibeezi píi. ¹⁰ Ké aa k̄à Gibea, ānabio d̄aàale d̄oɔak̄ɔwa, Ǿ Lua Nisina d̄iè, àle ānabikekeńno. ¹¹ Ké gb̄é p̄ó aa aà d̄oɔ aà è, àle ānabikeke ní ānabio, aa k̄o l̄ala aa m̀e: B̄óme Kisi né l̄ei? Saulu ku ānabio guu s̄o nee? ¹² Ǿ Gibea gb̄ee yáz̄asimá à m̀e: Gb̄é kinio maeɔn deo ũ s̄oi? Ǿ à ḡò yāa ũ w̄i me: Saulu ku ānabio guu s̄o nee? ¹³ Ké Saulu ānabikekè a l̄aa, Ǿ à ḡe guleſiu.

¹⁴ Ké Saulu tà be ní a z̄ikenao, Saulupi des̄e ní lá à m̀e: A ge má ni? Saulu w̄ewà à m̀e: Wa ge z̄aāinao weleie. Ké wi ní eo, Ǿ wa ge Samueli k̄ii. ¹⁵ Ǿ Saulu des̄epi òè: Yá p̄ó Samueli òe siumeε. ¹⁶ Ǿ Saulu m̀e: A òw̄ee wà z̄aāinapio è. Ama i kpala yá p̄ó Samueli òe galikeeo.

Samueli b̄oa ní Saulu kp̄alablea yáo gupuau

¹⁷ Ǿ Samueli Isailio k̄āaa Dii ae Mizipa. ¹⁸ A òné: Dii á Lua m̀e a á bóle Egipi, a á símá ní bui p̄ó ɔt̄w̄áo píi. ¹⁹ Lua á bó á yā'ɔmao ní á taasikeao guu píi, Ǿ a giaazi gb̄ā, á òè aà k̄ia kp̄áé. T̄o, à m̄o ze Dii ae sa bui ní buio, uale ní ualeo. ²⁰ Ké Samueli m̀ò ní Isaili buio píi, Ǿ B̄yāmeε buio t̄elebl̄e. ²¹ Ǿ à m̀ò ní B̄yāmeε buio uale ní ualeo. Ǿ Matili ua t̄elebl̄e. Uadepio guu Kisi né Saulu mé bl̄e. Ké wà aà w̄ele, wi aà eo. ²² Ǿ wà èa Dii là bo wà m̀e: Ḡoepi m̀ò la k̄à? Ǿ Dii m̀e: A ulea asoo

sòu. ²³ Ǿ wà bàalè gè aà bò wà sùò ní guu. Ké à zè ní guu, ampìi an gbàa zè aà gàu. ²⁴ Ǿ Samueli òné píi: A gbé pò Dii sè èa? Gbèe ku laaàwa á guuo. Ǿ gbépii wiilè aa mè: Lua wá kía dō ní aafiao! ²⁵ Ǿ Samueli kpalablea zé bɔɔlɛkènɛ, Ǿ a kè láu a díle Dii kpéu. Ǿ à ní gbáe, baade tà a be. ²⁶ Saulu s̄ à tà a be Gibea. Gō gbāa pò Lua zíkè ní s̄uɔ taaàno. ²⁷ Ǿ gbèpāe mè: Gbè bee taa mé a wá suabaa? Ǿ aa sakàaagu, aai m̄è ní p̄eoo, Ǿ Saulu a n̄lɛake.

11

Saulu Am̄niɔ fua

¹ Am̄ni bui Naasa mò ní a zīgɔ, aa bòokpà Yabesi Galada sae, Ǿ Yabesideɔ ò Naasae: Lɛdoũ kewano, wí misiilene. ² Ǿ Naasa òné: Tó ma á ɔplaa wé b̀b̀ɔ ápii mé wí Isailiɔ kù m̄pii, Ǿ má gbasa mà ledoukɛáno. ³ Ǿ Yabesi gbèz̄ɔɔ òè: Wá gba gɔɔ sopla wà gbéɔ zì Isaili bùsu guu píi. Tó gbèe ku à wá suabao, wá mikpama.

⁴ Ké z̄inapiɔ kà Saulu be Gibea, aa yápi òné, Ǿ wà búbuapàlɛ. ⁵ Gɔɔ bee Saulu lé su ní buaoe, a te a zuoi, Ǿ à mè: Bó yá mé mò Ǿ wàlɛ ɔɔbi? Ǿ wà Yabesidepiɔ yá dau wa siue. ⁶ Ké Saulu yápi mà, Lua Nisina dèdewa, Ǿ aà pò pà maamaa. ⁷ A zu sè mèn pla a dè a z̄èz̄ɔe, Ǿ à gbéɔ zì ò Isaili bùsu guu píi aa mè: Màa wa ke gbé pò aai te Saulu ní Samuelioziɔ zuone. Ǿ via ní kú Dii yá musu, aa b̀ t̄ézi s̄anu m̄pii. ⁸ Saulu ní nao Bezeki. Isailiɔ kè gbèɔn òaasɔɔo lɛe òaa do ní basooe (300.000), mé Yudaɔ kú ní guu gbèɔn òaasɔɔo lɛe baakwi (30.000).

⁹ Ǿ wa ò zina pò m̀piɔne: A ge o á gbéɔne, zia e ɛat̄è àò gé gbāakūi, wá ní suaba. Ké zinaɔ tà, aa yápi baokpà Yabesideɔne, Ǿ an pò kèna. ¹⁰ Aa ò Am̄niɔne: Wá wázia kpáwá zia, í á p̄eā kewá.

¹¹ Saulu a gbéɔ kpaalè gáli àa. Guf̄ne Ǿ aa s̄i Am̄niɔgu ní b̀ou, aa ní dede e ɛat̄è gè gbāakùò. Ǿ gbé pò ḡɔ f̄aa gbándodo mindodo. ¹² Ǿ wa ò Samueli: Deo mé mè Saulu a kiblewáò ni? A b̀l̄éno wà ní dede. ¹³ Ǿ Saulu mè: Wa gbèe de gbāo, asa Dii Isailiɔ suabà gbāe. ¹⁴ Ǿ Samueli ò bílae: A m̄ wà gé Giligali wà ea Saulu kpa kpalau we lo. ¹⁵ Ǿ aa gè Giligali m̄pii, aa èa Saulu kpà kpalau Dii ae we, aa s̄aukpa sa'ò Diiwa, Ǿ Saulu ní Isailiɔ p̄nakè we m̄pii maamaa.

12

Samueli migoa kpalai

¹ Samueli ò Isailiɔne pii: Ma yá pò á òm̄e mà píi, ma kía kpáé. ² Aàpi mé a d̄aaé sa. Mapi s̄ ma zikù, ma mikā puakù mé ma néo kúanɔ. Ma d̄aaé za ma èwaasogɔ e ní a gbāo. ³ Má ké! A ke ma seeladeɔ ū Dii ní kía pò a kpào ae. Ma zu ge z̄aa'ina s̄i á gbèewae? Ma á gbèe blèe? Ma á gbèe wet̄æ? Gbagusae ma wé blè ma b̀ á gbèe kp̄e? Tó má kè màa, má a fiabo. ⁴ Ǿ aa wèwà aa mè: Ni wá bleo, ni wá wet̄ao, ni p̄e sí wá gbèewao. ⁵ Samueli òné lo: Dii ní kía pò a kpào mé á seeladeɔ ū gbā, ké i t̄aae'ea. Aa mè: Dii mé wá seelade ū. ⁶ Ǿ Samueli òné: Dii mé M̄zizi ní Aalonaò díle, Ǿ aa b̀ ní á deziɔ Egipi.* ⁷ A ke k̄ilikili Dii ae, mí yāmaa pò a kèé ní á deziɔ siué. ⁸ Yakɔbuɔ gea Egipi gb̄ea á deziɔ wiilè Diiwa,† Ǿ à M̄zizi ní Aalonaò díle, aa ní bóle Egipi, Ǿ aa ní k̄alɛ b̄usue beeu. ⁹ Ké Dii an Lua yá s̄angu yáí, Ǿ à ní kpá Azoo zīgɔ gbèz̄ɔ Siselawa‡ ní Filit̄ɔ§ ní M̄abuɔ kíao,* aale z̄ikaánɔ. ¹⁰ Ǿ aa wiilè Diiwa aa mè: Wa duunakè, wa p̄akp̄anzi, wa z̄oblè Baaliɔne ní Asetaat̄i,† Wá b̀ wá ibeɔɔ z̄i sa, wíɔ z̄oblene. ¹¹ Ǿ Dii Gedeɔ‡ díle ní Balakuo§ ní Zefeteo* ní S̄aus̄oo† aa á bó á ibeɔpiɔ z̄i gupiiu, Ǿ a ḡ k̄alɛa d̄ɔɔa.

* 12:6 B̄a 6.26 † 12:8 B̄a 2.23 ‡ 12:9 D̄a 4.2 § 12:9 D̄a 13.1 * 12:9 D̄a 3.12 † 12:10 D̄a 10.10 ‡ 12:11 D̄a 6-8 § 12:11 D̄a 4.6 * 12:11 D̄a 11.29 † 12:11 D̄a 15

¹² Ké á è Amóniò kí Naasa lé mó léleiwá, baa ké Dii á Lua mé á kía ũ, á òmèè: Aawo! Kía mé a ikokewá fá!† ¹³ Tia kéwa kía pò á gbèa á sè ò Dii òlèén ké. ¹⁴ Tó á Dii vía ví mé ále zòbleè, tó ále aà yāma mé i bò aà yá kpeo, tó ápiò ní gbé pò lé kiblewáò te Dii á Luazi, áò aafiae. ¹⁵ Tó i Dii yāma sòò, mé a bò aà yá kpe, a otōwáe lá a kè á deziònewa. ¹⁶ A menafò, í yāzòò pò Dii a kéé e. ¹⁷ Sae wá kuwà lao lò? Má Dii sísi, i to lou ví à ma, íò dō ké á kíagbeaa kè Diiè ìi maamaae.

¹⁸ Ǿ Samueli Dii sísi, ò Dii tò lou ví à mà zìbeezì. Ǿ gbépii víakè Diiè ní Samuelio maamaa. ¹⁹ Ǿ aa òè: Wabikewèe Dii n Luawa, ké wápiò n zòblenao wásu gagao yáí. Wa yāvái káfi wá duunaae, asa wa kía gbèae.

²⁰ Samueli ònè: Asu to vía á kũo. A wáipi kè píie, áma ásu ké Diiwao. Aò zòbleè ní nòsemendoo. ²¹ Asu kéwà à te táazíò. Aa ài vío, aa fò gbé bòò, asa pòpáòne. ²² Dii a a gbéò vūaaò a tó zòò yáí, asa aà á kea a gbéò ũ kàaàgue. ²³ Mapi sò, Dii su to mà duunakèe mà wabikèae tóò. Aawo, má zé maa pò de à se zòbè. ²⁴ A víake Diiè, àò zòbleè ní náaiò ní nòsemendoo. A láasooke yāzòò pò a kèéowa. ²⁵ Tó a gi te wáíwa, ápiò ní á kiao, wa á kaale ápiie.

13

Samueli Saulu lelea

¹ Saulu kè Isailiò kía ũ wè pla, ² à ní zìgòò sè gbèòò òaasòòòò lèe àaò (3.000). Gbèòò òaa kwi aao kuaànò Mimasa ní Beteli gusísídeo. Gbèòò òaa sòò aao kú ní aà né Yonatāao Gibea, Bēyāmèe bùsuu. Ǿ à gbé kíniò gbàe, baade tà a be.

³ Yonatāa lèlè Filitè gudōana pò kú Gebawa, ò Filitèò a baomà. Ǿ Saulu zìgāalè Isailiò bùsu gupiiu à mè: Ebeluo, à yāe ma! ⁴ Ǿ Isailiò mà píi wà mè, Saulu lèlè Filitè gudōanaòwa, ò Filitèò ye Isailiò gíyāio. Ǿ wà Isailiò sísi, aa mò nà Sauluwa Giligali. ⁵ Ǿ Filitèò kàaa aa zika ní Isailiò. An sògòò kà òaasòòòò lèe àaò (3.000), an sògodeò kà òaasòòòò lèe sooloe (6.000), mé an kèsedeò dasi lán ísiale ũfāawa. Ǿ aa fèlè gè bòokpà Mimasa, Betavè gukpe. ⁶ Ké Isailiò è wà gò yeelèa, wàlè naaarinò, ò aa ùlè gbè'èò ní dàòò ní gbèsòònaò ní gbáòò ní èò guu. ⁷ An gbèèò gulè aa bùa Yuudēwa e Gada buiò bùsuu ní Galada bùsuo. E tia Saulu ku Giligali, vía lé gbé pò kuaànòò kũ maamaa.

⁸ A Samueli dà gòò sopla lá a òlèewa.* Ké i mòò, ò aà gbéò lé fāaa, aale aà to we. ⁹ Ǿ Saulu mè: A mòmèe ní sa pò wí a pò káteu à tékũ obòò ní sáaukpa sa'obòò. Ǿ à sa pò wí a pò káteu à tékũpi ò. ¹⁰ Ké a làa, Samueli lé ká, ò Saulupi gè dàaàlè à gbàakpàaàzi. ¹¹ Ǿ Samueli òè: Bó yá ní kè màai? Saulu wèwà à mè: Ké má è ma gbéò lé fāaa aale ma to we, mé ni mò gòò pò ní òlèwao yáie. Filitèò lé kò kàaa Mimasa, ¹² ò ma mè, aasu lélèa Giligali la Dii sísisaiò. Ǿ ma sapi ò teasi. ¹³ Ǿ Samueli òè: N faasaiyā kè! N yá pò Dii n Lua òlène kũao. Tó ní kũa yāae, Dii a to n buiò aao kpalable gòòpiie. ¹⁴ Tia kéwa níyò gēgē kpalauo. Lá ní yá pò Dii òlène kũao, a gbé pò aà nòse muaaanò wèele à aà òlèe a gbéò òaana ũe.† ¹⁵ Ǿ Samueli fèlè Giligali à gè Gibea, Bēyāmèe buiò bùsuu. Ǿ Saulu a zìgòò pò kuanòò nàò, aa kà gbèòò òaa àaò taa.

¹⁶ Saulu ní a né Yonatāao ní a zìgòò pò kúrínòò ku Gibea, mé Filitèò bòokpà Mimasa. ¹⁷ Zìgòò gáli àaòò bòlè Filitèò bòòò, aa gè lélei Isailiòwa. Gáli do gè Ǿfela oi Suali bùsuu. ¹⁸ Gáli do gè Betoloni oi, mé a àaòde gè Isailiò bùsu zòlèu, sísí pò bòaa ní Semaiò Guzuleò ní gbáao.

¹⁹ Sia ku Isailiò bùsuuo, asa Filitèò mè Ebeluo su fènda ge sònapioe. ²⁰ Filitèò kíi ò Isailiò ì gé soonaò ní zusoonaò ní mòòò ní kòmaò lèdèdèui. ²¹ Soona ní zusoonaò

kà ánuṣu ɔwatē plapla, saaŋ ní mɔɔɔ sɔ́ ánuṣu ɔwatē dodo. ²² Ayāmeto zipi kagɔɔ Saulu ní Yonatāao zīgɔɔ fēnda ge sōna kūao, sema Saulu ní Yonatāapio bàasio.

²³ Filitē gudɔ́anao gè Mimasa gbɛbɔ́leu.

14

Yonatāa ziblea Filitēwa

¹ Gɔɔewa Saulu né Yonatāa ò èwaaso pɔ́ a a zikabɔɔ kūae: Mɔ wà ge Filitē gudɔ́anao kíi le. I o a maeɛ sɔ́o. ² Saulu ku gbɛafuli gbáú Migɔ́nɔ, Gibea sae ní zīgɔɔ gbɛɔn òaa àaɔ. ³ Sa'ona Ahia kú ní guu, a a sa'o'ula daa. Ikabodu v̄i Aitubu néɛ. Aitubupíá Fineasi néɛ, Eli pɔ́ de Lua gbàgbana ũ Silo tɔ́unaɛ. An gbɛɛ dɔ́ Yonatāa gè gueio.

⁴ Gbɛbɔ́le pɔ́ Yonatāa ye gɛu à Filitē gudɔ́anao le, gbɛ pélepɛleu lán swaawa ɔplaai ní zɛɛio. Ado tón Bozezu, ado sɔ́ Senɛ. ⁵ Ado ku gugbāntoou Mimasa oi, ado sɔ́ gɛɔmidɔ́kíi Gɛba oi. ⁶ Ǿ Yonatāa ò èwaasopie: Mɔ wà gé gyafɔ́de gudɔ́anapio kíi. Dii a gí dɔ́iwálea? Asa yāe a f̄s kpa Diiɛ à to wà gí zibleio, wà dasi ge wà dasion lò. ⁷ Ǿ aà zikabɔ́kūnapi òè: Lá à ní pɔ́ gbà píi lé, ke. Lá ní sè, má làaɛ. ⁸ Ǿ Yonatāa mè: Tòɔ, wà gémá wà wázia mɔ́né. ⁹ Tó aa òwɛɛ wà zé wà ní dāɛ, wí ze wà gbɛu, wà gémá lɔ́o. ¹⁰ Tó aa mè wà mɔɛ sɔ́, wí gémá, asa bee mé aɔ de Dii ní kpaawá seela ũ.

¹¹ Ǿ aa nízia mò Filitē gudɔ́anapioɛ. Ǿ Filitēpio mè: Gwa! Ebeluɔ lé bɔ́ ɛ pɔ́ aa ulɛauɔ guu kee. ¹² Ǿ gudɔ́anapio lezù Yonatāa ní a zikabɔ́kūnaozi aa mè: A mɔ wà yāe oé ke. Ǿ Yonatāa ò a zikabɔ́kūnaɛ: Nyɔ́ te ma kpe, asa Dii ní kpá Isailiɔ́wae. ¹³ Ǿ Yonatāa lé dede àle lɔ́oga, mé aà zikabɔ́kūna te aà kpe. Ké Yonatāa ní kwé, ɔ́ aà zikabɔ́kūnapi ní dede aà kpe. ¹⁴ Léleama séiapi guu Yonatāa ní a zikabɔ́kūnao ní dede gbɛɔn bao taawae. Gupi báluma kà gu bà do taawa. ¹⁵ Ǿ gili gè Filitēɔ́gu ní bòou ní sɛuo píi. Via ní zīgɔɔ kù, gudɔ́anao ní gbé pɔ́ aai gé lélei Isailiɔ́wao píi. Ǿ tɔ́le lùalua. Lua mé gili gèngu màa.

¹⁶ Ké Saulu gudɔ́ana pɔ́ kuaàno Gibeaɔ è Filitē zīgɔɔ bàalè lé fáaa gupiiu, ¹⁷ ɔ́ Saulu ò gbé pɔ́ kuanɔ́ne: A wéte wà gbéɔzi à gwa, wí dɔ́ gbé pɔ́ bɔ́ wà guu. Ké aa gwà, aa è Yonatāa ní a zikabɔ́kūnao mé kú ní guu. ¹⁸ Ǿ Saulu ò Ahiaɛ: Mɔ́ ní n sa'o'ulao wà Dii laò. Asa zibeezi a sa'o'ulapi daa Isailiɔ́ guu weɛ. ¹⁹ Gɔɔ pɔ́ Saulu lé yā'o sa'onapie, zɔ́a pɔ́ dɔ́ Filitēɔ́ bòou lé káfi, àle dede, ɔ́ Saulu òè aà to we. ²⁰ Saulu a zīgɔɔ káaa píi aa gè ziu, ɔ́ aa è gili gè Filitēɔ́gu maamaa, aale fēna kakɔɛ. ²¹ Ebelu pɔ́ zòle Filitēɔ́ guu yāa aa m̀nɔ́ ziu ní bòouɔ èa ná ní gbé pɔ́ kú ní Sauluo ní Yonatāaowa. ²² Ké Isaili pɔ́ ulɛa Eflaiú b̀su gusisideu weɔ mà Filitēɔ́ lé bàale, aa ná ní gbéɔ́wa ziu lɔ́, aa náaárnɔ́. ²³ Màa Dii zè ní Isailiɔ́ gɔɔ bee, ɔ́ aa zible e za Betavɛ.

Yonatāa zɔ́blea

²⁴ Isailiɔ́ taasikè gɔɔ bee, asa Saulu yādile ní Lua tóo a zīgɔɔne à mè: E oosi ge keò, gbé pɔ́ pɔ́blè e mào gé tɔ́sii ma ibɛɔ́wa, ade g̀ láaiɔ́ ũɛ. Ǿ an gbɛɛ i pɔ́bleo. ²⁵ Zīgɔɔ sí lákpeu mípii, we zó lí lé léle zíle. ²⁶ Ké aa sí lákpeu màa, aa è zó'i lé bàale, áma an gbɛɛ i ɔ́zɔ́wà a dà a léuo, ké aale viake yādileae yáí. ²⁷ Yonatāa sɔ́ i yá pɔ́ a mae díle a zīgɔɔne mao, ɔ́ a a lípana pɔ́ á kūa z̄ zɔ́sapiwa. A ɔ́mà i dà a léu, ɔ́ aà wé kè. ²⁸ Ǿ zīgɔ́e òè: N mae yādile a zīgɔɔne à mè gbé pɔ́ pɔ́blè gbá, ade g̀ láaiɔ́ ũɛ. A yáí tò gbépii yèɛɛ làa. ²⁹ Ǿ Yonatāa mè: Ma mae lé íadamáɛ. Gwa lá ma wé kè, ké ma zópi m̀sɔ́ yɔ́o yáí mè. ³⁰ Tó gbéɔ́ pɔ́ pɔ́ aa sí ní ibɛɔ́wa blè gbá yāa lé, dɔ́ aa Filitēɔ́ dède de beea.

³¹ Zibeezi Isailio Filitēo dède sea za Mimasa e Ayaloni. Aa kpàsa dúuduue, ³² ɔ aa sɪ́ n̄ pɔtuoo guu, aa são n̄ zuo n̄ zunɛbɔɔ kùkũ aa dède wegɔɔ, aale só n̄ a auo. ³³ ɔ wà a baokpà Saulue wà m̄: Gwa! Wàle duunake Diiɛ, wàle n̄o só n̄ a auo.* ɔ Saulu m̄: A bɔ Dii yá kpe. A gbè gbènɛ gále m̄o ma aɛ la kpakpa. ³⁴ ɔ à m̄: A fãaa n̄ guu, í oné an baade m̄o ma kíi n̄ a zuo ge a sã, aai a kòlokpakpa la, aai só. Asu duunake Diiɛ à n̄o só n̄ a auoo. ɔ baade m̄o n̄ a zuo gwá bee, à a kòlokpá we. ³⁵ Saulu Dii gbagbakii b̄o we. Sa'okii p̄o a b̄o séian we.

³⁶ ɔ Saulupi m̄: Wà péle Filitēozi gwáa wào n̄ dède e gu ge d̄o. Wásu n̄ kee too. ɔ wa òè: Ké lá à kènɛ maawa. ɔ sa'ona m̄: Wà s̄o Luazi la gia. ³⁷ ɔ Saulu gbèa Luawa: Wà péle Filitēozi, n̄ȳo n̄ kpáwáa? ɔ i wewà zibeezio. ³⁸ ɔ Saulu m̄: A zīgɔɔ gbɛzɔɔ p̄ii, à s̄omazi la, ké wà e d̄o duuna p̄o wa kè gbã. ³⁹ N Dii Isailio Suabana t̄o, baa t̄o ma né Yonatãa mé duunakè, sema aà ga. ɔ gbèe i lésio. ⁴⁰ ɔ a òné: A ze saalo le, mapi n̄ ma néo wíɔ ku saalo la. ɔ wa òè: Ké lá à kènɛ maawa. ⁴¹ Saulu ò Dii Isailio Luaɛ: To wà síana d̄o. ɔ yá Yonatãa n̄ Sauluo blè, ɔ bíla mi b̄o bau. ⁴² Saulu m̄: A gbela† mapi n̄ ma néo musu. Ké yá Yonatãa blè, ⁴³ ɔ Saulu òè: Yá p̄o n̄ kè omɛɛ. ɔ Yonatãa òè: Ma lípana lébana ɔ má z̄o z̄owa, yooonno má m̄o. Má ké! Tó a ma dɛɛ, à ma de. ⁴⁴ ɔ Saulu m̄: Yonatãa, tó ni gao, Lua yãpásikemɛɛ bèbɛɛ. ⁴⁵ ɔ wa ò Sauluɛ: Yonatãa ga lo! Aà gbé p̄o ɔmɛ t̄o wa z̄iblèa? Aawo! N Luao wi wei ké baa aà miká m̄endo léle z̄íleɔ, asa Lua d̄onle ɔ à bee kèd̄o gbã. Beewa ɔ wà Yonatãa m̄isi, i gao. ⁴⁶ ɔ Saulu kámabò n̄ pélea Filitēozi, ɔ Filitēo t̄a n̄ b̄usu.

⁴⁷ Ké Saulu z̄òle Isaili kpalau a làa, à z̄ikà n̄ a ibeɛo gupiiuɛ: M̄abuo n̄ Am̄onio n̄ Ed̄uɔ n̄ Zoba kíaɔ n̄ Filitēo. Kpe p̄o à liliu p̄ii, i z̄iblemáɛ. ⁴⁸ Aà w̄oɔke t̄ob̄o, à z̄iblè Amalekiowa, à Isailio s̄i n̄ wetãnaɔwa. ⁴⁹ Yonatãa n̄ Isiboseo n̄ Malakisuaɔ mé Saulu neḡɔɔ ũ. A nenɔɔo v̄i gb̄ɛon pla. A séia t̄on Melabu, a plaade Mikali. ⁵⁰ Aà na t̄on Ainɔaũ, Aimaaza néɛ. Aà zīgɔɔ gbɛzɔɔ t̄on Abineɛ. Saulupi d̄aunaɛ, aà des̄e Nɛɛ néɛ. ⁵¹ Saulu mae Kisi n̄ Abineɛ mae Nɛɛo mé Abieli néo ũ. ⁵² Saulu ḡoɔ Ìo p̄ási n̄ Filitēo ḡoɔpiiɛ. Tó Saulu neḡɔna ge w̄oɔde è, i aà si à nawa a zīgɔ ũɛ.

15

Dii gia Sauluzi

¹ Samueli ò Sauluɛ: Mámɛ Dii ma z̄i, ɔ ma n̄isikàma n̄ kpalablea aà gbé Isailiowa seela ũ. Too! Swákpa Dii yáí sa. ² Dii Zīgɔde m̄ á fiabo Amalekiɔne yá p̄o aa kè Isailiɔne aa zez̄oné an b̄oɔ Egipi gbea yáí.* ³ Gé léleimá sa, ní n̄ midɛ nípii. Nsu n̄ n̄ gbèe too. N n̄ dède p̄ii, ḡɔɔo n̄ n̄oɔo n̄ né gbãaɔ n̄ né ȳoɔminaɔ n̄ zuo n̄ são n̄ yiongoɔ n̄ z̄aa'inaɔ.

⁴ ɔ Saulu a gb̄éɔ s̄isi à n̄ kãaa Telaiũ. Aà zīgɔ kèsedeɔ gb̄ɛon òaasɔɔo lɛɛ òaa doe (200.000). Yudaɔ ku Ìo gb̄ɛon òaasɔɔo lɛɛ kwi (10.000). ⁵ ɔ Saulu gè Amalekiɔ wéleu, àle n̄ d̄ad̄a swa'eu. ⁶ Saulu lékpásákè Keniɔne à m̄: A b̄ole Amalekiɔ guu, ké másu mà á dede'n̄o yáí, asa ámɛ a yãmaakè Isailiɔne an b̄oɔ Egipi gbea. Ké Keniɔ b̄ole Amalekiɔ guu, ⁷ ɔ Saulu gè lèle Amalekipiowa za Avila e à gè pè Suluwa Egipi gukpe. ⁸ A Amalekiɔ kí Agaga kù b̄éɛ, ɔ à aà gb̄éɔ dède n̄ f̄endao nípii. ⁹ Saulu n̄ a zīgɔɔ i Agaga deo, mé aa sã maaɔ s̄ele n̄ zuo n̄ zune mekpaaɔ n̄ s̄anebɔɔo n̄ p̄oɔmaaɔ p̄ii, aai we n̄ dedeɔ. P̄o gianaɔ n̄ p̄o f̄éféaɔ ɔ aa dède p̄ii.

* **14:33** Daa 9.4, Lev 17.10-14 † **14:42** Nao 27.21 * **15:2** B̄oɔ 17.8-14

10 ¶ Dii yá'ò Samueli e à m̀: 11 Ma Saulu kpaa kpalau tò ma pò yà, asa à b̀ ma kpee. Lá má dàè, ìli keo. Yápi dī Samueliwa, Ʒ à wíìl̀e Diiwa e gu gè d̀d̀. 12 Ké Samueli f̀e k̀k̀k̀k̀, à gè dai Saulule, Ʒ wa òè: Saulu gè Kaameli. A seelap̀e we a yã̀bangu yáí, Ʒ à èa gè Giligali. 13 Ké Samueli Saulu l̀e, Ʒ Saulupi òè: Dii b́aadangu! Má k̀e lá Dii òm̀ewa. 14 ¶ Samueli aà là à m̀: Pó wii pó ma swá̀l̀èwà lán sá wiiwa de kpelewa ni? Zu pó máe ní ̀̀b̀ ma b̀ má ni? 15 ¶ Saulu wèwà à m̀: Amalekió p̀́ǹe, asa wà ní sáw ní ní zù maa s̀e wà s̀d̀ wà sa'ò Dii n Luawa. Wa ní k̀nió d̀d̀e. 16 ¶ Samueli òè: Níle m̀a, mí yá pó Dii òm̀e gwáasinaa oǹe. ¶ Saulu m̀: O. 17 ¶ Samueli m̀: Ké n nzía f̀́enbo yáa, ni g̃ Isaili bui d̀baana ũo lé? Dii n kpa Isaili kía ũ, 18 Ʒ à n zí ò a b̀́l̀e k̀e à m̀: Ge ò Amalekió d̀d̀e, asa duunkenaoǹe. Zikáíń̀ e ò ge ò ní mid̀e. 19 Akèa n gi Dii yámai, n lele ní p̀́wa, ní yá pó Dii yeio k̀e? 20 ¶ Saulu òè: Ma Dii yáma, ma b̀́le pó à ma zí kei k̀e. Ma Amalekió d̀d̀e p̀́i, Ʒ ma su ní ní kí Agagao. 21 ¶ wà sá maa ní zù maa s̀e pó pó wa d̀d̀epió guu wà sa'ò Dii n Luawa Giligali la. 22 ¶ Samueli m̀:

Dii yá k̀ia maaè de sa pó wí a pó káteu à tékū oaa.

Misiileàe de sa'ooa.

Aà yámaa de sa'oa ní sáa mekpaaola.

23 Gia aà yámai duuna sáa ní m̀sokèaoe.

D̀eaaaǹ v̀ai sáa ní táagbagbaaoe.

Lá n gi Dii yámai,

aapi s̀ à g̃ ní kíakeie.

24 ¶ Saulu òè: Ma duunak̀e. Ma pã Dii yá pó ní òm̀eaa, asa ma viak̀e gb̀́ǹe, Ʒ ma ní yáma. 25 S̀uukemaǹ ní ma duunapio sa. Ea gemaǹ, ké m̀ e k̀́le Dii.

26 ¶ Samueli òè: Má genǹo, asa n gi Dii yáie, mé à g̃ine òỹ de Isaili kía ũe.

27 Ké Samueli kpeli, àle ta, Ʒ Saulu aà k̀ a ula léwa, à k̀. 28 ¶ Samueli òè: Dii n b̀ Isaili kpalau gb̀e, Ʒ à gb̀́ pó a maa denla kpau.† 29 Isaili Lua gawide lí etoo, ìli a làasoo lileo, asa a de gb̀nazina ũ ké à a làasoo lileo. 30 ¶ Saulu èa òè: Ma duunak̀e. N beeo n yá na, ma kpela Isaili gb̀z̃z̃ ní gb̀piio a. Ǵ zeimee ké m̀ e k̀́le Dii n Luae. 31 ¶ Samueli èa gè z̀è, Ʒ Saulupi k̀́le Dii.

32 ¶ Samueli m̀: A mó ní Amalekió kí Agagao. Ké kíapi lé mó, a d̃ yáe kuo, asa àle e a b̀ ga lézi. 33 ¶ Samueli m̀: Lá n f̀nda tò ǹe daside k̀a a néwa, m̀a n da a kua a néwa s̀. ¶ à Agaga z̀ez̃e Dii a Giligali we. 34 ¶ à tà Lama. Saulu tà s̀ a be Gibeaa. 35 Baa ké Saulu k̀ Samueli wənaũ, Samuélipi i ǵ aà gwai bo e à gè g̀d̀, asa Dii pò yà a Saulu kpaa Isaili kpalau yá musu.

16

Samueli nisikaa Davidi miwa

1 Dii ò Samueli e: Nỹz̃ ̀́b̀ Saulu yá musu e b̀e ni? Ma gi aà kible Isailiwa. Nisika k̀́ba pai, ní dazeu. Ma n zí Beteleũ gb̀́ Yese k̀́ie, asa aà né do Ʒ má s̀ è aà g̃ kía ũ. 2 ¶ Samueli m̀: Kpelewa má ke m̀a ǵ wei? Tó Saulu m̀a, a ma dee. ¶ Dii òè: Zununu se ò geò, ní me n m̀ ma gbagbaie. 3 Yese sísi sapi oa guu, mí yá pó òỹ ke oǹe, ní nisikamee gb̀́ pó má ̀́ne miwa.

4 Samueli yá pó Dii òe k̀e. Ké àle ká Beteleũ, wélepi gb̀z̃z̃ gè daiaale. Via ní k̀́, Ʒ aa aà là à m̀: Aafia n m̀ laa? 5 A m̀: Aafia. Ma m̀ Dii gbagbaie. A gb̀́b̀ azía, í gemaǹ sa'oi. ¶ à gb̀́b̀ Yese ní a neg̀e oǹe, à ní sisi sa'ò guu. 6 Ké aa k̀a, Samueli Eliabu è, Ʒ à làasook̀e à m̀: Gb̀́ pó Dii s̀e mé ze aà ae we. 7 ¶ Dii òè: Nsu

† 15:28 1Sam 13.14, 28.17

n̄ aà zea ge aà gbàa gwao, ma giaàziε. Mili gbé gwa lá gbēnazina i gwawao. Gbēnazina i gbé gwa a mēkaawaε, mapi s̄, s̄ ̄ mi gwa. ⁸ Ǿ Yese Abinadabu s̄isi, à mò Samueli aε, ̄ à m̄: Dii i gbéε bee seo. ⁹ Ǿ Yese Sāma s̄isi, à mò Samueli aε l̄, ̄ à m̄: Dii i gbéε bee seo. ¹⁰ Ǿ Yese a neḡε gbēon soplaɔ s̄isi, aa mò Samueli aε, ̄ à m̄: Dii i n̄ gbēε seo. ¹¹ Ǿ à Yese là à m̄: N̄ ɛwaasoɔ lén laa? A wèwà à m̄: An ḡzāna mé kú lao, àlε sādāε. Ǿ Samueli òè: Gbé z̄i aà s̄isii. Wá sa'oo e aà ka la. ¹² Ǿ à gbé z̄iwà, à mò. Népiá gbé tēaε, aà wé maa mé aà oa kefeū. Ǿ Dii m̄: Fele n̄ n̄sika aà miwa, asa aàpin we. ¹³ Ǿ Samueli kóbapi s̄è à n̄sikà aà miwa aà v̄iɔ wáa. Za z̄ibeez̄i ̄ Dii Nis̄ina d̄i Davidiε. Bee gb̄ea Samueli ɛa tà Lama.

Davidi z̄ikea Sauluε

¹⁴ Dii Nis̄ina gò Sauluwa, ̄ Dii tò t̄aa p̄s̄i d̄iè. ¹⁵ Aà iwao òè: Lua tò t̄aa p̄s̄i d̄ine. ¹⁶ Lá màaε Baa, tó w̄apiɔ n̄ iwao gbé p̄ m̄ɔɔna d̄s̄ weleε. Tó Lua tò t̄aa p̄s̄ipi d̄èdema, ili m̄ɔɔnalene, n̄li e n̄ ke s̄aɔ. ¹⁷ Ǿ a ò a iwaoɔne. A gbé p̄ m̄ɔɔna d̄s̄ maamaa weleε m̄ɔomεε. ¹⁸ Ǿ aà iwae òè: Ma Beteleū gbé Yese née è, a m̄ɔɔna d̄s̄. Neḡon z̄ikanaε, mé a yá'o d̄s̄. Ḡs̄ kefenaε, mé Dii kuaànɔ. ¹⁹ Ǿ Saulu gbéɔ z̄i Yesewa, aa òè: Saulu m̄ n̄ né Davidi p̄ ̄ s̄aɔ d̄a gb̄aewa.

²⁰ Ǿ Yese p̄ε d̄i z̄aa'inaε n̄ v̄εo tùu do n̄ blesan b̄ɔb̄o, à a né Davidi gb̄aεò Sauluwa. ²¹ Ké à kà Saulu kíi, à ḡò aà z̄ikena ū. Saulu yeaàzi maamaaε, ̄ à aà d̄ile a z̄ikab̄kūna ū. ²² Ǿ Saulu gbé z̄i Yesewa à m̄: To Davidi ḡs̄ ma z̄ikena ū, asa aà yá ̄ kamague. ²³ Tó Lua tò t̄api d̄èdε Sauluwa, ̄ Davidi ̄ a m̄ɔɔna se à l̄ε. Tó t̄api tà, ̄ i ke s̄aɔ, ̄ su a laaiwa.

17

Davidi n̄ Goliatio

¹ Filit̄ε n̄ z̄iḡɔ k̄aa, aale z̄i s̄uke Soko, Yuda bùsuu, ̄ aa b̄ookpà Efedamiū, Soko n̄ Azekao z̄āngu. ² Saulu n̄ Isailiɔ s̄ aa k̄o k̄aa aa b̄ookpà Ela gusalalau, aale s̄uke aa gé Filit̄εwa z̄iu. ³ Filit̄ε ku s̄is̄iwa le, Isailiɔ ku s̄is̄iwa la, guzule kú n̄ z̄āngu. ⁴ Ǿ Gata neḡna p̄ w̄i m̄ε Goliati b̄ò Filit̄ε b̄ou. Aà gb̄aa kà ḡas̄isuu soolo. ⁵ A m̄got̄ε f̄ua kpaa, mé a m̄got̄ε ula p̄ de lán kp̄t̄εewa daa, a gb̄ia kiloo bàāε. ⁶ A m̄got̄ε s̄oolo yea l̄, mé a m̄got̄ε s̄m̄p̄εε looa a kp̄ε. ⁷ A s̄n̄ s̄n̄ε k̄ūa, a p̄a de lán zw̄aat̄ana àsaliwa. A w̄ét̄ε gb̄ia kiloo soplaε. Aà s̄engbaokūna b̄ε aà aε.

⁸ Goliati zea, ̄ à lez̄u Isaili z̄iḡɔzi à m̄: B̄yāi a b̄ole n̄ z̄ioi? A d̄s̄ Filit̄en ma ūoa? Ap̄iɔ s̄, Saulu z̄oɔ. A gb̄ε weleε á guu aà pila m̄ ma kíi. ⁹ Tó a f̄s̄ z̄ikaman̄, tó à ma de, ma gb̄éɔ ḡs̄ á z̄oɔ ūε. Tó máme ma aà d̄è s̄, á ḡs̄ wá z̄oɔ ūε, ̄ɔ z̄oblew̄ε. ¹⁰ Ǿ Filit̄ēpi ɛa m̄: M̄alε kuabii Isaili z̄iḡɔwa gb̄a. A gbé weleemε wà z̄ika n̄ k̄o. ¹¹ Ké Saulu n̄ Isailiɔ pii aa aà ȳapi mà, aa b̄ilik̄ε, s̄ k̄éngu.

¹² Davidiá Eflata gbé Yese née. Yese piá Beteleū p̄ kú Yuda bùsuu gbéε. A neḡεo ̄ gb̄on swaaε, mé Saulu ḡo à maez̄okū, à z̄ik̄u táotao. ¹³ Aà né gb̄aa gb̄on àaɔ ku z̄ilau n̄ Sauluo. Aà neḡε s̄éia t̄on Eliabu, a plaade t̄on Abinadabu, a àaɔde t̄on Sāma. ¹⁴ Davidi mé Yese né ḡzāna ū. Aà v̄iɔ t̄ε Sauluzi, ¹⁵ ̄ aàpi ̄ ḡε Saulu kíi, ̄ ɛa su Beteleū a mae s̄aɔ d̄ái. ¹⁶ Filit̄ēpi ̄ b̄o à az̄ia ɔbn̄é k̄o n̄ oosio e ḡo bla.

¹⁷ Ziewa Yese ò a né Davidiε: Ese kpasaa p̄n̄ doé n̄ p̄ε m̄n̄ kwiéɔ se n̄ ḡεò kpakpa n̄ v̄iɔne n̄ b̄ou. ¹⁸ Ḡase m̄n̄ kwiéɔ se n̄ kp̄á n̄ ḡali gb̄ēz̄ɔwa. Ge n̄ n̄ gwa tó aa aafia, n̄ su n̄ n̄ aafia seelao. ¹⁹ Aa kú n̄ Sauluo n̄ Isailiɔ pii Ela gusalalau, aale z̄ika n̄ Filit̄ε.

²⁰ Davidi fèlè kɔɔ káaukaau, à a são tò ní sãdãn páleo. A a aso sè, ɔ à dàzɛu lá Yese dilɛɛwa. Ké à kà zīgɔɔ bɔou, à mɔ lè aalɛ gé zílau, aalɛ wii gbãa lé. ²¹ Isailio ní Filitɛɔ lé sɔukɛ, aa aedɔkɔwa. ²² ɔ Davidi a aso ná pɔɔ dɔanaɛ aà ɔzɪ, ɔ à bàalè gè zílau. A a vɪɔ lè we, ɔ à fɔkpámá. ²³ Ké àlɛ yá'orínɔ, Filitɛɔ negɔna Goliati, Gata gbé bɔ Filitɛ zīgɔɔ guu, à èa fèlè ní a yápio. Davidi yápi mà. ²⁴ Ké Isailio aà è, sɔ kèngu lɔ, aa lèkɔwa nípii. ²⁵ Aalɛ okɔɛ aa mɛ: I gɔɛpi e à bɔo lé? Tó à bɔ, i kuabiiwáɛ. Gbé pɔ aà dè, kía a ade gba àizɛɛ zɔɔ, i aà gba a nɛnɔɛ lɔ nɔ ù, mé aà bɛdeɔ wè'ɔa kpá lɔ.

²⁶ ɔ Davidi gbé pɔ zɛa a saɛɔ là à mɛ: Bó wa kɛ gbé pɔ Filitɛpi dè à Isailio bɔ wíuɛi? Dén Filitɛ gyafɔɔdepi ù, à gbása lé kuabiibii Lua béɛ zīgɔɔwai? ²⁷ ɔ wa òè lá gbéɔ lé okɔɛwa wà mɛ: Maa wa kɛ gbé pɔ aà dè. ²⁸ Ké aà vɪɔ zɔɔde Eliabu mà Davidi lé yá'o ní gbéɔ, aà pɔ paaàzi à mɛ: Akɛa n mɔ lai? Dé n sã yɔɔnaɔ gɔɔ zɪ gbáaui? Má ní kàamai ní n nɔsɛvãio dɔ. N mɔ zɪ gwaɛ. ²⁹ Davidi mɛ: Bó má kèi? Baa yá má ooa? ³⁰ ɔ à kpɛlɛ à gè yá doupi là gbɛpálewa. Lá gbé káau òè, màa wa òè lɔ. ³¹ Wà yá pɔ Davidi òpi sèlɛ síu Sauluɛ, ɔ à aà sísi.

³² Ké Davidi mɛ, a ò Sauluɛ: Gbɛɛ su to sɔ kɛagu Filitɛpi yá musuo. Mapi n zòblɛna, má gé zíkai aànɔɛ. ³³ ɔ Saulu òè: Nyɔ fɔ gé zíkai ní Filitɛpioo. Nɛbɔlɔnan n ù. Gɔɛpi sɔ, zīgɔɛ za a èwaasogɔɔ. ³⁴ ɔ Davidi òè: Mapi n zòblɛna, má mɛ miɔ ma mae são dá. Tó nɔɔmusu ge mai mɔ sã kù kpásau, ³⁵ mi a gbɛsɛlɛ mà gbɛ mà sãpi bɔ a lézɪɛ. Tó à lɪaamanɔ, ɔ mi kù a letáwa mà gbɛ mà dɛ. ³⁶ Mapi n zòblɛna, ma nɔɔmusu ní maio dè píi, mé Filitɛ gyafɔɔdepi a gɔ lán pɔpɔɔwae, asa àlɛ kuabiibii Lua béɛ zīgɔɔwae. ³⁷ Davidi èa mɛ: Lá Dii ma bɔ nɔɔmusu ní maio lézɪ, màa a ma bɔ Filitɛpi ɔzɪ. ɔ Saulu òè: Gé! Dii kunnɔ.

³⁸ Saulu a zíkai'ula dàè, à a mɔgotɛ fùa kpàè, ɔ à a mɔ ula dàè. ³⁹ Davidi Saulu fɛnda lòo zíkai'ulapiwa. Ké à yè táwa, ɔ à fùa, asa a a dɔɛ dɔo. ɔ a ò Sauluɛ: Má fɔ gé ní pɔpɔɔ, asa má a dɔɛ dɔo. ɔ à pɔpɔɔ bɔlɛ píi a kálɛ. ⁴⁰ A a gopana sè, ɔ à gè gbè boolona sèlɛ swa'eu mèn sɔo, a kà a dádákɛbɔɔ. ɔ àlɛ sɔ Filitɛpizi, a a gbɛma kúa.

⁴¹ ɔ Filitɛpi lé sɔ Davidizi, aà sɛngbaokūna bɛ aà aɛ. ⁴² Ké à Davidi gwà, a è né bɔlɔ tɛa kɛfɛnaɛ, ɔ à dɔɛwà. ⁴³ A òè: Gbɛn ma ù, ɔ n gbasa rɪlɛ mɔa ní gooa? ɔ à aà kà ní a táa tóo. ⁴⁴ ɔ à èa mɛ: Sɔmazi, bãɔ n ble, wàɔɔ i n só. ⁴⁵ Davidi òè: Fɛnda ní sɔmpɛɛɛo ní sɔn sɔnɛo ɔ rɪlɛ mɔoa. Mapi sɔ, Dii Zīgɔɔde Isailio Lua pɔ rɪlɛ kuabiibiiwà tɔ ɔ mále mɔoma. ⁴⁶ Dii a n namɛɛ ma ɔzɪ gbãɛ. Má n nɛɛ, mí n mi zɔ, mí Filitɛ zīgɔɔ gɛɔ kpa bãɔ ní wàɔɔwa gbã aa só, dúnia i dɔ ké Lua kú ní Isailio. ⁴⁷ Gbé pɔ kãaaa laɔ i dɔ ké Dii lí zɪblɛ ní fɛnda ge ní sɔnaoo. Dii mé zɪ gbãa vɪ, a á nawɛɛ wá ɔzɪɛ.

⁴⁸ Gɔɔ pɔ Filitɛpi lé sɔ Davidizi, àlɛ mɔ aà wíwii, ɔ Davidi bàalè lé suwà gu pɔ wa zíkau. ⁴⁹ ɔ à ɔgè a bɔɔ, à gbɛ bɔ dà a gbɛmau. Ké à Filitɛpi gbàò, ɔ à aà pà a mi'aɛwa. Gbɛpi vɪlɛ aà mi'aɛpiu, ɔ à lèlɛ a gbɛɛu. ⁵⁰ Gbɛma ɔ Davidi zɪblèò Filitɛpiwa. A aà pà a nè, baa fɛnda a kúao. ⁵¹ ɔ à bàalè gè lòoaàla, à aà fɛnda wò aà kpɛ, à aà dè à aà mi zòò. Ké Filitɛɔ è ní negɔnapi gà, aa lèkɔwa. ⁵² ɔ Isailio ní Yudaɔ pɛmá ní wiio, aa ní yá e Gata bɔlɛu ní Ekeloni bíibɔlɛo. Gbé pɔ aa ní dɛdɛɔ gɛɔ gɔ kálɛa sea za Saalaiù zéu e Gata ní Ekelonio. ⁵³ Ké aa sù ní Filitɛɔ yaao, ɔ aa ní bɔo pɔɔ náaa. ⁵⁴ Davidi Filitɛpi mi sè à gèò Yelusaleù, à aà gɔkɛbɔɔ kálɛ a kpéu.

⁵⁵ Gɔɔ pɔ Davidi lé sɔ Filitɛpizi, Saulu lé aà gwa, ɔ à a zīgɔɔ gbɛzɔɔ Abinɛɛ là à mɛ: Dé nɛn negɔɛnapi ùi? A wèwà à mɛ: Kí, ní n kuao, má dɔo. ⁵⁶ ɔ kía mɛ: Gbɛa n ma gbé pɔ a nɛn èwaasopi ù. ⁵⁷ Ké Davidi sù ní Filitɛpi dɛao, Abinɛɛ aà sè

gèò Saulu kíi, a Filitēpi mi kŭa. ⁵⁸ Ǿ Saulu aà là à mè: Né, dé nén n ũi? A wèwà à mè: N zòblena Yese, Beteleŭ gbé nén ma ũ.

18

Saulu ibelesa ní Davidio

¹ Ké Davidi yá'ò ní Sauluo a làa, ǿ Yonatāa gbēkpàaàno, a yeaàzi lá azia wēniwa. ² Za zibeezi ǿ Saulu aà dīle a be, i wei aà ta a mae be bo. ³ Yonatāa yāyèaàno, ké a yeaàzi lá azia wēniwa yái. ⁴ Ǿ à a ulada pó á daa bò à aà gbà ní a zika'ulao ní a fēndao ní a sáo ní a asanao. ⁵ Gua pó Saulu Davidi gbàeu zikai pii, ì saase, ǿ à aà dīle zīgōo gbēzōo ũ. Aà yá ì ke gbépiiē nae ní Saulu ìwao pii.

⁶ Ké zīgōo lé su Davidi Filitēpi dea gbea, noeo bò Isaili wéleo guu pii, aa gè dai ní kí Saulule, aale lesi, aale ōwā, aale gāale, aale pōnake, aale sésēnapa. ⁷ Aale lesi, aale dōkōe, aale ōwā, aale me:

Saulu gbéō dède òaa sooe (1.000),
Davidi sō òaasōsoo lee kwi (10.000).

⁸ Yápi kè Saulue íi maamaae, ǿ aà pò pà à mè: Wà òaasōsoo lee kwi kpà Davidiwa, mapi sō òaa sōnae. Kpala mé gō aà si sa. ⁹ Za zibeezi ǿ à wèdò.

¹⁰ Ké a gu dò, ǿ Lua tò Saulu taa pásipi dède, àle yāyaaa'o a kpéu, ǿ Davidi a moona sè, àle lé lá ò ke gōpiiwa. Saulu a sōna kŭa, ¹¹ ǿ à aà gbàò à mè: Má Davidi padò mà naaa ní gōe. Ǿ Davidi azia èè gēn pla. ¹² Saulu ì vīake Davidie, ké Dii kuaàno mé à pākpàazi yái. ¹³ Ǿ à Davidi yà à aà dīle zīgōo gbēon òaa sooo gbēzōo ũ. Ǿme ò dōaaané zīlau. ¹⁴ Gu pó à gèu pii ì saase, ké Dii kuaàno yái. ¹⁵ Ké Saulu è ò saase, ǿ à vīakèè de yāala. ¹⁶ Isailio ní Yudaoo sō aa ye Davidizi nípiiē, ké ò dōaaané zīlau yái.

¹⁷ Ǿ Saulu òè: Má a nenoe séia Melabu kpama no ũ. Nēgōnkea ke, ní zīkamee Diiē. Asa Saulu làasookè à mè: Má okāwào, Filitēo mé aa aà de. ¹⁸ Ǿ Davidi òè: Dén ma ũi? Deon ma bedeo ní ma mae buio ũ ké mà gbasa mà gō n né zá ũi? ¹⁹ Ké Melabu kà wà kpà Davidiwa, ǿ Saulu aà kpà Meola gbé Adieliwa.

²⁰ Saulu nenoe Mikali ye Davidizi. Ké wà yápi ò Saulue, à kèè na ²¹ à mè: Má aà kpawàe, i gōè bai ũ, Filitēo i aà de. Ǿ a ò Davidie: Nyō ma né pále e n se sa. ²² Ǿ a ò a ìwaone: A yá'o Davidie asii guu, à oè aà yá kāmāgu, mé ma ìwaoo yeaàzi pii. Aà ma nenoe sé. ²³ Aà ìwaoo yápi kà Davidie a swáwa, ǿ a òné: Gōa kiane zá ũ á yá àa nē? Táaa taasiden ma ũ. ²⁴ Ké Saulu ìwaoo sù, aa Davidi yápi sèle síuè. ²⁵ Ǿ Saulu mè: A oè má ye ànsue pōeio, sema aà tōsimēe ma ibee Filitēowa, i sumēe ní ní gyafōoo mēn basoo. Ale e Filitēo aà de.

²⁶ Ké ìwapio yápi dāu a síu Davidie, gōa kiane zá ũ kèè na sa. E nōpi segōo àò gé kái, ²⁷ Davidi ní a zīgōo fēle gè Filitēo dède gbēon òaa do, ǿ à sù ní ní gyafōoo, a kpà kíawa pii, ké à e gō aà né zá ũ yái. Ǿ Saulu a né Mikali kpawà no ũ. ²⁸ Ké Saulu è màa, a dō ké Dii kú ní Davidioe, mé a né Mikali yeaàzi, ²⁹ ǿ aà vīakeaè kàfi, à gō aà ibee ũ e à gè gào. ³⁰ Gōo pó Filitēo kiao bōle gè zikai, Davidi ì saase de Saulu ìwa kīniolae, ǿ à tobò maamaa.

19

Saulu Davidi wēa

¹ Saulu ò a né Yonatāae ní a ìwaoo pii aa Davidi de. Ama Yonatāa yeaàzi à kè zài, ² ǿ à aà gbà laai à mè: Ma mae lé n wēe. Nyō nzia kŭa dō zia kōo. Ulekīi wēele nyō kuu. ³ Má bo wēnkpe ní ma maeo, wí ze gu pó n ulēu. Má n yá'òè. Lá a òmēe, mí onē.

4 Ǿ Yonatāa gè Davidi maabò a mae à mè: Baa, nsu vāike n zòblena Davidiεo, asa i vāie kenεo. Aa yākeao ài vīne maamaae. 5 Ké à Filitēpi dè, à gĩ a wēniie, ǿ Dii tò wa zì zōo blè wápii. N è, ǿ n pō kèna. Bóyāi ní ye vāike yāesaidepie n àa de pái? 6 Saulu aà yāmà, ǿ à legbè à mè: N Diio wa aà deo. 7 A gbea Yonatāa Davidi sīsi à yápi sīuè pii, ǿ à gè ní Davidio Saulu kíi, ǿ àle zíkεè lán yāawa.

8 Zì èa fèle, ǿ Davidi gè zíkai ní Filitēo. A sīngu à zìblémá dúuduu, ǿ aa bàalèè.

9 Dii tò Saulu taa pášipi èa dède goo pō a zōlea a kpéu. A a sōna kūa, ǿ Davidi lé a mōonaleè. 10 Saulu wèele à Davidi paò à naaa ní gĩo. Ké à èè, ǿ sōnapi gè gĩ pà.

Gwāasīna bee ǿ Davidi bàalè tà. 11 Ǿ Saulu gbéō zì Davidi be aa aà dádā, aai aà de koo,* ǿ aà na Mikali aà gbà laai à mè: Tó ni bàasi gwáao, wa ní de ziae. 12 Ǿ Davidi bō fenentiu, Mikali aà gbàe ní bao zīle, ǿ à bàalè gèzeεa. 13 Ǿ Mikali taa† se wùle liiwa, à blè baa se kà táapi mia, ǿ à zwāa kù. 14 Ké Saulu gbéō zì Davidi kúii, Mikali mè àle gyākeε. 15 Ǿ Saulu èa gbéō zì Davidi gwai, a òné: A aà sé ní a liio sānu, à suomεε mà de. 16 Ké aa gè kpéu, táapi ǿ aa è liiwa, blè baa kuwà a mia. 17 Ǿ Saulu Mikali là à mè: Bóyāi n bō ma kpe n ma ibεε gbàe à pīlia màai? Mikali wèwà à mè: A òmεε mà to à gèzeεa. Tó ma gi, á ma deε.

18 Ké Davidi bàalè gèzeεa, à gè Samueli gwai Lama. A yá pō Saulu kèε dàu a sīuè pii, ǿ aa gè zòle Naio sānu. 19 Ké wa ò Sauluε, Davidi ku Naio Lama, 20 ǿ Saulu gbéō zì aà kúii. Ké aa kà we, aa lè ānabi gāli lé ānabikeke, Samueli kú ní guu an dōana ũ. Ǿ Lua Nisīna dĩ zinapiōne, aale ānabikeke sō. 21 Ké wa ò Sauluε, ǿ à gbēpāleo zì, ǿ aa ānabikekè màa lō. Saulu èa gbéō zì a gēn āaōdei, ǿ aa ānabikekè màa lō. 22 Ǿ Saulupi fèle lé gé Lama azīa sa. Ké à kà lōo zōo pō kú Seku saε, à gbéō là à mè: Samueli ní Davidio ku má ni? Ǿ wa òè: Aa ku Naio Lama. 23 Ké àle gé we, ǿ Lua Nisīna dĩ aapie sō, àle gé, àle ānabikeke e à gè kào Naio Lama. 24 A a pōkasaō bōala, à ānabikekè Samueli wāa. Goo bee fāane ní gwāasīnao pii lō wùlea puizie. A yáii tò wī me: Saulu ku ānabio guu sō neε?‡

20

Davidi ní Yonatāao

1 Davidi bō Naio Lama à bàalè gè Yonatāa lè, ǿ à aà là à mè: Bó má kèi? Daa kpele má kèi? Vāi kpele má kè ní maeε ǿ àle ma wei? 2 A wèwà à mè: Gyaū! Nyō gao. Gwa, ma mae lío yāe ke à gĩ káimεε ma swáwao, yāzōo ge a yōonan nò. Ma mae aō yá bee taa ke à gĩ oimεεε? Màa no bá! 3 Ǿ Davidi ò lō: N mae dō sásā ké n ma wegwàε. A yáii to n yápi mào, ké n pō su yao yáii. N Dii kuao ní n kuao má kú ga lézīε. 4 Ǿ Yonatāa òè: Yá pō ní gbèaa pii má kenε. 5 Ǿ Davidi òè: Gwa, mō dafu dikpe ku zia. A kù mà zōle mà poble ní kíaoε. To mà ge ulε sēu e zia bàasi oosi. 6 Tó n mae ma gbea, oè ma zé gbèama ma ge ma be wéleu Betelēu zeazeaε, ké ma bēdeō pii lé sa pō wī o wē ní wēo o we yáii. 7 Tó à mè a maeε, máo aafia, āma tó aà pō pà maamaae, nyō dō ké yāvāi à zèò à kemεε we. 8 Gbēkeke mapi n zòblenae, asa n yāyēmanō ní Dii dōaoε. Tó má taaε vī, ma de nzīa. Nsu ma kpa n maewao. 9 Ǿ Yonatāa mè: Gyaū! Tó má dō ké ma mae zèò à vāikenεε, má onεo lé? 10 Ǿ Davidi aà là à mè: Tó n mae sù yāpāsī òne, déme a omεei? 11 Ǿ Yonatāa òè: Mō wà gé sēu. Ǿ aa bōle gè sēu mípla.

* 19:11 Sou 59 † 19:13 Táapiá lí pō wa à lán gbēnazīnawae. ‡ 19:24 1Sam 10.10-12

12 Ɔ Yonatāa m̀̀: N Dii Isailio Luao, e zia bàasi maa'i má a mae lé mà gwa. Tó n yá kàaàgu, má lékpāsákene. 13 Tó ma mae ye vāikene, mé mi lékpāsákene ma n gbae n ta aafiao, Dii yāpāsíkeme b̀̀eb̀̀e. Dii kunnò lá a kú ní ma maeo yāawa. 14 Tó ma su má ku, gb̀̀ek̀̀ek̀̀eme lá Dii í kewa. Tó ma su ma gae s̀̀, 15 n gb̀̀eke su lāa ní ma bēdeɔ bauo, baa tó Dii tò n ibeɔ lāa dúniau.* 16 Maa Yonatāa yāyè ní Davidio, ɔ̀̀ à m̀̀: Dii flabo n ibeɔne. 17 Ɔ Yonatāa tò Davidi èa a legb̀̀e lo ké a yeaàzi yáí, asa a yeaàzi lá azia wēniwae.

18 Ɔ Yonatāa ò̀̀: M̀̀ dafu dikpe ku zia. Tó wi gb̀̀e e n kilauo, wa n gbae. 19 Zia bàasi gé ulɛi gu p̀̀o n ulɛu yápi daalegɔɔ, ní ku gb̀̀e p̀̀o de kɔɔ ũ sae we. 20 Má kazu gb̀̀epi sae wén àaɔ, lándɔ mále p̀̀o gb̀̀awa, 21 mí negɔɔnae zí aà ge kapiɔ wele. Tó má ò̀̀, kaɔ ku aà kpe, aà séle m̀̀o, ní m̀̀o, asa ní Diio nýɔɔ aafiae, kai kuo. 22 Tó má ò̀̀ kaɔ ku aà ae s̀̀, géí, asa Dii mé n gbae. 23 Yá p̀̀o wá yè ní kɔɔ s̀̀, Dii mé aɔ de yápi seelade ũ gɔɔpii.

24 Ɔ Davidi g̀̀e ùle s̀̀u. Ké m̀̀o dafu b̀̀o, kía z̀̀le p̀̀bleai. 25 A z̀̀le a z̀̀lekíi gí sae. Yonatāa z̀̀le aà ae, mé Abinee ku aà sae. Davidi z̀̀lekíi s̀̀o, gb̀̀e ku weo. 26 Saulu i yāe o zibeezío, asa àle e yāe mé aà lè, à gb̀̀alè, bee mé g̀̀e. 27 Ké a gu d̀̀o m̀̀o gɔɔ plaade zí, Davidi z̀̀lekíi gi da gii, ɔ̀̀ Saulu a né là à m̀̀: Bóyái Yese ne'i m̀̀o p̀̀bleio za gíai? 28 Ɔ a ò̀̀: A zé gb̀̀eaa, à g̀̀e Betelúe. 29 A m̀̀e mà to à gé, asa a bēdeɔ lé sa'o wélepiue, ɔ̀̀ a v̀̀i ò̀̀e à m̀̀o. A m̀̀e tó à k̀̀eme, mà a gbae à gé a v̀̀iɔ gwai. A yáí tò i m̀̀o p̀̀bleinnò. 30 Ɔ Saulu p̀̀o p̀̀a Yonatāazi à m̀̀: Né faasai swágbāade! Má d̀̀o ké n ze ní Yese néoe. N widà nzia ní n daowa. 31 Tó Yese népi ku wēni guu, nýɔ e n kpalableo. Gb̀̀e zí aa aà kũ suomee tia. A g̀̀e we. 32 Ɔ Yonatāa aà là à m̀̀: Bóyái a gaii? Bó a k̀̀e? 33 Ɔ Saulu Yonatāa gb̀̀e ní s̀̀nao à de, ɔ̀̀ Yonatāa d̀̀o sa ké a mae zè ní Davidi deaoe.

34 Yonatāa f̀̀le g̀̀o p̀̀bleaa ní p̀̀f̀̀e, i p̀̀ble m̀̀o gɔɔ plaade zípio, asa aà ǹ̀se yà Davidi yá musue, ké aà mae aà d̀̀le yáfuu yáí.

35 Ké a gu d̀̀o, Yonatāa b̀̀o g̀̀e Davidi lei gupiu. Negɔɔnae teaàzi. 36 Ɔ a ò̀̀ népie. Bàale ǹ̀ gé le. Má kazu, ní wele. Ké népi bàalè lé gé, ɔ̀̀ Yonatāa ka mà aà mia. 37 Ké népi kà gu p̀̀o Yonatāa ka gb̀̀epiu, ɔ̀̀ à lezù népizi à m̀̀: Kapiɔ ku n ae le. 38 Ɔ Yonatāa èa lezuaàzi lo à m̀̀: Gé kpakpa, rísu zeo. Ɔ népi kapiɔ s̀̀le à s̀̀o a diie. 39 Népi yápi d̀̀o, sema Yonatāa ní Davidio. 40 Ɔ Yonatāa a g̀̀keɔ k̀̀a kpá népiwa à m̀̀: Si ǹ̀ taò be.

41 Ké népi tà, Davidi f̀̀le g̀̀e mid̀̀kíi oi, à m̀̀o k̀̀le Yonatāae g̀̀en àaɔ, à ẁ̀le a gb̀̀eu. Ɔ aa lep̀̀kɔwa, aa ɔ̀̀lò nípla nípii, Davidi p̀̀o mé k̀̀e zài. 42 Ɔ Yonatāa ò̀̀: Gé aafia, asa wa legb̀̀e ní Dii tóo wa m̀̀e, Dii mé wá seelade ũ ma buio ní n buio zānguo e gɔɔpii.

21

Davidi kua Nɔbu

1 Davidi b̀̀o we, ɔ̀̀ Yonatāa èa tà be. 2 Ké Davidi lé gé sa'onkia Aimeleki kíi Nɔbu, Aimelekipi b̀̀o g̀̀e daiaale. Via aà k̀̀e, ɔ̀̀ aà là à m̀̀: Bóme tò ní be ndo gb̀̀e kunnò ni? 3 Davidi ẁ̀wà à m̀̀: Kí mé zidàme, à m̀̀e másu to gb̀̀e yá p̀̀o a d̀̀leme à ma zí kei d̀̀o. Ɔ wa gud̀̀kɔe ní ma ìwaɔ aa d̀̀aame. 4 Ble kpele ní ví la tiai? Ma gba p̀̀e m̀̀en s̀̀o ge p̀̀o p̀̀o ní ví pii lé. 5 Ɔ sa'onkiapi m̀̀: P̀̀e p̀̀a kuo, sema p̀̀o p̀̀o wa kàle Luae bàasio. Tó n gb̀̀e gb̀̀ale nɔe yá musuo,* má kpama. 6 Ɔ Davidi ò̀̀: M̀̀ae, wá wázia kũa nɔe yá musu, lá wi ke wá gbasa da zikazeuwa. Ma

* 20:15 2Sam 9.1 * 21:5 Lev 15.18

gbé̄́ pɔ́ gbá̄́lɛao. Baa gɔ́ pɔ́ wá̄lɛ pɔ̄eã taa'o, aaliɔ gbá̄́lɛao, belenkɛ tá pɔ́ wá̄lɛ o gbá̄́. ⁷ Ǿ sa'onkiapi Lua p̄e sè a kpàwà, asa p̄eɛ ku weo, sema pɔ́ pɔ́ wa kàlɛ Luaɛpi.† Wí p̄eɛpi sɛ Dii aɛɛ, ɔ̄ wí a lɛũkpakɛ n̄ p̄eɛ dafuo.‡

⁸ Saulu ìwae ku we gɔ́pi, aà tón Doegu. Eɔũ buiɛ, aapi mé Saulu sādānki ũ. ⁹ Ǿ Davidi Aimɛlɛki là à mè: N sōna ge fēnda v̄i laa? Mi e ma a fēnda ge gōkɛbɔe sèò, asa kí z̄ipi dāmɛɛ zɛazɛaɛ. ¹⁰ Sa'onkiapi wèwà à mè: Filitē pɔ́ n̄ dè Ela guzulɛu Goliati fēnda gwa kɛ. A ku sa'o'ula kpɛ, zwāa fifiwa. Tó n̄ yei, sé, asa a pāle ku la lɔ, sema bee. Ǿ Davidi mè: Kpaa, a sáa kuo.

Davidi Íandekɛkɛa

¹¹ Davidi bàalè Sauluɛ zibeezì, à tà Gata kí Akisi kíi. ¹² Ǿ Akisipi ìwao òè: Isaili bùsu kí Davidin weo lò? Aapi ɔ̄ wí ɔ̄wā wí lɛsi aà yá musuo lò? Wí mɛ: Saulu gbé̄́ dèdɛ òaa sɔɔɛ (1.000), Davidi s̄ òaasɔsɔɔ lɛɛ kwi (10.000).

¹³ Yápi Davidi kù gbāa, àlɛ viakɛ Akisiɛ maamaa. § ¹⁴ Ǿ à azia lile, àlɛ Íandekɛ kɛ n̄ wáa. A ɔgbɛ gālegalɛ bíibɔlɛ gbaɔwa, a tò lé'i dà a lɛkpɛa. ¹⁵ Ǿ Akisi ò a ìwaoɛ: A gwa! Gbèpiá Íandɛɛ. Bóyāi a aà sè a mɔoi? ¹⁶ Íandɛ kèsāaɛ, ɔ̄ a gbèpi sè a mɔoa aà Íandekɛ kemɛa? A e gɛ ma uao.*

22

Saulu Nɔbu sa'onao dɛdɛa

¹ Davidi b̄ we, à bàalè à gè gè Adulaũ gbè'eu.* Ké aà v̄iɔ n̄ aà de bɛdɛɔ aà bao mà, aa gè aà lè we. ² Yā'ɔmadeɔ n̄ fiadeɔ n̄ gbé̄́ pɔ́ yá lé kánɔɔ kàaaaazi pii, ɔ̄ à ḡò n̄ dɔaana ũ. Aa kà gbēɔn òaa pla taa. ³ Bɔa za we Davidi gè Mizipa, Mɔabu bùsuu, a ò Mɔabuɔ kíaɛ: Ma mae n̄ ma dao gba zé aao kunnɔ e mà d̄ó lá Lua a kemɛɛ. ⁴ Ǿ à n̄ tó n̄ Mɔabuɔ kíao we. Aa kuaànɔ gɔ́ pɔ́ Davidi ku sēgbāu. ⁵ Bee gbɛa ānabi Gada mò yá'ò Davidiɛ à mè: Nsu ñȳɔ ku sēgbāu lɔ. Ea ta Yuda bùsuu. Ǿ à fɛlɛ gè Eletu líkpɛu.

⁶ Ziewa Saulu z̄lɛa baali gbáu Gibɛa s̄is̄i musu. A a sōna k̄ua, aà ìwao liaaaazi pii. Ǿ a mà wà Davidi n̄ gbé̄́ pɔ́ kuaànɔ kúki d̄ò. ⁷ Ǿ a ò a ìwapiɔɛ: A Bēyāɛ buiɔ, à ma yāma ápii. Yese né a buaɔ n̄ v̄ɛbuɔ kpáwáɛ? A á dile z̄iḡɔ gbēɔn òaasɔsɔɔ ge gbēɔn basɔbasɔɔ dɔaanaɔ ũe? ⁸ Apii a lɛkpāaimazii. Ké ma né yāyè n̄ Yese néo, á gbēɛ i omɛɛo. A gbēɛ i wēnad̄mɛɛo. I kāmɛɛ ma swáwa ké ma né ma ìwapi n̄sɛ fɛlɛ aao ma wɛ, lá àlɛ kɛ tiaɛwao. ⁹ Eɔũ bui Doegu kú n̄ Saulu ìwao we, ɔ̄ à mè: Ma Yese né è, à mò Aitubu né Aimɛlɛki kíi Nɔbu. ¹⁰ A yāe wɛɛlɛ kèè Diiwa, ɔ̄ à kùs̄ua kpàwà n̄ Filitē bui Goliati fēndao.†

¹¹ Ǿ kía gbé̄́ z̄i aa sa'onkia Aimɛlɛki sísi n̄ a de bɛdɛ pɔ́ de sa'onao ũ Nɔbuɔ pii. Ǿ aa mò kía kíi n̄pii. ¹² Ǿ Saulupi òè: Swákpa n̄ ma, Aitubu né. A wèwà à mè: Ma swá wè, Baa. ¹³ Ǿ Saulu aà là à mè: Bóyāi mpi n̄ Yese néo a lɛkpāaimazii? Bóyāi n̄ blɛ kpàwà n̄ fēndao, n̄ yāe wɛɛlɛ kèè Luawa, ké aà felemanɔ aao ma wɛ, lá àlɛ kɛ tiaɛwai? ¹⁴ Aimɛlɛki wèwà à mè: N ìwao guu pii, dé náai mé kà Davidiwai? N né z̄áɛ, nzia d̄òanaɔ kíaɛ. A tobò n̄ bɛ. ¹⁵ Mi wɛɛlɛ kèè Luawa yāao lé? Kai! Baa, n̄su yādɔ mapi n̄ zòblenawao ge ma de bɛdɛɔ, asa má yāe d̄ó yápi musuo, baa yɔɔ. ¹⁶ Ǿ k̄ipi òè: N gaɛ, mpi n̄ n̄ de bɛdɛɔ pii. ¹⁷ Ǿ a ò d̄oi pɔ́ kú wɛɔɛ à mè: A fɛlɛ à Dii gbàgbanaɔ dɛdɛ, asa an ɔ̄ ku Davidi yáue. Aa aà bàalɛa yá d̄ó, ɔ̄ aai omɛɛo. Ama aà ìwapiɔ i we ɔ̄sè aa Dii gbàgbanapiɔ dèdɛo. ¹⁸ Ǿ k̄ipi ò Doeguɛ: Fɛlɛ n̄ sa'onapiɔ dɛdɛ. Ǿ à fɛlɛ à n̄ dɛdɛ ḡɔ̄. A bàabaa sa'o'uladanapiɔ

† 21:7 Mat 12.3-4 ‡ 21:7 Bɔa 40.22-23 § 21:13 Sou 56 * 21:16 Sou 34 * 22:1 Sou 57, 142
† 22:10 Sou 52

dède gbẽon basiiṣo. ¹⁹ Ǿ Saulu èa sa'onapio wéle Nobudeo dède lo, gṣeo ní nṣeo ní né gbãao ní nētēnao ní zuo ní zàa'inao ní são. Wà ní dede ní fēndao mṣii.

²⁰ Ǿ Aimeleki né do pilimá, aà tón Abiataa. A bàalè à gè tè Davidizi. ²¹ A ò Davidie, Saulu Dii gbàgbanao dède píie. ²² Ǿ Davidi òè: Ké ma Edũ bui Doegu è we gṣo bee, má dṣ sáasá ké a o Saulue. Tàaeden ma ũ n de bedeo gagaa pii yá musu. ²³ Nyṣ kumanṣ. Nsu to vĩa n kũo. Gbḗ pṣ lé n we lé ma we sṣe. Yãe a n le ma ɔzi.

23

Davidi Keiladeo misia

¹ Wa ò Davidie wà mḗ: Gwa, Filitḗo lé zika ní Keiladeo, aale ní pṣwenaṣ naaa. ² Ǿ Davidi gbèa Diiwa à mḗ: Mà gé lélei Filitḗpiowa yà? Ǿ Dii òè: Gé léleimá, ní Keiladeo misi. ³ Ǿ Davidi gbḗo òè: Lá vĩa lé wá kú Yuda bùsuu la, wá fṣ gé zikái ní Filitḗo Keilae? ⁴ Davidi èa gbèa Diiwa lo, ṣ Dii òè: Fèle gé Keila, asa má Filitḗo nanen n ɔzi. ⁵ Ǿ Davidi gè Keila ní a gbḗo, à zikà ní Filitḗo, ṣ à ní pṣtuoo sṣmá. A Filitḗo dède dasidasi, à Keiladeo mṣi.

Saulu pélea Davidizi

⁶ Ké Aimeleki né Abiataa bàalè, àle gé Davidi kíi yãa, a a sa'o'ula kũae, ṣ à gèò Keila. ⁷ Ké Saulu mà Davidi gè Keila, à mḗ: Lua gĩaàzie, ṣ à aà nàmee ma ɔzi, asa à azia kàka wéle bíideue. ⁸ Saulu a zigṣo kãaa pii aa ge koezṣ Davidi ní a gbḗzi Keila. ⁹ Ké Davidi mà Saulu lé vãikpaaianṣ, ṣ a ò sa'ona Abiataae aà mṣ ní sa'o'ulao. ¹⁰ Ǿ Davidi mḗ: Dii Isailio Lua, mapi n zòblena, má mà Saulu lé zeweele à mṣ Keila à wéle beepi dúuzṣ ma yáí. ¹¹ Keiladeo ma kpawà yà? Saulu a mṣ la lá má màwa yà? Dii Isailio Lua, o mapi n zòblenae. Ǿ Dii òè: A mṣ. ¹² Ǿ Davidi aà là lo: Keiladeo ma kpawà ní ma gbḗo yà? Ǿ Dii mḗ: Aa á kpawàe. ¹³ Ǿ Davidi ní a gbḗo fèle, aa kà gbẽon òaa àaṣ taawa. Ké aa bṣ Keila, ṣ aa gè gu pṣ aa yei. Ké Saulu mà Davidi bṣ Keila, i gé we lo.

¹⁴ Davidi ku zegikṣio gbáau Zifi bùsu gbḗsṣideu. Lá gu lé do Saulu lo aà wee, áma Lua i Davidi naè aà ɔzi. ¹⁵ Gṣo pṣ Davidi ku Zifi bùsu líkpeu, a mà Saulu ní aà gbḗo lé mṣ a dei. ¹⁶ Ǿ Saulu né Yonatãa fèle gè Davidi lè za líkpepiu, à aà gbà sṣ ní Lua tṣo. ¹⁷ A òè: Nsu to vĩa n kũo, asa ma mae a e ɔkãmao. Mmḗ nýṣ kible Isailiowa, mapi sṣ mṣ de n plaade ũ. Ma maepi bee dṣ se. ¹⁸ Ǿ aa yãye ní kṣo mṣpla Dii ae. Davidi ku líkpeu we, ṣ Yonatãa tà be.

¹⁹ Bee gbèa Zifideo gè Saulu lè Gibèa aa mḗ: Davidi ulea wá bùsu sḗgbãu. A ku líkpeu Hakila sṣṣipṣleu Yesimṣ geomidṣkii oi.* ²⁰ Kí, gṣo pṣ ní yei pii, mṣ we, wí aà kpama. ²¹ Ǿ Saulu mḗ: Dii báaadaágu, ké a ma wḗnagwà yáí. ²² A tá, í ea sṣuke. A gu pṣ ì géu gbèagbèa ní gbḗ pṣ aa aà èo, asa má mà wà mḗ aà ṣnṣá ṣno no. ²³ A gbèagbèa ké à e à aà ulekṣio dṣ pii, í ea mṣ ma le mà a sáasá ma, mí géánṣ. Tó a kú á bùsuu wee, má kpálekèaàzi Yuda buio guu píie. ²⁴ Ǿ aa dàzeu aa dṣaa Saulue Zifi. Gṣo bee sṣ Davidi ní a gbḗo ku Maṣni gbáau sḗ pṣ kú Yesimṣ geomidṣkii oi.

²⁵ Ké Saulu ní a gbḗo lé mṣ kpálekèiaàzi, à a baomà, ṣ à pṣla gbèpiwa, a ku Maṣni gbáau. Ké Saulu mà, ṣ à pḗleaàzi Maṣni gbáau we. ²⁶ Sauluo be gbḗsṣi kpele, Davidio be a kpela, aale olo'olobo aale bàale Saulue. Gṣo pṣ Saulu ní a gbḗo lé lia Davidiozi aa ní kú, ²⁷ ṣ gbḗe mò baokpà Saulue à mḗ: Ke kpakpa, Filitḗo mò lélei wá bùsuwa. ²⁸ Ǿ Saulu zè pélea Davidizie, à gè Filitḗo lei. A yáí tò wṣ me gupie Kṣkpaalegbe.

* 23:19 Sou 54

24

Davidi gia Saulu deai gbè'eu

¹ Bee gbɛa Davidi bò we à gè zòlɛ sɛgbāu, gu pò wɛ mɛ ɛngɛdi. ² Ké Saulu sù ní Filitɛɔ yaaɔ, wa òè Davidi ku ɛngɛdi gbáau. ³ Ǿ à Isaili zígɔɔ sɛlɛ gbɛɔn òaa gɛɔ, à dàrnɔ zéu kpálɛkɛi Davidiɔzi gu pò wɛ mɛ Tueɔ gbèsísl. ⁴ Ké à kà sãɔ kaa pò kú zé saɛ kíi, à gbè'ɛ è we, ɔ à gèu bíikpɛkɛi. Davidi ní a gbéɔ sɔ aa ku gbè'ɛpiu za a léwa.* ⁵ Ǿ Davidi gbéɔ òè: Gwa, gɔɔ pò Dii mè á n ibɛɛ nanɛ n ɔzɪ n yãkɛè lá ní yeiwan gbã. Ǿ Davidi fɛlɛ tɛɛɛ, à Saulu ulada lé zò aà saɛ. ⁶ A gbɛa Davidi làasoo lé ìadawà Saulu ula lé pò a zòpi yáí, ⁷ a ò a gbéɔnɛ: Kai! Dii su to mà yá bee taa kɛ ma dii pò á kpàɛo. Má ɔkãwàò, asa Dii mé aà kpà kía ũ.

⁸ Davidi a gbéɔ lèlɛ ní yápi yáí, i to aa Saulu dèo. Ké Saulu bò gbè'eu, àlɛ gɛzɛa, ⁹ ɔ Davidi bò gbè'ɛpiu à lezùaaazi à mè: Ma dii kí! Ké Saulu líli à a kpɛ gwà, ɔ Davidi kùlɛ à a mípèlèè. ¹⁰ Ǿ a ò Sauluɛ: Tó wà mè ma vâi ò ní musu, bóyáí ní síi? ¹¹ Gwa! N wé è gbã lá Dii n namɛɛ ma ɔzɪ gbè'eu. Wa òmɛɛ mà n de, ɔ ma n wɛnagwà, ma mè má ɔkã ma diiwao, asa Dii mé aà kpà kía ũ. ¹² Gwae Baa! Gwa, má n ulada lé kúa kɛ! Ma n ula lé zò, ãma mi n deo. N dò sa ké má vâi ge íi kũannɔo. Mi tàaekɛnɛo, ɔ nílɛ ma wɛ. ¹³ Dii mé a yágɔgɔwɛɛ, i tɔsimamɛɛ, ãma mapi, má ɔkãmao. ¹⁴ Lá wà yáasikè za ziwa wà mè: Yãvâi ì bɔ vâikɛnaɔ kíiɛ. Má ɔkãmao. ¹⁵ N Isailiɔ kía, dé yáí n bɔii? Dé nílɛ péleaazii? Gbɛ ge yà? Kòtɛ yà? ¹⁶ Dii mé a ma yá gwa, i yágɔgɔwɛɛ, i yãnakpaa, i zɛmanɔ, i ma bɔ n ɔzɪ.

¹⁷ Ké Davidi yá bee ò Sauluɛ a làa, Saulu mè: Ma né Davidi, n bɔɔn wee? Ǿ Saulu wii pàlɛ à ɔɔbò. ¹⁸ A ò Davidiɛ: N yá na demala, asa vâi má kènɛ, ɔ n fiabòmɛɛ ní maao. ¹⁹ N maa pò ní kèmmɛ ò tia. Ké Dii ma nanɛ n ɔzɪ, ni ma deo. ²⁰ Tó gbé bò a ibɛɛwa, ì to aà ta aafiaɛ? Dii maa pò ní kèmmɛ gbã fiabonɛ. ²¹ Má dɔ sa ké nýɔ gɔ kía ũ, níɔ kible Isailiɔwa. ²² Legbɛmɛɛ ní Dii tóo, ké nýɔ ma bui kaalɛo, nýɔ ma de bɛdeɔ tó midɛo. ²³ Ǿ Davidi legbè Sauluɛ. Ké Saulu tà bɛ, ɔ Davidi ní a gbéɔ èa aa tà sɛgbāu.

25

Nabali gia dɔnlekei Davidiɛ

¹ Samueli gà, ɔ Isailiɔ kãaa pii, aalɛ ɔɔbò aà gaa yá musu, ɔ wà aà ví a bɛ Lama. Bee gbɛa Davidi gè Palana sɛu. ² Maɔni gbɛɛ ku, a bɔɔlɛ ví Kaameli we. Ǿde saɛ, a sãɔ ví mèn òaa gɛɔ ní bleɔ mèn òaa sɔo. Ǿ à mò Kaameli a sãɔ kãkɛlɛi. ³ Aà tón Nabali,* aà na tón Abigaili. Nɔɛpi laai ví mé aà kákaa maa, ãma aà gɔpi pásí mé aà yãkɛaɔ dɔɔ vío. Kalebu buiɛ.

⁴ Gɔɔ pò Davidi ku sɛu, a mà Nabali mò a sãɔ kãkɛlɛi. ⁵ Ǿ à a ìwao zì gbɛɔn kwi, a òné: A fɛlɛ gé Nabali kíi Kaameli, í fɔkpawàmɛɛ, ⁶ í oè à mɛ: Lua n dɔ ní aafiaɔ ní n uao ní n gbéɔ píi. ⁷ Má mà n mɔ ní sãkãkɛlɛnaɔ. Ké n sãdãnaɔ kúwanɔ, wi ìadamáo, mé an kua Kaameli guu, pɔɛ i késãmáo. ⁸ N n zikɛnapiɔ la, aa onɛ. Ma ìwao wegwa, asa dikpɛ zíɛ. N zòblɛnapiɔ ní mapi n néo wá gba pò pò ní è.

⁹ Ké Davidi ìwapɔ kà, aa yápi sɛlɛ síu Nabaliɛ ní Davidi tóo, ɔ aa sòaaazi. ¹⁰ Ǿ Nabali òné: Dén Davidi úi? Bón Yɛsɛ népi úi? Zɔ pò aa kè ní diiɔwa gbãɔ dasi. ¹¹ A ye mà a pɛɛ ní ma ío ní nò pò má dè ma sãkãkɛlɛnaɔnɛo sɛlɛ mà kpa gbé pò má ní bɔkíi dɔɔɔwa yà? ¹² Ǿ Davidi gbéɔ èa dàzɛu aa tà. Ké aa kà, aa yápiɔ sɛlɛ

* 24:4 Sou 142 * 25:3 Bee mè misaide.

siuè pii. ¹³ Ɔ Davidi ò a gbépiòne: A baade a fènda loo. Ɔ an baade a fènda lòò ní Davidipio s̄. Gbèé pò gè ní Davidioò kà òaa pla taa, Ɔ gbèon òaa do gò ní asoò.

Abigaili awakpaa Davidie a zá Nabali yá musu

¹⁴ A m̀ò lè zikenapio do ge ò Nabali na Abigailie à mè: Davidi gbéó zì aa b̀ò s̄eu, aa m̀ò f̀okpà wá diiwa, Ɔ à palamá. ¹⁵ Gbépio s̄o aa maakèwèe maamaae, aai ìadawáo. Wá kuarínò s̄eu guu, p̀oe lí késawáo. ¹⁶ Goo pò wále sādā ní sae fāane ní gwāasinao pii aaiò liaawázi lán bíiwae. ¹⁷ Làasooke yá pò n̄ȳo kewa, asa aa zèò wà v̄aìke wá diie ní aà uadeò piie. Aapi maaò, ìli gbé yā'one mao.

¹⁸ Ɔ Abigaili p̄eè náaa kpakpa mèn òaa do ní v̄eò tòu pla ní s̄a pò wa kèkèò mèn soò ní p̀owena kpasaaò p̄en soò ní v̄eò kàò mèn basòò ní kaadòembe gii kàò mèn òaa do, aa yè zàa'inaòne. ¹⁹ Ɔ a ò a zikenàòne: Aò d̀oaa, máó té á kpee. I yāe o a zā Nabalièò. ²⁰ Ɔ a di a zàa'ina kpe, àle pila s̄is̄iwa. Ké à b̀ò s̄is̄i kpe, à kpàaũ ní Davidio, àle pila s̄is̄iwa s̄o ní a gbéó, aale mó. ²¹ Davidi lé o a gbéòne: Ma gbépi pòò d̀òàè s̄eu p̄ae. Wi aà p̀oe seò, Ɔ à maa fiab̀òmee ní v̄aio. ²² Tó ma aà ḡseè tò b̄éè e gu òò gé d̀oi, Lua yāp̄as̄ikemeè b̄èèb̄èè.

²³ Ké Abigaili aà è, Ɔ à pila a zàa'ina wà kpakpa, à kùle Davidie à wùle a gbèu. ²⁴ Ɔ à kùle aà gbázi à mè: Baa, máme má tàae ví mado. Mapi n zòblena gba zé mà yā'one. Swāòò mapi n zòblena yáí. ²⁵ Baa, Nabali maaò. Nsu n̄ aà yādao. A de lá a t̀owaè. Aà t̀ón Misaide, mé m̄isaiyā Ɔ ìò ke. Mapi n zòblena s̄o mi gbé pò n ní z̄ìò eo. ²⁶ Baa, lá Dii ku mé ní ku, Dii ḡine n̄ gbède n̄ t̀osi nziaèe. Dii to n ibeòò ní gbé pò aale n v̄aì wèeòò ḡò lán Nabaliwa. ²⁷ Tiasa Baa, gba pò mapi n zòblena ma m̀oonèe bee si n̄ kpa n iwaòwa. ²⁸ Sùuuke ní mapi n zòblenaò ní ma tàaeò. Dii a to n buio aàò kible ḡoòpiie, asa ni zika Diièe, mé wa v̄aie ema bauo. ²⁹ Baa tó gbèe f̄èle lé pélenzi n dei, Dii n Lua a n w̄eni d̀one ní m̀ogalaoe, i n ibeòò w̄eni da a gbemau, i zu. ³⁰ Baa, tó Dii yāmaakène lá à a legbèwà pii, mé à n dile Isailio d̀oana ù, ³¹ n làasoo su ìadama, i n dayāu gbèdeà p̄a ge t̀osia nziaèe yá musuo. Baa, tó Dii maakène, to mapi n zòblena ma yá òò d̀ongu.

³² Ɔ Davidi ò Abigailie: Wà Dii Isailio Lua sáaukpa. Ɔme n zì daimale gbā. ³³ Ma n sáaukè s̄o ní laai pò n ma gbao, asa míme n ma zùukè gbā, Ɔ mi gbède ma t̀osi maziaèò. ³⁴ Tó bee no, ní Dii Isailio Lua pò ḡimeè mà v̄aikenèò, tó ni wā n m̀o daimale yāao, d̄s̄ yāa gu a d̀ò Nabali ḡseewao. ³⁵ Ɔ Davidi pò pò Abigaili m̀òoe s̄i à mè: Ka be aafia. Ma n yāma, ma yòlaakène.

Nabali gaa ní Davidi Abigalio seao

³⁶ Ké Abigaili kà Nabali kíi, a è àle p̀onableble lán kíawa. Aà p̀ò kèna, à v̄eè gbè à kà. Ɔ aà napi i leòò à yāe òè baa yòòò e gu gè d̀òò. ³⁷ Ké gu d̀ò, v̄eè wèe Nabaliwa, Ɔ aà na yá pò kèpi s̄èle siuè. Ɔ s̄ò kèaàgu, à ḡò lán gbewa. ³⁸ Goo kwi taa gbea Dii got̀òwà, Ɔ à gà.

³⁹ Ké Davidi Nabali gaa bao mà à mè: Wà Dii pò zèmanò sáaukpa, à wí pò Nabali dàa b̀òmèe. A ḡimeè mà v̄aìke, Ɔ a tò Nabali v̄aìkeà wí aázia musu. Bee gbea Davidi gbéó zì Abigaliwa aa oè á ye aà se n̄ ù. ⁴⁰ Ké Davidi ìwapio kà Abigaili kíi Kaameli, aa òè: Davidi mé wá z̄íma, a ye n da'uakè. ⁴¹ Ɔ à f̄èle kùle à a mipèle à mè: Aà zòblenan ma ù, ma soò mà mà a dii ìwaò gbá p̄ipinè. ⁴² Ɔ à f̄èle d̄i zàa'ina kpe ḡòò. Aà n̄oe zikenàò ḡèaànò gbèon soò. Aa dàzeu ní Davidi zinaò, Ɔ à ḡò aà n̄ ù. ⁴³ Davidi Yezeleè gbé Aínòau k̄ua n̄ ù ìò. An pla mípii aà naòne. ⁴⁴ Ɔ Saulu a né Mikali pò de Davidi n̄ ù yāa kpà Laisi né Paletie, Galiũ gbéwa.

26

Davidi gia Saulu deai gēn plaade

¹ Zifideo gè Saulu lè Gibea, aa òè: Davidi ulèa Hakila s̄is̄ipoleu boaa n̄ Yesimoo. * ² Ǿ Saulu gè Zifi s̄eu n̄ Isaili z̄iḡso gb̄eɔn òaa ḡeo, aale Davidi we s̄epiu. ³ Saulu b̄ookpà ze sae Hakila s̄is̄ipole p̄o boaa n̄ Yesimoo, mé Davidi ku s̄eu. Ké a mà Saulu lé péleazi, ⁴ ̄ā asiigwanao z̄i, ̄ā a d̄o sa ké Saulu kà. ⁵ Ǿ Davidi f̄ele gè gu p̄o Saulu b̄ookpàu. A Saulu n̄ a z̄iḡso d̄baana Nee né Abineeo wúlek̄ii è. Saulu wúlea b̄oo guoguo, aà gb̄éó kálea liaaaazi. ⁶ Ǿ Davidi Iti bui Aimeleki n̄ Zeluia né Abisaio là à mè: Dème a gemanoo b̄oopiu Saulu k̄ii? Ǿ Abisai òè: Mámè má genno. ⁷ Ké Davidi n̄ Abisaio l̄ole z̄iḡopīozi gwá, ̄ā aa Saulu è wúlea, àle i'o b̄oo guoguo, aà s̄ona pélea aà miz̄i. Abinee n̄ a gb̄éó wúlea liaaaazi r̄pii.

⁸ Ǿ Abisai ò Davidi: Lua n̄ ibee n̄ane n̄ ɔz̄i gb̄ae. To mà aà z̄o n̄ s̄ona mà naaa n̄ t̄oleo. Má aà z̄o ḡen doe, i ke ḡen pla no. ⁹ Ǿ Davidi òè: Nsu n̄ aà deo. Dème a ɔk̄a k̄ia p̄o Dii kp̄awa ade bo p̄ai? ¹⁰ Ǿ Davidi èa mè: Dii ku! Dii mé a got̄wà, aà ḡoo p̄a à ḡan n̄o, à ḡa z̄ilaun n̄o. ¹¹ Kai! Dii su to mà ɔk̄a k̄ia p̄o á kp̄awao. Wà ge wà s̄ona p̄o kú aà miz̄i sé n̄ aà ituuo, wí ḡeò z̄éa. ¹² Davidi s̄ona n̄ ituu p̄o kú Saulu miz̄io s̄e, ̄ā aa ḡeò z̄éa. An gb̄ee i n̄ eo, aa n̄ yá d̄o, aale i'o m̄pii. An gb̄ee i vuo, asa Dii mé tò í z̄o dàrla.

¹³ Ké Davidi bùa swa baale, ̄ā à z̄e s̄is̄i musu za z̄az̄a, gu yàasa daa n̄ z̄anguo. ¹⁴ Ǿ à lez̄u Abinee n̄ a gb̄éózi à mè: Abinee ȳoo! N n̄ile yá? Abinee w̄ewà à mè: Dème lé lezu k̄iazii? ¹⁵ Davidi òè: Neḡonnan n̄ ũo lò? Gb̄ee k̄anwa Isaili bùsuue? Gb̄ee mò n̄ dii kí dei. B̄oȳai n̄le aà d̄s̄ao ni? ¹⁶ Ni yá d̄o n̄ k̄eo. N Diio a ka gaae, asa i á dii kí p̄o Dii kp̄ae d̄s̄ao. Gwae! Kí s̄ona n̄ aà ituu p̄o kú aà miz̄io ku máe? ¹⁷ Saulu Davidi l̄oo d̄o, ̄ā à mè: Davidi ma né, n̄ l̄oon wee? A w̄ewà à mè: Ma dii kí, ma l̄ooe. ¹⁸ Davidi èa mè: B̄oȳai ma dii lé péle mapi a z̄òblenazii? Bó má k̄ei? Bó má w̄iwii? ¹⁹ Ma dii kí, swákpa mapi n̄ z̄òblena yá sa. Tó Dii mé n̄ sóik̄ea, aà ma sa'oa ḡima. Tó gb̄enazinaone s̄o, Dii láaikemá, asa aa ma ya ma bo Dii gb̄éó guu, aa mè mà gé z̄oblei dii z̄iloonne. ²⁰ Nsu to wà ma de z̄à n̄ Diioo. Isailio k̄ia b̄o k̄òt̄e wei lá w̄i d̄ona ya gb̄es̄is̄io musuwa. ²¹ Ǿ Saulu mè: Ma duunak̄e. Ma né Davidi, ea su. Má ìadama l̄oo, asa n̄ ma w̄eni dà ḡbia gb̄a. S̄iana, ma m̄isaiyá k̄e, ma z̄a yáwa maamaae. ²² Ǿ Davidi òè: N s̄onan ke. To n̄ ìwae bua mo síi. ²³ Dii ì flabo baadee a maake n̄ a náaio musu. Dii n̄ namee ma ɔz̄i gb̄ae, áma mi we ɔk̄amao, ké Diipi mé n̄ kpa k̄ia ũ yá. ²⁴ Lá ma n̄ w̄eni beee d̄o gb̄a, Dii ma w̄eni beee d̄o màa, i ma si v̄ai píiwa. ²⁵ Ǿ Saulu òè: Lua báaadangu ma né Davidi. Nȳo ȳaz̄o ke, n̄ mi aoo daa íae fá. Ké Davidi ḡezea, ̄ā Saulu tà be.

27

Davidi kua Filit̄eo bùsuu

¹ Davidi làasookè à mè: Saulu a ma de ḡooewa. Tó mi bàale ma ta Filit̄eo bùsuuo, a b̄omanoo nao. Tó ma bàalè, Saulu a ma wea tó, mí bo aà ɔz̄i. ² Ǿ Davidi f̄ele gè Gata kí Akisi, Maoki né k̄ii. Gb̄eɔn òaa àaoo ḡeaano. ³ Ǿ Davidi n̄ a gb̄éó z̄òle Gata n̄ Akisio, baade n̄ a bedeo. Davidi ku we n̄ a na gb̄eɔn plaoo, Yezelee gb̄é Ainaũ n̄ Kaameli gb̄é Abigaili p̄o de Nabali no ũ yāao. ⁴ Ké wa ò Saulu Davidi bàalè tà Gata, i péleaazi bo.

⁵ Davidi ò Akisi: Tó n̄ ma weḡwàe, ma gba zé mà z̄òle guei n̄ z̄ewiao do guu. Mapi n̄ z̄òblena má ye mào kunnoo n̄ meewiao. ⁶ Zibeez̄i ̄ā Akisi Zikilaga

* 26:1 Sou 54

kpàwà, 5 à gò Yuda kíà pò ù e ní a gbào. ⁷ Davidi kua Filitēò būsuu kà wè do ní m̀ síiò.

⁸ Ǿ Davidi ní a gbéò gè lèlè Gesuowa ní Giizio ní Amalekiò. Gbépio ku būsupu za zie b̀a za Sulu e à gè pè Egipiwa. ⁹ Tó Davidi ziblè būsupi wéleowa, ìli gōee ge ǹee to béeo, sãò ní zuò ní zàa'inaò ní yiongoò ní p̀kasaò 5 Ì naaa. Tó à tà, ì gé Akisi kíi, ¹⁰ 5 Akisi ì aà la gu pò à lèlu gbéowa zibeezi. Davidi ì oè a ge Ngeve būsuu, Yudaò ge Yelameli buio ge Keniò kíi. ¹¹ Davidi lí gōee ge ǹee to béè wà suò Gatao, asa à mè: Gbèe asu wá k̀malekè à me má kè kéwa ge kéwao. Màa ìò ke g̀ò pò a ku Filitēò būsuu. ¹² Akisi Davidi náaikè à mè: Isailiò ye aà giyáio. Aò de ma z̀blena ùe g̀òpii.

28

Saulu ní ǹee welende g̀esisinao

¹ Zibeezi Filitēò ní zìg̀ò k̀aa, aa ye gé zikài ní Isailiò. Ǿ Akisi ò Davidi: Asa ní d̀ó ké mpi ní n gbéò á gemanò zikàió? ² Ǿ Davidi òè: Too, níyò e sa lá mapi n z̀blena má ke. Ǿ Akisi òè: Tó màae, má n ke ma d̀ana ùe e g̀òpii.

³ A m̀ò lè Samueli gà k̀ò, Isailiò k̀aa píi, aa ̀òlò aà gaa yá musu, 5 aa aà v̀i a be wéleu Lama. Saulu welendeò ní g̀esisinaò yà Isaili būsuu.* ⁴ Ké Filitēò k̀aa, aa mò b̀okpà Sunè. Ǿ Saulu Isailiò k̀aa píi, aa b̀okpà Giliboa. ⁵ Ké Saulu Filitē zìg̀ò è, v̀ia aà k̀ù, s̀ò k̀èaagu maamaa. ⁶ A gbèa Diiwa, 5 Dii i wewà nana guu ge ní gbelaao† ge ní ànabioo. ⁷ Ǿ Saulu ò a ìwaone: A ǹee welende g̀esisina weelemèe mà gé yágbèaiwà. Ǿ aa òè: Ǹee welende g̀esisinae ku Endoo.

⁸ Ǿ Saulu azia ìlè à p̀kasa p̀aleò dà, 5 à gè ǹepi lè gwàasina ní a gbèon plao s̀anu. A òè: To n t́aa m̀ó, ní ge pò ma aà t̀ò òne sísimèe. ⁹ Ǿ ǹepi òè: N d̀ó sáasá yá pò Saulu kè. A a b̀usu z̀ò welendeò ní g̀esisinaone. B́yái níle baikpamèe wà ma dei? ¹⁰ Ǿ Saulu legbèè ní Dii t́oo à mè: Má sí ní Diio wa ìadama yáe bee musuo. ¹¹ Ǿ ǹepi mè: Ge kpele mà sísinèi? A mè: Samueli. ¹² Ké ǹepi Samueli è, à wii p̀ale a ò Saulu: Mmènn Saulu. B́yái n ònòkèimèei? ¹³ Ǿ kipi òè: Nsu to v̀ia n k̀ù. B́ó ní èi? A òè: Gyaade má è, àle b̀ò t̀òleu. ¹⁴ Saulu aà là à mè: Kpelewa a dei? A òè: Mae zie mé lé m̀ó, a ulada daa.

Ǿ Saulu d̀ò ké Samueli, 5 à k̀ule à wùle a gbèeu. ¹⁵ Ǿ Samueli aà là à mè: B́yái n ìadàa, níle ma sísi? A wèwà à mè: Ma wéteà z̀ò èe. Filitēò mé mò zikaimano, mé Lua b̀ò ma kpèe. Ili wea ní ànabio ge nana guu ̀ò. A yáí ma n sisi. Omèe lá má ke. ¹⁶ Samueli òè: Dii b̀ò n kpè à g̀ò n ibèe ùe, mé níle yágbèaa s̀ò be? ¹⁷ Dii kène lá a dàmmè má òwae. A n b̀ò kpalau à n gbédee Davidi kpàu.‡ ¹⁸ Dii bee kène gbã, ké ni aà yámao yáíe. Ni p̀kũma p̀ási b̀òb̀ò Amalekiowao.§ ¹⁹ Dii a Isailiò ní mpio kpa Filitēowa. Mpi ní n neg̀eo áò kumano la zia. Dii a Isaili zìg̀ò kpa Filitēowa. ²⁰ Samueli yápi tò v̀ia Saulu k̀ù maamaa, 5 à lèle a gbèeu solòlò g̀ò. Aà yèèe làa, asa i p̀oe ble g̀ò bee ge gwá beeo.

²¹ Ké ǹepi mò Saulu kíi, a è gili g̀èaagu maamaa, 5 a òè: Mapi n z̀blena ma n yámà, ma azia kaikè, ma yá pò ní òmèe kè. ²² N n z̀blena yáma sa. To mà ble dilene, ní ble, ké ò gbàakũ, ní gèzea. ²³ Ǿ Saulu gí à mè: Má p̀bleo. Ké aà ìwaò nàewà s̀anu ní ǹepio, 5 à ní yámà. Ǿ à fèle būsuu à z̀le liiwa. ²⁴ Ǹepi zunèb̀òlò mekpaa v̀i d̀a a be. A gè a dè g̀ò, 5 à p̀eti sè a dè à kàa kèò. ²⁵ A d̀ile Saulu ní a ìwaone. Aa blè, 5 aa fèle tà gwá bee g̀ò.

* **28:3** Lev 20.27, Iko 18.10-11 † **28:6** Nao 27.21 ‡ **28:17** 1Sam 15.28 § **28:18** 1Sam 15.3-9

29

Filitē kíaɔ Davidi gbaɛa Zikilaga

¹ Filitēɔ ní zígɔ kâaa Afeki, mé Isailio bôo ku Yezelee nibɔnai. ² Filitē kíaɔ lé gē ní ní zígɔ gālio, an keeɔ gbēɔn basɔbasɔ, an keeɔ òaasɔsɔ. Davidi ní a gbéɔ té ní kpe ní Akisio. ³ ɔ Filitē kíapio Akisi là à mè: Ebelue beeɔ sɔ be? A wèma à mè: Davidin ke. Isailio kí Saulu iwaeɛ yāa. A gɔɔplakèmanɔ. A wē kèmanɔ se. Sea za gɔɔ pɔ à m̀ ma kíi e gbā, mi yāe ewàò. ⁴ ɔ kípio kpēnekèaàno aa mè: Gōepi gbae aà ta gu pɔ ní kpàwàù. A e géwanɔ zílauo, ké asu liaawanɔ weo yái. Kpelewa a e ke na ní a diioi, mé i ke aà tá ní wá gbēeɔ mio bàasioa? ⁵ Davidi pɔ wà lesi wà òwà aà yá musun weo lò? Wà mè:

Saulu gbéɔ dède òaa sɔo (1.000),

Davidi sɔ òaasɔsɔo lee kwi (10.000).

⁶ ɔ Akisi Davidi sɔsi a òè: Má sɔ ní Diio n kemee gbēmaa ũe, mé n geamanɔ zílauo kèmee na, asa sea za gɔɔ pɔ n m̀ ma kíi e gbā, mi yāe emao. Ama ní maa kíaɔno.

⁷ E a tá ní n aafianao, ké n̄su yāe ke à ke íio. ⁸ ɔ Davidi Akisi là à mè: Bó má kèi? Sea za gɔɔ pɔ ma m̀ n kíi e gbā, bó ní èai? Bóyái má e gé zíkai ní ma dii kí ibeeɔo ni? ⁹ ɔ Akisi òè: Má dɔ ké ní maamee lán Lua malaikaewa, āma wá kíaɔ mè n̄su géwanɔ zílauoe. ¹⁰ Tó gu d̀, fele kɔkɔo ní n dii Saulu z̀blena pɔ m̀nnoo, í tá.

¹¹ ɔ Davidi fēle kɔkɔo ní a gbéɔ, aale tá Filitēɔ bùsuu. Filitēɔ sɔ aa gè Yezelee.

30

Davidi Amalekiɔ midɛa

¹ Davidi ní a gbéɔ kà Zikilaga a gɔɔ àaɔdezi. A m̀ lè Amalekiɔ m̀ lélei Ngevee bùsuwa ní Zikilagao ní kpe. Aa lèle Zikilagawa, aa tesòwà. ² Aa nɔe pɔ kú weo kùkù, nenɔenaɔ ní nɔezɔɔo pii. Aai ní gbēe deo, aa ní séle aa zesèrɔno. ³ Ké Davidi ní a gbéɔ kà ní be wéleu, aa è wà tesòwà, wà ní nɔeɔ ní ní negɔeɔo ní ní nenɔeɔo kùkù. ⁴ ɔ Davidi ní gbé pɔ kuanɔo wiilè aa ólò e an yēe lāa, e aa f̄ lé ólò lo. ⁵ Wà Davidi nɔ m̀n plaɔ Ainɔaũ ní Abigailio kù wà tārno. ⁶ Davidi wétēa è maamaae, asa wàle me wà aà pápa ní gbēo wà dee. Gbépii n̄se òkpa an negɔeɔo ní ní nenɔeɔo yá musu. Davidi gbāa'è Dií a Luawa, ⁷ ò a ò sa'ona Abiataae: M̀ ní n sa'o'ulao. Ké à m̀òè, ⁸ ò Davidi yāgbèaò Diíwa à aà là à mè: M̀ péle gbāamɔnedepiozi má ní lea? A òè: Péleñzi, n̄yɔ ní lee, ní n gbéɔ suaba. ⁹ ɔ Davidi dàzeu ní gbēɔn òaa àaɔ. Ké aa kà Besoo swai, gbēeɔ g̀ we. ¹⁰ Gbēɔn òaa doo yēe lāa, aai f̄ bùa swapiwao, ò Davidi bùa à péle ní gbēwa ní gbēɔn òaa plaɔ.

¹¹ Aa Egipi gbēe è sēu, ò aa gèaàno Davidi kíi. Aa blè kpàwà a blè. Aa í kpàwà a m̀. ¹² ɔ aa kaadɔembe gii kpàwà ní v̄eɔbe kàao m̀n pla a sò. ɔ aà me sù, asa à kè fāane àaɔ gwāasɔn àaɔ p̀blesai imisaie. ¹³ ɔ Davidi aà là à mè: Dé gbén n ũi? N bɔ máe? ɔ Egipi gbépi mè: Amaleki zɔn ma ũ. A gɔɔ àaɔn ke, ma dii pākpmazie, ké mále gyāke yái. ¹⁴ Wa lele Ngevee bùsuwae, gu pɔ Keletio kuu ní Yudaɔ ní Kalebu bui, ò wà tesò Zikilagawa. ¹⁵ ɔ Davidi aà là à mè: Nyɔ f̄ gemanɔ gbépio kíia? A wèwà à mè: Tó n legbèmee ní Lua tóo ké n̄yɔ ma deo, mé n̄yɔ ma kpa ma diiwao, má genno ní kíi.

¹⁶ ɔ à gèaàno. Ké aa kà, aa ní lé aa fāaaa gupiiu, aale p̀ble aale imi, aale p̀nake ní p̀zɔo pɔ aa sèle Filitēɔ bùsuu ní Yuda bùsuoo yái. ¹⁷ ɔ Davidi s̄ngu à ní dède sea za oosiele e gu s̄ia d̄a oosi. An gbēe i b̀kii eo, sema èwaaso gbēɔn òaa pla pɔ di yiongo kpe aa bàalèò bàasio. ¹⁸ Davidi gbé pɔ Amalekiɔ ní kùkùo suabà pii ní a nɔ m̀n plaɔ. ¹⁹ An gbēe i kēsāo, néfēnen gbēzɔo, negɔeɔo ní nenɔeɔo

píi. Baa pópó aa sèlɛɔ, Davidi èa pópíɔ sɪ píiɛ. ²⁰ A são ní zuɔ nàaa, ɔ aà gbéɔ pɔtuopíɔ kpán'aekè aa mè: Davidi pónn ke.

²¹ Ké Davidi kà gbɛɔn àaa do pópó an yèɛɛ làa, aai fɔ gèanɔɔ, aa gò Besoo swaiɔ kíi, aa bòlɛ dàaàlɛ ní gbé pópó kuaànɔɔ. Ké Davidi sònízi, à fɔkpámá, ²² ɔ gbɛpá nòsɛvãide pópó tɛ Davidizíɔ mè: Lá aai géwanɔɔ, wá pópó wá sɔ kee kpámáɔ, mé i ke an baade na ní a néɔ bàasio. Aa ní sɛ tárnɔ. ²³ ɔ Davidi mè: Ma gbéɔ, ásu ke màa ní pópó Dii kpàwáɔɔ, asa à wá dʒá, à gbãamɔnɛde pópó lèlɛwáɔ nàwɛɛ wá ɔziɛ. ²⁴ Gbɛɛ a yá pópó á òɛ bee sio fá. Gbé pópó gò aalɛ pópó dʒáɔ asea aɔ doú ní gbé pópó gè zílauɔ pópóɛ. Wá kpaalekɔɛ sáasaa. ²⁵ Ké Davidi yápi dílɛ, ɔ à gò ikoyã ù Isailiɔnɛ za gɔɔ bee e ní a gbão.

²⁶ Ké Davidi kà Zikilaga, à pópó a sɪ keeɔ kpàsã Yudaɔ gbɛzɔɔ pópó de a gbɛna ùɔnɛ à mè: Gba pópó á è pópó wá sɪ Dii ibɛɛɔwa guuɔn we. ²⁷ A kpàsáné Beteli ní Lamɔtu Nɛgɛvɛɔ ní Yatiio ²⁸ ní Aloeeɔ ní Sifemɔɔ ní Esemɔɔ ²⁹ ní Lakalao ní Yelameli bui wéɛɔ ní Keni wéɛɔ ³⁰ ní ɔɔmao ní Boo'asão ní Atakao ³¹ ní Hebɔlɔ ní gu pópó Davidi beu ní a gbéɔ píi.

31

Saulu ní a nɛgɔɛɔ gagaa (1Lad 10.1-12)

¹ Filitɛɔ zíkà ní Isailiɔ, ɔ Isailiɔ bàalɛné, an daside gága Giliboa gbɛpɔlɛu. ² Filitɛɔ pèlɛ Saulu ní a nɛgɔɛɔzi, ɔ aa aà népiɔ Yonatãa ní Abinadabuo ní Malakisuaɔ dèdɛ. ³ Zi pópó wàlɛ ká Saulu saɛ pásíkù, ɔ kàzunaɔ aà pà, à kè'ia maamaaɛ. ⁴ A ò a zíkabɔkūnaɛ: N n fɛnda wo, ní ma zɔ n ma deò. Tó màa no, gyafɔɔdeɛ beeɔ ma zɔ, aai kòò'omanɔ. ɔ vía aà zíkabɔkūna kù, i weio, ɔ Saulu a fɛnda sè à azía ò'oa. ⁵ Ké aà zíkabɔkūna è à gà, ɔ à azía ò'o a fɛndaa sɔ, à gáaànɔ. ⁶ Màa Saulu ní a nɛgɔɛ gbɛɔn àaɔɔ ní a zíkabɔkūnao ní a gbéɔ gága sãnu gɔɔ doúpi zɪ píi.

⁷ Ké Isaili pópó kú guzulɛu weɔ ní ní gbé pópó kú Yuudɛ baalɛ è ní zígɔɔ bàalɛ, mé Saulu ní a néɔ gága, aa bàalɛ aa ní wéɛɔ tò we, ɔ Filitɛɔ mò zòlɛu. ⁸ Ké a gu dò, ɔ Filitɛɔ mò, aalɛ pópó wolo gbé pópó gágaɔwa, ɔ aa Saulu ní a né mèn àaɔpiɔ gɛ è kálɛa Giliboa gbɛpɔlɛu. ⁹ ɔ aa Saulu mi zò aa aà gɔkɛbɔɔ wòlowà, ɔ aa gbéɔ zì aa a baokpàkpa Filitɛɔ bùsu gupiiu ní ní táakpɛɔ. ¹⁰ Wà aà gɔkɛbɔɔ kàlɛ tãa pópó wɪ mɛ Asetaati kpéu, ɔ wà aà gɛ lòo Betesã bíiwa.

¹¹ Ké Yabesi Galadadeɔ yá pópó Filitɛɔ kè Sauluɛpi mà, ¹² ɔ an nɛgɔnɔɔ fɛlɛ píi, aa tãa'ò gwãasin búu bee, aa Saulu ní a néɔ gɛɔ bùa Betesã bíiwa, ɔ aa tàò Yabesi, aa kàtɛu we. ¹³ Aa ní wáɔ sèlɛ aa vɪ baali gbáú Yabesi, ɔ aa lɛyè gɔɔ soplá.

SAMUELI LA PLAADÉ

Yá pò kú láe bee guu

Láe bee Isailio kía mide Davidi kpalablea yá bókèkè.

A daalekii kí Davidi kí Saulu ní a né Yonataao gaa wēnakè, bee gbea Davidi gò Yuda kía ũ (1-4). Saulu né do Isibose kigwosoplana blè Yuda būsū gugbāntoo oi, āma ké à gā, àà gbéé ledoukè ní Davidio, à gò ní kía ũ 5 aa misilèè. Davidi gò Isaili bui kueplao pii kía ũ (5-20).

Wà Kí Davidi yá'ò bakūaanakesai. A zíkà ní a ibeε, buipāleε ní azia buio pii. Wà àà gbāake ní àà busaao òlōwēε. A Lua náai ví mé a ye Luapizi maamaa, mé àà gbéé yeaàzi. N beeo wi àà busaa ní duuna pò a kèo ní àà uadeε pāpāakōwao ulεo. Ké ānabi Natāa Davidi duuna bòè gupuau, Davidipi awakpà Luaεε, i gi Lua a swágagaaiο.

Gbezā tó yá lé 1ada Isailiowa, aai Davidi beεkeε. Suabana pò Lua a legbèné bee taa 5 an wé do. Iò dóngu ké Dii legbène ānabi Natāa sabai à mè: Aà buio do aò kpalable gwpiiε. Aà kpalapi aò láaa vío (7.16). Bee yá mé tò wí o Lua zina Yesu Kilisie Davidi bui. (Mat 20.29-34, 21.9).

Davidi Saulu gaa baomaa

¹ Saulu gaa gbea Davidi sù ní Amalekiο kaaleao, 5 à gò Zikilaga gw pla. ² A gw àaōde zí gwεε bò Saulu bōou à mè. Aà pòkasaο kékēa, mé būsū ka àà miu. Ké à kà Davidi kí, à kùlèè à wùle a gbεε. ³ Davidi aà là à mè: N bō má ni? A wèwà à mè: Ma bō Isailio bōouε. ⁴ Ǿ Davidi aà là bō: A kè kpelewa wei? Omεε. Ǿ a wèwà à mè: Isailio bō zilaυ aa bàalè. An daside kwè aa gāga. Saulu ní a né Yonataao gā bō.* ⁵ Ǿ Davidi èwaaso pò lé baopi kpaε là à mè: Kpelewa 5 ní dō Saulu ní a né Yonataao gài? ⁶ A wèwà à mè: A mō lè má kú Giliboa gbepoleu weε, 5 ma Saulu è, àle gbāa'e a sōnawa. Sógodeε ní sōdeε lé káikūaānō. ⁷ A lilε ma kí oi, à ma e, 5 à ma sisi. Ma mè: Má ké! ⁸ Ǿ à ma la, māmεmaa déi? Ǿ má wèwà Amaleki buin ma ũ. ⁹ Ǿ a òmεε mà sōazi, mí a de, asa gu lé liwae, baa ké a wé gi kēa yoo. ¹⁰ Ǿ ma sōaazi ma aà dè, asa má dō a fō ble a zōapi gbea bō. Ǿ ma aà kíafua pò a kpaε sè ní zā pò a daao, 5 ma mōone ke ma dii. ¹¹ Ǿ Davidi a pòkasaο gā a kē, 5 gbé pò kuaānō ní pò kékē sō. ¹² Aa Saulu ní a né Yonataao gaa sòlò ní Dii gbé Isailio, asa zí ní bléε. Wé'i bōmá, 5 aa leyè e oosi.

¹³ Davidi èwaaso pò baopi kpàε là à mè: N be ku má ni? Ǿ a òè: Bòmō nén ma ũ, Amaleki bui. ¹⁴ Ǿ Davidi aà là à mè: Akεa kía pò Dii kpà dea vía i n kūo ni? ¹⁵ Ǿ Davidi èwaasoe sisi à mè: N aà le n aà de sō. Ǿ à aà lè a dè. ¹⁶ Ǿ Davidi mè: N nzia dèε, asa nzia lé mé n dayāu, n mè n kía pò Dii kpà dè.

Wēnalε pò Davidi sí Saulu ní Yonataao gaa yá musu

¹⁷ Davidi wēnalεε bee sí Saulu ní a né Yonataao gaa yá musu. ¹⁸ A mè wà lεpi dada Yudaεne. A ku Gbē Maaο taalau.†

¹⁹ Isaili gawideε gāga sísipoleu,
nεgōnaο i'òε fá!

²⁰ Ásu a baokpa Gata zεauo,
ké Filitē nōεε su a pōnakεo yái.
Ásu a kpāwakε Asekelonio,
ké gyafōde nenōεε su kúkuakεo.

* 1:4 1Sam 31.1-6 † 1:18 Yoz 10.13

21 Fii su kpa Giliboa gbewa bo,
lou su ma bua p3 kú we3 bo.
We wà 3z3u neg3na3 sèngbaoci,
nísid33a Saulu sèngbaowa lé kà!
22 Tó wàle neg3na3 au fá gua,
wàle n gbεε pui,
kázun pásí Yonatáa lí kpekpaο,
fèndade pásí Saulu lí su giio.
23 Saulu n Yonatáaο,
gbépii yeńziε, wí3 kené kèkε.
Aai kék3wa wēni ge gaa guuo.
An wáa de kúula,
an gbáa de n33musu3la.
24 Isaili n3ε3,
à wé'ikau Saulu gaa yá musu.
A á ká zwáa tēa yeawa n namableb33,
aà sabai a p3kasa maa3 dà n vua n3ambleb33.
25 Neg3na3 i'ò zilaue fá!
Wà Yonatáa dè n fèndao sísip3leu.
26 Ma gbé Yonatáa,
ma g3 yeelεa n yáí,
n maamεε wásawasae.
N yeamazi sáa vío,
a de n3ε yea g3εzia.
27 Neg3na3 i'òε fá!
An g3kεb33 kàale.

2

Davidi kpaá Yuda3 kpalau

1 Bee gbεa Davidi Dii gbèa à mè: Mà gé Yuda wéleε guua? Dii òè aà gé, 3 Davidi èa aà là à mè: Mákii mà géui? Dii wèwà à mè: Hεbl3ε. 2 3 Davidi gè we n a na gbè3n pla3, Yezelεε gbé Ain3aũ n Nabali gyaa Abigaili, Kaameli gbé3.*
3 Davidi gè n gbé p3 kuan33 lb, baade n a bεde3, 3 aa z3le Hεbl3 n a z3εwiao. 4 3 Yuda3 gbèz333 m3 nísikà Davidi miwa we, aa aà kpà Yuda3 kía ũ.

Ké Davidi mà Yabesi Galadade3 mé Saulu v̄,† 5 à gbé3 zímá, aa òné: Dii báaadaágu! A gbékεkè Saulu á diie, a aà v̄. 6 Dii gbéke n náaiyáο kεé, ké a yápi kè yáí. 7 A s3dile à ze gbáa. A dii Saulu gà, 3 Yuda3 ma kpa n kía ũ.

8 Nεε né Abinεε, Saulu zíg33 d3aana gè n Saulu né Isibose3 Maanaiũ. 9 3 à aà kpà kía ũ Galada bùsuu n Aseε bui3 bùsuo n Yezelεε3 n Εflaiũ bui3 bùsuo n Bēyāmεε bui3 bùsuo n Isaili bùsu k̄ni33 píi. 10 Saulu né Isibose wè blade guu à g3 Isaili3 kía ũ. A kpalablè wè plaε. Yuda3 s3, Davidi 3 aa zèð. 11 Davidi mé Yuda3 kía ũ Hεbl3 e wè sopla n m3 sooloo.

Isaili3 zikaa n Yuda3

12 Nεε né Abinεε n Saulu né Isibose zíg33 b3 Maanaiũ aa gè Gaba33. 13 Zeluia né Yoabu n Davidi zíg33 fεle gè dair̄le Gaba33 íkalek̄i saε. An gáli do ku í baala, an gáli do ku í baale. 14 3 Abinεε ò Yoabuε: To èwaas33 fεle aa k33'owēε. 3 Yoabu mè: Aa gé. 15 3 Bēyāmεε zíg33 fεle gbè3n kuεpla Isibose p3 ũ, 3 Davidi zíg33 fεle gbè3n kuεpla s3. 16 Baade 3kà a dēεkan dee mikpei, 3 aa k3 z3z3 k3

* 2:2 1Sam 25.43 † 2:4 1Sam 31.11-13

saalowa ní fēnao, aa kwè sānusānu. Ɔ wà tɔkpà Gabaɔɔ gupie Fēnlēnaɔbua. ¹⁷ Zi pɔ wa kà gɔɔ bee pāsī maamaae, ɔ Davidi zīgɔɔ ziblè Abinēē ní Isailiɔwa.

¹⁸ Zeluia nēgɔē gbēɔn àaɔɔ ku we, Yoabu ní Abisaio ní Asaelio. Asaeli sɔ, àà ba na lán tuewaē. ¹⁹ Ɔ à pèlè Abinēēzi, i lile ɔplaai ge zēēio. ²⁰ Ké Abinēē a kpē gwà, à àà è, ɔ à mè: Asaeli, mímenn wee? A wèwà à mè: Mámē. ²¹ Ɔ Abinēē òè: Lile ɔplaai ge zēēi, ní èwaasoe kũ n àà pɔɔ siwà. Ama Asaeli i zēēo. ²² Abinēē èa òè lɔ à mè: Nsu sɔmazio. N ye mà n de yà? Tó ma n de, má we wá wé ke sīiɔ ní n v̄i Yoabuo lɔe? ²³ Ama Asaeli gĩ, i zēēo, ɔ Abinēē aà zò a gbēu ní a sɔmpao e à bò kpē. We à lèlè à gàu, i go a tíao. Ké gbépii kà gu pɔ à lèlè à gàupiu, aa zè wàlè gwa.

²⁴ Ɔ Yoabu ní Abisaio pè Abinēēwa e íatē gè gè kpéu. Aa kà Ama sīsi pɔ bɔaa ní Giao musu Gabaɔɔ gbáa zé sae. ²⁵ Bēyāmēē buio kàaa Abinēēzi gālì do, ɔ aa gè lé gí ní níziào sīsi misonaa. ²⁶ Ɔ Abinēē lezù Yoabuzi à mè: Wá ze kɔ dēdēaeo lé? N dɔ ké yápi a midē ní pɔsiaoo lé? Nyɔ o n gbēɔne aa zēwēē aa ea taoa? ²⁷ Ɔ Yoabu wèwà à mè: Lua ku! Tó ni lési yāao, ma gbé zēéo e gu gè dò. ²⁸ Ké Yoabu kuupè, ɔ aà gbé kámabò, aai gé Isailiɔwa ní zìo lɔo.

²⁹ Gwāasina bee Abinēē ní a gbé bē sēu, aa bùa Yuudēwa, ɔ aa pà swadɔɔi e aa gè kà Maanaiū. ³⁰ Ké Yoabu sù ní pēa Abinēēwao, ɔ à a zīgɔɔ kàaa píi. Davidi gbé guu gbēɔn bao mēndosai mé kuo, Asaeli bàasi. ³¹ Aa Bēyāmēē pɔ kú ní Abinēēo dēdē gbēɔn àaa do ní baswaaɔoe (360). ³² Aa Asaeli ge sè aa v̄i aà mae miau Beteleū. Ɔ Yoabu ní a gbé taa'ò gwāasina, gudɔleia ɔ aa kà Heblɔ.

3

¹ Zi pɔ Saulu bēdeɔ kà ní Davidi bēdeɔ gègē. Davidi gbāa lé dēdēē, Saulu bēdeɔ sɔ, an gbāa lé busaē.

Davidi nēgɔē

(1Lad 3.1-4)

² Nēgɔē pɔ Davidi í Heblɔ tón ke: A séia tón Aminɔ, àà da tón Ainɔaū, Yezelēē gbéē. ³ A plaade tón Kilabu, àà da tón Abigaili, Nabali gyaa, Kaameli gbéē. A àaɔde tón Abisaloū, àà da tón Maaka, Gesuu kía Talemai néē. ⁴ A sīiɔde tón Adonia, àà da tón Agita. A sɔode tón Sefatia, àà da tón Abitali. ⁵ A soolode tón Iteaū, àà da tón Egela. Davidi naɔ népiɔ í Heblɔē.

Abinēē naa Davidiwa

⁶ Gɔɔ pɔ Saulu bēdeɔ lé zika ní Davidi bēdeɔ, Abinēē lé gbāakū Saulu bēdeɔ guu. ⁷ Saulu nɔ pɔ i mēsedilēo v̄i yāa, àà tón Lizipa, Aya néē. Isibosē ò Abinēēē: Bóyāi n wulē ní ma mae nɔoi? ⁸ Abinēē pɔ pà maamaa Isibosē yápi yái à mè: Yudaɔ gbē min ma ūa? Mále gbēkēkē n mae Saulu bēdeɔne ní aà dāunaɔ ní aà gbēnaɔ e ní a gbāo. Mi n na Davidiē a ɔzìo, ɔ níle ma tàae e nɔepi yá musu saa? ⁹ Tó mi lé pɔ Dii gbè Davidiē* kēēo, Lua yāpāsíkēmēē bēēbēē. ¹⁰ A Saulu bēdeɔ, má kpala síwáē, mí tó Davidi gɔ Isailiɔ ní Yudaɔ kía ū za Dā e à ge pēò Bēesēbawa. ¹¹ Isibosē i we yázāsī Abinēēwa lɔo, ké àlè v̄i akèè yái.

¹² Abinēē gbé zì Davidiwa ní a tóo a òè: Déme bùsu v̄i? Wà ledoukē, mí dɔnlē, ké Isailiɔ e nama nípii. ¹³ Ɔ Davidi mè: A maa, má ledoukennɔ, āma yá mēndo mále gbēama. Tó níle mó ma gwai, tó ni mɔmēē ní Saulu nēnɔe Mikalioo, r̄su tó wá wé ke sīiɔ. ¹⁴ Davidi lékpāsākè Saulu né Isibosēē à mè: Ma na Mikali sɔaamēē. Ma ànsueblè ní Filitēo gyafɔɔo mēn basɔoē.† ¹⁵ Ɔ Isibosē gbé zì, aa

* 3:9 1Sam 15.28 † 3:14 1Sam 18.25, 27

noepi si a zã Paletie, Laisi néwa. ¹⁶ Ǿ aà zápi lé geaàno, a teaàzi e Bauliũ, àle sólo. Ǿ Abinee òè aà ea tá, ò à tà.

¹⁷ Abinee yã'ò ní Isaili gbẽzɔɔ à mè: Za zi ále weele Davidi ào de á kía ũe. ¹⁸ A aà kpa sa, asa Dii legbèè à mè á a gbé Isaili bo Filitɔ ní ní ibeeo pii ɔzi a zòblena Davidipi sabaie. ¹⁹ Abinee yápi kà Běyãmee buione ní swáwa lo. Ǿ à gè Heblɔ yá pɔ kà Běyãmee buio ní Isailiogupi oi Davidie. ²⁰ Ké à kà Davidi kí Heblɔ ní gbɛon bao pɔ kuanɔ, ò Davidi blesakèné. ²¹ Ǿ Abinee ò Davidie: Ma dii kí, to mà fɛle mà ge Isaili kãaane pii, aa ledoukennɔ, ní de búsu pɔ n pɔ gbàpi pii kía ũ. Ǿ Davidi Abinee gbàe, àle tá aafia.

Yoabu Abinee dea

²² Goo beezĩ Yoabu ní Davidi gbéɔ sù ní lélamáo. Aa pɔɔ si gbéɔwa maamaa aa sùò. Abinee kú ní Davidio we lo, asa à aà gbàe, àle tá aafia. ²³ Ké Yoabu ní zígɔ pɔ kuaàno kà, wa òè Nee né Abinee mò kía gwai, ò à aà gbàe à tà aafia. ²⁴ Ǿ Yoabu gè kía lè à mè: Bó yá ní kè màai? Ké Abinee mò n kíi, bóyãi ní tò à tàì? ²⁵ N Nee né Abinee dɔo lé? A mò ònokeine, ké à e ào n gugɛɔ ní n sugɔɔ dɔe ní n yãkeo pii. ²⁶ Ké Yoabu bò Davidi kíi, ò à gbéɔ zĩ aa pèle Abineepizi. Aa aà lè Sila lòo kíi, ò aale suaàno, ama Davidi a yá dɔo. ²⁷ Ké wà kà ní Abineeo Heblɔ wéle boleu, ò Yoabu aà sisi lándɔ a ye bñnuboaàno, ò à aà zò a gbɛu a dè. Aa dãuna dea to ò a siwà.

²⁸ Bee gbɛa ké Davidi mà, à mè: Mapi ní ma kíakɛo, máo tàae ví Dii Nee né Abinee dea yá musuo. ²⁹ Yápi a wi Yoabu musue ní aà de bedeo pii. Yoabu bedeo aa ku kɛnude ge kusude ge ee ge gbé pɔ zĩ aà blè ge noandena saio. ³⁰ Yoabu ní Abisaio mé Abinee dè, ké aàpi mé ní dãuna Asaeli dè zĩlau Gabaɔ yá. ³¹ Ǿ Davidi ò Yoabue ní gbé pɔ kuaàno pii: A á pokasao ga à ké, í zwánkasao kákaála, í te Abinee gei ní ɔlo. Kí Davidi mé gepi kpán'akè. ³² Ǿ wà aà ví Heblɔ. Kí sólo, à búbuapè Abinee miaa, ò gbépii sólo sɔ. ³³ Ǿ kí wɛnalee bee si Abinee yá musu à mè:

Abinee gaa lán mĩsaidewae maan wea?

³⁴ Wi aà gã liè a kpeo, wi galakpaèo,

ò à gá lán gbé pɔ zù vãikenaɔ ouwa.

Ǿ gbépii èa sólo lo. ³⁵ Gbépii mo ò Davidie aà poble e gu ào gé sii, ama à lakpà aziala à mè: Tó ma pɛe ge bleè kà ma léwa íatɛgɛkpeu sai, Lua yãpãíkemee bèebèe. ³⁶ Gbépii wetè yápii, ò à kèné maa. Yá pɔ kipi lé ke pii í ke gbéɔne maae. ³⁷ Goo bee ò Davidi gbéɔ ní Isaili pii dò sa ké kí lé kú Nee né Abinee dea yáuo. ³⁸ Ǿ a ò a gbépiɔne: A dɔ ké Isaili dɔaana zɔo gá gbão lé? ³⁹ Mapi sɔ, baa ké Lua ma kpa kía ũ, ma busa gbã. Zeluia népiɔ yãkea pãsi de ma póa. Dii mé a fiabo vãikenaɔ.

4

Isibose gaa

¹ Ké Saulu né Isibose mà Abinee gà Heblɔ, aà ká gà, mé Isaili gò bíli guu mpii. ² Saulu népi zígɔ dɔaanao ví gbɛon pla, ado tón Baana, ado sɔ Lekabu. Beelo gbé Limɔ, Běyãmee bui néone. Wà Beelo díle Běyãmee pɔ ũ yãae, ³ asa Beelodeo bàalè tà Gitaiũ, aa ku we e ní a gbão. ⁴ Saulu né Yonatãa sɔ a né ví ee ũ. Goo pɔ népi kà wè sɔo, ò Saulu ní Yonatãao gaa Yezelee bao sù. Ké aà gwana aà sè, àle bàaleaàno, aà wãa guu ò népi piliwà à lèle. Bee mé tò à ee kù. Aà tón Mefibose.

⁵ Beelo gbé Limɔ népiɔ Lekabu ní Baanao fèle, íatɛ gbãa zá ò aa kà Isibose be, goo pɔ àle í fáane o. ⁶ Ǿ Lekabu ní a dãuna Baanao gè kpéu, aa kè lándɔ wàle gé

pówena dáíwa. ⁷ Ké aa gè kpéu, Isibose wúlea a liiwa, ò aa gèaàzi kpea, aa aà zò wa dè. ⁸ Aa aà mi zò aa sè wà tàò. Aa tòu Yuudé sèu, ò aa beu e gu gè dòò. ⁹ Aa m̀ Davidi kí Hebl̄ó n̄ Isibose mio aa òè: Gwa, n̄ ibee Saulu pò wèele à n̄ de né Isibose min ke. Wá dii kí, Dii t̀s̄ine Saulu n̄ a buiwa gbã. ¹⁰ Davidi wèma à m̀: Dii ku! A ma b̀ ma taasikéa guu píi. ¹¹ Ké gbèe m̀ ma kí Zikilaga yãa à m̀ Saulu gà, àle e baona ále kpá, ò ma aà kù má dè. Aà bao àin we.* ¹² Azaiasa lá á gbèváio a tàesaide dè a liiwa a kpéu, má aà dea t̀siwá mà á wèni b̀e. ¹³ Davidi yá'ò a èwaaso z̀kanaone, ò aa n̄ dede. Aa n̄ òla n̄ n̄ gbálao z̀z̄z̄, ò aa n̄ geò lòò Hebl̄ó ítkíi sae. ¹⁴ Wà Isibose mi sè wa v̄ Abinee miau Hebl̄ó.

5

Davidi kpa Isailio kpalau (1Lad 11.1-9, 3.5-9, 14.1-17)

¹ Isailio m̀ n̄ buiwa píi Davidi kí Hebl̄ó aa m̀: Wá au doue. ² Za zi g̀o pò Saulu de wá kía ũ, míme ni d̀aawèe z̀lau, gea n̄ suaò. ³ Dii òne míme n̄yòò de a gbé Isailio d̀aana ũ, an kía ũ. ⁴ Ké Isaili gbèz̄z̄ m̀ kí Davidi kí Hebl̄ó mípii, we à ledoùkèùn̄ Dii ae, ò aa n̄sikà aà miwa, aa aà kpà Isailio kpalau. ⁵ Davidi wè baakwide guu ò à kpalablè, à kè kpalapiu wè blaé. ⁶ A de Yudaò kía ũ Hebl̄ó wè sopla n̄ m̀ soolooe, ò a de Yudaò n̄ Isailio píi kía ũ Yelusaleũ wè baakwi n̄ aaò.

⁷ Kí n̄ a gbéò t̀u Yelusaleũ z̀kai n̄ Yebusi pò kú weo.* ⁸ Aa ò Davidie: Nyò gè lao, baa v̄l̄a n̄ eeò aa n̄ yae. Aale e Davidi a e gè weo. ⁹ N beo Davidi wéle bíide pò w̄ me l̀ Sionapi sí, ò à gò aà wéle ũ. ¹⁰ G̀o bee Davidi m̀: Tó gbé ye Yebusi dede, sema aà gè íze pò wa sò gbèu guu, i eeò n̄ v̄l̄apio le. Davidi ibeeone. A yáí w̄ me v̄l̄a n̄ eeò gè kibeo. ¹¹ Davidi bekpà wéle bíidepiu, à azia tó kpàè Davidi Wéle. A kpéò d̀òd̀ a liai za gu pò wà e kàkau w̄ me Milo e a edau. ¹² Davidi gbãa lé dedee, asa Dii Lua Z̀ḡde kuaàne.

¹³ Tii kí Hilaũ gbéò z̀ Davidiwa n̄ sede lío n̄ li'ánaò n̄ gbè'ánaò, ò aa kpedè. ¹⁴ Davidi d̀ sa ké Dii a kpa Isailio kía ũe, mé à a kpala kãfle, ké Isailio de Diipi gbéò ũ yáí.

¹⁵ Davidi b̀a Hebl̄ó gbèa à èa n̄eò sè Yelusaleũ l̀ n̄ n̄e pò i m̀sedilenéò, ò à neḡeò n̄ nen̄eò ín̄n̄. ¹⁶ Neḡe pò à n̄ í Yelusaleũpio tón ke: Samua, Sobabu, Natã, Salom̀, ¹⁷ Ibaa, Elisua, Nefegi, Yafia, ¹⁸ Elisama, Eliada, Elifele.

¹⁹ Ké Filitèò mà wà Davidi kpà Isailio kía ũ, ò aa gè lé aà we mípii. Ké à n̄ bao mà, ò à gè sègbãu. ²⁰ Filitèò z̀'pòò Lefai guzulèu, ²¹ Davidi gbèa Diiwa à m̀: Mà gé lélei Filitèowa, n̄yò n̄ namèe ma z̀ia? ²² Dii wèwà à m̀: Gé, má n̄ nanè n̄ z̀i. ²³ Davidi gè Baali Pelaziũ, à z̀iblè má we. ²⁴ A m̀: Dii d̀aamèe, à b̀ m̀ ma ibeeowa n̄ gbãao, lá í í gufò buiwa. ²⁵ A t̀kpà gupie Baali Pelaziũ.† ²⁶ Filitèò n̄ táaò tò we, ò Davidi n̄ a gbéò sèle aa tàò.

²⁷ Filitèò èa m̀ l̀ aa z̀'pòò Lefai guzulèu. ²⁸ Davidi èa gbèa Diiwa l̀. ²⁹ Dii wèwà à m̀: Nsu gé má súsuò. Séle n̄ kpe oi, ní lélemá b̀aa n̄ kpè kpéò. ³⁰ Tó a tãa'okíi mà lípio mia, à ke kpakpa, asa máme ma b̀ ma d̀aaé we, ké mà z̀ibleé Filitèò z̀ḡowa yáí. ³¹ Davidi kè màa lá Dii òewa, ò à z̀iblè Filitèowa za Gabaò e à gè pè Gezeewa.

* 4:10 2Sam 1.1-16 * 5:6 D̀a 1.21 † 5:20 Bee m̀ Dii b̀ bùi.

6

Sua n̄ Dii kpagoloo Yelusaleu
(1Lad 13.1-14, 15.25-16.3)

¹ Davidi ɛa Isaili pɔ̀ à n̄ s̄eɔ̀ k̄aa gb̄eɔ̀n ɔ̀aasɔ̀sɔ̀ l̄eɛ baakwi (30.000). ² ɔ̀ à f̄ɛɛ d̄aɔ̀nɔ̀ z̄eɔ̀, aa ḡe Baala pɔ̀ kú Yuda b̄usu, k̄e aa Lua kpagolo s̄e w̄a suɔ̀. Dii Zigɔ̀de ɔ̀ z̄ɔ̀ɛa kible kpagolopi musu malaika ḡaɔ̀tadeɔ̀ z̄anguo,* ɔ̀ w̄i m̄e aà tɔ̀ kuw̄a. ³ Aa kpagolopi d̄a zugo dafu guu† Abinadabu b̄e s̄iɔ̀ musu, ɔ̀ aa d̄aɔ̀ z̄eɔ̀. Abinadabu n̄eɔ̀ Uza n̄ Ahioo m̄e l̄e ḡe n̄ zugopio, ⁴ Lua kpagolo kú a guu. Ahioo m̄e d̄baaa, ⁵ ɔ̀ Davidi n̄ Isailiɔ̀ l̄e ɔ̀w̄a m̄pii Dii aɛ n̄ gb̄aa pua l̄eɔ̀ n̄ l̄esiao. W̄aɛ m̄ɔ̀n̄aɛ, w̄aɛ kúule, w̄aɛ ḡaaɛ, w̄aɛ faapa, w̄aɛ s̄eɛn̄apa.

⁶ K̄e aa k̄a Nakɔ̀ ɛsegb̄eɔ̀k̄ii, zuɔ̀ ḡeɔ̀nal̄e, ɔ̀ Uza ɔ̀bɔ̀ p̄e Lua kpagolopiwa. ⁷ ɔ̀ Dii pɔ̀ p̄aaazi, à aà l̄e a d̄e kpagolo saɛ we d̄aa pɔ̀ a k̄epi ȳai.‡ ⁸ Davidi pɔ̀ p̄a k̄e Dii pɔ̀ f̄e Uzazi ȳai, ɔ̀ w̄i m̄e gupie Pof̄e'a'uzazi e n̄ a gb̄ao. ⁹ Gɔ̀ bee ɔ̀ w̄ia Davidi kú Dii ȳa musu à m̄e: Kpelewa m̄a k̄e m̄a Dii kpagolo se m̄a taɔ̀i? ¹⁰ ɔ̀ i we suɔ̀ a w̄eɛɔ̀ ɔ̀, à l̄ile taɔ̀ Gata gb̄e ɔ̀bedeɔ̀u b̄eɛ.

¹¹ Dii kpagolo kú aà b̄e e m̄o āaɔ̀, ɔ̀ Dii ɛf̄aaik̄e n̄ aà b̄edeɔ̀ p̄ii. ¹² Wa ò k̄i Davidiɛ w̄a m̄e: Dii ɛf̄aaik̄e ɔ̀bedeɔ̀u b̄edeɔ̀ne n̄ pɔ̀ pɔ̀ a w̄i p̄ii a kpagolo ȳai. ɔ̀ Davidi ḡe we, à Lua kpagolo s̄e l̄e suɔ̀ a w̄eɛ guu n̄ p̄nao. ¹³ K̄e gb̄e pɔ̀ Dii kpagolo seɔ̀ gbas̄e ḡeɔ̀n soolo, ɔ̀ Davidi sa'ò n̄ ḡaae n̄ zun̄eɔ̀ m̄ekpaa. ¹⁴ Davidi b̄aaba sa'o'ula daa, àɛ ɔ̀w̄a Dii aɛ a gb̄aa pua l̄eɔ̀. ¹⁵ Āapi n̄ Isailiɔ̀ p̄ii aale su n̄ Dii kpagoloo, aale kúkuake, aale kuupe. ¹⁶ K̄e Dii kpagolo l̄e ḡe Davidi w̄eɛɔ̀, ɔ̀ Saulu n̄e Mikali l̄e z̄ile gwa f̄eɔ̀nt̄iu. K̄e a è k̄i Davidi l̄e w̄i, àɛ ɔ̀w̄a Dii aɛ, à sak̄aaagu a s̄o guu. ¹⁷ K̄e w̄a su n̄ Dii kpagoloo, wa d̄ile a gb̄eɔ̀ zw̄aakpe pɔ̀ Davidi d̄e guu. ɔ̀ à sa pɔ̀ w̄i a pɔ̀ k̄ateɔ̀ à t̄eɔ̀k̄u ò Dii aɛ n̄ s̄aukpasao. ¹⁸ K̄e à sa'ò a l̄aa, à samaa'ò gb̄eɔ̀ne n̄ Dii Zigɔ̀de t̄o. ¹⁹ ɔ̀ à p̄eɛ b̄iile Isaili pɔ̀ k̄aaaa weɔ̀ne m̄eɔ̀dodo ḡeɔ̀ n̄ n̄eɔ̀ p̄ii n̄ damina k̄aaɔ̀ m̄eɔ̀dodo n̄ w̄eɛbe k̄aaɔ̀ m̄eɔ̀dodo.

²⁰ K̄e Davidi l̄e t̄a samaa'oi a b̄edeɔ̀ne, ɔ̀ Saulu n̄e Mikali b̄o ḡe daiaale à m̄e: N Isailiɔ̀ k̄ia, n̄ k̄e gb̄ian we gb̄aa? N n̄zia m̄e m̄o n̄ iw̄aɔ̀ n̄e z̄ik̄enaɔ̀ne, l̄a wisaide ɔ̀ az̄ia m̄e m̄eɔ̀n̄e. ²¹ ɔ̀ Davidi ò Mikaliɛ: Dii ma ɔ̀w̄aè. Dii m̄e ma se n̄ mae n̄ a b̄edeɔ̀ gb̄eɔ̀, à ma kpa a gb̄e Isailiɔ̀ d̄baana ũ. ²² Má ȳaf̄uk̄u d̄e beea, mí az̄ia s̄oane n̄ ea guu, āma n̄e z̄ik̄ena pɔ̀ n̄ n̄ ȳa'òp̄iɔ̀ m̄e aa ma kp̄ela.§ ²³ ɔ̀ Saulu n̄e Mikali i n̄e'io e à ḡe ḡaɔ̀.

7

Lua l̄egb̄eɔ̀ Davidiɛ
(1Lad 17.1-15)

¹ K̄e k̄i z̄ɔ̀ɛ a b̄e, Dii aà b̄o ɔ̀b̄eɛ pɔ̀ liaaaaziɔ̀ ɔ̀zi, à aà gb̄a ɔ̀ampak̄ii, ² ɔ̀ k̄i ò ānabi Nat̄aɛ: Ee! Kp̄e pɔ̀ wa d̄o n̄ s̄ede l̄io ɔ̀ m̄aɔ̀ z̄ɔ̀ɛɔ̀, Lua kpagolo ɔ̀ d̄ileɔ̀ zw̄aakpeua? ³ Nat̄a w̄eɔ̀w̄a à m̄e: Lá à n̄ pɔ̀ gb̄a n̄ k̄e, asa Dii kunn̄e. ⁴ Gw̄aas̄ina bee Dii ȳa'ò Nat̄aɛ à m̄e: ⁵ Ge n̄ o ma z̄obl̄ena Davidiɛ ma m̄e, ɔ̀m̄e a kp̄e pɔ̀ m̄aɔ̀ kuu d̄om̄eɔ̀. ⁶ Za gɔ̀ pɔ̀ ma Isailiɔ̀ b̄ɔ̀ɛ Egipi e gb̄a mi b̄ekpao. Miɔ̀ s̄ōk̄iikpakp̄aɛ, zw̄aakpe m̄e ma kúki ũ. ⁷ Gu pɔ̀ ma s̄ōk̄iikp̄au n̄ ma gb̄e Isailiɔ̀ p̄ii mi d̄baana d̄ile aa d̄baan̄e, k̄asi mi o n̄ gb̄eɛ, b̄oȳai i kp̄ed̄om̄eɛ n̄ s̄ede l̄ioo n̄io. ⁸ Ge n̄ o ma z̄obl̄ena Davidiɛ, ma Dii Zigɔ̀de ma m̄e, ma aà s̄e s̄ad̄ad̄ak̄ii, k̄e aàɔ̀ d̄e ma gb̄e Isailiɔ̀ d̄baana ũ. ⁹ Má kuān̄o gu pɔ̀ à ḡeɔ̀ p̄ii, ɔ̀ ma aà ɔ̀b̄eɛ d̄edeɛ. Má t̄o aà t̄oɔ̀ maamaa saɛ, ɔ̀ d̄e d̄úɔ̀n̄ia t̄oɔ̀ do ũ. ¹⁰ Má b̄usu kpa ma gb̄e Isailiɔ̀wa, mí

* 6:2 1Sam 4.4, Sou 99.1 † 6:3 1Sam 7.1-2 ‡ 6:7 Nao 4.15 § 6:22 Mat 23.12

ń kálew, aai z̄lew ń p̄ ń. Aa s̄deedeek̄e ɓo. Gb̄v̄aio e ń wet̄á lá aa ń wet̄á káau
 11 ḡo p̄ ma d̄aanao d̄ilenéwa ɓo. Má aà ɓo a ib̄eep̄io ɔz̄i p̄iie.

Ma Dii mále oè, máme má bekpaè aà buio gb̄aa'ek̄ii ũ. 12 Tó aà ḡo p̄a, à gà,
 má aà bui p̄ ɓò aà pleue se les̄i, mí aà kpa kpalau.* 13 Aàpi mé a kped̄o, ma tó
 io kuwà, mí tó aà z̄leá kpalau e ḡo p̄ii. 14 Máme máo de aà mae ũ, aàpi io de
 ma né ũ.† Tó à tàaekè, má íadawà ń gooe, lá gb̄enazina í gb̄é gb̄ewa.‡ 15 Kasi
 má gb̄eke ɓaaaàno lá má ɓàa ń Saulu p̄o má wò kpalau Davidi aewao. 16 Aà
 buio aao kpalable ḡo p̄ii. Aà kpalapi ao láaa v̄io.§

17 ¶ Nat̄á yápi d̄au a s̄iu Davidie lá Dii òewa p̄ii.

Davidi wabik̄ea Diiwa
 (1Lad 17.16-27)

18 ¶ kí Davidi ḡè z̄le Dii ae à mè: Dii Lua, ɓón ma ũi? Deon ma bedeo ũ ñ n ma
 ka gweae taawai? 19 Dii Lua, bee kèn̄e f̄én̄e ũ e tia, ñ n mapi n z̄òblena bui p̄o aao
 ku zia ɔ ȳà'ò ɓa? Màa ńle kem̄eaa, Dii Lua? 20 Dii Lua, má men̄e kpelewa ɓe?
 Mapi n z̄òblena ń ma d̄s. 21 N ȳaz̄o pi kè lá ń yeiwa lé p̄o ń gb̄è ȳái, ñ ń t̄o mapi n
 z̄òblena má d̄s. 22 Dii Lua, ń z̄o fá! Gb̄e muaanno. N bàasio diie kuo, lá wá
 mà ń swáowa. 23 Déme muaa ń n gb̄é Isailio? Dúnia buio guu bui m̄endopi ñ
 ń ɓò n gb̄é ũ. N nz̄ia t̄ob̄ò, n ȳaz̄o ɓonsaeso kè n gb̄épiene, n buieo ń ń táao yà n
 gb̄é p̄o ń ń bó Egipio. 24 N Isailio d̄ile aao de n gb̄é ũ e ḡo p̄ii. Dii, n ḡo ń Lua ũ.
 25 Dii Lua, lé p̄o ń gb̄è mapi n z̄òblena ń ma buio yá musu, ñȳo z̄ik̄ewà ḡo p̄ii.
 Ke lá ń òwa, 26 ní t̄ob̄o maamaa e ḡo p̄ii. Gb̄é i me Dii Z̄iḡode mé Isailio Lua ũ,
 mé mapi n z̄òblena Davidi, ñȳo ma buio z̄inapele, 27 asa Dii Z̄iḡode Isailio Lua, ń
 òm̄e n mè ñȳo ma be kpam̄e ma buio gb̄aa'ek̄ii ũ. A ȳái t̄o mapi n z̄òblena ma
 s̄d̄ile, ma wabie bee k̄ema. 28 Dii Lua, ńm̄enn Lua, n yá náai v̄i, ñ n ȳamaapi
 ò mapi n z̄òblena. 29 Báaada mapi n z̄òblena buio gu sa, ńo w̄eté̄zi ḡo p̄ii. Dii
 Lua, n ȳa'ò, n báaadà mapi n z̄òblena buio gu, aao báaa v̄i e ḡo p̄ii.

8

Davidi z̄iblea buip̄alewa
 (1Lad 18.1-17)

1 Bee gb̄ea Davidi z̄ibl̄e Filit̄owa à ń busa à ń meewia Gata simá. 2 A z̄ibl̄e
 M̄abuwa, ñ a t̄o aa w̄ule k̄o sae t̄ole, à ba ȳomá. Tó à bà pla z̄anguo d̄ede, í bà
 do z̄anguo to b̄é. ¶ M̄abu ḡò Davidi z̄òblena ũ, ñ aao falub̄ò. 3 Davidi z̄ibl̄e
 Leobe né Adadezee, Zoba kíawa, ḡo p̄o k̄ipi èa lé gé ɔt̄olei Uflata swasaedewa.
 4 ¶ à aà s̄go k̄ük̄ü m̄en òaa soo (1.000) ń s̄godeo gb̄eon òaas̄o lēe bàak̄wi
 (70.000) ń k̄esedeo gb̄eon òaas̄o lēe bao (20.000). ¶ à ń s̄o k̄iz̄ā z̄òz̄ p̄ii, m̄en
 bas̄o mé è ɓò. 5 Sili p̄o k̄ú Damasio m̄ò d̄oi Adadezeele, ñ Davidi ń gb̄é d̄ede
 òaas̄o lēe bao ń plao (22.000). 6 A gud̄anao d̄iledile Sili bùsuu, ñ aa ḡò aà
 z̄òblena ũ, aao falub̄ò. Dii t̄o Davidi z̄ibl̄e gu p̄o à ḡeu p̄ii. 7 Davidi Adadezee
 iwao vua s̄engbao s̄ele à t̄àò Yelusaleũ. 8 A m̄ogot̄e s̄ele z̄o z̄o Adadezee w̄éle p̄o
 w̄i me Teba ń Belotaio guu.

9 Ké Amata kí Tou mà Davidi z̄ibl̄e Adadezee z̄iḡowa p̄ii, 10 ñ a né Adolaũ
 z̄i f̄okpaiwà. A aà s̄aukpà z̄i p̄o a bl̄e Adadezee wa ȳái, asa Tou z̄ik̄aaano ȳaae.
 Adolaũ m̄ò ń vua p̄o ń ánu su p̄o ń m̄ogot̄e p̄o, 11 ñ kí Davidi k̄ale Dii p̄o ũ, lá
 a kè ń bui p̄o à gb̄abl̄emá ń anusu ń vua wa p̄ii, 12 Ed̄o ũ ń M̄abu ń Am̄onio
 ń Filit̄o ń Amalekio. Màa a kè ń p̄o p̄o a s̄i Zoba kí Adadezee, Leobe néwao.

* 7:12 Sou 89.3-4, 132.11, Zaa 7.42, Zin 2.30 † 7:14 Sou 2.7, 89.26-27, 2Kln 6.18, Ebe 1.5 ‡ 7:14 Sou
 89.30-33 § 7:16 Sou 89.36-37

13 Beewa ɔ Davidi tɔbò. Ké à zìblè Siliɔwa à sù, à Eɔɔɔ dèdè Guzule Wisideu* gbɛɔn ɔaasɔsɔo lɛɛ bao plasai (18.000). 14 ɔ à gudɔanaɔ dīlɛdīlɛ Eɔɔɔ būsuu ɔ, ɔ Eɔɔɔpio gò aà zòblenaɔ ũ. Gu pò Davidi gèu píi Dii tò à zìblè.

15 Davidi mé Isaili bui píi kía ũ, à yāmaakè a gbéɔne a zéwa. 16 Zeluia né Yoabu mé aà zīgɔɔ dɔaana ũ. Ailudi né Yosafa mé aà kpàwakena ũ. 17 Aitubu né Zadoki n Abiataa né Aimɛɛkio mé sa'onkiaɔ ũ. Selaia mé aà lakèna ũ. 18 Yoiada né Benaia mé aà dɔaio gbɛzɔɔ ũ. Davidipi zīa nɛgɔɔ mé aà kwàasio ũ.

9

Davidi gbɛkɛkɛa Mefibose

1 Davidi gbéɔ là à mè: Saulu buie i gɔo lé? Má ye gbɛkɛkɛè Yonatāa yái.*
 2 Saulu be zíkɛnae ku, aà tón Ziba, ɔ wà aà sisi kí Davidiɛ. A aà là à mè: Mmɛnn Zibaa? A wèwà à mè: Ao, n zòblenan ma ũ. 3 ɔ kípī aà là à mè: Saulu buie ku e tiaa? Má ye gbɛkɛ pò Lua vī kɛɛ. ɔ Ziba wèwà à mè: Yonatāa née ku e tia. ɛɛ. 4 ɔ kí aà là à mè: A ku má ni? Ziba wèwà à mè: A ku Amieli né Makii be Lodebaa. 5 Kí Davidi gbéɔ zī, ɔ wà mɔaàno. 6 Ké Yonatāa né Mefibose, Saulu tɔūna kà Davidi kíi, à kùlèè à wùlɛ a gbɛɛ. ɔ Davidi mè: Mefibose! A wèwà à mè: N zòblenan ma ũ. 7 ɔ Davidi òè: Nsu to vīa n kūo, asa má gbɛkɛkɛnɛ n mae Yonatāa yáiɛ. Má n dezi Saulu buaɔ sɔaane píi, níliɔ mɔ pɔbleimanɔ gɔɔpii. 8 Mefibose kùlèè à mè: Bón mapi n zòblena ũ ké n ma wegwài? Má de lán gbɛ gɛwae.
 9 ɔ kí Saulu zíkɛna Ziba sisi, a òè: Pó pò de Saulu pò ũ ní a bedɛɔ pò píi, má kpà n dii tɔūnawae. 10 Mpi ní n néo ní n zíkɛnaɔ, àli aà tɔlɛ zī kɛè, í a pò kɛkɛ, ké aà e à kùsūa vī. N dii tɔūna Mefibosepi alio pɔblemanɔ gɔɔpiiɛ. Ziba sɔ a nɛgɔɔ vī gbɛɔn gɛo ní zíkɛnaɔ gbɛɔn bao. 11 ɔ Ziba ò kípīɛ: Yá pò ma dii kí ò mapi n zòblenaɛ, má kɛ píiɛ. ɔ Mefibose ò pɔble ní kípīo, à gò lán kíanɛɔ dowa. 12 Mefibose nɛgɔɔena vī, aà tón Mika, mé Ziba bedɛɔ mé aà zíkɛnaɔ ũ mpii. 13 A ku Yelusaleū, asa ò pɔble ní kío gɔɔpiiɛ. Aàpiá ɛɛɛ.

10

Davidi zìblea Amɔniɔwa (1Lad 19.1-19)

1 Bee gbɛa Amɔniɔ kía gà, ɔ aà né Anuni zòlɛ aà gbɛu. 2 Davidi mè: Má gbɛkɛkɛ Naasa né Anuniɛ lá aà mae gbɛkɛkɛmɛɛ yāawae. ɔ Davidi a ìwaeɔ zīwà, aa gɛ Amɔni būsuu aa aà nòsɛ níniè aà mae gaa yá musu. Ké Davidi ìwapio kà we, 3 Amɔniɔ kíaɔ ò ní dii Anuniɛ: Nlɛ e Davidi gbéɔ zī n mae gè kpɛlaa yái aà ní nòsɛ níniɛ nɛɛ? A ní zī aa mɔ wá wéle asiigwaie, aai ea mɔ a músikei. 4 ɔ Anuni Davidi ìwapio kùkū à ní lɛkāna saaloɔ wàwa, à ní pɔkasao zèzè a guo ní pòwa súsú, ɔ à ní gbáɛ. 5 Ké wa ò Davidiɛ, ɔ à gbéɔ zī aa gé dairīlɛ, asa wí ní kú maamaae. Aa òné: Kí mè, à zòlɛ Yeliko e á lɛkāna ká bɔlɛ, í gbasa su.

6 Ké Amɔniɔ è Davidi ye ní giyāi ɔ, ɔ aa fiabò gbéɔne aa zikané: Sili pò kú Leobe ní Zobao kèsɛdɛɔ gbɛɔn ɔaasɔsɔo lɛɛ bao (20.000) ní kí Maaka zīgɔɔ gbɛɔn ɔaa sɔo (1.000) ní Tobudɛɔ gbɛɔn ɔaasɔsɔo lɛɛ kuepla (12.000). 7 Ké Davidi a baomà, ɔ à Yoabu gbàemá ní zīgɔɔ píi. 8 Amɔniɔ bò zī'ɔpòò ní wéle bíibɔlɛu, ɔ Zoba ní Leobe Siliɔ ní Tobudɛɔ ní Maaka gbéɔ ku sɛu ntɛɛ. 9 Ké Yoabu è wà zī'ɔpòò a aɛ ní a kpɛo, ɔ à Isaili zīgɔɔ maaɔ plè à ní gbáɛ aa gé lélei Siliɔwa. 10 ɔ à zīgɔɔ kīniɔ nà a dāuna Abisaie a ɔzī, ɔ à ní gbáɛ aa gé lélei Amɔniɔwa. 11 A mè: Tó Siliɔ gbāa su lé ma fu, mɔ dɔmale. Tó Amɔniɔ gbāa su lé n fue sɔ, má mó dɔinle. 12 Sòdile,

* 8:13 Sou 60 * 9:1 1Sam 20.14-16

wà gǔeke ke wá gbéó ní wá Dii wéleó yá musu. Dii a yá pó kèe maa ke. ¹³ Ǿ Yoabu ní zígō pó kuanō gè Siliōwa ní zío, ǿ Silipiō bàalèné. ¹⁴ Ké Amōniō è Siliō bàalè, ǿ aa bàalè Abisaie sō, aa sí wéle guu, ǿ Yoabu ní tó we, à tà Yelusaleū.

¹⁵ Ké Siliō è Isailiō ziblémá, ǿ aa èa kō kàaa. ¹⁶ Ǿ Adadezēe gbéó zì, aa sù ní Sili pó kú Uflata baale, ǿ aa gè Helaū. Sobaki mé Adadezēe zígōpiō dōaana ũ. ¹⁷ Ké Davidi a baomà, ǿ à Isailiō kàaa píi, à bùańō Yuudēwa à gè Helaū. Ǿ Siliō zì'opòoaazi, ǿ aa síkō. ¹⁸ Ké aale bàale Isailiōne, ǿ Davidi ní dede sǔgodeō gbéōn òaa àaó ní basōō (700) ní kèsedeō gbéōn òaasōō lēe bla (40.000). We wá ní zígō dōaana Sobaki dēu. ¹⁹ Ké kía pó aa de Adadezēe zòblenā ũ è Isailiō ziblémá maa, ǿ aa ledoukè ní Isailiō, aa gō n zòblenā ũ. Via Siliō kù, aai gé dōi Amōniōle bo.

11

Davidi yea Basebazi

¹ Ké í bō eu, gōō pó kíaō í gé zíkai, ǿ Davidi Yoabu zì ní a ìwaō ní Isailiō píi. Aa Amōniō ásookè, ǿ aa koezō Labazi. Davidi sō a ku Yelusaleū. ² Ké oosi kè, ǿ Davidi fèle a liiwa, àle bebe a kpé musu. Za kpé musu we ǿ à nōee è, àle zu'ò. Nōepiá nō kefenae maamaa, ³ ǿ à gbé zì nōepi yāgbēai. Ǿ wa òè: Eliaū né Baseban we, Iti bui Uli nae. ⁴ Ǿ Davidi gbéó zì aà sísi. Ké à mō, ǿ Davidi wùleaànō, ǿ nōepi tà be. Aapi sō à ǔkū gbābò dafue. ⁵ Ké à nōsí, ǿ à lékpāsákè Davidie à mē a nōsí.

⁶ Ǿ Davidi gbé zì Yoabuwa à mē: Iti bui Uli gbaemee. Ǿ Yoabu aà gbàèè. ⁷ Ké Ulipi mō, ǿ Davidi Yoabu aafia gbèa ní zígō ní zì pó aale kao. ⁸ Ǿ Davidi òè: Ta be zu'oi. Ké Uli bō kibe, ǿ kí gbé zìè ní bleo. ⁹ Ama Uli i ta a beo, kibe gōu ǿ à ìu ní a zikenkīniō. ¹⁰ Ǿ wa ò Davidipie wà mē: Uli i ta a beo. Ǿ à Uli là à mē: Madō n su ní wéleō dafu ni? Akēa ni ta beo ni? ¹¹ Uli wèwà à mē: Kpagolo ní Isailiō ní Yudaō ku zwàakpeō guu. Ma dii Yoabu ní a gbéō ku sēu. Má fō ta be mà poble mà imi, mà wùle ní ma naoo. N n kuaō má yápi keo. ¹² Ǿ Davidi òè: Gō la gbā lō, zia mí n gbae. Ǿ Uli gō Yelusaleū zibeezì ní a gōō síao lō. ¹³ Davidi aà sísi, à poble à imiānō, ǿ Davidi ikàkaè. Kási ké à bō oosi, à gè í ní a dii kía zikenāe, i ta a beo. ¹⁴ Ké gu dō, Davidi lakē Yoabue, ǿ à Uli gbàèò. ¹⁵ Lápi guu à mē: A Uli dōaa gu pó zì pāsū, í pòobōzāke aà kpe, ké wà e wà aà de.

¹⁶ Gōō pó Yoabu lé koezō wélepizi, ǿ à Uli dà gu pó a dō negōnāo kuu. ¹⁷ Ké wéledeō bōle lé zika ní Yoabuo, aa Davidi zígōe dède. Iti bui Uli kú ní guu.

¹⁸ Ǿ Yoabu gbé zì Davidiwa aà zì yá dau siuè píi. ¹⁹ A ò zinapie: Tó n zì yá dau ní síu kīe píi ní làa, ²⁰ tó aà nòse fèle à ní lá à mē: Bómē tò a sō wélezi káikái ní zioi? A dō ké bíimusudeō lí ka gbaemá zíleó lé? ²¹ Déme Gedeō né Abimeleki dèi? Nōe mé zō wísilōgbei za bíi musu, ǿ à aà dè Tebezio lò? Akēa a sō bíizi káikái màai? Tó a òne màa, ní oè aà zòblena Uli, Iti bui gà lō. ²² Ǿ zinapi dàzeu. Ké à kà Davidi kii, à yá pó Yoabu dàe òè píi. ²³ A mē: Gbéō bōle wéleu, aale gbāamōwēe wénkpēe, ǿ wa ní yá e ní wéle bíibōleu. ²⁴ An kàzunaō ku za bíi musue, ǿ aa ka fā n gbéōgu zíle, aa ní gbēe dède. N zòblena Uli, Iti bui gà lō. ²⁵ Ǿ Davidi ò zinapie: O Yoabue asu to yápi kee íio. Wíliō gbé pó zì a ní bleō dōo. Aà zika ní wélepideō ní gbāao, i kwé. N aà gba sō màa. ²⁶ Ké Uli na mà a zá gà, à sòlò. ²⁷ Ké ge'wōlōgōo làa, Davidi gbé zì, aa sùānō Davidipi be, ǿ à gō aà na ũ. A ne'iaànō gōe ũ, ǿ yá pó Davidi kèpi kè Diie íi.

* **11:21** Dōa 9.53

12

Anabi Natā Davidi gbaa laai

¹ Dii Natā zì Davidiwa.* Ké à kà, a òè: Gõε gbẽɔn plaεɔ mé kú wéle doũ, gbẽdoá ɔdeε, gbẽdo sɔ taasideε. ² Ɔdepi sãɔ ní zuɔ vɛ dasidasi, ³ taasidepi sɔ a pɔe vɛio, sãnununa m̀endoe a lù. Ɔ à ɔliai, à zɔɔkù ní aà néɔ sãnu aà be. Aaɔ ble doũ ble, aaɔ imi ta doũ, ì wúle aà pɔleu, ɔ àle gwa lán azia nenɔenawa. ⁴ Ké nibɔ pɛla ɔdepiwa, ɔ i we sã ge zu kù a kpàsa guu à nibɔpi yàaekεdo, taaside sãnununapi ɔ a síwà, à a nibɔpi yàaekèdo. ⁵ Ɔ Davidi pɔ pà ɔdepi yá musu maamaa, a ò Natāε: Dii ku! A kù wà gbé pɔ yápi kè deε. ⁶ Lá màa a kè, i aà wɛnagwao, aà sãpi flabo leε síiɔ. ⁷ Ɔ Natā ò Davidipie: Mmε ní gbépi ũ. Dii Isailio Lua mé yáε bee ò à m̀è: Ma n kpa Isailio kía ũε, ma n bɔ Saulu ɔzi, ⁸ ɔ ma n diipi be kpàma, ma aà nao nàne n ɔzi. Ma Isailio ní Yudaɔ kpàma n gbéɔ ũ. Tó bee kène f̀éneũ, má a pãleɔ káfiε. ⁹ Bóyãì n sakà ma yáui? N yá pɔ má yeio kè, n Iti bui Uli dè ní f̀endaɔ, n aà nɔsí ní sè. N tò Amɔnio aà dè zì guu. ¹⁰ Za gbã yãpãsi a kè n bewa bau lo, asa n sakamague, n Iti bui Uli nɔ sí ní sè. ¹¹ Ɔ Dii èa yáε bee ò à m̀è: Ma! Má tó nzia bedεɔ yá'ine. Má n nao sima, mí ní kpá n gbédeewa n wáa, i wúleɛnɔ gupuau. ¹² N yákè asii guue. Mapi sɔ má yápi keεε gupuau Isaili pii wáaε.†

¹³ Ɔ Davidi ò Natāε: Ma duunakè Diiε. Ɔ Natā òè: Dii n duuna k̀ema, níyɔ gao. ¹⁴ Ama lá n dɔε Diiwa maamaa yápi kea musu, neɔgɔε pɔ nɔepi ìnnɔ a gaε. ¹⁵ Ké Natā tà be, ɔ Dii tò né pɔ Uli na ì ní Davidiopi gyã kù. ¹⁶ Ɔ Davidi lé Lua sisi népi yá musu ní leyeo, gwá ì wúle bùsuue. ¹⁷ Aà be gbẽzɔɔɔ ìɔ zεaàla aà fele bùsuu, àma ìli weio, mé ìli pɔbleɛnɔ. ¹⁸ A gɔɔ soplade zì ɔ népi gà. Vía Davidi ìwao kù, aai f̀ò dè népi gà. Aa m̀è: Gɔɔ pɔ népi ku, wa yá'òè, i wá yãmao. Kpelewa wá oè sa népi gàì? A yãvãike. ¹⁹ Davidi è a ìwao lé yákpãina'okɔε, ɔ a d̀ò ké népi gàε. A ní lá à m̀è: Népi gà yá? Ɔ aa wèwà aa m̀è: Ao! A gàε. ²⁰ Davidi f̀ele bùsuu, à zu'ò à nísidɔ à a pɔkasao lile, ɔ à gè kùle Diiε a kpéu. Ké à èa tà be, à pɔblea gbèa, ɔ wa kpàwà, a blè. ²¹ Aà ìwao aà là à m̀è: Akεa níle yáke màai? Gɔɔ pɔ népi ku, n leye n ɔɔlò. Ké à gà sa, n fele n pɔblè. ²² A wemá à m̀è: Gɔɔ pɔ népi ku, ma leye ma ɔɔlò, asa ma m̀è, tó Dii a ma wegwa à to népi àɔ kun no, déme d̀oi? ²³ Lá à gà sa, bóyãì máɔ leyea lɔi? Má f̀ò mà aà vu yá? Má gé aà k̀ii, àma aàpi a e εa m̀ɔ ma k̀ii.

²⁴ Davidi a na Baseba ǹese ǹiniè, ɔ à gè wùleaaɔ. A ne'ì gɔε ũ, ɔ à tɔkpàε Salomɔɔ. Dii yeaazi, ²⁵ ɔ à ànabi Natā zìwà à tɔkpà népie Yedidia‡ Dii yeaazipi yáì.

Laba sia Amɔniɔwa (1Lad 20.1-3)

²⁶ Yoabu zìkà ní Amɔnio Laba, ɔ à kibe sí. ²⁷ Ɔ à gbéɔ zì Davidiwa à m̀è: Ma zìkà ní Labadeɔ, ɔ ma ní ítókii sí. ²⁸ Zígɔ k̀iniɔ kãaa sa, ní m̀ɔ koezɔ wélepizi, ní sí. Tó màa no, má sí, wi ma tɔkpaè. ²⁹ Ɔ Davidi zígɔ kãaa pii, à gè lèle Labawa a sí. ³⁰ Wà ní tãa Mɔlɔku vua f̀ua gò aà miwa, wa kpà Davidiε. A gbia kà kiloo baakwi, mé gbè beεεde kuwà. A wélepi pɔɔ nàaa dúuduu, ³¹ ɔ à gbé pɔ kú weo kùkù b̀leɛnɔ, à ní da síi zìu ní dúuduusu zìo ní m̀ɔo zìo, mé a tò aa bilikib̀. Màa a kè Amɔni wéleɔne pii, ɔ à èa tà Yelusaleũ ní a zìgɔɔ pii.

* 12:1 Sou 51 † 12:12 2Sam 16.22 ‡ 12:25 Bee m̀è Dii gbé yenzide.

13

Amino yea Tamaazi

¹ Bee gbea Davidi né Abisaloū dāe kefena vī, aà tón Tamaa, ̄ Davidi né Amino yeaazi. ² Yápi lé ̄ada Aminopiwa, à kà gyākea a dāe Tamaapi yái, asa n̄e lésoe, a f̄s yāe keēo. ³ Aminopi gbēna vī, aà tón Yonadabu, Davidi v̄i Simēa n̄e. Yonadabu ̄n̄o gbāa, ⁴ ̄ à Aminō là à m̄e: Akea n kían'ia n kúsu ̄o kwea lá gu lé doi? Nȳo om̄ēo lé? ̄ Aminō w̄ewà à m̄e: Má ye ma dāuna Abisaloū dāe Tamaazie. ⁵ ̄ Yonadabu òè: Ge n̄ w̄ule n liiwa lán gyāewa. Tó n mae m̄o n gwai, ní oè ní ye n dāe Tamaa m̄o ble kpamae. Aà m̄o keke n wāa ké nȳo e, i gbasa nan̄e n ̄zi. ⁶ ̄ Aminō w̄ule lán gyāewa. Ké kí m̄o aà gwai, ̄ a òè: To ma dāe Tamaa m̄o kàa kem̄e ma wāa, i namee ma ̄zi. ⁷ ̄ Davidi gb̄é z̄i Tamaawa a be à m̄e: Gé n v̄i Aminō kp̄eu, ní blekē. ⁸ Ké Tamaa ḡe aà kp̄eu, à aà lè w̄ulea, ̄ à p̄wenti d̄e à kàa k̄è ò aà wāa, ̄ a d̄isa. ⁹ ̄ à ta s̄e à k̄api k̄aūe. Aminō ḡi s̄i à m̄e: Gb̄é̄o ya aa b̄ole nípii. Ké gb̄é̄o p̄o kuaàn̄o b̄ole píi, ¹⁰ ̄ a ò Tamaae: M̄o ní blepio kpea la, ní namee ma ̄zi. ̄ Tamaa kàa p̄o á k̄e s̄e à ḡè ò a v̄i Aminopi k̄i kpea. ¹¹ Ké à s̄àazi, àle kpawà à só, ̄ à a d̄ēpi k̄u à m̄e: To mà w̄ulen̄o.

¹² ̄ a ò a v̄īpīe: Aawo! Nsu gb̄am̄om̄ēo. Asa wá Isailiō w̄li yá bee taa keo. Nsu yā̄̄̄sai bee taa kem̄ēo. ¹³ Mapi, má má ḡeu ní wí beei? Mpi s̄, Isailiō n d̄ile gb̄p̄ā ū. Sue! N a yā'o k̄ie, a ḡi ma kp̄aimao. ¹⁴ I we aà yām̄o. A gb̄am̄òè, ̄ à k̄usiwà à w̄uleaàn̄o. ¹⁵ ̄ Aminopi z̄aāgu p̄asip̄as̄i. Aà zaāgu de aà yeaazi yāala. ̄ a òè: F̄le b̄o. ¹⁶ ̄ n̄ēpi ò a v̄īpīe: Aawo! Tó n ma ya n ma b̄o, a t̄aae āo z̄̄o de p̄o p̄o ní kem̄ēa. N beeo i we à aà yām̄o. ¹⁷ ̄ Aminopi a z̄iken̄waasona s̄isi à m̄e: N̄ēe bee ya b̄om̄ēe, ní gbata n̄ kilidau. ¹⁸ ̄ aà z̄ikenapi aà s̄e b̄ò b̄asi, à gbatà à kilidau. N̄ēpi ula gb̄aa daa, asa ula bee taa k̄ia nen̄e lésōo ̄o daa. ¹⁹ ̄ Tamaa túfu gb̄e a miwa, à a ula gb̄aa p̄o á daapi ḡa a k̄e, ̄ àle ̄ōb̄o àle tá, à ̄d̄i a musu.

²⁰ Aà d̄āo dadoūde Abisaloū òè: N d̄āo Aminō làan̄e yà? Nsu o gb̄ēe mao, asa n d̄āe. Nsu nȳo yápi k̄ua n s̄o guuo. ̄ Tamaa z̄̄le a d̄āo Abisaloū be yákpaa. ²¹ Ké kí Davidi yápi mà, aà p̄o p̄a maamaa. ²² Abisaloū i yāe o Aminōēo, yāv̄ai ge a maa, asa aà za f̄èè, ké à k̄usi a dāe Tamaawa yái.

Abisaloū Aminō dea

²³ W̄è pla gbea Abisaloū ku Baali Azoo, Eflaiū b̄usu z̄̄leu ní a s̄ākāk̄ēlenāo, ̄ à k̄ian̄ēo s̄isi blesawa nípii. ²⁴ ̄ à ḡe kí lè à m̄e: Kí, w̄ale mapi n z̄òblena s̄āo k̄āk̄ēle. Mpi ní n ̄iwāo á ḡeman̄o weo lé? ²⁵ ̄ kí w̄e a népiwa à m̄e: Aawo! Wá f̄s ḡe w̄apiio. Wá ken̄e aso ūe. A n̄aewà, āma i ḡeo, ̄ à samaa'òè. ²⁶ ̄ Abisaloū m̄e: Tó r̄le ḡeo, to ma v̄i Aminō ḡewan̄o. Kí aà là à m̄e: B̄óyāi ní ye aà ḡenn̄o? ²⁷ Abisaloū n̄aewà, ̄ kí t̄o Aminō ḡeaàn̄o ní a né k̄iniō píi.

²⁸ Abisaloū yā̄d̄ile a gb̄ē̄ne à m̄e: A swākpa! Tó Aminō p̄o k̄e v̄ēewa na, tó má òé à aà z̄̄o, à aà de. Asu to v̄ia á k̄ūo. Máme ma á d̄áu! A s̄òd̄ile, í ḡōke ke. ²⁹ Abisaloū gb̄ē̄o k̄e lá a d̄ilen̄ewa, ̄ k̄ian̄e k̄iniō f̄le d̄i ní s̄ōbaonāo kpe, aa bàalè. ³⁰ Ḡōo p̄o aa ku z̄éu, Davidi a baom̄a wà m̄e: Abisaloū k̄ian̄ēo d̄ède píi, an kee i ḡō. ³¹ Davidi f̄le à a p̄okasāo ḡa a k̄e, ̄ à w̄ule b̄usuu. Aà ̄iwāo s̄iāaazi ní ní p̄okasāo k̄é̄k̄e. ³² ̄ Davidi v̄i Simēa né Yonadabu m̄e: Baa, r̄isu nȳo e wà n né èwaasōo d̄ède píi no, Aminō mé ḡa ado. Wà yápi d̄è Abisaloū w̄ewa za ḡōo p̄o Aminō k̄usi a dāe Tamaawa. ³³ Ma dii kí, r̄isu nȳo yápi k̄ua n s̄uo. N neḡ̄ēo i gaga píio, sema Aminō ado. ³⁴ Abisaloū s̄o à bàalè.

Ké èwaaso gudɔana wɛzù, a è wa be Olonaiũ zéu s̄is̄ipɔleu dasidasi. A gè a ò k̄ie: Ma gbéó è be s̄is̄ipɔleu Olonaiũ oi. ³⁵ Ǿ Yonadabu ò k̄ie: N èa? N néó mé lé su we lá má ònɛwa. ³⁶ Ké à yápi ò a làa, Ǿ k̄ianɛpiɔ kà ḡòò, aale búbuapɛ. Kí ní a ìwaɔ ɔ̀ɔ̀l̀b̀ m̄pii maamaaɛ l̀b̀.

³⁷ Abisaloũ bàalè à tà Amihudu né Talem̄ai, Gesuu k̄ia k̄ii,* Ǿ k̄i Davidi s̄ɔ Ìb̀ a né gaa ɔ̀ɔ̀l̀b̀ ḡɔpii. ³⁸ Ké Abisaloũ bàalè à tà Gesuu, a ku we e wè àaɔ. ³⁹ Ké k̄i Davidi ǹs̄e n̄ni Aminɔ gaa yá musu, Ǿ àlɛ Abisaloũ beɛke sa.

14

Abisaloũ sua Yelusaleũ

¹ Zeluia né Yoabu d̄ɔ k̄é k̄i p̄ɔ d̄ɔ Abisaloũwa, ² Ǿ à gbéó z̄i Tekoa, aa n̄ɔɛ ònɔna s̄ɛ aa s̄ùð. Ǿ a òè: Ké lá r̄ile ḡewiipɛwa. Gyaa p̄okasaɔ da. Nsu n̄isidɔɔ. Ké lán n̄ɔɛ p̄ɔ a gbé ḡà àlɛ a ɔ̀ɔ̀l̀b̀ à ḡèḡɛwa. ³ Gé k̄i k̄ii màa, ní yáɛ bee oè. Ǿ Yoabu yá s̄òsò kà n̄ɔɛpiɛ a léu. ⁴ Ké Tekoa n̄ɔɛpi ḡè k̄i lè, à k̄ulɛɛ à w̄ulɛ a gbɛɛu à mè: Kí, ma suaba! ⁵ Ǿ k̄ipi aà là à mè: Bó ní yeii? A wèwà à mè: Gyaan ma ũ, ma z̄á ḡàɛ. ⁶ Mapi n z̀b̀l̀ena, má n̄eḡɔɛ v̄i gb̄ɛɔn pla. Ké aale s̄òleke k̄òt̄ɛɛ bua, gb̄ɛɛ ku à ní yoaaɔ. Ǿ an gb̄ɛdo a gb̄ɛdo lɛ dè. ⁷ Ǿ ma b̄edɛɔ f̄ɛlɛ m̄pii, aa ò mapi n z̀b̀l̀enaɛ aa mè mà a né p̄ɔ a gb̄ɛdo d̄ɛpi kpámá wà dɛ, k̄é à a gb̄ɛdo dè yáí. Aa ye yàa m̄iɔn t̄edɛ p̄ɔ ḡòmm̄ɛ t̄úbiblena ũpi t̄edɛɛ, k̄é ma z̄á su àɔ tó ge bui v̄i dúnia guu l̀b̀. ⁸ Ǿ k̄i ò n̄ɔɛpiɛ: Ta be, má yá d̄ilɛ n yápi musu. ⁹ Ǿ Tekoa n̄ɔɛpi mè: Ma dii k̄i, tàaepi wi ma musu ní ma de b̄edɛɔ, mpi n̄iɔ ku tàaesai ní n k̄iakɛo. ¹⁰ Ǿ k̄i mè: Tó gb̄ɛɛ l̄ekà yápiwa, m̄ɔaànɔ ma k̄ii la, a e ìadama l̀b̀. ¹¹ Ǿ n̄ɔɛpi mè: Kí, l̄egb̄ɛ ní Dii n Lua t̄ó, k̄é t̄òsina su ma né dɛ kemapla ma leo yáí. Ǿ k̄ipi mè: N Diio n népi mik̄aɛ a l̄élɛ z̄ilɛo.

¹² Ǿ n̄ɔɛpi mè: Ma dii k̄i, mapi n z̀b̀l̀ena ma gba zé mà ɛa yā'one. A wèwà à mè: O! ¹³ Ǿ a òè: Bóyāi n yá bee taa kpàaí ní Lua gb̄ɛɔi? Yá p̄ɔ ní òm̄ɛɛ mé n dayāu, asa ni gbé p̄ɔ ní yà gb̄ɛsi n suðo. ¹⁴ Wápii wá ga, w̄iɔ dɛ lán í p̄ɔ k̄òlɛ t̄òlɛ gb̄ɛɛ i e s̄èlɛ l̀b̀owa. Lua lí gbé p̄ɔ wa yà w̄ɛni b̄ɔɔ, ì z̄ewɛɛlɛ ade ɛa suwaɛ. ¹⁵ Ma m̄ɔ yápi oi ma dii k̄iɛɛ, asa gbéó t̄ò v̄ia ma k̄iɛ. Ǿ mapi n z̀b̀l̀ena ma mè má yā'one. W̄il̄iɔ d̄ɔo tó n̄ȳɔ ma wabikɛama sí, ¹⁶ ní ma b̄ɔ gbé p̄ɔ ye mapi ní ma néo t̄òlɛ p̄ɔ Lua t̄òw̄ɛɛ síwá ɔ̀z̄i. ¹⁷ Ma dii k̄i, mapi n z̀b̀l̀ena ma mè n yá a to ma s̄ɔ d̄adoũ, asa ní dɛ lán Lua malaikaewaɛ, ni swáse yāmaa ní a v̄aiozi piiɛ. Dii n Lua aɔ kunnɔ.

¹⁸ Ǿ k̄i òè: Nsu ḡi yá p̄ɔ mále n lai z̄á síiao. Ǿ n̄ɔɛpi mè: O ma dii k̄i! ¹⁹ Ǿ k̄i aà là à mè: Yoabu lé k̄ú yápi guu yà? N̄ɔɛpi wèwà à mè: Ma dii k̄i, ní n kuaɔ yá p̄ɔ ní òpi ḡea aɛ ní kp̄ɛo v̄iɔ. Aɔ, n z̀b̀l̀ena Yoabu mé yápi s̄òsò k̄am̄ɛɛ ma léu pii. ²⁰ N z̀b̀l̀ena Yoabu k̄è màa, k̄é à e yá p̄ɔ daa líwa tiaɛ bee k̄ɛk̄ɛ yáíɛ. Ma dii, ní ònɔ lán Lua malaikaewaɛ, ní yá p̄ɔ k̄è dúniau d̄ɔ pii. ²¹ Ǿ k̄i ḡe ò Yoabuɛ: Too, má yápi k̄e sa. Ḡɛ n̄ èwaaso Abisaloũ gb̄ɛsi n̄ suð. ²² Ǿ Yoabu k̄ulɛ k̄ipiɛ, à w̄ulɛ a gbɛɛu à aà s̄áaukp̄à à mè: Ma dii k̄i, mapi n z̀b̀l̀ena, má d̄ò gb̄ã sa k̄é ma yá k̄àngu, asa n ma yāmà.

²³ Ǿ Yoabu f̄ɛlɛ ḡè Abisaloũ gb̄ɛsi Gesuu, à s̄ùð Yelusaleũ. ²⁴ Ǿ k̄i mè: Oè aà ḡe z̄òlɛ az̄ia be, wá wé a k̄e síiɔ. Ǿ Abisaloũ ḡè z̄òlɛ a be, aai w̄esik̄òlɛ ní k̄iɔo. ²⁵ Ḡò k̄efɛnaɛ ku Isailiɔ guu lán Abisaloũwaɔ. W̄iɔ aà maabo maamaaɛ. S̄ea za aà gbá z̄ilɛ e à ḡè p̄è aà minanguo s̄aaɛ kuo. ²⁶ Iɔ a mi bo w̄ɛ ní w̄ɛoɛ. I a gbia ma. Tó

* 13:37 2Sam 3.3

a bò, i yõ kiloowa, ìò de kiloo plaa. ²⁷ A negõeo ì gbẽon àaõ ní nenõeo do. Nenõepi tón Tamaa. Nò kefenae. ²⁸ Abisaloũ ku Yelusaleũ e wè pla wesia kile sai.

²⁹ Ǿ à Yoabu sisi aà gee kí kíi, àma Yoabu i we m̀ aà kíio. Ǿ à èa à aà sisi l̀, i we m̀ò. ³⁰ Ǿ a ò a ìwaõne: A Yoabu bua p̀ó kú ma p̀ó sae gwa, aà naa mà. A ge tesõwà. Ǿ Abisaloũ ìwaõ gè tesõ Yoabu buapiwa. ³¹ Ǿ Yoabu fèle gè Abisaloũ be, à aà là à m̀: Bóyãì n ìwaõ tesõì ma buawai? ³² Ǿ Abisaloũ wèwà à m̀: Gwa, ma gbé zìma, ma m̀ m̀ò mà n zì kíwae, ké ǹ aà la bómè tò à ma gbèsi Gesuu à sùmanoi? Kua we sãõmèe de laa! Má ye mà kõ'e ní kíó tia. Tó má tàae víe, aà ma de. ³³ Ǿ Yoabu gè yápi ò kíe. Ǿ kipi Abisaloũ sisi. Ké à m̀, à kùlèè à wùle a gbèeu. Ǿ kí lepèwà.

15

Abisaloũ bõa Davidi kpe

¹ Bee gbèa Abisaloũ s̀go è ní s̀õ ní gõe gbẽon blakwi p̀ó aao bàale a aeõ. ² I fèle kooõõ ò zea bíiboleze sae. Tó gbé yáví ní a gbédeeo, àle geò kí kíi aà kekee, Abisaloũ ì ade sisi ì oè: Wéle kpele n boui? Tó a wèwà à m̀: Mapi n zòblena ma bõ Isaili buie beue, ³ 5 Abisaloũ ì oè: N yá nae, a zeví, àma kí gbèe ku à swáse n yáio. ⁴ Abisaloũ ì ea me: Tó wà ma ke yákpalekena ù wá bùsuu, gbé p̀ó yáví ge gbé p̀ó lé gbé gbèa yákpaleu pii ali m̀ó ma kíi, máli aà yákekeè a zéwae. ⁵ Tó gbé m̀ò kùle aà ae, ì õõõ ade kù à lépèwà. ⁶ Màa ìò ke Isaili p̀ó lé m̀ó yákpalekèi kí kíõne pii, 5 an sõ tàwà.

⁷ Wè siiõ gbèa a ò kíe: Ma gba zé mà gé lé p̀ó má kè Diiwa sa'oi Heblõ. ⁸ Mapi n zòblena ma légbã d̀wà gõõ p̀ó má kú Gesuu, Sili bùsuu ma m̀: Tó Dii tò ma su Yelusaleũ, má sa'owà Heblõe. ⁹ Kí òè: Ge ǹ su aafia! Ǿ à fèle gè Heblõ. ¹⁰ A gbéõ zì Isaili buiõwa pii à m̀: Tó a kuu'ò mà d̀, à o Abisaloũ mé kpalablè Heblõ. ¹¹ Gõõ p̀ó àle fèle Yelusaleũ, à gbéõ sisi gbẽon òaa do aa géánõ, 5 aa gè ní ǹõsemendoo, aa yá asii dõo. ¹² Gõõ p̀ó àle sa'o, à Gilo gbé Aitofeli, Davidi ledamade sisi za aà be wéleu, 5 lekpaafia Davidizi lé dede. Gbé p̀ó aa kú ní Abisaloũõõ dasi lé káfie.

Davidi bàalea

¹³ Baokpana m̀ò ò Davidie à m̀: Isailiõ ní sõ kpà Abisaloũwa. ¹⁴ Ǿ Davidi ò a ìwa p̀ó kuanõ Yelusaleũõne: A fèle wà bàasi. Tó wi ke màao, wá pili Abisaloũwao. Wà ke kpakpa. Tó wi ke kpakpao, a wá le la à wá ásooke, i wéledeõ dede ní fèndao. ¹⁵ Kí ìwaõ òè: Wá dii kí, yá p̀ó n zeò pii, wápiõ n zòblenaõ wá láae. ¹⁶ Ǿ kí dàzeu. Aà bedeõ b̀õ teaàzi mípii, àma aà nò mèn kwi p̀ó i m̀ésedilenéõõ 5 à ní tó we aao begwa. ¹⁷ Kí dàzeu ní a gbéõ màa. Ké aa kà wénkpe, à lile zè ¹⁸ a ìwaõne pii ní aà d̀aio ní Gatade gbẽon òaa àaõ p̀ó teaàzi za Gataõ, aa gè pii.

¹⁹ Ǿ kí ò Gata gbé Itai: Bóyãì níle géwanoi? Èa tá, níõ kú ní kí dafuo, asa b̀mõn n ù, n bõ n bùsuue. ²⁰ N kaa i gõõplakeo, 5 ní ye ñyõ liaaliaawanõa? Má dõ gu p̀ó mále géuo. N n gbéõ kãaa ǹ tárnõ. Dii gbèke ní náaiyãõ keke. ²¹ Ǿ Itai wèwà à m̀: Ma dii kí, ní Dii kuao ní n kuao, gu p̀ó ní kúu pii, mapi n zòblena máõ ku wee, má gan nò máõ kun nò. ²² Ǿ Davidi òè: Dõaa wà gé! Ǿ Gata gbé Itai èa dàzeu ní a gbéõ ní a dae p̀ó kuanõõ pii. ²³ Ké aale gèzeã mípii, 5 bùsudeõ wii pàle. Ké kí bùa Sedõwa, 5 ampíi aa gbáa zé sè.

²⁴ Zadoki ku we l̀ó ní Levii buiõ pii. Aa Luabaakuaínõ kpagolo sea. Aa kpagolopi díle Abiataa sae e gbéõ b̀õle wéleu aa làa pii. ²⁵ Ǿ kí ò Zadokie: Lua kpagolo sé ǹ gèò wéleu. Tó Dii ma wegwa, a to mà su, mí wesie ní a kúkiõ. ²⁶ Tó

asu me ma yá i kaaguoε sō, má làa. Aà kemεε lá à kèè maawa. ²⁷ Ǿ kí èa ò sa'oná Zadokiε: Gu'enan n ũo lò? Èa ta wéle guu aafia ní n né Aimaazao ní Abiataa né Yonatāao. A tá ní á né gbēon plapi. ²⁸ Máo zεa swaboleu sēu e mà baomawáε. ²⁹ Ǿ Zadoki ní Abiataao Lua kpagolo sè aa tàò Yelusaleū, ǿ aa gò we. ³⁰ Davidi lé Kùkpe sīsī kú, àle ǿǿ. A pòkù a mia, a kyalekpaa. Gbèé pò kuaànǿ pòkù ní mia píi, aale ǿǿ aale gèò. ³¹ Ké wa ò Davidiε Aitofeli ku gbèé pò zè ní Abisaloūo guue, ǿ Davidi wabikè Diiwa à mè: To aà ledama àò de yáfaasai ũ.

³² Ké Davidi kà sīsī misonaa, gu pò lousisikii kúu, Aaki gbèé Usai mò dàaàle, aà ula kēa, mé bùsu kaa aà miu. ³³ Davidi òè: Tó n gemanǿ, níyǿ demεε aso ũε. ³⁴ Tó n εa n ta wéleu, mé ní ò Abisaloūε aà zòblenan n ũ sō, níyǿ Aitofeli ledama bādemεεε. Oè aà mae zòblenan n ũ yāa, āma tia n gō aà zòblena ũε sa. ³⁵ Sa'onao Zadoki ní Abiataao aao kunnǿ we. Yá pò ní mà kibe séle siuné píi. ³⁶ An né gbēon plao kunnǿ we, Zadoki né Aimaaza ní Abiataa né Yonatāao. Tó n yāe mà, népiǿ zī aa mǿ omεε. ³⁷ Ǿ Davidi gbēna Usaipi tà, à kà Yelusaleū gǿ pò Abisaloū lé gēu.

16

Davidi ní Zibao ní Simεio

¹ Ké Davidi vī sīsī misonaa yǿ, a è Mεfibose ziia Ziba káoyè zàa'inaǿne mèn pla, àle mó daiale. Aa pēε sea mèn àaa do ní vēεbe kàao mèn basǿ ní kaadǿen kàao mèn basǿ ní vēεo tùu do. ² Ǿ Davidi Ziba là à mè: Bómε tò n mǿ ní beei? Ziba wèwà à mè: Kí, zàa'inaǿá n bedεǿ pòε aa dikpe. Pēε ní kàaǿá n gbēǿ pǿbleaε. Vēε sō, gbèé pò kpàsa guwawaiuǿ imiaε. ³ Kí aà là à mè: N dii pò ì kesai tǿuna ku má ni? Ziba wèwà à mè: A gò Yelusaleū, asa àle e Isailiǿ a kpa a dezi kpalau gbāε. ⁴ Ǿ kí òè: Pò pò Mεfibose vī píi gò n pò ũε. Ǿ Ziba mè: Ma kule ke! Ma dii kí, ñyǿ ma wegwa màa.

⁵ Ké kí Davidi sǿ Bauliūzi, a è gǿεε bùu. Aà tón Simεi, Gela née. Aame aa bui doū ní Saulu bedεǿ. A bò wéleu, àle Davidi ká. ⁶ Ale kí Davidi ní aà gbēǿ kēkē ní gbεo, baa ké aà zīgǿ ní aà dǿaiǿ ku aà ǿplaa ní ǿzεεio mǿpii. ⁷ Ale aà sǿsǿ àle mε: Géi! Géi! Gbēdena! Pò pāε! ⁸ Dii fiabǿne Saulu pò n kpalablè aà gbεu bedεǿ dēdēa yá musu. Dii n bǿ kpalau, à n né Abisaloū kpàu. Asoo kèmaε sa, asa gbēdenan n ũ. ⁹ Ǿ Zeluia né Abisai ò kíε: Ma dii kí, a maa gbē gεε bee àò n sǿsǿ. To mà gé aà mi zǿi. ¹⁰ Ǿ kí mè: Zeluia néǿ, bómε wá daaai? Tó Dii mé òè aà ma sǿsǿ, ǿ àle ma sǿsǿ, déme a fǿ aà la, bǿyāi àle kei màaii? ¹¹ Ǿ Davidi ò Abisaiε ní a ìwaǿ píi à mè: A gwa, mazia ne'ia mé lé wεεle ma de. Wa Bēyāmεε buie bee pò o lbe? A aà to we. Tó Dii mé òè aà ma sǿsǿ, a maaε. ¹² Wiliǿ dǿo tó Dii asu ma taasi e, i fiabomεε ní maaǿ sǿsǿa pò wàle kemεε gbā yái. ¹³ Ké Davidi be zéu ní a gbēǿ, Simεi be sīsīpǿleu aà saε. Ale aà sǿsǿ, àle aà kēkē ní gbεo, àle bùsu fāaǿgu. ¹⁴ Ké kí ní a gbèé pò kuanǿ kà swai, aa kpàsa, ǿ aa kámabò we.

Abisaloū kaa Yelusaleū

¹⁵ Abisaloū kà Yelusaleū ní Isailiǿ pii. Aitofeli kuaànǿ. ¹⁶ Ǿ Davidi gbēna Usai, Aaki gbèé gè Abisaloū lè a òè: Lua n dǿ ní aafiao Zái! Lua n dǿ ní aafiao Zái! ¹⁷ Abisaloū aà là à mè: Gbēke pò ní vī ní n gbēnaon wea? Bǿyāi ni gé ní n gbēnao ni? ¹⁸ Usai wèwà à mè: Màa no! Má de gbèé pò Dii ní gbēε beeǿ sè pò ũε. Ma ze ní kía pò Isailiǿ kpàpioε. ¹⁹ Bee gbεa lǿ, déme maa mà zǿblei, n bàasio? Lá ma zǿblè n maaε yāa, a maa mà blenε sōε.

²⁰ Abisaloū ò Aitofeliǿne: A ledaa. Bó wá kei? ²¹ Ǿ Aitofeli wèwà à mè: Gé wúlei ní n mae nǿ pò à ní tó la aale begwaǿ. Isaili pii a ma ní tò n mae ye n gīyāio,

gbé pò kunnɔɔ gbāa i káfi. ²² Ɔ wà zwaakpe dɔ Abisaloũe kpé musu, ɔ à gè wùle ní a mae nɔpiɔ we Isailiɔ pii wáa.* ²³ Gɔɔ beɔ lé pò Aitofeli ì damá de lán gbé pò yágbèa Luawawae. Maa Aitofeli ledama de Davidie ní Abisaloũo pii.

17

Usai ɔnɔkea Abisaloũe

¹ Aitofeli ò Abisaloũe: To mà zígɔɔ se gbɛɔn òaasɔɔɔ leɛ kuepla (12.000), mí gé péleirɔ Davidizi gwáa. ² Má lélewà gɔɔ pò à kpàsa, aà ɔ bùsae, mí aà fu, aà gbéɔ i bàale pii, mí aà de ado, ³ mí sunɛ ní gbéɔ pii. Ampii sua yá de gbé pò níle we yá ũe. Tó à gà, ɔ gbéɔ gɔ yákelesai nípii. ⁴ Yápi kà Abisaloũgu ní Isaili gbɛzɔɔ pii. ⁵ Ɔ Abisaloũ mɛ: Aaki gbé Usai sísi lɔ, wà ma lá a o sɔ. ⁶ Ké Usai kà, Abisaloũ òè: Lá Aitofeli òn ke. Wà ke lá a òwa yá, ge wásu ke maa? N è kpelewai? ⁷ Usai wèwà à mɛ: Lé pò Aitofeli dàwá gbá maa. ⁸ N n mae dɔ ní aà gbéɔ. Zìkan maaɔn ní ũ, aa pásì lán wàì neade pò wà a néɔ síwàwae. N maeá zígɔɔe, a we i gudoũ ní a gbéɔ. ⁹ Ké a ku tia, àò ulɛa gbè'e guu ge gupáleie. Tó à sù dɔaa a lèle wá gbéɔwae, gbé pò a baomà a mɛ, wà zìblɛ Abisaloũ zígɔɔwae. ¹⁰ Baa negɔna pò wɔɔ ví lán nɔɔmusuwaa sɔ a kéngue, asa Isailiɔ dɔ pii ké n maeá zìkan maaɛ, mé negɔnao kuaàno. ¹¹ Ayāmeto ledama pò má vɛn ke: Isailiɔ kãaanzi pii za Dã e za Bɛeseba, aaiɔ dasi lán ísiale ũfãawa, ní dɔaané zìlau. ¹² Wá aà le gu pò a kuu pii, wí lélewà lán fii kwea tɔɔlewawa. Aàpi ní gbé pò kuaànoo pii, an gbèe a bɔo. ¹³ Tó à sù gè wéleue sɔ, Isaili baade pii ba se geò we, aai pò pò wà wélepi kálèwàò gále taò guzuleu. Baa a gbè kasonae, wasu e we lɔo. ¹⁴ Ɔ Abisaloũ ní Isailiɔ pii mɛ: Usai ledama maa de Aitofeli pò. Dii mé zèò à Aitofeli ledama maapi bade, ké à e Abisaloũ ásooke yáí.

¹⁵ Ɔ Usai ò sa'ona Zadokie ní sa'ona Abiataao à mɛ: Aitofeli ledà Abisaloũwa ní Isaili gbɛzɔɔ lá aa ke kéwa, ɔ mapi sɔ ma ledamá ma mɛ lá á ken la. ¹⁶ A gbéɔ zì kpakpa aa ge o Davidie asu i swaboleuo, aà bua kpakpa, ké wasu aàpi ní gbé pò kuaànoo míɔnzɔo yáí. ¹⁷ Yonatãa ní Aimaazao ku Logeli nibɔnai, asa aa fɔ bɔ gupuau Yelusaleũo. Ɔ nɔe zíkɛna ge òné aa ge baopi kpa kí Davidie. ¹⁸ A mɔ lè èwaasoe ní é, ɔ à gè a ò Abisaloũe. Gbɛɔn plapiɔ dàzeu gɔɔ, aa gè gbèe be Bauliũ. Lɔo ku ua we, ɔ aa gèu. ¹⁹ Ɔ nɔe lɔopi né tàe à pówɛna fãlewà, gbèe a yá dɔo. ²⁰ Ké Abisaloũ gbéɔ mɔ nɔepi be aa mɛ: Aimaaza ní Yonatãao ku má ni? A wè má à mɛ: Aa bùa swa'ɔnawa. Aa ní wele, aai ní eo, ɔ aa èa tà Yelusaleũ. ²¹ Ké aa tà, ɔ gbɛɔn plapiɔ bɔle lɔopiu, aa gè wa ò kí Davidie aa mɛ: Bua swawa kpakpa, asa Aitofeli lekpaainzie. ²² Davidi dàzeu ní gbé pò kuanɔo pii, aa bùa Yuudɛwa. Ké gu dɔ, an gbèe i gɔo, aa bùa nípii. ²³ Ké Aitofeli è wi zíkɛ a ledamawao, à fɛle káoyè a zàa'inae, à tà a be wéleu. A a be yággɔgɔ, ɔ à azia lɔo à gà, ɔ wà aà ví a mae mia'eu.

²⁴ Davidi gè Maanaiũ, ɔ Abisaloũ bùa Yuudɛwa ní Isailiɔ pii. ²⁵ Abisaloũ Amasa díle zígɔɔ dɔaana ũ Yoabu gbɛu. Amasaá Isimaela bui Yetɛɛ né. Aà dan Yese né Abigaili ũ, Yoabu da Zeluia dáuna. ²⁶ Isailiɔ ní Abisaloũo bɔokpa Galada bùsuu.

²⁷ Ké Davidi kà Maanaiũ, Naasa né Sobi, Laba wéle pò kú Amɔni bùsuu gbé mɔ ní Lodebaa gbé Amieli né Makiio ní Logeliũ pò kú Galada bùsuu gbé Baazilaio. ²⁸ Aa mɔ ní wúleɔɔ ní tao ní ooo ní éseo ní naao ní pɛetio ní pówɛna kpasaaò ní bláao ní dopɔɔ ²⁹ ní zóo ní vífãaio ní sã nɔoò ní gàseo, aa kpà Davidiwa ní gbé pò kuaànoo aa ble, asa aa mɛ: Nɔana ní imio gbépiɔ dè gbáau, aa kpàsaɛ.

* 16:22 2Sam 12.11-12

18

Abisaloū gaa

¹ Davidi gbé pọ kuanọ kàaa, ɔ à dɔanao diledile gbɛɔn ɔaasɔsɔɔne n gbɛɔn basɔbasɔɔ. ² Ɔ à a zīgɔpiɔ kpaalè gāli àaɔ. A gāli do nà Zeluia né Yoabue a ɔzī, ado sɔ Yoabupi dāuna Abisaie a ɔzī, ado sɔ Gata gbé Itaiɛ a ɔzī. Ɔ kí ò a zīgɔne à mè: Mámɛ má dɔaaé. ³ Ɔ gbéɔ mè: Nsu gɛo. Tó wa su wa bàalè, aa wá yādao. Baa tó wá gbé kɔniɔ gāga, aa wá yādao. Mpi aale n gwa de gbɛɔn ɔaasɔsɔɔ lɛe kwia (10.000). N dɔawáɛ wéle guu mé maa. ⁴ Ɔ kí òné: Lá à kèé maa ɔ má ke. Kí gè zè bíibɔle sae, ɔ zīgɔ bòle gā n gāo gbɛɔn basɔbasɔɔ n gbɛɔn ɔaasɔsɔɔ. ⁵ Ɔ kí yādile Yoabue n Abisaio n Itaiɔ à mè: Ke èwaaso Abisaloūɛ busɛbusɛ ma yáí. Zīgɔ yá pọ kí dile dɔanaoɛ Abisaloū yá musu mà npii. ⁶ Zīgɔ bòle gè sɛu zikai n Isailiɔ, ɔ aa sɔkɔu Eflaiū lákpeu. ⁷ Davidi zīgɔ ziblè Isailiɔwa. Gbé pọ gāga gɔɔ beɔ dasi, gbɛɔn ɔaasɔsɔɔ lɛe baɔe (20.000). ⁸ Zipi li bɔsupia piiɛ, ɔ gɔɔ bee sɛ gbéɔ blè dasi de fɛnda.

⁹ Ké Abisaloū kpàaū n Davidi gbéɔ, a di sɔbaona kpe. Ɔ sɔbaonapi gè gbɛneli gbɛne gɔn keledɛ gbáú, ɔ aà waa pà ligɔn taau gíúgiú, ɔ aà sɔpi gèzɛa, ɔ à gò looa gugbɔu we. ¹⁰ Ké gbɛe aà è, à gè a ò Yoabue à mè: Ma Abisaloū è paa ligɔn taau. ¹¹ Ɔ Yoabu ò gbé pọ baopi kpàeè: Bɔɔ? N aà èa? Bóyáí ni aà lé n nò ni? Dɔ ma n gba yāa ánuɔu ɔwatɛ kwi n nɛgɔn asanao. ¹² Ɔ gbépi wè Yoabuwa: Baa tó wá ánuɔu kà ma ɔu mèn ɔaa sɔɔ, má fɔ ɔkà kíanɛpiwao, asa kí yādilenɛ n Abisaio n Itaiɔ wá swá mà, à mè wá ɔlia èwaaso Abisaloūpizi. ¹³ Tó ma aà dè, ma ásookè maziaɛɛ. A kee ulɛa kíeɔ, mpi sɔ nýɔ zɛmanɔ. ¹⁴ Yoabu mè: Má fɔ mà n dā màao. Ɔ à lí sɔne sè mèn àaɔ, à gè Abisaloū zòò a sɔu gɔɔ pọ a paa ligɔn taau bɛɛ. ¹⁵ Ɔ Yoabu zikabɔkūna gbɛɔn kwio liaaazi aa aà dè.

¹⁶ Ɔ Yoabu kuupè à a zīgɔ zùukè, ɔ aa zè péɛa Isailiɔzie. ¹⁷ Aa Abisaloū gɛ sè wa zù è zɔɔ guu lákpeu we, ɔ aa gbɛ kàaawa, à gò gbèzɛ zɔɔ ũ. Ɔ Isailiɔ bàalè, baade tà a be.

¹⁸ Gɔɔ pọ Abisaloū ku, à gbɛpèɛe aziaɛ Kía guzulɛu, asa à mè á nɛgɔe vío, mé á ye a tó gao. A azia tó kpà gbɛ pọ a pèɛpiɛ, ɔ wíɔ sísi Abisaloū Dɔngubɔ e n a gbāo.

Davidi Abisaloū gaa baomaa

¹⁹ Zadoki né Aimaaza mè: To mà bàalɛ mà gé baokpai kíe, lá Dii yānakpàwà à aà bò a ibɛɔ ɔzī. ²⁰ Ɔ Yoabu òè: Nyɔ e n baokpa gbāo, sema gɔɔ pāle zīɛ. Gbā pọɛ bee nýɔ kpao, ké kíanɛ gā yáí. ²¹ Ɔ Yoabu ò Etiopi buiɛ: Ge n yá pọ n è o kíe. Ɔ Etiopi buipi kùɛ Yoabue, à fɛɛ n bao. ²² Zadoki né Aimaaza èa ò Yoabue: Baa tó à kè kpelewaɛ, to mà bàalɛ mào tɛ Etiopi buipi kpe. Ɔ Yoabu òè: Né, bóyáí n ye bàalɛí? Baopi aɔ ài vɛneɔ. ²³ Ɔ Aimaaza mè: Baa tó à kè kpelewa, má ye mà bàalɛɛ. Ɔ Yoabu òè: Bàalɛ! Ɔ à bàalè, à bò n swa sae zéo, à Etiopi buipi kè.

²⁴ Davidi zɔɛa wéle bíibɔle gbà mèn plaɔ zānguo. Gudɔana dèdɛ bíiwa e bɔɛpi musu. Ké à wɛzù, à gbɛe è be ado n bao. ²⁵ A lezù kızı, a òè. Ɔ kí mè: Lá a be adoe, àɛ mó n baonaoɛ. Ɔ àɛ mó, à káikù. ²⁶ Ɔ gudɔanapi gbɛpāle è ɔ, àɛ bàalɛ. A lezù bíibɔledɔanazi à mè: Gbɛpāle be aà kpe n bao, àɛ mó kee ɔ. Ɔ kí mè: Aɛ mó n baonao sɛ. ²⁷ Ɔ gudɔanapi mè: Má è gbé sɛia bàalɛa de lán Zadoki né Aimaaza bàalɛawaɛ. Ɔ kí mè: Gbɛmaɛ, baona ɔ àɛ suò. ²⁸ Aimaaza lezù kızı à mè: Aafia ku! Ɔ à kùɛ kíe, à mipèɛe tɔɔɛ à mè: Wà Dii n Lua sáaukpa, à gbé pọ kuabɔimaɔ kpàma, ma dii kí. ²⁹ Ɔ kí aà là à mè: Èwaaso Abisaloū ku

aafiaa? Aimaaza wèwà à mè: Ké Yoabu lé n zòblena zì ní mapi n zòblenao, má mà zɔa fèlè maamaa, āma má dǔ bómè kèò. ³⁰ Kí mè: Zè la gĩa. Ǿ à zè we.

³¹ Ké Etiopi buipi kà à mè: Ma dii kí, ma mɔnɛ ní baonaoɛ. Dii yānakpàma gbā, à n bɔ gbé pɔ bò n kpɛɔ ɔzì. ³² Ǿ kí aà là à mè: Èwaaso Abisaloũ ku aafiaa? Etiopi buipi wèwà à mè: Ma dii kí, Lua to n ibɛɛɔ ní gbé pɔ aa fèlè aalè ìadamao gɔ lán èwaasopiwa.

19

Yoabu zɔakaa Davidizi

¹ Sǔ kè kígu, à dèdè gè kpé pɔ kú bɔlɛpi musuu, ɔ à ɔlò we. Gɔɔ pɔ àlè dèdè we à mè: Ma né Abisaloũ! Ma né Abisaloũ! Ma gaa n gèe ũ sǎo yāa! Abisaloũ ma né! Ma né! ² Wa ò Yoabue: Kí lé ɔlò àlè wēnake Abisaloũ yá musu. ³ Gɔɔ bee zīgɔɔ ziblepɔnakɛa lì wēnakea ũ, asa aa mà wà mè, kí nǔsɛ ɔ̀kpà a né yá musue. ⁴ Gɔɔ bee zīgɔɔ gè wéleu sɔɔsɔ lán gbé pɔ bàalè zílau, wí ní kúɔwae. ⁵ Kí pɔkù a oaa, àlè búbuape, àlè mɛ: Ma né Abisaloũ! Abisaloũ ma né! Ma né!

⁶ Ǿ Yoabu gè kí lè kpéu à mè: N widà n gbéɔwa gbā. Aa n bɔ gbā ní n nɛgɔɔ ní n nɛnɔɔ ní n naɔ ní n nɔ pɔ ní mɛsɛdilɛnɛɔ. ⁷ N zangudeɔ ɔ ní yeñzi, ɔ ní za n yenzideɔgu. N òlɔwɛe gbā, wápiɔ n zīgɔɔ dɔaanaɔ ní wá gbéɔ wá dɛnɛ pɔe ũo. Má è sa, tó Abisaloũ ku gbā, mé wápiɔ wa gaga píi, bee mé a kɛnɛ na. ⁸ Fɛlɛ bɔ sa. Gɛ n n gbéɔ gba sǔ. Má sɛnɛ ní Diio, tó ni gɛo, an gbɛe a inno la gwáao. Bee a kɛnɛ vǎi, aɔ dɛ vǎi pɔ n le za n èwaasogɔɔ e gbāa. ⁹ Ǿ kí fèlɛ gè zòlɛ bíibɔleu. Ké wa ò gbéɔnɛ kí zǔlɛa bɔleu, ɔ aa mò sǐ aà aɛ nípii.

Davidi gbesia

Isailiɔ bàalè, baade tà a bɛ. ¹⁰ Isaili buiɔ guu píi gbéɔ lé lɛkpaake kǔtɛɛ aa mè: Kí wá sí wá ibɛɔwa, à wá bɔ Filitɛɔ ɔzì, ɔ à bàalè bò wá bùsuu Abisaloũ yái. ¹¹ Wa Abisaloũ kpà kpalau, ɔ à gà zílau. Bó álɛ dá ní kía gbesiaoi?

¹² Kí Davidi gbéɔ zì sa'ona Zadoki ní sa'ona Abiataaowa à mè: Yá pɔ Isailiɔ lé o píi gè ma swáú za ma kúkii la. Yáɛ bee gbɛa Yuda gbɛzɔɔwa n mɛ: Bóyái a gbɛzǎkpà ní ma gbesia yáoi? ¹³ Ma gbéɔ, ma daɛɔn á ũ, wá au doũɛ. Bóyái a gbɛzǎkpà ní ma gbesiaoi? ¹⁴ O Amasaɛ ma daɛn aà ũ, wá au doũɛ. Tó mi to à gè ma zīgɔɔ dɔaana ũ Yoabu gbɛu za gbāo, Lua yāpāsíkɛmɛɛ bɛɛbɛɛ. ¹⁵ Aà yá Yudaɔ sǔ blè, an lé kè doũ, ɔ aa lékpāsákèè aa mè: Su ní n gbéɔ píi.

¹⁶ Kí lé su, à kà Yuudɛi, ɔ Yudaɔ gè daiaàlɛ Giligali aa buaaàno swapiwa. ¹⁷ Gela né Simɛi,* Bɛyāmɛɛ bui pɔ kú Bauliũ wà à gè dai kí Davidilɛ ní Yudaɔ. ¹⁸ Bɛyāmɛɛ buiɔ kuaàno gbɛɔn òaa sɔo. Saulu bɛ ziiia Ziba gè lɔ ní a nɛgɔɛ gbɛɔn gɛɔo ní a zíkɛna gbɛɔn baɔɔ. Aa sǐ Yuudɛu kí āa, ¹⁹ ké wa e wà bua ní kípì bɛdɛɔ, wí e yá pɔ a ka kígu kɛ yái. Ǿ Gela né Simɛi wùlɛ kí aɛ e àɔ gé buai Yuudɛwa. ²⁰ A òè: Ma dii, n̄su n̄ ma tàae yádao. Nsu to yāvǎi pɔ mapi n zòblena má kènɛ gɔɔ pɔ n bɔ Yelusaleũ dɔnguo. Ma dii kía, n̄su n̄yɔ yápi kúa n sǔ guuo. ²¹ Mapi n zòblena, má dǔ ké ma duunakè. Yosefu buiɔ guu píi, máme ma dɔaa ma mɔ dainlɛ gbā ma dii kí. ²² Ǿ Zeluia né Abisai mè: Simɛi kía pɔ Dii kpà kàɛ. I ka wà aà dɛo lé? ²³ Ǿ Davidi mè: Zeluia n̄ɔ, bómɛ wá daai? A ye zɛzɔmɛɛ gbā yà? Wá gbɛe dɛ Isaili bùsuu gbāo, asa má dǔ gbā ké má dɛ Isailiɔ kía ũ. ²⁴ Ǿ kí ò Simɛiɛ: Nyɔ gao. Ǿ kí lɛgbèè.

²⁵ Saulu tǔna Mɛfibosɛ† gè dai kílɛ. Za gɔɔ pɔ kí bò wéleu e gɔɔ pɔ à sù aafia, Mɛfibosɛ i a gbá pípio, i a lɛkàna kɛkɛo, i a pɔɔpio. ²⁶ Ké à bò Yelusaleũ à mò

* **19:17** 2Sam 16.5-13 † **19:25** 2Sam 9.1-13

dà kílẹ̀ màà, 5 kí aà là à m̀: Mefibose, b́yāi ni gemanɔ ni? 27 A wèwà à m̀: Ma dii kí, ma zíkèna mé ònkèmèè. Má òè aà káoyemèè ma zàa'inae mà dikpe mà genno, asa èn ma ũ. 28 Ma dii kí, 5 à gè mapi n zòblena òkpà n kíi.‡ Ma dii kí de lán Lua malaikaewae. Ke lá à kènè maawa. 29 Ma dii kí, a de yāa n ma de bedeo dede m̀piie, 5 n mapi n zòblena baa dàa n n bleblenaɔ. Má zeví mà wiilenzi bo. 30 Ǿ kí òè: Yá kpele nýo o boi? Má díle mpi n Zibao, à tɔle kpaalekɔèè. 31 Ǿ Mefibose ò kíe: Ma dii kí, lá n su be aafia, aà se píi.

32 Galada bùsu gbé BaazilaiṢ b̀ Logeliũ à gè zei kíe e Yuudè baale. 33 Baazilai zikù maamaae, à kà wè basiiõ. A kí yàaekè gɔɔ pó a ku Maanaiũ, asa ɔde sà gbāngbooe. 34 Ǿ kí òè: Buamanɔ, mí n gwa ma be Yelusaleũ. 35 Baazilai wèwà à m̀: Ma wēni i g̃s bíla ké mà tanno Yelusaleũo. 36 Ma ka wè basiiõ kò. Má pɔmaa n pɔvāio d̃k̃e be? Mapi n zòblena mi ble pó má ble ge í pó má mi na mae? Má g̃e ge nɔe lèsinao bo ma be? Ma dii kí, má aso káfinèè. 37 Mapi n zòblena má buanno Yuudèwa, mí zene káinnɔ we. Akèa n ye n fiabomèè màai? 38 Mapi n zòblena, to mà ɛa ta ma be wéleu, ké másu ga ma de n ma da miao zào yái. Ma ne n zòblena Kimaũ gwa ke. Ma dii kí, to aà buanno. Kèè lá à kènè maawa. 39 Ǿ kí m̀: Kimaũ a buamanɔe. Má yá pó kènè maa kèè, mé yá pó n gbèaa píi má kene.

40 Gbèpii bùa Yuudèwa, 5 kí bùa. Kí lepè Baazilaiwa à samaa'òè, 5 Baazilai èa tà be. 41 Ké kí bùa à gè Giligali, Kimaũ bùaaànɔ.

Yuda zig̃o píi n Isaili zig̃ k̃niɔ bùa n kíp̃io. 42 Ǿ Isaili bui píi m̀ kí lè, aa òè: Akèa wá gbé Yudaɔ bùaánɔ kpái, mpi n n bedeo n n gbéó píi? 43 Ǿ Yudaɔ a zāsímá aa m̀: Ké kí de wá dae ũ yáie. B́yāi yá bee kèè íii? Wi kí kùs̃ua bleo, wi aà p̃e si wá pó ũo. 44 Ǿ Isaili ò Yudaɔne: Lá wá bui lee kwie, wá ɔ kú n kí Davidio de á p̃a. B́yāi a wá díle yáf̃unnɔi? Wámè wa kí gbesia yá ò káauo lò? Ama Yudaɔ yázasia Isailiɔwa de n p̃a.

20

Seba bɔa Davidi kpe

1 A m̀ lè gbèp̃ae ku we, aà tón Seba, Bikili néè, B̃yāmèè buie. Ǿ à kuupè à m̀: Wá baa daaa n Davidio, wá bàa kú n Yese néoo, á Isaili, á baade tá a be.*

2 Ǿ Isaili kè Davidiwa píi, aa gè nà Bikili né Sebawa, āma Yudaɔ zè n n kíó bɔa za Yuudèi e Yelusaleũ. 3 Ké Davidi sù a be Yelusaleũ, à a nɔ pó i m̀s̃edileneoo gb̃on kwi pó á tò aale begwaɔ sè à n kále gud̃ana be. Davidi n gwá, āma i wúleínɔ bo. Wà n kaka kpéu gyaɔ ũe e aa gè g̃aàò.

4 Ǿ kí ò Amasae: Yuda zig̃o sísi n n k̃aaamèè e gɔɔ àaõ à pa, ño ku la. 5 Amasa gè Yudaɔ sísi, āma à gèg̃e de gɔɔ pó kí dílela. 6 Ǿ Davidi ò Abisaie: Bikili né Seba a ñadawá tia de yá pó Abisaloũ kèla. Ma gbéó séle à péleaazi, ké asu si wéle bíideu à b̃ebeit̃e kew̃eoo yái. 7 Ǿ Yoabu gbéó n kí d̃aio n zig̃o píi b̀le Yelusaleũ, aa p̃le Bikili né Sebazi.

8 Gɔɔ pó aa ku gbè gbène pó kú Gabaɔ sae, 5 Amasa m̀ dairíle. Yoabu zika'ula daa, mé aà f̃ena d̃a aà pi. Ké à s̃ò Amasazi, à f̃enapi wò, 9 a òè: Ma gbé, n aafiaa? Ǿ à Amasa kù a lek̃anawa n a ɔplaa, lá a ye lép̃ewàwa. 10 Amasa f̃ena pó kú Yoabu ɔu f̃an ṽio, 5 Yoabu aà zòò a gb̃eu, aà ñnao b̀le kále z̃íle. Yoabu i a g̃en plaade ke bo, asa à gà k̃e. Ǿ Yoabu n a d̃auna Abisaio p̃le Bikili né Sebazi.

‡ 19:28 2Sam 16.1-4 Ṣ 19:32 2Sam 17.27-29 * 20:1 1Kia 12.16

11 Yoabu iwao do gò zea Amasala à m̀: Gbé pò zè ní Yoabuo ní Davidio, àà te Yoabuzi. 12 Au daa Amasa gea zedau, ò zīgō pò lé móo zè lé gwa píi. Ké Yoabu iwapi è gbé pò lé mó weo píi zè lé gwa, ò à Amasa ge gale gòd zéu a díle s̄eu, ò à ula kùaaala. 13 Ké a gale gòd zéu, gbépii b̀ te Yoabuzi, ò aa p̀le Bikili né Sebazi.

14 Seba Isaili búsu baa v̄i e Abeli Bemaaka, ò Beli buio mò kàaaaazi we. 15 Yoabuo mò koez̄aaazi Abeli Bemaaka. Wà búsu kàlekale wéle bíi sae, ò aale weele wà bíipi gboo. 16 O n̄e òndee lezù za wéle guu à m̀: A swákpa! A swákpa! O Yoabue aà mo la mà yā'òè. 17 Ké Yoabu s̄ò n̄epizi, ò à aà là à m̀: Mm̄e ní Yoabua? A wèwà à m̀: Mám̄e! O a òè: Swákpa mapi n zòblena yáí. A m̀: Ma swá wè. 18 O n̄epi m̀: Wí me yāa, yāgb̄ea Abelidewa, yá i mid̄e. 19 Wá kú yākelesai Isaili gbé náaideo ũ, ò níle weele ò Isaili wéledadee beeo dedea? Bóyáí ní ye ò Dii wéle dei? 20 Yoabu wèwà à m̀: Gyaũ! Aawo! Má ye mà á dedeo. Má ye mà á wéle deo. 21 Maa no! Gbé pò wí me Bikili né Seba, Eflaiũ buio búsu síside gbé mé f̄ele ní kí Davidio. A gbé m̀ndopi kpaa, mí go á wélea. O n̄epi òè: Ma! Wa aà mi zune bíia. 22 N̄epi gè a gbéò lè ní a ònoo, ò wà Bikili né Seba mi zò wa zù Yoabue bíia. Yoabu kuupè, ò wà f̄aaa wà wélepi tò we. Baade tà a be, ò Yoabupi tà kí kíi Yelusaleũ.

Davidi iwao

23 Yoabu mé Isaili zīgōo pii d̄aana ũ. Yoiada né Benaia mé d̄aio gbēz̄o ũ. 24 Adonilaũ mé z̄o gbēz̄o ũ. Ailudi né Yosafa mé kp̄awak̄ena ũ. 25 Seva mé lak̄ena ũ. Zadoki ní Abiataao mé sa'onkia ũ. 26 Yaii gbé Ila mé Davidi kw̄aasi ũ.

21

T̄sia Gabāoodeo

1 Imina ku Davidi go, à gègè e wè aā. Davidi Dii aeyà, ò Dii m̀: Saulu yáíe. Gbēdeyā wí aà bedeo musu ké à Gabāoodeo dède yáí. 2 O kí Gabāoodeo sísi à yā'òné. Gabāoodeo de Isailio ũo, Am̄le bui k̄naone. Isailio legbèné yāa aa m̀ wa ní dedeo,* ò Saulu wèele à ní b̄ade a ãiaka Isailione ní Yudaoo guu. 3 O Davidi Gabāoodeo là à m̀: Bó á ye mà kéí? Kpelewa má awakpaé, ké à e Dii gbéò s̄aukpai? 4 Aa wèwà aa m̀: Wá z̄ev̄i wà ánuu ge vua gb̄ea Saulu ge a bedeo, mé wá z̄ev̄i wà Isaili gb̄ee deo. O Davidi ní lá à m̀: Al̄e o kpelewa ní? Bó má kéí? 5 Aa wèwà aa m̀: Gbé pò wá dede, à lekpāaíwázi à wá mid̄e, ké à e wá buio Isailio guu yáí, 6 to wà aà bui ḡoe s̄oplaoo kp̄awá, wí ní loo líwa Dii ae Gibea, kí Saulu pò Dii kp̄api be wéleu. O kí m̀: Má ní kp̄awáe. 7 Kí i Yonatāa né M̄fibose, Saulu t̄una kp̄amáo, lé pò aa kè Diiwa s̄anu ní Yonatāao yáí.† 8 A n̄eḡoe gb̄eon pla pò Aya n̄ene Lizipa í ní Sauluo s̄e. An t̄on ke: Aam̄ni ní M̄fiboseo. A n̄eḡoe gb̄eon soo pò Saulu n̄ene Melabu í ní M̄ola gbé Baazilai né Adielioo‡ s̄e lo. 9 A ní ná Gabāoodeo ní ozi, ò aa ní loo líwa sísi musu Dii ae. Gb̄eon s̄oplapio ḡa s̄anue, wà ní dede p̄okeke daalegoe.

10 Aya né Lizipa zw̄ankasoo se kp̄ale aziae gb̄ewa we. Za p̄okeke daalegoe e lou gè gepio gb̄e, lo gi b̄aone aa péma f̄aane, lo gi s̄ēanob̄oone aa s̄nízi gwá. 11 Wá yá pò Saulu no pò i m̄es̄edilēopi kè ò Davidie, 12 ò à gè Saulu ní aà né Yonatāao wáo bile Yabesi Galadadeo kíi. A mo lè wà ní ge s̄e yāa kp̄ái Betesā ḡaae, gu pò Filit̄eo ní loo bíiwa Saulu dea Giliboa gb̄ea.§ 13 Davidi tò wà ní gewapio s̄ele wà

* 21:2 Yoz 9.3-15 † 21:7 1Sam 20.14-17, 2Sam 9.1-7 ‡ 21:8 1Sam 18.19 § 21:12 1Sam 31.8-13

tàò, wa kàaa ní gbé pò wà ní loopiò gɛwaa, ¹⁴ ò wa vì Saulu mae Kisi miao Zela, Běyãmɛɛ buiò bùsuu. Wà yá pò kía dīlɛ kè pii, ò Lua wabi pò wa kè bùsupi yá musu sīrɔ.

Gbé gbàagbàaò dɛdɛa

(1Lad 20.4-8)

¹⁵ Filitɛò èa zìkà ní Isailiò b. Davidi ní a gbéò gè zìkàrɔ. Ké Davidi yèɛɛ làa, ¹⁶ ò gbé gbàaò bui Isibenɔbi mè á Davidi dɛɛ. Aà mɔgotɛ sɔna gbia dɛ kiloo àaɔa, mè a fɛnda dafu looa. ¹⁷ Ɔ Zeluia né Abisai d̀baàlɛ, à Filitɛpi d̀. Ɔ Davidi gbéò lɛgbèè aa mè: Nyò gɛwanò zìlau bò, ké wá Isailiò filia su gao yáí.

¹⁸ Bee gbɛa aalɛ zìkà ní Filitɛò Gobu, ò Usa gbé Sibekai gbé gbàa bui pò wí mɛ Safa d̀. ¹⁹ Zì èa f̀lɛ ní Filitɛò Gobu b, ò Beteleũ gbé Yaii né Elana Gata gbé Goliati d̀auna Lami d̀. Lami sɔmpa dɛ lán zwàatãna àsaliwɛ. ²⁰ Ké aalɛ zìkàrɔ Gata b, gbé t̄isie ku we, aà ɔnɛò ní aà gbánɛò soolosoolɛ, à kè pii baasò m̀endosai. Gbé gbàaò buiɛ b. ²¹ A kuabii Isailiòwa, ò Davidi vìi Simɛa né Yonatãa aà d̀. ²² Gbèon s̄iɔpiá Gata gbé gbàaò buiɔnɛ. Davidi ní a gbéò mé ní dɛdɛ.

22

Davidi Dii s̀aukpa a z̄iblea yá musu

(Sou 18)

¹ Ké Dii kí Davidi b̀ Saulu ní a ibɛɛ k̄iniò ɔz̄i, à lɛdà ní Diio ² à mè:

Dii mé ma gbesi ũ ní ma zegik̄iò,

ĩ ma misi.

³ Ma Lua mé ma gbesi ũ,

mi naaàzi.

Ɔmɛ ma s̀ngbao ũ

ma Suaban gbàa ní ma gulesiò ũ,

ma ulɛk̄i ní ma b̀k̄iò ũ,

ĩ ma si gbé p̄as̄iòwa.

⁴ Dii kà wà aà s̀aukpa.

Mi lɛzuaàzi,

ĩ ma b̀ ma ibɛɛò ɔz̄i.

⁵ Gó kp̄alɛmanò,

kaalɛ swa lé ma ble.

⁶ M̄ia baò galakp̄amɛɛ,

ga baikp̄a ma aɛ.

⁷ Ma yeelɛa guu ma Dii s̄isi,

ma lɛzù ma Luazi,

ò à ma yãmà za a bɛ,

ma wii kàwà, à gè aà swáú.

⁸ T̀òlɛ l̀ualua à z̄iaz̄ia,

gbèsis̄iò d̀èedee ní z̄inau.

Aa l̀ualua ké aà p̀ò pà yáí.

⁹ Súlɛ b̀ aà níu,

té p̀kaalena b̀ aà léu,

a ỳò lé pipi aà aɛ.

¹⁰ A gu kèaa musu à p̄ila,

lou s̄isi aà gbá z̄iɛ.

¹¹ Alɛ vua dia malaika g̀as̄iade kpɛ,

àlɛ ỳakpa ní íanao.

¹² A gusia kù az̄iala,

à luabesiana kè a kúkíi ũ.
 13 Za aà gawi píleau
 lou lé píle pásípási.
 14 Dii pàla za musu,
 Lua Musude ɔɔ dɔ louvía ũ.
 15 A ka fà ma ibeɛɔgu à ní fáaa,
 Lua sùmá à ní yá.
 16 Ké Dii pàlamá,
 ísia tɔɔle bɔ gupuaɔ,
 ké à pɔbɔ a níu,
 dúnia zína bɔ puizi.
 17 A ɔbɔ za musu à ma kũ,
 à ma bɔ ísiu.
 18 A ma si ma ibeɛ gbāawa
 ní ma wèle pɔ an gbāa demalaɔ.
 19 Aa ànaa ma wɛnakεgɔɔ,
 ɔ Dii zèmanɔ.
 20 A ma bɔ à ma gba dɛɛpooki,
 à ma mísi ké a yemazi yái.
 21 Dii yākèmɛɛ ma nɔsemaa léuɛ,
 à fiabòmɛɛ ma gbāsísai léu.
 22 Asa má Dii yá kũa,
 mi vāike ma a Lua tò weo.
 23 Aà ikoyā ɔ dɔaaamɛɛ píi,
 mi bɔ yá pɔ a dīlɛɔ kpɛo.
 24 Ma kua tàae ví Diiɛo,
 má azía kũa duunasai.
 25 Dii fiabòmɛɛ ma maakɛ léuɛ,
 asa a è má kú gbāsísai.
 26 N náai ví náaideɔne,
 tàaesaiden n ũ tàaesaideɔne.
 27 N wásawasa gbé wásawasaɔne,
 āma ni kɔnikɛ gbé dɔɔsaiɔne.
 28 Ni zīabusanaɔ suaba,
 ni gbé pɔ aai nízia se lesiɔ busa.
 29 Mpi Dii, níme ní ma filia ũ,
 Dii, ni ma gusia lile gupua ũ.
 30 N n gbāao má fɔ kuadi kaawa,
 ní ma Lua dɔnlɛo má fɔ ví gía.
 31 Luapi sɔ, aà yākeɔ bɔlei,
 Dii yá sāa vío.
 A de sɛngbao ũ gbé pɔ nàaziɔne.
 32 Dii bàasio, déme Lua ũi?
 Wá Lua bàasio, déme ulékíi ũi?
 33 Lua mé ì ma gba gbāa,
 ɔme ì zepoomɛɛ súsu.
 34 I to ma wá nakũ lán tuewa,
 ì to màɔ be bùsu gulesiɔ musu.
 35 I zíkāa dadamɛɛ,
 e ma gāsí a fɔ mɔgotɛ sá gá.
 36 Ni n ziblesɛngbao kpaa,
 ni naale ñ ma tɔɔɔ.

37 Ni ma zé yàasa kũmεε,
 ò ma gbá lí gbáleo.
 38 Ma pεε ma wèlezi ma ní bádè,
 mi kpεkpao e ma γε ma ní dedeò.
 39 Ma ní wiwi míomiε, aai e fεleo,
 aa kwè gò káleε ma gbá zίε.
 40 N ma gba gbāa ma zíkàò,
 ní tò ma ibεε mikpaa.
 41 N tò ma wèleε kpεkpà,
 ò ma a zangudepiò kàale.
 42 Aa wiilè, gbēe i ní suabao,
 aa lezù Diizi, i yāmamáo.
 43 Ma ní ké búεbue lán bùsutiwa,
 ma táa'òmá lán zé guu pèleawa.
 44 N ma bε ma gbé pε fεlemanεε òzì,
 n ma ke buiε mide ũ.
 Gbé pó má ní dōε ì zεblemεε,
 45 bui zìlε ì vlānaumεε.
 Tó aa ma yā'o mà, aai misiilemεε.
 46 Buipáleε kúsu ì kwé,
 aai bε ní zegiklìε ní lualua.
 47 Dii ku! Báaaden ma gbesi ũ!
 Wà Lua ma gbesi ma Suabana tεbε!
 48 Lua mé ì tōsimεε,
 ì buiε totomεε,
 49 ì to mà pili ma ibεεwa.
 N ma gba gbāa de ma wèleεla,
 n ma bε gbé pásìε òzì.
 50 A yái tò má ní sáaukpa buiεne,
 má n táasile Dii.*
 51 I zì zōε ble kí pó á sèε,
 ì gbēkeke kía pó a kpàpie,
 ma Davidi ní ma buiε e gōpii.

23

Yá gbezā pó Davidi ò

1 Yá gbezā pó Davidi òn ke:
 Yεse né Davidi yán ke,
 gbé pó Lua aà gbà gbāa yā'oaε.
 Yakōbu Lua aà kpà kía ũ,
 òmε Isailiε lèdan maa ũ.
 2 Dii Nisina yādāmεε,
 aà yá dε ma léu.
 3 Isailiε Lua yā'ò,
 Isailiε gbesi òmεε:
 Tó kí yāgōgō gbéεne a zéwa,
 mé à kía blè vīakεa Luaε guu,
 4 ì de lán íatē bilea gupuawaε,
 lán gudεa guduuduusaiwa,

* 22:50 Lom 15.9

lán lou pọ́ ị to sē bọ́lẹ́wa.
⁵ Ma bẹ́dẹ́ na ní Luaoo lé?
 Àà bàa aọ kumanọ e gọ́píiẹ.
 A a yá dọ́dọ́ píi, a sea vío.
 A bọ́ ní ma suabaaoo lé?
 A pọ́ pọ́ má a ni ví kpaá pío lé?
⁶ Gbẹ́páọ de lán lẹ́waa,
 wí ní vūaae, wili kú kyàuo.
⁷ Gbẹ́ pọ́ ye kámá,
 sema aáo gọ́kẹ́bọ ge go kúa,
 i tesómá ní kúkíi.

Davidi nẹgõnao
(1Lad 11.10-41)

⁸ Davidi nẹgõnao tón ke: Akemọ gbé Yasobaúá nẹgõn tọ́de gbẹ́on àańọ dọ́aanae. Ọ́me sọ́na sẹ́ gbẹ́on òaa síińọzi, à ní zńzńọ píi gọ́dọ́uzí. ⁹ Gbẹ́ bee gbẹ́a Dodai né Eleazaa, Ahoa gbé kú nẹgõn gbẹ́on àańpíọ guu lọ. A kú ní Davidio gọ́ pọ́ Isailio káaa aa zíkà ní Filitẹ́o Pasadamiũ. Isailio pọ́bọ́zákẹ́, ¹⁰ ọ́ aàpi fẹ́lẹ́ à Filitẹ́o dẹ́dẹ́ e aà ọ́ wá, à gọ́ fẹ́nda pá kúa. Dii tò à zíblẹ́ maamaa gọ́ bee. Zígọ́ kınıo ẹ̀a sù aa aà lẹ́, ọ́ama pọ́wọ́loa gẹ́wọ́ yáíe. ¹¹ Gbẹ́ bee gbẹ́a Age né Sáma gusísíde gbé kú. Ké Filitẹ́o gáli káaa gu pọ́ bláa bú kúu, Isailio bàalẹ́né, ¹² aàpi mé zẹ́ gí búpi guoguo. A búpi símá, à Filitẹ́o dẹ́dẹ́. Dii tò à zíblẹ́ maamaa.

¹³ Pọ́kẹ́kẹ́gọ́ nẹgõn gbẹ́on baakwíọ guu, gbẹ́on àańọ bọ́ gẹ́ Davidi kíi Adulaũ gbẹ́'eu. Filitẹ́o gáli bọ́o káale Lefai guzulẹ́u. ¹⁴ Gọ́ bee Davidi ku sẹ́gbáú, Filitẹ́o gudọ́anao ku Beteleũ. ¹⁵ Davidi lé a be í nide à mè: Déme a gé Beteleũ bọ́le lọ́'í tóimẹ́i? ¹⁶ Nẹgõn gbẹ́on àańpíọ mé gẹ́ gẹ́ Filitẹ́o bọ́ou, aa Beteleũ bọ́le lọ́'í tò aa sùdọ́ Davidie. Ọ́ i we mío, a tọ́le Dii sa'o'í ńe. ¹⁷ A mè: Kai Dii, má fí ńe bee mio. Gbẹ́ pọ́ aa gí ní wẹ́niio auẹ. I we mío. Nẹgõn gbẹ́on àańpíọ yákean we.

¹⁸ Zeluia né Abisai, Yoabu dáuna mé nẹgõn gbẹ́on baakwíọ dọ́aana ń. Ọ́me sọ́na sẹ́ gbẹ́on òaa do ní basọ́ońọzi à ní dẹ́dẹ́, ọ́ à tọ́bọ́ gbẹ́on baakwípiọ guu. ¹⁹ A tọ́bọ́ de nẹgõn gbẹ́on àańpíọla, ọ́ à gọ́ ní dọ́aana ń, kási a ku nẹgõn tọ́de gbẹ́on àańpíọ guuo. ²⁰ Yoiada né Benaia, Kabazee gbéá zíkán wọ́dẹ́e. Aà yákeao dasi. A Mọ́abu nẹgõn tọ́deọ́ dẹ́ gbẹ́on pla. A gẹ́ ẹ́ guu gọ́ pọ́ lougbe kwẹ́, à nọ́omusu dẹ́u. ²¹ A Egipi gọ́sa tíisi pọ́ sọ́na kúa dẹ́. A sọ́ańzi ní goo, à aà sọ́na síwà à aà dẹ́dẹ́. ²² Yoiada né Benaia mé yápiọ kẹ́, ọ́ à tọ́bọ́ nẹgõn gbẹ́on baakwípiọ guu. ²³ A tọ́bọ́ de nẹgõn gbẹ́on baakwípiọla, kási a ku nẹgõn tọ́de gbẹ́on àańpíọ guuo. Ọ́ Davidi aà díle a dọ́aiọ gbẹ́zọ́o ń.

²⁴ Gbẹ́o baakwípiọ tón ke:
 Yoabu dáuna Asaeli,
 Dodo né Elana Beteleũ gbé,
²⁵ Alodi gbé Sáma ní Elikao,
²⁶ Paleti gbé Elezi,
 Tekoa gbé Ikesi né Ila,
²⁷ Anato gbé Abiezee,
 Usa gbé Mebuni,
²⁸ Ahoa gbé Salamọ,
 Netofa gbé Malai,
²⁹ Netofa gbé Baana né Elebu,
 Gibea pọ́ kú Bẹ́yámẹ́e búsuu gbé Libai né Itai,

30 Pilatō gbé Benaia,
 Gaasi guzule gbé Idai,
 31 Alaba gbé Abialebō,
 Bauliū gbé Azemave,
 32 Saaleboni gbé Eliaba,
 Yasē né,
 33 gusísíde gbé Sāma né Yonatāa,
 gusísíde gbé Salaa né Ahiaū,
 34 Maaka gbé Aasebai né Elifele,
 Gilo gbé Aitofeli né Eliaū,
 35 Kaameli gbé Ezelo,
 Laalubu bui Paalai,
 36 Zoba gbé Natā né Igali,
 Gada bui Bani,
 37 Amōni bui Zeleki,
 Beelo gbé Naalai, Zeluia né Yoabu zikabokūna,
 38 Yete e bui Ila ní Galebuo
 39 ní Iti bui Ulio.
 Ampii aa gbēon bla àaōsaie.

24

Davidi a zīgō naoa (1Lad 21.1-26)

1 Dii pō èa pà Isailiōzi, 5 à Davidi swāfēné à mē: Gé Isailiō ní Yudaō naoi. 2 Ǿ kí ò Yoabu e ní zīgō dōaana pō kuaànōō à mē: A Isaili buiō būsū kēele pīi za Dā e à ge pēd Bēesebawa, í ní nao, ké mà e mà ní dasile dō. 3 Ǿ Yoabu ò kīe: Ma dii kí, Dii n Lua n gbēō kōne lee basō, ní wesie, āma ma dii kí, àkea ní ye n ke màai? 4 N beeo kí yá Yoabu ní zīgō dōaanaō blē, 5 aa bōle kí kīi, aa gē Isailiō naoi. 5 Aa búa Yuudēwa, aa bōokpà Aloe sae. Wélepi ku guzuleue. Ǿ aa Gada būsū kēele e Yazee. 6 Aa Galada būsū kēele aa gē Kadesi, Iti būsū e Dāyaani, 5 aa gē Sidō oi. 7 Aa gē Tii wéle bíideu ní Iviō ní Kanaaō wéle guu pīi, 5 aa gē Yuda būsū geomidokīi oi e Bēeseba. 8 Aa būsūpi kēele pīi. Mō kēokwi ní gōō baoo gbēa aa èa sù Yelusaleū. 9 Ǿ Yoabu gbé pō à ní naoō lé ò kīe. Isaili gōe pō aa fēnda dōō gbēon òaasōōō lee òaa síiōe (800.000). Yudaō sō gbēon òaasōōō lee òaa pla ní basōō (500.000).

10 Gbépiō naoa gbēa Davidi ku déndōmēe guu, 5 a ò Diie: Ma duunakē yápi kea guu maamaae. Dii, mapi n zōblena, ma tàae kēa sa, asa ma sōyā kēe. 11 Ké Davidi fēle kōō, Dii yā'ò ānabi Gada, Davidi gu'enaē à mē: 12 Ge n o Davidie ma mē, má yá mēn àaō kpále aà gēzī, aà yápiō do gwa à sé, mí kēe. 13 Ǿ Gada gē Davidi lē, a òè à mē: Imina kaa ní būsū wē sopla ge n ibeēō péleanzi n bàaleané mō àaō ge gagyākaa n būsū gōō àaō, a kpele ní sēi? Làasookewà n gwa, mí ge o Lua pō ma zīe. 14 Ǿ Davidi ò Gadae: Má kú yelea zōō guue. Má sī wà léle wà da Dii zī, asa a sósobi ví maamaae. Asu to mà léle da gbēnazina zōio. 15 Ǿ Dii gagyākà Isailiōgu za kōō bee e gōō pō à zēd. Sea za Dā e à gē pēd Bēesebawa Isailiō gāga gbēon òaasōōō lee bàāōkwi (70.000). 16 Ké Dii Malaika bōò àle yáya Yelusaleūdeōwa, Dii a nōse sumpà yápi musu, 5 a ò malaikapie: Ze màa! N n o sōaa sa. Yebusi bui Alauna pōwēngbēze 5 Dii malaikapi kuu. 17 Gōō pō Davidi malaikapi è, àle ní dede, a ò Diie: Mámē ma duunapi kē ma tàaekē. Gbépiōá ma kpàsa sāōne, aai yāe keo. To n o su mapi ní ma de bēdeōwa.

¹⁸ Goobeezi Gada gè Davidi lè a òè: Gé Dii gbagbakii boi Yebusi bui Alauna pówengbēzeu. ¹⁹ Ǿ Davidi gè lá Dii a yā'ò Gadaewa. ²⁰ Ké Alauna wezù, a è kí ní a gbéó lé mó a kíi, ǿ à gè kùléè à wùlé a gbεεu ²¹ à mè: Ma dii kí, àkea nílé mó mapi n zòblena kíii? Davidi wèwà à mè: Ma mɔ n pówengbēze lúima, mà Dii gbagbakii bouε, ké gagyāpi e go gbéowa yáí. ²² Ǿ Alauna ò Davidie: Ma dii kí, pó pó kènε maa se ñ sa'òò. Zuɔ gwa sa'obɔ ũ. Pówengbēgoɔ ní zuuɔ séle yàa ũ. ²³ Kí, ma n gba píie. Alauna èa ò lɔ: Dii n Lua sinnɔ. ²⁴ Ǿ kí òè: Aawo! Má lúmaε, mí a fiabone. Má sa'o Dii ma Luawa pã fiabosaio. Ǿ à pówengbēzeπi ní zuɔ lùwà ánu su ɔwatē blakwi. ²⁵ Ǿ à Dii gbagbakii bò we, à sa pó wí a pó káteu à tékū òwà ní sáaukpasaɔ. Dii s̄laànɔ aà bùsu yá musu, ǿ gagyāpi zè.

KIAO LA SEIA

Yá pò kú láe bee guu

Láe bee kí Salomoo kpalablea yá bọ́lekè ní gbé pò aa kpalablè àà gbéa. Goo pò Davidi zikù táotao, a fĩ lé kpala yá gōgō bo, ̄ aà né gbēon pla wèe wà e wà aà gēe ble (1.1-2.12), ̄ aà né Salomoo z̄lè báawa. Àà kíake guu à gbāakpà Lua kpé d̄awa ní azia beo. Ama aà yá pò kè vāi mé de à a dúniablea m̄de ní luanaaikesaioe ní z̄blea táaoneo (2.13-11.43). ̄ Lua tò kpalapi k̄ea pla. Isaili bui pò aa ku gubāntoo oio gĩ misiilei kí Salomoo née, ̄ aa nízia kía kpà (12.1-14.20). Bee tò Isailio kpalapi k̄ea lee pla e wè òaa pla taawa, Isailio kpala ní Yudaoo kpalao. Aa kálea k̄ saee, āma aalio na gbā wā na ziao (14.21-22.53).

Lápi lé dadawēe à kù kíao aao de náaideo ū Luaee. An náai bee ì to bùsu kua à na, āma kúlea táaone ní luayāmasaio ì mipeńno kaalewa. Lua ānabio z̄imá dasi, aalio Lua yādilenoo d̄ngu. Anabi Elia mé ní mide ū (17-19, 21).

Adonia azia dilea kia ū

¹ Kí Davidi zikù táotao. Baa tó wà zwāa kuaàla, íana ì gi àa aà dee. ² ̄ aà ìwao òè: Wá dii kí, to wà wéndia wēelene, aao zikene, io n gwa, io wúle n sae, ké íana su n de bo yái. ³ ̄ wà gè kpálekè wéndia kefenai Isaili bùsuu pii, ̄ wà bò Sunēū n̄e Abisagawa, wa sè sùò kíe. ⁴ Wéndiapiá n̄anae. Io kí gwa à zikēe, āma kí ì aà d̄o n̄e ūo.

⁵ Agita né Adonia* azia dile a ka, à mè áme á kpalable tia. ̄ à s̄goo sè ní s̄deo ní ḡe gbēon blakwi pò aao bàale aao d̄aae. ⁶ Zaa a ku, aà mae ì aà lele à me b̄yāi níle ke m̄aio. Aapi s̄o ḡo kefenae. Abisaloū mé ȳo m̄i a kpàwà. ⁷ ̄ à lekpaai ní Zeluia né Yoabuo ní sa'ona Abiataao, ̄ aa z̄eaano. ⁸ Kási sa'ona Zadoki ní Yoiada né Benaiao ní ānabi Natāo ní Simeio ní Davidi gbēnao ní aà d̄ai neḡnao aai z̄eaano. ⁹ Adonia sa'ò ní s̄o ní zuo ní zune mekpaa Gbēmlē pò kú Logeli nibona saewa. A a d̄auna kíanoo s̄isi pii ní Yuda pò de kía ìwa ūo pii. ¹⁰ I ānabi Natā s̄isio ge Benaia ge Davidi d̄ai neḡnao ge azia d̄auna Salomoo.

¹¹ ̄ Natā gè Salomoo da Baseba† là à mè: Ni ma Agita né Adonia kpalablè wá dii kí Davidi d̄sa saio lé? ¹² To mà ledama, lá n̄ȳo ke, ì n̄zia misi ní n né Salomoo p̄o. ¹³ Fēle gé kí Davidi kíi, ní oè, ké à legbēne yāa s̄o à mè n né Salomoo mé a kpalable a gb̄eu a gēe ū s̄o be? Akea Adonia mé kpalablèi? ¹⁴ Goo pò níle yápi oè ̄ má mó s̄o, mí yá'idia. ¹⁵ ̄ Baseba gè kí là aà kp̄ea, asa kí zikùe. Sunēū n̄e Abisaga kuaano we. ¹⁶ Baseba kùle mip̄elēe, ̄ kí aà là à mè: Bó ní yeii? ¹⁷ A wèwà à mè: Baa, míme n legb̄e mapi n z̄òblenae ní Dii n Lua t̄o n mè ma né Salomoo mé a kpalable, io de kía ū n gēe ūo lò? ¹⁸ Gwa ma dii kí, Adonia mé kpalablè tia, mé ní a yá d̄o. ¹⁹ A sa'ò ní zuo ní zune mekpaa ní s̄o dasidasi, à n n̄e s̄isi pii ní sa'ona Abiataao ní z̄iḡo d̄aana Yoabuo, ̄ ì n z̄òblena Salomoo s̄isio. ²⁰ Ma dii kí, míme Isailio s̄anzi m̄pii, wà e ma gbé pò a ḡo kía ū n gb̄eu. ²¹ Ma dii kí, tó n ta n dezio guu, mapi ní ma né Salomoo, wao wá gwa t̄aedeo ūe.

²² Ké àle yá'o ní kíó màa, ̄ ānabi Natā kà. ²³ Wa ò kíe wà mè, ānabi Natā ké. ̄ Natāpi mò kùle kíe, à wúle a gb̄eu ²⁴ à mè: Ma dii kí, míme n mè Adonia kpalable, io de kía ū n gēe ūa? ²⁵ Asa à gè sa'ò gbā ní zuo ní zune mekpaa ní s̄o dasidasi. A n n̄e s̄isi pii ní n z̄iḡo d̄aanao ní sa'ona Abiataao. Aale p̄oble, aale imiaano tia, aale me: Lua kí Adonia d̄o ní aafiao! ²⁶ Ama ì mapi n z̄òblena s̄isio

* 1:5 2Sam 3.4 † 1:11 2Sam 12.24

ge sa'ona Zadoki ge Yoiada né Benaia ge n zòblena Salomoo. ²⁷ Ma dii kí, asi níme n yápi kè, ò n gi gbé pò a zòle kpalau n gèe ù oi wápiò n zòblenaonea?

Salomoo kpaa kpalau

²⁸ Ó kí Davidi mè: A Baseba sísimèe. Ké Baseba mò gè, à mò zè kí ae. ²⁹ Ó kí legbèè à mè: Dii ku! A ma bò taasi píi guu. ³⁰ Lé pò má gbène ní Dii Isailio Lua tóo, ma mè n né Salomoo mé a kpalable ma gbèu, iò de kía ù ma gèe ù, má ke gbā káukāu. ³¹ Ó Baseba kùle mipèle tóole kía à mè: Ma dii kí Davidi, Lua n dō ní aafiao gòpii!

³² Ó kí Davidi mè: A sa'ona Zadoki sísimèe ní ānabi Natāo ní Yoiada né Benaiao. Ké aa kà kí kii, ³³ a ònè: A ma ìwaò naaa à gé ma né Salomoo dii ma sòbaona kpe, í geaàno Giò. ³⁴ Wekii sa'ona Zadoki ní ānabi Natāo aa nísikauwà, aai aà díle Isailio kía ù, í kuupe à wiile à mè: Lua kí Salomoo dō ní aafiao! ³⁵ Bee kpe í suaàno, i zòle kpalau, iò de kía ù ma gbèu. Aàpi má díle Isailio ní Yudaò dōaana ù. ³⁶ Ó Yoiada né Benaia ò kía: A ke màa! Dii n Lua n lési, ma dii kí! ³⁷ Lá Dii kunnò ma dii kí, aàò kú ní Salomooò màa sò, i aà kíake káfi de n pòaa.

³⁸ Ó sa'ona Zadoki ní ānabi Natāo ní Yoiada né Benaiao ní dōaio gè Salomoo dí kí Davidi sòbaona kpe, aa geaàno Giò. ³⁹ Ó sa'ona Zadoki nísi tūu sè Dii zwàakpeu, à nísiipi kà Salomooòwa. Ké wà kuupè, ò gbépii wiilè aa mè: Lua kí Salomoo dō ní aafiao! ⁴⁰ Ó gbépii bò teàazi, aale su, aale kulepe, aale pónake maamaa, ò tóole lūa kōfi pò aale kepi yái.

⁴¹ Ké Adonia ní gbé pò à ní sisio pòblè aa làa, aale fèle, aa kōfiipi mà. Ké Yoabu kuu'opi mà, ò à mè: Bó zòaa mé dō wéle guu màai? ⁴² I yápi o a làao, ò sa'ona Abiataa né Yonataa kàò gòò. Ó Adonia mè: Mò n gè. Bèèeden n ù, baona n mòò. ⁴³ Ó Yonataa ò Adoniae: Aawo! Wá dii kí Davidi mé Salomoo kpà kpalau. ⁴⁴ A sa'ona Zadoki ní ānabi Natāo ní Yoiada né Benaiao ní a dōaio gbàe aa geaàno, ò aa gè aà dí kí sòbaona kpe. ⁴⁵ Ó sa'ona Zadoki ní ānabi Natāo nísikawà, aa aà kpà kía ù Giò. Bòaa we aa sù ní pónakeao, ò wéle lòo. Kōfi pò á màn we. ⁴⁶ Salomoo zòlea kpalau kò. ⁴⁷ Ó wá dii kí Davidi ìwaò mò fòkpawà sò, aa mè Lua Salomoo tóò de aà pòaa! Lua aà kíake gba gbāa de aà pòaa! Ó Davidi misiile Dii a liiwa, ⁴⁸ à mè: Wà gbāakpa Dii Isailio Luazi! Asa a tò ma wesì ma gèe kpaa ma kpalaulè gbā.

⁴⁹ Ké vía gbé pò Adonia ní sisio kù, ò aa tilè, baade a taa kè. ⁵⁰ Ké Adonia lé víake Salomooe, à fèle gè nà Dii gbagbakíizi, à a kóba kù. ⁵¹ Ó wa ò Salomooe wà mè: Gwa, Adonia lé víakenee, à gè nà Dii gbagbakíizi a a kóba kúa, àle me n legbè n zòblenae gbā, ké níyò a deo. ⁵² Ó Salomoo mè: Tó a azia kúa dō gbé bèèede ù, baa aà mikāe a léle zíleo. Tó wà sù vāie èwà sò, à gāe. ⁵³ Ó kí Salomoo gbéò zì aa Adonia gò Dii gbagbakíiwa. Ké Adoniapi mò kùlèè, ò Salomoo òè: Ta n be.

2

Davidi ledile Salomooe

¹ Ké Davidi gagò káikù, à ledile a né Salomooe à mè: ² Mále gé gékii. Sòdile, níò de gbé kàsaa ù! ³ Níliò Dii ní Lua yādilenèò kúa, níò táa'o lá a yeiwa, níò aà òtondókii gwa, níò aà yādileao kúa ní aà ikoyāò ní aà yā'onèò, lá a ku Mòizi ikoyā láuwa, yá pò níle ke píi iò bò maa, n tá píi iò na. ⁴ Màa Dii a yá pò a òmèe papa à mè, tó ma néò nízia kúa dō, mé aale táa'o lá á yeiwa síana, mé an sò kuwa, ma buio aao kpaa Isailio kpalau gòpiiè.

⁵ N yá pò Zeluia né Yoabu kèmmè dō, lá à Isaili zīgō dōaana gbēon plaò dèdè, Nèè né Abinèè* ní Yètéè né Amasao.† A gbépiò dèdè, an au fà aà asana ní aà kyalewa. I ke sō zì guu no. ⁶ Yá kèè n ònò léú. Nsu to aà mikā dadau, i gbasá ta bedau niè guu. ⁷ Gbēkèkè Galada gbé Baazilai nègōonè. N ní dilè gbé pò áò pòble sánuò guu, asa aamè aa zèmanò gōò pò mále bàale n v̄i Abisaloūè.‡ ⁸ Bēyāmèè bui Gela né Simèi, Bauliū gbé kunnò ló. A ma ka pāsípāsì gōò pò mále gé Maanaiū.§ Ké à mò dāmále Yuudēi, ma lègbèè ma mè ní Diio má aà dèo.* ⁹ N beeo n̄su n̄ aà to we swágagasaio. N ònò, lá n̄yō ke n̄ tōsiwà aà ta bedau, ní dō.

¹⁰ Ǿ Davidi gá. Yelusaleū fáani pò wà aà v̄iú ò wí mè Davidi wéle.† ¹¹ A de Isailiò kíà ũ wè blaè, Hèblō wè sopla,‡ Yelusaleū wè baakwi ní àaño. ¹² Salomō mé gò kíà ũ a mae gbèu, a ku kpalau gíūgiū.

Adonia gaa

¹³ Agita né Adonia gè Salomō da Baseba lè, ò Baseba aà là à mè: Aafia n mōa? A wèwà à mè: Aafiaè! ¹⁴ Adonia èa mè: Má yāví mà onè. Baseba mè: O! ¹⁵ Ǿ Adonia mè: N dō ké kpala de ma pò ũ yāaè. Isailiò wé dōmazi nípii mà gō kíà ũ, ò yá lile, ma dāuna mé kpalablè, asa Dii mé aà kpàu. ¹⁶ Tiasa yá mendo mále gbèama, n̄su gí keimèeo. Baseba mè: O! ¹⁷ Ǿ à mè: Gbèamèè kí Salomōwa aà Sunèū n̄e Abisaga§ kpaà n̄ ũ, asa a ginèo. ¹⁸ Baseba òè: Tòò, má oèné.

¹⁹ Ké Baseba gè kí Salomō lei Adonia yápi musu, ò kipi fèlè gè dāaàlè à kùlèè, ò à èa mò zòlè a gínaa. Ǿ wà mò Basebaè ní kilao, ò à zòlè kí òplaii. ²⁰ Basebapi mè: Yá yōnae má ví mà gbèama, n̄su gí keimèeo. Ǿ kí mè: Gbèa Naa, má gio. ²¹ Ǿ Baseba mè: To wà Sunèū n̄e Abisaga kpa n̄ v̄i Adoniawa n̄ ũ. ²² Ǿ kí Salomō a da là à mè: Bóyāi níle Sunèū n̄e Abisaga gbèa Adoniaèi? Kpala níle gbèaè we mè, asa ma v̄iè. Nlè kpala gbèaè ní sa'ona Abiataao ní Zeluia né Yoabuoè. ²³ Ǿ kí Salomōpi lègbè à mè: Má sí ní Diio, tó Adonia i ga yá pò a gbèapi yáio, Lua yāpāsíkemèè bèèbèè. ²⁴ Lá Dii ma kpa kpalau, à ma dilè ma mae Davidi gèè ũ, à ma bui zèdò lá à a lègbèwa, má sí ní Diipio Adonia gá gbāè. ²⁵ Ǿ kí Salomōpi Yoiada né Benaia zì, à gè òtò Adoniawa, ò à gá.

Salomō Abiataa yaa ní Yoabu gaao

²⁶ Kí ò sa'ona Abiataaè: Èa ta n bualoū Anato. A kù n̄ gae, āma má n de gbāo, asa míme n Dii Lua kpagolo sè n dōaa ma mae Davidiè,* mé n zèaàno aà wetāa píi guu.† ²⁷ Māa Salomō Abiataa ya bò Dii gbagbazíu, ké yá pò Dii ò Eli bèdeo musu‡ Silo e pa yáí.

²⁸ Ké Yoabu a feena mà, ò à bàalè gè Dii zwàakpè ua, à nà Dii gbagbakizì à a kóba kù. Yoabupi zè ní Adoniao yāaè, āma i zè ní Abisaloūoo. ²⁹ Ké wa ò kí Salomōè, Yoabu bàalè gè Dii zwàakpè ua, a ku sa'okipi saè, ò Salomō ò Yoiada né Benaiaè aà gè òtōwà we. ³⁰ Ké Benaia gè Dii zwàakpè ua, a òè: Kí mè, mō n̄ bò! Ǿ Yoabu mè: Aawo! Lakii má gau. Ǿ Benaia gbéò zì kíwa à mè: Lá Yoabu yázāsian ke. ³¹ Ǿ kí òè: Kèè lá a òwa. N aà de, ní aà ví, ké aà gbèdèa pā yá su wi mapi ní ma de bèdeo musuo yáí. ³² Dii a to aà gbèdèa yá wí aà musuè, asa à òtò yāesaide gbēon pla pò an maa dealaowaè. A Nèè né Abinèè, Isaili zīgō dōaana ní Yètéè né Amasa, Yuda zīgō dōaanao dè ma mae lé saie. ³³ An dea yá aò wi Yoabu ní a buiò musu gōpiie, kási Dii aò Davidi ní a buiò ní a uao ní a kpalao

* 2:5 2Sam 3.27 † 2:5 2Sam 20.10 ‡ 2:7 2Sam 17.27-29 § 2:8 2Sam 16.5-13 * 2:8 2Sam 19.16-23 † 2:10 Zin 2.29 ‡ 2:11 2Sam 5.4-5 § 2:17 1Kia 1.3-4 * 2:26 2Sam 15.24 † 2:26 1Sam 22.20-23 ‡ 2:27 1Sam 2.27-36

gba aafia gɔɔpiiɛ. ³⁴ Ɔ Yoiada né Benaia gè ɔt̃ Yoabuwa, ɔ wà aà ṽi a be gbáau. ³⁵ Ɔ kí Yoiada né Benaia dilɛ z̃ig̃ɔ d̃baana ũ aà gbɛu, sa'ona Zadoki s̃ Abiataa gbɛu.

Simɛi gaa

³⁶ Kí gbéɔ z̃i aa Simɛi s̃isi, ɔ a òè: Bekpa Yelusaleũ la, ñɔ ku a guu. Nsu bo w̃éleu la ñ gé gueio. ³⁷ Nỹ d̃s̃ s̃áas̃á ké gɔɔ p̃ɔ n bua Sed̃wa, n gan we. Kási n nz̃ia d̃è. ³⁸ Ɔ Simɛi ò k̃íe: Yámaae, ma dii kí. Mapi n z̃òblena má ke lá ñ òwae. Ɔ à g̃è Yelusaleũ màa g̃iã gɔɔpla.

³⁹ W̃è àaɔ gbɛa Simɛi z̃ò gb̃ɛɔn plaɔ bàalè aa tà Maaka né Akisi, Gata k̃iã k̃i, ɔ wa ò Simɛi: N z̃ɔɔ ku Gata. ⁴⁰ Ɔ Simɛi f̃ɛle k̃áoyè a z̃àa'inae, à gè Akisi k̃iã Gata a z̃ɔpiɔ w̃ɛɛɛi. Ké à ñ é, ɔ à ñ séle Gata à s̃ur̃ñɔ. ⁴¹ Ɔ wa ò Salom̃ɔɔ, Simɛi b̃ò Yelusaleũ, à gè Gata à èa s̃ù. ⁴² Ɔ kí gbéɔ z̃i aa Simɛi s̃is̃ie, ɔ a òè: Má tò ñ légb̃è n m̃è ñ s̃i ñ Diio, ɔ ma lez̃ama ma m̃è, z̃i p̃ɔ n bo la n ge guei, nỹ d̃s̃ ké n gan we. Ɔ ñ òm̃ɛɛ, yámaae, ñ mà. ⁴³ B̃óỹi n bo lé p̃ɔ ñ gb̃è n m̃è ñ s̃i ñ Diio n yá p̃ɔ má d̃il̃eñɛo k̃pei? ⁴⁴ Ɔ kí èa òè l̃ɔ: Ṽai p̃ɔ ñ k̃è ma mae Davidiɛ d̃ɔngu p̃i. Dii mé a to ṽai pi wi n musu sa, ⁴⁵ kási a báaadamague, i Davidi kpala z̃inapele g̃iũgiũ, aɔ láaa ṽio. ⁴⁶ Kí ỹa'ò Yoiada né Benaiaɛ, ɔ à gè ɔt̃ Simɛiwa. Màa Salom̃ɔɔ kpala z̃inap̃èɛ.

3

Salom̃ɔɔ òñɔ gbɛaa (2Lad 1.1-13)

¹ Salom̃ɔɔ ledoukè ñ Egipiɔ kí Falaɔɔ, à aà neñɛ s̃è ñɔ ũ, à s̃ùò Davidi w̃éleu e àò gé a kpé ñ Dii kpéò ñ Yelusaleũ b̃iio mid̃ei. ² Gɔɔ bee wi k̃ped̃ Diie g̃iã, ɔ w̃iɔ sa'o guleɔ p̃ɔ wa b̃òɔwa. ³ Salom̃ɔɔ ye Diizi, a a mae Davidi ỹadil̃eñɛo k̃iã, kási s̃ò ì sa'o guleɔpiɔwae, ɔ ìɔ tulaletikateɛ we.

⁴ Ɔ à gè Gabaɔ sa'oi, asa guleɔ bee mé de'ila. A sa p̃ɔ w̃i a p̃ɔ k̃áteu à tékũ ò we ñ sa'ob̃ɔɔ m̃èn òaa s̃ɔo. ⁵ Ɔ Dii b̃ò m̃òwà nana guu we gw̃aas̃ina à m̃è: P̃ɔ p̃ɔ ñ yei gbɛaa. ⁶ Ɔ Salom̃ɔɔ m̃è: N gb̃ɛk̃ek̃è n z̃òblena ma mae Davidiɛ maamae, ké a deñɛ gb̃ɛmaa náaide ñòsep̃uade ũ ỹai. N gb̃ɛke z̃ò k̃èè, ñ tò mapi aà né lé kible aà g̃ɛ ũ e ñ a gb̃ao. ⁷ Tia kéwa Dii ma Lua, n mapi n z̃òblena kpà k̃iã ũ ma mae Davidi gbɛu. Ewaasonan ma ũ, má d̃baanake d̃s̃o. ⁸ Mapi n z̃òblena, má kú ñ n gb̃é p̃ɔ ñ s̃è, gb̃é dasi p̃ɔ wa f̃i ñ nao wà ñ lé d̃s̃o. ⁹ To mapi n z̃òblena mào laai ṽi, to màli yá g̃ɔg̃ɔ n gb̃éɔñè mà maa d̃òk̃ɛ ñ ṽai. Tó màa no, k̃pelewa má ke mà yá g̃ɔg̃ɔ n gb̃é dasip̃iɔñei? ¹⁰ Yá p̃ɔ Salom̃ɔɔ gb̃èapi kà Diigu, ¹¹ ɔ a òè: Lá yá p̃ɔ ñ gb̃èaan we, ni w̃èni gb̃aa gb̃eao ge àiz̃ɛɛ ge ñ ib̃ɛɛo gaa, sema yá g̃ɔg̃ɔa a z̃éwa d̃s̃a ɔ ñ gb̃èa, ¹² má ke lá ñ gb̃èawa, má ñ gba òñɔ ñ laaio. Gb̃é p̃ɔ kú ñ aae ge gb̃é p̃ɔ aɔ ku ñ gb̃eae òñɔ a kanwao. ¹³ Má p̃ɔ p̃ɔ ni gb̃eao kpama l̃ɔ, má ñ gba àiz̃ɛɛ ñ gawio p̃i, k̃iãe a kanwao e ñ ge ñ gaò. ¹⁴ Tó ñl̃e t̃aa'o lá má yeiwa, mé ñ ma ỹa'oñɛo ñ ma ỹadil̃eao k̃iã, lá ñ mae Davidi k̃iã ỹawa, má ñ w̃èni d̃ɔñɛ ñ m̃ogalao. ¹⁵ Ɔ Salom̃ɔɔ ṽù, asa nana àle o. Ɔ à tà Yelusaleũ à gè z̃è Dii bàa kua ñ Isailiɔ k̃pagolo aɛ, à sa p̃ɔ w̃i a p̃ɔ k̃áteu à tékũ ñ s̃aauk̃pasao ò we, ɔ à b̃l̃esak̃è a ìwaɔñɛ.

Salom̃ɔɔ yá g̃ɔg̃ɔa k̃aaluaɔñɛ

¹⁶ Z̃iewa k̃aalua gb̃ɛɔñɛ plaɔ mò Salom̃ɔɔ k̃iã, aa s̃i aà aɛ. ¹⁷ An gb̃èdo m̃è: G̃aafaak̃em̃ɛ Baa. Mapi ñ ñɛɛ beeo wá kú kpé doũɛ. Ɔ ma ñe'ì, wám̃ɛwawa pla kpépiu. ¹⁸ A gɔɔ àaɔde z̃i ɔ ñɛpi ñe'ì s̃ò. Wám̃ɛwawa pla kpépi guu, gb̃è

kúwanɔ weo. ¹⁹ Ké nɔɛpi wùle a negɔɛpiwa gwāasina, à gà. ²⁰ Ɔ à fèle gwāasin wɛɛdo, à ma negɔɛ sè ma sae gɔɔ pɔ mapi n zòblena mále i'o, a wùle a kùe, ɔ à né pɔ gàpi sè, a wùlemɛɛ ma kùe. ²¹ Ké ma vu kɔɔ mà yɔ́ kpá ma néwa, ɔ má è gè. Ké má gwàgwa, mi e ma ne'ia ũ. ²² Ɔ nɔɛpi gbèdo mè: Egeɛ! Ma né mé b́é, n né mé gà. Ɔ nɔɛ śia mè: Egeɛ! N né mé gà, ma né mé b́é. Ɔ aale lekpaake kí ae.

²³ Ɔ kí mè: Gb́é bee mè a né mé b́é, n né mé gà, mé gb́é kee mè, egeɛ, n né mé gà, a né mé b́é. ²⁴ Ɔ à èa mè: A mɔmɛɛ ní fèndao. Ɔ wà m̀doè. ²⁵ Kí mè: A né pɔ b́é zɔe pla, í a kpɛdo kpa gbédowa, í a kpɛdo kpa gbédowa. ²⁶ Ɔ nɔɛ pɔ a né mé b́é, népi kèè wènaũ, a ò kíe: Baa, né pɔ b́épi kpawà, nsu n àa dɛo. Ɔ àa gbèdo mè: Aɔ de ma pɔ ũo, aɔ de n pɔ ũ sɔo, wà àa zɔe pla. ²⁷ Ɔ kí yágb̀g̀g̀ à mè: Wà né pɔ b́épi kpa nɔɛ śiawa. Asu à aà dɛo, aà dan we. ²⁸ Ké Isailio yákpale pɔ kí kèpi mà, aa àa yàdà gbia, asa aa è Lua aà gbà ònɔ aà yágb̀g̀g̀né a zéwa.

4

Salomɔɔ íwaɔ

¹ Kí Salomɔɔ mé Isaili bui pii kía ũ. ² Aà bùsu dɔaanaɔ tón ke: Zadoki né Azalia mé sa'ona ũ. ³ Sisa néɔ Eliolefu ní Ahiao mé aà lakènaɔ ũ. Ailudi né Yosafa mé aà kpàwakèna ũ. ⁴ Yoiada né Benaia mé aà zígɔɔ dɔaana ũ. Zadoki ní Abiataao mé sa'onaɔ ũ. ⁵ Natã né Azalia mé aà bùsu dɔaanaɔ gbèzɔɔ ũ. Sa'ona Zabudu, Natã né mé aà kwàasi ũ. ⁶ Ahisaa mé aà be ziia ũ. Abeda né Adonilaũ mé zɔzɔ gbèzɔɔ ũ.

⁷ Kí Salomɔɔ Isaili bùsu gbèzɔɔ d̀l̀ed̀ile gbèɔn kuɛpla. Wè ní wèo an baade í kipi ní a uadeɔ gwa ní bleo mɔ dodo. ⁸ An tón ke: Hulu né mé Eflaiũ buio bùsu s̀side ví. ⁹ Dekɛɛ né mé Makaza ní Saalebiũo ní Besemesio ní Elonio ní Bekanao ví. ¹⁰ Hɛɛ né mé Alubo ví. Soko ní Efɛɛ bùsu búuoá aà pɔe ɔ. ¹¹ Abinadabu né mé Doo gus̀side ví. Salomɔɔ nenɔɛ Tafa mé aà nɔ ũ. ¹² Ailudi né Baana mé Taanaki ní Megidoo ní Betesã bùsu pɔ kú Zaletã sae ní Yezɛɛ z̀leɔ ví pii sea za Betesã e Abeli Mɛɔla e Yɔkemaũ kpele. ¹³ Gɛbeɛ né mé Lamɔtu Galada ví. Manase né Yaii mé z̀ɛwɛia pɔ kú Galada bùsuuɔ ví ní Aagobu bùsu pɔ kú Basanao ní a mɛwɛia b̀ideɔ mèn bàã. Wà ní bɔle gbáaɔ kè ní mɔgotɛoɛ. ¹⁴ Ido né Ainadabu mé Maanaũ ví. ¹⁵ Aimaaza mé Nɛfatali bùsu ví. Ɔmɛ Salomɔɔ nenɔɛ Basema sè nɔ ũ. ¹⁶ Usai né Baana mé Aseɛ buio bùsu ví ní Alotio. ¹⁷ Palua né Yosafa mé Isakaa buio bùsu ví. ¹⁸ Ela né Simɛi mé Bèyãmɛɛ buio bùsu ví. ¹⁹ Uli né Gɛbeɛ mé Galada bùsu ví. Amɔleɔ kí Siɔ ní Basana kí Oguo mé kú we yãa. Gɛbeɛpi mé bùsupi dɔaana ũ ado. ²⁰ Yudaɔ ní Isailio dasi lán ísiale ũfãawaɛ. Aaɔ pɔble, aaɔ imi, aaɔ pɔnake.

5

Salomɔɔ namablea ní aà ònɔ

¹ Sea za Uflatai e Filitɛ bùsuu ní Egipi bùsu léo,* Salomɔɔ mé bùsupio kía ũ piiɛ. Bùsupio gb́é ì falubɔè e aà wèni léue. ² Salomɔɔ ua gɔɔ do blen ke: Pèeti koko òaa do ní basɔoo, pɔwenti koko òaa àã. ³ Zu pɔ wa gwà be à mèkpa mèn kwi, kpàsa zu bao, sã basɔo ní banaɔ ní tueɔ ní buaɔ ní ko maao ɔ. ⁴ Asa ɔmɛ bùsu pɔ kú Uflata be'aeɔ pii kía ũ za Tifasa e Gaza, mé yákele ku gueio. ⁵ Salomɔɔ gɔɔ Yudaɔ ní Isaili pɔ kú za Dã e Bɛɛɛbaɔ kálea ní bùsuu dɔɔbaɛ, baade ní a vèliɔ ní a kaadɛnliɔ.

⁶ Salomɔɔ s̀ pɔ aaɔ gó gáleɔ ḱé òaasɔɔo leɛ síiɛ (4.000), a pɔ pɔ wí dikpɛo s̀ òaasɔɔo leɛ kuɛpla (12.000). ⁷ Bùsu gbèzɔɔ pɔ à ní d̀l̀ed̀ilepiɔ s̀, an baade ì m̀è ní bleo mɔ pɔ wa d̀l̀ɛwa, kí Salomɔɔ ní gb́é pɔ aaɔ mɔ pɔbleiaànɔ pɔ ũ.

* 5:1 Daa 15.18

Pɔe lí késámáo. ⁸ Aaíɔ mɔ sǎpɔɔne ní éseo ní tàaaɔ lɔ gu pɔ aa kuu, lá wa díle ní baadeewa.

⁹ Lua Salomɔɔ gbà ònɔ ní wɛzɛɔ maamaa à kè zài. Wa fɔ aà dɔa lé dɔo, lá wa fɔ ísiale ũfāa lé dɔowa. ¹⁰ Salomɔɔ ònɔ de gukpɛdeɔ ní Egipiɔ pɔa píi. ¹¹ Aà ònɔ de gbépiia. A de Ezala bui Etanila† ní Maoli néɔ Emaní ní Kalolio ní Daadao. A tɔbò bùsu pɔ liaaaàziɔ guu píi. ¹² A yáasikè òaasɔsɔo lee àaɔe (3.000),‡ mé le pɔ a dàɔ kà òaa sɔo ní sɔoo (1.005). ¹³ A lío ní láo yá bɔɔlekè, sea za sɛde lí pɔ kú Libā bùsuu e à gè pè lá pɔ ì bɔle bíiwaɔwa. A nòbɔɔ yādàné lɔ ní bāɔ ní pɔtaa'onkuawaɔ ní kpɔɔ. ¹⁴ Kíá pɔ kú dúnia guu aà ònɔ bao mà nípii. Bùsu ní bùsuo píi aa ní gbéɔ zì, aa gè aà ònɔ mà.

Salomɔɔ Dii kpé sɔukea
(2Lad 2.1-17)

¹⁵ Ké Tii kí Hilaũ mà wà Salomɔɔ kpà kía ũ a mae gbɛu, à a íwaeɔ zìwà, asa Davidi gbènae yāa. ¹⁶ Ǿ Salomɔɔ gbéɔ zì Hilaũpiwa à mè: ¹⁷ N dɔ ké ma mae Davidi i e kpɛdò Dii a Luaeɔ, ké bui pɔ liaaaàziɔ lé zíkààɔnɔ yáí, e Dii gè ní kèè gbadibɔ ũ. ¹⁸ Tia kéwa sɔ Dii ma Lua tò ma íampakíi è. Ibele kú gueio, músi kuo. ¹⁹ A yáí tò má ye kpɛdò Dii ma Luae, lá Dii ò ma mae Davidiɛwa à mè, aà né pɔ á kpá kpalau aà gèe ũ mé a kpɛdɔe.§ ²⁰ Yádile gbéɔne aa Libā sɛde lío zɔzɔmɛe. Ma zíkɛnaɔ zìpi ke ní n zíkɛnaɔ sánue, mí n zíkɛnapiɔ fiabone lá ní òwa píi. N dɔ ké wá gbèe ví à lizɔ dɔ lá á Sidɔdeɔwao.

²¹ Ké Hilaũ Salomɔɔ yápi mà, aà pɔ kèna maamaa à mè: Wà gbāakpa Diizi gbā, asa à Davidi gbà né ònɔna, àle dɔaa a gbé dasipɔne. ²² Ǿ Hilaũ gbéɔ zì Salomɔɔwa à mè: Ma lékpāsā pɔ ní kèmmɛ mà. Má ke lá ní yeiwa sɛde lío ní pèliɔ yá musu. ²³ Ma zíkɛnaɔ lípiɔ se za Libā sísɔ musu, aa pilaò ísiale, mí yeye mà gbéɔ zione ísiaa. Gu pɔ ní òmɛe, we má tó wà káleune, ní taò. Mpi sɔ, yá pɔ má ye ñ kemɛe mé blɛkpaa ma uadeɔwa ũ. ²⁴ Maa Hilaũ ì sɛde lío ní pèliɔ kpa Salomɔɔwa lá a yeiwa. ²⁵ Salomɔɔ sɔ ì pówɛna kpawà wè ní wèo koko òaasɔsɔo lee òaa do (200.000) ní nísio koko òaasɔsɔo lee bao (20.000). ²⁶ Dii Salomɔɔ gbà ònɔ lá à a legbèèwa. Hilaũ ní Salomɔɔo na ní kɔo, ɔ aa ledoukè.

²⁷ Kí Salomɔɔ gbéɔ sèse Isaili buiɔ guu píi, à ní dá zìpiu gbéɔn òaasɔsɔo lee baakwi (30.000). ²⁸ Iɔ ní zì Libā mɔ ní mɔo gbéɔn òaasɔsɔo lee kwi (10.000). Gbépiɔ ì ke Libā mɔ do, ɔ aai su aa ke be mɔ plapla. Adonilaũ mé zɔzìpi gbéɔzɔ ũ. ²⁹ Salomɔɔ gbè'ánaɔ ví gusísídeu gbéɔn òaasɔsɔo lee basiiɔ (80.000), a sèsenao sɔ gbéɔn òaasɔsɔo lee bààɔkwi (70.000). ³⁰ Gbépiɔ bàasi, Salomɔɔ gbéɔ díledile gbéɔn òaasɔsɔo lee àaɔ ní òaa àaɔo (3.600), aao wéte zìpizi. ³¹ Kí yádile, ɔ wà gbè gbène maaɔ pàapaa, wa à wa sèle sùò kpépi édaalebɔ ũ. ³² Maa Salomɔɔ zíkɛnaɔ ní Hilaũ zíkɛnaɔ ní Gebalideɔ lizɔzɔ aa kèke, aa gbɛ kèke kpépi dɔbɔ ũ.

6

Salomɔɔ Dii kpé dɔa
(2Lad 3.1-14)

¹ Isailiɔ bɔa Egipi wè òaa pla ní basiiɔo (480) gbɛa, Salomɔɔ kpalablea wè síiɔde, a mɔ plaade pɔ wí me Zivi guu, ɔ à nà Dii kpé boawa. ² Kpé pɔ a bò Diiepi gbàa gàsísuu bààɔe, a yàasa bao, a lesí baakwi. ³ Kpépi bilandaa ví, a yàasa sáaò gàsísuu bao, a gbàa kwi. ⁴ A a fenentio bòbɔ, a léɔ de yaasannɔ, a guu oi tuuu. ⁵ A kpéneɔ bòbo a lía kpépi ní a luakukíiozi gbàtèe ní gbàtèeɔ ní a kpɛo.

† 5:11 Sou 89 ‡ 5:12 Yaa 1.1, 10.1, 25.1 § 5:19 2Sam 7.12-13

⁶ A didikōa àaṣ, kpéne pò kú zílè yàasa gàsísuu sósò, pò pò kú guoṣ sooloso, pò pò kú musuṣ soplapla. Dii kpé gbe pò kú musuṣ yàasa kèsā zílèpò, ké wà e kpèapi zaṣ didiwà kpépi gífṣsai yáí.

⁷ Ké wàle kpépi bo, wa bò ní gbe pò wa à za a paakíioe. Wi masana ge gá ge zíkèboe kōfi ma kpépi bokíio. ⁸ Kpéne pò kú zílè píi lé élea m̀endoe geomidokíi oi. Dede kii gè kpéne pò kú guoṣ ní kpéne pò di a musuṣ kíi. ⁹ Ké à kpépi bò a làa, a dò ní zaṣ ní sede lipereṣe. ¹⁰ A kpénepiṣo dò kpépi gbàa léue. Apíi lesí gàsísuu sósò, mé wa pèkōwa ní sede lío Lua kpépiwae.

¹¹ Ǿ Dii yā'ò Salomṣoṣpiè à mè: ¹² Kpé pò níle boe bee yá musu, tó níle ma otondokíi gwa, mé ní ma ikoyāo kūa, mé n ma yādilenè kè, níle zíkewà, má lé pò má gbè n mae Davidiè kenè. ¹³ Máo kú ní ma gbé Isailiṣ, má ní tó weo.

¹⁴ Ké Salomṣoṣ kpépi dò à a m̀ide, ¹⁵ à sede lipereṣo kpà a gíwa a guu kpékpe za zílè e a balazaṣwa, ṣ à pé lipereṣo kpàle a zílè píi. ¹⁶ A kpèa kè kpépi guu luakukíi ũ, a gbàa gàsísuu bao, ṣ à sede lipereṣo kpà a gíwa kpékpe za zílè e a zaṣwa. ¹⁷ Kpépi kpèele pò gò gbàa gàsísuu blaè. ¹⁸ Sede lí pò wa kpà kpépi guu, wà gōinakèwà lán tùu ní lāvú píaṣwa. Apíi sede líe, a gbe i gō guei wa èo. ¹⁹ A kpépi kpèa kèke Dii bàa kua ní Isailiṣ kpagolo dilekíi ũ. ²⁰ Kpèapi gbàa gàsísuu baoe, a yàasa lṣo bao, a lesí bao. A vua tētēe kpà kpèapi gíwa píi. A tulaletikateakíi pò wa kè ní sede lío kpà ní vuaṣo lṣo. ²¹ A vua tētēe kpà kpèele gíwa lṣo, ṣ à m̀daona pò wa pí ní vuaṣo pàpā kpèa gí pò à vua kpàwàpiwa kpèele oi. ²² A vua kpà kpépi guu kpékpe ní tulaletikateakíi pò kú kpèapi suuna saeo.

²³ A kùli à malaika gàsítadeṣo ũ m̀en pla, a díle kpèa. Malaikapíi lesí gàsísuu kwie. ²⁴ An gàsía gbàa gàsísuu sósò. Za gàsía do léwa la e ado léwa le a gbàa gàsísuu kwie. ²⁵ Malaika m̀en plapiṣo b̀kōwae, aa doŭe zálala. ²⁶ An pla nípii lesí gàsísuu kwikwie. ²⁷ Ǿ à ní kále kpépi kpèau. An gàsíaṣo poopooa, ado gàsía gè pè gíwa le, ado pò pè gíwa la, ṣ an gàsía pò gò pèkōwa kpèapi guoguo. ²⁸ A malaikapíi kpà ní vuaṣe lṣo. ²⁹ A gōinakè kpépi gíwa kpèa ní kpèleo píi lán malaika gàsítadeṣo ní daminaliṣo ní lāvú píaṣwa. ³⁰ A vua kpàle kpépi zílèwa lṣo, kpèa ní kpèleo píi. ³¹ A kpèapi lé gbaṣo ní a lipelè kè ní kulioe. ³² A gōinakè kùli gbà m̀en plapiṣwa lán malaika gàsítadeṣo ní daminaliṣo ní lāvú píaṣwa, ṣ a kpà ní vuaṣo, gōinapiṣo b̀è wásawasa. ³³ M̀aa à kpèele lipelè kè ní kulio lṣo. ³⁴ Ǿ à a gba kè m̀en pla ní pèlio. Gbapiṣo í kpaaŭ a guo plapla. ³⁵ Ǿ à gōinakè gbapiṣwa lán malaika gàsítadeṣo ní daminaliṣo ní lāvú píaṣwa, ṣ a kpà ní vuaṣo, gōinapiṣo b̀è wásawasa.

³⁶ A kaa da líai. Kaapi gbe pò wa ào ví didiakōa d̀ò àaṣ, ṣ sede lí pò wa z̀ò kále a musu. ³⁷ Wà Dii kpépi è kpàle Salomṣoṣo kpalablea wè síiṣde m̀o pò wí me Zivi guue, ³⁸ ṣ wà a m̀ide a wè kuédode m̀o swaaṣde pò wí me Bulu guu lá à kpépi zí dílewa. A boa ní a kekeao kà wè sopla.

7

Salomṣoṣo uakpaa

¹ Salomṣoṣo uakpaa zí kè píi wè kue'aaṣe. ² A Libā líkpe kpé b̀ò, a gbàa gàsísuu baso, a yàasa blakwi, a lesí baakwi. A sede lío pèlepèle d̀ò síiṣ, ṣ à sede lí pò wa ào dàdaa ³ m̀en blaso, d̀ò ní d̀òo m̀en gēogēo, ṣ à sede lío kpàkpa sede lí pò wa dàdapiola. ⁴ A a fənentiṣo b̀b̀o d̀ò àaṣ didiakōa b̀aabaṣaa ní kō. ⁵ Kpépi léo lesí ní a yàasao píi sáasae. A léo àaṣ'aaṣ kpèle ní kpèlao b̀aabaṣaa ní kō.

⁶ A lí pèlepèlè kpépi kpèelè, kpèelèpi gbàa gàsísuu blakwiè, a yàasa baakwi. A gōu bō lipèlepìo aè, ò à lío pèlepèlè à bilandaa kè gōupi kpèelè.

⁷ A gīna bō gōupi. Wekii ì yágōgōu, ò wí me Yákpalekègōu. A sèdè lipèpèlèo kpà a gīwa za zīlè e a balawa. ⁸ Aà kpé pò ì iu ku aè. A bòkōwa ní gōupioè. Maa kpé pò a dō Falaō nènòe pò a sè nò ũe de ló. ⁹ Kpépiò boa, gbè maaò ò wa dàaleò e à gè pèò a saawa. Wà gbèpiò pàapaaè, ò wà gbàsa zḗzḗe ní siio kpè plapla píi. Maaè ua ní bàasio píi. ¹⁰ Wà kpépiò è kpàlè ní gbè gbènè maaò, a keeò gbàa gàsísuu kwi, a keeò swaaō. ¹¹ Ō wà gbàsa bō ní gbè maa pò wa pàapaa wa àò ní sèdè lío. ¹² A kaa da lia ua zōpizi, a gbè pò wa àò vī didiakōa dōò àaō, ò sèdè lí pò wa àò kálèa a musu, lán Dii kpé ní a kpèelèo ua kaawa.

Dii kpé pō

(2Lad 2.12-13, 3.15-17, 4.1-5.1)

¹³ Kí Salomōò gbéò zì Hulaū sísi Tii, ò wà sùààno. ¹⁴ Hulaūpi daá Nefatali buiè, mé gyaaè. Aà maeá Tii gbéè, mé mōgotè zīkenae. Hulaūpi òno ní wèzèo ní dōao vī mōgotè zī píi guu. Ké à mò kí Salomōò kíi, ò à zī pò kipi dàe kè píi. ¹⁵ A mōpèlè pí mèn pla ní mōgotèo. Apíi lesí gàsísuu bao plasaie, a zōo kuepla. ¹⁶ A fua pí ní mōgotèo mèn pla, a kùlè mōpèlepìo musu. Fùapiò lesí gàsísuu sósòoè. ¹⁷ A mōdaonao pí, ò a fī fùapiòwa yàbaa ũ, aa loolooa mèn soplà. ¹⁸ A gōinakè a lia fùapiòzi lán gbèafu bèowa dōò pla, mōdaonapiò zīlè ní musuo. Fùapiò dou píie. ¹⁹ A fùapiò pí ní gōio lán kòlòwèevuwa, lán Dii kpé kpèelè pòwa. Kòlòwèe gōinapi lesí gàsísuu síiōe. ²⁰ A gōinakè lán gbèafu bèwa mōpèlè fùapiò kùdòkíi musu mèn àaa dodo liaa mōdaonapiò dōdōo. ²¹ Ō à mōpiò pèlepèlè Dii kpé kpèelè oplaaí ní zèio. A tōkpà oplaa pòe Yakē, * zèe pò sō Bōazu.† ²² Mōpèlèpi fua bō lán kòlòwèevuwaè. Maa à mōpèlepìo pí píi.

²³ A mōkàsa íkakíi ũ bōoloo. A léla e a léle gàsísuu kwie, a lesí sōo, a zōo sō baakwi. ²⁴ A gōinakè íkakíipiwa lán tūuowa, a lia a léi zīlè dōò pla, gàsísuu dodo tūu mèn kwikwi. A íkakíipi pí sánu ní tūu gōinapiòe. ²⁵ Íkakíipi di zuswana mèn kueplao. Zù mèn àaō mi dō gūgbāntoo oi, mèn àaō be'ae oi, mèn àaō gèmidòkíi oi, mèn àaō ló gukpe oi. Íkakíipi di ní musue, mé an pòò dōdō guo. ²⁶ Íkakíipi gèele otā doè. A swá de lán ta swáwa, lán tóngbelezíwa. Galuba zōo le àaa do í ò tapi í sí.

²⁷ A tadibōò pí ní mōgotèo mèn kwi, apíi gbàa gàsísuu síiōsìiōe, a yàasa síiōsìiō, a lesí àaō'aaō. ²⁸ Ké wà tadibōpiò pí, wà a gbapèlè zānguoo tàta ní mōpèpèeòe. ²⁹ Ō wà gōinakè mōpèpèpiòwa lán nòomusu ní zuswanao ní malaika gàsìadeowa píie. Wà gōinakè nòomusupìo ní zuswanapiò musu ní a zīlèo lán lāvutāawa. ³⁰ Tadibōpiò mōgotè wuluu ní goo vī mèn síiōsìiō. Aa gbá vī síiōsìiō ló. Gbápiò musu ò wí ta diu. Wà tapiò kàsa wà gōinakèwà lán lāvutāawa gbàtèè ní gbàtèèo. ³¹ Tadibōpiò pò bōoloo vī, à bō musu gàsísuu do mé à gèu zīlè otā do. Wà gōinakè a pò pò bō musuwa ló. Tadibōpiò mōpèpèeò gola vī, aa de bōoloo. ³² Wuluupìo ku mōpèpèpiò zíe. A goo pépèa tadibōpiò gbáowa. Wuluupìo lesí gàsísuu do ní kíniòe. ³³ Wà wuluupìo pí lán sōgo pòwae. Wà a goo ní a gukūbōò ní a àliyōòò ní a oò kàsa píie. ³⁴ Tadibōpiò kúkíi vī mèn síiōsìiō a golaowa. ³⁵ Tadibōpiò musu de bōoloo, a lesí otā doè. A gbapèlèo ní a mōpèpèeò nana tadibōpiò musu. ³⁶ A gōinakè a gbapèlepìo ní a mōpèpèpiòwa lán malaika gàsìadeo ní nòomusuo ní daminaliowa, gu pò à zè'èu píi. Ō à gōinakè a liai lán lāvutāawa ló. ³⁷ Maa à tadibōpiò pí. A kàsa pò dou guue, an zōo ní ní bōao douè wásawasa.

* 7:21 Bee mē ì ní zedò. † 7:21 Bee mē gbāa kuwà.

38 Ǿ à dàa pì ní mǒgotēo mèn kwi. Apii ì í sí galuba le síìsiiiē. Tapiò yàasa sǒ gǎsísuu síìsiiiē. Ké à tapiò dǐdi tadibò mèn kwipiòwa, 39 ǒ a kàle Dii kpé kpeele, mèn sǒo ǒplaai, mèn sǒo ǒzei. A íkakiipi dǐle ǒzei oi lo Dii kpé gola pǒ kú gukpe ní gǎmidǒkǐio zǎnguo sae. 40 Hulaũpi oo túfukabǒo ní péeluò ní ta au'elebǒo pǐ lo. Mǎa à Dii kpé zǐ pǒ kǐ Salomǒo dàe kè, à a lekpaai pǐi. 41 Zǐ pǒ a kèpion ke: Mǒpelo pla, fùà pǒ bǒ lán lowa a ku mǒpelo piò musuò pla, mǒdaona pǒ à zǎblèò fùapiòwaò pla, 42 gǒina pǒ a dǒdò mǒdaonapiòwa lán gbefu bewaò òaa pla. A kè dǒo plaplae à zǎblèò fùapiòwa. 43 Tadibǒo kwi ní a tao kwi. 44 Íkaki do ní zuswana pǒ kú a zǐe ku epa. 45 Túfukabǒo ní péeluò ní ta au'elebǒo. Pǒ pǒ Hulaũ pǐ kǐ Salomǒo Dii kpé pǒ ũ pǐi, a pǐ ní mǒgotēo, ǒ wa yò. 46 Kǐ mè wà kása ní Yuudē dàna gǐ pǒ kú Suko ní Zaletǎo zǎnguo. 47 Salomǒo i pǒ pǒ wa pǐ ní mǒgotēopiò yǒ kiloowa à a gbia dǒo, ké a dasi kè zài yái.

48 Salomǒo pǒ pǒ kú Dii kpé guuò pǐ lo, tulaletikateaki pǒ wa kè ní vuao ní vua táabũnu pǒ wǐ Dii pǐe kálèwàò, 49 ní dau pǒ wa kàle kpeele kpea léu ǒplaai ní zeeio sǒsǒo. Wa pǐ ní vua tǐetǐeoe ní a filiaò ní a kpàòo pǐi, wà gǒinakèwà lán lávu piaòwa. 50 Vua imibǒo ní filiadebǒo ní tao ní gǒonao ní tàasoo ní kpea pǒ wǐ me luakukǐi gbà lipela sǒo ní kpeele pǒo. 51 Ké kǐ Salomǒo Dii kpé zǐpi kè a làa pǐi, ǒ à mǒ ní vuao ní ánusuo ní pǒ pǒ a mae Davidi dǐle Dii pǒ ũ, ǒ a kà Dii kpé làasiu.

8

Taa ní Dii kpagoloo a kpéu (2Lad 5.2-6.11)

1 Ǿ kǐ Salomǒo Isaili gbēzǒo sísi Yelusaleũ, an bui dǒaanaò ní ní uabeleò pǐi, aa mǒ Dii bàakuarǐnǒ kpagolo* sé Davidi wǐle pǒ wǐ me Siǒna wa suò. 2 Ǿ Isailiò kàaaaàzi mǐpii mǒ soplade Etaniũ dikpēgǒozi. 3 Ké Isaili gbēzǒo kà pǐi, ǒ sa'onao Dii kpagolopi sè 4 ní kpaaukpeo ní Dii pǒ pǒ kú a guuò. Sa'onao ní Levii buiò mé pǒpiò sè, 5 ǒ kǐ Salomǒo ní Isaili pǒ kàaaaàziò sa'ò ní sǎo ní zuò kpagolopi ae. Pǒ pǒ aa sa'òopiò dasi kè zài, wi fǒ nàoo. 6 Ǿ sa'onao gè ní Dii bàakuarǐnǒ kpagoloo a kpéu e kpea pǒ wǐ me luakukǐiu. Aa dǐle a dilekǐi we malaika gǎsiadeò zǐe. 7 Malaikapiò gǎsiàò poopooa kpagolopi ní a séliòla. 8 A sélipiò gbàa, wǐ ní lé e Dii kpépi kpeele, áma wǐli e uao. Lípiò ku we e ní a gbào. 9 Pǒe ku kpagolopi guuò, mé i ke gbè pèpēe mèn pla pǒ Mǒzi dàu Olebu, gu pǒ Dii mè a bàa aò kú ní Isailiò an bǒa Egipi gbēa bàasio.

10 Ké sa'onao bǒle Dii kpéu, telu kpépi pà, 11 aai fǒ gè zǐkei weo telupi yái, asa Dii gawi a kpépi pàe.† 12 Ǿ Salomǒo mè: Dii mè áò ku telu sia guue.‡ 13 Ǿ a ò Dii: Ma kpéle síe bee dǒne. Nyǒ ku a guu gǒopii. 14 Ǿ à líli aedò bílawa à samaa'oné. 15 Ǿ à mè: Wà gbàakpa Dii Isailiò Luazi! A legbè ma mae Davidi, ǒ à kèè. Asa à mè, 16 za gǒo pǒ a a gbé Isailiò bǒle Egipi, i Isaili wǐle dile wà kpeduo. Davidi ǒ a sè a gbé Isailiò dǒaana ũ.§ 17 Ké ma mae Davidi ye kpedò Dii Isailiò Luae, 18 ǒ Dii òè, kpeduae ké a tó àò kuwà làasoo pǒ a kèpi maae, 19 áma i ke aapi mé a dǒeo, aàzia née mé a dǒe.* 20 Ǿ Dii kè lá à a legbèèwa. Ma gǒ ma mae Davidi gēe ũ, ma zǐle kpalau Isailiò guu, lá Dii Isailiò Lua a legbèèwa, ǒ ma kpépi dǒè, ké à tó àò kuwà yái. 21 We ma Dii kpagolo dilekǐi kèkeu. Dii bàa kua ní wá deziò an bǒa Egipi gbēa yá kú a guu.

‡ 7:51 2Sam 8.11 * 8:1 2Sam 6.12-16 † 8:11 Bǒa 40.34-35 ‡ 8:12 Sou 18.11, 97.2 § 8:16 2Sam 7.4-11 * 8:19 2Sam 7.12-13

Salomɔ wabikɛa a gbɛ̀nɛ
(2Lad 6.12-40)

²² Salomɔ gè zè Dii gbagbakii aɛ Isaili pɔ kãaaa weɔ wáa píi, ɔ à ɔsè musu plapla ²³ à mè: Dii Isailiɔ Lua, gbɛe muaanno musu ge zílɛo. N gbɛke guu n bàa kú ní n zòblena pɔ aai táa'o lá ní yeiwa ní nòsemendoɔ. ²⁴ N yá pɔ n a legbè n zòblena ma mae Davidie kè. N ò ní léo yãae, gbã sa ɔ ní kè. ²⁵ Tia kéwa Dii Isailiɔ Lua, n legbè n zòblena ma mae Davidie n mè, tó aà buiɔ nízia kúa dɔ mé aale táa'o lá ní yeiwa, aà zòlɛa kpalau Isaili búsuu gɔɔpiiɛ. ²⁶ Isailiɔ Lua, to yá pɔ ní ò n zòblena ma mae Davidie ke síana ũ sa. ²⁷ Lua, níyɔ ku zílɛ la yãma yà? Musu ní a lesíkɛo a fɔ n sio, belenke kpé pɔ má dònɛɛ bee sa.† ²⁸ Dii ma Lua, mapi n zòblena wegwa, ní ma wabikɛa ní ma sùuugbɛaamao sí. Swáɛ wii pɔ mapi n zòblena mále léma ní wabi pɔ mále kemaɔzi gbã. ²⁹ To n wé à pɛa kpéɛ beewa gwãasina ní fãanɛo, gu pɔ n mè n tó aɔ kuwáɛ beepi. Wabi pɔ mapi n zòblena mále ke ní aɛo dɔa gupiwa ma. ³⁰ Tó mapi n zòblena ge n gbé Isailiɔ aedò gue beewa mé wa wabikèma, níli wá wabikɛa si za n kúkii musu, ní sùuukewanɔ.

³¹ Tó gbé taaekè a gbédeɛɛ, mé wa òè aà sí ní n tó, tó à mɔ sí ní n tó n gbagbakii aɛ kpéɛ bee ua, ³² níli sírínɔ kua za musu, ní ɔlɔné. Níli yágɔgɔ n zòblenaɔnɛ, ní yáda taaedela, aà yãkea i wi aà musu, ní yãnakpa yãsaidewa, wí e dɔ i yã keo. ³³ Tó n gbé Isailiɔ ibɛɛo ziblémá mé wà tàrínɔ duuna pɔ aa kènɛ yáí, tó aa èa aedòma aa ní sisi, tó aa wabikèma aa sùuugbèama kpéɛ bee ua, ³⁴ kua za musu níli sírínɔ, ní sùuukèrínɔ ní duuna yá musu, ní suínɔ búsuu pɔ ní kpà ní deziɔwae beepiu.

³⁵ Tó luabe gò da wáiwai, lou lé mao, ké aa duunakènɛ yáí, tó aa aedò gue beewa aa wabikèma aa n sisi, mé aa mikè ní duunaɔnɛ ké n ní wetà yáí, ³⁶ kua za musu níli sírínɔ, ní sùuukèrínɔ ní duuna yá musu. Níli ní da zé maawa, ní tó lou ma ní búsuu pɔ ní kpà n gbéɔwa an pɔ ũe beepiu. ³⁷ Tó nɔana ge gagyã kà búsue beepiu, ge pówɛn gbɔsi ge pɔ fukpaa ge kwasutɛɔ ge sɛsɛwɛkwaɔ ge tó ibɛɛo koezè ní wélɛzi ge tó músi ge gyã gèngu, ³⁸ tó an gbɛe yá pɔ a le dè mé à ɔdò kpéɛ bee kii oi, mé à wabikèma à sùuugbèama, ³⁹ kua za musu níli siaànɔ. Níli sùuukɛaànɔ, ní aà yá keke. Níli fiaboè a yãkɛawa, asa ní aà nòsɛ dɔ. Mme ní gbépii nòsɛ dɔ. ⁴⁰ Maa aaliɔ viakɛnɛ e ní wèni léu búsuu pɔ ní kpà ní deziɔwae beeu.

⁴¹⁻⁴² Tó wà sù wà n tó zɔ ní n gãsa gbãao ní n ɔ pɔ pooao bao mà, tó bòmɔ pɔ de n gbé Isaili bui ũò bò búsuu zàzãu à mè n tó yáí, tó à aedò kpéɛ beewa à wabikèma, ⁴³ kua za musu níli siaànɔ, ní yá pɔ a gbèama kèè, ké dúnia bui píi e n tó dɔ, aai viakɛnɛ, lá n gbé Isailiɔ i kenɛwa, aaiɔ dɔ ké n tó kú kpé pɔ má dè beewa.

⁴⁴ Tó n gbé bòlɛ gè zíkai ní ní wèlɛo gu pɔ ní ní zíu píi, tó aa aedò wélɛ pɔ ní dílɛɛ bee ní kpé pɔ má dònɛɛ beeowa, mé aa wabikèma, ⁴⁵ kua za musu níli sírínɔ sùuu pɔ aa gbèama yá musu, ní yãnakpámá. ⁴⁶ Lá gbɛe ku à gí duunakɛio, tó aa duunakènɛ mé n pɔ pãnzí, n ní ná ní wèlɛɔnɛ ní ɔzì mé aa tàrínɔ ní búsuu zìzɔ ũ búsuu zàzã ge a kãina guun nò, ⁴⁷ tó aa nòselilɛ búsuu pɔ aale zòbleupi guu, mé aa èa sùuugbèama we aa mè, wa duunakè, wa taaekè, wa yãvaikè, ⁴⁸ tó aa èa sùma ní nòsemendoɔ ní pɛão píi za búsuu pɔ aale zòbleu ní wèlɛnɛpi guu, tó aa aedò búsuu pɔ ní kpà ní deziɔwa ní wélɛ pɔ ní dílɛo ní kpé pɔ má dònɛɛ beeowa, mé aa wabikèma, ⁴⁹ kua za musu níli sírínɔ sùuu pɔ aa gbèama yáí, ní yãnakpámá. ⁵⁰ Níli sùuuke ní n gbé pɔ aa duunakènɛo ní taaɛ pɔ aa kèo, ní

† 8:27 Zin 7.48-50

tó gbé pọ aale zọblené n wegwa, ⁵¹ asa gbépiá n gbé pọ n n bọle Egipiọ mua téuone, n àizeone.

⁵² To n wé àọ pẹa mapi n zọblenawa, ní swáse sùuu pọ má gbèamai ní sùuu pọ n gbé Isailiọ gbèamao, ní swáseńzi gọọ pọ aa lezúnzi píi. ⁵³ Dii Lua, asa dúnia bui píi guu ampio ọ n n sé n gbé ń, lá n dà n zọblena Mọizie a ò gọọ pọ n wá deziọ bọle Egipiwa.

⁵⁴ Gọọ pọ Salomọọ lé wabike Diiwa màa, a kúlea a kosowae, ọ aà ọ pọoa musu. Ké à sùuugbèawà màa a làa, ọ à fẹle zè Dii gbagbakii we, ⁵⁵ ọ à samaa'ò Isaili pọ káaaa weone a ò gbáugbāu à mè: ⁵⁶ Wà gbāakpa Diizi, asa wápiọ aà gbé Isailiọ, à wá gbá íampakii lá á òwa. Yámaa pọ a dà a zọblena Mọizie a ò kè píi, a kee i léle pāo.† ⁵⁷ Dii wá Lua aọ kúwanọe, lá a kú n wá deziọwa. A wá tó weo, a pākpawázio. ⁵⁸ A to wá wá sọ kpawa, wíọ taa'ọ lá á yeiwa, wíọ aà yádileao kúa n yá pọ a dà wá deziọne, wíọ aà ọtondọkii gwa. ⁵⁹ Sùuu pọ má gbèa Dii wá Luawa, aọ dọaąu fáane n gwāasinao, iọ yānakpa mapi a zọblenawa n a gbé Isailiọ lá gu lé dọ, ⁶⁰ dúnia bui píi i dọ ké Dii á Luae, a pále kuo. ⁶¹ Sema à á sọ kpa Dii wá Luawa mímiọ, íọ aà ọtondọkii gwa, íọ aà yádileao kúa lá wá kúa gbāewa.

Dii kpé sakēa (2Lad 7.4-10)

⁶² Ọ kí n Isailiọ píi sa'ò Diiwa. ⁶³ Salomọọ sáaukpa sa'ò Diiwa n zuọ òaasọsọọ lee bao n plao (22.000) n sáo òaasọsọọ lee òaa soolo (120.000). Màa kí n Isailiọ píi aa Dii kpé sakē. ⁶⁴ Zibeezi kí gbábò ua pọ kú Dii kpé kpēele, ọ à sa pọ wí a pọ káteu à tékú ò we n pówen gbao n sáaukpaasa nísio, asa sa'okii pọ a kè n mọgotēo a ku Dii kpé kpēele bílao, i fọ sí píio. ⁶⁵ Zibeezi Salomọọ n Isailiọ píi aa dikpekè Dii n Luae e gọọ sọpla, ọ aa Lákpẹdọ dikpekè gọọ sọpla b. Apii kè gọọ gēo mēndosai. Wa dasi maamaae, wà bọ za Amata bọlei e à gè pè Egipi zé swawa. ⁶⁶ A gọọ swaaōde zí ọ à n ké, ọ aa lezàwà, aa tà n be n pọnao. An pọ kèna yámaa pọ Dii kè a zọblena Davidi n a gbé Isailiọne píi yá musu.

9

Dii bọ mọa Salomọọwa (2Lad 7.11-22)

¹ Ké Salomọọ Dii kpé dọ n a beo n zí pọ a pọ dọwà a làa píi, ² ọ Dii èa bọ mọwà Gabaọ a gēn plaade, ³ a òè: Ma wabi pọ n kè n sùuu pọ n gbèaao mà. Ma kpé pọ n dọpi díle ma pọ ń, ma tó aọ kuwà láasaie. Ma wé aọ pẹwàe, ma pọ iọ dọwà gọọpii. ⁴ Mpi sọ, tó n kúme súsú n nọsepuaọ lá n mae Davidiwa, mé n ma yádileneo kúa n ma yá'oneo, mé nle ma ọtondọkii gwa, ⁵ má n zọlea kpalau Isailiọ guu zedọ, aọ láaa vío, lá ma legbè n mae Davidiwa ma mè, aà bui aọ zọlea kpalau Isailiọ guu gọọpii. ⁶ Tó mpi ge n néo bọ ma kpe sọ, tó á ma ikoyā n yá pọ má díléo kúao, mé a ge lé zọble dii páleone, ále n sisi, ⁷ má Isailipiọ bọle búsu pọ má kpámáue, mí gí kpé pọ má díle ma pọ ọpizi, aai g₃ láanipọ ń, bui píi i yáadań. ⁸ Baa n kpépi lesíkeo, a yá a di gbé pọ lé gē weowae. Aa fionada aa me: Bóyāi Dii kè búsuē beee n kpée beeoē màai?* ⁹ Wi oné: Ké aa pākpa Dii n Lua pọ n deziọ bọle Egipizi yáie. Aa zè n dii pále, aa n sisi, aa zọblené. A yá Dii músi bee zímá píi.

Salomọọ yá kńiọ (2Lad 8.1-18)

† 8:56 Iko 12.10, Yoz 21.45 * 9:8 2Kia 25.9

¹⁰ Salomoo kpé mèn plapio dò wè baoue, Dii kpé ní azia kpéo. A gbea ¹¹ à Galile búsuo wéle kpà Tii kí Hilaúwa mèn bao, asa Hilaú sede lí ní pèlio ní vuaoo kpàwà lá a yeiwaε. ¹² Ké Hilaú bò Tii à gè wéle pò Salomoo kpàwaa gwà, i keèo, ¹³ ò à mè: Ma gbé, wéle kpeletaoo ní kpàa wei? Ǿ wà tɔkpà búsupie Kabulu† e ní a gbão. ¹⁴ Hilaú vua kpàsã Salomooe yãa tɔnu síiɔe.

¹⁵ Gbé pò Salomoo ní dá zɔziuo yán ke. Gbépio Dii kpé ní Salomoo kpéo zí kè. Aa Milo ε kàka ní búsuo aa Yelusaleú bíi bò, aa èa Azoo ní Megidoo ní Gezεεo kèke kàle. ¹⁶ Egipi kí Falaoo mé lèle Gezεεwa yãa, ò a sí à tesòwà, à Kanaa pò kú a guoo dède, ò a kpà a nenɔewa zãkegba ù, gɔo pò à aà kpàsã Salomooa. ¹⁷ Ǿ Salomoo èa Gezεεpi kèke a kàle ní Betoloni Zíleo ¹⁸ ní Baalatao ní Tamoo pò kú a búsuo gbáaoo, ¹⁹ ní wéle pò a kúsua kàleuo ní wéle pò a sógoo kuuoo ní wéle pò a sóo kuuoo ní kpé pò a ye do Yelusaleúo ní Libãoo ní búsuo pò àle kiblewàoo píi. ²⁰ Bui pò de Isaili úoo: Amoleo, Itio, Pelizio, Ivio ní Yebusi kɔnaoo píi, ²¹ gbé pò Isailio i fɔ ní dedeoo, an bui pò gɔ ní búsupiuoo ò Salomoo ní dá zɔziuo, ò aaioo zípi ke màa e ní a gbão. ²² I Isailio da zɔzípíuo. Ampio ò à ní díle a zígɔo ù ní a íwaoo ní a kía deoo ní a gbéoo dɔanaoo ní a zikasɔgodeoo ní a sɔdeoo. ²³ Aame zí pò wàle kepi gbèzɔoo ù lo, aa gbèon òaa pla ní basoplakwioε (550).

²⁴ Ké Falaoo nenɔe bò Davidi wéleuo à tà a kpé pò Salomoo dòeu, ò Salomoo Milo ε kàka. ²⁵ Wè ní wèo Salomoo lo sa'oo Diiwa gèn àa'aaɔe.‡ I sa pò wí a pò káteu à tékú ní sáaukpasao o sa'okíi pò a bò Diiεwa, i tulaletikatea Dii ae we lo. Màa à Dii kpé zìo kè lá a maawa.

²⁶ Kí Salomoo gó'ilenaa kè Eziɔgebeε, Elata sae Eɔbú búsuo Isia Tèa léi. ²⁷ Hilaú a gode pò ísia dɔo zì we, ò aa dà ísaa sãnu ní Salomoo gbéoo. ²⁸ Aa gè Ofii aa vua náaa we tɔnu gèoo, aa sùò kí Salomooe.

10

Seba búsuo nɔe kía maa Salomoo gwai (2Lad 9.1-12)

¹ Ké Seba búsuo nɔe kía* Salomoo bao mà Dii tɔbɔa yá musu, ò à mò aà léi à gwa ní yá zì'ú laawàoo. ² Ké à kà Yelusaleú ní a íwaoo dasidasi ní pò gínanaoo ní vua sà zɔoo ní gbè beεede pò yiongooo seao, ò à gè Salomoo kíi, à yá pò kú a nòse guu faai bɔaànoo píi. ³ Ǿ Salomoo yá pò a làwaaoo bɔolekèè píi. A kee bɔole i aà fuo. ⁴ Ké nɔepi Salomoo ònɔyã mà píi, mé à kpé pò a dò è ⁵ ní bɛe pò i bleo ní aà íwaoo gweao ní aà be zikenaaoo kuaoo ní ní pɔkasaaoo ní aà vèebolenaaoo ní sa pò a ò Dii kpéuo, yápi díwà, ò aà lé gè élea. ⁶ Ǿ a ò kía: N yãkeao ní n òno bao pò má mà za ma búsuoóa síanaε. ⁷ Mi yápio sio e ma ge kaò la, ò ma wesíε sa. Wi omεε píio fá! N òno ní n àizeεo de lá ma a baomàa. ⁸ Minadeon n gbéoo ù ní n íwa pò aaioo kunnoo gɔopii, aai swádo n ònɔyãio! ⁹ Wà Dii n Lua sáaukpa, asa n yá kàaague, ò à n kpa Isailio kpalau. Dii yea Isailiozi gɔopii yá mé tò à n kpa kía ù, ké òyɔ yágɔgɔné a zéwa yáí. ¹⁰ Ǿ nɔepi kí gbà vua tɔnu síiɔ ní pò gínanaoo dasidasi maamaa ní gbè beεedeo. Pò gínanaoo pò à kí Salomoo gbàpio zɔo, gbèe i mɔoè à kà màa lo.

¹¹ Hilaú gó'ilenaa pò sù ní Ofiio ní vuaoo sù ní lí beεedeo maamaaε ní gbè beεedeo lo. ¹² Ǿ kí Dii kpé ní azia kpéo pòo kèò, à mɔonaoo ní kúuo kèò lèsinaooe lo. Wi mó ní lípi buio à kà màa lo, wi wesie màa lo e ní a gbão.

¹³ Pò pò Seba búsuo nɔe kía yei píi, a gbèa kí Salomooaε, ò à aà gbà, gba pò a dàe sɔúsoúo bási. Ǿ à èa tà a búsuo ní a íwaoo.

† 9:13 Bee mè pɔpá. ‡ 9:25 Bɔa 23.17 * 10:1 Mat 12.42

Salomoo àizee
(2Lad 1.13-17, 9.13-28)

¹⁴ Vua pò Salomoo ì e wē n wēo ì ka tōnu bao n àaō, ¹⁵ falu pò tagenaō n laatanaō n Laalubu kíao n būsū gbēzōō ì bōè bàasi. ¹⁶ A sēngbao zōō kè n vua pò wa gbēgbēo mēn àaa do, an baade gbia kà kiloo àaō'aaō n kīnio. ¹⁷ A sēngbao nēnaō kēō lō, an baade gbia ye kai kiloo plapla. A sēngbaopio kàle kpé pò wī me Libā Líkpeue. ¹⁸ Kí kiblekila zōō kè n wesa swaao, ò à vua tēetēe kùlèwā. ¹⁹ Kilapi dedekii vī, a gbápepekii soolo. A kpenakii musu de mōō golasai. A gāsīdikīio vī, nōōmusu pò wa kēō zēze gāsīdikīipio sae. ²⁰ Nōōmusu keapio zēze gbápepekīipio wa plapla oplaai n zēio, apii kè kuepla. Wi kilapi taa ke būsueu yāao. ²¹ Kí Salomoo imibōōá vuae pii. Kpé pò wī me Libā Líkpe pōō piiá vua tēetēe. Anusu pōe ku weo, asa wīli ánu su dile pōe ū Salomoo gōō.

²² Kí ísia gó'ílenaō ì daa ísiaa n Hilaū gōō. Wē àaō n wē àaō ò aaiō su n vuo n ánu su n wesa swaao n gbaūō n bā bui maaō. ²³ Kí Salomoo àizee n aā ōnōō zōō de dūnia kíao pōla pii. ²⁴ Gbēpii lé zewēe à wesi Salomooe, aai swáse aā ōnōyā pò Lua dàè aā sōuzi. ²⁵ Wē n wēo wīō mōè, baade n a gbao: Anusu pōō, vua pōō, ulaō, gōkeboō, pò gīnanaō, sōō n a baonaō. ²⁶ Salomoo zikasōgoō n sōō káaa, aā sōgopio àaa soplae (1.400), aā sōō sō àaasōōō leē kuepla (12.000). Wī aā sōpio gwa aā sōgo wēleō guue n aā be Yelusaleūo. ²⁷ Kí tò ánu su di Yelusaleū lán gbewa, mé se de lí pò wā kpedòò dasi lán bèle líwa sēu. ²⁸ Salomoo sōpio bō Egipi† n Silisi būsuoē. Kí laatanaō mé ì gé lului we. ²⁹ Aai sōgoō lulu Egipi ánu su kiloo soplaplae, sōō sō kiloo plapla taa, ò ì ea sōpio yía Iti kíao n Silio kíao wa lō.

11

Salomoo na

¹ Kí Salomoo yè buipāle nōēzi dasi.* Falaōō nēnōē bàasi, ò à Mōabuō n Amōnio n Edōūō n Sidōdeō n Itio nāaa nō ū. ² Dii ò Isailioē aasu buipio seō, asa aa n sāsāe, aaiō sa'o n táaōwa.† N beo Salomoo námá ké a yeñzi yái. ³ A kíabuiō sē nō ū gbēōn àaa àaō n basōō, mé a nō pò i mēsedilenéōō vī lō àaa do n basōō. Ō aā nōpio aā sāsā. ⁴ Ké à zikù, aā naō tò à tē táaōzi, i a sō kpa Dii a Luawa míomio lá a mae Davidiwaō. ⁵ A tē Sidōdeō dii Asetaatizi n Amōnio dii Mōbku pò Lua ye a gīyāioo. ⁶ A yá pò Dii yeio kē, i teaāzi n nōsemendoo lá a mae Davidiwaō. ⁷ Ō à gē gulesī bō sīsī pò kú Yelusaleū gukpe oi musu Mōabuō dii vāi Kemōsi pò Lua ye a gīyāioē n Amōnio dii vāi Mōbkuo. ⁸ Māa a kē a buipāle nōōne pii, ò aa tulaletikātea n diōne aa sa'omá.

⁹ Ō Dii Isailio Lua pō pā Salomoozi, ké à bō a kpe, aā sō kuwa lō yái, asa Dii bō mōwā yāa gēn plaē. ¹⁰ Baa ké Dii òē asu tē dii pāleōzio, i yá pò Dii dīlepi mao. ¹¹ Ō Dii òē: Lá màa n sē, ni ze n ma bàakuanno yá pò má dīlenēoo, má n bō kíakēue, mí n zōblenae dile n gbēu. ¹² Ama n mae Davidi yái má ke n gōō, n né ò má kēè. ¹³ N beo má aā bō kíakēu míomio. Bui leē do ò má tó n népie ma zōblena Davidi n Yelusaleū pò má sē ma pò ūo yái.

Salomoo ibeē

¹⁴ Ō Dii tò Edōū gbē Adada pò de kíabui ū íbelesē n Salomooō. ¹⁵ Gōō pò Davidi lé zika n Edōū yāa, aā zīgōō dōaana Yoabu mé gē Isailio gēō vī, ò àle Edōū būsū gōēō dede we pii. ¹⁶ Aapi n a gbēō ku we e mō soolo e aa gē Edōū būsū gōēpio dēdēō pii. ¹⁷ Ō Adada bàalē lé tá Egipi n a mae iwaeō. Gōō bee sō Adadaá ēwaasonae. ¹⁸ Aa bō Madiā aa gē Palana, ò aa Palana gbēō sē gēnōō Egipi kí

† 10:28 Iko 17.16 * 11:1 Iko 17.17 † 11:2 Bōa 34.16

Falaṣṣo kíi. Falaṣṣo kpé kpàwà ní bleo ní tṣoṣeo. ¹⁹ Adada yá kà Falaṣṣo gu maamaae, ṣ à a na Tapenesi dāuna kpàwà nṣ ũ. ²⁰ Ǿ Tapenesi dāunapi ne'í gṣe ũ, wí me Genuba, ṣ Tapenesi népi gwà Falaṣṣo ua ní Falaṣṣo néo sānu. ²¹ Gṣṣo pṣ Adada ku Egipi, a mà Davidi gà mé aà zīgṣṣo dṣaana Yoabu gà lo. Ǿ a ò Falaṣṣo à mè: Ma gba zé mà ta ma bùsuu. ²² Ǿ Falaṣṣo aà là à mè: Bóme lé késāma ma kíi, ṣ n gbasá ní ye ta n bùsuui? A wèwà à mè: Pṣe lé késāao, ma gba zé lé!

²³ Lua tò Eliada né Lezṣ fèle ní Salomṣṣo lo. A bàalè a dii Zoba kí Adadεzeεε yāae. ²⁴ Ké Davidi Adadεzeεε dède, Lezṣ gbṣṣo káaaazi gbāamṣṣonedeṣo gāli ũ, à gṣṣo ní dṣaana ũ. Aa gè zṣle Damasi, ṣ à gṣṣo a kía ũ. ²⁵ Aàpi sṣ Isailio ibεεε e Salomṣṣo wēni léu, yākele pṣ Adada fèlèò bàasi. A kpalablè Sili bùsuu, a ye Isailio gíyāio.

Yeloboaṣ bṣa Salomṣṣo kpe

²⁶ Nεba né Yeloboaṣ, Eflaiṣ bui pṣ bṣ Zeledaá Salomṣṣo íwao doε, ṣ à bṣ Salomṣṣo kpe. Aà daá gyaaε, aà tṣn Zelua. ²⁷ Lá à bṣ kí kpe taan ke: Salomṣṣo bùsu kàka ε pṣ wí me Milou, ṣ à a mae Davidi wéle bíi bṣ a pèε. ²⁸ Yeloboaṣ gṣsa laaideε. Ké Salomṣṣo è èwaasopi áiavi, ṣ à aà díle zí gbāa pṣ Yosefu buiṣo lé kepi gbṣzṣo ũ. ²⁹ Zibeezṣ Yeloboaṣpi bṣ Yelusaleṣ, ṣ à kpāaṣ ní ānabi Ahia, Silo gbṣṣo zéu, a ula dafu daa. Aa ku sṣu we ntṣε. ³⁰ Ǿ Ahia a ula dafupi ga kè, a pāapaa kuεpla. ³¹ Ǿ a ò Yeloboaṣe aà a paaapi séle mēn kwi. Ǿ Dii yā'òè à mè: Ma Dii Isailio Lua má Salomṣṣo bṣ kíakeuε, mí Isaili bui leε kwio kpama. ³² Mí bui leε do toè ma zṣblena Davidi ní Yelusaleṣo yái, asa wélepi má sè Isaili buiṣo wéleṣo guu. ³³ Má keè màa, ké à ma vṣaa à gè lé Sidṣdeṣo dii Asetaati ní Mṣabuṣo dii Kemṣsio ní Amṣnio dii Mṣbkuo sisi yáiε. I temazio, i yá pṣ maameε keo, i ma ṣtondṣkii gwao, a ma ikoyāṣ kṣa lá a mae Davidiwao. ³⁴ N beeo má aà bṣ kpalau fíafíao, asa má tò à gṣṣo kía ũ e a wēni léu ma zṣblena Davidi yáiε, asa ké ma Davidi sè, a yá pṣ má díleṣo kṣae, mé à ma ṣtondṣkii gwà. ³⁵ Má Salomṣṣo né bṣ kpalau saε, mí Isaili bui leε kwio kpama. ³⁶ Isaili bui leε do ṣ má tó aà népie, ké ma zṣblena Davidi filia àṣ do ma ae gṣṣo pii Yelusaleṣ, wéle pṣ má díle ma tṣ àṣ kuwà. ³⁷ Mpi sṣ, ma n se Isailio kía ũε. Nyṣ kible lá à n pṣ gbàwa. ³⁸ Tó níle yá pṣ má dílenε ke pii, tó ní temazi, níle yá pṣ maameε ke, tó níle ma ṣtondṣkii gwa mé ní ma yādileṣo kṣa lán ma zṣblena Davidiwa, máo kunnṣe, míṣ n buiṣo kpa Isailio kpalau gṣṣo pii, lá ma Davidi buiṣo kpāuwa. ³⁹ Má ṣṣole Davidi buiṣo wa yá pṣ kèpi yáiε, āma i ke gṣṣo pii no.

⁴⁰ Salomṣṣo ze wèle à Yeloboaṣ de, ṣ à fèle tilè à tà Egipi kí Sisaki kíi, ṣ a ku we e Salomṣṣo gè gàò. ⁴¹ Salomṣṣo yá kṣnio ní ṣno pṣ a vṣo pii ku aàziapi yākeṣo láu. ⁴² Salomṣṣo de Isaili bui pii kía ũ Yelusaleṣ wè blaε. ⁴³ Ké à gà, wà aà vṣ à a mae Davidi wéleu, ṣ aà né Lṣbṣaṣ zṣle aà gbεu.

12

Isailio bṣa Lṣbṣaṣ kpe (2Lad 10.1-11.4)

¹ Lṣbṣaṣ gè Sikεṣ, asa wekii Isaili bui pii gèu aà kpái kpalau. ² Ké Nεba né Yeloboaṣ a baomà, ṣ à bṣ Egipi à sù, asa wekii a kuu za gṣṣo pṣ à tilè Salomṣṣoε. ³ Ǿ Isaili pṣ káaaapiṣo aà sisi, ṣ aa gè yā'ò Lṣbṣaṣe sānu aa mè: ⁴ N mae zí gbāa dàwṣε pāsípāsíε. Mpi sṣ, zí gbāa ní aso gbía pṣ a diwṣεpio lao, wí misiilenε. ⁵ Ǿ a wè má à mè: A tá gía e gṣṣo àaṣ, í ea mó. Ǿ aa tà.

⁶ Kí Lṣbṣaṣ yápi kpále gbṣzṣo pṣ aa de a mae Salomṣṣo íwa ũṣ gṣzṣi à mè: Yá kpele á è a maa mà a zá sí gbépiṣwai? ⁷ Ǿ aa wèwà aa mè: Tó n misiilené gbā, mé n yāmaa zāsímá, aaṣ de n zṣblenaṣo ũ gṣṣo piiε. ⁸ Ǿ Lṣbṣaṣ gí gbṣzṣo piṣo ledama

mai, à gè yápi kpàle a ìwa èwaaso pò aa nèblè sãnuò gèzì. ⁹ A ní lá à mè: Gbé pò aa òmèè mà zì gbãa pò ma mae dànè laonépiò, yá kpele á è a maa wà a zá símáí? ¹⁰ Ǿ èwaasopiò wèwà aa mè: Gbé pò aa ònè n mae aso gbia ònè, laonépiò, onè n ònènzãna gèele de n mae gbõua. ¹¹ N mae aso gbia ònè, mpi sò nýõ asopi káfinéè. N mae ní wetã ní flãoe, kási flàala lède nýõ ní wetãò.

¹² A gòò àaõde zì Yeloboaũ ní Isailiò èa mò Lõboãũ lè nípii, lá a ònè à mè aa ea mò gòò àaõ gbèapiwa. ¹³ Ǿ kí gí gbèzõõ lèdama mai, à yãpãsí ònè. ¹⁴ A ònè lá èwaasòò lèdãwawa à mè: Aso gbia ma mae ònè, mapi sò má asopi káfiéè. Flã ò ma mae á wetãò, mapi sò, flàala lède ò má á wetãò. ¹⁵ Beewa kí i Isailiò yãmao, asa yápi bò Dii kíie, ké yá pò a dà ãnabi Ahia, Silo gbéè a ò Neba né Yeloboaũe e ke yáí.

¹⁶ Ké Isailiò è kí gí ní yãmai, aa òè:

Wá bàa kú ní Davidiòò,

wá lé kú Yese né yãuo.

Isailiò, á baade tá a be!*

Davidi bui, laaidò nzia bẽwa!

Ǿ Isailipiò tà ní be. ¹⁷ Isaili pò kú Yuda wéle guuò ò Lõboãũ gò ní kía ù níttèè. ¹⁸ Kí Lõboãũ a zòò gbèzõõ Adonilaũ zì Isailiòwa, ò aa aà pàpa ní gbèò wà aà dè. Ǿ kí Lõboãũ fèle ní wãao, à sí a sògo guu, à bàalè Yelusaleũ. ¹⁹ Beewa Isailiò gí Davidi buiòzi e ní a gbãò. ²⁰ Ké Isailiò mà píi Yeloboaũ sù, ò aa aà sísi kòkãaa guu, ò aa aà kpà Isailiò kía ù. Isaili buie i ze ní Davidi buiòò, sema Yuda buiòò bàasio.

²¹ Ké Lõboãũ kà Yelusaleũ, à Yudaò kãaa píi ní Bèyãmèè buieò. Zigõpiò gbèòò òaasòòòò lèè òaa do baosaie (180.000). Ǿ aalè gé zíkai ní Isailiò, ké aa e Salomòò né Lõboãũ kpa kpalapiu ló. ²² Ǿ Lua yã'ò Lua gbé pò wí mè Semaiaie à mè: ²³ O Yudaò kí Salomòò né Lõboãũe ní Yudaò píi ní Bèyãmèè buiò ní gbé kíniò, ²⁴ ma Dii ma mè, ásu gé zíkai ní á gbé Isailiòò. A baade tá a be, asa yá pò kèpi bò ma kíie. Ǿ aa yá pò Dii ònè mà aa tà.

²⁵ Yeloboaũ Sikeũ pò kú Èflaiũ bùsu sísideu bíi bò, ò à zòlèu. Za we ò à gè Penueli kèke a kàle. ²⁶ Ǿ à làasookè à mè: Wa ea Davidi be gbé kpá kpalauè. ²⁷ Tó Isailiò lé gé sa'oi Dii kpéu Yelusaleũ, aa ea ze ní ní dii Yudaò kí Lõboãũòe, aai ma de, aai zeaànò. ²⁸ Ké kí yápi gwà, ò à vua gáaena pí mèn pla, ò a ò gbéòne: Isailiò, á gea Yelusaleũ kè zài. A Lua pò á bóle Egipin ke!† ²⁹ Ǿ à ado òlè Beteli, ado sò Dã. ³⁰ Ǿ yápi duuna ònè, aai gé kúlei adoe Beteli, ado sò za Dã. ³¹ Yeloboaũ kpedò zupionè gulesòwa, ò à gbé pò aa de Levii bui òò òlè sa'onao ù. ³² Ǿ à mò swaaõde gòò gèode òlè dikpe ù lán Yudaò pòwa sò, ò à sa'ò sa'okii pò kú Betelipiwa. A sa'ò gáae pò a pípiòwa, ò à sa'onao òlè we aao gulesípiò gbagba. ³³ Ǿ à sa'ò sa'okii pò á kè Betelipiwa mò swaaõde gòò gèodezì. A gòopi òlè azia pòèwa dikpe ù Isailionè.

13

Anabi pò i Dii yãmao

¹ Lua gbèè bò Yuda bùsuu à mò Beteli lá Dii dàèwa, gòò pò Yeloboaũ zea sa'okiiipi sae, a súelè lé fèle. ² Ǿ à àsi'ò sa'okiiipi musu à mè: Sa'okii, sa'okii, Dii mè wa nè'i Davidi be, wí tókpaè Yosia. Aapi mé a sa'oma ní gulesí sa'ona pò lé zíkè laò, i sa'onapiò wáò kpasama.* ³ Wegõò Lua gbépi yápi kea seela ònè à mè: Seela pò Dii òn ke: Sa'okiiipi a paae, a túfu i kóle.

* **12:16** 2Sam 20.1 † **12:28** Bõa 32.4 * **13:2** 2Kia 23.15-16

⁴ Ké kí Yeloboaũ àsi pọ́ Lua gbépi ò Beteli sa'oklìpi musu mà, ɔ̀ à ɔ̀dòwà za sa'oklìi we à mè: A aà kú! ɔ̀ ɔ̀ pọ́ a dɔ̀wàpi imì, i fɔ̀ kòo lo. ⁵ ɔ̀ sa'oklìpi pàa a túfu kòlè lá Dii dà Lua gbépi a òwa. ⁶ ɔ̀ kí ò Lua gbépi: Awakpamɛɛ Dii n Luaɛ. Wabikewàmɛɛ ma ɔ̀ e su a gbeu. ɔ̀ Lua gbépi awakpàè Diiɛ, ɔ̀ aà ɔ̀ sù a gbeu lán yāawa. ⁷ ɔ̀ kí ò Lua gbépi: Mɔ̀ wà gé ma be wà pòble, mí gbadanɛ. ⁸ ɔ̀ a ò kípíe: Baa tó n n àizɛɛ guo kpàa, má gennɔ. Má pòble mà imi gue beeuo, ⁹ asa Dii òmɛɛ à mè másu pòble lao, másu imi lao, mé másu tá ní zé pọ́ ma mɔ̀o. ¹⁰ ɔ̀ à zé pàle sè, i zé pọ́ à m̀dò Beteli se lo.

¹¹ Anabi zie ku Beteli we. Ké aà néo sù, aa yá pọ́ Lua gbépi kè we zibeezì dàu aa siu ní mae ní yá pọ́ a ò kíeo píi. ¹² ɔ̀ an mae ní lá à mè: Zé kpele a sèi? ɔ̀ aà néo zé pọ́ Lua gbé pọ́ b̀ Yuda bùsuupi sè òè. ¹³ ɔ̀ a òné: A káoyemɛɛ zàa'inaɛ. ɔ̀ aa yèè aa aà d̀kpe. ¹⁴ Ké à pèle Lua gbépi, ɔ̀ à aà lè zòle gbéneli gbáu. ɔ̀ à aà là à mè: Lua gbé pọ́ b̀ Yuda bùsuun n ũa? A wèwà à mè: Mámɛ! ¹⁵ ɔ̀ ānabi zipi òè: Mɔ̀ wà gé ma be, ní pòble. ¹⁶ A wèwà à mè: Má fɔ̀ ea tannɔ. Má fɔ̀ pòble mà iminnɔ gue beeuo, ¹⁷ asa Dii òmɛɛ à mè, másu pòble ge mà imi lao, mé másu tá ní zé pọ́ ma mɔ̀o. ¹⁸ ɔ̀ ānabi zipi òè: Anabin ma ũ lanwa. Malaikae mé Dii yá'òmɛɛ à mè mà pélenzi mà sunnɔ ma be, ké ǹ pòble, ní imi. A m̀ lè ɛɛ ānabipi lé tó.

¹⁹ ɔ̀ Lua gbépi èa gèaànɔ, à pòblè aà be, à imì. ²⁰ Gɔ̀ pọ́ aa zòle pòbleai, Dii yá'ò ānabi zi pọ́ s̀aànɔpiɛ, ²¹ ɔ̀ à wiidò Lua gbé pọ́ b̀ Yuda bùsuupiwa à mè: Dii n Lua mè, lá n gi a yāmai, ni yá pọ́ á òne mao, ²² n ea n m̀ n pòblè, n imì gu pọ́ á òne n̄su bleuo, n̄su miuopi, wa n v̄i n deziɔ mia'euo. ²³ Aà pòblea ní aà imiao gbɛa, ānabi pọ́ s̀aànɔpi káoyèè zàa'inaɛ. ²⁴ Ké à dàzeu, ɔ̀ à kpàaũ ní ǹòm̄usuo, ǹòm̄usupi aà dè. Aà ge g̀ò dilea zéu, ɔ̀ zàa'ina ní ǹòm̄usuo g̀ò sí aà gepizi. ²⁵ Ké gbé pọ́ lé g̀ò aà ge è wúle a zéu we ní ǹòm̄usuo pọ́ zeio, ɔ̀ aa gè a baokpà wéle pọ́ ānabi zipi kuu.

²⁶ Ké ānabi pọ́ s̀aànɔpi a baomà, à mè: Lua gbé pọ́ g̀i Dii yāmain we. ɔ̀ Dii aà kpà ǹòm̄usuwà, à aà è'e a dè lá Dii òèwa. ²⁷ ɔ̀ a ò a néone: A káoyemɛɛ zàa'inaɛ. ɔ̀ aa yèè. ²⁸ A dàzeu, ɔ̀ à gè à aà ge lè wúle a zéu. Zàa'ina ní ǹòm̄usuo aa síaazi. Ǹòm̄usupi i gepi soo, mé i zàa'ínapi é'e s̄o. ²⁹ ɔ̀ ānabipi Lua gbépi ge se d̀i zàa'inaɛ à s̀uò a be wéleu, ké à aà gaa ɔ̀lɔ, i aà v̄i. ³⁰ ɔ̀ à aà v̄i azia mia'eu, à ɔ̀lò à mè: Waiyoo ma gbé! ³¹ Ké à aà v̄i màa, a ò a néone: Tó ma ga, à ma v̄i mia'e pọ́ ma Lua gbépi v̄iupiu, í wá ge kpak̄i. ³² Asa àsi pọ́ Dii dàè a ò Beteli sa'oklìi musu ní táakpe pọ́ kú Samali bùsu wéle gulesiɔ a ke síanaɛ.

³³ Yápi gbɛa Yeloboaũ i a yāvāikea too, baa se à èa Isaili bui píi d̀ile gulesí sa'onao ũ lo. Gbé pọ́ aa ye g̀ò gulesí sa'onao ũ ɔ̀ à ní kpá a ũ. ³⁴ Duuna pọ́ tò wà Yeloboaũ buiò t̀lɔzò aa m̀de dúniaun we.

14

Anabi Ahia yá pọ́ a Yeloboaũ le oa

¹ Gɔ̀ bee gyā Yeloboaũ n̄eḡɔe Abia lè. ² ɔ̀ Yeloboaũpi ò a nae: Fele n̄ nzia lile, ké wasu n̄ d̄o ma n̄ ũo, ní gé Silo. Anabi Ahia ku we. ɔ̀mɛ òmɛɛ máo de Isailiò kía ũ. ³ P̄ɛ se mèn kwi ní kàaò ní zó tùuo, ní geòè. A yá pọ́ a népi le onɛɛ. ⁴ ɔ̀ Yeloboaũ n̄o kè màa, à f̀le gè Silo à gè Ahia be. Ahia wé lé gu'e lo, asa à zikùe, aà wé g̀ò s̀i. ⁵ A m̀ lè Dii ò Ahiaɛ: Yeloboaũ n̄o né lé gyāke, ɔ̀ àle mó a yāgbɛaima. Lá n̄ȳ wewàn ke, asa tó à m̀, a azia lile gbèpàle ũe.

⁶ Ké Ahia aà kèse k̄fi mà, àle ḡe kpéu, à mè: Ḡe Yeloboaũ na! Bóyāi n̄ nzia lile màai? Yāpāsí Lua mè mà onɛ. ⁷ Ge n̄ o Yeloboaũe, Dii Isailiò Lua mè áme a n̄ se

n gbé̄o guu, a n dile a gbé̄ Isailio d̄oana ũ. ⁸ A Davidi buio b̄o kpalau, ò a n kpau, kási n̄ de lá a z̄obl̄ena Davidiwao. Aapi a ȳadileao k̄ua, a teazi n̄ n̄sem̄endoo, à yá p̄o á yei k̄e. ⁹ N v̄aik̄e de gbé̄ p̄o d̄oan̄eola, n ge n dii p̄aleo k̄e nz̄iae, mo p̄o n̄ k̄asa t̄aa ũ, ò n b̄o aà kpe, n a p̄o f̄ele. ¹⁰ Aȳam̄eto á ȳáya n buio wa, á n ḡeo kaale Isailio guu z̄oo n̄ w̄é̄o p̄ii, í tes̄o n b̄ewa, lá w̄i tes̄o z̄ugb̄owa e à ték̄u láa p̄iiwa. ¹¹ Gb̄ēo n bui p̄o aa gaga w̄é̄leuo só, b̄āo i n gbé̄ p̄o aa gaga s̄euo ble. Dii mé ò. ¹² Mpi sa s̄o n̄oe, f̄ele ta be. Tó n k̄es̄ep̄ele w̄é̄le guu ḡo, népi a gae. ¹³ Isailio i aà ge ó̄o, aai aà v̄i. Yeloboaũ buio guu p̄ii, aapi wa v̄i ado, asa aapi ado ò Dii Isailio Lua ȳamaa èwà Yeloboaũ ua. ¹⁴ Dii a k̄ia p̄ale dile a gbé̄ Isailio n̄e. Ōme a Yeloboaũ buio d̄ede. Gb̄ae! B̄o ke ló? Ee, tiatia! ¹⁵ Dii a got̄o Isailio wa, aai ḡo lán fee p̄o lé deede í guuwa. A Isailio b̄ole b̄usu maa p̄o a kp̄a n̄ deziowa e beeu, i n̄ f̄aaa Uflata baale, ké aa Asetaati lí p̄elep̄ele, aa Dii p̄o f̄eleo è yá. ¹⁶ A Isailio kp̄amá duuna p̄o Yeloboaũ k̄e à Isailio dà a keau yá.

¹⁷ Ō Yeloboaũ na f̄ele lé tá. Ké à k̄a Tiiza, àle ḡe kp̄eu, ò neḡoenapi ḡa. ¹⁸ Wà aà v̄i, ò Isailio ó̄o n̄pii, lá Dii dà a z̄obl̄ena ānabi Ahia e à owa. ¹⁹ Yeloboaũ yá kinio ku Isailio k̄ia ladau, z̄i p̄o a k̄a n̄ aà k̄iak̄eȳao p̄ii. ²⁰ Yeloboaũ z̄o lea kpalau p̄ii w̄ē bao n̄ plaoe. Ké à ḡa, ò aà né Nadabu z̄o le aà gbeu.

Yuda ọ́ k̄i L̄ob̄oaũ (2Lad 12.1-16)

²¹ Salom̄o né L̄ob̄oaũ mé Yuda ọ́ k̄ia ũ. A kpalabl̄e a w̄ē bla n̄ m̄endoode guue, ò a k̄e kpalau Yelusaleũ w̄ē ḡeo n̄ plao, w̄é̄le p̄o Dii d̄ile Isailio bui p̄ii w̄é̄leuo ũ guu, ké a t̄o à kuwà. Aà da t̄on Naama, Am̄oni buie. ²² Yuda ọ́ yá p̄o Dii yeio k̄e, aa aà zaf̄ē de n̄ deziola p̄ii n̄ duuna p̄o aa k̄e. ²³ Aa gules̄io b̄o sa'ok̄io ũ s̄is̄i les̄io musu p̄ii n̄ lí ȳeleleuo gb̄auo p̄ii, aa gb̄eo n̄ lí p̄elep̄ele. ²⁴ Baa se t̄aakpe k̄aalua* ku Isailio b̄usu ḡeo n̄ n̄oe ũ. Isailio bui p̄o Dii n̄ yán̄e ȳab̄ēkeao s̄e p̄ie.

²⁵ Kí L̄ob̄oaũ kpalablea w̄ē soode guu ò Egipi k̄i Sisaki m̄o l̄ele Yelusaleũwa. ²⁶ A Dii kp̄e àizeo n̄ kibe p̄o n̄aa, à vua s̄engbao p̄o Salom̄opi s̄ele p̄ii. ²⁷ Ō k̄i L̄ob̄oaũ s̄engbaopio ḡe pi n̄ moget̄e, a n̄ d̄ai p̄o aai a be z̄e d̄o d̄oana n̄e n̄ z̄i. ²⁸ Tó k̄i lé ḡe Dii kp̄eu, d̄aipio ò s̄engbaopio k̄ua. Tó d̄aipio s̄u, ò aai ea k̄ale n̄ kp̄eu.

²⁹ L̄ob̄oaũ yá kinio ku Yuda k̄ia ladau. ³⁰ L̄ob̄oaũ n̄ Yeloboaũo aai z̄ika n̄ k̄o goopiie. ³¹ Ké L̄ob̄oaũ ḡa, wà aà mia kp̄ak̄o n̄ aà dezi Davidi w̄é̄leuo. Aà da t̄on Naama, Am̄oni buie. Ō aà né Abia z̄o le aà gbeu.

15

Yuda ọ́ k̄i Abia (2Lad 13.1-3, 22-23)

¹ N̄eba né Yeloboaũ kpalablea w̄ē bao plasaide guu ò Abia ḡe Yuda ọ́ k̄ia ũ, ² à z̄o le kpalau Yelusaleũ w̄ē aaoe. Aà da t̄on Maaka, Abisaloũ buie. ³ A duuna p̄o a mae k̄e k̄e p̄ie, i az̄ia kpa Dii a Luawa lá a dezi Davidiwao. ⁴ Ama Davidi yá ò Dii aà Lua t̄o aà bui z̄o le kpalau Yelusaleũ, à aà buipi d̄ile aà ḡe ũ, a t̄o Yelusaleũ z̄e d̄a. ⁵ Asa Davidi yá p̄o Dii yei k̄e, i ḡi yá p̄o Dii d̄ile maio e a w̄eni léu, mé i ke Iti bui Uli yá* b̄asio.

⁶ Abia n̄ Yeloboaũo aai z̄ika n̄ k̄oe e Abia w̄eni léu. ⁷ Abia yá kinio ku Yuda k̄ia ladau. ⁸ Ké à ḡa, wà aà v̄i Davidi w̄é̄leuo, ò aà né Asa z̄o le aà gbeu.

* 14:24 Iko 23.18 * 15:5 2Sam 11.1-27

Yudaɔ kí Asa

(2Lad 14.1-2, 15.16-19, 16.1-6, 11-14)

⁹ Isailiɔ kí Yeloboaũ kpalablea wɛ̀ baode guu ɔ Asa gò Yudaɔ kía ũ, ¹⁰ ɔ à zòlɛ kpalau Yelusaleũ wɛ̀ bla ní mɛ̀ndoo. Aà dazi tón Maaka, Abisaloũ buiɛ. ¹¹ Kí Asa yá pɔ́ Dii yei kè lá a dezi Davidiwa. ¹² A táakpɛ káaluɔ yà a bùsuu, ɔ à dii pɔ́ a deziɔpiɔ kòlɛ píi. ¹³ Baa se à a dazi Maaka bò kíakɛu, ké à Asetaati lí pɔ́ Lua ye a gíyáio pèlɛ yáí. Kí Asa lípi zò à tɛsòwà Sedɔ guzulɛu. ¹⁴ A azía kpà Diiwa e a wɛ̀ni léue, áma i gulesí pɔ́ wa bòɔ daaíɔ. ¹⁵ A vua ní ánusuo ní pɔ́pále pɔ́ api ní a maeo dílɛ Dii pɔ́ ũɔ sɛ̀lɛ kàlɛ Dii kpéu.

¹⁶ Asapi ní Isailiɔ kí Baasao aaíɔ zíkà ní kɔ́o e ní kpalablea léwa. ¹⁷ Baasapi mé gè lèlɛ Yuda bùsuwa, ɔ àlɛ bíibo Lamai, ké gbɛe sulí bɔ ge àli gɛ́ Yudaɔ kí Asa bùsuuo yáí. ¹⁸ ɔ Asa ánusuo ní vua pɔ́ gò Dii kpé láasiuɔ sɛ̀lɛ ní pɔ́ pɔ́ kú a be láasiuɔ, a nà a íwaɔne ní ɔzì, ɔ à ní zì Damasi, Sili bùsu kí Benadada, Tablemɔ né, Eziɔ tɔ̀na kíi à mè: ¹⁹ Wà ledoukɛ, lá ma mae ní n maeo kè yáawa. A ánusuo ní vuaon kɛ. Ledou pɔ́ ní ví ní Isailiɔ kí Baasao gboo, i gomala ní a zígɔɔ. ²⁰ ɔ Benadada ledoukè ní Asao, à a zígɔɔ gbàe aa gé lélei Isaili wéleɔwa. Aa Iyoni sí ní Dáo ní Abeli Bemaakao ní Genɛzaleti bùsuo ní Nefatali buiɔ bùsuo píi. ²¹ Ké Baasa a baomà, ɔ à bíiɔa Lamai tò à tà Tiiza. ²² ɔ kí Asa kpàwakè Yudaɔne píi, i gbɛe tɛ̀boo à mè, aa Lama gbɛɔ ní lí pɔ́ Baasa lé bíiboɔɔ sɛ̀lɛ. ɔ à bíiboɔ Gɛba pɔ́ kú Bɛ́yámɛɛ buiɔ bùsui ní Mizipao. ²³ Kí Asa yá kíniɔ ku Yuda kíaɔ ladau, aà nɛgɔ̀nkeyáɔ ní yá pɔ́ a kèɔ píi ní wéle bíi pɔ́ a bòɔ. Ké à zikù, gyá aà kù a gbálaɔwa. ²⁴ Ké à gà, wà aà mia kpákɔi ní aà deziɔ Davidi wéleu, ɔ aà né Yosafa zòlɛ aà gbɛu.

Isailiɔ kí Nadabu

²⁵ Yudaɔ kí Asa kpalablea wɛ̀ plaade guu ɔ Yeloboaũ né Nadabu gò Isailiɔ kía ũ, à zòlɛ kpalau wɛ̀ plaɛ. ²⁶ A yá pɔ́ Dii yeio kè, à zè ní yá pɔ́ a mae kè à Isailiɔ dà duunauo. ²⁷ Ahia né Baasa, Isakaa bui lekpaáíázi gɔɔ pɔ́ aàpi ní Isailiɔ lé koezɔ́ Filitɛ wéle Gibetɔi, ɔ Baasapi aà dè we. ²⁸ A aà dè Yudaɔ kí Asa kpalablea wɛ̀ áaɔde guue, ɔ à zòlɛ aà gbɛu. ²⁹ Ké à nà kpalableawa, ɔ à Yeloboaũ buipiɔ dèdɛ píi, i ní gbɛe too, à ní mǐdɛ lá Dii dà a zòblɛna Ahia, Silo gbɛ́e a òwae. ³⁰ Yápi kè màa duuna pɔ́ Yeloboaũ kè à Isailiɔ dà a keau, à Dii Isailiɔ Lua pɔ́ fɛ̀leɔè yáíɛ. ³¹ Nadabu yá kíniɔ ku Isaili kíaɔ ladau. ³² Kí Asa ní Isailiɔ kí Baasao aaíɔ zíkà ní kɔ́o e an kpalablea léwae.

Isailiɔ kí Baasa

³³ Yudaɔ kí Asa kpalablea wɛ̀ áaɔde guu ɔ Ahia né Baasa gò Isailiɔ kía ũ. A zòlɛ kpalau Tiiza wɛ̀ baasɔ mɛ̀ndosaíɛ. ³⁴ A yá pɔ́ Dii yeio kè, à zè ní Yeloboaũ yákeao ní duuna pɔ́ à Isailiɔ dà a keauo.

16

¹ Dii yá'ò Anani né Yehue, ɔ à àsi'ò Baasae à mè: ² Ma n se luutɛu, ma n dile ma gbɛ́ Isailiɔ dɔaana ũ, ɔ n ze ní Yeloboaũ yákeao, n ma gbɛ́ Isailiɔ dà duunau, ɔ an duunapiɔ ma pɔ́ fɛ̀lɛ. ³ Mpi ní n buiɔ, má á dɛ̀ɔnzɔ́ saɛ. Má kɛ n uae lá má kè Nɛba né Yeloboaũ uaɛwae. ⁴ Gbɛɔ n gbɛ́ pɔ́ aa gaga wéleuɔ só, báɔ i n gbɛ́ pɔ́ aa gaga sɛ̀uɔ ble. ⁵ Baasa yá kíniɔ ní aà nɛgɔ̀nkeyáɔ ku Isaili kíaɔ ladau. ⁶ Ké Baasa gà, wà aà ví Tiiza, ɔ aà né Ela zòlɛ aà gbɛu.

⁷ Dii yápi dà ánabi Yehu, Anani néɛ, ɔ a ò Baasae ní a buiɔ vái pɔ́ a kè à Dii pɔ́ fɛ̀leɔè lá Yeloboaũ buiɔ kèwa yáí ní Yeloboaũ bui pɔ́ à ní mǐdɛɔ yáɔ lɔ.

Isailiɔ kí Ela

⁸Yudaɔ kí Asa kpalablea wè baasɔo ní mendoode guu ɔ Baasa né Ela gò Isailio kía ũ, à zòle Tiiza wè plaε. ⁹Aà ìwaɔ do Zimli mé aà zikasɔgoɔ lεε do gbɛzɔɔ ũ, ɔ à gbéɔ lè aa lεkpàaiaazi. Ké vεε lé Ela de a be ziia Aaza kpéu Tiiza, ¹⁰ɔ Zimli gè à aà dè Asa kpalablea wè baasɔo ní plaode guu, ɔ à zòle aà gbεu. ¹¹Ké à zòle kpalau a làa, ɔ à Baasa buio dède píi, i gɔεε to aà daεo ge aà gbɛnaɔ guuo. ¹²A Baasa buipio mīde píie, lá Dii dà ānabi Yehuε a òwa. ¹³Baasa ní a né Elao Dii Isailio Lua pɔ fèlèè duuna pɔ aa kè táaɔ yá musu, mé ké aa èa Isailio dà a keau yáí. ¹⁴Ela yá kīnio ku Isaili kíaɔ ladau.

Isailio kí Zimli

¹⁵Yudaɔ kí Asa kpalablea wè baasɔo ní plaode guu ɔ Zimli zòle kpalau Tiiza gɔɔ sɔpla. Gɔɔ bee Isaili zīgɔɔ bɔo ku Filitē wéle Gibetɔ saε. ¹⁶Ké zīgɔpio mà Zimli lεkpàaí ní gbéɔ kizi à aà dè, ɔ aa ní dɔaana ɔmeli dīle Isailio kía ũ ní bɔou wegɔɔ. ¹⁷ɔ ɔmeli ní Isaili zīgɔɔ kè Gibetɔwa, aa gè koezò Tiizai. ¹⁸Ké Zimli è aa a wéle siwa, ɔ à dède si a be kpɛdiakɔau musu, à tesɔwà, ɔ tépi kùwà. A gà ¹⁹duuna pɔ a kè yáie. A yá pɔ Dii yeio kè, à zè ní Yeloboau yákeaoε. A duunakè mé à èa Isailio dà a keau. ²⁰Zimli yá kīnio ní lé pɔ a kpàaírnɔ Elazio ku Isaili kíaɔ ladau.

Isailio kí ɔmeli

²¹Isailio kɔkpaalè lεε pla. An gbé kīnio ye Gina né Tibeni kpá kía ũ, gbé kīnio sɔ ɔmeli. ²²Ké gbé pɔ aa zè ní ɔmelioɔ gbāa de gbé pɔ aa zè ní Gina né Tibenioɔla, ɔ wà Tibenipi dè, ɔmeli mé kpalablè. ²³Yudaɔ kí Asa kpalablea wè baakwi ní mendoode guu ɔ ɔmeli gò Isailio kía ũ, à zòle kpalau wè kueplaε. A ku Tiiza wè sooloε, ²⁴ɔ à Samali sīsī lù Semeεwa ní ānusuo kiloo baaɔkwī, ɔ à wéle kàlewa, à tokpàè Samali, ké Semeε mé sīsīpi vī yāa yáí. ²⁵ɔmeli yá pɔ Dii yeio kè, à duunakè de gbé pɔ dāaεɔla píi. ²⁶A zè ní Neba né Yeloboau yákeao píie. A Dii Isailio Lua pɔ fèlèè ní duuna pɔ a kè táaɔ yá musu, à èa Isailio dà a keauo. ²⁷ɔmeli yá kīnio ní a negɔnkeyāɔ ku Isaili kíaɔ ladau. ²⁸Ké à gà, wà aà vī Samali, ɔ aà né Ahabu zòle aà gbεu.

Isailio kí Ahabu

²⁹Yudaɔ kí Asa kpalablea wè bla plasaide guu ɔ ɔmeli né Ahabu gò Isailio kía ũ, à zòle kpalau Samali wè bao ní plaοε. ³⁰A yá pɔ Dii yeio kè de gbé pɔ dāaεɔla píi. ³¹Zεa ní Neba né Yeloboau duunakeao i keè yāe ũo, ɔ à Sidɔdeɔ kí Ebaali nεnɔε Zezabeli sè nɔ ũ, ɔ à nà zɔblea Baaliεwa, ìɔ aà sisi. ³²A kpɛdò Baalipie Samali, ɔ à aà gbagbakīi pèle kpépiu. ³³A Asetaatili pèleu lɔ, à èa Dii Isailio Lua pɔ fèlèè de Isaili kía pɔ dāaεɔla píi.

³⁴Ahabupi gɔɔ ɔ Beteli gbé Hieli Yeliko kèke kàle. Ké à a bíi ē kpàle, ɔ aà negɔε séia Abilaū gà. Ké à a bɔle gbaɔ pèle, ɔ aà né gbεzāna Segubu gà, lá Dii dà Nuni né Yozueεε a òwa.*

17

Gbagbaaɔ ānabi Elia gwaa

¹Tisεβε gbé Elia bɔ a be Galada bùsuu, à gè Ahabu lè à mè: N Dii Isailio Lua pɔ mále zɔblèè kuao, sea za wēa fii a kpao, lou a mao. Sema gɔɔ pɔ má ò bàasio.*

²ɔ Dii yā'ò Eliapie à mè: ³Fεle gé gukpe oi, ní ulε Keliti swa'eu Yuudē baale, ⁴níɔ swapi í mi. Má dīle gbagbaaɔne aao n gwa we. ⁵ɔ à gε kè lá Dii òεwa, a

* 16:34 Yoz 6.26 * 17:1 Zaa 5.17

ku Keliti swa'eu Yuudē baale. ⁶ Gbagbaaɔ ɔ mɔ̀è ní p̄eɔ ní n̄ɔɔ kɔɔ ní oosio, ɔ ɔ swapi í mi.

Salepa gyaa Elia gwaa

⁷ Gɔɔpla gbɛa swapi í bà, ké lou lé ma bùsupiuo yáí. ⁸ Ǿ Dii yá'òè à mè: ⁹ Fɛlɛ gé Salepa, Sid̄ saɛ, níɔ ku we. Má ðilɛ gyaa taasideeɛ aàɔ n gwa we.† ¹⁰ Ǿ à fɛlɛ lé gé Salepa. Ké à kà w̄lɛpi léi, à gyaaɛ lè, àlɛ yàawɛ we. Ǿ Elia lezù gyaapizi à mè: Ge n̄ m̄mɛɛ ní ɔ, baa yɔɔ, mà mi. ¹¹ Ké àlɛ gé dáí, Elia èa lezuaàzi à mè: Ní m̄mɛɛ ní p̄ɛ miɔnao ɔ. ¹² Ǿ nɔɛpi òè: N Dii n Lua kuao, baa kàa má vío, sema p̄wɛnti ɔkū do p̄ɛna guu ní nísi yɔɔnao tùu guu bàasio. A yàa mále we ke, mí tá be mà blɛkɛð wà ble ní ma néo, wíɔ ga dá. ¹³ Ǿ Elia òè: Nsu to vía n k̄u. Ge n̄ ke lá ní òwa, áma kàa keð yɔɔnno n̄ m̄mɛɛ ḡia, ní gbasa n̄ n p̄o ke, á ní n néo. ¹⁴ Asa Dii Isailiɔ Lua mè p̄wɛnti a láa p̄ɛna guuo, mé nísi a láa t̄upiuo e gɔɔ p̄o a to lou ma bùsu la ge kað. ¹⁵ Gyaapi ge kè lá Elia òɛwa, ɔ aalɛ p̄oble màa e gɔɔ ũma, aàpi ní a bedɛɔ ní Eliao. ¹⁶ P̄wɛnti i láa p̄ɛnapiuo, mé nísi i láa t̄upiuo, lá Dii dà Eliaɛ a òwa.

¹⁷ Bee gbɛa nɔɛ uabelepi népi lé gyãke. Ké gyãpi gbãakū maamaa, ɔ népi gà. ¹⁸ Ǿ nɔɛpi ò Eliaɛ: Lua gb̄é, bóme wá daaa, ɔ n m̄o ma bei? N m̄o ma duuna ði Luagu, ké aà ma né de yáí yà? ¹⁹ Ǿ Elia òè: N n népi kpaa. Ǿ à népi sí nɔɛpi ɔz̄í, à ðèðèð kpediak̄ɔa kpea p̄o à p̄ilau. A aà w̄lɛ a líiwa we, ²⁰ ɔ à wiilè Diiwa à mè: Dii ma Lua, míme ní tò gyaa p̄o ma pila aà be né gà, n p̄osia kpàaàzia? ²¹ Ǿ à kua ká màma neḡɛnapiwa ḡɛn aā,‡ à wiilè Diiwa à mè: Dii ma Lua, to aà w̄ni ea su aà me. ²² Dii Elia wiilea mà, ɔ w̄ni èa sù népi me, à vù. ²³ Ké Elia neḡɛnapi sè à p̄ilað, à ḡèð kp̄éu, ɔ à aà kpà aà dawa à mè: Gwa, n né b̄é! ²⁴ Ǿ nɔɛpi ò Eliaɛ: Má ð̄ sa ké Lua gb̄én n ũ. Dii yá p̄o b̄o n léuá síanaɛ.

18

Elia ní Obadiao

¹ Elia gɔɔplakè we. A w̄è aāde guu ɔ Dii yá'òè à mè: Ge n̄ nz̄ia ɔɔ Ahabue, mí tó lou ma aà bùsuu. ² Ǿ Elia fɛlɛ lé gé az̄ia ɔɔi Ahabue.

Nɔana s̄o à p̄as̄ikū Samali, ³ ɔ Ahabu a be ziia Obadia sísi. Obadiapi s̄o í misiile Diie maamaaɛ. ⁴ Gɔɔ p̄o Zezabeli lé Dii ānabiɔ ðeðe, Obadia ní séle gb̄ɛɔn basɔ, à ní úle gb̄è'ɛɔ guu gb̄ɛɔn blakwikwi, ɔ à ní gwá ní bleo ní ɔ. ⁵ Ǿ Ahabu ò Obadiapie: Wà bùsu keelɛ wà gé nib̄ɔnao ní swa'ɛɔu píi. Wil̄iɔ ð̄o tó wá s̄e e wà wá s̄ɔ ní wá s̄ɔbaonaɔ gwað. ⁶ Ǿ aa bùsu kpaalèk̄ɔɛ, an baade a zé sè. ⁷ Ké Obadia kpàaũ ní Eliao zéu, à aà ð̄, ɔ à w̄lɛ a gb̄ɛu à mè: Ma dii Elia, mímenn wea? ⁸ Elia w̄wà à mè: Mámɛ! Ge n̄ o n diie ma su. ⁹ Ǿ Obadia mè: T̄aaɛ kpele má kè, ɔ níle mapi n z̄òblena na Ahabue a ɔz̄í aà ma ðei? ¹⁰ N Dii n Lua kuao buie ge bùsue ku ké ma dii ḡí gb̄éɔ z̄iuiamá n w̄ɛleio. Tó wà mè ní kú weo, í to aa me wa sí ní p̄ɛoɛ. ¹¹ Ǿ níle omɛɛ sa mà ge o ma dii Ahabue n sua? ¹² Tó ma ḡɛzɛa, máo ð̄ gu p̄o Dii Nis̄ina a n se taunno. Tó ma ge má ò Ahabue, mé i n eo, a ma ðɛɛ. Mapi n z̄òblena s̄o ma misiile Diie za ma èwaasogɔɔɛ. ¹³ Ma dii Elia, ké Zezabeli lé Dii ānabiɔ ðeðe, ni yá p̄o má kè mao lé? Mámɛ ma ní gb̄ɛɔ s̄èle gb̄ɛɔn basɔ, ma ní úle gb̄è'ɛɔ guu gb̄ɛɔn blakwikwi, ma ní gwá ní bleo ní ɔ. ¹⁴ Ǿ níle omɛɛ sa mà ge o ma dii Ahabue n sua? A ma ðɛɛ. ¹⁵ Ǿ Elia mè: N Dii Z̄iḡɔde p̄o mále z̄òbleè kuao má gé aà ma e gb̄ãɛ.

Elia ní táadeɔ kua Kaameli gbɛ musu

† 17:9 Luk 4.25-26 ‡ 17:21 2Kia 4.34-35

16 Ǿ Obadia gè dà Ahabue, à yápi òè, Ǿ Ahabu gè dai Eliale. 17 Ké Ahabu Elia è, a òè: Isaili bùsudeña, mímenn wea? 18 Ǿ Elia mè: I ke máme ma Isaili bùsu dèò, mpi ní n mae bedeò áme á dè, asa a pákpà Dii yádileaci, á té Baalizie. 19 Isailio sísi píi sa aa káamazi Kaameli gbe musu sãnu ní Baali táade gbẽon òaa pla ní blakwio ní Asetaati táade gbẽon òaa pla pò aaì poble ní Zezabelio.

20 Ahabu Isailio sísi píi, Ǿ à táadepio kàaa Kaameli gbe musu. 21 Ǿ Elia sò Isailiozi à ní lá à mè: Aò yá kúa okpeai e bœ ni? Tó Dii mé Lua ũ, à teaàzi. Tó Baalie sò, à teaàzi. Aai yãe zá síwàò, 22 Ǿ Elia òné: Dii ànabio guu máme ma gò mado. Baali táadeò sò aa gbẽon òaa pla ní blakwioe. 23 A zuswana kpáwá mèn pla, táadepio i a mendo se aa zõezõe aa ka yàaa, aasu té dauo. Mapi sò má ado keke, mí ká yàaa, má té dau sò. 24 Ampio aa Baali sísi, mapi sò má Dii sísi. An gbé pò yãmà à tesòwà òme Lua ũ. Ǿ gbépii mè: A maae! 25 Ǿ Elia ò táadepioe: A zuswana mendo se keke káau, asa áme á dasi. A á dii sísi, kási ásu té dauo. 26 Ǿ aa zuswana pò wa kpámá sí aa kèke, Ǿ aale Baali sisi za koo e íatè gè kàò minanguo. Aale òwã, aale lia sa'okii pò aa bòi, aale me: Baali, yãmawáe! N beeo aai yãe mao, i yãmamáó. 27 Ké íatè kà minanguo, Ǿ Elia lé ní láanike à mè: A wiile gbãa, òme diie ũo lò? Aà làasoo tà saalon nò, á dõa? A gè bíikpekèi yà? A gè wéleu yà? Ale i'oe, Ǿ ále aà vua? 28 Ǿ aale wiile ní loo gbãtèò, aale nízia lili ní fẽndao ní sõnao lá aaì kewa, e au lé bàale ní mewá. 29 Ké íatè gè aua pilai, Ǿ aale yãyaabole e sa oosi ogoo gè kàò. N beeo i yãe zá símáó, i yãmamáó, i swáseńzio.

30 Ǿ Elia ò bílae: A sòmazi! Ké aa sòàazi nípii, Ǿ à Dii gbagbakii pò wa gbòò kèke lé bo. 31 A gbe sèse mèn kuepla Yakobu buio dasileu. Yakobupi Dii yá'òè yãa à mè, wáli oè sa Isaili.* 32 Ké à Dii gbagbakipi bò, Ǿ à eyò liai. Epi kà à í sí litili gèò. 33 A yàakà sa'okii pia, à zupi zõezõe a kà yàapia 34 à mè: A íto lo síis, í ka sa'obopiwa ní yàapio. Ké aa tò, Ǿ à mè: A ea to lo. Ké aa tò, Ǿ à mè: A ea to à ke gèn àaõ. Ǿ aa tò e gèn àaõ. 35 Ipi bàalè lia sa'okii pizi e epi pà. 36 Sa oosi ogoo Ǿ ànabi Elia sòì à mè: Dii, Ablahaũ ní Izaakio ní Isailio Lua, to wà dõ gbã ké mímenn Isailio Lua, mé n zòblenan ma ũ, mále yáe bee ke, ké míme ní òmme yáí. 37 Yãmaa Dii! Yãmaa, ké gbéè bee e dõ ké n Dii mímenn Lua, mé níle ní nòse lilené, ké aa ea sumae. 38 Ǿ Dii té sù sa'obo ní yàao ní gbeò ní bùsuopiwa, aa tekũ, Ǿ í pò kú eupi bà. 39 Ké gbéò è, aa wùle ní gbeeu aa mè: Dii mé Lua ũ! Dii mé Lua ũ! 40 Ǿ Elia òné: A Baali táadeò kúkũ, an gbèe su piliwáò. Ké aa ní kúkũ, Ǿ Elia gèríno Kisõ guzulèu, à ní dede we.

41 Elia ò Ahabue: Ge n poble, ní imi, asa ma lou kòfi mà do. 42 Ǿ Ahabu gè lé poble, àle imi. Ǿ Elia dède gè Kaameli misonaa, à sionkpa à wepèle a gbáu. 43 A ò a zíkēnae: Ge n gugwa ísia oi. Ǿ à ge gwà. Ké à sù, à mè: Pœ ku weo. Ǿ Elia òè aà ea gé gwai lo, Ǿ à gè màa e gèn soolo. 44 A gèn soplade guu Ǿ zíkēnapi mè: Ma lou è na sēsēennò lán olawa, àle fèle ísiaa. Ǿ Elia òè: Ge n o Ahabue aà a sògo do sòone, i gèu à pila gbewa e lou àò gé giiè. 45 Lou lé sisi busebuse, zàà'iana fèle, Ǿ lou kwè.† Ahabu ku sògou, àle tá Yezelee. 46 Dii gbãa dède Eliawa, Ǿ à a ulada kàaa a kũ, à bàalè dõaa Ahabue e à gè kàò Yezelee.

19

Dii bõ mɔa Eliawa Olebu

1 Ké Ahabu yá pò Elia kè dàu a síu Zezabelie píi, lá à táadepio dède ní fẽndao nípii, 2 Ǿ Zezabeli lékpāsākè Eliae à mè: E zia maa'i, tó mi kene lá ní kè

* 18:31 Daa 32.28 † 18:45 Zaa 5.18

táadeɔnɛwao, adeɔ yāpāsíkemɛɛ bɛɛbɛɛ! 3 ɔ vĩa Elia kù, ɔ à fɛle bàalè à azia mibɔkii wèele. Ké à kà Bɛɛɛba, Yuda bùsuu, we à a zikenapi tòu, 4 ɔ à taa'ò gbáau gɔɔ do. A gè zòle séli gbáu, ɔ à wabikè à e ga à mè: Dii, ké bee m̀da. Ma se g̀ò, asa má de ma deziɔlao.* 5 ɔ à wùle lé i'ò sélipi gbáu.

Malaika m̀ we, à ɔnàwà à mè: Fɛle poble. 6 Ké Elia gugwà, ɔ à kàa asaa ní ituuo è kálea a mizi. ɔ à poble à imi à ɛa wùle. 7 Dii Malaika ɛa m̀ a gɛn plaadei, à ɔnàwà à mè: Fɛle poble, asa tá gbàa ríle mó oi. 8 ɔ à fɛle poble à imi. Bɛpi tò à gbàa'è, ɔ à taa'ò gɔɔ bla fãane ní gwãasinao e à gè kà Lua gbɛ pó wí me Olebui.† 9 Ké à gè lé i gbɛpi ɛu, we ɔ Dii yã'ouè à mè: Elia, bó ríle ke lai? 10 A wèwà à mè: Dii Lua Zigõde, ma ze ma gi fiafia n yá musu, asa Isailio pãkpà ní bàakuarínɔ yái, ɔ aa ní gbagbakliɔ gbòo aa ní ãnabio dède ní fɛndao. Máme ma gõ mado, ɔ aale ma we sa.‡ 11 ɔ Dii mè: Bɔ ge ze ma ae gbɛ musu le, mí gɛ n ae.

Zaa'ian gbãa fɛle, àle gbèsisipiɔ paa, àle gbesio wíwi Dii ae, kási Dii ku íanapi guuo. Íanapi gbɛa tɔɔle lualua, kási Dii ku tɔɔle lualuaapi guuo. 12 Tɔɔle lualuaapi gbɛa sa téɛ, kási Dii ku tépi guuo. Tépi gbɛa yákpãina mé dɔ busenno. 13 Ké Elia yápi mà, à a ulada kù a wéa, ɔ à b̀ gè zè gbè'epi lé, a mà wa òɛ: Elia, bó ríle ke lai? 14 A wèwà à mè: Dii Lua Zigõde, ma ze ma gi fiafia n yá musu, asa Isailio pãkpà ní bàakuarínɔ yái, ɔ aa n gbagbakliɔ gbòo aa n ãnabio dède ní fɛndao. Máme ma gõ mado, ɔ aale ma we sa. 15 ɔ Dii òɛ: ɛa ta Damasi guwaiwai. Tó n ka we, ní Azaeli dile Silio kía ũ,§ 16 ní Nimisi tɔ̀na Yehu dile Isailio kía ũ,* ní Abeli Mɛɔla gbé Safata né Elizi dile n gbɛu ãnabi ũ. 17 Gbé pó b̀ Azaeli fɛnda lézi, Yehu mé a ní dede. Tó aa b̀ Yehu fɛnda lézi sɔ, Elizi mé a ní dede. 18 N beeo má Isailio vī gbɛɔn ãaasɔɔo lee sopla (7.000). An gbɛe i kúle Baalie à lepèwà.†

Elizi sisia

19 ɔ Elia fɛle b̀ we, à gè Safata né Elizi lè, àle sapa ní zuo ní a gbéɔ soon kuɛpla. Aapi mé té zá. ɔ Elia s̀aazi, à a ulada kàaála. 20 ɔ Elizi a zuo tò we, à bàalè b̀ te Eliazi, ɔ a òɛ: To mà gé lezai ma de ní ma daowa gĩa, mí gbasa m̀ tenzi sa. Elia mè: Gé, ní ɛa su. N yá pó má kène dɔ. 21 ɔ Elizi ɛa à a zupio kòlokpa, à tekà ní zù zikɛbɔɔ, ɔ à zupio ǹò fùukè a kpà gbéɔwa aa sò. ɔ à b̀ te Eliazi, à g̀ aà zɔbãna ũ.

20

Benadada ní a zīgõ koezã Samalizi

1 Silio kí Benadada a zīgõ kàaa pii. Kía gbɛɔn baakwi ní plaɔɔ kuaànɔ ní ní s̀ò ní ní zikasõgo. ɔ aa gè koezõ Samalizi aale lélewà. 2 ɔ à gbéɔ zì Ahabuwa wéle guu 3 à mè: Ma Benadada ma mè, n ánuu ní n vuao g̀ ma pó ũɛ. N nɔ maaɔ ní n né maaɔ g̀ ma pó ũɛ lɔ. 4 ɔ Isailio kía mè: Ma dii kí, mapi ní pó pó má v̀b̀ g̀ n pó ũɛ pii lá ní òwa. 5 ɔ Benadada ɛa gbéɔ zìwà lɔ à mè: Ma Benadada ma mè, ma gbéɔ zì n ánuu ní n vuao ní n nɔɔ ní n néɔ gbɛaimae. 6 Zia maa'i má a gbéɔ zìma, aa n be yɔɛ ní n gbéɔ beɔ, aai á pó bɛɛedeɔ séle suomɛɛ pii. 7 ɔ Isailio kía a bùsu gbɛzõɔ sisi pii à mè: A è lá àle ma léwɛó? Ké à gbéɔ zì, à ma naɔ ní ma néɔ ní ma ánuu ní ma vuao gbèa, mi gioèò. 8 ɔ gbɛzõɔpiɔ ní gbé kiniɔ òɛ: Nsu n aà yãmao, rísu weièò. 9 ɔ a ò Benadada zinaɔne: A ge o ma dii kía, yá pó a gbèa mapi a z̀blena wa káau ɔ má ke. Yá pó a gbèa gbɛzãɛ bee má keo. ɔ zìnapio ɛa

* 19:4 Yon 4.3 † 19:8 Bɔa 3.1 ‡ 19:10 Lom 11.3 § 19:15 2Kia 8.7-13 * 19:16 2Kia 9.1-6 † 19:18 Lom 11.4

tà Benadadawa ní yápio. ¹⁰ Ǿ à èa gbé̃ zì Ahabuwa lɔ à m̀: Tó Samali bùsuti g̃ò à kà ké ma zìg̃ò e séle ní miwa ɔkū dodo, adeɔ yāpāsíkemee b̃èeb̃è! ¹¹ Ǿ Isailio kía m̀: A ge oè, gbé̃ pò lé a zìka'ula da su íanadā lá à ulapi b̀ lé kálɛwao. ¹² Ké Benadada yápi mà, àle ṽemi ní a kía deeo lákpeɔ guu, ɔ a ò a gbé̃ɔne aa sɔuke. Ǿ aa gè sɔukei.

Ahabu ziblea Benadadawa

¹³ Anabie mò Isailio kí Ahabu lè à m̀: Dii m̀, n zìg̃ò dasio è wea? A ní nane n ɔzì gb̃ae, níɔ d̃ó ké áme á a Dii. ¹⁴ Ǿ Ahabu aà là à m̀: Déme a bee kei? A wèwà à m̀: Dii m̀ n bùsu kíaɔ ìwao mé aa ke. Ǿ Ahabu aà là lɔ: Déme a lélemái? A wèwà à m̀: Mme! ¹⁵ Ǿ Ahabu a bùsu kíaɔ ìwao kàaa, aa gbé̃ɔn òaa do ní baakwi ní plaoe (232). Ǿ à a zìg̃ò kàaa pii, aa kè gbé̃ɔn òaasɔsɔo lee sopla (7.000). ¹⁶ Aa b̀ w̃léu íatè minanguo, g̃oo pò ṽee lé Benadada ní a kía deepio de lákpepio guu. ¹⁷ Ahabu bùsu kíaɔ ìwapiò mé b̀le káau. Ǿ Benadada zinao ge oè, gbé̃ò lé b̀le Samali. ¹⁸ Ǿ Benadada m̀: Tó aafia aale mó ge ní zion nò, à ní kúkū b̃é. ¹⁹ Ké bùsu kíaɔ ìwapiò b̀le w̃léu, ɔ zìg̃ò té ní kpe, ²⁰ an baade gbédè. Ké Silio lèk̃wa, ɔ Isailio pèamá, ɔ Silio kí Benadada ní a s̃deeo ní ké dia ní s̃ó kpe. ²¹ Ǿ Isailio kía b̀ gè s̃deeo ní s̃ógodeo dède, à Silio ásookè maamaae.

²² Anabipi èa mò Isailio kía lè à m̀: S̃dile, ní làasooke yá pò níỹ kewa, asa tó í b̀ eu, Silio kía a ea m̀ léleima lɔe.

²³ Ǿ Silio kía ìwao òè: Isaili táaá s̃is̃í táaɔne. A yáí tò an gb̃aa dewála. Tó wále zìkaɔnɔ gusalalau, wá gb̃aa aɔ deɔlae. ²⁴ N n kía deeo lèk̃pake, ní d̃aana p̃aleo diledile ní gb̃eu. ²⁵ Sema n zìg̃ò ní n s̃ó ní n s̃ógoo aao dasi lán yáawa, wí zìkaɔnɔ gusalalau, wá gb̃aa i deɔla. Kí ní yámà, ɔ a kè màa.

²⁶ Ké í b̀ eu, Benadada Silio kàaa, ɔ a gè zìkai ní Isailio Afeki. ²⁷ Wà Isailio kàaa wà kùsùakèné, ɔ aa gè má. Silio lígua, ɔ Isailio b̀ookpà b̃aaɔnɔ lán blè kpasa néna lee plaowa. ²⁸ Ǿ Lua gbé̃pi m̀ ò Isailio kíae à m̀: Dii m̀ lá Silio lé e s̃is̃io diin a ũ, guzule diin a ũo, á aà zìg̃ò wiilae beeo nane ní ɔzìe, níɔ d̃ó ké ámeaa Dii. ²⁹ An b̀oo b̃aa ní k̃oo màa e g̃oo sopla, a g̃oo sopladepi z̃í ɔ aa nà z̃iwa. Ǿ Isailio Sili kèsedeo dède gbé̃ɔn òaasɔsɔo lee basoo (100.000) g̃oo doũpizì. ³⁰ Ké an gbé̃ pò g̃ò lèk̃wa Afeki w̃léu, ɔ a b̃ii kwèɔla. Gbé̃pio gbé̃ɔn òaasɔsɔo lee baasoo ní plao (27.000). Benadada bàalè s̃í w̃léu s̃ó, à ùle kpéu kpea. ³¹ Aà ìwao òè: Wá mà Isaili kíaɔ gb̃eke ví. Wà zwànkasao d̃o wá pi, wà ba d̃o wá nɔe, wí b̃o ge aà le. W̃lio d̃so tó a n tó. ³² Ǿ aa zwànkasao d̃ò ní pi, aa ba d̃ò ní nɔe, aa gè Isailio kía lè aa m̀: N z̀blena Benadada m̀ ò a tó. Ǿ Isailio kía m̀: Asi a ku fá! Ma gb̃é. ³³ Yápi kè gbé̃pioɔne àsi na ũ, ɔ aa yápi gb̃à wà k̃ù aa m̀: Ao, Benadadaá n gb̃é. Ǿ kí m̀: A ge à aà se m̀ò. Ké Benadada mò, ɔ Ahabu òè aà g̃eɔn a s̃ógou. ³⁴ Ǿ Benadada òè: W̃lé pò ma mae s̃í n maewao, má ea s̃oane, níɔ laata Damasi lá ma mae kè Samaliwa. Ǿ Ahabu m̀: Wà ledouke bee musu, mí n gb̃ae. Ǿ à ledoukèaɔn à aà gb̃ae.

Anabi kí Ahabu daa yáú

³⁵ Dii ò ànabi g̃ali gb̃ee à o a gbé̃deee aà a lé. Ké ànabipi òè, ɔ à g̃í. ³⁶ Ǿ a òè: Lá ni Dii yámao, tó n k̃ea, ñomusu a n dee. Ké à g̃èzea, ɔ ñomusu aà è a dè.* ³⁷ Anabipi gb̃ee è lɔ, ɔ a òè aà a lé. Ǿ à aà lè, à kè'la. ³⁸ Ǿ ànabipi zw̃aa kù a wéa à azia líle, ɔ a gè lé kí dá zé le. ³⁹ Ké kí lé g̃é, ɔ ànabipi lezuaàzi à m̀: Mapi n z̀blena, ké ma ge z̃ilau, ɔ gb̃ee mò ma k̃í ní g̃óseo, à m̀ mào aà d̃óae. Tó má tò à p̃ilia, ma w̃eni gè yáue, ge má fiabo ánusu kiloo bla s̃osaie. ⁴⁰ Ké ma laai tà

* 20:36 1Kia 13.24

gupálei, ̄ gōepi gēzēa. ̄ Isailio kía òè: Lá wa ɪadama ̄ ní ò we. ⁴¹ A zwāapi gò a wéa kpakpa, ̄ Isailio kía aà dè ànabi ũ. ⁴² ̄ ànabipi òè: Dii mè lá n gōe pò á ðile aà ga gbàe, n wēni gē yáue, n zīgōo i gaga aà zīgōo gēe ũ. ⁴³ ̄ Isailio kía dàzeu, àle tá a be Samali. Aà nòse yà, à oosìsi.

21

Naboti v̄ēbu

¹ Bee gbea Yezelēe gbēe ku, aà tón Naboti. A v̄ēbu v̄i Yezelēe, Samali kí Ahabu be sae. ² ̄ Ahabu òè: N n v̄ēbu kpaa mà ke dò kaa ũ, asa a ku ma be saee, mí v̄ēbu pò a maa de beea kpama a gēe ũ. Tó ní yei, má fiabone ní ánusuo a beee léu. ³ ̄ Naboti ò Ahabue: Kai, a keo! Má f̄o túbi pò ma deziò tòmeē kpamao. ⁴ ̄ Ahabu nòse yà, à tà be ní oosìsi, ké Yezelēe gbé Nabotipi òè á túbi pò a deziò tòe kpawào yáí. ̄ à wùle a liiwa, à aedò gíwa, à gí pòblei. ⁵ Aà na Zezabeli mò aà là à mè: Bóme n le n oosìsi, níle pòbleo ní? ⁶ ̄ a wèwà à mè: Má ò Yezelēe gbé Nabotie ma mè aà a v̄ēbu kpaa, mí fiaboè ní ánusuoē. Tó v̄ēbu pále a yei s̄o, mí kpawà a gēe ũ. ̄ à mè á kpao. ⁷ ̄ Zezabeli òè: N Isailio kíake yákean wea? Fēle pòble ní p̄nao, má Yezelēe gbé Naboti v̄ēbu ene.

⁸ ̄ à láo kēkē ní Ahabu tóo, à aà tāana seela kèwà, a kpāsākpāsā gbēzōo ní kíabui pò kú Naboti wéle guuone. ⁹ Lápio guu à mè: A leyegōo ðile, í a kpàwake. A zōlekii maa kpa Nabotiwa gbéō guu, ¹⁰ í gbé giaò wēle gbēon pla à ní kále aà ae. Aai yādōwà aa me à Lua ní kiao t̄bēēsīe, í aà kũ b̄oàn̄o wénkpe à aà pápa ní gbēo à de. ¹¹ ̄ Naboti wéle gbēzōo ní kíabuiò kè lá Zezabeli ò taala pò á kpāsānéo guuwa. ¹² Aa leyegōo ðile, ̄ aa zōlekii maa kpà Nabotiwa gbéō guu. ¹³ ̄ gbé gia gbēon plapio mò zōle aà ae, aa yādōwà gbéō wáa aa mè à Lua ní kiao t̄bēēsīe. ̄ wà aà kũ wà b̄oàn̄o wénkpe, wà aà pápa ní gbēo wa dè. ¹⁴ ̄ wà lékpāsākè Zezabelie wà mè wà Naboti pápa ní gbēo wa dè.

¹⁵ Ké Zezabeli mà wà Naboti pápa ní gbēo wa dè, ̄ à gè a ò Ahabue à mè: Fēle ge Naboti v̄ēbu pò á ḡionépi se n pò ũ, asa a ku loo, à gà. ¹⁶ Ké Ahabu mà Naboti gà, ̄ à fēle lé gé aà v̄ēbu séi a pò ũ.

¹⁷ ̄ Dii yá'ò Tisebe gbé Eliae à mè: ¹⁸ Fēle gé Samali kí Ahabu lei. A gè Naboti v̄ēbu séi, a ku we. ¹⁹ Oè ma Dii ma mè, gbé ̄ a dè à mò a túbi séio lò? Ní oè lo, gu pò gbēo Naboti au sāsāu, we aa aàpi pò sāsāu s̄o.

²⁰ Ké Ahabu Elia è à mè: Ma ibee, n b̄oà fá! ̄ Elia òè: Ee, ma b̄oma kài! Asa n nzia kpà yá pò kè Diiē v̄aiwae. ²¹ ̄ Dii mè á v̄aikene, á ke n buionē sàabu. N gōe a gō Isaili b̄usuo, wēen nò, z̄on nò. ²² A ke n uae lá á kè Neba né Yeloboau uaeuae, lá á kè Ahia né Baasa uaeua, asa n Isailio daa duunkēau aà p̄o fēlē. ²³ Zezabeli s̄o, Dii mè gbēo aà so Yezelēe b̄ii saee. * ²⁴ Gbēo n gbé pò aa gaga wéleuo só, b̄āo i n gbé pò aa gaga sēuo ble.

²⁵ Gbēe ku yāa lán Ahabuwao, à azia kpà yá pò Dii yeiowae, mé aà na Zezabeli í tékpaaàgu. ²⁶ A yá pò wa ye a ḡiyāio kè maamaae, à tē táāzi lán Amole pò Dii ní yá Isailioñeowae.

²⁷ Ké Ahabu yápi mà, à a ula ga kè à zwānkasaò dà, ̄ à leyè. A í ní zwānkasapio daa, à taa'ò busebuse. ²⁸ ̄ Dii ò Eliae: ²⁹ N è lá Ahabu azia b̄usameea? Lá à azia b̄usamee, má v̄aiipi ke aà uae aà gōo. Aà negōe ̄ má v̄aiipi ke aà uae.

* 21:23 2Kia 9.36

22

Anabi Mise yá pɔ́ a su oa Ahabue
(2Lad 18.1-27)

¹ A kà wè àaɔ́ ké Siliɔ́ n Isailiɔ́ i ziká n kɔ́oo. ² A wè àaɔ́depi guu ɔ́ Yudaɔ́ kí Yosafa gè Isailiɔ́ kía lè. ³ A mɔ́ lè Isailiɔ́ kía ò a gbéɔ́ne yāa à mè: A dɔ́ ké Lamɔ́tu Galada á wá pɔ́e yāao lò? Kási wi a sia Siliɔ́ kíaawa yākekeo. ⁴ Ǿ à Yosafa là à mè: Nyɔ́ gemanɔ́ ziu Lamɔ́tu Galadao lé? Ǿ Yosafa wèwà à mè: Wá doue, ma gbéɔ́á n gbéɔ́ne. Ma sɔ́á n sɔ́ne. ⁵ Ǿ à èa mè: Dii la gía. ⁶ Isailiɔ́ kía pi ānabi egenao kàaa gbéɔ́n òaa pla taawa, ɔ́ à n lā à mè: Mā gé ziu Lamɔ́tu Galadadeɔ́wa yā, ge mà kámaboé? Ǿ aa wèwà aa mè: Gé! Dii a n nanɛ n ɔ́zi. ⁷ Ǿ Yosafa mè: Dii ānabi ku la, wà e wà aà laoa? ⁸ Ǿ Isailiɔ́ kía wèwà à mè: Gɔ́ee ku lɔ́, aà tón Mise, Imela né. A fɔ́ yāgbawēe Diiwa, āma má yeaàzi no, asa ìli àsi maa omɛe zii, sema a bèe. Ǿ Yosafa mè: Nsu o màao kí! ⁹ Ǿ Isailiɔ́ kía a iwae sisi, a òè: Ge n Imela né Mise sisi aà mɔ́ kpakpa. ¹⁰ Isailiɔ́ kía n Yudaɔ́ kí Yosafao baade a kible'ula daa, aa zɔ́lea n báaɔ́wa pówengbēze pɔ́ kú Samali bíibɔ́le sae, ɔ́ ānabi egenapiɔ́ lé yāyaaa'o n ae. ¹¹ Kenaana né Zedekia mɔ́si pì lán kɔ́baɔ́wa à mè: Dii mè kɔ́bae beɔ́ ɔ́ nyɔ́ Siliɔ́ zɔ́zɔ́ ò n n dɛdɛ ò píi. ¹² Ǿ ānabipiɔ́ lé yá dou o nípii aale mɛ: Gé lélei Lamɔ́tu Galadawa, nýɔ́ fuao. Dii n nánɛ n ɔ́zi. ¹³ Gbé pɔ́ gè Mise sisi òè: Anabi dāɔ́ lé kè doue laɔ́! Asi maa aale o kía. Yā doupi o sɔ́, àsi maa oè. ¹⁴ Ǿ Mise mè: N Dii kuaɔ́, yá pɔ́ Dii òmɛe, bee má o kípíe.

¹⁵ Ké à kà, ɔ́ kí aà là à mè: Mise, wà gé ziu Lamɔ́tu Galadawa yā, ge wà kámaboé? Ǿ a wèwà à mè: Gé léleiwà mè! Nyɔ́ fuao. Dii n nánɛ n ɔ́zi. ¹⁶ Ǿ kí òè: Gēn ūma n ye mà onɛ n̄su ɛtomɛeɔ́ ni? Siana o n Diio. ¹⁷ Ǿ Mise mè: Ma Isailiɔ́ è fāaaa s̄s̄iɔ́ pɔ́leu lán s̄á pɔ́ dāna v̄iɔ́wa.* Ǿ Dii òmɛe, gbépiɔ́ d̄aana v̄iɔ́, an baade tá a be n a aafia. ¹⁸ Ǿ Isailiɔ́ kía ò Yosafae: Ni ma we ya? Mi onɛ ìli àsi maa omɛeɔ́, sema a bèeɔ́ lò? ¹⁹ Ǿ Mise èa mè: Dii yāma! Ma Dii è zɔ́lea a ḡinaa,† luabe gbéɔ́ zea aà sae píi ɔ́plaa n̄ z̄eio.‡ ²⁰ Ǿ Dii mè: Déme a e k̄nikemɛe Ahabue aà gé lélei Lamɔ́tu Galadawa, i ga wei? Ǿ wáanɛ ò kéwa, loot̄ ò kéwa. ²¹ Ǿ nisinae b̄ò m̄ò z̄è Dii ae à mè: Mámɛ má gé k̄nikèè. Ǿ Dii aà là à mè: Nyɔ́ ke kpelewa ni? ²² Ǿ a wèwà à mè: Má ge s̄oso ká aà ānabiɔ́ne n̄ léu nis̄in ɛede ū.§ Ǿ Dii mè: Nyɔ́ k̄nikèè, nýɔ́ fuao. Ge n ke màa. ²³ Māa nis̄in ɛedepi s̄oso kà n ānabiɛ beɔ́ne n̄ léu nípii, kási s̄o àsi bèe ɔ́ Dii ò n yá musu. ²⁴ Ǿ Kenaana né Zedekia gè Mise s̄ankɛ à mè: Zé kpele Dii Nis̄ina s̄è à ḡoà à gè yā'ònei? ²⁵ Ǿ Mise wèwà à mè: Gɔ́ɔ́ pɔ́ n ge ulei kp̄eu kpea, gɔ́ɔ́ bee nýɔ́ d̄o. ²⁶ Ǿ Isailiɔ́ kía mè: A Mise k̄u tað w̄éle kía Amɔ́ n̄ ma né Yoasio k̄ii. ²⁷ I oné ma mè aa aà dakp̄eu, aaib̄ p̄e n̄ ío kpawà ȳɔ́ȳɔ́ e mà ge suð aafia. ²⁸ Ǿ Mise mè: Tó n su aafia, Dii mé i damɛe má òneɔ́. Ǿ Mise èa mè: A baade píi ma yápi mào lò?

Ahabu gaa Lamɔ́tu Galada
(2Lad 18.28-34)

²⁹ Isailiɔ́ kía n Yudaɔ́ kí Yosafao gè Lamɔ́tu Galada. ³⁰ Ǿ Isailiɔ́ kía ò Yosafae: Má azia lileɛ, mí si ziu. Mpi s̄o n̄yɔ́ ku la n̄ n kible'ulao daa. Ǿ Isailiɔ́ kía azia lile à s̄i ziu. ³¹ A mɔ́ lè Siliɔ́ kía ò a s̄ogo d̄aana gbéɔ́n baakwi n̄ plaɔ́ne à mè: Asu gb̄ee we z̄ipiuo, néf̄enenan n̄ò, gb̄ez̄ɔ́n n̄ò, sema Isailiɔ́ kía ado. ³² Ké s̄ogo d̄aanapiɔ́ Yosafa è, aale e Isailiɔ́ kíaɛ. Ké aa s̄uwà, ɔ́ Yosafa wiilè. ³³ Ké aa è Isailiɔ́ kía no, ɔ́ aa aà tò we.

* 22:17 Nao 27.17 † 22:19 Isa 6.1 ‡ 22:19 Yob 1.6 § 22:22 2Tes 2.11-12

³⁴ Ké gbēe ka tō Isailiogu pā yáí, ò à gè Isailiò kíapi pà à gè aà mò ula pεεkíiò zānguò. Ɔ a ò a sǒgodeε: Leliaa wà bò ziu, wà ma wiwiε we. ³⁵ Zipi gbāakù gɔɔ bee, mé wa kípi kúkūa zεa a sǒgo guu, aà aε dɔa Siliɔwa. Gu pó wà aà wíwiupi lé aubɔ, àε ká sǒgo guu. Oosi ò à gà. ³⁶ Ké íatē lé gē kpéu, zǐgɔɔ wiilèkɔi aa mè baade tá a bùsuu e a be wéleu. ³⁷ Maa kípi gà, ò wà aà gε sè sùò Samali wa vī. ³⁸ Wà aà sǒgo pǐpi Samali íkalékíi, gu pó káaluao ì zu'ou, ò gbēo mò aà au sàsá lá Dii òwa.

³⁹ Ahabu yá kiniò ku Isaili kíaò ladau, yá pó a kèò píi ní kpé pó a dè ní wesa swaao ní wéle pó a kèkε kàlεo. ⁴⁰ Ké Ahabu gà, ò aà né Aazia zǐle aà gbεu.

Yudaò kí Yosafa (2Lad 20.31-21.1)

⁴¹ Isailiò kí Ahabu kpalablea wè síiòde guu ò Asa né Yosafa gò Yudaò kía ũ. ⁴² Aà wè bla sɔosaide guu ò à kpalablèu, à zǐle báawa Yelusaleŭ wè baasɔe. Aà da tón Azuba, Seli née. ⁴³ A zè ní a mae Asa yākeao yápii musue, i pāaleo, à yá pó Dii yei kè. ⁴⁴ N beeo i guleŝi pó wa bòò daaío. E tia wíò sa'owàε, wíò tulaletikatεa we.

⁴⁵ Yosafa na ní Isailiò kíaò. ⁴⁶ Aà yá kiniò ku Yuda kíaò ladau, aà negōnkεyāò ní zǐ pó a kàò píi. ⁴⁷ Táakpε káaluá kini pó gò aà bùsuu za a mae Asa gɔɔɔ, à ní mǐde píie. ⁴⁸ E dɔŭ bùsu kía vīo, ò Yosafa dɔaana dīlené.

⁴⁹ A ísia gó'ilenao kè aa gé vua séi Ofii, kási aai e bò ní táo ísiaao, ò aa wíwi Eziògebεεε. ⁵⁰ Gɔɔ bee ò Ahabu né Aazia ò Yosafaε aà to a gbéó da ísiaa ní aà gbéó sānu, ò Yosafa i weio. ⁵¹ Ké Yosafa gà, wà aà mia kpákɔi ní aà deziò Davidi wéleu, ò aà né Yolaŭ zǐle aà gbεu.

Isailiò kí Aazia

⁵² Yudaò kí Yosafa kpalablea wè gēo ní plaode guu ò Ahabu né Aazia gò Isailiò kía ũ Samali, à zǐle báawa wè plaε. ⁵³ A yá pó Dii yeio kè à zè ní a de ní a dao yáo ní Neba né Yeloboau pó Isailiò dà duunau yākeao. ⁵⁴ A zɔblè Baalie à aà sǐsi, ò à Dii Isailiò Lua pò fèlèè lá a mae kèwa.

KIAO LA PLAADÉ

Yá pò kú láe bee guuo

Láe bee Isailio ní Yudaò kpala yá gbézãò bòlekèwẽe.

Lɛɛ 1 e 17 lé gbé pò aa kpalablè e Isailio kpala àò gé midɛi owẽe. Isaili kíapio swá gbãa, aa pãkpà Luazi, ò Lua tò Asilio kí Samanasaa Isailio mɛɛwia Samali sɪ, à tà ní Isaili gbẽe a bùsuu. Yápi kè e wàò gé Yesu Kilisi ii wè 720 taawa. Goo bee ànabi Elia gèe Elizi mé lé zìkè (2-13).

Lɛɛ 18 e 25 Yudaò kpala pò gò ado e wè basoplakwi yã'ò, e Babiloni kí Nebukanɛza gè Yelusaleũ sɪò e wàò gé Yesu Kilisi ii wè 587. Kí Nebukanɛza Lua kpé wíwi, ò tà ní Yuda bui gbẽmaa a bùsuu nípii (25).

Elia ní kí Aaziao

¹ Ahabu gaa gbɛa Mɔabuò nízia sɪ Isailiowa. ² Goo pò Aazia bàe za a kpediakõa fenentiu Samali, àlɛ gyáke. Ɔ à gbé zì à mè: A gé Ekeloni dii Baalizebu laimɛɛ, tó má gbágbã ní gyãe beeo. ³ Ɔ Dii Malaika ò Tisɛɛ gbé Eliaɛ: Fɛlɛ gé dai Samali kía zinaɔlɛ, ní ní la, Lua ku Isaili bùsuoɛ, ò aalɛ gé yágbɛai Ekeloni dii Baalizebuwaa? ⁴ A yáí ma mè Aazia a fɛlɛ lii pò a wúlewàwao, a gae. Ɔ Elia gè ò màa.

⁵ Ké zinapio èa tà kí kú, ò à ní lá à mè: Akɛa a ɛa sui? ⁶ Ɔ aa wèwà aa mè: Gõɛɛ mé mò dàwáɛ, a òwẽe wà ɛa su, wí onɛ, Dii mè á kú Isaili bùsuoɛ, ò n gbé zì yáɫai Ekeloni dii Baalizebuwaa? A yáí níyõ fɛlɛ lii pò ní wúlewàwao, níyõ gae. ⁷ Ɔ kí ní lá à mè: Gõɛ pò mò dàáɛ à yã'òɛpi dɛ kpelewa ni? ⁸ Aa wèwà aa mè: Pókã ula gõɛpi daa, mé a báa asana dɔa.* Ɔ kí mè: Tisɛɛ gbé Eliaɛ we.

⁹ Kí a zígõ gbẽon blakwi ní ní dɔaanao zì Elia kúí, ò aa gè aà lè zõlɛa sɪsɪ musu. Dɔaanapi òè: Lua gbé, kí mè pila! ¹⁰ Elia wèwà à mè: Tó Lua gbén ma ù, té bɔ luabɛ, i kũma† ní n zígõ gbẽon blakwi. Ɔ té bɔ luabɛ, à kũmá nípii. ¹¹ Ɔ kí èa zígõ gbẽon blakwi pãlɛ ní ní dɔaanao zì bɔ. Dɔaanapi mè: Lua gbé, kí mè pila kpakpa! ¹² Elia òè: Tó Lua gbén ma ù, té bɔ luabɛ, i kũma ní n zígõ gbẽon blakwi. Ɔ Lua té gbàɛ, à kũmá nípii. ¹³ Ɔ kí èa zígõ gbẽon blakwi pãlɛ ní ní dɔaanao zì a gèn àaõdei. Dɔaanapi gè kùlɛ Eliaɛ à awakpàè à mè: Lua gbé, mapi ní n zòblɛna gbẽon blakwiɛ beeo, wá wèni da gbia. ¹⁴ Té bɔ luabɛ à kù dɔaana gbẽon pla káauowa ní n zígõ píi. Tiasa sɔ ma wèni da gbia. ¹⁵ Ɔ Dii Malaika ò Eliaɛ: Pila gɛaàno, nísu víakeò. Ɔ à pila, aa gè kípí kúí sãnu. ¹⁶ Ɔ Elia ò kípíɛ: Dii mè á kú Isaili bùsuoɛ, ò n gbé zì yáɫai Ekeloni dii Baalizebuwaa? A yáí tò níyõ fɛlɛ lii pò ní wúlewàwao, níyõ gae. ¹⁷ Ɔ kí Aaziapi gà lá Dii dà Eliaɛ a òwa.

Yudaò kí Yeholaũ, Yosafa né kpalablea wè plaade guu ò Yolaũ zòlɛ Aazia gbɛu, ké Aaziapi nɛgõɛ vío yáí. ¹⁸ Aazia yá kúniò ku Isaili kíaò ladau.

2

Dii Elia ɛɛ suaò a kúí

¹ Lá Dii Elia sè ní zàao à sùò a kúin kɛ: Ké Elia ní Elizio bò Giligali, aa be zéu. ² Ɔ Elia ò Elizie: Zɛ laaò! Dii ma zì Beteliɛ. Ɔ Elizi mè: N Dii kuao ní n kuao má kẽmao. Ké aalɛ gé Beteli, ³ ò ànabio gálidɛ pò kú Betelio bò mò Elizi là aa mè: Asa ní dõ ké Dii lé n dii sima gbãò lò? A wè má à mè: Má dõ. A níɛ! ⁴ Ɔ Elia ò Elizie:

* **1:8** Mat 3.4, Maa 1.6 † **1:10** Luk 9.54

Zε laaο! Dii ma zĩ Yelikoε. A wèwà à mè: N Dii kuao ní n kuao má kēmao. Ɔ aa gè Yeliko. ⁵ Anabio gálide pó kú Yeliko bò mò Elizi là aa mè: Asa ní dõ ké Dii lé n dii sima gbão lò? A wèwà à mè: Má dõε be! A níε! ⁶ Ɔ Elia òè: Zε laaο! Dii ma zĩ Yuudēiε. A wèwà à mè: N Dii kuao ní n kuao má kēmao.

Ɔ aa tekōi, ⁷ ānabi gbēon blakwio térizi. Ké gbēon plapio zè Yuudē baa, Ɔ ānabipio zè kãaa. ⁸ Ɔ Elia a ulada bɔ kpàaũ à í lèò, Ɔ ípi zèε za baala e baale, à gè gugii ũ, Ɔ gbēon plapio bùawà. ⁹ Ké aa bùa, Elia Elizi là à mè: Bó ní ye mà kene e Lua àò gé ma síimai? Elizi wèwà à mè: To n ānabikegbãa pó ní ví gōmεε e lεε pla.* ¹⁰ Ɔ Elia òè: Yá pó ní gbèapi zĩ'ũ. Goo pó Lua lé ma sima, tó n ma e, a gōnεε. Tó ni ma e sōo, nýõ eo. ¹¹ Ké aale yápi o, aale gé màa, Ɔ sōgo tede ní sō tede n kékōwa, Ɔ Elia tà musu ní zàao. ¹² Ké Elizi è, à wilè à mè: Baa! Baa! N ka Isailio zikasōgo ní a sōdeowa.† I aà e loo, Ɔ à a pōkasaο ga pàa. ¹³ A Elia ulada pó wòlowà à kwè sèε, Ɔ à èa gè zè Yuudē baa. ¹⁴ A í lè ní Elia ulada pó á kũapio à mè: Dii Elia Lua ku máε? Ké à í lèò màa, Ɔ à zèε za baala e baale, Ɔ à bùa.

¹⁵ Anabio gálide pó bò Yeliko lé gwa, Ɔ aa mè: Elia ānabikegbãa gè Elizie. Ɔ aa mò dāaàε aa kùlè ¹⁶ aa mè: Wápio n zòblenaο, wá gōsa gbãa gbēon blakwio ví. Aa gé n dii wεlei. Wilio dōo tó Dii Nisina aà se zù gbèsisie musu ge guzulεue. Ɔ Elizi mè: Asu ní zio. ¹⁷ Aa nàεwà e à kèè gεεkpanweia yá ũ, Ɔ à mè: A ní zĩ. Ɔ aa gbēon blakwipio gbàε, aa kpálekè Eliazio goo àaõ, aai bōwào. ¹⁸ Ké aa èa sù, aa Elizi lè Yeliko, Ɔ a òné: Mi oé ásuoo lé?

Elizi dabudabu séiaο

¹⁹ Wélepideο ò Elizie: Gwa dii! Wá wéle kálea maa lá ní èwa. A í mé nao, a tóεε lí pōe keo. ²⁰ Ɔ à mè: A wisika ta dafuu à moomεε. Ɔ wà mòòè. ²¹ A gè nibonai, Ɔ à wisipi kàu à mè: Dii mè a ípi yòkè. Ipi a mó ní gaga ge tóεε pōekesaio loo.‡ ²² Ɔ ípi maakù e ní a gbão lá Elizi òwa.

²³ Ké Elizi bò we, àε gé Beteli. Goo pó a be zéu, Ɔ èwaasonaε bòε wéle guu, aa aà kè pópoo aa òè: Migbaa, nýõ gé! Migbaa, nýõ gé! ²⁴ A líli webiimá, à ní ká ní Dii tóo. Ɔ wàio bòε líkpeu mèn pla, aa né gbēon bla ní plaopio zèεzōε. ²⁵ Ké Elizi bò we, à gè Kaameli, Ɔ à èa tà Samali.

3

Mɔabu rizia sia Isailiowa

¹ Yudaο kí Yosafa kpalablea wè bao plasaide guu Ɔ Ahabu né Yolaũ gè Isailio kía ũ Samali, à zòε kpalau wè kueplae. ² A yá pó Dii yeio kè, āma i ka a de ní a dao pówao. A Baali gbε pó a mae pèε bìε, ³ āma à zè ní duuna pó Neba né Yeloboau Isailio dà a keauo, i pāaleòo.

⁴ Mɔabuο kí Mesa sã kpásaο ví, ì sãεbɔlɔnaο falubɔ Isailio kíaε mèn òaasɔsɔo lεε basɔo (100.000) ní sãsa mèn òaasɔsɔo lεε basɔo (100.000) káo. ⁵ Ké Ahabu gà, Ɔ Mɔabuο kía azia si Isailio kíaawa. ⁶ Wegōó kí Yolaũ bò Samali à Isailio kãaa pii. ⁷ A gbéó zĩ Yudaο kí Yosafawa à mè: Mɔabuο kía azia sia. Nyõ gemanɔ zĩkai ní Mɔabuο lé? A wèwà à mè: Má gé, asa wá douε. Ma zīgōóá n zīgōone, ma sōóá n sōone.

⁸ Ké Yosafa mò, Ɔ à Yolaũ là à mè: Má oi wá séleu wá ge lélemái? Yolaũ wèwà à mè: Wá séle Edou guwawaiue. ⁹ Ɔ Isailio kía dàzeu ní Yudaο kiao ní Edou kiao. Ké aa pà gui goo soplá, Ɔ í làa zīgōowa ní ní potuoο. ¹⁰ Ɔ Isailio kía mè: Yá gĩ! Dii wá kía gbēon àaõ kãaa, Ɔ à wá ná Mɔabuone ní ozia? ¹¹ Ɔ Yosafa mè: Dii ānabie ku la aà Dii lawēεo lé? Ɔ Isailio kía iwae mè: Safata né Elizi ku la.

* 2:9 Iko 21.17 † 2:12 2Kia 13.14 ‡ 2:21 Bsa 15.22-26

Ɔme ì íka Eliae a ɔwa yāa. ¹² Ɔ Yosafa m̀: Dii yá kuwà. Ɔ Isailio kía n̄ Yosafao n̄ Edoũ kiao gè Elizi k̄i. ¹³ Ɔ Elizi ò Isailio kíac: Wá yá k̄'è má ni? Gé n de n̄ n dao táadeo k̄i. Ɔ Isailio kía wèwà à m̀: Aawo! Wá kía gb̄eɔn àaɔ, Dii mé wá k̄aaa, àle wá na M̄abuɔne n̄ ɔzi. ¹⁴ Ɔ Elizi òè: N Dii Zígõde pò mi z̄ikèè kuao, mé i ke Yudaɔ kí Yosafa wé yáí no, má wese mà n gwa seo. ¹⁵ A m̄omee n̄ m̄oɔnlenao. Ké m̄oɔnlenapi nà a leawa, ɔ Dii gb̄aamò Eliziwa ¹⁶ à m̀: Dii m̀ à eyõyõ swa'ee beeu. ¹⁷ Dii m̀ á zàa'iana n̄ louo eo, kási í a swa'ee bee paɛ, í mi n̄ á zuo n̄ á zàa'inao. ¹⁸ Dii k̄i yápiá faaiɛ. A M̄abuɔ naé á ɔzi lɔɛ. ¹⁹ A léle an wéle maa bíideɔwa píi, í lí pò w̄i a be bleo z̄õz̄õ píi, í nibɔnao wena píi, í bugbe kefenao òkpa n̄ gb̄eo píi. ²⁰ Ké gu d̀ sa koo ogoo, ɔ í b̀ Edoũ bùsu oi à dà t̄oɔlea píi.

²¹ Ké M̄abuɔ mà kíp̄io m̀ z̄ikair̄no, aa gb̄é pò kà pò naańziɔ sisi píi néf̄en̄en gb̄ez̄o, ɔ aa n̄ k̄aaa n̄ bùsu z̄õleu. ²² Ké aa f̄ele koo, íat̄e d̄oa ípiwa n̄ ae, a dené t̄éee lán auwa. ²³ Ɔ aa m̀: Aun we! Kíp̄io líaa n̄ k̄õ aa k̄õ d̀d̄ee fá! M̄abuɔ, wà gé n̄ p̄o sélei! ²⁴ Ké aa kà Isailio b̀ou, ɔ Isailio f̄ele l̄emá, ɔ M̄abupio l̄ek̄wa. Ɔ Isailio sí n̄ bùsuu aa n̄ dede. ²⁵ Aa n̄ wéleɔ w̄iwi, baade gb̄e s̄ele z̄uzu bugbe kefenao aa dà bugbepiɔla píi. Aa nibɔnao wena píi, aa lí pò w̄i a be bleo z̄õz̄õ píi. An m̄eewia Kilalese mé ḡõ ado lésoleso, ɔ gb̄ezunaɔ líai, aale wélepi bíi papa n̄ gb̄e gb̄en̄eo. ²⁶ Ké M̄abuɔ kía è wa ye z̄iblewa, ɔ à f̄endadeo s̄e gb̄eɔn òaa àaõ n̄ basoo (700), aa gb̄épiɔ k̄eaaɛ Edoũ kía tufawa, ɔ aa f̄ua. ²⁷ Ɔ à a neḡõe séia pò a kpalable a gb̄eu s̄e sa'òò bíiwa. Ɔ gili ḡè Isailioɔgu, aa gò M̄abuɔla aa tà n̄ bùsuu.

4

Gyaa n̄isi t̄uu yá

¹ Anabio ḡali gb̄ee na wiilè Eliziwa à m̀: Ma zá pò de n gb̄é ũ ḡa. N d̄õ ké n gb̄épi Dii vía ví. Aà fiade lé mó ma neḡõe gb̄eɔn plaɔ sélei a z̄oo ũɛ. ² Ɔ Elizi òè: Bó n̄ ye mà ken̄ei? Bó n̄ ví n̄ kp̄eui? A m̀: Mapi n̄ z̄òblena, n̄isi pò kú t̄uu guu we bàasio má p̄e vío. ³ Ɔ Elizi m̀: B̄o ḡaaɛ, ní ta giio gb̄eagb̄ea n gb̄édeewa píi, i ke ȳoɔnno no, ⁴ ní ḡe kp̄eu n̄ zetaále n̄ n̄ néo, n̄iò n̄isika tapiɔ guu, ta pò p̄a n̄iò dile saalo.

⁵ Ɔ n̄eɔpi f̄ele b̀o aà k̄i, à ḡe lé ke màa. A ḡe kp̄eu n̄ a néo à zetà, aale ta d̄ò, ɔ àle n̄isikakau. ⁶ Ké tapiɔ p̄a píi, a ò a né doe aà ta d̄o, ɔ a òè ta ku l̄o, ɔ n̄isipi z̄e kyó. ⁷ A ḡe a ò Lua gb̄épiɛ, ɔ Lua gb̄épi m̀: Ge n̄ n̄isipi yá, ní fiabò, mpi n̄ n̄ néo ío p̄oble n̄ a k̄ini pò ḡõ.

Elizi Sun̄eũ n̄e né vua

⁸ Ḡoɔewa Elizi ḡè Sun̄eũ. N̄e t̄odee ku we, à n̄eɔwà aà p̄oble a be, ɔ a blè. Za ḡoo bee tó àle ḡe we, í bole p̄oble weɛ. ⁹ Ɔ n̄e t̄odepi ò a záɛ: Má d̄õ ké gb̄é pò ío ḡe la m̀oɔm̄opiá Lua gb̄é z̄alalae. ¹⁰ Wà kp̄e néna di wá kp̄e musu, wí lii dileè we n̄ táabũnuo n̄ kilao n̄ filiao. Tó à m̀ wá gwai, íli p̄ila we.

¹¹ Ḡoɔewa ke Elizi m̀ we, à p̄ila a kp̄epiu, a w̄uleau. ¹² Ɔ a ò a z̄ikena Geazie. Sun̄eũ n̄eɔpi sisi. Ké à aà sisi, ɔ à m̀ z̄è Elizi ae. ¹³ Ɔ Elizi ò Geazie: Oè à d̄eekà à p̄oe beeo k̄ew̄ee píi. Bó a ye wà kee s̄i? A ye wà a yá'o kí ge z̄iḡõ d̄oanaea? Ɔ n̄eɔpi m̀: Kua ma ua p̄oe lé k̄és̄aa. ¹⁴ Ké n̄eɔpi b̀, ɔ Elizi m̀: Bó wà kei? Ɔ Geazi wèwà à m̀: A neḡõee vío, mé aà zá zikù. ¹⁵ Ɔ Elizi m̀: N aà sisi. Ké à aà sisi, ɔ à m̀ z̄è kp̄eɛle. ¹⁶ Ɔ Elizi òè: Zii maa'í n̄ȳõ neḡõe kp̄aa n̄ k̄uɛ.* Ɔ n̄eɔpi m̀: Aawo Lua gb̄é ma dii, n̄su ɛto mapi n̄ z̄òblenaɛo.

* 4:16 Daa 18.14

17 Ǿ nɔɛpi nɔsi. Ké wē sù, à nɛ'í gɔɛ ũ lá Elizi òewa. 18 Népi gbāakũ. Gɔɔewa à gè a mae lè bua pɔkɛkɛnaɔ kíi. 19 Ǿ a ò a maepiɛ: Ma miɛ! Ma miɛ! Ǿ aà maepi ò a zikɛnaɛ: Népi sɛ taò a daɛ. 20 Ké à aà sè taò a daɛ, ɔ aà dapi aà sɛ kpà a gbáa. Ké íatē kà minanguo, ɔ à gà. 21 A dèdɛaànaɔ Lua gbépi kpéu, à aà wùlɛ aà liiwa, ɔ à bò à zɛtáaàlɛ. 22 A a zá sɛsi, ɔ a òè: Zikɛnaɔ do gbaɛmɛɛ ní zàa'inao. Má ye gé Lua gbépi kíi kpakpaɛ. Má su tia. 23 Ǿ à aà là à mè: Bóyáí nílɛ gé aà kíi gbáí? Mɔ dafu ge kámabogɔɔzín gbāo. Ǿ nɔɛpi mè: Yāe kuo. 24 A káoyè zàa'inaɛ à dikpɛ, ɔ a ò a zikɛnaɛ: N a lé kú wà gé. Nsu zɛo, sema má ònɛ bàasio. 25 Aa dàzɛu aa gè Lua gbépi kíi Kaameli gbèsísí musu. Ké Lua gbépi aà è káaa, a ò a zikɛna Geaziɛ: Sunɛũ nɔɛ gwa, àlɛ mɔ kee! 26 Bàalɛ gé daiaàlɛ, ní aà la, tó a aafia ní a záo ní a néo. Ǿ nɔɛpi wèwà à mè: Aafiaɛ! 27 Ké à kà Lua gbépi kíi gbèsísípi musu, ɔ à aà kũ a gbáwa. Ké Geazi mò ɔzɔiaàzi, ɔ Lua gbépi mè: N aà to we. Aà nòsɛ ɔɔkpàɛ, ɔ Dii ùlɛmɛɛ, i a yá'omɛɛo. 28 Ǿ nɔɛpi mè: Ma dii, ma nɛgɔɛ gbèama yà? Mí mɛ rísu ma wɛtotonkɛoo lé?

29 Ǿ Elizi ò Geaziɛ: N n ula káaa ò kú. Ma lípana sɛ bàalɛ. Tó n kpaaũ ní gbèeo, rísu fɔkpawào. Tó gbèe fɔkpàma sɔ, rísu wɛo. Gɛ ò ma lípanapi dí népi oaa. 30 Ǿ népi da mè: N Dii kuao ní n kuao má tá n saio. Ǿ à bò tɛaàzi. 31 Geazi dɔaané à gè lípanapi dí népi oaa, áma i kíikɛo, i yāe kɛo. Ǿ Geazi èa gè dà Elizilɛ, a òè: Népi i vuo. 32 Ké Elizi kà kpépi kíi, à népi è wùlɛa a liiwa gè. 33 Ǿ à gè à zɛtá, à wabikè Diiwa. 34 Ǿ à wùlɛ népiwa. A lepè aà léwa, à wɛpè aà wéu, à ɔdàda aà ɔɔu, à kua ká māmawà e aà mɛ gè wāa kũ. 35 Elizi fɛlɛwà, àlɛ taa'o kpépiu, à gé le à su la, ɔ à èa gbɛsɛdí népiwa b.† Ǿ népi nisà gɛn soplá à a wé wè. 36 Ǿ Elizi Geazi sɛsi a òè: Sunɛũ nɔɛpi sɛsi. Ké à mò, ɔ Elizi òè: N n né sé. 37 A gè kùlɛ aà gbázi à wùlɛɛ, ɔ à a népi sè bòò.

Anabiɔ gáli blɛ yá

38 Elizi tà Giligali. Gɔɔ bee imina kà bùsupiu. Anabiɔ káaaa aà aɛ, ɔ a ò a zikɛnapiɛ: Dàa ditɛ. Do kuu ānabipiɔnɛ. 39 Ké an gbèe gè dopɔɔ wɛɛlɛi bua, ɔ à bò bòbo sè pɔwa. A a bɛ bòbo kà a ula pai. Ké à sùò, ɔ wa pàapaa wa kà dou, gbèe dɔ lá a dɛo. 40 Ké wà dopi dà gbépiɔnɛ aa pɔbledò, ké aa íɛ, aa wiilè aa mè: Lua gbé, ga ku dàapiuɛ. Ǿ aai fɔ blèo. 41 Ǿ Elizi mè: A pɛɛti sé mɔò. Ǿ a dā kà dàapiu à mè: Dāné aa blɛ. Ǿ pɔvāipi làa dàapiu.

42 Gbèe bò Baali Salisa à mò Lua gbépiɛ ní pɛɛ pɔ wa kè ní pɔwɛn séiao mèn bao ní mase dafuo. Ǿ Elizi mè: Kpa gbépiɔwa aa só. 43 Ǿ aà zikɛna aà là à mè: Gbépiɔ gbèɔn basɔɔɛ, kpelewa má bee dilɛní? A wèwà à mè: Kpámá aa só, asa Dii mè aa soɛ, a kɛni i ɛa gɔ. 44 Ǿ a dilɛné aa sò a kɛni gɔ lá Dii òwa.

5

Naama gbágbáa ní a kusuo

1 Naama mé Siliɔ kía zígɔɔ dɔaana ũ. A bɛɛɛ ví a diiɛ mé tɔdɛɛ, asa aà sabai Dii tò Siliɔ ziblè. Nɛgɔnaɛ zí guu, ɔ kusuo aà lè. 2 Gɔɔ pɔ Sili zígɔ gbāamɔnɛdɛɔ gè Isaili bùsuu yāa, aa nɛnɔɛnaɛ kũ, ɔ à gɔ Naama na zikɛna ũ. 3 Ǿ nɛnɔɛnapi ò a diipɛ: Tó n zá gè ānabi pɔ kú Samali kíi lé, ānabipi a aà gbágbā ní a kusuoɛ. 4 Ǿ Naama gè kí kíi à mè: Wéndia pɔ bò Isaili bùsuu ò kéwa kéwa. 5 Ǿ Siliɔ kía mè: Fɛlɛ gé. Má lákɛ Isailiɔ kíaɛ. Ǿ Naama ánuɔu náaa kiloo òaa do ní basoplao ní vuao kiloo bàaɔkwi ní uladaɔ mèn kwi. 6 A gè ní taala pɔ kí kè Isailiɔ kíaɛpio b. Lápi guu kí mè: Ma lálɛ bee kpàsānɛ ní ma íwa Naamao, ké ò è n àà gbágbāɛɛ

† 4:35 1Kia 17.21

ń a kusuoε. ⁷ Ké Isailio kía lápi kyokè, à a ulada ga kè à mè: Luan ma ũ ké mà to gbé ga ge mà to gbé à aafiaa? Bóyái à gbépi gbàea mà aà gbágbā ń a kusui? A gwa à gwaε, àε ma léwεε fá!

⁸ Ké Lua gbé Elizi mà Isailio kía a ulada ga kè, à lékpāsākè à mè: Bóyái n n ulada gà ń kèi? To gbépi mɔ ma kíi, iɔ dɔ ké ānabi ku Isaili būsuu. ⁹ Ǿ Naama gè a sǔgou, à gè zè Elizi kpé kpεεε. ¹⁰ Ǿ Elizi gbé zìwà à mè: Ge ñ nzia kpále Yuudē íu gēn sopla, n me i ea su a gbεu wásawasa. ¹¹ Ǿ Naama pɔ pà, àε tá à mè: Mále e a bɔ a kpéu à mɔ ze ma ae, i Dii a Lua sísi, i ɔdɔdɔmala, ma kusupi i láaea? ¹² Damasi swaɔ Abana ń Faapaao í maa de Isaili swaɔ íao lé? Má fɔ mà azia kpálekpaleu we mà gɔ wásawasao lé? Ǿ à èa ń pɔfēo, àε tá.

¹³ Ǿ aà íwaɔ s̄aàzi aa mè: Baa, tó ānabipi yá zì'ũ dāne yāa, ńyɔ keo lé? Lá a òne ñ nzia kpále íu, ní gɔ wásawasa, bee mé a n fua? ¹⁴ Ǿ à gè azia kpálekpale Yuudē íu e gēn sopla lá Lua gbépi òèwa. Ǿ aà me èa sù a gbεu wásawasa lán èwaasonawa.* ¹⁵ Ǿ Naama ń a íwaɔ èa gè Lua gbépi kíi ńpii, à zè aà ae à mè: Má dɔ sa ké diie ku guei dúnia guuo, sema Isaili būsuu bàasio. Gba pɔ mapi n zòblena ma mɔde bee sí. ¹⁶ Ǿ Elizi mè: N Dii pɔ mi zíkèè kuaò má sio. Naama nāewà aà sí, ń beeo à gí síi. ¹⁷ Ǿ Naama mè: Tó ni sio, mapi n zòblena ma gba zé mà bùsu se s̄baon aso pla, asa má sa'o dii pālewa bɔ, sema Dii. ¹⁸ Dii sùuukεmano ń yāe beeo. Tó ma kía gè kúlei Limɔε a kpéu mé ma ge aà kpái, tó ma kulεaànɔ Limɔ kpépiu, Dii lí sùuukεmano ń yápio. ¹⁹ Ǿ Elizi òè: Ka be aafia!

Ké à dàzeu, à táa'ò yɔɔ, ²⁰ ɔ Lua gbé Elizipi zíkεna Geazi làasookè à mè: Ma dii tò Sili gbé Naamapi lé tá pā, i pɔ pɔ à mɔde sio. N Dii kuaò má péleaàzi mà pɔε siwāε. ²¹ Ǿ Geazi pèle Naamazi. Ké Naama è a té ń kpe ń bao, ɔ à bɔ a sǔgou, àε aà dá. Ké à kà, ɔ Naama aà là à mè: Aafiaa? ²² A wèwà à mè: Aafiaε. Ma dii mé ma zima, à mè ānabio gāli èwaaso gbēɔn plaεɔ mé bɔ Eflaiũ buio bùsu gusísídeu aa mò a kíi tia. N ń gba ānusu kiloo bla ń uladao mèn pla. ²³ Ǿ Naama mè: Anusu kiloo basiiɔ sí. A nāewà a kàè bāniu mèn pla ń uladao mèn pla. A kpà a íwa gbēɔn plaɔwa, ɔ aa sè aa dɔaaa Geazie. ²⁴ Ké aa kà Elizi be s̄s̄i musu, ɔ Geazi pɔpio s̄imá a kàle a kpéu, ɔ à gbépio gbàε aa tà. ²⁵ Ké à gè zè a dii Elizi kíi, ɔ Elizipi aà là à mè: Geazi, má n geui? A wèwà à mè: Mapi n zòblena, mi gé gueio. ²⁶ Ǿ Elizi òè: Ké gɔεpi bɔ a sǔgou, àε n dá, ń dɔ ma nisina kunnɔ weo lé? Anusu ge uladaɔ siama gɔɔn lao, ge kù kpéɔ ge v̄εbuɔ ge s̄aɔ ge zuɔ ge gɔε ń nɔε zíkεnaɔ. ²⁷ Naama kusu a ḡnεε ń n buio e gɔɔpii. Ké à bɔ Elizi kíi, ɔ kusupi líaála píuu lán buawa.

6

Mɔo fua ía

¹ Anabio gāli gbēε ò Elizie: Gu pɔ wí k̄k̄āakeunno gwa, à kèw̄εε f̄éneũ. ² Wà gé Yuudēi, wá baade i za paa, wí wá k̄k̄āakekpe dɔ we. Ǿ Elizi mè: A gé. ³ Ǿ an gbēε mè: Nyɔ géwanɔ lé? A wèwà à mè: Má gé. ⁴ Ǿ aa gè sānu. Ké aa kà Yuudēi, aale lizɔzɔ. ⁵ Ké an gbēε lé za zɔ, ɔ aà mɔo wò zù íu potou, ɔ à wiilè Elizizi à mè: O'o dii, ma mɔopi s̄emáε fá! ⁶ Ǿ Lua gbépi mè: Mákií à zùu súsui? Ké a òbè, ɔ Elizi lizɔ a zù íu we, ɔ mɔopi fù. ⁷ Elizi mè: Sé! Ǿ gbépi ɔbò a kù.

Sili zīgɔ gbāamɔndeɔ v̄iakua

⁸ Silio kía f̄εle Isailiɔwa ń zio. A lekpaai ń a íwaɔ, ɔ a òné gu pɔ á bòokpau. ⁹ Ǿ Lua gbépi lékpāsākè Isailio kíaε à mè aàɔ gupi d̄áa, asu gēao, asa Silio lé mó weε.

* 5:14 Luk 4.27

10 Ǿ Isailio kía gbéǎ zǐ gu pǎ Lua gbépi a yā'òepiu. Màa Elizì ǐo ǐedawà mòòmoò, ǐ ǐ to wàò gupio dǎa. 11 Ǿ Silio kía pǎ pà yápi musu. A a ǐwao kàaa, ǐ à ní lá à mè: Wá gbé kpele mé de Isailio kía gbé ǐi? A omee. 12 Aà ǐwapiò do wèwà à mè: Ma dii kí, i ke wá gbèeá aà gbé no. Isaili bùsu ànabi Elizì mé ǐ yá pǎ ni o za n kpea dau siu Isailio kía. 13 Ǿ kíapi mè: A ge aà weele gu pǎ a kuu, mí gbéǎ zǐ aà kúí. Ǿ wa òè: A ku Dotanie. 14 Ǿ kía zǐgǎo gbàe we dasidasi ní sǎdeò ní zǐkasǎgoò. Aa gè we gwāasina, aa ǐia wélepizi.

15 Ké Lua gbépi zíkèna fèle káaukaau, à gè bíi kpe, ǐ à zǐgǎpio è ǐiaa wélei ní sǎdeò ní zǐkasǎgoò. Ǿ a ò Elizipie: O'o dii, wá ke kpelewa ni? 16 A wèwà à mè: Nsu to vía n kúo. Gbé pǎ kúwanòo dasi de gbé pǎ kúrínòola. 17 Ǿ Elizì wabikè à mè: Dii, ò aà wé kèè. Ǿ Dii zíkènapì wé kèè. Ké à gugwà ǐo, ǐ à sǎdeò ní sǎgo tedeò è ǐiaa Elizizi, aa ǐi sǐsǐpia. 18 Ké Silio ǐé mó Elizì kúí, ǐ à wabikè Diiwa à mè: To gbépio vǐakú. Ǿ Dii tò aa vǐakú lá Elizì a wabikèwawa. 19 Ǿ Elizì ò Sili zǐgǎpio: Zéè bee no! Wéleè bee no! A temazi, mí géánò gbé pǎ ále weele kúí. Ǿ à gèrínò Samali. 20 Ké aa gè wélepíu, ǐ Elizì mè: Dii, ò ní wé wèné sa. Ké Dii ní wé wèné, aa gugwà aa è Samali wa kuu. 21 Ké Isailio kía ní é, à Elizì là à mè: Mà ní dede yá? Baa, mà ní dede? 22 Ǿ Elizì wèwà à mè: Nsu ò ní dedeò. Ni gbé pǎ ní kúkú zǐlauò dede yá? Pèe kpámá aa só, í kpámá aa mi, aai gbasá tá ní diiwa. 23 Ǿ kí blesakèné, aa pǎgbè aa imǐ, ǐ aa ní gbáe, aa tà ní diiwa. A gbèa Sili zǐgǎ gbāamònedèò i ea mò síi Isaili bùsuu ǐo.

Silio koezǎ Samalizi

24 Gǎo pla gbèa Silio kí Benadada a zǐgǎo kàaa píi, ǐ aa mò koezǎ Samalizi. 25 Ǿ nǎana gbāakú Samali wéleu. Wà koezǎní e wàle zàa'ǐn mi yia ánuusu kiloo do, felenguulu gbò zaa néna ǐe do sǎ ánuusu òwatè so. 26 Ké Isailio kía be bíi musu, ǐ nǎe wiilèwà à mè: Ma dii kí, ma suaba. 27 Ǿ kípi òè: Tó Dii i n suabao, má e mà n suaba má ni? Pǎwengbèkí ge vèfèkí pǎe víe? 28 Ǿ à èa aà là à mè: Bóme n ǐei? Ǿ nǎepi wèwà à mè: Nǎe mé òmee mà mó ní ma nǎgǎeo wà so gbā, zia sǎ wí a pǎ só. 29 Ǿ wa ma né fùukè wá sò. Ké gu dò, ǐ má òè aà mó ní a pǎo sǎ wá só,* asi za gǎo bee à a pǎ ùle kòe. 30 Ké kí nǎepi yāma, à a ulada ga kè. Lá a be bíi musu màa, ké wà wesè wà aà gwà, wa è a ulakaso daa a uladapi zǐe. 31 Ǿ kí mè: Tó mi Safata né Elizì mi zǎ gbāo, Lua yāpǎsikemeè bèebèe.

32 Elizì zǎle a kpéu ní gbèzǎo. Ǿ kí gbé zǐ aà dǎaa gé Elizì kúie e àò ká. E zǐnapì àò gé kái we, ǐ Elizì ò gbèzǎpio: Gbèdenàò gbé zǐ, àle mó ma mi zǎi. A laaika! Tó zǐnapì kà, à zetaè, ásu to aà gèò. I aà dii kèe kǎfi ma dǎ aà kpeò ǐé? 33 Gǎo pǎ ále yā'oné, zǐnapì kà. Ǿ kípi kà à mè: Dii mé yáe bee yǐawá, bóyāi ma wé dǎaazi ǐi?

7

1 Ǿ Elizì mè: A Dii yāma! A mè zia maa'i wa pèeti yía Samali bíibòleu zaa ǐe do ánuusu òwatè do, pǎwèna zaa ǐe pla sǎ ánuusu òwatè do. 2 Ǿ kí kwàasi a zǎsǐ Lua gbépiwa à mè: Baa tó Dii loupǎo fǎ, yápi a kee? Ǿ Elizipì mè: Nyǎ wesie, kási níyǎ e ò bleo.

Kusudeò baonakpaa

3 Kusude gbèon síiò ku bíibòleu. Aa òkǎe: Bóyāi wáò zǎle la e wà ge gagai? 4 Tó wa mè wá gè wéle eu, nǎana ku we, wá gagae. Tó wa gǎ la sǎ, ga doǐpie. Wà fèle wà ge na Silio bǎowa. Tó aa wá tó bée, wáò ku. Tó aa wá dedeè sǎ, wa gagan

* 6:29 ǐko 28.53-57

we. ⁵ Ǿ aa fêlê oosielê, aale gé Silio bòou. Ké aa kà bòo léi, aa è gbêe ku weo. ⁶ Dii tò Sili bòodeo s̄goo ní s̄o ní z̄iḡo dasio kía màe, Ǿ aa òk̄o, Isailio kía fiabò Iti kíao ní Egipi kíao ne aa mo lélewáe. ⁷ Ǿ aa tilê oosielêpi ḡo, aa ní zwàakpeo tò we ní ní s̄o ní ní zàa'inao. Aa ní bòo tò we lá a d̄ewa, aa lèk̄owa aa nízia mibok̄ii wêelê.

⁸ Ké kusudepio kà bòopiu we, aa gè zwàakpepio do guu, aa pòblè aa imi, Ǿ aa ánuusu ní vuao ní p̄okasao s̄elê aa ge ùlê. Ké aa èa sù, aa gè zwàakpe páleu lo, aa p̄o náaa aa ge ùlê. ⁹ Ǿ aa òk̄o: Yá p̄o wále kepi maa. Gbā mé de wà baonakpa, Ǿ wá nílea? Tó wa nilê màa e gu gè d̄ò, a go a wá gbêe. Wà fêlê ḡo wà ge o kibedeone. ¹⁰ Ké aa kà we, aa lezù w̄elê bíiboléd̄oanaozi aa mè: Wa ge Silio bòou, wi gbêe e weo, wi gbêe kía mao. An s̄o ní ní zàa'inao mé d̄oɔa we, mé an zwàakpeo kú ní gb̄eu gboosai. ¹¹ Ké bíiboléd̄oanapio lezù aa òné w̄elê, Ǿ wà a baokpà kibe ua. ¹² Ǿ kí fêlê gwáasina, a ò a iwaone. Má yá p̄o Silio k̄ewêe oé. Ké aa d̄o nana wá kú gbāa, a yá Ǿ aa b̄lê ní bòou, aa gè ùlê s̄eu. Aale e wá b̄lê w̄elê, wi wá kúkū b̄e, wi si w̄elê. ¹³ Ǿ aà iwao do òè: Lá wá Isaili p̄o wa ḡo wa ḡo l̄e wà gagae, to wà s̄o p̄o ḡo se mèn s̄o, wí ní z̄i yá p̄o k̄epi gwai. ¹⁴ Ǿ aa s̄go s̄e mèn pla ní s̄o, Ǿ kí ní gbáe à mè: A ge Sili z̄iḡo gbeselê à gwa! ¹⁵ Ǿ aa ní gbeselê e Yuud̄ei. Aa è ké Silio tilê, aa ní p̄okasao ní ní ḡok̄eb̄o f̄aa zé guu we. Ǿ zinapio èa sù aa yápi siu kíe.

¹⁶ Ǿ wà b̄lê gè Silio bòou wà p̄o náaa, Ǿ wále p̄eti yia zaa le do ánuusu owat̄e do, p̄owena zaa le pla ánuusu owat̄e do, lá Dii òwa. ¹⁷ Kí a kwáasipi d̄ilê bíiboléd̄oana ũe, Ǿ wà Ǿz̄òwà b̄lepiu à gà, lá Lua gb̄épi d̄oaa ò ḡo p̄o kí mò aà bewa. ¹⁸ A kè lá Lua gb̄épi ò kíewa à mè: Wa p̄owena yía zia maa'i Samali bíibolêu zaa le pla ánuusu owat̄e do, p̄eti zaa le do ánuusu owat̄e do. ¹⁹ Kí kwáasipi mé a z̄as̄i Lua gb̄épiwa à mè: Baa tó Dii loup̄o f̄o, yápi a kee? Ǿ Lua gb̄épi òè: Nȳo wesie, kási n̄ȳo è bleo. ²⁰ Ǿ à kè màa, wà Ǿz̄òwà bíibolêu, à gà.

8

Kí Sun̄eũ n̄e bua s̄oaaè

¹ Elizi ò n̄e p̄o à aà né v̄up̄ie aà fêlê ta b̄usu páleu ní a bed̄e, i ḡoɔplake we, asa Dii d̄ilê nana ào ku Isaili b̄usu e w̄e s̄oplae. ² Ǿ n̄epi kè lá Lua gb̄épi òewa. Aapi ní a bed̄e aa gè z̄òlê Filit̄e b̄usu e w̄e s̄opla. ³ W̄e s̄oplapi gbea Ǿ à b̄o Filit̄e b̄usupiu à sù, Ǿ à gè wiilei kíwa a be ní a buao yá musu. ⁴ Ḡo bee kí lé faaibo ní Lua gb̄épi z̄ikena Geazio à mè: Yáz̄o p̄o Elizi k̄eɔ dau sium̄e. ⁵ Ḡo p̄o àlê aà gevua yá'o kíe, Ǿ n̄e p̄o à aà neḡo v̄up̄ie mò wiilei kípiwa a be ní a buao yá musu. Ǿ Geazi mè: Ma dii kí, n̄e p̄o Elizi aà né v̄up̄in ke. ⁶ Ké kí yápi l̄alawà, Ǿ n̄epi yápi siuè. Ǿ kí ò a z̄ikenao doe: N̄epi p̄o s̄oaaè ní ble p̄o kè aà buapiu za ḡo p̄o à fêlê la e à gè p̄èd̄ gb̄awao.

Azaeli kí Benadada d̄ea

⁷ Elizi gè Damasi. Ḡo bee Silio kí Benadada lé gȳakee. Ké wa òè Lua gb̄é mò la, ⁸ Ǿ kípi ò Azaeli: P̄o se gé daiò Lua gb̄éle ò aà gba, ní oè aà Dii lam̄e, tó má fêlê ní gȳáe beeo. ⁹ Ǿ Azaeli Damasi p̄o maa náaa yiongo aso bla, Ǿ à gè daiò Elizile. Ké à kà aà k̄í à mè: N z̄òblena Silio kí Benadada mé ma z̄ima mà n lae, tó a fêlê ní a gȳao. ¹⁰ Ǿ Elizi w̄ewà à mè: Ge òè a fêlê ní beeo, ama Dii òl̄om̄e a gae. ¹¹ Ǿ Lua gb̄épi web̄ii Azaeliwa e wí gè aà k̄ù, Ǿ Lua gb̄épi ná oɔl̄owa. ¹² Ǿ Azaeli aà là à mè: Ma dii, b̄oyáí n̄lê oɔl̄o? A w̄ewà à mè: Ké má v̄ai p̄o n̄ȳo ke Isailione d̄o yáie. Nȳo tes̄o ní zegik̄iowa, n̄ȳo ní èwaaso d̄ede ní f̄enda, n̄ȳo ní néo wíwi, n̄ȳo

ń nɔsindeɔ puipui. ¹³ Ǿ Azaeli mè: Mapi n zòblena, bón ma ũ mà gbasa yāzɔɔ bee taa kei? Ǿ Elizi òè: Dii òlɔmɛɛ, ńyɔ gɔ Siliɔ kía ũɛ.*

¹⁴ Ké à bò Elizi kíi, à èa tà a diiwa. Ké kí yá pɔ Elizi ò gbèawà, à mè: A òmɛɛ ńyɔ fɛlɛ aafia. ¹⁵ Ké gu dò, Azaeli zwàa gèele sɛ kpàlɛ íu, a kù kí oaa, i wekíi eo, à gà. Ǿ Azaelipi zòlɛ aà gbɛu.

Yudaɔ kí Yeholaũ
(2Lad 21.2-20)

¹⁶ Isailiɔ kí Ahabu né Yolaũ kpalablea wè sɔode guu, Yudaɔ kí Yosafa né Yeholaũ nà kpalableawa. ¹⁷ Aà wè baakwi ń plaode guu ɔ à kpalablè, à zòlɛ báawa Yelusaleũ wè swaaɔɛ. ¹⁸ A zè ń Isaili kíaɔ yákeao lán Ahabu bɛdeɔwae, asa à Ahabu nɛnɔɛ sè nɔ ũɛ, ɔ à yá pɔ Dii yeio kè. ¹⁹ N beeo Dii i we Yudaɔ tɔlɔzòɔ a zòblena Davidi yáí, asa à lɛgbèè à mè aà bui filia aɔ dɔ gɔɔpiiɛ.†

²⁰ Yeholaũpi kpalablegɔɔ ɔ Eɔɔũɔ ńzía sɪ Yudaɔwa‡ aa ńzía kía kpà. ²¹ Ké Yeholaũ gè Saii ń a zikasɔgɔɔ pii, ɔ Eɔɔũɔ líaaàzi ń a sɔgodeɔ. A fɛlɛ ń kèaa gwāasina à tà, ɔ aà zígɔɔ bàalè tà bɛ. ²² Eɔɔũɔ ńzía sɪ Yudaɔwa e ń a gbāo. Gɔɔ bee Libenadeɔ ńzía sɪ Yudaɔwa sɔ. ²³ Yeholaũ yá kɪniɔ ń yá pɔ a kèɔ pii kú Yuda kíaɔ ladau. ²⁴ Yeholaũ gà, wà aà mia kpàkɔi ń a deziɔ Davidi wéleu, ɔ aà né Aazia zòlɛ aà gbɛu.

Yudaɔ kí Aazia
(2Lad 22.1-6)

²⁵ Isailiɔ kí Ahabu né Yolaũ kpalablea wè kuɛplade guu ɔ Yudaɔ kí Yeholaũpi né Aazia nà kpalableawa. ²⁶ Aà wè bao ń plaode guu ɔ à kpalablè, à zòlɛ báawa Yelusaleũ wè doɛ. Aà da tón Atalia, Isailiɔ kí Ǿmeli tɔũnaɛ. ²⁷ Aazia zè ń Ahabu bɛdeɔ yákeaoɛ, à yá pɔ Dii yeio kè lán Ahabu bɛdeɔwa, asa aà ànsueɔnɛ. ²⁸ A gè nà Ahabu né Yolaũwa, ɔ aale zika ń Siliɔ kí Azaelio sãnu Lamɔtu Galada. Ké Siliɔ Yolaũ kè'ia, ²⁹ ɔ à èa tà Yezɛlɛɛ e a bɔpi à laa. Ǿ Aazia gè wékpaleiaàzi we.

9

Yehu kpaɔ Isailiɔ kía ũ

¹ Anabi Elizi ànabi gáli gbèe sisi, ɔ a òè: N n ula káaa n kú, nísi tùue bee si gèò Lamɔtu Galada. ² Tó n ka we, kpálɛke Yosafa né Yehu, Nimisi tɔũnazi, ní aà bɔ a gbèɔ guu, ní gèaàɔ kpéu e kpaɔ. ³ Ní tùupi nísika aà miwa, ní oè Dii mè a aà kpà Isailiɔ kía ũɛ. Bee gbɛa ní zɛwè n bàale n su. Nsu gègè weo. ⁴ Ǿ ànabi èwaasopi gè Lamɔtu Galada. ⁵ Ké à kà we, à zígɔɔ dɔaanaɔ è kálɛa, ɔ à mè: Dɔaana, má yāví mà onɛ. Ǿ Yehu aà là à mè: Wá dé ńlɛ oi? A wèwà à mè: Mmɛ dɔaana. ⁶ Ké Yehu fɛlɛ gè kpéu, ɔ èwaasopi nísikà aà miwa à mè: Dii Isailiɔ Lua mè a n kpa a gbé Isailiɔ kía ũɛ.* ⁷ Ní Ahabu bɛdeɔ dɛdɛ, Dii i a zòblena ànabiɔ tɔsiné ń a zòblena pɔ Zezabeli ń déɔ pii. ⁸ Ní Ahabu bɛdepɔ dɛdɛ zɔɔ ń wéɛɔ pii. An gɔɛe su gɔ Isaili búsuuo, ⁹ Ahabu ua i gɔ lán Nɛba né Yeloboaũ uawa, lán Ahia né Baasa uawa. ¹⁰ Gbèɔ Zezabeli gɛ so Yezɛlɛɛ bíi kpaɛ,† gbèe a aà vío. Ǿ ànabipi zɛwè, à tilè. ¹¹ Ké Yehu bò gè a dɔaana deɔ kíi, ɔ aa aà là aa mè: Bóyái íandepi mòì n kíi? A wémá à mè: A gbépi dɔ, yábolɛnaɛ. ¹² Ǿ aa mè: Egeɛ! Owèɛ. Ǿ à mè: Yá pɔ a òmɛɛn ke: A mè Dii mè a ma kpa Isailiɔ kía ũɛ. ¹³ Ǿ an baade kè kpakpa à a ulada sɛ kálɛ aà zíc dɛdɛkíiwa, ɔ aa kuupè aa mè: Yehu mé kí ũ.

* 8:13 1Kia 19.15 † 8:19 1Kia 11.36 ‡ 8:20 Daa 27.40 * 9:6 1Kia 19.16 † 9:10 1Kia 21.23

14 Ǿ Yehu lekpaafi ní gbéǿ Yolaūzi. A mo lè kí Yolaūpi ní Isailio píi lé gí ní Lamotu Galadaoe, ǿ aale zika ní Silio kí Azaelio. 15 Ké Silio aà kè'ia, ǿ à èa tà Yezelee e à gbágbá. Ǿ Yehu ò a gbépione: Tó a zemanoe, ásu to gbée bo wéleu à ge yápi baokpa Yezeleo. 16 Ǿ Yehu gè a sǿgou à gè Yezelee. Yolaū wúlea we, Yudaó kí Aazia ku we lo, à gè wékpaleiaàzie. 17 Ké gudōana pó kú Yezelee kalanga musu Yehu è ní a gbéǿ, aale mó, ǿ à wiilè à mè: Ma gbéǿ è, aale mó. Ǿ Yolaū mè: Sǿde gbae aà ge dañle, aà ní la tó aafia aale mó. 18 Ǿ sǿde bò gè Yehu lè à mè: Kí mè aafia níle móa? Yehu wèwà à mè: N bàa ũma ní aafiaoi? Mo ñyǿ temazi. Ǿ gudōanapi mè: Zinapi ní lé, kási i ea sùo. 19 Ǿ kí sǿde plaade gbàe lo. Ké à ní lé, à mè: Kí mè aafia níle móa? Ǿ Yehu wèwà à mè: N bàa ũma ní aafiaoi? Mo ñyǿ temazi. 20 Ǿ gudōanapi mè: A ní lé, kási i ea sù sǿo. Gbépi gofia de lán Nimisi tǿuna Yehuwaε, í gó baa lán íandewaε.

21 Ǿ kí Yolaūpi mè: Gó dǿmεε sǿone! Ké wa dǿè, ǿ aa bò wéleu ní Yudaó kí Aaziao, baade ní a sǿgoo, aale gé dai Yehule. Ǿ aa kpàaū Yezelee gbé Naboti pó wa dè yaa bua. 22 Ké Yolaū wesí Yehule, ǿ à aà là à mè: Yehu, aafia níle móa? A wèwà à mè: Lá n da Zezabeli gbásikea táaó yá musu ní aà pǿdaa gbéǿwao ligua, aafia ku máe? 23 Ké Yolaū líaa àle bàale, ǿ à lezù Aaziazí à mè: Bonkpeyáε Aazia! 24 Ǿ Yehu a sá kǎ à Yolaū pà a káafala zānguo. Kapi gè aà sǿ kù, ǿ à kè a sǿgou yǿgeε. 25 Ǿ Yehu ò a zigǿ bade Bidekaaε: N aà ge se zu Yezelee gbé Naboti bua we, asa yá dǿmagu. Ké wá kú sǿgo guu sǎnu yaa wá pla, wá té aà mae Ahabuzi, ǿ Dii àsi'ò aà yá musu à mè 26 a Naboti ní a néo dea è. Bua la ǿ á Naboti pó tǿsiuε. A yáí tò ñ aà ge se vūaa bua we lá Dii òwa.‡

27 Ké Yudaó kí Aazia è màa, ǿ à pèle Betagá zéu ní bao. Ǿ Yehu pèleaàzi à mè: A aà de sǿε. Ǿ wà aà pà a sǿgo guu gǿo pó àle Guu sìsí kú Ibleaū saε. Ǿ à ní ké à tà Megido, we à gàu. 28 Aà íwaó aà ge se dà sǿgo guu aa tàò Yelusaleū, ǿ aa aà mia kpákǿi ní a dezió Davidi wéleu. 29 Za Ahabu né Yolaū kpalablea wè kuedode guu, ǿ Aaziapi gǿ Yudaó kía ũ.

Zezabeli gaa

30 Ké Yehu mò Yezelee, Zezabeli a baomà, ǿ à kio kà à a miká kèke. Za bíi kpédiakǿa fenentiu ǿ àle zǿle gwa. 31 Ké Yehu gè bíiboleu, ǿ Zezabeli mè: N ke dou ní Zimlio, n n dii dè. Aafia n mo laa? 32 Ké Yehu wesè musu, à fenenti gwà, ǿ à mè: Déme zèmanoi? Déme kú wei? Ké kibe zíkεna gbéon pla ge aaǿo mò zǿle gwà fenentiu, 33 ǿ Yehu òné: A ǿzǿaàzi. Ké aa ǿzǿaàzi, à lèle, ǿ Yehu lé aà tǿǿompa ní a sǿgoo e aà au fà gíwa ní sǿo. 34 Ké Yehu gè kibe, à pǿblè à imí, ǿ à mè: Baa ké nǿpiá láaipoe, wà aà ví, asa kíabuie. 35 Ké wà gè aà séi wà ví, wi pǿe eo, sema aà miwa ní aà gbálaó ní aà ǿlaó bàasio. 36 Ǿ wà èa ge ò Yehuε, ǿ à mè: Yá pó Dii dà a zǿblena Tisebe gbé Eliaε a òn we, à mè: Gbéǿ Zezabeli me so Yezelee bíi kpeε. § 37 Zezabeli ge a gǿ fáaaa tǿle lán pǿtuo gbǿwa Yezelee bíi kpeε. Gbée a e me Zezabelin keo.

10

Yehu Ahabu bui dedea

1 Ahabu buió ku Samali gǿeo ũ gbéon bàaǿkwi. Ǿ Yehu lakε a kpàsá Samali kíaone ní gbéǿzǿo ní gbé pó lé yáda Ahabu néoneo à mè: 2 Tó láε bee á lé, lá á dii Ahabu buió kúánó, mé á sǿgoó ví ní sǿo ní wéle bíideo ní gǿkeboó, 3 à á dii né pó kèé maa wásawasa kpá aà mae kpalau, í zika á diipi bedeoε. 4 Ǿ iwāa pásí kà ní

‡ 9:26 1Kia 21.19 § 9:36 1Kia 21.23

pɔa aa mɛ: Lá kía gbɛɔn plao i fɔ̀ gièò, wá fɔ̀ giè kpelewa ni? ⁵ Ǿ kibɛ ziaa ní wéle dɔaanao ní gbɛzɔɔ ní yádanɛdepɔ gbéɔ zì Yehuwa aa mɛ: N zòblenaɔn wá ũ. Yá pɔ́ ní òwɛɛ pii, wá keɛ. Wá gbɛe kpa kpalauo. Ke lá à kɛɛ maawa. ⁶ Ǿ Yehu lá pále kɛ́nɛ à mɛ: Tó a zɛmanɔ, ále ma yámaɛ, à á dii Ahabu buipɔ mi zɔzɔ, í mɔomɛɛ Yezɛɛɛ zia maa'i.

Kía népɔ sɔ aa gbɛɔn bàaɔkwie, aa kú ní wéle gbɛzɔɔ pɔ́ lé ní tòlokeɔ. ⁷ Ké lápi kà, ɔ aa kíabui gbɛɔn bàaɔkwipɔ kùkù aa ní dede pii, ɔ aa ní miɔ kàka gbíu aa kpàsàè Yezɛɛɛ. ⁸ Ké zinapi kà, ɔ a ò Yehuɛ: Wà mò ní kíabuipɔ miɔ ke. Ǿ Yehu mɛ wà kále bíibɔleu leɛ pla e kɔɔ.

⁹ Ké gu dɔ̀, ɔ Yehu bò gè zè gbéɔ aɛ à mɛ: Apɔ á yáe vɔ̀o, máme ma bɔ ma dii kpe ma aà dè, áma mi gbépiɔ dedeɔ. ¹⁰ Aɔ dɔ́ sa ké àsi pɔ́ Dii ò Ahabu bedɛɔ yá musu, a kee a léle pão. Dii yá pɔ́ á dà a zòblena Eliaɛ a ò kè. ¹¹ Ǿ Yehu Ahabu bedɛ pɔ́ gò Yezɛɛɛɛ dède pii ní aà ìwa gbɛzɔɔ ní aà gbɛnaɔ ní aà sa'onao. I aà gbɛe too.*

¹² Ǿ à fèle dà Samali zéu. Ké à kà sādānaɔ bòokpakii, ¹³ ɔ à kpàaũ ní Yudaɔ kí Aazia daɛɔ à ní lá à mɛ: Deɔn á ũi? Aa wèwà aa mɛ: Aazia daɛɔn wá ũ, wa mɔ fɔkpai kí Yolaũ bedɛɔwae ní aà da Zezabeli bedɛɔ. ¹⁴ Ǿ Yehu ò a gbéɔne: A ní kùkù béè! Ǿ aa ní kùkù aa ní dede bɔopiu bɔ saɛ. Aa gbɛɔn bla ní plaoɛ, an gbɛe i bɔo.

¹⁵ Ké à bò we, à kpàaũ ní Lekabu né Yonadabuo, àle mó daiale. Ǿ Yehu aà là à mɛ: N sɔ kua lá ma sɔ kumawaa? Yonadabu wèwà à mɛ: Aɔ! Ǿ Yehu mɛ: Lá maaɛ, ɔɔmazì. Ké à ɔdò Yehuzi, ɔ Yehu aà kù gèaàno a sògo guu. ¹⁶ Yehu mɛ: Wà gé sãnu, ní áia pɔ́ má ví ní Dii yáo e. ¹⁷ Ké Yehu kà Samali, à Ahabu bui pɔ́ gò weɔ dède mío. A ní tòlɔzò lá Dii dà Eliaɛ a òwa.

Yehu Baali zòblenaɔ dedeɔ

¹⁸ Yehu gbéɔ kàaa pii, ɔ a òné: Ahabu zòblè Baaliɛ yɔɔnnɔɛ, ma Yehu má zòbleè maamaaɛ. ¹⁹ Baalideɔ sísimɛɛ pii ní aà zòblenaɔ ní aà gbàgbanaɔ pii. An gbɛe su gí móio, má ye sa zɔɔ o Baaliwae. Gbé pɔ́ gí mói à gàe. Yehu lé ònɔkené, ké à e Baali zòblenapiɔ midɛɛ. ²⁰ Ǿ à mɛ: A dikpe díle Baali pɔ́ ũ. Ǿ wà a kpàwakè. ²¹ A lékpàsákè Isaili bùsuu pii, ɔ Baali zòblenaɔ mò pii, an gbɛe i gɔo. Ké aa gè Baali kpéu, aa kpépi pà páupãu, gbápɛlekii kuo. ²² Ǿ Yehu ò kpépi ula'ulɛnaɛ: Bɔle ní ulaɔ Baali zòblenaɔne nípii. Ǿ à bɔlɛnɛ ní ulapiɔ. ²³ Yehu ní Lekabu né Yonadabuo gè Baali kpéu, ɔ Yehupi ò Baali zòblenapiɔne: A wɛpã gbéɔla à ní gwa maamaa, ké Dii zòblenaɔ su aao kúáno lao, sema á Baali zòblenaɔ átɛɛ. ²⁴ Ǿ Yehu ní Yonadabuo gè sa'oi. A mɔ lè Yehu gbéɔ kálea bàasi gbɛɔn basiiɔ. A òné yáa, tó an gbɛe tò gbé pɔ́ àle ní nané ní ɔziɔ do piliwa, aà wèni gè yáue. ²⁵ Ké Yehu sa pɔ́ wí a pɔ́ kátɛu à tékù ò a làa, ɔ a ò dɔaio ní zígɔ badɛpiɔne: A gè à ní dede! Asu to an gbɛe piliwáo. Ké aa ní dede ní fɛndaɔ, aa ní geɔ kòle bàasi, ɔ aa gè Baalizi kpea. ²⁶ Aa Baali kpé lipɛɛɔ sèle bɔò aa tesòwà, ²⁷ ɔ aa Baali gbɛe bíle, aa aà kpé gbòo, ɔ wà gupi díle bíikpɛkɛkii ũ e ní a gbão.

²⁸ Maa Yehu Baali gbagbaa mĩde Isaili bùsuu. ²⁹ N beeo i ɔbɔle duuna pɔ́ Neba né Yeloboaũ Isailiɔ dà a keau guuo, a te vua gáaena pɔ́ kú Beteli ní Dãoziɛ.† ³⁰ Dii òè: Lá n yákè maa, n yá pɔ́ má yei kè, ní kè Ahabu bedɛɔne lá ma zèdwa, n bui aɔ kpaa Isaili kpalau e ní sòkpaeɔwae. ³¹ Kásile Yehu i ze ní Dii Isailiɔ Lua ikoyãoo, i laaidɔwà ní nòsemendooo. I ɔbɔle duuna pɔ́ Yeloboaũ Isailiɔ dà a keau guuo.

* **10:11** Ozee 1.4 † **10:29** 1Kia 12.28-30

³² Goo bee Dii tò Isaili bùsu nà laoawa. Azaeli gbãablè Isaili bùsu ³³ pò kú Yuudẽ gukpe oiwa pii za Aloee pò kú Aano swadooi e Galada n Basana bùsuo. Gada buio n Lubeni buio n Manase buio ku we. ³⁴ Yehu yá kini pò a kèò ku Isaili kiao ladau n aà negõnkeyão pii. ³⁵ Yehu gà, wà aà v̄ Samali, ò aà né Yoaza z̄lè aà gbèu. ³⁶ Yehu z̄lè Samali Isailio kía ù wè baakwi plasaie.

11

Yoasi n a dazi Ataliao (2Lad 22.10-23.21)

¹ Ké Aazia da Atalia è a né Aaziapi gà, ò a fèlè lé kíabuiò dede pii. ² O kí Yeholaũ nenɛ Yoseba, Aazia dāe, Aazia né Yoasi sè n sae kiane pò wàlè n dede guu. A aà ùlè Ataliae kpea pò liio kálèau n nɛ pò lé yó kpawào sãnu, ò wi e aà dèò. ³ Népi gò ulèa Dii kpéu n a gwanapio e wè soolo. Goo bee Atalia mé Yuda bùsu kía ù.

⁴ A wè soplade guu ò sa'onkia Yoiada kibè doai badeo n zigò badeo s̄si, ò wà m̀òr̀ǹò aà kíi Dii ua. O à yāyèr̀ǹò a tò aa legbè Dii ua we, ò a kía negõepi òlòné. ⁵ O à yādilenè à mè: Yá pò ali ken ke: Tó a mo gudõai kámabogoozi, á gáli séia aò kibè d̄s̄a, ⁶ á gáli plaade s̄o Suu Bole, á gáli aaõde io b̄ole pò kú doaiò kpe d̄s̄a. ⁷ A gáli pla pò lé kámabo kámabogooziò io né kíapi d̄s̄a Dii ua. ⁸ A liaaazi á baade n a gõkeboo k̄ua. Gbè pò sù s̄s̄azi, à aà de. Aò te kípizi gu pò àlè géu pii.

⁹ Zigò badeo kè lá sa'onkia Yoiada ònéwa. An baade a gbéò sè gèr̀ǹò Yoiada kíi, gbè pò lé kámabo n gbè pò lé m̀ò n léũkpakeio pii. ¹⁰ O Yoiada kí Davidi s̄n̄aò n aà sèngbao pò kú Dii kpéuò kpà zigò badepiowa. ¹¹ O doaiò m̀ò aa kàlè Dii kpé n sa'okio kpele, sea za Dii kpépi oplaa oi e a zee oi, baade n a gõkeboo k̄ua, ké aao né kíapi d̄s̄aò. ¹² O Yoiada b̀ò n kía negõepio à kíafua kpàè, à ikoyã lá kpàwà. Ké wà n̄sikà aà miwa wà aà kpà kía ù, ò wà otaalè wà wiilè wà mè: Lua kí d̄s̄ n aafiao! ¹³ Ké Atalia doaiò n gbè kíniò kíapi mà, ò a fèlè gè n kíi Dii ua. ¹⁴ Ké à wezù, à kípi è zea m̀p̄ele sae lá w̄i kewa. Zigò badeo n k̄aaepenaò zea aà sae, mé gbépii lé p̄nake, aale k̄aaepe. O Atalia a p̄kasao ga kè à wii p̄alè à mè: Wà b̀ò ma kpe! Wà b̀ò ma kpe! ¹⁵ O sa'onkia Yoiada ò zigò badepiõnè: A n̄epi se b̄oanò bàasi, í gbè pò b̀ò teaaziò dede n f̄endao. Asa à mè wasu aà de Dii uaoe. ¹⁶ Goo pò n̄epi kà kibè b̄ole pò s̄s̄o ì ḡeu zéu, ò wà op̄elèwà, we wà aà d̄eu.

¹⁷ Yoiada tò kí n gbéò ledoukè n Diio m̀pii, ké aa e wàò de Diipi gbéò ù yái. A tò kí n gbéò ledoukè n k̄s̄o lo. ¹⁸ O wà gè Baali kpé gbòò, aa a gbagbakio n a táao w̄wi kélèkèlè, ò aa Baali gbagbana Matã dè gbagbakipiò sae.

Yoiadapi Dii kpé nà gudõanaõnè n oozi, ¹⁹ ò a zigò badeo sè n doaiò n gbè kíniò pii, aa b̀ò Dii kpéu n kíapio, aa kibè b̄ole pò doaiò ì ḡeu zé sè. Ké aa kà kibè, ò kípi z̄lè ḡinaa, ²⁰ ò bùsupi gbépii pò kèna, mé w̄lè gò ȳakelesai. Lá wà Atalia dè n f̄endao kibèn we.

12

Yoasi Dii kpé kèkèa (2Lad 24.1-14, 23-27)

¹ Yoasi kpalablè a wè soplade guue. ² A gò kía ù Yehu kpalablea wè soplade guu, ò a z̄lè kpalau Yelusaleũ wè bla. Aà da tón Zibia, Beseba n̄ee. ³ Goo pò sa'onkia Yoiada ledà Yoasiwa, Yoasipi yá pò maa Diie kè. ⁴ Kási i gulef̄i pò wa b̀ò daaio, w̄i gi wàò sa'o we, wàò tulaletikatèa wee.

⁵ Yoasi ò sa'onawone: A ña pò wà m̀d̀ Dii kpéu káaa, naoke'ña ní tòomabo'ñoaó ní ña pò wí m̀d̀ Dii kpéu ní p̀eãwawo píi. ⁶ Sa'onawo lí ñapi si òsinaowa, wi Dii kpé guyaaaò kekeò. ⁷ Kási e Yoasi kpalablea wè bao ní àaõode guu, sa'onawo i Dii kpé guyaaaò kekeò, ⁸ ñ kí Yoasi sa'onkia Yoiada sisi ní sa'onawo píi, à ní lá à m̀: Bóyái ále Dii kpé guyaaaò kekeò ní? Asu ña si òsinaowa lo. Ali tó wà Dii kpé guyaaaò kekeò. ⁹ Ñ sa'onawo wèi, aai ñasi gbéowa lo. Aame wa Dii kpé guyaaaò kekeò. ¹⁰ Ñ sa'onkia Yoiada kpagolo sè à a né f̀, ñ a díle sa'okíi sae Dii kpé kpele oplaai oi. Ñ sa'ona pò lé kpé zé d́aó ñ ña pò wà m̀d̀ Dii ua kau we píi. ¹¹ Tó aa è kpagolopi ña z̀okù, ñ kí lakèna ní sa'onkia i nao, aai káka bāniu. ¹² Aaí ña pò wa ỳpi na gbé pò wà Dii kpé zí danéone ní ozi, ñ aai fiaboò li'anaone ní kpedonaó ¹³ ní g̀bonaó ní gbè'anaó. Ñ aa lí ní gbè ñaò lùluò lo, ké wà Dii kpé guyaaaò kekeò yáí ní kpékekea zí pãleo píi. ¹⁴ Wi Dii kpé ánuusu tao pí ní ña pò wà m̀d̀ Dii uapioo, ge filia tedeboo ge au'elaboo ge kãaeo ge vua pò ge ánuusu pò. ¹⁵ Dii kpékekenaó ñ wà fiaboné. ¹⁶ Gbé pò aa ñapi kpámá aa fiabo zikenaoneo, aali ní lala ñapi yá musuo, asa gbépiá náaideone. ¹⁷ Ña pò wa kpà tàae fiaboo ge duun awakpabo ũ, wíli gèò Dii kpéu. Sa'onawo p̀e.

¹⁸ Goo bee Silió kí Azaeli gè lèlè Gatawa, ñ à èa lé mó lélei Yelusaleũwa lo. ¹⁹ Ñ Yudaó kí Yoasi pò pò api ní a dezi Yuda kíaó Yosafa ní Yolaño ní Aaziao kpà Diiwawo sèle ní vua pò kú Dii kpé làasiuo ní a be làasiuo píi, a kpàsá Azaeli, ñ Azaeli gò Yelusaleũla. ²⁰ Yoasi yá kínió ní yá pò a kèò píi kú Yuda kíaó ladau. ²¹ Aa ñwawo lekpaáñaazi, ñ aa aà dè Bemilo Sila zéu. ²² Aa denapió tón ke: Simeata né Yozaba ní Somee né Yozabao. Ké Yoasi gá, wà aà mia kpákóí ní a dezió Davidi wéleu, ñ aà né Amazia z̀le aà gbèu.

13

Isailio kí Yoaaza

¹ Yudaó kí Aazia né Yoasi kpalablea wè bao ní àaõode guu ñ Yehu né Yoaaza gè Isailio kía ũ, à z̀le kpalau Samali wè gèò ní plaoe. ² A yá pò Dii yeio kè à zè ní duuna pò Neba né Yeloboaũ Isailio dà a keauo, i pãaleò. ³ Ñ Dii pò pà Isailiozi, à ní ná Silió kí Azaeli e ozi ní a né Benadadao e Yoaaza kpalablea léwa. ⁴ Yoaaza awakpà Dii, ñ Dii siaano, asa a è lá Silió kíapi lé Isailio wetá. ⁵ Dii tò aa suabana è, ñ aa b̀ Silió ozi, ñ baade ku a ua lá a ziwa. ⁶ Kási aai obole duuna pò Neba né Yeloboaũ ní dá a keau guuo, aa zède. Asetaati lí gí pélea Samali. ⁷ Yoaaza zígoo ye láai, mé i ke sode gbèon blakwió ní zikasogo mèn kwio ní zígò kèsede gbèon òaasoo lèe kwio (10.000) bàasio, asa Silió kía ní ké kélekele, ñ aa gè lán b̀suti pò wà òzòwàwa. ⁸ Yoaaza yá kínió, yá pò a kèò ní a negonkeyāo ku Isaili kíaó ladau. ⁹ Ké Yoaaza gá, ñ wà aà v̀ Samali, ñ aà né Yehoasi z̀le aà gbèu.

Isailio kí Yehoasi

¹⁰ Yudaó kí Yoasi kpalablea wè bla àaõsaide guu ñ Yoaaza né Yehoasi gè Isailio kía ũ, à z̀le kpalau wè gèò ní m̀ndooe. ¹¹ A yá pò Dii yeio kè, i obole duuna pò Neba né Yeloboaũ Isailio dà a keau guuo, à zède. ¹² Yehoasi yá kíni pò a kèò ní a negonkeyāo ní zí pò a kà ní Yudaó kí Amaziao ku Isaili kíaó ladau. ¹³ Ké à gá, wà aà mia kpákóí ní Isaili kíaó Samali, ñ Yeloboaũ z̀le aà gbèu.

Elizi gaa

¹⁴ Elizi lé gyáke, a bleo, ñ Isailio kí Yehoasi gè aà lè, àle óobè à m̀: Baa! Baa! Isaili zikasogoo ní a sodeon n ũ.* ¹⁵ Ñ Elizi òè: Sá sé ní kao. Ké a sè, ¹⁶ ñ Elizi òè: Ka

* 13:14 2Kia 2.12

kpá sáa. Ké a kpà sáa, 5 Elizi onàna kipi ɔɔwa ¹⁷ à mè: Gukpe fenenti wě. Ké a wě, 5 Elizi mè: Kapi zu. Ké a zù, 5 Elizi mè: Dii ziblekan we. Ziblea Siliɔwa kaε. Nyɔ Siliɔ fu Afeki míomíɔε. ¹⁸ ɔ Elizi mè: Kapiɔ séle. Ké a sèle, 5 Elizi òè: Tɔɔle léò. A lèò gēn àaɔ, 5 à zè. ¹⁹ ɔ Lua gbépi pɔ pàaàzi à mè: A maa n̄ tɔɔle léò yāa gēn ɔɔo ge sooloe, ní zible Siliɔwa míomíɔ. Tiasa n̄yɔ ziblemá gēn àaɔε.

²⁰ Elizi gà, 5 wà aà v̄i.

Ké a wě sù, 5 Mɔabu gbāamɔnedeɔ s̄i Isaili b̄usu. ²¹ Gɔɔ bee gbéɔ lé ge v̄iε. Ké aa gbāamɔnedeɔ è, 5 aa gēpi sè ɔz̄i Elizi miau. Ké gēpi lèle Elizi wáɔwa, 5 à v̄u à f̄èle zè.

²² Siliɔ kí Azaeli Isailiɔ wetà e Yoazaa kpalablea léwaε. ²³ ɔ Dii s̄uukèr̄nɔ à wēnad̄ɔné, à n̄ wegwà a bàa p̄ó kú n̄ Ablahaũo n̄ Izaakio n̄ Yakɔbuo yáí. I we n̄ t̄òɔz̄ò, i n̄ v̄uaao e n̄ a gbāo. ²⁴ Ké Siliɔ kí Azaeli gà, 5 aà né Benadada z̄òle aà gb̄eu. ²⁵ Ké Yoazaa né Yehoasi z̄ikà n̄ Azaeli né Benadadapio, à ɛa w̄éle p̄ó Azaeli s̄i a mae Yoazawaɔ s̄iwà. Yehoasi z̄iblèwà gēn àaɔε, 5 à Isaili w̄élepiɔ s̄iwà.

14

Yudaɔ kí Amazia (2Lad 25.1-28)

¹ Isailiɔ kí Yoazaa né Yehoasi kpalablea w̄é plaade guu 5 Yoasi né Amazia ḡò Yudaɔ kía ũ. ² Aà w̄é baasɔode guu 5 à kpalablè, à z̄òle báawa Yelusaleũ w̄é baakwi m̄endosaie. Aà da t̄ón Yoadã, Yelusaleũ n̄ɔεε. ³ A yá p̄ó Dii yei kè, āma i ka a mae Davidi p̄owao. A a mae Yoasi ɔles̄εε wásawasa. ⁴ Ama i gules̄i p̄ó wa b̄òɔ daaio, w̄iɔ sa'o wàɔ tulaletikateɔa we e tiaε. ⁵ Ké à zèɔɔ kpalau, 5 à a iwa p̄ó aa a mae d̄èɔ d̄ède s̄. ⁶ Lá a ku M̄oizi ikoyā láuwa, i gb̄edenapio néɔ d̄edeo. Lápi guu Dii mè wasu maeɔ d̄ede n̄ néɔ duuna yáio, mé wasu néɔ d̄ede n̄ maeɔ duuna yáio. Baade a ga azia duuna yáie. ⁷ Amazia mé z̄iblè Eɔɔɔwa Guzulε Wisideu gb̄eɔn̄ òaasɔɔo leε kwi (10.000). Zipi guu à Sela s̄iu, 5 à t̄okpàè Yokeeli e n̄ a gbāo.

⁸ Bee gb̄ea Amazia gb̄éɔ z̄i Isailiɔ kí Yoazaa né Yehoasi, Yehu t̄ũnawa, a òè: M̄o wà k̄o le z̄ilau. ⁹ Isailiɔ kí Yoasi w̄ewà à mè: Libā b̄usu leaa lékpāsākè Libā b̄usu seɔle líe à mè, aà a nen̄ɔε kpāsā a néwa, 5 Libā b̄usu w̄ai m̄ò 5z̄ò leaapiwa. ¹⁰ N̄ z̄iblè Eɔɔɔwa, 5 n̄ nzia sè les̄i. N̄ t̄òbò, āma n̄ nzia to t̄εε. Tó n̄ s̄òle dà, n̄yɔ fua, mpi n̄ Yudaɔ p̄ii. ¹¹ Kási Amazia i swás̄eio, 5 Yehoasi m̄ò léleiwà. Aa k̄o le Yuda b̄usu w̄éleu Besemesi. ¹² Ké Isailiɔ Yudaɔ f̄u, 5 Yudaɔ bàalè, baade tà a be. ¹³ Besemesi we 5 Yehoasi Amazia k̄u à tàò Yelusaleũ. A a b̄ii gb̄òo ḡàs̄isuu òaa pla za Eflaiũ B̄ole e Gola B̄ole. ¹⁴ A vua n̄ ánusuo n̄ p̄ó p̄ó kú Dii kp̄eɔ n̄ p̄ó p̄ó kú kibe láasiuɔ s̄èle p̄ii, 5 à gb̄éɔ k̄uk̄u à t̄ar̄n̄ɔ Samali z̄iz̄ɔ ũ. ¹⁵ Yehoasi yá k̄ini p̄ó a k̄èɔ n̄ a neḡon̄keyāɔ ku Isaili kíaɔ ladau n̄ lá à z̄ikà n̄ Yudaɔ kí Amaziaoo. ¹⁶ Ké Yehoasi gà, wà aà mia kpàk̄ɔi n̄ Isaili kíaɔ Samali, 5 aà né Yeloboau z̄òle aà gb̄eu.

¹⁷ Yudaɔ kí Amazia ku Yehoasi gaa gb̄ea e w̄é ḡeoe. ¹⁸ Amazia yá k̄iniɔ ku Yuda kíaɔ ladau. ¹⁹ Wà lekpàaiaazi Yelusaleũ, 5 à bàalè tà Lakisi. ɔ wà gb̄éɔ gb̄ae, aa p̄èleaazi aa aà d̄è we. ²⁰ ɔ wà aà ge s̄è n̄ s̄óo wà s̄uò Yelusaleũ, wà aà mia kpàk̄ɔi n̄ a deziɔ Davidi w̄éleu. ²¹ ɔ Yudaɔ Uzia kpà kía ũ aà mae Amazia gb̄eu. Uzia w̄é ḡeɔ n̄ m̄endooε. ²² ɔme Elata k̄èke k̄ale Yudaɔne a mae gaa gb̄ea.

Isailiɔ kí Yeloboau

²³ Yudaɔ kí Yoasi né Amazia kpalablea wè gēode guu ɔ Yoasi né Yeloboaũ gò Isailio kía ũ Samali, à zòle kpalau wè bla ní mēndooe. ²⁴ A yá pò Dii yeio kè, i ɔbɔle duuna pò Nɛba né Yeloboaũ Isailio dà a keau guuo. ²⁵ Ɔme èa Isaili bùsu sí za Amata bɔlei e Isia Wisidei, lá Dii Isailio Lua dà a zòblena Amitai né Yonasi,* Gatefee gbée a òwa. ²⁶ Asa Dii è Isailio lé taasike maamaae, zɔɔ ní wéɛɔ píi, mé aa gbée ví à ònle. ²⁷ Dii i me á Isailio tó de dúniauo, ɔ à ní suabà Yehoasi né Yeloboaũ sabai. ²⁸ Yeloboaũ yá kɔni pò a kèɔ ní zí pò a kàɔ ku Isailio kíaɔ ladau ní lá à èa Damasi ní Amatao sí Isailioneo. ²⁹ Ké à gà, wà aà mia kpàkɔi ní a dezi Isaili kíaɔ, ɔ aà né Zakali zòle aà gbɛu.

15

Yudaɔ kí Uzia (2Lad 26.1-4, 21-23)

¹ Isailio kí Yeloboaũ kpalablea wè baaso ní plaode guu Amazia né Uzia gò Yudaɔ kía ũ. ² Aà wè gēo ní mēndoode guu ɔ à kpalablè, à zòle báawa Yelusaleũ wè blakwi ní plaoe. Aà da tón Yekolia, Yelusaleũ nɔee. ³ A yá pò Dii yei kè lá a mae Amazia kèwae. ⁴ Ama i gulesi pò wa bòɔ daaño, gbéɔ ɔ sa'o wàɔ tulaletikateɔ we e tiae. ⁵ Ɔ Dii tò kusu aà lè, a víe e à gè gàð. Aà kpé kú adoae, aà né Yotaũ mé kú kibe. Ɔme Yudaɔ dɔaana ũ. ⁶ Uzia yá kɔni ku Yuda kíaɔ ladau ní yá pò a kèɔ píi. ⁷ Ké à gà,* wà aà ví kái ní kíapio Davidi wéleu, ɔ aà né Yotaũ zòle aà gbɛu.

Isailio kí Zakali

⁸ Yudaɔ kí Uzia kpalablea wè bla plasaide guu ɔ Yeloboaũ né Zakali gò Isailio kía ũ Samali, à zòle kpalau mɔ soolo. ⁹ A yá pò Dii yeio kè lá a dezi kèwae. I ɔbɔle duuna pò Nɛba né Yeloboaũ Isailio dà a keau guuo. ¹⁰ Ɔ Yabesi né Saluũ lekpaáaazi ní gbéɔ, à aà dè Ibleaũ, ɔ à zòle aà gbɛu. ¹¹ Zakali yá kɔni ku Isaili kíaɔ ladau. ¹² Maa yá pò Dii ò Yehue kè, à mè aà buio mé aao Isaili kpalable e à ge pe aà sɔkpaewo.†

Isailio kí Saluũ

¹³ Yabesi né Saluũ gò kía ũ Yudaɔ kí Uzia kpalablea wè bla mēndosaide guue, à zòle kpalau Samali mɔ doe. ¹⁴ Ké Gadi né Menaēũ bò Tiiza à gè Samali, ɔ à Yabesi né Saluũpi lè we a dè, ɔ à zòle aà gbɛu. ¹⁵ Saluũ yá kɔni ní lé pò a kpàaí ní gbéɔ Zakalizio ku Isaili kíaɔ ladau. ¹⁶ Menaēũpi bò Tiiza à gè lèlè Tifasawa ní gbé pò kú a guu ní gbé pò kú a bùsuu píi, asa aa gí zewēièe. Ké à lèlemá, ɔ à nɔsindeɔ pùipui píi.

Isailio kí Menaēũ

¹⁷ Yudaɔ kí Uzia kpalablea wè bla mēndosaide guu ɔ Gadi né Menaēũpi gò Isailio kía ũ, à zòle kpalau Samali wè kwie. ¹⁸ A yá pò Dii yeio kè e a wēni léue. I ɔbɔle duuna pò Nɛba né Yeloboaũ Isailio dà a keau guuo.

¹⁹ Ké Asilio kí Pulu sí Isaili bùsuu, ɔ Menaēũ aà gbà ánuusu tɔnu baakwi ní síiɔ, ké Pulupi e ɔdawa, i zedɔ kpalau yáí. ²⁰ Menaēũ tò Isailio ánuusupi fiabò, ɔ ɔdeɔ ánuusu kpà ní miwa ɔwatē blakwikwi Asilio kía pò ũ. Ɔ Asilio kíapi èa tà, i ze ní bùsu weo. ²¹ Menaēũ yá kɔni ku Isaili kíaɔ ladau ní yá pò a kèɔ píi. ²² Ké à gà, ɔ aà né Pekaia zòle aà gbɛu.

Isailio kí Pekaia

* 14:25 Yon 1.1 * 15:7 Isa 6.1 † 15:12 2Kia 10.30

²³Yudaɔ́ kí Uzia kpalablea wè blakwide guu ɔ́ Menaēũ né Pekaia gò Isailiɔ́ kía ũ, à zòlɛ kpalau Samali wè plaɛ. ²⁴A yá pɔ́ Dii yeio kè, i ɔ̀bɔlɛ duuna pɔ́ Nɛba né Yeloboau Isailiɔ́ dà a keau guuo. ²⁵Aà zīgɔ́ bade Lemalia né Peka lekpaàiaazi n gbéɔ́. ɔ́ à Galada bùsudeɔ́ sè gbɛɔ́n blakwi à sɪ́rɪnɔ́ kípizi aà zegikíi Samali, à aà dè n Aagobuo n Alieo, ɔ́ à zòlɛ aà gbɛu. ²⁶Pekaia yá kɪniɔ́ ku Isaili kíaɔ́ ladau n yá pɔ́ a kèɔ́ píi.

Isailiɔ́ kí Peka

²⁷Yudaɔ́ kí Uzia kpalablea wè blakwi n plaode guu ɔ́ Lemalia né Peka gò Isailiɔ́ kía ũ, à zòlɛ kpalau Samali wè baɔɛ. ²⁸A yá pɔ́ Dii yeio kè, i ɔ̀bɔlɛ duuna pɔ́ Nɛba né Yeloboau Isailiɔ́ dà a keau guuo. ²⁹Peka gɔɔ́ ɔ́ Asiliɔ́ kí Pulu mò Iyoni sɪ́ n Abeli Bemaakao n Yanɔ́ao n Kedesio n Azooo. A Nɛfatali bùsu sɪ́ lɔ́, Galada n Galileo píi, ɔ́ à bùsupideɔ́ kùkù tàrɪnɔ́ Asili. ³⁰Ela né Ozee lekpaàí n gbéɔ́ Pekazi, ɔ́ à aà dè à zòlɛ aà gbɛu Uzia né Yotaũ kpalablea wè baode guu. ³¹Peka yá kɪniɔ́ ku Isaili kíaɔ́ ladau n yá pɔ́ a kèɔ́ píi.

Yudaɔ́ kí Yotaũ (2Lad 27.1-9)

³²Isailiɔ́ kí Lemalia né Peka kpalablea wè plaade guu ɔ́ Uzia né Yotaũ gò Yudaɔ́ kía ũ. ³³Aà wè baasɔ́ode guu ɔ́ à nà kpalableawa, à zòlɛ kpalau Yelusaleũ wè gɛɔ́ n m̀ndooɛ. Aà da tɔ́n Yelusa, Zadoki néɛ. ³⁴A yá pɔ́ Dii yei kè lá a mae Uzia kèwae. ³⁵Ama i gulesí pɔ́ wa bòɔ́ daaíɔ́, wɪ̀b sa'o wàɔ́ tulaletikateɛa we e tiaɛ. ɔ́mɛ Dii ua bɔlɛ pɔ́ kú musu kèkɛ. ³⁶Yotaũ yá kɪniɔ́ ku Yuda kíaɔ́ ladau n yá pɔ́ a kèɔ́ píi. ³⁷Gɔɔ́ bee Dii tò Silio kí Lezini n Lemalia né Pekao nà léleɛ Yudaɔ́wawa. ³⁸Ké Yotaũ gá, wà aà mia kpákɔ́i n a deziɔ́ Davidi wéleu, ɔ́ aà né Aaza zòlɛ aà gbɛu.

16

Yudaɔ́ kí Aaza (2Lad 28.1-27)

¹Lemalia né Peka kpalablea wè gɛɔ́ n plaode guu ɔ́ Yotaũ né Aaza gò Yudaɔ́ kía ũ. ²Aà wè baode guu ɔ́ à kpalablè, à zòlɛ báawa Yelusaleũ wè gɛɔ́ n m̀ndooɛ. I yá pɔ́ Dii a Lua yei kɛ lá a dezi Davidiwao. ³A zè n Isaili kíaɔ́ yákeaoɛ. A sa pɔ́ wɪ̀ a pɔ́ káteu à tékũ ò n a nɛgɔ́ɛo se.* A yábɛkè, lá bui pɔ́ Dii n yá Isailiɔ́nɛɔ́ ì kɛ yáawae. ⁴A sa'ò à tulaletikateɛa gulesí pɔ́ wa bòɔ́wa n sɪ́sɪɔ́ musuɔ́ n lí yèlɛlɛɔ́ gbáɔ́ píi.

⁵Bee gbɛa Silio kí Lezini n Isailiɔ́ kí Lemalia né Pekao mò zíkai Yelusaleũ.† We aa koezòu Aazazi, kási aai fɔ́ zìblèwàò. ⁶Zibeezì Lezini Yudaɔ́ yà n bóle Elata, à èa sɪ́má, ɔ́ Eɔ̀bũɔ́ mò zòlɛ we e n a gbãò. ⁷ɔ́ Aaza gbéɔ́ zì Asiliɔ́ kí Puluwa à mè: N zòblenan ma ũ, mé n nén ma ũ. Mɔ́ n ma bɔ́ Silio kía n Isailiɔ́ kía pɔ́ fèlɛmanɔ́ɔ́ ɔ̀zì. ⁸Aaza ánuusu n vua pɔ́ kú Dii kpéuo n a be làasiuo sèlɛ à Asiliɔ́ kía gbà a kpàsãè. ⁹ɔ́ Asiliɔ́ kíapi aà yámà, à gè lèlɛ Damasiwa a sɪ́. A Lezini dè, ɔ́ à tà n Damasideɔ́ Kii. ¹⁰Kí Aaza gè dà Asiliɔ́ kí Pulupile Damasi. A sa'okíi è we, ɔ́ à a taa kè lá guu, a kpàsã sa'ona Uliɛ n a kea tao píi. ¹¹Sa'ona Uliɛ sa'okíipi kè lá kí Aaza kpàsãɛwa wásawasa, à a m̀ide e kí Aazapi àɔ́ gé sui n Damasio. ¹²Ké à sù, à táagbagbakíipi è, ɔ́ à sɔ́i à dèdewà. ¹³A sa pɔ́ wɪ̀ a pɔ́ káteu à tékũ òwà, à pówenti kàwà, à itòlèwà, à sáaukpasa au èlèwà. ¹⁴Dii gbagbakíi pɔ́ wa píi n m̀ogotèo ku sa'okíi dafupi n Dii kpézo zānguo, ɔ́ Aazapi sɛ ðile sa'okíi dafupi

* 16:3 Iko 12.31 † 16:5 Isa 7.1

saε ɔplaa oi. ¹⁵ Ǿ kí Aazapi yādīle sa'ona Uliæ à mè: Nili sa koo pò wí a pò káteu à tékū o sa'okli zɔɔpiwa n pówenti oosio n kí sa pò wí a pò káteu à tékūo n à pówenti gbao n gbéɔ sa pò wí a pò káteu à tékūo n n pówenti gbao n í pò aaí tóleo. Nili sa pò wí a pò káteu à tékū n sáaukpasao au élewà. Sa'okli pò wa pí n mɔgotɔ sɔ aɔ demεε màsokékíi ũε. ¹⁶ Ǿ sa'ona Ulià kè lá kí Aaza òεwa.

¹⁷ Kí Aaza m̀pεpεεɔ gògo tadibɔɔwa à n taɔ bùa. A íkakii gò mɔgotɔ zuswana pò kú a zíεwa, ‡ a díle gbεɔwa. ¹⁸ A kí gína pò wa bò Dii ua n àà bɔle pò kú weo gbòo misiile a Asilio kíæ yáí. ¹⁹ Aaza yá kɔniɔ ku Yuda kíao ladau n yá pò a kèò píi. ²⁰ Aaza gá, § ɔ wà àà mia kpákɔi n a deziɔ Davidi wéleu, ɔ àà né Ezekia zòle àà gbεu.

17

Isailio kí gbεzāna Ozee

¹ Yudaɔ kí Aaza kpalablea wè kueplade guu ɔ Ela né Ozee gò Isailio kíæ ũ Samali, à zòle kpalau wè kēokwiε. ² A yá pò Dii yeio kè, āma i ke lá Isailio kíæ pò d̀aaεɔ kèwao. ³ Asilio kí Samanasaa m̀ lèlewà, ɔ Ozee gò àà zòblena ũ, àle falubɔè. ⁴ Ozee gbéɔ zì Egipiɔ kí Sowa, ɔ i falu pò ì bɔ Samanasaaε wē n wēo bɔè loo. Ké Samanasaa è Ozee b̀ a kpe, ɔ à àà kù à m̀kàwà à àà dàkpeu. ⁵ Ǿ Samanasaa lèle Isaili bùsuwa píi. Àà gbéɔ m̀ koezò Samalizi, aa ku we e wè ààɔ. ⁶ Ozee kpalablea wè kēokwide guu ɔ Samanasaaapi Samali s̀ à tà n Isailio a bùsuu, à n kálεkale Ala n Gozā pò kú Aboo baao n Mεde bùsu wéleɔ guuo.

Isailio g̃sa z̀zɔɔ ũ n duuna yáí

⁷ Yápi kè màa ké Isailio duunakè Dii n Lua pò n b̀ Egipiɔ kí Falaɔɔ ɔzīε yáíε. Aa misiile dii pāleɔne, ⁸ aa bui pò Dii n yánéɔ ɔlesè, aa zè n yá pò Isailio kíæ d̀anéɔε. ⁹ Aa yādɔɔsai díle Dii n Lua yá gbεu, aa guleɔ b̀ò níziæ n wéleɔ guu píi sea za bualoũ n wéle bíideɔ. ¹⁰ Aa gbεɔ n líɔ pèlepele s̀s̀i lesiɔwa píi n lí yèleleɔ gbáɔɔ píi.* ¹¹ Aa tulaletikàtea guleɔ pò aa b̀òpiɔwa píi, lá bui pò Dii n yánéɔ kèwa. Yāvái pò aa kèpiɔ mé Dii pò fèlèè. ¹² Aa zòblè táaɔne. Dii òné yāa s̀o aasu keo. ¹³ Dii dà ānabiɔ n gu'enaɔne píi, ɔ aa lenàwà Isailio n Yudaɔne, aa mè aa mikē n yāváiɔwa, aaio Dii yādileɔ n àà yādanεo kūa, lá a ku ikoyā pò a díle n deziɔne guu, à èa dà a zòblena ānabiɔne aa òwa.

¹⁴ N beeo Isailio i swáseio, an swá gbāa lá n dezi pò aai Dii n Lua náaikεoɔ pòwaε. ¹⁵ Aa g̀i àà ɔtond̀kíi gwai, aa àà bàakuarínɔ yá gbòo, aai lé pò a nàwàné yādao. Aa tè pɔpāɔzi, ɔ aa g̀ò pā. Aa bui pò liaańziɔ ɔlesè, bui pò Dii mè aasu n kea keopiɔ. ¹⁶ Aa pākpa Dii n Lua yādileɔzi, aa m̀kàsa m̀en pla lán gáaenaɔwa n dii ũ, † aa Asetaati lí pèle, aa kùle luabe p̀ɔne, aa zòblè Baaliε. ¹⁷ Aa sa pò wí a pò káteu à tékū ò n n néɔ, ‡ g̃εo n nεo, aa màsokè, aa welena gá, aa nízi kpa yá pò Dii yeiowa, aa àà pò fèlèè. ¹⁸ Ǿ Dii pò pàńzi maamaa à n yá. Yuda bui mé g̀ò ado. ¹⁹ Baa se Yudaɔ i Dii n Lua yādileɔ mao, aa Isailio ɔlesèε. ²⁰ Ǿ Dii g̀i Isaili buipiɔzi píi. A n wetà à n ná gbé pò aale gbāamónéne n ɔzī e à g̀è n yád.

²¹ Ké Dii Isailio kè Davidi buiɔwa, ɔ aa Neba né Yeloboaũ díle n kíæ ũ. Yeloboaũpi mé Isailio swáfè Diiε, a tò aa duun sà z̀ɔ kè. ²² Isailio g̀i lé duuna pò Yeloboaũ kèò ke, aai mikēwà, ²³ ɔ Dii n yá, lá a dà a zòblena ānabiɔne aa òwa. Asilio Isailio nàaa n bùsuu aa tàńɔ z̀zɔɔ ũ, ɔ aa ku we e n a gbāo.

‡ 16:17 1Kia 7.23-29 § 16:20 Isa 14.28 * 17:10 1Kia 14.23 † 17:16 1Kia 12.28 ‡ 17:17 Iko 18.10

Samali yá

²⁴ Asilio kía tò gbé bòle Babeli ní Kutao ní Avao ní Amatao ní Sefavaiũ, ò à ní kálékale Samali wéle guu Isailio gbèu. Maa aa Samali bùsu sí aa zòle a wéle guu. ²⁵ Ké aa kà we káau, aali Dii sísiò, ò à nòmusuò gbàemá, aale ní dede. ²⁶ Ǿ wa ò Asilio kíaè wà mè: Gbé pò n ní sé n ní kálékale Samali wéle guu, aa bùsupi táakekèa dõ, ò à nòmusuò gbàemá, aale ní dede. ²⁷ Ǿ Asilio kía mè: Wà Samali sa'ona pò wa suńnoò do gbae aà ta we, i bùsupi táa yáadané. ²⁸ Ǿ Samali sa'onae èa tà we à zòle Beteli. A dàda gbéone lá aa ke aali Dii sísi.

²⁹ Goo bee gbé pò mò zòle wélepiò guu, bui píi ní a táaoe, ò aa ní táapiò taa kè aa pèlepèle gulesí pò Isailio bòò kpéò guu. ³⁰ Babelideò Sukobenò pí, Kutadeò Nεεgali pí, Amatadeò Asima pí, ³¹ Avadeò Nibaza ní Taatakio pí, Sefavaiũdeò sa pò wí a pò káteu à tékũ ò ní ní néò ní táa Adamèlèki ní Anamèlèkiowa. ³² Ǿ aa èa Dii sísi lo. Aa ní gbéò dilea gulesípìò gbàgbanaò ù tē vío, ò aaiò sa'oné gulesípìò kpéò guu. ³³ Aa Dii sísi, ò aale zòble ní táaone lá bùsu pò aa bòu fèlèkaayã dewa. ³⁴ Maa aa ní fèlèkaayã kũa e ní a gbão. Aale Dii sísiò, asa aali aà ɔtondòkii gwao, aaliò aà yádanè kũao ge aà ikoyã ge yá pò a dìle Yakòbu pò à èa tòkpàè Isaili buionèò. ³⁵ Ké Dii mè a bàa aò kú ní Isailipìò yãa, à mè aasu dii páleò sísiò, aasu kúlènéò,* aasu zòblènéò, aasu sa'omáo, ³⁶ sema a gbé pò a ní bóle Egipi ní a iko zòò ní a gãsa gbãao. Api áme aao a sísi, aao kúlèé,† aai sa'owa. ³⁷ A mè aao a ɔtondòkii gwa, aaiò a yádanèò kũa ní a ikoyãò ní yádìlèa pò a kèné lá guuò e goopii. Aasu dii páleò sísiò. ³⁸ Aasu to a bàakuańnoò yá lí sáńguo. Aasu dii páleò sísiò. ³⁹ Aali a Dii ní Lua sísi ado. Ame á ní bò ní wéleò ɔzì mípi.

⁴⁰ N beeo aai swáseio, ò aa zè ní ní fèlèkaayãò. ⁴¹ Buipìò Dii sísi, kási aa gí lé zòble ní táaoneò be, ò an néò ní ní tũnaò lé ke lá ní maepìò kèwa e ní a gbão.

18

Yudaò kí Ezekia

¹ Isailio kí Ela né Ozee kpalablea wè àaõde guu ò Aaza né Ezekia gò Yudaò kía ù. ² Aà wè baasode guu ò à kpalablè, à zòle báawa Yelusaleũ wè baakwi mèndosaie. Aà da tón Abi, Zakali néé. ³ A yá pò Dii yei kè lá a dezi Davidi kèwa píie. ⁴ A gulesí pò wa bòò gbòò, à táagbeò wíwi, à Asetaati lipèleò zòzò. A mógotè mlè pò Mòizi pí* gbègbè, asa e goo bee Isailio lé tulaletikateawàe, aa tòkpàè Neusetã. ⁵ Ezekia Dii Isailio Lua náaikè, Yudaò kíaè muaaaànò, an gbé pò d̀aaeò ge an gbé pò té aà gbeaò. ⁶ A nà Diiwa, i bò aà kpeo. A yá pò Dii dà Mòizieò kũae. ⁷ Dii kuaànò, ò yá pò a kèò bò maa píi. A bò Asilio kía yá kpe, i zòblèè lo. ⁸ A ziblè Filitèòwa e Gaza ní bùsu pò liaaiò sea za bualoũò ní wéle bíideò píi.

⁹ Kí Ezekia kpalablea wè àaõde guu, Isailio kí Ela né Ozee kpalablea wè soplade guu, ò Asilio kí Samanasaa mò koezò Samalizi. Aa kálae we ¹⁰ e wè àaõ, aa wélepi sí Ezekia kpalablea wè soolode guue. Isailio kí Ozee kpalablea wè kèokwiden we. ¹¹ Asilio kía tà ní Isailio a bùsuu, à ní kálékale Ala ní Gozã pò kú Aboo baa ní Mède bùsu wéleò guuo. ¹² Yápi kè maa, ké aai Dii ní Lua yãmao yáie. Aa aà bàakuańnoò yáò kũao, aai yá pò Dii zòblèna Mòizi dìle ma aa zikèwàò.

Asilio kía viadadaa Yelusaleũdeòzi (2Lad 32.1-16, Isa 36.1-22)

§ 17:34 Daa 32.28, 35.10 * 17:35 Bsa 20.5, Iko 5.9 † 17:36 Iko 6.13 * 18:4 Nao 21.9

¹³ Kí Ezekia kpalablea wè gēo mēndosaide guu ò Asilio kí Senakelibu mò lèle Yuda wéle bíideɔwa, a sí píi. ¹⁴ Ǿ Yudaɔ kí Ezekia gbéɔ zì Asilio kíawa Lakisi à mè: Ma tàaekè. Nsu mɔao, mío falubone lá nýɔ zɔmɛɛwa. Ǿ Asilio kía ánuɔu zò Ezekiaɛ tɔnu kwi ní vuao tɔnu do. ¹⁵ Ǿ Ezekia ánuɔu pò a è Dii kpéu ní a be làasiuo kpàwà píi. ¹⁶ Gɔɔ bee à vua gò Dii kpé gbaɔwa ní pò pò a kùle gbapio lipelɛwao, a kpà Asilio kíapiwa.

¹⁷ Ǿ Asilio kía a kwàasi ní a ìwaɔ gbèzɔɔo ní a zìgɔɔ gbèzɔɔo zì, aa bò Lakisi aa mò Yelusaleũ kí Ezekia kíi ní zìgɔɔ dasidasi. Ké aa kà Yelusaleũ, aa mò zè íkalékíi pò kú musu sae, pɔpinaɔ bua zéu. ¹⁸ Aa lezù kípizi, ò kibɛ ziia Ilikia né Eliakiũ ní aà lakēna Sebenao ní aà kpàwakena Asafa né Yoao bò gè ní kíi. ¹⁹ Ǿ zìgɔɔ gbèzɔɔpi òné: A gɛ o Ezekiaɛ, Asilio kía zɔɔ mé lé aà la, bó àle a náaike màai? ²⁰ A mè á zìgbaselea dɔ mé á gbāa, kási yāpā giie. Dé àle a náaike, ò àle bɔ a yá kpei? ²¹ Egipio kía pò àle a náaikepi gwa. A de lán fee lípan wíwiawae. Gbé pò gbāa'èwà, ì aà zɔ a ɔue. ²² Ezekia Dii guleɔbò ní aà gbagbakíio gbòoo lò? A ò Yelusaleũdeɔ ní Yudaɔne píi aa mɔ kùle gbagbakíi ae Yelusaleũ la, ò àle omɛ Dii a Luapi náai ò àle kea? ²³ Aà ledouke ní ma dii Asilio kiao, mí aà gba sɔ òaa kwi, tó a gbé ví aa diè kpe. ²⁴ Lá àle Egipi zikasɔgoɔ ní sòdeɔ náaike, kpelewa a fɔ zezɔ baa ma dii zìgɔ gáli pò kèsánziɔ doei? ²⁵ Ale e ma dii mò léle gue beewa à wíwi Dii lé sai yà? Dii mé òè aà léle bùsue beepiwa, i wíwi.

²⁶ Ǿ Eliakiũ ní Sebenao ní Yoao ò zìgɔɔ gbèzɔɔpie: Yā'o wápio n zòblenaɔne ní Sili yáo, asa wi maɛ. Nsu yā'owɛɛ ní Ebelu yáo, ké gbé pò kú bíiwaɔ su mao yái. ²⁷ Ǿ gbèzɔɔpi wémá à mè: Ma dii i ma zì mà yápi òé ní á diio átɛɛo, ní gbé pò zòleá bíiwaɔe lɔ, asa aa nízia bíikpe pò aa kè bleɛ, aai nízia osoo mi lááwa. ²⁸ Ǿ gbèzɔɔpi fèle pùna ní Ebelu yáo à mè: A Asilio kía zɔɔ yāma! ²⁹ Kípi mè, ásu to Ezekia á sásão, asa a fɔ á bɔ a ɔziɔ. ³⁰ Ezekia mè Dii a á bɔ, a á wéleɛ bee kpa Asilio kíawao. Ásu Ezekia pi yāma à Dii náaike yá bee musuo. ³¹ Ásu Ezekia yāmao. Asilio kía mè à ledoukeano, à mikpawa, á baade i azia véɛbe ní azia kaadɔembɛo ble, i azia bia'i mi, ³² e àò mós á sélelì à táánɔ bùsu pò de lá á pówau. Pówena ní véɛ nao pàlawà, pɛɛ ní véɛbuo ní kuliɔ ní zó'io diue. A ze ní wɛnio. Ásu ze ní gaoo. Ezekia mè Dii a á bɔe, kási ásu weio, ásu to aà á sásão. ³³ Buipáleɔ táae fɔ gí Asilio kíaɛ aà ní bùsu símae? ³⁴ Amata ní Aapadao táao gè máe? Sefavaiũ ge Ena ge Iva táao gè má ni? Samali táao è gíè ní ní wéleoe? ³⁵ Bùsupio kpele táa mé fɔ gíè ní a bùsuoi? Kpelewa Dii a fɔ gíè ní Yelusaleũoi?

³⁶ Gbéɔ níleá kílíkili, aai yāwewào, asa an kía òné aasu yázāsìwàoe. ³⁷ Ǿ kibɛ ziia Ilikia né Eliakiũ ní aà lakēna Sebenao ní Asafa né Yoa aà kpàwakenaɔ ní pɔkasaɔ kèkè, aa èa sù Ezekia piwa aa zìgɔɔ gbèzɔɔ yápi dàu a síuè.

19

Ezekia wabikɛa Diiwa (Isa 37.1-20)

¹ Ké kí Ezekia yápi mà, à a ula ga kè, ò à zwànkasa kàkaala, à gè Dii kpéu. ² A a be ziia Eliakiũ ní a lakēna Sebenao ní sa'onkiaɔ zì ānabi Isaia, Amɔzu néwa, zwànkasaɔ kàkaañla. ³ Aa òè: Ezekia mè yá gí gbāe, wà wá da taasiu wà wá lele wà widàdawá. Wa gɔ lán nɔɛ pò a né kà bɔa, mé yèɛɛ ku a fɔ iowae. ⁴ Asilio kía a zìgɔɔ gbèzɔɔ zì, à mò Lua béɛ láanikè. Dii n Lua yápi mà, a aà lele yápi oa yáia, wá dɔo. Wabikɛwà wá gbé kōna pò wa gɔɔne.

⁵ Ké kí Ezekia zínapiò gè Isaia lè màa, ⁶ a ònè: A ge o á diie, Dii mè asu to vía a kú Asiliò kía iwàò dóeaaò yá pò a màpi yáio. ⁷ A ma! Tó Asiliò kía baòe mà, Dii a to làasoo gèaàgu, i ta a bùsuu, Dii i to wà aà de ní fèndao we.

⁸ Ké zìgòò gbèzòò mà Asiliò kía fèlè Lakisi, ò à èa tà à aà lè, àlè zìka ní Libenadeò. ⁹ Ké Asiliò kía mà Etiopiò kí Tilaka lé mó zìkaianò, ò à èa zìnaò gbàe Ezekiawa à mè: ¹⁰ A o Yudaò kí Ezekiaè, dii pò àlè a náaike à gbàsa mè á Yelusaleũ namee ma òziò, asu to diipi a sásàò. ¹¹ I ma lá Asiliò kíaò kè bùsuòne à ní ké kélekele píio lé? Òme a bò ado saa? ¹² Wéle pò ma dezio kàaleò, Gozã ní Halanao ní Lezeffio ní Edeni pò kú Telasaaò, an táaò fò ní bóe? ¹³ Amata kía kú máí? Aapadae kía kú máe? Sefavaiũ ge Ena ge Iva kíaò ku máí?

¹⁴ Zínapiò Asiliò lá kpà Ezekiawa. Ké à a kyokè, ò à gè Dii kpéu a pòò aà ae, ¹⁵ à wabikèwà à mè: Dii Isailio Lua, ní kú malaika gàsìadeò zānguo,* míme ní Lua ù bùsu pò kú dúnia guu píie. Mmè ní musu kè ní tóoleo. ¹⁶ Swákpa ò yāma, Dii. Wése ò gugwa, Dii. Dóea ní Lua béeo lékpāsā pò Senakelibu kè ma fá! ¹⁷ Sianaè Dii, Asili kíaò buipio kàale píie, an bùsuò gò bezia ù. ¹⁸ Aa ní diio kàteu aa ní kpasa, asa pòpíá Lua no, pò pò gbēnazina kè ní lío ní gbēoone. ¹⁹ Dii wá Lua, wá bò aà òzi, bùsu pò kú dúnia guu píi io dō ké n Dii, míme ní Lua ù ndo.

Senakelibu gaa

(Isa 37.21-38)

²⁰ Ò Amòzu né Isaia lékpāsákè Ezekiaè à mè: Dii Isailio Lua mè a wabi pò ní kè Asiliò kí Senakelibu yá musu mà, ²¹ ò à àsiè bee ò aà musu:

Sìona nenòe léso lé sakangu,

àlè n láanike n kpe.

Gbèe i zible Yelusaleũwa yāao

ò àlè a mi dada a gāu.

²² Dé n dōewà ní sòsòí?

Dé n kàae, n n mi dàè íai?

Isailio Lua pò a kua adoa n bee kèe.

²³ N dà n zìnaòne aa Dii sòsò,

n mè n dèdè sísìò musu

ní n zìkasògoò dasidasi

e Libā bùsu gbèsìsì misonau.

N sèdè lí gbāaò zòzò,

n pèli zòòò kwè,

n ka a léwa musu e a líkpe sisuu.

²⁴ N lòò yò buipāleò bùsuu,

n a imì,

n kèse Egipi swaò í bà.

²⁵ Ké ma Dii má dīlè màa za zi,

ni mao lé?

Ma zèò à gègè, ò má tò à kè.

Má tò n ní wéle bíideò kwè wiliũ,

aa gò daaia.

²⁶ Wélepideò gbāa kèsā,

aa gò suuu, wí ní kú,

aa de lán sēsaowa,

lán sēla bōbwa,

lán sē pò bōlè kpéwa à gāga gòòwa.

* 19:15 1Sam 4.4

27 Má n kúkíi dõ,
 má n gea ní n suao dõ,
 má n kãamazi dõ.
 28 N kãamazi,
 n kàamai pò ní ví yá gè ma swáú.
 Má bakane n níue,
 má àasína kanε n léue,
 mí tó ñ ea tá ní zé pò n m̀òò.

29 Ezekia, yáε bee aɔ dene seela ũ:
 A pɔzã ble ble wëa, zii lo í ble we.
 Zii kee sa à pótõ í pòkeke,
 à vëeli pépe í a be ble.

30 Yuda kõna pò b̀òò zína a ea gë tíu,
 an né iɔ kpa musu.

31 Asa gbé kõnaɔ bo Yelusaleũ,
 Siɔna gbèsiɔidepiɔ gõ.
 Ma Dii Zígõde ma áia mé a bee ke.

32 Ayãmeto ma yáε bee ò Asilio kía musu:

A gë wéleε beeuo,
 a kazuuo,
 a a sèngbao d̀òò,
 a koezõí à gbà lesí daio.

33 A ea tá ní zé pò à m̀òò,
 a gë wéleε beeuo.
 Ma Dii máme má ò.

34 Má gí ní wélepioε,
 mí a suaba mazía yáí
 ní ma z̀òblena Davidi yáíio.

35 Gwá bee Dii Malaika b̀ò gè Asilio b̀òou, à gbéó dède òaasɔɔo leε òaa do gëosai (185.000). Ké aa fèle kɔɔ, aa geɔ è kálea gupiiu. 36 ɔ Asilio kí Senakelibu fèle a b̀òopiu à èa tà Niniva, a ku we. 37 Gɔɔ pò a kúlea a tãa Nisoki kpéu, ò aà néo Adamelēki ní Salezeεo aà dè ní f̀endao. Aa bàasi tà Alalata b̀usu, ò aà né Esaadõ z̀òle aà gbeu.

20

Ezekia gyákea (Isa 38.1-8)

1 A gbea Ezekia gyākè à kà gaa, ò ànabi Isaia, Amɔzu né gè aà lè a òè: Dii mè, ledile n gbéɔne, asa níle mó gaiε, níyõ fèle bo. 2 ɔ Ezekia aedò gíwa à wabikè Diiwa 3 à mè: Dii, n yá na! Lá ma tãa'ònnɔ ní náaio, mé ma yá pò ní yei kè ní ǹsemendoo, to à d̀ngu. ɔ à wëna ɔ̀ò. 4 E Isaia aɔ gé boi ua, ò Dii yã'òè à mè: 5 Ge ñ o ma gbéó d̀aana Ezekiaε, ma Dii aà dezi Davidi Lua ma mè, ma aà wabikea mà, ma aà wé'i è. Má aà gbágbã, a gɔɔ àaõde zí i gé ma kpéu. 6 Ma aà gɔɔ kàfíè wè gëo. Má aà si Asilio kíawa ní wéleε beeo. Má gí ní wélepio mazía yáíe ní ma z̀òblena Davidi yáíio.

7 Isaia mè wà kaadɔembe bo. Ké wa l̀ò, wa d̀ò aà sãnepiwa, ò à gbágbã. 8 ɔ Ezekia Isaia là à mè: Lá Dii mè á ma gbágbã, mí gé a kpéu a gɔɔ àaõde zí, bóme aɔ de a seela ũi? 9 ɔ Isaia wèwà à mè: Seela pò Dii a kene lé pò a gbène yá musun ke: Uena pò íatē lé suò Aaza dèdèkíiɔwa, ní ye à gé e a gbápeki mèn kwíɔwa yá,

ge à ea kpe oi mèn kwio̯wae? ¹⁰ Ǿ Ezekia wèwà à mè: Uena pilaa gbápekii mèn kwio̯wa zì'ũo. Aà to à ea dède kpe oi mèn kwi. ¹¹ Ké ānabi Isaia lezù Diizi, Ǿ uena pò íatē lé suò èa dède gbápekii mèn kwi pò à pilawà yāa̯wa.

Babeli b̄usu zina̯ m̄oa Yelusaleũ
(Isa 39.1-8)

¹² Goo bee Baladā né Melodaki Baladā, Babeli kía lá kpàsā Ezekiae ní gbao, ké à aà gyākea bao mà yáí. ¹³ Ezekia gbāakpà z̄inapi̯zi, à gèr̄n̄o a làasiu, à a ánusuo òl̄oné ní vua̯o ní pò ḡinana̯o ní n̄isi maao. A gèr̄n̄o a ḡo̯ke̯b̄okalekpeu lo, à a àizee̯o òl̄oné míomi̯o. P̄o̯e ku aà be ge aà b̄usu ke à ḡi òl̄biné̯o. ¹⁴ Ǿ ānabi Isaia gè aà lè à aà là à mè: Kpelewa gbépi̯o ònei? Za má aa b̄ou aa mò n k̄iii? Ǿ Ezekia wèwà à mè: An b̄okii z̄à, Babeli aa b̄ou. ¹⁵ Ǿ Isaia aà là à mè: Bó aa è n bei? A wèwà à mè: Aa ma be̯pò p̄ii èe. Ma àizee̯e ku ké ma gi òl̄biné̯o. ¹⁶ Ǿ Isaia òè: Yá pò Dii ò ma: ¹⁷ Goo lé mó wa ní be̯pò p̄ii ní àizee̯e pò n dezi̯o t̄one ní k̄ūa e gbāo séle taò Babeli̯e. Dii mè a kee a ḡo. ¹⁸ Wa né pò r̄ȳo̯ ní ieo séle t̄ar̄n̄o, aai ḡo Babeli kibe z̄ikenao ũ.* ¹⁹ Ǿ Ezekia ò Isai̯e: Dii yá pò ní òm̄e̯pi ma̯e. Asa àle e áo ku aafia ni̯e guu e a w̄eni léue. ²⁰ Ezekia yá k̄ini̯o ní a neḡonkeyāo ku Yuda k̄iao ladau ní lá à íkalek̄ii ní íze pò a sò gb̄eu ĩ mó ní ío w̄éle guuo k̄eo. ²¹ Ké à gà, Ǿ aà né Manase z̄òle aà gb̄eu.

21

Yuda̯o kí Manase
(2Lad 33.1-10, 18-20)

¹ Manase w̄e̯ ku̯eplade guu Ǿ à kpalablè, à z̄òle báawa Yelusaleũ w̄e̯ bàao̯ soosaie. Aà da t̄on̄ Ef̄eziba. ² A yá pò Dii yeio k̄e, à z̄è ní bui pò Dii ní yá Isaili̯o̯e̯o yāb̄e̯e̯o.* ³ A èa gule̯s̄i pò a mae Ezekia dàāi̯o b̄ò ní Baali gb̄agbak̄i̯o. A Asetaati lí p̄ele lá Isaili̯o kí Ahabu k̄e yāawa. A k̄ule luabe p̄o̯ne à z̄obl̄ené. ⁴ A sa'ok̄i̯o b̄ò Dii kp̄eu Yelusaleũ, gu pò Dii mè a t̄o̯ a̯ kuwàpi.† ⁵ A luabe p̄o̯ gb̄agbak̄i̯o b̄ò Dii ua ní a kaa guuo p̄ii. ⁶ A sa pò w̄i a pò kát̄eu à ték̄ū ò ní a neḡo̯e, à p̄odà gb̄é̯wa, à m̄aso̯o k̄e, à yāgb̄ea ḡesisina̯wa ní wel̄ende̯o, à yá pò Dii yeio k̄e maama̯e, Ǿ à aà p̄o f̄el̄e̯. ⁷ A Asetaati t̄aa pò á k̄epi d̄ile Dii ua, gu pò Dii ò Davidi̯e ní aà né Salom̄o̯o a t̄o̯ a̯ kuwà ḡo̯piipi, asa Isaili w̄éle̯o guu p̄ii Yelusaleũ Ǿ a s̄e. ⁸ A mè t̄o̯ Isaili̯o yá pò á d̄ilené̯o k̄ūa p̄ii, mé aa z̄è ní ikoyā pò a z̄obl̄ena M̄ozi k̄p̄am̄ao p̄ii, á ea ní b̄ole b̄usu pò á kp̄a ní dezi̯owauo, á t̄o̯ aa liaaliaa lo.‡ ⁹ N beeo aai swá̄s̄eio. Manase ní s̄as̄ā, Ǿ aa v̄aik̄è de bui pò Dii ní m̄ide ní dezi̯o̯e̯o.

¹⁰ Ǿ Dii yādà a z̄obl̄ena ānabi̯o̯ne aa mè: ¹¹ Lá Yuda̯o kí Manase yá pò má ye a ḡiyāio̯o k̄e, à v̄aik̄è de Am̄le pò kú a āāla, à Yuda̯o dà duunk̄eau t̄aa pò a k̄eo yá musu, ¹² a yáí t̄o̯ ma Dii Isaili̯o Lua ma mè, má yáyia Yelusaleũwa ní Yuda b̄usuo p̄ii. Gb̄é pò a baom̄a a keke swāw̄e̯e. ¹³ Má ḡuȳo̯o p̄oo Yelusaleũwa mà w̄iwi, lá má p̄oo Samaliwawa. Má k̄e̯ lá má k̄e Ahabu be̯wae. Má ple mále Yelusaleũu lá w̄i mále tau wà k̄ulewa. ¹⁴ Má p̄akpa ma gb̄é k̄onapi̯zi mà ní na ní w̄e̯o̯ne ní ōzi̯e. Aa ní naaa, aai ní p̄o̯ séle, ¹⁵ asa aa yá pò má yeio k̄e, aai ma p̄o f̄el̄eme̯e za ḡo̯ pò an dezi̯o b̄ò Eḡipi̯e e ní a gb̄ao.

¹⁶ Manase yāesaide̯o d̄ède dasidasi e an ḡeo Yelusaleũ p̄a za a léla e a léle, duuna pò a k̄e à Yuda̯o dà yá pò Dii yeio k̄eau bàasi. ¹⁷ Manasepi yá k̄ini̯o ní duuna pò a k̄eo p̄ii kú Yuda k̄iao ladau. ¹⁸ Ké à gà, wà aà v̄i a be, Uza kaa pò à li'b̄abau, Ǿ aà né Am̄o z̄òle aà gb̄eu.

* 20:18 2Kia 24.13-15, Dan 1.1-7 * 21:2 Zel 15.4 † 21:4 2Sam 7.13 ‡ 21:8 1Kia 9.3-5

Yudaɔ kí Amɔ
(2Lad 33.21-25)

¹⁹ Amɔ wɛ̀ bao ní plaode guu ɔ̀ à kpalablè, à zòlɛ báawa Yelusaleũ wɛ̀ plaɛ. Aà da tón Mesulemɛ, Aluzu né, Yoteba gbɛ́ɛ. ²⁰ A yá pɔ́ Dii yeio kè lá a mae Manase kèwaaɛ. ²¹ A a maepi ɔ̀lesè píie. A zɔ̀blè t́áa pɔ́ a mae zɔ̀blɛ́nɛ́nɛ à kùlɛ́nɛ́. ²² A Dii a deziɔ́ Lua tò we, i aà zé seo. ²³ ɔ̀ aà íwaɔ̀ lekpaáaíazi aa aà dè a be. ²⁴ Ké Yudaɔ̀ gbɛ́ pɔ́ lekpaáaíazi dède píi, ɔ̀ aa aà né Yosia kpà kía ũ aà gbɛu. ²⁵ Amɔ yá kɛ́niɔ́ ku Yuda kíaɔ̀ ladau ní yá pɔ́ a kèɔ́ píi. ²⁶ Ké wà aà ví Uza kaau, ɔ̀ aà né Yosia zòlɛ aà gbɛu.

22

Yudaɔ̀ kí Yosia
(2Lad 34.1-2, 8-28)

¹ Yosia wɛ̀ swaaɔ̀de guu ɔ̀ à kpalablè, à zòlɛ báawa* Yelusaleũ wɛ̀ baakwi ní mɛ̀ndooɛ. Aà da tón Yedida, Adaia né, Bɔ̀zeka gbɛ́ɛ. ² A yá pɔ́ Dii yei kè, à a dezi Davidi ɔ̀lesè píie, i ṕaale ɔ̀plaaɛ ge zɛɛio. ³ Aà kpalablea wɛ̀ bao plasaide guu ɔ̀ à a lakɛ̀na Safana, Asalia né, Mesulaũ tɔ̀ũna zì Dii kpéu à mè: ⁴ Gé sa'onkia Ilikia le, ní oè aà ɔ̀a pɔ́ wa kpà Dii kpé bíibɔ̀ledɔ̀anaɔ̀wa nao, ⁵ wi na gbɛ́ pɔ́ wà ní díle Dii kpé zì gbɛ́zɔ̀ ɔ̀nɛ ní ɔ̀zì, aai fiabo gbɛ́ pɔ́ aale Dii kpé guyaaaɔ̀ kekeɔ̀nɛ, ⁶ li'ánaɔ̀ ní kpebonaɔ̀ ní kpedɔ̀naɔ̀. Aa lí lúò lɔ̀ ní gbè áaɔ̀, aai kpépi kekeò. ⁷ Asu ɔ̀a pɔ́ wa náné ní ɔ̀zì kàakɛo, asa gbépiá náaideɔ̀nɛ.

⁸ Sa'onkia Ilikia ò lakɛ̀na Safanaɛ a bɔ̀ Mɔ̀zizi ikoyá láwa Dii kpéu, ɔ̀ a kpàwà. Ké à a kyokè, ⁹ ɔ̀ à gèò kí kíi, à a yá dàu a siuè à mè: Níwaɔ̀ ɔ̀a pɔ́ kú Dii kpéu bòlɛ aa nà Dii kpé gbɛ́zɔ̀ ɔ̀nɛ ní ɔ̀zì. ¹⁰ A èa òè sa'ona Ilikia lá kpàwa, ɔ̀ à a kyokè kía. ¹¹ Ké kí Mɔ̀zizi ikoyá lápi yámà, à a ulada ga kè. ¹² ɔ̀ a ò sa'ona Ilikiaɛ ní Safana né Aikaũo ní Mise né Akabooo ní lakɛ̀na Safanao ní a íwa Asaiaɔ̀ à mè: ¹³ A ge Dii lamɛɛ ní Yudaɔ̀ píi lá pɔ́ wa bɔ̀wàɛ bee yá musu. Dii pɔ̀paawázi à kè zài, asa wá deziɔ́ i wá yá pɔ́ kú lée bee guu ma aa zíkèwàò. ¹⁴ ɔ̀ sa'ona Ilikia ní Aikaũo ní Akabooo ní Safanao ní Asaiaɔ̀ gè yápi ò nɔɛ ánabi Uledaɛ. Nɔ̀epi ku Yelusaleũ fáani plaade guue, aà źá tón Saluũ, Tikeva né, Halasa tɔ̀ũnaɛ. Halasapi mé Dii kpé ula'ulena ũ. ¹⁵ Dii Isailiɔ́ Lua yá'ò nɔ̀epie à mè: A ge o gbɛ́ pɔ́ á źíáɛ, ¹⁶ ma Dii ma mè má yáya guɛ beewa ní gbɛ́ pɔ́ kúuɔ̀, lá a ku lá pɔ́ Yudaɔ̀ kía a kyokèpi guuwa. ¹⁷ Má pɔ̀kūmabɔ̀bɔ̀ guɛ beewaaɛ, ma pɔ̀kūmapi a kpáleo, asa aa ma to we, aa tulaletikàtea dii páleɔ̀nɛɛ, aa ma pɔ̀ fɛ̀lemɛɛ t́áa pɔ́ aa kèpiɔ́ yáí. ¹⁸ A o Yudaɔ̀ kía pɔ́ á źí ma laie, yá pɔ́ a màpi musu, ma Dii Isailiɔ́ Lua ma mè, ¹⁹ yá pɔ́ má ò guɛ bee musu ní gbɛ́ pɔ́ kúuɔ̀, ma mè a gɔ̀ yáaa láaipɔ̀ ũɛ, lá à swásèi à azía búsamɛɛ, à a ulada ga kè à ɔ̀lò, ma aà yámà má síààɔ̀. Ma Dii máme má ò. ²⁰ A yáí tò má tó aà ga, wi aà ví nie guu. Aà wé a si yá pɔ́ má yía guɛ beewapileo. ɔ̀ zinapiɔ̀ èa tà kí kíi ní yápio.

23

Yosia ɛa zɛa ní Dii bàa kua ní Isailiɔ̀ yáɔ̀
(2Lad 34.3-7, 29-32, 35.1-27)

¹ Kí Yelusaleũ gbɛ́zɔ̀ ɔ̀ ní Yudaɔ̀ sisi, ɔ̀ aa káaaaazi mípi. ² A gèrɛ́nɔ̀ Dii ua ní sa'onaɔ̀ ní ánabiɔ̀ ní Yelusaleũdeɔ̀ ní Yudaɔ̀ píi, néfɛ́nɛn gbɛ́zɔ̀, ɔ̀ a tò wà Dii bàakuarɛ́nɔ̀ lá pɔ́ wa è aà kpéupi kyokè ní wáa píi. ³ Kí zɛa m̀pɛle saɛ, ɔ̀ à èa zè ní Dii bàakuarɛ́nɔ̀ yáɔ̀. A mè á té Diizi, íɔ̀ aà yádileaɔ̀ ní aà yádanɛɔ̀ kúa, íɔ̀

* 22:1 Zel 3.6

aa òtondòkíi gwa ní nòsemendoo teasisai, lá a ku lápi guuwa. Ɔ gbépii zè ní Dii bàakuarínò yáò ló.

⁴ Kí ò sa'onkia Ilikiae ní aà kwàasio ní Dii kpé bíibòledōanao, aa pópó wa kè Baalie ní Asetaatio ní luabe pópó séle bòò Dii kpéu. Ɔ à gè tesòwà Yelusaleū bíi kpe Sedō guzule bugbeu, ɔ wà a tífú sèle tàò Beteli. ⁵ Ɔ kí táagbagbana pópó Yuda kíà díle aa sa'ò Yuda wéle gulesiowa ní pópó lía Yelusaleūziò yà nípii ní táagbagbana pópó aa sa'ò Baali ní íatēò ní mōvuao ní saan tōdeò ní luabe pópówa píi. ⁶ A Asetaati lipéle sè Dii ua à bòò à gè tesòwà Yelusaleū bíi kpe Sedō guzuleu, ɔ à a tibò a fàe táaa miaowa. ⁷ A gōe káaluao kpé pópó kú Dii uao gbòò ló. Kpépiò guu nōeò Asetaati zwàakpéò táu. ⁸ A tò sa'ona pópó kú Yuda wéleu sù Yelusaleū, ɔ à gulesí pópó wa bò sa'onapio tulaletikàteawàò gbālè za Geba e Beeseba. A táagbagbakíi pópó kú wéle dōaana Yozuee bōleu wéle bōle ɔze oio gbòò. ⁹ I we gulesí gbàgbanapio sa'ò Diiwa Yelusaleū, āma aa kàa só ní ní gbé. ¹⁰ A tò sa'okíi pópó kú Tofeti, Beninū guzuleu gbālè, ké gbēe su sa pópó wí a pópó káteu à tékú o Mòlòkuwa ní a negōe ge ní a nenōeò ló.* ¹¹ A gò ní sópó Yuda kíà díle íatē pópó ū Dii kpé kpele, ɔ à sōpio góò kpàsa. Sōpio ku yāa Dii ua Natāmeleki kpé sae. ¹² A sa'okíi pópó Yuda kíà bò Aaza kpédiakōa musuò gbòò ní pópó Manase bò Dii ua séia ní a plaadeo. Ɔ a wíwi kélekele, à a buuna sèle kòle Sedō guzuleu. ¹³ Ɔ à gulesí pópó wa bò Yelusaleū gukpe oi Kùkpe sísipòleu geomidòkíi oio gbālè. Isailio kí Salomō mé sa'okíipio bò Sidōdeò dii Asetaatié ní Mōabuò dii Kemōsio ní Amōnio dii Mòlòkuo.† ¹⁴ A a gbèpeleò wíwi, à a lipéleò zōzō, ɔ à gbēnazín gēwao kàlekale gupio à pà.

¹⁵ Baa gulesí pópó Nēba né Yeloboaū bò sa'okíi ū Beteli à Isailio dàò dunkeapui,‡ Yosia gulesipi ní a sa'okíio gbòò. A gulesipi gbēò wíwi à a tibò, à tesò Asetaati lipélewa ló. ¹⁶ Ké à wezù, à miaò è sísíwa we, ɔ à gēwao bōleu a kpàsa sa'okíipiwa à a gbālè, lá Dii dà Lua gbēe à dōaa òwa.§ ¹⁷ Ɔ kí mè: Dé mia wà seelakèwà keei? Ɔ wélepideò mè: Lua gbé pópó bò Yuda bùsuue. Ɔme dōaa yá pópó ní kè Beteli sa'okíie beee ò.* ¹⁸ Ɔ kí mè: A to we. Gbēe su aà wá sé sōò. Ɔ wà aà wáò tò we ní ānabi pópó bò Samali wáò. ¹⁹ Gulesí kpé pópó Isaili kíà dō Samali bùsu wéleò guu aa Dii pópó fēleòò ɔ Yosia wíwi píi, a kè sa'okíipio ní lá a kè Beteli pópówa. ²⁰ Ɔ à gulesipio gbàgbanaò kòlòkpakpa sa'okíi pópó aai sa'owàowa píi, à gbēnazín gēwao kpàsawà, ɔ à èa tà Yelusaleū.

²¹ Kí ò gbépiié à mè: A Gēamusu dikpeke Dii á Luae, lá a ku Dii bàakuawano taalae bee guuwa. ²² Za gōò pópó dōaanaò dōaa Isailio né ní gōò pópó Isaili kíà ní Yuda kíà lé kpalableo píi, wí Gēamusu dikpepi ke à kà mào. ²³ Kí Yosia kpalablea wè bao plasaide guu ɔ wà Gēamusu dikpepi kè Yelusaleū. ²⁴ Bee gbēa à gēsinao ní welendeò mīde, à kpé guu táaò ní ua táaò ní taa pópó wa è Yelusaleū ní Yuda bùsuòò dúuzò píi míoio, ké à zíkē ikoyā pópó kú taala pópó sa'onkia Ilikia bōwà Dii kpéupiowa. ²⁵ Kí pópó dōaaeò ní kí pópó kú aà gbēo guu, an gbēe i ze ní Diio ní nòsemendoo ní a pōeāò píi laaàwao. A Mōizi ikoyā kūa píi a gbāa léue. ²⁶ Gia ní beeo Dii pōfēa Yudaòzi ní pòkūma pásio vāi pópó Manase kè yái i kpáleo. ²⁷ Dii mè: Má Yudaò yá mà ní gomala, lá ma Isailio yá ma ní gomalawae. Má gí Yelusaleū pópó má sèi ní kpé pópó ma mè ma tó aò kuwàoe. ²⁸ Yosia yá kīnio ku Yuda kíà ladau ní yá pópó a kèò píi.

* **23:10** Lev 18.21, Zel 7.31, 19.1-6 † **23:13** 1Kia 11.7 ‡ **23:15** 1Kia 12.33 § **23:16** 1Kia 13.2

* **23:17** 1Kia 13.30-32

²⁹ Kí Yosia gɔɔ ké Egipio kí Falaɔ Neko lé gé Asilio kía lei Uflatai, ɔ Yosia gè zikaiaànɔ Megido. Ké aa kɔ̀ lè, ɔ Neko aà dè. ³⁰ Aà ìwaɔ aà ge se dà sɔ́go guu, aa sùò Yelusaleũ wa v̄. ɔ Yudaɔ aà né Yoaza kpà kía ũ aà gbɛu.

Yudaɔ kí Yoaza
(2Lad 36.1-4)

³¹ Yoaza wè bao ní àaɔode guu à kpalablè, à zòlè báawa Yelusaleũ mɔ àaɔɛ. Aà da tón Amutali, Zelemii né, Libena gbéɛ. ³² A yá pɔ́ Dii yeio kè lá a deziò kèwaɛ. ³³ ɔ Falaɔ Neko mɔkàwà Libla, Amata bùsuu, ké asu àɔ de kía ũ Yelusaleũo yáí, ɔ à mè Yuda bùsudeɔ falubɔɛ ánuusu tɔnu àaɔ ní kɔ́nio ní vuao kiloo bla sɔosai. ³⁴ ɔ à Yosia né Eliakiũ díle kía ũ a mae Yosia gèɛ ũ, ɔ à aà tó lílè Yoakiũ. ɔ à Yoaza sè tàò Egipi, we à gàu. ³⁵ Yoakiũ ánuusu ní vua pɔ́ Falaɔ Neko gbèawa sí a bùsudeɔwa baade gbáa léu, ɔ a kpàwà.

Yudaɔ kí Yoakiũ
(2Lad 36.5-8)

³⁶ Yoakiũ wè baasɔode guu ɔ à kpalablè, à zòlè báawa† Yelusaleũ wè kuɛdoɛ. Aà da tón Zebuda, Pedaia né, Luma gbéɛ. ³⁷ A yá pɔ́ Dii yeio kè lá a deziò kèwaɛ.

24

¹ Yoakiũ kiblegɔɔ ɔ Babeli kí Nebukanɛza m̀ lèlè Yuda bùsuwa, ɔ Yoakiũ gè aà zòblena ũ e wè àaɔ.* A gbɛa à nòse pàle sè, ɔ à b̀ aà yáú. ² Dii Babiloni gbàamɔnedeɔ gbàɛwà ní Silio ní Mɔabuɔ ní Amɔnio. A ní gbáɛ Yudaɔ bùsuu aa kaale, lá a dà a zòblena ánabionɛ aa òwa. ³ Yápi Yudaɔ lè, ké Dii mé ò yáí, ké à ní yá ní goala duuna pɔ́ Manase kè yáí ⁴ ní yáesaide pɔ́ à ní dɛdeɔ yáio. Manasepi tò Yelusaleũ pà ní yáesaide pɔ́ à ní dɛdeɔ auo. Bee yáí Dii i we sùuukèò. ⁵ Yoakiũ yá kɔ́nio ku Yuda kíaɔ ladau ní yá pɔ́ a kèò píi. ⁶ Ké à gà, ɔ aà né Yekɔnia zòlè aà gbɛu. ⁷ Egipio kía i ɛa b̀ a bùsuu lo, asa Babeli kía bùsu pɔ́ de Egipi pɔ́ ũ yáa síwà píie za Egipi zé swai e Uflatai.

Yudaɔ kí Yekɔnia
(2Lad 36.9-10)

⁸ Yekɔnia wè bao plasaide guu ɔ à kpalablè, à zòlè báawa Yelusaleũ mɔ àaɔɛ. Aà da tón Neuseta, Elenatā né, Yelusaleũ gbéɛ. ⁹ A yá pɔ́ Dii yeio kè lá a mae kèwaɛ. ¹⁰ Zibeezì Babeli kí Nebukanɛza zígɔɔ m̀ Yelusaleũ aa koezì, aa ku we. ¹¹ ɔ Nebukanɛza m̀ we gɔɔ pɔ́ aà ìwapio liaai. ¹² ɔ Yudaɔ kí Yekɔnia b̀ gè azía kpàwà, aàpi ní a dao ní a ìwaɔ ní a kía deɔ ní a kwàasio. Babeli kíapi Yekɔnia kù a kpalablea wè swaaɔde guu.† ¹³ ɔ à Dii kpé àizeɛɔ náaa à b̀ò we ní kibe àizeɛɔ. A vua pɔ́ pɔ́ Isailio kí Salomɔɔ kè Dii kpé pɔ́ ũ zòezɔɛ lá Dii d̀aa òwa. ¹⁴ A Yelusaleũ gbèzɔɔ ní zígɔɔ kùkù tàrɔnɔ zìzɔɔ ũ píi, aa kà gbèɔn òasɔɔ leɛ kwi (10.000). A tà ní li'ánaɔ ní siaɔ lo. Gbèe i g̀o, sema taasideɔ bàasio. ¹⁵ M̀aa à Yekɔnia kù Yelusaleũ ní aà dao ní aà naɔ ní aà kwàasio ní bùsu gbèzɔɔ, à tàrɔnɔ Babeli zìzɔɔ ũ. ¹⁶ A tà Babeli ní g̀gbàa gbèɔn òasɔɔ leɛ soplá (7.000) ní li'ánaɔ ní siaɔ gbèɔn òaa sɔo. Ampii g̀sa giionɛ. ¹⁷ A Yekɔnia desè Matania díle kía ũ aà gbɛu, ɔ à aà tó lílè Zedekia.‡

Yudaɔ kí Zedekia
(2Lad 36.11-12, Zel 52.1-3)

¹⁸ Zedekia wè bao ní m̀endoode guu ɔ à kpalablè, à zòlè báawa Yelusaleũ wè kuɛdoɛ. Aà da tón Amutali, Zelemii né, Libena gbéɛ. ¹⁹ A yá pɔ́ Dii yeio kè lá

† 23:36 Zel 26.1-6 * 24:1 Zel 25.1-38, Dan 1.1-2 † 24:12 Zel 24.1-10 ‡ 24:17 Zel 37.1

Yoakiũ kèwae. ²⁰ Dii pòkũma mé tò yápi Yelusaleũ ní Yuda bùsuo lè píi e à gè ní yá ní goala. ☽ Zedekia b̀ Babeli kía yáũ.

25

Yelusaleũ dúuz̃sa

(2Lad 36.15-21, Zel 39.1-10, 52.1-30)

¹ Zedekia kpalablea wè kèokwide guu, a m̀ kwide g̀ kwide z̃i ̃ Babeli kí Nebukaneza m̀ lélei Yelusaleũwa, àpi ní a z̃ig̃g̃ píi.* Aa b̀okpà a b̀i sae, ̃ aa gbà les̃i dà aa liai. ² Aa liaa wélepizi màa e kí Zedekia kpalablea wè kuedode guu. ³ A m̀ síĩde g̀ kèokwide z̃i ñana gb̃akũ wéleu, gb̃e p̀blea ṽi lo. ⁴ Ké wà b̀i f̃, ̃ Yuda z̃ig̃g̃ lèk̃wa píi, aa b̀le ní kibe kaa, aa b̀le wéle b̀leu gwá, ̃ aa p̀le Yuud̃ s̃eu. ⁵ ☽ Babiloni z̃ig̃g̃ p̀le kí gb̃ewa, aa à lè s̃epiu Yeliko oi. Ké Zedekia z̃ig̃g̃ f̃aa, aa à tò we, ⁶ ̃ wà à kù t̀ Babeli kíae Libla. We wà ỳd̀ààà, ⁷ wà à néo d̀de à wáa, ̃ wà à wé w̃wi, wà m̀got̃ gala kpàè, wà t̀ààñ Babeli.

⁸ Babeli kía kpalablea wè bao m̀ndosaide guu, a m̀ s̃ode g̀ soplade z̃i ̃ à iwa Nebuzalad̃ m̀ Yelusaleũ. Àpi mé Nebukaneza d̃ai gb̃z̃z̃ ũ. ⁹ A tes̃ Dii kpéwa ní kibeo ní Yelusaleũ kpéo píi. Kpé p̀ de kpé z̃z̃ ũ píi lé, à tes̃wàe. ¹⁰ ☽ à tò Babiloni z̃ig̃g̃ Yelusaleũ b̀i gb̀o ñpii.† ¹¹ A gb̃é p̀ g̀ wélepiu ñaa t̀r̃ñ Babeli ní gb̃é p̀ g̀ nà Babeli kíawa ̃ gb̃é k̃ni. ¹² Taasideo ̃ à ní t̀ we aao ṽebu ̃ ni bug̃e s̃ewa.

¹³ Babiloni Dii kpé m̀got̃ p̀le ní tadib̃ ní íkaki z̃z̃o w̃wi‡ aa t̀ Babeli. ¹⁴ Aa t̀fukab̃ ní p̀leu ní filiadeb̃ ní g̀ño ní m̀got̃ p̀p̀le p̀ w̃ Dii kpé z̃i keò ñaa t̀ lo.§ ¹⁵ ☽ d̃ai gb̃z̃z̃opi t̀aso ní au'eleb̃ ní p̀ p̀ wa p̃ ní vuao ge ní ánuu s̃e píi. ¹⁶ M̀p̃le m̀n pla ní íkakĩpio ní tadib̃ p̀ Salom̃ p̃ Dii kpé p̀ ũ, w̃ f̃ wà a m̀got̃ ỳ kiloowao, a gb̃ia kè z̃ai. ¹⁷ M̀p̃lepi les̃i g̃s̃isuu bao plaplasai, mé a f̀a p̀ kù musu les̃i g̃s̃isuu s̃s̃oe. M̀daona t̃a ní g̃ina p̀ wa kè lán gb̃eafu bewao liaa f̀apĩzi píi. M̀p̃le m̀n plapĩ doue.

¹⁸ D̃ai gb̃z̃z̃opi sa'onkia Selaia kù ní à plaade Zefaniao ní b̀ib̃led̃ana gb̃z̃ñ ãã. ¹⁹ A z̃ig̃g̃ gb̃z̃z̃ kù wéle guu ní kí iwa gb̃z̃ñ s̃o p̀ à b̀m̃a wéle guu lo ní z̃ig̃g̃ gb̃z̃z̃ lak̃na p̀ i gb̃é t̀ dalauo ní g̃e gb̃z̃ñ b̃ã p̀ wà b̀m̃a wéle guu. ²⁰ Nebuzalad̃pi ní naaa t̀r̃ñ Babeli kíae Libla, ²¹ ̃ Babeli kíapi ní d̀de Libla we Amata bùsuo. Màa wà Yuda ñaa ní bùsuo wà t̀r̃ñ.

Gedalia dile Yuda bùsu gb̃z̃z̃ ũ

(Zel 40.7-41.18)

²² Babeli kí Nebukaneza Aikaũ né Gedalia, Safana t̃ũna dile gb̃é p̀ g̀ Yuda bùsuo gb̃z̃z̃ ũ. ²³ Ké z̃ig̃g̃ d̃aanao ní ní gb̃é m̀ Babeli kía Gedalia dile gb̃z̃z̃ ũ, ̃ aa m̀ à k̃i Mizipa. Netania né Isimaela kù ní guu ní Kalea né Yohananio ní Tanume né Selaia, Netofa gb̃éo ní Maaka gb̃é né Yazaniao ní ní gb̃é. ²⁴ ☽ Gedalia leg̃b̃ené ní ní gb̃épĩ à mè: Asu ṽlake Babiloni gb̃adẽne. A z̃le wà bùsuo la à z̃ble Babeli kíae, ío aafia. ²⁵ Ama a m̀ soplade guu ̃ Netania né Isimaela, Elisama t̃ũna p̀ de kíabui ũ m̀ ní gb̃z̃ñ kw̃, à Gedalia d̀ ní Yuda p̀ kuàñ Mizipa ní Babiloni p̀ kuàñ we. ²⁶ ☽ Yuda f̃le, néf̃nen gb̃z̃z̃ píi ní z̃ig̃g̃ d̃aanapĩ, aa bàalè t̀ Egipi, ké aale ṽlake Babilonĩne ỹi.

Yek̃nia gb̃ae

(Zel 52.31-34)

* 25:1 Zel 34.1-5 † 25:10 Eze 33.21 ‡ 25:13 1Kia 7.15-26 § 25:14 1Kia 7.45

²⁷ Yudaɔ́ kí Yekɔ́nia taa Babeli wè bla àãsaide, a mɔ kuɛplade gɔɔ baaso ní plaode zí ò Babeli kí Evili Melodaki aà bò kpéu a kpalablea wè séia guu, à aà sè lésí. ²⁸ A yāmaa òè, ò à zòlekíi pò de a kía dee pò kuanɔ Babeliɔ pò a kpàwà. ²⁹ Ɔ Yekɔ́nia ɔzò a dakpɛunake'ulai, ò pòble ní kíó sānu e a wēni léu. ³⁰ Lá gu lé dɔ́ kí ò pò pò a yei kpawàe e à gè gàdò.

LADA SEIA

Yá pò kú láe bee guuo

Láe bee Isailio kua káau yá'òwēe e wàò tàrínò zòò ù Babiloni. Lua gbàgbanao mé kè. Aa yá pò kú Samuéli lácó n Kíacó lácó guu sè, áma lousisiyá mé gbāané, ò aa gbāakpà Lua ua n Lua yáowa. Lua mé kù àò de Isailio kía ù ado, kíacó de àà zíkēnao ùe, aame aai kiablea yágōgō aà gēe ù. Yá bee guu Davidiá kía náaidee, òme Yelusaleū sī, ò wélepi gò Lua wéle ù Lua kpé pò kú we yái. Òme kiablea yáò n lousisiyáò dà Isailionē. Kía maapi gaa gbēa lápi kēna gbāakpà aà bui pò aa gò Yudaò bùsu kpalablenao ùò yáwa.

Lápi daalekii wà gbéò tódòò sea za Adamuwa e à gè pèò Davidiwa (1-9). Bee gbēa wà Davidi kpalablea yá bòlekè (10-29), áma wi aà yákeaeo oo: Aà èwaasoblea, Saulu aà wea, aà kpalablea wè sopla n kíniò Heblò, aà Baseba sea, Abisaloù fēleaaàò n yápāleò. Lápi Davidi Lua kpēdòa Yelusaleū soukeea yá bòlekè ló: Sua n Dii kpagoloo Yelusaleū, Davidi Isaili zīgōò naoa, Levii buiò n sa'onao n lèsinao n bōledōanao zī zékalea.

Sea Adamu e Ablahaūwa (Daa 5.1-32, 10.1-32, 11.10-26)

¹ Adamu, Sēti, Enosi, ² Kena, Maalalee, Yelēdi, ³ Enoki, Metusela, Lemeki, ⁴ Nōee n a negōe Seū n Haūo n Yafetio.

⁵ Yafeti negōe tón ke: Gomēe, Magōgu, Mēde, Gelesi, Tubali, Mēseki n Tilasio. ⁶ Gomēe negōe tón ke: Asenazi, Lifa n Tōgaamao. ⁷ Gelesi negōe tón ke: Elisa, Taasisi, Sipi n Lodanio.

⁸ Haū negōe tón ke: Etiopi, Egipi, Libii n Kanaao. ⁹ Etiopi negōe tón ke: Saba, Avila, Sabata, Laama n Sabatekao. Laama negōe Seba n Dedāo ù. ¹⁰ Niūlodiá Etiopi buie ló. Òme dúnia negōn tōde séia ù. ¹¹ Egipi buiò tón ke: Ludio, Anaū, Leabaò, Nafetuò, ¹² Patusiò, Kasuluò n Keleti pò Filitēò bò n guuo. ¹³ Kanaa negōe séian Sidō ù. Aà bui kíniò ke: Iti buiò, ¹⁴ Yebusi buiò, Amole buiò, Giigasi buiò, ¹⁵ Ivi buiò, Aaka buiò, Sini buiò, ¹⁶ Aavadi buiò, Zemali buiò n Amata buiò.

¹⁷ Seū negōe tón ke: Elaū, Asili, Aapasa, Ludi n Alaūo. Alaū negōe tón ke: Uzu, Hulu, Gete n Mēsekiò. ¹⁸ Aapasa mé Sela ì, ò Sela Ebelu ì. ¹⁹ Ebelupi negōe ì plaē. Ado tón Pelegi, asa aà gōò ò wà kēkōwa dúniau. Aà dāuna tón Yotā. ²⁰ Yotāpi buiò tón ke: Alemōda, Sēlēfi, Azemavē, Yela, ²¹ Adolaū, Uzali, Dikala, ²² Obalì, Abimaē, Seba, ²³ Ofii, Avila n Yobabao. Yotā buiò we píi.

²⁴ Seū, Aapasa, Sela, ²⁵ Ebelu, Pelegi, Leu, ²⁶ Selugi, Nakōò, Tela ²⁷ n Ablau pò wī me ló Ablahaūo.

Ablahaū buiò (Daa 25.12-16, 36.1-19)

²⁸ Ablahaū negōe tón ke: Izaaki n Isimaēlao. ²⁹ An buiò tón ke: Isimaēla negōe séian Nebai ù. A gbēa Kedaa, Adibēeli, Mibisā, ³⁰ Misima, Duma, Masa, Adada, Tema, ³¹ Yetuu, Nafisi n Kedemao. Isimaēla negōe we.

³² Ablahaū nò Ketula pò i mēsedilēò negōe tón ke: Zimana, Yosā, Mēdā, Madiā, Isebaki n Suao. Yosā negōe Seba n Dedāo ù. ³³ Madiā negōe tón ke: Efa, Efēe, Anoki, Abida n Elēdaao. Ketulapi buiò we mpii.

³⁴ Ablahaū né Izaaki negōe Esau n Yakobuo ù. ³⁵ Esau negōe tón ke: Elifaza, Leueli, Yeusi, Yalaū n Kolao. ³⁶ Elifaza negōe tón ke: Temani, Omaa, Zefo,

Gataũ, Kenazi n Amaleki p a i n Timinao. ³⁷ Leueli negõeo t n ke: Naata, Zela, Sãma n Mizao.

Sei buis
(Daa 36.20-43)

³⁸ Sei negõeo t n ke: Lotani, Sobala, Zibeõ, Ana, Disõ, Ezee n Disão. ³⁹ Lotani negõeon Oli n Omaũo ũ. Lotani daen Timina ũ. ⁴⁰ Sobala negõeo t n ke: Alavã, Manaata, Eballi, Sefo n Onaũo. Zibeõ negõeon Aya n Anao ũ. ⁴¹ Ana n n Disõ ũ. Disõ negõeo t n ke: Emadã, Esebã, Ilana n Kelanao. ⁴² Ezee negõeo t n ke: Bilana, Zaavã n Akanao. Disã negõeon Uzu n Alanao ũ.

⁴³ Kia p a aa kpalablè Edũ bũsuo Isaili kĩa ãao t n ke: Beoo nê Bela, Dinaba gbêe. ⁴⁴ Ké Bela gà, ã Bozela gbê Zela nê Yobaba zõle aà gbœu, ⁴⁵ Ké Yobaba gà, ã Temani bũsu gbê Usaũ zõle aà gbœu. ⁴⁶ Ké Usaũ gà, ã Aviti gbê Bedada nê Adada zõle aà gbœu. Om̃e zĩblè Madiãowa Mõabu bũsuo. ⁴⁷ Ké Adada gà, ã Maseleka gbê Samala zõle aà gbœu. ⁴⁸ Ké Samala gà, ã Leobo p a kú Uflata sae gbê Saulu zõle aà gbœu. ⁴⁹ Ké Saulu gà, ã Akaboo nê Baalanana zõle aà gbœu. ⁵⁰ Ké Baalanana gà, ã Pau gbê Adada zõle aà gbœu. Aà na t n Metabeli, Maledi nêe, Mezaaba tũnae. ⁵¹ Adadapi gà sõ.

Edũ bui dezi kãauon ke: Timina, Alava, Yeteti, ⁵² Oholibama, Ela, Pino, ⁵³ Kenazi, Temani, Mibizaa, ⁵⁴ Magadi n Ilaũo. Edũ bui dezi kãauon we.

2

Isaili buis

¹ Isaili negõeo t n ke: Lubeni, Simeo, Levii, Yuda, Isakaa, Zabuloni, ² Dã, Yosefu, Bãyãmee, Nefatali, Gada n Aseeo.

Yuda buis

³ Yuda negõeo t n ke: Ee, Onani n Selao. A nê mèn aãpiõ i n Kanaa bũsu noe Sua nêoe. Yuda negõe sãia Ee yã i ka Diiguo, ã a aà dè. ⁴ Yuda mé Pelezi n Zelao i n a nêpi gyaaõ, ã aà negõeo kè pii soõ.

⁵ Pelezi negõeon Ezõno n Amuluo ũ. ⁶ Zela negõeo t n ke: Zimli, Etani, Emani, Kaloli n Daadao. Aà nêpiõ kè pii soõ. ⁷ Kaami negõen Akãa* ũ. A yã i Isailioñe, a bõ Dii yã kpe a láaipõ sè.

⁸ Etani negõen Azalia ũ.

⁹ Ezõno negõeo t n ke: Yelameli, Laũ n Kalebuo.

¹⁰ Laũ Aminadabu i, Aminadabu Yudaõ kĩa Naasõ i, ¹¹ Naasõ Salamõ i, Salamõ Bõazu i, ¹² Bõazu Obedi i, Obedi Yese i,

¹³ Yese negõe sãian Eliabu ũ, a plaade Abinadabu, a aãde Sãma, ¹⁴ a sãide Netaneli, a soode Ladai, ¹⁵ a soolode Ozeũ, a soplade Davidi. ¹⁶ An daeon Zeluia n Abigailio ũ. Zeluia negõe aãe: Abisai, Yoabu n Asaelio. ¹⁷ Abigaili mé Amasa i. Amasapi den Isimaela bui Yetee ũ.

¹⁸ Ezõno nê Kalebu nêo i n a na Azubao. Aà nenõen Yelio ũ. Aà negõeo t n ke: Yesee, Sobabu n Aadõo. ¹⁹ Ké Azuba gà, ã Kalebu Eflata sè a Hulu iõ. ²⁰ Hulu Uli i, ã Uli Bezaleli i.

²¹ Bee gbœa ké Ezõno kã wè bãaõ, ã a Makii nê p a de Galada da ũ sè a Segubu iõ. ²² Segubupi mé Yaii i. Yaiipi wêle vĩ Galada bũsuo mèn bao n aãõ. ²³ O Gesuoõ n Alaũo lèle Yaii wêlepõwa n Kenatio n a bualoũo. Wêlepõ kè pii bãaõ. Galada mae Makii buioñe we pii. ²⁴ Ké Ezõno gà Kalebu Eflata, ã aà na Abia Asuli i. Asulipi mé Tekoa kãle.

* 2:7 Yoz 7.1

²⁵ Ezōnɔ yoa Yelameli negɔ̃ɛɔ tón ke: A séian Laũ ũ, a gbɛa Buna, Olɛni, Ozɛũ ŕ Ahiao. ²⁶ Yelameli nɔ pãle vɛ, aà tón Atala. ɔ̃mɛ Onaũ da ũ. ²⁷ Yelameli yoa Laũ negɔ̃ɛɔ tón ke: A séian Maaza ũ, a gbɛa Yamini ŕ Ekɛɛo. ²⁸ Onaũ negɔ̃ɛɔn Samai ŕ Yadao ũ. Samai negɔ̃ɛɔn Nadabu ŕ Abisuuo ũ.

²⁹ Abisuu na tón Abihaili, ɔ̃ à Abani ŕ Mɔlidio ì. ³⁰ Nadabu negɔ̃ɛɔn Selɛdi ŕ Apaiũo ũ. Selɛdi gà nésaiɛ. ³¹ Apaiũ mé Isi ì, ɔ̃ Isi Sesã ì, ɔ̃ Sesã Alai ì.

³² Samai dãuna Yada negɔ̃ɛɔn Yɛtɛɛ ŕ Yonatãao ũ. Yɛtɛɛ gà nésaiɛ. ³³ Yonatãa negɔ̃ɛɔn Pɛleti ŕ Zazao ũ. Yelameli buiɔn we.

³⁴ Sesã negɔ̃ɛ vɛo, sema nɛnɔɛ. Sesã Etiopi gbɛ́ vɛ zɔ ũ, aà tón Yala. ³⁵ ɔ̃ Sesãpi a nɛnɔɛ kpà a zɔ Yalapiwa, ɔ̃ à Atai ìo. ³⁶ Atai Natã ì, Natã Zabada ì, ³⁷ Zabada Eflala ì, Eflala ɔ̃bedi ì, ³⁸ ɔ̃bedi Yehu ì, Yehu Azalia ì, ³⁹ Azalia Elɛzi ì, Elɛzi Elasa ì, ⁴⁰ Elasa Sisemai ì, Sisemai Saluũ ì, ⁴¹ Saluũ Yekamia ì, Yekamia Elisama ì.

Kalɛbu buiɔ

⁴² Yelameli dãuna Kalɛbu negɔ̃ɛɔ tón ke: A séia Mesa mé Zifi ì, a plaade Malesa mé Hɛblɔ̃ ì. ⁴³ Hɛblɔ̃ negɔ̃ɛɔ tón ke: Kola, Tapua, Lɛkɛũ ŕ Sɛmao. ⁴⁴ Sɛma Lahaũ ì, Lahaũ Yɔɔkaũ ì, Lɛkɛũ Samai ì. ⁴⁵ Samaipi mé Maɔni pɔ̃ Bezuu kàlɛ ì. ⁴⁶ Kalɛbu mé Halana ŕ Mɔzao ŕ Gazezio ì ŕ a nɔ Efa pɔ̃ i mɛsɛdilɛ̀ɛoo, ɔ̃ Halanapi Gazezi ì.

⁴⁷ Yadai negɔ̃ɛɔ tón ke: Lɛgɛũ, Yotaũ, Gesã, Pɛleti, Efa ŕ Saafao.

⁴⁸ Kalɛbu mé Sɛbɛɛ ŕ Tilanao ì ŕ a nɔ Maaka pɔ̃ i mɛsɛdilɛ̀ɛoo. ⁴⁹ ɔ̃ à Mademana mae Saafa ìo ŕ Gibɛa mae Mabenao. Kalɛbu nɛnɔɛn Akesa ũ. ⁵⁰ Kalɛbu buiɔn kɛ lɔ.

Aà na Eflata negɔ̃ɛ séia Hulu néo tón ke: Sobala pɔ̃ Kiliayaaliũ kàlɛ ⁵¹ ŕ Salema pɔ̃ Bɛtɛlɛũ kàlɛo ŕ Alefa pɔ̃ Bɛgadee kàlɛo.

⁵² Sobala pɔ̃ Kiliayaaliũ kàlɛ buiɔ tón ke: Aloedɔ̃ ŕ Manaata gbɛ́ kɛniɔ ⁵³ ŕ Kiliayaaliũ buiɛ beɔ: Yɛtɛɛ buiɔ ŕ Pu buiɔ ŕ Suma buiɔ ŕ Misela buiɔ. Zɔladeɔ̃ ŕ Eɛetaodeɔ̃ b̀̀ buipiɔ guuɛ.

⁵⁴ Salema buiɔ tón ke: Bɛtɛlɛũdeɔ̃, Nɛtofadeɔ̃, Atalobɛyoabudeɔ̃ ŕ Manaata gbɛ́ kɛniɔ ŕ Zɔladeɔ̃ ⁵⁵ ŕ lakɛna pɔ̃ kú Yabɛziɔ. Aamɛ Tila buiɔ ŕ Simɛa buiɔ ŕ Suka buiɔ ũ. Keni buipiɔ b̀̀ Lekabu buiɔ guuɛ. Amata mé ŕ dezi káau ũ.

3

Davidi buiɔ

¹ Davidi né pɔ̃ a ì Hɛblɔ̃ɔn ke: A a negɔ̃ɛ séia Aminɔ̃ ì ŕ Yɛzɛlɛɛ gbɛ́ Ainɔ̃aũoɛ. A a plaade ì ŕ Kaameli gbɛ́ Abigailioɛ, ɔ̃n Daniɛli ũ. ² A a àaɔde ì ŕ Gesuu kí Talemai né Maakaoɛ, ɔ̃n Abisaloũ ũ. A a síiɔde ì ŕ Agitaoɛ, ɔ̃n Adonia ũ. ³ A a soode ì ŕ Abitalioɛ, ɔ̃n Sefatia ũ. A a soolode ì ŕ a nɔ Egɛlaoɛ, ɔ̃n Iteaũ ũ. ⁴ A negɔ̃ɛ gbɛ̀ɔn soolopiɔ ì Hɛblɔ̃ɛ. A kpalablɛ̀ we wɛ̀ sopla ŕ mɔ soolooɛ, mé à kpalablɛ̀ Yelusaleũ wɛ̀ baakwi ŕ àaɔo.*

⁵ Né pɔ̃ a ì Yelusaleũ tón ke: A negɔ̃ɛ gbɛ̀ɔn síiɔɛ beɔ ì ŕ Amiɛli né Basebaɔɛ: Simɛa, Sobabu, Natã ŕ Salomɔ̃o. ⁶ Bee gbɛa Ibaa, Elisua, Elifele, ⁷ Nɔga, Nɛfegi, Yafia, ⁸ Elisama, Eliada ŕ Elifeleo. Aà negɔ̃ɛɔ kè kɛokwin we. ⁹ Davidi negɔ̃ɛɔn we pii nɔ pɔ̃ i mɛsɛdilè néõ néõ bàasi. An dãen Tamaa ũ.

Yuda kiaɔ

¹⁰ Salomɔ̃o Lɔbɔaũ ì, Lɔbɔaũ Abia ì, Abia Asa ì, Asa Yosafa ì, ¹¹ Yosafa Yolaũ ì, Yolaũ Aazia ì, Aazia Yoasi ì, ¹² Yoasi Amazia ì, Amazia Azalia ì, Azalia Yotaũ ì, ¹³ Yotaũ Aaza ì, Aaza Ezekia ì, Ezekia Manase ì, ¹⁴ Manase Amɔ̃ ì, Amɔ̃ Yosia ì. ¹⁵ Yosiapi negɔ̃ɛɔ tón ke: A séia Yohanani, a plaade Yoakiũ, a àaɔde Zedekia, a síiɔde Saluũ. ¹⁶ Yoakiũ né Yɛkɔnia mé z̀̀lɛ aà gbɛu, ɔ̃ Zedekia z̀̀lɛ Yɛkɔnia gbɛu.

* 3:4 2Sam 5.4-5, 1Kia 2.11, 1Lad 29.27

Taa ní Yudaᵇ Babiloni búsuu gb̄ea k̄iabuiᵇ

¹⁷ Wà tà ní Yekoniapio z̄iz̄o ũe. Aà negᵇᵇo tón ke: Salatieli, ¹⁸ Malakilaũ, Pedaia, Senazaa, Yekamia, Osama ní Nedabiao. ¹⁹ Pedaia negᵇᵇo Zolobabeli ní Sim̄io ũ. Zolobabelipi mé Mesulaũ ní Ananiao ì ní r̄ d̄ae Selomio. ²⁰ A negᵇᵇo ì l̄o gb̄eᵇᵇo s̄o: Asuba, Oeli, Belekia, Asadia ní Yusabesedio.

²¹ Anania negᵇᵇo Pelatia ní Yesaiao ũ. Aà buiᵇᵇon Lefaia buiᵇ ũ l̄o ní Aanana buiᵇ ní Obadia buiᵇ ní Sekania buiᵇ. ²² Sekania negᵇᵇo tón ke: Semaia, Atusu, Igali, Balia, Nealia ní Safatao, aa k̄e soolo. ²³ Nealia negᵇᵇo tón ke: Elioenai, Izikia ní Azikaũo, aa k̄e àaᵇ. ²⁴ Elioenai negᵇᵇo tón ke: Odavia, Eliasibu, Pelaia, Akubu, Yohanani, Delaia ní Ananio, aa k̄e sopla.

4

Yuda bui k̄iniᵇ

¹ Yuda negᵇᵇo tón ke: Pelezi, Ez̄oᵇ, Kaami, Hulu ní Sobalao. ² Sobalapi né Leaia mé Yaata ì, ᵇ Yaata Ahumai ní Laadio ì. Z̄ola buiᵇᵇon we.

³ Etaũ negᵇᵇo Yezel̄e, Isema ní Ibasio ũ. An d̄ae tón Azel̄ep̄oni. ⁴ ᵇ à Penueli p̄ó Gedoo k̄ale ì ní Ez̄e p̄ó Usa k̄aleo. Eflata yoa Hulu p̄ó Betel̄eũ k̄ale buiᵇᵇon we.

⁵ Asuli p̄ó Tekoa k̄ale n̄o v̄i plāe, aan Ela ní Naalao ũ. ⁶ Naala mé Ahuzaũ ní Efēeo ní Temenio ní Aasetalio ì. ⁷ Ela mé Z̄eleti ní Zohaao ní Enanio ì.

⁸ Kozu Anubi ní Zobebao ì. An guu ᵇ Aluũ né Ahaleli buiᵇ b̄ou.

⁹ Yabesi bēe v̄i de a gb̄ēola. Aà da mé t̄okp̄àè Yabesi,* ke à aà ì ní w̄aw̄a z̄ᵇᵇo ȳái. ¹⁰ Yabesi wiil̄e Isailio Luawa à mè: Báaadamagu, ní ma búsu k̄áfīm̄e. ᵇdaa, ní ma b̄o v̄aiu, k̄e másu w̄aw̄amao ȳái. ᵇ Lua s̄iān̄o.

¹¹ Suha d̄auna Kelubu mé M̄ehii ì, ᵇ M̄ehii Esitoni ì. ¹² Esitoni mé Belafa ní Paseao ní Tehinao ì. Tehinapi mé Naasa k̄ale. Lekadeᵇᵇon we.

¹³ Kenazi negᵇᵇo Onieli ní Selaiao ũ. Onieli negᵇᵇo Hata ní M̄eᵇᵇotaiao ũ. ¹⁴ M̄eᵇᵇotaipi mé ᵇf̄ela ì. Selaia mé Yoabu ì. ᵇme sia p̄ó kú Siaᵇ Guzul̄eᵇᵇo dezi ũ.

¹⁵ Yef̄üne né Kalebu negᵇᵇo tón ke: Ilu, Ela ní Naaũo. Elapi mé Kenazi ì.

¹⁶ Yal̄eleli negᵇᵇo tón ke: Zifi, Zifa, Tilia ní Asaleo.

¹⁷⁻¹⁸ Ezala negᵇᵇo tón ke: Yetēe, Meledi, Efēe ní Yalonio. Meledi mé Falaᵇᵇo né Bitia s̄e, ᵇ à Miliaũ ní Samaio ìᵇ ní Esem̄oa mae Isebao. Aà Yuda n̄o ᵇ à Gedoo mae Yel̄edi ní Soko mae Ebēe ní Z̄an̄oa mae Yekutīeo ìᵇ.

¹⁹ Odia na Nahaũ d̄ae buiᵇ tón ke: Gaami bui p̄ó kú Keilaᵇ ní Maaka bui p̄ó kú Esem̄oaᵇ.

²⁰ Sim̄oᵇ negᵇᵇo tón ke: Amin̄o, Lina, Benana ní Tilonio. Isi buiᵇᵇon Zoeti ní aà negᵇᵇo ũ.

²¹ Yuda né Sela buiᵇ tón ke: Ee p̄ó Leka k̄ale, Laada p̄ó Malesa k̄ale ní zw̄aat̄anaᵇ bui p̄ó kú Betasebeaᵇ ²² ní Yokiũo ní Kozebadeᵇ ní Yoasio ní Salafa p̄ó aa de M̄obabu búsu k̄iaᵇ ũo ní Yasubilemao. Ȳápiᵇ keḡo zi. ²³ Gb̄épiᵇá oobonaᵇᵇe, aa ku Netaiũ ní Gedelao. We aai z̄ikeu k̄iāe.

Sim̄eᵇ buiᵇ

²⁴ Sim̄eᵇ negᵇᵇo tón ke: Nemueli, Yamini, Yalibu, Zela ní Sauluo. ²⁵ Saulu Saluũ ì, Saluũ Mibis̄a ì, Mibis̄a Misima ì. ²⁶ Misima Amueli ì, Amueli Zakuu ì, Zakuu Sim̄eᵇ ì. ²⁷ Sim̄eᵇipi negᵇᵇe ì ḡeᵇo ní m̄endoōe, nen̄e soolo. Aà gb̄épiᵇ s̄o aai ne'i dasio. Bee ȳái Sim̄eᵇ buiᵇ dasi lán Yudaᵇwao.

²⁸ W̄éle p̄ó aa z̄leuᵇᵇon ke: Bēeseba, M̄olada, Azaasuali, ²⁹ Bila, Ēseũ, Tolada, ³⁰ Betue, ᵇma, Zikilaga, ³¹ Bemaakabo, Azaasusiũ, Bebili ní Saalaiũo. An w̄éleᵇᵇon we† e à ḡe p̄eᵇ Davidi kpalableawa. ³² Aa w̄éleᵇᵇo v̄i m̄en̄ s̄o l̄o: Etaũ,

* **4:9** Bee mè w̄aw̄a. † **4:31** Yoz 19.2-8

Aini, Limɔ, Tokē ní Asão ³³ ní ní bualoũ pɔ liaa wélepɔziɔ e à gè pèd Baalawa. An wéleɔn we. Aa ní buiɔ tɔ dɔlau, ɔn ke:

³⁴ Mɛsoba, Yamɛlɛki, Amazia né Yosa, ³⁵ Yoeli, Yosibia né, Selaia tɔũna, Asiɛ síwɛna Yehu, ³⁶ Elioenai, Yaakoba, Yesohaia, Asaia, Adieli, Yesimiɛ, Benaia ³⁷ ní Zizao. Zizapi mé Sifi né, Aloni tɔũna, Yedaia síwɛna, Simeli sɔkpaɛ, Semaia sísi ũ.

³⁸ Gbé pɔ wà ní tɔ dàda láupɔ mé ní bui dɔaana ũ. An bɛdeɔ dasikù maamaa, ³⁹ ɔ aa fɛle gè dádákekli wɛlelɛ Gedoo bɛ'ae oi guzule gukpe oi. ⁴⁰ ɔ aa bɔ dádákekli maa táaedewa we. Bùsupi yàasa mé a yákele vío. Haũ buieɔ mé kú we yáa. ⁴¹ Gbépɔ gè we Yudaɔ kí Ezekia gɔɔɛ. Aa sí Haũ buipɔzi ní kpéɔ guu ní Mɛu bui pɔ kú weɔ. Aa ní dɛde míɔ, ɔ aa zòle we aa kè ní dádákekli ũ e ní a gbão. ⁴² ɔ Simɛɔ bui gbɛɔn òaa pla ní basɔɔ lɛle Sei bùsu sísidewa. Isi nɛgɔɔ Pelatia ní Nɛaliao ní Lefaiiao ní Uzielio mé dɔaané. ⁴³ Aa Amalɛki bui kɔna pɔ bɔ yáa dɛde, ɔ aa ku we e ní a gbão.

5

Lubeni buiɔ

¹ Isaili nɛgɔɔ séia Lubeni buiɔ tɔn ke: ɔmɛ yoa ũ, áma ké à gbadà a mae nawa yáí,* ɔ aà maepi aà yoakɛɛ kpà Yosefu nɛgɔɔwa, wi aà tɔ dalau yoa ũ bo.

² Baa ké Yuda gbãa a gbéɔ guu, mé dɔaana bɔ aà buiɔ guu, Yosefu mé yoakɛɛ ví. ³ Isaili yoa Lubeni nɛgɔɔ tɔn ke: Anɔki, Palu, Ezɔnɔ ní Kaamio.

⁴ Yoeli Semaia í, Semaia Gɔgu í, Gɔgu Simɛi í, ⁵ Simɛi Mika í, Mika Leaia í, Leaia Baali í, ⁶ Baali Beela í. ɔmɛ Lubeni buiɔ dɔaana ũ, ɔ Asilio kí Pulu aà kù tàò zìzɔ ũ.†

⁷ Beela gbé pɔ wà ní tɔ dàda láu daɛdaɛɔn ke: Kí Yeielɛ, Zakali ⁸ ní Azaza né, Sema tɔũna, Yoeli síwɛna Belao. Aa zòle Aloee ní Nɛboo ní Baali Mɛonao. ⁹ Aa zòle gukpe oi e aa gè nà guwawai pɔ pè Uflatawa, ké an pɔtuɔɔ dasikù Galada bùsuu yáí. ¹⁰ Saulu gɔɔ aa zìkà ní Ageli buiɔ, ɔ aa zìblɛmá aa zòle ní wéleɔ guu bùsu pɔ kú Galada gukpe oi píiu.

Gada buiɔ

¹¹ Gada buiɔ kú ní saɛ Basana bùsuu e à gè pè Salekawa. ¹² Yoeli mé ní dɔaana ũ Basana we, Safaũ mé aà plaade ũ, a gbɛa Yanai ní Safatao. ¹³ An gbɛɔn ke daɛdaɛ gbɛɔn soplá: Mikaila, Mɛsulaũ, Sɛba, Yolai, Yaká, Zia ní Ebeluo. ¹⁴ Buzu Yado í, Yado Yesisai í, Yesisai Mikaila í, Mikaila Galada í, Galada Yaloo í, Yaloo Huli í, Huli Abihaili í, Abihaili mé gbépiɔ í. ¹⁵ Abidieli né, Guni tɔũna Ahi mé gbépiɔ uabele séia ũ. ¹⁶ Gada buiɔ ku Galada ní Basana bùsu wéleɔ guu ní Salɔna dádákekliio e a zòlewa. ¹⁷ Wà gbépiɔ tɔ dɔlau Yudaɔ kí Yotaũ ní Isailiɔ kí Yeloboauo gɔɔɛ.

¹⁸ Lubeni buiɔ ní Gada buiɔ ní Manase buiɔ lɛɛ doo gbé gbãa pɔ kú zì sɔu guu gbɛɔn òaasɔɔ lɛɛ bla ní síiɔ ní òaa àaɔ ní baswaaɔɔɛ (44.760). Wà zìkaa dànɛ, aa sɛngbao ní fɛndao ví, mé aa ka dɔ. ¹⁹ Aa zìkà ní Ageli buiɔ ní Yetuuo ní Nafisio ní Nɔdabao. ²⁰ Lua dònɛle à Ageli buiɔ nàné ní ɔzì ní gbé pɔ kú ní píi, ké aa wiilɛwa zìlau yáí. A sírɔnɔ, ké aa a náaikè yáí. ²¹ ɔ aa Ageli buiɔ pɔtuɔɔ nàaa, yiongo òaasɔɔ lɛɛ blakwi (50.000), sãɔ ní bleɔ òaasɔɔ lɛɛ òaa dɔ ní blakwio (250.000), zàa'inao òaasɔɔ lɛɛ pla (2.000). Aa gbéɔ kùkù bɛɛ lɔ òaasɔɔ lɛɛ basɔ (100.000), ²² mé gbé pɔ gàga zìpi guuɔ dasi, asa zìpi bɔ Dii kíiɛ. Aa zòle ní gbɛu e wà gè Isailiɔ kùkù tàrɔnɔ.‡

* 5:1 Daa 35.22, 49.3-4 † 5:6 2Kia 15.29 ‡ 5:22 2Kia 15.29

Manase bui pɔ́ kú gukpɛ oio

²³ Manase buiɔ lɛɛ do zɔ́lɛ b̀sɔ́pɔ́pɔ́ za Basana e Baali Ɛɛmɔ́ ń Senio ń Ɛɛmɔ́ gbɛo. Aa dasi. ²⁴ An uabele káauɔn ke: Ɛfɛɛ, Isi, Elieli, Azeliɛ, Zelemii, Odavia ń Yadielio. Gɔ́sa gbãa tɔ́deɔne, mé uabeleɔne lo.

²⁵ Kási aa náai ví ń deziɔ Luaɛo, aa gbãsíké ń b̀sɔ́pɔ́pɔ́ gbé pɔ́ Lua ń m̀denéɔ́ t́aɔɛ. ²⁶ Ǿ Isailio Lua tekpà Asilio kí Pulu pɔ́ wí me lo Tigela Pilesɛɛgu, Ǿ Pulupi m̀ Lubeni buiɔ ń Gada buiɔ ń Manase buiɔ lɛɛ dopio k̀k̀k̀ t̀r̀nɔ́ Ala ń Abooo ń Halao ń swa pɔ́ wí me Gozã saeo.

Levii buiɔ

²⁷ Levii nɛgɔ́ɛo tón ke: Geesɔ́, Keata ń Melalio.

²⁸ Keata nɛgɔ́ɛo tón ke: Amlaũ, Isaa, Heblɔ́ ń Uzielio. ²⁹ Amlaũ néo tón ke: Aalona, Mɔ́izi ń Miliaũ. Aalona nɛgɔ́ɛo tón ke: Nadabu, Abiu, Eleazaa ń Itamaao.

³⁰ Eleazaa Finɛasi i, Finɛasi Abisua i, ³¹ Abisua Buki i, Buki Uzi i, ³² Uzi Zelaia i, Zelaia Melaio i, ³³ Melaio Amalia i, Amalia Aitubu i, ³⁴ Aitubu Zadoki i, Zadoki Aimaaza i, ³⁵ Aimaaza Azalia i, Azalia Yohanani i, ³⁶ Yohanani Azalia i. Ǿme Lua gbàgba kpé pɔ́ Salomɔ́ɔ̀ d̀ Yelusaleũ ua. ³⁷ Azalia Amalia i, Amalia Aitubu i, ³⁸ Aitubu Zadoki i, Zadoki Saluũ i, ³⁹ Saluũ Ilikia i, Ilikia Azalia i, ⁴⁰ Azalia Selaia i, Selaia Yozada i. ⁴¹ Ké Dii tò Nebukanɛza m̀ Yelusaleũdeɔ́ ń Yudaɔ́ p̀i k̀k̀k̀ t̀r̀nɔ́ z̀z̀ɔ́ ũ, Yozadapi kú ń guue.

6

¹ Levii nɛgɔ́ɛo tón ke: Geesɔ́, Keata ń Melalio. ² Geesɔ́ nɛgɔ́ɛon Libeni ń Simɛio ũ. ³ Keata nɛgɔ́ɛo tón ke: Amlaũ, Isaa, Heblɔ́ ń Uzielio. ⁴ Melali nɛgɔ́ɛon Mali ń Musio ũ. * Levii buiɔn ke an dezi káauɔ́wa:

⁵ Geesɔ́ Libeni i, Libeni Yaata i, Yaata Zima i, ⁶ Zima Yoa i, Yoa Ido i, Ido Zela i, Zela Yealai i.

⁷ Keata Aminadabu i, Aminadabu Kole i, Kole Asii i, ⁸ Asii Elikana i, Elikana Abiasafa i, Abiasafa Asii i, ⁹ Asii Taatu i, Taatu Ulieli i, Ulieli Uzia i, Uzia Saulu i. ¹⁰ Elikana nɛgɔ́ɛo tón ke: Amasai ń Aimɔ́. ¹¹ Aimɔ́ Elikana i, Elikana Zofai i, Zofai Naata i, ¹² Naata Eliabu i, Eliabu Yeloau i, Yeloau Elikana i, Elikana Samuɛli i. ¹³ Samuɛli nɛgɔ́ɛe séian Yoeli ũ, a plaade Abia.

¹⁴ Melali Mali i, Mali Libeni i, Libeni Simɛi i, Simɛi Uza i, ¹⁵ Uza Simɛa i, Simɛa Agia i, Agia Asaia i.

Lua kpé

¹⁶ Gbé pɔ́ Davidi ń díle Dii kpé l̀sin gbẽzɔ́ɔ́ ũ kpagolo sua we gbɛaɔn ke: ¹⁷ Aaɔ lesizi ke zwàakpɛ pɔ́ wí me Kpaaũkpɛ kpɛɛɛ e Salomɔ́ɔ̀ gè kpɛd̀d̀ Diie Yelusaleũ. Aa zíkè a zéwa lá wa dílenéwa. ¹⁸⁻²³ Gbé pɔ́ aa z̀p̀i k̀èɔ́ ń ń nɛgɔ́ɛo tón ke: L̀sin d̀aana Emani, Keata bui deziɔ tón ke maɛo ń ń néo daalea Isailiwa: Isaili, Levii, Keata, Isaa, Kole, Abiasafa, Asii, Taatu, Zefania, Azalia, Yoeli, Elikana, Amasai, Maatu, Elikana, Zufi, Toa, Elieli, Yeloau, Elikana, Samuɛli ń Yoeli pɔ́ Emanipi i.

²⁴⁻²⁸ Emani gbẽdo Asafa mé i lesi aà ɔ́plai. Aà deziɔ tón ke maɛo ń ń néo: Levii, Geesɔ́, Yaata, Simɛi, Zima, Etani, Adaia, Zela, Eteni, Malakia, Baaseia, Mikaila, Simɛa ń Belekia pɔ́ Asafapi i.

²⁹⁻³² An gbé Melali buiɔ d̀aana Etani mé i kú ń ɔ́zɛi. Aà deziɔ tón ke: Levii, Melali, Musi, Mali, Semɛɛ, Bani, Amɛzi, Ilikia, Amazia, Asabia, Maluku, Abadi ń Kisi pɔ́ Etanipi i.

³³ An Levii deɛo mé zwàakpɛ pɔ́ de Lua kpé ũ z̀i k̀niɔ́ kè p̀i.

* **6:4** Bɔa 6.16-19

³⁴ Aalona ní a buiò mé ì pòò kpasà sa'okiiwa ní tulaletikateakiiò. Aame aaiò luakukii zì ké, aai Isailiò duuna kémá lá Lua zòblena Mòizi dìlenéwa. ³⁵ Aalona buiò tón ké: Eleazaa Finéasi ì, Finéasi Abisua ì, ³⁶ Abisua Buki ì, Buki Uzi ì, Uzi Zelaia ì, ³⁷ Zelaia Melaio ì, Melaio Amalia ì, Amalia Aitubu ì, ³⁸ Aitubu Zadoki ì, Zadoki Aimaaza ì.

Levii buiò wéleò
(Yoz 21.4-39)

³⁹ Wéle pò wa kpámá ní zòlekii ùn ké: Keata tòuna Aalona buiò ò wà gbelàné káau. ⁴⁰ Ó aa Heblò pò kú Yuda bùsuu blè ní a dádàkekiiò pò liaaiò. ⁴¹ Ama wà wélepi buaò ní a bualouò kpà Yefüne né Kalébuwae. ⁴² Aalona buiò mé Heblò pò de misiwéle ù blè ní Libenao ní Yatiio ní Esemòao ⁴³ ní Ilenio ní Debiio ⁴⁴ ní Asáo ní Besemesio, ampíi ní a dádàkekiiò. ⁴⁵ Aa Bèyāme buiò wéleò blè lò, Geba ní Alemèò ní Anatoò, ampíi ní a dádàkekiiò. Wéle mèn kue'aaòpiòá Aalona buiò pò. ⁴⁶ Keata bui kiniò mé Manase bui pò kú be'ae oio wéleò blè mèn kwi gbelaa guu. ⁴⁷ Geesò buiò mé Isakaa buiò ní Asee buiò ní Nefatali buiò ní Manase bui pò kú Basana bùsuu wéleò blè daedae mèn kue'aaò. ⁴⁸ Melali buiò mé Lubeni buiò ní Gada buiò ní Zabulòni buiò wéleò blè daedae mèn kwi gbelaa guu. ⁴⁹ Ó Isaili buipio wélepiò ní ní dádàkekiiò kpà Levii buiòwa. ⁵⁰ Yudaò ní Simeò buiò ní Bèyāme buiò wéle pò wà ní tó sìpiò kpámá lò. ⁵¹ Keata buieò mé Eflaiù buiò wéleò blè lò.

⁵² Wà Eflaiù bùsu sìsìde misiwéle pò wí me Sikeù kpámá ní Gezèèò ⁵³ ní Yòkemaùò ní Betolonio ⁵⁴ ní Ayalonio ní Galimòò, ampíi ní a dádàkekiiò. ⁵⁵ Manase bui pò kú be'ae oio mé Anee ní Bileaùò ní ní dádàkekiiò kpà Keata bui kiniòwa.

⁵⁶ Wéle pò Geesò buiò èn ké: Manase bui pò kú gukpe oi wéleò Golana pò kú Basana bùsuu ní Asaloo ní ní dádàkekiiò. ⁵⁷ Isakaa bui wéleò Kedesi, Dabela, ⁵⁸ Lamòtu ní Aneùò ní ní dádàkekiiò. ⁵⁹ Asee bui wéleò Masala, Abedò, ⁶⁰ Hukoko ní Leobeò ní ní dádàkekiiò. ⁶¹ Nefatali bui wéleò Kedesi pò kú Galile, Hamò, Kiliataiù ní ní dádàkekiiò.

⁶² Levii né Melali buiò mé gò. Ó aa Zabulòni bui wéleè beè è: Yòkenaù, Kaata, Limòòò ní Tabooò, ampíi ní a dádàkekiiò. ⁶³ Aa Lubeni bui pò kú Yuudè baa bòaa ní Yelikooò wéleè beè è lò: Bèzèè pò kú guwaiwaiu, Yaza, ⁶⁴ Kedemòò ní Mefaaò, ampíi ní a dádàkekiiò. ⁶⁵ Aa Gada bui wéleè beè è lò: Lamòtu pò kú Galada bùsuu, Maanaiù, ⁶⁶ Esebòò ní Yazèèò, ampíi ní a dádàkekiiò.

7

Isakaa buiò

¹ Isakaa negòèò síiòè: Tola, Pua, Yasubu ní Simelònio. ² Tola negòèò tón ké: Uzi, Lefaia, Yeliè, Yamai, Ibisaiù ní Samuelio. Uabeleòne nípii. Davidi gòò Tola bui gòsa pò wà ní tó dàlauò gbèòò òaasòòò lèè bao ní plao ní òaa àaòè (22.600).

³ Uzi mé Izilahia ì. Izilahia negòèò Mikaila, Obadia, Yoeli ní Isiao ù. An gbèòò sòò píiá uabeleòne. ⁴ An bui zìgò pò wà ní tó dàlau daedaeò gbèòò òaasòòò lèè baakwi ní soolooè (36.000), ké an nòò ní ní néò dasi yáì.

⁵ Isakaa bui gòsa pò wà ní tó dàlauò gbèòò òaasòòò lèè basiiòò ní soplaòè (87.000).

Bèyāme buiò

⁶ Bèyāme negòèò àaòè: Bela, Bèkéè ní Yediaèò. ⁷ Bela negòèò sòòè: Ezebòò, Uzi, Uzieli, Yelimoò ní Ilio. Uabeleòne nípii. An bui gòsa pò wà ní tó dàlauò gbèòò òaasòòò lèè bao ní plao ní baakwi ní síiòè (22.034).

⁸ Bekεε negḡεο τόν κε: Zemila, Yoasi, Eliezεε, Elioenai, Omeli, Yelemḡ, Abia, Anato ḡ Alemεο. Bekεε negḡεον we pii. ⁹ Wà ḡ uabeleḡ tḡ dàlau, mé an gḡsaḡ gbεḡn ḡaasḡḡo leε bao ḡ ḡaa dooe (20.200).

¹⁰ Yediaε mé Bilana ḡ. Bilana néο τόν κε: Yeusi, Bēyāmεε, Ehudu, Kenaana, Zetā, Taasisi ḡ Aisahaao. ¹¹ Yediaε buipiḡá uabeleḡne ḡpii. An bui gḡsa pḡ aaḡ bḡ gé zikao gbεḡn ḡaasḡḡo leε gḡo ḡ plao ḡ ḡaa dooe (17.200). ¹² Supiū ḡ Hupiūḡá Ili buiḡne, mé Husiūḡá Ahee buiḡne.

Nefatali buiḡ

¹³ Bila né Nefatali negḡεο τόν κε: Yazieli, Guni, Yezεε ḡ Sileūo.

Manase buiḡ

¹⁴ Manase negḡεο τόν κε: A Asieli ḡ Makiiḡ ḡ ḡ Sili bui nḡ pḡ i méσεdileεḡoε. Makii mé Galada ḡ. ¹⁵ Makii nḡσε Hupiūε ḡ Supiūo. Aà dāe τόν Maaka. Makii buie τόν Zelofada. Nenḡεο a ḡ atεε.

¹⁶ Makii negḡε ḡ ḡ a na Maakao, ḡ à tokpàè Pεlesi. Aà dāuna τόν Selesi, à negḡεον Ulaū ḡ Lakeūo ū. ¹⁷ Ulaū mé Bedā ḡ. Makii né Galada, Manase τḡūna negḡεον we.

¹⁸ Aà dāe Amḡleke negḡεον Isodo, Abiezεε ḡ Malao ū. ¹⁹ Semida negḡεον Ahiana, Sikeū, Liki ḡ Aniaūo ū.

Eflaiū buiḡ

²⁰ Eflaiū Sutela ḡ, Sutela Beledi ḡ, Belediye Taatu ḡ, Taatu Elada ḡ, Elada Taatu ḡ, ²¹ Taatu Zabada ḡ, Zabada Sutela ḡ. Ezεε ḡ Eladuo gè Gatadeḡ potuoḡ kúkiūi, ḡ wà ḡ dede we. ²² An mae Eflaiū pḡsia kè ḡ gaa yá musu à gḡḡplakè, ḡ aà daεḡ mḡ aà nḡσε ḡniḡè. ²³ Ké Eflaiūpi ḡa wùle ḡ a nao, ḡ à nḡsi à negḡε ḡ b. ḡ à tokpàè Belia,* ké yā'ḡma aà bedεḡ lè yái. ²⁴ Aà nenḡε τόν Seela. Omε Betoloni Musu ḡ Betoloni Zíleo kàε ḡ Uzeni Seelao.

²⁵ Lefa Lεsefa ḡ, Lεsefa Tela ḡ, Tela Taani ḡ, ²⁶ Taani Ladā ḡ, Ladā Amihudu ḡ, Amihudu Elisama ḡ, ²⁷ Elisama Nuni ḡ, Nuni Yozuee ḡ.

²⁸ An bùsu wéleḡ τόν κε: Beteli ḡ a bualoūḡ, Naalana pḡ kú gukpε oi, Gezεε pḡ kú be'ae oi ḡ a bualoūḡ, Sikeū ḡ a bualoūḡ e à gè pè Aya ḡ a bualoūḡwa. ²⁹ Betεsā ḡ Taanakio ḡ Megidoo ḡ Doo, amp̄ii ḡ a bualoūḡ ku Manase buiḡ bùsuue, ḡ Isaili né Yosefu buipiḡ ku wélepiḡ guu.

Aσεε buiḡ

³⁰ Aσεε negḡεο τόν κε: Imεna, Iseva, Isevi ḡ Beliao. An dāen Sela ū. ³¹ Belia negḡεο τόν κε: Eβεε ḡ Biizai mae Malakieo. ³² Eβεε negḡεο τόν κε: Yafleti, Somεε ḡ Otaūo. An dāen Sua ū. ³³ Yafleti negḡεο τόν κε: Pasaki, Bimali ḡ Asevao. ³⁴ Somεε negḡεο τόν κε: Ahi, Logo, Uba ḡ Alaūo. ³⁵ Aà dāuna Otaū negḡεο τόν κε: Zofa, Imεna, Selesi ḡ Amaluo. ³⁶ Zofa negḡεο τόν κε: Sua, Aanεφεε, Suali, Beli, Imla, ³⁷ Bezεε, Odo, Sāma, Silesa, Yετεε ḡ Beelao. ³⁸ Yετεε negḡεο τόν κε: Yefūne, Pisipa ḡ Elao. ³⁹ Ula negḡεο τόν κε: Ala, Anieli ḡ Liziao.

⁴⁰ Aσεε buiḡn we, mé uabeleḡne ḡpii. Gḡsa gbāa tḡdeḡne mé dḡaana maaḡne. An zigḡ pḡ wà ḡ tḡ dàlauḡ gbεḡn ḡaasḡḡo leε baasḡḡo ḡ mēndooε (26.000).

8

Bēyāmεε buiḡ

¹ Bēyāmεε negḡεε séian Bela ū, a plaade Asebe, a àaḡde Ahala, ² a síiḡde Nḡha, a sḡode Lafa. ³ Bela negḡεο τόν κε: Adaa, Ehudu mae Gela, ⁴ Abisua, Naamani, Ahoa, ⁵ Gela, Sefufā ḡ Hulaūo. ⁶⁻⁷ Ehudu negḡεο τόν κε: Naamani, Ahia ḡ

* **7:23** Bee mè yā'ḡma guu.

Gelao. Gelapi neg̃ɔɔn Uza ní Aihuduo ũ. Uabeleɔn ní ũ Geba, ̃ Gela tò aa f̃ɛle tà Manaata.

⁸ Saalaiũ a naɔ Husiũ ní Baalao yà, ̃ à ñɛɛ beeɔ i Mɔabu bùsuu ⁹ ní a na Odesio: Yobaba, Zibia, M̃esa, Malekaũ, ¹⁰ Yeuzi, Sakia ní Miimao. Aà ñɛpiɔn we, amp̃ii uabeleɔne. ¹¹ A Abitubu ní Elipaaò i ní a na Husiũpio zad̃ɔ i aà yao. ¹² Elipaa neg̃ɔɔ tón ke: Ebelu, Misaũ ní S̃em̃edi p̃ó Ono ní Lodio k̃ale ní a bualoũ.

¹³ A Belia ní S̃em̃ao i ɔ. Uabeleɔn ní ũ Ayaloni. Aame Gatadeɔ yà. ¹⁴⁻¹⁶ Belia neg̃ɔɔ tón ke: Ahio, Sasaki, Yelemɔ, Zebadia, Alade, Ed̃ɛɛ, Mikaila, Isepa ní Yohao.

¹⁷⁻¹⁸ Elipaa neg̃ɔɔ tón ke: Zebadia, M̃esulaũ, Iziki, Ebeɛ, Isim̃elai, Izilia ní Yobabao. ¹⁹⁻²¹ Sim̃ei neg̃ɔɔ tón ke: Yakiũ, Zikeli, Zabedi, Elienai, Ziletai, Elieli, Adaia, Belaia ní Sim̃elao.

²²⁻²⁵ Sasaki neg̃ɔɔ tón ke: Isep̃ã, Ebelu, Elieli, Abed̃ɔ, Zikeli, Anana, Anania, Elaũ, Añetotia, Ifedea ní Penuelio.

²⁶⁻²⁷ Yeloaũ neg̃ɔɔ tón ke: Sam̃eselai, Sealia, Atalia, Yaalesia, Elia ní Zikelio.

²⁸ Wà gb̃épiɔ tó dàlau. Uabeleɔne nípii. Aa kú ní gb̃éɔ sae Yelusaleũɛ.

Saulu buiɔ

²⁹ Ké Yeieli Gabaɔ k̃ale, ̃ a ku we. Aà na tón Maaka. ³⁰ Aà neg̃ɔɔ s̃éian Abed̃ɔ ũ. A gb̃ea Zuu, Kisi, Baali, Ñɛɛ, Nadabu, ³¹ Gedoo, Ahio, Zek̃ɛɛ ³² ní Sim̃ea mae Mikeloo. Aa kú ní gb̃éɔ sae Yelusaleũɛ.

³³ Ñɛɛ Kisi i, Kisi Saulu i, Saulu Yonat̃aa i ní Malakisuaò ní Abinadabuo ní Isiboseo. ³⁴ Yonat̃aa mé Mika mae M̃efibose i. ³⁵ Mikapi neg̃ɔɔ tón ke: Pit̃ɔ, M̃eleki, Talea ní Azaao.

³⁶ Aaza Yoada i, Yoada Alem̃e i ní Azem̃aveo ní Zimlio. Zimli M̃ɔza i, ³⁷ M̃ɔza Biñea i, Biñea Lafa i, Lafa Elasa i, Elasa Aseli i.

³⁸ Aseli neg̃ɔɔ i sooloe. An tón ke: Azikaũ, Bokelu, Isimaela, Sealia, Obadia ní Ananio. Aseli neg̃ɔɔn we píi. ³⁹ Aà gb̃ẽdo Es̃eki neg̃ɔɔ tón ke: Aà neg̃ɔɔ s̃éian Ulaũ ũ, a plaade Yeusi, a àaɔde Elifele. ⁴⁰ Ulaũ neg̃ɔɔá g̃ɔsa gb̃ãa k̃ad̃ɔnaɔne. Aa neg̃ɔɔ ní t̃ũnaɔ ṽi dasi, aa k̃a basoplakwi.

Gb̃épiɔá B̃ɛỹãm̃ɛɛ buiɔne nípii.

9

Yuda p̃ó aa sù ní Babelio

¹ Wà Isailio tó dà Isaili k̃iaɔ ladau nípiiɛ.

Wà Yudaɔ k̃ũkũ tàr̃nɔ Babeli, ké aa b̃ò Lua kp̃e yáí. ² Sa'onao ní Levii buiɔ ní Lua ua zik̃enaɔ ní Isaili k̃iñio mé èa sù ní bùsuu ní ní w̃éleɔ guuo k̃áau.

³ Yuda buiɔ ní B̃ɛỹãm̃ɛɛ buiɔ ní Eflaiũ buiɔ ní Manase bui p̃ó sù Yelusaleũɔn* ke:

⁴ Amihudu né Utai, Om̃eli t̃ũna, Im̃eli s̃íw̃ena, Bani s̃ɔkp̃ae mé Yuda né Pelezi buiɔ d̃ɔaana ũ. ⁵ Asaia ní a d̃aunaɔ mé Yuda né Sela buiɔ d̃ɔaanaɔ ũ. ⁶ Yeueli mé Yuda né Zela buiɔ d̃ɔaana ũ. Yuda buiɔ gb̃ɛɔn òaa àaɔ ní basiĩkwioe (690).

⁷ M̃esulaũ né Salu, Odavia t̃ũna, Asenua s̃íw̃ena mé B̃ɛỹãm̃ɛɛ buiɔ d̃ɔaana ũ ⁸ ní Yeloaũ né Ibiñeiao ní Uzi né Ela, Mikeli t̃ũnao ní Sefatia né M̃esulaũ, Leueli t̃ũna, Ibiñia s̃íw̃ena. ⁹ B̃ɛỹãm̃ɛɛ bui p̃ó wà ní tó dàlauɔ gb̃ɛɔn òaa síiɔ ní basoplakwi ní sooloe (956). Uabeleɔne nípii.

¹⁰ Yedaia ní Yoalibuo ní Yak̃eo mé sa'onao d̃ɔaanaɔ ũ ¹¹ ní Lua kp̃é gb̃ɛz̃ɔ Azalia, Ilikia né, M̃esulaũ t̃ũna, Zadoki s̃íw̃ena, M̃elaio s̃ɔkp̃ae, Aitubu s̃is̃io ¹² ní Yeloaũ né Adaia, Pasuu t̃ũna, Malakia s̃íw̃ena ní Adieli né Maasai, Yazela t̃ũna, M̃esulaũ s̃íw̃ena, M̃esilemi s̃ɔkp̃ae, Im̃ɛɛ s̃is̃io. ¹³ Sa'on uabeleɔ gb̃ɛɔn òaa swaaɔ ní baswaaɔe (1.760). G̃ɔsa gb̃ãaɔne, Lua ua zik̃enaɔne.

* 9:3 Eza 2.1

¹⁴ Melali bui Asubu né Semaia, Azikaũ tũna, Asabia síwena mé Levii buio gbězɔũ ũ ¹⁵ n̄ Bakebakaao n̄ Elesio n̄ Galalio n̄ Mika né Matania, Zikeli tũna, Belekia síwena ¹⁶ n̄ Semaia né Obadia, Galali tũna, Yedutu síwena n̄ Asa né Belekia, Elikana p̄ó kú Netofa tũnao.

¹⁷ B̄iibled̄šanao t̄on ke: Saluũ, Akubu, Talemɔ, Aimani n̄ n̄ gběɔ. Saluũ mé n̄ gbězɔũ ũ. ¹⁸ Ŋme ìb̄ Kí B̄iib̄le p̄ó kú gukpe oi d̄sa e n̄ a gb̄ao. Gb̄épio mé Levii buio fáani b̄iibled̄šanao ũ. ¹⁹ Kole né Saluũ, Abiasafa tũna, Kole síwena n̄ a gb̄é Kole buio mé Lua kp̄e kpele d̄šanao ũ lá n̄ dezio de Dii b̄o b̄led̄šanao ũ yáawa. ²⁰ Eleazaa né Fin̄asi mé n̄ d̄aana ũ gɔɔ bee, mé Dii kuaànɔ. ²¹ Meselemia né Zakali mé Kpaaũkpe b̄iibled̄šanao ũ.

²² Gb̄é p̄ó wà n̄ sé b̄iibled̄šanao ũ p̄ii gb̄eɔn òaa do n̄ kuɛplaoe (212). An t̄o ku taalau n̄ w̄léo guu. Davidi n̄ gu'ena Samuelio mé z̄i gbiapi dà n̄ dezion̄e. ²³ Ampio n̄ n̄ buio mé Dii ua b̄iibled̄šanao ũ. ²⁴ Aaĩb̄ zez̄ea kp̄épi gola síiɔwa, gukpe, be'ae, gugb̄antoo n̄ geomid̄k̄iio. ²⁵ Zieo an gb̄é p̄ó aa ku w̄lé n̄ w̄léo ìb̄ m̄o z̄ik̄eĩn̄o gɔɔ soplapla. ²⁶ Z̄ipiá b̄iibled̄šanao gb̄eɔn gb̄eɔn síiɔpio yáe. Levii buipio mé ì Lua ua kp̄éneɔ n̄ a làasio d̄sa. ²⁷ Aaĩ zez̄e lia Lua uai gwá, aaĩb̄ d̄sa. Ampio mé aaĩb̄ a z̄é kili k̄ua, aaĩb̄ w̄é lá gu lé d̄o.

²⁸ An gb̄eɔ ìb̄ laaid̄o Lua ua z̄ik̄eɔwa. Tó wà ḡèd̄ ge tó wà b̄òd̄, aame aaĩb̄ nao. ²⁹ Wà n̄ gb̄eɔ d̄ile aao laaid̄o Lua kp̄e kpele p̄ó n̄ a z̄ik̄eɔwa n̄ p̄owentio n̄ v̄eɔ n̄ n̄isio n̄ tulaletio n̄ p̄ó ḡinan̄o. ³⁰ Sa'on̄aɔ mé aaĩ p̄ó ḡinan̄apio yáalek̄o. ³¹ P̄ekea† mé Levii né Kole bui Saluũ neḡɔe s̄éia Matitia z̄i ũ. ³² Aa gb̄é Kole buieɔ mé aaĩb̄ p̄e p̄ó w̄i kále d̄òd̄o k̄ámaboḡo z̄i ke.‡

³³ Levii bui uabele l̄esinao mé aaĩb̄ ku Lua ua kp̄éneɔ guu. Wili z̄i p̄ale dan̄e, asa aaĩb̄ n̄ z̄i ke fáane n̄ gw̄aas̄inao. ³⁴ Ampio mé Levii bui uabele p̄ó kú Yelusaleũ ũ, gb̄eɔn p̄ó wà n̄ t̄o d̄alau ũ.

Saulu bui

³⁵ Yeiel̄i mé Gabaɔ k̄ale, ò a ku we. Aa na t̄on Maaka. ³⁶ Aa yoan Abed̄o ũ. A gbea Zuu, Kisi, Baali, N̄e, Nadabu, ³⁷ Gedoo, Ahio, Zakali ³⁸ n̄ Sim̄ea mae Mikeloo. Aa kú n̄ gb̄é sae Yelusaleũe.

³⁹ N̄e Kisi ì, Kisi Saulu ì, Saulu Yonat̄aa ì n̄ Malakisuo n̄ Abinadabuo n̄ Isiboseo. ⁴⁰ Yonat̄aa mé Mika mae Mefibose ì. ⁴¹ Mikapi neḡɔe t̄on ke: Pit̄o, Meleki, Talea n̄ Azaao. ⁴² Aaza Yada ì, Yala Alem̄e ì n̄ Azemav̄e n̄ Zimlio. Zimli M̄oza ì, ⁴³ M̄oza Bin̄ea ì, Bin̄ea Lefaia ì, Lefaia Elasa ì, Elasa Aseli ì.

⁴⁴ Aseli neḡɔe ì soolo. An t̄on ke: Azikaũ, Bokelu, Isimaela, Sealia, Obadia n̄ Ananio. Aseli neḡɔe n̄ we p̄ii.

10

Ki Saulu gaa

(1Sam 31.1-13)

¹ Filit̄e z̄ik̄a n̄ Isailio, ò Isailio bàal̄en̄e, an daside ḡaga Giliboa gb̄ep̄leu. ² Ké Filit̄e p̄ele Saulu n̄ a neḡɔe z̄i, ò aa aà néo Yonat̄aa n̄ Abinadabuo n̄ Malakisuo d̄ede. ³ Z̄i p̄ó l̄iaa Sauluzi p̄as̄ik̄u, ò k̄azunao aà p̄a, à k̄e'ia. ⁴ Ŋ a ò a z̄ik̄ab̄k̄unāe: N̄ n̄ f̄enda wo, ní ma z̄ò n̄ ma deò. Tó ni ke màao, gyaf̄o de bee m̄o k̄ò'o man̄e. Ŋ v̄ia aà z̄ik̄ab̄k̄un̄api k̄u, i weio, ò Saulu a f̄enda s̄e à az̄ia ò'oa. ⁵ Ké aà z̄ik̄ab̄k̄un̄api è à ḡa, ò à az̄ia ò'oa f̄enda s̄o, aa ḡa m̄pii. ⁶ M̄aa Saulu n̄ a neḡɔe gb̄eɔn aà ò n̄ a be deo ḡaga m̄pii s̄anu.

† 9:31 Lev 2.4-6 ‡ 9:32 Lev 24.5-9

⁷ Ké Isaili pò kú guzuleu weo è ní zìgɔ̀ baaalè mé Saulu ní a negɔ̀e gàga, ɔ̃ aa baaalè sɔ̀, aa ní wéle tò we, ɔ̃ Filitɔ̀ m̀ zòleu. ⁸ Ké a gu d̀, ɔ̃ Filitɔ̀ m̀ p̀ woloì gbé p̀ gàgawa, ɔ̃ aa Saulu ní a negɔ̀e gbɛ̀n àaɔ̀ ge è kálea Giliboa gbepoleu. ⁹ ɔ̃ aa Saulu mi z̀ aa aà g̀kebɔ̀ wòlowà, ɔ̃ aa gbé z̀ aa a bao fàe Filitɔ̀ b̀suu píi ní ní táakpɛ̀. ¹⁰ Wà aà g̀kebɔ̀ kàle ní táa k̀péu, ɔ̃ wà aà mi lòo Dagɔ̀ k̀péu.

¹¹ Ké Yabesi Galadadeo yá p̀ Filitɔ̀ k̀ Saulu epi mà màa, ¹² ɔ̃ an negɔ̀nao f̀le píi, aa Saulu ní a negɔ̀e ge sèle tàò Yabesi. Aa ní v̀ gbéneli gbáu we, ɔ̃ aa leyè e g̀ sopla.

¹³ Saulu gà ké à b̀ Dii k̀pɛ̀ yáie. I Dii yádao,* à gè yágbèa gèsisinawa se.† ¹⁴ I yágbèa Diiwao. A yáí Dii aà d̀ei, ɔ̃ à Yese né Davidi k̀pà kpalau aà gbèu.

11

Davidi k̀paa Isaili kpalau (2Sam 5.1-10)

¹ Isaili m̀ Davidi k̀i nípii Hebl̃ aa m̀: Wá au doue. ² Za zi, baa g̀ p̀ Saulu de kía ũ, míme ni d̀aawèe z̀lau gea ní suao. ɔ̃ Dii n Lua òne míme níyɔ̀ de a gbé Isaili d̀aana ũ, an kía ũ. ³ Ké Isaili gbɛ̀zɔ̀ m̀ k̀ Davidi k̀i nípii Hebl̃ nípii, we à ledoùkèuínɔ̀ Dii aɛ, ɔ̃ aa nísikà aà miwa aa aà k̀pà Isaili kpalau, lá Dii dà Samuelie a òwa.

⁴ Davidi ní Isaili t̀u Yelusaleũ p̀ wí me l̀ Yebusi* nípii. ɔ̃ Yebusideo ⁵ ò Davidie: Nyɔ̀ gè lao. N beeo Davidi wéle b̀ide p̀ wí me l̀ Sionapi sí, ɔ̃ à g̀ aà wéle ũ. ⁶ G̀ bee Davidi m̀: Gb́ p̀ d̀aa lèle Yebusideowa káau mé a g̀ z̀gɔ̀ swana ũ, an gbɛ̀zɔ̀ ũ. Zelua né Yoabu mé gè káau, ɔ̃ à g̀ ní swana ũ. ⁷ Davidi bek̀pà wéle b̀idepiu, ɔ̃ wà t̀kpàè Davidi Wéle. ⁸ A k̀pé d̀d̀o liai za gu p̀ wà Milo e kàka ní b̀suo e a b̀iwa, mé Yoabu wélepi gu p̀ g̀ kèkè. ⁹ Davidi gbãa lé dede, asa Dii Zìgɔ̀de kuaànɔ̀.

Davidi negɔ̀nao (2Sam 23.8-39)

¹⁰ Davidi negɔ̀nao kía yán ke. Ampio ní Isaili píi aa zèaànɔ̀ aà kía ke yá musu. Aa aà k̀pà Isaili kía ũ lá Dii òwa. ¹¹ Davidi negɔ̀napio tón ke: Akemo gbé Yasobaũ mé negɔ̀n t̀de gbɛ̀n àaɔ̀ swana ũ. Aàpi mé s̀na sè gbɛ̀n òa do ní basoozi, à ní z̀z̀o píi g̀doũz̀i.

¹² Aà gbèa Dodai né Eleaza, Ahoa gbé kú negɔ̀n gbɛ̀n àaɔ̀pi guu l̀. ¹³ A kú ní Davidio g̀ p̀ Filitɔ̀ káa aa z̀kà Pasadamiũ. Isaili p̀b̀b̀zàkè gu p̀ naa bú kúu. ¹⁴ Aàpi ní a gbé aame zè wà g̀ búpi guoguo. Aa Filitɔ̀ d̀de, ɔ̃ Dii tò aa z̀ z̀o blè g̀ bee.

¹⁵ Negɔ̀n gbɛ̀n baakwio guu, gbɛ̀n àaɔ̀ mé b̀ gè Davidi k̀i Adulaũ gbè'eu. Filitɔ̀ gáli b̀o kálea Lefai guzuleu. ¹⁶ G̀ bee Davidi ku s̀gbáu mé Filitɔ̀ gudšanao ku Betelũ. ¹⁷ Davidi lé a be í nide à m̀: Dème a gé Betelũ b̀le lò'o'í t̀imeei? ¹⁸ ɔ̃ gbɛ̀n àaɔ̀pi gè gè Filitɔ̀ b̀ou, aa Betelũ b̀le lò'pi í tò s̀ò Davidie. ɔ̃ i we m̀io, a t̀le Dii sa'o'í ũe. ¹⁹ A m̀: Kai ma Lua, má f̀ íe bee mio. Gb́ p̀ aa g̀ ní wèniio aue! I we m̀io. Negɔ̀n gbɛ̀n àaɔ̀pi yákean we.

²⁰ Yoabu dáuna Abisai mé negɔ̀n gbɛ̀n baakwipio swana ũ. Aàpi mé s̀na sè gbɛ̀n òa do ní basoozi à ní dede, ɔ̃ à t̀b̀ gbɛ̀n baakwipio guu. ²¹ A t̀b̀ de negɔ̀n gbɛ̀n àaɔ̀pi la, ɔ̃ à g̀ ní d̀aana ũ, kási a ku negɔ̀n t̀de gbɛ̀n àaɔ̀pi guu.

* **10:13** Lev 19.31, 20.6 † **10:13** 1Sam 28.7-8 * **11:4** Dsa 1.21

²² Yoiada né Benaia, Kabazee gbéá zìkan wóodeε. Aà yākeaο dasi. A Mɔabu negõn tɔdeο dè gbẽɔn pla. A gè ε guu gɔɔ pɔ loughε kwè, à nòomusu dèu. ²³ A Egipi gbé pɔ a gbàa kà gàsísuu sɔo dè. Egipi gbépi sɔmpa de lán zwàatán àsaliwae, ɔ Benaia sàaazi ní goo, à aà sɔnapɔ síwà à aà dèò. ²⁴ Yoiada né Benaia mé yápiɔ kè, ɔ à tɔbò negõn gbẽɔn baakwipiɔ guu. ²⁵ A tɔbò de negõn gbẽɔn baakwipiɔla, kási a ku negõn tɔde gbẽɔn àaɔpiɔ guuo. ɔ Davidi aà díle a dɔaiɔ gbèzɔɔ ũ.

²⁶ Negõnapɔ tón ke:

Yoabu dāuna Asaeli,

Dodo né Elana Beteleũ gbé,

²⁷ Alodi gbé Samɔ,

Peloni gbé Elzi,

²⁸ Tekoa gbé Ikesi né Ila,

Anato gbé Abiezeε,

²⁹ Usa gbé Sibekai,

Ahoa gbé Ila,

³⁰ Netofa gbé Malai,

Netofa gbé Baana né Elebu,

³¹ Gibea pɔ kú Bēyāmεε bùsuu gbé Libai né Itai,

Pilatɔ gbé Benaia,

³² Gaasi guzule gbé Idai,

Alaba gbé Abieli,

³³ Bauliũ gbé Azemave,

Saaleboni gbé Eliaba,

³⁴ Gizoni gbé Aseũ negɔɔ,

gusísíde gbé Sage né Yonatāa,

³⁵ gusísíde gbé Sakaa né Ahiaũ,

Ulu né Elifala,

³⁶ Mekela gbé Efeε,

Peloni gbé Ahia,

³⁷ Kaameli gbé Ezelo,

Ezebai né Naalai,

³⁸ Natā dāuna Yoeli,

Ageli né Mibaa,

³⁹ Amɔni bui Zεleki,

Beelo gbé Naalai, Zeluia né Yoabu zikabɔkūna,

⁴⁰ Yεtεε buiɔ Ila ní Galebuo

⁴¹ Iti bui Uli,

Alai né Zabada,

⁴² Siza né Adina, Lubeni buiɔ swana

ní a gbéɔ gbẽɔn baakwi.

⁴³ Maaka né Anana,

Miti gbé Yosafa,

⁴⁴ Asalo gbé Uzia,

Aloee gbé Otaũ negɔɔ Sāma ní Yeislio,

⁴⁵ Simeli né Yediaε

ní a dāuna Yoha Tizi gbéɔ,

⁴⁶ Maava gbé Elieli,

Elinaaũ negõeo Yelibai n̄ Yosaviao,
 Mɔabu gbé Itamaa,
 47 Elieli n̄ Obedio
 n̄ Mezobi gbé Yaasio.

12

Zigõ pɔ nà Davidiwa Saulu gɔɔɔ

¹ Ké Kisi né Saulu Davidi yà, gbé pɔ aa nà Davidiwa Zikilagaɔ tón ke. Aa ku negõna pɔ d̄aāle z̄l̄auɔ guue. ² Aa sáo n̄ gbemaɔ k̄ua, aā ka ge gb̄e zu n̄ ɔplaaɔ n̄ ɔz̄eɔ p̄iie. Saulu z̄ia bui B̄yã̄m̄e buiɔne, aan ke:

³ An swana Ahiezee, Gibea gbé Semaane n̄ aà d̄auna Yoasio, Azemave negõeo Yezieli n̄ Pelatio, Belaka n̄ Anato gbé Yehuo, ⁴ Gabaɔ gbé Isimaia pɔ de negõn gb̄eɔn baakwiɔ d̄aanaɔ do ũ, ⁵ Selemia, Yaazie, Yohanani, Gedela gbé Yozaba, ⁶ Eluzai, Yelimɔ, Bealia, Semalia, Alufi bui Sefatia, ⁷ Elikana, Isia, Azal̄eli, Kole bui Yoeeze n̄ Yasɔbaũ ⁸ n̄ Gedoo gbé Yeloaũ negõeo Yoela n̄ Zebadio.

⁹ Gada buieɔ n̄z̄ia kpà Davidiwa s̄egb̄au. Gõsa gb̄aaɔne. Aān̄ ku z̄i s̄ou guue, mé aa s̄engbao n̄ s̄nao d̄ɔ. An oa b̄ò n̄ɔmusuwa, mé aān̄ w̄aa gus̄is̄ideu lán tuewa. ¹⁰ Ezeé mé n̄ swana ũ, a plaade Obadia, a àāɔde Eliabu, ¹¹ a síiɔde Misimana, a s̄ode Zelemii, ¹² a soolode Atai, a soplade Elieli, ¹³ a swaāɔde Yohanani, a k̄eokwide Elizaba, ¹⁴ a kwide Zelemii, a kuɔdode Mabanai.

¹⁵ Gada buipiɔá zigõ swanaɔne. An gbé pɔ a gb̄aa k̄és̄aān̄zi gb̄aa mé s̄aa n̄ gb̄eɔn bas̄oɔ gb̄aaɔ. An gbé pɔ dēn̄laɔ s̄o gb̄eɔn òaa s̄o pɔ. ¹⁶ ɔme bua Yuud̄ewa m̄o s̄éia guu gɔɔ pɔ à pà, aa tò guzul̄edeɔ til̄e gukpe n̄ be'aeo p̄ii.

¹⁷ B̄yã̄m̄e buieɔ n̄ Yudaɔ mò nà Davidiwa s̄egb̄au lɔ. ¹⁸ Davidi gè dà̄n̄le à mè: Tó aafia ále m̄ɔa à d̄ɔmale, mí gb̄aakpaázi n̄ n̄ɔsem̄endoo. Tó ále m̄o ma kpái ma ibeɔwa, baa ké mi yá̄p̄ás̄ikeéoe s̄o, wá deziɔ Lua a e, i yáḡḡw̄e. ¹⁹ ɔ Lua Nis̄ina d̄ede negõn gb̄eɔn baakwipiɔ swana Amasaiwa à mè:

N gb̄eɔn wá ũ, Davidi,
 wa z̄enn̄ɔe, Yese né.

Lua aafia ká̄f̄ine,
 Lua n̄ d̄on̄ledeɔ gba aafia lɔ,
 asa n̄ Lua a d̄on̄lee.

ɔ Davidi n̄ díle à n̄ ké a zigõ gb̄aam̄ɔnedeɔ swanaɔ ũ.

²⁰ Manase buieɔ nà Davidiwa gɔɔ pɔ āapi n̄ Filit̄eɔ lé gé z̄ikai n̄ Sauluo. ɔ Davidi n̄ a gb̄eɔ i d̄o Filit̄eɔleɔ, asa Filit̄e k̄iaɔ mé lekpāāi, ɔ aa aà gb̄ae aa mè: Tó à z̄è n̄ a dii Sauluo, aa wá mi z̄ɔz̄e. ²¹ Manase bui pɔ nà Davidiwa gɔɔ pɔ à tà Zikilagaɔn ke: Adena, Yozaba, Yediae, Mikaila, Yozaba, Elihu n̄ Ziletaio. Aame Manase bui zigõ gb̄eɔn òaas̄oɔ d̄aanaɔ ũ. ²² Aa d̄ò Davidile gb̄aam̄ɔnedeɔ yá musu, asa ḡõsa gb̄aaɔne m̄pii, Davidi zigõ gb̄ez̄ɔɔne. ²³ Lá gu lé d̄o w̄iɔ m̄o Davidi k̄ii d̄ɔiāle e aà zigõ gè dasikũ lán Lua ìwaɔwae.

Gbé pɔ nà Davidiwa Hebl̄ɔ

²⁴ Gbé pɔ aa ḡõkeɔɔ k̄ua aa mò Hebl̄ɔ Davidi kpái kpalau Saulu gb̄eu lá Dii òwaɔ dasilen ke: ²⁵ Yuda pɔ s̄engbao n̄ s̄naɔ k̄uaɔ gb̄eɔn òaas̄oɔ leɔ soolo n̄ òaa síiɔe (6.800). ²⁶ Simeɔ bui gb̄eɔn òaas̄oɔ leɔ sopl̄a n̄ bas̄oɔe (7.100). ²⁷ Levii bui gb̄eɔn òaas̄oɔ leɔ síiɔ n̄ òaa àāɔe (4.600). ²⁸ Aalona bui d̄aana Yoiada n̄ a gb̄eɔn gb̄eɔn òaas̄oɔ leɔ àā n̄ òaa àā n̄ bas̄oɔe (3.700). ²⁹ Ewaaso negõn Zadoki kú n̄ guu n̄ a be'uabeleɔ gb̄eɔn bao n̄ plao. ³⁰ Saulu z̄ia bui B̄yã̄m̄e bui gb̄eɔn òaas̄oɔ leɔ àāe (3.000). B̄yã̄m̄e bui dasideɔ ku Saulu kpe e tiae. ³¹ Eflaiũ bui gb̄eɔn òaas̄oɔ leɔ bao n̄ òaa síiɔe (20.800). Gõsa gb̄aa t̄deɔne n̄

gbě́o guu. ³² Manase bui pọ́ kú be'ae oio gbě́on òaasọ́sọ́ lẹe bao plasaiẹ (18.000). Gbẹ́piọ wà ní plé aa gé Davidi kpáí kpalau. ³³ Isakaa bui dọ́aanaọ gbě́on òaa doe. Aa gọ́o bee yá dǔ mé aa laai ví a yá musu, aa dǔ lá à kù Isailiọ ke. Aa kú ní ní ìwao píi. ³⁴ Zabuloni bui pọ́ aa zǐ dǔ mé aa gǔkebo dǔe dǔo píi gbě́on òaasọ́sọ́ lẹe blakwie (50.000). Aa ku aà kpe ní nòsemendooe ³⁵ Nefatali bui dọ́aanaọ gbě́on òaa sọ́e ní ní ìwao gbě́on òaasọ́sọ́ lẹe baakwi ní soplao (37.000), baade ní a sèngbaoo ní a sọ́nao. ³⁶ Dá bui pọ́ aa ku zǐ sọ́u guuọ gbě́on òaasọ́sọ́ lẹe baakwi plasaiọ ní òaa àaǔoẹ (28.600). ³⁷ Asee bui pọ́ zǐ dǔ mé aa ku sọ́u guuọ gbě́on òaasọ́sọ́ lẹe blaẹ (40.000). ³⁸ Lubeni buiọ ní Gada buiọ ní Manase bui pọ́ kú Yuudẹ baaleọ gbě́on sọ́sọ́ lẹe basooloẹ (120.000). An baade ní a gǔkebo.

³⁹ Gbẹ́piá zǐgǔone nípii, aaiọ ku sia zǐlau sọ́u guue. Aa mọ́ Heblǔ ní nòsemendoo Davidi kpáí kpalau, i gǔ Isaili bui píi kía ũ. Ǿ Isaili kǐniọ láasoo doŭpi kẹ̀ lọ, aa ye Davidi kpaa kpalau. ⁴⁰ Ǿ aa gọ́o àaǔ kẹ̀ ní Davidio we, aa pọ́blẹ aa vẹemǐ, asa an bedeọ kùsũakènée. ⁴¹ Bee gbẹa an saede pọ́ kú Isakaa buiọ b̀usuú ní Zabuloni buiọ b̀usuọ e à gẹ̀ pẹ̀ Nefatali bui pọ́ kú zàọ b̀usuwaọ aa pọ́blea dǐ zàa'inaone ní yiongoọ ní sọ́baonaọ ní zuọ aa m̀onée. Pówenti diẹ ní kaadembẹ giio ní vẹebe giio ní vẹeo ní nísio ní zuọ ní sǎo, ké Isailiọ lé pọ́nake yáí.

13

Sua ní Dii kpagoloo Yelusaleu (2Sam 6.1-11)

¹ Davidi lekpaai ní a zǐgǔ gbě́on òaasọ́sọ́o dọ́aanaọ ní a gbě́on basọ́basọ́o dọ́aanaọ píi. ² Ǿ a ò Isailiọne píi: Tó à kẹ́e maa, mé a de Dii wá Lua pọ́eǎ ũe, wà lekpaǎake wá gbé kǐni pọ́ kú Isaili b̀usuuone píi ní sa'onao ní Levii bui pọ́ kúríno ní wéleọ guuọ, aa mo káaawanọ, ³ wí ge wá Lua kpagolo sé suò wá kǐi, asa wi yágbẹawà Saulu gọ́o. ⁴ Gbé pọ́ káaapiọ wèi màa, asa à kẹ̀ nípii e maae.

⁵ Ǿ Davidi Isailiọ káaa za Egipi swa Sikooi e à gẹ̀ pẹ̀ Amata bolẹwa, ké aa Lua kpagolo sé Kiliyaaliũ aa suò. ⁶ Ǿ Davidi ní Isailiọ gẹ̀ Kiliyaaliũ pọ́ wǐ me lọ Baala, Yuda b̀usuú nípii, ké aa ge wà Dii Lua kpagolo sé wà suò. Dii iọ kible kpagolopi musu malaika gǎsiadeọ zǎnguo* ǔ aà tó kuwà. ⁷ Ǿ aa kpagolopi sẹ̀ Abinadabu be,† aa dà zugo dafu guu aa dàò zéu, Uza ní Ahio mé lé geò. ⁸ Davidi ní Isailiọ lé ǔwǎ Lua ae ní gbǎa pua léu nípii ní lesiao. Wàle mọ́nale ní kúuo ní gǎao ní sésẹnaọ ní kǎaeọ.

⁹ Ké aa kà Kidǔ e segbèkǐi, zuọ gẹnalè, ǔ Uza ọ̀bọ kpagolopi kù. ¹⁰ Ǿ Dii pọ́ paaazi à aà lẹ we, ké à ọ̀nà kpagolopiwa yáí, ǔ à gǎ‡ Lua ae we. ¹¹ Davidi pọ́ pà, ké Dii pọ́ fẹ̀ Uzazi yáí, ǔ wǐ me gupie Pofǎa'uzazi e ní a gbǎo. ¹² Gọ́o bee ǔ vía Davidi kù Lua yá musu à mè: Kpelewa má ke mà Lua kpagolo sé mà taòì? ¹³ Ǿ i se suò a wéleu lọ, à lile tàò Gata gbé Ǿbededọũ be.

¹⁴ Lua kpagolopi ku aà be e mo àaǔ, ǔ Dii èfǎaikè aà bedeone ní pọ́ pọ́ a víọ píi. §

14

Davidi zǐblea Filitǔwa (2Sam 5.11-25)

¹ Tii kǐ Hilau gbéọ zǐ Davidiwa ní se de líọ ní gbè'ánaọ ní li'ánaọ kpẹdọ̀iè. ² Ǿ Davidi dǔ sa ké Dii a kpa Isailiọ kía ũe, mé à a kpala kǎfiẹ maamaa, ké Isailiọ de Luapi gbéọ ũ yáí.

* **13:6** 1Sam 4.4, Sou 99.1 † **13:7** 1Sam 7.1-2 ‡ **13:10** Nao 4.15 § **13:14** 1Lad 26.4-5

³ Davidi èa nɔɔ sè Yelusaleũ ɔ, ɔ à nɛgɔɔ ní nɛnɔɔ ì'irɔ. ⁴ Nɛgɔɔ pɔ à ní í Yelusaleũpiɔ tɔn ke: Samua, Sobabu, Natã, Salomɔɔ, ⁵ Ibaa, Elisua, Elifele, ⁶ Nɔga, Nɛfegi, Yafia, ⁷ Elisama, Eliada ní Elifeleo.

⁸ Ké Filitɔ mà wà Davidi kpà Isaili bui pɔ kía ũ, ɔ ampɔ aa gè lé aà wɛ. Ké Davidi a baomà, ɔ à gè dairɛ. ⁹ Filitɔ mà lɛɛ Lefai guzulɛɔwa, ¹⁰ ɔ Davidi gbèa Luawa à mè: Mà gé léɛi Filitɔwa, níyɔ ní namɛɛ ma ɔzia? Dii wèwà à mè: Gé, má ní nanɛ nɔzi. ¹¹ ɔ Davidi ní a gbɛ́ gè Baali Pelaziũ, ɔ à ziblémá wɛ. Davidi mè: Lua d̀aaamɛɛ à bò mà ma ibɛɔwa ní gbãao, lá í ì gufɔ buiwa. ɔ à tɔkpà gupɛ Baali Pelaziũ.* ¹² Filitɔ ní táaɔ tò wɛ, ɔ Davidi mè wà kpasa.

¹³ ɔ Filitɔ èa mà lɛɛ Lefai guzulɛɔwa ɔ. ¹⁴ ɔ Davidi èa gbèa Luawa ɔ. Lua wèwà à mè: Nsu gémá súsuɔ. Liañzi, ní léɛmá bɔaa ní kpè kpéɔ. ¹⁵ Tó a táa'okɔi mà lípiɔ mia, à bɔmá ní zio, asa ma bɔ d̀aaɛn wɛ, ké mà zible Filitɔ zīgɔɔwa yáí. ¹⁶ Davidi kè màa lá Lua òɛwa, ɔ aa zible Filitɔ zīgɔɔwa za Gabaɔ e à gè pè Gɛzɛɛwa. ¹⁷ Davidi tó lí bùsuɔla pɔi, ɔ Dii tò bui pɔi vɔakèè.

15

Sua ní Dii kpagoloo Yelusaleũ (2Sam 6.12-22)

¹ Ké Davidi kpɛd̀ɔɔ aziaɛ a wɛɛ guu, ɔ à gukèkɛ Lua kpagolɔɛ, à zwàakpɛ d̀ɔɔ ² à mè: Gbɛɛ Lua kpagolo sea zé vɔi, sema Levii buiɔ bàasio, asa Dii mé ní d̀ɛɛ a senaɔ ũ, aaiɔ a zɔ kɛ gɔɔpiɔ.

³ A Isaili bui pɔi kãaa Yelusaleũ, ké aa gɛ Dii kpagolopi sɛ suð gu pɔ a kèkɛɛu. ⁴ ɔ à Aalona buiɔ ní Levii buiɔ sìsi: ⁵ Keata buiɔ d̀aaana Ulieli ní a gbɛ́ gbɛɔn basoolɔɔ. ⁶ Melali buiɔ d̀aaana Asaia ní a gbɛ́ gbɛɔn òaa do ní baooɔ. ⁷ Geesɔ buiɔ d̀aaana Yoeli ní a gbɛ́ gbɛɔn basoolokwiɔ. ⁸ Elizafã buiɔ d̀aaana Semaia ní a gbɛ́ gbɛɔn òaa doɔ. ⁹ Hebɔɔ buiɔ d̀aaana Elieli ní a gbɛ́ gbɛɔn basiiɔɔ. ¹⁰ Uzieli buiɔ d̀aaana Aminadabu ní a gbɛ́ gbɛɔn basɔokwi ní plaoo.

¹¹ ɔ Davidi sa'onkiaɔ Zadoki ní Abiataao sìsi ní Levii buiɔ Ulieli, Asaia, Yoeli, Semaia, Elieli ní Aminadabu. ¹² A òné: Levii bui d̀aaanaɔn á ũ. Apɔi ní á gbɛ́ ɔ à gbãbɔ áziaɛ, í gé Dii Isailiɔ Lua kpagolo sé à suð gu pɔ má kèkɛɛu. ¹³ Dii wá Lua pɔ fèwázi káau, ké á Levii buiɔ áme á seao yáí. Wi yãgbɛawà a zéwao. ¹⁴ ɔ Sa'onaa ní Levii bui kɔniɔ gbãb̀ò níziaɛ, ké aa Dii Isailiɔ Lua kpagolo sɛ suð yáí. ¹⁵ ɔ Levii buiɔ gè Lua kpagolo sɛ dà ní gàu, aale suð ní a séliɔ lá Dii ò Mɔziɛwa.

¹⁶ ɔ Davidi ò Levii bui d̀aaanaɔnɛ aa ní gbɛɔɔ dile aao lesi ní p'òɔɔnɔɔ: Domaɔ ní mɔɔnɔɔ ní sésɛnaɔ, an pɔna súu ɔ d̀. ¹⁷ ɔ Levii buiɔ Yoeli né Emani d̀ɛɛ ní Belekia né Asafao ní Melali bui Kusaia né Etanio. ¹⁸ An kwàasiɔn ke: Zakali, Yaaziɛ, Semilamɔ, Yeieli, Uni, Eliabu, Benaia, Maasea, Matitia, Elifeleu, Mikineia, ɔbedɛd̀ɔũ, Yeieli ní Azaziao. ¹⁹ Lèsin d̀aaanaɔ Emani, Asafa ní Etanio lé mɔgotɛ sésɛnaɔ lé. ²⁰ Zakali, Azieli, Semilamɔ, Yeieli, Uni, Eliabu, Maasea ní Benaiao lé doma'ɔ gèɛle lé. ²¹ Matitia, Elifeleu, Mikineia, ɔbedɛd̀ɔũ, Yeieli ní Azaziao lé mɔɔna'ɔ kelena lé.

²² Levii bui d̀aaana Kenania mé kpagolosɛnaɔ d̀aaana ũ. I yãdané, ké a d̀aa vɔ a guu yáí. ²³ Belekia ní Elikanao mé kpagolopi d̀anaɔ ũ. ²⁴ Sa'onaaɛ beɔ mé lé kãaɛɛ Lua kpagolo aɛ: Sebania, Yosafa, Netaneli, Amasai, Zakali, Benaia ní Eliɛzɛɛɔ. ɔbedɛd̀ɔũ ní Yehiao dɛ a d̀anaɔ ũɛ ɔ.

²⁵ Màa Davidi ní Isailiɔ gbɛzɔɔ ní zīgɔ gbɛɔn òaasɔɔɔ d̀aaanaɔ gè Dii bàakuarɔnɔ kpagolo sè ɔbedɛd̀ɔũ bɛ, aale suð ní pɔnao. ²⁶ Lua d̀ Levii bui pɔ kpagolopi seaoɛ, ɔ wà sa'ò ní zuswanaɔ mèn sɔpla ní sãsakaaɔ mèn sɔpla ɔ.

* **14:11** Bee mè Dii bò bui.

27 Davidi bàabaa gomusu daa ní Levii bui pọ́ kpagolo seao ní ní dɔaana Kenaniao ní lèsinao píi. Davidi bàabaa sa'o'ula daa lo. 28 Maa Isaili bui píi lé su ní Dii kpagoloo ní kúkuakeao ní kuu'ɔo ní kàae'ɔo ní sésɛn ɔo ní domaleao ní mɔɔnleao.

29 Ké Dii kpagolo lé gē Davidi wéleu, Saulu né Mikali lé zíle gwa fenentiu. Ké a è kí Davidi lé ɔwã, àle pɔnake Dii ae, ɔ à sakàaagu a sɔ guu.

16

1 Wà sù ní Lua kpagoloo wa díle zwãakpe pọ́ Davidi dɔ̀e guu. ɔ wà sa pọ́ wí a pọ́ káteu à tékũ ò Lua ae ní sáaukpasao. 2 Ké Davidi sa'ò a làa, à báaadà gbéɔgu ní Dii tóo. 3 ɔ à pɛe ní damina kàao ní vɛɛbe kàao bíile Isaili pọ́ kãaaa weone ní miwa mɛndodo gɔɛo ní nɔɛo.

4 A Levii buieo díle aao zíke Dii kpagolo ae, aaiɔ Dii Isailio Lua tɔbo, aaiɔ à sáaukpa, aaiɔ à táasile. 5 Asafa mé ní gbɛzɔo ũ, Zakali mé à plaade ũ, bee gbɛa Yaazie, Semilamo, Yeieli, Matitia, Eliabu, Benaia, ɔbededɔo ní Yeielio. Aaiɔ domao lé ní mɔɔnao. Asafa sɔ alio sésɛnapa. 6 Sa'onao Benaia ní Yaazieo mé aaiɔ kàaepɛ Luabaakuanɔ kpagolo ae gɔɔpii.

Lua a gbéɔ suabaa (Sou 105.1-15)

7 Gɔɔ bee ɔ Davidi Dii sáaukpaɔ dàale, a nà Asafa ní a gbéɔne ní ɔzi.

8 A Dii sáaukpa, í àà sísi,
à to bui píi àà yãkeao dɔ.

9 A lesi à àà táasile,
í àà yãɔnsaekɛao galike píi,

10 í íanadã ní àà tó pọ́ a kua adoao.

A Dii kfi wèelenaɔ à pɔnake,

11 à ge Dii le à gbãa gbɛawà,
í àà aeya gɔɔpii.

12 A to yãɔnsae pọ́ a kèo dɔágu,
àà dabudabukeao ní yá pọ́ a díleɔ.

13 A Dii zɔblena Isaili buio,
á Yakɔbu bui pọ́ à á sépio,

14 Dii mé wá Lua ũ,
ɔme í yãdíle gbépiiɛ.

15 Àà bàakuawano yá lí sãaagu,
yá pọ́ a òpi ao ku e wá buiwaɛ.

16 Àà bàa kú ní Ablahaũ,*
à èa yá doupi legbè Izaakie lo.†

17 Àà bàa èa kú ní Yakɔbuo iko ũ,
ɔ a kú ní Isailio e gɔɔpii.

18 A mè á Kanaa bùsu kpámá,
ao de pọ́ pọ́ aa se kpaale guu ũ.‡

19 Gɔɔ bee aa dasio, wili ní yãdao,
aa ku Kanaa bùsuu bòmɔo ũɛ.

20 Aaiɔ liaaliaa bui ní buio guue,
aaiɔ bebe bùsu ní bùsuo.

21 I we gbɛe ní wetão,
à kíaɔ lèle an yá musu à mè:

22 Aasu ɔkã gbé pọ́ a ní sépiowao,

* 16:16 Daa 12.7, 17.8 † 16:16 Daa 26.3 ‡ 16:18 Daa 28.13

aasu ìada a ānabipiɔwao. §

Dii mé kta zɔɔ ũ
(Sou 96.1-13, 106.1, 47-48)

- ²³ Dúnia gbépii, à lesi Diiε.
Aɔ àà ziblea baokpa lá gu lé dɔ.
²⁴ A àà gawi yá'o buiɔne,
à àà yābɔnsaεɔ galikε gbépiiε.
²⁵ Dii zɔɔ, à kà wà àà táasile,
à kà wà vīakεè de diiɔla píi.
²⁶ Buipāleɔ diiɔá pɔ gianaɔne,
Dii mé musu kè.
²⁷ A zɔɔkε ní bεεεo vī,
gbāa ní pɔnao ku àà kíiε.
²⁸ A gawi ní gbāao dɔ Diiε,
bùsu píi gbéɔ, à dɔ Diiε.
²⁹ A Dii tɔ gawi dɔè,
à mɔ àà aε, í àà gba pɔ,
à kúle Diiε ní lousisi'ulaɔ daa.
³⁰ Zíledeɔ à tó á me àɔ kukε àà aε.
A dúnia kàle gíúgiú, a deea vío.
³¹ Musudeɔ, à pɔnakε,
zíledeɔ, à vī àɔ kēaa,
í o buiɔ guu Dii mé lé kible.
³² Isia ní pɔ pɔ kúuɔ, à kɔfike,
sēa ní pɔ pɔ kúuɔ, à kúkuakε píi,
³³ lí pɔ kú lákpeuɔ i gulakε,
aai pɔnakε Dii aε,
asa àle mɔ yákpalekεi ní dúniaoε.
³⁴ A Dii sáaukpa, asa a maa,
aà gbēkε láaa vío.
³⁵ A me: Lua wá Suabana, wá suaba!
Wá bɔle buiɔ guu, ní wá kāaa,
wí n tɔ káfí, asa a kua adoa,
wí íanadā ní n táasileao.
³⁶ Wà Dii Isailiɔ Lua sáaukpa
za asínizí e gɔɔpii!
ɔ gbépii mè: Ami! Aleluya!

³⁷ Davidi Asafa ní a gbéɔ díle Dii bàakuaríno kpagoloi, ké aaliɔ zikε a aε lá gu lé dɔ lá wa dílewa. ³⁸ A ɔbededɔũ ní a gbé gbéɔn bàaɔkwi plasaiɔ díle we ɔ. Yedutu né ɔbededɔũpi ní Osao mé bɔledɔanaɔ ũ. ³⁹ A sa'onkia Zadoki ní a gbé sa'onao díle Dii zwàakpe kíi Gabaɔɔ gulesí pɔ wa bɔu, ⁴⁰ ké aaliɔ sa pɔ wí a pɔ káteu à tékú o Dii gbagbakliwa kɔɔ ní oosio, lá a ku Dii ikoyā pɔ a díle Isailiɔne lá guuwa. ⁴¹ Emani ní Yedutuo kúno we ní gbé kíni pɔ wà ní tɔ sí wà ní séɔ, ké aao Dii sáaukpa, asa aà gbēkε láaa vío. ⁴² Kāaeɔ ní sēsēnaɔ ní pɔ'ɔbɔn pāleɔ de Emani ní Yedutupio yá ũε, ké wáli lesiɔ Luaε. Yedutupi negɔεɔ mé bɔledɔanaɔ ũ. ⁴³ Ké baade tà a bε, ɔ Davidi èa tà à samaa'ò a uadeɔne.

17

Lua legbēa Davidie (2Sam 7.1-17)

¹ Ké kí zòlè a bē, a ò ānabi Natāe: Ee! Kpé pó wa dō ní sèdè lío ò máo zòlèu, Dii bàakuawanò kpagolo iò dilèa zwàakpèua? ² Natā wèwà à mè: Lá à n pò gbàn kè, asa Lua kunnòe. ³ Gwāasina bee Dii yā'ò Natāe à mè: ⁴ Gè n o ma zòblena Davidie ma mè òmè a bē pó máo ku a guu kpamèeo. ⁵ Za gò pó ma bò ní Isailiò Egipi e gbā mi bekpaò. Mìò sòkikpakpae, zwàakpè mé ma zòlèkii ũ. ⁶ Gu pó ma sòkikpàù ní ma gbé Isailiò pii mi dōanaò dilè aa dōanée, kási mi o ní gbèe, bóyāi i kpedòmèe ní sèdè lío nio. ⁷ Gè n o ma zòblena Davidipie, ma Dii Zígòde ma mè ma aà sè sādādākii, ké aàò de ma gbé Isailiò dōana ũe. ⁸ Gu pó à gèu pii mìò kuaànòe, ò ma aà ibeèò dèdèè. Má aà tòbò maamaa sae, iò de dúnia tòdèò do ũ. ⁹ Ma bùsu kpà ma gbé Isailiòwa ma ní kálu, ò aa zòlèu aa gò ví. Aa sòdeedeekè ló. Gbèvāiò e ní wètā lá aa ní wètā káau ¹⁰ gò pó ma dōanaò dīlènéwa ló. Má aà ibeèpiò busaè píe.

Ma Dii mále oè, máme má bekpaè aà buiò gbāa'ekii ũ. ¹¹ Tó aà gò pà à gà, má aà nēgòe mēndo se lesiè, mí aà kpa kpalau.* ¹² Aàpi mé a kpedòmèe, iò ku kpalau e gòpii. ¹³ Máme máo de aà mae ũ, aàpi iò de ma né ũ.† Má gbèkè bōaaaànò lá má bōaa ní gbé pó kú aà āawao. ¹⁴ Má aà buipi kpa kpala pó bò ma kíu, iò ku we e gòpii, iò de ma gbéò kía ũ, mé aà kpalapi aò láaa vío.‡

¹⁵ Ò Natā yápi dàu a síu Davidie lá Dii òewa píi.

Davidi wabikèa Diiwa (2Sam 7.18-29)

¹⁶ Ò kí Davidi gè zòlè Dii aè à mè: Dii Lua, bón ma ũi? Deon ma bēdèò ũ ò n ma ka gweae taawai? ¹⁷ Lua, bee kènè fénèũ e tia, ò n mapi n zòblena bui pò aò ku zia yā'ò ló. Dii Lua, ò n ma dilè lándò má de gbépiilawaa? ¹⁸ Dii Lua, kpelewa má o sa mapi n zòblena káfia yá musu ló? N ma dō. ¹⁹ Dii, n yāzòpi kè lá ní yeiwa ma yáie, ò ní tò mapi n zòblena má yāzòpiò dō pii. ²⁰ Dii, gbèe muaannò. Diie kuo, n bàasio, lá wá màwa. ²¹ Déme muaa ní n gbé Isailiò? Dúnia buiò guu bui mēndopi ò ní bò n gbéò ũ. N nzia tòbò, n yāzò bōnsaèò kè n gbépiòne, n buieò yà n gbé pò n ní bó Egipiòne. ²² N Isailiò dilè aàò de n gbéò ũ e gòpii. Dii, n gò ní Lua ũ. ²³ Dii, to lé pò ní gbè mapi n zòblena ní ma buiò yá musu aò ku gòpii. Kè lá ní òwa, ²⁴ ní tòbò maamaa e gòpii, wi mē Dii Zígòdeá Isailiò Luae, mé mapi n zòblena Davidi, níyò ma buiò zínapele, ²⁵ asa mpi ma Lua, ní òmèe n mè níyò bekpamèe ma buiò gbāa'ekii ũe. A yáì tò mapi n zòblena ma sòdile ma wabie bee kèma. ²⁶ Dii, nímenn Lua, ò n yāmaapi ò mapi n zòblena. ²⁷ Báaada mapi n zòblena ma buiògu sa, níò wéteñzi gòpii. Dii, nímè n báaadàngu, aà báaa ví e gòpii.

18

Davidi ziblea buipálewa (2Sam 8.1-18)

¹ Bee gbèa Davidi ziblè Filitèowa, à ní busa à Gata ní a wéleò simá. ² A ziblè Mōabuowa, ò aa gò aà zòblenaò ũ, aaiò falubòè. ³ Davidi ziblè Zoba kí Adadèzèewa Amata gò pò à èa lé gé tōi Uflata swasaedeowa. ⁴ A aà sògòò kùkù

* **17:11** Sou 89.3-4, 132.11, Zaa 7.42, Zin 2.30 † **17:13** Sou 2.7, 89.26-27, 2Kln 6.18, Ebe 1.5 ‡ **17:14** Sou 89.36-37

mèn òaa sɔo (1.000) n sɔgodeo gbɛɔn òaasɔsɔo lee sopla (7.000) n kɛsedeo gbɛɔn òaasɔsɔo lee bao (20.000). A n sɔo kizā zɔzɔ pii, mèn basɔo mé è bò. ⁵ Ké Sili pɔ kú Damasi búsuuò mò dɔi Adadezɛɛɛ, ɔ Davidi n gbɛɔ dède òaasɔsɔo lee bao n plao (22.000). ⁶ A gudɔanao diledile Sili búsuu, ɔ aa gò aà zòblenaò ù, aaiò falubòè. Dii tò Davidi zìblè gu pɔ à gèu piiɛ. ⁷ Davidi vua sèngbao pɔ Adadezɛɛ ìwao kúaa sèlè tàò Yelusaleù. ⁸ A mɔgotè sèlè zɔzɔò Adadezɛɛ wéle Teba n Kunio guu. Salomoo ìkakii pìò n m̀pɛleo n Lua kpé pɔo.

⁹ Ké Amata kí Tou mà Davidi zìblè Zoba kí Adadezɛɛ zìgɔowa pii, ¹⁰ ɔ à a né Adolaù zì fɔkpaiwà. A aà sáaukpà zì pɔ a blè Adadezɛɛwa yáí, asa Tou zìkàaànò yáaɛ. ɔ Adolaùpi mò n vua pɔo n ánuusu pɔo n mɔgotè pɔo, ¹¹ ɔ kí Davidi d̀ile Dii pɔ ù, lá a kè n buipále pɔ à gbáablémáò ánuusuò n vuaowa pii, Edòùò n Mɔabuò n Amɔniò n Filitèò n Amaleki buiò. ¹² Zeluia né Abisai Edòùò dède Guzule Wisideu* gbɛɔn òaasɔsɔo lee bao plasai (18.000). ¹³ A gudɔanao diledile Edòùò búsuuò, ɔ Edòùò gò aà zòblenaò ù. Dii tò Davidi zìblè gu pɔ à gèu piiɛ.

¹⁴ Davidi mé Isaili bui pii kía ù, à yámaa gògò a gbɛɔne a zéwa. ¹⁵ Zeluia né Yoabu mé aà zìgɔò dɔaana ù. Ailudi né Yosafa mé aà kpàwakena ù. ¹⁶ Aitubu né Zadoki n Abiataa né Aimelékio mé sa'onkiaò ù. Selaia mé aà lakèna ù. ¹⁷ Yoiada né Benaia mé aà dɔaiò gbɛzɔò ù. Davidipi negɔeo mé aà kwàasio ù aà saɛ.

19

Davidi ziblea Amɔniowa (2Sam 10.1-19)

¹ Bee gbɛa ké Amɔniò kí Naasa gà, ɔ aà né zòlè aà gbɛu. ² Davidi mè: Má gbɛkeke Naasa né Anuniɛɛ, ké aà mae gbɛkekèmɛɛ yáa yáí. ɔ Davidi a ìwaeò zì aa gé Amɔniò búsuu aa aà nòsɛ níniè aà mae gaa yá musu. Ké Davidi ìwapiò kà Anuni kii we aa aà nòsɛ níniè, ³ ɔ Amɔniò kíaò ò Anuniɛ: Nlɛ e Davidi gbɛɔ zì n mae gè kpɛlaa yáí aà n nòsɛ níniɛ nɛɛ? Aa mò wá búsuu asiigwaiɛ, aai ɛa m̀o lélewá. ⁴ ɔ Anuni Davidi ìwapiò kùkù à n lekàna wà, à n pɔkasaò zòzɔɛ a guo an zì léu, ɔ à n gbáɛ. ⁵ Ké wà mò wa ò Davidiɛ, ɔ à gbɛɔ zì aa gé dairile, asa wí n kú maamaaɛ. Aa òné: Kí mè à zòlè Yeliko e á lekàna ká bɔlɛ, í gbasa su.

⁶ Ké Anuni n Amɔniò pii è Davidi ye n giyáí lɔo, ɔ aa gbɛɔ zì Mɛsɔpɔtami búsuu n Maaka búsuo n Zoba búsuo n ánuusuò tɔnu bla sɔsai, aa fiabòò zikasɔgoò yáí. ⁷ ɔ aa fiabòò sɔgo mèn òaasɔsɔo lee baakwi n plao (32.000) n n diiò yá musu. Aa fiabòò Maaka kíaɛ n a zìgɔò lɔ. Aa mò b̀òokpà Medeba saɛ, ɔ wà Amɔniò kàaa wéle n wéleo, aa gè zìlau. ⁸ Ké Davidi a baomà, ɔ à Yoabu zì n zìgɔò pii. ⁹ Amɔniò b̀ò zì'òpòò n wéle bíibòleu mé kía pɔ m̀òpiò ku sɛu rítɛɛ. ¹⁰ Ké Yoabu è wà zì'òpòò a aɛ n a kpɛo, ɔ à Isaili zìgɔò maaò plè à n káɛ aa gé léleɛ Siliòwa. ¹¹ A zìgɔò kinio nà a d̀auna Abisaie a ɔzì, à n káɛ aa gé léleɛ Amɔniowa ¹² à mè: Tó Siliò gbáa sù lé ma fu, m̀o d̀male. Tó Amɔniò buiò gbáa mé sù lé n fu sɔ, má m̀o d̀nlɛ. ¹³ A s̀dile! Wà gòeke ke wá gbɛɔ n wá Dii wéleo yá musu. Dii a yá pɔ kèe maa ke. ¹⁴ ɔ Yoabu n zìgɔò pɔ kuanoo gè lé zika n Siliò, ɔ Siliò bàalènɛ. ¹⁵ Ké Amɔniò è Siliò bàalè, ɔ aa bàalè Abisaie sɔ, aa s̀i wéle guu, ɔ Yoabu tà Yelusaleù.

¹⁶ Ké Siliò è Isailiò zìblémá, ɔ aa gbɛɔ zì Uflata baa, aa gè n gbɛ kiniò nàaa s̀rínò. Adadezɛɛ zìgɔò dɔaana Sofaki mé dɔaaa. ¹⁷ Ké Davidi a baomà, à Isailiò kàaa pii, ɔ à bùarínò Yuudèwa. Davidi gè Siliò kii, à zì'òpòònzì, ɔ aa s̀ikɔu. ¹⁸ Aalè bàalè Isailiòne, ɔ Davidi n dède sɔgodeo gbɛɔn òaasɔsɔo lee sopla (7.000) n kɛsedeo gbɛɔn òaasɔsɔo lee bla (40.000). We wà n zìgɔò dɔaana Sofaki dèu.

* 18:12 Sou 60

19 Ké Adadezεε zòblenaò è Isailiò zìblèmá màa, ò aa ledoukè ní Davidio, aa gò à zòblenaò ù. Ǿ Silio i we dè Amòniòle lo.

20

Laba sia Amòniòwa (2Sam 12.26-31)

1 Ké í bò eu, gòò pò kíaa ì gé zíkai, ò Yoabu dèaa zìgòòne zílau. A Amòni bùsu ásookè, ò à gè koezò Labazi. Gòò bee Davidi ku Yelusaleù. Ǿ Yoabu lèle Labawa a gbòò. 2 Ǿ Davidi mò ní kía vua fùà gò àa miwa. A gbia kà kiloo baakwi, mé gbè beede kuwà. Ǿ wa kpà Davidie. A wélepi pòò náaa dúuduue, 3 ò à gbé pò kú weò kùkù bòlèrínò, à ní dá síi zìu ní dúuduusu zìo ní mòò zìo. Màa à kè Amòni wéleone píi, ò à èa tà Yelusaleù ní a zìgòò píi.

Zíkai ní Filitèò (2Sam 21.15-22)

4 Bee gbea ké zì fèle ní Filitèò Gezeε, Usa gbé Sibekai mé gbé gbàa bui pò wí me Sipai dè, ò Isailiò gbàablè Filitèòwa. 5 Ké zì èa fèle ní Filitèò lo, Yaii né Elana mé Gata gbé Goliati dàuna Lami dè. Lami sòmpa de lán zwàatàna àsaliwae. 6 Aale zìkariò Gata lo. Gòsa tìisie ku we, àa onèò soolosoole, mé àa gbàneò soolosoole, apii kè baasòò mèndosai, mé gbé gbàa buie lo. 7 A kuabii Isailiòwa, ò Davidi vìi Simèa né Yonatàa àa dè. 8 Gbépiòá Gata gbé gbàa buione. Davidi ní a gbéò mé ní dede.

21

Davidi a zìgòò naoa (2Sam 24.1-25)

1 Setàu fèle Isailiòwa, ò à kònikè Davidie àa Isailiò nao. 2 Ǿ Davidi ò Yoabue ní zìgòò dèaanaò: A ge Isailiò nao za Beεεba e à ge peò Dàwa, í ea su ma kíi, ké mà e ní dasile dõ. 3 Ǿ Yoabu wèwà à mè: Dii a gbéò kòne lee basòò! Ma dii kí, má dõ n gbéòne píi. Akèa ní ye ke màai? Bóyái ní ye yá'i Isailiònei? 4 N beeo kí yá Yoabu blè, ò à bò gè Isailiò bùsu kèele, à èa sù Yelusaleù. 5 Ǿ Yoabu gbé pò a ní naoò lé ò Davidie. Isailiò bùsu guu píi gòe pò aa fènda dõ gbéòn miliõ do ní àasòòòò lee basòòòe (1.100.000). Yudaò sò gbéòn àasòòòòòò lee àa pla ní bààòkwioe (470.000). 6 Yoabu i Levii buiò ní Bèyàmee buiò da nao guuo, asa yá pò kí dèpi i kaaàguo. 7 Yá pò Davidi kèpi kè Luaé íi, ò à otò Isailiòwa. 8 Ǿ Davidi ò Luae: Ma duunakè maamaa yápi kea guu. Mapi n zòblena, ma tàae kèa sa, asa ma sòuyá kèe. 9 Dii yá'ò Davidi gu'ena Gadae à mè: 10 Ge n o Davidie ma mè má yá mèn àaò kpaáíè. Àa yá mènò se a guu, mí kèè. 11 Ǿ Gada gè Davidi lè a òè: Dii mè yáε beeo do gwa n sé. 12 Imina wè àaò ge bàalea n ibeεone á dedea ní fèndaò mò àaò ge Dii Malaika gagyákaa Isailiò bùsu gupiiu gòò àaò Dii fènda ù. A kpele ní sèi? Gwa n sé, mí dõ lá má gé o ma Zinae. 13 Ǿ Davidi ò Gadae: Má kú yeelèa zòò guue. Má sí wà léle da Dii zìi, asa a sòsobi ví maamaae. Asu to mà léle da gbènazina zìio. 14 Ǿ Dii gagyákà Isailiògu, ò Isailiò gàga gbéòn àasòòòòòò lee bààòkwioe (70.000). 15 Ǿ Lua malaikae zì aà gé yáyiai Yelusaleùdeòwa. Gòò pò àle ní dede, ò Dii a nòse suumpà an dedeapi yá musu, ò a ò malaika pò lé ní dedeπie: Ze màa! N n ò sòaa sa. Yebusi bui Alauna pówengbèzèa ò Dii Malaikapi kuu. 16 Ké Davidi wezù, ò à malaikapi è zèa gugbòu a musu yáio a zìle yáio, à a fènda ò pooa Yelusaleù. Ǿ Davidi ní gbèzòòò wùle ní gbèeu zwànkasaò kákaaíla. 17 Ǿ Davidi ò Luae: Máme má ò wà gbéò nao. Máme ma duunapi kè ma tàækè. Gbépiòá

ma kpàsa sãone. Aai yãe keo. Dii ma Lua, to n ɔ sua ní ma de bedeɔ. Nsu n̄ n gbéɔ dede ní gagyãpioo.

18 ɔ Dii Malaikapi ò Gadae aà o Davidie aà gé Dii gbagbakii boi Yebusi bui Alauna pówengbēzeu. 19 ɔ Davidi gè lá Gada òe ní Dii tóo kei. 20 Alauna lé ése gbē. Ké à lili, à malaikapi è. Aà né gbēon síiɔ pó kuaànɔ bòzã. 21 Ké Alauna gugwà, a è Davidi lé mó a kii, ɔ à bò pówengbēzea, à gè kùle Davidie à wùle a gbēeu. 22 ɔ Davidi òè: N n pówengbēze yíaa mà Dii gbagbakii bou, ké gagyãpi e go gbéɔla. Yíaa a ɔawa. 23 ɔ Alauna ò Davidie: Sé! Ma dii kí, lá à kènne maa, keò. Gwa, má zuo kpa sa'obo ũ ní pówengbēgo yàa ũ ní éseo pówen gba ũ. Má n gba píie. 24 ɔ kí Davidi òè: Aawo! Má lúmáe, mí a fiabone píi. Má pó pó de n pó ũ se mà kpa Diiwao. Má sa'oowà pã fiabosaio. 25 ɔ à pówengbēze pi lùwà vua ɔwatē mèn òaa àa. 26 A Dii gbagbakii bò we, ɔ à sa pó wí a pó káteu à tékū òwà ní sáaukpasao. Ké à lezù Diizi, ɔ Dii wèwà à té gbàe za musu, à sù gbagbakii piwa.

27 Dii yã'ò malaikapie, ɔ à a fēnda sòlo a kpéu. 28 Ké Davidi è Dii sianɔ Yebusi bui Alauna pówengbēzea, ɔ à èa sa'òwà we lo. 29 Goo bee Dii zwàakpe pó Moizi kè guwaiwaiu ní a gbagbakio ku Gabaɔo gulesí pó wa bòu. 30 Davidi lí fɔ gè yãgbēai Diiwa weo, asa àle viake Dii malaika fēndaee.

22

1 ɔ Davidi mè: Lakii Dii Lua kpé aɔ kuu ní sa pó Isailio i a pó káteu à tékū okio.

Lua kpé dɔa sɔukea

2 Davidi ò wà bòmɔ pó kú Isaili bùsuu kãaa píi, ɔ à ní gbēeɔ díle gbè'ánao ũ aa gbēo ā wà Lua kpé boò. 3 A mɔ kpà siaɔwa maamaa aa kusao ní saneeɔ keò gãmɔo ní bɔleɔ pó ũ. Mɔgotē pó a kpà sɔ, à gè oaa. 4 Sede lí pó a kpàɔ dasi, wa a lé dɔo, asa Sidɔdeɔ ní Tiideɔ m̀̀è ní sede lío à kè zài. 5 Davidi mè: Ma né Salomɔɔ á èwaasonae, a yãe yáasi dɔ gíao. A kù kpé pó wa dɔ Diie aɔ zɔɔe, i ea aɔ kefeũ lo maamaa, gbépii i a maabo. A yáí tò mále a dɔa sɔuke. ɔ Davidi kpépi dɔa sɔukè maamaa e àò gé gai.

6 ɔ à a né Salomɔɔ sísi, a òè aà kpedɔ Dii Isailio Luae. 7 A òè: Ma né, ma zedò ma sɔ guu mà kpedɔ Dii ma Luae, aà tó io kuwà. 8 ɔ Dii yã'òmee à mè ma gbédède dasi zí pó má kàò guu. Má e kpépi dɔeɔ gbé dasi pó ma ní dede a ae yáí. 9 A mè né pó má i mé aɔ de aafia gbé ũ, asa á tó aà kámabo aà ibee pó liaio yá musue. Wa tókpa népie Salomɔɔ.* A mè á tó Isailio kua àò na kílíkili aà gɔɔe. 10 Aapi mé a kpedɔe, io de a né ũ, io de aà mae ũ. A aà zɔleɔ kpalau Isailio guu zedɔ, aà kpala aɔ láaa vío. 11 Tia sɔ ma né, Dii aɔ kunnɔ, i n dae ní gòmio, ní kpedɔ Dii n Luapie, lá a ò n yá musuwa. 12 Dii n gba ɔno ní wezēo gɔɔ pó a n díle Isailione, ké n̄yɔ aà ikoyã kúa. 13 Tó ní ikoyã pó Dii dà Moizie a díle Isailione kúa, mé níle aà ɔtondókii gwa, n̄yɔ káfia e. Sɔdile, níw wóo ví. Nsu to vía n kũo. Nsu to sɔ kēnguo.

14 Ma dēekà ma vua kàle Dii kpé pó ũ tɔnu òaa gēo ní plao, ánuusu sɔ tɔnu òaasɔɔo lee baakwi ní síiɔo. Mó ní mɔgotēo sɔ, wa a lé dɔo, a gbia kè zài. Ma lí ní gbēo kàle we lo. Pópio káfí lo. 15 N zikenao ví dasi, gbè'ánao ní li'ánao ní gbé pó gɔi ví ɔzɔ píi guu, 16 vua zí, ánuusu zí, mɔgotē zí ní mɔsi zío. N ɔzikenao lé vío. Na zípiwa! Dii aɔ kunnɔ!

17 ɔ Davidi ò Isaili kíaone aa mɔ dɔ a né Salomɔɔle 18 à mè: Dii á Lua kúanɔo lé? I á gba íampakii gupiiuo lé? A gbé pó kú bùsue beeu za káauo námee ma ɔzɔe, ɔ bùsupi gè Diipi ní a gbéɔ pó ũ sa. 19 A Dii á Lua kii weele teasisai ní

* 22:9 Bee mè aafia.

nòsemendoo sa, í na Dii Lua kúkíi boawa, í su rí Dii bàakuaáño kpagoloo rí aà pò keleò kpé pò ále dòè, aà tó io kuwàpi guu.

23

¹ Ké Davidi zikù táotao, ò à Salomoo kpà Isailio kía ũ.*

Levii buio zì

² Davidi Isaili kíaò káaa rí sa'onao rí Levii buio píi. ³ Wà Levii bui gōe pò kà wè baakwi ge aa deao nàò, aa gbèon òaasooòo lee bla plasaiè (38.000). ⁴ Davidi gbèon òaasooòo lee baasoo mēndosaiò (24.000) òile aao wéte Dii ua yáoi, à gbèon òaasooòo lee sooloo (6.000) òile lakēnao rí yāgōgōnao ũ. ⁵ Davidi à gbèon òaasooòo lee síiò (4.000) òile bíibòledōanao ũ, mé à gbèon òaasooòo lee síiò (4.000) òile Dii táasilenao ũ, aaliò aà táasile rí p'òbòna pò Davidi kpào. ⁶ Davidi rí kpaalè rí buiowa gā rí gāo, Geesō buio, Keata buio rí Melali buio.

⁷ Geesō negōeon Ladā rí Simēio ũ. ⁸ Ladā negōeon àaōe: A séia Yeielì, a gbea Zetaū rí Yoelio. ⁹ Simēi negōeon àaōe: Selomoo, Hazieli rí Halanao. Ladā bui uabele káauon we. ¹⁰ Simēi negōeon síiōe: Yaata, Ziza, Yeusi rí Beliao. ¹¹ A séia Yaata, a plaade Ziza. Yeusi rí Beliao buio dasio, ò wà rí òile bui doū zì doū guu.

¹² Keata negōeon síiōe: Amlaū, Isaa, Heblō rí Uzielio. ¹³ Amlaū negōeon Aalona rí Mōizio ũ. Wà Aalona rí a buio òile rí zéi, aao laaido Lua p'òowa, aao Luapi gbagba, aao tulaletikateae, aao zike aà kúkíi, aao samaa'o gbéone rí aà tó gōopii.† ¹⁴ Wà Lua gbé Mōizi buio òile lán Levii bui kiniowa. ¹⁵ Mōizi negōeon Geesoū rí Eliezeeo ũ. ¹⁶ Geesoū negōeon séian Sebueli ũ. ¹⁷ Eliezee negōeon séian Leabia ũ. I negōeon i lo, āma Leabiapi negōeon i dasi maamaae.

¹⁸ Isaa negōeon séian Selomi ũ. ¹⁹ Heblō negōeon tón ke: A séia Yelia, a plaade Amalia, a àaōde Yaazie, a síiōde Yekamaū. ²⁰ Uzieli negōeon tón ke: A séia Mika, a plaade Isia.

²¹ Melali negōeon Mali rí Musio ũ. Mali negōeon Elezaa rí Kisio ũ. ²² Elezaa gā negōesaie, nenoo a ì tētēe. An desē Kisi negōeon mé rí sese. ²³ Musi negōeon àaōe: Mali rí Edēeo rí Yelemoo.

²⁴ Levii buion we sea an dezi pò de uabele káau ũowa. Lua ua zikena pò kà wè bao ge aa deao, wà rí baade tó òalau an buipiovae. ²⁵ Davidi mē: Lá Dii Isailio Lua a gbé gbà íampakíi mé à sù Yelusaleū ò ku we gōopii, ²⁶ Levii buio zwáakpe rí a zikebò se táa'òò lo. ²⁷ Yá pò Davidi ò gbezā yáí ò wí Levii bui pò kà wè bao ge aa deao naoi.

²⁸ Levii buipio líò do Aalona buiole rí Dii ua zio. Aaliò wéte Lua uai rí a kpé rí gbábòa Lua p'òoneo rí zì pò wí ke weo ²⁹ rí pēe pò wí kpa Luawao rí p'òwenti gbao rí kàawanao rí a totoao rí a zaao rí a zōo léo. ³⁰ Aaliò Dii sáaukpa rí aà táasileao koo rí oosio ³¹ rí gōo pò wàle sa pò wí a pò káteu à tékū o Diiwa kámabogōzìo rí mō gōo séia zìo rí dikpe pò wa òileo. Aaliò zike Dii gōopii màa, mé an dasi lí ká lá wa òilenéwa. ³² Ampio mé aali laaido kpaaũkpe rí a pòkeleò zìwa, mé an gbé Aalona buio lí laaido Dii kpé zìwa.‡

24

Sa'onao zì

¹ Aalona bui gālion ke: Aalona negōeon tón ke: Nadabu, Abiu, Elezaa rí Itamaao. ² Nadabu rí Abiuo gāga rí mae wáae,* aai negōeon i sōo. Davidi rí Elezaa rí Itamaao gō sa'onao ũ. ³ Davidi rí Elezaa bui Zadokio rí Itamaa bui Aimelēkio

* **23:1** 1Kia 1.38-39 † **23:13** Bsa 28.1 ‡ **23:32** Nao 3.5-9 * **24:2** Lev 10.1-2

sa'onao kpaalè gã ní gão, aao kɔ̄ gba zé zì yá musu. ⁴ Aa doanao è dasi Eleazaa buio guu de Itamaa buio guula, ɔ̄ aa Eleazaa bui uabeleɔ sè gbẽon gẽo ní m̀ndoo, Itamaa bui uabeleɔ sɔ̄ swaaɔ. ⁵ Aa ní kpaalè ní gbelaoe an wegwasai, asa Eleazaa buieɔ ní Itamaa buieɔ de Lua kpé gbẽzɔ̄o ní sa'onkia ũ mípii. ⁶ Levii bui lakèna Semaia, Netaneli né ní tó d̀lau kía ní aà ìwae beeɔ wáae: Sa'onkia Zadoki, Abiataa né Aimelèki, sa'ona uabeleɔ ní Levii bui uabeleɔ. Tó wà gbé sè Eleazaa bui guu do, ɔ̄ wí se Itamaa bui guu do.

⁷ Yoialibu mé s̄ia,

a plaade Yedaia,

⁸ a àaɔde Aliũ,

a síiɔde Seoliũ,

⁹ a soode Malakia,

a soolode Miamɛ,

¹⁰ a soplade Akozi,

a swaaɔde Abia,

¹¹ a k̄okwide Yesua,

a kwide Sekania,

¹² a kuɛdode Eliasibu,

a kuɛplade Yakiũ,

¹³ a kuɛ'aaɔde Hupa,

a gẽo m̀ndosaide Yɛsɛba,

¹⁴ a gẽode Bilega,

a gẽo ní m̀ndooɛ Imɛɛ,

¹⁵ a gẽo ní plaode Ezii,

a bao plasaide Apisesi,

¹⁶ a bao m̀ndosaide Petaia,

a baode Yeezekeli,

¹⁷ a bao ní m̀ndooɛ Yakɛ,

a bao ní plaode Gamulu,

¹⁸ a bao ní àaɔde Delaia,

a baasɔ m̀ndosaide Maazia.

¹⁹ Lá aali gé z̄ikɛi Dii kpéu aao kɔ̄ gba zén we, lá Dii Isailio Lua dà an dezi Aalonaɛ a ðilewa.

Levii bui k̄niɔ

²⁰ Levii bui k̄niɔn ke: Amlaũ bui Sebueli né Yedeia.

²¹ Leabia yoa Isia.

²² Isaa bui Selomɔ né Yaata.

²³ Heblɔ̄ nɛgɔ̄ɛo tón ke: Yelia, Amalia, Yaazie ní Yekamaũo.

²⁴ Uzieli bui Mika né Samii.

²⁵ Mika d̄auna Isia né Zakali.

²⁶ Melali nɛgɔ̄ɛo Mali ní Musio. ²⁷ Melali bui Yaazia nɛgɔ̄ɛo tón ke: Benɔ, Soaũ, Zakuu ní Ibelio. ²⁸ Mali né Eleazaa i nɛgɔ̄ɛo io. ²⁹ Mali né Kisi bui Yelameli. ³⁰ Musi nɛgɔ̄ɛo tón ke: Mali, Eɛɛ ní Yelimɔo. Levii buiɔn we an dezi buiɔwa.

³¹ Ampio sɔ̄ aa gbelà lá an gbé Aalona buio k̀wa kí Davidi ní Zadokio ní Aimelèkio ní sa'ona uabeleɔ ní Levii bui uabeleɔ wáae. V̄ii buio ní d̄auna buio, yá doũ wa k̀né.

25

L̀sinaɔ

¹ Davidi ní Isaili k̄ia mé Asafa nɛgɔ̄ɛo ní Emani nɛgɔ̄ɛo ní Yedutu nɛgɔ̄ɛo ðile ní z̄éi aa ãnabikeke ní m̄ɔnao ní domaɔ ní s̄s̄ɛnao. Z̄ipikenaɔ tón ke:

² Asafa negḡeo tón ke: Zakuu, Yosefu, Netania ní Asalelao. Asafa mé aḡ wéte a népiḡzi, kía sḡ ɔ́ wéte ní ānabikekeai.

³ Yedutu negḡeo sooloe: Gedalia, Zeli, Yesaia, Simēi, Asabia ní Matitiao. An mae Yedutu mé ɔ́ wéterizi, ɔ́ ɔ́ ānabikeke ní mḡḡleao, ɔ́ Dii sáau kpa àḡ aà táasileḡ.

⁴ Emani negḡeo tón ke: Bukia, Matania, Uzieli, Sebueli, Yelemḡ, Anania, Anani, Eliata, Gidaleti, Lomantieze, Maloti, Yḡsebekasa, Otii ní Maazioo.

⁵ Gbépiḡ kí gu'ena Emani negḡeone nípii. Lua legbèè à mè á aà gba gbāa, ɔ́ à aà gbà negḡeo gḡo mēndosai ní nenḡeo ɔ́ àaḡ. ⁶ Gbépiḡ ɔ́ lesi Dii ua ní sésēnaḡ ní domaḡ ní mḡḡnaḡ nípii. An maeḡ Asafa ní Yedutuo ní Emanio mé aāḡ wéterizi Lua ua zipi guu. Kí sḡ ɔ́ wéte ní maepiḡzi. ⁷ Ampiḡ ní ní gbé pḡ aa lesia Dii dāda aa dḡḡ, ampíi gbḡon ḡaa do ní basiiḡkwi plasaioe (288). ⁸ Wà likpà lá aali kḡ gba zé zipi yá musue, néfēnen gbḡzḡḡ, yādanedeḡ ní yādadanaḡ píi. ⁹ Wà gbépiḡ sè baade ní a negḡeo ní a dāunaḡ gbḡon kuεplaplae:

A séia Asafa né Yosefu,

a plaade Gedalia,

¹⁰ a àaḡde Zakuu,

¹¹ a síiḡde Zeli,

¹² a soode Netania,

¹³ a soolode Bukia,

¹⁴ a soplade Yesalela,

¹⁵ a swaaḡde Yesaia,

¹⁶ a kēokwide Matania,

¹⁷ a kwide Simēi,

¹⁸ a kuεdode Azaleli,

¹⁹ a kuεplade Asabia,

²⁰ a kuε'aaḡde Sebueli,

²¹ a gḡo mēndosaide Matitia,

²² a gḡode Yelimḡ,

²³ a gḡo ní mēndoode Anania,

²⁴ a gḡo ní plaode Yḡsebekasa,

²⁵ a bao plasaide Anani,

²⁶ a bao mēndosaide Maloti,

²⁷ a baode Eliata,

²⁸ a bao ní mēndoode Otii,

²⁹ a bao ní plaode Gidaleti,

³⁰ a bao ní àaḡode Maazio,

³¹ a baasḡo mēndosaide Lomantieze.

26

Lua kpe bíibḡledḡanaḡ

¹ Bíibḡledḡanaḡ gāliḡn ke:

Séia Kole buiḡ.

Kole né Meselēmia, Abiasafa tḡūna.

² Meselēmia negḡeo tón ke:

A séia Zakali,

a plaade Yediae,

a àaḡde Zebadia,

a síiḡde Yanieli,

³ a soode Elaḡ,

a soolode Yohanani,

a soplade Elioenai.

⁴ Ɖbededɔũ negɔɔ tɔn ke:

A sɛ́ia Semaia,
a plaade Yozaba,
a àaɔde Yoa,
a sɛ́iɔde Sakaa,
a sɔode Nɛtanɛli,
⁵ a soolode Amiɛli,
a soplade Isakaa,
a swaaɔde Puletai.

Asa Lua mé ɛ́f̄aaike Ɖbededɔũpie.* ⁶ Aà né Semaia negɔɔ ɛ́lɔ, aa kpalablè ní dezi buiɔ guu, asa beɛedeɔne. ⁷ Semaia népiɔn ke: Ɖteni, Lefaɛli, Ɖbedi ní Elizabao. Aà dāunaɔ Elihu ní Semakiaɔá beɛedeɔne lɔ. ⁸ Gbɛ́piɔá Ɖbededɔũ buiɔne nípii. Ampɛ ní ní negɔɔ ní ní dāunaɔá beɛedeɔne, an gbāa kà zɛpi kea. Aa gbɛɔn baaɔ ní plaoɛ. ⁹ Meselemia negɔɔ ní a dāunaɔá beɛedeɔne lɔ. Aa gbɛɔn bao plasaie.

¹⁰ Melali bui Osa negɔɔ tɔn ke: A sɛ́ia Simeli, āma né sɛ́ia no, aà mae mé aà díle yoa ũ. ¹¹ A plaade Ilikia, a àaɔde Tabalia, a sɛ́iɔde Zakali. Osa negɔɔ ní a dāunaɔ gbɛɔn kue'aaɔɛ.

¹² Wà zidà bui dɔaanapiɔne, baade ní a bíibɔledɔan gálio, lá wa dà ní dae pɔ lé zike Dii uacɛwa. ¹³ Wà likpáné ní buiwaɛ, néfɛnen gbɛzɔɔ ní bɔle pɔ an baade aɔ dɔao. ¹⁴ Meselemia gukpe oi bɔle blè, ɔ aà né Zakali pɔ de ledamade ɔnɔna ũ gugbāntoo oi bɔle blè. ¹⁵ Ɖbededɔũ geomidɔkii oi bɔle blè, mé aà negɔɔ mé dɔɔ dɔaa blè. ¹⁶ Osa be'ae oi bɔle blè ní zeda pɔ kú musu bɔle pɔ wí me Saleke Bɔleo.

Bíibɔledɔanaɔ ɔ kɔ lɛ́ukpakɛɛ. ¹⁷ Levii buipɔ ɔ ku gukpe oi lá gu lé dɔ gbɛɔn soolosoɔlo, gugbāntoo oi gbɛɔn sɛ́iɔsɛ́iɔ, geomidɔkii oi gbɛɔn sɛ́iɔsɛ́iɔ, dɔɔ sae gbɛɔn plapla. ¹⁸ Be'ae oi gbɛɔn sɛ́iɔsɛ́iɔ ɔ ku zedau, ua oi sɔ gbɛɔn plapla. ¹⁹ Kole buiɔ ní Melali bui bíibɔledɔana gálioɔn we.

Làasi dɔanaɔ ní yágɔgɔnaɔ

²⁰ An gbɛ́ Levii buiɔ mé Lua kpé làasiɔ ní pɔ pɔ wí Lua gba làasiɔ dɔanaɔ ũ. ²¹ Geesɔ bui Ladā bui uabeleɔn ke: Yeielɛ ²² ní a né Zetaũo ní Zetaũpi dāuna Yoelɛ. Ampɛ mé aaiɔ wéte Dii kpé làasiɔi.

²³ Amlaũ bui gbɛɔ ní Isaa bui gbɛɔ ní Heblɔ bui gbɛɔ ní Uzieli bui gbɛɔ ku we lɔ. Ampɛn ke: ²⁴ Mɔizi né Geesɔũ bui Sebuɛli mé làasi gbɛzɔɔ ũ. ²⁵ Aà deziɔ do Eleazaa mé Leabia ɛ́, Leabia Yesaia ɛ́, Yesaia Yolaũ ɛ́, Yolaũ Zikeli ɛ́, Zikeli Selomi ɛ́. ²⁶ Selomipi ní a daɛɔ mé pɔ pɔ wa Lua gbà làasiɔ gbɛzɔɔ ũ. Kí Davidi ní uabele pɔ de zígɔ dɔanaɔ ũ mé gbapiɔ dà. ²⁷ Aa pɔ pɔ aa nàaa zɛ guuɔ kpà Luawa wà aà kpé kekeɔ. ²⁸ Selomi ní a daɛɔ mé aaiɔ wéte pɔ pɔ gu'ena Samuɛli ní Kisi né Sauluo ní Nɛɛ né Abinɛɛo ní Zeluia né Yoabuo kpàci ní pɔ pɔ gbɛ́ kɛniɔ kpàci pɛi.

²⁹ Wà bàasi zɛ dà Isaa bui Kenaniae ní a negɔɔ. Aame Isailɔ lakɛnaɔ ní ní yágɔgɔnaɔ ũ. ³⁰ Heblɔ bui Asabia ní a daɛɔ gbɛɔn àaa swaaɔ ní basɔoɔe (1.700). Beɛedeɔne nípii. Aaiɔ wéte Isailɔ bɔsu pɔ kú Yuudɛ baa be'aezi Dii yá musu ní zɛ pɔ kí dànɛ yá musu pɛi. ³¹ Yelia mé Heblɔ buiɔ kía ũ. Davidi kpalablea wè blade guu ɔ à wɛtɛte Heblɔ buipi tɔ pɔ wa kà láuɔzi, ɔ wà gè bò an beɛedeɔwa an be wéleu Yazɛɛ, Galada bɔsuu. ³² Yelia dae uabeleɔ gbɛɔn àaa kue'aaɔ ní basɔoɔe (2.700). Beɛedeɔne nípii, ɔ kí Davidi ní díle aɔ wéte Lubɛni buiɔzi ní Gada buiɔ ní Manase bui pɔ kú gukpe oi weɔ Lua yá ní azia yáo kekeɛa yáí.

* 26:5 1Lad 13.14

27

Zigɔ

¹ Isaili uabeleɔ n̄ zigɔ gbɛɔn òaasɔsɔɔ dɔaanaɔ n̄ zigɔ gbɛɔn basɔobasɔɔ dɔaanaɔ n̄ n̄ lakɛna pɔ aaiɔ zike kiae yápii musuɔn ke: Zigɔ gáliɔ Ìb̄ k̄o lɛũkpake mɔ n̄ mɔɔe e wɛ́ gé b̄lei, gálipiɔ baade zigɔ gbɛɔn òaasɔsɔɔ lɛɛ baasɔ m̀ndosaie (24.000).

² Zadieli né Yasɔbaũ mé mɔ s̄iadeɔ gáli dɔaana ũ. ³ Pelezi buie. Ōme zigɔ dɔaana pii gbɛzɔ ũ mɔ s̄eia guu.

⁴ Ahoa né Dodai mé mɔ plaadeɔ gáli dɔaana ũ. Mikelo mé aà plaade ũ.

⁵ Sa'ona Yoiada né Benaia mé mɔ àaɔdeɔ gáli dɔaana ũ. ⁶ Benaiapi mé nɛgɔn gbɛɔn baakwiɔ dɔaana ũ Ìb̄. Aà né Amizaba ku aà gáli guue.

⁷ Yoabu dáuna Asaeli mé mɔ s̄iɔdeɔ gáli dɔaana ũ. Ké à gà, ò aà né Zebadia ḡò aà ḡɛɛ ũ.

⁸ Izala bui Samu mé mɔ sɔodeɔ gáli dɔaana ũ.

⁹ Tekoa gbé Ikesi né Ila mé mɔ soolodeɔ gáli dɔaana ũ.

¹⁰ Eflaiũ bui Elesi, Peloni gbé mé mɔ sopladeɔ gáli dɔaana ũ.

¹¹ Zela bui Sibekai, Usa gbé mé mɔ swaaɔdeɔ gáli dɔaana ũ.

¹² B̄yãm̄ɛɛ bui Abiezeɛɛ, Anato gbé mé mɔ k̄ɛokwideɔ gáli dɔaana ũ.

¹³ Zela bui Malai, Netofa gbé mé mɔ kwideɔ gáli dɔaana ũ.

¹⁴ Eflaiũ bui Benaia, Pilat̄o gbé mé mɔ kuɛdodeɔ gáli dɔaana ũ.

¹⁵ Ōnieli bui Eledai, Netofa gbé mé mɔ kuɛpladeɔ gáli dɔaana ũ.

Isaili buiɔ dɔaanaɔ

¹⁶ Isaili buiɔ k̄iaɔn ke:

Lubeni buiɔ kí Elizeɛɛ, Zikeli né,

Simeɔ buiɔ kí Sefatia, Maaka né,

¹⁷ Levii buiɔ kí Asabia, Kemue né,

Aalona buiɔ kí Zadoki,

¹⁸ Yudaɔ kí Elihu, Davidi v̄i,

Isakaa buiɔ kí Ōmeli, Mikaila né,

¹⁹ Zabulɔni buiɔ kí Isimaia, Obadia né,

Nefatali buiɔ kí Yelimɔ, Azelié né,

²⁰ Eflaiũ buiɔ kí Ozee, Azazia né,

Manase bui pɔ kú be'ae oio kí Yoeli, Pedaia né,

²¹ Manase bui pɔ kú Galada b̄usuɔ kí Ido, Zakali né,

B̄yãm̄ɛɛ buiɔ kí Yaasie, Abineɛ né,

²² Dã buiɔ kí Azaleli, Yeloaũ né.

Isaili buiɔ k̄iaɔn we.

²³ Davidi i gbé pɔ kà wè bao ge aai kaoɔ naoo, asa Dii mè á tó Isailiɔ dasikũ lán saanaɔwaɛ. * ²⁴ Ké Zeluia né Yoabu nà n̄ naoawa,† i a midɛo. Naopi yái Lua pɔ f̄ɛi Isailiɔzi, ò w̄i n̄ dasile ké kí Davidi ladauo.

Kia iwaa

²⁵ Adieli né Azemave mé kibe làasi gbɛzɔ ũ.

Uzia né Yonatãa mé d̄s̄ pɔ kú bua n̄ m̄ɛɛwiao n̄ z̄ɛwiao n̄ gud̄ɔak̄iɔ gbɛzɔ ũ.

²⁶ Kelubu né Ezali mé buaz̄ikenaɔ gbɛzɔ ũ.

²⁷ Lama gbé Sim̄ei mé v̄ɛɛbudeɔ gbɛzɔ ũ.

Sefã gbé Zabedi mé ziia ũ v̄ɛɛbe n̄ v̄ɛɛ k̄ũs̄ũao yá musu.

²⁸ Ged̄ɛɛ gbé Baalanana mé kulio n̄ kaad̄ɛnliɔ z̄ikenaɔ gbɛzɔ ũ.

Yoasi mé ziia ũ kù n̄isi yá musu.

* **27:23** Daa 15.5, 22.17, 26.4 † **27:24** 2Sam 24.1-15, 1Lad 21.1-14

29 Sabna gbé Sitalai mé Salona zùdānao gbēzō ũ.

Adelai né Safata mé guzule zùdānao gbēzō ũ.

30 Isimaela bui Obili mé yiongodānao gbēzō ũ.

Melono gbé Yedeia mé zāa'indānao gbēzō ũ.

31 Ageli bui Yazizi mé sāo n bleo dānao gbēzō ũ. Gbépiá kí Davidi ziaone npii.

32 Davidi desē Yonatāaá ledamadee. Aà wé zēa mé lakēnae. Aàpi n Akemo né Yeielio mé Davidi negōeo gwana ũ. 33 Aitofeli mé Davidi ledamade ũ. Aaki gbé Usai mé kí kwāasi ũ. 34 A gbea Benaia né Yoiada n Abiataao gō Aitofeli gēe ũ.

Yoabu mé kí zīgōo dōana ũ.

28

Davidi Lua kpé dōa zékalea Salomōe

1 Davidi Isaili kīao kāaa Yelusaleū pii, Isaili bui kīao n zīgōo dōana pō lé zīkēo, zīgō gbēon òaasōsoo dōanao n gbēon basōbasōo dōanao n gbé pō de kīa n a negōeo àizee zia ũ n a iwao n a negōnao n a gō gbēeo pii. 2 Ō kí Davidi fēle zè à mè: Ma gbé, à swásēmazi! Ma zèd ma sōu mà kpèdō Dii wá Lua bàakuawano kpagolo pō de aà gbadibō ũe, ō ma sōu mà n a dōao. 3 Ō Lua òmēe i ke máme mà kpépi dōeo, asa zīgōn ma ũ, ma gbēdèdē dasidasie. 4 N beeo Dii wá Isailio Lua ma se ma bedeo guu, ké mapi n ma buio wàd de Isailio kīa ũ gōopii. A Yuda sè yāa dōana ũ, ō à ma bedeo sè aà buio guu. A kàaàgu, ō à ma kpa Isailio kīa ũ. 5 Dii ma gba negōeo dasi, ō à Salomōo sè n guu, à aà kpà kpala pō a dīle Isailionēu. 6 A òmēe à mè: N né Salomōo mé a kpèdōmēe n a uao, asa ma aà sè ma né ũe, mīo de aà mae ũ. 7 Tó a ma yādileo n ma ikoyāo kūa lá a kūa gbāwa, má tó aà kpala à ku gōopii.*

8 Ma gbé, ma naé wá Luazi Isailio bui pō kāaaa Dii aeo wáa pii, à te Dii wá Lua yādileao n laaio, ké à ku bùsu maae beeu, i gō á buione e gōopii. 9 Mpi sō, ma né Salomōo, nyō ma Lua dō, ní zōbleè n òsemendoo teasisai, asa Dii i wá sō yōe à wá làasoo n yá pō wa zèdō dō. Tó n aà kīi wēele, nyō aà e. Tó n pākpaazi sō, à gīnzin we e gōopii. 10 Nyō dō ké Dii n se n kpèdōe a kūkīi ũe. Sōdile, ní zīpi ke.

11 Ō Davidi Lua kpé n a kpēleo taa pō a kè taalau kpà a né Salomōowa n a làasio n a kpea pō kú musu n zīleo n a duunkēmakīio. 12 Yá pō kú aà sōu Dii ua n a kpēne pō liaaio musu, à a taataa pō a kè taalau kpàwà lō: Lua kpépi làasio, pō pō wī Lua gba kálēkīio, 13 Dii kpé zīkēbōo n lá wa sa'onao n Levii bui gālio diledile aa Dii kpé zī keo. 14 A vua n ánuosu pō wa zīkēbōpiopio gbia diledile: 15 Vua dauo n a filiao, ánuosu dauo n a filiao, 16 vua táabūnu pō wī pēe kálēwàd, ánuosu táabūnu, 17 vua saao, au'elēbō pō wa pī n vuaoo, vua loo, vua tao, ánuosu tao 18 n tulaletikateakīi pō wa pī n vuaoo. A vua malaika gāsīade pō an gāsīa ao pooa Dii bàa kua n Isailio kpagoloa aà zīkasōgo ũ taa pō a kè taalau kpàwà lō.

19 Davidi mè: Ma yāpio taa dālau pii, asa Dii gbāa mōa à ma wé kēmēe. 20 Ō Davidi ò a né Salomōo: Sōdile, zīpi ke n wōo. Nsu to vīa n kūo. Nsu bílikēo, asa Dii ma Lua a pākpanzio, a n to weo. Ao kunnōe e n ge n kpé zīpi midēo.

21 Sa'onao n Levii buio gālio ku sōu guu wà Dii kpépi zī ke, mé gbé pō aa gōi vī mé an pō gbào kunnō aa zīpi ke. Gbépii n n kīao aa n yāma.

* 28:7 2Sam 7.5-16, 1Lad 17.4-14

29

Gbadaa Lua kpé dɔa yá musu

¹ Ǿ kí Davidi ò gbéé pò káaaaɔne píi: Ma né Salomɔɔ pò Lua àà sèpiá èwaason bɔbɔnae. Zípi zɔɔ, asa uapiá gbēnazina pò no, Dii Lua pòe. ² Ma Lua kpépi dɔa sɔukè maamaa ma gbāa léue, ma vua kpà vua zí pò ũ ní ánusuo ánusú zí pò ũ ní mɔgotēo mɔgotē zí pò ũ ní mɔsio mɔsi zí pò ũ ní lío lí zí pò ũ ní gbéo gbè zí pò ũ ní onisio ní tiikɔazio ní gbè beede bui píio ní gbepuao. ³ Bee gbɛa lá ma Lua kpé yá kàmagu, vua ní ánusú àizee pò má ví, ɔ má kpá ma Lua kpé pò ũ pò pò ma a sɔukè bāasi: ⁴ Ofii bùsu vua tɔnu basɔ ní ánusú tēetēo tɔnu àa do ní blaɔ, ké wà kpa kpépi gíwa a guu. ⁵ Vuaá vua zí pòe, ánusú ánusú zí pòe ní zí pò gōideɔ ké píi. A déme zèd gbā à kpa Diiwa sɔsɔŭi?

⁶ Ǿ uabeleɔ ní Isaili bui kíaɔ ní zīgɔ gbēɔn àasɔsɔɔ dɔaanaɔ ní gbēɔn basɔbasɔɔ dɔaanaɔ ní kíapi ziaɔ vua ní ánusuo kpà. ⁷ Aa vua kpà tɔnu baswaaɔkwi (170) wà Lua kpépi zí kéð ní ánusuo tɔnu àa do ní basoplaɔ (340) ní mɔgotēo tɔnu àa àaɔ ní kwio (610) ní mɔsio tɔnu àa gēo ní plao (3.400). ⁸ Gbé pò gbè beedeɔ ví nà Geesɔ bui Yeielie a ɔzì Dii kpé làasiu. ⁹ Gbépii pò kèna pò pò wa kpàpi yá musu, asa aa kpà Diiwa ní nðsemendooe. Kí Davidi pò kèna maamaa, ¹⁰ ɔ à Dii sáaukpà gbéé pò káaaa weɔ wáa à mè:

Efáaide Dii wá dezi Isaili Lua
za asínizì e gɔɔpii!

¹¹ Dii, míme ní zɔɔke ní gbāao
ní beede ní denlao ní gawio ví,
asa pò pò kú musu ní zìleɔá n pòe píi.
Míme ní kía ũ,
níme ní pòpii mide ũ.

¹² Aizee ní beede ì bɔ n kíie,
ní kible pòpiiwa.
Iko ní gbāao ku n ɔzìe,
ní gbépii káfia zé ví,
mé ní ní gbaa gbāa zé ví bɔ.

¹³ Tiasa wá Lua, wále n sáaukpa,
wále n tó beede bɔ.

¹⁴ Ee, dén ma ũ ge ma gbéé, ké wà gbasa pò kpama màai? Pòpii ì bɔ n kíie. Pò pò wa kpàma bɔ n ɔzìe. ¹⁵ Wá denɛ bɔmɔɔ ũ, níbɔ ũ lán wá deziwae. Wá kua dúniau de lán uenawa tãmaasaie. ¹⁶ Dii wá Lua, pɔzɔ pò wá kpà n kpé dɔa yáí, ké n tó pò a kua adoa e àɔ kuwà, apii bɔ n ɔzìe, n pòe. ¹⁷ Ma Lua, má dɔ ké sè tãasikanan n ũ, yãkea a zéwa mé ì kangu. Ma pòpiɔ kpàma píi ní nðsepuaɔe, ɔ má è n gbéé pò kú laɔ pò kpàma ní pɔnao sɔ. ¹⁸ Dii wá dezi Ablahaŭ ní Izaakio ní Isailio Lua, to n gbéé lí zéð beewa ní sɔ guu, ní tó an sɔ àɔ kuma gɔɔpii. ¹⁹ Ma né Salomɔɔ gba zé aàɔ n yãdileɔ ní n ikoyáɔ kúa ní nðsemendoo, i n ɔtondɔkii gwa à zìkewà píi, i n kpé pò ma a sɔukè dɔ.

²⁰ Ǿ Davidi ò gbéé pò káaaa weɔne: A Dii á Lua sáaukpa! Ǿ gbéé pò káaaa weɔ Dii ní deziɔ Lua sáaukpa, aa mipèle aa kùle Dii, aa kùle kíae bɔ.

Salomɔɔ kpaa kía ũ

²¹ Ké gu dɔ àa sa'ò Diiwa. Aa sa pò wí a pò káteu à tékú òwà ní zuswanaɔ mèn àa sɔo ní sāsakaɔɔ mèn àa sɔo ní sása bɔbɔnaɔ mèn àa sɔo. Aa vèe èlɛwà aa sáaukpa sa'òwà dúuduu Isaili píi pò ũ. ²² Gɔɔ bee aa pòblè aa vèemí Dii ae ní pɔna zɔɔo.

Ɔ aa Davidi né Salomɔɔ kpaa kía ũ gbãa kãfi.* Aa aà kpà kía ũ Dii aε sa, ɔ aa Zadoki dīle sa'onkia ũ. ²³ Ɔ Salomɔɔ zɔ̀le kpalau a mae gbεu kía pɔ́ Dii kpà ũ.† A gwea è mé Isaili bui pii misīilεε. ²⁴ Kíáɔ́ ní nεgɔ́naɔ́ ní kí Davidi nεgɔ́εɔ́ pii mikpà kí Salomɔɔwa. ²⁵ Dii tò Salomɔɔ zɔ̀ke kãfi maamaa, Isaili bui pii wé è. Dii kíakegawi kpàwà, Isailiɔ́ kía pɔ́ dɔ́aaaεɔ́, an kee i kaaàwao.

Davidi gaa

²⁶ Yεse né Davidiá Isaili buiɔ́ pii kíaε. ²⁷ A kè kpalau wè blaε, Hεblɔ́ wè sopla, Yelusaleũ sɔ́ wè baakwi ní àaɔ́o.‡ ²⁸ A zikù táotaoε, ɔ́ à gà. Ɔdeε mé a bεεε vī. Ɔ aà né Salomɔɔ zɔ̀le aà gbεu. ²⁹ Kí Davidi yákeεɔ́ ku gu'ena Samueli taalau ní ânabi Natã láo ní gu'ena Gada láo za a daaleawa e a midεawa, ³⁰ aà kpalablea yáɔ́ ní aà nεgɔ́nkeyáɔ́ ní yá pɔ́ aà lèɔ́ ní yá pɔ́ Isailiɔ́ ní bùsu pɔ́ liaai kíaɔ́ lèɔ́.

* 29:22 1Lad 23.1 † 29:23 1Kia 2.12 ‡ 29:27 2Sam 5.4-5

LADA PLAADÉ

Yá pò kú láe bee guuo

Láe bee Davidi né Salomoo kpalablea yá bɔɔlekèwɛɛ (1-9). Bee gbɛa aà bui pò aa gò Yudaɔ kía ũ e à gè pèò Nɛbukanɛza Yelusaleũ siawa ní taaɔnɔ Babilonio (10-36).

Láe bee dɔɔ gbɛzã mèn plaɔ yá gè à Ezala lá ní Nɛemii láo kùɛ. Bee lé owɛɛ wà Isailio yáziɔ kyokɛ aɛ we, asa wekii Pɛɛsiɔ kí Kilusi Yudaɔ gbà zé aa ɛa gé Lua kpé dɔi Yelusaleũ.

Salomoo ñnɔ gbɛaa
(1Kia 3.1-15, 10.26-29)

¹ Davidi né Salomoo kpala zɔnapèlɛ gíũgiũ, asa Dii aà Lua kuaànɔɛ, ñ à aà zɔɔkɛ kàfi maamaa. ² Salomoo yádile Isailionɛ pii, gbɛɔn òaasɔɔɔɔ dɔaanaɔ ní gbɛɔn basɔbasɔɔɔ dɔaanaɔ ní yákpalekenɔ ní kíaɔ pii ní Isailio uabeleɔ pii, ³ ñ à gèrínɔ gulesi pò wa bò Gabaɔɔ, asa kpaaũkpɛ pò Dii zòblena Mɔizi kè guwaiwaiu kú weɛ. ⁴ Davidi tò wà Dii kpagolo sè yãa Kiliayaaliũ,* wà gèò gu pò a kèkèèu Yelusaleũ, asa we à zwàakpɛ dɔuè. ⁵ Mɔgotɛ sa'okii pò Uli né Bezaleli, Hulu tũna pi† sɔ a ku Gabaɔɔ Dii zwàakpɛ kpɛɛɛ, ñ Salomoo ní gbé pò kãaaapio yágbèawà we. ⁶ Salomoo sò kpaaũkpɛ sa'okii pizi Dii aɛ, ñ à sa pò wí a pò káteu à tékũ òwà ní pò mèn òaa sɔɔɔ. ⁷ Ÿ Lua bò mòwà gwãasina à mè: Pò pò ní yei gbɛaa. ⁸ Salomoo wè Luawa à mè: N gbɛkèkè ma mae Davidie maamaaɛ, ñ n ma kpa kpalau aà gɛɛ ũ. ⁹ Dii Lua, lé pò ní gbè ma mae Davidie ke sa, asa n ma dile gbé pò aa dasi lán dúnia búsú'úfãawa kía ũ.‡ ¹⁰ Ma gba ñnɔ ní dɔao sa, ké mà e dɔaaò gbépiɔnɛ. Tó màa no kpelewa máli yágɔgɔ n gbé dasipiɔnɛi?

¹¹ Ÿ Lua òè: Lá yá bee mé kú n sɔu, mé ni ɔda ge àizɛɛ ge gawi ge n ibɛɛɔ gaa ge wɛni gbàa gbɛaaɔ, sema ñnɔ ní dɔao, ké ñ e yágɔgɔ ma gbé pò ma n dile ní kía ũɛ beeɔnɛ, ¹² má n gba ñnɔ ní dɔapio, mí ɛa mà n gba ɔda ní àizɛɛɔ ní gawio ɔ. Kí pò kú n ãae ge kí pò aɔ ku n gbɛae a kanwao. ¹³ Ÿ Salomoo bò kpaaũkpɛ pò kú gulesipia kíi Gabaɔɔ, à tà Yelusaleũ, ñ àlɛ kible Isailiowa.

¹⁴ Salomoo zikasɔgɔɔ ní sɔɔ kàaa, aà sɔgopio kà òaa sopla (1.400), aà sɔɔ sɔ òaasɔɔɔɔ lɛɛ kuɛpla (12.000). Wí aà sɔpio gwa aà sɔgo wéleɔ guu ní aà be Yelusaleũɔɛ. ¹⁵ Kí tò ánuusu ní vuao di Yelusaleũ lán gbɛwa, mé sedɛ lí pò wà kpɛdòò dasi lán bèlɛ líwa sɛu. ¹⁶ Salomoo sɔpio bò EgipiS ní Silisi búsuoɛ. Kí laatanaɔ mé lùlu Silisi. ¹⁷ Aaí sɔgɔɔ lùlu Egipi ánuusu kiloo soplaplaɛ, sɔɔ sɔ kiloo plapla taawa, ñ aaí ɛa sɔpio yía Itio ní Silio kíaɔwa ɔ. ¹⁸ Ÿ Salomoo dile wà kpɛɔ Diiɛ ní azia beo.

2

Salomoo Dii kpé sɔukea
(1Kia 5.15-32)

¹ Salomoo gbéɔ dà gbɛ'áziũ gbɛɔn òaasɔɔɔɔ lɛɛ basiiS (80.000), a sèsɛnaɔ sɔ gbɛɔn òaasɔɔɔɔ lɛɛ bààɔkwí (70.000) ní ní dɔaanaɔ gbɛɔn òaasɔɔɔɔ lɛɛ àaɔ ní òaa àaɔɔ (3.600).

* 1:4 2Sam 6.1-17 † 1:5 Bɔa 38.1-7 ‡ 1:9 Daa 13.16, 28.14 § 1:16 Iko 17.16

2 **U** à gbéḗ zì Tii kí Hilaũwa à m̀: Sede lío kpásámee lá ní kpásá ma mae Davidie ò à bekpàòwa. 3 Mále kpedò Dii ma Luae. Aà p̀e, we waò tulaletikauè téa, wio p̀e kálèè, wio sa p̀ wí a p̀ kátèu à tékũ owà kòò ní oosio ní kámabogòòzìo ní m̀ dafu gòòò ní Dii wá Lua dikpèò. **U** Luapi díle Isailiòne aao ke màa gòòpii. 4 Kpé p̀ mále d̀èpi zòò, asa wá Lua zòò de diiòla píi. 5 N beeo déme kpedòàè gbàa víi? Asa musu a f̀ aà sio, baa musumusú. Dén ma ù mà kpedòèi, mé i ke àò de aà gbagbakii ù bàasio.

6 Bee yáí g̀ide kpásámee aà zìke ní vuao ní ánusuo ní m̀gotèò ní m̀sio ní wòtènao ní bà g̀aluladeo ní babuunao ní wèsákèa p̀òwao, i zìke Yelusaleũ ní Yuda bùsuo ní g̀ide p̀ ma mae Davidi dílemeeò. 7 N n Libá bùsu sede lío kpásámee ní p̀liò ní lí beede p̀aleò, asa má d̀ ké n bùsu zìkenaò lizò d̀. Ma zìkenaò lí zìke ní n zìkenaò, 8 aai lí kekemee dasidasi, asa kpé p̀ mále d̀pi, sema àò zòò mé àò muua ní kpéoo. 9 Má mase kpa n zìkena p̀ lé lizòpiòwa koko àasòòò leè àa do (200.000) ní naao koko àasòòò leè àa do (200.000) ní vèeò sela àasòòò leè bao (20.000) ní nísio koko àasòòò leè bao (20.000).

10 **U** Tii kí Hilaũ lá kpásá Salomòòe à m̀: Ké Dii ye a gbéòzi yáí, ò à n kpa ní kía ù. 11 A èa ò l̀: Wà Dii Isailiò Lua p̀ musu ní z̀leò kè sáaukpa! Asa à kí Davidi gbà né ònna p̀ d̀a ní wezèò ví, ò àle kpedòè ní azia beo. 12 Mále g̀ide p̀ zì d̀ gbaene, aà tón Hulaũ Abi. 13 Aà daá Dá buie, mé aà maeá Tii gbéè. A vua ní ánusuo ní m̀gotèò ní m̀sio ní g̀eo ní lío ní bà g̀aluladeo ní babuunao ní wòtènao ní bàabaaò zì d̀. A wèsákèa p̀òwa d̀, mé zì p̀ wa dàè pii ì kee. Ali zìke ní n z̀ikenaò ní gbé p̀ de n mae Davidi z̀ikena ù yáaò. 14 Kí, mase ní naao ní nísio ní vèe p̀ n a legbèò kpásá wápiò ní zìkenaòne, 15 wí Libá bùsu lí zòòòne lá ní yei léu, wí yeye wà gbéò zìò ísíaa e Zope, ní taò Yelusaleũ.

16 Salomòòò b̀mò p̀ kú Isaili bùsuuò nàò píi, aà mae Davidi gbéò naoa bàasi. Aa kà gbèòò àasòòò leè basoplakwi ní àaòò ní àa àaòò (153.600). 17 A ní gbèòò díle gbè'ánaò ù gùsìsideu gbèòò àasòòò leè basiiò (80.000), a sèsenao s̀ gbèòò àasòòò leè bààòkwi (70.000), an d̀aana p̀ aao wéte z̀ipiziò s̀ gbèòò àasòòò leè àaòò ní àa àaòòe (3.600).

3

Salomòò Dii kpé d̀a (1Kia 6.1-38)

1 **U** Salomòò nà Dii kpé boawa Mòlia* gbè musu Yelusaleũ, gu p̀ Dii b̀ m̀òu a mae Davidiwau. Davidi mé Yebusi bui Alauna p̀wèngbèzèpi díle kpépi d̀kii ù. 2 A nà z̀ipiwa a kpalablea wè síiòde m̀ plaade gòò plaade z̀ie. 3 E p̀ a b̀ Lua kpé p̀ ù gbàa kà g̀sìsuu bààò, a yàasa bao. 4 Kpépi bilandaa ví, a yàasa sáa ní kpépioe g̀sìsuu bao, a lesi kwi.

A vua t̀etèe kpà kpépi guu. 5 A p̀ lipèpèeò kpà kpèele g̀iwa, ò à vua maa kùlewà. A g̀inakèwà lán daminaliòwa ní m̀daonaò. 6 A z̀ablè kpépiwa ní gbè beedeò. Vuapi s̀ a b̀ Paavaiùe. 7 A vua kùle kpépi balazaòwa ní a kpèele lío ní a g̀iò ní a b̀le gbaò, mé à g̀inakè g̀ipiòwa lán malaika g̀sìadeòwa.

8 A luakukii kè, a gbàa sáa ní kpépi yàasao g̀sìsuu bao, a yàasa bao. A vua t̀etèe kùlewà t̀onu bao. 9 Vua kusaò g̀bia de kiloo kínia. A vua kùle kpèa p̀ kú musuòwa l̀.

10 A li'á malaika g̀sìadeò ù m̀n pla, a kpà ní vuao. 11-12 Malaikapiò g̀sìa pooa, a gbàa g̀sìsuu s̀sòò, ampíi g̀sìsuu baoe. Ado g̀sìa gè pè g̀iwa le, ado p̀ pè g̀iwa la, ò an g̀sìa p̀ g̀òò pèkòwa. 13 Malaikapiò g̀sìaò poopooa

* 3:1 Daa 22.2

màa e gâsîsuu bao. Aa zea mé an ae d̄oa k̄p̄eele oi.† 14 A zwāa p̄ó wa da tâ r̄í babuunao r̄í bà ḡaaluladeo r̄í w̄ōt̄ēnao r̄í bàabaa, ã à ḡōinak̄èwà lán malaika ḡâs̄iadeōwa.‡

15 A m̄òp̄ele p̄í mèn pla k̄p̄épi k̄p̄eele p̄ó ũ. A pla p̄íi les̄í ḡâs̄isuu bao plaplasaīe, a f̄uà les̄í s̄ō ḡâs̄isuu s̄ós̄o. 16 A m̄odaonāo p̄í, ã a f̄í f̄ùapīōwa yàbaa ũ. A p̄ó p̄í lán gb̄eafu beōwa mèn bas̄obas̄o, a d̄òd̄o m̄odaonapīōwa. 17 A m̄ōpīo p̄èle k̄p̄é k̄p̄eele ōplaaí r̄í z̄ēio. A t̄ok̄p̄à ōplaa p̄óe Yak̄ē,§ ōz̄ēe p̄ó s̄ō B̄oazu.*

4

Lua k̄p̄é p̄ó (1Kia 7.23-51)

1 Salom̄o sa'ok̄i k̄è r̄í m̄ogot̄ēo.* A gb̄aa r̄í a yàasao ḡâs̄isuu baobao, a les̄í kwi. 2 A ík̄ak̄i b̄ò b̄ooloo. A léla e a léle ḡâs̄isuu kwie, a les̄í s̄o, a z̄ō s̄ō baakwi. 3 A ḡōinak̄è ík̄ak̄ipiwa lán tùūōwa, a lía a léi z̄íle d̄ò pla, ḡâs̄isuu dodo tùu mèn kwikwi. A ík̄ak̄ipi p̄í s̄anu r̄í tùu ḡōinapīōe. 4 Ík̄ak̄ipi di zuswana mèn kūeplāōwa. Z̄ù mèn àāō mi d̄o ḡugb̄ant̄oo oi, mèn àāō be'ae oi, mèn àāō ḡeom̄id̄ok̄i oi, mèn àāō l̄o guk̄p̄e oi. Ík̄ak̄ipi di r̄í musu, ã an p̄òo d̄òd̄o guo. 5 Ík̄ak̄ipi ḡeele ōt̄ā dōe, mé a swá̄ de lán ta swá̄wa, lán t̄ōngbelezīwa. Galuba z̄ō le òaa do r̄í bas̄oo í ã ta sapi í sí.

6 ¶ à d̄aa p̄í mèn kwi n̄òp̄ipib̄ō ũ, a k̄àle Lua k̄p̄é ōplaa oi mèn s̄o, ōz̄ēi mèn s̄o. Sa'onao ì d̄aapīo idada sa p̄ó w̄í a p̄ó k̄át̄eu à t̄ék̄ū n̄òwa. Sa'onapīo s̄ō aaī zu'o r̄í ík̄ak̄ipi íoe.†

7 A vua dau‡ p̄í mèn kwi lá wà a kea d̄ilewa. A k̄àle Lua k̄p̄éu, mèn s̄o ōplaa oi, mèn s̄o z̄ēi. 8 A táab̄ūnu§ k̄è mèn kwi, a k̄àle Lua k̄p̄éu, mèn s̄o ōplaa oi, mèn s̄o z̄ēi. A ta au'eleb̄ō p̄í r̄í vuo mèn bas̄o. 9 A sa'onao ua kp̄ané r̄í Lua k̄p̄é uadao r̄í a b̄ole gb̄ao, ã à m̄ogot̄ē k̄ule gb̄apīōwa. 10 ¶ à ík̄ak̄ipi d̄ile Lua k̄p̄é k̄p̄eele ōplaa oi ḡeom̄id̄ok̄i oi r̄í guk̄p̄eo z̄ānguo. 11 A t̄úfukab̄ō r̄í p̄éluo r̄í ta au'eleb̄ō p̄í l̄o.

Màa Hulaũ Lua k̄p̄é z̄í k̄è kí Salom̄ōe, à a lek̄p̄aaí. Zi p̄ó a k̄èp̄ion ke:

12 M̄òp̄eleō pla.

F̄uà p̄ó b̄ò lán lowa, a ku m̄òp̄elep̄io musūō pla.

M̄odaona p̄ó à z̄ābl̄èd̄ f̄ùapīōwāo pla.

13 Ḡōina p̄ó a d̄òd̄o m̄odaonapīōwa lán gb̄eafu beōwāo òaa pla. A k̄è d̄òo plapla, à z̄ābl̄èd̄ f̄ùapīōwa.

14 Tadib̄ō r̄í a tao.

15 Ík̄ak̄i do r̄í zuswana p̄ó kú a z̄íēo kūepla.

16 T̄úfukab̄ō r̄í p̄éluo r̄í saao r̄í a p̄okelēo p̄íi.

P̄ó p̄ó Hulaũ p̄í kí Salom̄ōe Dii k̄p̄é p̄ó ũo p̄íi, a p̄í r̄í m̄ogot̄ē p̄ó wa ȳòōe. 17 Kí mè wà k̄ása r̄í Yuud̄ē d̄āna ḡí p̄ó kú Suko r̄í Z̄alet̄āo z̄ānguo. 18 P̄ó p̄ó Salom̄ō p̄í r̄í m̄ogot̄ēop̄io, wi ȳ kiloowa wà a gb̄ia d̄òo, ké a dasi k̄è z̄ai ȳái.

19 Salom̄ō p̄ó p̄ó kú Lua k̄p̄é guo p̄í l̄o, tulaletikateak̄i p̄ó wa k̄è r̄í vuo r̄í vua táab̄ūnu p̄ó w̄í Dii p̄ēe k̄álew̄āo 20 r̄í dau p̄ó wa p̄í r̄í vua t̄ē̄t̄ē̄eō r̄í a filia p̄ó ìo naa luakuk̄i aeo lá wa d̄ilewa. 21 Wà ḡōinak̄è daupīōwa lán k̄op̄ek̄i f̄uaōwa. Wà a filiao r̄í a kp̄àōo p̄í r̄í vua t̄ē̄t̄ē̄eōe. 22 Vua filiadeb̄ō r̄í tao r̄í ḡò̄nao r̄í t̄aaso r̄í k̄p̄ea p̄ó w̄í m̄e luakuk̄i gb̄ao r̄í k̄p̄eele p̄óo.

† 3:13 B̄oa 25.18-20 ‡ 3:14 B̄oa 26.31 § 3:17 Bee mè ì r̄í z̄ed̄o. * 3:17 Bee mè gb̄aa kuwà. * 4:1 B̄oa 27.1-2 † 4:6 B̄oa 30.17-21 ‡ 4:7 B̄oa 25.31-40 § 4:8 B̄oa 25.23-30

5

¹ Ké Salomoo Dii kpé zīpi kè a làa píi, ò à mò ní vuao ní ánusuo ní pò pò a mae Davidi díle Lua pò ũ, * a kà Lua kpé làasiu.

Taa ní Dii kpagoloo a kpéu

(1Kia 8.1-9)

² Ŋ kí Salomoo Isaili gbēzōō sīsi Yelusaleū, an bui dōaanao ní ní uabeleō píi, aa mō Dii bàakuarínō kpagolo† sé Davidi wéle Siona wà suò. ³ Ŋ Isailiō kàaaaàzi nípii mō soplade dikpēgōōzī. ⁴ Ké Isaili gbēzōō kà píi, ò Levii buiō Dii kpagolopi sè ⁵ ní kpaaūkpeo ní Dii pò pò kú a guuo. Levii bui pò de sa'onao ũ mé pópìō sè, ⁶ ò kí Salomoo ní Isaili pò kàaaaàziō sa'ò ní sãō ní zuō kpagolopi ae. Pò pò à sa'òopìo dasi kè zài, wi fō nàoo. ⁷ Ŋ sa'onao gè ní Dii bàakuarínō kpagoloo a kpéu e kpea pò wī mē luakukīi. Aa díle a dílekīi we malaika gàsīadeō zīe. ⁸ Malaikapiō gàsīa poopoōa gu pò kpagolo ní a séliō kuua. ⁹ A sélipìō gbàa, wī a lé e kpépi kpeele, wīli e uao. Lípiō ku we e gbã. ¹⁰ Pōe ku kpagolopi guuo, mé i ke gbè pèpēe mèn pla pò Mōizi dāu Olebu,‡ gu pò Dii mè a bàa aō kú ní Isailiō ní bōa Egipi gbēa bàasio.

¹¹ Ŋ sa'onao bōle Dii kpéu. Gōō bee sa'ona gāli pò kú we gbābò níziāe píi kò. ¹² Levii bui pò de lèsina ũ, Asafa ní Emanio ní Yedutuo ní ní néō ní ní dāunaō sī píi sa'okīi gukpe oi ní bàabaa pōkasao dadaa, aale sésēnaō lé ní mōnaō ní domaō. Sa'on kàaepenaō kú ní guu lō gbēōn basoolo. ¹³ Kàae'ō ní leo dākōi lán pō mēndowa, aale Dii táasile, aale lémwà. Aale lesi ní kàaeō ní sésēnaō ní pò'ōbōn páleō, aale Dii táasile aale mē: A maa, aà gbēke láaa vīo.

Telu Dii kpépi pà, ¹⁴ ò sa'onao i fō gè zíkēi weo telupi yái, asa Dii gawi kpépi pàe.§

6

Salomoo yá'oa gbēōne

¹ Ŋ Salomoo mè: Dii mè áo ku telu sia guue.* ² Ŋ a ò Diiē: Ma kpé lesīe bee dōne ké nyō kuu gōōpiiē. ³ Ŋ à líli aedò bílawa à samaa'òné. ⁴ Ŋ à mè: Wà gbāakpa Dii Isailiō Luazi! A legbè ma mae Davidiē, ò à kèè lá a òwa. Asa à mè† ⁵ za gōō pò a a gbéō bōle Egipi, i Isaili wéle díle wà kpēdōueo, mé i gbēe díle a gbé Isailiō dōaana ũo, ⁶ ò à Yelusaleū díle ké a tó àō kuwà, mé à Davidi díle a gbé Isailiō dōaana ũ.‡ ⁷ Ké ma mae Davidi ye kpēdō Dii Isailiō Luae, ⁸ ò Diipi òè kpēdōae ké a tó e àō kuwà làasoo pò a kèpi maae, ⁹ āma i ke aàpi mé a dōeō, aàziā nēe mé a dōe.§ ¹⁰ Dii kè lá à legbèèwa, ò ma gō ma mae Davidi gēe ũ, ma zōle kpalau Isailiō guu, lá Dii Isailiō Lua a legbèwa, ò ma kpépi dōè, ké aà tó e àō kuwà yái. ¹¹ We ma Dii kpagolo díleu. Dii bàa kua ní a gbé Isailiō yá kú a guu.

Salomoo wabikēa a gbēōne

(1Kia 8.22-53)

¹² Salomoo gè zè Dii gbagbakīi kpeele Isaili pò kàaaa weo wáa píi, ò à osè musu plapla. ¹³ Salomoo pi gīna bō yāa ní mōgotēo ua guoguoē. A gbāa ní a yāasao gāsīsuu sósōoē, a lesī sō āaō. Ŋ à dēde gīnapiwa à kùle a kosowa Isaili pò kàaaa weo ae, à osè musu ¹⁴ à mè: Dii Isailiō Lua, gbēe muaanno musu ge zīleo. N gbēke guu n bàa kú ní n zòblena pò aa ku lá ní yeiwa ní nòsemendooōe. ¹⁵ N yá

* 5:1 2Sam 8.11 † 5:2 2Sam 6.12 ‡ 5:10 Iko 10.5 § 5:14 Bōa 40.34-35 * 6:1 Soū 18.11, 97.2 † 6:4 2Sam 7.1-13 ‡ 6:6 2Sam 7.4-11 § 6:9 2Sam 7.12-13

pó n a legbè n zòblena ma mae Davidie kè. N ò ní léo yāae, gbā sa ̄ ní kè. ¹⁶ Tia kéwa Dii Isailio Lua, n legbè n zòblena ma mae Davidie n mè, tó aà buiò nízi kūa dō mé aa ku lá ní yeiwa, aa n ikoyā kūa laaàwa, aao zōlea kpalau Isailio guu gōpiie.* ¹⁷ Dii Isailio Lua, to yá pó ní ò n zòblena Davidie ke síana ũ sa. ¹⁸ Lua, níyō kú ní gbēnazinao zīle la yāma yà? Gwa, n be pó kú musu ní gu pó kú musumusuo pii a fō n sio, belenke kpé pó má dōne bee sa.† ¹⁹ Dii ma Lua, mapi n zòblenawa wegwa, ní ma wabikea ní ma sūuugbeaamao sí. Swáse wii pó mapi n zòblena mále léma ní wabi pó mále kemaosi. ²⁰ To n wé ào pea kpée beewa gwāasina ní fāaneo, gu pó n mè n tó aō kuwāe beepi. Wabi pó mapi n zòblena mále ke ní aeo dōa gupiwa ma. ²¹ Tó mapi n zòblena ge n gbé Isailio aedò gue beewa, mé wa wabikèma, nili wá wabikea si za n kúkii musu, ní sūuukewano.

²² Tó gbé tàaekè a gbédeee, mé wa òè aà me á sí ní n tóo, tó à mò mé à mè á sí ní n tóo n gbagbakii kpēee kpée beeu, ²³ nili sírno kua za musu, ní òlone. Nili yágōgō n zòblenaoe, ní fiabo tàaede, aà yākea i wi aà musu, ní tó yá bō ní yāsaideo na, wí e dō ké i yāe keo.

²⁴ Tó n gbé Isailio ibeo ziblémá duuna pó aa kè yái, mé aa tàrno, mé aa èa sūma aa n sisi, tó aa wabikèma aa sūuugbèama kpée beeu, ²⁵ kua za musu nili sírno, ní ní duuna kémá, ní suíno búsu pó ní kpà ní deziwae beeu.

²⁶ Tó luabe gō da wáiwai, lou lé mao ké aa duunakène yái, tó aa aedò gue beewa, aa wabikèma aa n sisi, mé aa mikè ní duunaoe ké n ní wetà yái, ²⁷ kua za musu nili sírno, ní ní duuna kémá. Nili ní da zé maawa, ní tó lou ma búsu pó ní kpà n gbéowa an pó ũe beeu. ²⁸ Tó noana ge gagyā kà búsu beeu, ge pówen gbōsi ge pó fukpaa ge kwasutēo ge sēsēwekwao ge tó ibeo koezō ní wéleezi ge tó músi ge gyā gēngu, ²⁹ tó an gbēe yá pó a le dō ní wāwā pó àle keo, mé à òdò kpée bee oi, mé à wabikèma à sūuugbèama, ³⁰ kua za musu nili siaano. Nili sūuukeaano, ní fiaboè aà yākeawa, asa ní aà nòse dō. Mme ní gbépii nòse dō. ³¹ Maa aalio viakene, aao ku lá ní yeiwa e ní wēni léu búsu pó ní kpà ní deziwae beeu.

³² Tó bōmo pó de n gbé Isaili bui ũo bō búsu zāzāu à mò n tó zōo yái ní n ikoyāo ní nō pó pōoa yáo, tó à aedò kpée beewa à wabikèma, ³³ kua za musu nili siaano, ní yá pó a gbèama kèè, ké dúnia bui pii e n tó dō, aai viakene, lá n gbé Isailio i kenewa, aai dō ké n tó kú kpé pó má dōe beewa.

³⁴ Tó n gbé bōle gè zikai ní ní wēleo zila, gu pó n ní zīu pii, tó aa aedò wéle pó ní dīlee bee ní kpé pó má dōne beeowa, mé aa wabikèma, ³⁵ kua za musu nili sírno sūuu pó aa gbèama yá musu, ní tó yá bōrno na. ³⁶ Tó aa duunakène, lá gbēe ku à gí duunakēio, mé n pō pānzi n ní ná ní wēleo ní zī, mé aa tàrno ní búsu zīzō ũ búsu zāzā ge a kāina guun nò, ³⁷ tó aa nōselile búsu pó aale zōblepiu, mé aa èa sūuugbèama we aa mè wā duunakè, wā tàaekè, wā yāvāikè, ³⁸ tó aa èa sūma ní nōsemendoo ní pōeāo pii za búsu pó wā tàrno, aale zōbleu, tó aa aedò búsu pó ní kpà ní deziwa ní wéle pó ní dīleo ní kpé pó má dōne beeowa, mé aa wabikèma, ³⁹ kua za musu nili sírno sūuu pó aa gbèama yá musu, ní tó yá bōrno na, ní sūuuke ní n gbé pó aa duunakèneo.

⁴⁰ Tia kéwa ma Lua, to n wé ào pea gue beewa, ní swáse wabi pó wa su kema lai.

⁴¹ Dii Lua, pila su n kúkii sa, mpi ní n gbāa kpagoloo.

* 6:16 1Kia 2.4 † 6:18 Zln 7.48-50

Dii Lua, to gbé̄o suabaa àò dò n sa'onao sōwa,
to n yāmanaò pónakε n maa yáí.

⁴² Dii Lua, ísu bò kía pò ní kpà kpeo.

To gbēke pò ní kè n zòblena Davidiε yá àò dōngu.‡

7

Dii kpé sakēa

(1Kia 8.62-66)

¹ Ké Salomoo wabikè a làa, té bò luabε à sù sa pò a ò pòowa à tekū, ò Dii gawi kpépi pà.* ² Sa'onao i fō gèuo, Dii gawi pò kpépi pà yáí. ³ Ké Isailio tépi sua è ní Dii gawipio a kpé musu, aa wùle ní gbεεu aa misìlèè, aa Dii sáaukpà aa mè: A maa, aà gbēke láaa v̄io.

⁴ O kí ní gbépiio sa'ò Diiwa. ⁵ Kí Salomoo sa'òwà ní zuo òaasoo lεε bao ní plao (22.000) ní s̄ao òaasoo lεε basoolo (120.000). Màa kí ní gbépiio Dii kpé sakè.

⁶ Sa'onao zεa ní zekli, mé Levii buio ku we, aale Dii sáaukpà ní pò'òbna pò kí Davidi kè, à Dii táasilèòò à mè:

Aà gbēke láaa v̄io.

Sa'on kàaεpεnaò kú ní aε, mé Isaili bui píi ḡò sía. ⁷ Salomoo gbábò ua pò kú Dii kpé kpeleε, ò sa pò w̄i a pò kátεu à tékū ò we ní pówεn gbao ní sáaukpaa sa'obò n̄sio, asa sa'okii pò a kè ní m̄ogot̄o i fō p̄opio sí píio. ⁸ Zibeez̄i Salomoo ní Isailio píi aa dikpekè e ḡoo sopla. Wa dasi maamaae, wà bò za Amata b̄olei e à gè pè Egipi zé swawa. ⁹ A ḡoo swaaode z̄í wà k̄o k̄aa, asa wà sa'okii sakēa dikpekè ḡoo soplae, ò wà èa wà Lákped̄o dikpekè ḡoo sopla b̄o. ¹⁰ M̄o soplade ḡoo bao ní àaode z̄í ò à ní k̄é, aa tà ní bε ní p̄onaò. An p̄o kèna yāmaa pò Dii kè Davidi ní Salomoo ní a gbé Isailiòne yá musu.

Dii b̄o m̄oa Salomoo wa

(1Kia 9.1-9)

¹¹ Ké Salomoo Dii kpé m̄ide ní azia beo ní z̄í pò a p̄o d̄owà à ke Dii kpéu ní a bep̄io, a làa píi, ¹² ò Dii b̄o m̄owà gwāasina, a òè: Ma wabi pò ní k̄ea mà, ma gue bee d̄ile ma kpé pò w̄ali sa'oua ūε.

¹³ Tó ma musu zé tà mé lou lé mao, ge tó ma kwaò gbàewá, aale á bùsu p̄oò ble, ge tó ma gagyākà ma gbé̄o gu, ¹⁴ tó ma gbé pò ma tó kúmápio ní z̄ia bùsa, aale wabikεa, aale ma aeya, aale ní zé v̄aiò tó, kua za musu má sír̄no, mí ní duuna k̄émá, mí ní bùsu gba aafia. ¹⁵ Ma wé iò p̄ea gue beewa, mí swáse wabi pò w̄ale keui. ¹⁶ Ma kpéε bee sè má d̄ile ma pò ūε, ké ma tó e àò kuwà ḡoo pii. Ma wé iò p̄ewà, ma p̄o iò d̄owà ḡoo pii.

¹⁷ Mpi s̄o, tó ní t̄emazi lá n mae Davidiwa, mé ní yá pò má d̄ileneò k̄ua ní ma yā'oneò, mé níle ma òtond̄kii gwa, ¹⁸ má n z̄òlea kpalau zed̄o, lá ma a legbè n mae Davidiεwa, ma mè aà buio aao z̄òlea kpalau Isailio guu ḡoo piiε.† ¹⁹ Tó a b̄o ma kpe s̄o, tó a p̄akpà ma ikoyāò ní yá pò má d̄ilé̄ozi, mé a gε lé z̄oble dii p̄aleone, ále ní sisi, ²⁰ má á b̄ole bùsu pò má kpàwáue, mí ḡi kpé pò má d̄ile ma pò ūpizi, i ḡo láanip̄o ū, bui píi i yāadaò. ²¹ Baa ní kpépi lesikεo, a yá a di gbé pò lé ḡe weowa, aa mè: Bó yá mé tò Dii kè bùsue bee ní kpéε beeoε màai?‡ ²² Wi oné: Ké aa p̄akpà Dii ní deziò Lua pò ní b̄óle Egipizi yáíε. Aa zè ní dii p̄aleò, aa ní sisi aa z̄oblènéε. Bee mé yápio ìné píi.

‡ 6:42 Sou 132.8-11 * 7:1 Lev 9.23-24 † 7:18 1Kia 2.4 ‡ 7:21 2Kia 25.9

8

Salomɔɔ yá kɪniɔ
(1Kia 9.10-28)

¹ Salomɔɔ Dii kpé ní azia kpéó dò wè baοε. A gbea ² à wéle pɔ Hilaũ kpàwao kèke kàle, ɔ a kpà Isailiɔwa, aa zòleu. ³ A gè ní zío Amata Zoba, ɔ a sì. ⁴ A Tamɔɔ pɔ kú guwaiwaiu kèke kàle lɔ ní kùsũakalewéle pɔ a kàle Amata bùsuu. ⁵ A Betoloni Musu ní Betoloni Zíleò kèke kàle wéle bíideɔ ũ. Bíipio bɔle gbaɔ ní gbáaɔ ví. ⁶ Maa a kè Baalata ní wéle pɔ a kùsũa káleuɔ píi ní wéle pɔ aà sógoo kuu. Kpé pɔ a ye do Yelusaleũ ní Libão ní bùsu pɔ àle kiblewàɔ píi, a dò.

⁷ Bui pɔ de Isaili ũɔɔ: Itiɔ, Amoleɔ, Peliziɔ, Iviɔ ní Yebusi kɔnaɔ píi, ⁸ gbé pɔ Isailiɔ i ní midεoɔ, an bui pɔ gè ní bùsuupiɔ ɔ Salomɔɔ ní dá zɔzi, ɔ aaiɔ zike maa e ní a gbáo. ⁹ I Isailiɔ da zɔzípuiɔ. Ampio ɔ à ní díle a zígɔɔ ní a kía deeɔ ní a gbéɔ dɔaanaɔ ní a zikasɔgodeɔ ní a sɔdeɔ ũ. ¹⁰ An gbéɔ mé zí pɔ kí Salomɔɔ lé kepi gbézɔɔ ũ lɔ, aa gbéɔn àaa do ní blakwioε.

¹¹ Salomɔɔ bɔ Davidi wéleu ní a no Falaɔ nεnεo, à m̀aàno kpé pɔ a d̀èu, asa à mè: Ma napi a e à ku Isailiɔ kí Davidi beo, asa gu pɔ Dii kpagolo gèu a kua adoae. ¹² Salomɔɔ Ì sa pɔ wí a pɔ káteu à tékũ o Dii gbagbakii pɔ a bɔ Dii kpé bilandaa kpelewa. ¹³ I o lá gu lé do lá Mɔizi díle wà owa ní kámabogɔɔzì pɔ ní mɔ dafu pɔ ní dikpe mèn àaɔ pɔ wí ke wé ní wεo pɔ, Kàaso dikpe ní Pɔkeke dikpeo ní Lákpɛɔa dikpeo.* Maa à Dii kpé yá kè lá à kũwa. ¹⁴ A sa'on gálio díledile baade ní a zío lá a mae Davidi òwa. A Levii bui kɪniɔ díledile lɔ, an gbéɔ lí dɔaa ní Dii táasileao, an gbéɔ lí do sa'onacle ní zì pɔ aale ke lá gu lé do. A ní gbéɔ díle bíibledɔanaɔ ũ gá ní gáo, bɔle ní bɔleo, asa maa Lua gbé Davidi ò. ¹⁵ Sa'onao ní Levii bui i bɔ yá pɔ kí dílenéε kpeo, baa làasi yá. ¹⁶ Wà zì pɔ Salomɔɔ dànέ kè píie, za gɔɔ pɔ wà Dii kpé ε kpàle e wà gè a midεò. Maa wà Dii kpé dò wa làa.

¹⁷ Kí Salomɔɔ gè Eziɔgebeε ní Elatao Eɔũ bùsuu ísia saε. ¹⁸ Hilaũ a gode pɔ ísia dɔɔ zìwà ní gó'ilenao, ɔ aa dà ísiaa sãnu ní Salomɔɔ gbéɔ. Aa gè Ofii aa vua nàaa we tɔnu gèo ní m̀endo, ɔ aa sùò kí Salomɔɔε.

9

Seba bùsu nɔε kía mɔa Salomɔɔ gwai
(1Kia 10.1-13)

¹ Ké Seba bùsu nɔε kía* Salomɔɔ bao mà, ɔ à m̀ò aà léi à gwa Yelusaleũ ní yá zì'ũ laawào. A kà ní a Ìwao dasidasi ní pɔ gɪnanaɔ ní vuaɔ zɔɔzɔɔ ní gbè beεede pɔ yiongo seao, ɔ à gè Salomɔɔ kii à yá pɔ kú a ǹse guu faai b̀aàno píi. ² Salomɔɔ yá pɔ a làwao b̀ɔlekèè píi. A kee poloa i aà fuo. ³ Ké nɔε kíapi Salomɔɔ ònyá mà, mé à kpé pɔ a dò è ⁴ ní ble pɔ Ì bleo ní aà Ìwao gweao ní aà be zikenao kuao ní ní pɔkasao ní véɔbolenao ní ní pɔkasao ní sa pɔ a ò Dii uao, yápi díwà, ɔ aà lé gè élea. ⁵ ɔ a ò kíε: N yákeao ní n òno bao pɔ má mà za ma bùsuuoá síanaε. ⁶ Mi n yápio sio e ma ge kaò la, tia ɔ ma wesíε sa. Wi n òno zɔɔ yá'omεε píio fá! N de lá ma n bao màa. ⁷ Minadeɔn n gbéɔ ũ, n Ìwa pɔ aaiɔ kunnɔ gɔɔpii aai swāɔ n ònyáiɔ! ⁸ Wà Dii n Lua sáaukpa, asa n yá kaaague, ɔ à n kpa kpala pɔ a díleu kía ũ. Ké n Lua ye Isailiɔzi, Ì zéíno gɔɔpii yá mé tò à n kpa ní kía ũ, ké n yágɔgɔnέ a zéwa. ⁹ ɔ à kía gbà vua tɔnu síiɔ ní pɔ gɪnanaɔ dasidasi ní gbè beεede. Pɔ gɪnana pɔ à kí Salomɔɔ gbàpio zɔɔ, gbéε i m̀oè à kà màa lɔ.

* **8:13** Bɔa 23.14-17 * **9:1** Mat 12.42

¹⁰ Hilaũ gó'ilená pò sù ní Ofiio ní vuaoo sù ní lí bεεεdeo maamaa ní gbè bεεεdeo ló. ¹¹ Kí Dii kpé ní azía kpéo pòo kèdò, mé à mɔɔnao ní kúuo kèdò lèsinaone ló. Wi mó ní lípi buio à kà màa ló, wi wesie beewa ló e gbã.

¹² Pó pò Seba bùsu nɔe kía yei, a gbèa kí Salomɔɔwa, ɔ à aà gbà. A gbadàè de pò pò à m̀oεa. ɔ nɔepi èa tà a bùsuu ní a ìwaɔ.

Salomɔɔ àizεε
(1Kia 10.14-25, 11.41-43)

¹³ Vua pò Salomɔɔ ló e wē ní wēoo ì ka tɔnu bao ní àaɔo, ¹⁴ falu pò tagenaò ní laatanaò ì bɔè bàasi. Laalubu kíaò ní bùsu gbãadeò ì mɔè ní vuaò ní ánusuo ló. ¹⁵ A sèngbao zɔɔo kè ní vua pò wa gbègbèoo mèn òaa do, an baade gbia kiloo àaɔ'aaɔ ní kíniε. ¹⁶ A sèngbao nénaò kèdò ló, an baade gbia ye kai kiloo plapla. A sèngbaopio kàle kpé pò wí me Libã Líkpeu. ¹⁷ Kí a kiblekila zɔɔo kè ní wesa swaao, ɔ à vua tētēε kùlewà. ¹⁸ Kílapi dèdèkíi ví, a gbápekíio sooloe, mé à gbadiboo kè kílapiwa ní vuaò. A gàsídikíio ví, ǹɔmusu pò wa kèo zεze gàsídikiipio sae. ¹⁹ Ǹɔmusu keapio zεze gbápekíiipiowa plapla ɔplaaí ní zεεo, apii kè kuepla. Wi kílapi taa ke bùsueu yáao. ²⁰ Kí Salomɔɔ imibɔɔá vuae píi. Kpé pò wí me Libã Líkpe pòo píiá vua tētēεε, ánusuo pɔe ku weo, asa wíli ánusuo díle pɔe ù Salomɔɔ gɔɔo.

²¹ Kí ísia gó'ilená ló daa ísiaa ní Hilaũ gbéoo. Wè àaɔ ní wè àaɔo ɔ aaíò su ní vuaò ní ánusuo ní wesa swaao ní gbaũ ní bã bui maao. ²² Kí Salomɔɔ àizεε ní a ɔnoo zɔɔo de dúnia kíaò pòa píi. ²³ Dúnia kíaò zεwèle píi wà wesi Salomɔɔle, wi swáse ɔnoo pò Lua dàè aà s̀uzi. ²⁴ Wē ní wēo wíò mɔè baade ní a gbao: Anusu pòo, vua pòo, ulaò, g̀kεbɔo, pò g̀nanao, s̀oo ní a baonaò.

²⁵ Salomɔɔ s̀oo pò ì gò gáleo kée òaasɔɔoo leε síiɔe (4.000), a pò wí dikpeo s̀oo òaasɔɔoo leε kuepla (12.000). Aa ku s̀ogo wéleo guu ní aà be Yelusaleũo. ²⁶ Sea za Uflatai ní Filitē bùsuo e à gè pè Egipi bùsu léwa, ɔme bùsupio píi kía ù.† ²⁷ Kí tò ánusuo di Yelusaleũ lán gbewa, mé sede lí pò wà kpèd̀ò dasi lán bèle líwa s̀eu. ²⁸ Salomɔɔ s̀oo píi b̀o Egipi‡ ní bùsu páleɔe.

²⁹ Yá pò Salomɔɔ kè za a daaleawa e a midεawa kíni kú ānabi Natā taalau ní Silo gbé Ahia ānabikεlao ní gu'ena Ido wépungu pò a è Neba né Yeloboaũ yá musu láo. ³⁰ Salomɔɔ mé Isaili buio píi kía ù Yelusaleũ e wè bla. ³¹ Ké à gà, wà aà ví a mae Davidi wéleu, ɔ aà né Lɔbɔaũ z̀le aà gbεu.

10

Isaili bɔa Lɔbɔaũ kpe
(1Kia 12.1-24)

¹ Lɔbɔaũ gè Sikεũ, asa wekíi Isaili bui píi gèu aà kpáí kpalau. ² Ké Neba né Yeloboaũ a baomà, à sù ní Egipio. Wekíi a kuu za gɔo pò à tilè Salomɔɔe. ³ Wà aà sísi, ɔ à gè Lɔbɔaũ lè ní Isaili buio píi aa òè: ⁴ N mae z̀i gbãa dàwēε pásipási. Mpi s̀o, z̀i gbãa ní aso gbia pò a díwεepio lao, wí misiilene. ⁵ ɔ a wè má à mè: E gɔo àaɔ, í εa mó. ɔ aa tà.

⁶ Kí Lɔbɔaũ yápi kpàle gbèzɔo pò aa de a mae Salomɔɔ ìwa ùo gèz̀i à mè: Yá kpele á è a maa mà a z̀á sí gbépiowai? ⁷ ɔ aa wèwà aa mè: Tó n maakèné, n yá a kángu. Tó n yámaa z̀ásimá, aao de n z̀òblenaò ù gɔopiie. ⁸ ɔ Lɔbɔaũ gí gbèzɔopio ledama mai, à gè yápi kpàle a ìwa èwaaso pò aa neblè s̀anuò gèz̀i. ⁹ A ní lá à mè: Gbé pò aa òmεε mà z̀i gbãa pò ma mae dànέ laonépiò, yá kpele á è a maa wà a z̀ásimái? ¹⁰ ɔ èwaasopio wèwà wà mè: Gbé pò aa òne n mae aso gbia díne,

† 9:26 Daa 15.18 ‡ 9:28 Iko 17.16

laonépiò, oné n ɔnɛnzāna gèele de n mae gbɔua. ¹¹ N mae aso gbia dīné, mpi sɔ́ nýɔ́ asopi káfinéé. N mae n wɛtā́ n flāo, kási flāala lɛde ɔ́ nýɔ́ n wɛtā̀d. ¹² A gɔɔ́ àaɔ́de zǐ Yeloboaṹ n Isailiò ɛ̀a m̀ò Lɔ̀bɔ̀aṹ lè nípii, lá a òné à m̀è aa ɛ̀a m̀ò gɔɔ́ àaɔ́ gbɛawa. ¹³ ɔ́ kǐ gǐ gbɛ̀zɔ̀ɔ̀ lɛdama mai, à yāpāsi òné. ¹⁴ A òné lá èwaasoo lɛdāwawa à m̀è: Aso gbia ma mae dīé, mapi sɔ́ má asopi káfinéé. Flā ɔ́ ma mae á wɛtā̀d, mapi sɔ́, flāala lɛde ɔ́ má á wɛtā̀d. ¹⁵ Beewa kǐ i Isailiò yāmao, asa yápi b̀ò Lua kǐie, ké yá p̀ó a dà ānabi Ahia, Silo gbéé, a ò Nɛba né Yeloboaṹe e ke yáí.

¹⁶ Ké Isailiò è kǐ gǐ n yāmai, aa òè:

Wá bàa kú n Davidioo,

wá lé kú Yese né yáuo,

á Isailiò, á baade tá a be!*

Davidi buiò, à laaidò á bewa!

ɔ́ Isailipiò tà n be. ¹⁷ Isaili p̀ó kú Yuda wéle guuo ɔ́ Lɔ̀bɔ̀aṹ g̀ò n kía ṹ n̄t̄éé. ¹⁸ Kǐ Lɔ̀bɔ̀aṹ zɔ̀ɔ̀ gbɛ̀zɔ̀ɔ̀ Adonilaṹ zǐ Isailiòwa, ɔ́ aa aà pàpa n gbɛo wa dè. ɔ́ kǐ Lɔ̀bɔ̀aṹ f̀èle n wāao, à sǐ a s̀ógo guu à bàalè tà Yelusaleṹ. ¹⁹ Beewa Isailiò gǐ Davidi buiòzi e n a gbāo.

11

¹ Ké Lɔ̀bɔ̀aṹ kà Yelusaleṹ, à Yudaɔ́ kàaa n B̄yām̄ɛɛ buiò. Zigɔ́piò gbɛ̀ɔ̀n òaasɔ̀ɔ̀ lɛɛ òaa do baosaiɛ (180.000). ɔ́ aale gé zǐkai n Isailiò, ké aa e Lɔ̀bɔ̀aṹ kpa kpalapiu ɔ̀. ² ɔ́ Dii yā'ò Lua gbé Semaiaɛ à m̀è: ³ O Yudaɔ́ kǐ Salomɔ̀ɔ̀ né Lɔ̀bɔ̀aṹe n Isaili p̀ó kú Yuda bùsuu n B̄yām̄ɛɛ bùsuooɔ̀ne ⁴ ma Dii ma m̀è aasu gé zǐkai n n̄ gbé Isailiò. An baade tá a be, asa yá p̀ó kèpi b̀ò ma kǐie. ɔ́ aa yá p̀ó Dii òné mà aa tà, aai gé Yeloboaṹwa n zǐo ɔ̀o.

Lɔ̀bɔ̀aṹ gbāakafta Yudaɔ̀ne

⁵ Lɔ̀bɔ̀aṹ ɔ̀ ku Yelusaleṹ, ɔ́ à bíibò Yuda bùsu wéleoozi:

⁶ Beteleṹ, Etaṹ, Tekoa,

⁷ Bezuu, Soko, Adulaṹ,

⁸ Gata, Malesa, Zifi,

⁹ Adolaiṹ, Lakisi, Azeka,

¹⁰ Zola, Ayaloni n Hebl̄o.

Wéle bíide p̀ó kú Yuda bùsuu n B̄yām̄ɛɛ bùsuooɔ̀n we. ¹¹ A gbāa kǐfi wélepiòne, à zigɔ́ dɔ̀aanaɔ́ kàleu n p̀oblea kùsūao n n̄sio n v̄ɛeo. ¹² A sɛngbaoo n s̄ɔ̀nao kàlekale wéle n wéleo pii, à gbāa kǐfi wélepiòne maamaae. Màa Yuda bùsu n B̄yām̄ɛɛ bùsuoo deò aà p̀ó ṹ.

¹³ Sa'ona n Levii bui kǐni p̀ó kú Isaili bùsu gupiiu zèaàno. ¹⁴ Levii buiò n dádākek̄iò n n̄ wéleɔ̀ tò we aa sù Yuda bùsuu n Yelusaleṹo, asa Yeloboaṹ n a buiò i weiné aao de Dii gbàgbanao ṹ ɔ̀o. ¹⁵ Gbɛ̀pāleɔ̀ ɔ́ à n̄ díle guleɛ́ p̀ó a b̀ò gbàgbanao ṹ aa sa'o t̄áaowa n gáaena p̀ó a p̄iò. ¹⁶ Isaili bui p̄ii gbé p̀ó aa zèdò n s̄ou wà Dii Isailiò Lua kǐi wɛleɔ̀ p̄elɛ́n̄zi Yelusaleṹ, ké aa e Dii n̄ deziò Lua gbagba yáí. ¹⁷ Aa Yuda bùsu zèdò, aa Salomɔ̀ɔ̀ né Lɔ̀bɔ̀aṹ gbà gbāa wè àaɔ́, ké aa Davidi n Salomɔ̀ɔ̀o tufasè yáí.

Lɔ̀bɔ̀aṹ daɛɔ̀

¹⁸ Lɔ̀bɔ̀aṹ Yelimo né Maalata, Davidi t̄ũna sè nɔ́ ṹ. Aà da tón Abihaili, Eliabu né, Yese t̄ũnae. ¹⁹ Negɔ́e p̀ó a íaànoɔ̀n ke: Yeusi, Semalia n Zahaṹo. ²⁰ Maalata gbɛa ɔ́ à Abisaloṹ t̄ũna Maaka sè, ɔ́ à Abia n̄ Ataio n̄ Zizao n̄ Selomio ìd.

²¹ Lɔ̀bɔ̀aṹ ye Abisaloṹ né Maakapizi de a nɔ́ k̄iniò n̄ nɔ́ p̀ó i m̄ésedilɛ̀n̄éoo la pii. A

* 10:16 2Sam 20.1

nɔsɛ bao plasaie, nɔ pɔ i mɛsɛdilenɛɔɔ sɔ̃ baaɔ̃. A nɛgɔ̃ɛɔ̃ i baakwi plasaie, nɛnɔɛɔ̃ sɔ̃ baaɔ̃.

²² Lɔbɔaũ dɪlɛ Maaka nɛ Abia mɛ aɔ dɛ kɪa ũ aà gbɛ́ɔ̃ guu, kɛ aà zɔ̃lɛ a gbɛu yáí. ²³ A ñnɔsɔpɛ̀lɛ a nɛgɔ̃ɛ kɪnɪpɪɔnɛ, à nɛ dɪlɛdɪlɛ wɛ́lɛ bɪ́idɛ pɔ́ kú Yuda bɪsu nɛ Bɛ́yãmɛ bɪsuɔɔ guu pɪí. A kùsũakɛ̀nɛ maamaa, mɛ à nɔsɛsɛnɛ dasidasi.

12

Sisaki lɛlɛa Yelusaleũwa (1Kia 14.25-31)

¹ Kɛ́ Lɔbɔaũ zɪnapɛ̀lɛ kpalau mɛ à gbãakù, à pãkpà Dii ikoyãí, aàpɪ nɛ a gbɛ́ɔ̃ pɪí. ² Kɪ́ Lɔbɔaũ kpalablea wɛ̀ sɔode guu ñ Egipɪɔ kɪ́ Sisaki mɔ̀ lɛlɛ Yelusaleũwa, kɛ aa bɔ̀ Dii kpɛ yáí. ³ A mɔ̀ nɛ sɔ́gɔɔ mɛ̀n ðaa soolo (1.200) nɛ sɔdeɔ gbɛ́ɔ̃n ðaasɔsɔo lɛɛ baaɔ̃ (60.000). Aà zɪgɔ́ pɔ́ bɔ̀aàno Egipɪɔ lɛ vɪo nɛ Libiɔ nɛ Sukɪɔ nɛ Etiopiɔ. ⁴ A Yuda bɪsu wɛ́lɛ bɪ́idɛɔ sɪ e à gɛ̀ pɛ̀ Yelusaleũwa.

⁵ Ŋ ãnabi Semaia mɔ̀ Lɔbɔaũ nɛ Yudaɔ kɪa pɔ́ kãaaa Yelusaleũ Sisaki yáíɔ lɛ a ònɛ: Dii mɛ̀ a pãkpàazi. Ayãmeto á pãkpaázi sɔ̃, í á na Sisakiɛ a ɔzɪ. ⁶ Ŋ Yuda kɪaɔ nɛ kɪpɪo nɛzɪa bɪsa aa mɛ̀: Dii maa! ⁷ Kɛ́ Dii è aa nɛzɪa bɪsa, à yã'ò Semaiaɛ à mɛ̀: Lá aa nɛzɪa bɪsa, má nɛ midɛo, má tó aa bɔ̀kɪi e tia. I kɛ́ Sisaki sabai ñ má mɛ̀ aà pɔ̀kũmabɔ̀bɔmɛɛ Yelusaleũwao. ⁸ N beeo aa zɔ̀blɛ̀, kɛ aa e zɔ̀bleamɛɛ dɔ̀kɔ̃ɛ nɛ zɔ̀blɛa dũnia kɪaɔnɛo.

⁹ Kɛ́ Egipɪɔ kɪ́ Sisaki lɛlɛ Yelusaleũwa, à Dii kpɛ́ àizɛɛɔ̃ nɛ kibɛ pɔ́ɔ nãaa, à vua sɛngbaɔ pɔ́ Salomɔɔpɪɔ sɛlɛ pɪí. ¹⁰ Ŋ kɪ́ Lɔbɔaũ sɛngbaopiɔ gɛ̃ɛ pɪ́ nɛ mɔgotɛ̀o, a nã dɔai pɔ́ aãbɔ a bɛ zɛ́ dɔ́aɔ dɔaanaɔnɛ nɛ ɔzɪ. ¹¹ Tó kɪ́ lɛ gɛ́ Dii ua, dɔaipɪɔ ñ gɛaàno nɛ sɛngbaopiɔ kũa. Tó dɔaipɪɔ sù, aã ɛa kálɛ nɛ kpɛu. ¹² Dii pɔ́ wɛ̀ɛ Lɔbɔaũwa, kɛ à azɪa bɪsa yáí, ñ i aà kɛ kɛ́lɛkɛlɛo. Yudaɔ yãɛɔ maa.

¹³ Kɪ́ Lɔbɔaũ a gbãa kãfi Yelusaleũ, aà kpala lɛ gɛ́. A kpalablɛ̀ a wɛ̀ bla nɛ mɛ̀ndooɔde guuɛ, ñ à zɔ̀lɛ báawa Yelusaleũ wɛ̀ gɛo nɛ plao, wɛ́lɛ pɔ́ Dii dɪlɛ Isaili bui pɪí wɛ́lɛɔ guu, kɛ a tó àɔ kuwà. Lɔbɔaũ da tón Naama, Amɔni buiɛ. ¹⁴ A yãvãikɛ̀, asa i zɛ̀ɔ a sɔ̃u à Dii kɪ́i wɛlɛlɛo.

¹⁵ Lɔbɔaũ yãkɛaɔ za a daalɛawa e a midɛawa ku ãnabi Semaia taalau nɛ gu'ena Ido láo. Lɔbɔaũ nɛ Yeloboaũo aãbɔ zɪka nɛ kɔ̃o gɔɔpɪiɛ. ¹⁶ Kɛ́ Lɔbɔaũ gã, wà aà vɪ́ Davidi wɛ́lɛu, ñ aà nɛ Abia zɔ̀lɛ aà gbɛu.

13

Yudaɔ kɪ Abia (1Kia 15.1-8)

¹ Yeloboaũ kpalablea wɛ̀ bao plasaide guu ñ Abia gɔ̀ Yudaɔ kɪa ũ, ² à kɛ̀ báawa Yelusaleũ wɛ̀ àaɛ. Aà da tón Maaka, Gibɛa gbɛ́ Uliɛli tɔũnaɛ.

Abia nɛ Yeloboaũo aãbɔ zɪka nɛ kɔ̃oɛ. ³ Abia gɛ̀ zɪlau nɛ zɪgɔ́ na maaɔ gbɛ́ɔ̃n ðaasɔsɔo lɛɛ ðaa pla (400.000). Ŋ Yeloboaũ bɔ̀ zɪ'ɔpɔ̀oaaazi nɛ gɔ́sa gbãaɔ gbɛ́ɔ̃n ðaasɔsɔo lɛɛ ðaa síiɔ (800.000). ⁴ Ŋ Abia dɛ̀ɛ Zemalaiũ gɛɛ pɔ́ kú ɛflaiũ bɪsu gusɪsɪdeuwa à mɛ̀: Yeloboaũ nɛ Isailiɔ pɪí, à ma yãma. ⁵ A dɔ́ kɛ́ Dii Isailiɔ Lua Davidi nɛ aà buiɔ kpà kpalau aa kible Isailiɔwa gɔɔpɪio lɛ? Dii bàakuaaàno lɛ vɪo. ⁶ N beeo Nɛba nɛ Yeloboaũ, Davidi nɛ Salomɔɔ ñwae bɔ̀ a diipi kpɛ. ⁷ Gbɛpã giaɛɔ kãaaaazi, aa gbãamɔ̀ Salomɔɔ nɛ Lɔbɔaũɛ gɔɔ pɔ́ a dɛ èwaasona ũ, a yáɔ yáasi dɔ̃o, aà gbãa i ka à gɪnɛo. ⁸ Tia kɛ́wa ápɪɔ sɔ̃ a zɛ̀ɔ à gi Davidi bui pɔ́ Dii kpà kpala pɔ́ a dɪlɛuɔnɛ. A zɪgɔ́ɔ dasi maamaa, mɛ vua gáaena pɔ́ Yeloboaũ pié dii ũ kúánɔ. ⁹ A Dii gbàgbana Levii buiɔ nɛ Levii bui kɪniɔ yà, ñ a azɪa sa'onao

dìle lá buipāleᵛ ì kewa. Gbḗ pᵛ m̀ ñ gáaenao ñ sāsakaᵛ m̀n sopla ᵛme ì gᵛ pᵛ pᵛ de Lua ᵛo gbàgbana ᵛ.

¹⁰ Wápiᵛ sᵛ, Dii mé wá Lua ᵛ, wi pākpaazio. Sa'ona pᵛ aaᵛ zíkē Diiᵛ mé Aalona buiᵛ ᵛ, ᵛ Levii buiᵛ ì dᵛrile. ¹¹ Aaiᵛ sa pᵛ wí a pᵛ káteu à tékū o Diiwa lá gu lé dᵛ kᵛᵛ ñ oosio, aaᵛ tulaletikaè téa. Aaᵛ pḗe kále táabūnu gbālesaiwa, aaᵛ vua dau filiaᵛ nana oosi ñ oosio. Wáme wá Dii wá Lua yādileao kūa, ápiᵛ sᵛ ᵛ a pākpaazii. ¹² Lua kúwanᵛ wá dᵛaana ᵛ. Aà gbàgbanaᵛ mé aa zíkawii dᵛwá ñ káapeao. Isailiᵛ, ásu zíkā ñ Dii á deziᵛ Luaᵛᵛ, asa a bᵛánᵛ nao.

¹³ Yeloboaᵛ zīgᵛᵛ gbàe aa lᵛᵛe Yudaᵛzi ñ kpe. Aaᵛpi ñ a gbḗᵛ kú ñ ae, mé lᵛᵛenapiᵛ kú ñ kpe. ¹⁴ Ké Yudaᵛ lili, ᵛ aa è wále sumá kpe ñ aeᵛ pii, ᵛ aa wiilè Diiwa. Sa'onaᵛ lé káape, ¹⁵ ᵛ Abia ñ Yuda zīgᵛᵛ kúkuakè. Ké aa kúkuakè, ᵛ Lua tò aa Yeloboaᵛ ñ Isaili zīgᵛᵛ fù. ¹⁶ Gᵛᵛ pᵛ aale bàalené, ᵛ Lua ñ náné ñ ozi. ¹⁷ ᵛ Abia ñ a gbḗᵛ Isailiᵛ kè kélékēle, an zīgᵛ na maa pᵛ gāgaᵛ gbḗᵛn ḗaasᵛᵛᵛᵛ leᵛ ḗaa pla ñ basᵛᵛᵛe (500.000). ¹⁸ Yudaᵛ Isailiᵛ bᵛsa gᵛᵛ bee, aa gbāamᵛnḗ, ké aa sᵛkpāle Dii ñ deziᵛ Luazi yáí.

¹⁹ Abia pḗle Yeloboaᵛ zīgᵛᵛzi, ᵛ à ñ wḗleᵛ sīmá, Beteli ñ Yesanaᵛ ñ Efᵛnᵛᵛ ñ zᵛewia pᵛ liaaiᵛ. ²⁰ Yeloboaᵛ i dᵛkᵛwa Abia gᵛᵛ lᵛᵛ, ᵛ Dii aà lè a dè.

²¹ Abia gbāa káfi. Aà nᵛᵛ gḗᵛ m̀ndosaie, aà negᵛᵛᵛ bao ñ plao, nenᵛᵛᵛ sᵛ gḗᵛ ñ m̀ndoo. ²² Abia yá kiniᵛ ku ānabi Ido taalau, yá pᵛ a kḗᵛ ñ yá pᵛ a ᵛᵛ pii. ²³ Abia gā, ᵛ wá aà vᵛ Davidi wḗleu, ᵛ aà né Asa zᵛle aà gbᵛ. Aà gᵛᵛ bᵛsu ku kílilikie e wḗ kwi.

14

Yudaᵛ kí Asa (1Kia 15.11-12)

¹ Kí Asa yázede pᵛ Dii a Lua yei kè. ² A táa sa'okiiᵛ gbᵛᵛ, à gulesi pᵛ wa bᵛᵛ dāaí, à gbḗpeleᵛ wíwi, à Asetaati líᵛ zᵛzᵛ. ³ ᵛ a ᵛ Yudaᵛne aa Dii ñ deziᵛ Lua kii wḗle, aaᵛ aà ikoyā ñ aa yādileao kūa. ⁴ A gulesi pᵛ wa bᵛᵛ Yuda wḗleᵛ guu dāaí, à tulaletikateakiiᵛ gbᵛᵛ, ᵛ bᵛsu gḗᵛ dᵛdᵛᵛ aà gᵛᵛ. ⁵ Ké bᵛsu gḗᵛ dᵛdᵛᵛ maa, ᵛ à Yuda bᵛsu wḗle bᵛideᵛ kḗke kále. Gbḗe i zíkāànᵛ gᵛᵛ beeo, asa Dii tò à íampakii èe. ⁶ A ᵛ Yudaᵛne: Bᵛsu da wá pᵛ ᵛ gbā, asa wa Dii wá Lua kii wḗlele. Wá wḗlepiᵛ keke kále, wí bᵛi liai ñ gugwakii lesiᵛ a musu ñ bᵛle gbaᵛ ñ a gbāao. Wa aà kii wḗlele, ᵛ a tò wa íampakii è gupiiu. ᵛ aa wḗlepiᵛ kḗke kále, aale namableu.

⁷ Kí Asa Yuda zīgᵛᵛ vᵛ gbḗᵛn ḗaasᵛᵛᵛᵛ leᵛ ḗaa do ñ basᵛᵛᵛᵛ (300.000), baade ñ a sḗngbao zᵛᵛᵛ ñ a sᵛnao. A Bḗyāmeᵛ buiᵛ vᵛ zīgᵛᵛ ᵛ lᵛ gbḗᵛn ḗaasᵛᵛᵛᵛ leᵛ ḗaa do ñ basiiᵛᵛ (280.000), baade ñ a sḗngbao nénao ñ a sáo. Ampii gᵛsa gbāaᵛne.

⁸ Etiopi gbḗ Zela bᵛ lé mᵛ ñ zīgᵛ gbḗᵛn miliᵛ doᵛ (1.000.000) ñ sḗgoᵛ m̀n ḗaa do ñ basᵛᵛᵛᵛ (300), aa m̀ e Malesa. ⁹ Kí Asa bᵛ gḗ daiaàle, ᵛ aa zᵛ'pᵛokᵛi Zefata guzulᵛ Malesa sae. ¹⁰ ᵛ kí Asa lezᵛ Dii a Luazi à mè: Dii, gbḗe muaannᵛ à dᵛ gbāasaidelᵛ gbāade wáao. Dii wá Lua, dᵛwále, asa míme wa sᵛkpālenzi. Wa mᵛ zíkai ñ gbḗ dasidasie beeo ñ n tᵛoe. Dii, míme ñ wá Lua ᵛ, ñsu to gbḗnazina gbāamᵛneᵛ.

¹¹ ᵛ Dii tò Asa ñ Yudaᵛ Etiopiᵛ fù. Ké aale bàale, ¹² ᵛ Asa ñ a zīgᵛᵛ pḗmá e Gelaa. Aa Etiopipiᵛ dḗde dasidasi, ᵛ an gbḗ pᵛ gᵛᵛ i fᵛ fḗleᵛnᵛ lᵛᵛ, asa Dii ñ a zīgᵛᵛ ñ tᵛᵛᵛmpae. ᵛ Yudaᵛ ñ pᵛᵛ nāaa dúuduu. ¹³ Aa lèle wḗle pᵛ liaa Gelaaziwa, asa Dii tò vᵛa wḗlepideᵛ kᵛ, ᵛ Yudaᵛ wḗlepiᵛ pᵛᵛ nāaa pii, asa wḗlepiᵛ pᵛᵛ dasi. ¹⁴ Aa lèle pᵛdānaᵛ bᵛᵛᵛwa lᵛ, ᵛ aa ñ sᵛᵛ ñ ñ yiongoᵛ nāaa tàᵛ Yelusaleᵛ.

15

Kí Asa azía kpaá Luawa (1Kia 15.13-16)

¹ Lua Nisína dède Odede né Azaliawa, ² ò à b̀̀ g̀̀ dai Asale a ò̀̀: Kí Asa ní Yudaó ní Bēyāmēē buiò, à ma yāma ápii. Dii kúánò, tó a zeaànò. Tó a aà k̀̀i ẁ̀eēē, á aà e. Tó a p̀̀kp̀̀aàzi s̀̀, a p̀̀kp̀̀aáziē. ³ Isailiò ku Lua síande sai a g̀̀òplakè, sa'on yādanedeò kuo, ikoyāò kuo. ⁴ An taasikēa guu aa èa s̀̀ Dii ní Luawa, aa aà k̀̀i ẁ̀eēēē, ò aa aà è. ⁵ G̀̀ò bee gea ge sua náai v̀̀io, d̀̀nia buiò pii kú gili z̀̀ò guuē. ⁶ Bui ní buio k̀̀ t̀̀òòmpa, ẁ̀éē ní ẁ̀éēò k̀̀ d̀̀ònz̀̀, ké Lua íadámá ní taasi píio yáí. ⁷ Apiò s̀̀ à s̀̀dile, ásu tó á ò g̀̀ d̀̀ázio, asa á a yākea asea e.

⁸ Ké Asa ānabikēyā p̀̀ ānabi Azalia, Odede né ò mà, à s̀̀dile, ò à t́́a p̀̀ kú Yuda búsuu ní Bēyāmēē búsuòò ẁ̀l̀ẁol̀e pii ní p̀̀ p̀̀ kú Eflaiū búsu gusíside ẁ̀éē p̀̀ a s̀̀ò guuò. A Dii gbagbak̀̀i p̀̀ kú Dii kpé bilandaa ae k̀̀k̀e, ⁹ ò à Yudaó ní Bēyāmēē buiò k̀̀aa pii ní Eflaiū bui p̀̀ m̀̀ z̀̀éē ní guuò ní Manase buiò ní Simēò buiò, asa wa è Dii aà Lua kuaànòē, ò ẁ̀à b̀̀l̀e Isaili búsuu dasidasi, ẁ̀à m̀̀ nàwà.

¹⁰ Kí Asa kpalablea ẁ̀è g̀̀ode m̀̀ àaãde guu ò aa k̀̀aa Yelusaleū. ¹¹ Zibeez̀̀í aa sa'ò Diiwa ní p̀̀ p̀̀ aa nàaa aa s̀̀òòò, z̀̀ m̀̀n òaa àaã ní basòò (700) ní s̀̀ò m̀̀n òaasòòò l̀̀e sopla (7.000). ¹² Aa legb̀̀è aa m̀̀è ẁ̀à Dii ní deziò Lua k̀̀i ẁ̀eēē ní ǹ̀semendoo, ní s̀̀ò iò kuwà. ¹³ Gb̀̀é p̀̀ g̀̀ Dii Isailiò Lua k̀̀i ẁ̀eēēi à g̀̀è, néfēnenan nò, gb̀̀z̀̀òò nò, g̀̀ēn nò, ǹ̀ēn nò. ¹⁴ Aa lépi gb̀̀è Diiē ní k̀̀f̀i gb̀̀ao ní p̀̀na wiio ní k̀̀aep̀̀ao ní kuup̀̀aoē. ¹⁵ Yuda búsuòò p̀̀ k̀̀na lé p̀̀ wa gb̀̀pi yáí, asa aa lépi gb̀̀è ní ǹ̀semendooē. Aa aà k̀̀i ẁ̀eēē ní p̀̀eãò, ò aa aà è, ò a tò aa íampak̀̀i è gupiiu.

¹⁶ Kí Asa a dazi Maaka b̀̀ kíakēu se, ké à Asetaati lí p̀̀ Lua ye a g̀̀yáio p̀̀l̀e yáí. Kí Asa lípi z̀̀ a p̀̀a k̀̀l̀k̀l̀e, ò à t̀̀s̀òwà Sedò guzulēu. ¹⁷ A azía kpà Diiwa e a ẁ̀ni léuē, āma i e guleš̀i p̀̀ wa b̀̀ sa'ok̀̀i ũ Isaili búsuòò dàaí píio. ¹⁸ A vua ní ánusuo ní p̀̀p̀ale p̀̀ aàpi ní a maeo díē Dii p̀̀ ũò s̀̀l̀e k̀̀l̀e Dii kpéu. ¹⁹ Zi kuo e aà kpalablea ẁ̀è bla s̀̀osaideu.

16

Kí Asa kpalablea yá gb̀̀z̀̀ò (1Kia 15.17-24)

¹ Kí Asa kpalablea ẁ̀è bla síiòsaide guu ò Isailiò kí Baasa m̀̀ l̀̀l̀e Yuda búsuwa, ò àl̀e bíibo Lamai, ké gb̀̀ē suli b̀̀ ge àli g̀̀ Yudaó kí Asa búsuuo yáí. ² Ő kí Asa ánusuo ní vua p̀̀ kú Dii kpé làasiuò s̀̀l̀e ní p̀̀ p̀̀ kú a be làasiuò, à gb̀̀é z̀̀ìò Sili búsuu Benadada p̀̀ lé kible Damasiwa à m̀̀: ³ Ẁ̀à ledoùk̀e, lá ma mae ní n maeo k̀̀ yāawa. A ánusuo ní vuaon k̀̀. Ledoù p̀̀ ní v̀̀ ní Isailiò kí Baasao gboo, i gomala ní a z̀̀g̀ò. ⁴ Ő Benadada ledoùk̀è ní Asao, à a z̀̀g̀ò gb̀̀è aa gé l̀̀l̀e Isaili ẁ̀éēòwa. Aa Iyoni sí ní Dão ní Abeli Bemaakao ní Nefatali bui ẁ̀éē p̀̀ ẁ̀i k̀̀s̀ūa k̀̀l̀eúò pii. ⁵ Ké Baasa a baomà, à bíiboa Lamai tò à k̀̀mab̀̀ò ní z̀̀pio. ⁶ Ő kí Asa m̀̀ ní Yudaó pii, aa Lama gb̀̀ò ní lí p̀̀ Baasa lé bíiboòò s̀̀l̀e à g̀̀ bíibòò Gebai ní Mizipao.

⁷ Zibeez̀̀í gu'ena Anani m̀̀ Yudaó kí Asa l̀̀, a ò̀̀: Lá n s̀̀kp̀̀al̀e Siliò kíazi, ni s̀̀kp̀̀al̀e Dii n Luazio, Siliò k̀̀ia z̀̀g̀ò pílimaē. ⁸ Etiopi ní Libiio z̀̀g̀ò ní n s̀̀g̀òò ní s̀̀deò dasi fá! Ké n s̀̀kp̀̀al̀e Diizi, i ní nanē n òz̀̀io lé? ⁹ Asa Dii ì ẁ̀éte d̀̀niazi píiē, ké à e gb̀̀a k̀̀f̀i gb̀̀é p̀̀ aa nízia nàē a òz̀̀ìòē. N s̀̀ũk̀ek̀èē we fá! Za gb̀̀a wao

zìkannɔɛ. ¹⁰ Ǿ kí Asa pɔ̀ pà gu'enapizi à aà dàkpeu, ké aà za fèaàzi yá pɔ̀ a ò yáí. Gɔ̀pɔ̀ kí Asa wétɛamò gbéɔ̀ne maamaaɛ.

¹¹ Kí Asa yákeaɔ̀ ku Yudaɔ̀ ní Isaili kíaɔ̀ ladau za a daaleawa e a mideawa. ¹² Aà kpalablea wè bla m̀endosaide guu ɔ̀ gyã aà lè a gbálaɔ̀wa. Aà gyãpi pãsí, ama i Dii kíi wɛleɔ̀, sema ɛsedeɔ̀. ¹³ Aà kpalablea wè bla ní m̀endoode guu ɔ̀ à gà. ¹⁴ Wà aà ge wùle wùlekíi pɔ̀ wà pɔ̀ gínana bui píi ní tulaleti bui yãaleaɔ̀ wíawa, ɔ̀ wà aà v̄i mia pɔ̀ wa yòè Davidi wéleu. Wà té zɔ̀ kà, wà pɔ̀pɔ̀ kàu aà gè kpɛlaa yáí.

17

Yudaɔ̀ kí Yosafa

¹ Aà né Yosafa zòle aà gbɛu, ɔ̀ à sɔ̀ukè Isailiɔ̀ yá musu. ² A zìgɔ̀ kàlekale Yuda bùsu wéle bíideɔ̀ guu píi, mé à gudɔ̀akíiɔ̀ díledile Yuda bùsuu ní Eflaiũ bui wéle pɔ̀ aà mae kí Asa síɔ̀. ³ Dii kuaànɔ̀, asa à Dii zé sè lá a dezi Davidi sè káauwaɛ, i táaɔ̀ kíi wɛleɔ̀. ⁴ A a mae Lua kíi wèle, a aà yãdíleɔ̀ kũa, i Isailiɔ̀ ɔ̀leɔ̀. ⁵ Dii tò à zínapèle kpalau, ɔ̀ Yudaɔ̀ gbadàè mípii, aà àizɛɔ̀ ní aà gawio zɔ̀. ⁶ Aà mi daa ía Dii yá musu, ɔ̀ à gulesí pɔ̀ wa bò Yuda bùsuu d̀aai, à Asetaati lipɛleɔ̀ zòzò.

⁷ Aà kpalablea wè àaɔ̀de guu ɔ̀ à a íwaɛ beɔ̀ gbàɛ yãdadainé Yuda wéleɔ̀ guu: Bɛnaili, Obadia, Zakali, Netaneli ní Mikaiáo. ⁸ Levii buie beɔ̀ kú ní guu: Semaia, Netania, Zebadia, Asaeli, Semilamɔ̀, Yonatãa, Adonia, Tobia ní Tobadoniao. N sa'onae beɔ̀ lɔ̀: Elisama ní Yolaũ. ⁹ Aa Dii ikoyã lá sè aa gè Yuda bùsu wéleɔ̀ kèleɔ̀ píi, aa yãdadaoné. ¹⁰ Ǿ v̄ia bùsu pɔ̀ liaa Yuda bùsuziɔ̀ deɔ̀ kùkũ Dii yá musu píi, aai fɛle Yosafawa ní zíoo. ¹¹ Filitɛɔ̀ m̀ò aà gbà ánuusu, mé Laalubuɔ̀ m̀òè ní sãsakaoɔ̀ m̀èn òaasɔ̀ɔ̀o leɛ sɔ̀pla ní òaa àaɔ̀ ní basɔ̀oo (7.700) ní blesanaɔ̀ m̀èn òaasɔ̀ɔ̀o leɛ sɔ̀pla ní òaa àaɔ̀ ní basɔ̀oo (7.700).

¹² Yosafa lé káfi, aà gwea lé dede. A zegikíi gbãaɔ̀ bò, à kùsũakalewéleɔ̀ kàle Yuda bùsuu. ¹³ A zì zɔ̀ kè Yuda wéleɔ̀ guu, mé a zìgɔ̀ gɔ̀sa gbãaɔ̀ v̄i Yelusaleũ. ¹⁴ Wà zìgɔ̀pɔ̀ nàò an deziɔ̀ uawaɛ. Yuda zìgɔ̀ d̀aanaɔ̀n ke: Adena ní a zìgɔ̀ gbéɔ̀n òaasɔ̀ɔ̀o leɛ òaa do ní basɔ̀oo (300.000). ¹⁵ A gbɛa Yohanani ní a zìgɔ̀ gbéɔ̀n òaasɔ̀ɔ̀o leɛ òaa do ní basiiɔ̀ (280.000). ¹⁶ A gbɛa Amasia, Zikeli né pɔ̀ d̀òaa azía kpà Diiwa ní a zìgɔ̀ gbéɔ̀n òaasɔ̀ɔ̀o leɛ òaa do (200.000). ¹⁷ Bèyãmɛɛ bui nɛgɔ̀na Eliada ní a zìgɔ̀ gbéɔ̀n òaasɔ̀ɔ̀o leɛ òaa do (200.000), baade ní a sáo ní a sèngbaoo. ¹⁸ A gbɛa Yozaba ní a zìgɔ̀ gbéɔ̀n òaasɔ̀ɔ̀o leɛ òaa do baosai (180.000), baade ní a gòkɛbɔ̀.

¹⁹ D̀aanaɔ̀pɔ̀ ku kía íwaɔ̀ guue, gbé pɔ̀ kía ní díle Yuda bùsu wéle bíideɔ̀ guu òaasi.

18

Anabi Mise yá pɔ̀ a su oa Ahabu (1Kia 22.1-28)

¹ Yosafa àizɛɔ̀ ní aà gawio zɔ̀, ɔ̀ à Ahabu nenɔɛ sè a néɛ. ² Gɔ̀pla gbɛa à gè Ahabu gwai Samali. Ǿ Ahabu sãɔ̀ ní zuɔ̀ d̀edeè dasidasi ní gbé pɔ̀ aa kuaànɔ̀, à nàewà aà ge léleɛ Lamɔ̀tu Galadawa. ³ Ahabu Yosafa là à m̀è: Nyɔ̀ gemano zíu Lamɔ̀tu Galadao lé? Yosafa wèwà à m̀è: Wá douɛ, ma gbéɔ̀á n gbéɔ̀ne. Wá genno zíue. ⁴ Ǿ à èa m̀è: Dii la gía. ⁵ Isailiɔ̀ kíapi ánabi ɛgenaɔ̀ kãaa gbéɔ̀n òaa pla, ɔ̀ à ní lá à m̀è: Wà gé zíu Lamɔ̀tu Galadadeɔ̀wa yà, ge wà kámaboɛ? Aa wèwà aa m̀è: Gé! Lua a ní nanɛ n ɔ̀zìɛ. ⁶ Ǿ Yosafa m̀è: Dii ánabi ku la wà aà laoa? ⁷ Isailiɔ̀ kía wèwà à m̀è: Gõɛɛ ku lɔ̀, wí m̀èɛ Mise, Imela néɛ. A f̄s yãgbɛawéɛ

Diiwa fá, āma má yeaàzi no, asa ìli àsi maa omεε ziio, sema a bèε. 7 Yosafa mè: Nsu o màao kí! 8 7 Isailio kía a ìwao do sìsi à mè: Ge ò Imela né Mise sísi àa mɔ kpakpa.

9 Isailio kía ní Yudaɔ kí Yosafao baade a kible'ula daa, aa zɔlea ní báaɔwa pɔwεngbēze pɔ kú Samali bíibɔle sae, ɔ ānabi egenapio lé yāyaaa'o ní ae. 10 Kenaana né Zedekia mɔ pí lán kɔbaɔwa à mè: Dii mè kɔbae beeo ñyɔ Siliɔ zɔzɔò ò ní dεdεò píi. 11 7 ānabipio lé yá doù o m̀pii aale mε: Ge ò léle Lamɔtu Galadawa, ñyɔ fuao. Dii ní nánε n ɔziε. 12 Gbέ pɔ gè Mise sísi òè: Anabi dāɔ lé kè doùε laɔ! Asi maa aale o kíε. Yā doùpi o s̄. Asi maa oè. 13 7 Mise mè: N Dii kuao, yá pɔ Lua ò, bee ɔ má o.

14 Ké à kà, kí aà là à mè: Mise, wà gé ziu Lamɔtu Galadadeɔwa yà, ge wà kámaboε? A wèwà à mè: Ge ò lélewà mε! Nyɔ fuao. Lua ní nánε n ɔziε. 15 7 kí òè: Gēn ūma ní ye mà onε, ñsu εtomεεo ni? Sìana o ní Diio. 16 7 Mise mè: Ma Isailio è fāaaa sísiɔ pɔleu lán s̄a pɔ dāna v̄ioɔwa.* 7 Dii òmεε, gbέpio d̄aana v̄io, an baade tá a be ní a aafia. 17 7 Isailio kía ò Yosafae: Ni ma we ya? Mi onε ìli àsi maa omεεo, sema a bèεo lò?

18 7 Mise èa mè: Dii yāma! Ma Dii è zɔlea báawa,† luabe gbέ dasio zea aà sae ɔplaai ní zεcio.‡ 19 7 Dii mè: Déme a e kōnikεmεε Ahabuε aà gé lélei Lamɔtu Galadawa, i ga wei? Wáane ò kéwa, lootē ò kéwa, 20 ɔ nisinae bò mò zè Dii ae à mè: Má ge kōnikεè. 7 Dii aà là à mè: Nyɔ ke kpelewa ni? 21 7 a wèwà à mè: Má ge soso ka aà ānabioñε ní léu nisín εede ūε.§ 7 Dii mè: Nyɔ f̄s kōnikεè, ñyɔ fuao. Ge ò ke màa. 22 Màa nisín εedepi sòso kà n ānabiε beeoñε ní léu, kási s̄ àsi bèε ɔ Dii ò n yá musu. 23 7 Kenaana né Zedekia gè Mise s̄ankε à mè: Zé kpele Dii Nisina sè à gòà à gè yā'ònei? 24 7 Mise wèwà à mè: Gɔɔ pɔ n ge ulεi kpéu kpea, ñyɔ zépi d̄. 25 7 Isailio kía mè: A Mise k̄u taò wéle kí Amɔ ní ma né Yoasio kíi. 26 A oné ma mè aa aà dakpeu. Aasu p̄e kpawàò, sema p̄ε ní ío e mà ge suò aafia. 27 Mise mè: Tó n su aafia, Dii mé i dameε má òneo. 7 Mise èa mè: A baade pii ma yápi màò lò?

Ahabu gaa Lamɔtu Galada (1Kia 22.29-35)

28 Isailio kía ní Yudaɔ kí Yosafao gè Lamɔtu Galada. 29 7 Isailio kía ò Yosafae: Má azia lileε, mí si ziu. Mpi s̄ ñyɔ ku la ní n kible'ulao daa. 7 Isailio kía azia lile à sí ziu. 30 A mɔ lè Siliɔ kía ò a s̄go d̄aanañε à mè: Asu gbēε we zipiuo, néfēnena ge gbēz̄ɔ, sema Isailio kía ado. 31 Ké s̄go d̄aanapio Yosafa è, aale e Isailio kíaε. Ké aa s̄uwà, ɔ Yosafa wiilè, ɔ Dii d̄aàle a tò aa gòàla. 32 Asa ké aa è Isailio kía no, ɔ aa aà tò we.

33 Gbēε ka t̄ Isailio gu p̄a yái, ɔ à gè Isailio kíapi p̄a à gè aà mò ula p̄εk̄io zānguo. A ò a s̄gobaanaε: Leliaa wà bɔ ziu, ma ke'iaε we. 34 Zipi gbāakù gɔɔ bee, mé Isailio kíapi zea a s̄go guu à d̄idiwà, aà ae d̄a Siliɔwa e oosi. Ké íatē gè kpéu, ɔ à gà.

19

1 Ké Yudaɔ kí Yosafa lé su a be Yelusaleū aafia, 2 gu'ena Yehu, Anani né bò gè daiaàle, a òè: N d̄a gbēv̄aiɔle maaa? N yea gbέ pɔ za Diiguɔzi maaa? A yái Dii pɔ f̄anzi. 3 N beeo à yāmaa èma lɔ, ké n zεò ò a k̄i wεεε, ɔ n wá bùsu Asetaati lipεεo z̄z̄.

* 18:16 Nao 27.17 † 18:18 Isa 6.1 ‡ 18:18 Yob 1.6 § 18:21 2Tes 2.11-12

Yosafa yákpalekenao díledilea

⁴ Yosafa ìo ku Yelusaleũ, āma ìo be gbé̃o guu za Beseba e Eflaiũ bùsu gusĩsideue, a tò gbé̃o èa sù Dii ní deziò Luawa. ⁵ A yákpalekenao díledile Yuda bùsu wéle bíideò guu. ⁶ A òné: A laaidò yá pò ále kewa, asa i ke gbēnazina ále keèò, Dii. Aò kúánò á yágōgōane guue. ⁷ Aliò Dii vía ví. A laaika! Dii wá Lua lí yāfaasai keo, ìli gbé̃ zāboo, ìli gbagusaesio.

⁸ Yosafa Levii buieò ní sa'onaèò ní Isaili uabeleeò díle Yelusaleũ Dii yákpalekenao ũ aao lekpaao bōaa. O aa ku Yelusaleũ. ⁹ A yādilené à mè: Aò Dii vía ví, í zikèè ní náaio ní nòsemendoo. ¹⁰ Tó á gbé̃ pò kú ní wéleò guuò mòwá ní yáo, gbēdea yá ge ikoyā pālen nò, yādilea ge ɔtondòkii ge yādilenen nò, àli ledamá, ké aasu taaeke Dii, i pòkūmabòbòwá ní á gbé̃o yái. Aò ke màa, ké ásu duunakeo yái. ¹¹ Sa'onkia Amalia mé á gbēzōò ũ Dii yápii musu. Isimaela né Zebadia, Yudaò gbēzōò mé á gbēzōò ũ kí yá musu. Levii buio mé á lakēnaò ũ. A sōdile àò zíkè yápiòwa, Dii ìo kú ní gbēmaaoe.

20

Yosafa ziblea Mōabuwa

¹ Bee gbèa Mōabuò ní Amōniò ní Mēu buieò mò zikài ní Yosafao. ² Wà mò wa ò Yosafae: Zīgō dasiò bò Edōũ bùsuu Isida Wiside baale, aale mó zikainnò. Aa kà Asasō Tamaa kò. Ome Engedi ũ. ³ Vía Yosafa kù, ò à zèd à dònle gbèa Diiwa, ò à gòdìle Yudaone aa leye nípii. ⁴ O Yudaò kàaa dònle gbèaa Diiwa yái. Aa bò Yuda bùsu wéle pii guu aa mò aà kii wēlei. ⁵ Yosafa fèle zè Yelusaleũdeò ní Yuda pò kàaaa Dii ua dafu guuò kpèele ⁶ à mè: Dii wá deziò Lua, Lua Musuden n ũò lò? Nìò kible bui pii bùsuwa. Gbāa ní ikoo ku n ɔzi, gbēe lí fō kpàneo. ⁷ Wá Lua, n gbé̃ pò kú yāa bùsue beeo yà n gbé̃ Isailiòne, ò ní kpà n gbēna Ablahaũ* buipiòwa e gòpii. ⁸ Wá kú a guu, wa kpée bee dōune wa mè, ⁹ tó ní tò músi wá lé, ké níle wá wetā yái, fēnda ge gagyā ge nōanan nò, wá ze n ae kpé pò n tó kuwàe bee kpèele, wí wiilema wá taasikea guu, ní síwanò, ní wá suaba. ¹⁰ Tia kéwa, Amōniò ní Mōabuò ní Sei gbēsìsideò fèlewano. Ké Isailiò bòle Egipi, ni we aa lèle ní bùsuwao, ò aa pàalené, aai ní midèo.† ¹¹ Gwa lá aale kewēe sa, aa mò lé wá yá aale wá bōle bùsu pò ní kpàwáu. ¹² Wá Lua, níyō yágōgōnìno lé? Wápiò, wá gbāa ví zīgō dasidasi pò fèlewáe beeo ɔziò. Wá dō lá wá keo. Wá wé dōnzi.

¹³ Yudaò sí Dii ae we ní ní nōeò ní ní néo. ¹⁴ Levii né Asafa bui Yaazie, Zakali né, Benaia tōuna, Yeieli síwena, Matania sōkpaè ku zā guu we, ò Dii Nisina dèdewà ¹⁵ à mè: Kí Yosafa ní Yelusaleũdeò ní Yudaò pii, à swákpa! Yá pò Dii òén ke: Asu to vía á kũo. Asu bílike zīgō dasidasipio yá musuo, asa zipi de á yá ũo, Lua yáe. ¹⁶ A gémá zia. Zizi gbèbòle ò aa sé, á ní le guzule léwa bōaa ní Yelueli gbáao. ¹⁷ I ke á zika we no. A ze tēēē, í e lá Dii a á suaba. Yelusaleũdeò ní Yudaò pii, ásu to vía á kũo, ásu bílikeo. A gémá zia, Dii aò kúánòe.‡

¹⁸ Yosafa kùle à mipèle, ò Yelusaleũdeò ní Yudaò pii kùle Dii aa wùle ní gbèeu. ¹⁹ O Levii né Keata ní Koleo buio fèle lé Dii Isailiò Lua sáaukpa gbáugbāu.

²⁰ Aa fèle kòò káaukaau, ò aa Tekoa gbāa zé sè. Ké aale dazeu, ò Yosafa mè: Yelusaleũdeò ní Yudaò, à ma yāma. A Dii á Lua náaike, í á gba gbāa. A aà ānabio yási, á tá i ke na. ²¹ Ké à lekpaainnò, ò à gbé̃ díle aa dōaa zīgōone, aao lesi Dii ní ní lousisi'ulaò daa, aao mè: A Dii sáaukpa, asa aà gbēke láaa vío.

* 20:7 Isa 41.8, Zaa 2.23 † 20:10 Iko 2.4-19 ‡ 20:17 Bōa 14.13-14, Iko 20.1-4

²² Goo pɔ aa nà lesiawa ní gulakeao ní Dii táasilao, ɔ Diipi tò Amɔniɔ ní Mɔabuɔ ní Sei gbèsiside pɔ aale léle Yuda bùsuwapiɔ kpàkpakɔa, ɔ zì zòlemá. ²³ Ǿ Amɔniɔ ní Mɔabuɔ léle Sei gbèsisideɔwa, ké aa e ní dede míomi yáí. Ké aa ní dede aa làa, aa líaa ní kɔo, aale kɔ dede. ²⁴ Ké Yudaɔ kà gugwakli gbáau, ké aa zígɔo kú gwà, ɔ aa ní geɔ è kpále tɔole, gbèe i bɔo. ²⁵ Yosafa ní a gbéɔ gè ní pɔo naai, ɔ aa pɔtuoo ní kùsúaa ní pɔkasao ní pɔ beedeɔ è zɔzɔo. Aa nàaa, aai fɔ sè píio. Aa ní pɔo sèle e goo àaɔe, ké a zɔo yáí. ²⁶ A goo síiɔde zì aa kàaa Sáaukpaguzuleu, asa wekli aa Dii sáaukpàu. Ǿ wí me gupie Sáaukpaguzule e ní a gbão.

²⁷ Yelusaleũdeɔ ní Yudaɔ píi èa lé tá Yelusaleũ ní pɔnao, Yosafa mé dɔaaa, asa Dii tò aa pɔnakè ní ibeɔo yá musue. ²⁸ Ké aa kà Yelusaleũ, aa gè Dii ua ní mɔonleao ní domaleao ní kàapeao. ²⁹ Ké bùsu píi kíaɔ mà lá Dii zìkà ní Isailiɔ ibeɔo, Lua tò via ní kú mpii. ³⁰ Ǿ Yosafa zòlea báawa yákelesai, aà Lua aà gbà íampakli gupiiu.

Yosafa kpalablea yá gbɛzã (1Kia 22.41-50)

³¹ Lá Yosafa de Yudaɔ kía ũn we. Aà wè bla sɔsaide guu ɔ à kpalablèu à zòle báawa Yelusaleũ wè baasɔo. Aà da tón Azuba, Seli née. ³² A zè ní a mae kí Asa yákeao, i pãaleo, à yá pɔ Dii yei kè. ³³ N beeo i gulesi pɔ wa bɔo daaio. E tia gbéɔ i ní sɔ wè ní deziɔ Luaeo. ³⁴ Yosafa yá kiniɔ ku Anani né Yehu yá pɔ kú Isaili kíaɔ ladau za a kpalablea daaleawa e a mideawa.

³⁵ Gbɛzã Yudaɔ kí Yosafa ledoukè ní Isailiɔ kí Aazia pɔ de yãvãikena ũo. ³⁶ Yosafa ledoukèaàno góilena laatabɔo kea yá musue. Ké wà gópio kè Eziogebee, ³⁷ Dodava né Eliezeɛ, Malesa gbé ãnabikèkè Yosafae à mè: Lá n ledoukè ní Aazio, Dii a zì pɔ ní kèo gbooe. Ǿ gópio wíwi, aai e bɔo ní táo ísiao wà laatao seo.

21

Yudaɔ kí Yeholaũ (2Kia 8.16-24)

¹ Ké Yosafa gá, wà aà mia kpàkɔi ní a deziɔ Davidi wéleu, ɔ aà né Yeholaũ zòle aà gbɛu. ² Yeholaũ dāunaɔn ke: Azalia, Yeieli, Zakali, Azaliahu, Mikaila ní Sefatiao. Isailiɔ kí Yosafa néon we píi. ³ An mae ní gbá ánuusu ní vuao ní pɔ beedeɔ maamae ní Yuda bùsu wéle bíideɔ, ɔ à Yeholaũ kpà kpalau, ké aà yoae yáí. ⁴ Ké Yeholaũ zínapele giũgiũ a mae kpalau, ɔ à a dāunapiɔ dède ní fēndao mpii ní Yuda kíaɔo lo.

⁵ Aà wè baakwi ní plaode guu ɔ à kpalablè, à zòle báawa Yelusaleũ wè swaaɔe. ⁶ A Isaili kíaɔ olesè lán Ahabu bedeoɔwaɛ, asa à Ahabu nenɔe sè nɔ ũe, ɔ à yá pɔ Dii yeio kè. ⁷ Dii i we Davidi buiɔ kàaleo, ké aà bàa kú ní Davidio yáí, asa à legbèè à mè aà bui aɔ de kía ũ goopiie.*

⁸ Yeholaũpi kpalablea goo Edɔũo nízia sí Yudaɔwa,† ɔ aa nízia kía kpà. ⁹ Ǿ Yeholaũ gè we ní a íwaɔ ní a sógoo píi, ɔ Edɔũo koezãaazi ní a sógodeɔ. Ǿ à fèle gwãasina, à ní kèaa à tà. ¹⁰ Ǿ Edɔũo nízia sí Yudaɔwa e ní a gbão. Goo bee ɔ Libenadeɔ nízia sí Yudaɔwa lo, ké Yeholaũ pàkpà Dii a deziɔ Luazi yáí. ¹¹ A gulesiɔ bɔo Yuda bùsu sísiɔwa se, ɔ a tò Yelusaleũdeɔ gbálè táa yá musu e Yudaɔ gè kè Diiwa.

* **21:7** 1Kia 11.36 † **21:8** Daa 27.40

¹² Anabi Elia lá kpàsãè à mè: Dii n dezi Davidi Lua mè, ni n mae Yosafa ge Yudaó kí Asa ólesεo. ¹³ N Isaili kíao ólesè, ní tò Yelusaleũdeó ní Yudaó píi gbãlè táa yá musu lá Ahabu bedeo kèwa. N n dāunaó dède ló, n mae bede pó an maa denlapio. ¹⁴ Dii a to kisia zōó n gbéé le ní n negōeo ní n naó ní n àizεeo píie. ¹⁵ Mpi sō, gyā zōó a n le, i gōoplakennó. Nyō nòse gyā ke e n n nōna pa gbō ũ.

¹⁶ Dii Filitēó ní Laalubu pó kú Etiopi saeo sóikè Yeholaūwa. ¹⁷ Ō aa lèlε Yudaówa aa sí ní būsuu, aa kibe póó sèlε píi ní aà néo ní aà naó. Aà negōee i gōeo, mé i ke aà né gbezāna Aazia bàasio. ¹⁸ Yápio píi gbea Dii tò gyā pó a gbágbādo aà lè a nōnau. ¹⁹ Gyāpi gōoplakèaànó, a ye kaiaànó wè pla, ō gyāpi aà nōnaó bòlε, à gà ní wāwā zōóo. Aà gbéé i té zōó kaè aà gè kpelaa yáí lá aa kè aà dezioñewao. ²⁰ Yeholaū wè baakwi ní plaode guu ō à kpalablèu, à zòlε báawa Yelusaleū wè swaaōε. Ké à ánuatò, gbēe i aà bekeeo, ō wà aà vī Davidi wéleu, wi aà mia kpakōi ní kía kínió.

22

Yudaó kí Aazia (2Kia 8.25-29, 9.27-29)

¹ Yelusaleũdeó aà né gbezāna Aazia kpà kpalau aà gbeu, ké gbāamōnde pó sí ní bōou ní Laalubuó aà vīio dède píi yáí. Ō Yudaó kí Aazia, Yeholaū né nà kpalableawa. ² Aà wè bao ní plaode guu ō à kpalablè, à zòlε báawa Yelusaleū wè doe. Aà da tón Atalia, Ōmeli tōūnae. ³ Aàpi sō à Ahabu bedeo ólesè, asa aà da mé nàewà ní vāikeao. ⁴ A yá pó Dii yeio kè lán Ahabu bedeoowa, asa aame aa gōó aà ledamadeó ũ aà mae gaa gbea, ō aa aà òókpa. ⁵ A ní ledama mà, ō à gè nà Isailio kí Ahabu né Yolaūwa, aa gè zíkai ní Silio kí Azaelio sānu Lamotu Galada. Silio Yolaū kè'ia, ⁶ ō à èa tà Yezelee e a bō ào lāa. Ō Aazia gè wékpaleiaazi we.

⁷ Aazia gea Yolaū gwai bō Lua kíie, ké wà e aà de yáí. Ké à kà, à bō ní Yolaūo, aa gè dai Nimisi né Yehule. A mō lè Dii Yehu díle aà Ahabu bedeo midεε. ⁸ Gōo pó Yehupi lé sé ní Ahabu bedeo màa, à kpāaū ní Yuda kíao ní Aazia vīi né pó de aà íwaó ũ, ō à ní dεde. ⁹ Wà gè Aazia wèele, ō wà aà è ulea Samali, ō wà aà kù wà sùò Yehuε, ō wà aà dè. Wà aà vī, asa wà mè Yosafa pó Dii kíi wèele ní nòsemendoo tōūnae. Aazia be gbēe ku à zōókù à kà kpalableao.

Yoasi ní a dazi Ataliao (2Kia 11.1-20)

¹⁰ Ké Aazia da Atalia è a né Aaziapi gà, ō à nà Yuda kíabuió dεdeawa, ¹¹ ō kí Yeholaū nenoe Yoseba Aazia né Yoasi sè ní sae kiane pó wàlε ní dεdepio guu, ō à aà ùlε kpea pó liio kálεau ní nōe pó lé yó kpawào. Kí Yeholaū né Yosebapi mé sa'onkia Yoiada nō ũ, Aazia dāee. A népi ùlε Ataliae, i e aà dèo. ¹² Ō népi ulea Dii ua we ní nōepio e wè soolo, gōo pó Atalia lé kible Yuda būsua.

23

¹ A wè soplade guu sa'onkia Yoiada bō à sōdilε, ō à ledoukè ní zīgō badeε beeo: Yeloāū né Azalia, Yohanani né Isimaela, Ōbedi né Azalia, Adaia né Maasea ní Zikelí né Elisafao. ² Aa Yuda būsú kèlε aa Levii buio ní Isaili uabeleo káaa wéle ní wéleo, ō aa sù sānu Yelusaleū. ³ Gbé pó wà ní káaapio yáyè ní kíio Lua ua. Ō Yoiada mè: Kía népi a kpalable, lá Dii a legbè Davidi buio yá musuwa.* ⁴ Yá pó á ken ke: Tó á sa'onao ní Levii buio mō gudōai kámabogōōzi, á gāli séiadeo aao Lua kpé bōleo dōa, ⁵ á gāli plaadeo sō ío kibe dōa, á gāli àaōdeó ío Ekpalea Bole

* 23:3 2Sam 7.12

d́sa, á gbé ḱniw s̄, àw ku Dii ua. ⁶ Gbèe su gē Dii kpéuo, mé i ke sa'onaw ń Levii bui ṕo lé źike weo bàasio. Aame aa gēu, asa aa gbáleo, gbé ḱniw s̄ à ze ń źi ṕo Dii dàéo. ⁷ Levii buiw lia ḱzi, baade ń a gōkebōw ḱa, aai gbé ṕo sù gē Dii kpéu de. A w ḱu ń ḱio gu ṕo àle géu píi.

⁸ Levii buiw ń Yuda w kè lá sa'onkia Yoiada ònéwa. An baade ń a gbé ṕo aale kámabow ń gbé ṕo aale ḿo ń leŭkpakew píi, asa Yoiada ì ń gálie gbaeo. ⁹ Ŋ Yoiada kí Davidi s̄naw kpà źigō badepiwaw ń a sèngbao ṕo ḱu Dii kpéu, a néna ń a z̄ow. ¹⁰ A gbéw kàle Dii kpé ń a sa'okíio kpele, sea za Dii kpépi wplaa oi e a zee oi, baade ń a gōkebōw ḱa né kíapi d́saa yáí. ¹¹ Ŋ Yoiada ń a néw b̀w ń népio, aa kíafua kpàè, aa Lua ikoyá lá kpàwà. Aa nísikà aà miwa aa aà kpà ḱia ũ, ò baade m̀: Lua ḱia d̄w ń aafiao!

¹² Ké Atalia ḱia ṕo gbéw lé ke, aale bàale aale wiilepi mà, ò à fèle gè ń ḱii Dii ua. ¹³ Ké à wezù, à ḱi è zea a m̀pele sae Dii kpé kpele. Zigō bade w ḱaapenaw s̄í aà sae, mé gbépii lé pónake aale ḱaape, mé lèsinaw d̄aaa ń táasileaw ń p̀wōnaw. Ŋ Atalia a p̀kasaw ga kè à wii p̀ale à m̀: Wà b̀w ma kpe! Wà b̀w ma kpe! ¹⁴ Sa'onkia Yoiada ò źigō badepiwe: A n̄epi se b̀w bàasi, í gbé ṕo b̀w teawziw dede ń f̄endaw. Asu à aà de Dii uaw. ¹⁵ Gw ṕo n̄epi kà kibe b̀le ṕo w̄i me S̄́ B̀le guu, we wà aà k̄u wà aà d̀.

¹⁶ Ŋ Yoiada ledowkè ń Diio, ké aapi ń ḱio ń gbépiio e aaw de Dii gbéw ũ yáí. ¹⁷ Ŋ wà gè Baali kpé gb̀w m̀pii, wà a sa'okíio ń a táaw w̄iwi, ò wà Baali sa'ona Matà dè sa'okípiw sae.

¹⁸ Yoiada Dii ua nà Levii bui sa'onawne ń w̄zi aaw wétei. Davidi mé ń díledile yáa à m̀, aali sa ṕo w̄i a ṕo káteu à tékū o Diíwa a ua ń pónakeaw ń lesiao, lá a ku Mwizi ikoyá guuwa. ¹⁹ A bíib̀led̄sanaw díledile Dii ua b̀lew, ké gbé gbáleae su gēu, baa gbálea kpele buin ǹ. ²⁰ Ŋ à źigō bade w sè ń gbáde w ń kpalablenaw ń gbé ḱniw píi, aa b̀w Dii ua ń ḱio, aa b̀le ń Musu B̀leo aa gè kibe, ò aa ḱipi z̀le ǵnaa, ²¹ ò gbépii p̀w kèna b̀supiu. Atalia dea ń f̄endaw gbea, wélepi ḡw yákelesai.

24

Yoasi Dii kpé keke (2Kia 12.1-17)

¹ Yoasi wè soplade guu ò à kpalablè, à z̀le báawa Yelusaleŭ wè blaè. Aà da tón Zibia, Beeseba n̄ee. ² Yoasi yá ṕo Dii yei kè sa'onkia Yoiada gw. ³ Yoiada n̄sè Yosiae plaè, ò à neḡew ń nen̄ew ì'ínw.

⁴ Bee gbea Yoasi z̀w à Dii kpé keke. ⁵ A sa'onaw ń Levii bui ḱniw s̄si, a òné: A gé Yuda wéle guu, í Isailiw wè'ōa ḱaaa à á Lua kpé kekeð. A ke kpakpa. Levii buipiw i ke kpakpa s̄o. ⁶ Ŋ kí sa'onkia Yoiada s̄si, à aà là à m̀: Wè'ōa ṕo Dii z̀blena Mwizi ń Isailiw pii díle wà kpa ikoyá zwàakpe yáí, b́yáí ni gbea Levii buiwaw aa si Yelusaleŭde w Yudawaw píio ni? ⁷ Asa n̄e w̄i Atalia néw mé Lua kpé gbaw gb̀w yáa. Baa se aa z̀blè táawne ń Lua kpé źikebōw.

⁸ Kí m̀ wà w̄kakpagolo ke, ò wa kè wa díle Dii kpé kpele b̀lew. ⁹ Wà kpàwakè Yelusaleŭ ń Yuda b̀suo, wà m̀ baade ḿo Diie ń wè'ōa ṕo Lua z̀blena Mwizi gbèa Isailiwwa guwawaiuw. ¹⁰ Ŋ ḱiaw ń gbépiio m̀w ń p̄naw aa kà kpagolopiu e à pà. ¹¹ Tó Levii buiw è kpagolopi ōa z̄owk̄, ò aai se geð kí ìwawne, ò kí lakèna ń sa'onkia plaadeo aai m̀w a ōa b̀le, aai kpagolopi se ge díle a gbeu. Maa aaiw ke lá gu lé d̄w e ōa gè z̄owk̄. ¹² Kí ń Yoiadao ōapi kpà Dii uaźikenaw gbèz̄owwaw,

* 24:6 B̄a 30.11-16

ṣ aaṣo fiaboò gbè'ánaṣo ní li'ánaṣo ní kpèdónaṣne, aaṣo Dii kpé kekèò. Aaṣi fiabo gbé pò aaṣi mṣi ní mṣgotṣopionṣe lo.

¹³ Zipi dṣaanaṣo zikè, ṣ Lua kpé kekèa táa'ò ní ɔzi, aa tò kpépi sù a gbèu lá a káauwa. ¹⁴ Ké aa zipi mīde, aa mò ṣa pò gṣ kpà kí ní Yoiadaowa, ṣ wà Dii kpé zikèbṣṣo pìò, sa pò wī a pò káteu à tékū okii pṣṣo ní toonaṣo ní vua pṣṣo ní ánuṣu pṣṣo. Wīṣo sa pò wī a pò káteu à tékū o Dii ua mṣṣomṣṣo Yoiada gṣṣe.

¹⁵ Yoiada zikù táotaoṣe. Aà wè basoolokwide guu ṣ à gà. ¹⁶ Wà aà vì Davidi wéleu, wà aà mia kpàkṣi ní kíaṣo, asa à yāmaakè Isaili bùṣuu Luaṣe ní Luapi kpéo yá musue.

Yoasi yāvaikèa

(2Kia 12.18-22)

¹⁷ Yoiada gaa gbèa Yuda kíaṣo mò kulekè kíe, ṣ à ní yāmà. ¹⁸ Aa pākpa Dii ní deziṣo Lua kpézi, aa zṣblè Asetaati lipelèṣne ní táa pāleṣo. ɔ Dii pṣṣo pà Yelusaleūdeṣo ní Yudaṣo píizi tàae pò aa kèpi yáí. ¹⁹ A ānabiṣo zīmá aa ea suwa, aale ní tàaeṣo oné, aai swásèio. ²⁰ Lua Nisīna dède sa'onkia Yoiada né Zakaliwa, ṣ à zè gbéṣo ae, a òné: Lua mè, àkèa a pā a yáai? A bṣánṣo nao. Lá a pākpa Diizi, à pākpaázi sṣe. ²¹ ɔ aa lekpaāfaàzi, aa aà pàpa ní gbèo Dii ua, ké kí mé ò yáí, ṣ à gà.† ²² Gbèkè pò Zakali mae Yoiada kè kí Yoasié yá i dṣaàguo, ṣ à aà népi dè. Gṣṣo pò népi lé ga à mè: Dii a yá pò wa kèmmèe e, i a tṣsimèe.

²³ Ké wè sù, Sili zīgṣṣo fèlè ní Yoasio, ṣ aa lèlè Yuda bùṣuwa ní Yelusaleūo. Aa Yuda dṣaanaṣo dède píi, ṣ aa pṣṣo náaa aa kpāsā ní kíaṣe Damasi. ²⁴ Baa ké Sili zīgṣṣo dasio, Dii Yoasi zīgṣṣo pò aa dasi maamaaṣo nāné ní ɔzi, asa aa pākpa Dii an deziṣo Luazié. Maa yá zṣlè Yoasiwa. ²⁵ Ké Siliṣo tà, aa Yoasi tò we, à kè'la maamaae, ṣ aà ìwaṣo lekpaāfaàzi, ké à sa'ona Yoiada né dè yáí, ṣ aa aà dè a liia. Ké à gà, wà aà vì Davidi wéleu, ama wī aà mia kpàkṣi ní kíaṣo. ²⁶ Amṣoni nṣe Simeata né Yozaba ní Mṣabu nṣe Somèe né Yozabao mé gbé pò lekpaāfaàzipiṣo ũ. ²⁷ Aà néo yá ní ānabikeyā pò wa ò aà musuo ní Lua kpé kekèa yáṣo, yápiṣo ku kíaṣo ladau. Aà né Amazia mé zṣlè kpalau aà gbèu.

25

Yudaṣo kí Amazia

(2Kia 14.1-20)

¹ Amazia wè baasṣode guu ṣ à nà kpalableawa, à zṣlè kpalau Yelusaleū wè baakwi mēndosaie. Aà da tón Yoadā, Yelusaleū nṣe. ² A yá pò Dii yei kè, āma i kè ní nṣemendoo no. ³ Ké à zīnapèlè kpalau, à a ìwa pò aa a mae dèṣo dède. ⁴ Lá a ku Moizi ikoyā láuwa, i ní néo dède. Lápi guu Dii mè, maeṣo ga ní néo duuna yáíṣo, mé néo ga ní maeṣo duuna yáíṣo. Baade a ga azia duuna yáíṣe.*

⁵ Amazia Yudaṣo kàaa, ṣ à Yudaṣo ní Bēyāmèe buiṣo kpaalè gā ní gāo an uaṣwa. A zīgṣṣo gbèṣon basṣṣo dṣaanaṣo dilèdile ní zīgṣṣo gbèṣon àaa sṣṣo pṣṣo. ɔ à gbé pò kà wè bao ge a deaṣo nàò, aa kà gbèṣon àasṣṣo lèe àaa do ní basṣṣo (300.000). An sṣu mà aa gé zīlau, baade ní a sṣnao ní a sēngbaoo. ⁶ A Isaili zīgṣṣo sè à fiabóné gbèṣon àasṣṣo lèe basṣṣo (100.000) ní ánuṣuo tṣnu àaṣo ní kīnio. ⁷ ɔ Lua gbèe mṣo dè: Kí, rīṣu gé ní Isaili zīgṣṣo, asa Dii kú ní Isailiṣo lo, a kú ní Eflaiū buipiṣo. ⁸ Baa tó n ge n nēgṣnke kè zīlau, Lua a to n ibeṣo n fue, asa Lua mé gbāa ví à n misi ge à n sṣṣole. ⁹ ɔ Amazia Lua gbépi là à mè: Anusu pò ma fiabòò Isaili zīgṣṣionṣe sṣ be?

† 24:21 Mat 23.35, Luk 11.51 * 25:4 Iko 24.16

Ɔ Lua gbépi wèwà à mè: Dii a a gëe kpama de beea. ¹⁰ Ɔ Amazia Eflaiũ zīgō pò m̀ a k̀ipio gbàe ní be. An pò pà Yudaɔzi maamaa, ɔ aa tà ní be ní pɔfē zōo.

¹¹ Amazia s̀dile à d̀aa a gbéone Guzule Wisideu, ɔ à Edoũ d̀ede gbēon òaasɔɔo lēe kwi (10.000). ¹² Yuda zīgō gbé k̀k̀k̀ b́e gbēon òaasɔɔo lēe kwi (10.000), aa gèr̀no gbē musu, ɔ aa ní zuzu źle, aa p̀nap̀na nípii. ¹³ Zīgō pò Amazia ní gbáe, i we aa gèano źlauopio, ké aale tá, aa l̀le Yuda bùsu wélewa za Samali e à gè pè Betoloniwa, aa gbé d̀ede gbēon òaasɔɔo lēe aaō (3.000), ɔ aa ní p̀o ǹaa dúúduu.

¹⁴ Ké Amazia s̀ ní Edoũ dedeao, à s̀ ní ní táa. A ní p̀lep̀le aźae, ɔ ò k̀lené, ò tulaletikané téa. ¹⁵ Ɔ Dii pò pà Amaziazi, à ànabi z̀wà à mè: Akéa níle ke Edoũ táaone k̀k̀ei? Pò pò aai f̀ Edoũ b̀ ǹ źia? ¹⁶ Goo pò àle yá'o ḱe, ɔ k̀pi d̀e: Wa n dilé ma ledamade ũ yá? Níle! Tó n gi, wa n wetá fá! E ànabipi àò gé nílei, à mè: Má d̀ ké Dii zè ní n deaoe, asa n yápi k̀e, ɔ ni ma ledama mao.

¹⁷ Yudaó kí Amazia lekpaai ní a gbé, ɔ à gbé z̀ Isailio kí Yehoasi, Yoaza né, Yehu t̀unawa, a d̀e: M̀ wà wesik̀le źlau. ¹⁸ Isailio kí Yehoasi wèwà à mè: Libá bùsu leaa lékpásakè Libá bùsu sedé líe, à mè aà a nenoe kpásá a néwa, ɔ Libá bùsu wài m̀ òz̀ leapiwa. ¹⁹ N źblè Edoũwa, ɔ n nźa s̀ leš́, níle íanadã. N nźa to t̀e fá! Ɔ ní ye ǹ s̀le da ǹ yá'i nźae ní Yudaó píia? ²⁰ Ɔ Amazia i swásio. Bee b̀ Lua ḱie, ké à e Yudaó na Yehoasie a źi, ké aa k̀ Edoũ táaone k̀k̀e yáí. ²¹ Ɔ Isailio kí Yehoasi m̀ léleiwà. Aa wesik̀le Yuda bùsu wéleu Besemesi. ²² Isailio Yudaó f̀, ɔ Yudapio lekōwa, baade tà a be. ²³ Yehoasi Amazia k̀ Besemesi we, à b̀leaano Yelusaleũ, ɔ à a b́i gbòo g̀sisuu òaa pla za Eflaiũ Boleu e à gè pè Gola Bolewa. ²⁴ A vua ní ánusuo ní pò pò k̀ Ɔbededũ k̀i Lua ua s̀le píi ní pò pò k̀ kibe láasiu. Ɔ à gbé k̀k̀k̀ t̀r̀no Samali z̀z̀ ũ.

²⁵ Yudaó kí Amazia k̀ Yehoasi gaa gbea wè gēoe. ²⁶ Amazia yá k̀nio ku Yuda ḱao ní Isaili ḱao ladau za a daalea e a mideawa. ²⁷ Za goo pò à b̀ Dii kpe, wà lekpaaiazi Yelusaleũ, ɔ à bàalè tà Lakisi. Wà gbé gbàe aa p̀leaazi, ɔ wà aà d̀e we. ²⁸ Wà aà gè s̀ ní s̀o wà s̀ò, ɔ wà aà mia kpàk̀i ní a dezio Davidi wéleu.

26

Yudaó kí Uzia (2Kia 14.21-22, 15.1-7)

¹ Ɔ Yudaó Uzia kpà ḱa ũ aà mae Amazia gbēu aà wè gēo ní m̀endoode guu. ² Ɔme Elata k̀k̀e k̀le Yudaó pò ũ a mae gaa gbea. ³ Aà wè gēo ní m̀endoode guu ɔ à kpalablè, à z̀le báawa Yelusaleũ wè blakwi ní plaoe. Aà da t̀n Yekolia, Yelusaleũ noe. ⁴ A yá pò Dii yei k̀ lá a mae Amazia k̀wa. ⁵ A Lua k̀i wèle goo pò Zakali lé viakéa Luae dae, ɔ goo pò àle Dii k̀i wèle, Dii tò aà yá b̀ maa.

⁶ A gè źkà ní Filitē, à Gata b́i gbòo ní Yabene p̀o ní Asedoda p̀o. Ɔ à ea wéle k̀le Asedoda fáani ní gupáleo Filitē bùsuu. ⁷ Lua d̀aale Filitē ní Laalubu pò k̀ Guubaalio ní Meu buio yá musu. ⁸ Am̀nio lé falubo Uziae, ɔ à t̀b̀ e à gè pè Egipi z̀lewa, asa à gbãak̀ lé gēe.

⁹ Uzia gugwak̀i les̀o b̀bo Yelusaleũ b́i wa Gola Bole ní Guzule Boleo ní gola páleo musu, mé a boa gbãa. ¹⁰ A gugwak̀i les̀o b̀bo gbáau lo, mé à l̀o ỳỳo dasi, ké a p̀tuoo v́i dasi gusísídeu ní gusalalao yáí. A buaźkenao ní v̀ebu źkenao v́i gusísídeu ní gutaaedeo, asa a ye buaie.

¹¹ A zīgō v́i, aai gé źlau gã ní gāo an dasileu. Gbé t̀d̀d̀na Yeieli ní lakēna Maaseao í ní t̀ dalau. Kí iwao do Anania mé ní gbēz̀ ũ. ¹² Uabele pò de zīgōpio

dɔaana ũ gbɛɔn ɔaasɔɔo lɛɛ pla n ɔaa ɔaɔoɛ (2.600). ¹³ An zīgɔɔ gbɛɔn ɔaasɔɔo lɛɛ ɔaa do n basɔo n soplao n ɔaa pla n basɔoɛ (307.500). Zidɔn saɔnɛ, mɛ aa gbɔa vi aa dɔ kile a ibɛɔ yá musu. ¹⁴ Uzia sɛngbaɔo n sɔnaɔ n mɔ fuaɔ n mɔ ulaɔ n sáɔ n gbɛmaɔ kpà n baadewa. ¹⁵ A masini pɔ dɔnaɔ a taataa kɛɔ kɛ, a kálɛ Yelusaleũ bíi gulešɔ n bíi golaɔwa aɔo kaɔ n gbɛ gbɛnɛɔ zuzu. Aà tɔ tà zà, asa Lua dɔnle zɔɔ kɛɛ, ɔ à gbɔakù.

¹⁶ Ké Uzia gbɔa'è màa, ɔ à azia sè lesi e à lèlɛ. A dɔɛ Dii a Luawa, à gɛ àa kpɛu tulaletikaiè téa a kátɛakiiwa. ¹⁷ Sa'onkia Azalia pɛlɛaazi n Dii gbàgban wɔɔdeɔ gbɛɔn basiiɔ. ¹⁸ Aa gɛ àa mɛ: Uzia, n zɛvɛ n tulaletikateɛ Diiɛo, sema Aalona bui sa'ona pɔ wà gbàbɔnɛɔ bàasio.* Go àa kúkii la. N dɔɛ Dii Luawaɛ, a n kpɛla bo. ¹⁹ Uzia tésibɔ kúa à tulaletikateɛo. Aà pɔ fɛ, ɔ gɔɔ pɔ àlɛ kãa sa'onapiɔzi, ɔ kusu bílɛ àa mi'aewa n wáa tulaletikateakii pɔ kú Dii kpɛu sae we. ²⁰ Ké sa'onkia Azalia n sa'onao àa gwà, aa è kusu bílɛ àa mi'aewa, ɔ aa kè kpakpa aa bɔlɛ. Aàpi sɔ à kè kpakpa à bɔ, ké Dii kusu zìwà yáí.

²¹ Kí Uzia gà n kusupioɛ. Aà kpɛ kú adoɛ, mɛ wà Dii kpɛ zɔɛ lo. Aà né Yotaũ mɛ gbɛzɔɔ ũ kibɛ. ɔmɛ gɔ Yudaɔ dɔaana ũ. ²² Uzia yá kɛni kú anabi Isaia, Amɔzu né taalau za a daalɛa e a midɛawa. ²³ A gà,† ɔ wà àa vɛ kiao vikii, ama wi àa mia kpakɔinɔo, asa wà mɛ, kusudeɛ. ɔ àa né Yotaũ zɔlɛ àa gbɛu.

27

Yudaɔ kí Yotaũ (2Kia 15.32-38)

¹ Yotaũ wɛ baasɔode guu ɔ à kpalablè, à zɔlɛ báawa Yelusaleũ wɛ gɛo n mɛndooɛ. Aà da tɔn Yelusa, Zadoki néɛ. ² A yá pɔ Dii yei kè lá a mae Uzia kɛwa. I gɛ Dii kpɛu lá a mae gɛuwao. Gbɛɔ gɛ lé nɔia ɔɔkpa e tiaɛ. ³ ɔmɛ Dii kpɛ Bɔlɛ Musu kɛkɛ, mɛ à bíi pɔ kú Ofeli sɛsɛ musu kɛkɛ bɔ maamaa. ⁴ A wɛlɛo kálɛ Yuda búsu gusɛsɛdeu, mɛ à zegikii gbɔaɔ n gugwakii lesiɔ bɔ sɛsɛ líkpedeɔ musu.

⁵ Yotaũ zikà n Amɔniɔ kiao, ɔ à gbɔamɔnɛ. Wɛ bee aa ánuusu kpàwà tɔnu áaɔ n kɛniɔ. Ese n naao sɔ koko ɔaasɔɔo lɛɛ basɔobasɔo (100.000). Wɛ plaade n a áaɔdeɔ guu màa aa mɔòè. ⁶ Yotaũ gbɔa lé dɛdɛɛ, ké àa yákeɔo maa Dii a Luaɛ yáí.

⁷ Yotaũ yá kɛniɔ ku Isaili kiao n Yuda kiao ladau, zɛ pɔ a kaɔ n yá pɔ a kɛo píi.

⁸ Aà wɛ baasɔode guu ɔ à kpalablèu, à zɔlɛ báawa Yelusaleũ wɛ gɛo n mɛndooɛ.

⁹ Ké Yotaũ gà, wà àa vɛ Davidi wɛlɛu, ɔ àa né Aaza zɔlɛ àa gbɛu.

28

Yudaɔ kí Aaza (2Kia 16.1-20)

¹ Aaza wɛ baode guu ɔ à kpalablè, à zɔlɛ báawa Yelusaleũ wɛ gɛo n mɛndooɛ. I yá pɔ Dii a Lua yei kè lá a dezi Davidiwao. ² A zè n Isaili kiao yákeɔoɛ, à mɔkásakasa Baaliɔ ũ. ³ A sa pɔ wɛ a pɔ kátɛu à tékú ò Beninɔũ guzulɛu n a negɔɔe se.* A yábɛkè lá bui pɔ Dii n yá Isailiɔnɛo i kɛ yáawa. ⁴ A sa'ò à tulaletikateɛa gulešɛ pɔ wa bɔɔwa n sɛsɛ musuo n lí yɛlɛɔ gbáuo píi. ⁵ ɔ Dii àa Lua àa nà Silib kiao a ɔzi. Silib ziblèwà, aa àa gbɛɔ kúkú dasidasi, aa tàrnɔ Damasi.

Dii àa nà Isailiɔ kiao àa ɔzi lo, ɔ Isailiɔ àa gbɛɔ dɛdɛ dúduu. ⁶ Isailiɔ kí Peka,† Lemalia né àa gbɛɔ dɛdɛ Yuda búsuu gɔɔ do gbɛɔn ɔaasɔɔo lɛɛ basoolo

* 26:18 Nao 3.10 † 26:23 Isa 6.1 * 28:3 Iko 12.31 † 28:6 Isa 7.1

(120.000), ké Yudaɔ pākpa Dii ní deziɔ Luazi yáí. ⁷ Eflaiũ bui negɔn Zikeli kiane Maasea dè ní kibe gbēzɔ Azikaũo ní kí kwàasi Elikanao. ⁸ Isailiɔ ní dae Yuda nɔɔ kùkù ní ní negɔɔ ní ní nenɔɔ gbēɔn òaasɔɔo lɛɛ òaa do (200.000). Aa ní pɔɔ nàaa lɔ maamaa, aale tað Samali.

⁹ Dii ānabi Odede ku we. A gè dai zīgɔ pɔ lé su Samaliɔ, a ònè: Dii á deziɔ Lua Yudaɔ nàé á ɔziɛ, ké aà pɔ pànzí yáí. ɔ a ní dede ní pɔfɛ pɔ gbà zò luawao. ¹⁰ ɔ á ye Yudaɔ ke á zɔɔ ũ gɔɛ ní nɔɔo saa? Apio i tàaekɛ Dii á Luaɛ sɔo lé? ¹¹ A ma yāma sa! A á gbé pɔ a ní kùkù zìzɔ ũe beɔ gbaɛ, asa Dii pɔ fēázi maamaaɛ. ¹² ɔ Eflaiũ bui dɔaanaɛ beɔ fɛlɛ gí gbé pɔ lé su ní zilaɔnɛ: Yohanani né Azalia, Mesilemɔ né Belekia, Saluũ né Yezekia ní Hadelai né Amasao. ¹³ Aa ònè: Asu su ní zīgɔe beɔ lao, ké wásu tàaekɛ Diiɛo yáí. A ye wá duuna ní wá tàaɔ káfi yà? Wa tàaekèè maamaa kò, ɔ aà pɔ fēa wá Isailiɔzi maamaa. ¹⁴ ɔ zīgɔ zìzɔ ní pɔ pɔ aa nàaaɔ tò we gbé pɔ káaaa weɔ ní ní kíaɔ wáa. ¹⁵ Gbé pɔ wà ní tó sɔ zìzɔ sè, ɔ aa pɔ pɔ wa nàaaɔ se nà gbé pɔ kú puizibi. Aa pɔkasaɔ kpámá ní kyaleɔ ní pɔbleaɔ ní imiaɔ, aa nísimàma ní bɔɔwa. Aa ní gbé pɔ gbāaɔ dī zàa'inaɔ kpe, aa gèrínɔ ní gbéɔ kīi wéle daminalikpedeu Yeliko, ɔ aa sù Samali.

¹⁶ Zibeezi kí Aaza gbéɔ zì Asiliɔ kíaawa à mè, aà mɔ dɔale, ¹⁷ asa Edoũ mò lèlɛ Yudaɔwa lɔ, aa zìzɔ kùkù. ¹⁸ Filitɛɔ sɔ aa lèlɛ Yuda bùsu gusiside wéleɔ ní Negɛve wéleɔwa, aa Besemesi sī ní Ayalonio ní Gedeloo ní Sokoo ní Timinao ní Gimɛzoo ní a zɔɛwiaɔ, aa zòlɛu. ¹⁹ Dii ɔtòlɛ Yudaɔwa an kí Aaza yáí, asa à bò Dii kpeɛ maamaa, a Ayāmeto Yudaɔ mekpà vāikeawa. ²⁰ Asiliɔ kí Tigela Pilɛɛɛ mò Aaza kīi, kási i dɔnlɛkɛɔ, à aà tò yooyeɛ. ²¹ Kí Aaza Dii kpé pɔ ní azia be pɔ ní Yuda kíaɔ pɔɔ sèlɛ kpà Asiliɔ kíapiwa, kási a kee i gbɛsuo. ²² Kua yooyeapi guu kí Aaza gí lé bɔ Dii kpeɛ. ²³ A sa'ò Siliɔ kía pɔ aa a fuɔ táaɔwa, asa à mè, lá Damasi táapiɔ dɔrɛlɛ, má sa'omáɛ, aai dɔmale sɔ. Ama aà ɔɔkpakīin we ní a gbéɔ píi. ²⁴ Kí Aaza Lua kpé pɔɔ nàaa a zèzɔɛ. A Dii kpé zé tà, ɔ à sa'okīiɔ pèlɛpɛlɛ Yelusaleũ zékpaɔ guu píi. ²⁵ A guleɔ bòbo wéleɔ ní wéleɔ Yuda bùsuu, ké wáli tulaletikateɔ we dii pāleɔnɛ, ɔ à Dii a deziɔ Lua pɔ fɛlɛð.

²⁶ Yá pɔ a kè za a daaleawa e a midɛawa kīni kú Yuda kíaɔ ní Isaili kíaɔ ladau. ²⁷ Ké à gà, ɔ wà aà vī Yelusaleũ, āma wi aà mia kpakīi ní Yuda kíaɔo. ɔ aà né Ezekia zòlɛ aà gbɛu.

29

Ezekia gbābɔa Lua kpéɛ (2Kia 18.1-3)

¹ Ezekia wè baasɔode guu ɔ à kpalablè, à zòlɛ báawa Yelusaleũ wè baakwi mɛndosaie. Aà da tón Abia, Zakali née. ² A yá pɔ Dii yei kè lá a dezi Davidi kèwa píiɛ. ³ Aà kpalablea wè séia mɔ séia guu, à Dii kpé zé wè, à a gbaɔ kèkɛ. ⁴ A sa'onao ní Levii bui sīsi, ɔ à ní káaa gāaɛ Lua kpé gukpe oi. ⁵ A ònè: A Levii bui, à ma yāma! A gbābɔ áziaɛ, í gbābɔ Dii á deziɔ Lua kpéɛ. A bɔlɛ ní pɔ pɔ í luakukīi gbáleo píi. ⁶ Asa wá maɔ bò Dii wá Lua kpeɛ, aa yá pɔ a yeio kèɛ, aa pākpaàzi. Aa bānɛbò aà kpéɛ, aa mikpɛlìè. ⁷ Aa a kpele zé tà, aa a filiaɔ dè, aai tulaletikateɔ ní Luaɛ a kúkiio, aai sa pɔ wī a pɔ káteu à tékū owà bo. ⁸ ɔ Dii pɔkūmabòbɔ Yelusaleũdeɔ ní Yudaɔwa, a tò aa gò sòkēngu pɔɔ ũ, láanipɔɔ ũ, pɔsɔsɔaɔ ũ, lá á wé lé e gbāɛwa. ⁹ A yáí wà wá maɔ dèdè ní fēndao, mé wá negɔɔ ní wá nenɔɔ ní wá nɔɔo gò zìzɔ ũ. ¹⁰ Má ye mà ledouke ní Dii Isailiɔ Luaɛ sa, ké

aà pòkūma pāsī e weewá. ¹¹ Ma gbé, ásu pàkpaaàzi ló, asa Dii á sé àò ku a ae, íb a gbagbae. Àme i aà gbagba, i tulaletikaè téa.

¹² ¶ Levii buiè beè fèlè:

Keata buiò Amasai né Maatu

ní Azalia né Yoelio.

Melali buiò Abadi né Kisi

ní Yaleleli né Azaliao.

Geesò buiò Zima né Yoa

ní Yoapi né Edenio.

¹³ Elizafá buiò Yeieli ní Simelio.

Asafa buiò Zakali ní Mataniao.

¹⁴ Emani buiò Yeieli ní Simelio.

Yedutu buiò Semaia ní Uzielio.

¹⁵ Ké aa ní gbé kàaa, aa gbàbòné, ò aa gè gbàbò Dii uaé lá Dii dà kíe a òwa.

¹⁶ Sa'onao gè gbàbò Dii kpé, ò aa pò gbàlea pò aa èuò nàaa wà bò Dii ua, ò Levii buiò sí aa bò bíi kpe e Sedò guzuleu. ¹⁷ Mò séia gòò séia zí ò aa nà gbàbò uapièwa. A gòò swaaòde zí aa kà kpépi kpéle, ò aa gbàbò e gòò swaaò ló. Mò séia gòò gèò ní mendoode zí ò aa làa.

¹⁸ ¶ aa gè kí Ezekia lè aa mè: Wa gbàbò Dii kpé, sa'okii ní a pòkeleò píi ní táabūnu pò wí pèe kálèwà ní a pòkeleò píi. ¹⁹ Pò pò kí Aaza sakàu a náaisaìke guuò píi wá kèke wa gbàbòné, aa kálè Dii gbagbakii ae.

²⁰ Ké gu dò, Ezekia fèlè káaukaau, à wéle gbèzòò kàaa, ò aa gè Dii ua. ²¹ Aa gè ní gáaenao mèn sopla ní sàsakaò sopla, ní sànebòò sopla ní blesanaò sopla duun awakpabò ù Yudaò ní ní būsuo ní Lua kpéò yá musu. ¶ kí ò Aalona bui sa'onaoe aa sa'òò Dii gbagbakiiwa. ²² Wà zupio kòlokpakpa, ò sa'onao a au sí wa lè sa'okiiwa. ¶ wà sàsakaopio kòlokpakpa ló, wà a au lè sa'okiiwa. ¶ wà sànebòpio kòlokpakpa, wà a au lè sa'okiiwa. ²³ Wà gè ní blesan duun awakpabò kí kii ní gbé pò kàaaa weò, aa onàna blepiowa. ²⁴ ¶ sa'onao a kòlokpakpa, aa gè ní a auo sa'okii duun awakpabò ù Isailio duunakèama yáí, asa kí mé mè wà sa pò wí a pò káteu à tékū ní sa pò wí o duun awakpabò ù o Isaili bui píione.

²⁵ A Levii buiò kálè Dii ua, aa sésènaò ní mòonaò ní domaò kúa lá Davidi ní aà gu'ena Gadao ní anabi Natáo dílewa, asa Dii mé dà a anabipione, ò aa ò.

²⁶ ¶ Levii buiò sí we, aa Davidi pò'òbònapio kúkua. Sa'onao ku we ló, aa kàaeò kúkua. ²⁷ ¶ Ezekia mè wà sa pò wí a pò káteu à tékū o'ò sa'okiiwa. Ké wà nà sapi oawa, ò wà nà lesia Diièwa ní kàaeò ní Isailio kí Davidi pò'òbònapio. ²⁸ Gòò pò lèsinaò lé lesi, mé kàaepenaò lé ní kàaepè, gbé pò kàaaa weò lé kúlè Diiè e wà gè sapi ò wa làa píi. ²⁹ Ké wà sapi ò wa làa, kí ní gbé pò kú weò kùlèè aa wùlè ní gbèu. ³⁰ ¶ kí Ezekia ní a íwaò ò Levii buiòe aa Dii táasile ní lè pò Davidi ní gu'ena Asafao dàò. Aa aà táasilè ní pònaò, ò aa mipèlè aa kùlèè.

³¹ ¶ Ezekia mè: Lá a ázia kpà Diiwa gbá, à mò Dii ua ní á sa'obòò ní á sáaukpasao. ¶ gbé pò kàaaaò mò ní ní sa'obòò ní ní sáaukpasao, mé gbé pò an pò gbàò mò ní pò pò wí a pò káteu à tékū. ³² Sa'obò pò aa mòpion ke: Zu bààkwí, sàsakaò basòò ní sàsa bòòò àaa do. Aa sa pò wí a pò káteu à tékū òò píi. ³³ Sa'obò pàleòn ke: Zu àaa àaò (600) ní sàò ní bleò àaa gèò (3.000). ³⁴ Sa'onao dasio, aai fò sa pò wí a pò káteu à tékū obòò báa bò píio, ò an gbé Levii buiò lé dónlè e sa'on kinio aagé gbàbò níziae, zipi e láa, asa Levii buiò laai ví gbàbò níziae yá musu de sa'onao. ³⁵ Sa pò wí a pò káteu à tékū obòò dasi, mé sáaukpasao nísi di ló ní vèe pò wí élèwàò.

Màa wà èa nà Dii ua zìwa. ³⁶ Ezekia ní a gbé̃o pò kèna yá pò Lua kè a gbé̃onewa, asa yápi kè gòogòe.

30

Ezekia Gēamusu dikpeke

¹ Ezekia lékpāsákè Yudaone ní Isailio píi, mé à lá kē kpāsā Eflaiū ní Manase buione. A òné aa m̀o Gēamusu dikpeke Dii Isailio Luae a ua Yelusaleū. ² Kí ní a ìwao ní gbé̃ pò kú Yelusaleū zèd̀ wà dikpepi ke m̀o plaade guu. ³ Aai e kè a g̀o, * asa sa'ona pò aa gbā̀b̀ò níziāe an dasi i kao, mé gbé̃o i káaa Yelusaleū. ⁴ Yápi kè kíe maa ní gbé̃ pò káaaa weo píi, ⁵ ò aa lékpāsákè Isailione píi za Beeseba e Dā, aa m̀è wà m̀o Gēamusu dikpeke Dii Isailio Luae Yelusaleū, asa wí m̀o dikpepi kei dasidasi lá a ku taalauwao. ⁶ Ŋ kí ní a ìwao gbé̃o zì, aa bàalè gèd̀ Yuda b̀usu ní Isaili b̀suo píi. Lápi m̀è: Isailio, à ze ní Dii Ablahaū ní Izaakio ní Isailio Luao, i ze ní á gbé̃ pò b̀o Asilio kía zì aa g̀o. ⁷ Asu à de lá á maeo ní á gbé̃ pò aa b̀o Dii ní Lua kpeowao. Lua ní kè s̀kēngu pò ũ lá á èwa. ⁸ Asu swágbāake lá á maeowao. A odo Diizi, í m̀o aà ua pò a òlè a pò ũ g̀o píi guu. A zòble Dii á Luae, aà p̀kūma zòo i weewá. ⁹ Tó a zè ní Diio, gbé̃ pò aa á gbé̃o ní á néo k̀k̀k̀ z̀z̀o ũ wēnadōné, aai su b̀sue beeu, asa Dii á Luaá s̀sobide s̀uude. Tó a zeaano, a b̀o á kpeo.

¹⁰ Kp̀awakenao gè wéle ní wéleo Eflaiū buio b̀suo ní Manase buio b̀suo e Zabulni buio b̀suo, ò gbé̃o ní yáalò, aa ní àlafikè. ¹¹ N beeo Asee buieo ní Manase buieo ní Zabulni buieo níziā b̀sa, ò aa gè Yelusaleū. ¹² Dii zikè Yuda b̀suo, a tò an làasoo doū, kè aa e yá pò á dà kí ní a ìwaoe aa ò ke yáí.

¹³ Gbé̃o káaa Yelusaleū dasidasi Káaso dikpeke yáí m̀o plaade guu. Gbé̃pio dasi maamaae. ¹⁴ Aa f̀le sa'okliio ní tulaletikatēakli pò kú Yelusaleū dāaí píi, aa s̀le k̀le Sedō guzuleu. ¹⁵ Aa Gēamusu sã k̀lokpakpa m̀o plaade g̀o g̀o m̀endosaidezi. Yápi kè sa'onao ní Levii buione wí ũ, ò aa gbā̀b̀ò níziāe, aa sa pò wí a pò káteu à tékūo ò Dii ua. ¹⁶ Aa gè zè ní k̀i lá a ku Lua gbé̃ Moizi ikoyā láuwa. Sa'onao au s̀ Levii buio, ò aa lè sa'okliwa. ¹⁷ Kè gbé̃ dasideo i gbā̀b̀o níziāe yāo yáí ò aai f̀ Gēamusu são k̀lokpakpa Diieo, ò Levii buio a k̀lokpakpané. ¹⁸ Eflaiū buio ní Manase buio ní Isakaa buio ní Zabulni buio, an gbé̃ daside i gbā̀b̀o aziaeo, ò aa Gēamusu sã ǹo s̀o, aa b̀o yá pò kú lápiu kpe. A yáí tò Ezekia wabikèné à m̀è: Dii maa, aà s̀uuke ¹⁹ ní gbé̃ pò zèd̀ à Dii a deziio Lua k̀i wéleo, baa kè i gbā̀b̀o aziaeo. ²⁰ Ŋ Dii s̀ ní Ezekiao, à ní tó aafia. ²¹ Isaili pò kú Yelusaleūpio Káaso dikpeke e g̀o sopla ní p̀na zòo, mé Levii buio ní sa'onao ò Dii táasile lá gu lé d̀o ní gbāa pua léu. ²² Ezekia Levii buio gbà s̀ nípii, kè aa zikè Diie ní d̀ao yáí.

Wà sáaukpa sa'ò e g̀o sopla, wà dikpe p̀pio s̀o, wà Dii ní deziio Lua sáaukpa. ²³ Ŋ gbé̃ pò káaaa zèd̀ wà èa dikpeke e g̀o sopla lo, ò wà èa wa kè ní p̀nao lo. ²⁴ Yudaó kí Ezekia gbé̃o kámasa kà ní gáaeo òaa s̀o (1.000) ní são ní bleo òaa s̀o lee sopla (7.000), ò aà ìwao kpà lo gáae òaa s̀o (1.000) ní são ní bleo òaa s̀o lee kwi (10.000). Sa'ona pò aa gbā̀b̀ò níziāe zibeeziio dasi. ²⁵ Yuda pò káaaa p̀nakè nípii ní sa'onao ní Levii buio ní gbé̃ pò b̀o Isaili b̀suo ní b̀m̀o pò kú Isaili b̀suo ní Yuda b̀suo. ²⁶ Wà p̀nakè Yelusaleū maamaae, asa za Isailio kí Davidi né Salomoo g̀o, wí dikpeke à kà máao. ²⁷ Sa'onao ní Levii buio f̀le zè aa samaa'ò gbé̃one, ò Lua sírno, asa an wabikea aà lè za musu aà k̀k̀ie.

* 30:3 Nao 9.9-11

31

¹ Ké wa làa píi, Isaili pò kú weo bòle gè Yuda wéle guu, ò aa táagbe pò wa pèleo wíwi, aa Asetaati lipéle zòzò, aa gule sí pò wa bòo dàai, aa sa'okii pò kú Yuda bùsuuo gbòo ní Bèyámee bùsuo ní Èflaiü bùsuo ní Manase bùsuo píi. Ké aa làa, ò an baade tà a be wéleu.

Ezekia lousisiyā kekea

² Ezekia sa'onao ní Levii buio kpaalè gā ní gāo, baade ní a zio, ké aa sa pò wí a pò káteu à tékū o ní sáaukpasao, aai zike Dii kpé kpeele, aai aà sáaukpa, aai aà táasile. ³ Kí Ìo pò pò de à kpa bo a àizee guu lá gu lé do sa pò wí a pò káteu à tékū oboo ũ. Ìo kpa sa koo oboo ũ ní sa oosi pòo ní kámabogoo pòo ní mo dafu pòo ní dikpegoo pòo, lá a ku Dii ikoyā láuwa. ⁴ A ò Yelusaleüdeone aa sa'onao ní Levii buio asea kpámá, * ké aa e mekpa Dii ikoyāwa yái. ⁵ Ké yápi ligua gòo, Isailio ní pò káauo kpà soũsoũ, pówena ní vèeo ní nísio ní zó'io ní ní buapoo píi. Aa mò ní ní pò kwideo píi à kè zai. ⁶ Isailio ní Yuda pò kú Yuda wéle guuo mò ní zù kwideo lo ní ní sá kwideo ní pò pò aale kpá Dii ní Luawao kwideo, aa kàle zéze. ⁷ Aa nà a káaaa zézewa mo àaãde guu, ò aa a mĩde mo soplade guu. ⁸ Ké Ezekia ní a ìwao mò pòpio è káaaa zéze màa, aa Dii sáaukpa mé à a gbé Isailio sáaukpa lo. ⁹ Ezekia yálàla sa'onao ní Levii buiwa pòpio musu, ¹⁰ ò sa'onkia Azalia, Zadoki bui wèwà à mè: Za goo pò gbéoo nà moa Dii ua ní ní gbaowa, wa pòblè wa kã, à fè. Báaa pò Dii dà a gbéoo mé tò pòpio fè kálea màa.

¹¹ Ò Ezekia mè, wà Dii kpé láasio keke, ò wa kèke. ¹² Ò aa mò ní gbapio ní pò kwidepio ní pò pò wa kpà Diiwapio ní náaio. Levii bui Konia mé pòpio gbèzoo ũ, mé aà dāuna Siméi mé aà plaade ũ. ¹³ Kí Ezekia ní Dii kpé gbèzoo Azaliao mé gbéee beeo díle Konia ní Siméio donledeoo ũ:

Yeieli, Azazia, Naata, Asaeli,
Yelimo, Yozaba, Elieli,
Isemakia, Maatu ní Benaiao.

¹⁴ Pò pò wà Lua gbào zì de Gukpe Bole dōana Levii bui Imena né Kole yá ũe. Òme Ìo gba pò wa dà Dii ní sa pò wa òwàò pò kpaalené. ¹⁵ Edeni, Miamé, Yésua, Semaia, Amalia ní Sekaniao mé aai dōaàle ní náaio sa'ona wéle guu. Aa kpaalè ní gbéone gā ní gāo néfēnen gbèzoo. ¹⁶ Bee gbea aa kpaalè gōe pò kà wè àaã ge aa dea an tó kú taalauone, gbé pò aa gē Dii ua lá gu lé do yákekei gā ní gāoo baade ní a zio. ¹⁷ Aa kpaalè sa'ona pò an tó kú taalau daedaone ní Levii bui pò kà wè bao ge aa deao gā ní gāo baade ní a zio. ¹⁸ Aa ní noeo ní ní negōeo ní ní nenoo tó dālau píi, ké aa nízia kpà Luawa ní náaio yái. ¹⁹ Aalona bui sa'ona pò kú ní wéle bualoũ ge wéle pále bualoũ so, wà gbéoo díle aa gé sa'on gōe píie ní a aseao ní Levii pò wà ní tó dālauo.

²⁰ Yá pò Ezekia kè Yuda bùsu píi guun we. A yáze de náaide pò Dii a Lua yei kè. ²¹ Zì pò à okpàwà Dii kpé yá musu ge aà ikoyā ge aà yádileao yái, à a Lua kíi wèlelo ní nòsemendoo, ò yá pò a kèò bò maa píi.

32

Asilio kia viadadaa Yelusaleüdezi (2Kia 18.13-37, Isa 36.1-22)

¹ Ezekia yápio kea ní náaio gbea Asilio kí Senakelibu lèle Yuda bùsuwa, à koezò a wéle bíidezi, à mè á gbooe, wélepio i gō a pò ũ. ² Ké Ezekia è Senakelibu mò mé à mipè Yelusaleüwa ní zio, ³ à lekpaai ní a ìwao ní a zígoo lá wa ke wà

* 31:4 Nao 18.12-13, 21

nibɔna pɔ kú b́íi kpe tata, ɔ aa d̀aàlɛ. ⁴ Gb́éɔ k̀aa dasidasi, ɔ aa nibɔnaɔ ń íze pɔ p̀a buaɔlao tàta pii aa mè: Tó Asiliɔ ḱia m̀ò, a í e la z̀ɔɔ. ⁵ Ezekia àiakè à b́íi pɔ gb̀òò k̀èkè pii, ɔ à gugwakii lesiò b̀òwà. A b́íib̀ò b́íizi l̀ò mé à Davidi ẃéle gu pɔ wa k̀akao gb̀aa k̀àfi. A g̀ɔkɛb̀ɔɔ ń s̀engbaɔɔ p̀i dasidasi. ⁶ A gb́éɔ d̀ilɛdile z̀ig̀ɔɔ gb̀éz̀ɔɔ ũ, ɔ à ń k̀aaaazi ẃéle b̀olɛ kpɛlɛ, ɔ à ń gb́a s̀ò à mè: ⁷ A s̀òdile, í ẁɔ kɛ. Asu to v́ia á k̀ũ. Asu bílikɛ Asiliɔ ḱia ń a z̀ig̀ɔ dasiɔ ýawao, asa gb̀aa pɔ k̀úwanɔ dɛ ń p̀oa. ⁸ Gb̀enazina gb̀aa ɔ aa v́i, wápiɔ s̀ò, Dii wá Lua k̀úwanɔ. A d̀wáɛ, i z̀ikawɛ. ɔ Yudaɔ ḱi Ezekia ýapi gb́éɔ gb̀a s̀ò.

⁹ Bee gb̀ea Asiliɔ ḱi Senakelibu ń a z̀ig̀ɔ koez̀ò Lakisizi pii, aa ku we, ɔ à a ìwaeɔ z̀ì Yudaɔ ḱi Ezekiawa Yelusaleũ, aa òè ń Yuda pɔ k̀ú weɔ: ¹⁰ Yá pɔ Asiliɔ ḱi Senakelibu òn kɛ: A gb́é pɔ ma á kaka Yelusaleũ, b́ó áɛ a náaikɛ màai? ¹¹ Ké Ezekia mè Dii á Lua a á b̀ɔ ma z̀zi, á d̀s̀ àɛ á s̀asá noa? A ga ń ǹao ń imion we. ¹² Ezekia i Diipi gules̀ò ń aà gbagbakii gb̀òò lé? A ò Yelusaleũdeɔ ń Yudaɔ pii aa m̀ò k̀ulɛ gbagbakii m̀endo aɛ, aai sa'owà. ¹³ A yá pɔ ma Senakelibu ń ma maeɔ wá k̀è bui pɔ k̀ú bùsu p̀aleuɔne d̀s̀ò lé? Buipio t́aa f̀ò g̀imɛ mà ń bùsu s̀ímáe? ¹⁴ Bui pɔ ma mae ń kaaleɔ pii, an kpele t́aa mé f̀ò g̀ìè ń a gb́éɔi? Kpelewa á dii a f̀ò á b̀ɔ ma z̀zi? ¹⁵ Asu to Ezekia ònɔkèé l̀ò fá! Asu to aà á s̀asá màao. Asu à aà yá s̀io, asa buie ge bùsue t́aa i f̀ò a gb́éɔ b̀ò ma z̀zi ge ma maeɔ z̀zi, belenke á dii. Aa f̀ò á b̀ɔ ma z̀zi.

¹⁶ Senakelibu ìwapiɔ èa d̀è ń Dii Luao ń aà z̀òblena Ezekiao l̀ò. ¹⁷ ɔ à lakè a kp̀asàè, à Dii Isailiɔ Lua s̀òs̀ a guu à mè: Lá buie t́aa i f̀ò ń gb́éɔ b̀ò ma z̀zi, màa Ezekia Lua a f̀ò a gb́éɔ b̀ò ma z̀zi. ¹⁸ ɔ ìwapiɔ lé gb̀aa z̀ù Yelusaleũ gb́é pɔ k̀ú b́íiwaɔzi ń Èbelu ýáo, ké iwáa e ká ń p̀oa, s̀ò i k̀éngu ýái, aai gbasaa ń ẃéle sí. ¹⁹ Aa Yelusaleũ Lua d̀ilɛ lán buiɔ t́aa wae, dii pɔ gb̀enazina mé ń k̀épiɔ.

²⁰ Kí Ezekia ń ànabi Isaia, Am̀ɔzu néo wabikè ýapi musu aa wiilè Luawa. ²¹ ɔ Dii malaikae z̀ì à g̀è z̀ig̀ɔ ń ń badeɔ ń ń d̀aana pɔ k̀ú Asiliɔ ḱia b̀òuɔ t̀òlòz̀ò. ɔ Asiliɔ ḱia èa tà a bùsuu, aà gɛɛ g̀ò kpa a ẃéi. Ké à g̀è a t́aa kpéu, ɔ aà néo aà d̀è we ń f̀endaɔ. ²² Dii Ezekia ń Yelusaleũdeɔ b̀ò Asiliɔ ḱi Senakelibu z̀zi ń gb́épiio, à oliazi gupiiu. ²³ ɔ wà m̀ò dasidasi wà Dii gb̀a pɔ Yelusaleũ, wà pɔ beedeɔ kpà Yudaɔ ḱi Ezekiawa. Za g̀ɔɔ bee bui pii z̀òkɛ d̀è.

Ezekia gyákɛa

(2Kia 20.1-3, 12-21, Isa 38.1-8, 39.1-8)

²⁴ A gb̀ea Ezekia gyákè à kà gaa. Ké à wabikè Diiwa, ɔ Dii s̀iaànɔ, à dabudabukèè a seela ũ. ²⁵ N beeo Ezekia az̀ia s̀è lesi, i maa pɔ Dii k̀èe fiaboè, ɔ Dii f̀è Yelusaleũdeɔ ń Yudaɔzi pii. ²⁶ ɔ Ezekia az̀ia bùsa ń Yelusaleũdeɔ pii, ɔ Dii i p̀ok̀umab̀òb̀ómá Ezekia i g̀ɔɔ.

²⁷ Ezekia àizɛɛ ń gawio v́i maamaaɛ. A làasiò b̀òbo à a ánuu k̀akau ń a vuao ń a gb̀è beedeɔ ń a tulaleti g̀inanaɔ ń a s̀engbaɔɔ ń pɔ ɔde bui pii. ²⁸ A blɛwɛkakiiò b̀òbo, ɔ à p̀wɛnaɔ k̀akau ń v́èo ń nísio. A kpéɔ d̀òd̀ò a z̀ù bui dodoaɔne, à kaa dàda pɔ kelenaaɔne. ²⁹ A kp̀asaa kàlɛ, ɔ à s̀ao ń zuo l̀ulu dasidasi a k̀àfi, asa Lua àizɛɛ p̀isiè z̀òz̀òɛ.

³⁰ Ezekia mé G̀iɔ nibɔna musu tà, ɔ à a í gb̀aɛ z̀íɛ Davidi ẃéle be'ae oi. Yá pɔ a k̀è pii b̀ò maa. ³¹ Ké Babeli ḱiaɔ gb́éɔ z̀ì dabudabu pɔ k̀è aà bùsu gb̀eaiwà, Lua aà tò a laaiwa, ké à aà lɛ à gwa, í yá pɔ k̀ú aà s̀ou d̀s̀.

³² Ezekia yá k̀iniɔ ń yá pɔ a k̀è Luaɔ ku ànabi Isaia, Am̀ɔzu né wépuɔngu pɔ a è taalau ń Yuda ḱiaɔ ń Isaili ḱiaɔ láo. ³³ A gà, ɔ wà aà mia kp̀ak̀si ń Davidi buiɔ

sìsì musu. Ké à gà, Yelusaleüdeò ní Yudaò píi àà gε kpelà, ò àà né Manase zòlè àà gbεu.

33

Yudaò kí Manase (2Kia 21.1-18)

¹ Manase wè kueplade guu ò à kpalablè, à zòlè báawa Yelusaleü wè bààò sòosaie. ² A yá pò Dii yeio kè à zè ní bui pò Dii ní yá Isailiòneò yābēεkeao.* ³ A èa gulesí pò a mae Ezekia dàaíò bòbo ní Baali gbagbakíò. A Asetaati líò pèlεpεlε, à kùlε luabe pòne, à zòbléné. ⁴ A sa'okíò bò Dii kpéu Yelusaleü, gu pò Dii mè á tó aò kuwà gòopiipi.† ⁵ A luabe pò gbagbakíò bò Dii uao guu píi. ⁶ A sa pò wí a pò káteu à tékū ò ní a negòeò Beninòü guzulεu, à pò dà gbéowa, à māsòò kè, à gbéò kòòlekè, à yāgbèa gèsisinaòwa ní welendeò, à yá pò Dii yeio kè maamaa, ò àà pò fεlèè. ⁷ A taa pò a à díle Dii kpéu, gu pò Dii ò Davidie ní àà né Salomòò a tó aò kuwà gòopii, asa Isaili wéleò guu píi Yelusaleü ò a sè. ⁸ A mè tó Isailiò yá pò á dílenéò kúa píi, aale a òtondòkii gwa, mé aa zè ní a ikoyāò ní yā'onε pò a zòblena Mòizi kpámáò píi, á ní bòlε bùsu pò á kpà ní deziòwauo.‡ ⁹ N beeo Manase Yelusaleüdeò sàsā ní Yudaò píi, ò aa yāvāikè de bui pò Dii ní kaale ní deziòneòla.

¹⁰ Dii yā'ò Manase ní àà gbéò, kási aai swáseio. ¹¹ ò Dii mò ní Asilio kía zígò dōaanaò, aa àà kù wà bakàè a níu wà mógotē gala kpàè, ò wà taaànò Babeli. ¹² Aà yooyeapi guu à awakpà Dii a Luaε, à azía bùsa a deziò Luapie maamaa. ¹³ Ké à wabikè Diiwa, ò Dii síaànò, à àà awa sí à èa àà kpà kpalau Yelusaleü. Manase dō sa ké Dii á Luaε.

¹⁴ Bee gbèa à Davidi wéle bíi pò wa bò bíizi kèkε za Giò nibòna pò kú guzulεu be'ae oi e à gè pèò Kpò Bolewa. A bíipi bò lía Ofeli sìsìi, mé a lesí de a káaua. ò à zígò dōaanaò díledile Yuda bùsu wéle bíideò guu píi. ¹⁵ A dii zìlòò ní taa pò a pìò bòlε Dii kpéu, à sa'okii pò a bò Dii kpé sísíwa ní wéle euoò gbòò a kòlε bíi kpε. ¹⁶ A Dii gbagbakii kèkε, ò à sa'òwà ní légbā fiabobòò ní sáaukpasao. A ò Yudaone aa zòble Dii Isailiò Luaε. ¹⁷ Gbéò gí lé sa'o gulesíòwa, āma Dii ní Lua aale owà.

¹⁸ Manase yá kíniò ní wabi pò a kè a Luawao ní yá pò gu'enaò òè ní Dii Isailiò Lua tóò aa ku Isaili kíaò ladau. ¹⁹ Wabi pò a kè ní lá Dii síaànòò ku gu'enaò taalau sānu ní duuna pò a kè à bò Dii kpε e àò gé azía busaio. Gu pò à gulesíò bòuò ku lápi guu ló ní gu pò à Asetaati lí ní taa páleò pèlεpεlεuò. ²⁰ Ké à gà, wà àà vī a bε, ò àà né Amò zòlè àà gbεu.

Yudaò kí Amò (2Kia 21.19-26)

²¹ Amò wè bao ní plaode guu ò à kpalablè, à zòlè báawa Yelusaleü wè plaε. ²² A yá pò Dii yeio kè lá a mae Manase kèwae. A sa'ò taa pò a mae pìpiòwa píi, à zòbléné. ²³ Kási i azía busa Diié lá a mae kèwao, a tò a taaeò dède. ²⁴ ò àà íwao lεkpàaíààzi aa àà dè a bε. ²⁵ ò Yudaò gbé pò lεkpàaíààzipiò dède píi, aa Amòpi ní Yosia kpà kía ü àà gbεu.

34

Yudaò kí Yosia (2Kia 22.1-20, 23.4-20)

* 33:2 Zel 15.4 † 33:4 2Sam 7.13 ‡ 33:8 1Kia 9.3-5

¹ Yosia wè swaaõde guu ò à kpalablè, à zòlè báawa* Yelusaleũ wè baakwi ní mèndooe. ² A yá pò Dii yei kè à a dezi Davidi òlesè píi, i pãale òplaii ge zeeio.

³ Aà kpalablea wè swaaõde guu, gòò pò a de ewaasona ù ò à nà a dezi Davidi Lua kíi weelawa. A wè kueplade guu ò à nà gbãbã Yelusaleũewa ní Yuda bùsuo píi. A gulesí pò wa bòò dàai, à Asetaati lipelè zòzò, à táa pò wa àò ní pò pò wa kàsaò sèlè. ⁴ Wà Baali gbagbakíiò gbòò aà wáa, ò a tò wà tulaletikateakíi pò kú gbagbakíipiò musu zòzò. A Asetaati lipelè ní táa pò wa àò ní pò pò wa kàsaò wíwi, ò à a tibò a fãfã táapiò gbàgbanaò miaòwa. ⁵ A táapiò sa'onao wáò kpàsa ní sa'okíiòwa.† Maa à gbãbò Yelusaleũ ní Yuda bùsuo. ⁶⁻⁷ A sa'okíiò ní Asetaati lipelè gbòò Manase buiò wéleò guu ní Eflaiũ buiò pòò ní Simeò buiò pòò e à gè pè Nefatali buiò pòò ní a bezia pò liaiòwa. A táaò gbègbè à a tibò, à tulaletikateakíiò gbòò Isaili bùsu gupíiu, ò à èa tà Yelusaleũ.

⁸ Aà kpalablea wè bao plasaide guu, gòò pò àlè gbãbò Yelusaleũe ní Yuda bùsuo, à Asalia né Safana ní wéle kí Maaseao ní kpàwakena Yoa, Yoaaza néo gbàe Dii a Lua kpé kekei. ⁹⁻¹⁰ Óa pò wà mòò Lua ua, Levii bui bíibòledòanaò sí ò aa gèò sa'onkia Ilikia kíi, ò ampíi aa gè nà gbé pò wà ní díle Dii kpé zí gbèzòò ùòne ní òzì. Manase buiò ní Eflaiũ buiò ní Isaili kònaò píi ní Yudaò píi ní Bèyãmee buiò ní Yelusaleũdeò mé òapi kpà. Ó Dii kpé zí gbèzòòpiò fiabòò zíkènaòne wà Dii kpé keke wà a gbàa káfi. ¹¹ Aa òa kpà kpebonaòwa wà gbè àaò luò. Aa kpà li'ánaòwa lò wà kpele líò ní zaò luò, wi kpé pò Yuda kíaò tò we yàaò kekeò. ¹² Gbépiò zíkè ní náaiò. Gbé pò wà ní díle aa wetè zípizìon ke: Levii né Melali buiò Yaata ní Obadio ní Levii né Keata buiò Zakali ní Mesulaũ. Levii buiò pò'òbònaò lea dõ nípiie. ¹³ Aame aa asosenaò gbèzòò ù, aa wetè zíkènaòzi zéze. Levii buieò mé tòdòdònaò ní lakènaò ní bíibòledòanaò ù.

Yosia bõa ikoyá láwa
(2Kia 22.8-23.3)

¹⁴ Gòò pò wàlè bò Dii kpéú ní òa pò wà gèuo, sa'onkia Ilikia bò ikoyá pò Dii ò Mòzìie taalawa. ¹⁵ Ó Ilikia ò lakèna Safanae a ikoyá lá è Dii kpéú, ò a kpàwà. ¹⁶ Safana gèò kí kíi, à yá dàu a síuè à mè: N ìwaò lé zí pò ní nàné ní òzìpi ke píi. ¹⁷ Aa òa pò kú Dii kpéú nà zíkènaò gbèzòòòne ní òzì ní zípikènaò. ¹⁸ Ó à èa òè sa'onkia Ilikia lá kpàwa, ò à a kyokè kíe.

¹⁹ Ké kí ikoyá lápi yámà, à a ulada ga kè. ²⁰ Ó a ò sa'ona Ilikiae ní Safana né Aikaũo ní Mika né Abedòò ní lakèna Safanaò ní a ìwa Asaiaò à mè: ²¹ A ge Dii laimèe ní Isaili kònaò ní Yudaò taala pò wa bòwàe bee yá musu. Dii pòkùmabòbòwá à kè zài, asa wá deziò Dii yá kũao, aai yá pò kú taalae bee guu ma aa zíkèwàò. ²² Ó sa'ona Ilikia ní gbé pò kí ní zí sãnuò gè yá'ò nòe ànabi Uledae. Nòepi ku Yelusaleũ fáani plaade guue, aà zá tón Saluũ, Tikeva né, Halasa tũnae. Gõepiá Dii kpé pòkasao ùlenae.

²³ Dii Isailiò Lua yá'ò nòepie à mè: A ge o gbé pò á zíae, ²⁴ ma Dii ma mè, má yáyia gue beewa ní gbé pò kú a guuò, láai yá pò kú taala pò wà a kyokè Yudaò kíaeupíi píi. ²⁵ Má pòkùmabòbò gue beewa, ma pòkùmapi a kpáleo, asa aa pàkpàmazi aa gè sa'ò dii pãleòwa, aa ma pò fèlemèe táa pò aa kèpiò yá musue. ²⁶ A ge o Yudaò kía pò á zí ma laie, yá pò a màpi musu, ma Dii Isailiò Lua ma mè, ²⁷ yá pò má ò gue bee ní gbé pò kú a guuò musu, lá à swàsèi à a ulada ga kè à òòbò, má mà. Ma Dii máme má ò. ²⁸ Má tò aà ànuatoe, wi aà ví nie guu. Aà wé a si yá pò má yía gue bee ní gbé pò kú a guuòwaleo. Ó zínapiò èa tà kíwa ní yápio.

* 34:1 Zel 3.6 † 34:5 1Kia 13.2

²⁹ Kí Yelusaleũ gběz̄z̄z̄ó ní Yudaó sìsi, ̄ aa k̄aaaaazi píi. ³⁰ A gèr̄n̄o Dii ua ní sa'onao ní Levii buiò ní Yelusaleũdeó ní Yudaó píi, néf̄n̄en gběz̄z̄ó, ̄ a tò wà Dii bàakuar̄n̄o taala p̄o wa è aà kp̄éu kyokè píi ní wáa. ³¹ Kí z̄ea a m̄p̄ele sae, ̄ à èa z̄è ní Dii bàakuar̄n̄o yād̄ileao. A m̄è á té Diizi, iò aà yād̄ileao ní aà yādan̄eo k̄ūa, iò aà ɔtond̄ok̄ii gwa ní n̄òsem̄endoo ní a p̄oēao píi, iò Dii bàakuar̄n̄o yá p̄o kú lápi guu ma. ³² ɔ a tò Yelusaleũdeó ní B̄ēyām̄e buiò f̄le z̄è nípii, ̄ aa z̄è ní ní deziò Lua bàakuar̄n̄o yáo.

³³ Yosia t̄aa n̄aa Isaili bùsu gup̄iiu a k̄òle, a tò gb̄é p̄o kú Isaili bùsuuò z̄obl̄e Dii ní Luae nípii. Yosia ḡo aa t̄e Dii ní deziò Luazi, aai p̄aal̄eò.

35

Yosia Ḡeamusu dikp̄ek̄ea (2Kia 23.21-23)

¹ Yosia Ḡeamusu dikp̄ek̄è Diie Yelusaleũ, ̄ wà Ḡeamusu sa'ob̄oò k̄òlokp̄akpa m̄o s̄éia ḡoò ḡeò m̄endosaidez̄i. ² A sa'onao dàzīu, à ní gba s̄o Dii kp̄é z̄i p̄o aa ke yá musu. ³ A ò Levii bui p̄o wà ní kp̄á Diiwa, aai yād̄ada Isailīn̄e: A Lua kpagolo dil̄e kp̄é p̄o Isailiò kí Davidi né Salom̄oò d̄òu, ásu da á ḡaū lo. Ali z̄obl̄e Dii á Luae ní a gb̄é Isailiò. ⁴ A baade s̄ouke ḡā ní ḡāo á deziò uawa, lá Isailiò kí Davidi ní aà né Salom̄oò d̄alauwa. ⁵ A s̄ia Dii ua, á gb̄eò iò kú ní á gb̄é Isailiò ḡā ní ḡāo, ⁶ í ní Ḡeamusu sa'ob̄oò k̄òlokp̄akpané. A gb̄āb̄o áziae, í s̄āpiò k̄eke á gb̄é̄n̄e, ké aa e ke lá Dii dà M̄oizīe a òwa.

⁷ Yosia az̄ia s̄āo ní a bleò kp̄á gb̄é p̄o kú weòwa Ḡeamusu sa'ob̄oò ū òaas̄oò lee baakwi (30.000) ní zuò òaa ḡeò (3.000). ⁸ Aà ìwaò gb̄éò gb̄á p̄o ní sa'onao ní Levii buiò s̄o. Lua ua d̄aanaò Ilikia ní Zakalio ní Yeielio sa'onao gb̄á Ḡeamusu sa'ob̄oò òaa ku'e'aās̄ (2.600) ní zuò òaa do ní bas̄oò (300). ⁹ K̄onania ní Semaiao ní a d̄auna Netanelio ní Asabiao ní Yeielio ní Yozabao mé Levii bui k̄iaò ū. Aa Levii buiò gb̄á Ḡeamusu sa'ob̄oò òaas̄oò lee s̄oò (5.000) ní zuò òaa pla ní bas̄oò (500).

¹⁰ ɔ wà Lua gbagbazī s̄oukè, sa'onao s̄ia ní z̄ek̄ii, mé Levii bui k̄iniò ku we ḡā ní ḡāo lá kí dil̄ewa. ¹¹ Aa Ḡeamusu sa'ob̄oò k̄òlokp̄akpa, ̄ sa'onao a au si wa l̄e sa'ok̄iwa. Levii bui p̄o piò báa b̄ò, ¹² ̄ aa p̄o p̄o w̄i a p̄o k̄at̄eu à ték̄ū b̄ò adoa, aa kp̄á ní gb̄é Isailiòwa ḡā ní ḡāo aa s̄ò Diizi, lá a ku M̄oizī taalauwa. M̄aae lo ní zuò. ¹³ Levii buiò Ḡeamusu sa'ob̄oò kp̄at̄ea lá wa dil̄ewa, * ̄ aa z̄un̄oò k̄a tao ní oò ní d̄aaò guu, aa a f̄uukè, ̄ aa ḡèò gb̄é̄n̄e kp̄akpa. ¹⁴ Bee gbea ̄ aa nízia p̄o k̄èke ní sa'onao, asa Aalona bui sa'onapiò lé sa p̄o w̄i a p̄o k̄at̄eu à ték̄ū ní sa p̄o w̄i a p̄o nísi ték̄ū o e gu ḡè s̄iòe. ¹⁵ Asafa bui l̄èsinaò kú ní z̄ek̄ii lá Davidi dil̄ewa, Asafa buiò ní Emani buiò ní kí gu'ena Yedutu buiò. B̄iib̄ol̄ed̄ana p̄o kú b̄ole ní b̄oleo aai go ní t̄iao, an gb̄é Levii buiò mé ní p̄o k̄èk̄en̄é.

¹⁶ Zibeez̄i wà Dii gb̄àgba a z̄éwa, wà Ḡeamusu dikp̄ek̄è, mé wà sa p̄o w̄i a p̄o k̄at̄eu à ték̄ū ò aà gbagbakiwa, lá kí Yosia dil̄ewa. ¹⁷ Ḡoò bee Isaili p̄o kú weò Ḡeamusu dikp̄ek̄è, ̄ aa K̄aaso dikp̄ek̄è ḡoò sopla.† ¹⁸ Za ānabi Samueli ḡoò wi Ḡeamusu dikp̄epi ke à k̄a m̄aao. Isailiò k̄iae ì dikp̄epi ke lá Yosia k̄ewao. Sa'onao ku we ní Levii buiò ní Yudaó píi ní Isaili p̄o kú weò ní Yelusaleũdeò. ¹⁹ Wà Ḡeamusu dikp̄epi k̄è kí Yosia kp̄alablea w̄è bao plasaide guue.

Yosia gaa (2Kia 23.28-30)

²⁰ Yosia Lua kp̄é yākeke gbea pii Egipiò kí Neko lé gé z̄ikai Kaakemi, Uflata sae, ̄ Yosia b̄ò ḡèwà ní z̄iò. ²¹ Neko gb̄éò z̄īwà à m̄è: Yudaò k̄ia, b̄óm̄e wá daaai?

* **35:13** B̄a 12.8 † **35:17** B̄a 12.1-20

I ke níme ò mále mó zíkainno gbão, ma ibeene. Lua mè mà ke kpakpa. Lá a kumanò, nsu kraèò, ké asu n deo yáí. ²² Kási Yosia i mikèwàò, i yá pò Lua dà Neko a òe maò, ò à azia lile, à gèwà ní zio Megido gusalalau. ²³ Ké kàzunaó kí Yosia pà, ò a ò a ìwàone: A ma se tamanò, wà ma wiwie we. ²⁴ Ó aà ìwapiò aà bò a sògo guu wà aà dà a sògo plaade guu wà tàò Yelusaleù. A gà, ò wà aà mia kpàkòí ní aà deziò. Yelusaleùdeò ní Yudaò aà ge sòlò nípii.

²⁵ Ó Zelemii wènale dà ní Yosiao. E gbã gõe ní nòeò lèsinaò ì lepi si Yosia yá musue, tó aale wènale sí. Ó wènalesia gò felekaa ù Isaili bùsuu, lepiò ku wènale taalau.

²⁶⁻²⁷ Yosia yá kìnì pò a kè za a daaleawa e a midεawa ku Isaili kíaò ní Yuda kíaò ladau ní gbèke pò a kè Dii e à zíkè yá pò kú aà ikoyá láuwao.

36

Yudaò kí Yoaza (2Kia 23.31-34)

¹ Ó Yudaò Yosia né Yoaza kpà kía ù aà gbεu Yelusaleù. ² Yoaza wè bao ní àaòode guu ò à kpalablèu, à zòle báawa Yelusaleù mò àaòe. ³ Ó Egipiò kí Neko aà bò kpalau Yelusaleù, ò à mè Yuda bùsudeò falubòe ánuusu tónu àaò ní kìnìo ní vuao kiloo bla sòosai. ⁴ A Yoaza v̄i Eliakiù kpà Yelusaleùdeò ní Yudaò kía ù, ò à aà tó lileò Yoakiù. Ó à Eliakiù dàuna Yoaza kù tàò Egipi.*

Yudaò kí Yoakiù (2Kia 23.36-24.7)

⁵ Yoakiù wè baasòode guu ò à kpalablèu, à zòle báawa† Yelusaleù wè kuεdoε. A yá pò Dii a Lua yeio kè. ⁶ Babeli kí Nebukanεza mò lèlèwà, à mògotè gala kpàè à taaànò Babeli. ⁷ Nebukanεza Dii kpé pòeò sèle tàò, a kàle a be Babeli.‡ ⁸ Yoakiù yá kìnìo ku Isaili kíaò ní Yuda kíaò ladau ní yābèe pò a kèò ní v̄i pò wa èwàò. Ó aà né Yekonia zòle aà gbεu.

Yudaò kí Yekonia ní kí Zedekiao (2Kia 24.8-20, Zel 52.1-2)

⁹ Yekonia wè bao plasaide guu ò à kpalablèu, à zòle báawa Yelusaleù mò àaò ní gòò kwioε. A yá pò Dii yeio kè. ¹⁰ Ké í bò εu, kí Nebukanεza gbéò zì, ò wà aà kù sùò Babeli ní Dii kpé pò òdeò. A aà desè Zedekia kpà Yelusaleùdeò ní Yudaò kía ù.

¹¹ Zedekia wè bao ní mèndooode guu ò à kpalablèu, à zòle báawa Yelusaleù wè kuεdoε. ¹² A yá pò Dii a Lua yeio kè, i azia busa ānabi Zelemii pò Dii yā'òεεo. ¹³ Kí Nebukanεza tò à legbèe à mè á sí ní Luao a bò aà kpεo, ò à bò aà kpε. Aà swá gbāakù, à ḡi εa sui Dii Isailiò Luawa f̄iafia. ¹⁴ Ó sa'on d̄aanaò ní gbéò d̄aanaò bò Dii yá kpε s̄o, aa zè ní yābèe pò buipāleò kèò, aa kpé pò Dii d̄ile a pò ù gbālè.

Yelusaleù dúuz̄o (2Kia 25.1-21, Zel 39.1-10, 52.3-11)

¹⁵ Dii an deziò Lua ìò ānabiò zímá mòòmòò, asa à a gbéò wènagwà ní a kpéo, ¹⁶ ò aa Lua z̄inapiò kè pòòpòò, aa sakà Luapi yáú. Aa aà ānabipìò àlafikè e aà pò gè p̄anzi, a weea v̄io. ¹⁷ Ó à Babiloniò kía gbàemá, à gè lèlemá. Kíapi ní èwaasò d̄ède ní f̄èndao Dii ua. Dii ì èwaasòò ní wèndiaò wènagwao ge maez̄òò ge gbè zìò, à ní náè a z̄iè. ¹⁸ Ó à Dii kpé pòò sèle tàò Babeli píi, a z̄òò ní a nénao, ní Dii kpé

* **36:4** Zel 22.11-12 † **36:5** Zel 26.1-6 ‡ **36:7** Dan 1.1-2

àizεεο ní kí ní a ìwaο àizεεο píi. ¹⁹ Ɔ aa tesò Lua kpéwa, aa Yelusaleũ bíi gbòo. Aa tesò a ua maawwa, aa pó beεedeο òòkpà píi.

²⁰ Kíapi gbéé pó gò b́éé, wi ní deεe ní fēndaοοο kùkũ zοο ũ api ní a néο, à tàrínο Babeli e Pεεsiο gè kpalablèò. ²¹ Isaili bùsu íampakíi è sa. Ké à gò da gii, a íampaa e wè bàaòkwi gè pàò, lá Dii dà Zelemiiε a òwa. §

Kilusi Isailiο gbaεa

(Eza 1.1-4)

²² Pεεsiο kí Kilusi kpalablea wè séia guu Ɔ Dii tekpàaàgu, ké yá pó a dà Zelemiiε a ò e ke yáí. * Ɔ Kilusi kpàwakè a bùsu gupiiu, Ɔ à gbàsa kè láu à mè:

²³ Yá pó ma Pεεsiο kí Kilusi má òn ke: Dii Lua Musude tò dúnia kpala píi gò ma pó ũ, Ɔ a dīlemεε mà kpedεε Yelusaleũ, Yuda bùsuu. † A gbéé pó á de aà gbéé ũο, à fεε à á taananke we, Dii á Lua iο kúánο.

EZALA

Yá pò kú láe bee guu

Peesio kí Kilusi Yudaɔ gbà zé aa gé Dii kpé keke doí Yelusaleũ (1). Gbé pò wà tàrínɔ yāa Babilonio èa lé tá ní be (2). Yá séia pò aa kè an ea sua guu mé Lua gbagbakii keke boa ũ, ké wàli e wàɔ sa'owà lán yāawa (3). Ama Lua kpé keke doa yá musu buipále ɔbelesèrínɔ, ɔ aa lékpāsākè Peesi gbāadeɔne, ké wà e dɔ tó aa ní gbá zé wà kpépi do síanae (4-6).

Bee gbea Peesio kí Aatasasa sa'ona Ezala zì we, ɔ à lousisiyā vù Yelusaleũ, a tò Yudaɔ nòselìle aa Lua yá kù ɔplapla. (7-10).

Ezala lá gbāakpà luanaaikèa yáwae ní kua gbāsisaio. Sa'ona Ezala wóɔ vī, ɔ á kòaikè a tò gbéɔ nòselìle wà gò luayāmanaɔ ũ. Ezala gɔɔ ɔ Yudaɔ kèke wà lousisiyā kù ɔplapla. Wèɔ gè dasi, a gbea ɔ wà Yesu Kilisi Ì.

Kilusi Isailio gbaea

¹ Peesio kí Kilusi kpalablea wè séia guu Dii tekpàaàgu, ké yá pò a dà Zelemiie a ò e ke yáí.* ɔ Kilusi kpàwakè a bùsuu pii, ɔ à gbàsa kè láu à mè: ² Yá pò ma Kilusi, Peesio kía má òn ke: Dii Lua Musude tò dúnia kpala pii gò ma pò ũ, ɔ a dīlemèe mà kpedɔe Yelusaleũ, Yuda bùsuu.† ³ Gbé pò de aà gbé ũ á guu, Lua kuaànɔ, i ta Yelusaleũ, Yuda bùsuu, i kpedɔ Dii Isailio Lua pò de Dii ũ Yelusaleũe we. ⁴ An gbé pò gòpio saedeɔ doíle ní ánusuo ní vuao ní àizeeɔ ní pòtuoo ní Lua kpé pò aale gé doí Yelusaleũ gbaɔ.

⁵ ɔ Yudaɔ ní Bēyāmèe buio uabeleɔ ní sa'onaɔ ní Levii buio ní gbé pò Lua tekpàrínɔ fēle lé gé Dii kpé doí Yelusaleũ. ⁶ An saedeɔ ɔdāmá, aa ní gbá ánusuo pòɔ ní vua pòɔ ní àizeeɔ ní pòtuoo ní pò ɔdeɔ ní Dii kpé gbaɔ pii. ⁷ ɔ Peesio kí Kilusi bò ní Dii kpé pò pò Nebukanèza sèle yāa Yelusaleũ a kàle a táa kpéuɔ. ⁸ A ò a ɔ'ulena Miledae aà pòpio nao aà kpa Yudaɔ kí Sesebazaawa, ɔ a kè maa. ⁹ Pòpio dasin ke: Vua ta baakwi, ánusuo ta àaa sɔo, tapelenti baakwi mēndosai, ¹⁰ vua imibo baakwi, ánusuo imibo àaa pla ní kwio, ta buipále àaa sɔo. ¹¹ Vua ní ánusuo tao fēle pii àaasɔsɔo lèe sɔo ní àaa plao (5.400). Ké zìɔpio bòle Babeli aa sù Yelusaleũ, ɔ Sesebazaa mò ní pòpio pii.

2

Zìɔ pò sù

¹ Babeli kí Nebukanèza Isailio kùkù zìɔɔ ũ yāa, à tàrínɔ Babeli, ɔ an gbèeɔ bò zìɔkèpiu aa sù Yelusaleũ, Yuda bùsuo sa, ɔ baade tà a be wéleu. ² An doaanaɔn ke: Zolobabeli, Yesua, Nèemii, Selaia, Leelaia, Maadose, Bilisā, Misipaa, Bigivai, Leuũ ní Baanao. Isaili gōe pò sù dasilèn ke:

³ Palsi buio gbèɔn àaasɔsɔo lèe pla ní baswaaɔkwí ní plao (2.172). ⁴ Sefatia buio gbèɔn àaa do ní baswaaɔkwí ní plao (372). ⁵ Ala buio gbèɔn àaa àaɔ ní baswaaɔkwí ní sɔoo (775). ⁶ Paata Mɔabu bui pò de Yesua ní Yoabuo buio ũ gbèɔn àaasɔsɔo lèe pla ní àaa síiɔ ní kuɛplao (2.812). ⁷ Elaũ buio gbèɔn àaa soolo ní blakwi ní síiɔ (1.254). ⁸ Zatu buio gbèɔn àaa síiɔ ní basoplasɔoo (945). ⁹ Zakai buio gbèɔn àaa àaɔ ní baswaaɔo (760). ¹⁰ Bani buio gbèɔn àaa àaɔ ní bla ní plao (642). ¹¹ Bebai buio gbèɔn àaa àaɔ ní bao ní àaɔo (623). ¹² Azegada buio gbèɔn àaa

* 1:1 Zel 25.11, 29.10 † 1:2 Isa 44.28

soolo ní bao ní plao (1.222). ¹³ Adonikaũ buiᵛ gběᵛn òaa àaᵛ ní bààᵛsᵛo ní m̀endoo (666). ¹⁴ Bigivai buiᵛ gběᵛn òaasᵛsᵛo lee pla ní bààᵛ síiᵛsaio (2.056). ¹⁵ Adini buiᵛ gběᵛn òaa pla ní blakwi ní síiᵛo (454). ¹⁶ Atee buiᵛ gběᵛn basᵛo plasai (98). ¹⁷ Bezai buiᵛ gběᵛn òaa do ní basoolo ní àaᵛo (323). ¹⁸ Yola buiᵛ gběᵛn basᵛokwi ní plao (112). ¹⁹ Asuũ buiᵛ gběᵛn òaa do ní bao ní àaᵛo (223). ²⁰ Gibaa buiᵛ gběᵛn basᵛo sᵛosai (95).

²¹ Betelēũdeᵛ gběᵛn basoolo ní àaᵛo (123). ²² Netofadeᵛ gběᵛn bààᵛ síiᵛsai (56). ²³ Anatodeᵛ gběᵛn basoolosᵛo ní àaᵛo (128). ²⁴ Azemavēdeᵛ gběᵛn bla ní plao (42). ²⁵ Kiliayaaliũdeᵛ ní Kefiladeᵛ ní Beelodeᵛ gběᵛn òaa àaᵛ ní basopla ní àaᵛo (743). ²⁶ Lamadeᵛ ní Gēbadeᵛ gběᵛn òaa àaᵛ ní bao ní m̀endoo (621). ²⁷ Mimasadeᵛ gběᵛn basoolo ní plao (122). ²⁸ Betelideᵛ ní Aideᵛ gběᵛn òaa do ní bao ní àaᵛo (223). ²⁹ Nēbodeᵛ gběᵛn blakwi ní plao (52). ³⁰ Magbicideᵛ gběᵛn baswaaᵛ síiᵛsai (156). ³¹ Elaũ pále buiᵛ gběᵛn òaa soolo ní blakwi ní síiᵛo (1.254). ³² Aliũ buiᵛ gběᵛn òaa do ní basooloo (320). ³³ Lodideᵛ ní Adidadeᵛ ní Onᵛdeᵛ gběᵛn òaa àaᵛ ní basoolosᵛoo (725). ³⁴ Yelikodeᵛ gběᵛn òaa do ní basoplasᵛoo (345). ³⁵ Senadeᵛ gběᵛn òaasᵛsᵛo lee àaᵛ ní òaa àaᵛ ní baakwio (3.630).

³⁶ Sa'ona bui pᵛ s̀un ke: Yesua bui Yedaia buiᵛ gběᵛn òaa síiᵛ ní baswaaᵛkwí ní àaᵛo (973). ³⁷ Imē buiᵛ gběᵛn òaa sᵛo ní blakwi ní plao (1.052). ³⁸ Pasuu buiᵛ gběᵛn òaa soolo ní blasᵛo ní plao (1.247). ³⁹ Aliũ buiᵛ gběᵛn òaa sᵛo ní g̃eo ní plao (1.017).

⁴⁰ Levii bui pᵛ s̀un ke: Odavia bui Yesua ní Kamielio buiᵛ gběᵛn bààᵛkwí ní síiᵛo (74). ⁴¹ Asafa bui l̀esinaᵛ gběᵛn basoolosᵛo ní àaᵛo (128). ⁴² B́ibᵛledᵛana pᵛ de Saluũ ní Ateeo ní Talemᵛo ní Akubuo ní Atitao ní Sobaio bui ũᵛ gběᵛn basopla m̀endosai (139).

⁴³ Gb́ē beeᵛ buiᵛ mé Lua ua zíkēnaᵛ ũ: Ziha, Asufa, Tabao, ⁴⁴ Kelosi, Siaa, Padoni, ⁴⁵ Lebana, Agaba, Akubu, ⁴⁶ Agabu, Salemai, Anana, ⁴⁷ Gideli, Gaaa, Leaia, ⁴⁸ Lezini, Nēkoda, Gaaũ, ⁴⁹ Uza, Pasea, Besai, ⁵⁰ Asena, M̃uniũ, Nefusiũ, ⁵¹ Babuku, Akufa, Aluu, ⁵² Bazelu, Meida, Aasa, ⁵³ Baakosi, Sisela, Tema, ⁵⁴ Nēzia ní Atifao.

⁵⁵ Gb́ē beeᵛ mé Salomᵛo z̀blēnaᵛ buiᵛ ũ: Sotai, Sofele, Peludao, ⁵⁶ Yala, Daakᵛ, Gideli, ⁵⁷ Sefatia, Atili, Pokēle Azebaiũ ní Amio. ⁵⁸ Lua ua zíkēnapiᵛ ní Salomᵛo z̀blēnapiᵛ kà gběᵛn òaa pla swaaᵛsai (392).

⁵⁹ Gb́ēo bᵛ Temela ní Telaasao ní Kelubuo ní Adᵛo ní Imēo, ᵛ aai e ní buibᵛk̃i ònéo, tó Isailiᵛn ní ũ. ⁶⁰ Delaia ní Tobiao ní Nēkodao buiᵛnē, mé aa kà gběᵛn òaa àaᵛ ní blakwi ní plao (652). ⁶¹ Sa'ona bui pᵛ de Ōbaia ní Akozio ní Baazilaio buiᵛ ũ s̀u lᵛ. Baazilaipi Galada bùsu gb́ē Baazilai né s̀e yāa, ᵛ à a ànsuepi tó s̀e. ⁶² Gb́ēpiᵛ ní tó w̃ēle buibᵛk̃i taalau, kási aai bᵛwàò, ᵛ wà g̃iné ní sa'oz̃io. ⁶³ B̀usu d̃aana òné, mé i ke sa'ona ní yá gwà ní Uliũᵛo ní Tumiũᵛo* bàasio, aasu sa'oble bleo.

⁶⁴ Gb́ēpiᵛ píi gběᵛn òaasᵛsᵛo lee bla ní plao ní òaa doo ní baswaaᵛoē (42.360).

⁶⁵ An z̀blēnaᵛ g̃ōe ní nᵛeo ku lᵛ gběᵛn òaasᵛsᵛo lee sopla ní òaa doo ní basopla àaᵛsaio (7.337). L̀esinaᵛ g̃ōe ní nᵛeo kúr̃nᵛo lᵛ gběᵛn òaa do. ⁶⁶ Aa ś ṽi m̀en òaa àaᵛ ní basopla síiᵛsaio (736), s̃baona òaa do ní blasᵛoo, ⁶⁷ yiongo òaa pla ní bla sᵛosaio (435), zàaᵛᵛna òaasᵛsᵛo lee soolo ní òaa àaᵛo ní basooloo (6.720).

⁶⁸ Ké aa kà Dii kpé dᵛk̃i Yelusaleũ, an uabeleeᵛ gbadàda, ké aa e Lua kpé keke dᵛò a gb̃eu. ⁶⁹ Aa gbadà kpé z̃i kpagolo guu ní gb̃aa léu, vua kiloo òaa pla ní basᵛoo (500), ánsusu tᵛnu àaᵛ ní sa'ona ulataᵛo basᵛo. ⁷⁰ Sa'onaᵛ ní Levii buiᵛ ní l̀esinaᵛ ní b́ibᵛledᵛanaᵛ ní Lua ua zíkēnaᵛ ní gb́ēpáleeᵛ z̀l̃ez̃le w̃éle pᵛ wa k̀ēkēnéo guu, ᵛ Isaili k̃iniᵛ z̀l̃e ní w̃éleᵛ guu.†

* **2:63** Bᵛa 28.30, Iko 33.8 † **2:70** 1Lad 9.2-3, Nēe 11.1-3

3

Dii gbagbakti boa

¹ Ké wè mɔ soplade kà, Isailio sù zòlè ní wéleɔ guu píi. ɔ aa kàaa Yelusaleũ lán gbé mɛndowa. ² Yozada né Yesua ní a sa'on deɔ ní Salatieli né Zolobabelio ní a gbé Isailio Lua gbagbakti bɔ, ké aa sa pɔ wí a pɔ káteu à tékũ owà, lá Lua gbé Mɔizi ò a ikoyá guuwa. ³ Baa ké aale viake gbé pɔ kú bɔsupi guuɔne, aa gbagbakti bɔ a gbɛue, ɔ aa sa pɔ wí a pɔ káteu à tékũ ò Diiwa kɔɔ ní oosio.* ⁴ Aa Lákrɛdɔa dikpɛkè lá a ku lápi guuwa, aaiɔ sa pɔ wí a pɔ káteu à tékũ o lá gu lé dɔ, lá wà a lé dɛlewa.† ⁵ Bee gbɛa aa sa pɔ wí o gɔɔpii ò ní mɔ dafu pɔo ní dikpɛ pɔ Dii dɛleɔ pɔo ní gba pɔ wí mɔoɔ.‡ ⁶ Mɔ soplade gɔɔ séia zɪ ɔ aa ná Dii gbagbaawa màa, baa ké wi aà kpé dɔ yáa.

⁷ Aa ɔa kpà gbè'ána ní li'ánaɔwa, ɔ aa pɔblea ní imiao ní nísio kpà Sidɔdeɔ ní Tiideɔwa, ké aa sɛde lí zɔzɔ Libá bɔsuu, aa yeye gɛð Zope daa ísɪaa, lá Pɛɛsɪo kía Kilusi ní gbá zéwa. ⁸ An kaa Lua kpé dɔkɪi Yelusaleũ wè plaade mɔ plaade guu, Salatieli né Zolobabeli ní Yozada né Yesuaò ná zɪwa ní ní gbé kíniɔ, sa'onɔ ní Levii buiɔ ní gbé pɔ bɔ zɪzɔkeu aa sù Yelusaleũ píi. Aa Levii bui pɔ kà wè bao ge aa deɔ dɛle Dii kpé zɪpi gbɛzɔɔ ũ. ⁹ Yesua ní a buiɔ nàkɔwa ní Kamielio ní aà né Odavia buiɔ, ɔ aa gɔ zɪpi gbɛzɔɔ ũ ní Enadao ní aà buiɔ. Levii buiɔne nípii. ¹⁰ Ké Dii kpɛbonaɔ lé kpépi ɛ kpále, sa'onɔ zɛzɛ we sa'on pɔkasaɔ dadaa, aa ní kuu kúkũa, mé Levii né Asafa buiɔ ku we lɔ ní sésɛnaɔ aa Dii táasilè, lá Isailio kí Davidi ò yáawa.§ ¹¹ Aa lesɪ aa Dii táasilè, aa aà sáaukpà aa mè: Dii maa, aà gbɛkɛkɛa wá Isailiɔne láaa vío. ɔ gbépii wii gbáa lè aa Dii táasilè, ké wà Dii kpé ɛ kpále yáí. ¹² Kási sa'on daside ní Levii buiɔ ní uabele pɔ zikù aa wesɪ kpé káauleɔ, ké aa kpépi ɛboa è, aa búbuapɛɛ. Gbé dasideɔ sɔ aale pɔna wii lɛ. ¹³ Gbɛe pɔna wii dɔkɔɛ ní búbuwa pɔ wàle péo lɔ, ké baade lé wii gbáa lɛ yáí, mé wà kɔfɪpi mà zà.

4

Ibɛɛsɛa ní Dii kpɛbonaɔ

¹ Ké Yudaɔ ní Bɛyámɛɛ buiɔ ibɛɛɔ mà zɪzɔ pɔ sùò lé kpé bo Dii Isailio Luaɛ, ² aa mɔ Zolobabeli ní uabeleɔ lè, aa òné: A to wà kpé boánɔ, asa wi á Lua kíi wɛɛɛ lááwa sɛɛ. Wɔ aà gbagbae za gɔɔ pɔ Asailio kí Esaadɔ sùwana la.* ³ ɔ Zolobabeli ní Yesuaò ní Isaili uabele kíniɔ òné: Wá Lua kpé boa de á yá ũo. Wá wá pɔ bo Dii Isailio Luaɛ wátɛɛ, lá Pɛɛsɪo kí Kilusi dɛlewɛɛwɛɛ. ⁴ ɔ bɔsupideɔ lé wɛɛɛ Yudaɔ káde, aale ɪadamá, ké aasu kpépi boo yáí. ⁵ Aa fiabò kía ɛdamadeɔne za Kilusi gɔɔ e à gè pè Pɛɛsɪo kí Dalusi kpalablegɔɔwa, ɔ aa gíné ní yá pɔ aale yáo.

⁶ Aa lakɛ Aasuelue† aà kpalablea daalegɔɔ, aa gbé pɔ kú Yelusaleũ ní Yuda bɔsuo píi káalakèè. ⁷ Biselaũ ní Miledao ní Tabeelio ní ní gbé kíniɔ lakɛ Pɛɛsɪo kí Aatasasae lɔ aà kpalablegɔɔ. Aa kèè ní Sili yáo, ɔ wà a bɔɔlekèè. ⁸ Bɔsu gbɛzɔɔ Leuũ ní a lakɛna Simɛsaio lakɛ kí Aatasasae Yelusaleũ yá musu lɔ aa mè: ⁹ Bɔsu gbɛzɔɔ Leuũ ní a lakɛna Simɛsaio ní ní gbé kíni Dinadeɔ ní Afaasatadeɔ ní Taapelideɔ ní Afaasideɔ ní ɛlekideɔ ní Babelideɔ ní Susade pɔ bɔle Elaũ bɔsuo ¹⁰ ní gbé pɔ kía zɔɔ bɛɛɛde Asenapa ní bóle ní bɔsuo aa ní zɔlézɔle Samali wéleu ní Uflata baala gupáleu, ¹¹ wá Uflata baaladeɔ n zòblenaɔ mé lápi kène kí Aatasasa, wa mè:

* **3:3** Nao 28.1-8 † **3:4** Nao 29.12-38 ‡ **3:5** Nao 28.11-29.11 § **3:10** 1Lad 25.1 * **4:2** 2Kia 17.24-41 † **4:6** Esi 1.1

¹² Kí, ñyõ dõ ké Yuda pò bòn n kǎi aa sù lao gè lé Yelusaleũ wéle vâi pásipi kále, aa èa lé a bíibo lo, aale a bezia fèle. ¹³ Kí, ñyõ dõ lo, tó aa èa wélepi kále aa a bíibò wa làa, aa falubòne lo ge el'õa ge wè'õa, aai n õa pò ni si késã. ¹⁴ Tia kéwa kí, lá míme ní wá ũ, i kũ wà n kpe eo. A yáí wa lée bee kpàsáine ké wà yápi one. ¹⁵ Wεεε n deziò lác guu ñ gwa, ní e dõ lá wélepideò swá gbãa, aa ñadà kíawá ní bùsu gbãadeò. Za zi wélepideò yákele kè zài. Bee yá mé tò wà wélepi dúuzòì. ¹⁶ Kí, wále one, tó wà èa wélepi fèle, wà èa a bíibò wa làa, ñyõò pòe ví Uflata baala lo.

¹⁷ Bee gbèa kía lá kpàsáné à mè: Bùsu gbèzõò Leuũ ní a lakèna Simesaio ní á gbé kǎni pò kú Samali ní Uflata baaleò, ma fòkpàwá. ¹⁸ Lá pò á kpàsámεε, wà a kyokè wà a bòlekèmεε. ¹⁹ Má ò wà wεεε lá ziò guu, ò wa è síanaε, wélepideò ñò bò kíawá kpeε. Za zi yákeledeone. ²⁰ Kía zõò kpalablè Yelusaleũ we, aa gbãablè Uflata baaledeòwa píi, wà falubòné ní el'õao ní wè'õao. ²¹ A yádile gbépiòne aa kámabo sa. Aasu εa wélepi vuo e mà ní gba lé. ²² A laaika! Asu niazíkpa yápiò, ké vâipi su òta, aa wá ásookeo yáí.

²³ Ké wà kí Aatasasa lápi kyokè, wà a bòlekè Leuũ ní a lakèna Simesaio ní ní gbé kǎniò, ò aa fèle gè Yudaò lè Yelusaleũ gòò. Aa gǎné pásipási aa mè aa kámabo. ²⁴ Beewa aa kámabò ní Lua kpé zì pò aale ke Yelusaleũo e Pεesiò kí Daliusi kpalablea wè plaade guu.

5

Tatenai lakèa kí Daliusiε

¹ Anabi Age* ní anabi Zakali,† Ido néo anabikεkè Yuda pò kú Yelusaleũò ní Yuda bùsuo píi ní Isailiò Lua tóo. ² Salatieli né Zolobabeli ní Yozada né Yesuao fèle ná Lua kpé boawa Yelusaleũ.‡ Lua anabipio kúrino, aale dónle.§ ³ Wegõò Uflata baala dõana Tatenai ní Setaa Bozenaio ní ní gbéò mò ní lé, aa ní lá aa mè: Déme á gbá zé à kpée bee keke boi? ⁴ Aa gbé pò lé kpépi boò tó gbèa lo. ⁵ N beeo Lua lé wéte Yuda gbèzõòpiòzi, ò aai oné aa kámaboo. Aa mè wà lékpásáke Daliusiε gǎa, aai lá pò a kè a yá musu e. ⁶ Uflata baala dõana Tatenai ní Setaa Bozenaio ní ní gbé Pεesi buiò lakè, ò aa kpàsá kí Daliusiε. ⁷ Lékpàsá pò aa kèn ke, aa mè:

Kí Daliusi, wa fòkpàma maamaa. ⁸ Kí, ñyõ dõ ké wa ge Yuda bùsuu e Lua zõode kpéu. Wàle kpépi bo ní gbè gbèneò, wàle lí da kpépi gǎwa. Wàle zǎpi ke ní laaio, àle táa'o. ⁹ Wa yálàla ní gbèzõòwa wa mè: Déme á gbá zé à kpée bee keke boi? ¹⁰ Wa ní tó gbèa ké wà e one, ò wa ní dõaanapio tó dálau. ¹¹ Lá aa yázásiwán ke: Aa mè musu ní zǎleò Lua zòblenaon ní ũ. Kpé pò wa bò yáa à wè kè, ò wa kèke lé bo lo. Isailiò kí zõò mé bò yáa. ¹² Aa mè ní deziò Lua Musude pò fèle, ò à ní ná Babiloni bui Nebukanεza, Babeli kíaε a zǎi, ò à kpépi wǎwi à gbépiò sèle tǎrino Babeli.* ¹³ Bee gbèa Babeli kí Kilusi kpalablea wè séia guu à yádile à mè wà εa Lua kpépi bo lo. ¹⁴ Baa vua ní ánsu pò pò Nebukanεza sèle Lua kpéu Yelusaleũ, a kále a táakpεu Babeliò, kí Kilusi bòle kpà Sesebazaa pò à aà díle bùsu dõana ũwaε.† ¹⁵ A òè aà pòpio se ge kále Lua kpéu Yelusaleũ, tó wà kpépi kèke dõ. ¹⁶ Salatieli Sesebazaa mò Lua kpé é kpále. Wàle kpépi bo za gòò beεe e gbã, kási i láa yáao. ¹⁷ Kí, tó à kènε maa, lá wεεε kíawá lálakéki Babeli, ní gwa tó kí Kilusi yádile wà Lua kpé dõ Yelusaleũε. Lá ní è, ní lékpásákewεε.

* 5:1 Age 1.1 † 5:1 Zkl 1.1 ‡ 5:2 Age 1.12 § 5:2 Zkl 4.6-9 * 5:12 2Kia 25.8-12 † 5:14 Eza 1.2-11

6

Daliusi yādīlea Lua kpé boa yá musu

¹ Kí Daliusi yādīle, ɔ wà lápi wèele taala pò wa kàle Babeli lálakékíio guu. ² ɔ wà bò lá kooawa Ebatana wéle bíideu Mede búsuu. Yáe bee ku a guu, ké asu sáníguo yái:

³ Kí Kilusi kpalablea wè séia guu à yādīle Lua kpé pò kú Yelusaleū musu, à mè wà kpépi dɔ sa'okíi ũ. Wà a ēbo a lesí ká gàsísuu bàaa, a yàasa gàsísuu bàaa.

⁴ Wáli gbè gbène di àaɔ, lí mendo, gbè gbène àaɔ, lí mendo. Wa a fiabo ní kibe ɔao. ⁵ Vua ní ánsu pò pò Nebukanéza sèle Lua kpéu Yelusaleū à sùò Babeliɔ sɔ, wa ea ge kále a gbèu Lua kpéu Yelusaleū.

⁶ ɔ kí Daliusi lékpásakè à mè: Tiasa Uflata baale dɔaana Tatenai ní Setaa Bozenaio ní á gbé pò kú Uflata baa weɔ, à ázia ga we. ⁷ A Lua kpé dɔna dāo to tēē. A to Yudaɔ dɔaana ní ní gbēzɔɔ Lua kpépi kēke dɔ. ⁸ Mále yá pò ásu ke Yuda gbēzɔɔne Lua kpépi dɔa musu dilé. A pò pò aa yeiɔ séle ma làasiu we ní Uflata baale falu pò wa bò, í kpámá píi, ké zípi su ze lɔo yái. ⁹ Pò pò aa yei píi, zugaae, sāsakao, sánɛbɔɔ pò aai Lua Musude gbagbaò, pówena, wisi, vēe, nísi, à kpa Yelusaleū sa'onao wa lá gu lé dɔ lá aa gbèawáwa pákpaisai, ¹⁰ ké aa e sa pò ká Lua Musudegu owà, aai wabikewámee ní ma néo. ¹¹ Tó gbēe yá pò má dilé bee líle, wa ade kpé lí wo, wi aà pawà wà péle, wi aà be ke tufua ũ. ¹² Tó kiae ge buie lé wēele yápi líle ge àle wēele Lua kpé pò kú Yelusaleūpi wí, Lua pò tò a tó kú gupiwa, aà ade fu. Ma Daliusi máme ma yápi díle. Wà zíkewà maamaa.

Lua kpé sakēa

¹³ Ké kí Daliusi lékpásapi kè màa, Uflata baala dɔaana Tatenai ní Setaa Bozenaio ní ní gbé yápi kè ní laaio. ¹⁴ ɔ Yuda gbēzɔɔ kpédɔa lé gé ae lá ānabi Age* ní ānabi Zakali Ido néo† ānabikékèwa. Aa kpépi dɔ wa làa lá Isailiɔ Lua òwa, lá Peesiɔ kíaɔ Kilusi ní Daliusio ní Aatasasao a yādīlewa. ¹⁵ Aa Lua kpé mīde Adaa gɔɔ àaɔde zí kí Daliusi kpalablea wè soolode guue. ¹⁶ ɔ Isailiɔ Lua kpé sakè ní pɔnao, sa'onao ní Levii buiɔ ní gbé kīni pò sù ní zìzkeoɔ píi. ¹⁷ Lua kpé sakēapi yái aa sa'ò ní zuswanaɔ mèn basɔo ní sāsakaoɔ mèn òaa do ní sánɛbɔɔ mèn òaa pla, ɔ aa sa'ò ní blesanaɔ mèn kuepla Isaili bui dasileu ampīi duun awakpabɔ ũ. ¹⁸ Aa sa'onao díledile gā ní gāo, mé aa Levii bui díledile gā ní gāo lɔ, ké aa zike Luae Yelusaleū, lá a ku Mɔizi lá guuwa.

¹⁹ Mɔ séia gɔɔ gēo mēndosaide zí, zìzɔ pò sùpiɔ Gēamusu dikpe‡ kè. ²⁰ Sa'onao ní Levii buiɔ gbábò níziae aa gò gbālesai nípii, ɔ aa Gēamusu sá kòlokpakpa zìzɔ pò sùɔne ní ní sa'on deeɔ pòo ní nízia pòo. ²¹ Isaili zìzɔ pò sùpiɔ mé sò ní gbé pò aa gbālea buipāleɔ yá musu tò, aale Dii Isailiɔ Lua kīi wēleɔ. ²² ɔ aa Kāaso dikpekè ní pɔnao e gɔɔ soplá. Dii tò an pɔ kèna, asa a tò Asiliɔ kía nòselile ní yá musue, ɔ à dòrile a kpédɔa zí guu, Isailiɔ Luapi.

7

Ezala sua Yelusaleū sɔukea

¹⁻⁵ Yá beeɔ gbèa Peesiɔ kí Aatasasa kpalablegɔɔ Ezala bò Babeli à sù. Sa'onkia Aalona mé Eleazaa Ì, Eleazaa Finéasi Ì, Finéasi Abisua Ì, Abisua Buki Ì, Buki Uzi Ì, Uzi Zelaia Ì, Zelaia Melaio Ì, Melaio Azalia Ì, Azalia Amalia Ì, Amalia Aitubu Ì, Aitubu Zadoki Ì, Zadoki Saluū Ì, Saluū Ilikia Ì, Ilikia Azalia Ì, Azalia Selaia Ì, ɔ Selaia Ezalapi Ì. ⁶ Ezalaá yādanédeē, a Mɔizi ikoyā pò Dii Isailiɔ Lua

* 6:14 Age 1.1 † 6:14 Zkl 1.1 ‡ 6:19 Bɔa 12.1-20

dĩle dõ sáasã. Lá Dii aà Lua ɔkuaàla, kía pò pò à a wabikèwa kpàwà píie. ⁷ Kí Aatasasa kpalablea wè soplade guu Isailieɔ sù Yelusaleũ ɔ. Sa'onao kú n guu n Levii bui n lèsinao n bíibɔledɔanao n Lua ua zikenao. ⁸ Ezala kà Yelusaleũ kí kpalablea wè soplade mɔ sɔode guu. ⁹ A fèle Babeli mɔ séia gɔɔ séia zíe, ɔ à kà Yelusaleũ mɔ sɔode gɔɔ séiazí. Aà Lua ɔ kuaàla, ¹⁰ asa Ezala mɛkpà Dii ikoyã wáaipaawa n a keao, ké à e aà yādilenɛɔ n aà ikoyãɔ dada Isailieɔ.

Lá pò kí Aatasasa kpà Ezalawa

¹¹ Taala pò kí Aatasasa kpà sa'on Ezala pò i Dii yādileao n aà yādilenɛɔ da Isailieɔnɛwa yán ke: ¹² Aatasasa, kía kía mé lée bee kè sa'ona Ezala, Lua Musude ikoyādanae. Ma fɔkpàma. ¹³ Ma yādile ma mɛ Isaili bui ge sa'ona ge Levii bui pò kú ma bùsuu aa ye genno Yelusaleũɔ píi, aa gé. ¹⁴ Mapi n ma ledamade gbɛɔn soplao mé n gbae, ké n gé Yelusaleũ n Yuda bùsuo píi yá gwagwai n Lua ikoyã pò n kúa musu. ¹⁵ Anusu n vua pò mapi n ma ledamadeɔ wa Isailieɔ Lua pò aà be ku Yelusaleũ gbà séle wà geɔ ¹⁶ n ánusuo n vua pò n è Babeli bùsuuo pii n pò pò gbéɔ n sa'onao kpà n Lua kpé pò ũ Yelusaleũ. ¹⁷ Zuswanao n sásakao n sãneɔɔ lúlu n ɔapio n laaiwa, ní sa pò wí a pò káteu à tékũ oð n Lua kpé gbagbakíwa Yelusaleũ n pówenti gbao n imia gbao. ¹⁸ Mpi n n gbéɔ à ke n ánusuo n vua pò gò lá à kèé maawa, lá á Lua yeiwa. ¹⁹ Pò pò wà nàne n ɔzĩ lousisia Lua kpéu pò ũ kpa n Luapiwa Yelusaleũ. ²⁰ Tó n ye Lua kpé pò kíniɔ, tó a kekea gò n yá ũe, se ma làasiu we. ²¹ Mámɛmaa kí Aatasasa, ma yādile Uflata baale ɔ'ulenaone píie. A wabi pò sa'ona Ezala, Lua Musude ikoyādana kèwá kpawà gò píi. ²² Anusu su de tɔnu àaɔao. Pówena su de tɔnu baakwiao. Vɛe n nísio su de lítili àa baobaoao. Wisi sɔ, lá a yei léu. ²³ Lá Lua Musude dĩle pii, à kpa gò aà kpé pò ũ, ké asu kpɛneke n ma kíakeo ge ma néo. ²⁴ Aɔ dõ sɔ ké á zeví à falu ge ele'ɔa ge wè'ɔa sí Lua ua zikenao ge sa'onao ge Levii bui ge lèsinao ge bíibɔledɔanao ge zikɛnpáleɔwao.

²⁵ Mpi sɔ Ezala, yákpalekena n yãgɔgɔnao dilɛdile ɔno pò n Lua kpàma léu, ké aa yákeke a zéwa gbé pò kú Uflata baaleone pii. Aaɔ de gbé pò aa n Lua ikoyã dõ ũ. Gbé pò dõo sɔ, dadané. ²⁶ Gbé pò n Lua ikoyã n bùsu ikoyã kúa ɔplapiao, wa yádaaàla, aà dea ge aà ya bɔa bùsuu ge aà àizee siawà ge aà daakpɛun nò.

²⁷ ɔ Ezala mɛ: Wà Dii wá deziɔ Lua sáaukpa! A láasoo maa dà kía a sɔu, ɔ kípí gbãakpà aà kpé pò kú Yelusaleũwa màa. ²⁸ A tò ma yá kà kía n a ledamadeɔgu n aà iwa gbãao píi. Lá Dii ma Lua ɔ kuamala, ma sɔdĩle, ɔ ma Isaili dɔanao kàaa aa gɛmanɔ.

8

Uabele pò sù n Ezalao

¹ Uabele pò wa bɔ Babeli bùsuu Aatasasa kpalablegɔɔ wa su sãnuo tɔon ke n n buibɔkíio:

² Finɛasi bui uabele Geesũ,

Itamaa bui uabele Danieli,

Davidi bui uabele Atusu.

³ Palsi bui Zakali n a gbéɔ gbɛɔn basoplakwi.

⁴ Paata Mɔabu bui Zelaia né Elioenai n a gbéɔ gbɛɔn àaa do.

⁵ Zatu bui Yaazie né Sekania n a gbéɔ gbɛɔn àaa do n basoo.

⁶ Adini bui Yonatãa né Ebede n a gbéɔ gbɛɔn blakwi.

⁷ Elaũ bui Atalia né Yesaia n a gbéɔ gbɛɔn bàaɔkwi.

⁸ Sefatia bui Mikaila né Zebadia n a gbéɔ gbɛɔn basiiɔ.

- 9 Yoabu bui Yeielio né Obadia ní a gbéḗ gbēon òaa do ní gēo ní àaṣo.
 10 Bani bui Yosifia né Selomi ní a gbéḗ gbēon baswaaṣ.
 11 Bebai bui Bebai né Zakali ní a gbéḗ gbēon baaso ní àaṣo.
 12 Azegada bui Akatā né Yohanani ní a gbéḗ gbēon basokwi.
 13 Adonikaū bui pò sù gbēzā, Elifele ní Yeielio ní Semaiao ní ní gbéḗ gbēon bàāṣ.
 14 Bigivai bui Zakuu ní Utaio ní ní gbéḗ gbēon bàāḱwi.

Ezala daa Yelusaleū zéu

15 Ma ní kāaa swa pò ì dṣ Aavai, ṣ wa bōokpà we gṛṛ àaṣ. Ké ma gbéḗ fānke ní sa'onao, má è Levii bui kú ní guuo. 16 Ṭ ma dṣaanae beeṣ sīsi: Elieze, Alieli, Semaia, Elenatā, Yalibu, Elenatā, Natā, Zakali ní Mesulaūo. Ma yādanedeṣ Yoalibu ní Elenatāo sīsi lṣ. 17 Ma ní zī Ido pò de dṣaana ū gu pò wī me Kasifia kíi. Ma yá pò aa oè ní aà gbéḗ pò kú weṣ dāné, ké aa suwēe ní wá Lua ua zīkenaṣ. 18 Lá wá Lua ṣ kuawála maannṣ, aa sùwēe ní gbéḗ laaideo, Levii tṣūna Mali bui Selebua ní aà néṣ ní aà dāunaṣ gbēon bao plasai. 19 Aa sù ní Melali bui Asabia ní Yesaiao lṣ ní ní dāunaṣ ní ní néṣ gbēon bao. 20 Aa sù ní Lua ua zīkena pò Davidi ní a iwao ní díle aa dṣ Levii buiṣ gbēon òaa do ní baoo. Wà ní tṣ dālau mṣii.

21 Ma leyē kpàwakè Aava swa sae we, ké wà wázia busa wá Luae, wí tá na wabikewà wápiṣ ní wá néṣ ní wá àizeeṣ yá musu. 22 Ma sosao ní sṣdeṣ gbēaa kíawa aa kàedawázi zéu ibeṣeṣ yáí oa widè, asa wá ò kíae wa mè: Wá Lua ì ṣku gbéḗ pò aai a kíi weleṣla maannṣe, ṣ ì a pṣkūma zṣṣ bṣṣ gbéḗ pò pākpāziṣwa. 23 Wa leyè wa wabikè wá Luawa yápiṣ musu, ṣ a sīwanṣ.

24 Ma sa'on dṣaanaṣ sè gbēon kuēpla ní Selebua ní Asabia ní ní gbéḗ gbēon kwi. 25 Ṭ ma ánuṣu ní vuao yṣné kiloowa ní pò pò kí ní a ledamadeṣ ní aà iwao ní Isaili pò kú weṣ a labakè wá Lua kpé gba ūo. 26 Wa ánuṣu yṣné kiloowa tṣnu bao ní plao ní ánuṣu pṣṣ tṣnu àaṣ ní vuao tṣnu àaṣ. 27 Vua tao ku lṣ mèn bao, aa kà kiloo swaaṣ, mé mṣgotè ta maa tekeṣ ku mèn pla, a beee kà vuawa. 28 Má òné: Apio ní pṣpiṣá Dii pṣe. Anusu ní vuaoá pò pò wà Dii á deziṣ Lua gbàe. 29 A itēke à pṣpiṣ dṣá e a ge yṣ kiloowa Dii kpé kpéneṣ guu Yelusaleū sa'onao ní Levii bui ní uabeleṣ wáa. 30 Ṭ sa'onao ní Levii bui ánuṣu ní vuao ní pò pò wa yṣ kiloowapiṣ sī aa geṣ wá Lua kpéu Yelusaleū. 31 Wa fele Aavai, wa da Yelusaleū zéu mṣ sēia gṛṛ kuēpladezī. Wá Lua ṣkùwála, à kàedawázi zéu ibeṣeṣ ní kpáiweliweṣ yáí. 32 Ké wa ka Yelusaleū, wa kámabò we gṛṛ àaṣ. 33 A gṛṛ sīṣde zī wa ánuṣu ní vuao ní pṣpiṣ yṣ kiloowa wá Lua kpéu, ṣ wá kpà sa'ona Ulia né Melemṣwa. Finēasi né Elezaa kuaànṣ ní Yesua né Yozabao ní Binui né Nṣadiao. Levii buiṣne mṣii. 34 Wà apii nāo wa yṣ kiloowa, ṣ wà a gbua lé dālau zībeezi. 35 Ṭ zīṣ pò sùṣ sa pò wī a pò káteu à tékū ò'o Isailiṣ Luawa, zuswana kuēpla Isaili bui pīi pò ū, sāsakao basṣo sīṣsai, sāneṣṣṣo basiiṣ àaṣsai, blesanaṣ kuēpla duun awakpabṣ ū. Wà sa pò wī a pò káteu à tékū òò Diiwa pīie. 36 Wà yá pò kía díle taala kpà aà iwao ní Uflata baala dṣaanaṣwa, ṣ aa gbākà Isailiṣne ní Lua kpé dṣao.

9

Isailiṣ buipaleṣ seṣ nṣ ū

1 Yápi kea gbēaa kíao mṣ ma kíi aa mè: Wá gbéḗ ní sa'onao ní Levii bui aai kēkṣwa ní bui pò liaawáziṣ ní ní yábēekeṣo, Kanaao, Itiṣ, Peliziṣ, Yebusiṣ, Amṣniṣ, Mṣabuṣ, Egipiṣ ní Amṣleṣ. 2 Aa nṣsè ní guu, aa sè ní néṣne lṣ. Aa wá bui pò wá de Lua gbéḗ ūṣ kè kṣgbē ū ní bui pò liaawáziṣ. Kíao ní dṣaanaṣ mé bṣ Lua kpé màa. 3 Ké ma yápi mà, ma a ula ní ma ulatao gá má kè, ma a mikāeṣ ní

ma lekāna káe wò. Ɔ ma z̄le, yápi ðia. 4 Ɔ gbé pò yá pò Isailio Lua ò via v̄io k̄aaamazi píi z̄io pò sùò b̄oa Lua kp̄epi yáí. Lá yápi ðia, ma ḡo z̄leá we e sa oosi oḡo. 5 Ké sa oosi oḡo kà, ma f̄ele maz̄ia busaa guu, ma ula ní ma ulatao k̄ea, ̄o ma ḡe kule ma kosowa, ma a Ɔ p̄òpoo Dii ma Luae 6 ma m̄e:

Ma Lua, wí ma k̄ū, ma ḡee ḡò kpa ma w̄éi. Ma Lua, má f̄o w̄ése mà n gwao, asa wá duuna kùwála, wá tàae z̄ma. 7 Za wá dezioḡo e ní a gb̄ao wá tàae z̄o. Wá duuna yáí ̄o n wá ná buip̄aleo k̄iaone ní Ɔz̄i, wápio ní wá k̄iao ní wá sa'onao, ̄o aa wá gb̄eoo ðeðe ní f̄endao, aa wá gb̄eoo kù z̄io ū, aa wá p̄o náaa, ̄o wí wá kú lá à wá kú gb̄aewa. 8 Dii wá Lua, tia k̄éwa n wá wegwa ḡia yoo, n gbé k̄nao tòw̄e, ̄o ní wá gbá tep̄k̄i n kp̄éu. Wá Lua, ní tò wá oa w̄e, n wá lé ní láo yoo wá z̄bleu. 9 Wá Lua, baa ké z̄oon wá ū, ni wá tó wá z̄bleuo. N tò P̄eesio k̄iao gb̄ek̄ek̄ew̄e. N wá lé ní láo, ̄o wa n kp̄é ḡbooo k̄eke wá ðò. Wá Lua, n k̄aedawázi Yelusaleū ní Yuda b̄usuo píi. 10 Tia k̄éwa wá Lua, yá kpele wá f̄o one loi? Asa wa p̄akp̄a n yá 11 pò ní ðile n z̄blena ānabione aa ðoze. Aa m̄e b̄usu pò wá dezioḡo lé ḡe sii de b̄usu pò gb̄alè bui pò kú weo yāb̄ekea yáí ū. An b̄ob̄ b̄usupi p̄a za a léle ní a léla an yāb̄ekea yáí. 12 Aa m̄e wásu wá wá nen̄eeo kp̄as̄am̄áo, mé wásu ní n̄o sé wá néoneo. Wásu wedo ní aafia ní ní gwea maaazi bauo, ké wá e gb̄akū, wí b̄usu p̄omaa ble, wá tó wá néone e ḡo p̄ii.* 13 Yápio wá lé píi wá v̄aika ní wá tàae z̄io yáí. N beeo wá Lua, ni ðadawá e wá duuna léwao, n gbé k̄nao tòw̄e k̄éwa. 14 Ɔ wa ea n yādileao gb̄o, wa bui yāb̄ekena s̄e n̄o ū. Lá wá k̄e màa, n p̄o a pawázi, ní wá dede míomibe, gbé k̄nae a b̄o b̄o. 15 Dii Isailio Lua, n yá kue, ̄o wa ḡo gb̄agb̄e k̄nao ū. T̄aedeon wá ū. A yáí wá gb̄e a f̄o w̄ese à n gwao.

10

Isailio ní duunao oa Luae

1 Ḡo pò Ezala lé lousisi màa, a k̄ulea Lua kp̄e kp̄eele, àle ní duunao o Luae, àle Ɔob̄, Isailio k̄aaaazi dasidasi, ḡeoo ní n̄eeo ní néf̄enena, ̄o aale Ɔob̄ maamaa. 2 Ɔ Elaū bui Yeieli né Sekania f̄ele yā'ò Ezalae à m̄e: Wa b̄o wá Lua kpe, wa bui pò liaawázi s̄e n̄o ū. N beeo b̄ok̄i kú wá Isailione e tia. 3 Wá ledoūke ní wá Luao sa, wí n̄eeo ya ní ní néo, lá n a ledawáwa, mpi ní gbé pò aa wá Lua yādileao via v̄io. Wá ke lá aà ikoyā'òwa. 4 F̄ele! A ḡo n yá ū. Wa zenn̄ee. S̄odile n̄ z̄ike yápiwa.

5 Ɔ Ezala f̄ele, a tò k̄iao ní sa'onao ní Levii buio ní Isailio píi legb̄e yápi musu. 6 Ɔ à gò Lua kp̄e kp̄eele, à ḡe ì Eliasibu né Yohanani kp̄éne. I p̄obleo, i imio, ké àle z̄io pò sùò náaisaika Ɔob̄ yáí.

7 Ɔ wá kp̄awak̄e Yelusaleū ní Yuda b̄usuo píi wá m̄e, z̄io pò sùò aa k̄aa Yelusaleū píi. 8 E ḡo àaò àò ḡe pai, tó gbé i m̄oo, aà àizee ḡo Dii pò ū, wi ade ya b̄o z̄io pò sùò guu. K̄iao ní gb̄ez̄io mé z̄è màa. 9 Ɔ Yuda ḡeoo ní B̄eyāme bui ḡeoo k̄aa Yelusaleū píi e ḡo àaopi ḡe p̄àò. M̄o k̄eokwi ḡo baode z̄i aa z̄leá Lua kp̄e ḡaae m̄pii, aale lualua yápi ní lou pò lé mao yáí. 10 Ɔ sa'ona Ezala f̄ele yā'òné à m̄e: A b̄o Lua kpe, a wá Isailio tàae k̄afi, a buip̄aleo s̄e n̄o ū. 11 A á duunao o Dii á dezioḡo Luae, í aà p̄eã ke sa. A k̄ek̄owa ní bui pò liaaázi ní n̄o pò á s̄e ní guu. 12 Bíla w̄ewá ní b̄o gb̄ao aa m̄e: M̄aae, wá ke lá ní òw̄ewa. 13 Ama wá dasi mé lou ku, wá f̄o w̄o z̄ea bàasi lao. Wá f̄o yápi keke ḡo do ge ḡo plao, asa wá tàae k̄e z̄o yápi musu. 14 Tó wá k̄iao ḡo la bíla ḡe ū. Gb̄e pò buip̄aleo s̄e n̄o ū i b̄o w̄éle ní w̄éle, aai m̄o ḡo pò wa ðilenéwa ní ní w̄éle gb̄ez̄io ní yákp̄alekena, wá

* 9:12 B̄oa 34.12-16, Iko 7.1-4

Lua pɔ i weewá yápi musu. ¹⁵ Asaeli né Yonatãa ní Tikeva né Yaziao mé bɔ̀ yápi kpe nípla, ð Levii buiɔ Mesulaũ ní Sabetaiɔ zèhɔ̀.

¹⁶ Ɔ zizɔ̀ pɔ̀ sùɔ̀ kè lá wa òwa. Sa'ona Ezala uabeleɔ̀ sè daedaε m̀ndodo. A ní tɔ̀ dàlau píi. Mɔ̀ kwide gɔ̀ sèia zí ð gbépiɔ̀ zèle yápi gwàgwa. ¹⁷ Mɔ̀ sèia gɔ̀ sèia zí aa buipále senapiɔ̀ yá gwàgwa aa làa píi.

Gbé pɔ̀ aa buipále nɔ̀ sèɔ̀

¹⁸ Sa'ona pɔ̀ aa buipále nɔ̀ sèɔ̀n ke: Yozada né Yesua buiɔ̀ ní a dāunaε beε Maasea, Eliezεε, Yalibu, Gedalia. ¹⁹ Aa ɔ̀dà kɔ̀ ɔ̀u aa mè wa ní nɔ̀piɔ̀ yá, ð an baade sása kpà ní tàae flabobɔ̀ ù. ²⁰ Imεε buiɔ̀ Anani ní Zebadio. ²¹ Aliũ buiɔ̀ Maasea, Elia, Semaia, Yeieli, Uzia. ²² Pasuu buiɔ̀ Elioenai, Maasea, Isimaela, Nεtaneli, Yozaba, Elasa. ²³ Levii buiɔ̀ Yozaba, Simεi, Kelaia pɔ̀ wí mε lɔ̀ Kelita, Petaia, Yuda, Eliezεε. ²⁴ Lèsina Eliasibu ní bíibɔ̀ledɔ̀anaɔ̀ Saluũ ní Teleũo ní Ulio.

²⁵ Isaili kɔ̀ni pɔ̀ aa buipále nɔ̀ sèɔ̀n ke: Palɔ̀si buiɔ̀ Lamia, Izia, Malakia, Miamε, Eleazaa, Malakia, Benaia. ²⁶ Elaũ buiɔ̀ Matania, Zakali, Yeieli, Abadi, Yelemɔ̀, Elia. ²⁷ Zatu buiɔ̀ Elioenai, Eliasibu, Matania, Yelemɔ̀, Zabada, Aziza. ²⁸ Bebai buiɔ̀ Yohanani, Anania, Zabai, Atalai. ²⁹ Bani buiɔ̀ Mesulaũ, Maluku, Adaia, Yasubu, Seali, Yelemɔ̀. ³⁰ Paata Mɔ̀abu buiɔ̀ Adena, Kelala, Benaia, Maasea, Matania, Bezaleli, Binui, Manase. ³¹ Aliũ buiɔ̀ Eliezεε, Isia, Semaia, Simεɔ̀, ³² Běyãmεε, Maluku, Semalia. ³³ Asuũ buiɔ̀ Matenai, Matata, Zabada, Elifele, Yelemai, Manase, Simεi. ³⁴ Bani buiɔ̀ Maadai, Amlaũ, Ueli, ³⁵ Benaia, Bedea, Kelui, ³⁶ Vania, Melemɔ̀, Eliasibu, ³⁷ Matania, Matenai, Yaasu. ³⁸ Binui buiɔ̀ Simεi, ³⁹ Selemia, Natã, Adaia, ⁴⁰ Manadebai, Sasai, Salai, ⁴¹ Azaleli, Selemia, Semalia, ⁴² Saluũ, Amalia, Yosefu. ⁴³ Nebo buiɔ̀ Yeieli, Matitia, Zabada, Zebina, Yadaï, Yoeli, Benaia. ⁴⁴ Gbépiɔ̀ buipále nɔ̀ sèε nípii, mé an nɔ̀pi keε nɔ̀c ò'ínɔ̀.

NεEMII

Yá pò kú láε bee guu

Nεεmii lá yá pò kè Ezala lá guu gbea yá dàu a siuwēε. Nεεmii láá yá pò a kè azia yá musu láε. Nεεmii ku sa'ona Ezala gɔɔε, Pεεsio kí Aatasasa İwao doe. Kipi aà gbà zé aà γε Yelusaleū keke kále. (1.1-2.10) Ké à kà we, baa ké gbēε ibelesèaàno, aà bùsu gbēε d̀baàle, ̄ à Yelusaleū bíi k̀ke a b̀. (2.11-7.72) A zè ní Ezalao gɔɔ pò aa káaaa z̀o ke, ̄ Ezala Lua ikoyā kyokè. Levii buio yápi b̀okèkè gb̀εne, ̄ baade k̀ke zè ní Diio. (8.1-10.40) Wà yāε g̀g̀ Isaili pò sù Yelusaleūne, (11.1-12.26) ̄ Nεεmii d̀aa Yelusaleū bíi sakēa guu. (12.27-43) Bee gbea à k̀ke Lua ikoyāε zé kàlené. (12.44-13.31)

Láε bee guu wá è Nεεmiiá āiadeε. A ẁo v̄i mé gbēmaaε. Yá pò à su lé ke píi guu ĩ wabike Luawa a yá musuε.

Nεεmii Yelusaleū k̀akεa

¹ Akalia né Nεεmii yán ke: Aatasasa kpalablea ẁε baode m̀o pò w̄i mε Kisele guu má kú kibe Susa mεεwiau. ² ̄ ma d̀auna Anani b̀ Yuda bùsuu à m̀ò ní gbēε. Ma yālalamá Yuda gbé k̀na pò b̀ z̀z̀keu ní Yelusaleūo musu. ³ Aa wèa aa m̀ε, gbé pò b̀ z̀z̀keu aa tà Yuda bùsuu lé taasike maamaaε, wàle ní láanike, asa Yelusaleū bíi gbooaε, mé a b̀le gbaɔ tékūa. ⁴ Ké ma yápi mà, ma z̀le, ̄ wé'i b̀a. Ma ̀o l̀ g̀pla, mále leye, mále wabike Lua Musudewa ⁵ ma m̀ε: N yá na Dii Lua Musude. Lua z̀o pò ĩ tó ní mε séenatan n ũ. Gbēke guu n bàa ĩo kú ní gbé pò yenzi aaĭo n yādileao k̀ao. ⁶ Wéte mapi n z̀blenai. Swákpa wabi pò mále kema fāane ní gwāasinao n z̀blena Isailionezi. Mále duuna pò wá k̀ene o. Baa mapi ní ma de bεdeɔ wa duunakè s̄ε. ⁷ Wa yāvāik̀ene maamaaε, w̄i n yādileao dao, w̄i n ̀tond̀k̄i gwao, wá n ikoyā pò ní d̄ile n z̀blena M̀izie k̀ao. ⁸ To yá pò ní d̄ile n z̀blena M̀izieε bee d̀ngu. N m̀ε tó wa b̀o n kpe, níȳ wá fāaa buipáleɔ guuε. ⁹ N m̀ε l̀, tó wa εa suma, mé wá n yādileao k̀a wále z̀kewà, baa ké n wá yá e d̀nia léwa, níȳ wá k̀aa, níȳ suwanɔ gu pò ní s̀ε n tó kuwàu.* ¹⁰ Gbépiá n z̀blenaone, n gbé pò n ní bó ní n iko z̀o ní n g̀sa gbāaone. ¹¹ N yá na Dii, swādo mapi n z̀blena wabikeai ní n z̀blena pò n yá ĩ kené na aa n v̄ia v̄io wabikeao. Mapi n z̀blena ma daε ní g̀mio gbā, kí i ma wegwa.

Gɔɔ bee s̄o kipi v̄εbolenan ma ũ.

2

Ki Aatasasa Nεεmii z̄ia Yelusaleū

¹ Aatasasa kpalablea ẁε baode m̀o pò w̄i mε Nisā guu kí ye v̄εmi, ̄ má s̀ε má kpawà. A ma d̄s ní oosisio yāao, ² ̄ à ma la à m̀ε: B̀yāi n oosisii? Nle gyākeo. N p̀o mé yàa? V̄ia ma k̀ maamaa, ³ ̄ má òè: Lua n d̄s ní aafiao, Zāai! Ma oosisi, asa wéle pò ma deziɔ mia kuu g̀ bezia ũε. A bíibole gbaɔ tékūa.* ⁴ ̄ a òmεε: N ye mà ke kpelewa ni? Ma wabikè Lua Musudewa ḡia, ⁵ ̄ má wèwà ma m̀ε: Kí, tó à k̀ene maa, mé mapi n z̀blena ma yá kàngue, ma z̄i Yuda bùsu wéle pò ma deziɔ mia kuupi, ké mà e keke kále. ⁶ Kipi na z̀leaa aà saε, ̄ à ma la à m̀ε: N̄ȳ ke we gɔɔ ũma ni? Gɔɔ kpele níȳ sui? Ké kí wè ma geai, ̄ ma g̀d̄ileè. ⁷ Má òè: Tó à kàngue, lákε Uflata baale d̀aanaone n̄ kpa. Oné aa to mà pá ní bùsua

* 1:9 Iko 28.64, 30.2-5 * 2:3 2Kia 25.8-10

e mà ge kaò Yuda bùsuu. ⁸ Lákè n líkpe dɔ̀ana Asafae lo. Oè aà ma gba lí mà zegikíi pò kú Lua kpé sae gbaò keò ní bíibole gbaò ní kpé pò máò kuu pò. Ǿ kí lá pò má gbèawaò kpàa, asa ma Lua ɔ kuamalaε. ⁹ Kí sosa badeò ní sòdeò dàmeε aa gemanò. Ǿ ma ge Uflata baale dɔ̀anaò lè, ma kí láò kpámá. ¹⁰ Ké Oloni gbé Sambala ní a ìwa Tobia, Amɔ̀ni buio mà gbèe mò Isailio gwea káfi, à kèné ìi maamaaε.

¹¹ Ké ma ka Yelusaleũ, ma kámabò gíá gɔ̀o àaɔ. ¹² Ǿ ma fele gwáasína ní gbèeò, mi yá pò ma Lua dà ma sɔ̀u mà ke Yelusaleũ o gbèeεo. Ma di zàa'ina kpe, gbé kíniò be kèse. ¹³ Ma bo Guzule Boleu gwá, ma mipè Gbègbon lòwa ní Tufua Boleo. Mále Yelusaleũ bíi pò daaíá gwagwa ní a bole gbà tékúá. ¹⁴ Ǿ ma ge ae e Nibona Bole ní kí íkalekíio. Gue ku we, ma zàa'ina i fɔ̀ gèuo, ¹⁵ ɔ́ má be swa'eu gwá, mále bíi gwagwa. Ǿ ma ea su, ma gè Guzule Boleu. ¹⁶ Gbãadeò gu pò ma geu ge yá pò má kè dɔ̀o, asa mi yáe o Yudaone gíao, baa sa'onao ge kíabuiò ge gbãadeò ge gbé kíni pò aa zìpi keò. ¹⁷ Ǿ má òné: A taasi pò wá lé èó? Yelusaleũ gò bezia ù, a bíiboleò tékúá. A to wà ea bíiboì lo, ké wásu wàò de láanipò ù lo yáí. ¹⁸ Má òné lo lá ma Lua ɔkùmala ní yá pò kí òmeεo. Ǿ aa mè: Wà fele na a boawa. Ǿ aa nà zì maapiwa ɔplapla.

¹⁹ Ké Oloni gbé Sambala ní a ìwa Tobia, Amɔ̀ni buio ní Laalubu bui Geseũo a baomà, aa wá àlafikè, aa sakàwágu aa mè: Bó ále ke wei? Ale bo kí yá kpe yòo? ²⁰ Ǿ ma a zàsímá ma mè: Lua Musude a wá dae ní gòmio. Wápiò aà zòblenao, Yelusaleũ bíiboa wále nawà ke. Apio sɔ̀ á baa ku lao. A yá kú la lo, á tó àò dɔ̀ gbèegu wélepi guu la lo.

3

Yelusaleũ bíibonaò

¹ Sa'ona Eliasibu ní a gbè sa'onao èa Sã Bole bò. Aa a sakè, ɔ́ aa a gbaò pèlepèle. Aa bíi sakè e za Baso Kalanga ní Ananeli Kalangao. ² An sae Yelikodeò bíibò. An sae Imeli né Zakuu bíibò. ³ Asenaa bēdeò èa Kpò Bole bò, aa a zaò dàda, aa a gbaò pèlepèle, aa a mɔ̀o ní a gbáaò dàu. ⁴ An sae Ulia né Melemo, Akozi tɔ̀una bíi kèke bò. Aà sae Belekia né Mesulaũ, Mesezabeli tɔ̀una kèke bò. Aà sae Baana né Zadoki kèke bò. ⁵ Aà sae Tekoadèò bíi kèke bò, kási an gbèzɔ̀o gí zì gbãa pò dɔ̀ana dànè keie.

⁶ An sae Pasea né Yoiada ní Besodia né Mesulaũo Bole Zi bò. Aa a zaò dàda aa a gbaò pèlepèle, aa a mɔ̀o ní a gbáaò dàu. ⁷ An sae Gabaɔ̀o gbé Melatia ní Melono gbé Yadso bíi kèke bò ní Gabaɔ̀odeò ní Mizipadeò e za Uflata baala dɔ̀ana be. ⁸ An sae Alaia né Uzieli pò ì vua zì ke bíi kèke bò. Aà sae tulalekena Anania kèke bò e za bíi yàasa kíi. ⁹ Aà sae Hulu né Lefaia, Yelusaleũ kpedo kía, bíi kèke bò. ¹⁰ Aà sae Alumafa né Yedaia bíi pò boaa ní a beo kèke bò. Aà sae Asabana né Atusu kèke bò. ¹¹ Aliũ né Malakia ní Paata Mɔ̀abu né Asubuo gupále kèke bò ní Kina Kalangao. ¹² An sae Aloese né Saluũ, Yelusaleũ kpedo kía, bíi kèke bò sãnu ní a nenɔ̀e. ¹³ Anuni ní Zanɔ̀adeò Guzule Bole kèke. Aa èa bò aa a gbaò pèlepèle, aa a mɔ̀o ní a gbáaò dàu. Aa bíi kèke bò lo gàsísuu òaa sɔ̀o e à gè pè Pɔ̀tuogbɔ̀ Bolewa. ¹⁴ Lekabu né Malakia, Betakelũ fáani kí, Pɔ̀tuogbɔ̀ Bole kèke. A èa bò, à a gbaò pèlepèle, à a mɔ̀o ní a gbáaò dàu. ¹⁵ Koloze né Saluũ, Mizipa fáani kí, Nibona Bole kèke. A èa bò a dɔ̀, à a gbaò pèlepèle, à a mɔ̀o ní a gbáaò dàu. A bíi pò kú Siloe Ikalékíi sae kèke bò lo za kibe kaa sae e à gè pè Davidi Wéle dedekíiwa. ¹⁶ A gbea

Azebu né Nɛɛmii, Bezuu fáani kpɛdo kí, bíi kèkè bò e Davidi bɛ gɛvĩkii sae ní íkalɛkii pọ wa ỳò ní Nɛgɔ̀nao Kpéó.

¹⁷ A gbɛa Bani né Leuũ ní Levii bui bíi kèkè bò. A gbɛa Asabia, Keila fáani kpɛdo kí, a fáani bíi kèkè bò. ¹⁸ A gbɛa Enada né Bavai, Keila fáani kpɛdo kí, a fáani bíi kèkè bò. ¹⁹ Aà sae Yesua né Ezɛɛ, Mizipa kí, bíi pọ bɔaa ní gɔ̀kɛbɔ̀kpɛo kèkè bò e bíi golawa. ²⁰ A gbɛa Zabai né Baluku kɔ̀aikè à bíi kèkè bò za golawa e à gè pè sa'onkia Eliasibu bɛ kpɛɛlɛwa. ²¹ A gbɛa Ulia né Mɛlɛmɔ̀, Akozi tɔ̀una gupáɛ kèkè bò za Eliasibu bɛ kpɛɛlɛ e aà ua léwa.

²² A gbɛa sa'ona pọ kái ní Yelusaleũ bíi kèkè bò. ²³ A gbɛa Bɛyámɛɛ ní Asubuo bíi pọ bɔaa ní ní bɛo kèkè bò. A gbɛa Maasea né Azalia, Anania tɔ̀una bíi pọ kú a bɛ sae kèkè bò. ²⁴ A gbɛa Enada né Binui gupáɛ kèkè bò za Azalia bɛ e à gè pè bíi golawa. ²⁵ Uzai né Palala bíi kèkè bò za golawa e kalanga pọ bɔaa ní kibɛo dakpɛunao ua sae. A gbɛa Palosi né Pedaia ²⁶ ní Lua ua zíkɛna pọ kú Ofeli s̀s̀i musu bíi kèkè bò I Bɔɛ kpɛɛlɛ gukpɛ oi e à gè pè kalangapiwa.

²⁷ A gbɛa Tekoadɛo bíi kèkè bò za kalanga zɔ̀opi sae e s̀s̀ipi bíiwa. ²⁸ Sa'onao bíi pọ kú Ś Bɔɛ sae kèkè bò, baade ní bíi pọ kú a bɛ saeo. ²⁹ A gbɛa Imɛɛ né Zadoki bíi pọ kú a bɛ sae kèkè bò. A gbɛa Sekania né Semaia pọ dɛ Gukpɛ Bɔɛ d̀ana ũ bíi kèkè bò. ³⁰ A gbɛa Selemia né Anania ní Zalafa nɛgɔ̀ɛ soolode Anunio gupáɛ kèkè bò. A gbɛa Belɛkia né Mɛsulaũ bíi pọ kú a kpé sae kèkè bò. ³¹ A gbɛa vuazíkɛna Malakia bíi kèkè bò e Lua ua zíkɛnao ní laatanao bɛ Mifɛka Bɔɛ sae e à gè pè kpé pọ kú bíi golawa. ³² Vuazíkɛnao ní laatanao mé bíi kèkè bò kpé pọ kú bíi golawa ní Sã Bɔɛo zãngu.

Ibɛɛsa ní Yelusaleũ bíibonao

³³ Ké Sambala mà wá Yudao wáɛ Yelusaleũ bíi bo, aà pọ pà, aà za fè maamaa, ɔ̀ àɛ wá awiambɔ̀. ³⁴ A ò a gbéɔ̀ ní Samali zígɔ̀o wáa à mè: Bó Yuda gianapiɔ̀ lé kɛɛɛɛ? Aa fɔ̀ ɛa bíipi boe? Aa sa'o aai zìpi nɛ gɔ̀o do nia? Aa fɔ̀ wéɛɛpi vu ní gbɛ pọ tekù à dàaɛpice? ³⁵ Amɔ̀ni bui Tobia ku aà sae, ɔ̀ à mè: Bíi pọ aale bopi, tó gbɛgbona dèdɛwà, a gbɛo gbooe fá!

³⁶ Ǿ ma mè: Wá Lua, wá yãma, asa aa nifèwázie. Tó wá awiana pọ aale bo wi ní musu. To wà ní kúkũ wà tárnɔ̀ zìzɔ̀o ũ. ³⁷ Nsu láka ní tàaɛɔlao. Nsu nì ní duuna bádɛo, asa aa bíibonao s̀s̀s̀ɛ. ³⁸ Màa wa bíipi bò e à pèkɔ̀wa mé a lesi kà guo, asa gbéɔ̀ lé zìpi kɛ ní ǹsɛmɛndooɛ.

4

¹ Ké Sambala ní Tobiao ní Laalubu ní Amɔ̀ni ní Asedodadeo mà Yelusaleũ bíikɛkɛa lé gé aɛ mé gufooo lé tata, an pọ pà maamaa. ² Ǿ aa lɛkpaaí nípii, aa mè wa mɔ̀ léɛ Yelusaleũwa, wi yákele liañzi. ³ Ǿ wa wabikè wá Luawa, mé wa gudɔ̀anao dilɛdile fáanɛ ní gwãasinao an yáí. ⁴ Ǿ wá Yudaɛo mè: Asosɛnao yèɛɛ lé láa. Gbɛ pọ wa gbòo wa dàaí zɔ̀o, wá fɔ̀ bíipi bo wà a midɛo. ⁵ Wá ibɛɛo mè, e wàò gé ní yá d̀oi, wa siwágu, wi wá dɛdɛɛ, zìpi i gɔ̀ kpaá zéu. ⁶ Wá gbéɔ̀ pọ kú ní saeo mɔ̀ òwɛɛ à kà gɛn kwi aa mè: Aale bo gupiiu, aa ye mɔ̀ léɛiwáɛ. ⁷ Ǿ ma gbéɔ̀ dilɛdile bíifooɔ̀ guu ní a gu pọ ɛɛũ. Ma ní dilɛdile daɛdaɛ, baade ní a fèndao ní a s̀nao ní a sáo. ⁸ Ké ma wɛtè guci, ma fɛɛ ò kíabuɔ̀nɛ ní gbãadeo ní gbé kɛni ma mè: Asu viakɛnéo. Aɔ̀ d̄ó ké Dii zɔ̀o, ì tó ní mɛ sɛnata. A zika á gbéɔ̀nɛ ní á nɛgɔ̀ɛo ní á nɛnɔ̀ɛo ní á nao ní á bɛo. ⁹ Ké wá ibɛɛo mà Lua ní fú, a tò wa ní lɛkpaaí feena mà, ɔ̀ wápii wa ɛa na bíiboawa, baade ní a zío.

¹⁰ Za gɔɔ bee ma gbέɔ kpaalè lεε pla. Gbέεɔ lé zíkε mé gbέεɔ sɔna kŭa ní sèngbaoo ní sáo ní mò ulao daa. Kíao sí gbέ pɔ lé bíiboɔ kpε. ¹¹ Gbέ pɔ aso seao aso kŭa ɔ do, gɔkεbɔ ɔ do. ¹² Bíibonaɔ fɛnda dɔa ní pi nípii. Kuupena Ìɔ ku ma saε. ¹³ Ǿ má ò kíabuionε ní gbāadeɔ ní gbέ kíniɔ: Zí dasi mé bíipi gbāa, ɔ wa kɔkpaalèkpaale a léu. ¹⁴ Gu pɔ á mà wáλε kuupeu, à kāaawázi we, wá Lua i zikawεε. ¹⁵ Ǿ wa εa na zíwa, gbέεɔ sɔna kŭa za guluuluui e saanaɔ gè bílεò. ¹⁶ Zibeezí má ò gbέonε: A baade lí i Yelusaleŭ la ní a íwaɔ, ké aali e gudɔa gwá, aali zíkε fáanε. ¹⁷ Mapi ní ma dáunaɔ ní ma íwaɔ ní gudɔana pɔ kumanɔɔ, wili wá pɔkasa bɔɔ, baade Ìɔ a gɔkεbɔ kŭa a ɔplaauε.

5

Nεεmii zεa ní taasideɔ

¹ Gɔɔ bee wá Yudaε ní ní naɔ lé wiile ní gbέɔwa maamaa. ² An gbέεɔ mε: Wápio ní wá néɔ, wá dasi. Wá ye pɔwεnai wá pɔble, wí e wáɔ aafia. ³ An gbέεɔ mε Ìɔ: Nɔana ku, ɔ wa wá buaɔ ní wá vεebuɔ ní wá kpέɔ tɔɔma díle pɔwεna yáí. ⁴ An gbέεɔ mε: Wa ɔa sèa, ké wá wá buaɔ ní wá vεebuɔ falu kpa kíwa yáí. ⁵ Baa tó wá bui douε, mé wá néɔ dou ní ní néɔ, wáλε wá néɔ yiamá zɔɔ ũ teasi. Wá nenɔεεɔ lé zɔble kò, mé wá gbāa i ka wá pɔε keo, asa wá buaɔ ní wá vεebuɔ gè ní pɔ ũε.

⁶ Ké ma ní wiipi mà ní gbέɔ káala pɔ aa kèò, ma pɔ pà maamaa. ⁷ Ma yápi wáaipà ma sɔ guu, ɔ ma zɔadò kíabuio ní gbāadeɔwa má òné: A baade lé ɔ'idia a gbédeεε.* Ǿ ma mε wá bíla kāaa an yápi yáí. ⁸ Má òné: Wa wá gbέ Yuda pɔ gè buipáleɔ pɔ ũò bò wá gbāa léu, ɔ á tò á gbέɔ lé nízia yiawá ɔa? Ǿ aa níle kpé, aai yāe e òò. ⁹ Ǿ ma εa ma mε: Yá pɔ ále kepi maa. Aɔ wá Lua vía ví, ké wá ibεε buipáleɔ su wá sɔsɔo yáí. ¹⁰ Mapi ní ma daε ní ma íwaɔ, wa ɔa ní pɔwεnao sèané sɔ. A ɔ'idiané tó sa, ¹¹ í ní buaɔ ní ní vεebuɔ ní ní kù kpέɔ ní ní kpέɔ sɔaané ní pɔ basɔode pɔ ále símá ɔ'í ũò, ɔa ní pɔwεnao ní vεεo ní nísio pii. ¹² Ǿ aa mε: Wá sɔaané, wá pɔε wεεlemá ɔo. Wá ke lá ní òwa. Ǿ ma sa'onao sísi, má tò gbépio lakpà níziála lá aa a legbèwa. ¹³ Ma a ulada kpòε ma mε: Lua gbέ pɔ i zíkε lé pɔ á gbèpiwao kpoe màa, i aà be ní aà àizεεɔ siwá. Lua aà kpoe aà gɔ gii màa. Bíla mε: Ami! Ǿ aa Dii sáaukpà. Ǿ gbέɔ kè lá aa a legbèwa.

¹⁴ Bee gbεa za gɔɔ pɔ Aatasasa ma díle Yuda bùsu dɔaana ũ a kpalablea wè baode zí e a wè baakwi ní plaode guu, à kà wè kuεpla, mapi ní ma daε wi dɔaanakεble bleo. ¹⁵ Dɔaana káau pɔ dɔaamεεɔ aso gbia tò gbέɔwa, aa pɔblea ní vεεo sí baadewa ní ánuɔu ɔwatε blablaɔ. An íwaɔ gbāablémá ɔ. Mapi sɔ mi ke màa, asa má Lua vía ví. ¹⁶ Ma mεkpà bíipi boawa, mi tɔole sé ma pɔ ũò. Ma íwaɔ káaaa we zípi yáíε. ¹⁷ Yudaɔ Ìɔ pɔble ma be gbέon basoplakwikwi, gbāadeɔ ní gbέ pɔ bò bui pɔ liaawáziɔ kíi. ¹⁸ Lá gu lé dɔ wíɔ zu kekεmεε mɛndodo ní sá mεkpaaɔ mɛn soolosoɔo ní koɔ, mé wíɔ vεε ba zɔɔzɔɔ gɔɔ kwi ní gɔɔ kwio. Gia ní beo mi dɔaanakεble gbεamáo, asa zí pɔ gbέ beeɔ lé ke zɔɔ. ¹⁹ Ma Lua, yámaa pɔ má kè gbέ beeonε pii àɔ dɔngu.

6

Nεεmii ibεεɔ wεελε ɔnɔkεaè

¹ Ma bíibò má làa, a fòo ku guei ɔo, áma mi a bɔle gbao pélepεle gíao. Ké Sambala ní Tobiao ní Laalubu bui Gεεεŭo ní ma ibεε kíniɔ a baomà, ² Sambala ní Gεεεŭpio lékpásákεmεε aa mε mà mɔ dańle Onɔ guzule wéleε guu. Vái ɔ aale

* 5:7 Bɔa 22.24

wεεlemanɔ. ³ Ma gbέɔ zímá ma mè: Mále zi zɔɔ keε, má e mà mɔo. Má e mà zipi to we mà mɔ á kíio. ⁴ Aa lékpásápi kèmmε gēn síiɔε, mé ma yápi zásimá màa píi. ⁵ A gēn sɔode Sambala a íwae zla. A taala pɔ wi kán'ɔ nawào kúa. ⁶ Wa kè lápi guu wà mè: Wà yáε feena mà buipáleɔ kíi, ɔ Gεεεũ mè síanaε. A mè mpi ní Yuda kíniɔ a zεò à bɔ kí yá kpeε. A yáí áε bíipi boi. Wà mè bɔ ní ye n̄ gɔ Yudaɔ kía ũε, ⁷ ɔ n̄ ānabiɔ díle aa o Yelusaleũ nímmε ní de ní kía ũ. Kí a yápi ma. Ayāmeto mɔ wà lékpaai. ⁸ ɔ ma lékpásákèè ma mè: Yá pɔ níle o kuo. Mmε n̄ yápi ò nziawa. ⁹ Ampii aa ye vía ma kũ aa mè wá ɔ a gɔ dɔwázie, wá e zipi midεo. Ma Lua, ma ɔ gba gbāa.

¹⁰ Gɔɔewa ma gε Delaia né Semaia, Metabeli tɔūna be, asa à azia yè a kpéu. A mè: Wà kpaai Lua kpéu, wí a gbatawáε, asa gbέɔ lé mɔ n̄ deie. Aa mɔ n̄ dei gwáaε. ¹¹ ɔ ma mè: Ma taa í bàalea? Ma taa a f̄ gε ulε Lua kpéu mazia misia yáia? Má gεo. ¹² Má dɔ maziawa aà yápi i bɔ Lua kíio. A ānabikepi kè ma yá musu, ké Tobia ní Sambalao fiabòè yáie. ¹³ Màa à fiabòè, ké vía e ma kũ mà duunake mà gé we, aai gbasa ma tó ɔɔkpa aa ma s̄s̄s̄. ¹⁴ Ma Lua, to Tobia ní Sambalao yákepi àò dɔngu. To n̄ε ānabi Nɔadia yá àò dɔngu bɔ ní ānabi kíni pɔ aa ye vía ma kũ.

Yelusaleũ bíi midεa

¹⁵ Gɔɔ blakwi ní plao gbea wa bíipi míde mɔ pɔ wí mε Elulu gɔɔ baasɔodezi. ¹⁶ Ké wá ibεεo a baomà, mé bui pɔ liaawázio wesie, an ká gà, aa dè sa ké wa zipi kè ní wá Lua gbāaoε. ¹⁷ Gɔɔbeezi Yuda kíabuiɔ lé lá kpásá Tobiaε m̄ɔm̄ɔ, mé Tobiapi lé kpásāné. ¹⁸ Yudaɔ yāyèaàno dasi, asa Ala né Sekania mé aà ānsue ũ, mé Belekia né Mesulaũ mé Tobiapi né Yohanani ānsue ũ. ¹⁹ Aai aà sáaukpa ma wáa bɔ, ɔ aai εa ma yá dau siuè. Tobiapi láo kpásāmmε bɔ, ké vía e ma kú.

7

¹ Ké wà bíibò mé ma a bɔle gbaɔ pèlepεle, wà bíibɔledɔanaɔ ní lèsinaɔ ní Levii buiɔ díle. ² ɔ ma a dáuna Anani díle Yelusaleũ gbēzɔɔ ũ ní kibe ziia Ananiao, asa gbé náaideε. A Lua vía ví de gbé dasidela. ³ Má òné: Wasuli Yelusaleũ bɔle gbaɔ wēo e íatε gε lí gbāakū. Wàli zetata wà gbáaɔ dau e bíibɔledɔanaɔ tá. Wà Yelusaleũdeɔ díledile gudɔanaɔ ũ bɔ, an gbēεo aao ku gudɔakii, an gbēεo ní be saε. ⁴ Wélepi zɔɔ mé a bàlumaɔ ví, mé gbé pɔ kú weɔ bílao. Wi e εa a kpéɔ dòdò yāao. ⁵ Ma Lua láasoo dāmεε ma s̄ou, ɔ ma kíabuiɔ kàaa ní gbāadeɔ ní gbé kíniɔ píi, ké wà ní tó dalau ní buiwa yáí.

⁶ Babeli kí Nebukanεza Isailiɔ kùkù zizɔɔ ũ yāa, à tàrino Babeli. An gbé pɔ b̄ zizɔkεpiu aa sù Yelusaleũ ní Yuda bùsuo, baade ní a beoɔn ke: ⁷ Aa sù ní Zolobabelio ní Yesuaɔ ní Nεεmiió ní Azaliao ní Laamiao ní Naamano ní Maadoseo ní Bilisāo ní Misipaaɔ ní Bigivaio ní Leuũo ní Baanao s̄anu.

Isaili gɔε pɔ sùpiɔ naon ke: ⁸ Pabsi buiɔ gbēɔn òasɔɔo lεε pla ní baswaaɔkwi ní plao (2.172). ⁹ Sefatia buiɔ gbēɔn òaa do ní baswaaɔkwi ní plao (372). ¹⁰ Ala buiɔ gbēɔn òaa àaɔo ní blakwi ní plao (652). ¹¹ Paata Mɔabu bui pɔ de Yesua ní Yoabuo buiɔ ũ gbēɔn òasɔɔo lεε pla ní òaa síiɔ ní bao plasaio (2.818). ¹² Elaũ buiɔ gbēɔn òaa soolo ní blakwi ní síiɔo (1.254). ¹³ Zatu buiɔ gbēɔn òaa síiɔ ní blasɔoo (845). ¹⁴ Zakai buiɔ gbēɔn òaa àaɔ ní baswaaɔo (760). ¹⁵ Binui buiɔ gbēɔn òaa àaɔ ní blakwi plasaio (648). ¹⁶ Bebai buiɔ gbēɔn òaa àaɔ ní baasoo ní àaɔo (628). ¹⁷ Azegada buiɔ gbēɔn òasɔɔo lεε pla ní òaa do ní basoolo ní plao (2.322). ¹⁸ Adonikaũ buiɔ gbēɔn òaa àaɔ ní bàaɔɔo ní plao (667). ¹⁹ Bigivai buiɔ gbēɔn òasɔɔo lεε pla ní bàaɔɔo ní plao (2.067). ²⁰ Adini buiɔ gbēɔn òaa àaɔ

ń baaṣ sɔosaio (655). ²¹ Atee pɔ de Ezekia bui ũ bui gbɛɔn basoo plasai (98). ²² Asuũ bui gbɛɔn ɔaa do ń basoolosoo ń ɔaṣo (328). ²³ Bezai bui gbɛɔn ɔaa do ń basoolosoo mɛndosaio (324). ²⁴ Alifi bui gbɛɔn basookwi ń plao (112). ²⁵ Gabaṣ bui gbɛɔn basoo sɔosai (95). ²⁶ Betelɛũdeɔ ń Netofadeɔ gbɛɔn ɔaa do kuɛplasai (188). ²⁷ Anatodeɔ gbɛɔn basoolosoo ń ɔaṣo (128). ²⁸ Betazamavedeɔ gbɛɔn bla ń plao (42). ²⁹ Kiliayaaliũdeɔ ń Kefiladeɔ ń Beelodeɔ gbɛɔn ɔaa ɔaṣ ń basopla ń ɔaṣo (743). ³⁰ Lamadeɔ ń Gebadeɔ gbɛɔn ɔaa ɔaṣ ń bao ń mɛndoo (621). ³¹ Mimasadeɔ gbɛɔn basoolo ń plao (122). ³² Betelideɔ ń Aideɔ gbɛɔn basoolo ń ɔaṣo (123). ³³ Nɛbo pɔle bui gbɛɔn blakwi ń plao (52). ³⁴ Elaũ pɔle bui gbɛɔn ɔaa soolo ń blakwi ń siĩṣo (1.254). ³⁵ Aliũ bui gbɛɔn ɔaa do ń basooloo (320). ³⁶ Yelikodeɔ gbɛɔn ɔaa do ń basoplasoo (345). ³⁷ Lodideɔ ń Adidadeɔ ń Onodeɔ gbɛɔn ɔaa ɔaṣ ń basoolo ń mɛndoo (721). ³⁸ Senadeɔ gbɛɔn ɔaasoo lɛɛ ɔaṣ ń ɔaa siĩṣ ń basoolokwio (3.930).

³⁹ Sa'ona bui pɔ sùn kɛ: Yesua bui Yedaia bui gbɛɔn ɔaa sɔo baasoo ń plao sai (973). ⁴⁰ Imɛɛ bui gbɛɔn ɔaa sɔo ń blakwi ń plao (1.052). ⁴¹ Pasuu bui gbɛɔn ɔaa soolo ń blasoo ń plao (1.247). ⁴² Aliũ bui gbɛɔn ɔaa sɔo ń gɛo ń plao (1.017).

⁴³ Levii bui pɔ sùn kɛ: Odeva bui Yesua ń Kamielio bui gbɛɔn baaṣkwi ń siĩṣo (74). ⁴⁴ Asafa bui lèsinaɔ gbɛɔn basoplasoo ń ɔaṣo (148). ⁴⁵ Saluũ ń Ateeo ń Talemoo ń Akubuo ń Atitao ń Sobaio bui bíibɔledṣanaɔ gbɛɔn basopla plasai (138).

⁴⁶ Lua ua zikenaa gbɛɛ beɔ buiɔnɛ: Ziha, Asufa, Tabao, ⁴⁷ Kelosi, Siaa, Padoni, ⁴⁸ Lebana, Agaba, Salemai, ⁴⁹ Anana, Gideli, Gaaa, ⁵⁰ Leaia, Lezini, Nɛkoda, ⁵¹ Gazaũ, Uza, Pasea, ⁵² Besai, Mɛuniũ, Nefusiũ, ⁵³ Babuku, Akufa, Aluu, ⁵⁴ Bazelu, Mɛida, Aasa, ⁵⁵ Baakosi, Sisela, Tema, ⁵⁶ Nezia ń Atifao.

⁵⁷ Salomoo zòblena buiá gbɛɛ beɔ buiɔnɛ: Sotai, Sofɛɛ, Peluda, ⁵⁸ Yala, Daakṣ, Gideli, ⁵⁹ Sefatia, Atili, Pokɛɛ Azebaiũ ń Amoo. ⁶⁰ Lua ua zikenapio ń Salomoo zòblena buipio gbɛɔn ɔaa pla swaaṣaie (392).

⁶¹ Gbɛɛ bò Temela ń Telaasao ń Kelubuo ń Adṣo ń Imɛɛo, ṣ aai e ń buibokii òlɔnɛo, tó Isailiɔn ń ũ. ⁶² Delaia ń Tobiao ń Nɛkodao buiɔnɛ, aa gbɛɔn ɔaa ɔaṣ ń bla ń plaoɛ (642). ⁶³ Sa'ona bui pɔ de Obaia ń Akozio ń Baazilaio bui ũ sù lɔ. Baazilaipi Galada bui Baazilainɛ sè yãa nɔ ũ, ṣ à a ànsue tópi sè. ⁶⁴ Gbɛ́pio ń tó wɛɛɛ buibokii taalau, aai bɔwàò, ṣ wà gíné ń sa'ozio. ⁶⁵ Bùsu dɔaana ònɛ, mé i kɛ sa'ona ń yá gwà ń Uliũ ń Tumiũ* baaasio, aasu Lua blɛ bleo.

⁶⁶ Gbɛ́pio pii gbɛɔn ɔaasoo lɛɛ bla ń plao ń ɔaa do ń baswaaṣo (42.360). ⁶⁷ An zòblenaɔ gṣeɔ ń nɔɔo ku lɔ gbɛɔn ɔaasoo lɛɛ sopla ń ɔaa do ń basopla ɔaṣsaio (7.337). Lèsinaɔ gṣeɔ ń nɔɔo kúrínɔ lɔ gbɛɔn ɔaa do ń blasoo (245). ⁶⁸ Aa sṣó ví ɔaa ɔaṣ ń basooloo ń gɛo ń mɛndoo (736), sṣbaonaɔ ɔaa do ń blasoo (245), yiongoɔ ɔaa pla ń bla sɔosaio (435), zàa'inaɔ ɔaasoo lɛɛ soolo ń ɔaa ɔaṣ ń basooloo (6.720).

⁶⁹ An uabeleeɔ gbadàda zì yá musu. Bùsu dɔaana gbadà Lua kpé zì kpagolo guu vua kiloo swaaṣ ń kɛniɔ ń vua tao mèn blakwi ń sa'on ulatao mèn ɔaa pla ń basoolokwio (530). ⁷⁰ Uabeleeɔ gbadàda Lua kpé zì kpagolo guu, vua kiloo baswaaṣkwi (170) ń ánusuo tɔnu do ń kiloo ɔaa doo. ⁷¹ Gbɛ́ kɛniɔ gbadàda lɔ, vua kiloo baswaaṣkwi (170) ń ánusuo tɔnu do ń kiloo basoo ń sa'on ulatao mèn baaṣoo ń plao (67). ⁷² Sa'onaɔ ń Levii bui ń bíibɔledṣanaɔ ń lèsinaɔ ń gbɛ́paleeɔ ń Lua ua zikenaa ń Isaili kɛniɔ zòlɛzɔlɛ ń wɛ́lɛo guu.†

* 7:65 Bɔa 28.30, Iko 33.8 † 7:72 1Lad 9.2-3

8

Ezala Mɔizi ikoyā kyokɛa

¹ Gbɛ́pii kàaa n̄ lɛdoũo gāae pɔ́ kú I Bɔle sae, ɔ wa ò yādanede Ezalae aà bɔ́ n̄ Mɔizi ikoyā pɔ́ Dii d̄ile Isailiɔne láo. ² Mɔ́ soplá gɔɔ s̄eia z̄í sa'ona Ezala b̀ò n̄ Mɔizi ikoyāo bíla ae. Gɔ́e n̄ nɔe n̄ gbé pɔ́ aa f̄i yāmaɔ p̄ii kú we. ³ A aed̀ò gāae pɔ́ kú I Bɔlepi saewa, ɔ àle lápi kyokɛ za kɔkɔ e íatē minanguo gɔ́e n̄ nɔe n̄ gbé pɔ́ aa f̄i maɔ wáa. Gbɛ́pii swā̀d̀ò Mɔizi ikoyā lápi kyokɛai. ⁴ Yādanede Ezala ze gbà les̄í pɔ́ wa dà n̄ lío lápi kyokɛa yáí musu. Matitia n̄ Semaɔ n̄ Anaiao n̄ Uliáo n̄ Ilikiao n̄ Maasea ku aà ɔplai. Pedaia n̄ Misaelio n̄ Malakiao n̄ Asuũo n̄ Asadanao n̄ Zakalio n̄ Mɛsulaũo ku aà ɔzei. ⁵ Ké Ezala lá wè, gbɛ́pii è, asa aà zek̄ii les̄í deŕla. Ké a wè, gbɛ́pii f̄èle zè. ⁶ Ezala Dii Lua z̄ɔde sáaukpà, ɔ gbɛ́pii ɔsè musu aa mè: Ami! Ami! ɔ aa mipèle tɔle, aa kùle Dii. ⁷ Gɔɔ pɔ́ gbé zea we, Levii buieɔ Mɔizi ikoyā dàdané. Levii buip̄iɔ tón ke: Yesua, Bani, Selesia, Yamini, Akubu, Sabetai, Odia, Maasea, Kelita, Azalia, Yozaba, Anana n̄ Pelaiáo. ⁸ Aa Lua ikoyā lápi kyokè, ɔ aa a bɔ̀lekè, aa a wé wèné, ké aa e kyópi ma.

⁹ ɔ̀ b̄usu gbāade Nɛɛmii n̄ yādanede sa'ona Ezalao n̄ Levii bui pɔ́ lé yādada gbéɔne òné: Gɔ́e beeá Dii á Lua pɔ́e. Asu wēnakɛo, ásu ɔ̀lɔ. Asa ké aale Mɔizi ikoyā ma, aale ɔ̀lɔ m̄pii. ¹⁰ Nɛɛmii mè: A ge pɔ́ n̄side ble, í í nana mi. A li gbé pɔ́ pɔe v̄ioɔne. Gɔ́e beeá wá Dii pɔ́e. Asu búbuapeo, asa pɔna pɔ́ Dii í kpámá de á gbāa'ek̄ii ũ. ¹¹ Levii bui gè gbé n̄d̄e n̄niné aa mè: A n̄le! Gɔ́e beeá Lua pɔ́e, ásu búbuapeo. ¹² ɔ̀ aa f̄èle gè pɔ̀blè aa imi, aa lik̄e aa pɔnakè maamaa, asa aa yá pɔ́ wa òné mà sa.

¹³ M̄opi gɔɔ plaade z̄í uabeleɔ n̄ sa'ona n̄ Levii bui kàaa yādanede Ezalazi, ké aa e wéte Mɔizi ikoyāi. ¹⁴ ɔ̀ aa yá pɔ́ Dii d̄ile Mɔizie è we à mè, Isailiɔ aao ku lákpeɔ guu mɔ soplade dikpeɔz̄í,* ¹⁵ mé aa yáe bee kpàwake n̄ z̄ewiao guu n̄ Yelusaleũo aa me: A b̄le gé s̄eu, í kulaɔ kaso suò n̄ baalalaɔ n̄ gbélaɔ n̄ daminalaɔ n̄ lí uede lác, ké à lákpeɔ d̀ò lá a ku taalauwa. ¹⁶ ɔ̀ gbé gè kàsokaso aa suò, baade lákpe d̀ò a kpé musu ge ua ge Lua ua ge I Bɔle gāae ge Eflaiũ Bɔle gāae. ¹⁷ Gbé pɔ́ b̀ò z̄iɔkeup̄iɔ lákpeɔ d̀ò m̄pii, ɔ aa ku a guu. Za Nuni né Yozuee gɔɔ e gɔɔ bee Isailiɔ i dikpepi ke màao. ɔ̀ aa pɔnakè maamaa. ¹⁸ Ezala Ìo Lua ikoyā lá kyokè lá gu lé d̀o sea za dikpeɔ s̄eia z̄í e à ge midèò. Aa dikpepi kè gɔɔ sopláe. A gɔɔ swaaɔde z̄í ɔ aa k̄k̄aaakè lá wa d̄ilewa.

9

Isailiɔ n̄ duunaɔ oa Luae

¹ Mɔ́ doupi gɔɔ baasɔo m̀endosaide z̄í Isailiɔ k̄o kàaa n̄ leyeo n̄ zwānkasao dadaa, mé b̄usu kákaa n̄ miu. ² Aa n̄zia kè buip̄aleɔwa ɔ aa s̄ia, aale n̄ duunaɔ n̄ n̄ deziɔ yāvāikeaɔ o. ³ Aa gè s̄ia gu pɔ́ aa kuu, ɔ wà Dii n̄ Lua ikoyā lá kyokèné e mò àaɔ, ɔ aa n̄ duunaɔ ò aa kùle Dii n̄ Luae e mò àaɔ. ⁴ Levii buieɔ ze gba pɔ́ wa dàné musu, aa lezù Dii n̄ Luazi gbáugbāu. An t̄ɔn ke: Yesua, Bani, Kamieli, Sebania, Buni, Selesia, Bani n̄ Kenanio. ⁵ Levii bui Yesua n̄ Kamielio n̄ Banio n̄ Asaniao n̄ Selesiao n̄ Odiao n̄ Sebaniao n̄ Petaiao mè: A f̄ele Dii á Lua táasile! A ku za as̄in̄zi e gɔɔpii. To wà n̄ t̄ɔbɔ, asa n̄ gawi de lémaama n̄ táasiola p̄ii. ⁶ M̄me n̄ Dii ũ ndo. N b̄aluma kè n̄ n̄ be pɔ́ kú musuo n̄ pɔ́ pɔ́ kú weɔ p̄ii. N d̄unia kè n̄ pɔ́ pɔ́ kuwà, n̄ ísia kè n̄ pɔ́ pɔ́ kú a guu. Ni wēni kpa m̄piiwa, n̄ be malaika dasi Ì kùlene.

* 8:14 Lev 23.33-43

7 Mmɛ ní Dii Lua pɔ Ablau sè ũ, n bɔaàncɔ Ulu, Babiloni bùsuu,* n àà tó lileè Ablahaũ.† 8 N è a n náai ví a sɔ guu, ɔ n mèn n bàa aɔ kuaàncɔ, nýɔ Kanaa bùsu kpawà ní àà buiɔ, bùsu pɔ Itiɔ ní Amɔleɔ kuu ní Peliziɔ ní Yebusiɔ ní Giigasiɔ.‡ 9 N lé pɔ ní gbèèpi kè, ké ní maa yáí.

9 N taasi pɔ wá deziɔ kè Egipi è,§ n wii pɔ aa lè Isia Tɛai mà.* 10 N seelaɔ ní dabudabuɔ kè Falaɔɔɛ,† ní kpàaàzi ní àà ìwaɔ ní àà bùsudeɔ píi, asa ní dɔ lá aa àiapási kè ní wá deziɔ. N tɔbò lá a ku e ní a gbāowa. 11 N ísia zèené, ɔ aa taa'ò gugiiu aa bùa.‡ N gbé pɔ pèlɛnziɔ zù ísiu, n ní zú lán gbewa í zɔopi guu.§ 12 N dɔaa n gbéɔncɛ telu guu fáanɛ, gwāasina sɔ té guu.* N zé pɔ de aa se pùnɛ.

13 N pila Sinai gbèsiɔ musu, n yā'òné za musu.† N ikoyā zede siande kpámá ní yāmaa pɔ ní dīleɔ. 14 N tò aa kāmabogɔɔ dɔ ní pɔ ũ.‡ N n yādileɔ ní n ɔtondɔkɔio ní n ikoyāo dà n zòblena Mɔizie, ɔ a kpámá. 15 Ké nɔana ní dé, n ble gbàené za musu.§ Ké imi ní dé, n ibòné gbesiu.* Bùsu pɔ n a legbèné n mèn nýɔ kpámá ɔ ní òné aa ge sí ní pɔ ũ.

16 N beeo wá deziɔ kàamai ví, an swá gbāakù, aaliɔ n yādileɔ kūao. 17 Aa gĩ n yāmai, dabudabu pɔ ní kènɛ yá sàngu. An swá gbāakù, aa bò n yá kpe, aa dɔana dīle àa ea tárnɔ zòbleu.† Lua, ni gbéɔ duuna kémá, ní sùuu ví ní sósobio, n pɔ lí pa kpaaɔ, ní gbèke ví zɔɔ, ɔ ni pākpañziɔ.‡ 18 Baa ké aa mɔkàsa lán gáaenawa, aa mèn ní dii pɔ ní bóle Egipin we,§ mé aa dèennɔ maamaa, 19 ni pākpañzi guwawaiuo n sósobi zɔɔ yáí. Telupi dɔaa ze'òlɔné fáanɛ, tépi zé pɔ de aa se pùnɛ gwá, i ní tó we ziio. 20 N n Nisina kpámá à yādánɛ. Ni ní té manao. Ké imi lé ní de, n ní gbá í. 21 N ní gwá guwawaiuo wè bla, pɔe i késámáo. An pɔkasao i yaao, an gbá i sésɛo.

22 N buiɔ kpámá ní ní bùsuɔ, n ní bùsupiɔ kpaalèné míɔ. Aa ɛsebɔ kí Siɔ bùsu sí ní pɔ ũ ní Basana kí Ogu pɔo.* 23 N tò an bui dasikù lán saanaɔwa,† n gèrnɔ bùsu pɔ ní ò ní maɛncɛ aa ge sí ní pɔ ũ guu. 24 Ké an néɔ gè bùsupi sí ní pɔ ũ, ɔ n Kanaa pɔ kú weɔ kádèné, n ní náné ní ɔzi ní ní kíaɔ píi, n bùsupi buiɔ kpámá, aa ní pɔeá kémá.‡ 25 Aa wéle bíideɔ sí ní tɔle maaɔ, aa kpéɔ sí ní pɔmaa pɔ kúuɔ ní lò pɔ wa yòɔ ní wèbuɔ ní kú kpéɔ ní lí pɔ wí a be bleɔ à kè zài. Aa pòblè aa kà aa mèkpa, aa namablè n èfāai zɔɔ yáí.

26 N beeo an swá gbāakù, ɔ aa bò n yá kpe, aa gĩ n ikoyāi. Aa ānabi pɔ ledámá aa sumaɔ dède, aa dèennɔ maamaa. 27 N ní ná ní ibeɛncɛ ní ɔzi, aa gbāamòné, ɔ aa wiilènzɔ ní taasikea guu. Kua za musu ní sírnɔ n sósobi zɔɔ yáí, n suabanaɔ dīlené, ɔ aa ní bó ní ibeɛpiɔ ɔzi. 28 Tó aa niɛ è, aai ea yá pɔ vāine keɛ, ɔ n ní kpá ní ibeɛwa aa gbāablémá. Aa èa wiilènzɔ, ɔ kua za musu ní sírnɔ, n ní bó gèn ũma'ūma n sósobi yáí.§

29 N ledámá aa ze ní n ikoyāo, kási aa zazakùma, aaliɔ n yādileɔ kūao, n yá pɔ tó gbé kūa, aɔ ku a sabaiɛ.* Aa zà n yápiɔwa aa mikpɛline, an swá gbāakù aa gĩ n yāmai. 30 N menakèrnɔ a wè dasi, n Nisina yādà ní ānabiɔncɛ, ɔ aa ledàomá, aai swāɔɔio, ɔ n ní ná buipāleɔncɛ ní ɔzi.† 31 N sósobi zɔɔ guu ni ní midɛo, Lua sùuude sósobiden n ũ, ni pākpañziɔ.

32 Ayāmeto wá Lua, Lua zɔɔ gbāade pɔ ní tó ní mɛ séenata, lá n bàa ìɔ kúwanɔ gbèke guu, taasi pɔ wá lé ní wá kíaɔ ní wá dɔaanaɔ ní wá sa'onao ní wá ānabiɔ ní

* 9:7 Daa 11.31, 12.1 † 9:7 Daa 17.5 ‡ 9:8 Daa 15.18-21 § 9:9 Bɔa 3.7 * 9:9 Bɔa 14.10
 † 9:10 Bɔa 7-12 ‡ 9:11 Bɔa 14.21-29 § 9:11 Bɔa 15.4-5 * 9:12 Bɔa 13.21-22 † 9:13 Bɔa 19.18-20 ‡ 9:14 Bɔa 20.8-11 § 9:15 Bɔa 16.14-15 * 9:15 Bɔa 17.6-7 † 9:17 Nao 14.4 ‡ 9:17 Bɔa 34.6 § 9:18 Bɔa 32.1-4 * 9:22 Nao 21.21-35 † 9:23 Daa 15.5 ‡ 9:24 Yoz 11.23 § 9:28 Dɔa 2.11-16 * 9:29 Lev 18.5 † 9:30 2Kia 17.13-18

wá deziɔ́ n n gbéɔ́ pii za Asili kíao ɔ́ɔ e n a gbão, nsu to à kene fénéuɔ. ³³ Yá pɔ́ wá léɔ́ pii musu n maa, baa ké wa yãvãikè, n náai ví. ³⁴ Wá kíao n wá dɔ́aanao n wá sa'onao n wá deziɔ́ aai zíkε n ikoyãwao, aai laaidɔ́ n yãdileaɔ́wao ge lé pɔ́ n dãmáɔ. ³⁵ Baa ɔ́ɔ pɔ́ aa nízia ví, mé aa pɔ́maa dasi pɔ́ n n gbáɔ́ ví n bùsu yãasa táaede pɔ́ n kpãmáɔ, aai zɔ́blenε, aai mikε n yãvãiwao.

³⁶ Gwa! Zɔ́ɔn wá ũ gbã. Bùsu pɔ́ n kpà wá deziɔ́waa aa a libeɔ́ n a pɔ́maaɔ ble, zɔ́ɔn wá ũ a guu. ³⁷ Wá bugbe yãasaɔ gò kí pɔ́ n tò aa gbãablèwáɔ pɔ́ ũ wá duuna yáí. Aaí kiblewá n wá pɔ́tuɔɔ lá aa yeiwa. Wá kú wétεa zɔ́ɔ guu.

10

Isailiɔ́ lɛdoũkεa n Luao

¹ Yá beɔ́ yáí pii wá lɛdoũkenɔ́ n sianaɔ, wá lɛ ké lá guu. Wá dɔ́aanao n Levii buiɔ́ n wá sa'onao lé n seela kewà. ² Gbé pɔ́ aa n seela kèwàɔn ke: Bùsu gbãade Nεεmii Akalia né, Zedekia, ³ Selaia, Azalia, Zelemii, ⁴ Pasuu, Amalia, Malakia, ⁵ Atusu, Sebania, Maluku, ⁶ Aliũ, Mεlemɔ, Obadia, ⁷ Danieli, Ginetɔ́, Baluku, ⁸ Mεsulaũ, Abia, Miamε, ⁹ Maazia, Bilegai n Semaiao. Gbépiɔ́a sa'onaoɔnε.

¹⁰ Levii buiɔ́n ke: Azania né Yesua, Enada né Binui, Kamieli ¹¹ n n gbéɔ́: Sebania, Odia, Kelita, Pelaia, Anana, ¹² Mise, Leobe, Asabia, ¹³ Zakuu, Selebia, Sebania, ¹⁴ Odia, Bani n Beniuo.

¹⁵ Isaili dɔ́aanaɔn ke: Palɔ́si, Paata Mɔ́abu, Elaũ, Zatu, Bani, ¹⁶ Buni, Azegada, Bebai, ¹⁷ Adonia, Bigivai, Adini, ¹⁸ Atee, Ezekia, Azuu, ¹⁹ Odia, Asuũ, Bezai, ²⁰ Alifi, Anato, Nebai, ²¹ Mapiasi, Mεsulaũ, Ezii, ²² Mεsezabeli, Zadoki, Yadia, ²³ Pelatia, Anana, Anaia, ²⁴ Ozee, Anania, Asubu, ²⁵ Aloese, Pila, Sobeki, ²⁶ Leuũ, Asabana, Maasea, ²⁷ Ahia, Anana, Ana, ²⁸ Maluku, Aliũ n Baanao.

²⁹ Isaili kiniɔ́, sa'onao n Levii buiɔ́ n bíibɔ́ledɔ́anaɔ n lèsinaɔ n Lua ua zíkεnaɔ n gbé pɔ́ aa kè bui pɔ́ liaañziɔ́waa aa Lua ikoyã kũaɔ nãkɔ́waa n n gbé pɔ́ de gbãade ũ. An naɔ n n nεgɔ́ε n n nenɔ́ε nãmá lɔ́ n gbé pɔ́ yápi mà mé aa dɔ́ɔ pii. ³⁰ Aa legbè aa mè: Wá sɔ́ n Luao, wá tε Lua ikoyã pɔ́ a kpà a zɔ́blena Mɔ́iziwai. Wá Dii wá Lua yãdileaɔ́ kũa n aã yãdanε, wíɔ́ aã ɔ́tondɔ́kíi gwa. ³¹ Wá wá nenɔ́ε kpásã bui pɔ́ liaawáziɔ́waa lɔ́. Wá n nenɔ́ε sé wá néɔ́nε sɔ́ɔ.* ³² Aa mè lɔ́: Tó bui pɔ́ liaawáziɔ́ mɔ́ n laao ge pɔ́wεnae aa yía kãmabogɔ́ɔ, wá lúmá kãmabogɔ́ɔzɔ́ ge lousisigɔ́ɔzɔ́. Wè sopla n wè soplaɔ́ wáli tó tɔ́le íampa,† wíli gbéɔ́ ké n n fíɔ́.‡

³³ Wá d̄ile wázia yá ũε, wá baade lí ánuusu kpa wē n wēo galaũ síiɔ́ wá Lua ua zɔ́ yá musu. ³⁴ Iɔ́ de p̄εε pɔ́ wí kpa Luawa pɔ́ ũ n pɔ́wenti pɔ́ wíɔ́ kpawà lá gu lé dɔ́ n sa pɔ́ wíɔ́ a pɔ́ káteu à tékũ lá gu lé dɔ́ n sa pɔ́ wíɔ́ o kãmabogɔ́ɔ n mɔ́ dafu dikpεɔ́ɔ n dikpε p̄ale z̄íɔ́ n sa pɔ́ wí o sáaukpaa yáio n Isailiɔ́ duun awakpabɔ́ɔ n wá Lua ua yá kiniɔ́ pii. ³⁵ Wá sa'onao n Levii buiɔ́ n gbé kiniɔ́ pii, wa gbela mɔ́a n yãao wá Lua ua yá musu, wáli mɔ́ɔ uale n ualeɔ́ ɔ́ɔ pɔ́ wa d̄ilewa wē n wēo. A de Dii wá Lua gbagbakíi pɔ́ ũε lá a ku Mɔ́izi ikoyã guuwa. ³⁶ Wáliɔ́ mɔ́ Dii kpéu wē n wēo n wá buapɔ́ káauɔ́ n libe séiao pii.§ ³⁷ Wáliɔ́ mɔ́ wá Lua ua n wá nεgɔ́ε séiao n wá zune séiao ge sã ge ble, wíli kpá sa'ona pɔ́ lé zíkε weɔ́waa, lá a ku Mɔ́izi ikoyã guuwa.* ³⁸ Wáli mɔ́ n wá pɔ́wεn séiao n wá k̄aa séiao n wá libe séiao n wá v̄εε séiao n wá nísi séiao, wí k̄ale làasiu wá Lua ua sa'onaoɔnε. Wáli wá buapɔ́ɔ kwide bɔ́ Levii buiɔ́nε,† asa Levii buiɔ́ mé í a

* **10:31** Bɔ́a 34.16 † **10:32** Bɔ́a 23.10-11 ‡ **10:32** Iko 15.1-2 § **10:36** Bɔ́a 23.19 * **10:37** Bɔ́a 13.2, Nao 18.15-16 † **10:38** Nao 18.21

kwide si z̄ɛwɪa n̄ z̄ɛwɪaɔ. ³⁹Tó Levii buiɔ lé a kwide sí, Aalona bui sa'onaeɔ líɔ kúrnɔ. Levii buiɔ s̄ɔ aali p̄ɔ kwide p̄ɔ aa s̄ipi kwide se geð wá Lua ua, aali kále làasiu.‡ ⁴⁰Levii buiɔ n̄ Isaili k̄iniɔ pii lí p̄wɛna n̄ v̄ɛɔ n̄ n̄isio labake, aali kále làasiu Lua ua, gu p̄ɔ luakuk̄i p̄ɔɔ kuu n̄ sa'ona p̄ɔ lé z̄ike weɔ n̄ bíibɔled̄ɔanaɔ n̄ l̄ɛsinaɔ. M̄aa wáli p̄akpa wá Lua uaio.

11

Isaili p̄ɔ z̄ɛle Yelusaleũɔ

¹ Isaili d̄ɔanaɔ z̄ɛle Yelusaleũ, ɔ gb̄é k̄iniɔ gb̄elà an gb̄éɔ kwide m̄ɔ z̄ɛle Lua w̄élepi guu yá musu, an gb̄é k̄iniɔ i ḡɔ z̄ɛwɪaɔ guu. ² Wà uabele p̄ɔ d̄ɔaa z̄ɛ n̄ kua Yelusaleũɔ s̄áaukpà.

³ Yuda bùsu d̄ɔana p̄ɔ z̄ɛle Yelusaleũɔ t̄ɔn ke: Isaili k̄iniɔ, sa'onaeɔ n̄ Levii buiɔ n̄ Lua ua z̄ikenaɔ n̄ Salomɔɔ z̄ɔblen buiɔ z̄ɛle Yuda bùsu w̄éleɔ guu, baade n̄ a t̄ɔleɔ, ⁴ ɔ Yudaɔ n̄ B̄ɛyãm̄ɛɛ buieɔ z̄ɛle Yelusaleũ.

Yudaɔ d̄ɔanaɔ t̄ɔn Ataia n̄ Maaseaɔ. Pelezi Maalalee ì, Maalalee Sefatia ì, Sefatia Amalia ì, Amalia Zakali ì, Zakali Uzia ì, ɔ Uzia Ataiapi ì. ⁵ Sela Zakali ì, Zakali Yoialibu ì, Yoialibu Adaia ì, Adaia Azaia ì, Azaia K̄oloze ì, K̄oloze Baluku ì, ɔ Baluku Maaseapi ì. ⁶ Pelezi bui ḡɔgb̄aa p̄ɔ kú Yelusaleũɔ gb̄ɛɔn òaa pla n̄ bàaɔkwi plasaioe (468).

⁷ B̄ɛyãm̄ɛɛ buiɔ d̄ɔana Salu. Yesaia Itieli ì, Itieli Maasea ì, Maasea Kolaia ì, Kolaia Pedaia ì, Pedaia Yoedi ì, Yoedi M̄ɛsulaũ ì, ɔ M̄ɛsulaũ Salupi ì. ⁸ Aàpi gb̄ea Gabai n̄ Salaio. Ampii gb̄ɛɔn òaa síiɔ n̄ basoolokwi plasaioe (928). ⁹ Zikeli né Yoeli mé n̄ gb̄ɛz̄ɔɔ ù, mé Asenua né Yuda mé w̄éle gb̄ɛz̄ɔɔ plaade ù.

¹⁰ Sa'on d̄ɔanaɔ Yoialibu né Yedaia n̄ Yak̄ɛɔ ¹¹ n̄ Selaiao. Lua ua d̄ɔana Aitubu Melaio ì, Melaio Zadoki ì, Zadoki M̄ɛsulaũ ì, M̄ɛsulaũ Ilikia ì, ɔ Ilikia Selaiaapi ì. ¹² An gb̄é p̄ɔ aale Lua kp̄é z̄i keɔ gb̄ɛɔn òaa síiɔ n̄ bao n̄ plaoe (822).

Sa'on d̄ɔana Adaia. Malakia Pasuu ì, Pasuu Zakali ì, Zakali Amezi ì, Amezi Pelalia ì, Pelalia Yolaũ ì, ɔ Yolaũ Adaiapi ì. ¹³ Aà gb̄é p̄ɔ aa de uabeleɔ ùɔ gb̄ɛɔn òaa do n̄ bla n̄ plaoe (242). Sa'on d̄ɔana Amasai. Im̄ɛ M̄ɛsilem̄ɔ ì, M̄ɛsilem̄ɔ Azai ì, Azai Azaleli ì, ɔ Azaleli Amasaipi ì. ¹⁴ Aà gb̄éɔá ḡɔsa gb̄aaɔne, aa gb̄ɛɔn basoolokwi plasaie (128). Agedoliũ né Zadieli mé n̄ gb̄ɛz̄ɔɔ ù.

¹⁵ Levii buiɔ d̄ɔana Semaia. Buni Asabia ì, Asabia Azikaũ ì, Azikaũ Asubu ì, ɔ Asubu Semaiapi ì. ¹⁶ Levii buiɔ d̄ɔanaɔ Sabetai n̄ Yozabao mé Lua ua gb̄ɛz̄ɔɔ ù. ¹⁷ L̄ɛsin d̄ɔana Matania p̄ɔ de lousisin d̄ɔana ù. Asafa Zabedi ì, Zabedi Mise ì, ɔ Mise Mataniapi ì. Babukia mé aà plaade ù. Bee gb̄ea Samua né Abeda, Galali t̄ɔũna, Yedutu bui. ¹⁸ Levii bui p̄ɔ kú Lua w̄éleuɔ gb̄ɛɔn òaa do n̄ basiiɔsɔ m̄ɛndosaioe (284).

¹⁹ Bíibɔled̄ɔanaɔ Akubu n̄ Talemɔɔ n̄ n̄ gb̄éɔ gb̄ɛɔn baswaaɔkwi n̄ plaoe. ²⁰ Isaili k̄iniɔ n̄ sa'onaeɔ n̄ Levii buiɔ ku Yuda bùsu w̄éleɔ guu, baade n̄ a t̄ɔleɔ. ²¹ Lua ua z̄ikenaɔ ku Ofeli s̄is̄i musu. Ziha n̄ Gisepao mé n̄ gb̄ɛz̄ɔɔ ù. ²² Levii bui p̄ɔ kú Yelusaleũɔ d̄ɔanan Uzi ù. Mise Matania ì, Matania Asabia ì, Asabia Bani ì, ɔ Bani Uzipi ì. Aàpi mé Asafa bui p̄ɔ aai d̄ɔaa n̄ l̄ɛsiyãɔ Lua uaɔ gb̄ɛdo ù. ²³ P̄ɛsio k̄ia mé yãd̄ile l̄ɛsinaɔne, à yá p̄ɔ aa ke lá gu lé d̄ɔ dané. ²⁴ M̄ɛsezabeli né Petaia p̄ɔ de Yuda né Zela bui ù ku kíapi k̄ii Isailiɔ yãḡɔḡɔa yáí.

²⁵ Yudaɔ z̄ɛle z̄ɛwɪae beɔ guu n̄ n̄ fáanio: Kiliataaba n̄ a bualoũɔ, Dib̄ɔ n̄ a bualoũɔ, Kabazee n̄ a bualoũɔ, ²⁶ Yesua, M̄ɔlada, B̄ɛpele, ²⁷ Azaasuali, B̄ɛɛseba n̄ a bualoũɔ, ²⁸ Zikilaga, M̄ekona n̄ a bualoũɔ, ²⁹ Enilimɔ, Zola, Yaamu, ³⁰ Zanaɔ,

‡ 10:39 Nao 18.26

Adulaũ rí a z̄ɛwíaw, Lakisi rí a fáanio rí Azekao rí a bualoũ. Aa bekpà za Bɛɛsɛba e Beninũ guzuleu.

³¹ B̄yāmɛɛ buiɔ bekpà w̄lɛɛ beeɔ guu: Gɛba, Mimasa, Ai, Bɛteli rí a bualoũ, ³² Anato, Nɔbu, Anania, ³³ Azoo, Lama, Gitaiũ, ³⁴ Adida, Zeboiũ, Nɛbala, ³⁵ Lodi, Onɔ rí Siaɔ guzuleo. ³⁶ Levii bui ḡali pɔ kú Yuda b̄usu ȳaaɛ bekpà B̄yāmɛɛ buiɔ b̄usu.

12

Sa'onao rí Levii buiɔ yá

¹ Sa'onao rí Levii bui pɔ aa sù rí Salatieli né Zolobabelio rí Yesuaon ke: Selaia, Zelemii, Ezala, ² Amalia, Maluku, Atusu, ³ Sekania, Leuũ, Mɛlemɔ, ⁴ Ido, Ginetɔ, Abia, ⁵ Miamɛ, Maadia, Bilega, ⁶ Semaia, Yoialibu, Yedaia, ⁷ Salu, Amɔku, Ilikia, Yedaia. Gb̄ɛpiɔ mé sa'ona rí rí gb̄ɛ Levii buiɔ d̄aanao ũ sa'onkia Yesua gɔɔ.

⁸ Levii buiɔ d̄aanaon ke: Yesua, Binui, Kamieli, Selebia, Yuda, Matania. Matania rí a gb̄ɛɔ mé aai d̄aa rí táasileao, ⁹ mé Babukia rí Unio rí rí gb̄ɛɔ mé l̄esinao ḡali plaade ũ. ¹⁰ Yesua Yoakiũ ì, Yoakiũ Eliasibu ì, Eliasibu Yoiada ì, ¹¹ Yoiada Yonatãa ì, ÿ Yonatãa Yadua ì.

¹² Sa'ona pɔ aa de uabeleɔ ũ Yoakiũ gɔɔon ke: Selaia bui Melaia, Zelemii bui Anania, ¹³ Ezala bui Mɛsulaũ, Amalia bui Yohanani, ¹⁴ Maluku bui Yonatãa, Sebania bui Yosefu, ¹⁵ Aliũ bui Adena, Melaio bui Elekai, ¹⁶ Ido bui Zakali, Ginetɔ bui Mɛsulaũ, ¹⁷ Abia bui Zikeli, Miyāmɛ bui, Maadia bui Piletai, ¹⁸ Bilega bui Samua, Semaia bui Yonatãa, ¹⁹ Yoialibu bui Matenai, Yedaia bui Uzi, ²⁰ Salu bui Kalai, Amɔku bui Eɛɛɛ, ²¹ Ilikia bui Asabia rí Yedaia bui Netanelio.

²² Wà sa'ona uabeleɔ tɔ d̄alau za gɔɔ pɔ Eliasibu rí Yoiadao rí Yohananio rí Yadua de sa'onkia ũ e Pɛɛsiɔ kí Daliusi kpalablegɔɔɛ. ²³ Wà Levii bui uabeleɔ tɔ dà ladau e Eliasibu t̄ũna Yohanani gɔɔ. ²⁴ Levii bui d̄aanao tón ke: Asabia, Selebia, Binui, Kamieli rí Yesua. An gb̄ɛɔ ì ȳawemá táasilea rí sáaukpaaɔ guu ḡa rí ḡaoɛ, lá Lua gb̄ɛ Davidi d̄ilɛwa. ²⁵ Gb̄ɛɛ beeɔ mé b̄libɔledɔana pɔ aai Lua ua l̄asiɔ rí a b̄oleɔ d̄s̄ao ũ: Matania, Babukia, Obadia, Mɛsulaũ, Talemɔ rí Akubuo. ²⁶ Gb̄ɛpiɔ ku gɔɔ pɔ Yesua né Yoakiũ, Yozada t̄ũna de sa'onkia ũɛ. Nɛɛmii mé b̄usu d̄aana ũ, sa'ona Ezala mé ȳadanede ũ.

Yelusaleũ b̄i sak̄a

²⁷ Yelusaleũ b̄i sak̄egɔɔ wà Levii buiɔ w̄ɛlɛwɛɛɛ gu pɔ aa kuu, wà ḡɛr̄no Yelusaleũ aa b̄i sak̄ɛ rí pɔnao rí sáaukpaaɔ rí lesiao rí s̄ɛs̄ɛnao rí mɔɔnao rí kúuɔ. ²⁸ L̄esina pɔ k̄ai rí Yelusaleũɔ k̄o k̄aa we, Netofa bualoũdeɔ ²⁹ rí Bɛgiligalideɔ rí gb̄ɛ pɔ kú Gɛba rí Azemavɛo saɛɔ, asa l̄esinao rízia bualoũɔ kpà Yelusaleũ saɛ wɛɛ. ³⁰ Sa'onao rí Levii buiɔ gb̄ab̄ò ríziaɛ, ÿ aa gb̄ab̄ò gb̄ɛ k̄in̄iɔne, ÿ aa gb̄ab̄ò b̄iɛ rí a b̄oleɔ.

³¹ Má tò Yuda d̄aanao d̄ɛde b̄iwa, ÿ ma l̄esinao k̄aa ḡali z̄ɔɔ lɛɛ pla, aa d̄aané b̄i musu. An ḡali do be ɔplaa oi, aa be b̄i musu Tufua B̄le oi. ³² Osaia rí Yuda d̄aana lɛɛ doɔ té rí kpe ³³ rí Azaliao rí Ezalao rí Mɛsulaũ ³⁴ rí Yuda rí B̄yāmɛɛo rí Semaiao rí Zelemii. ³⁵ Sa'onao kúr̄no lɔ, aa kúuɔ kúk̄ua. Bee gbea Yonatãa né Zakali. Asafa mé Zakuu ì, Zakuu Mise ì, Mise Matania ì, Matania Semaia ì, Semaia Yonatãapi ì. ³⁶ Aà gb̄ɛ beeɔ kuaànɔ: Semaia, Azalɛli, Milalai, Gilalai, Maai, Netaneli, Yuda rí Ananio. Aa Lua gb̄ɛ Davidi pɔ b̄ɔɔnao k̄ua. Ȳadanede Ezala mé d̄aaané. ³⁷ Ké aa kà Nib̄ona B̄le musu, aa d̄ɛde Davidi

wéle dεdekii pó kú n̄ aεowa, gu pó bíi sìsì kùu. Aa d̀ Davidi bei, ̄ aa kà I Bole musu gukpe oi.

³⁸ Lèsinao gáli plaadeo gè ɔzεε oi. Má ténzi bíi musu n̄ gbé k̄ini. Wa do Kina kalangai, wa ge e bíi yàasa k̄ii. ³⁹ ɔ wa gē Eflaiū Bolea n̄ Bole Zio n̄ Kp̀ Boleo. Wa do Ananeli kalangai n̄ Baso kalangao e Sā Bole musu, ̄ aa zè Dakpeunao Bole musu. ⁴⁰ ɔ lèsinao gáli plapio k̄o k̄aaa Lua ua. Má kú we lo n̄ gbāade leε doo ⁴¹ n̄ sa'onae beeo: Eliakiū, Maasea, Miyāme, Mise, Elioenai, Zakali n̄ Ananiao. Aa n̄ kùu kúkūa. ⁴² Maasea ku we lo n̄ Semaiao n̄ Eleazaao n̄ Uzio n̄ Yohananio n̄ Malakiao n̄ Elaūo n̄ Ezεεo. Lèsinao lé lesi, Yezahia mé n̄ d̄aana ū. ⁴³ Goo bee aa sa'ò maamaa, ̄ aa p̄nakè, asa Lua tò an p̄o k̄ena à k̄è zàiε. N̄eo n̄ néo lé p̄nake lo. Wà Yelusaleūde p̄nakeapi s̄uu mà z̄a.

⁴⁴ Zibeez̄i aa ḡεeo d̄ile làasi gb̄εz̄oo ū, gu pó gba n̄ buapo k̄aauo n̄ pó kwideo k̄aleu. Gb̄epio lí buapó pó M̄ozi ikoyā d̄ile a de sa'onao n̄ Levii buio baa ū séle z̄εwia n̄ z̄εwiao aa k̄aaa we, asa sa'onao n̄ Levii bui pó aai z̄ike weo yá kà Yudaoḡue. ⁴⁵ Lua ua z̄i n̄ gb̄ab̄oanéo de n̄ yá ūε. Lèsinao n̄ bíib̄led̄anao lío n̄ z̄i ke lá Davidi n̄ a né Salomoo d̄ilewa. ⁴⁶ Asa za Davidi n̄ Asafao goo lèsin d̄aanao kue, aai d̄aa n̄ Lua táasileao n̄ aà s̄aukp̄aao. ⁴⁷ Zolobabeli n̄ Nεemiio goo Isailio pii lo lèsinao n̄ bíib̄led̄anao k̄amasa ká lá gu lé d̄ε. Aai Levii buio asea kp̄amá, mé Levii buio i Aalona buio asea kp̄amá s̄o.

13

Nεemii yáḡḡsa Isailioε gb̄ez̄a

¹ Zibeez̄i wà M̄ozi lá kyokè gb̄éone, ̄ wa è we ké Am̄oni ge M̄abu buie suli gē Lua gb̄é guuo, ² asa aai da Isailioε n̄ p̄bleao n̄ íoo. Aa fiab̀ Balaaūε aà láaikemáε, ̄ wá Lua aà yá líle samaa'oa ū.* ³ Ké aa ikoyāpi mà, aa buip̄aleo b̀le n̄ guu.

⁴ E yápi ào gé kei wà sa'ona Eliasibu d̄ile wá Lua ua làasi gb̄εz̄oo ū. Am̄oni bui Tobia daεε, ⁵ à kp̄éne z̄oo kpà Tobiapiwa. W̄i p̄wenti k̄aleu we yāa n̄ tulaletio n̄ Lua ua p̄oo n̄ p̄wena kwideo n̄ v̄εeo n̄ n̄isi pó de Levii buio n̄ lèsinao n̄ bíib̄led̄anao pó ūo n̄ laba pó wa k̄è sa'onaoεo. ⁶ Goo bee má kú Yelusaleūo, asa Babeli kí Aatasasa kpalablea wè baakwi n̄ plaode guu ma ea ge aà k̄ii. Goo pla gbea ma wabikèwà, ⁷ ̄ ma su Yelusaleū. Ma yāvāi pó Eliasibu k̄è bao mà, lá à Lua ua kp̄éne kpà Tobiawa. ⁸ Yápi k̄em̄ε íi maamae, ̄ ma aà p̄oo s̄ele k̄lèè bàasi. ⁹ Ma mè wà gb̄ab̄o kp̄énepie, ̄ ma ea Lua ua p̄oo k̄ale we n̄ p̄wentiono n̄ tulaletio.

¹⁰ Má mà lo w̄ili Levii buio n̄ lèsinao asea kp̄amá, ̄ aa ɔb̀le Lua ua z̄iu, an baade tà bua. ¹¹ Ma z̄oad̀ gb̄adeowa ma mè: Akea a p̄akpà Lua uaii? ɔ ma Levii buio k̄aaa, ma n̄ baade dà a z̄iu. ¹² ɔ Yudaο mò n̄ p̄wen kwide b̀o n̄ v̄εeo n̄ n̄sio n̄pii, aa k̄aka làasiu.† ¹³ Ma sa'ona Selemia n̄ lak̄ena Zadokio n̄ Levii bui Pedaiiao d̄ile làasipio gb̄εz̄oo ū, ̄ ma Zakuu né Anana, Matania t̄ūna d̄ile n̄ d̄nlede ū, asa wa n̄ d̄s̄ gb̄é náaideo ūε. Làasi p̄oo biilea n̄ gb̄éone de n̄ yá ūε. ¹⁴ Ma Lua, ma yápi ào d̄ongu. Nsu yāmaa pó má k̄è n̄ kp̄é z̄i yá musu sump̄ao.

¹⁵ Goo beez̄i ma Yudaεo è, aale ̄z̄o v̄εewa a íf̄ek̄ii k̄ámaboḡozi. Ma gb̄εo è lo, aale su Yelusaleū n̄ p̄wena k̄ámaboḡozi. Aa yè z̄aa'inaone n̄ v̄εebe'io n̄ v̄εebeo n̄ kaad̄emb̄eo n̄ aso p̄aleo, ̄ ma n̄ gba laai bleyiaa ḡoopi z̄i yá musu.‡ ¹⁶ Tiideo ku Yelusaleū, aai su n̄ kp̄oo n̄ laa bui p̄io, ̄ aai yá Yudaowa k̄ámaboḡozi. ¹⁷ Ma z̄oad̀ Yuda gb̄adeowa ma mè: Yāvāi pó ále keε bee s̄o be! Ale k̄ámaboḡo

* **13:2** Nao 22.1-6 † **13:12** Mal 3.10 ‡ **13:15** B̄a 20.8-10

gbālεε. ¹⁸ Maa á deziò lé kε, ò wá Lua yāyia wélεε beewao lò? Ɔ áλε kámabogɔɔ gbālε, áλε aà pɔ fele s̄sa? ¹⁹ Má d̄ile tó gu s̄i ās̄adazi oosi, wàli Yelusaleũ b̄ole gbaɔ tata, wasuli w̄εo e kámabogɔɔ gē. Ma azia gb̄εɔ k̄ale b̄olepiɔu, k̄ε gb̄εe su ḡē ní asoo kámabogɔɔ yái. ²⁰ Laatanaɔ ní gb̄é p̄ó lé p̄ó yiaɔ ì b̄li kpe ḡen do ge ḡen pla. ²¹ Ɔ ma lezámá ma m̄è: Tó a i we sa, má á kúkūε. Za gɔɔ bee ò aai mɔ kámabogɔɔz̄i bo. ²² Ɔ má ò Levii buiɔne aa gb̄abo níziaε, aai gé b̄oled̄ai, k̄é wà kámabogɔɔ d̄s̄ Lua p̄ó ũ yái. Ma Lua, to ma yápi àò d̄ongu, ní ma wegwa n gb̄εke z̄ɔɔ léu.

²³ Gɔɔbeezi bo ma Yudaεɔ è, aa nɔɔ s̄è Asedodadeɔ ní Am̄oniɔ ní M̄abuɔ guu. ²⁴ Ɔ an néεɔ ì Asedoda yá ge buip̄ale yá ma, aali Ebelu yāmao. ²⁵ Ɔ ma z̄adòmá ma ní ká, ma ní ḡ̄εεɔ gb̄è, ma ní gb̄εεɔ mikā ḡà má wò. Ɔ má tò aa m̄è wa s̄i ní Luao, wa ní nen̄εεɔ kp̄ás̄á ní neḡ̄εnaɔwao. Wa ní nen̄εεɔ sé ní neḡ̄εɔne ge nízia p̄ó ũo. ²⁶ Maa Isailiɔ kí Salomɔɔ duunak̄èò lò? Buie k̄ia i kaaàwao. Aà Lua yeaàzi, § ò à aà kp̄a Isailiɔ p̄ii k̄ia ũ, k̄asi baa aàpi, buip̄ale n̄εεɔ mé aa aà dà duunau.* ²⁷ Ɔ wá mà ápiɔ s̄̄ a yāv̄ai z̄ɔɔpi k̄è, a z̄ib̄ɔnkpek̄è wá Luaε, a buip̄aleɔ s̄è nɔ ũ. ²⁸ Yoiada néɔ do p̄ó de sa'onkia Eliasibu t̄ũna ũ mé Oloni gb̄é Sambala né s̄è yāa, ò ma aà yà. ²⁹ Ma Lua, to an yá àò d̄ongu, asa aa sa'onke gb̄âlèε, aa n bàa kua ní sa'onao ní Levii buiɔ yād̄ileε gb̄ò. ³⁰ Ma buip̄aleɔ yá p̄ii b̄ò sa'onao ní Levii buiɔne, ò ma ní baade dàziu. ³¹ Ma εa yàa labakeεa gɔɔ d̄ile gb̄éɔne ní buap̄ó k̄aauɔ kp̄aao. Ma Lua, to ma yá àò d̄ongu a maa ũ.

§ 13:26 2Sam 12.24-25 * 13:26 1Kia 11.1-8

ESITɛ

Yá pɔ́ kú láe bee guuo

Láe bee yá pɔ́ wa sè ní Yuda buiɔ wa d̩lɛ wà ní midɛ yá bɔɔlekèwɛɛ, ɔ Lua ní bɔ́. Yápi kè gɔɔ pɔ́ Pɛɛsiɔ lé ikokɛ sɛa za India bùsuu e à gè pèd Egipiwaɛ. Yuda bui kɔ́na pɔ́ wà ní kùkù wà tàr̩nɔ Babiloniɔ, an gbɛɛɔ i su ní bùsuu e à gè pèd gɔɔ pɔ́ Babiloni kpala m̩dɛ e wàɔ gé Yesu Kilisi ii wè 539. Yudapiɔ lí we bui pɔ́ aa kú ní guuo nàmáɔ, asa an yáɔ adoaɛ, aaiɔ z̩kɛ ní ikoyá ní ní fɛlɛkaayáɔwaɛ. Lápi íi pɔ́ kí Aasuelu gbãade s̩íia Amani sè n̩ Yuda gbãadeɔ do Maadoseo yá bɔɔlekè. Esitɛá Maadose néɛ, ɔ Maadose ledàwà e à gè Pɛɛsi k̩ia nɔ ũ, ɔ a zɛ'è à kpà v̩i pɔ́ a a bui Yudaɔ leɛ. Bee lé ɔɔwɛɛ yá pɔ́ wa sè ní Yudaɔ píi í léle p̩áɛ. Gɔɔ pɔ́ wa d̩lɛ wà Yudaɔ dɛdɛwà gè z̩blea an ibɛɛpiɔwa gɔɔ ũ, ɔ gɔɔpi gè Yudaɔ dikpɛgɔɔ ũ e ní a gbãɔ, aai dikpɛpi kɛ e Paki àɔ gé k̩áie. Yá pɔ́ wa dàu wa s̩iu Esitɛ láu lé dikpɛpi bɔk̩ii ɔɔwɛɛ. Yudaɔ zè wà g̩í ní níziáɔ, asa kua bùsu p̩áleu wà g̩íziɛ. Wi Lua tó sí láe bee guuo, áma Lua i a gbéɔ to weo, à ní suabà Esitɛ sabai.

Kí Aasuelu a na Vasiti bɔa kpalau

¹ Kí Aasuelu* gɔɔ bùsu m̩n basoolo ní soplaɔɔ ɔ a dɛ a k̩ia ũ sɛa za India bùsuu e à gè pè Etiopi bùsuwa. ² Z̩lɛa a bɛ Susa m̩ɛɛwiau ³ aà kpalablea wè àaɔde guu à gbãadeɔ ní a iwaɔ k̩áaa píi blesableawa. Pɛɛsi ní Mɛdɛo bùsu z̩g̩ɔ badeɔ ku we ní gbé gbiaɔ ní bùsu gbãadeɔ. ⁴ A a kpala àizɛɛ z̩ɔɔ ní a z̩ɔke gawio òlɔné e mɔ soolo. ⁵ Ké gɔɔ beeɔ pà, à blesakè gbé pɔ́ kú Susaɔnɛ, k̩iabuiɔ ní táaaɔ píi. Wà blesapi blè e gɔɔ sopla aà bɛ'ua líkpɛu. ⁶ Wà zw̩áa pua ní zw̩áa búunaɔ d̩d̩ɔ ánuɔu t̩ánaɔwa ní bà puáɔ ní bà g̩aaluladeɔ, ɔ wa lòo kpé gbapɛle pɔ́ wa kè ní gbɛpuɔwa. Vua ní ánuɔu w̩ulébɔɔ k̩álɛa gusalala pɔ́ wa kè ní gbɛpuo ní gbɛt̩ɛo ní gbɛsiɔ ní gbè búunaowa. ⁷ Wà v̩ɛɛ kpàkpamá we ní vua imibɔɔ. Imibɔpiɔ dodoa k̩ɛ píie. Kí v̩ɛɛpi kpàamá s̩ɔ̩s̩ɔ̩. ⁸ Kí d̩lɛ wasu v̩ɛɛminaɔ wɛt̩áɔ. A ò a bɛ z̩iiaɛ aà kpà baadewa lá ade yei.

⁹ Kí Aasuelu na Vasiti blesakè nɔɔnɛ kibɛ lɔ. ¹⁰ A gɔɔ soplade z̩í kí pɔ́ kèna v̩ɛɛ yáí, ɔ a ò a d̩bai gb̩ɛɔn sopláɔnɛ: Mɛumanu, Bizita, Aabona, Bigita, Abaga, Zetaa ní Kaakasio, ¹¹ aa m̩ɛ ní a na Vasitio ní a k̩ia na f̩úao kpaa, ké à aà kɛfenkɛ ɔɔ gbéɔnɛ ní gbãadeɔ, asa nɔɛpiá nɔɛ. ¹² Ké kí d̩baipiɔ yápi ò aà naɛ, à g̩í m̩óí, ɔ kí pɔ́ pà à f̩èaàzi maamaa. ¹³ Kí yápi ò wɛz̩ɛn saanyád̩naɔnɛ, asa l̩ɔ yápii gbɛa gbé pɔ́ bùsu ikoyá d̩ɔɔwaɛ. ¹⁴ Pɛɛsi ní Mɛdɛo gbãade pɔ́ aaiɔ ku aà saɛ gb̩ɛɔn sopláɔ tón kɛ: Kaasena, Setaa, Ademata, Taasisi, Mɛlɛsi, Maasena ní Mɛmuk̩áɔ. Ampio mé aa aà kw̩ásiɔ ũ, aà kpala ikodeɔ ũ. ¹⁵ A òné: Ma a d̩bai z̩í aa yád̩lɛ ma na Vasit̩ie, ɔ à g̩í mai. Wá s̩eaàɔ kpelewa ni? Ikoyá mè kpelewa ni?

¹⁶ ɔ Mɛmuk̩á ò k̩ie ní gbãadepiɔ à mè: Kí, ní m̩ɛ n na Vasiti t̩aaek̩ɛnɛ ndoo, à t̩aaek̩ɛ gbãadeɔnɛ ní n bùsu gbépiɔɛ. ¹⁷ Yá pɔ́ n napi kè a ligua, nɔɛ píi i ma, aai saka ní z̩áɔgu aa m̩ɛ: Kí Aasuelu mè wà a na Vasiti sísiɛ, ɔ à g̩í géí. ¹⁸ Pɛɛsi ní Mɛdɛo bùsu gbãadeɔ nɔ pɔ́ n na yápi màɔ, aa yábɔɔɔ ní z̩áɔ léz̩í tia. Lé'ɛak̩ɔwa ní z̩ɔao a kɛ z̩ai. ¹⁹ Kí, tó à kànguɛ, yád̩lɛ Vasit̩ie asu tó á wesik̩ɔle lɔ, ní nɔɛ pɔ́ dɛaàla kpa aà kpalau. Wa yápi k̩ɛ Pɛɛsi ní Mɛdɛo ikoyá pɔ́ w̩ili a b̩ádeɔ lá guu. ²⁰ Tó wà yá pɔ́ ní d̩lɛ kpàwakè n bùsu z̩ɔɔ guu píi, nɔɛ bɛɛɛ d̩ɔ́ ní z̩áɔnɛ, nɔgbãaɔ ní nɔ n̩naɔ píi. ²¹ Yápi kà k̩iagu ní gbãadeɔ píi, ɔ a kè lá Mɛmuk̩á òɛwa. ²² ɔ à

* 1:1 Eza 4.6

lɛkpāsākè bùsu pɔ a de ní kía ũ gbéɔne pii, bùsu ní bùsuo ní a lákɛao, bui ní buio ní ní yáo. A mè gɔe mé aɔ a ua kía ũ mé aà buiyā ɔ wàli o uapiu.

2

Esitɛ gɔa kía na ũ

¹ Yá beɔ gbɛa ké kí Aasuelu pɔ wèe, yá pɔ Vasiti kèè ní yá pɔ a dīlɛ aà yá musuo i sãaàguo. ² ɔ kí Ìwaɔ òè: Kí, to wà wéndia kɛfɛnaɔ wɛɛɛnɛ. ³ Gbɛzɔɔ dīlɛ n bùsuo guu pii aa wéndia kɛfɛnaɔ naaa mɔ ka n nɔɔ guu Susa la. N nɔɔ ziiia Ege i ní gwa ní n naɔ, wi ní kɛkɛ ní nɔamblebɔɔ wásawasa. ⁴ Nɔɔ pɔ kàngu i gɔ n na ũ Vasiti gɛɛ ũ. Yápi kè kía na, ɔ à zèð.

⁵ Yudae ku Susa Bɛyámɛɛ bui ũ, aà tón Maadose, Yaii néɛ. Simɛi ní Kisio ku aà deziɔ guu. ⁶ A ku zizɔ pɔ Babeli kí Nɛbukaneza ní kùkù Yelusaleŭ ní Yudaɔ kí Yekɔniao à tànnɔɔ guuɛ.* ⁷ Alɛ a desɛ né Adasa pɔ wí mɛ lɔ Esitɛ gwa, asa aà de ní aà dao kuo. Wéndiapi kákaa maa mé a kɛfɛŭ. Ké aà de ní aà dao gà, Maadose aà sè a né ũ. ⁸ Ké wà yá pɔ kí dīlɛpi mà, ɔ wà gè ní wéndiaɔ dasidasi Susa, wà ní ná Egeɛ a ɔzì. ɔ wà Esitɛ sè gèð kibɛ kí nɔɔ ziiapie. ⁹ Wéndiapi kèè maa, ɔ à gbɛkɛkèè à mè, wà aà kɛkɛ ní nɔamblebɔɔ wásawasa gɔɔ, wi blɛ maa kpawà. A kibɛ wéndia pɔ a sè gbɛɔn soplɔ kpàwà, ɔ à kpé maa kpàwà kí nɔɔ bɛ. ¹⁰ Esitɛ i a bui ge a bɛ bùsu o gbɛɛɔ, asa Maadose òè asu to gbɛɛ dɔo. ¹¹ Lá gu lé dɔ Maadose lɔ kí nɔɔ bɛ gaaɛ baa vɛvɛ, ké à è aɔ Esitɛ kua dɔ ní yá pɔ lé aà leo.

¹² E wéndiaɔ aɔ zɛ'e aɔ gé ii ní kí Aasueluo, sema aa yá pɔ wa dīlɛné kɛ gía e mɔ kuepla. Wíɔ nísi pɔ wa kè ní líɔ gí nao dɔɔmá e mɔ soolo, ɔ wíɔ ní kɛkɛ ní tulalɔ ní nɔɔ mɛkɛkɛbɔɔ e mɔ soolo. ¹³ Wéndia pɔ kí mè ia kàwà, nɔɔ bɛpɔ pɔ a gbɛa pii wí kpawà aà gɛðɛ. ¹⁴ I gé oosi, i su nɔɔ bɛ kɔɔ ziiia pɔ wí mɛ Saasagaza fáani. Aàpi mé i ɔlia kí nɔ pɔ i mɛsɛdilenéopiɔzi. Ili e èa gè kí kii lɔo, sema aà yá kà kípigu à aà gbɛa aà tówa bàasio. ¹⁵ Ké ia kà Abihaili né Esitɛ pɔ aà desɛ Maadose aà sè a né ũpiwa, i pɔe gbɛao, sema pɔ pɔ kí nɔɔ ziiia Ege òè bàasio. Esitɛ yá kà gbɛ pɔ wɛsíaàlɔguu pii. ¹⁶ Kí kpalablea wè soplade guu wà gèaàno aà bɛ mɔ kwidɛ Tebe guu. ¹⁷ Kí ye Esitɛzi de a nɔ kɛniɔla pii. Aà yá kàaàgu, à kèè na de wéndia kɛniɔla pii, ɔ à kía na fùa kpàè, à aà dīlɛ a na Vasiti gɛɛ ũ. ¹⁸ ɔ kipi blesakè, à gbãadeɔ ní a Ìwaɔ kàaa Esitɛ sɛa yá musu. A dīlɛ wà dikpɛ zɔɔ kɛ, ɔ wà a kpàwakè bùsu ní bùsuo, ɔ à gbadà gbéɔne sɔŭsɔŭ.

Maadose ní Amanio

¹⁹ Wéndiaɔ kàaaa gɛn plaade, Maadose zɔlɛa kibɛ bɔlɛu. ²⁰ Esitɛ i a bɛ bùsu ge a buiyā'ò gbɛɛ màò lá Maadose òèwa. lɔ Maadose yámaɛ, lá lɔ ma za gɔɔ pɔ àlɛ aà gwawa. ²¹ Ké Maadose zɔlɛa kibɛ bɔlɛu màa, kí Aasuelu dɔai bɔlɛdɔana gbɛɔn plaɔ pɔ pà kizi, ɔ aa lɛkpàaiaàzi. An tón kɛ: Bigana ní Telesio. ²² Ké Maadose yápi feena mà, a ò kía na Esitɛɛɛ, ɔ Esitɛ ò kía ní Maadose tɔo. ²³ Ké wà yápi gwàgwa, wa è sianaɛ, ɔ wà gbɛɔn plapiɔ lòo líwa aa gà. Wà yápi kè bùsu ladau kí wáa.

3

¹ Yá beɔ gbɛa kí Aasuelu Amɛdata né Amani, Agaga* bui kpɛlà, à aà gbà gbãa, à zɔlɛkii pɔ de gbãade pɔ kuaàno pɔa pii kpàwà. ² Kí Ìwa pɔ kú aà bɛ bɔlɛuɔ Ì wúle ní gbɛɛu ge aa misiile Amanie, lá kí dīlɛwa, kási Maadose lí wúle a gbɛɛu à misiilèò. ³ ɔ kí Ìwapiɔ Maadose là aa mè: Akɛa níle kí yámao ni? ⁴ Lá gu lé dɔ aàlɔ òè màa, kási Ìli ní yámao, à mè Yudan a ũ. ɔ aa ò Amanie ké aa e dɔ

* 2:6 2Kia 24.10-16 * 3:1 1Sam 15.1-9, 32-35

tó a Maadose yákeapi f̄. ⁵ Ké Amani è Maadose lí wúle a gbɛu à misiileo, ̄ aà pɔ pà. ⁶ Ké wà Maadose bui òè, aà dea ado kèè f̄nɛũ, ̄ àlɛ zɛwɛlɛ à Maadose bui Yuda pɔ kú Aasuelu bùsuɔ guuɔ míɔnzɔ píi.

Amani v̄i lekpaata Yudaɔzi

⁷ Kí Aasuelu kpalablea w̄ɛ kuɛplade guu a mɔ s̄ia pɔ w̄i mɛ Nisānu guu, Amani gbɛ pɔ w̄i mɛ puliũ là, ké à e mɔ pɔ á yápi kewà d̄ɔ n̄ a gɔɔ. ̄ mɔ kuɛpla Adaa b̄ò àsi guu. ⁸ ̄ Amani ò kí Aasueluɛ: Buie ku, a gb̄ɛ f̄āaa buip̄aleɔ guu n bùsu dasiɔ píi. An felekaaȳā dodo n̄ buip̄aleɔɛ píi, aali n̄ ikoyā dao. I kũ n̄ n̄ tó tɛɛo. ⁹ Kí, tó à kènɛ naɛ, yádilɛ wà n̄ midɛ, mí ánuɔ tɔnu òaa pla kpá yápikenaɔwa aa ka n̄ làasiu. ¹⁰ Kí a t̄āna seela keb̄ò b̄ò a kpà Amɛdata né Amani, Agaga bui Yudaɔ w̄lɛpiwa ¹¹ à mè: Kɛ buip̄iɛ lá à kènɛ maawa, n̄ɔ ánuɔsupi kũa n̄ pɔ ũ.

¹² Mɔ s̄ia gɔɔ kuɛ'aaɔde z̄í Amani kí lak̄ɛnaɔ s̄isi. Aa yá pɔ Amani d̄ilɛ kí ìwao n̄ k̄ia pɔ kú bùsu n̄ bùsuɔ n̄ bui n̄ buio gb̄adeɔnɛ d̄alau. Aa kè bui n̄ buioɛ n̄ baade buiȳāo, bùsu n̄ bùsuɔ n̄ a lák̄ɛao. Aa kè n̄ kí Aasuelu t̄ɔo, ̄ aa aà seela kè láwa n̄ aà t̄ānao. ¹³ Aa l̄apiɔ n̄ z̄inaɔnɛ n̄ ɔz̄i, aa n̄ gb̄áɛ kí bùsu dasiɔ guu. L̄api guu wà mè wà Yudaɔ dɛdɛ wà n̄ midɛ wà n̄ buib̄ɔ, néf̄ɛnɛn gb̄ɛz̄ɔ, ḡɔɛo n̄ n̄ɔɔ gɔɔ doũ z̄í, mɔ kuɛplade pɔ w̄i mɛ Adaa gɔɔ kuɛ'aaɔde z̄í, wi n̄ p̄ɔo naaa. ¹⁴ Wa yá pɔ a d̄ilɛpi lá kp̄ásā bùsu n̄ bùsuɔ píi, ké àɔ dɛ ikoyā ũ, wi a kp̄awakɛ bui píiɛ, ké aaɔ ku s̄ɔu guu gɔɔpizi. ¹⁵ Zinaɔ wà gè màa yá pɔ kí d̄ilɛpi yáí, ̄ wà a kp̄awakè Susa mɛɛwiau. Kí n̄ Amanio z̄òlɛ lé imi. Susadeɔ s̄ɔ aa bílikè yápiwa.

4

Maadose wabikɛa Esitɛwa aà lɛdau

¹ Ké Maadose yá pɔ wa kèpi mà, à a pɔkasao ga kè, ̄ à zw̄ankasao dà à túfu gb̄è a miwa, ̄ a bɛ w̄éle guu, àlɛ w̄ɛna'ɔ gb̄āa d̄ɔ. ² A gè e za kibɛ ḡāɛ, asa gb̄ɛe a f̄ɔ ḡɛ kibɛ b̄ɔlɛu n̄ zw̄ankasao daao. ³ Wà yá pɔ kí d̄ilɛ iko ũpi kp̄awakè bùsu n̄ bùsuɔ píi, ̄ Yudaɔ n̄ ɔɔlɔwa maamaa gup̄iiu n̄ lɛyeo. An w̄é'i lé kwé, aalɛ búbuapɛ. An gb̄é daside zw̄ankasao daa, aa túfu gb̄è n̄ miwa.

⁴ Ké Esitɛ ìwao, n̄ɔɛ n̄ ḡɔɛo píi, mɔ òè, à pelem̄ò. A pɔkasao kp̄ásā Maadoseɛ aà da zw̄ankasao gbɛu, k̄asi i we s̄io. ⁵ Ataki mé d̄ɔai pɔ kí d̄ilɛ aàɔ ku aà saɛ ũ. Esitɛ aà s̄isi à aà z̄i Maadosewa, aà gé aà laiɛ: Bó yá mé m̄ò? Bóyāi àlɛ k̄ei màai? ⁶ Ataki b̄ò kibɛ ḡāɛ à Maadose lè. ⁷ Maadose yá pɔ a le s̄iuè píi, ̄ à ánuɔ pɔ Amani mè á ká kí làasiu Yudaɔ dɛdɛa yáí lé òè kyáukyau. ⁸ A yá pɔ wa d̄ilɛ Yudaɔ dɛdɛa yá musu wà a kp̄awakè Susa taala kp̄awà lɔ, aà ɔlɔ Esitɛɛɛ, i a b̄ɔlɛkèè. A mè aà o Esitɛɛɛ aà gé kí k̄íi, aà awakpaè, i wabikɛwà a gb̄ɛɔnɛ. ⁹ Ataki tà à yá pɔ Maadose ò d̄au a s̄iuè.

¹⁰ ̄ Esitɛ òè aà gɛ o Maadoseɛ. ¹¹ Kí ìwao n̄ a bùsu gb̄ɛɔ d̄ɔ píi, tó ḡɔɛ ge n̄ɔɛ s̄ò k̄izi aà kp̄éu, mé i aà s̄isio, ikoyā kú m̄ɛndɔɛ. W̄i ade dɛɛ, mé i kɛ kí a vua gopana d̄òè ké à e àɔ ku bàasio. Mapi s̄ɔ, à kà gɔɔ baakwi wi ma s̄isi mà gé kí k̄íio. ¹² Ké à gè Esitɛ yápi d̄au a s̄iu Maadoseɛ, ¹³ ̄ Maadose èa lékp̄ásákè à mè: Nsu ñȳɔ e míme ñȳɔ b̄ɔ ndo Yudaɔ guu n̄ kua kibɛ yáio. ¹⁴ Tó n̄ níle yá bee taa gɔɔz̄i, suabana a b̄ɔ guei à Yudaɔ misi, aai b̄ɔ. Mpi n̄ n̄ de bɛdɛɔ s̄ɔ, á gaga. Tó gɔɔɛ bee taa yáí n̄ ḡɔi k̄ia na ũ, déme d̄ɔi? ¹⁵ ̄ Esitɛ lékp̄ásákè Maadoseɛ à mè: ¹⁶ Gɛ n̄ Yuda pɔ kú Susaɔ k̄āaa píi, í lɛye ma yá musu. Asu p̄ɔbleo, ásu imio gɔɔ àaɔ f̄ānɛ n̄ gw̄āas̄inao. Mapi n̄ ma ìwao wá lɛye màa s̄ɔ. Bee gbɛa mí gé kí k̄íi,

baa tó má gea zɛvɔ. Tó má su gaɛ, ma gan we. ¹⁷ Ǿ Maadose tà à yá pɔ Esitɛ òɛ kè píi.

5

Esitɛ gea wabikɛi kíwa

¹ A gɔɔ àaɔde zɪ Esitɛ a kíanake zwāaɔ yè, ɔ à gè zè kípɪ bɛ'ua, kpé pɔ a kuu kpɛɛɛ. Kí zɔ́ɛa a gínaa kpéu we, aà aɛ dɔa kpɛɛɛwa. ² Ké à a na Esitɛ è zɛa kpɛɛɛ, à aà wɛgwà, ɔ à a vua gopana pɔ á kŭa dɔ̀è. Esitɛ sɔ̀aàzi à ɔ̀kà aà gopanapi léwa. ³ Kí aà là à mè: Esitɛ, bó ní yeii? Bó níɛ gbɛaai? Baa ma kpala guo má n gba. ⁴ A wèwà à mè: Kí, tó à kènɛ maa, Amani sísi blɛ pɔ máɛ kɛnɛ gbāwa. ⁵ Ǿ kí mè wà mɔ́ ní Amanio gɔ̀ɔ, ké aa gɛ yá pɔ Esitɛ gbèa kɛ. Ǿ kí ní Amanio gè blɛ pɔ Esitɛ lé kɛnɛpi blei.

⁶ Ké aale vɛɛmi, kí Esitɛ là à mè: Bó níɛ a wabikɛai? Má kɛnɛ. Yá kpɛɛ níɛ gbɛaai? Baa ma kpala guo má n gba. ⁷ Esitɛ wèwà à mè: Yá pɔ máɛ a wabikɛman kɛ: ⁸ Kí, tó n ma wɛgwàɛ, tó à kàngu n yá pɔ máɛ a wabikɛma kɛmɛɛɛ, à mɔ blɛ pɔ má kɛé zia blei, mí yá pɔ n ma lai onɛ.

⁹ Ké Amani bɔ̀ gɔ̀ɔ bee, aà pɔ kèna, àɛ yáab. Kási ké à Maadose è kibɛ bɔ̀ɛu, i fɛɛɛo, a aà vɪa vɪo, ɔ aà pɔ fɛ̀aàzi. ¹⁰ A azia kŭa à tà bɛ. Ké à a gbɛnaɔ sísi ní a na Zɛɛsio, ¹¹ ɔ àɛ íanadã a àizɛɛ sà zɔ̀ɔ ní a nɛgɔɛ dasio yá musu. A mè kí a kpɛ̀là, à a gba gbāa dɛ a íwaɔ ní gbāadeɔla píi. ¹² A mè ɔ̀: Kía na Esitɛ ma sísi, à blɛkɛmɛɛ ní kíó sãnu, gbɛ̀pãɛ kuo. A èa ma sísi mà blɛ ní kíó zia ɔ̀. ¹³ N beeo tó ma Yuda bui Maadose è zɔ́ɛa kibɛ bɔ̀ɛu, yá beeo píi lí kɛmɛɛ pɔɛ ũo. ¹⁴ Ǿ aà na Zɛɛsi ní aà gbɛnaɔ ò̀è: To gbɛ́ɔ lípɛɛnɛ a lɛsí kà gàsísuu blakwi, ní wabikɛ kíwa zia kɔ̀ɔ aà n gba zɛ n Maadose loowà, ní gbasa gé ní kíó blɛpi blei ní pɔnao. Yápi kà Amanigu maamaa, ɔ à lípi pɛ̀ɛ.

6

Ki Maadose gbaa gbāa

¹ Gwāasina bee kí i fɔ́ i'òo. Ǿ à mè wà mɔ́ ní a bùsu ladao. Wà a kyokèè, ² ɔ wà Maadose yá è we, lá kí dɔai bɔ̀ɛdɔ̀ana gbɛ̀ɔn plaɔ Bigana ní Tɛɛsio lɛkpàaílaàzi, ɔ Maadose bɔ̀ɔ. ³ Kí a íwaɔ là à mè: Wà Maadose kpɛ̀là wà aà gbà gbāa yápi yáí kpeletaawa ni? Aa wèwà aa mè: Wi yã kɛ̀o. ⁴ Ǿ kí mè: Déme kú ua wei? A mɔ̀ lè Amani gè kibɛ ua gɔ̀ɔ Maadose looa lí pɔ á pɛ̀ɛɛpiwa yá'oiè. ⁵ Ǿ kí íwaɔ wèwà aa mè: Amani mé kú ua we. Ǿ kí mè aà mɔ̀ gɛ. ⁶ Ké à gè, kí aà là à mè: Bó wa kɛ gɔɛ pɔ má ye aà kpɛlaɛi? Amani làasookè à mè: Dé kí ye aà kpɛla, mé i kɛ ma bàasio ni? ⁷ Ǿ a wèwà à mè: Tó ní ye n gbé kpɛlaɛ, ⁸ wa kía gomusu pɔ ní dà yãa sɛ mɔ̀ ní n sɔ́ pɔ kíafua kpaao. ⁹ Gomusupi ní sɔ́pio kpa n gbāade bɛɛɛdeɔ dowa, i gomusupi da gbé pɔ ní ye n aà kpɛlaɛ, i aà di sɔ́pi kɛ, ɔ bɛ aà aɛ wéɛ zɛaɔ guu, ɔ pŭna àɔ mɛ: Maa kí i kɛ gbé pɔ á ye à aà kpɛlaɛ. ¹⁰ Ǿ kí ò̀è: Gɛ n gomusupi sɛ gɔ̀ɔ ní sɔ́o lá ní ò̀wa, ní yápi kɛ Yuda bui Maadose pɔ ɔ̀ zɔ́ɛ ma bɛ bɔ̀ɛuɛ. Nsu yá pɔ n mè wà kɛ̀pi kee too.

¹¹ Amani gè gomusupi sè ní sɔ́pio à sùɔ. Ǿ à gomusupi dà Maadoseɛ, à aà dɪ sɔ́pi kɛ, a bɛ aà aɛ wéɛ zɛaɔ guu, àɛ pŭna àɛ mɛ: Maa kí i kɛ gbé pɔ á ye à aà kpɛlaɛ. ¹² Ké aa sù, Maadose gè zɔ́ɛ kibɛ bɔ̀ɛu, ɔ Amani ɔ̀kù a wéwa, àɛ tá a bɛ ní ɔ̀ɔɔo. ¹³ A yá pɔ a le dàu a síu a na Zɛɛsio ní a gbɛnaɔ píi. Ǿ aà ledamadepɔ ní Zɛɛsio ò̀è: Lá Maadose pɔ níɛ gɔ̀ kpɛɛ aà yá musupíá Yuda buiɛ, níyɔ aà fɔ̀ ɔ̀o,

nyɔɔ kɛsɛaaazi nyɔ gɛɛ. ¹⁴ Gɔɔ pɔ aale yɔpi oɛ, kɪ dɔaiɔ kà, ɔ aa aà sè ní wāao, aa gɛaàno blɛ pɔ Esitɛɛ kè blei.

7

Amani looa lɩwa

¹ ɔ kɪ ní Amanio gɛ pɔblei ní Esitɛɛo. ² Ké aale vɛɛmi a gɔɔ plaadepi zɪ, ɔ kɪ Esitɛɛ là à mè: Esitɛɛ, bó níle a wabikɛai? Má kenɛ. Yá kpele níle gbɛaai? Baa ma kpala guo má n gba. ³ A wèwà à mè: Tó n ma wegwà, mé yápi kàngue, to mào ku wɛni guu. Wabi pɔ má kɛman we. To ma gbɛɔ aao wɛni ví. Yá pɔ má gbɛan we. ⁴ Asa mapi ní ma gbɛɔ, wa dɪle wà wá dɛdɛ wà wá midɛ wà wá buibɔɛ. Tó wàle wá yia zɔɔ ũ yāaɛ, dɔ má níle. Taasi bee taa i ka mà ìadamao. ⁵ ɔ kɪ aà là à mè: Dé ní? Déme a fɔ yá bee taa kea làasoo da a sɔui? ⁶ A wèwà à mè: Amani bèɛɛ bee mé ibɛɛ pɔ zawágupi ũ. Sɔ kè Amanigu kɪ ní a napio yá musu. ⁷ Kɪ fɛle a vɛɛa ní pɔkūmao, à gɛ líkpɛu a ua. Amani gɔ we ní Esitɛɛo, ɔ Amani lé kulekɛɛ a wɛni yá musu, asa a è kɪ zèò à vāikɛɛɛ. ⁸ Amanipi kule Esitɛɛ gbázi wúleɔ pɔ a zɔlewà saɛ. Wegɔɔ kɪ bɔ líkpɛu à sù pɔblekɪi, ɔ à mè: A ye kusi ma nawa ma wáa kpɛu la yá? Ké yápi bɔ kɪ léu gɔɔ, wà mò pɔ yè Amani oawa. ⁹ Kɪ dɔaiɔ do Aabona oè: Lí pélea Amanipi be saɛ à kà gàsɪsuu blakwi. Aapi lípi pèle ké à e Maadose pɔ yāmaakɛne loowàɛ. ɔ kɪ mè: A aapi loowà. ¹⁰ Ké aa Amani lòo lí pɔ a pèle Maadosepiwa, kɪ pɔ wèe.

8

Ki yāpale dilɛa Yudaɔ yá musu

¹ Gɔɔbeezi kɪ Aasuelu Yudaɔ wèle Amani be kpà a na Esitɛɛwa. Esitɛɛ o kɪc Maadose mé a daɛ ũ, ɔ Maadose sò kɪzi. ² Kɪ a tāana pɔ à ɛa sɪ Amaniwa bɔ à dà Maadoseɛ, ɔ Esitɛɛ Amani be nàè aà ɔzi.

³ Esitɛɛ ɛa gɛ yá'oi kɪc lo. A wúle aà gbázi, aà wé'i lé kwé, à awakpàè aà vāi pɔ Agaga bui Amani a lekpaai Yudaɔzi gboo. ⁴ Kɪ vua gopana dè, ɔ à fɛle zè aà aɛ ⁵ à mè: Tó n ma wegwà, mé ma yá kàngue, tó yáɛ bee kène zé ví, mé ma yá kàngue, lá Amɛdata né Amani, Agaga bui, zèò à Yuda pɔ kú n bùsuu dɛdɛ píie, o n lakɛnaɔne aa lákɛ aa Amani yápi fuangba. ⁶ Má fɔ yá pɔ a yia ma gbɛɔwapi gwao. Má fɔ wesi ma buio dɛdɛalɛo. ⁷ ɔ kɪ Aasuelu o a na Esitɛɛɛ ní Maadoseo: A gwa, ma Amani be kpà Esitɛɛwa, ɔ ma Amanipi lòo líwa, ké à vāikpāai ní Yudaɔ yái. ⁸ A lákɛ Yudaɔ yá musu lá à kèé maawa. A ké ní ma tóo, í ma tāana seela kɛwà, asa lá pɔ wa kè ní ma tóo wà ma tāana seela kèwà suumpaa vío. ⁹ Wegɔɔ aa kɪ lakɛnaɔ sɪsi. Mɔ àaɔde Sivá gɔɔ bao ní àaɔode zɪ ɔ aa yá pɔ Maadose dɪle Yudaɔne ní kɪ iwaɔ ní kɪaɔ ní bùsu gbāadeɔ kè píi bùsu mèn basoolo ní soplaɔne sea za India bùsuu e à gɛ pè Etiopi bùsuwa. Aa lakɛ bùsu ní bùsuo ní a lákɛao, bui ní buio ní ní buiyāo. Aa lakɛ Yudaɔne lá aai lákɛwa ní ní buiyāo lo. ¹⁰ Maadose kè ní kɪ Aasuelu tóo, à kɪ tāana seela kèwà, à lápiɔ nà zinaɔne ní ɔzi, ɔ aa dɪ sɔkoelɛna pɔ bɔ kɪ sɔgɔu guu kpe aa gèò.

¹¹ Yá pɔ kɪ dilɛpi Yuda pɔ kú wéle ní wéleɔ gbà zé aa kɔ kāaa aa gɪ ní rɪziao. A ní gba zé aa bui ge bùsu zɪgɔ pɔ íbelesèrɪno ní ní nɛo ní ní nɔɛo ké aa ní pɔo sɛleɔ dɛdɛ, aa ní mɔnzɔ aa ní midɛ. ¹² A ní gba zé aa bee ke kɪ Aasuelu bùsu daside guu píi mɔ kueplade pɔ wɪ mɛ Adaa gɔɔ kue'aaɔdezi. ¹³ Wà yá pɔ a dilɛpi lá kpāsā bùsu ní bùsuoɛ píi ikoyā ũ. Wà a kpàwakè bui píie, ké Yudaɔ aao ku sɔu guu aa yáyia ní ibɛɛwa gɔɔ bee yái. ¹⁴ Kɪ yādilɛapi yái zinaɔ kè kpakpa dia kɪ sɔkoelɛnaɔ kpe, aa gè. ɔ wà yápi kpàwakè Susa mɛɛwiau. ¹⁵ Maadose bɔ kibe kíake pɔ pua

ń pɔ́ búunao daa, a kíafua zɔ́ɔ pɔ́ wa pì ń vuao kpaa. A bàabaa gomusu tɛ́a daa lo, ɔ́ Susadeɔ gulakè ń pɔ́nao. ¹⁶ Gu pù Yudaɔne gɔɔ bee, aale pɔ́nakɛ ń yaabo, asa wà ń gbá gbāae. ¹⁷ Bùsu ń bùsuo wéle ń wéleɔ, gu pɔ́ kí yá pɔ́ a ðilepi lè pìi Yudaɔ pɔ́nakè ń yaabo, aa dikpekè ń blebleao. Buipáleo gò Yudaɔ ù dasi, ké vía ń kú Yudaɔ yá musu yáí.

9

Yudaɔ yá yiaa ń ibeɔwa

¹ Mɔ́ kueplade Adaa gɔɔ kue'aaɔde zí mé kí yá pɔ́ a ðile kegɔɔ ù. Gɔɔ bee Yudaɔ ibeɔ wé ði yáa wà gbāamɔ Yudaɔne, āma wà yápi lile, ɔ́ Yudaɔ gbāamò ń ibeɔne. ² Kí Aasuelu bùsuo guu pìi Yudaɔ kɔ́ kàaa wéle pɔ́ aa kuu, ké aa léle gbé pɔ́ vāikpaaińɔɔwa. Gbēe i fɔ́ ń fúo, asa buipáleo víakèné pìie. ³ Bùsu gbāadeɔ, kí ìwaɔ ń kíaɔ ń aà zíkɛnaɔ pìi gbāakpà Yudaɔwa, ké aale víake Maadosee yáí. ⁴ Maadose gbia kibɛ, ɔ́ aà tó lí bùsu píia, asa aà gbāa lé ðeɛɛ.

⁵ Yudaɔ ń ibeɔ ðeɛ ń fɛndaɔ, aa ń míɔnzɔ́ pìi, aa pɔ́eā kè ń zangudepiɔwa. ⁶ Aa gɔ́eɔ ðeɛ Susa mɛɛwiau gbɛɔn òaa pla ń basɔo. ⁷ Aa Paasádata ń Dalɛfɔ́o ń Asepatao ⁸ ń Polatao ń Adaliao ń Alidatao ⁹ ń Paamasetao ń Alisaio ń Alidaio ń Vaizatao ðeɛ lo. ¹⁰ Gbɛ́piá Amɛdata né Amani, Yudaɔ wèle negɔ́e gbɛɔn kwíɔne. N beeo aai ɔ́ká ń pɔ́ewao.

¹¹ Gɔɔ doupi zí kí gbé pɔ́ wà ń ðeɛ Susaɔ dasile mà. ¹² ɔ́ a ò a na Esitɛɛ: Yudaɔ gɔ́eɔ ðeɛ Susa la gbɛɔn òaa pla ń basɔo ń Amani negɔ́e gbɛɔn kwíɔ. Bó aa kè ma bùsu kíniɔ guu mɔɔ! Yá kpele níle a wabikɛa lo? Má kɛne. Bó yá níle gbɛaai? Má n gba. ¹³ Esitɛɛ wèwà à mè: Kí, tó à kène maa, Yuda pɔ́ kú Susa laɔ gba zé aa yá pɔ́ ń ðile aa ke gbā ke zia lo, wi Amani negɔ́e gbɛɔn kwipiɔ loo líwa. ¹⁴ Kí mè wà ke màa. Wà a kpàwakè Susa, ɔ́ wà Amani népiɔ ge lòoloo. ¹⁵ Yuda pɔ́ kú Susaɔ kɔ́ kàaa Adaa gɔɔ gɛ́o mɛ̀ndosaide zí, ɔ́ aa gɔ́eɔ ðeɛ lo gbɛɔn òaa do ń basɔo. N beeo aai ɔ́ká ń pɔ́ewao.

¹⁶ Yuda kíni pɔ́ kú kí bùsuo guu pìi kɔ́ kàaa, ké aa gí ń níziá, aai bo ń ibeɔ yáú yáí, ɔ́ aa ń zangudeɔ ðeɛ gbɛɔn òaasɔɔo leɛ basiiɔ sɔosai (75.000). N beeo aai ɔ́ká ń pɔ́ewao. ¹⁷ Aa bee kè Adaa gɔɔ kue'aaɔde zí, a gɔɔ gɛ́o mɛ̀ndosaide zí ɔ́ aa kámabò. Aa gɔɔpi ðile dikpe ù, ké aa blesake, wi pɔ́nakɛ gɔɔpizi.

¹⁸ Yuda pɔ́ kú Susaɔ kɔ́ kàaa a gɔɔ kue'aaɔde zí ń a gɔɔ gɛ́o mɛ̀ndosaideo, ɔ́ aa kámabò a gɔɔ gɛ́odezi. Aa gɔɔpi ðile dikpe ù, ɔ́ aa blesablè aa pɔ́nakè. ¹⁹ Ayámɛto Yuda zɛ́e pɔ́ kú zɛ́ewiaɔ aai dikpɛpi ke Adaa gɔɔ gɛ́o mɛ̀ndosaide zí, aai blesable, aai pɔ́nakɛ, aai blɛlikɔ́e.

Puliú dikpe ðile

²⁰ Maadose yápi kè lá guu, ɔ́ à lá kpàsá Yuda pɔ́ kú kí Aasuelu bùsu guuɔne pìi, gbé pɔ́ kú káiɔ ń gbé pɔ́ kú zàɔ pìi. ²¹ A ðilené aaliɔ dikpɛpi ke wé ń wéo mɔ́ pɔ́ wí mɛ Adaa gɔɔ gɛ́o mɛ̀ndosaide zí ń a gɔɔ gɛ́odeo. ²² Gɔɔpi mé Yudaɔ bo ń ibeɔ yáú dikpe ù. Mɔ́pi guu an pɔ́sia lile pɔ́na ù, mé an wɛ́nakɛa lile dikpekɛa ù. Aali dikpɛpi ke gɔɔ beeo zí, aali blesake, aali pɔ́nakɛ, aali blɛlikɔ́e, aali gbada taasideɔne. ²³ Yudaɔ zè ń yá pɔ́ Maadose kènéo, ɔ́ dikpe pɔ́ aa kèpi gòné felekaa ù.

²⁴ Amɛdata né Amani, Agaga bui Yudaɔ pìi wèle vāi lekpaaińzi à ń ðeɛ, ɔ́ à gbɛ pɔ́ wí mɛ puliú gbèa à e ń fu, i ń ðeɛ. ²⁵ Kási ké kí a feena mà, à yáðile lá guu, ké vāi pɔ́ à a lekpaai Yudaɔzipi wi aà musu. ɔ́ wà aà lòo líwa ń a negɔ́e sánu. ²⁶ Ayámɛto wí o gɔɔpiɔne Puliú, asa gbɛ pɔ́ a là tón we. Yá pɔ́ Maadose kè

lápí guu ní yá pɔ à ní léo yáí ²⁷ aa sí wà dikpeke gɔɔ plapio guu wɛ ní wɛo. Aa mɛ nípiɔ ní ní nɛɔ ní gbɛ́ pɔ nàmáɔ gí dikpepi keio, wàli ke a gɔɔwa lá wa kɛ̀ láuwaɛ. ²⁸ Wɛ ní wɛo gɔɔpio yá líɔ dɔ́ngu, aali a dikpeke uale ní ualeo, wɛ́le ní wɛ́leo, bùsu ní bùsuo. Puliũ dikpepi su bãde Yudaɔ kɛ́io, a ke gɔɔ su midɛ ní buio kɛ́io.

²⁹ Kíá na Esitɛ, Abihaili né, la plaade kɛ̀ ní a ikoo pii Puliũ yá musu, à gbãakpàò lá pɔ Yuda bui Maadose kɛ̀wa. ³⁰ Maadose lápí kpàsã Yuda pɔ kú kí Aasuelu bùsu mèn basoolo ní soplao guuɔne. A kua aafia niɛ guu yã'òné, ³¹ ò à Puliũ dikpepi dɛ́le a gɔɔwa, lá aàpi ní kíá na Esitɛo dɛ́lenéwa, lá ampiɔ sɔ aa sí wà ke ní ní buio ní kpe ní leyɛo ní ɔɔɔo. ³² Yá pɔ Esitɛ dɛ́lepi gbãakpà Puliũ yá beɔwa, ò wa kɛ̀ láu.

10

Kí Aasuelu ní Maadoseo yá

¹ Kí Aasuelu tò gbɛ́ pɔ kú a bùsu guuɔ pii ní ísia gūgūnaɔ falubòɛ. ² Yázɔɔ pɔ a kɛ̀ ní a ikokeyãɔ ku Mɛdɛo ní Pɛɛsiɔ kíáɔ ladau. Lá kí Maadose gbà gbãa à gɔ gbɛ́zɔɔ ù, a ku lápí guu ɔ. ³ Yuda bui Maadose mé kí Aasuelu plaade ù. A tɔbò Yudaɔ guu, mé aà yá kà ní gbɛ́ dasidegu, asa à a gbɛ́o aafia wɛ̀leleɛ, mé à kuana zé kèke a buipioɔne.

YOBU

Yá pò kú lée bee guuo

Yobu lá dàale ní yá pò Yobupi lèoe (1-2). Yobuá gběmaae mé dúnia pópíi pèewà. N beeo a gi de náaide ũ Luae. Ké Lua báaadàaagu yáí yà? Gwa lá aà pópíi mǐde píi, aà àizee ní aà néo ní aafia pò a vío ní pò pò a vío píi. Baa ké àle taasike, à gǐ lé Lua náaikée.

Lua ì séwanò kpelewa ni? Lá Yobu ì yāke a zéwa, bóyāi yāvāipi aà lèii? Aà gbēna gbēon àaō òè aa mè, tàae pò a kè go mé lé aà gbē. Beewa ò aale yágaga ní kōo, yápi ku lápi guoguo (3-31). Gbēon àaōpio lé felekaayāo o'o. Yobu sō à gǐ an yá pò aale o beei, ò à yázāsímá à mè: Yázede kuo, vāikenao yá mé ì gé ae. A gǐ yá pò a gbēnao zèopíi, ò à zè ní a tàaesaidékeo.

Gbēpāle yāsè lo, aà tón Elihu (32-37), ò àle wèele à yá pò Yobu lé o o ebo. A mè Lua ì yā'ia zǐ gbēnazinawa lezaawà yáie, gbēe a fō o Luaè aà azia yáó séle siue sōo.

Gbezā ò Lua ledà yápiu azia sa (38.1-42.6). I we Yobuwao, āma à yāgbèagbèawà. Yobu yá pò a zāwàò dō sa, à yá pò á a gbadō ò.

Lápi yá làa ní yá pò Yobu lè gbezāoe (42.7-17). Lua mè Yobu yá na de aà gbēnapio pòla, ò à èa pò pò Yobu ví yāa kǎfìlè lee pla.

Setāu kōnikēa Yobuē sēia

¹ Gōee ku yāa Uzu būsuu, aà tón Yobu. Gbēmaae, a tàae vío. A Lua vía ví mé à mikè yāvāiwa. ² A negōeo ví gbēon sopla, nenōeo gbēon àaō. ³ A sǎo ví mèn àaasōo lee sopla, yiongoò àaa gēo, zuo àaa sōo, zàa'inao àaa pla ní basōo, mé aà zikenao dasi maamaa. Aà zōo de gukpe oi gbēpiia. ⁴ Aà negōeo ì blekekōe be ní beo, aai ní dāepio sísi aa mō poble aa vēemirno. ⁵ Tó aa bleblè wa làa pii, Yobu ì ní sísi à gbābōné. I fele kōkōo ì sa pò wǐ a pò kátēu à tékū o an baadee, ì me: Wíliò dōo ma néo duunakè aa dèe ní Luao ní sōu. Māa Yobu ìo ke gōopii.

⁶ Gōewea luabe gbāadeo* mō sǐ Dii ae, mé Setāu kú ní guu. ⁷ Ō Dii ò Setāue: N bō má ni? A wèwà à mè: Mále bebe, mále liaa dúniaue. ⁸ Ō Dii òè: N ma zòblena Yobu èa? Aà sáa kú dúniauo. Gbēmaae, a tàae vío. A ma vía ví mé à mikè yāvāiwa. ⁹ Ō Setāu† ò Diiē: Yobu n vía ví pā nee? ¹⁰ Ni oliaaàzi ní aà beo ní pò pò a ví gupiiuo lé? N báaadà aà zǐu, ò aà pòo lígua. ¹¹ Ōbō na aà pòowa pii n gwa, a yāvāi o n musue. ¹² Ō Dii òè: Ma aà pòo nāne ní ozi pii, āma nsu okā aà mēwao. Ō Setāu bō Dii kíi.

¹³ Gōewea Yobu negōeo ní aà nenōeo lé poble, aale vēemi ní vǐi be. ¹⁴ Ō gbēe mō Yobu kíi à mè: Zuo lé sapa mé zàa'inao lé sē ble ní sae, ¹⁵ ò Sebaò lèlemá aa ní naaa wà tàò, aa ní dānao dède ní fēndao. Mámē ma bō mado, ma mō a baokpaine. ¹⁶ I yā'o a làao, ò gbēpāle mō à mè: Lua sù n sǎ kpàsaowa, aa tekū, an dānao gāga. Mámē ma bō mado, ma mō a baokpaine. ¹⁷ I yā'o a làao, ò gbēpāle mō à mè: Kaladeo kōkpaalè gáli àaō, aa mō lèle n yiongoowa, aa ní dānao dède ní fēndao. Mámē ma bō mado, ma mō a baokpaine. ¹⁸ I yā'o a làao, ò gbēpāle mō à mè: N negōeo ní n nenōeo lé poble, aale vēemi ní vǐi be, ¹⁹ ò zàa'ian gbāa kàka à bō guwaiwau, à sù ní kpé gola síiōwa, ò à kwè kà népiola, aa gāga. Mámē ma bō mado, ma mō a baokpaine.

²⁰ Yobu fēle à a ula ga kè, à a mi bō. Ō à wùle a gbēeu à misǐile Luae ²¹ à mè:

* 1:6 N Ebelu yáó wà mè Lua néo. Daa 6.2 gwa. † 1:9 Zia 12.10

Ma bɔ ma da gbɛɛu ɔgiie,
 mé má ɛa ta ɔgiie.‡
 Dii kpàa, ɔ à èa sĩa,
 ma sáaukè ní Diio.
 22 Apíi guu Yobu i duunakɛo, i Lua tàae eo.

2

Setāu kōnikɛa Yobuɛ gēn plaade

1 Gɔɔewa luabe gbāadepiɔ èa mò sɪ Dii aɛ mé Setāu kú ní guu. A zè Dii aɛ, 2 ɔ Dii aà là à mɛ: N bɔ má ní? A wèwà à mɛ: Mále bebe, mále liaa dúniaue. 3 ɔ Dii òè: N ma zòblena Yobu èa? Aà sáa kú dúniauo. Gbēmaae, a tàae vɪo. A ma vɪa vɪ mé à mikè yāvāiwa. Baa ké n ma swáfɛɛ, ma músi kpàaazi pā, à gɪ ku tàaesai e tia. 4 ɔ Setāu òè: Kemɛɛ, má kenɛ. Pó pó gbé vɪ píi a kpa a misia yáí. 5 ɔ bɔ na aà mɛwa n̄ gwa. A yāvāi o n musuɛ. 6 ɔ Dii òè: Ma aà nàne n ɔzɪ, āma n̄su n̄ aà dɛo.

7 Setāu bò Dii kɪi, ɔ à sáne vāi zì Yobuwa sea za aà kɛsewa e à gè pè aà minanguo. 8 ɔ Yobu tàaso sè à gè zòle tufua, àle azía waò. 9 Aà na òè: Nyɔ gi nyɔ ku tàaesai e tia yà? Yāvāi o Lua musu, ní ga. 10 ɔ a òè: Nlɛ yá'o lán nɔɛ sɔúwa. Maa wáɔ e Luawa, wá vāi e lo yó? Apíi guu Yobu i duunakɛ a yá'oa guuo.

Yobu gbēnaɔ mɔa aà gwai

11 Ké Yobu gbēna gbēɔn āaɔ taasi pó aà lèɔ bao mà, an baade bò a be aa kō káaa, ɔ aa gè sósobi keiè, wi aà n̄se níniè. An tón ke: Temani gbé Elifaza, Sua gbé Bilidada ní Naama gbé Zofaao. 12 Ké aa aà wɛpà za káaa, aai aà dō lo, ɔ aa ɔɔlò, baade a ula ga kè, ɔ aa b̄usu dā zù musu ní mia. 13 ɔ aa zòleaàno ɔɔle gɔɔ sopla fāane ní gwāasinao. An gbēe i yāe oèo, asa aa è lá aà wēnakɛa kè zō maamaa.

3

Yobu sakaa a igɔɔu

1 Bee gbɛa Yobu yāsè à sakà a igɔɔu 2 à mɛ:
 3 To ma igɔɔ bāde
 gwāasina pó wà mɛ wà ma iupi.*
 4 To gɔɔpi lí gusia ũ.
 Kua musu Lua su a yādao,
 asu to gupuuo.
 5 To gusia nínií kūaa gɔɔpiwa,
 to luabɛsiana kúlewà,
 to gusia gèele daala.
 6 Gwāasínapi s̄, aà siakū maamaa,
 wasu da wè gɔɔ guu lo,
 wasu nao m̄o gɔɔ guuo.
 7 To gwāasínapi fiikū,
 gula su àɔ dɔ gɔɔ beeo.
 8 Pɔdamade pó aali tó íatē gupuoɔ
 láaizí gɔɔpiwa.
 9 To a gudɔleia saanaɔ siakū,
 wi gudɔa dā pā, gu a kēo.
 10 Asa gɔɔpi i ma da nɛasakpɛ zé tamɛɛo,

‡ 1:21 1Tim 6.7 * 3:3 Zel 20.14

a tò ma wesi taasile.

¹¹ Akεa wi ma i γε ũ yāao ni?

Bóyāi mi bɔ gbεεu mà ta g̃ɔɔ ni?

¹² Akεa wà ma kpa gbáai?

Bóyāi wà ý kpàa má m̃i?

¹³ Tó ma ga yāa, d̃ó má kú kílíkili,

d̃ó ma i'ò ma kámabò

¹⁴ ní kíaɔ ní dúnia lεdamade
pó aa kpé zio kèkε d̃ò níziεɔ,

¹⁵ kía pó aa vua káaańziɔ,

mé aa ánuusu kà ní kpé paio.

¹⁶ A maa yāa wà ma ví lán nɔbɔεawa,

lán né pó mò gè, i dúnia eowa.

¹⁷ Wékii váikεnaɔ ì ní zɔa tóu,

mé yèεsaideɔ ì kámabou.

¹⁸ Zizɔɔ ì íampakii e we,

aali ní wetánaɔ lɔɔ ma lɔ.

¹⁹ Gbāadeɔ ní táaaɔ ku we píi,

mé zɔ líɔ de a dii pó ũ we lɔ.

²⁰ Bóyāi Lua ì gupu wēnadeɔne

ní gbé pó an ñɔse òkpaai?

²¹ Aai weεε ga mó ní sé, ìli mɔɔ, †
aaí kpálekεi de lá w̃ kε ɔdaila.

²² Tó aa gè téenau, an pɔ ì ke na,
an ñɔse ì yáalɔ maamaa.

²³ Gbé pó d̃ó gu pó á kúuon ma ũ,
Lua kaa ìamazi gupiiu.

²⁴ Wea zàúzaŭ mé ma pɔblea ũ,
ma aaukea ì bɔle ma léu lán íwa.

²⁵ Yá pó má a vía ví mé ma le,
yá pó ma ká gii mé pílaa.

²⁶ Má kú nieɔ, má kú kílíkilio.

Mi e kámabò, gili mé gèmagu.

4

Gbé pó Lua ì à tò tò mé b̃daa ví

¹ Ǿ Temani gbé Elifaza yázāsìwà à mè:

² Tó gbé w̃ɔɔ f̃ɔ yā'òne, ñyɔ menaòoa?

Asa ma lé a f̃ɔ àɔ kpaaūao.

³ Gwa, n lεdà gbéɔwa dasi,

n gbé pó an yèεε làaɔ gbà s̃.

⁴ N yá gbé pó lé fuɔ sè lesí,

n gbé pó naaleaɔ gbà gbāa.

⁵ Ké yá n le sa s̃, níε fu,

ké à n le, ò bíli n kū.

⁶ N víakεa Luaε lí tó n mi àɔ daa íao lé?

N kua tàaesai lí tó n ñɔse àɔ daa doũo lé?

† 3:21 Zia 9.6

7 Lãasooke!
 Déme i yãe keo, ã à midèi?
 Gbẽmaa ku má ã wà aà suumpai?
 8 Gbé pò vãi sa pà à yãkele tòwà,
 mále e bee mé ì bõlèè.
 9 Lua lé'iana ì aà midè,
 aà pòbõa a níu ì aà tòbõzõ.
 10 Aà kãaa lán nòomusuwa lé ì ká,
 Lua ì aà swaa é'èè.
 11 I ga lán nòomusu pò nò wèele kùawàwa,
 aà néo i fáaa.

12 Yákpáina m̀̀a íana guu,
 yápi feena gè ma swáú,
 13 gòò pò mále nana yàaa o gwãasína,
 gòò pò izõõ daa gbéõla.
 14 Vía ma kũ, mále lualua,
 ma mè búu lé dee.
 15 Íana ma oa pà,
 ma meká fèle sí.
 16 A zè, mi a taa dõo,
 pòpi ku ma ae,
 ã ma aà bõ kpáina mà à mè:
 17 Gbẽnazína yá aò na Luaee?
 Déme a fõ àò zèa a Kena ae?
 18 Lá Lua lí a malaikaò náaikèo,
 mé ì a zòblenapio tàae e,
 19 wa wá gbé pò wá me de gí kpé ù,
 mé wá daalea de búsu giina ù,*
 wí wá suumpa lán kitolowa pò oa?
 20 Za kòò e oosi gbéõ ì gaga,
 aai sãale e gòõpii, wíli ní fãnkèo.
 21 Lua ì ní kpépi gbapele wolèné,
 ã aai ga ònòkùsai.

5

1 Lezu sa ò ma, tó gbèe a wema.
 Malaika kpele òyõ liliwài?
 2 Sõũ ì ga a yákũarínõ yái,
 mísaide ì kpagua a wèdõane yái.
 3 Má è sũ zínapèle,
 ã zínapi yò kándo.
 4 Aà néo kè aafia zéwa,
 wí ní yá málené yákpalekekíi,
 gbèe lí zèínõ.
 5 Nòandenaò aà buapòò blè,
 baa pò pò à lèkaa líai,
 imidenaò lùà aà àizeei.
 6 Yá'ia lí bõle búsuwao,
 yá'õma lí bõle tòlèwao.

* 4:19 Daa 2.7, 3.19

7 Kási lá tekona gea musu sea vío,
màa gbé pọ wa ì píi ì yá'ia e.

8 Tó máme sọ, má gbɛa Luawa,
mí a yá kpále àà gēzì.

9 I yāzō pọ wa fō a gbadōo kɛ,
wa fō àà yābɔnsaekɛaó lé dōo.

10 I to lou ma dúniau,
ì to a í dagua sēsáou.

11 I gbé kpeenaó se lesí,
ì oosisinaó da pɔnau.

12 I yá pọ kɔnideó lé yá gboo,
ké an ɔ su àò báaa vío yái.

13 I ònɔnaó kú ní kɔnikɛa guu,*
ì to yāfuangbanaó ledama kɛ pā.

14 Gu ìò siané fāane,
aaì ɔmalemale íatē gbāa zá lán gwáwa.

15 I taasideó bɔ ga lézì,
ì ní bɔ gbāamɔnedeó ɔzì.

16 Ayāmeto gbāasaideó wé aó dɔaàzi,
yákpaanlakenaó i kɛ kyó.

17 Báaaden gbé pọ Lua ì àà toto ũ.
Tó Gbāapiide lé n swāgaga, nísu gio.†

18 Asa ì gbé kɛ'ia, ɔ ì àà bɔ gwa,
ì gbé wíwi, ɔ ì àà gbágbā.‡

19 A n bɔ taasiu gēn soolo,
baa tó a dea, a n nɛo.

20 A n si gawa nɔana gɔɔ,
a n bɔ fēnda lézì zílau.

21 Dii a kàedanzi ké wasu yādɔmao yái.
Tó músi m̀, vía a n kũo.

22 Nyó músi ní nɔanao yáalɔ,
nýó víake wàìɔnɛo.

23 Asa á kō yāma ní gbɛo, n bú a gbɛ kao,
nýó na ní sēanɔbɔɔ,

24 níò dō ké n ua aó na.

Tó n ge n kpàsau, pɔe a kēsāo.

25 Nyó dō ké n néo aao dasi,
n buiò ligua lán sēwa.

26 Nyó zikūɛ, ní gbasa ga
lán ése pọ wa kè a gɔɔwawa.

27 Ké wa ɔlì yápiu, lá wá èn we.

Yápi sí, ní dō nzia yá ũ.

6

Yobu zɔadɔa a gbɛnawa

1 Yobu yázásiwà à m̀:

* 5:13 1Kln 3.19 † 5:17 Yaa 3.11, Ebe 12.5 ‡ 5:18 Oze 6.1

2 Tó wa f̄s̄ zaada ma yā'ōmau wà yō,
tó wa f̄s̄ músi pó ma le yō lé,
3 a gbia aɔ de ísiale ūfāala.
A yái tò ma yāyaaa'ò.
4 Gbāapiide kaɔ ma kũ,
a s̄w̄e lé taale ma nis̄inau.
Pó pó Lua í ñadaomáɔ ñamazi.
5 Tó zàa'ina s̄e è lé ble, í wiil̄e?
Tó zu lé p̄le t̄aaau, í ɔl̄be?
6 W̄i pó s̄usuu ble wisisaie?
Kogbepuana í ì nae?
7 Ma nis̄ina ye ble bee taaio,
í to ma gua aɔ ye kpaaae.

8 Tó ma yá pó má gb̄eà è lé!
Lua ma ka yá pó ma wé òip̄iwa.
9 Lua ma suumpa lé!
Aà ɔt̄sa aà ma gyawi!
10 Ma n̄s̄e i gbas̄a níni,
ma p̄o ì na,
baa ké ma wāwā gi ku,
asa mi lelekpa Lua pó a kua adoazio.
11 Ma ȳ̄̄e kà mà gi màɔ kue?
Ma w̄eni ḡsa kà mà menak̄e?
12 Ma gb̄aa kà gb̄ewa yà?
Ma m̄e á m̄ogot̄e yà?
13 Má f̄s̄ kaakaanak̄e l̄o,
wà ma b̄o a maa zé t̄a.

14 A kũ p̄osiade gb̄enaɔ gb̄ek̄ek̄e,
ké asu v̄iak̄ea Gb̄apiidee too yái.
15 Ma gb̄éɔ náai de lán swa pó a í ñ b̄awa,
lán swa'ona pó a í ñ ḡz̄eawa.
16 I pa buz̄ie, a í ñ ke dùuduu
lougb̄e ní n̄ez̄io ȳo a yái,
17 ɔ a í ñ ba sae, a e í t̄ékũ,
a í ñ s̄ale ñat̄e gb̄aa z̄á.
18 T̄agen̄aɔ í k̄e z̄éwa,
aaí si guw̄aiwaiu aa ga we.
19 Tema taḡenaɔ í í w̄ēle swapiu,
Seba laatanaɔ wé ì ò íp̄izi.
20 Tó aa kà, an ḡēe í ḡɔ kpá ní w̄éi,
aa í'ea náai v̄i we, ɔ t̄amaa ní né.
21 M̄aa ápiɔ s̄o, mi p̄oe ewáɔ,
ké a ȳap̄ási pó ma le è, v̄ia á kú.
22 Ma p̄oe gb̄eawá yà?
Má òé à ma gba pó á gb̄aa léu yà?
23 Ma m̄e à ma b̄o ib̄ēe ɔz̄i yà?
Má òé à ma si gb̄é p̄ásiw̄ae?

24 A yá pò ma zāwà ɔlɔmɛɛ,
 í ma wé kémɛɛ, mí níle.
 25 Yázede oané mé zεví,
 āma ma bèε pò á bò zεvío.
 26 A ye yáasi pò má kèò bèεbo yà?
 I tāmaasaide yá gwa yābɔle ũ yà?
 27 A líkpa netone sea yá musu,
 á á gbēna kpámá ɔda'ea yái.
 28 A yá na, à lili à ma gwa.
 Ma wé aɔ pe á wéu, mío εtoéa?
 29 A sue! Asu ma yá gwa koleao.
 A εa làasooke, ma yá mé zεví.
 30 Ma ledà yákpaanlau yāae?
 Má yāvái dō noa?

7

Yobu zɔadɔa Luawa

1 Gbēnazina kua dúniauá dēεε.
 Àa kua de lán gbèwina kuawaε,
 2 lán zɔ pò lé ue nide kuawa,
 ge gbèwina pò a wé ìò dɔ a aseai.
 3 Ma luakpama mé kua pā ũ mɔ ní mɔo,
 Lua ma da taasiu gwá ní gwáo.
 4 Tó ma wule, mi me má fele bɔε ni?
 Gwāasina ìò gbàa, miò pelembo e gu ge dɔò.
 5 Kòò ní bɔtεεo fífi ma mewa,
 ma mebaa kàsaakù, ìò ibɔ.
 6 Ma gɔɔò ìò gē ní bao lán zwàatāna kɔɔzuawa,
 ìò gēzεa wedɔa pói sai.
 7 Lua, dō ké ma wēni de lán lé'ianawaε,
 má aafia'e bau ɔo.
 8 Lá níle ma e, níyɔ ma e ɔo.
 Nyɔ wékpalemazi, kási máo ku ɔo.
 9 Lá luabεpuana í gusike à gēzεa,
 màa gbé pò tà bedau lí feleo.
 10 Ili εa su a be ɔo,
 àà yá lí dɔ àà bedεɔgu ɔo.
 11 Ayāmεto má a lé kpaaũ,
 má yá'o ma yelea guu,
 má zɔaka ma nòε òòkpaa yái.
 12 Isia ge kpò gbēnen ma ũ
 ké ni ma dǎa?
 13 Tó ma mē ma lii a ma sɔ dadoũ,
 ge ma wúlebɔ a ma nòε nínimεε,
 14 ɔ ni to vía ma kũ nana guu,
 ni to gili gēmagu wépungu'eau.
 15 Ma waa fía a kemεε na de ké beea,
 ga maamεε de ma wāwāε beea.
 16 Mi saka ma wēnigu,

má ye màò ku gɔɔpiio.
Ma tó tɛɛɛ, asa ma kua ku pɔe léio.

- 17 Bón gbēnazina ũ ké niò aà káfi,
niò láasookɛ aà yáwai?*
- 18 Niò aà tàasika lá gu lé dɔ,
niò aà lɛ n̄ aà gwa gɔɔpii.
- 19 Nyɔ̄ n wé woa baa yɔɔ
mà e lé'i mó yá?
- 20 Ma duunakè yà? Bó má kènei?
Gbēnazingwana, àkɛa n ma ke n pɔdɛa ũi?
Ma gɔ̄nɛ aso ũ yá?
- 21 Bóyáì nili ma tàaeɔ kɛa
n̄ ma duunɔ woloao ni?
Asa má gē tēnau tia, máò ku lɔo,
nyɔ̄ kpálekemazi, nyɔ̄ ma eo.

8

Baade ì a tàae gbɛ'ɛ

- 1 Ǿ Sua gbé Bilidada yázāsìwà à mè:
2 Nyɔ̄ yá bee taa o e bɔɛ ni?
Nlɛ yābɔlɛ bùuu.
- 3 Lua ì yáɛde fuangbaa?
Gbāapiide ì yāmaa bādɛa?
- 4 Lá n néɔ duunakèè,
a tò aa ní tàaeɔ gbɛ'è.
- 5 Tó n Lua kí wèlɛ,
mé n sùuugbèa Gbāapiidepiwa,
6 tó ní gbāsì vío mé ní maa,
baa e tia a fɛlɛ n wēnagwa,
ì n bɛ yá gɔ̄gɔ̄nɛ a zéwa.
- 7 N gwea káau a kɛnɛ pɔe ũo,
n gwea gbɛzā aɔ káfiá ví maamaaɛ.
- 8 Gbé zìò la,
ní ònɔ pɔ an deziò kpálekèi d̄s̄.
- 9 Asa né zīanaɔn wá ũ, wá yāe d̄s̄o,
wá kua dúniau ì gēzɛa lán uenawaɛ.
- 10 Gbé zipiò yá a n wé kēo lé?
Aa ní nòsɛ guu yā'onɛ.
- 11 Kefu ì kɛ maa dānasaie?
Fee ì zɔ̄kū isaia?
- 12 Tó wi z̄s̄o, baa ní a lá'isikɛo,
a lá ì giigaga àa de s̄ɛɔla pii.
- 13 Maa a de ní gbé pɔ Lua yá s̄aaàguo,
beewa tāmaa a luayādansai né.
- 14 Sɔuba nian do ò ì a náaike,
dānsaba ò ì gbāa'ewà.
- 15 I s̄kpalɛ bapizi,

* 7:17 Sou 8.4, 144.3

5 bapi lí f̄s àà kùò.
 I didi bapiwa, 5 bapi ì fua.
 16 A ḡsnao ì dagua káau
 lán lí p̄o í v̄i íatē gbāaiwa,
 17 5 a z̄inao ì fiak̄ōi gu gb̄edeu,
 ì ḡē gb̄eou.
 18 Tó wa ga wòle a p̄ékli,
 gupi ì lelekpaaàzi à m̄e:
 Má n d̄s yāao.
 19 Zé p̄o a s̄epi p̄ona lén we,
 5 p̄op̄āleo ì b̄ole t̄olepiwa.
 20 Lua lí ḡi t̄aesaidezio fá,
 mé ìli v̄aik̄enaō gba gb̄āao.
 21 A to ñ yáalo tia,
 ní kúkuake.
 22 A wida n zangudeōwa,
 gb̄ēv̄āipio be a ḡō bezia ū.

9

Lua gb̄āa demala

1 Ǿ Yobu m̄e:
 2 Sianaε, má d̄s m̄aa.
 Kpelewa gb̄ēnazina yá aō na Luasi?
 3 Tó gb̄é ye lekpaakeaànō,
 yá m̄en òaa s̄o guu a f̄s m̄endo z̄asiwào.
 4 Aà 5nō k̄è z̄ai mé aà gb̄āa z̄ō.
 Déme a f̄s giè, ade i b̄o aafiai?
 5 I gb̄ēs̄is̄is̄ō s̄ō, aalio d̄sō,
 ì ní fuangba ní p̄okūmao.
 6 I t̄ole lualua à s̄ō,
 ì to a gbapeleo z̄iazia.
 7 I yā'o íat̄ēε, 5 ì ḡi bil̄ei,
 ì p̄oku saanaola.
 8 Ǿme musu kp̄ale ado,
 ì t̄aa'o ísia ikooaōwa.
 9 A saanao k̄è gudoū,
 Kif̄ēnena ní Ko neadeo*
 ní p̄o p̄o kú ḡeomid̄ok̄i oio pii.
 10 I yāz̄ōke, wili f̄s d̄sō,
 ì yāb̄onsaεo ke, a lé v̄io.
 11 I ḡēmala, mili aà eo,
 ì ḡēzea, mili aà wépao.
 12 I p̄o símá, déme a f̄s gièi?
 Déme a f̄s oè, b̄o níle ke m̄aaii?
 13 Lua lí to a p̄okūma kp̄aleo,
 baa Ìlen̄ob̄o z̄ō† d̄onledeō vl̄ānàuè.
 14 Mapi s̄ō má f̄s yāz̄asiwàe?
 Má f̄s lekpaakeaàn̄oε?

* 9:9 Am̄o 5.8 † 9:13 Isa 30.7

15 Baa tó ma yá na,
 má f̃ wewào.
 Ɔme ma yákpalekena ũ,
 sema mà sùuugbeawà.
 16 Tó ma lezùààzi mé a wèa,
 a yāmaae? Mi sio.
 17 I ma gbēgbē yá yɔɔna yáie,
 ì ma ke'ia kpélekpéle pā.
 18 Ili tó ma wek̃i eo,
 ì ma tó ní nòsepusuoε.
 19 Tó gbāa yáε, aàpi mé z̃ɔ.
 Tó yág̃g̃ɔaε s̃ɔ, déme a aà sísii?
 20 Tó ma mē ma yá mé na,
 ma lé a yādamalae.
 Tó ma mē má tàae ṽio,
 a ma εεboε.
 21 Má tàae ṽioa? A yāe ṽi bo,
 mi saka maz̃ia wēniu.
 22 Yā douε, asa lá mále o,
 ì tàesaideɔ ní gbēṽaiɔ mide píi.
 23 Tó yá mò ga ìné kándo,
 ì tàesaideɔ láanike ní yā'ea guu.
 24 Tó bùsu g̃ò gbēṽaiɔ ɔz̃i,
 ì p̃óku yákpalekenaɔ wéaε.
 Tó aàpi no, dé ni?

 25 Ma g̃ɔɔ gēa wāa de bàalenala,
 aale tá ní bao, a kee nao.
 26 Aale gu baa ṽi lán kefu gó'ilenawa,
 lán kúu sua p̃ówawa.
 27 Baa tó ma mē má yá p̃ó má k̃ūa bɔ ma nòseu,
 mí a oa wee mà yákpáinadɔ,
 28 ma wāwā a iwāa ka ma p̃ɔaε.
 Má d̃ ké ñỹɔ to yá bɔmanɔ nao.
 29 Lá wàle ma gwa tàaede ũ,
 b̃óyāi má ìada maz̃iawa pā bi?
 30 Baa tó ma zu'ò ní m̃ɔsɔnao,
 ge ma a ɔ p̃ipi ní kasagb̃o,
 31 ñỹɔ ma zu è p̃èleadeue.
 Baa ma p̃okasaɔ aao ye ma g̃iyāio.
 32 A de gbēnaz̃ina ũ lamawao.
 Má f̃ yáz̃asiwà
 wà gbasa gé yákpalekek̃i s̃anuo.
 33 Tó gbēe kú wá k̃ɔ ũ,
 aɔ iko ṽiwá wá gbēɔn pla wápii,
 34 i aà go'ɔ ze lé,
 ṽia z̃ɔ p̃ó mále keè a gé aε bo.
 35 Má ṽiakeè bo, m̃iɔ yā'o,
 asa má d̃ maz̃iawa,
 má de lá wàle ewao.

10

Ma dea yáí Lua tò wà ma ii

- ¹ Ma kƣasa ní ma wēnio,
 má yá pó má kŭa o sa.
 Pɔsia guu má yábɔle sa.
- ² Má o Luaε: Nsu yādamalao.
 Yá pó ní èa omεε.
- ³ Gbāamɔa mapi n ɔgbεε kàngu yà?
 N bɔ ma kƣε,
 ɔ n ze ní gbēvāiɔ lekpaaiāoa?
- ⁴ Wá wé doŭ yà?
 Gudoŭ ni e ní gbēnazinaoa?
- ⁵ N wēni geseŭ lán wá pówa yà?
 N kua muua ní wá gbēnazinaɔ yà?
- ⁶⁻⁷ Lá ní dɔ̀ tàaedn ma ũo,
 mé gbēε ku aà ma bɔ n ɔziɔ,
 a yáí n kpálekè ma yāvāiɔ,
 n ma duuna tàasikàa?
- ⁸ N ma ikàsa ní nzia ɔo,
 ɔ níyɔ εa n ma tòbɔzɔ saa?
- ⁹ Ké n ma ke ní bèleo, a yá dɔngu.
 Nyɔ εa n ma ke bùsuti ũ bɔ yá?
- ¹⁰ Ni ma kása nɔ'itēna ũ lán ví'ipuwao lé?
 Ni to ma i lán ví iawao lé?
- ¹¹ N báa ní bàasio dāmala,
 n ma wáɔ pèpekɔwa ní kíɔ.
- ¹² N gbēke guu n ma gba wēni,
 n ma dɔa, n ɔkù ma nisinala.
- ¹³ Ma n làasoo dɔ̀ sa,
 yá pó ulea n sɔun ke:
- ¹⁴ Tó ma duunakè, niɔ wétemazi,
 nili tó ma bɔ pā ma tàaeɔ yá musuo.
- ¹⁵ Waiyoo mapi, tó tàaedn ma ũ.
 Baa tó ma yá na, má fɔ mida íao,
 asa wí ma kŭ, taasi ma kŭ gbāa.
- ¹⁶ Tó ma su midà ía,
 ni bɔlemazi lán nɔɔmusuwa,
 ní εa n n gbāa bɔnsaε mɔmεε.
- ¹⁷ Ní ma kpakɔa ní seelade páleo,
 n pɔfεamazi i káfi,
 ní tó yá'ia ma le mɔɔmɔɔ.
- ¹⁸ Bóyái n ma bɔ ma da gbεεui?
 A maa yāa mà kesaiε,
 ké gbēε su wesimalεo.
- ¹⁹ A maa màɔ ku yāao.
 A maa yāa ma bɔa neasakƣeu
 wàɔ ma da mia'eu gɔ̀ɔε.
- ²⁰ Gɔɔ yɔɔna pó gɔ̀mεε a lāa tia.

Gomala, ma pɔ e ke na, baa yɔɔ
²¹ e màò gé géí gékíi,
 gu pó gugēakōu ní gusiao kuu.
²² Gupi sǐ níinii lán gwáwa,
 pɔe ku we zézeo,
 wεedo mé a fáane ũ.

11

Nòsewē Luae!

¹ Ǿ Naama gbé Zofaa yāsè à mè: ² À yá dasi, wá wewào lé?
 Yábolenapi a bɔ maa yà?
³ N yāpā oa a gbéó lé kúa?
 N yāyaaabòle, ò wa zɔadɔmaoa?
⁴ N mè n yādanε sāa vío,
 ní kú Luaε tàaesai.
⁵ Tó Lua yá'ò lé,
 a n εεboε.
⁶ A ònɔ asii bɔlekεne,
 asa Lua ònɔ zɔɔ dεwála.
 N dɔ Lua lé íadama n vāi léu nεe?
⁷ Nyɔ fɔ ò Lua asii dɔa?
 Nyɔ bɔ Gbāapiide zɔɔke léwae?
⁸ A lesi de luabea, níyɔ ke kpelewa ni?
 A zā de bedaa, níyɔ fɔ ò dɔe?
⁹ A zɔɔ de tɔɔlea, a lé vío,
 a yāasa de ísīaa maamaa.
¹⁰ Tó à mò gbé kù a dàkpεu,
 mé àle yákpalekεaànɔ,
 déme a fɔ gii?
¹¹ A mɔafilideɔ dɔ fá!
 Tó à vāikea è, òli a yádao lé?
¹² Lá zàa'ina lí nε'i gbēnazina ũo,
 màa nòsesaide lí ònɔkūo.
¹³ Tó n n nòse wē Luae,
 mé n ɔsè musu wabikea guu,
¹⁴ tó n nzia gà duunaε,
 mé yāvāi i zòlekíi e n beo,
¹⁵ n mi aɔ daa ía sāasaiε,
 níyɔ zεdɔ vīasai.
¹⁶ N taasi yá i sāngu,
 a dɔangu iɔ de lán í gēa zéawa.
¹⁷ N kua i teke de fáane íatēa,
 gusia pó ní kúu i pu lán gudɔawa.
¹⁸ N sɔ aɔ dilea, n nòse iɔ daa doũ,
 n laai aɔ kpalea, níó i'ò ní a nao kau.
¹⁹ Nyɔ ɔli nziaú,
 gbēe yá a iwāa ka n pɔao,
 baade a wεεle àɔ nannɔ.
²⁰ Gbēvāiɔ yiongo lébaa dɔa,
 aa bɔkii eo, yá pó gòné mé ga ũ.

12

Lua mé gbãa ví

- 1 Ǿ Yobu yāsè à mè:
 2 Sìanaε, áme a maa gbé̄one sa lá!
 Ǿ ále e tó a ga, òno mīden we.
 3 Mapi sǿ má nòse ví lááwaε,
 má késãaázio,
 déme a fu yá pó ále ɔɔwai?
 4 Ma gbé̄ pó ma lezù Luazi a wèa,
 ma gǿ pó yáaba ù ma gbēnaone.
 Ma gbé̄ pó ma yá na mé má tàae vío,
 ma gǿ pó yáaba ù.
 5 Gbé̄ pó aa ku niēniε
 ì gbé̄ pó músi ní léɔ gwa pãε,
 aaì saka gbé̄ pó kpàguaɔgu.
 6 Gbēblenaɔ sǿ aaìɔ zǿleá ní be ní laaiwa,
 lualεwena pó an gbãa de ní lua ũpio ìɔ ku dɔdɔa.
- 7 A γε nòbɔɔ la, aai yãdaé,
 à gbεa bãɔwa, aai oé.
 8 A yã'o ní tɔleɔ, i òno daé,
 à to kpɔɔ séle siué.
 9 Pópio píi, an kpele mé gí dǿi
 ké Lua mé pópíi kè ní a gbãaoi?
 10 Pópíi wēni ku aà ɔzìε
 ní gbé̄pii nisinao.
 11 Lá léna ì pó í dǿ,
 màa swá ì yá dǿkɔε.
 12 Gbé̄ zio mé òno ví,
 gbé̄ pó wē kèɔ wé mé zēa.
- 13 Ǿno ní gbãaoá Lua póε,
 ledama ní wεzεo ì bɔ aà kíiε.
 14 I pó gboo, wīli fǿ kèkεo,
 ì zetañle, wīli fǿ wèo.
 15 I lou ze, gu i giigaga,
 ì to loupɔɔ fǿ, tɔle i foofǿ.
 16 Aàpi mé iko ví ní denlao,
 gbēsãsãnaɔ ní gbé̄ sásãaɔ ku aà ɔzì nípiiε.
 17 I to ledamadeɔ ta kyalesai,
 ì to yákpalekenaɔ gǿ mīsaideɔ ù.
 18 I gala pó kíaɔ kpà gbé̄one polo,
 ǿ ì beleona ye kíapione.
 19 I to sa'onao ta kyalesai,
 ì gbé̄ pó an zína pèleɔ fuangba.
 20 I to náaideɔ lé gǿ kpaaua,
 ì yázedǿa si maezɔɔwa.
 21 I saikε kpalablēnaɔwa,
 ì negǔnaɔ gǿkεbɔɔ polomá.

22 I asiiyā pó kú gusiau biiwàné,
 ì bọ́ ní yá pó wa a gbadṣoo gupuau.

23 I to buiḃ tḃḃ, ṣ̄ ì ní midε,
 ì to aa ligua, ṣ̄ ì ní fāaa.

24 I to dúnia dḃaanaḃ gṣ̄ m̄isai,
 ì to aa sásā gugii zεsaideu.

25 Aaḃ ḃmalemale gusiau filiasai,
 aaḃ tàlaatalaabo lán idenaḃwa.

13

Yobu ye yā'o n̄ Luao

1 Ma wé yápiḃ è píi,
 ma swá mà ṣ̄ má dḃ.

2 Lá á dṣ̄a ví, màa mà dṣ̄a ví ṣ̄,
 i ke má késāaazi no.

3 Ama Gbāapiide ṣ̄ má ye mà yā'oè sa,
 má ye gé ní ma yáo Luawaε.

4 Apiḃ ṣ̄ i εε liamazi,
 gyāegwan giaḃn á ũ ápii.

5 Tó á lé kpaaūa yāa lé,
 wa á dile ṣ̄nḃnaḃ ũε.

6 A ma yázε ma,
 à swáε ma yázāsiawái.

7 Yázεsai ṣ̄ á o Lua gεε ũa?
 Sásāyā ṣ̄ á o Lua gbεua?

8 A yānakpa Luawa yà?
 A yāsiaànḃ yà?

9 Tó à wetè á yái, a bḃánḃ nae?
 A dṣ̄ewà lá w̄i dṣ̄ε gbēnazinawawa yà?

10 Tó áλε yānakpawà a gbadṣsai,
 a á swágagaε.

11 Aà zṣ̄oke a kàadaálao lé?
 Viakεaè a tṣ̄wáo lé?

12 A yā'onεḃá túfue,
 yá pó a giyyèoaá pèλεε.

13 A níλεμεε mà yā'o,
 yá pó a ma le àa ma le.

14 Bóyāi má azia pa swaai?
 Máḃ a wēni naa ma ḃzi yà?

15 Gwa, a ye ma dεε, ma wé dḃ p̄pei lḃo.
 N beeo má gí ní mazlao àa aε.

16 Bee a ma bḃ,
 asa àa yādansaiḃ we mḃ zε àa aεo.

17 A laaidḃ ma yáwa maamaa,
 à swáεmazi.

18 Ma yá pó má o zé kàλε,
 má dṣ̄ ké ma yá naε.

19 Déμε a fṣ̄ bḃḃmanḃi?
 Tó wa fṣ̄, má níλεε, mí ga.

20 Lua, yá mèn plaε bee⊃ kemεε,
 má ulεnεo.
 21 N n ⊃ goa,
 n̄su to iwāakamp⊃a kàadamalao.
 22 Bee gbεa lezumazi, mí mó,
 ma gba zé mà yā'o, ní yázāsia.
 23 Ma yāvāi⊃ ní ma tàae⊃ kà ūmai?
 To mà a tàae ní ma duunao d̄s.
 24 Akεa níle nz̄ia ulεmεε,
 níle ma dile n̄ ibεε ūi?
 25 Lakεε pó lé íanse ò ní ye wíwia?
 Sè gii ò ní ye é'ea?
 26 Ni yá'íkpaá,
 ni ma èwaasog⊃⊃ duuna wi ma musu.
 27 Ni ma daliu,
 ni ma taa'oa lé damεε,
 ni wéte ma yāvāi⊃i píi.
 28 Ⓞ ma ḡs lán pó vlāa pó l̄i àle lélelelewa,
 lán p̄kasa pó ble⊃ lé blewa.

14

Gbēnazina kua wēnaū

1 Gbēnazina ì b̄o n̄εe k̄iε,
 aà wēni kuluū, ìli⊃ ku yākelesaio.
 2 I pia lán lāvuwā, ì giigaga,
 ì gēzεa lán uenawa, ìli gēgēo.
 3 Gbé bee taa ò n̄ȳō wεd̄b̄è
 n̄ yákpalekeaān̄⊃a?
 4 Gbé gbālea a f̄s né gbālesai io,
 baa do.
 5 N gbēnazina g⊃⊃ dilεè,
 aà m̄o dasile dε n̄ yá ūε,
 n̄ aà wē lé dàè, a f̄s v̄iao.
 6 Wεwowà n̄ aà to we,
 e aà g⊃⊃ pa lán gbèwinawa.
 7 Baa lí ì saase,
 asa tó wa z̄ò, ì εa vlāpaε,
 mé a vlā dafupi lí gole⊃.
 8 Baa tó a z̄ina zikù t̄oε guu,
 mé a mi⊃na gà tēnau,
 9 tó à í ḡimà, a b̄oleε,
 a ḡōnakē lán lí pó wa bàwae.
 10 Tó gbé gà s̄o, ì⊃ wúlea tēlele,
 ì tá, ìli⊃ ku l̄o.
 11 Lá ísida'ì ì lao,
 mé swa'ì ì ba à gēzεa,
 12 màa gbēnazina ì wúle, ìli fele l̄o.
 E luabε gε à⊃ kuo, a vuo,
 a vu ní ipioo.
 13 Nȳō ma ulε bεdauo lé?

Nyõ ɔkumala e n pɔ wèeao lé?
Gɔɔ dilemɛɛ we, ma yá i gbasa dɔngu.

14 Tó gbé gá, a ɛa àɔ kua?
Tó màaɛ, ma wé aɔ dɔ ma vuai
ma dɛɛkaa guu gɔɔpiie.

15 Nyõ lezumazi, mí wema,
nyõ n pɔkea ea nide.

16 Tia níle wéte ma yákeai,
gɔɔ bee nyõ ma duuna yáda lɔo.

17 Nyõ ma tàaeɔ ka bɔɔu, ní ye ñ dile,
nyõ kán'ɔ lé ma vāikeapiɔwa.

18 Lá gbèsiɔi i gboo à yɔɔle,
mé siɔi musu gbè gbène i sɔ,

19 lá swa'i i gbɛ yɔɔ,
mé í i bùsu séle taɔ,
màa ni to támaa gbēnazina né.

20 Ni gbāamɔè, ɔ i tá, ìli su lɔo,
ni to aà ánuato, aà wé i lile.

21 Tó aà néɔ gè gbé gbiao ũ, a mao,
tó gbé yáfūnaɔne sɔ, aɔ dɔo.

22 Wāwā ɔ aɔ ma ado,
aázia ɔ ɔ aɔ dɔ.

15

Vāikena li bɔ pāo

1 ɔ Temani gbé Elifaza wèwà à mè:

2 ɔnɔna a yāpā gii bee taa oa?

A lé ɛle yáɔ bɔlewà yà?

3 A lekpaake yá àisai musua?

A yá káfiasai oa?

4 Mpi sɔ níle viakea Luaɛ bāde sa,
níle kpá gbéɔne aa làasookewà.

5 Vāi pɔ ní kūa mé dɔ n léu,
kɔnide lé mé dɔma.

6 N lé mé n dayāu, i ke māmɛo,
n lé mé n kalikè.

7 Gbēnazin séian n ũa?

Wà n i e wàɔ gé gbèsiɔi kɛia?

8 N Lua lekpaaiá ní a gbéɔ màa?

Mme ní ɔnɔ ví ndoa?

9 Yá kpele ní dɔ mé wá dɔo ni?

N wezè dewála yà?

10 Gbēzɔɔ ní mikāpuadeɔ kúwanɔ,
gbé pɔ an zɔɔ de n maelaɔ.

11 Lua ye n nòse nínine,

ɔ à kène fèneŭa?

Wále yá'onɛ busɛbusɛo lé?

- 12 Bóme n sō blèi?
Bóyāi níle wá gwa ní wεpāsioi?
- 13 N pɔ paa Luazi,
ō yá dasi ì bɔle n léu.
- 14 Bón gbēnazina ũ ké àɔ ku gbālesaii?
Gbé pɔ nɔe aà ì aɔ maaa?
- 15 Lá Lua ì a malaikaɔ náaikεo,
mé aà be ì keè gbālesaio,
- 16 wa gbēnazina pɔ o lɔe?
A bèε, a òkpaa, ì yāvāi mi lán íwa.
- 17 Má yā'onε, swásei!
Má yá pɔ ma swá mà séle mà siunε.
- 18 Ɔnɔnaɔ mé bò ní yápio,
aai yá pɔ an deziɔ ò kee ulεwēεo.
- 19 Aame ní bùsu ví ní tēε,
zìloε ì zòle ní guuo.
- 20 Gbēvāi ìɔ ku dēεu e a wēni léuε,
gbé pásí gɔɔ lé kuε.
- 21 Kōfi iwāakampɔade ìɔ dɔ aà swáú,
aà aafia gɔɔ gbāamɔnedeɔ ì lélewà.
- 22 A εa bɔa gusiau náai ví lɔo,
deε ní fēndao mé lé aà dá.
- 23 Ìɔ liaaliaa, ìɔ me ble ku má ni?
A dō ké a kua beda gusiau káikū.
- 24 Taasi ní yeelεao ìɔ aà víakū,
a daaála lán kía pɔ a léleama sɔu màwa.
- 25 Asa à ɔsè Luaziε,
à kuabii Gbāapiidewaε.
- 26 A sùwà ní waakíba bɔbɔawào
ní a sèngbao gēele kɔdeo.
- 27 Baa ké aà oa nísi bɔa,
mé a mekpaa, aà gbɔu lèεε,
- 28 a zòle uazí pɔ wíli gēuɔɔ guu,
wéle pɔ wa wí, a kpéɔ gò wēεwεεɔu.
- 29 Aà àizεε a gɔɔplakεo,
aɔ de ɔde ũo,
pɔ pɔ a víoɔ ligua lɔo.
- 30 A e bɔ gusiauo,
télepɔ a aà vlápaa sāsā,
Lua lé'iana ì aà se gεò zéa.
- 31 Asu pɔ gia náaike à azía sāsāo,
asa pɔ gia mé aɔ aà asea ũ.
- 32 Yápi a aà le e aà gɔɔ àɔ gé pai,
aà gɔnaɔ e ɔtao.
- 33 A gɔ lán kuli pɔ a vú wòlowaε,
lán vēli pɔ a nesoena wòlowa.
- 34 Luayādansaiɔ gāli a báaa keo,
té a kū gbagusaedanaɔ kpéwa.
- 35 Aaí yákele nɔsi, aaí ne'ì yā'ia ũ,

mɔafili mé ì bɔ ní neasakpɛu.

16

Má seelade ví luabe

- ¹ Ǿ Yobu mè:
- ² Ma yá bee taa mà à dasikù,
gbɛ̀nɔ̀senininaɔ̀n á ũ wea?
- ³ A ze á lé'ianagbaae bɔe ni?
Bó yá mé lé ɔ̀wá, ɔ̀ ále yázásiai?
- ⁴ Tó áme á kú ma kuawa yāa,
má yā'o lááwa sɔe,
mí á de ní yā'oo,
mí a mi kéé déúdeū.
- ⁵ Kási ma yá a á gbāa káfíée,
ma ledama a á nɔ̀se níniée.
- ⁶ Tó mále yā'o, ma wāwā a láao,
tó má níle sɔ, a kpálee?
- ⁷ Lua, ní tò ma gɔ gbāasai sa,
n ma gbéɔ̀ dɛ̀nɔ̀zɔ̀ píi.
- ⁸ N tò ma gɔ yooyea seela ũ,
ma ibabaa gɔ̀mɛɛ seela bɛ̀e ũ.
- ⁹ Lua ì felemanɔ̀ ní pɔ̀fɛ̀o,
ì ma zɔ̀e zɔ̀e,
ìb a swaa lɔ̀bɛ̀kɔ̀wa,
ma ibeepi ì webiibia.
- ¹⁰ Wí lé'è'ea, wí yázɔ̀zɔ̀mɛɛ,
wí ma sánkɛkɛ, wí felemanɔ̀ píi.
- ¹¹ Lua ma na faasaideɔ̀ne ní ɔ̀zì,
à ma zu gbɛ̀váiɔ̀ ɔ̀u.
- ¹² Ma a kuananke kílíkiliɛ,
ɔ̀ à mò yāyíaa.
A ma kũ ma waa kpe
à ma pā pɔ̀wa,
à ma ke a pɔ̀dea ũ.
- ¹³ À kàzunaɔ̀ ìiamazi,
à ma papaò ma pɔ̀awa ma wɛ̀nagwasai,
ma setɛ̀na wí, a í lé fáe tɔ̀le.
- ¹⁴ Ib pūnaa ní pɔ̀kūmao m̀ɔ̀m̀ɔ̀,
ì s̀ó daa lá ne gɔ̀na ì kewa.
- ¹⁵ Ma zwànkasaɔ̀ nàminami má kàkamala,
ma a mi s̀òlɔ̀ bùsuu.
- ¹⁶ Ma ɔ̀ɔ̀lɔ̀ e ma wé wò,
ma wé tà loúloú.
- ¹⁷ Kási ma ɔ̀ ku yāpásiɛ guuo,
mé ma wabikɛa Luawa mɔafili vío.
- ¹⁸ Bùsu, rísu ka ma auao,
ma wii su kpáleo.*
- ¹⁹ Baa tia má seelade ví luabe,

* 16:18 Daa 4.10

ma zennode ku musu we.†

²⁰ Ma gbēnapi mé ma kóo ũ
gɔɔ pɔ mále wé'i bo Luaε.

²¹ A zεmano Lua aε,

lá gbé ì ze ní a gbēnaowa.

²² Asa ma gea gékii wē i gɔ bílao,
gu pɔ wíli géu wà sù boopi.

17

Yobu wé do pɔei bo

¹ Ma nisina lé gēzεa,

ma gɔɔ lé mo pai,

mia'ε lé ma dá.

² Gbēlaanikenao kálemazi,
ma wé ì ma lεwenapio e.

³ Lua, nyɔ de ma kóo ũ.

N bàasio, déme a zεmanoi?

⁴ Lá ní tò aa gò nòsesaideo ũ,
ńsu to aa tidomalao.

⁵ Gbé pɔ ì a gbēna kpámá pɔ yáí,
aà néo wé aɔ do pói e an wé woε.

⁶ Lua tò gbéɔ yāadāmano,
ma gɔ gbé pɔ wí lé'ikakawà ũ.

⁷ Pɔsia tò ma wé lé gu'e bo,
ma guɔ gò záazaanno.

⁸ Ma yá ði gbēmaaowa,
tāesaideo nòse fèle luayāmansaiɔ yá musu.

⁹ Gbēmaa a ge aɔ kú ní a yākeao,
yāesaide gbāa aɔ dedεε.

¹⁰ Apio sɔ à ea na yáwa bo ápii,
mi á gbēe e ònoona ũo.

¹¹ Ma gɔɔ pà,
yá pɔ ma a zé kàle kè fama,

yá pɔ ma pɔ domápio.

¹² Aaio e gwāasinaá fāanεε,
tó gu lé gēkɔu,

aaì me guwe lé kēε.

¹³ Tó beda ɔ ma wé doì,
mé ma a pe kpàle gusiau,

¹⁴ tó má ò mia'ε mé ma de ũ,
mé má ò kòɔ mé ma da ní ma dāeo ũ,

¹⁵ bó ma wé aɔ doì loì?

Wa ma e ní gweao loì?

¹⁶ Tāma aɔ ma ne e bedau nee?

Wá si tēenau sānu yá?

18

Bai ì vāikεna kú

† 16:19 Yob 19.25

1 Ǿ Sua gbé Bilidada yázāsìwà à mè:
 2 Nyõ n yá midε bɔε ni?
 Su n laaiwa, wí gbasa faaibo.
 3 Bóyāi n̄le wá gwa lán pɔtuɔɔwai?
 N wá díle sɔũɔ ũ yà?
 4 N gbé pó ni to n pɔfē nzia taitaie,
 dúnia a gõ bezia ũ n yái n̄e?
 Gbesi a sō n yá musu n̄e?

 5 Gbēvái gupua ì láa,
 àà tévua ì midε.
 6 Aà kpé gupua ì li gusia ũ,
 filia pó kú aà sae ì ga.
 7 Aà táa'oa n̄ sō dílea ì gõ sea tá ũ,
 àà yázekalea ì aà fuangba.
 8 Aà tá ì aà kpa baia,
 àà gbá ì si baletāu.
 9 Mɔ ì aà kũ a kèsewoũ léu,
 baipi ì kúlewà búlu.
 10 Ba kpaa aà aε tɔɔleu,
 kúse lé aà dā a táa'ozeu.
 11 Kisia ì koezōaazi,
 àle aà gbesεle.
 12 Nɔana ì aà gbāa kɔ'ε,
 músi ì aà kpaa gua dá.
 13 I aà mè gueɔ ble,
 gagyā ì aà meguɔ yó.
 14 Wí aà ga wà bɔ kpé pó a kuu aafiau,
 wí aà gále geð pó pó ì to vīa n̄ kúɔ midε.
 15 Aà kpé gò gii,
 ìatēgbõ ì aà uaa.
 16 Aà zīnaɔ i giigaga tíu,
 àà gōnaɔ i imi musu.
 17 Aà yá i sán̄gu dúniau,
 àà tó ì midε tɔɔle.
 18 Wí aà ya gupua wà aà kpa gusiau,
 wí ɔzōaazi aà ánuato.
 19 A né ge buie to a gbéɔ guuo,
 àà be gbēe a bɔɔ.
 20 Yá pó aà lè dī be'aedeɔwa,
 gukpεdeɔ kāsì aà yá musu.
 21 Yá pó ì faasaide ua len we,
 luadōnsai gwean we.

19

Ma misina a mɔ gbεzā

1 Ǿ Yobu wèwà à mè:
 2 E gɔɔ ũma áɔ ìadaa
 àɔ ma n̄d̄se òk̄pam̄ei?
 3 A ma sōsō à kè gēn kwi sa,

i ma taiinke, wí lí á kũo.

⁴ Tó ma sāsā síana,
ma tàae de mazía yá ũe.

⁵ Tó a gi lé ázia maabo demala,
mé ále ma duuna kamee ma ɔzi,

⁶ à ɔ dõ ké Lua mé ma yá fuangba,
à filifilimbakpàme e à ma kũ.

⁷ Mi a taiinakea ɔɔɔ, gbēe lí weao,
mi suaba wiile, yázede kuo.

⁸ Lua zezõme e, ɔɔikɔi kuo,
à gusia dà ma zéa.

⁹ A ma kpebò,
à ma fua gò.

¹⁰ I ma delempa gupiiu e mà láa,
ì to támaa ma ne lán lí biléawa.

¹¹ I a ɔkũmabɔɔɔ,
ì ma gwa a ibe e do ũ.

¹² Aa zĩgõ ì sãmazi sãnu,
aaĩ koezõmazi, aaĩ bòokpa lia ma kpéi.

¹³ A tò ma gbé ɔ lí kãaamanɔ bo,
gbé ɔ ɔ ma dõ lezõ támale.

¹⁴ Ma da e fua,
ma yá sà ma gbēnaɔgu.

¹⁵ Ma gõ nibɔ ũ ma be zikenaone,
ma gõné lán bui zĩlowa.

¹⁶ Tó ma a ziia sisi, ìli wea bo,
baa ké ma awakpàe, à bò ma léwa.

¹⁷ Ma lé'iana ì ke ma nae gbõ gĩ ũe,
ma v̄iɔ ní ma dãunaɔ yemazi bo.

¹⁸ Baa negõenaɔ ì sakamagu,
tó mále mó, aaĩɔ ma ke ɔɔɔɔɔ.

¹⁹ Ma kpàasiaɔ ye ma gĩyáio,
ma gbé yenzideɔ bò ma kpe.

²⁰ Ma gõ wá ní báao ũ,
à gò le e mà gae.

²¹ A ma wēnagwa ma gbēnaɔ,
à ma wēnagwa, asa Lua ɔtãe.

²² Bóyã ì pélemazi lán Luawai?
Ili kpassa ní ma kékēakõeo?

²³ Má ye wà ma yá kē,
má ye wà dalau.

²⁴ Wà kē gbewa ní lákēbɔɔ,
wi be e ma kpáleu à ku gɔɔpii.

²⁵ Mapi, má dõ ké ma mĩsina ku,
a fele ze tɔle gbēzã.

²⁶ Ma bɔa sɔue bee gbēa,
má wesi Luale mesai.

²⁷ Má wesiaàle mazía,

mazía wée, i ke gbēpāle no.
 Mále a nide ma nòse guu.
 28 A mè kpelewa á ke à kãamazi,
 ké à e yápi sáasã ma ma léu.
 29 A víake fēndaε.
 Lua a pɔkúmabɔbɔð vāikenaɔwae,
 í dɔ́ ké yákpale lé á dá.

20

Vāikena i yā'ōma e

1 Ǿ Naama gbé Zofaa yázāsīwà à mè:
 2 Yá pɔ́ n ò òa,
 ma me wā mà wema.
 3 N ma lele n ma kpebò,
 má wema ma wezē guu.
 4 N dɔ́ lá a de za zio lé?
 Za gɔɔ pɔ́ Lua gbēnazina kè dúniau,
 5 vāikena kúkuakea lí gēgēo,
 luayādansai pɔnakεáá gɔɔpla yáε.
 6 Baa tó aà íandāa zò luawa,
 mé aà mi kà luabεpuanawa,
 7 a gēzeε lá azia bíikpεwae,
 gbé pɔ́ aa aà è yāaɔ me:
 A ku má ni?
 8 A sáale lán nanawa, wa aà e bo,
 a gēle lán wépungu'eawae.
 9 Gbé pɔ́ weslaàle yāaɔ aà e bo,
 aà bεdeɔ aà wépa bo.
 10 Aà néɔ awakpa taasideɔne,
 aai aà àizeε sɔaané.
 11 Aà èwaasogɔɔ gbāa pɔ́ a ví yāa
 a gēaàno téenau.
 12 Baa ké yāvāi bo na aà léε,
 mé bo ulεa aà léna zíε,
 13 baa ké à gí ɔkpaii,
 mé bo dɔ́ aà léu,
 14 ble pɔ́ a blè a li aà nòseu,
 i gɔ́ aà meu mlè sewe ũ.
 15 A ble níside pɔ́ a gbè pisi,
 Lua mé a to à bɔle aà gbεeu.
 16 Pɔ́ pɔ́ àle mi a gɔ́è mlè sewe ũ,
 i aà de lán sògbala swaawa.
 17 Zɔ́ n vífaaio aɔ diaàzi lán íwa
 lá aà wé dɔ́iwao.
 18 A pɔ́ pɔ́ á sīmáɔ sɔaanéε,
 a e pɔnake ní a laata'aioo.
 19 Asa à gbāamò taasideɔne à ní tó giie,
 à ní kpéɔ sīmá, òme dò sɔo.
 20 Aà yea pɔ́i lí to à íampakí èo,
 pɔ́ pɔ́ aà pɔ dɔwàpíɔ lí aà boo.

21 A pópíi è, pɔe kpé bo,
 ní beeo aà nama a la ní lao leo.
 22 Aà pɔdeke guu a gɔ yooyeae,
 ní aà ɔniekeo taasi a ɔgbagoèe.
 23 Gɔɔ pɔ à kà a làa,
 Lua a pɔkūmabɔɔwà pāsípāsí,
 a wétēamɔè, i dɔ a mewa.
 24 Baa ké à bàalè mɔsi gɔkeboe,
 mɔgotē ka mé a aà pá.
 25 A kapi wo a kpesea,
 i kà lé tekeapi wo a pɔawa,
 ga vĩa i aà kú.
 26 Gusia yá i aà àizee le,
 té pɔ gbēe mé kào i kūwà,
 tēpi i pɔ pɔ gò aà kpéuo sāsā.
 27 Luabedeo aa aà tàaeo bɔ gupuu,
 zílēdeɔ bɔ aà kpe.
 28 Aà beɔɔ gusike píi,
 aa gēle luapɔkūmagɔɔ.
 29 Fia pɔ Lua a boèn we,
 baa pɔ gbēvái ì e Lua kíin we.

21

Vāikena i namable

1 ɔ Yobu mè:
 2 A swákpa à ma yāma,
 ɔme a ma nɔse nínimēe.
 3 A menakemeēe mà yā'o,
 ma yā'oa gbēa í ma àlafikē.
 4 I ke gbēnazina mále zɔakaio.
 Ma pɔyaa zevío lé?
 5 A ma gwa, yápi i diwá,
 í ɔku á léwa.
 6 Tó ma làasookè ma yáwa,
 gili ì gēmagu, mi lualua.
 7 Akēa vāikenaɔ ìo ku,
 aaì zi kú, an gbāa ìo káfíi?
 8 An néo ì zínapele ní wáa,
 aaì wesi ní buio gbāakūale.
 9 An beɔɔ ìo ku aafia,
 vĩa lí ní kūo, Lua lí gotɔmáo.
 10 An gáaeo ì ku zudaɔwa, aali fuao,
 an zudapio lí nɔbɔleo, aaì ne'i.
 11 Aaì ní néo gbae kò'oì lán sá kpàsawa,
 an néfēnenaɔ ì vīvì lán blenɔwa.
 12 Aaì lesi ní gǎao ní mɔɔnao,
 aaì kò'o ní kulereao.
 13 Aaì zikū ní namao,
 aaì ta beɔau niēniē.
 14 Kási aaì o Luae: Gowála,

wá ye wàò be n zéuo.

15 Déme Gbãapiide ù wà zòbleiì?

Tó wa kulékèè, bó ài wá ei?

16 Kási an nama lé bò ní kíio.

A yáí mi gběváiò ledama bee sio.

17 Vãikenaò filia ì gamá mòòmòòe?

Lua pòkũma lí tó músi ní lé dasio.

18 Iana ì ní séle lán ése úawae?

Zaa'iana ì ní waa lán sēwae?

19 Lua ì vãi pò gbé kè wi aà néo musue.

Lua fiabo adee gòò, aà dõ!

20 Aà wesi azia òòkpaale!

Gbãapiide pòkũma imibò dòè aà mi!

21 Yá pò a aà bedeo le aà gaa gbea,

ìli a kãakéo.

22 Lá Lua ì yá gò gò musudeòne,

wa fõ yãdaèe?

23 Gbèeo ì ga ní àizee zòòò,

aa namablè bélebele.

24 Vĩ ìò di, an tao pai yelele,

an wá ìò gbãa, aaiò mekpaa maamaa.

25 Gbèeo ì ga ní nòseyaaò,

zaa aa ku, aai pòmaa e wa blèò.

26 Aai wúle gudoũ téenaué,

aai kòòka mípla mípii.

27 A èa? Má á làasooò dõ

ní kòni pò ále kemeeo.

28 Asa ì me: Gbèzòò be kú má sae?

Vãikenaò ua gò bezia ù.

29 Ili yálala wélegenaòwao lé?

A yá pò aai o fãn vío lé?

30 Gběvái ì bò músikégòò,

pòe lí aà le taasikégòòò.

31 Déme ì zòadòwài?

Déme ì fiaboè aà yákeawai?

32 Wĩ aà se wà geò gevíkii,

wĩ itéke aà mia dõngubòwa.

33 Swa sae búsukòòtèò ì kèè na,

gbépii teaàzi we, mé wĩ dòaaè dasi.

34 A fõ ma nòse níni ní á yãpãoe?

Yá pò ále weaá zibònkpe yáé.

22

Yobu tãae ví

1 Ǿ Temani gbé Elifaza mè:

2 Gbēnazina a fõ àò ài ví Luaee?

Baa ònde káfia víèe?

3 Baa tó n yá na,

ńyõ f̄ ñ Gbãapiide pɔ ke nae?

Baa tó ń kú tàaesai,

bó ài a ví Luaei?

⁴ Nl̄e e àl̄e zɔadɔma àl̄e bɔbɔnnɔ

ké ń de aà yãmana ũ yáí n̄e?

⁵ N v̄aik̄ea z̄ɔɔ lé?

N duuna lé v̄io.

⁶ N t̄ɔmasi n gb̄éɔwa p̄ã,

n gb̄éɔ pɔkasaɔ wòlomá, aa ḡò puizi.

⁷ Ni í kpá ȳ̀esaideɔwa aa m̄io,

n nɔand̄enaɔ t̄̀è bl̄e.

⁸ Mm̄e ń gb̄ãade ũ, ń t̄ɔl̄e v̄i,

ń de n b̄usu b̄eɛɛde ũ.

⁹ Ǿ n gyaa gb̄ẽandoɔ yà ɔgii,

n tone p̄ɔ gwana v̄ioɔ gb̄ãa m̄ide.

¹⁰ Bee yáí músi dasi n le,

ásoo k̄ema k̄ándo.

¹¹ A yáí gu s̄ima, ńl̄e gu'eo,

í k̄uaama à d̄anla.

¹² Lua ku musu a b̄eo lé?

Saanaɔ p̄ék̄i gwa, lá à z̄à!

¹³ Ǿ ńl̄e o: Bó Lua d̄oi?

Kua luab̄epuana kp̄ele a f̄ yá ḡḡɔw̄ẽe?

¹⁴ Lousisia kp̄aaè, àl̄e wá eo,

ìb̄e musumus̄u wee.

¹⁵ Zé p̄ɔ gb̄ẽv̄aiɔ b̄eu à ḡèḡè

õ ń ye ñ se s̄oa?

¹⁶ Wà ḡèñnɔ z̄éa kp̄oo,

í d̄anla à tà ń ń z̄imp̄el̄eo.

¹⁷ Aa ò Luae: Gowála!

Bó Gbãapiide a k̄ew̄èi?

¹⁸ Kási òm̄e ń ká p̄ɔmaawa ń ua.

Mi gb̄ẽv̄aiɔ l̄edama bee sio.

¹⁹ Tó gb̄ẽmaaa yá p̄ɔ ń lé è, an p̄ɔ ì ke na,

t̄aaesaid̄e ì ń láanike aaí m̄e:

²⁰ Wá ib̄eɛɔ m̄ide b̄e!

Té k̄ù p̄ɔ p̄ɔ diñziɔwa.

²¹ Misiile Luae, ńiɔ naaànnɔ,

ńi gbasa nama e.

²² Yá p̄ɔ àl̄e on̄e ma,

ńi da n s̄u.

²³ Tó n̄ ea n su Gbãapiidewa,

mé ń tò v̄ai k̄è n uawa z̄à,

a ń z̄eɔɔ.

²⁴ Tó n̄ n m̄ò b̄eɛɛdeɔ k̄òl̄e b̄usuu,

mé n n vua maaa v̄uaa swa'e gb̄eɔ guu,

²⁵ Gbãapiide a ḡɔ n m̄ò b̄eɛɛde ũ,

aa d̄ene n p̄ɔeã ánuusu ũ.

²⁶ N p̄ɔ ì gbasa ke na Gbãapiidewa,

n wé ìɔ p̄e Luawa.

27 Ní wabikewà, i sinnɔ,
ní légbā pɔ́ n dɔ̀wà fiabo.
28 Yá pɔ́ n zed i zekεε,
n zé i pu.
29 Lua í íandánaɔ fu,
í gbé pɔ́ an mi gò péleaɔ suaba.
30 Baa táaede, Lua a aà misí.
A n misí n ɔ̀bɔ́lea vâi guu yâi.

23

Yobu yea kɔ́'ea n Luaoi

1 Ǿ Yobu mɛ:
2 Baa e tia mále yákútɛka wɛnanno,
Lua ɔ̀tɔ̀a gbáugbáu, mále aauke.
3 Tó má dɔ́ gu pɔ́ má aà eu,
dɔ́ ma ge aà kíi.
4 Má a yáɔ dɔ̀dɔ̀è,
má lekpaakεaàno,
5 mí ma lá a wea,
míɔ yá pɔ́ a omεε tàasi kúa.
6 A sòlekεmano a gbãa pua léu nee?
Aawo! A íbelesεmano.
7 Wekíi gbẽmaa a e yá'ouè,
ma yákpalekenapi i ma ké e gɔ̀ɔ̀pii.
8 Tó ma ge gukpe oi, a ku weo,
tó be'aεε sɔ́, míli aà e weo.
9 Tó àle zíkε gugbántoo oi, míli wesiaàleo,
tó à líle geɔ̀midɔ̀kíi oi, míli aà wépaɔ.
10 Ama a zé pɔ́ má sè dɔ́,
tó à ma yɔ́, má bɔ́ lán vuawae.
11 Ma aà kèse kù,
ma aà zé sè, mí líleo.
12 Mí bɔ́ aà yádíleao kpeo,
yá pɔ́ bɔ́ aà léu kèmeε na de ma ɔ̀bleaa.
13 A ku ado, déme a fɔ́ ze gièi?
Yá pɔ́ kàaàgu ɔ́ í ké.
14 A zíkε yá pɔ́ a dílemεewa,
mé a yáɔ kúa a nɔ̀seu dasi lo.
15 Bee yáí gili í gẽmagu aà ae,
tó ma láasookèwà, iwãa í ka ma ɔ̀pae.
16 Lua ma kádè,
Gbãapiide víadadamazi.
17 Gusia kù ma wéa,
ãma i to ma niléo.

24

Lua í vâikεnaɔ to we

1 Bóyâi Gbãapiide íadamagɔ̀ɔ̀ díleao ní?
Gɔ̀ɔ̀pi lí ká aà dɔ́naɔneɔ be!

- 2 Gbéé ì kòòò se wà sòò,
aaì pòtuòò kpáí'ò aao dá.
- 3 Aaì tone pò gwana vío zàa'ina síwà,
aaì gyaa gbēando zu tòmasi.
- 4 Aaì yèesaideò yá zéu,
ò bùsu taasideò ì nzià kpagui.
- 5 Taasidepiò ì bebebebe sēu
làn sēa zàa'inaowa,
aaìò ble wεελεwεελε ní laaio,
aaìò ble kpáleke sēu ní néone.
- 6 Aaì tàaa kē bugbe ziu,
aaì vεe kōnwε gbēvāio vεebuu.
- 7 Aaì i búu ké aa pòkasa vío yáí,
aa zwāa ví wà kúnla tó íana bòleo.
- 8 Lou ì ñ gbē gbēsisi musu,
aa ulékii vío, ò aaì na gbewa.
- 9 Wì né desai sí a dawa,
wì taaside né sí tòmā ũ.
- 10 Aa pòkasaò vío, ò aaìò be búu,
ní ní pò bàaa séseanékeo, nòā ì ní deε.
- 11 Aaìò nísi zōné ní kaau,
aaìò òzōné vεewa,
kási imi ìò ní deε.
- 12 Gbé pò lé gao lé aauke wéleu,
gbé pò kè'iaò lé wiile,
kási Lua lí gbēe tàae eo.
- 13 Gbēeò ku aa ye gupua yáio,
aa a gbadòò, aai a zé seò.
- 14 Gbēdεna ì fele gufēne,
ì wēnadeò ní taasideò dede,
ìò gusia yeyewa làn kpáíwa.
- 15 Gbāsíkεna ìò gubeebee dāε,
ìlìò e gbēe a a eo,
ò ì pòku a oaa.
- 16 Gbéé ì kpé gboo gusiai,
aaì nzià sòlò kpéu fāane,
aa gupua dōo.
- 17 Gusia níinii mé ní fāane ũ,
aa kō dōò ní gwāasìn pòò.
- 18 Aa ghiao làn í fùlawa,
wà lekè ní tòleε,
ò aali ní vεebu kòò se lóo.
- 19 Lá tòleε gii ì imi guantēna,
màa beɔda ì duunkεnaò mómò.
- 20 An yá ì sá ní da'iaogū,
aa gò kòòò ble ũ.
Faasidepiò yá lí dò gbēegu lóo,
aa gò káleá làn yàamìònaowa.
- 21 Gbépiò ì fiò pòò símá,

aali yāmaake gyaa gbẽandoꝛneo.
²² Lua ì gbẽvãipiꝛ gále táńꝛń a gbãao,
 baa tó aa zèdꝛ, an kua náai v̄io.
²³ I to aao dꝛdꝛa aao ńzĩa náai v̄i,
 ẽ ò wéte an yákeaozi.
²⁴ Aaĩ tꝛbꝛ gꝛꝛpla, ẽ aaĩ sãale,
 aaĩ wule ga lán gbépiiwa,
 aaĩ mipelẽ lán ése sáowa.
²⁵ Tó m̀aan s̄o, déme a ma eboi?
 Déme a yá pꝛ má ò dilẽ p̄ai?

25

Luaá Gbãapiide:

¹ Ǿ Sua gbé Bilidada m̀e:
² Lua ì a be gwa musu we yákelesai,
 kíake de aà yá ũ, à kà wà v̄iakeè.
³ Aa zĩḡo lé v̄ie?
 Ali gupu gbépiiẽo lé?
⁴ Kpelewa gbé a f̄o bꝛ maa Luaei?
 Kpelewa gbé pꝛ nꝛe kùle ì a f̄o àꝛ ku gbãsisaii?
⁵ Lá m̀ovua lí teke iwesasaio,
 mé saanao pípiãè,
⁶ wa gbẽnazĩna pꝛ de kòobii
 ge kòotẽ ũ yá'o be?

26

Yobu d̄s Luaá Gbãapiide:

¹ Ǿ Yobu m̀e:
² N dꝛ ỳeesaidelẽn wee?
 N ɔdà gbãasaidewan wea?
³ N lɛdà ɔnꝛsaidewan wee?
 N bꝛ ń wezẽ z̄oꝛon wee?
⁴ N yápi ò ń dé gbãao ni?
 Déme d̀aane n yá bee òi?
⁵ Gyaadeo lé pelembo
 ísia ń pꝛ pꝛ kú a guuo z̄ie.
⁶ Beda yãe ulɛa Luaeo,
 pꝛe daaè geobelao.
⁷ I gugbãntoo musu kpále bálumaa,
 a tò dúnia gola síiõ looa pꝛewao.
⁸ I í ye a be puanau.
 N ípi gbiakẽo luabepuanapi lí p̄nao.
⁹ I pꝛku m̀ovuala,
 ì luabesiana na azĩai.
¹⁰ A iadà ísiaẽ gu'ea lé zeleu,
 a de kꝛũ gupua ń gusiao zãnguõ.
¹¹ Tó Lua p̄na, gu ì dee,
 tó à k̄aa, ì bꝛ ń sae.
¹² A ísia yà ń a gbãao,

à kwāsa wīwi ní a dǔao.
 13 A tò gu wèe ní a lé'íanao,
 à mlè kònikòni bàwāade zǔe ní ɔɔ.*
 14 Aà yākeaeon we,
 a yɔɔna wáɛ ma we.
 Wá fǔ wà aà gǔsakɛyǎɔ gbadɔ píio.

27

Yobu yānakpaa aziawa

1 Yobu èa pè a yáɛ ɔ a mè:
 2 Lua ku! A gǐ yānakpáia,
 Gbāapiidepi tò ma pɔ yà.
 3 Gɔɔ pɔ Lua ían wēnide ku ma meɯ,
 e ma wēni léú,
 4 yāfaasai a bɔ ma léúo,
 máɔ mɔafili vío.
 5 Kai! Má o á yá mé kú bauo.
 E mà ge gaò má ze ní ma yānakɛoɛ.
 6 Ma maakɛ ɔ ma zɛò, má bɔ a kpeo,
 ma láasoo a ma dayāuo e ma wēni léú.
 7 Lua to gbé pɔ íbelesèmanɔ gǔ lán gbēvāiwa,
 aà to gbé pɔ fɛlemanɔ gǔ lán faasaidewa.
 8 Tó Lua tò a yāmansai ánuatò,
 bó aà wé aɔ dɔii?
 9 Lua a swáɛ aà wiileai
 gɔɔ pɔ wétɛa aà lèe?
 10 Aà pɔ a ke na Gbāapiidewae?
 Aɔ Lua sisi m̀ɔm̀ɔɔe?
 11 Má Lua gbāa yá b̀ɔɔlekéé,
 má Gbāapiide yākeae ulééɔ.
 12 Apii á è lá a dɛ.
 Bóyāi áɛ yāpā b̀ɔɔɛi?
 13 Baa pɔ Lua dīɛ gbé pásien ke,
 zia pɔ Gbāapiide dīɛ gbēvāie.
 14 Baa tó aà néɔ dasi,
 wa ní dɛdɛ ní fēndaoɛ,
 blɛ ali mó aà buiɔwao.
 15 Gagyā a aà né pɔ gǔ aà kpeo séɛ,
 aà gyaao népiɔ ga ɔɔɔ.
 16 Baa tó a ánuɔ kàaaazi lán bùsuwa,
 mé a pɔkasa ǹǹǹaaazi lán bèɛ zewa,
 17 gbēmaao mé aa aà pɔpiɔ da,
 yāesaideɔ mé aa aà ánuɔsupiɔ kpaalekɔɛ.
 18 Kpé pɔ a dò dɛ lán dànsakpɛwae,
 lán gudɔana kolakpɛwa.
 19 A wúɛ ɔde ũ, āma a fɛɛ ɔɔ,
 tó aà wé wè, a e á kú ánuau ɔɔ.
 20 Pɔ pɔ í to vía ní kúɔ daaàla lán íwa,

* 26:13 Isa 27.1

zàa gwãasina a aà sé.

²¹ Gukpe íana a aà se gẽ̀ò zéa,
i aà go a tía.

²² Lua a kakpálewà aà wẽnagwasai,
gbẽ̀vãipi i tíle àò bọ Lua ọ́zì.

²³ Wí ọ́taakãawà,
wíò fionadadawà e aà go a tía.

28

ጌጌ sáaukpaa

¹ Anusuyòkí kú,
vuabaasakí kú ló.

² Wí mọ́sì bọ tọ́leu,
wí mọ́gotè bọ gbèu.

³ Gbẽ̀nazina ì gusia yá,
ì tọ́le yọe e a lé léu,
ì gbè pọ́ kú gusia níniuu wèe.

⁴ Wí eyò tọ́le nọ́nau wà zebọ we,
gu pọ́ gbèe lí bebè à kauo.
Ba wí loowà wà gẽ̀ò epíu.

⁵ Blè ì bọ́le tọ́lewae,
ò gbẽ̀nazina ì tọ́le títiú lile
lá té ì pọ́ lilewa.

⁶ Safii ku a gbèọ́ guu,
vua ku a búsuti guu.

⁷ Bã nọ́sonaọ a zé dõo,
bleaa lí wesi zépileo.

⁸ Sèa nọ́bọ́ tọ́deọ lí zépi seo,
nọ́musuọ lí bebèuo.

⁹ Gbẽ̀nazina ì gbekáo wíwi we,
ì gbèsísíọ zíle so.

¹⁰ I zé da gbèu we,
ì wesi gupí pọ́ bèeedeọ́le píi.

¹¹ I zezò swa'ie,
ì bọ́ ní pọ́ pọ́ uleáo gupuau.

¹² ጌጌ sō, wí e má ni?
Dõa kúkin mái?

¹³ Gbẽ̀nazina a bèeèe dõo,
wíli e dúniá guuo.

¹⁴ Isi ì me á vío,
ísia ì me a ku a kíio.

¹⁵ Wa f̃ó lú ní vua maaoo,
wa f̃ó a leũkpake ní ánuuoo.

¹⁶ A bèeèe de Ofii búsú vuaa
ge safii gbè bèeede ge onisi.

¹⁷ Wa f̃ó leũ ní vua ge bísaḡbèo,
wa f̃ó a fiabo ní vua t̃èet̃èe pọ́oo.

¹⁸ Wa ọ́pua ge gbèdii yá'o lbe?
ጌጌkúia bèeèe de ósowèeèeaa.

¹⁹ Wa f̃ó leũ ní Etiopi búsú topazaoo,
wa f̃ó lú ní vua maaoo.

20 Ɔno ì bɔ má ni?
 Wɛzɛ́ kúkíin máí?
 21 A ulɛa pópíie,
 baa bá pɔ́ ì vua musu lí a wépaɔ.
 22 Kaalɛ ní gao ì mɛ,
 wá swá a feena màɛ.
 23 Lua mé a zé dɔ́,
 aàpi mé a kúkíi dɔ́.
 24 Asa ì gugwa e dúnia léwaaɛ,
 ì pɔ́ pɔ́ kú zílɛ e píi.
 25 Ké Lua gbāa dīlɛ íanaɛ,
 mé à ísia í lé dàè,
 26 ké à lou ikoyā dīlɛ,
 mé à zɛbò loupilɛaaɛ,
 27 zībeezi à ɔno laai gwà à a maabò,
 a dīlɛ, ɔ à a sáaukpà.
 28 Ɔ a ò gbɛnazinaɔnɛ:
 Viakɛa Diie mé ì mó ní ɔnoɔ,
 mikɛa yāvāiwa mé ì ní wé ké.*

29

Yobuá bɛɛɛdeɛ yāa

1 Yobu èa pè a yáɛ à mè:
 2 Tó má e màɔ ku ma kua yāa
 gɔɔ pɔ́ Lua lé ma dɔ́awa lé!
 3 Gɔɔ bee aà filia ìɔ dia ma mi'aɛwaaɛ,
 ɔ miɔ bɛ aa gupuaɔ gwá.
 4 Gɔɔ bee má kú ma gɔɔ soplawa,
 Lua gbɛnaɔn wá ũ ma ua.
 5 Gɔɔ bee Gbāapiide kumanɔɛ,
 ma néɔ liaamazi.
 6 Gɔɔ bee ví dimaziɛ,
 mé ma gu gbɛde ku bɔ̀, nísi dīɛ.
 7 Tó ma gɛ wéɛɛ b́ibɔɛɛ,
 ge ma zɔ́lɛkíi kù gāaaɛ,
 8 tó máɛ mó, èwaasɔɔ ì gubɔmɛɛɛ,
 maezɔɔ ì fɛɛ aaɔ zɛaaɛ.
 9 Gbɛzɔɔ ì kɛ kyɔ́,
 aaí ɔku ní léwa.
 10 Dɔaanaɔ yā'o ì busa,
 an lé ì gɔ́ kpaaŭa.

11 Gbé pɔ́ swāsè ma yáí ì ma tɔnasi,
 gbé pɔ́ wɛsimalɛ ì ma sáaukpa.
 12 Asa ma taaside pɔ́ wiilè m̀isi
 ní tonɛo ní gbé pɔ́ ɔdamade víoo.
 13 Gbé pɔ́ kú ga lézɔ́ samaa'òmɛɛ,
 má tò gyaa gbɛando guladà.
 14 Ma yákea a zéwa dà pɔkasa ũ,

* 28:28 Sou 111.10, Yaa 1.7, 9.10

maakea demee ulada ũ fùà ũ.

¹⁵ Viao wén ma ũ,

εεο gbán ma ũ,

¹⁶ taaside maen ma ũ.

Ké wàε yágōgō ní niboo, ma ledau.

¹⁷ Ma faasaideo kánkānao è'ε,

ma gbé pó kpá aà lézi gà má bò.

¹⁸ O ma mē ma goo aɔ dasi lán ũfāawaε,

mí ga niε guu ma be.

¹⁹ Ma zína a í le,

fii io kpa ma gōnaowa gwá.

²⁰ Ma gawi aɔ diadie,

ma sá io naa ma ɔzi dafudafu.

²¹ Wí ze wà swādo ma yái,

wí ke kilikili wà ma ledama ma.

²² Ma yá'oa gbεa gbēε lí yá'o bo,

ma yá mé i tóma.

²³ An wé io domazi lá an wé io do louziwa,

aaio lua ma yái lá wio lua kaabuan louziwa.

²⁴ Tó ma yamosekpamá, i bo ní saε,

ma oa weeama i kené na,

gbēε lí fō tō ma oosisio.

²⁵ Ma zemikùné,

má kú ní guu daana ũ.

Má de pōsiadeo nōseninina ũ

lá kía io kú ní a iwaowa.

30

Yobuá beesaideε sa

¹ Tiasa ma gō pó yáaba ũ gbé pó aai kamawaoone,
gbé pó an maεo beεε i ka aa yāale ní ma gbēoo.

² Bó gbépio wōmεei?

Aa yēεε ví bo.

³ Aa gō kóukoōnnō noana ní pókēsāmao yái,

aaí ble weεεweεεε gugiiu,

aaí i gugbaigbau.

⁴ Aaí libeo weεε sēu,

lízina mé ní poblea ũ.

⁵ Wà ní yá ní gbéoo guue,

wà wiidómá lá wí ke kpáiewa.

⁶ Aaio ku swa gbáoo guu

ní tōle εo ní gbè'εo.

⁷ An wii io do lákpεu,

aaí fífkōwa sē zíε.

⁸ Gbēpāone, tōsaideone,

wà ní yá ní būsuuε.

⁹ Tiasa ma yá mé gōné le ũ,

ma gōné láanipo ũ.

10 Aa ye ma gíyáio, aaí bómee zã,
an lé'ikaaa lío kpaagui vío.

11 Za gɔɔ pɔ Lua ma sá ilo à ma busa,
aaíò ma yá'o ma wáae.

12 Gbēvāipio fēlemanɔ ma ɔplaai,
aaíò gbá zōzōmee,
ma kaaūa zé ɔ aaíò weele.

13 Aaí zezōmee,
aaí dēeka wà e ma bolia,
an gbēe bàa kú ní dɔamalɔo.

14 Aa gufɔ wàu, aale mó,
aa dɔdɔkɔwa gu pɔ aa yàapiu.

15 Sɔ kèmagu, ma beee gèzea ní íanao,
ma kuana sáale lán luabepuanawa.

16 Tiasa ma wēni lé gēzea,
ma si wétēau sa.

17 Wāwā ìò ma wá wí gwāasina,
wāwāpi ìò swaa kíkíia kámabosai.

18 Lua ma pɔkasa kàaa a kù gbáugbāu,
ɔ ma ulatao lé ma kòlo wí.

19 A ma zu bèleau,
ma gɔ lán bùsuti ge túfuwa.

20 Lua, mi wiilenzi, nili weao,
mi fele ze, wé ni ma gwaò.

21 Ni liaamanɔ pásípási,
ni felemanɔ ní n gása gbāao.

22 Ni ma se ò ma gbae íanau,
ni to ma sáale zàa'íanau.

23 Má dɔ ké nýɔ ma kpa gaie.

Gbépii bee!

24 Gbé pɔ wíwi lí ɔdɔnzio lé?

Gbé pɔ sí wétēau ì wiilenzie.

25 Mi ɔɔb gbé pɔ yá ní léɔneo lé?

Mi pɔsia ke wēnadeɔneo lé?

26 Ké ma wé dɔ maai, ɔ ma vāi è.

Mále gupua dá, ɔ gusia m̀a.

27 Ma ǹse lío daa doũo,
wétēa miò e'e lá gu lé dɔ.

28 Miò be sínkpaũkpaũ,
i ke íatē yáí no.

Mi fele ze bíla guu mà wiile.

29 Ma gɔ kɔgbē ũ ní gbēgbonaɔ,
taataaɔ gbēnan ma ũ.

30 Ma mebaa siakù, àle bɔ sɔu,
ma me lé pí, àle pusu bɔ.

31 Ma m̀ɔna g̀ pɔsiakebɔ ũ,
ma kule'ɔ dàk̀i ní ɔɔbnaɔ.

31

Yobu zεa ní a tàesaidekεo

- ¹ Má dīle ma wée
 asu àò biibiia wëndiaòwao.
² Lua kua za musu, ài kpele wĩ ewài?
 Asea kpele Gbãapiide ì kenéi?
³ Faasaide lí wétěa eo lé?
 Kisia lí vāikena leo lé?
⁴ Lua lé ma yākeao eo lé?
 A ma gbásaεa lé dōo lé?
- ⁵ Miò be ní mɔafilio yà?
 Ma kèse leεũ ní gbēsāsāao yà?
⁶ Lua, ma yō a zéwa ò ma gwa,
 tó má kú tàaesai.
⁷ Tó ma pāzεa,
 mé pó pó ma wé lé eo lé ma sō ble,
 ge tó ma ò ku yāvāie guu,
⁸ to gbēpāleo pó pó má tòò ble,
 aai pó pó má bàò bilebile.
- ⁹ Tó ma nɔε bīikè ma sōu,
 tó ma a gbédee kpeleε baa vīvī aà nɔ yái,
¹⁰ to gbēpāleo gbada ma nawa,
 to aàò kina ke gbēpāleε.
¹¹ Asa tó ma yápi kè, dóε'iiε,
 duuna pó kà wà a yágōgōε.
¹² Yápiá té pɔkaalenaε,
 dō à kù ma buapóowa, i ma póò bilebile.
- ¹³ Tó ma gōε ge nɔε zíkεna yāvīmanò,
 tó mi gōgō a zéwao,
¹⁴ kpelewa má ke, tó Lua fεlemanò yápi yáii?
 Tó à m̀a, kpelewa má oèi?
¹⁵ Lua pó ma ikàsa neasakpεu mé ade ikàsa sōo lé?
 Lua doupi mé wá baade kè a da nòseuo lò?
- ¹⁶ Tó ma gi pó pó taaside lé a nide kpáiwà,
 tó ma gi gyaa gbēando wegwai,
¹⁷ tó ma bleblè ma a ta sàsá,
 mé mi kpa tone pó gwana vīowao, tòò!
¹⁸ Aawo! Za ma èwaasogòò toneo maen ma ũ.
 Za gòò pó ma bò ma da neasakpεu
 gyaa gbēandoò d̀nleden ma ũ.
¹⁹ Tó ma gbēε è, íana lé aà de,
 ge ma wēnade è, a zwāa vī à kualao,
²⁰ mé mi a sãò ká pɔkasa kuaàla
 aà me kè lóòòũ à gbàsa samaa'òmεεo,
²¹ tó ma gbāamò netoneε,
 ké má dō wa zεmanò yái,
²² Lua to ma gāu gole à léle,

ma gâsi i wo a pékii.

²³ Má Lua íadama vía ví,
aà zōoke yáí má fō yá bee taa keo.

²⁴ Tó vua ma gbāa'èwà,
tó ma mè vua tēetēe má a náai ví,

²⁵ tó ma àizee zōo ma pō dōwà,
oda pō gè ma zīpi,

²⁶ tó íatē tekea ma wēpèwà,
ge mōvua táa'oa ní a kefenkeo,

²⁷ ō an yá lé ma sō ble tetete,
tó ma lepè ma owa ma fōkpàomá,

²⁸ beeá duuna pō kà wà a yágōgōe,
mōafilikea Lua Musudeen we.

²⁹ Mi pōnake ma zangude músi'ea yá musuo,
mi aà yáab ké yá aà lè yáio.

³⁰ Mi we ma duunakè ma aà kào.

³¹ Déme pīlaa, i nòo so à kào ni?

Ma bedeo mé ma seeladeo ũ.

³² Ma be zé lo wēa nibōōne,

mili we gēzea í gāao.

³³ Ma lakà ma tàaeola lán Adamuwae?

Ma a duuna ùe yá?

³⁴ Bìla zòlea, ō vía ma kũ ma fua yá'oe?

Mi gí bōi kpéu sakaamagu yáio.

³⁵ Ee! Déme a ma yáe maai?

Ma zèò. Gbāapiide yápi zásia sa.

Lua pō yāvīmanōpi aà kē láu.

³⁶ Má lápi da ma gāue,

mí kpá fua ũ,

³⁷ mí geowà mà yá pō má kèo dau mà siuè píi,

mí sōaàzi lán kíawa.

³⁸ Tó ma bú lé wiilea,

mé a gbaanao lé óobmēe,

³⁹ tó mi tōlepi fiaboo mé ma a ble blè,

ge tó ma gbé pō aa ví yāo dèdēe,

⁴⁰ Lua to leaa bōle mase gēe ũ,

papaa sō ése gbeu.

Yobu yá lén we.

32

Elihu yá'oa

¹ Ō gbēon àaōpio kámabò, aai yázāsi Yobuwa lo, asa à azía díle gbēmaa ũe.

² Ō Buzu gbé Balakeli né Elihu, Laū bui pō pà. Aà pō pà Yobuzi, asa à yānakpà azíawae, i ke Lua no. ³ Aà pō pà Yobu gbēna gbēon àaōzi lo, asa aa aà tàae èe, āma aai fō yázāsiwào. ⁴ Elihu lé ní dá e aa yá'ò wa làa, ké an zi deaàla yáí. ⁵ Ké a è gbēon àaōpio i fō yāe wè Yobuwa lo, ō aà pō pà ⁶ à mè:

Ɛwaason ma ũ, gbẽzɔɔn á ũ,
bee yáí ma azíá búsaié,
vía ma kũ, mi e ma a dɔa òéó.

⁷ Ma m̀e a maa gbẽzɔɔ yã'oe,
à kũ gbẽ zio ñno danéé.

⁸ Ama Lua Nisína mé ì gbé wé kèè,
Gbãapiide lé'ianapi ì aà gba ñno.

⁹ I ke gbẽzɔɔ mé ñno ñtẽeo,
i ke gbẽ zio mé lío yázede dɔo.

¹⁰ Bee yáí ma m̀e à ma yãma sa,
mapi, má a dɔa o s̄.

¹¹ Ma s̄aázi gɔɔ pó ále yã'o,
ma swákpà á ñnoyáí
gɔɔ pó ále yázásikɔwa.

¹² Ma laaidò á yáwa maamaa,
ãma á gbẽe i Yobu ɛeboo,
i e yázãsiwào.

¹³ Asu àò me á ñno kào,
sema Lua aà fu, i ke gbẽnazína no.

¹⁴ Lá Yobu i a yá dɔdɔm̄eo,
má wewà lá á òèwao.

¹⁵ Aa bílikè, aale wewà bo,
aa yãe ví wà oè bo.

¹⁶ Aale yãe oo, máo s̄aázi bo,
aa zea we, aa kua yã'okíiwa.

¹⁷ Mapi, má a pó o s̄,
mám̄e má a dɔa o s̄.

¹⁸ Asa má yãví dasi mà o,
yápio lé ma n̄se p̄na.

¹⁹ Aa ku ma guu lán v̄e pó kú tùu b̄uu guuwa,
má ye p̄na lán v̄e tùu dafuwa.

²⁰ Sema mapi mà yã'o, ma me i su,
sema mà fele mà wewà.

²¹ Má gbé b̄ob̄osio,
má gbé keke ní léoo.

²² Tó má gbẽkekea ní léo d̄,
ma Kena a ma se tamanɔ ḡɔe.

33

Lua ì gbẽnazína gba laai

¹ Ma yãma sa Yobu,
swákpà ma yã'oai.

² Gwa, ma bo ní yáo sa,
a dɔ ma léu.

³ Ma yáo lé bo ma n̄semaa guue,
mále yá pó má d̄ o ní n̄semendoo.

⁴ Lua Nisína ma ke,
Gbãapiide lé'ianapi ma gba w̄eni.

⁵ Tó nýõ f̄s̄, yāwea,
sɔuke, ní yázāsia.

⁶ Má ké, má doũnnɔ Luaεε,
à gítò à ma keò s̄ε.

⁷ Nsu v̄lakεμεεο,
má ɔ̄t̄s̄ma gbāao.

⁸ N ò ma swá mà,
má mà n yā'ò n m̄ε,

⁹ ní tàae v̄io, ní z̄εa,
ní kú gbāsisai, ní yāvāi v̄io.

¹⁰ Ǿ Lua íbeles̄ennɔ,
à n dil̄ε a w̄εle ũ.

¹¹ I galakpane,
ìb n tàasika n yākea píi guu.

¹² Mál̄ε onε, n yá bee nao,
asa Lua z̄ɔɔ de gb̄enaz̄inaa.

¹³ B̄óyāi níle z̄ɔadɔ Luawa
ké ìli yázāsi gb̄enaz̄inawao ni?

¹⁴ Lua ì yā'o ḡen doe,
ìli a gb̄esisio.

¹⁵ I yā'oné w̄épungu'ea ge nana guu gwá,
gɔɔ p̄ó i niaz̄ide kpà gb̄éɔla,
aale ipi o ní wúlek̄i.

¹⁶ Ǿ ì yā'o ní swáú,
ì to v̄ia ní kú ní ìadama yáo,

¹⁷ ké gb̄éɔ e mik̄ε yāvāiwa,
mé aasu ìanadāo.

¹⁸ I gíné màa aa ta miau,
ì kpáné wà ní dedε ní f̄endao.

¹⁹ I gb̄é toto ní wawāwāo aà wúlek̄i,
ì ìakpaaàzi kámabosai,

²⁰ ̄s̄ p̄oblea ì keè b̄ɔb̄ ũ,
ìli ye a p̄eã blei seo.

²¹ Aà m̄ε ì ibaba,
aà wá p̄ó ul̄εa yāa ì b̄ɔ gupuu sa,

²² e aà w̄ēni k̄āikū ní mio,
àle s̄ɔ malaika gb̄ēdenaɔzi.

²³ N beeo tó a malaika v̄i k̄ó ũ,
gb̄é p̄ó de gb̄ēɔn òaa s̄ɔɔla,

a yá p̄ó z̄εv̄i ɔb̄è,
²⁴ i s̄uuukeaànɔ à oné:

Asu to aà ta miauo,
ma aà misia z̄é è.

²⁵ Aà m̄ε ì dafukū lán n̄ét̄enawa,
ìb teke lán èwaasowa,

²⁶ i wabike Luawa, i keaànɔ na.
Tó a è Lua a w̄εgwà, a kúkuake,
Lua ì εa to aà naanɔ.

²⁷ A gé gb̄éɔ k̄i, i m̄ε:

Ma duunakè ma yázede fuangbà,
 5 Lua i a fiabomεεο.
 28 A ma mìsi, mi ta miauo,
 máε pɔnakε aà gupuu sa.

29 N èa? Lua i yá beeɔ ke píi,
 ì ke gbéε gën pla, baa gën àaɔ.

30 I aà si gawa,
 ké gupua wēnide e biiwà.

31 Swákpa n ma yāma, Yobu,
 ñyɔ n lé kpaaũ, mapi má yá'o.

32 Tó ní yá'oa ví sɔ, o,
 asa má ye mà yānakpama.

33 Tó ní ví sɔo, ma yāma.
 Níle mà ɔno danε.

34

Elihu Yobu tàae'ea

1 Elihu pè a yáε à mè:

2 A ɔnoɔaɔ, à ma yāma!

A yādɔnaɔ, à swákpa à ma!

3 Asa swá ì yá dɔkɔε,

lá lé ì ble dɔkɔεwae.

4 Wà ze ní yázedeo,

wíɔ yāmaa dɔ wá zānguo.

5 Yobu lé me á tàae vío,

5 Lua lé gí a yānakpáiwà.

6 A mè ní a yá nao,

Lua lé a dilε εede ũε,

ní a tàaesaidekeo a boá fɔnaε.

7 Déme kú lán Yobuwa

dóεa ní Luao ìɔ de aà imia ũi?

8 A gbékpà ní duunkenaɔ,

à bèbe ní vāikenaɔ.

9 Asa ì mè

gbé welea a yá ká Luagu ài vío.

10 A nòsedeɔ, à ma yāma!

Yādɔsai i kɔ'e ní Luaoo,

Gbāapiide lí yāvāikeo.

11 I fiabo baadeε a yākeawae,

gbépii zía yá ɔ ì wiè a musu.*

12 Lua lí yādɔsai keo fá!

Gbāapiide lí yázede fuangbao.

13 Déme aà díle dúnia kía ũi?

Déme dúnia búu nàè aà ɔzi?

14 Tó à zèò

à nisina ní ìan wēnideo si baadewa,

15 gbépii a gaga gɔɔε,

gbēnazina i εa gē tíu.

* 34:11 Sou 62.13

16 Yobu, tó n ònò kà, yáε bee ma,
swáεε ma yái.

17 Gbé pò ye yázεdeio a ke dɔaana ũe?
Lua zɔɔ mé a maa, ò nýɔ yádaaàlaa?

18 Luapi ì o kíabuiɔne, pò giaɔ,
ì o kíabuiɔne, gbɛváiɔ.

19 Ili kíaɔ dile nídoao,
ìli ze ní ɔdeɔ à bò taasideɔ kpeo,
asa ampiiá à pòkeɔne.

20 Aaì gaga kándo wεεdo,
aaì gbásíle aa gɛzεa,
zεdeɔ ì ánuato gbɛnazína ɔ sai.

21 Lua ì wéte gbɛnazínaɔ yákeai,
lá aale gbáε, ì e píie.

22 Gusia ge gusisie ku
ké vāikεna ulεuεo.

23 Lua lí gbé lala yái
à gbasa yádaaàlao.

24 I zεdeɔ wíwi yágɔgɔaíno sai,
ò ì gbɛpáleɔ dile ní gbεu.

25 Ké ì ɔ ní yákeɔ e yái,
ì ní fuangba gwāasína à ní wíwi.

26 I ní wetā ní vāi yái gupuuu,
27 ké aa bò àà yá kpe,

aaì laaidɔ àà yáwao yái.

28 Aa tò pɔesaideɔ wii Lua lè,
ò à wɛnadepiɔ wii mà.

29 Lua níleεa kpé, déme a fɔ àà tàae ei?
A azia kpàgui, déme a bɔwài?

A iko ví bui píiwa ní baadeo,
30 ké luayádansai su kpalable,
i kɔnikε gbéɔneɔ yái.

31 Tó gbé ò Luaε tàaedεn a ũ,
á yáɔɔsai ke ɔo,

32 yá pò á dɔo Lua dadaε,
tó a duunakè yāεε, á ke ɔo.

33 Lua a íadawà yà?
N Lua tàae è, ní è kpelewa ni?
Lá níle e, o, n yáε, i ke mámeo.

34 Nòsεdeɔ òmeε,
ònɔna pò aa ma yāmàɔ mè,

35 Yobu lé yá pò á dɔo o,
àà yā'oa dɔɔ vío.

36 Yobu íadama aɔ gεε,
asa àle yázási lán gbɛvāiwāε.

37 Alε tàae káfi duunaa,
àle ɔtaale wá guu,

àlɛ lɛnakasa Luaɛ.

35

Yobu zɔada Luawad pãɛ

¹ Elihu ɛa pɛ a yálɛ à mè:
²⁻³ Ké n mè Lua a yānakpama,
 ɔ n ɛa n mè bó ài kua duunasai vii,
 ge bó má sélé a guui,
 níle e yá pɔ ní beopi maa yà?
⁴ Mpi ní n gbéɔ, má yázāsiwá.
⁵ Wése n luabe gwa,
 gwa lá luabɛpuana zānno mè!
⁶ Tó n duunakè, bó a wo Luawai?
 Tó n tàae lé diadi, bó a biwài?
⁷ Tó ní kú n dɔɔwa, bó níle aà gbai?
 Bó àlɛ emai?
⁸ N gbédeɔ ɔ n vāikɛa i pɔ womá,
 n gbēnazin deɔ ɔ n maakɛa i àikɛné.

⁹ Gbāamɔané pāsí i to wà wiile
 wà mɛ wá sí gbé taiinkɛnaɔwa.
¹⁰ Ama an gbēe lí mɛ Lua a Kɛna ku máeɔ.
 ɔmɛ i to wàɔ letɛ dɔ gwá,
¹¹ i yādawɛɛ de nɔbɔɔla,
 i wá gba ɔno de bāɔla.
¹² Tó wà wiilèwà, ili yāmamáɔ,
 ké gbēvāipio iɔ dɔɛwà yái.
¹³ Wii pãɛ! Lua lí swásɛio,
 Gbāapiide lí ní yādao.

¹⁴ Baa ké n mè ni wesiaàlɛɔ,
 n yá aà kíi lè, sáaaàzi.
¹⁵ Ké àlɛ pɔkūmabɔɔmá tia kéwao
 ɔ níle e àlɛ tàae pɔ wa kèɔ yādaoɛa?
¹⁶ Beewa Yobu yāpā ò,
 à yá pɔ á a gbadɔo bɔlɛ.

36

Wi taasikɛ wá bɔa maa yáie

¹ Elihu ɛa pɛ a yálɛ à mè:
² Menake yɔɔ, mí ɛa one
 yá pɔ tò Lua yá mé kú.
³ Mí bɔne ní ma dɔa pɔ i bɔ káiio,
 mí yānakpa ma Kɛnawa.
⁴ Nyɔ dɔ sáasá ké ma yá ɛɛ vío,
 ma ɔnɔpaɛmade má kunnɔ.
⁵ Lua zɔɔ, kási ili saka gbēguo,
 a zɔɔ, yá pɔ à zèd lileɛ vío.
⁶ Ili gbēvái to aàɔ kuo,

Ì yáǵǵǵ wēnadeɔne a zéwae.

⁷ Àà wé lí go gbēmaaɔwao,
 Ì n kpa kpalau n kiao sǎnu,
 Ì to aaɔ kible ǵɔɔpii, aai tɔbɔ.

⁸ Tó wà gbéɔ yèye n mɔdaonaɔ,
 tó wà wétēa ba kǎné,

⁹ Lua ì yá pó aa kèɔ oné,
 ǵ aai dǵ ké wà dèwà, wà tàaekèè.

¹⁰ I n swá busané,
 ké aa e yāma yái,
 Ì dilené aa mikē yāváiwa.

¹¹ Tó aa aà yāmà mé aa zɔblèè,
 aa láa maa, aai ká n ǵɔɔwa n namao.

¹² Tó aa ǵi mai,
 wa n dèdè n fēndaoe,
 aa kpagua dǵa késāma yái.

¹³ Luayādansaiɔ ɔ ìkūa n sōu,
 baa tó Lua n yé n mɔdaonaɔ,
 aali awakpaèo.

¹⁴ Aaí e wà gaga n èwaasogɔɔ
 lán ǵǵe káaluɔ gaawa.

¹⁵ Lua ì to wēna gbé le ké à aà bɔ yáie,
 Ì to wà gbāamɔ gbéé, ké aà swá e busa.

¹⁶ Maa àle n sisi à n bɔ n yooyeau,
 i genno dèepookii, ní ǵǵ nziæ dɔdɔa,
 n táabūnu aɔ fòona vǵo n ble maaɔ.

¹⁷ Lua tàae'ea lán gbēváiwa lé í sima,
 n aà tàae è, ǵ àle n swāgaga.

¹⁸ Laaika ké àizee su n wé bleo,
 n̄su to gbagusae zǵɔ n làasoo liaao.

¹⁹ N wiilæa a fǵ n bɔ taasiue?
 Baa n dēe sa pó n̄le kao pii.

²⁰ Nsu gwāasina nidεo,
 gbēnazina ánuatoa ǵɔɔpi.

²¹ Laaika zea n vāioi,
 asa wāwāpi n le ké n̄ kē vāiwa yáie.

Lua mé gbāa ví

²² Lua de pópíia a gbāa yái.
 Déme yādanede ū laaàwai?

²³ Déme aà yākeɔ zé kàléèi?
 Déme a fǵ oè à vāikèi?

²⁴ To aà zǵ maaboa aɔ dɔngu,
 aà yá pó wà ledàdò wǵ sipiɔ.

²⁵ Gbépii wesǵ aà pɔkeapiɔe,
 baade lé gwa kāaa.

²⁶ Lua de pópíia,
 aà zǵke de wá dǵala,
 wa fǵ wà aà wē dɔdɔ wà a lé dǵo.

27 I í pusu gále suowa,
 ɔ̃ í to à ma lou ũ à ea ta swai.
 28 I to lou sisi à kwε
 à í z̃ɔɔ bɔ gbɛ̃nazinaɔne.
 29 Déme lousisia daa gua yáasi d̃si?
 Déme aà k̃fi gbãa bɔk̃i gbad̃i?
 30 Gwa! I to loupilea dagua,
 a gupua í kúle ísiasa e títiu.
 31 I kibleò bui píiwa,
 í ble kpaomá àɔ diñzi.
 32 A loupilea naa a ɔ̃zi,
 ɔ̃ í p̃ó p̃ó a yei aà suwà oè.
 33 Aà k̃fi íb aà baokpa,
 baa p̃ɔtuɔɔ í d̃s ké à kà kái.

37

1 Zàa'iana í to s̃ k̃emagu,
 íb ví kpòkpokpo.
 2 A swákpa à aà bɔɔ ma, àle p̃una,
 louvíá lé bɔ aà léu.
 3 I loupilea gbaε musu gupiiu,
 í pílepilé e dúnia léwa.
 4 A gbea í pala gbáugbãu,
 í p̃una ní a z̃ɔ̃ke bɔɔ.
 Tó aà bɔɔ d̃ɔ, íli a pílea z̃ùukεo.
 5 Lua p̃unaaá yábɔnsaεε,
 í yãz̃ɔ̃ke, wá f̃s a gbad̃o.
 6 I o loughεε aà kwε dúniau,
 í o louε aà ma ní gbãao.
 7 I tó gbépii go azia g̃ia,
 ké baade e d̃s áme ále z̃ikε we.
 8 S̃eã ñb̃ɔɔ í tá ní t̃òou,
 aao ye ní ulék̃i.
 9 Zàa'iana í bɔ a kpéu,
 í to ían nie b̃le.
 10 Lua lé'ianapi í to í i,
 í p̃ó kále nài i g̃s lán loughεwa.
 11 ɔ̃me í í aso di luabεpuanaε,
 ɔ̃ í to lou àɔ pílepilé a guu.
 12 Lousisia íb bilεbilek̃ɔu lá a d̃ilεèwa,
 ɔ̃ í da dúniaa píi lá a òwa.
 13 I mó ní a píio got̃ama ũ
 ge t̃ɔle ñinia gb̃εkεkεaε ũ.
 14 Yáε bee ma Yobu,
 ze ñ Lua dabudabuɔ gwa.
 15 N d̃s lá Lua í yádile p̃ópiɔneá?
 N d̃s lá í to lou pílea?
 16 N d̃s lá lousisia íb looa musua?
 Lua d̃sapaεmade mé dabudabupi kè.
 17 N gbé p̃ó niɔ yɔ n p̃okasaɔ guu,
 tó guant̃ena lé me'ɔ t̃ɔlewa,

18 ńyǝ fǝ ɔli musuu laaàwaa?
Luabɛpi gbãæ lán mò díiwa.

19 Yá pó wá o Luaɛ dawěɛ.
Wá yázɛkalɛa dǝo wá wésia yáí.

20 Wa oè má ye mà yá'oè yà?
Gběe a we o wà a dɛ tiaa?

21 Iana fɛlɛ luabɛpuana yà,
íatɛ bò musu sa, wé lé dɔwào,
a gbãa kè zài.

22 Luabɛtɛana bò gugbántoo oi,
à gawi zǝɔ dà Luaɛ.

23 Wá fǝ Gbãapiide leo,
aà iko zǝɔ, ìb yãkɛ a zéwa,
ìli yázɛde fuangbao.

24 Ayãmeto gbɛnazina ì vɛakɛè,
asa ìli ònɔnaɔ yãdao.

38

Dii yázãsia Yobuwa

1 ǝ Dii yázãsi Yobuwa zàa'iana guu à mè:

2 Déme lé ònɔ ǝɔkpa
ń yãfaasai oaoi?

3 Sɔukɛ lán gǝsawa,
má n la yáí, ní wea.

Lua mé dúnia kè

4 Ké ma dúnia kàlɛ, ń kú má ni?
Tó ń a dǝa vɛ, omɛɛ.

5 Déme a kɔɔlèi?
Déme ba yǝwài? N dǝ nolo?

6 Wà a gbá pèlɛ bówá ni?
Déme a ɛ dàalɛ,

7 gɔɔ pó gudɔlɛia saanaɔ lé gulakɛ,
mé luabɛ gbãadeɔ* kúkua dɔ píii?

8 Ké ísia bò a da gbɛɛu,
déme kaa ìiai à a zùukèi?†

9 Ma luabɛpuana dàè pɔkasa ũ,
ma sua fɛwà ulada ũ.

10 Ma a zɛkɛi lé dàè,
ma zetàè ma gbãa dàu.

11 Má òè: Nili mó la, ńsu vɛiao,
n ikooa zǝɔ zɛ la.

12 N yãdìlɛ kɔɔɛ yãae?
N bɔkɛi òlɔ gudɔaɛa?

13 Gudɔa ì dúnia kú a gola síiǝwa,
ì vãikenɔ kpoɛ.

14 I dúnia lilɛ lán oo pó wà seelakèwàwa,
sìsɔ ì bɔ gupuau lán ula kpóũkpóũna kɛawa.

* 38:7 Yob 1.6 † 38:8 Zel 5.22

15 I gi vāikenaɔne aa ní gusiayā ke,
 ì ní ɔ pɔ aa sè musu é'ε.

16 N ge e za ísia nibɔnaɔ kía?

N bebe ísipi nɔnau yāae?

17 Wà ga gāmɔ òbɔne?

N beda bíibɔleɔ èa?

18 N dúnia yàasa lé tàasikàa?

Tó ní yá beeɔ dɔ píi, omεε.

19 Gupua ben máí?

N gusiakukíi dɔe?

20 Nyɔ fɔ géríno ní bùsuua?

N ní be zé dɔo lé?

21 N dɔ, asa wà n i gɔɔ bee nolo?

N wē lé vío nolo?

22 N gē làasi pɔ ma gunie kàleua?

N ma loughbe dɔ èa?

23 Miɔ kúa taasikεgɔɔ pɔ ũε,
 mi gbaε zikagɔɔ.

24 Gupua ì ligua kpelewa ni?

Íana ì bɔ à li tɔɔleɔ kpelewa ni?

25 Déme ì loukwεa dazεwai?

Déme ì zεbɔ loupilεaei?

26 I to lou ma tɔɔle pɔ gbēε kuou,
 baa sēgbāu gu pɔ gbēnazina vío.

27 I bezia ní tàaaò níni,

ì to sē bɔle we.

28 Lou de'ia víe?

Déme de sua pɔ ì kpa mae ũi?

29 Dé neasakpε loughbe ì bɔui?

Déme ì fii i, ɔ ì gbasa kpai?

30 Déme ì to í fee lán gbεwa
 à to ísia musu gbāakūi?

31 Nyɔ fɔ saana pɔ kāaaɔ kāaaa?

Nyɔ fɔ Saan kífēnenɔ kēkōwaa?‡

32 Nyɔ fɔ Saan nòò'imina bile a gɔɔwaa?

Nyɔ fɔ bɔ ní Saan ko neadeo ní a néɔa?

33 N musupɔɔ ikoyā dɔa?

Nyɔ fɔ ò ní kpá kpalau tɔɔleɔ?

34 Nyɔ fɔ lεzu louzi à sisi

à ibɔ à n gbēa?

35 Ni loupilεɔ gbaε aa dazεu nee?

Aaí mɔ onε wa làa yà?

36 Déme ɔno dà kpɔbɔ'ilεnaei?

Déme dɔa kpà kosawai?

37 Dé ɔno mé kà à lounaɔ naoi?

Déme a fɔ musu olaɔ yeelɛi?

38 Tó a ibòle, bùsu giina ì gɔ bèle ũ,

‡ 38:31 Amɔ 5.8

bùsukṵṵtēṵ ì nanakṵwa.

Lua mé nḵbṵṵ kè

39-40 Gṵṵ pṵ nḵṵmusuṵ naalea ní tḵou,
ge aale nḵṵ kpakpa dàṵ guu,
níme ni toekanéa?
Mme ni to an néṵ kãaa?
41 Tṵṵ gbagbaa néṵ lé liaaliaa,
aale lezumazi blekēsãama yáí,
dème ì pṵblea kpámái?

39

1 N tue ne'igṵṵ dṵe?
N bana è gṵṵ pṵ àle ne'ia?
2 Ni ní nṵ mṵ dṵṵbe?
Ni ní ne'igṵṵ dṵe?
3 Aaí kúle aa ne'ie,
ṵ an ne'iwāwā ì kpále.
4 An néṵ ì gbãakū sēu, aaí péle,
aaí gēzea, aali su ní daṵwa bo.
5 Dème tò sēa zaa'ina gṵṵ aziaei?
Dème aà pṵlo gbàei?
6 Ma sēsao dīlèè aà be ũe,
ma tṵṵle wiside kèè aà kúkīi ũ.
7 I wéle sūu ke pṵṵpṵṵe,
ìli gbãamṵṵedeṵ zṵa mao.
8 Iṵ sīsīṵ keele àṵ sē weele,
ìṵ kpáleke pṵ ísinaṵi píi.
9 Zùsēle a we zikenee?
A we ì n taaakalekīie?
10 Nyṵ ba dṵwà aà sa panee?
Nyṵ zuudaè aà kpase kēnee?
11 Nyṵ aà náaike aà gbãa zṵṵ yáie?
Nyṵ wei ì n zī toèe?
12 Nyṵ aà náaike,
aà n pṵwena sése suone zeue?
13 Taataa ì a gāsia pṵo ní pṵnao,
a muaa ní wàaliana gāsia káoo.
14 I gbada zīle,
ì to ũfāa gbepiṵ wā à pipi.
15 Ké wa su kēsēpelewà à wíwi,
ge sēanṵṵṵṵ ṵzṵwà líṵ dṵaàguo.
16 Iṵ pāsí ní a néṵ,
níyṵṵ dṵ se aázia néṵ no,
zī pā kea lí kèè yāe ũo.
17 Asa mi aà gba ṵnṵṵ,
mi aà baa da faadeṵ guuo.
18 Ama tṵṵ à pṵo à bṵ ní bao,
ì sṵ kēe, ṵ ì sṵpi dikpēna yáalṵ.

19 Mmε ni to ś àò gbāaa?
 Mmε n b́ángasa p̀̀p̀̀eè aà waawaa?
 20 Mmε ni to aàò v́v́ lán kwawaa?
 Aà p̀̀b̀̀a a níu k̀̀f́f́ ì to v́a ní ḱ.
 21 I a gbá pá̀̀pá̀̀e guzulεu,
 ì p̀̀nake a gbāa yá musu,
 s̄ ì gé dai źg̀̀le.
 22 I p̀̀p̀̀ ẃ v́iakεè yáalε,
 s̄ lí k̀̀aàguo,
 ìli p̀̀b̀̀z̀̀ake f̀̀ndaεo.
 23 Ka ì k̀̀f́f́ke gbálau aà musu,
 s̄mpεpεε ní s̄n gésedeo ì teke.
 24 Tó wà źm̀̀ p̀̀,
 ìli aźia dakíi d̀̀o,
 ì t̀̀le gb̄ ì v́v́,
 ì ke s̀̀εεεεε.
 25 Tó wà kuup̀̀,
 ì p̀̀b̀̀ a níu à mè ēh̄ē!
 ì ź íanasεεε za z̀̀z̀
 ní d̀̀aanao k̀̀f́f́ gbāao ní ḱkuakεao.

26 N s̄no mé tò bleaa ì vua
 à a g̀̀śa poo à gé gεmid̀̀kíi oia?
 27 Mmε ní d́le ýamususε
 aàli ỳ̀akpa, i a sakpε da musua?
 28 ì ku gbε musu, we ì iu,
 ì pε gbè misonawa a aafia'ekíi ũ.
 29 Za we ì p̀̀blea gwagwau,
 ì p̀̀ wépa k̀̀aa.
 30 Au mé aà néo p̀̀blea ũ,
 gu p̀̀ p̀̀ge kuu, ì ku weε.*

40

Gbēnazina lí f̄ Lua b̄ēb̀̀o

1 Ǿ Dii èa ò Yobuε:
 2 Ma Gbāapiide,
 níȳ ma tàae e ò ma gba laaia?
 Luab̄ēbona, ỳ̀z̀̀sia sa.
 3 Ǿ Yobu wèwà à mè:
 4 Má p̀̀e ũo, kpelewa má wemai?
 Sema mà ̀̀ku ma léwa bàasio.
 5 Ma ý'ò ḡn doε, má εa o ̀̀o,
 má ò ḡn pla se, má a z̀̀si ̀̀o.
 6 Ǿ Dii èa ý'ò Yobuε z̀̀a'iana guu à mè:
 7 S̄ukε lán g̀̀sawa,
 má ỳ̀lalama, ní wea.
 8 Nȳ láka ma ỳ̀kεa a zéwaa ỳ̀?
 N ye ò ỳ̀'íkpa, n ỳ̀na b̀̀ ỳ̀?

* 39:30 Mat 24.28, Luk 17.37

9 N gâsa gbâa kàmawaa?
 N lɔɔ a fɔ gu dee lamawaa?
 10 Zɔkε n̄ kíakεo da nɔamblebɔɔ ũ,
 gawi n̄ bεεεo da ulada ũ.
 11 N n pɔfɛbɔbɔmá,
 waladeɔ gwa n̄ wεpâsio, widamá.
 12 Waladeɔ gwa n̄ wεpâsio, ní n̄ lao,
 ɔzɔmá gu pɔ aa kuu,
 13 ní n̄ v̄lε t̄éenau píi,
 ní pɔ f̄i n̄ oawa miau,
 14 mí gbasa mà n̄ sáaukpa,
 ké n̄ fɔ n̄ z̄iblè n̄ n̄ ɔplaaɔ yáí.

Dalagɔɔ

15 Dalagɔɔ gwa,
 máme ma aà kè lá ma n̄ kεwa.
 I s̄ε ble lán zuwae.
 16 Aà ȳεε ku aà wokpεε,
 aà gbâa ku aà kutelenawae.
 17 I a vlá poo lán s̄ede líwa,
 aà gbala kí de lán bataεawae.
 18 Aà wáɔ de lán mɔgot̄ewa,
 aà meguɔ de lán m̀ gowa.
 19 Aà z̄ɔ mé de pɔ b̄éε pɔ má k̄ɔla,
 mapi aà Kena ma f̄enda k̄èè.
 20 Gbèsis̄iɔ mé aà ble'ek̄i ũ,
 we s̄εanɔbɔɔ ī k̄ɔ'ou píi.
 21 I w̄lε íu k̄ɔbwεε z̄íε,
 ìɔ ye feeu d̄ana guu.
 22 K̄ɔbwεε ue ī daaàla,
 swagbalalaɔ ī kákaaàla.
 23 Baa tó swa gbakàka, ìli leelekeo,
 tó Yuud̄ε isukaa lé aà lé lé, ìli deeo.
 24 Nlε e wa f̄ɔ wà aà wé wíwi, wi aà k̄u n̄εe?
 Nlε e wa e k̄ɔnikεè, wi aà ní f̄ɔ yà?

Kwâsa

25 Nyɔ̄ f̄ɔ kwâsa kú n̄ kokoao n̄ gálε n̄ bɔðe?
 Nyɔ̄ f̄ɔ ba dɔ aà lénawae?
 26 Nyɔ̄ f̄ɔ bà lεena ká aà níue?
 Nyɔ̄ f̄ɔ n̄ aà let̄ã z̄íε f̄ɔ n̄ kúlaoe?
 27 A awakpakpan̄εe?
 A yá nana on̄εe?
 28 A l̄εdoúk̄ennɔ
 n̄ a s̄ε n̄ zɔ ũ e a w̄eni léu n̄εe?
 29 Nyɔ̄ k̄ɔ'òò lá w̄i o n̄ b̄aowae?
 Nyɔ̄ ba dɔwà n̄ kpa n̄ nen̄enaɔwae?
 30 Laatanaɔ kwâsapi t̄εmáe?
 Laayianaɔ aa aà t̄ɔn̄nakεk̄ɔεe?
 31 Nyɔ̄ f̄ɔ n̄ aà pápa n̄ saao n̄ aà b̄aa f̄s̄e?
 Nyɔ̄ f̄ɔ n̄ aà mí kε yáiyai n̄ s̄ɔnaoe?
 32 Wεεε ɔk̄awà n̄ gwa!

Dēēpi a sānguo,
 ríyō si a siawa bo.

41

- 1 Tó ríle e ríyō aà kũe,
 ríle nzia sāsāe,
 tó n wesiāāle, ríyō gō ze sāiie.
 2 Lá gbēe wóo i ka à to aà go a tíao,
 déme a fō ze ma ae sōi?
 3 Déme a fō ma le à o ma fiabosi?
 Pó pó kú dúniau piíá ma póe.
- 4 Má gí kwāsapi gbáoo yá'oiio
 ge aà gōsake ge aà kefenke.
 5 Déme a fō à aà tee woloio?
 Déme a we āasina kaèi?
 6 Déme a we à aà lé wēaai?
 Aà swaa aà lé pà mé a kai ví.
 7 Aà tee de lán sēngbaowa aà kpesea,
 a daaia sālala fōonasai dōodōo.
 8 Aà tee pio nanaakōwae,
 baa íana lí gēkii euo.
 9 Aa pépeakōwa gíūgiūe,
 aa kēaaakōwa vīo.
 10 Tó à nisā, gu i pue,
 aà wé de lán íatē bilēa kōokōowa.
 11 Tévua i pípi aà léu,
 tekona i bōleu.
 12 Súele i bōle aà níu
 lán lá ísi té pó wà oo dīwà súelewa.
 13 Aà lé'iana i to sísiōna tése,
 tēlepīo i bō aà léu.
 14 Aà gbāa ku aà waauē,
 gbé pó kpāaūaānō píi i tolootoooboe.
 15 Aà báasi i didikōa,
 i nawà gbáugbāu, ili deeo.
 16 Aà kua gbāa lán gbēwa,
 lán wísilōgbēdawa.
 17 Tó à fēle, sō i kē negōnaōgue,
 aai kpákpakōa aai bō kua gēkīiwa.
 18 Fēnda pó wa lèò píi, ili bōwào
 ge sōna ge ka ge saa.
 19 I mōsi dile lán gāwatonawae,
 mōgotē i bō deè lán lí mùaawa.
 20 Ili bàale kaēo,
 gbēma gbē i bō deè lán ésemisinawae.
 21 I bō go gwa lán sē giiwae,
 sōna kōfi i bō deè yaalyā ūe.
- 22 Aà gbēe tee de lán zākologbawae,
 a ia i bō te bèleau lán zusoōn guwibōwa.
 23 I i bilē títiu lán í piaouwa,
 i ísipi ya lán nísi ikpaawa.

24 I seena ìb tε aà kpeε,
 ísipi ì ya aà kpe púuu.
 25 Aà sáa kú dúnia guuo,
 ma pɔkεaɔ guu òmε vía vío.
 26 I pɔ pɔ aale e wa kaɔ dile pãε,
 òmε nòɔ tɔdeɔ kía ũ.

42

Yobu misiileá Luaε

1 Ǿ Yobu ò Diiε à mè:
 2 Má d̄s kέ n̄yɔ̄ f̄ɔ yápii kε,
 nili fu yá pɔ́ n̄le yáwao.
 3 N mè démε lé zεz̄ɔ̄ ònɔε d̄saii?
 Sianaε, ma yá pɔ́ má a gbad̄ɔ ò,
 yábɔnsaε pɔ́ dε ma d̄ɔala.
 4 N mè mà swákpa, n̄yɔ̄ yá'o,
 n̄yɔ̄ yálalaa, mí wema.
 5 Ma n yá mà n̄ swáɔ yáaε,
 tiasa ò ma wes̄inle.
 6 Ayãmεto ma sakà maziagu,
 ma nòselile z̄ɔlea bùsuu tufua.

Dii εa Yobu zεd̄ɔa

7 Dii yá beeɔ oa gbεa à yá'ò Temani gbé Elifazaε à mè: Ma pɔ pànzi n̄ n gbé gb̄ɔn plaɔ, asa i ma yá'o a zéwa lán ma zòblena Yobuwao. 8 A zuswana se mèn soplá n̄ sāsakaoo mèn soplá, à gεò ma zòblena Yobu kíi, í sa pɔ́ wí a pɔ́ kátεu à tékū oð, ma zòblena Yobu i wabikεé. Má aà wabikεa sí, má kεé á sɔũkεwao. I ma yá'o a zéwa lán ma zòblena Yobuwao. 9 Ǿ Temani gbé Elifaza n̄ Sua gbé Bilidadao n̄ Naama gbé Zofaaο gε kè lá Dii ònéwa, ò Dii Yobu wabikεané sí.

10 Yobu wabikεa a gbēnaɔne gbεa Dii tò à sù a pá ziu. A èa à pɔ́ pɔ́ a ví yáa kàfiè lee pla. 11 Aà vìi n̄ aà dāunaɔ mò aà kíi píi n̄ aà gbé d̄ɔa píi. Aa pɔbléaàno a bε, aa sósobi kèaàno, aa aà nòse n̄iniè yá pɔ́ Dii yíawà píi musu. Ǿ an baade aà gbà ánuusu n̄ vua tāanao mēndodo.

12 Dii èfāaikè Yobuε gbεzā dε a káaua. A s̄aó ví mèn òaasɔsɔo lee ḡεo mēndosai (14.000), yiongoɔ òaasɔsɔo lee soolo (6.000), zuɔ òaa kwi (2.000) n̄ zàa'inao òaa sɔo (1.000). 13 A neḡɔε ì gb̄ɔn soplá n̄ nenɔεo gb̄ɔn àaɔ lo. 14 Aà nenɔε séia tón Yemima, * a plaade tón Kasia, † a àaɔde tón Kelenafu. ‡ 15 Bùsupi guu píi n̄ɔεε ku a maa kà Yobu nenɔεpiɔwao. An mae n̄ túbi d̄ilené n̄ n̄ d̄aɔε.

16 Yobu taasikεa gbεa à kè wè basoplaε, à wes̄i a tɔũnao n̄ a síwenaο n̄ a s̄ɔkpaεoε. 17 A zikū táotaoε, ò à gá.

* 42:14 Bee mè felena. † 42:14 Lí ḡinana tó. ‡ 42:14 Bee mè kiopēna.

SOUO

Yá pò kú lác bee guuo

Soũwá wabi mèn basoplakwi pò Isailio kè Luawaone, mé aai si le ũ ní pò'obona, mé Yesudeo lé zikèd e ní a gbão.

Soũ lá kpaalea lee sooe. Le pò Davidi dào ku we dasi (51-65, 67-71) bee gbea Kole buio leo (42-49, 84-88), Asafa leo (73-83), kiablea leo (93-99), gea Yelusaleũ leo (120-134).

Soũ buio dasi maamaae:

Le pò aai Dii tobò aà zòkè ní aà maakoo yá musuo: 8, 19, 33, 100, 103-105, 111, 113-114, 117, 135-136, 145-149

Dii kiblea leo: Dii mé kía ũ: 47, 93, 96-99

Kiablea Soũ, wabikèa kíae ge kía wabikèa: 2, 18, 20-21, 45, 72, 89, 101, 110, 144

Gèa Dii kpéu leo: 15, 24

Gèa Yelusaleũ le pò Isailio ì si gòo pò aale gé dikpekei we: 84, 91, 121, 122

Siona leo, aale gu pò Dii sè wà a kpé dju Yelusaleũ tobò: 46, 48, 76, 87, 132

Waaso Soũ: 14, 50, 53, 75, 81, 95

Soũ pò ì yádada luanaaikenaone: 1, 37, 49, 73, 78, 112, 119, 127, 133

Gbé pò aale pòsia ke aale Lua sisi ní yá'õma guuo Soũ: 12, 44, 58, 60, 74, 79, 80, 83, 85, 90, 94, 106, 108, 123, 126, 137

Lua gbéw wiileawa yá'ia ge ìadama ge gude ge gyã ge zìzòkè yá musu leo: 5-7, 13, 17, 22, 25-26, 28, 31, 35, 38-39, 41-43, 51, 54, 57, 59, 61, 63-64, 69-71, 86, 88, 102, 109, 120, 130, 140-143

Lua sáaukpaa ké ì ní suaba ge ì duunakè má yái: 9-10, 30, 32, 34, 40.1-12, 92, 107, 116, 118

Pona ní aafia pò luanaaikenaò ví leo: 3, 4, 11, 16, 23, 62, 131, 139

Yesu Soũ lesi Maaku 14.26 guu, mé à Soũ yá'ò a yádanoo guu (Maa 12.10, 36) ní aà wabikèa guuo (Maa 15.34, Luku 23.46).

Soũ guu wà dàaa wà Kilisi yá'ò ní taasi pò a keo (22, 69). Wà aà bóa gau yá'ò b ní aà taa luabe yáo (16, 110, 118). Wà Soũ lá yáo ò Lua bàakuañno gbezã láo guu de gèn basoola.

Isailio wabikèa, Yesu wabikèa, Yesude káauo wabikèa (Zin 4.24-26), Soũ de lá pò Yesudeo ì lousisiò ũ e ní a gbão.

LA SEIA

1

Soũ 1-41

Báaade

¹ Báaaden gbé pò lí gbèvãio ledama mao ũ.

Ili duunkenaò zé seo,

ìli zòle ní gbé àlafikenaò.

² Dii ikoyã mé ì kaaàgu,

ìb làasookewà fãane ní gwãasinao.

³ A de lán lí pò wa bà swa saewa,*

a lá lí giigagao, ìb ne'i a gòowa,

yá pò ì ke píi káfia ví.

⁴ A de màa ní gbèvãio.

Aa de lán ése úa pò ìana ì sélewa.

* 1:3 Zel 17.8

⁵ Beewa gběvāio bɔ maa yákpalekegɔɔzi,
duunkenaɔ ze gběmaaɔ saeɔ.

⁶ Dii ì zemikū gběmaaɔne,
gběvāio sɔ, an zé mipè kaalewa.

2

Kia pɔ Lua kpà

¹ Bóyāi bui ní buio lé zɔakai?

Akea wàle lé pā kpaai?

² Dúnia kíaɔ lé zì sɔuke,
kpalablenaa lé káaa Dii

ní Kía pɔ a kpàzi.*

³ Aale me: Wà ní mɔdaonaa kékě,
wà ní ba polowá.

⁴ Dii lé ní àlafike,
zɔlea musu àle ní yáabɔ.

⁵ A palamá ní pɔfěo,
aà kpěne ì to vĩa ní kú.

⁶ A mē a a Kía kpà
a gbèsisí Siɔna musu.

⁷ Má yá pɔ Dii ðilemēe o à mē:
Ma nén n ũ, n Maen ma ũ gbā.†

⁸ Wabikea, mí n gba bui píi,
mí dúnia gola síiɔ kpama n pɔ ũ.

⁹ Nyɔ kiblemá ní m̀ gopanao,
nyɔ ní wíwi lá wí gí oo wiwa.‡

¹⁰ Kíaa, à ledamae bee ma,
dúnia kpalablenaa, à ònɔkū sa.

¹¹ A zɔble Dii ní víakeaèo,
à kúle bùsu seè ní lualuaɔ,

¹² ké aà pɔ su fěázi à gaga zéuo,
asa aà pɔ ì pa kánde.

Báaaden gbé pɔ nàaazi ũ.

3

Lezua Luazi ibeɔ yá musu (2Sam 15.13-17)

¹ Le pɔ Davidi dà gɔɔ pɔ à bàalè a né Abisaloũe.

² Dii, ma wèleɔ die fá,
gbé pɔ íbelesèmanɔɔ dasi.

³ Wàle ma yá'o dasi,
wàle me Lua a ma suabao.

⁴ Mpi sɔ Dii,
níle òliamazi sèngbao ũ,
ma gawin n ũ,

* 2:2 Zin 4.25-26 † 2:7 2Sam 7.14, Mat 3.17, Zin 13.33, Ebe 1.5, 5.5 ‡ 2:9 Zia 2.26-27, 12.5, 19.15

ni to ma mi àṽ daa ía.

⁵ Mi lɛzu Diizi,
í wea za a kpéu gbèsí sí musu.

⁶ Mi wúle i'ò ní a nao,
mi vu aafia, asa Dii mé ma ũ.

⁷ Gbẽṽn àaasṽṽo lɛɛ kwi lé ma wɛ,
kási mili víakɛnéo.

⁸ Fɛlɛ Dii,
ní ma íbɛɛɔ lɛgbɛɔmble,
ma suaba ma Lua,
ní gbẽvãipiṽ swaa é'ɛ.

⁹ Dii mé í gbé suaba.
Báaada n gbéṽgu.

4

Wabi oosi kea

¹ Davidi lɛ. Wí sí ní mṽṽnɛaɔɛ.

² Tó ma n sisi, wea Lua ma Zennṽde.
Tó má yeelɛa, ni ma gba dɛɛpookli.
Wẽnadṽmɛɛ, ní ma wabikɛa ma.

³ Gbéṽ, á ze widaa ma Lua gawidewae bṽɛ ni?
Íṽ ye pṽpãṽzi, íṽ te táṽzi.

⁴ Aṽ dṽ ké Dii a gbéṽ díle adoa,
tó ma aà sísi, a ma yãma.

⁵ A kpakpanaga, ásu duunakɛo,
à láasookɛ á wúlekli, í níle.

⁶ A sa pṽ de à o o,
í Dii náaikɛ.

⁷ Dasi í mɛ: Déme a èfãaikɛwẽi?
Wá wɛgwa Dii, báaadawágu.

⁸ Baa tó pṽwɛna ní v̄ɛɛo dińzi,
pṽna pṽ ní dãmɛɛ ma sṽu de ní pṽa.

⁹ Mi wúle i'ò ní a nao kau,
asa Dii, níme ni to màṽ ku dṽṽa.

5

Wabi kṽṽ kea

¹ Davidi lɛ. Wí sí ní kulepɛaɔɛ.

² Swákpa ma yái Dii,
laaidṽ ma yãwaaipaawa.

³ Ma Kía, mále wiilema,
ma Lua, mále wabikɛma.

⁴ Dii, ni ma yãma gufẽnɛ,
mi a yáṽ dṽṽnɛ kṽṽ,
ma wé íṽ dṽnzi.

⁵ Luan n ũ, ní ye v̄ãizio,
nili gbẽvãí díleɔ.

⁶ Zlakãfina lí e zè n aɛo,

ń za vāikenaɔgu píe.
 7 Dii, ni ɛedeɔ mide,
 ń ye gbēdenaɔ ń gbēblenaɔ giyāio.

8 Mapi má gē n ua n gbēke zɔɔ yái,
 má kúle n kpele ma misiilene.

9 Dii, doamee n náai yái,
 zepoomee ma dādānaɔ yái.

10 Asa an yāe náai v̄io,
 aaĩ lenakasa gbēɔne.
 An nòse de lán kaadɔembewaɛ,
 gbé òkpaa yá kò ń s̄u.*

11 To yá z̄lɛmá Lua,
 to aa ɔzu ńzia wéu.
 N ń yá n ae an tàae dasiɔ yái,
 asa aa gĩ n yāmaie.

12 To gbé pó nà n kpeɔ yáalɔ,
 aaɔ wiile ń pɔnao gɔɔpii.
 Oku gbé pó yenziɔla,
 aai v̄i aao kēaa n yá musu.

13 Dii, ni báaada gbēmaaɔgu,
 n yearzi i kàedañzi.

6

Wiile Luawa

1 Davidi le. W̄i sí ń kúuleaɔe.

2 Dii, ńsu ma lele ń kp̄eneoo,
 ńsu ma toto ń p̄kūmaoo.

3 W̄ɛnad̄m̄ee Dii,
 ma ḡɔ déedeennɔe,
 ma gbágbā Dii, asa ma wá lé w̄ie.

4 Ma p̄ɔ yá dúuduue, Dii,
 ńȳɔ d̄ɔmale b̄ɔe ni?

5 Ēa ñ ma misi, Dii,
 ma suaba n gbēke yái.

6 Asa ge lí e lem̄ama ɔo,
 w̄ili n táasile miauo.

7 Ma w̄ɛnakè ma kpasa,
 ma m̄ib̄ɔɔ ñ gá ń wé'io,
 ma w̄úlek̄i ɔo n̄ie e gu ge d̄ɔd̄.

8 Ma wé ɔo b̄ɔb̄ɔ ń p̄siao,
 ɔo wo, ké ma ibeɔo dasi yái.

9 A go ma k̄i vāikenaɔ,*
 asa Dii ma ɔɔɔ mà.

10 Dii ma wiile mà,
 Dii ma wabik̄ea s̄i.

11 W̄i a ma ibeɔo k̄u píi,

* 5:10 Lom 3.13 * 6:9 Mat 7.23, Luk 13.27

aa gũ bíli guu,
aa fua kándo, aai kpekpa.

7

Yānakpaa, Dii!

¹ Le pó Davidi sí Dii Bēyāmēē bui Kusi yá musu.

² Dii ma Lua, ma nanziē,
ma suaba ñ ma bɔ gbé pó pèlemazi ɔzi.

³ Tó màa no,
aa ma taitai lán nòmusuwaē,
aa ma kékékōēē,
gbēē a ma misio.

⁴ Dii ma Lua, tó ma tàækèē sō,
tó ma ɔ ku yāvāiu,

⁵ tó ma vāikè ma gbédeēē,
ge tó ma gbāamò ma wèlēē pā,

⁶ ma ibēēpi pèlemazi aà ma kú,
i òzōa tōlē,
i ma tó vīlē būsū'ūfāau.

⁷ Fēlē zē ní pɔfēo Dii,
fēlē kpēnēbɔbɔ ma ibēēwa.

N n mē sé, ma Lua,
ní yágōgō a zéwa.

⁸ To gbéō kāanzi,
ní kiblemá kua za musu.

⁹ Dii, ni yákpalekē ní gbéō.
Dii, to yá bɔmanɔ na ma yázede léu,
Musude, kemēē ma nòsepua léu.

¹⁰ Lua, nime ní maa,
ni nòse ní làasoo yɔē.*
Gbēvāio pásíkēa midē,
ní gbēmaao gba zekii.

¹¹ Lua Musude mé ma sēngbao ũ,
ĩ nòsemaadeo suaba.

¹² Lua ĩ yákpalekē a zéwa,
ĩ to yá ào zōlemá gɔɔpii.

¹³ Tó gbé i nòselileo,
Lua ĩ a fēnda lēkē, ĩ a sá ká.

¹⁴ I a ka gbaē,
ĩ a gōkēbɔ pó ĩ ga inéō kēkē.

¹⁵ Gwa, vāi ĩ nɔdɔ gbépiu,
ĩ yādɔnweia nɔsi à nē'ìè egē ũ.

¹⁶ I eyō gbéōnē zāzā bai ũ,
ō ĩ zu ē pó a yōpi guu.

¹⁷ Aà yādɔnweia a wi aà musu,
aà gbéō wētāa a soaa aà miwa.

* 7:10 Zia 2.23

18 Má Dii sáaukpa aà maake yáí,
má Dii Musude tɔbɔ́ n̄ lesiao.

8

Lua zɔ̀kɛ oa

- 1 Davidi lɛ.
2 Dii wá Dii, n tɔbɔ́ dúnia guu,
n gawi b̀ gupuuu musu.
3 N dà n̄f̄ɛnɛnaɔnɛ n̄ n̄ yɔ̀minaa
aa n táasile,*
kɛ n̄ ibɛɛɔ n̄ n̄ w̄lɛɔ n̄lɛ yáí,
n m̄akanaɔ lɛ i ḡɔ kpaaua.
- 4 Kɛ ma n z̄i gwà musu,
m̄vua n̄ saana pɔ́ n̄ p̄pɛ weɔ,
5 ma m̄è b̄n̄ gb̄ɛnaz̄ina ũ an yá ɔ̀ d̄ngui?
B̄n̄ n̄ ũ ni laaid̄mái?†
6 N aà k̄ k̄s̄aa malaikaɔzi ḡɔɔpla,
n aà kpà kpalau n̄ gawio n̄ b̄ɛɛɔ.
7 N t̄ò à iko v̄i pɔ́ pɔ́ n̄ k̄ɔwa,
n̄ t̄ò p̄pii mis̄ilɛè,‡
8 s̄aa n̄ zuɔ́ n̄ s̄ɛanɔb̄ɔɔ p̄ii,
9 b̄aa n̄ kp̄ɔɔ n̄ pɔ́ pɔ́ kú ísia guu.
- 10 Dii wá Dii, n tɔbɔ́ dúnia guu.

9

Lua sáaukpa k̄ í yákeke gb̄ɛnɛ yáí

- 1 Davidi lɛ.
2 Dii, má n táasile n̄ n̄sɛm̄endoo,
má n̄ yāb̄nsaek̄ɛɔ kp̄awak̄ɛn̄.
3 Má p̄nake, má yáalɔ́ n̄ yá musu,
Musude, má n tɔbɔ́ n̄ lesiao.
- 4 Ma ibɛɛɔ i kpekpa,
aaɪ ḡɛmb̄ɔlɛ aa gaga n̄ aɛ.
5 Asa n̄ zɛmanɔ́, n̄ yānakp̄aa,
z̄ɔlɛa n̄ ḡinaa n̄ yāḡòḡò a z̄éwa.
- 6 N buip̄alɛɔ l̄lɛ,
n̄ gb̄ɛv̄aipiɔ́ m̄ɔnz̄ɔ,
n̄ n̄ t̄ɔ d̄è m̄ɔmiɔ.
7 N músi láasai kpà ma w̄lɛɔzi,
n̄ n̄ w̄lɛɔ kw̄è,
an yá d̄ɔ gb̄ɛgu lɔɔ.
- 8 Dii í kible ḡɔɔpii,
à a kpala d̄ilɛ yákpalek̄ɛa yáí.
9 A yákpalek̄ɛ n̄ dúnia gb̄ɛɔ s̄usu,
a kible buiɔwa a z̄éwa.

* 8:3 Mat 21.16 † 8:5 Soũ 144.3, Ebe 2.6-8 ‡ 8:7 1Kln 15.27, Efe 1.22, Ebe 2.8

10 Dii mé ulékíi ũ
gbé pó wàle gbāamónéone,
a dené aafia'ekíi ũ taasikεgṽṽ.

11 Dii, gbé pó n tó dṽṽ n náai ví,
nili n aeyanaṽ vūaaṽ.

12 A lesi Diiε, àle kible Siṽna,
à aà yākeṽṽ kpàwake bui píiε.

13 Asa yá lí sāaaguo,
ì tṽsi gbēdenawa,
ì taasideṽ wiileṽ yāda.

14 Gwa lá ma ibεεṽ lé íadaa, Dii,
wēnadṽmεε, ní ma bṽ ga lézì,

15 mí lé mama Siṽna bíibṽleu,
mí pṽnake ké n ma suabà yáí.

16 Buiṽ sí ε pó aa yṽṽ,
an gbá zù ba pó aa kpàṽ.

17 Wa Dii dṽ ní yákpalekeṽ a zéwaoε,
ì to gbēvái yākeṽ labadaaàla.

18 Gbēváiṽ ì ta bedau,
bui pó aali Lua yādaopiṽ.

19 Wēnadeṽ yá a sāaàgu bauo,
taaside wεṽṽaaàzi láaa vío.

20 Fεε Dii,
ńsu to gbēnazina n gā flo,
bui píi kāaa, ní yákpalekeṽńṽ.

21 Dii, to vía buiṽ kú,
ké aa e dṽ wa de gbēnazinaṽ ũ.

10

Lua yágṽgṽa ní gbéṽ wabikeṽ

1 Dii, bóyái ní zεa zāzāi?

Akeṽ ni ulené taasikεgṽṽzìi?

2 Gbēvái ì gbāasaide wε wala guu,
ì kṽnikeè, ì aà kú.

3 Gbēvái ì a pṽnideṽ íanadā,
ì bíide sáaukpa, ì Dii tṽbēesi.

4 Gbēvái wala mé tò ìli Dii aeyao,
a Lua làasoo vío.

5 Yá pó ì ke píi ì bṽè maaε,
ì azia káfi, ìli n ikoyā dao,
ì lesuikε a ibεεṽwa.

6 I me á kpaguao,
áṽ ku pṽnau taasikesai gṽṽpiie.

7 Eε ìṽ dṽ aà léu
ní gbékaao ní yāpāsio,

yā̀dɔnwɛia ní yā̀vāio mé aà lé pà.*

⁸I naale yāesaide wénkpɛ,
ké à e aà de asii guu,
ì mi'ide kpákpa gusaena.

⁹I naale gbéɔne asii guu lán nòomusuwa,
ì naale lákpɛu à e yèessaide kú.
Tó à aà kù, ì aà gále ní a bao.

¹⁰Gbé pò a le a kù gò wúlɛa yèmɛɛ,
gbāa mé aà nè.

¹¹Gbēvāipi ì mɛ Lua a yá fān vīo,
ì ɔku a wéwaɛ, ìli gu'eo.

¹²Dii, fele mó ní n gbāao,
Lua, ñyɔ̀ yèessaide ɔ̀ fānkɛ.

¹³Lua, b́yāi gbēvāi ì d́ɛnnɔi?
I o a s̄o guu níyɔ̀ ìadawao.

¹⁴N beeo ni e śasā,
ni gbéɔ yá'ɔma ní ní pɔsiao yāda,
ké ñ e ɔdaumá.
Yèessaide ì azía kpama,
tone pò gwana vīo dɔnlɛden n ũ.

¹⁵Gbēvāi ní gbé pāsio gāsí éné,
an vāi pò aale e wa d́o wí ní musu.

¹⁶Dii ì kible gɔɔpii,
aà yādansaiɔ̀ mide aà b́usu.

¹⁷Dii ì yèessaide ɔ̀ wabikɛa ma,
ì ní gba s̄o, ì swāɔ̀ ní yái.

¹⁸I ze ní tone pò gwana vīo
ní gbé pò wàle ìadamáɔ̀,
ké gbēnazina pò de b́usuti ũ su to s̄o ḱéngu bo yái.

11

S̄dilea

Davidi le.

¹Ma na Diizi.

B́yāi ále omɛɛ mà vua
mà ta gbɛ musu lán b́awai?

²A vāikɛnaɔ̀ gwa, aa kakpà śaa,
aa gusaɛ yémá aa śa gá,
aa kakpàle nòsemaadeɔ̀wa.

³Tó felekɛa yāmikpale gbòo,
gbēmaaɔ̀ kɛa ni?

⁴Dii ku a kpéu,
a źɔle b́awa musu we.
I wɛpā gbēnazinaɔ̀la,
ì wékpaléñzi.

⁵Dii ì gbēmaaɔ̀ tàasika,

* 10:7 Lom 3.14

āma a za vāikenaṽgu
 ní gbé pó yāpāsi i kené naṽ.
 6 A teyṽ ní íatēgbṽo kwe vāikenaṽwa,
 ían wāa mé aṽ de ní baa ũ.
 7 Asa Dii í yāke a zéwa,
 yākea a zéwa í kèè na,
 gbēmaaṽ wesiaàle.

12

Gbēnazina bēbo

1 Davidi le. Wí sí ní kúuleaṽe.
 2 Ma suaba Dii!
 Asa gbēmaa ku lṽo,
 náaide làa gbēnazinaṽ guu.
 3 Baade í eeto a gbédeee,
 í lena kèè ní nṽsememplao.
 4 Dii, lenade gyawi
 ní gbé pó í azia se lesio.
 5 Aaí me ní lé mé a tidṽ gbéa,
 wa mé wa ní lé ví,
 déme a kiblemái?
 6 Gbé buseṽ wetāa
 ní wēnadeṽ aukēao yái,
 Dii mè á fēle sa,
 á ní gba bṽkíi pó aale a nide.
 7 Dii yá sāa vīo,
 a de lán ánuṽsu pó wa yò mua téu
 wa bàasa gēn soplawa.
 8 Mpi Dii, níyṽṽ wá dṽa gṽṽpii,
 níyṽṽ wá sí gbé bee taaṽwa.
 9 Tó gbéṽ yābēe kù ṽplapla,
 gbēvāiṽ lṽ be ní yṽṽo gupiiue.

13

Lezua Luazi

1 Davidi le.
 2 E bṽe, Dii?
 Ma yá aṽ sāangu gṽṽpii yà?
 N mikpe aṽ dṽamee e bṽe ni?
 3 Máṽ dēeka ní ma làasooṽ e bṽe ni?
 Ma pṽ lṽ sia lá gu lé dṽ,
 ma íbēe aṽ gbāablea e bṽe ni?
 4 Dii ma Lua, ma gwa ní ma yāma.
 Ma oa weeme,
 ké másu ga i oo yái,
 5 ké ma íbēe su me a tidṽmalao,
 ké ma wēleṽ su pṽnake ma fua yá musuo.

6 Mále n gbēke náaike,
ma pɔ na ké n̄yɔ ma suaba.
Má lesi Diie,
asa à yāmaakèm̄e.

14

Misaide yá'oa (Sou 53)

Davidi le.

1 Misaide ɔ̄ i o ní s̄o guu Lua kuo.

Aa òkpà, an yākea vāi,
yāmaakena kú ní guuo.

2 Za musu Dii i wéte gbēnazinaɔzi,
i gwa tó gbēe ɔno kà a k̄i welea.

3 Aa sàsá píi, aa ḡò d̄osai míomiɔ,
yāmaakena kuo, baa do.*

4 Vāikena wé lí gu'eo lé?

Aa ma gbéɔ mómɔ lán úwa,
aali lezu Diizio.

5 Gwa, vía a ní kú we maamaa,
asa Lua a ze ní gbēmaaɔ.

6 Vāikena i kpa taasidee a p̄eãu,
kási s̄o Dii mé taaside ulék̄i ũ.

7 Lua, bɔ Siona mɔ n̄ Isailiɔ bɔ!
Tó Dii sù ní a gbéɔ ní pá ziu,
Yakɔbu buiɔ p̄onake,
Isailiɔ yáalɔ.

15

Luayāmana yá'oa

Davidi le.

1 Dii, déme zeví à ḡe n uai?

Déme a f̄o àɔ ku n gbèsisi musui?

2 Gbé p̄o i ku t̄aesai,
mé i yāke a zéwa,
mé i síana'o ní n̄sem̄endoo.

3 Ili yāɔ gbēewao,
ili t̄aek̄e a gbédeeeo,
ili a gbēdo s̄s̄o.

4 I saka luayādansaiɔgu,
i luayāmanaɔ kp̄ela.
Ili a legbēa lileo,
baa tó à k̄è z̄i'ũ.

5 Ili ɔa s̄eané à a igbào,
ili bɔ gbé p̄o a yá kú k̄e ɔs̄as̄a yáio.

Gbé p̄o i ke màa a k̄p̄agua bauo.

* 14:3 Lom 3.10-12

16

Naa Luazi

Davidi lε.

¹ Ma d̄sa Lua,
nímε ma nanzi.

² Má ò Diiε ma diin n ũ,
nímε ñ ma aafia ũ.

³ N gbé p̄ó kú ma bùsuuɔ
mé dε gawide p̄ó ì kamaguɔ ũ.

⁴ Gbé p̄ó aai wā gé t̄aa kíiɔ
aai yā'õma kpá ñziãziε.

Má sa'o'i t̄léñnɔɔ,
wa ñ t̄aaɔ t̄s ma ma léuo.

⁵ Dii, n ma ka ma baawa,
ma wēni ku n ɔziε.

⁶ N kɔɔ d̄amεε gumaau,
gba p̄ó ñ d̄amεε k̄amagu.

⁷ Má Dii táasile ké ì lɛdaa,
baa gwá ì to ma s̄õ ma gba laai.

⁸ Miɔ Dii e ma wéu gɔɔpii,
lá a kumanɔ, má kpaguao.

⁹ Bee yái ma p̄o ì na,
ma n̄sε ìɔ yáab,
ma wé d̄oi ìɔ ma mε aɔ ku aafia.

¹⁰ Asa ñyõ ma to miauo,
ñyõ we n yāmana yaikεo.*

¹¹ N ma ka wēni zéwa,
n kíi p̄ona ìɔ pεεau,
p̄omaɔ ku n ɔzi gɔɔpii.†

17

Wabikεa

Davidi wabikεa.

¹ Dii, ma yāma,
asa ma yá naε,
swāɔɔ ma wiilεai,
ma wabikεa ma,
asa mále kε ñ mɔafilioo.

² N kíi má yāna eu,
n wé lé yá p̄ó zεv̄i e s̄áasā.

³ N ma s̄õ gwà, n wétεmazi gwá,
n ma t̄aasikà, ni yāe eao,
asa ma zεò ma lé a ma kalik̄εo.

⁴ Mili té gbēnazina yākeɔɔzio,
mili gbé p̄as̄iɔ ɔlεεo.

⁵ Ma bε n zéu súsu,
mi p̄aale n yáεo.

⁶ Mále lεzunzi, asa ñyõ wea.

Lua, swáse ma wabikεai.

* 16:10 Zln 13.35 † 16:11 Zln 2.25-31

7 N n gbēke bɔnsaε kemεε,
 gbé pɔ nanzio bɔ n ibεε ɔzi.
 8 Laaidɔa lá n wébesianawa,
 ní ma sɔb n kúlukulunau.
 9 Ma si gbēvái pɔ aai ñadaaɔwa,
 ma ibεε pɔ liaamazipio.
 10 Aali gbēε wegwao,
 an lé ñ yò yá'o.
 11 Aa pèlemazi aa ñamazi,
 aa webia ké aa e ma pále zíle.
 12 Aa ye ma taitai
 lán nòmusu nɔandenawa,
 lán nòkusi pɔ naalea gusaenawa.

 13 Dii, fele dañle, ní n kwé,
 ma si gbēvái piɔwa n n fɛndao,
 14 ma bɔ gbépio ɔzi n n gbāao.
 An baa ku dúniaε bee guu,
 an àizeε ño diñzi, an néo ñ ká,
 aai pɔ pɔ fɛo kále n n épioε.
 15 Má wesinle ma nòsemaa yái,
 tó ma n e ma vugɔ, bee a mɔa.

18

Ziblea sáaukpa (2Sam 22.1-51)

1 Le pɔ Dii zòblena Davidi siè gɔɔ pɔ à aà bò Saulu n aà ibεε kɛnio ɔzi.
 2 Má yenzi Dii,
 nímε n ma gbāa ũ.

 3 Lua mé ma gbesi ũ,
 mi naaazi,
 ma Lua mé ma zegikí ũ,
 ñ ma misi.
 A de ma sɛngbao ũ,
 má aà náai ví,
 a de ma suaban gbāa ũ,
 ñ ma dɔa.
 4 Dii kà wà aà sáaukpa.
 Mi lezuaazi,
 ñ ma bɔ ma ibεε ɔzi.
 5 Gó kpàlemanɔ,
 kaale swa lé ma ble.
 6 Mia baɔ galakpamεε,
 ga baikpamεε ma aε.
 7 Ma yelea guu màa ma Dii sisi,
 ma lezù ma Luazi,
 ɔ à ma lɔɔ mà za a bε,
 ma wii kàwà, à gè aà swáú.

 8 Tɔɔle lùalua à zìazía,
 gbèsisio dèedee n zínau,

aa lùalua ké aà pɔ pà yáí.

⁹ Súele b̀ aà ńu,

té p̀ i kúmà b̀ aà léu,

a ỳó lé pipi aà ae.

¹⁰ A gu k̀èaa musu à p̀la,

lou sísi aà gbá źe.

¹¹ Ale vua dia malaika g̀s̀iade kpe,

àle ỳaakpa ní íanao.

¹² A gusia k̀u azlala,

à luabesiana k̀è a k̀úki ù.

¹³ Lousisia d̀aa aà gawi píleae,

lougbe kwè, lou p̀lepíle p̀s̀ip̀s̀í.

¹⁴ Dii Musude p̀ala za musu,

aà b̀o d̀o louvía ù.

¹⁵ A ka f̀a ma íb̀eogú à ní f̀aa,

Lua s̀umá à ní yá.

¹⁶ Ké n palamá Dii,

ísia t̀oole b̀o gupuaú,

ké n p̀ob̀o n ńu,

d̀únia źina b̀o puizi.

¹⁷ A ɔ̀b̀o za musu à ma k̀u,

à ma b̀o ísiu.

¹⁸ A ma sí ma íb̀e gbãawa

ń ma ẁele p̀o an gbãa demala.

¹⁹ Aa ànaa ma ẁenakeg̀o,

̄ Dii z̀emano.

²⁰ A ma b̀o à ma gba d̀epooki,

à ma m̀isi ké a yemazi yáí.

²¹ Dii ỳak̀eme ma ǹsemaa léu,

à fiab̀ome ma gbã́sai léu.

²² Asa má Dii ỳadileao k̀u,

mi v̀aíke ma a Lua tò weo.

²³ Aà ikoyã ̀o d̀aaame,

mi b̀o yá p̀o a d̀ileo kpeo.

²⁴ Ma kua tàae ví Dii eo,

má azia k̀u duunasai.

²⁵ Dii fiab̀ome ma ǹsemaa léu,

asa a è má k̀u gbã́saie.

²⁶ N náai ví náaideone,

t̀aesaiden n ù t̀aesaideone.

²⁷ N wásawasa gbé wásawasone,

ãma ni k̀onike gbé d̀osaione.

²⁸ Ni z̀iabusano suaba,

ni gbé p̀o aai rízia se lesi b̀o busa.

²⁹ Dii, ni ma filia tefele,

ma Lua, ni ma gusia lile gupua ù.

³⁰ N n gbãao má f̀o kuadi kaawa,

ń ma Lua d̀onleo má f̀o ví g̀ia.

31 Luapi sṽ, à yǎkea b̀lei.
 Dii yá sǎa v̄io.
 A de s̀ngbao ũ gbé ṕ náazionε.
 32 Dii bàasio, déme Lua ũi?
 Wá Lua bàasio, déme gbesi ũi?
 33 Lua mé i ma gba gbāa,
 ṽme i zεpoomεε śsu.
 34 I to ma wá nakū lán tuewa,
 i to màṽ be b́su gulesiṽ musu.
 35 I zíkaa dadamεε
 e ma gǎsi f̄ mṽgotē sá gá.

36 Ni n zibles̀ngbao kpaá,
 ní ma kǔa ní n ṽplaaó,
 ni naale n̄ ma tṽṽ.
 37 Ni ma zé yàasa k̄mεε,
 ṽ ma gbá lí gbǎleo.
 38 Ma pεle ma wèleozi ma ní k̄k̄k̄,
 mi kpekpaó e ma ge ní dedeó.
 39 Ma ní wiwi, aai e f̄leo,
 aa kwè ḡ káleá ma gbá źe.
 40 N ma gba gbāa, ma zíkàò,
 ní tò ma ibεεṽ mikpàa.
 41 N tò ma wèleo kpekpa,
 ṽ ma a zangudepiṽ m̄de.
 42 Aa wiilè, gbēe i ní suabao,
 aa lezù Diizi, i yāmamáó.
 43 Ma ní ké búεbue
 lán luutē ṕ íana s̀wa,
 ma táa'ómá lán zé guu p̀leawa.

44 N ma bṽ gbé ṕ f̄lemanṽṽ ṽz̄i,
 n ma ke buiṽ m̄de ũ.
 Gbé ṕ má ní d̄ṽṽ lé zṽblemεε.
 45 Bui z̄iloṽ i vl̄naumεε,
 tó aa ma yāmà, aai misiilemεε.
 46 Buipáleo ḱsu i kwé,
 aai bṽ ní zεgik̄liṽ ní lualuaó.

47 Dii ku! Báaaden ma gbesi ũ!
 Wà Lua ma Suabana tṽṽ.
 48 Lua mé i tṽsimεε,
 i buiṽ totomεε.
 49 N tò ma pili ma ibεεṽwa,
 n ma gba gbāa de ma wèleoṽa,
 n ma bṽ gbé p̄siṽ ṽz̄i.
 50 A yái má n sáaukpa buionε,
 má n táasile, Dii.*
 51 Dii i z̄i zṽṽ ble kía ṕ á s̀e,
 i gbēkeke kía ṕ á kp̄piε,
 ma Davidi ní ma buiṽ e gṽṽpii.

* 18:50 Lom 15.9

19

Luabε gawi n̄ Lua yā gawio

- 1 Davidi lε.
 2 Musu ī Lua gawi bɔ̄ gupuau,
 b̄aluma p̄ɔ̄ ī aà z̄i ɔ̄lɔ̄né.
 3 Īɔ̄ yādané lá gu lé dɔ̄,
 ī d̄ɔ̄a kpámá gwá n̄ gwáó.
 4 Ili yā'oo, aà yā'oa bui kuo,
 w̄ili a k̄ia maɔ̄.
 5 Aà lɔ̄ɔ̄ ī gé d̄únia guu píi,
 aà yā'oa ī gé e tɔ̄lε léwa.*

Lua kpedò̄ iat̄εε we,
 6 ī bɔ̄ kp̄éu à bilε lán n̄ɔ̄senawa,
 ī f̄elε n̄ táo n̄ p̄ɔ̄nao lán neḡɔ̄nawa.
 7 Ī f̄elε luabε léla,
 ī p̄āa gé e a léle,
 p̄ɔ̄e líɔ̄ ulεa a pusuiɔ̄.

- 8 Dii ikoyā p̄aεa,
 ī n̄ n̄ɔ̄se n̄ininé.
 Dii yá náai v̄i,
 ī l̄eda ɔ̄n̄ɔ̄saideɔ̄wa.
 9 Dii ī ɔ̄tona d̄ɔ̄né súsu,
 ī n̄ p̄ɔ̄ ke na.
 Dii yādilεaɔ̄ gbāsi v̄io,
 ī n̄ oa weené.
 10 Misiileā Diiε z̄épi wεbɔ̄a,
 waɔ̄ t̄ei gɔ̄ɔ̄pii,
 Dii yákpalekεa s̄iana v̄i,
 yápi īɔ̄ maa wásawasa.
 11 Aà yāmaa dε v̄uaa, baa v̄ua maa,
 a na dε z̄ó'ia, baa z̄ó b̄usu.
 12 Ni l̄eda mapi n̄ z̄òblenawa,
 gb̄é p̄ɔ̄ n̄ yá k̄ua ài īɔ̄ z̄ɔ̄.

- 13 Déme a f̄ɔ̄ yá p̄ɔ̄ ále z̄āwàɔ̄ d̄ɔ̄i?
 S̄uukεmanɔ̄ n̄ ma tàae p̄ɔ̄ ulεaɔ̄.
 14 N̄su to mapi n̄ z̄òblena d̄óenn̄ɔ̄,
 duuna su gb̄āableaɔ̄,
 míɔ̄ kú wásawasa tàae z̄ɔ̄ sai.

- 15 To yá p̄ɔ̄ lé bɔ̄ ma léu
 n̄ làasoo p̄ɔ̄ kú ma s̄uuo kangu
 Dii, ma gbesi, ma Suabana.

20

Z̄iblea wabikεa

- 1 Davidi lε.
 2 Dii sinn̄ɔ̄ n̄ yeelεa guu,
 Yakɔ̄bu buiɔ̄ Lua n̄ se l̄es̄i.

* 19:5 Lom 10.18

3 Kua za aà kúkii a n suaba,
 kua za Siɔna a dɔnle.
 4 Aà n sa'oa píi sí,
 n sa'obɔɔ i dɔaàgu.
 5 Aà pɔ pɔ n pɔ gbà kpama,
 aà to ò yá pɔ níe yá le,
 6 wí gulake zí pɔ ní blè yá musu,
 wí dàlapoo da ní wá Lua tó.
 Dii wabi pɔ ní kè sinnɔ píi.

7 Má dè sa Dii ì kía pɔ a kpà suaba,
 ì siaànɔ za a be pɔ a kua adoau,
 i to aà zible ní a gâsa gbãao.
 8 Gbèeɔ ì zikasɔgoɔ náaike,
 gbèeɔ ì sɔɔ náaike,
 wápiɔ sɔ, Dii wá Lua náai wi ke.
 9 Ampio, aa kúle aa léle,
 wápiɔ sɔ wáɔ zea gíũgiũ.

10 Dii, to kí zible,
 tó wa lezúnzi, síwanɔ.

21

Ziblea sáaukpaa

1 Davidi le.
 2 Dii, kí lé pɔnakε ní n gbãao,
 aà pɔ na maamaa ké ní tò à ziblè.
 3 N pɔ pɔ aà pɔ gbà kpàwà,
 ni gí aà wabikea síiaànɔ.
 4 N danle kèè ní èfãai zɔɔ,
 n vua fùà kpàè.
 5 A wèni gbèama, ò ní kpàwà,
 ní tò a ku e gɔɔpii.
 6 Aà gawi zɔɔ ké ní tò à ziblè,
 n gawi ní zɔɔkeo kpàwà.
 7 Niɔ báaadaaàgu gɔɔpii,
 n kuaaànɔ tò aà pɔ kèna.
 8 Asa kí Dii náai ví,
 kua Musude gbèkeu a kpaguao.
 9 Nyɔ odiε n ibεεɔwa,
 níyɔ n wèleɔ kú ní n ɔplaaɔ.
 10 Nyɔ ní ke mua yàa ũ n mɔgɔɔ,
 Dii a ní míɔnzɔ a pɔfègɔɔ,
 i to tékūmá.
 11 Nyɔ ní néɔ midε dúnia guu,
 ní ní buiɔ kè gbènazínaɔwa.
 12 Baa tó aa lekpaainzi,
 an pɔeã a fɔ zíkεo.
 13 Nyɔ ka dɔdɔ ní wéwa,
 níyɔ to aa kpekpa.

14 N gbāa guu, Dii, ñ nziá káfi,
wí lesi wà n gōsake táasile.

22

Wiile Luawa

1 Davidi le.

2 Ma Lua, ma Lua,
bóyái n ma to wei?*

Ma wiilè,
àkea níle mó ma suabaio ni?

3 Ma Lua, ma lezùnzì fāane,
ni weao,
ma wiilèma gwāasina,
ō níle.

4 N kua adoa, ní zōlea báawa,
ō Isailio ì ní táasile.

5 Mmε wá deziō n náaikè,
aa n náaikè ò n ní mīsi.

6 Aa lezùnzì ò aa bokī è,
aa n náaikè ò wí i ní kūo.

7 Kòtēn ma ũ, gbēnazinan ma ũo,
wàle ma sōsō, wàle sakamagu.

8 Gbé pó lé ma gwaō lé ma yáalo,
aale lesuikεa,

aale mikε déūdeū aale mε:†

9 Lá àle Dii náaike, aà aà bō,
tó aà yá kaaague, aà aà misi.‡

10 Mmε n ma bō ma da nòseu,
n ma dō aà yōwa.

11 Má na n ɔzi za neasakpeue,
ní de ma Lua ũ za ma da nòseu.

12 Nsu ñyō kumanō zāo,
asa taasi lé mekpa,
mé gbēe ku à dōmaleo.

13 Wa liaamazi dasidasi lán zugaaeōwa,
wa pooamazi lán Basana zuswanaōwa.

14 Wàle ledōdōa lán nòomusu ɔɔlōna pó aale pó taitaiōwa.

15 Ma gbāa gēzea lán í kóleawa,
ma guō bōō pīi,
ma mε yò lán zōsawa.

16 Ma kòlo giigàga lán pēnkasowa,
ma léna nàale ma lé musu.§
Wà ma wule lán gēwa būsutiu.

17 Gbéō liaamazi dasidasi lán gbēōwa,
gbēvāipiō nònōamazi,

aa ma ɔ ní ma gbáō fōfō.*

18 Má fō mà a wáō nao pīi.

* 22:2 Mat 27.46, Maa 15.34 † 22:8 Mat 27.39, Maa 15.29, Luk 23.35 ‡ 22:9 Mat 27.43 § 22:16

Zāa 19.28 * 22:17 Zāa 20.27

Wà wɛbɪibii, wàɛ ma gwa,
 19 wàɛ ma pɔkasao kpaale,
 wàɛ tɛɛpa ma ulatao yá musu.†

20 Dii, n̄su n̄yɔ̄ kumanō zão,
 n̄mɛ n̄ ma gbãa ũ,
 mō dɔmalē kpakpa,
 21 ma bō an fɛ̄nda lézi,
 ma wɛ̄ni si gbɛ̄piɔ̄ swaawa,
 22 ma bō n̄ɔ̄musupiɔ̄ lézi,
 ma si zùsɛ̄lepiɔ̄ kóbawa,
 23 mí n̄ tɔbō ma gbé̄ɔne,
 mí n̄ táasilē kókãaa guu.‡

24 A Dii viakenaɔ, à à táasile,
 á Yakɔbu buiɔ, à à tɔbo,
 á Isailiɔ, à misiilè.
 25 Asa i saka taasideguo,
 i à wɛ̄nadeke yaboo,
 i mikpedɔ̀è,
 à swãkpà à à wiileai.

26 Má n̄ táasile balu guu,
 má lé pɔ má kɛ̄ma fiabo n̄ viakenaɔ wáa.
 27 Taasideɔ pɔble aa ká,
 Dii kíi wɛ̄ɛlenaɔ aa à táasile,
 aaī ku gɔ̄pii.

28 Dúnia búu gbé̄ɔ Dii dɔ̄, aai zeaànō,
 bui pɔ kúuɔ kúɛ̀è píi,
 29 asa kpalableaá Dii yáɛ,
 ì kible bui píiwa.
 30 Dúnia gbãadeɔ kúɛ̀è píi,
 gbé̄ pɔ gè gékíiɔ misiilè píi.
 31 An buiɔ zɔblèè,
 aa Dii yá dau siu ziadeɔne,
 32 aai o gbé̄ pɔ wi n̄ i yãaɔne
 lá à yãnakpãmá,
 asa a kè.

23

Dii mé ma dāna ũ

Davidi ɛ.

1 Dii mé ma dāna ũ,*
 pɔe a kɛ̀sãao.

2 I ma wúɛ sɛ̀bɔ̀kíi,
 ì gɛ̄manō í kílikili saɛ.†

3 I ma n̄ɔ̄se n̄inimɛɛ,
 ì dɔaamɛɛ zé maaō guu a tó yáí.

† 22:19 Mat 27.35, Maa 15.24, Luk 23.34, Zãa 19.24 ‡ 22:23 ɛbe 2.12 * 23:1 Zãa 10.11, 1Pie 2.25

† 23:2 Zia 7.17

⁴ Baa tó má be gusisi pāsīu,
má vāi vīakεo, asa n kumanɔ,
n sōna n n goo ì ma gba s̄.

⁵ Ni blekale ma ae ma ibεεo wáa,
ni nísidɔ ma miwa,
ni íka ma toona pai yelee.

⁶ Nama n gbεkeo aɔ kumanɔ gɔɔpiie,
míɔ ku Dii ua e ma wēni léu.

24

Dii gēa a kpéu

Davidi le.

¹ Tɔɔle n pó pó kuwàɔá Dii póε,*
dúnia n gbé pó kú a guuo pii.

² A tɔɔle zínapèle ísiau,
a kàle n swaɔ.

³ Déme zεvī à dεde Dii s̄s̄iwai?
Déme a f̄s̄ gē aà uai?

⁴ Gbé pó tàae v̄io mé aà n̄se pua,†
mé ìli ze n táaɔ,
mé ìli legbē n mɔafilioo.

⁵ Dii a báaada adegú,
Lua aà Suabana a to yá bɔaàɔ na.

⁶ Maa a de n aà kíi w̄εεlenaɔ,
Yakɔbu buiɔ Lua aeyanapiɔ.

⁷ A bíibɔleɔ w̄εw̄ε,
à gbà ziɔ w̄εw̄ε,
í tó Kía gawide‡ gē.

⁸ Déme Kía gawidepi ūi?
Dii neḡɔn gbāae,
Dii z̄ikan gbāae.

⁹ A bíibɔleɔ w̄εw̄ε,
à gbà ziɔ w̄εw̄ε,
í tó Kía gawide gē.

¹⁰ Déme Kía gawidepi ūi?
Dii Z̄iḡɔde mé Kía gawidepi ū.

25

Lua wá d̄ana

Davidi le.

¹ Dii, ma azia kpàmaε,
² ma Lua, mále n náaike.

Nsu to wí ma k̄uɔ,
n̄su to ma ibεεo tidɔmalao.

³ Wí a gbé pó an wé d̄onziɔ k̄uɔ,
sema gbé pó b̄ò n kpe p̄aɔ.

⁴ Dii, n̄ n zé ɔɔmεε,

* 24:1 1Kln 10.26 † 24:4 Mat 5.8 ‡ 24:7 1Kln 2.8

ní n yá dadamεε.

⁵ Gemanɔ n sianau, ní dadamεε,
asa Lua ma Suabanan n ũ,
ma wé ìb dɔnzie gɔɔpii.

⁶ N sùuu ní n gbēkeo aɔ dɔngu,
asa ní ví za káauε, Dii.

⁷ Nsu tàae pɔ má kèɔ yádao
ge duuna pɔ má kè ma èwaasogɔɔ.
Ma yá àɔ dɔngu gbēke guu,
ké ní maa yáí, Dii.

⁸ Dii maa, ì yáke a zéwa,
bee yáí ì a yádada duunkenaɔne.

⁹ I zɔibusanaɔ da a zéwa,
ì yámaa dadané.

¹⁰ Dii ìb gbēke ní náaio ví
ní gbé pɔ zè ní a bàakuarínɔ yáo.

¹¹ Baa ké ma duuna zɔɔ Dii,
sùuukεmanɔ n tɔ yáí.

¹² Déme Dii vía víi?
Dii ì ade da zé pɔ de aà sewa.

¹³ Ade aɔ ku nama guu,
aà buiɔ mé aa gɔ ní bùsu ví.

¹⁴ Dii gbēke ví ní a víakεnaɔ,
ì to aao a bàakuarínɔ yá dɔ.

¹⁵ Ma wé ìb pe Diiwa gɔɔpii,
asa òme ì ma gbá bɔ bau.

¹⁶ Ma wegwa, wēnadɔmεε,
asa má kú mado ní taasio.

¹⁷ Ma yá'òmaɔ kè ma nòse guu,
ma bɔ ma wétēapi guu.

¹⁸ Ma taasi ní ma pɔsiao gwa,
ní ma duuna woloa píi.

¹⁹ Gwa lá ma ibεεɔ ligua,
aa zamagu pásípási.

²⁰ Ma wēni dɔ́a, ní ma misi,
ńsu to wí ma kũo, asa ma nanziε.

²¹ To siana ní kua maaɔ àɔ ma dɔ́a,
asa ma wé ìb dɔnzie.

²² Lua, Isailiɔ bɔ ní taasikεaɔu pii.

26

Gbēmaa wabikεa Diiwa

Davidi le.

¹ Yānakpaa Dii,
asa ma yākè a zéwa,
ma n náaikè seasai.

² Ma le ñ ma gwa Dii,
ní ma nòse ní ma làasoɔ gwa.

³ N gbēke ìṽ dṽaameε,
mi zīke n sīanawa.
⁴ Mili zōle ní εεdeṽo,
mili bebe ní mṽafilideṽo.
⁵ Má za duunkenṽo kṽaaaau,
mili zōle ní gbēvāiṽo.

⁶ Ma a ṽ pīpi tàaesai seela ũ,*
mále lia n gbagbakīzi, Dii,
⁷ ké mà e n sáaukpa lesia guu,
mí n yāṽnsaεṽo kpāwake.
⁸ Dii, má ye n kpé pṽo niṽ kuuzi,
gu pṽo n gawi ì pilau.

⁹ Nsu ñ ma naaa ní duunkenṽo,
ñsu ñ ma baa daaa ní gbēdeṽo.
¹⁰ Vāi làasoo mé ìṽ dṽaané,
an ṽ ìṽ pai ní gbagusaεṽo.
¹¹ Mapi sṽ mi yāke a zéwa,
wēnadōmεε ní ma suaba.
¹² Ma zekī è gumaau,
má Dii sáaukpa balu guu.

27

Dii mé ma gupua ũ

Davidi le.

¹ Dii mé ma gupua ũ, ma Suabana ũ,
dé má vīakeìi?

Dii mé ma ulekī ũ,
dé vīa mé a ma kúí?

² Tó gbēvāiṽo sīmazi ma taitaia yái,
ge tó ma ibεεṽo ní ma wēleṽo ànaa,
aa gēmbṽole aa léle.

³ Baa tó zīgṽo koezṽomazi,
ma sṽ a vīo.

Baa tó gbēṽo fēlea ní zīo,
ma sṽ aṽo dileaε.

⁴ Yá mēndo malé a wabike Diiwa,
yápi malé weεle maamaa.
Má ye màṽo ku Dii ua e ma gṽo léwaε,
ké màṽo aà aeya aà kpéu we,
mí wépe aà kefenkewa.

⁵ A ma ule a kpéu taasikegṽo,
a ma gwa a zwāakpeu,
i ma ze gbe musu aafia.

⁶ Ma mi a fu ma ibεε pṽo liaamaziṽo,
mí sa'o Dii ua ní gulakeao,
mí lesi mà aà táasile.

⁷ Tó ma lezùnzi Dii, wea.
Ma wēnagwa ní ma yāma.

⁸ Ma nṽse lé ledaa mà n aeya,

* 26:6 Iko 21.6-7, Mat 27.24

Dii, mále n aeya.

⁹ Nsu mikpɛɔ mapi n zòblenaεo,
ńsu bɔ ma kpe ní pɔfɛoo.

Ma Dɔnlɛden n ũ, ńsu ma vŭaaο,
Lua ma Suabana, ńsu ma to weo.

¹⁰ Tó ma de ní ma dao pākpaṁmazi,
Dii a ɔliamazi.

¹¹ Dii, ma da n zéwa,
ɔaamεε zé súsu guu ma kpàkpanaɔ yáí.

¹² Nsu to ma ibεεo ní pɔeã keao,
asa seelade εgenaɔ lé yãɔa,
mé gbé pásíɔ lé pɔbɔ ní níu.

¹³ Má yáε bee náai ví ké má e:
Dii a maakεmεε dŭniaε bee guu.

¹⁴ Wεɔo Diizi.
Ze gbãa, ní sɔdile.
Wεɔo Diizi.

28

Wabikεa ní sáaukpaaο

Davidi le.

¹ Dii ma gbesi, mále lezunzi,
ńsu n n swá kákamεεo.
Tó ní níle,
má gɔ lán gbé pɔ aa sí bεɔaɔwaε.
² Mále wēna wii lema, swásemazi,
mále ma ɔ se n kúkíi oi.

³ Nsu ma gále ní gbé bεεo ge vāikεnaɔ sãnuo.

Aaí yãna o ní gbédeeε,
ãma an zaa gbéɔu kè zài.
⁴ Kené ní yãkea ní ní vāikεaowa,
fiaboné ní dàawa,
a gbε i wí ní musu.*

⁵ Aali Dii yãkea ní aà zikεao yãdao,
a ní fuangba, a ní zεɔo.

⁶ Ma Dii sáaukpà,
asa à swāsè ma wēna wiileai.

⁷ Dii mé ma gbãa ní ma sèngbaoo ũ,
má aà náai ví ma sɔu.
I dɔmale, ma nòse í yáabɔ,
mi aà sáaukpa ní lesiao.

⁸ Dii mé a gbéɔ gbãa ũ,
a de ulékíi ũ kía pɔ a kpàε,
í aà suaba.

⁹ N n gbéɔ suaba, ní báaadaŋgu.
N ní dádã, níó ní kŭa gɔɔpii.

* 28:4 2Tim 4.14

29

Dii yã'oa zàa'iana guu

Davidi lɛ.

¹ Malaikaɔ, à Dii tɔbɔ,
à gawi n gbãao dɔ̃ Diiɛ.

² A Dii tɔbɔ,
à kúɛ Diiɛ n lousisi'ulao daa.

³ Dii ɔɔ kú lousisia kpɛ,
Dii gawide i to lou pūna,
Dii ku lousisia musu.

⁴ Dii ɔɔ gbãa dɔ,
Dii ɔɔ gawi vɪ.

⁵ Dii ɔɔ i sɛdɛ líɔ paa,
Dii i Libã bɔsu sɛdɛ líɔ paa.

⁶ I to Libã gbɛ̀sɪsɪɔ vɪvɪ lán zunɛwa,
i to ɛɛmɔ gbɛ vɪvɪ lán gáaenawa.

⁷ Dii ɔɔ i ɔɔ n loupilɛaɔ.

⁸ Dii ɔɔ i gbãa dee,
Dii i Kadɛsi guwaiwai dee.

⁹ Dii ɔɔ i líɔ zɪa,
i líkpɛ puakú,
gbɛ́ pɔ kú aà uao i oè, Gawidɛɛ.

¹⁰ Dii ku i pɔ daa dúniaa musu,
Dii ɔ zɔ̀lɛa Kía ũ gɔɔpii.

¹¹ Dii i a gbɛ́ɔ gba gbãa,
Dii i báaadaɲgu aao aafia.

30

Dii sáaukpa

¹ Lɛ pɔ Davidi dà Lua kpé sakɛ̃pɔ ũ.

² Má n káfi Dii, asa n ma sɛ lɛsɪ,
ni to ma ibɛɛɔ tidɔmalao.

³ Dii ma Lua, ma wiilɛma,
ɔ̃ n ma gbãgbã.

⁴ Dii, n ma si miawa,
ni to ma si bɛdauo.

⁵ Dii náaikɛnaɔ, à aà táasilɛ,
à aà tɔbɔ, asa a kua adoaɛ.

⁶ Asa aa pɔfɛa lí la n lao leo,
aà ɛfãai mé ɔ̃ ku e gbɛ́ wɛni léu.

Ɔɔba ɔ̃ ku gwá,
ɔ̃ gu i dɔ n pɔnao.

⁷ Ké má kú nama guu, ma mɛ:
Má kpagua bauo.

⁸ Dii, ké n ɛfãaikɛmɛɛ,
n ma zɛ gíũgíũ lán gbɛsiwa.

Ké n mikpɛdɔmɛɛ,
ma gɔ bíli guu.

9 Mmε ma lezũnzi Dii,
 ma kulekè ma diiε ma m̀̀:
 10 B́ ai ma gaa ge ma sia b̀̀dau v̄i?
 Ma papa a n t̀̀b̀̀e?
 A n náai kp̀̀wakεε?
 11 Ma ȳama Dii, w̄enad̄mεε.
 Dii, ñȳ dε ma D̀̀nlεde ũ.

12 N ma ̀̀ba l̄lε ̀̀w̄ā ũ,
 n ma zw̄ankasa ̀̀ẁloa,
 n p̀̀na d̄mεε p̀̀kasa ũ.
 13 M̄́o n̄lεo, m̄́o n t̄́asilεε,
 Dii ma Lua, m̄́o n s̄́aukpa láasaie.

31

Ziakpaa Diwa

1 Davidi le.
 2 Dii, n̄mε ma nanzi,
 n̄suli t́o w̄i ma k̄ũ.
 Lá ni ȳake a zéwa, ma misi.
 3 Sw̄ad̄mazi, ní ma b̀̀o kpakpa.
 Ḡmεε ma misigbe ũ,
 zegik̄i ṕo a ma suaba ũ.
 4 Ma gbesi n̄ ma ulék̄ion n ũ,
 d̄baamεε, ní geman̄o n t́o ȳái.
 5 Nsu to mà zu ba ṕo wa kp̀̀mεεuo,
 asa ma Misinan n ũ.
 6 Ma a w̄eni n̄nε n ̀̀zi,*
 ma b̀̀o, Dii Lua Siande.
 7 M̄́a za t̄́a gb̀̀gbana ̀̀gu,
 Dii má à̀ náai v̄i.
 8 M̄́a ȳaal̄o má p̀̀nake n̄ n gb̄̀kεo,
 asa n ma gwa ma taasikea guu,
 n̄ d̄man̄o ma yooyea guu.
 9 Ni ma na ma ibεε̄ne n̄ ̀̀zi,
 n ma gba d̄ε̄pook̄i.
 10 Ma w̄enagwa Dii, asa má yooyeaε,
 p̀̀sia t̀̀o ma wé ḡ̀ s̄̀ii,
 ma p̀̀ ȳà, ma n̄se ̀̀okp̄à.
 11 P̀̀sia lé ma w̄eni m̄́o,
 aaukea lé ma w̄e lao,
 làasoo t̀̀o má ȳεε v̄i lo,
 ma w̄á k̄ε múumuunn̄o.
 12 Ma gb̄̀deε̄o ì sakamagu ma ibεε̄o ȳái,
 ma ȳá ì ma gb̄̀é v̄iak̄ũ maamaaε,
 gb̄̀é ṕo lé kpaaũman̄o ḡ́aε̄o ì p̄́alemεε.
 13 Ma ȳá ì d̄o gb̄̀egu lo
 ma ḡ̀ lán ḡwa,
 ma ḡ̀né lán oogboowa.

* 31:6 Luk 23.46

14 Miṽ ma gbé dasiṽ lé ma pe,
 vĩa pṽṽ liaamazi.
 Aaĩ káaa aa lekpaafimazi,
 aaĩ ledouke ma wēnibṽa yáí.

15 Mapi sṽ, níme má n náai ví, Dii,
 mi me ma Luan n ũ.

16 Ma wēni ṽṽ ku n ɔzi gṽṽpiie,
 ma si ma ibee pṽ lé ma wewwa.

17 Mapi n zṽṽblenawa wegwa,
 ma suaba n gbēke yáí.

18 Dii, nísu to wí ma kūo,
 asa ma lezúnzi.

To wí vāikenaṽ kú,
 to an lé àṽ kpaaũa téenau,

19 to an léna eetonṽ naale.
 Aaĩ dṽe ní gbēmaṽṽ,

aaĩ sakaŋgu ní íandāao.

20 Aizee pṽ ní káaa n vīakenaṽne zṽṽ,
 ni èfāaíke gbé pṽ nanziṽne gbépii wáa.

21 Tó gbéṽ lekpaafínzi,
 ni ɔkuńla,

tó wàle lekpaakeńṽ,
 ni ní ule n guu.

22 Ma Dii sáaukpà,
 asa a yemazi zṽṽ
 wéle pṽ wà koezṽi guu.

23 Gili gèmagu we,
 ṽ ma mè: N ma vūaae.
 Ké ma suabale zúnzi,
 n ma wēna wiilea mà.

24 Dii yāmanaṽ, àṽ yeaàzi.

Dii í a náaikenaṽ dṽa,
 í fiabo zīakāfinaṽne a lé gbeyu.

25 A gbé pṽ á wé dṽ Diiziṽ,
 àṽ gbāa à á sṽdile.

32

Duuna'oa Luae

Davidi le.

1 Báaaden gbé pṽ Dii aà tàae wṽlowà
 à aà duuna kēwà ũ.

2 Báaaden gbé pṽ Dii lí aà tàae yāda bo
 mé mṽafili kú aà nṽse guuo ũ.*

3 Ké má níle ní ma duunao, ma ibàba,
 ma wii ṽṽ dṽ za kṽṽ e oosi.

4 N ɔṽṽleaa fáane ní gwāasinao,
 ma yēee làa lá guantēna íatē ma gbēwa.

* 32:2 Lom 4.7-8

5 Ǿ ma wenε ma duunai,
mi a yāvāi ulεε ɓo.
Ma mē má a tàaeo onε Dii,
ō n ma duuna kēa.

6 N náaikεna wabikεma a gɔɔwa,
tó yā'ia lé mó, a aà le ɓo.
7 Ma ulεkiin n ũ,
ni ma ɓo wétēa guu,
ni liamazi n ma suaba.

8 Dii òmεε à mē: Má yādane,
mí n da zé pó de n sεwa,
má ledama, mío wétenzi.

9 Nsu ñyō ku làasoosai
lán sǒ ge sōbaonawao.
Tó ni āasina kánε ge kpío,
aali n dōo sεo.

10 Yā'ōma ĩ li gbēvāiɔla,
Dii gbēke ĩ li aà náaikεnaɔla.

11 Gbēmaaɔ, à pɔnakε ní Diio,
nòsepuadeɔ, à gulakε, í yáalo.

33

Lua táasilea

1 A gulakε Diiε gbēmaaɔ,
à kù nòsepuadeɔ aà táasileε.

2 A Dii tɔɔo ní domao,
à lesiè ní mɔɔnao.

3 A lè dafu siè,
à pó lé ní dōao ní pɔna wiio.

4 Asa yá pó Dii ò síana ví,
a náai ví a yākea píi guu.

5 A ye yāmaai ní yázedeo,
Dii gbēke dúnia pà.

6 Dii yā'oa mé musu kè,
aà lé'iana mé musupɔɔ pèpe.

7 A ikàle gudoũ, à gǒ ísia ũ,
à ío kàaa, à gǒ ísi ũ.

8 Dúnia gbépii, à víakε Diiε,
gbé béeo píi, à misiileè.

9 Asa à yā'ò ō dúnia kè,
à yādīle ō à gǒ kálea.

10 Dii ĩ lé pó buio kpàaí gboo,
ĩ kpa bùsudeɔne ní yá pó aale yáo.

11 Yá pó Dii zèò ɓo zεa gíũgiũ,
yá pó aà pɔ gbà ɓo ku gɔɔpii.

12 Báaaden bui pó Dii de ní Lua ũ
à ní sé a pó ũo ũ.

13 Za musu Dii ì gugwa zíle,
ì gbēnazinaṽ e píi.

14 Za aà kúkii ì wεpā
gbé pó kú dúnia guuṽla píi.

15 Aàpi mé sṽ dṽ baadeε,
ì wεsi ní yākeṽle píi.

16 Kía lí zible a zigṽ dasike yáio,
zìkanae lí bṽ a gṽsake yáio.

17 Sṽ náaikεa à ní bṽ εε ví,
baa ní a gbāakeṽ a fṽ gbé suabao.

18 Dii wé pεa a víakεnaṽwa,
gbé pó an wé dṽ aà gbēkeziṽ.

19 A ní bṽ ga lézi,
a ní gwa aafia nṽana gṽṽ.

20 Wá wé ìṽ dṽ Diizi,
ṽme wá Dṽnlede ũ, wá sèngbao ũ.

21 Asa Dii ṽ wá pṽ ì kewà na,
wá aà tó pó a kua adoa náai ví.

22 Dii, n gbēke àṽ kúwanṽ
lá wá wé dṽnziwa.

34

Dii maakea

1 Le pó Davidi dà gṽṽ pó à azía dīle íande ũ Abimeleki aε, ṽ Abimeleki aà yà, à tṽ.*

2 Máṽ Dii sáaukpa gṽṽpiie,
míṽ aà táasile lá gu lé dṽ.

3 Máṽ íanadā Dii yá musu,
taasideṽ i ma, aai pṽnake.

4 A zṽṽke dṽ Diiεmanṽ,
wí aà tṽṽ sānu.

5 Ma Dii kíi wèleε ṽ a wèa,
à ma bṽ ma sṽdeedee guu.

6 Gbé pó aà wé dṽaàzi a yáalṽ,
aà gεε a gṽ kpa aà wéi bauo.

7 Ma taasideke guu ma lezù Diizi,
ṽ à ma yāmà à ma bṽ ma yooyea píi guu.

8 Dii Malaika ìṽ ku a víakεnaṽ saε,
ì ní bṽ.

9 A iε àṽ dṽ lá Dii maa,†
báaaden gbé pó nāaàzi ũ.

10 Dii gbéṽ, à víakeè,
pṽe lí késā aà víakεnaṽwao.

11 Nṽana ì nṽṽmusu de, pṽblea ì késāwà,
āma pṽmaae lí késā Dii kíi wèleεnaṽwao.

12 Gbéṽ, à mṽ ma yāma,

* 34:1 1Sam 21.13-15 † 34:9 1Pie 2.3

mí v̄iakεa Diiε dadaé.

13 Gbé p̄o ye a wēni ào maa,

mé a ye a kua ào na,

14 aà a lé f̄ó n̄ yāvāi oao,

asu to εε b̄o a léuo.

15 Aà mikē v̄aiwa, i maake,

aà aafia zé wεεε, iò t̄ei.

16 Dii ìò wéte gbēmaaɔzi,

ì swákpa n̄ wiileai.

17 Dii ì mikped̄o v̄aikenaɔne,‡

ké an yá su d̄o gbēegu l̄o yái.

18 Tó wà lezù Diizi, ì ma,

ì n̄ b̄o n̄ yooyea píi guu.

19 Dii kái n̄ gbé p̄o an p̄o yàò,

ì d̄o gbé p̄o an ká gàole.

20 Taasi ìò gbēmaa le m̄òom̄o,

āma Dii ì aà b̄o a guu píi.

21 I aa wáò d̄óàè píi,

ìli éo, baa m̄endo.Š

22 Kisia a gbēv̄aiò d̄ede,

yá a z̄ole gbēmaa ibεεowa.

23 Dii ì a z̄obl̄enaɔ suaba,

yá a z̄ole gbé p̄o n̄aàziwao.

35

Gbēmaa wiileai Diiwa

Davidi le.

1 Dii, ìb̄elese n̄ ma ibεεo,

z̄ika n̄ gbé p̄o aale kaman̄o.

2 N n̄ s̄engbao n̄ n̄ ḡòkeb̄oò séle,

n̄i f̄ele d̄omale.

3 N n̄ s̄ona n̄ n̄ f̄endao se d̄o,

ge da gbé p̄o p̄èlemaziòle.

Omεε ma Suabanan n̄ ũ.

4 To gbé p̄o lé ma wεo kpekpa,

wí i n̄ kú.

To gbé p̄o lé v̄aikpaaĩman̄o fua,

mí n̄ kpe e.

5 Aaò de lán ése úa p̄o íana s̄èlewa,

Dii Malaika i p̄éleñzi.

6 An zé àò gusia v̄i n̄ z̄āanao,

Dii Malaika i z̄òñzi.

7 Asa aa eȳmεε p̄āe,

mi yāe kenéó, ñ aa ba kp̄amεε.

8 To músi n̄ le, i kené z̄āma ũ.

To ba p̄o aa kp̄amεε n̄ kú,

aai léle ε p̄o aa ȳòpi guu.

‡ 34:17 1Pie 3.10-12 Š 34:21 Zāa 19.36

9 Ma pɔ i gbasa ke Diiwa na,
mí pɔnakε kέ à ma suabà yáí.

10 Má o ní nòsemendoo,
Dii, déme kànwai?
Ni taasideɔ si gbāamɔnedeɔwa,
ni wēnadeɔ bɔ ní wetānaɔ ɔzì.

11 Seelade εγεναɔ ì felemanɔ,
aaí yá pɔ má a yá d̄so lalaa.

12 Aaí maa fiabomεε ní vāio,
ō ma ḡo gbēando ũ.

13 Tó aale gyāke yāa s̄o,
mi zwānkasa daε,
mi azia késā ní lεyeao,
mi wabikené láasai,

14 lá aa de ma gbēna ge ma gbé ũwa.
Miɔ be mipεεa ní oosisio,
lá ma da mále wēnakeèwa.

15 Ama kέ ma gēmbɔle,
aa k̄aaamazi ní pɔnao,
aa ma zāmakè aa ānaa,
aa íadāa láasai.

16 Aa ma àlafikè pāsípāsí,
aa lésakāmazi.

17 Dii, níȳɔ ma gwa màa e bɔe ni?
Nòɔmusupio lé ma taitai,
ma símá mào ku.

18 Má n tɔbɔ balu guu,
má n táasile dasi guu.

19 Nsu to ma ibεεɔ tidɔmalao,
ńsu to gbé pɔ zamagu p̄aɔ* ma gwa ní wεdoo.

20 Yāna lí bɔ ní léuo,
aaí yāɔ yākelesaideɔwa.

21 Aaí lé εlea aa me:
Èh̄, èh̄, wá wé mé è.

22 Dii, n wes̄ie, ńsu ñȳɔ níleao,
ma Dii, ńsu ñȳɔ zāmanɔ.

23 Ma Lua, fele zεmanɔ,
ma Dii, tó yá bɔmanɔ na.

24 Ni yāke a zéwa Dii, yānakpaa,
ma Lua, ńsu to aa tidɔmalao.

25 Nsu to aa o ní s̄ou wa ma nεo,
ńsu to aa o wa ma mɔ b̄εεo.

26 Lá aale pɔnakε ma yā'ea musu,
to wí ní kú, mí ní kpe e.
Lá aale z̄ɔkε blea,
widamá, ní ní kpeɔ.

* 35:19 Zāa 15.25

27 To gbé pọ ma bọa maa i kené nao pọnake, aai wiidoi.
 To gbé pọ ma bọa aafia i kángu o gọpii, Dii mé zọ.
 28 Mapi sọ má n náiyá'ò,
 mío n táasile gọpii.

36

Gbēnazina vāi, Lua maa

1 Dii zòblena Davidi le.
 2 Gbēvāi duuna yá do ma sōwa,
 aà wé lío Lua wí vīo,*
 3 asa ío e gbēmaan a ũ,
 ìli a duuna dō à gbasa zauo.
 4 Ee ní mọafilio ku aà léu,
 à òno ní maakεao tò.
 5 I yāvāi wāaipa a wúlekii,
 ìli gí yāpāsio,
 ì azia péle zé faasai guu.
 6 Dii, n gbēke zọ kà saanaowa,
 ní náai vī maamaa à zò Luawa.
 7 N maakεa zọ lán gbèsísiowa,
 n yágōgōa lé vīo lán ísia εwa.
 Dii, ni gbēnazinao ní nòbọo bọ pii.
 8 Lua, n gbēke beee vī fá,
 gbēnazinao ì sọlo ní kúlukulunau.
 9 Aaí n ua ble níside ble aa ká,
 ni n swa'i pónade kpámá aa mi.
 10 Asa níme ní wēni mi ũ,
 kua ní gupuau mé wá wé kè.
 11 Nyō gbēkeke gbé pọ aa n dōone òyō gé,
 gi òyō nòεpuadeo suaba.
 12 Nsu to zlakāfinao òzōao,
 nísu to vāikenao okemεε yàayaa.
 13 Gwa, mọafilidepio lèlè,
 aa gò kálea sọlọ, aa fō fεleo.

37

Gbēmaaó ní gbēvāio zia

Davidi le.
 1 Nsu to gbēvāio yá n kū gbāao,
 nísu vāikenao gwea nideo,
 2 asa aa giigaga gòo lán sēwae,
 an maa a láa lán sēla ísiwa.
 3 Dii náaike, ní yāmaake.
 Ze n būsuu, ní inamiu.
 4 To n pọ ke Diiwa na,
 i n gba pọ pọ n nòε yei.

5 Ze ní Diio,

* 36:2 Lom 3.18

̀n aà náaike, i yáe beeo keɛe:

⁶ A tó yá bɔnnɔ na lán gudɔawa,
a to ̀n bɔ maa lán fāanewa.

⁷ Lekpaaũ Dii ae, ní s̄aaàzi,
̀nsu to saasena yá n kũ gbāa
gɔɔ pɔ aà yá lé bɔleieo.

⁸ Pɔkũma tó, mikē pɔpaawa.

Nsu to yá lí n kũ gbāao,

̀i mɔ́ n̄ vāikeaoe.

⁹ Asa gbēvāio mide,
gbé pɔ an wé dɔ Diizio mé aa gɔ̀ b̀usu v̄i.

¹⁰ A gɔ̀ yɔɔ ké gbēvāio aao ku lo,
baa tó n̄ n̄ weele, n̄yɔ́ n̄ eo.

¹¹ Ziabusanao mé aao b̀usu v̄i,*
aaio pɔnakeo n̄ aafia z̄ɔɔo.

¹² Gbēvāi ̀i vāikpaai n̄ gbēmaao,
̀i lésakāaazi.

¹³ Ama Dii ̀bɔ aà yáalɔ,
asa a d̄ɔ aà gɔɔ a pa.

¹⁴ Gbēvāio ̀i fēnda wo,
aa ̀i n̄ kakpa s̄aa,
ké aa e taasideo n̄ wēnadeo kwed̄o,
aa ̀i gbé pɔ an yākea maa d̄ede.

¹⁵ An z̄ia fēnda a n̄ z̄ɔ́ n̄ s̄ɔu,
wa n̄ s̄áo é'ené.

¹⁶ Yɔɔna pɔ gbēmaa v̄i
de gbēvāi dasio àizeea.

¹⁷ Asa gbēvāio gbāa a mide,
āma Dii ̀bɔ gbēmaao kũa.

¹⁸ Dii t̄aaesaideo yá d̄ɔ,
an kpaale ̀bɔ de n̄ pɔ ũ gɔɔpiie.

¹⁹ Wí a n̄ kú yāpās̄igɔɔo,
baa tó n̄ana k̄a, aao k̄aae.

²⁰ Ama gaga a gē gbēvāioɔgu,
Dii ibeɛo l̄aa l̄a s̄ebɔlɔ ̀i l̄aawa,
aa ḡele lán súelewa.

²¹ Gbēvāi ̀i pɔ s̄eamá,
̀li a fiaboo,
gbēmaa s̄ɔ ̀i gbada s̄ɔũs̄ũ.

²² Gbé pɔ Dii báaad̄ànguo mé aa gɔ̀ b̀usu v̄i,
gbé pɔ à lekènéo s̄ɔ aa mide.

²³ Dii mé ̀i zemikũ gbéé,

* 37:11 Mat 5.5

aà pṽ ìb na aà kuawa.

24 Baa tó àè lèlè, a lèlè sṽlṽṽ,
ké Dii aà kūa yáí.

25 Èwaason ma ũ yāa, ṽ ma zikù,
mi e Lua gbēmaa vūaa bauo,
mi e aà néo lé baakεo.

26 Iṽ gbada gṽṽpii ìb pṽ sēané,
aà néo aao de báaadeṽ ũε.

27 Mikē yāvāiwa, níṽ yāmaakε,
ní e ñyṽ ku gṽṽpii.

28 Asa Dii ye maakεai,
a a náaikεnaṽ vūaao.

Aao ku aafiaε gṽṽpii,
gbēvāiṽ sṽ aa midε.

29 Gbēmaaṽ mé aa gṽ bùsu ví,
aaiṽ ku we gṽṽpii.

30 Ɔṽyā ìb gbēmaa léu,
aà lé ì yázede o.

31 Aà Lua ikoyā dṽ aà sṽwa,
aà gbá lí tii pṽewao.

32 Gbēvāi ì gbēmaa kpákpa
ké à e aà de.

33 Dii a gbēmaapi to aà ɔzìo,
a we yákpale aà bleo.

34 Sṽa Diizi, níṽ aà yá kūa,
ì n káfí, ní gṽ bùsu ví,
ní gbēvāiṽ midεa e.

35 Ma gbēvāi gbāadee è yāa,
àè ɔta lán lí pṽ gu kèè nawa.

36 Ké tá ma kpa we, a ku we lṽo,
ma aà wèεε, mi aà eo.

37 Tàesaide yá gwa,
wéte gbēmaa yáí,
asa ñṽeniεde buiṽ gṽ bui ũ.

38 Ama duunkεnaṽ bāde sānusānu,
gbēvāiṽ bui a midε.

39 Dii mé a gbēmaaṽ suaba,
ao dené ulékíi ũ taasikεgṽṽ.

40 Dii a dṽníε, ì ní bṽ,
a ní sí gbēvāiṽwa, ì ní suaba
ké aa nàaàzi yáí.

38

Taaside wabikεa

- 1 Davidi lε.
 2 Dii, řisu ma toto ř pɔfεoo,
 řisu ma lele ř pɔkũmaoo.
 3 N ka ma kũ maa,
 n ɔtɔ̀leα.
- 4 Ma me dáamavĩo n kpẽne yái,
 ma wá aafiao ma duuna yái.
 5 Ma tàaeɔ dàmala,
 aa tɔ̀a lán aso gbiawa.
- 6 Ma bɔɔ lĩ fɔ̀na ũ,
 aa yaikè ma sɔ̀ũke yái.
 7 Má kooa ma gɔ̀ d̀̀l̀l̀l̀,
 miɔ be oosisiaε gɔ̀ɔpii.
- 8 Ma wó lé wí síana,
 ma me dáamavĩo.
 9 Má yèεε vĩo, ma me kè múεmuε,
 máε wiile ma s̀̀ pusubɔa yái.
- 10 Dii, ř pɔ pɔ má yei dɔ̀ píi,
 ni ma wea fεεε ma sáasã.
 11 Ma s̀̀ lé vĩ gbò gbò, ma gbãa yàa,
 ma wé lé teke bo.
- 12 Ma gbẽnaɔ ř ma gbéɔ ĩ εmeεε,
 ma daεɔ ĩ zemεε zàzã ma bɔ yái.
 13 Gbé pɔ ye ma kaikεɔ ĩ ma pá,
 ma wenaɔ ĩ vãikpaafmanɔ,
 aaɔ mɔafiliyã gwa ř kɔo gɔ̀ɔpii.
- 14 Ma gɔ̀ lán swádowa,
 mili yãmao,
 ma gɔ̀ lán lénanaaleadewa,
 mili lewẽaao.
 15 Má de lán gbé pɔ lí yãmaowa,
 mili yázãsimáo.
- 16 Dii, nĩme ma wé dɔ̀nzi,
 řyɔ ma yãma, Dii ma Lua.
 17 Ma mè řisu to aa tidɔmalao,
 řisu to aa řanadã ma tiia guwa yáio.
- 18 Ma ka léleα,
 miɔ ku yã'ɔmauε gɔ̀ɔpii.
 19 Má a yãvãio siune sa,
 asa ma duuna yái ma pɔ yaa.
- 20 Ma ibεεɔ gbãa mé aa aafia,

gbé pṽ zamagu pāṽ dasi.

²¹ Aaì maa fiabomεε ní vāio,
maa má téi, ṽ aa íbelesèmanṽ.

²² Dii, rísu ma vūaaṽ,
ma Lua, rísu ñyṽ kumanṽ zāṽ.

²³ Mṽ dṽmaleε kpakpa,
ma Dii, ma Suabana.

39

Taaside wiile Luawa

¹ Davidi le.

² Ma mè máṽ azia kūa dṽε,
má tó ma lé ma da duunauo.
Tó gbēvāio kumanṽ, má a lé fṽ.

³ Ma lé kpaaūa, má kú kílikili,
mi yāe oo, baa yāmaa,
ṽ ma yā'ṽma èa kāfi.

⁴ Ma sṽ pusu bṽ ma guu,
ké ma làasookè, ma nṽε té bṽ,
ṽ ma yā'ò ma mè:

⁵ Dii, to mà a kua lé dṽ,
ní ma gṽṽ dasileo.
To mà dṽ lá ma wēni ì gēzεa àa.

⁶ N ma wēni lé yṽ n ṽtāo,
ma kua de wé ní níola n kíio.
Gbépii ì gēzεa lán íanawaε,

⁷ gbēnazina bea ìṽ de lán uenawaε.
I ke bàabāa ì àizεε kāaa,
āma a dṽ dé a gṽèṽo.

⁸ Lá màaε, bó má wé aṽ dṽi lṽi?
Mmε ma wé dṽnzi, Dii.

⁹ Ma tàaṽ kēa,
rísu to mīsaideṽ ma àlafikεo.

¹⁰ Ma lé kpaaūa, mi a lé wēaaṽ,
asa míme n yápi kè.

¹¹ Nsu ma gbē lṽo,
n ṽgbala lé ma kāsánke.

¹² Ni gbé toto,
ni àà wetā àà duuna yái,
ni àà àizεε sóso lán bléwa.
Gbépii ì gēzεa lán íanawaε.

¹³ Ma wabikea si Dii,
swákpa ma wiileai.
Nsu swákaka ma óṽbaεo,
asa n nibṽn ma ũ,
má de bṽmṽ ũ lán ma deziṽwaε.

¹⁴ Wεwoa ké mà e màṽ weea,
e màṽ kesai.

40

Dii sáaukpaa

- 1 Davidi le.
 2 Ma wɛdò Diizi maamaa,
 ̃ à ma wɛgwà à ma wiilea mà.
 3 A ma bɔ gbáo kɔ̃fide guu,
 à ma si dɛɛwa.
 A ma gbá pèlɛ gbɛsi musu,
 à ma zɛ we gíúgiú.
 4 A lè dafu dà ma léu,
 wá Lua táasilea pɔ̃ ũ.
 Gbɛ́ e dasi, vía i n kú,
 aai Dii náaike.
 5 Báaaden gbɛ́ pɔ̃ Dii náai ví
 mé ìli zɛ n waladeɔ n táagbagbanaɔ ũ.
- 6 Dii ma Lua, n yābɔnsaekɛaɔ dasi,
 wa f̃ yá pɔ̃ nɛ yáwanɔɔ dɔdɔɔ.
 Tó má dàu lé siuné,
 a lé vío, má f̃ o píio.
- 7 N ye sa'obɔ ge gbaio,
 ̃ n tò ma swá mà.
 Ni sa pɔ̃ wí a pɔ̃ kátɛu à tékū
 ge duun awakpabɔ gbɛaɔ.
 8 ɔ ma m̀: Má ké!
 Lá a ku lá guu ma yá musuwa.
 9 Má ye n pɔ̃eã kɛaiɛ, ma Lua,
 n ikoyá ku ma s̃ guu.*
- 10 Má yázeɛde baokpa balu guu,
 má a lé kpaaũo lá n d̃wà Dii.
 11 Lá ni yānakpámá, má níleo,
 má n náai n n gbɛsuabaao yá'o.
 Má gí n gbɛke n n siandekɛo oi balu guuo.
 12 Dii, ñsu gí ma wɛnagwaio,
 to n gbɛke n n siandekɛo ma d̃a.
- 13 Asa ṽai pɔ̃ liaamazi lé vío,
 ma tàaɛɔ dàmala, má f̃ gu'eo,
 a dasi de ma mikāa, s̃ kɛmagu.
- 14 Dii, suɛ, ma misi,
 Dii, kɛ kpakpa, mɔ dɔmalɛ.
 15 To wí ma wɛnaɔ kú,
 aa n mi pɛlɛ.
 To gbɛ́ pɔ̃ ye mà yá'eo kpekpa,
 an gɛɛ g̃ kpá n wí.
 16 Gbɛ́ pɔ̃ aai omɛɛ, tàalɛ, tàalɛɔ,
 to wí g̃ n ú ũ.

* 40:9 ɛbe 10.5-7

17 Gbé pɔ aale n kɛi wɛɛɛɔ,
to an pɔ kɛma na aa yáalɔ.
Gbé pɔ an wé dɔi n̄ n̄ suabaɔ,
aaɔ o láasai Dii zɔɔ.

18 Taaside wɛnaden ma ũ,
làasooke ma yáwa, Dii.
Mmɛ n̄ ma Dɔnlɛde ũ,
ma Mísina ũ.
Ma Lua, n̄su gɛgɛo.

41

Gyæ wabikɛa

1 Davidi lɛ.
2 Báaaden gbé pɔ ï yɛɛsaide yáda ũ,
Dii ï aà bɔ taasikɛgɔɔ.
3 Dii a aà dɔa, a aà gba wɛni,
a báaadaaagu aà bùsuu,
a aà kpa aà ibɛɛwa aa n̄ pɔɛã daèo.
4 Dii a zɛaàno aà gyákɛa guu,
a to aà gyápi ble.

5 Ma mè: Dii, ma duunakɛnɛ,
ma wɛnagwa, ní ma gbágbã.
6 Ma ibɛɛ lé ga kpaaimanɔ aa mè:
A ga bɔɛ ni? Bɔɛ aà tó a midɛi?
7 Tó aa mò ma gwai,
yáyaaa aai bɔlɛmɛɛ,
aai bao vái wɛɛɛ ma yá musu,
õ aai fɛɛ gɛ fãaa bàasi.

8 Ma zangudeɔ ï váikpaaimanɔ,
aai àsi bèɛ dɔa aai mɛ:
9 Gagya mé aà lè,
a fɛɛ a wúlekɛi beeu lɔo.
10 Baa ma kpàasia pɔ má aà náai vɛ
wi pɔble sãnu bɔ ma kpɛ.*

11 Mpi s̄ Dii, ma wɛnagwa,
ma gbágbã, mí flaboné.
12 Tó ma ibɛɛ i kúkua dɔao,
máɔ d̄ sa ké ma yá kàngu.
13 N ma kũa ma n̄sɛmaa yái,
n aɛ ì dɔa gɔɔpii.
14 Báaade Dii, Isailiɔ Lua
za as̄niz̄i e gɔɔpii!
Ami! Ami!

LA PLAIDE

Soũ 42-72

* 41:10 Mat 26.23, Maa 14.18, Luk 22.21, Zãa 13.18

42

Zìzṽ ṽṽba

1 Kole buiṽ le.

2 Lá tue ì swa sae nide,
màa n ni ku ma sṽu, Lua.

3 Lua ni lé ma de, Lua béépi.
Bṽe má e ge wesiaàlei?

4 Wé'i mé gṽṽ ma pṽblea ũ fáane ní gwāasinao.

Wṽṽ omee gṽṽpii:

N Lua ku máe la?

5 Yáe beeṽ dṽmagu,

ṽ máe ma nṽse yáṽ bṽle.

Miṽ gé yáa bíla guu e Lua ua,
gbéṽ ì dṽṽkṽwa ma kpe ní gulao,
dikpekenao ì nṽṽaa ní táasileao.

6 Bóyái ma sṽ òṽkpài?

Bóyái ma nṽse yài?

Sema màṽ weṽṽ Luazi,
asa má ea màṽ aà táasile,
ma Suabana, ma Lua.

7 Ma sṽ òṽkpà ṽ n yá dṽmagu

za Mizaa gbepṽleu Yuudē mii,
za Eemṽ gbèsisṽ sṽṽu.

8 Ni to isukaa kṽfi àṽ dṽ,

ísiṽ lé lezukṽi,

ní tò í lé damala,

a sṽ lé tamanṽ.

9 Dii ì gbēkekemee fáane,

aà le ìṽ dṽ ma léu gwāasina
wabikea Lua pṽ ma wēni ũwa.

10 Mi o Lua ma gbesie:

Bóyái ma yá sàngui?

Bóyái ní tò miṽ be oosisia

wétēa pṽ ma ibee lé mṽmee yáii?

11 Ma íadamadeṽ ì ma sṽsṽ,

ma wá ìṽ wí,

aaṽ omee gṽṽpii:

N Lua ku máe la?

12 Bóyái ma sṽ òṽkpài?

Bóyái ma nṽse yài?

Sema màṽ weṽṽ Luazi,
asa má ea màṽ aà táasile,
ma Suabana, ma Lua.

43

1 Ma yānakpaa Lua,

zemanṽ bui gbēkesaide yá musu,
ma bṽ gbēvái koleapiṽ ɔzi.

2 Lua, míme ní ma ulékíi ũ,
 b́yāi n gimazii?
 B́yāi ní tò miò be oosisia
 wétēa pó ma ibeē lé mómēē yáii?
 3 N n gupua ní n síanao zía,
 i d̀aamēē e n gb̀s̀s̀i musu,
 i gemanò e n kúkíi we.
 4 Mí gé n gbagbakíi Lua,
 ma pò i kema na, Lua ma póna,
 mí n t̀òò ní m̀ónaò, Lua ma Lua.

5 B́yāi ma s̀ ò̀kpàì?
 B́yāi ma ǹ̀se yàì?
 Máo wēdò Luazi,
 asa má ea màò aà táasile,
 ma Suabana, ma Lua.

44

Isailiò wḕnakēa

1 Kole buiò le.
 2 Lua, yá pó ní kè wá deziò g̀òò,
 aa ò̀wēē wá swá mà.
 3 N ò̀pè buipāleòwa n íadámá,
 n wá deziò kàle ní gb̄eu aa ò̀t̀au.
 4 An fḕnda mé ní ká b̀̀supiwao,
 an g̀̀sa gb̄aa ò̀ aa z̀̀blè̀òò.
 N zía g̀̀sa gb̄aa mé kè,
 n kuañ̀ò gupù̀né, kè ní yeñzi yáì.
 5 M̀me ní ma kía ũ ma Lua,
 ni to Yakòbu buiò z̀̀ble.
 6 N n báaaò wi ò̀pe wá ibeēòwa,
 ní n t̀òò wi ò̀z̀ò wá wè̀lepiòwa.
 7 I ke ma sá mále a náaikēo,
 i ke ma fḕnda mé ì ma b̀òò.
 8 Asa míme ni wá sí wá ibeēòwa,
 ni wida wá zangudeòwa.
 9 Lua, wiò n táasile g̀̀òpii,
 wiò n t̀òò láasai.
 10 N beeo n ò̀pèwá ní tò wí wá kú,
 nili b̀ò ní wá z̀̀g̀òò b̀ò.
 11 N tò wa p̀ò̀b̀òzākè wá ibeḕne,
 ní tò wá zangudepiò wá p̀òò náaa.
 12 N ní gbá zé aa wá dede lán s̀̀òwa,
 n wá f̀̀aa buipāleò guu.
 13 N n gb̀éò yía àa'aa,
 ni ài'e ní yíaa yá musuo.
 14 N tò wá saedeò wá s̀̀s̀ò,
 gb̀é pó liaawázio wá láanikè.
 15 N tò wa g̀ò yáa ũ buipālène,
 gb̀éò ìò midewēē.

16 Miṽ kú n wíṽ gṽṽpiiε,
 ma γεε gṽ kpa ma wéi,
 17 ma láanikεnaṽ n ma sṽsṽnaṽ yái
 n ma ibεε pṽ aa ye tṽsiaṽ yáo.

18 Bee wá lé pii,
 baa ké n yá i sáwáguo,
 mé wi n bàakuawano yá gbooo.

19 Wá nṽε i liaamao,
 wi kē n zéwao.
 20 N wá wiwi n wá ká gu gbēgbondeu,
 n gusia zṽṽ kūaawá.

21 Tó wá Lua tṽ sàwágu,
 ge tṽ wa wedṽ dii zṽlozi yāae,

22 Lua a gí eie?
 Asa ṽme wá nṽε yá dṽ pii.

23 N yái wá kú ga lézṽ gṽṽpii,
 wṽ wá dile lán sá pṽ wa n kṽlokpaṽwa.*

24 Vu, Dii! Akεa nṽε i'oi?
 Fεε! Nsu wá vṽaa gṽṽpiio.

25 Akεa n mikpεlṽwēei?
 Wá wēnakεa n wá wetāao sāngu yá?

26 Wa gṽ ye bṽsutiu,
 wa gṽ wúlea tṽle.

27 Fεε dṽwáε!
 Mṽ n wá misi n gbēke yái.

45

Kṽa nṽεle

1 Gbé yenzide le pṽ Kole buiṽ dà.
 2 Yāna lé pipi ma sṽ guu,
 ṽ máε leε bee da n kío.
 Ma lé na lán ladṽn maa lákēṽwa.

3 N kefenke de gbépiia,
 n legbé'i ṽ na,
 báaa pṽ Lua dàngu láaa vṽo.

4 Zigṽ pásṽ, n n fēnda se n loo
 n kíakεgawi seela ũ.

5 Di sṽ kpe ge zible n gawi guu
 síana n yázeṽeo yái.
 Yá pṽ ṽ dimá ke n n ṽplaa gbāao.

6 Kí, n kaṽ lé sṽnε,
 a gē n ibεεṽ sṽ kú,
 buiṽ kwe n gbázṽ.

7 Lua, nṽṽṽ zṽlea báawa gṽṽpiiε,
 niṽ n kíakε lípana kūa yázeṽe ũ.

* 44:23 Lom 8.36

8 N ye yáze dei, ní za vāigu.
 A yái tò Lua, n Lua, n kpa kpalau,
 à pona pìsima de n gbéola.*
 9 Lí'ò gínana pìsi ní pòkasaṽwa,
 mṽna'ò a n pò ke na
 n kpé pò wa kèke ní wesa swaao guu.
 10 Kí nenṽeo ku n nṽ yenzideṽ guu,
 n nṽ dafu kú n ṽplai,
 a Ofi bùsu vua zāblebṽ daa.

11 Nenṽena, swákpa n ma!
 N mae be ní n gbéò yá su dṽaanṽo.
 12 N kefenke lé kí me lua,
 misiileé, asa n diin aà ũ.
 13 Tiideṽ mṽ gbadane,
 ṽdeṽ n ae weéle.

14 Kí nenṽepi zṽle kpea ní gawio,
 wà vua ba kè aà pòkasaṽwa.
 15 Wàle mṽaàṽ kípìe
 ní aà pòkasa wèsādeṽ daa.
 Né wéndiapi mṽtenziṽ teaàzi,
 aale mṽaàṽ aà kíi.
 16 Wàle gṽrínṽ kibé,
 wàle pṽnake ní gulakeao.

17 N negṽeo gṽ n maeṽ gṽe ũ,
 níyṽ ní diledile kíṽ ũ dúnia guu píi.
 18 Má tó n tó àṽ dṽ gbéṽgu láasai,
 bui píi iṽ n sáaukpa gṽpíi.

46

Lua kúwanṽ

1 Kole buiṽ le.
 2 Lua mé wá ulekíi ní wá gbāao ũ,
 ìṽ dṽwále gṽpíi wá yooyeau.
 3 A yái tò sṽ lí kéwáguo,
 baa tó dúnia yà,
 mé gbèsísiṽ kwè ísiau,
 4 baa tó ípi sùka a fùlabò,
 mé gbèsísiṽ dèe ní kṽfio.
 5 Swa ku a í ì mṽ ní pṽnao Lua wéleu,
 Musude kúkíi pò a kua adoapi.
 6 Lua ku wélepiu, a gṽ bezia ũo,
 Lua a dṽaàle gudṽleia.
 7 Bui píi lé wiile,
 kpalaṽ lé bāde.
 Lua pùna ṽ dúnia yò.
 8 Dii Zígṽde kúwanṽ,

* 45:8 Ebe 1.8-9

Yakɔbu buiɔ Lua mé wá ulékíi ũ.

⁹ A mɔ Dii yákeɔ gwa,
lá à yáyia dúniawa.

¹⁰ Ɔme ì zì midε e dúnia léu,
ì sáɔ é'ε ì sɔnaɔ suumpa,
ì tesɔ sɛngbaɔwa.

¹¹ A ze teeε, íɔ dɔ́ mámεmaa Lua.
Bui píi a ma káfi,
wa ma tɔbɔ dúnia guu píi.

¹² Dii Zígɔde kúwanɔ,
Yakɔbu buiɔ Lua mé wá ulékíi ũ.

47

Lua mé dúnia gbépii kía ũ

¹ Kole buiɔ lé.

² Bui píi, à ɔtaale,
à kúkuake Luaε ní gulao.

³ Asa Dii Musude kà wàɔ aà vía ví,
dúnia gbépii Kía zɔɔn aà ũ.

⁴ A tò wa zìblè buiɔwa,
a tò wa ɔzɔ́ gbépiɔwa.

⁵ A kpaalesèwěε,
wápiɔ aà yenzide Yakɔbu buiɔ íandáɔ ũ.

⁶ Lua fεε, wàε gulake,
Dii zεa, wàε káapeε.

⁷ A lesi Luaε, à lesiè,
à lesi wá Kíaε, à lesiè.

⁸ Asa dúnia píi Kían aà ũ.
A lesiè ní dɔao.

⁹ Lua lé kible bui píiwa,
a zɔ́lea a báa pɔ́ a kua adoawa.

¹⁰ Bui píi kpalablenɔ́ lé káaa
ní gbé pɔ́ de Ablahaũ Lua gbéɔ́ ũɔ,
asa dúnia kíaɔ́á Lua pɔ́ε.
A deríla píi.

48

Siɔnad Lua wéleε

¹ Kole buiɔ lé.

² Dii zɔ́,
à kà wà aà táasile maamaa
wá Lua wéleε guu,
aà gbèsísi pɔ́ a kua adoa musu.

³ Siɔna gbε kálea maa,
a de dúnia gbépiiε pɔ́na ũ.

Kía zɔ́ wélepi* ku Siɔna gugbántoo oi.

⁴ Lua ku a gudɔ́akliɔ guu,

* 48:3 Mat 5.35

a tò wa a dṽ aafia'ekṽi ũ.

⁵ Ké kíaṽ lɛdoṽkè,
ké aa mò léleiwà sānu,
⁶ ké aa è màa, ṽ à dīmá,
iwāa kà ní pṽa ṽ aa tilè.

⁷ Aa gò ní lualuao
lán nṽe nṽwāwākenawa.

⁸ N ní wiwi
lá gukpɛ íana í laatanaṽ gó'ilenāṽ wíwiwa.

⁹ Yá pṽ wá mà ṽ wa wɛsṽe
Dii Zigṽde wá Lua wéle guu.
Lua wélepi kàle àṽ ku gṽṽpii.

¹⁰ Lua, wá kú n kpéu,
wále láasooke n gbékewa.

¹¹ Lua, lá n tó fāaa e dúnia léu,
màa n táasilea fāaa lṽ.
Ní yágṽgṽ n gbéṽne a zéwa.

¹² Siṽna gbèsisideṽ lé pṽnake,
Yuda bùsu wéledeṽ pṽ kèna
yákpale pṽ ní kèṽ yái.

¹³ A dṽdṽkṽwa à lia Siṽnai,
í a bíi musu gudṽakṽi dasiṽ nao.

¹⁴ A a bíiṽ tàasika ní a zegikṽiṽ,
ké à e dau à siu ziadeṽne.

¹⁵ Asa Lua dee de wá Lua ũ gṽṽpii,
í dṽaawéṽ e wà ge geṽ gékṽie.

49

Aizɛɛ náaikɛaá mǐsaiyáɛ

¹ Kole buiṽ lɛ.

² Bui píi, à yáɛ bee ma,
dúnia gbépii, à swákpa,

³ kíaṽ ní táaaṽ,
ṽdeṽ ní taasideṽ píi.

⁴ Ǿnyá kú ma léu,
dṽa ku ma sṽu.

⁵ Má swāṽ yási yái,
mí polo mṽṽnlea guu.

⁶ Má viake yāpāsígṽṽṽ,
baa tó ma wéleṽ liaamazi.

⁷ Aa ní àizɛɛ náai ví,
aaí ní ṽda íanadā.

⁸ Gbēe a fṽ gí ní a dee wēnioo,
a e pṽe kpa Luawa à aà wēni boṽo.

⁹ Asa gbé wēni boa zí'ũ,
àizɛɛ a fṽ bo bauo.

¹⁰ A fṽ to aàṽ ku gṽṽpiio,

a fõ giè àà wesi bedaleo.

¹¹ Asa wa dõ baa õnoƚaõ ì ga,
misaideõ ñ soũõ ì midε mãa píi,
aaĩ ñ àizeε tó gbẽpãleõne.

¹² Baa ké wà ñzia tó kpà bùsuõne yãa,
an mia aõ de ñ be ùε gõõpii,
an kúkii ù e ñ buiwa.

¹³ Gbẽnazina ñ a beεεkeo
ìliõ ku gõõpiio,
a ta lán nòbõõwae.

¹⁴ Misaideõ láaan we,
mãae lo ñ gbé pó té ñ iaiõ.

¹⁵ Aa si bedau lán sãõwa,
ga mé aõ de ñ dàdãna ù,
mé gbẽmaaõ kiblemá zia.

An meõ yaikε miau,
aaõ kpé ví loõ.

¹⁶ Ama Lua a ma wẽni si bedawa,
i gbãakpamazi.

¹⁷ Tó gbé lé gõõde ù,
mé aà be tó lé nakú,
ñsu to à keƚε yãe ùõ,

¹⁸ asa a a kee e se taõ a gagõõõ,
aà àizeεõ e péleaàzio.

¹⁹ Baa tó à azia dõ èfãaide ù a wẽnigõõ,
mé wà aà sãaukpà aà namablea yáii,

²⁰ a ta a deziõ kíi,
a wesi gupuale bau loõ.

²¹ Gbẽnazina ñ a beεεkeo,
tó aà wé i kēõ,
a ta lán nòbõõwae.

50

Lousisia stana

Asafa le.

¹ Dii Lua Gbãapiide lé yã'o,
àε lezu dúnia gbéõzi
za ìatẽbilekii e a gẽkpeukii.

² Lua gawi bilε Siõna,
wéle pó a kefenke bõlei.

³ Wá Luapi lé mó, aõ ku kílilikilio.

Té pó ì kúmá kú aà aε,
zàa pãsi liaaaàzi.

⁴ Ale lezu musudeõ ñ zílεdeõzi,
ké à e yákpaleke ñ a gbéõ.

⁵ A mè: A ma yãmanaõ kãaamεε,
gbé pó ma bàa kúñno sa'oaa yáio.

⁶ Lua mé yákpalekena ù,
musudeõ ì aà yãkea a zéwa kpàwakε.

7 A ma ma gbé, má yáví mà oé,
 Isaili, má bóbóán,
 mámema Lua á Lua.
 8 Mále zoadwá á sa'oa yáio,
 asa i sa pó wí a pó kátèu à tékū oa kōsōkōsō.
 9 Má zuswana pó kú á kpàsau ni vío,
 ge ble pó kú á kaau,
 10 asa sēanóbóá ma pónè
 ní pótuo wai pó kú sísí píi musu.
 11 Má gbè musu bá dō píi,
 mé sēsao pòkelenao ku ma pó ũe.
 12 Tó nōa lé ma de, má oéo,
 asa máme má dúnia ví ní a pó píi.
 13 Mi zuswana nò so yá?
 Mi blesana au mi yá?
 14 A sa'oa ma sáaukpaa ũ,
 à lé pó á kè ma Musudewa fiabo.
 15 A lezumazi taasikegō,
 mí á bōu, í ma kpela.

16 Ō Lua ò vāikenaone:
 Akèa ále ma yādilea dōdōi,
 mé ma bàakuañno yá dō á léui?
 17 A ye ma yādanio,
 a ma yá kpà kpe.
 18 Tó a kpái è, i aà ke á gbé ũe,
 mé á bàa ìo kú ní gbāsíkènao.
 19 A legbe'i vāi,
 mé i lenakasané.
 20 I zōle ní á gbēdo tó,
 mé i á da né bēbo.
 21 A yá bee kè ò má níle.
 Ale e má deáwae,
 āma má zoadwá, mí bóbóán.

22 A gbé pó ma yá sàáguo
 à yápi ma.
 Tó màn sōo, má á taitai,
 gbēe a e á siao.
 23 Gbé pó sa'òà ma sáaukpaa ũ
 ade ma kpèlè,
 àle ma gba zé mà òbe
 lá mi gbé suaba.

51

Sùuugbeaa Luawa

1-2 Le pó Davidi dà gō pó ānabi Natā gè aà kíi aà gbāsíkèa ní Basebao gbea.*
 3 Lua, wēnadōmèe n gbēke guu,
 ma tàaeo midè n maa zō yái.

* 51:1-2 2Sam 12.1-15

4 Ma gbāsi woloa mà gõ wásawasa,
ma duuna kēa míomio.

5 Má a tàaeo dõ sa,
ma duuna lí sāmago.

6 Mmε ma duunakènε,
ma yá pó ní yeio kè.

Tó n fεlea ní yáo, n yá ao naε,
tó n yādámala, n yá ao zεví.†

7 Za ma da nòseu má vāi,
má duuna ví za ma igooε.

8 Nòsemaa mé í kangu,
õno dameε ma sõ guu.

9 Ma zu'o ní saoo mà zē wásawasa,
ma nòse pípi mà gõ púnvlāvlā.

10 To mà pónake ní yaabo,
to ma wá pó ní bùsa wee.

11 Nsu ma duuna yādao,
ma yāvāio bõ dile píi.

12 Lua, nòsepua dameε,
εa to ma sõ ao dilea.

13 Nsu ma vūaao,
ńsu ñ n Nisina siao.

14 εa to ma põ ke na
ké n ma suabà yái.

To pœã maa dõaamεε,

15 mí n yá dada váikεnaoε,
duunkεnapiõ i εa zεnno.

16 Lua, ma bõ gbēdeεa yáu,
mí lesi n yākeεa a zéwa musu,

Lua ma Suabana.

17 Dii, ma gba lé,
mí n táasile.

18 Sa'oa lí kεεε nao,
tó bee no, dõ má ò.
Sa pó wí a pó káteu à tékū lí kánguo.

19 Sa pó mále oma mé nòsenie ũ,
nili saka nòsenie sùuudeguo.

20 Lua, èfāaike Sionε n pœã maa guu.
Yelusaleũ bíi gba gbāa.

21 A gbeεa sa'oa a zéwa a kangu
ní sa pó wí a pó káteu à tékūo,
wi sa'o ní swanao n gbagbakiwa.

52

Ode íandāa

1-2 Le pó Davidi dà goo pó à gè Aimeleki be, ñ Edoũ gbé Doegu ge ò Saulue.*

† 51:6 Lom 3.4 * 52:1-2 1Sam 22.9-10

³ Nεgõna, Lua gbēke ku gɔɔpiiε,
àkea níε íanadã ní yãvãioi?

⁴ Nio lekɔleka gbézi gɔɔpii,
n lé na lán gē mibobɔwa,
ni gbé gbázina zɔ̀.

⁵ N ye vãii de maala,
εεtoa ì kenε na de síanaa.

⁶ N ye gbēkaalea yáí,
mɔafili mé dɔ n léu.

⁷ Lua a n kɔ'e e gɔɔpiiε,
a n kũ bɔnnɔ n kpéu,
a n wo, i n kē gbé bέεɔwa.

⁸ Tó gbēmaa è, vĩa a ní kú,
aai n láanike aa mε:

⁹ Gbé pó i Lua si a m̄sina ũo gwa!
A a àizεε zɔ̀ náaikè,
à gè gbãade ũ gbēkaalea yá musu.

¹⁰ Mapi s̄ má de lán kù lásiade pó kú Lua uawa,
má ze ní Lua gbέkeo gɔɔpiiε.

¹¹ Máo n sáaukpa gɔɔpii yá pó ní kè yáí,
má n tɔbɔ n yãmanaɔ wáa ké ní maa yáí.

53

Misaide yá'oa (Soũ 14)

¹ Davidi le.

² Misaide ì o ní s̄ guu Lua kuo,
aa ò̀kpà, an yákea vãí,
yãmaakεna kú ní guuo.

³ Za musu Lua ì wéte gbēnazinaɔzi,
ì gwa tó gbēe ò̀nɔ kà a k̄í wεεlea.

⁴ Aa sàsá píi aa ḡ̀ d̀ɔsai m̄m̄m̄,
yãmaakεna kú ní guuo, baa do.*

⁵ Vãikεnaɔ wé lí gu'eo lé?

Aaí ma gbé mómɔ lán úwa,
aali lezu Luazio.

⁶ Vĩa ní kú maamaa,
vĩa p̄ɔɔ ku we s̄o.

Lua tò gbé pó lèlewáɔ ḡ̀ kálea gεo ũ,
a widámá ké Lua ḡ̀n̄zi yáí.

⁷ Lua, bɔ Síona mɔ ñ Isailiɔ suaba!
Tó Lua sù ní a gbé ní pá ziu,
Yakɔbu buiɔ p̄nake,
Isailiɔ yáalb.

* 53:4 Lom 3.10-12

54

Gbé pɔ wàlɛ ìadawà wabikɛa

1-2 Lɛ pɔ Davidi dà gɔɔ pɔ Zifidɛ gɛ ò Sauluɛ aa mè Davidi ulɛa ní bùsuu.*

3 Lua, ma suaba n tó yáí,
yásimanɔ ní n gbãao.

4 Lua, ma wabikɛama ma,
swákpa ma yã'oi.

5 Asa buipãlɛ fɛlɛmanɔɛ,
gbé pásipio lé ma wɛ,
aali Lua yãdao.

6 Lua mé ma dɔnlɛde ũ,
Dii mé ma wɛnikũna ũ.

7 Gbé pɔ lé ma wɛo vâi sɔaamá,
n ní bãde n náai yáí.

8 Má sa'oma ní ma pɔeãoɛ,
má n tɔbɔ Dii, asa ní maa.

9 A ma bɔ ma yooyea píi guu,
a tò ma tidò ma ibɛɛɔla.

55

Wabikɛa Luawa kua ìadama guu

1 Davidi lɛ. Wí sí ní kúuɔɛ.

2 Lua, ma wabikɛama ma,
nísu láka ma yáao.

3 Swásɛ ma yáí, ní wea,
ma làasoo líaa ma gɔ bíli guu,

4 ma ibɛɛo yã'oi ní gbɛvãio wɛbiiaao yáí.
Asa aalɛ taasi daaɛ,
aa ma kũa ní kpɛnɛo.

5 Sɔ kɛmagu,
ga tòlobi zùmagu.

6 Via ma kũ ní lualuaao,
iwãa pásí kà ma pɔa.

7 Tó má gàsía ví lán felenawa,
má vua gé kámaboieɛ.

8 Má bàalɛ gé zãzãɛ,
mí gɛ zɔlɛ guwaiwaiu.

9 Má wã gɛ ulɛkíi wɛɛɛɛ,
ké zàa'ian gbãa su ma leo yáí.

10 N ní fu Dii, n ní yá yãalɛné,
asa má è zɔa ní sòleo kú wá wɛlɛuɛ.

11 Aaí kpálɛkɛ bíi musu fãanɛ ní gwãasinao,
yãvãí ní yá gbãao di wɛlɛpiuɛ.

12 Gbɛdɛdɛa yá mé wɛlɛpi pà,
gbãamɔanɛ ní mɔafilio lí kɛlɛ a gãaɛo.

* 54:1-2 1Sam 23.19, 26.1

13 Tó ibεε mé lé ma wε yãa, a são,
tó ma wèle mé f̃lεmanɔ, má ulεεε.

14 E'e mpi! N gbé pó wá sáa,
ma gbēdo pó de ma gbēna ũea?

15 Wi faaibo ní k̃so yãa nana,
wiɔ tek̃oi dasi guu Lua uaa?

16 Ga a zãmake ma ibεεɔne,
aai si bεdau ní gbãagɔɔ,
asa ṽai z̃lekĩi è ní guue.

17 Mapi s̃o mi l̃ezu Luazi,
̃ Dii ì ma suaba.

18 K̃o, f̃ane ní oosio
miɔ a yã'ɔmaɔ b̃leè ní aauro,
̃ ì ma yãma.

19 Baa ké ma ibεεɔ dasi, aali ma leo,
Lua ì ma b̃o s̃oleu aafia.

20 Luapi ì b̃ z̃leá báawa g̃ɔɔpiie,
a ma yãma, i widamá.
Aali ñselileo, aaliɔ aà ṽia ṽio.

21 Gbépi ɔ wãa ní a gbéɔ,
à b̃o l̃edoũ pó aa k̃è ní k̃so kpe.

22 I na o ní wáa lán z̃ówa,
ãma s̃ole làasoo mé kú aà s̃ou.
I lenakasané páipai,
ãma yaalɔma ba da b̃òue.

23 Ɔz̃ Diiε n yã'ɔmaɔi, iɔ n k̃ãa,*
ìli tó gbēmaa fù bauo.

24 Gbēdena náaisaidepiɔ ní g̃ɔɔ guo leo.
Lua, ñỹ to aa si bεda gbáou.

Mapi s̃o máo n náai ṽi.

56

Ziakpaa Luawa

1 Le pó Davidi dà g̃ɔɔ pó Filit̃eɔ aà kù Gata.*

2 Ma w̃enagwa Lua, w̃ale pea,
w̃iɔ z̃ikamanɔ w̃o ìadaa g̃ɔɔpiie.

3 Ma kpàkpanapiɔ ì pea g̃ɔɔpiie,
an wala yáí aale z̃ikaimanɔ.

4 Tó ṽia lé ma kú, má n náai ṽi.

5 Má Lua táasile yá pó a ò yáí,
má Lua náai ṽi, má ṽiakεo.
Bó gbēnazina a f̃o kemεei?

6 Aaĩɔ ma yá kpaanlabo g̃ɔɔpiie,
aaĩ ṽai lekpaaimazi.

7 Aaĩ s̃ole da, aaĩ ulεμεεε,

* 55:23 1P̃ie 5.7 * 56:1 1Sam 21.13-15

aaṽ ma kpákpa, aaṽ ye ma de.

⁸ Lua, rísu to an gběe boṽ,
gbépiṽ ne ní pòkúmao.

⁹ Ma bàalè liaaliaaaṽ yāda,
ma wé'ika n tūuna guu.
A ku n taala guuo lé?

¹⁰ Tó ma lezù Luazi,
ma ibeṽṽ kpékpa,
míṽ dō ké à yāsímanṽ.

¹¹ Má Lua táasile yá pó a ò yái,
ao, má Dii táasile yápi oa yái.

¹² Má Lua náai ví, má víakεo.
Bó gbēnazína a fō kemεei?

¹³ Lua, má lé pó má kēmaṽ fiabo,
má sáaukpa sa'oma.

¹⁴ Asa n ma si gawa,
n ma gbá ví lí miṽn pāsía,
ké máṽ bennṽ gupua pó ì wēni kpámáú.

57

Wiilea Lua Musudewa

¹ Le pó Davidi dà gṽṽ pó à bàalè Saulue à ùle gbè'eu.*

² Wēnadōmεε, Lua, wēnadōmεε,
asa nίme mi nanzi.
Ma solṽ n kúlukulunau
mi bo ga lézi.

³ Mále wiile Lua Musudewa,
Lua ì ma yá píi boṽlekεmεε.

⁴ A to donle bo za musu à ma suaba,
a zṽadṽ gbé pó aale pεaṽwa.
A a gbēke ní a náaiyāo kemεε.

⁵ Má kú nṽṽmusuṽ sṽṽu,
ma gō wúlea wàiṽ guu.
Gbépiṽ léna na lán fēndawa,
an swaa de lán sōnaṽ ge kaṽwa.

⁶ Lua, ò ríziṽ tṽṽṽ e a zōma,
to n gawi li dúniaa píi.

⁷ Aa baikpàmεε ma taa'ozeu
ō ma gō yelea,
aa eyṽṽ ma ae ṽ aa zù epíu.

⁸ Ma sō dilea Lua, ma sō dilea,
má lesi mà n táasile.

⁹ Ma nisína, su!
Ma mṽṽna ní ma domao, vu!
Mí gbāakpa gudṽazi.

* 57:1 1Sam 22.1, 24.3

- 10 Dii, má n sáaukpa buiɔ guu,
má n táasile gbéɔne.
11 Asa n gbêke zɔ zɔma,
mé n náai zò luabepuanawa.
12 Lua, n nzia tɔbɔ e a zɔma,
to n gawi li dúniaa píi.†

58

Gbẽvãio kaa Luawa

- 1 Davidi lé.
2 Gbãadeɔ, i yã'o a zéwaa?
I yákpaleke ní gbéɔ a zéwaa?
3 I yá kolea wàipa á sɔ guu,
i gbãamɔ gbéɔne á bùsuu.
4 Gbẽvãio sásãa za ní igɔɔe,
eɛdeɔ òkpaa za ní da nɔseue.
5 An legbe'i de lán mlè sewewa,
aa de lán kyá pɔ a swá kákawa,
6 asa ìli a kòò'ona kule'ɔ mao,
ìli a weliaanede gɔi eo.
7 Lua, n ní swaa é'ené ní léu,
Dii, nòmusupio kãnkãnaɔ wolo,
8 aai gẽzea lán í bàaleawa.
Tó aa sagòle, n ní kaɔ é'e.
9 Aa giigaga zéu lán kòlo lé'iwa,
aaɔ de lán né pɔ wa ì gè, i ìatè eowa.
10 E lè yàa miɔn té àɔ gé oo wái,
gbẽvãio gẽzea ní ìanaoe.
11 Tó gbẽmaaɔ è Lua tɔsiné gbẽvãipiɔwa,
mé aa ní gbá pìpi ní ní auo,
an pɔ a ke na.
12 Gbéɔ i me: Gbẽmaaɔ ài ví fá!
Lua ku, i yákpaleke dúniau.

59

Ma si ma ibeewa

- 1 Lé pɔ Davidi dà gɔɔ pɔ Saulu gbéɔ zì aa àà dádã àà be aa àà de.*
2 Ma Lua, ma si ma ibeewa,
ma bɔ gbé pɔ fɛlemanɔ guu.
3 Ma si vãikenaɔwa,
ma bɔ gbèdenaɔ zì.
4 Gwa, aale ma kpakpae,
gbé pásio lé sòlekemanɔ.
Dii, mi tàae ge duunakenéo,
5 mi záné yãewao,
s̃ aa kú ní naaamanɔ s̃uo.

† 57:12 Soũ 108.2-6 * 59:1 1Sam 19.11

Ma wεgwa! Fεε mṽ dṽmale!
 6 Mpi Dii Lua Zigṽde, Isailiṽ Lua,
 fεε ṽada bui pṽiwa.
 Nsu bṽnkpede vāipiṽ wēnagwao.

7 Aaṽ εa su oosi lṽ, aaṽ wēε keεε,
 aaṽ hēεkea lán gbēṽwa.
 8 Gwa, an lé'i lé tṽ,
 fεna kpá n léu.
 Aaṽ mε nε n yāmao.

9 Mpi sṽ Dii, ni n yáalṽ,
 ni bui pṽi láanike.
 10 Lua ma gbāa, ma wé dṽnzi,
 nṽmε n ma aafia'ekṽi ũ.

11 Lua a dṽaamεε a gbēke guu,
 a to mà tidṽ ma wèlepṽla.
 12 Dii wá sēngbao, nṽsu n n dεdεo,
 ké an yá su sā ma gbēṽguo yái.
 To aa olo'olobo,
 ní n kwé n n gbāao.

13 Yá pṽ i bṽ n léuá duunaε.
 To an tṽe n pui,
 asa aaṽ legbē pāε aaṽ gbé ká.

14 N n midε n pṽkūmao,
 n n bāde, aasu wàṽ ku lṽo.
 Gbé pṽ kú e tṽle léwao i dṽ
 Lua mé lé kible Yakṽbu buiṽwa.

15 Aaṽ εa su oosi, aaṽ wēε keεε,
 aaṽ hēεkea lán gbēṽwa.

16 Aaṽ liaaliaa wàṽ pṽblea wεεε,
 tṽ aai kāo, aaṽ gbokεε.

17 Mapi sṽ má lesi n gbāa yá musu,
 má gulake kṽṽ n gbēke yá musu,
 asa nṽmε n ma aafia'ekṽi ũ,
 nṽmε n ma ulékṽi ũ taasikegṽṽzi.

18 Lua ma gbāa, má n táasile,
 asa nṽmε n ma aafia'ekṽi ũ,
 ni gbēkekεmεε.

60

Wá zible n Lua gbāao

1-2 Lε pṽ Davidi dà gṽṽ pṽ à zikà n Sili pṽ kú Mesṽpṽtami bùsuu n Zoba bùsuuṽ,
 ṽ Yoabu sù à Eṽṽṽ dède Guzule Wisideu gbēṽn ṽaasṽṽo lεε kuεpla (12.000).*

3 Lua, n pṽ pàwázi,
 n ṽpèwá n wá vūaa,
 εa ṽkawázi sa.

4 N tò wá bùsu lùe e à pàa,

* 60:1-2 2Sam 8.13

ea ñ a gbε tata, asa à gò looae.

⁵ N tò n gbéó yá zì'ũ è,
n í gbāa kákawēε ñ wa pāpāzea.

⁶ N dālapoo dà n vīakenaone
ké aa e bɔ gbéó ka lézì.

⁷ Wewá, wá suaba ní n gāsa gbāao,
ké wápio n gbé yenzideɔ wá e bɔ.

⁸ Lua yā'ò za a kúkìi à mè:
Má Sikeũ kpaale ní tidɔarīlao,
mí Suko guzule kpámá.

⁹ Galada bùsuá ma póε,
Manase buiɔ bùsuá ma póε,
Eflaiũ buiɔ bùsuá ma m̀ò f̀uaε,
Yuda bùsuá ma lípanaε.

¹⁰ Mɔabuɔ bùsuá ma zion zu'obɔε,
mi a kyale káε Eɔɔũɔ bùsuwa,
mi kúkua dɔ Filitēɔ bùsuwa.

¹¹ Déme a gēmano wéle bíideui?
Déme a dɔaameε e Eɔɔũɔ bùsuui?

¹² Lua, mé i ke n gbé pó n wá v̄uaa
nili bɔ ní wá zīgɔɔ lɔo bàasio.

¹³ ɔdawá wá ibεεɔ yá musu,
asa gbēnazina gbēsuaabaá pāε.

¹⁴ Wá zible ní Lua gbāao,
ñme a ɔzɔ wá ibεεɔwa.†

61

Kía wabikea Luawa

¹ Davidi le.

² Lua, swáε ma wiileai,
laaidɔ ma wabikeawa.

³ Kua za tɔɔle léwa ma lez̀unzi.
Ma s̄ó lé wo ñ ma n sisi.
Gεmano gbεsi pó a les̄i demala kíi.

⁴ Asa níme ní ma aafia'ek̄i ũ,
ma kalanga gbāa ũ ma ibεεɔ aε.

⁵ Má ye màɔ ku n ua gɔɔpiiε,
míɔ sɔɔba n kúlukulunau.

⁶ Lua, asa n ma legbēane mà,
ñ n gba pó ni da n vīakenaone dāmeε.

⁷ Kía wēni dɔè ní mɔgalao,
to aà ka a gɔɔwa.

⁸ Aàɔ kpalable n d̄ɔa guu gɔɔpii,
ñ aà d̄ɔa n gbēke ní n náaio yái,

⁹ míɔ n táasile lá gu lé dɔ,
míɔ lé pó má kēma fiabo gɔɔpii.

† **60:14** Soũ 108.7-14

62

Lua mé ulekli ũ

1 Davidi lε.

2 Lua ado mé tò ma sṽ dilea,
ṽme ì ma suaba.

3 Ǿme ma gbesi ũ, ma Suabana ũ.
Mi gbãa'ewà, má fu bauo.

4 Gēn ũma áṽ ãna'ãna gbéwai?

A àà ne lán gì yelea ge kaa ziwa yà?

5 Aà goa a tíá lé ṽ ále kpaai,
εetoa mé ì keé na.

I samaa'o gbéε ní léoe,
ṽ i ní ká á sṽ guu.

6 Lua ado mé tò ma sṽ dilea,
asa aàpi ma wé doi.

7 Ǿme ma gbesi ũ, ma Suabana ũ.
Mi gbãa'ewà, má fu bauo,

8 Ma aafia ní ma beεeo ì bṽ aà kíie,
ṽme ma gbesi gbãa ũ,
ṽme ma ulekli ũ.

9 Gbéṽ, àṽ aà náai ví gṽṽpii,
à á sṽ wéε, ṽme wá ulekli ũ.

10 Gbēnazinaṽ de lán lé'ianawae,
an kee náai vío.

Tó wà ní yṽ kiloowa,
ampii aaṽ de fauunnṽe.

11 Ásu gbēble'ṽa náaikεo,
ásu íanadã ní kpái pṽoo.

Tó á àizεε lé kṽ,
ásu to à á sṽ bleo.

12 Yá mēndo Lua ò,
yá mēn plaε beeṽ má mà:
Lua mé gbãa ví,

13 mé mpi Dii, níme ní gbēke ví,
ṽ ni fiabod baadeε a yãkεawa.*

63

Lua nideε

1 Lε pṽ Davidi dà gṽṽ pṽ a ku Yuda gbáau.*

2 Lua, ma Luan n ũ,
máε n aεya,
ma nisína yenzi,
máε n nide
lán guwaiwai pṽ lé í nidewa.

3 Ma n e n kúkli,
ma n gbãa ní n gawio gwà.

4 N gbēke maamεε de wēnia,

* 62:13 Mat 16.27, Lom 2.6, Zia 2.23 * 63:1 1Sam 23.14

a yáí n táasilea aɔ dɔ ma léu.
⁵ Má n sáaukpa e ma wēni léu,
 má ɔse musu mà n sísi.
⁶ Má ká lá wí nɔɔ bɔɔ gbē wà káwa,
 n táasilea aɔ dɔ ma léu ní gulakeao.
⁷ N yá í dɔmagu ma wúlekíi,
 mi làasookema gwāasina.
⁸ Mále lesi sɔba ní kúlukulunau,
 asa míme ní ma dɔnlede ũ.
⁹ Ma nisina yenzi,
 ní ma kúa n ɔplaau.
¹⁰ Gbé pɔ aale ma wɛɔ midɛ,
 aa si tɔle nɔnau.
¹¹ Lua a to wà ní dɛdɛ ní fēndaoɛ,
 aai gɔ gbēgbonaɔ ble ũ.
¹² Kí sɔ a pɔ a ke ní Luawa nao.
 Gbé pɔ mè amɔɔma Lua á siò
 aɔ vɛvɛ ní pɔnaoɛ,
 ɛɛdeɔ sɔ an lé a gɔ kpaaũaɛ.

64

Ma si gbēvãiwã

¹ Davidi le.
² Lua, ma aaukea wii ma,
 ma bɔ ma ibeɛ pɔ má ní vĩa vĩa ɔzĩ.
³ Ma si gbēvãiwã lekpaaiamaziwa,
 ma bɔ vãikenaɔ zɔau.
⁴ Aai ní lé keke lán fēndawa,
 aai yãpãsiɔ o lán kazuawa.
⁵ Aai ye láu aa tãesaide gbá,
 aai aà pá kándo, vĩa lí ní kũo.
⁶ Aai tékpakɔu ní vãikɛa guu,
 aai bai pɔ aale kpánéɔ yã'o.
 Aai me: Gbēe a wá eo.
⁷ An vãí lekpaaiã kɔsè aa mè,
 lé pɔ wá kpaaí b̀̀lei.
 Gbēnazina ǹ̀se guu yáɔ asii zɔɔ.
⁸ Ama Lua a ní gbá ní kao,
 a ní ke'ia kándo.
⁹ A tó yá pɔ aa ò wí ní musu,
 gbé pɔ ní é píi iɔ mike déũdeũ.
¹⁰ Vĩa a gbépii kú,
 aai Lua yãkɛaɔ galikɛ,
 aaiɔ zĩ pɔ a kèɔ tãasi kúa.
¹¹ Gbēmaao pɔ a ke Diiwa na,
 aa naaàzi,
 ǹ̀sepuadeɔ aà táasile mípii.

65

Bui pti wé dɔ Luazi

- 1 Davidi lɛ.
 2 Lua, à kù wà n táasile Siɔnaɛ,
 wi lé pɔ wa kèmaɔ fiabo.
 3 Lá ni gbé wabikɛa ma,
 bui píi a wi danlaɛ.
 4 Wá yãváio láasoo wá kú gbãa,
 ñ n wá tàaeɔ kèwá.
 5 Báaaden gbé pɔ ní sè
 n gẽaàno n ua ù.
 N kpé pɔmaaɔ wá ká,
 n kpé pɔ a kua adoapi.
 6 Ni wewá a zéwa ní yãbɔnsaekɛao,
 Lua wá Suabana.
 Za dúnia léwa ní ísia baaleo
 gbéɔ wé dɔnzi.
 7 N gbãa daa ula ù,
 n gbèsísiɔ kè ní n ikoo.
 8 Ni ísia ní a ísɔ kɔffio kpále,
 ni buipáleɔ zɔa midɛ.
 9 N dabudabukɛa ði gbé pɔ kú tɔɔlɛ léɔwa,
 wí guladɔma za íatɛbilekíi ní a gɛkpɛukio.
 10 Ni laaidɔ dúniawa,
 ni táaekɛ tɔɔlɛɛ.
 Ni aà gba í, n swaɔ pai ní ío,
 ni to blɛwɛna kɛ, asa màa n zɛð.
 11 Ni idagua e bugbaanaɔ pa,
 ni guɔ foofɔ ní louo,
 ni báaada pɔ pɔ bɔlɛu.
 12 Ni èfãaida buaziu wẽ ní wẽo,
 blɛ nísidɛ ì kwe n iau.
 13 Sɛsao dádákɛkíio sèbɔɔ kè,
 sìsiɔ pɔna ula dà.
 14 Pɔtuɔɔ lí dádákɛkíio la,
 blɛwɛna daa gua sìsipɔlɛu.
 Wàlɛ wiilɛ ní pɔnao, wàlɛ lesi.

66

Lua sɔaukpaa

- 1 Dúnia gbépii, à guladɔ Diiwa,
 2 à lesi aà tɔ gawi yá musu,
 à aà táasile à aà tɔbɔ.
 3 A o Luaɛ: N yãkɛao ì dimá,
 n gbãa zɔ ì to n ibɛɛo vlãnau.
 4 Dúnia gbépii ì kúlɛɛ,
 aaí n táasile aa n tɔbɔ.
 5 A mɔ Lua yãkɛao gwa,

yá p3 a kè gbēnazinaṽne i diwá.

6 A ísia li gugii ũ*

aa bùa swawa kēsε.†

Wà p3nake aà yá musu.

7 I3 kible ní a gbāao g33pii,

aà wé i3 ku bui piiwa.

Swágbāadeṽ su d3εaànṽo.

8 Buipāleṽ, à wá Lua sáaukpa,

aà táasileε aṽ d3 á léu.

9 I3 wá wēni d3awēε,

īli tó wa kpaguao.

10 Lua, asa n wá y3,

n wá baasa lán ánuṽuwa.

11 N gεwanṽ gukpaolonau,

n wá wó wí ní aso gbiao.

12 N tò wà 3z3z3 wá mikpei,

wà té diwēε, í wá kú wá n3ε,

3 n m3wanṽ gu namadeε beeu.

13 Má m3 n ua ní sa p3 wí a p3 káteu à tékū ob3o,

má lé p3 má kèmaṽ fiabo,

14 yá p3 b3 ma léu ma taasikeg3o.

15 Má sa'oma ní p3 mekpaaṽ,

má sāsakaṽo kpasane,

mí n gbagba ní zuswanaṽ ní blesanaṽ.

16 A gbé p3 á Lua vía ví3, à m3 ma,

mí yá p3 a kèmeε oé.

17 Ma wiilèwà,

aà táasileε d3 ma léu.

18 Tó má yāvái kúa ma s3u,

d3 Dii gí ma yāmai.

19 Ama à ma yāmà,

3 à ma wabikeε sí.

20 Má Lua sáaukpa,

i gí ma wabikeε maio,

i gí gbēkεkεimeεo.

67

Báaa gbεaa Luawa

1 Le p3 wí sí ní kúu3ε.

2 Lua, wá wēnagwa,
wá wegwa, ní báaadawágu,

3 ké dúnia gbépii n zé d3,

bui píi i d3 lá ni gbé suaba.

4 Wa n táasileε Lua,

gbépii a n táasileε.

5 Bui píi a p3nake, i gulake,

asa ni yákpaleke ní gbé3 a zéwa,

* 66:6 B3a 14.21 † 66:6 Yoz 3.14-17

ni dṓaa buiṓne p̄ii.

⁶ Wa n táasile Lua,
gbépii a n táasile.

⁷ Tṓle a bleke,
Lua wá Lua a báaadawágu.

⁸ Lua a báaadawágu,
gbépii i viakeè e dúnia léwa.

68

Lua zṓke

¹ Davidi lé.

² Lua lé félé, aà ibeṓo lé fáaa,
aà zangudeṓo lé bàalèè.

³ Lá súle i gē ní íanao,
kené màa, Lua,
lá zó nísi i yṓ té sae,
vāikenao mide n ae màa.

⁴ Gbēmaao sṓ aa pṓnake,
aa yáalṓ Lua ae,
aa vívī ní pṓna zṓo.

⁵ A lesi Luae à lémwà.
A di luabepuana kpe, à aà tṓṓ.
Aà tón Dii, à kúkuake aà ae.

⁶ Kua aà gu pṓ a kua adoa guu,
Luaá toneṓo mae,
gyaaṓ zennodee.

⁷ Lua i bekpa z̄lloṓne,
i z̄zṓṓ bṓle à ní da namau.
Swágbāadeṓo sṓ aao ku gugiiue.

⁸ Lua, ké n dṓaa n gbéṓne,
ké n beeleñṓo guwaiwaiu,
⁹ tṓle lùalua, lou kwè n ae,
n Lua pṓ n yā'ò Sinai gbε musu,*
Lua, Isailiṓ Lua.

¹⁰ Lua, n èfāai p̄siné kṓsṓkṓsṓ,
ṓ n ní b̄usu kpeena gbà gbāa.

¹¹ N gbéṓ z̄le a guu Lua,
n wēnadeṓo gbà pṓ n maakεa yái.

¹² Dii yā'ò,
ṓ bíla ḡṓ aà baokpanao ũ.

¹³ Kíao ní ní z̄igṓṓo lé tíle kpakpa,
gṓe pṓ ḡṓ b̄ouoṓo lé ní pṓṓo kpaale.

¹⁴ Baa ké a i s̄a kaaṓ s̄ṓu,
ánusu kú ma felena ḡs̄íaa,
a k̄áṓo lé teke lán vuawa.

¹⁵ Ké Gbāapiide kíao f̄āaa,
aa lí tṓleá lán Zalamo gbè neeziwa.

* 68:9 Bṓa 19.18

16 Basana gbèsísí de a k̄iniṽla,
Basana gbèsísí misonaṽ dasi.

17 A gbè misonaṽ, b̄óyái ále w̄ebii
gb̄e p̄o Lua sè a kiblek̄ii ūwai?
Dii mé aṽ ku we ḡoṽpii.

18 Dii s̄́goṽ lé v̄io, à k̄a miliṽ do.
Dii b̄òṽ za Sinai,
à mò p̄ila a gu p̄o a kua adoau.

19 N deṽe musu ní z̄iz̄oṽ,†
n gba sí gb̄éṽwa falu ū,
baa swágb̄āadeṽ,
ṽ n z̄óle we, Dii Lua.

20 Wà Dii s̄́aukpa, Lua wá Suabana,
ĩṽ wá aso k̄ūaw̄éé lá gu lé d̄oṽ.

21 Wá Luaá Lua p̄o í gb̄é suabaé,
Dii Lua mé í wá b̄o ga léz̄í.

22 Lua a a ib̄eṽo mi wíwiné,
gb̄ēnaz̄in mikā d̄oṽ p̄o aa té ní duunawaṽ.

23 Dii mè: Má á b̄oṽ Basana bùsuu,
má á b̄oṽ ísia títiu,

24 k̄é à á gb̄áo pípi ní á ib̄eṽo auo,
á gb̄ēṽ lénaṽ í ní baa ewà.

25 Lua, wa n gb̄éṽ è aa d̄òṽk̄ōwa,
ma Lua ma K̄ia, aale mó n k̄úkií.

26 Lèsinaṽ d̄oṽaa, p̄olenāṽ te z̄á,
w̄éndia s̄́s̄ēmpanaṽ ku guo.

27 A Lua t̄oṽ balu guu,
à Dii kp̄ela Isailiṽ k̄ōkáaa.

28 Né ḡōz̄āna B̄ēyām̄eṽ buiṽ mé d̄oṽaa,
bee gb̄ea Yuda k̄iaṽ ní ní gb̄éṽ
ní Zabul̄ni bui k̄iaṽ ní Nefatali bui k̄iaṽ.

29 A Lua d̄il̄éé àṽ gb̄āa.
Lua, b̄o ní n gb̄āa p̄o ní òl̄ow̄éṽo.

30 K̄iaṽ m̄ōne ní ní gbaṽ
n kp̄é p̄o k̄ú Yelusaleŭ yáí.

31 Z̄oṽa d̄o ílen̄oṽ Egipiwa,
z̄oṽado buiṽ swanaṽ ní ní gb̄éṽwa.

Anusu gopana t̄ómá,
gb̄é p̄o z̄ík̄aa í kené naṽ fáaa.

32 Egipiṽ gb̄éṽ z̄íma,
Etiopiṽ w̄ā aa oṽnzi, Lua.

33 D̄únia kpalablenaṽ, à lesi Luaé,
à Dii táasile.

34 A di lounaa kp̄e musumus̄u za zizi,
à ma, àle p̄úna gb̄áugb̄āu.

35 A Lua gb̄āa galik̄e,

† 68:19 Efe 4.8

wa à zṽkε dṽ Isailiṽwa,
 à gbāa ku luabεpuanau.
³⁶ Lua, kua n kúkíi ní zṽ,
 Isailiṽ Lua ì gbāa ní ikoo kpa a gbéṽwa.
 Wà Lua sáaukpa!

69

Wabikεa Luawa kua ìadama guu

- ¹ Davidi lε.
² Lua, ma suaba,
 asa í ma kũ ma nṽεε.
³ Dεε lé ma mṽ, ma ka zà,
 tepεkíi kuo.
 Ma kpale ísiu,
 ísṽ lé damala.
⁴ Ma wiilè ma kpasa,
 ma kòlo nàaa,
 ma wεdṽ ma Luazi
 e ma wé gè lé wo.
⁵ Gbé pṽ aa zamagu pāṽ* dasi dε ma mikāa,
 ma ibεε pṽ aa ye ma dε pṽewiwinésaiṽ lé v̄io.
 Pṽ pṽ mi a kpáí'oo ṽ aa mè mà a ne'í mà kpá.
⁶ Lua, ní ma m̄saiyāṽ dṽ,
 ma tàaeṽ ulεaneṽ.
⁷ Dii Lua Zígṽde, gbé pṽ an wé dṽnziṽ
 nísu to wí ní kú ma yáio.
 Isailiṽ Lua, gbé pṽ aaí n kíi wεεlεṽ
 nísu to an tṽ ṽkpa ma yáio.
⁸ Asa n yái mi sṽsṽa f̄i,
 ṽ ma gεε gṽ kpa ma wéi.
⁹ Ma gṽ z̄ilo ũ ma gbéṽ guu,
 ma gṽ gbēando ũ ma da bεdeṽ guu.
¹⁰ N kpé yá ma kũ gbāa,
 àlε ma ibaba,†
 n sṽsṽnaṽ n sṽsṽa gṽmεε.‡
¹¹ Mi lεye pṽsia guu,
 ṽ w̄iṽ ma sṽsṽ.
¹² Mi zwànkasaṽ fifia,
 ṽ w̄iṽ ma kε pṽṽṽ.
¹³ Gbé pṽ zṽlε gāaṽ ì ma pe,
 ígbāaminaṽ ì ledamanṽ.
¹⁴ Dii, málε wabikεma,
 nísu to à bṽ n pṽ kpeṽ,
 wea Lua, n gbēkε zṽ yái,
 ní ma suaba síana.
¹⁵ Ma bṽ bèlεu,
 nísu to mà kpálεuo.
 Ma bṽ ísiu,

* 69:5 Zāa 15.25 † 69:10 Zāa 2.17 ‡ 69:10 Lom 15.3

ma si ma zangudeɔwa.

16 Nsu to ísɔ damalao,
ńsu to mà kpáɛ ísiuo,

ńsu to wà tɛɛna kamalao.

17 Wea Dii, asa n gbɛkɛ maa,
ma wegwa n sùuu zɔɔ guu.

18 Nsu mikpeli n zòblenaɛo,
wea kpakpa, asa ma gɔ yeelɛɛ.

19 Sɔmazi, ma misi,
ma suaba ma ibɛɔ yáí.

20 N ma sɔsɔa ní widaaao ní ma kpeboao dɔ,
ńɛ gbé pɔ aa yákuamanɔ e.

21 Sɔsɔa ma sɔ zò, ma gɔ yɛɛsai,
gbé pɔ a ma wegwa ɔ má wèɛɛ, mi eo,
gbé pɔ a ma nòse nínimɛɛ ɔ ma wɛdò, a kuo.

22 Aa ɛɛ vái kámɛɛ bleu,
ké imi ma kũ gbãa, aa vɛɛ kùma kpàa. §

23 To an dikpekɛa gɔné bai ũ, wà ní kú,
to an kua aafia yá'íné.

24 To an wé siakũ, ké aasu gu'eo,
to an wó gɔ koolonnɔ gɔɔpii.*

25 N n kpɛnɛmuu bobómá,
n n pɔkúma pásí pisimá.

26 An bòo gɔ bòo zia ũ,
an gbɛɛ su àò ku ké à zòɛ ní kpéu bo,†

27 asa aai ìada gbé pɔ ní gbèwɛɛ,
aai gbé pɔ ní zò wáwá galikɛ.

28 N ní yá píi tàaeɔ dańla,
an baa su àò ku n gbɛsuabaa guuo.

29 N ní tó waa wɛni taala guu,‡
an tó su àò ku lá doũ guu ní gbɛmaaɔ tóoo.

30 Lua, má kú taasi ní yá'ɔmao guu,
ma se lesí mà bɔu aafia.

31 Má Lua tɔbɔ lesia guu,
má aà sáaukpa mà aà káfi.

32 Bee a ka Diigu de sa'oa ní zuoa,
a kɛè na de zugaaena kóbadea.

33 Taasideɔ e, aai pɔnake,
á luakiiwɛɛɛnaɔ á sɔ i níni.

34 Asa Dii ì wɛnadeɔ yáma,
ìli saka a gbé pɔ de zìzɔ ũɔguo.

35 A aà táasile musu ní tɔɔɛo,
isia ní pɔ pɔ kú a guuɔ píi.

36 Asa Lua a Siɔna suaba,
a ɛa Yuda wéɛɔ káɛ,

§ 69:22 Mat 27.48, Maa 15.36, Luk 23.36, Zaa 19.28-29

‡ 69:29 Bɔa 32.32, Zia 3.5, 13.8, 17.8

* 69:24 Lom 11.9-10 † 69:26 Zin 1.20

aà gbé i z̄leu ní p̄o ũ.
³⁷ Aà z̄blenāo néo mé aa ḡo ví,
 gbé p̄o ye aà t̄o naip̄io īo ku a guu.

70

Wĩle Suabanai (Sou 40.14-18)

¹ Davidi le.
² Lua, ma misi,
 Dii, ke kpakpa mo domale.
³ To wí gbé p̄o lé ma weo kú,
 aa ní mi pele.
 To gbé p̄o ye mà taasik̄eo kpekpa,
 an gee ḡo kpá ní wéi.
⁴ Gbé p̄o aai om̄ee, taale taale,
 to aa ea ní wio.
⁵ Gbé p̄o aale n k̄i weleo,
 to an po kema na aa yáalo.
 Gbé p̄o an wé doi n̄ ní suaba,
 aa o láasai Lua z̄o.
⁶ Taaside w̄naden ma ũ,
 Lua, ke kpakpa.
 M̄me ní ma D̄onlede ũ,
 níme ní ma M̄sina ũ,
 Dii, nsu ḡeḡeo.

71

Mae z̄o wabik̄ea Luawa

¹ Dii, ma nanzi,
 nsu to wí ma k̄u bauo.
² Ma misi, ma bo n maak̄ea yái,
 swák̄pamazi, ma suaba.
³ Ma gbesi p̄o máli gé ulei a guun n ũ.
 N d̄ile n̄ ma suaba,
 asa ma gbesi ní ma zegik̄ion n ũ.
⁴ Ma Lua, ma bo v̄aik̄enāo ozi,
 ma si gbé b̄ee p̄asiwa.
⁵ M̄me ma wé donzi, Dii Lua,
 níme má n náai ví za ma èwaasoḡo.
⁶ Ma s̄o kpáleanzi za neasak̄p̄eue,
 níme n̄ ma bo ma da nd̄seu.
 N táasi mīo le ḡo pi.
⁷ Ma kua de ȳab̄onsae ũ gbé dasidee,
 asa níme ní ma ulek̄i gb̄aa ũ.
⁸ N táasilea īo do ma léu,
 mīo n maabo kōo ní oosio.
⁹ Nsu p̄ak̄pamazi ma zik̄ua yáio,
 nsu ma v̄uaa ma gb̄aa láaa yáio.
¹⁰ Asa ma ib̄eeo lé ma ȳa'o,
 ma w̄leo lé lek̄paai ma w̄nib̄oi.
¹¹ Aa m̄e: Lua ḡiāzi,

wà àà ya kú,

gběe ku à àà suabao.

¹² Lua, n̄su n̄yō kumanō zāo,
ma Lua, ke kpakpa mō dōmale.

¹³ To wí gbě́ pó lé yādōao kú,
aa midε,
to s̄s̄ōa da gbě́ pó lé ìadaaola,
an tó òkpa.

¹⁴ Mapi s̄ō, ma wé ìo dōnzi láasaie,
miō n táasile mào gé.

¹⁵ N maakea aō dō ma léu gōōpiie
n̄ n gběsuabaa pó má a lé d̄ōo.

¹⁶ Má mō mà Dii Lua gōsakeyāo galike,
n mēndo maakea má dō gbě́ōgu.

¹⁷ N yādadamεε za ma èwaasogō,
Lua, e tia mále n yābōnsaεō o'o.

¹⁸ Baa ké ma zikù, ma mikā pua,
n̄su ma to weo, Lua,
ké mà e n gbāa galike tiadeōne,
mí n gōsakeyā dau siu gbě́ pó aale feleōne.

¹⁹ Lua, n maakea z̄ōma,
n yāz̄ōkè, déme muaannōi?

²⁰ N tò taasi pāsī ma le dasidasi,
āma n̄yō ea ñ ma gba wēni,
n̄yō ea ñ ma bō tōle nōnau.

²¹ Nyō ma bεεε káfimεε,
n̄yō ea ma n̄ōse n̄inimεε lo.

²² Ma Lua, má n sáaukpa n̄ mōōnao n náai yái.
Isailiō Lua pó n kua adoa, má n táasile n̄ kúuo.

²³ Gula aō dō ma léu.
Ma gbě́ pó n ma m̄isi,
má n táasile.

²⁴ Máo n maakea o gōōpiie,
asa wí gbě́ pó lé ma vāi wεεleō kù,
an gεε gò kpá n̄ wéi.

72

Wabikea Luawa

Salomōō le.

¹ Lua, ñ n̄ iko kpa kíawa,
ñ n maake kpa kíabuipiwa,

² ké àà dōaa n gbě́ōne a zéwa,
i yágōgō táaaōne a zéwa,

³ gbè̀s̄is̄iō i mō gbě́ōne n̄ aafiao,
s̄is̄iōnaō i to aao ku nama guu.

⁴ Kía a to yá bō n̄ táaaō na,
a taaside néō suaba,
i gbāamōne dēō wíwi.

5 Aɔ ku lá íatē ío ku gɔɔpiiwa,
lán mɔvua kua wḗ n̄ wḗowa.

6 Aɔ de lán zuo louwa,
lán m̀̀se ṕ́ í pisi tɔɔlewawa.

7 Gbēmaao ɔta aà gɔɔ,
nama a ke zài e mɔ ge midèd.

8 A kible za ísiale la n̄ a léleo,
za Uflata e dúnia léwa.*

9 Bui ṕ́ kú guwaiwaiuo mɔ kúléè,
aà ibeɛɔ wúle n̄ gbɛɛu aà ae.

10 Taasisi n̄ ísia baa kíaɔ falubɔè,
Seba n̄ Saba kíaɔ mɔ gbadaè.

11 Kíaɔ mɔ kúléè n̄pii,
bui píi a misiilèè.

12 Asa a wḗnade ṕ́ an wii dɔɔ bɔe,
a taaside ṕ́ dɔnlɛde víoɔ misi.

13 A yḗɛɛsaideɔ wḗnagwa,
a taasideɔ bɔ ga lézi.

14 A n̄ bɔ gbāamɔnedeɔ n̄ gbé́ pásíɔ ɔzi,
asa an kua beɛɛ víè.

15 Lua kía d̄́ n̄ aafiao!
Wio aà gba Seba bùsu vua,
wio wabikèè Luawa gɔɔpii,
wio samaa'òè láasai.

16 Bua ṕ́ ke aà bùsuu maamaa,
a láo aɔ da s̄́s̄́ɔ musu síii,
aa n̄'í aa pia lán Libā lákpewa,
aa gbā lán kàsapuwa s̄́saou.

17 Aà tó aɔ ku gɔɔpii lán íatēwae,
bui píi a báaa e aà sabai, aai aà tɔnasi.

18 Wà Dii Lua, Isailio Lua sáaukpa!
Ɔme í yābɔnsaɛɔ ke ado.

19 Wàɔ Lua gawidepi tɔbɔ gɔɔpii,
aà gawi i li dúniaa píi.
Ami! Ami!

20 Yese né Davidi wabikɛa lén we.

LA AAJDE

Soũ 73-89

73

Vaikenaɔ káfla'ea yá

Asafa le.

1 Lua í èfāaikɛ Isailioɛ síanaɛ,
í maake ǹ̀sepuadeɔɛ.

2 Mapi s̄́ ma káikù n̄ léleao,
ma gbá ye zāi guwa yāaɛ.

3 Ké ma vaikenaɔ kua maa è,
ma íandānapio gwea nidè.

* 72:8 Zkl 9.10

- 4 Yãe lí kpàlikpanéo,
aa aafia mé aa mekpaa.
- 5 An wá lí wá lán dǎwao,
aali gyãke lán deɔwao.
- 6 Aaí íandáa da ní nɔe yàbaa ũ,
aaí pāsí nańzi pɔkasa ũ.
- 7 An oa ɔ nísi bɔ,
an kàamai de ní pia.
- 8 Aa gbélaani ví,
aaí boo gbène oné,
aaí naenaemá ní zɔɔke yáí.
- 9 Aaí me: Lua pila wà dǎeka,
mé an yá í li dúniaa.
- 10 Ayãmeto wí kené kèke,
wí yá pɔ aa ò píi sí síana ũ.
- 11 Aaí me: Lua a dǎ má ni?
Musude dǎa kà màae?
- 12 Váikenapiɔ gwa, aa yãe kàa vío,
an gwea ɔ káfi gɔɔpiie.
- 13 Asi ma nɔse pua pã yã?
Ma a ɔbòle tàaeu wásawasa pãea?
- 14 Niɔ ma gbě gɔɔpiie,
niɔ ma swágaga lá gu lé dɔ.
- 15 Tó ma ze ní yá bee taa oaoe,
bee aɔ de bɔa n gbéɔ kpe ũe.
- 16 Ké ma làasookè yápiwa mà dǎ,
à kèmɛe zí'ũe,
- 17 e ma ge gēð Lua kúkíi,
õ ma wé gbàsa kè an láaa yá musu.
- 18 Ni ní da gu zãandeu,
ni ɔzɔńzi aa gɔ ní liaao.
- 19 Aaí gɔ kaalepɔ ũ kándo,
vía pɔɔ í ní le, aa mide.
- 20 Lá nana í gēzea, tó gbé vù,
tó n fɛle Dii, níyɔ to aa gē ní íanao màae.
- 21 Ké ma nɔse ɔɔkpà,
mé ma pɔ yá,
- 22 ma sɔũkù, má yãe dǎo,
ma gɔ n kíi lán nòbɔwa.
- 23 N beeo má kunnɔ gɔɔpiie,
n ma kũ ma ɔplaawa.
- 24 Ni dɔaamɛe ní n lɛdaaaɔ,
bee gbɛa níyɔ ma ka àizánawa.
- 25 Ma wé dɔ gbēezi musuo, n bàasio,
kuannɔ guu pɔe ni lé ma de tɔɔleɔ.
- 26 Baa tó ma me ní ma sɔo yèèe lé láa,
Lua mé í to ma sɔ gbãakũ,

õme ma baa ũ gɔɔpii.

²⁷ Asa gbé pɔ kɛmaɔ midɛɛ,

ńyɔ n gbé pɔ bɔ n kpɛɔ bāde.

²⁸ Lua, sáanzi mé kɛmɛɛ na,

Dii Lua, ma n ke ma ulɛkii ũɛ.

Má n yákeɔ dau mà siuné.

74

Wiiɛa Luai aà kpé wia yá musu

Asafa le.

¹ Lua, bɔyái n giwázi e gɔɔpíi?

Akɛa níle pɔbɔ n níu n kpása sáo yá musui?

² Gbé pɔ n ní sí za zio yá dɔngu,

bui pɔ ní bɔ aa gɔ ní pɔ ũ

ń Siona gbɛsisi pɔ ní kɛ n kúkii ũo.

³ N ibɛɛ n kúkii dàai míomi.

Dede ní laaio, à òkpà píi.

⁴ N wɛɛ kàaa gu pɔ ni dauwáɛ,

aa nízia seelaɔ pèɛ we.

⁵ Wá è, an mɔona dɔ musu,

aalɛ ke lá wíɔ dào gbɛwa.

⁶ Lí yɔɔa kɛfena pɔ wa kpà a gíwa,

aa gbè wa gbò ní mɔoo ní fɛnkínio.

⁷ Aa tɛsò n kúkiiwa, à kwè,

aa tò kpé pɔ n tó kuwàpi gbálè.

⁸ Aa ò ní nòseu: Wà tɔmá míomi.

Aa tɛsò wá bùsu lousisikpɛɔwa.

⁹ N kpé lousisibɔ gèzɛa,

ánabie ku lɔo.

Wá ku màa e bɔen yá?

Wá gbɛe dɔo.

¹⁰ Lua, ńyɔ to n ibɛɛ aɔ n yáalɔ e bɔe ni?

N wɛɛ aɔ sakangu láasai yá?

¹¹ Bɔyái n ɔ kpaaŭai?

Ɔgo n kùɛ, ní ní dede.

¹² Lua mé ma kía ũ za asínizi,

õme ì gbé suaba dúniau.

¹³ Mmɛ n ísia zèɛ ní n gbāao,*

n kwāsa mi wí í guu.

¹⁴ N Egipiɔ mĩde we,

n ní geɔ kpà wàioɔwa pɔblea ũ.

¹⁵ N swaɔ bɔ, n zɛwè nibɔnaɔne,

n swa pɔ a í baa vío zèɛ.

¹⁶ Fāane ní gwāasinao de n pɔ ũɛ,

n mɔvua ní íatɛo kúkii díɛnɛ.

¹⁷ Mmɛ n kɔɔ dàda bùsu píiu,

n saɛ ní buziɛo gɔɔ díɛ.

* 74:13 Bɔa 14.21

- 18 Yá pò n ibeεε ò yá òngu Dii,
misaidepiò sakà n tóue.
19 Nsu ò n felena kpá wàiwao,
n wēnadeò yá su sānguo.
20 Laaidò n bàakuawanòwa,
asa wá bùsu gbè'εò pāsikù píie.
21 Wá gbé pò wàε gbāamòwēεò,
risu to wà kpekpa ní wíoo.
To wēnadeò ní taasideò n táasile.
22 Lua, feε gí ní nziao.
N yá pò misaideò lé ò zεsai màé!
23 Nsu zò pò n ibeεε lé kánzi kpa swáao,
n wèlepìò kōfi ò gòpiie.

75

Lua mé yákpalekena ù

- 1 Asafa le.
2 Wa n sáaukè Lua,
wa n sáaukè.
Tó wà n yābònsaεò galikè,
ní kú kái.
3 Lua mè: Ma gòdile,
má yákpaleke a zéwa.
4 Tó dúnia dèe, a gbéó lé ke sèee,
mámε mi a gbapele kú gíugiù.
5 Mi o yòòdeòne aasu ní gasa feleo,
mi o vāikenaòne aasu káakuo.
6 Ásu à á gasa feleo,
ásu kàamai kemanò.
7 Asa gbāa lí bò gukpe ge be'aeo,
ìli bò guwawai guu no,
8 Lua mé yákpalekena ù,
ōme ì gbēdo sòle, ì gbēdo fele.
9 Imibò ku Dii zí, í gbāa ka a pai,
àle pí àà pòkūma ù.
I kóle dúnia vāikenaòwa píi,
ō aai mi wesai ní a gbò.
10 Mapi sò máò yápi o gòpiie,
mí Yakòbu Lua táasile.
11 Má vāikenaò gasa kwé,
gbēmaaò gasa ò ku musu.

76

Lua mé ziblea gbāa ù

- 1 Asafa le. Wí sí ní kúuε.
2 Wa Lua ò Yuda bùsuue,
aà tó gbāa Isailiòne.
3 Aà zwàakpe kú Salema,
aà kúki kú Siòna.

4 Kua we à kà wãaò è'è
ní sèngbaòó ní fèndaòó ní zikabòó.

5 Ni gupu, niò teke,
n zòò de gbèsísí pò kú gòòpiia.

6 N gbãa denla kè gõsa gbãaone,
aa wúlea ní ní i gbezão,
gõ gbèbèepio gbèe i fõ osèò.

7 Yakòbu Lua, n ní lele,
õ sòdeò ní ní sòò gò káleà ní izòòò.

8 Mmè ní gbé pò de wà víakèè ù,
tó n pòbò n níu,
démè a fõ ze n aei?

9 Kua musu n yákpalekè,
õ vía dúnia kù, à gò kílíkili.

10 Lua, n fèle n yãgògò dúniae,
n yèèesaideò suabà.

11 Gbènazina pòkùma ì n tòbò,
n pòkùma kìnì ìò dòa n piè.

12 A leke Dii á Luawa, í a fiabo.
A gbé pò á liaawázio,
à mò Lua pò de wàò aà vía ví gba pò.

13 I kpalablenàò kãde,
ì to vía dúnia kíàò kù.

77

Lua donle bèkèa taasi guu

1 Asafa le.

2 Ma lezù Luazi,
ma wiilèwà,
ma lezù Luazi aà ma yãma.

3 Kua taasi guu ma Dii kíi wèele,
ma ò dòa Luazi gwá kpasasai,
ma nòse ì nínio.

4 Ké ma láasoo tà Lua kíi,
õ mále kãsánke,
ké ma aà wàaipà,
ma nisina vùà.

5 N ma wé kúa, mi e i'òò,
ma gò bíli guu, mi dõ lá má oo.

6 Ma làasookè yãawa
ní wè zizi pò gèò yáò.

7 Le pò má dà yãa dòmagu gwá,
ma làasookèwà mà wèele dõ.

8 Ma mè: Dii wá vūaa gòòpii yà?
Wá yá a kaaàgu lóò?

9 Aà gbèke mǐde míomio yà?
Aà yá aò gbooa gòòpii yà?

10 Wá wènagwaa yá sà Luagu yà?
Aà pò pàwázi, a wá wegwa lóò?

11 Ǿ ma mè: Yá pó má kŭan ke:
Musude ɔzεεdòwěεε.

12 Má làasookε Dii yābɔnsaεɔwa,
mí aà yá pó a kè yāaɔ dɔ gbéɔgu.

13 Má n dabudabukεaɔ wàaiipa píi,
mí n yāzɔkεaɔ oné.

14 Lua, n zé gbāsi v̄io.
Dii kpele mé z̄ɔ lán Luawai?

15 Mmε ní Lua dabudabukεna ũ,
n n gbāa òɔ buiɔne.

16 N n gbéɔ m̄isi ní n gāsa gbāao,
wá Yakɔbu ní Yosefuo buiɔ.

17 Isia wεs̄inle Lua,
isia wεs̄inle ɔ à kòdè,
à lùalua za a εu.

18 Lou kwè, a p̄naa k̄ɔfi dɔ luabe,
n kà tedeɔ kpa loupilea ũ.

19 N p̄naa k̄ɔfi dɔ zàa'iana guu,
loupilea dúnia pù píi.
Tɔɔle gbāle à lùalua.

20 N zé dà isiau,
n gēk̄ii b̄ò í z̄ɔ guu,
wi n kèsegbε eo.

21 N dɔaa n gbéɔne lán sã waiwa
Mɔizi ní Aalonaɔ sabai.

78

Ledaawá Isailiɔ yá musu

Asafa le,

1 Ma gbéɔ, à ma ledama ma,
à swákpa ma yái.

2 Má yá'ové ní yáasio,
má yá pó ulea za zi bɔɔlekeé,*

3 yá pó wá mà mé wá d̄ɔ,
yá pó wá maεɔ a galikèwěε.

4 Wá yápi ule wá néɔneɔ,
wá Dii táasilea da wá tɔŭnaɔne
ní aà gbāao ní yābɔnsaε pó a kèɔ.

5 A yādile Yakɔbu buiɔne,
à a ikoyā dà Isailiɔne.

A ò wá deziɔne aa tó ní néɔ d̄ɔ,
6 i ḡɔ ní bui pó kpéɔne felekaa ũ,
aaí fele dada ní néɔne s̄ɔ,

7 ké aa e Lua náaike,
ké Lua yākeɔ su sán̄guo,
aaíɔ aà yādileɔ kŭa,

8 ké aasu wàɔ de lán ní deziɔwao,
asa aa swágbāakè aa ḡi Lua yái,

* 78:2 Mat 13.35

an sō ku Luawao, aa náai vīèò.

9 Eflaiū buiṽá kàzunaṽne,
 5 aa kpekpà zī guu.

10 Aai ze ní Luabaakuaínṽoo,
 aa gī téi àà ikoyāi.

11 Àà yākeaṽ sāngu
 ní àà yāṽnsae pó a òṽné.

12 A dabudabuṽ kè an deziṽ wáa
 Zoā wéleu, Egipi bùsuu.†

13 A ísia zṽe à bùaínṽ,
 à í bíibò.‡

14 A dṽaané telu guu fāane,
 gwāasina sō ní té gupuaṽ.§

15 A gbesi pàa guwaiwaiu,
 à í kpámá zṽo lán ísia íwa.

16 A tò í bṽné gbeu,
 ípi bàalè lán swadawa.*

17 Ǿ aa gī te duunawa,
 aa gī Musude yāmai guwaiwaiu.

18 Aa gī kè aa Lua lewe,
 aa ní pṽeā ble gbèawà.†

19 Aa Lua bṽebò aa mè:
 A fṽ ǽpi'i dilewṽe sṽu lae?

20 Gwa, à gbe lè, í bṽ dàgua me!
 A fṽ ble ge nṽo kpáwá sṽa?

21 Ké Dii yápi mà, àà pṽ pà,
 5 té kṽ Yakṽbu buiṽwa,
 à pṽkṽmabṽṽo Isailiṽwa.

22 Asa aai Lua yá sio,
 aa àà gbṽ suabaa gbāa náai vīo.

23 A yāda bálumaṽ,
 à zewṽ musu,

24 5 mana kwṽné ble ũ,‡
 à musu pṽwena gbṽ yṽné.

25 Aa malaikaṽ ble blè,
 à kṽsṽakṽné, à dīrla.

26 A tò ían gbāa bṽ gukpe,
 ní àà gbāo à bṽ geṽmidṽkli oi lo,

27 5 à nṽo kwṽné lán luutṽwa,
 bṽo lírla lán ísiale ũfāawa.§

28 A tò aa kwè ní bṽou,
 aa gṽ kálea liaa ní kpṽoi.

29 Lua pṽ pṽ aa a ní vī kpámá,
 5 aa sò aa kà páupāu.

30 E a ni àṽ gé bṽírla,
 gṽo pṽ blepi da ní léu,

31 Lua fṽle fṽínṽ,

† 78:12 Bṽa 7.8-12.32 ‡ 78:13 Bṽa 14.21-22 § 78:14 Bṽa 13.21-22 * 78:16 Bṽa 17.1-7, Nao 20.2-13 † 78:18 Bṽa 16.3, Nao 11.4-5 ‡ 78:24 Bṽa 16.14-15, Nao 11.7-9, Zāa 6.31 § 78:27 Bṽa 16.13, Nao 11.31-32

à Isaili gōgbāaṽ dèdε,
à ní èwaasoṽ kwè.*

32 Gia ní beeo aa gĩ tε duunawae,
ní aà yābōnsaεkeεaṽ aai aà náaikεo.

33 ∫ à ní wēni kènέ lán lé'ianawa,
a tò ònekeεa ní mĩdε.

34 Tó à ní pisabò, aai aà aeεya,
aai ea wà aà k̄i wεεε ní wāao.

35 Aa dō sa Lua mé ní gbεsi ũ,
Lua Musude mé ní M̄sina ũ.

36 Ama aai lémwà,
aai εεtoè,

37 an sō kuwào,
aa aà bàakuańṽ yá gbòo.

38 Aapi sō à ní wēnagwà,
à ní duuna kēmá, i ní midεo.

Iṽ azia zùuke m̀om̀oε,
i a p̀k̀m̀ab̀ob̀om̀a píio.

39 A ní gbēnazinke d̀m̀a,
asa aai gēzεa susai lán íanawae.

40 Aa swágbāakè guwaiwaiu gēn ũma'ũma!
Aa aà p̀o yàè s̄u we à kè zài.

41 Aa Lua lεwe,
aa Lua lεwe,
aa Isailiṽ Lua p̀o a kua adoa f̄ε.

42 Aa iko gbāa s̄án̄gu,
lá à ní sí ní ibεoṽwa,
43 lá à dabudabuṽ kè Egipi,
mé à yābōnsaεṽ kè Zoā b̄usuu.

44 A ní swa'io l̄le au ũ,†
ō aai f̄o aa a imi lo.

45 A ũsinaṽ k̄án̄gu, aa ní soso,‡
ní b̄oṽṽ lo, aa yāyiamá.§

46 A tò kwaṽ ní p̀owεnaṽ blè,
à kwasutē kà ní buap̀oṽ.*
47 A tò lougbe ní v̄εebuṽ kè kélekele,
a zàa'iana ní kaa líṽ è'ε.

48 A ní p̀otuoṽ músikè ní lougbepio,
lua sù ní kp̄asaṽwa.†

49 A a p̀k̀uma z̄oṽ b̀ob̀om̀a,
à íis̄ér̄n̄ṽ ní p̀of̄εo ní kp̄ēneo,
à músi malaikaṽ gb̄aεmá.

50 A a p̀k̀uma gb̄a zé,
i zεz̄o gae lo, à gagyāk̄án̄gu.

51 A Egipi neḡōε s̄éiaṽ dèdε píi,‡
Haū bui ḡōsake népio ḡaga.

52 A b̀ò ní a gb̄éṽ lán s̄oṽwa,

* 78:31 Nao 11.33 † 78:44 B̄oa 7.17-21 ‡ 78:45 B̄oa 8.20-24 § 78:45 B̄oa 8.1-6 * 78:46 B̄oa 10.12-15 † 78:48 B̄oa 9.22-25 ‡ 78:51 B̄oa 12.29

à d̀aané guwaiwaiu lán sã waiṽwa. §

⁵³ A berínṽ, aa ku d̀d̀ṽa v́asai,
an ibeṽṽ sṽ, ísia k̀aamá.*

⁵⁴ A k̀ánṽ a bùsu zṽṽeu, †
gusísíde pṽ a sí ní a gb̀aaopiu.

⁵⁵ A buipáṽṽ ỳané,
ṽ à ní bùsu kpaal̀éné ní pṽ ũ,
à uakp̀akpa Isaili buipiṽṽ. ‡

⁵⁶ ṽ aa Lua lṽṽṽ aa gí aà ỳamai,
aa Musude ỳadileṽṽ k̀ūao. §

⁵⁷ Aa kpekp̀a aa b̀ò aà kpe lán ní maṽṽwa,
aa náai v́ío lán sá gia baiwa.

⁵⁸ Aa aà pṽ f̀elèṽ ní ní sa'okíio,
aa aà zaf̀èṽ ní ní táaṽ.

⁵⁹ Ké Lua è màa, ṽ aà pṽ p̀a,
à ṽṽ Isailiṽṽzi p̀asíp̀así.

⁶⁰ A a zẁaakpe tò Silo* we,
aà be pṽ a kp̀a gb̀enazinaṽṽ guupi.

⁶¹ A tò an ẁelṽṽ m̀ò a kpagolo s̀è, †
ṽṽṽṽ aà gb̀aa ní aà gawío k̀úkíi ũ.

⁶² A tò ẁa a gb̀éṽ d̀èdè ní f̀endaṽṽ,
aà pṽ p̀a bui pṽ a s̀èpizi.

⁶³ An èwaasoṽ tek̀ù zí guu,
an ẁéndiaṽṽ i z̀akeṽṽ dṽṽṽṽ.

⁶⁴ Ẁa ní sa'onaoṽ d̀èdè ní f̀endaṽṽ,
an gyaṽṽ i fṽ ṽṽṽṽ.

⁶⁵ ṽ Dii v̀ù ní io sa,
lán gṽsa pṽ v̀ù ní ẁé'ioṽṽ.

⁶⁶ A ní ẁelṽṽ gb̀è, aa kpekp̀a,
a tò aa g̀è ní ẃío gṽṽpii.

⁶⁷ ṽ à gí Eflaiũ buiṽṽzi,
i Yosefu buipi se ṽṽ.

⁶⁸ Yuda bui ṽ a s̀è sa
ní Siṽna gb̀esísí pṽ á yeio.

⁶⁹ A a k̀úkíi d̀ò musumususu we,
aṽṽ ku gṽṽpii lán d̀únia kálṽṽṽṽ.

⁷⁰ ṽ à a z̀òblena Davidi s̀è, ‡
à aà b̀ò sã kaau.

⁷¹ A aà b̀ò sãd̀au, à d̀aa Isailiṽṽṽṽ, §
Lua gb̀é Yakṽbu buipiṽṽ kíaṽ.

⁷² Davidi ní kp̀a a kpe ní ǹòsemendoṽṽ,
à d̀aané ní a ṽ b̀aaadeo.

79

Yelusaleũ d̀eṽṽṽ wii

Asafa lṽ.

¹ Lua, buipáṽṽ sí ní bùsuu,

§ 78:52 Bṽa 13.17-22 * 78:53 Bṽa 14.26-28 † 78:54 Yoz 3.14 ‡ 78:55 Yoz 11.16-23 § 78:56

Dṽa 2.11-15 * 78:60 Yoz 18.1, Zel 7.12 † 78:61 1Sam 4.4-22 ‡ 78:70 1Sam 16.11-12 § 78:71
2Sam 7.8

aa n kpé pɔ a kua adoa òòkpà,
 aa Yelusaleṽ dèèè.*
 2 Aa n zòblenaò dèdè aa ní ge kpà bàṽwa,
 aa n yāmanaò ge tò wàìòne blè ũ.
 3 An au bàalè lán íwa Yelusaleṽ bíi kpe,
 gbèe ku à ní vïo.
 4 Wa gɔ pɔ yáalbaò ũ wá saedeòne,
 láanipò ũ gbé pɔ liaawázìòne.

5 Dii, n pò aò paawázi e bòe ni?
 N kpène té aò kũ gòpìi yà?
 6 Pòkũma bòbò bui pɔ aa n dṽòṽwa,
 gbé pɔ aali ní sísiòò bùsuòwa.
 7 Asa aa Yakòbu buiò blè,
 aa ní bùsu òòkpàè.
 8 Nsu wá maèò duuna wi wá musuo.
 Wènadṽwèè kpakpa,
 asa wa busa dúuduue.

9 Dòwáè, Lua wá Suabana.
 Wá misì, ké n tòbò,
 wá duuna kéwá n tó yáì.
 10 Bòyáì níyò to buipáleo wá lá:
 Wá Lua ku máè la?
 To buipáleo dṽ wá aè,
 ké ni n zòblenaò dèdèa tòsimá.
 11 To zìzòò òòò gè n swáú,
 gbé pɔ kú ga lézìpìò bò
 ní n gâsa gbâao.
 12 Láani pɔ wá saedeò zìma,
 fiaboné gèn soplà, Dii.

13 Wápiò n gbéò, n kpàsa sãò,
 wíò n sáaukpa gòpìi,
 wíò n tó galikè e wá buiwa.

80

Isailìò sua ní pá ziu wabikèa

1 Asafa lè.
 2 Swákpa Isailìò Dòaana,
 n gbé pɔ ní Yosefu buiò dā lán sãòwa.
 Bò gupuau, n gbé pɔ ní zìlèa malaika gâsiadeò zānguo,*
 3 ní dṽaa Èflaiṽ buiòne
 ní Bèyāmèè buiò ní Manase buiò.
 Fèlè ní n gbâao, mò n wá suaba!
 4 Lua, to wà èa su wá pá ziu.
 Wá wègwa wà aafia'e.

5 Dii Lua Zigòde,
 níè pòbò n níu e tia,

* 79:1 2Kia 25.8-10, Zel 52.12-14 * 80:2 Bòa 25.22

ńyõ n gbéw wabikea mamá bœ ni?
 6 N wé'i kpámá ble ũ,
 n ní wé'i yóné pó pai aa mĩ.
 7 N tò wa gõ láanipõ ũ wá saedeone,
 wá ibeepõ lé wá ke pópõ.
 8 Lua Zígõde, to wà su wá pá ziu,
 wá wegwa wà aafia'e.

9 N vœeli wò Egipi,
 n buipáleõ yà õ ní pè ní gbœu.
 10 N gukèkèè, à zínapèle,
 õ à otà à a bùsu pà.
 11 A uedà gbèsísíola,
 a gõnaõ de seðe lí zõõla.
 12 A otà à gè e ísiale,
 a õneõ gè e Uflatai.

13 Bóyái n a kaa gbòo,
 gbé pó lé gẽzeao Ìõ õmalèii?
 14 Dào sàwa í lé kái,
 sèanõbõ ì mõ a lá blei.
 15 N yá na! Lua Zígõde, wá wegwa!
 Kua za musu wezu ñ gwa!
 Laaidõ vœelipiwa,
 16 bui pó ní pè nzía,
 né pó ní sǐ n pó ũpi.
 17 Wà n vœelipi zò wà tesòwà.
 Wepási biimá aa midè.
 18 Oda gbé pó kú n õplaiwa,
 gbēnazin né pó ní sǐ n pó ũ.
 19 Wá kēma lo.
 Wá lé ní láo, wí n sísí.
 20 Dii Lua Zígõde,
 to wà su wá pá ziu,
 wá wegwa wà aafia'e.

81

Isailõ dikpè le

1 Asafa le.
 2 A guladõ Lua wá gbãawa.
 A kúkuakè Yakõbu buiõ Luae.
 3 A bõ ní leõ, í bala lé
 ní mõõna'õ nao ní domao.
 4 A kuupè mõbõzì,*
 í pé a vua zá wá dikpègõõ,
 5 asa a de ikoyá ũ Isailõneè.
 Yá pó Yakõbu buiõ Lua dílen we.
 6 A yápi dà Yosefu buiõne
 gõõ pó à àna Egipiõwa.

* 81:4 Nao 10.10

Aa lɔɔ pɔ aai ma yãao mà à mè:

7 Ma aso gò á gàu,
ma á ɔ̀ b̀ ãu.

8 A wiilèa taasikεγɔɔ, ɔ̃ ma á bó,
má wèwá asii guu ní louvíao.

Ma á lé ma á gwá Mɛliba í kíi.†

9 A swákpa ma gbéɔ, mí lɛdawá.
A Isailio, à ma yãma lé!

10 Asu àɔ dii pále vío,
ásu kúle dii z̃iloεo.‡

11 Máme má Dii á Lua ũ,
ma á bóle Egipie.

A á lé εle, mí tó à ká.

12 ɔ̃ Isailio i ma yãmao,
ma gbépio i misiilemεεo.

13 ɔ̃ ma ní tó ní swágbãao,§
aa té nízia pɔeãi.

14 Tó Isailio s̃amazi,
tó ma gbépio te ma yái,

15 d̃o ma ní ibεεɔ bùsané g̃ɔɔg̃ɔɔ,
ma ɔ̀z̃ò ní wèlepizi.

16 Ma zangudeɔ i vlãnu ma aε,
an ìadama aɔ láaa vío.

17 Mí á gwa ní pówen gawideo,
mí gbè zó'i kpáwá à ká.

82

Yákpalekea ní gbãadeɔ

Asafa le.

1 Lua z̃ɔleá balu guu,
àle yágɔg̃ɔ gbãadeɔne à mè:

2 Bɔe á yákpaleke a zéwai?
Aɔ ke ṽaikenaɔne kèke gɔɔpii yà?

3 A yãnakpa yèεsaideɔwa
ní tone pɔ gwana vío.

A ze ní taasideɔ
ní gbé pɔ wàle ìadamáɔ.

4 A yèεsaideɔ ní wēnadeɔ misi
à ní bɔ ṽaikenaɔ ɔ̀z̃i.

5 Gbãadepio yãe d̃o,
aa a kee gbáεo.

Aa ku gusiaue,
ɔ̃ dúnia z̃ina lé fu.

6 Ma mè luaɔn á ũ,*
Musude néɔn á ũ ápii.

7 N beeo á ga gbēnazina ũε,
á kpagua lán kía páleɔwaε.

† 81:8 Bɔa 17.7, Nao 20.13 ‡ 81:10 Bɔa 20.2-3 § 81:13 Lom 1.24 * 82:6 Zãa 10.34

8 Lua, fεε yákpaleκε ní dúniao,
asa bui píiá n póε.

83

Isailiṽ ní ibεεṽ kaa Luawa

1 Asafa le.

2 Lua, nísu ñyṽ níleao,
ní lé su àṽ kpaauāo,
nísu ñyṽ ku kílíkilio, Lua.

3 N ní ibεεṽ gwa, asa aale kāa,
n wèlepíṽ lé ní mi fu.

4 Aale ṽnṽṽpéle n gbéṽne,
aale lekpaai ní yenzideṽzi.

5 Aale me: A mṽ wà ní buibṽ,
an tó Isaili su àṽ dṽ gbēegu lṽo.

6 Aa lekpaai, an lé kṽsè,
aa ledoukè ní kṽo aa fεlennṽ.

7 Edṽṽ ní Isimaela buiṽ
ní Mṽabuṽ ní Hagua buiṽ

8 ní Gebalideṽ ní Amṽnio
ní Amalekiṽ ní Filitṽṽ ní Tiideṽ.

9 Baa se Asiliṽ nāmá lṽ,
aale ṽda Lotu buipiṽwa.

10 Kené lá ní kè Madiāṽnεwa,*

lá ní kè Sisela ní Yabēoe Kisṽi.†

11 N ní ké kélekele Endoo,
aa gṽ kálea tṽle lán pṽgbṽwa.

12 Ke ní gbēzṽṽne

lá wa kè Olebu ní Zeebuoεwa.‡

Ke ní kíaṽne

lá wa kè Zεba ní Zalemunaoεwa.§

13 Ampíṽ mé ò yāa aa mè,

wà Lua dádákekii sé ní pṽ ũ.

14 Ma Lua, to aa gṽ lakεε ũ

lán ése úa pṽ íana í sélewa.

15 Lá dào í tékū,

ge lá té í gbèsisí sāsā,

16 péleñzi ní n zāao màa,

n ían pásí i to sṽ kéngu.

17 To an gεε gṽ kpá ní wéi,

aai n gbāa dṽ Dii.

18 Wí líṽ ní kú gṽpii ní bílio,

aa kpeṽṽ aa midε,

19 ké aa e dṽ ké n tón Dii,

nímε ní Musude ũ dúniau píi.

84

Lua ua bεεεa

1 Kole buiṽ le.

2 N kúkii maa fá, Dii Zigṽde!

* 83:10 Dṽa 7.1-23 † 83:10 Dṽa 4.6-22 ‡ 83:12 Dṽa 7.25 § 83:12 Dṽa 8.12

3 Mále Dii ua beεke e gu gè lé lia,
ma nisina ní ma meo lé lua Lua béεi.

4 Dii Zigõde, ma Kía, ma Lua,
gòlegolena kpé è ní gbagbakíi saε,
luakibána sakpedà we à a néo kàu.

5 Báaadeɔn gbéé pò kú n ua
aaĩ n táasile gɔɔpiiɔ ũ.

6 Báaadeɔn gbéé pò an gbāa bòn kíi
mé n kpé gea yá kú ní sɔ guuɔ ũ.

7 Tó aalε pã Baka guzulea,
aaĩ to à gɔ lán gu nibɔnadewa,
káabuan lou ĩ to èfāai ligua.

8 An gea guu an gbāa ĩo káfie
e aa ge kaò n kíi Siɔna.

9 Dii Lua Zigõde, ma wabikεa sí,
swáε ma yáí, Yakɔbu buiɔ Lua.

10 Lua, kía wá sèngbao gwa,
wéte kía pò ní kpài.

11 Kua n kpé kpeεε gɔɔ do maa
de kua gupálei gɔɔ òaa sɔola.

Ma Lua ua bíibɔledɔanake sí
de kua ua dou ní vāikenaɔla.

12 Dii Lua dené íatε* ní sèngbao ũ.

Dii ĩ báaadaŋgu ní káfiao,
ĩli gí maakεi taaesaideεo.

13 Dii Zigõde,
báaaden gbéé pò lé n náaike ũ.

85

Isailiɔ aafia wabikεa

1 Kole buiɔ le.

2 N báaadà n bùsuu, Dii,
n su ní Yakɔbu buiɔ ní pá ziu.

3 N n gbéé taaεɔ wòlomá,
n ní duuna kè má píi.

4 N pɔ wèemá,
n n pɔkúma pásí kpà kpe.

5 Suwanɔ wá pá ziu,
Lua wá Suabana,
kpεne pò ní kèwanɔ suumpa.

6 N pɔ aɔ paawázi gɔɔpii yà?
Nyɔɔ n pɔfεgɔɔ gága wě ní wěo yà?

7 Nyɔ εa n n gbéé lé ní láo
ké an pɔ e kema nao lé?

8 Dii, n n gbεke ɔɔwεε,
wá suaba ní n gbāao.

* 84:12 Mal 4.2, Zia 21.23

9 Ma swá dṽ Dii Lua yā'oai,
asa í aafia legbē a yāmanaṽneε,
tó aai ea sù n̄ m̄saiyāṽwao.
10 Aà v̄iakenaṽ suabaa zāo,
ké aà gawi e àṽ kú wá b̄usu yái.*
11 Gbēke n̄ náaio kpàaũ,
yázede n̄ aafiao dākōle.
12 Náai íṽ poo musu,
yázede íṽṽṽ z̄ílei.
13 Dii a maakewēε,
wá t̄ole i bleke.
14 Yázede íṽ be aà ae,
í zekēkēè.

86

Kowēkea Luaε

Davidi le,
1 Dii, swákpa ma yái, ní wea,
asa taaside wēnaden ma ũ.
2 Ma wēni d̄sa, asa má n̄ yáṽ k̄uaε.
N n̄ zòblena suaba,
n̄mε n̄ ma Lua ũ, mále n̄ náaikε.
3 S̄uukεmanṽ, Dii,
asa m̄o lezunzi k̄ṽ n̄ oosioε.
4 N n̄ zòblena p̄ ke na,
asa ma laai tà n̄ k̄í, Dii.
5 N̄ maa mé n̄ s̄uu v̄í, Dii,
n̄ gbēke z̄ṽ n̄ s̄isinaṽneε.
6 Dii, swákpa ma wabikεai,
laaidṽ ma wēna wiiwa.
7 Má lezunzi ma taasikεḡṽz̄í,
asa ni wea.
8 T̄aaε muaannṽṽ, Dii,
gbēε lí f̄ṽ n̄ kea k̄èṽ.
9 Bui p̄ṽ n̄ k̄èṽ mó k̄ulεne,*
aa n̄ t̄ṽṽ m̄pii.
10 Asa n̄ z̄ṽ mé ni dabudabuṽ ke,
n̄mε n̄ Lua ũ ndo.
11 N n̄ zé ṽṽmεε Dii,
m̄ṽ be n̄ s̄iana guu.
Ma s̄ṽ damεε doũ, m̄ṽ n̄ v̄ia v̄í.
12 Má n̄ s̄aukpa n̄ n̄semendoo,
Dii ma Lua, máṽ n̄ t̄ṽṽ ḡṽpiiε.
13 Asa gbēke p̄ṽ n̄ k̄emεε z̄ṽ,
n̄ ma wēni s̄í beda è títiwa.
14 Lua, k̄amaideṽ lé f̄elemannṽ,
gbé p̄as̄ṽ lé ma we, aali n̄ yādao.
15 Mpi Dii, Lua s̄osobiden n̄ ũ,
n̄ s̄uu v̄í mé n̄ p̄ṽ lí pa kpaaṽ,

* 85:10 Zāa 1.14 * 86:9 Zia 15.4

ń gbēke ń náaio vī zṽ.

16 Ma wegwa, wēnadōmē.

N n zòblena gba gbāa,
mapi n nōe zíkēna né suaba.

17 Maakeamē seela ke,
ma wēle i e, wí i ń kú,
asa Dii, n dōmale,
n ma nòse nīnimē.

87

Sìṽnád Lua wēlē

Kole buiṽ lē.

1 Lua a wēle kàle gbèsisí pó a kua adoa musu,

2 Dii ye Sìṽna bíibòleṽi

dē Yakòbu buiṽ wēle kīniòla píi.

3 Lua gawí yā'ò wēlēpi musu à mè:

4 Má Egipiṽ ń Babelideṽ da gbé pó aa ma dṽ guu.

Filitēṽ ku a guu ló ń Tiideṽ ń Etiopiṽ.

Wa mē wà gbé beṽ i weē.*

5 Wa o Sìṽna yá musu:

Wà wáanē ń wáanēṽ i weē,

Musude mé i a zedṽ gíūgiū.

6 Tó Dii lé gbéṽ tó dalau,

a mē: Wà gbé beṽ i weē.

7 Lèsinaṽ ń ōwánaṽ píi aa mē:

Wá maa píi i bṽ Sìṽnā.

88

Kua ga lézī wiile

1 Ezala bui Emani* lē.

2 Dii Lua ma Suabana,
mále wiilema fáanē ń gwáasinao.

3 To ma wabikea kama,

swákpa ma wiileai.

4 Asa yá'ōma kò ma nòseue,

ma wēni sò è léi.

5 Wà ma da gbé pó aale si bedauṽ,

ma gṽ lán yēesaidewa.

6 Wà ma ya ma kpa geṽ guu

lán gbé pó wúlea miau sòlòṽwa.

An yá dōngu ló, aa bṽ n ou.

7 N ma zu è zòlo guu

e tṽle nṽna gbáo gusiau.

8 N pòkūma tṽa,

a ísṽ lé ma lé.

9 N tò ma gbéṽ ma vūaa,

ń tò aa ye ma gíyāio.

Wà ma kaka, bṽkii kuo.

* 87:4 Gal 4.26 * 88:1 1Kia 5.11

10 Iadama ma wé siakù,
mále lezunzi za koo e oosi,
ma oo ḍanzi.

11 Geo ni yāb̄nsaek̄en̄éa?
Gyaadeo mé aaĩ f̄ele n sáaukpaa?

12 Wĩ n gb̄eke galike miau yà?
Wĩ n náaiyā'ò kaaleu yà?

13 Wa n dabudabuo d̄s a gusiau yà?
N maakeao d̄sa ku wésia guu yà?

14 Dii, mi wiilema,
ma wabikea koo ì ka n k̄ii.

15 Bóyāi níle gímazii, Dii?
Akea n mikpel̄imeei?

16 Má kú ga lézĩ w̄enanno za ma èwaasogoo,
n wét̄eam̄an̄é t̄ò, ma ḡo s̄aii.

17 N p̄opaamazi mà ma mia,
n v̄ia p̄oo lé ma mide.

18 A daamala lán íwa za koo e oosi,
à k̄úaaa míom̄io.

19 N tò ma gb̄é yenzideo ma v̄úaa,
gusia mé ḡò ma gb̄ena ũ.

89

Lua legb̄ea Davidie

1 Ezala bui Etani* le.

2 Dii, máo lesi n gb̄eke yá musu láasaie,
máo n náaiyā kp̄awake w̄é ní w̄eo.

3 Má o n gb̄eke lío kp̄álea v̄io,
n náaideke z̄inapelea musu n be.

4 N m̄è n bàa kú ní gb̄é p̄o ní s̄eo,
n legb̄è n z̄òblena Davidie.

5 Nȳo to aà bui ào kible ḡoo piīe,
níȳo aà kpala gba gb̄aa e aà buiwa.†

6 Musudeo n dabuyāo sáaukpa, Dii,
malaikaoo n náaiyā'ò balu guu.

7 Asa gb̄ee ku musu à kà Diiwao,
malaikae muaaaan̄oo.

8 Baa malaikaoo k̄aaa, Lua mé fuańla,
gb̄é p̄o liaaaazīo me ì seena ta.

9 Dii Lua Ziḡode, déme muaann̄oi?
N gb̄aa ní náaīo v̄i yápii guu.

10 Ni gb̄aam̄o ísiae,
tó à f̄ele ní v̄iv̄iao, ni a z̄ùuke.

11 N Egipīo suump̄a aa ḡò geo ũ,
n n w̄elep̄io f̄àaa ní n ḡàsa gb̄aao.

* 89:1 1Kia 5.11 † 89:5 2Sam 7.12-16, Soũ 132.11, Zin 2.30

12 Musu ní zílεoá n póε,
 n dúnia kàε ní pó pó kú a guu.
 13 N gugbántoo ní γεmidókíio kè,
 Taboo ní Εεmε gbεε ì guladεma.
 14 N gàsaa gōsa póε,
 n ε gbāa mé n εplaa ε musu.
 15 Yāmaa ní yázεdeo mé n gína êkpale ũ,
 gbēke ní náaio mé dia n aεwa.
 16 Báaadeεn gbé pó aa guladεama dō,
 aaìε be n aε gupuaue ũ, Dii.
 17 Aaìε pεnake ní n tóo gεεpii,
 aaí ìanadā ní n maakεao.
 18 Asa an gawi ní ní gbāaon n ũ,
 n zεawanε yáì wá mi daa ía.
 19 Wá sèngbaoá Dii póε,
 wá kíapiá wá Isailiε Lua póε.

20 N yā'ò n yāmanaεne yāa
 wépungu'ea guu n mè:
 Ma dεnlekè negōnaε,
 ma εwaasopi sè leśí a gbéε guu.
 21 Ma a zεblena Davidi è,
 ma a nísikawà ma aà dīε.
 22 Máo aà kūa ma εzīε,
 ma gása gbāa aε kuaànε.
 23 Ibεε a fō falusiwào,
 gbēvāi a e εnaalewào.
 24 Máo aà wèεε wíwi aà aε,
 má aà zangudeε kwé.
 25 Máo náai vīè ní gbēkeε,
 aà mi iε daa ía ní ma tóo.
 26 Máo ísia naε a εzīε,
 iε iko vī swaεwa.
 27 A lezumazi à me,
 má de a Mae ní a Luao ũ,
 a gbεsi ní a Suabanao ũ.
 28 Máo aà ke ma yoa ũ,
 iε de dúnia kíaε mide ũ.‡
 29 Máo gbēke vīaànε gεεpiiε,
 ma bàa pó kuaànε gbooa vīo.
 30 Máo tó aà bui ε kible gεεpiiε,
 aà kpala iε ku e dúnia γε láaò.

31 Tó aà buiε pákpá ma ikoyāi,
 mé aai te ma yādīεaεzio,
 32 tó aa bō ma yá kpe,
 mé aa ma yādanεε kūao,
 33 má gotεmá an tàaεε yáíε,
 mí ní ke búubuu an vāi yá musu,
 34 āma gbēke pó má vīaànε a midεo,

‡ 89:28 Zia 1.5

má f̃ náaisaiyãkeo.

³⁵ Má a bàa p̃ kuaàno yá gbooo,
má lé p̃ má gbèè lileo.

³⁶ Ma legbè ní mazia kuaogẽn do,
má eto Davidieo, ma m̃,

³⁷ aà bui aò ku g̃p̃ii,
aà kpala aò ku ma aε lán íatēwa.

³⁸ Lá mõvua de seela náaide ũ musu,
màa aà kpala aò ku g̃p̃ii.

³⁹ N beeo n gi kía p̃ ní kpài,
n òkpàaàzi, n kolokèaàno.

⁴⁰ N n bàa kua ní n zòblenao yá gbòo,
n sakà aà kíafuau, ní zù z̃le.

⁴¹ N aà w̃le bío gbòo,
n aà zegik̃io kwè ní dàaí.

⁴² G̃zedeo lé ní baa sẽu,
à g̃ò láanipo ũ a saedeone.

⁴³ N tò aà w̃leo g̃a gb̃ae,
ní tò aà ibẽo p̃nakè.

⁴⁴ N aà f̃nda lé dè,
ni zeaàno z̃i guuo.

⁴⁵ N aà gawi kò'è,
n aà báa bàaala.

⁴⁶ N tò à zikù a gb̃au,
n widàwà.

⁴⁷ Dii, ñỹo uleaw̃e g̃p̃ii yà?
N p̃k̃uma té aò k̃u e boe ni?

⁴⁸ Làasooke ma w̃eni kulunkewa,
n gb̃enazina kè p̃a yà?

⁴⁹ G̃osa kpele mé aò ku à gí g̃aii?
Déme a f̃ azia si mia ikowai?

⁵⁰ Dii, gb̃eke p̃ ní ṽi ỹaa gè má ni?
Lé p̃ ní gb̃è Davidie ní náaio s̃o be?

⁵¹ To n zòblena láanikea yá d̃ongu,
buiò ma kea p̃õp̃õ ma s̃o z̃ò.

⁵² N ibẽo kía p̃ ní kpà láanikè,
e gu p̃ aà kèse z̃eu, Dii.

⁵³ Wà Dii s̃aukpa g̃p̃ii!
Ami! Ami!

LA SIIODE

Soũ 90-106

90

Lua ní gb̃enazinao

Lua gb̃é Mõizi wabikea.

¹ Dii, wá ulek̃in n ũ w̃é ní w̃eo.

² E ñỹo gé gb̃es̃is̃io kei,
e ñỹo gé tõle ní dúniao k̃alei,
Luan n ũ za as̃inizi e g̃p̃ii.

3 Ni dile gbēnazinae àà gē tēenau,
ni to àà ea gō būsuti ũ.

4 Wē òaa soo deɛ lán gɔɔ dowá,*
ì gēne lán gĩa ge gwāasinawa.

5 Ni to i dańla aai gaga,
aa de lán sē pó i bɔle kɔɔwa,

6 ì bɔle kɔɔ, i gbá,
ì i'o oosi, i giigaga.†

7 N pɔkūma ì wá suumpa,
n kòlokea ì gili gēwágu.

8 Wá yāvāio kálea n ae,
wá asiyyāo bò gupuaui n kuu.

9 Wá gɔɔ ì gēkɔu n kpēne yái,
wá wēni ì midē wá wea dóũdóũnau.

10 Wá wē ì ka bàakwi taawa,
tó wá gbāa sō, basiiō.

Wēpio guu baa a pó pó na
ì mó ní taasio ní pɔsiaoɛ,
ì gēzēa kpakpa, ò wi kpagui.

11 Déme n pɔkūma gbāa lé dōi?
Déme n kpēne lé dō à viakēi?

12 Dadawēe wàò wá wēni dō màa,
ké wà òno e wá sō guu.

13 Dii, níyō ea wá wegwa bɔe ni?
Wēnadō n zòblenaɔne.

14 Tó gu dò, to n gbēke mówá,
wío pɔnake ní gulakēao gɔɔpii.

15 Wá gba pɔna ɔ pó ní tòwá gɔɔ léu,
taasi pó wá kē wē léu.

16 N n yākeao ɔb n zòblenaɔne,
ní tó wá néo n iko gbāa dō.

17 Dii wá Lua, báaadawágu nana,
èfāaida wá zīu wàò káfīake,
ao, èfāaida wá zīu wàò káfīake.

91

Lua mé wá dāana ũ

1 Gbé pó ulea Musude ɔ guu,
mé a ku Gbāapiide uei,
2 ì me Dii mé a zegikī ũ,
a Lua mé a ulēkī ũ, á àà náai ví.

3 A n si kaiwa,
a n suaba ní gagyāo.

4 A n soṽ a pɔleu,
níyō ulea àà kúlukulunau.
Aà náai mé aɔ de n sèngbao ũ.

5 Gwāasin pɔɔ ní fáane ká kpán'āao

* 90:4 2Pī 3.8 † 90:6 Zaa 1.11

an kee vĩa a n kũo,
 6 ge gagyã pó ì be gusiau
 ge gyãkawẽle pó ì n le fãane gbãa.
 7 Baa tó gbẽon òaa soo lé kwé n sae,
 ge gbẽon òaasoso leε kwi lé fu n ɔplaai,
 pɔe a n leo.
 8 Wɛzu n̄ gwa,
 n̄yɔ̄ e lá wĩ ìada vãikenaɔwa.
 9 Tó n Musude ðile n ulékii ũ,
 mé n Dii ðile n kúkii ũ,
 10 vãie a s̄nzio,
 músi a gẽ n uao.
 11 Asa a n yã'o a malaikaɔne
 aa n d̄óa gu pó n̄le géu piiε.
 12 Aa ɔdama,
 ké n̄su gẽnale gbewao yáí.*
 13 Nyɔ̄ tãa'o n̄ɔmusuwa n̄ kyáo,
 n̄yɔ̄ ɔz̄ɔ n̄ɔkusiwa n̄ ml̄è p̄asio.†

14 Dii m̄è: Lá à n̄amazi, má aà bɔ,
 lá a ma d̄ɔ, má aà se musu.
 15 A lezumazi, mí wewà.
 Tó yá n̄aewà, máɔ kuaànɔ,
 má aà suaba, mí aà kpela.
 16 Má báaadaaàgu n̄ w̄eni gbãao,
 má aà suaba, i p̄nakεð.

92

Lua s̄aukpa

1 Kámabogɔ̄ le.
 2 A maa wà n s̄aukpaε, Dii,
 wá lesi wà n tɔbɔ, Musude,
 3 wí n gb̄εke galikε kɔɔ,
 wí n náaiyã'ò gwá,
 4 wí n táasile n̄ m̄ɔnao
 n̄ domao n̄ kotilio.
 5 N yãkεaɔ ì ma pɔ ke na, Dii,
 mi guladɔ n ɔz̄ikεaɔwa.
 6 Dii, n yãkεaɔ z̄ɔ maamaε,
 n làasoɔ gbia à kè zài.*
 7 Soũ yápi d̄ɔ,
 m̄isaide a f̄ɔ mao.
 8 Baa tó gb̄v̄aiɔ ɔtà lán k̄aewa,
 mé v̄aikenaɔ káfia è n̄pii,
 an zia de kaale láasai ũε.
 9 Mpi s̄ɔ Dii, n̄yɔ̄ káfia gɔɔpiiε.
 10 N n̄ ibεεɔ gwa, aale mide,
 v̄aikenaɔ lé fãaa pii.
 11 N ma gba gbãa lán zùs̄elεwa,

* 91:12 Mat 4.6, Luk 4.10-11 † 91:13 Luk 10.19, Lom 16.20 * 92:6 Lom 11.34

n nĩsi ɔde kà ma miwa.
 12 Ma wesi ma wɛlɛɔ fualɛ,
 ma swá ma ibɛɛ vãio wii mà.
 13 Gbẽmaaɔ gbã lán daminaliɔwa,
 aa zɔɔkũ lán Libã sɛdɛ líɔwa.
 14 Pɛlɛa Dii kpé kpɛɛɛ
 aa gbã wá Lua ua.
 15 N ní zikũakɛo aaɔ nɛ'ie,†
 an lá aɔ nĩsi bɔɛ si plèple.
 16 Aa mɛ Dii maa,
 ɔmɛ wá gbɛsi ũ,
 vãie ku aà guuo.

93

Dii mé Kia ũ

1 Dii mé lé kible,
 a zɔɔkɛ daa ula ũ.
 Dii zɔɔkɛ daa, à gbãa dɔ a pi,
 à dúnia kàlɛ giũgiũ, a deeo.
 2 N zɔlɛa báawa za gɔɔpi,
 ní kú za asínizí.
 3 Swaɔ pà Dii,
 swaɔ kɔfi dɔ,
 swaɔ lé gãalɛ.
 4 Dii ku musu, a zɔɔ,
 aà zɔɔ dɛ í zɔɔ kɔfia,
 aà gbãa dɛ ísia í vívíaa.
 5 Dii, n yádilɛaɔ gbooa vío,
 à kũ n kpé àɔ ku adoa e gɔɔpiiɛ.

94

Lua mé yákpalekena ũ

1 Dii á Lua pɔ í tɔsimáɛ.
 Lua pɔ í tɔsimá, bɔ gupuau!
 2 Dúnia yákpalekena, fɛlɛ!
 Fia bo íandãnaɔnɛ ní yãkɛawa.
 3 Gbɛvãio aaɔ pɔnake e bɔɛ ni?
 Aaɔ tidɔwála e bɔɛ ni, Dii?
 4 Vãikenapiɔ í gɔsagɔsa yã'o,
 aaí yãbɔlɛ, aaí íanadã mípii.
 5 Dii, aaí táa'o n gbɛɔwa,
 aaí gbãamɔ gbé pɔ n ní sépiɔnɛ.
 6 Aaí gyaa gbẽandoɔ ní bòmɔɔ dɛdɛ,
 aaí tonɛ pɔ gwana víoɔ suumpa.
 7 Aaí mɛ Dii lé ní eo,
 Yakɔbu buio Lua laai kúmáo.
 8 A sɔũɔ, à laaika!

† 92:15 Zaa 15.2

A m̄saideɔ, á ðnɔkũ bɔɛɛ la?

⁹ Lua swá pè, ìli yāmao lé?

A wé kàsa, ìli gu'eo lé?

¹⁰ I bui píi toto, a ní swágagaoa?

I yādané, a d̄sa v̄ioa?

¹¹ Dii gbēnazina làasooɔ d̄s,
a d̄s ké aa yāfūu lán gbé tíwa.*

¹² Báaaden gbé p̄o ni toto,
ni n ikoyā dadae ũ, Dii.

¹³ Ni aà n̄sɛ daè doũ taasikεgɔɔ,
e wà ge εyɔ vāikεnaε.

¹⁴ Dii a pākpa a gbéɔzio,
a gbé p̄o á sè a p̄o ũ vūaa.

¹⁵ Wa εa yákpaleke a zéwa,
n̄sɛpuadeɔ i zεð.

¹⁶ Déme a fεlεmεε gbēvāiɔwai?

Déme a zεmano vāikεnaɔ musui?

¹⁷ Mé i ke Dii d̄nlek̄emεε yāa no,
d̄s má kú miau k̄ilikili ḡɔɔ.

¹⁸ Ké ma m̄è zāana lé ma séle,
n ma kũ n gbēke guu, Dii.

¹⁹ Ké ma làasoo k̄ò ma s̄u,
n ma s̄o n̄nimεε n ma p̄o k̄èna.

²⁰ N lé líɔ ku yáḡḡɔn koleaɔ yáuo,
an yād̄ileɔ ì m̄n̄é ní taasio.

²¹ Aaĩ lekpaai gbēmaazi,
aaĩ yāda tàesaidea wà aà dε.

²² Dii mé ma zegik̄i ũ,
ma Lua mé gbesi p̄o mi ulεu ũ.

²³ A ní vāikεa s̄oam̄ε,
i ní buib̄o an tàaeɔ yái,
Dii wá Lua a ní buib̄o.

95

Lua táasile

¹ A m̄o wà p̄ona wii d̄o Diiwa,
wà gulad̄o gbesi p̄o ì wá b̄owa.

² Wà gé aà aε wà aà sáaukpa,
wà lesi wà aà táasile.

³ Asa Dii mé Lua z̄ɔɔde ũ.
K̄ia z̄ɔɔε, a dε d̄ii píia.

⁴ T̄ɔɔle n̄ona ku aà ɔziε,
gbēs̄is̄i misonaɔá aà p̄óε.

⁵ Isiaá aà p̄óε, ðme k̄ε,
ðme t̄ɔɔle ik̄asa ní a ɔo.

⁶ A m̄o wà wúle wá gbεεu
wà kúle Dii wá Kena aε.

⁷ Asa aapi mé wá Lua ũ,

* 94:11 1Kln 3.20

wá de àà kpàsa gbéṽ ũe,
 àà sã pó àle ní dāṽ ũ.

Tó a àà lṽṽ mà gbã,
 8 ásu swágbãake lá á deziṽ kè Meliba
 gṽṽ pó aa ku Masa guwaiwaiuwao.*
 9 Baa ké aa ma yãkeṽ è,
 aa ma yṽ aa ma gbãa legwà.†
 10 ṽ má ye ní giyãio e wè bla,
 ma mè gbé sásãaṽne,
 aa ma yãkeṽ dṽo.
 11 Má ò ní maziao ní pṽfṽo ma mè,
 aa gṽ ma kãmabokiiuo.‡

96

Dii mé Kia zṽṽ ũ (1Lad 16.23-33)

1 A lè dafu sí Diie,
 dúnia gbépii, à lesi Diie.
 2 A lesi Diie, í àà tṽṽ,
 àṽ àà ziblea baokpa lá gu lé dṽ.
 3 A àà gawi yã'o buiṽne,
 à àà yãṽnsaṽ galike gbépii.
 4 Dii zṽṽ, à kà wà àà táasile,
 à kà wà viakeè de diiṽla pii.
 5 Buipãleṽ diiṽá pó gianaṽne,
 Dii mé musu kè.
 6 Zṽṽke ní beṽṽo kuwà,
 gbãa ní gawio ku àà kíie.
 7 A gawi ní gbãao dṽ Diie,
 bùsu pii gbéṽ, à dṽ Diie.
 8 A Dii tó gawi dṽè,
 à mṽ àà ua, í àà gba pó.
 9 A kúle Diie ní lousisi'ulaṽ daa,
 zílèdeṽ, à tó á me àṽ kuke àà ae,
 10 í o bui pii, Dii mé lé kible.
 A dúnia kàle giúgiú, a deea vío.
 A yákpaleke ní gbépiio a zéwa.
 11 Musudeṽ, à pṽnake,
 zílèdeṽ, à ví àṽ kṽaa,
 ísia ní pó pó kúuṽ, à kṽfiké.
 12 Sèa ní pó pó kúuṽ, à kúkuake,
 lí pó kú lákpeuṽ i gulake pii.
 13 Aa pṽnake Dii ae, asa àle mó,
 àle mó yákpalekei ní dúniao.
 A yákpaleke ní dúniao a zéwa,
 a yágṽṽ gbéṽne ní síanao.

* 95:8 Ebe 3.15 † 95:9 Bṽa 17.1-7, Ebe 3.7-11 ‡ 95:11 Nao 14.20-23, Ebe 4.3, 5

97

Dii mṽa

- 1 Dii mé lé kible!
 Dúnia gbéṽ, à pṽnake,
 ísiabaadeṽ, àṽ ku pṽna guu.
- 2 Luabepuana ní a sianao liaaaàzi,
 yázeṽde ní yāmaao mé aà kpala zína ũ.
- 3 Té ɪṽ dṽaaaè,
 ɪ kũ aà ibee pṽ liaaaàziṽwa.
- 4 Aà loupileṽ ɪ tṽṽle pu,
 tó dúnia è, ɪ lualua.
- 5 Gbèsisṽ ɪ yṽ lán zónisiwa Dii ae,
 dúnia gbépii Diipi ae.
- 6 Musudeṽ ɪ aà maakea kpàwake,
 bùsu pii gbéṽ ɪ aà gawi e.
- 7 Wí ɪ táagbagbanaṽ kú,
 gbé pṽ aal íanadā ní táapiṽ.
 Diipiṽ kúle aà ae mṽpii.
- 8 Tó Siṽnadeṽ mà, aa pṽnake,
 Yuda wéledeṽ aṽ ku pṽna guu
 n yákpalekeṽ yái, Dii.
- 9 Dii Musuden n ũ dúnia gbépii,
 n zṽṽ de diiṽla pii.
- 10 Gbé pṽ ye Diiziṽ, à za vāigu.
 ɪṽ a yāmanaṽ wēni kūané,
 ɪ ní bṽ vāikenaṽ ṽu.
- 11 ɪ gupu gbēmaaṽne ní zéu,
 ɪ pṽna tṽ nṽsepuadeṽ guu.
- 12 Gbēmaaṽ, à tó á pṽ ke Diiwa na,
 à aà tṽṽ, asa a ku adoa.

98

Dii mṽa táasilea

- 1 A lè dafu sí Diie,
 asa à yāṽnsaṽ kè,
 à zíblè ní a gāsa pṽ a kua adoa gbāao.
- 2 Dii tò wa dṽ a zíblè,
 à a gbēsuabaa gbāa òṽ bui píie.
- 3 Gbēke ní náai pṽ a vī ní wá Isailiṽ dṽaàgu.
 E dúnia léwa wa è lá wá Lua zíblè.
- 4 Dúnia gbépii, à pṽna wii dṽ Diiwa,
 à vī ní wiio, à gulake à lè sí.
- 5 A lesi Diie ní mṽṽnleao,
 ní mṽṽnleao ní letēdṽawao
- 6 ní kāapeao ní kuu'ṽo,
 à pṽna wii dṽ Dii wá Kíawa.
- 7 Isia ní pṽ pṽ kúuṽ, à kṽfike,

ń tṽleo ń gbé pṽ kuwàṽ píi.
⁸ Swaṽ, à gàale Dii ae.
 Gbèṽṽṽ, à gulake sãnusãnu,
⁹ asa àle mṽ yákpalekei tṽlee.
 A yákpaleke ń dúniao a zéwa,
 a yágṽṽ gbéṽne ń síanao.

99

Lua kuaadoade

¹ Dii mé lé kible,
 bui píi lé lualua,
 a zṽlea malaika gàṽadeṽ zãnguo,*
 dúnia lòo.
² Dii zṽṽ Siṽna,
 a ku musu, a de bui píila.
³ Aa aà tṽ zṽṽ pṽ i to vĩa ń kú bṽ,
 asa aà kua adoaε.
⁴ Wá Kía gbãa vĩ, a ye yázedei,
 ṽme yákpalekea a zéwa dà,
 à yágṽṽ Yakṽbu buiṽne a zéwa.
⁵ A Dii wá Lua tṽṽ,
 à kúle aà gbadibṽ saε,
 aà kua adoaε.
⁶ Mṽzi ń Aalonaο mé aà gbàgbanaο ũ,
 Samueli mé aà síṽinaο do ũ.
 Aa lezuaàzi, ṽ a wèma.
⁷ Kua telu guu à yã'òné,†
 aa aà ikoyã ń aà yãdileneṽ kũa.
⁸ Dii wá Lua, ń wèma,
 Lua sùuuden n ũ.
 N beeo n ń yãvãṽ wĩné ń musu.
⁹ A Dii wá Lua tṽṽ,
 à kúle aà gbèṽṽ pṽ a kua adoa musu,
 asa Dii wá Lua kua adoaε.

100

Dii sãaukpa

Sãaukpa le.
¹ Dúnia gbépii, à kúkuake Diiε.
² A zṽble Diiε ń pṽnao,
 à mṽ aà kíi ń gulakeao.
³ Aṽ dṽ ké Dii mé Lua ũ,
 ṽme wá ké, wá de aà pṽ ũε.
 Wá de aà gbéṽ ũ, aà kpãsa sãṽ ũ.
⁴ A gẽ aà ua léu ń sãaukpaaο,
 à gẽ aà ua ń aà táasileao,
 à aà sãau kpa à aà tṽṽ.

* **99:1** Bṽa 25.22 † **99:7** Bṽa 33.9

⁵ Asa Dii maa, à gběke láaa vío,
 Ìb náai ví gɔɔpiie.

101

Kla legbēa a kiblea yá musu

Davidi le.

¹ Má lesi gběke ní yázedeo musu,
 má soũ dannɔ, Dii.

² Má laaidɔ kua tàaesaiwa,
 bɔe níyɔ mɔai?

Má ku ma ua ní nòsepuaɔ,

³ má pɔvái dɔ ma wéio.

Má za yádɔsaikɛau, a naao.

⁴ Má yádɔsai fɔo,
 ma bàa aɔ kú ní yāvāioo.

⁵ Má gbé pɔ í a gbédee pe suumpaɛ,
 má yɔ̀dɛɔ ní ìandānaɔ fɔo.

⁶ Ma wé dɔ ma bùsu náaideɔzi aɔ kumanɔ,
 gbé pɔ Ìb be tàesai mé aɔ de ma zíkɛna ũ.

⁷ Má we gbēsāsāna àɔ ku ma beo,
 má tó mɔafilide àɔ ku ma saeo.

⁸ Má a bùsu gběvāio suumpa lá gu lé dɔ,
 má vāikɛnaɔ midɛ Dii wéle guue.

102

Yèesaide wabikɛa

¹ Wɛnade yèesaide pɔ lé a yā'ɔmaɔ bɔle Diie wabikɛa.

² Dii, ma wabikɛa ma,
 tɔ ma wiileama ká.

³ Nsu bɔ ma kpɛ ma taasikɛgɔɔ,
 swákpamazi.

Tó ma lezùnzi, wea kpakpa,

⁴ asa ma gɔɔ lé gē lán súlewaɛ,*
 ma me lé pusu bɔ lán teyɔwa.

⁵ Ma sɔ lé wo,
 mále ibaba lán sēwa,
 bleblea yá lí dɔmagu mà bleo.

⁶ Ma aukɛa mé tò
 ma gɔ wákambaau ũ.

⁷ Ma gɔ lán gbáa gbaonawa,
 lán bezia koowa.

⁸ I lí gē ma wéuo
 lán bā mēndona pɔ pé kpé musuwa.

⁹ Ma ibeɔ Ìb ma sɔsɔ gɔɔpiie,
 ma láanikɛnaɔ Ì gbé ká ní ma tóo.

¹⁰ Túfu mi ble ble ũ,
 ma wé'i í ka ma imía guu

¹¹ n pɔkūma ní n kpēneo yái,

* 102:4 Zaa 4.14

asa n ma se n ma pãlee.

¹² Ma wēni lé gēzea lán uenawa,
 ̄ málē giigaga lán sēwa.

¹³ Mpi Dii, ní zõlea báawa gɔɔpii,
 ńyɔ̄ de tɔde ũe e wá buiwa.

¹⁴ Nyɔ̄ fēle wēnadɔ̄ Siɔnae,
 asa n sùuukeaaàɔ̄ gɔɔ kà sa.

¹⁵ Aà gb̄eɔ̄ kè n zòblenaɔ̄ne maa,
 aà daaíá ɔ̄ k̄ew̄ēe wēnae.

¹⁶ Bui píi a víakene, Dii,
 dúnia kíaɔ̄ gawi dõne nípii.

¹⁷ Asa Dii a ea Siɔna kálē ɔ̄,
 i ɔ̄ mómá we ní gawio.†

¹⁸ A gb̄é pó gò yóyɔ̄ɔ̄ wabikea sí,
 a ní wiileawa kpa swáaɔ̄.

¹⁹ Wa yápi kē ziadeɔ̄ yáíe,‡
 gb̄é pó kuopiɔ̄ i Dii táasile.

²⁰ Dii wekpàle z̄íle za a kúkíi,
 kua za musu à wezù tɔle,

²¹ ké à e gb̄éɔ̄ zòblewii ma,
 i ní ɔ̄ ga lézi yáí,

²² wi Dii tɔɔ Siɔna,
 wi aà táasile Yelusaleũ.

²³ Gɔɔ bee bùsu píi gb̄éɔ̄ kãaa we,
 bùsu píi gb̄éɔ̄ mɔ̄ misiileiè.

²⁴ Kua ma sápaagɔɔ à ma busa,
 à ma wēni kulun kú.

²⁵ ̄ ma m̄e: Ma Lua,
 ńsu ma se kpóoo,

n gb̄é bee, n wēni láaa vío.

²⁶ N tɔle kàle za as̄inizi,
 musuá n ɔ̄zík̄eae.

²⁷ Ampii a gē, āma ńyɔ̄ɔ̄ kue.

Aa zikú lán p̄okasawa píie,§
 ńyɔ̄ ní lile lán ulawa aa ḡēle.*

²⁸ Mpi s̄ ńyɔ̄ɔ̄ doũ gɔɔpii,
 n gɔɔ láaa vío.†

²⁹ N zòblenaɔ̄ néɔ̄ zedɔ̄,
 an buiɔ̄ aɔ̄ ku n ae.

103

Lua gb̄ēk̄e

Davidi le.

¹ Má Dii sáaukpa,
 má aà tó pó kú adoa ɔ̄ ní n̄sem̄endoo.

² Má Dii sáaukpa,

† 102:17 Isa 60.1-2 ‡ 102:19 1Kln 10.11 § 102:27 Isa 51.6 * 102:27 Zia 20.11, 21.1 † 102:28 Ebe 1.10-12, 13.8

aà maakeae a sãmaguo.

³ I sùuukemanɔ ní ma tàaeɔ píi,
 ì ma gbágbã ní ma gyãɔ píi.*

⁴ I ma bɔ ga lézi,
 ì maake mee a gbẽke guu.

⁵ I to pɔmaaɔ mɔa,
 mí ea su èwaaso ù lán kúuwa.

⁶ Dii ì yãke a zéwa,
 ì to yá bɔ ní gbé pɔ wàle gbãamɔnéne na.

⁷ A tò Mɔizi a pɔeã dɔ,
 à a yãkeɔ òlɔ Isailiɔne.

⁸ Dii sùuu ví ní sósobio,
 aà pɔ lí pa kpaao,
 a gbẽke ví maamaae.†

⁹ Iliɔ zɔadɔmá láasaio,
 aà pɔ lí fɛa gɔɔpiio.

¹⁰ Ili yãkwẽe wá duunawao,
 ìli ìadawá wá vãikeawao.

¹¹ Lá luabe lesi de ní tɔɔleɔ,
 màa a gbẽke ví zɔɔ ní a vɛakenaɔ.

¹² Lá gukpe zà kɔe ní be'aeɔ,
 màa ì wá tàaeɔ kéwá.

¹³ Lá mae ì a néɔ wɛnagwa,
 màa Dii ì wɛnadɔ a vɛakenaɔne,

¹⁴ asa a wá kebɔ dɔ,
 wá dea bùsuti ù dɔaàgu.‡

¹⁵ Gbɛnazina wɛni de lán sɛwae,
 ìɔ gawi ví gɔɔpla lán lávuwae.§

¹⁶ Tó Íanapèwà, ì gɛleɔ,
 a kúkii líɔ dɔ gbɛegu bo.

¹⁷ Dii ìɔ gbẽke ví ní a vɛakenaɔ
 za asinisi e gɔɔpii,

ì maake ní néne ní ní tɔũnaɔ,*

¹⁸ gbé pɔ zè ní aà bàakuarínɔ yáo
 aa yá pɔ a dilleɔ kũaɔ.

¹⁹ Dii a kpalabaa kpàle musu,
 a iko ví gbépiiwa.

²⁰ A Dii sáaukpa aà malaikaɔ,
 ikode pɔ i aà yá'one ma à zikewàɔ.

²¹ A Dii sáaukpa, aà ìwaɔ píi,
 aà zikena pɔ i aà pɔeã keɔ.†

²² A Dii sáaukpa, aà pɔkeɔ píi
 gu pɔ àle kibleuɔ píi.

Má Dii sáaukpa.

* **103:3** Bɔa 15.26 † **103:8** Bɔa 34.6, Yon 4.2, Yoɛ 2.13, Zaa 5.11 ‡ **103:14** Daa 3.19 § **103:15** Isa 40.6-7, 1Pie 1.24, Zaa 1.10-11 * **103:17** Bɔa 20.6 † **103:21** Luk 2.13

104

Dii Pópiikena táasiléa

- 1 Má Dii sáaukpa.
 Dii ma Lua, ní z̄õ maamaae,
 ní gawi daa p̄okasa ũ, àle teke,
 2 gupua fifiama zwāa ũ.
 N musu kp̄ale lán p̄ewa,
 3 n bekp̄a lousisiaa.
 N luabepuana kè ní s̄ógo ũ,
 niõ be ní íanao.
 4 Ni íana gbae n z̄inao ũ,
 ni té z̄í n z̄ík̄enaõ ũ.*
 5 N dún̄ia k̄àle, n a z̄ínap̄èle,
 a deea ví bauo.
 6 N ísia l̄èaàla p̄okasa ũ,†
 í kù gb̄èsis̄iõla.
 7 N ípi l̄èle ÷ à bàasi,‡
 n p̄ūnawà ÷ gili ḡèu.
 8 Gb̄èsis̄iõ les̄í k̄ū, gusalalao eenk̄ū,
 ÷ í tà gu p̄ó ní d̄il̄èèu.
 9 N k̄oo dà ípié, a e víao,
 a e ea da t̄ōleá bau lo.
 10 N tò nib̄onaõ í í pisi swa'onaõ,
 ÷ a í lo bàale gb̄èsis̄iõ z̄ānguo.
 11 S̄èa p̄ópii lo a imi,
 a í í s̄èa z̄àa'inaõ imi b̄o.
 12 B̄āo lo ka swapiõ sae,
 aaõ p̄ea a dào guu, an wii lo d̄o.
 13 Za n be ni lou gbae gb̄èsis̄iõwa,
 n z̄í gb̄e í dún̄ia k̄á.
 14 Ni to s̄ē b̄ole p̄otuoõne,§
 ni ble bui kpa s̄èwanaõwa.
 Ni ble b̄ole t̄ōle, aai ble.
 15 V̄èe p̄ó í ní p̄o ke na
 ní n̄isi p̄ó í ní l̄ekpe ȳo
 ní ble p̄ó í ní gba gb̄āao.
 16 Dii líõ í m̄õse e maamaa,
 s̄ede lí p̄ó a bà Lib̄āpio.
 17 We b̄āo í sakp̄edadau,
 w̄aalianaõ í bekp̄a p̄eli láu.
 18 Gb̄èsis̄iõ les̄iõ de tueõ k̄úk̄i ũ,
 gb̄et̄ōo de é̄n'ui'uinaõ ulek̄i ũ.
 19 N m̄ovua kè ḡoo t̄aasikab̄o ũ*
 ní íat̄é p̄ó a ḡèa kp̄éu ḡoo d̄õ.
 20 Ni to gu si, ÷ gw̄āas̄ina í ke,
 ÷ l̄ákp̄e p̄ó í f̄ele ní t̄áo píi.
 21 N̄õmusuõ í ó̄lo maaf̄ei,

* 104:4 Ebe 1.7 † 104:6 Daa 1.1-2 ‡ 104:7 Daa 1.9 § 104:14 Daa 1.11 * 104:19 Daa 1.14

aaĩ pɔblea wɛɛɛ Luawa.

²² Tó ìatē bìlɛ, aaĩ lɔ̀ gá,

aaĩ ta wúlei ní tòdu.

²³ Gbēnazina ì bɔ̀ gé zíkɛi,

ìb yāma aziawa e oosi.

²⁴ Dii, n yākeaɔ dasi fá!

Apii bɔ̀ n ònɔ guue.

Dúnia pà ní pɔ̀ pɔ̀ ní kè.

²⁵ Isia ku, a zɔ̀ mé a yàasa,

pɔ̀ b́ɛɛ pɔ̀ kú a guuɔ lé v̄io,

a néna a zɔ̀ píi.

²⁶ Gó'ilenɔ̀ ìb beu

ní kwāsa pɔ̀ ní kè à kò'ouo.

²⁷ Pɔ̀pɔ̀ wé dɔ̀nzi nípii,

ké n̄ blɛ kpámá a gɔ̀wa.

²⁸ Ni kpámá, aaĩ séɛ,

ni ɔ̀ pooné ò pɔ̀maɔ ì ní ká.

²⁹ Tó n mikpelíné, bíli ì ní kũɛ,

tó n wēni s̄imá,

aaĩ ga aa ɛa ta t́ɛnaue.

³⁰ Tó n n Nisina gbàɛ,

pɔ̀ b́ɛɛ ì bɔ̀,

ni to tɔ̀ɛ ɛa dafukū.

³¹ Dii gawipi aɔ ku gɔ̀piiɛ,

Dii pɔ̀ ì ke na a yākeaɔwa.

³² I dúnia gwa ò dúnia ì lua,

ì ɔ̀ká gbèsísiɔ̀wa ò súɛɛ ì bɔ̀.

³³ Má lesi Diiɛ e ma wēni léuɛ,

má a Lua táasile e ma kua léuɛ.

³⁴ To ma láasoo kangu,

mí pɔ̀nakennɔ, Dii.

³⁵ To duunkenaɔ mide dúnia guu,

váikenaɔ su aɔ ku lɔ̀.

Má Dii sáaukpa.

Aleluya!

105

Lua a gbé̄ suabaa

(1Lad 16.8-22)

¹ A Dii sáaukpa, í lémwà,

à to bui píi aà yākeaɔ d̄ɔ.

² A lesi, í aà táasile,

à aà yābɔ̀nsaekɛaɔ galikɛ píi.

³ A íanadã ní Dii tó pɔ̀ kú adoao.

A Dii k̄íi wèlɛnaɔ à pɔ̀nakɛ,

⁴ à gɛ Dii le à gbāa gbɛawà,

ìb aà aeya gɔ̀pii.

5 A to yābɔnsaε pɔ a kèɔ dɔágu,
 aà dabudabukεaɔ n̄ ikoyã pɔ a òɔ,
 6 á Dii zòblena Ablahaũ buiɔ,
 á Yakɔbu bui pɔ à á séɔ.

7 Dii mé wá Lua ũ,
 ɔmε ĩ yādile gbépiiε.

8 Aà bàakuawanɔ yá lí sãaaguɔ,
 yá pɔ a òpi aɔ kue e wá buiwa.

9 Aà bàa kú n̄ Ablahaũ,*
 à èa à a legbè Izaakie lɔ.†

10 Aà bàa èa kú n̄ Yakɔbuo iko ũ,
 ɔ a kú n̄ Isailiɔ e gɔɔpii.

11 A mè á Kanaa bùsu kpámá,
 aɔ de pɔ pɔ aa se kpaale guu ũ.‡

12 Gɔɔ bee aa dasio, w̄li n̄ yádao,
 aa ku Kanaa bùsuu bòmɔɔ ũε.

13 Aaĩ liaaliaa bui n̄ buiɔ guu,
 aaĩ bebe bùsu n̄ bùsuo.

14 I we wà n̄ wetãɔ,
 à kíaɔ lèle an yá musu à mè

15 aasu ɔkã gbé pɔ a n̄ sépiɔwao,
 aasu ìada a ãnabipiɔwao.§

16 ɔ a tò nɔana kà bùsupiu,
 a tò an kùsũa làa pii.*

17 ɔ à Yosefu gbàε à d̀aané,
 wà aà yĩa zɔ ũ.†

18 Wà mɔkà aà gbáwa,
 wà mɔ d̀ò aà nɔε‡

19 e yá pɔ à d̀aa ò gè kèò,
 ɔ yá pɔ Dii dàè tò yá b̀aaànɔ na.§

20 Ké kía gbé z̄l̄, ɔ wà aà gbàε,
 bùsu gbèz̄ɔɔpi aà kè.*

21 A aà dilε a bùsu d̀aana ũ,
 a tò aàò iko v̄i a àizεεɔwa pii.†

22 Yosefu aà kíaɔ tòto a p̀eãwa,
 à ɔnɔ dà aà ìwaɔnε.

23 ɔ Yakɔbu buiɔ m̀ Egipi,‡
 Isailiɔ ku nibɔɔ ũ Haũ buiɔ bùsuu.§

24 Dii tò a gbéɔ k̀è we maamaa,
 a tò aa dasikũ de n̄ ibεεɔla.

25 ɔ à n̄ ibεepiɔ swáfè, ɔ aa zà aà gbépiɔ,
 aa ɔnɔɔpèle aà z̀blenapiɔnε.*

* **105:9** Daa 12.7, 17.8 † **105:9** Daa 26.3 ‡ **105:11** Daa 28.13 § **105:15** Daa 20.3-7 * **105:16**
 Daa 41.53-57 † **105:17** Daa 37.28, 45.5 ‡ **105:18** Daa 39.20 § **105:19** Daa 37.6-9 * **105:20**
 Daa 41.14 † **105:21** Daa 41.39-41 ‡ **105:23** Daa 46.6 § **105:23** Daa 47.11 * **105:25** Bɔa 1.7-14

26 A a zòblena Mɔizi zì má†
 ní Aalona pó a sèò.‡
 27 Aa yákè Egipiɔne seela ũ,
 aa dabudabukè Haũ buipiɔ búsuu.
 28 A gusia gbàemá, gu sí ní búsuu,§
 ké aa gĩ aà yāmai yái.
 29 A ní swa'i líle à gò au ũ,
 ẽ a kpɔɔ gága.*
 30 Blɔɔ lí ní búsua
 ní ní gbāadeɔ wúlekíiɔ píi.†
 31 A yá'ò ẽ ũsinaɔ kàngu,‡
 gáí kàngu e an búsú lé léú píi.§
 32 A loughɛ kàngu lou ũ,
 loupíleá lí ní búsua gupíi.*
 33 A ní v̄eliɔ è'è ní ní kaadɔenliɔ,
 à ní búsú líɔ kè kélekéle píi.
 34 A yá'ò ẽ kwaɔ kàngu,
 kwasut̄ɔ kà, aa lé vío.
 35 Aa ní búsú s̄é ní láo nè,
 aa ní buapóɔ blè píi.†
 36 A ní búsú neḡɔe s̄éiaɔ dède píi,
 né woode pó aa ní í ní èwaasoḡɔpiɔ.‡

37 A b̀le ní a gbéɔ,
 aa ánuusu ní vuao kũa,
 an bui gb̄e i ḡenale z̄éuo.
 38 Ké aa b̀le, Egipiɔ pɔ k̄ena,
 ké v̄ia ní kú Isailiɔ yá musu yái.§
 39 A telu p̄ele kpà a gbéɔzi,
 à kè té ũ gwá, à gupùn̄é.*
 40 Aa wabikèwà, ẽ à m̀n̄é ní bùuɔ,
 à musu bl̄e kpàmá aa k̄ã.†
 41 A gb̄esi p̄aa, ẽ í b̀u,‡
 ípi bàalè guwaiwaiu we lán swawa.
 42 Asa lé pó a gbè yá d̄oaàgue,
 yá pó a ò a zòblena Ablahaũepi.

43 A b̀ò ní a gbéɔ, aale p̄onake,
 gb̄é pó a s̄epiɔ guladɔ.
 44 A buip̄aleɔ búsú kpàmá,§
 z̄í pó gb̄épiɔ k̄èò ài ḡòn̄é.
 45 Bee kè p̄ii ké aa e wàɔ a yád̄ileáɔ kũa,
 aai a ikoyáɔ da.

Aleluya!

† 105:26 B̄oa 3.10 ‡ 105:26 B̄oa 4.14-16 § 105:28 B̄oa 10.21-23 * 105:29 B̄oa 7.17-21 † 105:30
 B̄oa 8.1-6 ‡ 105:31 B̄oa 8.20-24 § 105:31 B̄oa 8.12-15 * 105:32 B̄oa 9.22-25 † 105:35 B̄oa
 10.12-15 ‡ 105:36 B̄oa 12.29 § 105:38 B̄oa 12.33-36 * 105:39 B̄oa 13.21-22 † 105:40 B̄oa
 16.2-15 ‡ 105:41 B̄oa 17.1-7, Nao 20.2-13 § 105:44 Yoz 11.16-23

106

Isailiõ ñ duunaõ oa Luae
1 Aleluya!

A Dii sáaukpa, asa a maa,
aà gbêke láaa vïo.

2 Déme a fõ Dii yãzõkεαõ oi?
Déme a fõ à aà táasile píii?

3 Báaadeõn gbé pò aaĩõ yãmaa kũa
aaĩõ yãke a zéwa gõõpiio ù.

4 Tó ríle na ke n gbéõne,
ma yá aõ dõngu, Dii.

Tó ríle ní suaba, ma wegwa,

5 ké ma baa e àõ ku n gbéõ namau,
mí põnake ní bui pò ní sèõ,
mí ní táasile n gbépio guu.

6 Wa duunakè lán wá deziõwa,
wa tàaekè wa yãvãikè.

7 Ké wá deziõ ku Egipi,
aai Dii dabudabukeαõ yãdao,
yãmaa dasi pò a kènέõ sãnguε,
õ aa swágbãakè Isia Tëa sac.*

8 N beeo à ní suabà a tó yáí,
ké wà e a gbãa dõ.

9 A gbãamò Isia Tëae õ gugii bõ,
à sĩrĩõ a eu, aa bùawà guwaiwai ù.†

10 A ní bó ní ibεεõ õzĩ,
à ní sí ní zangudeõ gbãawa.

11 I dà ní wèlepĩõla,
baa an gbé mendo i bõõ.‡

12 Ƴ aa yá pò a ò sĩ,
aa aà táasilè.§

13 Ƴ aà yãkεαõ sãngu gõõ,
aai aà dã aà ledamáo.

14 Aale ní põblea bεεke guwaiwaiu,
õ aa Dii lεwe sēgbãu we.*

15 A pò pò aa gbèawa kpámá,
õ à me'ibabagyã zĩmá.†

16 Aa íisè ní Mõizio bõou
ní Aalona pò Dii aà dīleo.‡

17 Tõõle wéaa à Datani mò,
à kũaa Abilaũ ní a gbéõwa.§

18 Té sù an ìwaõwa,
tévuã kùle gběvãipiõwa.*

* 106:7 Bõa 14.10-12 † 106:9 Bõa 14.21-22 ‡ 106:11 Bõa 14.21-22 § 106:12 Bõa 15.1 * 106:14
Nao 11.4-6 † 106:15 Nao 11.31-33 ‡ 106:16 Nao 16.1-3 § 106:17 Nao 16.31-33 * 106:18 Nao
16.35

19 Aa mɔ pi Olebu lán gáaenawa,
 ̣ aa kùlɛ ní dii pɔ aa kàsapiɛ.†

20 Aa Lua gawide lɛũkpakè

ní zù sèsona taao.‡

21 Lua ní suabà ̣ aà yá sàngu.

A yázɔ̀kèné Egipi,

22 à dabudabuɔ̀ kè Haũ buiɔ̀ bùsuu,

à yá pɔ̀ í to vía ní kú kè Isia Tēai.

23 A mè á a gbépiɔ̀ midɛ,

̣ aà gbé Mɔizi aà zùukè,

a tò aà pɔ̀ wèe, ̣ i ní midɛo. §

24 Aa pākpa ní pɔ̀eã bùsui,

aa gĩ Dii yá síi.

25 Aa yákūtèkà ní zwàakpɛɔ̀ guu,

aa swásɛ Dii yáio.*

26 ̣ à ɔ̀lɛlɛné à mè

á tó aa kwɛ guwaiwaiuɛ,

27 á tó an buiɔ̀ léle buiɔ̀ guu,

í ní fāaa bùsu ní bùsuo.†

28 Aa nà táa Peoowa,
 aa pɔ̀ pɔ̀ wà sa'òò pɔ̀gɛɔ̀wa sò.‡

29 An yákeɔ̀ Dii pɔ̀ fè,

̣ gaga gèngu.

30 Fineasi fèlɛ yápi tɛdè,

̣ gagapi zèné. §

31 ̣ Dii tò yá b̀aà̀nɔ̀ na,

aà bàa kuànɔ̀ e aà buiwa.*

32 Aa Dii zafè̀ Meliba í kíi,

̣ Mɔizi yá'í azíɛ an yái.

33 Asa aa aà ǹsɛ ̀̀k̀p̀à̀èɛ,

̣ à yá'ò làasoosai.†

34 Aai bùsupideɔ̀ ke kélékɛlɛ,

lá Dii d̀lɛnɛ̀wao.‡

35 Aa g̀ k̀g̀b̀è̀ ̀ ũ ní buipio,

aa ní ɔ̀lɛsè.

36 Aa z̀blè ní diiɔ̀nɛ,

̣ yápi ní s̀ blè. §

37 Aa ní nɛg̀ɛnɔ̀ d̀d̀ɛ sa'obɔ̀ ũ,

aa sa'ò táaɔ̀wa ní ní nɛnɔ̀nɔ̀.*

38 Aa yāesaideɔ̀ k̀l̀k̀p̀k̀pa,

an nɛg̀ɛɔ̀ ní ní nɛnɔ̀pɔ̀.

Aa sa'òr̀nɔ̀ Kanaa bùsu táaɔ̀wa,

̣ an bùsupi gbālè.†

† **106:19** Bɔa 32.1-6 ‡ **106:20** Lom 1.23 § **106:23** Bɔa 32.10-14 * **106:25** Nao 14.1-4 † **106:27**
 Nao 14.26-35 ‡ **106:28** Nao 25.1-3 § **106:30** Nao 25.7-8 * **106:31** Nao 25.10-13 † **106:33** Nao
 20.10-12 ‡ **106:34** Iko 7.2 § **106:36** Dɔa 3.5-6 * **106:37** 2Kia 17.17 † **106:38** Nao 35.33-34

39 An yākeao mé tò aa gbālè,
an dāao tò aa gò Luaε káaluao ũ.

40 Ǿ Dii pɔkūmabòbɔmá,
a ye gbéé pɔ a ní sépio gíyāi bo.

41 A ní kpá buiɔwa,
an zangudepio ikokèamá.

42 An ibeeo wétēamòné,
aa ɔtòlemá.‡

43 Iɔ ní bo mòomoo,
āma aa zè ní ní swágbāaoe,
ō an duuna dàníla.

44 Tó à ní wii mà,

ì taasi dōné. §

45 Aà bàakuarínɔ yá i sāaàguo,
ō à nòselile a gbēke zò guu.

46 A tò gbéé pɔ aa ní kūkū zìzoo ũ wēnadōné.

47 Dii wá Lua, wá suaba!
Wá boe buiɔ guu, ní wá kāaa,
wí n tó pɔ kú adoa bo,
wí íanadā ní n táasileao.

48 Wà Dii, Isailiɔ Lua sáaukpa
za asínizi e gɔpii!
Gbépii me, āmi!
Aleluya!

LA SCODE

Sou̯ 107-150

107

Lua sáaukpa aà maa yáí

1 A Dii sáaukpa, asa a maa,
aà gbēke láaa vío.

2 Gbéé pɔ Dii ní bóo o màa,
gbéé pɔ à ní bó ní ibeeo ɔzìo.

3 A ní bó bùsu ní bùsuo à ní kāaa
za gukpe oi ní be'ae oio,
za gughāntoo oi ní gɔmidokii oio.

4 An gbēe be sāsāa guwaiwaiu ní sēgbāo,*
aai wéle pɔ aa zòleu zé dōo.

5 Nɔana ní imio lé ní de,
an wēni gò leenno.

6 Ǿ aa wiilè Diizi ní taasikeau,
ō à ní bó ní wétēa guu.

7 A ní dá zé súsuwa,
ō aa kà wéle pɔ aa zòleu.

8 Aa Dii sáaukpa aà gbēke yáí
ní yābɔnsae pɔ í kenéo.

‡ 106:42 Dɔa 2.14 § 106:44 Dɔa 2.18 * 107:4 Nao 14.33

9 Asa ì imidenao kòlo níniné,
ì pɔmaa kpa nɔandenaowa aa ká.†

10 An gbēe ku gusiau ga lézi,‡
aale taasike yea ní mɔdaonao.

11 Asa aa gĩ Lua yāmai,
aa sakà Musude ledamaue.

12 A tò wà ní busa ní zĩ gbāao,
aale lé gále, gbēe ku à dɔńleo.

13 Ɔ aa wiilè Diizi ní taasikea guu,
ɔ à ní bó ní wétɛapi guu.

14 A ní bó gusiau ní gao lézi,
à ní mɔdaonapio kèkēmá.

15 Aa Dii sáaukpa aà gbēke yái,
ní yābɔnsae pɔ ì kenéo.

16 Asa ì bíibole gba pɔ wa pĩ ní mɔgotɛo gbooe,
ì mɔsi gbāa zékakaboo é'ε.

17 An gbēe liaa ní swágbāa yái,
aa gò suuunno ní tàaeo yái.

18 Aa ye pɔblea gíyáio,
aa kà gaa.

19 Ɔ aa wiilè Diizi ní taasikeau,
ɔ à ní bó ní wétɛapi guu.

20 Aà lékpāsá ní gbāgbā,§
à ní sí mia'ewa.

21 Aa Dii sáaukpa aà gbēke yái,
ní yābɔnsae pɔ ì kenéo.

22 Aa sáaukpa sa'owa,
aai aà yākeo galike ní gulakeao.

23 An gbēe gè gó'ilenaou,
aa dàzeu ísíaa,
aaɔ be í zɔɔpia aaó gé laatai.

24 Gbépio Dii yākeo è,
ní yābɔnsae pɔ ì ke í guoo.

25 A yā'ò ɔ zàa'ian gbāa kàka,
ísia fèle ní bútembaao.*

26 Aa gè musu aa sù zĩle,
kua kaipi lézi sɔ kèngu.

27 Aa dèedee,
aa tàlaatalaabò lán wɛdenawa,
an íle'ɔno mĩde.

28 Aa wiilè Diizi ní taasikeau,
ɔ à ní bó ní wétɛapi guu.

29 A ían gbāa zè à gò ían fεεena ũ,
à í zùukè à kè kílíkili.†

30 Ké gu nini gò, an pɔ kèna,
ɔ à gèńno godokii pɔ aale yáu.

† 107:9 Luk 1.53 ‡ 107:10 Luk 1.79 § 107:20 Luk 7.7 * 107:25 Yon 1.4 † 107:29 Luk 8.24

31 Aa Dii sáaukpa aà gbēke yáí,
 ní yābɔnsae pɔ́ ǐ kenéó.

32 Aa aà tɔbɔ balu guu,
 aa aà táasile dɔaanaɔ káaa guu.

33 A swaɔ z̄ɔ̄e à ḡò gugii ũ,‡
 a tò nibɔnaɔ ḡò tɔɔle inidenɔ ũ.

34 A tɔɔle báaade lile gu wiside ũ
 gbé pɔ́ z̄ɔ̄leuɔ vāi yáí. §

35 A guwaiwai lile dāna ũ,
 a tò gugii ḡò nibɔna ũ.*

36 A nɔandenaɔ dīle we,
 ɔ̄ aa wéle kàle aa z̄ɔ̄leu.

37 Aa buapɔ́ t̄ɔ̄ aa vēliɔ bà,
 ɔ̄ à ne'íné maamaa.

38 A báaadàngu,
 ɔ̄ aa dasikū à kè zài,
 ǐ to an pɔtuɔɔ làoo.

39 ɔ̄ à ní láo lɔ, aa ḡò yɔɔnno
 gbāamɔané ní músio ní pɔsiao yáí.

40 Lua ǐ saike kpalablenɔwa,
 ǐ to aa liaaliaa gugii pɔ́ zevio guu.

41 I wēnadeɔ bɔ taasiu à ní sé lesí,
 ǐ to an uadeɔ dasikū.

42 Tó gbēmaaɔ è, aaǐ pɔnake,
 gbēvāiɔ s̄ɔ̄ aaǐ ní lé kpaau.

43 Nòsede laaidɔ yápiɔwa,
 ǐ Dii gbēke gwa lá a de.

108

Lua mé ǐ to wà zible

1 Davidi le.*

2 Ma s̄ɔ̄ diléa, Lua,
 má lesi mà ní táasile ní nòsemendoo.

3 Ma mɔɔna ní ma domao, vu!
 Mí gbāakpa gudɔazi.

4 Dii, má ní sáaukpa buiɔ guu,
 má ní táasile gbéɔne.

5 Asa n gbēke z̄ɔ̄ z̄ɔ̄mae,
 mé n náai z̄ɔ̄ luabepuanawa.

6 Lua, tɔbɔ e à z̄ɔ̄ma,
 to n gawi li dúniaa píi.

7 Wea, wá suaba ní n gāsa gbāao,
 ké wápiɔ n gbé yenzideɔ e bɔ.

8 Lua yā'ò za a kúkii à mè:
 Má Sikeũ kpaale ní tidɔanlaoe,
 mí Suko guzule kpámá.

‡ 107:33 Yoz 3.13 § 107:34 Daa 13.10, 19.24-26 * 107:35 Bɔa 17.6 * 108:1 Soũ 57.8-12, 60.7-14

- 9 Galada bùsuá ma p̄e,
 Manase buiò bùsuá ma p̄e,
 Eflaiũ buiò bùsuá ma mò fùae,
 Yuda bùsuá ma lípanae.
 10 M̄abuò bùsuá ma zion zu'ob̄e,
 mi a kyale kále Edoũò bùsuwa,
 mi kúkua d̄o Filit̄eò bùsuwa.
 11 Déme a gẽmanò w̄éle bíideui?
 Déme a d̄oam̄e e Edoũò bùsuui?
 12 Lua, mé i ke n gb̄é p̄o n wá v̄uaa
 nili b̄o n wá z̄iḡoò lo b̄asio.
 13 Oda wá íbēe yáí,
 asa gb̄enazina gb̄esuabaaá p̄ae.
 14 Wá z̄ible n Lua gb̄āao,
 õme a õz̄õ wá íbēewa.

109

Sa b̄èè oa íbēe

Davidi le.

- 1 Lua, m̄me mi n táasile,
 n̄su n̄ȳõ n̄léao.
 2 Asa gb̄ev̄ai b̄onkp̄edeò i ma yaa,
 aaī lek̄olekamazi n̄ ēeò.
 3 Aaī liamazi n̄ yá'io,
 aaī s̄olek̄emanò p̄ewiwinesai.
 4 Aaī ma yeañzi fiabom̄e n̄ yād̄mao,
 mapi s̄o miò wabik̄ema.
 5 Aaī maa fiabom̄e n̄ v̄aio,
 ma yeañzi s̄o n̄ zaamaguo.
 6 Gb̄ev̄ai sóike n̄ d̄oanawa,
 n̄ aà na gud̄enae a ozī.
 7 To yákp̄ale b̄oanò v̄ai,
 to aà wabik̄ea yá'ie.
 8 Aà w̄eni su àò gb̄āao,
 gb̄ep̄ale i z̄ole aà gb̄eu.*
 9 Aà néò ḡõ desai,
 aà na i ḡõ gyaa ũ.
 10 Aà néò ḡõ l̄aanaò ũ aao baake,
 aao p̄o w̄ēlew̄ēle p̄ok̄lek̄i.
 11 Aà fiade aà p̄o naaa píi,
 buip̄aleò aà z̄i ài siwà.
 12 Gb̄ee su gb̄ek̄ek̄eò,
 wasu w̄enad̄õ aà né p̄o a t̄òneò.
 13 Aà buiò mide,
 an t̄o ga gb̄é p̄o lé fēleò guu.
 14 Aà dezio v̄aik̄ea yá d̄ongu, Dii,
 n̄su n̄ aà da duuna k̄ewà bauo.
 15 An duuna aò d̄ongu ḡōpii, Dii,
 an yá i s̄a gb̄é̄gu d̄úniau,

* 109:8 Zin 1.20

16 ké ili làasooke gbēkwao yáí,
 ì ñada taasideṽ ní wēnadeṽ
 ní gbé pọ an ká gòwa e aa ga.

17 A ye saváí'oa gbééi,
 to à wi aà musu.
 Sa maa oa gbéé lí kaaàguo,
 a ke báaa ví sṽo.

18 A lekéané ula dà,
 à gè aà nòseu lán íwa,
 à tàaleaàgu lán nísiwa.

19 Aṽ fiwà gṽṽpii zwāa ũe,
 iṽ dṽ aàpi asana ũ.

20 Dii fiabo ma yādṽmadeṽne màa
 ní gbé pọ aai vāi o ma musuṽ.

21 Dii Gbāapiide, ma wegwa n tó yáí,
 ma bṽ n maa ní n gbēkeo yáí.

22 Asa taaside wēnaden ma ũ,
 ma pṽ yà dúuduu.

23 Mále sāale lán oosi uenawa,
 mále gēzeá lán íana kwaseawa.

24 Leye tò ma gbá lé sé lṽo,
 ma fēfē e ma gṽ wákambaau ũ.

25 Ma gṽné pṽsṽsṽa ũ,
 aai ma gwa aa mīke déũdeũ.†

26 Dṽmale Dii ma Lua,
 ma suaba n gbēke yáí,

27 aai dṽ ké n ṽdāa,
 ké mīme ní kēmēe, Dii.

28 Tó aa ma ka, níyṽ báadamagu,
 tó aa fēlemanṽ, wí a ní kú,
 mapi n zṽblena mí pṽnake.

29 Tó íi a gṽ ma yādṽmadeṽne ula ũ,
 aa wida níziawa lán gomusuwa.

30 Má Dii sáaukpa ní lṽṽ gbāao,
 má aà táasile balu guu.

31 Asa ì ze ní wēnadeṽe,
 ì ní sí gbé pọ lé yādañlaṽwa.

110

Mēsii kiake

Davidi le.

1 Dii ò ma diie aà zṽle a ṽplaaí
 e aà aà ibeṽṽ keè aà gbadibṽ ũ.*

2 Dii a to n iko ligua,
 níyṽ kible n ibeṽṽwa Siṽna.

3 N gbéṽ níziá kpama n ikokegṽṽ

† 109:25 Mat 27.39 * 110:1 Mat 22.44, Zin 2.34-35, 1KIn 15.25, Efe 1.20-22, Ebe 1.13, 8.1, 10.12-13

ń lousisi'ulaṽ daa.
N ẹwaasoṽ mo n kii gudṽleia lán fiiwa.

⁴ Dii lẹgbẹ̀, a lé lilea viṽ à mè:
Nyṽṽ de sa'ona ũ gṽṽpii
lán Mekizedewaε.†

⁵ Dii ku n ṽplaai,
a kíaṽ míṽnzṽ a pṽfṽgṽṽ.
⁶ A tṽsi buiṽwa, an gṽṽ gupa,
a dúnia búu kíaṽ míṽnzṽ,
⁷ i swa'i mi zé lé.
Bee yá mé tò aà mi aṽ daa ía.

111

Dii tṽṽṽ

¹ Aleluya!

Má Dii sáaukpa ń nṽsemṽndoo
ń gbṽmaṽṽ sánu balu guu.
² Dii yákeṽṽ zṽṽ,
gbṽ́ pṽ à kánṽṽ ṽ a wàaiṽ.
³ Aà yákeṽṽ beεε ń gawio ví,
aà yákeṽṽ a zéwa láaa viṽ.
⁴ Dii tò a yāṽnsaεkeṽṽ dṽwágu,
a sùuu ń sósobio ví.
⁵ I ble kpa a viakṽnaṽwa,
aà bàakuaínṽ yá lí sáaaguṽ.
⁶ A a gbāa ṽṽ a gbṽṽne yákeṽṽ guu,
à buipáṽṽ bṽsuṽ kpámá.
⁷ Yá pṽ a kṽṽ náai ví mé a zṽví,
yá pṽ a dṽṽṽ sṽana ví píε.
⁸ Yápiṽ zṽnaṽ pṽṽṽ gṽṽpii,
ṽ yákeṽṽ a zéwa náai guu.
⁹ A suabana zṽ à a gbṽṽṽ bṽ,
aà bàa kúrnṽṽ gṽṽpii.
Aà tṽ kua adoa mé ṽ to vía ń kú.
¹⁰ Viakṽṽ Diiε mé ṽṽṽ zṽna ṽ,*
gbṽ́ pṽ ṽ viakṽṽ wεzṽṽ gbāa.
Aà táasilea aṽ láaa viṽ.

112

Gbṽ́ pṽ Dii vía ví

¹ Aleluya!

Báaaden gbṽ́ pṽ Dii vía ví,
mé Diipi yādileaṽ ṽ kaaagu ũ.
² Aà néṽṽ gṽ gbāadeṽṽ ũ ń bṽsuu,
asa nṽṽpuade buiṽṽ báaadeṽne.
³ Pṽmoama ń àizeεo di aà beε,

† **110:4** Ebe 5.6, 6.20, 7.17, 21 * **111:10** Yaa 1.7, 9.10

aà yákea a zéwa láaa vío.
 4 Baa gusiau gu ì pu gbẽmaaɔnɛɛ,
 ǹsɛpuade pó sùuu n̄ sósobio vío.
 5 Gbế pó gbẽke ví ì pó s̄eané,
 ì a yá ke a zéwa, yá ì b̀è maaɛ.
 6 Gbẽmaa lí fu bauo,
 aà yá aɔ d̄n̄gue gɔɔpii.
 7 Bao í lí aà víakũo,
 aà s̄ ìo dilea, ìo Dii náai ví.
 8 Aà s̄ lí vío, vía lí aà kũo,
 e à ge tidò a ibeɛɔla.
 9 I pó fáɛ taasideɔnɛ,
 aà yákea a zéwa láaa vío.*
 Aà mi ìo daa ía n̄ gawioɛ.
 10 Gbẽvái lío ye aà ea yáio,
 ì lésakãaàzi, ì l̀o gá.
 Yá pó v̄aikena wé d̄oi ì midewàɛ.

113

Dii táasilea

1 Aleluya!

Dii z̀blenaɔ, à aà táasile,
 í aà t̀oɔ!
 2 Gbếpii Dii sáaukpa
 za gbá e gɔɔpii.
 3 Gbếpii Dii t̀oɔ
 s̄ea za íat̄ɛbilea e a ḡɛkp̄euk̄ii.
 4 Dii ku musu, a de bui píila,
 à t̀oɔ e à mà musua.
 5 Gb̄e ì ka Dii wá Luawao,
 a z̄l̄ea báawa musu.
 6 I wékp̄alɛ z̄l̄ɛ,
 ì musu n̄ t̀oɛo gwa.
 7 I ȳɛɛsaideɔ b̀o b̀usutiu, ì n̄ f̄elɛ,
 ì w̄nadeɔ b̀o t̄ufuu, ì n̄ sé les̄í.
 8 I n̄ da kíabuiɔ guu,
 anz̄la gbế kíabuiɔ guu.
 9 I to f̄ii né b̀oɔ,
 i ḡɔ n̄eade p̄nade ũ.

Aleluya!

114

Gẽamusu dikp̄e lɛ

1 Ké Isailiɔ b̀o Egipi,
 ké Yakɔbu buiɔ b̀o bui z̄l̄oɔ guu,*
 2 Yuda b̀usu ḡò Dii kúk̄ii ũ,
 Isaili b̀usu ḡò aà kiblek̄ii ũ.

* 112:9 2Kln 9.9 * 114:1 B̄a 12.51

3 Isia Tēa è ò à bàalè,†
Yuudē í kpekpa.‡

4 Gbèsísìbò vǐvǐ lán sǎwǎ,
sǐsǐbò ɔyaayè lán blewǎ.

5 Isia, bómè n le n bàalèi?
Yuudē, àkèa n kpekpaì?

6 Gbèsísìbò, bóyǎi a vǐvǐ lán sǎwǎi?
Sǐsǐbò, àkèa a ɔyaayè lán blewǎi?

7 Dúnia, lualua Dii mɔa guu,
dee Yakɔbu Luapi aɛ.

8 A gbɛsi kè ibɔkǐi ũ,§
à gbekǎo lile nibɔna ũ.

115

Dii mé ǐ báaadaŋgu

1 I ke wá tó mé a bɔo Dii,
i ke wá tó mé a bɔo.
N nzia tɔbɔ n gbēke ní n náaio yǎi.

2 Akèa buipǎleɔ ǐ wá la aa mè
wá Lua kú má nièi?

3 Wá Lua ku musu,
yǎ pó a yei ǐ keɛ.

4 Aa ní diibò pǐ ní ánusuo ní vuao,
gbēnazina ɔgbɛɛ.*

5 Aa lé vǐ, aali yǎ'oo,
aa wé vǐ, aali gu'e sǎo.

6 Aa swá vǐ, aali yǎmao,
aa ní vǐ, kási aali pó gǐmao.

7 Aa ɔ vǐ, aali ká pówao,
aa gbá vǐ, kási aali tǎa'oo.

Aali kolokekeɛo.

8 An pinaɔ gǔńwae
ní gbé pó lé ní náaikeɔ.†

9 Isailiɔ, à Dii náaike!
Ɔmè á sèngbao ũ, ǐ dɔále.

10 Aalona buiɔ, à Dii náaike!
Ɔmè á sèngbao ũ, ǐ dɔále.

11 Dii vǐakenaɔ, à Dii náaike!
Ɔmè á sèngbao ũ, ǐ dɔále.

12 Wá yá lí sá Diiguo,
a báaada wágu.

A báaada Isaili buiɔgu,
a báaada Aalona buiɔgu.

13 Dii a báaada a vǐakenaɔgu,

† 114:3 Bɔa 14.21 ‡ 114:3 Yoz 3.16 § 114:8 Bɔa 17.1-6, Nao 20.10-11 * 115:4 Zia 9.20 † 115:8
Soũ 135.15-18

néfēnen gbēzō.‡

14 Dii káfīakεέ,
ápīo ní á néo.

15 Dii mé a báadaágu,
musu ní tōleo Kenapi.

16 Musuá Dii bεε,
ō à tōle ná gbēnazínaone ní ozi.

17 I ke geo mé lí Dii táasileo,
gbé pó kú bedauo ɔ ku kílikilie.

18 Wápio, wáo Dii sáaukpa
za gbā e gōpiie.

Aleluya!

116

Gbé pó bō ga lézi Dii sáaukpa

1 Má ye Diizi,
asa à ma yāmàε,
à ma wiileawa mà.
2 Máo aà sísi e ma wēni léue,
ké à swādòmazi yái.

3 Ga fùà kpàmεε yāa,
má kú yelea zōo guu,
taasi ní pōsiao tōa.

4 Ō ma lēzù Diizi ma mē:
Dii, n yá na, ma misi.

5 Dii sùuu ví mé a maa,
wá Lua sósobi ví.

6 Dii ì yēεsaideo dōa.
Ké ma gō dōlolo, à ma suabà.

7 Ma nòε aó nínia sa,
asa Dii yāmaakēmεε.

8 Dii ma bō ga lézi,
à wé'i gōgōmεε,
i to ma gēnalèo,

9 ké mào ku dúnia guu,
mío be aà aε.

10 Ké taasi tōa, ma gō búεbue.
Ma aà náaikè, ō ma yá'ò.*

11 Gili gēmāgu ma mē:
Gbēε mōafilisaio.

12 Bó má fiaboò Diie
maa pó a kēmεε píi yá musui?

13 Má Dii gbé suabaa imibō se musu,
mí aà sísiò.

14 Má lé pó má kè Diiwao fiabo

‡ 115:13 Zia 11.18, 19.5 * 116:10 2Kln 4.13

aà gbé̃ wáa píi.

¹⁵ Dii yāmanaɔ gaa gbiaè.

¹⁶ Dii, n yá na, n zòblenan ma ũ.

Nɔɛ pɔ zòblène nén ma ũ,
n ma bɔ bau.

¹⁷ Má sáaukpa sa'oma,
mí ní sísiò, Dii.

¹⁸ Má lé pɔ má kè Diiwaɔ fiabo

aà gbé̃ wáa píi.

¹⁹ Má fiaboè aà ua Yelusaleũ.

Aleluya!

117

Dii táasile

¹ Bui píi, à Dii táasile,

bùsu píi gbé̃, à aà tɔbɔ,*

² asa a gbē̃ke víwano à kè zài.

Dii náai ví gɔpiie.

Aleluya!

118

Gɛa Dii ua ní sáaukpaa

¹ A Dii sáaukpa, asa a maa,
aà gbē̃ke láaa vío.

² Isailiɔ o,
aà gbē̃ke láaa vío.

³ Aalona buiɔ o,
aà gbē̃ke láaa vío.

⁴ Aà víakenaɔ o,
aà gbē̃ke láaa vío.

⁵ Ma lezù Diizi ma yeelɛa guu,
ɔ a wèa à ma gba dèepookii.

⁶ Dii kumano, vía a ma kũo,
bɔ gbē̃nazina a fɔ kemɛi?*

⁷ Dii kumano ma donlede ũ,
má tidɔ ma ibeɛlaɛ.

⁸ Naa Diizi maa de
gbē̃nazina náaikeala.

⁹ Naa Diizi maa de
gbāadeɔ náaikeala.

¹⁰ Bui píi liamazi,

ɔ ma ní kwé ní Dii tóo.

¹¹ Aa liamazi ɔplai ní zɛɛo,

ɔ ma ní kwé ní Dii tóo.

¹² Aa fía lán zɔdaɔwa,

ɔ aa mĩde lán sè tékũawa,

* **117:1** Lom 15.11 * **118:6** Ebe 13.6

ma ní kwé ní Dii tóo.

13 Aa ɔz̄mazi pásípási,
má ye lélei, ̄ Dii d̄male.

14 Dii mé ma gbāa ũ, aà táasi mi lé,
à ḡo ma Suabana ũ.

15 A ma, kúkua d̄o gbēmaao b̄ou,
Dii ɔplaa gbāa zíkè.

16 Dii ɔplaa d̄a musu,
Dii ɔplaa gbāa zíkè.

17 Má gao, máo kue,
m̄o Dii yákeao galike.

18 Dii ma swāgāga maamaa,
āma i to ga ma seo.

19 A gbé suabaa b̄ole gbaɔ wēmee
mà gē mà Dii sáaukpa.

20 Dii ua b̄ole ke,
gbēmaao mé ̄ ḡeu.

21 Ma n sáaukè Dii, asa ní wèa,
n ḡo ma Suabana ũ.

22 Gbe p̄o ēbonao pākpaì
mé ḡo gb̄eɔ mide ũ.†

23 Dii mé bee kè,
̄ à k̄ew̄ee yāb̄onsae ũ.‡

24 Goo p̄o Dii d̄ilen ke.
Wà p̄onakeu wà yáal̄o.

25 N yá na Dii! Wá suaba!
Sue Dii! Wá dae ní gòmio!

26 Báaaden gbé p̄o lé mó ní Dii tóo ũ,
kua Dii ua wále gbāakpanzi.§

27 Dii mé Lua ũ, à gupùw̄ee.
A ba d̄o d̄o sa'ob̄owa,
í poo gbagbak̄iizi.

28 Ma Luan n ũ, má n sáaukpa,
ma Lua, má n t̄ob̄o.

29 A Dii sáaukpa, asa a maa,
aà gb̄eke láaa v̄io.

119

Gbaakpaa Lua yáwa

1 Báaadeɔn gbé p̄o aa ku t̄aesai
aa Dii ikoyā k̄ūaɔ ũ.

2 Báaadeɔn gbé p̄o aaì Dii yā'onε ma

† **118:22** Luk 20.17, Z̄in 4.11, 1P̄ie 2.7 ‡ **118:23** Mat 21.42, Maa 12.10-11 § **118:26** Mat 21.9, Maa 11.9, Luk 19.38, Z̄aa 12.13

aaĩ aà k̄ĩ wεεε í n̄semendoũ ũ.

³ Aali yākpaanlakεο,

aaĩ aà d̄o s̄é.

⁴ N n̄ ɔtond̄ok̄ĩ òl̄ow̄εε,

k̄é w̄aò tei í laaio.

⁵ Má ye màò ku ma d̄òw̄aε,

m̄í n̄ yādilenεo k̄ūa.

⁶ Tó má n̄ yādileaò k̄ūa pii,

bee a to w̄í ma k̄ūo.

⁷ Ḡoò p̄ó máε n̄ yāmaapiò dada,

má n̄ sáaukpa í n̄s̄epuaοε.

⁸ Máo n̄ yādilenεo k̄ūaε,

ísu ma to we m̄íom̄io.

⁹ Kpelewa èwaaso a ke àò ku gbâlesaii?

Sema aà yākea kpaai í n̄ yáo.

¹⁰ Máε n̄ k̄ĩ wεεε í n̄semendoũ,

ísu to mà p̄aale n̄ yādileaonεo.

¹¹ Ma n̄ yá dà ma s̄o guu,*

k̄é másu duunakenεo yái.

¹² Ma n̄ sáaukè, Dii,

ñ n̄ yādilenεo dameε.

¹³ N̄ ikoyā p̄ó b̄ò í léuò pii,

má dau siu n̄éε.

¹⁴ Máε p̄onake í n̄ yā'onεo

lá w̄ĩ ke í àizεεowa.

¹⁵ Máε n̄ ɔtond̄ok̄ĩ w̄aaiipa,

ma làasoo ku n̄ kekεáowa.

¹⁶ Ma p̄o k̄èna n̄ yādileaowa,

n̄ yá a s̄amaguo.

¹⁷ Yāmaake mapi n̄ z̄òblenaε,

m̄í e màò ku màò n̄ yá k̄ūa.

¹⁸ Ma w̄é k̄émεε,

k̄é mà w̄esi n̄ ikoyā b̄onsaεoε.

¹⁹ B̄òm̄on ma ũ d̄únia guu,†

ísu ñ n̄ yādileaò ulemεεo.

²⁰ N̄ ikoyāò n̄idea ḡoòpii

m̄é tò ma nis̄ina v̄ua.

²¹ Ni waladeò lele, ni láaikemá,

gb̄é p̄ó p̄aale n̄ yādileaonεpio.

²² Ma b̄o s̄ós̄o í sa p̄ó aaĩ kamaguou,

asa má n̄ yā'onεo k̄ūaε.

²³ Baa k̄é kíaò z̄òle lekpaaimazi,

ma làasoo aò ku n̄ yādilenεow̄aε.

²⁴ N̄ yā'onεo m̄é i ma p̄o ke na,

n̄ yápi m̄é i ledaa.

²⁵ Ma nis̄ina naa líwa.

Ma misi lá í òwa.

²⁶ Ma a yākeaò d̄òd̄one, ò í w̄èa.

* **119:11** Luk 2.19 † **119:19** Ebe 11.13

N n yādilenewo damee.

27 To mà n ɔtondɔkiiɔ dɔ,
ma làasoo iɔ ku n yābɔnsawo.

28 Kua pɔsiau ma nɔse ɔɔlɔ.
Ma gba gbāa lá ní òwa.

29 Ma kē sāsāzewa,
ní ma gba zé mà ze ní n ikoyāo.

30 Ma sīana zé sè,
ma sɔ iɔ ku n ikoyāwa.

31 Má n yā'onewo kūa ɔplapla.
Dii, nsu to wí ma kūo.

32 Má wāa ní n yādileawo,
asa n ma sɔ dāmee doũe.

33 Dii, n n yādilenewo zé ɔbmee
màɔ kūa e ma wēni léu.

34 Ma gba ɔno màɔ n ikoyā kūa,
míɔ zikewà ní nɔsemendoo.

35 Ma da n yādileawo zéu,
asa bee mé i kamagu.

36 To ma sɔ ta n yā'onewo,
asu tá gběble'aiwao.

37 To ma wema pɔ gianaɔla,
ma lé ní láo n zé guu.

38 Yá pɔ ní ò ke mapi n zòblenae,
lé pɔ ní gbè n viakenaɔnepi.

39 To sósɔa pɔ má a vía ví gē ma swá kpe,
asa n yākekea maae.

40 Má ye n ɔtondɔkiii fá,
ma lé ní láo n maakēa guu.

41 Dii, mɔ gběkekemee,
ma suaba lá ní òwa,

42 mí yázāsi ma sòsɔnawa,
asa mále n yá náaike.

43 Nsu to màɔ ku sīana'oané saio,
asa n ikoyāo ɔ ma wé dɔi.

44 Máɔ n ikoyāo kūa
za gbā e gɔɔpiie,

45 míɔ be ma laaiwa,
asa ma n ɔtondɔkii wēlee.

46 Má n yā'onewo o kíaɔne,
wí a ma kūo.

47 N yādileawo i ma pɔ ke na,
asa má ye yápiie.

48 Má ye n yādileawo ɔ ma ɔɔi,
mi làasooke n yādilenewo.

49 To yá pɔ ní ò n zòblenae dɔngu,
asa ní tò ma wé dɔie.

50 Ma nɔse i níni ma taasikea guu,
asa n yá mé i ma lé ní láo.

51 Waladeṽ lé ma yáab maamaae,
 ní beeo má pãale n ikoyãeo.

52 Mi láasooke n ikoyã yãawwa,
 ṽ aai ma nòse nínimee, Dii.

53 Ma pṽ ì pa maamaa
 vãikenaṽ pãkpaa n ikoyã yái.

54 Mi lesi n yãdilenenṽ musu
 ma kua dúniau bòmṽ ù guu.

55 N yá ìṽ dṽmagu gwá, Dii,
 ṽ miṽ n ikoyãṽ kũa.

56 Má yá beeo dṽe dṽ,
 asa miṽ n ṽtondṽkii gwaee.

57 Dii mé ma baa ù,
 ma legbè ma mè má n yãma.

58 Mi awakpane ní nòsemendoo,
 sùuukemaṽ lá ní òwa.

59 Ma a yãkeaṽ gwà,
 ṽ ma n yáze sè.

60 Máṽ wãa, má zezeo,
 má n yãdileaṽ da.

61 Baa tó gbẽvãio ba liamazi,
 n ikoyãṽ sãmaguo.

62 Mi fele mà n sãaukpa weedo
 n ikoyã maapiṽ musu.

63 N vïakenaṽ gbẽnan ma ù,
 gbé pṽ aai n ṽtondṽkii gwaṽ.

64 Dii, n gbẽke dúnia pà.
 N n yãdilenenṽ damee.

65 N maakè mapi n zòblenaee,
 lá ní òwa, Dii.

66 Wezè ní dṽao damee,
 asa ma n yãdileaṽ si.

67 E ñyṽ gé ṽṽoleia, má sásãae,
 ãma tiasa má n yá kũa.

68 N maa mé ni yãmaake.
 N n yãdilenenṽ damee.

69 Baa ké waladeṽ yásia li wa nãnaa,
 miṽ n ṽtondṽkii gwa ní nòsemendooe.

70 An swá yiaa, aa sṽkù,
 mapi sṽ ma pṽ na n ikoyãwa.

71 N ṽṽoleaa kè maae,
 asa ma e ma n yãdanenṽ dàdae.

72 Ikoyã pṽ lé bṽ n léu maamee
 de vua ní ánuṽ ṽwatè òaa sṽola.

73 N ṽ mé ma ikãsa, ṽ n ma ke.
 Ma gba ṽnṽ mà n yãdileaṽ dada.

74 Tó n vïakenaṽ ma e, an pṽ ì ke na,
 asa n yá ṽ ma wé dṽi.

75 Dii, má dõ ké n ikoyão maa,
ké ní náai ví yáí ò n otòleá.
76 Gbêkεkεmεε, ma nòse i níni,
lá ní ò mapi n zòblenaεwa.
77 Mò ò wēnadõmεε màò ku aafia,
asa n ikoyão mé ma pɔnakεbo ũ.
78 To wí waladeo kú, asa aa yãd̀baε,
mí làasooke n otondokiiwa.
79 To n viakεnao mo ma kii,
gbé pò aa n yã'onε dõpiɔ.
80 To màò ku tàaesai n yáò musu,
ké wí su ma kũo yáí.

81 Ma sãanzi ò ma suaba e ma nisina lòo,
n yá ò ma wé dɔi.
82 Ma wεd̀d̀o n legbēai e ma wé wò,
boε nýõ ma nòse nínimεei?
83 Má de lán báa b̀o pò tézãna màwaε,
ní beeo n yãdilεneɔ lí sãmaguo.
84 Mapi n zòblena máo n dá e boε ni?
Boε nýõ ìada ma ẁleɔwai?
85 Waladeo ì eyõmεε,
an yá lí kò'e ní n ikoyãoo.
86 N yãdileao pii náai ví.
Dɔmale, asa wàle ìadaa pãε.
87 A g̀o yoo aa ma bo dúniauε,
mapi sò mi n otondokii tó weo.
88 Ma lé ní láo n gbêke yáí,
mí n yã'onε ma.

89 Dii, n yá ìo ku gɔɔpiiε,‡
a zínapelea musu n be.
90 N náai ví wē ní wēo,
n dúnia kàle, ò a ku.
91 N ikoyão mé tò p̀pii kú gbã,
asa p̀pii misiileane.
92 Tó n ikoyã mé ma pɔnakεbo ũo,
dõ ma m̀de ma taasíkεa guu.
93 N otondokii a sãmagu bauo,
asa a sabai ò n ma le ní láo.
94 N p̀n ma ũ, ma suaba,
asa miɔ n otondokii wεεεε.
95 Gbēváio lé ma wε,
ò ma laai ku n yã'onεɔwa.
96 Má è p̀pii maa lé kue,
ama n yãdileao z̀o lé vío.

97 Má ye n ikoyái à kè zài,
miɔ làasookεwà gɔɔpiiε.
98 N yá tò ma òno de ma ibεεola,

‡ 119:89 Mat 24.35, 1Pie 1.25

asa a ku ma sũu gɔɔpiiɛ.

⁹⁹ Ma wɛzɛ de ma yãdanɛdeɔla,
asa ma låasoo iɔ ku n yã'onɛɔwɛ.

¹⁰⁰ Ma ɔnɔ de mæzɔɔla,
asa miɔ n ɔtonɔkɔiɔ gwaɛ.

¹⁰¹ Mi gbápeɛ zé vãie guuo,
ké mà e màɔ n yá kũa yáí.

¹⁰² Mi kɛ n ikoyãɔwao,
asa míme ní dàmeɛ.

¹⁰³ N yáɔ namɛɛ à kè zài,
a na de zóa ma léu.

¹⁰⁴ N ɔtonɔkɔi i ma gba ɔnɔ,
a yáí tò má za sásãze píiu.

¹⁰⁵ N yá mé filia ũ ma gbázi,§
i gupumɛɛ zéu.

¹⁰⁶ Ma lɛgbɛ̃ ɔ ma kpale ma siwà,
ma mɛ máɔ zikɛ n ikoyãɔwɛ.

¹⁰⁷ Ma taasikɛa kè zài, Dii.
Ma lé ní láo lá ní òwa.

¹⁰⁸ To n sáau pɔ mále kpá kángu,*
ní n ikoyãɔ dameɛ, Dii.

¹⁰⁹ Gɔɔpii miɔ ku ga léziɛ,
ní beeo n ikoyãɔ lí sãmaguo.

¹¹⁰ Vãikenaɔ baikpãmɛɛ,
kási mi zã n ɔtonɔkɔiwao.

¹¹¹ N yã'onɛɔá ma pɔɛ gɔɔpii,
aaĩ to ma pɔ ke na.

¹¹² Ma a sɔ kpà n yãdilenɛɔwa,
máɔ kũa gɔɔpii e ma wɛni léuɛ.

¹¹³ Má za nɔsemɛmpladeɔgu,
má ye n ikoyáí.

¹¹⁴ Mmɛ ní ma ulɛkɔi ní ma sɛngbaoo ũ,
n yá ɔ ma wé dɔi.

¹¹⁵ A gomala vãikenaɔ,
ké mà zikɛ ma Lua yãdileaɔwa.

¹¹⁶ Nyɔ ma kũa lá ní òwa, míɔ ku,
nísu to támaa ma nɛo.†

¹¹⁷ Nyɔ de ma gbãa ũ, míɔ aafia,
ma wé iɔ pɛ n yãdilenɛwa láasai.

¹¹⁸ Ɔzɔ gbé pɔ pãale n yãdilenɛɛi,
an mɔafiliyã a àikɛno.

¹¹⁹ Ni dúnia vãikenaɔ waa bĩsa ũ,
a yáí tò má ye n yã'onɛi.

¹²⁰ Má n vĩa ví, ma mɛ i seenata,
n ikoyãɔ i to vĩa ma kũ.

¹²¹ Ma yãkè a zéwa wásawasaɛ,
nísu ma to ma ñadamadeɔnɛo.

§ 119:105 Yaa 6.23 * 119:108 Ebe 13.15 † 119:116 Lom 5.5

122 Kpégaausi mapi n zòblenaε,
 r̄isu to waladeᵋ ma wetāo.
 123 Ma wé dᵋ n dᵋnlei e ma wé wò,
 má s̄anzi ñ ma suaba lá r̄i òwa.
 124 Yákeμεε n gbēke guu,
 ní n yá da mapi n zòblenaε.
 125 N zòblenan ma ũ, ma gba ñᵋ,
 ké mà n yá'onεᵋ yáasi d̄s̄.
 126 N yákegᵋᵋ kà, Dii,
 wàle bᵋ n ikoyā kpe.
 127 Má ye n yádileᵋᵋi de vuaa,
 baa vua baasaa.
 128 Má è n ᵋtondᵋk̄ii maa,
 a yái má za sásāze píiu.

129 N yá'onεᵋ deμεε yābᵋnsae ũ,
 Ayāmeᵋto má dà ma s̄u.
 130 N yá bᵋᵋlekea ì gupuné,
 ì n̄s̄edoūdeᵋ gba ñᵋ.
 131 Ma lé εᵋᵋ, mále we f̄ofofo,
 asa n ikoyāᵋ ni lé ma deε.
 132 Ma wegwa, s̄uuukεmanᵋ,
 lá ni ke gbé p̄o ye n t̄iᵋnεwa.
 133 Ma dazεwa lá r̄i òwa,
 r̄isu to yāvāie kibleao.
 134 Ma bᵋ gbé taiinkεnaᵋ ᵋz̄i,
 ké màᵋ n ᵋtondᵋk̄ii gwa.
 135 Mapi n zòblena wegwa,
 ní tó mà n yádilenεᵋ d̄s̄.
 136 Wé'i lé bàale ma kùawa,
 ké wa n ikoyā k̄ūao yái.

137 Dii, r̄i maa,
 n yákekeᵋᵋ zεv̄i.
 138 N n yáᵋ d̄ile a zéwa,
 aa náai v̄i maamaae.
 139 N yá lé ke ma ibεεᵋne yāe ũo,
 ᵋ a yá lé ma de.
 140 Wa è n yá s̄āa v̄io,
 mapi n zòblena, má yei maamaae.
 141 P̄en ma ũo, w̄i sakamagu,
 r̄i beeo n ᵋtondᵋk̄ii lí s̄amaguo.
 142 N yá ìᵋ zεv̄i gᵋᵋpiiε,
 n ikoyā s̄lana v̄i.
 143 Taasi n yá'ᵋmao ma le,
 āma n yádileᵋᵋ mé ma p̄ᵋnakεbᵋ ũ.
 144 N yá'onεᵋ maa gᵋᵋpiiε,
 ma gba ñᵋ ké màᵋ ku.

145 Mi n sísi r̄i n̄s̄emendoo,
 wea Dii, míᵋ n yádilenεᵋ k̄ūa.

- 146 Mi lɛzunzi,
ma suaba, míṽ n yǎ'onɛṽ kũa.
147 Mi fɛlɛ gudɔsai mà wiilema,
n yǎ ma wé dɔi.
148 I lí na ma wéu gwǎasinao,
ké mà e làasookɛ n yǎwa yǎi.
149 Ma yǎma n gbɛkɛ yǎi, Dii,
ma lé n lǎo lá n ikoyǎ'òwa.
150 Gbé pó lé lɛkpaaĩmaziṽ kǎi,
aa zǎ n n ikoyǎo.
151 N kumanṽ kǎi, Dii,
n ikoyǎ pii sǎana ví.
152 Má dǎ n yǎ'onɛṽwa à gègè,
ké n dǐlɛ àṽ ku gɔɔpii yǎi.
- 153 Ma taasi gwa, ní ma suaba,
asa n ikoyǎ i sǎmaguo.
154 Zemanṽ, ní ma bṽ,
ma lé n lǎo lá n a lɛgbèwa.
155 N dɔnlɛ zǎ n vǎikɛnaṽ,
asa aali n yǎdilenɛṽ wɛɛlɛo.
156 N sósobi ví zṽ, Dii,
ma lé n lǎo lá n ikoyǎ'òwa.
157 Ma ìadamadeṽ n ma wèlɛṽ dasi,
ãma mi pǎalɛ n yǎ'onɛṽnɛo.
158 Má ye n náaikensaiṽ giyǎio,
ké aaliṽ n yǎ kũao yǎi.
159 Gwa lá má ye n ɔtondṽkǐi.
Dii, ma lé n lǎo n gbɛkɛ yǎi.
160 N yǎpii zǎnaá sǎanaɛ,
n ikoyǎṽ maa, aa láaa vío.
- 161 Gbǎadeṽ ì ìadaa pǎ,
ãma n yǎ ɔ má a vía ví.
162 Mi pɔnake n n lɛgbèao,
lǎn gbé pó àizɛɛ zṽ kɔmpawa.
163 Má za mɔafiliu, má ye a yǎio,
n ikoyǎ má yei.
164 Miṽ n táasilɛ gɔṽ do gɛn soplapla
ké n ikoyǎṽ maa yǎi.
165 Gbé pó ye n ikoyǎiṽ aafia zṽ,
yǎe lí tó aa fùo.‡
166 Ma wé dɔi n ma suaba, Dii,
mi zǐkɛ n yǎdileaṽwa.
167 Má n yǎ'onɛṽ kũa n nṽsɛo,
má yei maamaaɛ.
168 Mi n ɔtondṽkǐi gwa, mi n yǎma,
asa ma kɛkɛá pii kú n ɔzǐɛ.

‡ 119:165 1Zǎa 2.10

169 To ma wiilea kama, Dii,
ma gba ònò lá ní òwa.
170 To ma wabikea n le,
ma suaba lá n a legbèwa.
171 N táasilea aò dò ma léue,
asa ni n yádileneò damee.
172 Má lesi n legbèa musu,
asa n yádileaò maa píie.
173 Nyò kú ní dòamale sòuo,
asa ma ze ní n òtondòkíioe.
174 Mále a nide ò ma suaba, Dii,
n ikoyá mé ma pònakèbò ù.
175 To màò ku, míò n táasile,
to n ikoyáò aàò ma kúa.
176 Ma liaa lán sã pò sàsãwa,
mapi n zòblena, ma weele, §
asa n yáò i sãmaguo.

120

Kua yákeledeò guu

Gea Yelusaleũ le.
1 Ma kua yeleea guu ma wiilè Diizi,
ò à ma yàmà.
2 Ma si yásiadeò yádòmawa
ní mòafilide yáo.
3 Mòafilide, kpelewa Lua a sennòí?
Bó a fiabooneí?
4 Gòsa gbàa kà lenaò
ní sé sísí wáao.
5 Waiyoo mapi kua Mesekiò guu,*
zòlea Kedaò zwàakpeu.†
6 Ma zòle gbé pò za aafiaò guu à gègè.
7 Yákelesaiden ma ù,
tó ma a yá'ò, sòle aai feleò.

121

Dii wá d̀̀ana

Gea Yelusaleũ le.
1 Ma wé dò gbèsísíò kíi oi,
gu pò ma dònle ì bòu.
2 Ma dònle ì bò Dii kíie,
aàpi mé musu ní zílèò kè.
3 A to à gēnalèò,
i lí kpá á d̀̀analao.
4 I lí Isailìò d̀̀ana leò,
ìli i'oo.
5 Dii mé á d̀̀ana ù,

§ 119:176 Luk 15.4 * 120:5 Daa 10.2, Eze 38.2-3 † 120:5 Daa 25.13, Isa 21.16-17

Dii dεέ ue ũ á ɔplaai.
 6 Ƴatē a á lé fáanεo,*
 mɔvua a dɔwá gwáó.
 7 Dii a á sí vāi píiwa,
 a á wēni dǎáé.
 8 Dii a á dǎa á gεa guu ní á suao
 za gbā e gɔɔpii.

122

Davidi wabikea Yelusaleũ

Gεa Yelusaleũ le.
 1 Ké wa òmεε wà gé Dii ua,
 ma pɔ kèna.
 2 Wa ka Yelusaleũ sa,
 wá zεa a bíibɔleu.
 3 Wà Yelusaleũ kále,
 wa nànakɔwa gíũgíũ.
 4 Wekíi Isaili buiɔ í gēu,
 bui pɔ Dii sèpiɔ.
 Aaí gé Dii sáaukpai,
 lá a dīlenéwa.
 5 We wà kía yágɔgɔbaaɔ kpàleu
 Davidi buiɔ báaɔ ũ.
 6 A wabike Lua à Yelusaleũ gba aafia à mε:
 Gbé pɔ yeiɔ aaɔ ku niēniē,
 7 aafia iɔ ku a bíi guu,
 a gudɔakíiɔ iɔ ku yákelesai.
 8 Ma gbéɔ ní ma gbēnaɔ yái má o,
 Lua Yelusaleũ gba aafia.
 9 Dii wá Lua kpé yái
 má maa wabikeè.

123

Wεɔa Luazi

Gεa Yelusaleũ le.
 1 Ma wesè mále n kíi gwa
 gu pɔ ní zɔleau báawa musu.
 2 Lá zɔ wé iɔ dɔ pói a dii ɔzǐ,
 mé zɔnɔena wé iɔ dɔ nɔe pɔ a vízi,
 màa wá wé iɔ dɔ Dii wá Luazi,
 e aà gε wá wegwaɔ.
 3 Wá wegwa Dii, wá wegwa,
 asa gbéɔ sakaawágu wá wá maamaae.
 4 Namablēnaɔ wá láanikè,
 waladeɔ sakàwágu,
 wá pɔ yà dúuduu.

124

Dii wá Zennɔde

Gεa Yelusaleũ le pɔ Davidi dà.

* 121:6 Zia 7.16

- 1 Tó Dii kúwanṽ yāao,
Isailiṽ o:
2 Tó Dii kúwanṽ yāa
gṽṽ pṽ wà fèlwanṽṽ,
3 dṽ wà wá mṽmṽ bḗḗ,
ké an pṽ pàwázi,
4 dṽ aa dàwála lán í zṽṽwa,
aa wá séle tàwanṽ lán swa paawa,
5 aa kùwála lán í pṽ fḗwa.
- 6 Wà Dii sáaukpa,
ké i to aa wá kḗkḗkṽṽo.
7 Wa bṽ fiiu lán bāwa.
Fii zṽwá, wa pilimá.
8 Wá dṽnle ì bṽ Dii kíie,
aàpi mé musu ní zḗleṽ kè.

125

Lua gbḗṽ kua aafia

- Gea Yelusaleṽ le.
1 Dii náaikenaṽ de lán Siṽna gbḗsisi pṽ deea vṽṽo aṽ ku gṽṽpiiwaḗ.
2 Lá gbḗsisiṽ liaa Yelusaleṽzi,
màa Dii liaa a gbḗṽzi
za gbā e gṽṽpii.
3 Gbḗvāiṽ e wàṽ kible gbḗmaaṽ bùsuwa aṽ geṽ,
ké gbḗmaaṽ su ṽṽda vāikeaṽṽo yái.
4 Dii, maake gbḗmaaṽne,
gbḗ pṽ an nṽse puaṽ.
5 Gbḗ pṽ aa te zé koleaiṽ sṽ,
Dii a ní waa ní vāikenaṽḗ.

Lua Isailiṽ gba aafia!

126

Isailiṽ sua ní pá ziu

- Gea Yelusaleṽ le.
1 Kḗ Dii wá bṽ zṽbleu à sùwanṽ Siṽna,
à kèwḗḗ lán nanawaḗ.
2 Wa vṽ ní yáo, wá guladṽ,
ṽ buiṽ òkṽḗ, Dii yāzṽṽkèḗḗ.
3 Siānaḗ, Dii yāzṽṽkèwḗḗ,
ṽ wále pṽnakeḗ.
- 4 Dii, suwanṽ wá pá ziu,
lá ni su ní ío gbáauwa.
5 Gbḗ pṽ pṽtṽ ní wé'io,
a kekḗ ní gulaoḗ.
6 Gbḗ pṽ bṽ be ní ṽṽṽṽṽ pṽbui kṽa,
a ea su ní gulao ése bàaa seḗ.

127

Luakpama yādaa

Gea Yelusaleũ le pɔ Salomɔɔ dā.

¹ Mé i ke Dii mé lé kpedɔɔ,

kpedɔnaɔ lé zĩ pã kee.

Mé i ke Dii mé lé wéle d́sao,

gudɔanaɔ lé itēke pãe.

² Felēa káaukaau, wúleā wēdo,

zíkēa ní leeleo ble yáíá pãe,

asa Dii mé ì a yenzideɔ gba íampaa.

³ Negɔenaɔá Dii gbae,

né pííá aà kpámae.

⁴ Lá ka ìɔ ka gɔsa gbāa ɔu,

màa èwaasogɔɔ negɔenaɔ de.

⁵ Báaaden gbé pɔ aà gbàla pàò ũ.

Tó aà ibeɔ aà lè gāae,

wí a aà kũo.

128

Maa pɔ Dii viakena i e

Gea Yelusaleũ le.

¹ Báaaden gbé pɔ Dii vía ví

a aà yáɔ kũa ũ.

² Nyɔ n zíkēa baa ble,

nyɔ èfāai e, níɔ aafia.

³ N nɔ aɔ de lí ne'ina ũ n ua,

n negɔenaɔ aɔ liaa n keenai

lán kuli keleɔwa.

⁴ Maa gbé pɔ Dii vía ví aɔ báaa ví.

⁵ Kua Siona Dii a báaadangu,

nyɔ Yelusaleũ nama e e n wēni léu,

⁶ nyɔ n tɔ̀naɔ e.

Dii Isailiɔ gba aafia!

129

Isailiɔ savai'oa ní ibeɔne

Gea Yelusaleũ le.

¹ Za wá èwaasogɔɔ

wà íbelesèwanɔ maamaae.*

Isailiɔ o:

² Za wá èwaasogɔɔ

wà íbelesèwanɔ maamaae,

kási wi f̄ wá wá fúo.†

³ Wá wá gbé wá kpenanguo bí

wélelewelele lán sàɔɔwa.

⁴ Dii maa,

à gbēvāipiɔ ba zòwá.

* **129:1** B̄a 1.11 † **129:2** 2Kln 4.8-9

5 Gbé pọ za Siṽnaguṽ kpekpa ní wíoε.
 6 Aaṽ de lán sē pọ b̀le kpé musu
 à giigàga, i e gbàowae.
 7 A s̀kēna ọkū pao,
 a ka bàaa ũ wà ye wà da ní g̀auo.
 8 Gbé pọ lé gēṽ me Dii báaadanguo
 ge wa báaadàngu ní Dii tóo.

130

Wεḁa Diizi

Gea Yelusaleũ le.

1 Ké í ma k̀aa ma nṽε
 ma lezù Diizi ma m̀e,

2 Dii, ma yāma,
 swákpa ma wēna wiii.

3 Tó n wá duuna yādà,
 Dii, déme a b̀i?*

4 Mme ní duunakēama zé v̄i,
 Ayāmeto w̄o n v̄ia v̄i.†

5 Ma wé ̀o ḁ Diizi,
 mále aà dá, má s̄aa aà yái.

6 Lá gudṽanaṽ wé ̀o ḁ gudṽai,
 ma wé ̀o ḁ Diizi der̄la,
 ao, a de gudṽanaṽ wεḁa gudṽaia.

7 Isailiṽ, àṽ wεḁo Diizi,
 asa a gbēke v̄i à k̀e zài,
 gbēsuabaa gbāa pεεwà maamaae.‡

8 Aàpi mé a Isailiṽ suaba
 an duuna yá musu píi.§

131

S̀kpalea Diizi

Gea Yelusaleũ le pọ Davidi dà.

1 Dii, ̀andāa ku ma s̄uo,
 mili wé k̀aa gbéwao,
 mili laaidṽ yá pọ demala
 ge yá pọ z̄i'ũ mεεwao.

2 Aawo! Ma a ǹse d̀e,
 ma a s̄o dàdoũ,
 lán né k̀ea pọ kú ní a daowa,
 ma ǹse de lán né k̀ea pówae.*

3 Isailiṽ, àṽ wεḁo Diizi
 za gbā e gṽpii.

132

Davidi buiṽ z̄leka báawa Siṽna

Gea Yelusaleũ le.

* **130:3** Mal 3.2, Zia 6.17 † **130:4** 1Kia 8.39-40 ‡ **130:7** Lom 3.24 § **130:8** Mat 1.21, Tit 2.14

* **131:2** Mat 18.3

1 Dii, nsu to Davidi yá sãngu
 ní taasi pọ́ a kẹ̀o píi.
 2 A lekè Yakɔbu Lua gbãadewa,
 à legbè Diiè à mè,
 3 á tá kpéuo,
 á wúle a liiwao,
 4 á we i a wébaa gbiakũo,
 á tó i na a wéuo,
 5 e à ge uakpaò Diiè,
 i kpedɔ Yakɔbu Lua gbãadepiè.*

6 Wá mà a ku Eflata bùsuu,
 wá è Kiliayaaliũdeɔ bua.
 7 Wà gé aà kúkíi,
 wà kúle aà gbadibɔ ae.
 8 Dii, fɛle su n pilakíi,
 mpi ní n kpagolo ikodeo.†
 9 N gbàgbanaɔ gbèsuabaa da ula ũ,
 n yãmanaɔ gula iɔ dɔ.
 10 Nsu mikpedɔ kía pọ́ ní kpàeo
 n zòblena Davidi yáí.

11 Dii legbè Davidiè,
 a náai ví, a lé liléo, à mè:
 Má n bui zǒle n kpalabaawa.‡
 12 Tó n buiɔ ma bàakuarínɔ yādà,
 mé aa yá pọ́ má dānéc kũa,
 an buiɔ aao zǒle n kpalabaawa gɔɔpiiè.
 13 Asa Dii Siɔna sè,
 a ye àɔ de a zǒlekíi ũ à mè:
 14 Guè bee máɔ kuu gɔɔpii,
 la máɔ zǒleau, asa à ma pọ́ gbàe.
 15 Má báaadau, mí kùsũa diè,
 má ble kpa a wēnadeɔwa aa ká.
 16 Má gbèsuabaa da sa'onaɔne ula ũ,
 ma yãmanaɔ letē iɔ dɔ ní pɔnao.
 17 We má Davidi bui kía gbãade bɔu,§
 we kía pọ́ má kpà filia aɔ dɔu.*
 18 Má wida aà ibeɛɔwa,
 aà kíafua iɔ pipi aà musu.

133

Kua ní ledouo

Gea Yelusaleũ le pọ́ Davidi dà.

1 Gwa lá a maa mé a na
 tó kɔgbèɔ ku gudoũ ní ledouo.
 2 A de lán sakēnisi pọ́ wa kà Aalona miwawaε.*
 A bàalè pila aà lekānawa

* **132:5** 1Kia 8.17, Zin 7.46 † **132:8** Nao 10.35-36 ‡ **132:11** 2Sam 7.12-16, Luk 1.32-33, Zin 2.30
 § **132:17** Luk 1.69 * **132:17** 1Kia 11.36, 2Kia 8.19 * **133:2** Bɔa 29.7

e à gè p̄ila àà ula léwa.

³ A de lán Em̄o f̄ii mé lé kpá Siõna gbèsis̄iõwawa.
Wek̄ii Dii báaadangu d̄ileu wēni láasai ũ.

134

Dii sísia a ua gwá

Gea Yelusaleũ le.

¹ A Dii z̄ikenaõ,
à Dii sáaukpa ápii,
á gbé p̄ó ále z̄ike Dii ua gwáõ.

² A á õ se musu Dii kúkk̄ii oi,
í àà sáaukpa.

³ Kua Siõna Dii báadaágu,
aàpi mé musu n̄ z̄ileo kè.

135

Dii táasileá

¹ Aleluya!

A Dii t̄õõ!

A Dii táasile àà z̄ikenaõ!

² A gbé p̄ó i z̄ike wá Lua uao,
á gbé p̄ó iõ sí Dii kpé kpeleõ,

³ à Dii t̄õõ, asa a maae,
à lémwà, asa bee mé na.

⁴ Dii Yakõbu buiõ sè a p̄ó ũ,
à Isailiõ d̄ile a gbé yenzideõ ũ.

⁵ Má d̄õ ké Dii z̄õõ,
wá Lua mé de diiõla píi.

⁶ Dii ì yá p̄ó kàagu ke musu n̄ z̄ileo,
ísia guu n̄ t̄õõle n̄õnauo.

⁷ Ōme ì to lou sisi t̄õõle léwa,
ì to lou ma n̄ píleao,
ì b̄õ n̄ zàa'ianaõ a làasiu.

⁸ A Egipiõ yoao dède*
n̄ p̄otuo né s̄éiao píi.

⁹ A seelaõ n̄ dabudabuõ kè Egipi,†
à Falaõõ n̄ a gbéõ fù píi.

¹⁰ A buiõ m̄ide dasi,
à kía gbãadeõ dède.

¹¹ Amõleõ kí Siõ n̄ Basana kí Oguo‡
n̄ Kanaa bùsu kíaõ píi.

¹² A gbadà n̄ n̄ bùsuo,
a kpà a gbé Isailiõwa.

¹³ Dii, n̄ tó gaa v̄io,
Dii, n̄ yá ao d̄õ gbéõgu ḡõõpiiẽ.

¹⁴ Asa Dii a yákeke a gbéõne,
i a z̄õblenapiõ wēnagwa.

* **135:8** B̄oa 12.29 † **135:9** B̄oa 7.3 ‡ **135:11** Nao 21.21-24, 33-35

15 Buipãleò ní diiò pì ní ánusuo ní vuaoe,
gbēnazina ògbēonē. §

16 Aa lé vī, aali yā'oo,
aa wé vī, aali gu'e sōo.

17 Aa swá vī, aali yāmao,
an lé íana vīo.

18 An pinaò gōríwae
ní gbé pò lé ní náaikèò píi.

19 Isailiò, à Dii sáaukpa!
Aalona buiò, à Dii sáaukpa!

20 Levii buiò, à Dii sáaukpa!
Dii víakenaò, à Dii sáaukpa!

21 Wà Dii sáaukpa Siòna,
à bekpà Yelusaleũ.

Aleluya!

136

Dii sáaukpa

1 A Dii sáaukpa, asa a maae,
aà gbēke láaa vīo.

2 A luaò Lua sáaukpa,
aà gbēke láaa vīo.

3 A diiò Dii sáaukpa,
aà gbēke láaa vīo.

4 Ōme í dabudabu zōò ke ado,
aà gbēke láaa vīo.

5 Ōme musu kè ní a ònoò,
aà gbēke láaa vīo.

6 Ōme tōle pòò ía,*
aà gbēke láaa vīo.

7 Ōme gupuakūna zōò kè,
aà gbēke láaa vīo.

8 A íatē kè à kible fáane,
aà gbēke láaa vīo.

9 Mòvua ní saanaò í kible gwá,†
aà gbēke láaa vīo.

10 Ōme Egipiò negōe séiaò dède,
aà gbēke láaa vīo,

11 A Isailiò bòle ní guu,‡
aà gbēke láaa vīo.

12 A a gāsí pòò ní a iko gbāao,
aà gbēke láaa vīo.

13 A Isia Tēa zòe pla,
aà gbēke láaa vīo.

14 A tò Isailiò gè ípi zānguo,
aà gbēke láaa vīo.

§ 135:15 Soũ 115.4-8, Zia 9.20 * 136:6 Daa 1.1-2 † 136:9 Daa 1.16 ‡ 136:11 Bɔa 12.29-31

- 15 A tò ípi dà Falaṽó ní a zigṽola, §
aà gbēke láaa v̄io.
- 16 ṽme dṽaa a gbéṽne guwaiwaiu,
aà gbēke láaa v̄io.
- 17 ṽme kía zṽṽò tṽṽzṽ,
aà gbēke láaa v̄io.
- 18 A kía gawideṽ dède,
aà gbēke láaa v̄io.
- 19 Amṽleṽ kí Siṽ,
aà gbēke láaa v̄io.
- 20 N Basana kí Oguo, *
aà gbēke láaa v̄io.
- 21 A gbadà ní ní bùsuo,
aà gbēke láaa v̄io.
- 22 A kpà a zṽblena Isailiṽwa,
aà gbēke láaa v̄io.
- 23 Ibṽṽṽ ṽnaaleawá i s̄aaṽguo,
aà gbēke láaa v̄io.
- 24 A wá bóle wá ibṽṽṽ guu,
aà gbēke láaa v̄io.
- 25 ṽme ì ble kpa p̄piiwa,
aà gbēke láaa v̄io.
- 26 A Lua Musude s̄aukpa,
aà gbēke láaa v̄io.

137

Zìzṽṽ ṽṽba

- 1 Zṽleá Babeli bùsu swaṽ sae*
Siṽna yá dṽwágu, ṽ wa ṽṽṽ.
- 2 Wa wá mṽṽnaṽ tò looa swagbalaliṽwa we.
- 3 Gbé p̄ aa wá k̄uaṽ le gbèawá,
wá wetānaṽ mè wà ní p̄na yá,
wà Siṽna le s̄iné.
- 4 Kpelewa wá Dii leṽ si
kua buip̄aleṽ bùsu guui?
- 5 Tó Yelusaleṽ yá s̄amagu,
to ma ṽplaa imi.
- 6 Tó Yelusaleṽ yá lí dṽmaguo,
mé mi aà dile ma p̄nakṽṽ m̄ide ũo,
to ma léna naale.
- 7 Dii, tó yá p̄ Eṽṽṽ kè Yelusaleṽ wāgṽṽ dṽngu aa mè:
A wíwi, à wíwi, à daaí míṽm̄iṽ.
- 8 P̄kaaleaṽá Babeli bùsudeṽ!
Báaaden gbé p̄ a yá p̄ á kèwṽṽ fiaboé ũ.†
- 9 Báaaden gbé p̄ a á néṽ k̄úk̄ū
à ní wíwi gbṽsiwa ũ.‡

§ 136:15 Bṽa 14.21-29 * 136:20 Nao 21.21-35 * 137:1 Eze 1.1, 3 † 137:8 Zia 18.6 ‡ 137:9 Isa 13.16

138

Dii sáaukpa aà gbêke yáí

Davidi le.

¹ Má n sáaukpa ní nòsemendoo,
má n táasile gbãadeo ae.

² Má kúle n kpé pò a kua adoa ae,*
má n tɔbɔ n gbêke ní n náaio yáí,
asa míme ní tò n tó ní n yáo zɔɔ de pópíia.

³ Gɔɔ pò ma lezùnzì, ní wèa,
n ma gba wɔɔ ní gbãao.

⁴ Tó dúnia kíaɔ yá pò ní ò mà,
aa n sáaukpa ní píi, Dii.

⁵ Aa lesi Dii kekeáo yá musu,
asa Dii gawi zɔɔe.

⁶ Baa ní Dii kuamusukoo,
ì gbé késãanao wegwa,†
ì weví gbé pò aale e wà kàla.‡

⁷ Baa tó má yooyea, ni ma bɔ,
ni ma ibeoo pɔkũma kpále,
ni ma suaba ní n gãsa gbãao.

⁸ Dii a ma yá píi lekpaaimee,§
Dii, n gbêke láaa vío.
Nsu zì pò n ɔkpàwà too.

139

Dii yápii d̄sa

Davidi le.

¹ Dii, n ma tàasikà ní d̄s̄,

² ní ma z̄leá ní ma f̄leáo d̄s̄.

N n z̄akeo ní yá pò mále yáo kũa.

³ Ni ma t̄aa'oa ní ma w̄leáo gwa,
ma kekeá píi d̄óek̄ennɔ.

⁴ E yá àɔ gé b̄oi ma léu,

Dii, ní d̄s̄ s̄ás̄a.

⁵ N liaamazi kpe ní aeo,
n ɔ kumala.

⁶ D̄sa bee demee dabuyã ùe,
a demala, ma ònɔ i kawào.

⁷ Má má géu mà pili n Nisínawai?

Má má bàale tau, níyɔɔ ku weo ní?

⁸ Tó ma f̄le gé musu, ní kú we!

Tó ma tò sò miau, ní ké!

⁹ Tó ma f̄le ge íat̄ēb̄ilek̄ii gukpe,
tó ma ge z̄le ísia baale be'ae,

¹⁰ baa wek̄ii má naa n ɔz̄íe,
níyɔɔ ma kũa n ɔplaaue.

* 138:2 1Kia 8.29 † 138:6 Luk 1.48 ‡ 138:6 Zaa 4.6 § 138:8 Flp 1.6

11 Tó ma m̀e gusia kumala,
ge gupua ṕo má kúu li gwá ũ,
12 gu lío sianεo,*
gwá ɔ puane lán fáanεwae,
asa gupua ní gusiao doũ neε.

13 Mmε n ma s̄o p̀emεε,
n ma ikàsa ma da ǹseu.
14 Ma n sáaukè, n yākea ì dia,
ma kea de dabuyā ũ, à b̀o ma saε,
a yá ma kúa gbāa.
15 Goo ṕo ma daale neasakpe guu,
ma wáe ulεanεo.
Ké ma me lé ì asii guu we,
16 n wes̄imalε no'it̄ena ũ.
Lá n ma goo díle pii,
a lé kú n taalau
zad̄o a kee ì daaleo.

17 Lua, n làasoo gbiamεε maamaae,
a naoa z̄o fá!
18 Tó má ye nao, an dasi de ũfāaa.
Tó ma vu, mio kunn̄e e tia.

19 Lua, bó níle dá ní gb̄v̄aii?
A gomala gb̄denao!
20 N ibεεo ì n yā'o ní ǹsev̄aiοε,
n t́o gb̄ia ní léuo.
21 Dii, má za n zangudeo guo lé?
Má ye gb̄é ṕo f̄elenn̄o ḡiyāio.
22 Má zaŋgu v̄aiv̄ai,
ma ní díle ma ibεεo ũε.

23 Lua, ma gwagwa, ní ma ǹse d̄o,
ma tàasika, ní ma asiio kúa.
24 Gwa t́o má d̄o'è'ì v̄i,
ní d̄oamεε n zé gasai guu.

140

Wabikεa gb̄v̄aii yá musu

1 Davidi le.
2 Dii, ma si gb̄v̄aiiwa,
ma d̄o gb̄é p̄as̄ipio yái.
3 Aaí yāv̄ai w̄aipa ní s̄o guu,
sòle lé ̄o aaí wé goopi.
4 Aaí ní lé keke lán ml̄ewa,
an legbe'ía s̀gbala sewεε.*
5 Dii, nísu to gb̄v̄aii o k̄āao,
ma si gb̄é p̄as̄ipiowa,
aaí o z̄oamazi lekpaai.
6 Waladepio eỳmεε,

* 139:12 Dan 2.22 * 140:4 Lom 3.13

aa filifilimbakpàmεε,
aa baikpàmεε zéu.

⁷ Má ò Diiε: Ma Luan n ũ,
swákpa ma wěna wiii, Dii.

⁸ Dii Lua, ma Suabana gbāa,
ni ɔkumala zĩ guu.

⁹ Nsu to gběváiɔ pɔeã zεkeo,
Dii, nsu to an lekpaai k̄sεo.

¹⁰ To gbé pó liaamaziɔ midε,
to vāi pó aale o wí n̄ musu.

¹¹ To tɛyɔ wāa élemá,
to aa sí ε pó aa f̄ɔ buo guu.

¹² Nsu to yásiade zεk̄ii e dúniauo,
to vāi aɔ gbé pásĩ wε zesaiε.

¹³ Má d̄s Dii ì yānakpa wēnadeɔwa,
ì yākeke taasideɔne a zéwa.

¹⁴ Gbēmaaɔ mé aa n tɔbɔ,
n̄sεpuadeɔ mé aɔ ku n k̄ii.

141

Suabaa wabikεa

Davidi lε.

¹ Dii, máε wiilenzi, ke kpakpa,
tó ma lezùnzi, swákpa ma yái.

² Ma wabikεa a kama
lán tulaleti súlewa,*
ma ɔ dɔa musu ɔ dεne sa oosi oa ũ.

³ Dii, ma léna d̄sámεε.

To mà a lé f̄s̄.

⁴ Nsu to ma n̄sε ta yāváiwa
mà ḡɔ dàade ũ n̄ vāikεnaɔ,
mà ɔdaaaínɔ n̄ blεnablea guuo.

⁵ Tó gbēmaa ma gbē, gbēkekeae!
Tó à ma swāgàga, má gíio,
à n̄sikà ma miwa.
Miɔ wabikε ké gběváiɔ yākeɔ su zεkeo.

⁶ Tó wà n̄ gběz̄ɔɔ kwè yāt̄εu,
wa si sa ké ma yá mé na.

⁷ Lá wĩ yàa paa a féenaɔ fáaa,
màa an wá aɔ káε n̄ mia'εε.

⁸ Dii Lua, n̄mε ma wé péma,
ma nanziε, nsu ma kpámáo.

⁹ Ma suaba n̄ mɔ pó aa kpàmεεo,
to mà zā bai pó vāikεnaɔ kpàmεei.

¹⁰ To gběváiɔ si n̄zia bai guu,

* **141:2** Zia 5.8, 8.3

mapi sɔ mí dɔi aafia.

142

Wabikɛa gbɛ̀'eu

¹ Davidi wabikɛa gɔɔ pɔ a ku gbɛ̀'eu.*

² Máɛ ɔ gbãa dɔ Diiɛ,
máɛ wɛna wii ɛ Diiwa.

³ Máɛ a yã'ɔma bɔɛɛ,
máɛ a taasikɛa siuè.

⁴ Tó ma wɛni gɔ ɛɛ,
nímɛ níɔ ma kua dɔ.
Wà baikpàmɛɛ ma táa'ozɛu.

⁵ Wɛsɛ n̄ ma ɔplaa gwa,
gbɛɛ lé ma yãdao.
Ulɛkii làaa,
gbɛɛ lé ma aafia gbɛao.

⁶ Dii, máɛ wiilema ma m̀è:
Mmɛ ní ma ulɛkii ũ,
nímɛ ní ma baa ũ dúniãɛ beeu.

⁷ Swãdɔ ma wiileai,
asa ma gɔ mugɛɛn̄n̄ɔɛ.
Ma si ma gbɛ̀ɛɛɛn̄aɔwa,
asa an gbãa demalɛ.

⁸ Ma bɔ yooyɛɛ beeu,
ké mà n tɔbɔ,
gbɛmaaɔ i kãamazi,
ké n maakɛmɛɛ yáí.

143

Kua ibɛɛɔ ɔɪ wabikɛa

Davidi ɛ.

¹ Dii, ma wabikɛa sí,
swãdɔ ma wɛna wiii.
Wea n náai ní n maaɔ yáí.

² Nsu yákpalekɛ ní mapi n zòblenaoo,
asa gbɛɛ kune tàaesaiɔ.

³ Ma ibɛɛ ma gbesèɛ à ɔzɔa,
a tò má kú gusiau
lán gbé pɔ gà à gègɛwa.

⁴ ɔ ma wɛni gɔ ɛɛ,
ma pɔ yà dúuduu.

⁵ Gia dòmagu,
máɛ làasookɛ n zíkɛaɔwa,
máɛ n yãkɛaɔ wàaiɛpa.

⁶ Ma ɔ dɔnzi,
máɛ n m̀sɛ nide lán gugiiwa.

⁷ Wea kpakpa Dii, ma yèɛɛ làa.
Nsu bɔ ma kpɛ mà gɔ

* 142:1 1Sam 22.1

lán gbé pó si bɛdauɔwao.

⁸ N n gbêke ɔɔmɛɛ kɔɔ,
asa n̄mɛ má n náai ví.
Ma da zé pó de mà sɛwa,
asa n̄mɛ ma azía kpàma.

⁹ Ma si ma ibɛɔwa, Dii,
n̄mɛ ma nanzi.

¹⁰ Mmɛ ní ma Lua ũ,
n̄ n pɛákea damɛɛ.
N Nisina maa dɔaamɛɛ gusalalau.

¹¹ Ma lé ní láo n tó yáí, Dii,
ma bɔ taasi guu n maa yáí.

¹² Ma ibɛɔ midɛ n gbêke yáí,
ma wèlɛɔ dɛdɛ píi,
asa n zòblenan ma ũ.

144

Wabikɛa misia yá musu

Davidi lɛ.

¹ Má Dii ma gbɛsi sáaukpa,
í zíkɛa ɔ na damɛɛ,
í to ma ɔ àɔ kai ví zí guu.

² Ɔmɛ ma ulékíi ũ, í gbêkekɛmɛɛ,
ɔmɛ ma zegíkíi ũ, í ma suaba.
Ɔmɛ ma sɛngbao pó mi mikpai ũ,
í to buiɔ mikpaa.

³ Dii, bón gbɛnazina ũ an yá ɔ dɔngui?

Bón ní ũ, ni laaidɔmái?*

⁴ Gbɛnazina de lán kàsafiwaɛ,
aà wɛni í gɛzɛa lán uenawaɛ.

⁵ Dii, n̄ n bɛ siilɛ n̄ pila,
ɔkã gbɛsɛsɔwa aa súleɔɔ.

⁶ To lou pílɛpílɛ n̄ gbéɔ fáaa,
ka fán̄gu, gili i gɛn̄gu.

⁷ Ɔbɔ za musu n̄ ma kú.
Ma bɔ í zɔɔ guu,

ma si bui zìlɔɔwa.

⁸ Yá pã oa mé ní lé pã,
aaí ɔlɛlɛ ní lé pã gbɛao.

⁹ Lua, má lè dafu sínɛ,
má n táasilɛ ní kúu bakwio.

¹⁰ Ni to kíɔ zible,
ni n zòblena Davidi bɔ fɛn'ɔɔ lézì.

¹¹ Ma kú n̄ ma bɔ bui zìlɔɔ guu,
yãpã oa mé ní lé pã,
aaí ɔlɛlɛ ní lé pã gbɛao.

¹² Wá nɛgɔɔ pɛlɛ ní èwaasokɛu lán lí pɛawa,

* 144:3 Soũ 8.4, Ebe 2.6

wá nenɔɔ aao de lán kibe gbèpele kefenawa.

¹³ Wá dɔ pa, aao pópíi ví,
wá pɔtuɔ kɔ lee òaa sɔo,
aa ka òaasɔsɔo lee kwi wá kpàsau.

¹⁴ Wá zuo aso zɔ sése.
Bíigbooa aɔ kuo, lala'oa aɔ kuo,
búbuapea aɔ ku gǎae lo.

¹⁵ Báaadeɔn gbé pɔ an kua de màao ũ.
Báaadeɔn gbé pɔ Dii de ní Lua ũ ũ.

145

Dii táasilea aà maakea yáí

Dii táasi pɔ Davidi le.

¹ Má n táasile ma Lua, ma Kía,
máo n tɔbo gɔɔpiie.

² Má n sáaukpa lá gu lé dɔ,
máo n táasile láasaie.

³ Dii zɔ, à ká wá aà táasile,
aà zɔke lé vío.*

⁴ Kpáio n yákeao sáaukpa Wueɔne,
aa n yázɔkeao galike.

⁵ Aa n maa zɔ gawide yá'o,
má n yábonsaekao wáaipa.

⁶ Aa n dabudabukea gbáa yá'o,
mí n zɔke dau siuné.

⁷ Aa n maakea zɔ baokpa,
aai gulake n yázedekeao yáí.

⁸ Dii sùuu ví ní sósobio,
aà pɔ lí pa kpaaɔ, a gbéke ví zɔ.

⁹ Dii ì maake gbépiie,
ì a pɔkeao wɛnagwa píi.

¹⁰ Dii, n pɔkeao n sáaukpa píi,
n yámanaɔ n tɔbo.

¹¹ Aa n kpala gawi faai bo,
aa n iko gbáa yá'o.

¹² Aa n yázɔkeao da gbéɔne
ní n kpala maa gawide yáo.

¹³ N kpalaá kpala láasaie,
níyɔ de kía ũ wè píie.

Dii náai ví a yápii musu,
a sùuu ví ní a pɔkeao píi.

¹⁴ Dii ì gbé pɔ lé léleɔ kú,
ì gbé pɔ taasi tòmáo fele.

¹⁵ Pópíi wé dɔnzi,
ni ble kpámá a gɔɔwa.

¹⁶ Ni ɔ pooné, pɔ mómá,
ni pɔ bée píi pɔeá bɔɔlekeè.

¹⁷ Dii kekeáo maa píi,

* 145:3 Lom 11.33

a gběke ví a yápii kea guu.

¹⁸ Dii kái ní a sísináṽ píi,

gbé pó aai àà sísi ní síanaoṽ.†

¹⁹ I a víakenaṽ pṽeã bṽṽlené,

í ní wiilea ma, í ní suaba.

²⁰ Dii í gbé pó yeazíṽ dṽa píi,

ãma a vãikenaṽ míṽnzṽe.

²¹ Dii táasilea aṽ dṽ ma léue.

Pópii aao àà tṽṽgṽṽ píi, asa a kua adoaṽ.

146

Dii laaidṽa wēnadeṽwa

¹ Aleluya!

Mapi, má Dii táasile,

² máṽ Dii táasile e ma wēni léue,

máṽ lesi ma Luaṽ ma kua léue.

³ Asu sṽkpalṽ gbãadeṽzio,

gběsuabaa ku gbēnazína kíio.

⁴ Tó an wea làa, aai ea gē tíue,

zĩbeezi yá pó aale yá í midṽ.

⁵ Báaadṽen gbé pó Yakṽbu Lua mé aà dṽnlede ũ ũ,
aà wé íṽ dṽ Dii a Luazi.

⁶ Ŭme musu ní zĩleo kè,

isia ní pó pó kú a guuṽ píi.*

⁷ I yãnakpa gbé pó wàle gbãamṽnéṽwa,

í blṽ kpa nṽandṽenaṽwa.

Dii í babṽ gbé pó yeelṽeaṽwa,

⁸ Dii í vĩaṽ wé wēné,†

Dii í gbé pó taasi tṽmáṽ fele,

Dii íṽ ye gbēmaaṽzi.

⁹ Dii í bṽmṽṽ gwa,

í ṽda gyaaṽ ní toneṽwa,

ṽ í zé kaaũ gbēvãíṽne.

¹⁰ Dii íṽ kible gṽṽpiiṽ.

Síṽnadeṽ, á Lua íṽ ku e á buiwaṽ.

Aleluya!

147

Pópii kua Lua ṽzi

¹ Aleluya!

Lesia wá Luaṽ maa mé a na,

à kũ wà àà táasileṽ.

² Dii lé Yelusaleũ fele íṽ,

à Isaili zĩṽṽ náaa lé suíṽṽ.

³ I gbé pó an pṽ yàṽ nṽse níniné,

í nísidṽṽ ní gu'íṽwa.

† **145:18** Zãa 4.24 * **146:6** Zĩn 4.24, 14.15 † **146:8** Mat 9.30, Zãa 9.7

4 I saanao nao,
 a ní baade dō ní a tóo.*
 5 Wá Dii zōo, a iko ví maamaae,
 aà ñno lé vío.
 6 Dii ì zlabusanao gba gbãa,
 ò ì tō vāikenaowa e zīle.
 7 A lesi Diie ní aà sáaukpaa,
 à wá Lua táasile ní mōnao.
 8 I to lou sisi,
 ì tōle gba lou,
 ì to sē bōle sīsia.
 9 I ble kpa nòbōowa
 ní gbagbaa néo, tó aale wiipe.
 10 I ke sō gbãa mé ì kaaàguo,
 i ke gōsagbāake mé ì keèo.†
 11 Gbé pó aa aà vía vío mé ì kaaàgu,
 gbé pó an wé do aà gbēkeipio.
 12 Yelusaleūde, à Dii tōo,
 Siōnade, à á Lua táasile.
 13 Asa ì báaadaágu,
 ì á wéle bōle gbãa gba gbãa.
 14 I á gba aafia'e á bùsu lé léu,
 ì pōbui maa kpáwá à ká.
 15 I yā'o kpásā tōle,
 aà yá ì ká ní bao.
 16 I nēzi kwē púuu lán sākāwa,
 ì to fii kpá lán túfuwa.
 17 I lougbe fáe lán gbèkōowa.
 Déme a fō ze a íanai?
 18 I yā'o kpásā, ò lougbe pi ì yó,
 ì íana gbae, a í ì bàale.
 19 I to Yakōbu buio a yá dō,
 ì ikoyā pó á dīleo da Isailiōne.
 20 I bee ke buipāleōneo,
 aa aà yādileaō dōo.

Aleluya!

148

Dii pōkeo aà táasile

1 Aleluya!

A Dii táasile aà bēdeō!
 A aà táasile za musu!
 2 A aà táasile aà malaikaō píi!
 A aà táasile aà íwaō píi!
 3 A aà táasile íatē ní mōvuao!
 A aà táasile saan'inaō píi!
 4 Báluma kpele pōo

* 147:4 Isa 40.26 † 147:10 1Sam 16.7

ń í pọ́ kú luabεpuanaaṽ,*
à àà táasile.

⁵ Aa Dii tọbọ,
asa ɔme yá'ò, ɔ aa kè.†

⁶ A ń pεpe ń pépekíi,
aaṽ ku we gọpíi,‡
à kọọ dàné, aa fṽ víao.

⁷ Pọ́ pọ́ kú tọleṽ, à Dii táasile,

ń kpò gbèṅṅṽ ń ísia í títiuṽ§

⁸ ń loupilεao ń lousisiao

ń lou'io ń a gbεo

ń zàa'iana pọ́ í misiile àà yáεo

⁹ ń gbèsisíṽ ń sìsínṽ píi

ń lí nε'inaṽ ń sede líṽ píi

¹⁰ ń sèanṽṽ ń pọtuṽṽ píi

ń pọtaa'onkuawaṽ ń bāṽ

¹¹ ń dúnia kíao ń buiṽ píi

ń kíao ń bùsu gbāadeṽ píi

¹² ń èwaasoṽ ń wéndiao píi

ń gbēzṽṽ ń néfēnenaṽ.

¹³ A Dii tọbọ,

asa àà tó mé deńla,

àà zṽke de musu ń zílεo pọa.

¹⁴ A kía gbāade kpà a gbéṅṅe

gbé pọ́ Isailiṽ í àà táasile ũ,

àà yāmana pọ́ kāiaànṽṽ.

Aleluya!

149

Dii yāmanaṽ yákpalekea ń dúniao

¹ Aleluya!

A lè dafu sí Diiε àà yāmanaṽ!

A àà táasile balu guu!

² Isailiṽ, à ví àṽ kēaa á Kena yá musu.

Sìṽnadeṽ, à pọnake ń á kíao.

³ A ɔwā à àà tọbọ,

à àà táasile ń mọṽnao ń gāao.

⁴ Asa Dii gbéṅṅ yá í kaaàgue,

í zìabusanaṽ kpela à ń suaba.

⁵ Dii yāmanaṽ kúkuake ń gawipiu,

an gula aṽ dṽ ń lii musu.

⁶ Lua táasilea aṽ dṽ ń léu,

fēnda lé pla aṽ naa ń ọzì,

⁷ aa tṽsiò buiṽwa,

aaí bùsu píi gbéṅṅ wεtāò,

⁸ aaí ń kíao yeye ń mọdaonaṽ,

* **148:4** Daa 1.7 † **148:5** Daa 1.1, 3 ‡ **148:6** Daa 1.14 § **148:7** Daa 1.21

aai galakpa ní kíabuionε,
⁹ aai séhno lá Lua yādàrlawa.
 Dii yāmanaṽ tṽṽ a guu.

Aleluya!

150

Dii táasileα

¹ Aleluya!

A Lua táasile àà kúki,
 à àà táasile bàluma zṽṽ guu.

² A àà táasile àà gṽsake yái,
 à àà táasile àà zṽṽ deńla yái.

³ A àà táasile ní kuupeao,
 à àà táasile ní mṽṽnao ní domao.*

⁴ A àà táasile ní gāao ní ṽwāao,†
 à àà táasile ní goeo ní kuleo.

⁵ A àà táasile ní sésēnapao,
 à àà táasile ní sésēn'ṽ gbāao.

⁶ Pó bées pii, à Dii táasile!

Aleluya!

* **150:3** 2Sam 6.5 † **150:4** 2Sam 6.14

YAASIO

Yá pò kú láe bee guu

Láe bee guu wà yáasió n̄ òn̄o yádan̄e òu, ò wà Salom̄o tókpāe, asa Isailio Salom̄o d̄s òn̄ona pò tóbò ù.

Yáasi láá lá pò wà Isailio felekaa òn̄oyā̀ k̄eùò dōe. Wa f̄s lápi kpaale læe àās:

A séia lé ài pò òn̄o ì iné b̄ooleke (1-9). Gueò òn̄o ì yā'o lán gb̄enazínawa (8.12-36), ì azia dile Lua zík̄ena ù.

A plaade mé lápi guoguo yá ù, gu pò yáasió kuu (10-29). Salom̄o mé yáasipio k̄e ge a k̄aaa gudoũ (10.1-22.16, 25.1-29.27), mé wà òn̄ona p̄aleò yáasió k̄ãfi a guu lo (22.17-24.22, 24.23-34).

A àāde (30-31) guu òn̄oyā̀ pò gb̄ep̄aleò k̄eò kuu.

Yáasi lá i yāzi ge Isailio yā̀ o lán Bibli lá k̄iniòwao. A yádan̄eá wá baade píi p̄e, mé a ledamaò ì to gb̄é kua àò na, io Lua p̄eã ke n̄ p̄nao. Òn̄oyā̀ pò kú lápi guuá wá kua lá gu lé d̄o yáe. Lua mé iko ví. Viak̄eaè mé d̄sa z̄ina ù, ì mó n̄ yāmaakeao n̄ kuanao. Músi ì gb̄ev̄aiò n̄ soũò n̄ odeò le, āma gb̄emaao n̄ òn̄ona n̄ gb̄é pò aai w̄enad̄o taasideòneò ì n̄ maakea gb̄e e.

Yáasi lá kyokea ì to wà Isailio kua gbad̄o n̄ òn̄o pò aa víò. W̄i e lá an òn̄onaò ì wá gb̄enazínaò yā̀ n̄ wá yā'òmaò d̄o d̄o. Òn̄opi de ḡo p̄ii yá ùe, mé à ḡi ku e n̄ a gb̄o.

Yá pò a yái w̄i yáasik̄ei

¹ Yáasi pò Davidi né Salom̄o,*

Isailio k̄ia k̄e,

² ké gb̄é e òn̄okū, aao laai ví,
aai d̄sayā̀ dada,

³ aai ḡo w̄ez̄en̄ làasoodeò ù,
maakea n̄ yáze deo n̄ náaio yá musu.

⁴ Yáasipio ì n̄òsedoũde gba laai,
ì to èwaaso àò ku a d̄òwa n̄ d̄sao.

⁵ Laaide i ma, aà yādadaa i gé ae,
n̄òsede i ledama e a guu,

⁶ i yáasi n̄ yāleũan̄eo mid̄o
n̄ òn̄odeò yā'oao n̄ n̄ faai yā̀.

⁷ Viak̄ea Diie mé d̄sa z̄ina ù,†
gb̄é pò ì saka òn̄o n̄ yādadaaoguá soũe.

Laaikaa gb̄ev̄aiò k̄on̄ii

⁸ Ma né, n̄ili n̄ mae yā'on̄e ma,
n̄su p̄ákpa n̄ da ledamaio.

⁹ Aò de f̄ua k̄ef̄ena ù n̄ miwa,
aò de yābaa ù n̄ n̄e.

¹⁰ Tó duunk̄enaò lé k̄on̄ik̄ene,
n̄su weio, ma né.

¹¹ Aai me:
M̄o wà ge gb̄é d̄ádã wà n̄ dede,
wà yāesaideò kpákpa wà n̄ kúkū.

* 1:1 1Kia 5.12 † 1:7 Yob 28.28, Soũ 111.10

12 Wà ní mómò bḗḗ lá mia ì kewa,
 wà ní mótí lá bēda ì kewa,
 13 wí pò ɔde bui píi e,
 wá kṙé ɔ pa ní pò pò wá nàaapiɔ.
 14 Mò wà wá baa daaa,
 wápii, wá mɔkpe ɔ doũ.
 15 Ma né, rísu géínɔ,
 rísu zéḗínɔ.
 16 Asa an kèḗ lēũ ní vāikēaoe,
 aa wāa ní gbēḗao.
 17 Bakpaa bā ɔ wáaá pāe.
 18 Aale baikpá ríziāe,
 an tòe mé a ní pui.
 19 Ɔvāi'ena ɔ zian we nípii,
 an luaa pói mé ì ní wēní ɔ.

Ɔnɔ gbésisia

20 Ɔnɔ lé wiile gāae,
 aà lé ɔ zēau.
 21 I lēzu zé pò wīli láauo miwa,
 ì kṙawake wéle bíibɔle ɔ guu à me:
 22 Ɔnɔsaide ɔ, á kú ní ɔnɔsaio e ɔ ɔe ni?
 Ma láanikena ɔ, á ze ma láanikēae ɔ ɔe ni?
 Ɔũ ɔ, á za dōagu e ɔ ɔe?
 23 Tó a ma lēdama mà yāa,
 dō ma a nisina pīsiwá,
 mí tó à ɔ ma làasoo vī.
 24 Lá ma á sisi, a gi swákpai,
 ma ɔ pòé, á gbēe laai i kawào,
 25 lá a ma lēdama kṙà swáa píi,
 i we laai pò ma á gbáio,
 26 tó músi á lé, má á yáalɔe,
 tó yá á lé, má á láanikēe,
 27 baa tó yá á lé lán zàa'ianawa,
 mé músi á lé lán zàalolowa,
 mé taasi ní yā'ōmao gḗázi.
 28 Gɔ ɔ bee á gbasa lēzumazi,
 kási má weo,
 á ma kíi wēle, kási á ma eo.
 29 Asa á za dōauē,
 mé i ze ní vlakēa Diiēoo.
 30 I we ma lēdamaio,
 a sakà laai pò ma á gbáue.
 31 A á dàa gbē'e,
 yāvāi pò a zē ɔ wi á musu.
 32 Gia ɔnɔ ì ɔnɔsaide ɔ dēde,
 làasooṣai ì ɔũ ɔ t̀b̀z̄.
 33 Gbḗ pò ma yá kūa s̄ ɔ ɔ ɔ ɔ ɔ,
 ɔ ku niē musu vāi kākēsaie.

2

Tea ɔnɔ ài

1 Ma né, tó n ma yá sǐ,
 mé n ma yādileaᵇ kŭa n sōu,
 2 tó nle swāᵇᵇ ᵇnoyāi,
 mé n sō kpà a dadaawa,
 3 tó n lezù laaizi,
 mé n wiilè yādadaai,
 4 tó n kpálekèi ánuᵇsu ũ,
 mé n wèele àizeε ulεa ũ,*
 5 nýᵇᵇ vīakea Diiε midᵇᵇ sa,
 ní Lua dᵇᵇa e.
 6 Asa Dii mé ì ní gba ᵇno,
 dadaa ní dᵇᵇao ì bᵇᵇ aà kŭie.
 7 A káfla zé kŭa gbēmaaᵇᵇne,
 a de sèngbao ũ tàesaideᵇᵇne.
 8 I ᵇlia gbēmaaᵇᵇzi ní taa'ou,
 ì a yāmanaᵇᵇ dᵇᵇa ní yá píi kea guu.

9 Nyᵇᵇ yázede dᵇᵇ sa ní yá dᵇᵇodeo
 ní yá pᵇᵇ zεvŭo ní maa píi zéο.
 10 Asa ᵇno a mᵇᵇma,
 mé dᵇᵇa a n kási.
 11 Kua ní laaio a n dᵇᵇa,
 yázedᵇᵇa a ᵇlianzi.
 12 A n bᵇᵇ gbēvāiᵇᵇ zéu
 ní yābēεkenaᵇᵇ ᵇzŭo.
 13 Gbépiᵇᵇ pàale yāmaa zéε,
 aa gusia zé sè.
 14 Aaŭ pᵇᵇnake ní vāikeaᵇᵇ,
 aaŭ vī aaᵇᵇ kēaa ní yābēε faasaio.
 15 An kekeá faa vŭo,
 aaᵇᵇ yāke ní kᵇᵇnioε.

16 ᵇnoᵇᵇpi a n bᵇᵇ káalua ᵇzi,
 a n si nᵇᵇε pāle yá nana oanεwa.
 17 Nᵇᵇεpi pākpa a nεnᵇᵇn gᵇᵇi,
 à a Lua bàa kuaano yá gbᵇᵇo.
 18 Aà be ì mipeŭno gawaε,
 aà kpé zé ì táŭno beᵇᵇau.
 19 Gbé pᵇᵇ gèaazi lí nᵇᵇselileo,
 ìli wēni zé le bo.

20 ᵇnoᵇᵇpi a n da gbēmaaᵇᵇ zéwa,
 níᵇᵇ dᵇᵇodeᵇᵇ zé kŭa.
 21 Asa nᵇᵇεpuadeᵇᵇ mé aa gᵇᵇ bùsu vī,
 tàesaideᵇᵇ mé aaᵇᵇ ku a guu.
 22 Vāikeᵇᵇnaᵇᵇ sᵇᵇ, wa ní yá ní bᵇᵇleue,
 wa náaisaideᵇᵇ kpoεue.

3

Dii náaikea ì ᵇno iné

* 2:4 Mat 13.44

1 Ma né, rísu to ma yādanε sānguo,
 ñyḥ yá pḥ má dīlenεo kūa n sōu.

2 Asa a n ka wēni gbāawa,
 a aafia káfiε.

3 Gbēke ní náaio su kēmao,
 ñyḥ daa yābaa ũ,
 kē n sōwa lá wī kē lákēkiwawa,

4 n tó iḥ na,
 níḥ maa Luaε ní gbēnazinao.*

5 Dii náaike ní nḥsemendoo,
 rísu gbāa'e nzia ḥnḥwao.

6 Nyḥ aà dḥ n yá píi kea guu,
 i zεpoonε.

7 Nsu ñ nzia gwa ḥnḥna ũo,
 ñyḥ Dii vía ví, ní kē váiwa.†

8 Bee aḥ de n me aafia εse ũ,
 a n wá gba gbāa.

9 Dii kpεla ní n àizεεo
 ní n buapḥ káauḥ píi,

10 pḥwεnaḥ i bi bḥ n dḥu,
 n selaḥ i pa yelele ní vεε dafuo.

11 Ma né, tó Dii n toto, rísu dilε pāo,
 tó à n gba laai, rísu to à kenε íio.‡

12 Asa gbé pḥ Dii yei ḥ i dazεwa,
 lá mae i ke a né pḥ kēε maaεwawa.§

Ḥnḥ ai

13 Báaaden gbé pḥ ḥnḥ le kū
 mé dḥa pàè ũ.

14 Asa a ài ví de ánusua,
 i káfiakεné de vuaa.

15 A bεεε ví de ḥsoa,
 pḥ pḥ a ni kumaḥ kee i kawào.

16 Wēni gbāa ku aà ḥplaau,
 àizεε ní gawio ku aà ḥzεεu.

17 Aà yáḥ kekεá na,
 aà zé píi aafia ví.

18 A de lí wēnide ũ gbé pḥ kūaḥne,
 báaadeḥn gbé pḥ síḥ ũ.

19 Dii gḥike guu à tḥḥε kàle,
 aà ḥnḥ guu à musu kè.

20 A ísia ε bḥ a dḥa guu,
 a tò luabεpuana mḥse ví.

21 Ma né, ñyḥ wεzē ní ḥnḥo ví,
 rísu ñ wεvíao.

22 Aḥ de n nisina wēni ũ,
 aḥ de yābaa ũ n nḥε.

* 3:4 Luk 2.52 † 3:7 Lom 12.16 ‡ 3:11 Yob 5.17 § 3:12 Ebe 12.5-6, Zia 3.19

- 23 Nyḡḡ be n laaiwa,
pḡe a kpàlikpanεo.
24 Tó n wule, vía a n kũo,
ńyḡ wúle i'ò na.
25 Nyḡ kai víakεo,
ge músi pḡ í vāikεnaḡ le kándo.
26 Asa Dii aḡ de n mikpakĩi ũ,
a n gbá ví kaia.
27 Tó n ḡ lé n kpe le,
ńsu gí maakei gbé pḡ kũ n keèεo.
28 Tó n dḡnle zé ví,
ńsu o n gbédeεε aà gé e ziao.
29 N gbédeε pḡ kú n sae dḡdḡa,
ńsu lekpaaiáazi ní gbēεoo.
30 Tó gbé i yāe kenεo,
ńsu lekpaakeaànḡ pāo.
31 Nsu gbāamḡnεdeḡ kua nideo,
ńsu n n keae keo.
32 Asa Dii ye kḡnideḡ gíyāio,
nḡsepuadeḡ ḡ í ke a kpāasiaḡ ũ.
33 Dii í láaizí gbēvāio uawa,
í báaada gbēmaaḡ beu.
34 I gbélaanikεnaḡ láanike,
a gbēke ví ní zlabusanaḡ.*
35 Ḣḡde a beεε e,
sḡŭ sḡ í wida aziawa.

4

Gbēzḡḡ ledama

- 1 Ma néḡ, à gbēzḡḡ ledama ma,
à á laai kpále ké à e aḡ dḡa ví.
2 Dḡa súsu mále daé,
ásu pākpa ma yādaneio.
3 Ké má kú né ũ ma mae ḡzĩ,
má buse ma da né mēndona ũ.
4 Ma mae yādámεε à mè:
Nyḡ ma yá kũa n sḡu,
ma yādilεneḡ da, n kua io na.
5 Ḣḡkũ, ńyḡ dḡa ví,
asu sāngu n pāale ma yáεo.
6 Nsu pākpa ḡḡoio, a n dḡa,
ńyḡ yeaàzi, a ḡkunla.
7 Ḣḡkũ, ḡme yápii mi ũ,
dḡa weεε ní àizeε pḡ ní ví píio.*
8 N aà kú gbáugbāu, a n káfí,
didiwà ḡplapla, a n kpela.
9 Aḡ de fùa maa ũ n miwa,
àḡ deνε kíafua gawide ũ.

* 3:34 Zaa 4.6, 1Pie 5.5 * 4:7 Mat 13.44-46

- 10 Ma né, swákpa ma yáí,
yápi da, n wēni aᵇ gbāa.
- 11 Ma ᵇno zé ᵇlᵇne,
ma n da yāmaa zéwa.
- 12 Tó níle taa'ou, pᵇe a kpaneo,
tó níle bàaleu, níyᵇ gēnaleo.
- 13 Nyᵇ ma ledama kūa, nsu gbaeo,
didiwà gbāa, asa ᵇme n wēni ũ.
- 14 Nsu vāikenaᵇ zé seo,
nsu te gbēvāiᵇ zéio.
- 15 Ené, nsu namáo,
kémá, ñ n gea ke.
- 16 Tó aai vāi e kèᵇ, aali i'oo,
tó aai gbé e kaaũᵇ, i lí gē ní wéuo.
- 17 Asa vāikea mé ní pᵇblea ũ,
gbéᵇ wetāa mé ní imia ũ.
- 18 Gbēmaaᵇ zé de lán gudᵇleiawa,
a gupua ᵇᵇ dede lán íatē dedeawa.
- 19 Vāikenaᵇ zé de lán gusia níiniwa,†
aali pᵇ pᵇ tò wàle gēnale dᵇo.
- 20 Ma né, laaidᵇ yápiᵇwa,
swáse ma yā'onēi.
- 21 Nsu kpá swáao,
nyᵇ kūa n sᵇu.
- 22 Asa a de wēni ũ gbé pᵇ le kᵇᵇne,
a de mè búu aafia ũ.
- 23 Azaiasa laaidᵇ n sᵇ yáwa,
asa wēni zína ᵇᵇ sᵇ kíie.
- 24 Bᵇ yābēe'ou,
mikē yākpaanla'ouawa.
- 25 Wedᵇ n ae,
gugwa n kuu súsu.
- 26 Zé sé súsu,
n yákeao píi a ᵇᵇ maa.‡
- 27 Nsu yeēle ᵇplaii ge zeeio,
nsu gbápele vāi zéuo.

5

Laaikaa káaluai

- 1 Ma né, laaidᵇ ma ᵇᵇowa,
swákpa ñ ma wezē yāma,
2 ké ñ e nyᵇ ku n dᵇᵇwa,
dᵇa iᵇ ku n léu.
- 3 Káalua legbe'i iᵇ na lán zᵇwa,
í ní gále ní lé nao,
4 āma gbezā i kené íi lán gᵇiwa,
í ní zᵇ lán fēnda lena kpeplawa.
- 5 Aà zé i mipeᵇnᵇ gawa,

† 4:19 1Zaa 2.11 ‡ 4:26 Ebe 12.13

Ì si ní gbé pọ́ teaziọ bẹdau.
 6 Ili làasookẹ wēni zéwao,
 a dǎ a zǎ zépiwao.

7 Ma né, swáse ma yáí sa,
 rísu gi ma ledamaio.

8 Pǎale nọe bee taae zǎ,
 rísu ò aà be gǎae baa vǐo.

9 Nsu ò n gbǎakpa gbǐpǎlewao,
 rísu ò n wēni kpa gbé pǎsíwao,

10 ké n àizεεo su gǔ dǎoεo,
 mé n zǐ ài su gǔ ua pǎledeoεo.

11 Nyǒ aauke n gɔɔ vláwa,
 ríyǒ ibaba, n yèεε a láa,

12 ní mε: Ma gi ledamai fá!

Ma sakaa totoau mé tò.

13 Mi ledamadeo yǎ'one mao,
 mi swáse ma yǎdanedeoziọ.

14 Ma gǔa wēna pọ́ ù míomio
 ké dúnia ma e zǎo.

15 N nzía ola imi,
 ze ní nzía lǒ'io.

16 N nibona ibọlea bàasi maae?
 N í gufǒ bọa gǎae ze vǐo.

17 To ào de n na pọ́ ù ado,
 asu ào de gbēe pọ́ ũo.

18 To Lua báaada n biapiu,
 pɔnake ní n èwaasogɔɔ nɔo.

19 N tue báasēde! N zótēn kefena!
 To bǐnobleaaànɔ lí kangu gɔɔpii,
 ní aà báasē nide lá gu lé dɔ.

20 Ma né, bóyǎi ríyǒ nọ pǎle nidei?
 Bóyǎi ríyǒ bǐnoble ní nọ pọseoi?

21 Gbēnazinao yǎkeae ulea Diieo,
 Ì zé pọ́ aa sè dǎ pii.

22 Vǎikena tàae ì aà kú,
 aà duuna ì ba zuè.

23 Aà ledamamasai a aà kpa gai,
 aà sɔŭke zǒo a aà sǎsǎ.

6

Fia ní mǎdao ní gbēnazin pao yá

1 Ma né, tó n n gbēdo fia dǐ n miwa,
 tó n kpégaausǐ gbéεε,

2 tó n lé n kalikè,
 tó n yǎ'oa n dayǎu,

3 lá ríyǒ ken la ma né: Lebo yǎpiu,
 asa n na n gbēdo ɔzǐε.

Ge ònyǒ zεze n gbēdopizi,
 awakpaè.

4 Nsu to i gē n wéuo,
 rísu to n wébaa gbiakūo,
 5 ñ nziá siwà
 lá tue ì n k'éwa,
 lá bã ì bᵇ fiikpana ouwa.

6 Zígbiade, gé bᵇᵇna gwai,
 ní aà yākea tâasika, ñyᵇ ònkū.

7 A dᵇaana vīo,
 a gbēzᵇᵇ ge dii vīo.

8 I blē kūsūa di sae,
 ì a pᵇblea kâaa pᵇkekεgᵇᵇ.

9 Māade, ñyᵇᵇ wúlea e bᵇe ni?
 Bᵇe ñyᵇ vu ní ioi?

10 Ni kámabo yᵇᵇ, ni i'o yᵇᵇ,
 ni wúle yᵇᵇ okpaa n kùe.

11 Pᵇ taasi a gēnzi lán kpáiweliwεwa,
 nᵇana a mᵇma lán gb'é pᵇ gᵇkeᵇᵇ kūawa.

12 Gbēnazin pāá gbēvāie,
 ìᵇ bebe ní εεo dᵇ a léu.

13 I yā'o ní w'éo ní ᵇᵇ,
 ì seelakεné ní gbáo.

14 Mᵇafili mé aà nᵇse pà,
 vāi wāai ᵇ ìᵇ pa gᵇᵇpii.

15 Bee yái músi a mᵇwà lezasai,
 kaaū a gēaàzi kándo, aᵇ fεlea vīo.

16 Yá mèn soolo ku ké Dii zau,
 à kà se soplá ké a ye a gíyāio.

17 Káakua, εεtoa, yāesaidedeá,

18 yāpāsi wāaipaa, wāa ní vāio,

19 seelade εεtoa ní daεᵇ pεāaa.

Laaikaa gbāsikεai

20 Ma né, ñyᵇ n mae yādileao kūa,
 rísu pākpa n da yādanεio.

21 Nyᵇ kūa n sᵇu gᵇᵇpii,
 ñyᵇ daa yābaa ũ.

22 A dᵇaanε n taa'oa guu,
 a n dᵇa n wúlea guu.

Tó n vu, ali ledama.

23 Asa yādileapiᵇá filiaε,
 yādanεpiá gupuaε,
 ledama ní leleaoá zé wēnideε.

24 A n si nᵇe vāiwa,
 a n bᵇ nᵇe pāle yá nana oanεu.

25 Nsu ñ aà kefεkε nidεo,
 rísu to aà gᵇgwawε n kūo.

26 Káalua ì ní gᵇ gii,
 gbēpāle nᵇ yá sᵇ ì ní bεεε midε.

27 Tó gb'é tεεε dà a pᵇleu,

aà pɔkasa a gí tékūie?
 28 Tó gbé kèsepèlè teyōwa,
 a na aà gbáwao lé?
 29 Maae ní gbé pɔ gè a gbédee nɔ yáuo,
 asa tó à ɔnàwà, a bɔ pāo.
 30 Tó nɔa lé gbēde, tó à kpáí'ò,
 wí a yá dile pāe?
 31 Tó wà aà kù, a fiabo lee soplá,
 i pɔ pɔ a ví a ua kpa píi.
 32 Gbé pɔ i wúle ní pále nɔo làasoo vío,
 gbé pɔ i bee ke lé azía òkpaε.
 33 Gbēa gbāa ní kpebɔao mé aà baa ũ,
 aà tó íi a kēwào.
 34 Asa íbèlè a aà zá nòse fèlè,
 i tɔsiwà aà wēnagwasai.
 35 A awakpabɔe sio,
 baa tó à gba zɔɔ dàè, a weio.

7

Laaika nɔe pɔ i ní gálezi

1 Ma né, ma yá'one ma,
 ma yádileao da n nòseu.
 2 Nyɔ ma yádileao kúa, níɔ aafia,
 laaidɔ ma yádanewa lán n wéwa.
 3 Da n ɔnewa táana ũ,
 kē n sɔwa lá wí kē lákēbɔwawa.
 4 O ɔnɔe, n daen aà ũ,
 wezē sísi n dae ũ.
 5 A n d́a d́e'íide yá musu,
 a n bɔ nɔ pále yá nana oanɛu.
 6 Má zea ma kpé fenentiu,
 mále bàasi gwa.
 7 ɔ ma gɔgbāanaeɔ è, ɔnɔ i panéo,
 èwaasoe kú ní guu, a làasoo vío.
 8 Ale liaaliaa gāae,
 àlè waaloúkèkè nɔezi,
 àlè aà bε gāae baa víví
 9 za oosiele gukáaaa e gwá,
 e gu gè siakù maamaa.
 10 ɔ nɔepi b̀ò m̀ò dàaàlè ní k̀ɔnio,
 à ɔm̀à azíawá lán káaluawá.
 11 A lé ví mé zlapɔeákenae,
 aà p̀òò lí pé beo.
 12 Zieɔ ìb ku zεau, zieɔ gāae,
 ìb zékpaá yeyewa.
 13 ɔ à èwaasopi kù à lepèwà,
 à aà gwà ní wegaalimao à mè:
 14 Sáaukpasa'oa kua yāa,
 ɔ ma lé pɔ má kèpi fiabò gbā.

15 N kō'ea yáí ma b̄oi,
 mále n w̄ēle, ma n e ke s̄o.
 16 Ma k̄untu kp̄a ma liia
 ní Egipi b̄usu zw̄aa w̄é kefenao.
 17 Ma tulale f̄āe ma w̄ulékia,
 wa k̄è ní lí'ò ḡinanao ní lit̄ēe.
 18 M̄o w̄a b̄ònb̄le e gu ge d̄ò,
 w̄a w̄a p̄ōēa ke à m̄ów̄a.
 19 Asa ma z̄á kú beo,
 w̄éle p̄ó à ḡēu z̄à.
 20 A òbaaa ȳe ḡèò,
 e āò gé sui m̄o a òsike.

21 A ā s̄o bl̄è ní yá dasi k̄álēēo,
 à ḡān̄aw̄a ní yá nana oāēo.
 22 Ō à b̄ò t̄eāzi ḡò,
 lán zu p̄ó w̄ale gé a k̄òlokpaiwa,
 lán tue p̄ó lé gb̄ap̄ele bauwa,
 23 lán b̄a p̄ó w̄a s̄i fiuwa.
 I d̄ò ké a az̄ia kp̄a gaīēo,
 e ka ḡè ā s̄o k̄ù.

24 Tiasa ma né̄o, à ma ȳama,
 à laaid̄o yá p̄ó lé b̄o ma léuwa.
 25 Nsu to n l̄aasoo ta ā k̄iio,
 nísu p̄āz̄ea n̄ ḡē ā ȳáuo.
 26 Gb̄é p̄ó à ní né̄ à ní ò̀kp̄àò dasi,
 gb̄é p̄ó à ní kaāūpīo lé v̄io.
 27 Āa bēá beda z̄ék̄p̄aāe,
 ì sīn̄o ga k̄pe k̄p̄ēaue.

8

Ṑ gb̄ésisia

1 Ṑo lé lezuw̄azi fá!
 Wez̄ē lé w̄a sisiā!
 2 A ku s̄īs̄i musu z̄é geewa,
 a z̄ea zenankp̄aāu.
 3 A ku w̄éle bí̄ib̄olēo sae,
 āa l̄o d̄o b̄ole gbāo k̄i.
 4 Gb̄é̄o, áme mále á sisi,
 gb̄ēnaz̄inao, mále lezuw̄azi.
 5 Niaz̄idēo, à w̄ēle āo laai v̄i,
 l̄aasoosaidēo, à to āo n̄̀se v̄i.
 6 A sw̄ák̄pa, asa yá gb̄ia má oé,
 yá d̄òde a b̄o ma léu.
 7 Asa ma lé ì s̄iana'o,
 má ye v̄ai ḡiȳaio.
 8 Yá p̄ó d̄o ma léūo maa,
 a kee faasai ge kpaanlao.

- 9 Aa síana ví laaidee píie,
aa zeví gbé pò ònòkùòne.
- 10 A ma ledama sé de ánusua,
à dōa se de vua kefenaa.
- 11 Asa ònò beee de òsoola,
pò pò a ni kúwáe i kawào.
- 12 Mapi má ònò, má laai ví,
mé má yákea a zéwa dōa kúa.
- 13 Viakaa Diié mé zaa vāigu ũ.
Má za ziasaa lesi ní íandāao
ní zea ní vāio ní yákpaanla'oaogu.
- 14 Ledama ní yákekea dōaoá ma pòe,
mámé má wezē ũ,
ma kíi gbāa í bōu.
- 15 Kíao í kpalable ma sabaie,
ò kpalablenao í yázede dilèò.
- 16 Gbāadeò í ikoke ma sabaie
ní dúnia kpaladeò píi.
- 17 Má ye gbé pò yemaziòzi,
gbé pò lé ma weleò mé aa ma e.*
- 18 Aizee ní gawio ku ma ozi
ní oda káfiadeo ní namao.
- 19 Né pò mi iné maa de vua síanaa,
káfiá pò mi kené de ánsu maaa.
- 20 Má be yá dōode zéu,
mi táa'o zé súsu guu.
- 21 Mi gbé pò yemaziò gba àizee,
an làasiò í pa.
- 22 Dii ma kúa za a zí daalegòò,
e àò gé yá pò a kè za káauò kei.†
- 23 A ma dile za asinizie,
za a daalegòò, dō i dúnia keo.
- 24 A ma i zadō ísia kuo,
nibōnae ku gòò beeo.
- 25 A ma i sísiò āa,
e àò gé gbèsisiò zínapelei,
- 26 e àò gé dúnia kálei,
ge sēsao ge būsú wén do.
- 27 Ké àle pò pò kú musuò ke,
ké àle báluma da ísíaa,
- 28 ké àle lou na musu,
ké àle ísia í zé fō,
- 29 ké àle kòò da ísiae,
a í su a baa vío,
ké àle tóòle zínapele,
má kú wee.
- 30 Má kú aà sae zípi ziia ũ,
ma pò ò nawà lá gu lé dò,

* 8:17 Mat 7.7-8 † 8:22 Daa 1.1, Zaa 1.1-3, Zia 3.14

miḽ pḽnake aà ae gḽḽpii.

³¹ Miḽ kḽḽ'o aà dúniaa,
gbēnazĩnaḽ de ma pḽnakeḽ ṽ.

³² Tiasa ma néḽ, à ma yāma.

Báaaden gbé pḽ ma yākeḽ kũa ṽ.

³³ A ledama ma, í ṽnḽkũ,
ásu niazĩkpaio.

³⁴ Báaaden gbé pḽ lé ma yāma

ĩḽ ma dā ma kpeele ṽ,

ĩḽ taamale gḽḽpii.

³⁵ Asa gbé pḽ ma e wēni èe,

aḽ na ní Diio.

³⁶ Gbé pḽ kũaa vāi ĩ azĩae,

gbé pḽ zamaguḽ, ga ḽ aa yei.

9

ḽnḽ ní sḽũkeḽ

¹ ḽnḽ a kpé dḽ,

à a gbapeleḽ à mèn sopla a pèlepele.

² A nḽḽ dè à vēe kèke,

à bleḽ sḽukè a kàle.

³ A a wēndia zĩkenḽ zĩ,

àle lezu wéle sĩsĩ misonaa à mè:

⁴ Gbé pḽ nḽse vĩḽḽ à ea mḽ ke!

ḽnḽkēsāmadeḽ mále oé,

⁵ à mḽ bleblemanḽ,

í vēe pḽ má kèke mi.

⁶ A sḽũke tó, ĩḽ aafia,

í taa'o wékēa zéu.

⁷ Gbé pḽ lé leda gbélaanikenawa

ĩ gḽ sḽsḽe,

gbé pḽ lé vāikena dazewa

ĩ gḽ tàae.

⁸ Nsu gbélaanikena dazewao,

asa a ĩisennḽe.

ḽnḽna dazewa, ĩḽ yenzi.

⁹ Yāda ṽnḽnae, aà ṽnḽ ĩ dede,

yā'o gbēmaae, aà dḽa ĩ káfĩ.

¹⁰ Viakea Diie mé ṽnḽ daalea ṽ,

Lua pḽ a kua adoa dḽa mé wékēa ṽ.

¹¹ Asa níyḽ gēgē ma sabai,

n wēni a gbākũ.

¹² Tó ní ṽnḽ, nzĩae,

tó gbē'awiambḽnan n ṽ, n mi musu.

¹³ Misaikē de lán nḽe ledewae,

a sḽũ mé a yāe dḽo.

¹⁴ I zḽle kĩlau a kpeele,

aà kpé kú wéle sísí musu,
 15 Ì lezu gbé pọ́ lé gě̀zi,
 Ì o gbé pọ́ zé kúá súsuone:
 16 Lãasoosaide, ɛa mọ́ ke!
 Ɔnọ́kēsãmade, mále one,
 17 Í kpáí mia Ì na,
 bleblea asii guuá zóe.
 18 Gõepi dõ ké gõa gyaade ù zén weo,
 gbé pọ́ à ní sisio sí beda gbáou.

10

Salomọ́ yáasi

1 Né ɔ́nọ́na Ì to a mae pọ́ ke na,
 né sọ́ Ì a da pọ́ yaè.
 2 Ɔvãí lí àikeo,
 yákea a zéwa Ì ní sí gawa.
 3 Dii lí to nọ́ana gbě́maa deo,
 mé Ì vãikena ɓ́ té ní pọ́eã pọ́.
 4 Pọ́ewosai Ì to wà taasike,
 zíkɛa ɔ́plapla mé Ì to wà ke pọ́de ù.
 5 Né pọ́ ble gba dọ́ saeá né laaidee,
 né pọ́ Ì i'o pọ́kekegọ́ wí dõ.
 6 Gbě́maa mi Ì báaa vɓ́,
 áma yãpãsí mé vãikena lé pà.
 7 Gbě́maa lí ga ní a tóo,
 vãikena tó Ì midɛ.
 8 Ɔnọ́na Ì zíkɛ yãdileneowa,
 yãbɔ́lena Ì azia né.
 9 Gbé pọ́ Ì yáke a zéwa ku dọ́dọ́a,
 yãbě́ekena yá a bọ́.
 10 Gbě́gwaa ní wé vãio Ì mó ní yáó,
 gbé gbaa laai Ì íbelemide.
 11 Gbě́maa léá nibọ́na wě́nidee,
 yãpãsí mé vãikena lé pà.
 12 Zaa kọ́u Ì sọ́le da,
 yeakọ́i Ì láka tàae píia.*
 13 Ɔnọ́yã Ì dọ́ laaide léu,
 flã mé ɔ́nọ́kēsãmade pọ́ ù a kpesɛa.
 14 Ɔnọ́na Ì dõa kú́súa dia,
 laaisaide lé Ì aà dayãu àa.
 15 Ɔde àizee Ì deè wéle bíide ù,
 wě́nade taasikea mé aà midɛa ù.
 16 Gbě́maa asea Ì mọ́è ní wě́nio,
 vãikena ài Ì íadama iè.
 17 Gbé pọ́ Ì ledama ma wě́ni zé sè,
 gbé pọ́ Ì totoa dile pã zà zéwa.
 18 Gbé pọ́ za gbéu mé a ye wa dõ ɛedeɛ,
 gbě́kọ́kpanaá sọ́uɛ.
 19 Duuna a gíọ́ kui yá dasi bọ́lea guuo,

* 10:12 1Kln 13.7, Zaa 5.20, 1Pie 4.8

gbé pò ì a lé fǎ́a laaidee.

²⁰ Gbēmaa lénaá ánuusu maae,
vāikena nòse gbiao.

²¹ Gbēmaa yá'oa ì ní dazewa dasi,
laaisaide ì ga ònkēsāma guue.

²² Dii báaadaańgu ì ní ke ɔde ũ,
zíkɛa ní taasio lí pɔe káfí.

²³ Dàakɛa de sɔŭe kǔ́ yá ũe,
ònkūa mé ì ke laaidee na.

²⁴ Yá pò vāikena lé a vīake mé a àà le,
Lua a gbēmaa pɔeá pò kpawà.

²⁵ Tó íana kàka à gè,
vāikenaɔ aà ku bo,
gbēmaa zína mé ì péléa gɔɔpii.†

²⁶ Lá lemuu kùma ì ke swaae,
lá súele ì ke wée,
màa zígbiade de gbé pò aa àà zìɔne.

²⁷ Vīakea Dii ì wēni gbàa káfí,
vāikenaɔ sɔ, an wēni a kulunkū.

²⁸ Gbēmaaɔ wé ì do pɔnai,
vāikenaɔ sɔ, tāmaa a ní née.

²⁹ Dii zé mé mikpakii ũ gbēmaaɔne,
vāikenaɔ sɔ, Dii ì ní kaalee.

³⁰ Gbēmaa a fu bauo,
gbēvāi sɔ a zǔlekii e dúniauo.

³¹ Ɔno ì bo gbēmaa léu,
levāide sɔ, wa àà léna zǔee.

³² Gbēmaa yá pò kù wà oné dɔ,
yábēe ì do gbēvāi léu.

11

¹ Dii za póyɔa ní mɔafiliogu,
kiloolɛa a zéwa ì kaaàgu.

² Zia sea lesí ì mó ní wío,
zīabusaa mé ònyā ũ.

³ Gbēmaa nòsepua ì àà dazewa,
náaisaide nòse bēe ì àà òkpa.

⁴ Aizɛɛ ài vī yákpalekegɔɔzìo,
yāke a zéwa mé ì ní sí gawa.

⁵ Tāaesaide maakɛa ì zepooè,
vāikena yāvāikɛa ì àà né.

⁶ Nòsepuede maakɛa ì àà bo,
náaisaide pɔnidɛa ì àà kú.

⁷ Tó gbēvāi gà, àà tāmaa ì midɛ,
pò pò à wɛdɔi a wēnigɔɔ ì láa.

⁸ Gbēmaa ì bo taasiu,
ò gbēvāi ì gēu àà gēe ũ.

⁹ Luayādansai lé ì àà gbédee òkpa,
āma dɔa ì gbēmaa bo.

† 10:25 Mat 7.24-27

- 10 Tó gbēmaaɔ ku namau, wéle ɔ nae,
tó gbēvāio gāga, wí gulake.
- 11 Wéle ɔ káfi nòsepuadeɔ sabai,
gbēvāio lé ɔ wéle de.
- 12 Ɔnɔkēsāmade ɔ saka a gbédeegu,
laaide ɔ a lé fí.
- 13 Gbēpena ɔ bɔ ní dāɔ asiio gupuau,
gbé náaide ɔ pó kúləwà.
- 14 Dɔaanasaikɛ ɔ to gbéɔ fu,
yākekɛn dasiɔ ɔ to wà zible.
- 15 Tó n gbēpāle fia dĩ ní miwa, taasi n kae,
gbé pó mibòleu ɔ gɔ a laaiwa.
- 16 Gbāamɔnede ɔ àizee ví,
āma nɔe nòsemaade ɔ gbiané.
- 17 Sùuude ɔ maa i aziaɛ,
gbé pásí ɔ azia kpa íai.
- 18 Gbēvāi zí ài líɔ báaa vío,
yāmaatɔna ɔ ài síana e.
- 19 Kua maa síana ɔ ní ká wēniwa,
tea vāizi ɔ mó ní gao.
- 20 Dii ye nòsevāide gíyāio,
tāesaide yá ɔ kaaàgu.
- 21 Síana guu gbēvāio bɔ pāo,
gbēmaaɔ mé aa bɔ aafia.
- 22 Lá vua tāana de sàwakusana níu,
màa nɔ kefen ɔnɔsaide de.
- 23 Gbēmaaɔ pɔeá ɔ ní ká namawa,
gbēvāio tāmaa ɔ ní né.
- 24 Gbé pó ɔ pòo ɔ káfia e de a zia,
gbé pó gí pó pó de à kpa kpái, pó ɔ kēsāwà.
- 25 Gbēnazin báaade àɔ ku namau,
gbé pó ɔ ní gba nie a nie e sɔ.*
- 26 Wí gbé pó ɔ pówena ɔa na dā kae,
wí sa na o gbé pó ɔ yíamáe.
- 27 Gbé pó ɔ maa weele aɔ na ní gbéɔ,
gbé pó ɔ vāi weele, vāi a àà le.
- 28 Gbé pó ɔ a àizee náaikɛ a léle,
gbēmaa a bɔbɔ lán lí láwa.
- 29 Gbé pó yā'í a uae a gɔ gii,
sɔú a gɔ ɔnɔna zɔ ú.
- 30 Gbēmaa yākea gbéá lí wēnidee,
ɔnɔna ɔ gbé e.
- 31 Lá Lua ɔ fiabo gbēmaaɛ dúniau,
wa vāikena ní duunkenao pó o be?†

12

- 1 Gbé pó ledama ɔ kèè na ye dāi,
gbé pó totoa ɔ kèè íi mi vío.

* 11:25 Mat 10.42 † 11:31 1Pie 4.18

- 2 Dii ì gbēmaa wεgwa,
 āma ì yāda làsoovāidea.
- 3 Vāikea lí gbēe zedɔɔ,
 gbēmaa zína sɔ deea vīo.
- 4 Nɔ maa de a záε lán fùawa,
 nɔ widamade deè mekemuuna ũ.
- 5 Gbēmaaɔ ìb yáze de yá,
 gbēvāio ledama mɔafili vī.
- 6 Gbēvāio yáá gbēwea yáε,
 gbēmaaɔ lé ì ní bɔ.
- 7 Wí gbēvāio fuangba, aai midε,
 āma gbēmaaɔ ua ìb ku.*
- 8 Wí gbé tɔbɔ aà ñnɔ léuε,
 faasaide sɔ, wí sakauε.
- 9 Gbé kpεε pɔ ì a zíkε maannɔ
 de ziadilengbia pɔ ble ì késāwala.
- 10 Gbēmaa a pɔtuɔɔ gwaa dɔ,
 āma gbēvāio sósobi pásí.
- 11 Zsε āiade ìb kāa,
 gugiiana sɔ, ñnɔ ì késāwae.
- 12 Gbēvāi ì vāi nide,
 kási gbēmaa zína mé ìb mɔse vī.
- 13 Gbēvāi lé vāi ì aà kú,
 gbēmaa sɔ ìb yākeleu.
- 14 Lé maa ì ní ká pɔmaawa,
 zí pɔ gbé kè ài a suwà.
- 15 Sɔū yākea ì kèè maa,
 ñnɔna sɔ ì ledama ma.
- 16 Sɔū ì to wà a pɔfē dōwa gɔɔ,
 laaide sɔ ìli sósɔa dao.
- 17 Sian'ona ì yáze de o,
 seelade vāi yá ìb mɔafili vī.
- 18 Yābɔlena yá ì gbé sɔ zɔ lán fēnawa,
 ñnɔna legbe'í ì mó ní aafiao.
- 19 Siana pɔ wa ò ìb zedɔa,
 εεε sɔ ì gēze a lán wedeawa.
- 20 Mɔafili kú vāi wāaipanaɔ sɔu,
 gbē'aafiawεelenaɔ mé pɔna vī.†
- 21 Vāie lí gbēmaa leo,
 gbēvāio sɔ, taasi ì dańla.
- 22 Dii ye εεde gíyāio,
 aà pɔ ìb na síandewa.
- 23 Laaide ìb a dɔa kūa a sɔu,
 sɔū ì yāfaasai kpāwakε.
- 24 Zíkεa ɔplapla ì to gbé kible,
 màa ì gbé da zɔbleu.
- 25 Kua bíli guu ì gbé kúsu kwé,
 yāna'oanε ì ní pɔ ke na.

* 12:7 Mat 7.24-27 † 12:20 Mat 5.9

26 Gbēmaa ì a gbēna dazewa,
gbēvāio yākea ì n̄ sāsā.
27 Māade lí n̄o sāsā maamaao,
āiade ì laaido a p̄owa.
28 Kua yāzede zēu wēni vī,
zēpi sea lí n̄ kpá gaio.‡

13

1 Né ònde ì a mae ledama ma,
gbélaanikena gbaa laai lí tōwào.
2 Legbe'i na ì gbé ká p̄omaawa,
náaisaide ì ble a p̄así guue.
3 Gbé p̄o ì a lé f̄o ì a wēni d̄oa,
gbé p̄o a lé lí kuo ì azia òkpa.
4 Māade lí p̄o p̄o á yei eo,
āiade mé ì namable.
5 Gbēmaa za m̄afiliyāu,
gbēvāi ì widamá ì n̄ kpebo.
6 Yāmaakēa ì zemaasena misi,
d̄aakēa ì duunkena fuangba.
7 Gbēo ì n̄zia dile ode ū,
kási aaiō p̄o vī s̄o,
gbēo ì n̄zia dile taaside ū,
kási aaiō p̄o vī z̄o.*
8 Ode ì azia bo n̄ a àizeeo,
taaside s̄o ìli wētēabiima eo.
9 Gbēmaa o gupua o pipi,
gbēvāio filia a gamá.
10 Zia sea lesi mé ì s̄ole da,
ledamamaa mé ì to wà ònkū.
11 Ovāi lí gé aeo,
ōa'ea isima guu mé ì k̄o.
12 Wedo p̄o gēgēa ì n̄ s̄o òkpa,
p̄oēa ea ì mó n̄ wēni dafuo.
13 Gbé p̄o ì fionada yāwa a yā'e,
gbé p̄o ì gbé yā'one ma a ài'e.
14 On̄na yādanéa nib̄na wēnidee,
ì n̄ bo ga lézi.
15 Wezē gbāa ì to wào nañ̄o,
āma náaisaide o zé p̄así.
16 Laaide o ì yāke n̄ d̄ao,
s̄o ì a faasaikē fāaa.
17 Zina vāi ì zu taasiu,
īwa náaide ì su aafia.
18 Gia totoai ì mó n̄ taasio n̄ wío,
ledamamaa ì n̄ kpela.
19 P̄onidee ea ì n̄ p̄o ke na,
ō s̄o ye kēa vāikeawa gīyāio.
20 Gbé p̄o té on̄n̄ozi ì ònkū,
gbé p̄o kāaaa n̄ s̄o ì vāikū.

‡ 12:28 Lom 6.23 * 13:7 Luk 12.21, 33

- 21 Taasi ìb tɛ duunkɛnaɔzi,
nama mé gbɛmaaɔ ài ũ.
22 Gbɛmaa ì túbìto a tɔ̀naɔne,
duunkɛna sɔ̀, àà àizɛɛ a gɔ̀ gbɛmaaɛ.
23 Taaside bua ì blɛkɛ maamaa,
ɔ̀ yáfuangbanaɔ ì to àà kuawà.
24 Gbé pɔ̀ lí a né gbɛo zaaàguɛ,
gbé pɔ̀ ye a néi ì àà toto a gɔ̀wa.
25 Gbɛmaa ì pɔ̀ble à ká,
gbɛvãio nòse ìb da gii.

14

- 1 Nɔ̀ɛ ònɔ̀de ì ua kálɛ,
a faasaide sɔ̀ ì ua fáaa.
2 Gbé pɔ̀ ì yáke a zéwa Dii vía ví,
zɛkoleasɛna ì sakaaàgu.
3 Faasaide lé mé àà gbɛbɔ̀ ũ,
òna yá'oa ì àà bɔ̀.
4 Tó zu kuo, gba ìb da giiɛ,
wí ài zɔ̀ e ní zuɔ̀ gbãao.
5 Seelade síande lí ɛɛtoo,
seelade vã yá ìb mɔ̀afilí ví.
6 Láanide ì kpálɛkɛ ònɔ̀i à kuawà,
laaide yãdɔ̀aá faaiɛ.
7 Kɛ sɔ̀ũwa zàzã,
asa nýɔ̀ dɔ̀a ewào.
8 Ònɔ̀ ì to laaide làsookɛ a zéwa,
sɔ̀ũ faasaikɛ ì àà sásã.
9 Faasaideɔ̀ ì saka tàae kulɛkɛau,
gbɛmaaɔ̀ ìb na ní kɔ̀o.
10 Baade azía yá'òma dɔ̀,
mé gbé pɔ̀naá gbɛpãle pɔ̀ no.
11 Gbɛvãio ua a midɛ,
gbɛmaaɔ̀ bɛ a ɔ̀ta.
12 Zé kú ì kɛ gbɛɔ̀ne maa,
ãma a midɛkiiá gaɛ.
13 Baa yaalɔ̀ guu nòse ì ò̀kpa,
pɔ̀na ku ì midɛ ní pɔ̀siao.
14 Pò̀bɔ̀zákɛna yáke a ì wi àà musu,
gbɛmaa ì a yáke a gbɛ'e.
15 Làasoosaide ì yápii siɛ,
laaide lí yá náaikɛ làsookɛsaio.
16 Òna vãikɛa vía ví, ì ɛ̀ɛ,
sɔ̀ũ ì azía náai ví, ìb wãa.
17 Pɔ̀kũmade ì yá yáfũna kɛ,
kɔ̀nide ì to wà zaagu.
18 Ònɔ̀kɛsãmade ì gɔ̀ faasai,
laaideɔ̀ ì dɔ̀a kpa fùu ũ.
19 Gbɛvãio misiile gbɛmaaɔ̀ne,
vãikɛnaɔ̀ kúle nòsepuadeɔ̀ kpɛɛɛ.
20 Baa taaside gbédee ì zaaàgu,

āma ɔde gbēnaɔ ɔ dasi.
 21 Sakaa n gbédeegú duunaε.
 Báaaden gbé pɔ ɔ wēnadɔ taasideɔne ũ.
 22 Vāi wāaipanaɔ sāsāo lé?
 Maa wāaipanaɔ sūuu vī n náaio.
 23 Mεkpa zīwa ɔ ài vī,
 mé yābɔle ɔ n kēsā.
 24 ɔnɔnaɔ àizεε ɔ gɔ n gawi ũ,
 sɔŭ faasaikε ɔ n gɔ faasai.
 25 Seelade siande ɔ gbé misi,
 a εede yá mɔafili vī.
 26 Viakεa Diiéá gbāa'ekii náaideε,
 a de misikii ũ ade néɔne.
 27 Viakεa Diiéá nibɔna wēnideε,
 ɔ n bɔ ga lézī.
 28 Tó kía gbéɔ dasi, ɔ gawi vī,
 bùsugbēsaikeá kpalablana músie.
 29 Gbé pɔ a pɔ lí pa kpaao wé kēa,
 pɔkūmade ɔ a yāfūke se lesī.
 30 Sɔdaadou mé me aafia ũ,
 wεɔbane ɔ mekemuuna zīmá.
 31 Wēnade wεtāna ɔ aà Kεna kpeɔ,
 taaside wεgwana ɔ aà Kεna kpela.
 32 Tó yá vāikεna lè, ɔ aà neε,
 baa tó gbēmaa gá, a ulékii vī.
 33 ɔnɔ ɔ zɔlekii e wεzēna nòseu,
 āma wīli e sɔŭwao.
 34 Yázede ɔ bui se lesī,
 duuna ɔ wida gbéɔwa.
 35 Zɔblen laaide yá ɔ ka kíagu,
 āma ɔ a pɔkūmabɔɔ a gianawa.*

15

1 Yāwea dɔ ɔ pɔkūma kpále,
 yá'ii ɔ n pɔ fele.
 2 ɔnɔna yā'oa ɔ to dɔa kángu,
 sɔŭ lé sɔ, yāfaasai ɔ bɔleu.
 3 Dii wé kú gupiiu,
 ɔ gbēvāiɔ n gbēmaaɔ tàasika.
 4 Nòse níniyá ɔ n gba wēni dafu,
 yákpaanla ɔ n kāde.
 5 Faasaide ɔ saka a mae totoau,
 ledamamana sɔ ɔ laai vī.
 6 Gbēmaa ua ɔ àizεε zɔɔ vī,
 gbēvāi pɔɔ ɔ yákele vī.
 7 ɔnɔna lé ɔ dɔa fáε,
 sɔŭ sɔ aa nòse vīo.
 8 Dii ye gbēvāiɔ sa'oa gīyāio,
 gbēmaa wabikεa mé ɔ kaaagu.
 9 Dii za gbēvāi yákeau,

* 14:35 Mat 24.45

a ye gbé pọ́ tẹ́ yázedeiozi.
 10 Toota pásíá gbé pọ́ pàzera pọ́e,
 gbé pọ́ ye ledamaio sọ́ gèkọ́e.
 11 Lá Dii beda ní tẹ́o yá dọ́,
 wa gbēnazina sọ́ yā'ọ́ lọ́e?*

12 Láanide líọ́ ye wà a gba laaio,
 ìlì gẹ́ ọ́nọ́nọ́ kíio.
 13 Nòsena ì ọ́a tẹ́kẹ́,
 nòsẹ́ ọ́ọ́kpaa ì ní kúsu kwé.
 14 Làasoode ì dọ́a wẹ́lẹ́,
 sọ́ú ì yāfaasai mómọ́.
 15 Gọ́píi ọ́ ì ńi wēnadee,
 pọ́nade ọ́ ku dikpe guu láasai.
 16 Pọ́vía yọ́ọ́na víakea Dii guu
 maa de áizẹ́e zọ́ kúá gili guua.
 17 Dò sau blea yeakọ́i guu
 maa de nọ́ níside soa ní zaakọ́uoá.
 18 Pọ́kúmade ì sọ́le da,
 nòseniede ì zọ́a midẹ́.
 19 Maa de zé ọ́ deé lekka ńe,
 gbēmaa zé ọ́ daańa.
 20 Né ọ́nọ́de ì to a mae pọ́ ke na,
 gbēnazin sọ́ú ì saka a dau.
 21 Yāfaasai ì ke ọ́nọ́kēsámadee na,
 làasoode ì zése súsu.
 22 Lekpaaisai ì yá gboo,
 ledamade dasiọ́ ì to à ke.
 23 Yāwea dọ́ ì a ọ́nọ́ pọ́ ke na,
 yā'ọ́a a gọ́wa ọ́ na fá!
 24 Wēni zé ì gẹ́ ní laaideọ́ musu,
 ké aasu si bedauo yáí.
 25 Dii ì káakuna ua wí,
 ì to gyaa kọ́ọ́ ku a gbẹ́u.
 26 Dii za làasoo vāiu,
 yāna'ọ́a gbāsi víẹ́o.
 27 Gbēwetāna ì ńada a uawa,
 gbé pọ́ za gbagusaeu aọ́ ku aafia.
 28 Gbēmaa ì làasooke yázāsiawa,
 yāvāi ì bọ́le gbēvāiọ́ léu gọ́ọ́.
 29 Dii zà ní gbēvāiọ́,
 ì swákpa gbēmaaọ́ wabikeai.†

30 Oa weea ì ní pọ́ ke na,
 baona ì ní wá wee.
 31 Gbé pọ́ ì swáọ́ aafia ledamai
 aọ́ bele ń ọ́nọ́nọ́ guue.
 32 Gbé pọ́ gí totoai za ańlau,
 ledamamana mé ì gọ́ nòsede ń.
 33 Víakea Dii ì ọ́nọ́ dané,
 ziaabusaa mé ì mó ní beeeo.

* 15:11 Zāa 2.25 † 15:29 Zāa 9.31

16

- 1 Gbēnazina ì yáse,
 āma a midēa ì bɔ Dii léue.
- 2 Baade ì a yākea e maae,
 āma Dii mé ì bɔ ní pɔeā dɔ.
- 3 N n yá kpáke Dii gēzi,
 n pɔeā i zekē.
- 4 Dii pɔpii kè a pɔeā yáie,
 baa vāikenaɔ de ìadamagɔɔ pɔ ũe.
- 5 Dii ye ìandānaɔ giyāio,
 síana guu aa bɔ pāo.
- 6 Gbēke ní náaio ì láka tàaea,
 vīakea Dii ì ní ē vāie.
- 7 Tó gbé yākeaɔ kà Diigu,
 ì to se aà ibeɔ keaàna na.
- 8 Pɔ yɔɔna ea maakea guu
 maa de ɔvāi'ea zɔɔla.
- 9 Gbēnazina ì zé pɔ á sé làasooke,
 āma Dii mé ì aà kèse dɔdɔè.
- 10 Lá kía mé ì yādile Lua gēe ũ,
 a maa aà yá bɔ yázede kpeo.
- 11 Zaa maa ní kiloo lea súsuoa Dii pɔe,
 a zā néna ní a gbèneo píi aà pɔkeae.
- 12 Wīliɔ ye kía vāikena giyāio,
 wī kpala zīnapele yázede musue.
- 13 Yázede'ona ì ka kíagu,
 ì bɔ ye sían'onai.
- 14 Kía pɔkūmaá ga zīnae,
 āma ɔnɔna ì a tede.
- 15 Kía oa weea ì bɔ aafia vī,
 aà nakeneá káabuan loue.
- 16 ɔnɔkūa maa de vuala zā,
 gɔa laaide ũ beee de ánuusu maaa.
- 17 Gbēmaa ì zé pɔ ì ē vāie sé,
 zīakūadɔna ì a wēni dɔa.
- 18 ìandāa ì mó ní léleao,
 zīasea lesi ì mó ní eao.
- 19 Zīabusaa taasideɔ guu
 maa de baadaaa ní ìandānaɔla.
- 20 Gbé pɔ ì laaidɔ yáwa ì maa e,
 Dii náaikena mé ì bɔ pɔna vī.
- 21 Gbé pɔ nòse pàe ɔ wī meè wezēna,
 gbé pɔ a lé na, wī aà yādɔa zé e.
- 22 Laai de wēni mi ũ gbé pɔ vīɔne,
 faasaideɔ yāfaasai ì ní gbē.
- 23 ɔnɔna làasoo ì pisi aà léwa,
 aà lé ì to wà aà yādɔa zé e.
- 24 Yāna'oaá zɔsapunae,
 a na nòseu, mé ì me gba aafia.
- 25 Zé kú ì ke gbéɔne maa,
 āma a midēkiá gaē.

26 Sèwana nòse ì àà daziu,
asa nɔana ì tékpaaàgue.
27 Gbēpā ì vāikpaaínnɔ,
yāvāi ìbɔ dɔ àà léu.
28 Gbé dɔsai ì sòle da,
gbēpena ì gbēnaɔ kēaa.
29 Gbé pásí ì kōnikε a gbédeεε,
ì àà da zé vāiwa.
30 Gbé pɔ lé wε'i'o làasoo vāi vī,
gbé pɔ lé lesuikε zè ní vāioε.
31 Mikā puaá fùà í gbiaε,
maakea mé ì ní káwà.
32 Nòseniede maa de zīgōa,
ziakūadōna maa de wélesinala.
33 Wī yākekεa gbεa ní gbεo,
āma a bɔle ì bɔ Dii kíie.

17

1 Pēε mion giina soa yākelesai
maa de nògbēa ua sòledeula.
2 Zò laaide ìbɔ iko vī né giawae,
aà baa aɔ ku ua túbi guu.
3 Wī ánuusu ní vuao baasa,
Dii mé ì wá sō tàasika.
4 Gbēvāi swá ìbɔ na ní yādɔsaio,
εεde laai ìbɔ ku lekpedaamáwa.
5 Gbé pɔ ì taaside ke pɔpɔ lé saka aà Kεnague,
gbé pɔ ì gbé yáalɔ músiwa a bɔ pāo.
6 Tɔūnaɔ mé ní deziɔ gawi ũ,
maεɔ mé ní néɔ íandábɔ ũ.
7 Yázede oa lí kōsi ní sɔūoo,
màa εε lí kōsi ní bεεεde léoo.
8 Gbagusae de ziakεkεa ũ a danaε,
gu pɔ à liliu píi aà tá ìbɔ naε.
9 Gbé pɔ lakà tàae pɔ wa kèèla ye wàɔ yeazie,
yāzifelena sō ì gbēke bɔaa.
10 Ōnɔna gbaa laai ì tōwà
de sɔū gbēa gēn basɔla.
11 Yāvāi mé ì dɔaa swágbāadeε,
wa zina sósobisaide gbaεwà.
12 Kpaaūa ní wài pɔ wà a né sèleo
sàɔ de kpaaūa ní sɔūo a mīsaikεula.
13 Tó gbēmaa fiabò ní vāio,
vāi a kē aà uawao.
14 Lekpaadaa de lán ízεwēawae,
go we e sòle àɔ gé fεlei.
15 Yānakpaa tàaedewa ní yādaa yāesaidelao,
Dii za yá beeɔu píie.
16 Bó ài sɔū òadεa a kyodōa yái vīi?
Asa a nòse vīo.
17 Gbēnaɔ ìbɔ yekōi gɔɔpiie,

v̄i ní dāunaɔ ku d̄sa k̄ɔe yáíe.
 18 Misaide ì a gb̄do f̄ia di a miwa,
 ì kp̄gaausí a gb̄deee.
 19 Gb̄é p̄ó ye s̄olei ye duunaie,
 yágbāa'ona ì m̄úsi'i azíae.
 20 L̄aasookpaanlade lí maa eo,
 l̄ef̄ol̄ode ì l̄éle da taasiu.
 21 S̄oũ'ina p̄o ìo siae,
 faasaide mae p̄o lío nao.
 22 N̄òsenaá eɛe maae,
 p̄osia ì ní ibaba.
 23 V̄aíkēna ì gbagusaɛ s̄ol̄o a ulau
 ké à e yázeɛde b̄aɛeò yáíe.
 24 Laaide ì w̄ebii òn̄owa,
 āma s̄oũ w̄épek̄ii ìo z̄āe.
 25 Né s̄oũ ì a mae p̄o ya,
 ì a da'ia n̄òse òkpaè.
 26 A maa w̄à yāesaide yáio,
 b̄eɛeɛde gb̄ēa a n̄òsemaa yáí z̄eɛv̄io.
 27 Gb̄é p̄ó ì a lé f̄í d̄sa v̄i,
 n̄òseniɛde ìo laai v̄i.
 28 Baa s̄oũ, tó à a lé f̄í, w̄i aà dile òn̄ona ũe,
 gb̄é p̄ó ì a lé kúá laaideɛ.

18

1 Zia p̄oēā mé ì d̄baa gb̄é p̄ó ì k̄émáe,
 ì f̄éñzi l̄edama píi musu.
 2 S̄oũ lí p̄onake w̄ez̄ē yá musuo,
 yá p̄ó d̄ed̄ewà ò ì o.
 3 V̄aíkēa ì m̄ó ní sakanguoɛ,
 kp̄eb̄oyā ì láani iné.
 4 Gb̄ēnazina l̄egbe de lán ísiwae,
 lán swa'i bàalea ge òno l̄òowa.
 5 K̄ea v̄aíkēnae k̄èk̄e
 ge yákek̄ea yāesaideɛ okp̄eai maa.
 6 S̄oũ lé ì aà da s̄oleu,
 aà yā'oa ì aà kpa gb̄ēai.
 7 S̄oũ lé ì aà òkpa,
 aà yā'oa ì aà k̄ū lán baiwa.
 8 Gb̄ēpena yá ì k̄ené lán z̄ówa,
 ì ḡē léu d̄òo e n̄òse kp̄eau.
 9 Gb̄é p̄ó ì p̄ākpa a z̄iíá m̄úsi d̄aunaɛ.
 10 Dii t̄óá ul̄ek̄ii l̄es̄ie,
 gb̄ēmaa ì bàale à azía yeu.
 11 Ode àizeɛ ìo d̄eè w̄éle k̄aede ũ,
 a d̄eè b̄íi p̄ó wa f̄í d̄ed̄ewàò ũ.
 12 Zias̄ea l̄es̄i ì m̄ó gb̄éé ní l̄éleaoɛ,
 z̄iabusaa ì m̄ó ní b̄eɛeɛo.
 13 Gb̄é p̄ó ì yázīasi yāmasai,
 m̄isaik̄e ní kp̄eb̄oao mé ì ḡòè.

14 Sōdilea ì gbé gba gbāa gyāpewa,
 āma déme a pōsia fōi?
 15 Wezēna ì yādada a sōu,
 ōnōna swá ìo dō dōai.
 16 Gba pó gbé dà ì zekēkēè,
 ì zewēè gbēzōō kīi.
 17 Gbé pó dōaa a yā'ò, wī aà yáze e,
 e aà ibee ào gé aà pó oi.
 18 Yākekēa gbēaa Diiwa ní gbēo
 ì sòle midē, ì gōgbāo yoaa.
 19 Dae pó wà tàaekēè yá ìo gbāa lán bíiwaε,
 aà sòle de lán zékakaa ní leowaε.
 20 Yā'oa ì gbé ká kāawa,
 aà legbē'i ì to pó mōwà.
 21 Ga ní wēnio ku léuε,
 gbé pó ye yā'oai a a gbē'e.
 22 Gbé pó nō è pōmaa è,
 báaa bee bō Dii kīiε.
 23 Taaside ì yā'o wēnawēna,
 ode ì yázāsi gbáugbāu.
 24 Gbēna yāaa ì yāvāi inéε,
 gbēnaεo ku aaño nañño de ua gbéa.

19

1 Kua taaside tàaesaide ū
 maa de kua sōū yāvāi'ona ūla.
 2 Aia vīa yázedōsai maao,
 wāa zōō ì ní zā zéwaε.
 3 Gbēnazina faasaikε ì zé òokpaè,
 ō ì Dii tàae e.
 4 Aizεε ì to wà gbēna e dasi,
 taaside gbēna ì kēwàε.
 5 Seelade vāi a bō pāo,
 εεde a gí wētēa eio.
 6 Gbé daside ì kpalablēna tōnasi,
 gbépii ìo ye gbadana ào de a gbé ūε.
 7 Taaside daεo ì aà vūaaε,
 wa aà gbēnao kēawà o lōo.
 Tó a wēleε yā'orñño, ìli ní e beo.
 8 Gbé pó lé ōnōkū ye aziaie,
 gbé pó ye dōai ì maa e.
 9 Seelade vāi a bō pāo,
 εεde a midē.
 10 Lá namablea lí kōsi ní sōūoo,
 màa i kū zō ào kible wéεowao.
 11 Wezēna pō lí pa kpaaο,
 lákaa tàaea mé aà íandābō ū.
 12 Kíia zōakaaá nōomusu pūnaaε,
 aà nakēnēá mōsepisia sēwaε.
 13 Né sōū de a mae òokpana ūε,
 nō sòlede de lán ítōtōa zesaiwaε.

- 14 Wí ua n a àizεεο e mae túbi ũε,
 āma nɔ laaide ea ì bɔ Dii kíε.
 15 Zígbiakε ì n da ì zɔɔ'oua,
 nɔana ì màade de.
 16 Gbé pɔ ì yādilεne kūa aɔ aafiaε,
 gbé pɔ ì saka a kuau a ga.
 17 Gbé pɔ wēnadò taasidεε pɔ sèa Diiεε,
 ɔme a aà yākeα flaboè.*
 18 N n né toto a gɔɔwa,
 āma n̄su to a gēagē e à gao.
 19 Wa ɔa zɔ pɔkūmadeε aà flabo,
 tó n aà bò, aà boa aɔ lé vío.
 20 Ledama ma, totoa yāda,
 ké n e n ɔnɔkū zá yáí.
 21 Lāasoo ku gbēnazina nòseu dasi,
 āma yá pɔ Dii zèò mé a ke.
 22 Gbēkεkεanede mé ì ka gbéɔgu,
 kua taasidε ũ maa de kua εεde ũa.
 23 Viakεa Diiε ì mó n wēnio,
 ade ì ì kāa, vāi lí aà leo.
 24 Màade ì ɔgē tau
 à fua blɛli gεò a lé kíi.
 25 Lāanide gbē, m̄saide ì gɔ laai ví.
 Wεzēna gba laai, ì yādada.
 26 Né pɔ ì a mae gbē mé ì a da yáá né gia pɔ ì widamáε.
 27 Ma né, tó n kāmabò n̄ ledamamaaο,
 n pāale yādɔaen we.
 28 Seelade pā ì yázede lāanikε,
 vāikεna ì yá'í mómɔ bēε.
 29 Go looa gbélaanikεnaɔla,
 gbēaá ɔũɔ pɔε n̄ kpεεa.

20

- 1 Vēε ì to wà gɔ lāanipɔ ũ,
 í gbāa ì n da yābɔleu,
 gbé pɔ tò à a de ɔnɔ vío.
 2 Kía palaaá nòɔmusu pūnaaε,
 gbé pɔ aà pɔ fèè azia kpà gaie.
 3 Ledaa lekpaau sai ì to wàɔ bεεε ví,
 faasaideɔ ì kāa m̄piiε.
 4 Màade lí sapa a gɔɔo,
 tó à gè bua pɔkεkεgɔɔ, ìli pɔe eo.
 5 Gbēnazina sɔ yá de lán ísiwaε,
 wεzēna mé a tɔa dɔ.
 6 Gbé dasidε ì a gbēkεkεané yā'o,
 āma bɔa gbé náaidewa zí'ũ.
 7 Gbé pɔ ì yāke a zéwa mé maa,
 báaaden né pɔ à gà à n̄ tóɔ ũ.
 8 Kía zɔlea a yákpalekεkíi

* 19:17 Mat 25.40

Ì vâi píi dõ a wé guu à plékõu.

⁹ Dème a fõ o a nòse yãe vío

á kú duunasai wásawasaɛi?

¹⁰ Kiloolɛa vâi ní gběblezaao,

Dii za beɛɔ píiɛ.

¹¹ Baa kò'oa guu wí dõ néwa,

tó aà yákeɛa maa mé a dòò ví.

¹² Swá pó wí yámaò ní wé pó wí gu'eoo

Dii mé ní ké píi.

¹³ Tó ní ye ii, nýõ gõ taaside ũɛ,

tó n wé i vío, blɛ a mɔma.

¹⁴ Pɔluna ì mɛ: I ka màao! I ka màao!

Tó à kàò aɛ, ì azíá sáaukpa.

¹⁵ Vua saio, òso diɛ,

ãma bɔa yãfaade'onawa àao.

¹⁶ Tó gbé nibɔ flá dǐ a miwa,

n àà ula si nýõ kúa tòoma ũ gbépi gɛɛ ũ.

¹⁷ Diidiina pɔblea Ìò nané,

gbɛzã sa ì gõ léu lán gbèkɔsɔwa.

¹⁸ Zɛ ní yáo ledama musu,

yá gwa maamaa, ní gbasa zika.

¹⁹ Gbɛpena Ìò bɛ ní dão asiioɛ,

ńsu yáale ní yábɔlɛn zɔɔdeoo.

²⁰ Gbé pó a de ge a da kà,

aà filia a gawà gusia níiniuuɛ.

²¹ Túbiblea káau taasidõsai

lí báaa ví gbɛzão.

²² Nsu vâi tɔsia làasookɛo.

Sáa Diizi à n suaba.

²³ Dii za kiloolɛa vâiuɛ,

gběblezaa lí kaaàguo.

²⁴ Dii mé ì gbɛnazina kèse dɔdɔ.

Kpelewa gbé a yá pó a kɛ zé dõi?

²⁵ Wã legbɛa Luɛ kai ví,

gbɛzã nýõ làasookɛ lé pó ní kèwàpiwa.

²⁶ Kíá ònɔna ì gbɛvâiɔ plɛ

à ní ká gbɛu à ní kɛ kélekɛɛ.

²⁷ Dii filia ì gbɛnazina làasoo pu,

ì aà nòsekpeɔ tãasika píi.

²⁸ Gbɛkɛ ní náaiò mé kíá dõanaɔ ũ,

gbékekeɛa ì aà kpala zɛdɔ.

²⁹ Ewaasɔ gbãa mé ní íandábɔ ũ,

maezɔɔ miká pua mé ní gawi ũ.

³⁰ Gbɛa pó ì gɛ́ngu ì vâi wolomá,

flá'ɔama ì gɛ e za nòsekpeau.

21

¹ Kíá nòse ku Dii ɔzǐ lán ízɛwaɛ,
gu pó a yei ɔ ì aà liliu.

² Baade Ìò e a yákeɛa maaɛ,

ãma Dii mé Ìò ní nòse dõ.

- 3 Maakea ní yákea a zéwao
 ì ka Diigu de sa'owàa.
- 4 Ziasa lesí ní ìandão
 ì vāikenaᵋ duuna bᵋ gupuau.
- 5 Aiade làasoo ì aà ka namawa,
 nᵋnwāade ì si pókēsāmau.
- 6 Aizee pᵋ gbé è etoa guu
 a gē ní ìanaoe, aàpi i ga.
- 7 Vāikenaᵋ pāsíkēa a táínᵋ,
 asa aali we yázedekè.
- 8 Tāaede yákea líᵋ dᵋ vío,
 yāesaide yákea ìᵋ wásawasae.
- 9 Ia gᵋu záu maa de
 kua kpéu sānu ní nᵋ sòledeola.
- 10 Vāikena sᵋ ìᵋ ku vāiwaē,
 ìli a gbé wēnagwao.
- 11 Tó wà ìadà gbélaanikenawa, mīsaide ì ᵋnᵋkūē,
 tó wà ᵋnᵋna gbà laai, aà dᵋa ì káfīē.
- 12 Lua maa, ì vāikena be tāasika,
 ᵋ ì vāikenaᵋ fuangba taasii.
- 13 Gbé pᵋ i swákpa wēnade wiiio,
 aàpi a wiile sᵋ, gbēe a wewào.
- 14 Gbadaa asii guu ì pᵋkūma kpále,
 gbagusae sᵋba ulau ì pᵋfē midē.
- 15 Yágᵋgᵋa a zéwa ì gbēmaa pᵋ ke na,
 āma ì iwāa ka vāikena pᵋae.
- 16 Gbé pᵋ pāale wékēa zēē
 a ta gyaadeᵋ kāaaue.
- 17 Gbé pᵋ ye pᵋnakeai a gᵋ pókēsāma guue,
 gbé pᵋ ye vēei ní ble nísideo a ke ᵋde ūo.
- 18 Vāikenaᵋ mé gbēmaaᵋ awakpabᵋ ū,
 wa ìada náaisaideᵋwa nᵋsepuaᵋdeᵋ gbēu.
- 19 Zᵋlea sēgbāu maa de
 zᵋlea ní nᵋ sòlede kpēnedeola.
- 20 Ble maa ní nísio ìᵋ kále ᵋnᵋna be,
 āma sᵋū ì a pᵋ mómᵋ gᵋᵋe.
- 21 Gbé pᵋ ì yázede ní gbēkeo wēele
 ì wēni ní yá nao ní beeeo e.
- 22 ᵋnᵋna ì si gᵋgbāaᵋzi ní wēleu,
 ì gbāa pᵋ aale a náaike gboo.
- 23 Gbé pᵋ a lé fᵋ à a léna zùukè,
 ade kēsēeke a wēniēē.
- 24 Gbé pᵋ wala ní yᵋᵋo vī tón gbélaanikena,
 ì yáke ní zaza zᵋᵋe.
- 25 Māade pᵋeā ì aà kpa gai
 ké à ᵋkpà a sí yái.
- 26 ìᵋ ku pᵋnidēau gᵋᵋpiiē,
 gbēmaa sᵋ ì gbada, ìli gio.
- 27 Dii ye gbēvāi a gbagbaa gīyāio,

atēsa tó àlɛ sapi o ní mɔafilio.

²⁸ Seelade vāi a midɛ,
gbé pɔ́ ì gbé yāma yá aɔ ku.

²⁹ Gbēvāi wé ì pāsíɛ,
nòsepuade ì wéte a yākeai.

³⁰ Ɔno ge wezē ge ledama,
an kee a fɔ́ pā Dii pɔeālo.

³¹ Wí sɔ́ sɔukɛ zíkaa yáíɛ,
āma Dii mé ziblea yá dɔ́.

22

¹ Tó na de àizɛɛa,
na ní gbéɔ de vua ní ánuusuola.

² Ɔde ní taasideo zína douɛ,
Dii mé ní ké píi.

³ Laaide ì dɔaa vāi e, ɔ́ ì ulèè,
ɔ́noaide ì gi aɔ gé, ɔ́ ì wétēa e.

⁴ Ziabusaa víakea Diiɛ guu gbɛ
mé àizɛɛ ní bɛɛɛo ní wɛnio ũ.

⁵ Lɛ ní baio ku gbé dɔ́sai zéu,
gbé pɔ́ ye aafiai ì kɛ́má.

⁶ Ewaasona da zé pɔ́ de aà sɛwa,
tó à zɔ́kù, a bɔuo.

⁷ Ɔde ì gbāamɔ taasidɛɛ,
pɔsɛana ì zɔble pɔdeɛɛ.

⁸ Gbé pɔ́ vāi tò a yá'e a kekɛgɔɔ,
aà pásikɛgo a aà gbɛ.

⁹ Lua a báaada gbé pɔ́ gbɛke vígu
ké ì bleli taasidɛɔne yáí.

¹⁰ Láanide yá, sòle i midɛ,
yákele ní wíó i láa.

¹¹ Nòsepuade pɔ́ a legbɛ'i na,*
ɔ́mɛ aɔ de kía gbɛna ũ.

¹² Dii ì wéte dɔ́ai,
ì mɔafilide ɛkaè a ɔ́zì.

¹³ Māade ì mɛ nɔ́omusu ku bàasi,
a ma de gāaɛɛ.

¹⁴ Káalua léá è zòloɛ,
gbé pɔ́ Dii láaizìwà ì léle dau.

¹⁵ Faasaiyā ì dɔ́ néɔ sɔ́wa,
totoa ní flāo a to aa kɛ́wà.

¹⁶ Gbāasaide wɛtāa ì aà káfí,
ɔ́de gbaa pɔ́ ì aà késā.

Ɔnoɔ ledama

¹⁷ Swákpa ñ ɔ́noɔ yā'onɛ ma,
ñ n nòse wɛ ma yādanɛɛ,

¹⁸ asa a maa ñyɔ́ kūa n sɔ́ guuɛ,
ì dɔ́ n léu.

¹⁹ Baa mpi, mále yādanɛ gbā,
ké ñyɔ́ Dii náai víɛ.

* **22:11** Mat 5.8

20 Ma yā'onε kènε mèn baakwi,
 yápio ledama ní d̄ao ví.
 21 Málε yá p̄o síana ví danε,
 ké n̄ e n̄ yázásimá a zéwae.
 22 Nsu gbāasaide ble àà gbāasaikε yáio,
 r̄isu gbāam̄o wēnadeε yákpalekεk̄io.
 23 Asa Dii a yásiń̄n̄oε,
 i gbé p̄o lé ní wetāo wetā.
 24 Nsu gbékpa ní p̄okūmadeoo,
 r̄isu bebe ní p̄ofēdeoo,
 25 ké r̄isu n̄ àà dàa séle
 n̄ nzia kpa yáio yái.
 26 Nsu gbēpāle fla di n miwao,
 r̄isu kpégaausìo.
 27 Tó ní p̄oε ví n̄ fiaboòo,
 wa n wúleb̄o se n zíεε.
 28 Nsu k̄o baa vío,
 n deziò mé dà za zi.
 29 N gbé p̄o ḡoi ví a ɔzi guu d̄oa?
 Ade a zikε kíaonεε, i ke táaāo a kenéo.

23

1 Tó n m̄o p̄oblei ní gbāadeo,
 ñȳo d̄o gbé p̄o kú n ae.
 2 Tó asiaden n ũ,
 fēna da n kòlowa.
 3 Nsu to àà p̄o níside n wé bleo,
 asa blepiá kokoazuanεε.
 4 Nsu íada nzíawa ɔ z̄o ea yáio,
 n̄ nzia ñ̄n̄o tó.
 5 Wí wéle ɔawae ɔ ì gēzεa,
 ì gāsía b̄o ì vua lán yāamusuwa.
 6 Nsu biide ble bleo,
 r̄isu to àà p̄o níside n wé bleo,
 7 asa ìb̄o a ɔa nao a n̄sεuε.
 I onε n̄ p̄oble n̄ imi, āma àà p̄o d̄omaο.
 8 Nȳo a miɔna p̄o ní blè pisiε,
 àà sáau p̄o ní kpà i ke pā.
 9 Nsu yā'o ɔũ swáuo,
 asa a sakanε n̄ ñ̄nyāuε.
 10 Nsu k̄o baa vío,
 r̄isu netonεo bú le n̄ ka n p̄uo.
 11 Asa an Zenn̄oε gbāa,
 a b̄o n kpεε, i yásiń̄n̄o.
 12 Ledama da n s̄ou,
 swáεε d̄oyái.

13 Nsu gí n né totoio.
 Tó ní gbè ní flāo, a gao.
 14 N aà gbē ní flāo,
 ñ aà bᵇ ga lézì.

15 Ma né, tó n nòse paaa,
 ma pᵇna a ke zài.
 16 Tó yázede lé bᵇ n léu,
 ma nòse a yáalᵇ.

17 Nsu duunkenaᵇ gwea nideo,
 ñyᵇ Dii vía ví gᵇᵇpii.
 18 Asa ñyᵇᵇ zia víe,
 mé tãmaa a n neo.

19 Ma né, ma yãma, ní ñnᵇkū,
 to n laai àᵇ ku yázedekeawa.
 20 Nsu yãale ní wēdenaᵇᵇ,
 ñsu ñyᵇ ku lé'udeᵇ guuo.
 21 Asa wēdena ní lé'udeo ì gᵇ puae,
 an mekemuuna ì ní da zwãnkasa yeauē.

22 N n de'ia yãma,
 tó n da zikù, ñsu sakaaàguo.
 23 Nyᵇ síana yá, ñsu zeèo,
 ñnᵇ ní yãdanaeo ní wezēo weele.
 24 Gbēmaa mae pᵇ ìᵇ na maamaae,
 ñnᵇna de'ia mikpe ìᵇ ténuē.
 25 To n de ní n dao pᵇ àᵇ nama,
 to n da'ia yáalᵇma.

26 Ma né, ñ n nòse wēmeē,
 wéte ma yãkeai.
 27 Asa káaluaá è zòoloē,
 nᵇe dᵇe'ideá tᵇᵇ kpaolonaē.
 28 I gbé kpákpa lán kpáiweliwewa,
 ì to gᵇe daside gᵇ náaisaiē.

29 Dé wí waiyookeèi?
 Dé wí ó'o keèi?
 Déme lekpaá víi?
 Déme zᵇa víi?
 Déme ì ke'ia pái?
 Dé wé mé tēai?
 30 Gbé pᵇ aai sèe de wē tūui,
 aai gé kpálekēi vēē yãaleaiᵇne.
 31 Nsu webii vēewa a tēake n wé bleo,
 asa ìᵇ pipi keēona guue, mé a gēa léu ìᵇ na.
 32 Gbezã a swaa kima lán mlēwae,
 i n gbã à n kū lán piligonawa.
 33 Nyᵇ wesi pᵇ pᵇ ni e yãaole,
 ñyᵇ làasoo kpaanlake n sᵇu.

34 Nyᵛᵛ de lán gbé pᵛ wúlea gó guu ísiaawa,
lán gbé pᵛ kú gó zwàa misonaawa.

35 Nyᵛ me: Wà ma gbē, i ᵛao,
wà ma ke búubuu, mi a wāwāmao.
Bᵛe ma wé a wee mà í wee mi loi?

24

1 Nsu lua gbēvāiᵛ gweaio,
ńsu yāaleańiᵛ nide seo.

2 Yá gbāa làasoo mé iᵛ kú ní sᵛu,
yākele mé iᵛ dᵛ ní léu.

3 Ŋᵛ wí uakpaᵛ,
wezē iᵛ to àᵛ báaa ví.
4 Dᵛa ᵛ wí pᵛ kaᵛ làasiᵛ pai
ní àizee maa gawideo.

5 Ŋᵛna gbāa iᵛ káfie,
dᵛna iko iᵛ dedee.
6 Zigbaselea iᵛ to wà fᵛ wà zika,
tó yákekenaᵛ dasi, iᵛ to wà zible.

7 Ŋᵛ lesi de faasaidea,
wéle kᵛkāaa guu aà lé iᵛ kpaaūae.

8 Gbé pᵛ iᵛ vāikeané làasoo ví
ᵛ wí me kᵛnide.
9 Yāfaasai wāaipaaá duunae,
gbēe líᵛ ye gbélaanikena gīyāio.

10 Tó n nziā bᵛsa taasie,
n yēee mé bílao.

11 Gbé pᵛ aa mipè gawaᵛ suaba,
gbé pᵛ aa sᵛo lé si kaale guuᵛ misi.

12 Tó n mē: O'o, wá dᵛ yāao fá,
Lua pᵛ nᵛse guu yá dᵛ a eo lé?
N wēni Dᵛana a yá dᵛ,
a fiabo baadee a yákeawae.

13 Ma né, zᵛ ble, asa a nae,
zᵛsapuna iᵛ ke léee na.

14 Māa ᵛᵛ iᵛ ke gbēee na a nᵛseu.
Tó n ᵛᵛkù, níyᵛᵛ zia ví,
mé tāmaa a n neo.

15 Dāade, ńsu gbēmaa ua kpákpao,
ńsu n àᵛ pᵛᵛ waawà a beo.

16 Baa tó gbēmaa lèle gēn sᵛpla, iᵛ ea felee,
vāikeanaᵛ sᵛ, músi iᵛ to aa fu.

17 Tó n ibee lèle, ńsu pᵛnakao,
tó à fᵛ, ńsu tidāalao.

18 Tó Dii è màa, a kèè nao,
aà pòkũma a wee n ibeepiwaε.

19 Nsu to gbẽvãio yá n kũ gbãao,
ńsu lua vãikenaɔ gweaio.

20 Asa gbẽvãí líɔ zia vío,
Lua a vãikenaɔ tede.

21 Ma né, vĩake Diiε ń kiao,*
ńsu gbékpa ń gbé pò bò ń kpeɔo.

22 Asa yá a ń le kándoε.
Deme dõ lá wa ń ásookei?

ᏊᏊᏊᏊ yán ke l

23 ᏊᏊᏊᏊ yán ke l:
Gbẽbɔbɔa'osi yákpale guu maaɔ.

24 Gbé pò í yánakpa tàaedewa,
wa savãí'òè, buio í ɔlelèè.

25 Gbé pò í yá'ikpawà aɔ maa e,
Lua a báaadaaàgu maamaaε.

26 Gbé pò í yáwe gbéwa wásawasa
lé lépewàε.

27 Olia n buai a zĩɔ láa,
ní gbasa kpedɔ sa.

28 Nsu bɔbɔ ń n gbédeeo pão,
ńsu to n lé gbéɔ sásão.

29 Nsu me: Má kèè lá a kèmεεwaεo,
ge má fiaboè a yákeawaεo.

30 Ma pã màade bua,
ma dɔ ɔnɔkēsãmade v̄εebui,

31 ɔ má è le bòle dàgua píi,
à sèkù, gĩ pò a bò ń gbεo kwè.

32 Ma yápi gwà, ma làasookèwà,
ɔ yá pò má èpi yádàdamεε.

33 Tó n mè: Má i'ò yɔɔ, má kámabo yɔɔ,
má wúle yɔɔ ɔkpa ma kùε,

34 pɔtaasi a n zãmake lán kpáíwa,
pò nɔana i mɔma lán gɔkɛbɔdewa.

25

Salomɔɔ yáasi páleɔ

1 Salomɔɔ yáasi pò Yudaɔ kí Ezekia gbéɔ è aa kèɔn ke:

2 Lua gawi ví ké à yá ulε,
kiao gawi ví ké aa yá tàasika.

3 Luabε lesí lé ń tɔɔle gèele léo
ń kía làasooò tàasikaa vío.

4 Anusu gbãsí bɔle,
ánusuzíkεna i pɔmaa piò.

* 24:21 1Píε 2.17

5 Váikenaᵔ bᵔle kía ìwaᵔ guu,
aà kpala i zedᵔ yázede musu.

6 Nsu ò nziá dile gbia kía aeo,
ńsu ze gbēzᵔᵔ gbεuo.

7 Asa aà oanε, mᵔ ae la, maa de
aà n dile kēsāa gbé gbiaᵔ aea.*

8 Yá pᵔ n wé è ńsu òyᵔ wā ní a gᵔgᵔaoo.
Tó wà yeledine, bᵔ ńyᵔ ke gbεzāi?

9 Tó ńle yágᵔgᵔ ní n gbédeeo,
ńsu bᵔ ní gbēpāle asiioo.

10 Tó à su mà, a widamaε,
n tᵔ íi a láa bo.

11 Yána'oa a gᵔᵔwa kefeū
lán mao tēa pᵔ da ánuusu tauwa.

12 Ɔᵔᵔna ledama maa gbé pᵔ òᵔse vīε
lán vua nᵔamblebᵔwae.

13 Lá í nie ò de pᵔkekenaᵔne,
màa zina náaide de gbé pᵔ aa aà zᵔᵔne,
ì ní òᵔse níniné.

14 Gbé pᵔ ì gbadaa legbē mé ìli dao
de lán lou pᵔ sisi à íana kàka i maowae.†

15 Menakea ì to kía ní yáze e,
kpálea yái ì tᵔ ní yá ble.

16 Tᵔ n zᵔ è, ble n lé léu,
ké ńsu ble zᵔᵔ ò pisio yái.

17 Nsu ò n gbédee be zé sᵔᵔ,
ké asu kpasannᵔ à zanguo yái.

18 Gbé yādᵔa a gbédeewa
de lá à aà kè'íá ní goo ge fēnda ge ní kaowae.

19 Sᵔkpalea náaisaidezi taasikegᵔᵔ
de lán swaa gyāe ge gbá kᵔᵔwae.

20 Pᵔᵔna lesia pᵔsiadeε
de lán ulawoloama íampuu
ge yᵔuna kaa bᵔwawae.

21 Tᵔ nᵔa lé n ibεε de, ble kpawà,
tᵔ imiε sᵔ, ò aà gba í,

22 asa ńle aà ᵔ kaè a léun we,‡
mé Dii a fiabone.

23 Lá gukpe íana ì mó ní louo,
màa gbēpea ì mó ní oa fēnkpaao.

24 Ia gᵔᵔu zāu maa
de kua kpéu sānu ní nᵔ sòledeola.

25 Baona bᵔa bùsu zāzāu
de lán í nie kpaa gbé pᵔ a yēεε làawawae.

26 Gbēmaa pᵔ misīile váikenaε
de lán nibᵔna pᵔ a í yàwae,

* 25:7 Luk 14.8-10 † 25:14 Yud 12 ‡ 25:22 Lom 12.20

lán ̀̀̀́ pọ́ a í ̀̀̀kpàwa.
 27 Z̀̀blea gēagēa maao,
 gbé́ azia kpelaa gbiao.
 28 Gbé́ pọ́ azia k̀̀́a d̀̀́o
 de lán wéle pọ́ a b̀̀́i gbooawae.

26

1 Lá loughbekwea sae
 ge loumaa p̀̀́kekeg̀̀́o lí zek eo,
 màa gawi lí k̀̀́si ní s̀̀́uoo.
 2 Lá gòlegolena ní luakitelenao
 ̀̀́o vuavua, ̀̀́o gé la, ̀̀́o ta le,
 màa ̀̀́lelea gbé́e p̀̀́a a p̀̀́e z̀̀́wàò.
 3 Fláá s̀̀́ p̀̀́e, kpíá z̀̀́a'ina p̀̀́e,
 s̀̀́u p̀̀́o mé go ̀̀́ u a kpeɛea.
 4 Nsu yázi s̀̀́uwa a faasaikewao,
 ké nísu g̀̀́aàwao yáí.
 5 Yázi s̀̀́uwa a faasaikewa,
 ké asu azia gwa ̀̀́nɔna ̀̀́o yáí.
 6 Tó n ̀̀́di s̀̀́uɛ,
 n nzia ̀̀̀kpàe, n yá'í nziaɛɛ.
 7 Yáasi pọ́ d̀̀́o s̀̀́u léu
 de lán ɛɛ gbá pọ́ lé gbáewae.
 8 S̀̀́u kpelaa
 de lán gbadaa gbemauwae.
 9 Yáasi pọ́ d̀̀́o s̀̀́u léu
 de lán le naa wédeɛna ̀̀́ziwae.
 10 S̀̀́u ge gbēpápá daaziu
 de lán toekana p̀̀́pii gbáawae.
 11 S̀̀́u eaa a yáfaasaikewa l̀̀́o
 de lán gbē pọ́ èa a pisi blèwae.*
 12 N gbé́ pọ́ azia dilɛ ̀̀́nɔna ̀̀́ èa?
 S̀̀́u s̀̀́wà.
 13 M̀̀́ade í mɛ: Ǹ̀́omusu ku zéue,
 wàì p̀̀́sí be zɛau.
 14 Lá gba ̀̀́o lili a lilib̀̀́o,
 màa màade ̀̀́o lililile a wúlekii.
 15 M̀̀́ade í ̀̀́si tau,
 aà bleli geò a lé kíí ̀̀́ kewà ía.
 16 M̀̀́ade ̀̀́o e a ̀̀́nɔ
 de yáwend̀̀́na gbēɔn soplala.
 17 V̀̀́i pélea d̀̀́o lekpaau
 de bàasi gbē k̀̀́a a vláwa ̀̀́e.
 18-19 Gbé́ pọ́ a gbédee s̀̀́sã ̀̀́ à gbàsa oè: M̀̀́ale faaiboc
 de lán wɛkɛyiode pọ́ lé kà tede ní kagbao fáíguwae.
 20 Tó yàa kuo, té ̀̀́ gae,
 tó gbēpena kuo, sòle ̀̀́ láaɛ.

* 26:11 2Píɛ 2.22

21 Lá sísí ì ke teyõε, lá yàa ì ke téε,
màa lekpaade ì sòle da.

22 Gbẽpena yá ì kené lán zówa,
ì gẽ léu dõ e nòsekpeau.

23 Nòsepáside pò ì yá nana oné
de lán lo pò wà ánuusu'i lèwàwae.

24 Gbế pò ìo zańgu ì azia keke ní léoε,
gbếsásáa làasoo mé kú aà sũ.

25 Tó yá nana bò aà léu, rĩsu sio,
asa yávái mèn sopla mé kú aà sũ.

26 Tó à a zaa gbếu ùε mɔafili guu,
aà vái ì bɔ gupuau bíla wáa.

27 Gbế pò eyòné a zu a guue,
gbế pò gbε gbeembò, gbεpi a si adewa.

28 Eεde za gbế pò ì ní òkpaɔgu,
kõnide ì gbế kpá léłai.

27

1 Nsu íanadã zia yá musuo,
asa ní dõ yá pò zia a io.*

2 To wà n sáaukpa, rĩsu n nziã sáaukpao.
To à bɔ gbếpáleɔ léu, asu bɔ n léuo.

3 Gbε gbia, úfãáá asoε,
kási sũ íadama ì tóma de beea.

4 Pókũma pási, pɔfẽ ì dańla,
deme a nòsegõa fõ sõi?

5 Gbế gbaa laai bíla wáa maa
de yea gbếzi yãe oaè saia.

6 Gbẽna yá'õma kpaańzi náai ví,
ibεε lépεama mɔafili ví.†

7 Gbế pò kãa ì zazakũ zówae,
ãma nɔandena pò kĩa dõo.

8 Gbế pò kè a uawa àle bebεbebε
de lán bã pò sàsã a sakpewawae.

9 Nísi gínana ní tulaletio ì ní pɔ ke na,
lɛdaakõwa ní nòsemendoo ì gbẽnaɔ ke na.

10 Nsu n n gbẽna vũaao ge n mae gbẽna.
Tó yá n le, rĩsu gé n v̄i ge n dãuna beo.

N gbếdee pò kú kãi maa de n be gbế pò kú zãa.
11 Ma né, ñyõ ñnɔ, ma pɔ i kema na,

mí e yázãsi ma sòsõnaɔwa.

12 Laaide ì dɔaa vái e ò ì ulèè,
làasoosaide ì gi àɔ gé ò ì yã'e.

13 Tó gbế nibɔ fla dĩ a miwa, n àa ula sí,
ñyõ kúa tòoma ù gbếpi gẽε ù.

* 27:1 Zaa 4.13-16 † 27:6 Luk 22.47-48

14 Tó n lɛdà ía n samaa'ò n gbédeee kɔɔkɔɔ,
wa dilɛ savãî ùɛ.

15 Nɔ sòlede muua
ń í pɔ́ lé t̄t̄t̄ zɛsai lou záoɛ.

16 Aà zùukɛaá íana zùukɛaɛ,
ade lé í ɔ̀kùkpaɛ.

17 Lá mɔɔ ì k̄ɔ́ lɛkɛ,
màa gbēnazina ì a gbédee kɛkɛ.

18 Tó n laaidò lí nɛ'inawa, ńȳɔ́ a né ble,
tó n ɔ̀lɪa n diizi, a n kpɛla.

19 Lá gbé ì a oa e í guu,
màa gbé ì a n̄sɛ d̄ɔ́ a yãkɛawa.

20 Lá gɛɔ lí mɔ́ beda ń téowao,
màa gbé wé yea pɔ́i lí mɔ́wào.

21 Wí ánusu ń vuaɔ maa d̄ɔ́ a baasaa guuɛ,
màa wí gbé bɛɛɛ d̄ɔ́ aà tɔ̀bɔa guu.

22 Baa tó n faasaide kà góu
ńlɛ aà sabo ń pówɛnao sãnu,
aà faasaikɛ a kēwào.

23 Niliᵛ n pɔ̀tuᵛᵛ kua d̄ɔ́ maamaa,
laaidᵛ n kpàsa pɔ́ᵛwa.

24 Asa àizɛɛ líᵛ ku gɔ̀ɔpiio,
mé gawi líᵛ gé wē ń wēoo.

25 Sē ì láa, a dafu ì bɔ́lɛ,
ni a tàaa kpá pɔ́ᵛnɛ,

26 ni pɔ̀kasa kɛ ń n sãᵛ káo,
ni bú lú ń n blè ɔ́ao,

27 ń bleᵛ vī ìᵛ dinzi n pɔ̀blea ũ,
ni n uadeᵛ ń n nɔɛ zikɛnaᵛ gwad̄.

28

1 Vãikɛna ì bàalɛɛ, baa tó wàlɛ aà yao,
gbēmaa ìᵛ wɔ́ᵛ vī lán nòᵛmusuwa.

2 Tó duuna kò̀ bùsuu, a kíaᵛ ìᵛ dasiɛ.
Gbé pɔ́ wɛzē ń d̄ɔ́ao vī ì to yázɛde àᵛ ku.

3 Kía pɔ́ ì ìada yēɛɛsaideᵛwa
dɛ lán lou pɔ́ ì kwe à ble ò̀kpawae.

4 Ikoyádansaiᵛ ì gāga vãikɛnaᵛnɛ,
ikoyádanaᵛ s̄ᵛ aaiᵛ bᵛ ń kpɛɛ.

5 Gbēvãiᵛ yázɛde gbad̄ᵛ,
gbé pɔ́ lé Dii aɛyaᵛ d̄ɔ́ wásawasa.*

6 Taaside tàaesaide maa
dɛ ɔ̀de yãkpaanlakɛnala.

7 Né ikoyádana wé kēa,
lalsideᵛ gbēna ì wida a maewae.

8 Gbé pɔ́ ì a àizɛɛ káfi ɔ̀'igbaa ń àiwɛɛlɛa z̄ᵛᵛᵛ guu
lé pɔ́ kãaa gbé pɔ́ ì taasideᵛ wɛgwaeɛ.

9 Gbé pɔ́ ì ikoyá kpá swáa,

* 28:5 1Kln 2.14

Lua lío ye à wabikεawa gíyáio.

10 Gbé pọ́ ị gbēmaaọ da zé vāiwa,
a léle da azía baiue,
tāesaideọ sọ aa bọ maa.

11 Ọde ị azía dile ọ̀nọna ụe,
kási taaside wezēna ị àà ọ̀nọ dọ̀wàe.

12 Tó gbēmaaọ kúkua dọ, gbépii ị ịanadāe,
tó vāikenaọ gbāakù, baade ị mikpaguie.

13 Tó n n taaeọ ụle, nýọ gé aeo,
tó ní ò mé ní tò, Lua a n wēnagwa.†

14 Báaaden gbé pọ́ Dii vía ví ụ.
Swágbāade sọ ị léle da taasiu.

15 Gbēvāi pọ́ ị kible yēesaideọwa
de lán nọmusu pūnaawaε,
lán gbεaana kusiamáwa.

16 Dọaana pọ́ ị gbé wetā wé kēao,
gbé pọ́ za ọ̀vāi'EAU wēni ị gbāa.

17 Gbēdena pọ́ a lāasoo lé ịadawa
aọ bàale e a ge gaọe.
Gbēe su kpaεo.

18 Gbé pọ́ ị yāke a zéwa aọ aafiaε,
yādọsaikena sọ a εε kándoe.

19 Gbé pọ́ ị laaidọ a buaziwa ị kāa,
gugiiyana sọ ị ku pókēsāma guue.

20 Lua a báaada náaidegu maamaaε,
gbé pọ́ lé wā à ke ọde ụ a bọ pāo.

21 Gbēbọbọa'osi maaọ,
kási gbé a taaeke pēε miọna yái.

22 Biide mé ị wā ní àize'e'eo,
ìliọ dọ́ ké taasi a a leo.

23 Gbé pọ́ gbé gbà laai ị naaàno
de gbé pọ́ aà tónasíla.

24 Gbé pọ́ a de ní a dao kpái'ò,
mé àle me taae no,
ade doū ní kpáiweliweoε.

25 Gbé pọ́ wékaka ví ị sòle daε,
gbé pọ́ Dii náai ví mé a mekpa.

26 Gbé pọ́ lé azía náaikéá sọ́e,
gbé pọ́ kú ọ̀nọ'ọ̀nọ mé a bọ maa.

27 Pọ́ lí kēsā gbé pọ́ ị taasideọ gba pọ́wao,
wí gbé pọ́ ị wevíńla kaε.

28 Tó vāikenaọ gbāakù,
baade ị mikpaguie.
Tó aa gàga, gbēmaaọ ị liguaε.

29

1 Gbé pọ́ wa gbà laai maamaa mé aà swá gí gbāa,
kaaū a gēaàzi kándoe, a fεle ịo.

† 28:13 1Zaa 1.9

- 2 Tó gbēmaaᵐ līgua, gbéᵐ pᵐ ᵐ nae,
tᵐ gbēvāi ku kpalau, wī aaukeε.
- 3 Gbé pᵐ ye ᵐnoi ᵐ a mae pᵐ ke na,
káaluᵐ be zesena ᵐ a ᵐa de.
- 4 Kía ᵐ a bᵐsu zedᵐ yázede musu,
a gbagusaesina sᵐ ᵐ a bᵐsu deε.
- 5 Gbé pᵐ lé lena ke a gbédeεε
lé ba kpa aziaεε.
- 6 Gbēvāi tàakeka ᵐ aà kᵐ bai ũ,
gbēmaa gula ᵐ do n pᵐnao.
- 7 Gbēmaa ᵐ laaidᵐ yēesaideε a yágᵐgᵐawa,
vāikena sᵐ ᵐli aà kākεo.
- 8 Gbēlaanikenao ᵐ wéε wā,
ᵐnᵐnao ᵐ gbéᵐ nᵐse níniné.
- 9 Tó ᵐnᵐna gè yákpalekei n sᵐᵐo,
sᵐᵐpi pᵐ pà yā, àε yáalᵐ yā,
aà lé lí kpaauᵐ.
- 10 Gbēdenao ᵐ za tàesaidegue,
aaᵐ gbēmaaᵐ wεε.
- 11 Sᵐᵐ pᵐkᵐma ᵐ pisi aà wéwaε,
ᵐnᵐna sᵐ ᵐ a nᵐse suumpaε.
- 12 Tó gbāade lé swáε εyāi,
aà ᵐwaᵐ ᵐ gᵐ vāikenaᵐ ũ piie.
- 13 Taaside n ᵐadamadeo an yáε bee doᵐε,
Dii mé tᵐ an wé lé gu'e npii.
- 14 Kía pᵐ ᵐ yákpaleke taasideᵐne n sᵐanao,
aà kpala zᵐnapεlea ᵐ gbāa gᵐpiie.
- 15 Totoa n flāo ᵐ to gbé ᵐnokᵐ,
né pᵐ wa tᵐ aziaε ᵐ wida a dawaε.
- 16 Tó vāikenaᵐ līgua, tàakeka ᵐ kᵐε,
āma gbēmaaᵐ aa n lélea e.
- 17 N n né toto, ᵐ n nᵐse danε doᵐ,
a to n nᵐse àᵐ yáalᵐwa.
- 18 Gu pᵐ Lua yá kᵐuo wiliᵐ nziᵐ kᵐa dᵐo.
Bāaaden gbé pᵐ aà ikoyā kᵐa ũ.
- 19 Wili zᵐ toto n léoo.
Baa tᵐ a mà, a zᵐkewào.
- 20 N gbé pᵐ ᵐ wā àᵐ yā'o èa?
Sᵐᵐ sᵐᵐwa.
- 21 Zᵐ pᵐ wa zāza za a èwaasogᵐᵐ,
a gᵐ gulu ũ gbεzāε.
- 22 Pᵐkᵐmade ᵐ sᵐle da,
nᵐseyāfᵐnde ᵐ duunake maamaaε.
- 23 Iandāa ᵐ n busaε,
ziabusaa mé ᵐ n káfi.*
- 24 Gbé pᵐ lé ble n kpáio za aziaue,
ᵐ me á sᵐ n Luao, ᵐ ᵐli we ᵐo.
- 25 Viakea gbēnazinaεá baiε,
gbé pᵐ lé Dii náaike mi aᵐ daa ía.

* 29:23 Mat 23.12

26 Gbé daside ɪo ye gbãade zeínɔe,
 āma yákpalekea ní gbéá Dii yáe.

27 Gbēmaa ye gbé dòsai gíyāio,
 gbēvāi sō ɪlɪo ye nòsepuade yākeaio.

30

Aguu yā'oa

1 Yake né Aguu yā'oa.

Ma kpsa Lua, ma kpsa dúuduu,

2 asa ma sòuke de dāola,
 má gbēnazina wēzē vɪo.

3 Mi ɔnɔ dadao,
 mé má Lua dōa vɪo.

4 Déme gè luabe yāa à sùì?

Déme ɪana kàaa kù a ɔzi?

Déme lou yè a pɔkasau?

Déme tɔle lé dāi?

Aà tón lai? Aà né tón lai?

Tó n dō.

5 Lua yáo pípia píie,

ɪo de sēngbao ũ gbé pó nàaàzie.

6 Nsu yāe káfi aà yá guuo,

ké asu ní ekanɛ ní ɔzi yái.

7 Yá mèn pla mále gbɛama Dii,

ńsu giomɛɛ e mào gao.

8 Ma kē yāpā oa ní etoaowa.

Nili ma gba ble ma lé léu.

Nsu ma da taasi ge ɔdekeuo,

9 ké pó su à ɔ dimazi

mà lelekpanzi mà me,

déme Lua ũio,

mé ké taasi su ma kù mà kpái'o

mà n tó ɔkpao.

10 Nsu yādɔ zɔwa a dii kíio,

ké asu n ka, à wi n musuo yái.

11 Gbēɔ ku, aai ní mae kaɛ,

aali samaa'o ní daɛo.

12 Gbēɔ ku aaliɔ e wa gbāsio,

kási an ámake i kémáo.

13 Gbēɔ ku an wépekli zà,

aai ní mi ga da ía.

14 Gbēɔ ku an swaaá fēndaɛ,

an kánkānaá fēnaɛ,

aai dúnia taasideɔ ní gbēnazin wēnadeɔ taitaiò.

15 Too nenɔenaɔ vɪ mèn pla,

aai me: Wá gba, wá gba.

Pó mèn aas ku aali káo,

à kà síī se, aali me pò mòmáò:

16 Bèda ní neasakpe giio
ní tɔɔleɔ asa í lí mówàò
ní téo asa ìli me a kã ziiio.

17 Wé pò né ì a mae láanikèò mé ì sakaò a dau,
swa'è gbagbaaò mé aa aà wépi bɔ,
yãamusuɔ i gbasa aa aà ge ble.

18 Yá mèn àās̄ ku aa de ma d̄s̄ala,
à kà síī se ké má ní mid̄s̄o:

19 Zé pò yãamusu ìò bèò musu,
zé pò ml̄ ìò tãa'òò gbeseena,
zé pò gó'ìlena ìò bèò ísia guo
ní zé pò ḡs̄e ìò yeò wéndiazio.

20 Nɔe d̄s̄e'ide yãkean ke:

I pɔble, ì ɔma a léwa,
ì me i vãikeo.

21 Yá mèn àās̄ ì t̄s̄ tɔɔlewa à lualua,
à kà síī se a yápiò f̄s̄o:

22 Zɔ kpalablea,
sɔũ pɔble kãa,

23 nɔe pò wa zau zãkea,
zò wéndia ḡs̄a a dii zã nɔ ù.

24 Pò nénaò ku tɔɔle mèn síīs̄,
kási aa ònɔ v̄i maamaae:

25 Bɔɔnaò de pò gbãaò ùo,
kási aai ble kùs̄ua di saee.

26 Èn'ui'uinaò de pɔz̄ɔɔ ùo,
kási aai bekpa gbèsɔɔe.

27 Kwaò líò kía v̄io,
kási aai bɔle zéze gã ní gãoe.

28 Nȳs̄ f̄s̄ z̄s̄ kú ní ɔo,
kási ì e ge na kía kpé saai.

29 Pò mèn àās̄ ku an bea maa,
à kà síī se an tãa'oa kefeũ:

30 Nòɔmusu pò de ḡs̄sa ù nòbɔɔ guu,
ìli pòbɔzãke pɔeeo

31 ní kosa pò toe bɔo ní blesan giio
ní kía pò kú a zīḡs̄o aeo.

32 Tó n sɔũyã kè z̄ias̄ea les̄i guu
ge tó n v̄ai làasookè, ɔku n léwa,

33 asa lá w̄i v̄i disaa í f̄é à ḡs̄ wàagase ù,
ge lá w̄i ní kú wà f̄i à aubɔ,
màa gb̄éɔ pɔf̄eane ì sòleda.

31

Ki Lemueli yá

¹ Kí Lemueli da ledàwà à m̀̀:
² Kpelewaε, ma né? B̀̀é, ma ne'ia?
 Akeεε, né p̀̀o ma a lek̀̀è Luawa?
³ Nsu ǹ̀ n wo de ǹ̀εε k̀̀iio,
 r̀̀su zé p̀̀o ì k̀̀iá ò̀̀kpa seo.

⁴ Lemueli, v̀̀εεá k̀̀iá p̀̀omia no,
 í gb̀̀aaá kpalablená p̀̀omia no,
⁵ ké aasu mi ikoyá ò̀̀ sáíngu,
 aai yá g̀̀ō g̀̀ō taasideεne faasaio yáí.
⁶ A í gb̀̀aa kpa gb̀̀é p̀̀o lé mó gaiowa,
 à v̀̀εε kpa p̀̀osiadeowa
⁷ aa mi, an taasi i sáíngu,
 an yá'ōma a ò̀̀ d̀̀óngu bo.
⁸ Yá'ò gb̀̀é p̀̀o a lé lé bebeká g̀̀εε ũ,
 yá g̀̀ō g̀̀ō gb̀̀é p̀̀o aale sáaleεne.
⁹ Nsu ǹ̀yō níleo, yá kpalεke a zéwa,
 taasideε ǹ̀ ẁ̀enadeε yánakpámá.

Ǹ̀ aiade

¹⁰ Déme a ǹ̀ aiade ei?
 Aà b̀̀εεε de ò̀̀socla zà.
¹¹ Aà zá ì aà náai v̀̀í ǹ̀ ǹ̀semendoε,
 p̀̀omaε lí k̀̀ésāwàò.
¹² Maa ì a záε, i ke v̀̀ai no
 e a ẁ̀eni léu.
¹³ I sá k̀̀ā ǹ̀ buao ẁ̀εεε,
 ì a z̀̀í ke ǹ̀ p̀̀nao.
¹⁴ I gé ble séi zà
 lán g̀̀'ílēna laatanawa.
¹⁵ I fele guf̀̀εne à bleke a uadeεne,
 ì z̀̀í kpaale a ẁ̀endiaεne.
¹⁶ I t̀̀ole maa ẁ̀εεε lú,
 ì v̀̀εεlió pép̄eu ǹ̀ azia b̀̀ò ò̀̀ao.
¹⁷ I gb̀̀aa ò̀̀ a pi asana ũ,
 ì g̀̀ásiwa b̀̀ò a z̀̀iwa.
¹⁸ Ì ò̀̀ d̀̀ó ké á εε e,
 aà filia ì ò̀̀ gwá.
¹⁹ Aà ò̀̀ ì p̄oo a ò̀̀ bunkapa k̀̀ūa,
 ì ò̀̀ k̀̀εε ò̀̀wá ǹ̀ a ò̀̀neó.
²⁰ I ò̀̀ p̄oo ẁ̀enadeεne,
 ì ò̀̀lia taasideεzi.
²¹ Ili í amp̄uu v̀̀iake a b̀̀edeε yá musuo,
 asa aà uadeε ì ula didik̄ōε.
²² I zẁ̀aa ẁ̀úleb̀̀ò t̄ā azia,
 aà p̀̀okasaóá bàabaa ǹ̀ zẁ̀aa g̀̀aaluladeεne.
²³ Aà zá ì t̀̀ò b̀̀o faaibok̄i,
 ì ò̀̀ z̀̀le gudoŭ ǹ̀ búsu gb̀̀ēz̀̀òò.
²⁴ Ǹ̀εpi ì p̀̀ò b̀̀ḡau ke ò̀̀ yía,

ì pɔbna tã à kpa laatanaɔwa.

²⁵ ɪɔ gbãa ní gawio daa a pɔkasa ũ,
aà kua zia yá lí iwãa ka aà pɔao.

²⁶ Ɔnɔyã ɪɔ dɔ aà léu,
ì yãdané ní nɔ̀sɛmaao.

²⁷ ɪ wéte a ua yãkɛai,
ìli zígbiakɛ à gbasa àɔ pɔbleo.

²⁸ Aà néɔ ɪ fɛɛ aa samaa'òè,
aà zǎ ɪ aà sáaukpa ɪ mɛ:

²⁹ Nɔɛ daside ãiaví fá,
ãma ní mɛ ní dɛníla píi.

³⁰ Kákaa maa líɔ náai vío,
kɛfɛnkɛ ɪ gɛzɛɛɛ,

nɔɛ pɔ Dii vía ví ɔ wí aà sáaukpa.

³¹ A aà sáaukpa zǐ pɔ a kè yá musu,
í aà táasile aà yãkɛa musu gãɛ.

LAASOODE

Yá pò kú láe bee guu

Sea za lápi d̀̀̀̀ s̀̀̀̀iawa lápi k̀̀̀̀na lé azíá yá b̀̀̀̀lekeẁ̀̀e lá á òno, ãma lápi òno yá doũ ní Yáasi lá p̀̀̀̀oo. Aà òno doũ ní felekaa p̀̀̀̀oo. Aà kua d̀̀̀̀nia guu à yá pò á k̀̀̀̀o ní yá pò a leò gwà, ò a è nama de lán suawae, mé gb̀̀̀enazina ì d̀̀̀̀eka, ké à e namable yáíe, ò ìo b̀̀̀̀o pã m̀̀̀̀om̀̀̀̀. A làasookè azíawa tó kua d̀̀̀̀niau d̀̀̀̀o ví, ge tó a beee ví. I to gb̀̀̀é pò lé lápi kyokeo yá doũpiò wàaipa. Lá a ku Yobu lá guuwa, yáwea àao. Làasoode ní a ònokèo à bílikè gb̀̀̀enazina kuana yáwa. Ɔ à ledàwá wà zíkè maamaa wà p̀̀̀̀nake ní pò pò Lua wá gbáò e wá ẁ̀̀̀ni léu.

Làasoode yá dasiò b̀̀̀̀ò yáò kpee, ì gb̀̀̀é kãde. A zèò ké d̀̀̀̀e pò wí ká ní p̀̀̀̀na pò wí e d̀̀̀̀nia guuoa yãpãe. Ewaasoke, oðeke, àizedeke, zíkèa, ònokũa, yãkea a zéwa, a dilè yápiiá pãe mé gugiyaae. Lá gb̀̀̀enazinao ìo ku ga lézi mé yázesai ku, bee tò nama lío kuo. Wiliò yá pò Lua lé yá ní d̀̀̀̀niao d̀̀̀̀o, ò bee tò wá gb̀̀̀enazina zia gbá d̀̀̀̀o. Yápiò ì to wà làasooke zé pò maa wà seowa.

Bibeli lác ì wá ẁ̀̀̀ni mi ołoẁ̀̀e. A maa wà lápiò kyoke, wí e d̀̀̀̀, wí b̀̀̀̀o seakea ní p̀̀̀̀yaaò guu. A maa wà làasooke wá kua d̀̀̀̀niauwaè, wí zíkè yá pò wa kè Bibeliuwa, wí e Lua náaike a zéwa. Wedba Luazi mé a tó wá kua d̀̀̀̀niau àò de gugiyyaa ùo.

Yápii pãe

- ¹ Làasoode Davidi né, Yelusaleũ kía yán ke:
- ² Mámema a Làasoode ma m̀̀̀̀e:
Yãpã búubuu,
yãpã búubuu, yápii pãe.
- ³ Bó ài gb̀̀̀enazina ì e d̀̀̀̀niau
taasi pò àle ke a zì pii guuwai?
- ⁴ Kpàio ì gẽ, Wueo ì su,
ní beeo d̀̀̀̀nia ìo ku g̀̀̀̀piiè.
- ⁵ Iatè ì bile ì gẽ kpéu,
ì wã à ea gé gu pò a bou.
- ⁶ Iana ì na gèomidokli oi,
ì liaa su gugbãntoo oi,
ìo liaaliaa à gé le à su la.
- ⁷ Swa pii í ìo ka ísiaue,
kási ísia lí pao,
ípiò í ea su swapiò miwa.
- ⁸ P̀̀̀̀pii ì ní kpasa,
kpasapi yá gè oaa.
Gugwaa lí mó wéwao,
yãmaa lí swá pao.
- ⁹ Yá pò kú yãa mé a ea àò ku lo,
yá pò wa kè yãa ò wa ea ke lo.
A dafue ku d̀̀̀̀niauo.
- ¹⁰ P̀̀̀̀e ku ké wá me:
Pò dafue gwaa?
Aawo! A d̀̀̀̀aa kú wá ãa za zi k̀̀̀̀.

11 Gbé káauo yá lío do gbēegu lo.

Baa gbé pò aa ku zia,

an yá a do gbēegu gbēzāo.

12 Ma làasoode ma ke Isailio kía ũ Yelusaleũ. 13 Ma mekpà yá pò wàle ke dúniau píi taasikaawa, má yòe òno'òno, má è Lua zì pāsì dà gbēnazinaone aa ke. 14 Ma yá pò wàle ke dúniau è píi, a píiá pāe mé gugiyaee.

15 Pò flaa pòoa v̄io,

wili e pò pò kēsā nàò ní a k̄iniò.

16 O má ò ma nòseu ma mē: Gwa! Ma òno zò de gbé pò kpalablè Yelusaleũ ma āaola píi, ma òno ní ma d̄sao webò maamaae.* 17 O ma mekpà òno asii d̄sawa mà s̄ũke ní misaiyāo asii d̄s, ò má è beeá gugiyaee lo.

18 Asa òno zò ì mó ní poyaa z̄oore,

mé w̄i yá'oma e ní d̄sa léue.

2

Ponakead pāe

1 Má ò mazíawa mà fele mà ponakea lé gwa, mí namablea d̄s, ò má è beeá pāe lo. 2 Má è yaaló s̄ũkee. Ponakea s̄o, bó ì inéi? 3 Ma pona w̄ele vēemia guu, ma ōl̄ia misaiyāi, āma ma làasoo lé tamanò ònowa, ké mà yá pò maa gbēnazina lí ke dúnia guu a w̄eni kp̄ona léu d̄s.

4 Ma okpà zì z̄oowa, ma kp̄ed̄do mazíae, ma vēelio p̄ep̄e kp̄élékp̄ele. 5 Ma kaao dàda, ma swa saeo k̄èke, ma lí pò w̄i a be ble bui píi bàbau. 6 Ma íkalék̄io k̄èke aao m̄sepi si líkp̄ep̄iowa. 7 Ma z̄o l̄ulu ḡeo ní noeo, mé wà ní keeo ì ma bee. Má zuo ní potuo keleo v̄i dasidasi de gbé pò kú Yelusaleũ ma āaola píi.* 8 Ma ánu su ní vuo k̄aamazi ní k̄iao àizeeo ní ní bùsu p̄oo.† Ma l̄esinao s̄e ḡeo ní noeo, ma no pò ḡe ì luai s̄e dasi. 9 Ma tobò, ma z̄o de gbé pò kú Yelusaleũ ma āaola píi, mé ma gi má òno apii guu.

10 Mi gi mazíae ní pò pò ma wé bl̄eo.

Mi pò pò ma pò gb̄ae to weo.

Ma pò k̄ena ma z̄íke píiwa,

òme ma isimagakpaa píi ase a ũ.

11 Ké ma wetè yá pò má k̄eozì píi

ní isima pò má ḡa má kp̄a a musuo,

má è apii pāe mé gugiyaee,

a ài v̄i dúniau.

12 O ma làasoo tà òno ní s̄ũkeo ní misaik̄eowa.

Yá pò wa k̄e za zi bàasio,

a k̄ele kí ḡe a ke bi?

13 Má è òno ài v̄i de misaik̄ea

lá gupua lo ài v̄i de gusiaawa.

14 On̄na wé lo ku āa ae,

s̄ũ lo be gusiau.

O má è gó doũ mé a ní bua mípii.

15 O ma làasookè ma s̄u ma mē:

Lá gó doũ mé a wá bua ní s̄ũ,

bó ài má e ma ònowai?

O ma mē: Beeá yāpāe lo.

16 On̄na yá a do gbēegu de s̄ũao,

* 1:16 1Kia 5.9-11, 10.23-24 * 2:7 1Kia 5.2-3 † 2:8 1Kia 10.14-27

ampii an yá a sã gbéṣgu zia.
Ṣnṣna ì ga lán sṓwae.

Isimagakpaad pãe

¹⁷ Ṣ ma sakà ma kuau, asa yá pò wàlε ke dúniau píi ì kemεε yã'ṣma ũε. Apii pãe mé gugiiyaaε. ¹⁸ Ṣ ma sakà zĩ pò má kè dúniauṣgu píi, ké má tó ma gēεε yái. ¹⁹ Déme dṣ tó ṣnṣna ge sṓn àà ũi? Kásile zĩ pò má kè dúniau ní ṣnṣo a gṓεε. Beeá pãe lṓ. ²⁰ Ṣ ma pṓ yà isima pò má gà má kpà dúniau píi yá musu. ²¹ Asa gbé ì zĩke ní ṣnṣo ní dṣao ní gṣio, ṣ ì to gbé pò i a kee keoε a pò ũ. Beeá pãe lṓ, yãvãie maamaa. ²² Bó gbé ì e isima pò a ga kpà dúniau ní dēε pò a kào píi yá musui? ²³ Àà kua dúniau gṓpii àà zĩ ì mṓè ní yã'ṣmao ní pṓyaaοε.‡ Baa gwá àà nṓse lí dadoṓo. Beeá pãe lṓ.

²⁴ Yá pò maa ní gbēnazinao mé de àà pṓble, àà imi, àà a zĩ sáaukpa.§ Má è bee bṓ Lua ṓzĩε lṓ. ²⁵ Lua dṓnle sai déme a fṓ pṓble à pṓnakei? ²⁶ Lua ì gbé pò kàagu gba ṣnṓ ní dṣao ní pṓnao,* āma Lua ì àizeεεlekāaaa zĩda duunkεnaε, ké à kpa gbé pò kàaguwa. Beeá pãe lṓ mé gugiiyaaε.

3

Yápii ní a gṓoε

¹ Yápii ní a gṓoε,
bṓlε píi ní a kegṓo.
² Ne'igṓo ku, gagṓo ku,
pṓtṓgṓo ku, a wolegṓo ku.
³ Deṓo ku, gbágbāgṓo ku,
gboogṓo ku, a dṓgṓo ku.
⁴ Ṣlṓgṓo ku, yaalṓgṓo ku,
wēnakegṓo ku, kṓṓ'ogṓo ku.
⁵ Gbekṓlegṓo ku, gbekāaagṓo ku,
bṓnṓblegṓo ku, a zegṓo ku.
⁶ Pṓwεεlegṓo ku, a ṓkpaigṓo ku,
ṓdidia pṓwa gṓo ku, a gbaεa gṓo ku.
⁷ Pṓgakēgṓo ku, a namigṓo ku,
lekpaauṓgṓo ku, yá'ogṓo ku.
⁸ Yenzigṓo ku, zangugṓo ku,
zikagṓo ku, kálea aafia gṓo ku.
⁹ Bó ài zĩkεna ì e taasi pò a kèwai? ¹⁰ Ma zĩ pò Lua dà gbēnazinaṓne aa ke è.
¹¹ Lua tò pṓpii maa a gṓowa. A kua gṓpii làasoo dà gbēnazina sṓu lṓ, kási a fṓ yá pò Lua lé ke za dúnia daalea e a midεawa gbadṓo. ¹² Má dṣ ké pṓe maa ní gbēnazinao de àà kua pṓna guu ní maakεao àà wēni léulao. ¹³ Tó gbé lé pṓble, àlε imi, àlε a zĩ pii sáaukpa, Lua mé àà gbà. ¹⁴ Má dṣ ké yá pò Lua lé ke aṓ ku gṓpiiε. Wa fṓ pṓe káfīuo, mé wa fṓ pṓe laouo. Lua kè màa, ké wàṓ a vía ví yáie.
¹⁵ Pṓ pṓ kú tia ku za zi kò, mé pṓ pṓ aṓ ku zia ku yāa lṓ. Lua ì yá pò kè yāaṓ gbesisi.

¹⁶ Ma yá è dúniau lṓ:
Gu pò de yázεde àṓ kuu,
yázεsai mé kú we,
mé gu pò de yāmaa àṓ kuu,
yāvãi mé kú we.

‡ 2:23 Yob 14.1 § 2:24 Isa 56.12, Luk 12.19, 1Kln 15.32 * 2:26 Yob 32.8, Yaa 2.6

¹⁷ Má ò maziawa:
 Lua a yákpaleke ní gbēmaaɔ ní gbēvãio píi,
 asa yápii ní a gɔɔɔe,
 bɔɔle píi ní a kegɔɔo.

¹⁸ Má ò ma sɔ guu lɔ: Gbēnazinaɔ ì ke màa, Lua a ní yáwe wēné, aai dɔ níziawa wa de lán nòbɔɔwae. ¹⁹ Sianaɛ, gbēnazinaɔ ní nòbɔɔ, gó doũ mé a ní bua. Lá nòbɔ ì ga, màa gbēnazina ì ga lɔ, an wea doũe. Gbēnazina de nòbɔlao, asa yápii pãe. ²⁰ Ampii aaí gé gudoũ, asa ampii aa bɔ̀ b̀sutiue, mé ampii aa ea gɔ̀ b̀sutipi ùe. ²¹ Tó gbēnazina nisina ì ta musu, nòbɔ pɔ̀ ì ta zìlen lò, déme dɔi? ²² A yáí tò má è yãe maa ní gbēnazinaɔ de aà a zì sáaukpalo, asa aà luakpaman we. Déme a to aà dɔ yá pɔ̀ a mɔ aà kpɛi?

4

Kua ní kɔ

¹ Ǿ ma gbãa pɔ̀ wãle mɔ gbéɔne dúniau yá gwà lɔ píi. Ma gbé pɔ̀ wãle ní wetão wé'í è, aa nòseninina v̄io. Aa nòseninina v̄io, asa an wetãnapio mé gbãa v̄i. ² Ǿ ma mè, gbé pɔ̀ gá yãaɔ Lua sáaukè de gbé pɔ̀ kúɔla, ³ ãma gbé pɔ̀ wi i yãao, i wesi v̄ai pɔ̀ w̄i ke dúniauleo sàomá mp̄ii. ⁴ Má è pɔ̀ pɔ̀ tò gbé ì zìke à mekpawà, ké à e àò de a gbédeela yáíe. Beeá pãe lɔ mé gugiiyaae.

⁵ Sɔũ ì a ɔ kpaau à ibaba.

⁶ Kua ní pɔ̀ ɔkũ doo ní sɔdaadoũo
 maa de kua ní pɔ̀ ɔkũ plao
 ní isimagakpao ní gugiiyaaola.

⁷ Ǿ ma ea yãpã pãle è dúnia guu lɔ. ⁸ Zìloe ku, a né v̄io, a v̄i ge dãuna v̄io. Aà isima lí bao, kási aà àizee lí mɔwào. Dé yáí àle zìkeii? Bóyãì à pɔnakɛa t̄e aziaei? Beeá pãe lɔ, bɔɔle pãsíe.

⁹ Plaa de doũa,
 asa an taasi ài aɔ maa.

¹⁰ Tó gbēdo l̄e, aà gbēdo a aà sé.
 Waiyoo gbēdoũna!

Tó à l̄e, aɔ s̄ena v̄io.

¹¹ Tó gbéɔn plao wúlea gudoũ,
 aa kɔ pusu ma.

Kpelewa gbēdoũna a bɔ̀ íana yáui?

¹² W̄i gbãamɔ gbēdoũnaeɛ,
 gbéɔn plao sɔ̀ aaí ze wà giɛ.

Bà nian àaɔ lí ké kpaao.

¹³ Ewaaso ònɔna taaside maa de kía zi sɔũ pɔ̀ lí ledama ma bɔla, ¹⁴ baa tó èwaasopi bɔ̀ dakpɛunake guu s̄ à ḡ kía ù, ge wà aà ì b̀supiu táaa ùn lò. ¹⁵ Má è dúnia a te kí ḡe èwaasopizi, ¹⁶ gɔɔ bee aà gbéɔ aao lé v̄io, gbé pɔ̀ a de ní dɔaana ù. N beeo gbé pɔ̀ aa mɔ gbɛzãɔ aa aà sáaukpao. Beeá pãe lɔ mé gugiiyaae.

Vlaka Lua

¹⁷ Tó n ge Lua kpéu, nyɔ́ kú ní laaio. S̄aaàzi n̄ aà yãma maa de sɔũ sa'oa wea, asa an yãd̄sai mé ì to aa yãv̄aíke.

5

¹ N lé su àò wãao, nísu nɔnwãake n̄ yã'o Lua aeo. Lá a ku musu mé ní kú z̄ile, nísu yã'o dasio. ² Lá bɔɔle dasi ì mɔ ní nana'oao, màa yá dasi bɔlea ì mɔ

ń sɔũyá'oo. ³ Tó n lekè Luawa,* ńsu n à fiaboa gágao. N a fiabo, asa sɔũɔ yá lí kaaàguo. ⁴ Lekèa Luawa sai maa de a keawà fiabosaia. ⁵ Nsu to n lé n dayáuo. Nsu o sa'onae n zā lekèawaeo. N ye Lua pɔ panzi n yápi yáí, i zí pɔ ńle ke bāde yà? ⁶ Nana dasi oa ń yá dasi bɔleao ì mɔ ń yāpāo. A yáí tò òyɔ Lua vía ví.

Aizεεá pāe

⁷ Tó ń è wàle gbāamɔ taasideɔne guei, wàle gíné ń yázedeo, wàle yágɔgɔné a zéwao, ńsu to yápi dimao, asa bùsupi gbāadeɔ lé wétekɔie, mé an gbēzɔɔ lé wéteńzi bɔ. ⁸ Ampii aai bùsupi baa bleε, asa kía mé buao ví.

⁹ Gbé pɔ ye ɔai lí kádo,

gbé pɔ ye àizεei ài lí mɔwàò.

Beeá pāe bɔ.

¹⁰ Tó àizεε lé káfi,

a blenɔ ìb káfiε.

Bó ài a ví a diiei?

Aà wēbiiwà bàasio.

¹¹ Zìgbāakena ì i na ma,

à pɔblè yɔɔ ge maamaan nò.

Ɔde sɔ, aà kāa lí tó à i'oo.

¹² Ma yāvái pāsí è dúniau,

gbēε zεtá a ɔdale,

à azía kpà íai,

¹³ ɔ à bɔɔle vái kèò,

aà àizεε mīde píi.

Ké à negɔε ì, a pɔe ví à toè bɔ.

¹⁴ Gbēnazína ì bɔ a da gbεeu puizie.

Lá à mɔ, màa ì εa ta bɔ,

ìli a zí àie e se nà a ɔzì à tàò.†

¹⁵ Yáε beeá yāvái pāsíε bɔ.

Lá gbé mɔ, màa ì εa ta bɔ.

A isima ga kpà, à gugiiyàε,

bómε gòèi?

¹⁶ Bee gbεa à a gɔɔ mɔaokè gusiau

ń pɔyaa zɔɔo ń gyāo ń pɔfēo.

¹⁷ Ɔ má è a maa ń gbēnazínao aà pɔble, aà imi, aà zí pɔ a kè ń taasio dúniau a wēni kpòona pɔ Lua aà gbà léu sáaukpa, asa aà luakpaman we. ¹⁸ Bee gbεa tó Lua gbé kà ɔdawa ń àizεeo, mé à aà gbà zé aà pɔnakèò, aà ze ń a luakpamao, aà a zí sáaukpa. Lua mé aà gbà. ¹⁹ Iliò làasooke a wēni gesenawa mɔmɔ bɔ, asa Lua mé yāmàwà ń pɔnao.

6

¹ Ma vái è dúnia guu bɔ, à tò gbēnazínaɔwa. ² Lua gbé kà ɔdawa, à aà gbà àizεe ń bεεeo, a pɔ pɔ de àò a ni ví píi ví, ɔ Lua i to à pɔnakèò, gbēpāle mé gò ví. Beeá pāe, yāvái pāsíε.

³ Tó gbé ne'í mèn basɔ mé à zikù táotao, baa ń aà gēgēakeo, tó i e pɔnakè a guuo, tó à gà mé aà vía kpelaa, né pɔ wa ì gè sàwà. ⁴ Asa népi mɔ pāe, ɔ à tà gusiau, aà tó gò balau. ⁵ Baa ké ì íatē eo mé a yāe dɔo, à nie è de ɔdepia. ⁶ A de gbé pɔ kú wè òaa kwi pɔnakēsaila. Aali gé gudoũ nípiio lé?

⁷ Gbēnazína isima pɔ a gà lé kpá,

* 5:3 Sou 66.13-14 † 5:14 Yob 1.21, Sou 49.17-18, 1Tim 6.7

à pò e da léε yáε,
kási aà gbεε lí káo.

⁸ Bó ònɔna deò sɔũai?
Bó ài yákea a zéwa ì i taasideei?

⁹ Pɔnakεa ní pò pò ní vɔo
maa de a pále nideaa.
Beeá pãε Ì mé gugiiyaaε.

¹⁰ Pò pò kè yãa tó vɔ kò,
mé wa dɔ lá gbēnazina de.
Gbēnazina a fɔ lekpaake
ní gbé pò a gbãa dealaoo.

¹¹ Yãbɔle dasi ì yãpã kó.

Bó ài bee vɔ gbéei?

¹² Déme dɔ pò pò maa ní gbēnazinao aà wēni gii kpòna pò ì gē lán uenawa
guui? Déme a fɔ yá pò a ke aà kpe dúnia guu oèi?

7

Ɔnɔdaané

¹ Tó na maa de tulale beεεdea,*
mé gagɔɔ maa de igɔɔa.

² Gēa ua pò wàle gewiipeu maa
de gēa ua pò wàle dikpekeula,
asa gbépii midεan we,
mé a maa gbé pò kúɔ yápi da.

³ Wēnakεa maa de yáalɔaa,
oosisia gbea nòse ì wee.

⁴ Ɔnɔna laai Ì ku ua pò wàle óɔbuwa.
Sɔũ laai Ì ku ua pò wàle pɔnakeuwaε.

⁵ Ɔnɔna n lelea yádaa maa de
swásea sɔũ n táasileiaia,

⁶ asa sɔũɔ yaalɔ de
lán kù té pūnaa kinauwaε.
Beeá pãε Ì.

⁷ Gbãa mɔa gbéɔne ì to ònɔna sɔũkūε,
mé gbagusaε ì gbé òkpaε.

⁸ Yá midεa maa de a feleaa,
sùuu maa de kàamaia.

⁹ Nsu to n pò lí pa àao,†
asa sɔũ mé Ì pɔfē vɔ.

¹⁰ Nsu yãgbea ì me
bóyãi yãagɔɔ maa de tiaaio,
asa yálaa bee taaá ònyã no.

¹¹ Ɔnɔá pɔmaae lán túbiwa,
a ài vɔ gbé pò lé íatē eɔne píi.

¹² Ɔnɔá kpanziεε,
lá ɔa de kpanziε ũwa,
mé dɔa àin ke:

Ɔnɔnao ònɔ ì ní misi.

¹³ Láasooke Lua yákeaɔwa.

* 7:1 Yaa 22.1 † 7:9 Zaa 1.19

Déme a f̄s p̄s a k̄e kolea pooli?

14 Tó ḡw̄ na m̄ma, p̄nakeò.

Tó ḡw̄ váie s̄s, làasooke,

Lua mé k̄e pii, ké gb̄e su à̄ a zia d̄so yáí.

15 Ma w̄eni giie bee guu ma yáe beē è pii.

Ma gb̄maaa è à ḡa a maakea guu,

mé ma gb̄vái è àle ḡḡe a yāváikea guu.

16 Nsu to n maakea ḡaḡe,

ńsu to n òn̄o ḡaḡe.

B̄yái ńȳ yávia n̄l̄awai?

17 N vái su ḡaḡe,

ńsu ńȳ s̄ũo.

B̄yái ńȳ ga kp̄oi?

18 A maa ńȳ yá m̄n plapīo k̄uae,

ńsu òkpaio,

asa gb̄é p̄s Lua v̄ia v̄i ì yápīo zé e pii.

19 Ōn̄o ì to òn̄na gb̄aa à̄ de

w̄éle gb̄aade gb̄on̄ kw̄īla.

20 Gb̄maaa p̄s ì̄o yāmaake

mé ìli duunakeo ku d̄uniauo.

21 Nsu sw̄ase yá p̄s w̄ale ozi pīo,

ké tó n z̄ikena lé n ká, ńsu mao yáí.

22 Asa ń d̄s n̄l̄awa,

ké mpi s̄s n gb̄é̄o k̄a dasi.

23 Ma wet̄e yá beēi òn̄'òn̄o pii,

ma m̄e má òn̄k̄ũ, ò̄ à z̄ak̄ũman̄o.

24 Ōn̄o k̄úk̄i z̄à,

a asii z̄s̄o maamaae,

déme a f̄s b̄w̄ai?

25 Ma òn̄o ń yápii mio t̄aasik̄a,

má ȳde ké mà e d̄s,

mí yāváikea d̄s s̄ũke ũ,

mí s̄ũke d̄s m̄saike ũ.

26 Má è n̄e p̄s de bai ũ,

aà s̄s̄a m̄musunae,

mé aà ò̄á m̄odaonae,

aà yá ì ma p̄o ya de gaa.

Gb̄é p̄s a yá k̄a Luagu ì p̄ili n̄ēpiwa,

āma n̄ēpi ì duunkena k̄ũe.

27 Mám̄maaa Làasoode ma m̄e:

Yá p̄s ma b̄w̄a gwa.

Ké mále yá gwa z̄eze mà e a mid̄s,

28 ḡw̄ p̄s mále w̄ēle mále eo,

ma ḡs̄e b̄ēede è m̄endo gb̄on̄ ò̄aa s̄ōo guu,

āma baa m̄endo mi n̄ē b̄ēede e ń guuo.

29 Yá p̄s ma b̄w̄an̄ ke:

Lua gb̄enaz̄ināo k̄e n̄ēpuadēo ũe,

ò̄ aa p̄ēp̄ēle k̄oni z̄éu.

8

1 Déme de lán ònònwai?
Déme yáò bọọle dǎi?
Ọnọ ì gbēnazina oa weeè,
ì oa pásí lile.

2 Misiile kía yáé,
asa n lekèwà ní Lua tóo.

3 Nsu wá n go aà aeo,
ńsu ñyó yá pọ lé keè ñi kúkúao,
asa a yá pọ kàagu ke pii.

4 Lá kía yá mé zeví,
démé a fǎ oè, bó níle ke weii?

5 Gbé pọ misiièè a ña eo,
gbé pọ ònọ a a gọọ ní a kekeáo dǎ.

6 Yápii a gọọ ní a kekeáo víe,
baa tó taasi lé tǎ gbéwa gbáugbáu.

7 Lá gbēe zia dǎo,
démé a fǎ yá pọ a mọ oèi?

8 Gbēe a wēni kúa gbāa vío,
màa gbēe a fǎ à a gagọ se sǎo.

Wili e bọ sosau zígọọ,
màa vāi lí a kenọ gbaeo.

9 Ké ma yá pọ wàle ke dúniaw wàaipà píi, má è gbēnazina ì gbāablemá à ñakpañzi. ¹⁰ Ọ ma vāikena pọ wàle ní vío è. Gbé bọ Lua kpéu, aa mọ ní tonasí wéle pọ aa ní yákeao kèu guu. Beeá pāe b. ¹¹ Tó wi ñada dàakenawa kpakpao, a yá ì to gbēnazina zed a sǎu à vāike sǎe. ¹² Baa tó duunkena dàakè gēn basọ mé à gègè, má dǎ ké gbé pọ Lua vía ví aale misiièè dǎama deaàla. ¹³ Vāikena a a dǎamavio, ké aa Lua vía vío yái, an gọọ a gbàakú lán uenawao.

¹⁴ Yápā pāle lé ke dúniaw. Yá ì gbēmaa le lán vāikenan aà ũwa, yá ì vāikena le lán gbēmaan aà ũwa. Ma mē beeá pāe b. ¹⁵ Mi pónakea sáaukpa, asa a maa ní gbēnazinao dúniaw aà pọble, aà imi, aà pónake, pónapi ì dǎaè aà zíkèa guu lá Lua aà gbà aà wēni léu dúniaw guu.

¹⁶ Ma mekpà ònókúawa, ò ma bọọle pọ wàle ke dúniaw, ké ì lí na ní wéuo fāane ní gwāasinao wàaipà. ¹⁷ Má è Lua tò gbēe a fǎ yá pọ lé ke dúniaw dǎo. Baa tó gbé kpálékèi maamaa, a a midǎo. Baa tó ònọna mē á dǎ, a fǎ bọwào.

9

Wēni kulunke

1 Ma beeo wàaipà píi, ò ma zed ké gbēmaao ní ònọnao ní ní yákeao ku Lua ọzle. Gbēe lío dǎ tó wào yeazi ge wào zaagu gbézao. ² Yá doū mé lé gbépii dá, gbé dǎo deo ní gbé dǎo saio, gbēmaao ní gbēvāio, gbé pọ aa gbāleao ní gbālensai, sa'onao ní sa'onsai. Lá a de ní gbēmaao, màa a de ní duunkena. Lá a de ní gbé pọ aai me wa sí ní Luao, màa a de ní gbé pọ aa a oa vía vío. ³ Yāvāi pọ ì ke dúniaw píin ke: Yá doū ì gbépii le. Vāi kò gbēnazinao sǎu, misaiyā mé ì dǎané, a gbea aai ta geo guu. ⁴ Gọọ pọ gbé bēe, ìo tāmaa víe. Baa se gbē bēe sǎo nǎomusu gēwa. ⁵ Gbé bēe dǎ ké wa ga, geo sǎ aa pọe dǎo. Aa àie ví bọ, an yá a dǎ gbēegu bọ. ⁶ An yea gbézi ní ní zaa gbéguo ní ní denlaweleao gèzean we kò. An bàa aọ kú ní yá pọ lé ke dúniawo bau bọ. ⁷ Ge ñ pọble ní pónao, vēemi ní yaabo, asa Lua n yákeapio

sáaukpà kò. ⁸ Nyõ ula pua daa gɔɔpii. Nsu líɔ ku nísidɔɔa n miwa saio. ⁹ Dúnia ble ní n na yenzideo n wɛni gii pɔ́ Lua kpàma dúniau léu, asa n luakpaman we gɔɔ pɔ́ n isima gà níle kpá dúniau. ¹⁰ Zí pɔ́ ní è n ɔkpàwà, mekpawà n gbãa léu, asa zí ge làasoo ge dɔ́a ge òno ku bedau, gu pɔ́ níle táuo.

¹¹ Má è dúnia guu ɔ́ ké
bakpaaibleaá kàsakasa yáe adoo,
zibleaá nɛgɔ́nkɛyáe adoo,
pɔ́bleaá ònoyáe adoo,
àizɛɛ'eaá wɛzɛyáe adoo,
na ní gbéɔ́a ladɔ́yáe adoo,
asa gɔɔ vâi ní kɔ́siao ì gbépii leɛ,
¹² mé gbɛɛ gɔɔ pɔ́ vâi a a le dɔ́o.
Lán kpɔ́ pɔ́ sí táalu guuwa,
lán bá pɔ́ fii aà kùwa,
màa gu ì dɔ́ gbéɛ vâivâi,
ì aà kù kándo.

Ɔno de gbãaa

¹³ Ma ònoe taa è dúniau, a yá ma kù gbãa. ¹⁴ Wéle kú yãa a gbéɔ́ dasio, ò kía gbãadee m̀ò léleiwa, à koezòì. ¹⁵ Gɔ́ɛ taaside ònoae ku wélepi guu, a fɔ́ wéle ɔ́o ní a òno, ãma gbɛɛ i aà yádao. ¹⁶ Ɔ ma m̀è òno de gbãaa, ãma wí saka taaside ònoe, wíli aà yádao.

¹⁷ Ɔnoa yá pɔ́ wà swádòì niɛniɛ
maa de sɔ́uɔ dɔ́aana zɔ́akaala.

¹⁸ Ɔno ì mó ní maa de gɔ́keɔ́ɔla,
ãma duunkɛna m̀endo ì yãmaa zɔ́ ɔ́ɔkpae.

10

Sɔ́uke kai

¹ Úsin gɛɔ́ ì to tulalekɛna nísi gí ìikù,
sɔ́uke yɔ́ɔna ì gbé pɔ́ òno ní beɛɛo ví tó ɔ́ɔkpa.

² Ɔnoa làasoo ì ta ɔ́plai,
sɔ́u pɔ́ ì ta ɔ́zɛɛi.

³ Baa tó sɔ́u be zéu,
aà òno ɔ́ késáwàɛ,
ì to gbépii a m̀isaikɛ dɔ́.

⁴ Tó gbãade pɔ́ pànzi,
nísu go n tíao.
Kua n laaiwa ì láka tàae zɔ́ɔa.

⁵ Ma yávâie è dúniau,
a de gbãade zãa yáwa úɛ.

⁶ Wí sɔ́uɔ kpa kpala gbiau dasi,
mé ɔ́deɔ ɔ́o ku kpala yáfúnau.

⁷ Ma zɔ́ɔ è di sɔ́ kpɛ,
mé wéleɔ be kèɛ lán zɔ́ɔwa.

⁸ Gbé pɔ́ lé ɛyɔ́ a zu a guu,*
gbé pɔ́ lé gí gboo, mlɛ a aà só.

⁹ Gbé pɔ́ lé gbɛwi, gbɛ a aà kɛ'ia,

* 10:8 Sɔ́u 7.16, Yaa 26.27

gbé pọ́ lé lipaa, lí a aà kaikε.

¹⁰ Tó mọo lenao, mé wi a lekeo,
sema n̄ gásiwa bọbọwà ní gbāao,
āma ɔnɔ̄ ì to wà ze'ee.

¹¹ Tó mlē bọn'āa kè a kò'onaε à aà sò,
a ài vī a guu bo.

¹² Ɔnɔna legbe'i na,
āma sɔ̄ ì lé ì aà kaaleε.

¹³ I na yá'owa sɔ̄sɔ̄,
ì a midε ní m̄saiyāvāio,

¹⁴ asa sɔ̄ ì da yāε.

Lá gbēe yá pọ́ a mọ d̄so,
deme a f̄o yá pọ́ a ke aà kpe oèi?

¹⁵ Sɔ̄ z̄ ì aà kpara,

ɔ̄ ìli wéle zé d̄so.

¹⁶ Waiyoo b̄usu pọ́ a kía de èwaasona ũ,
mé aà ìwaɔ ì b̄le gbē kɔɔ.

¹⁷ Násaa b̄usu pọ́ a kíaá kíabuiε,
mé aà ìwaɔ ì poble a gɔɔwa
gbāakāfia yáí, i ke idεkeεa yáí no.

¹⁸ Tó gbé màa vī,
aà kpe zaɔ ì wozuzuae,
tó à ɔkpa a s̄i, aà kpe ì ibo.

¹⁹ Wī b̄le z̄o ke pɔnakεa yáie,
v̄em̄ia ì mọ́ ní yaabo,
āma ɔa mé ì mọ́ ní a píio.

²⁰ Nsu kía s̄s̄o, baa n n̄seu,
ńsu ɔde kao, baa n kpea,
asa b̄a a yápi séle gé siuinée.

11

¹ Ɔz̄ gbéɔne b̄lei,
gɔɔewa ńȳ e bo.

² Biile gbéɔn soplɔne ge swaaɔ,
asa ní músi pọ́ a b̄usu le d̄so.

³ Tó luabesiana pà ní ío, ì ma t̄ole lou ũε,
tó lí l̄le gukpe ge be'aen nò,
gu pọ́ à l̄leu, we ì wúleu.

⁴ Gbé pọ́ a wé d̄o íanai lí pót̄o,
gbé pọ́ lé luabesia gwa lí p̄kεkeo.

⁵ Lá ní w̄enib̄k̄li ge né daalea neasakpeu d̄so,
ńȳ f̄o ñ Lua Pópiikena yákeεa d̄so.

⁶ Pót̄o kɔɔ, ńsu ɔkpa n k̄le oosio,
asa ní d̄o a kpele mé a ke báaa v̄io.

Ké bee yà, ge kee yà,
ge aao maa m̄pii yà, ní d̄so.

⁷ Gupua na,
mé wesia íat̄le ì kángu.

⁸ Lá gbé w̄eni lé gé léu,
aà p̄nakeu píi.

N beeo aà làasooke gusia gɔɔwa,
asa aao dasie.
Yá pɔ́ lé mɔ́ pii pãe.

Lɛdaa èwaasoɔwa

⁹ Èwaaso, pɔ́nake n èwaasogɔɔ,
to n pɔ́ ke n èwaasogɔɔwa na.

Yá pɔ́ n pɔ́ gbà ke,
te yá pɔ́ kàngui,
ãma apii guu ñyɔ́ dɔ́
ké Lua a yákpalekenno.

¹⁰ Nsu to n pɔ́ yao,
n n gu'iaɔ bɔ́nla,
asa èwaasoke ní mikã siao ì gẽzeae.

12

¹ To n Kena yá dɔ́ngu n èwaasogɔɔ
e gu àɔ gé dɔ́ine vâi,
e wẽ pɔ́ ñyɔ́ me n pɔ́ nawào aɔ gé kái.

² To aà yá dɔ́ngu
e ìatẽ ní gupuaɔ àɔ lao,
e mɔ́vua ní saanaɔ aao siakũ,
e loumaa gbɛa gu weesai àɔ gé mói.

³ Gɔɔ bee n ɔɔ lualua,
n gbáɔ koo,
n pɔ́sobɔɔ kámabo ké aa dasi bo,
n gugwabɔɔ gu'e ní tɔ́ɔnau dãadãa.

⁴ N lé aɔ kpaaũa gãae,
wísilɔ́gbɛ kɔ́fi a busekũne.

Bãɔ wii a n vu iu,
mé nenɔ́enaɔ le a kene buse.
⁵ Nyɔ́ viake guleŝie ní bea zé guuo,
n mikã a pu lán gyavuwu.

Nyɔ́ nzia gále lán kwa táa'oawa,
pɔ́e a n me fele bo,
asa gbɛ́nazina ì gé a gékiiɛ,
ɔ́ ɔ́ɔɔnaɔ ì be gãae.

⁶ To n Kena yá dɔ́ngu
e n ánuɔ́ ba àɔ gé kɛ́i,
e n vua ta àɔ gé kpàolokũi,
e n nibɔ́na lo àɔ gé wíwii,
e n lòɔ wuluu àɔ gé éi,

⁷ e n bùsuti à ea àɔ gé gɛ́i tɛ́ɛnau,
gu pɔ́ à bɔ́u,
e n nisina àɔ gé tái
Lua pɔ́ kpàma kíi.

⁸ Mapi ma Làasoode ma mè:
Yãpã búubuu, yápii pãe.

Yápi midɛa

⁹ Bee gbɛa lá Làasoodepi ɔ́no, à dɔ́a dàdané. A làasokè à kpálekè yáɔi, ɔ́ à yáasiɔ kèke dasi. ¹⁰ A kpálekè yãmaai, ɔ́ à yápiɔ kè a zéwa, mé síanae.

¹¹ Ɔnɔnɔ yá de lán gése pɔ wí lé s̄uwaε,
an yá'onεɔ de lán kusa pɔ wa pà gíũgiũɔwaε.
Sādān m̀ndona mé dànέ.

¹² Ma né, laaika, nsu yāe káfiuo. Wí taalaɔ bɔ dasidasi a lé vío, mé kyokεa z̄ɔ í
mε kpasae. ¹³ Wà apii mà, a midεan ke:

Víake Luaε,
níɔ aà yádilεaɔ k̄ua,
asa gbépii yán we.

¹⁴ Lua a yákpalekewanɔ wá yá píiwa,
baa asiyyā, a maa ge a vāin nò.

SALOMɔɔ Lɛ

Yá pɔ kú lée bee guu

Salomɔɔ lɛá báasɛ lɛɛ. We ɔ gbɛɔn plaɔ lɛ ní báasɛ ɔbukɔɛ n yá nana oakɔɛo widɛsai. Yápi í di Bibeli kyokɛnaɔwa maamaaɛ. Bee yáí za asínizí wà lɛpi díle Lua yea a gbɛ́ɔzi yátaa ũ. N beeo gɔɛ ní nɔɛo báasɛ í bɔ Lua kííɛ, Lua gbaɛ. Ayãmeto lápi kua Bibeli guu zɛví.

Bònbɛnapiɔ lɛ báasɛ yá lɛɛŭ ní buapɔɔ. Gɔɛ ní nɔɛo yá'oa ní kɔopi guu, zìɛo aaí kɔ wɛɛɛ aaí kɔ e, zìɛo aaí kuakɔwa ɔ aaí ɛa wàɔ kɔ wɛɛɛ ɔ. Zìɛo gbɛpáɛo í mɔ dúsakũkpané, sãdãnaɔ (ɛwaaso gbɛnaɔ) ge wɛndiapi da ge aà dãɔ ge aà gbɛnaɔ. Aaíɔ wɛɛɛ wà lɛda gbɛ́piɔ yáú, áma báasɛpi i bɔ ní kíí no, Lua mé tò an nisína yekɔí.

¹ Lɛɔ mide pɔ Salomɔɔ dà.*

Nɔɛ

² Lɛpɛ ma lɛwa,
asa n yeamazi na demɛɛ vɛɛa.

³ N tulaleɔ gí na.
N tɔ na lán tulale lɛkulɛa gíwa.

Bee yá mé tò wɛndiã yenzi.

⁴ Ma sɛ wà ta kpakpa.
Kí, gɛmanɔ n kpéu.

Yelusaleũ nenɔnaɔ

Kí, wáɛ pɔnakɛ n yá musu,
wáɛ yasenapa,
wá n yearízi na bo de vɛɛa.

Nɔɛ

Aaíɔ yenzi a zéwa.

⁵ Yelusaleũ nenɔnaɔ,
má sia mé má kefeũ.
Má sia lán Kedaa zwãakpɛɔwa,
má kefeũ lán Salomɔɔ kpé zwãaɔwa.

⁶ Asu àɔ ma gwa ma siakɛ yáíɔ,
íatɛ mé ma lɛ.

Ma dãɔ pɔ pãmaziɛ,
ɔ aa ma da vɛɛbugwaa zíu.

Mi e ma azía pɔ kèkɛo.

⁷ N gbé pɔ ma nisína yenzi,
n n sãɔ dádãkɛkí omɛɛ.
Mákíí ni to aa íatɛ deui?
Bóyáí máɔ ku n gbɛ́ɔ sã waiɔ saɛ sásãai?

Kíá

⁸ N gbé pɔ n nɔankɛ de nɔɛɔla píí,
tó ní gupi dɔo, tɛ sãɔ iai,
ní n blɛɛɔ dá sãdãnaɔ bɔo saɛ.

⁹ Ma gbɛna, ní kefeũmɛɛ
lán Falaɔɔ sɔda pɔ í godɔnéɔ dowa.

¹⁰ N gɛɛɔ maa, n swáɛɔ n sɛ,
n ɔnɛɛɔ kɔsí ní n nɔɛo.

* 1:1 1Kia 5.12

11 Wá swálio pine ní vuao,
wí ánu su pélepeleu.

Nɔɛ

12 Goo pɔ́ kía gɛngɛsekɛa,
ma tulale gí dɔ.

13 Ma yenzide demɛɛ

lí'ò gínana pɔ́ looa ma yó taau ũ.

14 Ma yenzide demɛɛ áyá ligɔ́n vude
pɔ́ wá bɔ̀ò Ɛngɛdi véebua ũɛ.

Kia

15 Ma gbɛ́na, ní kɛfɛũ fá!

N wé kɛfɛũ lán felen wéwa.

Nɔɛ

16 Ma yenzide, ní kɛfɛũ fá!

N zɛa maa!

Wá wúlekíiá sèbɔ́bɛ,

17 wá kpé zaɔ́á sɛde líɔ́nɛ,

wá kpé bala líɔ́á pèliɔ́nɛ.

2

1 Má de lán Salɔ́na nàalevuwa,
lán guzule sũmaavuwa.

Kia

2 Lá lávu kɛfɛna de leɔ́ guu,
màa ma gbɛ́na de wé́ndiaɔ́ guu.

Nɔɛ

3 Lá mao lí de líkpɛu,
màa ma yenzide de èwaasoɔ́ guu.

Zɔ́lea a uenai í kamagu,
a be blea í kemɛɛ na.

4 A gèmanɔ́ a pɔ́nabɛblekpɛu,
aà dàlapoo pooamala báasɛ ũ.

5 A véɛbe gii kpaa ké mà yèèe e,
à ma gba mao ké ma mɛ su,
asa aà báasɛ lé ma gyákeɛ.

6 Aà ɔ́zɛɛ ku ma mi zíɛ,
aà ɔ́plaa liaamazi.

7 Yelusaleũ nenɔ́naɔ́,
ma naé tueɔ́ ní zótɛ́naɔ́zi,
ásu dúsakũkpawéɛo,
ásu wá báasɛ gbooo e a lé ká.

Nɔɛ

8 Ma yenzide kíi ma, àle mó,
à ví lé pélepele gbèsisíɔ́wa,
àle bàale sísí musu, àle víví.

9 Ma yenzide demɛɛ

lán tue ge bùasanawa.

A aà gwa ze wá kpé kpɛ.

Ale wékpale fɛnɛntiu,

àle gugwagwa a mɔɔ zānguo.

10 Ma yenzide yá'ò mɛɛ à mè:

Kia

Ma gbɛ́na kɛfɛna, fɛle wá gé,

11 asa lou làa, buziɛ gèzɛa.
 12 Pópíi lé vukɛ tɔɔlɛwa,
 lɛsigɔɔ kà,
 felenkɔɔpunɔɔ ó lìgua wá bùsuu.
 13 Kaadɔɔnliɔ né sɛ́ia dàale,
 vɛ́liɔ vukè, a gí lòo.
 Ma gbɛ́na kɛfɛna, fɛlɛ wà gé.
 14 Ma felena,
 ní pɛ gbɛ̀sɔɔu n ulɛkii.
 To ma n wɛgwa, to ma n lɔɔ ma,
 asa n lɔɔ na, mé n oa kɛfɛũ kè zài.
 15 A gbɛ̀gbonɔɔ kúkũwɛɛ,
 gbɛ̀gbon kelepɔɔ,
 aalɛ wá vɛ́buɔ ásookɛɛ,
 wá vɛɛ pó lé vukɛpɔɔ.
 Nɔɔ
 16 Ma yenzideá ma póɛ,
 mé aà pón ma ũ,
 àlɛ pɔɔble sũmaavuɔ guu.
 17 Ma yenzide, e gu àɔ gé dɔi,
 e guwɛ àɔ gé kɛ́i,
 ɛa ñ kɛ lá tue ge bùasan bɔɔna
 ì kɛ gbɛ̀sɛ́sɔɔwawa.

3

1 Ma wé dɔ ma yenzidezi gwáasína ma wúlɛkii,
 ma aà wɛɛlɛ, mi aà eo.
 2 Má fɛlɛ gé zɛaɔ kɛɛlɛi saɛ,
 mí gbɛ́ pó ma nisína yeipi wɛɛlɛ gãaɛɔ.
 O ma aà wɛɛlɛ, mi aà eo.
 3 Gudɔ́anaɔ b̀à, kɛ́ aalɛ bɛbɛ wɛ́lɛu,
 ɔ ma m̀ɛ:
 A gbɛ́ pó ma nisína yei è lae?
 4 Kɛ́ ma gɛ́má g̀ɔɔ,
 ma bɔ gbɛ́ pó ma nisína yeipiwa.
 Ma aà k̀ù, mi we ma aà gb̀àɛ lɔɔ
 e ma gɛ gɛ̀aàɔ ma dakpɛu
 e kpɛa pó à ma nɔ́sũ.
 5 Yelusaleũ nɛnɔɔnaɔ,
 ma naé tueɔ ní z̀ótɛnaɔzi,
 ásu dúsakũkpawɛ́ɛɔ,
 ásu wá báasɛ́ gbooo e a lé ká.
 Nɔɔ
 6 Déme b̀ò gb̀áau,
 àlɛ mó lán teluwa keei?
 A líɔ gínana tulalɛtikàtɛa
 ní laatanaɔ pó gínanaɔ píi.
 7 Salomɔɔ mákɛlɛ gwa kɛ,
 g̀ɔsaɔ liaai gbɛ̀ɔn bàáɔ
 Isaili nɛg̀ɔnaɔnɛ.
 8 Aa fɛ́ndaɔ k̀úa nípii,
 z̀ìkan saɔnɛ!

An baade fɛnda looa gwāasin yáɔ yái.
 9 Kí Salomɔɔ a sebɔpi kè
 ní Libá bɔsu líoɛ.
 10 A lipelɛɔ́ á́nusue,
 a kpenakliá vuae.
 Zwàa gàalulade kpa a zɔ̀lekliá,
 a guuá Yelusaleũ nenɔnaɔ yeanzi ɔgbɛɛ.
 11 Siɔna nenɔnaɔ,
 à bɔle à mó kí Salomɔɔ gwa,
 a a kíakefua kpaa.
 Aà da mé kpàè aà nɔsezi,
 gɔɔ pɔ aà nòse lé yáalb.

4

Kia

1 N kefeũ ma gbɛna, ní kefeũ fá!
 N wé de lán felen wéwa n sálana fòou,
 n miká de lán blè wiilaɔ pilaa Galada sìsiwawa.
 2 N swaa pua lán sá pɔ wà ní kákèele
 aa bɔ zu'okii aale suɔwa.
 Aa kɔ̀sè plapla pii,
 a kee i pɔse bɔo.
 3 N lébaa de lán wɔ̀ɔtɛn nian dowa,
 n lé kefeũ.
 N gɛɛ de lán gbeafu pɛɛwa n sálana fòou.
 4 N nɔɛ de lán Davidi kalangawa.
 Sengbao mèn àaa sɔo looawà,
 nɛgɔ̀naɔ gɔ̀keɔɔe pii.
 5 N yó de lán tue né sia pɔ aale pɔble sūmaavuɔ guuwa.
 6 E gu àɔ gé dɔi,
 e guwe àɔ gé kɛ́i,
 má gé gbèsisi lí'ɔ gɛnanade musu,
 má deɛde sisi tulaletidewa.
 7 Ma gbɛna, n gupii kefeũ,
 n gue sãa vío.
 8 Ma nɔkpama,
 to wà pila Libá gusísidewa
 za Amana misonawa
 ní Senii gbè misonao ní Eɛmɔ gbè misonao,
 za nɔɔmusuɔ tɔ̀ɔpiu,
 za gbeaantɛnaɔ gusísidɛpiu.
 9 N yá ma sɔ blè ma nɔkpama, ma báasɛde,
 wé pɔ n ma gwaɔ ma sɔ blè
 ní n ɔ̀nɛɛ pɔ mènɔdoe.
 10 Ma nɔkpama, ma báasɛde,
 n yeamazi kè zài,
 n yeamazi namɛɛ de vɛɛa,
 n nísi gí namɛɛ de pɔ gɛnanaɔla pii.
 11 N lébaa m̀̀se demɛɛ lán zɔ̀sapunawa.
 Ma nɔkpama,
 zó ní vío mé kú n léna zíɛ,
 n pɔkasɔ gí de

lán Libā b̀usu líkpɛ g̀iwa.

¹² N de lán kaa ṕ wà a zetà
wà kilidàuwa.

Ma báasēde, ma nɔkpama,
ní de lán bia ṕ wà kaa dàíwa,
lán nibɔna ṕ wà zetàèwa.

¹³ N lu ṕɔ́á gbɛafue
ní libɛ maɔ́ ní áyálio ní naadilio

¹⁴ ní sūmaao ní fee bui g̀inanao
ní sinamɔ lío ní lí'ɔ g̀inanao píi.

Zɔgo lí'ɔ ní aloe lí'ɔ ku we
ní ṕ ṕ a g̀i na deńlaɔ píi.

¹⁵ Kaa l̀ɔn n ũ,
nibɔna í wēnide ṕ lé bɔ za Libā gusísídeu ũ.

Nɔɛ

¹⁶ Gugbāntoo íana, fɛle!

Gɛɔmidɔk̀i íana,
káka su ma kaawa,
a ṕɔ́ g̀i na i ligua,
ma yenzide i g̀ɛu,
i a libɛ nanaɔ ble.

5

Kia

¹ Ma g̀ɛ ma kaau, ma nɔkpama báasēde,
ma a zɔgo lí'ɔ g̀ò ní ṕ g̀inanao,
ma a zɔsapuna blè ní a ío,
ma a v̄ɛ m̀ ní ma v̄io.

Yelusaleũ nenɔnaɔ

A p̀ɔble gbéɔ,
à imi à ká á b̀nɔblenaɔ.

Nɔɛ

² Mále i'o, áma ma láasoo béɛ,
ma yenzide ma, àle gbale.

Kia

Gba wēmɛɛ ma gbēna báasēde,
ma felen sāasaide!

Fíi kpà ma miwa,
gwāasina m̀ɔɛ ma mikā nini.

Nɔɛ

³ Ma a ula b̀ò, mí ɛa mà da lɔa?
Ma gbá pípi, i ɛa gbásíkpa lɔa?

⁴ Ma yenzide ɔg̀è gbà fòou,
ɔ ma mɛ lé kɛ fèfe.

⁵ Ma fɛle gɛ gbawēi ma yenzideɛ,
ma ɔ lé yɔyɔ ní zɔgo lí'ɔ tulaleo,
zɔgo lípi nísi lé bàale ma ɔneɔwa,
à fí gbatabɔwa.

⁶ Ma gbawè ma yenzideɛ,

áma à g̀ɛzɛa à tà k̀ò.

Ké àle yā'o, àà ni ma k̀ū.

Ma àà wèleɛ, mi àà eo,
ma lezùzuaàzi, i weao.

7 Gudɔanaɔ b̀̀a,
kɛ aale bebɛ wɛ́ɛ guu.
Aa ma gbɛ aa ma wiwi,
b̀̀idɔanapɔ ma pɔɔg̃au wɔlomala.

8 Yelusaleũ nenɔnaɔ,
tɔ a ma yenzide è,
á oè kpelewa ni?
Ma naé Luazi à oèmɛɛ,
ma yaaaazi ma mɛ b̀̀sa.

Yelusaleũ nenɔnaɔ

9 B̀̀ n yenzide deò d̃̀ɔlai?
N gbé p̀̀ n kɛfɛũ de nɔɔla píi,
b̀̀ n yenzide deò d̃̀ɔla
ɔ n gbasa n nawɛɛ Luazi màai?

Nɔɔ

10 Ma yenzide t̃̀a pípia,
gbɛɔn ɔaasɔɔɔ lɛɛ kwɔɔ guu ɔmɛ vua ũ.

11 Aà miá vua t̃̀ɛt̃̀ɛɛɛ,
aà mikā de sí pl̃̀ɛɛɛ

lán gbagbaa káwa.

12 Aà wé de lán felen pélea íuwa,
aà wépi pípia ñ ṽio, mé a sálala.

13 Aà gɛɛ de lán p̀̀ g̃inanaɔ buawa,
a g̃idɔ nanannɔɔ.

Aà lébaa de lán lávuwa,
àɛ yɔyɔ ñ z̃ɔgo lí ñisio.

14 Aà ɔ de lán vua lip̃̀ɔɔ p̀̀ diamaa dadauwa,
aà gbɛɛ de lán wesa swaa yɔɔa p̀̀ wà safii gbɛ p̃̀ɛɛwawa.

15 Aà gbáɔ de lán gbèpɛɛ bɛɛɛde
p̀̀ wà a zɛɔ p̃̀ ñ vuaowa.

A b̀̀ lán Libá b̀̀suwa,
aà zɛa maa lán sɛde líwa.

16 Aà léá z̃́ɛ,
aà gupii kɛfɛũ.

Yelusaleũ nenɔnaɔ,
lá ma gbɛna yenzide den we.

6

Yelusaleũ nenɔnaɔ

1 N gbé p̀̀ n kɛfɛũ de nɔɔla píi,
n yenzide gè má ni?

N yenzide mi d̃̀ má oie
kɛ wà e wà aà wɛɛlennɔi?

Nɔɔ

2 Ma yenzide gè a p̀̀ g̃inana buaɛ,
à gè p̀̀blei a kaauɛ,

i lávuɔ wɛ.

3 Ma yenzideá ma p̀̀ɛ,
mé aà p̀̀n ma ũ,

àɛ p̀̀ble s̃̀maavuɔ guuɛ.

Kia

4 Ma gbɛna, ñ kɛfɛũ lán Tiizawa,
ñ maa lán Yelusaleũwa.

N yá ì dimá
 lán zígɔ́ pɔ́ dàlapoo kŭaɔwa.
 5 Wɛgoa, asa máɛ liɛ.
 N miká dɛ lán blè wiilaɔ pilaa Galada sɔ́sɔ́wawa.
 6 N swaa pua lán sã pɔ́ aa b̀̀ɛ zu'okii aale suɔwa.
 Aa kɔ́sè plapla píi,
 an kee i pɔ́sɛ bɔ́ɔ.
 7 N gɛɛ dɛ lán gbɛafu pɛɛwa
 n sálana f̀̀ou.
 8 Ma naɔ kà bààɔ,
 a pɔ́ mi mɛ́sɛdilɛnɛ́ɔɔ basiiɔ́,
 a lésɔɔ lé v̀̀io,
 9 āma ma felen sãasai adoaɛ,
 aà da né m̀̀ndonan we,
 aà da'iapi pɔ́ dɔ́wàɛ.
 Tó nɛnɔnaɔ aà è, aai aà sáaukraɛ,
 ma nɔ́piɔ ì aà tɔ́bɔ́ m̀̀pii.
 10 Déme b̀̀ lé mɔ́ kee lán gudɔ́awai?
 A kɛfɛũ lán mɔ́vuawa,
 a pípia lán íatɛ́wa.
 Aa yá ì dimá
 lán zígɔ́ pɔ́ dàlapoo kŭaɔwa.
 11 Ma gɛ lí pɔ́ wí a wéna só kaau,
 ma pila swa'eu pɔ́ lá taa gwaiɛ.
 Ma gɛ gwai tó v̀̀ɛɔ bɔ́bɔ́b̀̀,
 tó gbɛafuɔ́ vukè.
 12 Mi dɔ́ ké ma nisina ma sɛ
 g̀̀manɔ ma kía deɔ s̀̀gɔɔ guuo.

7

Yelusaleũ nɛnɔnaɔ

1 Ɛa su, ɛa su Sulami nɔɛ!
 Ɛa su, ɛa su wà wɛfima!
Kia
 Bóyãí á ye wɛfi Sulami nɔɛwa
 lán zà lɛɛ pla ɔ́gwaawai?
 2 Kíá bui nɔɛ,
 n gbála maa n kyaleu,
 n gbala ú dɛ búunɔɔ,
 a dɛ lán gɔ́ide ɔ́zɔ́waɛ.
 3 Kɛɛona pɔ́ v̀̀ɛli láa a guuo ku we,
 pɔ́wɛn zɛ pɔ́ sũmaavuɔ́ liaai ku we.
 4 N ý dɛ lán bua né m̀̀n plaɔwa,
 lán tue né sɔ́aɔwa.
 5 N nɔɛ dɛ lán kalanga pɔ́ wa b̀̀ ní wesa swaaowa.
 N wé dɛ lán Ɛsɛbɔ́ íkalɛkii pɔ́ kú Balabiũ bíibɔ́ɛ saɛwa.
 N ní dɛ lán Libã búsu kalanga pɔ́ bɔ́aa ní Damasiowa.
 6 N mi maa lán Kaameli gbèsisíwa.
 N miká dɛ lán zwàa g̀̀aaluladewa,
 a dɛ plèɛɛ, ì ma laai sia.
 7 N kɛfɛũ fá, ni kamagu,
 wá yeakɔ́i g̀̀ag̀̀è.

8 N zea maa lán daminaliwa,
n yó de lá a kówa.

9 Ma mē má dede lípiwa,
mí a be kú.

N yó demee lán v̄ee kówa,
n lé'iana de lán mao gíwa.

10 N lé'i na
lán v̄ee pó a na deŋlawa.

Nɔe

V̄eepi lé gē ma yenzide léu sàaa,
àe taa'o aà lébaa ní aà swaaowa yɔɔɔɔ.

11 Má de ma yenzide pó ũ,
ma ni kuwà.

12 Ma yenzide, mɔ wà gé s̄eu,
wí gé ii z̄ɛwɔɔɔ.

13 Guf̄ene wí gé v̄ebua,
wà gwa tó v̄eɔɔ bɔɔbò,
wà e tó gb̄efuɔ vú p̄ia.

We má yeanzi ɔɔɔɔ.

14 S̄ee lánv̄u gí d̄agua,
libe nana bui píi kú wá kp̄eele.
Ma a zi ní a dafuo kàlene,
ma yenzide.

8

1 Tó ma d̄aɔn n ũ
wa yó m̄i wá kp̄ak̄owa ȳaae lé!
Tó ma kp̄aaũnnɔ bàasi,
d̄ó má lép̄ema, wa sakamaguo.

2 D̄ó ma genɔɔ ma da'ia kp̄eu,
mí v̄ee gí na kpama n̄ mi
ní gb̄efu í nanao.

3 Aà ɔz̄ee ku ma mi z̄ie,
aà ɔplaa liaamazi.

4 Yelusaleũ nenɔnaɔ, ma naé Luazi,
ásu dúsakũkpaw̄eɔɔ,
ásu wá báas̄e gbooo e a lé ká.

Yelusaleũ nenɔnaɔ

5 Déme b̄ò gb̄aaɔ, àe m̄ó,
àe gb̄aa'e a yenzidewa keei?

Nɔe

Ma n vu mao lí gbáu,
wekii n da n n̄s̄iu,
wekii n̄w̄aw̄a m̄uwā s̄ à n i.

6 Ma na n s̄owa lán seelak̄eɔɔ pó w̄i da ní n̄ɔe ge ní ɔwawa,
asa yeaḡɔei í m̄ómá lán gawaɔ,
báas̄epi pás̄i lán mia'ewaɔ.

I namá lán téwaɔ,

í kú má lán té sà z̄ɔwaɔ.

7 Baa ísi a f̄ó báas̄e t̄edeo,
baa swada í a f̄ó daao.

Tó gb̄é a be àiz̄eɔ kpà píi
báas̄e lua yáí,

wa sakaaàgu búubuuε.

Yelusaleũ nenɔnaɔ

⁸ Wá dāuna ví, i yó bɔbɔo.

Kpelewa wá ke

tó gbēε ye gē aà yáui?

⁹ Tó a de bíi ũε,

wá gulesiɔ bowà ní ánusuoε.

Tó a de bíibɔle ũε,

wá káka ní seδε líoε.

Nɔε

¹⁰ Biiin ma ũ,

ma yó mé a gulesiɔ ũ,

ɔ má de ma yenzideε

gbé pó ì aafia iè ũ.

¹¹ Salomɔɔ véεbu ví Baalamɔ,

à búpi ná gbèwinaɔne ní ɔZí.

An baade líɔ fiabo ánusuo watē àaasɔɔo.

¹² Salomɔɔ, má azía véεbu víε,

má ánusuo watē àa sɔo kpama,

mí a àa do kpa véεbu zíkɛnaɔwa.

Kia

¹³ N gbé pó niɔ ku kaaɔ guu,

wí swāɔnzi,

to mà n lɔo ma.

Nɔε

¹⁴ Ma yenzide, mɔo kpakpa,

ní ke lá tue ge bùasan bɔlɔna

ì ke sìsì pɔginadeɔ musuwa.

ISAIA

Yá pò kú lée bee guu

N Ebelu yáa Isaia tó bọọle mè Dii ì ní suaba. Ama Lua gbéso suabaa doũ ní pò pò gbéso lo yaoo. A yáí lée bee yá ì dimá. A lée mèn bàáó ní soolooe (66) kpaalea lee àáó:

Lée 1 e 39 Anabi Isaia kè Lua ledokena ũ Yelusaleũdeone yápási gwoe. Goo bee Egipiio gbáa lé soaa mé Asilio gbáa lé káfi.

E wàò gé Yesu Kilisi ii wè 734, gwo pò Aaza de Yelusaleũ kía ũ, Silio ní Isailio (wí me lo Eflaiũ) ledoukè, ò aa zíkà ní Yudaó, ké Yudapio e namá, wi zíkà ní Asilio.

Wè 722-721 guu Isaili búsu mĩde. Asilio ní mēewia Samali sí, ò aa tà ní gbéso.

Wè 701 guu kí Ezekia kpalablegwo ò Asilio koezò Yelusaleũzi, ò aa Yuda búsu kpaalè.

Goo bee ānabi Isaia bò gupuuu negōna ũ, àà yáa adoa. A mè Asilio wētēamōané bò Lua kíie, àle a gbé náaisaidepio swágagae. A gí Yelusaleũ dōaanao lekpaainzi dasioi ní ní bōa ikoyā kpeo ní ní yázesaio ní lousisiyā pò aa koleao ní ní gbāamōa taasideoneo ní yápáleo dasi. Ama tó kai mò, ānabipi yá'oané ì ní gba sō, ì ní nòse níninée.

Yápii guu Isaia ì oné aa Lua náaike, atēsa lé pò a gbènéo, aai zíkè àà yádilēawā. Isaia ò à kpàle à síwà à mè, sema luanaaikēa mó ní yāmaakēao, baade zia yáa musu ní wéledeò yáa lo ní gbāadeò yáa pii.

Lée 40 e 55 ò wí me Isailio nòseninia yá. Búsu yáa líle sa. Babilonideò mé aa gò dōaaa Asilio gbēu, aame gò gbáa ví, ò aa Yelusaleũ sí e wàò gé Yesu Kilisi ii wè 587, aa gbé pò kú a guu náaa tàrínō. Gbé pò wà ní séle wà tàrínō lé kō lala wàle me: Lua wéle kaaleaá Babiloni táaó ziblea Isailio Luawa yà mōwō? Wà ní ké búsu pò Dii kpámáwa zāzā, wà gíné aa lousisi Dii kpéu, ò an pō na lo, aa díle Dii pākpañziē, à kaaāgu maaan lò, ge a gbáa ví lon lò, wa dōo.

Gbé pò an pō yaapio ò ānabi lé yá'oné. A mè Lua a zíkē Pēesio kí Kilusi nòse guu, ké à a gbéso suaba. A ní bō a gēn plaade lá à ní bō Egipi búsuu yāawa, Lua gbépio i ea ta búsu pò Lua kpámáu. Lá Lua mé dúnia Kēna ũ, a fō yá pò a mō o, i gbasā kē. Gbé pò ziblēmápio táaó pò gianaone.

Wedōa yápioi guu yá mèn síiō ku, àle gbé pò wí mēè Dii zíkēna yá'o: (42.1-4, 49.1-6, 50.4-9, 52.13-53.12). Lua bàakuarínō gbezā lá guu gbépi mé Yesu Kilisi pò wà dōaa wà àà yá'ò ũ (Zin 8.30-35).

Lée 56 e 66 yáa gbé pò wà tàrínō ea sua Yelusaleũ yáe. E wàò gé Yesu Kilisi ii wè 538 Pēesio kí Kilusi odà láu à mè gbé pò wà ní séle wà sùrínō ea tá ní búsuu, aai ea Lua kpé keke wà dō. Ké aa kà we, yá zí'ũ ní lé. An mēewia Yelusaleũ òokpà, gbé pò aa gò beò búsu kēakēakōe, mé luanaaikēnao dasi lo. Wàle yāke a zéwao, baa kúleá táaone à fēle ní gbāao se.

Ama ānabi Isaia azia òbné Dii zina ũ, à bao na kpà taasideone, à pōsiadeo gbà sō. (61.1-3). Goo pò Yesu mò, a dō zí pò a mō keiá ānabikezīpie. (Luk 4.16-21).

Isailio swágbáakea

1 Yá pọ Amozu né Isaia è Yuda bùsu ní Yelusaleũo musu Yuda kía Uzia* ní Yotaũo† ní Aazao‡ ní Ezekiao§ gọon ke:

2 Musude, à yāma!

Gbé pọ kú z̄l̄e, à swákpa!

Asa ma Dii ma m̀è,
ma n̄e s̄i ma ní gwá,

̄ aa ḡimazi.

3 Zu a dii d̄s,

z̄aāina a bl̄ekal̄ek̄li d̄s,

kási Isailio ye yápi d̄s̄a yáio,

ma gbépio lío yá d̄so.

4 Waiyoo bui duunkena pi!

T̄aae k̀è ní musu z̄so!

Gb̄enazin v̄aik̄ena! Né vl̄aa!

Aa p̄ak̄p̄a Diizi aa mik̄p̄el̄iè,

aa sakà Isailio Lua Kuaadoadegu.

5 A ye aà ea á gb̄e yá?

B̄oȳai a gi lé b̄o aà yá k̄pei?

Mi gȳa s̀è, s̄o ỳèèè làa mío.

6 Za á k̀èsewa e à g̀è p̀è á miwa,

aafia ku gueio,

sema b̄o ní fl̄aala iāo ní b̀ò uusik̄eao.

Wi ̀t̄s̄ a keewa à ib̀ò,

wi n̄simawà wà zw̄aa ỳèwàò.

7 A bùsu g̀ò da giie,

á w̄éle tek̀ù.

Bui z̄ilōo á buap̄o s̀èle á w̄aa,

à g̀ò da gii ké aa z̄ibl̄èwà yáí.

8 Sibna mé g̀ò ado lán v̄ebu kolak̄p̄ewa.

A g̀ò lán p̄en bua ȳaȳasuwa,

lán w̄éle pọ wà koez̄iwa.

9 Mé i ke Dii Ziḡde wá k̄naeo t̀òw̄èeo,

d̄s̄ wa g̀ò lán S̄ōd̄ũwa,

wí b̄o lán Ḡom̄ōwa.*

10 A Lua yāma,

á kía pọ á yá muaa ní S̄ōd̄ũdeo.

A sw̄ad̄o wá Lua ikoȳai,

á Ḡom̄ōo dendaeo.

11 Ma Dii ma m̀è:

Sa dasi pọ ále oa dem̄e p̄oe ũe?

Sa pọ w̄i a pọ k̄at̄eu à ték̄ũ oaa

n̄ s̄ao ní p̄o mekp̄aa n̄sio ni b̀òmala.

Gáae ní s̄ao ní bleo au lí kamaguo.

12 Ké a m̄o ze ma ae,

dém̄e bee gb̀èawáí?

P̄sō kilimpaa ma uapi.

13 Asu ea ma gba p̄op̄a b̄o,

* 1:1 2Kia 15.1-7 † 1:1 2Kia 15.32-38 ‡ 1:1 2Kia 16.1-20 § 1:1 2Kia 18.1-20.21 * 1:9 Daa 19.24, Lom 9.29

má ye á tulaleti gíyáio.

Dikpe pọ́ i ke mọ̀bọ̀zì ní kámabogọ̀ọ̀,
á kọ̀kàaapio vāie, má f̄io.

14 Má za á mọ̀bọ̀a dikpeoḡu
ní dikpe pọ́ i keọ́ píi,
ì ma kũ gbāa lán asowaε,
ma kpasa ní a seao.

15 Tó a ọ̀sè musu a wabikèa,
má a wé ga zuε,
baa tó a wabikèa kọ̀sọ̀kọ̀sọ̀,
má swáseio.

Gbēde'au gókpa á ọ̀wa.

16 A zu'o, í gọ̀ gbāsísai,
à yāvai tó,
má ye mà á e ní vāikeao lo.

17 A fεε ze ní maakεao,
ìb te yázedekεai.

A gbé pọ́ wàle gbāamónéọ dazewa,
í yānakpa tone pọ́ gwana v̄ioọ̀wa,
í yággọ̀ gyaa gbēandoọ̀ne.

18 Ma Dii ma mè:

A mọ̀ wà ledoūke,
Baa tó á duuna gọ̀wá téεε lán w̄ōtēnawa,
a gọ̀wá púuu lán buawaε.

Baa tó à gọ̀wá téεε lán ḡaalulawa,
a gọ̀wá púuu lán sākāwaε.

19 Tó a wei mé a ma yāmà,
áọ́ á b̄usue bee ble ma a bleε.

20 Tó a gi s̄ó mé a swágbāakè,
wa á dede ní f̄ēndaoε.
Ma Dii ma lé mé ò.

21 A gwa lá wéle pọ́ náai v̄i yāa gọ̀ káalua ū sa.

Maakea ní yázedeo di a guu yāaε,
tiasa gbēdenaọ́ mé k̄ọ́ a guu.

22 N ánusu tánkpakè,
n v̄εε maa kè íw̄a.

23 N d̄ōaanaọ́ swágbāakè,
aa nà kpáíọ̀wa.

Ampii aa ye gbagusaεi,
aaìb kpáleke gbai.

Aali yānakpa toneowao,
aali leda gyaaọ̀zio.

24 A yáí tò ma Dii Zíḡde Isailio Lua Gbāade ma mè:

Kai ma ibεεo! Má t̄osiwáε,
ma pọ́ i weewá.

25 Má ọ̀diεwáε sa,
mí á baasa lán mọ̀wa ní kasagb̄o,
mí á gbāsi wolowá píi.

26 Má tó àọ́ d̄ōaanaọ́ v̄i lán yāawa,
á ledamadeọ́ i ḡo ní kua ziwa.

Bee gb̄ea wi me á wé̄le
 yá̄zede wé̄le ge náai wé̄le.
 27 Má Siṅnadeṅ bṅ íadaama guu,
 an gb̄é pṅ nṅselileṅ bṅ yá̄zede yá̄i.
 28 Má t̄aaedeṅ n̄ duunkenaṅ wíwi píie,
 gb̄é pṅ aa p̄akp̄amaziṅ mide.
 29 Wí a á kú
 gb̄éneli pṅ k̄áágu a sa'ò máṅ yá̄i.
 Á gee a gṅ kpá á wé̄ie
 swalu sa'oa pṅ a zeṅ yá̄ musu.
 30 Á gṅ lán gb̄éneli pṅ a lá wòlowa,
 lán swalu pṅ a í làawa.
 31 Gṅsa gb̄aa a gṅ lán s̄è giiwa,
 aà yá̄kea iṅ de tekṅna ũ.
 Á tékū n̄ a yá̄keao s̄anuē,
 gb̄ēe aṅ ku we à tépi deo.

2

Dii gb̄èsis̄i

1 Yá pṅ Amṅzu né Isaia è Yuda bùsu n̄ Yelusaleũo musun ke:
 2 Gṅgb̄ez̄az̄i Dii kpé gb̄èsis̄i
 a gṅ gb̄èsis̄iṅ mide ũ.
 Wa se les̄i de s̄is̄iṅla,
 bui píi i siu we.
 3 Dasi a gé we aai me:
 A mṅ wà Dii gb̄èsis̄ikū,
 wà gé Yakṅbu buiṅ Lua kp̄éu,
 i wà da a zéwa, wíṅ beu.
 Dii yá̄daané a bṅ Siṅna,
 aà yá a bṅ Yelusaleũ.
 4 A yá̄gṅgṅ buiṅne,
 a yá̄keke dasiṅne,
 aai n̄ f̄endaṅ gb̄ēgb̄ē lile soona ũ,
 an s̄onaṅ s̄ó máaso limibobṅ ũ.*
 Buie a f̄enda se a deezio,
 wa z̄ikaa dada lo.
 5 Yakṅbu buiṅ, à mṅ,
 wàṅ be Dii gupuau.

Dii yá̄kpalekegṅz̄i

6 N n gb̄é Yakṅbu buiṅ v̄úaa,
 asa gukpe oi yá t̄ómáe.
 Aa ṅḍidi m̄aso yáwa lán Filit̄eṅwaē,
 aa kṅ ṅ k̄ū n̄ buip̄aleṅ.
 7 Anusu n̄ vuao di n̄ bùsuue,
 an àizeṅ lé v̄io.
 S̄ó di n̄ bùsuue,
 an z̄ikas̄goṅ lé v̄io.
 8 Pṅ pṅ aa k̄è t̄aaṅ ũ di n̄ bùsuue,

* 2:4 Yoē 4.10, Mis 4.1-3

aaɪ kuleke n̄ ɔzɪpɔne.

⁹ Gbēnazinaɔ gɔ suuunnaɔ,

aa gɔ yèeɛ.

Nsu sùuukerɪnɔ!

¹⁰ Bàale Dii zɔke gawi pɔ ɪ to vɪa n̄ kũe,

n̄ solɔ gbɛu, n̄ ulɛ eu.†

¹¹ Waladeɔ mi a gɔ pélea,

gbéɔ ɪandāa a midɛ.

Dii mé a tɔbɔ ado gɔɔ beezɪ.

¹² Dii Zigɔde gɔɔdɪle

yɔɔdeɔne n̄ waladeɔ p̄ii

n̄ ɪandāna pɔ aaɪ n̄zɪa se lesɪɔ,

¹³ Libā b̄usu sɛdɛ lí gbāa zɔɔ

n̄ Basana b̄usu gbénɛliɔ p̄ii,

¹⁴ gbèsɪsɪ misonaɔ

n̄ sɪsɪ lesɪlesɪɔ p̄ii,

¹⁵ kalanga lesɪɔ

n̄ b̄ii gbāaɔ p̄ii,

¹⁶ gó'ilenana laatananaɔ

n̄ gó'ilenana beɛɛdeɔ p̄ii.

¹⁷ Gbēnazina wala a kpále,

gbéɔ yɔkeɛa a busa.

Dii mé a tɔbɔ ado gɔɔbeezɪ,

¹⁸ táaɔ i gēle m̄iɔ.

¹⁹ Tó Dii f̄ɛle n̄ d̄unia kpoɛaɔ,

wa bàale aà zɔke gawi pɔ ɪ to vɪa n̄ kũe,

gbéɔ ta gbè'ɛɔ guu n̄ vukpɛ'ɛɔ.

²⁰ Zibeezɪ aa n̄ táa pɔ wa p̄i n̄ ánusuo n̄ vuao

wà kúlené kóle énaɔne n̄ sasɪɔ.

²¹ Tó Dii f̄ɛle n̄ d̄unia kpoɛaɔ,

wa bàale aà zɔke gawi pɔ ɪ to vɪa n̄ kũe,

gbéɔ solɔ gbè'ɛɔ n̄ gbèsɔɔɔ guu.

²² Asu gbēnazina náaikɛɔ.

Ɔana ɪ weɔ, b̄ón aà ũi?

3

Yādaa Yelusaleūdeɔ n̄ Yudaɔla

¹ Gwa! Dii Lua Zigɔde

a lípana pɔ Yelusaleūdeɔ n̄ Yudaɔ lé gbāa'ewà gá,

a n̄ k̄us̄ua n̄ n̄ ɪo s̄ímá p̄ii.

² A n̄ negɔnaɔ n̄ n̄ z̄igɔɔ s̄ímáɛ

n̄ n̄ d̄oanaɔ n̄ n̄ ānabɪɔ

n̄ n̄ m̄asokɛnaɔ n̄ n̄ gb̄ɛzɔɔ.

³ A n̄ sosa badeɔ n̄ n̄ gbāadeɔ s̄ímáɛ

n̄ n̄ ledamadeɔ n̄ n̄ ɔz̄ikɛnaɔ

n̄ n̄ weɛɛkɛnɛde k̄asaɔ.

⁴ A èwaasonaɔ kpáné k̄iaɔ ũ.

Gbé pɔ an yá ɪ gé n̄ kpɛɔ à su n̄ aɛɔɔ mé aa d̄oanɛ.

† 2:10 Zia 6.15

5 Wa kɔ́ bɔ́o'i mi,
gbé ní a gbéó, gbé ní a gbédeeo.
Ɖwaaso a gbɛ́zɔ́ lele,
beesaide a zɔ́adɔ́ gawidewa.

6 Gbé a a dāuna kū a mae be, i oè:
N ula vī, kewēe dɔ́aana ũ,
kaaŭae bee kekea gò n yá ũe.

7 Zibeezi sa i pūna à me:
Ma gēne no.
Pɔ́blea ge pɔ́kasa ku ma beo,
ńsu ma kpa gbéone kía ũo.

8 Yelusaleŭdeɔ́ lé fua,
Yudaɔ́ lé ke kélekele.
An yā'oa ní ní yākeao bɔ́ Dii kpe,
aa le'è Dii gawidewa.

9 Wa ní tàae dɔ́ ní wéwa,
aań ní duunake gupuau lán Sɔ́dɔ́ŭdeɔ́wae,
aali kpaguio.
Waiyoo ampiɔ́, aa kisia ĩ níziae.

10 A o gbēmaaone aaɔ́ ku aafia,
asa aa ní yākeao gb'e.

11 Waiyoo vāikenaɔ́! Aa yā'e,
asa pɔ́ pɔ́ aa tɔ́ mé a bolené.

12 Ɖwaasonaɔ́ lé ma gbéɔ́ wetā,
nɔ́eɔ́ mé lé kiblemá.
Ma gbéɔ́, á dɔ́aanaɔ́ mé lé á sāsá,
aale á da zé vāiwa.

13 Dii mɔ́ zòle a gínaa,
à fèle lé yákpaleke ní gbéɔ́.

14 Dii lé yāda a gbé gbɛ́zɔ́ɔ́ ní ní dɔ́aanaɔ́la à mè:
Ame a ɔ́màle ma vēebu, u,
a taasideɔ́ pɔ́ɔ́ nàaa á kàle á kpéɔ́u.

15 Déme á gbá zé à ma gbéɔ́ wíwi
à taasideɔ́ dēɔ́nzɔ́i?
Ma Dii Zigɔ́de, máme mále á la.

Yelusaleŭ nɔ́eɔ́

16 Dii mè, Siona nɔ́eɔ́ yòɔ́ vī,
aaɔ́ bebe wàɔ́ ní waa bɔ́bɔ́ ní ae,
wàɔ́ wéblaavu bilebiléné,
aaɔ́ táa'o metemetee
ní zà kɔ́fideɔ́ daa ní gbáwa.

17 A yáí Dii a to Siona nɔ́eɔ́ mi bɔ́keleka,
a to an mi gbáa ke.

18 Zibeezi Dii a ní nɔ́amblebɔ́ɔ́ wolomá,
zādangbawaa ní falanaɔ́ ní òneɔ́

19 ní swáliɔ́ ní zāɔ́ ní sálanaɔ́

20 ní pókummusua ní gāsígbeɔ́

ní seɔ́ ní tulaleɔ́ ní esebaɔ́

21 ní tāanaɔ́ ní tāana ní pɔ́ɔ́

22 ní zwā̀aò ní pòlògā̀uò
 ní ula gbà̀aò ní kiopḕnaò
 23 ní díìò ní pólè lè̀naò
 ní tulu pò aai díò ní gomusuò.
 24 An gí na gbèu, gí íi mé a gò dò,
 an se gbèu, zò ba mé aò dò ní pi.
 An mitā̀a gbèu, migbaa mé a gò,
 an pòkasaò gbèu, zwà̀nkasa aao yea,
 an maa gbèu, mò wā̀a seela mé aò ku.
 25 Wa á zā̀aò dèdè ní fḕndaòe,
 wa á nḕgṑnaò dèdè zì guue.
 26 Sionadeò wḕnake aa ò̀òòò,
 aa gò ká̀lèa tò̀òlè ò̀gii.

4

1 Zibeezi nòe gbè̀on soplaò gòe mḕndo sikṑwa aa me:
 Wā̀a wā̀zia gwa,
 wíò pòkasa kè wā̀ziae.
 Wibòwḕe, n tó iò kuwá.

Vlā̀ pò Dii a to à pà

2 Zibeezi Dii a to Isailiò vlā̀pa,
 aò maa mé aò gawi ví.
 An bùsu pòò aò zṑò,
 a Isaili kṑnaò ka bḕe ní gawiowa.
 3 Gbè́ pò aa gò Sionao,
 gbè́ pò aao ku Yelusaleũpio,
 waò o gbè́ pò wà ní tó kḕ wḕni taalaupìòne Lua gbè̀ò.
 4 Dii a Siona nòeò áma wolomá,
 a gbḕdè'au wolo Yelusaleũdepìòwa.
 Tó à yá̀kpalekè̀rínò ní téo màa,
 5 a telu kú̀lè Siona gbè̀sìsì
 ní gbè́ pò ká̀aaa weòwa píi fáane,
 i télepìò gupua kú̀lewà gwā̀asina,
 asa Dii gawi mé a kú̀lewà píi.*
 6 Aò de mikpakii ù fáane,
 ké à uena dańla íatḕ gbā̀a yáí.
 Aò de yekii ù lò,
 ké wà e ulèu zàa'iana ní louoè yáí.

5

Dii vè̀ebu

1 Má lesi ma yenzidee aà vè̀ebu musu.
 Ma yenzide vè̀ebu ví sìsì táaede pòlèu.
 2 A a gu bí à a gbèò kò̀lè,
 à vè̀eli maaò bàu.
 A gugwakii lesi dà a guoguo,
 à vè̀efèkii yò a guu.*
 Aà wé dòi à né maa iè,

* 4:5 Bòa 13.21, 24.16 * 5:2 Mat 21.33, Maa 12.1, Luk 20.9

ῥ né gia a ìè.

³ Tiasa Yelusaleũdeᵔ ní Yudaᵔ,
à yágᵔgᵔwēe, mapi ní ma vēebuᵔ.

⁴ Yá kpele mé gᵔ mà ke ma vēebuē,
mé mi keᵔ ni?
Ma wé dᵔi aà né maa imeē.
Bóyāi à né gia ìmeēi?

⁵ Tiasa má oé lá má ke ma vēebuē:
Má a kaa gboᵔe, wi a ᵔᵔkpa,
má a bíᵔ daaíē, wi ᵔzᵔwà.

⁶ Má pākpaìè,
wa a líᵔ mibo loᵔ, wa a sēwao.
Lēaa ní lesikaᵔᵔ mé a fēē we,
mé má o louē asu ma we loᵔ.

⁷ Isailiᵔ mé Dii Zīgᵔde vēebupi ũ,
Yudaᵔ mé kaa pᵔ í pᵔnakēᵔ ũ.
Yázede a wēēē, ᵔ gbēdeā mé kᵔ,
aà wé dᵔ maakēai, ᵔ búbuā mé dᵔ.

Waiyoo vāikēnaᵔ

⁸ Waiyoo gbé pᵔ aaí kpé nanakᵔwa,
aaí bú pépekᵔlē e gu láa,
aaí gᵔ búsu ví ndᵔᵔ.

⁹ Dii Zīgᵔde ò, ma swá mà à mè:
Ua yálalapiᵔ gᵔ uazí ũē,
bē zᵔᵔ maapiᵔ gᵔ bezia ũē.

¹⁰ Baa vēebu bā kwi,
a vēē a ka litili baᵔᵔ,
pᵔwēna zaa lē basᵔᵔ tᵔa guu,
lē kwi wa e.

¹¹ Waiyoo gbé pᵔ aaí fēē kᵔᵔkᵔᵔ
wàᵔ kpáleke í gbāai,
aaí gēgē vēēi gwāasína
e à gè fēlēnᵔᵔ.

¹² Mᵔᵔna ní kotilio ní gāao ní kuleᵔ
ní vēēᵔ ᵔ aaí pᵔnakēᵔ.
Aali Dii yākeᵔᵔ dao,
aali làasookē zí pᵔ a kēᵔwao.

¹³ Ma gbéᵔ ᵔnᵔkēsāama yái
wa ní sélē tárnᵔe.
An gbé gbiaᵔᵔ gaga ní nᵔanaᵔe,
imi a ní daside dē.

¹⁴ A yái tò bēda lé vù,
à lē'èlē à gēagē.
An gawideᵔᵔ ní ní dasideᵔᵔ siu we,
ní ní zᵔadeᵔᵔ ní ní pᵔnakēnaᵔᵔ sānu.

¹⁵ Gbēnazínaᵔᵔ gᵔ suuunnᵔᵔ,
aa gᵔ yēēē,
waladeᵔᵔ gēē a gᵔ kpá ní wéi.

¹⁶ Dii Zīgᵔde a tᵔᵔᵔ yázede guu,

Lua Kuaadoade a a kuaadoake ɔlɔné yākea a zéwa guu.

17 Sāo i gbasa aao kú ní dádākekíi,
sāneɔlɔnao pɔble ɔdeɔ beziapiu.

18 Waiyoo gbé pɔ aai yāvāi dɔ ní pi ní mɔafilio,
aaɔ ní duuna gále ní kpe lán zugowaɔ.

19 Aai me: Yá pɔ Lua kūa,
aà bɔɔ kpakpa wà wesiε.

Yá pɔ Isailio Lua Kuaadoade lé yá mó wà e.

20 Waiyoo gbé pɔ aai me vāie maa
mé aai me maaε vāio.
Aai gusia dile gupua ũ
mé aai gupua dile gusia ũ.

Aai íi dile na ũ
mé aai na dile íi ũ.

21 Waiyoo gbé pɔ aaɔ e wà kà,
aai nízi dile ɔnɔna ũɔ.

22 Waiyoo gbé pɔ aa tɔbò wēmia guuɔ
ní gɔsa pɔ aa í gbāa yāalea dɔɔ.

23 Aai yānakpa tàaedeɔwa gbagusaε yái,
aai gbēmaaɔ yá máléné.

24 A yái tò lá té í áwa sāsā
mé sē í kwé té guu,

màa an zínaɔ yó,
an vúɔ gē ní íanao lán luutēwa,
asa aa gí Dii Zigɔde ikoyāi,
aa sakà Isailio Lua Kuaadoade yáuε.

25 A yái Dii pɔkūmabòbò a gbéɔwa,
à ɔ ue sù má à ní gbé.

Gbèsisio dèe,
an gεɔ gò kále bàasi lán bīsawa.
N beeɔ píi aà pɔkūma i kpáleo,
aà ɔ gi looańlaε.

26 Dii gudɔkɔkíi dile bui zàzāɔne,
à swe pè gbé pɔ kú tɔɔle léwaozi.
Gwa, aale mó wāawāa dīoo.

27 An gbēe i kpasao,
an gbēe i gēnalεo.

An gbēe lé igofampao,
i lé ní gbēe dεdεo.

An gbēe pɔdɔmpi i fēesio,
an gbēe kyaleba i kēo.

28 An kao lena, an sáo kāa píie,
an sɔɔ swe gbāa lán gbēsiwa,
an sógoo gbá lé liasāizɔ lán zàawa.

29 An kɔfi dɔ lán nòɔmusuɔwa,

aale pūna lán nòokusi bɔbɔwa.
 Aale lé kú pɔwa ní palaaɔ,
 aale taò, gbēe a fɔ gé síio.
 30 Zibeezì aaɔ pūnamá lán ísia pūnaawa.
 Tó n bùsupi gwà,
 gusia ní yooyeao mé aɔ ku we,
 gu a sisi luabesiana yáí.

6

Lua Isaia dilea anabi ũ

1 Wē pɔ kí Uzia gà,* ma Dii è zɔlea báawa musumusu, aà gomusu pɔ bàe aà gbázi aà kpé pà. 2 Malaika gudɔanaɔ ku aà mia, an baade gâsia soolosoole. Aa a mèn plapla kù ní oaa, a mèn plapla sɔ ní mewa, a plapla pɔ gɔɔ ò aai vuaò. 3 Aale okɔe:
 Kuaadoade, Kuaadoade, Kuaadoade Dii Zigɔde!
 Aà gawi dŭnia pà píi.†
 4 Lua kpé kpeleliɔ dèe tɔleu malaikapiɔ ɔɔ yáí, ò súdele kpépi pà.‡
 5 Ǿ ma mè: Yá giae sa, kegua, asa ma lé gbáleaε, mé gbé pɔ má kú ní guuɔ lé gbálea, ò ma wesì Kí Dii Zigɔdele. 6 Ǿ malaikapiɔ do teyɔ sè gbagbakii ní kpàoo, à vùà m̀ò ma kíi, 7 ò a zò ma léwa à m̀è: Lá à zò n léwa, n tàae kèma, wà lakà n duunaan we. 8 Ǿ ma Dii ɔɔ mà à m̀è: Dé má zii? Déme a géwèei? Ǿ ma m̀è: Má ké! Ma zì me. 9 Ǿ à m̀è:
 Ge n o gbéɔne,
 aa swákpa aaɔ gé yāemasai,
 aa wétei aaɔ gé yāedɔsai.
 10 N ní wé dené ke aasu gu'eo,
 n ní swá gbāakūné ké yá su géuo,
 n ní nòse tatané ké aasu yāe dɔ
 aa ea sua, mí ní gbágbāo yáí.§
 11 Ǿ ma aà là: Aɔ de màa e gɔɔ ũma ni, Dii? Ǿ a wèa:
 E gɔɔ pɔ an wélepiɔ kwè wiliŭ,
 gbēe ku a guu ɔɔ,
 mé wà ní bùsupi kàale dèɔɔ,
 à gò bezia ũ,
 12 mé má tò wà tà ní a gbéɔ zāzā,
 wà bùsupi tò da fɔɔɔ.
 13 Baa tó an gbéɔ kwide gò we,
 wa ea ní t̀òzɔ lɔe.
 Lá wí kpakpaa ge kpàkefɔɔli zɔ
 a miɔna i vlāpa,
 màa bui pɔ a kua adoa a gɔ a miɔna ũ.

7

Emanueli seela

1 Gɔɔ pɔ Yotaŭ né Aaza, Uzia tɔŭna de Yudaɔ kía ũ, ò Siliɔ kí Lezini ní Isailiɔ kí Peka, Lemalia néo gè lélei Yelusaleŭwa, ò aa fùà.* 2 Ǿ wà gè wa ò Davidi bui Aazapie wà m̀è: Siliɔ ledoukè ní Eflaiŭ buiɔ. Ǿ sɔ kèaagu ní a gbéɔ, aa lùalua

* 6:1 2Kia 15.7 † 6:3 Zia 4.8 ‡ 6:4 Zia 15.8 § 6:10 Maa 4.12, Zaa 12.40, Zin 28.26-27 * 7:1 2Kia 16.5

lá íana ì likpe lá deedeewa. ³ Ǿ Dii ò Isaiæ à mè: A bɔ gé dai Aazalɛ Ikalɛkɛi Musu íze lé pópizɛu ní n né Gbɛ̀kɔ̀naɔ'ɛasuo,† ⁴ ní oè aàò kú ní laaio kpálea, asu to vía a kú yàa miɔn súdelede mèn plapiɔ yáio. Asu to iwāa ka a pɔa Siliɔ kí Lezini ní Lemalia néo pɔbɔa ní níu yá musuo. ⁵ Siliɔ ní Eflaiũ buiɔ ní Lemalia néo vāikpaaiãnaɔ aa mè, ⁶ wà gé lélei Yudaɔwa wà gbāamɔné, wà ní ke yáiyai wí Tabeeli né kpáné kpalau.

⁷ Ma Dii Lua ma mè:

Bee a keo, bee a ní leo,

⁸ asa Damasi mé Sili buɔsu mi ũ,

Lezini sɔ, ɔme Damasi mi ũ.

Wè̀ bàãɔsɔo gbɛa Eflaiũ buiɔ gɔ wíwia,

aaɔ de pɔe ũ bo.

⁹ Samali mé Eflaiũ buiɔ buɔsu mi ũ,

Lemalia né sɔ, ɔme Samali mi ũ.

Tó Aazapi i ze ní ma náaikɛaoo,

aa zeao.

¹⁰ Dii òa yá'ò Aazæ à mè:

¹¹ Seela gbɛa ma Dii n Luawa,

baa yá pɔ kú za tɔɔle nɔnau,

ge yá pɔ vè luabɛpuanaa.

¹² Ǿ Aaza mè:

Má seela gbɛao,

má Dii le mà gwao.

¹³ Ǿ Isaia mè:

A yāma Davidi buiɔ!

Gbɛ̀nazinaɔ kpasaaánaɔ i mówáo,

ɔ á ye ma Lua kpasaaánaɔ loa?

¹⁴ A yáí Dii a seelakɛé azia.

Gwa! Wéndia léso a nɔsi‡

à nɛ'i gɔe ũ, i tókpaè Emanueli. §

¹⁵ Tó à zɔ̀kũ, mé a vāi dɔ̀kɔ̀e ní maao, vífāai ní zóo mé aa de aà pɔblea ũ. ¹⁶ E népi aò gé kái vāi dɔ̀akɔ̀e ní maaoo sɔ, kía gbɛ̀ɔn pla pɔ ní ní vía víɔ buɔsu a ziabɔ. ¹⁷ Dii a yāmɔne ní n gbé́o ní n de bɛdeɔ, ɔme Asiliɔ kía ũ. Za gɔɔ pɔ Eflaiũ buiɔ ní Yudaɔ kèkɔ̀wa, gɔɔ bee taa i keo.

¹⁸ Zibeezi Dii a swe pe ũsinaɔzi Egipi swaɔ zɔ̀leu ní zó pɔ kú Asili buɔsuuɔ.

¹⁹ Ampii aa mɔ kpa swa'ɛ zòoloo guu ní gbɛ̀sɔɔɔ ní le kpeɔ ní bia'ɛɔ. ²⁰ Zibeezi Dii a gɛ́ sémá Uflata baale Asiliɔ kía ũ, i á mikā ní á mekāo ní á lekānao waoé.

²¹ Zibeezi wa zuda ní bleɔa mèn plao daaleu. ²² Pɔ beeɔ ví mé a gɔ di gbé́ kɔ̀na pɔ gò buɔsupiɔne, vífāai ní zóo iɔ de ní pɔblea ũ. ²³ Zibeezi gu pɔ véeli òaa sɔo pɔ kà ánuɔu ɔwatè òaa sɔo ũ kuu, leaa ní lesikaoo mé a gɔu. ²⁴ Wali gé toekai we ní gbàlao, asa leaa ní lesikaoo mé a gupi sisi. ²⁵ Sìsì pɔ wà bú kèuɔ sɔ, gbɛ́e a gé we bo leaa ní lesikaoo yáí. Wa zuɔ ní são gbæ aa kilimpapau.

8

Pɔ̀naaagɔ̀ Pɔ̀sɛlekpakpa

¹ Dii òmɛɛ mà taala kooa zɔ̀ se mà yáɛ bee kɛ̀wà: Pɔ̀naaagɔ̀ Pɔ̀sɛlekpakpa.

² Ma sa'ona Ulia ní Belekia né Zakalio sisi aaɔ demɛɛ yápi seeladeɔ ũ. ³ Ké ma wule ní ma nɔ ánaɔbio, à nɔsì à nɛ'í gɔe ũ. Ǿ Dii òmɛɛ mà tókpaè Pɔ̀naaagɔ̀

† 7:3 Isa 10.21-22 ‡ 7:14 Mat 1.23 § 7:14 Bee mè Lua kúwanɔ.

Póσελεkpakpa. ⁴ E àο γέ Naa ní Baao oi dō, Asilio kía a Damasideo àizeεο naaa, a Samalideo πόο séε. ⁵ Dii òμεε lo à mè:

⁶ Gbέε beeο sakà Siloe* í πό lé bàale busebusegu,

ō aa zè ní Lezinio ní Lemalia néο.

⁷ A yáí tò má ní pá ní Uflata í zōο πό a sìsí se à daguao,

ōμε Asilio kía ní a gbέ gbiaο ũ.

⁸ A pa gē Yuda bùsuzi,

i dagua, i bùsupi kŭ a nεε.

Ipi yàasa lé da ní bùsua píi, Emanueli.

⁹ Buipáleο, à zī sοuke, wi á wíwi.

Bùsuzāzādeο, à swákpa!

A gōkebοο séε, wi á wíwi,

A gōkebοο séε, wi á wíwi.

¹⁰ Baa tó a lekpaai, páε.

Baa tó a yādile ní kōο, a keο,

asa Lua kúwanεε.

Viakεa Luaε

¹¹ Dii a ο gbāa nàa à yā'òμεε, à ledàa à mè másu gbέpio kea keο. A mè:

¹² Yá πό aale gwa lekpaainzi yá ũ,

ńsu dile màao.

Yá πό aale viakεε, ńsu keèο.

Nsu to iwāa ka n ποαο.

¹³ Nyō Dii Zīgōde yāma ado,

ōμε kŭ ò viakεε.

Aà yá mé de à iwāa ka n ποα.

¹⁴ Ōμε αο de n ulekŭi ũ,

mé αο de Isaili lee plaοne

gbe πό í to wà gēmbοεwà ũ,

gbesi πό í to aa fu ũ.†

Aο de Yelusaleūdeοne bai ũ.

¹⁵ An daside a gēmbοεwà,

aa fu, aai ke kέεkeεε.

Aa si baiπiu, i ní kŭ.

¹⁶ Má πό fi yápi taalawa seela ũ,

má kán'ο lé yādanεpiwa ma íwaοne.

¹⁷ Ma wé dο Dii πό mikpedò Yakοbu buiοnezi,

má aà náai ví.

¹⁸ Má ké, ní né πό Dii kpàαο.‡ Wá de Isailiοne àsi πό Dii Zīgōde πό kŭ Siona gbe musu ò seela ũ.

¹⁹ Tó wa òé à gé welende ge gèsisina πό aaiο yā'o ní kòlou hŭuο kŭi, yāgbεaa á Luawa mé maaο lò? Wí gbέ bέε àsi gbεa γεοwa yà? ²⁰ A γε Lua ikoyādanε gwa. Tó an yá i kpaaiòο, gu i dονé yāao.

²¹ Aa bàabāabo ní bùsuu, nαana a ní de, aa ke wēna. Tó an yέεε làa, an πο a pa, aai ní kía ní ní diio ká. Aa musu gwa, ²² aa zīε gwa, yā'ōma mé a ní le. Aaο ku gusia ní ποsia zōοο guu, aai gō gusia níiniu. ²³ Ama gbέ πό kŭ yā'ōmaupio aao

* 8:6 Zāa 9.7 † 8:14 1Pie 2.8 ‡ 8:18 Ebe 2.13

ku gusiapiu ɔɔɔpiio. Wà Zabulɔni buiɔ ní Nefatali buiɔ bùsu kpɛbò yāa, āma wa Galile bùsu pɔ buipāleɔ kuu kpɛla zia za ísialeu e à ge pɛ Yuudɛ baawa.

9

Wà ne'iwɛɛ

¹ Gbé pɔ aa ku gusiauɔ gupua zɔɔ è,
gu dɔ bùsu pɔ kú ga lézɪ deɔne.*

² N tò an pɔ kèna zɔɔ,
n ní gbá pɔna maamaa.

Aale pɔnake n ae
lá wɪ ke pɔkɛkɛgɔɔwa,
lá aale ziblea pɔ kpaalewa.

³ Asa n zuu pɔ wa dànɛ ní gàu
ní go pɔ wàle ní gbɛ̀dò è'ɛ.
N ní wetānapio fù
lá ní kè Madiāɔne yāawa.

⁴ Zígɔ kyaleɔ ní ní ula pɔ au gɔ́kpawàɔ,
wa káteu à tékū yāa ũɛ.

⁵ Asa wà ne'iwɛɛɛ,
wà wá gbá neɔɔɛ.
Lua kíakɛmi dīè,†
wàli oè Lɛdamade Bɔnsaede, Lua Gbāade,
Mae Gɔɔpiide,‡ Aafia Kía.

⁶ Aà kpala zɔɔ ní a aafiao aɔ lé vɪo,
aɔ zɔ́lea báawa Davidi kpalau.§
Aà kpala zínapelea aɔ gbāa,
aɔ yágɔgɔ wásawasa a zéwa gɔɔpiie.
Dii Lua Zígɔde áia mé a mó ní beeo.

Dii pɔpaa Isailiɔzi

⁷ Dii yā'o kpàsā Yakɔbu buiɔne,
yápi a wi Isailiɔ musue,

⁸ Samalideɔ ní Eflaiú buiɔ yápi ma.
Aa wala ní kàamaio vɪ aa mè:

⁹ Kpé pɔ wa dɔ ní bilikiɔ kwè,
wá bo ní gbɛoɛ sa.

Wà wá kaadɔenliɔ zɔ́zɔ́,
sede líɔ wá pé ní gɛɛ ũ sa.

¹⁰ ɔ Dii ní ibeɛɔ káfɪ,
à ní wèleɔ sóikè má.

¹¹ Silio bɔ gukpe oi,
Filitɛɔ bɔ be'ae oi,

aa Isailiɔ sɔ́sɔ́ ní lé pai.
N beeo píi Dii pɔkūma a kpáleo,
aà ɔ aɔ looanlae.

¹² Isailiɔ i ea sù ní tɔtonawao,
aai Dii Zígɔde kíi wɛleɔ.

¹³ A yáí tò Dii a Isailiɔ mi zɔ́ ní ní vláo píi,
a ní zaliɔ ní ní kefuɔ zɔ́zɔ́ gɔɔ do kóũɛ.

* 9:1 Mat 4.15-16, Luk 1.79 † 9:5 Mat 28.18 ‡ 9:5 Zāa 14.9-10 § 9:6 Luk 1.32-33

14 Gbēzōō ní gbé pọ aai ní mi da íaó mé mipi ũ,
ānabi egeṅaó mé vlápi ũ.

15 Gbépió dōaanaó lé ní sāsāe,
ō gbé pọ ténzió lé midē.

16 A yáí an èwaasoó i ka Diiguo,
an tonēó ní ní gyaao i kèè wēnaūó,
asa luayādansai vāikēnaon ní ũ,
yādoosai mé ío do ní léu.
N beeo píi aà pọkūma a kpáleo,
aà ọ aó looárlae.

17 Yāvái ì fēlemá lán téwa,
ì kū lēaa ní lēsikaoowa,
ì da dào ní likpēola,
a lu ío súlé búuna bọ.

18 Dii Zígōde kpēnemuu a to bùsupi tésēe,
gbēnazínaó mé aao de tépi yàa ũ,
gbēe a a dee wēnagwao.

19 Wa pọ li ọplai,
nōana a gi àó ní dēe.
Wa pọble ọzei, kási wa káo,
baade a a gbédee sóso.

20 Manase buiọ ke Èflaiū buiōne,
Èflaiū buiọ ke Manase buiōne,
ampii aai ke Yudaōne.
N beeo píi aà pọkūma a kpáleo,
aà ọ aó looárlae.

10

1 Waiyoo gbé pọ aai yāfaasai ní gbēwetāao yādileo.

2 Aai taasideo yāna símá,
aai ma gbé wēnadeo yá málēné.
Gyaa gbēandoó ì gō ní pọ mōsoo ũ,
aai netone pọ gwana vīo waa.

3 Goo pọ Dii mò íadaiwá,
wà bọ za zāzā wà mò á músikēi,
á ke kpelewa ni?

Dé kúí á bàale géu aà á misii?
Mákúí á á àizēe toui?

4 A kee kpéo,
sema à vlánau ní zìzōo,
ge àó ku gbé pọ wà ní dēdeó guu.
N beeo aà pọkūma a kpáleo,
aà ọ aó looárlae.

Dii yādaa Asilila

5 Waiyoo Asili pọ aai pọkūmabọbọmámēe!
Ọme ma pọkpēne go pọ na ma ọzì ũ.

6 Mále ní kpakōa ní bui luayādansaió,
mále ní zì gbé pọ aa ma pọ fēowaē,
ké aa ní pọo naaa, aa ní àizēe séle,
aai ọzōmá zékpaao lán pèléawa.

7 Ama yá pó aale yán weo,
lâasoo pó kúmán weo.

Gbé̄ midēa yá mé dɔ ní sɔ̄wa,
ké aa e buiɔ míɔnzɔ̄ dasi.

8 Asa aai me:
Ma dɔ̄aanaɔ́a kíaɔne píio lò?

9 Lá má kè Kaakemie,
má kè Kalenɔ̄ee.

Lá má kè Amatae,
má kè Aapadaee.

Lá má kè Damasiē,
má kè Samaliēē.

10 Ma ɔ̄bò ma tã̄aɔ̀ bùsuɔ̀ simá,
kási s̄ɔ̀ an diipiɔ̀ dasi
de Yelusaleũ ní Samalio pɔ̀ɔ̀la.

11 Lá má kè Samaliē ní a tã̄aɔ̀,
má ke Yelusaleũē ní a diiɔ̀ lé?

12 Tó Dii a yã̄kea Yelusaleũ Siɔ̄na gbe musu lezè, a Asilio kía swágagagè wala pó
a ví ní aà wékũaamao yái. 13 Asa à mè:

Má kè ní maz̄ia gbãaoe ní ma ònɔ̀,
asa ma wé z̄ēae.

Ma bùsu z̄ɔ̀leɔ̀ dè,
ma ní àiz̄eeɔ̀ nàaa,

ɔ̀ ma ní ḡɔ̄sa kpalablenɔ̀ p̄àle.

14 Lá wí ɔ̀gē b̄a sakpeu,
màa ma buiɔ̀ àiz̄eeɔ̀ nàaa.

Lá wí gbe pó b̄a gòa séle,
màa ma ní bùsuɔ̀ sì píi.

An kee i kúu'ooa,
an kee i lewēaaao.

15 Tó wa m̄ɔ̀ kũao, a z̄ikēe?

Tó wi sii seɔ, a z̄ikēa?

Lípana a liaa ní a kũnaoe?

Go a fele ní gbé̄ pó lé pɔ̀gbè̄òoe?

16 A yái tò Dii Lua Z̄iḡɔ̀de
a ibabagyã kpa Asili kíapi z̄iḡɔ̀ kãapiɔ̀zi,
i to té aà gawí k'è.

17 Isailio Gupua a ḡɔ̀ té ũ,
an Lua Kuaadoade a ḡɔ̀ tévua ũ,
i kũ Asili leaaɔ̀ ní aà lesikaoɔ̀wa ḡɔ̀ do kóũ.

18 A aà likpeɔ̀ ní aà swaluɔ̀ gawí midē míɔ̀,
aa lãa lán gyãe ibabaawa.

19 Lí pó a ḡɔ̀ aà likpeu aɔ̀ dasio,
baa néfēnēna a f̄ɔ̀ a lé d̄ɔ̀e.

20 Z̄ibeez̄i sa Isaili k̄ɔ̄naɔ̀ na gbé̄ pó lèlemápiɔ̀ kpe loo.
Yakɔ̀bu bui pó b̄òpiɔ̀,

Dii an Lua Kuaadoade ɔ̀ aa nai ní síanao sa.

21 Yakɔ̀bu bui k̄ɔ̄naɔ̀ ea su,
gbé̄ k̄ɔ̄napiɔ̀ ea ze ní Lua Gbãadeo.

22 Isailio, baa tó á gbé̄̄ dasi lán ísiale ũfãawa,
an k̄ɔ̄naɔ̀ mé aa ea su.*

* 10:22 Lom 9.27

Pisaboa looaála ké yázede e ke zài yáí.

²³ Asa Dii Lua Zigõde mé a mó
ní kaale pó a díleo á búsuu píi.

²⁴ A yáí tò ma Dii Lua Zigõde ma mè:

Ma gbé pó kú Siṅnao,
Asilio á gbè ní flāo,
aa go'ò séázi lá Egipio kèwa,
âma ásu v̄lakenéo.

²⁵ Asa à g̃õ yoo ké ma pò weewá,
mi gbasa pòkūmabòbómá mà ní dede.

²⁶ Dii Zigõde a felemá ní flaalao,
lá à Madiāo gbè Olebu gbè saewa.

A a go poo ísíaa,
là a kè Egipionewa.

²⁷ Zibeezi a ní aso go á gāu,
a ní zuu bọé á nọe à é'è.

Asilio moa lélei Yelusaleūwa

²⁸ Aa ku Ayata,
aa bòle ní Migõnoo,
aa ní asoo kàle Mimasa.

²⁹ Aa bòle ní gbeboleo,
aa bòokpà Geba,
Lamadeo lé lualua,
Gibea Saulu wéledeo lé bàale.

³⁰ Galiūde, à búbuape!
Laiside, à swákpa!

Waiyoo Anatodeo!
³¹ Mademenadeo lé tíle,
Gebiūdeo lé ulékii wéle.

³² Goo bee aa pila Nòbu,
aa ní gā gbæ Yelusaleūdeone Siṅna gbèsisi musu.

³³ Gwa! Dii Lua Zigõde
ali lesipio z̄s,
ali z̄oipio né,
an gõnao kwe wiliū.

³⁴ A dào likpepi z̄z̄õ ní m̄oo,
likpepi i kwe Lua Gbāade ae.

11

Yese gõna kpalablea

¹ Yese miṅna a vlāpa a z̄inau,* a gõna a b̄o, i ne'i.

² Dii Nisina ao kuwà,
a aà gba òno ní wez̄eo,
a aà gba gbāa ní ledaama z̄eo,
a aà gba d̄sa, i to aà Dii v̄ia v̄i.

³ V̄lakea Dii a aà kási.
A yágõgõ gbẽone lá wé lé ewao,
a yākekene lá àle mawao.

⁴ A yākpaleke taasideone a z̄éwa,
a d̄unia w̄enadeo yānakpámá.

* **11:1** Zia 5.5, 22.16

Aà yá a dúnia gbéṣo gbē lán gowa,
a váikenaṣo dede ní a lé'ianaṣo.†

5 A yázede kuluka báa ũ,
a náai dṣo a pi asana ũ.‡

6 Awalawana aṣo ku sánu ní sáneṣo,
gbeaana a wúle kṣo sae ní bleo.
Gáaena ní nṣomusuo aa pṣoble sánu,
néfēnena mé a dṣaané.

7 Zuda ní wáio aṣo de kṣogbēṣo ũ,
an néṣo wúle gudou.

Nṣokusi a sē ble lán zuwa.

8 Né yṣmina a kṣo'o kyá eṣe,
né kēa a ṣgē píligonazi.

9 Pó pó ì ní ke'ia ge pó pó ì ní de
aṣo ku Dii gbèsisí pó a kua adoawao,§
asa Dii dṣa a li dúniaaṣe,
lá í ì dagua ísiaiwa.

10 Zibeezì Yese zína aṣo de gudṣokṣekii ũ buionṣe. * Wa aà kii wēeṣe mé aà kúki aṣo
gawi vi.† 11 Zibeezì Dii a eṣa ṣṣo a gēn plaade, i a gbé kṣna pó gṣṣo bo. Aa bṣo Asili
ní Egipio ní Etiopio ní Elaṣo ní Babilonio ní Amatao ní ísia gūgūnaṣo.

12 A gudṣokṣekii dile buionṣe,
i Isaili zizṣṣo káaa.

A Yuda pó fáaaapiṣo séṣe
za dúnia gola síiṣṣowa.

13 Eflaiū buio zaaṣgu a mide,
aṣo za Yudaṣgu bo.

Yudaṣo íbeṣe a láa,
aa íbeṣeṣe ní Eflaiū buio bo.

14 Aa léṣe Filitṣo búsuwa be'aṣe,
aa gukpedeṣo póṣo naaa sánu.

Aa ṣṣo Eṣṣo ní Mṣabuṣwa,
mé Amṣo misiiṣe.

15 Dii a to Egipi ísiale gṣo gi,
a ṣmale Uflatai ní a lé'ian wáao,
i gṣnakē lēṣe soplá,
wi buawà ní kyaleo kpaá.‡

16 A zeda bṣo a guu a gbé kṣna pó gṣo Asilionṣe,
lá a kè Isailionṣe gṣṣo pó aa bṣo Egipiwa.

12

Dii sáaukpaa

1 Zibeezì á o à mṣe:
Wa n sáaukè Dii!
Baa ké n pṣo pàwázi, n pṣo wèewá,
ṣ n wá nṣe niniwṣe.

2 Lua mé wá Suabana ũ,
wáṣo aà náai víṣe, vía a wá kúo.
Dii mé wá gbáa ũ, aà táasi wi lé,
ṣmṣe wá suabà.*

† 11:4 2Tes 2.8 ‡ 11:5 Efe 6.14 § 11:9 Isa 65.25 * 11:10 Zaa 12.32 † 11:10 Lom 15.12

‡ 11:15 Zia 16.12 * 12:2 Bṣa 15.2, Sou 118.14

³ A íto ní pɔnao suaba nibɔnaɔi.
⁴ Zibeezi á o à me:
 A Dii sáaukpa à aà sísi,
 à to buiɔ aà yákeɔ dɔ.
 A oné Dii mé tɔbò ado.
⁵ A lesi Diiε, asa à tidòrílaε,
 à to dúnia gbépii yápi dɔ.
⁶ Siɔnadeɔ, à wiile à gulake,
 Isailiɔ Lua pɔ a kua adoa zɔɔ,
 mé a kú á guu.

13

Babeli dúuzɔa

¹ Yá pɔ Amɔzu né Isaia è Babeli musun ke:
² A gilili péle sísi wáiwai musu,
 à kúkua dɔmá à ɔkené
 aa si Wéεɔ bɔleɔu.
³ Ma yádíle ma gbéɔne,
 ma a gɔsapiɔ sísi
 aa mɔ ge pɔkúmabɔbɔmámεε,
 ɔ aale pɔnake ní ma tidɔarílaɔ.
⁴ Kɔfi lòo gbèsisíɔ musu lán bíla kɔfiwa,
 zɔa dɔ buipáleɔ guu lán bui dasiɔ káaaawa.
 Dii Zígɔde mé lé a zígɔɔ káaa.
⁵ Aa bò bùsu zázáɔu za dúnia léwa,
 Dii ní gbé pɔ aai pɔkúmabɔbɔmáεpiɔ
 lé mó dúnia kei kélekele píi.
⁶ A búbuape, asa Dii gɔɔ káikùε,
 Gbáapiide mé a ní kaale.*
⁷ A yáí baade ɔ a gɔ dòlɔlɔ,
 sɔ a ké gbépiigu.
⁸ Gili a gɛnúgu,
 wāwā ní gu'ɔamáo a tɔmá.
 Aaɔ pelembo lán ne'inawa,
 yá a dimá, an wé i tā,
 aaiɔ kɔ gwa.
⁹ Gwa! Dii yákpalekegeɔɔ lé mó,
 aɔ pásí, pɔbɔnniu ní fɛnkpaao aɔ ku,
 a dúnia ke kélekele,
 i duunkenaɔ dedeu.
¹⁰ Saan tɔdeɔ ní a kíniɔ ike lɔɔ,
 íatē a siakū za a bilekíi,
 mɔvua a gupu lɔɔ.†
¹¹ Má íada dúniawa a váikea yáí,
 má gotɔ duunkenaɔwa ní tàaeɔ yáíε,
 má waladeɔ yòkεa midε,
 má gbé pásíɔ íandāa kpále.
¹² Má tó gbēnazinaɔ gɔ kálaũkalaũ lán vua tēetēewa,

* 13:6 Yoε 1.15 † 13:10 Mat 24.29, Zia 6.12-13, 8.12

gbēnazinao gō kásakasa lán Ofii vuawa.

13 A yáí tò ma Dii Zígōde má musu dee ma pòkūma yáí,
tòle i lualua za a zínau ma pòpaa zōo gōo.

14 Baade a ta a gbéō guu lán tue pò wàle wewa,
gbépii a bàale ta a bùsuu lán sã pò dāna víoowa.

15 Wa gbé pò wà kpàaúrnōo zō,
wa gbé pò wà ní kúō dede ní fēndao.

16 Wa ní néō wíwi ní wáa,
wa ní kpéō yōe, wi ke ní naone ní gbāao.

17 Gwa! Má Medeo sóikemá.

An laai ku ánuuwao,
an bàa aó kú ní vuao.

18 Aa èwaasoō dede ní kao,
aa nétēnao wēna boo,
aa néō sósobi vío.

19 Babeliá kpalaō midee,
Kaladeō íandābō gawidee.

N beeo wa a suumpae
lán Sōdōū ní Gōmōōo suumpaawa.‡

20 Aō da bezia ũ gōōpiiē,
waō ku we bau lo.
Laalubue a bōokpa weo,
pōdānae a i weo.

21 Gbáa nòbōō mé aao kálēa we,
a kpéō gō gbēgbonao tòō ũe.
Koohúhúnao zōzō we,
táaō i kílímpau.§

22 Maiō wiile a bíio sòōu,
gbēgbonao gbokē a namablekiōu.
A gōō káikū, a gōō ga lo.

14

Isailio sua ni pa ziu

1 Dii a Yakōbu buio wēnagwa,
a ea Isailio si lo.
A ea ní kálē ní bùsuu,
buipāleo namá, aai kāaaínō.

2 Buipāleo gé zéiné ní gbēu,
Isailio i gō ní ví ní bùsuu.
Aao de ní zíkēnao ũ gōeo ní nōeo.
Gbé pò ní ví zō ũ yāao gō ní zō ũe,
gbé pò ní gā líné ní kpeo ò aa gbāamōné.

3 Zibeezi ò Dii a á gba íampakti,
á taasike lo, á liaazō lo,
á zōzi gbāa ke lo.

Babeli kia ya

4 A yāada ní Babeli kiao à me:
Gbēgāfina ku lo,
aà kāaa mide.

‡ 13:19 Daa 19.24 § 13:21 Zia 18.2

5 Dii vāikenaɔ go è,
 à kpalablenapiɔ lípana zòè.
 6 Kíapi buiɔ gbèò ní pɔfèo yāa ɔzesaiɛ,
 à gbāa denla kènè ní pɔkúmao,
 i kámabo ní ñadaamáoo.
 7 Bùsu píi gò niɛniɛ yákelesai,
 an gula dɔ sa.
 8 Pèliɔ ní Libā bùsu sɛde líɔ pɔ kèna n yá musu, aale mɛ:
 Za gɔɔ pɔ n lɛlɛ,
 gbèe lí mó wá zɔi bo.

9 Bɛda looa n yáí za zílɛzílɛ,
 wàlɛ mó dainlɛ.
 Bui píi kíaɔ lé fɛlɛ ní kílaɔ,
 dúnia gbèzɔɔ gyaadeɔ lé gbāakpanzi nípii.
 10 Aa yáɛ nípii aa mɛ:
 Mpi sɔ n kɛwanɔ mùaa yà?
 N gɔ gbāasai lánwáwa yà?
 11 N íandāa ní n táasi mɔɔna ɔo sí bɛdau la,
 kòɔbiɔ mé gò n pɛ ũ,
 sésɛɔ mé n zwāa ũ.
 12 Saan nòò'imina, gudɔlɛia né!
 N bāɛ luabɛ n su zílɛ fá!
 N gbé pɔ n buiɔ kàaũ
 ɔ wà n nɛ tɔɔlɛ.*
 13 N ò n sɔ guu n mɛ
 níyɔ gbā zɔ luawae,†
 níyɔ n kpala káfi e a ví saanaɔla,
 ní zɔlɛ díiɔ kòkāakegbe pɔ kú gugbāntoo oi musu,
 14 ní dɛdɛ n ví luabɛpuanaa,
 níɔ dɛ lán Musudewae.
 15 ɔ n sí bɛdau e a nɔnau.
 16 Gbé pɔ n e aɔ n gwa soee,
 i làasoɔkɛ à mɛ:
 ɔmɛ dúnia lùà yāao lò?
 Aàpi mé kpalaɔ gbàɛo lò?
 17 ɔmɛ tò dúnia gò guwaiwai ũ,
 à a mɛɛwíɔ dɛɔnzɔ,
 ìli a zìzɔɔ gbaɛ aa tá ní bɛo.

18 Bui píi kíaɔ wúlɛa ní gawio
 baade a kpé dɔngubɔ guu,
 19 ɔ wà n vūaa miagbesai
 lán né pɔ wa í gɛ ũwa.
 Gbé pɔ wà ní zɔzɔ ní fɛndao
 wà ní dɛdɛɔ kákaanla.
 Wà n zu eu ní gbépiɔɛ,
 wà ɔzɔ n gɛwa.
 20 Wa n mia kpakɔi ní kíaɔo,

* 14:12 Zia 9.1 † 14:13 Mat 11.23

asa n n bùsu òkpàe,
n n gbéò dède.

Wa vāikεnapi bui tó ma bauo.

²¹ A aà néò dèdekli keke
duuna pó an maεò kè yáí,
ké aasu gbāakū aa gō bùsu ví,
an wéleò dúnia pao yáí.

²² Ma Dii Zigōde ma mē má felemá,
mí Babeli tó de ní a gbé kīnina pó gōò,
an néò ní ní buiò píi.
Ma Dii máme má ò.

²³ Má wélepi ke dàna ũε,
kpòbò'ilenaò kákli ũ,
mí waa ní mésεo mà kaale.
Ma Dii Zigōde máme má ò.

Yá pó a Asiliò le

²⁴ Ma Dii Zigōde ma legbè ma mē:
Lá ma zeò a ke,
yá pó má dà a zeke.

²⁵ Má Asiliò wíwi ma bùsuu,
má òzómá ma gbèsísíò musu.
Má ní zuu bòléé,
má ní asoò goé á gàu.

²⁶ Lá ma zeò mà ke dúniau píin we,
a yáí ma ò looa bui píila.

²⁷ Ma Dii Zigōde lá ma zeòn we,
démε a fō kpamεei?
Ma ò dōa musu,
démε a fō siilei?

Yá pó a Filitēò le

²⁸ Wē pó kí Aaza gà,‡ ò Lua yáε bee ò:

²⁹ Filitēò, ásu pónake go pó á gbé εa yá musuo.

Mlēpi bui guu ò mlè pásina a bōu,
aà lé aò vāi mé aò wāa.

³⁰ Taaside búubuuò dádākekli maa e,
wēnadeò wúle ní laai musu.
Ama má tó á zína ga ní nōanaoε,
mí á gbé kīnina pó gōò dède.

³¹ Wéledeò, à wiile!
Uadeò, à búbuape!
Filitēò ápii, à ke dōnōnò,
asa súdele dō gugbántoo oi,
zigōò kpaaiá,
an gbéε kēa a deewao.

³² Kpelewa wa o buiò zinaònei?
Wa oné Dii Siōna kàle,
aà gbé wēnadeò ulékli ví a guu.

‡ 14:28 2Kia 16.20

15

Yá pɔ́ a Mɔ́abu ɔ́ le

¹ Yá pɔ́ Lua ò Mɔ́abu ɔ́ musun ke:
Mɔ́abu ɔ́ bùsu wéle Ala gbò,
wà a suumpa gwāasɔ́n doe.
Mɔ́abu ɔ́ bùsu wéle Kii gbò,
wà a suumpa gwāasɔ́n doe.
² Dibɔ́deo lé gé ɔ́ɔbi ní táakpɛu ní ní sa'okliɔ́wa.
Mɔ́abu ɔ́ búbua ɔ́ Nebo ní Mɛdebao yá musu.
Migbaalea nípii, lekāna waa.
³ Gbé́ ɔ́ ku zɛaɔ́, zwānkasaɔ́ kákaańla,
aa ku ua ní gāaɛo,
aale ɔ́ɔ, aale pelembo.
⁴ Eɛbɔ́deo ní Elealedeo búbua ɔ́,
wàle ní ɔ́ ma za Yaaza.
A yáí tò Mɔ́abu zígɔ́ lé wiipe
e an nisina naliwa.
⁵ Mále wēnake Mɔ́abu ɔ́ne ma sɔ́ guu,
an lala'onaɔ́ lé tá Zoaa
e à gè pè Egala Selisiawa.
Aale Luiti sɔ́sɔ́ kú ní ɔ́ɔɔ,
aa be Olonaiũ zéu,
aale ní wíwia búbuape.
⁶ Asa Niũliũ í bà, a sē gāgae,
sè ísi làa, lá ísi kú ɔ́.
⁷ ɔ́ aa àizɛɛ pɔ́ aa è aa káleo sèle,
aale taò swa gbalade baa.
⁸ Búbua ligua Mɔ́abu bùsu zɔ́leu,
wà ní ɔ́ɔ ma e à gè pè Egelaiũwa,
wà ní táapeapi mà Bɛɛ'eliũ.
⁹ Dibɔ́ í ɔ́ gá ní auo,
asi má ɛa kpa Dibɔ́zi be.
Má nòɔmusu gbae Mɔ́abu lala'onaɔ́wa
ní ní bùsu gbé́ kɔ́ninaɔ́.

16

Mɔ́abu ɔ́ dnle gbɛaa Yelusaleũdeɔ́wa

¹ A bùsu gbɛzɔ́ gba sã à kpásãè,
bɔ́a Sela à ma guwaiwaia e à ge ka Siɔ́na gbèsisíwa.
² Mɔ́abu nɔ́ɔ ku Aano buakíɔ́
lán bá pɔ́ wà ní yá ní sakpɛu aale liaaliaaɔ́wa.
³ Aaí me: Ledawá! Lá wá ke owé!
Ue dawála íatē gbāa zá lán gwāasɔ́nawa.
Lala'onaɔ́ ule, nísu ɔ́ ní bàalenapiɔ́.
⁴ To Mɔ́abu lala'onapiɔ́ aao kú ní bùsuu,
n ní ule gbé́ pɔ́ ye ní ke kélekeleɛ.

Tó gbé́ pɔ́ lé ɔ́tɔ́máɔ́ mĩde,
mé an kea kélekele làa,
mé gbé́ pɔ́ lé ɔ́zɔ́máɔ́ sàale bùsupiu,

⁵ kpala a zínapele gběke guu,
 Davidi buie a zõleu ní náaiò.
 A kpáleke yázedei,
 aò wãa ní yágõgõane a zéwao.

⁶ Wa Mɔabuɔ yõɔ yãmà,
 an kàamai ní ní zazao zõɔ.
 Aa wala ní ìandão vî,
 kási an yãbolea píi pãe.

⁷ Bee yáí Mɔabuɔ lé ɔbo,
 ampii, aale ɔbo níziá yáí,
 aale ɔbo, aale kàa beeke,
 kàa pò wí ke ní vëbeo Kilalese.

⁸ Asa Esebõ buaò ní Sibema vëebuɔ tɔle gàe.
 Buipãle kiblenao òzò ní vëelipiowa.
 A bú kà yãa za Yazee e guwaiwai léwa,
 aa ɔtà e à gè nà ísiawa.

⁹ A yáí mále ɔbo Sibema vëebuɔne
 lá Yazeedeo a ɔbòwa.
 Esebõdeo! Elealedeo! Ma wé'ikàwá,
 asa gula pò ìò dɔ yãa sae pòkekẽgɔo làae.

¹⁰ Wà pɔna ní yaabo bò á kaaɔ,
 gula ní pɔna wiio dɔ á vëebuɔ guuo.
 Gbëe lé òzò vëewa a ífèkíiu bo,
 ma á pɔna súu mĩde.

¹¹ Ma nòse lé ɔbo Mɔabuɔne lán mɔonawa,
 ma pɔ yaa Kilalese yá musu.

¹² Tó Mɔabuɔ bò gè ní sa'okíi,
 aaí ìada níziawae.
 Tó aa gè wabikei ní táakpɛu,
 aa ma nao.

¹³ Yá pò Dii dɔaa ò Mɔabuɔ musun we. ¹⁴ Ama tiasa Dii mè: Wè àaɔ léu lán
 gbèwina zígɔo ledileawa Mɔabuɔ gawi a láa, an gbé daside a yãfúkũ, an gbé
 kìninao fèñeũ a ke zài, aao dasio.

17

Yá pò a Damasi le

¹ Yá pò Dii ò Damasi musun ke: Gwa! Damasi aò de wéle ũ bo,
 aò dɔɔaa lán zètè kweawae.

² Aloe wéleɔ gɔ bezia ũ,
 aò de pò kákíi ũ.

Gbëe aò ku we
 ké a vĩa gbasa pópíò kũo.

³ Eflaiũ buiò wéle bíideɔ aò ku bo,
 Damasi kpala aò ku bo.

Sili gbé kìninao gɔ lala'onao ũ lán Isailiowae.
 Dii Zígõde mé ò.

⁴ Zí bee Yakɔbu buiò gawi kò a é,
 an namablea a mĩde.

⁵ An bùsu a gɔ lán bua pò wà a pò kèke wà ɔmàleuwae,

lán Lefai guzulε pó wà a pó kōnwèwa.

⁶ Kási a kōnapi a gi gō yoo

lán ku pó wa kè a né mèn pla ge àaō gĩ gō a musu
mé a né mèn síiō ge soo gĩ gō a gōn nēdewawae.

Dii Isailio Lua mé ò.

⁷ Goo bee gbēnazinao wé aō pe ní Kenawa,
aa wesi Isailio Lua Kuaadoadele.

⁸ An wé aō ku sa'okii pó aa bō nziawawa bo,
aa wēdo lí pó aa pèle taa ūzi bo ge ní tulaletikateakio.

⁹ Goo bee an wéle biiideo a gō bezia ū,
aa gō daaia lán Amleo ní Ivio wéleowa
gōo pó aa ní tó Isailione.

¹⁰ Asa Lua á Suabana yá sàáguε,

Lua á gbāa á ulekii yá i doáguo.

Ayāmeto a dōsagbe pèle,
a buade pè lá buipāleo ì kewa.

¹¹ Zí pó á bà a kaa liai,

a gu dō á tò à bōbbò.

Kási á pōe e weo,
sema gyā ní yāōma láasaio.

¹² O'o! Buiō zōa dō dasidasi

lán ísia kōfiwa.

O'o! Gbēnazinao kii dō

lán izōosukaawa.

¹³ Tó buio kiiipi dō

lán izōosukaawa màa,

Dii a ní lele, aai bàale ta zāzā

lán ése úa pó íana sèle sísi musuwa,

lán íampuuvu pó zàa'iana gèò zéawa.

¹⁴ Tó oosi kè, sōkēngu a me á ké!

E gu aō gé dōi yá a láa.

Gbé pó aai wá pōo séleo baan we,

gbé pó aai wá pōo naaao zian we.

18

Yá pó a Etiopio le

¹ O'o! Etiopi búsu swade fionde gbéó!

² Aai zinao gbaε ísiasa,
aaio be ía ní kefu gó'ilena.

Zina kāsakasa,

à gé bui gbāa mè yòlo pó wĩ viakené gupiiuo kii,

bui pāsī pó aai ōzō ní ibeowa mé swao ní búsu zōezōo.

³ A dúnia gbépii,

á gbé pó á kú tōleo,

tó wà gilili pèle gbēsisi musu, á e,

tó wà kuupè, á ma.

⁴ Dii òmεε à mè

áō gugwa za a kúkii kilikili,

lá íatē ò pipi tōlewawa,

lá lou ìò ku masai pòkèkègòwa.

⁵ E wàò gé pòkèkèi,

e v̄ēvu àò gé láai a nesoenaò kákā,

a a ḡōnaò z̄ōz̄ō n̄ f̄ēnk̄inio,

a a ò p̄ó a t̄àò é'è kól̄e.

⁶ Wa n̄ tó gb̄ès̄is̄i b̄āò n̄ w̄àio bl̄e ù,

gb̄ès̄is̄i b̄āò sae bl̄eín̄o,

w̄àio i buziēbler̄in̄o.

⁷ Ḡòò bee bui gb̄āa mè ȳòl̄o p̄ó w̄i v̄iakené gup̄iiuò,

bui p̄ās̄i p̄ó aai òz̄ō n̄ ib̄eəwa mé swaò n̄ bùsu z̄èz̄èə

aa m̄o Dii Ziḡōde gba p̄ó Siòna gb̄ès̄is̄i musu,

gu p̄ó aà tó kuw̄àpiu.

19

Yá p̄ó a Egipiò le

¹ Yá p̄ó Dii ò Egipi musun k̄e:

Gwa! Dii di lou k̄asakasa k̄p̄e,

àl̄e m̄o Egipi.

An t̄áaò lé lualua aà ae,

mé s̄ò a k̄ē Egipiògu.

² Dii mè:

Má Egipiò kpak̄ōa n̄ z̄iò,

v̄i n̄ d̄aunaò, gb̄é n̄ gb̄éò,

w̄éle n̄ w̄éleo, kpala n̄ kpalao.

³ Egipiò nis̄ina a naliwa,

má n̄ l̄ekpaaì gboo.

Aa ȳāgb̄ea t̄áaò n̄ w̄elendeəwa

n̄ ḡès̄is̄inaò n̄ m̄asok̄enaò.

⁴ Má Egipiò na dii p̄ās̄iòne n̄ òz̄iē,

k̄ia gb̄ēw̄et̄āna mé aò de n̄ k̄ia ù.

Ma Dii Lua Ziḡōde m̄ame má ò.

⁵ An swada í a ba,

swa'epi a ḡō gii, a b̄èle a paa.

⁶ Egipi bùsu swa'onaò ḡído,

a í a l̄aa, i w̄ét̄ona b̄o,

swa'ē feeò n̄ a w̄áaò vl̄ā.

⁷ Niili d̄òò a ḡō náinaì e a k̄āaawa,

bua p̄ó wa k̄è a ḡeəwaò giigaga,

aa ḡē n̄ íanaò, aao ku l̄o.

⁸ Kp̄òw̄enaò óòl̄o,

t̄aalukpanaò ḡō w̄ēnannaò,

gb̄é p̄ó aai kokoa da Niili íuò ḡō zeesai.

⁹ W̄i a b̄unw̄emb̄òb̄onaò k̄ú,

b̄àabaat̄ānaò ḡeə a ḡō kpá n̄ w̄éi.

¹⁰ Z̄èə p̄ó a ya,

lak̄ēnaò n̄òse a òòkpa.

¹¹ Zoā d̄oanaòá s̄òūòne,

Falaòò ìwa òn̄onaò l̄edama gbá v̄iò.

Kpelewa aa f̄ò o Falaòòe

òn̄onaò n̄ ù, ȳāa k̄iabuion̄ n̄ ùi?

12 N ònànao gè máe la?

Aa yá pọ́ Dii Zígõde ðile
à ke Egipiõne o wà mae?

13 Zoã ðaanaaó sòũõne,
Nọfu gbãadeo sásãae.

An bùsu gbẽzõõ lé ní gbéõ liaa.

14 Dii láasoo kpaanla dà Egipiõne,

à liaa zì má an yá pii kea guu,

õ aa gè lán wèðena pọ́ lé málemale a pisiuwa.

15 Egipi mi ní a vláo,

a zalio ní a nàaleo,

a ðaanao ní a gbé kpeeo

an gbèe a fõ yãe keo.

16 Gõõ bee Egipiõ aao ðe lán nõeo wae, vía a ní kú aa lualua Dii Zígõde o pọ́ looańla yáí. 17 Yuda bùsu yá a di Egipiõwa, gu i limá. Gbé pọ́ wà Yudaõ yã'òè pii, sõ a kè adegú yá pọ́ Dii Zígõde zèò à kené musu.

18 Gõõ bee Egipi wéle mèn sòõõ Ebelu yã'o, aai ze ní Dii Zígõdeo. Wélepio do tón Eliopoli. 19 Gõõ bee wa Dii gbagbakii bo Egipi guo, wa ðongubo péle Dii Egipi bùsu zõleu. 20 Aõ ðe seela ní ðonguo ù Dii Zígõde Egipi bùsuu. Tó aa wiipè Diiwa gbé pọ́ lé ní gyawio yá musu, a suabana gbaené à yásińno, i ní bo. 21 Gõõ bee Dii a azia o Egipiõne, aai aà ðõ, aai zõblee ní sa'obõõ ní pọ́wentio, aa lekewa, aai a fiabo. 22 Dii a kpa Egipiõzi. A kpańzi, i ea ní gbágbã. Aa ea ze ní Diio, i ní wabikaa sí, i ní gbágbã.

23 Gõõ bee zeda a bo Egipi a gé Asili. Asilio gé Egipi, Egipiõ gé Asili, Egipiõ ní Asilio kúle Dii e sãnu. 24 Isaili mé aao ðe bùsu èfãaideo àaõde ù ní Egipio ní Asilio dúńia guo gõõ bee. 25 Dii Zígõde a báaadańgu à me: Èfãaideo ma gbé Egipiõ ní Asili ma ogbeo ní Isaili ma pọ́víao.

20

Asili ziblea Egipiõ ní Etiopiõwa

1 Asilio kí Saagõ a zígõõ gbẽzõõ zì, õ à gè lèle Asedodawa a sí. 2 Wè bee Dii yãdà Amõzu né Isaiae à mè: Ge ò n zwànkasaõ woloma, ní n kyaleo bõbõ. 3 A kè màa, a be búu kyalesai. 3 3 Dii mè: Lá ma zòblena Isaia gò be búu kyalesai wè àaõ Egipiõ ní Etiopiõ yã'ea seela ù, 4 màa Asilio kía a Egipiõ ní Etiopiõ séle zìzõõ ù, néfẽnẹn gbẽzõõ, i táńno búu kyalesai. An pọ́ ò di, aa kpebo. 5 Gbé pọ́ aa Etiopiõ náaikè aa Egipiõ gbãa kèõ gõ ní bílio, an gee i gõ kpá ní wéí. 6 Gõõ bee bùsu ebeedeo me: Gwa! Gbé pọ́ wá ní náai ví wa nańzi aa ðowále aa wá sí Asilio kíawaõn we fá! Kpelewa wá ke wà pilimá sai?

21

Yá pọ́ a Babeli le

1 Gbáa pọ́ pãa ísiai yá.
Lá zàa'łana ì pã Negervea,
màa wà bọ̀ bùsu pọ́ wa a vía víu,
wàle pã guwaiwaia.
2 Wépungu pọ́ má èpi yá pãsí.
Pọ́kaalena lé pọ́ kaale,
zìbõnkpeede lé bo ní kpe.

Elaũ, à lélemá!
 Medeo, à koezõnízi!
 3 Yá pò má è tò ma lé gò kpaaũa,
 yá pò má mà ma da bíliu.
 A wãwã ma kũ gbãa, àle ma wó paa,
 à fèlemano lá nõwãwã ì fèle nõewawa.
 4 Iwãa kà ma pãa,
 gili gèmagu, mále lualua.
 Oosi mé ma si,
 õ à mòmee ní kpakpanagaa.
 5 Wàle blekale táabũnu musu,
 wàle pe kpálekpale,
 wàle poble, wàle imi.
 Zìgõ gbèzõõ,
 à fèle à á gòkeboõ séle!
 6 Yá pò Dii òmèen ke:
 Ge ò gbé dile gugwakii,
 pò pò a è i o.
 7 Tó à sõ è kpaaia plapla,
 aale zikagoõ gá
 ní gbéõ didia zàa'inaõ kpe ní yiongoõ,
 aà kú ní laaio maamaa.
 8 Ɔ gugwanapi wiilè à mè: Dii,
 miõ ze ma gugwakii lá gu lé dõe,
 miõ ku ma limusudakii gwá ní gwáo.
 9 Gwa! Sõ kpaaia plapla gode lé mó.
 Ɔ godepi mè: A gà! Babeli gà!*
 A diio kálea tõe wíwía.
 10 Ma gbé pò wà á gbé lán pówenawaõ,
 ma yá pò má mà Dii Zìgõde Isailio Luawa òé.

Yá pò a Edũõ le

11 Duma yá.
 Gbèe lé lezumazi za Sei à mè:
 Gudõana, gusia kà kpelewai?
 Gudõana, gusia kà kpelewai?
 12 Ɔ gudõana òè: Gu lé mó dõie,
 kási gu a gi àõ siae.
 Tó ní ye yãlae, la, ní ea su bõ.

Yá pò a wi Laalubũõ musu

13 Laalubũõ yá.
 A Dedã kyaama pò ì bõokpa Laalubũõ bùsu likpenauõ,
 14 à gé dai imidenaoõle ní ío.
 A gbé pò á kú Tema bùsuuõ,
 à gé dai lala'onaõle ní pobleao.
 15 Asa aale bàale fèndaee,
 fènda wétè ní sákãao ní zì pãsiõe.
 16 Dii òmèe à mè: Wè do léu lán gbèwina zìgõ ledilawa, Kedaõ gawi a láa.
 17 Kedaõ gõsa kadeõ bõ dasio. Dii Isailio Lua mé ò.

* 21:9 Zia 14.8, 18.2

22

Yá pò a Yelusaleũde le

- ¹ Wépungu'ea guzulɛu yá.
 Bóme á lé a dɛdɛ á kpé musu píii?
² Wéle súu gbãade gbéó!
 Wéle pɔna kɔfide gbéó!
 I ke fɛnda mé á gbéó dèdɛo,
 aai gaga zɪ guuo.
³ A dɔaanaɔ kpàkɔɛ aa bàalè,
 ɔ wà ní naaa, wà ní kùkù kazusai.
 Wà á gbé pò wà ní éɔ kùkù,
 baa ké aa bàalè tà zàzã.
⁴ Ayãmeto ma mè:
 A gomala, à to mà ɔɔɔ wɛnannaɔ.
 Asu wɛɛɛ ma nòsɛ nínimɛɛ
 ma gbé pò gágaɔ yá musuo.
⁵ Dii Lua Zígɔde gɔɔdɪɛ.
 Zɔa ní ɔzɔamáo ní gilio
 aɔ ku Wépungu'ea Guzulɛu
 ní bɪigbooao ní wiɪɛa gbɛ̀sɪsɪ musuo.
⁶ Elaũɔ ní gbálaɔ sèɛ,
 aalɛ mó ní sɔdɛɔ ní sɔ́godeɔ.
 Kiiɔ ní sɛngbaɔɔ sè lé dɔdɔ.
⁷ Sɔ́gɔɔ di á guzulɛ táaedeɔu,
 sɔdɛɔ zɛzɛ á wéle bɪibɔɛɔu,
⁸ Yudaɔ gia ní níziɔ zɛvɪ ɔɔ.
 ɔ zɪ bee sa a á zɪkabɔɔ wèɛɛ
 kpé pò wɪ mɛ Líkpe Kpéu.
⁹ A è Davidi wéle bɪi gufoɔɔ dasi,
 a i kùsũa dɪ íkalɛkɪi pò kú zɪɛ guu.
¹⁰ A Yelusaleũ kpéɔ nàɔ,
 a kpéɔ gbòò à a bɪi tàtað.
¹¹ A íkalɛkɪipi kè wéle guu
 íkalɛkɪi zi plaade ũ,
 āma i wɛdɔ Lua pò m̀ò ní yápiozio,
 i Lua pò yápi dɪɛ za zi yádaɔ.
¹² Zɪ bee Dii Lua Zígɔde á sisi
 à ɔɔɔ, à búbuapɛ, à á mi wa,
 í zwãnkasa kákaála,
¹³ ɔ á kú pɔnakɛa guu ní yaalɔ.
 A zuɔ ní sãɔ dèdɛ,
 áɛ nòɔ só, áɛ vɛɛmi,
 áɛ mɛ: Wà pɔble, wà imi,
 asa wá ga ziaɛ.*

- ¹⁴ Dii Zígɔde kãmɛɛ ma swáwa à m̀è:
 A duunapi kɛawá vɪo e à gɛ gað.

* 22:13 1Kln 15.32

Dii Lua Zigõde mé ò.

Kibe ziia Sebena

¹⁵ Yá pò Dii Lua Zigõde òn ke:

Féle ge o kibe ziia Sebena:

¹⁶ Bó ní ví lai? Dé ní ví la

õ níle mia'è sò nzílae la,

níle gbesi yó musumusu n víkíi ũi?

¹⁷ Laaika gõsa!

Dii a n kũ n zu!

¹⁸ A n koo lán banɔɔwa,

i ní gbeembo e búsu yáasau.

We níyõ gau,

n sógo gawideɔ i gõ we.

N dii ua kpeɔnan n ũ.

¹⁹ Má n bɔ zíue,

má n kē n gweawa.

²⁰ Gɔɔ bee má a zòblena

Ilikia né Eliakiũ sísi,

²¹ mí n ula daè, mí n asana dɔè,

mí n kpala kpawà aàɔ kũa,

io de Yelusaleũdeɔ mae ũ

ní Yudaɔ píi.

²² Má Davidi be kili daè a gàu,

a zewē, gbēe a fõ tao,

a zeta, gbēe a fõ wēo.†

²³ Má aà pe kálo ũ gĩ gbãawa,

aà zõlekíi aɔ maa,

i aà de beɔdeɔ kpela.

²⁴ Ama aà de beɔdeɔ a loowà nípii,

an néo ní ní buio ní ní ta keleɔ píi,

sɛa dodãbɔɔ e olaɔwa.

²⁵ Dii Zigõde mè, zí bee kálo pò wa pè gĩ gbãawapi a fu, a kaso léle, aso pò loowàɔ

i wíwi. Dii mé ò.

23

*Yá pò a Tiideɔ le**

¹ Tii yá. Isia gó'ilenadeɔ,

à ɔɔbɔ, asa Tii gò yàaaɛ,

kpée i gõ bo, godɔkíi kú bo.

Sipi búsideɔ mé baopi kpàné.

² A ke kílíkíli ísialeɔdeɔ,

ní Sidõ laatana pò aa kã ísiatagenaɔ musuɔ.

³ Bua pò kú Niili sae mé Tiideɔ pɔ'ekíi ũ.

We aal pówena lúluu wà buaò í zõɔwa,

õ Tii gò buio eɛblekíi ũ.

⁴ Sidõdeɔ ní ísia gũgũna wéle bíideɔ,

á gee a gõ kpá á wéie, asa ísia mè:

Mi nɔwãwãkeo, mi ne'io,

mi negõɛ gwao, mi nenɔɛ tòlokeo.

⁵ Tó Egipiɔ Tiideɔ baopi mà,

† 22:22 Zia 3.7 * 23: Mat 11.21-22

aa bàabāabo.

⁶ A bua ta Taasisi,
à ɔ̀ɔ̀ɔ̀ á ísialɛdeɔ̀!

⁷ A wéle pɔ̀nade pɔ́ kálea za zin weo lò?

Wélepi gběe mé fāaa

aa gè zòle bùsu zāzāɔ̀uo lò?

⁸ Tiideɔ̀ gbéɔ̀ kpà kpalau yāa,

an laatanaɔ̀ á kíaɔ̀ne,

an pɔ̀yianaɔ̀ tɔ̀bò dúniau.

Déme dīle yápi Tii lei?

⁹ Dii Zígɔ̀de mé dīle

à íandānapiɔ̀ gawi kɔ̀'ɛ,

i gbé pɔ́ aa tɔ̀bò dúniaupiɔ̀ busa.

¹⁰ Taasisiɔ̀, à dagua lán Niili í paawa,

gběe ku à kpáé ɔ̀.

¹¹ Dii ɔ̀lòò ísīaa,

a tò bùsu pɔ́ kú a saeɔ̀ lùalua.

A yādīle Kanaa bùsu yá musu,

à mè wà a wéle bíideɔ̀ deele.

¹² A mè: Sidɔ̀ wéle

pɔ́ gběe i ziblema yāao,

wà lèlema ní gbāao sae,

nyɔ̀ e íanadā ɔ̀.

Tó a fēle bua íwa e Sipi bùsuu,

baa wekii á íampakii eo.

¹³ A bùsupi gwa,

Babiloniɔ̀ tò à gò gběgbonaɔ̀ tòò ũ,

i ke Asiliɔ̀ no.

Aa gbà lesi dà wa kpàaí ní a bíiɔ̀,

aa a kpé maɔ̀ deele,

gupi gò yáiyai.

¹⁴ Ísia gó'ilenadeɔ̀, à ɔ̀ɔ̀ɔ̀,

asa á wéle gbāa gò yāaae.

¹⁵ Gɔ̀ bee Tii yá a sã gbéɔ̀gu wè bàaɔ̀kwí lán kía wè dasilewa. Tó wè bàaɔ̀kwipi làa, lá wa ò le pɔ́ wa dà ní káaluao guuwa, màa aɔ̀ de ní Tiio wà mè:

¹⁶ Káaluwa pɔ́ gběe lé mɔ̀ma ɔ̀,

ñ n mɔ̀na se da wélea.

Le maamaa, ní leɔ̀ siò dasidasi,

ké n yá e ɔ̀ gbéɔ̀gu yái.

¹⁷ Wè bàaɔ̀kwipi gbēa Dii a ea aedɔ̀ Tiiwa. Tii a ea na a laataawa, i káaluaka ní dúnia bùsuɔ̀ píi. ¹⁸ Aà zia yíaa ài aɔ̀ de Dii pɔ́ ũe. Wa àipi dileo, wa uléo, aɔ̀ de Dii sīsinɔ̀ pɔ́ ũe, ké aa e poble maamaa, aai pɔ̀kasa ɔ̀deɔ̀ lú.

24

Yá pɔ́ a dúnia le

¹ Gwa! Dii a dúnia to da pã, a a deelempae.

A tɔ̀le flaa, i a gbéɔ̀ fāaa.

² Lá aɔ̀ de ní gbéɔ̀,

màa aɔ̀ de ní sa'onaa.

Lá aɔ de ní zòò,
 màa aɔ de ní ní diiò.
 Lá aɔ de ní nenɔenaɔ,
 màa aɔ de ní ní daɔ.
 Lá aɔ de ní pɔlunaɔ,
 màa aɔ de ní pɔyianaɔ.
 Lá aɔ de ní pɔsɛanaɔ,
 màa aɔ de ní pɔdeɔ.
 Lá aɔ de ní flasenaɔ,
 màa aɔ de ní fiadeɔ.
³ Dúnia da pã láilai ò̀kpaa.
 Dii mé yápi ò.

⁴ Dúnia gò wɛnanno sítii!
 Tɔ̀le gò ɔ̀ɔ̀nnɔ búebuɛ!
 Dúnia gbé gbiaɔ gò yèesai.
⁵ Dúnia ò̀kpà a gbé pɔ kúuɔ yáí,
 asa aa pà Dii ikoyãa,
 aa bò yá pɔ a ðileɔ kpɛɛ,
 aa aà bàakuańɔ gɔ̀pii yá gbòo.

⁶ Ayãmeto dúnia gò láaipɔ ũ,
 a gbéɔ ní tàaeɔ gbɛ'è.
 Ayãmeto dúnia gbéɔ tekù,
 gbé pɔ gò̀ dasio.

⁷ Vɛɛ dafu lé fɛ̀ tùuu,
 vɛɛliɔ giigàga,
 pɔnakenaɔ lé we zàũzaũ nípii.

⁸ Pɔna gãa'ɔ kè kílíkili,
 kò̀'onaɔ kò̀fi ní,
 pɔna mɔ̀na kè kyó!

⁹ Wàle vɛɛmi ní letɛo bo,
 wɛ̀ kɛ̀sákù a minaɔ léu.

¹⁰ Wéle gò da pã,
 ua léɔ kàka píi, gbɛɛ lé gɛ bo.

¹¹ Zɔa dɔ gãae vɛɛsai yáí,
 yaalɔ lí oosisi ũ míɔ,
 pɔna gò dúniaa.

¹² Wéle gò kaaũa,
 a bɔleɔ kè kélekele.

¹³ Màa aɔ de bui píie dúnia guu.
 Aɔ de lán kukeawa,
 lá wà kpa kɔnwè wa làawa.

¹⁴ Gbɛɛɔ lé wii gbãa lé,
 aale gulake,
 be'aedeɔ wiido Dii zò̀ke yá musu.

¹⁵ A yáí gukpɛdeɔ, à Dii táasile,
 ísiabaadeɔ à Dii Isailiɔ Lua tɔ̀bɔ.

¹⁶ Wàle le ma dɔ za dúnia léwa
 wàle me: Gbɛmaa kefena!

Ɔ ma mè: Waiyoo mapi!

Ma kaalen kéwaa?

Ma kaalen kéwaa?

Zìb̀̀nk̀̀pedeò b̀̀ ní k̀̀pe,
náaisaideò náaisaiyāk̀̀éné.

¹⁷ Gili ní ɛo ní baio lé á dá dúnia gbé̃̀.

¹⁸ Gbé̃̀ pò lé bàale gili súue a zu ɛpi guue,
mé bai a gbé̃̀ pò b̀̀ ɛpi guu kú.

Lou p̀̀òf̀̀, dúnia dèe e a zínau.

¹⁹ T̀̀òle p̀̀aa à wí,
dúnia dèe gbáugb̀̀au!

²⁰ Dúnia lé ke tàlaatalaa
lán wēdenawa,
àle ke dèg̀̀edeg̀̀ee
lán gbà lesíwa.

Aà tàae gbia mé t̀̀wà,
àle lele, a e fele bo.

²¹ G̀̀oo bee Dii a ìada malaika gbãadeòwa musu
ní dúnia kíao zíle.

²² A ní naaa ní ká è zòlou,
a gbataríle lán dakpɛunaòwa,
tó à g̀̀òplakè, i yág̀̀g̀̀óh̀̀no.*

²³ Wí a m̀̀vua kú,
ìatè g̀̀ee a g̀̀o kpa a wéi,
asa Dii Zìg̀̀ode mé a kible Yelusaleù,
a t̀̀òò Siona gbɛ musu gbèz̀̀òò wáa.

25

Dii sáaukpa

¹ Dii, ma Luan n ù, má n kpela, má n t̀̀òò,
asa ní náai ví maamaae,
n yáb̀̀onsae pò n zèò za zi kè.

² N m̀̀ɛɛwia kè gbèze ù,
n wéle bíide dèle.
Buipáleo wéle bíide de wéle ù bo,
mé wa ea kále bau bo.

³ Ayám̀̀eto bui gbãao n kpela,
bui p̀̀ásíò aao n vía ví ní wéleu.

⁴ N de aafia'ekii ù ỳ̀èèsaideòne,
ní de ulekii ù wēnadeòne ní yooyeau.

N de mikpakii ù lou zá,
ní de uena ù ìatè zá,
asa gbé̃̀ p̀̀ásíò lé'iana de
lán lou g̀̀ìgbèawae,

⁵ aa de lán ìatè pusuwa guwaiwau.

Ni buipálepíò z̀̀aa midɛ,
lá lou ue ì ìatè pusu kpálewa.

Màa gbé̃̀ p̀̀ásípíò kúkua ì zɛ kyó!

* 24:22 Zia 20.3

6 Dii Zígõde a dikpε blε ke bui piiε
 gbèsisíε bee musu ní blε asaao
 ní nòò nísideo ní v̄εε maa kòòòkεao.
 7 Gbèsisíε bee musu ñ̄
 a sálana pò kú bui pii wéa bāde,
 zwāa pò kú bùsu pii gbé̄lapi.
 8 A ga midε, aò ku lɔo,*
 a wé'i gogo gbé̄piiε,†
 a wibò a gbé̄onε dúnia guu pii.
 Dii mé ò.
 9 Goo bee wa mε: Wá Luan kε,
 wa wed̀aàzi, ñ̄ à wá suabà.
 Diin kε, wá wé d̀aàzi.
 Wà p̀onake wà yáalɔ,
 ké à wá suabà yáí.
 10 Dii ɔ aò ku gbèsisíε beea,
 āma a ñ̄z̄ M̀abuɔwa,
 lá wí ñ̄z̄ s̄ewa zùgb̄uwa.
 11 Aa ɔke a guu
 lá kpáa'ona ñ̄ íliwa.
 Baa ní ñ̄ ɔkεapio,
 Dii a ní íandāa kò'ε.
 12 A ní b̄ii gbāa les̄iɔ gboo,
 a pále z̄íle à daaí ní bùsutio.

26

Dii náaikenaɔ le

1 Goo bee wa lεε bee si Yuda bùsuu wà mε:
 Wá wé̄le gbāa v̄í,
 Lua ñ̄ to a b̄ii ní a zegik̄iɔ wá suaba.
 2 A b̄iib̀lεo w̄ε, bui maa i ḡε,
 gbé̄ pò aaliɔ Dii náai v̄iɔ ù.
 3 Gbé̄ pò aà s̄ò ìò dilεa
 ñ̄ ni aà nòse daè doũ wásawasa,
 ké a n náai v̄í yáí.
 4 Aò Dii náai v̄í g̀ɔ̀pii,
 Dii mé gbesi pò ìò ku g̀ɔ̀pii ù.
 5 I gbé̄ pò aai bekpa musuɔ kwé,
 ñ̄ wé̄le pò kálea les̄iɔ bāε
 à pále z̄íle à daaí ní bùsutio.
 6 Taasideɔ ñ̄z̄wà,
 w̄enadeɔ kèse t̄wà.
 7 Nòsepuadeɔ zé ìò pooa,
 ni gbēmaao kua kekεné wásawasa.
 8 Ao Dii, wá kú ní yá pò n zὲo zéu,
 wá wé d̀onzi,
 n tó ní n yá d̀awáguo wá kāsí.
 9 Mi n nide gwāasina,

* 25:8 1Kln 15.54 † 25:8 Zia 7.17, 21.4

tó gu d̀, mi n k̀i wεεε.
 Tó n yákpalekè ń dúniao,
 z̀l̀edeo i yázede dada.
 10 Baa tó wà s̀uukè ń gbẽvãio,
 ìli zé s̀usu seo.
 Vãi i fεl̀eò d̀òdeò b̀usu,
 ìli Dii z̀òke yãdao.
 11 Dii, n ɔ looãla,
 kási aali eo,
 to aa ãia p̀ó ń v̄i ń n gbé̄o e,
 wí i ń k̀í.
 To té p̀ó ń d̀l̀e ń ibεεone k̀úmá.*
 12 Dii, ni wá gba aafia,
 yá p̀ó wá kè píi, ńmε ń kèw̄ε.
 13 Dii wá Lua,
 dii pãleò gbãablèwá,
 ń beeo ńmε wi n t̀òò ado.
 14 Aa g̀aga aa ku ɔo,
 an gεo lí vuò,
 asa n ìadámá n ń m̄de,
 ń t̀ò an yá d̀ gb̄egu ɔo.
 15 N wá bui k̀ò, Dii, n wá bui k̀ò,
 n nz̄ia t̀òò,
 ń t̀ò wá b̀usu z̀l̀eò ɔtà píi.

16 Aa n k̀i wèεε ń yooyea guu,
 Dii, ké n ń toto,
 aa wabikèma w̄nanno.
 17 Lá n̄s̄indee p̀ó kà n̄'ia i d̄εka,
 ì wiile wãwã guu,
 màa wá k̀ú n aε yãa, Dii.
 18 Wa n̄s̄i wa d̄εkà,
 ń beeo wa n̄'í ìana ũε.
 Wi e wà dúnia b̀ò,
 wi néo i aaɔ ku t̀òle.
 19 N gbé̄ p̀ó g̀aò vu, aaio ku,
 gbé̄ p̀ó k̀ú t̄εnauo ɔ gau, aai gulake.
 N m̀òε a p̀ó fεl̀e lán k̀oo f̄iwa,
 gε p̀ó k̀ú t̀òle guuo i ɔle.
 20 Ma gbé̄, à fεl̀e ḡε á kp̄éu,
 í zetaále à ulε ḡia yoo
 e aà p̀okũma ḡz̄εa.
 21 Gwa! Dii b̀ò a k̀úki,
 àle m̀ó dúnia gbé̄ t̄ae wiiné ń musu.
 T̀òle a gbé̄ p̀ó wà ń d̄edeo ulε ɔo,
 a ɔo ń gbé̄pio auo gupuaue.

27

Isailiò suabaa

1 Goo bee Dii a ìada kwãsawa,

* 26:11 Ebe 10.27

mlè k̀nik̀ni bàwāadepi,
 ní a f̀enda z̀o gbāa pāsio,
 i ísia kwāsapi de.

² G̀o bee á lesi v̀ebu ne'ina yá musu.

³ Ma Dii miò d̀a,
 miò íkawà g̀pii,
 miò d̀a f̀ane ní gwāasinao,
 ké wasu okāwào yáie.

⁴ Ma p̀o lí paaázio.
 Tó leaa ní lesikaoo b̀leu yāa,
 d̀o ma ge lelemá
 mà tesómá mío!

⁵ Sema aa ma sí ní ulekii ũ,
 aai kemanò na,
 ao, aai kemanò na.

⁶ G̀owa Yakòbu buio z̀napεε,
 Isailio b̀b̀o, aai vuke,
 an libeo i li dúniaa.

⁷ Dii ní gbé lá à bui p̀o ní gbéò gbèwae?
 Dii ní dede lá à gbé p̀o ní dedeo dèdewae?

⁸ Dii a yákpalekέnò,
 i ní yá ní gbaε.

A b̀o ní a ían pāsio gukpe oi,
 i ní séle.

⁹ Bee a láka Yakòbu buio tàaeola.
 An duunakέama gben ke:
 Aa ní sa'okii gbeò wíwi kélekele,
 mé aali p̀o wa pè táa ũ
 ní ní tulaletikateakio z̀z̀o pii.

¹⁰ Wéle bíide g̀o bezi ũ adoa,
 a de gu p̀o wà pákpai ũ lán gbáa wáiwaiwa.
 Wekii zuò i p̀bleu, aai wúleu,
 aai a lío suumpa.

¹¹ Tó a g̀nao g̀ga,
 noeo mo é'ε wa tékaò.
 Wélepideo ǹse vío,
 a yáí tò an Kena a ní wēnagwao,
 Lua p̀o ní ikàsa a s̀uukέnò.

¹² G̀o bee Dii a a p̀wena gbé
 za Uflata p̀o a í lí z̀eoi
 e à ge pe Egipi zé swawa,
 i á Isailio pεεle dodo.

¹³ G̀o bee wa k̀ae z̀o pé,
 gbé p̀o v̀aa Asili bùsuuò
 ní gbé p̀o lala'ò tà Egipi bùsuuò
 aai ea su kúle Diiε Yelusaleũ
 a gbésísí p̀o a kua adoa musu.

28

Waiyookεa Eflaiū bui idεkenapio n Yelusaleudeone

- 1 Waiyoo wéle pó Eflaiū bui idεkenao aai íanadāò,
mεεwia pó kú guzule táae de sìsì musu lán kíafuawa!
A kefenke gawi lé láa lá lávu ì wolowa.
- 2 Dii gōsa gbāa vi, a mō wélepi wí
lán lou maa ní gbεo zāa'ian gbāa pó ì pó músikewa,
lán lou zāa'ian gbāa pó ì to í daguawa.
- 3 Wa ōzō wéle pó Eflaiū bui idεkenapio ì íanadāòwa.
- 4 A kefenke gawi pó kú guzule táae de sìsìwa lán lávuwa
a kwé lán kaadōen né maà séiawa.
Tó wa è, wa se zu léu gōò bló.
- 5 Gōo bee Dii Zigōde aō de lán kíafua gawidewa a gbé kōnaone,
ōme aō dené lán tulu kefenawa.
- 6 A tó yáze de dōaa yákpalekenaone,
a gbéō gba gbāa aa zí yoaa bíiboleu.

7 Vēe ì sa'onao talaatalaazō,
í gbāa ì ānabio pāpāzea.
Í gbāa ì ní talaatalaazō,
vēe ì zōlemá.
Í gbāa ì ní pāpāzea,
aai talaatalaabo ní ānabike guu,
yá ì yamá ní yágōgōa guu.

8 Pisi dà ní táabūnuola,
gue fōona vió ní gbāsío.

9 Aai o ma yá musu:
A ye dōa kewēe yā?
Ale weele ānabike dadawēe yā?
Né dēēūnaon wá ūa?

10 Asa ì me:
Sá, sà, sá sà,
ká, kà, ká, kà,
la yōo, le yōo.

11 A yái tò Dii a yā'o gbépioone
ní buipále yá pó aale maoo.

12 Asa a òné yāa:
Kámabokii ke! Íampakii ke!
A to gbé pó kpāsao kámabo!
Kási aai swáse aà yáio.*

13 O Dii yá dené:
Sá, sà, sá, sà,
ká, kà, ká, kà,
la yōo, le yōo,
ké aa bolele kpaanla, aai wíwi,
bai i ní kú, wi òdiemá.

14 A yái tò à Dii yāma,
á gbélaanikena pó ále kible gbépiowa Yelusaleūo.

15 A mè a kō yāmà ní gao,

* 28:12 1Kln 14.21

a ledoukè ní bedao.
 A m̀e l̀o, t́o músi lígua,
 àle p̄áala, a á leo,
 asa eε mé á ulekíi ũ,
 m̀afili mé á mikpakíi ũ.

16 A yáí tò ma Dii Zígõde ma m̀e:
 Gwa! Mále gbε gbãa dile Siõna,
 kpé gbè beεede mide ṕo wa ē kpáleò ũ.
 Wí a gbé ṕo lé aà náaike kũo.†

17 Yázede mé aò de kpépi yõba ũ,
 mé maakεa aò de a ḡisusugwabo ũ.
 Lougbε a εε ṕo de á ulekíi ũpi gbē,
 í a da á mikpakíia.

18 A k̄õ yãmaa ní gao a mide,
 á ledoukεa ní bedao a gboo.
 T́o músi lígua, àle p̄áala,
 a õzõwáε.

19 T́o à m̀ò, ali á séle táánõε,
 aò p̄áala lá gu lé d̀o fãanε ní gwãasinao.
 Gili a gē gbé ṕo yápi zé d̄õu.

20 Wúlebo ke geseũ, a ní pooo,
 zwãa kè teeeũ, a kúnlao.

21 Dii a fele ní a z̄ío,
 lá a kè Pelaziũ gbèsísi saewa,‡
 a bo ní a dabudabu z̄ío,
 lá a kè Gabaõ guzuleuwa.§

22 Asu àò de gbélaanikenao ũo,
 ké ba ṕo wa d̀owá su nao yáí.
 Asa má mà Dii Lua Zígõde m̀e
 a ze ní á b̀usu kaaleao píie.

23 A swákpa ma yá ma,
 à laaido yá ṕo mále oéwa.

24 Z̄õε l̀o kpase kē ḡoõpii yà?
 Iò gubi àò sapa zesai yà?

25 T́o à t̄oole dàai,
 ì dosiona ba,
 ì efo keεε,
 ì mase t́o d̀òd̀ò,
 ì naa ba a bakíi,
 ì gbé'a pé k̄oó léz̄í.

26 Aà Lua ì d̄oaaè,
 ì aà da z̄ípi zéwa súsu.

27 Ili dosiona gbē ní éngooo,
 ìli efo wé suumpa ní zugo gbáoo.
 I dosiona wεbo ní gongbãanaoε,
 ì efo wé suumpa ní oε busebuse.

28 I ṕowena l̄ε, ìli gbē ḡoõpiio.
 Baa t́o à t́aa'òwà ní zugo gbáo,

† 28:16 Sou 118.22-23, Lom 9.33, 10.11, 1Pie 2.6 ‡ 28:21 2Sam 5.20 § 28:21 Yoz 10.10-12

Ìli a tí bɔɔ.

²⁹ Yápi b̀ Dii Lua Zig̃de kíie lo,
aà ledama ì b̀ ní sae,
aà òno z̃ɔɔ.

29

Yá p̀ a Yelusaleude le

¹ Waiyoo Alieli!

Alieli wéle p̀ Davidi z̃leu!
I dikpeke wē ní wēo, ále gé.

² N beeo má Alieli da taasiu.
Wa búbuape, wa búbuape,
Alieli i g̃meme sa'ok̃i k̃ina ũ.

³ Má koe'ɔpooi, mí eỹ liai,
mí gbà les̃i dai.

⁴ Wa ɔnaalewá,
á yá'oa i g̃ do t̃ɔleu,
á lo i g̃ wíwia bùsuu.

Á yá'oa aɔ b̀ t̃énau lán gengbāgbānawa,
á k̃i aɔ do bùsutiu kpáikpái.

⁵ N beeo á ibee dasipio g̃ lán luutēwae,
gbé pásipio aao de lán ése úa p̀ íana lé g̃èd zéawae.
Yápi a ní le kpóokpoo kándoe.

⁶ Ma Dii Zig̃de má mo íadamá
ní loupūnaao ní t̃ɔle lualuaao
ní k̃fi z̃ɔɔ ní z̃àa'ianaο
ní z̃àao ní t̃elep̃io p̃kaalenao.

⁷ Bui dasi p̀ m̀ lélei Alieliwaɔ g̃ lán nana yáwa,
gbé p̀ m̀ a bíi gbooi aa koez̃io g̃ lán wépungu'ea yáwa.

⁸ Lá ñandena ì nana'o à e ále p̃ble,
ò ì vu ní ñanao,
lá imidena ì nana'o à e ále imi,
ò ì vu ỹeesai kòlo gagaa,
màa aɔ de ní bui dasi p̀ lé mó Siɔna gbewa ní z̃iopia.

⁹ Aɔ gé ní yādiawáo,
àɔ gé ní yá t̃awáo,
à tó á ṽlake àɔ gé!
Á kua bùubuu aɔ gé,
i ke ṽee mé lé á deo.
Á t̃alaatalaabo aɔ gé,
i ke í gbāa yái no.

¹⁰ Asa Dii kpasa'i z̃ɔɔ dàálae.
Anabio mé á wé ũ,
ò a t̃ò wép̃io lé gu'e lo.
Gu'enaɔ mé á mi ũ,
ò à p̃kuaé.

¹¹ Anabik̃eyāe bee deé yá p̀ kú taala nanaau ũ píi. Tó á kpà kyokenawa aà a kyoke, a me á f̃so, asa a nanaae. ¹² Tó á kpà kyod̃nsaiwa aà a kyoke, a me á kyó d̃so.

13 Ma Dii ma m̀e bui bee i s̄mazi
à ma kp̄ela ní léoε, an s̄o kuao.

Aaĩ ma sísi gb̄enazina yādileaowaε.*

14 A yáí má εa yāb̄nsaεo kené,
má òn̄oδεo òn̄o midε,
má wεz̄ēnao wεz̄ē suumpa.†

15 Waiyoo gb̄é p̄o aaĩ yá p̄o aale yáo ulemεε z̄àz̄ã,
aaĩ ní yáo ke gusiau aaĩ mε:
Démε lé wá ei?
Démε wá yá d̄s̄i?

16 Yāfuangbanao!

Ale e oobona de lán ḡiwaε.
P̄o p̄o wa b̄o a o a bonaε i a booa?
Oo a o a k̄unaε a yāe d̄soa?‡

17 A ḡò yoo ké Libã a ḡo bugbe ũ,
mé bugbe a ḡo likpe ũ.

18 Goo bee swādoo taalapi yāma,
v̄iao b̄o gusia níiniuu aa gu'e.

19 Taasideo p̄o a εa ke na Diiwa,
w̄ēnadeo p̄onake ní Isailio Lua p̄o a kua adoao.

20 Gb̄é p̄ās̄ib̄ ḡēle,
gb̄élaanikenao midε.

Gb̄é p̄o an mε w̄ã ní v̄aioo kaale,

21 gb̄é p̄o aaĩ yādo gb̄éwa,
aaĩ baikpa yānadeε yákpalek̄ek̄i,
aaĩ yāda yāsaidela ní εeopio.

22 Ayāmeto Dii p̄o Ablahaũ b̄o yāε bee ò Yak̄obu buio musu:

Wí a Yak̄obu buio k̄ũ bo,
an ḡεε a ḡo kp̄á ní w̄éi bo.

23 Tó an buio ma yákea ní guu è,
aāo d̄s̄o ké ma kua adoa.§

Aa ma d̄s̄o Yak̄obu Lua p̄o a kua adoa ũ,
an mε i kuke ma Isailio Lua aε.

24 Gb̄é p̄o an n̄oεe liaao òn̄ok̄ũ,
yá k̄ūt̄ēkanao ledama ma.

30

Yá p̄o a bui swágb̄aadeo le

1 Ma Dii ma m̀e:

Waiyoo né swágb̄aadeo!

Aaĩ yá p̄o ma lé kú a guuo yá,
aaĩ k̄o yāma ní gb̄é,
ma Nis̄inali d̄oanéo,
aaĩ duuna k̄áfi duunaa.

2 Aaĩ fele gé Egipi, aali l̄ezaao,
aaĩ na Falāozi ní m̄isina ũ,
aaĩ mikpa Egipi uenai.

* 29:13 Mat 15.8-9, Maa 7.6-7 † 29:14 1Kln 1.19 ‡ 29:16 Isa 45.9 § 29:23 Mat 6.9

³ Kási naa Falaṣṣozi a widawá,
mikpaa Egipi uenai a á tó òkpa.

⁴ Baa ké á gbāadeṣ ku Zoā,
mé á zinaṣ kà Anesi,

⁵ wí a ní kú nípii bui àisaipi yáí,
aa dṣnlε ge káfia e weo,
sema wí ní tó íio.

⁶ Negeve nòbṣṣo yá.

Wáε guwaiwai pó yá'ia ní taasio ví baa ví,
nòṣṣumu saṣ ní nòṣṣumu daṣ
ní sògbalaṣ ní mlè pásinaṣ di weε.

Zaa'inaṣ ní àizeεṣ sésea,
yiongoṣ lé kṣṣo é'ε ní ní pṣmaaṣ,
aale geṣ bui àisaipiṣnlε.

⁷ Aale geṣ Egipi pó an dṣnlε gia
lán lé'iana gbawae.

A yáí tò mi oè, Ilenṣṣo zṣṣo pṣewonsai!

⁸ Dii mè mà gé yápi kéné láu ge pó pεpεenawa,
iṣ dené gṣṣo pó lé mópi seela ũ gṣṣpii.

⁹ Buipia lualεwenaṣnlε,
né sásāaṣnlε,
aaliṣ ye swásaε Dii ikoyāizio.

¹⁰ Aaí o gu'enaṣnlε
aasu gu'e aai a yá'oné bo,
aaí o ānabiṣnlε
aasu yázede mané bo.

Aaí mε: A yá nana owēε,
à ānabikeyá'òwēε kpaanla.

¹¹ A ké zépiwa, à pā yāmaaa,
à Isailiṣ Lua pó a kua adoa gáwēε zéu.

Ayāmeto Isailiṣ Lua pó a kua adoa yáε bee ò:

¹² Lá a gi yápi mai,
a gbéṣ bṣṣo'imia náaikè,
mé a ze ní kṣnio,

¹³ Ayāmeto duunapi aṣ dεé
lán gí lesí paaa kṣṣoṣa pó a kwé kpóokpoo kándowa.

¹⁴ A wíwi kélekεle
lán lo pó oobona gotṣwàwa.

Wa a kaso e a guu
ké à ká tésibṣ ge idābṣ ũo.

¹⁵ Dii Isailiṣ Lua pó a kua adoa yáε bee ò:

Zṣlea tεεε ní sṣdaadoṣo mé a á bṣ,
laaikpalea nienie mé á gbāa ũ,
ṣ i weio.

¹⁶ A mè: Beewa no!
Wá di sṣ kpe wà bàaleε!
A yá bee yáí á bàalei síana.
A mè: Wá di sṣ wāa kpe!

A yá bee yáí á gbèselená wāa.
 17 Tó á gbě̀on òaa sòò ní gbé̀ m̀endo wepà,
 á tílẹ̀.
 Tó gbě̀on sòoe sa,
 á lékòwa píie.
 A gbé̀ pò g̀òò ib zε
 lán lí pò péle gbε musuwa,
 lán dàlapoo pò kú s̀isi musuwa.
 18 Kási Dii lé á dá à e maakeé,
 i fεle à á wēnagwa,
 asa Dii Lua ì yāke a zéwae.
 Báaaden gbé̀ pò s̀sá Diizi ũ.

Dii a a gbé̀ suaba

19 A Siɔnadeɔ,
 á gbé̀ pò á kú Yelusaleũ,
 á s̀òò bau ɔò.
 Tó Dii á ɔòò mà, a gbě̀kekeé,
 tó à á wii mà, a wewá.
 20 Baa tó Dii taasi dàé á ble ũ,
 mé à á dá wétēau á imia ũ,
 á yādanede aɔ uleáé ɔò,
 á wesiaàle.
 21 Tó a pāale ɔplaa oi ge zεε oin nò,
 á swále yáwa á kpε à ma,
 wàle mε: Zén ke, àò beu.
 22 I gbasa á táa pò wà ánuusu lèwàò
 ní a pò pò wà vua lèwàò ò̀kpa,
 í ɔ̀zi lán ɔ̀òwa,
 í o pòpionε: A géí!

23 A á gba lou pò pò ále tó bua yáí,
 tóole a blekeé maamaa zitiũ.
 Góò bee á pòtuó sē ble dádákekíi yàasau.
 24 Zu ní zàa'ina pò aale bua zikeɔ
 sēla búuna ní tàaa wisideo ble,
 wa kálené ní péluo ge saa.
 25 Gbé̀ dεdεa dasidasi góò,
 tó pò lesí pò wa b̀òò kwè,
 swa pò a í lí z̀εo aɔ ku
 gbèsisíò ní s̀isí lesíò musu píi.
 26 Tó Dii a gbé̀ gu'iaɔ kèkené,
 mé à ní gbāgbā ní ía pò a kpànzio,
 m̀vua í aɔ gbāa lán íatē gupuawa,
 íatē gupua a káfi lεε soplá lán góò soplá gupuawa.

27 Dii b̀ò z̀ázá,
 àle mó luabesianau,
 àle p̀òò a níu,
 aà lébaa lé lua ní kpēneo,
 aà léna de té p̀kaalena ũ.
 28 Aà lé'iana de lán swa paa í

pó kà ní nɔɛ ísōwa.
 Alɛ buiɔ bobo ní tēmɛo à ní bāde,
 àlɛ àasína káne à ní sásá.
²⁹ Apio sō áo lesi,
 lá álɛ dikpeke Dii gwāasínawae,
 á pɔ a ke na,
 lá álɛ Dii gbèsisikū ní kulepɛao
 álɛ gé Isailio gbɛsi kíiwa.
³⁰ Dii a to gbéɔ a ɔɔ gawide ma,
 a to aa a ɔ pɔ looáíla e.
 Alɛ pila ní pɔkūma zōɔo ní tɛlepɔ pɔkaalenao
 ní lou kwɛao ní zàa'íanao ní loughɛo.
³¹ Dii ɔɔ a gili gē Asilioɔgu,
 a ní wíwi ní a gopanao.
³² A ní lé dodo ní go pɔ a dilɛnéo
 ní gāa ɔo ní mɔɔna ɔo sānu.
 A zíkárino ɔzɛsai.
³³ A dōaa tekà à gēgē an kía pɔ ũ,
 tɛpi kákii ɛ zà a yàasa mé yàa m̀wà.
 Íatēgbō tésɛa a ɔɔ Dii léu a lé'iana ũ, i kŭwà.

31

Waiyoo gbé pɔ aa sōkpàlɛ Egipiɔzi

¹ Waiyoo gbé pɔ aaí gé dɔnɛ wɛɛɛɛi Egipi,
 aaí gbāa'e ní sōwa,
 aaí ní zikasōgo dasio náaike
 ní ní sōde pɔ lé vío.
 Aali wépe Isailio Lua pɔ a kua adoawao,
 aali Dii kíi wɛɛɛɛo.
² Kási aàpi sō a zíká'óno ví,
 ì yáyiamá, mé ìli lelileo.
 A fɛɛ gbēvāiowa
 ní gbé pɔ aaí dɔ vāikɛnapioɛo.
³ Egipiá Lua no, gbēnazinaɔnɛ!
 An sōá Lua Nisína no, pɔ audeɔnɛ!
 Tó Dii ɔ lòoíla,
 an dɔnɛdeɔ gēmbɔɛ,
 gbé pɔ aale dɔnɛo léɛ,
 aa midɛ sānu nípii.
⁴ Dii yáɛ bee òmɛɛ à m̀è:
 Tó ǹɔmusu lé h̀ɛɛɛ a pɔbleawa,
 mé wà pɔdānao kàaaaàzi dasi,
 lá an wiidɔawà vía a aà kŭo,
 mé an zɔa a aà kádeɔ,
 màa Dii Zígōde a pila zíkai
 Siɔna gbɛwa ní a sísiɔnao.
⁵ Lá bā ɔo gí ní a néo,
 màa Dii a gí ní Yelusaleŭo.
 A giò, a aà suaba,
 a maaàla, a aà ɔo.

⁶ Isailio, à ea ze ní Lua pọ́ a bọ́ aà yáú pásípásíio sa. ⁷ Asa gọ́ bee á baade a gí tǎa pọ́ a pì azǎae ní ánusuo ní vuaozi.

⁸ Wa Asilio kwé ní fěndao, i ke gbēnazina no. Fěnda pọ́ de gǔe pọ́ ũo mé a ní dede.

Aa wí ní bao fěndapi lézi, wi zọ́zida ní èwaasoone.

⁹ Via a ní kía kú à gòogòobo, iwāa a ká ní dọ́aanao pọ́a, aai ní dǎlapoo to daa we.

Dii mé yápi ò.

Aà té dọ́ Síona, aà kina ku Yelusaleũ.

32

Kia maa kpala

¹ Gwa! Kíae a kpalable ní yázedeo, aà iwao kible a zéwa.

² An baade ao de ulékli ũ zàa'ianaε, ao de mikpakli ũ lou zǎ, ao de swa ide ũ gbáau, ao de gbesi zǔo uede ũ gugiiu.

³ Wεbiibiinao wé a ké sa, swákpánao yāma.

⁴ Nónwāadeo ònokū aa yá dǔ, bebedeo yá'o sa káukau iwesasai.

⁵ Wa me sǔŭe beede lo, wa me kǔnideε gbēmaa lo.

⁶ Asa sǔŭi yáfaasai o, aà láasoo ò ku yāvāiwa.

Ili zike Lua yáwao,

ì Dii seela bèε kené.

I nǔandenaο to gii,

ì imidenaο to isai.

⁷ Kǔnide yákeao vāi,

ì vāikpaai ní taasideo

à ní òkpa ní mǔafilio,

i wēnadepio yá málené.

⁸ Beede ì yázede yá,

yá beede ò ì zed.

⁹ A nǔe namablenaο,

à fele swādǔmazi,

á nǔe pọ́ á kú niēniēo,

à ma yāma.

¹⁰ A nǔe pọ́ á kú niēniēo

á gǔ ní bílio zii maa'i,

asa vēkǔzǔōa ao kuo,

ésekekea a keo.

¹¹ A nǔe pọ́ ále namableo,

à lualua ní sǔdeedeo.

A nǔe pọ́ á kú niēniēo,

à kpakpanaga.

A á p'óo wolowá píi,
í zwànkasao d'ó á pí.

¹² A ázia gbēgbē, í búbuape
á bua maao n' á v'ēē nē'inao yáí.

¹³ A s'ólo ma gb'ēo búsu yáí,
asa l'ēaa n' l'esikaoo b'òl'eu.
A s'ólo á ua p'onadeo

n' á w'ēle nae beeo yáí.

¹⁴ Kibe a g'ō da pā,
w'ēle s'úude a g'ō bezia ũ.

A s'is'í gud'ak'íi ao da wáiwai g'oo'pii
z'aa'inao p'onak'ek'íi ũe,

p'óo dádák'ek'íi ũ,

¹⁵ e Lua ao gé a Nis'ina pisiwá boa za musu,
gbáa í gbasa g'ō gutaaede ũ,
gutaaede s'ō dào ũ.

¹⁶ Yáz'ede a kible gbáapiu,
maakea ao ku gutaaedepiu.

¹⁷ Yáz'edepi a aafia iné,
maakea gb'e ao de kua d'odoa n' s'ōdaado'ũo ũ g'oo'pii.

¹⁸ Ma gb'ēo aao ku ua aafiadeu,
an be ao n'ie,
aa kámabou nama guu.

¹⁹ Baa tó lough'e likpe ò'okpà,
mé wà w'ēle d'ēel'empà wa dàaí,

²⁰ ao de p'onadeo ũ,
ao p'ot'ot'ō swa píi sae,
á zuo n' á z'aa'inao d'ēepook'íi e.

33

Yelusaleū suabaa yá

¹ Waiyoo gbē'ò'okpana,
n gb'ē p'ó wi n ò'okpa yāao!
Waiyoo z'ib'onkpede,
n gb'ē p'ó wi bo n kpe yāao!
Tó n gb'ē ò'okpà n' làa,
wa n ò'okpa s'ōe.

Tó n bo gb'ēo kpe n' làa,
wa bo n kpe s'ōe.

² Dii, wá wegwa, wále s'óanzi.
Ny'ō d'owále lá gu lé d'ó,
ní wá suaba wá taasik'eg'oo.

³ Tó n kolok'ek'e, w'í l'ék'ōwae
tó n f'ele, buio í f'āaae.

⁴ Wa l'ele n' p'óowa
lá kwao í l'ele buap'óowawa,
wa n' p'óo s'ímá
lá kwasut'ēo í ken'éwa.

5 Dii sáa kuo, asa a ku musu,
a to yázede ní maakεao li Sibnaa.

6 Dii aɔ de ní zímpεε ũ gɔɔ bee,
aafia ní ɔnɔo ní d̄ɔao aɔ diε.
Viakεa Diiε mé ì mó ní àizεεpio.

7 Gwa! Ḡɔsa gb̄aaɔ wiidɔ ḡaaε,
gb̄é pɔ wà ní z̄í awakpaipio lé ɔɔɔ w̄ɛnannɔ.

8 Zεdaɔ lé sé ɔɔ,
gb̄εε lé gu baa ví ɔɔ,
lɛdoũ ku ɔɔ, w̄aε saka seelaɔu,
wa k̄ɔ bεεε d̄ɔ ɔɔ.

9 B̄usu lé w̄ɛnakε, à ḡò zeesai,
Lib̄a ḡò ní w̄ío, à mùakù.
Sabna guzule ḡò lán gb̄áawa,
Basana ní Kaamεlio ḡò gii.

10 Ma Dii ma m̄è má fεε sa,
má a gb̄aa ɔɔné, mí ɔɔɔ.

11 A n̄osi s̄εpisa ũ,
a n̄ε̄ ì s̄ε giina ũ,
ma pɔɔɔa ma níu de té pɔ a k̄úwá ũε.

12 Gb̄épio tékũ aa ḡɔ túfu ũ
lán k̄aεε z̄ɔz̄ɔa pɔ wà tes̄w̄awa.

13 A gb̄é pɔ á kú z̄àz̄aɔ,
à yá pɔ má k̄ε ma,
á gb̄é pɔ á kú k̄aio,
àɔ ma ḡɔsake d̄ɔ.

14 Gili ḡε Sibna duunkεnaɔgu,
luaȳadansaipio lé kpakpanaga.
Wá déme a f̄ɔ àɔ kú ní té p̄kaalenaɔi?
Wá déme a f̄ɔ àɔ kú ní té gasaipioi?

15 Gb̄é pɔ ì ȳakε a z̄éwa,
mé ì ȳamaa o,
a za gb̄εble'aigu,
mé ì ɔɔɔε gbagusaε ȳáu,
ìli sw̄áε gb̄εd̄eȳaio,
mé ìli ye à w̄esi v̄aileo.

16 ɔme aɔ ku aafia musu,
aà ulek̄i aɔ gb̄aa gb̄èsɔɔu.
Ali p̄blea e we,
mé ì a k̄és̄awào.

17 Nȳɔ w̄esi k̄ia k̄εfenkεε,
ný̄ɔ b̄usu e k̄aaa ȳaasa.

18 Nȳɔ làasookε gili pɔ k̄ε ȳaawa n s̄ɔ guu, ní me:
Naokεna ku máε la?
ɔsina ku máε la?
Gb̄é pɔ ì d̄ɔ nao ku máε la?

19 Nȳɔ gb̄é pɔ aai ȳa'o ní ɔopio e ɔɔ,

ńyǎ gbé pọ́ nili ní buiyá maopio yá'o ma bo,
bui zìlo pọ́ ní ní yá gbadṣopio.

²⁰ Siṓna pọ́ wí dikpekeu gwa,
wesi Yelusaleüle,
a ku aafia zwáakpe pọ́ wa sṣòdo ũ.
Wa a lipelẹw wúle bauo,
mé a bae a kéo.

²¹ Wekii Dii a a zṣòke ọ́bawé,
gu pọ́ swadaṣ ní swa'onaṣ diu.
Gó'ilenṣ taa'o ípiao,
baa a zṣo a bua swapioṣwao.

²² Asa Dii mé wá Dṣaana ũ,
Dii mé wá Gbáade ũ,
Dii mé wá Kía ũ,
ṣme a wá suaba.

²³ N zwáakpe baṣ pòlo dègedege,
n kṣkúliṣ pélea gbáa bo,
a zwáa dṣao.

Bee gbẹa ṣ wa zì ài zṣo biilekṣe,
baa ẹṣo pọ́ séle maamaa.

²⁴ Gbé pọ́ kú wee a me ále gyákeo,
wélepideṣ duuna kẹmá.

34

Yákpalekẹa ní dúniaw Eṣu

¹ Bui ní buio à sṣo kái à yáma,
bùsu pii gbéṣ à swákpa,
dúniaw ní gbé pọ́ kú a guuṣ à yáma,
tṣole ní pọ́ pọ́ bṣlẹwàṣ pii.

² Asa Dii pṣo pá bui píizi,
à fẹ ní ní zígṣo.

A ní dede, i ní míṣnzṣo.

³ Wa gbé pọ́ wà ní dede kóle,
gbèṣiṣiṣo ní au mi, an geṣo gído.

⁴ Saanaṣ yṣo musu pii,
luabe a koo lán pẹwa,
musupṣo wolo lán vẹlaṣwa,
aa kwẹ lán kaadṣenlaṣwa.

⁵ Dii fẹnda gà ní auo musu.

Gwa! Ale su Eṣuwa yákpalekẹi,*
àle mó pilai gbé pọ́ àle ní míṣnzṣopiṣwa.

⁶ Dii fẹnda tá ní ble ní sṣo auo,
sṣa gòle nísi iwà,
asa Dii sa'oa ví Bṣzela,
aà pọ́ kòlokpakpaa dasi Eṣu.

⁷ An zùṣẹle ní ní zuswanaṣ kwéńṣo sṣanu
ní ní gbáadeṣ pii,
an bùsu i ga ní auo,
nísi i i ní tṣolewa.

⁸ Asa Dii tṣimagṣṣe,

* 34:5 Isa 63.1, Mal 1.4

aà ìadama wèè yásia ní Sionao yáí.

⁹ Eḁũ swaḁ li kḁtaa ũ,
a bùsuti a li ìatēgbḁ ũ,
an bùsu i gḁ lán kḁtaa téwa.

¹⁰ Aḁ gaa vḁo fáane ní gwāasínao,
a súele aḁ ḁ gḁpiie.†
Wē ní wēo aḁ da wáiwaiē,
gbēe a a baa vḁ lḁo.

¹¹ Gáuḁ ní kpḁbḁ'ilenaḁ ke ní kúki ũ,
koohũhũnaḁ ní gbagbaaḁ sakpeḁa we.
Dii a guyḁbḁ poowà, i gḁ da pā,
a gwa ní gḁsusugwabao, i gḁ gii.

¹² Kíá buiḁ ku wà ní kpá kpalau lḁo,
an ḁaanaḁ gēle míḁ.

¹³ Kàeleḁ ní læaaḁ kúle ní kpé gbāaḁwa,
lesikao ní gàgaaḁ a da ní zegikíiḁla.
Aḁ ḁe gbēgbonaḁ tòḁ ũ, kooḁ be ũ.

¹⁴ Awalēwanaḁ ní maiḁ kpaaũ we,
táaḁ fḁkpakpakḁwa,
babayḁḁ zḁlekli eu, aḁ káleu.

¹⁵ Bāso a sakpe da we à gbedau,
a nepipi, i ní kāaa a zíe.
Yāamusuḁ kḁ nḁnḁaaui,
sa lḁ te a nai.

¹⁶ A wēle Dii taala guu,
à a kyoke,
an kee a kēsāo,
a dae a kua a sawao,
asa aà lé mé ò,
aà Nisina mé a ní kāaa.

¹⁷ Ŭme ní baa kpámá,
à ḁḁò ní baadee a kúkiwa.
A gḁ ní pḁ ũ gḁpii,
aaḁ ka a guu wē ní wēo.

35

Gbē pḁ Lua ní suabàḁ kua zia

¹ Gbáa ní gugiiḁ a pḁnake,
guwaiwai a yáalḁ,
kpaa a bḁleu.

² A vuke ní pḁna zḁḁo, a gulake.
Libā gawi a gḁè,
Kaameli ní Salḁnao maa a pisiwà,
wi Dii wá Lua gawi ní a zḁḁkeo e.

³ A á gāsi pḁ gḁ ḁáziḁ zu,
à á gbá pḁ gḁ tèeeḁ sé.*

⁴ A o gbē pḁ an ká gāḁne:
A sḁdile, ásu to vḁa á kũo.
A gwa! A Lua lé mó tḁsiié,
àle mó fiaboiné, i á suaba.

† **34:10** Zia 14.11, 19.3 * **35:3** Ebe 12.12

⁵ Ẹlẹ wé a ké,
 swádoṣ swá a wě,
⁶ Ẹṣo vívì lán banawa,
 lénanaaleadeṣ gulakẹ,†
 asa gbáa a pūna ní ío,
 guggii a li swa ũ.
⁷ Tṣṣle wáa a li íkalekii ũ,
 guggii a gṣ nibṣna ũ.
 Gbēgbonaṣ kálékii a vṣ ní wáao ní swamṣeo bṣle.
⁸ Wa zeda bṣ we,
 wa me zépiẹ zé pṣ a kua adoa.
 Gbàlẹnaṣ seo,
 sṣũ a bebe kpa a āao,
 zépi aṣ de a senaṣ pṣ ũe rítēe.
⁹ Nṣṣmusu aṣ ku weo, wàie a sṣio,
 wa wesi wàile weo.
 Gbé pṣ Lua ní suabàṣ mé aṣ be we,
¹⁰ gbé pṣ Dii ní bópiṣ ea su,
 aa gē Sṣna ní kúkuakẹao,
 pṣna láasai kú ní musu,
 pṣna ní yaalṣo gēńzi,
 pṣsia ní wēnaṣ gēzẹa.

36

Asiliṣ kía viadadaa Yelusaleṣdeṣzi *(2Kia 18.13-27, 2Lad 32.1-19)*

¹ Kí Ezekia kpalablea wè gēo mēndosaide guu Asiliṣ kí Senakelibu mṣ lèlẹ Yuda wéle bṣideṣwa, a si pii. ² Ẹ à a zṣgṣṣo gbēzṣṣo zṣ, à bṣ Lakisi à gè Yelusaleṣ kí Ezekia lè ní zṣgṣṣo dasidasi. A zè íkalekii pṣ kú musu sae, pṣpinaṣ bua zéu. ³ Kibe ziia Ilikia né Eliakiũ ní aà lakēna Sebenao ní aà kpàwakena Asafa né Yoao bṣ gè aà kii. ⁴ Ẹ gbēzṣṣopi ònẹ: A ge o Ezekiae, Asiliṣ kía zṣṣo mé lé aà la, bṣ àle a náaike màai? ⁵ A mè á zṣgbaselea dṣ mé á gbāa. Yāpā giie. Dé àle a náaike, ṣ àle bṣ aà yá kpei? ⁶ Egipiṣ kía pṣ àle a náaike gwa. A de lán feelipan wíwiawae. Gbé pṣ gbāa'èwà, i aà zṣ a ảue.* ⁷ Tó á òmēe Dii á Lua náai ále ke, aà guleṣiṣ ní aà gbagbakiiṣ Ezekia gbṣṣo lṣ? A ò Yelusaleṣdeṣ ní Yudaṣne pii aa mṣ kúle gbagbakii ae Yelusaleṣ la. ⁸ Aà ledouke ní ma dii Asiliṣ kiao, mí aà gba sṣ mēn àaa kwi, tó a gbé ví aa diè kpe. ⁹ Lá àle Egipi zṣkasṣgoṣ ní sṣdeṣ náaike, kpelewa a fṣ zezṣ baa ma dii zṣgṣṣo gáli pṣ kèsāńziṣ doei? ¹⁰ Ale e ma dii mṣ lélei gue beewa à a dúuzṣ Dii lé sai yà? Dii mé òè aà léle bṣsue beewa, i a dúuzṣ.

¹¹ Ẹ Eliakiũ ní Sebenao ní Yoao ò zṣgṣṣo gbēzṣṣopie: Yā'o wápiṣ n zṣblenaṣne ní Sili yáo, asa wi mae. Nsu yā'owēe ní Ebelu yáo, ké gbé pṣ kú bṣiwaṣ mao. ¹² Gbēzṣṣopi wemá à mè: Ma dii i ma zṣ mà yápi òé ní á diio átēe, ní gbé pṣ zṣleṣa bṣiwaṣne lṣ, asa aa nízia bṣikpe pṣ aa kè ble, aa nízia osoo mi lááwae. ¹³ Ẹ gbēzṣṣopi fèle pūna ní Ebelu yáo à mè: A Asiliṣ kía zṣṣo yāma! ¹⁴ Kípi mè ásu to Ezekia á sásāo, asa a fṣ á bṣ a ảiṣo. ¹⁵ Ezekia mè Dii a á bṣ, a á wéle bee kpa Asiliṣ kíawao. Asu Ezekiapi yāma à Dii náaike yápi musuo. ¹⁶ Asu Ezekia yāmao. Asiliṣ kía mè à ledoukẹanṣ, à mikpawa, á baade i azia vēebe ní azia kaadṣembeo ble, i azia bia'i mi, ¹⁷ e àò mṣ á sélei à táánṣ bṣsu pále pṣ de lá á pṣwau. Pṣwena ní vēe nao

† 35:6 Mat 11.5 * 36:6 Eze 29.6

pàlawà, p̄εε ní v̄εεbuo diuε. ¹⁸ Ezekia m̄ Dii a á b̄o. Asu weio, ásu to à á sás̄o. Buip̄aleo táae è ḡi Asilio k̄iaε aà ní bùsu símae? ¹⁹ Amata ní Aapadaεo táao ḡe máe? Sefavaiũ táao ḡe má ní? Samali táao è ḡiè ní ní w̄éleoe? ²⁰ Bùsu beeo píi, an kpele táa mé f̄õ ḡiè ní a bùsuoi? Kpelewa Dii a f̄õ ḡiè ní Yelusaleũoi?

²¹ Gb̄éõ níle kílikili, aai yāwewào, asa an k̄ia òné aasu yáz̄asiwàoε. ²² Ǿ kibε ziia Ilikia né Eliakiũ ní aà lak̄ena Sebenao ní Asafa né Yoa aà kp̄awakεnao èa sù Ezekia piwa ní ní p̄okasao k̄ék̄εa, aa z̄iḡõõ gb̄εz̄õõ yá d̄au aa siuè.

37

Ezekia wabikεa Diiwa (2Kia 19.1-19)

¹ Ké kí Ezekia yápi mà, à a ula ga k̄è à zw̄ankasa k̄akaala, ̄õ à ḡe Dii ua. ² A a bε ziia Eliakiũ ní a lak̄ena Sebenao ní sa'onkiaõ z̄i ānabi Isaia, Am̄zu néwa, zw̄ankasao k̄akaar̄la. ³ Aa òè: Ezekia m̄ yá ḡi gb̄āε, wà wá dá taasiu, wà wá lele, wà wid̄adawá. Wa ḡõ lán n̄oε p̄o a né k̄a b̄oa mé ȳεεε ku a f̄õ iowa. ⁴ Asilio k̄ia a z̄iḡõõ gb̄εz̄õõ z̄i, à m̄o Lua b̄éε lánikè. Dii n Lua yápi mà, a aà lele yápi oa yáia, wá d̄õ. Wabikεwà wá gb̄é k̄õna p̄o wa ḡõnε.

⁵ Ké kí Ezekia z̄inapio ḡe Isaia lè màa, ⁶ a òné: A ḡe o á diie, Dii m̄ asu to v̄ia a k̄u Asilio k̄ia iwao d̄óεaanõ yá p̄o a màpi yáio. ⁷ A ma! Tó Asilio k̄ia baœ mà, Dii a to láasoo ḡεaagu, i ta a bùsuu. Dii i to wà aà dε ní f̄endao we.

⁸ Ké z̄iḡõõ gb̄εz̄õõ mà Asilio k̄ia f̄éle Lakisi, à èa tà à aà lè, àle z̄ika ní Libenadeo. ⁹ Asilio k̄ia mà Etiopio kí Tilaka lé m̄o z̄ikaianõ, ̄õ à èa z̄inaõ gb̄àε Ezekiawa à m̄e: ¹⁰ A o Yudaõ kí Ezekiaε, dii p̄o àle a náaike à gb̄asa m̄e á Yelusaleũ nameε ma ̄zio, asu to aà a sás̄o. ¹¹ I ma lá Asili k̄iaõ k̄è bùsuõnε à ní ké k̄élekele píio lé? A mé a b̄o adoa? ¹² Bui p̄o ma dezio k̄aaleo, Gozā ní Halanao ní Lezefio ní Edeni p̄o kú Telasao, an táao ní b̄oε? ¹³ Amata k̄ia kú mái? Aapadaε k̄ia kú máe? Sefavaiũ ge Ena ge Iva k̄iaõ ku mái?

¹⁴ Z̄inapio lá kp̄a Ezekiawa. Ké à a kyokè, à ḡe Dii kp̄éu, a p̄o aà aε, ¹⁵ à wabikεwà à m̄e: ¹⁶ Dii Z̄iḡõde Isailio Lua p̄o kú malaika ḡàs̄iadeo z̄ānguo,* m̄me ní Lua ũ bùsu p̄o kú d̄unia guu píie. M̄me n musu k̄è ní t̄oεo. ¹⁷ Swákpa ní yāma, Dii. Wéεε n̄ gugwa, Dii. D̄óεa ní Lua b̄éεo lékp̄āsā p̄o Senakelibu k̄è ma fá! ¹⁸ S̄ianaε Dii, Asili k̄iaõ buipio k̄aale píi, an bùsuõ ḡõ bezia ũ. ¹⁹ Aa ní diio k̄āteu aa ní kp̄asa, asa aa dε Lua ũo, p̄o p̄o gb̄ēnaz̄ina k̄è ní lío ní gb̄eõnε. ²⁰ Dii wá Lua, wá b̄o aà ̄zi, bui p̄o kú d̄unia guu píi io d̄õ ké n Dii, m̄me ní Lua ũ ndo.

Senakelibu gaa (2Kia 19.20-37)

²¹ Ǿ Am̄zu né Isaia lékp̄āsākè Ezekiaε à m̄e: Dii Isailio Lua m̄e a wabi p̄o ní k̄è Asilio kí Senakelibu yá musu mà, ²² à àsiε bee ò aà musu:

Siõna w̄éle lé sakangu,
àle n lánikε n kpe.
Gb̄εε i z̄ible Yelusaleũpiwa yāao,
̄õ àle a mi dada a ḡāu.

²³ Dé n d̄oεwà ní s̄õs̄õ?
Dé n k̄āaε n n mi d̄āε íai?
Isailio Lua p̄o a kua adoa ní k̄èε.

²⁴ N d̄a n iwaoñε aa Dii s̄õs̄õ,
n m̄e n d̄ede s̄is̄io musu ní n z̄ikas̄õgo dasio

* 37:16 B̄oa 25.22

e Libā b̄usu gb̄èsis̄i misonau.

N s̄ede lí gb̄aā z̄z̄z̄,
n p̄eli z̄z̄z̄ kw̄è,
n ka a léwa musu e a likpe sisiu.

²⁵ N l̄ò ȳ buip̄alē b̄usuu,
n a im̄i,
n k̄èse Egipi swāo í bà.

²⁶ Ké ma Dii má d̄ile màa za zi,
ni mao lé?
Ma zeò à ḡèḡè, ò má tò à k̄è.

Má tò n ní w̄éle b̄iidē kw̄è w̄iliū,
aa ḡò daaia.

²⁷ W̄élep̄idē gb̄aa k̄èsā,
aa ḡò suuu, wí ní kú.
Aa de lán s̄esaowa,
lán s̄ela b̄obwa,
lán s̄e p̄ò b̄òle kp̄éwa à ḡaga ḡòwa.

²⁸ Má n kúki d̄s̄,
má n ḡea ní n suao d̄s̄,
má n p̄opaamazi d̄s̄.

²⁹ N p̄o p̄amazi,
n k̄aamai p̄o ní v̄i yá ḡè ma swáú.
Má bakan̄e n níu,
má àasina kan̄e n léue,
má tó n̄ ea tá ní zé p̄o n m̄òò.

³⁰ Ezekia, yáe beēo den̄e seela ũ.
A p̄ozā ble ble w̄ēa,
zii l̄o í ble we.
Zii kee sa à p̄ót̄o í p̄ok̄eke,
à v̄eli pépe í a be ble.

³¹ Yuda k̄ōna p̄o b̄òò z̄ina a ea péle tíu,
an né io kpa musu.

³² Asa gb̄é k̄ōnāo b̄o Yelusaleū,
Siona gb̄èsis̄idepīo ḡs̄.
Ma Dii Z̄iḡōde ma āia mé a bee ke.

³³ Ayāmeto ma yáe bee ò Asilio kía musu:
A ḡè w̄éle beeuo,
a kazuuo,
a a s̄engbao d̄òè,
a koez̄i à gbà l̄es̄i daio.

³⁴ A ea tá ní zé p̄o à m̄òòe,
a ḡè w̄élepiuo.
Ma Dii m̄ám̄e má ò.

³⁵ Má gí ní w̄élepio,
má a suaba mazia yái
ní ma z̄òblena Davidi yáio.

³⁶ Ŋ Dii Malaika b̄ò ḡè Asilio b̄òou, à gb̄é̄o d̄ède òaas̄ōo l̄e òaa do ḡeosai (185.000). Ké aa f̄ele k̄ō, aa ḡeo e k̄alea gupiiu. ³⁷ Ŋ Asilio kí Senakelibu f̄ele a b̄òopiu, à èa tà Niniva, a ku we. ³⁸ Ḡōo p̄o a kúlea a t̄aa Nisoki kp̄éu, àà néo

Adamelēki ní Salēzeero aà dè ní fēndao, ò aa bàasi tà Alalata bùsuu. Ǿ aà né Esaadō zòlè aà gbēu.

38

Ezekia gyākēa

(2Kia 20.1-11, 2Lad 32.24-26)

¹ Bee gbēa Ezekia gyākè à kà gaa, ò ānabi Isaia Amozu né gè aà lè, a òè: Dii mè lēdile n gbéōnē, asa níle mó gaie, ríyō fēle bo. ² Ǿ Ezekia aedò gíwa, à wabikè Diiwa ³ à mè: Dii, n yá na! Lá má n yá kǻa ní náaio, mé ma yá pó ní yei kè ní nòsemēndoo, to à dōngu. Ǿ à wēna òòlò. ⁴ Ǿ Dii yā'ò Isaiāe à mè: ⁵ Gē n o Ezekiaē, ma Dii aà dezi Davidi Lua ma mè, ma aà wabikēa mà ma aà wé'i è, ma aà gōō kǻfiè wè gēo. ⁶ Má aà si Asilio kíawa ní wéleē beeo, má gí ní wélepioe.

²¹ Isaia mè wà kaadōembē bo wà dōō aà sánēwa, i gbágbā. ²² Ǿ Ezekia mè: Bómē aō de ma ēa gēa Dii kpéu seela ūi? Isaia wèwà à mè: ^{*} ⁷ Seela pó Dii a kēne lé pó á gbène yá musun kē: ⁸ Uena pó íatē lé suò Aaza gbápepekíō gwa. A to uena pó lé pilawà ēa dedewà mēn kwi. Ǿ íatē ēa dède gbápekíi mēn kwi pó à pílawa yāawa.

⁹ Lē pó Yudaō kí Ezekia dà a gbágbāa ní a gyāo gbēan kē:

¹⁰ Ma mè, gōō pó ma ka kámaboa

ò ma kǻikù ní ēleoa?

Lua a ma wè kínina pó gòmēē sia yà?

¹¹ Ǿ ma mè má Dii e dúniau bo,

má wesi gbēnazínale bo,

máó kú ní gbé pó kú tōleō bo.

¹² Lua lé ma bo sōu,

àle sōpi sia,

lá dádākēna ì a kpé wolowa.

Ale ma wēni bāmba,

lá zwàatāna ì pólē bo àsauwa.

Fāanē ní gwāasīnao àle ma midēē.

¹³ Ma a nòse suumpà e gu gè dòò,

ní beeo à ma wá wí

lán nòomusu wáwiawa.

Fāanē ní gwāasīnao àle ma midēē.

¹⁴ Ma wiitēna lè lán luakibānawa,

ma òòlò lán felentuukēnawa.

Ma wé dōnzi musu e ma wé wò,

mále taasikē, Dii, zēmanō.

¹⁵ Má o kpelewaē?

Bó yá má fō oè, ké òmē m̀d̀ò nōō!

Máó bē busebuse e ma wēni léue

ma pōsia yái.

¹⁶ Dii, ni to wàō ku,

ma nisīna aō aafia n yái,

ríyō ma gbágbā, míō ku.

¹⁷ Ma kǻfia yái pōsia bee ma lei,

ní tò ma gōsōkù n yeamazi yái,

n ma duuna zù n kpē píi.

¹⁸ Asa wíli n sáaukpa miauo,

* **38:22** Dòò 21-22 maa lakii, lá a ku 2Kia 20.7-8 guuwa.

γεο lí n táasilεο,
 gbέ πό σϊ ευο lí wedo n náaiio.
 19 Gbέ bέεο μέ ι n sáaukpa,
 lá máε ke gbãεwa,
 maεο ι n náai galike ní néονε.
 20 Dii a ma suaba,
 wí oke Dii táasilebowa
 aà kpéu e wá wēni léu.

39

Babeli bùsu zinao (2Kia 20.12-19)

1 Goo bee Baladã né Melodaki Baladã, Babeli kía lá kpàsã Ezekiaε ní gbaο, ké à aà gyãke gbágbãa bao mà yáí. 2 Ezekia gbãakpà zinapiοzi, à gèrno a làasiu, à a ánuoο ní vuaoο ní pó gnanaoο ní nísi maao òlóné. A gèrno a zikabokalekpεu lo, à a àizeεo òlóné míomio. Pøe ku aà be ge aà bùsuu ke à gĩ oboinéο. 3 O anabi Isaia gè aà là à aà là à mè: Kpelewa gbépio ònei? Za má aa bùu aa mò n kíii? Ezekia wèwà à mè: An bokii zã, Babeli aa bùu. 4 O Isaia aà là à mè: Bó aa è n bei? A wèwà à mè: Aa ma bepo pii èε. Ma àizeεε ku ké ma gi òboinéο. 5 O Isaia òè: Yá pó Dii Zigõde ò ma. 6 Goo lé mó ké wa n bepo pii ní àizeεε pó n dezio tònε ní kũa e gbão séle taò Babeli. Dii mè a kee a gõo. 7 Wa né pó nyoο ní iεo séle táino, aai gõ Babeli kibe zikεnao ù.* 8 Ezekia òè: Dii yá pó ní òmεε maa. Asa a ðile áo aafia nie guu e a wēni léuε.

40

Lua gbέo nòseniniane

1 A Lua mè:
 A ma gbέo nòse níniné,
 à ní nòse níniné.
 2 A yá nana o Yelusaleũdeονε,
 à oné an zozi làa,
 an tàae wĩ ní musu kò,
 aa ní duuna fiabò Diiε leε pla.
 3 Kpàwakεna loο ma do, àε mε:
 A zεkeke Diiε gbáau,
 à zεda poo wá Luaε sēu.*
 4 Guzulε pii a tata,
 gbè lesioο ní sìsioο daaí pii,
 gutoũtoũo kpaai,
 gusisideo gõ gusalalao ù.
 5 Dii gawi a bo,
 gbépii a wesie sãnusãnu.†
 Dii lé mé ò.
 6 Ma loο mà do à mè: Kpàwakε!
 Ma mè: Mà kpàwakε mà o kpelewai?
 A mè: Gbēnazina pii de lán sēwae,
 an kefenke de lán sēvuwae.

* 39:7 2Kia 24.15 * 40:3 Mat 3.3, Maa 1.3, Zaa 1.23 † 40:5 Luk 3.4-6

7 Sě ì gaga, a vù ì kwé,
 ké Dii ì ìanapewà yáí.
 Gbēnazinao de lán sēwa sianaε.
 8 Sě ì gaga, a vù ì kwé,
 wá Lua sō, aà yá ìo ku gōōpiiε.‡

9 Sibna baonakpana,
 dede gbèsisí lesíwa, lēda ía.
 Yelusaleũ baonakpana,
 yá'o gbáugbāu v́iasai,
 o Yuda wéledeone: A Lua ke!
 10 A gwa! Dii Lua lé mó ní ikoo,
 àε mó kiblei ní gàsa gbāao.
 A gwa! A a asea kūa, §
 a a zǐ ài kpán'aεke.
 11 I a ṕoó dā lán sādánawa,*
 ì a sāneε soḷo a ou,
 ì ní kpá a kùε,
 ì a neadeε tálakpa.

Dii dea ṕopiia

12 Déme ísia í yò a o guui?
 Déme luabe yò ní otāoi?
 Déme dúnia bùsuti kà zaau píii?
 Déme gbèsisíḷo dī kiloowai?
 Déme síḷo gbia yòí?
 13 Déme Dii làasoo dōi?
 Déme yádàè à ledawai?†
 14 Dé Dii yákpàε aà gēzǐ aà ledawai?
 Déme aà dà zé súsuwai?
 Déme dōa kàfíèi?
 Déme òno dàèi?

15 Bui píi deè lán itona ṕoó soo guuwaε,
 lán luutē ṕoó kpá kiloowawa,
 ísia gūgūnao gbia deè lán gbétiwaε.
 16 Libā likpe i ka Dii gbagbayaa ũo,
 a nòbōo i ka wà sa'oowào.
 17 Bui píi deè yáfúnnoε,
 àε ní gwa fooonnoε,
 aa deè p̄oε ũo.

18 Dé á Lua leεūòí?
 Bó á me a muaaòí?
 19 Tǎa sō, ožíkēna mé ì pí,
 o sia ì vua í léwà,
 ì ánsu yàbaa ke daè.‡
 20 Gbé ṕoó a o lé a kpe leo
 ì lí ṕoó lí vlāo sé,
 o ì lí'án gōide weεle

‡ 40:8 1Píε 1.24-25 § 40:10 Zia 22.12 * 40:11 Eze 34.15, Zāa 10.11 † 40:13 Lom 11.34, 1Kln 2.16 ‡ 40:19 Zin 17.29

aà táa pélee, ké asu léleo.

21 A d̄so lé? I mao lé?
Wi oé za asinizio lé?
I dúniakaleḡo yámao lé?

22 A z̄lea bálumaa dúnia musu,
a gb̄é deè lán kwaowa.
I musu poo lán zwãakpewa a be ũ.

23 I to kpalableno ḡo fooonno,
ì dúnia d̄aanao soaa aa ḡo kpere.

24 Wà ní dílen lò,
wà ní kpán lò,
an z̄ina gè tíun lò,
tó à íanapè má, aai giigagae,
zàa i ní sé lán sè kelewa.

25 Lua p̄o a kua adoa mè:

Dé á ma leeuòì?
Dé ále e wá sáai?

26 A wése musu gwa.
Dème p̄o beeò kèi?
Dème ì to aa bile ní dasileu
à ní baade sisi a tówai?
Aà iko z̄o ní aà gb̄aa pásio
mé tò a keeli késão.

27 Yak̄obu buio, b̄oyai i me Dii á zé d̄so ni?

Isailio, àkea ále o á Lua á yá fân vío ni?

28 A d̄so lé? I mao lé?
Dii mé Lua b̄é ũ, dúnialedana ũ.
Ili kpasao, ìli fuo,
mé wa f̄o aà òno lé d̄so.

29 I gb̄aa káfi gb̄é p̄o kpásaone,
ì gb̄é p̄o gè d̄òl̄o gba yèe.

30 Ewaaso ì kpasaa fu,
gb̄é gb̄aa ì ḡemb̄ole aa léle,

31 gb̄é p̄o an wé d̄o Diizio s̄o,
an gb̄aa ìo dede.
Aa f̄ele ní gb̄aa lán kúuwa,
aa bàale aa kpasao,
aa táa'o aa fuo.

41

Gb̄é p̄o Dii aà vù iu

1 Isiabaadeo, à ke ma ae kilikili,
bui píi, à tó á gb̄aa àò káfi.
A s̄mazi à yá'o,
wà k̄o káaa wà yáḡḡo.

2 Dème gukpe gb̄épi vù iu,
gu p̄o ì géu píi ì ziblei?
Dème ì buio naè a ozi,

ì to aà gbãable ní kíawai?
 I ní ke kélékélé ní a fẽndao,
 ì ní fãaa ní a kaò
 lán Ìana sēpisa séleawa.
³ I ní yá à ní kpá, ì gé ae aafia
 ní zé pò aà kèse i péleu yáaoo.
⁴ Dème bee kèi? Dème m̀òì?
 Dème tò buiò ì tete kò kpe za asinìzi?
 Ma Dii, máme má Dòana ní Gõzãnao ù.

⁵ Isiabaadeò è, vía ní kú, aale s̀i,
 t̀òlèlèdeò lé mó ní lualuo.
⁶ Aale òkòlè,
 baade lé o a gbéè aà ze gbãa.
⁷ An sia ì m̀kasana gba s̀,
 gbé pò lé m̀ gaè ní masanao
 ì o gbé pò lé m̀le éewae:
 N táa pèpèpèapi kè maa,
 ò aai pá ní kusao giúgiú,
 ké asu léleò yáí.

⁸ Apio s̀ Isaili ma z̀blenaò,
 á Yakòbu bui pò ma á séò,
 ápio ma gbèna Ablahaù buiò,*
⁹ ma á naaa za t̀òlè léwa,
 ma á sisi za dúnia gola síiòwa,
 má òé ma z̀blenaò ù á ù,
 ma á sé mé mi á v̀aao.
¹⁰ Ásu to vía á kùò, asa má kúánò,
 ásu bílikèò, asa á Luan ma ù.
 Má á gba gbãa, ao, má òále,
 ao, má á kú ní ma òplaa z̀blenaò.

¹¹ Wí a gbé pò fèázio kú,
 á ibèpìò gèe a gò kpá ní wéi,
 aa gò pòe ùò, aa midè.
¹² A á wèlèpìò wèelè kuamá,
 gbé pò z̀kàánòpio gò foòonnò.
¹³ Asa mámemaa Dii á Lua,
 ma á kú á òplaawa má òé,
 ásu to vía á kùò, má òále.
¹⁴ A Yakòbu bui kòòtèò,
 ásu to vía á kùò,
 á Isaili pò gbèe lé á gwaoò,
 má òále.
 Ma Dii Isailio Lua pò ma kua adoa,
 mapi á Bona máme má ò.
¹⁵ Gwa! Má á ke gbáalakèò dafu swaa s̀nede ù,
 á gbèsisìò gbáala ke à ní tibo,
 á sísiò dèònzò à ní ke búlebule.
¹⁶ A ní fá, Ìana i ní séle,

* 41:8 Zaa 2.23

zàa'iana i ní fákõwa.
 A Isailiõ, á pò a ke Diiwa na,
 á íanadã ní á Lua pò a kua adoao.

17 A taasideõ ní á wẽnadeõ
 aa kpáleke íi aa kuawa,
 an kòlo a gaga ní imio.
 Ma Dii má wemá,
 ma Isailiõ Lua má pãkparíziõ.

18 Má nibõnaõ bõ sísí wáiwaiõ musu,
 má tó swa'io bàale guzuleõ guu,
 má gbáa lile dãnã ù,
 tõe gii i gõ gu ide ù.

19 Má sede líõ ba gbáau
 ní lepusialiõ ní gbélio ní kuliõ,
 má pèlio pe gugiiu
 ní kpèlio ní sèlio,

20 ké gbépii e, aai a wàaiipa,
 aai làasookewà aa dõ
 ké ma ò mé kè,
 ma Isailiõ Lua pò ma kua adoa,
 máme ma mòò.

Dii táaõ gbãasaikε kaané ní ɔzi

21 Ma Dii ma mè,
 à su ní á yáó!
 Ma Yakõbu buiõ Kíia ma mè,
 à á pò o wà ma!

22 A mó ní á táaõ,
 aa yá pò a mò o.
 Aa yá pò kè za zio o,
 wà làasookewà, wíõ a midεa dõ.
 Aa yá pò a mò zia o wà ma,

23 aa yá pò a ke gbezã o,
 wí ní dõ diiõ ù síana!
 Aa yãe ke, a maa ge a vãi,
 ké vĩa e wá kú, wí kõ gwagwa.

24 Gwa! Pó giaõn ní ù,
 pã sãõ ní yãkeaõwa.
 Má ye gbé pò zènnõ gíyãio.

25 Ma gughãntoo gbẽe vù iu, àle mó,
 ma aà sísi za íatẽ bilεawa.
 I õzõ gbãadeõwa lán bèleõõawa,
 lán oobona gítotoawa.

26 Déme yápi ò za asínizí wà e wàõ dõi?
 Déme ò za káau ké wà e o síanaei?
 A gbẽe i a yã'oo, wi yãe mawáo,
 á gbẽe i dõaa kãné ní swáwao.

27 Ma dõaa ò Siõnadeõne,
 ma baonakpana zì Yelusaleũdeõwa
 ma mè: A gwa, aale mó!

28 Ma wεpà táapiola,
mi ní kee e a f̄̄ l̄̄daao.
Ké ma yāgbèamá,
an kee i yázāsiao.

29 Gwa! Ampii pó giaone,
pã s̄̄o ní yākeawa.
Pó pó wa p̄̄piá ían giione.

42

Dii zòblena

1 Ma zòblena pó má kù ɔplaplan ke.
Ma aà s̄̄e, ma p̄̄o k̄̄wà na.

Má a Nisina pisiwà,*
i m̄̄o buione ní yázedeo.

2 A wiileo, a palamá,
gb̄̄e a aà z̄̄o ma d̄̄o ḡ̄aεo.

3 A fee ekpaazεua éo,
a filia ȳ̄εena deo,
a mó ní yázedeo síana.

4 A busao, aà k̄̄usu a kwεo,
a to yázede zed̄̄o d̄̄uniau,
ísiabaadeo w̄̄e ā̄o d̄̄o aà yādan̄̄ei.†

5 Ma Dii Lua, ma musu k̄̄e ma ɔl̄̄iu,
ma t̄̄ō̄le k̄̄ale ní pó pó b̄̄l̄̄ew̄̄o,
ma lé'iana kpà gb̄̄é pó kuw̄̄ō̄wa,
ma gb̄̄é pó b̄̄ew̄̄o gbà w̄̄eni‡ ma m̄̄e:

6 Ma Dii ma n sisi yázede yáie.

Má n k̄̄ua n ɔwa, mí n d̄̄óa.
Má n ke ma bàakuaín̄̄o mi ũ,
mí n dile buione gupua ũ,§

7 ke n̄̄ v̄̄l̄̄ao w̄̄e w̄̄ené,
ní dakpeunā̄o b̄̄o kp̄̄éu,
gusia gb̄̄é̄̄o s̄̄o ní gus̄̄ō̄keu.

8 Mámema Dii, ma t̄̄ón we!
Má we wà ma b̄̄εεε kpa dii p̄̄al̄̄ewao,
má we wà ma táasile táaεεo.

9 Gwa! Yá pó ma d̄̄oaa má ò k̄̄e,
yá dafu mále o sa,
mále a baokpaé e ā̄o gé b̄̄oi.

Dii táasile

10 A l̄̄e dafu sí Diiε,
à aà táasile e t̄̄ō̄le léwa,
á gb̄̄é pó ì̄̄o be ísiaā̄o
ní pó pó kú ísia guū̄o,
ísia gū̄̄gū̄̄nā̄o ní gb̄̄é pó kú weo píi.

11 Gbáa ní a w̄̄é̄̄l̄̄edeo koo p̄̄una,
Kedaa b̄̄ō̄dē̄o v̄̄i wā̄o k̄̄éaa,

* 42:1 Luk 3.22 † 42:4 Mat 12.18-21 ‡ 42:5 Zin 17.24-25 § 42:6 Isa 49.6, Luk 2.32, Zin 13.47, 26.23

Sela gbè'edeo gulake,
aa pona wii le gbèsisí musu.

¹² Aa Dii tɔbo,
wi aà táasile ísia baa.

¹³ Dii a bo ní negɔ̀nkɛo,
aà me a fele lán zígɔ̀ í kewa,
a naemá ní wii gbāao,
a gɔ̀sake mo a ibeɛɔne.

¹⁴ Má nile à gègè,
ma lé kpaaũa, ma azia kũ,
ɔ̀ ma wii do sa, mále we fòofoo,
mále wea gbāa ke
lán noe pó lé ne'íwa.

¹⁵ Má gbèsisíbo ní sísínoao ò̀kpa,
má tó pó pó b̀lemáɔ giigaga,
má swaɔ li gugii ũ,
má nibɔnoao wena.

¹⁶ Má dɔaa v̄iaɔne zé guu,
má zéweɛna pó aa d̄ɔ yāao s̄érino,
má gusia liné gupua ũ ní ae,
má gutoũtoũ daaíné sálala.
Má yá beo ke, má p̄akpańzio.

¹⁷ Gbé pó aa pó āao náai v̄i,
aaɔ o pó kásaaɔ mé ní diiɔ ũo s̄o,
aa kpekpa, wí a ní kú maamaa.

Isailiɔ v̄ia swādoɔne

¹⁸ Swādoɔ, à swákpa, í yāma!

V̄iaɔ, à wezu, í gu'e!

¹⁹ Deo mé v̄iaɔ ũi, mé i ke ma z̀blenaɔ bàasio?
Deo mé swādoɔ ũ lán ma íwa pó ma ní z̄íɔwai?
Deo mé v̄iaɔ ũ lán gbé pó namanɔpiɔwai?
Deo mé swādoɔ ũ lán Dii z̀blenaɔwai?

²⁰ A yáɔ è dasi, kási á kũao,
á swá w̄ea, kási ili yāe mao.

²¹ A kà Diigu à z̄ɔke ní gawio
p̄isi a ikoyāwa a yáze de yái.

²² Ama wà gbépiɔ p̄oɔ s̄imá,
wà ní naaa z̄iz̄ɔ ũ, wà ní tata eue,
ge wà ní ká kpéu mípii.

Aa ḡò z̄iz̄ɔ ũe,
gb̄ee ku à ní boo.

Aa ḡò z̄i ài ũe,
gb̄ee ku à me wà ní gbaeo.

²³ A guu déme a swáse yápiizii?
Déme a laaidɔwà za gbā à mai?

²⁴ Déme Yakɔbu buiɔ kpàmá z̄iz̄ɔ ũi?
Déme Isailiɔ kpàmá wà ní naai?
Dii pó wa duunakèè nolo?

Aai we wà àà ɔtonɔkɔi gwào,
aa gĩ àà ikoyã mai.

²⁵ Ɔ à pɔkũma pãsi bɔbɔmá zì gbãa ũ.

Té kũaamá gupiiu, aai làasookεo,
zì ní blé, a yá i gē ní nòse guuo.

43

Isailio Suaban mɛndona

¹ Tiasa ma Dii ma mɛ,
á Yakɔbu buio, mámε ma á ké,
á Isailio, mámε ma á ikàsa.
Asu víakεo, asa ma á bó,
ma á sisi á tɔwa, a gɔ ma pó ũ.

² Tó a gē íu, a daálao,
tó swa lé á ble, máo kúánɔε.
Tó a gē téu, a nawáo,

tó a si tévuau, a kúwáo.

³ Asa mámεmaa Dii á Lua,
á Isailio Lua pó ma kua adoa ũ,
á Suabana ũ.

Má Egipio kéé á gēε ũ,
má Etiopio ní Sabaɔ kpá á gbεu.

⁴ Lá á bεεε vímεε mé á gbiamεε,
mé má yeázi,

má gbéɔ kpá á gēε ũ,
má buipáleo mipãakεánɔ.

⁵ Asu víakεo, asa máo kúánɔε,
má bɔ ní á buio gukpe oi,
má á néɔ kãaa be'ae oi mà suúnɔ.

⁶ Má o gugbántoo oie: Mɔò!
Geɔmidɔkɔi sɔ: Nsu gí ní kpáio!
Su ní ma nεgɔε pó kú zãzãɔ,
su ní ma nenɔε pó kú tɔɔle léwao,
⁷ gbé pó ma tó kúmápio,
gbé pó ma ní ikàsa
ma ní ké ma tɔbɔa yáipio.

⁸ Bɔ ní vía wεdepio
ní swãdo yãmanapio.

⁹ Bui píi kɔ kãaa,
bùsu píi gbéɔ káleα gudoũ.
An déme yá bee dɔ à dɔaa oi?
An déme yázi kãwεε wá swáwai?
Aa bɔ ní ní seeladeɔ, aai ní yá'o,
ké gbéɔ ma, aai me síanaε!

¹⁰ Ma Dii ma mɛ,
ámε á ma seeladeɔ ũ,
ma zɔblena pó má sèɔ ũ.
Ma á sé ké à ma dɔ, í ma náaikε,
íɔ dɔ gbé pó má de a ũ.
Táae ku ma áao,

mé an kee aɔ ku ma gbɛao.

¹¹ Mapi, mámɛmaa Dii,
mé ma bàasio suabanae kuo.

¹² Mámɛ ma dɔaa ma yá'ò,
ma á suabà, má dàé á dò,

i ke dii z̄llo pɔ́ kú á guue no.

Ame á ma seeladeɔ ũ,

ké mámɛ má Lua ũ.

¹³ Ao, má de a ũ zadɔ̄ gɔɔ i daaleo.

Gbɛe a f̄ɔ pɔe bɔ ma ɔuo.

Tó mále yáke, déme a kpamɛi?

Lua s̄uu n̄ Isailiɔ náaisaiko

¹⁴ Ma Dii á Suabana,
á Isailiɔ Lua pɔ́ ma kua adoa, ma m̀,

má gbé̄ɔ gbae Babeliwa á yáí,

má Kaladeɔ ne gɔɔ pɔ́ aale bàale,

má n̄ gulakea lile aaukea ũ.

¹⁵ Ma Dii á Lua pɔ́ ma kua adoa,

á Isailiɔ Kena, á Kian ma ũ.

¹⁶ Ma Dii ma zeb̀ò ísiau,

ma zé dà í z̄ɔpi guu,

¹⁷ má tò zikas̄goɔ n̄ s̄ɔ s̄í zéu

n̄ z̄iḡɔ n̄ n̄ gb̄ao píi,

ɔ̄ aa g̀ò kálea, aai fele bɔ,

aa m̄de lán filiadeawa.

¹⁸ Asu láasooke yáziɔwa bɔ,

ásu yá pɔ́ g̀epiɔ da bɔ.

¹⁹ Gwa! Mále yá dafu ke sa.

Ké yápi lé bɔ, i d̄ɔ lé?

Mále zé f̄́ gbáau,

mále swaɔ bɔ gugiiu.

²⁰ S̄èa ǹbɔɔ ma tɔnasi,

gb̄gbonaɔ n̄ kooh̄h̄naɔ,

asa mále í kpá gbáawa,

mále swaɔ bɔ gugiiu,

ké ma gbé̄ pɔ́ má s̄è e imi,

²¹ gbé̄ pɔ́ ma n̄ ké maz̄ia pɔ́ ũ

ké aa ma táasilepiɔ.

²² Yakɔbu buiɔ, i ma sísiɔ,

Isailiɔ, i ma k̄i w̄ele a kpasao.

²³ I m̄ɔa n̄ sa pɔ́ w̄i a pɔ́ káteu à tékū sāoo,

i ma kpela n̄ á sa'obɔɔ.

Mi pów̄en gba aso diéɔ,

mi ìadawá n̄ tulaletikaam̄ɛ téaoo.

²⁴ I tulaleti ḡinana lum̄ɛɛo,

i á sa'obɔ n̄isi kpaa ma k̄ao,

ɔ̄ a á duuna aso òim̄ɛɛ,

a ìadàa n̄ á yāv̄aiɔ.

²⁵ Mámɛmaa Dii,

mi á tàaeɔ b̄ade ma s̄uu yáí,

mili tó á duuna yá dɔmagu ɓo.
 26 A á yā'omεε wà gwa ní kɔo,
 à dau siu lá a á bɔwa.
 27 A dezi séia duunakè,
 mé á ǎnabiɔ bò ma kpe.
 28 A yáí má a kúkíi gbězɔɔ kpeɔ,
 má Yakɔbu buiɔ kpa kaalei,
 má Isailiɔ kpa sósɔi.

44

Lua diike de táaɔla

1 Tiasa Yakɔbu bui ma zòblenaɔ,
 Isaili ma yenzideɔ, à ma yāma.
 2 Ma Dii á Dɔnlɛde pó á ké
 ma á ikàsa neasakpeu ma mè:
 Yakɔbu bui ma zòblenaɔ
 á bui maa pó má sèɔ,
 ásu to vía á kũo.
 3 Asa má í pisi gu'isaiε,
 má tó í da tɔɔε giia,
 má a Nisína pisi á buiɔwa,
 má báaada á sɔkpaεɔgu.
 4 Aa fεε lán sèbɔɔwa,
 aa ɔtá lán swagbalawa.
 5 Gbé bee a mε Dii pón a ũ,
 gbědo a Yakɔbu tó ble,
 ado a kē a ɔwa, Dii pó,
 ado a Isaili tó sé.
 6 Ma Dii Zígɔde Isailiɔ Kíá
 an Bona, ma mè,
 máme má Dɔaana ní Gɔzǎnao ũ,*
 ma bàasio diie kuo.
 7 Déme kámawai?
 Aà lési, aà yā'o.
 Aà yá pó lé mó dau siumεε káau,
 aà yá pó a su ke o.
 8 Asu to vía á kũo, ásu gilikeo.
 Mi a kpàwakεé, á mà za káauo lé?
 Ame á ma seeladeɔ ũ.
 Diie ku ɓ ma bàasie?
 Má gbési pāle dɔo.
 9 Táapinaɔá pɔe no,
 an zí pó ní pɔ dɔwàɔ ài vío.
 An seelamaakεnaɔá víaɔne,
 an yādɔsai a widamá.
 10 Tó gbé táa pí a kè dii ũ,
 a àikeèo.
 11 Wí a gbé pó lé zɔblenéo kú píi,
 asa an pinaɔá gběnazínaɔne.

* 44:6 Isa 48.12, Zia 1.17, 22.13

Aa káaa nípii aa bɔ gupuuu,
mí gili gēngu, mí widamá sãnu.

¹² Sia ì mɔ da téu,
ì gbēgbē ní masanao,
ìpi táa ũ ní a gãsa gbãao.
Ɔ nɔana ì aà de, aà gbãa ì busa,
tó ì í e mío, aà yèèè ì láa.

¹³ Li'ãna ì ba yɔ líwa,
ì a dɔɔda ní pɔ ia boolodabɔɔ,
ì a seelake ní sísíɔnao,
ì a tēeke ní kpásagɔnao.
I á lán gbēnazínawa kefeúkefeú,
ké àɔ ku a kpéu táa ũ.

¹⁴ Wí se de lí ge gialì
ge gbēneli zɔ líkpɛu ní pɔeãwa,
ge pēli pɔ wa bà, lou tò à zɔɔkù.

¹⁵ Lí de gbēnazínaɔne yàa ũ.
Wí se wà tékpakpaɔ,
wí tékaɔ wà pēkeɔ lɔ.
Ɔ wí á táa ũ wàɔ kúléè,
wí aà ke dii ũ wà misiiléè lɔ.
¹⁶ Wí a kíni káteu wà blekeɔ,
wí nɔɔ kpaɔ téa wà so wà ká.
Wí tékpakpaɔ lɔ wà me:
Uhuu! Ma té è sa, ma me kè lɔɔlɔ.

¹⁷ Ɔ ì a kíni ke táa ũ a dii ũ,
ì kúléè, ì misiiléè,
ì wabikewà ì me:
Ma suaba, asa ma diin n ũ.

¹⁸ Aa ñnɔ vío, aali yãmao,
wà ɔkùné ní wéwae, aale gu'eo,
wà ní nɔse líaa, ɔ aa gò faasai.

¹⁹ Aali làasookɛo, aa ñnɔɔ.
Ké aa a kíni káteu,
aa pēkè a yɔwa,
aa nɔɔ kpàɔ téa aa sò,
ɔ aa táa kè ní a kíni,
aa misiiléli pɔ aa zèè,
aali yápi wáaipao.

²⁰ Aale káwã weele tawa lé'iué,
an sò mɔafilide ì ní sásã.
Aa fɔ nízia misi aa me,
pɔ pɔ wa kúaa pɔ egeɔe.

²¹ Yakɔbu buiɔ, à to yá beeɔ dɔágu,
asa ma zɔblenaɔn á ũ, Isailiɔ.
Ma á ké, ma zɔblenaɔn á ũ,
Isailiɔ, á yá a sãmaguo.

²² Ma á tàaeɔ bādè,
aa tà lán louwa,
á duuna gèzɛa lán suawa.

A ɛa sua, asa ma á bó.
²³ Luabedeo, à gulake, asa Dii kè,
 zílède, à kúkuake.
 Gbèsisíò à vívì ní wiitēnao,
 líkpe ní a líò píi,
 asa Dii Yakóbu buiò bò,
 à tòbò Isailiò yá musu.

Yelusaleũ zia vua

²⁴ Ma Dii á Bona pò ma á ikàsa neasakpeu, ma mè
 mámɛmaa Dii, ma pópíi kè,
 ma musu kpàle mado,
 ma dúnià kàle ní mazia o.

²⁵ Mi ànabi egeṅaò seela pále,
 mi to màsokenaò gò láanipò ù,
 mi to ònònaò kpekpa,
 mi ní dṣa liaané.†

²⁶ Mi a zòblenaò yá sé lesí,
 mi to ma ìwaò ledama zíkè,
 má ò Yelusaleũ zia a vu,
 wi ɛa Yuda wéleò kále,
 wi ní kpé gbooaò keke.

²⁷ Mi o ísiɛ aà ba,
 mi o swaone aa gò gii.

²⁸ Má ò Kilusi yá musu,
 àò de ma sādāna ù,
 ké à ma pœã kemee,
 i o Yelusaleũ yá musu,
 wa ɛa kále, wi ma kpé do.‡

45

Dii Kilusi kpaa kpalau

¹ Ma Dii ma Kilusi kpà kpalau,
 ma aà kù a oplaawa.

Má buiò neè,
 i ní kíaò asana polo ní pi,
 má zewèè, bíiboleò aaò tataaèo.

² Má òè: Mámɛ má dɔaanɛ,
 má gbèsisíò daaíne,
 má bíibole gba pò wa pí ní mɔgotèò gboo,
 má mò gbáaò zṣezṣe.

³ Má n gba gusoo pò odoò ní àizee pò uleao,
 ké ò e dṣo mámɛmaa Dii,
 Isailiò Lua pò n sisi n tówa ù.

⁴ Ma lezúnzi n tówa
 ma zòblena Yakóbu buiò yáí,
 Isaili pò ma ní séò yáí.
 Baa ké ní ma dṣo,
 ma tó gbía kpàne.

⁵ Mámɛmaa Dii, a pále kuo,
 ma bàasio diie kuo.

† 44:25 1Kln 1.20 ‡ 44:28 Eza 1.2

Baa ké ní ma d̄so, má n gba gbãa,
⁶ ké wà e d̄s za ìat̄bìlèk̄i
 e a ḡèkp̄euk̄i ma bàasio gb̄e kuo.
 Mám̄ema Dii, a p̄àlè kuo.
⁷ Gupua íkasanan ma ù,
 gusiak̄ūnan ma ù,
 aafiakpamaden ma ù
 mé ȳáyiamaden ma ù.
 Ma Dii m̄ám̄e mi beē ke p̄í.

⁸ Musu, m̄òse gbae,
 luabe, to lou kw̄e ȳázede ù.
 T̄òlè, w̄èaa, gb̄é̄o suabaa i b̄òlè,
 i z̄òk̄ū ní ȳázedeo s̄ānu.
 Ma Dii m̄ám̄e má ðìlè m̄àa.

⁹ Waiyoo gb̄é p̄ó lé a K̄ena léw̄e,
 oo kaso p̄ó k̄álè t̄òlè̄o don aà ù.
 Ḡi ì o a t̄òtonāe: B̄ó ñlè k̄eia?*

N̄ p̄òk̄ea a on̄e ñ ò v̄íoa?
¹⁰ Waiyoo gb̄é p̄ó ò a māē:
 B̄óȳai n ma kai d̄úniawa k̄éwai?
 Waiyoo gb̄é p̄ó ò a dāe:
 B̄óȳai n ma ìi k̄éwai?

¹¹ Ma Dii á Isailīo K̄ena,
 á Lua p̄ó ma kua adoa, ma m̄è
 áme á ma lala zia ȳá musua?
 Ame á ȳādilem̄ēe ma n̄é̄o
 ge ma p̄òk̄eāo ȳá musua?

¹² Mám̄e ma t̄òlè k̄è,
 ma gb̄ēnaz̄ina k̄àlèw̄à,
 ma ò mé musu kp̄àlè,
 ma ȳādìledìlè a p̄ó̄on̄e.

¹³ Mám̄e má Kilusi vu iu ȳázede ȳái,
 má zepoōè gupiiu s̄úsu.
 Ōme a ma gb̄é z̄ìz̄òo gbae
 aa ma w̄é̄lè vu.
 A beē ke ài'ea ge gbagusāe ȳáio.
 Ma Dii Z̄iḡòde m̄ám̄e má ò.

¹⁴ Ma Dii ma m̄è:
 Egipīo z̄ì ài ní Etiopīo ēlè àio
 a ḡò á p̄ó ù,
 mé Seba bui gb̄à̄o bua su á k̄i
 m̄òdaona gala kp̄ákpāa.
 Aa k̄ulé̄é aa awakpāé aa m̄e:
 Lua k̄úán̄o fá, dii p̄àlè kuo.

¹⁵ Lua p̄ó wa aà asii d̄son n ù fá,
 Isailīo Lua ní Suabanan n ù.

¹⁶ W̄í a táapināo k̄ú nípii,

* 45:9 Lom 9.20

an gεε a gɔ̄ kpá ní wéi.
 Aa kpekpa sãnu nípii mipεlea.
 17 Dii a Isailiɔ suaba,
 an suabaα aɔ láaa vío.
 Wí a á kú bauo,
 á gεε a gɔ̄ kpá á wéi bauo.

18 Ma Dii ma mè
 máme ma musu kè,
 máme má Lua ũ.
 Ma dúnia ikàsa má kè,
 mámemaa Kalena ũ.
 Mi dúnia ke àɔ da pão,
 má kèke ké wàɔ ku a guue.
 Mámemaa Dii, a pãle kuo.

19 Mi yá'o asii guu ge tɔɔle nɔnauo,
 mi o Yakɔbu buiɔne aa ma weεε pão.
 Ma Dii mi yá'o a zéwaε,
 síana kpàwa mi ke.

20 A buipãle pɔ a gulè
 a á bùsu tò weɔ,
 à mɔ kɔ̄ kãaa, í sɔ̄ kãí.
 Gbé pɔ aali táa kũaɔ yãe dɔo,
 aai wabike dii pɔ a ní suabaowa.

21 A lekpaai à mɔ á yá'o gupuau.
 Déme dɔaa yápi ò za káaui?
 Déme bɔ̀ò za zii?
 Mapi Dii nolo?
 Luae kuo, ma bàasio.
 Lua maa suabanae kuo, sema mapi.

22 A gbé pɔ á kú za tɔɔle léwaɔ,
 à sua, mí á suaba,
 asa máme má Lua ũ, a pãle kuo.

23 Ma legbè ní mazía tɔo,
 yázede bɔ̀ ma léu, a gbooa vío,
 ma mè: Gbépii a kúlemεε,
 aa ma luake dɔ̄.†

24 Wa o ma yá musu:
 Yázede ní gbãao ku Dii kíie.
 Gbé pɔ fɛ̀maziɔ mɔ ma kíi vlãnaa ní pòɔu.

25 Isaili bui píi a bɔ maa Dii sabai,
 aai íanadã aà yá musu.

46

Babeli diiɔ kɔ̄'ea ní Luao

1 Beli lé su zíle,
 Nebo lé naale,
 an táa pɔ zuɔ seapiɔá asoε,
 aa kpàsa ní a seao.

† 45:23 Lom 14.11, Flp 2.10-11

² Zupio lé naale, aale su zíle,
aale fu asowa sãnusãnu,
õ táapio lé gẽzea zìzoo ù.

³ Yakobu buio, à ma yãma!
Isaili kõna pò má á sea za nõseu,
má á zõa ma gãu za neasakpeupio.

⁴ E à ge zikũò máo ku kéwae.
E á miká ge può máo á kũae.
Mámẽ ma á ké, mámẽ máo á sea,
mámẽ máo á kũa, mé má á bo.

⁵ Dé ále e ma muaaòì?
Dé ále e wá sáai?
Dé ále e wá doũ, ále ma leeũòì?

⁶ Gbécò ì vua bo ní sòou,
ge aai ánuusu yõ kiloowa,
õ aai a zì da siae aà táapioné,
õ aai kúleè aa misiileè.

⁷ Aai se da ní gãu aa taò,
aai dile a pélekíi,
õ ì gõ zea we, ìli go a tíao.
Tó wà lezùì, ìli weo,
ìli ní yã'õma bõnéo.

⁸ A làasooke yáe beewa,
ìo kũa á sõu, swágbãadeo.

⁹ A làasooke yãzi káauowa,
asa mámẽ má Lua ù, a pãle kuo.
Mámẽ má Lua ù, diie muaamanoo.

¹⁰ Mi doaa yá zà kpàwake za káau,
mi yá pò a su mo o e àò gé kái.

Mi me yá pò ma zed a ke,
yá pò má yei píi, má kee.

¹¹ Má lezu bãsoi gukpe oi,
má gbépi sísi za bùsu zãzãu aà yá pò mále yá ke.

Yá pò má ò má bõò sae,
yá pò ma zed má kee.

¹² A swágbãade pò ále e á ziblea zão,
à ma yãma.

¹³ Ma ziblea goo zão, à kãikù,
ma gbécò suabaa a goo ga bo.

Má tó Siõna zible,
má a gawi pisi Isailiowa.

47

Babeli dùuzõa

¹ Babeli wéle léso, pila zõle bùsuu,
á Kaladeo, à zõle zíle kpalabaasai.
Wa oé mèzãe ge menienadeo bo.

² A á pókumusu go á mia,

Í gbene se wísilo.
 A zwãa kuluka á gbala tãa bo,
 Í gẽ íu à bua swaowa.
³ Wa á puizi e, á asii a bo gupuau.
 Má t̄osiwá, má á gb̄e t̄ebo.

⁴ Wá Bona tón Dii Zigõde,
 Isailio Lua pó a kua adoa.

⁵ Dii ò Babelideone:
 A gé gusiau, í zõle kíkikili.
 Wa oé kpalaõ mide lo.

⁶ Ma po pà gbé pó de ma pó ũzi,
 má tò wà ma gbépio kpe è.
 Ma ní kpama, ò ni ní wēnagwao.
 Baa maezõõ, n zuu gbia dànè à tòmá.

⁷ N mē n kpalablea aõ gé gõpiie.
 N yápio kũa n n̄se guuo,
 ni lãasooke yápio midewawo.

⁸ Yáe bee ma sa lalaside.
 N zõlea báawa dõdõa,
 n mē n bàasio gb̄e kuo,
 n̄yõ gyaable bauo,
 n̄yõ nega wēnakeo.

⁹ Yáe bee a ní le píi gõ do kóũ,
 negaga ní gyaableao.*
 Baa ní n gb̄ekõlekea zõõ
 ní n põdama pãsiõ,
 yápi a ní le, aõ fõona v̄io.

¹⁰ N n yávwáike náai v̄i,
 n mē gb̄e lé n eo.
 N òno ní n dõao n mi lãa,
 ò ni o n n̄seu n bàasio gb̄e kuo.

¹¹ Músi a gēnzi,
 n̄yõ a yõõ d̄õ n̄ keo.
 Kisia a n le, aõ kek̄ea v̄io,
 ásoo pó ní a fãn v̄io a n le lezasai.

¹² Wētã n̄yõ gé ní n põdaamáõ ní n gb̄ekõlekea
 pó de n õzĩ ũ za n n̄fēnenen z̄io.

Tó a f̄õ àikene be!
 Tó a f̄õ to n̄ v̄iadadañzi be!

¹³ N n̄zia kpàsa ní yãgb̄eaama dasio.
 To musu tãasikanaõ ní saanyãdõnaõ
 ní m̄õ àsi baokpanaõ sun̄e ní ní yãõ,
 aa n suaba ní yá pó lé m̄õmao.

¹⁴ Aa de lán s̄e giiwa, té a kúmá,
 aa n̄zia si tévua gb̄awawo.
 Té pó wa kpakpa no,

* 47:9 Zia 18.7-8

té pɔ wa zɔ̃le a sae no.

¹⁵ Maa gbé pɔ tétenzi za n néfēnen zí
n nzia kpasa ní yáib gɔ̃.
Aa fáaa aao liaazɔ̃,
an kee a fɔ̃ n bo.

48

Dii mé zia yá dɔ̃

¹ Yakɔbu buio, à yáe bee ma.
Isaili tɔ kúwá, a bo Yuda au guu.
I legbē ní Dii tɔo,
i Isailio Lua sísi,
ɔ̃ ili ke a zéwa ní náaioo.
² I me Lua wéledeon á ũ,
á sɔ̃ kpálea Isailio Luazi,
aà tón Dii Zigɔ̃de.
³ Ma doaa yázi káauo ò,
ma a kpàwakè ní ma léo,
ma bo ní yáo kándo, ɔ̃ yápio kè.
⁴ Asa má dɔ̃ ké á swá gbãa,
á waa gbãa lán sɔ̃wa,
mé á kua gbãa lán mɔgotēwa.
⁵ Ayāmeto ma doaa má òé za káau,
ma a kpàwakèe e àò gé mói,
ké ásu me á táao mé kèo,
ge á pɔ̃ áao ní á pɔ̃ kásaa mé dīleo.
⁶ A yápio mà. Gwa! A kè píi.
A ye dɔ̃ noa?

Za gbã má yá dafu kpàwakeé,
yá pɔ̃ uleaé, á dɔ̃o.

⁷ Ma boò gbãe, yázi no.
Gbã bàasio, i ma yāao,
ké ásu o á dɔ̃ yāaeo.
⁸ I mao, á dɔ̃o, á swá dõi za zio.
Asa má á dɔ̃ náaisaideo ũe,
za á igoo wí meé Wúuué!
⁹ Ma tɔ̃ yáí ɔ̃ ma a pɔ̃kūma tò kpaá íi,
ma táasilea yáí ma azia zùukèi,
ké másu á míonzo.
¹⁰ Gwa! Ma á baasa,
i ke ní téo lán ánuuwa no.
Ma á maa wèele ní taasikeao,
i ke mua té guu no.
¹¹ Ma bee kè mazia yáí.
Má tɔ̃ wà ma tɔ̃ ɔ̃kpaá?
Má we wà ma beee dɔ̃ dii pāleo.

¹² Yakɔbu buio, à ma yāma,
á Isaili pɔ̃ ma á sisio.
Mámema ũ.

Mámε má Dɔaana ũ,
 mámε má Gɔzāna ũ lɔ.*
 13 Ma ɔ mé dúnia kàlε,
 ma ɔplaa mé musu kpàlε.
 Tó ma ní sisi, aaí fεlε sānusānu.
 14 A mɔ ápii, à yāma!
 Tāaɔ kpele mé yápiɔ ò yāai?
 Ma gbēna mé a yá pɔ mále yá ke Babeliε,
 a ɔtɔ Babiloniɔwa ní gbāao.
 15 Mámε ma yā'ò ma àà sisi,
 má mɔaàno mé àà tá a ke na.
 16 A sɔmazi à yāε bee ma:
 Za a daalegɔɔ mi yāε o asii guuo,
 gɔɔ pɔ à kè, má kú we.

Dii Lua ní ma Nisínao aa ma zí à mè:

17 Ma Dii á Isailiɔ Lua á Bona
 ma mè mámεmaa Dii á Lua,
 mi yá káfiade daé,
 mi á da zé pɔ de à sɛwa.
 18 Tó a laaidò ma yādanɛɔwa yāa,
 dɔ á kua aɔ na lán swawa,
 á maakεa aɔ kpálea vɔ lán ísia idāaziwa,
 19 á néɔ dasikū lán ũfāawa,
 bui pɔ a bɔ á pleuɔ aɔɔ dasi lán gbèkɔɔwa.
 An tó a ga bauo, a láa ma kíio.

20 A bɔlε Babeli,†
 à bàalε Babiloniɔne!
 A yápi kpàwake ní gulakεao,
 à yápi baokpa e dúnia léwa,
 í o Dii a zòblena Yakɔbu buiɔ bò.
 21 A gèínɔ guyaaau, imi i ní deo,
 a tò í bòné gbesiu.
 A gbepi pàa, ɔ í bò lé bàalε.

22 Ma Dii ma mè:
 Vāikεnaɔ aɔɔ aafiao.

49

Dii zòblena lè plaade

1 A ma yāma ísiabaadeɔ!
 A swákpa bùsuzāzādeɔ!
 E wàɔ gé ma ii Dii ma sisi,*
 gɔɔ pɔ má kú ma da gbεεu, à ma tó òné.
 2 A ma lé kè lán fēnda lenawa,†
 à ɔkùmala ké à ma dɔ́a,
 à ma ke lán kà sónεwa,
 à ma zu a gbálau.

* 48:12 Isa 44.6, Zia 1.17, 22.13 † 48:20 Zia 18.4 * 49:1 Isa 7.14, Zel 1.5, Mat 1.21 † 49:2 Ebe 4.12, Zia 1.16

3 A òmεε a zòblenan ma ũ,
 Isaili pó á tɔbɔ a musu.
 4 Ma m̀e ma zı̄ pã k̀eε,
 ma a gbãa k̀le gugiiyaa musu.
 N beeo ma asea ku Dii kíi,
 ma ài kú ní ma Luao.
 5 Dii ma ikàsa ma da gbεεu
 ké màò de a zòblena ũ,
 ké mà suε ní Yakɔbu buiɔ,
 mà Isailiɔ kãaaε.
 Asa má gbia Diiε,
 ma Lua mé ma gbãa ũ.
 6 A òmεε à me: Gõa ma zòblena ũ
 ké ñ εa Yakɔbu buiɔ se musu,
 ké ñ su ní Isaili pó b̀ɔɔ ní pá ziu,
 ké bee k̀ene f̀eneũ.
 Má n dilε gupua ũ buipãleɔne,‡
 ké ñ gé ní suabayão e t̀ɔle léwa.§

7 Dii, Isailiɔ Bona,
 an Lua pó a kua adoapi mé ò
 kpalablenao zòblena pó wà sakàu
 wa ye aà gıyãioε à m̀e:
 Tó kíaɔ wεsinle, aa fele ze,
 dɔaanaɔ i kúlene,
 asa Dii pó n se náai vı̄,
 Isailiɔ Lua pó a kua adoapi.

Isaili zı̄zɔɔ sua Siɔna

8 Ma Dii ma m̀e,
 má n yãma a gɔɔwa,
 má dɔnle suabagɔɔ.*
 Má n d́a,
 má n ke ma bàa kua ní gbéɔ mi ũ,
 ké ñ e su ní Isaili bùsu yàaa a pá ziu,
 ní kpaalené.
 9 Nyɔ̄ o zı̄zɔ pó kú gusiauɔne
 aa b̀le mó gupuau.
 Aa p̀ble zéɔ saε
 ní s̀isı̄ wáiwaiɔ píi.
 10 Nɔana ge imi a ní de lɔo,
 íatē a ní léo, mé gu a wãmáo,
 asa an Wēnadɔnede mé a géɛnɔ,
 i dɔaané e nibɔnai.†
 11 Má a gb̀sı̄sı̄ɔ ke zé ũ,
 ma zεdaɔ aɔ ku musu.
 12 Gwa! Aa b̀ò za zãzã, aale mó.
 An gb̀eɔ gwa, aa b̀ò gugbãntoo oi,
 an gb̀eɔ b̀ò be'ae oi,
 an gb̀eɔ b̀ò Sini bùsuu.
 13 A gulake luabedeɔ,

‡ 49:6 Isa 42.6, Luk 2.32, Zin 26.23 § 49:6 Zin 13.47 * 49:8 2KIn 6.2 † 49:10 Zia 7.16-17

à pɔnakε z̄lɛdeɔ,
à koo pūna ní lesiao gbèsis̄is̄iɔ,
asa Dii lé a gbé̄ɔ nòsε nininé,
àlε wēnadō a gbé̄ taasideɔnε.

14 N beeo Siɔnadeɔ mè:
Dii pākpàwázi,
wá yá s̄aàagu.

15 Né pó nɔε yó kpàwà yá a f̄s̄ s̄aàague?
A a n̄'ia wēnagwao lé?
Baa tó aà yá s̄aàagu,
n yá a s̄amaguo.

16 Gwa! Ma n tó kè ma ɔlau,
n bíiɔ yá ìɔ dɔ ma s̄owa gɔɔpiie.

17 N né pó aa εa n f̄lεɔ wà lé su,
gbé̄ pó aa tò n ḡs̄ bezia ũɔ lé tá.

18 Wεzu n̄ gugwagwa,
n néɔ k̄aa lé suma.
Ma Dii ma mè ní maz̄ia kuao,
aa nama m̄pii lán nɔamblebɔwa,
nýɔ ní da lán z̄akεn dafu bɔawa.

19 Baa ké wà n gboo
wà n ke bezia ũ,
mé n b̄usu ḡs̄ da p̄a,
nýɔ f̄s̄ n̄ n néɔ si píi bo.
Gbé̄ pó kpànziɔ aao kunno z̄a.

20 Nyɔ swále né pó wà ní í n ɔɔbɔgɔɔɔ yáwa, aa ok̄s̄ε:
Guε bee f̄εnεũ, a f̄s̄ wá sio,
wá gba d̄εεpook̄ii wà z̄lεu.

21 Nyɔ mε n s̄ guu:
Déme né beeo ìm̄εi m̄ɔɔɔ?
Ma néɔ ḡaga ma ḡs̄ n̄sai,
Lua ḡimazi à ma néɔ s̄ia,
déme népiɔ gwài?
A ma to mado, népiɔ b̄ò má ni?

22 Ma Dii Lua ma mè:
Gwa! Má ɔke buip̄alεɔnε,
aa n nεḡɔεɔ kuε suonε.
Má gudɔk̄s̄ek̄ii dile b̄usu píi gbé̄ɔnε,
aa n n̄enɔεɔ z̄s̄ ní ḡau aa m̄onε.

23 K̄iaɔ mé aao dε n néɔ gwanaɔ ũ,
k̄ia n̄aɔ mé aao dε ní ȳɔkpamadeɔ ũ.
Aa k̄ulé b̄usu s̄εnε,
aa n gbá b̄usu s̄āsā,
níɔ d̄s̄ ké m̄ámεmaa Dii.
Wí a gbé̄ pó a wé d̄omazi k̄ūo.

24 Wa f̄s̄ ḡs̄sa z̄ì ài siwàe?
Wa f̄s̄ z̄ìz̄ɔɔ b̄ɔ gbé̄ p̄ās̄i ɔz̄ie?

25 Ma Dii ma m̀e,
 ao, wa z̄i z̄o si ḡsawa,
 mé wa z̄i ài b̄o gbé pásí z̄i.
 Má sòleke ní gbé p̄o lé sòleken̄n̄o,
 mí n̄ néo suaba.
 26 Má tó n̄ ìadamadeo níziá só,
 aa níziá au mi à ní de lán w̄ewa,
 gbépii io d̄o ké
 máme má Dii á Suabana,
 á Yak̄bu buio Lua gbāade, á Bona ũ.

50

1 Ma Dii ma m̀e,
 ké a m̀e ma á da yà,
 aà gínzila kú má ni?
 Ma fiade kpele ma á yíawài?
 Aawo! A duuna yáí ma á yiai,
 á tàaeo yáí ma á da yài.
 2 Ké ma mo, b̄oyáí mi gb̄ee eo ni?
 Ké ma lezùázi,
 àkea á gb̄ee i weao ni?
 Ma o kè geseũ a f̄o á bo yà?
 Má gbāa ví mà á bo noa?
 Ma ísia lèle, ò guggii b̄o,
 má tò swa ḡo lán gbáawa.
 A kp̄o ḡaga isai yáí,
 ò aa yaikè ké í kuo yáí.
 3 Mi to gu si gb̄eone,
 mi zw̄aa sia da musue.
Dii z̄òblena lè àāde
 4 Dii Lua ma gba lé mà yādaoné
 mà yá p̄o ì gbé p̄o bùsao gba s̄o o.
 Io ma vu lá gu lé d̄o,
 ì ma swá nakú,
 ké mà yāma lán yādadana p̄owa.
 5 Dii Lua ma swá w̄e,
 mi zazakũo, mi p̄o b̄ozākeo.
 6 Ma a kpe tò lia gbé p̄o aale ma gb̄eone,
 ma a gee tò d̄o gbé p̄o aale a ká woloone.
 Ké aale ma s̄s̄o, aale lé'ikákaa,
 mi a wé ga ma s̄oò.*
 7 Ma gee a ḡo kpa ma wéio,
 ké Dii Lua lé d̄o male yáí.
 A yáí ma ae d̄o súsu lán gbesiwa,
 má d̄o ké wí a ma kũo.
 8 Lua ma yānakpamade kuman̄o kái.
 Déme a b̄o b̄o man̄o?
 Wà aed̄ok̄wa!
 Déme ma káalakena ũi?

* 50:6 Maa 14.65

Aà s̄ k̄ai!

⁹ Dii Lua mé ì d̄malɛ,
démɛ a f̄ yādamalai?†
Ampii aa kɛ yáiyai lán p̄kasawa,
k̄òò mé a ní sóso.

¹⁰ A déme Dii vía v̄i
ì aà z̄oblɛna yāmai?
Tó a bɛ gusiau filia í sai,
aà Dii náaike,
i s̄kpale a Luazi.

¹¹ A ma, á gbé p̄o i téka áziaɛ
i s̄é té d̄o,
à gɛ àò bɛ á tépi vuai
ge s̄é p̄o a tɛs̄wà gupuai.
Yá p̄o a b̄o ma z̄i à á len kɛ:
Aò wúlea gu wāwādeu!

51

Dii Siɔnadeɔ suabaa

¹ Ma Dii ma m̄ɛ
à ma yāma yázɛdeyanaɔ,
á gbé p̄o ále ma k̄i wɛɛɛɔ!
A wépe gbesi p̄o wà á b̄o a guuwa,
à gu gbɛde p̄o wà á ȳu yāda.
² A làasooke á dezi Ablahaũ yāwa
ní aà na Sala p̄o á bui k̄ò,
asa ḡo p̄o ma aà sisi, a né v̄io,
ō ma báaadàaàgu,
má tò à kp̄asa k̄ale.
³ Maa ma Dii, má Siɔna n̄sɛ níniè,
má w̄ɛnakèè a ḡbooa yá musu.
Má aà gbáaɔ lilɛ lán Edeniwa,
aà gugbaigbaio ḡo lán ma swaluwa.
P̄ona ní yaalɔ aò ku a guu,
sáaukpaa ní let̄ɛo aò d̄o.

⁴ Ma gbéɔ, à laaid̄o ma yāwa,
ma kp̄asa, à swákpa ma yái,
asa yázɛde a b̄o ma k̄iɛ,
ma ikoyã aò de buio gupua ũ.

⁵ A ḡɛḡɛo má tó yá b̄o ní gbéɔ na,
ma gbé suabaa ye kái.
Má yáḡḡo buioɛ a zéwa,
ísiabaadeɔ i s̄amazi,
an wé d̄oi mà ní suaba.

⁶ A wéɛ luabɛ gwa,
í z̄ile gwa b̄,
asa luabɛ a ḡzɛa lán súlewa,
d̄unia a kɛ yáiyai lán p̄kasawa.

† 50:9 Lom 8.33-34

A gbéḗ gaga lán kòtḗḗwa,
 āma gbé pó ma ní suabàḗ aḗ ku gḗḗpiie,
 ma toa yá bḗaíḗ na gḗḗbaḗ vī baḗ.

⁷ A ma yāma yázededḗnaḗ,
 á gbé pó á ma yādanε kūa á sḗuḗ!
 Asu vīakε sḗsḗaεḗ,
 ásu to gbéḗ á tḗbḗesia diwáḗ.

⁸ Kḗḗ ní sóso lán pḗkasawa,
 bléḗ ní ble lán ulawa,
 āma ma toa yá bḗaíḗ na láaa vīḗ,
 gbé pó ma ní suabàḗpiḗ aḗ ku gḗḗpiie.

⁹ Vu iu, vu iu Dii,
 fεε ní n gāsa gbāaḗ.
 Vu iu lá ní kè yāadeḗ gḗḗwa.
 Mmε n kwāsa zḗεzḗεḗ lḗ?

N dalagḗḗpi zḗ.
¹⁰ Mmε n gūgii bḗ ísiaḗ lḗ?
 Isi zḗḗ í pi!
 N zεbḗ ísia lutuḗḗnau
 gbé pó n ní bḗḗne aa bḗau.

¹¹ Gbé pó Dii ní bḗḗ εa su Siḗna ní kúkuakεaḗ.
 Pḗna láasai aḗ kú ní musu,
 pḗna ní yaalḗ a gḗḗzi,
 pḗsia ní wḗnaḗ a gḗḗza.

¹² Ma Dii, máme má á nḗseninina ū.
 Akεa ále vīakε gbḗnazimmikāḗḗ pḗ a wḗni de koaḗi?

¹³ Mapi á Kεna ma musu kpàle,
 ma dúḗḗna zḗnapèle,
 ḗ ma yá sḗáguā?
 Bḗyāi iḗ ku gili guu lá gu lé dḗ
 gbḗwetāna pḗ zḗ ní á midεaḗ pḗfḗ yāii?
 Gbḗwetānapī pḗkūma tḗn lai?

¹⁴ Gbé pó an kḗḗ bḗḗ gḗ níziε tia,
 aa ga ní gbāaḗ,
 pḗblea a kḗsāmá bḗ.

¹⁵ Ma Dii á Lua mi ísia í fεε,
 a ikooaḗ kḗḗfike.
 Ma tḗn Dii Zīgḗde!

¹⁶ Ma a yáḗ sḗso má kḗé á léu,
 ma ḗkḗála ma á dḗa.
 Ma musu kpàle, ma dúḗḗna zḗnapèle,
 ḗ má ò Siḗnadeḗne aa de ma gbéḗ ū.

Dii pḗ weea Siḗnadeḗwa

¹⁷ Vu iu, vu iu! Yelusaleḗ fεε zε!
 N pḗkūma toona pḗ na Dii ḗzī í mī,
 n aḗ kεεona pḗ í ní kε tālaatalaa í lèu ní a gbḗḗ.*

* 51:17 Zia 14.10, 16.19

18 Né pọ wà ní í n guuᵛ kee i f̄ zemikùn̄eᵛ,
né pọ wà ní gwá n guuᵛ kee i e d̀ò n ɔwao.

19 Músi m̀en plaε beeᵛ g̀enzi:
Wà n gboo n ḡᵛ bezia ũ,
mé imina ní f̄endao n gb̄éᵛ d̀èdè.

Déme f̄ᵛ ɔ̀l̄n̄ei?
Déme f̄ᵛ n ǹs̄e n̄in̄in̄ei?

20 Ȳ̀es̄ai n gb̄éᵛ ǹè,
aa kálea n zékpaawu píi.
Aa ḡᵛ yeel̄ea lán kp̀òo gbᵛwa.
Dii p̀kũma t̀má, n Lua ní wet̄à.

21 A yáí ma yāma sa w̄́le w̄́nade!

I z̄̀lema, i ke v̄́e no.

22 Má Dii n Lua, mi ze ní ma gb̄éᵛ.
Ma m̀è má a p̀kũma toona bᵛ n ɔ̀z̄i,
nýᵛ keona pọ í ní ke t̄alaatalaa í mi bau bo.

23 Má kpa n íadamadeᵛwae.
Aa òne yāa n̄ w̄́le wà t̄aa'oma,
ᵛ n ke b̀usu ũ,
aa t̄aa'ò n kpeᵛea lán t̄olewa.

52

1 Vu iu, vu iu Siᵛna!

Gb̄āa da ula ũ!

Lua w̄́le Yelusaleũ,
n̄ n p̀kasa í gb̄iaᵛ da,
gyaf̄ᵛdeᵛ ní gb̄ālen̄aᵛ ḡē ní guu bo.*

2 Yelusaleũ, b̀usu woloma,
f̄le z̄̀le n báawa.

N̄en̄on z̄̀z̄o Siᵛna,
m̀daona polo n n̄e.

3 Asa ma Dii ma m̀è:

Ma á kpámá p̄a,
mé má á bo ᵛasai.

4 Asa ma Dii Lua ma m̀è:
Ma gb̄éᵛ z̄̀bl̄è Egipi káau,
a gb̄ea sa Asiliᵛ gb̄āam̀n̄é.

5 Ǿ ma m̀è:
Ké bee d̄e kpelewa sa ni?

Asa wà ma gb̄éᵛ s̀le p̄a,
ᵛ an gb̄āam̀n̄edeᵛ Ìᵛ tid̄n̄la,
aaᵛ ma t̄b̄ēesi gᵛpii.†

6 A yáí tò má tó ma gb̄éᵛ ma d̄ᵛ.
Gᵛᵛ bee aaᵛ d̄ᵛ ké m̄ame ma d̄baa yápi ò.
Ao, m̄ame.

7 Baonakpana gbapelea gb̄ès̄is̄i musu maa fá!‡

Ale aafia kp̄awake,
àle baonakpa Siᵛnadeᵛe.

* 52:1 Zia 21.2, 27 † 52:5 Lom 2.24 ‡ 52:7 Lom 10.15

Aε suabayā'òné,
 àε me an Lua mé lé kible.
⁸ A gudōanao wiido,
 aale kúkuake sānusānu,
 asa aa wesī Dii εa sua Siōnale.
⁹ Yelusaleū ziadeo,
 à pūna ní gulakeao sānusānu,
 asa Dii Yelusaleū bò,
 à a gbéò nòse nīniné.
¹⁰ Lua a a gāsa pò a kua adoa gbāa olo bui píie,
 tooleledeo e pii lá wá Lua a a gbéò suaba.

¹¹ A fele, à fele, à bo we,
 ásu okā pò gbāleawao. §
 A gbé pò á Dii kpé pòo sea,
 à boleu, ío ku gbālesai.
¹² A bole ní leeleoo,
 á tá ní bàaleaoo,
 asa Dii Isailio Lua a zemikūé,
 i εa ào té á kpe.

Dii zòblena le stiōde

¹³ Gwa! Ma zòblena a gwea e,
 wa aà káfi, wa aà se lesí,
 ao fuañla musumusu.
¹⁴ Aà oa òòkpà, a de oa ū lo,
 aà me lile, a de me ū lo,
 o aà yápi dīmá.
¹⁵ Maa aà yá a εa bo bui dasio sae,
 mé kiao lé a gō kpaaūa aà ae,
 asa aa yá pò wi oné yāao e,
 aa yá pò aai ma yāao zé dō.*

53

¹ Déme bao pò wá mà sīi? *
 Déme Dii gbāa asiipi dōi? †
² Aà zòblena fèle aà ae lán lí vlāpaawa,
 lán lizina pò fù toole giuu à bolobòwa.
 Aà kákaa ge aà zea maa i ka à gbé wé bleo,
 aà kefenke i ka wà wéteaàzio.
³ Wà sakāaàgu wà bānebòè.
 Pòsiadeε, a gyāeo dōe dō,
 a de lán gbé pò wa ye wesieowa.
 Wa sakāaàgu, wi aà yādao.
⁴ Kási wá gyāo o a sea,
 à wá wāwāo dī a miwa. ‡
 O wa aà dīle gbé pò Lua aà gbè ū,
 gbé pò Lua okolompàè à widàwà ū.
⁵ Wà aà zō wá tàaeo yái,
 wà aà kè'ia wá yāvāio yái.

§ 52:11 2Kln 6.17 * 52:15 Lom 15.21 * 53:1 Lom 10.16 † 53:1 Zaa 12.38 ‡ 53:4 Mat 8.17

Ia pọ wa dāwàpi wá gbá aafia,
aà flàala iaᵛ mé wá gbāgbā.

6 Wa sāsā wápii lán sāᵛwa, §
baade azía zé sè,
ō Dii wápii vāikea dīè.

7 Wà aà wētā wà widàwà,
ō i lēwēaao lán sā pọ wàle gé a kòlokpaiwa,*
a nīle kpé lán sā pọ wàle a kākēlewa.†

8 Wà aà kù ní gbāao,
wà yákpalekèaàᵛ.
Wà aà bọ dúniau ma gbéᵛ taae yái,
wà aà dè an gbēgo pọ lé ní dá ũ.
Gbé pọ kú aà gᵛᵛᵛ,
an déme yápi làasookèi? ‡

9 Baa ké i yápāsikeo,
mé wi ma à eētò, §
wà aà mia kpàkōi ní dàakenaᵛ,*
ō wà aà vī ᵛde miau.†

10 A kà Diigu à aà kē'ia aà taasike.‡
Lá à azía kè taae awakpabᵛ ũ,
a buike, aà wēni a gbàakū,
Dii pōēā i bᵛᵛleke aà sabai.

11 Aà taasikea gbea a ea àᵛ wēni vī,
i a namable.
Ma zòblen maapi a to yá bᵛ ní gbéᵛ na dasi,
ké aa aà dō yái,
asa a ní yāvāi di a miwa.

12 A yái má aà baa daaa ní gbēzᵛᵛᵛ,
a zī ài kpaale ní gbāadeᵛ,
asa à gī a wēnii e à gè gào,
wà aà gwà doū ní dàakenaᵛ. §
A gbē dasiᵛ duuna sè,*
à kulekè Luae taaedeᵛne.†

54

Yelusaleū dafu

1 Ma Dii ma mē,
n fii pọ ni ne'io,
koo pūna ní pᵛna wiio.
N gbé pọ ni nᵛwāwākeo, gulake.
Asa n gbé pọ n gō pākpānzi,
n ne dasi aᵛ de nᵛe pọ a gō aedòwà póa.*

2 N n zwàakpe gu káfī,
n a zwāa yàasa kú,

§ 53:6 1Pic 2.24-25 * 53:7 Zia 5.6 † 53:7 Maa 14.61, 1Pic 2.23 ‡ 53:8 Zin 8.32-33 § 53:9 1Pic 2.22 * 53:9 Luk 23.33 † 53:9 Mat 27.57-60 ‡ 53:10 Zin 2.23 § 53:12 Luk 22.37 * 53:12 Ebe 9.28 † 53:12 Lom 8.34 * 54:1 Gal 4.27

n̄ a ba gb̄akū,
 n̄ a líb̄ péle giūgiū.
 3 Asa n̄yō ɔta ɔplaaí n̄ zεεo,
 n̄ gb̄éɔ buiɔ bùsu símá,
 aai z̄ɔle n̄ w̄éle ziaɔu.

4 Nsu víakεo, asa wí a n̄ kūo.
 Nsu wideo, n̄ gee a gō kpa n̄ w̄éio.
 N̄ èwaasogɔɔ wíyā a sāngu,
 n̄ gyaable n̄ geeo kpánwei yá a d̄ongu bo.

5 Asa mapi n̄ Kena máme má n̄ gō ũ,
 ma tón Dii Zígōde!
 Ma Isailiɔ Bona, an Lua,
 ma kua adoaε,
 wí memεε dúnia píi Lua.

6 Má n̄ gb̄esi
 lán n̄ɔe p̄ɔ wà p̄akp̄ai aà p̄ɔ yàwa.
 Mapi n̄ Lua má εa n̄ kú
 lán èwaaso n̄okpama p̄ɔ à giíwa.

7 Ma n̄ to we yāa yɔɔ gíε,
 āma má εa n̄ si ma sūuu z̄ɔ yái.

8 Ké ma p̄ɔ f̄è, ma b̄ɔ n̄ kpe gɔɔpla,
 āma má w̄enad̄one gb̄éke láasai musu.
 Ma Dii n̄ Bona máme má ò.

9 Lá ma legb̄è N̄ɔee gɔɔ,
 ma m̄è í a da dúniaa bo,†
 màa ma legb̄è gb̄ā b̄ɔ,
 ma m̄è ma p̄ɔ a f̄enzi mà n̄ lele bo.

10 Baa tó gb̄èsis̄iɔ làa mé s̄is̄iɔ gb̄òo,
 ma gb̄ékea láa n̄ kíio,
 ma bàakuanno aafia yá a gbooo.
 Ma Dii n̄ w̄enad̄one máme má ò.

11 W̄éle w̄enade p̄ɔ z̄àa'iana ì a suumpapa,
 mé gb̄èe i n̄ n̄ɔe n̄inio,
 má εa n̄ kále n̄ tiik̄azio,
 má n̄ ã daale safiíwa.

12 Má n̄ bíi misonaɔ ke n̄ lubiio,
 má n̄ bíib̄oɔ ke n̄ gb̄ediio,
 má n̄ bíi bo n̄ gb̄è bεεεdeɔ.‡

13 Ma Dii, má yāda n̄ gb̄éɔne píi,§
 n̄ néɔ aafia aɔ z̄ɔ.

14 Yázeɔe a n̄ gba gb̄āa,
 gb̄āam̄ɔa gb̄éɔne a z̄à k̄unno.
 Nȳɔɔ p̄ɔe vía vío,
 gili a ḡenguɔ.

15 Tó wà l̄èlema, bee i b̄ɔ ma kíio,
 gb̄é p̄ɔ l̄èlema a mikpama.

16 Gwa! Máme ma sia k̄è,

† 54:9 Daa 9.11 ‡ 54:12 Zia 21.18-21 § 54:13 Zāa 6.45

A léle pã ma pœã kesaiò,
 ma yã'o kpásãa tá aò na.
 12 Asa á bõle ní pɔnao,
 wa dɔaaé ní aafiao,
 gbèsisìbò ní sìsìbò koo pūna ní gulao á aε,
 sèali píi a ɔtaale.
 13 Pèlìbò bõle leaaò gbεu,
 gbélibò bõle lesikaoo gbεu.
 Bee aò ma tɔbò
 seela láasai pò a súuli kpáleo ũ.

56

Bui píi suabaa

1 Ma Dii ma mè:
 A zε ní yázedeo,
 í yãke a zéwa,
 asa ma sɔu mà ní á suabaaò,
 má làa ní á bɔa maaò.
 2 Báaaden gbé pò lé bee ke
 a yápi kŭa ũ.
 Ili kámabogɔɔ pò má dīle gbãleo,
 à ɔbòle vāi píiu.
 3 Buipāle pò nàa su o
 má we à gē ma gbéɔ guuoo.
 Gbé pò a le wia su me
 lí giin a ũo.
 4 Asa ma Dii ma mè:
 Tó gbé pò wà ní le wìbò ma kámabogɔɔ yādà,
 tó aa zè ní ma pœão,
 mé aa ma bàakuańbò yá kŭa,
 5 má ɔgbekené ma kpéu,
 an maa aò de negɔɔ ní nenɔɔla,
 má ní tó na kē a gɔwa,
 tópi aò láaa vío, a ga bauo.
 6 Buipāle pò aa nàa aa zikemeε,
 aa ye ma tói aa zɔblemεɔ,
 aali kámabogɔɔ pò má dīle gbãleo,
 aa ma bàakuańbò yá kŭaò,
 7 má géńbò ma sīsì pò a kua adoa musu,
 má tó an pò ke na ma sísikpeu.
 Má ní sa pò aai o ma gbagbakìbò sí
 ní sa pò wì a pò káteu à tékŭbò,
 asa wa me ma kpéε bui píi lousisikpe.*
 8 Ma Dii Lua pò mi Isaili zìzɔɔ kãaa ma mè
 má εa gbéɔ kãaa káfì gbé pò kãaaò guu.

Lua yákpalekea ní ānabi vāi

9 Sèa nòbɔɔ píi, à mɔ pòble
 ní lákpe nòbɔɔ píi.

* 56:7 Mat 21.13

10 Isaili gudɔ́anaɔ́á v̄iáɔne píi,
 aa a kee gbáeo,
 gbě lénanaaleaɔne, aali gbokε d̄so,
 aaɔ wúlea ní nana'oaɔ, aa ye ii.
 11 Gbě asiadeɔne, blε lí mómáɔ,
 d̄aaana p̄ó yáε d̄soɔne.
 An baade a p̄oéá zé sè,
 an baade z̄ia m̄i m̄endo ài àle wεεle.
 12 Aaí ok̄ɔε: A m̄o wà v̄éε wεεle,
 wà í gbāa mi wà a de kε.
 P̄ó p̄ó m̄ò ní gbāo a m̄ó ní ziao,
 iɔ de gbā p̄óε beea maamaa.

57

1 Gbēmaɔ lé midε,
 mé a yá lé k̄áada gbēelao.
 Wà luayāmanaɔ s̄εle lé táńno,
 mé gbēε làasoo i kawào.
 Lua lé gbé maapiɔ si músi p̄ó lé m̄ówa.
 2 Zemaasenapiɔ lé ḡo ní aafiaɔ,
 aa kámabo ní wúlek̄iɔwa m̄iau.
 3 Apiɔ s̄o, à m̄o la á m̄asoken néɔ!
 Gbās̄ide ní k̄áaluao buiɔn á ũ!
 4 Dé ále a lánik̄ei?
 Dé ále á lé yàasa εlewà
 ále á léna b̄oèi?
 A t̄aaε néɔ! A bui m̄oafilideɔ!
 5 A mε ĩ lua t̄ái lí gb̄èneɔ gbáu
 ní liḡon yàasaɔ píi.
 I sa'o ní á néɔ swai
 ní gbè lookpaaɔ z̄ieo.
 6 A ze ní swa gbè p̄óɔp̄oɔ,
 ōmε á baa ũ.
 Ao, ampiɔ a it̄olemá,
 a ní gbá p̄wenti.
 Lá m̄aaε, má ḡi t̄osiiwáε?
 7 A d̄oε'lik̄ek̄ii k̄ek̄e s̄is̄i les̄i musu,
 wek̄ii i dede ge sa'ou.
 8 I á zeeɔ péle kpé kpeleli saε.
 A p̄ákp̄amazi,
 a á zwāa w̄olowá,
 a dede a da á wúlek̄ii yàasaa.
 A ledoūk̄è ní á yenzideɔ,
 a wuleńno, a ɔlia ní plei.
 9 A n̄isi gb̄ewá,
 a fele ní kibεgetao,
 a tulalelè maamaa,
 A a z̄inaɔ z̄i bùsu z̄áz̄au,
 a ázia bùsa e bedau.
 10 A ázia kp̄asa ní tá dasi oao,
 i d̄ó ké a zé kuoo.
 A ázia lè ní láo, ō á ȳéε i láao.

11 Dé ále bílikewà ále víakèè
 ̄ a fele ní m̄afilioi?

Ma yá i d̄águo,
 i ma yáda á s̄uo.

Ké ma nilé à gègè yáí
 ále víakem̄eoa?

12 Má á yānakpaa áziawa ní á yākeao ekaé á ɔzi,
 a káfiakéó.

13 Tó a wēna wii lè,
 á ziad̄ab̄o p̄o á k̄aāo á b̄o m̄è!

Aa gē ní íanao píi,
 baá lé'iana a ní séle.

Gbé p̄o n̄amazi mé a b̄usu túbible,
 ̄me a ḡo ma gb̄es̄is̄i p̄o a kua adoa ví.

Lua gb̄é gb̄ágb̄aa

14 Dii m̄è: A zékpa! A zékpa!

Ali mīnao bibi!
 A p̄o p̄o wa gēnalewà gága ma gb̄é zéu!

15 Asa ma Lua Musude má deńla,
 má kú ḡōpii mé ma tó kua adoa.

Ma m̄è: Ma be ku gulēs̄i p̄o a kua adoau,
 má kú b̄o ní n̄senie s̄uuudeo.

Mi s̄uuudeo gba wēni dafu,
 mi n̄seniedeo gba s̄o.

16 Máo yágagańno láasaio,
 ma p̄o āo paan̄zi ḡōpiio.

Tó m̄aae, ma p̄okeao ȳēe a láa,
 an ían wēnide p̄o b̄o ma k̄í a ḡēzea.

17 An gb̄ēble'ai t̄aae mé ma p̄o f̄ē,
 ̄ ma ní gb̄é ma ulené ní p̄okp̄ēneo,

̄ aa ḡi b̄o ma kpe,
 aa ní p̄oē zé s̄ē.

18 Baa ké ma ní yākeao è m̄aa,
 má ní gb̄ágb̄a, má ní t̄alakpa,

má ní s̄o n̄ininé vl̄évl̄ē.

19 Má tó ma s̄aukpaa āo d̄o ɔɔbnapio léu.

Ma Dii ma m̄è má aafia kpá
 gb̄é p̄o kú z̄āo ní gb̄é p̄o kú k̄aiowa,*

mí ní gb̄ágb̄a.

20 V̄aik̄enāo de lán ísia í p̄ap̄aak̄owawa.

A í lío ku k̄ilikilio,
 a ikooāo ì fele ní p̄eleao ní gb̄as̄io.

21 Ma Dii ma m̄è
 v̄aik̄enāo āo aafiao.

58

Leyea stande

1 Wii lé gb̄áugb̄au,

ńsu n̄ n̄zia k̄úk̄uo.

N n̄ b̄o fele musu lán kuu'owa.

* 57:19 Efe 2.17

Ma gbé̄̀ t̄̀aae kpàwakené,
 Yakɔbu buipio duunaɔ oné.
 2 Aaio ma kii weele lá gu lé dɔ,
 an m̄esa i w̄a ma yákeaɔ d̄sai
 lán bui p̄o i yáke a zéwa
 ili p̄akpa a Lua yādileaɔziowa.
 Aai yágōgōa a zéwa gb̄eaa,
 aaio ye mà s̄n̄zi.

3 O aai ma la: B̄oyai wa leyèi,
 ké n̄le wá gwao ni?
 B̄oyai wa wázia b̄usaine,
 ké n̄ wá f̄an vīo ni?

Gwa! A leyeḡo i ázia p̄eã ke,
 mé i á zikenaa wet̄a pii.
 4 Gwa! A leyea i mid̄e n̄ lekpaao ní s̄oleo,
 i k̄o gb̄e n̄ okū gb̄aao.
 A f̄o leye lá ále ke gb̄aewa
 mà á lo ma musue?
 5 Lá ma leye dil̄en wee?
 Ziabusaa ado yá n̄ee?
 I ke mip̄eaa lán kpoot̄ewa
 ge wúlea túfuu ní zw̄ankasa kákaaálao yá no.
 P̄o p̄o i me leyen wea?
 Bee mé i kamagua?
 6 Leye p̄o má dil̄e min keo lò?
 A vaikenaɔ gala polo gb̄é̄wa,
 à zuub̄ole gb̄é̄ne,
 à gb̄é p̄o w̄ale ot̄m̄áo gbae,
 í gb̄aam̄o gb̄é̄ne mid̄e pii.
 7 A bleli n̄andenāe,
 à w̄nade besaide dile.
 Tó a gb̄é è be puizi, à p̄o nai.
 Tó i bàale á medoūdeeo,*
 8 gu a pué lán íat̄e bileawa,
 á ḡo maa a b̄ole àanno,
 á maak̄ea a zemik̄úé,
 ma gawi io té á kpe.
 9 Tó a lez̄umazi sa, má wewá,
 tó a wiil̄emazi, má oé: Má ké!
 Tó a gb̄aam̄o gb̄é̄ne mid̄e á guu
 ní ot̄ond̄ak̄owao ní yāp̄asi'oa,
 10 tó a n̄andena gb̄a á p̄eã ble,
 mé a p̄o kpà w̄enadewa à k̄a,
 gu a pué gusiau,
 gubeebee a ḡé lán f̄aanewa,
 11 mío d̄aaé ḡo pii.
 Má tó p̄o m̄owá gu ték̄uau,
 má á wá baasaé,
 ío de lán swalu m̄osedewa,

* 58:7 Mat 25.35

lán nibɔna pɔ a í lí baowa.

¹² A á bezia zi fele,
á á wéle pɔ káleá à gègè vu,
wi méé bíigbooa ní uazíɔ kèkenaɔ.

¹³ Tó ále gbabɔ kámabogɔɔzío,
mé ále ázia pɔeá ke ma gɔɔpiwao,
tó a mè kámabogɔɔzĩ na,
mé a ma gɔɔpi díle gbia,
tó á díle gbia mé a á bɔɔle tò,
tó i ázia pɔeá keuo,
mé i yāyaaabɔleuo,

¹⁴ á pɔ a kea na,
mí tó àò kible bùsu gulešíu,
mí tó à á dezi Yakɔbu túbible.
Ma Dii ma lé mé ò.

59

Gbée duuna bɔa gupuu

¹ Dii ɔ i ke geseũ à kēsā á suabaaio.

Aà swá i ke gbāa à gí yāmaiwáo.

² A yāvāio mé á kékɔwa ní á Luao,
á duuna mé tò à a wé gòwá,
š à gĩ á yāmai.

³ Asa gbēde'au gókpa á ɔwa,
á taaeɔ á ɔkɔɔ pà.
Ee mé ɔ dɔ á léu,
io yákpaaanla bɔle.

⁴ Gbēe lí wiile yázedeio,
gbēe lí síana'o yákpaleuo.
Aaĩ ze ní yāpāo, aaĩ ɔ eto.
Aaĩ nɔsi yákele ũ,
aaĩ ne'i gude ũ.

⁵ Aaĩ mlě gbe pipi,
aaĩ dānsaba tá.
Tó gbé ní gbe blè, a gae,
tó gbé wĩ sɔ, kyá a bɔ.

⁶ An bapio lí pɔkasa keo,
an ɔzípíɔ lí pɔ nańzio.
An yákeɔá gudee,
aa ɔdĩdi yāpāsiwa.

⁷ An kèse leeũ ní vāikeao,
aaĩ yāesaide de àanno.
Gudelaasoo aaĩ ke,
aaĩ ásoo ní músio kpánzi.

⁸ Aa aafia zé dɔo,*
yá dɔɔde kú ní tufauo.
Aaĩ zé kolekolea da,
gbé pɔ beuo lí aafia dɔo.

* 59:8 Lom 3.15-17

9 A yáí tò yázede zàkūwanɔ,
 mé yāmaa i wá leo.
 Gupua wá wé dɔi,
 ɔ gusia wa su è,
 gukēa wá me wáì,
 ɔ gubeebee wá beu.

10 Wi ɔdɔ gíi lán v̄iɔwa,
 wi ɔmalemale lán wesaideɔwa,
 wi gēnale fáane lán guluuluuiwa.
 Wá gbāa fá,
 ní beeo wá de lán geɔwa.

11 Wi wiile lán waiɔwa,
 wi ɔɔɔ wēnannɔ lán felenaɔwa.
 Wá wé ɔ dɔ yázedei, wili eo,
 wá me wá wá wá suaba, a zāwanɔ.

12 Asa wá tàaeɔ kòne,
 wá duuna wá dá yáú.
 Wá tàaeɔ z̄lɛwá,
 wá wá yákeɔ d̄ɔ sa.

13 Wa bɔ Dii kpe wa mɔafilikèè,
 wa gi wá Luazi,
 yákpaaanla ní kíiwáio i dɔaawēe.
 Ee kò wá s̄ɔ guu, àle bɔle wá léu.

14 Maa yázede p̄ɔɔbɔzākè,
 maakea zea kāaa,
 síana gēmbɔle gāae,
 yá d̄ɔɔde kua gēkiwa.

15 Síana gbezákpa,
 wí ɔz̄ɔ gbé p̄ɔ kè v̄aiwawa.

Dii wekpale gwà, à kèè íi,
 asa yázede kuo.

16 A è gbé maae kuo.
 Ké yákekeneae kuo, à ðiwà.
 ɔ à suabaze b̄ɔ ní a ḡɔsagbāakeo,
 à gbāa'è a maakeawa.

17 A maakea dà mò ula ũ,†
 à suabaa kpà mò fua ũ,‡
 à t̄ɔsima dà p̄ɔkasaɔ ũ,
 à aiapási kàkaala ulada ũ.

18 A fiabo gbéɔne ní yákeawa,
 a p̄ɔkūmabɔɔ a ibeeɔwa,
 a t̄ɔsi a w̄leɔwa,
 i aseae ke ísiabaadeɔne a zéwa.

19 Be'aedeɔ v̄lake Dii t̄ɔe,
 gukpedeɔ aà gawi da gb̄ia,
 asa a mó lán í guf̄ɔawa,
 lán í p̄ɔ Dii lé'iana lé ɔz̄ɔiwa.

† 59:17 Efe 6.14 ‡ 59:17 Efe 6.17, 1Tes 5.8

20 Yakɔbu buiɔ Bona a mɔ Siɔna
gbɛ́ pɔ́ mikɛ̀ ní duunaɔwaɔ kíi. §
Ma Dii máme má ò.

21 Ma Dii ma mɛ̀,
ma bàakuaɔnɔ yán ke:
Ma Nisina pɔ́ kúwá
ní ma yá pɔ́ má dàé á léuo
a bɔ́ á léuo ge á néɔ ge á tɔ́naɔ
za gbã e gɔ́pii.

60

Siɔna gawi zia

- 1 Fɛɛ tɛkɛ, asa n gupua m̀ò,
Dii gawi p̄sima.
2 Gwa! Guluuluu kù dúniaa,
gusia kùɛ a gbɛ́ɔwa.
Mpi s̄s̄, Dii a bilɛma,
aà gawi i bɔ́ma.
3 Buiɔ mɔ n gupuaɔ,
kíaa s̄s̄ n pípia í gbãai.
4 Wɛzu gugwa ñ liai,
aa kàaa píi, aalɛ mɔ́ n kíi.
N nɛḡɔɔ b̀ò za z̄ãz̄ã, aalɛ su,
wa n nɛnɔɔ naaa ní gbàt̄ɛɛu, wàɛ suɔnɔ.
5 Tó n bee è, n pɔ́na a pisi n oawa,
n ǹòsɛ a yáalɔ kua nzia dakiwa.
Wa n gba ísia baa àizɛɔ,
wa m̀ɔnɛ ní buiɔ pɔ́maaɔ.
6 Yiongo waiɔ li n b̀usua,
Madiá ní Efa b̀usu yiongo né bɔ́lɔɔ.
Seba b̀usudeɔ mɔ́ píi
vua ní tulaleti ḡinanaɔ sɛa,
aalɛ ma yákeɔ baokpa.
7 Wa Kedaa b̀usu pɔ́tuɔɔ káaanɛ píi,
wa Nɛbaioɔ s̄as̄aɔ kpama ñ n b̀ɔ̀lɛkɛ̀ò,
wi sa pɔ́ í kamagu òò ma gbagbakíwa,
mí a kpé gawide gawi káfiò.
8 Bóme táa'ò lé su lán louwa,
lán felenguuluɔ sua ní kpéuwa keei?
9 Isiabaadeɔ lé káamazi we,
isia gó'ilɛnaɔ mé zemikūa we.
Aa b̀ò ní n néɔ za z̄ãz̄ã,
aalɛ mɔ́ ní ní ánuɔɔ ní ní vuaɔ
ma Dii n Lua tɔ́bɔ́i,
asa ma Isailiɔ Lua ma kua adoae,
má gawi pisima.

10 Buipáɛɔ ɛa n bíiɔ bo,

an kíà zíkene.
Baa ké ma n gbē ní pɔfēo yāa,
má wēnadōne ma sùuu yáí sa.

11 N bíiboleo aao wēae gɔɔpii,
aaliɔ taao fáane ní gwāasínao,
ké buiɔ mone ní ní àizeeo
ní ní kíà kpán'aekea.*

12 Asa bui ge kpala pɔ i zɔbleneo a midēe,
wa ní bùsuɔ dēelēmpa míɔmiɔ.

13 Wa mone ní Libā bùsu gawio,
pēliɔ ní kpēliɔ ní séliɔ píi,
ké mà e zābleò ma kúkiíwa,
ma gbadibɔpi iɔ gawi ví.

14 N wetāna néo mo kúlene,†
gbé pɔ aa sakàngupiɔ wúlene n gbázi,
aai one Dii wéle
Sìona pɔ Isailiɔ Lua pɔ a kua adoa kàle.

15 Baa ké gbéɔ zàngu yāa
aa pākpanzi,
gbēeli gu baaví n guuo,
má n ke íandábo láasai ũ,
gbéɔ iɔ pɔnakèò e ní buiwa.

16 Nyɔ buiɔ ví mi,
an kíà yó kpama,
níɔ dō máme máa Dii n Suabana ũ,
Yakɔbu Lua gbāade n Bona ũ.

17 Má mó ní vuao mɔgotē gbēu,
ánusu sɔ mɔsi gbēu.
Má mó ní mɔgotēoli gbēu,
mɔsi sɔ gbē gbēu.
Má aafia dilene n laaidɔmade ũ,
má yázede dane n gbāade ũ.

18 Wa yāpási súu ma n bùsuu lo,
ásoo ní músio a sɔ n bùsu zɔleio.
Wa tókpa n bíie Suaba,
n boleɔ sɔ Táasi.

19 Íatē ali gupune fáane lo,
mɔvua í gbāa a gupune lo.
Ma Dii máme máo de n gupua ũ gɔɔpii,
mapi n Lua, máme máo de n tekea ũ.‡

20 N íatē a gē kpéu bauo,
mé n mo a osikeo,
asa máme máo de n gupua láasai ũ,
n ɔɔlɔ a midē sa.

21 N gbéɔ aao maa píie,
mé aao bùsu ví gɔɔpii.
Aao de lí pɔ má bà vlāpaa ũ,
ma ɔgbē ũ ma zāblea yáí.

* 60:11 Zia 21.25-26 † 60:14 Zia 3.9 ‡ 60:19 Zia 21.23, 22.5

22 An gbé pọ́ késáarízi
 a kọ́ à ka gbẹ̀on òaa sọo,
 an gbé pọ́ kpẹẹ ní guu,
 a gọ́ bui zọ́ ń.
 Mámẹ́maa Dii,
 má yápi kẹ a gọ́wa ní wáao.

61

Dii ẹ́fáaigọ́

1 Dii Lua Nisína kua,
 à ma sẹ mà baonakpa taasideonẹ,*
 à ma zí mà pọ́siadeo gba sọ
 mà zìzọ́ gọ́a wéé ń ní dakpẹunao gbaeao kpàwake,
 2 mà Dii gbẹ̀kẹkẹnẹgọ́†
 ní wá Lua tọ́simagọ́o oné,
 pọ́siadeo nòsẹ i níni píi.‡
 3 A ma zí mà fùakpa Síona ọ́lọ́nàonẹ túfu gbẹu,
 mà pona nísi dọ́má an gbàsíkpa gbẹu,
 mà táasilea pọ́kasa dané an káгаа gbẹu.
 Aaọ maa, wíọ mẹné
 lí pọ́ Dii bà azia tọ́ba yáio.

4 Aa bezia sà zizi vu,
 aa pọ́ pọ́ wà a deelepà yáao kẹkẹ,
 aa ea wéle pọ́ gò da wáiwai za káauo kále lo.

5 Bui zìloo á pọ́ dádáé,
 buipáleo á bua ní á vẹebuọ sẹwaé.

6 Apio sọ, wa mée Dii gbàgbanao,
 wa á sísi wá Lua zíkẹnao.
 A buio àizẹẹble,
 á íanadá ní ní pọ́maa.

7 Ma gbéọ ase a lẹe pla
 wí pọ́ wa dàmá gbẹu,
 aa pọ́nake ní ní baao
 an gẹekpanweia gbẹu.
 Aa gọ́ búsu lẹe pla ví,
 pona láasai aọ de ní pọ́ ń.

8 Asa ma Dii, yázedé mé ì kamagu,
 má za pọ́siamá ní gbàableamáogu.
 Má ní ase kọ́má ní náaio,
 ma bàa aọ kúnno gọ́pii.

9 Waọ ní buio dọ́ dúniau,
 an néo tọ́bo bui píi kíi,
 gbé pọ́ ní é píi i dọ́ ké
 aa de gbé pọ́ ma báaadàríguo ń.

10 Mi pọ́nake ní Diio maamaa,
 ma pọ́ na ma Luawa,
 asa à suabaa nàmazi pọ́kasa ń,

* 61:1 Mat 11.5, Luk 7.22 † 61:2 Luk 4.18-19 ‡ 61:2 Mat 5.4

à bɔa maa dàmeεε ula ũ,
 lán nɔsena pɔ́ kákakèwa,
 lá aà nɔ́ pɔ́ a zǎblebɔɔ fɪwawa. §
 11 Lá tɔɔle ì to pɔ́ bɔlewa,
 mé bua ì to pɔ́wena fele,
 màa Dii Lua a to yázede ligua,
 a to wà ma táasile bui píi wáa.

62

Yelusaleũ dafu

1 Sibna yáí máɔ níleao,
 Yelusaleũ yáí ma lé a gɔ́ kpaauao
 e a ge bɔ̀d maa lá gu ì dɔwa,
 e a suabaa ge àɔ pípi lán sètewa.
 2 Buiɔ́ n bɔa maa e,
 kíaɔ wesi n gawile nípii.
 Wa tɔ́ dafu pɔ́ a bɔ́ Dii léu kpáne.
 3 Nyɔ̀ɔ de lán tulu gawidewa Dii ɔ̀zì,
 níyɔ̀ɔ de kíafua ũ á Lua ɔ̀lau.
 4 Wa mene Bezia bau ɔ̀bɔ,
 wa n bùsu sísi Guwaiwai bau ɔ̀bɔ.
 Waɔ mene Mapɔ̀eawéle,
 n bùsu sɔ́ Nɔ̀zǎe,
 asa Dii pɔ́ aɔ dɔma,
 mé n bùsu a zǎkeààɔ.
 5 Lá èwaaso ì wéndia sé,
 màa n Kena a n sé.
 Lá nɔsena ì pɔ̀nake ní a nɔɔ,
 màa n Lua a pɔ̀nakeɔnɔɔ.
 6 Yelusaleũ, ma gudɔ̀anaɔ dile n bíiɔ́ musu,
 aɔ níleao fáane ní gwáasinao píi.
 A Dii sísinaɔ, ásu kámaboo,
 7 àɔ zeaàzi e a ge Yelusaleũ kále,
 i aà ke wéle pɔ́ dúnia àɔ aà táasile ũ.
 8 Dii ladà ní ɔ̀leleao,
 a ò ní a gása gbáa dɔaɔ à mè
 á á blewe kpá á ibeɔ̀wa bau ɔ̀bɔ,
 buipáleɔ vèe pɔ́ a a zíkè mi ɔ̀bɔ.
 9 A kèkenaɔ ble, aai ma táasile,
 vèekɔ̀zɔ̀zɔ̀naɔ mi ma kpé kpele.
 10 A bɔle! A bɔle wénkpe!
 A zekεke gbéɔ̀ne!
 A kpá! A zeda kpá! A gbɔ̀ gágau,
 í gudɔ̀kɔ̀ekíi dile buiɔ̀ne!
 11 Gwa! Dii kpáwakè e dúnia léwa:
 O Sibnae aà Suabana lé mó.
 Gwa! A a asea kúa

mé a a zì ài kpán'ækéa.*

¹² Wa mené Lua gbéó,

gbé pò Dii ní bóo.

Wa mené Wa'oliai, Bezianlbo.

63

Dii t̄simaḡo

¹ Déme b̄ò Èd̄oũ b̄usuu, àl̄e m̄ó,
à b̄ò B̄ozela, aà p̄okasāo t̄à keei?*

Déme lé ḡosaḡosa t̄áa'o ní gb̄aa z̄ōo,
a ula gawide daa keei?

Mám̄e, mále z̄iblea kp̄awake,
má gbéó suabaa gb̄aa ví.

² B̄óyái n ula ní n p̄okasāo t̄à
lán gbé pò òz̄ò v̄ēf̄ēk̄īu p̄ówai?

³ Ma òz̄ò v̄ēf̄ēk̄īu mado,
gb̄ēe kuman̄o, baa do.
Ma òz̄ò buīowa ní p̄okūmao,
ma k̄èse t̄ómá ma p̄of̄ē yái.

An au f̄áf̄a ma p̄okasāowa,†
ma ula gb̄ās̄ik̄p̄à píi.

⁴ Asa má t̄simaḡo k̄ūa ma s̄ōu,
ma gbéó boḡōo k̄à.

⁵ Ma gugw̄agwa, gb̄ēe ku à d̄omaleo,
yá ð̄ia ké gb̄ēe ku à ma gba gb̄āao.
O ma z̄ible ní maz̄ia ḡàsa gb̄āao,
ma p̄okūma mé ma gba gb̄āa.

⁶ Ma òz̄ò buīowa ní p̄of̄ēo,
má t̄ò ma p̄okūma í z̄òlemá,
ma ní au k̄òle z̄íle.

Dii gb̄ēke galik̄ea

⁷ Má Dii gb̄ēke galik̄e ní aà t̄ásileao,
asa à yápii k̄èw̄ēe wá gwaa guu,
à yámaa dasi k̄è wá Isailīone gb̄ēke guu.

⁸ A m̄è: Aa de ma gbéó ū,
aa m̄of̄iliyā kem̄ēēo,
ō à ḡò ní Suabana ū.

⁹ A d̄ó̄n̄o ní taasik̄ea guu píi,
aà ae malaika ní suabà,
à ní bó ké a yeñzi à ní w̄ēnagwà yái.
A ní sea za yāyāa a ní k̄ūa.

¹⁰ Kási aa b̄ò aà k̄pe,
aa aà Nis̄ina p̄o yàè.
O à mik̄ped̄oné à ḡò ní ib̄ēe ū,

* **62:11** Isa 40.10, Zia 22.12 * **63:1** Isa 34.5-8 † **63:3** Zia 14.19, 19.13, 15

à zìkàrínɔ.

11 Ǿ Mɔizi gɔɔ yá dò aà gbéɔgu aa mè:
 Lua pò bùa ní a kpàsa dàdãnao ísiawa,
 à a Nisína dàrúgu ku má ni?

12 A a gâsa gawide pòo Mɔizi ɔplaai,
 ɔ à í zòe ní aε,
 ké à tɔbɔ e gɔɔpii yáí.‡

13 A gèrínɔ í títiu, aai gẽmbɔleo
 lán sɔ́ pò lé bàale guwaiwaiuwa.

14 Ǿ Dii Nisína ní gbá íampakii,
 lán zu pò wà gèrínɔ swadɔɔɔwa.
 Maa n dɔaané,
 ké n e tɔbɔ yáí.

Suabaa wii

15 Kua za musu wékpale n gwa,
 kua za n guleɛí gawide pò a kua adoau.
 N pásí ní n negɔnkeo tón lá?
 N gi wēna ní sósobio keiwēε.

16 Baa tó Ablahaũ wá dɔo,
 níme ní wá Mae ũ.
 Baa ké wá yá i dɔ Isailiguo,
 Dii, níme ní wá Mae ũ,
 n tón wá Bona za zi.

17 Dii, bóyáí ní tò wa zã n zéwai?
 Akεa n wá swá gbãakù,
 ɔ wá n vɔa vɔo ní?
 Eε su wápi n zòblenaɔwa,
 gbé pò ní sè buiɔn wá ũ.

18 Wá gɔ̀ bùsu pò ní kpàwá vɔ gɔɔpla,
 ɔ wá ibεεɔ m̀ò ɔzò n kpéwa.

19 Wá de lán gbé pò ní iko vɔmáɔɔwa à gègẽ,
 lán gbé pò n tó kúmáɔɔwa.
 Kai! Tó n musu wē n pila,
 gbè̀sísíɔ lualua n aε.

64

1 Nyɔɔ de lán té pò kù yàa giiwa
 a tò ípiwa,
 n ibεεɔ i n tó dɔ,
 buiɔ i gilike n aε.

2 Asa ké n pila yãa,
 n dabudabu pò wá a fãn vɔo kè,
 gbè̀sísíɔ lualua n aε.

3 Dii pò ì yãke gbé pò an wé dɔaàziɔne,
 mé ì ke n bàasio, wi e yãa gueio.
 Gbēε swá i mao, gbēε i wεsieo.*

4 Ni ze ní gbé pò n yáli sãaàguoo,
 gbé pò ì yãke a zéwa ní pɔnao.

‡ 63:12 Bɔa 14.21 * 64:3 1Kln 2.9

Ama ké wa duunakè, n fěwázi,
 wá kuò à gègè, kpelewa wá bɔui?
 5 Wápii, wa gɔ gbálea,
 wá maakεαɔ píi de lán bɔbɔwa.
 Wápii wále i'o lán lí láwa,
 wá yāváikea a gēwanɔ zéa lán íanawa.
 6 Gbēe lé n sisi ɔɔ,
 gbēe i fεε lé zεzenzi ɔɔ,
 asa n n wé gāwēε,
 n wá kpá wá yāváiɔla.

7 Kási nímε ní wá Mae ũ Dii,
 gín wá ũ, wá bonan n ũ,
 n ɔgben wá ũ wápii.
 8 Dii, n pɔ su pawázi à gēagēo,
 wá yāváiɔ su àɔ dɔngu gɔɔpiio.
 Wá wεgwa, n gbéɔn wá ũ wápii.
 9 N wéleɔ gò gbáa ũ,
 baa Siɔna gò gbáa ũ,
 Yelusaleũ gò guwaiwai ũ.
 10 N kpé gawide pɔ a kua adoa
 pɔ wá deziɔ n táasilèu tekù,
 pɔ pɔ wá pɔ dɔwàɔ òɔkpà píi.
 11 Nyɔɔ yá beeɔ gwa, ní gí yáε keia?
 Nyɔɔ níle kpé, ní ɔtɔɔlewá à gēagēa?

65

Yákpalekea ní Isailiɔ

1 Ma sɔu mà mà wemá,
 ɔ gbēe i ma gbεao,
 má kè wà ma e,
 ɔ gbēe i ma kíi wεεleɔ.
 Má ò bui pɔ lé ma sisioɔnε:
 Má ké! Má ké!
 2 Ma ɔ ɔ dɔa bui swágbãadeɔzi,
 kási aa be zé vâi guu tea níziã pɔeãí.*
 3 Bui pɔ ɔ ma léwε gɔɔpiin ní ũ,
 aaɔ sa'o swaluu,
 aaɔ tulaletikateã tàasoɔu.
 4 Aaɔ zɔle miai, aaɔ i bàalikpεu,
 aaɔ sa'osawa nòɔ só,
 aaɔ pɔ bēεɔ yãma de ní dou.
 5 Aaɔ mε: Eã, nísu sɔmazio,
 asa má ye mà gɔ gbáleaɔ!
 Gbé beeɔ de té pɔ ɔ kù gɔɔpii súle ũ ma níziε.
 6 Dii mè: Gwa!
 A kēã láu ma aε, máɔ níleɔ,
 má fiaboné à gē ní kú,
 7 má fiaboné ní duuna

* 65:2 Lom 10.20-21

ńń deziò duunao yá musu píi,
asa aa tulaletikàtea gbèsisíwá,
aa le'èa sísisí musu.
Má yá pò aa kè yāa fiaboné a léu à gē ń kú.

8 Ma Dii ma mē:
Baa tó vèebèò í ví yòònnò,
wí mē wasu a òòkpao,
asa a káfia víe.
Màa má ke ma zòblenao yáí,
má gbéò midè píio.

9 Má bui se Yakòbu buiò guu,
Yudaeò gō ma gbèsisíó ví.
Gbé pò má sèò mé aa gō ví,
wekíi ma zòblenao aao kuu.

10 Salòna a gō dádákekíi ũ,
Akoo guzulé† a gō zuò kálékíi ũ
ma gbé pò aai ma kíi wèeleòne.

11 A gbé pò a pàkpàmaziò sō,
ma gbèsisí pò a kua adoa yá sàágu,
i blèkale táa pò í mó ń minaoe,
i í gbāa yāale tóle táa pò í ń baa kpámáwa.

12 Má á baa kpáwá fènda ũ,
í kúle wà á dede,
asa ma lezù, i weao,
ma yā'ò, i swásèio,
a yá pò má yeio kè,
a ze ń yá pò i kamaguoo.

13 A yáí tò ma Dii Zigōde ma mē
ma zòblenao pòble, nòana i á de.
Ma zòblenao imi, imi i á de.
Ma zòblenao pònakè, wí i á kú.

14 Ma zòblenao gulake ń nòsenao,
ápíò sō á wiile ń yā'òmao,
í búbuape ń pòsiao.

15 A tó a gō gbé pò má sèòne gbékabò ũ.
Ma Dii Lua má á dede,
āma má tó dafu kpá ma zòblenaoe.

16 Gbé pò lé sa'olekené būsúpiu
a ke ń Lua síande tóo.
Gbé pò lé lada būsúpiu,
a da ń Lua síande tóo.
Asa taasi pò aa kè yāa a sángu,
i sáale ma wéu.

Musu dafu ń zíle dafuo

17 Málè musu dafu ń zíle dafuo ke.‡
Yāziò dò gbéògu lóo,

† 65:10 Yoz 7.26 ‡ 65:17 Isa 66.22, 2Pie 3.13, Zia 21.1

a gẽ ní làasoo guuo.

¹⁸ A pɔnakε,

àɔ yáalɔ pɔ pɔ mále kewa gɔɔpii,
asa mále Yelusaleũ ke wà yáalɔ,

aà gbé̃ i pɔnakεu.

¹⁹ Má yáalɔ Yelusaleũwa,

ma pɔ a ke ma gbé̃wa na.

Wa ɔɔlɔ ní búbuapeao súu ma a guu bau ɔɔ. §

²⁰ Wa ne'iulitɛn kpée bau ɔɔ.

Mae zɔɔe a ga we a gɔɔ lesaio.

Tó gbé̃ kà wè basɔɔ mé à gà,

wa me èwaasoε.

Tó gbé̃ i ka wè basɔɔ, mé à gà,

wa me Lua lekèèè.

²¹ Aa kpɛdɔdɔ, aaiɔ kuu,

aa vɛliɔ pépe, aaiɔ a be ble.

²² Aa kpɛdɔdɔ buipáleɔneɔ,

aali pépe, dāɔ a be bleo,

asa ma gbé̃ wɛni ke lán líwa,

gbé̃ pɔ ma ní sépiɔ ní zĩ ài ble.

²³ Aa isima ga kpa pāo,

aa ne'i à εε ní tó weo,

asa aao de gbé̃ pɔ ma báaadànguɔ ũ,

ampiɔ ní ní néɔ sānu.

²⁴ E aao gé lezui, má wemá,

e aao yā'o aao gé láai, má swásei.

²⁵ Awalɛwana ní são a sē ble sānu,

nɔɔmusu a tàaable lán zuwa,

mlɛɔ pɔblea aɔ de bùsu ũ.

Aa pɔe ke'ia ge aa pɔe ɔ̀kpa ma gbèsiɔ pɔ a kua adoa musuo.*

Ma Dii máme má ò.

66

Dii bui pli kãaa

¹ Ma Dii ma mè:

Musu mé ma kpalabaa ũ,*

tɔɔle mé ma gbadibɔ ũ.†

Kpé pɔ á ye dɔmεε bee ku máε?

Má z̄lek̄ii bee kà kpelewai?

² Ma ɔ mé pɔ beɔ kè píi,

ɔ̄ aa kuo lò?‡

Ma Dii máme má ò.

Gbé̃ pɔ má aà wegwan ke:

Gbé̃ pɔ azia bùsa mé a nòε doũ,

mé a ma yáɔ vía ví.

³ Wĩ sa'oa ní zuo, ɔ̄ wĩ gbēde ɔ,

wĩ sa'oa ní são, ɔ̄ wĩ gbē waa fi,

wĩ mɔ ma gba pówenti, ɔ̄ wĩ sàwa au tóle,

wĩ tulaletikamεε téa, ɔ̄ wĩ kúle táaε.

§ 65:19 Zia 21.4 * 65:25 Isa 11.6-9 * 66:1 Mat 5.34, 23.22 † 66:1 Mat 5.35 ‡ 66:2 Zin 7.49-50

Aa zè ní nízla pɔeão,
an pɔ Ìb na ní yábèèpiowa.

⁴ Mapi sɔ ma zεò
mà yá gea ní kpeo sua ní aεo kené,
má mó má ní yá pɔ aa a vía vío,
asa ma lεzù, gbèe i weao,
ma yá'ò, aai swásεio.
Aa yá pɔ má yeio kè,
aa zè ní yá pɔ i kamaguoo.

⁵ A gbé pɔ á ma vía vío à ma yāma.
A gbé pɔ aa zaágu,
aaí á bɔ adoa ma yáíò mè:
Dii tɔbɔ, wí á pɔna e mè!
Wí a ní kú mípii.

⁶ Wéíε súu ma dɔ!
Ma kpé kɔfi ma dɔ!
Máε fiabo ma ibεεɔne a lé gbεu.

⁷ E aàɔ gé nɔwāwākei à pila,
e aà nɔse àɔ gé swaa kíiwa,
à ne'í gɔε ũ. §

⁸ Déme yá bee taa mà yāai?
Déme wesíε màai?
Wa bùsu i gɔɔ doa?
Wa buike kándo gɔɔa?
Kási ké nɔwāwā m̀ Sionawa,
à néɔ b̀bɔ gɔɔ.

⁹ Ma Dii ma m̀
má tó ne'ígɔɔ ká, né gí bɔ péleia?
Mapi á Lua ma m̀
má tó pilagɔɔ ká, mí sakpe tataa?

¹⁰ A pɔnake Yelusaleũ yá musu,
à yáalɔwà, á gbé pɔ á yeaàziɔ.
A pɔnakeò, á gbé pɔ áε ɔɔbèɔ.

¹¹ Asa á aà yó mi à ká, á nɔse i níni,
á aà í mi, á pɔ i ke aà àizeε zɔɔwa na.

¹² Asa ma Dii ma m̀
má aafia pisiwà lán swawa,
má buiɔ àizeε naaaè lán swa paawa,
i yó kpáwá, i á kuε, i á kpá a gbáa.

¹³ Lá da í a né nɔse níni,
màa má á nɔse nínié,
á nɔse a níni Yelusaleũ.

¹⁴ Tó a wesíaaàε, á pɔ a ke na,
á me iɔ aafia lán s̀kusiwa.
Dii a to a z̀bɔlɛnaɔ a gbáa dɔ,
kási a kp̀nεmuu b̀bɔ a ibεεɔwa.

15 Gwa! Dii lé mó ní téo,
aà zikasõgo aɔ de lán zàawa.

A sumá ní kyàwãao,
a ní lele ní télɛpiɔ.

16 Asa Dii a yákpaleke ní bui píio ní téo ní fěndao,
mé gbéé pɔ a ní dedeɔ fàao.

17 Gbéé pɔ aai gbãbɔ níziãe aa gé sa'oiɔ,
aaɔ te sa'onazi e swaluu,
aai sàwa sa'onɔɔ só ní zaeo ní énao,
aa midɛ sãnuɛ.

Ma Dii máme má ò.

18 An yãkeɔ ní ní làasooɔ yáí mále mó bui píi kãaai. Tó aa m̀, aa wesi ma gawilɛ. 19 Má seelake ní guu, mí ní gbéé pɔ b̀eɔ gbaɛ buiɔwa, Taasisi ní Libiio ní Ludi pɔ kàzunao v̄io ní Tubalio ní Gelesio ní ísia baa bùsu zàzã, gu pɔ wi ma tó mauo mé w̄i wesi ma gawilɛɔ, aai ma gawi kpàwake buiɔne. 20 Aa bɔ ní á gbéé bui píi kíí dia s̄́ kpe ní s̄́baonaɔ ní yiongoɔ kua s̄́goɔ ní zugoo guu. Ma Dii ma m̀ wa m̀n̄n̄ɔ ma kpéu wà ma gba Yelusaleũ ma gbèsīsī pɔ a kua adoa musu, lá Isailiɔ ì mó ní p̀wɛntio ta gbãlesai guuwa. 21 Ma Dii ma m̀, má ní gbééɔ se dilɛ sa'onao ní Levii buiɔ ũ.

22 Ma Dii ma m̀ lá musu dafu ní z̄́lɛ dafu* pɔ mále keo aao ku ma aɛ gɔɔpii, màa á néo ní á t̄́o aɔ ku gɔɔpii. 23 Ma Dii ma m̀ m̄o ní m̄o, kámabogɔɔz̄́í ní kámabogɔɔz̄́io, bui píi aliɔ m̄o kúlei ma aɛ. 24 Tó aa b̀ wénkpe, aa gbéé pɔ b̀ ma kpeɔ geɔ gwagwa. An k̀ɔb̄iɔ láao, an té a gao,† mé bui píi aɔ ye ní ḡ́yãio.

* 66:22 Isa 65.17, 2Pie 3.13, Zia 21.1 † 66:24 Maa 9.48

ZELEMII

Yá pò kú lée bee guu

Zelemii ku ado, a ku yá pò gbépii lé ke kpeo, āma a náai ví Luae e à gè zǐ pò Lua dàe kèdò píi. Zelemii ku lá Lua zina Pòlu ò gbezāwa à mè, yèeesaika guu ̄ Lua gbāa sīana ì b̄ou (2Kln 12.9).

Zelemii yá pò kù wà làasookewàn ke: Aà èwaasoke guu à gò Lua led̄ekena ū Yelusaleū (1.4-9) e wàò gé Yesu Kilisi ii wè 626, kí Yosia dea kía ū ḡo (640-609), ̄ a ku we wè bla, ḡo pò yáò lé zǐ'ükū àle káfi.

Asilio mé gbāa ví gupiiu ḡo bee, ̄ aa nà Babilonio gbāa guwa. Yosia ze'è à èa Isaili b̄usu zi kpedo s̄i. Ama wè 609 guu wà aà dè Megido ḡo pò àle gé kpáí Egipi zǐḡo pò aa m̀ d̄oi Asiliod̄e. Egipio aà né Yoaza pò z̄le aà gb̄eu b̀ kp̄alau, ̄ aa Yoakiū kpà aà gb̄eu. Wè 597 guu kí Nebukan̄za n̄ Babilonio s̄i Yelusaleū guu, aa n̄ gb̄ēo n̄aa t̄ar̄n̄o n̄ kí Yek̄onia pò g̀ a mae Yoakiū ḡē ūo s̄anu. ̄ aa Zedekia kpà Davidi kp̄alau, kía gb̄aasaide pò gb̄ēo t̀ à ȳakele kè n̄ a dii Babilonio. ̄ aa f̄leaān̄o p̄as̄ip̄as̄i, aa koez̄ò Yelusaleūzi e wè do, ̄ Nebukan̄za zǐḡo Yelusaleū s̄i wè 587 m̀ soplade guu, aa kí Zedekia kù, ̄ aa Lua kpé kp̄asa, ̄ aa tà n̄ gb̄é gb̄āo píi.

An taa gb̄ea wà Gedalia pò z̄iblenapio aà d̄ile gb̄aade ū dè, ̄ Yuda gb̄é k̄ona pò aa ḡo b̄aalè wà tà Egipi, aa ānabi Zelemii sè n̄ gb̄āo wà t̄àd̄. We à ḡau.

Lán ānabi k̄iniowa Zelemii è yá gb̄āo pò k̄epio guu Lua lezà a gb̄é pò aa a náai víopiowa. ̄ Zelemii mè t̀ aa ye m̀s̄ipi k̄ém̄āe, sema aa ea su Dii n̄ Luawa, aa lek̄paāia n̄ Egipio t̀, aai ze n̄ z̄oblea Babilonidēo. Ama aa Zelemii d̄ile b̄onkp̄ede ūe, ̄ wà ìad̄awà. A bílikè yápiwa, asa a ye a gb̄épīzi maamaae. M̄aa a kuò d̄uniāu. Gaga bao pò Lua d̄il̄ē aà kpa a gb̄é pò aa ku kai lez̄īne mé t̀ à bílikè, asa a ye a gb̄épīzi. A yáí ìo z̄aka Luazi m̀ōm̄ō (11.18-12.6, 15.10-21, 18.18-23, 20.7-18).

Baa ké àle Lua gb̄ēo kaalea yá kp̄awake luanaaik̄ensaidepīne, à n̄ suabaa yá è k̄aaa ìo Luapi bàa ea kuan̄o yá ū (31). A zǐ pò Lua a ble gbezā náai ví, ̄ à seeladeke pò ì b̄o n̄ sae kè. Wed̄ba Luazi guu à t̄ole lù. (32).

Zelemii kè waasokpan náaide pò wà Yesu l̄ēū̄ ū (Matie 16.14). E Yesupi àò gé gai à Ḡeamusu dikpe ble blè n̄ a ìwāo, ̄ à mè Lua bàa kua n̄ a gb̄ēo yá pò Zelemii ò p̄apa sa (Luk 22.20, 1Kln 11.25).

Dii Zelemii dil̄ea ānabi ū

¹ Ilikia né Zelemii, Anato pò kú B̄ȳāmēe buio b̄usuu sa'onae yán ke. ² Dii yá'òè Am̄o né Yosia,* Yudāo kía kp̄alablea wè ku'e'aāde guu ³ n̄ Yosia né Yoakiū,† Yudāo kía kp̄alablea ḡōo e Yosia né Zedekia,‡ Yudāo kía kp̄alablea wè kūdode m̀ō soode guu, ḡo pò wà Yelusaleūdēo k̄ükū z̄īz̄o ū.

⁴ Dii yá'òm̄ēe à mè:

⁵ E m̄àò gé n̄ íkasai n̄easak̄peu,
má n̄ d̄o,
e n̄ȳó gé b̄oi gb̄ēeu,
ma n̄ se ma pò ūe,§

* **1:2** 2Kia 22-23 † **1:3** 2Kia 23.35-24.6 ‡ **1:3** 2Kia 24.18-25.21 § **1:5** Isa 49.5, Gal 1.15

ma n dile ānabi ũ buiɔne.

⁶ Ǿ ma m̀̀: A'a Dii Lua! Má yǎ'oa d̄so, asa èwaasonan ma ũ. ⁷ Ǿ Dii òm̄e:

Nsu o èwaasonan n ũo.

Gé gbé́ pó ma n zímáɔ k̄i p̄ii,

ní yǎ́ pó má dan̄e p̄ii oné.

⁸ Nsu v̄lak̄eó,

asa má kunn̄o n misia yáie.

Ma Dii máme má ò.

⁹ Ǿ Dii ɔ̀̀bò a z̄̀ ma léwa à m̀̀:

Ma a yǎ́ sòso má kàne n léue.

¹⁰ Gwa! Ma n dile buiɔne ní n̄ b̄usu,

nȳɔ́ ní wo ní b̄usu,

nȳɔ́ ní gb̄aa k̄'ε,

nȳɔ́ ní kaale, ní εa n̄ ní zed̄o,

nȳɔ́ ní gboo, ní εa n̄ ní keke.

¹¹ Dii yǎ́'òm̄e à m̀̀: Zelemii, bó ní èi? Ǿ má wèwà: Lí pó w̄i me wéteĩ ḡõna mále e. ¹² Ǿ Dii òm̄e: N è wásawasae, asa mále wéte ma yáí, ké à e papa yáie.

¹³ Dii yǎ́ εa d̄èd̄ea à m̀̀: Bó ní èi? Má wèwà: Ma oo è, àle pusu b̄o, à yèele, a zí d̄o gugb̄antoo oi. ¹⁴ Ǿ Dii òm̄e: Za gugb̄antoo oi wa b̄ou wà yáya b̄usuebeed̄owa. ¹⁵ Mále b̄usu pó kú gugb̄antoo oib̄ gbé́ɔ sisi aa m̄o p̄iie.

An k̄iaɔ ní kpalabaao k̄pále Yelusaleũ bíib̄oleɔ.

Aa koez̄o a bíi pó liaizi,

aa léle Yudaɔ b̄usu wéleɔwa.

¹⁶ Maa má yákpaleke ní ma gbé́ɔ

v̄ai pó aa kè aa b̄o ma kp̄ yáí.

Aa tulaletik̄atēa dii p̄aleɔne,

aa k̄ule ní p̄okeaɔne.

¹⁷ Souke, ní fele yǎ́ pó má dan̄e oné p̄ii.

Nsu to s̄̄ k̄engu an yáio.

Tó m̄aan s̄̄o, míme má tó s̄̄ k̄engu ní ae.

¹⁸ Ma n ke lán wéle bíidewa gb̄ae,

lán m̀̀pele ge m̄ogot̄e bíiwa.

Yuda k̄iaɔ f̄o kpan̄e,

ge a gb̄adeɔ ge a sa'onaɔ ge a gbé́pii.

¹⁹ Aa ānama, k̄asi aa n fuo,

asa má kunn̄o n misia yáie.

Ma Dii máme má ò.

2

Isailiɔ b̄oa Dii k̄pe

¹ Dii yǎ́'òm̄e à m̀̀: ² Ge n̄ yáe bee kp̄awake Yelusaleũdeɔ swáú.

Ma Dii ma m̀̀,

á w̄endiaḡo gb̄eke pó á v̄iman̄o d̄omagu

ḡo pó á yemazi ma n̄o dafu ũ.

Ḡo bee á temazi guwaiwaiu,

gu pó wi p̄ót̄uo.

³ Aa ku ma m̀̀endo yáie,

aame ma buapó k̄aaɔ ũ.

Ma gbé́ pó ní m̄om̄o t̄aae è,

õ músi ní lé.

Ma Dii máme má ò.

⁴ A swáse ma yáí, á Isailiò,
á Yakòbu buiò píi.

⁵ Ma Dii ma mè,
tàae kpele á deziò èa,
õ aa zàkūmanòí?

Aa tè táaòzi, õ aa gí òi.

⁶ Ma ní bóle Egipi ma dōané guwaiwaiu
ní sēgbāo ní būsū tō'edeo
ní būsū iminadeo ní gusisi pāsío,
gu pò gbēe lí a baa vío mé gbēe líò kuuo,
kási aai ma gbēao.

⁷ Ma suńiò tōle táaedeu la,
aaliò a libeò ble ní a pōmaaò.
Ké aa kà, aa ma būsū gbālè,
aa tò à gò pò pò má yeio ũ.

⁸ An sa'onao i ma dōo,
ma ikoyādanedeò i ma dōo,
an dōaanaò bò ma kpe,
an ānabiò ānabikēkē ní Baali gbāao,
aa tè pò pò lí káflakeneóòzi.

⁹ A yáí má mó ní á yáo sō,
mé má mó ní á néo ní á tōūnaò yáo.

Ma Dii máme má ò.

¹⁰ A bua ísiawa e Sipi būsū à gwa.
A gbé zì Kedaà būsū à a yá tàasika,
í gwa tó yáe bee taa kè we yāa.

¹¹ Buie a diiò lile yāae?

Kási an táapiòá Lua no.
Ma gbé pò má de Lua gawide ũ,
ma gbéò ma leūkpakè
ní pò pò lí káflakeneóò.

¹² A musudeò, à to yápi diwá,
á me i seenata à gō sàiii.

Ma Dii máme má ò.

¹³ Asa ma gbéò duunakè lee plaé.
Máme má nibòna í wēnide ũ,
õ aa ma to we,

aa gè wà biaò yò níziæ,
bia tefēna pò aa fō í diléoo.

¹⁴ Isailiòá zòonee?

Wà ní í zòble guu nee?

Bóyāi aa gò pòvíaò ũ sai?

¹⁵ Nòòmusuò pàlamá aa pūnamá,
õ aa ní būsū yāa,

an wéleò tekù, gbēe ku we lo.

¹⁶ Mefisideò ní Tapanesideò ní mi wàné.

¹⁷ Àme a yápi í áziaeo lò?

Ma Dii á Lua, ké má zemikūáé,
õ a ma to we.

18 Bóyāi ále gé Egipi Sioo í miii?

Akea ále gé Asili Uflata í miii?

19 A vāikea a wi á musue,

á pòbòzākea a wētēa ié.

A làasooke, í dō ké

á bōa ma Dii á Lua kpe vāi,

mé á kua viakεameε sai íi.

Ma Dii Lua Zīgōde máme má ò.

Isailiō dea nō ndaisai ũ

20 A ma zuu gbòo á nōε à gègè,

a ma baò kèkè,

a mè á zòblemεεo.

Siana guu i gbāsīke sīsī lesī pii musu

ń lí yèlεεo pii gbáuo.

21 Ma á bá vēli maa náaide ũε.

Kpelewa a kēa,

a gō vēli bōlenziε ũi?

22 Baa tó a zu'ò ń saoo

ń mōsōnao maamaa,

á tàε tèbateba a láamεεo.

Ma Dii Lua máme má ò.

23 Kpelewa á fō o i gbāleo,

i ke Baaliōne kèkeo ni?

A yá pó á kè swadōō gwa,

à làasooke á yākeapiōwa.

I gé le à su la,

lán yiongo núnu pó a me fēlewa,

24 lán sēa zāa'ín da pó dōékè ń gbáao,

àle gō íana sεsεwa.

Déme a fō à aà lé liaa gōo pó aà me fēlei?

Zāa'ín sa pó lé aà wεεleo kpasao,

aa aà e a gōowaε.

25 Asu àò kpálekεńzi

e á kyale gé yaa á gbáu,

á kòlo giigagao.

N beeo a mè a zεkeo,

wá ye dii zīloōziε,

sema wà géma.

26 Lá wí i kpái kú, tó wà bōwà,

màa wa wida Isailiōwa,

an kíao ń ń gbāadeo

ń ń sa'onao ń ń ānabiō.

27 Aaí o líε: Wá maen n ũ,

aaí o gbεε: Mme n wá í.

Aa bō ma kpe, aai zεmanōo.

Gōo pó taasi ń lé,

ō aaí me mà fεε mà ń suaba.

28 Dii pó á kè áziεεo ku máε?

Aa fεε á taasikεgōo,

tó aa fō á suaba!

Asa á Yudaō,

á diiō dasi kà á wéleoowa.

29 Bóyāi ále zōakaimazii?

Apii a bɔ ma kpɛɛ.
 Ma Dii máme má ò.
³⁰ Ma ìadà á deziɔwa pãɛ,
 aai totoapi yãdao.
 Aa lèlɛ ní ãnabiɔwa
 lán nòɔmusu pɔkaalenawa.
³¹ A gbãgbɛɔ, à wéte ma yáí.
 Ma gɔ̃ Isailiɔne gbáa
 ge gubeebee ũ yà?
 Bóyáí ma gbépiɔ ì me
 waɔ ní bebea keɛ,
 wa mɔ ma kíi bɔ ni?
³² Nɔamblebɔ yá a fɔ̃ sã wéndiague?
 Zãkezi pɔɔ yá a fɔ̃ sã nɔ dafugue?
 Kási ma yá sà ma gbéɔgu
 à gɔɔplakè.
³³ A yenzi ɛɛ vɛ fá!
 Baa káalua sà zɔɔ,
 á á yãkea dadaè.
³⁴ Wí taaside yãesaide au e á pɔkasaɔwa,
 i ke a ní lé á kpéu,
 aale á pɔɔ sélen sɔo.
³⁵ Gia ní beeo i me á yãe vɛio,
 ma pɔ a paázio.
 Lá a mè i duunakeo,
 má yákpalekeánɔe.
³⁶ Bóyáí iɔ liaaliaa à á yãkea lilɛi?
 Egipiɔ widawá,
 lá Asiliɔ kèéwa.
³⁷ A bɔ we à su ní ɔo dia á musue,
 asa gbé pɔ ále ní náaikɛpiɔ,
 ma gińzie, á dɔnle emáo.

3

¹ Tó gbɛe gi a nai,
 ɔ̃ à gè zãkè gupãlei,
 a fɔ̃ ɛa nɔpi kũ be?
 Aà kũa a bùsupi gbãle dúuduue.
 Apiɔ sɔ̃ a gbãsí kè ní gɔɔ dasi,
 ɔ̃ a ɛa lé sua saa?
 Ma Dii máme mále á la.
² A wɛzu à sɛsɛ wáiwaiɔ gwae,
 gu kpele wi á dàakpauo ni?
 Iɔ zɔ̃le zé sae à ɔ̃ gɔɔ dá
 lán Laalubue zɔ̃le guwaiwaiuwa.
³ A yáí tò ma gi lou maé,
 káabuana i kéé.
 N beeo á wé de lán káalua wéwae,
 wí lí á kũo.
⁴ A lezùmazi tia a mè:
 Wá Mae, wá èwaasogɔɔ gbɛna,

⁵ n pɔ aɔ paawázi e bɔe ni?
Nyɔɔ wá kpɛne kɔa gɔɔpii yá?
Màa i omɛɛ,
ɔ̃ ɔ̃ yāvāike á pɔeāwa.

Isailiɔ pɔɔbɔzākɛa Dii ní suawàò

⁶ Kí Yosia kpalablegɔɔ Dii òmɛɛ: N Isaili pɔɔbɔzākɛnapiɔ yákeɛ àa? Aa gè gbāsíkè s̄s̄i l̄s̄i pii musu ní lí yèlɛlɛɔ pii gbáuo. ⁷ Málɛ e yá beɔ kea gbɛa pii aa suaɛ, kási aai suo. ɔ̃ an gbé Yuda náaisaideɔ ní yákeapiɔ è. ⁸ Ma gínzila kpá Isaili pɔɔbɔzākɛnapiɔwa, ma ní yá gbāsi pɔ aa kèɔ yái. Kási vía i ní gbé Yuda náaisaidepiɔ kúo, ɔ̃ aa gè gbāsíkè s̄. ⁹ Káaluakaa i ke Isailiɔne yáe ũo, ɔ̃ aa ní bùsu gbālè, aa gbāsíkè gbɛɔ ní lí yá musu. ¹⁰ Gia ní beo pii an gbé Yuda náaisaidepiɔ i sua ní n̄sem̄endooo, sema m̄ɔafili. Ma Dii mámɛ má ò.

¹¹ ɔ̃ Dii òmɛɛ: Isaili pɔɔbɔzākɛnapiɔ yá maa de Yuda náaisaidepiɔla. ¹² Ge n̄ kpáwake gubāntoo oi n̄ mɛ:

Ma Dii ma m̄ɛ,
à sua Isaili pɔɔbɔzākɛnaɔ!
Má f̄éázi ɔ̃o, asa má gb̄eke ví,
ma pɔ aɔ paaázi gɔɔpiio.
Ma Dii mámɛ má ò.

¹³ A we á t̄aaei lé!
Asa a ɔ̃ ma Dii á Lua kpɛɛ,
a t̄á'ò dii z̄iloɔwa
lí yèlɛlɛɔ pii gbáuo,
i swáse ma yáio.

Ma Dii mámɛ má ò.

¹⁴ Ma Dii ma m̄ɛ, gb̄enaz̄in pɔɔbɔzākɛnaɔ, à sua, asa á z̄án ma ũ. Má á sé w̄éle ní w̄éleɔ dodo, bui ní buio plapla, mí suánɔ Siɔna. ¹⁵ D̄ana pɔ an n̄se muaamanɔɔ ɔ̃ má ní dile aa d̄aaé ní d̄ao ní laaio. ¹⁶ Ma Dii ma m̄ɛ, gɔɔ bee tó a k̄o a dasikù á bùsuu, wa ma bàakuaánɔ kpagolo yá'o ɔ̃o, a làasoo a ḡɛ an s̄o guuo. A ní aɔ kúmáɔ, mé wa a pále keo. ¹⁷ Z̄ibeez̄i wa o Yelusaleũe, Dii kpalabaa. Bui pii a si Yelusaleũu ma t̄ɔɔa yái. An n̄sev̄ai swágbaa yá a d̄aané ɔ̃o. ¹⁸ Gɔɔ bee Yudaɔ na Isailiɔwa, aa ɔ̃o gubāntoo oi bùsuu s̄anu, aai su bùsu pɔ má kpà ní deziɔwau.

¹⁹ Mámɛ má ò.
Má ye mà á sí ma néɔ ũe,
mí pɔeá bùsu kpáwá,
bùsu pɔ a kefenke de buipáleɔ p̄oa.

Málɛ e áli ma sísi á Mae ũe,
mé á we ma to weo,
²⁰ āma á Isailiɔ a ɔ̃o ma kpɛ,
lán n̄ɔe pɔ a z̄á tò à gè gbāsíkèwa.
Ma Dii mámɛ má ò.

²¹ Wii ma d̄o s̄is̄i wáiwai musu,
Isailiɔ lé ɔ̃o, aale awakpa,
asa aa p̄azeɛɛ,
ma Dii ní Lua ma yá s̄ángue.

²² A ɛa sua, pɔɔbɔzākɛnaɔ,
mí á gbágbā ní á pɔɔbɔzākɛgyāo.

Wá ké! Wá sumaɛ,

asa nímenn Dii wá Lua.

²³ Sísíᵛ εε vī, gbèsisíᵛ zᵛa vī,

Dii Isailiᵛ Lua mé wá Suabana ũ.

²⁴ Za wá èwaasogᵛᵛ

táaᵛ wá maεᵛ zī ài blè,

an sāᵛ n̄ n̄ zuᵛ

n̄ n̄ negᵛᵛεᵛ n̄ n̄ nenᵛᵛεᵛ.

²⁵ Wà naale n̄ wío,

wà tó wá gεε gᵛᵛ kpá wá wéi,

asa n̄ wá deziᵛ wa duunakè Dii wá Luaεε,

za wá èwaasogᵛᵛ e gbã wi aà yãmao.

4

¹ Ma Dii ma mē, á Isailiᵛ, tó á sua, à sua.

Tó a ᵛzᵛᵛ á pᵛᵛ pᵛᵛ má zauᵛi,

mé ále liaaliaa lo,

² tó a legbè n̄ ma kuaᵛ káukãu n̄ síanao,

buiᵛpãleᵛ báaadaᵛkᵛᵛu n̄ ma tᵛᵛo,

aai íanadã ma yá musu.

³ Yá pᵛᵛ Dii ò Yelusaleüdeᵛ n̄ Yudaᵛnen ke:

A Yelusaleüdeᵛ n̄ Yudaᵛ p̄i,

à kpase kē wásawasa,

ásu pᵛᵛtᵛᵛ leuo.*

⁴ A tᵛᵛzᵛᵛ á sᵛᵛ gbãsiwoloa ũ,

í gᵛᵛ ma pᵛᵛ ũ wásawasa.

Tó màan sᵛᵛo,

má a pᵛᵛkũmabᵛᵛᵛwáε

lán té pᵛᵛ gbēε a fᵛᵛ deowa

yãvãi pᵛᵛ á kē yáí.

Zigᵛᵛᵛ bᵛᵛa gugbãntoo oi

⁵ A kpàwake Yudaᵛne,

à o Yelusaleüdeᵛne:

A kuupe á bùsuu,

à wiile n̄ lo gbãtᵛᵛo

à oné aa kãaa,

aai bàale ta wéle bíideᵛu.

⁶ A gudᵛᵛkᵛᵛek̄i dile Sína,

wí mó ule we, ásu zεzεo,

asa má tó k̄isia zᵛᵛᵛ n̄ pᵛᵛ ñᵛᵛnekeao bᵛᵛ gugbãntoo oie.

⁷ Nᵛᵛᵛmusu f̄εε bᵛᵛ a tòou,

buiᵛ kàalenapi dàzεu.

A gò a tía,

àε gé á bùsu kei kélékεε,

á wéleᵛ i gᵛᵛ beziaᵛ ũ.

⁸ A yáí tò à zwãnkasaᵛ kákaála,

à ᵛᵛᵛᵛ à búbuape,

asa Dii pᵛᵛf̄εawázi zᵛᵛᵛ, i kpáleo.

⁹ Zibeezi sᵛᵛ a kē k̄ia n̄ a ìwaᵛgu,

* 4:3 Oze 10.12

yápi i di sa'onawá,
 ánanbió lé i gǝ kpaaúa.
 Ma Dii máme má ò.

¹⁰ Ǿ ma mè: A'a Dii Lua! N ònòkè Yelusaleüdeone n gbéé beo píi. Ké n mè aao ku aafia,† ò fènda mé ao wiile n miwaa?

¹¹ Goo bee Dii a o Yelusaleüdeone n gbéé beo píi, à me ían wāa a bo gbáau sísi wáiwaió musu à mo léle a gbéowa. I ke íana pò wí pò fáí a gbási bole no, ¹² íana pò á gbaemá gbāa ao de beea, yákpale á keíno sa.

¹³ Gwa! Ale mó lán lousisiawa,
 aà zikasōgo de lán zāawa,
 aà sǝ wāa de kúuola.
 Waiyoo wápió! Wa kaale sa.

¹⁴ Yelusaleüde, à á sǝ pípi,
 ké à e bo aafia.

Ao kú n á làasoo vāio e boe ni?

¹⁵ Wale a baokpa Dā buio būsuu,
 wale músi kpàwake Eflaiū buio būsuu sísideu:

¹⁶ A o buione,
 í a kpàwake Yelusaleüdeone,
 ibeoo bò būsuu zāzāu, aale mó,
 aale kúkua do Yuda wéleowa,
¹⁷ aale liai lán masedānawá,
 asa Yuda bò ma kpe.

Ma Dii máme má ò.

¹⁸ A dàa n á yákeo mé bee íé.

A íadaman we. A pásí!

Ale íadawá e á sǝ.

¹⁹ Ma nòse òokpà! Ma nòse òokpà!

Ma nòse lé pusu bo, sǝ kēmāgu,
 má fǝ mào níleo.

Ma kuu'ò mà do n kúkuakeao.

²⁰ Wíwía lé ke wíwía,
 būsuu gǝ da wāuu gupiiu.

Wá zwāakpeo wíwi kándo,

wá zwāao yāa gǝgǝ.

²¹ Máo dālapoo gwa e boe ni?

Máo kuu'òpi ma do e boe?

²² Dii mè a gbéó mi vío, aa a dǝo,

né sǝüne, aa yāe gbáeo.

Vāi òno ò aa dǝ, aa maakēa dǝo.

²³ Ma zíle gwà,
 má è da pā, a kekēao.

Ma musu gwà, má è a gupua vío.

²⁴ Ma gbèsísíbo gwà,
 mà è aale lualua,

sísíbo sǝ aale deedeé píi.

²⁵ Ma gugwà, mi gbēe eo,

† 4:10 Zel 6.13-14, 14.13, 23.16-17

baa bāo aa ní taa kè píie.

²⁶ Ma gugwà, ò má è
bùsu táaeđe gò gbáa ũ,
wéleó wíwi píi Dii ae
aà pòkūma pāsí yáí.

²⁷ Asa Dii mē
bùsu a òkpa píie,
ní beeo á kaale míomíoo.

²⁸ Ayāmeto tóle a búbuape,
musu i siakū,
asa Dii yá'ò, a a nòse suumpao,
à yādīle kò, a ea kpeo.

²⁹ Wéledeó lé tíle pii,
ké aa sōdeó ní kàzunaó kōfi mà yáí.
Gbēeó lé si dào guu,
gbēeó dède lé sòb gbèsòu.

Wéleó gò beziaó ũ,
gbēe ku we loo.

³⁰ Yelusaleŭ, bó níle kei?

Akea n zwàa tēa yè,
n vua nòamblebòò dà, n kio kài?
N nzia kèke pāe!
N gòpòseó gīnzie,
aa ye n wēni bōe sa.

³¹ Ma wii mà lán ne'iwāwā wiiwa,
lán nōe pò lé né séia iwa.
Siōna wiiē, àle we fòo, fòo,
à òpòò à mè: Waiyoo mapi,
gbēdenaó òdīea, má kú ga léziē.

5

Gbēe maaó

¹ A Yelusaleŭ zeaó keele à gwa,
à weele a gāeou à e dō.
Tó yāmaaken sīanweelēnae ku we,
má sūuuke ní wélepio.

² Baa ké aai me Dii ku,
ní beeo aai legbē ní mōafilioe.

³ Dii, sīana ò níle weelemáo lò?
N ní gbé, i òmáo,
n ní ké búebuē, ò aa gī totoapi mai.
An swá gbāakù lán gbewa,
aa gī nòselilei.

⁴ Ō ma mē taasideone, aa mi vīo,
aa Dii yākeaó dōo,
aa dō yá pò ní Lua lé yáínnoo.

⁵ Má gé mà yā'o maezōōonee,
aa Dii yākeaó dōo lé?
Aa dō yá pò ní Lua lé yáínnoo lé?
Kási gbépio sō aa n zuu bònla,

aa n baɔ kèkēmáε.
⁶ Ayāmεto nɔmusu a bɔ lákpεu à kusimá,
 àwalewana a bɔ gbáau à ní dedε.
 Gbeaana a naalené wénkpε,
 i gbé pɔ bɔ taitai,
 asa an tàaeɔ dasikù,
 an pɔbɔzákεa kè zài.

⁷ Yelusaleü, má sùuukennɔe?
 N gbéɔ pákpàmazie,
 aai yási ní táae, i ke mámεo.
 Má tò pɔ mòmá,
 ɔ aa sɔ káalua kpéu aa gbásikè.
⁸ Sɔsa káa pɔ an me feleaɔne,
 an baade ì lua a gbédee noi.
⁹ Ma Dii ma mè
 má ìadamá yápi yáio lé?
 Má tɔsi buipi taawao lé?

¹⁰ A ge ma véebu* dúuzɔ,
 áma ásu deεε pii.
 A a gɔnaɔ zɔzɔ,
 asa gɔnapibá ma pɔ no.
¹¹ Isailiɔ ní Yudaɔ bɔ ma kpε.
 Ma Dii mámε má ò.

¹² Aa Dii εebò aa mè:
 Maa no, váie a wá leo.
 Wá kɔ'e ní zio ge ní nɔanao.
¹³ Anabiɔ lé lé'iana gbaε,
 Dii yá aale oo.
 Aame aa ní pɔ e níziawa we.

¹⁴ Ayāmεto ma Dii Lua Zigɔde ma mè,
 lá maa gbépiɔ òne,
 má a yá sóso káne ní léu té ũε,
 gbépiɔ iɔ de yaa pɔ tépi a kúwà ũ.
¹⁵ Isailiɔ, ma Dii ma mè
 má bui pɔ kú zàzã sóikewáε,
 bui pɔ kú za zi mé aɔ ku gɔpiie.
 Bui pɔ ili ní yāmao
 mé á ní yā'oa dɔo.
¹⁶ An gbalaɔ ì ga inée,
 ampil gɔsa gbāaɔne.
¹⁷ Aa pɔ pɔ á kèkεo ní á bleɔ naaa,
 aai á negɔe ní á nenɔe séle.
 Aa á zuɔ ní á são ní á bleɔ naaa,
 aai á véεbeɔ ní á kaadɔembεo séle.
 Aa á wéle bíide pɔ ále a náaikεo dɔɔnzɔ ní ní zikabɔɔ.

* 5:10 Isa 5.7

18 Ma Dii ma m̀e, baa ɔɔ bee má á ke kélɛkɛɛo. 19 Tó wà n la, bóyái ma Dii ní Lua má k̀èiné màa píii, ní oné, lá aa p̀ákp̀ámazi aa z̀oblè dii z̀ìl̀oɔne nízia bùsuu, màa aa z̀oble bui z̀ìl̀oɔne bùsu z̀ìlou s̄.

20 A yáe bee o Yakɔbu buiɔne,
í a kp̀áwake Yudaɔne à me:

21 S̄ũ ǹs̄esaideɔ, à yāma,
á wé v̄i, ili gu'eo,

á swá v̄i, ili yāmao.†

22 I kũ à v̄iakɛm̄eɛo lé?
I kũ à lualua ma aɛo lé?
Ma Dii máme mále á la.
Ma bùsu'ufāa k̀ale ísia z̀ɔle ũ,
kɔɔ p̀ó ma dàen we,
a í a f̄ɔ à a baa v̄i bauo.
Baa ké a í i z̀āmpapa,

ìli f̄ɔ à a baa v̄io.
Baa ké a ikooɔ i k̀ɔf̄ike,

ìli f̄ɔ à a baa v̄io.‡

23 Gb̀épiɔ swá gbāa, aa f̀elɛmanɔ,
s̄ aa p̀alɛm̄eɛ aa g̀èz̄ea.

24 Baa ké mi lou mané a ɔɔwa
za k̀áabuana e à gé b̀ɔlei,
mé ma p̀okekɛɔɔ d̄ilɛné,
aali ok̄ɛ wà v̄iakɛ ma Dii ní Luaɛo.

25 A v̄aika mé kp̀à p̀ópiɔne,
á duuna mé g̀lé à maa e.

26 V̄aikenɔ ku ma gb̀éɔ guu,
aaí ní wɛ lán fiikpanaɔwa,
aaí baikp̀á gb̀éɔne ké aa e wà ní kũ yái.

27 Lá b̄á iɔ ka b̄awena b̄akabɔ pai,
màa m̀afili ní ua p̀à,
s̄ aaí ke ɔdeɔ ũ wà gb̀aakũ,

28 aaí k̀á, an me iɔ teke.

An v̄aika g̀ɛag̀è,
aali yási ní netonɛɔ, yá e b̀óɔnɔ nao.
Aali ze ní p̀esaideɔ aa ní yānakp̀ámáo.

29 Ma Dii ma m̀e,
má íadamá yápi yáio lé?
Má t̄osi buipi taawao lé?

30 Yá p̀ó wa ye a g̀iyáio
w̄i v̄iakɛè k̀ò ní bùsuu.

31 Anabiɔ i anabikɛke ní ɛɛo,
sa'onɔɔ z̄ia yá mé i d̀oané.

Màa ma gb̀éɔ yei,
āma kpelewa aa ke z̄ái?

6

Koẽz̄a Yelusaleũ

1 B̄eyāmeɛ buiɔ, à b̀ɔle Yelusaleũ,

† 5:21 Isa 6.9-10, Eze 12.2, Maa 8.18 ‡ 5:22 Yob 38.8-11

1 gέ mikpakii wεεlei!
 A kuupe Tekoa!
 A to súdele fele Betakelēũ seela ũ.
 Kisia lé bɔ gugbāntoo oi,
 kaale zɔ looaála.
 2 Má Siona mide,
 wéle pɔ wĩ me a kefeũ mé a maa.
 3 Zígɔ mɔ bòokpa liai,
 lán sādānaɔ ní ní sáɔwa,
 baade ní a gbéɔ a bɔou.

4 A sɔuke wà si Siona ní zio,
 à fele wà ge lélemá íatē gbāa zá.
 Agya! Íatē'aua p̄ila,
 gu lé gēkɔu kò.
 5 A fele wà ge lélemá gwāasina,
 wí gu pɔ de aa ze giu wíwi.

6 Ma Dii Zígɔde ma mè:
 A lizɔzɔ,
 í bùsu kále Yelusaleũ bíi sae.
 A íada wélepiwa,
 asa gbāamɔakɔe mé kòu.

7 Lá í Ìɔ di lɔu,
 màa yāvāi di wélepiu.
 Taiina ní yāpāsio zɔa dɔu,
 mi e aà gyā ní aà bɔo làa ziio.
 8 Yelusaleũdeɔ, à ma ledama ma,
 ké másu kéwáo yái.
 Tó màan sɔo, má á bùsu dēɔnzɔe,
 gbēe aɔ ku a guu lɔo.

9 Ma Dii Zígɔde ma mè:
 Wa Isaili pɔ gɔɔ kɔnwε,
 lá wĩ vεε kɔnwεwa.
 Wa εa a gbεsisi,
 lá wĩ pɔ gbεsisiwa.
 10 Dé má yā'oè mà aà gba laaii?
 Déme a mamεei?
 An swá wεao, aa fɔ yāmao,
 Dii yá Ì kené íie,
 ìli kánɔuo.

11 Dii pɔkūma dèdεa,
 má fɔ màɔ kúkūa lɔo.
 Pɔkūmapi bɔbɔ néɔwa gāae
 ní èwaaso pɔ káaaa gudoũɔ.
 To wà gɔe ní a nɔo kū sānu
 ní gbé pɔ zikù táotaoɔ.

12 Ma Dii ma mè,
 tó ma ɔ lòo bùsuebeedeɔla,
 má ní beɔ na gbēpāleɔne ní ɔzīe,
 ní ní buaɔ ní ní nɔeɔ.

13 Néfɛnɛn gbɛzɔɔ píi ɔvã'i'enaɔnɛ.
Anabiɔ ní sa'onao píi aaɔ gbéɔ sããɛ.

14 Aaɪ ɛɛ ma ma gbéɔ bɔwa
lá a de pɔe ũowa.

Aaɪ me, aafia ku, aafia ku,
kási aafia ku we sɔo.*

15 Yãbɛɛ pɔ aa kè ì kené wí ũe?

Aawo! Ili kené wí ũo,
an gɛɛ lí gɔ kpá ní wéio.

A yáí aa ta gbé pɔ gè gékɪiɔ guu,
aa kwe gɔɔ pɔ mále íadamá.

Ma Dii máme má ò.

16 Ma Dii ma mɛ:

A ze zékpaau à a zé káauɔ gwa,
í a pɔ pɔ maa gbɛa àɔ beu,

á sɔ i níni.†

Ɔ a mɛ áɔ beuo.

17 Ma gudɔanaɔ‡ dilɛé,
má òé àli swãɔ an kuupɛai,

ɔ a mɛ á swãɔio.

18 Ayãmeto buipãleɔ, à yãma,

í yá pɔ a ma gbéɔ le dɔ!

19 Dúnia gbéɔ, à yãma,
mále mó gbépiɔ ásookei.

Yá pɔ aale yáɔ gben we,

asa aai swãɔ ma yáio,

aa gɪ ma ikoyãie.

20 Seba tulaleti demɛɛ pɔe ũo,

ge kanɛli fee gɪnana pɔ bɔ̀ bɔ̀su zãzãu.

Mili sa pɔ i oa i a pɔ káteu à tékũ sio,

á sa'ooa lí kamaguo.

21 Ayãmeto ma Dii ma mɛ:

Má gbɛ pɔ gbéɔ ì gɛmbɔlɛwàɔ kále gbépiɔnɛ ní aɛ,

maɛɔ ní ní néɔ, gbé ní a gbéɔ

aai kpákpaa nípii aa gaga.

22 Ma Dii ma mɛ:

Gugbãntoo oi bɔ̀sudeɔ gwa,

aa fɛle,

bui zɔ̀piɔ lé bɔ za dúnia léwa,

aale mó.

23 Aa sáɔ ní sɔnaɔ kúkũa,

aa pásí, aali gbɛe wɛnagwao.

An kɔ́fi ìɔ dɔ lán ísia kɔ́fiwa,

aa didi sɔ́ kpe, aa zɪ'ɔ̀pòo,

aale mó léleiwá, Siɔnadeɔ.

24 Wa ní bao mà,

wá ɔ gè dɔwázi.

* 6:14 Eze 13.10 † 6:16 Mat 11.29 ‡ 6:17 Oze 9.8

Yá'õma wá kú gbãa,
wáλε wāwāma lán ne'inawa.

²⁵ Asu gé buao,
ásu àò be zéuo,
asa ibεεο ní fēndaο kúkūaε,
vía póc liaaázi.

²⁶ Ma gbέο, à zwānkasaο dodo á pi,
í gbeembo túfu guu.
A óob lán né mēndona gaamáwa,
à búbuape pásípási,
asa gbēkaalena a mówá kándoe.

²⁷ Ma n dile mōbaasana ũε,
ma gbέο mé gbè mōde ũ.
N ní yákeao yō, ní ní dàa dō.

²⁸ Swáyāmansaideοne nípii,
aaò bebe wàο yādòdómáε.
Aa fèe lán mōgotē ge mōsiwae,
yākpaanlakenaοne nípii.

²⁹ Sia lé tévu,
ké mōgbō e láa tépiu,
kási àε mō baasa páε,
gbēvāio lé ké gbēmaawao.

³⁰ Wī oné ánusu giana,
asa Dii gīnzie.

7

Lua zé εγενά páε

¹ Dii yá'ò Zelemiie à mè: ² Ge ò ze ma kpé bōeu, ní kpàwakené we ò me: A Yuda pó áε gē bōeu la áε gé kúleimeεο, à ma yāma.

³ Ma Dii Zigōde Isailio Lua ma mè,
à nòselile ní á yákeao,
mí tó àò ku guε beeu.

⁴ Asu sásāyā náaike à me
Dii kpén ke, Dii kpéεο.

⁵ Tó a nòselile ní á yákeao síana,
mé áε yākekōε a zéwa,

⁶ tó i gbāamο nibοο ní tonεο ní gyaαοneο,
mé i yāesaideο dede guε beeuο,
mé i íada áziawa a ge dii páleowao,

⁷ má tó àò ku guε beueε.

Gupi ò má kpà á deziowa
aaο kuu gοοpii.

⁸ A èa?
Aε sásāyā pó ài vīo náaike.

⁹ E'e! I kpái'o, i gbēδε,
i gbāsike, i εεto ní ma tóο,
i tulaletikateα Baalie,
i gé tía pó á ní dō yāaoowa,

¹⁰ ò i gbasa mō ze ma aε
kpé pó ma tó kuwàε beeu.

I me a bɔ aafia,
 ɔ̃ i ea ge yābēepi ke.
 11 Ale e kpé pɔ ma tɔ kuwà pi
 á kpáiweliweo tɔo nɛe?*

12 Ayāmeto,
 à gé gu pɔ ma zɔ̃leu káau Silo,†
 í yá pɔ má kè we gwa
 ma gbé Isailiɔ vāikɛa yái.‡

13 Ma Dii ma mɛ:
 Gɔɔ pɔ ále yápi ke pii,
 mi dɔaa mɔo oé mɔomɔe,
 ɔ̃ ili swáseio.
 Ma lezùázi, i weao.

14 A yái, lá má kè Siloɛ,
 màa má ke gu pɔ má kpà á deziɔwae,
 kpé pɔ ma tɔ kuwà ále a náaikɛpi.

15 Má á yá à gomalaɛ,
 lá ma á gbé Eflaiũ buiɔ yàwa.

16 Nsu wabikɛa gbépiɔneɔ.
 Nsu wiileɛ ní yá musuo.
 Nsu yāgbɛaanéɔ.
 Nsu ñyɔ zemazi ní yáio,
 asa má yāmamao.

17 N è lá aale ke Yuda wéleɔ guu
 ní Yelusaleũ gāaɔɔa?

18 Néɔ ì yàawɛ, maɛɔ ì tesɔwà,
 nɔɔ ì pówenti de aa kàa ke musu nɔɛ kíaɛ.
 Aaì ítɔle dii pāleɔwa,
 ké a yá e ɔa yái.

19 ɔ̃ ma Dii ma mɛ
 i ke māmɛ a ɔao,
 ampiɔ ɔ̃ a ɔmá, wí i ní kú.

20 A yái tɔ ma Dii Lua ma mɛ,
 má a pɔkūma pāsí bɔbɔ gue bee ní a gbéɔwa
 ní a pɔtuɔɔ ní sɛa líɔ ní buapɔɔ.
 Aa tékū píie, wa e tépi deo.

21 Ma Dii Zigɔde Isailiɔ Lua ma mɛ,
 à sa pɔ wí a pɔ kátɛu à tékū káfí sáaukpasaɔu,
 à ãiake àɔ a nɔɔ so màa àɔ geò.

22 Asa ké ma á deziɔ bɔle Egipi,
 ma yādilené,
 i ke sa pɔ wí a pɔ kátɛu à tékū
 ní sa pāleɔ yá ɔ̃ má dīlené adoo.

23 Má òné lɔ aao ma yá kūa,

* 7:11 Mat 21.13 † 7:12 Yoz 18.1 ‡ 7:12 Sou 78.61

míɔ de ní Lua ũ,
 aaiɔ de ma gbéɔ ũ.
 Má òné aa zé pɔ má òlɔné sé,
 an kua iɔ na.
²⁴ Kási aai swáseio,
 aai laaidɔwàò,
 an nòsevái swágbāa yá mé dāaané.
 Aa gbɛzā gwà, aai gé aeo.
²⁵ Za gɔɔ pɔ á deziɔ bɔ Egipi e gbā
 miɔ a zòblena ānabiɔ diléé,
²⁶ kási ili swáse ní yáio,
 ili laaidɔwàò, a swágbāakè,
 ɔ a yāvāikè de á deziɔla.
²⁷ Tó n yápiɔ òné, aa swáse n yáio.
 Tó n lezùńzi, aa wemao.
²⁸ Oné bui pɔ i Dii ní Lua yāmaon ní ũ.
 Aai we totoaiò,
 ɔ síana pīlimá, a kú ní léuo.
²⁹ A á mi kākēele kóle,
 í wēnalɛ si sísí wáiwaiɔ musu,
 asa á gbāgbēɔ, ma giáziɛ,
 ma pākpaázi ní pɔfēoɛ.

³⁰ Ma Dii ma m̀: Yudaɔ yá pɔ má yeio k̀, aa pɔbēɛ k̀alɛ kpé pɔ ma tɔ kuwàù
 aa a gbālè. ³¹ Aa Tofeti gulesí bɔ Beninɔũ guzulɛu,§ aa sa pɔ wí a pɔ káteu à
 tékũ ò we ní ǹ negɔɛ ní ǹ nenɔɛ. Máme mi yápi dilenéo, a làasoo i gē ma sɔ guu
 seo. ³² Ayāmɛto ma Dii ma m̀, a gɔɔ lé mɔ́ ké wa o gue beɛ Tofeti ge Beninɔũ
 guzule lɔo, sema Gbēdedeguzule, asa waɔ ge vīvī Tofeti e gu gé láaɛ. ³³ Gbēpiɔ
 ge a gɔ́ bāɔ ní wàio pɔblea ũɛ. Gbēɛ a ɔkené yàayaa. ³⁴ Má pɔna wii ní yaalɔo ní
 nɔsekɔfio midɛ* Yuda wéleɔu ní Yelusaleũ gāaɔ, asa bùsupi a gɔ́ bezia ũɛ.

8

¹ Ma Dii ma m̀, gɔɔ bee wa Yuda kíaɔ gɛwa bɔlɛ miau ní a gbāadeɔ ní a sa'onao
 ní a ānabiɔ ní Yelusaleũdeɔ píi. ² Wa ɔliu íatēi ní mɔvuaò ní saana pɔ aa yeńzi aa
 zòblené aa tēńzi aa yāgbèamá aa kùlenéɔ. Wa séle vīo, aa gɔ́ kálea tɔlɛ lán pɔtuo
 gbɔwaɛ. ³ Gu pɔ má ɔzɔu bui vāipizi píi, an gbé pɔ gòpiɔ ga sí ní kuawaɛ. Ma Dii
 Zígɔde máme má ò.

Duuna ní yá pɔ i inéo

⁴ Oné ma Dii ma m̀:
 Tó gbé lèlɛ, ili felɛo lé?
 Tó gbé zà zéwa, ili eao lé?
⁵ Bóyāi Yelusaleũdeɔ ì zāmɛɛ yáwai?
 Akɛa gbépiɔ mikpe ìɔ dɔamɛɛi?
 Mɔafili ɔ aa zèò, aa gí suia.
⁶ Ma swākpà má mà,
 aali yázɛde oo,
 mé an gbēɛ líɔ ku déndɔmɛɛ guu
 à m̀: Bóyāi ma vāie taa k̀ò.
 Ampii aai té ní tufaiɛ,

§ 7:31 2Kia 23.10 * 7:34 Zia 18.23

lán sǝ́ pǝ́ lé si zǝ́lauwa.

⁷ Baa wàaliana í fεε a gɔɔwae,
felena ní luakibānao ní yaabεεo
aaɓ gɔɔ pǝ́ de wa εa suwà dǝ́e,
kási ma gbéǝ́ ma yādilεne dǝ́o.

⁸ Kpelewa á e o ɔ́nɔ́nɔ́n á ũ,
ámε á Dii ikoyā kūai?
Yādanede εgenɔ́ a bɔ́lekèé kpaanlaε.

⁹ Wí a ɔ́nɔ́nɔ́n kūε,
aa bílike, aai zu bai guu.

Aa gǝ́ ma yáíε.

ɔ́nɔ́ kpeletaa buin wei?

¹⁰ A yáí má ní nɔ́εɔ́ kpa gbēpáleɔ́wa,
an buaɔ́ i gǝ́ dǝ́nε.

Néfēnen gbēzɔ́ pí ɔ́vái'enaɔ́ne.
Anabiɔ́ ní sa'onɔ́ɔ́ gbēsāsānaɔ́ne.

¹¹ Aai εεε má ma gbéǝ́ bɔ́wa,
lá a de pɔ́e ũowa.

Aai mε, aafia ku, aafia ku,
kási aafia ku we sǝ́o.*

¹² Yābēε pǝ́ aa kè ì kené wí ũe?

Aawo, ìlì kené wí ũo,
an gεε lí gǝ́ kpá ní wéio.

A yáí aa ta gbéǝ́ pǝ́ gè gékǝ́iɔ́ guu,
aa kwe gɔɔ pǝ́ mále íadamá.

Má Dii máme má ò.

¹³ Ma Dii ma mè,
má ní buapǝ́ símáε.

Vēε a kεo,
kaadɔ́ena a ne'io,†
baa lá a giigaga.

Wa pǝ́ pǝ́ má kpámáɔ́ símá.

¹⁴ Bóyái wá kálea lai?

Wà kāaa wà ta wéle bíideɔ́u,
wíɔ́ ga dǝ́ we,

asa Dii wá Lua díle wà gagae.

A kona í kpàwá wà mi,

ké wa duunakèε yáí.

¹⁵ Wá wé dɔ́ aafiai,

kási yāmaae kuo.

Wa gbágbǝ́gɔɔ dà,

ǝ́ wá nisǝ́na nà líwa.

¹⁶ Sǝ́ó lé pǝ́bɔ́ ní níu Dǝ́ buiɔ́ bùsuu,

bùsupi lé lualua sǝ́saɔ́ ɔ́ɔ́ba yáí.

Wà mò bùsu ɔ́ɔ́kpai ní pǝ́ pǝ́ kúuɔ́,

wéle ní gbéǝ́ pǝ́ aa ku a guuɔ́.

¹⁷ Ma Dii ma mè,

má mlè pǝ́sǝ́naɔ́ gbaεwá aa á sósoε,

* 8:11 Eze 13.10 † 8:13 Mat 21.19

mlēpio lí εσεδεο yāmao.
Má Dii máme má ò.

18 Ma Gbēnoseninina, ma pɔ siakù,
ma nòse òkpà.

19 Ma gbéwii ma dɔ
za bùsu zázáú aa mè:
Dii ku Sibnao lé?
Sibna Kíapi ku we bo lé?

Bóme tò aa ma pɔ fɛlemεé ní ní táaci?
Bóyái aa ma zafèmemεé ní dii zìlo pāci?

20 Wà pɔ kèke kò, sae gè,
wápio sɔ, wi wá suabao.

21 Lá ma gbéwíwíwí, màa má wíwíwí,
ma oosisi, iwāa kà ma pɔa.

22 Bò εεε ku Galada bùsuuo lé?
Lòotoo ku weo lé?
Akεa ma gbéwɔ i láao ni?

23 Tó ma miá íe yāa,
mé ma wéá nibɔnaε lé,
dɔ má wé'í lé kwé fāane ní gwāasinao
ma gbé pɔ wa ní dedeο yá musu.

9

1 Tó má pilakíi ví gbáau yāae lé,
má a gbéwɔ to we mà gé weε,
asa gbāsíkεnaɔne m̄pii,
náaisaideο gālie.

2 Aaí lésakā aa εγε zuò,
aaliɔ gbāa ní bùsuuo ní náaiyāoo.
Aaíɔ vāike wàɔ γεε, aa ma dɔo.
Ma Dii máme má ò.

3 A baade laaika a gbēnai,
ásu à a daε náaikεo,
asa daε píiá gbēsāsānaε,
gbēnaɔ í kɔ peε.

4 Gbēna ní gbēnao aaí ònɔkekɔε,
aali síana'okɔεo.
An lé dɔékè ní εεo,
aaí tàaekεkɔε e wà kpàsa.

5 N kú mɔafilideο guue,
mɔafilipi mé tò aa gí ma dɔi.

6 A yáí tò ma Dii Zígɔde ma mè,
má ní baasa mà gwae.
Bó má ke ma gbéɔne
an vāipi yá musu bi?

7 An lénaá kagbaε,
mɔafilipi mé ò dɔ ní léu.
Na'onwaaɔne,

à wá èwaasoᵛ mĩde gāae.

21 Oné ma Dii ma mè:
Gbēnazĩn geᵛ gō kpále sēu lán pᵛtuo gbᵛwa,
lán ése pᵛ wa kè kálea gbēe i mo séleowa.

22 Ma Dii ma mè:
ᵛᵛna su íanadā a ᵛᵛyā musuo,
gōgbāa su yᵛᵛke a gōsake yáio,
ᵛde su azía se lesí a ᵛda yáio.

23 Tó gbé ye íanadā,
aà dā ké a wé kè a ma dᵛ yái.†
A dᵛ ké má gbēke vī,
mi yāmaake dúniau a zéwae,
asa yá beeᵛ mé í kamagu.

Ma Dii mame má ò.

24 Ma Dii ma mè a gᵛᵛ a mó ké má íada gbé pᵛ aa tᵛzᵛᵛwa, 25 Egipiᵛ ní Yudaᵛ ní
Edᵛᵛ ní Amᵛniᵛ ní Mᵛabuᵛ ní gbé pᵛ aa ku guwaiwaiu aai ní kākāmᵛ kēleᵛ.‡ Asa
buiᵛ ní Isailiᵛ píi, gyafᵛᵛdeᵛne ní sᵛu.

10

Lua leeta ní táaᵛ

1 Isailiᵛ, à yá pᵛ Dii lé oé ma.

2 A mè ásu buipāleᵛ ᵛlese
à bílike seela pᵛ í bᵛ musuwao.

Ásu to vía lí á kú láníwao.

3 Asa buipāleᵛ felekaayā yāpāe.

Aai lizᵛ sēu,

ᵛ sia í áné ní kpásagᵛnao.

4 Wí zāblewà ní ánusuo ní vuao,

ᵛ wí kusa pápawà ní masanao,

ké asu àᵛ zíazíao yái.

5 Táapiᵛ lí yā'oo,

aa de lán bua bāyabᵛᵛwae.

Aali táa'oo, wí ní seᵛ.

Ásu víakeneó,

aali fᵛ vāie keneó,

mé aali fᵛ yāmaae keneó sᵛo.

6 Dii, gbēe muaannᵛᵛ, ní zᵛᵛ,

n tᵛbò n gbāa yá musu.

7 Bui píi Kía, déme n vía vío ni?*

Ao, a maannᵛ māae.

Bui píi ᵛᵛnaᵛ ní ní kpaladeᵛ guu

gbēe muaannᵛᵛ.

8 Aa doᵛ mípiᵛ,

sᵛᵛᵛne, aa mi vío,

lí'āaᵛne, aa fᵛ ledamáe?

9 Wí ánusuo gbēgbēa pᵛ wà bᵛᵛ Taasisi

† 9:23 1Kln 1.31, 2Kln 2.17 ‡ 9:25 Lev 19.27 * 10:7 Zia 15.4

ń vua pọ wà bọ̀ò Ufaza kúlewà,
 ̄ wí ula búuna ń a gàaluladeo káka
 pọ pọ sia ń vuazikenao kèpie.
 Góide ɔzìone píi.

10 Dii mé Lua síande ũ,
 aàpi mé ị̀o ku gọ̀pii Kía ũ.
 Tó aà pọ̀ fẹ̀, tọ̀le ị̀ lualuae,
 buie a f̄o ze aa aà pọ̀kũma dāo.

11 A o buipione à me dii pọ aame aa musu ń z̄ileo kèopio aa mide dúniaue, aa
 ku gueio.

12 Dii mé dúnia kè ń a gbāao,
 à tọ̀le kàle ń a ̄noo,
 à musu kpàle ń a w̄ez̄eo.

13 Tó Dii p̄na,
 ị̀ pọ kú musu ị̀ k̄f̄k̄e,
 lou ị̀ sisi za dúnia léwa.
 Dii ị̀ bọ ń ị̀anao a làasiu,
 lou i ma ń píleao.

14 Gb̄enazinao s̄oũ, aa ȳae d̄o,
 siao gee a ḡo kpá ń w̄ei
 t̄aa pọ aa p̄io ȳá musu.
 Pọ egenao, aa w̄eni v̄io.

15 Pọ gianaone, láanip̄one.
 Yákpalekeḡozi aa mide.

16 Dii pọ de Yak̄bu buio baa ũ muaar̄noo,
 asa ̄me p̄pii kè
 ń Isaili pọ à ń sé a pọ ũ.
 Aà tón Dii Z̄iḡode.

17 A gb̄é pọ wà koez̄ázio,
 à á p̄o ye b̄o á b̄usuu.

18 Asa ma Dii ma m̄e
 tia kéwa má b̄usue bee gb̄é zuzu lán gb̄ewae.
 Má ń ásookee, wi ń k̄k̄ũ.

19 Waiyoo wápio, ké wá wíwia yái.

Wá b̄oá b̄ok̄o.
 Wále e ȳaa wá gȳapi ble.

20 Wá wá zw̄aakpeo kw̄ekwe,
 wá a ba k̄ek̄e.

Wá néo ḡez̄ea, aa ku lo.
 Gb̄ee ku à zw̄aakpe d̄ow̄ee lo,
 gb̄ee ku à a zw̄aao kpáleo.

21 Wá d̄oanaoá s̄oũone,
 aali ȳagbea Diiwao.

A yái tò an ȳae lí b̄o maa,
 ̄ an gb̄é f̄aaa pii.

22 A ma, wále mó baokpai,
 k̄fi z̄o d̄o gugb̄antoo oi b̄usuu.
 Wále mó Yuda w̄éleo d̄eoz̄zi,

wélepib i gō gbēgbonaō tōo ũ.

²³ Dii, má dō ké gbēnazina kua de aàzia yá ũo,
gbēe a fō zepoo aziaeo.

²⁴ Dii, ma toto a zéwa,
i ke ní pōkūmao no.

Nsu ma lao mà gō tēneeo.

²⁵ Pōfē bōbō bui pō aa n dōowa,

gbé pō aali n sísiopio,
asa aa Yakōbu buiō mōmōe,

aa ní mōmō bēe,

aa ní būsū òkpà.

11

Yudaō Dii bàakuarínō yāgbooa

¹ Dii yā'ò Zelemii e à mè: ² Swáse ma bàakuaánō yái, ní o Yelusaleūdeōne ní Yudaō pii. ³⁻⁴ Oné ma Dii Isailiō Lua ma mè, ma bàakuarínō yá pō má dile ní deziōne gōō pō ma ní bóle Egipiō temōaneu, gbé pō yápi kūaoá láaipōe. Má òné aa ma yāma, aao zike yá pō má dilenēowa, aaiō de ma gbéō ũ, míō de ní Lua ũ, ⁵ mí lé pō má gbè an deziōne papa. Ma mè má būsū pō vī ní zó'io diu kpámá, lá à gō á pō ũ gbāewa. Ō ma mè: Ami, Dii!

⁶ Ō Dii òmēe: Ge ò kpàwake Yuda wéleo guu ní Yelusaleū gāaēō ò oné aa swáse ma bàakuaarínōpi yái, aao zikewà. ⁷ Za gōō pō ma bō ní á deziō Egipi e gbā, gōōpii miō ledamāe, mi me aa ma yāma. ⁸ Kási aali swáseio, aali laaidōwàō, ò an baade nòsevāi ní swágbāao dāaaè, ò ma láaizimá ma bàakuarínō yá musu, asa ma a yādilenēe, āma aa kūao.

⁹ Ō Dii òmēe: Yelusaleūdeō ní Yudaō pii aa kú ní lekpaafamazioe. ¹⁰ Aa èa sù ní dezi pō gī ma yāmaiō duunawa. Aa tē táaōzi aa zōblenē. Isailiō ní Yudaō pii, aa ma bàa kua ní ní deziō yá gbòo.

¹¹ A yái tō ma Dii ma mè
má músi pō aa fō bōuo zimá.

Baa tō aa wiilèa,
má swáse ní yáio.

¹² Yelusaleūdeō ní Yudaō pii
aa bóle ge wiile taa pō aai tulaletikané téaōwa.

Aa fō ní suaba ní taasikēgōō sōo.

¹³ A Yudaō,
á taaō dasi kà á wéleowa,
tulaletikateakii pō á bō Baaliō
dasi kà Yelusaleū gāaēowa.

¹⁴ Mpi sō Zelemii,
nísu wabikēa gbépiōneō,
nísu wiileanéō,
nísu yāgbēaa ní yá musuo.

¹⁵ Ma gbé yenzideō lé lé vāi kpaai,
bō aale ke ma kpé guui?
Sa'onōō pō aai kpaā a ní sí íadamawao,
aai pōnake ní vāi pō dāaanéō.

16 Ma Dii mi oé yāa
kuli pó a lá sia mé a né kɛfɛũ.
Má tɛsɔwáɛ sa
ń zàa'ian gbāa kɔfio,
á gɔnao i golɛgolɛ.

17 A Isailio ń á Yudaɔ,
ma Dii Zigɔde ma á báɛ,
kási yáyiaawá ɔ ma zɛð sa.
Ma za fɛ̀ vāi pó á kè yáí,
asa a tulaletikàtea Baaliɛɛ.

Lɛkpaata Zelemiizi

18 Dii yá pó aale ke òlomɛɛ má dɔ̀, asa à ma wé kèmmɛɛɛ. 19 Má de yāa lán
sānɛbɔɔ yāesaide pó wàlɛ gé a kòlokpaiwae, mi dɔ̀ ké aale lɛkpaaimazio. Aa
mè wà lizɔ̀ ń a néo wà aà bɔ̀ dúniau, ké aà tó su àò dɔ̀ gbɛegu lɔo yáí.

20 Dii Zigɔde,
asa ni yá gwa a zéwae,
ni nòsɛ ń làasooo tàasika.
Tɔ̀ símá mà gwa,
asa ma azia nàne n ɔ̀ziɛ.

21 Ayāmeto ma Dii ma mè
Anato gbé pó aale n wɛ aale mɛ,
tó n ānabikɛkè ń ma tóo,
ńyɔ̀ tá ń ń ɔoɛɔ,
má yāví mà o ń musu.

22 Ma Dii Zigɔde ma mè
má íadamá,
an èwaasoɔ gaga zílau,
an néo gaga ń nɔanao,

23 an gbé kōnae a gɔ̀o,
asa má yáyia Anatodeɔwa an íadamagɔ̀ɛɛ.

12

Zelemii yāgbɛaa Diiwa

1 Dii, tó ma mɔma ń yáo,
n yá mé ɔ̀ zɛví.
N beeo má yā'onno yázɛde musu.

Bóyāi vāikɛnaɔ yá ń bɔ maai?
Akeɛ náaisaideɔ ɔ̀ namablei?

2 N ń bá, aa zínapèlɛ e aa gè nɛ'í.
N tó dɔ̀ ń léu, an sɔ̀ kuma sɔ̀o.

3 Mpi Dii, ń ma dɔ̀, ni ma yākeɛ e,
ni wéte làasoo pó mi kemai.

N ń gálɛ táńno
lán sã pó wàlɛ gé ń kòlokpaiɔwa.
N ń dilɛ ńdoɛ pódɛdɛgɔ̀ pó ũ.

4 Wá bɔ̀su ɔ̀ ku wɛnanno e bɔ̀ɛ ni?
Sɛ ɔ̀ ku giigagaa e gɔ̀ɔ kpele ni?

Nòbɔ̀ ń bāɔ mīdɛ gbé pó kúuɔ vāikɛa yáíɛ.
Asa aai mɛ Lua yá pó a ń le zia dɔ̀o.

Lua yázasia Zelemiiwa

⁵ Tó n bàalè ní kèsedeo mé aa n kě,
kpelewa ríyó bakpaaí ke ní sōdeoi?
Tó n sō daa doū būsu aafiadeuo,
kpelewa ríyó ke tó Yuudē pài?

⁶ Baa n gbéó ní n uadeo bō n kpe,
aa zōakànzi.
Baa tó aale yá nana one,
ńsu ñ ní náaikεo.

⁷ Ma pākpa ma gbé yenzideozie,
ma bui pó má sēpi tò we,
ma a gbépio ná ní ibeεone ní zīε.

⁸ Ma gbéó liaamano lán nōomusuwa líkpeu.
Aa pūnaa, ɔ má zańgu.

⁹ Ma gbéó gòmεε bāso bàebae ũ,
bāso páleó līai, aale ānawà.
A ge wàio kāaa pii, aa mo ble.

¹⁰ Dōaan dasideo ma vēebuō ɔ̀okpàε,
aa ɔ̀zò ma buaowa,
aa tò ma pōeā tōle gò gbáa gii ũ.

¹¹ Aa tò à gò gugii ũ,
a da ma aε wēnanno.
Bùsupi gò bezia ũ pii,
asa gbēε ku à laaidōwào.

¹² Bùsudenao dēde gbáa sīsī wáiwaiō musu pii,
asa Dii a gbéó dēde ní fēndao
za būsu léla e a léleε.
Gbēnazinae a aafia'e gueio.

¹³ Aa blewena tō, ɔ̀ à bōlené le ũ,
aa taasi dà níziawaε, aai ài'eo.
Wí mé de an yákεa gbε ũ
Dii pōkūma pāsī yái.

¹⁴ Ma Dii ma mē ma bui vāi pó aa ku ma gbé Isailio saε, aale būsu pó má kpà
ma gbépiowa símáo bōle ní būsuuε, mí Yudaō kpoε ní guu lo. ¹⁵ An woa gbεa mí
εa wēnadōné, mí suńno ní pá ziu ní būsuo guu. ¹⁶ Buipio mé legbēa ní Baali tóo
dà ma gbéone yāa. Tó aa ma gbéó olesè sa, mé aale legbē ní ma tóo, aale me wa sí
ní Diio, má ní zedō ma gbéó guuε. ¹⁷ Tó an buie i ma yāma sōo, má ní kpoεε, mí ní
kaale. Ma Dii máme má ò.

13*Sàana yá*

¹ Dii òmεε mà ge sàana lu mà ye, āma másuli pío. ² ɔ̀ ma sàana lù lá a òwa
má yè. ³ Dii yā'oamεε gēn plaade à mē ⁴ mà sàana pó má lù má yēpi se geò
Uflatai, mí ulε gbēsōou we. ⁵ ɔ̀ ma ge má ulε Uflatai lá a òmεεwa.

⁶ Gōōpla gbεa Dii èa yā'òmεε à mē mà fele gé Uflatai, mí sàana pó a òmεε mà
ulε we se suò. ⁷ ɔ̀ ma εa ge Uflatai, ma sàanapi bō gu pó má ulεu, ɔ̀ má è a ɔ̀okpà,
a kekeεa ke lo.

⁸ ɔ̀ Dii yā'òmεε à mē: ⁹ Ma Dii ma mē, beewa má ke Yudaō íandāa ní
Yelusaleüdeō íandāa zōoε. ¹⁰ Gbēvāipio gí ma yāmaiε, swágbaa kēmá zōo, ɔ̀

aa tɛ dii p̄alɛɔzi aa zɔblɛnɛ aa k̄ulɛnɛ. Aaɔ dɛ lán s̄aanapiwaaɛ, a keekɛa kɛ bo.
 11 Lá w̄i s̄aana nanzi, màa ma Isailiɔ n̄ Yudaɔ n̄amazi, kɛ aaɔ dɛ ma gb̄ɛɔ ũ, aaɔ ma tɔbɔ, aaɔ ma táasilɛ, aaɔ ma kpɛla, ɔ aa ḡi ma ȳamai.

V̄ɛɛ t̄uu yá

12 Onɛ ma Dii ma mɛ, wa v̄ɛɛ ka t̄uuɔ guu à pa píi. Tó aa ònɛ wa d̄ɔ kɛ v̄ɛɛ a t̄uu pa, 13 ní onɛ ma Dii ma mɛ, má v̄ɛɛ k̄áka bùsupidɛɔnɛ e à z̄ɔ n̄ boɔwa nípiɛ, sɛa za k̄ia p̄ɔ z̄ɔlɛa Davidi kpalaɔɔwa n̄ sa'onaa n̄ anabiɔ n̄ Yelusaleũdɛɔ píi, 14 mí n̄ p̄ap̄ak̄ɔwa aa w̄iwi, maeɔ n̄ n̄ n̄ɛɔ píi. Ma Dii máme má ò. Má n̄ dɛdɛɛ, má n̄ boɔ, má s̄uuukɛn̄n̄ɔ, má n̄ w̄ɛnagwao.

Gbɛaana a f̄ɔ à a w̄ɛs̄a lilɛɛ?

15 A swákpa ȳama!

Asu ázia sɛ les̄io,
asa Dii mé lé yá'o.

16 A bɛɛɛ d̄ɔ Dii á Luaɛ
e àɔ ḡɛ gusia k̄ulɛiwá,
à ḡɛmbɔlɛ guluuluui gusis̄idɛu.
A wé dɔ gupuai,
kási gusia z̄ɔɔ ɔ a k̄uaawá,
i gusia p̄as̄i k̄úála.

17 Tó i yápi mao,
á wala a to mà gɛ wiipe gusaaɛ,
ma wé'i i kwɛ maamaa
kɛ wa Dii kp̄asa gb̄ɛɔ k̄úkū yáí.

18 O k̄iaɛ n̄ a dao aa z̄ɔlɛ z̄íɛ,
kɛ an k̄iafua gawidɛɔ gògo yáí.

19 Nɛgɛvɛ bùsu wéɛ gb̄aaɔ aaɔ tataaaɛ,
gb̄ɛɛ aɔ ku we à w̄ɛo.
Wa Yudaɔ naaa tárn̄n̄ z̄ɔɔ ũ píiɛ.

20 Yelusaleũ, wɛzu n̄ gwa,
gb̄ɛɔ b̄ɔlɛ gugb̄antoo oi, aalɛ mó.
Gb̄ɛ p̄ɔ Lua n̄anɛ n̄ z̄ɔlɔ ku máɛ?
N kp̄asa gb̄ɛ gawidɛpiɔ!

21 Bui p̄ɔ n̄ gb̄ɛnakp̄árn̄n̄ɔ,
tó Dii tò aa f̄ɛlenn̄ɔ,
n̄ȳɔ mɛa ni?

W̄aw̄a a n̄ le lán n̄ɛ'inawaaɛ.

22 Tó n̄ mɛ àkɛa yáɛ taa n̄ lei?

N tàaeɔ yáí ɔ wà n̄ zw̄aa p̄iliima
wà gb̄aamònɛ.

23 Etiopi gb̄ɛ a f̄ɔ à a mɛbaa lilɛɛ?

Gbɛaana a f̄ɔ à a w̄ɛs̄a lilɛɛ?
A Yelusaleũdɛɔ s̄ɔ,
v̄ai d̄ɔkɛán̄ɔ, á f̄ɔ maakɛo.

24 Má á f̄aa
lán s̄ɛ p̄ɔ íana s̄ɛlɛ gb̄aaɔwaaɛ.

25 A zian we,
baa p̄ɔ má d̄ilɛn̄ we.
Ma Dii máme má ò,
asa ma yá s̄aáguɛ,

ḡ a εε náaikè.

²⁶ Tḡḡ, má n zwáa lé káne n miaε,
wi n puizi e.

²⁷ Ma yábēε pó á kè sìsḡḡ musu è,
n gbāsíkεa ní n wiileε gḡḡzio
ní n káaluakaa táaḡ yá musuo.
Waiyoo Yelusaleḡ,
níyḡḡ gbáλεa e bḡε ni?

14

Ikpaa

¹ Dii yá'ò Zelemiiε lousai yá musun à mè:

² Yuda bùsu gḡ wēnannḡ,
a wéλεḡ gḡ zeesai.

Wéλεdeḡ oosisi ní bùsu yá musu,
Yelusaleḡdeḡ zḡa ma dḡ.

³ Zεdeḡ ì ní zíkεnaḡ zḡ ìtḡi.
Tó aa gè lḡḡi, aali í eo,
aaḡ su tùu giie, bíli ì ní kú.
I kené wí ḡ, aaḡ pókku ní wéa.

⁴ Sèwanaḡ gḡ ní bílio,
aale pókuku ní wéa,
tḡḡε pàapaa, lou i ma gueio.

⁵ Baa tue da ì a né tó weε,
ké sē kuo yái.

⁶ Sèa zàa'inaḡ ze sìsḡ wáiwaiḡ musu,
aale we hēhēhēhē lán gbēgbonaḡwa,
an wé tà loulou sēsai yái.

⁷ Baa ké wá tàaeḡ wá dá yáu,
dḡwáλε n tó yái.
Wá pḡḡbḡzākea kè zài,
wa duunakèε.

⁸ N gbé pó Isailiḡ wé dḡnzi,
an wetāgḡḡ Suabana,
àkea n gḡwēε lán nibḡ ge gēzεa
pó mò ì wá bùsuu gḡḡ dowai?

⁹ Bóyái ní de lán gbé pó yá dīwà
ge nεgḡna pó a fḡ ní suabaowai?
Dii, ní kú wá guu,
wḡḡ wá sisi n tḡwa,
nísu pākpawázio.

¹⁰ Yá pó Dii ò gbépiḡ yá musun ke:
Aa ye liaaliaai maamaae,
aali zḡλε ní zḡwao,
an yá lí ká Diiguo.
An tàaeḡ a dḡaḡgu sa,
ì'adamá an duuna yái.

11 Ǿ Dii òmεε: Nsu gbépiò aafia wabikeao. 12 Baa tó aa leyè, má n wabikea sio. Baa tó aa sa pò wí a pò kátεu à tékū òa n pówentio, má sírínò. Má n mide n zío n nòanao n gagyáoε. 13 Ǿ ma mè: A'a Dii Lua! Anabio mé i oné aa wesi zíleo, nòana a n deo. Aaí me nýò n gba aafia gòpii gue beeuε.

14 Ǿ Dii òmεε: Anabipio lé ānabikeke n εεo n ma tóε. Mi n zío, mi yādilenéo, mé mi yāe onéo. Anabike pò aale keéá wépungu εgena n māsò beεesaio n láasoo kpaanlao yáε. 15 A yái tò yá pò ma Dii má ò ānabi pò mi n zío, mé aale ānabikeke n ma tóopio musun ke: Aale me zí ge nòana a gē n būsuo, kási sò zí n nòanao mé a n dede, 16 wi gbé pò aale ānabikekenéo zuzu Yelusaleū gāaε nòana n zípío yái. Gbēε aò ku à n vío ge n nòεo ge n néo. Má n vāikeapi winé n musuε. 17 Yáε bee oné:

To mà wé'ikau,
má kámabo gwāasina ge fāanεo.
Asa ma gbéò wíwia maamaae,
wà n ké ía à kè zài.
18 Tó ma ge sēsaou,
mi gbé pò wà n dedeε ge e kálea.
Tó ma gē wéle guu,
mi gbé pò lé gyākeke nòana yáio e.
Anabio n sa'onao ò liaaliaa npii,
an gbēε a būsuo dō bo.

19 N gi Yudaazi fíafia yà?

N pò bò Sibnagu yà?

Akea n wá wetà,
gbágbāa kuo ni?
Wá wé dò aafiai,
kási yāmaae kuo.

Wá wé dò gbágbāai,
ō gili guu wá kúu.

20 Dii, wa wá vāikea dō
n tàae pò wá deziò kèo.

Wa duunakèneε fá!

21 Nsu sakáwáguo n tó yái,
n su n n kpalabaa gawide bòbboo.

N bàakuawanò yá su sānguo,
n su gbooo.

22 Buipáleo táao ì to lou mae?

Luabe ì to lou ma n azíaoa?

Aawo Dii wá Lua, nímε ni tó,

ō wá wé dōnzi,

asa nímε ni yápio ke pii.

15

Ia pò wa da Yudaowa

1 Ǿ Dii òmεε à mè: Baa tó Mòizi* ge Samueli† ze ma ae,

Yudapio yá a gē ma sūuo.

N n yá aa go ma ae zà.

* 15:1 Baa 32.11-14, Nao 14.13-20 † 15:1 1Sam 7.5

2 Tó aa n lál, má wa géui,
oné ma m̀è,
gbé pó má d̄ilɛ aà ga, a gaɛ,
gbé pó má d̄ilɛ wà de ní f̄ɛndaɔ,
f̄ɛnda wa deò,
gbé pó má d̄ilɛ aà ga ní nɔanaɔ,
nɔana a gaò,
gbé pó má d̄ilɛ wà kũ z̄iz̄o ũ,
wa kũ z̄iz̄o ũɛ.‡

3 Ma Dii ma m̀è,
má pɔkaalenɔ gbaɛmá lɛɛ síiɛ.
F̄ɛnda a ní deɛɛ,
gb̄ɛ i ní gálegalɛ táɛnɔ,
b̄aɔ ní wàɔ i ní ble s̄áas̄a.

4 Yá pó a ní le a to s̄o k̄ɛ dúnia b̄usu gbépiigu yá pó Yudaɔ kí Manase, Ezekia né
kè Yelusaleũ yáí. §

5 Yelusaleũ, déme a w̄ɛnad̄ɔnei?
Déme a waiyookenei?
Déme a mɔ n aafia gbɛaii?

6 Ma Dii ma m̀è
n p̄ákp̄amazi n bɔ ma kpɛ.
A yáí má ɔt̄ɔma mà n de,
ma kpasa ní n w̄ɛnagwaaɔ.

7 Má a gb̄éɔ zuzu musu ní saao
lán ésewa an b̄usu w̄éleɔ guuɛ,
má tó aa kua ní néɔwa,
mí ní midɛ,
asa aai mik̄ɛ ní ȳákeɔwao.

8 Má tó an gyaɔɔ dasi aɔ de ísialɛ ũf̄áaa.
Má tó b̄usudenaɔ mɔ léle
ní èwaasoɔ daɔwa f̄aanɛ gb̄aa zá,
gili ní b̄aab̄aaboao a ḡéngu k̄ándoɛ.

9 Nɔɛ pó nɛḡɔɛ ì sopla ȳèɛɛ i láa,
wí i aà kú,
aà ḡɛɛ i ḡɔ kpa a w̄éi.
Aà ḡɔɔ a pa kpóɔɛ, i tá.
Má tó an ib̄eɔɔ ní gbé k̄ɔnaɔ deɛɛ.
Ma Dii máme má ò.

10 Ma da, waiyoo mapi ké n ma i!
B̄usudeɔ lé ma dile m̄pii s̄olede gudena ũɛ.
Mi pó s̄ɛanéɔ, mi pó s̄ɛamá s̄o,
kási sa b̄èɛ ò gbépii ìɔ omɛɛ.

11 Ǿ Dii m̀è:
Má tó ñ bɔ aafiaɛ fá!
Mí tó n ib̄eɔɔ mɔ kulekene taasi p̄ási ḡɔɔ.

12 Gb̄ɛɛ a f̄ɔ m̄osi ée?
At̄ɛsa gugb̄ántoo oi m̄osi ge a m̄ogot̄ɛ.

13 Má á àiz̄eɔɔ ní á pó ɔdeɔ kpámá

aa naaa fiabosaie
duuna pɔ́ á kè á bùsuuɔ́ píi yáí.

¹⁴ Má tó à zɔ́ble á ibeɛɔne
bùsu pɔ́ á d̄so guu,
asa ma pɔ́fē a fele lán téwae,
i kúwá.

¹⁵ Dii, ní ma yá d̄s̄.

To ma yá àò d̄ɔngu, ní laaidɔa.
Tɔ́ simɛɛ ma wɛt̄ánaɔwa,
ńsu menakerínɔ e aa ge ma deo.
Nyɔ́ d̄s̄ ké n yáí w̄i ma láanikei.

¹⁶ Ké n yá sòso ní kàmɛɛ ma léu,
má m̄m̄ɔ,
ɔ́me ma pɔ́na ní ma yáabao ũ,
asa n tó mé kua Dii Lua Zíḡɔde.

¹⁷ Mili z̄ɔle s̄anu ní yaabnaɔɔ,
mili pɔ́nakerínɔɔ.
Mio z̄ɔlea madoe, asa ní kumanɔe,
mé ní tò mále kp̄ɛneke an yá musu.

¹⁸ Bóyái ma yá'ɔ́ma lí láao ni?
Ma bɔ́ p̄ási, àle gí láai.
Nyɔ́ɔ demɛɛ lán yiongo lébaawa,
lán nibɔna pɔ́ ì yèledinéwa yà?

¹⁹ A yáí tò ma Dii ma m̄è:

Tó n n̄sel̄ile,
má ea n dile n pá ziu,
n̄b̄ z̄ikemɛɛ.
Tó n yá gbia b̄aa ní yá yáf̄ūnao,
nȳɔ́ de ma led̄ekena ũe.
To aa ea suma, ńsu támáao.

²⁰ Má n ke gb̄épiɔne bíi ũe,
m̄ogot̄e bíi pɔ́ wa f̄ɔ́ gb̄oo ũ.
Aa s̄olekennɔ, kási aa n fuo,
asa máo kunnɔe,
má n suaba, mí n bɔ́.
Ma Dii máme má ò.

²¹ Má n bɔ́ gb̄ēv̄áiɔ ɔ́ziɛ,
mí n si n̄sep̄ásiɔdep̄iɔwa.

16

Zelemii kua

¹ Dii yá'òmeɛ à m̄è: ² Nsu n̄ɔse la ké n̄ néo i'i gue beeuo. ³ Yá pɔ́ ma Dii má ò né pɔ́ wà ní i'i bùsuɛ beeuo ní ní da'iaɔ ní ní de'iaɔ musun ke: ⁴ Gagyá mé a ní dede. Wa ní v̄io, wa ní gaa ɔ́ɔɔ, an geɔ ḡɔ kálea t̄ɔle lán p̄ɔtuo gb̄ɔwae. Zi ní n̄ɔanao mé a ní dede, an geɔ i ḡɔ b̄aɔ ní wàì p̄ɔblea ũ.

⁵ Ma Dii ma m̄è ńsu ḡe ua pɔ́ wà gàuo. Nsu ge ɔ́ɔb̄rínɔ n̄ w̄ɛnad̄ɔnéo, asa má tò gb̄épiɔ ḡè aafiasaie. Má yer̄zi l̄ɔ, má w̄ɛnad̄ɔnéo. Ma Dii máme má ò. ⁶ Néf̄ɛnen gb̄ēz̄ɔ aa gaga bùsupiue. Wa ní v̄io, wa ní ge'ianabɔɔ. Gb̄e a az̄ia lili ge a a mi

boo. ⁷ Wa ble kpa ge'ɪambɔnaɔwa wà ní nòse níninéó. Gbé pò a de ge a da gà s̄, wa í dɔ̀è wà wēnad̄ò.

⁸ Nsu gē ua pò wàle pɔnakεuo, r̄su z̄le n̄ pɔble n̄ igb̄ér̄n̄o. ⁹ Asa ma Dii Ziḡde Isailiɔ Lua ma m̄, má pɔna wii midε gupiu n wáae, mí yaalɔ r̄ n̄sek̄f̄io b̄ade n gɔɔ.*

¹⁰ Tó n yápiɔ ò gb̄épiɔne píi, aa n la: Akεa Dii àsi b̄ē bee taa ò wá yá musu m̄ai? T̄ae kpele wá k̄i? Duuna kpele wá k̄ Dii wá Luaci? ¹¹ Ní wemá n̄ mε, k̄ an deziɔ p̄kp̄amazi yáie. Aa t̄e dii p̄alezi, aa z̄obl̄en̄é, aa k̄ul̄en̄é, ɔ aa p̄kp̄amazi, aaliɔ ma ikoyá k̄uao. Ma Dii m̄ame má ò. ¹² Amp̄iɔ s̄ aa v̄aik̄è de r̄ dezipiɔla, an baade n̄sev̄ai mé d̄aaaè, an swá gb̄aa, aali ma ȳamao. ¹³ Má r̄ b̄le b̄usuε beepiue, mí t̄ár̄n̄o b̄usu pò aa d̄o guu, baa an deziɔ se aa d̄o. Wek̄i aa z̄obleu dii p̄aleɔne f̄aane r̄ gw̄aas̄inao, asa má s̄uuk̄ér̄n̄o.

¹⁴ Ma Dii ma m̄, a gɔɔ a m̄ k̄é gb̄ē a mε á s̄i r̄ Dii pò Isailiɔ b̄le Egipioo, ¹⁵ sema Dii pò Isailiɔ b̄le gugb̄antoo oi b̄usu r̄ b̄usu pò à r̄ yá r̄ kp̄auɔ píi, asa má sūn̄o b̄usu pò má kp̄a r̄ deziɔwapi guue.

¹⁶ Ma Dii ma m̄, tia k̄éwa mále kp̄ɔwenaɔ sisi dasidasi aa m̄ gé Yudaɔ k̄úk̄i. Bee gb̄ea mí toenaɔ sisi dasidasi aa m̄ gé r̄ wei gb̄ès̄is̄iɔ musu r̄ s̄is̄iɔ musuo r̄ gb̄ès̄o. ¹⁷ Asa ma wet̄è r̄ ȳak̄eaci píie, a kee ul̄εamεεo, an t̄aeε ku k̄é ma wé ḡi eio. ¹⁸ Má fiaboné l̄ε pla an t̄aeɔ r̄ r̄ duunao léue, asa aa ma b̄usu gb̄al̄è r̄ r̄ dii w̄enisai pò má zauo e pò pò má ye a ḡiȳaiopiɔ l̄i b̄usupiaε.

¹⁹ Dii, n̄mε r̄ ma gb̄aa ũ,
n̄mε r̄ ma zegik̄i ũ,
n̄mε r̄ ma ul̄ek̄i ũ w̄ét̄εagɔɔ.

Buiɔ b̄o za d̄unia léwa,
aai m̄ onε εε ɔ r̄ deziɔ k̄uā,
an diipiɔ i àik̄en̄é.

²⁰ Gb̄ē a f̄ dii ke az̄iaεo,
i ke p̄ópiá dii no.

²¹ Aȳamεto má ȳadané,
má a gb̄aa r̄ ma ikoo m̄oné sa,
aai d̄o k̄é ma t̄on Dii.

17

S̄o m̄afili v̄i de p̄ópiia

¹ Wà Yudaɔ duuna yá k̄en̄é r̄ s̄owa r̄ p̄enk̄ēb̄o.

Wa k̄è r̄ sa'ok̄iɔ k̄ɔbaɔwa r̄ gb̄ek̄āoo.

² An sa'ok̄iɔ r̄ r̄ Asetaati lip̄eleɔ yá ìo d̄o r̄ néoɔgu se.

Aa ku lí ȳeleleɔ gb̄áu s̄is̄i les̄iɔ musu.

³ Má a gb̄ès̄is̄i na á ib̄εεɔne r̄ ɔz̄i

r̄ á àiz̄εεɔ r̄ á p̄o ɔdeɔ

r̄ gul̄es̄i pò á b̄òε

duuna pò á k̄è á b̄usu ȳai.

⁴ A ɔkpa b̄usu pò má kp̄awázi,

mí t̄o à z̄oble á ib̄εεɔne b̄usu pò á d̄o guu,

asa á t̄o ma p̄o f̄èl̄e lán téwae,

mé t̄épi aɔ k̄u ḡoɔpiie.

⁵ Ma Dii ma m̄, gb̄é pò b̄o ma kpe

* **16:9** Zia 18.23

à gbēnazinao náaikè,
 a daa ní gàu gò láaipò ũe.
 6 A de lán lí pò kú guggiiuwaε.
 Tó nama m̀ò, a e bleo.
 Aò ku guwaiwaiuε
 ge bùsu wiside pò gbēe kuuo.

7 Báaaden gbé pò lé ma náaikε,
 àε s̀okpalεmazi ũ.
 8 A de lán lí pò wa bà swa saε,*
 a z̀inapεlea íuwaε.
 Aà bàa kú ní guwāaoo,
 a lá Ì siaε.
 Ili imina yādao,
 ne'í íaaànòo.

9 S̀o m̀afili ví de p̀opiia,
 a kekεa v̀io,
 déme a f̀ò à a yāo d̀oi?
 10 Ma Dii, máme mi s̀o ỳoε,
 mi ǹòse yá tàasika,
 mí fiabo baadeε a yākeawa,†
 mí keè lá a k̀ewa.
 11 Gbé pò oda è zé vāi guu de
 lán d̀ona pò gbe k̀ompa p̀ipiwaε.
 G̀o pò a ku a g̀o soplawa,
 ̀api a láawàε, i g̀o s̀o ũ gbεzā.

12 Wá Lua kpé mé aà kpalabaa gawide ũ,
 kpépi mé fuanla za as̀inizi.
 13 Dii, nímε Isailio wé d̀onzi,
 wí a gbé pò p̀akpànziò kú.
 Gbé pò b̀ò ma kpeo de lán tó pò wa k̀è t̀oolewawaε,
 asa aa p̀akpà n gbé pò ní de nibona í wēnide ũzie.

14 Ma gbágbā Dii, mí gbágbā,
 ma b̀o Dii, mí b̀o,
 asa n táasi miò le g̀o p̀ii.
 15 Wí me yá pò Dii ò ku máε?
 Aà ke wà e me!
 16 Mi gí d̀aaaine n gbéonεo,
 ní d̀ó ké máme mi wétεag̀o nideo,
 yá pò Ì b̀o ma léu uleanεo.
 17 Nsu to s̀o k̀εmaguo,
 nímε ní ma ulek̀i ũ yāpāsíg̀o.
 18 To wí ma wetānao kú,
 mapi s̀o, n̄su to wí ma k̀uo.
 To s̀o k̀éngu,
 mapi s̀o, n̄su to s̀o k̀εmaguo.
 N ní ká yāpāsipi g̀owa,

* 17:8 Sou 1.3 † 17:10 Sou 62.13, Zia 2.23

ní n' wíwí e lɛɛ pla.

Kámabogɔɔ

¹⁹ Dii òmɛɛ: Gɛ n' zɛ Gbɛ́ɔ Bɔlɛu, gu pɔ́ Yuda kíáɔ ìb gɛ́u, aaiɔ bɔu, ní gé Yelusaleũ bɔlɛ kíniɔu lɔ pɛi. ²⁰ Ní oné aa swákpa aa ma yáma, Yuda kíáɔ n' Yelusaleũdeɔ pɛi n' Yuda pɔ́ aalɛ gɛ́ bɔlɛpiɔuɔ pɛi.

²¹ Ma Dii ma mɛ̀: A laaika!

Asu asosɛ kámabogɔɔzɛi,
ásu gɛ́ò Yelusaleũ bɔlɛɔu.‡

²² Asu bɔ̀ò á ua kámabogɔɔzɛi,
ásuli zɛ́ kɛ gɔɔpi zɛ́i.

Aliɔ dɔ́ kɛ́ kámabogɔɔá ma pɔ́ɛ,
lá má dɛ́lɛ á dezɔnɛwa.§

²³ Kási aai mao, aai swáseio,
aa n' swá kákakɛ, aai mao,
aa gɛ́ totoaiɛ.

²⁴ Ma Dii ma mɛ̀, tó a ma yáma, álɛ gɛ́ wélepi bɔlɛɔu n' asoo kámabogɔɔzɛi lɔo,
tó á dɔ́ kɛ́ gɔɔpiá ma pɔ́ɛ, álɛ zɛ́ kɛ gɔɔpi zɛ́i, ²⁵ kíá pɔ́ aa zɔ́lɛa Davidi kpalauo
gɛ́ wéleɛ beepi bɔlɛɔu n' n' íwaɔ kua sɔ́gɔɔ guu n' dia sɔ́ kɛɔ. Yelusaleũdeɔ n'
Yudaɔ aao kúrnɔ, aaiɔ ku wéleɛ beepiu gɔɔpii. ²⁶ Wa bɔ́ wéle pɔ́ liaa Yelusaleũiɔ
guu n' Yuda wéleɔ pɛi n' Bɛ́yámɛɛ bui wéleɔ n' gusalalao n' gusísideo n' Nɛgɛvɛ
guwaiwaio, wi mɔ́ ma kpéu n' sa pɔ́ wɛ́ a pɔ́ káteu à tékũ obɔɔ n' sa pále obɔɔ n'
pɔ́wentio n' tulaletio ma sáaukpaa yáí. ²⁷ Tó i ma yáma á dɔ́ kɛ́ kámabogɔɔzɛiá
ma pɔ́ɛo, mé álɛ gɛ́ Yelusaleũ bɔlɛɔu n' asoo kámabogɔɔzɛi, má téka bɔlɛpiɔuɛ, i
kú á zɛgikíiɔwa. Wa fɛ́ tɛ́pi deo.

18

Zelemii kua oobona bɛ

¹ Dii yá'ò mɛɛ à mɛ̀: ² Fɛlɛ gé oobona bɛ, we má tó n' ma yámau. ³ Kɛ́ ma gɛ
oobona bɛ, má è álɛ oo bo. ⁴ Kɛ́ oo pɔ́ álɛ bopi òòkpà aà ɔzɛ́, ò à èa a pále bò n'
gɛ́pio, lá à kèè maawa.

⁵ Ŋ Dii yá'ò mɛɛ à mɛ̀: ⁶ A Isailiɔ, má fɛ́ kɛ́ lá oobonapi i kɛwao lé? Lá gɛ́ de
oobona ɔzɛ́, màa á de ma ɔzɛ́.* ⁷ Tó ma bui ge bùsu yá'ò ma mɛ̀, wà a fuangba,
wà a midɛ, wà kaalɛ, ⁸ mé bui pɔ́ ma ledàwàpi mikè a vâikɛawa, má yá pɔ́ ma
zɛ̀ò mà yíawà bɔ́ ma nɔ́sɛuɛ. ⁹ Tó ma bui ge bùsu yá'ò ma mɛ̀, wà a zɛ̀ɔ, wi gba
gbãa, ¹⁰ mé buipi i ma yámao, à yá pɔ́ má yeio kè, má èfãai pɔ́ ma mɛ̀ má kɛ̀è bɔ́
ma nɔ́sɛuɛ. ¹¹ A yáí tò, o Yelusaleũdeɔnɛ n' Yudaɔ pɛi, ma Dii ma mɛ̀:

A ma, mále vâi o á musu,
ma sɔ́u mà mà yáiyawá.

¹² Kási aa onɛ a zɛkɛo.

Aamɛ wao gé n' yá pɔ́ wà zèoɛ,
baade nɔ́sɛvâi swágbãa yá mé aɔ dɔ́aaè.

¹³ A yáí tò ma mɛ̀,
à buipáleɔ la à ma!

Démɛ yá bee taa mà yãai?

A Isaili pɔ́ á demɛɛ bui léso ũɔ
a yãvâi pɔ́ i dimá kè.

‡ 17:21 Nɛɛ 13.15-22 § 17:22 Bɔa 20.8-10 * 18:6 Daa 2.7, Lom 9.20-21

14 Nεεzi ì go Libā bùsu gbèsisíae?
A í niε pó ì bɔ za a musu a láae?

15 Kási ma yá sà ma gbéoguae,
aañ tulaletikatεa táaɔne,
ɔ aa zà ní fεlεkaa zéwa,
aa pèle zé kpáinau.

16 Bee yáí an bùsu a gɔ yàaa,
io de láanipɔ ũ gɔɔpii.

Yápi a di gbé pó lé gε weɔwa,
aaí ní mikε déúdeú.

17 Má ní fáaa lán gukpε íanawa ní ibεεɔ aεε,
má mikpelinée,
má zeńno an wétεagɔɔo.

Lεkpaai Zelemiizi

18 Gbéɔ mè: A mɔ wà lεkpaai Zelemiizi, asa sa'onao yādanε a láao ge ɔnoɔo
ledama ge ānabio yá. A mɔ wà lenakasaè. Wásu laaidɔ à yá'onεwa bo.

19 Dii, swáε ma yáí,
yá pó ma ibεεɔ lé o ma.

20 Wí maa fiabo ní váio yà?
Kási aa εyɔmεε.

To lá má ze n aε yá dɔngu,
ma ní maa wèele,
ké n pɔ e weemá.

21 Tɔɔ! Nɔana kpá ní néɔzi sa,
n ní kpá fēndaa.
To wà ní gɔεɔ dede aa gaga,
an naɔ i gɔ gyaa nésaio ũ,
ní ní èwaasoɔ kpa fēndaa zílau.

22 To wà búbua ma dɔ ní ua
gɔɔ pó wà lèlemá kándo,
asa aa εyɔmεε ma kúa yáíε,
aa baikpàmεε ma táa'ozεu.

23 Mpi sɔ Dii, ní dɔ ké
aa lεkpàaimazi, aa ye ma de.
Nsu láka ní tàaepiao,
ńsu n ní duunapi bādeɔ.
To aa kpagua n aε,
yáyiamá n pɔkúmabɔbɔmagɔɔ.

19

Lowiaá ziblea Yelusaleūwa seelaε

1 Dii mè: Gé lo lúi oobona kíi. Mae zɔɔ ní sa'on gbé zɔɔ séle géńno, ² ní bońno
Beninɔú* guzulεu Tāaso Bɔle saε. Yá pó má onε kpáwakε we, ³ o Yuda kíaɔne
ní Yelusaleúdeɔ pii aa ma yāma. Ma Dii Zígɔde Isailio Lua ma mè, mále músizí
guae beewa, gbé pó a baomà a keke swāwēε. ⁴ Asa aa ma to weε, aa guae bee díle
dii zílɔɔ pó ũ, aa tulaletikátau táa pó ampiɔ ní ní deziɔ ní Yuda kíaɔ ní dɔɔne,
aa guapi dè ní yāesaideɔ auo. ⁵ Aa Baali gbagbakíio bɔ, aa sa pó wí a pó kátau à

* 19:2 2Kia 23.10

tékū òwà ní n̄ n̄ neḡṣeṣe.† Mámé mi yápi dilenéo, a làasoo i gē ma s̄u seo. ⁶ Ma Dii ma m̄, a ḡṣo lé mó ké wa o gue bee Tofeti ge Benin̄ũ guzule l̄o, sema Gb̄ed̄ed̄eguzule.

⁷ Gue beeu má yá p̄o Yelusaleũdeṣo ní Yudaṣo lé yá b̄ad̄eu. Má tó an w̄leṣo ní d̄ede ní f̄endaṣe, mí ní ge kpa b̄aṣo ní w̄aṣowa aa ble. ⁸ Má tó w̄lépi ḡṣo ȳaaae, i ḡṣo láanipo ũ. Yápi a di gb̄é p̄o lé gē weṣwa, aaṣo fionada w̄ét̄ea p̄o w̄a m̄d̄e yáí. ⁹ Má tó aa ní neḡṣeṣe ní n̄ n̄en̄ṣeṣe só, aai gbasa liaa ní k̄ṣo koe p̄o an w̄leṣo z̄ṣ̄rízi à ḡḡḡe taasi yáí.

¹⁰ Lopi wi gb̄é p̄o níȳṣo géín̄ṣo w̄aa, ¹¹ ní oné ma Dii Z̄iḡṣde ma m̄: Má buie bee ní w̄léee beeo wi lá lopi w̄i a kek̄ea v̄iowae. Waṣo ge v̄i e gu ge k̄és̄am̄ae. ¹² Ma Dii ma m̄, yá p̄o má ke gue beee ní gb̄é p̄o kúuṣn̄ ke: Má w̄léee bee ke lán Tofetiwa. ¹³ Yuda kib̄eṣo ní Yelusaleũ uao gb̄ále lán Tofeti gue beewae. Kp̄é p̄o w̄a tulaletik̄ateau musup̄ṣṣe w̄a it̄ṣle t̄aaṣwa a musuṣo tékū.

¹⁴ Ké Zelemii s̄u ní Tofetio, gu p̄o Dii aà z̄i à ānabikek̄eu, à ḡè z̄è Dii kp̄é ua, ṣ̄ a ò gb̄éṣe: ¹⁵ Dii Z̄iḡṣde Isailiṣo Lua m̄ á yá p̄o a m̄ á yá w̄léee bee ní a z̄ṣ̄ewiaṣwa yiamá píie, ké w̄léepideṣo sw̄á gb̄aa k̄e, aai a ȳamao yáí.

20

Zelemii daaliu

¹ Ké sa'ona Pasuu, Im̄eé né p̄o de Dii kp̄é gb̄ēz̄ṣe ũ Zelemii ānabikek̄eapi m̄, ² a tò w̄a aà gb̄è w̄a aà dàliu Dii kp̄é b̄ole p̄o w̄i m̄e B̄ēȳam̄e B̄ole Musu sae. ³ Ké gu d̄o Pasuu Zelemii b̄o líu, ṣ̄ Zelemii òè: Dii a on̄e Pasuu l̄o, sema V̄iap̄ṣṣoliaai. ⁴ Asa ma Dii ma m̄, má tó n̄ gili ḡe n̄zīau ní n̄ gb̄ēnaṣo píie. An ib̄eṣo ní kw̄é z̄i guu, níȳṣo wesie. Má Yudaṣo na Babeli k̄iaae a ṣ̄z̄ie, i tá ní n̄ gb̄ēṣo Babeli, i ní gb̄ēṣo d̄ede z̄i guu. ⁵ Má w̄léee bee àizeṣe na ní ib̄eṣeṣe ní ṣ̄z̄ie, a buap̄ṣo píi ní a p̄o b̄eṣeṣe píi ní p̄o p̄o kú Yudaṣo k̄ia làasiuṣo, aai naaa taṣo Babeli. ⁶ Mpi s̄ṣ̄ Pasuu ní n̄ b̄edeṣo píi, wa t̄aán̄ṣo Babeli z̄iṣṣo ũe. We níȳṣo gau, wa n̄ v̄i ní n̄ gb̄ēna p̄o n̄ ānabi'egenake k̄ēn̄eṣo.

⁷ Dii, n̄ k̄ōnik̄em̄eṣe,

ṣ̄ ma n̄ ȳaze è,

n̄ gb̄āam̄ṣeṣe, ṣ̄ n̄ ma fu.

Ṣ̄ ma ḡṣo p̄o ȳaal̄ba ũ,

gb̄épii l̄o ma láanikee.

⁸ Tó mále yá'o píi, wii mi lé,

mi w̄ét̄ea ní p̄o k̄aal̄eao kp̄awake.

Dii yá mé tò w̄i ma s̄ṣ̄ṣ̄,

w̄i ma ke p̄oṣṣo za k̄ṣo e oosi.

⁹ Tó ma m̄ má aà yá d̄o gb̄éṣo guo,

má yá'o ní aà t̄ṣo l̄o,

aà yápi l̄o ma s̄ṣ̄ tékūe,

l̄o de lá w̄a tek̄a ma m̄e guuwae.

Yápi kúkūa ì ma w̄ae, má f̄ṣo.

¹⁰ Asa mi ma w̄i v̄aik̄paaĩman̄ṣo dasi,

w̄i m̄e, V̄iap̄ṣṣoliaai.

A aà k̄omal̄eke!

W̄a aà k̄omal̄eke!

Ma gb̄éṣo w̄é l̄o d̄o ma léleai,

aaĩ m̄e, tó à z̄à yáwa,

w̄a aà fue, w̄i t̄ṣiw̄a.

† 19:5 Lev 18.21

11 N beeo Dii kumanɔ nɛgɔn pāsɪ ũ,
a yáí ma wetānaɔ kpagua.

Aa fua, wí i n kú.

Aa tidɔmalao, aai gɔ́ n tó íio.

12 Dii Zigɔ́de, gbɛ́maa tāsikana,
ni nòse n lāsooo gwagwa.

Tɔ́ sɪmámɛɛ mà gwa,

asa ma azía nàne n ɔ́zɪɛ.

13 A lesi Diiɛ à aà táasile!

Asa í wɛ́nade bɔ́ vāikenɔɔ ɔ́zɪɛ.

14 Gɔɔ pɔ́ ma da ma iwà gɔ́ láaipɔ́ ũ,*
ma igɔɔpi su báaa keo.

15 Gɔ́ɛ pɔ́ gè a baokpà ma maeɛ,

à aà pɔ́ kèè na à mè,

aà na nɛ'í gɔ́ɛ ũ,

ade gɔ́ láaipɔ́ ũ.

16 Gɔ́ɛpi gɔ́ lán wéle pɔ́ Dii n fuangba n wɛ́nagwasaiɔ́wa.

Aaliɔ́ búbua ma kɔɔ,

iliɔ́ zíkawii ma fáanɛ.

17 Asa i ma de neasakpɛu

ma da gbɛɛ gò ma mia ũ

aà neasakpɛ gò dɔ́ ma papa ũ gɔɔpiio.

18 Bóme tò ma bɔ́ neasakpɛpiu la?

Taasi n pɔ́siao ɔ́ má dɔ́,

ma gɔɔ a pa n wíoe.

21

Zelemii Yelusaleū dúuzɔ́a yá'oa

1 Dii yá'ò Zelemiiɛ gɔɔ pɔ́ kí Zedekia Malakia né Pasuu n sa'ona Zefania,
Maasea néo zìwà. Aa mè: 2 Yāgbɛawɛɛ Diiwa, asa Babeli kí Nebukanɛza lé
zikawanɔɛ.* Wiliɔ́ dɔ́o tó Dii a dabudabue kewɛɛ lán yāawa, i aà yáwɛɛ.

3 ɔ́ Zelemii òné aa ge o Zedekiaɛ: 4 Dii Isailiɔ́ Lua mè: N zígɔ́ pɔ́ aa gòkeɔɔ
kūa, aale zikaò bíi kpe n Babeli kiao n Babiloni búsude pɔ́ koezòázio, má tó n
zígɔ́piɔ́ kpekpae, wi n gòkeɔɔpiɔ́ séle sioázi wéleu la. 5 Máme má a gàsí poo, mí
zikaánɔ́ n ma gàsa gbāao n pɔ́fɛo n kyàwāao n pɔ́kūma zɔ́o. 6 Má gagyā pāsí
ká wéleɛbeedepiɔ́gu aa gagaɛ, gbɛ́nazinaɔ́ n pɔ́tuɔɔ pii. 7 Ma Dii ma mè, bee
gbɛa mí Yudaɔ́ kí Zedekia n a iwaɔ́ n gbé pɔ́ aa bò gagyā n zio n nɔ́anao guu
na Babeli kí Nebukanɛzaɛ a ɔ́zɪ n n ibɛɛ pɔ́ aale n wɛɔ, aai n dede n fɛ́ndao. Aa
sùuukɛ́nɔɔ, aa n gbɛe too, aa n wɛ́nagwao.

8 O gbé kɪnionɛ sɔ́ ma Dii ma mè, wɛ́ni zé n ga zéo ɔ́ mále ɔ́oné. 9 Gbé pɔ́ gò wéleɛ
beepiɔ́ gaga ziu n nɔ́anao n gagyāoɛ. Gbé pɔ́ aa bò gè nà Babiloni búsude pɔ́
koezò́nziɔ́wɔɔ sɔ́ aao kue, adeɔ́ mé aa bɔ́. 10 Ma zeò mà vāike wéleɛ beepie, i ke
maa no. Ma Dii máme má ò. Má wélepi na Babeli kíaɛ a ɔ́zɪɛ, i tesɔ́wà. 11 O
Yudaɔ́ kí beɛɔne aa Dii yáɛ bee ma.

12 Davidi beɛɔ, ma Dii ma mè,

àliɔ́ yáke a zéwa lá gu lé dɔ́,

í gbé pɔ́ wàle gbāamɔ́néɔ́ bɔ́ n wetānaɔ ɔ́zɪ.

* 20:14 Yob 3.1-12 * 21:2 2Kia 25.1-2

Tó i ke màa s̄o, má p̄f̄eb̄ob̄owá
 lán téwa á v̄aik̄eao yáie,
 iò kúwá, gb̄ēe a f̄̄o deo.
 13 Yelusaleūde, má b̄o á k̄p̄e.
 Ma Dii máme má ò.
 A kú gb̄è s̄alala musu guzule sae,
 s̄̄ i me: Déme a f̄̄o l̄él̄ewái?
 Déme a e siwázi wá t̄ouui?
 14 Má ìadawá á ȳak̄eao léue.
 Ma Dii máme má ò.
 Má tes̄o á lík̄pe k̄p̄éwae,†
 tépi i kú p̄o p̄o liaaiowa pii.

22

Zelemii yā'oa Yuda kíawne

1 Yá p̄o Dii òn ke: Gé Yudaó kí be, ní yáe bee oè. 2 Yudaó kía p̄o z̄ōlea Davidi kpalau, Dii yāma, mpi ní n ìwao ní n gb̄é p̄o aai ḡē b̄olee beeuo. 3 Dii m̄è, àli yāmaake a z̄éwa. Ali gb̄é p̄o w̄ale gb̄āam̄òè b̄o aà wetāna ozi. Asuli gb̄āam̄ò b̄òm̄oero ge tone ge gyaa. Asuli ní taiink̄eo. Asuli yāesaide de gue beeu lo. 4 Asa tó ále z̄ike yápiwa, kía p̄o z̄ōlea Davidi kpalauo ḡē bee bee b̄olepiu kua s̄ōgo guu ní dia s̄ōo k̄p̄eo ní n ìwao ní n gb̄éoe. 5 Tó ále z̄ike yápiowa s̄o, ma Dii má s̄i ní maziao, bee beepi a ḡō bezia ũe.* 6 Yá p̄o ma Dii má ò Yudaó kí be musun ke:
 N dem̄e lán Galada b̄usuwa,
 lán Libā b̄usu gb̄ès̄is̄i misonawa.
 N beeo má tó n̄ ḡō gb̄áa ũe,
 w̄éle p̄o gb̄ēe ku a guuo ũ,
 7 mí b̄usudenaó gbaema,
 an baade iò a ḡōk̄eb̄oo k̄ūa,
 aai á sed̄e lí maao z̄ōz̄o kát̄eu.
 8 Buió aao d̄o w̄éle beepizi dasi, aai k̄o lala aa me: B̄oyāi Dii k̄è m̄eewiae beee kéwai? 9 Wi oné, ké aa Dii ní Lua bàakuar̄n̄o yá t̄o we, aa ḡē k̄ule dii p̄āleone aa z̄obl̄en̄é yáie.
 10 Asu óob̄o gb̄é p̄o ḡà yá musuo,
 ásu waiyook̄eèo.
 A óob̄o gb̄é p̄o w̄à t̄aaàn̄o yá musu,
 asa a sua v̄i lo,
 a wesi a be b̄usule lo.
 11 Yá p̄o Dii ò Yudaó kí Saluū† p̄o z̄ōle a mae Yosia gb̄eu yá musun ke, à m̄è:
 A b̄o lak̄i, mé a su la lo.
 12 A ga gu p̄o w̄à t̄auaàn̄o z̄iz̄o ũe,
 a wesi b̄usue beepile lo.
 13 Waiyoo kía p̄o b̄ek̄p̄à,
 i a ȳak̄eke a z̄éwao,
 a t̄o a gb̄é z̄ik̄èe p̄ā.
 Waiyoo kía p̄o k̄p̄éo òdik̄ōa,
 i a ȳáḡōḡō a z̄éwao,
 i fiabo a z̄ik̄enaoneo.
 14 A m̄è á ua t̄iisi kpa az̄iae

† 21:14 1Kia 7.2 * 22:5 Mat 23.38, Luk 13.35 † 22:11 2Kia 23.31-34

ń kpe z̄o didiak̄o,
 á fenenti yaasanao b̄o,
 í s̄ede lío kpa a ḡowa kpekre,
 í p̄o t̄ea lewà.

¹⁵ N kíak̄eá s̄ede lí dasi yá yà?
 N mae i p̄oble à im̄io lò?
 A yāmaak̄e a z̄ewa,
 ̄o aà yá b̄o maa.

¹⁶ A z̄e ń taasideo ń w̄enadeo,
 ̄o yá b̄o maa.

Ké a ma d̄o yáin weo lò?
 Ma Dii máme má ò.

¹⁷ N tò ̄yái n w̄e ń n s̄o bl̄e
 ń yāsaideo ń gb̄am̄an̄eó
 ń gb̄e b̄o'imiao.

¹⁸ Ayāmeto Dii yáe bee ò Yudaó kí Yosia né Yoakiū‡ musu.

Wa aà ge ̄olo wà me
 waiyoo ḡe, waiyoo n̄eo.
 Wà aà ge ̄olo wà me,
 waiyoo ma dii, waiyoo ma kíao.

¹⁹ Wa ke aà gee
 lá w̄i ke z̄aà in gee wae.
 Wa aà ge ḡale b̄o Yelusal̄e
 wà v̄uaa w̄enkpee.

²⁰ A ge wii p̄ale Libā b̄usu,
 í búbuape Basana b̄usu,
 í wiile Abaliū gbe musu,
 asa bui p̄o a yāȳen̄o f̄uae.

²¹ Ké ále namable, má òé,
 ̄o a m̄e á mao.
 Z̄e p̄o á beu za á èwaasoḡon we,
 íli sw̄ase ma yáio.

²² Iana a á d̄oanao s̄ele píe,
 wi bui p̄o a yāȳen̄o k̄uk̄u táin̄o,
 á gee i ḡo kpá á w̄eí,
 wí i á k̄ú á v̄aik̄eao yái.

²³ A gb̄e p̄o á k̄ú kpe p̄o wa d̄o ń Libā lío guu,
 a sakpedà s̄ede lípio musu,
 wāwā a m̄owá lán ne'iwāwā wae,
 í aauke à pelembo.

²⁴ Ma Dii má ò Yudaó kí Yek̄oniaŠ Yoakiū née, baa ké ń de t̄ana ū ma ̄plaa
 ̄n̄ewa, ń ma kuao má n b̄o ma ̄piwae. ²⁵ Mí n na gb̄e p̄o aale n w̄eone ń ̄zi, gb̄e
 p̄o ńle v̄iaken̄eó, Babeli kí Nebukan̄eza ń Babilonió. ²⁶ Mpi ń n da'iao, má á zu
 b̄usu p̄aleue, b̄usu p̄o wi á iuo. We á gagau. ²⁷ A e su b̄usu p̄o á a bekeuo.

²⁸ Yek̄onia gb̄e bee de oo p̄o w̄i
 wà sakàu ge p̄o p̄o gb̄e yeio ū yà?
 B̄oyái wa aà zu ń a n̄eó

‡ 22:18 2Kia 23.36-24.2 § 22:24 2Kia 24.8-17

bùsu pọ aa d̄so guui?

²⁹ Bùsude, bùsude, bùsude, à Dii yāma.

³⁰ Dii m̄è gb̄épi tó dalau n̄esai, gb̄é pọ a bọ maa e a w̄ēni léuopi, asa aà n̄ée a bọ maa, an gb̄ēe a e Yudaō k̄ia ble à z̄ōle Davidi kpalauo.

23

Davidi bui vl̄apaa yázedekeṅa ũ

¹ Ma Dii ma m̄è, waiyoo sādāna pọ aai ma s̄āo kaale, d̄baana pọ aai ma kp̄asa s̄āo f̄āaa. ² Ayāmeto ma Dii Isailio Lua má ò ma gb̄é d̄baanap̄ione, lá i òlia ma s̄āozio, mé a ní yá a ní f̄āaa, má á yākeāo w̄íé á musue. Ma Dii m̄ám̄e má ò. ³ M̄ám̄e má a s̄ā k̄ōnao k̄āaa bùsu pọ ma ní yá ma ní kp̄áu p̄ii, mí suñno ní kp̄asau, aai ne'i aa k̄í. ⁴ Má sādānao dilen̄é aa d̄baané, v̄ia a ní kú l̄o, s̄ā a k̄éngu l̄o, mé an kee a s̄ásā l̄o. Ma Dii m̄ám̄e má ò.

⁵ Gwa, ḡoṅe a m̄ó

ké má tó Davidi bui vl̄apa* gb̄ēmaa ũ, k̄ia pọ a kpalable ní laaio ũ, i yāmaake a z̄éwa a bùsuu.

Ma Dii m̄ám̄e má ò.

⁶ Aà ḡoṅ Yudaō mi aō daa íae, Isailio iō ku d̄oṅa. T̄é bee w̄ali aà sísiwà, Dii pọ t̄ò yá b̄ōwanao na.†

⁷ Gwa, ḡoṅe a m̄ó ké wa me ní Dii pọ Isailio b̄òle Egiptio l̄o, ⁸ sema ní Dii pọ Isailio b̄òle ḡugb̄antoo oi bùsuu ní bùsu pọ à ní yá ní kp̄áu p̄io.

Anabi eḡenaō

⁹ Ma pọ yá ānabio yá musu dúuduue, ma wá ḡa p̄ii, ma ḡō lán w̄ēdenawa, lán gb̄é pọ v̄ēe z̄ōlewàwa Dii ní a yá gb̄āsisaio yái.

¹⁰ Gb̄āsík̄enaō bùsu pà, v̄ai ò aa tei, we an gb̄āa kuu. Bùsu ḡò w̄ēnannaō ké Dii lek̄èè yái, d̄ádák̄ek̄li ḡò ní w̄io.

¹¹ Ma Dii ma m̄è, ānabio ní sa'onao p̄àzea, mi ní e ní v̄aio ma kp̄éu se.

¹² A yái t̄ò an z̄é a z̄āana ke, má òz̄ōñzi aa kw̄e ḡusiaue, mí yáyiamá ní íadamaḡo.

Ma Dii m̄ám̄e má ò.

¹³ Ma yāv̄ai è Samali ānabieōwa, aa yā'ò ní Baali gb̄āo

* 23:5 Isa 4.2 † 23:6 Zel 33.14-16

aa ma gbé Isailiò sàsàò.

¹⁴ Ma vāi pò ì dimá è Yelusaleũ ānabio̯wa,
 aaĩ gbāsike, aaò be ní mɔafilio,
 aaĩ vāikenao̯ gba gbāa,
 ɔ gbēe lí mikē a vāiwao.
 Aa gòmee lán Sɔdɔũdeɔwa nípii,
 wéledepio̯ de lán Gɔmɔɔdeɔwae.‡

¹⁵ A yáì tò ma Dii Zigɔ̯de
 má ò ānabipio̯ yá musu ma mē,
 má tó aa gɔĩ só ní pɔblea ũ,
 aai kona í mi ní imia ũ,
 asa Yelusaleũ ānabipio̯ tò
 ma yādasai lí būsúpiāe.

¹⁶ Ma Dii Zigɔ̯de ma mē,
 ásu yá pò ānabio̯ lé oé mao.
 Aaĩ to àò yiongo lébaa d́āe,
 anzia yá ɔ aaĩ oé,
 aali ma ma léuo.

¹⁷ Aaĩ o gbé pò sakàmaguɔ̯ne,
 má òné aaò ku aafiae.
 Aaĩ ea o swágbāadepio̯ne,
 vāi a ní leo.

¹⁸ An déme kú ma ĩwao̯ guu
 à e ma yāmai?
 An déme swāsè ma yáì a màì?

¹⁹ Gwa! Má pòkūmabɔ̯bɔ̯má lán zàa'lanawae,
 i liasāizɔ̯ à pila vāikenao̯ miwa lán zàawa.

²⁰ Ma pɔfē a weeo
 e mà ge yá pò mále yá midèò.
 Gɔ̯gbézāzī ɔ á a midɔ̯ sáasā.

²¹ Mámee mi ānabipio̯ dileo,
 ɔ aa wāa ní ní yākeao̯,
 mi yá'onéò, ɔ aa gè yā'ò.

²² Tó aa ku ma ĩwao̯ guu yāa,
 d́o aa ma yá kpàwakè ma gbépio̯ne,
 d́o aa tò aa b̀ò ní zé vāi guu
 aa mikè ní dàa vāio̯wa.

²³ Ma Dii ma mē,
 gudoũna Luan ma ũa?
 Kāikāi e zāzā Luan ma ũ.

²⁴ Ma Dii ma mē,
 gbēe a e ulē guei mà gí aà eia?
 Mi musu ní źleo pao lé?
 Ma Dii māmee má ò.

²⁵ Ma yá pò ānabi egenao̯ ì o ní ma tóo mà, aaĩ me, wa è iue, wa è iue.

²⁶ Anabipio̯ ee kũa ní nòse guu. Bɔe aa ze sásāyā pò kú ní s̄ou ānabikekeaei? ²⁷ Aale
 e nana yá pò wàle ok̄se a to ma tó sá ma gbéɔ̯gue, lá à sà ní dezioḡu Baali yáìwa.

‡ 23:14 Daa 18.20

28 Anabi pɔ nana'ò, aà a nanapi dau siuné. Gbé pɔ ma yá kũa sɔ, aà ma yápi oné siana. Bó blewe misina ví n pɔwenapioi? 29 Ma yá de lán téwae, a de lán masana pɔ ì gbewi kélelewaε. Ma Dii máme má ò.

30 A yáí ma Dii ma fele n áñabi pɔ aai ma yá sékɔwa aa sɔ̀pɔ. 31 Ao, ma fele n áñabi pɔ aai nziá yá'o, aai me máme má òpɔε. Ma Dii máme má ò. 32 Ao, ma fele n áñabi gbésásána nana'onapiɔ. Aai dau siu ma gbéɔne, aai n sásá n n εε pã giɔε. I ke máme ma n díleɔ, mi n ziɔ. Aali káfiaε ke gbépiɔneɔ. Ma Dii máme má ò.

33 Tó gbépiɔ ge áñabie ge sa'onae n la à mè, yá kpele ma mè a n lei? Ní oné, bó yá úi? Má n tó weε. Ma Dii máme má ò. 34 Tó áñabi ge sa'ona ge gbée mè Dii yá ále o, má íada gbépiwae n a bedeɔ. 35 Yá pɔ á baade ì o a gbēnaε ge a daεn ke: A me kpelewa Dii yázásimai? Dii mèa ni? 36 A gbée su lékã ma yázɔleawáwa bo, asa baade zía yá mé a zɔlewà. Maa iɔ be n ma Dii Zigɔde á Lua béε yá fuangbaao. 37 Ali áñabi la, kpelewa Dii yázásimai? Dii mèa ni? 38 Tó à sù mè, yá pɔ ma mè a zɔlewán ke, baa ké má òé ásu lékãwà, 39 a yáí má á yá bo díleε. Apɔ n wéle pɔ má kpà á deziɔwao, má gíaziε, mí á vūaa, 40 mí tó à be n wíɔ, á gεε iɔ kpaa á wéi gɔ̀pii.

24

Kaadɔen gbi pla

1 Ké Babeli kí Nebukanεza Yudaɔ kí Yekɔnia, Yoakiũ né n Yuda gbãadeɔ n lí'ánaɔ n siaɔ kũkũ Yelusaleũ à tàrnɔ Babeli búsuu zìzɔũ,* a gbεa Dii kaadɔen gbi pla òlɔmεε kálea a kpé kpele. 2 Gbipi mendo kaadɔena maa maamaaε, libe maa dafuɔne. Ado sɔ, a vâi gēagē, wa fɔ bleo a vâipi yáí. 3 Ǿ Dii ma la à mè: Bó n èi Zelemii? Má wèwà: Kaadɔenaɔne. A pɔ pɔ maa maa maamaaε, pɔ pɔ vâi sɔ, a vâi gēagē, wa fɔ bleo a vâi yáí. 4 Ǿ Dii yá'òmεε à mè: 5 Ma Dii Isailiɔ Lua ma mè, Yuda pɔ ma n yá la, aa gò zìzɔũ Babeli búsuuɔ, mále n gwa pɔmaaɔ ù lán kaadɔen maapiɔwae. 6 Má wétérizi an bɔa maa yáíε, mí suínɔ búsue beeu. Má n zedɔε, má n fuangbao, má n gba gbãaε, má n gbooo. 7 Má n gba sɔ pɔ a to aa ma dɔ, ké mámemaa Dii, aaiɔ de ma gbéɔ ù, míɔ de n Lua ù, asa aa sua n nɔsemendoɔε. 8 Ma Dii ma mè, lá wa ke n kaadɔen vâi pɔ wa fɔ bleo a vâi yáí, maa má ke n Yudaɔ kí Zedekiao n a íwaɔ n Yelusaleũ gbé kɔnaɔ, aa gò búsue beeu ge aa tà Egipin nò. 9 Má tó aa gɔ sɔkēngu yápási ù dúnia búsue gbépiiεε. Aa gɔ láanipɔ ù, gbésɔsɔbɔ ù, gbékabɔ ù, wi yáadaínɔ gu pɔ má n yá mà n kpáú pii. 10 Má zìgɔ gbaεmá n iminao n gagyão e mà gε n midε búsue pɔ má kpà n deziɔwau.

25

Yudaɔ kua zìzɔũ ù wè bàákwí

1 Dii yá'ò Zelemiiε Yudaɔ yá musu Yudaɔ kí Yoakiũ, Yosia né kpalablea wè síiɔde guu, Babeli kí Nebukanεza kpalablea wè séia guu.* 2 Ǿ áñabi Zelemii ò Yelusaleũdeɔne n Yudaɔ pii à mè: 3 Sea za Yudaɔ kí Yosia, Amɔ né kpalablea wè kue'aaɔde guu e gbã, a wè bao n àaɔon la ké Dii yá íɔ dedea, ɔ miɔ oé, ili swáseio.

4 Dii íɔ a zòblena áñabiɔ díléε m̀ɔm̀ɔ, ili swáse n yáíɔ, ili mao. 5 Aa mè á baade bɔ a zé vâiu, à mikē a vâikεawa, íɔ ku búsue pɔ Dii kpà á deziɔwau gɔ̀pii. 6 Aa mè ásu te táaɔzi à zòblené à kúlεné. Asu to Dii pɔ fε á pɔkεaɔ yáí à íadawáo.

* 24:1 2Kia 24.12-15 * 25:1 2Kia 24.1, Dan 1.1-2

⁷ Ma Dii Zigõde ma m̀̀, i swáse ma yáio, ò a ma pò f̀̀́ ní á pòkεαο. Màa a ìadà áziawa. ⁸ A yáí ma Dii Zigõde ma m̀̀, lá i swáse ma yáio, ⁹ má gugbántoodeò sísiwá ní ma zòblena Babeli kí Nebukanεzao, mí tó aa lélewá á bùsuu la ní bui pò líaaázio pii. Má ní kaaleε, aai gõ sòkēngu pò ù, láanipò ù, aaiò kaalea wáiwai e gòopii. ¹⁰ Má ní pónakea ní yaabo ní nòsekõfio ní wísilògbe kõfio ní filia gupuaò midεε.† ¹¹ Wa bùsupi kaale à gõ da wáiwai piiε, a buio i zòble Babeli kíaε wè bààòkwí.‡ ¹² Tó wè bààòkwipi pà, má tó Babeli kía ní a bùsudeò tàae wí ní musu, Babiloni bùsupi i gõ wáiwai e gòopii. Ma Dii Zigõde máme má ò. ¹³ Má tó yá pò má ò bùsupi le piiε, yá pò kú láε bee guu ānabikε pò Zelemii kè bui pii musu. ¹⁴ Ampio aa zòble buionε dasi ní kía zòò, mí flaboné ní yākeawa ní ní pòkεαο.

Dii pòkuma imibò

¹⁵ Yá pò Dii Isailio Lua òmεen ke a m̀̀: Imibò pò ma pòkuma v̀̀ε ka a pai si ma z̀̀́, ní tó bui pò mále n zímáò mí nípii. ¹⁶ Tó aa mí, aa tàlaatalaabo, aaiò ìande yá ke f̀̀nda pò mále síngu yáí. ¹⁷ Ó ma imibòpi sí Dii z̀̀́, má tò bui pò Dii ma zímáò mí nípii. ¹⁸ A ma z̀̀́ Yelusaleū ní Yuda wéleε ní ní kíaò ní ní gbāadeòwa, ké aa gõ bezia ù, sòkēngu pò ù, láanipò ù, gbékabò ù, lá a ku gbāεwa. ¹⁹ A ma z̀̀́ Egipio kí Falaòòwa ní a ìwaò ní a kía deε ní a gbéò pii ²⁰ ní bui pò kú weò pii ní Uzu bùsu kíaò pii ní Filitē kíaò pii, Asekeloni kía ní Gaza kíaò ní Ekeloni kíaò ní Asedoda gbé kōnaò kíaò, ²¹ ní Edòùò ní Mòabuò ní Amònio ²² ní Tii bùsu kíaò pii ní Sidò bùsu kíaò pii ní ísia baa bùsu kíaò pii ²³ ní Dedàò ní Temaò ní Buzuò ní bui pò aai ní kākāmò kēleε ²⁴ ní Laalubuò bùsu kíaò pii ní bui pò aa ku guwaiwaiuò pii ²⁵ ní Zimli bùsu kíaò pii ní Elaù bùsu kíaò pii ní Mεde kíaò pii ²⁶ ní gugbántoo oi bùsu káikái ní a zàzàò pii ní dúnia bùsu píio. Babeli bùsu kíaò mé aa mí ní gbεa.

²⁷ Oné ma Dii Zigõde Isailio Lua ma m̀̀, aa ípi mí e à zòlemáε. Aa pisi, aai léle, aa fεle ló f̀̀nda pò mále síngu yáí. ²⁸ Tó aa g̀̀ imibòpi síi n z̀̀́ aa a imi, oné ma Dii Zigõde ma m̀̀ aa mí teasiε. ²⁹ Ma yáyiaama guu, lá mále daale wéleε pò ma tó kuwàwa, ampio sò aa bò pāe? Aa bò pāo, asa mále f̀̀ndadeò sisi dúnia gbépiiwaε. Ma Dii Zigõde máme má ò. ³⁰ Anabikeke yápi musu ǹ̀ me,

Dii a pala za musu,
a pūna za a kúkíi pò a kua adoau,
a pala a bùsudeòwa gbáugbāu,
a wiile lán gbé pò lé òzò v̀̀εwawa,
i zòadò dúnia gbépiiwa.

³¹ A kòfi a gé e dúnia léwa,
asa Dii a bòbò ní bui píioε,
a yákpaleke ní gbēnazina píio,
i f̀̀nda si vāikεnaògu.

Dii mé ò.

³² Dii Zigõde m̀̀:

Gwa, kaale a lí bùsu ní bùsuoa,
zàa'ian gbāa mé lé fεle za dúnia léwa.

³³ Gòò bee gbé pò Dii a ní dεdeε aao ku dúnia léla e ní a léleo. Wa ní gaa ólò, wa ní ge séle wà v̀̀io, aao kálea lán pòtuo gbòwa tóleε.

³⁴ Sādānaò, à koo pūna à búbuape,
kpàsa dōaanaò, à gbeembo bùsuu,
asa á kòlokpagoò kàε,
á kwé à wíwi kélékεle lán sekpawiaawaε.

† 25:10 Zel 7.34, Zia 18.22-23 ‡ 25:11 2Lad 36.21, Dan 9.2

35 Sādānao bokii eo,
kpàsa d̄aanapio e bàaleo.
36 Sādānao wii ma do,
kpàsa d̄aanapio lé búbuape,
asa Dii lé ní dádákekliio kaalee.
37 An gu namableklio gō da kilikili
Dii p̄okūma pāsī yái.
38 A bo a tòou lán n̄omusuwae,
an b̄usu i gō wáiwai ibeēo fēnda
ní Dii p̄okūma pāsio yái.

26

Zelemii kua ga lézi

1 Yudaó k̄i Yoakiū, * Yosia né kpalablea ḡoo, Dii yá'òmee à mè: 2 Ma Dii ma mè, ge ze ma kpé ua, ní yá'o Yuda wélede p̄o lé mó lousisii ma kpé uauone pii. Yá p̄o má dileneo oné pii. Nsu ñ a kee too. 3 W̄ilio d̄so tó aa we n yāma, an baade i bo a zé vāiu, mí yá p̄o ma zèd yāa mà yíamá an vāikea yái bo ma n̄seu. 4 Oné ma Dii ma mè, tó aai swáse ma yái aa ma ikoyā p̄o má kpámáó k̄uao, 5 tó aai swáse ma z̄oblēna ānabi p̄o mio dilené m̄om̄oo yáio, lá aai ḡi swásēii yāawa, 6 má ke kpéee beee lá má kè Siloewaē, † mí tó wélee beepi gō gbékabo ū bui piiē.

7 Sa'onao ní ānabio ní gbé k̄inio pii yá p̄o Zelemii ò Dii uapi mà. 8 Ké Zelemii yá p̄o Dii dàe à o gbéone òné a làa, sa'onao ní ānabio ní gbé k̄inio pii aa op̄elēwà aa mè: N gaē. 9 Bóyāi n ānabikékè n mè kpéee bee a gō lán Silowa, mé wélee bee a gō bezia ū wáiwaiē? ‡ wà l̄ia Zelemiizi Dii ua we. 10 Ké Yuda gbāadeo mà màa, aa b̄o kibē aa gè Dii ua, ō aa z̄òlē B̄ole Dafu saē. 11 † sa'onao ní ānabio ò gbāadepione ní gbé k̄inio pii aa mè: Wà yāda ḡōpia wà aà de, asa à àsi b̄ēe ò wélee bee musue, á swá mà. 12 † Zelemii ò gbāadepione ní gbé k̄inio pii à mè: Dii mé ma dile mà àsi b̄ēe p̄o á mà kpéee bee ní wélee beeo yá musupi o. 13 A á zé ní á yākeao lile, í Dii á Lua yāma, Dii i gbasa yá p̄o à mè á yíawá bo a n̄seu. 14 Mapi s̄o má na á ozi ke k̄ò. A kemee lá à kèe maawa. 15 Ama àò d̄s̄asā, tó a ma de, á tó yāesaidēea yá wí á musu ní wélee beeo ní gbé p̄o kú a guu p̄iē, asa síana guu Dii mé ma z̄i síana mà yápio káé á swáwa. 16 † gbāadepio ní gbé k̄inio pii ò sa'onao ní ānabione aa mè, wá f̄s̄ yāda ḡōpia wà aà deo. A yá'òwēe ní Dii wá Lua t̄oē.

17 † b̄usu maez̄ooe f̄le ò bílae aa mè: 18 M̄olese gbé Mise ānabikékè k̄i Ezekia ḡoo, a ò wá Yudaone pii à mè:

Dii Z̄iḡōde mè,
wa Síona sa pa bua ūe,
wa to Yelusaleū gō bezia ū,
a kpé s̄is̄i i gō s̄is̄i líkpede ū. ‡

19 Kí Ezekia ge Yuda gbēe Misepi d̄ae? Ké Ezekia pi Dii v̄ia v̄i, i awakpaē, ō Dii yá p̄o à mè á yíamá b̄o a n̄seuo lé? Wápio s̄o wá ye yāz̄o i wáz̄iē yà? 20 Gbēe ku à ānabikékè ní Dii t̄o lo. Aà t̄ón Uliā, Semaia né, Kiliayaaliū gbēē. A àsi b̄ēe doū p̄o Zelemii ò wélee bee yá musu ò lo. 21 Ké k̄i Yoakiū ní a neḡōnao ní a k̄ia deeo Uliā yápi mà, a wēle à aà de. Ké Uliapi a feena mà, v̄ia aà k̄ū, ō à bàalē tà Egipi. 22 † k̄i Yoakiū gbéō z̄i Egipi ní Akaboo né Elenat̄ao. 23 Aa Uliā k̄ū s̄ò k̄iē,

* 26:1 2Kia 23.36-24.6 † 26:6 Yoz 18.1, Sou 78.60 ‡ 26:18 Mis 3.12

ṣ à aà dè ní fèndao à aà gè se zù táaaò vikii. ²⁴ Bee gbèa Safana né Aikaũ zè ní Zelemiio, ṣ wi aà kpámá aa aà dè ló.

27

Zelemii zuudaa azia:

¹ Yudaò kí Zedekia,* Yosia né kpalablea gɔɔ, ma Zelemii, Dii yá'òmèè ² à mè: Zuu f́f́, ní ba kákau ò da n nɔɛ, ³ ní bɔ gè lèdi kíaè beeɔ zina pɔ aa m̀ò Zedekia kí Yelusaleũɔnɛ: Eɔũɔ kía ní Mɔabuɔ kiao ní Amɔniɔ kiao ní Tiideɔ kiao ní Sidɔdeɔ kiao. ⁴ Lèdiné aa o ní diiɔnɛ, ma Dii Zígɔde Isailiɔ Lua ma mè, ⁵ máme ma ɔ p̀ò ma dúniá kè ní gbènazinaɔ ní ǹbɔ p̀ó kú a guuɔ ní ma iko zɔɔ, ṣ mi kpa gbé p̀ó má yeiwa. ⁶ Mále á bùsuɔ na ma z̀blena Babeli kí Nɛbukanezae a ɔz̄i sa. Baa s̀èanɔbɔɔ aà de aà p̀ó ũɛ. ⁷ Bui píi i z̀bleè ní aà néo ní aà t̀ũnao aà kpe e aà bùsu iko lé àò ká, bui dasiɔ ní kía z̀ɔɔ i gbasa aà bùsudeɔ ka z̀bleu.

⁸ Bui ge bùsu p̀ó a gbé i Babeli kí Nɛbukaneza zuu se à z̀bleèò, má buipi naè a ɔz̄i, i ní wetá ní fèndao ní nɔnao ní gagyão e aa gè mide. ⁹ Asu swáse á ànabi yáio ge á màsokenaɔ ge á nana yãb̀ɔlɛkenaɔ ge á welendeɔ ge á esede p̀ó aale oé á z̀ble Babeli kíaɛo. ¹⁰ Ee p̀ó aale ànabikekeoé mé a to wà á kũkũ táánɔ, ío zà ní á bùsu. Má ɔz̄ázi, we á gagau. ¹¹ Bui p̀ó aa Babeli kía zuu se aa z̀bleèò s̄, má tó aà kú ní bùsuu aà s̀wauɛ, aaiɔ ku we. Ma Dii máme má ò.

¹² Ma yápi ò Yudaò kí Zedekiae píi ma mè: A Babeli kía zuu se à z̀bleè ní aà gbé, ké à e àò ku. ¹³ A ye à gaga ní z̄i ní nɔnao ní gagyão lá Dii ò bui p̀ó i z̀ble Babeli kíaɛo a gawa yà? ¹⁴ Asu swáse ànabi p̀ó aai oé á z̀ble Babeli kíaɛo yáio. Ee ṣ aai ànabikekeoé. ¹⁵ Dii mè i ní z̄i, ee aai ànabikekeoé ní a t̀ó. An yáí á ɔz̄ázi, í mide, ápiɔ ní ànabi p̀ó aai ànabikekeépiɔ s̄nu.

¹⁶ ɔ ma yá'ò sa'onao nɛ ní gbé k̄niɔ ma mè, Dii mè ásu swáse á ànabi p̀ó aai ànabikekeéyáio. Aai me wa Dii kpé p̀ó s̀le Babiloni bùsuu wà suò tiatia. Ee ṣ aai ànabikekeoé. ¹⁷ Asu swáse ní yáio. Aɔ a z̀bleanankɛ Babeli kíaɛ, ké à e àò ku. A ye á mɛwiae bee ḡo bezia ũ yà? ¹⁸ Tó ànabiɔn ní ũ s̄iana, mé Dii yá ṣ aale o, a maa aa kuleke Dii Zígɔdeee, ké wasu p̀ó p̀ó ḡò aà kpéu ní Yudaò kía beo ní Yelusaleũo s̀le taò Babilonio yáí. ¹⁹⁻²⁰ Asa ké Babeli kí Nɛbukaneza Yudaò kí Yekonia, Yoakiũ né kũ tàò Babeli ní Yelusaleũ gbèz̄ɔɔ ní Yuda gbèz̄ɔɔ píi, i Dii kpé m̀pɛleɔ ní íkakiɔ ní tadibɔɔ ní p̀ó k̄ni p̀ó ḡò ẁlɛpiuɔ s̀le. ²¹ Yá p̀ó Dii Zígɔde Isailiɔ Lua ò p̀ó p̀ó ḡò a kpéu ní Yudaò kía beo ní Yelusaleũo musun ke: ²² A mè wa p̀ópi s̀le taò Babeli. We p̀ópi aà kuu e àò gé s̀lei à suò a gbɛu la.

28

Anabi egɛna Anania

¹ Yudaò kí Zedekia kpalablea wè síiɔde m̀o s̄ode guu ṣ ànabi Anania, Azuu né, Gabaɔ gbé òmèè Dii ua sa'onao ní gbé k̄niɔ wáa à mè: ² Dii Zígɔde Isailiɔ Lua mè á Babeli kía zuu é. ³ E wè pla àò gé kái á tó wà su ní a kpé p̀ó p̀ó Babeli kí Nɛbukaneza s̀le taò Babeli a gbɛu la. ⁴ A tó Yudaò kí Yekonia, Yoakiũ né su ló ní Yuda z̄iɔ p̀ó wà tàr̄nɔ Babeli píi. Dii mé ò, à mè á Babeli kía zuu é.

⁵ ɔ ànabi Zelemii wè ànabi Ananiapiwa sa'onao ní gbé p̀ó kú Dii uao wáa ⁶ à mè: Ami! Dii ke màa! Dii ke lá ní a ànabikekèwa, aà to wà su ní a kpé p̀ó p̀ó gbɛu la ní z̄iɔ p̀ó aa ku Babeli píi. ⁷ N beeo swáse ò yá p̀ó mále onɛ gbépii wáae bee ma. ⁸ Anabi p̀ó kú wá áa za káaukaau ànabikekè z̄i ní músio ní gagyão yá p̀ó a

* **27:1** 2Kia 24.18-20

bùsu daside ní ní kía zṣṣ le yá musu. ⁹ Anabi pọ́ ānabikekè à mè aṣ aafia sṣ, tó à kè lá a òwa, ṣ wa dṣ ké Dii mé aà zì síana. ¹⁰ Ǿ ānabi Anania zuu pọ́ da Zelemii nṣepi bṣ à è. ¹¹ A ò gbépii wáa à mè: Dii mè màa á zuu pọ́ Babeli kí Nebukanéza dà bui píie e wè pla àò gé kái. Ǿ ānabi Zelemii gèzèa.

¹² Anabi Anania zuu pọ́ a bṣ ānabi Zelemii nṣe a èpi ea gbea, Dii yā'ò Zelemii è à mè: ¹³ Ge ò o Ananiae ma Dii ma mè, zuu pọ́ wa kè ní lío ṣ ní èò lò? Mṣ zuu má ke sa a gèe ũ. ¹⁴ Ma Dii Zígṣde Isailiṣ Lua ma mè má mè zuu da bui píie, aai zṣble Babeli kí Nebukanézae. Baa sèanṣṣ má ní naè aà zṣíe.

¹⁵ Ǿ ānabi Zelemii ò ānabi Ananiae: Ma yāma Anania! Dii mé i n zṣo, ṣ ní tṣ gbépiṣ eé náaikè. ¹⁶ Ayāmeto Dii mè nṣyṣ ánuato. Nyṣ wèe bee bleo, asa ní ò gbéṣne aa bṣ Dii kpèe.* ¹⁷ Wèpi mṣ soplade guu ṣ ānabi Anania gàu.

29

Lá pọ́ Zelemii kpàsá zṣzṣne

¹ Anabi Zelemii kua Yelusaleṣ ṣ à lá kpàsá zṣzṣ gbèzṣṣne ní sa'onao ní ānabiṣ ní gbé pọ́ Nebukanéza ní naaa Yelusaleṣ à tàrṣṣ Babeliṣ. Yá pọ́ a kè lápi guun ke. ² A lápi kè kí Yekṣnia ní a dao ní a iwaṣ ní Yuda gbèzṣṣ ní Yelusaleṣ gbèzṣṣ ní siaṣ ní li'ānaṣ kúkūa Yelusaleṣ taaṣṣ Babeli gbeae.* ³ A lápi kpà Safana né Elasa ní Ilikia né Gemaliaowa, ṣ Yudaṣ kí Zedekia ní zṣò kí Nebukanézawa Babeli. Lápi guu à mè: ⁴ Yá pọ́ Dii Zígṣde Isailiṣ Lua ò gbé pọ́ á tṣ wà ní naaa Yelusaleṣ wà tàrṣṣ Babeliṣen ke: ⁵ A zṣle we, í kpedṣṣ. A pótṣ bua, íṣ ble. ⁶ A nṣe, í néo iṣṣ. A nṣe á néṣne, í á nenṣeṣ kpàsá gṣṣwa, aai néo i, íṣ kṣ, ásu laoa zé séleo. ⁷ A wéle pọ́ má tṣ á kú a guu maa wéle. Ali wabikea wélepi yá musu, asa tṣ wélepi maa, ṣ á kua aṣ na. ⁸ Ma Dii Zígṣde Isailiṣ Lua ma mè, ásu to ānabiṣ ní māsokena pọ́ kú á guuṣ á sásāo. Asu swáse nana pọ́ aai ò yáio. ⁹ Ee ṣ aai ānabikekeoé ní ma tṣo, kási máme mí ní zṣo. Ma Dii máme má ò.

¹⁰ Ma Dii ma mè, tṣ á kua Babeli wè bàākwipi pà,† má mṣ á kíi, mí yāmaa pọ́ ma a legbè kéé, mí suánṣ á gbeu. ¹¹ Asa má yá pọ́ ma zèò mà kéé dṣ. Ma Dii máme má ò. Aafia yáe, i ke yāpāsi no. Má á ká zia pọ́ á wé dṣiwa. ¹² Gṣṣ bee á mṣ wabikeia, í lezumazi, mí swáse á yái. ¹³ A ma kíi wéle, í ma e, tṣ a su ma kíi wéle ní nṣemendoo.‡ ¹⁴ Ma Dii ma mè á ma e, mí á kāaa mà suánṣ á pá ziu. Má á bṣle buiṣ guu ní gu pọ́ ma zṣṣuázṣ píi, mí ea suánṣ gu pọ́ ma á yáu. Ma Dii máme má ò. ¹⁵ Ma bee ò ké a mè máme ma ānabiṣ kpàwá Babeli yáie. ¹⁶ Ma Dii ma mè, kía pọ́ zṣlea Davidi kpalau ní Yelusaleṣdeṣ píi, á gbé pọ́ aai táánṣopiṣ, ¹⁷ má zṣ ní nṣanao ní gagyāo kánṣue, aai gṣ lán kaadṣen vlāa pọ́ wa fṣ bleowa. Ma Dii máme má ò. ¹⁸ Mí pémá ní fṣndao ní nṣanao ní gagyāo, vṣa i dúnia bùsu gbépii kú ní yái. Aaṣ de láaipṣ ũ, sṣkṣngu pọ́ ũ, láanipṣ ũ, gbésṣṣbṣ ũ bui pọ́ ma ní yá ma ní kpá ní guuṣne píi. ¹⁹ Asa aai swáse yá pọ́ má dà ma zṣblena ānabiṣne aaṣ oné láasaio. Ma Dii máme má ò. Apṣṣ sṣ i swáseio. Ma Dii máme má ò.

²⁰ A ma yāma, á gbé pọ́ má tṣ wà á kúkū Yelusaleṣ wà tàánṣ Babeliṣ. ²¹ Ma Dii Zígṣde Isailiṣ Lua ma mè, Kolaia né Ahabu ní Maasea né Zedekiao lé ānabikekéé ní eeo ní ma tṣoe. Má ní na Babeli kí Nebukanézae a zṣíe, i ní dede á wáa. ²² A Yuda pọ́ á kú Babeli zṣzṣ ũṣ áli gbé ká à leṣṣ ní gbépiṣ à me: Dii kene lá Babeli kía kè Zedekia ní Ahabuoé à ní kpáteawa. ²³ Asa aa wíyā kèe, aa gbāsikè ní ní gbédee

* 28:16 Iko 13.6 * 29:2 2Kia 24.12-16 † 29:10 2Lad 36.21, Dan 9.2 ‡ 29:13 Iko 4.29

nao, mé aa εετò ní ma τόο, aa yá pò mi danéo ò. Má yápi dō, a seeladen ma ũ. Ma Dii máme má ò.

Anabi εγενα Semaia

²⁴ Dii ò Zelemiie aà o Nεεla gbέ Semaiaε aà με: ²⁵ Dii Zīgōde Isailiò Lua mè, n láò kpàsá sa'ona Zefania, Maasea née ní nzia τόο ní sa'on kīniò ní Yelusaleūdeò píi n mè, ²⁶ Dii mé Zefaniapi kpà sa'ona ũ sa'ona Yoiada gbεu aàò wéte Dii kpéi, i íande pò lé ānabikekeεò gbá ní ní mio daliu. ²⁷ Ɔ n Zefaniapi là, bóme tò i Anato gbέ Zelemii pò lé ānabikekené wetāo ni? ²⁸ N mè Zelemiipi lá kpàsáé Babeli à mè á gòoplake weε. A zōle we, í kpedòdò. A pótō bua, íò ble.

²⁹ Sa'ona Zefania lápi kyokè ānabi Zelemiie, ³⁰ ̄ Dii yā'ò Zelemiipie à mè: ³¹ Lá kpàsá zìzōone nípii, ní oné ma Dii ma mè, lá Nεεla gbέ Semaia ānabikekèé, máme ma aà zìo, ̄ a tò a εε náaikè, ³² a yáí ma Dii ma mè, má íada Nεεla gbέ Semaiaipiwa ní aà buiòε. Aà buie a e àò ku ma gbέò guuo, mé a εfāai pò má ke ma gbέòne eo, ké a òné aa bò ma kpe yáí. Ma Dii máme má ò.

30

Isailiò sua ní pá ziu

¹ Dii yā'ò Zelemiie à mè: ² Ma Dii Isailiò Lua ma mè, yá pò má òne píi ké lá guu. ³ Ma Dii ma mè, gwa, gòe a mó ké má a gbέ Isailiò ní Yudaò bò zìzòkeu, mí suñnò bùsu pò má kpà ní deziòwa aa gō vī guu. Ma Dii máme má ò. ⁴ Yá pò Dii ò Isailiò ní Yudaò musun ke, à mè:

⁵ Ma Dii ma mè, à vīa wii ma dò!

Sòkēngu wiie, aafia wii no.

⁶ A gbēe la à ma,

gōε mé i kúle ne'ia?

Akea ma negōnaò è,

an oa fénkpaa píi,

aale ò fīfī ní gbεεwa

lán nòε pò lé ne'iwai?

⁷ Waiyoo, asa gòopi taasi vī zōò,

gòe aò muaaòo.

Yakòbu buiò taasigòε,

āma aa bòu.

⁸ Ma Dii Zīgōde ma mè,

gòò bee má zuu é'ené ní nòε,

mí ní mòdaonaò kékēné.

Aa zòble bui zìlòone lòo,

⁹ ma Dii ní Lua, máme aa zòblemεε,

ní ní kí Davidi bui pò má dilenéo.

¹⁰ A Yakòbu bui ma zòblenaò,

ásu to vīa á kūo,

á Isailiò, ásu bílikεo.

Ma Dii máme má ò.

Asa mapi má á bòle za guzāzāuε,

mí á buiò bòle ní zòblebusuu.

Yakòbu buiò εa aàò ku dòdòa nana,

gbēe a to vīa ní kú lòo.

¹¹ Ma Dii ma mè,

má kúánò á suabaa yáie.

Bui pɔ́ mále á fáaa ní guuɔ,
 baa tó ma ní midɛ píi,
 má á midɛ míɔmíɔ.
 Má á toto a zéwae,
 má we à bɔ swágagasaio.*

12 Asa ma Dii ma mɛ̀,
 á bɔ́á b̀kɔɔɛ,
 á kea'ia uusikè.

13 Gbɛ́e ku à kulekɛmɛɛ á yá musuo,
 á bɔ́ a ɛɛɛ mao, a láaa vío.

14 A yá sà á yenzideɔgu,
 aa yeázi bo,
 asa ma á lé lán á ibɛɛwae,
 ma á toto lán gbé pásiwae,
 asa á tàaeɔ zɔɔɛ,
 á duuna tiisi.

15 Asu wiile á b̀kɔɔ wāwā yá musuo.
 A tàae zɔɔ ní á duuna tiisio yáí
 ma yá beɔ kèié.

16 Wa á tàitainao taitai piie,
 wi tá ní á ibɛɛɔ zizɔɔ ũ píi.
 Gbé pɔ́ aa á pɔ́ɔ náaaɔ gɔ́ pɔ́ naaaaɔ ũ sɛɛ,
 gbé pɔ́ aa á pɔ́ɔ sèlɛɔ gɔ́ pɔ́ sélɛɔ ũɛ.

17 Má ɛa á gba aafia,
 má tó á bɔ́ láa,
 ké wíɔ oé pɔ́ vūaaaɔ,
 Siɔnade pɔ́ gbɛ́e yeńziɔɔ yáí.
 Ma Dii máme má ò.

18 Má su ní Yakɔbu buio ní pá ziu,
 má ní wɛnagwa aa su ní gbɛu.
 Aa ní mɛɛwia zia vu,
 aai ɛa kibɛ kpá lá a ziwa.

19 Wa sáaukpaa mamá ní pɔna súuo.
 Má tó aa dasikũɛ, aa lao bo,
 má ní kpelaɛ, wa ní kpebo bo.

20 Aaɔ de lán káauwa,
 aaɔ zedɔamɛɛ nípiie,
 mí íada gbé pɔ́ gbāamònéɔwa.

21 An gbɛ́e mé aɔ de ní dɔaana ũ,
 gbé pɔ́ neblè ní guu mé aɔ de ní kía ũ.
 Má tó aà sɔmazi aàɔ kumanɔ kái.
 Tó màa no, déme a fɔ́ gi a wɛnii à sɔmazii?
 Ma Dii máme má ò.

22 Aa gɔ́ ma gbéɔ ũ,
 mí gɔ́ ní Lua ũ.

23 Ma pɔfɛ́ a fɛlɛ lán zàa'ianawae,
 i su vāikɛnaɔ miwa lán zàalolowa.

24 Ma pɔkúma pási a weeo,

* 30:11 Zel 46.27-28

sema ma yá pọ ma zed ma sọu kẹ.
Gọgbezāzī á yápi gbadō.

31

¹ Ma Dii ma m̀e
gọ bee máọ de Isailiọ Lua ũ,
aaiọ de ma gbéọ ũ.

² Ma Dii ma m̀e
má maake gbé pọ b̀ fẽnda léziọne gbáau,
má gé Isailipiọ gbai íampakii.

³ Dii b̀ m̀wá za káaa à m̀e:
Ma yeaázi láaa vío,
a yáí ma á gále ní gbẽkeo.

⁴ Má ea á zedọ, íọ zedọa.
Á Isaili nenọnaọ,
á ea á sésẹnọ se lọ,
í bọle gẽd pọnakenaọ ọwāu.

⁵ Á ea v̄eliọ ba Samali s̄is̄iọ pọleu,
mé a banaọ mé aa a be mọaoke.

⁶ Gọọe a mọ ké gudōanaọ lé gbāa zu Eflaiũ gbèsis̄i musu aa me:
Á fẹle wà gé Siọna Dii wá Lua kíi.

⁷ Ma Dii ma m̀e
à lesi Yakọbu buiọne ní pọnaọ,
à gulake buiọ mide yá musu.
Á to wà ma táasilea ma dọ, í me:
Dii, ñ n gbé Isaili kọnaọ suaba.

⁸ Má b̀r̄n̄n̄ gugb̄antoo oi b̀usuue,
mí ní káaa za dúnia léwa.
V̄iọ ní eeo ní n̄s̄indeeọ aáo kú ní guu
ní n̄e pọ kúlea ní n̄wāwāo.

Gbé bílapiọ su la dasidasi,
⁹ aa su ní wé'io ní awakpaameeo.

Máọ dọaané swa sae
zé sálala pọ aa gẽmbọleuo guu,
asa Isailiọ maen ma ũ,
Eflaiũ buipíá ma neḡe séiae.

¹⁰ Á buipáleo, à ma yáma,
í a kpàwake ísiabaazāzādeone.
Ma gbé pọ ma Isailiọ fāaa,
má ea mà ní káaa lọe,
mí a kpàsa s̄apiọ d̄s̄a lán s̄ādānawa.

¹¹ Ása má Yakọbu buiọ bo,
má ní bọ gbé pọ an gbāa deńláo ọz̄i.

¹² Áa mọ gulake Siọna s̄is̄i musu,
aa pọnake ní ẹfāai pọ má kènéo,
pọwena ní v̄eo ní n̄isio
ní pọtuo n̄'iao yáí.
Aáo de lán swalu idewa,

23 Ma Dii Zigõde Isailio Lua ma m̀e, tó ma suńno ní pá ziu, gbé pọ́ kú Yuda b̀usuuo ní a wélede me: Dii báaada a s̀isi pọ́ a kua adoau, gu pọ́ yáze kuu. 24 Wa z̄le Yuda b̀usuuo ní a wéle, s̀ewanano ní dádákenano píi. 25 Asa má gbé pọ́ imi ní ỳeese s̄imá gba í, mí tó gbé pọ́ n̄ana ní gb̄aa s̄imá ká.

26 Goo bee ò wépfungu pọ́ mále e wèea. Ké ma gugwà, yá pọ́ má è i guupi na.

Dii bàa ɛa kua ní Isailio

27 Ma Dii ma m̀e goo a mó ké má tó gb̄enazinao ní potuoo gupa Isaili ní Yuda b̀usuuo. 28 Lá ma wed̀né yáa, ma ní fuangba, ma ní gboo, ma ní pisabò, ma yáylamá, màa má wéteńzi sa, má ní zedò, má ní gba gb̄aa. Ma Dii máme má ò. 29 Goo bee aa me maeo v̄ebe k̀uma blè ò néo swaa f́enkpa,† 30 asa baade a ga a duuna yáie. Gbé pọ́ v̄ebe k̀uma blè swaa mé a f́enkpa.

31 Ma Dii ma m̀e, a goo a mó ké ma bàa a ɛa ào kú ní Isailio ní Yuda dafu.‡ 32 Ma bàa ao kúńno lá a kú ní ní deziò goo pọ́ ma ní kú ní owa ma ní bóle Egipiwo. Asa baa ké má de ní z̄á ũ, aa ma bàakuarino yá gbòoe. Ma Dii máme má ò. 33 Lá ma bàa ao kú ní Isailio goo bee gb̄ean ke.

Má a ikoyá dané ní ǹese guu,

má ké ní s̄wa.

Má de ní Lua ũ,

aaio de ma gbé ũ.

34 An gb̄e a yádada a deeo,

gb̄e a ma d̄a da a gb̄eo,

asa amp̄ii aao ma d̄e,

néf̄enen gb̄ez̄o píi.

Ma Dii ma m̀e

má ní tàaeo ḱéma,

má ní duuna yáda lo.§

35 Ma Dii ma m̀e
máme ma íat̄e díle à gupu fáane,
ma mōvua ní saanao p̀epe aa gupu gwá,
mi to ísia fele, a ikooao p̄na,
ma tón Dii Zigõde.

36 Mé i ke pọ́pio gòmalo,
Isaili bui a mideme baou.
Ma Dii máme má ò.

37 Ma Dii ma m̀e
mé i ke wà musu ȳo
wà d̄unia z̄imp̄eleo asii d̄o,
má gí Isaili buiozi píi
yá pọ́ aa kè yáio.

Ma Dii máme má ò.

38 Ma Dii ma m̀e goo a mó ké wa ɛa wélepi kálem̄e sea za Ananeli kalangawa e Gola Boleu. 39 Za we wa ba poo geò Galebu s̄is̄iwa, wi liaa geò Goai. 40 Guzule pọ́ de gev̄iki ní nisigb̄ok̄lek̄io ũ ní bua pọ́ kú we e za Sed̄o swaio e S̄ó Boleu gukpe oi, ap̄ii ao de ma pọ́ ũe. Wa wélepi wi lo, wa gboo baou.

† 31:29 Eze 18.2 ‡ 31:31 Mat 26.28, 1Kln 11.25, 2Kln 3.6 § 31:34 Ebe 8.8-12, 10.16-17

32

Zelemii tɔɔlelua

¹ Dii yā'òmɛɛ Yudaɔ kí Zedekia kpalablea wè kwide guu,* Nebukanɛza kpalablea wè bao plasaide guu. ² Gɔɔ bee ɔ Babeli kíapi zígɔɔ liaa Yelusaleüi, mé wa ma kũa dakpeunaɔ ua Yudaɔ kí be. ³ Yudaɔ kí Zedekia mé ma dakpeu we à mè: Bóyái ríle ānabikɛke n mè, Dii mè á wéleɛ bee na Babeli kíaɛ a ɔzĩ, i siai? ⁴ N mè má bɔ Babiloniɔ ɔzĩo. Dii a ma na Babeli kíaɛ a ɔzĩɛ, wá wesikɔle, wí yáɔ kɔ léu. ⁵ N mè a ma kũ tamanɔ Babeli. We máo kuu e Dii ge ma yá kɛke. N mè tó wa zíkà rí Babiloniɔ, wá zĩbleo.

⁶ Dii yā'òmɛɛ à mè ⁷ ma desɛ Saluũ né Hanameli a mɔ ma kíi, i omɛɛ mà a tɔɔle pɔ kú Anato lú, asa máme má a dae fɛɛɛ ũ, máme má a lua zé ví. ⁸ ɔ ma desɛ né Hanameli pɔ mà ma kíi dakpeunaɔ ua lá Dii òwa. A òmɛɛ mà a tɔɔle pɔ kú Anato, Běyámɛɛ buiɔ búsuu lú, asa máme má a lua zé ví. Má dɔ ké yápi bɔ Dii kíiɛ, ⁹ ɔ má lù, ma ánuusu yòè le gɛo rí plaɔ. ¹⁰ Ma a tó kè láu má nàna, ɔ ma ánuupi dɔ kiloowa seeladeɔ ae. ¹¹ ɔ ma tɔɔlepi lútaala lé nàna, yá pɔ wa dɛle a yá musu ku a guu. Ma lápi sè rí lá pále pɔ wi a lé nanao, ¹² má kpà Nelia né Baluku, Maasea tɔũnawa Hanameli rí seelade pɔ aa rí tó kè lápiuɔ rí Yuda pɔ kálea dakpeunaɔ uaɔ wáa. ¹³ An wáa má ò Balukuɛ ma mè: ¹⁴ Dii Zígɔde Isailiɔ Lua mè ñ láe beɔ sé, pɔ pɔ wà a lé nàna rí pɔ pɔ wi a lé nanao, ní ge da ouu, iɔ ku we e gɔɔpla, ¹⁵ asa Dii Zígɔde Isailiɔ Lua mè, wa ea kpéɔ rí tɔɔleɔ rí vɛebuɔ lúlu búsue beepiu bɛ.

¹⁶ Ké ma lápi kpà Nelia né Balukupiwa, ɔ ma wabikè Diiwa ma mè: ¹⁷ A'a Dii Lua, míme n n ɔ pòo n musu rí zĩleɔ kè rí n gbāa zɔɔo, yāe lío zĩ'ũ nɛo. ¹⁸ Ni gbɛkɛkɛné dasi, mé ni maeɔ taae wi rí néɔne rí musu. Lua zɔɔ gbāade, n tón Dii Zígɔde. ¹⁹ Yá pɔ ni zeɔo zɔɔ, yá pɔ ni keɔ dasi. Ni wéte gbēnazina yākeawo, mé ní flabo baadeɛ a yākeawa. Gbɛpii a zé pɔ á sè gbɛ'e. ²⁰ N dabudabuɔ kè Egipi seela ũ, e rí a gbāo niɔ ke wá guu rí buipáleɔ guuo, ɔ n tɔbò lá wāle ma gbāewa. ²¹ N n ɔ pòo, n n gbé Isailiɔ bɔle Egipi rí dabudabukeawo seela ũ rí n gāsa gbāao e vía gbéɔ kù. ²² N búsuu pɔ n a legbè rí deziɔne n mè ríyɔ kpámá kpámá, búsuu pɔ ví rí zó'io diue beepi. ²³ Aa mɔ sɔ, ɔ aai n yāmao, aa te n ikoyāio, aai zĩke yá pɔ rí dɛlenéwao, ɔ n yāe bee yĩamá pii. ²⁴ Babiloniɔ koezò wá wélei, aa dedekii bɔ bɔi sae ké aa e si yái. Fɛnda rí nɔanao rí gagyāo mé tò wélepi naa rí ɔzĩ. Yá pɔ rí ò a ke kè, n wesɛ. ²⁵ Dii Lua, wéle kú Babiloniɔ ɔzĩ, ɔ rí òmɛɛ mà tɔɔle lú rí ánuusu seeladeɔ wáaa?

²⁶ ɔ Dii yā'ò Zelemiiɛ à mè: ²⁷ Dii gbɛpii Luan ma ũ, yāe ò zĩ'ũ mɛɛɛ? ²⁸ A yái tò ma Dii ma mè má wélepi na Babeli kí Nebukanɛza rí Babiloniɔne rí ɔzĩɛ. ²⁹ Babiloni pɔ lé zĩkaɔpiɔ tesɔwà rí a kpéɔ, ké wà tulaletikàtea Baalie, wà itòle dii páleɔwa kpépiɔ musu, wà ma pɔ fɛmɛɛ yái.

³⁰ Isailiɔ rí Yudaɔ yá pɔ má yeio kè za rí èwaasogɔɔ, aa ma pɔ fɛmɛɛ rí pɔ pɔ aa kèɔ. Ma Dii mame má ò. ³¹ Za gɔɔ pɔ wà wélepi kàle e rí a gbāo a gbéɔ ò ma nòse felemɛɛɛ. Aa tò ma pɔ pà, a yái má rí yá mà rí gomalaɛ. ³² Isailiɔ rí Yudaɔ ma pɔ fɛmɛɛ rí vāi pɔ aa kèɔ rí rí kíaɔ rí rí gbāadeɔ rí rí sa'onao rí rí ānabiɔ rí Yelusaleüdeɔ rí Yudaɔ piiɛ. ³³ Mikpe aa dòmɛɛ, i ke ae aa dɔao. Mio yādadané m̀ɔm̀ɔ, kási aali swáseio, aa gĩ totoaie. ³⁴ Aa pɔbɛɛ kàle kpé pɔ ma tó kuwàu, aa a gbālɛ. ³⁵ Aa gulesiɔ bɔ Baalie Beninũ guzulɛu, aa rí negɔɛ rí rí nenɔɔ kpà M̀ɔbkuwa.

* 32:1 2Kia 25.1-2

Mámé ma yápi dilenéó, a làasoo i gē ma sō guu seo.† Yābēe pó aa kè aa Yudaò dàò duunaun we.

³⁶ N mē fēnda ní nɔanao ní gagyāo mé tò wélee bee naa Babeli kía ɔzi, 5 ma Dii Isailio Lua ma mē, ³⁷ būsú pó ma ɔzɔ́nzi ní pɔkūma pásio ní pɔfē zɔɔɔ, má ní káaa būsúpiò guu we mà suńno ní gbɛu lae, mí tó aao ku dɔɔɔa. ³⁸ Aaio de ma gbéó ũ, mío de ní Lua ũ. ³⁹ Má tó aao ma vía ví gɔɔpii ní nɔsemendoo zé doũ guu, ké aao ku aafia ní ní néo. ⁴⁰ Ma bàa aò kúńno gɔɔpii, má kámabo ní maakeanéoo. Má tó aao ma vía ví ní sɔue, aa bɔ ma kpe bauo. ⁴¹ Ma pɔ io dɔmá, mí maakené. Má ní zedɔ búsue beepiu síana ní nɔsemendoo ní pɔeão.

⁴² Ma Dii ma mē, lá ma yá sae bee yia gbépiowa píi, màa má ní gba aafia lá ma a legbénéwa. ⁴³ Būsú pó ále o à gò bezia ũ, gbēnazinae ge pɔtuoe ku a guuo, má nà Babiloniɔne ní ɔzi beepi, wa ea tɔɔɔo lúlu a guue. ⁴⁴ Wa tɔɔɔo lúlu ní ánusuo, wi tɔɔ dada láu, wi a lé nana seeladeo wáa Bēyāme buio būsú ní wéle pó liaa Yelusaleũio ní Yuda wéleo ní gusisideo ní gusalalao ní gbáao, asa má suńno ní pá ziu. Ma Dii mámé má ò.

33

Dii legbēa Yelusaleũ yá musu

¹ Dii yā'ò Zelemii lo gɔɔ pó wà àtá dakpeunaò ua, à mē: ² Ma Dii ma mē ma tɔɔle ikàsa, má kàle ma a zedɔ, ma tón Dii. ³ Lezumazi, má wema, mí asiiyā zɔɔ pó ní dɔɔ onɛ. ⁴⁻⁵ Asa ma Dii Isailio Lua ma mē, wa wélee bee kpéó ní kibeo kwé. Alɛ zika ní Babiloni búsude pó koezɔ́ziò, kási á kpépiò pa ní gbēnazin geɔe. Má ní dede ní kpēneo ní pɔfēo. Má gí wélepizie a gbéó vāikea yái.

⁶ N beeo má mɔè ní ɛseo ní aafiao, mí a gbéó gbágbā, mí tó nama tó má, an zea io gbāa. ⁷ Má su ní Yudaò ní Isailio ní pá ziu, mí ní zedɔ lán káauwa. ⁸ Má duuna pó aa kème wolomá wásawasa, má tàae pó aa kème aa bò ma kpe kéma. ⁹ Wélepi a ma tɔɔ, a ma pɔ ke na, wa ma táasileu, wi lémaa. Tó bui pó kú dúnia guu píi yāmaa pó mále kéò mà píi, an me a dee, aa bílike aafia ní nama pó mále kpawàò yá musu.

¹⁰ Ma Dii ma mē, i me gue bee gò bezia ũ, gbēnazinaò ní pɔtuoo ku a guu bo. Kási Yuda wéleo ní Yelusaleũ gāe pó gò fɔɔɔ, gbēnazina ge pɔtuo ku a guu gueio, ¹¹ wa pɔna ní yaalɔ sùu ma dɔu ní nɔsekɔ́fio ní sáaukpaa sa'onao loo aao me:

Wà Dii Zígɔde sáaukpa,
asa a maa, aà gbēke láaa vío.*

Asa má tó būsúpi su a gbɛu lá a káauwae. Ma Dii mámé má ò.

¹² Ma Dii Zígɔde ma mē, gue beeá beziae, gbēnazina ge pɔtuo ku a guuo, kási a wéle píi a ea àò dádākekii víe, sādānaò i ní sáo káleu. ¹³ Gusiside wéleo guu ní gusalala wéleo ní gbáa wéleo ní Bēyāme buio būsú wéleo ní Yelusaleũ zɔewiaò ní Yuda wéleo píi, sáo ea gē ní kaau gbé pó lé ní nao ae. Ma Dii mámé má ò.

Dii legbēa Davidi bui yá musu

¹⁴ Ma Dii ma mē gɔɔe a mó ké má lé maa pó má gbè Isailio ní Yudaone papa.

¹⁵ Gɔɔbeezí má tó
Davidi bui vlāpa† gbēmaa ũ,
ili yāmaake a zéwa a būsú.

¹⁶ Gɔɔ bee Yudaò dèepoo,
Yelusaleũdeò aao ku dɔɔɔa.

† 32:35 Lev 18.21 * 33:11 Eza 3.11, Sou 118.1, 136.1 † 33:15 Isa 4.2, 11.1, Zel 23.5-6

Tóe bee waliò aà sisiwà,
Dii pò tò yá bòwanò na.

17 Asa ma Dii ma mè Davidi bui a kélè Isaili kpalawa bauo, ‡ 18 Levii bui sa'onao kélè ma aε ní sa pò wí a pò kátεu à tékū oao ge ní pówentio ge ní lá gu lé dò sa'oaò. §

19 Dii yá'ò Zelemiiε à mè: 20 Ma Dii ma mè, tó a fō ma fāane ní gwāasinao dilea gbòò, * ké aasu ke a gòowa lóò, 21 tòò, ma bàa kua ní ma zòblena Davidio a gboo, aà bui i kélè kpalawa sa. Maaε ní sa'ona Levii bui pò aai ma gbagbaò ló. † 22 Ma zòblena Davidi buiò ní Levii bui pò aai zíkεμεεε, má tó aao dasi lán saanaowa, wa fō naoo, lán ísiale úfāawa, wa fō zaadauo.

23 Dii yá'èa dède Zelemiiwa à mè: 24 N yá pò gbépiò lé o màò lò? Aa mè ma gi bui mèn pla pò má sèpiòzi. Maa aale saka ma gbégu, aale ní gwa bui ũ ló. 25 Ma Dii ma mè, tó mi fāane ní gwāasinao dileo, mé mi iko dile musu ní zílεoεo, 26 má gí Yakòbu buiò ní ma zòblena Davidiozie sa, ké aà bui su kpalable Ablahaū ní Izaakio ní Yakòbu buiowa ló yái. Asa má suínò ní pá ziuε, mí ní wēnagwa.

34

Dii lεgbēa Zedekiaε

1 Goo pò Babeli kí Nebukanεza ní a zīgōò pii ní bùsu pò àle kiblewàò gbéò pii lé zika ní Yelusaleūdeò ní a zšewiaò, Dii yá'ò Zelemiiε à mè: 2 Ma Dii Isailiò Lua ma mè, ge o Yudaò kí Zedekiaε ma mè, mále wélεε bee na Babeli kíaε a oziε, i tesōwà. 3 Aapi sō a bō aà oziò, wa aà kū na Babeli kíapie a oziε. Aa wesikōle, aai yābō kō léu, wi taaànò Babeli. 4 N beeo lé pò ma Dii má gbèèn ke: Ma mè wa aà de ní fēndaoo, 5 a ga nienieε. Lá wà tulaletikà aà dezi kía káau pò dōaaone téa, maa wa tulaletikaε téa, wi búbuapεè wà me: Waiyoo kí! Ma Dii máme ma lépi gbè.

6 Ō ānabi Zelemii yápi ò Yudaò kí Zedekiaε pii Yelusaleū, 7 gōò pò Babeli kía lé zika ní Yelusaleūdeò ní Yuda wélεε pò gōò, Lakisi ní Azekao. Yuda wélεε bíide pò gōò lén we.

Zōboa

8 Kí Zedekia ledoukè ní Yelusaleūdeò à mè wà zōò gōa wéεo ũ kpàwake. A gbea ō Dii yá'ò Zelemiiε. 9 Kí mè baade a zō pò de Ebelu ũ ké, gōε nōε pii. Gbēε su àò a Yuda dee ví zō ũ ló. 10 Ō gbāadeò ní gbé kīniò lé kè douū aa mè, wá baade a zō ké gōε ge nōε, wáò ní kūa zōò ũ ló. Ké aa kō yāmà, aa ní ké. 11 Gbezā aa nòse pāle sè, aa èa zō pò aa ní képiò dà zōbleu.

12 Ō Dii yá'ò Zelemiiε à mè: 13 Ma Dii Isailiò Lua ma mè, gōò pò ma á deziò bòle Egipi bùsu zōbleu, ma a bàakuarínò yādīlené ma mè 14 an baade lí a Ebelu dee pò azia yīamá ké a wèe soplade guu. Tó à zòbléné wèe soolo, aali aà ké.* Ō á deziò i swásemazi aa ma yāmào. 15 A su á dōowa, a yá pò má yei kè, á baade gōa wéεo ũ yá'ò a gbédeεε, ō a kō yāmà ma aε ua pò ma tó kuwàu. 16 Ō a εa a ma tó òòkpà, á baade èa a zō pò a kè aà a pōeā ke kù ló. A εa a ní dá zōbleu, gōε nōε pii.

17 Ayāmεto ma Dii ma mè, i swáse ma yáio, á baade i gōa wéεo ũ yá'o a gbédeεεo. Ma Dii máme mále gōa wéεo ũ yá kpàwakeé sa. Má á gbaε mà á kpá fēnda ní gagyāo ní nōanaoε. Má tó à gō sōkēngu pò ũ dúnia bùsu gbépiiε. 18-19 Yuda dōaanaò ní Yelusaleū dōaanaò ní kí íwaò ní sa'onao ní bùsu gbé kīniò

‡ 33:17 2Sam 7.12-16, 1Kia 2.4 § 33:18 Nao 3.5-10 * 33:20 Daa 8.22 † 33:21 Zia 5.10 * 34:14 Bōa 21.2, Iko 15.12

ledoukèmanɔ, aa gè gáaena paaa zānguo. ɔ aa ma bàakuarínɔ yá gbò, aai zíkè ledou pò aa kèmanɔpiwao. A yáí má tó aa gɔ lán gáaena pò aa pàa pla aa gè a zānguopiwa, ²⁰ má n na n ibeε pò lé n weone n ɔziε, an geɔ i gɔ bāɔ n wàio pòblea ũ.

²¹ Má Yudaɔ kí Zedekia n a iwao na n ibeε pò aale n weone n ɔziε, Babeli kía zīgɔ pò aale kéwápio. ²² Ma Dii ma mē má yādilené, aai su wéleε beepiu, aai lélewà, aai tesōwà. Má tó Yuda bùsu wéleε gɔ beziaɔ ũ, gbēe aɔ ku a guuo.

35

Lekabu bui

¹ Dii yā'ò Zelemiiε Yudaɔ kí Yoakiū, Yosia né gɔɔ* à mē: ² Gé Lekabu buiɔ be. Yā'ónɔ, ní mónɔ ma kpé kpéne dou, ní vεε kpámá aa mi. ³ ɔ ma ge Zelemii né Yazania, Habazinia tōna sisi n a dāunaɔ n a néɔ n Lekabu bui beɔe pii. ⁴ Ma geínɔ Dii ua e Lua gbé Anana, Igedalia né iwao kpéne. A ku kpéne pò di bíibledžana Maasea, Saluū ne kpéneεε, gu pò gbēzɔɔ kpéne kúu. ⁵ Ma tūu pò vεε ka a paio kàle Lekabu buipio ne n keonaɔ, ɔ má òné: A mi. ⁶ Aa mē: Wili vεemio, asa wá dezi Lekabu né Yonadabu yādilewεε à mē wásuli vεemio e wá bui léwae. ⁷ A òwεε lɔ wásuli kpedɔ, wásuli pótɔ, wásuli vεebu bao. A mē wásu wàɔ pópio vío, sema wàɔ ku zwàakpeɔ guu gɔɔpii, ké wà e gēgē bùsu pò wá kú a guu bòmɔɔ ũe beeu. ⁸ Wá wá dezi Lekabu né Yonadabu yápi kúa piiε. Wápio n wá nɔe n wá negɔe n wá nenɔe wili vεemio. ⁹ Wili kpedɔ wàɔ ku a guuo. Wá vεebu vío ge bua ge pɔbui. ¹⁰ Wiɔ ku zwàakpeɔ guue. Wá yá pò wá dezi Yonadabu dilewεε kúa piiε, wále zíkewà. ¹¹ Ké Babeli kí Nebukanεza sí wá bùsuu, ɔ wá òkɔε: A mɔ wà bàale Babiloni zīgɔ n Sili zīgɔne, wí tá Yelusaleū, ɔ wa gɔ Yelusaleū la.

¹² ɔ Dii yā'ò Zelemiiε à mē: ¹³ Ma Dii Zīgɔde Isailiɔ Lua ma mē, ge o Yelusaleūde ne n Yudaɔ pii n mē: A swáse ledamai à ma yāmao lé? Ma Dii máme mále á la. ¹⁴ Lekabu né Yonadabu yādile a buiɔne à mē aasuli vεemio, ɔ aa yápi kúa, aali mio e n a gbāo, ké aale zíkè n dezipi yáwa yáí. Mapi sɔ mio yá'òé mòmɔɔ, ɔ íli zíkè ma yáwao. ¹⁵ Mio a zòblena ānabiɔ ziwá mòmɔɔ, aaiɔ óé á baade bɔ a zé vāi guu, i a yākeɔ lile. Aaiɔ óé ásu te dii pāleɔzi à zòblenéo, íb ku aafia bùsu pò má kpà á deziɔwa guu. Kási i swásei à ma yāmào. ¹⁶ Lekabu né Yonadabu buiɔ zíkè yá pò an dezipi dilenéwa, ápio sɔ íli ma yāmao. ¹⁷ Ayāmeto ma Dii Lua Zīgɔde Isailiɔ Lua ma mē, yá pò má ò má yía Yelusaleūde n Yuda kiniɔwa, má yámáε, asa ma yā'òné, aai swáseio. Ma lezùnzì, aai weao.

¹⁸ ɔ Zelemii ò Lekabu buipio ne, Dii Zīgɔde Isailiɔ Lua mē, lá á á dezi Yonadabu yādileáé kúa, ále zíkè yá pò a dileépiowa pii, ¹⁹ a yáí Dii Zīgɔde Isailiɔ Lua mē, Lekabu né Yonadabu buie aɔ zòbleε gɔɔpiiε, aɔ kéleε we vī bauo.

36

Yoakiū Zelemii lá kaa téu

¹ Yudaɔ kí Yoakiū, Yosia né kpalablea wè síiɔde guu, Dii yā'ò Zelemiiε à mē: ² Lá sé yá pò má òne Isailiɔ n Yudaɔ n buipāleɔ yá musu za gɔɔ pò ma na yā'oanεwa Yosia gɔɔ e gbā kéu pii. ³ Wiliɔ dɔo tó Yudaɔ yá pò ma zeò mà yámá yāma, an baade i bɔ a zé vāiu, mí n tàaeɔ n n duunao kémá.

⁴ ɔ Zelemii Nelia né Baluku sisi. Ké Zelemii yá pò Dii òe dàu lé siu Balukuε, ɔ àle ké láu. ⁵ ɔ Zelemii òè: Lá wà gímεε n gea Dii uao, ⁶ gé Dii yá pò má dàu má

* 35:1 2Lad 36.5-8, Dan 1.1-2

siune ní kè láu kyokeiné we leyegɔɔ. N a kyoke Yuda pɔ aa bɔ zɔewia aa mɔɔne pii. ⁷ Wiliɔ dɔo tɔ aa awakpa Diiɛ, an baade i bɔ a zé vɔiu, asa kpɛne ní pɔfɛ yá pɔ Dii ò gbépiɔ musuo zɔɔ.

⁸ Ǿ Nelia né Baluku kè lá ānabi Zelemii òewa pii, à gè Dii yá pɔ kú lápi guu kyokè Dii ua. ⁹ Yudaɔ kí Yoakiũ, Yosia né kpalablea wè sɔode, a mɔ kɛokwide, wa dilɛ wà lɛye Dii kpé kpɛle Yelusaleũdeɔ ní Yuda pɔ aa bɔ zɔewia aa mɔ Yelusaleũɔ pii. ¹⁰ Gɔɔbeezi Baluku Zelemii yá taalapi kyokè Dii kpé kpɛa pɔ de lakɛna Gemalia, Safana né pɔ ũ guue. Kpɛapi ku Bɔle Dafu sae Dii kpé ua lesiue.

¹¹ Ké Gemalia né Mika, Safana tɔũna Dii yá pɔ kú taala guupi mà, ¹² ɔ à gè kibe lakɛna kpéu, à gbãadeɛ beeɔ lè kálɛa we, lakɛna Elisama ní Semaia né Delaiao ní Akaboo né Elenatão ní Safana né Gemaliao ní Anania né Zedekiao ní gbãade kɛniɔ pii. ¹³ Ǿ Mika taala pɔ Baluku a kyokè a mà kǎné ní swáwa pii. ¹⁴ Ǿ gbãadepiɔ Netania né Yehudi, Selemia tɔũna, Kusi síwɛna zì Balukuwa aa mɛ: Oè aà lá pɔ à a kyokè gbéɔnɛpi se mɔð. Ǿ Nelia né Baluku taalapi sè gèoné. ¹⁵ Aa òè: Zɔle n lápi kyokewɛɛ. Ǿ Baluku a kyokèné. ¹⁶ Ké aa yápi mà, aale kɔ gwagwa wèlewele, ɔ aa ò Balukue: Sema wà yápi dau wà siu kíe pii. ¹⁷ Ǿ aa Baluku là wà mɛ: Kpɛlewa ní kè ní lápi kèi? A dau a siune yá? ¹⁸ Ǿ Baluku wémá à mɛ: Ké à yápi dau a siumeɛ, ɔ má kè ní lákɛbɔo. ¹⁹ Ǿ gbãadepiɔ òè: A ní Zelemiiò à ge ule, gbɛe su àò á kúkii dɔo.

²⁰ Gbãadepiɔ taalapi si dilɛ lakɛna Elisama kpéu, ɔ aa gè kí lè ua aa yápi siuè. ²¹ Ǿ kí Yehudi zì lápi séi, ɔ à ge sè lakɛna Elisama kpéu. Ké à sùð, à a kyokè kípíe ní gbãade pɔ kú aà saeɔ. ²² A mɔ lè mɔ kɛokwide guue, íana kú. Kí zɔle a kpéu, té kaa tàasou dilɛa aà ae. ²³ Tó Yehudi lápi kyokè zekii àaɔ ge síiɔ, ɔ kí í lápi zɔ we léu ní lakɛna fɛnao, í zu tàaso tépiu e lápi gè tekù pii. ²⁴ Ké kí ní a iwapiɔ yápi kyó mà, vía i ní kũo, aai ní ulaɔ gà wa kèo. ²⁵ Baa ké Elenatã ní Delaiao ní Gemaliao awakpàè asu lápi kpasao, i ní yãmao. ²⁶ Ǿ kí ò a né Yelamelie ní Azelie né Selaiao ní Abedee né Selemiao aa gé lakɛna Baluku ní ānabi Zelemiiò kúkii, āma Dii ní úle.

²⁷ Kí taala pɔ Zelemii a yá dau a siu Balukue a kèpi kpasaa gbɛa, Dii yá'ò Zelemiiè à mɛ: ²⁸ Eɔ n lá pǎle se lɔ, ní yá pɔ kú taala séia guu, Yudaɔ kí Yoakiũ kpàsapi kèu, ²⁹ ní ge o kípíe ma Dii ma mɛ, à taalapi kpàsa à mɛ: Bóyái wa kèu wà mɛ Babeli kía a mɔ bùsue bee òokpa, i gbɛnazina ní pɔtuoo yáui? ³⁰ A yáí má ò Yudaɔ kí Yoakiũ yá musu, aà buie a zɔle Davidi kpalauo, wa aà ge zu bàasie, íatɛ i le fãane, fii i kpawá gwá. ³¹ Má aà tàae ní aà néo tàaeo ní aà iwao tàaeo wí ní musue, mí yá pɔ ma mɛ má yía Yelusaleũdeɔwa ní Yudaɔ pii yíamá pii, ké aai ma yãmao yáí.

³² Zelemii taala pǎle se kpà lakɛna Baluku, Nelia néwa, ɔ à lá pɔ Yudaɔ kí Yoakiũ kpàsapi yá dau a siuè pii a kèu. A yá bee taa kǎfikǎfiè dasi lɔ.

37

Zelemii daakpɛu

¹ Babeli kí Nɛbukanɛza Yosia né Zedekia dilɛ Yuda bùsu kía ũ Yoakiũ né Yekonia gbɛu.* ² Aapi ní a iwao ní a bùsudeɔ aai swáse Dii yá pɔ ānabi òio. ³ Ǿ Zedekia Selemia né Yehukali ní sa'ona Zefania, Maasea néo zì ānabi Zelemiiwa aa mɛ: Wabikewɛɛ Dii wá Luawa. ⁴ Zelemii lɔ bebe gbéɔ guu, asa wi aà dakpɛu gíao.

* 37:1 2Kia 24.17

⁵ Goo bee Falaṣṣò b̀ Egipi ní a zìgṣṣò. Ké Babiloni bùsu gbé p̀o lia Yelusaleũziṣ a baomà, ṣ aa gò. ⁶ Ǿ Dii yá'ò Zelemii è à mè: ⁷ Ma Dii Isailiṣ Lua ma mè, Yudaṣ kí p̀o gbéṣ zìma ǹ ma lae, ge ǹ oè Falaṣṣò zìgṣṣò p̀o b̀le Egipi aale mó d̄iaaleṣ ea tá ǹ bùsuu. ⁸ Babiloni bùsudeṣ ea m̀o léle wélepiwae, aai si aa tesṣwà. ⁹ Ma Dii ma mè ásu ázia sásá à me, Babiloniṣ goálaeṣ, asa aa tao. ¹⁰ Baa tó a Babiloni p̀o lé zikaánṣ f̀u píi, tó k̀ṣṣò mé g̀ò ǹ zwàakpeṣ guu, amp̄iṣ mé aa fele tesṣ á wélepiwa.

¹¹ Ké Babiloni zìgṣṣò g̀ò Yelusaleũa Falaṣṣò zìgṣṣò yáí, ¹² ṣ Zelemii f̀ele lé gé Bēyāmeṣ buiṣ bùsuu a kpaale séi a gbéṣ guu we. ¹³ Ama ké à kà Yelusaleũ Bēyāmeṣ Boleu, gudṣanaṣ gbēzṣṣò p̀o w̄i me Selemia né Ilia, Anania t̄ũna aà k̀ù à mè: N ye gé nai Babiloniṣwae. ¹⁴ Ǿ Zelemii mè: Egeṣ! Mále gé naimáo. Ǿ Ilia i we aà yáio, ṣ à gèaàṣ gbāadeṣ kíi. ¹⁵ Gbāadeṣ p̀o p̄aàzi, aa aà gbè aa aà d̄akpeu lakēna Yonatāa be, gu p̀o wa d̄ile dakpeunaṣ be ũ. ¹⁶ Ǿ wà aà dà e p̀o wà a bala k̀eu, à g̀ṣṣoplakè we.

¹⁷ Bee gb̄ea kí Zedekia gbéṣ z̀i, wà aà b̀ò m̀òè azia k̀úk̄iu, ṣ à aà là à mè: N yāe mà Diiwae? Zelemii wèwà à mè: Ao, a n na Babeli k̄ia e a ɔzi. ¹⁸ Ǿ Zelemii kí Zedekia là à mè: T̄aae kpele má k̀ene ge n̄ iwaṣne ge ní gbéṣne ṣ a ma dakpeui? ¹⁹ A ānabi p̀o aa ānabikèkè aa mè Babeli k̄ia a léle á bùsuwaoṣ ku máe? ²⁰ Tiasa ma dii kí, níle maa? Nsu to wà ea tamanṣ lakēna Yonatāa beo. Tó ni ke màao, má ga we. ²¹ Ǿ kí Zedekia mè wà Zelemii dile dakpeunaṣ ua, wiṣ wéle p̄ekenṣ p̄eṣ kpawà lá gu lé d̄o m̀endodo e p̄eṣ ge láaṣ wéleu. Ǿ Zelemii g̀ò dakpeunaṣ ua.

38

Zelemii zua l̀o giuu

¹ Matā né Sefatia ní Pasuu né Gedaliaṣ ní Selemia né Yukaliṣ ní Malakia né Pasuu yá p̀o Zelemii lé o gbéṣne mà à mè: ² Dii mè gbéṣ p̀o g̀ò wéleṣ bee guuṣ ṣ wa ní d̄ede ní f̀endaṣ ge ní n̄anaṣ ge ní gagyāṣ, āma gbéṣ p̀o aa gè nà Babiloniṣwao aao ku. Aa b̀o aafia, aaiṣ ku. ³ Dii mè á wéleṣ bee na Babeli k̄ia zìgṣṣone ní ɔzi, aai sí. ⁴ Ǿ gbāadeṣ ge ò k̄ie: Wà gbépi de, asa àle zìgṣṣò p̀o g̀òwēe wá wéle guuṣ k̄adeṣ ní gbéṣ k̄iniṣ píi, yá p̀o àle oné yáí. Gbépi lé wá gbéṣ aafia weleṣ, sema an ásookea. ⁵ Ǿ kí Zedekia òné: Madṣ a k̀ú á ɔzi k̀i? Bó á ye mà ke bi? ⁶ Ǿ aa Zelemii se dà k̄iane Malakia l̀o p̀o k̀ú dakpeunaṣ uapiu. Wà aà gb̄ae l̀oṣpiu ní baoe. L̀oṣpi í v̄io, sema p̄elea, ṣ Zelemii v̄ile p̄leapiu.

⁷ Etiopi gbéṣ Ebemeleki p̀o de k̄ia n̄ṣ gwana ũ mà wà Zelemii dà l̀oṣpiu. Goo p̀o kí z̄leṣ Bēyāmeṣ Boleu, ⁸ ṣ Ebemelekipi b̀ò aà be, à gè a òè: ⁹ Ma dii kí, yá p̀o gbépiṣ kè ānabi Zelemiiṣ maaṣ, aa aà dà l̀oṣue. A gau ní n̄anaṣe, asa p̄eṣ ku wéle guu bo. ¹⁰ Ǿ kí òè: Gbēṣn baakwi se la géṣnṣ, ní aà b̀o l̀oṣpiu e àṣ ga. ¹¹ Ǿ Ebemeleki gbéṣ sè géṣnṣ kib̄e. Aa p̀o z̄iṣ ní zwānkasaṣ sèle kpea p̀o k̀ú làasi z̄leu, ṣ aa gb̄ae Zelemiiṣ ní bao l̀oṣpiu. ¹² Ǿ a ò Zelemiiṣ à mè: P̀oṣpiṣ ka n̄ k̀ulukulunau ní bapiṣ. Ké Zelemii kè màa, ¹³ ṣ aa aà gà b̀ò l̀oṣpiu. Zelemii ku dakpeunaṣ uapiu.

Ki Zedekia yāgb̄eaa Zelemiiwa

¹⁴ Ǿ Zedekia gbéṣ z̀i ānabi Zelemiiwa, aa aà sè s̀òè Dii kpé b̀le āaṣdeu. Ǿ k̄ipi ò Zelemiiṣ: Mále yāgb̄eama. Nsu yāe ulem̄eṣo. ¹⁵ Ǿ a wèwà à mè: Tó má òne, níyṣ ma deo yó? Baa tó ma ledàma, níyṣ swáse ma yáio. ¹⁶ Ǿ kí legbèè asii guu à mè: Má s̄i ní Dii p̀o wá gbá wēnio, má n̄ deo, má n̄ na gbéṣ p̀o lé n̄ weṣne ní ɔzi. ¹⁷ Ǿ Zelemii òè: Dii Lua Zìgṣṣode Isailiṣ Lua mè, tó n̄ mikpà Babeli k̄ia zìgṣṣò d̄aanaṣwa, níyṣ b̀o, mé wa tesṣ wéleṣ beewao. Mpi, níyṣ k̀ú ní n̄ beṣeṣ. ¹⁸ Tó ni

mikpamá s̄o, á wé̄l̄epi na Babilonīo ne ní ńz̄l̄e, aai tes̄wà, mé ńȳs̄ e pilimá. ¹⁹ Ǿ k̄ipi òè: Mále víake wá gbé Yuda p̄o gè nà Babilonīowāo ne. Tó wà ma kpámá, aa ma wet̄áe. ²⁰ Ǿ Zelemii mè: Wa n kpámá. Dii yāma, níw̄ z̄l̄e yá p̄o má ònepiwa, ńȳs̄ b̄o, níw̄ ku aafia. ²¹ Tó n gi mikpaimá s̄o, yá p̄o Dii òl̄om̄ēn ke: ²² Má è wà b̄òle ní n be n̄o p̄o ḡò Babeli k̄ia z̄l̄ḡòne, ò n̄oepīo lé me:

Gbé p̄o nann̄ōpīo òn̄ok̄è̄nēe,

ò aa n fu.

N gbá v̄l̄e p̄è̄lēau,

ò aa b̄ò n kpe.

²³ Wa b̄òle ní n nāo ní n n̄ēo Babilonīo ne. Mpi s̄o ńȳs̄ pilimá. Babeli k̄iapi mé a n k̄ú, i tes̄ wé̄l̄ēe beewa. ²⁴ Ǿ Zedekia ò Zelemiīe: Nsu to gb̄ēe yápi mao, ké wasu n deo yá. ²⁵ Tó gb̄aadēo mà ma yá'ònn̄o, mé aa m̄ò n la aa m̄è ò yá p̄o ní òm̄ēe ní yá p̄o má òneo oné, tó n a kee ùlené, aa n dee, ²⁶ ní oné n m̄o awakpaim̄ēe, ké m̄asu n gbae Yonatāa be ò ga weo yá. ²⁷ Gb̄aadēpīo m̄ò Zelemii k̄i p̄i, aa yál̄al̄awà, ò a w̄emá lá k̄i dàewa p̄i. Ǿ aai yāe oè b̄o, asa gb̄ēe yá p̄o aa ò ní k̄òo ní k̄io d̄o. ²⁸ Ǿ Zelemii ku dakp̄eunāo ua e wà gè Yelusalēũ s̄iò. Lá wà Yelusalēũ s̄in ke:

39

Babilonīo Yelusalēũ sia

¹ Yudāo k̄i Zedekia kpalablea w̄è k̄ēokwi m̄o kwide guu, Babeli k̄i Nebukan̄eza m̄ò l̄ia Yelusalēũi ní a z̄l̄ḡò. ² Zedekia kpalablea w̄è kūedode m̄o síīōde guu, a ḡōo k̄ēokwide z̄l̄ ò aa a b̄īi f̄. ³ Ǿ Babeli k̄ia ní a iwāo m̄ò z̄l̄e Guo B̄leu. Asi'onki N̄ēegali Sal̄ezēe k̄ú ní guu ní Sam̄egaa N̄eboo ní z̄l̄ḡò z̄iia Saasikīũo ní Babeli k̄ia iwāo k̄inīo p̄i. ⁴ Ké Yudāo k̄i Zedekia ní a z̄l̄ḡò ní é màa, ò aa l̄èk̄òwa aa b̄òle ní kibe kaao, aa b̄òle w̄é̄le b̄leu gwá, aa Yuud̄ē d̄ò zé s̄è. ⁵ Ǿ Babiloni z̄l̄ḡò p̄è̄le ní gb̄ēu, ò aa Zedekia l̄è Yeliko gusalalau. Aa aà k̄ú tàò Babeli k̄i Nebukan̄ezawa Libla, Amata b̄usu. We à yād̄āuāala, ⁶ à aà n̄ēo d̄è̄dēe aà wáa ní Yudāo b̄usu k̄iabuīo p̄i. ⁷ Ǿ à Zedekia wé w̄iwi à aà yè ní m̄odaonao, à t̄aāān̄o Babeli. ⁸ Ǿ Babilonīo tes̄ò aà bēwa ní Yelusalēũ kp̄ēo p̄i, mé aa a b̄īi gb̄ò. ⁹ D̄ōāīo gb̄ez̄ò N̄ebuzalad̄ā gbé p̄o ḡò w̄é̄lēūo s̄è̄le t̄ār̄n̄o Babeli ní gbé p̄o gè n̄awāo ní gbé k̄inīo. ¹⁰ Taaside búubūūo ò à ní tó Yudāo b̄usu we, à ní gbá v̄ēebūo ní bugbēo ḡo bee.

¹¹ Babeli k̄i Nebukan̄eza yād̄il̄e d̄ōāīo gb̄ez̄ò N̄ebuzalad̄āe Zelemii yá musu à mè: ¹² N aà sé, níw̄ laaid̄owà. Nsu v̄āie kēēo. Lá a òne, n̄ili kēē. ¹³ Ǿ d̄ōāīo gb̄ez̄ò̄pīo ní z̄l̄ḡò z̄iia N̄ebusazeb̄āo ní àsi'onki N̄ēegali Sal̄ezēēo ní Babeli k̄ia iwāo p̄i ¹⁴ Zelemii s̄è b̄òò dakp̄eunāo ua, aa aà kp̄à Aikaũ né Gedalia, Safana t̄ũnawa, à tàò a be, ò a ku a gb̄ēo guu we.

¹⁵ Ḡōo p̄o Zelemii ku dakp̄eunāo ua, Dii yā'òè à mè:

¹⁶ Ge ò o Etiopi gbé Èbemelekie,

ma Dii Z̄iḡòde Isailīo Lua ma mè,

má yá p̄o má ò w̄é̄l̄ēe bee musu ke,

kaal̄ēe, i ke aafia no.

Ḡōo bee aà wé a sie.

Ma Dii máme má ò,

¹⁷ Ḡōo bee s̄o má aà b̄o,

má aà na gbé p̄o à̄le víaken̄ēōnēe ní ńz̄l̄o.

Ma Dii máme má ò.

¹⁸ Má aà b̄ōe, wa aà de ní f̄endāōo,

má àà misi ké a ma náai vī yáí.
Ma Dii máme má ò.

40

Zelemii zǝlɛa Mizipa

¹ Dɔaiɔ gbɛzɔɔ Nɛbuzaladā Zelemii gbaɛa gbɛa Dii yā'ò Zelemiipiɛ. A Zelemii lè Lama, wà àà yè ní mɔdaonao, a ku Yelusaleũ zǝgɔɔ ní Yuda gbé pɔ wàlɛ tǎrɔnɔ Babeliɔ guuɛ. ² Ké dɔaiɔ gbɛzɔɔpi Zelemii è, a òè: Dii n Lua zèð wà yáyia gue beewae. ³ Dii m̀ò sa lá á òwa, asa a duunakèè, i àà yāmao. A yáí yápi á léi. ⁴ N beeo mále mɔdaona polo n ɔwa gbǎ. Tó à kènɛ, tamanɔ Babeli, mí laaidɔma we. Tó i kɛnɛ s̄so, kámabo. Bùsu gwa da n aɛ, gu pɔ kènɛ maa géu. ⁵ Ké Zelemii i dazɛuo, a òè: Gé Aikaũ né Gedalia, Safana tɔũna pɔ Babeli kía àà d̄lɛ Yuda wéleɔ gbɛzɔɔ ũ kíi, níɔ kuaànɔ n gbéɔ guu, ge gu pɔ kènɛ píi lé. ɔ dɔaiɔ gbɛzɔɔpi kùs̄uakèè, à àà gbàèð. ⁶ ɔ Zelemii gè Aikaũ né Gedalia kíi Mizipa, ɔ a kuaànɔ we a gbé pɔ g̀ò ní bùsuuɔ guu.

Gedalia d̄lɛa (2Kia 25.23-24)

⁷ Ké Yuda zǝgɔɔ dɔaanaɔ ní ní gbé pɔ kú s̄ɛuɔ mà Babeli kía mé Aikaũ né Gedalia d̄lɛ bùsu dɔaana ũ, mé à taaside pɔ aai tǎrɔnɔ Babeliɔ nàè a ɔz̄i, ḡɛɔ ní nɔɔ ní néɔ píi, ⁸ aa m̀ò Gedalia kíi Mizipa. Netania né Isimaɛla kú ní guu ní Kalea néɔ Yohanani ní Yonatāao ní Tanumɛ né Selaiao ní Netofa gbé Efai néɔ ní Maaka gbé Yezaniao ní ní gbéɔ. ⁹ ɔ Aikaũ né Gedalia, Safana tɔũna legbèné ní ní gbéɔ à mè: Asu zɔblea Babiloniɔnɛ v̄iakɛo. A z̄lɛ wá bùsuu la, í zɔble Babeli kíaɛ, yá i bɔánɔ na. ¹⁰ Mapi, má ḡ Mizipa laɛ, mí yā'o Babiloni pɔ aa m̀ò wá kíiɔnɛ. Ap̄iɔ s̄ à ge p̄okeke ní v̄ɛɔ ní n̄sio, í ká d̄ɔu, íɔ ku wéle pɔ á z̄lɛu.

¹¹ Ké Yuda pɔ kú Mɔabuɔ bùsuu ní Amɔniɔ bùsuo ní Edɔũ bùsuo ní bùsu p̄alɛɔ mà Babeli kía gbé k̄ɔnaɔ tò Yuda bùsuu, mé à Aikaũ né Gedalia, Safana tɔũna d̄lɛ ní gbɛzɔɔ ũ, ¹² aa b̀ò bùsu pɔ aa f̄aaaupiɔu aa s̀ù Yuda bùsuu, aa m̀ò Gedalia kíi Mizipa, ɔ aa pɔ kèke maamaa ní v̄ɛɔ píi.

¹³ Kalea né Yohanani ní zǝgɔɔ dɔaana pɔ kú s̄ɛuɔ m̀ò Gedalia lè Mizipa m̄pii, ¹⁴ aa òè: N d̄ ké Amɔniɔ kí Baalisi mé Netania né Isimaɛla z̄i n d̄ɛio lò? Ama Aikaũ né Gedalia i ní yá sio. ¹⁵ ɔ Kalea né Yohanani ò Gedaliaɛ asii guu Mizipa à mè: To mà ge Netania né Isimaɛlapi dɛ. Gb̄ɛ aɔ a yá d̄ɔo. Bóyāi n̄ȳɔ to àà n dɛ, Yuda pɔ k̄aaańziɔ i f̄aa píi? Yuda k̄ɔnaɔ midɛɛ. ¹⁶ ɔ Aikaũ né Gedalia wè Kalea né Yohananiwa: Nsu yápi kɛo, ɛɛ níle dɔ Isimaɛlawá.

41

Gedalia dɛa

¹ W̄ɛpi m̀ò soplade guu ɔ Netania né Isimaɛla, Elisama tɔũna m̀ò ní gb̄ɛɔn kwio, aa Aikaũ né Gedalia lè Mizipa. Kía buiɛ, mé kía ìwae. Gɔɔ pɔ aale p̄oble Mizipa we s̄anu, ² ɔ Isimaɛlapi ní gb̄ɛɔn kwi pɔ kuaànɔ f̄lɛ Aikaũ né Gedalia, Safana tɔũna lè ní f̄ɛndao, aa gbé pɔ Babeli kía àà d̄lɛ bùsu gbɛzɔɔ ũpi dè.* ³ Isimaɛlapi Yuda pɔ kuaànɔ Mizipa weɔ d̄dɛ píi ní Babiloni zǝgɔɔ pɔ kú weɔ.

⁴ Ké a gu d̀, gb̄ɛ Gedalia dɛa yá d̄ɔ ḡiao, ⁵ ɔ gb̄ɛɔn basiiɔ b̀ò Sikɛũ ní Siloo ní Samalio. Gb̄ɛpiɔ ní lɛk̄anaɔ wà, aa ní p̄okasaɔ ga kèkè, aa ní mɛ líli kp̄ɛlɛkpɛlɛ, aale gé Dii ua ní p̄ówentio ní tulaletio. ⁶ ɔ Isimaɛla f̄lɛ Mizipa, àlɛ gé dair̄lɛ ní ɔɔbo. Ké à kà ní kíi, a òné: A m̀ò wà gé Aikaũ né Gedalia kíi. ⁷ Ké aa gè wéleu, ɔ

* 41:2 2Kia 25.25

Isimaela ní gbé pọ kuaàncọ ní kòlokpakpa, à ní ká l̀̀'eu. ⁸ A mọ̀ lè an gbènc kwiọ ò Isimaela: Nsu wá dede, asa wa mase ní naao ní nísio ní zọ̀ ùle sèue. Ɔ à ní tó we, i ní dede ní ní gbénc. ⁹ L̀̀ pọ̀ kí Asa ỳ̀ gọ̀ pọ̀ àle zíkà ní Isailiọ́ kí Baasao Ɔ Isimaela gbé pọ̀ à ní dedepiọ́ kàu Gedalia pọ̀ sae. L̀̀pi Ɔ Isimaela gbé pọ̀ gàgao kàu páupáú.

¹⁰ Ɔ Isimaela gbé pọ̀ aa g̀̀ Mizipaọ́ kùkù píi, kía nenncọ́ ní gbé pọ̀ dọaiọ́ dọaana Nebuzaladā Gedalia díle ní dọaana ũ aa g̀̀ we, Ɔ à d̀̀zeu àle tá Amóniọ́ b̀̀suu.

¹¹ Ké Kalea né Yohanani ní zīgō dọaana pọ̀ kuaàncọ́ yāvái pọ̀ Isimaela kè mà píi, ¹² aa ní gbénc sèle píi, aa g̀̀ zíkai ní Isimaelapio. Aa àà lè íkalekíi z̀̀ pọ̀ kú Gabañc sae. ¹³ Ké gbé pọ̀ aa kú ní Isimaelao Yohanani ní zīgō dọaana pọ̀ kuaàncọ́ è, an pọ̀ kèna. ¹⁴ Ɔ gbé pọ̀ Isimaela ní kùkù Mizipapio Isimaelapi t̀̀ we, aa tà Yohanani kíi. ¹⁵ Ɔ Isimaela ní a gbènc swaañc piliwà, aa tilè wà tà Amóniọ́ b̀̀suu.

¹⁶ Yohanani ní zīgō dọaana pọ̀ kuaàncọ́ Mizipa gbé k̀̀napio sí Isimaelawa Gedalia dea gbea, aa ní séle, zīgō ní ncọ́ ní néc ní kía ncọ́ gwana pọ̀ à sùrinc ní Gabañc, ¹⁷ Ɔ aa d̀̀zeu aa zè Kimaũ pilakíi pọ̀ kú Beteleũ sae. Aale tá Egipi, ¹⁸ ké aale bàale Babilonioc yái. Aale viakené, asa Isimaela Gedalia pọ̀ Babeli kía àà díle b̀̀su dọaana ũ d̀̀e.

42

Zelemii wabikεa Diiwa Yudañc

¹ Ɔ Kalea né Yohanani ní Osaia né Azaliao ní zīgō dọaana ní gbé k̀̀niọ́ néfēnen gbèzñc píi g̀̀ ² ānabi Zelemii lè aa òè: Yá pọ̀ wále gbeama ma, ní wabikewēe Dii n Luawa ní gbé k̀̀nae beec píi. Wá dasi yāa, wá gbé pọ̀ wa g̀̀ sa wá bílao lá ní è wá síe beewa. ³ Wabike Dii n Luawa àà zé pọ̀ wá sé ní yá pọ̀ wá keo owēe. ⁴ Ɔ ānabi Zelemii òné: Má mà. Má wabikeé Dii á Luawa lá á òwa. Yá pọ̀ a wèwá píi má oé. Má gí yāe oiéo. ⁵ Ɔ aa ò Zelemii: Lá Dii n Lua su onε wà ke, t̀̀ wi zíkewà píio, Diipi mé aó de wá seelade síande náaide ũ. ⁶ Yāmaa ge a vāin nò, wá zike Dii wá Lua pọ̀ wále n zí yāgbəaiwà yáwa, ké wà e wàc aafia, asa wá zike Dii wá Lua yáwaε.

⁷ Gọ̀ kwi gbea Dii yā'ò Zelemiiε. ⁸ Ɔ à Yohanani ní zīgō dọaana pọ̀ kuaàncọ́ sísi ní gbé k̀̀niọ́ néfēnen gbèzñc píi. ⁹ A òné: Dii Isailiọ́ Lua pọ̀ a ma zí yāgbəaiwà mè: ¹⁰ Tó a g̀̀ z̀̀le b̀̀supiu la, má á zedc, má á fuangbao, má á gba gbāa, má á gbooo, asa ma pọ̀ yà yá pọ̀ má ylawá yáie. ¹¹ Asu viake Babeli kía pọ̀ á àà vía víe. Asu viakec, asa mác kúánnc. Má á suaba, mí á b̀̀c àà czi. Ma Dii máme má ò. ¹² Má wēnadōé, Babeli kía i á wēnagwa, i εa á b̀̀su scaaé. ¹³ Tó a su mè á Dii á Lua yāmao, á z̀̀le b̀̀suu lao, ¹⁴ t̀̀ a su mè aawo, wá tá Egipiε, we wá kuu, wá kō'e ní zioo, wá zí kuu mao, ncana a káwáguo, ¹⁵ too, à ma yāma Yuda k̀̀nao. Ma Dii Zīgōde Isailiọ́ Lua ma mè, t̀̀ a gi ta Egipi, a gē z̀̀le we, ¹⁶ fēnda pọ̀ àle viakec mé a á le Egipi we, ncana pọ̀ àle leeleke a yá musu a kááguε, í gaga we. ¹⁷ Gbé pọ̀ aa zè ní Egipi taa wà gē z̀̀le we, wa ní dede ní fēndaoε ní ncanao ní gagyāo. An gbēe a b̀̀c, aa b̀̀c yá pọ̀ má yíamá f̀̀ouo. ¹⁸ Ma Dii Zīgōde Isailiọ́ Lua ma mè, lá ma pofē ní p̀̀kúmao b̀̀b̀c Yelusaleũdewa, màa má p̀̀kúmaob̀̀c wá, t̀̀ a ta Egipi. A g̀̀ gbékab̀̀c ũ, s̀̀kēngu pọ̀ ũ, láaip̀̀c ũ, láanip̀̀c ũ, mé á wesi gue beele bau l̀̀c.

¹⁹ Ɔ Zelemii mè: Yuda k̀̀nao, Dii òé ásu ta Egipio. Aó dō sáasá ké má òé gbān we, ²⁰ ma mè a zā yáwa, àle ázia kaikεε. A ma zí Dii á Luawa, a mè mà wabikewáé, yá pọ̀ a omεc mà oé, á ke píie. ²¹ Ma yá pọ̀ Dii á Lua ma zì òé gbā,

kási i swásèio. ²² Aò dǝ sáasã ké wa á dǝdǝ ní fǝndaòe ní nɔanao ní gagyão gu pò á ye gé zǝlɛuipi.

43

Yudaɔ taa Egipi

¹ Ké Zelemii yápi ò gbépiɔne pii a làa, yá pò Dii ní Lua aà zìomápi, ² Osaia né Azalia ní Kalea né Yohananió ní waladeɔ pii ò Zelemii: Ee níle to. Dii wá Lua i n zǝ ò owǝe wásu gé zǝlɛi Egipioo. ³ Nelia né Baluku mé n swáfǝwǝe, ké à wá na Babiloniɔne ní ɔzi, aai wá dǝdǝ ge aai táwanɔ Babeli. ⁴ Ǟ Yohanani ní zǝgǝ dɔaanaɔ ní gbé kǝniɔ i Dii yámao, aai gǝ Yuda bùsuuo. ⁵ Ǟ Yohanani ní zǝgǝ dɔaanapiɔ Yuda kǝna pò aa bò bùsu pò aa fǝaaau aa sù Yuda bùsuuo sǝle pii aa dàzeu, ⁶ gǝe ní nɔe ní néo ní kía nenɔe ní gbé pò dɔaiɔ gbǝzɔɔ Nɛbuzaladã ní tó ní Gedaliao ní ãnabi Zelemiió ní Nelia né Balukuoɔ. ⁷ Aai Dii yámao, ǝ aa tà Egipi e Tapanesi.*

⁸ Ǟ Dii yá'ò Zelemii e Tapanesi we à mè: ⁹ Gbè gbǝneɔ séle ge ò vǝlɛvǝlɛ biliki pò kpáleɔ guu Falaɔ be kpǝle Tapanesi la Yudaɔ wáa, ¹⁰ ní oné ma Dii Zǝgǝde Isailiɔ Lua ma mè, má a zǝblena Babeli kí Nɛbukaneza sísi, mí aà kpalabaa kpále gbɛ pò má vǝlɛpiɔwa. Ǟme a zwáakpɛ dɔ gbepiɔ musu. ¹¹ A mɔ léle Egipiwa, ǝ gbé pò má dǝle aa gagaɔ gaga, gbé pò má dǝle wà ní kúkū zǝzɔ ũɔ, wa ní kúkū a ũe, mé gbé pò má dǝle wà ní dǝdǝ ní fǝndaɔɔ, fǝnda wa ní dǝdǝò. ¹² A tesɔ Egipi táakpɛɔwa aa tékū, i táapiɔ séle taò. Lá pòdãna ì a pòɔ kákaala, màa Babeli kía a Egipi bùsu pòɔ kákaala, a ta aafiae. ¹³ A ìatǝ kpé pò kú Egipi gbǝpeleɔ wíwi, i tesɔ Egipi táakpɛɔwa.

44

Yáyiaa táagbaghanaɔwa

¹ Yáe bee dǝdǝ Zelemiiwa Yuda pò kú Egipi yá musu, gbé pò kú Midoliɔ ní Tapanesiɔ ní Mǝfisiɔ ní Egipi bùsu geɔmidɔkǝi oiɔɔ. ² Ma Dii Zǝgǝde Isailiɔ Lua ma mè, a yá pò má yia Yelusaleũ ní Yuda wǝlɛɔwa è pii. A gǝ bezia ũ gbã, gbǝe ku weo ³ vǝi pò wǝlɛpideɔ kè, aa gè tulaletikátea dii pò ápiɔ ge á deziɔ dǝɔɔne aa kùlené, ǝ aa ma pò fǝlemɛe yái. ⁴ Miɔ a zǝblena ãnabiɔ zǝiwá mǝɔmɔɔ, aai me ásu yǝbǝe pò má zaupi keo. ⁵ Ǟ i swásè a ma yámào. I mikǝ á vǝikɛawao, i tulaletikaa téa dii pǝleɔne too. ⁶ Ǟ ma pǝfǝ ní pòkúmao bǝbɔ Yuda wǝlɛɔ ní Yelusaleũowa e aa gǝ bezia gii ũ lá á dǝ gbǝɛwa.

⁷ Ma Dii Lua Zǝgǝde Isailiɔ Lua ma mè, bóyái ále yǝzɔɔ i áziae à ázia midɛi? A Yuda gǝe ge nɔe ge née ge yǝminae a gǝo. ⁸ Ale ma pò fǝlemɛe ní á pòkeɔ. Ale tulaletikátea dii pǝlepiɔne Egipi la, gu pò a mɔ zǝlɛu. A ázia dǝdǝ a yái, i gǝ láaiɔ ũ ní láanipɔɔ dǝnia bui pii. ⁹ Vǝi pò á deziɔ kè á bùsuú ní Yelusaleũ zeɔ guuo ní á kíaɔ ní ní naɔ ní ápiɔ ní á naɔ sǝágu yà? ¹⁰ E ní a gbão i ázia busao, á ma vǝi vǝi. I te ma ikoyã ní yá pò má dǝle á deziɔneɔziɔ. ¹¹ Ayámɛto ma Dii Zǝgǝde Isailiɔ Lua ma mè, ma zeò mà mikpelié, mí yáyiawá mà á mǝnɔzǝ ápii. ¹² A Yuda kǝna pò a ze ní sua Egipi lao, ǝ a su lao, lakǝi ǝ á gagau ápii. Fǝnda ní nɔanao a néfǝnen gbǝzɔɔ dǝdǝ, aai gǝ gbékabɔ ũ, sǝkǝngu pò ũ, láaiɔ ũ, láanipɔ ũ. ¹³ Má á gbé pò kú Egipi wɛtã ní fǝndaò ní nɔanao ní gagyãoe, lá ma Yelusaleũdeɔ wɛtãwa. ¹⁴ Yuda kǝna pò mò zǝlɛ Egipie a bɔo. A e ɛa ta Yuda bùsu pò ále a bɛkɛuo. A tá weo, sema á gbé pò sù bǝkǝi è bàasio.

* 43:7 2Kia 25.26

15 Ǿ g̃e p̃o aa d̃o ño ǐ tulaletikate a dii p̃ale ño ño p̃o k̃aaaa we dasidasio ño Yuda p̃o aa ku Egipi ño Patelosipio ò Zelemii: 16 Wá yá p̃o ño òw̃e ño Dii t̃opi sio. 17 Yá p̃o b̃o wá léu pii ò wá ke, wá tulaletikate a luabe ño k̃iaee, wí ít̃l̃ewà, lá wápio ño wá dezi ño wá k̃iao ño wá gb̃aade ò k̃e Yuda b̃usu ño Yelusaleũ z̃eawuwa. Goo bee p̃oblea diwázie, wále namable, mé ṽai i wá leo. 18 Za goo p̃o wa tulaletikaa téa luabe ño k̃iapie t̃o, wále ít̃l̃ewà bo, p̃opii lé k̃ésawáe, f̃enda ño ñoanao lé wá dedee. 19 Ǿ ño m̃e: Ké wále tulaletikate a luabe ño k̃iapie, wále ít̃l̃ewà, wále k̃aa k̃e lá aà taawa, wá k̃e wá z̃á lé sai ñe?

20 Ǿ Zelemii ò g̃e ño p̃o lé yá z̃asiwaw̃e à m̃e: 21 Tulaleti p̃o ápio ño á dezi ño á k̃iao ño á gb̃aade ño á b̃usude ò k̃ate a Yuda w̃éle guu ño Yelusaleũ z̃eawuwa yá d̃o Diiguo lé? Diipi i làasookewào lé? 22 Ké Dii kp̃asa ño á ṽaika ño t̃e yá p̃o á k̃e, a yá á b̃usu g̃e bezia gii ũ, gb̃ee ku we bo, à g̃e láaip̃o ũ lá á d̃o gb̃eewa. 23 Lá a tulaletikate a duunak̃e Dii, i aà yámao ge aà ikoyá ge aà yádileaw, i aà ot̃ond̃k̃ii gwao, a yá á yám̃ié lá a g̃o gb̃eewa.

24 Ǿ Zelemii ò ño ño ño g̃e k̃iño à m̃e: A Yuda p̃o á k̃u Egipi la, à Dii yáma. 25 Dii Z̃ig̃de Isailio Lua m̃e ápio ño á ño a legb̃e, ò a z̃ik̃ewà a m̃e á lé p̃o á k̃e luabe ño k̃iawa fiaboee. A m̃e á tulaletika t̃e, bo ít̃l̃ewàe. Too, à lé p̃o á k̃ewà fiaboè! A z̃ike lé p̃o á gb̃eewa! 26 N beeo à ma yáma, á Yuda p̃o á k̃u Egipi! Ma Dii ma m̃e, má s̃i ño ma z̃o k̃eo, á Yuda p̃o á k̃u Egipi, á gb̃ee a ma t̃o si à g̃asa me á s̃i ño Dii Lua kuao bo. 27 Mále w̃etéázi ke mà ṽaikaé yáie, i ke maak̃e yáie no. Wa á Yuda p̃o á k̃u Egipi dede ño f̃endaoe ño ñoanao e à ge mid̃e ápii. 28 Gb̃e p̃o aa b̃o f̃enda lézi, aa b̃ole Egipi aa ta Yuda b̃usu aaw̃o bíla, Yuda k̃ona p̃o m̃o z̃le Egipi i d̃o sa gb̃e p̃o a yá k̃u, t̃o mapi ge amp̃i ñe.

29 Ma Dii ma m̃e seela p̃o a to à d̃o k̃e yá p̃o ma m̃e má yíawá gue beeu ku ñe ke: 30 Ma Dii ma m̃e má Egipi k̃i Falaõ Ǿfela na aà ib̃ee p̃o lé aà w̃ee a z̃i, lá ma Yuda k̃i Zedekia ña a ib̃ee Babeli k̃i Nebukañeza p̃o lé aà w̃ee a z̃iwa.

45

Baluku yá

1 Nelia né Baluku yá p̃o ānabi Zelemii òe k̃e láu. A gb̃ea ò Zelemii yá bee òe Yuda k̃i Yoakiũ, Yosia né k̃palablea w̃e s̃iõde guu. 2 Dii Isailio Lua mé yápi òne Baluku. 3 Ni me waiyoo mpi, Dii yá'ia k̃af̃ine ño yá'õmaue, ñle aauke e ño k̃pasa, ñle íamp̃ak̃ii eo. 4 Dii m̃e mà oñe á p̃o p̃o á b̃o wíwi, í p̃o p̃o á t̃o wole, baa b̃usu búu guu. 5 Yá z̃o ñle w̃eele nz̃iaea? Nsu w̃eele, asa Diipi m̃e á yáma gb̃e piie, āma gu p̃o ño geu pii, á ño misie. Dii mé ò.

46

Yá p̃o a Egipi le

(Isa 19.1-25, Eze 29.1-32.32)

1 Dii yá'ò ānabi Zelemii buio yá musu à m̃e: 2 Egipi p̃oño la. Yá p̃o Dii ò Egipi k̃i Falaõ Ñeko z̃ig̃õ musun ke, goo p̃o Babeli k̃i Nebukañeza z̃ibl̃emá Uflatai Kaakemi sae, Yuda k̃i Yoakiũ, Yosia né k̃palablea w̃e s̃iõde guu.

3 A á s̃engbaõ kek̃e,
a z̃o ño a ñe nao,
í gé z̃i.

4 A āas̃ina k̃a s̃õne, í di ño k̃pe.
A m̃o f̃uaw̃o kp̃ákpa, í ze d̃o d̃o,
à m̃o ulaõ dada, í á s̃õnaõ lek̃e.

5 Bó mále e wei?
 Má è vĩa ní zīgṣṣ kũ,
 aale pòbòzāke,
 wà zìblémá, aale tíle,
 aale ní kpe gwao, vĩa pòo liaañzi.
 Dii mé ò.

6 Gbḗ kàsakasa i e bàaleo,
 gbḗ gbāa i e b̀ò.
 Aale gẽmbòle, aale kwé
 Uflata sae gughāntoo oi.

7 Deo mé lé fele lán Niiliwa kee,
 aale zāampapa lán í zṣṣwai?
 8 Egipiṃne! Aale fele lán Niiliwa,
 aale zāampapa lán í zṣṣwa,
 aale me: Wá fele da dúniaae,
 wí wéleó míṃnzṣ ní gbḗ pò kúuo.

9 Sṣdeṣ, à dazeu!
 Zikasṣgodeṣ, à gofi sṣṣṣũ!
 Zīgṣṣ, à bṣ ní táo!
 Etiopiṃ ní Libiṃ s̀ngbao kũa,
 Ludiṃ sá kũa, aale ká.

10 Gṣṣpiá Dii Lua Zīgṣde pṣe,
 tṣia aà ibeṣṣwa gṣṣe.
 Fẽnda a yémemińgu à tã ní auo,
 asa Dii Lua Zīgṣde sa'oa ví
 Uflata sae gughāntoo oi b̀sue.

11 Egipiṃ, à ge b̀ eṣe wele Galada!
 N beeo á eṣekeke pãe,
 á gyã a kéwáo.

12 Buiṃ ma lá wà widàwá,
 á pelemboa wii a li dúniaa.
 A gṣsaṣ kpákpakṣa,
 aai kwe sikṣa.

13 Yá pò Dii ò ānabi Zelemiie Babeli kí Nebukanṣza mṣa lélei Egipiwa musun
 ke:

14 A yáe bee o Egipiṃne,
 à a kpàwawe Midoli ní Mefisio ní Tapanṣsio.
 A oné aa sṣuke aa zì'ṣpoo,
 asa zì lé ní saedeṣ bleṣ.

15 Bóyãí á negṣnaṣ wúlei?
 Aai fṣ fèleṣ, Dii mé ní né.

16 Aa gẽnaléle aa kpákpakṣa,
 aa me, fele wà ta wá gbḗ kíi,
 wà bàale gbāamṣnedṣ fẽndaṣ,
 wà ta wázia b̀sue.

17 A tókpa Egipiṃ kí Falaṣṣe,
 Zṣade pò à azia gṣikè.

18 Lá á Taboo dṣ gbḗsísí ũ,
 mé á Kaameli dṣ ísia sae,

ń ma kuaò, màa á ibee m̀oa sea v̄io.
Ma Kía p̀o ma t̀on Dii Zìg̀ode máme má ò.

¹⁹ A Egipiò, à á p̀o naaa.

Wa á k̀uk̀u wà tááǹe.
Wa tes̀ Mefisiwa à g̀o bezia ũe,
gb̄e aò ku we lo.

²⁰ Egipi de lán zununu kefenawae.
F̀iona a b̀o gugb̀antoo oi, i m̀o p̀ewà.

²¹ Zìg̀o p̀o Egipiò fiab̀onéò
de lán zuneb̀ob̀o mekpaaòwae.

Aa k̀pekpa, aai t̀ile s̀anu,
aa f̀o ze gio,

asa ỳam̀onég̀o mé k̀a,
an ìadamag̀o mé p̀ila.

²² Egipiò bà kpáí lé lán ml̄ewa,
an ibeeò lélemá ń gb̄ao,
aa sumá ń m̀oò lán ỳaawenaòwa.

²³ Ma Dii ma m̀e,
baa ké Egipi zìg̀o kpa
lán lík̀pe sisi p̀o wa f̀o g̀eùowa,
wa ń kwéé.

Asa an ibeepiò dasi de kwaola,
wa f̀o ń naoo.

²⁴ Wa Egipiò na gugb̀antoodepiòne ń ozi,
wi widamá.

²⁵ Ma Dii Zìg̀ode Isailiò Lua ma m̀e má Tebesi t̀aa Am̀oni wet̄a ń Falaòò ń Egipiò
ń ń t̀aa k̀iniò ń ń k̀iaò. Má Falaòò ń gb̄é p̀o aa aà náai v̄io wet̄a, ²⁶ mí ń na Babeli
k̀i Nebukanéza ń aà z̀oblèna p̀o aale ń w̄eone ń ozi. A gb̄ea wa ea ẁo ku we lán
ỳaawa. Ma Dii máme má ò.

²⁷ Ma z̀oblèna Yak̀obu buiò,
ásu to v̄ia á k̀uò.
Isailiò, ásu bìlik̄eo,
asa má á b̀o b̀usu z̀az̄au,
á buiò ò má ń sí z̀oblewa.
Yak̀obu buiò ea aao ku k̀ilikili d̀o d̀o,
gb̄e a to v̄ia ń k̀uò.

²⁸ Ma z̀oblèna Yak̀obu buiò,
ásu v̄iak̄eo, asa má k̀úaǹe.

Bui p̀o ma oziázi ń guuò
baa t̀o ma buipiò míònz̄,
má á míònz̄o.

Ama á b̀o p̀ao fá!*

Má á swágaga a z̀éwae.

47

Yá p̀o a Filit̄e le

(Isa 14.29-32, Eze 25.15-17, Yoé 3.4-5, Am̀o 1.6-8, Sof 2.4-7, Zkl 9.5-7)

¹ Dii ỳa'ò ànabi Zelemiie Filit̄eò musu e Falaòò àò gé lélei Gazawa à m̀e: ² Dii
m̀e:
Ì b̀o gugb̀antoo oi,

* **46:28** Zel 30.10-11

àlɛ su lán swa paawa.
 Ipi dà bùsua ní pọ́ pọ́ kú a guuɔ,
 à dà wéleɔla ní gbé pọ́ kúuɔ píi.
 Wàlɛ wiilɛ,
 bùsudeɔ lé búbuapɛ nípii,
³ ibeɛɔ sọ́ gbãa bàalekõfi yáí
 ní sọ́goɔ wuluu tɔɔlɛlualuaa yáio.
 Maeɔ ea su ní néɔ séleio,
 ké an gàsì gò dɔ̀lɔ̀lɔ̀ yáí.
⁴ Filitẽɔ kea kélekele goɔ mé kà,
 wa gbé pọ́ aai dɔ̀ Tiideɔ ní Sidɔ̀deɔlɛ kɔ̀napio míɔnzɔ̀.
 Dii mé a Filitẽɔ ásooke,
 i Keleti bùsude pọ́ gòpio dẽɔnzɔ̀.
⁵ Gazadeɔ ní mi bò,
 Asekelonideɔ lé gò kpaauã.
 Gusalala gbé kɔ̀naɔ,
 áɔ ázia lili e bɔ̀e ni?
⁶ A' a Dii fẽnda, níyɔ zewẽe bɔ̀e ni?
 Sɔ̀lɔ̀ n kpéu! Káma bo! Ze màa lɛ!
⁷ Dii mé fẽndapi dàu, kpelewa a ke à zei?
 A dilɛ fẽndapie aà yémemi Asekelonideɔ ní ísialedeɔgue.

48

Yá pọ́ a Mɔabuɔ le

(Isa 15.1-16.14, 25.10-12, Eze 25.8-11, Amɔ 2.1-3, Sof 2.8-11)

¹ Dii Zígɔ̀de Isailiɔ Lua yá'ò Mɔabuɔ musu à mè:
 Waiyoo, wà Nɛbo ásookè.
 Wà Kiliataiũ sí wà a gbéɔ̀ kùkù,
 wà ní mɛɛwiadeɔ kù, aa gò bíli guu.
² Mɔabuɔ íandãa ví lɔ̀,
 wà lɛkpàaíńzi Esebɔ̀ wà mè:
 A mɔ̀ wà ge buipi dúuzɔ̀.
 A Madɛmɛdeɔ sọ́ á lé a gò kpaauãe,
 wi péwá ní fẽndao.
³ Olonaiũdeɔ wii ma dɔ̀:
 Wà wá dẽɔnzɔ̀! Wà wá ké dúuduu!
⁴ Wà Mɔabuɔ dúuzò,
 an néfɛnɛnaɔ ɔ̀lɔ̀ ma dɔ̀.
⁵ Aale wiipe, aale Luiti sísí kú,
 aale búbuapɛ, aa píla lé gé Olonaiũ.
⁶ A bàale! A ázia mibókíi wɛelɛ,
 íɔ̀ ku gbáau lán sèa zàa'ínawa.
⁷ Lá a á yãkeɔ̀ ní á àizɛɛɔ̀ náaikè,
 a yáí wa á kùkùí,
 wi táánɔ̀ bùsu páleu ní á kíao
 ní á tãa Kemɔsio ní a gbàgbanaɔ.
⁸ Gudena a léle á wélewa píie,
 á wéle a bɔ̀o.
 Wa guzulɛ ò̀kpaɛ,
 wi gusalala dúuzò,

asa Dii mé ò.

⁹ A gâsîaᵛ kpa Mᵛabuᵛwa
aa vua taᵛ,

asa an wéleᵛ gᵛ beziaᵛ ũe,
gbēe aᵛ ku a kee guu bo.

¹⁰ Gbé pᵛ í zîke Diié ní zígbiaoá láaipᵛe.
Gbé pᵛ gî gbēdei ní a fēndaoá láaipᵛe.

¹¹ Mᵛabuᵛ ku dᵛdᵛa za ní èwaasogᵛᵛ,
aa zᵛleae mèteee lán wēwa dàa guu.
Wi ní lile wà ní ká dàa pāleu yāao,
wi ní bole wà tàrínᵛ bᵛsu pāleuo.
Aa na e tiae, an gî i lileo.

¹² A yáí ma Dii ma mè a gᵛᵛ lé mó
ké mà dàalekulenaᵛ zímá,
aai ní dàapiᵛ lé kúle aa ní boleu,
aai gbasa ní dàapiᵛ wíwi.

¹³ Wí a Mᵛabuᵛ kᵛ Kemᵛsi yá musue,
lá wí Isailiᵛ kᵛ Beteli pᵛ aa aà náaikè yá musuwa.

¹⁴ Mᵛabuᵛ, kpelewa á e o
neḡᵛn zîkan gbāaᵛn á ũi?

¹⁵ Wa si Mᵛabuᵛ wéleᵛu wà ní dēonᵛzᵛe,
an èwaaso maaᵛ i gaga gbēdeᵛdea guu.
Kía mé ò, aà tón Dii Zígᵛde.

¹⁶ Mᵛabuᵛ kea kélekele káikᵛ,
wa yáiyamá zezesaie.

¹⁷ A bui pᵛ á liaarᵛziᵛ
ní á gbé pᵛ a ní tó màᵛ píi
à ázia gbēgbē ní yáí,
í me an gopana gbāa làa,
an kpala gawi kᵛ'è.

¹⁸ Dibᵛdeᵛ à á kúkii gawide to we,
í pila zᵛle bᵛsuu.
Asa Mᵛabuᵛ kàalenaᵛ lé mó léleiwá,
aa á wéle bᵛideᵛ gbooe.

¹⁹ Aloeedeᵛ, à ze zé sae àᵛ gudā,
íᵛ gᵛe ní nᵛe pᵛ aale kᵛsᵛ fāᵛ la
àᵛ me, à kè kpelewa ní?

²⁰ Wí Mᵛabuᵛ kᵛ, wà ní dúuzᵛe.
A wiile! A búbuape,
í oné Aanᵛ sae we,
wà Mᵛabuᵛ míonᵛzᵛe.

²¹ Lua yákpalekè ní gusalaladepiᵛe,
Olonadeᵛ ní Yazadeᵛ ní Mefaadeᵛ

²² ní Dibᵛdeᵛ ní Neᵛbodeᵛ ní Beᵛdiblataiᵛudeᵛ

²³ ní Kiliataiᵛudeᵛ ní Beḡgamuludeᵛ ní Beᵛmeonadeᵛ

²⁴ ní Keliodeᵛ ní Bᵛzeladeᵛ
ní Mᵛabuᵛ bᵛsu wéleᵛ píi,

a pᵛ pᵛ kú káíᵛ ní a pᵛ pᵛ kú zāᵛ.

²⁵ Wà Mᵛabuᵛ gbāa kᵛ'è,

wà ní gàsá wíwí.
Dii mé ò.

26 M̀abuwò kuabii Diiwae.
A íkakané,
aa léle ní pisi guu bl̀atau,
aa g̀o láanipò ũ.

27 I Isailiò láaniké ỳaa nolo?
Tó ále ní ỳa'o,
iliò mikéné déũdeũ
lán kpáí wa k̀uwao lé?

28 M̀abuwò, à á wéleto to we,
í ge àò ku gbetòòu
lán bã pò í né da wewa.

29 Wa M̀abuwò ỳòò ỳamà,
an k̀aamai ní ní zazao k̀è zài.
Aa ziaséa lesí ní íandào v̀í,
wala mé lé ní é ní s̀o guu.

30 Ma Dii ma m̀è,
má níziá sea lesí d̀ò, k̀ási p̀ae,
an ỳabòle lí g̀besuo.

31 Aỳameto mále òòò M̀abuwòne,
mále wiipe ní ỳá musu,
mále búbuape Kilalésedeòne.

32 Mále òòò Sibema v̀èebuòne,
ma wiipi de lán Yazéedeò p̀ówa.
Sibema g̀ona otà ỳaa e ísialéi
e à g̀è k̀a Yazéewa.

ò gbèkaalena mò lèlè
a v̀èe k̀ó p̀ó màòwa.

33 Wà p̀ona ní yaalò b̀ò
M̀abuwò kaaòu ní ní buaò.
Má tò v̀èe lé b̀ò a f̀èk̀ii l̀ò,
gbèe lé òzò v̀èewa ní wiio l̀ò.
Wii òò, k̀ási p̀ona wii no.

34 An wii òò za Esébò e Eleale ní Yaazao,
za Zoaà e à g̀è p̀è Olonaiũ ní Egala Selisiaowa,
asa b̀aa Niũliũ í bà l̀òe se.

35 Gbèé p̀ó aaí sa'o gulešòwa,
aaí tulaletikatéa ní diiòneò,
má ní midé M̀abuwò búsuue.
Ma Dii máme má ò.

36 A ỳái ma ǹòse lé òòò lán kule'òwa M̀abuwòne,
ma ǹòse lé òòò lán kule'ò wà Kilalésedeòne,
asa an àizéé p̀ó aa náaaò g̀èzéae.

37 An baade migbaa lè,
aa ní lekàna wà,
aa ní òò lili nípii,
aa zwànkasaò d̀òòò ní pi.

38 M̀abuwò lé búbuape
ní kpéò musu píi ní ní g̀aaò píi,

asa ma ní wiwi
 lán ta pọ gbēe yeiowaε.
 Ma Dii máme má ò.
³⁹ Bili Mɔabuɔ kù, ɔ̄ aale wiipe,
 aale kpekpa ní wíó.
 Mɔabuɔ gò láanipɔ ù,
 sɔ̄kēngu pọ ù gbé pọ liaarízionε.

⁴⁰ Ma Dii ma mè:
 A gwa, wàle yàakpa Mɔabuɔla,
 wà kúu'ò lé sumá.
⁴¹ Wa léle Keliowa,
 wa wéle bíideɔ sí.
 Zí bee sɔ̄ a kē Mɔabu nεgɔ̄naɔgu
 lán nɔε pọ lé nε'i wāwākewa.

⁴² Wa Mɔabuɔ míɔnzɔ̄,
 an bui aɔ ku lɔɔ,
 ké aa kuabíia yáí.

⁴³ Ma Dii ma mè, Mɔabuɔ,
 yāpāsi ní εo ní baio lé á dá.
⁴⁴ Gbé pọ lé bàale yāpāsiɔ zu εuε,
 mé bai a gbé pọ bò epi guuɔ kú,
 asa má tó Mɔabuɔ wεtāgɔ̄ kaε.

Ma Dii máme má ò.
⁴⁵ Olo'olobonaɔ yèεε làa,
 aale mikpakli wεεε Esebɔ uei,
 ɔ̄ té fēε Esebɔ,
 tēlepɔ bò kí Siɔ̄ wélepiu,
 àle kú Mɔabuɔ miwa,
 àle kú zɔakanapiɔ dɔ̄wa.

⁴⁶ Waiyoo á Mɔabuɔ!
 Kemɔsi gbàgbanaɔ mīde!
 Wà á nεgɔ̄εɔ kùkù zìzɔ̄ ù,
 wà á nenɔεɔ nàaa wà tārínɔ.
⁴⁷ Ma Dii ma mè gɔ̄gbεzāzī
 má su ní Mɔabuɔ ní pá ziu.

Lá yá a z̄sle Mɔabuɔwan we.

49

Yá pọ a Amɔniɔ le

(Eze 21.28-32, 25.1-7, Amɔ 1.13-15, Sof 2.8-11)

¹ Amɔniɔ yá musu Dii mè:
 Isailiɔ nεgɔ̄εɔ vío lé?
 Aa túbiblenaɔ vío lé?
 Akεa taa Mɔlɔku gò Gada bùsu víi?
 Bóyāi àà gbàgbanaɔ ku a wéleɔui?

² Ma Dii ma mè,
 a gɔ̄ lé mó ké má kúkua dɔ
 Amɔniɔ mεεwia Labawa,
 i gɔ̄ bezia ù.

Isailiò i tesò a z̄ewiaòwa,
 aai gbé pò ní yá yāapiò ya s̄.
 Ma Dii máme má ò.
³ Eseb̄odeò, à wiile,
 asa Ai kàalεε.
 Labadeò, à búbuapε,
 í zwànkasaò kákaála,
 í ázia gbēgbē,
 à bàabāabo á wéle bíidepiu,
 asa wa Mòbku séle taò s̄anu
 ní a gbàgbanaò ní ní kíaòε.
⁴ Bóyāi ále íanadā
 á guzule táaedeò yá musui?
 Pòòbòzākεnaò, i á àizεε náaike
 à me: Deò mé aa f̄s̄ lélewái?
⁵ Ma Dii Lua Zīḡode,
 má tó bui pò liaaázio gili gēáguε,
 aai péwá ápii,
 gbēε ku à á gbé pò fáaaaò kāaaò.
⁶ Gbezā má su ní Amòniò ní pá ziu,
 ma Dii máme má ò.

Yá pò a Edòùò le

(Isa 34.5-17, 63.1-6, Eze 25.12-14, 35.1-15, Amò 1.11-12, Abd 1-14, Mal 1.2-5)

⁷ Edòùò yá musu Dii Zīḡode mè:
 Ònònae ku Temani b̄ò lé?
 Laaideò ledama làa yá?
 An ònò gèzεa yá?
⁸ Dedādeò, à εa ní bao,
 í γε ule gbè'εò guu,
 asa má tó á Esau buiò yá'e
 á wetāgòpiε.
⁹ Tó v̄εεkòz̄z̄ònaò mé mò s̄í á v̄εεbuòu,
 v̄εε k̄òna ò aa tóéò lò?
 Tó kpáìò mé gēázi gwá s̄,
 pò pò an pò d̄wà ò aa se adoo lò?
¹⁰ Mapi s̄ò má Esauò pòò pilimá píie,
 má b̄omá ní ulek̄iò guue,
 aa naalek̄ii e guei b̄ò.
 An néò ní ní daεò ní ní gbédeeò gaga,
 an bui àò ku b̄ò.
¹¹ A tone pò gwana víòò to we,
 má òliánzi.
 A gyaa gbēandoò i ma náaike b̄.
¹² Ma Dii ma mè,
 tó gbé pò aai ka ma pòkūma í miaòò sù wa m̄,
 ápiò s̄ò á b̄ò pāe?
 A b̄ò pāò, á mi s̄ε.
¹³ Ma Dii má s̄í ní maz̄iào,
 Bòzela a ḡò bezia ūε,
 iò da gii lán gbáawa.
 Aò de láanipò ū, láaiòò ū,
 a z̄ewiaò iò da gii gòpii.

14 Ma baomà Diiwa,
wà z'inae z'ì buiowa aà oné,
aa kō kāaa aa gē lélewá,
aa fele gé z'ikaiáno.

15 A ma! Má tó à gō kpee buiō guu,
wiliō sakaágu.

16 A nòse pāsí ní á kàamaio mé á sāsā.
A gbé pó a gbē kè á kpé ũ,
á zōlea gbèsisí musu,
baa ké a á sakpe dà musumusu lán baewa,
má á bāee.

Ma Dii máme má ò.

17 Edoū būsū a gō wáiwai,
yápi i di gbé pó lé gē weowa,
aaio a láanike wétēa pó wà m̀è yáí.

18 Aḡ de lán Sodoū ní Gomoḡo*
ní wéle pó kú ní saeo míonZāwae.
Gbēe a zōle weo, baa do.

Ma Dii máme má ò.

19 Lá nòmusu i bḡ Yuudē dàou
à gē bualoū àizeedeu,
màa má Edoū ya mà ní bōle ní būsū gḡo,
mí gbé pó má sè dile we.

Déme muaamanḡi?

Déme a fḡ ma gbēa a yáii?

Dḡaana kpele mé a fḡ ze gimēei?

20 Ayāmeto à yá pó Dii zèò à ke Edoūone ma
ní yá pó a dile Temanideḡ musuo.
Nòmusupi a ní néḡ naaa taḡ lán sāḡwae,
i ní bualoūpi dēonZḡ ní yáí.

21 An kwēa a tḡle lualua,
wa ní wii ma e Isia Tēai.

22 A ma! Ibēe a fele kúu'omá,

i a gāsia poo Bḡzela.

Gḡo bee sḡ a kē Edoū negḡnaḡgu
lán nḡe pó lé ne'i wāwākewa.

Yá pó a Damasi le

(Isa 17.1-3, Amḡ 1.3-5, Zkl 9.1)

23 Damasi yá.

Amatadeḡ ní Aapadadeḡ gēe gḡo kpá ní wéi,
ké aa bao íi mà yáí.

An sḡ zea tēeeḡo lán ísia íwa,
an nòse daa doūo.

24 Damasideḡ kúsu kwè,
aaale olo'olobo,
aa lèkḡwa ní bao.

Pḡsia ní wāwāo tḡmá,
lán nḡe pó lé ne'íwa.

25 Bḡyáí aai bōle wà wéle tḡdepí tò weo ní?
Mēewia pḡnadepi.

* 49:18 Daa 19.24-25

26 Wélepi èwaasoᵛ kwe a zeaᵛ guue,
wi a zīgᵛᵛ dede zibeezi pii.
Ma Dii Zīgᵛᵛde máme má ò.

27 Má tesᵛ Damasi bíiᵛwa,
kí Benadada zegikii i tékū.

Kedaaᵛ ní Azoo búsudeᵛ

28 Kedaaᵛ ní Azoo búsu pᵛ Babeli kí Nebukaneza lèlemáᵛ yá musu Dii mè:
A fele gé lélei Kedaaᵛwa,
í gukpɛdepiᵛ dēonᵛzᵛ.

29 Wa ní zwàakpɛᵛ ní ní pᵛtuᵛᵛ símá,
wi tá ní ní zwāa pᵛ aai da ní kpéuᵛ
ní ní yiongoᵛ ní ní pᵛᵛ pii.

Wi wiidᵛmá: Vía pᵛᵛ liaaázi!

30 Azoo búsudeᵛ, à bàale fáaa,
í ge ule gbè'eo guu.

Ma Dii máme má ò.
Babeli kí Nebukaneza yāsèánᵛ,
à lekpaaiázi ní gbéᵛ à mè:

31 A ge léle bui pᵛ kálaa dᵛᵛᵛa,
aale nízi náaikᵛᵛwa.

An wéleᵛ gbaᵛ ní gbáaᵛ vᵛio,
aame ká we níᵛᵛe.

Ma Dii máme má ò.

32 Wa ní yiongoᵛ naaa,
wi tá ní ní zuᵛ dasidasi.

An gbéᵛ pᵛ aai mizᵛᵛiᵛ,
má tó yá bᵛ gupiiu à ní le,

mí ní fáaa dúnia gola síiᵛᵛu.

Ma Dii máme má ò.

33 Azoo búsu a gᵛ gbēgbonaᵛ tòᵛ ũe,
iᵛ da wáiwai gᵛᵛpii.

Gbēe aᵛ ku we bo, baa do.

Elaᵛ búsu

34 Dii yā'ò ānabi Zelemiiē Elaᵛ búsu yá musu Yudaᵛ kí Zedekia kpalablea
daaleᵛᵛ à mè:

35 Ma Dii Zīgᵛᵛde ma mè,
má Elaᵛᵛ sá é'ε,
asa sápi ᵛ aale gbāa'ewà.

36 Má dúnia gola síiᵛᵛ íana gbaemá,
mí ní fáaa gupiiu.

Búsue ku ké an lala'onᵛᵛ gí tauio.

37 Má Elaᵛᵛ káde ní ibee pᵛ aale ní weᵛᵛne,
mí yáyiamá ní pᵛfē pāsio.

Ma Dii máme má ò.

Má péma ní fēndao

e mà ge ní midεε.

38 Má Elaᵛᵛ kía ní ní dᵛaanaᵛ dεdεε,
mí a kpalabaa kpáε an búsuu.

Ma Dii máme má ò.

39 Gbezā má su ní Elaᵛᵛ ní pá ziu

Ma Dii máme má ò.

50

Babeli dúuzōa
(Isa 13.1-14.23, 47.1-15)

¹ Yá pò Dii dà ānabi Zelemiie a ò Babeli ní Babiloni bùsuo yá musun ke:

² A baoe bee kpa buiōne,
à dàlapoo da, í kpàwake,
ásu yāe ulenéo,
à me wà Babeli sí,
an táa Beli gee gō kpa a wéi,
an táa Melodaki gō ze yèee.

An pò pò aa pì dii ūō gō ní wío,
vía ní táapio kù píi.

³ Gugbāntoo oi bui mé lèlewà,
aa a bùsu kè yáiyai.
Gbēe ku we lo,
baa nòbō se, aa bàalè b̀̀leue.

⁴ Ma Dii ma mè
zibeezì Isailio ní Yudaō su sānu,
aa ma Dii ní Lua kíi wēele ní ò̀̀lo.

⁵ Aa Siōna zé gbea, aai mipewà,
aai naa, ma bàa io kúrino gṑ̀pii,
a yá a sáríguo.

⁶ Ma gbéō de lán sā sāsāōwae,
an dōaanaō mé tò aa líaaliaa,
ō aa p̀̀b̀̀zákēmeē gbēsisiō musu.
Aa gè gbēsisi musu le,
aa sù sisi musu la,
e aa gè zà ní kúkiwa.

⁷ Gbé pò b̀̀máō ní m̀̀m̀.
An ibeepio mè wa tàae vío,
asa aa duunakè Diiē.
Dii mé ní kaa siande
pò an deziō wé d̀̀i ū.

⁸ A b̀̀le Babeli,*
à Babiloni bùsu to we.
Aō de lán blesana
pò d̀̀aaa kpàsa p̀̀ōnēōwae.

⁹ Asa má bui z̀̀ōō kāaa gugbāntoo oi bùsuo,
mí ní sóike aa ge léle Babeliwae.
Bōa we aa gé zí'̀̀pooi, aai sí.
An kao de lán negōn ònade pò aali su asioōwa.

¹⁰ Aa Babiloni bùsu p̀̀ō naaa,
p̀̀selenapio i ká.
Ma Dii máme má ò.

¹¹ A gbé pò i ma gbéō p̀̀ō naaaō,
lá ále tid̀̀nla, ále p̀̀nake ní ní p̀̀ō,
lá ále v̄v̄ lán zununu pò lé p̀̀wenagbēwa,

* 50:8 Zia 18.4

lá ále wiile lán sōsaowa,
 12 wí a á da kŭ maamaae,
 nɔe pɔ́ á í gɛe a gɔ́ kpa a wéi.
 Aà buio i gɔ́ kpeɛ buio guu,
 aà bùsu i gɔ́ gbáa gii wáiwai ũ.

13 Gbēe aɔ ku weo ma pɔ́fɛ yáí,
 a gɔ́ da yàaa píie.
 Yápi a di gbé pɔ́ lé dɔ́ Babeliziowa píi,
 aaio lesuikewa ía pɔ́ wa dàwà yáí.

14 Kàzunaɔ à zí'ɔpoo Babelizi,
 ásu á kaɔ wegwaɔ, à ɔzɔi,
 asa à duunakè Diiɛɛ.

15 A kúkua dɔ́wà gupiiu!

A mikpàamá sa,
 a bíio kwè, a gíɔ gbòo.
 Lá Dii mé lé tɔ́siwà,
 à tɔ́siwà,
 à kèè lá à kènéwa.

16 A pɔ́tɔ́naɔ míɔnzɔ́ Babeli ní pɔ́kekɛnaɔ.

Baade bɔ́le tá a gbéɔ kíi,
 gbépii bàale ta a bùsuu,
 gbāamɔ́nedɔ́ ní ní fēndao yáí.

17 Isailio de lán sá pɔ́ fāaaaowa,
 nòomusuɔ mé síngu.
 Asilio kía mé ní mɔ́mɔ́ káau,
 ɔ́ Babeli kí Nebukanɛza ní ké kélekɛle gbɛzã.

18 Ayāmeto ma Dii Zígɔ́de Isailio Lua ma mè,
 má Babeli kía ní a bùsudeɔ wetã
 lá ma Asilio kía wetãwaɛ,

19 mí su ní Isailio ní dádākekíi.
 Aa pɔ́ble Kaameli ní Basanao,
 aai kã Eflaiũ ní Galada sísiɔ musu.

20 Ma Dii ma mè,
 gɔ́ bee wa sãa wɛɛle Isailiowa, wa eo,
 wa kpálekɛ Yudaɔ duunai, wa bɔ́wàò,
 asa má gbé pɔ́ ma ní bópio duuna kémáɛ.

21 A léle Melataiũ bùsuwa,
 í Pekodio dede à ní míɔnzɔ́.
 Ma Dii máme má ò.

A yá pɔ́ má díléé ke píi.

22 Zikakɔ́fi ma dɔ́ bùsupiu,
 a wíwia zɔ́ɔ.

23 Masana pɔ́ dúnia wíwi píi yã gwa wíwia sa sɔ́e!
 Babelipi gɔ́ sɔ́kɛngu pɔ́ ũ bui píie.

24 Dii baikpàne Babeli,
 ní a yá dɔ́o, ɔ́ à n kŭ.

Wà zāmakène wà ɔ́dīema,
 asa n sòlekè ní Diiɔɛ.

25 Dii Lua Zígɔ́de a làasi zé wè,

à b̀ò ní a pɔfẽ g̃ɔkɛbɔɔ,
asa a z̃í ví Babiloni b̀usuu à g̃é k̃eie.

²⁶ A b̀ole gupiiu à m̀o lélewà,
í a d̃ɔ w̃ew̃e,
í a p̀ó k̃āaa z̀uuuzuuu,
í a m̀ionz̃, a kee su g̃ɔ.

²⁷ A ní swanaɔ dede,
à ní k̀olokpakpa!

Waiyoo ampiɔ,
asa an wet̃ag̃ɔɔ mé k̃à.

²⁸ A gb̃é p̀ó bàalè b̀ò Babiloni b̀usuu,
aa s̀ù Sionaɔ ỹama, aale me,
Dii ní Lua t̀símá a kpé ỹá musu.

²⁹ A k̃azunaɔ k̃āaa Babelizi,
sadepiɔ i b̀òokpa wà liai.

A gb̃e su b̀o.

A fiaboè aà ỹakeawa,
à k̃eè lá a k̃enéwa píi,[†]
asa à kuab̃iiae,

à b̀ank̀ù ma Isailiɔ Lua p̀ó ma kua adoawae.

³⁰ A ỹái t̀ò a èwaasoɔ kwe a z̃eawu,
a z̃ig̃ɔ gaga z̃ibeez̃í m̀piiie.

Ma Dii máme má ò.

³¹ Ma, ma íbel̃es̃enño k̃àamaide.
Ma Dii Lua Z̃ig̃ɔde máme má ò,
asa g̃ɔɔ p̀ó má d̃ile mà n wet̃awà mé k̃à.

³² K̃àamaide a g̃emb̃ole à léle.

Gb̃e ku à ɔkaaàzio.

Má tes̃ aà z̃ɛw̃iaɔwae,
p̀ó p̀ó liai i t̃ékũ píi.

³³ Ma Dii Z̃ig̃ɔde ma m̀è,
wà gb̃āam̀ò Isailiɔne ní Yudaɔ píi.

Gb̃é p̀ó t̃àrño z̃iz̃ɔ ũ ní k̃ūa,
aa g̃í ní gb̃aei.

³⁴ Ama an Bona gb̃āa ví,
aà t̀ón Dii Z̃ig̃ɔde.

A z̃eíño, i to an b̀usu íampa,
i gili g̃e Babelideɔgu.

³⁵ Wa léle Babiloniɔwa ní f̃endaɔe.

Ma Dii máme má ò.

Wa léle Babelideɔwa
ní a d̃oanaɔ ní a òñoɔ.

³⁶ Wa léle ānabi egenaɔwa,
wi ní d̃ɔ s̃ɔũ ũ.

Wa léle neg̃ɔnaɔwa,
an nis̃ina i na líwa.

³⁷ Wa léle ní s̃ɔɔ ní ní z̃ikas̃ɔgoɔwa
ní bui p̀ó lé z̃eíñoɔ,
aai g̃ɔ lán ñoɔwa.

[†] 50:29 Zia 18.6

Wa léle ní làasiowa,
wí ní pɔ́o naaa.

38 Wa léle ní swaowa, a í i ba,
asa táao di ní bùsuue.
Pɔ́vãipio mé tò aa gò m̄sai.

39 Gbēgbonaɔ ní maiɔ mé aao kálea we,
koohūhūnaɔ iɔ zōzōu.
Aɔ da bezia ũ gɔɔpiie,
gbēe aɔ ku we bau lo.

40 Lá Lua Sɔdɔū ní Gɔmɔɔo suumpà‡
ní wēle pɔ́ kú ní saeɔ,
màa gbēe aɔ ku Babeli lo, baa do.
Ma Dii máme má ò.

41 Gwa! Zígɔɔ bò gugbāntoo oi,
bui zōɔ ní ní kíaɔ fēle dasidasi
za dúnia léwa, aale mó.

42 Aa sáo ní sōnaɔ kúkūa,
aa pásí, sósobisaideɔne.

Aa di sɔ́o kpe,
an kía dɔ lán ísia kɔ́fiwa,
aale mó zí'ɔpooińzi, Babeli.

43 Ké Babeli kía ní bao mà,
a dɔ́ ké yá giwaɔ, ɔ̀ à gò dɔ́lɔ́,
wāwā aà kù lán ne'iwāwāwa.

44 Lá nòomusu í bɔ́ Yuudē dàou
à gé bualoŭ àizεεdeu,
màa má Babelideɔ ya
mà ní bɔ́le ní bùsuu gòɔ,
mí gbé pɔ́ má sè dile we.

Déme muaamanɔi?
Déme a fɔ́ ma la a yáii?
Dɔ́aana kpele mé a fɔ́ ze gimεei?

45 Ayāmeto à yá pɔ́ Dii zèò
à ke Babelideɔne ma
ní yá pɔ́ a díle Babiloniɔ musuo.
Nòomusupi a ní néo naaa taò lán sãowaɔ,
i ní bualoŭpi dēɔnzɔ́ ní yáí.

46 Babelideɔ kúkūa kɔ́fi a tɔ́le lualua,
bui píi a ní wii maɔ.

51

1 Ma Dii ma mē, má tó ían pɔ́kaalena fēle,
i Babelideɔ séle ní Babiloniɔ píi.

2 Má bui zílloɔ gbaɔ Babeliwa,
aa bɔ́ gupiiu,
aai lélewà yáyiawagɔɔ,
aai ní fáfā e an bùsuu gɔ́ da gii.

3 Asu to an kàzunaɔ ní sá káo,

‡ 50:40 Daa 19.24-25

ásu to aa ní mò ulao dao.
 Ásu ní èwaaso wēnagwao,
 à ní zīgō míoŋzō.

⁴ Aa kwε γεo ũ Babiloni bùsuu,
 wa ní zōzō aa léle a zεaou.

⁵ Isailio ní Yudaá gyaa no,
 Dii Zīgōde ní Lua i pákpańzio,
 asa taae pó wa kè Isailio Lua
 pó a kua adoae Babiloni bùsuu kè zài.

⁶ A bàale bole Babeli,
 á baade i a mibókii wεele.
 Ásu to à gaga wélepi taae yáio.
 Dii tōsimagōo mé p̄la,
 a fiaboné a zéwaε.

⁷ Babeli de lán vua imibowa Dii oziε,
 a tò dúnia bui píi a igbè kà.*

Buiō a vεε m̄, o aa gò m̄sai.

⁸ Babeli a kwé kándoe, i ga.
 A óbòè, í εse maè aà bowa.
 Wilio dōo, a gí gbágbāia?

⁹ Wa εse màma Babeliwa, i gbágbāo.

Wà aà to we sa,
 wá baade a taa ke a bùsuu,
 asa aà taae luabepuana lè,
 à gbà zò luawaε.†

¹⁰ Dii tò yá bōwanō na.

A mo wà gé yá pó Dii wá Lua kè dau siuiné Siōna.

¹¹ A á kaō lé keke,
 í á sēngbaoō séle!
 Dii Medε kíao sóikè Babeliwa,
 asa à zè ní aà kaaleaoε,
 i tōsiwà a kpé yá musu.

¹² A dàlapoo se à mipεò Babeli bíiwa.

A zīgōo gba gbāa,
 í gudōanao gbaε aa gé ní kúkii!

A gbéō zεze aa bōnsae kené!

Yá pó Dii zèò a keε,
 yá pó àle yá Babelideō yá musupi.

¹³ N kále swa zōo saε,‡

àizεε tōma,
 ní beeo n ka kaalea sa,
 n ovaí'ea lé kà.

¹⁴ Dii Zīgōde sí ní aziao à mè
 má tó wà li Babelia lán kwaowa,
 wi kúkua dōwà.

¹⁵ Dii mé tōole kè ní azia gbāao,

à dúnia kàle ní azia ŋnoo,
 à musu kpàle ní azia wεzēo.

* 51:7 Zia 17.2-4, 18.3 † 51:9 Zia 18.5 ‡ 51:13 Zia 17.1

16 Tó Dii pùna,
 í pò kú musu ì kòfiké,
 ì to lou sisi za dúnia léwa.
 Dii ì bọ́ ní íanao a làasiu,
 ì to lou ma ní píleao.

17 Gbēnazinao sọ̀, aa yāe dōo,
 siao gēe a gō kpá ní wéi
 t́aa pó aa pìbọ́ yá musu.
 Pó egenaone, aa wēni v́io.

18 Pó gianaone, láanipọ́one,
 yákpalekegọ́zì aa midé.

19 Dii pó de Yakọbu buiọ́ baa ũ muaańno,
 asa ọ́me pópíi kè
 ní bui pó à ní sé a pó ũ.
 Àà tón Dii Zígōde.

20 Babeli, ní de ma gbéwiwibọ́ ũe,
 ma gōkebọ́n n ũ.
 Mi n se mà buiọ́ wíwiò,
 mi ní kpalaọ́ midennọ́.

21 Mi sọ́ọ́ ní ní dikpenaọ́ wíwinno
 ní zikasọ́goọ́ ní sọ́godeọ́.

22 Mi gōeọ́ ní nọeọ́ wíwinno,
 néfēnen gbēzọ́,
 èwaasọ́ ní wéndiaọ́ píi.

23 Mi sādánaọ́ ní ní sãọ́ wíwinno,
 zōeọ́ ní ní zù zikenáo,
 dọ́aanaọ́ ní gbāadeọ́.

24 Má fiabo Babelideone
 ní Babiloniọ́ píi á wáa
 v́ai pó aa kè Siọ́nae yáí.
 Ma Dii máme má ò.

25 Gbèsisí b̀sudeña,
 ni dúnia búu ọ́kpa,
 ọ́ ma felennọ́ sa.
 Ma Dii máme má ò.
 Má ọ́kàa kpanzi
 mà n zu yátēue,
 ní gō lán gbèsisí tékūawa.

26 Wa n gbēe se kpedọ́gbēo mide ũ
 ge ēdaalegbē ũo,
 asa níyọ́ de bezia ũ gọ́píie.
 Ma Dii máme má ò.

27 A gudọ́kọ́ekíi díle dúniau,
 à zì kuupe b̀su ní b̀suo.
 A gbábo buiọ́ne,
 aa gé lélei Babeliwa,
 Alalata kía ní Mini kíao
 ní Asenazi kíao sóikewà,
 í zígō badeọ́ díle aa gé léleiwà,

í s̄deṵ gbaewà lán kwasutēṵwa.

²⁸ A gbāṵ buiṵne aa géwà ní z̄io,
Mede kíṵ ní n̄ d̄aanaṵ ní n̄ gbāadeṵ
ní b̄usu p̄ó aale kiblewàṵ gb̄éṵ.

²⁹ D̄únia lé dee, àle pelembo,
yá p̄ó Dii lé yá ní Babelio gi kuε.
A to Babiloni b̄usu ḡõ bezia ũε,
gb̄ēe aṵ ku we bo.

³⁰ Babeli neḡõnaṵ f̄ù z̄íwa,
aa ḡõ ye ní zegik̄iṵṵ.
An ȳēēe làa aa ḡõ lán n̄ṵṵwaε.

Wà tes̄ṵ ní beṵwa,
wà ní b̄ole gb̄áṵ è'ε.

³¹ Zinaṵ lé dadak̄ōle,
baokpanaṵ tek̄ōi,
aale gé baokpai Babeli kíṵε,
aa oè wà aà w̄éle b̄ūu s̄iwà,

³² wà swabuak̄iṵ s̄i,
wà tes̄ṵ dànaṵwa,
gili ḡè z̄iḡõgu pii.

³³ Ma Dii Z̄iḡõde Isailiṵ Lua ma m̄è
Babeli kekeḡõṵ kà,
a de lán p̄ówena p̄ó wa k̄ale zeu,
w̄ale go keèwaε.

³⁴ Babeli kí Nebukanεza wá taitai,
à wá ké k̄élekεle,
à wá tó lán dàa ḡiiwa.

A wá m̄om̄o lán kw̄asawa,
à kà páup̄au ní wá p̄ó maṵṵ,
ṵ à ṵz̄õw̄azi.

³⁵ Siṵnadeṵ m̄è
gb̄āa p̄ó Babelideṵ m̄oné aa ní só,
to a yá wí ní musu.

Yelusaleŭideṵ m̄è
ní b̄ó'í p̄ó Babiloniṵ m̄i,
to aa a gb̄e'e.

³⁶ A yáí ma Dii ma m̄è,
A ma! Má zeánṵ, mí t̄osié.

Má tó an swada í ba,
má tó an nib̄onaṵ ḡõ ḡii.

³⁷ Babeli a ḡõ gb̄èze ũε,
gb̄ēgbonaṵ t̄o ũ, s̄k̄ēngu p̄ó ũ,
láanip̄o ũ, gb̄ēe aṵ ku weo.

³⁸ Babelidepiṵ p̄ūna s̄anus̄anu lán n̄ṵṵmusuwa,
aa ṵṵṵ lán n̄ṵṵmusu néṵwa.

³⁹ Ḡõṵ p̄ó an me w̄à,
ṵ má m̄oné ní í gb̄āao,
mí k̄akané, aai ḡõ d̄òṵsai,§

aaib i'ò vusai gɔɔpii.

Ma Dii máme má ò.

40 Má ní pále lán sãnebɔɔ
pó wàle mó ní kòlokpaibwa,
lán sãsakaɔ ge blesanaɔwa.

41 Wa léle Babeliwaε fá!
Wa dúnia wéle tɔdepi sie,
Babelipi i gɔ sɔkɛngu pó ũ buibne.

42 Isia a da Babeliaε,
a ikooa kɔfideɔ lélewà.

43 Aà zɛwiaɔ gɔ beziaɔ ũ,
aà bùsu i gɔ gbáa gii ũ.
Gbɛe aɔ ku weo, gbɛe a pãao.

44 Má fele ní Belio Babeli,
mí tó aà pó pó a mòmɔɔ pisipisi.
Buiɔ siu we ɔɔ, aà bíiɔ kwé.

45 A bɔle a guu ma gbéɔ,
baade azia mibɔkii wεle
ma pɔkũma pásí yáí.

46 Tó a bùsupi baɔe mà,
ásu to sɔ kéáguo,
ásu to vía á kũo.
Yápási a fele bùsupiu,
kpaladeɔ fele ní kɔo.

A yápi feena ma wɛa,
í a feena ma zii.

47 Asa a gɔɔ lé mó
ké má fele ní Babeli táaɔ.
A gbéɔ kwe gɛɔ ũ a guu,
bùsupideɔ gɛε i gɔ kpá ní wéi.

48 Luabedeɔ ní zíledeɔ gulake
Babeli yá musu nípii,*
asa bùsudeɔaɔ bɔ gugbãntoo oi,
aa mɔ lélewàε.

Ma Dii máme má ò.
49 Lá Babelideɔ gbéɔ dède dúnia guu dasi,
Babelipi a wie sa

Isaili pó aa ní dedeɔ yá musu.†

50 A Isaili pó a bɔ an fɛnda léziɔ,
à bɔ we, ásu zεze weo.
A to Dii yá dɔágu za zázá we,
í Yelusaleũ yáda á sɔu.

51 Wà yá líwɛε, ɔ wí wá kú,
bui zílɔɔ gè Dii kpéu e aà kúkii,
wá gɛε gɔ kpá wá wéi.

52 Ma Dii ma mɛ, a gɔɔ lé mó
ké má fele ní Babeli táaɔ,

* 51:48 Zia 18.20 † 51:49 Zia 18.24

gbé pò kè'ia Babiloni bùsu bũu guu a aaukε.

⁵³ Baa tó Babeli gbà zò luawa,
mé à a bíi lesí gbāa kàfi,
ma bùsudena gbaε aa γε lélewàε.

Ma Dii máme má ò.

⁵⁴ Babelide wii ma dɔ,
Babiloni bùsu wíwia zɔɔ.

⁵⁵ Asa Dii a Babeli dúuzɔε,
i to aà súu zɔɔ midε.

Zigɔɔ lélewà lán ikooaɔwa,
an zɔa iɔ dɔ lán isukaawa.

⁵⁶ Bùsudena mɔ léle Babeliwa,
aai aà nεgɔna kúkũ,

aai n sáɔ é'ε,

asa ma Dii mi tɔsimá
mà fiaboné a zéwaε.

⁵⁷ Má íkaka aà kíaɔne
n aà ɔnɔna n aà dɔanaɔ
n aà gbāade n aà nεgɔnaɔ,

aai i'ò vusai gɔɔpii.

Ma Dii máme má ò.

⁵⁸ Ma Dii Zigɔde ma mε

wa aà bíi gèele daaí,

wa tesɔ aà bɔle lesíɔwa.

Gbēnazina i lada níziawa pāε,

buiɔ isimagakpaa gbε a gɔ té pò ũε.

Gεa n Zelemii taalao Babeli

⁵⁹ Nelia né Selaia, Maasea tɔŭna gε Babeli n Yuda kí Zedekiao kíapi kpalablea wε síiɔde guu. Selaiapi mé kía bòokpakí dɔana ũ. Yá pò Zelemii dàen kε. ⁶⁰ Zelemii yāvái pò a Babeli lepí kè taala guu píi, ⁶¹ ɔ a ò Selaiac: Tó n ka Babeli, wεtá n lác bee kyokené píi, ⁶² ní mε, Dii mé ò á guε bee míɔnzɔε, gbēε ge pɔtuoε aɔ ku a guu lɔ. Aɔ da bezia ũ gɔɔpiiε. ⁶³ Tó n lápi kyokè n làa, ba yewà n naaa n gbεo, ní zu Uflata guoguo, ⁶⁴ ní mε, màa Babeli a kpále fusai‡ yá pò Dii yíawà yái.

Zelemii yá lén we.

52

Yelusaleũ dúuzɔa (2Kia 24.18-25.21)

¹ Ké Zedekia kà wε bao n mēndoo, ɔ à kía blè, à zòle kpalau Yelusaleũ wε kuεdoε. Aà da tón Amutali, Zelemii né, Libena gbéε. ² A yá pò Dii yeio kè lá Yekɔnia kèwa píiε. ³ Dii pɔkũma mé tò yápi Yelusaleũ n Yuda bùsuo lè píi e à gè n yá à n goala.

ɔ Zedekia bò Babeli kía yáu. ⁴ Zedekiapi kpalablea wε kēokwide guu, a mɔ kwide gɔɔ kwide zí ɔ Babeli kí Nebukanεza mò lélei Yelusaleũwa, aàpi n a zigɔɔ pii. Aa bòokpá a bíi saε, ɔ aa gbà lesíɔ dà aa liai. ⁵ Wa liaa wélepizi màa e kí Zedekia kpalablea wε kuεdode guu. ⁶ A mɔ síiɔde gɔɔ kēokwide zí ɔ nɔana gbāakù wéleu, gbēε pɔblea ví lɔ. ⁷ Ké wà bíi fí, ɔ Yuda zigɔɔ lèkɔwa gwá, aa bɔle

‡ 51:64 Zia 18.21

ń bọle pọ kú bíi mèn plaọ zānguoo kibẹ kaa sae, aa pẹle Yuudē guzulẹ zéu. ⁸ Ọ Babiloni zígṣọ pẹle kíapi gbẹu, aa aà lẹ Yeliko gusalalaa. Zedekia zígṣọ fàaa aa aà tò we, ⁹ ẹ wà aà kù tàò Babeli kíae Libla, Amata bùsuu. We wà yādàuaàla, ¹⁰ ẹ Babeli kía aà nẹkò kòlokpakpa aà wáa. Libla we ọ ẹ à Yuda kíaọ dèdẹu. ¹¹ Ọ à Zedekia wé bọbọ, à aà yè ní mọdaonao à taaànọ Babeli.* Ọ à aà dàkpẹu e à gẹ ga we.

¹² Babeli kía kpalablea wẹ bao m̀ndosaide guu, a mọ sọode gọọ kwide zí ẹ aà ìwa Nebuzaladā m̀ Yelusaleũ. Aàpi mé Nebukanẹza dọaiọ gbẹzṣọ ũ. ¹³ Ọme tes̀ Dii kpéwa ní kibẹo ní Yelusaleũ kpéọ píi. Kpé zṣọọ píi lé, à tes̀wàe. ¹⁴ Ọ a tò Babiloni zígṣọ Yelusaleũ bíi gbòọ píi.† ¹⁵ A taasideọ ní gbé pọ gè wéleuọ náaa tàrínọ Babeli ní gbé pọ gè nà Babeli kíawaọ. ¹⁶ Ọ à taasideeọ tò we aao vẹebuọ ní bugbẹọ sẹwa.

¹⁷ Ọ Babiloniọ Dii kpé mọgotẹ péleọ ní tadibọọ ní íkakiio wíwi,‡ aa tàò Babeli píi. ¹⁸ Aa túfukabọọ ní péeluo ní filiadebọọ ní au'elebọọ ní gṣọnaọ ní mọgotẹ pọ pọ wí Dii kpé zí keọọ náaa tàò ọ.§ ¹⁹ Dọaiọ gbẹzṣọpi tao ní tésibọọ ní au'elebọọ ní túfukabọọ ní dauọ ní gṣọnaọ ní imibọ pọ wí vẹe kauọ ní pọ pọ wa pí ní vuao ge ní ánuసుoọ sèle píi. ²⁰ M̀pẹle mèn pla ní íkakiipio ní mọgotẹ zuswana pọ kú a zíeọ ní tadibọ pọ Salomọọ pí Dii kpé pọ ũ, gbẹe mọgotẹpi gbia lé dṣo, a gbia kè zài. ²¹ M̀pẹlepiọ lesí g̀s̄is̄is̄uu bao plaplasaie, a gbène s̄s̄ kuẹplapla. M̀pio gèele kà ọne síiṣṣiiṣ, mé aa ẹ v̄iv̄i ní guu. ²² F̀ua pọ kú ní musuọ lesí g̀s̄is̄is̄uu s̄s̄s̄o. Mọgotẹ mọdaona t̄aa ní gṣina pọ wa kè lán gbẹafu bẹwa liaa f̀uapiọzi píi. M̀pẹle mèn plapiọ doue. ²³ Gbẹafu be gṣina pọ liaipio basọọ síiṣṣiiṣsaie, mé a ku mọdaona pọ wa tàpi musu mèn basọbasọ.

²⁴ Dọaiọ gbẹzṣọpi mé sa'onkia Selaia kù ní aà plaade Zefaniao ní bíibọledṣanaọ gbẹon àaṣo. ²⁵ A gbẹzṣọ pọ de zígṣọ dọaana ũ kù wéle guu ní kía ìwa gbẹon sopla pọ à b̀má wéle guu ní zígṣọ gbẹzṣọ lakēna pọ ì gbéó tó dalauo ní gṣe gbẹon bàas pọ wà b̀má wéle guu. ²⁶ Nebuzaladāpi mé ní náaa tàrínọ Babeli kíae Libla, ²⁷ ẹ Babeli kía ní dede Amata bùsuu we.

Màa wà Yudaọ náaa ní bùsuu wà tàrínọ. ²⁸ Gbé pọ Nebukanẹza ní náaa à tàòọ dasilen ke: Aà kpalablea wẹ soplade guu ẹ à tàrínọ gbẹon àaa gṣo ní bao ní àaṣo (3.023). ²⁹ A wẹ bao plasaide guu gbẹon àaa síiṣ ní baakwi ní plaọ (832). ³⁰ A wẹ bao ní àaṣode guu ẹ dọaiọ gbẹzṣọ Nebuzaladā gbéó náaa tàrínọ gbẹon àaa àaṣ ní basoplasọọ (745). An dasi f̄ele píi gbẹon àasọsọọ lee síiṣ ní àaa àaṣo (4.600).

Yekonia gbae

(2Kia 25.27-30)

³¹ Yudaọ kí Yekonia taa Babeli wẹ bla àaṣsaide mọ kuẹplade gọọ baasọ ní plaode zí ẹ Babeli kí Ẹvili Melodaki aà b̀ kpéu a kpalablea wẹ séia guu, à aà gbà gbàa. ³² A yāmaa òè, ẹ à z̄lẹk̄i pọ de aà kía dee pọ kuaànọ Babeliọ pọa kpàwà. ³³ Yekonia a dakpẹunake'ula lile, ẹ ìọ poble ní kíó s̄anu e a w̄eni léu. ³⁴ Lá gu lé dọ Babeli kía ìọ pọ a ní lé aà de kpawàe e à gè g̀àò.

* 52:11 Eze 12.13 † 52:14 Eze 33.21 ‡ 52:17 1Kia 7.15-26 § 52:18 1Kia 7.45

WĒNALE

Yá pò kú láe bee guu

Wēnale láe bee lee soo píi lé Yelusaleũ kaalea yá'o, ké an ibee Babiloni zígɔɔ lèlèwà e wàò gé Yesu Kilisi ii wè 587. Yudaɔ kpala midéan we. A de lán músipi lé pò Lua gbè Davidie εεbòwa ké à mè: Aà buio aao kpalable gɔɔpii. Aà kpalapi aò láaa vío (2Sam 7.16).

Músi yá pò kèpiò tò gbé pò aa bùuɔ lé làasooke, ɔ aa wèele wà yápi bɔɔle dɔ. Déme gèwázi ní yáèò? Dii gò azia gbéone ibee ũ yá? N beeo gbé pò wà ziblémáò ní taaeò dɔ. A dɔngu ké Dii wēnadɔane lí láao mé a náai ví zɔɔ (Wēn 3.22-23). Yá bee ɔ an wé gi dɔi, baa ké aa yá è.

Wēnakea Siɔnae

¹ Wéle pò wa diu yáa gò da gii sa be!

A tɔbò buio guu yáa,

ɔ à gò lán gyaa gbēandowa.

A iko ví bùsuɔwa yáa,

ɔ à gò zìzɔ ũ.

² Iɔ búbuape gwá,

aà oa ì ya ní wé'io.

Bui pò yeaàzi yáaɔ,

an gbēe lé aà nòse ninièò.

Aà gbēnapiɔ zibɔnkpekèè,

aa gò aà ibeeò ũ.

³ Yudaɔ ku zì gbáau ní taasio,

ɔ wà tàńɔ zìzɔ ũ.

Aa ku buipáleo guu,

aali íampakíi eo.

An kua wétēapiu

an íadamadeɔ mò lèlemá nípii.

⁴ Siɔna zéɔ gà píi,

gbēe lé sé à mɔ dikpekèi lo.

A bíibɔleo gò da gii,

a sa'onao lé aauke,

a wéndiaɔ ku pɔsiau,

wélepi íikù.

⁵ Aà ibeeò mé gò aà ví,

aà wèlepíɔ kálea dɔdɔa.

Dii mé mò ní pɔsia beeo

tàae zɔɔ pò Siɔnapi kè yái.

Aà ibeeò a gbéɔ kpán'aekè

aa tàńɔ zìzɔ ũ.

⁶ Siɔna gawi làa píi.

A kíaɔ gò lán tue pò kùà sēwawa.

Aa yèee vío,

ɔ aa bàalè ní yanaone.

⁷ Siɔnadeɔ liaaliaa wétēa guu,

aale ní pò maaɔ beeke.

Ké aale gē ní ibeεo ɔzĩ,
 aai gbēe e à ɔdàmáo.
 Ké Yelusaleũ ibeεo aà wíwíá è,
 aa aà yáalò.

⁸ Yelusaleũ duuna zɔɔ,
 bee yá mé tò à gbâlè.
 Aà kpelanao lé aà kpebo sa
 ké aa aà puizi è yáí.
 Aàziawa àle aauke,
 àle a mi pāpāu.

⁹ Aà gbāsi kú aà zwāawa,
 i yá pó a a le dao.
 Aà léleapi bò gbéɔ sae,
 gbēe i waiyookeεo.
 Ma taasi gwa Dii,
 asa ma ibeεo lé yɔɔ keae.

¹⁰ Aà ibeεo ɔpèle aà àizeεowa.
 Bui pó n giné aa gē n gbéɔ kōkāaaau,
 a è buipio gē n kpéu.

¹¹ Aà gbéɔ lé aauke nípii,
 aale poblea weele.
 Aale ní àizeεo leũkpake
 ní pobleao wēni badba yáí.
 Wése n̄ gwa Dii,
 wàle ma ke pɔɔpɔɔe.

¹² A gbé pó ále gē lao,
 ma yá lé kéé yāe ũo lé?
 A wése à gwa tó yá'ōmae kà
 pó pó wa kpàmaziεwa.
 Dii mé kpàmazi a pɔkūma pāsí bɔbɔaa gɔɔ.

¹³ Kua za musu à té gbàea wawāwā ũ.
 A ba kpàmee ma taa'ozeu,
 à ma ɔɔaa.
 A ma ke bezia ũ,
 à ma to ní aafiasaio gɔɔpii.

¹⁴ Dii ma taaεo kākōu,
 a tã zuu ũ.
 A dàmee ma noe,
 ò ma gbāa bùsa.
 A ma gbéɔ nà gbé pó aa fɔ ní fuoone ní ɔzĩ.

¹⁵ Dii sakà negōna pó kú ma guuɔgu.
 A gbéɔ kàaamazi,
 aa ma èwaaso kè kélekele.
 Ma Yudaɔ mee wia léso,
 Dii ɔzɔa a vēefekíiu.

¹⁶ Bee ó ò mále do,
 ma wé'i lé kwé.
 Nòseninina kumano káio,
 wàle weele ma nisina suo.
 Ma néo gò gii,
 asa ibee gbāamòmeeεe.

17 Ma Siṓna, ma ɔkpà,
 ɔ gbēe ku à ma nòse nínimeeo.
 Bui pò liaa Yakɔbu buiɔzi
 ɔ Dii ðile aa gō ní ibeeo ũ.
 Ma Yelusaleũ ma gō ibeepione lán pò gbāleawa.

18 Dii yá nae,
 asa ma bɔ àà yá kpee.
 Bui píi à swákpa,
 í ma yá'õma ma.
 Wà tà ní ma wéndiaɔ ní ma èwaasoɔ zìzɔɔ ũ.

19 Ma lezù bui pò yemaziɔzi,
 ɔ aa zibɔnkpekeme.
 Ma sa'onao ní ma gbēzɔɔ kèsai ma zeaɔ guu,
 gɔɔ pò aale ble weele,
 aa ní wēni ba dɔɔ.

20 Dii, ma taasikea gwa,
 ma nòse lé tékũ.
 Ma túlu yà,
 asa ma pã n yáa maamaae.

Zi ma gbéɔ blè gāae,
 mé gaga ku ua.

21 Wà ma aukēa mà,
 kási má nòseninina vío.
 Ma ibeeo ma taasikea bao mà,
 aale pɔnake ní yá pò ní kemeeo.
 To gɔɔ pò n a yá'ò ká,
 aai gōmawa.

22 N ní váikea bɔné gupuau,
 ní kené lá ní kemeewa ma tàae yái.
 Ma aukēa zɔɔ,
 ma sɔ yēee ví bo.

2

1a pò Dii dà Siṓnawa

1 Gwa lá Dii pɔkũma kù Siṓnaa lán suawa.

A Isailio beee pò zò luawa pàle zíle.

I a gbadibɔpi yáda a pɔfēgɔɔo.

2 Dii Yakɔbu buiɔ kpéɔ dàaí ní wēnagwasai,

à Yudaɔ meeɔwia zegikíio kwè a pɔfē guu,

à kèse tò a kíao ní ní kpalaowa zíle.

3 Aà pɔkũma pāsí guu à Isailio gbāa kò'è.

A a ɔbòle ní yáu an ibeeo wáa.

A kù Yakɔbu buiɔwa té ũ ní pò pò liaiɔ píi.

4 A sagòle lán ibeewa,

à ɔkà sáú.

A gbé pò kèe maa yáaɔ dède píi

lán wèlewa.

A a pɔkũma pìpi Siṓnawa

lán téwa.

5 Dii gò lán ibeewa,

a kè Isailione sàabu.

A n̄ kibεo dàai,
 à n̄ wéle bíideo kwè.
 A tò búbua n̄ wēna wiio kàfi Yudaο μεεwiau.
 6 A a kpé gbòo à gò lán kaawa,
 à a gbéο káaakīipi wīwi.
 Dii tò dikpe n̄ kámabogoo yá do Siɔnadeoɔgu bo.
 Aà zafēa zōo guu i kía n̄ sa'onao gwa pœ ūo.
 7 Dii gī a gbagbakīizi,
 à pākpa a kpéi.
 A kibε kpé gbāao nà ibεεone n̄ ozi.
 Aa kúkuakè Dii kpéu
 lá wī ke dikpe zīwa.
 8 Dii zè n̄ Siɔna bíi gboaoe.
 A ba yòwà, i gí otōiwào.
 A tò a bíio lé pīa, aa gò kèkèkè.
 9 A bōle gbaο vīle tooeu,
 a gbāao è'ε kpéekpee.
 A kía n̄ a néo gò buipāleo guu,
 wa ikoyā kūa bo.
 A ānabio lí yá pò bò Dii kíi e bo.
 10 Siɔna gbēzōoo zōlea zīle,
 an lé kpaaua.
 Aa būsukà n̄ miu,
 aa zwānkasao kàkanla.
 Yelusaleū wēndiao mi gò pélea zīle.
 11 Ma wé lé wo n̄ obo,
 ma nòse lé tékū.
 Ma pō yà dúuduu ma gbéο dedea yái.
 Néfenenao n̄ nétēnaο kále ma gāao yèesai.
 12 Goo pò aale léle gāae
 lán gbé pò kè'iaowa,
 aale n̄ dao la aa mè:
 Wá poblea n̄ imiao e má ni?
 An wēni lé gēzea n̄ dao kùe.
 13 Yelusaleū, má one kpelewa ni?
 Bó má n̄ leūoi?
 Μεεwia léso Siɔna, bó má me n̄ muaao
 mà n̄ nòse níninei?
 N bò ε zà lán ísia ewa,
 déme a fō n̄ gbágbāi?
 14 N ānabio yāpā gii ène.
 Aai n̄ yāvai bōne gupuaυ aa n̄ kē zōblewao.
 Yāpā gii pò aa ène n̄ sāsā.
 15 Gbé pò lé gēo píi aaio otaale,
 aaio lesuikema Yelusaleū,
 aaio mikene déūdeū.
 Aai me, wéle pò a kefena kè zài,
 dúnia píi pōnakεbopin wee?
 16 N ibεeo lé ledoma píi,
 aale lesuikema.

Aale swaa biima,
 aale me wá dāai,
 wá wé dɔ ɡɔɔpizi yāae,
 wa wesie sa.

¹⁷ Dii kè lá à zèowa,
 à yá pɔ a dilɛ za zi pàpa.
 A n kwɛ n wēnagwasai.
 A tò ibeɛɔ pɔnakè n musu,
 à n wèlɛɔ gbà gbāa.

¹⁸ Sibna, to n bii wiile Diizi ní nòsɛɔ,
 to n wé'í àò bàale lán swa'iwa fāane ní gwāasinao.

Nsu kámaboo,
 nísu to n wé'í ampao.

¹⁹ Fɛle wii kau gwá gudɔanaɔ kɔ lɛũkpakɛɔɔ.

N n sɔ wē Diie,
 ní ɔɔaazi n né pɔ lé ga ní nɔanao zeauɔ wēni yái.

²⁰ Dii, gwa ñ gwa!

Dé n yá bee taa kèè yāai?
 Nɔɔ ní né pɔ aa ní í aa ní kuɛɔ soa maan wea?
 Sa'onao ní ānabiɔ dedɛa n kpéu maan wea?

²¹ Néfēnen gbɛzɔɔ ɡɛɔ ɡò kálea zeau luutēu.
 Wà ma èwaasoɔ ní ma wéndiaɔ dèdɛ ní fēndao.
 N ní dedɛ n pɔfɛɔɔ,
 n ní kaale ní wēnagwasai.

²² Lá ni gbéɔ káaa dikpɛɔɔ,
 màa ní tò yápási liamazi.
 N pɔkūmagɔɔ gbēe i pilimao,
 gbēe i e bò.

Ma ibeɛɔ gbé pɔ ma ní gwá ma ní kuɛɔ mīde.

3

Wedɔa nòseniniai Dii kfi

¹ Má de gbé pɔ Dii pɔkūma gotòwà à taasi è ũɛ.

² A ma ya à ma kpa gusiaue,
 i ke gupau no.

³ Mámɛ Ìɔ ɔtɔa ɡɔɔpii,
 a láaa vío.

⁴ A tò ma me ibàba,
 à ma wáɔ wíwi.

⁵ A kona ní mekemuunao liamazi lán bíiwa.

⁶ A tò ma ye gusiau

lán gbé pɔ gà à ɡèɡɛɔwa.

⁷ A ɡí liamazi, má fɔ bɔɔ,
 à mɔ gala gbiaɔ kpámɛɛ.

⁸ Ma wiilè, ma suabale zùàazi,
 kási i swásɛmazio.

⁹ A ɡìbò ní gbè gbèneɔ,
 a pà ma zéa a dè.

¹⁰ A ɡòmeɛ lán gbɛaana pɔ naalea
 ge nɔɔmusu pɔ ye láuwa.

¹¹ A zé sĩa, à ma taitai,

à ma ɔ̀okpà.

12 A a ka kpà sáa,

ɔ̀ à ma dilɛ pɔ́ pɔ́ á pá ũ.

13 A a gbàla kaɔ̀ tɔ̀ ma baluwa.

14 Ma gɔ́ ma gbéɔ̀ne pɔ́ yáalɔ́a ũ,
aa ledàmanɔ́ nípii.

15 A blɛ kɪsá ò'omɛɛ,
à ma kaka ní gɔ́io.

16 A gbèkɔ̀ɔ̀ kpàa, ma swaa è'ɛ,
à ɔ̀zɔ̀a tufua.

17 A ma kē aafiawa,
má dɔ́ bɔ́ wɪ me nama lɔ́o.

18 Ɔ̀ ma mɛ̀, ma gɔ́ yèɛɛsai,
ma wé dɔ́ Diizi lɔ́o.

19 Ma liaaliaaa wétɛ̀a guu dɔ́magu,
a demɛɛ gɔ́i ní konao ũ.

20 Yápi lɔ́ dɔ́magu maamaaɛ,
ɔ̀ ma kúsu kwè.

21 Yá pɔ́ lɔ́ dɔ́magu

ĩ to ma nɔ̀sɛ̀ àɔ́ daa doũn kɛ:

22 Dii gbèkɛ̀ mé tò wi midɛ̀o,
aà wēnadɔ́anɛ̀ lí láao.

23 Aà yeańzi lɔ́ dafu lá gu lé dɔ́ɛ,
a náai ví zɔ́ɔ̀.

24 Ma mɛ̀, Dii mé ma baa ũ,
a yáí má sɔ́aaazi.

25 Dii maa gbé pɔ́ an wé dɔ́aàziɔ̀ne,
gbé pɔ́ aalɛ̀ aà kɪí wɛɛlɛ̀o.

26 Wɛ̀dɔ́a Diizi zɔ́asai à ní suaba mé maa.

27 A maa gbé taasi fɔ́ a èwaasogɔ́ɔ́ɛ.

28 Aà zɔ́lɛ̀ ado kílikili,
asa Dii mé aà dàu.

29 Aà a mipɛ̀lɛ̀ búsuu,
lɔ́ wɛ̀dɔ́aàzi.

30 Aà a gɛɛ̀ dɔ́ gbé pɔ́ ye a sánkɛɛ,
i to wí a kú.

31 Asa Dii lí gí gbéi à aà tò we gɔ́ɔ́piiio.

32 Baa tó à aà dà taasiu,
ĩ aà wēnagwaɛ̀ a gbèkɛ̀ zɔ́ lɛ̀u.

33 Dii lí gbé swágaga ní pɔ́naoo,
ĩli aà da taasiu pão.

34 Tó wàlɛ̀ ɔ̀zɔ̀ zìzɔ́ɔ́wa dúnia guu guei,

35 tó wàlɛ̀ ní yá málené Lua Musude kpé kpeɛlɛ̀,

36 tó wàlɛ̀ yákpalekɛ̀ gbéɔ̀ne kolea,
Diipi lé eo lé?

37 Déme a fɔ́ me á kɛ̀, i kɛ̀,
tó Dii i a zɛ̀bɔ̀èò ní?

38 Váí ní maaò ĩ gbé le Lua Musude lé saia?

39 Gbēnazin bée né zé ví à zɔ́aka a duuna íadama yá musuo.

40 Wà wéte wá kuai wà gwa maamaa,
wí ɛa su Diíwa.

41 Wà ɔ̀dɔ́ Luazi musu ní nòsemendoo, wí me:

42 Wa duunakè, wa swágbāakè,
 ̄ ni sùuukewanɔ.
 43 N pɔkūma kàkanla, n pɛwá,
 n wá dede wá wēnagwasai.
 44 N sɔlb luabɛpuanau,
 ké nsu wá wabikɛa mao yáí.
 45 N wá díle ukɔlb ge bɪsa ũ buipáleɔ guu.
 46 Wá ibɛɛɔ swaa b̄iíwá m̄pii.
 47 Via ní zua baiuo mé ḡw̄w̄ɛɛ
 ní músio ní kaalɛao.
 48 Ma wé'i lé bàalɛ lán swa'iwa
 ma gb̄éɔ t̄ɔlbz̄ɔa yáí.
 49 Ma wé'i aɔ kwɛ zɛsaiɛ,
 aɔ kámaboa v̄io,
 50 e Dii gɛ wɛzu z̄íle à e.
 51 Yá pó ma wéle nɔɛɔ lè,
 ké ma wesíɛ, ma nòsɛ òòkpà.
 52 Gb̄é pó aa íbɛlɛsèmanɔ p̄aɔ
 lé ma wɛ lán báwae.
 53 Aa ye ma wēni bɔlia ɛu,
 aa ma papa ní gbɛo.
 54 I dāmala,
 ̄ ma m̄ɛ ma gae sa.
 55 Kua za è títiu we
 ma lezùnzi, Dii.
 56 Ké ma suaba wiilè, ní mà,
 ni swákpa ma yáao.
 57 Ké ma lezùnzi, n s̄mazi,
 n m̄ɛ másu v̄lakɛo.
 58 Dii, n zɛmanɔ yákpalɛu,
 n ma wēni s̄í.
 59 N è lá wà ma yá màlɛmɛɛ,
 ̄ n yānakp̄aa, Dii.
 60 N è lá aa ye tɔsia
 ní v̄ai pó aa a lɛkp̄aaɪmazio píi.
 61 Dii, ní mà lá aa ma s̄ɔs̄ɔ
 ní v̄ai pó aa a lɛkp̄aaɪmazio píi.
 62 Ma ibɛɛp̄iɔ ìb̄ lépɛ k̄ɔ swáú,
 aaìb̄ lɛkp̄aaɪmazi ḡɔɔpiie.
 63 N ní z̄ɔlɛa gwa ní ní fɛlɛao,
 ma tó mé ḡò ní le ũ.
 64 Dii, fiaboné a zéwa,
 kené an yákɛa léu.
 65 To an swá gbāakū,
 ní láaizimá.
 66 Pémá ní p̄ɔf̄ɛo,
 ní ní t̄ɔlbz̄ɔ dúniau.

4

Ia p̄ wa dà S̄inadeɔwa

1 Vua siakùɛ fá! Vua t̄ɛt̄ɛɛ l̄í!

Lua kpé gbè bεεεdeɔ fāaa zékpaawɔ píi.
 2 Sionade pɔ wàlɛ ní bεεε lεεũ ní vuao yāaɔ,
 wà ní dílɛ lán g̃i ooɔwa,
 oobona ɔzɪɛ.
 3 Baa gbēgbonaɔ i yɔ́ kpá ní néɔwa aa miε.
 Ma gbéɔ sɔ aa pāsíkù,
 aa g̃ɔ lán taataawa gbáau.
 4 Né yɔ́minaɔ léna nàalɛ ní lé musu imi yáí.
 Néɔ lé p̃εε gbεa,
 kási gbēe lé línéo.
 5 Né pɔ aai ble maa ble yāaɔ g̃ɔ gembēenaɔ ũ zεaɔ guu.
 Né pɔ wà ní gwá ní pɔkasa ɔdeɔ lé pɔblea wεεlɛ bisau tufua.
 6 Ma gbéɔ vāikεa de Sɔɔɔdeɔ duunala.
 Lua Sɔɔɔpi suumpà kándoe,
 gbēe i ɔdawào.*
 7 An kíaɔ zēa de buntafaa yāa,
 an pípia de ṽi'ipua.
 An meɔ tēa lán lubiiwa,
 an zεa maa lán safiiwa.
 8 Tiasa an sia de nísi bòo góa,
 tó aa be gāae, w̃li ní d̃ɔo.
 Aa g̃ɔ wákambaaɔ ũ,
 aa g̃ɔ lán lí giiwa.
 9 Gbé pɔ gàga z̃iɔ mi na de
 gbé pɔ lé gaga ní nɔanaoɔla.
 Bua pɔɔ kuo, aalɛ ibaba,
 aa g̃ɔ wooo.
 10 Baa nɔe wēnadɔneɔ ní néɔ fùukè nízi.
 An népiɔ g̃ɔ ní pɔblea ũ ma gbéɔ t̃ɔɔz̃ɔa guu.†
 11 Dii pɔf̃ε p̃alamá,
 à a pɔkūma p̃ási b̃òb̃ómá.
 A t̃εs̃ò Sionawa,
 à kù a ēwa.
 12 Dúnia kíaɔ ní gbé pɔ kú a guuɔ p̃íi,
 aalɛ e yāa Yelusaleũ ibεeɔ f̃ɔ g̃ε a b̃òlεuo.
 13 Aa ānabiɔ duuna ní aà gbàgbanaɔ vāikεa yáíε.
 Aa gbēmaaɔ dède ní w̃élɛ guue.
 14 ɔ aaiɔ ɔmalemalɛ zεaɔ guu lán ṽiawɔ sa.
 Aa gbālè gbēdeapi yáí,
 gbēe lí we ɔkà ní pɔkasaɔwao.
 15 W̃iɔ wiidɔmá, à géi gbās̃ideɔ!
 A géi, à géi, ásu ɔk̃awáo!
 Aaiɔ bàalɛ wàɔ liaaliaa,
 buip̃alɛɔ i oné: A e àɔ ku lao.
 16 Dii mé ní fāaa ní oa f̃énkpaaɔ,
 a ye à ní eo.
 W̃li ní gbàgbanaɔ gwa p̃ɔe ũo,
 w̃li gbēz̃ɔɔ wεgwao.

* 4:6 Daa 19.24 † 4:10 Iko 28.57, Eze 5.10

17 Wá wé dɔ gbéɔzi aa dɔwále
 e wá wé wò pã.
 Kua gudɔakii wa buie dà,
 a fɔ wá suaba sɔo.
 18 Lá wále táa'ò píi, wále wá wεε,
 wili e wa bebe gāεe lo.
 Wá wēni gò leε, wá gɔɔ ye pai,
 asa wá kua lé kàε.
 19 Wá gbèseleɔ wāa de kúu boa musua.
 Aa pèlewázi gbèsisibɔ musu,
 aa wá dādā gbáau.
 20 Kíá pɔ Dii kpà wá ían wēnide ũ,
 aa aà kù ní baio.
 Wále e yāa ōme aɔ kpaawázi buipáleɔ guu.
 21 A Edɔũ pɔ á kú Uzu bùsuuɔ,
 à ví àò kēaa ní pɔnao gĩa!
 Lua a a pɔkūma í dɔé à mi à kã sɔε,
 í á pɔkasao wolowá.
 22 Sibnadeɔ, á íadama lé a ká,
 wa táánɔ zizɔɔ ũ lo.
 Edɔũ, Dii a bɔbɔánɔ ní á duunao,
 i á wáikea wíé á musu.

5

Wabikεa kua íadamau

1 Dii, to yá pɔ wá lé dɔngu!
 Gwa ñ gwa lá wà widàwá.
 2 Buipáleɔ mé gò wá bùsu ví,
 zìloɔ mé kú wá kpéɔ guu.
 3 Wa gɔ netonεɔ ũ desai,
 wá daɔ gò gyaaɔ ũ.
 4 I pɔ wá ví, wi lue wà gbasa mi,
 baa wázia yàa wi ñabɔ wà lue sa.
 5 Wá ibεεɔ loawála,
 wa kpasá, wi íampakii eo.
 6 Wa ɔdò Egipiɔ ní Asilibɔzi
 ké wà blε e à mówá yái.
 7 Wá maeɔ duunakè, aa ku lo,
 ñ an tàaeɔ lé wí wá musu.
 8 Zɔɔ mé lé kiblewá,
 gbēε ku à wá bɔ ní ɔzi.
 9 Wi blε wεεε kai guue
 gbāamɔneɔde pɔ kú sēuɔ yái.
 10 Wá bāa wà lán oo pɔ diteawa,
 nɔana mò ní mēwāa pāsio.
 11 Wà gbāamò wéndiaɔne Sibna
 ní wá Yudaɔ wéleɔ guuo.
 12 Wà kíaɔ yèye ní ɔɔwa wà ní loo,
 wi bεεε dɔ maezɔɔneɔ.
 13 Wí wísilgbε di èwaasoɔne,
 ne gɔneɔ lé fu yàabaaawa.

- 14 Gbēzōō lí kãaa gāaε ɓo,
 èwaasoō kámabò ní lesiao.
 15 Wá pona làa,
 wá òwāa gò búbuapea ũ.
 16 Wá fùà gò wá miwa à lèε,
 waiyoo wápiò, wa duunakè.
 17 Bee yá mé tò wá pò yà,
 yá beeò yáí wá wé sisi.
 18 Siòna gbèsisi gò bezia ũε,
 we gbēgbonaò í kīlmpau.
 19 Mpi Dii, niò kible gòpiie,
 n zòlɛa báawa láaa v̄io.
 20 Bóyái wá yá ɓ sãangui?
 Nyõ wá vūaa e wá wēni léu yà?
 21 Dii, to wà suma, wí su.
 To wà εa su wá pá ziu.
 22 Ge n giwázi fíafía yà?
 N pò fèwázi dúuduu yà?

EZEKIELI

Yá pò kú lée bee guu

Yelusaleũ Lua kpé sa'ona Ezekieli ku Isaili pò wà tàrínò Babiloni guue e wàò gé Yesu Kilisi ii wè 597, Nebukanéza léleá Yelusaleũwa séia gbéa. A wè síiõ gbéa Lua aà sísi aà ke áñabi ũ. Kua zòbleu Ezekieli lé lèda Yuda pò wà tàrínò Babiloniwa ní gbé pò aa gò Yelusaleũò ló. Ké wà Yelusaleũ ní Lua kpéò kàale wè 587 guu, ò à ní nòse ñininé, a òné aa wèdò Luazi.

Ezekieli wépfungu'è dasi, bee gbéa à yáò kèke seelaò ũ, aà yákeapio aà yádane síanapiliwáné. Dea sa'ona ũ guu à gbáakpà Lua kpé dɔa yáwa maamaae, ní beeo à mè Lua kú ní a gbéò, baa Babiloni búsuu, i ke kpépi ò Lua kuu adoo (11.16). Baade yákeao de azia yá ũe (18), i ke gbépále yá no, ò à baade gɔa gbé dafu ũ yá'ò à kpàle à síwà. A mè ló Lua a a Nisina da Isailiogu, aai vu (37) aai ea tá ní búsuu (11.14-20, 36.1-38).

Dii azia ɔba Ezekielie

¹ Ma wè baakwide guu, a mɔ síiõde gɔɔ sɔode zí, má kú ní zìzɔ swa pò wí me Kebaa sae, ò luabe wèaa, * ò ma Lua è wépfungu'ea guu. ² Kí Yekonia gɔa zìzɔ ũ† wè sɔode guu ³ ò Dii yá'ò mapi sa'ona Ezekieli, Buzi née Babiloni búsuu we. We Dii gbáa mɔua.

⁴ Ké ma wèzù, ò má è zàa'iana lé fele gugbántoo oi. Lou sa sísi, àle píle, àle teke púuu. Té pò kú a guoguo de lán mò tēa bóiboíwa. ⁵ Pò kú tépi guu, a de lán pò bée mèn síiõwa,‡ an taa bò gbēnazinawa, ⁶ áma an baade oa síiõsiiió mé aa gàsía ví síiõsiiió. ⁷ An gbáò súsu, an gbálaò de lán zù swewa, àle teke lán mɔgotē yɔɔawa. ⁸ Aa gbēnazina ɔó ví ní gàsíaò zíe. An oa síiõ ní ní gàsía síiõ dɔdɔ ae ní kpéò, gbátēe ní gbátēeo, ⁹ an gàsíaipio lé kákɔwa. Gu pò aale géu, aali lé liaao, aai gé ní ae màa gòɔe.

¹⁰ Lá an oapio den ke: An baade gbēnazina oa ví, mé aa nòomusu oa ví ɔplaa oi, zu oa ɔze oi, mé aa kúu oa ví ló ní kpé oi. § ¹¹ Màa an oao de. An baade gàsía pɔoa musu plapla, aale kákɔwa, a pla pò gòò naañzi. ¹² An baade ì gé a aedɔawae súsu. Gu pò an nisina tàu, we aai géu, mé gu pò aale géu píi, aali lé liaao. ¹³ Pò béepio kékéá de lán teyò ge sètewae. Tépi gupua zɔò, ìò taa'o pò bée mèn síiõpio zānguo. Lou lé pílepíle tépi guu. * ¹⁴ Pò béepio wāa lán loupilawa, aaió gé, aaió su.

¹⁵ Ké mále pò bée oa síiõdepio e màa, ma wuluu è an baade sae tɔle. ¹⁶ Wuluupio ní ní pòó lé teke lán gbè beeedewa, mé an síiõ píi aa doũe. Wuluupio kea taan ke: Ampii aa wuluu ví mèn plapla pāpāakɔa. ¹⁷ Tó aale taa'o, aaió gé ae ní kpéò, gbátēe ní gbátēeo liaasaie. ¹⁸ An wuluupio lesi, ì to vía ní kú, mé wé fifiwà à liai.† ¹⁹ Tó pò béepio lé taa'o, wuluupio ìò be ní sae. Tó pò béepio fèle tɔle aale gé musu, wuluupio ì fele musu sɔe. ²⁰ Gu pò an nisina tàu, we aaió géu, an wuluu i fele géríno sānué, asa pò béepio nisina kú ní wuluu guue. ²¹ Tó pò béepio lé taa'o, an wuluu ìò taa'oé. Tó aa zae, aaió zea sɔe. Tó aa fèle tɔlewa, wuluupio ì feleíno sānué, asa pò béepio nisina kú ní wuluu guue.

²² Báluma kpálea pò béepio mia e musu, àle teke wásawasa lán díiwa.‡ ²³ Bálumapi zíe an gàsíaò pɔoa, aale kákɔwa, an baade gàsía mèn plapla

* 1:1 Zia 19.11 † 1:2 2Kia 24.10-16 ‡ 1:5 Zia 4.6 § 1:10 Zia 4.7 * 1:13 Zia 4.5 † 1:18 Zia 4.8 ‡ 1:22 Zia 4.6

naarízi. ²⁴ Ké aale taa'o, ma ní gàsíapio kía mà lán izòosuka kòfiwa, § lán Gbāapiide lówa, lán zígòo zóawa. Ké aa zè, ò aa ní gàsíao náaa. ²⁵ Ké aa zea an gàsíao naaaa màa, ma lóo mà ní mia za báluma musu. ²⁶ Póe kú ní mia bálumapi musu we lán kiblekila pò wa kè ní safiowa,* mé ma gbēe è zòlea kilapiu musu we lán gbēnazínawa. ²⁷ Má è, zòa aapi léu e musu a de lán mò tēa bóiboif† pò lé pipi lán tēwawa, mé zíle oi de lán tēwa. Gupua gbāa liaaaazi. ²⁸ Gupuapi bò lán nàali pò bò gòo pò lou lé mawa. Dii gawi kekeá pò má èn we. Ké má è, ma wule ma gbēeu gòo, ò ma lóo mà, àle yā'omēe.

2

Dii Ezekieli stisia

¹ A mē: Gbēnazín né, fēle ze mà yā'onno. ² Ké àle yā'omēe, à Nisína dīmēe à ma se ma ze, ò má mà àle yā'omēe ³ à mē: Gbēnazín né, mále n zí Isailiowae, bui swágbāade pò bò ma krepio. Ampio ní ní deziò aa zàmēe yáwae e ní a gbāo. ⁴ Gbé pò mále n zímápio swá gbāa, mé aali ma yāmao. Oné Dii Lua mé lé yáe bee oné. ⁵ Aa swásei ge aa gí séii an swágbāa yáin nò, aao dō ké ānabi kú ní guu. ⁶ Mpi sō gbēnazín né, rísu viakēné ge an yā'oaēo. Baa ní kua leaa ní lesikaopio guu, mé ní zòlea sóipio kíi, rísu viakē ní yā'oaēo. Nsu to sō kēngu an yáio, asa swágbāadeōne. ⁷ Tó aa swásè ma yáí ge tó aa swáseio, rísu gí oinéo, asa swágbāadeōne. ⁸ Mpi sō gbēnazín né, swáse yá pò mále onēi. Nsu swágbāake lán swágbāadepiowao. Le'ele, ní pò pò má daune só. ⁹ Ké ma wesè, ò ma o è, a taala kooa kúa, àle dōmēe, ¹⁰ a pòo ma ae. Wà wēnale ní búbuao ní waiyooo kèwà kpe pla pii.*

3

¹ A òmēe: Gbēnazín né, pò pò dōane só. Taalae bee só, ní ge n a yā'o Isailiōne. ² Ké ma le'ele, à taalapi dàumēe mà só. ³ O a òmēe: Gbēnazín né, taala pò má dāne ní léupi só, i n nòse ká. O má sò. A kè ma léu na lán zówa.* ⁴ O a òmēe: Gbēnazín né, fēle ge n ma yápi o Isailiōne. ⁵ Mále n zí bui pò an buiyā maa ía mé an yā'oa zí'ũo kíio, Isailiō mále n zímá. ⁶ I ke bui dasi pò an buiyā maa ía mé an yā'oa zí'ũ mé nýō ní yāmaoó kíi no. Tó ampio mále n zímá, aa swáse n yáie. ⁷ Isailiō we swáse n yáio, asa aali swáse ma yáio. Ampii an swá fēe, an kua gbāae. ⁸ Má tó n kua ào gbāa lá ní pówae. Má tó n ze gí lá aa zè lé gíwa. ⁹ Má tó n kua gbāa ào de gbēa. Nsu viakenéo. Nsu to sō kēngu an yáio, asa swágbāadeōne. ¹⁰ O a òmēe: Gbēnazín né, swáse yá pò mále onēi pii, nýō kua n sōu. ¹¹ Fēle ge yā'o n gbē zìzōone, ní me Dii Lua mé yáe bee ò, tó aa swásei, ge aa swáseio.

¹² À Nisína ma se musu, ò ma kòfi gbāa mà ma kpe wà mē: Wà Dii gawide sáaukpa aà kúki. ¹³ Pò bēepio gàsíao leakōwa kòfi mé dō ní wuluu pò be ní saeo kòfi gbāao. ¹⁴ Nisínapi ma se gèmano zéa, ma nòse òkpa mé ma pò paa, āma Dii gbāa mé màa. ¹⁵ Ma ka zìzo pò kú Telabibio kíi Kebaa sae, ò ma zòle gu pò aa kuu we e gòo sopla. Yá día.

Isailiō gbāa laai

¹⁶ Gòo soplapi gbēa Dii yā'òmēe à mē: ¹⁷ Gbēnazín né, ma n ke gudōana ũ Isailiōne.† Swáse yá pò lé bō ma léuzi, ní ní gbaomēe laai. ¹⁸ Tó má ò vāikenae a gae, mé ni aà gba laaio, ge ni ledawà aà mikē vāiwa ké à e ào kuo, vāikenapi

§ 1:24 Zia 1.15, 19.6 * 1:26 Eze 10.1, Zia 4.2-3 † 1:27 Eze 8.2, Zia 1.15 * 2:10 Zia 5.1 * 3:3 Zia 10.9-10 † 3:17 Eze 9.1-9

a ga a duuna yáíe. Aà gaa yá s̄ a wi n musue. ¹⁹ Tó n aà gbà laai s̄, mé i mikē a vāikēapiwao, a ga a duuna yáí, mpi s̄ n lé a ku yápi guu bo. ²⁰ Tó maakēna a maakēa tò mé àle vāike, má tó aà kpaguae, i ga. A ga, ké ni aà gba laaio yáíe. Má maa p̄ a kè yāda bo. Aà gaa yá s̄ a wi n musue. ²¹ Tó n ledàwà n mè asu duunakēo s̄, mé i duunakēo, a kuē, ké à n ledama mà yáí. Mpi s̄ n lé a ku yápi guu bo.

²² Dii gbāa m̀a we, s̄ a òmēe: Fēle gé gusalalau, we má yá'ounē. ²³ Ō ma fēle ge gupiu, ma Dii gawi è ze we lá má è Kebaa saewa, s̄ ma wule ma gbēu ḡō. ²⁴ Ō aà Nisina dèdēa à ma se ma ze, s̄ a òmēe à mè: Ge n gē kpéu. Zetanle. ²⁵ N gbēnazin né, wa m̀ma ní bao, wi kāne, ké nsu bo ní k̄i bāasio yáí. ²⁶ Má tó n léna naale n lé musu, ké nsu yá'oné, ní n gba laaio yáí, asa swágbāadeon ní ū. ²⁷ Ama tó ma yá'onē, má n léna gole, ní gbasa oné ma Dii Lua máme ma yáe bee ò. Gbé p̄ a swásei, aà séi, gbé p̄ a gii, aà gii, asa swágbāadeon ní ū.

4

Koez̄sa Yelusaleūi seela

¹ Gbēnazin né, biliki dile n ae, ní Yelusaleū wēle taa kēwà, ² ní koez̄si. Bò kpákpai, ní gbà les̄o da n liai, ní b̄usu kálekale a b̄i sae, ní b̄iigbooboo kále n liai. ³ M̀ p̄p̄e se n péle m̀ b̄i ū mpi ní wēlep̄io zānguo, ní aed̄wà. Wà koez̄s̄ wēlep̄izie, m̀me ní koez̄napi ū s̄. Bee io de seela ū Isailiōne.

⁴ Wule n gbātēe ozeewa, ní Isailiō duuna sea e n wulea n gbātēepiwa ḡo léu. ⁵ Ma ḡo àaa pla kwisai (390) dilene nȳ Isailiō duuna sea e an duunakēa wē dasileu. ⁶ Tó n bee kè ní làa, ea wule n gbātēe oplaawa, ní Yudaō duuna sea e ḡo bla. Ma ní duunakēa wē dilene, wē dodo ḡo dodo. ⁷ Aed̄o Yelusaleū p̄ n koez̄ipiwa, ní n ula ḡas̄i s̄s̄, ní ānabikēke a yá musu. ⁸ Má ba kāne, ké nsu lilēk̄i eo yáí, ní wulea n gbātēe kpe dopiwa e koez̄oḡopi ge pad̄.

⁹ Mase ní naao ní bláao ní nasio ní éseo ní weao se ka ta doū guu, ní a bleke nȳ ble ḡo àaa do kwisai p̄ nȳ wulea n gbātēewapiu. ¹⁰ Nili ble p̄ nȳō ble lá gu lé do ȳ kiloowa galaū àaa dodo, ní ble yóbiyobi. ¹¹ Nili í p̄ nȳō mi lá gu lé do dā litili k̄kpaale léu, ní ga vólovoló. ¹² Gbēnazin gb̄ té s̄ nȳ k̄a kēwà an wáa, ní só. ¹³ Dii èa mè: Beewa Isailiō ble gbālea ble bui p̄ ma ōz̄n̄zi ní b̄usuu guu.

¹⁴ Ō ma mè: A'a Dii, mi gbāle yāao. Za ma nézi e ní a gbāo mi p̄ p̄ ḡa ní azlao ge p̄ p̄ w̄i t̄aitai n̄o soo. N̄o p̄ de tē ū i gē ma léu ziio. ¹⁵ Ō a òmēe: T̄o, ma n gba zé n k̄a ke z̄ugb̄o téwa gbēnazin gb̄ gb̄eu. ¹⁶ Ō à èa mè: Gbēnazin né, má Yelusaleūdeō k̄s̄ūa mide, aaiō p̄blea ȳȳk̄e yākāakea guu, aaiō imi ḡōna le dodo s̄deedeē guu, ¹⁷ asa p̄blea ní imiao a kēsāmáe. S̄ a k̄éngu m̄pii, aai ibaba ní t̄aae yáí.

5

Iadaa Yelusaleūdeowa

¹ Gbēnazin né, fēnda lena se sa, ní n mikā ní n lekānao waò lá m̄bona i kēwa. Ní kiloo se n n k̄api ȳ, ní kpaale leē àaō. ² Tó n koez̄sa wēlei ḡo lé p̄, ní a leē do séle ká p̄ p̄ ní kè wēle taa ūpiwa, ní tes̄wà. Ní a leē plaade do se n fēndapi léleò n lia wēlep̄izi. Ní a leē àaōde do p̄ ḡo f̄áe íanau, asa má a fēnda wo mà péleziē. ³ Mi k̄apiō p̄eē we ȳo, ní ye n ula léu, ⁴ ní dā n k̄ateu à tékū. Tēpi mé a k̄ule Isailiōwa pii.

⁵ Ma Dii Lua ma m̀̀, yá p̀́ a Yelusaleũ len we. Má kàlɛ buiɔ guoguoɛ, an bùsuɔ liaai. ⁶ An v̄aikɛ guu aa b̀̀ ma yādilɛaɔ kpɛ de buiɔla, aa ḡi ma ikoyā mai de bùsu p̀́ liaańziɔ deɔla. Aa ḡi ma yādilɛaɔiɛ, aai tɛ ma ikoyāpiɔziɔ. ⁷ Ayāmeto ma Dii Lua ma m̀̀, a zɔakà de bui p̀́ liaaáziɔla, i tɛ ma ikoyāio, i z̄ikɛ ma yādilɛaɔwao. Bui p̀́ liaaáziɔ felekaayāɔ ɔ a z̄ikèwà. ⁸ Ayāmeto ma Dii Lua ma m̀̀, mapi s̄s̄ má feleánɔɛ. Yelusaleũdeɔ, má yákpalekeáno buipio wáa. ⁹ Má yá p̀́ mi kɛ yāao mé má kɛ lɔo kɛ́ á yāb̄ɛkɛaɔ yái. ¹⁰ A yái maɛɔ n̄ néo só, mé néo n̄ maɛɔ só á mɛɛwiau.* Má á wetā, mí á gb̄é k̄ɔnaɔ fāaa gupiiu. ¹¹ Ma Dii Lua ma m̀̀, lá a ma kpé gbālè n̄ á p̄ɔb̄ɛɔ n̄ á yāb̄ɛkɛaɔ, n̄ ma kuaɔ má kéwáɛ. Má á w̄ɛnagwao, má á b̄o. ¹² A gb̄éɔ lɛɛ do a gaga n̄ gagyāo ge nɔana á mɛɛwiau, á gb̄éɔ lɛɛ plaade a gaga z̄i guu b̄i kɛ, mé má á gb̄éɔ lɛɛ àaɔde fāaa gupiiu, mí a f̄ɛnda wo mà péleázi.

¹³ Ma p̄okūma i gbasaa kpáɛ, ma p̄o i wee, ma n̄ɔsɛ i níni sa. Tó ma p̄okūmab̀̀b̀́má má làa, aao d̄s̄ sa ké ma gb̄é p̀́ mili sí s̄aao máme má ò.

¹⁴ Má Yelusaleũ kɛ bezia ũɛ, iɔ de láanipɔ ũ bui p̀́ liaaionɛ n̄ gb̄é p̀́ lé d̄oio. ¹⁵ Tó ma yákpalekèánɔ, mé ma á wetā n̄ p̄ɔf̄ɛo n̄ p̄okūmao, áo de láanipɔ ũɛ, p̀́ s̄s̄s̄aɔ ũ bui p̀́ liaaáziɔnɛ. A yá a to s̄ k̄éńgu, i n̄ gba laai maamaa. Ma Dii máme má ò. ¹⁶ Tó ma a kagba t̄òágu nɔana ũ, má á kɛ kélekele. Má á kùs̄ua midɛɛ, mí nɔana káfié. ¹⁷ Má nɔana kááguɛ, mí w̄aio sóikewá, í ḡo n̄esai. Gagyā n̄ gb̄ɛdeao a ḡéázi, mí tó wà siágu n̄ z̄io.† Ma Dii máme má ò.

6

Isaili bùsu gb̄èsis̄iɔ

¹ Dii yā'òmɛɛ à m̀̀: ² Gb̄ɛnaz̄in né, wɛbiibii Isaili bùsu gb̄èsis̄iɔwa, ní ānabikɛkɛ a yá musu ³ n̄ mɛ: Isaili bùsu gb̄èsis̄iɔ, à Dii Lua yāma. Dii Lua ò gb̄èsis̄iɔnɛ n̄ s̄is̄iɔ n̄ swad̄oɔ n̄ guzuleɔ, à m̀̀ áɛ m̄́wá n̄ z̄io, i á gules̄i p̀́ wa b̀̀o daaí. ⁴ Wa á sa'ok̄iɔ gboo, wi á tulaletikateak̄iɔ wíwi, mí á gb̄éɔ dɛdɛ á táaɔ aɛ. ⁵ Isailiɔ, má á gɛɔ káɛ á táaɔ aɛ, mí á wáɔ fāaa mà lia á sa'ok̄iɔzi. ⁶ W̄éɛ p̀́ á kúu a ḡo bezia ũ píiɛ. Wa gules̄i p̀́ á b̀̀o daaíɛ, wi á sa'ok̄iɔ gboo aao da wáiwai. Wa á táaɔ wíwi aao ku lɔo, wi á tulaletikateak̄iɔ gboo, wi p̀́ p̀́ á k̄èpiɔ míɔnz̄o. ⁷ Gb̄é p̀́ wà f̄ɛnda t̄òmá á guuɔ i kwé, ío d̄s̄ ké m̄́mɛmaa Dii.

⁸ N beeo má tó á gb̄é k̄ɔnaɔ ḡóɛɛ. Tó ma á fāaa buiɔ guu, á gb̄ɛɔ b̄o f̄ɛnda lézi bùsu p̀́ á kúu, ⁹ ma yāȳiamá an náaisai p̀́ t̄o an s̄ kua lɔo yá musu n̄ n̄ gb̄ásikɛwɛ p̀́ aai táaɔ gwaɔ yáo. Aao ye n̄z̄ia ḡiyāio v̄ai p̀́ aa kè yái n̄ n̄ yāb̄ɛkɛaɔ yáo, ¹⁰ aaiɔ d̄s̄ ké m̄́mɛmaa Dii. Mi lé'iana gba no, má yápi yiamáɛ.

¹¹ Ma Dii Lua ma m̀̀, ɔplaa da zɛɛu, ní gbápáɛ n̄ mɛ: Agya! Z̄i n̄ nɔanao n̄ gagyāo a Isailiɔ dɛdɛ an yāv̄ai p̀́ má ye a ḡiyāio yái. ¹² Gb̄é p̀́ aa ku z̄aɔ gaga n̄ gagyāo, gb̄é p̀́ aa ku k̄aiɔ i gaga z̄iu, mé gb̄é p̀́ aa s̄u b̀̀o gaga n̄ nɔanaoɛ. Lá má p̄okūmab̀̀b̀́mán we. ¹³ Wa n̄ gb̄ɛɔ dɛdɛ, aao káɛa n̄ n̄ táaɔ an gbagbak̄iɔ saɛ s̄is̄i les̄iɔ musu píi n̄ gb̄èsis̄i misonaɔ píi n̄ lí ȳèlɛɔ n̄ gb̄éneli l̄asis̄iɔ gb̄áuɔ píi, gu p̀́ aa tulaleti ḡinana kp̄asau n̄ táaɔnɛpiɔ, aaiɔ d̄s̄ sa ké m̄́mɛmaa Dii. ¹⁴ Má ɔb̄o t̄ómá, mí tó an bùsupi ḡo bezia ũ wáiwai za guwaiwai e Dibla, gu p̀́ aa kuu píi, aaiɔ d̄s̄ ké m̄́mɛmaa Dii.

7

Isailiɔ midɛa kà k̄ai

* 5:10 W̄ɛn 4.10 † 5:17 Zia 6.8

¹ Dii yā'òmεε à mè: ² Gbēnazīn né, yá pó ma Dii Lua má ò Isaili būsudeɔnen ke: A kua lé kà! A būsua gola síiõ píi mīde. ³ A kua lé kà! Má pókūmabɔɔwáε, mí yákpalekeáno á yákeawwa, mí yābēε pó á kè flaboé píi. ⁴ Má á wēnagwao. Má á kēo. A yákeaw flia má boé ní yābēε pó á kèo, ío dō ké mámεmaa Dii.

⁵ Ma Dii Lua ma mè yá a á le!

Yāzɔɔ a á le!

⁶ A kua lé kà! A kua lé kà!

Yápi lé sōázi, à pīlawá kò!

⁷ Yá zōléwáε,

á gbé pó á kú būsue beeuɔ.

A gɔɔ kà kái, à kà se!

Gili gēngu gbēsísɔ musu,

i ke pɔna wii aale léo.

⁸ Tia kéwa má pókūmabɔɔwá,

mí palawá ní pɔfēo.

Má yákpalekeáno á yákeawwa,

mí á yābēεkeaw flaboé.

⁹ Má á wēnagwao, má á kēo.

Má flaboé á yābēεkeawae,

ío dō ma Dii mámε ma á wetá.

¹⁰ A gɔɔpi gwa, à kà! Yá pīla!

A nɔsí yá gbāa ũ, ñ à ne'í wala ũ.

¹¹ Yāpāsí fēle vāikenaɔ gbēgo ũ.

An gbēε a bɔo! Bílapi gbēε a bɔo!

ɔdee a bɔo! An beεεdee a bɔo!

¹² A gɔɔ kà! A ní lé!

Pɔluna su pɔnakεo,

pɔyiana su óɔbo,

asa ma pɔ fē bílapiziε.

¹³ Pɔyiana a pó pó á yīa si bo e a wēni léu.

Anabikekeεa bílaεpi a léle pāo,

gbēε a bɔo a tàε yái.

¹⁴ Wà kuupè, zī sɔu mà píi,

kási gbēε a gé zīlauo,

asa ma pɔ fē bílapiziε.

¹⁵ Zī ku bíi kpe,

gagyā ní nɔanao ku wéle guu.

Gbé pó aa ku sēuɔ gaga zī guue,

gbé pó aa ku wéle guuɔ gaga

ní nɔanao ní gagyāoε.

¹⁶ An gbé pó aa bɔo

bàale ta gbēsísɔ kīi.

Aa óɔbo lán swadɔɔ felenaɔwa

baade zīa tàε yái.

¹⁷ Ampii an ɔ a gō dónziε,

an kosokūɔ i busa.

¹⁸ Aai zwānkasaɔ dɔ ní pi,

vía i ní kú.

An gεε i gō kpá ní wéi,
aai migbaa lé nípii.

¹⁹ Aa ní ánusuo kóle zeao guu,
an vuao i gōné pó gbálea ũ.

An ánusuo ní ní vuao a fō ní bō Dii pofēgōzīo.
Ɔapi a ní nōana kpáleo,
an gbεε kāo,
asa ōme ní dá duunau.

²⁰ Aa nízia sè lesí
ní nōamblebo kefenao yáí,
aa pōbēe pó má ye a gíyáioo pīò.
A yáí má tó à gōné pó gbálea ũ.

²¹ Má pópío na bui zīloone ní ɔzī
aa ní pó sélee.

Má kpá dúnia vāikenaowa,
aa ní pó naaaε, aai a gbále.

²² Má mikpelinée,
aai ma gu beεede gbále.

Kpáí weliwepio gēu, aai a gbále.

²³ A mōgalaó pí,
asa gbēdea di bùsuue,
mé yá gbāa kō wéleu.

²⁴ Má tó bui vāio mó ní uaó símá,
má tó gbāadeo ziasεa lesí mide,
wi ní sa'okīio gbále.

²⁵ Tó gili gēngu, aa aafia wεεε,
kási aa eo.

²⁶ Músi a ke músi,
bao íi a ke bao íi,
aai gbasa kpáleke ānabikekeai.
Sa'ona a fua ikoyāwa,
gbēzōo a kua ledamawa.

²⁷ Kí a búbuape,
yá a di kíanεwa,
táaaoo a lualua.
Má kené an yákeawae,
má yādaríla lá aa dà gbéawae,
aaio dō ké mámεmaa Dii.

8

Táakea Dii kpéu

¹ Zīzōo kúa wē soolode guu, a mō soolode gōo soode zī, má zōlea ma kpéu,
Yuda gbēzōoo kálea ma ae, ō Dii Lua gbāa mōa we. ² Ké ma wesè, ō ma pōe è
lán gbēnazínawa.* Zōa aapi léu zīle oiá téε. Musu oi sō, àle tεke lán mō tēa
bóiboiwa. ³ A pó bō lán owa, ō à ma kū ma mikāwa. Lua Nisína ma se, má
musu yáio, má zīle yáio, ō à gèmanoo Yelusaleū wépungu pó Lua mōmεepi guu
e Lua ua plaade bíibole pó kú gugbāntoo oi kpεεleu, gu pó táa pó a yá í Dii nōse
fεle kúu. ⁴ Ma Isailio Lua gawi è we, lá má è yāa gusalalaa wépungu'ea guuwa.†

* **8:2** Eze 1.26 † **8:4** Eze 1.28

⁵ Ɔ a òmɛɛ: Gbēnazīn né, wése gugbāntoo oi gwa. Ké ma wesè má gwà, ɔ ma táa pɔ a yá í Dii nòse fɛlɛpi è bíibɔlɛ pɔ kú sa'okíi gugbāntoo oi kpɛɛlɛ. ⁶ Ɔ a òmɛɛ: Gbēnazīn né, n yābɛɛ sa pɔ Isailiɔ lé ke la éó? Yápi a ma ya ma kúkíi à ma kpa zà. Nyɔ ea yá pɔ a bèɛ de beea maamaa e ɔ.

⁷ Ɔ à gèmanɔ ua bíibɔlɛ. Ké ma wesè, ɔ ma ɛ è bíi guu. ⁸ A òmɛɛ: Gbēnazīn né, bíipi fí. Má fí, ɔ ma bɔlɛ è we. ⁹ Ɔ a òmɛɛ: Gɛ n yābɛɛ pɔ má zau aalɛ ke la gwa. ¹⁰ Ɔ ma gɛ má gwà. Má è wà pɔtaa'onkuawao taa kè wà lia gípizi píi ní nò pɔ de tɛ ũo ní Isailiɔ táaɔ píi. ¹¹ Ɔ Isaili gbɛzɔɔ gbɛɔn bàaɔkwio sía ní aɛ, Safana né Yazania kú ní guu. Baade tésibɔ kúkúa, tulaleti súlɛ gí na buumbo, àlɛ fɛlɛ musu. ¹² Ɔ a òmɛɛ: Gbēnazīn né, ní è lá Isaili gbɛzɔɔ lé ke gusiau, baade ní a táaɔ gugolonaua? Aaí mɛ ma wé lé ní eo, ma pākpa ní būsuziɛ. ¹³ A èa òmɛɛ ɔ: Nyɔ ea yá pɔ aalɛ ke a bèɛ de beea maamaa e ɔ.

¹⁴ Ɔ à gèmanɔ a ua bíibɔlɛ pɔ kú gugbāntoo oi guu. Ma nɔɔ è kálɛ we, aalɛ Tamuzu ɔɔɔ. ¹⁵ Ɔ a òmɛɛ: Gbēnazīn né, n bee èa? Nyɔ yá pɔ a bèɛ de beea maamaa e ɔ. ¹⁶ Ɔ à gèmanɔ a kpé ua plaadeu, ɔ ma gbéɔ è baasɔ taawa, bilandaa ní sa'okíio zānguo. An kpɛ lia Dii kpéɛ, an aɛ dɔa gukpɛwa, ɔ aalɛ kúle íatɛɛ we. ¹⁷ Ɔ a òmɛɛ: Gbēnazīn né, n bee èa? Yābɛɛ pɔ Yudaɔ lé ke lapi dené yāe ũo, ɔ aa tò yāpāsí kò ní būsuu ké ma pɔkúma e fɛlɛ ɔa? N ní gwa, lá aalɛ gozɔzɔ ma léwa. ¹⁸ Tòò! Má pɔkúmabɔbɔmá. Má ní wegwaɔ. Má ní bɔo. Baa tó an wii gbāa lé gɛ ma swáú, má swásɛio.

9

Táagbagbanaɔ dedɛa Yelusaleŭ

¹ Ɔ à lezù gbáugbāu ma swáú à mè: Mó ní wéle dɔanaɔ, baade ní a gbɛdeɔ. ² Ɔ ma gbɛɔn sooloo è, aa bò Musu Bɔlɛ pɔ a lé elɛa gugbāntoo oiwa, aalɛ mó baade ní a gbéwiwibɔo. Gɔɛ kú ní guu bàabaa ula daa, lákɛbɔɔ ní taalao dɔa aà pi. Aa gè zè mɔgotɛ sa'okíi saɛ. ³ Isailiɔ Dii gawi gò malaika gàsɛadeɔla à mò aà kpé kpɛɛlɛ. Ɔ Dii lezù gbé pɔ bàabaa ula daa, lákɛbɔɔ ní taalao dɔa aà pipizi ⁴ à mè: Yelusaleŭ keelɛ, ní seelake gbé pɔ aalɛ ɔɔɔ, aalɛ wɛnake yābɛɛ pɔ wàlɛ keu píi musuɔ mi'aɛwa.* ⁵ Ɔ má mà, a ò gbé kɛnɔnɛ à mè: Aɔ tɛ aà kpɛ, aɔ wéle keelɛ, íb gbɛdeɔ ní wegwasai ní késai. ⁶ A maezɔɔ ní èwaasɔ ní wéndiaɔ ní néɔ ní nɔɔ dedɛ à ní midɛ píi, āma ásu sɔ gbé pɔ wà seelakémáɔzio. A daalɛ ma kpéu la. Ɔ aa dàalɛ gbɛzɔɔ pɔ kú Dii kpé kpɛɛlɛɔwa.

⁷ Ɔ a ònɛ: A ní gɛɔ kálɛ ma ua, í ma kpé gbālɛò. A gé! Ɔ aa sí wéleu, aalɛ gbɛdeɔ. ⁸ Gɔɔ pɔ aalɛ gbɛdeɔ, máme ma gɔ mado, ɔ ma wulɛ ma gbɛɛu gɔɔ, ma wiilè ma mè: Á'a Dii Lua! N pɔkúmabɔbɔa Yelusaleŭwa guu níyɔ Isaili kɔnaɔ dedɛ píi yá? ⁹ Ɔ a wèa: Isailiɔ ní Yudaɔ duuna zɔɔ maamaaɛ. Gbɛdeɔ di ní būsuuɛ, mé yādɔɔsai di wéle guuɛ. Aaí mɛ ma pākpa ní būsuziɛ, ma wé lé ní eo. ¹⁰ Tòò! Má ní wegwaɔ, má ní kɛo. Má ní yākeɔ wínɛ ní musuɛ. ¹¹ Ɔ ma gbé pɔ bàabaa ula daa, lákɛbɔɔ dɔa aàpi pi è, à sù ní yáò à mè: Má kè lá ní òmɛɛwaɛ.

10

Dii gawi goa a kpéa

¹ Ké ma wezù, ɔ ma pɔɛ è lán kiblekila pɔ wa kè ní safii gbɛowa* báluma pɔ kú malaika gàsɛadeɔ mia musu. ² Ɔ Dii ò gbé pɔ bàabaa ula daapie à mè: Gɛ

* **9:4** Zia 7.3, 9.4, 14.1 * **10:1** Eze 1.26, Zia 4.2

wuluu pɔ́ kú malaika gàsɪadeɔ zíeɔ guu, ní ɔkpa plapla teyɔ́ pɔ́ kú malaikapiɔ zānguɔ si n ɔ pai, ní fá wéleu.† Ɔ à gèu ma wáa. 3 Ké à gèu, malaikapiɔ sɪa Lua kpé gɛɔmidɔkɪi oi, mé súele buumboa kùle Lua kpé ua plaadewa. 4 Ɔ Dii gawi gò malaikapiɔ mia à gè aà kpé kpele. Súlepi kpépi pà mé Dii gawipi uapi pù. 5 Wà malaikapiɔ gàsɪa kía mà za ua séiau lán Lua Gbāapiide yā'oawa. 6 Ké a ò gbé pɔ́ bàabaa ula daapie aà tési wuluu ní malaikapiɔ zānguɔ, à gè zè wuluue sae. 7 Pɔ́ béespiɔ do ɔbo gè té pɔ́ kú ní zānguɔ, a si kà gbé pɔ́ bàabaa ula daapie a ɔu, ɔ à bòò. 8 Ma pɔe è lán gbēnazina ɔwa malaikapiɔ gàsɪa zíe.

9 Ké má gwà, ma wuluu è mèn síiɔ malaikapiɔ sae, an baade ní a wuluu. Wuluupiɔ lé teke, an kekeá de lán gbè beedewa. 10 Wuluupiɔ doŭ piie, mé ampíi wuluu ví mèn plapla pāpāakɔa. 11 Tó aale taa'o, aai gé ae ní kpeo, gbātēe ní gbātēeo liaasaie. Aaiɔ te wuluu pɔ́ kú kpe pɔ́ wàle géuzi. Gɔɔ pɔ́ aale taa'o, aali lé liaao. 12 Wé fífi malaikapiɔ mewa piie, an kpe ní ní ɔ ní gàsɪaɔ ní ní wuluu mèn síiɔpiɔ píi.‡ 13 Má mà wuluupiɔ lé liasāizɔ. 14 Pɔ́ béespiɔ oa síiɔsiiɔe, a séiaɔá zù pɔ́e, a plaadeɔá gbēnazina pɔ́e, a àaɔdeɔá nòomusu pɔ́e, a síiɔdeɔá kúu pɔ́e.§ 15 Ɔ malaikapiɔ fèle musu. Pɔ́ bée pɔ́ má è Kebaa saeɔne. 16 Tó malaikapiɔ lé gé, wuluu pɔ́ kú ní saepiɔ ì gé sɔe. Tó aa ní gàsɪa pòo, aale fèle tɔle, wuluupiɔ lí go ní saeɔ. 17 Tó aa zae sɔ, aaiɔ zae. Tó aa fèle, aai felerɔne, asa malaikapiɔ nisina kú ní guue.

18 Ɔ Dii gawi gò a kpé kpelea à gè zè malaika gàsɪadepiɔ mia. 19 Ké mále gwa, aa ní gàsɪaɔ pòo, ɔ aa fèle tɔlewa. Ké aale gé, wuluu lé géɔne, ɔ aa zè Dii ua bíibɔle pɔ́ kú gukpe oi musu. Isailiɔ Lua gawi kú ní mia musu. 20 Pɔ́ bée pɔ́ má è Isailiɔ Lua zíe Kebaa saeɔn ke, ɔ má dɔ́ sa ké malaika gàsɪadeɔne. 21 An baade oa ní gàsɪaɔ ví síiɔsiiɔ, mé pɔ́ pɔ́ de gbēnazina ɔwa kú ní gàsɪapiɔ zíe. 22 An oao doŭ ní pɔ́ pɔ́ má è Kebaa saeɔ pɔ́e. Ampíi ì taa'o a aedɔawae súsu.

11

Yákpalekea ní Isaili gbēzɔɔ

1 Dii Nisina ma se gèmanɔ Dii ua bíibɔle pɔ́ kú gukpe oi guu, ɔ ma gbēɔn baasɔɔ è kálea we. Kíaeɔ kú ní guu, Azuu né Yazania ní Benaia né Pelatiao. 2 Ɔ Dii òmɛ: Gbēnazin né, gbé beeɔ lé vai lekpaai, aale lé bée da má wéle beeu. 3 Aa mè kpedɔgɔɔ i ka gíao. Wéle beea dáae, ɔ aa kau nòo ũ. 4 Ayāmeto ānabikekené. Gbēnazin né, ānabikeke. 5 Ɔ Dii Nisina dèdea à mè mà o mà me: Ma Dii ma mè á Isailiɔ ì o màa, kási má á làasoo dɔ́. 6 A gbēdède dasidasi wéle beeu, a gɛɔ daadà a zeaɔu. 7 A yáí ma Dii Lua ma mè, gbé pɔ́ a ní dede kálepiɔ mé nòopi ũ, mé wéle bee mé dàapi ũ. Apiɔ sɔ, má á yá mà á bɔleue. 8 Ma Dii Lua ma mè, fēnda ále víakeè, fēndapi ɔ má mɔowá. 9 Má á yá mà á bɔleue, mí á na bui zìlɔne ní ɔzi, aai á wetā. 10 Má yákpalekeánɔ á bùsu zɔleu, wi á dede ní fēndao, ìo dɔ́ ké māmɛmaa Dii. 11 Wéle bee aɔ deé dàa ũo, mé áo ka dàapi guu nòo ũo. Má yákpalekeánɔ á bùsu zɔleue, 12 ìo dɔ́ ké māmɛmaa Dii, asa i ma ɔtondɔkɪi gwao, á ma ikoyā kúao, a bui pɔ́ liaaázio ɔlesèe.

13 Ma ānabikekeapi guu Benaia né Pelatia gá, ɔ ma wule ma gbɛɛu gɔ́o ma wii gbāa lè ma mè: A'a Dii Lua! Nyɔ Isailiɔ midɛ píi yà?

Dii a gbé pɔ́ fāaaɔ kāaa

† 10:2 Zia 8.5 ‡ 10:12 Zia 4.8 § 10:14 Eze 1.10, Zia 4.7

14 Dii yā'òmεε à mè: 15 Gbēnazīn né, n gbé pó aa de n au ũó n Isailio píi, Yelusaleũdeó ì oné: Aó ku zà n Diio màa, asa à bùsue bee kpàwá wá pó ũε. 16 A yáí tò, oné ma Dii Lua ma mè baa ké ma taínó zāzā buipáleó guu, mé ma n fāaa bùsu n bùsuo, n beeo má dené ulékíi ũ gɔɔpla bùsu pó aa tàú guu. 17 A yáí tò, oné ma Dii Lua ma mè má n káaa buio guu, má n naaa bùsu n bùsuo gu pó aa fāaaaú, mí suínó Isaili bùsuo. 18 Aa su we, aai pɔbɛε pó má zauó bɔle a guu, 19 mí sò doũ dané, mí nisina dafu dané n nɔseu. Má n sɔ pó de lán gbewa bɔ, mí sɔ pó de báasi ũ dané, 20 aaió ma ɔtondɔkíi gwa, aaió ma ikoyāó kúa, aaió zíkewà.* Aaó de ma gbéó ũ, míó de n Lua ũ. 21 Gbé pó an pɔ dɔ pɔbɛε pó má zauówa sɔ, ma Dii Lua ma mè má n yākeaó wíné n musue.

22 ɔ malaikapió n gāstáo pòo, wuluupió kú n saε, mé Isailio Lua gawi kú n mia. 23 ɔ Dii gawipi gò wélepia, à gè zè sísí pó kú wéle gukpe oi musu. 24 Wépungu pó Lua Nisina m̀dopi ea guu, à ma se tàmánó zìzɔó kíi Babiloni bùsuo. Ké wépungu pó má èpi wèea, 25 ɔ ma yá pó Dii òlɔmεε ò zìzɔone píi.

12

Taa n Isailio zìzɔó ũ seela

1 Dii yā'òmεε à mè: 2 Gbēnazīn né, n kú swágbāadeó guue. Aa wé ví, kási aali gu'eo, aa swá ví, kási aali yāmao, asa swágbāadeone.* 3 Ayāmeto gbēnazīn né, n n pɔó naaa fāane, n n taa bùsu páleu sɔuke, ní dazeu n wáa. Go n tía, ta gupáleu n wáa. Baa ké swágbāadeon n ũ, an wé a gí kéia? 4 Bɔle n pó pó n nāaapió fāane n wáa. Tó aua pila, ní bɔ wéleu n wáa lán gbé pó lé gēzeawa. 5 Bii fí n wáa, ní bɔle n n asoó we. 6 Asopi sé n wáa oosiele, ní bɔò. Ní póku n wéa, ké n̄su bùsupi eo yáí. Ma n ke yá pó a Isailio le seela ũε. 7 ɔ má kè lá Dii òmεewa. Ma bɔ n ma pɔó fāane lá mále tá bùsu páleuwa. Ké aua pila, ɔ ma bii fí n ɔo. Oosiele ɔ ma a aso sè ma bɔò n wáa.

8 Ké gu d̀, Dii yā'òmεε à mè: 9 Gbēnazīn né, Isaili swágbāadepio i n la bó n̄le ke màaio lé? 10 Oné ma Dii Lua ma mè, yá pó dɔaana pó kú Yelusaleũ n Isaili pó kú weó ken we. 11 Oné seelan n ũ, lá n kè, a n le sɛε, aai ta bùsu páleu zìzɔó ũ. 12 An kía a a aso da a gàu oosiele, i daò zéu. Wa bii fíε, i bɔò, i póku a wéa, ké asu bùsupi eo yáí. 13 Má ba kpaè, i aà kú, mí taaànó Babeli, Babiloni bùsuo, kási a wesi bùsupile ɔo.† We a gau. 14 Má gbé pó liaaaàzió fāaa gupiiue, aà dɔnledeó n aà dɔaió píi, mí a fēnda wo mà péleonzi.

15 Tó ma n fāaa buio guu, mé ma n zuzu bùsu n bùsuo, aao d̄sa ké māmεmaa Dii. 16 Zi, nana, gagyā, má tó an gbēeo bɔ apii guu, ké aa e n yābɛεkeaó dau siuné bùsu pó aa tàú guu, gbépio ió d̄s ké māmεmaa Dii.

17 Dii yā'òmεε à mè: 18 Gbēnazīn né, n n̄lepi ble n sòdeedeo, ní ípi mi n lualuaao yākāakea guu, 19 ní o bùsudeone, ma Dii Lua māmε ma yáε bee ò Yelusaleũdeone n Isaili bùsudeó píi. Aa bleble yākāakea guu, mé aa imi yādima guu, asa wa n bùsu ke yáiyai gbāamóané pó kò n guu yáie. 20 An wéleó ḡs beziaó ũε, an bùsu i ḡs da wáuu, í d̄s ké māmεmaa Dii.

21 Dii yā'òmεε à mè: 22 Gbēnazīn né, yáasi pó wí ke Isaili bùsu guue bee de kpelewa ni? Wí mε, àle gɔó gá, ānabikéyā lé gbésuo. 23 Oné ma Dii Lua ma mè má yáasipi midε. Wa yáasipi ke Isaili bùsuo ɔo. Oné ɔ, gɔó kà kái ké yá pó ānabio è a gbésuo píi. 24 Asa wa wépungu εeyā ge māsoke lenakasa Isailione ɔo.

* 11:20 Zel 31.33, Eze 36.26-28 * 12:2 Isa 6.9-10, Zel 5.21, Maa 8.18 † 12:13 2Kia 25.7

25 Ma Dii má yá'ò, mé yá pò má o a ke, a gɔɔ gága lɔ. A swágbãadeɔ, yá pò má ò á gɔɔ, má kee. Ma Dii Lua máme má ò.

26 Dii yá'òmee à mè: 27 Gbēnazīn né, ma! Isailiò lé me wépungu pò ní è yáá zia yáé, n ānabikekeea gbesuagɔɔ zà. 28 Ayāmeto oné ma Dii Lua ma mè, ma yápiò kee a gēgē lɔ, yá pò má òpi gbɛ a su. Ma Dii Lua máme má ò.

13

Yá z̄lɛa ānabi egeɔwa

1 Dii yá'òmee à mè: 2 Gbēnazīn né, ānabikeke Isaili ānabi pò aale ānabikekeɔ yá musu. O ānabi pò aai n̄zia làasoo yá'òne, aa swāɔ ma yáí. 3 Ma Dii Lua ma mè, waiyoo ānabi sɔū pò aali yāe eo, anzia yá mé lé dɔaané. 4 Isailiò, á ānabiò de lán gbēgbona pò be beziauɔwae. 5 Aai gé z̄ei gufooɔ guuo, aai bíí pò lia Isailiòzi keke, ké Isailiò e ze gbāa z̄i guu Dii p̄kūmagɔɔ. 6 An wépungu'eaá p̄ae, an màsoá eee. Aai me Dii mé ò, kási máme ma ní z̄iò, ɔ an wé lɔ dɔ ní yáí à gbesu. 7 Ké aa mè Dii mé ò, mé mi o s̄so, wépungu p̄a aa èò lò? Màso aa kèò lò?

8 Ayāmeto ma Dii Lua ma mè, lá aa yāpā ò, aa wépungu ee è, a yáí má f̄el̄n̄. Ma Dii Lua máme má ò. 9 Má ɔt̄s̄ ānabi egeɔa pò aai wépungu'e mé aai màsokɔwa. Aa ku ma gbé ledamadeɔ guuo, an tó àò ku Isailiò buib̄k̄i taalauo, mé aa e ea ta Isailiò bùsuuo, lɔ d̄s̄ ké māmema Dii Lua. 10 Aa ma gbéò s̄s̄ā, aa mè aafia ku, kási s̄s̄ aafia kuo.* Ma gbéò í bíibo, ɔ ānabip̄iò í sool̄w̄a. 11 O soolenap̄iòne, bíipi a kw̄ee. Dii a to lou bílibili ma ní gb̄eo ní z̄aa'ian gbāao. 12 Tó bíipi kw̄è s̄s̄, wa ní la wà me, soo pò aa lèwà ku máe?

13 Ayāmeto ma Dii Lua ma mè, má z̄aa'ian gbāa gbae ní p̄kūmao, ma p̄f̄e i to lou bílibili ma ní gb̄eo p̄kaalea yáí. 14 Má bíí pò aa sool̄w̄api gboo mà daāe, a egbekpale i b̄o gupua. Tó bíipi kw̄è s̄s̄, gbé pò kú w̄el̄epi guuo kaalee, lɔ d̄s̄ ké māmema Dii. 15 Má p̄kūmab̄o bíipiwa ní gbé pò sool̄w̄aɔe, mí on̄e bíipi kuo, mé a sool̄enaɔ kuo, 16 Isaili ānabi pò aa ānabikekè Yelusaleũdeɔne, aa wépungu'éné aa mè aafia ku, kási s̄s̄ aafia kuop̄iò. Ma Dii Lua máme má ò.

17 Mpi s̄s̄ gbēnazīn né, webiibii n bui n̄ɔe ānabi pò aai n̄zia làasoo yá'òwa, ní ānabikeke ní yá musu 18 n̄ me: Ma Dii Lua ma mè, waiyoo á n̄ɔe pò i eseba naminami à dada á ɔpesewa. I s̄ɔɔ z̄o baadee a gbāa léu an nis̄ina k̄uò ū. A ma gbéò nis̄inaɔ k̄úkū, ápiò í b̄o aafiaa? 19 A ma ɔ̀kp̄a ma gbéòne p̄w̄ena ɔ̀kū d̄o ge p̄e kaso yáí. I eeto ma gbé pò aai swāse eieɔne. A gbé pò i k̄u aa gao d̄de, mé a gbé pò i k̄u aa kuo t̄o.

20 Ayāmeto ma Dii Lua ma mè, má za á eseba pò i gbēnazīna k̄uò lán b̄awaɔ. Má esebapiò b̄o á ɔwa, mí nis̄ina pò a k̄uò lán b̄awapiò gbae. 21 Má á s̄ɔpiò taitai, mí a gbéò bol̄e á ɔz̄i. Aa de pò pò naa a ɔz̄i ū lɔ, lɔ d̄s̄ ké māmema Dii. 22 A gbēmaa pò má ye ní p̄o yao k̄adè á m̄afili guu. A gbēv̄aiò gbà s̄s̄, ɔ aai b̄o ní z̄é v̄aiu aa n̄zia m̄is̄io. 23 Ayāmeto á e wépungu ee ené lɔ, á e màsok̄ené lɔ. Má a gbéò b̄o á ɔz̄i, lɔ d̄s̄ ké māmema Dii.

14

Yáz̄lɛa táagbagbanaɔwa

1 Isaili gbēz̄ɔɔe m̄ò ma k̄i, aa z̄l̄e ma ae, 2 ɔ Dii yá'òmee à mè: 3 Gbēnazīn né, gbéee beɔ t̄o táa yá ní s̄s̄ bl̄e, an duuna pò lé ní fupi mé lé ní ḡale. Aa yāgb̄eaaa z̄é v̄ia? 4 Yá'oné n̄ me ma Dii Lua ma mè, tó Isailie t̄o táa a s̄s̄ bl̄e, mé aà duuna

* 13:10 Zel 6.14, 8.11

pó lé aà fupi mé lé aà gále, tó à mò yāgbēai ānabiwa, ma Dii māmē má yázāsi adewa aà táa dasileu. ⁵ Maa má Isaili pó aa gòmē zīlo ũ ní táa yáio gbēsi píi.

⁶ Ayāmeto o Isailiōne ma Dii Lua ma mē, aa nōselile aa mikē ní táa ní ní yābēkeawā. ⁷ Tó Isailie ge bōmō pó kú ní guue tò táa a sō blè, aà duuna pó lé aà fu àle aà gālepi tò à kēa, tó à mò ānabi lè aà yāgbēaaē, māmē má yázāsiwā mazīa, ⁸ mí íbelesē ní gbēpio, mí aà ke seela pó wa yāadaò ũ. Má aà bō ma gbēo guue, ío dō ké māmēmaa Dii.

⁹ Tó ānabipi tò wà kōnikēē, s̄ à azīa yā'ò, māmē ma kōnikēē. Má otōwāē, mí aà bō ma gbēo guu mà de. ¹⁰ Anabipi ní gbē pó mò yāgbēaiwāpio duuna doūē. An duuna a wí ní musu mípiiē, ¹¹ ké Isailiō su zāmēē yāwa, aai gbāle ní duuna yá musu lō yáí, aaiō de ma gbēo ũ, mío de ní Lua ũ. Ma Dii māmē má ò.

Gbēvāio bō gbēmaaō sabaio

¹² Dii yā'òmēē à mē: ¹³ Gbēnazīn né, tó būsudeō náaisaiyākè aa duunakēmēē, mé mále otōmá, mále ní kūsūa míonzō, mále imina zīmá, mé aale gaga ní ní potuoō píi, ¹⁴ baa tó gbēōn āaē beeo ku we, Nōēē ní Danieliō ní Yobuo, aa f̄ gbēē misi ní gbēmaake yáio, mé i ke anzīa mi bàasio. Ma Dii Lua māmē má ò.

¹⁵ Tó má tò wāio pā būsūpia aa būsūpi néō sēle píi, mé būsūpi gō bezia ũ, gbēē lé pāa lō wāio yáí, ¹⁶ ma Dii Lua ma mē, ní ma kuaō tó gbēōn āaōpio ku we, aa f̄ ní negōēō ge ní nenōēō misio, mé i ke anzīa mi bàasio, būsūpi i gō bezia ũ.

¹⁷ Tó má tò wà fēle būsūpiwa ní zīo, ma mē wà pāa wà gbēnazīnaō ní potuoō dēde, ¹⁸ ma Dii Lua ma mē, ní ma kuaō tó gbēōn āaōpio ku we, aa f̄ ní negōēō ge ní nenōēō misio, mé i ke anzīa mi bàasio.

¹⁹ Tó ma gagyākā būsūpiu, ma pōkūmabōbōwā, ma a gbēō ní a potuoō dēde, ²⁰ ma Dii Lua ma mē, ní ma kuaō tó Nōēē ní Danieliō ní Yobuo ku we, aa f̄ ní negōēō ge ní nenōēō misi ní gbēmaake yáio, mé i ke anzīa mi bàasio.

²¹ Ma Dii Lua ma mē, tó mále íada Yelusaleūdeōwa ní yá mēn síiōē beeo, zī ní iminaō ní wāio ní gagyāo,* mále ní dēde ní ní potuoō, a ke zài. ²² N beeo an gbē kōnaō gō, an negōēō ní ní nenōēō bō. Tó aa bō mò á kīi, mé a ní dāa ní ní yākeao è, á nōse a níni vāi pó má zī Yelusaleūwa yá musu ní ía pó má dāwāō píi. ²³ Tó a ní dāa ní ní yākeao è, á nōse a níni, asa áo dō ké yá pó má kē Yelusaleūē píi, mi ke pāo. Ma Dii Lua māmē má ò.

15

Yelusaleū leūta ní vēē yāao

¹ Dii yā'òmēē à mē: ² Gbēnazīn né, vēeli líke de líola yā? ³ Wī pōe ke ní a lío yā? Wī kálo ke ní a lío wà pó loowāē? ⁴ Wī káteu yāa ũē. Tó a vlá ní a mio tekū mé a guo té lè, wa f̄ zíkēde? ⁵ Gōō pó a léso, wà zīe kēde, belenke gōō pó à té lè à gō sín bēebēea?

⁶ Ayāmeto ma Dii Lua ma mē, lá lío guu vēeli má sē yāa ũ má káteu, maa má ke Yelusaleūdeōne. ⁷ Tó ma fēlérnō, baa ké aa bō téu, té mé a ea kúmá. Tó ma íbelesérnō, áo dō ké māmēmaa Dii. ⁸ Má tó an būsū gō bezia ũē, asa aa náaisaiyākēmēē. Ma Dii māmē má ò.

16

Yelusaleū leūta ní nō náaisaio

¹ Dii yā'òmēē à mē: ² Gbēnazīn né, Yelusaleūdeō yābēkeao káné ní zī ³ nē me, ma Dii Lua māmē ma yāē bee ò Yelusaleū musu ma mē: Kanaa būsū n bōu, we

* 14:21 Zia 6.8

wà n iu. N maeá Amole buie, n daá Iti buie.* 4 Ké wà n i, wi n bi z̄so, wi n zu'ò wà gbáb̀̀n̄eo, wi n nana rí wisio wà zwáa f̄mao. 5 Gb̄ē i n w̄enagwa à yápio k̄n̄eo. Wa n s̄osobi v̄io, ̄o wà n v̄úaa s̄eu, asa ke wà n i, wa ye n ḡiyáio.

6 Ké mále ḡē, ̄o má è r̄le buumpa au guu. Ḡoo p̄ó rí kú aupi guu, ma m̄è r̄ȳo ke p̄ó ũe! 7 Má tò n gb̄á lán líwa s̄eu, n z̄òkù n ke n̄oana ũ. N ȳó b̀̀b̀o n ká p̄ae, kási nīo be puizie.

8 Ké ma ea mále d̄onzi l̄o, ma n gwa, ̄o má è n ka ké wà ḡē n yáú, ̄o ma a dábi l̄enla ma n puizi ùl̄èd̄. Ma legb̄ēne, ma m̄è ma bàa āo kunn̄oe, ̄o n ḡo ma p̄ó ũ. Ma Dii Lua máme má ò. 9 Ma n zu'ò ma n au w̄oloma, ̄o ma n̄isid̄̄oma. 10 Ma zwáa w̄ede ȳēne, ma ayo báa kyale kp̄ane, ma bàabaa tulu d̄ine, ̄o ma siliki p̄ōlḡáu d̄ane. 11 Ma n̄ambleb̄oo f̄ma. Ma z̄á k̄akan̄e, ma ȳabaa d̄ane. 12 Ma t̄aanad̄ane n níu, ma swáli boolō d̄ane, ma kíafua gawide kp̄ane. 13 M̄aa ma z̄abl̄ema rí vuao rí ánusuo. N p̄okasāo de bàabaa rí silikio rí zwáa w̄edeo ũ, mé n p̄oblea de p̄ēti maa rí z̄óo rí n̄isio ũ. N kefenke ḡēaḡē, ̄o n z̄òkù n ḡo n̄oe k̄ia ũ. 14 N t̄òb̀̀ buio guu n kefenkepi yáí, asa n kefenke b̀̀lei n̄ambleb̄oo p̄ó má k̄en̄eo yáí. Ma Dii Lua máme má ò.

15 ̄O n n kefenke náaik̄è, n ḡo káaluá ũ t̄ó p̄ó rí b̀̀ yáí, n káaluakà rí gb̄é p̄ó lé ḡē weo, n ḡo rí p̄ó ũ. 16 N n p̄okasāo s̄è n z̄abl̄èd̄ gule sí p̄ó rí b̀̀owa, ̄o n káaluakà we. Yá bee taa maa, a kea z̄ev̄io. 17 ̄O n n vua rí ánusuo n̄ambleb̄oo p̄ó má k̄en̄epi keēo s̄è n t̄aḡ̄eo p̄ìd̄, ̄o n káaluakà r̄n̄o. 18 N n p̄okasa w̄edēo s̄è rí d̄ané, ̄o n ma n̄isi k̄amá, n ma tulaletikan̄é téa. 19 Ble p̄ó má kp̄ama n̄ ble, p̄ēti rí z̄óo rí n̄isiopi ̄o rí kp̄amá sa p̄ó a p̄ó tékūa ḡí l̄o na ũ. Yá p̄ó k̄en̄ we. Ma Dii Lua máme má ò. 20 N n neḡ̄eo rí n nen̄oe p̄ó rí iman̄oo s̄è n sa'òomá ble ũ. N káaluakaa i m̄omaoa? 21 N ma n̄eo k̄olokpa n sa p̄ó w̄i a p̄ó káteu à tékū òomá. 22 N ȳāb̄ēkēeo rí n káaluakaapīo guu pii n n̄ebleḡoo yá i d̄onguo. Ḡoo bee rí kú puizi, r̄le buumpa au guu.

23 Waiyoo! Waiyoo mpi! Ma Dii Lua ma m̄è n ȳāv̄aik̄eapīo gb̄ea pii, 24 n táakp̄eo d̀̀ n sa'ok̄ii b̀̀bo ḡāe piiu. 25 N sa'ok̄ii b̀̀bo z̄ea mīowa pii, ̄o n n kefenke òokp̄a, n n gb̄á w̄ēaa gb̄é p̄ó lé ḡē̄ne pii, n si káaluakaa. 26 N káaluakà rí n Egipi† p̄ó kú n sae ḡōe blesanāo, n ma p̄o f̄ele n sia káaluakaapīo yáí. 27 ̄O ma ōt̄oma, ma n b̄usu lào, ma n kpa n zangude Filit̄ē‡ p̄ó n d̄aa v̄ai d̄im̄áowa, aa rí p̄oēā k̄ema. 28 N ea n káaluakà rí Asilio§ l̄o, asa nili káoo. Baa n káaluakaar̄n̄o gb̄ea ni k̄ao, 29 ̄o n si káaluakaa rí Babeli b̄usu laatanāo. N beeo ni k̄ao.

30 Ma Dii Lua ma m̄è: N òokp̄aa ḡēaḡē. Lá n yápio k̄è, n ḡo káaluá wisaide ũ. 31 N beeo ké n táakp̄eo d̀̀d̄o z̄ea mīowa pii, mé n sa'ok̄ii b̀̀bo ḡāēo pii, rí de lán káaluawao, asa n sakà ̄auē. 32 N̄oe gb̄āsik̄ena, nīo ḡo p̄ālēo si n z̄á gb̄eue. 33 W̄i p̄ó kp̄á káaluawae, kási mpi míme ni p̄ó kp̄á n ḡop̄ōewa, ni gb̄agusaedan̄é, ké aa b̄o gupiiu aa m̄o káaluakann̄o yáí. 34 N káaluakaa adoa rí n̄oe p̄ālēo. Gb̄ēe lí luanzio. M̄me ni fiaboné, w̄ili fiabon̄eo. N yá adoaē.

35 Ayāmeto káaluá, ma yāma! 36 Ma Dii Lua ma m̄è, n n ̄oa d̄è, n n̄zia kp̄a n ḡop̄ōewa rí káaluakaa guu, rí t̄aa p̄ó má ye rí ḡiyáiōo k̄ūa, mé n n̄eo au kp̄amá. 37 Ayāmeto mále n ḡop̄ōe p̄ó rí yá k̄angupiōo k̄āaa, ḡo p̄ó rí yer̄ziōo rí ḡo p̄ó rí yer̄ziōo pii. Má t̄o aa b̄o gupiiu, aai m̄o lélema, mí t̄o aa n puizi e r̄pii. 38 Má n̄oe p̄ó aai gb̄āsike mé aai gb̄ēdēo t̄aae win̄e n musue, mí gb̄ēdēo p̄of̄ē b̄ob̄oma, asa mili sí s̄aao. 39 Má n nané rí ōziē, aai n táakp̄eo kwé, aai n sa'ok̄iīo ḡboo, aai n p̄okasāo woloma, aai n n̄ambleb̄oo sima, aai n to puizi. 40 Aa dasi k̄āanzi,

* 16:3 Daa 10.15-16 † 16:26 Isa 30.2 ‡ 16:27 2Lad 28.18 § 16:28 2Kia 16.7-8

aai n pápa ní gbεo, aai n zōzō ní fēndao. ⁴¹ Aa tēsō n kpéowa, aai n wētā nεε dasiō wáa. Má n káaluakaa midε. Nyō e fiabo n gōpōseone bo. ⁴² Ma pōfē i kpále, asa mili sí sàa yá bee taa musuo. Ma nòse i gbasa níni, ma pō a panzi bo.

⁴³ Lá n negōo yá i dōnguo, ò n ma pō fēlemεε ní yápio píi, má n yákea wine n musue. Ma Dii Lua máme má ò. Ni gbāsíkεa káfí n yābēεkeao guu píio lé? ⁴⁴ Yáasikenao yáasikε n yá musu aa mε, pō pō bō sáda wéwa mé i bo a né wéwa. ⁴⁵ N n da pō ye a zá ní a néo giyáio òlesè. Dàa dou ò ní vī ní n vīi ní n dāuna pō aa ye ní záo ní ní néo giyáio. N daá Iti buie mé n maeá Amole buie. ⁴⁶ N vīi Samali ku gugbāntoo oi ní a néo, mé n dāuna Sōdōū ku gεomidōkii oi ní a néo. ⁴⁷ I ke n ní òlesè n ní yābēεkeao kè yōo no, n òkpaa deñla n yákeao guu píie. ⁴⁸ Ma Dii Lua ma mē ní ma kuaō n dāuna Sōdōū ní aà néo i yá pō mpi ní n néo kè keo.

⁴⁹ Vāi pō n dāuna Sōdōū kèn ke: Aapi ní a néo wala vī, asa aa káa mé aa kálea dōdōa yákelesai, kási aai dō taasideo ní wēnadeoleo. ⁵⁰ Ō aa nízia sè lesí aa yá pō má ye a giyáio kè, ò ma ní suumpà lá ní èwa. ⁵¹ Samali duuna i ka n duuna kōkpaalewao. N yābēεkè dasi de n vīi ní n dāunaola, ò an yá kēmεε sàō yābēε pō ní kè píi yáí. ⁵² Nyōo be ní n tó íioε, asa n duuna pō bēε de ní póa mé tò an pō sàōmεε. Aa sàōma. Wí a n kūε, níyōo be ní n tó íioε, asa ní tò n vīi ní n dāunao yá kēma sàōε.

⁵³ Má su ní Sōdōūo a pá ziu ní a néo ní Samalio bo ní a néo ní mpio bo, ⁵⁴ ké n gεε e gō kpa n wéi, wí i n kú yá pō ní kèō yáí, an nòse i níni sa. ⁵⁵ N dāuna Sōdōū a su a pá ziu ní a néo, mé n vīi Samali a su a pá ziu ní a néo, mé mpi níyō su n pá ziu ní n néo. ⁵⁶⁻⁵⁷ E n vāikea àō gé bōi gupuau n wala gōo, ní ye wà n dāuna Sōdōū tó ma ní léuo. Edoū wéleo ní ní saedeo lé n láanikε sa sō, mé Filitē wéleo ní ní saedeo lé sakangu bo. ⁵⁸ N gbāsíkεa ní n yābēεkeao a wi n musue. Ma Dii máme má ò.

⁵⁹ Ma Dii Lua ma mē má kene lá à kōsinnōwae, asa n sakà lé pō má gbēneue, n ma bàakuanno yá gbòo. ⁶⁰ N beeo ma bàakuanno n negōo yá a sāmago, ma bàa a ea àō kunno sae e gōopii. ⁶¹ Má n vīio ní n dāunao kpama n néo ū, baa ké mi a legbēneo. Tó n ní sí, n yákeao dōngu, i kene wí ū. ⁶² Ma bàa aō kunno, níō dō ké māmεmaa Dii. ⁶³ Tó ma duuna pō ní kè yāa kēma píi, duunapi yá a dōngu, i kene wí ū, n lé io kpaaūa n tó íi yáí. Ma Dii Lua máme má ò.

17

Kúu mèn plao ní vēelio

¹ Dii yá'òmεε à mē: ² Gbēnazin né, yāleεū Isailione, ní yáasikené ³ n mε, ma Dii Lua ma mē, kúu zōe ku, aà gāsía gbāa mé a ká gbāa, mé aà sula wēsā pàε. A mō Libā būsuu à sede lí misona kù, ⁴ ò a zò tàò laatanao būsuu, à gè pè tagenapio wéleu. ⁵ A būsupi vēε bui sè bo, a pè swada sae bua lán swagbala líwa. ⁶ Vēεpi lí kè lí ū, à òtā yeεenno, ò a gōnao yēεle kúupi kíi oi, mé a zínao tà aà zíε. Maa à gōnao kēkē, a lá sisi à gō vēeli ū.

⁷ Kúu zōo pāle ku we, aà gāsía gbāa mé aà sula tiisi. Ō vēelipi zínao tà aà kíi oi za kaa pō a pèu, àle aà í nide, ò a gōnao tà aà kíi. ⁸ A mō lè a pεa tōle maau swada saεε, ké à òta, i ne'i vēeli gawide ū.

⁹ Oné ma Dii Lua ma mē, a ke maan wee? Vēelipi a gé aεε? Kúupi a gí a né woloio. A lípi bile à gao lé? A la bōbo giigaga píie. I ke gōsagbāake ge dasike wà keè wà bileo. ¹⁰ Tó wà èa pè, a li bo? Tó gukpe íana kàka sùwà, a giigagao lé? A giigaga kaa pō à bōleupie.

11 Ǿ Dii yā'òmεε à mè: 12 Bui swáyāmansaidepiɔ la, aa yápi midɔoa? Oné Babeli kía mé gè Yelusaleũ, à a kía kù ní aà iwao à tàrno Babeli. 13 Ǿ à kíabuie dīle, à ledoukèaano, a tò à legbèe a yá musu. A būsupi dɔaanao sèle tárno lo,* 14 ké būsupi e gō kpee felesai yái. Ledou pó kíabui kèaano pi mé tò a ku. 15 Ǿ kíabuipi bò aà kpe, à zinao zì Egipi sɔo ní zīgɔo welei dasi. Kípi a gé aεε? Yápikena a boe? A ledoupi gboo, i bɔa?

16 Ma Dii Lua ma mè, ní ma kuaa a ga kía pó à aà kpà kpalaupi mεεwia Babelie, ké à sakà lé pó a gbèèu à ledou pó a kèaano gbòo yái. 17 Tó wà būsú kàlekale wéle bíi sae, mé wà gbà lesiɔ da liai, ké wà e gbéɔ dede dasi yái, Falaɔo ní a zīgɔ gbāao ní a gbé bílao fɔ dɔaale zipi guuo. 18 Asa kíabuipi sakà lé pó a gbèue, à ledoupi gbòo. Lá aa ɔdà kɔ ɔu ledoupi musu, ɔ à yápi kè píi, a bɔo.

19 Ayāmeto ma Dii Lua ma mè, lá lé pó a gbè ní ma tóo ɔ à sakau, mé ledou pó a kè ní ma tóo ɔ a gbòo, ní ma kuaa má tó a yá wí aà musue. 20 Má ba kpaè, i aà kú, mí taaano Babeli. We má yákpalekɔuaano náaisaiyā pó a kè mεε yái. 21 Wi aà zīgɔ pó lé bàaleaano dede ní fēndao, mé wa ní gbé pó bòo fáaa gupiiue, ío dɔ ké ma Dii máme má ò.

22 Ma Dii Lua ma mè,
má sede lí lesi misona zɔ ge pé.
Má a misona gōn bɔbɔ zɔ,
mí ge pe gbèsiɔ zɔ lesi musu.

23 Má pé Isaili gbèsiɔ lesi musue,
i gōnapa, i ne'i sede lí gawide ũ,
bā bui píi i mo ue e a láu,
aai pεpe a gōnaowa.†

24 Sèa lí píi i dɔ ké ma Dii
mi to lí lesi enkū,
mé mi to lí εena lesi kú.
Mi to lí isi giigaga,
mé mi to lí gii bɔbɔ.
Ma Dii máme má ò mé má keε.

18

Gbé pó duunakè mé a ga

1 Dii yā'òmεε à mè: 2 Bóyāi á Isailio ì yáasie bee ke á būsú yá musui? I mε:

Maeo vēebe kuma blè,
ɔ néo swaa fénkpà.*

3 Ma Dii Lua ma mè, ní ma kuaa á yáasi bee ke á būsú lo. 4 Gwa, gbépiiá ma póε. Maeo ní néo píi, yá douε. Gbé pó duunakè mé a ga. 5 Gbēmaa pó lé yāmaake a zéwa yá gwa.

6 Ili gé pɔblei táao kùεo,
ìli wémale Isailio diipiozio.
Ili a gbédee no weleεo,
ìli wúle ní nɔεo gɔo pó a okūao.

7 Ili gbāamo gbēεεo,
ì gbé pó a fía sea tòoma sɔaaεε.
Ili pó sí máo,
ì nandena gba ble,

* 17:13 2Kia 24.15-20 † 17:23 Mat 13.32 * 18:2 Zel 31.29

Ì pọ na gbé pọ kú búuzi.

⁸ Ìli ɔa sɛané à a igbao,

Ìli ài zɔ wɛɛɛo,

Ì azia bo yāvāiu,

Ì yágṣṣṣné a zéwa.

⁹ Ì ma ɔtondɔkii gwa,

Ì ma ikoyāo kūa,

Ì zikewà ní náaio.

Ma Dii Lua ma mè,

gbé bee mé maa, aɔ kue.†

¹⁰ Tó gběmaapi né vāi i sɔ be? I gbēde, ge i yápiɔ ke a gbédeee. ¹¹ Baa ké aàpi i a kee keo,

népi i poble táa kùe,

Ì a gbédeee nɔ wɛɛɛ,

¹² Ì gbāamɔ taasideɔne ní wēnadeo,

Ì pọ símá,

Ìli tòoma pọ á kūa sɔaanéo,

Ì wémale táaɔzi, Ì yābēeke,

¹³ Ì ɔa sɛané à a igba,

Ì ài zɔ wɛɛɛ.

Gbé bee taa aɔ kua? Aawo, aɔ kuo. A ga yābēe pọ a kè pii yáie. Aà tàae a wi aàzia musue.

¹⁴ Tó né vāipi ne'í, ɔ aà né duuna pọ a mae lé keo è, mé i a kee keo sɔ be?

¹⁵ Ìli poble táa kùe,

Ìli wémale Isailiɔ diipiozio,

Ìli a gbédeee nɔ wɛɛɛo,

¹⁶ Ìli gbāamɔ gbēeeo,

Ìli tòoma gbeao,

Ìli pọ símáo,

Ì nɔandena gba ble,

Ì pọ na gbé pọ kú búuzi,

¹⁷ Ì azia bo yāvāiu,

Ìli ɔa sɛané à a igbao,

Ìli ài zɔ wɛɛɛo,

Ì ma ikoyāo kūa,

Ì ma ɔtondɔkii gwa.

A ga a mae duuna yáio, aɔ kue. ¹⁸ Aà mae a ga azia duuna yáie, asa à gbéɔ bóo'í mī, à a gbédo pọ síwà, à yá pọ maa kè a gbéɔ guue.

¹⁹ ɔ i me: Bóyāi maepi tàae lí wí a né musuo ni? Lá népi yāmaakè a zéwa, à ma ɔtondɔkii gwà ní laaio, aɔ kue. ²⁰ Gbé pọ duunakè mé a ga. Mae tàae a wi a né musuo, né tàae a wi a mae musuo.‡ Gbēmaa maakeaá aàzia yáie, mé gbēvāi vāikeaá aàzia yáie.

²¹ Tó gbēvāi mikè a duunaɔwa sɔ, mé à ma ɔtondɔkii gwà, àle yāmaake a zéwa, a gao, aɔ kue. ²² Wa aà tàae pọ a kèpiɔ kee dao, aɔ ku yāmaa pọ á kèpi yáie. ²³ Ma Dii Lua ma mè, vāikena gaa i kamagu nee? Tó à mikè a yākeɔwa, aɔ kue, bee mé i kamagu.

²⁴ Tó gbēmaa mikè a maakeawa, àle duunake, àle yābēe pọ gbēvāi Ì keo ke, aɔ kue? Wa yāmaa pọ a kèpiɔ kee dao. A ga a náaisaie ní duuna pọ a kèo yáie.

† 18:9 Lev 18.5 ‡ 18:20 Iko 24.16

²⁵ A Isailio i me ma yakea dɔvɔ. A swakpa sa. Ma yakea dɔvɔ lo? Ge a yakea me dɔvɔ kai! ²⁶ To gbɛmaa mikɛ a maakeawa, ale duunake, a yai a gai. A ga duuna po a kɛpi yai. ²⁷ To gbɛvai mikɛ a vaikɛawa, ale yamaake a zɛwa so, a azia misie. ²⁸ To a taɛ po a kɛɔ e me a mikɛwa pii, a gao, a kuɛ. ²⁹ A Isailio so i me ma yakea dɔvɔ. A Isailio, ma yakea dɔvɔ lo? Ge a yakea me dɔvɔ kai!

³⁰ A yai ma yakpaleke ni a Isailio, baade a yakeawa. Ma Dii Lua mame ma o. A nɛselile a mikɛ a taɛɔwa pii, ke a duuna su a asookɛo yai. ³¹ Isailio, a so a taɛɔzi pii, i a so ni a nisinao keke dafu. Boyai ale azia kpa gai? ³² Ma Dii Lua ma me, gbɛe gaa li kamaguo. A nɛselile, i e a ku.

19

Wɛnalɛsia Isaili kiaoɛ

¹ Wɛnale si Isaili kiao yai musu ² ni me:

A daa nɔmusu daɛ fa!

A wule nɔmusu saɔ zanguo,

a a neɔ gwɔ nɔmusu ewaasoɔ guu.

³ A a ne do gwɔ,

so a ke nɔmusu sa bɔbɔ u.

A potaitaia daɔa,

so a go gbɛnazinsona u.

⁴ Ke buio aɔ bao ma,

aa eyo, so a zu epiu.

Aa bakae a niu,

aa taano Egipi busuu.*

⁵ Ke nɔmusu dapi e tamaa a ne,

yai po aɔ we do me mide we,

so a ea a a ne do dile bo,

a ke nɔmusu sa bɔbɔ u.

⁶ A bebe ni nɔmusu saɔ

nɔmusu sa bɔbɔ u.

A potaitaia daɔa,

so a go gbɛnazinsona u.

⁷ A ni kibɛo wiwi, a ni weleo daai.

So ke busupideɔgu

nɔmusupi punaama yai.

⁸ O buio bo busu po liaio guu,

aa mo leleiwa.

Aa baikpaɛ,

so a zu e po aa yo guu.

⁹ Wa bakae a niu,

wa waa ta wa aɔ dau,

so wa taano Babeli kiae.†

We wa aɔ dau kpeu,

ke wasu aɔ punaa ma

Isaili busu gbɛsisio soɔ bo yai.

¹⁰ A da de lan vɛeliwa a kaau.

Wa aɔ pe swa saɛ,

so a gona keke,

so swa saepi to a ne'i.

* 19:4 2Kia 23.33-34 † 19:9 2Kia 24.15

11 A gōnapio gbāa kà
wà kía gopana keò.
Lípi lesí, à gbà zò luawa,
a gbāa ní a gōn dasipio tò wíli kuawào.
12 Ǿ wa bíle ní pofèò wa nè.
Gukpe íana tò à giigàga,
ō a néò wòlo.
A gōn gbāapio giigàga,
ō té kùwà.
13 Tiasa a pèa gbáauε
tòle gii isaideu.
14 A gōn do tesè à kù a néowa.
A gōna pò a gbāa kà wà kí gopana keò kuwà lo.
Wēna yáε, wàli sí le ũ.

20

Isailio swáyamansaide-ne

1 Taa ní Isailio zìzò ũ wè soplade guu, a mo sode gòò kwide zí, an gbèzòòòò mò yāgbèai Diiwa. Aa zòle ma aε, 2 Ǿ Dii yā'òmεε à mè: 3 Gbēnazin né, yā'o Isaili gbèzòòòòòòòò n̄ mε, ma Dii Lua ma mè, aa mò yāgbèaia yà? N ma kuao má we aa yāε gbèaao.

4 Nyō yákpalekérin̄o lé? Gbēnazin né, níyō yákpalekérin̄o lé? N ní deziò yābèkεaò oné 5 n̄ mε, ma Dii Lua ma mè, gòò pò ma Isailio sè, ma legbè Yakòbu buipionε, má tò aa ma d̄o Egipi. Ma legbèné ma mè Dii an Luan ma ũ. 6 Gòò bee ma legbèné ma mè má ní bóle Egipi, mí gérin̄o bùsu pò má sènέ, * zó ní v̄io diu, a maa de bùsuola pii guu. 7 Má òné an baade òkpa pòbèε pò an wé blèz̄i, aasu nízia gbále Egipi táaò yá musuo. Mámε máa Dii an Lua ũ.

8 Ǿ aa b̄ò ma kpe, aai we swāsè ma yáio. Aai òkpa pòbèε pò ní wé blèz̄io, aai Egipi táaò to weo. Ǿ ma zèò mà pòkūmabòbómá, mí palamá ní pofèò Egipi we. 9 Kási mi keo ma tó yái. Má ye mà a tó òòkpa bui pò aa kú ní guuonεo, asa má tò Isailio ma d̄o ní wáa, ké mà ní bóle Egipie. 10 Ǿ ma ní bóle Egipi, ma gérin̄o guwaiwaiu. 11 Ma a ikoyāò kpámá, ma a yādileaò dànέ, asa gbé pò kūa a wēni e a guuε.† 12 Ma kámabogòò yādánέ lo seela ũ wá zānguo, ké aa e d̄o ké ma Dii ma ní sé ma gbéò ũε.‡

13 Ǿ Isailio b̄ò ma kpe guwaiwaiu, aa ma ikoyāò kūao. Aa ḡi ma yādilea pò tó gbé kūa, a wēni e a guuoz̄i. Aa tò kámabogòò pò má d̄ile gbālè míomio, Ǿ ma zèò mà a pòkūmabòbómá guwaiwaiu, mí ní t̄òb̄z̄ò. 14 Ama mi keo ma tó yái. Má ye mà a tó òòkpa bui pò ma b̄o ní Isailio ní wáaonεo. 15 Ma òlèné guwaiwaiu lo ma mè má gérin̄o bùsu pò ma a legbèné ma mè má kpámá guuo. V̄i ní zóo di bùsupiue, a maa de bùsu píia.§ 16 Aa ḡi ma yādileaòie, aa ma ikoyāò kūao, mé aa tò kámabogòò pò má d̄ilenέò gbālè, ké an s̄o kú ní táaowa yái. 17 N beeo ma ní wēnagwà, mi ní kaale guwaiwaiu mà ní bui midεo. 18 Má ò ní néonε guwaiwaiu aasu ní maeò òlesεo, aasu ní yākea keo, aasu gbále ní táaò yá musuo. 19 Mámε má Dii ní Lua ũ, aalio ma ikoyāò kūa, aali swáεε ma yādileaòie aao zíkεwà. 20 Aali kámabogòòòò dile ma pò ũ seela ũ wá zānguo, aao d̄o ké Dii ní Luan ma ũ.

* 20:6 B̄oa 6.2-8 † 20:11 Lev 18.5 ‡ 20:12 B̄oa 31.13-17 § 20:15 Nao 14.26-30

21 Ǿ an népio b̀ò ma kpe, aa ma ikoyā̀o kūao, aai swáse ma yādilea p̀ó t̀ó gbé k̀ua i wēni e a guuɔzi aa zikèwàò, mé aa tò kámabogɔɔ gbālè, ǿ ma zèò mà p̀okūmabɔɔmá, mí palamá ní p̀ofèò guwaiwaiu, 22 ǿ ma ɔ̀sàaa, mí keo ma t̀ó yáí. Má ye ma t̀ó Ǿ̀okpa bui p̀ó ma ní bóle Egipi ní wáaɔneo. 23 Ma ea ɔ̀lèlené guwaiwaiu we ɔ̀, ma m̀è má ní fáaa buio guue, mí ní fándaiada bùsu ní bùsuo,* 24 asa aai ma yādileaɔ mao, aa g̀í ma ikoyā̀oie, aa tò kámabogɔɔ gbālè, mé an maeɔ táaɔ ní wé blè. 25 Ǿ ma ní kpá yābēkeaaɔla ní yādilea p̀ó ẁíli wēni e a guuoɔ. 26 Má tò aa g̀ò gbālea an sa'oa yá musu. Aa sa p̀ó ẁí a p̀ó káteu à tékū ò ní ní né s̀éiaɔ, ké v̄ia e ní kú, aai d̄ɔ ké mámema Dii.

27 Ayāmeto gbēnazin né, yā'o Isailiɔne n̄ me ma Dii Lua ma m̀è an deziɔ d̀óemanɔ yáe bee musu ɔ̀, aa náaisaiyākèmeɛ. 28 Ké ma m̀óh̄nɔ bùsu p̀ó ma a legbèné guu, ké aa s̀is̄i les̄ie ge lí yèlèe è, aa sa'ò we. Aa ma p̀o fèlemɛɛ ní gba p̀ó aa dà weo ní p̀ó tékūa g̀í na p̀ó aa k̀èò ní v̄eɛ p̀ó aa èlewàò. 29 Ǿ ma ní lá ma m̀è guleſi p̀ó aale géu weo dea ni? Ǿ ẁí me gupioɔne guleſiɔ e ní a gbāo.

Yákpalekea ní Isailiɔ

30 Ayāmeto o Isailiɔne ma Dii Lua ma m̀è: A á deziɔ zé se à gbāle táaɔ yá musu à g̀ò gbālea yà? 31 Tó a m̀o sa'oimá mé a sa p̀ó ẁí a p̀ó káteu à tékū ò ní á néo, áo gbālea á táaɔ yá musu e ní a tiaoe. Lá màaɛ Isailiɔ, má we à yāgbɛaaɔ. Ma Dii Lua ma m̀è, ní ma kuaɔ má we à yāgbɛaaɔ.

32 Yá p̀ó kú á ǹòseu a zekɛo. I me áo zɔble líɔne ní gbɛo lán buioɔwae, lán d̀únia gbéɔwa. 33 Ma Dii Lua ma m̀è, ní ma kuaɔ má a g̀aſi poo, mí gbāamóé ní p̀okūmabɔɔawáo. 34 Má a g̀aſi poo mà á káaa bui p̀ó a fáaa ní guuo guue, mí á bóle bùsu ní bùsuo ní ma g̀aſa gbāao ní p̀okūmabɔɔawáo. 35 Má t̀ó à gé buio bùsuu gbáau, wá wé i ke s̄iɔ we, mí yákpalekeánɔ. 36 Lá ma yákpalekè ní á deziɔ Egipi guwaiwaiu, màa má yákpalekeánɔ. Ma Dii Lua máme má ò. 37 Mí t̀ó à ḡɛ ma kaau, mí t̀ó à ze ní ma bàakuaánɔ yáo. 38 Má gbé p̀ó aa tàaekèmeɛ aa b̀ò ma kpeɔ b̀o á guue. Baa ké ma ní bóle bùsu p̀ó aa ku a guu, aa ḡɛ Isaili bùsuo, ɔ̀ d̄ɔ ké mámema Dii.

39 A Isailiɔ, ma Dii Lua ma m̀è, lá á baade ye zɔble a táaɔne, à gé! Gbezā á ma yāma! A ma t̀ó p̀ó a kua adoa Ǿ̀okpameɛ ní á táaɔ ní á sa'oamáo ɔ̀o. 40 Asa ma Dii Lua ma m̀è, Isailiɔ píi aa zɔblemɛɛ ma gbèsis̄i p̀ó a kua adoa musue, Isaili bùsu gbèsis̄i les̄ipi. We má ní síu. Wek̄ii má sa'oa gbɛawá ní á buapó káauɔ ní gba p̀ó á m̀oomɛɔ. 41 Tó ma á káaa buio guu, mé ma á bóle bùsu ní bùsu p̀ó a fáaaɔ guu, má á sí sa p̀ó a p̀ó tékūa g̀í na ū, mí t̀obɔ á musu buio wáa. 42 Tó ma suánɔ Isaili bùsu p̀ó ma a legbè á deziɔne guu, á d̄ɔ sa ké mámema Dii. 43 Wek̄ii á yákeɔ ní á dàa p̀ó tò a g̀ò gbālea i d̀oágu, ǿ á gbasa àò ye áz̄ia ḡiyáio v̄ai p̀ó á k̀èò yáí. 44 Tó ma yákkèé ma t̀obɔa yáí, i ke á yāvāikɛa ge á yá koleaɔ léu no, á Isailiɔ í d̄ɔ sa ké mámema Dii. Ma Dii Lua máme má ò.

21

Geomidok̄li oi té

1 Dii yā'òmeɛ à m̀è: 2 Gbēnazin né, webiibii geomidok̄liwa n̄ yā'o'òè. Anabikɛke Negeve bùsu líkpepi yá musu, 3 ní oè aà ma yāma. Ma Dii Lua ma m̀è má tes̄wàe. Tépi a kú a lí ísiɔ ní a lí giioɔwa píi. Wa e a tépi deo. Tépi a to gbépii oa siakū za geomidok̄li oi e gugbāntoo oi. 4 Gbépii ɔ̀ d̄ɔ ma Dii máme ma tépi s̀òwà, wa f̄ɔ deo.

* 20:23 Lev 26.33

⁵ Ǿ ma m̀̀: A'a Dii Lua! Wàle o ma yá musu wà m̀̀, yáasikena nolo?

Dii f̀̀nda

⁶ Dii yá'òmeε à m̀̀: ⁷ Gbēnazin né, wēbiibii Yelusaleū oi ñ yá'o'o sa'okl̄̀ne. Anabikeke Isaili b̀̀su yá musu, ⁸ ní oè ma Dii ma m̀̀, má f̀̀le ní b̀̀supide. Má a f̀̀nda wo a kpéu, mí a gbēmaao ní a gbēv̄̀aiò d̀̀deò píi. ⁹ Lá mále a gbēmaao ní a gbēv̄̀aiò d̀̀deò píi, má a f̀̀nda wo mà gbépii léò za geomidok̄̀i oi e gugbāntoo oi. ¹⁰ Gbépii iò d̄̀ ké ma Dii ma a f̀̀nda wò a kpéu, má solbu l̀̀o.

¹¹ Gbēnazin né, aauke! Aauke ní wáa ní èl'eleboao ní p̄̀siao. ¹² Tó wà n la, b̀̀yái níle aaukeii, ní oné bao p̄̀ wa ma tia yáie. S̄̀ a kē gbépiigu, an ɔ̄ i ḡ̀ d̀̀l̀l̀, an ká i ga, an gbá iò lua. Yá lé pila, mé a keε. Ma Dii Lua máme má ò.

¹³ Dii yá'òmeε à m̀̀: ¹⁴ Gbēnazin né, ānabikeke ñ me ma Dii ma m̀̀:

F̀̀ndaε! F̀̀ndaε!

A lena, mé àle teke g̀̀n̄̀eg̀̀ne!

¹⁵ Wà a lekè gbēd̄̀deεa yáie,
wa k̀̀ke ké àò teke lán loupileawaε.

Wa p̄̀nake ní ma né gopanao yà?
F̀̀nda bàa kú ní go bee taaεo.

¹⁶ W̄̀i f̀̀nda keke wàò k̄̀uaε,
w̄̀i a leke, w̄̀i keke,
wà na gbēdenaε a ɔ̄ziε.

¹⁷ W̄̀ii lé gbēnazin né,
ní waiyookené,

asa wa f̀̀le ma gbéowa
ní f̀̀ndapioε,
wa f̀̀le ní Isaili k̄̀iaò píie.
Wa ní d̀̀deε ní f̀̀ndaoε
ní ma gbéò l̀̀o.

A yáí tò ñ nzia gbēgbē.

¹⁸ Wa ní gbāa le gwa fá!
Tó gopana p̄̀ f̀̀nda bàa kuo su ku l̀̀o s̄̀ be?

Ma Dii Lua máme má ò.

¹⁹ Gbēnazin né, ānabikeke, ní ɔ̄taale.
To mà lélemá ní f̀̀ndao g̀̀n̄̀ pla ge àā.

F̀̀nda p̄̀ a gbēd̄̀deε dasidasie,
wa koez̄̀n̄̀zi ní z̄̀pio,

²⁰ s̄̀ i k̀̀nḡ̀u, gbé daside i fu.

Má tó gbēd̄̀deεf̀̀ndapi àò ku
an w̄̀le b̄̀leε guu píie.
Kúku, àle teke lán loupileawa,
gbēd̄̀deεa yáí wa k̄̀uai.

²¹ F̀̀nda, le ɔ̄plaa oi, gé zεei.

Gu p̄̀ n lé yèleu píi lé!

²² Mapi s̄̀ má ɔ̄taale, ma p̄̀ i wee.

Ma Dii máme má ò.

Babeli k̄̀ia léleε Yelusaleūwa seela

²³ Dii yá'òmeε à m̀̀: ²⁴ Gbēnazin né, iada lán zéwa m̀̀n pla, Babeli k̄̀ia i sé ní a f̀̀ndao. Zépio b̄̀ b̀̀su doū m̄̀pii. Seela péle zépio daalek̄̀i, i w̄̀le p̄̀ zépi lé géu ɔ̄l̀né. ²⁵ Ado iada, f̀̀nda i se ge léle Am̄̀niò m̄̀εwia Labawa. Ado iada, i se ge léle Yudaowa ní ní w̄̀le bíide Yelusaleūo. ²⁶ Babeli k̄̀ia a ze zékpaau, gu p̄̀

zé mèn plapio kèukōwa, i māsokε we. A yāla ní kaɔ, i yāgbεa tǎaɔwa, i pɔɔ pɔa gwagwa. ²⁷ Lí a Yelusaleũ sé, i gé bíigboobɔɔ péle a bɔleɔu, i bùsu kǎaai, i gbà lesiɔ da, i gbēdeɔyā dile, i zīgāale. ²⁸ Yelusaleũdeɔ aɔ e lí pɔ a sèpiá eεε lé pɔ a gbèné yái. Ama a to aa ní tàae dɔ, i ní kúkū. ²⁹ Ayāmeto ma Dii Lua ma mē, lá á tò wà á vāikea dɔ, á tàaeɔ bò gupuaú mé á duuna pisi á yākeɔwa, lá á tò wa dò màa, wa ɔpelewáe sa.

³⁰ Mpi sɔ Isailio kía vāi beεsaide, n gɔɔ pà, ía pɔ wàle dama kà a wáwa sa. ³¹ Ma Dii Lua ma mē wa aà tulu go, wi aà kíafua go. Yá a lile, wa gbé pɔ ì azia busa káfi, wi gbé pɔ ì azia káfi busa. ³² Bezia! Bezia! Má tó à gɔ bezia ũε. A εa su a gbεuo e gbé pɔ à a vía zé ví mɔ, * mí kpawà.

³³ Gbēnazin né, ānabikeke n me, ma Dii Lua máme ma yáε bee ò Amɔnio musu an yāzɔzɔa Isailioεe yái.

Fēndaε! Fēndaε!

Wa wò gbēdeɔyā yáie,

àε teke à láa gbéɔneε,

àε pipi lán loupileawa.

³⁴ Wépungu gii wàle e ní yá musu, wàle māsɔ pǎ kené. Fēndapi sɔu mà à gbēvāipio mi zɔzɔ. An gɔɔ pà, ía pɔ wàle damá kà a wáwa sa. ³⁵ Aa ní fēnda solɔ a kpéu sa, mí yákpalekeɔnɔ gu pɔ wà ní íu, bùsu pɔ aa bɔu. ³⁶ Má pɔkūmabɔɔmá ní téo, mí pɔɔ ma níu, mí ní na gbé pǎsiɔne ní ɔzi, gbépio pɔkaalea dɔ. ³⁷ Aaɔ de yàa ũ téε, wa ní au fándaiada ní bùsuu. An yá a dɔ gbēegu ɔo, asa ma Dii máme má ò.

22

Yelusaleũdeɔ duuna

¹ Dii yá'òmεε à mē: ² Gbēnazin né, níyɔ yákpalekeεaàɔo lé? Nyɔ yákpaleke ní gbēden wélepioo lé? N a yābēεkeεaɔ oè ³ n me, ma Dii Lua ma mē: Wéle, n wetǎgɔɔ kà gbé pɔ wà ní dede n guu yái. N gbālè tǎa pɔ n gbépio yái. ⁴ N gɔ tǎaeɔ ũ n gbēdeɔ yái, n gbālè tǎa pɔ wa pɔ yái. N tò n wēni kulun kú, n gɔɔ pà. A yái má tó bui n lánike, má tó bùsu pii gbé n ke pɔɔɔ. ⁵ Gbé pɔ kunno kǎio ní gbé pɔ kunno zǎo n yáalo ké n tó ɔɔkpà, yá yà n guu yái. ⁶ Isaili kiao gwa, an baade lé gbāamɔ a gbédeεε n guu, aale ní dede. ⁷ Gbēεɔ ì saka ní de ní ní daogu n guu, * wí gbāamɔ bòmɔɔne n guu, † wí tone pɔ gwana vioo ní gyaa gbēandoɔ taiinke n guu. ⁸ N sakà ma pɔɔu, n gɔɔ pɔ má dile kámabogɔɔ ũ gbālè. ‡ ⁹ Kɔmaldeɔ ku n guu, aa zè ní gbēdeɔ. N gbēεɔ ì tǎa bleɔ ble gbèsisiɔ musu, ɔ aai εa gbāsike n guu. ¹⁰ N gbēεɔ ì gbada ní mae nawa, n gbēεɔ ì kusi nɔε pɔ ɔkūaɔwa. ¹¹ N gbēεɔ ì gbāsike ní ní gbédee nao, n gbēεɔ ì wiyá ke aa gbada ní né nawa, n gbēεɔ ì kusi ní dāe fēεewa. § ¹² Wí gbagusaesi n guu gbēdeɔ yái, * wí ɔ'i símá, wí ài zɔɔ wele, † wí kɔ bɔɔ'i mi. Ma yá sǎngue, ma Dii Lua máme má ò.

¹³ Má ɔtaale ɔvāi pɔ wa è yái ní gbé pɔ wà ní dede n guu yáo. ¹⁴ Tó mále yá gɔgɔnnɔ, n gbāa a ka n sɔ ào dileaa? Ma Dii ma yá'ò mé má keε. ¹⁵ Má n gbéɔ fáaa bui guue, má ní fándaiada bùsu ní bùsuo, mí ní gbāsikea midε. ¹⁶ Tó n gɔ sauluunnɔ buiɔne, níyɔɔ dɔ ké māmεmaa Dii.

¹⁷ Dii yá'òmεε à mē: ¹⁸ Gbēnazin né, Isailio gòmεε lán mò gbāsíwa, ampíi aa gò lán mɔgotē ge mɔpu ge mɔsi ge beɔma gbāsí pɔ wa bòle muauwae. Aa demεε

* 21:32 Daa 49.10 * 22:7 Iko 5.16 † 22:7 Iko 24.17 ‡ 22:8 Lev 19.30 § 22:11 Lev 18.7-20

* 22:12 Bɔa 23.8 † 22:12 Iko 23.20

lán ánuſu gbáſiwaε. ¹⁹ Ayāmeto ma Dii Lua ma m̀, lá á gbáſi ápii, má á naaa Yelusaleũε. ²⁰ Lá wí ánuſu ní m̀ogot̃o ní m̀sio ní beɔmao ní m̀puo ka muau wà tékau e m̀pi b̀le, màa má á naaa mà á ká wélepiu ní p̀f̃e, mí á yó ní p̀kũmao. ²¹ Má á naaaε, mí tes̃wá ní p̀f̃e, í yó wélepi guu. ²² Lá wí ánuſu yó muau, màa á yó wélepi guu, ío d̃s k̃e ma Dii máme ma p̀kũmab̀b̀wá.

²³ Dii yá'òm̃ε à m̀: ²⁴ Gbēnazín né, o Yelusaleũpie, wi gbābo a b̀suεo, ̃ ma p̀f̃e tò lou i mauo. ²⁵ Aà kíaɔ ku a guu lán ǹom̃usu p̀ aa ǹo le k̀ aale taitai, aale wiid̀wàɔwaε. Aaĩo gbēnazinao nisina só, aaĩo ní àizeεo ní p̀ b̃εεdeɔ naaa, ̃ aa tò gyaao ligua a guu. ²⁶ Aà sa'onao lé zik̃e ma ikoyāwao, aaĩo ma p̀o gbāleε. Aali p̀o p̀o de ma p̀o ũ d̃k̃e ní p̀o p̀o de ma p̀o ũooo. Aali p̀o gbālea ní p̀o gbālesaio dodoa k̃e yāda gbēneɔ.‡ Aaĩ wékpa ví kámabog̃ozi t̃aaεε, ̃ ma tó ío òkpaa ní guu. ²⁷ Aà kíaɔ ku a guu lán àwalewana p̀ aa p̀o k̀, aale k̃k̃k̃oɔwa. Aaĩ gbēdeɔe ɔṽai'ea yáí. ²⁸ Aà ānabio ĩ wépungu giio e, aaĩ m̃aso p̃ao k̃e, aale p̀o kúle ní yākeapioɔwa, ̃ aaĩ m̃e lá má òn we, kási mi yāe o s̃o. ²⁹ B̀sudeɔ ĩ gbāam̃k̃e, aaĩo k̃o kp̃ai'o. Aaĩ taasideɔ ní wēnadeɔ taiinke, aaĩ b̀om̃o wetā ní yá nao.

³⁰ Ma gb̃e w̃eεε ní guu aà b̃ii kaso k̃eε, ío ze ma aε gufoou ào gi finini b̀supi yá musu, k̃e m̃asu b̀supi kaaleo yáí, ̃ mi eo. ³¹ Ayāmeto má p̀kũmab̀b̀wá, mí ní mid̃e ní p̀f̃et̃e. Má ní yākeao w̃iné ní musuε. Ma Dii Lua máme má ò.

23

Yelusaleũ ní Samalio dea lán ñε gbāsikenawa

¹ Dii yá'òm̃ε à m̀: ² Gbēnazín né, ñεo ku gb̃on pla dadoũdeɔ ũ, ³ ̃ aa káaluakà Egipi, aa de káaluao ũ za ní w̃endiag̃oε. Wek̃ii wà ɔ biibiiu ní ỹɔwa, wek̃ii wà ɔm̃ama ní neñonkeỹɔwa. ⁴ Ṽii tón ɔɔla, d̃auna tón ɔɔliba. Aa g̃o ma ño ũ, ̃ aa neg̃eɔ ní neñoε ĩ'í. ɔɔla mé Samali ũ, ɔɔliba mé Yelusaleũ ũ. ⁵ Kua ma p̀o ũ ɔɔla sí káaluakaa, à l̃ua a g̃p̃oε Asiliozi. ⁶ Ampii b̀su d̃aanaoε ní gbāadeɔ, èwaaso maa p̀o di s̃ k̃e ní ula g̃aaluladeɔ daa. ⁷ A azia kp̃amá káaluao ũ, amp̃ii Asili gb̃e b̃εεdeɔne. ɔ à gbāsik̃e ní gb̃e p̀o à l̃uañzipio t̃aa. ⁸ I káaluakaa p̀o á d̃ada Egipi too. We wà w̃ulewuleuaàño a w̃endiag̃o, wà ɔ biibii aà neñonkeỹɔwa, wà ní p̃eā k̃eāàño. ⁹ ɔ ma aà ña a g̃p̃oεpioε ní ɔzi, Asili p̀o à l̃uañzipio. ¹⁰ Aa tò wà aà puizi è, aa aà neg̃eɔ ní aà neñoε ñaaa, ̃ aa aà d̃e ní f̃endaɔ. K̃e aa ĩad̃awà màa, ̃ à g̃o yāa ũ ñεoε.

¹¹ K̃e aà d̃auna ɔɔliba è màa, ̃ à l̃uañzi a òkp̃a deaàla, à káaluakà de a ṽiipila. ¹² A l̃ua Asiliozi lo se, an b̀su d̃aanao ní ní gbāadeɔ, èwaaso maa p̀o di s̃ k̃e ní ula w̃eɔ daa m̃pii. ¹³ Má è à gbāsik̃e s̃, an pla m̃pii aa z̃e doũ s̃ε. ¹⁴ Aà káaluakaa g̃e aε lo. A è wà g̃eɔ taa k̃e g̃iwa ní p̀o t̃eao, Babiloni b̀sudeɔne, ¹⁵ p̀o d̃ɔɔa ní pi, aa tulu gb̃ao didia, aa b̀o lán Babeli z̃ig̃o k̃iawwa lán Babiloni b̀sudeɔwa. ¹⁶ K̃e à wes̃iε, ̃ à l̃uañzi, ̃ à gb̃e z̃i ní sísi Babiloni b̀suu. ¹⁷ Babelideɔ mò aà k̃ii w̃uleiaàño, aa tò à gbāsik̃e an luaaazi guu. K̃e aa tò à gbāsik̃e màa, ̃ aà nisina ye ní yáí lo. ¹⁸ K̃e aà káaluakaa kp̃alea ví lo, mé aà puizi b̀o gupuu, ̃ ma nisina ye aà yáí lo, lá ma nisina ye aà ṽii yáí bowa. ¹⁹ Aà káaluakaa Egipi a w̃endiag̃o yá d̃aagu, ̃ à a káaluakaa k̃afi. ²⁰ We à l̃ua a g̃p̃oεzi. An g̃ekebo de lán z̃a'ín p̃owa, aaĩ í zu lán s̃wa. ²¹ A a w̃endiag̃o d̃e'ii b̃eek̃e, g̃o p̀o wà ɔ biibii aà ỹɔwa Egipi, mé wà ɔm̃ama aà neñonkeỹpioɔwa.

‡ 22:26 Lev 10.10

²² Ayāmeto Ɖoliba, ma Dii Lua ma m̀è, má tékpa ní g̃p̃p̃se p̃ó ní nisina ye ní yáí bopioḡu, má tó aa b̃o gupiiu, aa m̃o lélema. ²³ Babelideḡ ní Babiloni b̃usudeḡ p̃íi ní Pekodiḡ ní Soaḡ ní Koaḡ ní Asiliḡ b̃. Ewaaso maaḡne, b̃usu d̃aanaḡne ní gb̃aadeḡ mípii, z̃ig̃ḡ k̃iaḡ ní t̃odeḡ dia s̃ḡḡ kpe. ²⁴ Aa b̃o gub̃ántoo oi aa m̃o lélema ní g̃ḡkeḡḡ ní z̃ikas̃ḡḡ ní zug̃oḡ ní gb̃ēnaz̃inaḡ dasidasi ní s̃ēngbaḡḡ ní m̀ò f̃uàḡ, aai koez̃nzi. Má n nané ní ɔzi, aai yákpalekeñḡ lá aai kewa. ²⁵ Ma p̃o a f̃ēnz̃ie, mí tó wà yáiyama ní p̃okūmao. Aa n ní ní n swáḡ gole, n gb̃é p̃ó g̃ḡḡ i gaga z̃i guu. Aa n neg̃ḡeḡ ní n neñḡeḡ naaa, n gb̃é p̃ó g̃ḡḡ i tékū. ²⁶ Aa n p̃okasaḡ woloma, aai n ñambleḡḡ séle. ²⁷ Má n d̃óe'ii mid̃e ní n káaluakaa p̃ó n nawà Egipio. Nỹḡ wesi yápiḡle b̃o, nỹḡ ea làasooke Egipi yáwao. ²⁸ Ma Dii Lua ma m̀è má n na n zangudeḡne ní ɔzi, gb̃é p̃ó n nisina ye ní yáí bopio. ²⁹ Aa zangu aa yákeñe, aa n àiz̃eḡ séle pii, aai n to puizi wáiwai, n káaluakaa wisaiyá i b̃o gupuu. ³⁰ N ṽaik̃ea ní n káaluakaa mé m̀oñe, ké n lua buiḡzi n gb̃ās̃ik̃è ní ní táaḡ yáí. ³¹ Ké n n ṽi z̃é s̃é yáí, p̃okūma í p̃ó má k̃akaè ̃ má k̃akañe.

³² Ma Dii Lua ma m̀è
nỹḡ í p̃ó má k̃aka n ṽiie mĩe.

N imib̃o yàasa mé a e z̃ā,
gb̃éḡ n láanike aa n yáal̃o
í z̃ḡḡ p̃ó imib̃opi i si yáí.

³³ Ipi a n de, p̃osia i danla,
g̃ḡa bezia ũ wáiwai í p̃ó n ṽi Samali mipi yáí.

³⁴ Nỹḡ ípi mi píie wululu,
ní n imib̃opi wíwi,
ní n ỹḡḡ lili ní a kasoo.

Ma Dii Lua máme má ò.

³⁵ A yáí tò ma Dii Lua ma m̀è
lá p̃ó ma yá s̃āngu, n ma kpa kpe,
nỹḡ n d̃óe'ii ní n káaluakaa gbe'ẽe.

³⁶ Ɖ Dii òm̃e: Gb̃ēnaz̃in né, nỹḡ yákpaleke ní Ɖlao ní Ɖolibao lé? B̃ob̃órño ní ní yāb̃ēkeḡḡ. ³⁷ Asa aa gb̃ās̃ik̃è mé aa gb̃éḡ d̃ède. Aa gb̃ās̃ik̃è táaḡ yá musu, ̃ aa sa p̃ó w̃i a p̃ó káteu à tékū òmá ní ní né p̃ó aa ìmañḡ t̃ápiḡ p̃oblea ũ. ³⁸ Aa yáe bee k̃ēm̃eḡ b̃, g̃ḡḡ bee ̃ aa ma kpé gb̃āl̃è, aa k̃ámabog̃ḡḡ p̃ó má d̃il̃eñé òḡkpà. ³⁹ Ké aa sa'ò ní táaḡwa ní ní néḡ, z̃i bee aa g̃è ma kp̃éu aa a gb̃āl̃è. Yá p̃ó aa k̃è ma kp̃éun we.

⁴⁰ Baa se w̃i gb̃éḡ z̃i g̃ḡeḡ sísiine z̃āz̃ā aa m̃ó. N zu'ò, níle ní dá, n kio kà, n n ñambleḡḡ dà. ⁴¹ N z̃ōle w̃úlek̃ii kefenawa, p̃óḡ k̃al̃ea táab̃ūnuwa n ae ní ma tulaletio ní ma ñisio.

⁴² B̃ila p̃ó kú aà k̃iḡḡ yá'o d̃o ní gb̃é p̃ó b̃ò gb̃áau aa m̀ò. Aa z̃ā dàè ní aà d̃aunao, aa f̃uà kefeñaḡ kp̃àkpané. ⁴³ Ɖ ma làasookè ma m̀è: Ñḡe p̃ó yàa gb̃ās̃ik̃ea yáí de a gb̃ēdoḡ mé lé si káaluakaa b̃o? ⁴⁴ Ɖ aa ge k̃eààḡ lá w̃i ge ke ní káaluawo. M̃aa aa ge k̃è ní d̃óe'iiidee beeḡ Ɖla ní Ɖolibao. ⁴⁵ Gb̃ēmaḡ yákpaleker̃iño, aai káaluakaa ní gb̃ēdeḡḡ yá w̃iñé ní musu, asa aa káaluakà aa gb̃éḡ d̃ède.

⁴⁶ Ma Dii Lua ma m̀è, to dasi m̃o léleimá, aai to gili g̃ēngu, aai ní p̃óḡ naaa. ⁴⁷ Aa ní pápa ní gb̃eoe, aai ní z̃ōez̃ōe ní f̃ēndao. Aa ní neg̃ḡeḡ ní ní neñḡeḡ d̃ede, aai tes̃ó ní kp̃éḡwa. ⁴⁸ Má d̃óe'ii mid̃e ní b̃usuu, ké ñḡe e aaḡ laai ṽi, aasu d̃óe'ii ke láñwao. ⁴⁹ Ñḡep̃iḡ d̃óe'ii a wi ní musue, aa ní duunak̃ea táaḡ yá musu gbe'e, aai d̃ó ké m̃ám̃ema Dii Lua.

24

Yelusaleū leēua n̄ m̀ oo tánkpaķeao

¹ Wá kua z̄ɪɔɔ ũ wè kēokwide, a m̄o kwide ɔɔo kwide z̄ɪ Dii yā'òm̄eε à m̀è:
² Gbēnaz̄ɪn n̄é, ɔɔoε bee dalau, asa gbā Babeli k̄ia koez̄ò Yelusaleūzi.* ³ Yāl̄eεū
 n̄ bui swáyāmansaidepiɔ n̄ oné ma Dii Lua ma m̀è:

A oo dite, í íkau,

⁴ í n̄oɔ kau,

n̄oɔ maaɔ, a gbá n̄ a ɔo,

í wá n̄isideɔ ka à pai.

⁵ Iɔ de kpàsa n̄oɔ maa ũ,

í yàaka oopi z̄íe,

í disa à ma oopi guu éle'ele.

⁶ A yáí ma Dii Lua ma m̀è,

waiyoo gbēden w̄éle,

oo p̄o a gbās̄í ḡi woloi pi!

A a n̄oɔpiɔ b̄oleu dodo pii,

kási ásu líkpa a yá musuo.

⁷ Aa gbéɔ d̄ede w̄élepi guu,

aa n̄ au b̄ole gbeseenawa,

aaí k̄óle t̄olewa aa b̄usukàwào.

⁸ Má tò aupi ḡò gbeseenapiwa,

ké wasu e p̄o káwào yáí,

gbéɔ p̄o i pañzi, aaí t̄osimá.

⁹ A yáí ma Dii Lua ma m̀è,

Waiyoo gbēden w̄éle!

Mapi, má yàakau z̄oɔz̄oɔ s̄oε.

¹⁰ A yàakau, í té dau.

A n̄oɔpi disa e a í ba,

a wápiɔ i tékū.

¹¹ A oo giipi di teȳɔwa,

ké à m̀è e wāa k̄ū táutáu,

a gbās̄í i wolowà,

a kpe sia i láa.

¹² Oopi tò wà fùwa,

a gbās̄í z̄oɔ a gowà té guuo.

¹³ N gbās̄í mé n̄ d̄oé'i ũ.

Nȳɔ z̄εao e ma p̄o ḡé weed̄o,

asa má w̄eεle mà n̄ gbās̄í woloma,

kási n̄ ye à wolomao.

¹⁴ Ma Dii ma yā'ò, yápi lé mó.

Má yápi keε, má ḡi keio,

má gb̄ε wegwao, má n̄selileo.

Má yákpalekeán̄o á yākeawae,

ma Dii Lua máme má ò.

Ezekieli na gaa

¹⁵ Dii yā'òm̄eε à m̀è: ¹⁶ Gbēnaz̄ɪn n̄é, má p̄o p̄o n̄ wé blè sima k̄ándo. Nsu búbuapeo, n̄su óɔɔo, n̄su to wé'i b̄omaο. ¹⁷ Aauke k̄ilikili, n̄su n̄ aà ge óɔɔo. Nȳɔ n̄ fùa n̄ n̄ kyaleɔ kpaa. Nsu p̄o kú n̄ léwao. Nsu ge'ɔɔɔnao ble bleo.

* 24:2 2Kia 25.1

¹⁸ Ma yā'ò gbéne koo, a oosi ò ma na gà. Ké gu dò, ò má yá pò Dii òmme kè. ¹⁹ Ŋ aa ma la aa mè: Yá pò nle kee beo de wá yá ũ yà? N a boolekewē. ²⁰ Ŋ má wemá ma mè: Dii yá'òmme à mè ²¹ mà o á Isailione á Dii Lua mè, ále a kpé gbāle, á zegikii pò i íanadāò, í keé maa, i a bekepi, á negōeó ní á nenoe pò a ní tó weo gaga zǐ guue. ²² I ke lá má kèwa. A pò kú á léwao, á ge'ooloño ble bleo. ²³ Aó á fùoó ní á kyaleo kpa. A búbuapeo, á ɔo. A ibaba á duuna yáí, í aaukekōe. ²⁴ Máo deé seela ũ. Lá má kè pii, ápio sō á kee, ío dō ké Dii mé Lua ũ.

²⁵ Dii èa mè: Gbēnazin né, goo pò ma ní zegikii sǐmá, an íandāo pò aai pōnakèopi, pò pò ní wé blè an pò dōwapi ní ní negōeó ní ní nenoeo, ²⁶ gbé pò bō zǐ bee a mo n kii, i a bao kãne n swáwa. ²⁷ Zǐ bee n léna a gole, ní yā'o ní gbé pò bōpio, n léna a naalea lo. Nyoo dené seela ũ, aai dō ké māmema Dii.

25

Anabikekea Amōnio yá musu

(Zel 49.1-6, Eze 21.28-32, Amō 1.13-15, Sof 2.8-11)

¹ Dii yá'òmme à mè: ² Gbēnazin né, webiibii Amōnio kii oi, ní ānabikeke ní yá musu ³ n me: A Dii Lua yāma! Ma Dii Lua ma mè, ké wà ma kpé òokpà, wà Isaili bùsu kè bezia ũ, mé wà Yudaó kùkù taino zizoo ũ, lá a mè, ēhēe, tàale, tàale, ⁴ a yáí má á na gukpedeone ní ɔzi. Aa bōokpakpa á guu, aai zwāakpēo dōdō á zānguo, aai á libeo ble, aai á vi mi. ⁵ Mí tó á mēwia Laba gō yiongoo kákii ũ, á bùsu i gō sādādākii ũ, ío dō māmema Dii. ⁶ Asa ma Dii Lua ma mè, ké a ɔtaalè, a gbapàle, a pōnakè Isaili bùsu yá musu, a yá kpáí dō á nòse guu, ⁷ a yáí má ɔtōwá, mí tó buio á pōo séle. Má á ké buiowa, mí á bùsu midē. Má á deonzō, ío dō ké māmema Dii.

Anabikekea Mōabu yá musu

(Isa 15.1-16.14, 25.10-12, Zel 48.1-47, Amō 2.1-3, Sof 2.8-11)

⁸ Ma Dii Lua ma mè, ké Mōabuó ní Seideo mè, gwa, Yudaó gō lán bui piwa, ⁹ a yáí má ní wéle pò kú gbepoleuo bíiboleo wēwē, sea za ní bùsu lé wéle maae beowa: Beyesimo, Baali Mēona ní Kiliataiūo. ¹⁰ Má ní kpá gukpedeowa, aai gō ní pò ũ ní Amōnio, Amōnio yá a dō gbēegu lo. ¹¹ Māa má yákpaleke ní Mōabuó, aai dō ké māmema Dii.

Anabikekea Edōūo yá musu

(Isa 34.5-17, 63.1-6, Zel 49.7-22, Eze 35.1-15, Amō 1.11-12, Abd 1-14, Mal 1.2-5)

¹² Ma Dii Lua ma mè, ké Edōūo tōsǐ Yudaowa, tàae láasai aa kè we. ¹³ A yáí ma Dii Lua ma mè, má ɔtō Edōūowa, mí gbēnazina ní pōtuoo míonzō, mí tó an bùsu gō wáiwai. Wa gaga zǐ guu sea za Temani e à gè pè Dedāwae. ¹⁴ Ma gbé Isailio tōsimē Edōūowa. Aa yáke Edōūone ma pōfē ní ma pōkūmao léu, Edōūo ío dō sa ké māmē mále tōsimá. Ma Dii Lua māmē má ò.

Anabikekea Filitēo yá musu

(Isa 14.29-31, Zel 47.1-7, Yoē 3.4-5, Amō 1.6-8, Sof 2.4-7, Zkl 9.5-7)

¹⁵ Ma Dii Lua ma mè, ké Filitēo sakà ní ibee zioo, aa tōsimá maamae, ¹⁶ a yáí ma Dii Lua ma mè, má ɔtō Filitēowa, mí Keleti buipio míonzō, mí ní gbé kīni pò kú ísialeo midē. ¹⁷ Má tōsimáe maamaa, mí ní wetā ní pōfēo. Tó ma tōsimá, aai dō ké māmema Dii.

26

*Anabikekea Tiideɔ yá musu**(Isa 23.1-18, Yoε 3.4-5, Amɔ 1.9-10, Zkl 9.1-4, Mat 11.21-22)*

¹ Wá kua zìzɔɔ ũ wè kuɛdode mɔ gɔɔ séia zí Dii yá'òmɛɛ à mè: ² Gbēnazin né, Tiideɔ ò Yelusaleũ yá musu aa mè: Èhēɛ, a da wíwiae! Buiɔ zé wèwēɛ. A gò bezia ũ, wa kãe sa. ³ A yái ma Dii Lua ma mè, má felennɔe Tii, má tó buiɔ mɔ lélelelema lán ísia ikooaɔwa. ⁴ Aa Tii bíi dúuzɔ, aai a gugwakii lesiɔ gboo, mí a búsuti waaɛ, i gò gbesena ũ. ⁵ I gò táalufálékii ũ ísia guu, asa ma Dii Lua máme má ò. Buiɔ wélepi pɔɔ séle, ⁶ wi a zɔewiadeɔ dɛdɛ ní fēndao, aaiɔ dɔ ké mámɛmaa Dii.

⁷ Asa ma Dii Lua ma mè, má tó Babeli kí Nebukanɛza bɔ gūgbāntoo oi, kíaɔ kíapi i mɔ léle Tiiwa ní sɔɔ ní zikasɔgɔɔ ní sɔdeɔ ní zīgɔɔ dasidasi. ⁸ A n zɔewiadeɔ dɛdɛ ní fēndao, i gbà lesiɔ da lianzi, i búsú kálɛ bíi saɛ, i a sèngbaɔɔ aɛ kpálɛma. ⁹ A n bíi gbēgbē ní a bíigboobɔɔ, i n gugwakii lesiɔ gboo ní a mɔɔɔ. ¹⁰ Aà sɔɔ dasi gēagè, an luutɛ i kunla. N bíiɔ deede sɔdeɔ ní zugɔɔ ní sɔgɔɔ kɔfi yái, i gē n bíibɔleu lá wí gē wéle pɔ wà a bíi gbòouwa. ¹¹ Aà sɔɔ zɔzɔ n zɛaɔu, i n gbéɔ dɛdɛ ní fēndao, n gbèpele gbāaɔ i kwé. ¹² Aa n àizɛɛ naaa, aa n pɔɔ séle. Aai n bíiɔ gboo, aai n pɔeã kpéɔ dúuzɔ, aai n gbɛɔ ní n líɔ ní n búsutio zu ísia. ¹³ Má lesia midɛ n guu, wa mɔɔna'ɔ ma n guu bo.* ¹⁴ Má n ke gbesena ũɛ, ní gò táalufálékii ũ. Wá ɛa n kálɛ bau bo, asa ma Dii Lua máme má ò.

¹⁵ Ma Dii Lua má ò Tii yá musu, tó ísialedeɔ n kwɛa kɔfi mà, mé aa gbé pɔ kè'laɔ aaukea mà, wàle gbéɔ dɛdɛ n guu, aa kpakpanaga. ¹⁶ Isiale búsú kíaɔ pila ní gínawa, aai ní gomusɔ wolo, aai ní ula wèsádeɔ bɔ. Zɔleá tɔle vía a ní kú, n yá i dimá, aaiɔ lualua láasai. ¹⁷ Aa wēnale si n yá musu aa mɛnɛ:

Wéle tɔde pɔ ígbéɔ kuu,
n kaalɛ fá!

Mpi ní n gbéɔ gbāa ví yāa ísiaa,
ní tò vía ísialedeɔ kù nípii.

¹⁸ N gbooa tò aa lualua ní víao,
gili gē ísia gūgūnadeɔgu n kwɛgɔɔ.

¹⁹ Ma Dii Lua ma mè, tó má tò n gò bezia ũ, wéle pɔ wa kuu bo ũ, tó má tò ísia dānla mé í zɔɔpi kùaama, ²⁰ má n kpa gbé káauɔ kii ní gbé pɔ aa sí bɛdauɔ. Má tó ñyɔ ku tɔle nɔnau we ní gbé pɔ sí bɛdauɔ bezia pɔ a vuo ũ. Nyɔ su n kúkii dúniau la bo. ²¹ Má tó ñ midɛ váie, níyɔ ku bo. Wa n wɛɛle, kási wa n e bo. Ma Dii Lua máme má ò.

27

Wēnakea Tiiɛ

¹ Dii yá'òmɛɛ à mè: ² Gbēnazin né, wēnale da ní Tii pɔ kú ísiabuakii ³ í laata ní bui dasi pɔ an búsú ku ísialeɔ ñ mɛ:

Ma Dii Lua ma mè,
Tii, ni mɛ n kefenke bɔlei.

⁴ N dɛ lán gówa ísia guo,
n kalenaɔ tò n kefenke bɔlei.

⁵ N líá Senii gbè pēlionɛ,
mé n lipelɛá Libā sɛdɛ líɛ.

⁶ Wà n gólibɔɔ à ní Basana gbēneliɔɛ,

* 26:13 Zia 18.22

wà n lipereεε kè ní Sipi bùsu sé lí pò wà wesa swaa dàdauεε.

⁷ N zwāáá Egipi pólε wēsādeε,
a de n dālapoo ũ.

N zwāakpe zwāáá zwāa búuna
ní zwāa gāalulade pò bò Elisa bùsuuεε.

⁸ Sidōdeε ní Aavadideε mé n gobōnaε ũ,
nzīa gbé gōideε mé n ígbēε ũ.

⁹ Gebali gōideε zōō ku n guu
n gufootatanaε ũ.

Isia góó ní n ígbēε ku n saε,
áε laata sānu.

¹⁰ Pεεsiε ní Ludio ní Libiio
ku n zīgōō guu nεgōnaε ũ.

Aa ní sēngbaoε ní n mō fùāε lōolooma,
aa tò n kefēũ kù.

¹¹ Aavadi zīgōō kálea n bíōwa aa líai,
Gamadadeε ku n gugwakii lesiε guu.

Aa ní sēngbaoε lōoloo n bíōwa
aa tò n kefεnkε bōlei.

¹² Taasisideε laatānnoε sānu n àizeε dasiε yái. Aa fiabòneε ní ánusuo ní mōsio ní mōpuo ní beōmao. ¹³ Gelekiε ní Tubaliε ní Mesekiε laatānnoε sānu, aa fiabòneε ní zōō ní mōgotē pōō. ¹⁴ Tōgaamaε fiabòneε ní sō zikεnaε ní sō zikanaε ní sōbaonaε. ¹⁵ Lodedeε laatānnoε sānu, bùsu dasideε mé n laalunaε ũ, aa wesa swaa ní mōa lío kpàma. ¹⁶ Siliε laatānnoε sānu n pò dasiε yái, aa fiabòneε ní tiikōazio ní zwāa gāaluladeo ní zwāa wēsādeo ní bàabaaε ní òsoo ní lubiio. ¹⁷ Yudaε ní Isailiε laatānnoε sānu, aa fiabòneε ní pówεnaε ní zóo ní nísio ní lí'ōo. ¹⁸ Damasideε laatānnoε sānu ní Elebō vēεo ní Zahaa sākāo n pò dasiε ní n àizeεε yái. ¹⁹ Dā buiε ní Geleki pò kú Uzaliε n laa lù ní mō pò wa kàsoo ní kasia gīnanaε ní kanε lí feeo. ²⁰ Dedāε laatānnoε sānu ní gaaí zwāāε. ²¹ Laalubuε ní Kedaa kíāε laatānnoε sānu ní sānebōbōε ní sāsakaε ní bleε. ²² Seba ní Laama laatanaε fiabòneε ní pò gīnana maaε pii ní gbè beεedeε pii ní vuao. ²³ Halanadeε ní Kanedeε ní Edenideε ní Seba laatanaε laatānnoε sānu ní Asiliε ní Kilimadadeε. ²⁴ Aa pōkasa maaε ní ulada búunaε ní zwāa pò wà bà kēwāε ní pò wēsādeε pò wī kpáε kpéuε ní bà gbāāε yíama n εleu.

²⁵ Taasisi gó'ilεnaε n laaε sea,
ní kāa, n tōbò ísia guo maamaa.

²⁶ Gobōnaε gennoε ikooa lesiε kíi,
gukpe íana i n wíwi ísia guoguo.

²⁷ N àizeεε ní n laaε ní n pōō pii
kpáε ísia guoguo n òōkpagōō

ní n bōnaε ní n ígbēε
ní n gufootatanaε ní n laatanaε

ní n zīgōō ní dasiε pò kú n guuε.

²⁸ Gōsō a lualua ígbēpiε wii yái.

²⁹ Gobōnaε bōleε ní góō guu nípii,
gofinaε ní ígbēε pii aāε zεa gōsōleε.

³⁰ Aa wiileε n yá musu,
aai búbuapeε wēnannoε.

Aa bùsu zu ní mia,

aai gbeembo túfu guu.

³¹ Aa ní migbaa lé n yáí,

aai zwànkasaɔ da.

Aa n ɔɔɔ ní pɔsiao

ní búbua pásíɔ.

³² Aa wēnale sine ní ɔɔɔɔ,

aa wēnakene aa me:

Tii, wélee muaannɔɔ,

ɔ̃ n ke kyó ísia guoguoa?

³³ Ké n laa yíaaɔ dàzeu ísiao,

bui daside kâ n àizee zɔɔ yáí.

N pɔɔ tò dúnia kíaa kè ɔdeɔ ũ.*

³⁴ Ísia n wiwi sa, n sɔɔle ísiu,

n pɔɔ ní n gbé kpalennɔ npii.

³⁵ N yá dī ísialedeɔwa,

ɔ̃ an ká sī, an oa òòkpà.

³⁶ Buiɔ laatanaɔ lé lesuikema,

n kaalea vāi, níyɔɔ ku bau ɔɔ.

28

Anabikekea Tii kía yá musu

¹ Dii yá'òmee à mè: ² Gbēnazin né, o Tii kíae

ma Dii Lua ma mè:

Ké n nzia sè lesí yáí,

ni me n kamawa,*

ní zɔɔle ma kpalabaawa ísia guo.

Gbēnazinan n ũ, Lua no,

baa tó níle e n ɔ̃nɔ kāmawa.

³ N ɔ̃nɔ kà Daniēliwaa?

Asiiyāe ulēaneoa?

⁴ N àizee kàaanzi n ɔ̃nɔ ní n wezēo yáí,

n vua ní ánusuo nònaa n làasiu.

⁵ N tágea ɔ̃nɔ zɔɔ yáí n àizee kâfi

ɔ̃ n nzia sè lesí àizeepi yáí.

⁶ A yáí ma Dii Lua ma mè,

lá níle e n ɔ̃nɔ kāmawae,

⁷ a yáí má tó bui zìlɔɔ lélema,

bui pɔ aali gbé wēnagwaaɔ.

Aa fēnda wo n kefenke ní n ɔ̃nɔzi,

aa n gawi pípia òòkpane.

⁸ Aa n kpa bedau,

n gaa aɔ pásí ísia guo.

⁹ Nyɔ̃ e o gbé pɔ lé n deɔ wáa n kamawae?

Gbēnazinan n ũ gbépiɔne, Lua no.

¹⁰ Gyafɔde gaa níyɔ̃ ga a ũ bui zìlɔɔ ɔzì,

asa ma yá'ò.

Ma Dii Lua máme má ò.

* **27:33** Zia 18.19 * **28:2** Isa 14.13, 2Tes 2.4

11 Dii yá èa dèdèa à mè: 12 Gbēnazīn né, wēnalee bee da ní Tii kíao, ní mèè ma Dii Lua ma mè:

Gbé wásawasa sāasain n ũ,
n ɔno pèema, n kefenke léso.

13 N kú ma swalu guu Edeni,†
gbè beede pii de n ponanzi ũ:
Lubii, topaza, emelodi,
kisoliti, onisi, diamaa,
safii, tiikazi ní yasepeo.

Vua wà gbè beede pio kùkùò zāblebo ũ.
Goo dou zī wà n ke ní pópío.

14 N de malaika gāsiade pó má díle ào ku ma kúki ũ.
N kú ma gbèsií pó a kua adoa musu,
n táa'ò gbè beede tekeao guu.‡

15 Zaa wà n ke ní tàae ví n yákeauo,
e goo pó wà dōsaikè èma.

16 N tágea zāzā guu pāsī pèema,
n duunakè, ɔ ma a gbèsií zōne.
Malaika gāsiade pó kú ma kúkia,§
ma n ya n bo gbè beede tekeao.

17 N nzia sè lesi n kefenke yái,
n ɔno kè búí, ɔ ma n zu dúniau,*
ma n ke pōgwagwaa ũ kíao ae.

18 N duun dasio ní n tágea dōsaiyo yái
n gbāsisaikè òkpà,
ɔ má tò té bò n guu, à kùma,
ɔ n gō túfu ũ tōle
gbé pó lé n gwao ae.

19 Yápi dí bui pó n dōwa pii,
n kaalea vāi, níyōo ku bau bo.

Anabikeke Sidō yá musu
(Yoē 4.4-8, Zkl 9.1-2, Mat 11.21-22)

20 Dii yá'òmee à mè: 21 Gbēnazīn né, webiibii Sidō oi, ní ānabikeke a yá musu
22 n me ma Dii Lua ma mè,
má fele ní Sidō sae,
wi ma kpela aà yái.

Tó ma yákpalekèaàno,
mé ma tóbò aà yá musu,
wi dō ké māmēmaa Dii.

23 Má gagyā zīwàe,
au i bāale aà zeaou.
Wa liaaazi, wi zikaaàno,
gbé i kwe aà guu geo ũ,
aai dō ké māmēmaa Dii.

24 Bui pó liaa Isailiozi, aai sakaŋgupio aao dené le pó í ní zō à ní wāwā ũ bo, wio
dō ké māmēmaa Dii Lua.

† 28:13 Daa 2.8 ‡ 28:14 Zia 21.19-21 § 28:16 Daa 3.24 * 28:17 Isa 14.12, Zia 12.9

²⁵ Ma Dii Lua ma m̀̀, t̀́ ma Isailiò b̀̀l̀̀e b̀̀su p̀́ aa f̀́aaaao guu ma ní k̀́aa, m̀̀ ma t̀̀b̀̀ ní ỳ́a musu buiò ẁ́aa, aaò ku b̀̀su p̀́ má kp̀́a ma z̀̀b̀̀lena Yakòbuwau.
²⁶ T̀́o ma ỳ́akp̀́al̀̀k̀̀è ní bui p̀́ liaańzi aa sak̀́ańgupio, Isailiò io ku b̀̀supi guu d̀̀o d̀̀o, aai kp̀́e d̀̀o d̀̀o, aai v̀́e buò keu, aai d̀́ k̀́e m̀́amema Dii ní Lua.

29

Anabikekea Egipiò ỳ́a musu (Isa 19.1-25, Zel 46.2-26)

¹ Ẁ́a kua z̀́z̀o ù ẁ̀e kwide, a mo kwide g̀́o ku eplade z̀́ Dii ỳ́a'òmeme à m̀̀:
² Gb̀́enazin ǹ́e, ẁ́ebiibii Egipiò kí Falaòwa, ní ̀́anabikekea aà ỳ́a musu ní Egipiò b̀̀suò. ³ Ò̀è ǹ́ me ma Dii Lua ma m̀̀: Egipiò kí Falaò, má felennò, n kẁ́asa p̀́ ní ẁ́ulea Niili ònao guu, ni me Niiliá n p̀́e, níme n n p̀́ k̀̀e nziawa.
⁴ Má kokoao kan e n gb̀́aou, mí t̀́o n swa kp̀́o mo kpa n teoowa. Má n g̀́ale mà n bo n swa'ònapio ní n swa kp̀́o p̀́ kp̀́a n teoowaò s̀́anu,
⁵ mí n to gb̀́aau, mpi ní n swa kp̀́o p̀́i.
 N g̀̀e a g̀́o ẁ́ule s̀́isía, gb̀́e a n ẁ́aò k̀́aa à séleo. Má n kpa ẁ́aò ní b̀́aowa ní p̀́blea ùe,
⁶ Egipiò i d̀́ k̀́e m̀́amema Dii. N g̀́o Isailiòne fee lípana ù ỳ́a.*
⁷ K̀́e aa gb̀́aa'èma aa n k̀́, n wiwi ní ou, ò an g̀́au gb̀́oò. K̀́e aa s̀́kp̀́al̀̀enzi, n e'e, ò an ẁ́o b̀̀o ù.
⁸ A ỳ́aí t̀́o ma Dii Lua ma m̀̀ má t̀́o ẁ́a m̀́o z̀́kainnò, mí n gb̀́eò ní n p̀́otuoò míònzò.
⁹ Egipiò a g̀́o bezia gii ùe, a gb̀́eò io d̀́ k̀́e m̀́amema Dii. K̀́e n m̀̀ Niiliá n p̀́e, níme ní k̀̀e,
¹⁰ a ỳ́aí t̀́o má felennò ní n swaò. Má t̀́o Egipiò b̀̀su g̀́o da ẁ́au bezia gii ù za Midoli ní Asuão e à ge pe Etiopi b̀̀su z̀́lewa.
¹¹ Gb̀́enazina ge p̀́otuo gb̀́e a p̀́ele weo, p̀́e a p̀́ao, gb̀́e aò ku weo e ẁ̀e bla.
¹² Má t̀́o Egipiò b̀̀su g̀́o bezia ù de b̀̀su p̀́ òòkp̀́a ỳ́aola, a ẁ́eleo i g̀́o beziaò ù de ẁ́ele p̀́ ẁ́a ní dúuzò ỳ́aola. Má Egipiò f̀́aa buiò guue, má ní f̀́andaiada b̀̀su ní b̀̀suoe,

* 29:6 Isa 36.6

an wéle i gō bezia ũ e wè bla.

¹³ N beeo ma Dii Lua ma mē, wè blapi gbea má Egipiò bɔle bui pɔ aa fáaauo guue, mí n káaa, ¹⁴ mí suńno n buibokii Egipi búsu geomidokii oi. Wekii an kpala a gōu kpee, ¹⁵ a gō kpee de kpala píia, aa e nízia se lesi de buiɔla ɔo. Má n laoe, aa e kible buiɔwa ɔo. ¹⁶ Aa de Isailio gbã'ekii ũ ɔo, Isailio i dō sa n zea n Egipiá duunaε, aaiɔ dō ké mámεmaa Dii Lua.

¹⁷ Wá zɔblea wè baasɔo n plaode guu, a mɔ sɛia gɔɔ sɛia zí Dii yá'òmεε à mē:
¹⁸ Gbēnazin né, Babeli kí Nebukanεza n a zīgō zì gbãa kà n Tiideɔ. ɔ aso n baade mikā n n gāuo wɔlo, aapi n a zīgōpiɔ aai à'e zì pɔ aa kà n Tiideɔ yá musuo. ¹⁹ Ayāmεto ma Dii Lua ma mē, má Egipi na Babeli kí Nebukanεzaε a ɔzìe, i Egipipi àizeεo naaa, i a pɔɔ sɛle a zīgōpiɔne n asea ũ. ²⁰ Ma Egipi kpàwà kɔai pɔ a kè asea ũε, asa mámε aa zìpi kàmεε. Ma Dii Lua mámε má ò.

²¹ Gɔɔ bee má Isailio gba gbãa, mí n gba lé n yá'o n guu, aaiɔ dō ké mámεmaa Dii.

30

Wēnakea Egipiɔne

¹ Dii yá'òmεε à mē: ² Gbēnazin né, ānabikeke n mε ma Dii Lua ma mē wiipe n mε, agya! A gɔɔ kà!

³ Asa gɔɔpi kà kái,

Dii gɔɔpi káikù.

Guduuduu gɔɔε!

Buiɔ yá'egɔɔε!

⁴ Wa mɔ léle Egipiɔwa n fēndao, sɔ i kē Etiopiɔgu.

Tó wà gbéɔ dède Egipi,

wa aà àizeεo sɛle,

wi aà gbãa'ekii gboo.

⁵ Etiopiò n Putio gagarino sãnu ziu n Ludio n Laalubuo pii n Libio n búsuɔde pɔ aa ledoukèrino.

⁶ Ma Dii ma mē

gbé pɔ i Egipi gba gbãa léle,

gbãa pɔ Egipiò i íanadãò kɔ a é.

Wa gaga zì guu za Midoli e Asuã,

ma Dii Lua mámε má ò.

⁷ An búsuɔ gō bezia ũ de búsu píia, an wéle òkpaa aɔ de wéle píia.

⁸ Tó ma tesò Egipiwa,

an donledeɔ ke kélekele m̀piiε,

aaiɔ dō ké mámεmaa Dii.

⁹ Gɔɔ bee má zinaɔ gbaε n gó'ilenaɔ, aai gili gē Etiopi pɔ kálea dɔdɔaɔgu.

Sɔ a kénigu Egipi yá'egɔɔ.

Gɔɔpi lé mɔε fá!

¹⁰ Ma Dii Lua ma mē

má tó Babeli kí Nebukanεza

Egipi zīgō dasio mionzɔ.

¹¹ Má mɔaano n aà zīgō,

bui pāsīpiō i Egipi dúuzō.
 Aa n̄ fēndaō wo Ēgipiozi,
 aai to būsū pa n̄ geō.
 12 Má tó a swaō í ba,
 mí būsūpi na gbēvāipioñe n̄ ɔzī.
 Má tó bui zīloō būsūpi òkpa
 n̄ pó pó kú a guuō.
 Ma Dii máme má ò.

13 Ma Dii Lua ma mē
 má táaō mide,
 mí Mefisi dii pāpio mionzō.
 Kíae aō ku Egipi lo,
 má tó vía Egipiō kū m̄piie.
 14 Má tó Egipi geōmidok̄i oi gō bezia ūe,
 mí tesō Zoāwa,
 mí yákpaleke n̄ Tebesio.

15 Má pōkūmabōbō
 Egipi wéle bíide Pelusiwa,
 mí Tebesi gbé dasipio tōbzō.

16 Má tesō Egipiwa,
 Pelusi i luukpa,
 wi Tebesi bíi gboo,
 Mefisi i loo fáane.

17 Eliopoli n̄ Bubasio èwaasoō gaga zī guue,
 wi tá n̄ wélepideō zìzō ū.

18 Tó ma Egipiō zuu bōle gbéñe,
 má n̄ gbāa pó aai íanadāò kó'e.
 Gu a si Tapanesi fáane,
 lou guduuduu i daa,
 wi a zōewiadeō kúkū zìzō ū,
 wi táñō.

19 Maa má yákpaleke n̄ Egipio,
 aaiō dō ké māmema Dii.

20 Wá kua zìzō ū wè kuédode, a mō séia gōō soplade zī Dii yā'òmee à mē:

21 Gbēnazin né, ma Egipiō kí Falaōō gāsī è,
 ō wi dō à gbāgbāo,
 wi zwāa yewà à gbāakū,
 ké à e fēnda kūo.

22 A yái tò ma Dii Lua ma mē
 má ea fele n̄ Egipiō kí Falaōōe,
 mí aà gāsī é'e pla píi,
 a gbāa n̄ a gyāeo,
 fēnda i piliwà à léle.

23 Má Egipiō fáaa buio guu,
 mí n̄ fándaiada būsū n̄ būsuo.

24 Má Babeli kía gba gbāa,
 mí a fēnda naè a ɔzī,
 mí Falaōō gāsī é'e,
 i oi'oike Babeli kíapi ae

lán gbé pọ́ lé gawa.
²⁵ Ma Babeli kía gba gbáa,
 Falaṣṣo i gṣ dṣlṣlṣ.
 Tó ma a fēnda nà Babeli kíaε a ɔzì,
 mé a se dṣ Egipiṣ bùsua,
 aaṣ dṣ sa ké mámεmaa Dii.
²⁶ Má Egipiṣ fáaa buiṣ guu,
 mí n fándaiada bùsu n bùsuo,
 aaṣ dṣ ké mámεmaa Dii.

31

Egipi lεεṣa n sεde lio

¹ Wá kua zìzṣ ṣ wè kuεdode, a mṣ àaṣde gṣṣ séia zì Dii yá'òmεε à mè:
² Gbēnazin né, o Egipiṣ kí Falaṣṣe n a zìgṣ dasiṣ n mε:
 Déme muaanno zṣṣke yá musui?
³ Wà n lεεṣ n Libā bùsu sεde lio.
 A gṣna kεfεṣ, i ue ke líkpεu.
 A gbà lεsílεsì,
 a misona zṣ luawa.
⁴ Mṣε mé tò à gbàakù,
 í pọ́ kú tṣṣleu mé tò à gbà.
 Ipi liaa a zínṣi,
 ípi kīni iṣ ta sèa lí páleṣ kíε.
⁵ A yái a gbàa dei lí kīniola,
 a gṣndaṣ dasikù,
 mé a ɔneṣ gbàakù,
 à kè yèlεlε í zṣṣpi yái.
⁶ Bā bui píi mṣ sakpεdà a láu,
 sèanṣṣo bui píi mṣ né dà a gbáu,
 mé bui pọ́ aa dasiṣ ku a uei mṣpii.
⁷ A zṣṣke kεfεṣ a gṣn gbàaṣ yái,
 asa a zínṣi í zṣṣ lèε.
⁸ Ma lu Edeni sεde líe i kawào,
 pēligṣnae i ka a gṣnawao,
 kpakpaa lí gṣnda gèele sáa no.
 Ma lu líe kεfεṣ laaàwao.
⁹ Má tò a kεfεṣ n gṣna dasiṣ,
 ma lu Edeni lí píi aà gwea nidè.

¹⁰ A yái tò ma Dii Lua ma mè, lá à gbàakù lεsílεsì, mé a misona zṣ luawa, ṣ à azía sè lεsì a gbàa yái. ¹¹ Bee yái ma aà nà buiṣ swanaε a ɔzì, ṣ a kèè aà vāikeawa. Ma giaàzi, ¹² ṣ bui zìlo pāsipiṣ aà zṣ, aa aà tò gbèsisṣo musu we. A gṣnaṣ lèlε guzuleṣu píi, a ɔneṣ wīwi bùsu swadṣṣu píi. ɔ dúnia bui píi bṣlε aà uei, aa aà tò we. ¹³ Bā bui píi mṣ pèpe a gεwa, sèanṣṣo bui píi mṣ kilimpa a gṣnaṣwa. ¹⁴ Ayāmeto lí pọ́ kú í saε a gbàakù lεsílεsì màa lo, a misona a zṣ luawa lo. Lí i'εnae gbàa a ka màa lo, asa ampíi a ga lán gbēnazinawae, aai ta è zṣolou tṣṣle nṣnau.

¹⁵ Ma Dii Lua ma mè, gṣṣ pọ́ à tà bedau, má tò í pọ́ kú tṣṣleu wēnakèè, má tò a íṣ zṣε, í zṣṣpi gṣ kálea gudoṣ. Má tò gusia kùlε Libā bùsuwa, ṣ sèa líṣ lá

wòlo pii. ¹⁶ Ké ma aà zù bɛdau ní gbé pɔ aale tá è zòolou weɔ, aà léleá kɔfi buiɔ lùalua, ɔ Edeni líbò nɔ̀sɛ n̄ini tɔ̀le nɔ̀nau we, Libá lí maa kefena í'enapiɔ. ¹⁷ Bui pɔ lɛdoũkɛaà̀nɔ aa ku aà ueipiɔ sɔ, buipiɔ siaà̀nɔ bɛdau, aa tà gbé pɔ gàga zí guuɔ kíi.

¹⁸ N bɛɛɛ ní n zɔ̀kɛo yá musu Edeni lí kpele mé kànwai? N beeo wa n zu tɔ̀le nɔ̀nau Edeni lípiɔ kíiɛ. Nyɔ̀ ku we ní gyafɔ̀deɔ ní gbé pɔ gàga zí guuɔ. Falaɔ̀ ní a gbéɔ̀ yán we nípii. Ma Dii Lua máme má ò.

32

Wɛ̀nakea Falaɔ̀ɛ

¹ Wá kua zìzɔ̀ ũ wè kuɛplade, a mɔ kuɛplade gɔɔ sɛia zí Dii yá'òmɛɛ à mè:

² Gbɛ̀nazin né, wɛ̀nale si Egipiɔ kí Falaɔ̀ yá musu n̄ oè:

Ni kɛ lán n̄ò musuwa buiɔ guu,
ní dɛ lán kwásawa íbò guuɛ.

Ni kɔ̀dɛ n swaɔ guu,
ní a í ya ní n gbáɔ, ní ɔ̀zɔ̀wà.

³ Ma Dii Lua ma mè
zìgɔ̀ dasiɔ káaa, mí a bai kpane,
aai n ga n bɔ ma táalu guu.

⁴ Mí n zu sɛu mà n to tɔ̀le we,
báɔ i mɔ pɛpɛma nípii,
sɛ̀anɔ̀bɔ̀ i n ble aa ká nípii.

⁵ Má n báasi kále gbɛ̀sísíɔ musu,
mí n guupɔ̀ kóle guzuleɔ pai.

⁶ Má tó tɔ̀le ga ní n au pɔ̀ b̀leɔ,
a gbɛ̀sísíɔ le, i swaɔ pa.

⁷ Tó ma n dɛ, má ɔ̀ku luabea,
má tó saanaɔ siakū.

Má tó lou kúle íatɛ̀wa,
mé mɔ̀vua a gupu lɔ.

⁸ Luabe gupuakūnaɔ siakū píiɛ,
má tó gu kɛ síii n b̀suu.

Ma Dii Lua máme má ò.

⁹ Tó ma n kaalea baokpà buiɔne,
má tó gili gɛ gbé dasipiɔgu,
b̀su pɔ̀ ní d̄oɔ gbéɔ̀.

¹⁰ Má tó n yá di dasiwa,
an kía ká i sí n yáí,

tó ma a fɛ̀nda màle n wé oi.
N léleá gɔɔ an baade a lualua láasai a wɛ̀ni yáí.

¹¹ Asa ma Dii Lua ma mè,
Babeli kía a mɔ lélema zí guuɛ.

¹² Má tó bui pásí nɛgɔ̀naɔ
n zìgɔ̀ dasiɔ kwé ní n fɛ̀ndaɔ.

Aa Egipi ziasɛa lɛsí midɛ,
aai a zìgɔ̀ dasiɔ t̀lɔ̀zɔ̀.

¹³ Má a zu pɔ̀ kú í saɛɔ míɔ̀nzɔ̀ píiɛ,
gbɛ̀nazina ge zu a ípi ya lɔ.

¹⁴ A gbɛa má tó a í d̄oɔ,
a swaɔ i táa'o lán nísiwa.

Ma Dii Lua máme má ò.

15 Tó ma Egipi kè bezia ũ,
 mé ma a pɔ́w p̄liwà píi,
 tó ma gbé́ pɔ́ kú weɔ dèdɛ píi,
 aaiɔ d̄s̄ ké mámɛmaa Dii.
 16 Wɛ́nalɛ pɔ́ wa sièn we.
 Buiɔ nɛnɔɛnaɔ mé aa si
 Egipi ní a z̄iḡɔ dasiɔ yá musu.
 Ma Dii Lua máme má ò.

17 Wá kua z̄iz̄ɔɔ ũ wè kuɛplade, a mɔ s̄éia gɔɔ ḡɛode z̄í Dii yá'òmɛɛ à mè:
 18 Gb̄ɛnaz̄in né, waiyooke Egipi z̄iḡɔ dasiɔnɛ, ní ní kpá tɔɔlɛ nɔnau ní bui z̄ɔɔ ní
 gbé́ pɔ́ aalɛ tá è zòolouɔ. 19 Oné, an maa d̄ɛr̄la yá? Aa gɛ wúle s̄anu ní gyafɔɔdeɔ.
 20 Aa kwé gbé́ pɔ́ aa gà z̄í guuɔ guu. F̄ɛnda woa. Wà Egipi ní a z̄iḡɔ dasiɔ gále
 taò. 21 Nɛḡɔn swana pɔ́ kú bɛdauɔ i o Egipi ní bui pɔ́ lɛdɔũk̄ɛaànɔɔ yá musu aa
 mè: Aa mò wúle ní wá gyafɔɔde pɔ́ wa gaga z̄í guuɔ.

22 Asili ku we ní a z̄iḡɔɔ píi, aà gbé́ pɔ́ gàga z̄í guupio miaɔ liaaàzi píi. 23 An
 miapio ku è zòolo pɔ́ɔ, mé aà z̄iḡɔpio lia aà miai. Gbé́ pɔ́ aa tò s̄ kè dúnia
 gbé́gupio gàga z̄í guu nípii.

24 Elaũ ku we. Aà z̄iḡɔ dasi pɔ́ gàga z̄í guuɔ lia aà miai. Gbé́ pɔ́ aa tò s̄ kè
 dúnia gbé́gupio tà gyafɔɔdeɔ k̄íi tɔɔlɛ nɔnau. An gɛɛ ḡò kpá ní wéi ní gbé́ pɔ́
 tà è zòolo guuɔ. 25 Wà wúlek̄i kèè gɛɔ guu, aà z̄iḡɔ dasiɔ lia aà miai. Ampii
 gyafɔɔdeɔnɛ, aa gà z̄í guu. Lá pɔ́ aa tò s̄ kè dúnia gbé́gu, an gɛɛ ḡò kpá ní wéi ní
 gbé́ pɔ́ aa tà è zòolo guuɔ. Elaũ wúlea gɛɔ guu.

26 Mɛsɛki ní Tubalio ku we. An z̄iḡɔ dasiɔ lia ní miai. Ampii gyafɔɔdeɔnɛ. Aa
 gà z̄í guu, ké aa tò s̄ kè dúnia gbé́gu yáí. 27 Aa wúlea ní nɛḡɔn gyafɔɔde pɔ́ aa
 tà bɛdau ní ní z̄ikabɔɔ. Wà ní f̄ɛndaɔ kàlɛ ní mi z̄íɛ, wà ní s̄ɛngbaɔɔ kùlɛ ní gɛɔwa.
 Nɛḡɔnapio tò s̄ kè dúnia gbé́gu.

28 Mpi s̄ Falaɔ, níyɔ ku wíwia gyafɔɔdepio guuɛ. Nyɔ wúle ní gbé́ pɔ́ aa gà z̄í
 guupioɛ.

29 Eɔũ ku we, aà kíaɔ ní aà kíabuɔ. Baa ní ní nɛḡɔnkɛo aa kpagua ní gbé́ pɔ́ aa
 gà z̄í guuɔɛ, aa wúle ní gyafɔɔdeɔ ní gbé́ pɔ́ aalɛ tá è zòolo guuɔɛ.

30 Gugb̄ántoo gukpɛ oi kíaɔ ku we nípii ní Sid̄deɔ píi. Baa ké s̄ kè gbé́gu ní
 nɛḡɔnkɛ yáí, aa tà gɛɔ guu ní wíoe, aa wúlea gyafɔɔdeɔ ũ ní gbé́ pɔ́ aa gà z̄í guuɔɛ.
 An gɛɛ ḡò kpá ní wéi gbé́ pɔ́ aa tà è zòolo guuɔ ũ.

31 Falaɔ a wesiñlɛ, aà n̄sɛ i níni aàpi ní a z̄iḡɔ dasi pɔ́ aa gà z̄í guuɔ yá musu.
 Ma Dii Lua máme má ò. 32 Má tò s̄ kè dúnia gbé́gu Falaɔ ní a z̄iḡɔ dasiɔ yáí,
 kási aa wúle gyafɔɔdeɔ guu ní gbé́ pɔ́ aa gà z̄í guuɔɛ. Ma Dii Lua máme má ò.

33

Dii Ezekieli dilɛa gugwana ũ (Eze 3.16-21)

1 Dii yá'òmɛɛ à mè: 2 Gb̄ɛnaz̄in né, o n gbé́ɔnɛ n̄ mɛ, tó má tò z̄í f̄ɛlɛ bùsuu mé
 bùsupideɔ gbé́ sɛ dilɛ gugwana ũ, 3 tó a è wàlɛ mó ní z̄io a bùsuu, mé à kuupɛ
 gbé́ gbaa laai yáí, 4 tó wà kuu'ɔ mà, tó wi laaid̄wàò, mé z̄í ní blé, anz̄ia mi
 musuɛ. 5 Lá aa kuu'ɔ mà, ɔ aai laaid̄wàò, aa nízia d̄ɛ. Tó aa laaid̄wà yáa, d̄s̄
 aa nízia m̄isi. 6 Tó gugwana è wàlɛ mó má ní z̄io, mé i kuupɛ à gbé́ gbaò laaio,
 mé z̄í gbé́ blé, ade gà a duuna yáíɛ, kási aà ga a wi gugwanapi musuɛ.

⁷ Mpi sɔ gbɛnazɪn nɛ, nɛ ma n dile gugwana ũ Isailiɔnɛ. Tɔɔ, swáse yá pɔ lé bɔ ma léuzi, ní n gbaomɛɛ laai. ⁸ Tó má ò vâikenae à gàe, mé ni ledawà aà a yâkea too, vâikenapi a ga a duuna yâi, kási aà ga a wi n musue. ⁹ Tó n ledawà aà mikɛ a vâikeawa sɔ, mé i mikɛwàò, ade a ga a duuna yâie, mpi sɔ n nzia m̄sie.

¹⁰ Gbɛnazɪn nɛ, yá pɔ Isailiɔ lé o oné n me, wá duuna n wá tàaeɔ tɔwá, ɔ àle wá ibaba. Kpelewa wá ke wàò kui? ¹¹ Oné ma Dii Lua ma mɛ, ní ma kuao vâikena gaa lí kamaguo. Má ye vâikena mikɛ a vâikeawaɛ, ké à e àò ku. A Isailiɔ, à n̄selile à mikɛ á vâikeawa. Bóyâi á ázia deii?

¹² Gbɛnazɪn nɛ, o n gbéɔnɛ n me, tó gbɛmaa vâikè, aà maakea a aà bɔo. Tó gbɛvâi mikɛ a vâikeawa sɔ, a aà kpaguao. Tó gbɛmaa duunakè, a e àò ku a gbɛmaake yâio. ¹³ Tó má ò gbɛmaaɛ aò kue, mé àle a gbɛmaake náaikɛ, à gè lé duunake, aà maakea kee aò dɔmagu bɔo. A ga duuna pɔ a kè yâie. ¹⁴ Tó má ò vâikenae à gàe, mé à mikɛ a duunawa, àle yâmaake a zéwa, ¹⁵ tó à tɔɔma pɔ a s̄i sàaané n pɔ pɔ a s̄imáò, ále ma ɔtondɔk̄i pɔ i wɛni iné gwa, mé ìli vâikeo, a gao, aò kue. ¹⁶ Duuna pɔ a kè kee aò dɔmaguo. Ké à yâmaakè a zéwa yâi, aò kue. ¹⁷ Kási n gbéɔ i me, ma yâkea maaò. Ge an yâkea mé maaò kai! ¹⁸ Tó gbɛmaa a yâmaakea tó mé àle duunake, a ga a yâie. ¹⁹ Tó gbɛvâi a vâikea tò, ɔ àle yâmaake a zéwa, aò ku a yâie. ²⁰ I me ma yâkea maaò, kási má yákpaleke ní a baadeo a yâkeawaɛ.

Ziblea Yelusaleŭwa

²¹ Wá zɔblea wè kuɛplade guu, a mɔ kwide gɔɔ sɔode z̄i, gbɛɛ p̄limá Yelusaleŭ à m̀ò a òmɛɛ à m̀è: Wá wá mɛɛwia dè.* ²² E gbépi aò gé m̄oi a oosi, Dii gbãa dèdɛa, ɔ à ma léna gòle. Ké a gu d̀ò ḡɔepi m̀ò, ma léna gòlea, ma lé kpaaua bɔo. ²³ Ǿ Dii yá'òmɛɛ à m̀è: ²⁴ Gbɛnazɪn nɛ, gbé pɔ kú Isaili b̀usu wélepi z̄iauo yá'oa ma aa m̀è, Ablahaŭ mé ado yâa, kási ɔme b̀usuɛ bee v̄i. Azaiasa an gbé pɔ aa dasi, aa ḡɔ b̀usupi v̄i. ²⁵ A yâi tò, oné ma Dii Lua ma m̀è, lá aai ǹò kòlokpasai sò, aai wémale táaɔzi, mé aai gbɛde, a maa aao b̀usupi v̄ia? ²⁶ Lá aa zè n̄ f̄ɛndao, aai yâb̄ɛɛke, mé an baade i gbãsike ní a gbédee nao, a maa aao b̀usupi v̄ia?

²⁷ Oné ma Dii Lua ma m̀è, ní ma kuao wa beziadepiɔ kwé n̄ f̄ɛndaoɛ, mí z̄ɛwiadeɔ kpa wàiwá aa ní sò, s̄ɛgbãdeɔ ní gbɛ'edeɔ i gaga ní gagyão. ²⁸ Má tó b̀usupi ḡɔ da yàaa f̄ɔɔ, an íandãa ní gbãa yá musu a midɛ, i ḡɔ f̄ɔɔ. Gbɛɛ a Isaili b̀usupi baa v̄i bɔo. ²⁹ Tó ma ní b̀usu tò da yàaa f̄ɔɔ, aao d̄ɔ ké m̄amɛmaa Dii.

³⁰ Mpi sɔ gbɛnazɪn nɛ, n gbéɔ lé n yá'o kpé ḡiɔ sae ní kpɛɛɛɛ, aale ok̄ɔe aale me wá mɔ yá pɔ lé bɔ ma léu ma. ³¹ Ma gbéɔ i mɔ n k̄i, aai z̄le n aɛ, aai swákpa n yâi, kási ìli kenéò. Aa yemazi ní léo, ɔ an s̄i i ta ɔvâiwa. ³² N dené gbé pɔ i yenzi le sí n̄ bɔo nao ní p̀leadaɔ ũ. Aai swáse n yâi, kási ìli kenéò. ³³ Tó yápi m̀ò, kási yápi a m̄ɔe s̄i, aai d̄ɔ sa ké ānabi kú ní guu.

34

Dii Isailiɔ d̄anaɔ lelea ní a s̄aɔ suabaao

¹ Dii yá'òmɛɛ à m̀è: ² Gbɛnazɪn nɛ, ānabikɛke Isailiɔ d̄anaɔ yá musu. Anabikɛke, ní oné ma Dii Lua ma m̀è, waiyoo á Isailiɔ d̄ana pɔ ále laaidɔ áziawaɔ! São ɔ w̄i laaidɔm̄áo lò? ³ I wàagase sò, i s̄ākã p̄kasaɔ da, i s̄a mɛkpaao de à sò, kási ìli laaidɔm̄áo. ⁴ I n̄ yèesaideɔ gba gbãao, i ɛsɛke a gyãeɔnɛo. A pɔ

* 33:21 2Kia 25.3-10, Zel 39.2-8

pó an gbá ɛaɔ i ní gbá dɔnéo, i ɛa su ní pɔ pɔ aale sãsaɔ, i gé pɔ pɔ vũaaɔ wɛɛɛio. A gbãablè má pásipásiɛ. ⁵ Aa fãaa, ké aa dãna vío yáí, ò aa gò wàì píiɛ pɔblea ù.*
⁶ Ma são zã zéwa, aa liaaliaa gbèsisi píi ní sísi ɛsí píio musu. Aa fãaa dúniaw píi, gbèe i ní wɛɛɛio, gbèe i kpálekɛziɔ.

⁷ A yáí tò á sãdãnaɔ, à swáɛɛ ma yáí. ⁸ Ma Dii Lua ma mɛ, ní ma kuao lá ma são gò pɔ pɔ wí ní sío ù, aa gò wàìo pɔblea ù, mé an dãna pɔ má dilɛpiɔ i ní wɛɛɛio, aai laaidɔmá, sema níziá yá, ⁹ a yáí tò á sãdãnaɔ, à swáɛɛ ma yáí. ¹⁰ Ma Dii Lua ma mɛ má feɛáno, má a são bɔɛ á ɔzi, mí á bɔɛ sãdãu, ké ásu e laaidɔ áziawa bɔo yáí. Má a são bɔ á léziɛ, aao de á pɔblea ù bɔo.

¹¹ Asa ma Dii Lua ma mɛ, máme má kpálekɛ ma sãzi màò ɔliázi sa. ¹² Lá sãdãna i ɔlia a kpásai gɔɔ pɔ a ku a sã pɔ kpáɛaɔ guu, màa má ɔlia ma sãzi, má ní bɔɛ gu pɔ aa fãaa guduudu gɔɔ. ¹³ Má ní kãaa bùsu ní bùsuo, mí ní bɔɛ buiɔ guu, mí suńno ní bùsuo. Má ní dádãkɛ Isaili gbèsisiɔ pɔɛu ní a swadɔɔ ní gu pɔ wa ku bùsupiuo píi. ¹⁴ Má ní dádãkɛ dádãkɛkii maau, Isaili gbèsisi ɛsíɔ aao de ní kúki ù. We aa ɔli níziaw, aa pɔble dádãkɛkii sèbɔɔdeu Isaili gbèsisiɔ pɔɛu. ¹⁵ Ma Dii Lua ma mɛ, má a sãpiɔ dá, mí tó aa ɔli níziaw. ¹⁶ Má a pɔ pɔ vũaaɔ ní pɔ pɔ kpáɛaɔ wɛɛɛ suò, mí ɛɛkɛ a pɔ pɔ kè'iaɔne, mí ní yèɛsaideɔ gba gbãa, mí ní dádãkɛ a zéwa. Kási má a mɛkpaa sà gbãaɔ dedɛɛ.

¹⁷ Apio ma são, ma Dii Lua ma mɛ, máme má yágɔgɔé, mí gɔgɔ sãsakaɔ ní blesanaɔne. ¹⁸ Isailiɔ dãnaɔ, pɔblea dádãkɛkii maau i mówá, ò a ɔzɔné a kiniwaa? I dɔɔba mia i mówá, ò a gɛu á yànéa? ¹⁹ Pɔ pɔ a ɔzɔwà ò ma são blea? I pɔ a gɛu á yà ò ma são mia? ²⁰ A yáí ma Dii Lua máɛ oé, má yágɔgɔ á gbé pɔ á mɛkpaaɔ ní á gbé pɔ á fɛfɛaɔne. ²¹ I gãszã yèɛsaideɔne, i kóbamalɛzi e a ní yá ní kpá zã kpɛ. ²² Má a são suaba, aao de pɔ pɔ wí ní sío ù bɔo, mí yágɔgɔné.

²³ Má sãdãna dilɛné mɛndo ma zòblɛna Davidi bui ù. Aɔ de ní dãna ù, a laaidɔmá, i ní gwa.† ²⁴ Máme ma Dii máo de ní Lua ù, mé ma zòblɛna Davidi bui aɔ de ní Kia ù.‡ Ma Dii máme má ò. ²⁵ Ma bàa aɔ kúńno, mí wàìo midɛ ní bùsuo. Aao ku gbãau, aao i lákpɛu dɔɔba. ²⁶ Má tó apio ní bùsu pɔ lia ma gbèsisiɔ gɔ éfãai pɔ ù. Má tó lou lí mané a gɔɔwa. Má éfãai gbaené lán louwa. ²⁷ Sɛsao lío ne'i, tɔɔɛ a blɛkɛ, aaiɔ kú ní bùsuo dɔɔba. Tó ma ní mɔgala pòloné ní nɔɛ, mé ma ní bɔ gbé pɔ aale zòblɛno ɔzi, aaiɔ dɔ ké mámemaa Dii. ²⁸ Aao de buiɔ pɔblea ù bɔo, wàìo ní só bɔo. Aao ku dɔɔbaɛ, gbèe a to sɔ kɛngu bɔo. ²⁹ Má tɔɔɛ maa táaede kpámáɛ. Nɔana a kené sàabu we bɔo. Aao de pɔ sɔsɔa ù buiɔne bɔo. ³⁰ Isailiɔ i dɔ ké ma Dii ní Lua má kúńno, mé ma gbéon ní ù. Ma Dii Lua máme má ò. ³¹ Ma gbéon á ù, ma kpása sãon á ù, mé má de á Lua ù. Ma Dii Lua máme má ò.

35

Asi'oa Edɔɔ yá musu

(Isa 34.5-17, 63.1-6, Mal 1.2-5)

¹ Dii yá'òmɛɛ à mɛ: ² Gbɛnazin né, wɛbiibii Sei gbɛwa, ní ãnabikɛkɛ a yá musu, ³ ní o bùsupideɔne n̄ mɛ: Ma Dii Lua ma mɛ má feɛáno, má ɔtɔɔɛ á bùsuwa, i gɔ da yãaa fɔɔ. ⁴ Má tó á wéɛɔ gɔ beziaɔ ùɛ, á bùsu i gɔ da yãaa, ɔ dɔ ké mámemaa Dii. ⁵ Lá a íbelesè ní Isailiɔ za zi, mé a ní kpámá wà ní dedɛ ní fɛndoan taasikɛgɔɔ, an ía gbɛzã daama guu, ⁶ a yáí tò ma Dii Lua ma mɛ, ní ma kuao má á kpá gbɛdenaɔwa aa péɛázi. Lá á za gbɛɛaɔ, gbɛdenaɔ péɛáziɛ. ⁷ Má Sei gbɛ yaa à gɔ fɔɔ, gbèe a a baa ví bɔo. ⁸ Má tó gɛo lí á gbèsisiɔ, gbé pɔ wà ní dedɛ

* 34:5 Nao 27.17, 1Kia 22.17, Mat 9.36 † 34:23 Zia 7.17 ‡ 34:24 Eze 37.24

zì guu⊃ ge a gō kálea á s̄is̄io musu, á guzule⊃ guu ní á swad⊃⊃. ⁹ Má tó á bùsu gō da yàaae e g⊃⊃pii, á wéle⊃ gō bezia⊃ ũe, íb dō ké mámema Dii.

¹⁰ Lá a mē bui mēn plapio ní ní bùsu⊃ gō á pó ũe, baa ní ma kua weo, ¹¹ a yáí ma Dii Lua ma mē, ní ma kua má kéé á pōfēañzi ní á wed⊃an⊃o ní á zaañguo léue. Tó mále yákpalekeáño s̄o, má tó aa ma dō, ¹² ápio í dō ké ma Dii ma dōennoyā pó á ò Isaili gbèsis̄io musu mà, a mē à gō da yàaa, íb ble sa. ¹³ A le'èa, a yāpā òmēe má mà. ¹⁴ Ma Dii Lua ma mē, tó dúnia lé pōnake píi, má tó á bùsu gō da yàaae. ¹⁵ Lá a pōnakè g⊃⊃ pó Isaili bùsu gō da yàaa, màa má kéé s̄o. Sei gbē ní Edōū bùsu píio a gō da yàaa, íb dō ké mámema Dii.

36

Isailio ea gōa ní bùsu ví

¹ Mpi s̄o gbēnazin né, ānabikeke Isaili gbèsis̄io yá musu, ní oné aa ma yāma. ² Ma Dii Lua ma mē, lá á ibe⊃o mē, ēhēe, gulesi zipio gō ní pó ũe, ³ ānabikeke a yáí n̄ me, ma Dii Lua ma mē, lá buio liaázi, aa á yaa a gō ní pó ũ, mé á tó íi gō dō gbépii léu, ⁴ a yáí tō Isaili gbèsis̄io ní swad⊃⊃o ní guzule⊃o ní gu pó wa kè yáiyai⊃o ní bezia pó bui pó liaio lèlewà aa á láanikè⊃, ⁵ ma Dii Lua mále oé, ma àsi bèe ò buio ní Edōū píi yá musu ní pōfē pāsio, asa aa ma bùsu kè ní pó ũ ní yaalo ní sakaamaguo, ké aa dádākek̄iio eu.

⁶ A yáí tō ānabikeke Isaili bùsu yá musu, ní o gbèsis̄ionē ní s̄is̄io ní swad⊃⊃o ní guzule⊃o, ma Dii Lua ma mē mále yá'o ní pōfē pāsio, asa buio á ké pó s̄s̄s̄ao ũe. ⁷ A yáí tō ma Dii Lua ma mē, ma òlèle bui pó liaázionē, ma mē aa gō pó s̄s̄s̄ao ũ s̄e. ⁸ A Isaili gbèsis̄io s̄o á gōnapa, á ne'i ma gbé Isailionē, asa an sua kà kái. ⁹ Máme má á wegwa, mi zeáño, wi á sa pa wà pótōwá. ¹⁰ Má tó gbé pó kú á guu k̄s̄. Gbépio mé Isaili bui píi ũ. Aa z̄ole á wéle⊃o guu, aai ea á bezia⊃o vu. ¹¹ Má tó á gbēnazinao ní á pōtu⊃o k̄s̄, aai ne'i aa dasikū. Ma gbé kále á guu lán yāawa, íb dō ké mámema Dii. ¹² Má tó gbé bebe á guu ma gbé Isailio ũ, aai gō á ví e g⊃⊃pii. Á tó an néo kesai bo.

¹³ Ma Dii Lua ma mē, lá w̄i oé i gbé móm̄o, i tó á gbé néo aao kesai, ¹⁴ a yáí tó á gbé móm̄o bo, á tó á gbé néo kesai bo. Ma Dii Lua máme má ò. ¹⁵ Má we buie á s̄s̄s̄ à ma bo. Bùsu pāle de⊃o á láanike bo, buie a á fu bo. Ma Dii Lua máme má ò.

¹⁶ Dii yá èa dèdea à mē: ¹⁷ Gbēnazin né, ké Isailio kú ní bùsuu, aa a gbālè ní yākea ní ní dàao yáí. An yākea gbāsimee lán n̄oe zawaē.* ¹⁸ Ō ma a pōkūma b̄b̄omá, ké aa gbé dède ní bùsuu, mé aa a gbālè ní ní táao yáí. ¹⁹ Ma ní fāaa buio guu, ma ní fāndaiadà bùsu ní bùsuo. Ma íadámá ní yākea ní ní dàao yáí. ²⁰ Gu pó aa tau buio guu píi, aa tō ma tó pó a kua adoa òòkpà we, asa wa ò ní yá musu wà mē: Dii gbēon ke, kási aa lèkōwa aà bùsuue. ²¹ Ō ma ze gi ma tó na yá musu, ma tó pó Isailio tō a òòkpà gu pó aa tau buio guupi.

²² A yáí tō, o Isailionē ma Dii Lua ma mē, i ke á Isailio yáí mále bee keio, ma tó pó a kua adoa, á tō a òòkpà gu pó a tau buio guu yáíe. ²³ Má a tó gbia pó á tō a òòkpà buio guu kuaadoake òloné. Ma Dii Lua ma mē, tó ma t̄ob̄ò á musu an waa, aai dō ké mámema Dii. ²⁴ Má á k̄aa buio guu, má á b̄o bùsu ní bùsuo, mí suáño á bùsuu. ²⁵ Má í wásawasa fáfāwá, í gō wásawasa. Má gbāb̄oé táao ní á gbālea píio yá musu. ²⁶ Má á gba s̄ò dafu, mí nisina dafu daágu. Má á s̄o pó de lán gbewa b̄oé, mí s̄o pó de báasi ũ daé. ²⁷ Má a Nisina daágu, mí tó à ma

* 36:17 Lev 15.19

ɔtonɔkii gwa, íb ma ikoyāo kūa ní laaio. ²⁸ Aɔ ku bùsu pɔ má kpà á deziɔwa guu. Aɔ de ma gbéɔ ũ, míb de á Lua ũ.† ²⁹ Má á dʒá, ké ásu gbáleo. Má pówena sísi à kʒé, má nɔana káágu lɔ. ³⁰ Má tó á lí pɔ wí a be bleɔ ní á buapɔ kʒ, ké wí su á kú buiɔ ae nɔana yá musu lɔo yáí. ³¹ Tó á yāvāikea ní á dàaɔ dʒágu, áo ye ázia gíyāio á duuna ní á yābēekeao yáí. ³² Ma Dii Lua ma mē, àɔ dʒ i ke á Isailio yáí mále bee keio. A to wí á kú, á gee i gʒ kpá á wéi á yākeapi yáí.

³³ Ma Dii Lua ma mē, tó ma á duuna kēwá, má á kále á wéleo guu, í á beziapiɔ vu. ³⁴ Bùsu pɔ da yāaa a gʒ bugbe ũ. Gbé pɔ lé á bùsu baa vío e fʒoɔ lɔ. ³⁵ Aa me bùsue bee da yāaa yāae, ʒ à gʒ lán Edeni swaluwa sa. Wéleo beeo gʒ beziɔ ũ yāae, wa kwè wa kè yáiyai, ʒ aa gʒ wéle bíide gbēnazindeɔ ũ sa. ³⁶ Bui pɔ gʒ liaaázio i dʒ ké ma Dii ma ea wéle pɔ kwéɔ kálekae, ma bùsu pɔ gʒ da yāaa kèke. Ma Dii máme má ò mé má kee sʒ. ³⁷ Ma Dii Lua ma mē má tó Isailio yáe bee gbēaa lɔ, mí kené. Má tó aa kʒ lán sãwa, ³⁸ lán sã wai pɔ wí mɔomee Yelusaleũ dikpeɔɔwa. Má tó gbēnazina ní wéle ziaɔ pa dasidasi màa, aaiɔ dʒ ké mámemaa Dii.

37

Gewa giio nɔnaa guzuleu

¹ Dii gbāa kua, ʒ aà Nisina ma se gè ma dile guzuleu, gewao nɔnaau. ² A liaaliaamanɔ ní guu, ʒ ma wáɔ è dasidasi guzuleu, aa giigaga maamae. ³ A ma la à mē: Gbēnazin né, gewapiɔ vue? Má wèwà: Dii Lua, míme ní dʒ. ⁴ ɔ a òmē: Anabikeke gewa giipioɔe, ní oné aa ma yāma. ⁵ Ma Dii Lua má ò gewapiɔɔe: A ma! Má tó ían wēnide gēágu, í vu. ⁶ Ma kíɔ nanawá, mí báasi fifiwá, mí baa naazi. Má tó ían wēnide gēágu à vu, íb dʒ ké mámemaa Dii.

⁷ ɔ ma ānabikekè lá a òmēewa. Ké mále ānabikepi ke, ma kʒfi mà wòwòwòwòwò, ʒ wáɔ pèpekōwa. ⁸ Ké ma gugwà, ʒ má è kíɔ ní báasio nānamá, ʒ baa nānzí, kási aa ían wēnide vío. ⁹ A èa òmē: Anabikeke íanae. Gbēnazin né, ānabikeke, ní o íanae ma Dii Lua ma mē aà bɔ dúnia gola síiɔu, aà gbé pɔ wà ní dedepio pa. ¹⁰ ɔ ma ānabikekè lá a òmēewa. Íana ní pá, aa vù, ʒ aa fēle sí zígʒ dasidasi ũ.*

¹¹ ɔ a òmē: Gbēnazin né, Isailio pii mé gewapiɔ ũ. Aale me wá wáɔ puakù, tāmaa wá né, wa gʒ pɔ kaaleao ũe. ¹² A yáí tò ānabikeke, ní oné ma Dii Lua ma mē, ma gbéɔ, má á miaɔ wēwē mà á bóleu, mí suánɔ á bùsuu. ¹³ Tó ma á miaɔ wēwē, mé ma á bóleu, áo dʒ ké mámemaa Dii. ¹⁴ Má a Nisina daágu, í vu. Má á kále á bùsuu, íb dʒ ké ma Dii má ò ʒ má kè. Ma Dii máme má ò.

Isailio kua gudoũ ní Kta mēndoo

¹⁵ Dii yá'òmē à mē: ¹⁶ Gbēnazin né, go se n lákēwà n me, Yudaɔ ní gbé Isailio pɔe. Gò pāle se lɔ, ní lákēwà n me, Yosefu pɔe, Eflaiũ buiɔ ní gbé Isailio pii pɔe. ¹⁷ Gopio nakōwa aa gʒ gò mēndo ũ n ɔzi. ¹⁸ Tó n gbéɔ n la aa mē, rýɔ gopio yá bɔlekenéó lé, ¹⁹ ní oné ma Dii Lua ma mē, mále Yosefu go pɔ de Eflaiũ buiɔ ní gbé Isailio pɔ ũ se na Yudaɔ gowae, mí tó aa gʒ gò mēndo ũ ma ɔzi. ²⁰ Go pɔ ní lakēwàɔ doné aa e, ²¹ ní oné ma Dii Lua ma mē, má Isailio bɔ gu pɔ aa tàu buiɔ guu, má ní kāaa za gupiiu, mí surínɔ ní bùsuu. ²² Má tó aa gʒ bui mēndo ũ ní bùsu gbēsísídepiue, mé aao kía ví mēndoe. Aao de bui lee plaɔ ũ lɔ, mé an kpala aɔ kpaalea lee pla lɔ. ²³ Aa rízia gbále ní táaɔ lɔo ge yá pɔ má zauɔ ge tàae

† 36:28 Eze 11.19-20, Yoe 3.1-2, Zkl 12.10, Zln 2.16-21 * 37:10 Zia 11.11

pále. Má n dśa, ké aasu pòbòzāke aa duunake ló yái. Má gbābóné, aaiò de ma gbéò ũ, míò de n Lua ũ.

²⁴ Ma zòblena Davidi bui a kiblemá.† An dāna aò mēndoε,‡ aaiò ma ikoyā kūa, aaiò ma ɔtondókii gwa n laaiò. ²⁵ Aaò ku bùsu pò má kpà ma zòblena Yakòbuwau, bùsu pò an deziò kuu yāa. Ampii n n néò n n tōūnaò aaò ku a guu gòopiiε, mé ma zòblena Davidi bui aò de n kía ũε gòopii. ²⁶ Ma bàa aò kúrino gòopiiε. Má n zedò, mí n kś, mé ma kúkii aò kú n guu gòopiiε. ²⁷ Ma zòlekii aò kú n guuε, mé máò de n Lua ũε, aaiò de ma gbéò ũ.§ ²⁸ Tó ma kúkii kú n guu gòopii, buiò dō ké ma Dii ma Isailiò díle ma gbéò ũ.

38

Anabikekeε Gògu yá musu

¹ Dii yā'òmεε à mè: ² Gbēnazin né, wēbiibii Gògu* pò de Meseki n Tubali buiò kía ũ Magògu bùsuuwa, ní ānabikekeε aà yá musu. ³ Oè ma Dii Lua ma mè: Má felennò Gògu, Meseki n Tubali† buiò kía. ⁴ Má n lé liaa, má kokoò ka n gyaòwai, mí bònno n n zīgòò pii n n sòò n n sòde pò an gòkebo paio n bíla pò sēngbao néna n a zòò kūa, ampii aale n fēnda máleò. ⁵ Peesiò n Etiopiò n Libiò kunnò, baade n a sēngbaoò n a mò fùao. ⁶ Gomεε zīgòò pii kú we ló n Tògaama‡ pò kú gugbāntoo títiu zīgòò. Bui dasipiò kunnò. ⁷ Sòuke maamaa, mpi n bíla pò kàanzipio, ní dāané. ⁸ Wè dasi gbea má yákpalekennò. Gòogbezāzī nýò si Isaili bùsuu. Bùsupideò bò zì yáu, aa bò buiò guu dasi, aa kàaa n bùsu gbèsiside pò gò za zi wáiwai guu. Ma n bóle buiò guu, ò aa ku dòdòa mípii. ⁹ Nýò si n bùsuu lán zàa'ianawa, lán lou felea pò dàguawa, mpi n n zīgòò n bui dasi pò kunnò.

¹⁰ Ma Dii Lua ma mè, gòò bee yá a gē n sōu, ní làasoo vāi ke, ¹¹ ní me nýò ge si bùsu pò káleá bíisai guu, ní léle a gbé pò kú dòdòa kílíkiliòwa. Aa bíi ge bóle ge zékakabò gbāae vīo. ¹² Nýò me nýò n pòò naaa n n ble, ní ea ɔtò bezia pò wa vù depiòwa, gbé pò bò buiò guu, aa kàaa dúnia guoguo n n pòtuòò n n àizεε pò diò. ¹³ Seba n Dedā bùsudeò n Taasisi tagenaò n n kíaò onε: N mò pòò síimá yà? N bílapi kàaa, ké aa ánuusu n vuao n pòtuòò n àizεε n pòzòò naaa taò dasidasi yà? ¹⁴ A yái tò gbēnazin né, ānabikekeε, ní o Gòguε ma Dii Lua ma mè, gòò bee, tó ma gbé Isailiò káleá dòdòá, ò nýò dazeuo lò? ¹⁵ Nýò bò n bùsu gugbāntoo títipiu, mpi n bui pò kunnò dasidasiò, íò dia sò kpe ápii. A dasi a ke zài zīgò waiwaiò ũ. ¹⁶ A mó lélei ma gbé Isailiòwa lán lou felea pò ì daguawa. Gògu, gòogbezāzī má mónno, ní léle ma bùsuwa, ké bui pii e ma kuaadoake dō gòò pò má tòò n musu n wáa.

¹⁷ Ma Dii Lua ma mè, níme n gbé pò ma aà yādà yāa ma zòblena Isaili ānabiòne aa ò ũò lò? Gòò bee aa ānabikekè a wē dasikū, aa mè nýò lélemá. ¹⁸ Ma Dii Lua ma mè, gòò bee, tó Gògu léle Isaili bùsuwa, má fele n pòbòa ma níuo. ¹⁹ Pòfē pāsī n kyāwāao guu ma mè, tòòle lualuaa zòò aò ku Isaili bùsuu gòò bee. ²⁰ Kpòò n bāò n sēanòbòò n pòtaa'onkuawaò pii n gbé pò kú dúnia guuò pii aa lualua ma ae. Gbèsisìò gboo, yātēò kwé, bíiò léle pii. ²¹ Ma Dii Lua ma mè má yá pò ì to vīa n kú pii gbaε Gògu n a gbéòwa. An baade a fēnda ka a gbéε. ²² Má íadamá n gagyāo. Má lou bílibili n loughεo n íatēgbò tēdeo kaaàgu n aà zīgòò n bui dasi pò kuaànò. ²³ Māa má a zòòke n ma kuaadoakeo òò buiòne dasi, mí bómá, aai dō ké mámεmaa Dii.

† 37:24 Eze 34.24 ‡ 37:24 Zaa 10.16 § 37:27 2Kln 6.16, Zia 21.3 * 38:2 Zia 20.8 † 38:3 Daa 10.2 ‡ 38:6 Daa 10.2-3

39

Ziblea Gɔguwa

¹ Gbēnazin né, ānabikεεε Gɔgu yá musu n̄ mε ma Dii Lua ma mē: Má fεlennɔ Gɔgu, Mεsεki n̄ Tubalio kía. ² Má n̄ lé liaa, má n̄ ga za gugbāntoo títiu m̄ m̄nnɔ, mí n̄ gbaε Isaili gbēsísíɔwa, ³ mí n̄ sá lé mà bɔ n̄ ɔzεεu, mí n̄ kaɔ bɔle n̄ ɔplaau aa kwé. ⁴ Nyɔ̄ kpagua Isaili gbēsísíɔ musu, mpi n̄ n̄ zīgɔ̄ n̄ bui pɔ m̄nnɔ p̄i. Má á kpá bā n̄ɔblena bui p̄iwa n̄ wàɔ pɔblea ũε. ⁵ Ma Dii Lua ma mē á kwé s̄εuε, asa má mε má ò. ⁶ Má té gbaε Magɔgu bùsuwa n̄ gbé pɔ káε dɔɔa ísia baaleɔ, aai d̄ó ké māmεmaa Dii. ⁷ Má tó ma gbé Isailiɔ ma tó kuaadoake d̄ó. Má tó wà ma tó pɔ a kua adoapi òkpa ɔɔ, bui i d̄ó ké māmε má Dii Isailiɔ Lua pɔ a kua adoa ũ. ⁸ Ma Dii Lua ma mē, yápi a mó mé a kε. Gɔɔ pɔ má òpin we.

⁹ Isaili wéledeɔ bɔle zikabɔɔ séle yàa ũ, aai tékað, sèngbao néna n̄ a z̄ɔɔ p̄i n̄ sáɔ n̄ kaɔ n̄ goɔ n̄ s̄naɔ. Aaó tékað e wè sɔpla. ¹⁰ Aa gé yàawei s̄εu ɔɔ. Aa liz̄ó lákpeu ɔɔ, asa aa ḡɔkebɔp̄i séle yàa ũε. Aa gbé pɔ m̄ n̄ p̄ɔ s̄ímáɔ p̄ɔ séle, aa gbé pɔ m̄ n̄ p̄ɔ naaip̄i p̄ɔ naaa. Ma Dii Lua māmε má ò. ¹¹ Gɔɔ bee má gu pɔ wa Gɔgu n̄ a gbé v̄iu ɔɔn̄ε Isaili bùsu tagenaɔ guzulεu Isida Wiside oi. Gɔgu n̄ a gbé bílaɔ v̄ia we a zεz̄ tagenaɔne, wi tókpa guzulεp̄ie Gɔgu Zīgɔ̄. ¹² Isailiɔ n̄ v̄i e m̄ sɔpla gbābɔa n̄ bùsue yáí. ¹³ Ma Dii Lua ma mē, bùsudeɔ n̄ v̄i m̄pii, aai kpelaa ma tɔbɔgɔɔ. ¹⁴ Wa gbéɔ dile aaɔ bùsu keεle gbābɔaè yáí. M̄ sɔplapi gbεa aa gé kpálek̄ei ge pɔ kú v̄isaiz̄i. Gbēɔ lí kpálek̄ei, gbēɔ lí ḡɔ waɔ v̄i. ¹⁵ Tó aale gé kpálek̄ei màa, tó gbé b̄ɔ gewawa, aali líp̄ele we seela ũ, ḡεv̄inaɔ i m̄ séle ge v̄i Gɔgu Wai guzulεu. ¹⁶ Wéleɔ ku we, w̄i mε Bíla. Màa aa gbābɔ bùsup̄ie.

¹⁷ Gbēnazin né, ma Dii Lua ma mē, o bā bui p̄i n̄ wàɔ p̄i aa k̄aa gup̄iiu, aai m̄ s̄anu sa z̄ɔ pɔ mále oné guu Isaili gbēsísíɔ musu, aa n̄ɔ ble aa au mi. ¹⁸ Aa neḡɔnaɔ ble, aa d̄únia kíaɔ au mi, lá aa dené s̄asakaɔ n̄ s̄anebɔɔ n̄ blesanaɔ n̄ gáaε ũwae. Amp̄ii aaɔ dené lán Basana bùsu pɔ mekpaaɔwae. ¹⁹ Sa pɔ mále oné guu, aa a n̄isi gbē aa ke'ia'ia, aai a au mi, iɔ n̄ de. ²⁰ Ma Dii Lua ma mē, blesa pɔ mále kené guu aa s̄ɔɔ ble aa ká n̄ n̄ dikpenaɔ n̄ neḡɔnaɔ n̄ z̄ikan bui p̄iɔ.*

²¹ Má tɔbɔ bui guu, aai ɔ pɔ má t̄má e n̄ ía pɔ má damáɔ. ²² Sea za gɔɔ bee Isailiɔ d̄ó ké māmεmaa Dii n̄ Lua, ²³ bui i d̄ó ké Isailiɔ ḡɔ z̄iz̄ɔ ũ yāa n̄ duuna n̄ n̄ bɔa ma kpeo yáíε. A yáí ma bɔ n̄ kpe, ma n̄ ná n̄ ibεεɔne n̄ ɔz̄i, ɔ wà n̄ kwé z̄i guu. ²⁴ Ma yāk̄ené an gbālea n̄ n̄ tàεɔwa, ma a wé gà má z̄uné. ²⁵ Ayāmeto ma Dii Lua ma mē, ma pɔf̄ε p̄ās̄i a fεle ma tó pɔ a kua adoa yá musu, mí Yakɔbu bui bɔ z̄iz̄ɔkeu mà suñɔ, mí Isailip̄iɔ wēnagwa p̄i. ²⁶ Tó aa kálea n̄ bùsuu dɔɔa, mé gbēε yá lé n̄ v̄iakū ɔɔ, an gεε pɔ ḡɔ kpá n̄ wéi n̄ n̄ bɔa ma kpe yáɔ a d̄ón̄gu ɔɔ. ²⁷ Tó ma n̄ k̄aa bui guu, mé ma n̄ b̄ɔle n̄ ibεεɔ bùsu n̄ bùsuo, má suñɔ, mí tɔbɔ n̄ musu bui dasideɔ wáa, ²⁸ aai d̄ó ké māmεmaa Dii n̄ Lua. Baa ké ma ɔz̄n̄zi bui guu z̄iz̄ɔ ũ, má n̄ bɔle we mà n̄ k̄aa n̄ bùsuuε. An gbēε a ḡɔ weo. ²⁹ Má a wé gá zu Isailip̄iɔne ɔɔ, asa má a Nis̄ina pisimáε.† Ma Dii Lua māmε má ò.

40

Lua ua dafu yá

(1Kia 6.1-38, 2Lad 3.1-9)

¹ Wá kua z̄iz̄ɔ ũ wè baasɔode daalea gɔɔ kwide z̄i, wá mεεwia wia wè ḡεo m̄ndosaide guu, gɔɔ bee ɔ Dii gbāa màa, à ḡεmanɔ we. ² Wépungu'ea guu Lua

* 39:20 Zia 19.17-18 † 39:29 Eze 11.19, 36.26-27, 37.14

gèmanɔ Isaili bùsuu, à ma da gbèsísí zɔ̀ lésí musu.* Kpéɔ ku gbepi geomidɔ̀kíi pɔ̀leu lán wélewa. ³ A gèmanɔ we, ɔ̀ ma gɔ̀ee è, àà me de lán mɔ̀gotéwa. A zea bíibɔ̀leu, mé a bapuna ní fee pɔ̀yɔ̀bɔ̀ kúa.† ⁴ ɔ̀ gɔ̀epi òmɛɛ: Gbēnazín né, gwa ní wéó, ma ní swáó, ní laaidɔ̀ pɔ̀ pɔ̀ mále ɔ̀ɔ̀nɛwa píi, asa a yáí wà m̀innɔ̀ la. Yá pɔ̀ níle e píi dau ǹ siu Isailiɔ̀nɛ.

Gukpe oi bíibɔ̀le

⁵ Má è bíi liaa Lua uai. Gɔ̀epi fee pɔ̀yɔ̀bɔ̀ kúa, a gbàa gàsísuu sooloe. Gàsísuu pɔ̀ wàle a yá'opi de gàsísuu doa ɔ̀la doɛ. A bíi yò ní feepio, a gèele le do, a lésí le do. ⁶ A gè bíibɔ̀le pɔ̀ a lé bɔ̀a gukpe oi kíi, à dède a dedekíiwa, ɔ̀ à bɔ̀lepi bèe yò ní feepio, a yàasa le do. ⁷ Bíibɔ̀ledɔ̀anaɔ̀ kpea gbàa le do, a yàasa le do, mé gí pɔ̀ kú kpeaɔ̀ zānguo yàasa gàsísuu sɔ̀o. Bɔ̀lepi bilandaa pɔ̀ bɔ̀aa ní Lua kpéó bèe le do. ⁸ ɔ̀ à bɔ̀lepi bilandaa pɔ̀ bɔ̀aa ní Lua kpéó yò ní feepio, ⁹ à kè gàsísuu swaaɔ̀, a lé gí sɔ̀ gàsísuu plapla. Bɔ̀lepi bilandaa bɔ̀aa ní Lua kpéó. ¹⁰ Gukpe Bɔ̀lepi kpeaɔ̀ ví kpela ní kpeleo àaɔ̀'aaɔ̀. Kpeapiɔ̀ gbàa ní a yàasao sáae, a suunaɔ̀ doúe kpela ní kpeleo. ¹¹ A bɔ̀lepi lé yò ní feepio, a yàasa gàsísuu kwi, a gbàa sɔ̀ ku'e'aaɔ̀. ¹² Bíibɔ̀ledɔ̀ana kpeapiɔ̀ ku kpela ní kpeleo, a yàasa ní a gbàao gàsísuu soolosoolo, mé gí ku kpeapiɔ̀ kpeele, a lésí gàsísuu do. ¹³ ɔ̀ à bɔ̀lepi yàasa yò za kpea musu kpela e kpea musu kpele, à kè gàsísuu baasɔ̀o. ¹⁴ A ba yò bilandaapiwa à liai, à kè gàsísuu bàaaɔ̀. ¹⁵ Za bɔ̀lepi léwa e a bilandaa léwa gàsísuu blakwiɛ. ¹⁶ Kpeaɔ̀ ní suunaɔ̀ ní bilandaa fenenti ví à liai, a bàasi oi lé yaasaũ, a guu oi tuuuũ. A suunaɔ̀ daminali gɔ̀inaɔ̀ ví.

Lua ua séia

¹⁷ A ma se gèmanɔ ua séia guu. Má è kpéne mèn baakwiɔ̀ dɔ̀dɔ̀kɔ̀wa gbɛ pɔ̀ kpáleawa à liai. ¹⁸ Gbɛkpaleapi pe bɔ̀lepiɔ̀ saalowa, mé à kpáaí ní bɔ̀lepiɔ̀ gbàa léo. Gbɛ pɔ̀ kpálea, a gu ɛena pón we. ¹⁹ ɔ̀ à ua séia yàasa yò bɔ̀a za bɔ̀le séia léwa a guu oi e à gèò ua plaade bɔ̀le léwa bàasi oi. Gukpe oi pɔ̀ kè gàsísuu basɔ̀o ní gugbántoo oi pɔ̀o b.

Gugbántoo oi bíibɔ̀le

²⁰ ɔ̀ à ua plaade bíibɔ̀le pɔ̀ kú gugbántoo oi gbàa ní a yàasao yò. ²¹ A kpeaɔ̀ àaɔ̀'aaɔ̀ kpela ní kpeleo ní a suunaɔ̀ ní a bilandaa kè doú ní bɔ̀le séia pɔ̀oe. A gbàa gàsísuu blakwi, a yàasa sɔ̀ baasɔ̀o. ²² A fenentiɔ̀ ní a bilandaa ní a daminali gɔ̀inaɔ̀ doú ní gukpe oi bɔ̀le pɔ̀oe. A dedekíi gbápɛpekíi soplæ, mé a bilandaapi ku a lé kpele. ²³ Ua plaade bɔ̀le lé bɔ̀aa ní gugbántoo oi bɔ̀le léoe lán gukpe pɔ̀wa. Sea bɔ̀lepi léwa e ua plaade bɔ̀le léwa gàsísuu basɔ̀oe.

Geomidɔ̀kíi oi bíibɔ̀le

²⁴ ɔ̀ à ma se gèmanɔ geomidɔ̀kíi oi, ɔ̀ ma geomidɔ̀kíi oi bɔ̀le è. A a lé gí ní a bilandaa yò, à kè doú ní a kɔ̀ni pɔ̀oe. ²⁵ Bɔ̀lepi ní a bilandaa fenentiɔ̀ liai lá a kɔ̀niɔ̀wæ. A gbàa gàsísuu blakwiɛ, a yàasa sɔ̀ baasɔ̀o. ²⁶ A dedekíi gbápɛpekíi soplæ, mé a bilandaa ku a lé kpele. Daminali gɔ̀inaɔ̀ ku a lé gíɔ̀wa kpela ní kpeleo. ²⁷ Ua plaade geomidɔ̀kíi oi bɔ̀le ví. Sea bɔ̀lepi léwa e geomidɔ̀kíi oi bɔ̀le léwa gàsísuu basɔ̀oe.

Ua plaade bíibɔ̀le

²⁸ ɔ̀ à ma se gèmanɔ ua plaade bɔ̀le pɔ̀ kú geomidɔ̀kíi oi guu e ua plaadepiu. ɔ̀ à bɔ̀lepi yò, à kè doú ní a kɔ̀niɔ̀. ²⁹ A kpeaɔ̀ ní a suunaɔ̀ ní a bilandaa doúe.

* 40:2 Zia 21.10 † 40:3 Zia 11.1, 21.15

Bɔlɛpi n̄ a bilandaao fenentio v̄i liaai. A gb̄aa ḡàsɩsuu blakwi, a yàasa baasɔɔ. ³⁰ Ua plaade bilandaao sáasaaɛ, an gb̄aa ḡàsɩsuu baasɔɔɔ, a yàasa s̄o s̄oɔɔ. ³¹ An bilandaapiɔ ku ua s̄éia oi. Daminali ḡõina ku an lé ḡɔwa, an dɛdɛk̄ii gb̄ápɛɛk̄iiɔ swaaɔswaaɔɛ.

³² Ǿ à ma sɛ ḡɛmanɔ ua plaadeu gukpɛ oi. Ké a ȳò, à kè doũɛ. ³³ A kpɛao n̄ a suunaɔ n̄ a bilandaao doũɛ, mé bɔlɛpi n̄ a bilandaao fenentio v̄i liaai. A gb̄aa ḡàsɩsuu blakwiɛ, a yàasa s̄o baasɔɔ. ³⁴ A bilandaao ku ua s̄éia oi. Daminali ḡõina ku a lé ḡɔwa kpɛla n̄ kpɛleo. A dɛdɛk̄ii gb̄ápɛɛk̄iiɔ v̄i swaaɔ.

³⁵ Ǿ à ma sɛ ḡɛmanɔ ua s̄éiapi gugb̄antoo oi bɔlɛu. Doũɛ n̄ a k̄inioɔ. ³⁶ M̄aa n̄ a kpɛao n̄ a suunaɔ n̄ a bilandaao. A fenentio v̄i liaai. A gb̄aa ḡàsɩsuu blakwiɛ, a yàasa s̄o baasɔɔ. ³⁷ A bilandaao ku ua s̄éia oi. Daminali ḡõina ku a lé ḡɔwa kpɛla n̄ kpɛleo, a dɛdɛk̄ii gb̄ápɛɛk̄ii swaaɔɛ.

Sa'obɔ kpé n̄ a táabūnuɔ

³⁸ Kpéne kú bɔlɛ bilandaao saɛ. Wɛk̄ii w̄i idau sa pó w̄i a pó kátɛu à tékū obɔɔwa. ³⁹ Táabūnuɔ ku bilandaao guu kpɛla n̄ kpɛleo m̄ɛn plapla. Wɛk̄ii w̄i sa pó w̄i a pó kátɛu à tékū obɔɔ n̄ duun awakpabɔɔ n̄ t̄aaɛ fiabobɔɔ kòlokpakpau. ⁴⁰ Gugb̄antoo oi bɔlɛ bilandaao bàasi oi, táabūnuɔ ku a dɛdɛk̄ii ɔplaa n̄ zɛɛio m̄ɛn plapla. ⁴¹ M̄aa táabūnu kálɛ bɔlɛpi ɔplaa n̄ zɛɛio m̄ɛn s̄iis̄iis̄, apii kè swaaɔ. Wɛk̄ii w̄i sa'opɔɔ kòlokpakpau. ⁴² Gbè táabūnu m̄ɛn s̄iis̄ ku we lɔ sa pó w̄i a pó kátɛu à tékū pó ũ. A gb̄aa ḡàsɩsuu do n̄ k̄inioɛ, a yàasa lɔ m̄aaɛ, a les̄i ḡàsɩsuu do. Táabūnupi musu w̄i sa'onɔɔ kɛkɛbɔɔ kálɛu. ⁴³ M̄ò kòlo lé m̄ɛn pla pó an gb̄aa kà ɔt̄a dodoɔ loolooa kpépiu à liaai. Táabūnupi ɔ w̄i sa'onɔɔ bàasi kálɛwà.

Sa'onao kpé

⁴⁴ Kpé m̄ɛn pla ku ua plaadeu. Ado ku gugb̄antoo oi bɔlɛ saɛ, a lé ɛlɛa gɛɔmidɔk̄iiwa. Ado ku gɛɔmidɔk̄ii oi bɔlɛ saɛ, a lé ɛlɛa gugb̄antoo. ⁴⁵ Ǿ gbépi òmɛɛ: Kpé pó a lé ɛlɛa gɛɔmidɔk̄iiwapiá sa'ona pó Lua kpé z̄i dɛ n̄ yá ũ póɛ. ⁴⁶ Kpé pó a lé ɛlɛa gugb̄antoo wapiá sa'ona pó sa'ok̄ii dɛ n̄ yá ũ póɛ. Sa'onapiá Levii bui Zadoki buiɔnɛ. Ampio mé aā s̄o Diizi wà aà gbagba. ⁴⁷ A uapi ȳò, a gb̄aa n̄ a yàasao sáasaaɛ ḡàsɩsuu basɔbasɔɔ. Lua kpé kpɛɛɛ ɔ sa'ok̄ii kuu.

Lua kpé

⁴⁸ A ma sɛ ḡɛmanɔ Lua kpé bilandaau, ɔ à a gbapɛɛɔ ȳò, a gèele kè ḡàsɩsuu s̄oɔɔɛ. A lé yàasa ḡàsɩsuu ḡɛo m̄ɛndosai, mé a lé ḡɔ gèele kè ḡàsɩsuu àaɔ'aaɔ kpɛla n̄ kpɛleo. ⁴⁹ Bilandaapi gb̄aa kè ḡàsɩsuu baoɛ, a yàasa s̄o kuɛdo. A dɛdɛk̄ii gb̄ápɛɛk̄ii kwie, gbapɛɛpiɔ ku a lé ḡipio saɛ kpɛla n̄ kpɛleo.

41

¹ Ǿ à ma sɛ ḡɛmanɔ Lua kpéu a kpɛɛɛ, ɔ à a lé ḡɔ ȳò, a yàasa ḡàsɩsuu soolosoole ɔplaa n̄ zɛɛio. ² A lé yàasa ḡàsɩsuu kwie, a lé ḡɔ yàasa s̄o ḡàsɩsuu s̄oɔɔɛ. Kpɛɛɛpi gb̄aa ḡàsɩsuu blaɛ, a yàasa s̄o bao.

³ A gè kpɛa, ɔ à a lé lipɛɛɔ ȳò, a yàasa ḡàsɩsuu plapla. A lépi yàasa ḡàsɩsuu soole, a lé ḡɔ yàasa soplapla. ⁴ Kpɛapi gb̄aa n̄ a yàasao ḡàsɩsuu baobaoɛ. Ǿ a òmɛɛ: Luakuk̄ii zálalan kɛ.

⁵ Ǿ à Lua kpé ḡi ȳò, a yàasa ḡàsɩsuu soole, mé kpéne pó liaa Lua kpéi ɔplaa n̄ ɔzɛɛio n̄ a kpɛo yàasa ḡàsɩsuu s̄iis̄ɛ. ⁶ Kpénepi didik̄ɔa lɛɛ àaɔ, a z̄ile baakwi, a guo baakwi, a musu baakwi. Lua kpé gbɛ pó kú musu yàasa kés̄aa z̄ilɛpɔɔi,

kpénepio zadaa yáí, ké wasu Lua kpépi gí f̄so yáí. ⁷ Maa kpéne pó liaa Lua kpépi didiakõapi musu yàasa de a z̄ílea. A dedek̄ii ví e a musup̄oue.

⁸ Má è wà gb̄e kpàle, a les̄i ḡàs̄isuu sooloe, ò wà gbàsa Lua kpépi d̄òwà. ⁹ Lua kpé kpéneõ bàasi oi gí ḡeele ḡàs̄isuu sooe. Gu pó da Lua kpé ¹⁰ ní sa'onao kpéõ z̄anguo yàasa ḡàs̄isuu baoe. ¹¹ Kpénepio lé mèn pla mé b̄ò uawa, m̀endo gub̄antoo oi, m̀endo geomid̄ok̄ii oi. Gb̄ekpalea pó liaai yàasa ḡàs̄isuu sooe.

¹² Be'ae oi kpé pó a lé elea Lua kpépiwa yàasa ḡàs̄isuu bàak̄wie, a gb̄aa s̄õ basiiõk̄wi. A gí ḡeele pii ḡàs̄isuu sooe. ¹³ Ǿ à Lua kpé ȳò. A gb̄aa ḡàs̄isuu bas̄oe, mé kpé pó kú a be'ae oi ní ua pó kú z̄anguoo ḡàs̄isuu bas̄oe l̄o. ¹⁴ Ua pó kú Lua kpé kp̄eele guk̄pe oi ḡàs̄isuu bas̄oe l̄o. ¹⁵ Ǿ à kpé pó kú Lua kpé k̄pe oi, a lé elea Lua kpé uawa ȳò ní a ḡek̄ii pó kú kp̄ela ní kp̄eleoo s̄anu, a gb̄aa ḡàs̄isuu bas̄oe l̄o.

Lua kpé kp̄eele ní luakuk̄io ní a bilandaa ¹⁶ ní a bèeõ ní a fenenti tuuunaõ, wà lí kp̄awà a guu pii kp̄ek̄pe za z̄íle e fenentiõ k̄ii. ¹⁷⁻¹⁸ Wà malaika ḡàs̄iadeõ ní daminaliõ ḡõinak̄è Lua kpépi lé musu, mé wa k̄è wà lía kpépi guu ḡiõ, luakuk̄ii ní a kp̄eeleõ pii. Daminali kú malaikapiõ z̄anguo m̀endodo. Malaikapiõ oa plapla, ¹⁹ a oa pó de gb̄enazina pówa ae d̄oa daminaliwa kp̄ela, a pó de nõomusu pówa ae d̄oa daminaliwa k̄pele. Wa k̄è kpé guu ḡiwa wà líai pii ²⁰ za z̄íle e musu ní kpépi lé musuo. ²¹ Lua kpépi lé yàasa ní a les̄iõ s̄aae.

Pó kú luakuk̄ii kp̄eele oi ²² lán sa'ok̄ii pó wa k̄è ní líowa. A les̄i ḡàs̄isuu àaõ, a gb̄aa ní a yàasao ḡàs̄isuu plapla. A golaõ ní a zeb̄oõ ní a saaloá líe. Ǿ gb̄épi òm̄e: Táabũnu pó kú Dii aen k̄e. ²³ Lua kpé kp̄eele ní luakuk̄ii kp̄eeleõ gba pó ì koo kpaai ví. ²⁴ Kp̄eelepio gbaõ plaplae, mé ì lias̄aiz̄õ. ²⁵ Wà malaika ḡàs̄iadeõ ní daminaliõ ḡõinak̄è kp̄eele gb̄apiõwa lá wa k̄è ḡiwawa, mé wà bilandaa saa k̄è ní lío. ²⁶ Lua kpé bilandaa gí fenenti tuuunaõ ví, mé wà daminali ḡõinaõ k̄è fenentipio léowa õplaaí ní z̄eio. Lua kpépi kpéneõ saa ví l̄o.

42

Sa'onao kpéõ

¹ Ǿ à ma se ḡèmanõ gub̄antoo oi e ua séiau e kpé pó kpaai ní ua plaadeõ b̄oaa ní kpé pó kú gub̄antoo oio. ² Kpépi gb̄aa ḡàs̄isuu bas̄oe, a yàasa blakwi, a lé elea gub̄antooa. ³ Ua plaade ku kpépi ní Lua kpéõ z̄anguo, a yàasa ḡàs̄isuu baoe. Kpépi kpaai ní ua séia gb̄e pó kp̄aleaoe. Kpé didik̄õa lee àaõ kpaai ní Lua kpé kpéneõ. ⁴ Ḡek̄ii ku kpénepio z̄anguo, a yàasa ḡàs̄isuu kwi, a gb̄aa bas̄o. Kpépi lé elea gub̄antooa. ⁵ Kpéne pó kú musu yàasa i ka kpéne pó kú z̄íle ní guoowao, ḡek̄ii pó kú we yáí. ⁶ Musu kpénepio gb̄apeleõ ví lán ua pówao. A yáí kpénepio gu k̄és̄aa kpéne pó kú z̄íle ní guoõzi. ⁷ Bíi kú kpépi kp̄eele ua séia oi, à p̄ai e ḡàs̄isuu blakwi. ⁸ Asa ua séia oi kpépi gb̄aa ḡàs̄isuu blakwie. Lua kpé oi s̄õ ḡàs̄isuu bas̄o. ⁹ Kpénepio ḡek̄ii kú z̄íle guk̄pe oi. A lépi elea ua séiawa.

¹⁰ Kpéneõ nana bíiwa Lua kpé geomid̄ok̄ii oi l̄o, b̄oaa ní kpé pó kú geomid̄ok̄ii oio. ¹¹ Ḡek̄ii ku kpénepio z̄anguo lán kpéne pó aa ku gub̄antoo oio pówa. A gb̄aa ní a yàasao s̄aae. Gub̄antoo oi kpénepio ḡek̄ii ní ní z̄õo ní ní léõ s̄aa ¹² ní geomid̄ok̄ii póe. Zé pó wí ḡeu ku ḡek̄ii miwa bíi sae guk̄pe oi lán gub̄antoo oi pówa.

¹³ Ǿ gb̄épi òm̄e: Gub̄antoo oi kpéneõ ní geomid̄ok̄ii oi kpéne pó kpaai ní ua plaadeõ kua adoe. Wek̄ii sa'ona pó aai s̄õ Diizio lí Dii póõ bleu. Wek̄ii aali Dii póõ káleu, pówenti ní duun awakpab̄oõ ní tàae fiabob̄oõ, ké gupi kua adoa yáí.

14 Tó sa'onao gèu, aasuli bo gu pò a kua adoapiu aa gẽ ua sɛ́iauo, sema aa ní pòkasa pò aai zikèdò tò we gia, asa pòpiò kua adoaɛ. E aao gé bɔi gbéowa, aali pòkasa lile.

15 Ké à Lua kpé ua plaade yò a làa, à ma se bòmanò ní bɔle pò kú gukpe oi léo, ɔ a yò à liai. 16 Gukpe bíi gàsísuu àaa pla ní basooe. 17 Gugbántoo bíi gàsísuu àaa pla ní basooe lo. 18 Gεomidokii bíi gàsísuu àaa pla ní basooe lo. 19 Ɔ à gè be'ae bíi yò, à kè gàsísuu àaa pla ní basoo lo. 20 Maa à a bíi yò à liai kpe síiò píi. A yàasa ní a gbàao gàsísuu àaa pla ní basooe píi. Bíipi pò pò de Lua pò ù kèkòwa ní pò pò de Lua pò ùoo.

43

Dii gawi sua a kpéu

1 Ɔ à ma se gèmanò gukpe oi bɔleu. 2 Má è Isailio Lua gawi bò gukpe oi, àa bɔ de lán izòsuka kòfiwa,* mé aà gawipi tɔɔle pù. 3 Wépungu pò má èpi bò lán wépungu pò má è gɔɔ pò Lua mò wá mɛɛwia kaaleiwaɛ, lán wépungu pò má è Kebaa sae, ɔ ma wule ma gbɛɛuwaɛ. 4 Dii gawi gè gukpe oi bɔlepiu e aà kpéu. 5 Lua Nisína ma se gèmanò ua plaadeu, ɔ má è Dii gawi aà kpé pà.

6 Gõpi zea ma sae, ɔ má mà wàle yá'omɛɛ za kpépiu 7 wà mè: Gbēnazin né, ma kpalabaa kpálekiiin ke, ma gbadibon ke. Máo ku Isailio guu lae e gɔɔpii. Isailio ní ní kíao ma tó pò a kua adoa òkpa ní ní gbáleao ní ní kíao gεo bau lo. 8 Kíapiò uakpà wa nàna ma uawaɛ, aa kpedò wa nàna ma kpéwa, bíi mé gò daa wá zānguo. Aa ma tó pò a kua adoa òkpa ní yábɛɛ pò aa kèò, ɔ ma ní míonzò ní pòfɛo. 9 Aa ní gbáleapi tó, aai ní kía gɛpiò kɛa, mío kú ní guu sa gɔɔpii.

10 Gbēnazin né, ma ua yá bɔɔleke Isailionɛ, aai làasooke a kpaawa, an gɛɛ i gõ kpá ní wéi ní duuna yáí. 11 Tó an gɛɛ gò kpá ní wéi yá pò aa kèò yáí, ma ua taa bɔɔlekené, a kpaá ní a bókiiò ní a gɛkiiò ní a iadaaò ní a ikoyāò ní a yādileaò. N a bɔɔlekené, ní ké láu ní wáa, ké aao a iadaaò kúa, aai zíkɛ a yādileaowa. 12 Ma kpe ikoyān we. Tɔɔle pò liaai gbèsisi musuá ma pòɛ, a kua adoa píie. Ma kpé ikoyān we.

Sa'okii yá

(Bɔa 27.1-2, 2Lad 4.1)

13 Lá wà sa'okii yòn ke: Gàsísuu pò wàle a yá'opi de gàsísuu doa ɔla doe. Wà eyò wa lia sa'okiiipi, a yàasa ní a zāo gàsísuu dodo, mé pò pò wa bò wa liai ɔtā doe. Sa'okiiipi lesin ke: 14 Daalea e pò kú tɔɔleu e a swá nénawa gàsísuu plaɛ, a swápi yàasa gàsísuu doe. Za a swá nénapiwa e a zòowa gàsísuu síiòɛ, a yàasa sò gàsísuu do. 15 A kina pò kú musu lesi gàsísuu síiòɛ, mé a kóba mèn síiòò kpa musu. 16 Kinapi gbàa ní a yàasao sáaɛ, gàsísuu kuɛplapla. 17 Swá zòopi kii sa'okii gbàa ní a yàasao sáaɛ, gàsísuu gεo mēndosaisaiɛ. Swá pò liai zíle yàasa ɔtā doe, mé e pò liai yàasa gàsísuu do.

18 Ɔ a òmɛɛ: Gbēnazin né, Dii Lua mè: Tó wa sa'okiiipi bò, ké wà e sa pò wí a pò káteu à tékū owà, wi au élewà, a yādileaon ke: 19 Levii bui sa'ona pò aa de Zadoki bui ù mé aa sòmazi ma gbagbai. Gáaena kpámá duun awakpabo ù, 20 ní a au dā máma sa'okii kóba mèn síiòowa ní a swá zòò gola mèn síiòò ní pò pò wa bò wa liaipiò, ní gbábòè, i gõ ma pò ù. 21 Gáaena duun awakpabopi se gèò gu pò wa dilɛu ma ua, ní tesòwà à tékū, 22 a gɔɔ plaade ní sa'o ní blesan sáasaio duun awakpabo ù, wi gbábò sa'okiiɛ, lá wa kè ní gáaenaowa. 23 Tó n gbábòè ní

* 43:2 Zia 1.15

làa, gáaena sáasai ní sásakao sáasaio ²⁴ se moomεε, sa'onao i wisi fáfawà, aai ma gbagbaò sa pò wí a pò káteu à tékũ ù.

²⁵ E gɔɔ sopla n̄liɔ blesana kpa duun awakpabɔ ù lá gu lé dɔ ní gáaena sáasaio ní sásakao sáasaio. ²⁶ Gɔɔ soplapi guu aali gbábɔ sa'okliε, i gɔ ma pò ù, aai na zíwa. ²⁷ Gɔɔpiɔ gbεa, gɔɔ swaaɔde z̄í sa'onao lí sa pò wí a pò káteu à tékũ ò sa'ok̄ipiwa gbéɔne ní sáaukpasao, ma pɔ i kemá na.

44

Gukpe oi bɔléá kí pɔε

¹ ɔ à ma se à èa gèmanɔ ua séia bɔle pò kú gukpe oi kpεεε, a zé taa. ² ɔ Dii òmεε: Wa bɔleε bee zé tó taaε, wasu wεo. Gbεε su gεuo, àɔ taaε, asa ma Dii Isailiɔ Lua ma gεue. ³ Kí mé a z̄le bɔlepiu, i pɔbleu ma wáa. Aáli gε, ili bɔ ní bɔlepi bilandaa zéo.

Bui z̄lloe suli gε Lua uao

⁴ ɔ à ma se gèmanɔ gugbāntoo oi bɔleu e Dii kpé kpεεε. Ké ma gugwà, ò má è Dii gawi aà kpé pà, ò ma wule ma gbεeu. ⁵ ɔ Dii òmεε: Gbēnaz̄in né, swákpa yá pò mále onε ma kpé yādileao ní a ikoyāɔ musu ma. Gbé pò lé gεo ní gbé pò lé bɔɔ tàasika. ⁶ O Isaili swáyāmansaideɔne ma Dii Lua ma mē an yābēεkeao mō le. ⁷ Aa gē ma ua ní bui z̄llo gyafɔɔde pò an s̄o pípiiao, ò aa ma kpé gbālèd gɔɔ pò wàle n̄sio ní auo kpaa ma ble ù. An yābēεkeao pāleɔ bàasi, lá aa ma bàakuar̄nɔ yá gbòon we. ⁸ Aai laaidɔ ma kpé z̄iwao, aa z̄ipi tò dāɔneε. ⁹ Ma Dii Lua ma mē, bui z̄llo gyafɔɔde pò an s̄o pípiiao suli gε ma uao, baa bui z̄llo pò kú Isailiɔ guu.

Levii bui suli sa'oo

¹⁰ Levii bui pò aa pòbɔzākèmεε gɔɔ pò Isailiɔ sásāa, aa zà ma yáwa, aa té ní t̄aaɔziɔ ní duuna gbε'e. ¹¹ Aali z̄ike ma ua, aaliɔ wéte a bɔleɔ yái. Aali ma ua z̄i ke, aai sa pò wí a pò káteu à tékũ kòlokpakpa ní sa'obɔ pò gbéɔ ì mɔɔ, aai z̄ikené. ¹² N beeo lá aa sa'ò Isailiɔne ní t̄aaɔwa, aa tò aa zà yáwa aa duunakè, a yái ma Dii Lua ma ɔlèlené ma mē aa ní duuna gbε'e. ¹³ Aasuli s̄mazi ma gbagbaio. Aasuli ɔk̄a ma pò ge ma blewao, an gεε i gɔ kpá ní wéi an yābēεkeao yái. ¹⁴ N beeo má a ua yá ní z̄i pò wí ke weɔ pii nané ní ɔz̄iε.

Yādileao sa'onao ne

¹⁵ Ké Isailiɔ pòbɔzākèmεε, Levii bui sa'ona pò aa de Zadoki bui ùɔ laaidò ma ua z̄iwa. Ampio mé aa s̄mazi aao z̄ikεmεε. Aao ze ma ae, aai ma gbagba ní n̄sio ní auo. Ma Dii Lua máme má ò. ¹⁶ Ampio mé aali gε ma kúk̄i, aai s̄o ma táabūnui, aai ma gbagba, aai z̄ikεmεε.

¹⁷ Tó aa gē ua plaade bɔleɔ dou, aali bàabaa pòkasa da. Aasuli z̄ike ua plaade bɔleɔ guu ge Lua kpé kpεεε ní pòk̄a pòkasao daao. ¹⁸ Aaliɔ bàabaa f̄ua kpaa, aaiɔ bàabaa s̄oɔlo gese yeyea. Aasuli pò pò a to í simá yeo. ¹⁹ Tó aa b̄ò lé gé gbéɔ k̄i ua séiau, aali ní pòkasa pò aai z̄ikεoɔ bɔ ḡia, aai kále ma ua kpéneɔ dou, aai a pāle da, ké an pòkasapiɔ su na gbéɔwa à ìadamáo yái.

²⁰ Aasuli migbaa léo. * Aasuli tó ní mikā dadan̄la s̄o, aali lao. ²¹ Sa'onao suli v̄εemi wà gε ua plaadeuo. † ²² Aasuli gyaa ge nɔ pò wà ḡii seɔ, sema Isaili nɔ léso ge an sa'on dee gyaa. ‡ ²³ Aali pò pò de ma pò ù d̄ɔak̄ε ní pò pò de ma pò ùoo dada ma gbéɔne. Maa lɔ ní pò gbālea ní a gbālesaio d̄ɔak̄εo. § ²⁴ Tó s̄ole s̄u f̄ele,

* 44:20 Lev 21.5 † 44:21 Lev 10.9 ‡ 44:22 Lev 21.7, 13-14 § 44:23 Lev 10.10

sa'onao mé aali a yágōgō, aai yákpaleke lá má dīlewa. Aaliio dikpe pó má dīleo ikoyāo ní a yādīleao kūa, aai kámabogōo dile adoa.

²⁵ Sa'ona suli sō gei à gbāleo, āma tó aà mae ge aà da ge aà né ge aà vīi ge aà dāuna ge aà dāe pó i zākeoe, ō a zevī à gbāle aà yái.* ²⁶ Aà gbābōa aziaε gbea aali kámabo e gōo sopla. ²⁷ Gōo pó à gē sa'oi ma kpé ua plaadeu, aali sa'o ní duun awakpabōo. Ma Dii Lua máme má ò. ²⁸ Máme má ní túbi ũ. Wasuli ní baa da tōle kpaaleuo, máme má ní baa ũ.† ²⁹ Aali pówenti ní duun awakpabōo ní tàae fiabobōo ble. Pó pó wa kpāa ní a mībao Isaili būsuo mé ao de ní pó ũ. ³⁰ Isailio buapó káauo ní ní gba séiao píi aao de sa'onao pó ũe. Aali ní pówena káauo tí kpá sa'onao wa, mí báaada ní uau.‡ ³¹ Sa'onao suli pó kòlokpasai ge pó pó wài dè nòo soo, bā ge nòo kpele buin nò.§

45

Būsu kpaalea

¹ Tó a gbela būsu kpaalea yá musu, à Dii baa kpawà. A gbàa gāsīsuu òasōsoo lee baaso (25.000), a yàasa lee òasōsoo lee bao (20.000). Tōlepiá Dii pōe. ² Tōle io ku a guu Dii ua pó ũ. A gbàa ní a yàasao io sáa gāsīsuu òaa pla ní basōo (500), wī gu to dai, a yàasa io gāsīsuu blakwi. ³ Dii tōlepi kpe do io de aà ua ní aà kúkiio pó ũ. A gbàa gāsīsuu òasōsoo lee baaso (25.000), a yàasa òasōsoo lee kwi (10.000). ⁴ Tōlepiá Dii pōe. Sa'ona pó aai zīke Dii ua, aai sōaazi aà gbagbāio mé aao vī, aai bekpau, Dii ua io ku we io. ⁵ Tōlepi kpedo gbàa io gāsīsuu òasōsoo lee baaso (25.000), a yàasa òasōsoo lee kwi (10.000). Levii bui pó aai zīke Dii uao mé aao vī. An wéleo io ku we.

⁶ A tōle pó dà Dii pói dile mēewia kálekīi ũ, a gbàa gāsīsuu òasōsoo lee baaso (25.000), a yàasa òasōsoo lee soo (5.000). Isailio pón we nípii. ⁷ Kí tōle io da Dii tōlei ní mēewia tōleo kpela ní kpeleo za be'ae e gukpe. A léo io peakōwa ní pó pó Isaili buio aa a kpaaleso za be'ae e gukpe. ⁸ Tōlepi io de aà pó ũ Isaili būsuo. Kía pó má kpá a gbāamo ma gbéone lo, aa to Isailio tōle kpaale e ní buiwa.

⁹ Dii Lua mē: Isaili kía, bee mōwá. A á pāsīkea ní á gbāamo gbéoneo tó, io yāmaake a zéwa. Asu tōle si ma gbéowa lo. Ma Dii Lua máme má ò. ¹⁰ A tó á kiloo ní á zaa ní á nísiyōbōo aao ku a zéwa.* ¹¹ Pówena poyōbōo ní nísi poyōbōo lío sáa. Apii io litili baobao. ¹² Anusu do io gela bao. Mina do io ánuu owatē bāaō.

¹³ Gba pó àli damēen ke: Pówena litili òaa do guu àli ma gba litili àaō. ¹⁴ Nísi litili òaa do guu àli ma gba litili pla. ¹⁵ Isaili būsuo sá mēn òaa do guu àli ma gba mēndo. Gbapi io de pówenti gba ní sa pó wī a pó káteu à tékūo ní sáaukpasao ũ gbéō duunakēama yái. Ma Dii Lua máme má ò. ¹⁶ Isaili būsudeo píi lí gbapio káakāaa ní kíae. ¹⁷ Sa pó wī a pó káteu à tékūo ní pówenti gba ní vēe pó wī éle dikpegōo io de kí yá ũ, mo dafu dikpegōo ní kámabogōo ní dikpe pó má dīle Isailioneo píi. Ōme ali duun awakpabōo kpá ní pówenti ní sa pó wī a pó káteu à tékūo ní sáaukpasao Isailio duunakēama yái.

Dikpeo

(Bōa 12.1-20, Lev 23.33-43)

¹⁸ Ma Dii Lua ma mē: Mo séia gōo séia zī àli gáaena sāsai sé, í gbābōo ma kúkiie. ¹⁹ Sa'ona lí duun awakpabōo au dā, i máma ma kpé kpele gbapeleowa

* 44:25 Lev 21.1-4 † 44:28 Nao 18.20 ‡ 44:30 Nao 18.8-19 § 44:31 Lev 22.8 * 45:10 Lev 19.36

ń sa'okii lé gola síiṣo ń ua plaade bọle gbapẹlẹ. ²⁰ Ali yá doupi ke mọ gṛṛṛ soplade zí gbé pọ zāma ń lé aa duunakẹ̀ ń gbé pọ aa kẹ̀ dṣaisiṣe, í gbābòd ma kpẹ.

²¹ Mọ sẹia gṛṛṛ gṛṛṛ m̀ndosaide zí àli Gẹamusu dikpeke e gṛṛṛ sopla. Gṛṛṛ bee àli kàa só. ²² Gṛṛṛ bee kí mé ali gáae kpa duun awakpabọ ù api ń a b̀sudeo pọ ù. ²³ Dikpepi guu alio sa pọ wí a pọ káteu à tékū oa lá gu lé dọ e gṛṛṛ sopla ń gáae m̀n soplapla ń sāsakao sāsaiṣo m̀n soplapla ń blesanao m̀ndodo duun awakpabọ ù. ²⁴ Aàli pówenti kpá gáae ń sāsakaoo miwa koko dodo ń nísio litili àaṣ'aaṣ.

²⁵ Mọ soplade gṛṛṛ gṛṛṛ m̀ndosaide dikpe zí aàliṣo kpa màa lá gu lé dọ e gṛṛṛ sopla duun awakpabọ ń sa pọ wí a pọ káteu à tékū obọ ù ń a pówentio ń a nísio.

46

Yá pọ kí ali ke dikpe gṛṛṛzì

¹ Dii Lua m̀: Wàli ua plaade bọle pọ a lé eia gukpewa gba to taae e gṛṛṛ soolo pọ wí zikẹu ge pao, wili wē kámabogṛṛzì ń mọ dafu dikpe gṛṛṛzì. ² Kí ali bọ ua sẹiaue, i gē ń bọlepi bilandaa, i ze bọlepi gbapẹlẹ sae. Sa'onao lí sa pọ wí a pọ káteu à tékū oè ń sáaukpasaṣo, ili kúle bọlepi bẹewa, i gbasaa bọ. Wàli bọlepi gbatao e oosi. ³ B̀sudeo lí kúle Dii bọlepi kpẹle kámabogṛṛṛ ń mọ dafu dikpe gṛṛṛ. ⁴ Kámabogṛṛzì kí lí mọ ń s̄neboṣo sāsaiṣo m̀n soolo ń sāsakao sāsaiṣo m̀ndo sa pọ wí a pọ káteu à tékū obọ ù. ⁵ Aàli pówenti kpá ń sāsakaoo koko do, s̄neboṣo s̄ lá a yeiwa. Pówenti koko do nísio alio litili àaṣe. ⁶ Mọ dafu dikpe gṛṛṛ aàli mọ ń gáaenao ń s̄neboṣo m̀n soolo ń sāsakaoo. A kee su àṣ s̄a vío. ⁷ Aàli pówenti kpá ń zupio koko do ń sāsakaoo koko do, s̄neboṣo s̄ lá a yeiwa. Pówenti koko do nísio alio litili àaṣe. ⁸ Kí lí gē, ili bọ ń bọle bilandaa zé doupio.

⁹ Tó b̀sudeo m̀ kúle Dii dikpe gṛṛṛzì, gbé pọ gè ń gugbāntoo oi bọle lí bọ ń gecomidokii oi bọle, gbé pọ gè ń gecomidokii oi bọle lí bọ ń gugbāntoo oi bọle. Asu ea bọ ń bọle pọ à gèuoo, sema aà bọ ń a ae oi bọle. ¹⁰ Kí lí kúrínṣo we. Tó gbé lé gē, aàli gē. Tó aale bọle, ili bọ.

¹¹ Dikpe gṛṛṛ ń kámabogṛṛṛ zì zu ge sāsakao miwa pówenti gba líṣo koko dodo, s̄neboṣo s̄ lá wa yeiwa. Pówenti koko do nísio alio litili àaṣe. ¹² Tó kí m̀ ń gbao Dii, sa pọ wí a pọ káteu à tékū ge sáaukpasaṣon nò, wàli gukpe oi bọle gba wē, ili kpá lá i ke kámabogṛṛzìwa. Tó à b̀, wi gbata aà kpẹ.

¹³ Wàliṣo sa pọ wí a pọ káteu à tékū o Diiwa ń s̄ wēdona sāsaiṣo lá gu lé dọ kṛṛ ń kṛṛṛ ¹⁴ ń pówentio litili àaṣ ń nísio litili do pówenti m̀sekea yáí. Wàliṣo pówentipi kpa Diiwa lá gu lé dọ gṛṛṛpi. ¹⁵ Wàliṣo sa pọ wí a pọ káteu à tékū o ń s̄neboṣo kṛṛ ń kṛṛṛ lá gu lé dọ ń pówentio ń nísio màa.

¹⁶ Dii Lua m̀: Tó kí a néo do gbà a tọle saalo, aà nẹpi buiṣo mé aali a túbi sé. ¹⁷ Kási tó à a z̀blenaṣo do gbà a tọle saalo, alio de z̀blenaṣo pọ ùe e gṛṛṛ wē ù wē, * i ea gṛṛ kípí pọ ù. Aà néo mé aali a túbi sé n̄t̄e. ¹⁸ Kí suli gbēe tọle síwàò, mé asuli ń yáwàò. Aà z̄ia tọle ò ali kpá a néowa túbi ù, ké ma gbēe su go a tọlewao yáí.

¹⁹ Gṛṛṛ gṛṛṛ ma se gèmanṣo sa'ona kpéne pọ kú bọle sae léu, a lé eia gugbāntoowa. A gu òlṣm̄e kpépi be'ae oi, ²⁰ ò a òm̄e: Gupiu ò sa'onao lí t̄aae fiabobọ ń duun awakpabọ f̀ukẹu, aali pówenti kàa keu, ké aasu geò ua sẹiaṣo aa k̄a gbéowa aa íadamáo yáí.

* **46:17** Lev 25.10

21 Ǿ à èa ma se sùmanɔ ua séiau, à bèbemanɔ uapi gola síiɔu. Má uanaeɔ è a golapiɔu. 22 A gola ní golao uanapiɔ gbàa gàsísuu blablae, a yàasa baakwikwi. Uana mèn síiɔpiɔ doũe. 23 Wà gíbò lía uanapiɔzi mé wà kínaɔ pèlèpèlè líai zílè. 24 Ǿ gǔpi òmæe: Blèkèkíɔn kè. La Dii ua zíkènaɔ lí sa'onɔɔ fùukèu gbéɔne.

47

Swa pɔ í bɔ Dii kpéu

1 A èa ma se gèmanɔ Dii kpé kpele, ǔ má è í lé bɔ kpépi bèe zíe* gèmidɔkíi oi, àlè gè sa'okíi gèmidɔkíi oi, àlè tá gukpe oi, asa Dii kpé lé èlèa gukpewæ. 2 A ma se bòlemanɔ ní gugbántoo oi bɔleo, ǔ à dòmanɔ bíizi e gukpe oi bɔleu, ǔ má è ípi lé bàale bɔlepi sae gèmidɔkíi oi. 3 Gǔpi gè gukpe oi, a bà pɔyɔbɔ kúa. A ba yò gàsísuu àaa sɔo léu, ǔ à ma se bùamanɔ íwa, ípi wá kú wá kèsèwoũ léu. 4 A ba yò gàsísuu àaa sɔo léu bɔ, ǔ à ma se bùamanɔ, í wá kú wá koso léu. A ba yò gàsísuu àaa sɔo léu bɔ, ǔ à ma se bùamanɔ, í wá kú wápi léu. 5 A ba yò gàsísuu àaa sɔo léu bɔ, ǔ í gǔ da swa pɔ má fɔ buawào ũ, asa ípi dàgua wa fɔ gèu bɔ, sema wà kpáa'owà bàasio. 6 Ǿ à ma la à mè: Gbènazín né, n bee èò? Ǿ à èa lé buamano síisia. 7 Ké ma bua, ma lí è kpa swa baala ní baaleo, an dasi kè zài. 8 Ǿ a òmæe: Ípi lé tá gukpe oi e Yuudè guzulèue, i ká Isida Wisidewa. Tó à kàwà, ísidapi í i maakũ. 9 Gu pɔ ípi bàalè tàu píi, pɔ bèeɔ iɔ kè píi yèyɔe. Kpɔɔ iɔ ku we dasidasi, asa gu pɔ ípi gè kàu píi, a maakũe. Gu pɔ swapi tàu píi, pɔ pɔ kú weɔ píi aao bèe. 10 Kpòwènaɔ zezè ísidapi gèwa. Táalufálèkíiɔ ku za Èngedi e Ènegelaiũ. Kpò buiɔ lé ví weo lán ísia kpɔɔwa. 11 N beeo dànaɔ ní biaɔ í a maakũo, aa gɔ màae wisi'ekíi ũ. 12 Lí pɔ wí a bè ble bui píi a bɔle swapi baale ní a baalao. An kee láe a giigagao, mé an bè aɔ láaa vío. Lípiɔ aao nè'i mɔ ní mɔo, asa í pɔ lípiɔ lé e lé bɔ luakukíi. Lípiɔ bɔɔá pɔbleae, mé a lɔɔá gbéɔ gbágbábɔe.†

Bùsu zɔlè

13 Dii Lua mè: A Isaili bui kuɛplao, lá á bùsu kpaalen kè. Yosefu buiɔ kpaalèse mèn pla, 14 í kpaalené sáasaa. Bùsue bee a gɔ á pɔ ũe, asa ma legbè ma mè má kpá á deziɔwæ. 15 A bùsu zɔlè kè: Bɔa za ísia zɔɔi gugbántoo oi a dɔ Èteloni zéi e Amata bɔlei, i gé Zedada 16 ní Belotao ní Sibliaiũ pɔ kú Damasi bùsu ní Amata bùsuo léu, i gé e à gè pè Azaatikɔ, Haulani bùsu léwa. 17 Bùsu lépi a daale ísiawæ, i gé Azaa'enana, Damasi bùsu léu. Amata bùsu lé iɔ ku gugbántoo oi. A bùsu lé gugbántoo oin we. 18 Gukpe oi á bùsu lé a gé Haulani ní Damasio zānguo, i pā Yuudèi Galada bùsu ní Isaili bùsuo zānguo, i gè pè Isida Wisidewa e Tamaa. A bùsu lé gukpe oin we. 19 Gèmidɔkíi oi bɔa Tamaa a gé e Meliba Kadési íkíi, i pā Egipi zé swai e ísia zɔɔi. A bùsu lé gèmidɔkíi oin we. 20 Bè'æe oi ísia zɔɔ mé aɔ de á bùsu zɔlè ũ e gu pɔ bɔaa ní Amata bɔleo. A bùsu lé bè'æe oin we.

21 A bùsupi kpaalèkɔe á Isailiɔ á buiwa. 22 A bùsupi kpaalè ní gbèlao ní bòmɔ pɔ nè'í á guuɔ sãnu. A ní dile á Isaili bùsudeɔ ũ, í ní da á Isaili buiɔ kpaalè guu. 23 A Isaili bui pɔ bòmɔ ku a guu, we á aà dau kpaalèu. Ma Dii Lua máme má ò.

48

Isaili bùsu kpaalèa

1 Buipíon kè baade ní a tóo. Sèa gugbántoo oi Dã buiɔ a lèe do sé. An bùsu a pā Èteloni zéi e Amata bɔlei. Azaa'enana ní Damasi bùsu lé pɔ kú gugbántoo oi Amata bùsu saeɔ mé ní bùsu lé ũ gukpe oi.

* 47:1 Zkl 14.8, Zaa 7.38, Zia 22.1 † 47:12 Zia 22.2

² Asee bui i a lee do sé. An bùsu iò naa Dã bui bùsuwa za gukpe e be'ae.

³ Nefatali bui i a lee do sé, iò naa Asee bui p'owa.

⁴ Manase bui i a lee do sé, iò naa Nefatali bui p'owa.

⁵ Eflaiũ bui i a lee do sé, iò naa Manase bui p'owa.

⁶ Lubeni bui i a lee do sé, iò naa Eflaiũ bui p'owa.

⁷ Yuda bui i lee do sé, iò naa Lubeni bui p'owa.

⁸ Bùsu p'ó á kpá Diiwa aò naa Yudaò bùsuwae za gukpe e be'ae. Bùsupi yàasa iò gàsìsuu òaasòsòo lee baasòo (25.000), a gbàa iò sáa ní bui p'ó za gukpe e be'ae. Dii kúkii iò ku guoguo. ⁹ Bùsu p'ó á kpá Diiwapi gbàa iò gàsìsuu òaasòsòo lee baasòo (25.000), a yàasa lee kwi (10.000). ¹⁰ Dii t'òlepi aò de sa'onao p'ó ũe. Gugbântoo oi gàsìsuu òaasòsòo lee baasòo (25.000), be'ae oi lee kwi (10.000), gukpe oi lee kwi (10.000), geomidokii oi lee baasòo (25.000). Dii kúkii aò ku guoguo. ¹¹ Zadoki bui sa'ona p'ó wà ní díle Dii gbàgbana ũò p'ón we. Ké Isailiò zà yáwa, Zadoki buiò zì p'ó Dii dànè kè, aai zã aà yáwa lá Levii buiò kèwao. ¹² Wa Dii t'òle kìnipi kpámá, a kua iò adoa, sa'onao t'òlepi iò naa Levii buiò bùsuwa.

¹³ Levii buiò bùsu iò naa sa'onao bùsuwa. A gbàa iò gàsìsuu òaasòsòo lee baasòo (25.000), a yàasa lee kwi (10.000). ¹⁴ Aasuli yáao, aasuli a leùkpakao, aasuli kpá gbèpàlewao. An bùsupi deñla, ké Dii p'óe yáí.

¹⁵ T'òle p'ó a g'ò yàasa iò gàsìsuu òaasòsòo lee sòo (5.000), a gbàa lee baasòo (25.000). Meewiadeò p'ón we, aa bekpau, aai p'óò dádáũ. Meewiapi iò ku guoguo, ¹⁶ a gbàa ní a yàasao iò sáa. A gola ní golao iò gàsìsuu òaasòsòo lee síiò ní òaa pla ní basòoo (4.500). ¹⁷ Dádàkékii iò liaai, a yàasa gàsìsuu òaa do ní blakwio (250). ¹⁸ Bùsu p'ó g'ò iò naa Dii t'òlewa gukpe oi gàsìsuu òaasòsòo lee kwi (10.000), be'ae oi lee kwi (10.000) e a gbàa léu. T'òlepi ble iò de w'èlepi zikenao p'òblea ũ. ¹⁹ Isaili bui p'íi guu ò meewia buakenapio b'ou. ²⁰ A Dii t'òle li gudoũ ní meewia p'óò, a gbàa ní a yàasao iò sáa gàsìsuu òaasòsòo lee baasòo (25.000).

²¹ Sea t'òle p'ó de Dii p'ó ũ ní meewia p'owa e à gè p'è á bùsu z'òlewa kpela ní kpeleo iò de kí p'ó ũ. T'òle p'ó kú gukpe oi ní be'ae oio gbàa iò gàsìsuu òaasòsòo lee baasòo (25.000). Kí t'òlepi iò naa t'òle p'ó á bui a kpaalekewa. Dii t'òle p'ó aà kpé aò ku a guu iò ku kí t'òleò zānguo. ²² Levii buiò t'òle ní meewia t'òleò iò ku kí t'òleò zānguo. Kí t'òleò iò ku Yudaò t'òle ní Bēyāmee buiò t'òleò zānguo.

²³ Bui k'iniò p'ón ke: Bēyāmee bui i a lee do se za gukpe e be'ae.

²⁴ Simeò bui i a lee do sé, iò naa Bēyāmee bui p'owa.

²⁵ Isakaa bui i a lee do sé, iò naa Simeò bui p'owa.

²⁶ Zabulni bui i a lee do sé, iò naa Isakaa bui p'owa.

²⁷ Gada bui i a lee do sé, iò naa Zabulni bui p'owa.

²⁸ B'oa Tamaa Gada buiò t'òle lé p'ó kú geomidokii oi a gé Meliba Kadesi ík'ie, i p'á Egipi zé swai e ísia z'òoi. ²⁹ Bùsu p'ó á a kpaaleke Isaili buiòne ní gbelaon we. An baan we. Dii Lua mé ò.

Meewia b'oleò

³⁰⁻³¹ Meewiapi b'oleon ke: Wa Isaili buiò t'ókpa b'olepion. * Gugbântoo oi bíi gbàa gàsìsuu òaasòsòo lee síiò ní òaa pla ní basòoo (4.500). A b'oleò àa'òe, Lubeni b'ole, Yuda b'ole ní Levii b'oleò. ³² Gukpe oi bíi gbàa gàsìsuu òaasòsòo ní òaa pla ní basòoo. A b'oleò àa'òe, Yosefu b'ole, Bēyāmee b'ole ní Dã b'oleò. ³³ Geomidokii oi bíi gàsìsuu òaasòsòo lee síiò ní òaa pla ní basòoo. A b'ole àa'òe, Simeò b'ole, Isakaa b'ole ní Zabulni b'oleò. ³⁴ Be'ae oi bíi gàsìsuu òaasòsòo lee síiò ní òaa pla ní basòoo. A

* 48:30-31 Zia 21.12-13

bɔle àaɓe lɔ, Gada bɔle, Asee bɔle ń Nefatali bɔleo. ³⁵ Bii pɔ liaipi gàsɩsuu àaasɔɔɔ
lee bao plasaie (18.000). Za gɔɔ bee wa me meeɩiapie, Diikuwe.

DANIELI

Yá pò kú láe bee guu

Danieli lá yá dàale Yuda èwaaso gbɛɔn síiɔ yáwaε. Aa ku gbé pò kí Nεbukaneza ní naaa à tàrínɔ a bùsuu guuε. Ké aa gò gbāadeɔ ũ we, aa gí wà Lua náai víε. Lεε 1 e 6 lé Danieli ní a gbɛɔ ziblea yá'o. Yá beeɔ guu ɔ Danieli zua nòokusiɔ tòou yá kuu.

Lεε 7 e 12 de wépungu pò Danieli è gɛn síiɔ yá ũε. Wépungupi ea guu Dii òb Danieliε buipáleɔ gbāable Yudaɔwa e kpala láasai pò bò Lua kíi àò gé bɔi gupuaυ.

Lápi yáɔ de lán Zia yá láwaε. Lápi lé tékpa luanaaikenaɔgu aa áiake wàɔ Lua náai ví e an wɛni léwa, baa ní taasi píio ní íadama píio. Zea gbāa yáɔ mé kú lápiɔ guu píi.

Danieli gɔa Babeli kta íwa ũ

¹Yudaɔ kí Yoakiũ* kpalablea wè àaɔde guu, Babeli kí Nεbukaneza mò koezò Yelusaleũzi. ²Ɔ Dii kí Yoakiũ nàè aà ɔzi ní Lua kpé pɔeɔ, ɔ à tàò Babiloni bùsuu, a kàle a táakpe láasiu.†

³Ɔ kíapi ò a be zia Asepenazaε aà mó ní Isaili èwaasona pò aa de kía ge gbāade bui ũ, ⁴gɔ kefena sāsai pò an ɔnɔ kà aa yápii dada aaɔ wezε víɔ, gbé pò an dɔa í káfi àa, mé an gɔi kà aa zike kibεɔ. Ziiapi mé a Babiloni yá dadané ní a kyóo. ⁵Kía díle wà ble pò i ble lá gu lé dɔ liné ní vɛε pò i mio, wi yádadané e wè àaɔ, bee gbεa aai zikεε. ⁶Yuda buieɔ kú ní guu, Danieli ní Ananiao ní Misaelio ní Azaliao. ⁷Ziiapi ní tó lílené. A tɔkpà Danieliε Belasaa, Anania sɔ Sadaki, Misaeli sɔ Mesaki, Azalia sɔ Abedinegoo.

⁸Danieli zèò a sɔu ké á kía ble ble‡ ge á aà vɛε mi à gbāleɔ, ɔ à zé gbèa ziiawa à blepi to we. ⁹Lua tò ziiapi gbékekè Danieliε, à aà wɛnagwà, ¹⁰ɔ a òè: Má a dii ma kía vía ví, asa aàpi mé á pɔblea ní á imiao díle. Tó à su è n oosisia de ní sáadeeɔla sɔ be? Nyɔ tó yápi wi ma musu kía aεε. ¹¹Ziiapi gwana díle aà laaidɔ Danieli ní Ananiao ní Misaelio ní Azaliaowa, ɔ Danieli òè: ¹²Yɔ wápiɔ n zòblenaɔwa gɔɔ kwi n gwa. Níliɔ dò sau kpáwá ní íwatεo, ¹³ní wá leεũ ní èwaaso pò aale ble doũ ble ní kíaɔɔ, ní kεwɛε lá ní èwa. ¹⁴A wɛné yá beei, ɔ à ní tó we e gɔɔ kwi.

¹⁵Ké gɔɔ kwipi pà, à ní gwá a è aa aafia, aa mekpà de èwaaso kɔni pò lé ble doũ ble ní kíaɔla. ¹⁶Ɔ an gwanapi i kía ble ní aà vɛεo kpámá lɔo, sema dò sau. ¹⁷Lua èwaaso gbɛɔn síiɔpiɔ gbà dɔa ní wezεo. Aa kyóo ní ɔnɔo dɔ píi. Danieli sɔ a wépungu'ea ní nanapoloao dɔ.

¹⁸Ké wè àaɔ pò kí Nεbukaneza díle wà yádada èwaasopiɔne lé kà, ɔ ziiapi gèrínɔ aà kíi. ¹⁹Ké kía faaibòrínɔ, ɔ a è Danieli ní Ananiao ní Misaelio ní Azaliao sáa ví ní guuo, ɔ aa gò aà íwaɔ ũ. ²⁰Kía yálàlamá ɔnɔ ní dɔao píi musu, ɔ a è aa de màsokenaɔ ní wezεna pò kú a bùsu guuɔla píi leε kwi. ²¹Danieli ku we e Kilusi kpalablea wè séia guu.

2

Nεbukaneza nana'oa dúnia kpalaɔ yá musu

* 1:1 2Kia 24.1 † 1:2 2Kia 20.17-18, Isa 39.6-7 ‡ 1:8 Bɔa 34.15

¹ Nebukanēza kpalablea wè plaade guu, à nana'ò'o. Nanapi yá aà kù gbāa, i f̄ i'ò bo. ² Ɔ à mè wà màsokenaɔ ní àsi'onao ní esedeɔ ní saanyādōnaɔ sísi* aa nanapi poloε. Ké aa mò aà ae, ³ a òné: Ma nana'ò, nanapi ma kù gbāa. Má ye nanapi àsi d̄s. ⁴ Ɔ aa òè ní Sili yáo aa mè: Adeɔ n d̄s ní aafiao, Zái! Nanapi yá'o wápiɔ n zòblenaɔne, wí a bɔɔlekenε. ⁵ Kía òné: Yá pó ma zedò mà keén ke: Tó i nanapi ní a bɔɔleo omεεo, wa á z̄s̄z̄s̄εε, wí á uaɔ ke tufua ũ. ⁶ Tó a nanapi ní a bɔɔleo siumεε s̄s̄, má á kpela maamaae, á gbaɔ e á asea ũ. A nanapi omεε sa ní a bɔɔleo.

⁷ Aa èa òè lo aa mè: Kí, nanapi o wápiɔ n zòblenaɔne, wí a bɔɔlekenε. ⁸ Ɔ kía òné: Má d̄s s̄as̄á ké ále yá gagaε, ké á yá pó ma zedò mà kéé d̄s yái. ⁹ Tó i nanapi omεεo, yá mēndopi mé ḡs̄é. A lekpaai à εetomεε ní yākpaanlaoe e yá àò lile. A nanapi yá'omεε, míɔ d̄s ké á f̄ à a bɔɔleke. ¹⁰ Ɔ aa òè: Kí, gbēε ku dúnia guu a f̄ yá pó níle gbεae bee bɔɔlekeo. Kíae ku à yá bee taa gbεa màsokenaɔ n àsi'onao ní saanyādōnaɔwao, baa kía sà gbāngbooε. ¹¹ Kí, yá pó níle gbεapi zí'ũ. Gbēε a f̄ onεo, sé Lua, mé aà be ku gudoũ ní wá gbēnazínaɔo.

¹² Yá bee tò kía pɔ pà, aà za f̄ε maamaa, à mè wà Babeli ònɔnaɔ dede pii. ¹³ Ké wà ònɔnaɔ dedeεa yápi kpáwakè, ɔ wàle Danieli ní a gbéɔ wεεle wà ní dede. ¹⁴ Ké kía d̄baiɔ gbēz̄ɔ Alioki gè Babeli ònɔnaɔ dede, ɔ Danieli yázede òè ní làasoo maa, ¹⁵ ɔ Danieli aà là à mè: Bóyái kía yápásipi d̄l̄ei? Ɔ Alioki yápi dàu a siu Danieliε. ¹⁶ Ɔ Danieli gè wabikè kíawa aà s̄s̄ ní gɔɔo yɔɔ, í gbasa nanapi bɔɔlekeε. ¹⁷ Ɔ à tà be, à yápi s̄εle siu a gbéɔne Anania ní Misaelio ní Azaliao. ¹⁸ A òné aa wabike Lua Musudewa aà wēnadōné nanapi asii yá musu, ké wasu ní dede ní Babeli ònde k̄iniɔo yái.

¹⁹ Gwāasina Danieli wépungu'è, Lua Musude nanapi asii òè, ɔ Danieli aà sáaukpà à mè:

²⁰ Wàɔ Lua sáaukpa gɔɔpii,
 ɔmε ònɔ ní gbāao v̄i.

²¹ I gɔɔ ní zaao lile,
 ì kíaɔ kpa kpalau, ì ní b̄ou,
 ì ònɔ da ònɔnaɔne,
 ì d̄sa kpa wεzēnaɔwa.

²² I asiiyāɔ ní yá pó ulεaɔ ɔɔné,
 a gusia yáɔ d̄s, asa ɔmε ì gupu.

²³ Ma n sáaukè ma deziɔ Lua,
 ma n tɔbò,
 asa n ònɔ ní gbāao k̄afimεε.
 N yá pó wá gbèama dàu ní siumεε,
 n nana pó kía ò òlwēε.

Danieli kía nana bɔɔlekeε

²⁴ Ɔ Danieli gè Alioki pó kía aà d̄l̄ε aà Babeli ònɔnaɔ dede k̄i, a òè: Nsu Babeli ònɔnaɔ dede. Gεmano kía k̄i, mí aà nana bɔɔlekeε. ²⁵ Weḡɔ Alioki Danieli sè gèaànɔ kía k̄i, a òè: Ma gbé pó a f̄ n nana bɔɔlekenε è Yuda z̄iz̄ɔ guu. ²⁶ Kía Danieli pó w̄i mèl̄ lo Belasaa là à mè: Nȳɔ f̄s̄ nana pó má ò bɔɔlekemεε, ní a yáasi polomεεa? ²⁷ Danieli wèwà à mè: Ɔnɔnae ge àsi'onae ge màsokenae ge saanyādōnae a f̄ asiiyā pó ní gbèapi onεo. ²⁸ Ama Lua ku musu, ɔmε ì asiiyā'òné. Kí Nebukanēza, Lua yá pó a m̄o zia òɔnεε. Nana pó ní ò n liiwa ní wépungu pó ní èon ke: ²⁹ Kí, gɔɔ pó ní wúleε n liiwa, n làasoo tà yá pó a m̄owa, ɔ

* 2:2 Daa 41.8

Lua pɔ́ ɪ asiiyā ɔ́bné tò n yá pɔ́ a mɔ́ dɔ́. ³⁰ Mapi sɔ́, i ke ma ɔ́nɔ́ mé de dāɔla ɔ́ Lua asiiyāpi òmɛɛo. A òmɛɛ ké n̄ e n̄ a bɔ́ɔle maɛ, n̄ɔ́ làasoo pɔ́ kú n n̄ɔ́se guu dɔ́.

³¹ Kí, n gugwà ɔ́ n pɔ́e è n aɛ lán gbɛ́nazinawa. A zɔ́ɔ, àle teké mé ɪ to vía gbé kú. ³² Pɔ́pi miá vua tɛ́tɛ́ɛɛ, aà kua n̄ aà gàsɔ́á ánusue, aà gbɛɛ n̄ aà geleɔ́á mɔ́gotɛ́, ³³ aà gbáɔ́á mɔ́sie, mé aà gbálaɔ́á mɔ́si n̄ g̃ioe. ³⁴ Gɔ́ɔ pɔ́ n̄le gwa, gbɛsie gbòo, i ke gbɛe mé kàwàò, ɔ́ à mò pɔ́pi gbála pɔ́ de mɔ́si n̄ g̃io ɔ́ ulò à n̄ wiwi. ³⁵ Zibeezi mɔ́si n̄ g̃io n̄ mɔ́gotɛ́o n̄ ánusuo n̄ vuaò w̃wi g̃ɔ́ɔ, ɔ́ à g̃ɔ́ lán ése m̃sina pɔ́ kú pówengbɛ́zeuwa. A g̃è n̄ íanao, wi a ia e ɔ́o, ɔ́ gbɛsi pɔ́ gbɛ́nazina taapi ulò g̃ɔ́ gbɛ́sisi zɔ́ ɔ́, à dúnia pà pii.

³⁶ Nanapin we. Kí, wá a bɔ́ɔlekenɛ sa. ³⁷ Kí, n̄mɛ n̄ kíaɔ kía ɔ́. Lua Musude n kpa kpalau n̄ ikoo n̄ gbāao n̄ gawio. ³⁸ A gbɛ́nazinaɔ́ n̄ s̃ɛanɔ́bɔ́ɔ n̄ bāo n̄anɛ n̄ ɔ́ziɛ. Gu pɔ́ aa kuu pii n̄yɔ́ɔ de n̄ kía ɔ́e. Mmɛ n̄ de mi pɔ́ de vua ɔ́pi ɔ́. ³⁹ Kpala pāle a bɔ́ n̄ kpe, a ka n̄ pówao. Bee gbɛa a àaɔde a bɔ́, i li dúniaa pii. Bee mé mɔ́gotɛ́ ɔ́. ⁴⁰ Kpala síiɔde a mɔ́, aɔ gbāa lán mɔ́siwa, asa mɔ́si ɪ pɔ́pii w̃wi à a tiboe. Lá mɔ́si ɪ pɔ́ w̃wi, màa a kpala káauɔ bāde à n̄ ke déɔdɛɔ. ⁴¹ Lá n̄ gbálaɔ́ n̄ gbánɛɔ è, a gueɔ de g̃i oobobo ɔ́, a gueɔ de mɔ́si ɔ́, màa kpalapi aɔ kpaalea, áma mɔ́si gbāa aɔ ku a guue, asa n̄ è mɔ́si yāalea n̄ g̃i kúsaaɔe. ⁴² Lá gbánɛ gueɔ de mɔ́si ɔ́, a gueɔ de g̃i ɔ́, màa kpalapi k̃ini aɔ gbāa ṽi mé a k̃ini aɔ kasokaso. ⁴³ Lá n̄ mɔ́si è yāalea n̄ g̃i kúsaaɔ, màa gbɛ́nazin buiɔ ku we yāalea, áma aa k̃sio, lá n̄ è mɔ́si lí k̃si n̄ g̃ioowa.

⁴⁴ Kíapiɔ gɔ́ɔ Lua Musude a kpala láasai kpá. A midɛo mé a g̃ɔ́ buipāleɔ pɔ́ ɔ́ bauo. A kpala káaupio ke déɔdɛɔe, i n̄ bāde, aapi iɔ ku gɔ́ɔpii. ⁴⁵ Beewa n̄ è gbɛsie† gbòo gbɛ́sisiwa, i ke gbɛe mé kàwàò, ɔ́ à g̃è mɔ́si n̄ mɔ́gotɛ́o n̄ g̃io n̄ ánusuo n̄ vuaò w̃wi. Kí, Lua Zɔ́ɔde yá pɔ́ a mɔ́ zia ɔ́bnɛɛ. Nanapiá síanaɛ, mé a bɔ́ɔle náai ṽi.

⁴⁶ ɔ́ kí Nebukanɛza w̃le a gbɛeu Danieli aɛ à misiileè, ɔ́ à mè wà aà gba pɔ́, wà tulaletikaè téa. ⁴⁷ A ò Danieliɛ: A Luaá diiɔ Luaɛ, kíaɔ Diie síana. ɔ́mɛ ɪ asiiyā bɔ́né gupuau, asa n̄ f̃s n̄ bɔ́wɛɛ n̄ asiipio. ⁴⁸ ɔ́ kía Danieli gbà gbāa, à aà gbà pɔ́ dasi, à aà kpà kpalau aàɔ wétɛɛ Babeli bùsui, à aà d̃ile Babeli ɔ́nɔ́naɔ pii gbɛ́zɔ́ ɔ́. ⁴⁹ Danieli gbèa kíawa, ɔ́ à Sadaki n̄ Mesakio n̄ Abɛdinegooo d̃ile Babeli bùsu gbāadeɔ ɔ́. Danieli sɔ́ a ku kibe.

3

Gbɛ́n àaɔ zua mua téu

¹ Kí Nebukanɛza táa pi n̄ vuaò lán gbɛ́nazinawa. A lesi gàsísuu bàaa, a yàasa gàsísuu soolo. ɔ́ a p̃le Dula guzulɛu Babeli bùsuu. ² ɔ́ à lékpāsákè a bùsu gbɛ́zɔ́ɔnɛ aa k̃k̃āaakɛ, kíaɔ, ledamadeɔ, z̃ig̃ɔ́ d̃oanaɔ, gbāadeɔ, ɔ́ulɛnaɔ, yákpalekenaa, yāg̃ɔ́g̃ɔ́naɔ n̄ a bùsu kpalablenaa pii, aa mɔ́ pɔ́ a pi a p̃lepi sak̃i. ³ ɔ́ bùsu gbɛ́zɔ́ɔpio k̃ k̃āaa táapi sak̃a yá musu, aa sía a aɛ. ⁴ ɔ́ kpàwakɛna ò bílaɛ gbáugbāu à mè: Bùsu pii gbéɔ n̄ bui pii, à yá pɔ́ wa d̃ilé ma. ⁵ Tó a kuu'ɔ mà n̄ kuleo n̄ goeo n̄ kúuo n̄ m̃ɔ́nao n̄ k̃òɔ pɔ́ɔ pii, à kúle misiile táa pɔ́ kí Nebukanɛza pi n̄ vuaò a p̃lepie. ⁶ Gbé pɔ́ g̃i kúlei à misiileè, wa ade zu mua té p̃asi guu g̃ɔ́ɔe.* ⁷ Ayāmeto tó gbé pɔ́pio ó mà, bùsu pii gbéɔ ge bui p̃in nò, aai kúle aa misiile vua táapie.

⁸ Gɔ́ɔ bee ɔ́ saanyád̃naeɔ mò Yuda buieɔ k̃malekè, ⁹ aa ò kí Nebukanɛzaɛ: Adeɔ n̄ d̃ɔ́ n̄ aafiao Záai! ¹⁰ Kí, n̄ yād̃ile n̄ mè, tó gbé pɔ́ɔ ó mà, aa kúle misiile táa pɔ́ n̄ pi n̄ vuaòe. ¹¹ N̄ mè gbé pɔ́ i kule misiileè, wa ade zu mua té p̃asi guue.

† 2:45 Sou 118.22, Isa 28.16, Lom 9.33 * 3:6 Zia 13.15

¹² Tò, Yuda buieo ku, n ní díle Babeli bùsu gbāadeo ũ. An tón Sadaki, Mesaki ní Abedinegooo. Kí, gbépio lí n yāmao, aali zoble n diioneo, mé aali kúle a vua pò pò ní pèlèe.

¹³ Ō Nebukanèza pò pà maamaa, à mè wà mœ ní Sadakio n Mesakio ní Abedinegooo. Ō wà mò gbépio kpàwà. ¹⁴ Nebukanèza ní lá à mè: Sadaki, Mesaki ní Abedinegooo, ále gí zoblei ma diione siana yà? Ále gí kúlei vua pò pò má pèlèe yà? ¹⁵ Tó á sɔu mà à kúle misiile pò pò má pìpie gɔɔ pò a pɔɔ ɔ mà, a maae, āma tó i kúleè, wa á zu mua té pāsì guu gɔɔe. Tāa kpele mé a fɔ à á bɔ ma ɔzìi? ¹⁶ Aa wèwà aa mè: Wá yápi zásimao. ¹⁷ Kí, tó wà wá zú mua téu, wá Lua pò wi zobleè a fɔ wá bɔu, i wá bɔ n ɔzì. ¹⁸ Baa tó i ke sɔo, ñyɔ dɔ ké wá zoble n diioneo. Wá kúle vua pò pò ní pèlèe.

¹⁹ Ō Nebukanèza pò pà maamaa, à a oa fénkpánzi. A mè wà mua té káfi de lá wí kea lee sopla. ²⁰ Ō a ò a zígɔ gɔsa gbāaeone aa Sadaki ní Mesakio ní Abedinegooo yeye aa ní zu mua té pāsìpi guu. ²¹ Ō gɔsapio ní yeye ní ní pɔkasa pò aa daaɔ, ulaɔ ní sooloɔ ní tuluɔ píi, ɔ aa ní sé ní zú mua té pāsìpi guu. ²² Lá kía yādile pāsìpāsì, mé muapi wà maamaa, ɔ té pusu gɔsa pò aa ní zúpio lè à ní dede. ²³ Gbèon àaɔpio sɔ aa gè kwè mua té gbāapi guu yeyea.

²⁴ Ō kí Nebukanèza gbāle à fèle zè, gili gèaagu. A a iwao là à mè: Gbèon àaɔ ɔ wà ní zú téu yeyeaò lò? Aa wèwà aa mè: Māae kí! ²⁵ Ō à mè: A gwae! Gbèon síiɔ má è. Aa poloa, aale bebe tépi guu, aai lāmao. An gbèon síiɔde bò lán Lua Néwa. ²⁶ Ō à sɔ mua bɔlei à mè: Sadaki, Mesaki ní Abedinegooo, Lua Musude zòblenaɔ, à bɔle. Ō aa bɔle téu. ²⁷ Bùsu gbèzɔɔ ní ledamadeo ní zígɔ dɔaanao ní gbāadeo ní kía kàaanzì, aa è tépi i fɔ pɔe wòmáɔ, an mikā i tékūo, an ulaɔ i òkpao. Baa té gí kumá seo. ²⁸ Ō Nebukanèza mè: Wà Sadaki ní Mesakio ní Abedinegooo Lua sáaukpa! A a Malaika zì à a zòblena pò aa a náai vío suabà. Asa aa gí yá pò má díle keie, aa sí wà ga, ké wasu kúle misiile dii pāleoneo yáí, sema ní Lua. ²⁹ Yá pò má dílen ke: Tó gbèe Sadaki ní Mesakio n Abedinegooo Lua tɔbèesì, bùsu píi gbé ge bui kpelen nò, wa aà zɔezɔe, wi aà ua ke tufua ũ. Asa dii pāle a fɔ gbé suaba màao. ³⁰ Ō kía Sadaki ní Mesakio ní Abedinegooo gbà gbāa Babeli bùsuu.

Nebukanèza nana'oa lí yá musu

³¹ Kí Nebukanèza mé lé yáe bee o gbépii, bùsu gbépii ge bui pò kú dúnia guu piin nò, à mè: Aɔ kú ní aafiao maamaa! ³² A kámagu ké mà dabudabuɔ ní yābɔnsae pò Lua Musude kèmeo oé. ³³ Aà dabudabuɔ zɔ fá! Aà yābɔnsaeo pāsì. Aà kpala láaa vío, aà kiblea aɔ ku gɔpii.

4

¹ Ma Nebukanèza ké má kú ma be kilikili yákelesai, ² ɔ ma nana'ò, a tò vía ma kú. Kua ma liiwa yá pò má è ní làasoo pò má kèò tò sɔ kèmagu. ³ Má díle wà mɔmɛe ní Babeli ònɔnao píi aa nanapi bɔlekemee. ⁴ Ké àsi'onao ní dabudabukenao ní saanyádɔnao ní māsokenao mò, ma nanapi yá'oné, aai fɔ aa a bɔlekèmeo. ⁵ Gbezā ɔ Danieli pò wà ma taa tó kpàè, wí mè Belasaa, mò ma kíi, ɔ ma nanapi òè. A Lua pò a kua adoa Nisina ví. ⁶ Ma mè: Belasaa, ònɔnao gbèzɔɔ, má dɔ ké ní Lua pò a kua adoa Nisina ví, asiiyā lío zì'ũ neo. Yá pò má è nana guun ke. N a bɔlekemee. ⁷ Yá pò má è ma làasoo guu gɔɔ pò má wúlea ma liiwan ke: Mále gugwa ɔ ma lí è ze tɔle guoguo, a lesí kè zài. ⁸ Lípi zɔkù à gbàakù e a misona gè zò luawa. Wí lípi e za dúnia lé léu píi. ⁹ A láo kefèu, mé

a ne'i kè zài, a pòblea mò gbépiiwa. Sèa nòbò ue è a gbáú, mé bāó ì mó pépe a gōnaowa.* Pó wēnide píi ì ble ewà.

¹⁰ Málé yápi e ma làasoo guu gòó pò má wúlea ma liiwa, ò ma malaika è à bò luabe. ¹¹ A lezù gbáugbāu à mè: A lípi zō à né, í a gōnao boeboe. A a lác wolo, í a beo fáaa. A to nòbò bàale kēwà, à to bāó bòle a láu. ¹² Ama à lípi miōna ní a zínao to tóleu, í mōsi gala kpaè ní mōgotē pò sēu we. Fii a kpawà, iò ku sēu we ní nòbò. ¹³ Aà mi a liaa, aà làasoo i gō lán nòbò pòwa e wē sopla. ¹⁴ Malaikao mé yá pò Lua dílepi ò, aà gbépiò mé yá pò Lua zèo kpàwakè, ké gbé pò kúo e dō Musude mé iko ví gbēnazina kpalaowa. I gbé kpá kpalau lá a yeiwa, baa gbé kpeena se. ¹⁵ Ma kí Nebukanēza, nana pò má òn we. Belasaa, ò a bòlekeme sa, asa ma kpala ònōnae i fō a bòlekèmemo. Nyō fō, asa ní Lua pò a kua adoa Nisina víe.†

Danieli Nebukanēza nana bòlekēa

¹⁶ Ó yápi dí Danieli pò wí mèè lo Belasaawa. Làasoo pò àle ke tò sō kēaàgu. Ó kía mè: Belasaa, nísu to nanapi yá ní a bòleo n víakūo. Ó Belasaa òè: Ma dii, Lua to nanapi àò de n zangudeo yá ũ. Lua to a bòle àò de n ibeoo yá ũ. ¹⁷ Lí pò ní è, a zō mé a gbāa, a misona zō luawa, wí e za dúnia lé léu. ¹⁸ A lác kefeū, a ne'i kè zài, a pòblea mò gbépiiwa. Sèa nòbò ku a gbáú, mé bāó ì mó pépe a gōnaowa. ¹⁹ Kí, nímé ní lípi ũ. N iko zō mé ní gbāa ví. N zōke gbà zō luawa, n kpala òtā e dúnia léwa. ²⁰ Kí, n malaikae è à bò luabe à mè: A lípi zō, i lípi ke kélékele, āma à a miōna ní a zínao to tóleu. A mōsi gala kpaè ní mōgotē pò sēu we, fii i kpawà, iò kú ní sēanòbò e wē sopla.

²¹ Kí, a bòlen ke. Yá pò Musude díle ma dii kía yá musun ke: ²² Wa n ya wà n bò gbēnazinao guue, níó kú ní sēanòbò, níó sē ble lán zuwa, fii i n gbē. Nyō ku màa wē sopla e ò ge ò dō ké Musude mé iko ví gbēnazina kpalaowa, mé ì gbé kpá kpalau lá a yeiwa. ²³ Lá à mè wà limiōna ní a zínao tó, bee mè tó n Lua dō ikode ũ, a ea n kpa kpalau. ²⁴ Ayāmeto kí, ma ledamae bee ma. Kē n duunawa, níó yāke a zéwa. N n yāvāikēa tó, níó gbēkēke taasidēne, n namablea i gòó ga yō.

²⁵ Yápiò kí Nebukanēza lè píi. ²⁶ Mò kuēpla gbēa àle bebe a be kpé zō musu Babeli. ²⁷ Ó à mè: Babeli zō pò má kàle ma kiblekii ũn keo lò? Má kàle ní ma iko gbāao ma kíake gawi yáie. ²⁸ E yápi àò gé bōi kía léu, loe bò luabe à mè: Kí Nebukanēza, yá pò wa ò n musun ke: Wà n bò kpalau. ²⁹ Wa n ya wà n bò gbēnazinao guue, níó kú ní sēanòbò, níó sē ble lán zuwa. Nyō ku màa wē sopla e ò ge ò dō ké Musude mé iko ví gbēnazina kpalaowa, mé ì gbé kpá kpalau lá a yeiwa. ³⁰ Wegō yá pò wa ò Nebukanēza musu kè. Wà aà yà wa bò gbēnazinao guu, à sē blè lán zuwa, mé fii aà gbē. Aà mikā gè gbà lán kúu káwa, aà òkò gbà lán bā òkòwa.

³¹ Ké wē soplapi pà, ma Nebukanēza ma wesè ma musu gwà, ò ma su ma laaiwa. Ó ma Musude sáaukpà, ma Gōpiide tóbò, ma beee dōè. Asa aà kíake láaa vío mé aà kpala lo ku gōpiie. ³² Gbé pò kú dúnia guu píi dèè pōe ũo.‡ I ke lá á yeiwa ní gbāade pò kú musuò ní gbēnazina pò kú tóleo. Gbē lí fō kpàè, gbē lí fō òè: Bó níle ke weio.

³³ Gòó pò ma su ma laaiwa, ò ma ea su ma kíakegawiu ní beeeo ní zōkeo. Ma ìwaò ní ma bùsu gbāadeo ma gbēa, aa ma kpa kpalau, ò ma iko dè a káua.

* 4:9 Mat 13.32 † 4:15 Daa 41.38 ‡ 4:32 Isa 40.17

³⁴Ma Nebukaneza mále musu Kía sáaukpasa, mále aà kpela, mále aà tɔɔ, asa aà yákeaɔ maa píie, ɔ yáke a zéwa. A fɔ gbé pɔ ɔ azia se lesi busa.

5

Yá pɔ wa kè gtwa

¹Kí Balazaa a bɔsu gbāadeɔ sisi dikpe blewa gbēɔn ɔaa sɔɔ, ɔ àle vēemirɔ. ²Ké aà pɔ kè ípiwa na, à mè wà mɔ́ n̄ vua imibɔɔ n̄ ánsu imibɔ pɔ a dezi Nebukaneza sèle Lua kpéu Yelusaleũ, à imið, aapi n̄ a bɔsu gbāadeɔ n̄ a nao n̄ a nɔ pɔ i mēsɛdilenéɔ. ³Ɔ wà mò n̄ imibɔpiɔ, aale imið. ⁴Aale vēemi, aale táa pɔ wà n̄ ké n̄ vuo n̄ ánsuo n̄ mɔgotēo n̄ mɔsio n̄ lío n̄ gbɛo sáaukpa. ⁵Wegɔ gbēnazina ɔbò filia íi, àle lákè kibe gí pɔ wà bɔɔkèwàwa. Kía ɔpi è, àle lákè, ⁶ɔ aà làasoo tò s̄ kèaagu. Aà oa ɔɔkpà, aà wopɛkɔ bɔsa, ɔ aà gbázina lù. ⁷A wii gbāa lè à mè wà mɔ́ n̄ àsi'onao n̄ saanyādōnao n̄ māsokenaɔ. Ɔ a ò Babeli ɔnɔnapiɔn̄ à mè: Gbé pɔ wēsāe bee kyokè à a bɔɔlekèmɛɛ, má gomusu tēa n̄ vua yābaao daè, i ḡ ma bɔsu gbāadeɔ àaɔde ũ. ⁸Ké kía ɔnɔnapiɔ gē m̄pii, ɔ an gbēe i fɔ wēsāpi kyokè à a bɔɔlekè kío. ⁹S̄ èa kè kí Balazaagu maama, aà oa èa ɔɔkpà, mé aà bɔsu gbēzɔɔ ḡ bíli guu.

¹⁰Ké kía na kía n̄ bɔsu gbēzɔɔ zɔa mà, à gēnzi bleblekpɛu à mè: Adeɔ n̄ d̄ n̄ aafiao Záai! Nsu to n̄ làasoo n̄ pɔ yao, n̄su n̄ n̄ oa ɔɔkpao. ¹¹Gbēe ku n̄ bɔsu la, a Lua pɔ a kua adoa Nisina v̄. N̄ dezi Nebukaneza gɔɔ wa è a laai v̄ n̄ wɛzēo n̄ ɔnɔ lán Luawa. N̄ dezi aà ðile wɛzēnao n̄ àsi'onao n̄ saanyādōnao n̄ māsokenaɔ gbēzɔ ũ. ¹²Aà ɔnɔ n̄ aà d̄ao pās̄i, i yápii maɛ. I nanao bɔɔleke, i yá z̄'ũ yáasi polo n̄ yā'iao. Aà tón Danieli. Kía tɔkpàè b̄ Belasaa. N̄ aà sisi s̄, i yápi bɔɔlekene.

¹³Ké wà mò n̄ Danielio kíapi kíi, ɔ a òè: Mm̄ n̄ z̄zɔ pɔ w̄ m̄ Danieli, ma dezi b̄ò Yuda bɔsu ũa? ¹⁴Má mà wà mè n̄ Lua Nisina v̄, n̄ laai v̄ n̄ wɛzēo n̄ ɔnɔ gbāao. ¹⁵Wà m̄m̄e tia n̄ ɔnɔn̄ àsi'onao aa wēsāe bee kyoke, aai a bɔɔlekemɛɛ, āma aai f̄o. ¹⁶Má mà ni f̄ n̄ yáɔ bɔɔleke, ni f̄ n̄ yā'iao polo. Tó n̄ f̄ n̄ wēsāe bee kyokè n̄ a bɔɔlekèmɛɛ, má gomusu tēa n̄ vua yābaao danɛ, ní ḡ ma bɔsu gbāadeɔ àaɔde ũ.

¹⁷Ɔ Danieli òè: Nȳ n̄ gbaɔ k̄ua, ní asea ke gbēpálee. N̄ beeo má wēsāpi kyokene kí, mí a bɔɔlekene. ¹⁸Kí, Lua Musude mé kíake n̄ z̄ɔkeo n̄ gawio n̄ b̄ɛɛo kpà n̄ dezi Nebukanezawa. ¹⁹Lá à aà s̄ lesi màa, gbēpii aà v̄a v̄, aai misiileè, bui pii ge yā'oa bui piin n̄. Gbé pɔ a ye de, i aà deɛ. Gbé pɔ a ye bɔ, i aà b̄e. Gbé pɔ a ye gba gbāa, i aà gba gbāa. Gbé pɔ a ye kēsā, i aà kēsāe. ²⁰Ama ké à azia s̄ lesi mé aà swá ȳaa mé à zazakù, ɔ Lua aà b̄o kpalau, à aà gawi k'è. ²¹Wà aà ya b̄o gbēnazinao guu, aà làasoo ḡ lán n̄bɔɔwa. A kú n̄ saeɔ, à s̄ blè lán zuwa. Fii aà gbè, ɔ a d̄o sa ké Lua Musude mé iko v̄ gbēnazina kpalawá, mé i gbé pɔ a yei kpa kpalau. ²²Mpi s̄ Balazaa, aà t̄ūnan n̄ ũ. Baa ké n̄ yápi d̄o pii, ni nzia busao. ²³N̄ l'è Dii Musudewa. N̄ tò wà mò n̄ aà kpé imibɔɔ, ɔ mpi n̄ n̄ bɔsu gbēzɔɔ n̄ n̄ nao n̄ n̄ n̄ pɔ ni mēsɛdilenéɔ a vēem̄ið, ɔ n̄ táa pɔ wa kè n̄ vuo n̄ ánsuo n̄ mɔgotēo n̄ mɔsio n̄ lío n̄ gbɛo sáaukpà, pɔ pɔ aali gu'eo, aali yāmao, mé aa d̄o v̄o. N̄ wēni n̄ n̄ ziao ku Lua ɔz̄le, ɔ ni aà kpɛlao. ²⁴A yáa a tò ɔpi mò wēsāpi kè.

²⁵Yá pɔ ɔpi kèn ke: M̄nɛ, m̄nɛ, tekeli, p̄esi.* ²⁶Yápi b̄olen ke: M̄nɛ mè Lua n̄ kpalablegɔɔ n̄ào, à a lezè. ²⁷Tekeli mè wà n̄ gbia legwà kiloowa, wa è ni kiloo s̄o. ²⁸P̄esi mè wà n̄ kpala kpaale Medɔ n̄ P̄esiɔn̄e.

* 5:25 Bee mè nao, nao, gbia legwà, kpaale.

²⁹ Balazaa yá'ò, ò wà gomusu tēa ní vua yàbaao dà Danielié,[†] wà kpàwakè wà mè, aà bùsu gbāadeo àaōden aà ũ. ³⁰ Gwāasin doupi guu ò wà Babiloni kí Balazaa dè.

6

Danieli zua nòomusuo tòou

¹ Mède bui pò wí oè Daliusi mé zòle aà gbèu a wè bàao ní plaode guu. ² A kà Daliusigu à bùsu gbāadeo dile gbēon basoolo, ò à ní díledile a bùsuu píi. ³ A ledamadeo dile gbēon aao an dōanao ũ. Danieliá gbēon aao pio doe. Bùsu gbāadeo ì ní yáo séle siu ledamadepione, ké aasu ásooke kíao yái. ⁴ Danieli òno gbāa de ledamade kíniò ní bùsu gbāadeola píi, ò kía zèò à aà dile a bùsu gbēzō ũ. ⁵ Ō ledamade kíniò ní bùsu gbāadeo lé zeweele wà yāe ewà kpala pò a blèpi yá musu, āma a taae vīo, aai yāe ewào, asa a náai vī a yākea guu píie. Ili pākpa yāeio, ili zā yāewao. ⁶ Ō aa mè: Wá yāe e Danieliwa bauo, mé i ke aà Lua sísia yá musu bàasio. ⁷ Ō ledamade kíniò ní gbāadeo kō náaa aa gè kía lè aa mè: Kí Daliusi, adeo n dō ní aafiao! ⁸ Wá bùsu dōanao ní kíao ní zīgō dōanao ní gbāadeo ní ledamadeo n ní iwao píi, wa lekpaai wá è a maa n yāe bee dilee, ní tó wà zikewà. E gōo baakwi léu gbé pò sù wabikè diiewa ge gbēnazinan nò, mé i ke níme à wabikēmao, wa ade se zu nòomusuo tòou. ⁹ Kí, yápi dile sa, ní n tó da láe beeu, ké gbēe su lileo yái. Iò de Mèdeo ní Peesio ikoyā pò wa fō a bādeo ũ. ¹⁰ Ō kí Daliusi yápi dile à a tó dālau.

¹¹ Ké Danieli mà wà yápi dile, à tà be. Aà kpea pò kú kpé musu fenentio boaa ní Yelusaleūo wēwēa. Ō à kùle wabikè Luawa à aà sáaukpà, lá ò ke lá gu lé dō gēn aao'aaōwa. ¹² Ō gbépio mò síaazi, aa è àle wabike Luawa, àle kulekeè. ¹³ Ō aa gè kía lè yá pò a dílepi musu aa mè: N yādile n mè e gōo baakwi gbé pò wabikè diiewa ge gbēnazinan nò, mé i ke n bàasio, wa ade se zu nòomusuo tòoue. Kíaa mè: Yápi sea vīo, à gō Mèdeo ní Peesio ikoyā pò wa fō wà a bādeo ũe. ¹⁴ Ō aa òè: Yuda bùsu zìzo Danieli lí n yādao ge yá pò ní dílepi. Iò wabike Luawa lá gu lé dō gēn aao'aaōe. ¹⁵ Ké kía yápi mà, à kèè ìi maamaa. A zèò à Danieli suaba, ò àle aà boaa zé weele e íatē gè gèò kpéu. ¹⁶ Ō gbépio kō náaa aa mò kía lè aa mè: Kí, ní Mèdeo ní Peesio ikoyā dō, wà mè yá pò kía díle ní yá pò à giio lilea vīo. ¹⁷ Ō kíaa mè wà mó ní Danielio wà aà zu nòomusuo tòou. Kíaa ò Danielié: N Lua pò niò kuléè gōpii n bō!

¹⁸ Ké wà aà zù tòopiu, wà gbè se tà tòopile, ò kía seelakèwà ní a tāanao ní a bùsu gbāadeo tāanao, ké gbēe su yāe lile Danieli musuo yái. ¹⁹ Ō kíaa tà be, à gī pòblei gwāasina bee, mé i a nōee gbēao. I fō i'òo. ²⁰ Ké gu dō, guwe lé ké, ò kíapi fēle gè nòomusuo tòopi kíi kpakpa. ²¹ Ké à sò tòopii, à lezù Danielizi ní pōsiao à mè: Danieli, Danieli, Lua bēe zòblena! N Lua pò niò kuléè gōo píi fō n bō nòomusuo lézia? ²² Danieli wèwà à mè: Lua n dō ní aafiao Zāai! ²³ Ma Lua a Malaika zì, à mò nòomusuo lé kùaa, aai ma kē'iao, asa ma kēe yāesaide ũe. Kí, mi taaee kēe ziio. ²⁴ Kíaa pō kēna maamaa, ò à mè wà Danieli bō tòopiu. Ké wà aà bō, wi aà gue e à kē'iao, ké a Lua náai vī yái. ²⁵ Ō kíaa mè wà mó ní gbé pò yādò Danieliwao, ò wà ní zuzu tòopiu sō ní ní nēo ní náo. E aao gé zīle lei, nòomusuo ní gbá aa ní kūkū, aa ní wá wīwi píi.

²⁶ Kí Daliusi lakē gbé pò kú a bùsu guuone píi, bui píin nò, à mè: Aò kú ní aafiao maamaa! ²⁷ Ma yāe bee dile ma bùsu gbépiiēe. Aao Danieli Lua vīa vī, aai misiilēe. Asa Lua bēe pò kú gōopiin aà ũ. Aà kpalaá kpala láasaie, mé aò

[†] 5:29 Daa 41.42

kible gɔɔpiie. ²⁸ I gbé suaba, i ní bɔ. I dabudabuɔ ní yābɔnsaεɔ ke musu ní zīleo. Ɔme Danieli bɔ̀ nɔ̀musuɔ lézī. ²⁹ Danieli gbāa'è Daliusi kiblegɔɔ ní Pɛesi bui Kilusi kiblegɔɔ.

7

Danieli wépfungu'ea wàì mèn sīiɔ yá musu

¹ Babeli kí Balazaa kpalablea wè sèia guu ɔ Danieli wépfungu'è, à yāe è a làasoo guu gɔɔ pɔ́ á wúlea a liiwa, ɔ à wépfungupi yá kè láu, à a yá mideɔ ò. ² Danieli mè: Mále gugwa wépfungu'ea guu gwāasina, ɔ ma luabe íana è mèn sīiɔ, aale fele ísia zɔɔa. ³ Ɔ wàì zɔɔ mèn sīiɔ bɔ̀le ísiau, an bui dodoa kɔε.* ⁴ A sèia bɔ̀ nɔ̀musuwa, a kúu gāsiaɔ ví. Ké mále gwa, wà aà gāsia wòlowà, ɔ wà aà se zè gbá pla lán gbēnazinawa, ɔ wà gbēnazina sɔ̀ dɔ̀. ⁵ Ɔ ma wàì plaade è, à bɔ̀ maiwa, a gengesekea, gbātēewa mèn àaɔɔ kpaa aà lézī. Ɔ wa òè aà fele nɔ̀ so maamaa. ⁶ Bee gbea ma gugwà, ɔ ma wàì pāle è, à bɔ̀ gbeaanawa.† A gāsia ví a kpesea mèn sīiɔ, mé a mi sīiɔ. Wà aà kpà kpalau. ⁷ Bee gbea ké mále gugwa wépfungupi guu gwāasina màa, ma wàì sīiɔde è, i to vía gbé kú e sɔ̀ kē adegú. Aà gbāa sáa vío. Aà swaaá mɔsɛ mé a zɔɔ, i pɔ́ só ò à wíwi, i ɔzɔ a kīni pɔ́ gòwa. A adoa ní wàì pɔ́ dɔ̀aaεε. A kóba kwi.‡ ⁸ Ké mále làasooke aà kóbapɔ́ yáwa, ma kóba pāle è nénannɔ, àle bɔ́ ní guu, ɔ kóba káau mèn àaɔɔ wòlo, aa gubòè. Má è kóba nénapi wé ví lán gbēnazinawa. A lé ví bɔ, iɔ wala yā'o.§

⁹ Ké mále gwa màa, má è wà kiblekilaɔ kàle,* ɔ Mae Zie mò zòle. Aà pɔkasaa de púntaitai, mé aà mikā de lán sá zu'oa káwa.† Aà kiblekila le té bɔ́ mé a wuluuɔ lé pipi lán tévuawa. ¹⁰ Té swa bɔ̀ aà zíe, àle bàale aà ae. Gbēɔn òaasɔsɔo lee òaa sɔoɔ lé aà ìwa ble, mé gbé pɔ́ sí aà aeɔ kà miliɔ basɔo.‡ Yákpalekenaa zòle, ɔ wà láo wèwè.§ ¹¹ Ma gí lé gwa walayā pɔ́ kóbapi lé o yái, ɔ ma gí lé gwa e wà gè wàipi dè, wà aà ge tɔ̀bɔzè wa se zù téu. ¹² Wà wàì pāleɔ bɔ̀ kpalau, āma wi ní wēni bɔo e gɔɔewa.

¹³ Ké mále gugwa gwá wépfungupi guu màa, ma pɔ́ è lán gbēnazinawa, àle mó luabepuanau.* Ké à kà, ɔ wà aà kpán'aeke wà gè ò Mae Zipi kíi. ¹⁴ A aà kpà kpalau, à iko kpàwà ní gawio, ɔ gbépii kùlèè, bùsu píi gbé ge bui píin nò. Aà iko aɔ ku gɔɔpiie, a láaa vío, mé aà kpala a mide bauo.†

Wépfungupi bɔ̀le

¹⁵ Ma Danieli ma pɔ́ yà. Yá pɔ́ mále e ma làasoo guu tò sɔ̀ kèmagu. ¹⁶ Ma sɔ̀ gbé pɔ́ ze weɔ doi, ma yápiɔ síana gbèawà píi. Ɔ à yā'òmee à yápiɔ bɔ̀lekèmee. ¹⁷ Wàì zɔɔ mèn sīiɔpiá kpala mèn sīiɔ pɔ́ aa bɔ́ dúnia guuɔe. ¹⁸ Ama Musude gbéɔ mé aa kpala si aa ble, aaɔ ví gɔɔpii, aɔ láaa vío.‡ ¹⁹ Bee gbea má ye síana dɔ̀ wàì sīiɔde yá musu. A adoa ní wàì kīniɔe, i to vía gbé kú deńla. Aà swaaá mɔsɛ, aà ɔkɔɔá mɔgotēe, i pɔ́ só à wíwi, mé i ɔzɔ a kīni pɔ́ gòwa. ²⁰ Má ye kóba mèn kwi pɔ́ kú aà miwaɔ yáasi dɔ̀ bɔ́ ní kóba pɔ́ bɔ̀ ɔ kóba mèn àaɔɔ wòlo aa gubòè. Kóbapi wé ví ní léo, i wala yā'o mé aà zea gbāa de a kīniɔla. ²¹ Ké mále gwa, kóbapi lé zika ní Lua gbéɔ, àle ní fu.§ ²² Ɔ Mae Zipi mò yānakpà Musude gbépiɔwa, asa kpala gɔ́a Lua gbéɔ pɔ́ ũ gɔɔ mé kà.*

* 7:3 Zia 13.1, 17.8 † 7:6 Zia 13.2 ‡ 7:7 Zia 12.3, 13.1 § 7:8 Zia 13.5-6 * 7:9 Zia 20.4 † 7:9 Zia 1.14 ‡ 7:10 Zia 5.11 § 7:10 Zia 20.12 * 7:13 Mat 24.30, 26.64, Zia 1.7, 13, 14.14 † 7:14 Flp 2.9-11, Zia 11.15 ‡ 7:18 Zia 22.5 § 7:21 Zia 13.7 * 7:22 Zia 20.4

²³ Wa òmεε wà mè: Wàì mèn síiṣdepiá kpala síiṣde pò a bò dúnia guue. A adoa ní kpala kíniṃε, a da dúniaa píi, i ṣzòwà, i wíwi. ²⁴ Kóba mèn kwipiṃá kpalapi kía gbḗṃn kwi† pò aa kibleṃε. Kía pò dodoa ní a káauṃ a fεle ní gbεa, i kía gbḗṃn àaṣpiṃ bò kpalau. ²⁵ A Musude tṃḗesi,‡ a gbāamṃ aà gbḗṃne, a wεεle à gṃṃ ní yá pò Lua díleṃ lile. Wà Lua gbḗṃ nàè aà ɔzì wè àaṣ ní kíniṃ.§ ²⁶ Ama yákpalekenṃ zṣle aa aà bò kpalau, aai kpalapi midε míṃmiṃ e gṃṃpii. ²⁷ Wa dúnia kpalṃ píi kíake ní ikoo ní zṃṃkeṃ kpa Musude gbḗṃwa.* Aà kpalapiá kpala láasaie,† mé kpalablenṃ kúleè aa misiileè mípii. ²⁸ Yápi lén we. Ma Danieli, ma láasooṃ tò sṣ kèmagu maamaae, ma oa ṣṣkpà, ṣ má yápi kúa ma nṣeu.

8

Sāsakao sòlekea ní Blesanao

¹ Balazaa kpalablea wè àaṣde guu ma Danieli ma wépfungu'è a pò má è káau bàasi. ² Mále gugwa ma wépfungu'eapi guu, ṣ má è má kú kibe Susa wéleu Elaũ búsuu. Má kú swa pò wí mε Ulai sae. ³ Ma wesè ma gugwà, ṣ ma sāsakao è zea swapi le. A kóba pla. Aa gbàa, āma ado gbàa de adoa, a pò pò gbàapi bò gbεzāe. ⁴ Ma sāsakaopi gwà, àle sṣ dada be'ae oi ní gugbāntoo oio ní geṃmidṃkii oio, àle kóbamale. Nṃṃε a fṣ ze à aà dāo, mé gbḗe a fṣ ní bò aà ɔzìo. Iṃ azia pṃeā kee, ṣ à azia dī.

⁵ Mále làasooke yápiwa, ṣ ma blesana è, à bò be'ae oi à mà dúniaa píi, aà gbá i ká tṃṃewao. Kóba zṃṃ dṃ aà wé taau. ⁶ A gè sāsakao pò zea swalepi kíi, ṣ à kúu'ò à sùwà n pṃkūma pāsio. ⁷ Má è, ké à sùwà ní pṃfḗo màa, à aà gbḗgbḗ à aà kóba mèn plapiṃ è'ε, ṣ sāsakaopi i fṣ kaakaanakèo. Blesana aà se nè à ṣzòwà, gbḗe i fṣ aà bò aà ɔzìo. ⁸ ǃ blesana azia dī, āma ké à pèle maamaa, aà kóba zṃṃpi è, ṣ kóba pāleṃ bò kpa mèn síiṣ a gḗe ũ, an lé dṃṃ dúnia gola síiṣwa.

⁹ Kóbapiṃ do gṃnakè nénannṃ, ṣ à zṃṃkù maamaa. A gè geṃmidṃkii oi ní gukpe oio ní búsu kefena oio. ¹⁰ A zṃṃkù è a gè pè luabe zīgṃṃwa, ṣ à ní saanaeṃ kwè zīle* à ṣzòmá. ¹¹ A azia dī à sáakpà ní zīgṃṃpi Kíao. A sa pò wṃṃ owà lá gu lé dṃ mīde, à aà kúki kè bezia ũ. ¹² Wà zīgṃṃpi nàè a ɔzì ní sa pò wṃṃ o lá gu lé dṃ taae pò wa kè yáí, ṣ à síana pāle zīle. Yá pò a kè píi à saasè. ¹³ ǃ má mà malaika lé yā'o, ṣ malaika pāle aà là à mè: Wépfungu'ea yápi aṃ gḗ e bṃe ni? Sa pò wṃṃ o lá gu lé dṃ yápi ní taae pò a yá a dimáo ní Lua kpé kpaamáo ní ṣzṃa zīgṃṃpwao. ¹⁴ ǃ a òmεε: Aṃ gḗ e gṃṃ òaa kuedo ní basṃṃe (2.300) sa'oa kṃṃ ní oosio gbεa, Lua kpé i gbasa bṃ maa.

Wépfungu'eapi bṃṃlekea

¹⁵ Gṃṃ pò ma Danieli mále wépfungupi e màa, mále zεwεεle mà a yáasi dṃ, ṣ ma pṃe è zea ma ae, à bò lán gṃεwa. ¹⁶ ǃ ma gbḗnazina lṃṃ mà bṃa Ulaii. A lezù à mè: Gablieli,† wépfungu pò gbḗpi è bṃṃlekeè. ¹⁷ A sòmazi ma zεkii. Ké àle mṃ, iwāa kà ma pṃa, ṣ ma wule ma gbεeu. A òmεε: Gbḗnazin né, ñyṃ dṃ ké wépfungu pò ní è de dúnialaagṃṃ yá ũe. ¹⁸ Gṃṃ pò àle yā'omεε, i ma kú gbāa, má wúlea ma gbεeu. ǃ à ɔnàa à ma fεle à ma ze. ¹⁹ A mè: Mále yá pò a mṃ luapṃkūmabṃṃma gṃṃgbεzāzī onεε, asa dúnialaagṃṃ yáe. ²⁰ Sāsakao kóba mèn plaade pò ní èpi de Mεdeṃ ní Pεesi kíao ũe. ²¹ Blesana sṣ Gelesi kpalae, kóba zṃṃ pò dṃ aà wé taau mé a kía séia ũ. ²² Kóba mèn síiṣ pò bṃle kóba pò è gḗe ũpiṃá kpala mèn síiṣ pò aa bṃle aà bui guuṃε, āma an gbāa a kaaāwao.

† 7:24 Zia 17.12 ‡ 7:25 Zia 13.5-6 § 7:25 Zia 12.14, 13.7 * 7:27 Zia 20.4 † 7:27 Zia 22.5

* 8:10 Zia 12.4 † 8:16 Luk 1.19, 26

²³ An kpalablea gɔɔgbɛzāzī, tó an tàaekɛa lé kà, kía oapāsīde kōnīki a fɛlɛ. ²⁴ Àà gbāa a káfī, i kɛ ní aàzīa gbāao no. Àà pɔkaalɛa a dimá. Yá pɔ a kɛ pii a bɔlɛiɛ, a gōsa gbāao ní Lua gbé̄o dēonzō. ²⁵ Àà kōni guu aà mɔafili a bɔlɛiɛ, iɔ dile a ka. Tó gbé̄o yāe daao, ɔ a ní dēonzō dasidasi, i fɛlɛ ní kíao Kíao. Wa aà kaalɛ, āma gbēnazīna ɔ no.

²⁶ Sa kɔɔ ní sa oosio ogɔɔ wépungu pɔ ní èá síanaɛ. Yápi ká láu, asa a kɛgɔɔ zàɛ. ²⁷ Ma Danieli ma yēɛɛ làa, ɔ ma gyākè gɔɔpla. Ké ma fɛlɛ, ma ɛa zikè kíe. Wépungu pɔ má èpi yá dia, mi a bɔɔlɛ dōo.

9

Danieli wabikɛa Luawa

¹ Aasuelu né Daliusi, Mɛdɛ bui, kpalablea Babiloni bùsuu wè sēia guu, ² ma Danieli ma yá pɔ Dii ò ānabi Zelemīe* è taalau à mè, Yelusaleū a gō bezia ũ wè bàaɔkwīe. ³ Ɔ ma aedò Dii Lua kúkiwa ma kulɛkèè, ma wabikèwà ní leyɛo, má zōlɛa tufua ní zwānkasaɔ daa. ⁴ Ma wabikè Dii ma Luawa, ma a gbé̄o duunaɔ òè. Ma mè: N yá na Dii Lua. N zōɔ, ni to vīa ní kú. Niɔ n bàa kua ní gbé̄ pɔ yenzi aaɪ misiile yá pɔ ní dilɛɔnɛo kūa gbēkɛ guu. ⁵ Wa duunakè wa yāvāikè. Wa tàaekènɛ, wa zānɛ yáwa. Wa bɔ yá pɔ ní dilɛɔ ní n ikoyāɔ kpɛ. ⁶ N zòblɛna ānabiɔ yá'ò wá kíaɔnɛ ní wá kpalablɛnaɔ ní wá deziɔ ní wá bùsu gbé̄o pii ní n tóo, ɔ wi n yāmao. ⁷ Dii, ní maa. Wápiɔ sō wa gō ní wíio gbā, wá Yelusaleūdeɔ ní Yudaɔ pii ní Isaili pɔ kú káiɔ ní Isaili pɔ kú zà bùsu pɔ n ní fáaau an bɔa n kpɛ yáio pii. ⁸ Dii, wí wá kú duuna pɔ wá kènɛ yáí, wápiɔ ní wá kíaɔ ní wá kpalablɛnaɔ ní wá deziɔ. ⁹ Dii wá Lua, baa ké wa zānɛ yáwa, ní sósobi vī ní sùuuo. ¹⁰ Dii wá Lua, wi misiilɛnɛo, wi té ikoyā pɔ ní dà n zòblɛna ānabiɔnɛ aa òwēɛɔzio. ¹¹ Isailiɔ pii pà n ikoyāa, aa gī n yāmai. Ɔ n láaikèwá ké wa duunakènɛ yáí, lá ní ò n zòblɛna Mɔizi ikoyā láuwa. ¹² N yá pɔ n mè a wá le kèwēɛ ní wá dɔaanaɔ. N yāyīawá, wi yá pɔ Yelusaleū lè taa e dúnia guu yāao. ¹³ Wá Lua, yápi wá lé lá a yá kú Mɔizi ikoyā láuwa,† kási wi n kīi wɛɛlɛo, wi mikē wá duunaɔwa wa laaidò n síanawao. ¹⁴ Dii wá Lua, n wɛtè wá yáí, ɔ n yápi yīawá, asa n yá ɔ na n yākɛa guu piiɛ, ɔ wi n yāmao. ¹⁵ Dii wá Lua, n wá gbé̄ pɔ dɛ n gbé̄ ũ bɔlɛ Egipi ní n gāsa gbāao, n tɔbò lá a ku e ní a gbāowa. Wa duunakè, wa tàaekènɛ.

¹⁶ Dii, lá n yākɛaɔ maa pii, ò n pɔkūma ní n pɔfɛo wee n wéle Yelusaleū ní n gbèsisíowa sa, asa Yelusaleū ní wá gbé̄ pɔ dɛ ní gbé̄ ũ gò láanipɔ ũ gbé̄ pɔ liaawázionɛ piiɛ wá duuna ní wá deziɔ yāvāikɛao yáí. ¹⁷ Wá Lua, mapi n zòblɛna wabi pɔ mále kema si sa ní ma wēna wiio. N kúki pɔ gbòo gwa n tó yáí. ¹⁸ Ma Lua, swákpa ò ma yāma. Wése ò wéle pɔ n tó kuwà bezia gwa. I kɛ wá maakɛa yáí wále wabikeimao, n sósobi zōo yáíɛ. ¹⁹ Dii, ma yāma! Dii, suɛ! Dii, swáɛ ma yáí, ní kɛ kpakpa! Ma Lua, rísu gēgēo n tó yáí, asa n tó dɔ wélepi ní n gbé̄ɔwae.

Wè sopla lɛɛ bàaɔkwī yá

²⁰ Gɔɔ pɔ mále yá'ò màa, mále wabikɛ, mále ma duuna o ní ma gbé̄ Isailiɔ pɔɔ, mále sùuugbɛa Dii ma Luawa aà gbèsisí yá musu, ²¹ ké mále wabikɛ màa, Gablieli,‡ gbé̄ pɔ má è wépungu'ea guu yāapi vūa mò ma kīi sa oosi ogɔɔ. ²² A yá'òmɛɛ à mè: Danieli, ma bɔ mɔma ké mà ní wé kēnɛɛ, n dōa i káfī. ²³ Ké n na wabikɛawa, Lua sínnɔ, ɔ ma mɔ oinɛ, asa aà gbé̄ yenziden n ũ. Laaidɔ yáɛ

* 9:2 Zel 25.11, 29.10 † 9:13 Iko 11.28, 28.15-68 ‡ 9:21 Luk 1.19, 26

beewa, làasooke wépungu pò níle ewa. ²⁴ Lua wè sopla lée bààṣkwi ðíle n gbéṣṣe ní n wélepio, ké à tàaeṣ midé à duuna víle, à yāvāio kéwá, i bṣ ní maake láasaio, wépungu'ea ní ānabikekeao lé i ká, wi luakukii sakē. ²⁵ Làasooke yápiwa, nṣ ðṣ ké sea gṣṣ pṣ wa ðíle Yelusaleū ea sua a pá ziuwa e à gè pè kía pṣ Lua kpà mṣgṣṣwa aṣ de wè soplapla lée sopla ní wè soplapla lée bàāṣ ní plaoo ũe. Wa ea kále, wi a gāaeṣ keke ní zeaṣ, āma taasi aṣ ku gṣṣpi. ²⁶ Wè sopla lée bàāṣ ní plaopi gbēa wa kíapi bṣlia, gbēe a zeaànṣṣ. Kía pṣ lé mṣ zīgṣṣ wélepi kaale ní Lua kpéṣ. A lé a ká lán í daa pṣṣlawa. E a lé aṣ gé kái zíkāa ní gudēṣ aṣ ku lá Lua ðílewa. ²⁷ Kíapi a ledouke ní gbéṣṣ dasi e wè sopla. Wè soplapi guoguo a sa'oa ní gbadaao midé, i tē gudēnaṣ péle we e kaale pṣ Lua ðíle gudēnapie ge aà leṣ.

10

Gawide bṣ mṣa Danieliwa

¹ Pēesiṣ kí Kilusi kpalablea wè àaṣde guu wà yá biiwà Danieli pṣ wí mèe lṣ Belasaae. Yápiá síanae mé íadama zṣṣ yáe. A yápi mà wépungu'ea guue, ṣ wà a bṣṣlekeṣe.

² Gṣṣ bee ma Danieli, mále pṣsia ke e āṣṣa àaṣ. ³ Mi blenana bleo, nṣṣ ge vēe i gē ma léuo. Mi nísidṣṣṣ e āṣṣa àaṣpi gè làaṣ.

⁴ Mṣ sēia gṣṣ baasṣṣ mēndosaide zī má zea swa zṣṣ pṣ wí me Tigilisi sae. ⁵ Ma wesè ma gugwà, ṣ ma gbēe è pṣ pua daa mé vua maa asana dṣa aà pi. ⁶ Aà me bṣ lán gbè bēeṣdewa, aà oa de lán loupileawa. Aà wé de lán tévuawa, aà ṣṣ ní aà gbáṣ lé teke lán mṣgotē yṣṣawa. Aà lṣṣ de lán dasi kṣfiwa.* ⁷ Ma Danieli máme ma wépungupi è mado. Gbé pṣ kumanṣṣ i eo. Sṣ kēngū, ṣ aa bàalè gè ùle. ⁸ Máme ma gṣ mado, mále wépungu zṣṣpi e. Ma gbāa làa, ma oa ṣṣkpà, ma gṣ yēeṣai.

⁹ Ma aà lṣṣ mà, ṣ gṣṣ pṣ mále ma, i ma kṣ gbāa, má wúlea ma gbēe. ¹⁰ Ṣ wà ṣṣnàa wà ma se ma kule ma koso ní ma ṣṣowa, mále lualua. ¹¹ Ṣ wa òmēe: Lua gbé yenzide Danieli, laaidṣ yá pṣ mále onēwa. Fēle ze, asa wà ma zīmae. Ké a òmēe màa, ma fēle ze, mále deede. ¹² Ṣ à èa òmēe: Danieli, nṣsu to vía n kṣṣ, asa za gṣṣ sēia pṣ n n nṣse kpà yāwaaipaawa mé n nzia bṣsa Luae, a sṣnṣṣ. N yápi yái ma moi. ¹³ Pēesi kpala malaika kía zezṣmēe gṣṣ bao ní mēndoo, ṣ malaika kíaṣ do Miseli† mṣ ðṣmale, ṣ ma gbāa denla kè Pēesi kíaṣne. ¹⁴ Ma mṣ yá pṣ a n gbéṣṣ le gṣṣgbēzāzī bṣṣlekeinee, asa wépungu pṣ níyṣ e lṣ de zia yá ũe.

¹⁵ Gṣṣ pṣ àle yápi omēe, ma a mipèle, má níle kpé. ¹⁶ Gbé pṣ bṣ gbēnazinawapi ṣkà ma léwa, ṣ ma leṣṣ ma yā'ṣ. Má ò gbé pṣ zea ma aee: Dii, wāwā tṣa pṣ pṣ mále e yái, ma gṣ yēeṣai. ¹⁷ Dii, kpelewa mapi n zṣṣblena má fṣ yā'onṣṣi? Má gbāa ví lṣṣ, mále wekii e lṣṣ. ¹⁸ Gbé pṣ bṣ gbēnazinawapi èa ṣkàa à ma gba gbāa ¹⁹ à mè: Lua gbé yenzide, nṣsu to vía n kṣṣ. Nyṣṣ kú ní aafiaoe! N n me kpále! Sṣṣṣile! Ké à yā'òmēe, ma gbāakṣ, ṣ ma mè: Dii, yā'omēe sa, asa n ma gba gbāa. ²⁰ Ṣ à mè: N yá pṣ tò ma mṣ n kii dṣa? Má ea gé zīka ní Pēesiṣ malaika kíapio tia. Tó ma ta, Gelesiṣ malaika kía a mṣ. ²¹ Ama má yá pṣ kú síana taalau onē gia. Gbēe zeamānṣ kíapio yā musuo, sema á Isailiṣ malaika kía Miseli bàasio.

11

¹ Mēde bui Daliusi kpalablea wè sēia guu, ma ze giaànṣ, ma kàedàaàzi.

Geomidkii kía ní gubāntoo kiao

² Siana mále one. Kía páleṵ fele gbēṵn àaṵ Peesi. An síiṵde té n kpe, aṵ àizee ví maamaa deńla. A gbāakū a àizeepi yáí, i to gbépii fele n Gelesi búsuo. ³ Kía gbāade a fele kpala zṵṵ ble, iṵ ke lá a yeiwa. ⁴ Aà felea gbea aà kpala a gboo à ke lee síiṵ, dúńia gola síiṵ n a pṵo. I ke aà buiṵ mé aa kpalapio bleo, gbēpāleṵ mé aa ble mé aà kpalapio gbāa a ka a káauwao.

⁵ Geomidokii kía a gbāakū, aà zīgṵṵ gbēzṵṵe i gbāakū deaala, i kible, aà kpala aṵ zṵṵ. ⁶ Gṵṵpla gbea aa ledouke. Geomidokii kía a a nenṵena kpásā gugbāntoo kíawa yāyea n kṵo seela ũ, āma nṵepi aṵ iko ví weo, kíapi n aà nṵpio aa gēgēo. Wa nṵepi n gbé pṵ mṵaànṵ n aà néo n aà dṵnledeo kpámá gṵṵ bee. ⁷ Nṵepi dae mé a kible aà mae gbṵu. A léle gugbāntoo kía zīgṵṵwa, a gē aà zegikii, a zikarínṵ, i gbāamṵné. ⁸ A n táaṵ n n dii pṵ aa n kásaa séle taṵ Egipi n n pṵ beede pṵ wa kè n vuao n ánuṵuoṵ. A gugbāntoo kía tó we gia gṵṵpla. ⁹ Gugbāntoo kíapi i mṵ lélei geomidokii kíapi búsuwa sṵ, i ea ta a búsuu. ¹⁰ Aà néo zṵ sṵuke, aa zīgṵṵ káaa dasidasi. Aa dazeu aa dagua lán swa paawa, aai zika e aa ge pṵo aà zegikiwa. ¹¹ Geomidokii kía pṵ a pa, i gé zikai n gugbāntoo kíao n zīgṵṵ pṵ á káaa dasidasiṵ, i ziblemá. ¹² Tó à zīgṵṵpio séle tarínṵ, a azia se lesi, i n dede de gbēṵn baasṵṵo lee kwia (10.000), āma aṵ fuańla gṵṵpiio. ¹³ Gugbāntoo kía a ea zīgṵṵ káaa dasidasi de a káaua. Tó a gṵṵ kà, a mṵ n a zīgṵṵ bílapio, baade n a gṵkeṵṵo.

¹⁴ Gṵṵbeezi gbé daside a fele n geomidokii kíao. N bui gṵ pásio felewà wépfungu pṵ n è yá papaa yáí, kási aa saaseo. ¹⁵ Gugbāntoo kía a mṵ koezṵ wéle bíidezi, i sí. Geomidokii zīgṵṵ gbāa a fṵ kpánéṵ, baa an zīgṵṵ badeṵ. An gbāa a kao. ¹⁶ Kía pṵ mṵ lèlewà a ke lá a yeiwae, gbēe a fṵ kpaèṵ. A ze búsu kefenau, aṵ a dúuzṵa zé ví. ¹⁷ A zèṵ a mṵ n a búsu ikoo pii, āma a ledouke n geomidokii kíaoe, i a nenṵe kpásāwà aà kpala òkpaa yáí. Yápi a zekṵe, aṵ àie víeṵ. ¹⁸ I gbasa aedṵ ísia sae búsuṵwa, i si dasi, ṵ zīgṵṵ dṵaana a aà kàamai mide, a to aà kàamai wí aà musu, ¹⁹ i ea aedṵ a be búsu zegikiṵwa sa, kási a gēmbṵle à lélee, wa aà e bo.

²⁰ Aà gēe i gbāamṵnede gbaemá a kíakegawi káfia yáí, āma gṵṵpla gbea a gae, i ke pṵkúma ge zṵ yáí no. ²¹ Aà gēe aṵ de gbé gia pṵ wi aà kpa kpalauo ũ. Gṵṵ pṵ gbéṵ yāe yādaao, a mṵ lenakasané, i kpala símá. ²² A zīgṵṵ wíwi a ae kélekele, a n kaale n kía pṵ à ledoukèaànṵo. ²³ Ledoukèaaànṵo gbea a bo aà kpe, aà gbāa i káfi, baa tó aà gbéṵ dasio. ²⁴ A si búsu táaede gbé pṵ yāe yādaaozi, i yá pṵ a maeṵ ge a deziṵ i e kèṵ ke. A n pṵṵ séle, a n pṵtuṵ naaa, i n àizeepio biile a íwaṵne. A váikpaaí n zegikiṵ, āma a gṵṵplakeo. ²⁵ A sṵdile, i tékpa azia, i si geomidokii kíazi n zīgṵṵ dasidasi. Geomidokii kíapi a zikaaànṵ n a zīgṵṵ dasi pṵ an gbāa kè zàiṵ, āma a fṵo, asa wa lekpaaiázie. ²⁶ Gbé pṵ aai pṵbleaànṵo zibṵnkpekeè. Wa aà zīgṵṵ yá, wi n daside dede. ²⁷ Kía gbēṵn plapio zṵle táabūnu doui n nṵevāio, aai etokṵe. A zekṵe, asa yá a mide a gṵṵwae. ²⁸ Gugbāntoo kía a da a búsu zéu n àizee zṵṵo, āma a váikpaaí n gbé pṵ Lua bàa kúrínṵṵe. A yáyiamá, i gbasa ta a búsuu.

²⁹ Tó a gṵṵ kà, a ea si geomidokii búsuuzi, āma gbezā yápi aṵ de lá a káauwao. ³⁰ Be'aedeṵ giè n g'ílenao, i vlānu, i ea gé kpēneṵṵṵo gbé pṵ Lua bàa kúrínṵṵwa. A ze n gbé pṵ aa Lua bàakuarínṵ yá gbòṵṵ, ³¹ aà zīgṵṵ i Lua kpé gbāle, aai sa pṵ wíṵ o lá gu lé dṵ mide, aai tè gudena* pṵléu. ³² A gbé pṵ aa Luabaakuarínṵ yá gbòṵṵ òkpaa n mṵafilio, āma gbé pṵ aa n Lua dṵṵ ze gbāa, aai giè. ³³ An gbé pṵ ṵnṵo víṵ yāda gbé dasideṵne, āma gṵṵplanaea wa n gbēṵ kwé n fēndao, wa

* **11:31** Dan 9.27, Mat 24.15

ní gběe kpasá, wa ní gběe ka kpéu, wi ní pòó símá. ³⁴ Tó aa kpàgua màa, wa dónlè yoo, mɔafilide i namá dasi. ³⁵ Ɖonnapí kee kpagua, ké Lua e ní baasa à ní gbási wolomá, an nòse i pu e gɔɔ lé ká, asa gɔɔpi a ka lá Lua dílewaε.

Kia pò a azia sè lesí

³⁶ Kíae mé a ke lá a yeiwa, i azia se lesí, i zòke dō aziaε de diiɔla pii,† i dónnɔyá'ò dii Dii musu.‡ Aà yá aɔ gee e luapokūmabɔbɔmagɔɔ ge láaò, asa Lua a yá pò a zèò keε. ³⁷ Kíapi a a deziò táa yádao ge táa pò nɔeò Ìb yei. A diie yádao, a zòke dō aziaε deñla piiε. ³⁸ A zegikiiò táa kpela a dii ũ ní gbεu. A dii pò a deziò dōopi kpela ní vuao ní ánusuo ní gbè beεedeo ní pò ɔdeɔ. ³⁹ A yáyia zegikii gběneɔwa ní a diipi dónleɔ. A gbé pò aa a dō kpela maamaa, i to aa kible gbé dasideɔwa, i bùsu kpaalené ní asea ũ.

⁴⁰ Tó a gɔɔ lé ká, geɔmidɔkii kía a mɔwà ní zío, ɔ gugbāntoo kía a felèwà lán zàa'ianawa ní s'gɔɔ ní s'ɔdeɔ ní g'ílenáɔ dasidasi. A si bùsuɔzi dasi, i dagua. ⁴¹ A si bùsu kefenazi Ìb. Zi a bùsuɔ ble dasi, áma Eɔbũ n Mɔabuò ní Amɔniò dɔaanaò bɔε. ⁴² Aà iko a bùsu daside le, Egipi a bɔo. ⁴³ A gbāable Egipi àizeε pò uleáwa, vua ní ánusuo ní pò beεedeo pii. Libiiò ní Etiopiò misiileè. ⁴⁴ Bao pò a bɔ gukpe oi ní gugbāntoo oio a to gili gēaàgu, i dazeu ní pɔfē zòo dasi kaalea ní ní bādeao yáí. ⁴⁵ A a kíake zwàakpe dɔ ísia ní Lua kpé gbèsisi kefenáɔ zānguoe. We ɔ a midεu, gběe a dɔaàleɔ.

12

Gɔɔgbézazi

¹ Gɔɔbeezi Miseli,* gbāade zòo pò ì ze ní n gbéɔ a fele. Gɔɔ bee taasi aɔ zòo. Za buio daalegɔɔ e gɔɔ bee, a taa i ke yáao.† Gɔɔ bee n gbé pò an tó kú Lua taala‡ guuò bɔ. ² Gbé bíla pò lé i'ò téenauò vu. An gběe aɔ de àizāna pò ũ, an gběe sò láani ní wí láasaio pò ũ.§ ³ Gbé pò ɔnɔ vɔ aɔ teke lán musupɔɔwa. Gbé pò aai to dasi bɔ maapiò aɔ ike lán saanaɔwa.* ⁴ Mpi sò Danieli, yápiò ká láu, ní nana† e gɔɔpi lé ká. Gbé dasiò gé le wà gé la dōa káfi.

⁵ Ma Danieli ma gugwà, ɔ ma gběon plao è, ado zea swa baala, ado baale. ⁶ An gbědo ò gbé pò bàabaa daa a ze swa'iaε à mè: Yābɔnsaεpiò midε bɔε ni? ⁷ Gbé pò bàabaa daa a ze swa'iaε a ɔplaa ní a ɔzeεo sè musu, ɔ má mà a ò ní Gɔɔpiide tó‡ à mè: Wè àaò ní kɔniòε.§ Tó wà Lua gbéɔ gā líné ní kpe wa làa, ɔ yápiò midε pii. ⁸ Má mà, áma mi a bɔɔle dōo, ɔ ma aà là: Dii, yápi a midε kpelewa ni? ⁹ A wèa à mè: Danieli, gé! Yápiò mi aɔ uleáε, wiò pò kúlewà e gɔɔ léwa. ¹⁰ Zibeezi gbéɔ gbási a wolo dasi, an nòse a puakū lá wà ní baasawa, áma gběváiò wetā aɔ vāi.* Gběvāie a yápi mao, gbé pò ɔnɔ vɔ mé aa ma. ¹¹ Tó wà sa pò wí o lá gu lé dɔ midε, wà tè gudena† pèle, gɔɔ àaa soolo n basiiɔkwio (1.290) aɔ ku. ¹² Báaade gbé pò a gɔɔ àaa soolo ní basopla sɔosaio (1.335) dā à ká. ¹³ Mpi sò gé e n gɔɔ léwa. Nyò ánuato, ní fele ká n baa gɔɔ léwa.

† 11:36 2Tes 2.3-4 ‡ 11:36 Zia 13.5-6 * 12:1 Zia 12.7 † 12:1 Mat 24.21 ‡ 12:1 Bɔa 32.32, Sou 69.28, Luk 11.20, Zia 21.27 § 12:2 Isa 26.19, Mat 25.46, Zāa 5.28-29 * 12:3 Mat 13.43, 1Kln 15.40-44 † 12:4 Zia 22.10 ‡ 12:7 Zia 10.6 § 12:7 Zia 12.14 * 12:10 Zia 22.11 † 12:11 Dan 9.27, Mat 24.15

OZEE

Yá pò kú láε bee guu

Amosi gaa gbεa wè kwi taawa Ozee gè Lua ledεekεna ũ Isaili bùsuu e wàò gé Yesu Kilisi ii wè 750. A gè wè baakwi e gɔɔ pò Asiliɔ Samali sɪ, ɔ Isaili kpala midε wè 721 guu.

Gɔɔ bee (2Kia 14.23-17.23 gwa), Isaili bùsu òkpaa. Kí Yeloboaũ plaade kpalablea gbεa Asiliɔ gbãa lé dεdεε. Kòbòbòa kpalau mé lé Samali dε, gbé pò aa zè ní yákpaanlaɔ ɔ wàle kpá kpalau. Yázεsai pò Amosi a yá'ò lé kãfi. Luanaaikεnaɔ sɔ, yã'ia ní lé maamaa, asa Kanaa bùsu táagbagbaa lé gèkii e ní gbãaoε.

Yã'ia taa Ozee lè nɔsea guu. Yã'ia pò aà lè báasε dòɔ guupi bò yá pò Lua wàwã a gbéɔ náaisai yá musu guuε. Lua ye aa wεdɔ gbágbãai, i gbasa àò yeńzi (14.2-10). Ozee mè gbèkεkεakɔε ɔ Lua yei (6.6) lá Yesu ò a baona waasokεa guuwa (Mat 9.13, 12.7).

Anabi Ozee lá yá zékalean kε:

Lεε 1-3 Ozee kua ní a nao yá

Lεε 4.1-9.9 Isailiɔ kua yá ní lá an yápi dε Luaεo

Lεε 9.10-14.1 Lua gbéɔ náaisaikε zínabòkii

Lεε 14.2-10 Lua yea Isailiɔzi mé a zible an náaisaikεwa

Ozee nɔ ní a néɔ

¹ Yudaɔ kíaɔ Uzia* ní Yotaũo† ní Aazao‡ ní Ezekiao§ ní Yehoasi né Yeloboaũ* Isailiɔ kíaɔ kpalablegɔɔ, Dii yá'ò Beeli né Ozeeweε. ² Ké Dii ná yá'oa Ozeeweεwa, a òè: Ge ñ nɔε dɔε'ide se nɔ ũ, ní gɪnasɔɔnεɔ si lɔ, asa bùsuεbeedeɔ ma to we, aale gbãsíke maamaaε. ³ ɔ à gè Diblaiũ né Gomεε sè nɔ ũ. ɔ à nɔsiaànɔ, à ne'ĩ gɔε ũ. ⁴ Dii ò Ozeεε: Tókpaè Yezελεε, asa má tó gbé pò wà ní dεdε Yezελεεɔ† yá wí Yehu bεdeɔ musuε tia, mí Isailiɔ kpala midε. ⁵ Gɔɔ bee má Isailiɔ sá é'ε Yezελεε guzulεu.

⁶ Gomεε nɔsí lɔ, à ne'ĩ nɔε ũ, ɔ Dii ò Ozeεε: Tókpaè Wégwaakuo, asa má Isailiɔ wegwa lɔo, má sùuukεrɪnɔ lɔo. ⁷ Ama má Yudaɔ wegwa, mí ní suaba. Ma Dii an Lua, máme má ní suaba, i kε ní sáo ge ní fɛndao ge ní zɪo ge ní sɔɔ ge ní sɔdeɔ no. ⁸ Ké à Wégwaakuo kè yówa, à ne'ĩ gɔε ũ lɔ. ⁹ Dii mè: Tókpaè Magbèɔno, asa á de ma gbéɔ ũo mé má de á Lua ũo.

2

¹ N beeo Isailiɔ aao dasi lán ísiale ũfãawae, wa fɔ ní lé dɔo, wa fɔ ní naoo.* Gu pò má òuné ma gbéɔ no, we wa ní sísiu Lua béε néɔ. ² Yudaɔ ní Isailiɔ kãaa ní ledoũo, aai dɔaana mɛndona dile ní pò ũ. Aa bolε bùsu ní bùsuo, asa Yezελεε gɔɔpi aɔ zɔɔε. ³ A o á gbéɔnε, gɔε ní nɔεo, ma gbéɔn ní ũ, ma ní wegwà.

Isailiɔ dεa Dii nɔ gbãsíkenaa ũ

⁴ Isailiɔ, à zɔadɔ á dawa,
à zɔadɔwà,
asa ma nɔn aà ũ lɔo,
mé aà zán ma ũ lɔo.
Aà káaluakaa bɔ a wéε,

* 1:1 2Kia 14.21 † 1:1 2Kia 15.32 ‡ 1:1 2Kia 16.1 § 1:1 2Kia 18.1 * 1:1 2Kia 14.23 † 1:4 2Kia 10.11 * 2:1 Lom 9.26

i mikē gbāsikεawa.

⁵ Tó màa no, má pó piliwàε,

i gō puizi,

má tó aà gō láilai,

lá wà aà ìwαε.

Má tó aà gō gbáa ũε,

má aà li gugii ũε,

mí tó aà ga ní imio.

⁶ Má aà néo wegwao,

asa gīnasωωνεε.

⁷ An da dōé'ìi kè,

ō à ní nōsì wisaikea guu.

A mè á gé a gōpōσεωαε,

aai a gba pōblea ní ío ní sākāo

ní bàabaao ní nísio ní v̄εεo.

⁸ Ayāmeto má zεdεé ní leo,

má gī liaaazi,

ké asu te a dàaio yái.

⁹ Tó à sù bō pèle a gōpōσεωzi sō,

a ní leo,

a kpáλεκεnízi, a ní eo,

i me á εα ta a gō s̄éiawαε,

asa aà pō na yāa de tiaa.

¹⁰ I dō ké mame ma pōwena ní v̄εεo kpàwao.

Ma nísio ní ánusuo ní vuao nònōaaè,

ō à a mōaokè Baaliwa.

¹¹ A yái má εα mà a pōwena síwà

ní ma v̄εεo a kekegōō

ní sākāo ní bàabaa pó à a puizi ùleo,

¹² mí aà wisaike kaè a ɔzì

aà gōpōσεω wáa.

Gbēε a e à aà bō ma ɔzìo.

¹³ Má aà pōnakεa midε píie,

dikpe pó ì ke wē ní w̄εo pōō

ní mō dafu pōō ní kámabogōō pōō.

¹⁴ Má aà v̄εεliō ní aà kaadōenliō dεεεε,

lí pó à mè a gōpōσεω mé fīabòðεpiō,

mí tó gupi gō tàaa ũ, s̄εanōbōō i ble.

¹⁵ Lá à tulaletikàtea táaōne,

à azia kèke ní táanaō ní nōamblebōō,

à pèleò a gōpōσεπιōzi,

ō ma yá s̄aaàgu,

yápiō yái má aà wetāε.

Ma Dii mame má ò.

¹⁶ Má tó Isailiō ma yáze e,

má géñnō gbáauε,

mí ní nòse níniné.

¹⁷ We má ní v̄εεbuō sōaauné,

mí Akoo guzule† kené pō'εze ũ.

Aa ma yāma lá aa mà ní wéndia gōō,

gōō pó aa bō Egipi.

† 2:17 Yoz 7.24-26

18 Ma Dii ma m̀̀:
 Gɔɔbeezi aa om̃̃́ ñ́ źá,
 aa om̃̃̃ Baali lo.
 19 Má tááɔ tɔbɔ́ ñ́ léu,
 an tó aɔ dɔ́ngu lo.
 20 Gɔɔ bee má yádile pɔ́ɔne píi an yá musu,
 s̀̀anɔbɔɔ́ ñ́ b̃́áɔ ñ́ pɔ́taa'onkuawaɔ.
 Má sá ñ́ f̀̀ndao ñ́ z̃io mide an b̀̀suu,
 mí tó aɔ ku we dɔdɔ́.
 21 Má á ke ma nɔ ũ e gɔɔpiie,
 má á ke ma nɔ ũ a zéwa súsu,
 mí w̃́nadaḡ́e gb̃́eke guu.
 22 Má á ke ma nɔ ũ ñ́ náaio,
 íb̃ ma d̃́ Dii ũ.
 23 Ma Dii ma m̀̀:
 Gɔɔ bee má swāw̃́.
 Má swáse musu yáí,
 musu i swáse tɔle yáí,
 24 tɔle i swáse pɔ́wena ñ́ ṽ́eɔ ñ́ ñ́sio yáí,
 aai swáse bui pɔ́ má t̀̀ yáí.
 25 Má ñ́ t̃́ ñ́ b̀̀suu maz̃ia pɔ́ ũ.
 Bui pɔ́ ma tɔkpàè Wégwaakuopi,
 má ñ́ wegwa.
 Bui pɔ́ ma tɔkpàè Magb̃́ɔnopi,
 má oné ma gb̃́é,
 aai om̃̃̃ ñ́ Lua.‡

3

Ozee gea a nɔ k̃́í

1 Dii òm̃̃̃ lo: Ge ñyɔ́ ye n nɔ gb̃́as̃́kena pɔ́ gɔ́ p̃́ale yeaazizi, lá ma Dii má ye Isailiɔziwa, baa ké aaiɔ ze ñ́ dii p̃́aleɔ, aaiɔ ñ́ ṽ́eɔbe k̃́aaɔ nide. 2 Ŋ ma ánu su kpà ɔwat̃́e g̃́e ñ́ naa w̃́eɔ koko g̃́e. 3 Má òè: Gɔɔ pla k̃́emaɔ. Nsu d̃́e'íi ke lo, ñ́su gé g̃́e k̃́í lo, míɔ kunnɔ. 4 Asa Isailiɔ gɔɔplake k̃́iasai, d̃́aanasai sa'osai gb̃́epelesai gb̃́elasai sa'o'ulasai. 5 Bee gb̃́ea aa ea su, aai Dii ñ́ Lua ñ́ ñ́ k̃́ia Davidi buio k̃́í w̃́eɔe. Gɔɔgb̃́ez̃́zi aa ze ñ́ Diio ñ́ a èf̃́aio ñ́ kpakpanagaa.

4

Dii b̃́ɔb̃́a ñ́ Isailiɔ

1 Isailiɔ, à ma ỹ́ama,
 asa má ỹ́áí ñ́ b̀̀supideɔ.
 Gb̃́e náai ṽ́io, gb̃́e gb̃́eke ṽ́io,
 gb̃́e ma d̃́ b̀̀sue bee guu.
 2 Gb̃́ékaa ñ́ eetoao mé kú a guu
 ñ́ gb̃́eɔ ñ́ kp̃́ái'oao ñ́ gb̃́as̃́keao.
 Aai gb̃́aam̃̃́e,
 an gb̃́eɔalia zez̃́e ṽ́io.
 3 A yáí t̀̀ b̀̀supi g̃́e w̃́nannɔ,
 gb̃́e pɔ́ kú a guu g̃́e ỹ́eɔsai píi.
 Baa se ñ́bɔɔ́ ñ́ b̃́áɔ ñ́ kp̃́ɔ́ lé gaga.
 4 Gb̃́e su lekpaakeo,

‡ 2:25 Lom 9.25, 1Piɔ 2.10

gběe su zɔakao,
 asa á sa'onao áme mále bɔbɔáno.
⁵ I gēnale fāane,
 á ānabio sō aai gēnapi léáno gwá.
 A yái má á bui mide.
⁶ Ma gbéɔ̀ gò kaalea dōa kēsāma yái.
 Lá a gí dōai,
 má gí àò de ma gbàgbanao ũe.
 Lá mapi á Lua ikoyā sàágu,
 màa á néo yá a sāmāgu sō.
⁷ Lá sa'onapio kò,
 màa an duunkεameε kò,
 aa ma gawi leũkpakè ní wíyāo.
⁸ Aai sa pó ma gbéɔ̀ ò ní duuna yái pó só.
 A yái an yāvāikea ì kené na.
⁹ Sa'onao muaa ní gbépioε.
 Má ní dàakeao wíné ní musue,
 má flaboné ní yākeawae.
¹⁰ Aa poble, kási aa kão,
 aa gbāsike, kási aa káfio,
 asa aa pākpāmazi,
¹¹ aa zè ní gbāsikeaoε.
 Věe zi ní a dafuo ní mi líaa.
¹² Líò ò aai gé yāgbεaimá,
 màsokena go ì yá'oné.
 Gbāsikea mé ní sāsā,
 aai gbāsike aa ní Lua to weε.
¹³ Aai sa'o gbèsisio musu,
 aai tulaletikatea sīsiowa
 gialo ní baalio ní gbénelio gbáu,
 asa a uena ì kené nae.
 A yái tò á nenɔɔ ì dɔe'ii ke,
 mé á né nao ì gbāsike.
¹⁴ Tó á nenɔɔ dɔe'ii kè,
 mé á né nao gbāsikè,
 má ìadamáo,
 asa á gōɔ̀ ì ge na nɔe dɔe'iideawae,
 aai gé sa'oi ní táakpe káaluaoε.
 Bui pó dōa vīo ì kaaleε.
¹⁵ Isailio, baa ké a gbāsikè,
 Yudaɔ̀ su tàaeke màao.
 Asu gé Giligalio,
 ásu Betavē sīsī kūo,
 ásu legbē we à me ní Dii kuaoo.
¹⁶ Isailio swá gbāa lán zununuwae,
 ò mà géino dádākekli lán sāowaa?
¹⁷ Eflaiū buio nà táawā,
 wà ní tó we.
¹⁸ Tó an í gbāa làa, aai gbāsikeε,
 an dōaanao ye wisaiyāi à kè zài.
¹⁹ Zàa a ní séle taðe,

an sa'oklɔ̃ i widamá.

5

Isailiɔ̃ daa yáú

- ¹ Sa'onao, à yáε bee ma,
Isailiɔ̃, à swákpa.
Kibedeɔ, à swáɔ yáí,
asa máε yádaálaε.
A gɔ́né bai ũ Mizipa,
a filifilimbakpáné Taboo.
- ² Gbé d̀̀saiπiɔ̃ kà zà ní gbědeao,
máme má ní swágaga nípii.
- ³ Máme má Eflaiũ buiɔ̃ d̄s,
Isailipiɔ̃ yá uεamεεo.
Eflaiũ buiɔ̃ zè ní gbāsíkεao saε,
Isailiɔ̃ gbālè.
- ⁴ An yákeao mé tò aali su ní Luawao,
gbāsíkεa kú ní s̄su, aa Dii d̄sɔ.
- ⁵ Isailiɔ̃ wala ì ní dayāu,
Eflaiũ buiɔ̃ ì gēmbɔε ní duunkεa guu,
Yudaɔ ì gēmbɔεl̄n̄ɔ s̄sε.
- ⁶ Aaǐ gé Dii k̄í wεεlei ní ní s̄ɔ ní ní zuɔ,
kási aali bɔwào, à azía gáné.
- ⁷ Aa b̀̀ Dii kpe, ̄ aa naaenε ì'ì.
Wa ní kaale saε e mɔ do,
ampiɔ̃ ní ní buaɔ.
- ⁸ A kuupe Gibea!
A k̄aaεε Lama!
A z̄gāale Betavē!
A d̄aa Bēyāmeε buiɔ̃!
- ⁹ Eflaiũ b̄usu a ḡs bezia ũ an wεtāgɔ̄ε.
Yá pó máε o Isaili buiɔ̃ne sea v̄io.
- ¹⁰ Yudaɔ kíao de lán gbé pó aaǐ kɔ̄ se s̄sɔwae.
Má a p̄kūma bɔbɔmá lán ídaa guawae.
- ¹¹ W̄ale gbāamɔ Eflaiũ buiɔ̃ne,
yákpale mé ní ble,
asa aa gi te yāpāie.
- ¹² Má de Eflaiũ buiɔ̃ne lán bléwae,
má de Yudaɔne mεkemuuna ũ.
- ¹³ Ké Eflaiũ buiɔ̃ ní gyákeá è,
mé Yudaɔ ní b̄keá è,
Eflaiũ buiɔ̃ gè Asiliɔ̃ k̄í,
aa gbé̄ z̄ì d̄n̄le gbēai ní kía z̄s̄wa,
kási a f̄s̄ á gbágbão,
a f̄s̄ tó á b̄ɔ láao.
- ¹⁴ Asa máo de Eflaiũ buiɔ̃ne lán ǹ̀omusuwae,
má de Yudaɔne ǹ̀okusi ũε.
Má ní taitaie, mí dazeu,
má táɲ̄n̄ε, suabanae aɔ kuo.
- ¹⁵ Má dazeu, mí tá ma k̄úki,

e aao ní tàae dō, aai ma kíi wεελε,
aai ma aeya ní yooyea guu.

6

Isailiò i nòselileo

- ¹ A mo wà εa ta Diiwa.
 Ome wá taitai,
 kási a wá gbágbāε.
 Ome wá ké ía,
 kási a εσεκεwàwεεε.
² Goopla gbea a wá lé ní láo,
 a goo àaōde zí i wá feλε,
 wíò kuaàno.
³ Wà Dii dō wà péλε aà dōai.
 Lá gudba sea vío, a bo mówá,
 a mówá lán káabuan louwa,
 lán lou gbezã pó ì kwe toolewawa.
⁴ Eflaiũ buiò, bó má keánòì?
 Yudaò, bó má keánòì?
 A yeamazi de lán suawae,
 lán koo koo fii pó ì gēzeawa.
⁵ A yáì tò ma á zōezōε
 ní yá pó bò ma léuo,
 ma á dede ní ma ānabiò yáo.
 Ma yákpalekeaaño bò lán loupileawa.
⁶ Gbēκεκεakōε ò má yei,
 i κε ma gbagbaa no.*
 Ma dōa Lua ũ maa de sa pó wí a pó káτεu à tékūa.
⁷ Aa ma bàakuañno yá gbòo,
 aa bo ma kpe Adama.
⁸ Galada būsudeòá yāvāikenaone,
 gbēde'au mé ìò té ní iau.
⁹ Lá gbāamonedeo ì gbέò kpákpa,
 màa sa'on gāliò ì κε,
 aai gbέò dede Sikeũ zéu,
 we aai dàakeuné.
¹⁰ Ma yá pó ì dimá è Isailiòwa,
 Eflaiũ buiò nízia kpà gbāsíkεawa,
 Isailiò gbālè.
¹¹ A Yudaò sō a ma vāikea guu,
 a ka kekea!

7

- ¹ Tó má ye mà su ní ma gbέò ní pá ziuε,
 tó má ye mà Isailiò gba aafiaε,
 Eflaiũ buipiò duuna ì bile,
 Samalideò vāikeao ì bo gupuau.
² Aale e ní yákeae òmaguo.
 An dàa kùaamá, máλε wesie.
³ An yāvāikeao ì ka kíagu,

* 6:6 Mat 9.13, 12.7

an mɔafili i ke dɔaanaɔne na.
⁴ Gbāsikenaɔne m̄pii,
 an me ìò wāa lán p̄ɛkpewa.
 Za p̄ɛtotogɔɔ e a kákāgɔɔ
 p̄ɛkena lí a té keke lɔɔ.
⁵ Kía dikpɛgɔɔ v̄ɛɛ ì tékpa kíagɔ,
 kía i ɔda kɔ ɔu n̄ gbélaanikenaɔ.
⁶ An me wā n̄ k̄nio lán p̄ɛkpewa,
 gwá an pɔ ì gi àò f̄ɛa e gu gè d̄ò,
 ɔ ì d̄ede kɔ lán t̄ɛp̄iɔwa.
⁷ Ampii aa wāa lán p̄ɛkpewa,
 aa ì bùsu yāḡḡɔnaɔ m̄ómɔ.
 An kía ì kwe píi,
 an gb̄ɛ lí l̄ezumazio.
⁸ Eflaiū buiɔ yāalea n̄ buip̄aleɔ,
 ɔ aa ḡò lán k̄agbaala lil̄esaiwa.
⁹ Buip̄aleɔ lé n̄ gb̄able, aa d̄ɔ,
 an mikā lé dadau, aa a f̄an v̄iɔ.
¹⁰ Isailiɔ wala ì n̄ dayāu,
 gia n̄ beeo aali tá Dii n̄ Luawao,
 aali aà k̄i w̄ɛɛɔ.
¹¹ Eflaiū buiɔ d̄ɛ lán felenawaɛ.
 S̄ɔɔne, aa mi v̄iɔ,
 aa ì l̄ezu Egipiɔzi,
 ɔ aa ì ea gé Asiliɔwa.
¹² Tó aa d̄azeu, má táalu zun̄laɛ,
 mí n̄ kwé lán b̄aɔwa.
 Tó aa k̄aa gudoū,
 mí n̄ wetā n̄ v̄aika yái.
¹³ Waiyoo ampiɔ, asa aa k̄ɛɛ.
 Kaale mé ḡn̄é, asa aa b̄ò ma kpeɛ.
 Má ye mà n̄ bo, ɔ aa ì ɛɛɔa.
¹⁴ Aali wiile a n̄ n̄sem̄endooo,
 aa ì wiipe n̄ lii musu.
 Aa ì n̄zia líli p̄ɔwena n̄ v̄ɛɔ ea yái,
 aa ì k̄ɛa.
¹⁵ Ma n̄ toto,
 má t̄ò an ḡasa gb̄aakù,
 ɔ aa ì laasoo v̄ai ke ma musu.
¹⁶ Ma Musude, aali suao,
 aa d̄ɛ lán sá gia baiwaɛ.
 F̄ɛnda mé a n̄ kía kwé an lé'ɛaa yái,
 Egipiɔ i n̄ yáalɔ.

8

Yákpale z̄ɔle p̄òb̄ɔzakenaɔwa

¹ Lépe k̄aewa!

W̄ale su lélei ma gbé Isailiɔwa lán kúuwa,
 asa aa ma bàakuar̄inɔ yá gb̄ò,
 aa b̄ò ma ikoyā kpeɛ.

2 Isailiò ì lezumazi wà me:
 Wá Lua, wá n dõ!
 3 Lá Isailiò gĩ yāmaai,
 ibeε a ní gbeseleε.
 4 Aaĩ kíaò kpa ma lé saie,
 aaĩ dɔaanaò dile ma dõa saie.
 Aaĩ táaò pí níziε ní ánusuo ní vuao.
 A yáí ñ aa kaalei.
 5 Ma gi Samalideò zugaei,
 ma pɔ pàńzi.
 Kua gbálesai aò ní fu e bɔε ni?
 6 Isailiò ɔzikena mé gáaepi kè,
 Samalideò pópíá Lua no,
 wa wíwi kélekεε.
 7 Iana aaĩ tó, ñ ì bolené zàa ũ.
 Ese i piao, wa e wísilɔ.
 Baa tó à pía,
 buipáleò mé aa mó ní pó naaa.
 8 Isailiò gò pɔbleaò ũ,
 aa gò lán pó pó wa yeiɔwa buiò guu.
 9 Asa aa gè Asiliòwa,
 lán sèa zàa'ina pó ì bε adowaε.
 Eflaiũ buiò ì gbēna wεεε ní póε.
 10 Baa ké aa gbēnakpà ní buipáleò,
 má ní naaaε sa.
 Kía zɔɔ mé a ɔtómá,
 aai na laoawa.
 11 Eflaiũ buiò sa'okliò kò duunakēama yáí,
 ñ sa'okipiò gòné duunkeze ũ.
 12 Ma yākèné dasi ma ikoyā ũ,
 ñ aa dile yā zìlo ũ.
 13 Aaĩ ma gbagba, ñ aaĩ a nòò só.
 Ma Dii ma pɔ namáo,
 an vāikea dɔmagu.
 Má tó an duuna wi ní musuε,
 aai εa ta Egipi.
 14 Isailiò Kena yá sǎnguε,
 ñ aale ní kibεò kpakpa.
 Yudaò lé wéle bíideò kálekale,
 kási má tesò wélepiɔwae,
 an kibepiò i tékũ.

9

1 Isailiò, ásu pɔnakεo,
 ásu yáab lán buipáleɔwao,
 asa a á Lua tò we,
 a ge gbāsíkè táa yá musuε.
 Pówεngbēkii píiu á pɔ ì dɔ táagbagba'aseawaε.
 2 Pówεngbēkliò ní vēfēkliò fɔ á gwao,
 vεε dafu a bɔo.
 3 Eflaiũ buiò gò Dii búsuuo,

aa ea ta Egipi,
 aa ní tẽ ble Asili b̀usu.
 4 Aa e v̄εε t̄le Diiwa weo,
 an sa'ob̄ō kaàguo.
 An b̄lep̄iō de lán ge'̀ob̄onāo b̄lewaε,
 a b̄lenāo gb̄alεε.
 Aa b̄lep̄i m̄ōaoke n̄ziaε,
 aa e gēō Dii kp̄euo.
 5 Dikpe p̄ō Dii d̄ile a p̄ō ũ̄,
 kpelewa aa ke ḡōōp̄iō z̄ii?
 6 Gwa, baa t̄ō aa p̄ili kaalewa,
 Egip̄iō ní ge k̄aaa, Mefisidēō ní v̄i.
 Lea a mé a k̄uaa ní ánuusu p̄ō beedēowa,
 lesikao i k̄ule ní kp̄ēowa.
 7 T̄osimaḡō lé m̄ō,*
 fiaboneḡō lé ká!
 A to Isail̄iō d̄ō!
 An duun z̄ō ní ïi p̄ō aa s̄ē ní Luao ȳái,
 aaĩ anabi gwa s̄ō ũ̄,
 aaĩ gb̄é p̄ō Lua Nis̄ina lé d̄ōaaε dile íande ũ̄ε.
 8 Anabiá gud̄ōanaε
 ma Lua gb̄é Eflaiũ buīōne,
 ̄ō w̄i filifilimbakpaè a t̄aa'ozeu,
 w̄i íbelesεān̄ō a Lua kp̄eu.
 9 Aa s̄i ȳad̄ōsaiu
 lá wa k̄e Gibea ȳawa.†
 An v̄aikea d̄ō Luagu,
 a ní duuna w̄iné ní musue.
 10 Ma Isail̄iō ea de lán v̄εbēō k̄ompaa gb̄áuwaε.
 W̄esia ní dezīle de lán kaad̄ōen né s̄éia eawaε.
 Ama ké aa k̄a Baali Peoo,
 aa n̄zia kp̄a t̄áawa,‡
 ̄ō aa b̄èk̄ù lán p̄ō p̄ō aa yeipiwa.
 11 Eflaiũ buīō gawi a ḡεzea lán b̄awaε.
 N̄osia āō kuo, n̄osindee āō kuo, ne'ia āō kuo.
 12 Baa t̄ō aa né gwà, à gb̄ak̄ù,
 má t̄ō aa kuaw̄aε e gb̄é̄ō ge láāō.
 Waiyoo amp̄iō, t̄ō ma b̄ō ní kp̄ε.
 13 Má è Eflaiũ buīō né̄ō ḡè
 lán n̄ō p̄ō toenāō ní dadan'aekewa,
 aa b̄òle ní ní né̄ō gb̄ēdenāōne.
 14 N ní gba p̄ō Dii! B̄ō n̄ȳō ní gbai?
 Neansakpe p̄ō a n̄ō ï gboo ní ȳó isaiοε.
 15 An v̄aikea ku Giligali p̄ii,
 we ma zaūngu.
 Má ní yá ma kp̄euε,
 ké an ȳakēāō v̄ai ȳái.
 Má̄ō yeñzi lo

* 9:7 Luk 21.22 † 9:9 D̄oa 19.1-30 ‡ 9:10 Nao 25.1-5

an kía swágbāadeo yáí.
 16 Eflaiũ buio gyã sè,
 an zína imĩ, aale ne'io.
 Baa tó aa ì,
 má tó né pó an pɔ dɔwàɔ gagae.

17 Ma Lua a gírziε,
 aai liaaliaa buipáleo guu,
 asa aai àà yāmao.

10

Isailio kpala midεa

1 Isailioá vēeli otaεe yāa,
 aai ne'i nziεe.
 Lá an népio kò,
 màa an sa'okio kò.
 Lá an bùsu maakũ,
 màa aa zāblè ní gbè táaɔwa.
 2 Mɔafili ní sɔ pà,
 an tàae a wi ní musue sa.
 Dii a ní sa'okiiπio gbooe,
 í ní gbè táapiɔ wíwi,
 3 aai gbasa me: Wá kía vɔio,
 ké wá Dii vɔia vɔio yáí.
 Baa tó wá kía vɔi,
 bó a fɔ wowēei?
 4 Aai lé pāɔ gbēgbē,
 aai εεo tóto,
 aai ledouɔ kekeɔno,
 ɔ kò káalakεa ì ligua
 lán sàpaa dafu kàe néwa.
 5 Samalideo me a lua Betavē gáae yáí,
 wa ɔɔbè, a sa'onao i búbuape.
 A gawi a midε,
 asa wa símá wà taðε.
 6 Wa se tað Asili bùsuu falu ũ an kía zɔɔεε.
 Eflaiũ buio gee a gɔ kpá ní wéi,
 wí a Isailio kú zé pó aa se yáí.
 7 Samali bùsu a midε,
 a kía a gēzεa
 lán lí miɔna pó í lé séwa.
 8 Gulesí pó wa bò táaɔneɔ bāde,
 asa a de Isailio duuna ũε.
 Leo ní lá úadeɔ fele da ní sa'okiiπiola,
 aai o gbesiɔne aa léle simá,
 aai o sísɔne aa kúɔla.*
 9 Za gɔɔ pó Isailio duunakè Gibεa, aa zèðε.
 Zi a yābēekenapiɔ le Gibεao lé?
 10 Gɔɔ pó má yei, má ní swágagae,
 buipáleo i mɔ káaaɔzi,

* 10:8 Luk 23.30, Zia 6.16

aai m̀okamá n̄ duuna lee pla yáí.

¹¹ Eflaiũ buiɔ́á zununuε,
wà zídàè, a ye ésegbēai.
Má zuudané n̄ n̄ε maaε,
mí tó aa soona gáλε.

Yudaɔ i sapa,
Yakɔbu buiɔ́ i gudaai.

¹² A maa t̄́, í kεke gbēke ũ.
A kpase kē wásawasa,†
asa Dii kíi wεελεa gɔɔ kàε,
e aàɔ m̀ɔ èfáaiɔ pisiíwá.

¹³ A v̄ai t̄̀ á kèke yābēε ũ,
ɔ̄ a blε m̀ɔafilidepi blè.
Ké a ázia gbāa náaikè,
mé a ze n̄ á z̄iḡɔ dasiɔ yáí,

¹⁴ wa z̄i zɔadɔwá,
wa á w̄éλε bíideɔ dúuzɔ,
lá kí Samana Betaabe kàale
à n̄εɔ n̄ n̄ néɔ w̄iwi z̄ikagɔɔwa.

¹⁵ M̀aa wa keé Betelideɔ,
asa á v̄aikεa kè z̄aiε.
Tó gu d̀ò, Isailiɔ kía aɔ ku l̀o.

11

Lua yea Isailiɔzi

¹ Ké Isailiɔ de èwaasona ũ,
ma aà gbèsi Egipi.*

² Ama lá máλε lezuńzi,
m̀aa aale z̄à kũmanɔ.
Aaiɔ sa'o táaɔwa,
aaɔ tulaletikateε n̄ diipionε.

³ Máme ma tá dàda Eflaiũ buiɔne,
ma n̄ kpá ma kùε,
ɔ̄ aai d̄́ ké máme ma n̄ gbá aafiao.

⁴ Ma gbēke galakpàné,
ma n̄ gáλε n̄ yenzi bao,
ma zuub̀lené,
ma naale ma blε kpámá.

⁵ Lá aa ḡi n̄̀selilei,
aa εa ta Egipio lé?
Asiliɔ mé aàɔ kiblemá.

⁶ F̄ēnda a teke an w̄éλεɔ guu,
wa n̄ b̄λε gbáaɔ w̄iwi.
Wa n̄ lekpaai gboo,

⁷ asa ma gbépiɔ b̀ò ma kpe.
Baa tó aale lezumazi,
ma Musude, má n̄ gba gbāao.

⁸ N̄ beeo á Eflaiũ buiɔ,
má f̄ɔ ɔkpaázio,
á Isailiɔ, má f̄ɔ mà á kpámáo.

† 10:12 Zel 4.3 * 11:1 B̄a 4.22, Mat 2.15

Má f̄s mà k̄éé lá má k̄è Adamaεwao,
 má f̄s mà á baa daaa ní Zeboiũoo.†
 Ma n̄sel̄ile á yá musu,
 ma w̄enad̄s̄aé f̄l̄e.
 9 Má εa εflaiũ buīo ásooke l̄o,
 má p̄okũma p̄ási b̄ob̄máo,
 asa Luan ma ũ,
 i ke gb̄enaz̄inan ma ũo.
 Lua p̄o a kua adoan ma ũ á guu,
 má mó á kaaleio.
 10 Má pala lán n̄o musuwa,
 aai t̄emazi.
 Tó ma pala,
 ma népīo b̄o be'ae oi,
 aai m̄o ma kí ní lualuao.
 11 Aa b̄o Egipi ní lualuao lán b̄aowa.
 Aa b̄o Asili b̄usu lán felenaowa,
 mí ní k̄ále ní be.
 Ma Dii máme má ò.

12

Isailīo duunak̄ea

1 εflaiũ buīo yáliamazi,
 Isailīo m̄oafilik̄ek̄em̄εε,
 Yudāo lé p̄am̄εε z̄éa l̄o
 baa ma Náaide p̄o ma kua adoa.
 2 εflaiũ buīo í̄ana m̄óm̄o,
 aāb̄o kp̄áleke í̄ampuuí,
 s̄ás̄aȳá ní ȳap̄asio í̄ k̄ó ní guu.
 Aaí k̄o ȳama ní Asilīo,
 aaí gé Egipi ní n̄isio.
 3 Dii ȳav̄í ní Yudāo,
 a Yak̄obu buīo dàa w̄iné ní musu,
 i fiaboné ní ȳak̄εawa.
 4 Yak̄obu ò a v̄i gbatoewa a da neasak̄peu.*
 K̄é à z̄òk̄ù, à d̄εk̄à ní Luao,
 5 à d̄εk̄à ní aà malaik̄ao à d̄εen̄è,†
 à òòb̄o à s̄uugb̄èawà.
 A kp̄aaũaàn̄o Beteli,‡
 ò à ȳa'òaan̄o we.
 6 Aà t̄ón Dii,
 Dii Lua Z̄iḡòdeε.
 7 Apīo s̄ò, à su á Luawa,
 à k̄ú ní gb̄εkeo ní ȳak̄εa a z̄éwao,
 á wé īo ò á Luazi ḡōpii.
 8 Laatana ò kiloo v̄ai k̄ū,
 gb̄εblea mé í̄ k̄è na.
 9 εflaiũ buīo m̄è: Wa ke òdēo ũ,
 wa ḡò àiz̄εedēo ũ.
 Wá òdapi ȳái
 wa wá ȳav̄ai ge duuna eo.

† 11:8 Iko 29.23 * 12:4 Daa 25.26 † 12:5 Daa 32.24-26 ‡ 12:5 Daa 28.10-22

10 Mámɛmaa Dii á Lua,
 ma á bóle Egipiɛ.
 Má tó à ɛa àò ku zwàakpɛɔ guu lɔɛ,
 lá i ke dikpɛ zíwa.
 11 Ma yādà ānabionɛ,
 mámɛ má tò aa wépunguɔ è dasi,
 ɔ aa yā'ò gbéɔnɛ ní yáasio.
 12 Lá Galadadeɔ zè ní tǎa yáo,
 aa gò pǎ síanaɛ.
 Lá Giligalideɔ ì sa'o ní zuswanao,
 an sa'oklìɔ gǔné gbèzɛɔ ù bugbeuɛ.
 13 Yakɔbu bàalè gè Sili bùsuu,
 Isaili zɔblè we nɔwɛɛɛa yá musu,
 nɔ yá musu ɔ à dádākè. §
 14 Dii tò ānabi bò ní Isailiɔ Egipi,*
 ɔ à ní dádākè ānabipi sabai.
 15 Eflaiū buiɔ Dii pɔ fèlèè maamaaɛ.
 Dii a to an gbèdɛa yá wí ní musuɛ,
 i fiaboné sa pó aa kàagu yái.

13

Dii pɔpaa a gbézi

1 Ké Eflaiū buiɔ yā'ò, wà lùalua,
 aame gbāa Isailiɔ guu.
 ɔ aa tàaekè Baali yá musu,
 a yái an kpala a gai.
 2 An duunkɛa lé dɛdɛɛ sa,
 aalɛ ānusu kása níziɛ tǎa ù.
 An ɔzikenao mé lé ní diipiɔpi ní ɔnɔ léu.
 Wí ní yā'o wí mɛ,
 aalɛ sa'o ní gbēnazinao,
 aalɛ lépɛpɛ zugaaɛ taaɔwa.
 3 A yái tò aa gǔ lán suakpaa kɔɔwa,
 lán kɔɔkɔɔ fii pó ì gēzɛawa,
 lán ése úa pó zàa ì sɛlɛwa,
 lán súɛɛ pó ì bɔ fɛnɛntiuwa.
 4 Mámɛmaa Dii á Lua pó á bóle Egipi.
 Asu àò diie dɔo, ma bàasio.
 Suabanae kuo, sema mapì.
 5 Mámɛ ma á gwá guwaiwaiu,
 ma ɔlíaázi bùsu guwāadeu.
 6 Ké ma á dádākè, a kā.
 Ké a kā á làa, a áziá sè lesí,
 ɔ ma yá sǎágu.
 7 Too! Má kusiwá lán nòɔmusuwɛɛ,
 mí á dádā zéu lán gbɛaanawa.
 8 Má mlɛwá lán wài pó wà a né sɛlɛwɛɛ,
 mí á kua goaa mà á só lán nòɔkusiwa,

má á taitai lán maiwa.
 9 A Isailiò, á kaalee,
 ké a bò mapi á Dònlède kpe yáí.
 10 A kía pò Ì á suaba ku máe sa?
 A wéle dɔaana pò á òné
 aa kía kpáé* ku má ni?
 11 Ma kía kpàé ní pòkúmao,†
 ò ma aà siwá ní pòfěo.‡
 12 Eflaiũ buiò yāvãìò dilèa,
 wà ní duuna kà láu.
 13 Aa de lán né sòũwa a igòò,
 nòwãwã m̀, ò népi gĩ b̀i.
 14 Má ní b̀ò beda gbãaue?
 Má ní sí gawae?
 Ga, n sèwe kúmáe?
 Beda, n gběkaaleb̀ò s̀ò b̀e?§
 Má ní wegwao.
 15 Baa tó Eflaiũ buiò k̀ò ní gbéò guu,
 ían wãa a b̀ò guwaiwaiu à sumáe.
 Nib̀ona a giigaga,
 l̀ò'ì a ba,
 wa léle ní làasiòwae,
 wi ní p̀ò b̀eèedeò séle.

14

1 Samalideò tàae a wi ní musue,
 asa aa b̀ò ní Lua kpee.
 Wa ní kwé ní fěndaòe,
 wi ní néò wíwi,
 wi ní nòsindeò puipui.

Isailiò ǹòsèlilèa

2 A Isailiò, à su Dii á Luawa,
 á yāvãìò mé tò a kpagua.
 3 A su Diiwa, í yãsiuè à oè:
 Wá yāvãìò kéwá,
 gbãakpawázi, wí n sáaukpa.
 4 Asiliò f̀ò wá b̀òò,
 wá di ní s̀òò kpe b̀ò.
 Tãa pò wa ní píò
 wá ní sísi wá diiò ù b̀ò,
 asa míme ni tone pò gwana víòò wegwa.
 5 Ma Dii ma m̀è:
 Má ní gbágbã ní ní p̀òòb̀òzãkegyãò,
 ma yearízi a ke zài,
 asa ma p̀ò wèemá.
 6 Máò de Isailiòne m̀òse ù,
 aaiò vuke,
 aai zínapele lán Libã b̀usu líwa.
 7 Aa b̀òb̀òò,
 aaiò gawi ví lán kuliwa,

* 13:10 1Sam 8.5-6 † 13:11 1Sam 10.17-24 ‡ 13:11 1Sam 15.26 § 13:14 1Kln 15.55

an gĩ ìṣ na lán sèdè líwa.

⁸ Aa bekpa ma uei,

aaì bṓlè lán pówenawa.

Aa vukè lán v̄èliwa,

aaì tṓbṓ lán Libā b̀usu v̄èewa.

⁹ Bó Èflaiũ buiṓ kè ñ táṓṓ bi?

Mámè má ñ wabikea sí,

míṓ wéteńzi.

Má dè lán p̄li pó a lá sisiawae,

an káfia a bṓ ma kíie.

¹⁰ Dème ònṓ v̄i?

Aà làasooke yápiwa.

Dème làasoo v̄i?

Aàṓ yápi gbadṓ.

Asa Dii yākeaṓ maa,

gbẽmaaṓ ìṣ t̄i.

Aà yāmansaiṓ s̄ṓ aaĩ p̄alèè.

YOELI

Yá pò kú lée bee guu

Anabi Yoeli yá ì gbé̄o gba gbāa gɔɔpii. Yá gbia pò Yoeli ò a lá guu mé Dii a gbāa ɔba buiɔne ní aà yákpalekeañɔo ũ. A yákpaleke ní Isailio a ɔtonɔkii gwasai yá musu, mé a yákpaleke ní buipáleɔ an zaa Isailio gu yái. Músi yáɔ ɔbaa yákpalekegɔɔpie ní gu daa yàaaó ní pòkēsāmao. Kwao lélamá ní iminakaao ní pòɔ tékūao ní zīgɔo lélamáo lé kaalegɔɔpi yá bɔɔleke (1.2-12, 15-18, 2.1-11). A de lá ānabipi lé yá'o azia gɔɔ yá musuwa ní yá pò a su mɔɔ pii.

Gea sua yá pò àle yá a waasokea guu wɛɔa: Isailio gɔ̄ gii, aai e Lua kpé zikè bo, ã àle oné aa ea su Luawa aa wabikewà (1.13-14, 19-20, 2.12-17). Sema aa gɔ̄ gii gĩa, yá i gbasa bɔ̄nɔ na sa. Pɔdinzi pò Lua a legbèné (2.18-27, 3.1-5, 4.17, 18-21) yá i kɔ̄se ní pòkēsāma pò de aà pòkūmabɔ̄beamá ũoo. Yá a zɔ̄le buipáleɔwa (4.1-16), Isailio i dɔ̄ sa lá Lua kua ní guu de. Yoeli ānabikekea lé ɔɔwɛɛ ké ziewa Lua aɔ kú ní bui píio, asa Lua a a Nisina pisimá (3.1-2). Lua legbɛapi pàpa Yesude káauɔ gɔɔ Páteko dikpegɔɔzi (Zin 2.16-21).

Kaalegɔɔ pò Dii dīle

¹ Dii yā'oa Petue né Yoelien ke.

² Mae zɔɔɔ, à yáe bee ma!

Gbé pò kú būsuu laɔ píi, à swákpa!

Yáe bee taa kè á gɔɔ

ge á dezio gɔɔe?

³ A dau siu á néɔne,

aai o ní néɔne,

an néɔ i o ní néɔne bo.

⁴ Pò pò kwasutɛɔ tò

sɛ̄sɛwɛkwao sò.

Pò pò sɛ̄sɛwɛkwao tò

kwa búunaɔ sò.

Pò pò kwa búunaɔ tò

kwa keleɔ sò.

⁵ A vu iu idenaɔ, í ɔɔbo!

A búbuape vɛ̄eminaɔ ápii

vɛ̄e dafu yá musu,

asa wa wò á léwae.

⁶ Buie lèle ma būsua,

aa gbāa mé an dasi lé vío,

an swaa de lán nòɔmusu swaawa,*

an kánkánaɔ de lán nòɔkusi kánkánawa.

⁷ Aa ma vɛ̄elio ɔ̀ɔkpà,

aa ma kaadɔ̄enlio kè kélekele.

Aa a tee wòlo kòle,

a gɔ̄na gò kpá píuu.

⁸ A búbuape lán wéndia pò lé a gɔ̄kpama gaa ɔɔbo

à zwánkasa kàkaalawa.

⁹ Pòwena ní vɛ̄e gbao z̄e Lua kpéu,

sa'on Dii gbàgbanaɔ lé ɔɔbo.

* 1:6 Zia 9.8

10 Bua músikè,

tɔɔlɛ gɔ̃ wɛ̃nanno,

pówɛna ásookè,

vɛ̃ɛbɛ í vío,

ku i bɔɔ.

11 Zɔ̃ɛɔ, à ɔku á wéwa,

vɛ̃ɛbudeɔ, à búbuapɛ.

A ɔɔɔ mase ní éseo yá musu,

asa bua pɔkɛkɛa i zɛkɛo.

12 Vɛ̃ɛliɔ í'ò,

kaadɔɛnliɔ lá dònzi

ní gbɛafuɔ ní daminaɔ ní maɔɔ.

Sɛ̃a líɔ giigàga píi,

pɔna làa gbɛnazinaɔwa.

13 Sa'onɔɔ, à zwànkasa kákaála

à bala bɔ sɔu,

Lua gbagbakii zikɛnaɔ,

à búbuapɛ.

Ma Lua gbàgbanaɔ,

à mɔ i la ní zwànkasaɔ daa,

asa pówɛna ní vɛ̃ɛ gbao lé gé á Lua kpéu bo.

14 A lɛye dilɛ Lua pó ũ,

à gbɛ̃ɔ káaa,

à maezɔɔ sísí

ní á búsudeɔ píi

aa mɔ wiilɛ Dii á Luawa a kpéu.

15 Agya! Asa Dii gɔɔ káikù,

kaalɛgɔɔ pɔ Gbãapiide dīlɛ lé mó.†

16 Pɔblea i láa wá wáao lé?

Pɔna ní yaalɔ mīdɛ wá Lua kpéu.

17 Pówɛna gɔ̃ koosiinno búsukɔ̃tɛ̃u,

dɔ̃ gɔ̃ yáiyai, gbao gbɔɔ,

asa pówɛna gīɛ.

18 Zuɔ wii gɔ̃ dɔ, asa sɛ̃ kuo,

kpàsaɔ bílikè gékíiwa.

Baa pɔtuo nénaɔ lé íamaɛ.

19 Dii, máɛ lezunzi,

asa dádákekliɔ tekùɛ,

télepíɔ sɛ̃sao líɔ sàsá píi.

20 Baa sɛ̃anɔbɔɔ, n ní lé ní dɛ,

asa swadɔɔ gɔ̃ gii píiɛ,

mé an pɔblekíiɔ tekù.

2

Zìgɔ̃ lɛ̃ɛ̃a ní kwaɔ

1 A kuupɛ Siona,

à zìgāalɛ Dii gbèsísí musu.

Búsudeɔ píi, à gilikɛ,

asa Dii gɔɔ lé mó, à káikù.

† 1:15 Isa 13.6

2 Gubeebeeg^{⊘⊘ε}, gu a siakū.
 Lou guduuduu ^{⊘⊘ε}.
 Zig[⊘] dasi[⊘] lé li gbèsisí[⊘]la
 lán gud[⊘]awa.
 An gbāa taa sáa i b[⊘] yāao
 mé a b[⊘] bau l[⊘]o.
 3 Té lé kú[⊘] ní aε, tэлеpi[⊘] d[⊘] ní kpe.
 Bùsu káε ní aε lán Edeni swaluwa,
 à g[⊘] ní iau lán gbāa wáiwaiwa,
 p[⊘]e i e pilimáo.
 4 An aε b[⊘] lán s[⊘]wa,
 aale bàale lán zikas[⊘] wà[⊘]wa.
 5 An k[⊘]fi d[⊘] lán zikas[⊘]g[⊘]wa,
 aale s[⊘]o z[⊘] gbèsisí misonaa.
 An k[⊘]i d[⊘] lán té k[⊘]a s[⊘]saowawa
 lán zig[⊘] dasi p[⊘] aale z[⊘]'poo[⊘]wa.*
 6 Ké bui[⊘] wesí[⊘]le,
 aa olo'olobò aa oosísi.
 7 Aale siu ní bao lán g[⊘]sa[⊘]wa,
 aale ví g[⊘]ia lán zig[⊘]wa.
 Baade lé taa'o a aεd[⊘]awaε,
 an gb[⊘]e i zā a [⊘]wao.
 8 Aale g[⊘]asaz[⊘]k[⊘]εo,
 aa mipè ní aε,
 aale kuadi ní ibεε[⊘]wa,
 an zikab[⊘] lé kpánéo.
 9 Aale si w[⊘]le guu,
 aale bàale bíi musu,
 aale dede kpé[⊘]wa,
 aale g[⊘] fenenti[⊘] guu lán kpá[⊘]wa.
 10 T[⊘]ole lé lualua ní aε,
 musup[⊘] lé deedeε,
 íatē ní m[⊘]vua[⊘]o lé siakū,
 saana[⊘]o lé g[⊘] tekesai.†
 11 Dii d[⊘]aa a zig[⊘]ne ní l[⊘]o gbāao.
 Aà íwao dasi maamaaε,
 gbé p[⊘]o lé z[⊘]ke aà yáwapi[⊘]o gbāa.
 Dii g[⊘]opi z[⊘]o, a to vía ní kú.
 Déme a e b[⊘]ui?‡
 12 Dii m[⊘]: Baa tia kéwa,
 à su ma k[⊘]i ní n[⊘]semendoo
 ní leyeo ní [⊘]l[⊘]o ní búbuapeao.

13 A n[⊘]sεlile,
 i ke á p[⊘]kasao no.
 A su Dii á Lua k[⊘]i,
 asa a s[⊘]uu ní s[⊘]sobio ví,
 aà p[⊘]o lí pa kpaa[⊘].
 A gb[⊘]εke ví z[⊘]o,
 í ía p[⊘]o a díle à damá b[⊘]o a n[⊘]sεεε.
 14 Wíli[⊘]o d[⊘]o tó a w[⊘]nad[⊘]w[⊘]εε,

* 2:5 Zia 9.7-9 † 2:10 Zia 8.12 ‡ 2:11 Mal 3.2, Zia 6.17

i wá tó ní báaaò,
wí gbadaè ní pówenaò ní v̄eò.

15 A kuupe Sibna,

à gbéè sísi,
í leye dile Lua pò ũ.

16 A gbéè kãaa à gbãbóné.

A maezòò naaa à néò kãaa,
baa a yõminao.

O nosenaè aà bò a kpéu,
aà nò dafu i bò kpea.

17 To sa'ona pò lé Dii gbagbaò sóbò
aà kpé kpele ní aà gbagbakio zãnguò.

Aa me: Dii, n̄ n gbéè wegwa,
ńsu to n bui g̃ó láanipò ũò,
ńsu to buipãleò yãadańno.

Bóyã buiò me wá Lua kú má nièi?

Dii zea ní a gbéè

18 Dii nòse a fele a b̄usu yá musu,
i a gbéè w̄enagwa.

19 A wemá à me:

Mále pówena ní v̄eò ní n̄sio kpásãé,
íò kãa páupãu.

Má á ke láanipò ũ buiòne bau b̄o.

20 Má gughãntoodeò yáé zãzã,
má z̄óńzi mà ní kpá gbáa wáiwai guue.

Má ní d̄aanaò zu Ísida Wisideu,
mí ní gb̄ezãdeò zu be'ae ísiau.

Aa yaikè, an g̃í iò d̄o we,
yá pò aa k̄éé píi yáí.

21 Tòòle, ńsu v̄iakeò!

P̄onake! Yáalò!

Asa ma Dii ma yãz̄òkè.

22 S̄èa n̄òb̄òò, ásu v̄iakeò,
asa s̄è lé k̄usi kpále.

Líò lé ne'i,

kaad̄ena ní v̄eò lé ní aseà ke.

23 Sibnadeò, à p̄onake,

à yáalò Dii á Luawa.

Ale á gba zuò lou káfia yáíe,

àle lou maé lán yãawaè.

A daale a ḡòwa, i b̄lei.

24 Pówena a n̄on̄aa a gb̄ezeòu,
v̄eè ní n̄sio kák̄iò pa yelele.

25 Pò pò kwaò blè w̄é ní w̄eò,

s̄s̄ewekwaò ní kwasut̄eò

ní kwa búunaò ní kwa keleò,

ma z̄íḡò dasi pò ma gbaewápiò,
má a flaboé.

26 A p̄oble lá á yeiwa à ká,

Í ma Dii á Lua táasile,
asa ma yābɔnsaekèé.
Wí a ma gbéó kũ bau lɔ.
27 A Isailiɔ íɔ dɔ sa
ké ma Dii á Lua má kú á guu,
mé dii pāle kuo.
Wí a ma gbéó kũ bau lɔ.

3

Dii a Nisina pisia a gbéowa

1 Gɔɔ bee gbɛa má a Nisina pisi bui píie,
á negɔɔ ní á nenɔɔ i ānabikeke,
á maezɔɔ i yá e iu,
á èwaasoɔ i wépungu'e.
2 Gɔɔbeezi má a Nisina pisimá,
baa ma zɔblenɔ, gɔɔ ní nɔɔ.
3 Má yābɔnsaɔ ke musu ní zíleɔ,
au ní téo ní teluo aɔ ku.
4 Íatē a siakũ,
mɔvua a tā lán auwa
e Dii mɔgɔɔ zɔɔ pɔ a to vīa ní kú aɔ ká.*
5 Dii sisinaɔ bɔ píi,†
asa suabaa aɔ ku Yelusaleũ
Sibna gbèsisi musu lá Dii òwae.
Gbé pɔ b̀̀pɔ aɔ de
gbé pɔ Dii ní sisio ũe.

4

Dii yákpalekea ní bui

1 Gwa! Gɔɔ bee, zibeezi,
tó ma Yelusaleũdeɔ ní Yudaɔ pii díle ní pá ziu,
2 má buiɔ káaa píi
mà pilańɔ yákpalekeguzuleu.
We má yákpalekeuńɔ
ma gbé Isailiɔ ní ma b̀̀suo yá musu,
asa aa ma gbéó fàaa dúniau,
aa ma b̀̀supi kpaalèkɔe.
3 Aa t́lepà aa ma gbéó kpaalèokɔe,
aa ma negɔɔ ní ma nenɔɔ yīa,
aa káaluakà aa v̄em̄ ní a ɔao.
4 Tiideɔ ní Sidɔdeɔ*
ní Filitē b̀̀su z̄ledeɔ píi,
á ye semano kpelewa ni?
Ale yá pɔ má kèé fiabomee yā?
Tó ále a fiabomee,
má tó a wi á musu kándo g̀̀ɔe.
5 Asa a ma ánuusu ní ma vuao s̀̀le,
a ma pɔmaa beedeɔ s̀̀le a tað

* 3:4 Mat 24.29, Maa 13.24-25, Luk 21.25, Zia 6.12-13 † 3:5 Zin 2.17-21, Lom 10.13 * 4:4 Isa 23.1-18, Mat 11.21-22

á kàlè á táakpɛɔ guuɛ.

⁶ A Yelusaleũdeɔ ní Yudaɔ píi yía Gelekioɔwa,
ké à ní ké ní bùsuwa zà yái.

⁷ Gwa! Má ní vu iu,
aai fɛɛ gu pɔ a ní yiau,
mí yá pɔ á kènépi wíé á musu.

⁸ Má á nɛgɔɛ ní á nɛnɔɛ yía Yudaɔwa,
aai ní yía Seba pɔ kú zàɔwa.

Ma Dii máme má ò.

⁹ Yáé bee kpàwake buioɛ:

A zì sɔuke à nɛgɔnaɔ vu iu,
í tó zìgɔɔ fɛɛ sɔ kái mípii.

¹⁰ A á soonaɔpi fɛndaɔ ũ,
à á máaso limibobɔɔ lile sɔnaɔ ũ.[†]
Gbãasaide o gɔsan a ũ.

¹¹ Bui píi, à bɔ gupiiu,
à mɔ káaa we kpakpa.
Dii, pilamá ní n nɛgɔnaɔ!

¹² Buiɔ vu iu,
aai gé yákpalekɛguzuleu,
asa we má zɔleu
mà yákpalekɛ ní gupii buio.

¹³ An vâikea kè zài!
Kɔma ká pói n ké,
asa à mà à kà kekeɛ.[‡]
A mɔ ɔzɔ vɛɛwa a fɛkíiu,
asa à pàɛ, § vɛɛkakíio pà yelɛɛ.

¹⁴ Wa ku we dasidasi yákpale midɛguzuleu,
asa Dii yákpalekɛgɔɔ káikù
yákpale midɛguzuleuɛ.

¹⁵ Íatɛ ní mɔvuaɔ a siakù,
saanaɔ teke bo.

¹⁶ Dii a bɔ Siɔna ní káaaɔ,
a bɔ Yelusaleũ ní bo gbãao.

Musu ní zílɛo a lualua,
áma Dii aɔ de ulekíi ũ a gbéɔnɛɛ,
aɔ de aafia'ekíi ũ Isailioɛ.

¹⁷ Iɔ dɔ sa ké ma Dii á Lua,
má kú Siɔna musu, ma gbɛ pɔ a kua adoapi.
Yelusaleũá ma pɔɛ,
buiɔpáɛ si wɛlépiu bau bo.

¹⁸ Gɔɔ bee gbèsisíɔ vɛɛbe a kwé,
mé sísisíɔ pɔtuɔɔ ví aɔ diɛ.
Yuda bùsu swadɔɔɛ í a zɔɛo.
Nibɔna a bɔ Dii kpéu à bàalɛ,
i mɔsɛpisi lɛpusia guzulɛu.

¹⁹ Egipi a gɔ gbáa gii ũ,
Edɔũ a gɔ guwaiwai ũ
yâpási pɔ aa kè Yudaɔne yái,
asa aa yãesaidepiɔ dèdɛ ní bùsuuɛ.

[†] 4:10 Isa 2.4 [‡] 4:13 Zia 14.15 [§] 4:13 Zia 14.20, 19.15

20 Yuda b̀usu aɔ kálea gɔɔpiie,
wio ku Yelusaleũ wẽ ní wẽo.
21 Tɔ pɔ mi síné yãao ã má síné sa.
Ma Dii, mío ku Siɔna.

AMOSI

Yá pò kú láe bee guuo

E wàò gé Yesu Kilisi ii wè 760 Amosi b̀̀ a be wéleu Tekoa, Yuda b̀̀usu, à gè z̀̀le Beteli, gu pò Isaili b̀̀usu sa'okli z̀̀ò kuu. Weg̀̀ò ànabikekea b̀̀ò ní sae lán loup̀̀naawa.

G̀̀ò bee kí Yeloboaũ plaade de Isaili b̀̀usu kía ũ (787-747). Siliò lé z̀̀kań̀ò ̀̀ò, ò Isailiò èa lé namable ̀̀ò, ò ànabi Amosi mò Lua gbépiò midèa yá pàlèngu. G̀̀ò bee b̀̀sudepiò lé z̀̀ke lousisiyãwa maamaae. B̀̀yãì à bao pã̀̀pi pàlènguì?

A maa wà to baade àò kú ní a laaio kpálea lá Lua ikoyã d̀̀lewa, àma gbãadeò lí wei gbéń̀eò. Bee yáì Lua ì ze ní gbãasaideò. Amosi yá pò tò a g̀̀ waasokena ũ yápi musu ò (7-9), ò wà aà yà Isaili b̀̀usu g̀̀òg̀̀ò (7.10-17).

Lèe 1 e 2 z̀̀a pò Lua d̀̀ Isailiòwa ní bui pò liań̀ziò,

Lèe 3 e 6 yá pò tò Lua ní a gbéò yá b̀̀ k̀̀ kpe,

Lèe 7 e 9 wá gbá zé wà yá pò Amosi ò b̀̀k̀li d̀̀. A wépfungu'è gèn s̀̀ò mé a yá de yá pò Lua a ea m̀̀ keiò seelaò ũe.

Amosi waasopi ì to wà làasooke Lua yá b̀̀a d̀̀niae bee yá kpewa pii. Anabi pò wà aà yápi ì to wà làasooke Yesu yáwa ̀̀. Yesu yá ì k̀̀se ní gbãadeò yáòò, ì ke ní gbãao no, àma yá pò a òpi lé yá dafu dilewèe de Amosi pòá!

Yá pò a bui pò lia Isailiòzi le

¹ Tekoa sãdãnaò do Amosi yá pò a è Isailiò yá musun ke. Yá pò a èpi d̀̀aaa t̀̀òle lualuaae wè plaè. G̀̀ò bee Uzia de Yudaò kía ũ* mé Yehoasi né Yeloboaũ de Isailiò kía ũ.† ² A m̀̀:

Dii lé b̀̀ Siona ní p̀̀naao,

àle b̀̀ Yelusaleũ ní palaa gbãao.‡

P̀̀dãnaò dádãkèk̀̀iò lé g̀̀ wènanno,

Kaameli gbepòle lé giigaga.

³ Ma Dii ma m̀̀,

Damasi b̀̀usu tàaekè gèn àaõ,

a de beea se,

ma pò a weemáo,

asa aa Galada b̀̀sudeò gbègbè ní éngoòe.

⁴ Má tó té fele an kí Azaeli bewa,

ì k̀̀ aà né Benadada kpé gbãaowa.

⁵ Má Damasi bíibòle gba gbooe,

mí Aveni guzulepi kía t̀̀òzò,

gbé pò z̀̀le báawa Edenibepi,

wi tá ní Sili b̀̀sudeò Kii z̀̀z̀ò ũ.

Ma Dii máme má ò.

⁶ Ma Dii ma m̀̀,

Gazadeò tàaekè gèn àaõ,

a de beea se,

ma pò a weemáo.

Asa aa ma gbéò k̀̀k̀ ũ z̀̀z̀ò ũ píie,

ò aa ní ná Edòũòne ní z̀̀l̀.

⁷ Má tó té fele Gaza bíiwa,

* 1:1 2Kia 15.1-7 † 1:1 2Kia 14.23-29 ‡ 1:2 Yoè 4.16

i kũ a kpé gbãawá.
⁸ Má Asedoda kía t̀̀b̀z̄
 ní gbé ṕ z̄le báawa Asekelonio.
 Má ɔse mà Ekelonide ́lé,
 e Filitē k̄na ṕ ḡ̀ we ́ge midὲð.
 Ma Dii Lua máme má ò.
⁹ Ma Dii ma m̀è,
 Tiide ́t̀aekè ḡ̀n àā,
 a de beea se,
 ma p̀ a weemáo.
 Asa aa ma gbé ́k̀k̀ z̄̀z̄̀ ù píie,
 ́ aa ní ná Eɔ̀ũ̀ne ní ɔ̀z̄.
 Ledoũ ṕ aa k̀̀n̄ i d̄́guo.
¹⁰ Má tó té fele Tii bíiwa,
 i kũ a kpé gbãawá.
¹¹ Ma Dii ma m̀è,
 Eɔ̀ũ̀ t̀aekè ḡ̀n àā,
 a de beea se,
 ma p̀ a weemáo.
 Aa p̀̀e ní daɔ̀zi ní f̄̀ndao,
 aai gb̄e w̄nagwao.
 Aa p̀k̀mab̀̀b̀má zezesai,
 an p̀ f̄̀āzi i kpáleo.
¹² Má tó té fele ní b̀su Temaniwa,
 i kũ a m̄ewia B̄zela kpé gbãawá.
¹³ Ma Dii ma m̀è,
 Am̄ni ́t̀aekè ḡ̀n àā,
 a de beea se,
 ma p̀ a weemáo.
 Aa Galada b̀su n̄sinde ́p̀i,
 ké aa ye ní b̀su káfi yáí.
¹⁴ Má tes̄ ní m̄ewia Labawa,
 i kũ a kpé gbãawá.
 Zikawii i ́d̄,
 z̀ā'ian gbãa i felégu,
¹⁵ wi tá ní k̄iao z̄̀z̄̀ ù,
 àpi ní a ́wa ́s̄nu.
 Ma Dii máme má ò.

2

¹ Ma Dii ma m̀è:
 M̄abu ́t̀aekè ḡ̀n àā,
 a de beea se,
 ma p̀ a weemáo.
 Aa Eɔ̀ũ̀ kía ge kpása
 e aà wá ́ḡ̀ túfu ù.
² Má tó té fele M̄abuwa,
 i kũ Kelio kpé gbãawá.
 M̄abu gaga z̄̀ z̄̀a guue
 ḡ̀ ṕ wàle kúkuake,
 wàle m̄ pé.
³ Má ní d̄aana t̀̀b̀z̄̀ε,
 mí aà ́wa ́d̄eà̄n̄.

Ma Dii máme má ò.

Yá pọ a Yudaọ n Isailiọ le

⁴ Ma Dii ma mè,
Yudaọ tàaekè gēn àaǎ,
a de beea se,
ma pọ a weemáo.

Asa aa gǐ ma ikoyáie,
aaliọ yá pọ má ðileọ kúao.

An táaọ mé n sāsā,
ede pọ an deziọ teiọ.

⁵ Má tó té fele Yuda bùsuwa,
i kú Yelusaleũ kpé gbāaowa.

⁶ Ma Dii ma mè,
Isailiọ tàaekè gēn àaǎ,
a de beea se,
ma pọ a weemáo.

Aaǐ gbēmaaọ yía zọọ ù ọa yáí,
aaǐ taasideọ yía kyale fiaboane yáí.

⁷ Aaǐ ọzọ wēnadeọwa bùsu'ufāau,
aaǐ gbāasaideọ yá málené.

Né n a maeo aaǐ gbada wēndia doŭwa,
aaǐ ma tó pọ a kua adoa ọkpa.

⁸ Aaǐ n wó pọ sa'okliọ sae píi
zwāa pọ aa a tọmasimáowa.
Aaǐ vēe lú n ọa pọ aa simáo
aa mi n táakpēu.

⁹ Máme ma Amoleọ kàalé yāa, *
baa ké aa gbāa lán se de líowa,
mé aa gbāa lán sé gōn giíwa.
Ma n kaale píi, néfēnen gbēzọ.

¹⁰ Máme ma bọánọ Egipi,
ma dọaaé guwawaiu wè bla,
má tọ Amoleọ bùsu gò á pọ ù.

¹¹ Ma á néeọ ðile ānabiọ ù,
má tọ á èwaasoeọ nziá kpàa. †
Isailiọ, síana mále oéọ lò?

Ma Dii máme má ò.

¹² A nae gbé pọ aa nziá kpàapiọwa aa vēemi,
á ðile ānabipiọne aasu ānabikeke ló.

¹³ A ma! Má á ke dēdēwe,
lán zugo pọ pówen aso sea ì pọ ke dēdēowa.

¹⁴ Gbé kāsakasaọ bọkíi eo,
gōsaọ e bọ n gbāa yáio,
nēgōnaọ e nziá misio.

¹⁵ Kázunaọ fǐ ze gio,
bàwāadeọ e bọ,
sōdeọ e nziá misio.

¹⁶ Baa nēgōn wódeọ
aa bàasi ọgii gọọ bee.

* 2:9 Iko 3.8-10 † 2:11 Nao 6.1-8

Ma Dii máme má ò.

3

¹ A Isaili bui pò ma á bóle Egipi,
à swákpa à yá pò ma m̀e a á le ma.

² Dúnia bui guu píi áme ma á sé.
A yáí má v̄ai pò á k̀e wíé á musu.

Amosi anabikekea b̀ò Dii kíe

³ Gb̄eon plaò Ìò tek̄i k̄yãmasaia?

⁴ Ǹòmusu Ì p̄na dào guu p̀blea esaie?
Ǹòkusi Ì pala a t̀ou ǹòk̄usaie?

⁵ Tó b̄ae i zu fiuo,
a e à aà k̄ũe?

Tó ba i e pò k̀uò,
a bil̄e?

⁶ Tó wà z̄iḡaalè w̄éleu,
s̄ó lí k̀é gb̄éguo lé?

Tó músi g̀è w̄éleu,
Dii mé t̀ò lò?

⁷ Dii Lua lí yá pò a z̄ede ke
oa a z̀blena anabione saio.

⁸ Ǹòmusu p̄na,
dé v̄ia a gí k̄úii?
Dé Dii Lua a yã'òè,
à gí a kp̀awak̄eii?

Yá pò a Isailio le

⁹ A kp̀awake Asedoda kibedeone
ní Egipi kibedeo à oné,
aa k̄aaa Samali gb̄es̄is̄io p̀leu,
aai gili z̄ò pò g̀èu e
ní gb̄aa pò w̄ale mó a gb̄éoneo.

¹⁰ Ma Dii ma m̀e,
gb̄adeo yãkea a d̀òwa d̄o.

Aai gb̄é w̄et̄a aa ní taiinke,
aai ñ àiz̄eoo naaa aa taò ní be.

¹¹ Bee yáí ma Dii Lua ma m̀e,
ib̄eoo m̀o lia á b̀usuzi,
aa á gb̄aa mid̄e,
aai á kibe p̀ó séle.

¹² Ma Dii ma m̀e,
lá s̄ad̄ana Ì a s̄a gbá miõna
ge a swá miõna b̀o ǹòmusu lézi,
m̀aa Isaili pò kú Samaliõ b̀o kaso,
gb̄é pò z̄le ní lii b̄élebelewapiõ.

¹³ Ma Dii Lua Z̄iḡode ma m̀e,
à swákpa à ma,

Í Yak̄bu buiõ gbaò laai.

¹⁴ Tó mále Isailio tàae wíne ní musu,
m̀a sa'ok̄ii pò kú Beteliõ kóba z̄z̄z̄ mà kw̄e t̀òle,
mí sa'ok̄ipiõ dúuz̄o.

15 Má á guantẽmblekpεo
 ní á íampuublekpεo wíwíε,
 má kpé pó a zāblémá
 ní wesa swaaopio daaíε,
 mí a kpé zōo gboo píi.
 Ma Dii máme má ò.

4

1 A Basana zununuo, à yáε bee ma,
 á nœ pó a mèkpa Samali sísipoleuo!
 I gbāamō wēnadeone,
 i taasideo wetā,
 i o á zāone aa idā do à mi.
 2 Ma Dii Lua ma legbè ní ma kuaadoakεo,
 ma mē goo lé mówá
 wa kokoaka á gbé kōnaozi,
 wi á séle táano ní mō kōolo.
 3 A baade a bo a aedawa súsu bíifouo,
 wi táano zizoo ũ.
 Ma Dii máme má ò.

Isailio swágbáakεa

4 A gi ào gé Beteli, í tàaekε we.
 A gi ào gé Giligali, í εa tàaekε lo.
 Alio sa'o á diiowa we lá gu lé do,
 ío á pó kwide kpa we wē àaō ní wē àaō.
 5 Ali pēε sea kpasa sa'okiiwa sáaukpabo ũ,
 í pó pó io ma gba kpáwakε wà ma,
 á Isailio, asa bee kεa á yei.
 Ma Dii máme má ò.
 6 Wéle píiu má tò á lekpe lé yó lo,
 uale ní ualeo má tò a kua blewa,
 kási i εa su ma kíio.
 Ma Dii máme má ò.
 7 Ké à gō mo àaō wà pōkεkε,
 ō ma á té lou.
 Má tò lou mà wéleεo,
 à gĩ mai wéleεo.
 Má tò à mà buaeo,
 à gĩ mai buaeo, ō gu giigàga.
 8 A gbēo bàabāabò,
 aa gē wéle ní wéleo í wεlei,
 aai e à mòmáo,
 kási i εa su ma kíio.
 Ma Dii máme má ò.
 9 Mi to pówen gbōsi ní pó fukpaaο
 á kaaο ní á vεεbuo le mōomō.
 Kwaο á kaadōenaο ní á kuο blè,
 kási i εa su ma kíio.
 Ma Dii máme má ò.
 10 Ma gagyāo kàágu,
 lá má kà Egipio guwa.
 Ma á èwaasoο dēde zĩ guu,

má tò wà á s̄s̄o nàaa.
 Má tò yai ḡi dà á b̄oaa,
 á ní lé ð̄k̄i eo,
 kási i ea su ma k̄iio.
 Ma Dii máme má ò.
 11 Ma á gb̄ee suumpa,
 lá ma S̄oðũ ní Ḡom̄o suumpawa.*
 A ḡo ḡom̄ona p̄o wa ga b̄o téu ũ,
 kási i ea su ma k̄iio.
 Ma Dii máme má ò.
 12 A yái Isailio, má yápio kéé.
 Lá má yápio kéé Isailio,
 àò kú ní mapi á Lua yákpalekeaáno s̄uo.
 13 A ma! Mi gb̄es̄is̄io kása,
 mi to zàa'iana fele,
 mi to gb̄enazina d̄s̄ lá a làasoo de,
 mi to gu ð̄, mi ea to gu si,
 mi táa'o d̄unia guleš̄owa,
 ma t̄on Dii Lua Z̄iḡode.

5

Wēnakea Isailione

1 Isailio, à yáe bee ma,
 mále wēnale daáno.
 2 Wi Isailio ne s̄oðo yáao,
 áma à lèle sa mé a fele bo.
 Wà aà tò wúlea a b̄usuu we,
 gb̄ee ku à òkaaázio.
 3 Ma Dii Lua ma m̄e,
 wéle p̄o a z̄iḡo b̄òle gb̄eòn òaa s̄o,
 gb̄eòn bas̄o mé a su.
 Wéle p̄o a z̄iḡo b̄òle gb̄eòn bas̄o,
 gb̄eòn kwi mé a su.
 4 Ma Dii mále yáe bee o Isailione:
 A ma k̄i w̄e, ío ku.
 5 Asu gé lousisii Betelio,
 ásu gé Giligali s̄o,
 ásu t̄ou Bees̄ebao,
 asa wa tá ní Giligalideo z̄iz̄o ũe,
 mé Beteli a ḡo bezia ũe.
 6 A Dii k̄i w̄e, ío ku.
 Tó màa no,
 a m̄o k̄u Yosefu buiowa té ũ,
 a k̄u Beteliwa, gb̄ee a f̄o deo.
 7 I yá'ikpa yánadeowa,
 mé i yákea a zéwa mále.
 8 Dii saankif̄en̄e k̄e
 ní saankon̄eand̄e.*
 I to gusia níni li gud̄o ũ,
 ì to gu bo si.

* 4:11 Daa 19.24 * 5:8 Yob 9.9, 38.32

I ísia í káaa musu,
 ì to à ma lou ũ b̀usu píi guu.

Aà tón Dii.

⁹ I to kaale bile gbāadeɔwa,

ì wéle bíideɔ ásooke.

¹⁰ Apio s̄o ilio ye s̄ian'ona ḡiyāio,

i za gbé p̄o ì b̄ob̄o ní vāikenaɔgu.

¹¹ Lá i gbāable wēnadeɔwa,

i p̄owena símá,

á kpé p̄o á b̄ò ní gbè āao,

á e z̄ole ní guuo,

á p̄oēā v̄ēe p̄o á bà,

á e à a imio.

¹² Aša Dii á t̄aae z̄o d̄o

ní á duuna p̄o lé v̄ioo.

I gbēmaaɔ wētā,

i to gbēdena fiabo, í aà gbae,

i gí taasideɔne ní ní yá nao.

¹³ A yáí tò laaide d̄ao lé ìo kpaaūa tia kéwa,

asa ḡoɔe beeo v̄āie.

¹⁴ A w̄eele ào yāmaake,

i ke a v̄ai no,

ké à e ào ku,

Dii Lua Z̄iḡode ìo kúán̄o,

lá i o a kúán̄owa.

¹⁵ Aò za yá v̄aiu, ìo ye a maai,

ìli yá ḡo ḡo a z̄éwa yákpalekek̄i.

W̄ilio d̄o, Dii Lua Z̄iḡode a gí Yosefu bui k̄o nao wēnagwaio.

¹⁶ A yáí Dii Lua Z̄iḡode m̄e,

wa búbuape ḡaaɔ píi,

wao o z̄ékpaaɔ guu: W̄eee! W̄eee!

Wa s̄ēwanao sísi aa óoɔo,

wa o ḡe'ɔoɔnaɔne aa búbuape.

¹⁷ Búbuapea aɔ ku v̄ēebuɔu pii,

asa Dii mé a p̄á á b̀usua.

Dii mé ò.

¹⁸ Waiyoo gbé p̄o lé Dii ḡo nide!

Akea ále Dii ḡo pi nidei?

Gusia ḡoɔe, i ke gupua no.

¹⁹ Aò de lá gbé lé bàale n̄o musue,

̄o à ḡè kpà w̄ai p̄aleawa,

ge lá à ḡè ḡè kp̄eu à ɔnà ḡiwa,

̄o ml̄ē aà s̄owaɔ.

²⁰ Dii ḡo piá gusiaɔ,

i ke gupua no, gusia níiniie.

Baa gupuan beena aɔ v̄io.

²¹ Ma Dii ma m̄e,

má za á dikpeɔu, má ḡiie,

má ye á k̄o k̄aaapio ḡiyāio.

²² Baa tó a sa p̄o w̄i a p̄o k̄ateu à tékū òa ní p̄owentio, má sio.

Baa tó a s̄aukpa sa'ò a ní p̄o mekpaaɔ,

má wésε mà gwao.†

23 A gomala n̄ á lèsikõfio,

má swásε á m̄ona óio.

24 A to yáẓede dagua

lán swa gbakakaawa,

à tó á yākea a zéwa ligua

lán swa p̄o a í lí baowa.

25 Isailio, i ke m̄ame a sa'òà

a ma gba p̄o guwawaiu wè blao.

26 T̄aa M̄obku kpé á sea

n̄ saana p̄o a zεò taao.

A dii p̄o á p̄i áziaepio‡ yái

27 õ má tó wà táán̄o Damasi baale.

Ma Dii m̄ame má ò.

Ma t̄on Lua Zigõde.

6

Waiyoo Isailio k̄ia namablen̄o

1 Waiyoo á gbé p̄o á kú niēniē Siōn̄o

n̄ á gbé p̄o á kú d̄oɔa Samali s̄is̄ip̄oleuo,

á gbé p̄o á de buio mide k̄iao ũ

gbé k̄inio wé ìo d̄ázio!

2 A gé Kalen̄o à gwa!

B̄oa we í gé Amata m̄εεwiau,

í gé Gata, Filit̄e m̄εεwiau.

An wélep̄io maa de wéle p̄o á k̄iao kuulae?

An b̄usu z̄o de á p̄oae?

3 Lá ále e Lua ìadaawá ḡo z̄a,

k̄ia p̄asi gb̄ableawá k̄aik̄ù.

4 I wúle á wesa swaa liiowa,

i òli áziau á wúlek̄ip̄iowa.

I s̄aneb̄ob̄ n̄ ḡaaena m̄ekpaao só.

5 I m̄on̄ale lán Davidi l̄ewa,

i l̄e dafu da n̄ p̄o'òb̄ona.

6 I v̄εemi à a d̄aa b̄o,

i n̄isi òde d̄o,

k̄asi ili óob̄o Yosefu buio kaalea yá musuo.

7 A yái t̄o áo ku gbé p̄o wa táán̄o k̄aauo guue,

á lalasi wiio i mide.

8 Ma Dii Lua Zigõde

ma legbè n̄ ma kuao ma m̄e,

má ye Yak̄obu buio ìand̄aa ḡiyãio,

má za an zegik̄iio.

Má n̄ m̄εεwia na n̄ ib̄εεone n̄ ozi

n̄ p̄o p̄o kú a guuo piiε.

9 Baa tó ḡõεo ḡõ uae gb̄εon kwi, aa gagae. 10 Tó gbé m̄o a dae ge séi, àle b̄oò à gé

tes̄iwa, mé à gbé p̄o ulea we là à m̄e: Gb̄εe kunn̄o we l̄e? Ade a wewà: Gb̄εe

ku lao. Ke kilikili, baa Dii tó, n̄su sio.

11 Asa ma Dii ma yād̄ile ma m̄e,

† 5:22 Isa 1.11-14 ‡ 5:26 Zin 7.42-43

má ua zɔɔ wiε kélekεε,
mí a néna ke yáiyai.

¹² Wí sɔ́ baa gbɛsi musue?

Wí sapa ní zuɔ wee?

Màa á tò yázede gɔ́é sεwe ũ,

mé yākea a zéwa gɔ́é gɔ́i ũ.

¹³ A pɔ́ kèna ziblea Lodebaawawa,
a mè a Kaanaiũ sí ní ázia gbāaoε.

¹⁴ Ma Dii Lua Zígɔ́de ma mè:

Isailiɔ, máε tékpa buieu à feleáno,
i wétεamóε za Amata bɔ́leu e Isida Wisidei.

7

Kwaɔ

¹ Yá pɔ́ Dii Lua òlomεen ke: Má è Dii bò ní kwaɔ pɔ́kεkε daalegɔɔ, pɔ́ pɔ́ wí kpa kíawa kekea gbεa. ² Ké kwaɔ tɔ́le pɔ́ɔ sò píi aa làa, ma mè: Dii Lua, sùuuke! Bó Yakɔbu buiɔ e aao kuòì? Asa aa kè fénεũ. ³ ɔ́ Dii yápi bò a nòseu à mè, bee a ke bo.

Té

⁴ Yá pɔ́ Dii Lua òlomεen ke: Má mà Dii Lua lé me á yákpaleke ní gbéɔ ní téo. Tépi ísia zɔɔ í bà, ɔ́ à kù Isaili bùsuwa. ⁵ ɔ́ ma mè: Dii Lua, n yá na! Tuele! Bó Yakɔbu buiɔ e aao kuòì? Asa aa kè fénεũ. ⁶ ɔ́ Dii Lua yápi bò a nòseu à mè, beepi a ke bo.

Pósusugwabɔ

⁷ Yá pɔ́ a òlomεen ke: Ma Dii è zεa bíi súsusae, a pɔ́ súsugwabɔ kũa. ⁸ ɔ́ à ma la à mè: Amosi, bó ní èi? ɔ́ má wèwà ma mè, pɔ́ súsugwabɔε. ɔ́ à mè:

Gwa, ma pɔ́ súsugwabɔ pòo ma gbé Isailiɔwa,
má sùuukeínɔ bo.

⁹ Wa Isailiɔ guleśí pɔ́ aa bòɔ daai,
wa Izaaki buiɔ sa'okíiɔ wíwi.
Má fele Yeloboaũ bewa ní féndaoε.

Amosi ní sa'onkia Amaziao

¹⁰ ɔ́ Beteli sa'onkia Amazia gbéɔ zì Isailiɔ kí Yeloboaũwa à mè: Amosi lé lekpaainzi ní gbéɔ Isaili bùsuu. Bùsudeɔ aa aà yá fɔ́ bo. ¹¹ Asa à mè wa Yeloboaũ de ní féndaoε,

wi Isailiɔ kúkũ ní bùsuu,

wà tánno zìzɔɔ ũε.

¹² ɔ́ Amazia mɔ́ ò Amosie à mè: Gu'ena, bàasi n ta Yuda bùsuu, níɔ ble ní ānabikekεawa we. ¹³ Nsu εa mɔ́ ānabikekεi Beteli la bo, asa sa'okli pɔ́ í kía gba gbāa ku laε. ¹⁴ ɔ́ Amosi a zāsí Amaziawa à mè: Anabi ge ānabi gālì gbēen ma ũ yāa seo. Sādānan ma ũ, kaadɔεmblea dóε má dɔ́. ¹⁵ Sādāpi guu ɔ́ Dii ma seu, a òmεε mà ge ānabikekε a gbé Isailiɔne. ¹⁶ Swákpa n Dii yāma sa. N mè,

másu ānabikekε Isailiɔ yá musuo,
másu vāi pɔ́ a Izaaki buiɔ le oo.

¹⁷ Ayāmeto Dii mè,

n na a káaluaka wéleu,
wa n néo dεdε ní féndao gɔ́εɔ ní nɔεɔ.

Wa ba yɔ́ n bùsuwa,

wi kpaalekɔε.

Wa Isailiɔ kúkũ ní bùsuu

wà táńńo zĩzoo ũ,
ní ga luayádõnsaiõ bõsuu we.

8

Libe mài kaa gbí guu

¹ Yá pó Dii Lua òlomεεν κε: Ma libε mài è ká gbí guu. ² Ɔ Dii ma la à mè: Amosi, bó ní èi? Ɔ má wèwà ma mè: Libε mài má è ká gbí guu. Ɔ à èa òmεε:

Ma wεmà ma gbέ Isailiowaε,
má sùuukεńńo bo.

³ Ma Dii Lua ma mè,
goo bee ma kpé lesia a li óloa ũε,
gεo gõ kpále gupiiu kpènεne.
Gu a κε kilikili!

⁴ A yáε bee ma,

á gbέ pó i gbāable taasideowa,
i wēnadeo mide á bõsuu.

⁵ I mε: Mõ dafu dikpe a láa wà e wá pówεna yía boε ni?

Goo kpele kāmabogoo a gē wà e wá dõo wēi?

Wá zaa néna dauε, wí a õa káfí,
wá wá kiloõo lilε, wíõ gbēble.

⁶ Wá wēnadeo lú ní ánusuo,
wí taasideo se zoo ũ,
ké baa wá kyale fía aai e bõwεεo yái.
Wá pówεna yía ní a bĩsaoε.

⁷ Ma Dii Yakõbu buio Lua gawide,
ma legbè ní ma kuao ma mè,
an yákeae a sāmagu bauo.

⁸ A yái tooε a lualua,
gbέ pó kálewàõ i búbuape nípii.
Bõsu a loo lán Niili í gbakakaawa,
a ya i εa kpále lán Egipi swapi íwa.

⁹ Ma Dii Lua ma mè,
goo bee má tó íatē gē kpéu
goo pó à kà minanguo,
má tó gu si fāanε gbāa zá.

¹⁰ Má á dikpeo lileé búbuapegõo ũ,
á lesiao i gõ wēnaleo ũ.

Má tó à zwànkasao kákaála,
á baade i a mi wa gbáigbai.

Má tó goopi àõ de
lán negõε mēndona gaa oõowa,
gõopi i mide ní psiao.

¹¹ Ma Dii Lua ma mè,
a goo lé mó
má tó nõana ká á bõsuu.

I κε ble ge í nõana no,
swákpa ma yá ni mé aõ á de.

¹² Wa bāabāabo ísia baa ní ísia baaõ,
wa bebe za gukpe e be'ae.
Aa kpáleke ma yāmaai,
kási aa mao.

13 Goo bee wëndia maaɔ
 ní gōsa gbãaɔ yèèe a láa imi yáí.
 14 Gbé pó aaí legbē ní Samali táa tóoɔ
 ní gbé pó aaí me ní Dã dii kuaaɔ,
 ní gbé pó aaí me ní gea sa'oi Beeseba gbãaɔɔ,
 aa kpaguae, aa fele bau lo.

9

Isailio midɛa ní ní sua ní pá ziuo

1 Ma Dii è zea a gbagbakli sae à mè:
 Gbèpɛɛ misona lé, kpɛɛɛ gí i dee,
 ma kpépi i kwe ká gbépiia,
 mí gbé pó bò dɛdɛ ní fɛndao.
 An kee a e boɔ,
 baa mɛndo a e piliao.
 2 Baa tó aa eyò aa tà e bɛdau,
 má ɔpelemá weɛ.
 Baa tó aa gè za musumusu,
 má ní bua weɛ.
 3 Tó aa gè ùɛ Kaameli gbè misonau,
 má ní gbesele mà gé mà ní kúkū weɛ.
 Tó aa sòbmɛɛ ísia zíe,
 má o ísia mlɛɛ aà ní só weɛ.
 4 Tó an wèlɛɔ ní kúkū aa tàrínɔ zìzɔɔ ũ,
 we má tó wà ní dɛdɛu ní fɛndao.
 Má wéteńzi íadaama yáíe,
 i ke maakeané yáí no.
 5 Ma Dii Lua Zígɔde,
 mi ɔká tɔɔɛwa, i yó,
 gbé pó kú weɔ i búbuape píi.
 Mi to bùsu loo
 lán Niili í gbakakaawa,
 i ɛa kpále lán Egipi swapi íwa.
 6 Ma a kúkíi kè, má dídikɔa musu,
 ma a ɛ kpále dúniawa.
 Mi ísia káaa musu,
 mí tó à ma lou ũ dúnia guu,
 ma tón Dii.
 7 Ma Dii ma mè,
 á Isailio, a kemɛɛ doũ ní Etiopiɔɛ.
 Lá ma á bóɛ Egipi,
 mi Filitɛɔ bóɛ Keleti,
 ma Siliɔ bóɛ Kiiio lé?
 8 A ma! Ma Dii Lua,
 ma wemà á bùsu duundewa
 mà á kpalapi midɛ dúniau,
 áma má Yakɔbu buiɔ kaale míomio.
 Ma Dii máme má ò.
 9 Má yádile,
 mí tó wà Isailio fáfá buipáɛɔ guu píi
 lá wí pówɛna ká gbaana guu wà fáfáwaɛ,

baa a wén do a léle zíleo.

¹⁰ Duunkena pò kú ma gbéò guu,
aai me vâi a sôñzi à gbasa ní leoò,
wa ní dède ní fëndao mípiie.

¹¹ Goo bee má ea Davidi bezi bo,
mí a gufooo keke.

Má aà ua pò gàpi vu,
mí uapi fêle lá a de yāawa,

¹² aai gō Edōū bui kōnao vī
ní buipāle pò ma tó kúmáò píi.*

Ma Dii pò má yápi ke,
mámé má ò.

¹³ Ma Dii má mè goo lé mó
ké sàpanaò aao be pòkekenaò iau,
wàli pótō e vèekēka àò láa.

Baa gbèsisìò vèe ke,
vèe na iò di sîsîpòle píiu.

¹⁴ Má su ní ma gbé Isailiò ní pá ziu,
aa ea ní wéle ziaò kále aa zòleu.

Aali vèebu ke, aai a imi,
aali kaaò da, aai a libe ble.

¹⁵ Má Isailiò pe ní bùsuu,
gbèe a ní wo bùsu pò má kpàmápiu bau lo.

Ma Dii á Lua mámé má ò.

* 9:12 Zin 15.16-17

ABADIA

Yá pò kú láe bee guu

Lá nénæ beeá yá pò Lua ò Edṣu (Esau bui) yá musu láasoo pò aa kè Isaili (Esau dāuna Yakubu bui) yá musu yáí. Edṣu zṣlea ísida wiside sae geomidokli oi, ṣ aaṣ íbelese ní Isaili gṣṣpii. Gṣṣ pò wà zible Yuda bùsuwa mé wà Yelusaleṣi, an íbele gè e a léwæ. I ke ké aai mṣ dṣi ní gbéleṣo ado no, aa ní bùsu saalo sè ní pò ũe, ṣ aa gè Yelusaleṣideṣo pṣṣ sèle.

Wà lápi kè Babilonideṣo Yelusaleṣi sia gbæa e wàṣ gé Yesu Kilisi ii wè 587. A guu ānabi Abadia ò Edṣuṣne aa kaale ní Isaili íbeṣe kṣniṣ sānuṣ. Beewa à Isaili nṣse nṣiné. Lua mé a yá gbæzā o, a mó yákpalekei ní bui píio!

Yādaa Edṣula

¹ Yá pò Abadia èn ke:

Yá pò Dii Lua ò Edṣu* musuṣ.

Wa baomà à bṣ Dii kṣi,

à gbé zṣ buiṣwa aà oné:

A fele! Wà gé Edṣuṣwa zṣi.

² Edṣu, à ma!

Má tó à gṣ kpeṣ buiṣ guuṣ,

wa sakaágu à ke zài.

³ A kāmāi mé á sāsā.

A gbé pò a gbṣ kè á kpé ũ

á zṣleu musumusṣ,

i o á sṣ guu à me,

i gbṣe e à fṣ á bua à á né zṣleṣo.

⁴ Baa ké á da musumusṣ lán baewa,

mé a á sakpe dà saanaṣ sṣṣu,

má á bṣe za weṣ.

Ma Dii māmṣ má ò.

⁵ Tó kpáṣ mé gèázi gwá,

ge tó kpáiweliweṣo sṣázi yā,

pò pò an pṣ dṣwà ṣ aa se adoo lò?

Tó vṣekṣzṣzṣnaṣ mṣ sṣ á búu sṣ,

vṣe kṣna ṣ aa tóéṣo lò?

Kási á kaaleṣ.

⁶ Esau bui, wa á pṣṣ naaaṣ mṣ,

wa á àizeṣ pṣ uleṣo séle.

⁷ Bui pò an lé doṣánṣo á yá á bùsuu,

gbé pò naánṣo á sāsā, aai ziblewá,

gbé pò i ṣkāaaṣ filifilimbakpáé,

áṣ a yá dṣo.

⁸ Ma Dii ma mè,

má Edṣu bui ṣnṣnaṣ dṣdṣe gṣṣ bee,

yādṣnae a gṣ Esau gbṣsṣsṣ musuo.

⁹ Gili a gṣ Temani neṣṣnaṣgu,

aa midṣ nípii Esau gbṣsṣsṣideṣo dṣdṣeṣ.

¹⁰ A gṣ ní wío,

* 1:1 Isa 34.5-17, 63.1-6, Zel 49.7-22, Eze 25.12-14, 35.1-15, Amṣ 1.11-12, Mal 1.2-5

wi á midε, áo ku bo,
yāpāsi pó á kè

á dāuna Yakobu buiɔne yái.

¹¹ Ké buipaleɔ lé ní àizεε séle,

ké bui zìlopiɔ gè Yelusaleũ,

aale líkpa a yá musu,

á kú we lá á douñɔwae.

¹² A maa yāa á dāuna buiɔ gwaa kéé na an wetāgɔɔ.

I kú á pɔ ke na Yudaɔ kaalegɔɔ,

i kú à yamɔsekpa an taasikeapi guuo.

¹³ A maa yāa à si ma gbéɔ wéleu an yā'eapi guuo.

I kú an gwaa kéé na an yā'eapi guuo,

i kú à ní àizεε naaa an yā'eapi guuo,

¹⁴ A maa yāa à zεa zenankpaau an gbé pó lé bàale dea yáio.

I kú à ní gbé pó bɔɔ kúkú à kpámá an wétεagɔɔpio.

¹⁵ Ma felea ní bui píio gɔɔ kà kái,

mí kéé lá á kènéwa.

A yākeao wi á musu.

¹⁶ Lá a imi ma sìsì pó a kua adoa musu,

màa bui píi a imi we zesai.

Aa ma pɔkúmabɔbɔma ípi gbē,

aai gɔ lán wi ní i yāaowa.

¹⁷ Má gbéɔ suaba Siɔna gbε musu.

Aɔ de ma pó ũ,

Yakobu buiɔ i εa ní pó sí.

¹⁸ Yakobu buiɔ aao de lán téwa,

Yosefu buiɔ aao de lán tévuawa,

Esau buiɔ io de lán sè giiwa.

Aa kú Esau buipiɔwae míɔmiɔ,

an gbēe a bɔɔ.

Ma Dii máme má ò.

¹⁹ Ma gbé pó kú Negεveɔ i gɔ Esau gbèsísíɔ ví,

an gusalaladeɔ i Filitεɔ bùsu sí

ní Èflaiũ bùsuo ní Samali bùsuo.

Bēyāmεε buiɔ sɔ aai gɔ Galada bùsu ví.

²⁰ Isaili zìzɔɔ i gɔ Kanaa bùsu ví e za Salepa,

Yelusaleũ zìzɔ pó kú Sefalaɔ i gɔ Negεve wéleɔ ví.

²¹ Suabanaɔ dede Siɔna gbèsísíwa,

aai yákpaleke ní Esau gbèsísídeɔ,

kpala i gɔ Diie.

YONASI

Yá pò kú láe bee guu

Anabi pò wèele à gí zíkèi yá pò Lua díleewa lápi a yá dàu a síuwèe. Yonasi lé bàale Luae, āma i keo. Yá pò kè lápi guu í kángu, mé í yáadané maamaa.

Anabi Yonasi yákeo lé síanae bókèke: Lua ye Isailiozi ntéeo, a ye bui zilo pò aale aà yádaozie lo. Tó Lua gbéé gbà laai, mé aa aà yāmà aa nòselile síana, aà soú lo maà gòpii à wétēamōané bō a nòseu. Ōme dúnia pópíi dii ũ ado, atēsa ga ní wēnio dōu. Tó à sùuukè ní duunkenao, ānabio suli tó à kené íio.

Bee gbea Yonasi lá yā'iao ní yōao ní sea pò ānabi a keo òwèe. Yá beeo pii a fī gbé pò Lua zī dānéo lee. Ale dadawèe ké Lua lí pākpa a ānabizi gò pò yá yàwà ge gò pò a ku adoo, ge baa tó àle bàaleé à ta zāzā, asa Lua soú mà à ea yáe bee bókèkèè lo: Lua ye gbépiizi, ili gbēe tēboo.

Yesu Yonasi yá sè à a gaa ní a vuao yádaoné, ō à Ninivadeo nòselilea yá sè a nòselilea dàò gbéone (Matie 12.38-42).

Yonasi bàalea Diie

¹ Dii yā'ò Amitai* né Yonasié à mè: ² Fèle gé mēewia zō Niniva, ní wiidomá, asa an vāikea ma le. ³ Ō Yonasi bàalè Diie à mipè Taasisiwa. Ké à kà Zope, à gó'ilena è we, àle gé Taasisi. Ké à fiabò, à síu ní gbé pò lé gé weo. Ale bàale Diie. ⁴ Dii ían gbāa gbàe ísiau, ō zàa'ian pāsí fèle ísiao e gó'ilena ye wíwii. ⁵ Via gobonaò kù, baade lé wiile a diiwa, ō aa gópi asoò bòbò lé ká íu, gó e yáfúkú. Yonasi sō à pila gè wùle gó kpèa, ō à gè ní io. ⁶ Gobonaò gbēzō gè aà lè à mè: Bó í nle o màai? Fèle wiile n diiwa, wíliò dōo tó a wá wegwa wà bō kaale lézì.

⁷ Ō aa òkōe: A mō wà líkpa wà e dō gbé pò gèwázi ní kisiaeo. Ké aa líkpa, ō à Yonasi sè. ⁸ Aa aà là aa mè: Owèe, gbé pò ní de a ũ, n gbé pò n gèwázi ní kisiae taaò. Zì kpele ní kèi? N bō má ní? Bùsu kpele gbén n ũi? Bui kpelen n ũi? ⁹ A wèamá à mè: Ebelun ma ũ. Dii Lua Musude pò ísia ní tōleo kè ō mi sísi. ¹⁰ Ō via gbépio kù, an nisina vù, aa òè: Bó yá ní kè màai? Gbépio dō ké àle bàale Diiee, ké a òné beewa yái. ¹¹ I wetà ní ní zuzuao, ō aa aà là aa mè: Kpelewa wá ke ísia busawèei? ¹² A òné: A ma se à ma zu ísiau, i busaé, asa má dō máme ma gēázi ní zàa'ian gbāae beeo. ¹³ Aa nà góliawa ké aa e bua, āma aai fōo, asa í wetà ní ní zuzuaoe. ¹⁴ Ō aa wiilè Diiwa aa mè: N yá na Dii! Nsu wá kaale gbéé bee wēnibōa yáio. Dii, nsu wá díle tàaedeo ũ aà dea yá musuo, asa n n pōeā dàwèe. ¹⁵ Aa Yonasi se zù ísiau, ō ípi pāsí kpàle. ¹⁶ Dii gbāa yá gbépio víakù maamaa, ō aa sa'òwà aa lèkèwà.

2

Yonasi wabikea kpò gbèu

¹ Dii tò kpò gbène mò Yonasi mò,* ō à kè kpòpi gbèu fāane àaō gwāasín àaō. ² Kua kpòpi gbèu Yonasi wabikè Dii a Luawa à mè: ³ Ma lezù Diizi ma yooyea guu, ō a wèa, kua bēda nōnau ma wiilè, ō à ma yāmà.

* 1:1 2Kia 14.25 * 2:1 Mat 12.40

4 N ma zu ísia í títiu
 e za a nɔnau,
 ísɔ̀ dèdɛa ní ikooaɔ,
 n idāazib taa'ò ma mia.
 5 Ma mè ma yá kú n sɔu bo,
 kási má ɛa wesi n kpé pɔ a kua adoale.
 6 I ma kú ma nɔɛ,
 ísi ma mɔ,
 wáa fía ma mii.
 7 Ma kpale e gbèsisib zínau,
 dúnia zé pɔ wɛa vío támale.
 ɔ n ma bɔ gbáou,
 n ma m̄isi, Dii ma Lua.
 8 Ké má ye ánuatoi,
 Dii, n yá dòmagu,
 ɔ ma wabikèma,
 à n le za n kpé pɔ a kua adoau.
 9 Gbé pɔ lé taa gbagbaɔ aa ke báaa vío,
 10 áma mapi, má sa'oma ní sáaukpaaɔ,
 má lé pɔ má kèma fiabo.
 Dii mé ì ní suaba.
 11 Dii yá'ò kpɔpiɛ, ɔ à Yonasi p̄isi s̄isia.

3

Yonasi gɛa Niniva

1 Dii yá gɛn plaade oa Yonasiɛ guu Dii mè: 2 Fɛle gé mɛɛwia zɔɔ Niniva, ní yá pɔ má ònɛ kpàwakɛu. 3 ɔ Yonasi fɛle gè Niniva lá Dii òɛwa. Niniva sɔ mɛɛwia zɔɔɛ maamaa. Páa wélepiá kà tá gɔɔ àaɔ ũ. 4 A gè wélepiu à taa'ò gɔɔ do, ɔ à nà kpàwakɛawa à mè: Gɔɔ bla mé gò ké Lua Niniva dúuzɔ. 5 Ninivadeɔ Lua yá sí, ɔ aa leye kpàwakè aa zwànkasaɔ kàkàríla, néfɛnɛn gbɛzɔɔ.*

6 Ké a bao Niniva kía lè, à fɛle a gínaa à a gomusu wòlo zù, à zwànkasa kàkaala à zòle túfuu. 7 A mè wà kpàwaka a wéleu wà mɛ: Lá kí ní a ìwaɔ dílen ke: Gbɛnazínaɔ ní pɔtuɔɔ p̄ii, ble su gɛ ní léuo, aasu imio. 8 Gbɛnazínaɔ ní pɔtuɔɔ aa zwànkasa kàkàríla m̄pii, aaɔ wiile Luawa aaɔ zeaàla. Baade bɔ a zé v̄aiu, i ɔbɔle yāp̄asiu. 9 Démɛ ìb d̄ɔ tó a wá wɛnagwa à a nòɛ suumpa, aà kyàwāa lāa, wí bɔ kaaleui? 10 Ké Lua ní yákea è, lá aa bò ní zé v̄aiu, à ní wɛnagwà, i to músi pɔ a díle à kpánzi ní le bo.

4

Dii gbɛɔ wɛnagwaa dadaa Yonasiɛ

1 Yápi kè Yonasiɛ ìi maamaa, ɔ aà pɔ pà. 2 A wabikè Diiwa à mè: N yá na Dii! Mi yápi o za ma bùsuuo lé? Bee yáí ma dɔaa bàalè mále tá Taasisiɛ fá! Asa má d̄ɔ ké ní sùuu ní sósobio ví. N pɔ lí pa kpaaɔ, ní gbɛke ví zɔɔ, ni íadama bɔ n nòɛɛ.* 3 Tiasa Dii, ma sé, asa ma ga sí ma kuawa.† 4 Dii òè: A maa n pɔ pàè?

5 Yonasi bò wéleu, à zòle a gukpe oi. A yāyāasu d̄ɔ we, a ku a guu, àle gwa yá pɔ a wélepi le. 6 ɔ Dii tò ladaadaa fɛle uedà Yonasia, ké aà taasi e lao. Ladaadaapi yá Yonasi pɔ kèna maamaa. 7 Ké gu d̄ɔ, ɔ Lua tò kòɔ mò ladaadaapi zò, ɔ à giigàga. 8 Ké íatɛ gbáakù, Lua bò ní ían wāao gukpe, ɔ íatɛ lé aà le a

* 3:5 Mat 12.41, Luk 11.30, 32 * 4:2 Bɔa 34.6 † 4:3 1Kia 19.4

miwa. Aà yèèè làa, ò à ga nidè à m̀: Ma ga sĩ ma kuawa. ⁹ ⚡ Lua òè: N ọọpaa ladaadaa bee yá musu zévié? ⚡ à m̀: A zé ví, ma ọọpaa kà à ga iméé. ¹⁰ ⚡ Dii òè: Ladaadaa ọ́ ni a taasikéó, mímé ní tò à b̀lè à gb̀ò, ò n ẁnàkèè. A f̀lè gẁáasín doé, ò à míđé gẁáasín do. ¹¹ Mapi s̀, a maa mà ẁnàd̀ m̀éewia z̀ Ninivaéó lé? An gb̀é ọ́ aa ọ́plaa d̀k̀é ní zééóóó dasi de àaasóóó lèé basooloa (120.000), mé an ọ́tuóó kè z̀ái.

MISE

Yá pò kú láe bee guu

Anabi Mise ku Isaia gɔɔe, à zíkè e wàɔ gé Yesu Kilisi ii wè 740 e 700. Lá Isaia kèwa, à yā'ò Yudaɔne gɔɔ pò Asili zīgɔɔ lé gbāamɔné.

Mise lezà a gbépiɔwa an bùsu ní ní mɛɛwiao yá musu, à mè yá pò Isaili bùsu mɛɛwia Samali lè a ní le sɔe. Wà lèle Samalipiwa e wàɔ gé Yesu Kilisi ii wè 721. A mè yá pò a ní lépi de an duunaɔ gbɛ ũe, atɛsa yázesai pò di ní guu. A yá gbèamá Luae, à yápiɔ gbèa an gbèzɔɔ ní ní gbāadeɔwa, àizeedeɔ ní dɔaanaɔ ní yákpalekenɔ ní sa'onɔ. A zɔadò anabi pò aai gbéɔ sásá ní yá nana oanéɔwa, asa aali oné aa nòselileo.

Mise gbéɔ gbaa laai guu àle wɛɛle gbé pò aale a yāmaɔ làasooke, aa zé maa sé, aai zíkè Lua pɔeāwa, aaiɔ kɔ yāma, aaiɔ yekɔi (6.8). A èa Lua a gbéɔ suabaa yá baokpàné b.

Mise lá waaso leɛ plaɔ yá pélepeleakɔue. Lua mè á yákpaleke ní a gbéɔ, í ní swágaga (1-3, 6.1-7.7), ñ à suabaa legbèné b (4-5, 7.8-20), à mè á suhɔ ní pá ziu à ní na kía pò a bɔ Davidi bui guue a zí (5.1-4).

Yákpalekea ní Samalideɔ ní Yelusaleũdeɔ

¹ Dii yā'ò Mɔɛse gbé Miseɛ Yudaɔ kíaɔ Yotaũ* ní Aazao† ní Ezekiao‡ gɔɔ. Yá pò ku Samali ní Yelusaleũowa ñ Dii òè à mè:

² Bui píi, à swákpa,

dúnia ní gbé pò kú a guu,
à ma yāma ápii.

Dii Lua lé bɔbɔánɔ
za a be pò a kua adoau.

³ Gwa! Dii bò a kúkíi,
à pila, àle taa'o dúnia gulesiɔwa.

⁴ Gbèsisib lé yó aà zíe
lán zɔsa pò kú té saewa.
Aale bàale lán í pò lé pila sísiwawa,
mé guzuleɔ lé wèaa.

⁵ Bee a ke píi Yakɔbu buiɔ tàae ní Yudaɔ duunaɔ yáie.

Bóme Yakɔbu buiɔ tàae ũi?
An mɛɛwia Samali taaɔ nolo?
Yudaɔ táagbagbakíi kú má ni?
An mɛɛwia Yelusaleũ nolo?

⁶ Bee yáí má tó Samali gɔ bezia ũ,
iɔ de gu pò wa véebu keu ũ.

Má a gbɛɔ kóle guzuleu,
mí a èdaalekíiɔ bɔ gupuau.

⁷ Wa a taaɔ wíwi píie,
wi tesɔ gba pò wà m̀ò ní kpéuɔwa.
Má aà diipiɔ dúuzɔ píie.

Lá wà gbapiɔ kàaa káaluɔ asea ũ,
wa taò à ea gɔ káaluɔ asea ũ le.

* 1:1 2Kia 15.32 † 1:1 2Kia 16.1 ‡ 1:1 2Kia 18.1

8 ☞ Mise mè:

A yáì tò má ɔ̀ɔ̀ɔ̀, má búbuape,
máɔ̀ be búu kyalesai.

Má wiile lán gbɛ̀gbonawa,
má ɔ̀ɔ̀ɔ̀ lán koowa.

9 An bɔ̀ g̃̀ b̀k̀ɔ̀ ɔ̀ ɔ̀,
à ma gb̃̀ Yudaɔ̀ lè
e Yelusaleũ bíibɔ̀leu.

10 Asu o Gatadeɔ̀neɔ̀,
ásu ɔ̀ɔ̀ɔ̀ Akooɔ̀.

A gbeembo búsuu Betafla.

11 Safiideɔ̀, à g̃̀zɛa búu ní wío.

Zaanadeɔ̀ bɔ̀le á gwaio,
Beteselideɔ̀ lé ɔ̀ɔ̀ɔ̀,
aa ní gba zek̃̀io.

12 Malodeɔ̀ lé k̃̀ɔ̀de aafia'eai,
asa Dii vái z̃̀máɛ
e Yelusaleũ bíibɔ̀leu.

13 Lakisideɔ̀, à godɔ̀ s̃̀ɔ̀ne.
Ame á tò Siɔ̀nadeɔ̀ nà duunkɛawa,
á w̃̀leu ɔ̀ Isailiɔ̀ tàaek̃̀u káau.

14 A yáì tò á k̃̀k̃̀wa ní Mɔ̀lesɛgatadeɔ̀.
Akazibudeɔ̀ aaɔ̀ de Isailiɔ̀ kíɔ̀ne yiongo lébaa ɔ̀.

15 Malesadeɔ̀, Dii a m̃̀wá ní gb̃̀am̃̀neɔ̀,
Isaili beɛɛdeɔ̀ ge g̃̀ Adulaũ gb̃̀'eu.

16 A á mi bo, í a gbáa lé,
à ɔ̀ɔ̀ɔ̀ á né yenzideɔ̀ musu.
A á mi ke gbáigbai lán yāamusuwa,
asa wàle ní k̃̀k̃̀ z̃̀z̃̀ ɔ̀ ɔ̀.

2

Yá p̃̀ a ɔ̀de gb̃̀am̃̀neɔ̀de le

1 Waiyoo yáb̃̀ɛ lekpaainɔ̀,
gb̃̀ p̃̀ aaĩ vái làasooke ní lii musuɔ̀!
Tó gu d̀, aaĩ z̃̀k̃̀wà,
ké aa a zé ví yáì.

2 Aaĩ lua buai aa símá,
aaĩ wedɔ̀ kp̃̀í aa ke ní p̃̀ ɔ̀.
Aaĩ gb̃̀am̃̀ gb̃̀ɛ,
aa aà be ge aà túbi síwà.

3 Ayāmeto ma Dii ma m̃̀:
Má dilɛ mà yáyia gb̃̀ɛ beɔ̀wa,
aa e b̃̀uo.
Aa táa'o ní mio daa ía lɔ̀,
asa w̃̀t̃̀ag̃̀ɔ̀ɔ̀.

4 G̃̀ɔ̀ bee wa yāadaĩnɔ̀,
an yá i g̃̀ w̃̀nale ɔ̀ wa m̃̀:
Wà wá ásookè,
wà wá gb̃̀ɔ̀ búsu símá,
wàle wá bugbeɔ̀ kpaalek̃̀ɛ ní luayād̃̀nsaiɔ̀.

5 A yáì áɔ̀ gb̃̀ɛ ví Dii gb̃̀ɔ̀ k̃̀k̃̀aaau

à bùsu kpaale ní gbelaao.

⁶ Anabi egenao yābòle aa m̀è:

Wasu ānabikeke yá bee musuo,
wí a wá kũo.

⁷ Yakobu buio, màa ále oa?

Dii pò i pa kpaayà?

Aà yākean wea?

Dii m̀è:

Ma yá lío maa gbé pò i yāke a zéwaao lé?

⁸ I felle ní ma gbéó lán ibeəwa,

i gbé pò yāe daao ulao símá,

lán gbé pò aale su ní zilaəwa.

⁹ I ma gbé nəə ya ní be maau,

i ní néo ké ma gawiwa gəpii.

¹⁰ A felle tá! A zòlekiin lao.

Bùsue bee gbálè,

à òkpà à kaalegyā sè.

¹¹ Tó m̀afilide m̀è ɛtò à m̀è

á àsi maa o v̄e ní w̄e yá musu,

ānabi bee taa gbéə bee ò yei.

¹² Yakobu buio, má á naaa píie,

má Isaili kōnao kakōu.

Má ní k̄aa lán s̄a pò kú kaauəwa,

an dádākekii súu ao do ní dasi yái.

¹³ Gbé pò zew̄éné a d̄aané,

aa bíibole gboo, aai boleu.

An kía mé a d̄aané,

ma Dii má zemikūné.

3

Isaili d̄aanao lelea

¹ Ō ma ɛa ma m̀è:

A swákpa á Yakobu bui kía,

á Isaili kpalablenao!

I kũ ao yázede d̄o lé?

² A za maau, á ye v̄aizi,

i ma gbéó báa bo,

i ní báasi wolo ní wáwa.

³ I ní m̄ebaasi só,

i ní báa wolo ní m̄ewa,

i ní wá wíwi,

i ní n̄ò fùuke dàau,

i t̄et̄e ka do'ou.

⁴ Tó aa wiilà sa, má wemáo.

Goo bee má wese mà ní k̄i gwao

yāvai pò aa kè yái.

⁵ Yá pò Dii òn ke, à m̀è:

Anabi pò aai ma gbéó s̄ás̄a,

tó aa pò è aa sò,

aai me aafia ao ku.

Tó aai pɔ e aa dà léεo sɔ,
 aaɪ mε aa zì sɔukε.
 6 A yáí tò gwāasína a kulεwá,
 wépfungu'ea aɔ kuo.
 Gusia a daálaε,
 māsokεa aɔ ku lɔo.
 Íatē a gē ānabipionε kpéu,
 fāanε aɔ siané.
 7 Wí a gu'enaɔ kú,
 māsokεnaɔ gεε a gɔ kpá ní wéi.
 Ampii aa ɔku ní léwa,
 ké mále wemáo yáí.

8 Mapi sɔ, gbāa m̀a
 Dii Nisína pɔ ũ.
 Yázede d̀d̀εa ní ikoo
 ké mà Yakɔbu buiɔ tàaeɔ oné,
 mà to Isailiɔ ní duuna d̀.
 9 A yápi ma á Yakɔbu bui kíaɔ,
 á Isaili kpalablenao!
 A ye yázede gíyāio,
 i yá pɔ zεv́i fuangbaε.
 10 I Siɔna káfi ní gbēdεao,
 i to Yelusaleũ zɔɔkũ ní yāɔɔsaio.
 11 A kíaɔ ì yágɔgɔ gbagusaε yáí,
 a sa'onao ì yāɔadané ài'ea yáí,
 a ānabio ì māsokε ɔa yáí.
 ɔ aaɪ Dii tó sé aa mε:
 Dii kú wá guuo lé?
 Yá a wá leo.
 12 A yáí wa Siɔna sa pa bugbe ũε,
 Yelusaleũ i gɔ bezia ũ,
 Lua kpé s̀s̀i i gɔ s̀s̀i líkpεde ũ.*

4

Dii gb̀s̀s̀i

(Isa 2.1-4)

1 Gɔɔgbεzāzī
 gb̀s̀s̀i pɔ Dii kpé kuwà
 a gɔ gb̀s̀s̀iɔ mide ũ.
 Wa se lesi de s̀s̀iɔla,
 bui píi i siu we.
 2 Buiɔ gé we dasi, aai mε:
 A mo wà dεdε Dii gb̀s̀s̀iwa,
 wí gé Yakɔbu buiɔ Lua kpéu,
 i wá da a zéwa, wíɔ beu.
 Dii ikoyā a bɔ Siɔna,
 aà yá a bɔ Yelusaleũ.
 3 A yágɔgɔ buiɔne,
 a yákeke b̀su zāzā pɔ gbāa v́ionε,

* 3:12 Zel 26.18

aai ní fēndaᵛ gbēgbē aa lilε soona ũ,
 aai ní sōnaᵛ lilε máaso limibobo ũ.*

Buie a fēnda se a deezio,
 wa zíkaa dada bo.†

⁴ Baade a zōle a vēeli
 ní a kaadᵛenlio gbáú,‡
 gbēe a vīadadañzi bo,
 asa Dii Zīgōde lé mé ò.

⁵ Bui píi Ìᵛ kú ní ní táa tóo,
 wápiᵛ sō, Dii wá Lua tó wáᵛ kuᵛ gᵛᵛpii.

⁶ Dii mē:

Gᵛᵛ bee má a gbé tōᵛlenᵛ káaa,
 má a gbé pó ma íadámá ma ní yápiᵛ naaa.

⁷ Má a gbé pó lé tōᵛlepᵛ ke ma gbé kōnaᵛ ũ,
 má a gbé pó wà tàñᵛ zàpiᵛ ke bui gbāa ũ.

Za gᵛᵛ bee máᵛ kiblemá
 Siᵛna gbèsiᵛsi musu e gᵛᵛpii.

⁸ Siᵛna gbèsiᵛsiá ma kpàsa dádākegbae,
 aà kpala káau a ea suwà,
 wiᵛ kible Yelusaleŭ.

⁹ Bóyāi ále búbuapei?

Ké á kia vīo yái yà?

A ledamade kuo,

ō wāwā á kú lán ne'iwāwāwaa?

¹⁰ Siᵛnadeᵛ, à flaaflaa ní wāwāo

lán nᵛe pó lé ne'íwa,

asa á bole á wéle guu

à kále sēue, í tá Babeli.

We Dii a á misiu,

we a á bou á íbεεᵛ ᵛzī.

¹¹ Tia kéwa buiᵛ káaaaázi,

aa mē wa Siᵛna òᵛkpa,

wiᵛ gwa wáᵛ pᵛnake.

¹² Aa Dii làasoo dōo,

aa yá pó àle yá gbadōo,

asa à ní káaa lán pó baaawa pówengbēzeue.

¹³ Siᵛnadeᵛ, à fele pᵛgbē!

Má tó àᵛ gbāa

lán zu pó a kóba de mo ũ

mé a swe de moᵛgotē ũwae,

í bui dasipiᵛ úᵛ.

A ní pó pó aa è gbēblea guu kpa,

an àizeεᵛ i gō mapi ma dúnia Dii pó ũ.

¹⁴ Wéle bíideᵛ, à á zīgᵛᵛ káaa,

asa wà koezᵛᵛáziε.

Wa Isailiᵛ dᵛaana lé ní goo a gεεwa.

5

Isailiᵛ kía a bo Betεleŭ

* 4:3 Yoε 4.10 † 4:3 Isa 2.2-4 ‡ 4:4 Zkl 3.10

1 Betelēũ Eflata ní késáa Yuda bùsu wélezi,
 áma n guu gbēe a bɔu,
 iɔ demee Isailiɔ kía ũ.*
 Ɔme kú za káaukaau,
 aà felea ku à gègè.
 2 Ayāmeto Isailiɔ aao ku vūaaa
 e gɔɔ pɔ ne'ina a ge népi iò,
 aà gbé kɔniɔ i su ní Isailiɔ sānu.
 3 A fele ní dádáke ní Dii gbāao
 ní Dii a Lua zɔkɛo.
 Aà zɔkɛ a ligua e dúnia léwa,
 aaiɔ ku nie guu.
 4 Ɔme aɔ de ní aafia ũ.

Tó Asiliɔ si wá bùsuu,
 tó aa ɔzò wá wéle bíideɔwa,
 wá tó dɔaana gbɛɔn soplao feleɔno,
 kíapiɔ ka se swaaɔ.

5 Aa kible Asili bùsuwa ní fɛndao,
 aa gbāable Niulodi† bùsupiwa
 ní fɛndao woa a kpéu.

Tó Asiliɔ siwágu
 mé aa ɔzò wá bùsuwa,
 kíapi mé a wá bɔ ní ɔzi.

6 Yakɔbu bui kɔnao ku buiɔ guu
 lán fii pɔ bɔ Dii kíi kpaawa,
 ìli sáa gbɛnazinazio,
 lán lou'i pɔ fáfá sɛwawa,
 ìli gbēe dāo.

7 Yakɔbu bui kɔnao aao ku buiɔ guu,
 bùsu pɔ aao ku a guuɔ aao dasi,
 lán nɔɔmusu kua líkpe nɔbɔɔ guu
 ge nɔɔkusi kua sá kaauwa.

Gɔɔ pɔ àle pāa,
 ì kusimá à ní taitai,
 gbēe ku à ní bɔ aà ɔzi.

8 A ɔloo á ibeola,
 í á wèlepɔ dede píi.

9 Ma Dii ma mɛ,
 gɔɔ bee má á sɔɔ midɛ á guu,
 mí á sɔgɔɔ wíwi.

10 Má á bùsu wéleɔ dɛɔnzɔ,
 mí a zegikɔ kwé.

11 Má á gbɛkɔlekɛnao bāde,
 pɔdamadeɔ aao kú á guu bo.

12 Má táa pɔ á à ɛ'ɛ,
 má gbɛ pɔ á pèleɔ wíwi,
 á kúle á pɔkeapiɔne bo.

13 Má Asetaati líɔ wolɛwolɛ,
 mí á wéleɔ yaa.

* 5:1 Mat 2.6, Zaa 7.42 † 5:5 Daa 10.8-11

14 Bui p3 aai ma yāmao3 s3,
má t3simá n3 p3kūmao n3 kyāwāaoε.

6

Dii b3b3a n3 Isaili3

1 A swákpa yá p3 Dii òi!

A mè mà fεε ze,
mà b3 n3 yáo gbèsis3b wáa,
mà to s3s3b ma b3 ma.

2 Gbèsis3b, à yá p3 Dii lé b3o ma!

Dúnia z3na p3 b3 ku g33piio
à swákpa!

Asa Dii lé b3b3 n3 a gbé3ε,
a yāv3 n3 Isaili3.

3 Ma gbé3, b3 má kèéi?
B3 má kè a kpasaman3i?

A omεε!

4 Ma á b3ε Egipi,*
ma á b3 z3bleu,

Ma M3izi† z3 à d3aaé
n3 Aalonao n3 Miliaũ.‡

5 Vái p3 M3abu3 kí Balaki d3ε à kèé

n3 yá p3 Bε33 né Balaau§ wèwào,
à to à d3águ ma gbé3.

Ma d3aaé sea za Sitiũ
e a γε ka Giligali,*

ké à e ma maakea3 d3.

6 B3 má γε ze3 Dii aei?

B3 má kúλε3 Lua Musudeei?

Má γε ze aà ae n3 gáae wèdonao yà?

Má sa p3 w3 a p3 káτεu à tékũ oowà yà?

7 A s3sa mèn òaa s3o si yà,
ge n3si ta mèn òaas3s3o leε kwi?

Má a neg3ε s3ia kpá ma tàae fiabob3 ũ yà?

Má né p3 b3 ma pleu kpa ma duuna awakpab3 ũ yà?

8 Gbēnaz3na, wà yá p3 maa òne.

Yá kpele Dii lé gbεamai?

Yáke a zéwa, n3 ye gbékekeai.

N nzi3 busa, ní té Luazi.

9 A Dii b3o ma d3,
àε lezu mεεwiade3zi.

V3akea Diiε mé 3no ũ.

A go p3 a á gbé gwa,

í Lua p3 d3ε yāma.

10 3vái ku v3ikena3 ua e tia
n3 zaa m3afilide p3 dε láaip3 ũo.

11 Gbé p3 kiloo gbēbleb3 v3
a gbiay3b3 v3io kũa,

* 6:4 B3a 12.50-51 † 6:4 B3a 4.10-16 ‡ 6:4 B3a 15.20 § 6:5 Nao 22.2-24.25 * 6:5 Yoz 3.1-4.19

má aà bɔ maa nɛɛ?
 12 Mɛɛwɪaɛ bee ɔdeɔ pāsɪ maamaaɛ,
 mé a gbé kɪnɪɔ ɪ ɛɛtoto,
 mɔafiliyā mé kú n̄ léu.
 13 Ayāmeto ma na á dɛdɛawa,
 mále á ásooke á duuna yái.
 14 A pɔble, kási á káo,
 á n̄sɛ a gɔ da giie.
 A pɔ dile kùsūa ũ, a gɔoplakɛo,
 asa má á kùsūapi kpa zɪblenawɛ.
 15 A pɔtɔ, kási á kekɛo.
 A n̄isi kɛ, kási á a mɔaokɛo.
 A v̄ɛɛ dafu kɛ, kási á a imio.
 16 A ɔmeli† yá'one kūa
 n̄ Ahabu‡ bɛdeɔ yákeɔ p̄ii,
 a n̄ ɔlesè.
 A yái tò má á dúuzɔ,
 mí tó wà á mɛɛwiadeɔ láanikɛ,
 ɪ gɔ bui p̄iiɛ gbé s̄s̄s̄bɔ ũ.

7

Isailiɔ fɛlɛa

1 Waiyoo mapi!
 Má dɛ lán gbé pɔ lé libɛ
 ge v̄ɛɛɛ kɔnwɛwɛɛ.
 V̄ɛɛ kɔ ge kaadɔɛn s̄ɛia pɔ mi a nide ku bo.
 2 Luayāmanaɔ làa dúniau,
 gbēmaaɔ ku gbēnazinaɔ guu bo.
 Ampii aaɪ gbé dádā aa dɛ,
 baade lé a gbédee wɛ n̄ táaluo.
 3 Aa v̄aikɛa ḡoi v̄i ɔplaa n̄ zɛɛo.
 Kía ɪ pɔ gbɛa,
 yákpalekena ɪ gbagusaesi,
 gbāade ɪ azia pɔeā dilené,
 amp̄ii aaɪ gbé wetāð.
 4 An gbēmaaɔ dɛ lán leaawa,
 an dendaɔ pāsɪ dɛ lesikaoa.
 An ɪadamagɔɔ pɔ n̄ gudāanaɔ a yā'ò kà,
 an bàabāabogɔɔ p̄ila se.
 5 Nsu n̄ n gbédee náaikɛo,
 n̄su n̄yɔ daa n kwàasi ḡauwao.
 Laaika yá pɔ n̄yɔ o n̄ɛ pɔ kpá n̄ kùɛɛzi.
 6 Nɛgɔɛ a a mae kpɛbɔ,
 nɛnɔɛ a fɛlɛ n̄ a dao,
 nɔzāɛ a bɔ a zāda kpɛ,
 gbé bɛdeɔ gɔ aà ibɛɛɔ ũ.*
 7 Mapi s̄o ma wé aɔ dɔ Diizi,
 má Lua ma Suabanapi dá.

† 6:16 1Kia 16.21 ‡ 6:16 1Kia 16.29, 21.25-26 * 7:6 Mat 10.35-36, Luk 12.53

Ma Lua a ma yāma.

⁸ Wá ibeεε su pɔnakε wá yá musuo.

Baa ké wa lele, wá feleε.

Baa tó wá káleα gusiau,

Dii a gupuwēε.

⁹ Lá wa duunakè Diiε,

àε a pɔkūma bɔbɔwá

e àɔ gé yásiiwano,

i to yá bɔwano na.

A wá da gupuau,

a wá suaba, wí wésie.

¹⁰ Tó wá ibeεε è, wí a n kú.

Wá ibeεpio òwēε yāa

aa mè Dii wá Lua ku máε?

Wa ɔzɔmá lán pèleawa gāε,

wí wésie.

¹¹ Siɔna bíibogɔɔ a ká,

gɔɔ bee a káleα a yàasa kú.

¹² Gɔɔ bee gbéɔ bɔ Asili n Egipi wéleε guu,

aa bɔ za Egipi n Uflatao,

za ísia baale n baalao,

za gbèsisí kpεle n kpεlao,

aa i mɔ we.

¹³ Dúnia a gɔ yàaa

gbé pɔ kú a guuɔ yákeε gbe ũ.

¹⁴ Dii, n n gbéɔ dádáke n n gopanao,

n kpása sápio aaiɔ kú n tēε Kaameli líkpεu,

aa i pɔble Basana n Galadao dádákekii maau lán yāawa.

¹⁵ Nyɔ yábɔnsaε kené,

lá n kè gɔɔ pɔ n bɔnɔ Egipiwa.

¹⁶ Buipáleε e,

wí i n kú n negɔnkeyā musu.

Aa ɔku n léwa,

an swá iɔ ke weũu.

¹⁷ Aa búsu ble lán mlēwa,

lán pɔtaa'onkuawaɔwa.

Aa bɔ n ulekíiɔ guu,

aa mɔ Dii wá Luawa n lualuao.

N vía a n kú, sɔ i kéngu.

¹⁸ Lua, déme muaannɔi?

Ni n gbé kɔnaɔ duuna kéma,

ni sùuukεnɔ n n tãaeɔ.

N pɔ líɔ paa gɔɔpiio,

gbékekeεané mé i kangu.

¹⁹ Nyɔ εa wá wēnagwa bɔ,

ní ɔzɔ wá yāvāiɔwa,

ní wá duuna zu ísia í títiú pii.

²⁰ Nyɔ náaiyā ke Yakɔbu buiɔne,

níyɔ gbékekeε Ablahaũ buiɔne,

lá n a legbè wá dezipiɔne za káauwa.

NAUŪ

Yá pò kú láε bee guu

Láε bee d̀aa à léεa Asili pò Isailiò lé falub̀néε b̀usu m̀εεwia Ninivawa yá'ò. Nauũ lápi k̀é e Babiloniò aao gé Niniva dúuz̀i e ẁaò gé Yesu Kilisi ii ẁè 612.

Lápi daalea (1.2-8) lé ̀b̀ẁéε k̀é Lua mé iko ví d̀unia p̀ópiiwa mé ̀me a yákpalek̀é ní d̀unia. A gbεa (1.9-2.3) lá Lua gbãapi a z̀ikε b̀usu yá musu Nauũ g̀o. Niniva a kaale, Yudaò i g̀õ nízia ví. A gbεa ̀b (2.4-3.19) Nauũ Niniva gbãa p̀ó a ví midεa d̀au à s̀iuẁéε, àle p̀onakὲò.

Anabipi yá p̀ó àle yá gbãa de Niniva kaalea yáa. Ninivaá m̀εεwia p̀ó íandãa k̀òuε. A gbéóá dàaken lalasidène. Gb́ε bee tao kaale píε.

Dii p̀opaa Ninivadèzi

¹ Niniva* yá p̀ó Elekosi gb́ε Nauũ è taalan k̀ε:

² Dii ǹsε ì fele à t̀simá,
Dii ì t̀simá, p̀of̀eden aà ù,
Dii ì t̀si a ibεὲwa,
Ìb̀ f̀εa a ẁélèzi.

³ Dii p̀ó lí pa kpaao,
a gbãa ví z̀o,
ìli t̀ó tàaede b̀ò p̀ao.

Dii ku z̀aa'iana ní z̀ao guu,
luabεpuana de aà k̀εε luut̀é ù.

⁴ I ísia lele, gugii i b̀o,
ì to swa píi í ba,
Basana ní Kaamεlio i g̀õ ẁεnanno,
Libá b̀usu sεde lá b̀o b̀o i giigaga.

⁵ Gb̀ὲs̀is̀iò ì deedeε Dii aε,
s̀is̀iò ì ỳo,
d̀unia ì lualua aà yáí,
t̀o le ní p̀ó p̀ó kuẁaò píi.

⁶ Déme a f̀õ g̀í aà kp̀ὲnemuuui?
Déme a f̀õ àò zεa
aà p̀ok̀uma p̀ási b̀ob̀omag̀o?
Aà p̀of̀é ì b̀o lán téwaε,
gbεs̀iò i wi aà aε.

⁷ Dii maa,
a de mikpakli ù ẁétεag̀o,
gb́ε p̀ó ǹaaaziò ̀õ a ní yá d̀õ.

⁸ A a ẁélè midε ní idaaguao,
a a ibεεp̀iò ya ní kpá gusiau.

⁹ Lé kpele aale kpaaf̀ Diizii?
A a midε,
aa ẁétεam̀óε g̀εn plao.

¹⁰ Aa igb́ε aa ká, aai g̀õ ye leu,
té i k̀úmá míomio lán s̀é giuwa.

¹¹ Niniva gb́ε lé lé gia da gb́éowa,
àle lekpaaf̀ ní gb́é Diizi.

* 1:1 Sof 2.13-15

- 12 Ma Dii ma m̀̀:
 Baa t́o an źíḡḡ m̀̀ ní dasileu,
 wa ní kwéé, aai s̄aale.
 Baa ké ma á swāgàga yāa,
 má gága ɔo.
 13 Má zuu ṕo aa dàé gboo,
 má m̀o ṕo aa kàwá kéké.
 14 Yá ṕo ma Dii má ò Niniva yá musun ké:
 N gbēe a ḡḡ n t́o aḡ kuwà ɔo.
 Má ṕo āaḡ ní ṕo kásaa ṕo kú n táakp̄eḡ wíwi,
 mí mia'e yōne, asa wéle gian n ũ.

2

Ziblea Ninivawa

- 1 Baonakpana gwa be s̄is̄i musu,
 àle aafia kp̄awake.*
 Yudaḡ, àli á dikp̄eḡ ké,
 àli lé ṕo á kè Diiwaḡ fiaboè.
 Gbēkaalenapiḡ ea lélewá ɔo,
 wà ní m̄ide m̄pii.
 2 Ninivadeḡ, wàle m̀o léleiwá.
 A á b̄ii d̄s̄a, ío zé gwa!
 A tep̄e, í ze ḡiḡiḡ!
 3 Dii a ea Yakḡbu buiḡ gawi kpámá,
 lá Isailipiḡ ví yāawa.
 Asa gbēwaanaḡ m̀̀ ní bùsu wàae,
 aa ní v̄ēbuḡ dè.
 4 An źíḡḡ gbāaḡ s̀̀ngbaḡ t̄a,
 neḡḡnapiḡ ula t̄ea zóizoio daa,
 an s̄́go m̀o lé pípi,
 aa ku sou guu,
 aale ní s̄ḡnaḡ gbāēgbāē.
 5 Aa s̄i wélepi z̄eau ní ní s̄́goḡ bàzaao,
 aale ke ḡāae kilikili.
 Aale ḡē b̄ioobioo lán s̄ētewa,
 aa wāa lán loupileawa.
 6 Wà źíḡḡ s̄ianaḡ s̄isi,
 aale wā, aale kpakp̄agua,
 aa mipè b̄iiwa ní wāao,
 aale ní s̀̀ngbaḡ p̄elep̄ele.
 7 Aa b̄iib̄oleḡ w̄ēw̄ē,
 gu ṕo swa p̄au w̄elep̄ia,
 aa kibe kwè.
 8 Wà t̄a ní Niniva kí nao z̄izḡ ũ,
 aà z̄ḡḡnaḡ lé s̄ḡḡ lán felenguuluḡwa,
 aale níziā gbēgbē.
 9 Ninivapi ḡḡ lán íkalek̄iwa.
 A gb̄éḡ lé ḡēz̄ea lán íwa.
 Wàle oné: A ze! A ze!

* 2:1 Isa 52.7

Ama gbēe i eao.

¹⁰ A ánuṣu séle! A vua naaa!
Aizεε diue ní pó beεdeṣ pii.

¹¹ Wà pṓṓ nàaa, wà pṓṓ sèle,
wéle gṓ da gii.

Sṓ kè gbéṓgu,
an gbázina lé lua,
an me zea bo,
an baade oosisi.

¹² Nṓṓmusupio tòo gè máε?
Nṓṓmusu néṓ poblekīipi ku má ni?
Nṓṓmusu sa ní dao ɔ bebe we yāa,
gbēe yá lí ní néṓ viakūo.

¹³ Nṓṓmusu sapi nṓṓ kù a néṓne yāa,
à nṓṓ è a naṓne, à mṓmá.
Nṓṓ pṓ a tàitaiṓ ka aà tòo pai.

¹⁴ Ma Dii Zigṓde ma mè:

Má felennṓ,
má n sṓgoṓ kpasa, a súdele ɔ do,
wi n népio dede ní fēndao.
Má pṓ pṓ ní sīmáṓ kaale,
wa n zinaṓ yā'o ma bo.

3

Waiyoo Niniva

¹ Waiyoo gbēdenaṓ wéle!
Iliṓ ku gbētaitaisaio.
Mṓafilī pàewà ní pṓ pṓ wa sīmáṓ.

² Flà kṓfi ní sṓgo gbá kṓfiṓ ma do!
Sṓṓ lé bàale, an gṓṓ lé vīvī.

³ Zigṓ sṓdeṓ lé suwà,
an fēnda wétē lé pipi,
an sṓnaṓ lé teke.

Gbé pṓ wà ní paεpaεṓ dasi,
geṓ gṓ kpále, wa fṓ doṓdoṓ.
Wàle kpakpa geṓla.

⁴ Káaluapi lenakasaané yáie.
Aà kákaa maa, ɔ kpánízi,
à buiṓ kà zṓbleu ní lenakasaanéṓ,
à ní ṓṓkpà a gbēkṓlekea guu.

⁵ Ma Dii Zigṓde ma mè,
má felennṓ,
má n zwāa se kanε n mia,
mí tó buiṓ n puizi e,
mí n asii ɔṓ an kíaṓne.

⁶ Má n pápa ní pṓ gí vāio,
mí n ke pṓṓpṓṓ,
mí tó gbépii wefiima.

⁷ Gbé pṓ weṣinleṓ bàalene
aai me: Niniva gṓ da fṓii.

Déme a wēnake a yá musui?
 Má wá nòsenininao euèi?
 8 N maa de Tebesi pò kále Niili saea yà?
 Swapi í mé kàedài a bíi ũ.
 9 Etiopio ní Egipio mé wélepi wá ũ,
 a gbāa lé v̄io,
 Putio ní Libio ku a zennodeo guue.
 10 Kási wà tà ní Tebesideo zizoo ũ,
 wà ní néo wīwi zékpaao guu píie.
 Wà likpà an beedeo sea yá musu,
 wà m̀kà an gbēzōowa.
 11 A Ninivadeo s̄o,
 ma p̀k̀maboboma í a z̄lewáe,
 í ḡo s̄aalēa,
 ío mikpak̄i wēle á ibeo yái.
 12 A zegik̄io ḡo lán libe p̀o m̀awae.
 Tó wa z̄ia, aa kwe a blenaone.
 13 Gwa! A ziḡo de lán noewae,
 á wéle b̄ib̄leo wēa á w̄leone dàii.
 Té lé kú b̄olepio gbāowa.
 14 A itoto kále, asa wa á kákae.
 A ḡe b̄ēleu, í ōz̄wà!
 A bilikib̄o, í á bíi gbāa káf̄i!
 15 Té a gi kúwá wee,
 wi á dede ní f̄endao.
 Wa á kaale kwasut̄eo p̀blea ũe.
 A k̄o lán kwaowa!
 A gusisi lán kwasut̄owa!
 16 A laatanao dasik̄ù lán saanaowa,
 aai gbēble, aai ḡzēa.
 17 A gud̄anao de lán kwasut̄owa,
 á z̄ikan d̄aanao dasi lán kwaowa,
 aa kpa bíiwa niēie.
 Tó íat̄e bilē, aai ḡzēa,
 w̄ilio ní ták̄i d̄o.
 18 Asilio k̄ia,
 n gb̄ēo d̄aanao i'ò,
 n ziḡo gbēzōo ḡaga.
 N gb̄ēo f̄aaaa s̄is̄io musu,
 gb̄ēe ku à ní k̄āao.
 19 W̄iwia p̀o wà n wiwi ese v̄io,
 n b̄opi láaa v̄io.
 Gb̄é p̀o n bao mà
 ali otaale n yá musue,
 asa gb̄ēe i ḡi n p̄ási kp̄alesai mai a mewao.

ABAKU

Yá pò kú láe bee guuo

Lápi lé dēe pò ānabi Abaku kà yāpāsī gɔɔ bɔɔlɛkɛwēe. I wēnadō gbéɔne, ì vāi pò aai kɛɔ bɔnɛ gupuuu, ì wiile Luawa a yá musu, ì pɔnakɛ tó Lua a wabikɛa mà. A lápi kè e wàɔ gé Yesu Kilisi ii wè 700 taawa. Gɔɔ bee Babiloniɔ gbāa lé káfi mé Isailiɔ ku bili guu ní kua zia yá ní kua ní Luaoo yá musu.

Lua yāwè ānabiwa, à yá'òè aà gɔɔ gbéɔ yá musu ní gbé pò aai ku gɔɔ bee gbɛaɔ lɔ à mè: A Lua náaikɛ, bee mé ì to gbéɔ aai ku (2.4). A Lua náaikɛ, i mɔ dɔiále (lɛɛ 3).

Yāpāsī gɔɔ gbéɔ laai ì ta Abaku lá yáwa, ké aa Lua náaikɛ aai sɔdile. Lua zina Pɔlu waasokè Yesude káauɔne à mè luanaaikɛapi mé Yesu Kilisi náaikɛa ũ tia (Lom 1.17, Gal 3.11, Ebe 10.38).

Abaku Lua tàae'ea

¹ Yá pò ānabi Abaku èn kɛ:

² Mále wiilema à gègè,
níle yāmaao, Dii.

Mále lezunzi yāpāsī yáie,
níle wá suabao.

³ Bóyāi ní to mà vāikɛa ei?
Akɛa niɔ dàakɛa gwai?

Kaale ní yāpāsīɔ ku ma ae,
sòle ní yákeleo fèle.

⁴ Bee yáie ikoyā gò plègɛlɛgɛ,
wili zikɛ yázɛdewao.

Gbēvāiɔ ì koezɔ gbēmaaozi,
ō wī yázɛde fuangba.

Dii yázasia Abakuwa

⁵ A buiɔ gwa à gwa, yá i diwá,
asa mále yáke á gɔɔe,
tó wa siué, á sio.*

⁶ A gwa! Mále tékpa Kaladeɔgu.†
Bui pásī nɔnwāadepiɔ lé li dúniaa píi,
aale zɔlɛkíi pò de ní pò ũɔɔ símá.

⁷ Aai to vía ní kú,
sō ì kè gbéɔgu.

Aali ikoyādao,
aai nízi se lesí.

⁸ An sɔɔ wāa de gbɛaanaa,
an pásī de áwalewan oosielea.

An sɔdeɔ bò bùsu zāzāu,
an sɔɔ lé baale bíoo,
aai kúu'o su pò léi.

⁹ Ampii aai zɛ ní pásīɔ,
aai su sānusānu lán guwaiwai íanawa,

* 1:5 Zln 13.41 † 1:6 2Kia 24.2

aaĩ zìzɔɔ naaa lán bùsu'ùfáawa.

¹⁰ Aaĩ kíaɔ ke pɔɔpɔɔ,

aaĩ gbāadeɔ yáalɔ,

aaĩ wéle bíideɔ àlafike,

aaĩ bùsu káaa bíizi aa sí.

¹¹ Aaĩ gē gé ae lán íanawa.

Tàaedeɔne, an gbāa mé ní lua ũ.

Abaku ɛa Lua tàae'ea

¹² Dii, ní kú za káaukaauɛ,
ma Lua pɔ n kua adoa, wá gao.

Dii, n buipi díle yákpalekeawano yáie,

ma gbɛsi, n buipi zèdɔ wá totoa yáie.

¹³ N kua adoa, n gē wesia vāileɛ,

nyɔ̄ fɔ̄ yāvāikea gwao.

Bóyāi niɔ bɔnkpɛdeɔ gwa ní wéoi?

Tó gbēvāiɔ lé gbēmaao mɔmɔ,

bóyāi niɔ nílei?

¹⁴ N gbēnazina kè lán ísia kpɔɔwa,

lán pɔ kelena pɔ aa kía vɔɔwa.

¹⁵ Ibɛɛɔ ì ní kú ní kokoao,

aaĩ ní gá ní bɔ.

Aaĩ ní kú ní sɔɔ,

aaĩ ní naaa ní ní táaluɔ,

ɔ̄ aaĩ pɔnake, aaĩɔ yáalɔ.

¹⁶ A yáí tò aaĩ ɛɛke táaluwa,

aaĩ tulaletikateɛa sɔɛ,

asa beɔ mé tò aa ku nama guu,

aaĩ pɔ níside ble.

¹⁷ Aaɔ kpɔ bɔle ní táaluu gɔɔpii yà?

Aaɔ buiɔ dɛdɛ ní wɛgwasai láasai yà?

2

Dii yázasia Abakuwa

¹ Má ze ma gudɔakíi,

má tepe bíiwa,

má itéke mà gwa lá asu omɛɛ,

lá a a tàae pɔ málɛ e yázasia.

² Ǿ Dii òmɛɛ à mè:

Yá pɔ ní è dalau,

kē gbè pèpɛɛwa wásawasa,

ké kyokɛna e ke ní wāao.

³ Asa yápi gɔɔ dilɛɛɛ,

yápi lé a kegɔɔ yá, a gí keio.

Baa tó a gɔɔ lé gēgē, nyɔ̄ dá,

gɔɔpi a ká, wa sɔ̄dɔ.

⁴ Gwa! Gbé pɔ a nɔsɛ maao a fu,

āma gbé maa aɔ ku

ma náai pɔ àle ke yáí.*

* 2:4 Lom 1.17, Gal 3.11, Ebe 10.38

- 5 Aizεε náai v̄io,
ȳõde s̄õ lío daa doũ.
A asia v̄i lán bedawaε,
ĩli káo, a δε lán gawa.
I buio káaaazi,
ĩ bùsu pii gbέ̄o kúkũ z̄ìz̄o ù.
- 6 Aà yá a ḡõ ní baadeε yāa ù,
aa aà àlafiike aa aà láanike aa με:
Waiyoo n gbέ̄ p̄o ni dāo p̄o káaa nz̄iaε,
ni nz̄ia dile gbia gbέ̄ b̄oo'imia yá musu.
- 7 N fiadeo f̄elenn̄o kándoe,
aa vu iu, ní ḡõ ní lualuaο,
ní ḡõ ní gbāablema ài ù.
- 8 Lá bui p̄o n ní p̄oo s̄imá yāo dasi,
an k̄onaο n p̄oo sima sa s̄ε,
asa n gbέ̄o d̄ede, n bùsuο kàale
ní w̄éleο ní gbέ̄ p̄o kúuo píie.
- 9 Waiyoo n gbέ̄ p̄o ni n ua káfi ní ài v̄aio,
ni n sakp̄epi da musu,
ké músi su n leo yáí.
- 10 N l̄ekp̄aaĩ gb̄ed̄eεa dasi yáí,
̄õ n widà n uawa,
níȳõ w̄eni ke lo.
- 11 N kp̄e gb̄eο mé aa wiid̄oma,
a zaο i yápi z̄ásimá.
- 12 Waiyoo n gbέ̄ p̄o ni w̄éle kú ní gb̄ed̄eao,
ni m̄eεwia káε ní d̄iidiinkeao.
- 13 Gb̄enaz̄inaο isimagakpaa gb̄e a ḡõ yāa ùε,
buiο ĩ nízia kpasa p̄aε.
Dii Z̄iḡõde mé d̄ile m̄aao lò?
- 14 Asa Dii gawi d̄õa a li d̄úniaaε,
lá í ĩ dagua ísiaiwa.†
- 15 Waiyoo n gbέ̄ p̄o ni íkaka n gb̄ed̄eeοne,
ni naεnaεmá e ĩpi ḡe z̄õleomá,
ké ñ e w̄éte an puizii yáí.
- 16 Wí mé a n kú, i ke gawi no.
Imi, asa wa n puizi e s̄ε.
Imib̄o p̄o kú Dii ozi lé suma,
wí i ḡõ n gawi gb̄eu.
- 17 Yāp̄asi p̄o ní k̄e Libā a kúlemaε,
n n̄ob̄oο kaalea yá a s̄õ k̄engu.
Asa n gbέ̄o d̄ede, n bùsuο òokp̄aε,
n w̄éleο ní gbέ̄ p̄o kúuo kàale pii.
- 18 B̄o ài t̄aaο v̄ii? Gb̄enaz̄ina mé à.
B̄o ài p̄o kásaa p̄o aaĩ ní da ε̄epiο v̄ii?
Gbέ̄ p̄o k̄e ĩ a p̄okea náaike,
ĩ t̄aa p̄o lí f̄õ yá'òopiο ke.
- 19 Waiyoo n gbέ̄ p̄o ni o líε

† 2:14 Isa 11.9

aà yāmama,
ge ni o gbè wēnisaie àò ku.
A f̄ d̄oaañe?
Wà vua ge ánu'u'ì lèwà,
kási wēni ku a guuo.
²⁰ Dii ku a be p̄ a kua adoau.
Dúnia gbépii à ke kílíkili aà ae.

3

Abaku wabikεa

- ¹ Anabi Abaku wabikεa.
² Dii, ma n bao mà,
Dii, n yākeao tò má n v̄ia v̄i.
Ea yá bee tao ke wá ḡoo,
ní tó wà d̄o wá ḡoo.
Tó wá wegwaa d̄ongu n p̄okūmaḡoo.
³ Lua a b̄o Temani,
Kuaadoade a b̄o Palana gbèsis̄i musu.
Aà gawi a kúle luabea,
aà táasileá a dúnia pa.
⁴ Aà tekea ao de lán íatē bilεawa,
gupua a pípi aà gbàtēe ní gbàtēeo,
we aà gb̄aa ulεau.
⁵ Gagyā be aà ae,
télépio be aà iau.
⁶ Tó à zè, dúnia ì zāampapa,
tó à wet̄ei, buio ì ke ḡàsí.
Gbèsis̄i zio kwè,
s̄is̄i p̄ó kú za káauo gbòo.
I yāke lá a kè káaukaauwa.
⁷ Ma Kusā zw̄aakp̄eo è,
wàle taasikεu,
ma Madiā bùsu zw̄aakp̄eo è,
gili ḡèngu we.
⁸ Dii, n p̄o p̄a swaoci yá?
N za f̄è swa'onaoci nee?
Ké ní di n s̄oo kp̄e ní n zibles̄ogoo,
n me f̄è ísiaz̄i yà?
⁹ N n sá b̄o a b̄oou,
n mè wà m̄ó ní kao,
ō n dúnia p̄apaa ní swao.
¹⁰ Gbèsis̄i n e, aale k̄ode,
í dàgua, àle ḡē,
ísi k̄ofi do,
a ikooao lé fele musu.
¹¹ Íatē ní m̄ovuaò zè gudoũ musumusu
n ka p̄ó lé ḡē fioo tekea yái
ní n s̄ona pípia yáo.
¹² Nle tavaavaa'o dúniau ní p̄okūmao,

ńlẹ buiᵛ gbē ní kyǎwǎao.

13 N bᵛ n mᵛ n gbéᵛ boi,
n mᵛ kía pᵛ ní kpà suabai.

N gbēvǎi mi wǎ,

n pᵛ piliwà à gᵛ lálai.

14 Ké aà zlgᵛ siwázi wá fáaai,
aale pᵛnake yèesaide pᵛ ulᵛ blea yá musu,
ᵛ n ní dᵛaana mi fᵛ ní azia sᵛnao.

15 N ᵛzᵛ ᵛsiawa ní n sᵛᵛ,
n í zᵛᵛpi yà.

16 Ké ma a baomà, sᵛ kèmagu,
a kᵛfi ma lébaa dèe, ma wá gà,
mále lualua ma zegbeu.

Má mena màᵛ gᵛᵛ pᵛ wa yáyia gbé pᵛ lèlᵛwáᵛwa dá.

17 Baa tó kaadᵛena i nesoe keo,
mé vèeliᵛ i ne'io,
baa tó ku i bᵛᵛ,
mé buapᵛᵛ i keo,

baa tó sᵛᵛ ku kaau lᵛᵛ,
mé zuᵛ làa kpásau,

18 ní beeo ma pᵛ aᵛ na Diiwae,
má pᵛnake ní Lua ma Suabanao.

19 Dii Lua mé ma gbǎa ũ,
ĩ ma wá nakú lán tuewa,*
ĩ to màᵛ be guleᵛᵛwa.

* 3:19 2Sam 22.34, Sou 18.33

SOFONI

Yá pò kú láe bee guuo

Anabi Sofoni yáe bee ò e ānabi Abaku àò gé ānabikekēi, à kà wè 700 taawa e wàò gé Yesu Kilisi ii. Goo pò à yápi ò Kí Yosia i lousisiyā dafu zékale a làao (2 Kíao 23.1-28) mé Yudaò bùsu ku kai lézi goo beee. Anabipi yázāsi gbé pò aale làasooke wàle me: Lua bàa gi kúwanò yā mooo? A lá Lua a mò yāò gógō taao oné: A mò yákpaleke n Yudaò n Yelusaleūdeò (1.1-2.3), i buipāle pò an bùsu liaa Yudaòziò midè (2.4-15), i ea su n Yelusaleūo a pa ziu. A a gbéò vāi kémá, i n nòse lilené n dúnia gbépii pòo (3.1-20).

Sofoni mè lò Lua gbéò fō n Luapi nama ma gbé pò anzia yá lé dāanéo kaalesaio. Ama a laaidò nòsedoūdeò n wēnadeòwa. (2.3, 3.12).

Dii yákpalekea n dúniao

¹ Dii yā'ò Kusi né Sofonie goo pò Amò né Yosia* de Yudaò kía ũ. Sofonipiá Gedalia tōūnae, Amalia síwēnae, Ezekia sōkpaee.

² Má pōpii waa tōlewa.

Ma Dii máme má ò.

³ Má gbēnazinaò n nòbòò waa piiie,
má bāò n kpòò waa piiie.

Má vāikenaò fu,
mí gbēnazinaò kaale tōle.

Ma Dii máme má ò.

⁴ Má oloo Yudaò n Yelusaleūdeola piiie.

Má gue bee zō Baali gbàgbana pò gòòne,
mí gulesí sa'onao n taa sa'onao tó bāde,

⁵ gbé pò aai kúle musupòòne kpé musuo
n gbé pò aai kúlemee
aai legbē n ma tóo,

aai ea gbē n taa Mòbkuoò,

⁶ gbé pò pòòbòzākè aai temazi loò.

Aali ma kii wēele aa yāgbēaao.

⁷ A ke kílíkili Dii Lua ae,

asa Dii goo káikù.

A sa'obò díle Yudaò ũ,

à gbābò gbé pò à n sisioe.

⁸ Ma gbagbagòòzì

má ìada kíaò n kíanəwa

n gbé pò buipāle pòkasa daao pii.

⁹ Goo bee má ìada

gbé pò aai víví kpēele bèəwa,

gbé pò aai n dii kpé pa

n yāpāsío n mōafilioò.

¹⁰ Ma Dii ma mè,

gòopi zì wa ó gbāa dò Kpò Bòleu,

* 1:1 2Kia 22.1

Fáani dafu a wā ní wiio,
mé wa zᵛa zᵛᵛ ma gbèsíṣíᵛ musu.

¹¹ Elɛfāanideᵛ, à wiipe,
asa laatanaᵛ midɛ píie,
mé ᵛde gbāngboᵛᵛ kaale míᵛmíᵛe.

¹² Zibeezī má Yelusaleᵛ kɛɛɛ ní filiaᵛ,
mí íada gbé pᵛ kálea we
lán wē pᵛ kú ní a gbᵛᵛᵛwa.

Gbépiᵛ ì o ní sᵛ guu aa mɛ
má yāe kɛo, a maa ge a vāin nò.

¹³ Wa ní àizɛɛᵛ naaa,
an bɛᵛ i gᵛ yāaa.

Aa bɛkpakpa,
kási aa e zᵛleuo,
aa vɛɛli pépe,
kási aa e a imio.

¹⁴ Dii gᵛᵛ zᵛᵛ káikù,
A kà kái, àɛ ká ní bao.
Dii gᵛᵛ zᵛa aᵛ dᵛ wɛnannaᵛ,
baa nɛgᵛna a wiipe.

¹⁵ Gᵛᵛpiá kpɛnɛmuugᵛᵛe,
taasi ní yeelɛao gᵛᵛe lo.
Músi ní gudɛao gᵛᵛe,
gubeebee gᵛᵛe, gu a siakū,
lou guduuduu gᵛᵛe.

¹⁶ Zibeezī kàae'ᵛ ní zíkawiio aᵛ dᵛ
wéɛ bíideᵛ ní bíipi gulesíᵛu.

¹⁷ Má gbɛnazínᵛ da taasiu,
aai taa'o lán vᵛᵛwa,
asa aa duunakɛmɛɛɛ.
Wa ní au daada lán íwa,
an gɛᵛ aᵛ kpálea lán bᵛsawa.

¹⁸ An ánuᵛsu ge an vua a fᵛ ní bo
Dii kpɛnɛmuugᵛᵛpi zᵛí.
Aà zafɛa té a kú dúniawa píie,
a gbé pᵛ kú a guuᵛ midɛ kándo.

2

¹ Gbɛnazín wisaideᵛ,
à káaa, í lɛkpaaf

² e gᵛᵛdileapi aᵛ gé kái,
e Dii pᵛkūma zᵛᵛ aᵛ gé á lei,
e Dii pᵛkūma gᵛᵛ aᵛ mᵛwá,
asa gᵛᵛpi a su lán ése úawaɛ.

³ A nᵛsɛdoᵛde pᵛ i Dii yāmaᵛ,
à aà kᵛi wɛɛɛ,
à wɛɛɛ aᵛ maa, á nᵛsɛ iᵛ doᵛ.
Bee a gí á boi Dii pᵛkūmagᵛᵛa?

Yá pᵛ a Filitᵛe le

⁴ Gazadeᵛ pákpa ní wéɛi,
Asekeloni a gᵛ bezia ũ.

Wa Asedodadeɔ ya fãanɛ,
 wa Ekelonideɔ wo n̄ be.
⁵ Waiyoo á Kɛleti bui pɔ́ á kú ísialeɔ!
 Dii yá pɔ́ a á le òé.
 A Kanaa pɔ́ á kú Filitɛ̀ bùsuuɔ,
 Dii mè á á kaalɛ, á gbɛe a gɔo.
⁶ Isialè bùsupi a gɔ́ dádãkɛkɛ̀i ũ,
 wekii sãdãnaɔ kálɛu, aai kaaɔ dada.
⁷ Yuda kɔ́naɔ gɔ́ bùsupi vɪ,
 aame aa pɔ́ dádãkɛu,
 aai wúle Asekeloni kpéɔ guu oosi.
 Dii n̄ Lua a ɔliańzi,
 a suńnaɔ n̄ pá ziu.

Yá pɔ́ a Mɔabuɔ́ n̄ Amɔniɔ́ le

⁸ Má mà Mɔabuɔ́ ma gbéɔ́ sòsò,
 Amɔniɔ́ n̄ tɔbɛɛsɪ,
 aa kuabiimá n̄ bùsu yá musu.
⁹ A yáí ma Dii Zígɔ́de Isailiɔ́ Lua,
 má ò n̄ ma kuaɔ ma mè
 Mɔabuɔ́ gɔ́ lán Sɔdɔũdeɔwa,
 Amɔniɔ́ sɔ́ lán Gɔmɔɔdeɔwa.*
 An bùsu a sè v̄ai bɔle,
 è wiside aɔ diu.
 Aɔ de guyaaa ũ gɔɔpiie.
 Ma gbé pɔ́ gɔ́ n̄ pɔ́ naaa,
 bui pɔ́ má sè kɔ́naɔ gɔ́ n̄ bùsu vɪ.
¹⁰ Buipio yápi e n̄ íandãa gbɛ ũ,
 asa ma Dii Zígɔ́de, aa ma gbéɔ́ sòsò,
 aa kuabiimáɛ.
¹¹ Dii a to sɔ́ kɛńgu
 gɔɔ pɔ́ a to dúnia diiɔ́ sãale píi.
 Bùsu píi gbéɔ́ i kúlɛè,
 baade a bùsuu.

Yá pɔ́ a Etiopiɔ́ n̄ Asiliɔ́ le

¹² Etiopiɔ́ sɔ́, Dii a fɛnda tówá.
¹³ A ɔloo gugbãntoodeɔla,
 i Asiliɔ́ dɔɔsɔmpa.
 Niniva a gɔ́ bezia ũ gii lán guwaiwaiwa.
¹⁴ Sɛsao n̄ɔ bui píi aaɔ wúle we,
 gáú n̄ kpɔ́bɔ'ilenɔ́ pépe a gbèpeleɔwa.
 An wii aɔ dɔ́ fenentiɔ́ guu,
 kpéɔ́ zé a káka n̄ ḡi wíwiaɔ,
 a zalio bɔ́ gupuau.
¹⁵ Wéle pɔ́nade pɔ́ a gbéɔ́ kálɛa dɔ́ɔan we.
 Aa ò n̄ s̄su aa mè,
 n̄ wéle sáa vɪ guei ɔo.
 Gwa! A gɔ́ sɔ́kɛngu pɔ́ ũɛ,
 wàio tòo ũ.
 Gbé pɔ́ lé dɔ́io swedɔ́wà

* 2:9 Daa 19.24

ń ɔkea yàayaa.

3

Yelusaleū

¹ Waiyoo mēwīa gbāamōnede!

A gbé swá gbāa mé aa gbālea.

² Aali gbēe yá sio,

aali ledama mao.

Aa Dii náai vīo,

aali sō ń Luazio.

³ Mēwīapi kía de

lán nòmusu fēawa,

a yāgōgōna de lán àwalewan

oosiele pó aali pōe to gu dōwàowa.

⁴ A ānabiá yābōlena,

náaisaide.

A sa'onā ń Dii pō gbāle,

aañ aà ikoyā òkpa.

⁵ Dii ku wēlepi guu,

a maa, ńli vāikeo.

Lá gu lé dō ń yáze de dané,

ńli fu bauo.

N beeo dōsaide lí wí dō.

⁶ Ma buie bādè,

ma ń bīi gulesi delempà.

Má tò an wēle gō bezia ũ,

wīli a zékpa se bo.

Wa ku we bo, baa do.

⁷ Ma mē Yelusaleūde ma vīa vī,

aa ma ledama sio lé?

Tó màa no, má ń mēwīa dúuzō

ń yá pó má dīle mà mōe píe.

N beeo an mē wā ń yādōsaikēo.

⁸ Ma Dii ma mē, à sāmazi
e gō pó má fēle bōbōnō.

Asa má dīle mà bui kāaa,

mà bùsu píi gbé naaa,

mí a pōkpēne bōbōmá,

baa ma pōkūma pāsí píi.

Ma zafēa té i kū dúniawa píi.

⁹ Bee gbea má gbābō gbé lée,

ké ampīi aa ma sísi,

aaí zōblemē ń ledouo.

¹⁰ Za Etiopi swa baale

ma sísina pó fāaaa mōmē ń gba.

¹¹ Gō bee wí a á kú

tāae pó á kēmē yāa yá musuo,

asa íandāna pó aañ ńzīa se lesi

ō má ń bōle á wēle bee guu.

A ázia se lesí ma gbèsisí

pó a kua adoa musu ɔo.

¹² Má taasideɔ ní wēnadeɔ to wéleε bee guu,
gbé pó aai namaziɔ.

¹³ Isaili kōnapiɔ gbéɔ wetã ɔo,
aa gbéɔ sásão,

mé wa εε ma dɔ ní léuo.*

Aali pɔble, aali wúle,

gbēe yá a ní viakūo.

¹⁴ Siɔnadeɔ, à gulake!

Isailiɔ, à kúkuake!

Yelusaleũdeɔ, à wiile ní pɔnao!

¹⁵ Dii á bɔ́ yákpaleu,

a tò á wèleɔ kpekpa.

Dii á Isailiɔ kía kú á guu,

áɔ yãe vía ví ɔo.

¹⁶ Gɔɔbeezi wa me:

Yelusaleũdeɔ, ásu to vía á kūo,

Siɔnadeɔ, á ɔ su gɔ́ dɔ́ɔɔɔ.

¹⁷ Dii á Lua kú á guu

gɔ́sa pó ì ní suaba ũ.

A koo pūna á yá musu ní pɔnao,

a á gba wēni dafu a yeaázi guu.

A pɔnake á yá musu ní gulakeao,

¹⁸ lá wí ke dikpeɔɔwa.

Ma Dii ma mē, má á aso pilaé,

má á bɔ́ sɔ́sɔ́au.

¹⁹ Gɔɔ bee má yáke

gbé pó gbãamðéɔne.

Má á gbé tɔ́ɔlenaɔ misi,

má á gbé pó wà ní yáɔ kãaa.

Bùsu pó wà widàuwáɔ guu pii,

má á tɔ́ɔu, má á kpela.

²⁰ Zibeezi má á kãaa,

gɔɔbeezi má suánɔ, mí á tɔ́ɔ.

Má á kpela dúnia gbépii wáa,

má suánɔ á pá ziu, á wesie.

* 3:13 Zia 14.5

AGE

Yá pò kú láe bee guu

Anabi Age yáe bee ò Lua kpé keke òa Yelusaleũ yá musu Yuda sua ní Babiloni zòbleo gbææ. Lua yápiò dàè, ò a ò e wàò gé Yesu Kilisi ii wè 520.

A kù Yuda pò aa bò zòbleu séia Lua kpé pò Babiloniò wíwi wè 587 guu keke wà òæ, ò an kúsu kwè gòògòò. Ayāmeto ānabi nāe òaanaòwa aa òkpa zìpiwa, ò aa òkpàwà wè 520 guu. Age tekpàngu à mè taasi pò aale ke ní ní bua pò kesaiò bò an Lua kpé kekesai kíe (1.1-14). A mè Lua kpé dafu gawi aò òe a káau pò òòkpà pòla (2.1-9) mé a òa a to gbási pò kú ní guu láa ní taasi pò Lua gbéò lé keò (2.10-20). Bee gbæa Lua zia maa legbè òaana Zolobabeli Davidi bui pò á sèè (2.20-23).

Lua gbé pò aa sù ní zòbleo dafuò wé aò òa Lua kpé pò a gawi aò òe a káauai ní Lua zíkèna pò Lua sè àle mò òòíleò. Bee yáí ānabi Age ledà gbéòwa aa ní làasooò lile, aai laaidò zìwà yá dafu pò Lua lé kené yáí.

Yudaò Lua kpé òa

¹ Kí Daliusi kpalablea wè plaade guu,* a mò soolode gòò séia zí, Dii yá'ò ānabi Agee,† ò a ò bùsu gbāade Zolobabeli, Salatieli néé ní sa'onkia Yesua, Yozada néo‡ à mè: ² Ma Dii Zigòde ma mè, á gbéò lé me kpedòamæe gòò i ka yāao.

³ Dii yá èa dède ānabi Agewa lò à mè: ⁴ A kua á kpé kekea wásawasaò guu gòò pò ma kpé gò kpezí ù maan wea? ⁵ Ma Dii Zigòde ma mè, à làasooke á yākeòwa à gwa. ⁶ A pòtò maamaa, i né'íe bílao. I pòble, ili káo. I imi, ìli ká à á òe. I pòkasa da, ìli íanakúeò. I òa séle, kási á bòò lò fòæ.

⁷ Ma Dii Zigòde ma mè: A làasooke á yākeòwa à gwa. ⁸ A gbèsisíkū à su ní lío, í kpépi òò, ma pò i kewà na, mí tòò. Ma Dii máme má ò. ⁹ A wé òò à pò e zòò, i e bílao. Pò pò a suò be, má tò à gè ní íanao. Bóyáí ní? Ma Dii Zigòde máme mále á la. Ké á baade lé laaidò a kpéwa, mé ma kpé kú kpezí ù yáie. ¹⁰ A yápi mé tò luabe gí mòsepisii, ò tòle gí blekei. ¹¹ Ma iminapi sísi buaò ní sísiòwa pówena ní véeo ní nísio yá musu ní pò pò í bole tòlewaò píi ní gbēnazinaò ní pòtuòò ní zì pò ále keò píi.

¹² Ó Salatieli né Zolobabeli ní sa'onkia Yesua, Yozada néo ní gbé kōnapiò píi Dii ní Lua yá pò ānabi Age òpi mà, asa Dii an Lua mé aà zì. Gbéò Dii vía ví. ¹³ Ó Dii zina Age lé pò Dii òíle bee òné à mè: Dii mè á kúáno. ¹⁴ Ó Dii tekpà Yuda bùsu gbāade Zolobabeligu ní sa'onkia Yesuaò ní gbé kōnapiò píi, ò aa mò nà Dii Zigòde ní Lua kpé zìwa ¹⁵ kí Daliusi kpalablea wè plaade guu, a mò soolode gòò baasòò mēndosaidezì.

2

Kpé dafu gawi

¹ Mò soplade gòò bao ní mēndoode zì Dii yá'ò ānabi Agee à mè: ² Yá'ò Yuda bùsu gbāade Zolobabelie ní sa'onkia Yesuaò ní gbé kōnapiò píi, nì ní la nì me: ³ A déme kú tia a ma kpé òò ní a gawi káauoi?* A tia pòe bee òe kpelewai? A ea guu a òe pòe ùò yá? ⁴ Ma Dii má ò Zolobabelie, sòdile! Má ò sa'onkia Yesuae, sòdile! Má ò bùsu gbé kīniòne píi, à sòdile! Ma Dii máme má ò. A zìpi ke, asa

* 1:1 Eza 4.24 † 1:1 Eza 5.1 ‡ 1:1 Eza 5.2 * 2:3 Eza 3.12

má kúánɔ. Ma Dii Zígɔde máme má ò. ⁵ Lé pɔ má gbèé á bɔa Egipi gɔɔn we. Ma Nisina gi kúánɔe, ásu víakeo. ⁶ Ma Dii Zígɔde ma mè, à gò yɔɔ ké mà musu ní zílɛo lualua gèn do lɔ,† ísia ní tɔɔleo pii. ⁷ Ma Dii Zígɔde ma mè, má buiɔ ziazia, wi mɔ ní bui pii àizeeo, mí tó ma kpé pa ní gawio. ⁸ Ma Dii Zígɔde ma mè, ánuusá ma pɔe, vuaá ma pɔe. ⁹ Ma Dii Zígɔde ma mè, kpéee bee gawi gbezā zɔɔ aɔ de a káaua. Ma Dii Zígɔde ma mè, má aafia pisi gue beewa.

Dii a báada Yudaɔgu

¹⁰ Daliusi kpalablea wè plaade guu, a mɔ kèokwide gɔɔ baasɔ mèndosaide zí, Dii yá èa dède anabi Agewa à mè: ¹¹ Ma Dii Zígɔde ma mè, à sa'onao la: Ikoyā mè kpelewa ni? ¹² Tó gbé nòɔ pɔ gò ma pɔ ũ kŭa a ula léu, mé aà ulapi zò pèe ge do ge vèe ge nísi ge ble pálewa, pɔpio ì gɔ ma pɔ ũ yá? Sa'onao mè: Aawo! ¹³ Ǿ Age èa ní lá à mè: Tó gbé pɔ kú ní ɔnaa pɔgewa gbáleo ɔnà pɔpiwa, aai gbálee yá? Sa'onao wèwà aa mè: Aai gbálee.‡ ¹⁴ Ǿ Age mè: Ma Dii ma mè, màa á bui demee. Yá pɔ i ke ní pɔ pɔ i ma gba weɔ pii gbálee. ¹⁵ A làasooke maamaa à gwa za gbā, lá á de yāa zadɔ i ma kpé gbèe dio. ¹⁶ Tó gbé gè pówena dáí zaa bao, kwi ali e. Tó à gè vèe tóu tūu blakwi, bao ali e. ¹⁷ Má tò á buapɔɔ ɔ̀kpà ní gbɔsio ní fukpaao ní loughɛo, kási i suao. ¹⁸ A làasooke à gwa za gbā, mɔ kèokwide gɔɔ baasɔ mèndosaidezí. A làasooke à gwa yá pɔ lé ke za ma kpé édaalegɔɔ e gbāwa. ¹⁹ Pówena kú dɔu tiaa? Vèe ní kaadɔenao ní gbèafuo ní kuo i ne'io e gbā. Za tia má báadaágu sa.

Dii legbēa Yuda b̀usu gbāade

²⁰ Dii yá'ò Agee lɔ mɔgɔɔ baasɔ mèndosaidepi zí à mè: ²¹ O Yuda b̀usu gbāade Zolobabelie, má musu ní zílɛo lualua.§ ²² Má kpalabaaɔ fuangba, mí buipáleo kpalao midɛ. Má zikasɔgɔɔ fuangba ní gbé pɔ ká a guuɔ, sɔɔ ní sɔgodepio kwé, aai kɔ dɛde ní fɛndao. ²³ Ma Dii Zígɔde ma mè, gɔɔ bee má n se, ma zòblena Zolobabeli. Ma Dii máme má ò. Má n ke lán ma tāana seelakebɔwa, asa ma n seɛ. Ma Dii Zígɔde máme má ò.

† 2:6 Ebe 12.26 ‡ 2:13 Nao 19.11-22 § 2:21 Ebe 12.26

ZAKALI

Yá pò kú láe bee guu

Wa fɔ o Zakali láeá wɛdɔa Luazi láe, asa a òlɔwɛɛ lá Lua gbéɔ ìɔ wɛdɔ Luapizi. Lápi kpaalea lee plaɛ: A séia (lee 1-8) de wépfungu pò ānabi Zakali è ānabi Age gɔɔɔ ũ. Wépfungupio yáɔ lé òlɔwɛɛ ké Lua kpé keke dɔa ní Yelusaleũ keke káleea aɔ de yá gbia ũ gɛa gɔɔ dafu guu. Lua ní dɔaana Zolobabeli ní sa'onkia Yesuao sè gɔɔ bee a gbéɔne. Gɔɔ lé gé àle su, Isailio wɛdɔa Luazi lé káfi, an wé dɔ gɔɔ zɔɔ pò Lua a mó ní a gawio, iɔ de tɔɔle ní pò pò kúwàɔ píi kía ũ. Bee a kpaau ní gbé pò Lua sè a zíkɛna ũ mɔao.

Lápi lee plaade (9-14) guu mèkpà yázinda mèn plapiɔwa. A Lua gbé pò lé mó dúnia kía ũ taa òwɛɛ. Aɔ de nòseniede ũ mé ziblenae lɔ. Aɔ de sādāna ũ, iɔ de zina pò wa de ũ lɔ. Yesu baonakpanaɔ yápio sè wa òlɔwɛɛ ké Yesu yáɛ, atɛsa aà gaa yá (Mat 21.4-5, 26.31, Maa 14.27, Zāa 19.37).

Dii oa Yudaɔne aa ea suwa

¹ Daliusi* kpalablea wè plaade guu, a mɔ swaaɔde zí, Dii yá'ò ānabi Zakali,† Belekia né, Ido tɔūnae, à mè: ² Ma pɔ pà á deziɔzi. ³ A yáí tò ma Dii Zígɔde ma mè, o gbéɔne aa sua, mí sumá. Má Dii Zígɔde máme má ò. ⁴ Asu àɔ de lá á deziɔwao. Anabi káauɔ kpàwakèné aa mè, ma Dii Zígɔde ma mè aa mikè ní yāvāikeaɔwae, aai bɔ ní zé vāiu. ɔ aai swáseio, aai laaidɔ ma yáwao. Ma Dii Zígɔde máme má ò. ⁵ Too! A deziɔ ku máɛ? Anabipio sɔ aaiɔ ku gɔɔpii yá? ⁶ Ma yá pò má ò ma zòblena ānabipioɔne aa díle á deziɔne, i ní leo lé? ɔ aa nòselile aa mè ma Dii Zígɔde má kèné ní yákeɔ ní ní dāaɔwa, lá ma zɛɔwae.

Sɔdeɔ kua gbélio zānguo

⁷ Daliusi kpalablea wè plaade guu, a mɔ kuɛdode pò wí me Seba gɔɔ baasɔ mɛndosaide zí, Dii yá'ò mapi ānabi Zakali, Belekia né, Ido tɔūnae. ⁸ Ma wépfungu'è gwá, ɔ ma gɔɛe è di sɔsɔɔba kpe, a zea gbélio zānguo guzulɛu. Sɔsɔɔbaɔ ní sɔzɔatɛɔ ní sɔkaapuaɔ ze aà kpe.‡ ⁹⁻¹⁰ Ma mè: Baa, gbépio dea ni? ɔ gɔɛ pò kú gbélio zānguo, àle yá'omanɔpi òmɛɛ: Má òlɔne lá aa de. Gbépioá gbé pò Dii ní gbáe bebei dúniauɔne. ¹¹ ɔ aa yá'ò Dii Malaika pò zea gbélio zānguoɔne aa mè: Wa bebe dúniau, wá è dúnia kú kilikili yákelesai píie. ¹² ɔ Dii Malaika mè: Dii Zígɔde, n fɛ Yelusaleũ ní Yudaɔ bùsu wéle kiniɔzi a wè bàaɔkwin la. Nyɔɔ kú ní ní wɛnagwasaiɔ e bɔɛ ni? ¹³ ɔ Dii wè Malaika pò lé yá'omanɔpiwa ní nòseniniyā maaɔ. ¹⁴ ɔ Malaika pò lé yá'omanɔ òmɛɛ mà yáɛ bee kpàwake, à mè: Dii Zígɔde mè Yelusaleũ ní Siɔnao yá a kú gbāa, ¹⁵ a pɔ pà maamaa bui pò kálea dɔdɔaɔzi. A pɔ paa Isailiozi yāa yɔɔɛ, ɔ buipálepio ìadaamá káfi. ¹⁶ Ayāmeto Dii mè á ea su Yelusaleũ wɛnagwaawa. Wa ba yɔ Yelusaleũwa, wi a kpé dɔ we. Dii Zígɔde mé ò.

¹⁷ Malaikapi mè mà ea yáɛ bee kpàwake lɔ: Dii Zígɔde mè nama aɔ ku a wéleɔ guue. Dii a Siɔna wɛnagwa, i ea Yelusaleũ se lɔ.

2

Kɔba mèn stiɔ ní sia gbéɔn stiɔ

* 1:1 Eza 4.24 † 1:1 Eza 5.1 ‡ 1:8 Zia 6.2-8

¹ Ké ma wèzù ma gugwà, ma kóba è síiṣ. ² Ma malaika pò lé yā'omanò là: Beeṣ dea ni? A wèa à mè: Beeṣ de kóba pò Isailiò ní Yelusaleũdeò ní Yudaṣ pìi fāaaṣ ùe. ³ Ǿ Dii sia gbēṣon síiṣò òlomεε. ⁴ Ǿ ma aà là: Bó gbépiò lé mó kéii? A wèa à mè: Kóbapio mé Yudaṣ fāaa, ṣ an gbēe i fṣ a mi sè musuo. Siapio mò viadadai bui kóbapioziε, aai ní gbēgbē, asa buipio ní kóba gèle Yudaṣzi, aa ní fāaaε.

Gbé pò poyṣba kūa

⁵ Ké ma wèzù ma gugwà, ma gṣee è, a poyṣba kūa. ⁶ Ma aà là: Nle gé má ni? A wèa à mè: Mále gé Yelusaleũ yṣi mà a yàasa ní a gbāao dṣe. ⁷ Ké malaika pò lé yā'omanopi lé tá, ṣ malaika pále mò dāaàle ⁸ a òè: Bàale ge o èwaasopie, Yelusaleũ aò kálea bíisai a gbēnazina ní a potuoo dasike yáí. A mè lo: ⁹ Dii mè áme áo de a bíi tede pò liai ù, ío ku a guu a gawi ù. ¹⁰ Dii èa mè: A mó! A mó! A bàale à bole gugbāntoo oi bùsuu, asa ma á fāaa dúnia gola síiṣò guue. Ma Dii máme má ò. ¹¹ A Siṣnadeṣ, à mó! A gbé pò á kú Babeliṣ, à piliwà!

¹² Dii Zigṣde mè a ma zí mà a tobo bui pò lèlewáò yá musue, asa gbé pò ɔzṣwá ɔzṣò api a wεbεwae. ¹³ A ɔseñzi, an zṣo i lélemá, ío dṣ ké Dii Zigṣde mé ma zí.

¹⁴ Dii mè: A Siṣnadeṣ, à gulake ní pṣnao, asa máme mále mó, mí bekpa á guu. ¹⁵ Gṣo bee buiṣ naa dasi, aai gṣ ma gbéṣ ù. Má bekpa á guu, ío dṣ ké Dii Zigṣde mé ma zíwá. ¹⁶ Dii a Yudaṣ se a gbéṣ ù a bùsuu, i εa Yelusaleũ se lo. ¹⁷ Baade ke kílikili Dii ae, à fεle a kúkíi pò a kua adoau, àle mó.

3

Pṣkasa gbia daa sa'onkiaε

¹ Ǿ Dii sa'onkia Yesua* òlomεε, a zεa Dii Malaika ae, mé Setāu zεa aà ɔplaaí yāṣawà yáí.† ² Ǿ Dii Malaika ò Setāue: A kṣ le ní Diio, Setāu.‡ A kṣ le ní Dii pò Yelusaleũ sèò fá! Gbéε beeá yàamioṣna pò wa ga bò té guue. ³ Ké Yesua zεa malaikapi ae, a pṣkasa ámakea daa. ⁴ Ǿ malaikapi yā'ò gbé pò sí a aeṣne à mè: A aà pṣkasa ámakeapio bo. Ǿ a ò Yesuae: Gwa! Ma n duuna kēma. Má pṣkasa gbia danεε sa. ⁵ Ǿ à mè wà tulu gbāsisai diè. Ǿ aa kpàè aa èa pṣkasa dàè, gṣo pò Dii Malaika zεa we.

⁶ Ǿ Dii malaikapi ledà Yesuawa à mè: ⁷ Dii Zigṣde mè, tó ní be a zéu, mé ní yá pò á díleṣ kūa, á a kpé nane n ɔzi, níò de a begwana ù, í n gba zé ñyṣ ku gbé pò síae beeṣ guu. ⁸ Sa'onkia Yesua, ma! Mpi ní n sa'on dee pò kále n aeṣ, áme á yá pò lé mó taaṣ ù. Mále mó ní ma zṣblena Vlāpaaṣ.§ ⁹ A gbe pò má díle Yesua ae gwa. Gbè mēndopi wé soplac, mé má lákēwà, mí gbābo bùsupie gṣo do kóú. Ma Dii Zigṣde máme má ò. ¹⁰ Gṣo bee á baade a a gbédee sísi aà zṣle nana a vēeli ge kaadṣenli gbáu.* Ma Dii Zigṣde máme má ò.

4

Vua dau ní kuli mēn plaṣ

¹ Ké malaika pò lé yā'omanò èa sù, à ma vu lá wí ní vu iuwa. ² Ǿ à ma la à mè: Bó ní è wei? Má wèwà ma mè: Ma vua tēetēε dau è, a filia ví soplá, mé a nísikakíi ku a musu. Filia mēn soplápiṣ, baade ní a nísi zéó. ³ Kuli mēn pla ku a saε,* ado nísikakíi ɔplaa oi, ado zεe oi. ⁴ Ǿ ma malaika pò lé yā'omanò là: Baa, beeṣ dea ni? ⁵ A wèa à mè: N dṣ lá pópío deoa? Ma mè: Aawo, Baa! ⁶ Ǿ a òmεε, yá pò Dii lé o Zolobabelien ke: Dii Zigṣde mè, i ke ní gbāao ge ní ikoo no, sema

* **3:1** Eza 5.2 † **3:1** Zia 12.10 ‡ **3:2** Yud 9 § **3:8** Zel 23.5, 33.15, Zkl 6.12 * **3:10** Mis 4.4

* **4:3** Zia 11.4

a Nisina. ⁷ Gbèsisí zṣṣ, bón n ùi? Nyṣ gṣ Zolobabelie gudaafia ùe. Tó à bṣ́ n kpe midεgbεo, wa báaa káaa.

⁸ Ǿ Dii yá'òmεε à mè: ⁹ Zolobabeli ṣ mé kpépi ε kpàλε, mé aà ṣ mé a a midε, íṣ dṣ́ ké Dii Zígṣde mé ma ziwá. ¹⁰ Gbṣe su saka yá yṣṣna keḡṣṣuo. Tó wà gṣsusugwabṣ è Zolobabeli ṣzṣ, an pṣ́ a ke na.

Filia mèn soplapiṣ de Dii wétea dúniai ùe.† ¹¹ Ǿ ma malaikapi là: Kuli mèn pla pṣ́ kú dau ṣplaaí n zεεio dea ni?‡ ¹² Ǿ ma εa aà là lṣ́ ma mè: Kù ligṣn pla pṣ́ kú nṣi zé mèn pla pṣ́ wa pṣ́ n vuaṣ saε, àλε nṣi pisi filiaṣwa dea ni? ¹³ A wèa à mè: N dṣ́ lá pṣ́pio deoa? Ǿ má òè: Aawo, Baa! ¹⁴ Ǿ à mè: Gbṣṣn pla pṣ́ wà n díλε aa zṣ́ke dúnia búu Diiεṣn we.

5

Taala pṣ́ lé vua

¹ Ma εa wezù ma gugwà lṣ́, ṣ ma taala è, àλε vua. ² Malaika ma la à mè: Bṣ́ n èi? Ǿ má wèwà ma mè: Taala má è, àλε vua. A gbáa kà gàsṣsuu bao, a yàasa kwi. ³ Ǿ a òmεε: Láaipṣ́ Lua lé zṣ́ n bùsuwan we píi. Yá pṣ́ kṣ́a a kpe dowa mè, Lua a kpáíṣ ya n bṣ́λεu píi. A kpe do sṣ́, Lua a gbṣ́ pṣ́ í εεto n a tṣ́oṣ ya píi. ⁴ Dii Zígṣde mè á lápi kpásā, lápi i ḡε kpáí kpéu n gbṣ́ pṣ́ í εεto n a tṣ́o kpéuo. Aṣ ku we, i kpépi wíwi, a zaṣ́ n a ḡṣ́ píi.

Nṣe pṣ́ kú gbí guu

⁵ Malaika pṣ́ lé yá'omanṣ́ mṣ́ òmεε: Wéε n pṣ́ pṣ́ lé bṣ́ma gwa. ⁶ Ma aà là: Bṣ́ ni? Ǿ à mè: Gbṣ́ pṣ́yṣ́bṣ́e. Ǿ à èa òmεε: N bùsudeṣ́ taaen we. ⁷ Ǿ má è wà gbípi né pṣ́ de beṣ́ma ù wṣ́, nṣe mé zṣ́λεu. ⁸ Ǿ malaikapi mè: Luayādasain we. Ǿ à ṣṣṣṣlèwà gbíu we, à a né pṣ́ de beṣ́ma ùpi tàε.

⁹ Ké ma wezù ma gugwà, ma nṣe gbṣṣn plaṣ è, aa ḡàsṣia ví lán wàalianawa. Aale ḡàsṣia lé, aa vùà lé mṣ́, ṣ aa gbípi sè lé vuaṣ, aa musu yáíṣ, aa zṣ́λε yáíṣ. ¹⁰ Ǿ ma malaika pṣ́ lé yá'omanṣ́ là: Aale tá n gbípio má ni? ¹¹ A wèa à mè: Aale ḡé kpedṣ́iè Babiloni bùsuue. Tó aa làa, aa aà dau we a dilékii ùe.

6

Zikasṣgo mèn stiṣṣ

¹ Ma εa wezù ma gugwà lṣ́, ṣ ma zikasṣḡṣṣ è mèn síiṣ, aale bṣ́ gbèsisí mèn plaṣ zānguo. Gbèsisípiṣá mṣ́gotṣ́e. ² Gó sṣ́ia dṣ́a sṣṣṣṣbaṣṣne. A plaade dṣ́a sṣ́sinaṣṣne. ³ A àaṣde dṣ́a sṣ́kaaṣṣne. A síiṣde dṣ́a sṣ́dānaṣṣne. Sṣ́ gbāṣṣne píi.* ⁴ Ǿ ma malaika pṣ́ lé yá'omanṣ́ là: Baa, beeṣ́ dea ni? ⁵ A wèa à mè: Sṣ́ḡṣ mèn síiṣpiṣá íana mèn síiṣ pṣ́ aaṣ zεa dúnia búu Dii aεṣṣne.† Aa bṣ́λε lé ḡé. ⁶ Sṣ́sinaṣṣ ḡó lé ḡé gugbāntoo oi bùsuu. Sṣ́kaaṣṣ ḡó té n kpe. Sṣ́dānaṣṣ ḡó lé ḡé ḡεṣmidṣ́kii oi bùsuu. ⁷ Ké sṣ́ gbāapiṣ bṣ́le, an mε lé ke fṣ́fe n sia dúniauo. Ǿ malaika mè: A ḡε si dúniauo. Ǿ aa síu. ⁸ Ǿ à lεzù a òmεε à mè: Sṣ́ pṣ́ lé ḡé gugbāntoo oiṣ tò ma pṣ́ wèe bùsupiwa.

Kia fùakpaa Yesuae

⁹ Dii yá'òmεε à mè: ¹⁰ Gba si Eledai n Tobiao n Yedaia pṣ́ aa bṣ́ Babeli aa sṣ́ṣwa, nṣ́ ḡεṣ ḡṣṣ dou ṣí ḡṣṣ Zefania né Yosia be. ¹¹ Anusu n vua pṣ́ aa gbadaṣ́opi sε n kíafua keṣ, nṣ́ kpá sa'onkia Yesua, Yozada néε. ¹² Oè Dii Zígṣde mè: ḡṣε pṣ́ wṣ́ mε Vlāpaan‡ we. A vlāpa a kúki, i ma kpé dṣ́. ¹³ Ǿmε a kpedṣ́mεε, i εa zṣ́le a báawa we, íṣ kpalable n ḡawio. A zṣ́le a báawa kía ù sa'onā ù. Ledama pṣ́ í mó n aafiao a bṣ́ apii guu. ¹⁴ Wa kíafuapi kpa Eledai n Tobiao n Yedaiao n Zefania

† 4:10 Zia 5.6 ‡ 4:11 Zia 11.4 * 6:3 Zia 6.1-8 † 6:5 Zia 7.1 ‡ 6:12 Zkl 3.8

né Yosiaowa, i gō yápi dɔngubɔ ũ ma kpéu. ¹⁵ Gbɛ́ pɔ́ kú zãɔ mɔ ma kpé dɔ, íb dɔ́ ké Dii Zígɔ́de mé ma zíwá. Tó a Dii á Lua yá'onε mà maamaa, yápi a ke.

7

Leyea ní nòsemendoo

¹ Kí Daliusi kpalablea wè síiɔde guu, a mɔ kɛokwide Kisele gɔɔ síiɔde zí, ma Zakali, Dii yá'òmεε. ² Gɔɔ bee Betelideɔ Salezεε ní Legemelekio ní ní gbéɔ zì yágbɛai Diiwa. ³ Aa Dii Zígɔ́de kpé sa'onao là aa mè: Wà leye ní ɔɔɔ mɔ sɔode guu, lá wi ke wè ní wèowa yà? ⁴ Ǿ Dii Zígɔ́de yá'òmεε à mè: ⁵ Sa'onao ní bùsu gbépiio la n̄ mε: Ké aa leyè ní ɔɔɔ mɔ sɔode ní mɔ sopladeo guu a wè bàaɔkwin la, máme aa yèmεεa? ⁶ Ké a pɔblè a imi, ázia yáí a pɔpi blèio lé? ⁷ Yá pɔ́ Dii dà ánabi káauɔne aa a kpàwakèn we, gɔɔ pɔ́ Yelusaleũ ní a zɛwiao kálea dɔɔa ní namao, mé wa ku Negεve ní gusalala pɔ́ kú a saεo.

⁸ Ma Zakali, Dii yá éa dèdεa à mè: ⁹ Ma Dii Zígɔ́de ma mè: Aɔ yázedeke ní síanao. Aɔ gbéke ví ní kɔo ní kɔ wɛnagwaa. ¹⁰ Asu gbãamɔ gyaa taasideɔ ní tone pɔ́ gwana vío ní bòmɔɔ ní wɛnadeɔne. Asu kɔ́ yãmaake ní váioo. ¹¹ A dezi gí yápi mai, aa bɔ́ ma kpe aa ɔ̀tá ní swáλε. ¹² An swá gbãakù lán gbewa, aai swáse ma ikoyáio ge yá pɔ́ má dà ánabi káauɔne aa ò ní ma Nisína gbãao. Ǿ ma Dii Zígɔ́de ma pɔ́ pánzi maamaa. ¹³ Ma Dii Zígɔ́de ma mè, ké ma lezúnzi, aai swáseio. A yáí tò, ké aa lezùmazi, mi swásei sɔo. ¹⁴ Ǿ ma ní séλε lán zàawa, ma ní fáaa bui pɔ́ aa ní dɔo guu. An bùsu gò bezia ũ ní kpe, wa f̄ pãao. Màa aa tò pɔeã bùsu gò bezia ũ.

8

Dii legbɛa Yelusaleũ yá musu

¹ Dii Zígɔ́de yá'òmεε à mè: ² Ma Dii Zígɔ́de ma mè, Síona yá ma kú gbãa maamaae, àλε ma nòse tékú pásipási. ³ Ma Dii ma mè, má εa su Síona, mí zɔ́λε Yelusaleũ. Wa o Yelusaleũe wéλε síande, wi o ma Dii Zígɔ́de gbèsísíε Lua gbèsísí. ⁴ Ma Dii Zígɔ́de ma mè, maezió ní nɔezio εa kále Yelusaleũ gãaeɔ, baade ní a lípanao kúa, ké aa wè kè yáí. ⁵ Negɔ́enaɔ ní nenɔenaɔ wéλεpi gãaeɔ pa lɔε, aai kòɔ'o a zεaɔ guu. ⁶ Ma Dii Zígɔ́de ma mè, yápi a bɔ́ gbé kɔnaɔ saε gɔɔ bee, kási a bɔ́ ma saεo. Ma Dii Zígɔ́de máme má ò. ⁷ Ma Dii Zígɔ́de ma mè, máme má a gbéɔ bɔ́ gukpe bùsuɔ ní be'ae bùsuɔ guu, ⁸ mí suńno aao ku Yelusaleũ, aai gō ma gbéɔ ũ, mí de ní Lua ũ a zéwa síana.

⁹ Ma Dii Zígɔ́de ma mè, á gbé pɔ́ áλε yáε bee ma ánabiɔ léu za gɔɔ pɔ́ wà ma kpé é kpále e gbãɔ, à gásiwa bɔɔɔ kpépi zíwa. ¹⁰ E gɔɔpi gè kàò, gbènazinaɔ ní pɔtuɔɔ lé ài'e zí yá musuo. Gbɛ́ pɔ́ lé gé ní gbé pɔ́ lé suo aafia vío an wèλεɔ yáí, asa má tò wà íbelesè ní kɔo kòt̄εε. ¹¹ Ama má yáke gbé kɔnapioɔne tia lán yãawao. Ma Dii Zígɔ́de máme má ò. ¹² Luabe a lou gbaε, pówena ío aafia, vēliɔ i ne'i, tɔɔle i bleke. Má pɔpiɔ kpa gbé kɔnapioɔwa gba ũε. ¹³ A Yudaɔ ní Isailio, lá a gō gbékabɔ ũ buipáleɔne, màa má á suaba, mí tó wà báaadakɔu ní á tóo. Asu to vía á kúo. A gásiwa wee.

¹⁴ Ma Dii Zígɔ́de ma mè, lá ma zεò mà músikpaázi gɔɔ pɔ́ á deziɔ ma pɔ́ fè̄mεε, ɔ́ mi á wɛnagwao, ¹⁵ màa ma zεò lɔ́ má maake Yelusaleũdeɔne ní Yudaɔ píi gɔɔ beeɔzi. Ma Dii Zígɔ́de máme má ò. Asu to vía á kúo. ¹⁶ Yá pɔ́ áli ken ke: A baade lí síana'o a gbédeεε.* Ali yágɔ́gɔ́ a zéwa nana á yákpalekekliɔu. ¹⁷ A gbéε suli

* 8:16 Éfε 4.25

váikpaai ní a gbédeeo. Eetoa ní ma tóo suli kááguo, asa má za yápiou píie. Ma Dii Zígõde máme má ò.

¹⁸ Dii Zígõde yá òa dèdea à mè: ¹⁹ Ma Dii Zígõde ma mè, lé pò io ye mɔ síiõde guu ní mɔ soodeo ní mɔ sopladeo ní mɔ kwideo, a gõ á Yudaone dikpe maa pò á pɔnakɛu ní yaabo ũ. Ayámɛto à wɛɛɛ à kú ní síanao yákelesai. ²⁰ Ma Dii Zígõde ma mè, buio ní wéledeɔ aao mɔ dasi e tia. ²¹ Wa ge okõ wéle ní wéleo wà me: Wà ge Dii kíi wɛɛɛ, wí Dii Zígõdepi aeya. Mapi má gé sõe. ²² Buió ní bùsu gbãa gbéõ mɔ ma kíi wɛɛɛ dasi Yelusaleũ la, aai ma aeya. ²³ Ma Dii Zígõde ma mè, gɔɔ bee gbéon kwi pò b̀ bui ní buio guu Yuda mendo kú a ula léwa, aai oè aa me: Wá genne, asa wá mà Lua kúanɔ.

9

Yá zõlea Isailio ibeowa

¹ Dii a yáda Adalaka bùsula,

i to yá zõle Damasiwa,*
asa Sili mɛɛwiapiá aà pòe,
i ke Isaili buio n̄t̄ɛ no.

² Yápi a zõle Amatawa lɔe
ní Tiio ní Sidõ,†
baa ké aa de ònɔnao ũ maamaa.

³ Tiideɔ bíi gbãa bo lía ní wélei,
aa ánuusu kãaanzí lán ũfãawa,
aa vua n̄nɔaaanzí lán zé guu pèleawa.

⁴ Gwa! Dii a ní pòo símá,
i zé pò aa v̄ ísía midɛ.
Té mé a kú ní wélepiwa.

⁵ Asekelonideɔ e, vía i ní kú.
Gazadeɔ lualua maamaa
ní Ekelonideɔ lɔ, asa tãmaa a ní néɛ.
Gazadeɔ kua ní kíawa,
Asekeloni a gõ bezia ũ.

⁶ Buipáleɔ zõle Asedoda,
Dii i Filit̄ɔ‡ wala midɛ.

⁷ I n̄o kòlokpasai bɔ ní lézi,
i t̄ɛ bɔ ní léu.
An gbé pò gõ gõ wá Lua pò ũe,
aa gõ lán Yudaɔ buiewa,
Ekelonideɔ gõ aà gbéõ ũ lá Yebusio kèwa.

⁸ Dii i a bùsu ní a gbéõ d̄s̄a
zígõ pò lé mó léleimá yái.
Gbãamɔnedeɔ gbãablemá lɔo,
asa aɔ wéteńzi saɛ.

Sibna Kíla mɔa

⁹ A Sibnadeɔ, à pɔnake maamaa,
á Yelusaleũdeɔ, à kúkuake.
A gwa, á kía lé mowá,
ì yáke a zéwa mé z̄iblenaɛ.
Aà n̄se nie mé a di zàa'ina kpe,
a di zàa'ín né bɔlɔ kpe. §

* 9:1 Isa 17.1-3 † 9:2 Isa 23.1-18, Yoɛ 4.4-8 ‡ 9:6 Isa 14.29 § 9:9 Mat 21.5, Zaa 12.15

10 A zikasõgoᵛ bᵛle Eflaiũ bᵛsuu,
a to zikasõᵛ ku Yelusaleũ bo,
wi zikasaᵛ é'ε.
A aafia kpàwakeᵛ bui píie,
i kible za ísialeᵛ la ní a léleo,
za Uflatai e dúnia léwa.*

11 A gbé pᵛ á de zìzᵛᵛ ũ sᵛ,
má á bᵛle è isaipiu
ma bàakuaánᵛ au† yáí.

12 A zìzᵛᵛ pᵛ á dᵛ á bᵛᵛ,
à su á wéleᵛ bíideu,
baa gbā mále oé,
má εa asea kpáwá leε pla.

13 Yudaᵛ mé ma sá ũ, má sápi ká,
Eflaiũ buiᵛ mé ma ka ũ, má dau,
mí Siᵛnadepiᵛ gbaε Gelekiᵛwa.
Aa gᵛmεε lán neᵛᵛna fēndawa.

14 Za musu Dii a bᵛ a gbépiᵛwa,
aà ka a gē fioo lán loupileawa.
Dii Lua a kàaεε,
i mᵛ geᵛmidᵛkíi oi zàa'iana guu.

15 Dii Zìgᵛᵛde a ᵛlia a gbéᵛzi,
aa ní ibεεᵛ taitai,
aai ᵛzᵛ ní gᵛkeᵛᵛwa.
Aa ní bᵛᵛ'i mi,
aai pala lán vεεminawa.
Aa ke zíuzíu
lán ta pᵛ wí au éleᵛ sa'okiiwawa.

16 Dii an Lua a ní suaba gᵛᵛ bee
a kpàsa sãᵛ ũ,
aaiᵛ tεkeᵛ aà bᵛsuu
lán kíafua gbè bεεεdeᵛwa.

17 Aaᵛ maa mé an kefena a ke zài.
Ewaasᵛᵛ lekpeᵛᵛ yᵛyᵛᵛ pᵛwεna yáí,
wéndiaᵛ wēwē, ké vεε di yáí.

10

Dii ᵛliaa Yudaᵛzi

1 A lou gbea Diiwa káabuana,
asa Dii mé ì to lou keke,
ì to lou kwéné,
ì to buapᵛ ke baadeε.

2 Táaᵛ ì yāyaaa'o,
màsokεnaᵛ ì yá eᵛena e.
Wépungu'enaᵛ yáá mᵛafilie,
an gbéᵛ nᵛseninianεá pãε.
A yáí tò gbéᵛ liaaa lán sãᵛwa,
an kúsu kwεa ké aa dāna vᵛo yáí.*

* 9:10 Sou 72.8 † 9:11 Ba 24.8 * 10:2 Mat 9.36

³ Ma Dii ma m̀e,
 ma pɔ paa an dānaɔzi,
 má ìada blesanapiɔwa.
 Ma Dii Zígɔde má ɔlia Yudaɔzi ma kpàsa pɔɔ ũ,
 má ní ke zíkasɔ gawide ũ.

⁴ Gbé pɔ de lán ẽdaalegbewa† a bɔ ní guu,
 gbé pɔ de lán kálo‡ ge zíkasawa a bɔ we,
 kpalablenɔ bɔ we píie.

⁵ Aaɔ de negɔnaɔ ũe,
 aa ɔzɔ ní ibeɛɔwa zíkawẽle zéu lán pèleawa.

Lá má kúrnɔ,
 aa zíká, aai sɔdeɔ fu.

⁶ Má Yudaɔ gba gbãa,
 má Yosefu buiɔ suaba,
 mí suínɔ ní pá ziu,

ké má ní wēna ví yáí.
 Aaɔ de lá mi ní vūaa yāaowa,
 asa māmema Dii ní Lua,
 má yāmamá.

⁷ Eflaiũ buiɔ gɔ negɔnaɔ ũ,
 an pɔ iɔ na lán v̄e z̄lemáwa.
 An néɔ e, aai pɔnakɛ,
 an pɔ a ke na Diiwa.

⁸ Má swe pérízi, mí ní kãaa,
 má ní boe, aaiɔ dasi lán yāawa.

⁹ Baa tó ma ní fãaa buiɔ guu,
 ma yá aɔ dɔ́ngu za bùsu z̄z̄ãɔue.
 Ampio ní ní néɔ aɔ kuɛ, aai su.

¹⁰ Má ní bɔ Egipi bùsuu mà suínɔ,
 má ní kãaa Asili bùsuu,
 mí suínɔ Galada bùsuu ní Libãɔ.
 Gu a mómáɔ.

¹¹ Aa bua Egipi ísiawa,
 aa a ikooɔ fu,
 Niili ísiɔ ba.
 Asiliɔ wala a kpáɛ,
 Egipiɔ iko a láa.

¹² Ma Dii Zígɔde ma m̀e,
 ma gbéɔ gbãa'e ma kíi,
 aaiɔ temazi.

11

¹ Libã bùsu, zɛwẽ,
 té i kũ n sɛde líɔwa.

² Péliɔ ɔɔɔ, asa sɛde líɔ lèlɛɛ,
 gawidepiɔ ɔ̀ɔkpàɛ.

Basana bùsu gialɔ búbuape,
 asa líkpe sisipi kwèɛ.

³ Sādãnaɔ búbua dɔ,
 asa an dádãkekli maaɔ ɔ̀ɔkpàɛ.
 Nòɔmusuɔ wiidɔ,

† 10:4 Isa 28.16, Efe 2.20 ‡ 10:4 Isa 22.23

asa Yuudē dào kàaleε.

Sādān maa ní sādān bεεεsaideo

⁴ Dii ma Lua òmεε màò sã pò de wà ní kòlokpaò dá, ⁵ asa an lunaò ì ní kòlokpaε, wíli ní tàae eo. An yīanaò sō aai me wa sáaukè ní Diio, asa wa òda lè wá kù. An dānapio lí ní wegwaò. ⁶ Dii mè á dúnia gbéè to we ló, á ní baade kpakōae, á ní na ní kíaone ní òziε. Aa dúnia wíwi, mé á gbēe bò ní òziò. ⁷ Ǿ ma sã pò de wà ní kòlokpaò dá, atēsa a yēεsaideo. Ǿ ma gopana sè mèn pla, ma tòkpáné. Ado tón Nandiio, ado sō Naakōwa, ò mále sãpio dàò.

⁸ Mò dou guu ma sādānaò dè àaō. Ma sã ye ma giyāio, ò ma fumá. ⁹ Má ò sãone má ní dá ló, a pò pò lé gaò ga, a pò pò lé kaaleò kaale, a pò pò gōò kō só. ¹⁰ Ǿ ma a gopana pò mi me Nandiio sè má zōε, ma lèdoũ pò má kè ní bui píio gbòò. ¹¹ Lèdoũpi gboogòopi, ò sã yēεsaide pò lé ma gwaoò dō sa ké yápi bō Dii kíie. ¹² Má ò sãone, tó à kèné maa, aa ma aseka kpaa. Tó màan sōo, aao ní pò kūa. Ǿ aa fiabòmεε ánuusu òwatē baakwi.* ¹³ Dii òmεε mà òa pò aa díle ma lua òa de beeaopi zu oobonaε, ò ma ánuusu òwatē baakwipi sè má zù oobonaε Dii kpéu.† ¹⁴ Ǿ ma a gopana plaade pò mi me Naakōwa sè má zōε, ma gbēke pò Yudaò ní Isailio ví ní kōò gbòò.

¹⁵ Ǿ Dii òmεε mà gē sādān bεεεsaide pòkasaòu sa, ¹⁶ asa á sādāna díle ní bùsuu, aò sã pò lé kaaleò fān vío, a a pò pò fáaao wεεleo, a εεke a pò pò kè'iaoneo, a a pò pò gbāa gwao. A sã mekpaaò swe wolo, i ní só.

¹⁷ Waiyoo sādān bεεεsaide pò ì pākpa sãzi!

Wa aà lé ní fēndaò a òplaa gāsí ní a òplaa wéowa,

aà gāsipi i imi víoo,

aà wépi i na fēu.

12

Dii Yelusaleũ bōa bui píi òzi

¹ Yá pò Dii ò Isailio yá musun ke. Dii pò musu kpàle à tóole kàle mé ì nisina íkasa gbēnazina guu mè: ² Gwa! Má Yelusaleũ ke lán toona pò a í a bui pò liaaio tàlaatalaabowa. Aa koezō Yelusaleũzi ní Yuda bùsuo píi. ³ Goo bee tó dúnia bui píi koezōi màa, má Yelusaleũ ke bui píie gbesi pò wa fō deeo ũ. Gbé pò lé wεεle yōwà píi, a aà woloε nài. ⁴ Goo bee má tó sō píi bílike gélkiwa, mí íana zí ní dikpēnaowa. Ma Dii máme má ò. Ma wéò wēa Yudaò yá musu, má buipáleo sōò vìakūné. ⁵ Yudaò kíaò i o ní sō guu, Yelusaleũdeò gbāa, ké Dii Zīgōde de ní Lua ũ yái.

⁶ Goo bee má tó Yudaò kíaò gō lán kina té pò ká yàa gbáuwa, lán sēte pò sòlò áwauwa. Aa gbé pò liaanzio sásā òplaa ní zεεo, Yelusaleũ io kálea a gbεu Yelusaleũ ũ. ⁷ Ma Dii má Yuda wéleo bò káau, ké Davidi buio gawi ní Yelusaleũdeò pò su àò de Yuda kíniò pòao. ⁸ Goo bee ma Dii má òku Yelusaleũdeola. Goo bee an gbagalenaò gbāa'e lán Davidiwa, Davidi buio sō aa gbāa'e lán Luawa, lán Dii Malaika pò òaaanéwa. ⁹ Goo bee má ze ní gbé pò mò lélei Yelusaleũwaò kaaleao.

Yudaò εa sua Diíwa

¹⁰ Má a Nisina pisi Davidi buio ní Yelusaleũdeòwa píi, aai ma gbēke dō, aai wabikea, aai gbé pò aa aà zō aa aà dè gwa.* Aa búbuape aà yá musu† lá wí pe

* **11:12** Mat 26.15 † **11:13** Mat 27.9-10 * **12:10** Zaa 19.37, Zia 1.7 † **12:10** Mat 24.30, Zia 1.7

né m̀̀ndona gaa ý́a musuwa. Aa ẁ̀nakèè lá wí ke negõè séia gaa ý́a musuwa. ¹¹ Goo bee Yelusaleũdeò búbuapɛa aò de lán búbua pò wa pè Adadalimò Megido gusalalauwa. ¹² Bùsudeò búbuapɛ fáani ní fáanio, Davidi buiò ñtèè, an nɔɔ ñtèè, Natã buiò ñtèè, an nɔɔ ñtèè, ¹³ Levii buiò ñtèè, an nɔɔ ñtèè, Simèi buiò ñtèè, an nɔɔ ñtèè, ¹⁴ ní bui k̀̀niò ñtèètèè, an nɔɔ ñtèètèè lo.

13

¹ Goo bee nibona a wè Davidi buiòne ní Yelusaleũdeò pii duunawoloama ní gbā̀̀banéo yáí. ² Goo bee má táaò tó bā̀̀de ní bùsuu, aò dò gbèegu lo. Ma Dii Zigõde máme má ò. Má ānabi egenaò mide ní bùsuu ní wɛlena pò lé ní gba léo. ³ Tó gbé gi lé ānabikeke, aà de ní aà da'iao oè à làawàn we, asa à ètò ní ma tóe. Tó àle ānabikeke, aà de ní aà da'iaopiò mé aa aà zõ aa de. ⁴ Goo bee wí a ānabi pii kú yá pò aale e oa yá musu. Aa ānabike pókā ula da aa gbéò sásàò lo. ⁵ A me ānabin a ũo, zõen a ũ, ále buake za a negõe. ⁶ Tó wà aà là: Bó ia mé tète n ɔɔwa sõ? A me: E'e! Ma kè'ia ma gbéò bee.

⁷ Ma Dii Zigõde ma m̀̀:

Fènda, fele ní ma sādānao,

gõ pò de ma gbèdo ũpi.

Sādānapi lé, são i fáaa,*

mí ɔlia an gbé kpeenaòzi.

⁸ Wa bùsudeò lee pla le wà ní dede,

lee do i gõ a guu.

Ma Dii máme má ò.

⁹ Má lee dopi baasa ní téo

lán ānusu baasaawa,

má ní maa legwa,

lá wí vua maa legwawa.

Aa ma sisi, mí wemá.

Má mené ma gbéò,

aai omèe Dii ní Lua.

14

Zì gbèzā ní Dii m̀̀ao

¹ Gwa, Dii gò lé mó, wa á pòó síwá, wi kpaalekõè á wáa. ² A bui pii kãaa Yelusaleũzi aa zikaánò, aai wélepi sí. Aa kpéò yòe aa kusi nɔɔwa. Wa tá ní wélepideò lee doo zìzò ũ, āma wa ní k̀̀ni pò gòò bòle wélepi guuo. ³ Dii a mó zikai ní buipiò, lá ì ke yāa zikagõwaè. ⁴ Goo bee Dii a gbápele Kùkpe sìsì misonaa Yelusaleũ gukpe oi. Sìsìpi a paa pla sea gukpe e be'ae, a guzule aò zõ maamaae. Sìsìpi kpèdo a ta gugbāntoo oi, ado sõ geomidòkii oi. ⁵ A bàale ta sìsìpiò guzuleu, asa guzulepi a ge pe Aseliwae. A bàale lá á deziò bàalè tóle lualuae Yudaò kí Uzia gõwa, Dii ma Lua i mó ní a gbé pò an kua adoaò sãnu.

⁶ Goo bee gupua aò kuo, sema gunie ní loughèo. ⁷ Gõopi aò adoa, fãane ge gwāasina aò kuo. Dii mé gõopi dõ. Tó oosi kè, gu a pu.

⁸ Goo bee í wēnide* a bò Yelusaleũ à bàale, a k̀̀ni i ta gukpe oi Isida Wisideu, a k̀̀ni i ta be'ae oi ísiau sae ní buzièo pii. ⁹ Dii mé aò de dúnia pii Kía ũ. Goo bee õme aò Dii ũ ado, aà tó mé aò ku ado. ¹⁰ Bùsupi pii a gõ gusalala ũe, sea za Geba pò kú Yelusaleũ gugbāntoo oi e Limò pò kú a geomidòkii oi. Ama Yelusaleũ aò kálea a gbèu musumusue, sea za Bēyāmèe bíibòleu e Bíibòle Séia ní Gola Bíibòleò, sea za

* **13:7** Mat 26.31, Maa 14.27 * **14:8** Eze 47.1, Zaa 7.38, Zia 22.1

Ananeli bíi lesíi e kí v̄ēfēkíi. ¹¹ Wáɔ ku a guue, wa wíwi bau ɔɔ. Yelusaleũdepíɔ aáɔ ku dɔdɔaε.†

¹² Gagyã pɔ Dii a ka bui pɔ aa lèlè Yelusaleũwaɔgun ke: An me a yaikε gɔɔ pɔ aa sía. An wé a yaikε a tɔɔnau, an léna a yaikε n̄ léu. ¹³ Gɔɔ bee Dii a to gili gēngu maamaa, aa kɔ kúkū kɔ ɔpizí, aai liaa n̄ kɔɔ. ¹⁴ Yudaɔ zika Yelusaleũ nípii, aa zible bui pɔ liaanzíɔwa, aai n̄ àizεε naaa, vua n̄ ánusuo n̄ pɔkasaa kè zài. ¹⁵ Gagyãpi a ka s̄ɔɔgu ɔ n̄ s̄ɔbaonaa n̄ yiongoɔ n̄ zaa'inaa n̄ pɔtuo pɔ kú gbépiɔ bɔouɔ píi.

¹⁶ Bui pɔ mɔ lèlè Yelusaleũwapiɔ, an gbé pɔ ḡɔɔ aáɔ gé we wē n̄ wēo kúlei Kí Dii Zíḡɔdeεε, aai Lákpεdɔa dikpεkε. ¹⁷ Tó dúnia buie i gé Yelusaleũ kúlei Kí Dii Zíḡɔdepíεo, lou a manéo. ¹⁸ Tó Egipi buie i gé dikpεpi keio, lou a manéo, mé Dii a gagyã pɔ í ka bui pɔ i gé dikpεpi keioɔgu kán̄guε. ¹⁹ Ía pɔ a da Egipiɔwa n̄ bui pɔ i gé dikpεpi keioɔwan we. ²⁰ Gɔɔ bee wa kē s̄́ ánanaaɔwa: Dii pɔ. Dii kpé dāaɔ aáɔ sáa n̄ sa'okíi taɔε. ²¹ Oo pɔ kú Yelusaleũ n̄ Yuda búsuoo ḡɔ Dii Zíḡɔde pɔ ū píiε. Gbé pɔ aa mɔ sa'oiɔ se aa n̄ò fùukεð. Gɔɔ bee laatana aɔ ku Dii Zíḡɔde kpéu ɔɔ.

† 14:11 Zia 21.3-4

MALAKI

Yá pò kú láe bee guu

Malaki a lá kè e wàò gé Yesu Kilisi ii wè 500 e 450. Isailio sù n zòblea Babilonio wè 538 guu. An suapi gbea an kúsu ná kwεawa busebuse. E ānabi Malaki àò gé ānabikεkei, Isailio tē ānabi Age n ānabi Zakalio yādanεi, ò aa èa Lua kpé dō Yelusaleū wè 520 e 515 guu. Ama za guu bee an wé dōa yá dafu pò a ke dōaana Zolobabeli z̄zi i zεkeo. An lousisiyāò òòkpà mé yāvāi lé káfi. Aa pākpa sa'oa Luawai (1.6-14), wio Lua kpāi'o gbaò daa guu (3.6-11), sa'onkiaò s̄o aale laaido z̄iwa bo, mé w̄li ikoyā pò Lua d̄ilené da bo (2.1-16).

Yápio yáí Malaki ledà sa'onaōwa n gbé̄o pii aa n̄selile. A d̄òngu ké Lua yer̄zi (1.1-5), āma a òné b̄o aà m̄oa n̄ aà yákpalekea n gbé̄o guu kà kái (2.17-3.5, 3.13-24). A z̄ina pò Lua a gbae yā'òné (3.1), aò de ānabi ū lán Eliawa (3.23). Baona lá pò Matiee n Lukuo k̄eo guu, Malaki yá bee de Zāa Daa'ilena pò à m̄ò gbé̄o da zéwa Yesu Kilisie yá ūe (Mat 17.11-13, Luk 1.17).

Ké Malaki f̄ele n Isailio an kua pò òòkpà n̄ n̄ pākpa Lua yáio, à ledàda luanaaikenāne aao kú n̄ Lua yákpalekeanō s̄uo. Wápio s̄o Malaki lé ow̄e wa baade àò kú n̄ Lua yákpalekeanō s̄uo za káau.

Sa'oyá

¹ Yá pò Dii ò Isailiōne Malaki sabain ke: ² Ma Dii ma m̄e má yeázi, ò a m̄e ma yeaázi de kpelewa ni? Ma Dii ma m̄e Esauá Yakobu v̄i nolo? Kási Yakobu má yei, ³ má ye Esauio, * ò ma aà gus̄side l̄ile guwawai ū, ma aà b̄usu tò gbáa gbēgbonaō kúk̄i ū. ⁴ Edōpio i me, baa ké wà n̄ w̄éle d̄ēnz̄o, aa εa n̄ beziaō f̄ele. O ma Dii Z̄iḡode ma m̄e: Tó aa èa kàle, má n̄ deεlempae, wi oné Vāibusudeo, gbé pò Dii n̄ kp̄ene k̄ua ḡōpio!† ⁵ A wesie, í me Dii z̄o, baa wá b̄usu z̄le kpele.

⁶ Né i a mae kpela, mé z̄òblena i a dii kpela. Ké má de á mae ū, ále ma kpela? Ké má de á dii ū, á ma v̄ia v̄ie? Ma Dii Z̄iḡode máme mále á la. A sa'onao, áme ále sakamagu. I me: Kpelewa wa sakàngui? ⁷ Ké a sakà ma táabūnuu yáie. I m̄o ma gbagbak̄i n̄ ble gbāleaoe. I me: Kpelewa wa n gbagbak̄i gbāle? ⁸ Ké a m̄o sa'òà n̄ pò v̄ia, yāvāin weoa? Ké a sa'òà n̄ n̄ò εeo ge a gyāeo, yāvāin weoa?‡ A ge kpa b̄usu gbēz̄ōwa à gwa! A yá a kaaàgua? A á s̄aukpa? Ma Dii Z̄iḡode máme mále á la.

⁹ Tó a awakp̄ameε tia kéwa, má á wegwae? Tó pò bee taō kú á z̄i, má sían̄e? Ma Dii Z̄iḡode máme mále á la. ¹⁰ Tó á gb̄e gè ma ua zé tà yāa, ké wasu ḡe tékai ma gbagbak̄i p̄ao, bee s̄ao. Ma Dii Z̄iḡode máme má ò. A yá lé kemεε nao, má á gba s̄io. ¹¹ Za íat̄e bilea e a ḡεkpeuk̄i ma tó aò z̄o b̄uiōne. Wa tulaetikameε téa, wi m̄omeε n̄ gba gbālesaīo gup̄iu, asa ma tó aò z̄o b̄uiō guue. Ma Dii Z̄iḡode máme má ò. ¹² Kási ápio i ma tó òòkpae, ále e ma táabūnuu gbāleae, ò i sa'owà n̄ pò gia. ¹³ Ma Dii Z̄iḡode ma m̄e: I me, bee á kú gbāe, ò a nif̄e. Tó a m̄o ma gbagbai n̄ pò k̄òk̄ūa n̄ pò εk̄ūa n̄ p̄o gyāeo, má bee sia? Ma Dii máme mále á la. ¹⁴ M̄oaf̄ilide pò pò sa v̄i a kp̄asa guu, a z̄emεe, mé à gè ma gbagba n̄ pò s̄adeo a ḡe ū, adeá láaip̄e. Asa mámeεa Kía z̄o, ma tó i to v̄ia bui pii kú. Ma Dii Z̄iḡode máme má ò.

* **1:3** Lom 9.13 † **1:4** Isa 34.5-17, 63.1-6 ‡ **1:8** Iko 15.21

2

¹ Ma Dii Zīgōde ma m̀: A sa'onao á yán la sa. ² Tó i swásēio, tó i da á sōu à ma t̀b̀o, má láaiziwá à gō báaasaie. Má zìwá k̀ se, asa i da á sōu a ma t̀b̀o. ³ Gwa! Má á buio lele á yáí, mí dikpe sa p̀ á ò p̀gb̀ f́e á oawa, wi á k̀l̀. ⁴ Iò d̀ sa ké ma yá bee d̀l̀, ké ma bàa kua ní á Levii buio gi kue.* Ma Dii Zīgōde máme má ò. ⁵ Ma bàakuaíǹpi guu ma wēni ní aafiao kpámá, ké aa ma vía ví, ò aa ma vía ví, aa l̀lua ma ae. ⁶ An lé yādanē siana d̀, wi ma yákpaaanla b̀ ní léuo. Aa táa'òmaǹ ní l̀doũ ní ǹsepua, aa gb̀ b̀ v́i guu dasi. ⁷ A maa sa'ona à d̀a víe, ké gb̀ e yādanē mawà, asa òme ma Dii Zīgōde iwa ũ. ⁸ Apio s̀ a p̀zea, á yādanē t̀ gb̀ f̀ dasi, a ma bàa kua ní á Levii buio gb̀. Ma Dii Zīgōde máme má ò. ⁹ Ō má t̀ wà sakàágu, ma á soaa gb̀piie, ké i te ma tufai, mé i ke gb̀ne k̀ke ikoyá musu yáí.

Ǹyaa yá

¹⁰ Wá De doũ nolo? Lua doũ mé wá keo l̀? B́yáí wá k̀ náai v́io, ò wa Lua bàa kua ní wá dezió yá gb̀oi? ¹¹ Yudà náaisaiyá̀k̀, aa yáb̀k̀ Yelusaleũ ní Isaili b̀suo, asa aa táagbagbanao s̀ ǹ ũ, aa Dii kpé p̀ a yei gb̀l̀. ¹² Gb̀ p̀ yá bee taa k̀, Dii aà k̀ Yak̀bu buiowa, i de, b̀m̀ ge bele no, baa t̀ à m̀ ní gba Dii Zīgōde.

¹³ Yá plaade p̀ i ken la. Iò òl̀ à aauke, á wé'i ò ka Dii gbagbakiwa, ké à wēsè lé gba p̀ a m̀de gwa à gbasia sio yáí. ¹⁴ I me: B́me m̀ ní yáeo? Ké Dii mé seelade ũ apio ní á baade èwaasog̀ ǹo yá musu yáie. Asa ǹ ǹ mé ǹ gb̀do p̀ a k̀ yámá ũ, ò ǹ b̀ aà kpe. ¹⁵ Dii i á ke lán s̀wakula ní gbalaowa, ké á me ní á léo à doũ lé? B́ Lua lé yá á m̀doũkpepi musui? Ké á néo e aa a yáma yáie. Bee yáí à ázia k̀a d̀, ké ásu náaisaiyá̀ke á naeo. ¹⁶ Ma Dii Isaili Lua ma m̀, má za ǹyaa ní p̀piliaẁoue. Ma Dii Zīgōde máme má ò. Aò ázia k̀a d̀, ké ásu náaisaiyá̀k̀.

Dii yákpalekēg̀

¹⁷ A t̀ á yá'o Dii k̀ gb́a. I me: Wá yá kpele mé aà k̀ gb́ai? Ké i me, v́ikenao maa Dii, an yá i kaaágu yáie. I me b̀, Lua p̀ i yákpaleke ní gb̀ ku máe?

3

¹ Ma Dii Zīgōde ma m̀: Gwa! Má a zina gbae aà d̀aa zekēkemēe.* Dii p̀ i aà k̀i wēle i gē a kpéu kándo. A ma, ma bàakuaáǹ zina p̀ á p̀ d̀wàpi lé m̀! ² Déme a aà m̀g̀ f̀i?† Tó à b̀le, déme a b̀i? Asa aò de lán m̀baasana téwae, lán p̀pina kasa baasaawa. ³ A z̀le à gb̀ baasa à ní gb́si wolo. A Levii buio gb́bné, lá wí vua ní ánusuo, gb́si wolowa, m̀ Dii ní gba a zéwa. ⁴ G̀ bee Yelusaleũdè ní Yudà píi gba a ka Diigu lán yáawa, lá a ziwa.

⁵ Ma Dii Zīgōde ma m̀: Má m̀wá yákpaleu, ma me a wá ní b̀ba ní gb̀ p̀ ma vía v́io: Gb̀k̀k̀ena ní gb́sikena ní e leghēna ní gb̀ p̀ aà gb́am̀ ní zikēna ne ní gya taasidè ní tone p̀ gwana v́io ní b̀m̀.

Gbēnazina Lua kpáí'oa

⁶ Ma Dii mili lileo. A yáí á Yak̀bu buio i kaaleo. ⁷ Ma Dii Zīgōde ma m̀: Za á dezió g̀ ò a p̀ ma yáa, á k̀ao. A zemaǹ, mí zéáǹ. I me, kpelewa wá zennoi?

* 2:4 Nao 3.11-13 * 3:1 Mat 11.10, Maa 1.2, Luk 1.76, 7.27 † 3:2 Yoe 2.11, Zia 6.17

⁸ Gbēnazina ì Lua kpáí'oa? Kási ále ma kpáí'o. I me, bó musu wále n kpáí'oui? A pò kwide ní á gbao yá musue. ⁹ A bui pii gò láaipò ũe, ké ále ma kpáí'o yáí. ¹⁰ A mós ní pò kwideo‡ pii, í ká ma láasiu, ké ble e àò ku ma kpéu. Ma Dii Zígōde máme má ò. A ma le bee musu à gwa. Tó mi musu zé wē ma èfāai pisié, a kua a kákiiwao, mámeo! ¹¹ Ma Dii Zígōde ma mē: Má kpá á buapò òòkpanaone. Aa á pòò mionzō, á vēlio né a woloo. ¹² Bui pii i oé èfāaideò, asa á bùsu aò nae.

Dii bɔa n yáò gɔɔ

¹³ Ma Dii ma mē: A yāvāi ò ma musu. I me, bó yá wá ò n musui? ¹⁴ A mē, zoblea Luaeá pāe. Ké wa zíkè Dii Zígōde yáwa mé wa zwānkasao dà aà yáí, bó ài wá èi? ¹⁵ Tia kéwa i me waladeone èfāaideò. Ale e vāikenao mé lé zedò, gbé pò ì me Lua pila wà dēeka sō, yāe lí aà leo.

¹⁶ Gbé pò Dii vīa vīo yá'ò ní kōo, ò à swādò ní yáí a mà. Ō wà gbé pò Dii vīa vī aai láasookewàò tó kè ladau aà ae. ¹⁷ Ma Dii Zígōde ma mē, gɔɔ pò ma bɔ ní yáò, aao de ma pò ũ, ma àizee ũ. Má wēnadōné lá gbé ì wēnadō a né pò lé zikēewa. ¹⁸ I gbēmaao ní gbēvāio dōkōe sa, gbé pò lé zoble Luaeò ní gbé pò lí zobleò. ¹⁹ Ma Dii Zígōde ma mē: Gwa! Gɔɔpi lé mós, aò wāa lán mua téwa, mé waladeò ní vāikenao aao de lán sē giiwa. Gɔɔpi a kúmá pii, an zína ge an one a gōo. ²⁰ A gbé pò á ma vīa vīo sō, á bɔa maa íatē i biléé, mé aafia aò ku a gupuai. A bole aò vīvī lán zune pò wà ní gbáeowa. ²¹ Ma Dii Zígōde ma mē: Gɔɔ pò ma bɔ ní yáò, á òzò gbēvāiowa, aao de túfu ũ á gbáu. ²² A to ikoyā pò má kpà ma zòblena Mɔiziwa Olebu àò dɔágu, yá pò má dīle Isailione ní yá pò má dànéo. ²³ A ma! Má ānabi Elia§ zīwá e ma mɔgɔɔ zō pò a to vīa ní kú àò ká. ²⁴ A to maeò ledouke ní ní néo, mé néo ledouke ní ní maeò,* ké másu mɔ òlele á bùsueo yáí.

‡ 3:10 Lev 27.30 § 3:23 Mat 11.14, 17.10-13, Zaa 1.21 * 3:24 Luk 1.17

MATIEE

Yá pò kú láe bee guu

Matiee baona pò a kè ku zéze lán Maaku pówae:

Zãa da'ilena waasokεa (3.1-12)

Yesu da'ilεkεa ní aà yãao (3.13-4.11)

Yesu zikεa Galile, gu pò à waasokεu bílaε à yãdané, à gyãεo gbàgbã (4.12-18.35)

Aà gea Yelusaleũ (19-20)

I gēgēo, ãsãa do taa, ñ wà Yesu kù wà yãdãaála wà aà dè. Aà bɔa gau yá bò ní sae, ñ à bò m̀ gbéowa (21-28).

Matiee Yesu buibókii yá bɔɔlekè ní aà iao ní aà nεgɔɔ yáo (1-2). Yá beeɔ guu à gbé pò Yesu de a ù ò: Kíáε mé Suabanaε lá Lua a lεgbènέwa, wĩ mε b Emanueli. Bee m̀ Lua kúwanɔ. Ɔmε yá pò Lua ò a bàakuanɔ káau lá guu pápa.

Matiee Yesu yãdanεo kãaa lεε sɔo:

Yãdaané s̄is̄i musu lé kpala pò b̀ Lua kíi gbéɔ luanaaikεa ɔbɔwεεε (5-7).

Lεdileε gbé pò aa kpalapi baokpanέnε (10).

Kpalapi asiyyã lεεũanέ. Kpalapi uleε gia, ãma a bɔ gupuaυ ní gawio ziewa (13).

Kua ní k̄s̄o kpalapi guu (18).

Wεdɔa kpalapi mɔai (24-25).

Baona pò Matiee kè guu, Yesu mé kpala pò b̀ Lua kíi Kíá ù, mé àle yãdada gbé pò aale gēnε, ké aa e wàɔ de a seeladeo ù gbéonε.

Bui pò Yesu b̀ ní guu

(Luk 3.23-38)

¹ Davidi ní Ablahaũo bui Yesu Kilisi yá pò kēa Luayãtaalaun ke: ² Ablahaũ Izaaki ì, Izaaki Yakɔbu ì, Yakɔbu Yuda ì ní a v̄iɔ ní a dãunaɔ. ³ Yuda Pelezi ní Zelao ì ní a na Tamaao, Pelezi Eznɔ ì, Eznɔ Alaũ ì. ⁴ Alaũ Aminadabu ì, Aminadabu Naasɔ ì, Naasɔ Salamɔ ì, ⁵ Salamɔ Bɔazu ì ní a na Lahabuo. Bɔazu Ɔbedi ì ní a na Lutuo, Ɔbedi Yese ì, ⁶ ñ Yese kí Davidi ì.

Davidipi mé Salomɔ ì ní Uli nao, ⁷ Salomɔ Lɔbɔaũ ì, Lɔbɔaũ Abia ì, Abia Asa ì, ⁸ Asa Yosafa ì, Yosafa Yeholaũ ì, Yeholaũ Ozia ì. ⁹ Ozia Yoataũ ì, Yoataũ Akazi ì, Akazi Ezekia ì, ¹⁰ Ezekia Manase ì, Manase Amɔ ì, Amɔ Yosia ì, ¹¹ Yosia Yekɔnia ì ní a dãunaɔ gɔɔ pò wà gbéɔ kùkù tàrnɔ Babiloni.*

¹² Taa ní gbéɔ Babiloni gbεa ñ Yekɔniapi Salatieli ì, Salatieli Zolobabeli ì, ¹³ Zolobabeli Abiudu ì, Abiudu Eliakiũ ì, Eliakiũ Azɔɔ ì. ¹⁴ Azɔɔ Zadoki ì, Zadoki Akiũ ì, Akiũ Eliudu ì, ¹⁵ Eliudu Eleazaa ì, Eleazaa Matana ì, Matana Yakɔbu ì, ¹⁶ ñ Yakɔbu Maliama zã Yosefu ì. Maliamapi mé Yesu pò wĩ mε Mesii ì.

¹⁷ Za Ablahaũ léu e à gè pè Davidiwa, mae ní a néo ku gēo m̀ndosaie. Za Davidi léu e gɔɔ pò wà tà ní gbéɔ Babiloni, mae ní a néo ku gēo m̀ndosaie. Za taa ní gbéɔ Babiloni e à gè pè Mesiiwa, mae ní a néo ku gēo m̀ndosaie.

Yesu Kilisi ia

(Luk 2.1-7)

¹⁸ Lá wà Yesu Kilisi ìn ke: Aà da Maliamaá Yosefu nɔkpamaε. E àò gé zãk̄ei à nɔs̄i ní Lua Nis̄ina gbãao. ¹⁹ Aà ḡɔkpama Yosefupíá gbēmaaε, a ye widawào, ñ à zèò á bɔ aà yáυ asii guue. ²⁰ Gɔɔ pò àle làasookε yápiwa, Dii malaikεe b̀

* 1:11 2Kia 24.15

mòwà nana guu a òè: Davidi bui Yosefu, rísu bílike n nɔkpama Maliama sea yá musuo, asa nɔ pɔ a sia bɔ Lua Nisína kíie. ²¹ A ne'i gɔe ũ, ní tɔkpaè Yesu, asa a a gbéɔ bɔ rí duuna guu. ²² Bee kè píi, ké yá pɔ Dii dà ánabie a ò e ke à mè:

²³ Nɔe léso mé a nɔsi,

i ne'i gɔe ũ,

wi tɔkpaè Emanuéli.†

Tɔ bee mè Lua kúwanɔ.

²⁴ Ké Yosefu vù, a kè lá Dii malaikapi díleewa, à a nɔpi sè. ²⁵ Ama i aà dɔ nɔe ũo e à gè negɔepi íò. † à tɔkpaè Yesu.

2

Saanyádɔnaɔ mɔa Yesu gwai

¹ Wà Yesu í Betelɛũ* Yude búsuu kí Elodi gɔɔe. † saanyádɔnaɔ bɔ gukpe oi aa mò Yelusaleũ, ² aa gbéɔ là aa mè: Né pɔ wa í Yudaɔ kía ũ ku má ni? Wa aà saana è gukpe oie, † wa mɔ kúleiè. ³ Ké kí Elodi yápi mà, à bílike rí Yelusaleũdeɔ píi.

⁴ A Yuda sa'onkiaɔ rí Mɔizi ikoyádanedeɔ káaa píi, † à rí lá gu pɔ wa Mesii iu.

⁵ Aa wèwà aa mè: Betelɛũ, Yude búsuu lae. Asa lá ánabi kèn ke:

⁶ Betelɛũ pɔ kú Yudaɔ búsuu,

rí késáa Yudaɔ mɛɛwiaoɔzio fá.

Asa n guu † kía a bɔu,

i dɔaa ma gbé Isailiɔne.†

⁷ † Elodi saanyádɔnaɔ sisi asii guu, à saanapi bɔgɔɔ sáasá gbèamá. ⁸ † à rí gbáe Betelɛũ à mè: A ge népi gbɛagbɛa rí laaio. Tó a aà è, à mɔ omɛe, mapi sɔ mí ge kúleiè.

⁹ Ké aa kía yámà, † aa dàzeu. † saana pɔ aa è gukpe oi yáa dɔaané lɔ e à gè zè népi kúklia. ¹⁰ Ké aa saanapi è, an pɔ kèna maamaa. ¹¹ Aa gè kpéu aa népi è rí a da Maliamao, † aa wùle rí gbɛɛu aa kúleiè. † aa rí àizee kpagoloɔ wèwè aa aà gbà vua rí zɔgo lí'ɔ gínanao rí tulaletio. ¹² Lua òné nana guu aasu bɔle Elodi kíio, † aa tà rí búsuu rí zé páleo.

Bàale taa rí Yesuo Egipi

¹³ An taa gbɛa Dii malaika bɔ mò Yosefuwa nana guu à mè: Fɛle népi sé rí a dao, ní bàale tárnɔ Egipi, ní ku we e mà mɔ yá'one lɔ, asa Elodi a népi wɛeɛ à dɛɛ.

¹⁴ † Yosefu fɛle gwáasína, à népi sè rí a dao à tárnɔ Egipi. ¹⁵ A ku we e Elodi gè gào. Bee kè ké yá pɔ Dii dà ánabie a ò e ke yáie à mè:

Ma a né gbèsi Egipi.‡

¹⁶ Ké Elodi è saanyádɔnaɔ ònɔkèeɛ, aà pɔ pà maamaa. Lá a saanapi bɔgɔɔ taa dɔ yá pɔ á gbèa saanyádɔnapiɔwa yáí, † à gbéɔ zì, aa negɔe pɔ kà wè pla ge i kaoo dède Betelɛũ rí a bualoũ píi. ¹⁷ Yá pɔ ánabi Zelemii ò kè sa à mè:

¹⁸ Wà wii gbáa mà Lama,

wàle ɔɔlɔ, wàle búbuape.

Laseli mé lé a néɔ ɔɔlɔ,

à gí awamai, asa aa ku lɔo.§

¹⁹ Ké Elodi gà, † Dii malaikapi bɔ mò Yosefuwa Egipi nana guu ²⁰ à mè: Fɛle népi sé rí a dao, ní tárnɔ Isaili búsuu, asa gbé pɔ aale népi wɛo gága.

²¹ † à fɛle népi sè rí a dao à tárnɔ Isaili búsuu. ²² Ké a mà Aakelau mé lé kible Yude a mae Elodi gbɛu, zɔleá wekíi vía aà kù. Lua yá'òè nana guu, † à tà Galile

† 1:23 Isa 7.14 * 2:1 1Sam 16.1 † 2:6 Mis 5.1-3 ‡ 2:15 Oze 11.1 § 2:18 Zel 31.15

bùsuu, ²³ à gè zǝ́lɛ wé́lɛ pɔ́ wí mɛ Nazaleti. Beewa yá pɔ́ ǎnabio ò kè, aa mè: Wáli mɛ̀ Nazaleti gbé.

3

Zāa Da'ilena waasokɛa

(Maa 1.1-8, Luk 3.1-18, Zāa 1.19-28)

¹ Bee gbɛa Zāa Da'ilena mò Yude gbáau, àlɛ waasokɛ ² à mè: A nòselilɛ, kpala pɔ́ bɔ́ Lua kíi kà kái. ³ Zāapi yá ɔ́ ǎnabi Isaiá ò yāa à mè:

Kpáwakɛna ɔ́ ma dɔ́ gbáau,

àlɛ mɛ à zɛkɛkɛ Diie,

à zéwɛwɛnaɔ́ pɔ́oè súsu.*

⁴ Zāapi ɔ́ yiongo ká pɔ́kasaɔ́ daa, mé i báa sǎntilii dɔ́ a pi.† Kwa ní zó'io mé aà pɔ́blea ũ. ⁵ Wíɔ́ bɔ́lɛ Yelusaleŭ ní Yude gupiiio ní Yuudɛ̀ dɔ́ɔ́io, wíɔ́ gé aà kíi. ⁶ Wí ní yǎvái o gupuaú, ɔ́ i ní da'ileke Yuudɛ̀i.

⁷ Ké Zāa è Falisio ní Saduseɔ́ lé mɔ́ a kíi da'ilekɛi dasidasi, ɔ́ a ònɛ́: Gbɛ́nazín píligonaɔ́! Déme òé à bàasi pɔ́kúma pɔ́ Lua a bɔ́bɔ́máai? ⁸ A nòselilea yá kɛ, wíɔ́ dɔ́ kɛ a lile. ⁹ Ké Ablahaŭ dɛ á dezi káau ũ, ásu àò e bee mé a á bɔ́o. Mále oé, Lua a fɔ́ gbɛɛ beeo kɛ Ablahaŭ buio ũ. ¹⁰ Mɔ́o dilɛa líɔ́zi kò. Lua a lí pɔ́ lé né maa io zɔ́ zu téue. ¹¹ Mále á da'ilekɛ á nòselilea seela ũɛ. Ama gbɛ́e a mɔ́ ma gbɛa, aà iko demala, mi ka mà aà sabala sélɛ̀o. Ɔ́me a á da'ilekɛ ní Lua Nisinao ní téo.‡ ¹² A gbaana kúa a ɔ́zǐ ésegbɛ́kíi. Tó a fǎ, a a pówena ká a dŭu, i a bǐsa ka té gasai guu.

Yesu da'ilekɛa

(Maa 1.9-11, Luk 3.21-22)

¹³ Ɔ́ Yesu bɔ́ Galile à mò Zāa kíi Yuudɛ̀i aà a da'ilekɛ. ¹⁴ Zāa ye gí, à mè: Ma gbé pɔ́ má dɛ n ma da'ilekɛ ɔ́ n mɔ́ ma kíia? ¹⁵ Ɔ́ Yesu wèwà à mè: Aɔ́ dɛ màa gíá, asa a maawana beewae yákea a zéwa yáí. Ɔ́ à wèi. ¹⁶ Ké Yesu da'ilekè, à bùa gòɔ́. Luabe wèaa, ɔ́ à Lua Nisina è, àlɛ su lán felenawa, à dǐɛ. ¹⁷ Ɔ́ wà yá'o mà bɔ́a luabe à mè: Gbɛ́e beeá ma Néɛ, má yeaàzi, ma pɔ́ kèwà na.§

4

Yesu yɔ́a

(Maa 1.12-13, Luk 4.1-13)

¹ Ɔ́ Lua Nisina gè ní Yesuo gbáau ké Ibiisi aà yɔ́. ² Yesu leyè fáane ní gwáasinao e gɔ́ɔ́ bla. Ké nɔ́ana lé aà dɛ, ³ ɔ́ kǎnidepi sǎaàzi à mè: Tó Lua Nén n ũ, o gbɛɛ beeo lí pɛ̀ɛ ũ. ⁴ Yesu wèwà à mè: A kɛ́a Lua taalau wà mè, pɔ́blea yá ɔ́ gbɛ́nazína kuò adoo, sema yá pɔ́ Lua lé o píi.*

⁵ Ɔ́ Ibiisi aà sè gèò Lua wé́lɛu, à aà zè Lua kpé misonaa, ⁶ a òè: Tó Lua Nén n ũ, n nziá zu zǐlɛ, asa a kɛ́a láu Lua mè, a n yá'o a malaikaɔ́ne aa ɔ́dama,

ké nísu gɛ́nale gbɛwao yáí.†

⁷ Yesu òè: A kɛ́a Lua taalau ɔ́ wà mè, nísulii Dii n Lua lɛ n gwao.‡

⁸ Ɔ́ Ibiisi aà sè gèò ɔ́ gbɛ́sǐsǐ lesǐ maamaa musu, à dúnia bùsu píi òlòè ní ní àizɛɛɔ́ ⁹ à mè: Má n gba beeo píie, tó n wulɛ n gbɛɛu n misǐilemɛɛ. ¹⁰ Ɔ́ Yesu òè: Géi Setáu! Asa a kɛ́a láu wà mè:

* **3:3** Isa 40.3 † **3:4** 2Kia 1.8 ‡ **3:11** Zln 2.3-4 § **3:17** Sou 2.7, Isa 42.1 * **4:4** Iko 8.3 † **4:6** Sou 91.11-12 ‡ **4:7** Iko 6.16

Kúle Dii n Luaε,
níɔ zɔbleè ado. §

¹¹ Ǿ Ibiisi aà tò we sa, ̄ malaikaɔ mò d̀baàle.

Yesu ɔkpaa a z̄iwa

(Maa 1.14-20, Luk 5.1-11, 6.17-19)

¹² Ké Yesu mà wà Zāa k̀ wa dàkp̄eu, ̄ à tà Galile. ¹³ I z̄ɔle Nazareti ɔo, à gè z̄ɔle ísida sae Kapenaũe, Zabulɔni buió n̄ Nefatali buió bùsuu, ¹⁴ ké yá p̄o á̄nabi Isaia ò ke yáí à m̀è:

¹⁵ Zabulɔni buió n̄ Nefatali buió bùsu
za ísia oi e Yuud̄e baale,

Galile bùsu p̄o buip̄aleɔ kuupi,

¹⁶ an gb̄é p̄o kú gusiauɔ gupua z̄ɔ è,
gu d̀ò bùsu p̄o kú ga léz̄ipi deɔne sa.*

¹⁷ Za gɔɔ bee Yesu nà waasokeawa à m̀è: A ǹselile, kpala p̄o b̀ò Lua kíi kà k̄ai. †

¹⁸ Ké Yesu lé d̀ò Galile ísidai, à kp̀òwenaɔ è gb̄eɔn pla, v̄ii n̄ d̄aunao, Simɔɔ p̄o w̄i me Piεe n̄ a d̄auna Andeleeo. Aale táalu zu ísidapi guu. ¹⁹ Ǿ Yesu òn̄é: A m̀o temazi, mí á ke gb̄ew̄eɛlenaɔ ũ. ²⁰ Weḡɔɔ aa n̄ táaluɔ tò we, aa b̀ò teaàzi. ²¹ Ké à gè ae, à gb̄eɔn pla p̄aleɔ è, v̄ii n̄ d̄aunao ɔ, Zebedee né Zaaki n̄ a d̄auna Zāao. Aa ku gó'íl̄ena guu n̄ n̄ mae Zebedeepio, aale n̄ táaluɔ keke. Yesu n̄ sisi, ²² ̄ aa n̄ mae tò gó guu weḡɔɔ, aa b̀ò teaàzi.

²³ Yesu ɔ Galile bùsu keεε, i yādané n̄ lousisikp̄eɔ guu, i kpala p̄o b̀ò Lua kíi baokpa, i gb̄éɔ gb̄ágb̄a n̄ gyā bui píio n̄ k̀ɔɔ píi. ²⁴ Aà t̄o lí Sili bùsua píi, ̄ w̄iɔ m̀è n̄ gb̄é p̄o aale gyā bui dasi ge w̄aw̄akeɔ n̄ táadeɔ n̄ gbak̄ɔndeɔ n̄ εeɔ píi, ̄ i n̄ gb̄ágb̄a. ²⁵ Wà b̀ò Galile n̄ W̄é̄lemenkw̄i bùsuo n̄ Yelusaleũo n̄ Yudeo n̄ Yuud̄e baaleo dasidasi, wà teaàzi.

5

B̄aaadeɔn Yesu iwaɔ ũ
(Luk 6.20-23)

¹ Ké Yesu gb̄é bílapiɔ è, à d̀ede s̄isiwa. Ké à z̄ɔle, aà iwaɔ mò aà kíi, ² ̄ à nà yādaanéwa à m̀è:

³ Gb̄é p̄o aa n̄ gb̄aasaik̄e d̄ɔ mé b̄aaadeɔ ũ,
asa kpala p̄o b̀ò Lua kíi de n̄ p̄o ũe.

⁴ P̄osiadeɔ mé b̄aaadeɔ ũ,
asa Lua a n̄ s̄o n̄in̄éε.*

⁵ Z̄iabusanaɔ mé b̄aaadeɔ ũ,
asa aame aao d̄únia v̄i. †

⁶ B̄aaadeɔn yázeɔde nid̄enaɔ ũ,
asa aame aa k̄á. ‡

⁷ B̄aaadeɔn w̄enad̄ɔnedeɔ ũ,
asa Lua a w̄enad̄ɔnéε.

⁸ B̄aaadeɔn ǹsepuadeɔ ũ,
asa aame aa w̄esi Luale. §

⁹ B̄aaadeɔn íbelemid̄enaɔ ũ,
asa wali oné Lua néɔε.

¹⁰ B̄aaadeɔn gb̄é p̄o w̄i íadamá yākea a z̄éwa yáíɔ ũ,
asa kpala p̄o b̀ò Lua kíi de n̄ p̄o ũe.

§ 4:10 Iko 6.13 * 4:16 Isa 9.1-2 † 4:17 Mat 3.2 * 5:4 Isa 61.2 † 5:5 Soū 37.11 ‡ 5:6 Isa 55.1-2 § 5:8 Soū 24.3-4

11 Baaadeɔn á ũ, tó wà á s̄s̄s̄ mé wà ìadàwá, mé wà yāvāi píi d̀wá ma yái.
12 A pɔnake, í yáalɔ, asa á asea aɔ z̄ɔɔ luabe. M̀a wà ìadà ànabi pɔ kú á àaɔwa.

Yesu ìwaa mé wisi ní gupuauo ũ
(Maa 9.50, Luk 14.34-35)

13 Ame á wisi ũ d̀niae. Tó wisi í na sù tà, kpelewa wà ke à ḡɔ wisi ũ lɔi? A àie v̄i lɔo, sema wà kóle gb̄eɔ t́aa'owà bàasio.

14 Ame á gupua ũ d̀niae. Wéle pɔ wa kàle s̄is̄i musu lí e àɔ ulɛao. 15 Wili filia na wà p̄na kùlɛwàò. Wì di dauwae, i gupu gb̄é pɔ kú uaɔne. 16 A gupu gb̄eɔne beewa, aai á maakɛaɔ e, aai á Mae pɔ kú musu sáaukpa.*

Mɔizi ikoyā b̄ɔlekea

17 Asu àɔ e ma mɔ Mɔizi ikoyā ní ànabiɔ yáɔ b̄adei no. Mi mɔ a kee b̄adeio, ma mɔ papaie. 18 Siana mále oé, luabe ní d̀niao a ḡe, àma Luayātaala wèsā néna ge a pɔ kelenae a b̄adeo, yápii a ke. 19 Ayāmeto tó gb̄é yá pɔ wa d̄ilepiɔ m̀endo gb̄ae, baa a pɔ pɔ késāan̄zi, mé ì da gb̄eɔne aa ke màa, ade aɔ késāan̄zi kpala pɔ b̀ Lua k̄i gb̄eɔ guue. Tó gb̄é k̄ia mé ì dané màa s̄, ade aɔ z̄ɔɔ kpala pɔ b̀ Lua k̄i gb̄eɔ guue. 20 Mále oé, tó á maa i de Mɔizi ikoyādanedeɔ ní Falisiɔlao, á ḡe kpala pɔ b̀ Lua k̄i guuo.

Pɔkuma

21 A mà wa ò yāadeɔne aasuli gb̄edeo. Gb̄é pɔ gb̄edè, wa yákpalekeaànɔ.†
22 Mapi s̄ mále oé, gb̄é pɔ a pɔ pà a gb̄edeezi, à kà wà yákpalekeaànɔ. Gb̄é pɔ a gb̄edee s̄s̄s̄ kà wà geaànɔ gb̄adeɔ k̄i. Gb̄é pɔ ò a gb̄edee m̄isaide s̄ à kà aà gé téu. 23 Tó n mɔ Lua gbai pɔ a gbagbak̄i, mé à d̀ngu wek̄i ké n gb̄edee yákuannɔ, 24 ò n gba to sa'ok̄i ae we, ní ge awakpa gb̄epie ḡia, ní ea su ò sa'ò sa. 25 Tó n ibee ye genno yákpaleu, ke kpakpa keaànɔ na e aàɔ dazeu, ké asu n kpa yákpalekenawao yái. Tó ni ke màao, yákpalekenapi a n kpa d̄aiwae, i n dakpeu. 26 Siana mále onɛ, níȳɔ b̄o weo e ò ge ò fiabod̄. Baa t̄anga a ḡe tenzio.

Gbāsikɛa

27 A mà wà mè ásuli wúle ní gb̄ep̄ale n̄oo.‡ 28 Ama mapi mále oé, tó gb̄é n̄e gwà ní làasoo p̄aleo, à gb̄āsik̄eàn̄n̄ we k̀. 29 Tó n ɔplaa wé mé t̀ò níle fu, b̄o ò n v̄uaa. N megue v̄uaaa maa de wà n mè búu zu téula. 30 Tó n ɔplaa mé t̀ò níle fu, z̄ɔ ò n v̄uaa. N megue v̄uaaa maa de n mè búu taa téula.

Gia n̄zi yá

(Mat 19.9, Maa 10.11-12, Luk 16.18)

31 Wa ò lɔ, tó gb̄é lé ḡi a nazi, aà ḡinzila kpawà.§ 32 Mapi s̄ mále oé, tó gb̄é ḡi a nazi, mé i ke à gb̄āsik̄è no, aà z̄api mé t̀ò à ḡò gb̄ās̄ide ũ. Tó gb̄é n̄o pɔ wà ḡi sè s̄, à gb̄āsik̄èe.

Lɛkea Luawa

33 A mà wa ò yāadeɔne lɔ, aali lé pɔ aa kè Diiwa ke, aasuli b̄o a kpeo.* 34 Mapi s̄ mále oé, ásuli me á s̄i ní Luao seo. Asuli me á s̄i ní luabeoo, asa Lua kpalabaae, 35 ge d̀nia, asa Lua gbadib̄e,† ge Yelusaleũ, asa K̄ia z̄ɔɔ w̄léle.‡ 36 Nsu me ní s̄i ní n mioo, asa níȳɔ f̄i ò n mik̄a m̀endo puak̄i ge ò a siak̄i. 37 Ali me aɔ ge aawo. Yá pɔ de beea b̀ Setāu k̄ie.

T̄siamaa
(Luk 6.29-30)

* 5:16 1P̄ie 2.12 † 5:21 B̄oa 20.13 ‡ 5:27 B̄oa 20.14 § 5:31 Iko 24.1-4 * 5:33 Nao 30.3 † 5:35 Isa 66.1 ‡ 5:35 Soū 48.3

³⁸ A mà wà mè wà wé fiabo ní wéó, swaa ní swaao. ³⁹ Mapi sǒ mále oé, ásuli gí taiinaio. Tó gbé n sǎnke n ɔplaa gɛɛwa, n n ɔzɛɛ pó dɔè lo. ⁴⁰ Tó gbé ye n danzii yákpalekenno, n n ulada toè lo. ⁴¹ Tó gbé teasidàne n asoseɛ kiloo do, gɛoè kiloo pla. ⁴² Tó gbé wabikèma, n aà gba. Nsu gbé pó ye pó sɛama tɛo.

Yea ibɛɛzi
(Luk 6.27-28,32-36)

⁴³ A mà wà mè ào ye á gbédeezi, à za á ibɛɛgu.* ⁴⁴ Mapi sǒ mále oé, ào ye á ibɛɛzi, à wabike gbé pó aai ìadawáɔne, ⁴⁵ ké à gǒ á Mae pó kú musu néo ũ siana. Asa ì ìatɛ bɔ gbɛvǎiɔne n gbɛmaao píie, ì lou ma tàaesaidɛɔne ní tàaedɛo píie. ⁴⁶ Tó gbé pó yeázio ɔ á yerzi, á àie e Lua kíie? Baa ɔsinao lí ke màao lé? ⁴⁷ Tó á gbé ɔ i fɔkpakpamá rítɛɛ, bɔ á deò dǎolai? Baa luayádɔnsaiɔ lí ke màao lé? ⁴⁸ Ayámɛto ào kú wásawasa lá á Mae pó kú musu kú wásawasawa.†

6

Gbé gbaa pó

¹ A laaika á lousisiyákea gupuaui. Asuli ke gbɛnazina wé yáio. Tó ále ke màa, á ài'e á Mae pó kú musu kíio. ² Tó níle taaside gba pó, nísu n a kpàwake lán mɔafilidɛɔwao. Aai ke lousisikpɛo guu ní gǎaɛ, ké gbé e ní tɔnasi yáie. Siana mále oé, aa ní ài èn we kò! ³ Mpi, tó níle taaside gba pó, nísu to n ɔzɛɛ dǒ lá n ɔplaa lé keo. ⁴ To n gbadaa ke asiiyá ũ, n Mae pó asiiyá dǒ i a fiabone.

Wabikea
(Luk 11.2-4)

⁵ Tó ále wabike, ásu ào de lán mɔafilidɛɔwao. Aai ye wabikea zɛa lousisikpɛui ní zékpaao, ké gbé ní e yáie. Siana mále oé, aa ní ài èn we kò! ⁶ Mpi, tó níle wabike, gɛ n kpɛa, ní gbata, ní wabike n Mae pó kú we asii guuwa,* n Mae pó asiiyá dǒ i sinnɔ. ⁷ Tó ále wabike, ásuli yábɔle dasi lán luayádɔnsaiɔwao. Aai e ní yábɔlea dasi mé a tó ní yá ká. ⁸ Asu ào deɛwao, asa á Mae pó pó á a ni ví dǒ e ào gé gbɛaiwa. ⁹ Ali wabike à mɛ:

Wá Mae pó kú musu,

to wà n tó kuaadoake dǒ,

¹⁰ to kpala pó bɔ n kíi bɔ gupuaui,

wio n pɛeá ke dúnia guu lá wí ke n kíiwa.

¹¹ Wá gba ú pó wá ble gbã.

¹² Wá tàaeo kéwá,

lá wí gbé pó tàaekèwɛɛo kéwa.

¹³ Nsu to wà fu yǎawao,

wá ké vǎiwa.

¹⁴ Tó a gbé ké ní ní tàaeo, á Mae pó kú musu a á ké sɛ. ¹⁵ Tó i gbé ké ní ní tàaeo sɛo, á Maepi a á ké ní á tàaeo.

Leyea

¹⁶ Tó á leyea sǒ, ásuli oosisi lán mɔafilidɛɔwao. Aai ní oa fɛnkpa ké gbé e dǒ wa leyea yáie. Siana mále oé, aa ní ài èn we kò! ¹⁷ Mpi, tó ní leyea, oopi, ní nísidɔ, ¹⁸ ké gbé su dǒ ní leyeao, sema n Mae pó kú asii guu bàasio. N Mae pó asiiyá dǒpi i a fiabone.

Aizɛɛ
(Luk 11.33-36, 12.33-34, 16.13)

19 Asu àizeε kāaaázi dúnia guu lao. Lakii kòòó ní pótānkpakeao í pò òòkpau, mé kpáíò ì gufò aa pòò sélé. 20 A á àizeε kāaa luabe. Wekii kòòó ní pótānkpakeao lí pò òòkpauo, mé kpáíò lí gufò aa pòò sèleo. 21 Gu pò n àizeε kúu, wekii ò n laai ìò kuu.

22 Wé mé me filia ũ. Tó n wé kú gudoũ, n mè búu aò gupua víe. 23 Tó n wé kú plapla sò, n mè búu aò gusia víe. Tó gupua pò ní kúa de gusia ũ, gusiapi zò. 24 Gbèe lí fò zòblè dii mèn plaεo. Aò za gbèdogue, iò ye gbèdozi. A na gbèdowa, i saka gbèdogu. A fò àò zòble Luaε n òao sānuo.

Luanaaikεa (Luk 12.22-31)

25 Ayāmeto mále oé, ásuli á wēni kākake pòblea ge imia yá musuo. Asuli me kākake pòkasao yá musuo. Wēni de pòblealao lé? Me de pòkasalao lé? 26 A gwa bāwa. Aali pótò, aali pòkekeo, aali pò ká dō guuo, kási á Mae pò kú musu ì ble kpámáε. A de bāla maamaaε fá! 27 A guu, á déme a fò à a wēni gbāa káfi, baa gòò do, a yākāakea guui?

28 Bóyāi i pòkasa yākāakei? A lá vudeo gwa sēu, lá aa de. Aali zikεo, aali bua tāo, 29 āma mále oé, baa Salomòó ní a odekεo, i ulada a maa kà ní keewao.† 30 Sèa lá pò kú gbā mé a tékū ziapi, lá Lua ì pò nai màa, ápiò, wa á pò o lœ? Luanaaifēnendeo! 31 Ayāmeto ásuli pœ kākake à me, bó wá blei, ge bó wá mii, ge bó wá daio. 32 Luayādōnsaiò ò pò beeo píi yá ì dōaané. Lá á Mae pò kú musu dō ké pò beeo ni kuwá, 33 à to kpala pò bò aà kíi ní yá pò zεví Luapiεo dōaaé gía, i pòpiò kaaé píi. 34 Ayāmeto ásu zia yākāakeo, asa zia azia yá dō. Gòòpii taasi mòwà.

7

Kò tàae'ea (Luk 6.37-38,41-42)

1 Asuli kò tàae eo, Lua a á tàae e sōo. 2 Asa lá ni gbé tàae e, màa Lua a n tàae e. Zaa pò ní yòu gbéε ò Lua a yòune. 3 Bóyāi níle sèkòna pò da n gbédee wéu e, mé níle lí miòna pò da n wéu yádao ni? 4 Ké lí miòna da n wéu, kpelewa níyò o n gbédee: To mà sèkòna pò da n wéu bōnei? 5 Mòafilide, lí miòna pò da n wéu bō gía, ní gu'e wásawasa ké ò e sèkòna pò da n gbédee wéu bōè.

6 Asu Lua pò kpá gbéowao.

Aa liaaánò aa á taitaie.

Asu á òsoò zu sàwakusanaòneò.

Aa táa'o'owàε.

Wabikεa (Luk 11.9-13)

7 A wabikε, Lua i kpáwá. A wεεε, í e. A gbalε, Lua i wéé. 8 Asa gbé pò wabikè, wa kpawàε. Gbé pò wéεε sò a eε. Wa zεwē gbé pò gbalεε. 9 A guu, déme a gbe kpa a néwa, tó à pēε wabikèwài? 10 Ge tó à kpo wabikèwà, a píligona kpawà yà? 11 Baa ní á vāikεo, á pòmaa kpaa á néowa dō. Wa á Mae pò kú musu pòmaa kpaa gbé pò aa wabikèwaòwa pò o lœ?

12 A ke gbéone lá á ye aa kééwa. Mòizi ikoyā ní ānabio yáò min we.

Zéle tuuuna (Luk 13.24)

† 6:29 1Kia 10.4-7

¹³ A zéle tuuuna sé. Zé pò a lé yàasa mé a dèepookii vī ì géínò kaale guue. Bee ò gbé daside lé sé. ¹⁴ Zé pò ì géínò àizāna guu lé tuuū mé a naaa, mé gbé pò aa è lé séò bílao.

Gbé d̄sa a yākeawa
(Luk 6.43-44, 13.25-27)

¹⁵ A laaika ānabi εγεναοzi. Aaī mó á k̄iī s̄a b̄aa daa, àwalewan n̄andenaon ní ū s̄o. ¹⁶ A ní d̄s̄ ní yākeawa. Wili kuke lè líwao. Wili kpa bo kaaewao. ¹⁷ Lí maa ì né kefena i, lí v̄ai ì né gia i. ¹⁸ Lí maa lí f̄s̄ né gia ìo, mé lí v̄ai lí f̄s̄ né kefena ìo. ¹⁹ Wī lí pò lí né maa io z̄s̄ zu téue.* ²⁰ Beewa á ní d̄s̄ ní yākeawa.

²¹ I ke gbé pò ì om̄e Dii, Dii, mé a ḡe kpala pò b̄o Lua k̄iī guuo, sema gbé pò ì ma Mae pò kú musu p̄eā ke. ²² Yákpalekeḡozi gbé daside om̄e: Dii, Dii, wi Lua yā'oné ní n t̄oo lé? Wi táago ní n t̄oo lé? Wi dabudabuo ke dasi ní n t̄oo lé? ²³ Má oné wásawasa: Má á d̄s̄ gueio, à gomala v̄aikena!†

Kpebon gb̄eōn pla
(Luk 6.47-49)

²⁴ Ayāmeto gbé pò ma yāe beeo mà mé à zikèwà de lán gbé laaide pò a kpedò gbewawa. ²⁵ Ké lou mà, í dàgua, íana kàka sù kpépiwa, ò i kw̄eo, ké wa dàale gbewa yái. ²⁶ Gbé pò ma yāe beeo mà mé i zikewào de lán m̄saide pò a kpedò bùsu'ufāawawaε. ²⁷ Ké lou mà, í dàgua, íana kàka sù kpépiwa, ò à kw̄è à l̄le wiliū.

²⁸ Ké Yesu yā beeo ò a làa, à yādaané b̄o bíla saε, ²⁹ asa i yādané lá M̄oizi ikoyādanedeowao, a dàné ní ikooε.

8

Kusude gb̄gb̄aa
(Maa 1.40-45, Luk 5.12-16)

¹ Ké Yesu p̄ila s̄isiwa, bíla teaàzi. ² Ō kusude mò kùle aà ae à m̄e: Dii, tó n wei, níȳ f̄s̄ ò gb̄ab̄om̄eε. ³ Yesu òb̄ò n̄awà à m̄e: Ma wei. Ḡo gb̄alesai. Weḡo ḡoepi kusu làa. ⁴ Ō Yesu òè: Ma. Nsu o gb̄eε mao. Ge ò n̄zia olo sa'onae, ní sa pò M̄oizi d̄ile o n ḡsa gb̄alesai seela ū gb̄eōne.*

Sosa gb̄ēz̄o zikena gb̄gb̄aa
(Luk 7.1-10)

⁵ Ké Yesu lé ḡe Kapenaū, ò sosa gb̄ēz̄o mò aà k̄iī, à wabikèwà ⁶ à m̄e: Dii, ma zikena w̄ulea be, à k̄aaū, àle w̄awāke maamaae. ⁷ Ō Yesu òè: Má gé mà aà gb̄gb̄a. ⁸ Ō gb̄ēz̄opi òè: Dii, mi ka ò gé ma beo. Baa tó n yā'ò, ma zikena a gb̄gb̄a. ⁹ Mapi, wa iko v̄iaε, mé má iko v̄i sosaowa. Mi o an gb̄eōe aà gé le, ì gé. Mi o a p̄aleε aà m̄o ke, ì m̄o. Mi o ma zikenaε aà ke kéwa, ò ì ke.

¹⁰ Ké Yesu yápi mà, à b̄o aà saε, ò a ò gbé pò aa teazione: Siana mále oé, mi e gb̄eε ma náaikè kéwa Isailio guuo. ¹¹ Mále oé, gb̄eō b̄o gukpe ní be'aεo dasidasi aa m̄o bl̄blei n Ablahaūo ní Izaakio ní Yakobuo kpala pò b̄o Lua k̄iī. ¹² Gbé pò de yāa aao ku kpalapi guuo s̄o, wa ní zu bàasi gusiaue. We aa óolbu aa òdi ní musu. ¹³ Ō Yesu ò sosa gb̄ēz̄opiε: Ta be. A keε lá n ma náaikèwa. Ō aà zikēnapi gb̄gb̄a zibeezi ḡo.

Yesu gȳeō gb̄gb̄aa dasidasi
(Maa 1.29-34, Luk 4.38-41)

* 7:19 Mat 3.10 † 7:23 Sou 6.9 * 8:4 Lev 14.2-4

14 Yesu gè Piεε be, ̄ a è aà nada wúlea, àle mèwāake. 15 Ké à ɔkà aà ɔwa, aà me n̄ini, ̄ à fèle blekèè.

16 Ké oosi kè, ̄ wà mò Yesue ní táadeɔ dasidasi, ̄ à táapiɔ gònè n yā'oa, à gyāeɔ gbàgbā pii. 17 Maa yá pò ānabi Isaia ò kè à mè: A wá gbāasaikε sè, à wá gyāɔ gòwá.†

Gbé pò aa ye tε Yesuziɔ
(Luk 9.57-62)

18 Ké Yesu è bíla káaaazi, ̄ a ò a íwaɔne: Wà bua ísida baale. 19 ɔ M̄izi ikoyādanεdee m̄ ò Yesue: Metulu, gu pò níle géu pii máo tenziε. 20 ɔ Yesu òè: Gbēgbonaɔ ní tòò ví, bāɔ ní sakpe ví, Gbēnazin Né s̄ a íampakii vío.

21 ɔ íwa pále òè: Dii, to e ma de'ia kpagui ḡia. 22 ɔ Yesu òè: Temazi. To gεɔ ní gεɔ ví.

Yesu zàa'iana zeε
(Maa 4.35-41, Luk 8.22-25)

23 Yesu gè gó'ilená guu, ̄ aà íwaɔ dàzeuaànɔ. 24 Kándo zàa'ian gbāa kàka ísidaa, í v̄ví lé pélepεle ní góu. Yesu lé i'o, 25 ̄ aà íwaɔ s̄aazi, aa aà vù aa mè: Dii, wá suaba, wále kaaleε. 26 ɔ Yesu òné: Luanaaifēnendeɔ! Akea á sea ví m̄ai? ɔ à fèle ḡí íanaε ní ío, ̄ gu n̄ini kilikili.‡ 27 Yápi b̄ò gbépiɔ saε aa mè: Gbé kpeletaan wei? Baa íana ní ío aai aà yāmaε.

Táaɔ dia s̄awaɔne
(Maa 5.1-20, Luk 8.26-39)

28 Ké Yesu bùa baale Gadala búsuu, táade gbēɔn plaεɔ b̄ò gbè'ε pò de mia ūɔ guu, aa mò dàaàle. Aa p̄así maamaε, gbēε lí f̄ɔ zépi s̄e. 29 Aa wiilè aa mè: Bómε wá daai, Lua Né? N m̄o íadaiwála e a ḡɔɔ àɔ ka yà? 30 S̄awakusan waiɔ kúrn̄o k̄aaa, aale p̄oble. 31 ɔ táapiɔ awakpà Yesue aa mè: Tó n wá yá, wá gbac s̄awa wai keeɔ guu. 32 ɔ Yesu òné: A gé. ɔ aa gò gbépiɔwa, aa d̄i s̄awaɔne. ɔ s̄awa waipiɔ w̄í ní bao pii, aa p̄ila s̄onawa aa sí ísidau, ̄ aa ḡaga í guu we. 33 ɔ s̄awadānaɔ bàalè tà wéle guu, aa yápiɔ dàu aa s̄iuné ní yá p̄o táadeɔ lèò pii. 34 ɔ wéledeɔ b̄òle gè dai Yesule nípii. Ké aa aà è, aa awakpàè aa mè aà b̄oné ní búsuu.

9

Gbēkaaua gbágbāa
(Maa 2.1-12, Luk 5.17-26)

1 Yesu gè gó guu, à èa bùa ísidawa, à kà a be wéleu.* 2 ɔ wà mòè ní gbēkaauāo wúlea mákεleu. Ké Yesu è gbépiɔ a náai ví, ̄ a ò gbēkaauāpiε: Ma gbé, s̄dile! N duuna kèma. 3 M̄izi ikoyādanεdeeɔ ku we, ̄ aa ò ní s̄o guu: Gbé bee lé d̄óε ní Luaoε. 4 Yesu ní láasoo d̄ó, ̄ à ní lá à mè: Bóyāi a láasoo v̄ai dà á s̄o guui? 5 Tó má ò aà duuna kèwà, ge tó má ò aà fεle t̄aa'o, a kpele mé àai? 6 Má ò m̄aa ké àɔ d̄ó Gbēnazin Né duunakēama iko ví d̄úniauε. ɔ a ò gbēkaauāpiε: Fεle n̄ n mákεle se ta be. 7 ɔ à fèle tà a be. 8 Ké bíla è m̄aa, vía ní kú, aa Lua pò iko bee taa kpà gbēnazinaɔwa s̄aukpà.

Matiee sísia
(Maa 2.13-17, Luk 5.27-32)

9 Yesu b̄ò we àle gē, ̄ à gbé pò w̄í me Matiee è z̄s̄lea a ɔsikpeu. Yesu òè: M̄o temazi. ɔ à b̄ò t̄eaazi. 10 Ké Yesu lé p̄oble aà be, ɔsinaɔ ní luayādansaio ku we

† 8:17 Isa 53.4 ‡ 8:26 Sou 107.28-29 * 9:1 Mat 4.13

dasi, aale pobleaàno ní aà ìwao sánu. ¹¹ Ké Falisiò è màa, ò aa aà ìwao là aa m̀è: Bóyáí á dii lé poble n ɔsinao ní luayádansaiɔi? ¹² Ké Yesu yápi mà, à m̀è: Gbé gbáa baa kú ní lòotoooo, sema gyáe. ¹³ A ge láasooke yá pò kēa láue bee miwa wà m̀è:

Gbēkēkēakōe ò má yei,

i ke sa'oa no.†

Mi m̀o gbēmaaò sísiio, sema duunkenaò.

Leyea

(Maa 2.18-22, Luk 5.33-39)

¹⁴ Ǿ Zāa Da'ilena ìwao m̀ò Yesu là aa m̀è: Akea wápiò ní Falisiò, wio leye m̀òom̀ò, mé n ìwao lí ye s̀òo? ¹⁵ Ǿ Yesu yálèèñé à m̀è: Nɔsena gbéò pɔsia ke g̀oo pò a kúrnò nɔse guue? Aawo, áma a g̀oo lé mó ké wa nɔsenapi b̀o ní guu, g̀oo bee ò aa leye sa. ¹⁶ Gbēe lí pòle dafu di pòkasa ziuo, asa a dafu a s̀òoue, aai kò gá, ula zi f̀oa i káfi. ¹⁷ Wili v̀ee dafu ká báa t̀u zi guuo. Tó wa k̀è màa, t̀upì a p̀unaε, v̀ee i k̀óle, t̀u i ò̀okpa. Aawo, wí v̀ee dafu ká báa t̀u dafu guue, aai maa píi.

Nenɔena vua ní nɔe pò ɔkà Yesu ulawao

(Maa 5.21-43, Luk 8.40-56)

¹⁸ G̀oo pò Yesu lé yá beeò oné, gbāadee m̀ò k̀uleè à m̀è: Ma nenɔena k̀esai tia. M̀ò n ɔnawà, i vu. ¹⁹ Ǿ Yesu f̀ele t̀eaazi ní a ìwao.

²⁰ Nɔee ku we, au lé b̀olewà à kà ẁè kuεpla. A m̀ò ɔkà Yesu ula léwa aà kpe.

²¹ Asa nɔepi lé m̀e: Baa tó ma ɔkà aà ulawa lé, má gbágbāe. ²² Yesu líli à aà è, ò à m̀è: S̀òdile, nɔe! Ma náai pò ní k̀è mé n gbágbā. Weg̀oo nɔepi gbágbā.

²³ Ké Yesu kà gbāadepi be, a è wàle kulepe, bíla k̀ófi d̀o. ²⁴ Ǿ Yesu m̀è: A ázia gá. Nenɔenapi i gao, àle i'oe. Ǿ aale Yesu ke p̀ooɔɔ. ²⁵ Ké wà bíla gbàe, ò Yesu g̀è k̀péu à népi ɔ k̀ù, ò à f̀ele. ²⁶ Ǿ yápi bao lí b̀usupia píi.

V̀iao gbágbāa

²⁷ Ké Yesu b̀ò we, v̀ia gbēon plao t̀eaazi ní wiio aa m̀è: Wá wēnagwa, Davidi Bui! ²⁸ Ké Yesu kà be, v̀iapio s̀òaaazi, ò à ní lá à m̀è: A ma náai v̀í ké má f̀ò yápi k̀éa? Aa ẁewà aa m̀è: Ao, Dii. ²⁹ Ǿ à ɔkà ní ẁewa à m̀è: A k̀éé lá ále ma náaikewa. ³⁰ Ǿ an ẁé ẁè. Yesu lé l̀ené à m̀è: Asu o gbēe mao. ³¹ N beeo aa g̀è aà bao f̀aa b̀usupiu píi.

Yesu wēnadōa gbéne

³² G̀oo pò v̀iao lé b̀ole, wà m̀ò Yesue ní táade léna naaleao. ³³ Ké Yesu táapi g̀è, ò à yá'ò. Yápi b̀ò bíla sae aa m̀è: Wi yá bee taa e Isaili b̀usu yáao. ³⁴ Ǿ Falisiò m̀è: I t́aa go ní t́aa kía gbāaoε.

³⁵ Yesu m̀eewiao ní z̀ewiao k̀eεle píi, à yádáné ní lousisikpeo guu, à kpala pò b̀ò Lua k̀íi baokpáné, à gyáe gbágbā píi ní k̀òoo píi.‡ ³⁶ Ké à bíla è, ò à k̀è wēnañ, asa aa kpasaa mé aa liaaa lán pò pò dāna v̀ioɔwae.§ ³⁷ Ǿ Yesu ò a ìwaoñe: Pòkεkea z̀oo mé z̀ikenaò dasio. ³⁸ A wabike Budewa aà z̀ikenaò gbae a pò k̀ekεi.

10

Yesu ìwao

(Maa 3.13-19, Luk 6.12-16)

† 9:13 Oze 6.6 ‡ 9:35 Mat 4.23 § 9:36 Nao 27.17, 1Kia 22.17

1 Yesu a ìwa gbě̀on kuεplao s̄isi, ̄o à ní gbá iko aa táago gbě̀owa, aa gyāeō gbágbā p̄ii ní k̄oō p̄ii. 2 Zina gbě̀on kuεplap̄io t̄ón ke: Gbế́ s̄éia Sim̄oō p̄ó w̄i me P̄ieε, aà d̄auna Andelee, Zebedee né Zaaki, aà d̄auna Z̄aa, 3 Filipi, Batelemii, Tomaa, ̄osina Matiee, Alafe né Zaaki, Tade, 4 Sim̄oō Gínz̄iao ní Yudas̄i Isalioti p̄ó b̄ò Yesu k̄peo.

*Yesu a ìwa gbě̀on kuεplao z̄ia
(Maa 6.7-13, Luk 9.1-6)*

5 Ké Yesu lé gbě̀on kuεplap̄io z̄i, a òné: Asu gé buip̄aleō k̄ii oio. Asu gē Samali w̄éleō guuo. 6 A gé Isaili p̄ó aa s̄ás̄aa lán s̄aōwaō k̄ii. 7 A gé ìo waasokε àò geò à me: Kpala p̄ó b̄ò Lua k̄ii kà k̄ai! 8 A gyāeō gbágbā, à geō vu, à gbāb̄o kusudeōne, à táagoné. Lá á è p̄ókpasai, à kené p̄ósisai. 9 Asu àò ̄o k̄ūao, baa ̄os̄gbena. 10 Asu babalab̄o s̄eo ge ula plaade ge kyale ge gopana, asa z̄ikena kà à a blε e. 11 W̄éle p̄ó ásu kau p̄ii, m̄εw̄ia ge z̄̄ew̄ia, à gbēmaa kpákpa à pilawà, ìo ku we e à ge gēò z̄éa. 12 Tó a gē ua, í f̄i na kpámá. 13 Tó uadeō kà, á f̄i na a ḡōné. Tó aai kao s̄ō, á f̄i na a εa suwáε. 14 Gu p̄ó wi gbāakpauázio ge wi swáε á yáio, à b̄o ua bee ge w̄éle bee guu, í k̄oolémá. 15 S̄iana m̄ále oé, yákpalεkeḡoōz̄i w̄élep̄ideō ìadama e de S̄ōd̄u ní Ḡom̄oō b̄usudeōla.*

*Yesu yá p̄ó a a ìwa le oané
(Maa 13.9-13, Luk 12.2-9, 21.12-17)*

16 M̄ále á z̄i s̄aō ũ àwalewanaō guue. Aō laai v̄i lán ml̄ēwa, ìo de yāesaideō ũ lán felenaōwa. 17 A laaika gbēnazinaōzi, asa aa á kú aa yákpalεkeáño, aai á gbē ní fl̄aalao ní lousisik̄peō guu. 18 Wa géán̄o b̄usu gbāadeō ní k̄iao k̄ii ma yái. Bee a á gba z̄é àò dené ma seeladeō ũ ní buip̄aleō. 19 Tó wà á kpámá, ásu bílike yá p̄ó á o ge yá p̄ó á líwàò. Zibeez̄i Lua mé a yá p̄ó á o s̄oso káé á léu. 20 I ke áme á yā'oo, á Mae Nis̄ina mé a s̄oso káé á léu.

21 V̄ii ní d̄aunaō k̄o kpámá dea yái. M̄aa maēō ní néō kpámá. Néō b̄o ní de ní ní daō k̄pe wà ní de. 22 Gbēp̄ii a zaágu ma yái, áma gbế́ p̄ó z̄ea gbāa e a ḡoó léwa a b̄o. 23 Tó w̄ale ìadawá w̄éleu, à bàale ta a p̄aleu. S̄iana m̄ále oé, á e Isaili b̄usu w̄éleō keεle p̄iio, ̄o Gbēnaz̄in Né a mó. 24 Iwae lío de a yādan̄ed̄elao. Z̄òblenaε lío de a diilao. 25 Tó ìwa a yādan̄ede lea lè, ge tó z̄òblena a dii lea lè, bee m̄òwà. Tó wà t̄okp̄a uabelee Beezebu, tó p̄ó a v̄ai de beea ̄o wa kpa aà uadeōne.

26 Asu v̄iakεnéo. Yá p̄ó ulea p̄ii a b̄o gup̄uau, mé asiyāe ku ké wa ḡi d̄oio. 27 A yá p̄ó m̄ále oé gusiau o gup̄uau. A yá p̄ó ále ma b̄ūnu guu kp̄awake ḡaaε. 28 Asuli v̄iakε gbế́ p̄ó aai gbēde, aali f̄i aà nis̄ina d̄eōneō. Ali v̄iakε Luaε, asa a f̄i gbế́ ní a nis̄inao kaale té guu p̄ii. 29 W̄ili ḡolegolen m̄èn pla yía dalao lé? Kási an kee wá lí su t̄oole á Mae lé saio. 30 Ap̄io s̄ō, baa á mik̄á, a a lé d̄o. 31 Ayām̄eto ásu v̄iakεo. A b̄eεε de ḡolegolen dasiōla.

32 Gbế́ p̄ó z̄ēman̄o gbế́o aε, má z̄eaàn̄o ma Mae p̄ó kú musu aε. 33 Gbế́ p̄ó lelekp̄am̄azi gbế́o aε, má lelekp̄aaàzi ma Mae p̄ó kú musu aε.

34 Asu àò e ma m̄o ké gbế́o aao na ní k̄so d̄ún̄iau no. Mi m̄o ké gbế́o aao na ní k̄so yái no, sema f̄elea ní k̄so. 35 Ma m̄oε, ké ḡoε b̄o a de k̄pe, n̄oε b̄o a da k̄pe, n̄oz̄ae b̄o a z̄ada k̄pe. 36 Gbế́ b̄edeō ḡo aà ib̄eεō ũ.† 37 Gbế́ p̄ó ye a de ge a d̄azi demala i ka àò de ma ìwa ũo. Gbế́ p̄ó ye a neḡōε ge a n̄ozi demala i ka àò de ma ìwa ũo. 38 Gbế́ p̄ó i a lip̄āk̄ōa se àò t̄eomazio i ka àò de ma ìwa ũo. 39 Gbế́ p̄ó a w̄ēni k̄ūa, w̄ēnip̄i a v̄ūaawà. Gbế́ p̄ó ḡi a w̄ēni ma yái s̄ō, ade mé aō w̄ēni v̄i.

* 10:15 Daa 19.24-28 † 10:36 Mis 7.6

40 Gbé pò á díle, ade ma diléé, mé gbé pò ma díle gbé pò ma zì díléé. 41 Gbé pò áñabi díle àà áñabike yáí a áñabi asea e. Gbé pò gběmaa díle àà maake yáí a gběmaa asea e. 42 Baa í nie, gbé pò dà nées beo doe ma iwake yáí, síana mále oé, a kua a aseawao.

11

Zaa Da'ilena zinao (Luk 7.18-35)

1 Ké Yesu yá beo dà a iwa gběon kuεplaone a làa, à bò we à gè waasokéi ní wéleo guu, àle yādané.

2 Zāa kua kpéu à Kilisi yākeao mà, ò à a iwaeo zì 3 aa àà lae, òme gbé pò a mo ūa, ge wàò wedo gběpālezie? 4 Yesu wè má à mè: A ge yá pò ále ma mé ále e o Zāa à me,

5 vīao lé gu'e, εeo lé táa'o,
wàle gbābo kusudeone,
swādo lé yāma, geo lé vu,
mé taasideo lé baona waaso ma.*

6 Báaaden gbé pò lí fu ma yáwao ū.

7 Ké gbépio tà, Yesu nà Zāa yā'oa bílaewa à mè: Bó a ge gwai gbáaui? Fee pò íana lé deede yà? 8 Bó a ge gwai sai? Gbé pò pòkasa zāe naazi yà? Pòkasamaadanao ío ku kibee. 9 Bó a ge gwai wei? Anabi yà? Ao! Mále oé, a de se áñabia. 10 Asa Zāa yá wa ò taalau wà mè: Má a zina gbae àà doaa zekεkene.†

11 Síana mále oé, nōe ne'ia guu áñabie i bo à kà Zāa Da'ilenawao. N beo gbé pò de gbé kpée ū kpala pò bò Lua kí gbé guu deaála. 12 Za goo pò Zāa Da'ilena waaso dàale e gbā, wàle kōde wà e gē kpalapiu, ò wàle siu ní gbāao. 13 Moizi ní áñabio píi dōaa aa a yā'ò e à gè pè Zāawa. 14 Tó á fō à sí, Zāapi mé Elia pò wà mè a mo ū.‡ 15 Gbé pò nōse ví aà yápi ma.

16 Bó má gbāgběo leūòì? Aa de lán né pò aa ku gāae aale lezukōiwae 17 aale me:

Wa kule pèé, i ōwāo.

Wa wēnale síé, i ázia gbēgbēo.

18 Ké Zāa mò, ìli pēe soo, ìli vēmio, ò wà mè táadee. 19 Ké Gbēnazin Né mò, ì pòble, ì imi, ò wà mè: Asiade wēminae, osinao ní luayādansaiō gbēnae! Ama wí Lua òno dō a yākea gbewae.

Yesu zoado wéleo deowa (Luk 10.13-15)

20 Yesu fēle zoadò wéle pò à a dabudabu daside kēuo gbéowa, ké aai nòselileo yáí. 21 A mè: Waiyoo Kolazenideo! Waiyoo Besaidadeo! Tó wà dabudabu pò má kèé kè Tii ní Sidōo yāa, § dō wélepideo zwānkasa kākānla, aa būsukà ní miu nòselilea seela ū. 22 Mále oé, yákpalekegozi á íadama a de Tiideo ní Sidōdeo póa. 23 A Kapenaūdeo sō á fō gbā zō Luawa yà? Wa ožázie e bedau.* Asa tó wà dabudabu pò má kèé kè Sodo ū yāa, dō a ku e ní a gbāo.† 24 Mále oé, yákpalekegozi á íadama a de Sodo ū póa.

Kámaboa Yesu kíi (Luk 10.21-22)

* 11:5 Isa 35.5-6, 61.1 † 11:10 Mal 3.1 ‡ 11:14 Mal 3.23 § 11:21 Isa 23.1-18 * 11:23 Isa 14.13-15 † 11:23 Daa 19.24-28

²⁵ Zibeezi Yesu m̀̀: Baa, musu ní zíl̃eo Dii, ma n sáauk̀̀, ké n yáe bee ̀̀ ùle yád̃naõne ní ñ̃nõde, mé ní òl̃o lad̃nsaĩõne. ²⁶ Ao, Baa, bee kàngu màa. ²⁷ Ma Mae póp̃ii nàm̃e ma ̀̀zi. Gb̃e Lua Né d̃o, mé i ke Mae Lua bàasio, mé gb̃e Mae Lua d̃o, mé i ke aà Né ní gb̃é p̃ó Népi yei à aà òl̃ñéò bàasio.

²⁸ A m̃o ma k̃i á gb̃é p̃ó á asosea a kpas̃o píi, mí á gba zé à kám̃abo. ²⁹ A ma zuu sé, í yád̃ada ma k̃i, á s̃o i níni, asa má buse mé ma ñ̀e nie. ³⁰ Asa bea ní ma zuuo z̃i'ũo, mé ma aso gb̃iao.

12

Kám̃abog̃̃zi

(*Maa 2.23-3.6, Luk 6.1-11*)

¹ Bee gb̃ea Yesu lé p̃á bl̃ew̃embua kám̃abog̃̃zi. Ñoana lé aà ìwão de, ñ̃ aa p̃ów̃ena w̃òlo, aale só.* ² Ké Falis̃io è, ñ̃ aa ò Yesue: N ìwão gwa, aale yá p̃ó w̃ili ke kám̃abog̃̃zi ke.† ³ ̀̀ Yesu òñé: I kyoke á è lá Davidi k̀̀ ní a gb̃éò g̃̃o p̃ó ñoana lé ní deo lé? ⁴ A g̀̀ Lua ua, à p̃e p̃ó wa k̃ale Luae s̃o, p̃e p̃ó aàpi ní a gb̃éò aa a soa zé ṽio, sema sa'onaò bàasio.‡ ⁵ Ké sa'ona p̃ó aa ku Lua ua kám̃abog̃̃zi lé bo g̃̃opi yá kpe mé aa tàae ṽi s̃o, i a kyoke á è M̃oizi ikoỹa guuo lé?§ ⁶ Mále oé: P̃ó p̃ó a z̃o de Lua uaa ku la. ⁷ Tó á yáe bee mid̃e, gb̃ekekeak̃e ñ̃ má yei, i ke sa'oa no,* d̃o ỹaa i ỹaesaideò tàae eo. ⁸ Asa Gb̃enaz̃in Né iko ṽi kám̃abog̃̃wae.

⁹ Ké Yesu b̀̀ we, ñ̃ à g̀̀ ní lousisikpeu. ¹⁰ G̃̃e p̃ó a ̀̀ imia ku we. Ké gb̃eò ye yáda Yesula yáí, ñ̃ aa aà là aa m̀̀: Gb̃égb̃gb̃aa z̃eṽi kám̃abog̃̃zi? ¹¹ ̀̀ Yesu w̃emá à m̀̀: A déme aò s̃a ṽi, a zuwà eu kám̃abog̃̃zi, a g̃̃e boio ni? ¹² Gb̃enaz̃ina de s̃aa z̃o. Aỹam̃eto maakea kám̃abog̃̃zi z̃eṽi. ¹³ ̀̀ Yesu ò g̃̃epie: N ñ ̀̀ pi poo. A p̃ò, ñ̃ à s̃u a gb̃eu wásawasa lá adowa. ¹⁴ ̀̀ Falis̃io b̀̀le g̀̀ lekpaali Yesuzi, lá aa ke wà aà de.

Zík̃ena p̃ó Lua s̃e

¹⁵ Yesu d̃ò, ñ̃ à g̀̀ we. B̃ila b̀̀ teaàzi, ñ̃ à ní gỹeò gb̃àgb̃a píi, ¹⁶ à g̃̃iné aa a tó fáaa. ¹⁷ Beewa Lua yá p̃ó ànabi Isaia òe bee k̀̀, à m̀̀:

¹⁸ Ma zík̃ena p̃ó má s̃en ke,
ma yenzide p̃ó aà yá ì kamagu.

Má a Nis̃ina pisiwà,
i yáze da buiõne.

¹⁹ A lekpaakeo, a palamáó,
gb̃e a aà z̃o ma d̃o g̃̃ãeo.

²⁰ A fee ekpaaz̃eua éo,
a filia ỹeena deo,

ñ̃ a to yáze m̃o òda z̃aa.

²¹ Bui píi wé aò d̃oàzi.†

Táagoa

(*Maa 3.20-30, Luk 11.14-23*)

²² ̀̀ wà m̀̀ Yesue ní táade ṽia p̃ó a léna naaleao. Yesu aà gb̃àgb̃a, àle yá'o sa, àle gu'e. ²³ ̀̀ yápi d̃i bílawa píi aa m̀̀: Davidi Buipi yà m̃oò? ²⁴ Ké Falis̃io mà, ñ̃ aa m̀̀: Gb̃e bee a f̃o táa gonéò, mé i ke ní táaò k̃ia Beezebu gb̃aò bàasio.‡ ²⁵ Yesu ní làasoo d̃ò, ñ̃ à m̀̀: Kpala p̃ó a gb̃éò íbelesè ní k̃o a mid̃e. W̃éle ge ua p̃ó a gb̃éò íbelesè ní k̃o a g̃̃e z̃i ùe. ²⁶ Tó Set̃au lé a gb̃éò goné, à íbelesè ní az̃laon we.

* **12:1** Iko 23.25 † **12:2** B̃oa 34.21 ‡ **12:4** 1Sam 21.1-6, Lev 24.9 § **12:5** Nao 28.9-10 * **12:7** Oze 6.6 † **12:21** Isa 42.1-4 ‡ **12:24** Mat 9.34

Aà kpala aɔ zea kpelewa ni? ²⁷ Tó Beezebu gbāa miɔ táagoomá be, á gbéɔ ì go ní dé gbāao sɔ ni? Beewa ázia gbéɔ yá'likpàwá. ²⁸ Lá Lua Nisina gbāa ɔ mále táagoomá, àò dɔ́ ké kía pɔ́ Lua kpà mò á guun we.

²⁹ Kpelewa gbé a gē gōsa gbāa kpéu à aà pɔ́ɔ séle, mé i ke à aà yè gia bàasio ni? Aà yea gbēa ɔ a aà kpé yɔe sa. ³⁰ Gbé pɔ́ de ma gbé ũo á ma ibeεε, mé gbé pɔ́ lé pɔ́ káaamanɔɔ, àle fáaaε. ³¹ Ayāmeto mále oé, Lua a gbéɔ ké ní ní duunao ní a tó bēε pɔ́ aa sɔ pii, āma a gbé pɔ́ à a Nisina tɔbēεsɔ kéo. ³² Tó gbé yādò Gbēnazin Néwa, Lua a aà ké, āma tó gbé yādò Lua Nisina, Lua a ade ké dúnia tiaε bee guuo ge a pɔ́ lé mó.

Gbé dɔ́a a yákeawa

(Luk 6.43-45)

³³ Tó n lí maa bà, a né ìɔ maaε. Tó n lí vāi bà sɔ, a né ìɔ vāiε. Asa libe wɔ lí dɔ́wà. § ³⁴ Gbēnazin píligona! * Ké á vāi, kpelewa á fɔ́ yāmaa oi? Asa yá pɔ́ kò sɔu ɔ lé ì o. ³⁵ Gbēmaa ì maa bɔ a sò maa guue. Gbēvāi sɔ ì vāi bɔ a sò vāi guue. ³⁶ Mále oé: Yákpalekegɔɔzɔ́ gbéɔ ní yāfaasai pɔ́ aa ò séle siu Luaε pii. ³⁷ Asa yá pɔ́ ní ò mé a yānakpama ge ɔme a yādanla.

Seelagbēaa Yesuwa

(Maa 8.11-12, Luk 11.29-32)

³⁸ Ǿ Mɔizi ikoyādanεdeεɔ ní Falisieɔ ò Yesuε: Mae, wá ye ñ seelaε ke wà e. ³⁹ Ǿ Yesu wémá à mè: Gbāgbē vāi luanaaikensaiɔ mé lé seela gbēaa. Má seelaε kenéo, sema ānabi Yonasi pɔ́. ⁴⁰ Lá Yonasi kè kpò gbēne gbēε guu fáane ní gwāasinao e gɔɔ àaɔ, màa Gbēnazin Né a ke téenau fáane ní gwāasinao e gɔɔ àaɔ. † ⁴¹ Yákpalekegɔɔzɔ́ Ninivadeɔ fele yāda gbāgbēɔlaε. Asa ké aa Yonasi waaso mà, aa nòselileε, ‡ mé gbé pɔ́ a zɔɔ de Yonasia ku la. ⁴² Yákpalekegɔɔzɔ́ geomidɔ́kɔ́i oi nɔe kía a fele yāda gbāgbēɔlaε. Asa nɔepi bò za tɔole léwa, à mò Salomɔɔ ɔnɔyā maie, § mé gbé pɔ́ a zɔɔ de Salomɔɔa ku la.

Táa taa a sɔ́ ziwa

(Luk 11.24-26)

⁴³ Tó wà táa gò gbéε, ìɔ liaaliaa gugiiu àò gbé wεεle à dièε. Tó i eo, ⁴⁴ ɔ ì me: Má εa ta ma sɔ́ ziwaε. I εa tawà, ì e a be ado à zu'ò, à ázia kèke wásawasa. ⁴⁵ Ǿ ì ge táa pɔ́ an vāi dealaɔ séle mèn sɔpla à suɔnɔ, aa ì diè. Ǿ gbépi gwea gbēzā vāi ì de a káaua. Gó doupi mé a gbāgbéɔ bua sɔ.

Yesu daεɔ

(Maa 3.31-35, Luk 8.19-21)

⁴⁶ Ké Yesu lé yá'o bílaε, ɔ aà da ní aà dāunaɔ kà, aa zè bàasi, aa ye aà yái. ⁴⁷ Ǿ wa òè: N da ní n dāunaɔ zea bàasi, aa ye n yái. ⁴⁸ Ǿ Yesu a zāsi gbépiwa à mè: Déme ma da ge ma dāunaɔ ũi? ⁴⁹ Ǿ à ɔdò a ìwaɔwa à mè: Ma da ní ma dāunaɔn ke. ⁵⁰ Asa gbé pɔ́ ì ma Mae pɔ́ kú musu pɔeā ke mé ma dāuna ge ma dāe ge ma da ũ.

13

Pówenkeεεa

(Maa 4.1-20, Luk 8.4-15)

¹ Gɔɔ doupi zɔ́ Yesu bò be à gè zòle ísidale. ² Wà kàaaaàzi dasidasi, ɔ à gè zòle gó'ilena guu, gbépii gè sia ísidale. ³ Ǿ à yālèεūné dasi à mè: Zɔ́εε mé bò gè pówenakeεεi. ⁴ Lá àle keεε, ɔ a keεɔ lèle zé guu, bāɔ mɔ blè. ⁵ A keεɔ lèle gbεεεna

musu, gu pɔ tɔɔle gèeleuo, ɔ̃ aa bɔ̀le gɔ̀o kɛ tɔɔle gèele weo yáí. ⁶ Ké íatɛ gbáakù, aa tekù aa giigàga, kɛ aa zína vɔ̃o yáí. ⁷ A keeɔ̀ lèle le guu, ɔ̃ le fɛle kùaaamá. ⁸ A keeɔ̀ lèle tɔɔle maau, aa fɛle nɛ̃í, a keeɔ̀ wɛn basɔbasɔo, a keeɔ̀ bàaaɔbaaɔ, a keeɔ̀ baakwikwi. ⁹ Gbɛ́ pɔ̀ nɔ̀se vɛ̃ aà yápi ma.

¹⁰ Ǿ Yesu íwaaɔ̀ sɔ̀aaazi aa aà là aa mɛ̀: Bóyáí níle yá'oné ní yáleeúaoi? ¹¹ Ǿ a wɛmá à mɛ̀: Lua á gbá zé à kpala pɔ̀ bɔ̀ a kɛ́i asiio dɔ̃, áma i ní gba zé. ¹² Asa gbɛ́ pɔ̀ pɔ̀ vɛ̃, Lua a káfíè e à fɛ̀è. Gbɛ́ pɔ̀ pɔ̀e vɛ̃ sɔ̃o, baa yɔ̀ona pɔ̀ a vɛ̃, Lua a siwàe. ¹³ Ayámɛto mále yá'oné ní yáleeúao, asa aaí gugwa pɔ̀e'esai, mé aaí swákpá yámasaiɛ. ¹⁴ Lua yá pɔ̀ ánabi Isaia ò kɛ́má, à mɛ̀:

Baa tó aa swákpá maamaa, aa yáe mao,
baa tó aa wɛbɛ́i maamaa, aa pɔ̀e eo.

¹⁵ Asa an nɔ̀se paaao, kɛ́ aasu ɔ̀nɔ̀kúo yáí,
an swá gbáa, kɛ́ aasu yámao yáí,
an wé kúaaa, kɛ́ asu kɛ̃o yáí.

Aa ye ɛa sua mà ní gbágbá. *

¹⁶ Báaadeɔ̀n á ũ, kɛ́ á wé lé gu'e, mé á swá lé yáma. ¹⁷ Siana mále oé: Anabio ní gbɛ́maao ku dasi aa ye pɔ̀ pɔ̀ ále eo e, aai eo. Aa ye yá pɔ̀ ále maa ma, aai mao.

¹⁸ A pɔ̀wɛnkɛɛlea yáma sa. ¹⁹ Tó gbɛ́ kpala pɔ̀ bɔ̀ Lua kɛ́i yámá mé i dɔ̃o, Setáu í mɔ́ pɔ̀ pɔ̀ wa tɔ̀ aà sɔ̃ guupi siwàe. Pówɛna pɔ̀ lèle zé guu min we. ²⁰ Pówɛna pɔ̀ lèle gbɛsɛɛnawa sɔ̃, bee mé yá pɔ̀ gbɛ́ mà a sí gɔ̀o ní pɔ̀nao ũ. ²¹ Lá yápi zína vɛ̃ aà guuo, ìli ke gɔ̀oplao. Tó taasi aà lè ge tó wàle íadawà yápi yáí, ì fu gɔ̀oɛ. ²² Pówɛna pɔ̀ lèle le guu de yá pɔ̀ gbɛ́ mà, ɔ̃ dúnia yákaakea ní yea àizeio kúaaawà ũ, ɔ̃ ì gɔ̃ aísai. ²³ Pówɛna pɔ̀ lèle tɔɔle maau de yá pɔ̀ gbɛ́ mà mé a dɔ̃ ũ. I káfíake lee basɔbasɔo ge lee bàaaɔbaaɔ ge lee baakwikwi.

Yáleeúá ní kpala pɔ̀ bɔ̀ Lua kɛ́i
(Maa 4.30-34, Luk 13.18-21)

²⁴ Yesu yápaíle lèeúné à mɛ̀: Lá kpala pɔ̀ bɔ̀ Lua kɛ́i den ke: Gbɛ́e mé ése maa tɔ̀ a bua. ²⁵ Gɔ̀o pɔ̀ wàle i'o, ɔ̃ aà íbɛɛ mɔ̀ papaa kà ésepiu, ɔ̃ à gèzɛa. ²⁶ Kɛ́ ése nɔ̀sí, àle pia, ɔ̃ papaa bɔ̀ gupuau. ²⁷ Ǿ búde zíkɛnao mɔ̀ òè: Dii, blɛwɛna ní tɔ̀ n buao lo. Papaa bɔ̀ má ní? ²⁸ Ǿ a òné: Ibɛɛ mé bee kè. Ǿ zíkɛnao òè: N ye wà ge wolɛwolɛ yà? ²⁹ Ǿ à mɛ̀: Aawo! Tó ále wolɛwolɛ, á ése wolɛðe. ³⁰ A to aa fɛle sánu e pɔ̀kɛkɛgɔ̀o, mí o pɔ̀kɛkɛnaone aa papaapi kɛ́ gɛ́a, aai a gbakpa té pɔ̀ ũ, aai gbasa ése kɛkɛ ka ma dɔ̃u.

³¹ Yesu yápaíle lèeúné lo à mɛ̀: Kpala pɔ̀ bɔ̀ Lua kɛ́i de lán dò bui pɔ̀ gbɛ́e se tɔ̀ a buawae. ³² A wɛna keleú de pówɛnaola píi, áma tó à fɛle, ì zɔ̀kú de dò buiɔla píi. I lí ke, ɔ̃ baa ì mɔ́ pépe a gɔ̀naowa.

³³ Yesu yápaíle lèeúné à mɛ̀: Kpala pɔ̀ bɔ̀ Lua kɛ́i de lán pɛ́ese'ese pɔ̀ nɔ̀e se kà pɛ́eti zaa le àaɔ guu a lía píiwa.

³⁴ Yesu yá bee ò bílae ní yáleeúao, i yáe oné yáleeúanɛ saio, ³⁵ kɛ́ yá pɔ̀ ánabi ò ke yáí, asa à mɛ̀:
Má yáleeúné,
má yá pɔ̀ ulɛa za dúniakalegɔ̀o oné. †

³⁶ Ǿ Yesu bíla tó we à tà be. Aa íwaaɔ̀ sɔ̀aaazi aa mɛ̀: Bua papaa yá bɔ̀lekɛwɛɛ. ³⁷ Ǿ a òné: Blɛwentɔ̀naá Gbɛ́nazín Néɛ. ³⁸ Buaá dúniaɛ. Blɛwɛnaá kpala pɔ̀ bɔ̀ Lua kɛ́i gbɛ́one. Papaaá gbɛ́vɛ́ione. ³⁹ Ibɛɛ pɔ̀ ní tɔ̀á Ibiisie. Pɔ̀kɛkaá

* 13:15 Isa 6.9-10 † 13:35 Sou 78.2

dúnialaagɔɔ. Pɔkekɛnaɔ́ malaikaɔne. ⁴⁰ Lá wí papaa kē káteu, màa a ke dúnialaagɔɔ. ⁴¹ Gbēnazin Né a a malaikaɔ gbae aa gbēsāsánaɔ ní vāikenaaɔ bɔle a kpala gbéɔ guu pii, ⁴² aai ní ká té pāsí guu. We aa ɔɔɔɔ aa ɔdi ní musu. ⁴³ Ǿ gbēmaaaɔ aaɔ tɛke lán íatēwa kpala pɔ̀ b̀ ní Mae kíiu.‡ Gbé pɔ̀ ǹsɛ ví aà yápi ma.

⁴⁴ Kpala pɔ̀ b̀ Lua kíi de lán àizɛɛ pɔ̀ ulɛa buawae. Ké gbēe b̀wà, a kèke ùle, Ǿ pɔna guu à tà à pɔ̀ pɔ̀ á víɔ yíá pii, Ǿ à buapi lù.

⁴⁵ Lá kpala pɔ̀ b̀ Lua kíi den ke ɔ. Laatana mé lé òso maaɔ wɛɛɛ. ⁴⁶ Ké à òso ɔde è, Ǿ à tà à pɔ̀ pɔ̀ á víɔ yíá pii, Ǿ à òsopi lù.

⁴⁷ Lá kpala pɔ̀ b̀ Lua kíi den ke ɔ. Wà táalu zù ísiau, à kpò bui pii kù. ⁴⁸ Ké à pà, wa gále bùaò sísia, Ǿ wà z̀le wà a maaɔ plè wa kà gbíu, wà a vāiɔ k̀le. ⁴⁹ Màa a ke dúnialaagɔɔ. Malaikaɔ mɔ gbēvāiɔ séle aa ní bɔle gbēmaaaɔ guu, ⁵⁰ aa ní ká té pāsí guu. We aa ɔɔɔɔ aa ɔdi ní musu. ⁵¹ Ǿ Yesu ní lá à mè: A yá beɔ mi d̀ sa píia? Aa wèwà aa mè: Ao! ⁵² Ǿ a òné: Tó Mɔizi ikoyādanede kpala pɔ̀ b̀ Lua kíi yādàda, aɔ de lán uabele pɔ̀ í pɔ̀ dafu ní a zio bɔ a làasi guuwae.

Nazalɛtideɔ gia Yesu ndaikɛi
(Maa 6.1-6, Luk 4.16-30)

⁵³ Ké Yesu yá beɔ lèɛñé a làa, à b̀ we. ⁵⁴ A gè gu pɔ̀ à nɛblèu, Ǿ à yādàné ní lousisikpɛu. Aà yá b̀ ní sae aa mè: A òno ní dabudabu beɔ sè má ní? ⁵⁵ Li'ána nén aà ũo lé? Aà da tón Maliamao lò? Aà dāunaɔn Zaaki ní Yosefuó ní Simɔɔo ní Yudao ũo lò? ⁵⁶ Aà dāeɔ kúwanɔ lao lé? A yá beɔ è má pii ní? ⁵⁷ Ǿ bee tò aai aà náaikɛo. Yesu òné: Anabi líbɔ beɛsaio, sema aà be wéleu ní aà uao bàasio. ⁵⁸ I dabudabuke we bílao, ké aai aà náaikɛo yái.

14

Zāa Da'ilena gaa
(Maa 6.14-29, Luk 9.7-9)

¹ Gɔɔ bee bùsupi kí Elodi Yesu bao mà. ² Ǿ a ò a ìwaɔne: Gbépiá Zāa Da'ilenaɛ. Gábɔɛ. Bee yá mé tò à gbāa'è, àle dabudabuɔ ke. ³ Asa Elodi Zāa kù yāa, à mɔkàwà à aà dàkpɛu a dāuna Filipi na Elodia yáie. ⁴ Ké Zāa ìbɔ oè: N Elodia vía nɔ ũ zé vío.* ⁵ Elodi ye à aà de, āma àle víake bílae, asa aa aà ānabike síe.

⁶ Elodi ia dikpɛ zí, Elodia nenɔn gbāa ɔwà gbé pɔ̀ m̀ weɔne, Ǿ à kè Elodie na maamaa. ⁷ Ǿ à lɛgbè à mè: Má sí ní Luao, má n gba pɔ̀ pɔ̀ n a wabikèa pii. ⁸ Ǿ aà da yādàè, Ǿ népi mè: Ma gba Zāa Da'ilena mi pelentiu la tia. ⁹ Ǿ kíapi pɔ̀ yà, āma lé pɔ̀ a gbè bleblenaɔ wāa yái Ǿ à mè wà kpawà. ¹⁰ Ǿ à gbé zí Zāa Da'ilena mi z̀i kpéu. ¹¹ Ké wà m̀ ní aà mio pelentiu, wa kpà népiwa, Ǿ à gèò a dae. ¹² Ǿ Zāa ìwaɔ m̀, aa aà gɛ se ví, Ǿ aa gè wa ò Yesuɛ.

Yesu blekpaa gbēɔn òasɔsɔo lɛɛ sɔɔwa
(Maa 6.30-44, Luk 9.10-17, Zāa 6.1-15)

¹³ Ké Yesu yápi mà, Ǿ à gè gó'ilena guu, àle gé gusaena ké àò ku ado. Ké gbéò mà, aa b̀ wéle ní wéleɔ dasidasi, aa pèlaàzi kèse. ¹⁴ Ké Yesu b̀ gó guu, à bíla è, Ǿ aa kèè wēnaũ, Ǿ à ní gyāeɔ gbàgbāné. ¹⁵ Ké oosi kè, aà ìwaɔ s̀aàzi aa mè: Guéá sēgbāe, mé íatē i gō bíla ɔ. Gbéɔ gbae aa ta wéleɔ guu, aa pɔblea wɛɛɛ lú. ¹⁶ Ǿ Yesu òné: I ke aa ta teasio. A pɔ̀ kpámá aa ble. ¹⁷ Ǿ aa òè: Pèe mèn sɔna ní kpò mèn plao Ǿ wá ví la. ¹⁸ Yesu òné: A m̀omɛe la. ¹⁹ A ò gbépiɔne aa z̀le sēwa, Ǿ à pèe mèn sɔo ní kpò mèn plaopi sè, à wesè musu à báaadàu. Ǿ à pèepi è'e kpà a

‡ 13:43 Dan 12.3 * 14:4 Lev 20.21

íwaɔwa, aa kpaalè bílae. ²⁰ Ampii aa pòblè wà kà. Ǿ wà a miɔna pò fèɔ sèlè gbí kuɛpla pai.† ²¹ Gɔe pò aa pòblèò kà gbèɔn òaasɔsɔo lɛe sɔo (5.000) taawa, nɔeɔ n nɛò bàasi.

Yesu taa'oa ísidaa
(Maa 6.45-56, Zaa 6.16-25)

²² Ǿ Yesu nàe a íwaɔwa gòò aa gɛ gó guu, aa dɔaae ísida baale e àò bíla gbae. ²³ An gbaea gbea à dède sísí musu wabikɛi Luawa ado. Gu lé si, a ku we ado. ²⁴ Gópi zàkū n gɔsɔleɔ, Ǿ zàa'iana kàka lé dae, í lé a za'ɔwā. ²⁵ Gufɛne Yesu be ía, àlɛ gé a íwaɔ kíi. ²⁶ Ké aa aà è be ía, Ǿ sɔ kèngu aa mɛ: Gyaadee! Aa wiilè n vɛiao, ²⁷ Ǿ Yesu ònɛ gòò à mɛ: A sɔdile, máme! Asu to vɛia á kũo. ²⁸ Ǿ Piɛe òè: Dii, tó míme, to mà taa'o ía mà mɔ n kíi. ²⁹ Ǿ Yesu mɛ: Mó! Ǿ Piɛe bò gó guu a be ía, àlɛ gé aà kíi. ³⁰ Ké a è íana lé a pá, Ǿ vɛia aà kũ, àlɛ kpále, Ǿ à wiilè à mɛ: Dii, ma suaba. ³¹ Wegɔɔ Yesu ɔbò à aà kũ, Ǿ a òè: Luanaaifɛnɛnde! Bóyái n seakèi? ³² Ké aa gè gó guu, íana làa. ³³ Ǿ gbé pò aa ku gó guu kùlɛè aa mɛ: Lua Nén n ũ síana. ³⁴ Ké aa bùa baa, aa kà Genɛzaleti bùsuu. ³⁵ Wekíideɔ Yesu dɛ, Ǿ aa aà bao fàaa bùsupiu pii, Ǿ wà mɛ n gyáeɔ pii. ³⁶ Wà wabikèwà, baa aà ula lé, wà e ɔkàwà. Ǿ gbé pò ɔkàwàò gbàgbā pii.

15

Felɛkaayá
(Maa 7.1-13)

¹ Falisieɔ n Mɔizi ikoyādanɛdeɔ bò Yelusaleũ aa mɛ Yesu kíi, Ǿ aa aà là aa mɛ: ² Bóyái n íwaɔ lío wá deziɔ felɛkaayá kũao ni? Aali ɔpi lá felɛkaayá dílɛwa aa gbàsa pòblèò. ³ Ǿ Yesu a zàsímá à mɛ: Bóyái i pākpa yá pò Lua dílɛɔzi iɔ felɛkaayá kũai? ⁴ Asa Lua mɛ, àli á de n á dao kpɛlae. * A mɛ lɔ, gbé pò a de ge a da kpɛbò, wà ade de.† ⁵ Apio sɔ i mɛ tó gbé ò a de ge a dae, pò pò á vɛ à dɔonle gò Lua pò ũe, ⁶ ade bò n kpɛlaa yáun we. Beewa i Lua yá bāde á felɛkaayá kũa yái. ⁷ Mɔafilideɔ! Anabi Isaia dɔaa á yá'ò wásawasa à mɛ: ⁸ Bui bee i Lua kpɛla n léoe, an sɔ kuwà lɔo. ⁹ Aaíò aà sisi pāe, gbɛnazína ikoyāò Ǿ aaí dané.‡

Yá pò i to wà gbāle
(Maa 7.14-23)

¹⁰ Ǿ Yesu bíla laai sisi à mɛ: A swákpa yāma. ¹¹ I ke pò pò i gɛ léu mé lí tó gbé gbālèò. Yá pò i bɔ léu mé i to gbé gbāle. ¹² Ǿ aà íwaɔ sàaazi aa mɛ: N dɔ ké Falisio yápi mà, à zò n pɔwao lé? ¹³ Yesu wɛmá à mɛ: Pò pò ma Mae pò kú musu i tɔo, a wolee. ¹⁴ A n tó we. Vɛia dɔaanaɔne! Tó vɛia dɔaa vɛiae, an pla nɔpii aa zu eue. ¹⁵ Piɛe òè: Yápi bɔɔlekewɛe. ¹⁶ Ǿ Yesu mɛ: E tia i ònɔkũoa? ¹⁷ A dɔ ké pò pò gè léu i ta gbɛeu, Ǿ wí a bíikpɛkeo lò? ¹⁸ Yá pò bò léu sɔ à bò sɔ guue. Ǿme i to gbé gbāle. ¹⁹ Asa za sɔ guu Ǿ láasoo vāi i bɔu: Gbɛdeea, wúlea n gbɛpāle nɔo, gbāsíkɛa, kpái'oa, yāɔama n gbésɔsɔao. ²⁰ Yá beeɔ mé i to gbé gbāle. Pòblea ɔpisai lí tó gbé gbālèò.

Buipale nɔe wabikɛa
(Maa 7.24-30)

† 14:20 2Kia 4.42-44 * 15:4 Bɔa 20.12 † 15:4 Lev 20.9 ‡ 15:9 Isa 29.13

21 Ǿ Yesu bò we à gè Tii ní Sidšo bùsuu. 22 Kanaa nɔɛe ku bùsupiu, à m̀ wiiłèwà à m̀: Dii, Davidi Bui, ma wēnagwa. T́áa lé íada ma nenɔɛnawa maamaaɛ. 23 Ǿ Yesu i wewào. Aà íwao s̄s̄aazi, aa wabikèwà aa m̀: Nɔɛpi yá, asa aɔ téwázi ní wiiɔɛ. 24 Yesu wèmə́ à m̀: Isailio v̄uáaa lán s̄aɔwaaɛ. An kíi ̄ Lua ma ziu ado. § 25 Ǿ nɔɛpi m̀ kùlèè à m̀: Dii, ma ía. 26 Yesu òè: A maa ké wà néo ble se zu gb̄ɔnɛo. 27 Ǿ nɔɛpi m̀: Sianaɛ Dii! Baa ní beeo gb̄ɔ i ble kasona pò lèlè ní dii táabũnu zío p̄elɛ. 28 Ǿ Yesu wèwà à m̀: Nɔɛ, ní ma náai v̄i z̄o. A kenɛ lá ní yeiwa. Ǿ aà nenɔɛna gbàgbã zaapiwa ḡo.

29 Yesu bò we à sù, àlɛ dɔ Galile ísidai, ̄ à bùa à z̄lɛ s̄is̄ia. 30 Wà m̀dè ní ɛɛo ní v̄iáɔ ní k̄oɔ ní swádoɔ ní gyãe p̄ãlɛɔ dasidasi. Wà ní kálɛ aà gbázi, ̄ à ní gbãgbã. 31 Ké gb̄ɔ è swádoɔ lé yá'o, gb̄ɛkaaũɔ lé ḡo wásawasa, ɛɛo lé t́aa'o, mé v̄iáɔ lé gu'e, yápi bò ní saɛ, ̄ aa ní Isailio Lua sáaukpà.

Yesu blekpaa gb̄ɔn òaasɔsɔo lɛɛ s̄iĩɔwa
(Maa 8.1-10)

32 Yesu a íwao k̄aaa a òné: Gb̄ɛɔ k̄emɛɛ wēnaũ, asa aa kumano a ḡo àaɔn la, mé aa p̄ɛ v̄i wà bleo. Má ye mà ní gbaɛ ní nɔanao, ké an ȳɛɛ su láa z̄ɛuo yáí. 33 Ǿ aà íwao aà là aa m̀: Mákíi wá ble eu s̄ɛgbãu la à gb̄ɛ sà dasiɛo kái? 34 Yesu ní lá à m̀: A p̄ɛ v̄i m̀n ùma ni? Aa m̀: M̀n sopla ní kpò kelenaeɔ. 35 Yesu ò bílaɛ aa z̄lɛz̄lɛ t̄oɛ. 36 Ǿ à p̄ɛ m̀n soplapio s̄è ní kp̄o, à sáaukpà, ̄ a è'ɛ kpà a íwawaa, aa kpà bílawa. 37 Gb̄ɛpii p̄oblè kà. Wà a miɔna pò f̄ɛ s̄lɛ sò sopla pai. 38 Ḡɛ pò aa bl̄ɛ kà gb̄ɔn òaasɔsɔo lɛɛ s̄iĩɔ (4.000) nɔɛo ní néo bàasi. 39 Ké Yesu bíla gbàɛ, ̄ à ḡè g'ílɛna guu, à ḡè Madala bùsuu.

16

Falisio seelagb̄ɛaa
(Maa 8.11-21, Luk 12.54-56)

1 Falisio ní Saduseɔ m̀ Yesu kíi. Aalɛ aà kpakpa, ̄ aa gb̄awà aà seelakené ní Lua gb̄ao wà e.* 2 Ǿ Yesu a z̄ásimá à m̀: Tó íat̄ɛ ḡɛ kpéu i mɛ: Gu a weeɛ, asa luabɛ t̄ɛakùɛ. 3 Tó k̄oɛ i mɛ: Lou a ma gbã, asa luabɛ de t̄ɛnduuduue. A luabɛ wé d̄ɔk̄ɔɛ, āma i f̄o ḡoɛ bee seela d̄o. 4 Gbãgb̄ɛo v̄ai, luanaaikensaiɔnɛ! Aaí seela gb̄ɛaa, āma má seelaɛ kenéɔ, sema Yonasi p̄o. † Ǿ à ní tó we à tà.

5 Ké aà íwao bùa baa we, p̄ɛ k̄us̄ia yá s̄ańgu. 6 Ǿ Yesu òné: Aɔ ázia k̄ua d̄o! A laaika Falisio ní Saduseɔ p̄ɛɛɛ'ɛɛɛi. 7 Ǿ aalɛ ok̄ɛ: P̄ɛ pò wi seɔ yáí a òi màa. 8 Yesu d̄ómá, ̄ à ní lá à m̀: Luanaaif̄ɛnɛndeɔ, b̄oyáí álɛ ok̄ɛ ké á p̄ɛ v̄io yáíɛi? 9 E tia i d̄oɔa? P̄ɛ m̀n s̄o pò má kpà gb̄ɔn òaasɔsɔo lɛɛ s̄oɔwa (5.000) yá d̄águo lé? A s̄lɛ gbí ùma ni? ‡ 10 P̄ɛ m̀n sopla pò má kpà gb̄ɔn òaasɔsɔo lɛɛ s̄iĩɔwa (4.000) s̄o, á s̄lɛ s̄o ùma ni? § 11 B̄oyáí i d̄o ké p̄ɛ yá má óɛoo ni? A laaika Falisio ní Saduseɔ p̄ɛɛɛ'ɛɛɛi! 12 Ǿ aa d̄o sa i ke p̄ɛɛɛ'ɛɛɛ àlɛ oné wà laaikaio, Falisio n Saduseɔ yádanɛɛ.

Piɛɛ Yesu Mes̄iike oa
(Maa 8.27-33, Luk 9.18-22)

13 Ké Yesu kà Sezale Filipi bùsuu, ̄ à a íwao là à m̀: Dé wàlɛ o Gb̄ɛnaz̄in Né de a ùi? 14 Aa m̀: Gb̄ɛɔ i mɛ Z̄aa Da'ílɛnaɛ.* Gb̄ɛɔ i mɛ Elia. Gb̄ɛɔ i mɛ Zelemii ge ānabi yáaen n ũ. 15 Yesu m̀: Apiɔ s̄o, dé i mɛ má de a ùi? 16 Sim̄o Piɛɛ wèwà à m̀: Mes̄iin n ũ, Lua b̄ɛɛ Né. 17 Ǿ Yesu òè: Báaaden n ũ, Yonasi né Sim̄o! Asa

§ 15:24 Mat 10.5-6 * 16:1 Mat 12.38 † 16:4 Mat 12.39 ‡ 16:9 Mat 14.17-21 § 16:10 Mat 15.34-38 * 16:14 Mat 14.1-2

i ke gbēnazina mé yá bee dànɛo, ma Mae pɔ́ kú musuɛ. ¹⁸ Mále onɛ: Píɛɛ† n ũ, mé gbesipi ñ má a gāli zedɔwà. Baa beda gbāadeɔ a ziblewàò. ¹⁹ Má kpala pɔ́ bɔ́ Lua kíi kilinɛo kpama. Pɔ́ pɔ́ ní yè dúniaw aɔ yea musuɛ, mé pɔ́ pɔ́ ní pòlo dúniaw aɔ poloa musuɛ. ²⁰ Ǿ Yesu a ìwàɔ lepàpa aasu o gbēɛɛ Mesiin a ũo.

Yesu a gaa ní a vuao yá'oa
(Maa 8.31-38, Luk 9.22-26)

²¹ Za gɔɔ bee ñ Yesu lé a Yelusaleŭ gea piliwà a ìwàɔne à mɛ, sema à taasike gbēzɔɔ ní sa'onkiaɔ ní Mɔizi ikoyādanɛdeɔ ɔzi, aai a de, í vu a gɔɔ àaɔdezi. ²² Ǿ Píɛɛ aà sisi gusae, àle giè à mɛ: Suɛ Dii! Bee a n leo! ²³ Ǿ Yesu líli ò Píɛɛɛ: Gomɛɛ we Setāu! N̄ ye zezɔmɛɛɛ, asa n lāasoóá Lua pɔ́ no, gbēnazina pɔ́ɛ.

Yesu lia
(Maa 8.34-9.13, Luk 9.23-36)

²⁴ Ǿ Yesu ò a ìwàɔne: Tó gbé ye ke ma ìwa ũ, aà gi azia wēnizi, i a lipākōa sé, i temazi. ²⁵ Gbé pɔ́ ye àɔ a wēni kūa, wēnipi a vūaawà. Gbé pɔ́ gi a wēnii ma yái s̄, ade mé aɔ wēni v̄.‡ ²⁶ Tó gbé dúnia búu è mé à kua ziawa, bɔ́ ài bee v̄i? Bɔ́ gbé a fiaboò à zia'ei? ²⁷ Asa Gbēnazin Né a ɛa mɔ a Mae gawi guu ní a malaikaɔ, i fiabo baadeɛ a yākeawa. §

²⁸ Siana mále oé, gbé pɔ́ aa ku laeɔ gao, aa Gbēnazin Né e, àle mó kía ũ.

17

¹ Gɔɔ soolo gbɛa Yesu Píɛɛ ní Zaakio ní aà dāuna Zāao sèle gèr̄nɔ gbèsisi lɛsi musu r̄tɛɛ. ² Ǿ à lí ní wáa. Aà oa lé teke lán íatēwa, mé aà ulaɔ gò púntaitai. ³ Ǿ Mɔizi ní Eliao bɔ́ mòmá, aale yá'o ní Yesuo. ⁴ Ǿ Píɛɛ ò Yesuɛ: Dii, a maa wàɔ ku la. Tó ní yei, má lákpe dɔ mèn àaɔ, n pɔ́ do, Mɔizi pɔ́ do, Elia pɔ́ do. ⁵ Gɔɔ pɔ́ àle yá'o, luabɛpuana tekea kúnla. Ǿ aa lɔɔ mà luabɛpuanapi guu à mɛ: Gbéɛ beeá ma Né mēndona yenzideɛ, aà yá í kamagu. A aà yāma.* ⁶ Ké aà ìwapiɔ lɔɔpi mà, v̄ia ní kú maamaa, aa wùle ní gbɛɛu. ⁷ Ǿ Yesu s̄ñzi à ɔnámá à mɛ: A fele, ásu v̄iakeo. ⁸ Ké aa wesè musu, aai gbēe eo, sema Yesu ado.

⁹ Gɔɔ pɔ́ aale pila gbèsisi piwa, Yesu d̄ilené à mɛ: Asu yá pɔ́ á è o gbēe mao e Gbēnazin Né ge bɔò gau. ¹⁰ Ǿ aà ìwàɔ aà là aa mɛ: Bóyāi Mɔizi ikoyādanɛdeɔ ì o Elia mé a dɔaa mɔi?† ¹¹ Ǿ a wè má à mɛ: Elia a mɔ s̄ianaɛ, i ɛa yápii keke. ¹² Ama mále oé: Elia mò kò,‡ wi aà d̄o, ñ wà ní pɔeā dāè. Màa wa Gbēnazin Né wɛtā lɔ. ¹³ Ǿ aà ìwàɔ d̄ò ké Zāa Da'ilena yá àle oné.

Yesu nɛḡɛ táade gbàgbāa
(Maa 9.14-32, Luk 9.37-45)

¹⁴ Ké aa kà bíla guu, ḡɛɛ mò kùle Yesuɛ ¹⁵ à mɛ: Dii, ma né wēnagwa, asa gbakɔɔndeɛ. I taasike maamaaɛ, ìb̄ léle téu ge íu m̄ɔm̄ɔɔɛ. ¹⁶ Ma m̄ɔaàɔ n ìwàɔne, aai f̄ aà gbàgbāo. ¹⁷ Ǿ Yesu mɛ: Gbàgbē kolea luanaaikensaiɔ! Máɔ kúánɔ e bɔɛ ni? Máɔ menakéánɔ e bɔɛ ni? A m̄ɔm̄ɛaàɔ la. ¹⁸ Yesu gi táaɛ, ñ à gò népiwa, à gbàgbā wegɔɔ.

¹⁹ Bee gbɛa Yesu ìwàɔ s̄s̄aàzi r̄tɛɛ, aa aà là aa mɛ: Bóyāi wa fua táapi goi? ²⁰ A wè má à mɛ: Ké á Lua náai v̄i bílao yáie. Siana mále oé: Tó á Lua náai v̄i a gbēne kà efo wénawa, mé á ò gbèsisiɛ beee aà fele la aà gé le, a feleɛ. Yāe a á fuo. ²¹ Wabikea ní lɛyeao mé ì táa bee taa go.

† 16:18 Bee mɛ gbɛ. ‡ 16:25 Mat 10.38-39 § 16:27 Sou 62.13 * 17:5 Mat 3.17 † 17:10 Mal 3.23 ‡ 17:12 Mat 11.13-14

Yesu a gaa ní a vuao yá'oa
(Maa 9.30-32, Luk 9.43-45)

²² Goo pò a kú ní a ìwao sãnu Galile, a ònè: Sema wà Gbēnazīn Né kpámá,
²³ wi aà de, i vu a goo àaõdezi. O an po yà maamaa.

Lua kpé wè'õa flaboa

²⁴ Ké aa kà Kapenaũ, Lua kpé osinao m̀ Piεε là aa m̀: A yãdanede lí wè'õa kpao lé? § ²⁵ Piεε wemá à m̀: I kpá. Ké Piεε lé gē ua, Yesu d̀aa òè g̀õ: Simoo, deo d̀uniaε bee kía i wè'õa ge asea símái? An néo yá, ge gbēpáleone? N yápi è kpelewai? ²⁶ Piεε m̀: Gbēpáleone. Yesu òè: Tó beewae, an néo bàa kuo. ²⁷ Ama ké wá yá su õmáo yáí, gé kokoa dai ísidaa. Kpò s̄eia pò ní kù, ò a lé wēaa, ñyõ ña e a guu. Bee se kpámá, mapi ní mpio pò ù.

18

T̄ea Yesuzi lán néwa
(Maa 9.33-48, Luk 9.46-48, 15.3-7)

¹ Zibeezi Yesu ìwao m̀ aà là aa m̀: Déme deńla kpala pò b̀ Lua kíi gb̄eo guui?
² O Yesu néf̄enenaε s̄isi zè ní aε ³ à m̀: Siana mále oé, tó i lile a ḡõ lán néwao, á gē kpala pò b̀ Lua kíi guuo. ⁴ Gb̄é pò azia s̀aa à ḡõ lán néf̄enenaε beewa mé deńla kpala pò b̀ Lua kíi gb̄eo guu. ⁵ Gb̄é pò né bee taa d̄ile ma ìwake yáí, ade ma dileε.

⁶ Tó gb̄é tò né pò lé ma náaik̄eo do f̀u, a maa ní adeo yáa wà w̄isil̄gb̄e gb̄ene do aà noεε, wi aà zu ísi guo. ⁷ Waiyoo d̀unia, ké yá pò ì to wà fu ku a guu yáí. Sema yá pò ì to wà fu à ku, ãma waiyoo gb̄é pò fua yápi s̀ b̀ aà kíi. ⁸ Tó n o ge n gbá mé tò níle fu, z̄õ ñ v̄uaa. Gēa aiz̄ana guu k̄õ ù ge εε ù maa de wà n zu té gasai guu ní o mèn plaoḡe ní gbá mèn plaola. ⁹ Tó n wé mé tò níle fu, bo ñ v̄uaa. Gēa aiz̄ana guu w̄edode ù maa de wà n zu zia té guu ní wé mèn plaola.*

¹⁰⁻¹¹ A laaika sakaa néo douzi, asa mále oé, an malaika ku luabe, aa ku k̄õ w̄eu ní ma Mae pò kú weo ḡoo piiε. ¹² Ale e kpelewa ni? Tó gb̄é s̄ã v̄i mèn basoo, tó ado v̄uaa, a a mèn basoo m̀endosai to gb̄ep̄leu we à gé a pò pò v̄uaapi w̄eleio lé? ¹³ Siana mále oé, tó a è, aà po a nawà de a mèn basoo m̀endosai po aai k̄õleola. ¹⁴ Maa á Mae pò kú musu ye néε bee do v̄uaa s̄õ.

S̀uuukea ní k̄õ

¹⁵ Tó n gb̄édee t̄aaek̄e, ge ñ aà le ndo, yápi boè gupuu. Tó à n yãma, n n gb̄épi m̄is̄ie. ¹⁶ Tó i n yãmao, gb̄é m̀endo ge gb̄eon pla se nama, ké à e yápi si seelade gb̄eon pla ge àaõ musu. † ¹⁷ Tó à ḡi n yãmai, yápi o ḡali guu. Tó à ḡi ḡalipi yãmai b, ñ aà dile z̄ilo ù luayãdansai ù.

¹⁸ Siana mále oé: Pò pò á yè d̀unia, a yea musuε, mé pò pò á p̄olo d̀unia a p̄oloa musuε. ‡ ¹⁹ Mále oé b, tó á gb̄eon plaoḡe lé k̄e doũ d̀unia la, yá pò a a wabik̄e ma Mae pò kú musuwa pii, a keéε. ²⁰ Asa gu pò gb̄eon pla ge gb̄eon àaõ k̄õ k̄aaau ní ma t̄oo, miõ kú ní guuε.

²¹ Bee gbea Piεε m̀ Yesu là à m̀: Dii, ḡen ũma mà s̀uuuke ní ma gb̄édee pò ì t̄aaek̄em̄eoi? Ḡen s̄opla yá? ²² Yesu w̄ewà à m̀: Mále one, i ke ḡen s̄opla no, ḡen s̄opla l̄εe bàaõkwie. §

²³ Bee yáí kpala pò b̀ Lua kíi yá de lán kíaε bee yáwa. Kíae mé ye à a ña yá ḡõḡõ ní a ìwao. ²⁴ Ké à nã s̄api yáwa, ñ wà m̀è ní gb̄é pò aà f̄ia sea miliõ ñaa kwio. ²⁵ Lá a ña v̄i à flapi boo, ñ aà dii m̀è wà aà yía ní aà nao ní aà néo ní pò pò a v̄iõ pii,

§ 17:24 B̄a 30.13-16 * 18:9 Mat 5.29-30 † 18:16 Iko 19.15 ‡ 18:18 Mat 16.19 § 18:22 Daa 4.24

wi gbasà wà aà ké. ²⁶ Ǿ zikenapi wùle a dii ae, à awakpàè à mè: Menakemanɔ, má n fiabone pii. ²⁷ Ǿ aà dii aà wēnagwà, à aà gbàè à fiapi tòè. ²⁸ Ké zikenapi bò lé, à kpàaũ ní a zikēndee pɔ a fia dɔwà ánuusu ɔwatē basɔoo. Ǿ à aà kù, àlè aà kòlo wi à mè: Ma fiabomεε. ²⁹ Aà gbédeepi wùle aà ae à awakpàè à mè: Menakemanɔ, má n fiabone. ³⁰ Ama i weio. A tò wà aà dàkpɛu e aà a fiaboe.

³¹ Ké aà ziken gbé kiniɔ è màa, à kèné Ìi maamaa, ɔ aa gè yápi sèle síu ní diie pii. ³² Ǿ diipi aà sisi à mè: Iwa vái! Ma n fia tònε pii, ké n awakpàmεε yáí. ³³ Lá ma sùuukènnɔ, a maa n sùuuke ní n gbédeeo sɔo lé? ³⁴ Aà diipi pɔ pà, a tò wà aà dàkpɛu wà ɔadawà e aà gε fiapi boò pii. ³⁵ Ǿ Yesu èa mè: Tó á baade lí sùuuke ní a gbédeeo ní nòsemendooo, màa ma Mae pɔ kú musu a kéé.

19

Nɔyaa

(Maa 10.1-12)

¹ Ké Yesu yá beɔ ò a làa, à bò Galile à gè Yude bùsu kpε dou Yuudē baale. ² Bila teaàzi, ɔ à ní gyāeɔ gbàgbāné we. ³ Ǿ Falisieɔ mò líkpaleiwà, aa aà là aà mè: Gōe zεvī à a na ya yápii yáia? ⁴ A wémá à mè: Ké Lua ní ké gōe ní nɔeɔ za káau, i a kyoke á èo lé? ⁵ Lua mè a yáí gōe a go a de ní a daowa, i na a nawa, an pla m̄pii aai gō lán sàwakula ní gbalaowa.† ⁶ Beewa aa ku dodo bo, aa gò mēdoũe. Ayāmeto pɔ pɔ Lua nākōwa, gbēnazina su kēaao. ⁷ Ǿ Falisio aà là aà mè: Bóyái Mɔizi díle gōe lí gínzila kē kpa a nawa, i gbasà à aà yai?‡ ⁸ Yesu wémá à mè: Mɔizi á gbá zé à á na yá ké á swá gbāa yáie, āma a de màa za a daalegɔoo. ⁹ Málε oé, tó gbé a na yà, mé i ke à gbāsikè no, tó à nɔ pāle sè, à gbāsikèε. §

¹⁰ Ǿ aà iwao òè: Tó màa gōe yá de ní a nao, a maa wà nɔseɔ. ¹¹ Ǿ Yesu òné: I ke gōe pii mé a f̄ yápi seɔ, sema gbé pɔ Lua ní gbá a zé. ¹² Asa gbēeɔ lí nɔseɔ ké wà ní í màa yáí, mé gbēeɔ Ìo ku màa ké wà ní lε wí yáí, mé gbēeɔ nízia kù màa kpala pɔ bò Lua kíi yáí. Gbé pɔ a f̄ yápi se aà sé.

Báaadaa néɔgu

(Maa 10.13-16, Luk 18.15-17)

¹³ Bee gbεa gbéɔ mò Yesuε ní néɔ aà ɔnamá, i wabikené, ɔ aà iwao lé gíné. ¹⁴ Ǿ Yesu mè: A to néɔ mɔ ma kíi. Asu gínéɔ, asa kpala pɔ bò Lua kíiá gbé bee tao pɔe. ¹⁵ Ké à ɔnamá, ɔ à bò we.

Ǿde

(Maa 10.17-31, Luk 18.18-30)

¹⁶ Ǿ gōe mò Yesu kíi, à aà là à mè: Metulu, bó maa má ke mà àizāna ei? ¹⁷ A wèwà à mè: Bóyái níle ma la maakeaii? Lua ado mé maa. Tó ní ye n gē àizāna guu, ñyɔ aà yādileao kūa. ¹⁸ Ǿ à aà là à mè: An kpele ni? Ǿ Yesu mè: Nsuli gbēdeɔ, nsuli wùle ní gbēpāle nɔoo, nsuli kpáí'oo, nsuli yāɔ n gbédeewao, ¹⁹ nili n de ní n dao kpela, ñyɔ ye n gbédeezi lá nízia wēniwa.* ²⁰ Ewaasopi òè: Má yá beɔ kūa pii. A kpele mé gòmεε bi? ²¹ Yesu òè: Tó ní ye ñyɔ kú wásawasae,† gε n n pɔɔ yía pii, ní a ɔa kpá taasidewā, ní mɔ temazi, ñyɔɔ àizεε vī luabe. ²² Ké èwaasopi yápi mà, à tà ní pɔsiao ké aà pɔɔ dasi yáí.

²³ Ǿ Yesu ò a iwao nε: Siana málε oé, ɔde gēa kpala pɔ bò Lua kíiu zī'ũ. ²⁴ Málε oé bo, yiongo gēa abaaweu àa de ɔde gēa kpala pɔ bò Lua kíiula. ²⁵ Ké aà iwao

* 19:4 Daa 1.27 † 19:5 Daa 2.24 ‡ 19:7 Iko 24.1-4 § 19:9 Mat 5.31-32 * 19:19 Bɔa 20.12-16
† 19:21 Mat 5.48

yápi mà, ò à ní kú gbāa aa m̀: Tó màaε, déme a b̀i? ²⁶ Ǿ Yesu ní gwá soee, a òné: Gbēnazina a f̀o. Lua mé apii zé ví.

²⁷ Ǿ Piεε a zāsiwà à m̀: Wápiò s̀ wa p̀pii tò wa b̀ tenzi. Bóme a g̀wεε sai? ²⁸ Yesu òné: Siana mále oé: Tó Gbēnazin Né z̀le a kpalabaa gawidewa dúnia dafu guu,‡ á gbé p̀ á temaziò á z̀le kpalabaa m̀n kuεplawwa, íò yágōgō Isaili bui kuεplawne. ²⁹ Gbé p̀ a be tò ge a v̀iò ge a dāunaw ge a mae ge a da ge a néo ge a buaw ma yáí, a εa bee taa e leε basow, mé a àizāna e. ³⁰ Dasi p̀ d̀awaw g̀ ź, mé dasi p̀ té ź g̀ d̀awaw.

20

Yáλευα ní gbèwinao

¹ Lá kpala p̀ b̀ Lua kíi den ke: Uabelee mé b̀ k̀k̀k̀, à g̀ gbèwinao wεεlei aa zikεε a bua. ² An yá k̀s̀è aà fiaboné ánuwu owatē dodo. Ǿ à ní gbáε a bua. ³ A b̀ l̀ muuwāamigow, ò à gbēpāleow lè gāaε kálea pā. ⁴ A òné: Apio s̀ à gé zikεi ma bua, mí fiaboé a zéwa. ⁵ Ǿ aa g̀. A èa b̀ l̀ íatē minanguo, ò à èa b̀ íatē auapilaa, a ò gbēpāleowne màa l̀. ⁶ Ké à b̀ oosi, à gbēpāleow lè kálea, ò à ní lá à m̀: B́yáí á kálea la pā za k̀i? ⁷ Aa wèwà aa m̀: Ké wi zidawεεo yáíε. A òné: A gé zikεi ma bua s̀. ⁸ Íatē gēa kpéu* ò budepi ò a ziiε: Zikεnaw sísi ǹ fiaboné. Daale gbé źowwa e à ge midε gbé káawowwa. ⁹ Ǿ oosidow m̀, aa ánuwu owatē è m̀ndodo. ¹⁰ Ké gbé káawow m̀, aale e ní òa aw de gbé źowwε, ò ánuwu owatē do aa è m̀pii. ¹¹ Ké aa ní òa sí, ò aa zowadò uabelepiwa ¹² aa m̀: Leεlu do ò gbé źow zikε, mé ǹ ní díle sáa ní wá gbé p̀ wa ź z̀owde k̀, wa íatē gbāa kákawálaw? ¹³ Ǿ à wè ní gbēpiò dowwa à m̀: Ma gbé, mi ǹ bleo. Wa k̀ yāmà ánuwu owatē do musu nolo? ¹⁴ N ǹ p̀ si ǹ tá. Má ye kpa gbé źε beewa lá ǹ p̀wawε. ¹⁵ Má zεví mà ke ní ma òaw lá má yeiwaw lé? Nle wεb̀b̀i ké má gbēke ví yáí yá? ¹⁶ Beewa gbé p̀ té źow g̀ d̀awaw, mé gbé p̀ d̀awaw g̀ ź.

Yesu a gaa ní a vuaw yá'oa

(Maa 10.32-34, Luk 18.31-34)

¹⁷ Gow p̀ Yesu lé gé Yelusaleū, à a íwa gbēon kuεplaw káaa rítēε, à yá'òné zéu à m̀: ¹⁸ Wále gé Yelusaleūε. We wa Gbēnazin Né kpáw sa'onkíaw ní M̀izi ikoyādanεdowwa, aai yādaawla, ¹⁹ aai aà kpa luayādōnsaiowwa. Aa aà ke p̀owow, aai aà gbé ní flaalaw, aai aà páliwa, aai aà de, i vu a gow aawdezi.

Zaaki ní Zāaw wabikεa

(Maa 10.35-45)

²⁰ Bee gbεa Zebedee néo da m̀ Yesu kíi ní a néo. A ye wabikεwà, ò à kùlèε. ²¹ Ǿ Yesu aà là à m̀: B́ ní yeii? A wèwà à m̀: To ma né gbēon plaw aaw kunno n kpalaw, gbēdo n owplai, gbēdo owzεi. ²² Ǿ Yesu ò népiowne à m̀: A yá p̀ ále a wabikεa d̀o. Taasi kεεona p̀ má a imi, á f̀ mia? Aa wèwà aa m̀: Wá f̀. ²³ Yesu m̀: I p̀ má mi, á mi fá, áma z̀le ma owplai ge ma owzεi de ma yá ū. Z̀lekíi beow de gbé p̀ ma Mae k̀kenéow p̀ ūε. ²⁴ Ké aà íwa gbēon kwi kíniò yápi mà, an p̀w pà v̀i ní dāunapiozi. ²⁵ Ǿ Yesu ní káaa m̀pii, a òné: A d̀ ké búsu gbāadew ì gbāablemá, mé gbēz̀ow ì ikokemá, ²⁶ áma aw de màa á kíio. Tó á gbēε ye aw de gbēz̀ow ū, aà g̀ á d̀nlede ū. ²⁷ Tó á gbēε ye aw de dawana ū, aà g̀ á z̀blena ū. ²⁸ Asa Gbēnazin Né i m̀wà wá d̀awεo, à m̀ d̀i gbéowleε, i gi a wēnií gbé dasiò boa yáí.

‡ 19:28 Dan 7.13-14 * 20:8 Iko 24.15

Vĩa baakenaᵛ gbágbāa
(*Maa 10.46-52, Luk 18.35-43*)

²⁹ Gᵛᵛ pᵛ aale bᵛ Yeliko, bíla té Yesuzi. ³⁰ Vĩa gbēᵛn plaᵛ zᵛle zé lé, aa mà Yesu mé lé gē, ᵛ aale lé gbāa zu aa mē: Dii, Davidi Bui, wá wēnagwa! ³¹ Wàle gíné wàle me aa nīle, ᵛ an lezu kèke gbāakù aa mē: Dii, Davidi Bui, wá wēnagwa! ³² Ǿ Yesu zè à ní sisi à ní lá à mē: Bó á ye mà kēí? ³³ Aa wèwà aa mē: Dii, wá ye ñ wá wé wēwēe. ³⁴ Yesu ní wēnagwà, à ɔkã ní wéwa. Wegᵛᵛ aa gu'è, ᵛ aa bᵛ teaàzi.

21

Gbāakpaa Yesuzi Yelusaleᵛ
(*Maa 11.1-26, Luk 19.28-48, Zaa 12.12-22*)

¹ Ké aa kà kái ní Yelusaleᵛᵛ, aa kà Befaze wéle pᵛ kú Kùkpe sᵛsᵛpᵛleu, ᵛ Yesu a iwa gbēᵛn plaᵛ zᵛ ² a òné: A gé wéle pᵛ kále á ae kee guu. Tó a gē, á zàa'ina e dᵛa ní a néo wegᵛᵛ. A polo suomēe. ³ Tó gbēe á lá, kpelewa ni, í me Dii mé ye ní mᵛaoi, a ní gbaè tia. ⁴ A de màa ké yá pᵛ ānabi ò ke yáie, à mē:

⁵ O Sionadeᵛne an kía mé lé mó ní kᵛí.
Aà nᵛse nie, a di zàa'in bᵛᵛ kpe.*

⁶ Iwapiᵛ ge kè lá Yesu ònéwa. ⁷ Aa sù ní zàa'inapio ní a néo, aa ní ulaᵛ kpàlemá, ᵛ Yesu òkpe. ⁸ Gbé dasideᵛ lé ní ulaᵛ kpále zéu,† gbēeᵛ lé lá zᵛ wàle kpále zéu lo.

⁹ Bíla pᵛ dᵛaaaè ní gbé pᵛ té aà kpeᵛ lé wiile wàle me:
Gbāa ke, Davidi Bui!

Báaden gbé pᵛ lé mó ní Dii tᵛo ũ!
Wà gbāakpaaàzi à zᵛ luawa.‡

¹⁰ Ké Yesu gē Yelusaleᵛ, wéle lòo, gbépii lé me: Dén gbé bee ũi? ¹¹ Bíla mē: Anabi Yesu. A bᵛ Nazaleti, Galile bᵛsuue.

Yesu gea Lua ua
(*Maa 11.15-19, Luk 19.45-48, Zaa 2.13-22*)

¹² Yesu gē Lua ua à laayianaᵛ ní laalunaᵛ yà ní bóle píi. A ɔleᵛkpakenaᵛ táabᵛnuᵛ ní felenyianaᵛ kilaᵛ fuangba. ¹³ A òné: A kēa Lua taalau, wali o ma kpée lousisikpe,§ ᵛ á kè gbēblenaᵛ tòò ũ.*

¹⁴ Vĩaᵛ ní eᵛᵛ mᵛ aà kᵛí Lua ua we, ᵛ à ní gbāgbā. ¹⁵ Ké sa'onkiaᵛ ní Moizi ikoyādanedeᵛ yābᵛnsae pᵛ àle keᵛ è, mé aa mà néo lé wiidᵛwà Lua ua aale me, gbāa ke Davidi Bui, ᵛ an pᵛ pà. ¹⁶ Aa òè: N mà lá aale oa? Yesu wèwà à mē: Ao! Ké Lua dà néfēnenaᵛne ní né yᵛminaᵛ aa a táasile, i a kyokeᵛ lé?† ¹⁷ Ǿ à bᵛ wéleu à ní tᵛo we, à tà ii Betani.

Yesu kaadᵛenli kaa
(*Maa 11.12-14,20-24*)

¹⁸ Ké gu dᵛ kᵛᵛkᵛᵛ, à èa lé su wéledau, ᵛ nᵛana lé aà de. ¹⁹ A kaadᵛenli è zé lé, ᵛ à sᵛi, i né ewàò, sema lá pã. Ǿ a ò lípiē: Nyᵛ ne'i bau lo. Wegᵛᵛ lípi giigàga.

²⁰ Ké aà iwaᵛ è, ᵛ à bᵛ ní sae aa mē: Akea kaadᵛenlipi giigàga màa gᵛᵛi? ²¹ Yesu wèwà à mē: Siana mále oé, tᵛ á Lua náai vᵛ seasai, i ke kaadᵛenlipi yá ᵛ á ke adoo. Baa tᵛ á ò sᵛsᵛe beee aà azia se zu ísiau, a kee.‡ ²² Tᵛ á Lua náai vᵛ, pᵛ pᵛ á gbèawà wabikea guu píi, á e.

Yesu laa a ikoi
(*Maa 11.27-33, Luk 20.1-8*)

* **21:5** Zkl 9.9 † **21:8** 2Kia 9.13 ‡ **21:9** Sou 118.25-26 § **21:13** Isa 56.7 * **21:13** Zel 7.11
† **21:16** Sou 8.3 ‡ **21:21** Mat 17.20

²³ Yesu gè Lua ua, àle yādané. Ǿ sa'onkia ń gbēzōō m̀ò aà là aa m̀è: Iko kpele n̄le yá beeo k̄eòì? Déme n gba iko beei? ²⁴ Ǿ Yesu wemá à m̀è: Mapi s̄ó má yá m̀endo gb̄eawá. Tó á òm̄e, ̄ó má iko p̀ó mále yá beeo k̄eò oé. ²⁵ Dé iko Zāa gb̄é da'ilékèòì? Ǿ Lua p̀ó yà, ge gb̄enazina p̀óe? Ǿ aa lekpaai aa m̀è: Tó wa m̀è Lua p̀óe, a wá lá b́oyai wi Zāa yá sio ni. ²⁶ Tó wa m̀è gb̄enazina p̀óe s̄ó, wá bíla vía ví, asa amp̄ii aa Zāa ānabike s̄ie. ²⁷ Ǿ aa wè Yesuwa aa m̀è: Wá d̄so. Ǿ Yesu òné: Mapi s̄ó má iko p̀ó mále yá beeo k̄eò oé.

Né gb̄ēn pla

²⁸ Ǿ Yesu m̀è: Gb̄ē mé neḡēnao ví gb̄ēn pla. Ǿ a ò Wooe: Gé z̄ikei bua gb̄ā. ²⁹ Woo m̀è: Má geo. Ǿ à ǹsel̄ile gb̄ezā, à ḡè. ³⁰ Maepi ge ò See màa lo. Ǿ Se m̀è: Too. Kási i geo. ³¹ A è kpelewai? Gb̄ēn plapi guu, an déme a mae p̄eā k̄èi? Aa m̀è: Wooe. Ǿ Yesu òné: Siana mále oé: Ǿsinao ń káaluao ḡē kpala p̀ó b̀ò Lua k̄i guu á āa. ³² Asa Zāa m̀ò à zé súsu òb̄é, i aà yá sio. Ǿsinao n káaluao mé aa aà yá sí. Baa ń bee eao i ǹsel̄ile gb̄ezā a aà yá sio.

V̄ēbu z̄ikena

(Maa 12.1-12, Luk 20.9-18)

³³ A yāp̄ale ma lo. Uabelee mé kú a v̄ēbu ví, à kaa liai à eỳò a guu v̄ēf̄k̄i ū, à gbadà. * Ǿ à a v̄ēbupi nà z̄ikenaone ń ozi, ̄ó à f̄le ń táo. ³⁴ Ké v̄ēk̄oz̄ōz̄ōḡo k̄a, ̄ó à a iwao z̄i z̄ikenapiowa aa a v̄ē ase a s̄ie. ³⁵ Ǿ z̄ikenapi aà iwao k̄k̄ū, aa ń gb̄ēdo gb̄è, aa ń gb̄ēdo d̄è, aa ń gb̄ēdo p̄apa ń gb̄eo aa d̄è. ³⁶ Uabelepi èa iwa p̄aleo z̄i, † an dasi de gb̄é káauola, ̄ó aa k̄ené màa lo. ³⁷ Gb̄ezā ̄ó à a né z̄imá à m̀è: Aa ma né yāda. ³⁸ Ké z̄ikenapi n̄epi è, aa òk̄ōe: Túbiblenan kee. Wà aà de, bú i ḡōw̄ēe. ³⁹ Ǿ aa aà k̄ù b̀òd̄o kaau aa aà d̄è. ⁴⁰ Tó búde s̄ù, kpelewa a ke z̄ikenapi nei? ⁴¹ Aa w̄èwà aa m̀è: A gb̄é p̄as̄ip̄io d̄ede p̄as̄ip̄is̄ie, i búpi na z̄iken p̄ale p̀ó aa aà ase a kpawa a ḡoowaone ń ozi. ⁴² Ǿ Yesu òné: I yáe bee kyoke taalauo lé? Gbe p̀ó ēbonao p̄akp̄ai mé ḡò gb̄eo mide ū.

Dii mé bee k̄è ̄ó à k̄èw̄ēe yāb̄onsae ū. ‡

⁴³⁻⁴⁴ Ayām̄eto mále oé: Lua a á b̀o kpala p̀ó b̀ò a k̄i guu, i gb̄é p̀ó aa a ase a kpawo kpau.

⁴⁵ Ké sa'onkia ń Falisio Yesu yāleūanepio mà, aa d̄ò ké ń yá àle o. ⁴⁶ Ǿ aale zew̄ele wà aà k̄ú, āma aa víak̄è bílae, ké wà aà díle ānabi ū yái.

22

N̄osep̄nakea

(Luk 14.15-24)

¹ Yesu èa yāleūné à m̀è: ² Lá kpala p̀ó b̀ò Lua k̄i den ke lo. Kíae mé lé n̄osep̄nake a n̄e, ³ ̄ó à a z̄ikena z̄i gb̄é p̀ó à ń gb̄ea blebleawao s̄isii, āma aa ye moaio. ⁴ Ǿ à èa z̄ikenp̄aleo z̄i a òné: A ge o gb̄é p̀ó ma ń gb̄eone ma sou mà, ma zuswanao ń potuo mekpaa d̄ede má làa. Aa mo n̄ose guu. ⁵ Ǿ aai laaido yápiwao, an baade ḡè a b̄olek̄ei. Gb̄eo ḡè ń bua, gb̄eo ḡè ń laatai, ⁶ gb̄é k̄inio z̄ikenapi k̄k̄ū aa widamá aa ń d̄ede. ⁷ Ǿ kíapi p̄o p̄a, à a sosao gb̄ae aa ḡè gb̄ēdenapi d̄ede, ̄ó aa tes̄ò ń w̄élewa. ⁸ Ǿ kíapi gb̄asa ò a z̄ikenaone: N̄oseble mà, āma gb̄é p̀ó ma ń gb̄eao k̄èwà f̄én̄eū. ⁹ A gé z̄ekpaa guu, í gb̄é p̀ó á è píi sísi n̄ose guu. ¹⁰ Ǿ z̄ikenapi f̄le ḡè z̄eo guu, aa gb̄é p̀ó aa èo k̄aaa, gb̄ev̄aio ń gb̄ēmaao píi. Màa n̄osep̄nakenao gupà.

11 Ké kíapi gè pɔnakɛnapiɔ gwai, à gɔɛ è we, a nɔsɛpɔna ula daao, 12 ɔ a dè: Ma gbé, àkɛa n gè la nɔsɛpɔna uladasaii? ɔ à nǐ kpàuu. 13 ɔ kía ò a dɔaibɔnɛ: A aà ɔ ye n aà gbáɔ, í aà zu bàasi gusiau. We a ɔɔɔu à ɔdi a musu. 14 Asa dasi ɔ Lua sìsi, àma gbé pɔ a sèɔ bílao.

*Yesu lousisin gbɛzɔɔ fua
(Maa 12.13-40, Luk 10.25-28, 20.19-47)*

15 Bee gbɛa ɔ Falisiɔ bɔ gè lekpaai lá wà kɛ aa e Yesu kú a yá'oa guu. 16 ɔ aa n íwaɔ zɔwà n Elodi kpala zenkpɛdeɛɔ, aa mè: Metulu, wá dɔ kɛ gbé náaiden n ũ. Ni Lua zé ɔɔnɛ wásawasaɛ. Nili yási n gbéɔ ublɛmbɛkɛ yáio, asa nili gbɛɛ wɛgwao. 17 Lá n è n owɛɛ. A kù wà wè'ɔa kpá Sezaawaa, ge i kùo? 18 Yesu n nɔsɛvái dɔmá à mè: Mɔafilidɔ! Bóyái ále filifilimbakpamɛɛi? 19 A ɔa pɔ wí wè'ɔa kpaɔ ɔɔmɛɛ. ɔ aa ɔapi do dɔè. 20 ɔ à n lá à mè: Dé mi n a tɔon lai? 21 Aa wèwà aa mè: Sezaa pɔɛ. ɔ a ònɛ: Too, à Sezaa dee pɔ kpawà, í Lua pɔ kpawà. 22 Ké aa yápi mà, à bɔ n saɛ, ɔ aa aà tò we aa tà.

23 Gɔɔ doupi zɔ Saduseɔ mè Yesu kú. Aaɪ mɛ gɛɔ lí vuo, ɔ aa aà là aa mè: 24 Metulu, Mɔizi mè, tó gɔɛ gà nésai, dāuna lí a vɔi gyaa da'uakɛ, aà a vɔi gɛɛ kɛɔ.* 25 Tɔɔ. Dedoudeɔ kú wá guu yāa gbɛɔn soplá. Woo nɔ sè à gà a nɔpi tò nésai, ɔ gyaa gò Seɛ. 26 A kè Seɛ màa lɔ n Bíɔ e à gè pè gbɛɔn soplapiɔwa píi. 27 Ampii gbɛa ɔ nɔ gà sɔ. 28 Gɛɔ vugɔɔzi an gbɛɔn soplapiɔ guu, déme aɔ nɔpi vɔi? Asa ampii aa aà dɔ nɔ ũɛ. 29 ɔ Yesu wèmá à mè: A sāsɛ á Luayātaala n aà gbāao dɔsai yáí. 30 Tó gɛɔ vù, aa nɔsɛɔ, aa zākɛɔ, aaɔ ku lán luabɛ malaikaɔwaaɛ. 31 Gɛɔ vua yá musu i yá pɔ Lua òé kyokɛɔ lé? A mè 32 ámɛaa Ablahaũ n Izaakio n Yakɔbuo Lua.† Gɛɔ Luan aà ũɔ, sema gbé bɛɛɔ. 33 Ké bíla yápi mà, aà yādaanɛ ðimá.

34 Ké Falisiɔ mà Yesu Saduseɔ fù, aa kɔ kāaa. 35 ɔ an ikoyāɔnɔ do likpālɛwà à aà là à mè: 36 Metulu, Mɔizi ikoyā kpele gbía mé ðɛnɔlai? 37 Yesu wèwà à mè: Nyɔ ye Dii n Luazi n nɔsemendoo teasisai, n sɔ iɔ kuwà.‡ 38 Ikoyā pɔ a gbía ðɛnɔlan we. 39 A plaade pɔ bɔwan kɛ: Nyɔ ye n gbɛnazin deezi lá nzia wɛniwa.§ 40 Mɔizi ikoyā píi n ānabiɔ yáɔ píi looa ikoyā mɛn pla beeɔwaaɛ.

41 Lá Falisiɔ kāaaa, Yesu n lá à mè: 42 A è kpelewa Mɛsii yá musui? Dé buin aà ũi? Aa wèwà aa mè: Davidi buie. 43 ɔ Yesu ònɛ: Akɛa Lua Nisina dèdɛ Davidiwa, ɔ a dè Dii? A mè

44 Dii ò ma Diiɛ aà zɔlɛ a ɔplaai e àa aà ibɛɛɔ kálɛɛ a gbá zíɛ.*

45 Lá Davidi òè Dii, kpelewa aɔ ðɛ aà bui ũi? 46 Gbɛɛ i fɔ yázásiwàò. Za gɔɔ bee gbɛɛ i we yāɛ làwà lɔ.

23

*Mɔizi ikoyādanɛdeɔ n Falisiɔ mɔafilii
(Maa 12.38-40, Luk 20.45-47)*

1 Bee gbɛa Yesu yá'ò bílɛ n a íwaɔ 2 à mè: Mɔizi ikoyādanɛdeɔ n Falisiɔ mé aa gò Mɔizi gɛɛ ũ. 3 Ayāmeto ali yá pɔ aaí oé kɛ píi, íɔ kūa. Ama ásu n kɛa kɛɔ, asa aali yá pɔ aaí o kɛɔ. 4 Aaɪ aso gbía yeye da gbéɔnɛ n gāuɛ, mé baa ɔton do aaliɔ ye kaio. 5 Aaɪ n yá píi kɛ kɛ gbéɔ n e yáíɛ. Màa aaɪ Lua yá ɛsɛba gbɛnɛ da,* aaɪ tufa gbāa da n pɔkasai.† 6 Pɔnablɛble zɔlɛkú ma a n lousisikpɛ zɔlɛkú ma a ɔ aaíɔ wɛɛɛ zɔlɛu. 7 Aaíɔ ye wàɔ fɔkpakpamá gāaɛ, wàɔ onɛ Metulu. 8 Asuli tó

* 22:24 Iko 25.5 † 22:32 Bɔa 3.6 ‡ 22:37 Iko 6.5 § 22:39 Lev 19.18 * 22:44 Sou 110.1

* 23:5 Iko 6.8 † 23:5 Nao 15.38

wà oé Metuluo, asa ápii v̄īo n dāunaon á ũ, mé á Metulu m̀endoε. ⁹ Asuli o gb̄εε á mae dún̄ia guu lao, asa á Mae m̀endoε, ōme kú musu. ¹⁰ Asuli tó wà oé D̄oanao, asa á D̄oana m̀endoε, ōn Mesii ũ. ¹¹ Gb̄é p̄o z̄ōo á guu aào de á d̄on̄l̄ede ũ.† ¹² Gb̄é p̄o ì az̄ia káfi Lua a aà busaε, mé gb̄é p̄o ì az̄ia busa Lua a aà káfi.

*Yesu z̄oada M̄ozi ikoyādanedeo n̄ Falisiowa
(Luk 11.37-42)*

¹³ Waiyoo á yādanedeo n̄ Falisio! M̄afilideo! I kpala p̄o b̄o Lua k̄i zé ta gb̄éonε. Ili ḡεuo, mé ili we gb̄é p̄o aa ye ḡεuo ḡεu s̄o.

¹⁴ Waiyoo á yādanedeo n̄ Falisio! M̄afilideo! I wabi gb̄aa ke Luawa à gyaaò bleò. Bee yáí á ìadama p̄asi ao deñla.

¹⁵ Waiyoo á yādanedeo n̄ Falisio! M̄afilideo! I bebe t̄oole n̄ ísiao ìwa m̀endo ea yáí. Tó á è s̄o, i aà ke té p̄o ũ deála l̄εe plaε.

¹⁶ Waiyoo á v̄ia d̄oanao! I me tó wà m̀e wa s̄i n̄ Lua kp̄éo, a yāe v̄io, āma tó wà m̀e wa s̄i n̄ Lua kp̄é v̄uao, bee mé yāv̄i. ¹⁷ V̄ia m̄isaideo! A kpele mé z̄ōoi? Vua yā, ge Lua kp̄é p̄o ì to vua ḡō aà p̄o ũε? ¹⁸ I me l̄o tó wà m̀e wa s̄i n̄ sa'ok̄io, a yāe v̄io, āma tó wà m̀e wa s̄i n̄ sa'obo p̄o kú weo, bee mé yāv̄i. ¹⁹ V̄ia! A kpele mé z̄ōoi? Sa'obo yā, ge sa'ok̄i p̄o ì to sa'obo ḡō Lua p̄o ũε? ²⁰ Gb̄é p̄o m̀e á s̄i n̄ sa'ok̄io, a s̄i n̄ p̄o p̄o kú weo l̄o p̄ii. ²¹ Gb̄é p̄o m̀e á s̄i n̄ Lua kp̄éo, a s̄i n̄ Lua p̄o kú a guuoε l̄o. ²² Gb̄é p̄o m̀e á s̄i n̄ luabeo, a s̄i n̄ Lua kpalabaaò§ n̄ Lua p̄o z̄ōlewàoε.

²³ Waiyoo á yādanedeo n̄ Falisio! M̄afilideo! I toeo dosina n̄ k̄ianaok̄peo n̄ dà l̄áo kwide kpa Luawa, ō i M̄ozi ikoyā gb̄iao to we, yázede n̄ s̄uuuo n̄ náaio. Yá beeo mé de wà ke a k̄ini tosai.* ²⁴ V̄ia d̄oanao! I maemilona pl̄e á imiau, ō i yiongo mó.

²⁵ Waiyoo á yādanedeo n̄ Falisio! M̄afilideo! I gb̄ābo bisao k̄p̄εε n̄ tao, mé b̄i n̄ gb̄ēt̄aink̄eao mé á n̄d̄εe p̄a. ²⁶ Falisi v̄ia! Bisa guu pípi ḡia, a k̄p̄e i ḡō gb̄ās̄isai.

²⁷ Waiyoo á yādanedeo n̄ Falisio! M̄afilideo! A de lán mia p̄o wà sool̄ewàoε. An k̄p̄e maa w̄éε, āma ḡewao n̄ gb̄ās̄i píio mé n̄ guu p̄a. ²⁸ M̄aaε ápi s̄o, á bea maa gb̄éō w̄éε, āma m̄afil̄i n̄ yāv̄aio mé á guu p̄a.

²⁹ Waiyoo á yādanedeo n̄ Falisio! M̄afilideo! I p̄o bo ānabio miaowa, i z̄āble Lua gb̄éō p̄owa, ³⁰ i me: Tó wá kú yāa wá dezio ḡō, wá bàa ao k̄úr̄no ānabio d̄ed̄ea guuo. ³¹ Beewa á d̄ò ké gb̄é p̄o aa ānabio d̄ed̄eo buion á ũ. ³² A āiake à á dezio t̄aaaba, í a mid̄e sa! ³³ M̄l̄ēo! Gb̄ēnaz̄in p̄iligona! Kpelewa á bo té yá p̄o daaála guui?† ³⁴ A yáí má ānabio n̄ ōn̄ona n̄ yādanedeo z̄iwá, í n̄ gb̄éō d̄ed̄e, í n̄ gb̄éō p̄aliwa, í n̄ gb̄éō gb̄ē n̄ fl̄aalao á lousisik̄peo guu, í n̄ yá w̄éε n̄ w̄éleo. ³⁵ Beewa Lua gb̄é p̄o wà n̄ d̄ed̄eo yá a wi á musu, sea za gb̄ēmaa Abeliwa‡ e à gè p̄e Balakia né Zakali p̄o a aà d̄e Lua kp̄é n̄ sa'ok̄io z̄ānguowa.§ ³⁶ Siana mále oé, yá beeo p̄ii a wi gb̄āgb̄éō musuε.

³⁷ Yelusaleūdeo, Yelusaleūdeo! A ānabio d̄ed̄e, a gb̄é p̄o Lua n̄ z̄iwáō p̄apa n̄ gb̄eo a n̄ d̄ed̄e. Mīo ye mà á k̄āamazi m̄ōm̄ō, lá ko ì a ḡās̄ia kú a néolawa, āma ili weio. ³⁸ Lua a á kp̄é t̄óε kp̄ézi ũε sa. ³⁹ Mále oé, za tia á ma e l̄o, e à om̄εe b̄aaade gb̄é p̄o lé mó n̄ Dii t̄o.*

‡ 23:11 Mat 20.26-27 § 23:22 Isa 66.1 * 23:23 Lev 27.30 † 23:33 Mat 3.7, 12.34 ‡ 23:35 Daa 4.8 § 23:35 2Lad 24.20-21 * 23:39 Sou 118.26

24

Yelusaleũ dúuz̄sa ní dúnialaaḡo seela
(Maa 13.1-20, Luk 21.5-24)

¹ Yesu b̀ Lua ua, àl̄e tá, ò aà ìwao s̀aàzi, aa l̄esuik̄èè Lua kp̄é d̄awa. ² Ǿ Yesu òn̄é: A bee è p̄iia? S̄iana m̄ál̄e oé, wa gb̄ee to dik̄sa weo, wa a dúuz̄s̄e.

³ Ḡoo p̄ó Yesu z̄l̄ea Kùkpe s̄is̄ip̄oleu, aà ìwao m̀ aà k̄íi r̄t̄e, aa aà là aa m̀: Ow̄e, yá beē ke b̄oe ni? B̄óme āo de n m̄oa ní dúnialaaḡo seela ùi? ⁴ Yesu w̄emá à m̀: A laaika, ásu to gb̄ee á s̄ás̄ao. ⁵ Asa gb̄é̄o m̀ó ní ma t̄óo dasi, aa me Mesiin ní ù, aa gb̄é̄o s̄ás̄a dasi. ⁶ Ali z̄ì bao ma ní a s̄úuo. Asu to s̄ó k̄éáguo. Bee a kee, áma ḡoo láaa p̄ón we ḡiao. ⁷ Asa bui ní buio aa fele ní k̄s̄oe, m̄aae lo b̀usu ní b̀usuo. N̄oana ní t̄ool̄e lualuaao āo ku guo dasi. ⁸ Yápīo p̄iiā n̄ow̄aw̄a daaleae. ⁹ Bee gb̄ea wa á kp̄amá w̄à á wet̄á, wi á de, bui p̄ii i zaágu ma yáí.* ¹⁰ Gb̄é̄o dasidēo i gbasa fu, aai b̄o k̄s̄ kpe, aai zak̄s̄u. ¹¹ Anabi egēnao m̄o dasi aa gb̄é̄o s̄ás̄a dasi, ¹² yāv̄ai i k̄s̄, gb̄é̄o dasidēo yea Luazi i busa. ¹³ Gb̄é̄o p̄ó z̄ea gb̄aa e a ḡoo l̄éwa, ade mé a b̄o.† ¹⁴ Wa kpala p̄ó b̀ Lua k̄íi baokpa d̄únia gupiiu seela ù bui p̄iie, a lé i gbasa ká.

¹⁵ Tó a t̄e gud̄ena p̄ó ānabi Danieli a yā'ò‡ è Lua ua, kyok̄ena yápi da, ¹⁶ ḡoo bee gb̄é̄o p̄ó aa ku Yudēo bàale mip̄e s̄is̄iowa. ¹⁷ Gb̄é̄o p̄ó kú kp̄é musu su pila ḡe kp̄éu p̄oe séio. ¹⁸ Gb̄é̄o p̄ó kpe bua su ea be a ula séio. ¹⁹ Waiyoo n̄osindeēo ní neadēo ḡoo bee. ²⁰ A wabike Luawa ke lala'oapi su ke buzie ge kámaboḡozīo. ²¹ Asa ḡoo pi taasi āo z̄s̄oe. Zaa Lua d̄únia k̄al̄e e gb̄a, a taa i keo, mé a ke lo. § ²² Tó Lua i z̄eò à ḡoo pi laoo, d̄s̄ gb̄ee a b̄o. Ama a lào gb̄é̄o p̄ó à ní s̄eó yáie.

Gb̄enaz̄in Né m̄oa
(Maa 13.21-37, Luk 17.20-37, 21.25-33)

²³ Ḡoo bee tó gb̄ee su òé, gwa, Mesīi ku la ge a ku le, ásu sio. ²⁴ Asa Mesīi egēnao ní ānabi egēnao m̄o aa seela z̄s̄o n dabudabūo ke, k̄e baa gb̄é̄o p̄ó Lua ní s̄eó aa ní s̄ás̄aò, tó a z̄eke. ²⁵ M̄ál̄e oé za k̄aaue. ²⁶ Tó wa òé, gwa, a ku s̄eu, ásu geo. Ge tó wa òé, gwa, a ku kpea, ásu sio. ²⁷ Asa lá lou ì p̄ile à luabe pu za gukpe e be'ae, màa Gb̄enaz̄in Né m̄oa āo de. ²⁸ Gu p̄ó ge kuu, we yāamusūo k̄aaau.

²⁹ Ḡoo bee w̄et̄ea gb̄ea ḡò, ìat̄e a siak̄ū, m̄ovua a ikeo, saanao wolo luawa, p̄ó kú luawap̄io z̄ā ní p̄ék̄iwa.* ³⁰ Gb̄enaz̄in Né seela i gbasa b̄o luabe, bui p̄ó kú d̄únia guo i r̄z̄ia gb̄ēgb̄ē nípii, aai Gb̄enaz̄in Né m̄oa e luabepuanau ní gb̄ao ní gawi z̄s̄o.† ³¹ A a malaikāo z̄ì ní k̄aae'ò gb̄ao, aa a gb̄é̄o p̄ó à ní s̄eó k̄aa za d̄únia gola s̄īowa za luabe léla e a léle.

³² A yá p̄ó kaad̄enli lé daé gwa. Tó a ḡona busek̄ù mé àl̄e b̄ob̄o, i d̄s̄ k̄e quant̄ena k̄aik̄ù. ³³ M̄aae s̄o, tó a yá beē è p̄ii, āo d̄s̄ k̄e aà m̄oa k̄aik̄ù, a z̄e kpele. ³⁴ S̄iana m̄ál̄e oé, ḡoo beedēo ḡēle yá beē p̄ii kes̄aio. ³⁵ Luabe ní d̄úniao a ḡēle, k̄asi ma yá ḡēle v̄io.

³⁶ Gb̄ee a ḡoo ge a zaa d̄s̄o, baa luabe malaikāo, baa Lua Né, sema ma Mae ado. ³⁷ Lá a de N̄oe ḡoo,‡ màa āo de Gb̄enaz̄in Né m̄óḡo. ³⁸ Ḡoo p̄ó í i da d̄únialao, w̄al̄e p̄oble, w̄al̄e imi, w̄al̄e n̄ose, w̄al̄e z̄ake e N̄oe ḡē ḡó'ilēna guu. ³⁹ Aai d̄s̄o, ò í m̀ ní s̄ele nípii. § M̄aa āo de Gb̄enaz̄in Né m̄óḡo lo. ⁴⁰ Ḡoo bee ḡs̄e gb̄ēon plāo āo ku bua, wa gb̄ēdo sé, wa gb̄ēdo to we. ⁴¹ N̄oe gb̄ēon plāo āo p̄ó l̄ó gb̄ēz̄i, wa gb̄ēdo sé, wa gb̄ēdo to we. ⁴² Ayám̄eto à it̄eke, asa á ḡoo p̄ó á Dii a m̄ow̄a d̄s̄o.

* 24:9 Mat 10.22 † 24:13 Mat 10.22 ‡ 24:15 Dan 9.27, 11.31, 12.11 § 24:21 Dan 12.1 * 24:29 Isa 13.10, 34.4, Yōe 3.4 † 24:30 Dan 7.13 ‡ 24:37 Daa 6.5-7 § 24:39 Daa 7.10-24

43 Aɔ yáε bee ma. Tó uabele zaa pɔ kpáí a mɔwà a be dɔ̄ yāa, dɔ̄ à itékèε, a we aà a kpé gbooo. 44 A yáí ápiɔ sɔ̄ à ku sɔu guu, asa Gbēnazin Né a mɔ zaa pɔ á wé dɔiowaε.

Zikɛn náaide laaide
(Luk 12.41-48)

45 Déme zikennáaide laaide pɔ aà dii a zikɛnaɔ naè a ɔzi, aáli blɛ kpámá a gɔɔwa úí? 46 Báaaden zikɛna pɔ aà dii aà lè àlɛ kɛ màa a sugɔɔ ũ. 47 Siana mále oé, a a àizɛɛ pii naè a ɔziε. 48 Ama tó zikɛnapi vāi, a o a sɔ guu a dii lé gēgē, 49 i fɛlɛ na a zikɛndeeɔ gbēgbēawa, iɔ ulatáble, iɔ imi ní wēdenaɔ, 50 aà dii a su gɔɔ pɔ aà wé dɔiowaε, zaa pɔ a dɔowa, 51 i aà zɔεzɔε, i aà baa daaa ní mɔafilideɔ. We a ɔɔbu à ɔdi a musu.

25

Wéndia gbēɔn kwi

1 Gɔɔ bee kpala pɔ bɔ Lua kúí yá aɔ de lán wéndia gbēɔn kwi pɔ aa ní filiaɔ sè bɔ̀ò aalɛ gé dai nɔsenalɛɔ yáwaε. 2 An gbēɔn sɔɔɔ́ laaisaideɔnɛ. An gbēɔn sɔɔ sɔ̄ laaideɔnɛ. 3 A laaisaideɔ ní filiaɔ sè nísi kúsúa saie, 4 a laaideɔ sɔ̄ aa ní filiaɔ sè ní nísi kúsúao. 5 Nɔsena i mɔ kpaao, ɔ i ní lé nípii, aalɛ i'ò. 6 Wεεdo wà wiilè wà mè: Nɔsena lé mó! A fɛlɛ gé daiaàlɛ. 7 ɔ wéndiapiɔ vù nípii, aa ní filiaɔ kèkɛ. 8 ɔ a laaisaideɔ ò a laaideɔnɛ: A wá gba nísi yɔɔe, wá filia lé gae. 9 ɔ a laaidepiɔ wémá aa mè: A mɔwá ní ápiɔ píio. A gé á pɔ lúi a yānaɔ kíaɔ! 10 Ké aa gè lúi, ɔ nɔsena kà. Gbé pɔ an sɔu màò gèaàno nɔse guu, ɔ wà gbatà. 11 Gbezā wéndia kɔnɔpiɔ sù, aalɛ lɛzu: Dii, Dii! Zεwēwē! 12 ɔ a wémá à mè: Siana mále oé, má á dɔ̄. 13 Ayámɛto à itékɛ, asa á a gɔɔ ge a zaa dɔ̄.

ɔdakea zikɛnaɔnɛ
(Luk 19.11-27)

14 Kpala pɔ bɔ Lua kúí de lán gbé pɔ ye fɛlɛ ní táo, ɔ à a zikɛnaɔ sísi à a àizɛɛ nánè ní ɔziwaε. 15 A ɔdakè an gbédɔe bāni sɔo, gbēɔn plaade bāni pla, gbēɔn àaɔde bāni do. A kpà an baadewa a gbāa léu, ɔ à fɛlɛ ní táo. 16 Bānisɔode gè zikè ní ɔapio gɔ̄, ɔ à àikèè bāni sɔo. 17 Bāniplaade kè màa lɔ, ɔ à àikèè bāni pla. 18 Bānidode sɔ̄ à gè eyɔ̄ε, ɔ à a dii ɔapi ùlɛu. 19 Gɔɔplakea gbɛa zikɛnapiɔ dii sù, ɔ àlɛ a ɔa yá gógórnɔ. 20 Bānisɔode mò ní bāni sɔo pàlɛ pɔ á èò à mè: Dii, bāni sɔo pɔ ní kpàa gwa, à àikè bāni sɔo lɔ. 21 ɔ aà dii òè: N kè zikɛn maa náaide! Lá ní náai ví ní a yɔɔnao, má a zɔ̄ nane n ɔziε sa. Gē ma pɔnakɛa guu. 22 Bāniplaade mò lɔ à mè: Dii, bāni pla pɔ ní kpàa gwa, à àikè bāni pla lɔ. 23 ɔ aà dii òè: N kè zikɛn maa náaide! Lá ní náai ví ní a yɔɔnao, má a zɔ̄ nane n ɔziε sa. Gē ma pɔnakɛa guu. 24 ɔ dode mò sa à mè: Dii, má dɔ̄ ké gbé zí'ŭn n ũ. Ni pɔkɛkɛ gu pɔ ni tɔuoε, mé ni pɔ káaa gu pɔ ni gbēuo. 25 ɔ vía ma kú, ma gɛ ma n ɔa ùlɛ eu. N pɔ ké. 26 ɔ aà dii òè: Zikɛn vāi màade! N dɔ̄ ké mi pɔkɛkɛ gu pɔ mi tɔuo, mi pɔ káaa gu pɔ mi gbēuoo lò? 27 Tó n dakèò gbēεε yāa, lá ma sué, dɔ̄ má sí ní a ío. 28 A bāni dopi siwà, í kpá bānisɔodewa. 29 Asa gbé pɔ pɔ ví Lua a káfíe e à fɛε. Gbé pɔ ví sɔo, baa pɔ pɔ a ví Lua a siwàε.* 30 Zikɛn pāε bee sɔ̄, à aà zu bàasi gusiau. We a ɔɔbu à ɔdi a musu.†

Yákpale gbɛzā

31 Tó Gbēnazin Né mò a gawi guu ní a malaikaɔ pii, a zɔ̄lɛ a kpalabaa gawidewa.‡ 32 Dúnia buio i káaa aà aε pii, i ní kékɔwa lá pɔdāna í sāo kékɔwa

* 25:29 Mat 13.12 † 25:30 Mat 8.12, 22.13 ‡ 25:31 Mat 16.27, 19.28

ń bleɔwa. ³³ A são kpa a ɔplaaɪ, bleɔ ɔzɛɪ. ³⁴ Bee gbɛa Kíapi a o gbé pɔ aa ku a ɔplaaɪnɛ: A gbé pɔ ma Mae báaadàáguɔ à mɔ kpala pɔ à a sɔukèé za dúniakalɛgɔɔ ble. ³⁵ Asa ké nɔana lé ma dɛ, a ble kpàa. Ké imi lé ma dɛ, a í kpàa. Ké má dɛ nibɔ ũ, a ma dilɛ. ³⁶ Ké má bɛ búu, a uladámɛɛ. Ké mále gyáke, a ma gwa. Ké wà ma dakpɛu, a mɔ ma gwai.

³⁷ Gbɛmaaɔ i gbasa oè: Dii, bɔɛ wá è nɔana lé n dɛ wa ble kpàmai, ge imi lé n dɛ wa í kpàmai? ³⁸ Bɔɛ wa n e nibɔ ũ wa n dilɛi, ge ń bɛ búu wa uladànei? ³⁹ Bɔɛ wá è ńle gyáke ge wà n dakpɛu, wa ge n gwaii? ⁴⁰ Kíapi i wemá: Siana mále oé, gɔɔ pɔ á kè ma gbéé beeɔ doɛ, baa an gbé pɔ késãañzi, máme á kɛmɛɛ.

⁴¹ Bee gbɛa a o gbé pɔ aa ku a ɔzɛɪnɛ: A gomɛɛ we luaginziɔ! A ta té gasai pɔ Lua kèkɛ Ibiisié ń a ìwaɔ guu. ⁴² Asa ké nɔana ma dɛ, i ble kpaaɔ. Ké imi ma dɛ, i í kpaaɔ. ⁴³ Ké má dɛ nibɔ ũ, i ma dilɛo. Ké má bɛ búu, i uladamɛɛo. Ké mále gyáke ge wà ma dakpɛu, i mɔ ma gwaio. ⁴⁴ Aai gbasa aà lá: Dii, bɔɛ wa n e ń nɔanao ge imi ge nibɔ ũ ge búu ge gyáɛ ge dakpɛuna ũ, mé wi dɔnleɔ ni? ⁴⁵ Kía i wemá: Siana mále oé, lá i kɛ gbéé beeɔ doɛo, baa an gbé pɔ késãañzi, máme i kɛmɛɛo. ⁴⁶ Gbé beeɔ ta ìadama láasai guuɛ, gbɛmaaɔ sɔ àizãna guu. §

26

Lɛkpaata Yesuzi

(*Maa 14.1-2, Luk 22.1-2, Zaa 11.45-53*)

¹ Ké Yesu yá beeɔ ò píi a làa, ñ a ò a ìwaɔnɛ: ² A dɔ ké gɔɔpla gbɛa wa Gɛamusu* dikpɛkɛ, wi Gbɛnazin Né kpámá wà aà páliwa.

³ Bee gbɛa sa'onkiaɔ ń Yuda gbɛzɔɔɔ kɔ kàaa sa'onkia pɔ wí mɛ Kaaifa bɛ. ⁴ Aa lɛkpàaí lá aa e Yesu kú kpáí, aai aà dɛ ⁵ aa mè: Wásu kɛ dikpɛ zíɔ, ké bíla su fɛlɛ ń zɔaoo yáí.

Tulalekaa Yesu miwa

(*Maa 14.3-9, Zaa 12.1-8*)

⁶⁻⁷ Ké Yesu kú Betani, àlɛ pɔble Simɔɔ kusude bɛ, ñ nɔɛɛ sɔaàzi, a tulale ɔde loona kú. ɔ a kà Yesu miwa. ⁸ Ké aà ìwaɔ è, ñ an pɔ fɛlɛ aa mè: Bón pɔ pàkɛa bee úi? ⁹ Dɔ yáa wà tulalepi yí ń ɔ zɔɔo, wi a ña kpá taasidɔwa. ¹⁰ Yesu dòmá, ñ a òné: Bóyáí ále ìadai nɔɛpiwai? Yá pɔ a kɛmɛɛ maaɛ. ¹¹ Taasideɔ ìo kúánɔ gɔɔpiie,† áma máo kúánɔ gɔɔpiio. ¹² Ké à tulalepi kà ma mɛwa, a kè ma gè kpɛlaa yáíɛ. ¹³ Siana mále oé: Gu pɔ wàlɛ ma baokpau dúnia gupiiu, waɔ yá pɔ nɔɛpi kè o aà dɔngu yáíɛ.

Yudasi bɔa Yesu kpɛ

(*Maa 14.10-11, Luk 22.3-6*)

¹⁴ Bee gbɛa gbɛɔn kuɛplao do pɔ wí mɛ Yudasi Isaliɔti gè sa'onkiaɔ kíi ¹⁵ à mè: Tó ma Yesu kpàwá, bó á we kpaai? ɔ aa ánusuu ɔwatɛ baakwi‡ nào aa kpàwá. ¹⁶ Za gɔɔ bee ñ àlɛ zɛwɛɛlɛ à aà kpámá.

Gɛamusu bleblea

(*Maa 14.12-31, Luk 22.7-23, Zaa 13.21-38, 1Kln 11.23-25*)

¹⁷ Kàaso dikpɛgɔɔ séia zí Yesu ìwaɔ mò aà là aa mè: Má ń ye wà Gɛamusu bleble sɔukɛunɛi? ¹⁸ A wemá à mè: A gé wéledau gbɛɛ kíi, í oè Metulu mè a gɔɔ kà kái. Aà bɛ á Gɛamusu ble bleu ń a ìwaɔ. ¹⁹ Yesu ìwaɔ kè lá a dànɛwa, aa Gɛamusu bleble sɔukè. ²⁰ Ké oosi kè, Yesu zòlɛ táabũnui ń a gbɛɔn kuɛplapio. ²¹ Gɔɔ pɔ aalɛ pɔble à mè: Siana mále oé, á gbɛdo a ma kpámá. ²² An pɔ yà

§ 25:46 Dan 12.2 * 26:2 Bɔa 12.1-11 † 26:11 Iko 15.11 ‡ 26:15 Bɔa 21.32

maamaa, an baade fɛle lé aà la dodo: Asa mámɛo yó, Dii? ²³ Yesu wèmá à m̀è: Gb́é ṕó wále ɔkãaa ta doũ mé a ma kpámá. ²⁴ Gb̄enaz̄in Né a ánuato lá wà a yá'ò taalauwa,* āma waiyoo gb́é ṕó a aà kpámápi. A maa wà aà ì yāao. ²⁵ Ǿ Yudasi ṕó a aà kpámápi m̀è: Asa mámɛo yó, Metulu? Yesu òè: Ǿme dɔ n léu we.

²⁶ Gɔɔ ṕó aale poble, Yesu kàa sè à báaadàu, ɔ a è'e a kpà a ìwaɔwa à m̀è: A si só. Ké beeá ma mɛɛ. ²⁷ Ǿ à imibɔ sè ɔ. A sáaukpà, ɔ a kpámá à m̀è: A mi ápii. ²⁸ Ké beeá ma auɛ. A de Lua bàa kua ní gb́é dasiɔ au† ṕó a bɔlea an duunak̄ama yáí ũɛ. ²⁹ Mále oé, za gb̄a má v̄ɛbe'i mi ɔo. Sema tó kpala ṕó b̀ò ma Mae kíi b̀ò gupuau, ɔ má a dafu miánɔ. ³⁰ Ké aa lesi, ɔ aa b̀òle gè Kùkpe s̄is̄ipɔleu.

³¹ Bee gb̄ea Yesu òné: Ap̄ii á ma to we gwāasinaa, asa a k̄ea láu wà m̀è, Lua a pɔd̄ana lé, aà kp̄asa ṕó ì fáaa.‡ ³² Ma vua gb̄ea má d̄aaé Galile. ³³ Ǿ Piɛɛ òè: Baa tó ma gb́é n to we nípii, má n to we bauo. ³⁴ Yesu òè: Siana mále one, gwāasinaa e ko àò gé lezui, níȳɔ lelekpamazi ḡen àaɔ. ³⁵ Piɛɛ òè: Baa tó má su gannɔ, má lelekp̄anzi bauo. Ǿ aà ìwaɔ ò màa s̄ɔ nípii.

Yesu wabik̄ea Gesemani
(Maa 14.32-42, Luk 22.39-46)

³⁶ Bee gb̄ea Yesu ní a ìwaɔ kà gu ṕó w̄i me Gesemani, ɔ a òné: A z̄ɔle la e mà ge wabik̄e le. ³⁷ A Piɛɛ ní Zebedee né gb̄ɛɔn plaɔ sè ḡérinɔ. Aà pɔ siak̄u, tòlobi z̄uaàgu. ³⁸ Ǿ a òné: Pɔsia ma k̄u gb̄aa e ma ka gaa. A ze la, í it̄ek̄emanɔ. ³⁹ Ǿ à gè ae yɔɔ, à w̄ule a gb̄ɛu à wabik̄è à m̀è: Baa, tó a zeke, to taasi k̄ɛɛonaɛ bee d̄omazi. Ama i ke lá má yeiwa no, sema lá ní yeiwa. ⁴⁰ Ǿ à èa sù a ìwaɔ lè, aale i'o. Ǿ a ò Piɛɛɛ: Màa yá? I f̄ɔ it̄ek̄emanɔ baa yɔɔa? ⁴¹ A it̄eke àò wabik̄e, ké ásu fu ȳɔawao yáí. A nisina yei, āma á me mé busɛ. ⁴² Aà k̄eamá ḡen plaade, à wabik̄è à m̀è: Baa, tó taasi k̄ɛɛona í a d̄omazi a imisaio, to n p̄oéa ke. ⁴³ Ké à èa sù ní lé, a è aale i'o ɔ, asa an wé gbiak̄uɛ. ⁴⁴ Ǿ à ní tó we ɔ, à gè wabik̄è a ḡen àaɔde, à yá doũpi ò ɔ. ⁴⁵ Ǿ à èa sù a ìwaɔwa a òné: Ale i'o ále kámabo e tiaa? A gwa! Gb̄enaz̄in Né kpaa duunk̄enaɔwa gɔɔ kà. ⁴⁶ A fɛle wà tá. Gb́é ṕó lé ma kpámá lé m̀ó.

Yesu k̄ua
(Maa 14.43-50, Luk 22.47-53, Zaa 18.3-12)

⁴⁷ Gɔɔ ṕó àle yápi o, ɔ aà ìwa gb̄ɛɔn kuɛplaɔ do Yudasi kà ní bíla ṕó aa b̀ò sa'onkiaɔ ní Yuda gb̄ɛz̄ɔɔ kíi. Aa f̄ɛndaɔ k̄úk̄ua ní goɔ. ⁴⁸ Bɔnkp̄edepi s̄ɔ à seela òné à m̀è: Gb́é ṕó ma su lep̄èwà, aàpin we. A aà k̄ú. ⁴⁹ Ǿ à t̄aa'ò Yesuwa ḡòò à m̀è: Fɔ Metulu. Ǿ à lep̄èwà. ⁵⁰ Yesu òè: Ma gb́é, n̄ n kea ke! Ǿ wà m̀ò ɔp̄èle Yesuwa, wà aà k̄u. ⁵¹ Ǿ Yesu ìwaɔ do a f̄ɛnda wò, à sa'onkia z̄ik̄ena lèò à aà swá gò. ⁵² Ǿ Yesu òè: N n f̄ɛnda p̄e a gb̄eu. Asa gb́é ṕó zè ní f̄ɛndaɔ, f̄ɛnda mé a aà de. ⁵³ Tó má ye ma Mae malaika z̄iḡɔɔ gbaɛmɛɛ ḡòò de ḡali kuɛplaɔla, ní d̄ɔ má fua a wabik̄ewà yá? ⁵⁴ Tó má kè màa s̄ɔ, kpelewa yá ṕó k̄ea Luaȳataalau wà m̀è a ke a kei? ⁵⁵ Ǿ Yesu ò bílaɛ: Kp̄ái weliwen ma ũ, ɔ a m̄o ma k̄úí ní f̄ɛndaɔ ní goɔa? Gɔɔpii mio z̄ɔle Lua ua màò yādané, i ma k̄u. ⁵⁶ Ama yápi kè píi, ké yá ṕó ānabio ò ke yáíɛ. Ǿ aà ìwaɔ aà tò we nípii, aa bàasi.

Yuda gb̄aadeɔ yákp̄aleka ní Yesuo
(Maa 14.53-65, Luk 22.54-55, 63-71, Zaa 18.13-14, 19-24)

⁵⁷ Gb́é ṕó aa Yesu k̄u ḡeàànɔ sa'onkia Kaaifa be. M̄oizi ikoyādanedeɔ ní gb̄ɛz̄ɔɔ k̄ãaaa we. ⁵⁸ Piɛɛ te Yesu kp̄e k̄aaa e sa'onkiapi be. A gè ua à z̄òle ní d̄aio,

§ 26:23 Sou 41.10 * 26:24 Sou 22.1-19, Isa 53.1-12 † 26:28 Bɔa 24.8, Zel 31.31-34 ‡ 26:31 Zkl 13.7

ké à yápi midéa e. ⁵⁹ Sa'onkiaɔ ní Yuda gbāadeɔ pii lé yá wɛɛɛ dɔ Yesuwa aa e wà aà de. ⁶⁰ Baa ké gbéɔ̀ m̀ò yádòdòwà dasi, i keo. Gbezā gběɔn plaɛɔ̀ m̀ò ⁶¹ aa m̀è: Dee m̀è á f̄ Lua kpé wí, í ea dɔ gɔɔ̀ àaɔ̀e sé! ⁶² Ǿ sa'onkia fèlè zè a ò Yesuɛ: Yá p̀ò wàlè dɔdɔmapi dea ni? Nyɔ̀ yāe zásioa? ⁶³ Ké Yesu nìlè kpé, ɔ̀ sa'onkiapi òè: Ma nanɛ Lua b̄éi, owēɛ tó Lua Né p̀ò wí mɛ Mesiin n ũ. ⁶⁴ Yesu wèwà à m̀è: Ǿmɛ dɔ n léu we. Mapi s̄ó mále oé, za gbā á Gbēnazín Né e z̄lɛa Gbāapiide ɔ̀plaii, § mé á aà e, àlè m̀ó luabɛpuanau.* ⁶⁵ Ǿ sa'onkiapi a p̀okasaɔ̀ gà a kè à m̀è: A d̄ɛ ní Luao! Wá bàa ũma n seeladeɔ̀ bi? A mà lá à d̄ɛ ní Luao wea? ⁶⁶ A è kpelewai? Ǿ aa wèwà aa m̀è: Aà tàae kà wà aà de.† ⁶⁷ Ǿ wà l̄'ikà aà oawa‡ wà aà lè ní ɔ̀kũo. Gbēɛ aà s̄ankèkè ⁶⁸ aa m̀è: Mesi, ānabikekè ǹ gbé p̀ò n lɛ owēɛ.

Piɛɛ lelekpaa Yesuzi

(Maa 14.66-72, Luk 22.56-62, Zaa 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Piɛɛ z̄lɛa ua, ɔ̀ nɔɛ z̄ikenae m̀ò òè: Mpi s̄ó iò s̄ānu ní Galile gbé Yesupioɛ. ⁷⁰ Ǿ à lelekpà gbépii wáa à m̀è: Má d̄ɔ̀ yá p̀ò nìlè oo. ⁷¹ Ké à gè ḡɔu, nɔɛ p̄alè aà è, ɔ̀ a ò gbé p̀ò kú weɔnɛ: Gbēɛ bee s̄ānu ní Yesu Nazaletioɛ. ⁷² Piɛɛ èa lelekpà à m̀è: Má si ní Luao má gbépi d̄ɔo. ⁷³ Ké à kè s̄aa yɔɔ̀, gbé p̀ò zea weɔ̀ s̄ò Piɛɛzi aa m̀è: S̄ianaɛ, an gbēdon n ũ, asa wá n d̄ɔ̀ n yá'oawae. ⁷⁴ Ǿ à fèlè azia kà à m̀è: N Luao má gbépi d̄ɔo. Weḡɔ̀ ɔ̀ ko lezù. ⁷⁵ Ǿ yá p̀ò Yesu ò d̄àagu ké à m̀è, e ko àò gé lezui a lelekpaazi ḡɛn àaɔ̀. Ǿ Piɛɛpi b̀ò bàasi, à ɔ̀lò à kè wēna.

27

Yudasi gaa

(Zin 1.18-19)

¹ Ké gu d̀ò k̄ɔk̄ɔ, sa'onkiaɔ̀ ní Yuda gbēz̄ɔɔ̀ pii lekpàaí Yesuzi, ké aa e wà aà de. ² Aa aà yè, ɔ̀ aa gè aà kpà bùsu gbēz̄ɔɔ̀ Pilatiwa.

³ Ké Yudasi p̀ò aà kpámá è yá z̄lɛwa, à ḡò dénd̄ɔmɛɛ guu, ɔ̀ à gè ánuɔ̀ ɔ̀watē baakwipi s̄oaaí sa'onkiaɔ̀nɛ ní gbēz̄ɔɔ̀. ⁴ A òné: Ma duunakè, ma tàaesaidè kpà gai. Ǿ aa òè: Wá bàa ũmai? N yáɛ. ⁵ Ǿ Yudasi ɔ̀api zù Lua kpéu, ɔ̀ à tà à gè azia lòo. ⁶ Ǿ sa'onkiaɔ̀ ɔ̀api s̄èlè aa m̀è: Ǿapi kaa Lua kpé kpagolo guu zɛv̄io, asa gbēde'ɔ̀ae. ⁷ Ké aa lekpàaí, ɔ̀ aa oobona ḡt̄ok̄ii lù ní ɔ̀apio nib̄ɔ̀ v̄ik̄ii ũ. ⁸ Ayāmeto e ní a gbāo wí mɛ t̄olɛpiɛ Gbēdena t̄olɛ. ⁹ Ǿ yá p̀ò ānabi Zelemii ò kè, à m̀è: Wá ánuɔ̀ ɔ̀watē baakwipi s̄èlè, ɔ̀a p̀ò Isailio zèò aa kpà aà yá musupi, ¹⁰ ɔ̀ wà oobona ḡt̄ok̄ii lùò lá Dii òmɛɛwa.*

Pilati yákpalekɛa ní Yesuo

(Maa 15.1-20, Luk 23.1-25, Zaa 18.28-19.16)

¹¹ Yesu zea bùsu gbēz̄ɔɔ̀ ae. Ǿ gbēz̄ɔɔ̀pi aà là à m̀è: Yudaɔ̀ kían n ũa? Yesu wèwà à m̀è: Ǿmɛ dɔ n léu we. ¹² Gɔɔ̀ p̀ò sa'onkiaɔ̀ ní gbēz̄ɔɔ̀ lé yádòdòwà, i yāe zásimáo. ¹³ Ǿ Pilati òè: Nlɛ yá dasi p̀ò wàlè dɔdɔma mao lé? ¹⁴ Ké Yesu i yāe o yápio kee musuo, à b̀ò bùsu gbēz̄ɔɔ̀pi saɛ maamaae.

¹⁵ Gēamusu dikpɛ z̄í pii, bùsu gbēz̄ɔɔ̀pi i dakpɛunaɔ̀ do p̀ò bíla yei gbaenéɛ. ¹⁶ Gɔɔ̀ bee s̄ó dakpɛuna t̄odee ku we, wí mɛ Balaba. ¹⁷ Ké bíla kàaa, ɔ̀ Pilati ní lá à m̀è: Dé á ye mà k̄éi? Balaba yá, ge Yesu p̀ò wí mɛ Mesiie? ¹⁸ Asa a d̄ɔ̀ ké wɛd̄ɔa Yesuɛ yáí ɔ̀ wà aà kpàíwa.

¹⁹ Gɔɔ̀ p̀ò Pilati z̄lɛa ḡinaa, aà na gbé z̄ìwà à m̀è: Nsu yāe kɛ gbēmaapiɛo, asa nana p̀ò má ò aà yá musu ḡia gwá ma k̄ũ gbāa maamaae.

§ 26:64 Sou 110.1 * 26:64 Dan 7.13 † 26:66 Lev 24.16 ‡ 26:67 Isa 50.6 * 27:10 Zkl 11.12-13

²⁰ Sa'onkiaɔ ní gbězɔɔ nàe bílawa aa Balaba gbɛa, wi Yesu de. ²¹ Ayāmeto ké bùsu gbězɔɔpi ní lá, gběɔn plapiɔ guu dé aa ye à kénéi, ɔ aa mē Balabaɛ. ²² Ǿ Pilati ní lá à mē: Kpelewa má ke ní Yesu pɔ wí mē Mesioi? Gbépíi mē: N aà páliwa. ²³ Ǿ à ní lá à mē: Vái kpele a kèi? Ǿ an wiilea káfi aa mē: N aà páliwa. ²⁴ Ké Pilati è á fɔ yáe keo, mé zɔa lé káfi, ɔ à idá à ɔpi bíla wáa à mē: Ma ɔbòle gbépi gaa yáú.† A yáɛ. ²⁵ Ǿ gbépiɔ mē: Aà dea yá wí wá musu ní wá néo. ²⁶ Ǿ à Balaba kéné à mē wà Yesu gbě ní flaalao, wi aà páliwa.

²⁷ Bee gbɛa Pilati sosao gè ní Yesuo bùsu gbězɔɔpi be, ɔ an gáli píi líaaazi. ²⁸ Aa aà pɔ wòlowà, aa gomusu tēa dàè. ²⁹ Aa lè fùà tà wa kpàè, aa fee nàe a ɔplaa gopana ũ. Ǿ aale kúlekuleè, aale aà ke pɔɔpɔ aale mē: Fɔ, Yudaɔ kía! ³⁰ Aa lé'íkàwà, aa feepi sè aa aà lèd a miwa. ³¹ Ké aa aà kè pɔɔpɔ aa làa, aa gomusupi bɔaala aa aà pɔkasao dàè, ɔ aale gé aà páliwa.

Yesu gaa

(Maa 15.21-41, Luk 23.26-49, Zaa 19.17-30)

³² Ké aa bòle lé gé, aa kpaaŭ ní Sileni gbé pɔ wí mē Simɔɔ. Aa teasidàè, ɔ à Yesu lipaakɔa sè. ³³ Ké aa kà gu pɔ wí mē Gɔgɔta, (bee mē mitɔɔnagu), ³⁴ ɔ aa vɛe yáalea ní eseo dɔè aà mi.‡ Ké a íe, ɔ à gí mii. ³⁵ Ké aa aà páliwa, ɔ aa tɛlepà aà pɔkasao kpaalea yá musu.§ ³⁶ Ǿ aa zòle lé aà dɔa we. ³⁷ Wà aà tàae pɔ wa è kè wa nà aà mia wà mē:

Gbɛɛ beeá Yesu Yudaɔ kíaɛ.

³⁸ Ǿ wà kpáiweliweo páliwa Yesupi sae gběɔn pla, ado ɔplaa, ado ɔzei. ³⁹ Gbé pɔ lé gɛ weo lé ní midɛ, aale aà sɔsɔ* ⁴⁰ aale mē: N mē níyɔ Lua kpé wí, ní ea dɔ gɔɔ àaɔ nolo?† Tó Lua Nén n ũ, n nziá suaba, pila líwa. ⁴¹ Maa sa'onkiaɔ ní Moizi ikoyādanedeo ní gbězɔɔ lé aà ke pɔɔpɔ lɔ aa mē: ⁴² A gběpáleo suabà mé a fɔ à azia suabaoa? Isailiɔ kía nolo? Aà pila líwa sa, wí aà náaike. ⁴³ A Lua náai ví. Tó Lua yeaaziɛ, aà aà bɔ sa,‡ asa à mē Lua Nén a ũ. ⁴⁴ Baa kpái pɔ wà ní páliwa sãnuɔ lé aà sɔsɔ màa lɔe.

⁴⁵ Gusia kú bùsupi gupiiu za íatɛ minanguo e aua gè pilaò.§ ⁴⁶ Íatɛ'auapilaa ɔ Yesu wii gbãa lè à mē: Eli, Eli, lɛma sabatani! Bee mē ma Lua, ma Lua, àkea n ma to wei?* ⁴⁷ Ké gbé pɔ zea weeo yápi mà aa mē: Ale Elia sisie. ⁴⁸ Wegɔ an gbědo bàalè gè sao se kpàle vɛe kùmau, a pè feea, ɔ a dɔ Yesue aà mi.† ⁴⁹ Ǿ gbé kiniɔ mē: Ze gíá wà gwa tó Elia a mɔ aà suabai. ⁵⁰ Yesu èa wii gbãa lè lɔ, ɔ à tà.

⁵¹ Ǿ Lua kpé zwãa‡ pɔ daa luakukii aɛ pàa pla za musu e zíle. Tòle lualua, gbɛo pàapaa, ⁵² miaɔ wèwɛ, ɔ Lua gbéɔ vù dasi aa bɔ gau. ⁵³ Yesu vua gbɛa aa bòle miau aa gè Lua wéle pɔ a kua adoau, gbéɔ ní é dasi. ⁵⁴ Ké sosao gbězɔɔ ní a gbé pɔ aale Yesu dɔaɔ tòle lualuaapi è n yá pɔ kèo píi, iwãa kà ní pɔa maamaa aa mē: Gɔepiá Lua Néé síana. ⁵⁵ Nɔeo ku we dasi, aale gugwa kãaa. Aa tɛ Yesuzi za Galileɛ, aaiɔ blekèè. ⁵⁶ Maliama Madeleni kú ní guu ní Zaaki ní Yosefu da Maliamao n Zebedee néo dao.

Yesu vía

(Maa 15.42-47, Luk 23.50-56, Zaa 19.38-42)

⁵⁷ Ké oosi kè, Alimate gbé ɔde pɔ wí mē Yosefu m̀. Yesu íwae lɔ. ⁵⁸ A gè Yesu ge wabikè Pilatiwa, ɔ Pilati mē wà kpawà. ⁵⁹ Ké Yosefu gepi sè, à bàabaa dafu fíwà ⁶⁰ à aà dà azia gbè'e pɔ wa sò mia ũ guu. Ǿ à gbè gbène gbeembo tà epile à tà. ⁶¹ Maliama Madeleni ní Maliama pálepio zòle we, an aɛ dɔa miawa.

† 27:24 Iko 21.6-7 ‡ 27:34 Sou 69.22 § 27:35 Sou 22.19 * 27:39 Sou 22.7, 109.25 † 27:40 Mat 26.61 ‡ 27:43 Sou 22.9 § 27:45 Amɔ 8.9 * 27:46 Sou 22.1 † 27:48 Sou 69.22 ‡ 27:51 Bɔa 26.31-33

⁶² Ké gɔɔ lile, kámabogɔɔzi kà, ɔ sa'onkiaɔ ní Falisiɔ gè Pilati kíi sãnu ⁶³ aa mè: Yá pɔ gbēsāsãnapì ò a b'ée zí dɔwágu, à mè gɔɔ àaɔde zí á vuε. § ⁶⁴ O wàɔ miapi d'á e a gɔɔ àaɔdezi. Tó màa no, aà ìwaɔ mɔ wà aà ge se kpáie, aai o gbéɔne à bò gauε. Eε gbεzã bee aɔ de a séiala. ⁶⁵ ɔ Pilati òné: A sosaɔ sí, í gé mia d'á lá á f'wa. ⁶⁶ ɔ aa gè seelakè miagbetaεwa, aa sosaɔ tò we aao d'á.

28

Yesu bɔa gau

(Maa 16.1-8, Luk 24.1-12, Zaa 20.1-10)

¹ Kámabogɔɔ gbεa, àsãanenzi kɔɔkɔɔ Maliama Madeleni ní Maliama pãlepìo gè mia gwai. ² ɔ tɔɔle lùalua gbáugbãu, asa Dii malaikae bò musu à mò gbepi gbembò a gò mialeε, ɔ à z'èwà. ³ Aà oa de lán loupileawa mé aà ula de púntaitai. ⁴ Vía gudɔanaɔ kù, aale lualua, ɔ aa gò sáii. ⁵ ɔ malaikapi ò nɔepìo: Asu to vía á kũo. Má d'ó ké Yesu pɔ wa pãliwa ɔ ále weεε. ⁶ A ku lao, à vù lá a òwa. A mɔ gu pɔ wà aà wùleu gwa, ⁷ í ge o aà ìwaɔne kpakpa à bò gau. A dɔaané Galile, we an wé a siuk'le. Má òén we.

⁸ ɔ aa gò mia kíi kpakpa ní vía, àma an pɔ na z'ɔ. Aa bàalè lé gé a baokpai aà ìwaɔne. ⁹ ɔ Yesu dànlε g'ò, à fɔkpámá. Ké aa s'ãazi, aa kùlèè, ɔ aa ɔnà aà gbakpεawa. ¹⁰ ɔ Yesu òné: Asu to vía á kũo. A ge o ma gbéɔne aa ta Galile. Wekíi wá wesiuk'le.

¹¹ Nɔεɔ kpε ɔ sosa gudɔanaeɔ gè w'éle guu, aa yá pɔ k'è ò sa'onkiaɔne píi. ¹² ɔ sa'onkiapiɔ gbεz'ɔɔ sísi aa lekpaáí, ɔ aa ɔ z'ɔ kpà sosapiɔwa gusaε ¹³ aa mè: A o aà ìwaɔ mé mò gwãasína, aa aà ge sè kpáí gɔɔ pɔ ále i'o. ¹⁴ Tó bùsu gbεz'ɔɔ sù yápi mà, wá awakpaè, í bɔ yákeleu. ¹⁵ Sosaɔ ɔapi sí, ɔ aa kè lá wa dàn'éwa. ɔ yápi gè Yudaɔne yã ù e ní a gbão.

Yesu zinaa a ìwaɔne ní ɔzi

(Maa 16.9-20, Luk 24.36-53, Zaa 20.11-23, Zin 1.6-8)

¹⁶ Yesu ìwa gbéɔn kuεdoɔ tà Galile, sísi pɔ à a yánuk'éné yãa musu.* ¹⁷ Ké aa aà è, aa kùlèè, àma an gbéɔ lé seakeε. ¹⁸ ɔ Yesu s'òzi à yá'òné à mè: Lua musu ní dúniao iko píi kpàa. † ¹⁹ Ayãmeto à ge bui píi ke ma ìwaɔ ù, í ní da'ileke ní Mae Lua tóo ní aà Né tóo ní aà Nisína tóo, ²⁰ í yá pɔ má d'ileéɔ dané aao kũa píi. A ma, máo kúánɔ gɔɔpiie e dúnia ge láad.

§ 27:63 Mat 16.21, 17.23, 20.19 * 28:16 Mat 26.32 † 28:18 Dan 7.14

MAAKU

Yá pò kú láe bee guu

Baona lá mèn síiɔ guu, Maaku pò mé geseũ mé a kēa dāa a kɪnɪɔɛ.

Sea za a dɔɔ sēiawa à Yesu dea Lua Né ũ òlwēe (1.1). Wì bilike tópiwa, kási a ku lápi guu dasi (1.11, 3.11, 5.7, 9.7, 13.32, 14.61, 15.39).

Tó gbé pò Lua aà zìpi m̀, sema wà gbāakpaaàzi wà aà kpela. A yáí Zāa Da'ilena m̀, ké gbéɔ sɔu e àɔ maà. (1.2-8) Zāapi mé Yesu dà'ilɛ kè (1.9-11).

Yesu yāa gbáau gbɛa (1.12-13), ɔ à ɔkpà a zɪwa. Maaku ɔ iko pò Yesu vɪ ɔlwēe m̀ɔm̀ɔ, aà yādaa bílae ní aà gyāeɔ gbágbāao ní aà gbéɔ sísia aa m̀ɔ teazio (1.14-8.30).

Aà lápi midɛkɪi òwēe lá Yesu mipè Yelusaleũwa gu pò a taasikɛu, wi aà de, i gbasa bɔ gau. (8.31-10.52). Yesu a taasikɛa ní a gaao ní a bɔa gauo yā'ò a iwaɔne gēn àaɔ, kási aali a gbadɔ. A a dea Gbēnazɪn Né ũ yā'òné a gēna lé vɪo, ní beeo aà kua asii gi ulɛané.

Ké à gè Yelusaleũ, wà gbāakpaaàzi, āma a gbɛa à laatanaɔ yà Lua ua ní flāo, ɔ à zɔadò Isaili lousisin dɔaanaɔwa. Zibeezɪ à ze'è à yá gbɛzā dà a ibɛɔne ní bílao ní a iwaɔ (11-13).

Lɛɛ 14 e 15 guu Maaku lé gɔɔ pla pò gò Yesue aà āsɔa gbɛzā guu yā'o. A guu à pò gbɛzā blèu ní a iwaɔ, ké à pēe ní vēeɔ kpaalèné, a gbɛa ɔ à wabikè Gesemani swaluu ado, ɔ wà aà kù, wà yādaaàla, wà aà pàliwa, wà aà vɪ gbè'eu. A gɔɔ àaɔde zɪ ké nɔeɔ gè aà mia kɪi, aa e a da giie, ɔ aa mà wa òné wà m̀ à b̀ gau a ku b́e (16.1-18), ɔ aa b̀le ní pɔnao.

Baona lá pò Maaku kè, tó ní a kyokè ní làa, dɔ lá sosao gbɛzɔɔ d̀wa, ké Yesu Nazalɛtiá Lua Née síana.

Zāa Da'ilena waasokɛa (Mat 3.1-17, Luk 3.1-22, Zāa 1.19-28)

¹ Lua Né Yesu Kilisi baon ke: ² A dàale lá a ku ānabi Isaia lá guuwae à m̀: Má a zɪna zɪ aà dɔaane,
i zɛkɛkɛne.*

³ Kpàwakɛna ɔɔ ma dɔ gbáau à m̀:
A zɛkɛkɛ Diie,
à zéwewɛnaɔ pooè súsu.†

⁴ Beewa ɔ Zāa Da'ilena kuò gbáau, àle waasokɛ, a ò gbéɔne aa ǹselile aa da'ilɛkɛ, Lua i ní duuna kémá. ⁵ Yude b̀sudeɔ ní Yelusaleũdeɔ gè aà kɪi m̀pii, aa ní duunaɔ ò gupuau, ɔ à ní da'ilɛkè Yuudɛi.‡ ⁶ Zāapi ɔ ula pò wa tà ní yiongo káo daa, à báa sántilii d̀ a pi.§ Kwa ní z'io mé aà pɔblea ũ. ⁷ A waasokè à m̀: Gbēe a m̀ ma gbɛa, aà iko demala. Mi ka mà kúle mà aà sabala bɔbɔe. ⁸ Mi á da'ilɛkɛ ní íoɛ. Gbépi sɔ, ɔme a á da'ilɛkɛ ní Lua Nisinao.

⁹ Gɔɔ bee Yesu b̀ Nazalɛti, Galile b̀suu, à m̀, ɔ Zāa aà da'ilɛkè Yuudɛi. ¹⁰ Ké Yesu b̀a g̀ɔ, a è luabe lé kēaa, Lua Nisina lé su lán felenawa, à dɪɛ. ¹¹ ɔ à yā'o mà bɔa luabe à m̀: Ma Né n ũ, má yenzi, ma pɔ kèma na.*

¹² Zibeezɪ Nisɪnapi nàewà à gè gbáau, ¹³ ɔ a ku we ní s̀anɔbɔɔ e gɔɔ bla, Setāu lé aà yɔ. ɔ malaikaɔ m̀ d̀aàle.

* 1:2 Mal 3.1 † 1:3 Isa 40.3 ‡ 1:5 Yuudɛá swae § 1:6 2Kia 1.8 * 1:11 Sou 2.7, Isa 42.1

Yesu a ìwa sèiá sisia
(*Mat 4.18-22, Luk 5.1-11*)

¹⁴Zãa kũa gbɛa ð Yesu tà Galile, àlɛ baona pɔ a mà Lua kíi waasokpa ¹⁵à mè: A gɔɔ kà, kpala pɔ bɔ Lua kíi kà kái. A nɔ̀sɛlilɛ, í baonapi sí.

¹⁶Ké Yesu lé dɔ Galile ísidai, à kpɔ̀wɛnaɔ è, Simɔɔ ní a dãuna Andeleo, aalɛ táalu zu ísidapi guu. ¹⁷ɔ Yesu ònɛ: A mɔ temazi, mí á kɛ gbɛ̀wɛɛɛɛnaɔ ũ. ¹⁸Wegɔɔ aa ní táaluɔ tò we, aa bɔ̀ tɛaàzi. ¹⁹Ké à gè aɛ yɔɔ, à Zebedee nɛɔ è, Zaaki ní a dãuna Zãao. Aa ku gó'ílɛna guu, aalɛ ní táaluɔ kɛkɛ. ²⁰A ní sisi gɔɔ, ð aa ní mae Zebedee ní zíkɛnaɔ tò gó guu we, aa bɔ̀ tɛaàzi.

Yesu kua Kapɛnaũ
(*Mat 8.14-17, Luk 4.31-44*)

²¹Aa kà Kapɛnaũ. Ké kámabogɔɔzɪ kà, Yesu gè lousisikpɛu, àlɛ yãdadané. ²²Aà yãdaané bɔ̀ gbɛ́ɔ saɛ, asa ì dané ní ikooɛ, ìli kɛ lán Mɔizi ikoyãdanɛdɛɔwao.

²³Zibeezɪ gɔɛ táadee ku kpépi guu. Aà táa mɔ̀, a pũna à mè: ²⁴Bó wá ví ní kɔoi Yesu Nazalɛti? N mɔ̀ wá kaalɛi yà? Má dɔ gbɛ́ pɔ ní dɛ a ũ. Lua gbɛ́ pɔ a kua adoan n ũ. ²⁵ɔ Yesu gɪ táapiɛ à mè: Níɛ! Go gbɛ́piwa. ²⁶ɔ táapi aà zɪazɪa, à wii gbãa lè, ð à gòwà. ²⁷Bíli gbɛ́pii kũ, aalɛ kɔ lala aa mè: Bɔta bui yán wei? Yá dafu daané yà? I dané ní ikooɛ. Baa táaɔ, tó à yãdɪɛnɛ, aai aà yãmaɛ. ²⁸ɔ kándo Yesu tó ì Galile bũsua pii.

²⁹Ké Yesu bɔ̀ lousisikpɛu, ð à tà Simɔɔ ní Andeleo bɛ gɔɔ ní Zaakio ní Zãao. ³⁰Simɔɔ nada lé sionake wúɛa, ð wà aà yã'ò Yesuɛ gɔɔ. ³¹A gè aà kíi, à aà kũ a ɔwa à aà fɛɛ. ɔ aà sionapi wèewà, ð à blɛkɛnɛ.

³²Ké oosi kè, ìatɛ lé gɛ kpéu, wà mɔ̀ è ní gyãɛ ní táadeɔ pii. ³³Wɛ́ɛdɛɔ kàaa à kpé kpɛɛɛle pii. ³⁴A gbɛ́ɔ gbàgbã dasi ní ní gyã bui píio, à táaɔ gò dasidasi. Ili táaɔ gba zé aa yã'ò, asa aa dɔ gbɛ́ pɔ a dɛ a ũ.

³⁵Gufɛnɛ káaukaau Yesu fɛɛ bɔ̀ gè sɛu gusaɛna, àlɛ wabikɛ we. ³⁶ɔ Simɔɔ ní a gbɛ́ɔ pɛɛaàzi. ³⁷Ké aa bòwà, aa ò: Gbɛ́pii lé n gbɛa. ³⁸ɔ a ònɛ: Wà gé gupáɛi, wɛ́ɛ pɔ kú wá saɛɔ guu, mí waasokɛ we ɔ, asa a yáí ma mɔi. ³⁹Màa ì bɛbɛ Galile bũsu gupiiu, ì waasokɛ an lousisikpɛɔ guu, ì táagonɛ.

⁴⁰ɔ kusudee mɔ̀ aà kíi, à kũɛ à wabikèwà à mè: Tó ní yei, níyɔ to mà gɔ̀ sãasai. ⁴¹A kè Yesuɛ wɛnaũ, ð à ɔbɔ à nàwà à mè: Má yei, gɔ̀ sãasai. ⁴²Wegɔɔ aà kusu làa, à gɔ̀ sãasai. ⁴³ɔ Yesu aà gbàɛ gɔɔ, à gɪè à mè: ⁴⁴Nsu o gbɛɛ mao. Gɛ n nzià ɔbɔ sa'onae, ní sa pɔ Mɔizi dɪɛ o n gɔ̀a sãasai seela ũ gbɛ́ɔnɛ.† ⁴⁵Ké à bɔ̀, à gè lé yápi o'oné. Yápi fãaa, ð Yesu lí fɔ̀ gɛ́ wɛ́ɛu gupuau ɔ. ɔ ku sɛu gusaɛnaɛ, ð wɪɔ bɔ̀ gupiiu wàɔ mɔ̀ aà kíi.

2

Gbɛ́kaaua gbàgbã
(*Mat 9.1-8, Luk 5.17-26*)

¹Gɔɔpla gbɛa Yesu èa tà Kapɛnaũ. Ké wa mà a ku bɛ, ²ð wà kãaaaàzi dasidasi, gɛ́kíi kú ɔ baa kpɛɛɛɛ, àlɛ Lua yã'oné. ³ɔ wà mɔ̀ è ní gbɛ́kaauaɔ, gbɛ́ɔn síiɔ mɛ aa aà sɛa. ⁴Lá aai e sòò Yesuzio dasi yáí, ð aa dèdèò musu, aa kpé fɔ̀ gu pɔ Yesu kúu, ð aa gbɛ́kaauapi pɪla wúɛa mákɛɛ guu. ⁵Ké Yesu è aalɛ a náaike, a ò gbɛ́kaauapiɛ à mè: Ma gbɛ́, n duuna kɛma. ⁶Mɔizi ikoyãdanɛdɛɔ zɔ́ɛa we, aalɛ o ní nòsɛ guu: ⁷Bóyã gbɛ́pi lé oi màai? Alɛ dɔɛ ní Luaoɛ! Déme a fɔ̀ duunakɛmáí, mé i kɛ Lua ado bàasio?* ⁸Wegɔɔ Yesu dɔ̀ a nòsɛ guu làasoo

† 1:44 Lev 14.1-2 * 2:7 Isa 43.25

pó aale ke, ò à ní lá à m̀̀: B́yáí ále láasoo bee taa ke á ǹ̀se guui? ⁹ Tó má ò gb̀̀kaaũapié aà duuna k̀̀wà, ge tó má òè aà f̀̀le a mák̀̀le se táa'o, a kpele mé àai? ¹⁰ Má ò màa ké àò d̀̀ Gb̀̀enazín Né duunak̀̀ama iko ví t̀̀le lae. Ǿ a ò gb̀̀kaaũapié à m̀̀: ¹¹ Mále oné, f̀̀le ò n mák̀̀le se ta be. ¹² Ǿ à f̀̀le g̀̀ò, à a mák̀̀lepi s̀̀è b̀̀ò gb̀̀épii wáa. Yápi b̀̀ò ní sae, ò aa Lua t̀̀b̀ò aa m̀̀: Wí yáe taa e yáao.

Yesu Levii sísia
(Mat 9.9-17, Luk 5.27-39)

¹³ Yesu èa b̀̀ò g̀̀è ísidale. Wále m̀̀ó aà k̀̀í dasidasi, ò àle yádané. ¹⁴ G̀̀ò pó àle g̀̀é, à Alafe né Levii è z̀̀léa a ɔsikp̀̀eu, ò a òè: M̀̀o temazi. Ǿ à f̀̀le t̀̀aàzi.

¹⁵ Ziewa ké Yesu lé p̀̀ble aà be, ɔsinao ní duunk̀̀enao lé p̀̀bleaàno dasidasi ní aà ìwao sãnu. Asa gb̀̀é bee taaò t̀̀aàzi dasiè. ¹⁶ Falisi pó aai M̀̀ozi ikoyá dané ku we. Ké aa è Yesu lé p̀̀ble sãnu ní ɔsinao ní duunk̀̀enao, ò aa aà ìwao là aa m̀̀: B́yáí ì p̀̀ble sãnu ní ɔsinao ní duunk̀̀enao? ¹⁷ Ké Yesu yápi mà, a òné: Gb̀̀é gb̀̀aa bàa k̀̀ú ní l̀̀otoooo, sema gyáe. Mi m̀̀o gb̀̀emaao sísiio, sema duunk̀̀enao.

¹⁸ Zãa Da'ilena ìwao ní Falisio lé leye, ò wà mò Yesu là wà m̀̀: Zãa ìwao ní Falisio ìwao aai leye, mé n ìwao lí ye s̀̀o be? ¹⁹ Ǿ Yesu òné: Ǹ̀sena gb̀̀é leye g̀̀ò pó a k̀̀úno ǹ̀se gue? Aawo! G̀̀ò pó ǹ̀sena k̀̀úno, aa leyeo. ²⁰ A g̀̀ò a m̀̀o ké wa ǹ̀sena b̀̀ò ní guu. G̀̀ò bee ò aa leye sa. ²¹ A m̀̀ò b̀̀: Wíli p̀̀le dafu di ula zi guuo. Tó wa k̀̀è màa, a dafu a s̀̀oué, aai k̀̀ó gá, ula zi f̀̀a i káfi. ²² A m̀̀ò b̀̀: Wíli v̀̀é dafu ká báa tùu zi guuo. Tó wa k̀̀è màa, v̀̀é a a p̀̀nae, v̀̀é ní tùupio i ò̀kpa píi. Wí v̀̀é dafu ká báa tùu dafu guue.

Kámabog̀̀ozi
(Mat 12.1-21, Luk 6.1-11)

²³ Kámabog̀̀ozi Yesu lé p̀̀a ble bua. Lá àle gé, aà ìwao lé p̀̀wena wolo aale só.† ²⁴ Ǿ Falisio ò Yesue aa m̀̀: Gwa! Aale yá pó wíli ke kámabog̀̀ozi ke s̀̀ be?‡ ²⁵ Ǿ Yesu ní lá à m̀̀: Lá Davidi k̀̀è g̀̀ò pó aapi ní a gb̀̀é aale taasike, ǹ̀ana lé ní de, i a kyoke á èo lé? ²⁶ A g̀̀é Lua ua sa'onkia Abiataa g̀̀ò, ò à p̀̀é pó wa kàle Luae s̀̀ò, ò a kpà a gb̀̀éwa.§ Sa'onao bàasio gb̀̀é lí p̀̀épi so s̀̀o.* ²⁷ Yesu èa òné b̀̀ à m̀̀: Lua kámabog̀̀o dilé gb̀̀enazina aafia yáie. I ke kámabog̀̀o yáí ò à gb̀̀enazina k̀̀io. ²⁸ Ayãmeto Gb̀̀enazín Né iko ví kámabog̀̀owa s̀̀.

3

¹ Yesu èa g̀̀è lousisikp̀̀eu. Gb̀̀e ku we, aà ɔ do imia. ² Falisio lé Yesu tàasika, tó a su à aà gb̀̀gb̀a kámabog̀̀ozi, wi e yádaaála. ³ Ǿ Yesu ò gb̀̀é pó a ɔ imiapie à m̀̀: F̀̀le m̀̀o ze zã guu la. ⁴ Ǿ à ní lá à m̀̀: Kámabog̀̀ozi a zeví wà yámaakea, ge v́aie? Wí gb̀̀é misi yá, ge wí de? Ǿ aai yáe oo. ⁵ Yesu wep̀̀ãla à ní gwá ní p̀̀f̀̀eo, asa aà p̀̀o yà an ǹ̀sesai yáie. Ǿ a ò g̀̀épie à m̀̀: N n ɔpi poo. Ké a p̀̀o, ò aà ɔpi s̀̀u a gb̀̀eu. ⁶ Ǿ Falisio ní kí Elodi kpala zenkp̀̀edeo b̀̀le g̀̀è lekpaai Yesuzi g̀̀ò, lá aa ke aa aà de.

Yesu zina gb̀̀en kuépla diléa
(Mat 10.1-4, Luk 6.12-19)

⁷ Yesu ní a ìwao nízia g̀̀ané we, aa g̀̀è ísidale. Ǿ bíla b̀̀ò Galile aa t̀̀aàzi. Aa b̀̀ò Yude b̀̀ò ⁸ ní Yelusaleũo ní Edũ búsuo ní Yuudé baaleo ní Tiio ní Sidõ, aa mò aà k̀̀í dasidasi, ké aa yá pó àle keo bao mà yáí. ⁹ Bílapi yáí Yesu ò a ìwaoe aa g̀̀óilena s̀̀ukee, ké wasu naewao yáí. ¹⁰ Asa Yesu ìo gb̀̀é gb̀̀gb̀a dasiè, ò gyáe lé naewà

† 2:23 Iko 23.25 ‡ 2:24 Baa 34.21 § 2:26 1Sam 21.1-6 * 2:26 Lev 24.9

dasi ké aa e ɔkãwà. ¹¹ Táadeɔ sɔ̄, tó aa aà wɛpà, aai mɔ wúle aà aɛɛ, aai wiile aa mɛ: Lua Nén n ũ. ¹² Ǿ Yesu ì gíné aa o gbé pɔ́ á de a ũ.

¹³ Ké Yesu dède sɔ̄siwa, à gbé pɔ́ a yeiɔ sɔ̄si, ɔ̄ aa m̀ aà kú. ¹⁴ Ǿ à gbɛɔn kuɛplao d̄ile aao kuanɔ, ké àò n̄ z̄i waasokɛi ¹⁵ mé aao táagoamá iko ví. A tɔkpáné zinaɔ. ¹⁶ An tón ke: Simɔɔ (Yesu tɔkpàè Piɛɛ), ¹⁷ Zebedee néɔ Zaaki n̄ a d̄auna Záo (Yesu tɔkpáné Bɔanɛɛge, bee m̀ loupūnaadeɔ), ¹⁸ bee gbɛa Andelee, Filipi, Batelemii, Matiee, Tomaa, Alafe né Zaaki, Tade, Simɔɔ Gínziao ¹⁹ n̄ Yudasi Isalioɔti pɔ́ b̀ aà kpɛo. Ǿ Yesu èa tà bɛ.

Táagoa

(*Mat 12.22-32, Luk 11.14-23*)

²⁰ Bila èa kàaa lɔ, ɔ̄ Yesu n̄ a ìwaɔ aai ze'e baa aa pɔblɛo. ²¹ Ké aà daɛo yápi mà, aa dà aà gbɛsizeu, asa wàle mɛ íana kàwàɛ.

²² Mɔizi ikoyādanede pɔ́ aa b̀ Yelusaleũ aa m̀ m̀: Táaɔ kí Beezebu mé diè, ì táagoné n̄ aà tóɛ. ²³ Ǿ Yesu n̄ laai s̄isi à yātaa òné à m̀: Setāu a we azia gbéɔ goé? ²⁴ Tó kpaladeɔ íbɛlesè n̄ k̄o aa kèaa lɛɛ pla, kpalapi a gɛgɛe? ²⁵ Tó uadeɔ íbɛlesè n̄ k̄o aa kèaa lɛɛ pla, uapi a gɛgɛe? ²⁶ Tó Setāu íbɛlesè n̄ azia gbéɔ aa kèaakɔwa, a gɛgɛo, a midɛɛ. ²⁷ Gbɛe a f̄i gɛ ḡosa gbāa kpéu à taiinakaɛo, sema à aà ye gia b̄asio, i gbasa a aà kpé yɔɛ.

²⁸ Siana mále oé, Lua a gbéɔ ké n̄ n̄ tàaɛo n̄ a tó b̄ɛɛ pɔ́ aai s̄io píi, ²⁹ āma tó gbé aà Nisina tɔb̄ɛs̄i, a aà k̄eo, à duuna pɔ́ lí k̄émáo k̄ɛɛ. ³⁰ Yesu bee ò ké aa m̀ a t̄aa ví yáie.

Yesu daɛo

(*Mat 12.46-50, Luk 8.19-21*)

³¹ Ké aà da n̄ aà d̄aunaɔ kà, aa zè kpɛɛɛ, ɔ̄ aa aà gbèa. ³² Wa kálea liaaaàzi dasidasi, ɔ̄ wa òè wà m̀: Gwa! N da n̄ n̄ d̄aunaɔ ze kpɛɛɛ, aale n̄ gbɛa. ³³ Ǿ à m̀: Deɔn ma da n̄ ma d̄aunaɔ ũi? ³⁴ Ǿ à wɛpà gbé pɔ́ kálea liaaaziɔla à m̀: Ma da n̄ ma d̄aunaɔn ke. ³⁵ Luapɔɛākɛnaɔ mé ma d̄auna n̄ ma d̄aɛo n̄ ma dao ũ.

4

Pówenkɛɛɛ

(*Mat 13.1-23, Luk 8.4-15*)

¹ Yesu èa lé yādané ísida saɛ. Wà kàaaaàzi dasidasi, ɔ̄ à ḡè z̄òle gó'ilenau ía, dasipi kálea nípii ísida ḡs̄òle. ² A yādané n̄ yāɛɛūanɛo dasi. Lá àle dadané à m̀: ³ A swákpa! Z̄ɔɛ mé kú à b̀ gè pówɛnakɛɛɛi. ⁴ Lá àle kɛɛɛ, ɔ̄ a keɔ lèle zé guu, b̄aɔ m̀ blè. ⁵ A keɔ lèle gbɛɛɛna musu, gua pɔ́ tɔɔle gèleuo, ɔ̄ aa b̀le ḡò, ké tɔɔle gèle weo yáí. ⁶ Ké íat̄ɛ f̄èle, ɔ̄ aa tɛkù aa giigàga, ké aa z̄ina vío yáí. ⁷ A keɔ lèle le guu, ɔ̄ le f̄èle n̄amá, aai n̄'io. ⁸ A keɔ s̄o aa lèle tɔɔle maa guu. Aa b̀le aa z̄òkù aa n̄'í. A keɔ káf̄lakè baakwikwi, keɔ bàaɔbaaɔ, keɔ basɔbasɔ. ⁹ Ǿ Yesu m̀: Gbé pɔ́ n̄ɔɛ ví aà yápi ma.

¹⁰ Ké Yesu gònɛ we, a ku ado, ɔ̄ aà z̄ina gbɛɔn kuɛplao n̄ aà ìwaɔ m̀ yápiɔ mi gbèawà. ¹¹ Ǿ a òné: A kpala pɔ́ b̀ Lua kú asii d̄sa zé ví, āma mi yápii o gbé k̄iniɔnɛ n̄ yāɛɛūaɔɛ,

¹² ké aa wɛbiibii pɔɛ'esai

mé aa swákpakpa yāmasai,

ké aasu ze n̄ Luao, i s̄uukɛr̄n̄ɔ yáí.*

* 4:12 Isa 6.9-10

13 Ǿ Yesu ní lá à m̀è: A yápi d̄soa? Kpelewa á a k̄iniɔ ma loi? 14 A ma! Z̄ɔɛpi Lua yá ̄ àlɛ k̄ɛɛlɛ. 15 Gb̄ɛɔ de lán p̄wena p̄ l̄lɛ z̄ɛ guuwaɛ, gu p̄ wà Lua yá k̄ɛɛlɛ. Tó aa mà, ̄ Set̄au ì m̄ɔ Lua yá p̄ wa k̄ɛɛlɛ ní guupi símá ḡɔ. 16 Gb̄ɛɔ de lán p̄wena p̄ l̄lɛ gb̄ɛɛena musuwa. Tó aa Lua yāmà, aai sí ní p̄nao ḡɔ. 17 Ama lá aa z̄ina v̄io, ̄ aali k̄ɛ ḡɔplao. Tó wà ní wet̄à ge wà ìadámá Lua yá yáí, aai fu ḡɔɛ. 18 Gb̄ɛɔ de lán p̄wena p̄ l̄lɛ lɛ guuwaɛ. Aa Lua yāmà, 19 āma aai aafia k̄āakɛ, àizɛɛ ì ní s̄ɔ ble mé aai p̄ k̄iniɔ niaka, ̄ yá bee ì gupa Lua yápi, à ḡ àisai. 20 Gb̄ɛɔ de lán p̄wena p̄ l̄lɛ t̄ɔlɛ maawaw̄a. Aai Lua yāma, aai sí, ̄ aai k̄áfiakɛ, an keɔ baakwikwi, keɔ bàãbaa, keɔ bas̄obas̄o.

Yalɛɛ̄ta ní kpala p̄ b̄ Lua k̄tiɔ

(Mat 13.31-34, Luk 8.16-18, 13.18-19)

21 Yesu òné: W̄ili filia na wà p̄na k̄ulɛw̄a. W̄ili dilɛ lii z̄iɛo. Bábana ̄ w̄i diw̄aò lò? 22 P̄ɔe ku ulɛa k̄ɛ à ḡi b̄oi gupuauo. Asiie ku k̄ɛ wà ḡi maio. 23 Gb̄ɛ p̄ n̄sɛ v̄i, aà swákpa yápi ma.

24 A òné l̄ɔ: A laaid̄ɔ yá p̄ álɛ mawa. Zaa p̄ á dàuné, bee Lua a daué s̄ɔ, i ɛa k̄áfié. 25 Gb̄ɛ p̄ p̄ v̄i ̄ Lua a ɛa k̄áfié. Gb̄ɛ p̄ p̄ v̄io, baa a ȳɔna p̄ a v̄i Lua a siw̄aɛ.

26 A m̀è l̄ɔ: Kpala p̄ b̄ Lua k̄i de lán p̄wena p̄ gb̄ɛ k̄ɛɛlɛ buawaɛ. 27 Gw̄āas̄ina ní f̄āanɛo àlɛ i'on n̄o, a b̄éɛn n̄o, p̄wɛnapi ì b̄ɔlɛ ì z̄ɔk̄ū, gb̄ɛpi líɔ d̄ɔ lá ì k̄ɛo. 28 T̄ɔlɛ mé ì to à n̄ɛ'i ní az̄iao. I kakpa ḡiɛ, a gb̄ɛa ì n̄ɔsi, a gb̄ɛa ̄ ì pia. 29 Tó à mà, ̄ w̄i k̄ɛ ní k̄ɔmao, asa a k̄ɛk̄ɛḡɔ mé k̄a we.†

30 A m̀è l̄ɔ: Kpala p̄ b̄ Lua k̄i dea ni? Bó wa l̄ɛɛ̄òì? 31 Doe ku lán ɛf̄owa. A t̄ɔḡɔ a w̄ɛna kele de p̄wena p̄ k̄ú d̄unia guuɔla píi. 32 Tó wa t̄ɔ s̄ɔ, ì b̄ɔlɛ à z̄ɔk̄ū de d̄o buiɔla píi. I ḡɔn ḡɛɛlɛ p̄ápa, b̄ã ìo kaka a láu.

33 Yesu Lua yá'òné dasi ní yalɛɛ̄ta bee taa lá aa f̄ɔ ma léu. 34 I yá'oné yalɛɛ̄usaio. Tó à ḡɔ ní a ìw̄aò n̄t̄ɛɛ, ̄ ì yápii b̄ɔlɛk̄ɛnɛ.

Yesu z̄aà'iana z̄ɛa

(Mat 8.23-27, Luk 8.22-25)

35 Ḡɔɔ doūpi z̄í oosi Yesu ò a ìw̄aɔnɛ à m̀è: Wà bua baale. 36 Lá Yesu k̄ú ḡo guu, aa ḡɛuaàn̄ɔ aa dàz̄ɛu màa, aa bíla tò we. Gó p̄alɛ ḡɛn̄ɔ. 37 Ǿ z̄aà'ian gb̄āa f̄ɛlɛ. I lé ḡo z̄āampapa, àlɛ k̄á a guu e a ye pai. 38 Yesu k̄ú ḡo p̄òk̄pɛ, àlɛ i'ò, aà mi di m̄ib̄ɔɔwa. Ǿ aà ìw̄aɔ aà v̄u aa òè: Metulu! Ké wáɛ gaga, àlɛ k̄āadanlao lé?

39 Ǿ Yesu f̄ɛlɛ ḡí'ianaɛ, a ò íɛ à m̀è: Níle! Z̄ùukɛ we! Ǿ'iana kpàlɛ, gu k̄ɛ k̄ilikili.

40 Ǿ à ní lá à m̀è: Akɛa á sea v̄i màai? Asi álɛ ma náaike e tiaoa? 41 Ǿ aa ḡɔ bíli guu, aalɛ k̄ɔ lala aa m̀è: Dén gb̄ɛpi ù sai? Baa'iana ní ío aai aà yāmaɛ.

5

T̄āa dia s̄awaɔnɛ

(Mat 8.28-34, Luk 8.26-39)

1 Aa k̄a Gadala b̄usuu ísida baale. 2 Ké Yesu b̄ò ḡo guu ḡɔ, t̄āadee b̄ò ḡev̄ik̄i à m̀ò daiaàlɛ. 3 Ìo ku gb̄è'ɛ p̄ de mia ùɔ guuɛ. Baa m̄ɔdaona lí f̄ɔ aà k̄ù l̄o.

4 Asa w̄iɔ aà ye ní m̄ɔdaonaɔ, w̄iɔ aà daliu m̄òɔm̄ɔɔɛ, āma ì m̄ɔpiɔ k̄ék̄ɛ, ì lípiɔ gboogboo. Gb̄ɛ gb̄āa ì ka à aà z̄ùukɛo. 5 Gw̄āas̄ina ní f̄āanɛo píi ìo b̄ɛb̄ɛ ḡev̄ik̄i ní s̄is̄ip̄ɔlɛɔ, ìo wiilɛ, ìo az̄ia lili ní gb̄ɛo.

6 Ké à Yesu è k̄āaa, ̄ à bàalè m̀ò w̄ulɛ aà aɛ. 7-8 Ǿ Yesu m̀è t̄āapi gowà, ̄ à wii gb̄āa lè à m̀è: Yesu, Lua Musude Né, b̄ómɛ wá daaai? Ma nanɛ Luazi, n̄su n̄ ma

† 4:29 Ȳoɛ 4.12-13

wetão. ⁹ Ǿ Yesu aà là à m̀̀: N tón kpelewai? Ǿ a wèwà à m̀̀: Ma tón Dasi, asa wá dasi. ¹⁰ Ǿ aa awakpà Yesu maamaa aa m̀̀ asu ní yá ní bóle b̀̀supiuo.

¹¹ Goo bee s̀̀wakusan wai ku we, aale poble s̀̀sipoleu. ¹² Ǿ táapi wabikè Yesuwa aa m̀̀: Wá gbae s̀̀wawo guu wà diné. ¹³ Yesu ní gbá zé, Ǿ táapi gò g̀̀epiwa aa d̀̀i s̀̀wapione. Ǿ s̀̀wa wai pò kà òaa kwi taawapi wí ní bao, aa p̀̀la s̀̀onawa aa sí ísidau, Ǿ aa g̀̀ga we. ¹⁴ Ǿ an d̀̀ana b̀̀aalè g̀̀e yápi oiné wéleu ní bualoũ. Ǿ wà b̀̀le g̀̀e yá pò k̀̀pi gwai. ¹⁵ Ké aa m̀̀ Yesu kíi, aa g̀̀e pò t́́a diè dasi yáapi è z̀̀leá we, a ula daa, aà íanapi wèewà, Ǿ vía ní kú. ¹⁶ Gb́́e pò yápi è ní wéoo yá pò táadepi ní s̀̀wawo lè dau aa síuné. ¹⁷ Ǿ wà wabikè Yesuwa aà b̀̀né ní b̀̀suu.

¹⁸ Ké Yesu lé g̀̀e g̀̀'ílèna guu, g̀̀epi wabikèwà à e taaano. ¹⁹ Yesu i weio, a ò̀̀: Ta n be n gb́́e kíi, ní yá pò Dii k̀̀ne oné píi ní lá à ẁ̀nad̀̀neo. ²⁰ Ǿ g̀̀epi tà, àle yá pò Yesu k̀̀e kp̀̀waké Wélemenkwi b̀̀suu, Ǿ yápi k̀̀e gb́́epiie dabuyá ũ.

*Zailu né vua ní ǹ̀e pò Ǿká Yesu ulawao
(Mat 9.18-26, Luk 8.40-56)*

²¹ Yesu èa bùa ísidawa ní g̀̀oo, Ǿ wà k̀̀aaaazi dasidasi ísidale. ²² Louisikipè gb̀̀z̀̀oo Zailu m̀̀ we. Ké à Yesu è, à ẁ̀le aà gb́́zi, ²³ Ǿ awakpàe maamaa à m̀̀: Ma ǹ̀nena lé k̀̀s̀̀nake. M̀̀ ǹ̀ onawà aà gb́́gbã, io ku. ²⁴ Ǿ Yesu d̀̀aano zéu. B́́la teaazi, aale naewà.

²⁵ Ǹ̀ee ku we, au lé b̀̀lewà à kà wè kuépla. ²⁶ Esedeo aà dà taasiu maamaa, à a Ǿa blè píi. I aafia'eo, i k̀̀ke à kà'íle. ²⁷ Ké à Yesu bao mà, Ǿ à b́́la k̀̀aa à s̀̀aazi aà kpe oi. Ǿ à Ǿká aà ulawa, ²⁸ asa à m̀̀: Baa aà ula, tó ma Ǿkáwà, má gb́́gbãe. ²⁹ Ǿ aà aub̀̀leapi zè g̀̀oo. A d̀̀ a me guu ké a gb́́gbã ní a gyápio. ³⁰ Wegoo Yesu d̀̀ aziawa ké gbãa b̀̀agu, Ǿ à lili b́́la guu à m̀̀: Déme Ǿká ma ulawai? ³¹ Ǿ aà iwao ò̀̀: N è lá b́́la lé naema, Ǿ níle me déme Ǿkámaia? ³² Ǿ Yesu wepà b́́laa ké à gb́́e pò yápi k̀̀e. ³³ Ǹ̀epi lé lualua ní víao, asa a d̀̀ yá pò k̀̀e a me, Ǿ à m̀̀ ẁ̀le aà gb́́zi, à a síana ò̀̀ píi. ³⁴ Ǿ Yesu ò̀̀: Ǹ̀e, ma náai pò ní k̀̀e mé n gb́́gbã. Ta be aafia, n gyápi wèeman we.

³⁵ Lá Yesu lé yá bee o, wà b̀̀ louisikipè gb̀̀z̀̀opi be wà m̀̀ wa ò̀̀: N népi k̀̀sai. Nsu tákpa metuluzi pão. ³⁶ Ama Yesu i swáse ní yáio. A ò gb̀̀z̀̀opie: Nsu to n s̀̀o vío, ma náaike lé. ³⁷ I wei gb̀̀e gé zeieo, sema Píe ní Zaakio ní Zaaki d̀̀auna Zãao. ³⁸ Ké aa kà gb̀̀z̀̀opi be, Yesu è aà be l̀̀o, wàle ̀̀o, wàle búbuape maamaa. ³⁹ Ké à g̀̀e kpéu, à ní lá à m̀̀: Bóyáí á kíi do, ále ̀̀o? Népi i gao, àle i'oe. ⁴⁰ Ké aale aà ke p̀̀oo, Ǿ à ní yá ní bóle píi. Ǿ à népi de ní aà dao s̀̀e ní gb́́e pò aa m̀̀ s̀̀nuo, à g̀̀éno gu pò népi kuu. ⁴¹ Ǿ à aà Ǿ kù a ò̀̀: Talita kuú! (Bee m̀̀ ǹ̀nena, má ò̀ne fèle.) ⁴² Wegoo népi fèle t́́a'ò, asa aà wè kà kuépla. Yápi ní kú gbãa maamaa. ⁴³ Ǿ Yesu g̀̀né f́́afia aasu o gb̀̀e mao. Ǿ à m̀̀ wà poblea kpawà.

6

*Nazalideo Yesunaikesai
(Mat 13.53-58, Luk 4.16-30)*

¹ Yesu b̀̀ we à g̀̀e gu pò à ǹ̀blèu. Aà iwao g̀̀aano. ² Ké kámabogoozi kà, Ǿ àle yádané louisikipèu. Gb́́e dasi pò aa aà yámào bílikè aa m̀̀: Máki gb́́epi yápio s̀̀ui? Ǿno kpele a è, Ǿ àle dabudabu bee taa kei? ³ Gb́́epiá li'ana nolo? Maliama né nolo? Zaaki ní Yosefuo ní Yudao ní Simoo v́́in weo lò? Aà d̀̀e kúwan k̀̀e lé? Ǿ bee tò aai aà náaikeo. ⁴ Ǿ Yesu ò̀̀né: Anabi lío beesaio, mé i ke aà be wéleu

ń à daεo ń à uadeo kńio bàasio. ⁵ Yesu i e dabudabue kè weo, sema gyæe pó à ɔnàmá à ń gbāgbāe bàasio. ⁶ Lá aai à náaikεo, an yá bò à sae maamaae.

*Yesu a iwa gbēon kuεplao zia plapla
(Mat 10.5-15, Luk 9.1-6)*

Ɔ à gè wéle ń wéleo, àle yādadané. ⁷ Ɔ à a gbēon kuεplao sisi à ń zí gbēon plapla, à táagoa gbéowa iko kpámá. ⁸ A òné aasu pɔe se aa γεo, kúsūa ge babalaboo ge ɔsōgbena, sema gopana. ⁹ A mē aa kyalekpa, āma aasu ulada mēn plao. ¹⁰ A òné ɔ: Gu pó a pilau, à ɔ ku we e à ge bɔo wélepi guu. ¹¹ Gu pó wi gbāakpauázio, mé wi á yāmao, tó ále tá, à kɔɔlemá an toa ń Luao seela ũ. ¹² Ɔ aa dāzeu. Aa nòselilea kpàwakè gbēone, ¹³ aa táagòné dasi, aa nísimàma gyæowa dasi, aa ń gbāgbā.

*Zāa Da'ilena gaa
(Mat 14.1-12, Luk 9.7-9)*

¹⁴ Kí Elodi yápio mà, asa Yesu tó liguae. Gbēo mē Zāa Da'ilena mé bò gau. Bee yáí à gbāa'è, àle dabudabuke. ¹⁵ Gbēo lé mē Eliae, gbēo lé mē ānabie lán ānabi yāaewa. ¹⁶ Ké Elodi mà à mē: Zāa pó ma à mi zò mé vù.

¹⁷⁻¹⁸ A mɔ lè Elodi doŋpi mé a dāuna Filipi nɔ Elodia síwà a sè yāa. Ké Zāa ɔ oè à dāuna nɔ siawà maao, * ɔ Elodipi tò wà Zāa kù wà mɔkàwà, wà à dākpeu Elodia yáí. ¹⁹ Elodia sɔ a Zāa kpēne kūa, a ye à aà de, āma i ze'eo, ²⁰ asa Elodi dō ké Zāaá Lua gbé zálalae, ɔ ɔ vɔakèè, ɔli tó wà ɔadawào. Tó à gè aà yāmai, làasoo ɔ gēaague. N beeo ɔ ye faaiboaaànɔi.

²¹ Elodia ze'è Elodi ia dikpegozi. Elodi gbāadeo ń sosa gbēzɔɔ ń Galile gbé gbiao kāaa pɔnablewa. ²² Ɔ Elodiapi nenɔe gè ɔwà. A kè Elodie na ń a niboo pii, ɔ kipi ò népie: Pó pó ń yei ò a wabikεa, má n gba. ²³ Ɔ à èa òè: N ma iao pó pó ń a wabikεa pii, má n gbae, baa ma kpala guoe. ²⁴ Ɔ népi bò gè a da là à mē: Bó má a wabikεwài? Ɔ aà da òè, Zāa Da'ilena mie. ²⁵ Wegɔɔ à èa sù ń wāao, a ò kíaε: Zāa Da'ilena mi má ye ò ma gba pelentiu la tiatia.

²⁶ Ɔ kí pɔ yà dúuduu, ɔ i fɔ gí ɔo lé pó á gbè niboo wāa yáí. ²⁷ Ɔ kipi a dɔaie zì gò, a òè aà ge aà mi se mɔo. Ɔ à gè aà mi zò kpéu, ²⁸ a dà pelentiu, à mɔ kpà népiwa, ɔ a kpà a dawa. ²⁹ Ké Zāa ɔwao yápi mà, ɔ aa mò wà aà ge sè aa vɔ.

*Blekpaa bilawa séia
(Mat 14.13-21, Luk 9.10-17, Zaa 6.1-15)*

³⁰ Zinapio sù Yesu kńi, ɔ aa yá pó aa kèo ń yá pó aa dànέo òè pii. ³¹ Wàle mɔ, wàle tá, ɔ Yesu ń a gbé aai ze'e baa wà pɔblèo dasi yáí. Ɔ a òné: A mɔ wà gé gusaena wátεe, wí kámabo yoo. ³² Ɔ aa gè gó'ilenau aa dāzeu, aale gé gusaena ntεe. ³³ Ké gbé ń gea è, aa ń dɔ, ɔ bɔa wéle pii guu wà bàalè dāané we kèse. ³⁴ Ké Yesu bò gó guu, à bíla è, ɔ aa kèè wēnaũ, asa aa de lán sã pó aa dāna vɔowae. † Ɔ àle yādadané maamaa.

³⁵ Ké ɔatε būsà, ɔ aà ɔwao sòàazi aa mē: Guéá sēgbāe mé ɔatε i gɔ bíla ɔo. ³⁶ Gbéo gbae aa ta bualoũ ń zɔewia pó kú kái laɔu, aai pó wεele lú aa ble. ³⁷ Ɔ Yesu a zāsímá à mē: A pó kpámá aa ble. Ɔ aa òè: N ye wà ge pēe lu ānusu ɔwatε àa do, wí mɔ kpámá aa ble yà? ³⁸ Ɔ Yesu ń lá à mē: Pēe mēn ũma á vɔi? A ge gwa. Ké aa kà, aa mē: Pēe ku mēn sɔo ń kpoo mēn pla.

³⁹ Ɔ a òné: A gbéo zòlezòle sèbɔɔwa booloboolo. ⁴⁰ Ɔ aa zòlezòle gā ń gāo, booloeo gbēon basoo, booloeo gbēon blakwi. ⁴¹ Ɔ Yesu pēe mēn sɔo ń kpò mēn

* **6:17-18** Lev 20.21 † **6:34** Nao 27.17, 1Kia 22.17

plapio sè, à wesè musu à báaadàu. Ɔ à p̄ēpi è'ε kpà a ìwaɔwa, aa bìile gbépiɔne. Ɔ à kpò mèn plapiɔ kpaalèné mípii. ⁴² Ampii aa pòblè wà kà. ⁴³ Ɔ wà p̄ē mionao ní kpò kíni pò ḡɔ sèle gbí kuεpla pai.‡ ⁴⁴ Ḡε pò aa pòblè gb̄εɔn òaasɔsɔ leε sɔε (5.000).

Yesu t́aa'oa ísidaa
(Mat 14.22-36, Źaa 6.16-21)

⁴⁵ Ɔ Yesu nàe a ìwaɔwa ḡɔ aa ḡε gó guu aa dɔaaε Besaida ísida baale e àò bíla gbaε. ⁴⁶ Ké à lezà gbéɔwa a làa, ɔ à dède s̄is̄iwa, à gè wabikei. ⁴⁷ Íatē gēa kpéu gó'ílēna kú ísidaa mé Yesu kú s̄is̄ia ado. ⁴⁸ Ɔ a è gofia lé íadamá, ké ían gbāa lé gíné yáí. Guf̄ēne ɔ à gè ní kíi, àle t́aa'o ía, ɔ a kè lá á ye gēmáwa. ⁴⁹ Ké aa aà è, àle t́aa'o ía, aale e gyaadeε, ɔ aa wiilè. ⁵⁰ Ké aa aà è mípii, gili ḡēngu. Ɔ Yesu òné ḡɔ: A s̄ɔdile, máme. Asu to vía á k̄u. ⁵¹ Ké à gè gó guu, ɔ íana làa, ɔ yápi ní kú gbāa, ⁵² asa an wé i kē p̄ē yá musuo, ké aa nòse vío yáí.

⁵³ Ké aa bùa baa aa kà Genεzaleti, ɔ aa godò we. ⁵⁴ Ké aa b̀le gó guu, wà Yesu d̀ ḡɔ, ⁵⁵ ɔ wà bàalè gè bùsupi kèle, wà gyāε sèle ní mákelεo, gu pò wa mà a kuu pii w̄ɔ m̄oè. ⁵⁶ Gua pò à ḡeu pii, z̄εwiao ge m̄εwiao ge bualoū, w̄ɔ m̄oè ní gyāε, w̄ɔ ní kále gāε, ɔ w̄i wabikεwà aà to aa ɔk̄ā baa aà ula léwa. Ɔ gbé pò ɔk̄awà ì gbágbā pii.

7

Felēkaayá
(Mat 15.1-9)

¹ Falisio ní M̄ɔzi ikoyādanεde pò aa b̀ Yelusaleūε m̀ Yesu kíi. ² Aa è aà ìwaε lé p̀ble ɔpia ní gbāb̀'io sai. ³ Asa Falisio ní Yudaɔ pii aa ní deziɔ felēkaayá k̄uaε, aali p̀ble ɔpia ní gbāb̀'io saio. ⁴ Aali su ní εleε aa p̀blè zu'osaio. Aa felēkaayá p̄ale k̄ua dasi. Beewa aaí gbāb̀ imib̄ɔ ní tao ní oɔne. ⁵ Ɔ Falisio ní M̄ɔzi ikoyādanεdep̄io Yesu là aa m̀: B́yáí n ìwaɔ líb̀ wá deziɔ felēkaayá k̄ua ni? Aaí p̀ble ɔpia ní gbāb̀'io saie. ⁶ Yesu wemá à m̀: A m̄afilide, Isaia d̀aa á yá'ò wásawasa, lá a kè láuwa à m̀: Buipi ì ma kpela ní léε, an s̄ kua bo.*

⁷ Aaí ma sísi p̄ε, gbēnazina ikoyā ɔ aaí dané.

⁸ A p̄akpà Lua ikoyáí, ɔ á gbēnazina felēkaayá k̄ua. ⁹ Ɔ Yesu òné b̀: A p̄aa Lua yáa ké à e àò á felēkaayá k̄ua maan wea? ¹⁰ M̄ɔzi m̀ àli misiile á de ní á daoε.† A m̀ b̀, gbé pò a de ge a da kpeb̀, wà ade de.‡ ¹¹ Ap̄io s̄ i m̄ε tó gbé ò a de ge a dae pò pò á v̄i à d̄oñléá K̄ɔbanie, ¹² a zεv̄i à a de ní a dao kpelaò bo. (K̄ɔbani bee m̀, à Lua gbà.) ¹³ Beewa i Lua yá b̄ade á felēkaayá pò i dadané yáí. Yá bee tao ɔ i kε dasi.

Yá pò ì to wà gb̄ale
(Mat 15.10-20)

¹⁴ Ɔ Yesu èa bíla laai sísi à m̀: A swákpa à ma yáma, ápii. ¹⁵ P̄ε ku ké à ḡε gbé guu à to aà gb̄aleo. Pò pò b̀ gbé guu ɔm̄ε ì to aà gb̄ale. ¹⁶ Gbé pò nòse v̄i à yápi ma.

¹⁷ Ké à bíla tò we, à tà be, ɔ aà ìwaɔ yápi mi gbèawà. ¹⁸ A òné: Ap̄io, i ònokū s̄oaa? Ké p̄ε ku à ḡε gbé guu à to ade gb̄aleo, á d̄o lé? ¹⁹ Pópi lí ḡε aà s̄

‡ 6:43 2Kia 4.42-44 * 7:6 Isa 29.13 † 7:10 B̄a 20.12 ‡ 7:10 B̄a 21.17

guuo, sema aà gbεεu, ̄ ̄ i a b̄iikpekεε. (Màa Yesu gbāb̀ò blε píiε.) 20 ̄ ̄ à mè: Yá p̀ó ̄ i b̀ó gb̄é guu mé ̄ i to ade gbā́lε. 21 Za gbēnazina s̄o guu ̄ ̄ làasoo v̄ai ̄ i b̀ou: Káaluakaa, kpáí'oa, gbēdeá, 22 gbāsíkεa, b̄ii, ǹòsev̄ai, m̀oafili, wisaiyā, web̀ob̀oa p̀ói, gb̄és̄s̄s̄a, makamaka ní m̄isaiyāo. 23 Yāvāipio ̄ i b̀ó gbēnazina s̄o guue píi, ̄ ̄ i to aà gbā́lε.

Buipale ǹoε wabikεa

(Mat 15.21-28)

24 Yesu b̀ò wε à gè Tii b̀usuu, ̄ ̄ à p̄ila uaeu. A ye wà a d̄so, āma ̄ili e ùlεo. 25 Ǹoε p̀ó a neǹena t́aa v̄i Yesu bao mà g̀ò, ̄ ̄ à m̀ò ẁulε aà gbázi. 26 Ǹoεpiá buipāleε, wà aà ̄ i Silifinisi b̀usuue. A wabikε Yesuwa aà t́aa goε a néwa. 27 ̄ ̄ Yesu òè: To wà blε kpá néowa ḡia, asa a maa wà néo blε se wà zu gbēono. 28 ̄ ̄ ǹoεpi a zās̄iwà à mè: Dii, baa gb̄ē p̀ó ẁuleańzió ̄ i néo blε kasonaó p̀eεεε. 29 Yesu òè: N yāwea maa yáí, tá, n né t́aa g̀owà. 30 Ké à kà bε, à a né è ẁulea p̀ewa, t́api g̀owà síana.

Swādo gbágbāa

31 ̄ ̄ Yesu f̄lε Tii b̀usuu à gè Sid̄, ̄ ̄ à b̀òlε ní W̄élemenkwi b̀usuo e à gè kà Galile ísidai. 32 ̄ ̄ wà m̀òè ní swādo p̀ó yá'ò z̄í'ūaàǹo, wà wabikεwà aà onawà. 33 Yesu b̀òaàǹo bíla guu mípla, à onona p̀εpε aà swáu. Ké à lé'i kè a onwa, ̄ ̄ à kà aà lénawa. 34 A wesè musu à wè f̄εεε, ̄ ̄ a òè: Efata. (Bee m̀è w̄ε.) 35 Weg̀oó g̀ōepi swá w̄ē, aà lénà g̀òlε, ̄ ̄ à yá'ò wásawasa. 36 Yesu ò gb̄éone aasu o gb̄ēe mao, āma aa gè lé a kpawakénε maamaa dε lá à ḡinéla. 37 Yápi d̄imá maamaa à kè zài, ̄ ̄ aa mè: Aà yápii kεa ̄o maaε. I to baa swādo yāma, mé ̄ i to lénanaaleade yá'ò.

8

Blεkpaá bílawa plaade

(Mat 15.32-39)

1 I ḡēḡēo bíla èa k̀aaaàzi b̀o. Aa p̀obleae v̄i b̀o, ̄ ̄ Yesu a ̄iwaó sísi a òné: 2 Gb̄épio k̀emεε w̄ēnaū, asa a g̀oó àań la ké aa kumaǹo, aa p̀oε v̄i aa blε b̀o. 3 Tó ma ní gbáε aa ta bε ní ǹonano, an ȳēε a ĺaa zé guue, asa an gb̄ēo b̀ok̄ii z̄āε. 4 ̄ ̄ aà ̄iwaó aà là aa mè: Máki wa blε eu s̄ēgbāu la à gb̄épio k̄ai? 5 ̄ ̄ Yesu ní lá à mè: P̄εε m̀en ūma á v̄i? Aa mè: M̀en soplaε. 6 ̄ ̄ a ò bílaε aa z̄òlε t̀oólε. ̄ ̄ à p̄εε m̀en soplapi sè à sáaukpà, a è'ε kpà a ̄iwaówa aa kpaale bílaε, ̄ ̄ aa kpaalèné. 7 Aa kpò nénaó v̄i ỳoó b̀o. Ké à báaadàu, a òné aa εa bee kpaalèné b̀o. 8 ̄ ̄ aa blè aa kà, ̄ ̄ wà a miɔna p̀ó g̀òó s̄èlε s̀ò sopla. 9 Gb̄épio kà àas̄oóo l̄ε síīs̄ (4.000) taawa. Ké Yesu ní gbáε, 10 ̄ ̄ à ḡē g̀ó'ílεna guu ní a ̄iwaó, aa gè Damanuta b̀usuu.

Falisió seelagb̄εaa

(Mat 16.1-12)

11 ̄ ̄ Falisió m̀ò lé lekpaakeaàǹo, aale líkpalewà, aale w̄eεε aà seelakénε ní Lua gbāao. 12 ̄ ̄ à wè f̄εεε à mè: B́oyāi gbāgb̄ēo lé seela w̄eεεai? Síana málε oé, má seelae kε gbāgb̄ēono. 13 ̄ ̄ à ní tó wε, à èa ḡē g̀ó'ílεna guu à tà baale.

14 A s̄à aà ̄iwaógu aa p̄εε k̀ūs̄ūa sé. P̄εε m̀endo mé g̀oné g̀ó guu. 15 ̄ ̄ Yesu ledámá à mè: Aó kú ní laaio. A laaika Falisió ní Elodió p̄εεε'esei. 16 ̄ ̄ aale ok̄ōε aa mè: Ké wá p̄εε v̄io yáí a òi màa. 17 Yesu d̄má, ̄ ̄ à ní lá à mè: B́oyāi álε o ké á p̄εε v̄io yáisi? E tia á wé i k̄é á d̄soa? A ǹòse v̄ioa? 18 A wé v̄i, ili gu'eoá? A swá v̄i, ili yāmaoa? Yāe lí d̄águoa?* 19 Ké ma p̄εε m̀en s̀oó è'ε má kpà gb̄ēon àas̄oóo l̄ε s̀oówa (5.000), a a miɔna s̄èlε gbí ūma ní? Aa w̄ewà aa mè: Gb́i kuεplae.†

* 8:18 Zel 5.21, Eze 12.2 † 8:19 Maa 6.43

20 Yesu èa ní lá à m̀: Ké ma p̀e m̀n sopla è'è má kpà gb̃on òaasòsoo l̀e síìòwa (4.000), a a miòna s̀e sò ùma ní? Aa ẁwà aa m̀: Sò soplae.† 21 Ǿ a òné: E tia á wé i k̀oa?

Besaida v̀a gbágbáa

22 Ké aa kà Besaida, ò wà mòè ní v̀iao, wà wabikèwà aà òkàwà. 23 Ǿ à v̀iapi k̀i a òwa, à b̀aàno ẁnkpe. A l̀'í k̀e aà ẁwa à onàwà, ò à aà là à m̀: Nl̀e gu'ea? 24 Ǿ g̀õepi wèsè musu à m̀: Mále gb̃e e, aa d̀e lán lío mé lé t́aa'o'owa. 25 Ǿ Yesu èa onà aà ẁwa lo. Ké g̀õepi wèbii, ò aà wé ẁ, àl̀e p̀pii e sa wásawasa. 26 Ǿ Yesu aà gb̀e b̀e à m̀: Nsu b̀le ẁle guuo.

Piè Yesu M̀siike oa (Mat 16.13-23, Luk 9.18-22)

27 Ké Yesu lé gé ní a ìwaò Sezale Filipi bùsu z̀ewiaò guu, ò à a ìwaò là zé guu à m̀: Dé wàl̀e o má d̀e a ùi? 28 Aa ẁwà aa m̀: Gb̃e ò i m̀e Źaa Da'ilenaè, gb̃e ò i m̀e Elia. Wí ea m̀e lo ànabi ýaaen n ù.§ 29 Ǿ à ní lá à m̀: Apiò s̀, dé i m̀e má d̀e a ùi? Piè ẁwà à m̀: M̀siin n ù. 30 Ǿ Yesu ní l̀pàpa aasu o gb̃e mao.

31 Ǿ à nà yádaanéwa à m̀: Sema Gb̃nazin Né taasik̀e maamaa, gb̃zòò ní sa'onkiaò ní M̀izi ikoyádanedeò giaàzi, wi aà d̀e, a g̀ò àaòde źi i vu. 32 A yápi òné wásawasaè, ò Piè g̀aàno gusaè, àl̀e giè. 33 Ké Yesu líli à a ìwaò gwà, ò à gí Pièe à m̀: Gomèe we Setáu! Lua làasoo lé d̀aanèò, sema gb̃nazina p̀.

Yesu lia (Mat 16.24-17.13, Luk 9.23-36)

34 Bee gb̀ea Yesu bíla laai sísi ní a ìwaò, a òné: Tó gb̃e ye k̀e ma ìwa ù, aà gi azíia ẁnii, i a lipáak̀oa sé, i temazi. 35 Gb̃e p̀ ye àò a ẁni k̀i, a kua a ẁnipiwaè. Gb̃e p̀ gí a ẁnii ma yáí ní ma baona yáò lo, ade mé aò ku. 36 Tó gb̃e g̀ò d̀unia búu v́i mé à k̀ia ziawa, bó ài bee v́i? 37 Bó gb̃e a fiabò à zia'ei? 38 Tó gb̃e zeamano ge ní ma yáò widè gb̃gb̃e duunde luanaaikensaiò guu, Gb̃nazin Né a zèaaàno wide s̀e, g̀ò p̀ a m̀ a Mae gawi guu ní a malaikao.

9

1 Ǿ a òné: Síana mále oé, gb̃e p̀ kú laeò ga kía p̀ Lua kpà m̀a ní gb̀ao esaio.

2 G̀ò soolo gb̀ea Yesu Pièe ní Zaakio ní Źaaò s̀ è à d̀èdèr̀no gb̀esísi l̀síwa r̀t̀e. Ǿ à lí ní wáa, 3 aà p̀kasao lé t̀k̀e p̀ntaitai. Gb̃e ku d̀unia guu k̀e a f̀ p̀ pí à puak̀ù màao. 4 Bee k̀pe Elia ní M̀izio b̀ò m̀má, aal̀e yá'o ní Yesuo. 5 Ǿ Pièe ò Yesue: Dii, wá kua la maaè. Wà lák̀pe d̀ò m̀n àaò, n p̀ do, M̀izi p̀ do, Elia p̀ do. 6 A d̀s lá ále oo, asa v́ia ní k̀í maamaaè. 7 Luabepuana pila k̀r̀ila, ò aa loòe mà a guu à m̀: Gb̃e beeá ma Né m̀ndona yenzideè, à aà yáma.* 8 Kándo g̀ò k̀e aa gugwàgwa, aai gb̃e e lo, sema Yesu ado.

9 Ké aal̀e pila gb̀esísi piwa, ò Yesu òné aasu yá p̀ aa èpi o gb̃e mao e Gb̃nazin Né g̀e b̀ò gau. 10 Aa yápi k̀i, ní beeo aal̀e k̀ò lala aa m̀: B̀a gau yá bee d̀e ni? 11 Ǿ aa aà là aa m̀: B́yáí M̀izi ikoyádanedeò ò Elia mé a d̀aa m̀i?† 12 A wèmá à m̀: Elia a d̀aa m̀, i yápii k̀e zéze, àma k̀e a k̀e láu wà m̀ wa saka Gb̃nazin Négu, i taasik̀e maamaa s̀ b̀e?‡ 13 Mále oé, Elia mò k̀ò, ò wà ní p̀eà d̀è lá wà aà yá'ò taalauwa.

Yesu ǹg̀õe táade gbágbáa (Mat 17.14-23, Luk 9.37-45)

‡ 8:20 Maa 8.8 § 8:28 Maa 6.14-15 * 9:7 Maa 1.11, Iko 18.15 † 9:11 Mal 4.5 ‡ 9:12 Isa 53.1-12, Sou 22.1-18

14 Ké aa sù ní gbé kiniwa, aa è bíla liaázi mé Mɔzi ikoyādanedeo lé lekpaakeńo. 15 Ké bíla Yesu è, aà yá bò ní sae, ɔ aa bàalè gè fɔkpàwà gò m̄pii. 16 Ǿ à a iwao là à m̄: Bó lekpaá ále keńoi? 17 Ǿ gbé pó kú zā guue wèwà à m̄: Dii, ma m̄ne ní ma néoe, táa mé aà léna nàale. 18 Tó à dèdewà, ɔ aà ne z̄íle, ɔ ɔ l̄'ifula b̄le, ɔ swaalobkōwa, ɔ gbágbā tēlele. Ma m̄o n iwaoe aa táapi go, ɔ aa f̄ua. 19 Ǿ Yesu òné: Gbāgbē luanaaikensai, máo kúán̄o e b̄e ni? Máo menakeán̄o e b̄e ni? A m̄m̄e ní n̄pio la.

20 Ké wà m̄oè, ké táapi Yesu è ḡo, ɔ à népi z̄iazia à aà p̄ale z̄íle kpèbaū. Ǿ ále gbeembo, ále l̄'ifula b̄le. 21 Yesu népi mae là à m̄: A aà lè m̄aa za b̄e ni? A wèwà à m̄: Za aà n̄f̄en̄en z̄íle. 22 ɔ aà zu té ní ɔo guu m̄om̄oe, ɔ ye aà d̄e. Tó n̄ȳo f̄o n̄ p̄oe ke, wá w̄enagwa, ní d̄owále. 23 Yesu òè: N m̄é tó má f̄e l̄o? Yápii z̄ev̄i gbé pó lé ma náaik̄e. 24 Ǿ népi mae ò ḡo: Má n náai v̄i. N n náai pó lé k̄és̄aa k̄áfim̄e. 25 Ké Yesu è bíla lé naemá, à ḡi táapie à m̄: Táa swādo, mále on̄e, go népiwa. Nsu ea suwà bo. 26 Ǿ táapi wiilè à aà z̄ia p̄ásip̄ásí, ɔ à ḡowà. Népi ḡo lán ḡewa, ɔ gbé daside m̄é à ḡae. 27 Ǿ Yesu aà k̄u a owa à aà f̄ele, ɔ à ḡo z̄ea.

28 Ké Yesu ḡe ua, z̄iloe kúń̄o bo, ɔ aà iwao aà là aa m̄: Bóyāi wa fua táapi goi? 29 Ǿ a w̄emá à m̄: Wabik̄ea ado mé ɔ f̄o táa bee taa go.

30 Ké aa b̄o we, ɔ aa p̄a Galilea. Yesu ye w̄a a kúki d̄o, 31 asa ále yādada a iwaoe. A òné: Wa Gb̄enazin Né kpámá, wi aà d̄e, i vu a ḡo āādezi. 32 Aai aà yápi mid̄o, mé aa yápi laawà v̄iak̄e.

*T̄ea Yesuzi lán n̄owa
(Mat 18.1-9, Luk 9.46-50)*

33 Ǿ aa k̄a Kap̄enaū. Ḡo pó a ku b̄e, à a iwao là à m̄: Bó lekpaá ále ke z̄e guui? 34 Aa n̄i kp̄auu, asa z̄e guu aale lekpaake denla yá musue. 35 Ǿ à z̄íle à gb̄e on̄ kūeplapi k̄aaa à m̄: Tó gbé ye ke mide ū, āo k̄és̄aa gb̄epiizi, i ke an baade p̄i d̄on̄lede ū. 36 A né se z̄e ní ae, ɔ à aà se kp̄a a k̄ūe a òné: 37 Gbé pó n̄e bee do d̄ile ma iwake yá, ade ma dile. Gbé pó ma dile s̄o i ma dile madoo, à gbé pó ma z̄i d̄ile s̄e.

38 Ǿ Z̄aa òè: Dii, wa gb̄e è, ále táago ní n t̄o, ɔ wá ye giè, asa wá gbé no. 39 Ǿ Yesu m̄: Asu giè, asa gb̄e a f̄o dabudabuke ní ma t̄o, a ea ma t̄ob̄esi ḡo. 40 Gbé pó i f̄el̄es̄ewan̄o, wá bàakp̄e. 41 Siana mále oé, gbé pó á gbá imia á d̄ea Kilisi pó ū yá, ade a kua a aseawao.

42 Tó gbé t̄o né pó lé ma náaik̄e do f̄u, a maa yāa ní adeo wà w̄isil̄ogbe gb̄ene d̄o aà n̄oe, wi aà zu isiu. 43-44 Tó n̄o mé ɔ to n̄ fu, z̄o. Ḡe āiz̄ana guu k̄o ū maa d̄e n taa té gasai guu ní o m̄en plaola. 45-46 Tó n̄ gbá mé ɔ to n̄ fu, z̄o. Ḡe āiz̄ana guu e ū maa d̄e wà n zu té guu ní gbá m̄en plaola. 47 Tó n̄ wé mé ɔ to n̄ fu, b̄o. Ḡe ā kpala pó b̄o Lua k̄i guu w̄edode ū maa d̄e wà n zu té guu ní wé m̄en plaola. 48 Wek̄i an k̄ob̄ii lí láao, mé a té lí gao. §

49 Wa t̄em̄o baade an kek̄ea ní wisio ū.* 50 Wisiá pó nae. N beo tó wisi í na t̄a, kpelewa wa ke à nak̄u loi? A to wisi āo kú á guu, ɔ na ní k̄o.

10

*N̄yaa
(Mat 19.1-12)*

1 Ǿ Yesu b̄o we à ḡe Yude b̄usu e Yuud̄e baale. Bíla èa k̄aaaāzi we, ɔ à yād̄ané lá ɔ k̄ewa. 2 Falisio m̄o líkp̄al̄iwà, ɔ aa aà là aa m̄: Ḡo z̄ev̄i à a na

yáa? ³ A wè má à mè: Mɔizi diléé kpelewa ni? ⁴ Aa mè: Mɔizi gɔɛ gbà zé aàli gínzila ké, aàli a na yaðe.* ⁵ Ǿ Yesu òné: A swágbáa yáí Mɔizi bee diléí. ⁶ Za dúniá daalegɔɔ Lua gɔɛ kè ní nɔeoe.† ⁷ Ayámeto gɔɛ í go a de ní a daowa, í na a nawa, ⁸ ɔ̄ aaī gɔ̄ lán sàwakula ní gbalaowa.‡ Beewa aa ku dodo lɔo, aa gò mɛdoũe. ⁹ A yáí gbé pɔ́ Lua ní nákwawo, gbɛe su ní kɛ́aao. ¹⁰ Ké Yesu tà be, aà ìwao aà là yápi mii. ¹¹ Ǿ a òné: Gbé pɔ́ a na yà à a pále sè gbásikè a nɔ séia yá musun we. ¹² Nɔe pɔ́ gí a zázi à zá pále kè sɔ, à gbásikèn we.

Yesu báaadaa néogu
(Mat 19.13-15, Luk 18.15-17)

¹³ Wàle mɔ́ Yesue ní néo aà ɔnamá, ɔ̄ aà ìwao gíné. ¹⁴ Ké Yesu è màa, aà pɔ́ pà a òné: A to néo mɔ́ ma kíi, ásu gínéo, asa kpala pɔ́ bɔ́ Lua kíiá gbé bee taaɔ pɔ́e. ¹⁵ Siana mále oé, gbé pɔ́ i kpala pɔ́ bɔ́ Lua kíi sí lán néwao a gɛuo. ¹⁶ Ǿ a néo se kpákpa a kùe, à ɔ̀nànamá à báaadàngu.

Ǿde
(Mat 19.16-30, Luk 18.18-30)

¹⁷ Ké Yesu dàzeu àle gé, ɔ̄ gɔ̄ee bàalè mò kùle aà ae, à aà là à mè: Metulu maa, kpelewa má ke mà àizána ei? ¹⁸ Ǿ Yesu òè: Akɛa ní òmɛɛ má maai? Gbɛe maao, sé Lua ado. ¹⁹ N ikoyáɔ̄ dɔ̄: Nsuli gbɛ̀deɔ, n̄suli wúle ní gbɛ̀pále nɔo, n̄suli kpáí'oo, n̄suli yáɔ̄ n gbɛ̀deewao, n̄suli gbɛ̀bleo, n̄li n de ní n dao kpela.§ ²⁰ Ǿ à mè: Metulu, za ma néfɛ̀nɛngɔɔ má yá bee k̄ua píie. ²¹ Ǿ Yesu aà gwà ní yenzi wéo a òè: Yá ḡ̀ne m̀endo. Ge n̄ pɔ́ pɔ́ ní v̄iɔ yía píi, ní a ɔ̄a kpá taasidewo, ní mɔ́ temazi, n̄yɔ̄ àizee v̄i luabe. ²² Ǿ gɔ̄epi oos̄i yápi yáí, à tà ní pɔ́siao, ké aà àizeeɔ̄ dasi yáí. ²³ Ǿ Yesu wɛpà a ìwao la a òné: Aizeede gɛ́a kpala pɔ́ bɔ́ Lua kíiu z̄í'ũ. ²⁴ Yápi bɔ́ aà ìwao sae, ɔ̄ Yesu èa òné: Gbɛ́ɔ, gɛ́a kpala pɔ́ bɔ́ Lua kíi guu z̄í'ũ fá! ²⁵ Yiongo gɛ́a abaaweu àa de ɔ̄de gɛ́a kpala pɔ́ bɔ́ Lua kíiula. ²⁶ Ǿ yápi aà ìwao kù gbáa, aale okɔ̄e aa mè: Tó màae, déme a bɔ́i? ²⁷ Yesu ní gwá soee à mè: Gbɛ̀nazina a f̄ɔ, áma Lua a f̄ɔ wá bɔ, asa Lua apii gbáa v̄ie.

²⁸ Ǿ Piɛɛ òè: Wápiɔ s̄ɔ be? Wa pɔ́pii tò wa bɔ tenzie. ²⁹ Yesu mè: Siana mále oé, gbé pɔ́ a be tò we ge a v̄iɔ ge a d̄aunaɔ ge a da ge a mae ge a néo ge a bua ma yáí ní ma baona yáó, ³⁰ ade a ea beɔ ní v̄iɔ ní d̄aunaɔ ní dao ní néo ní buaɔ e lee basɔɔ dúniáe bee guu ní ìadamao lɔ, i àizána e dúniá pɔ́ a mɔ́ guu. ³¹ Dasi pɔ́ d̄aaao ḡɔ z̄á mé dasi pɔ́ té z̄áɔ ḡɔ d̄aaaa.

Yesu a gaa ní a vuao yá'oa
(Mat 20.17-19, Luk 18.31-34)

³² Aa èa dàzeu, aale gé Yelusaleũ. Yesu d̄aaaa a ìwao n̄e, ɔ̄ yápi bɔ́ ní sae, mé v̄ia gbé pɔ́ té aà kpeɔ kù. Ǿ Yesu lile ní a ìwa gbɛ̀ɔn kuɛplao, à èa yá pɔ́ a su a le òné lɔ ³³ à mè: A ma! Wàle gé Yelusaleũe. Wa Gbɛ̀nazin Né kpá sa'onkiaɔ ní Mɔizi ikoyádanɛdeɔwa, aai yádaaála, aai aà kpa luayáɔ̄nsaiɔwa aa aà de. ³⁴ Aa aà ke pɔ́pɔ́ɔ, aa lé'ikakawà, aa aà gbɛ́ ní fl̄aalao, aai aà de, a gɔ̄ɔ àaɔde z̄í i vu.

Zaaki ní Záao wabikɛa
(Mat 20.20-28)

³⁵ Ǿ Zebedee néo Zaaki ní Záao s̄ò Yesuzi aa òè: Metulu, wá ye n̄ yá pɔ́ wále a wabikɛma kewɛe. ³⁶ Ǿ à ní lá à mè: Bó á ye mà kɛ́í? ³⁷ Aa wèwà aa mè: Wá gba zé wà z̄lennɔ ní kpala guu, gbɛ̀do n ɔ̄plai, gbɛ̀do zɛɛi. ³⁸ Yesu òné: A yá pɔ́ ále a wabikɛa d̄ɔ. Taasi kɛɛona pɔ́ má a imi, á f̄ɔ mia? Ga pɔ́ má siu, á f̄ɔ siua?

* 10:4 Iko 24.1-4 † 10:6 Daa 1.27 ‡ 10:8 Daa 2.24 § 10:19 Bɔa 20.12-16

³⁹ Aa wèwà aa mè: Wá fí. ☩ Yesu òné: I pọ má mi, á mi, mé ga pọ má siu, á siu, ⁴⁰ āma zōlea ma ọplaaí ge zεεiá ma yá no. Gbé pọ Lua kẹkenéọ pọe.

⁴¹ Ké iwa gbēon kwi kınıo yápi mà, an pọ pà Zaaki n Zāaozi. ⁴² ☩ Yesu n káaa a òné: A dō ké gbé pọ wàle n gwa búsu gbēzōo ũo i gbāable n gbéowaε. Màa gbāadeo i kiblemá lo. ⁴³ Ama a deáno màao. A guu gbé pọ ye gō gbēzōo ũ, àa ke á donlede ũ. ⁴⁴ Màaε lo gbé pọ ye gō á dōaana ũ, àa ke ápii zòblena ũ.* ⁴⁵ Asa Gbēnazin Né i mo wà donlekeε yáio, à mò donlekei gbēonεε, i gi a wēnii ké à e gbéọ bo dasi yáí.

Via baakena gbágbāa

(Mat 20.29-34, Luk 18.35-43)

⁴⁶ Aa kà Yeliko. Lá Yesu lé bo we n a iwao n bílao, via baakena Time né Baatime zōlea zé le. ⁴⁷ Ké a mà Yesu Nazaleti mé lé gē, o à nà lé gbāa zuawa à mè: Davidi Bui Yesu, ma wēnagwa! ⁴⁸ ☩ dasile giè, aale me àa nile. ☩ àa lezua gbāa káfi à mè: Davidi Bui, ma wēnagwa. ⁴⁹ Yesu zè à mè: A aà sisi. ☩ wà viapi sisi wa òè: Sōdile fele. Ale n sisi. ⁵⁰ ☩ viapi a zwāa wòlo à vi pèle à mò Yesu kíi. ⁵¹ ☩ Yesu aà là à mè: Bó n ye mà kenéi? Viapi wèwà à mè: Dii, má ye mào gu'ee. ⁵² ☩ Yesu òè: Gé, ma náai pọ n kè mé n gbāgbā. Wegōo à gu'è, o à bọ teàzi.

11

Gbāakpaa Yesuzi Yelusaleū

(Mat 21.1-11, Luk 19.28-40, Zāa 12.12-19)

¹ Ké aa káikù n Yelusaleūo, aa kà Befaze n Betani pọ kú Kùkpe sísipoleuo. ☩ Yesu a iwao gbēon pla zì ² a òné: A gé wéle pọ kále wá aε kee guu. Tó a gē gōo, á zàa'in bọb e dōa we, gbēe i dikpe yāao. A polo suò. ³ Tó wà á lá, bó ále ke wei, í me Dii mé ye a moaoi, a εa suò tia. ⁴ ☩ aa gè wà zàa'ina è dōa kpele gāaε. Ké aale polo, ⁵ o gbé pọ zεa weo n lá aa mè: Bó ále ke n zàa'napio, o ále poloi? ⁶ Aa wémá lá Yesu ònéwa, o wà n tó we. ⁷ Aa sù n zàa'napio Yesue. Aa n ulao kpále zàa'napywa, o Yesu dikpe.* ⁸ Gbēe lé n ulao kpále zé guu,† gbēe lé láo zō sēu, aale kpále lo. ⁹ Gbé pọ dōaaa n gbé pọ té záo lé wiile wàle me: Gbāa ke!

Báaaden gbé pọ lé mó n Dii tóo ũ.‡

¹⁰ Lua báaada wá dezi Davidi kpala pọ lé vugu.

Wà gbāakpaaazi à zō luawa.

¹¹ Ké Yesu kà Yelusaleū, à gè Lua ua, o à wεpà pọpiila. Ké íatē i gō bíla bo yáí o à bọ gè Betani n a iwa gbēon kuεpla.

Yesu kaadēnli kaa n aà kua Lua uao

(Mat 21.12-22, Luk 19.45-48, Zāa 2.13-22)

¹² Ké gu dō, aa bọ Betani, o nōana lé Yesu de. ¹³ A kaadēnli è káaa, a lá pàε. A gè gwai tó a né mà. Ké à kà we, i pọe eo, sema a lá, asa a magōo i ka yāao. ¹⁴ ☩ a ò lípiε: Gbēe a n né ble bau lo. Aà iwao yápi mà.

¹⁵ Ké aa kà Yelusaleū, Yesu gè Lua ua, o à laayianao n laalunao yà n bóle, à ọleūkpakenao táabūnuo n felenyianao kílao fuangba. ¹⁶ I wei gbēe a aso sè à bọ n Lua uao. ¹⁷ ☩ à yādà gbēonε à mè: A kēa Lua taalau à mè: Ma kpé ao de ma sísikpe ũ bui píie.§ Apio sō á kè gbēblenao tòo ũ.* ¹⁸ Sa'onkia n Moizi ikoyādanεdeọ yápi mà, o aale zεwεεε wà aà de. Aale viakeè, asa aà yādaané i di bílawa píie. ¹⁹ Ké oosi kè, o Yesu n a iwao bọle wéleu.

* **10:44** Maa 9.35 * **11:7** Zkl 9.9 † **11:8** 2Kia 9.13 ‡ **11:9** Sou 118.25-26 § **11:17** Isa 56.7

* **11:17** Zel 7.11

²⁰ Ké gu dō aa be zéu, ɔ̃ aa kaadɔɛnlipi è, à giigàga e a zínau. ²¹ Ké a yá dō Piεεgu, ɔ̃ a ò Yesue: Dii, kaadɔɛnli pò ní kà gwae, à giigàga. ²² Yesu òné: Aɔ Lua náai ví. ²³ Siana mále oé, tó gbé ò sísie beεε aà fεε azia zu ísiau, tó i seake a nòse guuo, tó a a náai ví ké yá pò a òpi a ke, a keè. ²⁴ Bee yáí mále oé, tó ále lousisi, yá pò a a wabikè píi, à dile á è kò, í e. ²⁵ Tó a fεε ále lousisi, tó á íikúa ní gbéεo, à sùuukeaàno, á Mae pò kú musu i sùuukeáno ní á tàaeo sō. ²⁶ Tó i sùuuke ní gbéεo, á Mae pò kú musu a sùuukeáno ní á tàaeo sō.

Yesu laa a ikoi
(*Mat 21.23-27, Luk 20.1-8*)

²⁷ Ǿ aa kà Yelusaleũ. Lá Yesu lé bebe Lua ua, sa'onkiaɔ ní Mɔizi ikoyádanedeo ní gbéẓɔɔ sɔ̃aàzi ²⁸ aa aà là aa mè: Iko kpele níle yápio keòì? Déme n gba yápi kea zéi? ²⁹ Yesu wémá à mè: Má yá mèndoe gbeawá. A wea, mí iko pò mále yápio keò oé sa. ³⁰ A omεε. Zāa gbéε da'ilekεa† bò Lua kíi yà, ge gbēnazina kíiε? ³¹ Ǿ aa lekpaai aa mè: Tó wa mè Lua kíiε, a me bóyāi wi Zāa yá sio niε. ³² Tó wa mè gbēnazina kíiε sō, too. Aa bíla vía ví, asa gbépii Zāa ānabike síε. ³³ Ǿ aa wè Yesuwa: Wá dō. Ǿ Yesu òné: Mapi sō má iko pò mále yápio keò oéo.

12

Vēebu zikenaɔ
(*Mat 21.33-46, Luk 20.9-18*)

¹ Ǿ Yesu fεε yālèεũné à mè: Gbēε mé vēebu ví, à kaa liai, à eyò vēεfēkii ũ à gbadà,* ɔ̃ à búpi ná zikenaɔne ní ɔ̃zi, ɔ̃ à fεε ní táo. ² Ké vēεkɔzɔzɔgɔɔ kà, ɔ̃ à a iwae zì zikenapiɔwa, aà a vēεpi aseá símáε. ³ Ǿ zikenapiɔ aà kù wa gbè wa gbàε ɔ̃gii. ⁴ Ǿ à èa iwa pále zímá. Ǿ aa gbé bee mi fò aa widàwà. ⁵ A èa a pále zì lɔ, ɔ̃ aa gbé bee dè. Màa à gbēpāleɔ zì dasi, aa ní gbēεo gbè, aa ní gbēεo dè. ⁶ Budepi né mèndona mé gòè sa, ɔ̃ à aà zì gbézā à mè: Aa ma né yāda. ⁷ Ǿ zikenapiɔ òkōε aa mè: Túbiblenan kee. A to wà aà de, bú i gōwεε. ⁸ Ǿ aa aà kù wa dè, wà aà ge sè wa zù kaa kpe. ⁹ Tòo, kpelewa budepi a ke sai? A ge zikenapiɔ dede, i búpi kpa gbēpāleɔwaε. ¹⁰ I Lua yáε bee kyokeo lé? Wà mè:

Gbe pò ēbonaɔ pākpai

mé gò gbεo mide ũ.

¹¹ Dii mé bee kè,

ɔ̃ à kèwεε yābɔnsae ũ.†

¹² Ǿ aa zεwèle wà aà kú, asa aa dō ní yáí à yápi lèεũi. N beeo aa víakè bílaε, ɔ̃ aa aà tò we aa tà.

Yesu lousisin gbéẓɔɔ fua
(*Mat 22.15-46, Luk 20.19-47*)

¹³ Ǿ wà Falisieɔ ní Elodi kpala zenkpεdeεo zì Yesuwa ɔ̃nɔkεiè a yā'oa guu. ¹⁴ Ké aa kà, ɔ̃ aa òè: Metulu, wá dō ké gbé náaiden n ũ. Nili yási ní gbéε ublembeke yáio, asa nili gbēε wegwao. Lua zé ni ɔ̃lɔné wásawasa. A zεví wà wè'ɔa kpá Sezaawaa, ge a zεvío? Wà kpa yà, ge wásu kpao? ¹⁵ Yesu ní mɔafili dō, ɔ̃ a òné: Bóyāi ále filifilimbakpameεi? A ɔ̃api do dɔmεε mà gwa. ¹⁶ Ké aa dòè, ɔ̃ à ní lá à mè: Dé mi ní aà tón lai? Aa wèwà aa mè: Sezaa pòε. ¹⁷ Ǿ Yesu òné: A Sezaa dee pò kpawà, í Lua pò kpawà. Aà yá bò ní saε.

¹⁸ Ǿ Saduse pò aai gεo vua εεboεo mò Yesu lè aa aà là aa mè: ¹⁹ Metulu, Mɔizi òwεε a lá guu à mè, tó gbé víi gà à a nɔ tò nésai, aà dāuna gyaapi da'uake à a

† 11:30 Maa 1.4-5 * 12:1 Isa 5.1-2 † 12:11 Sou 118.22-23

vii gēe keò. † 20 Maae, vii ní dāunao ku gbēon sopla. Woo nɔsè, ɔ à aà tò we nésai. 21 Se aà da'uakè, ɔ à gà à nɔpi tò we lo nésai. ɔ Bío kè màa lo 22 e à gè kà an sopladewa. Ampii aa aà tò nésai. Ampii gbea ɔ nɔpi gà. 23 Gεo vugoozi an déme aɔ nɔpi vii? Asa an gbēon sopla nípii aa aà dɔ nɔ ũe. 24 Yesu wémá à mè: A Lua yá ní a gbāao dōsai yáí a sāsāio lò? 25 Tó gεo vù, aa nɔseo, aa zākeo, aao ku lán malaikaɔ kua luabewaε. 26 Ké gεo bo gau sɔ be, i Mɔizi lá kyoke gua pó à kàele yá'ouo lé? Lua òè à mè ámeaa Ablahaũ ní Izaakio ní Yakobuo Lua. § 27 Luaá gεo Lua no, gbé bēeo póe. A sāsā à kè zài.

28 Mɔizi ikoyādanεdee ku we, à lekpaapi mà. Ké a è Yesu yāmaa wémá, ɔ à sōaazi à aà là à mè: Ikoyā kpele mé deñlai? 29 Yesu wèwà à mè: A miden ke: A ma, Isailio. Dii wá Lua mé Dii mēndonā ũ. 30 Aɔ ye Dii á Luazi ní nòsemendoo teasisai á gbāa pua léu, á sɔ io kuwà. * 31 A plaaden ke: Aɔ ye á gbédeezi lá ázia wēniwa. † Ikoyāe de beeo. 32 ɔ yādanεdepi òè: Yāmaaε, Metulu. N síana'ò, n mē Lua mēndoe, a plaade kuo, sema aapi. ‡ 33 Yea Luazi ní nòsemendoo ní n ɔnɔo píi n gbāa pua léu ní yea n gbédeezi lá nzia wēniwao de sa pó wí a pó káteu à tékū ní sa'oa bui píiola. § 34 Ké Yesu è à yāwewa ní laaio, a òè: Gēa kpala pó bò Lua kíiu zānnoo. Bee kpe gbēe i we yāe làwà bo.

35 Yesu èa lé yādané Lua ua, ɔ à gbéò là à mè: Bóyāi Mɔizi ikoyādanεdeɔ i o Mesiia Davidi buiei? 36 Ké Lua Nisina dède Davidiwa à mè: Dii ò ma Diiε aà zōle a ɔplai e aɔ aà ibeeo káleε a gbá zíε. *

37 Lá Davidi aà sísi Dii màa, kpelewa aɔ de aà bui ũ bi? ɔ bila lé aà yāma ní pɔnao.

38 Aà yādaané guu à mè: A laaika Mɔizi ikoyādanεdeɔzi. Aaio ye bebea ní uladao daa wàɔ fɔkpakpamá gāε. 39 Aaio wεεε zōle lousisikpe zōlekii maaɔ guu ní bleble zōlekii maaɔ. 40 Aaí lou gbāa sísi gbéò wé yáí, ɔ aaí gyaaɔ kpé siomá. An íadama pásí aɔ deñla.

Gyaa taaside gbadaa (Luk 21.1-4)

41 ɔ Yesu zōle Lua ua ɔsikpagolo aε, àle gbéò gwa, lá aale ɔa dau. ɔde saɔ lé ɔ zōɔ dau. 42 ɔ gyaa taaside mò tǎnga dāu mēn pla, i ka dalao. 43 ɔ Yesu a íwao káaa a òné: Síana mále oé, gyaa taasidepi ɔa dà kpagolo guu de gbépiila. 44 Asa ɔ dia ɔ aa dà wà kàu nípii. Nɔepi sɔ, aà taasideke guu pó pó a ví à pobleò ɔ a dāu we píi.

13

Yelusaleũ dúuzɔa ní dúnialaagɔ seela (Mat 24.1-22, Luk 21.5-24)

1 Ké Yesu lé bo Lua ua, aà íwae òè: Metulu, gwa lá wà kpé maaɔ dò ní gbè kefenaεo taaɔ. 2 ɔ Yesu òè: N kpé zɔopi è píia? Gbεe a gɔ dikɔa weo, wa a dúuzɔ píie.

3 Yesu zōlea Kùkpe sísipoleu, aà aε dɔa Lua uawa. Piεε ní Zaakio ní Zāao ní Andeleo mé kuaano níteε, ɔ aa aà là aa mè: 4 Owēε, bee a ke boε ní? Bóme aɔ de apii kego seela ũi? 5 ɔ Yesu òné: A laaika, ásu to wà á sāsāo. 6 Gbéò mó ní ma tóo dasi, aa me Mesiin ní ũ, aai gbéò sāsā dasi. 7 Tó a zikakɔfi mà ge a bao, ásu bílikεo. Sema bee ke, áma dúnia láaan we gíao. 8 Bui ní buio aa fele ní kɔo, màae

‡ 12:19 Iko 25.5 § 12:26 Bɔa 3.6 * 12:30 Iko 6.4-5 † 12:31 Lev 19.18 ‡ 12:32 Iko 4.35
§ 12:33 Oze 6.6 * 12:36 Sou 110.1

lɔ̀ bùsu ní bùsuo. Tòlɛ a lualua gueɔ̀ mé nɔ̀ana aɔ̀ ku. Yápi aɔ̀ de lán nɔ̀wáwá daaleawaɛ.

⁹ Aɔ̀ kú ní laaio. Wa á kúkū wà yákpalekeáno, wi á gbě lousisikpɛɔ̀ guu. Aɔ̀ zɛa bùsu gbãadeɔ̀ ní kíaɔ̀ aɛ ma yáí, íbɔ̀ dené ma seeladeɔ̀ ũ. ¹⁰ Sema wà baonakpa bui píie gĩa. ¹¹ Tó wà gèáno yákpaleu, ásu dɔ̀aa bílike yá pɔ̀ ásu owao. A yá pɔ̀ Lua a sóso káé á léu gɔ̀ɔ̀beezi o, asa i ke áme á yá'oo, Lua Nisinaɛ. ¹² Vĩi ní dāunaɔ̀ kɔ̀ kpámá dea yáí. Maa maɛɔ̀ ní néo kpámá. Néo bɔ̀ ní deo ní ní daɔ̀ kpe wà ní de. ¹³ Gběpii a zaágu ma yáí. Gbě pɔ̀ menafɔ̀ e a léwa, ade mé a bɔ̀.

¹⁴ Tó a tẹ̀ gudena* è gu pɔ̀ de àò kuuo, (kyokena yápi da), gbě pɔ̀ kú Yudeɔ̀ bàale mipɛ̀ s̄is̄iɔ̀wa. ¹⁵ Gbě pɔ̀ kú a kpé musu su pila gě kpéu a pɛ̀e séio. ¹⁶ Gbě pɔ̀ kpé bua su ɛa be a ula séio. ¹⁷ Waiyoo neadeɔ̀ ní nɔ̀sindeɔ̀ gɔ̀ɔ̀ beezi. ¹⁸ A wabike kẹ̀ yápiɔ̀ su á le buzio, ¹⁹ asa wétěa pɔ̀ aɔ̀ ku gɔ̀ɔ̀pi aɔ̀ z̄ɔ̀ɛ.† Za gɔ̀ɔ̀ pɔ̀ Lua dúnia kẹ̀ e gbã a taa i keo, mé a ke bau lɔ̀. ²⁰ Tó Dii i gɔ̀ɔ̀piɔ̀ laoo, d̄ɔ̀ gběe a bɔ̀. A gɔ̀ɔ̀piɔ̀ lào a gbě pɔ̀ à ní séo yáie.

Gbēnazīn Né mɔ̀a
(*Mat 24.23-44, Luk 21.25-38*)

²¹ Gɔ̀ɔ̀ bee tó wà su òé Mesii gwa ke, ge Mesii ku le, ásu sio. ²² Asa Mesii egeɔ̀naɔ̀ ní ānabi egeɔ̀naɔ̀ mɔ̀ dabudabuɔ̀ ní yābɔ̀nsaɛɔ̀ ke, kẹ̀ baa gbě pɔ̀ Lua ní séo aa ní sásāò, tó a zé kú. ²³ Aɔ̀ kú ní laaio, ma yápii lezàwá za káauɛ.

²⁴ Gɔ̀ɔ̀ bee wétěapi gbɛa íatě a siakū, mɔ̀vua a ikeo, ²⁵ saanaɔ̀ wolo luawa, pɔ̀ pɔ̀ kú luawapiɔ̀ zā ní pékíiwa.‡ ²⁶ Wi Gbēnazīn Né mɔ̀a e luabɛpuanau ní gbãa z̄ɔ̀ɔ̀ ní gawio, § ²⁷ i a malaikaɔ̀ z̄i aa gbě pɔ̀ Lua ní séo kãaa za dúnia gola síiɔ̀ guu, za dúnia léla ní a léleo.

²⁸ A yá pɔ̀ kaadɛnli lé daé ma. Tó a ḡɔ̀naɔ̀ busekù mé a lálé pae, ñ i d̄ɔ̀ guantěna káikù. ²⁹ Maaɛ lɔ̀, tó á è yápiɔ̀ lé ke, àò d̄ɔ̀ kẹ̀ aà mɔ̀a káikùe, a ku kpɛɛɛ. ³⁰ Siana mále oé gɔ̀ɔ̀beedeɔ̀ ḡɛɛ yápiɔ̀ pii kesaio. ³¹ Luabe ní tɔ̀leɔ̀ a ḡɛɛ, āma ma yáó ḡɛɛa vío. ³² Gběe a gɔ̀ɔ̀ ge a zaa d̄ɔ̀, baa malaika pɔ̀ aa ku luabeɔ̀ ge Lua Né, sema Mae Lua.

³³ Aɔ̀ kú ní laaio à itěke, asa á d̄ɔ̀ z̄i pɔ̀ gɔ̀ɔ̀pi a kao. ³⁴ A de lán gbě pɔ̀ lé gé wéleuwaɛ. A a be tó a z̄ikenaɔ̀ne baade ní a z̄io, ñ a ò a gudɔ̀anaɛ aà itěke. ³⁵ Apiɔ̀ s̄i á uabele sugɔ̀ d̄ɔ̀, oosin nò, wɛɛdon nò, ko ɔ̀ɔ̀ban nò, guf̄ɛnen nò. Ayāmeto à itěke, ³⁶ kẹ̀ asu su kándo, i á le ále i'oo yáí. ³⁷ Yá pɔ̀ mále oé, mále o gběpiiɛɛ, à itěke.

14

Tulalekaa Yesu miwa
(*Mat 26.1-16, Zaa 12.1-8*)

¹ Gēamusu* dikpe ní Kàaso dikpɛo ḡɔ̀ gɔ̀ɔ̀ pla, ñ sa'onkiaɔ̀ ní Mɔ̀izi ikoyādanɛdeɔ̀ lé zɛwɛɛɛ wà gběɔ̀ zāmake wà e Yesu kú wà de. ² Asa aa mè: Wásu wà aà kú dikpɛgɔ̀z̄io, kẹ̀ wasu fɛɛ ní zɔ̀aoo yáí.

³ Gɔ̀ɔ̀ pɔ̀ Yesu kú Simɔ̀ Kusude be Betani, àle pɔ̀ble, ñ nɔ̀ɛ s̄ɔ̀aazi a tulale bui maa ɔ̀de loona kūa. ɔ̀ à loonapi waa è à tulalepi kà Yesu miwa. ⁴ Gběeɔ̀ ku we, yápi òmá, ñ aa mè: Bóyáí à tulalepi pākèi maaí? ⁵ Tulale pɔ̀ a ña de ánuɔ̀ ɔ̀watě òaa do ní basɔ̀ooa, d̄ɔ̀ yāa wa yia wà a ña kpà taasideɔ̀wa. ɔ̀ aa zɔ̀adòwà. ⁶ ɔ̀ Yesu mè: A aà to we. Bóyáí ále íadaiwàí? A yāmaakèmɛɛɛ. ⁷ Taasideɔ̀ kúáno gɔ̀ɔ̀piiɛ.† Gɔ̀ɔ̀ pɔ̀ á yei, á f̄ɔ̀ na kené, āma máo kúáno gɔ̀ɔ̀piio. ⁸ A kẹ̀ a gbãa léue,

* **13:14** Dan 9.27, 11.31, 12.11 † **13:19** Dan 12.1 ‡ **13:25** Isa 13.10, 34.4, Yoɛ 3.4 § **13:26** Dan 7.13 * **14:1** Bɔ̀a 12.1-11 † **14:7** Iko 15.11

à d̀aa tulale kà ma mewa ma ge kpelaa yáie. ⁹ Siana mále oé, gu pó wàle ma baokpau dúnia guu píi, waó yá pó nɔepi kè o aà yá d̀aángu yáí.

¹⁰ Bee gbɛa Yudasí Isalioti pó de gbɛɔn kuɛplaɔ gbɛdo ũ gè sa'onkiaɔ k̀i Yesu kpaamá yáí. ¹¹ Ké aa aà yā̀mà, an pɔ k̀ena, ɔ aa lɛgbèè wa ɔa kpawà. ɔ àlɛ zɛwɛɛle à Yesu kpámá.

Gɛamusu blɛblea

(Mat 26.17-35, Luk 22.7-34, Zaa 13.21-38, 1Kln 11.23-25)

¹² Kàaso dikpɛgɔɔ sɛ́ia źí, gɔɔ pó wí Gɛamusu sã kòlokpa, Yesu íwaɔ òè: Má n ye wà ge Gɛamusu blɛ sɔukɛunɛi? ¹³ Yesu a íwaɔ gbɛɔn pla źí a òné: A gé wéledau. A kpaaŭ n gbɛeo í sea lo guu. A tɛaàzi ¹⁴ e ua pó a gɛu, í o uabeleɛ, Mɛtulu m̀è má á pilauí, gua pó á Gɛamusu blɛ bleu n a íwaɔ? ¹⁵ A kpɛdiakɔa kɛa zɔɔ musu pó wa k̀kɛ ɔbɛ́, í sɔukɛwɛɛ we. ¹⁶ Ké íwapio d̀azɛu, ɔ aa kà wélepi guu, aa è lá a ònéwa. ɔ aa Gɛamusu blɛ sɔukè we.

¹⁷ Ké oosi k̀è, Yesu kà we n a íwa gbɛɔn kuɛplaɔ. ¹⁸ Ké aa z̀lɛ lé pɔble, ɔ Yesu m̀è: Siana mále oé, á gbé pó wále pɔble sãnuɔ do a ma kpámá.† ¹⁹ An pɔ yà, ɔ aale aà la dodo: Asa mámeo yó? ²⁰ ɔ a òné: A gbɛɔn kuɛplaɔ doɛ, wále ɔkãaa ta doŭ. ²¹ Gbɛnazín Né a ta lá wà a yá'ò taalauwa, § āma waiyoo gbé pó a Gbɛnazín Né kpámápi. A maa wà ade í yā̀ao.

²² Ké aale pɔble, Yesu kàa sè à báaadàu, ɔ a è'ɛ kpámá à m̀è: A sí, beeá ma mɛɛ. ²³ ɔ à imibɔ sè à Lua sáaukpà a kpámá, ɔ aa m̀i m̀pii. ²⁴ ɔ a òné: Beeá ma auɛ, Lua bàa kua n gbé dasiɔ au* pó a bɔaɛ. ²⁵ Siana mále oé, má wébe'i mi lo e kpala pó b̀ Lua k̀i b̀ gupuu, ɔ má a dafu mi. ²⁶ Ké aa lesí aa làa, ɔ aa b̀lɛ gè Kùkɛ s̀s̀pɔlɛu.

²⁷ ɔ Yesu òné: Apii á ma to we, asa a k̀ea láu Lua m̀è: Má sãdãna lé, são i fãaa.† ²⁸ N beeo ma vua gbɛa má d̀aaé Galile. ²⁹ ɔ Píɛɛ òè: Baa tó wa n to we píi, má n to weo. ³⁰ ɔ Yesu òè: Siana mále onɛ, gwãasinaa e ko àò gé lé gɛn pla zui, nýɔ lelekɛpamazi gɛn àaɔ. ³¹ ɔ Píɛɛ lɛgbè à m̀è máũmaũɛ: Baa tó má su mále gannɔ, má lelekpanzi bauo. ɔ aa ò màa s̀ m̀pii.

Yesu wabikɛa Gɛɛmani

(Mat 26.36-46, Luk 22.39-46)

³² Ké aa kà gu pó wí mɛ Gɛɛmani, ɔ Yesu ò a íwaɔnɛ: A z̀lɛ la e m̀ò wabikɛ. ³³ ɔ à Píɛɛ n Zaakio n Zãao sè g̀ɛrɔnɔ. Iwãa kà aà pɔa, tòlobi z̀uaàgu, ³⁴ ɔ a òné: Pɔsia ma k̀i gbãa e ma ka gaa. A ze la à it̀kɛ. ³⁵ Ké à gè aɛ yɔɔ, ɔ à wùle a gbɛɛu à wabikè, tó a zé kú, gɔɔpi g̀eala. ³⁶ A m̀è: Baa, ma Mae, n yá píi zé ví. To taasi kɛɛonapi d̀mazi, āma ma pɔeã no, sema n pó. ³⁷ Ké à èa sù a gbɛɔn àaɔpio k̀i, a è aale i'o. ɔ a ò Píɛɛɛ: Simɔɔ, nle i'o yà? Ni f̄ n it̀kè baa yɔɔoa? ³⁸ A it̀kɛ àò wabikɛ, ké ásu fu ỳawao yáí. Nisina yei, āma mɛ buse. ³⁹ A èa gè wabikɛi, ɔ à yá doŭpi ò lo. ⁴⁰ Ké à èa sù, a è aale i'o, asa an wé gbiakùɛ. ɔ aai d̄s lá wa oèo. ⁴¹ Aà ea sua gɛn àaɔde a òné: Alɛ i'o ále kámabo e tiaa? Bee m̀ò. Gɔɔ kà sa. A gwa, wàle Gbɛnazín Né kpá duunkɛnaɔwa. ⁴² A fele wà gé. Gbé pó lé ma kpámá lé mó kee.

Yesu k̀ua

(Mat 26.47-56, Luk 22.47-53, Zaa 18.3-12)

⁴³ Ké Yesu lé yápi o g̀ɔɔ, ɔ aà íwapio gbɛdo Yudasí kà n bíla pó b̀ sa'onkiaɔ n Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ n gbɛzɔɔ k̀i. Aa f̄ndaɔ k̀ua n goɔ. ⁴⁴ Bɔnkɛdɛpi s̀ à d̀aa seela òné à m̀è gbé pó a su lɛpèwà, aàpin we. Aa aà k̀i gbãa aa taò. ⁴⁵ Ké

‡ 14:18 Sou 41.10 § 14:21 Sou 22.1-19, Isa 53.1-12 * 14:24 Bɔa 24.8 † 14:27 Zkl 13.7

à kà we, ò à táa'ò Yesuwa gòò, a òè: Metulu! Ɔ à lepèwà. ⁴⁶ Ɔ wà ɔpèlewà wà à kù gíúgiú. ⁴⁷ Zā guu gbēe a fēnda wò à sa'onkia zikēnae lèò à aà swá gò. ⁴⁸ Ɔ Yesu òné: Kpáí weliwen ma ũ, ò a mɔ ma kúí n fēnda ò n gɔɔa? ⁴⁹ Má kúánɔ Lua ua lá gu lé dɔ, miɔ yādaé, i ma kúo. Ama bee kè ké yá pò kēa Luayātaalau e ke yáíe. ‡ ⁵⁰ Ɔ aà ìwaɔ bàalè pii aa aà tò we.

⁵¹ Ewaasoe teaàzi, aà zwāa kuaaàla pɔeyesai. Ké wà aà kù, ⁵² ò à a zwāa tònè we, à bàalè puizi.

Piɛ lelekpaa Yesuzi

(Mat 26.57-75, Luk 22.54-71, Zaa 18.12-27)

⁵³ Ɔ wà gè n Yesuo sa'onkia be. Sa'onkiaɔ n gbēzɔɔɔ n Mɔzi ikoyādanedeo káaaa we nípii. ⁵⁴ Piɛ té n kpe káaa e à gè gè sa'onkia be'ua. A zòle we, àle tékpakpa n dɔaiɔ sānu. ⁵⁵ Sa'onkiaɔ n Yuda yákpalekenao pii lé yá wele wà dɔ Yesuwa wà e wà aà de, ò aai eo. ⁵⁶ Wà yādòdɔwà dasi, āma an yāe i kōseo. ⁵⁷ Ɔ gbēeɔ fēle yādòwà lɔ aa mè: ⁵⁸ Wá mà dee mè á Lua kpé pò gbēnazina dò wí, i a pāle pò gbēnazina i dɔo dɔ gɔɔ āaōe. ⁵⁹ Baa n beeo an lé i ke doŋo. ⁶⁰ Ɔ sa'onkia fēle zè zā guu à Yesu là à mè: Nyō yāe zāsioa? Yá pò wàle dɔdɔmapio dea ni? ⁶¹ Yesu níle kpé, i yāe wewào, ò sa'onkiapi èa aà là à mè: Mmɛ n Lua báaade Né Mesi ũa? ⁶² Ɔ Yesu mè: Mámɛ má aà ũ. A Gbēnazin Né e zòlea Gbāapiide ɔplai, § mé á aà mɔa e luabepuanau.* ⁶³ Ɔ sa'onkiapi a ulaɔ ga kè à mè: E'e, wá bàa kú n seeladeo be? ⁶⁴ A mà lá à dɔe n Luao weó? Kpelewa a zèdi? Ɔ aa yá dīè nípii aa mè wà aà de. † ⁶⁵ Ɔ wà fēle lé lé'ikakawà. ‡ Ɔ wà pòkùè aà wéwa, wàle aà lele n ɔkúo, wàle oè: Anabikeke, ní gbé pò n le o. Ɔ dɔaiɔ aà kù aa aà sánkeke.

⁶⁶ Piɛ ku zíle ua, ò sa'onkia be nɔe zikēnao do mò we. ⁶⁷ Ké à Piɛ è, àle tékpakpa, ò à aà gwà soee, a òè: Mpi sō, iɔ sānu n Yesu Nazaletipioe. ⁶⁸ Ɔ à lelekpà à mè: Má dɔo, mi ma lá níle oo. Ɔ à fēle gè gɔu guu. ⁶⁹ Nɔepi èa aà è we, ò a ò gbé pò zea weɔne à mè: Gōepiá an gbēdoe. ⁷⁰ Ɔ Piɛ lelekpà lɔ. Ké à kè sàa yɔɔ, gbé pò zea weo ò Piɛe: Sianae an gbēdon n ũ, asa Galile gbén n ũ. ⁷¹ Piɛ vāikpaaí n aziao, ò à mè: Má sī n Luao, má gbé pò ále aà yá'opi dɔo. ⁷² Wegɔɔ ò ko lé gēn plaade zù, ò yá pò Yesu ò dɔ Piɛgu, ké à mè e ko àò gé lé gēn plaade zui, a lelekpaazi gēn āaō. Ɔ à nà ɔlɔwa.

15

Pilati yákpalekea n Yesuo

(Mat 27.11-31, Luk 23.1-25, Zaa 18.28-19.16)

¹ Ké gu dò gòò sa'onkiaɔ n gbēzɔɔɔ n Mɔzi ikoyādanedeo n gbāadeo pii lekpaaí, ò aa Yesu yè aa gè aà kpà Pilatiwa. ² Ɔ Pilati aà là à mè: Yudaɔ kían n ũa? Yesu wèwà à mè: N òn we. ³ Sa'onkiaɔ lé yādòdɔwà, ⁴ ò Pilati èa aà là à mè: Nyō yāe ooa? Yá pò wàle dɔdɔma ma fá! ⁵ Ké Yesu i yāe zāsímáó, ò aà yá bò Pilati sae.

⁶ Gēamusu dikpeɔɔzì Pilati ì dakpeunaɔ do pò wa yei kénée. ⁷ Bùsudeña pò aa bò gbāadeo kpe aa gbēdèò ku kpéu. An gbēdo tón Balaba. ⁸ Ɔ bíla sò Pilatizi aa wabikèwà aà ke lá ì kenéwa. ⁹ Ɔ Pilati n lá à mè: A ye mà Yudaɔ kía kéé yá? ¹⁰ Asa a dō sāsā ké sa'onkiaɔ wedo Yesue yáí ò aa aà kpaiwa. ¹¹ Ɔ sa'onkiaɔ tekpà bílagu, ò aa òè aà Balaba kéné. ¹² Ɔ Pilati n lá à mè: Kpelewa á ye mà ke n gbé pò wí mɛ Yudaɔ kiao? ¹³ Ɔ aa èa wiilè: N aà páliwa! ¹⁴ Ɔ Pilati n lá à mè: Bóyáii? Vái kpele a kèi? Ɔ an wiilea kàfi aa mè: N aà páliwa! ¹⁵ Pilati ye yá pò

‡ 14:49 Isa 53.8 § 14:62 Soũ 110.1 * 14:62 Dan 7.13 † 14:64 Lev 24.16 ‡ 14:65 Isa 50.6

a káńgu ke, ɔ̀ à Balaba kènéné. A Yesu kpà sosaɔwa aa àà gbě ní flàalao, aai àà pàliwa.

¹⁶ Ɔ sosapiɔ̀ gèaànò bùsu gbāadepi be'ua, aa ní gāli kāaa píi. ¹⁷ Aa gomusu tēa dàè, ɔ̀ aa fùà tà ní lɛo aa kpàè. ¹⁸ Ɔ aale fɔ̀kpakpawà aa m̀: Yudaɔ kía fɔ̀! ¹⁹ Aale àà gbě a miwa ní feeo, aale lé'ikakawà, aale kùlekule àà ae, aale lémwà. ²⁰ Ké aa àà kè pɔ̀pɔ̀ aa làa, ɔ̀ aa gomusu tēapi b̀aàla, aa aàzia pɔ̀kasa dàè. Ɔ aa b̀aànò, aale gé àà pàliwa.

Yesu gaa

(*Mat 27.32-56, Luk 23.26-49, Zaa 19.17-30*)

²¹ Ké aale gé, gɔ̀e b̀ sè oi, àle d̀nzi, ɔ̀ aa teasidàè aa Yesu lipāakɔ̀a d̀iè. Gɔ̀epi tɔ̀n Simɔ̀, Sileni bùsu gběe, Alesānda ní Lufuo de'iae. ²² Ɔ aa gè ní Yesuo gu pɔ̀ wí me Gɔ̀gɔ̀ta. (Bee m̀ mitɔ̀nagu.) ²³ Ɔ aa v̄e pɔ̀ wà lí'ɔ̀ kàu d̀è, āma i mio. ²⁴ Ké aa àà pàliwa, ɔ̀ aa àà pɔ̀kasaɔ̀ kpaalè kàle, aa tɛlepà a sea yá musu.* ²⁵ Aa àà pàliwa íatē muuwāamigɔ̀e. ²⁶ Yá pɔ̀ wa d̀wa ɔ̀ wa kè wa nà àà mia wà m̀: Yudaɔ Kía.

²⁷ Wà kpáiweliweɔ̀ pàliwa we lɔ̀ gběɔ̀n pla, ado àà ɔ̀plaa, ado zɛi. ²⁸ Ɔ yá pɔ̀ kēa láue bee pà wà m̀: Wà àà gwà doú ní tàaekenaɔ̀.†

²⁹ Gbé pɔ̀ lé gē weɔ̀ lé ní midɛ,‡ aale àà s̄s̄ aa m̀: Ehé! Tò! N m̀ n̄yɔ̀ Lua kpé wí, ní ea d̀ gɔ̀ àaɔ̀ nolo?§ ³⁰ N n̄zia suaba! Pila líwa m̀! ³¹ M̀a lɔ̀ sa'onkiaɔ̀ ní M̀oizi ikoyādanedeɔ̀ lé àà ke pɔ̀pɔ̀ aa m̀: A gběpāleɔ̀ suabà, āma a f̄ à azia suabao. ³² Tó wá è Isailiɔ̀ kía pɔ̀ wí me M̄siipi pila líwa, wá àà náaike sa. Ɔ gbě pɔ̀ wà ní pàliwa s̄nuɔ̀ lé àà s̄s̄ lɔ̀.

³³ Sea za íatē minanguo e aua gè pilaò gu siakù bùsupiu píie. ³⁴ Íatē'auapilaa ɔ̀ Yesu wiilè gbáugbāu à m̀: Eloi, Eloi, lēma sabatani! Bee b̀ole m̀: Ma Lua, ma Lua, àkea n ma to wei?¶ ³⁵ Ké gbě pɔ̀ zea weɔ̀ yápi m̀, ɔ̀ aa m̀: Ma we, àle Elia sisiɛ. ³⁶ Ɔ gběe bàalè gè sao z̄ v̄e kùmawa,† a pè feea a d̀ Yesue à m̀: A ze gía wà gwa, tó Elia a m̀ àà pila. ³⁷ Yesu wii gbāa lè, ɔ̀ à gà. ³⁸ Ɔ Lua kpé zwāa‡ pɔ̀ daa luakukii ae pàa pla za musu e z̄le. ³⁹ Ké sosaɔ̀ gběz̄ɔ̀ pɔ̀ ze Yesu ae we àà gaa è m̀a à m̀: Gɔ̀epiá Lua Née síana. ⁴⁰ Nɔ̀eɔ̀ ku we lɔ̀, aale gugwa kāaa. An guu Maliama Madeleni kuu ní Maliama pɔ̀ de Yosefu ní Zaaki Nénao da ūo ní Salomeo. ⁴¹ Gɔ̀ pɔ̀ Yesu kú Galile, aame aaɔ̀ t̄aàzi wàɔ̀ blekèè. Nɔ̀e pāleɔ̀ m̀aànò Yelusaleŭ aa ku we lɔ̀ dasi.

Yesu via

(*Mat 27.57-61, Luk 23.50-56, Zaa 19.38-42*)

⁴² As̄adazi oosi lé ke. Lá kāmabogɔ̀ ye daalei, ⁴³ Yosefu Alimate m̀. Gbé tɔ̀deɛ Yuda gbāadeɔ̀ guu, mé àle kpala pɔ̀ a b̀ Lua kíi dá. A s̄d̄ile à gè Pilati kíi, à Yesu ge wabikèwà. ⁴⁴ Ké Pilati m̀ Yesu gà kò, à b̀ àà sae. Ɔ à sosaɔ̀ gběz̄ɔ̀ sisi, à àà là tó Yesu gà kò. ⁴⁵ Ké Pilati gběz̄ɔ̀pi yāmà, ɔ̀ à Yosefu gbà zé àà gēpi sé. ⁴⁶ Yosefu gè bàabaa lù, ɔ̀ à gè à àà bùa à bàabaapi f̄wà. A àà dà gbè'e pɔ̀ wa s̀ mia ū guu, ɔ̀ à gbè gbène gbeembo tà epile. ⁴⁷ Maliama Madeleni ní Maliama Yosefu dao lé gwa, aa è gua pɔ̀ wà Yesu gēpi dàu.

16

Yesu b̀a gau

(*Mat 28.1-10, Luk 24.1-12, Zaa 20.1-10*)

* **15:24** Sou 22.19 † **15:28** Isa 53.12 ‡ **15:29** Sou 22.8, 109.25 § **15:29** Maa 14.58 * **15:34** Sou 22.1 † **15:36** Sou 69.22 ‡ **15:38** B̄a 26.31-33

¹ Kámabogɔɔzɪ láaa íatē gēa kpéu Maliama Madeleni ní Maliama Zaaki dao ní Salomeo nísi gínana lù, ké wà ge ma Yesu mewa. ² Asɔanenzɪ kɔɔkɔ íatē bilea ɔ aa b̀ gè miapi kíi. ³ Aale kɔ la zéu aale me: Déme a gbepi gbeembo à gowēe mia'ε léi? ⁴ Asa gbepi gbène. Ké aa wesè, ɔ aa è wà gbepi gbeembò kò. ⁵ Ké aa gè mia'epi guu, ɔ aa èwaasoe è zɔlea ɔplaa oi, a ulatao pua daa. ɔ iwāa kà ní pɔa. ⁶ A òné: Asu to iwāa ká á pɔao. Yesu Nazaleti pó wa pàliwa ále wεεleo lò? A vù. A gu pó wà aà dīleu èa? A ku lao. ⁷ A tá, í o aà íwaɔne ní Piεeo, a dɔaané Galile. Aa aà e we lá a ònéwa.* ⁸ Iwāa kà ní pɔa, aale kpakpanaga, ɔ aa b̀le miapiu ní bao. Aai yāe o gbēεo, ké vīa ní kú yái.

*Yesu azia ɔba a íwaɔne
(Mat 28.16-20, Luk 24.36-53, Zaa 20.11-23)*

⁹ Ké Yesu b̀ gau áɔanenzɪ gufēne, à azia ɔba Maliama Madeleni pó à táa mèn soplá gòèe káau. ¹⁰ ɔ nɔepi ge ò aà gbé pó an pɔ yaa, aale ɔɔɔne. ¹¹ Ké aa mà Yesu vù, nɔepi aà è ní wéo, ɔ aai sio.

¹² Bee gbεa gɔɔ pó an gbēɔn plaɔ be zé guu, aale gé wéleu, à azia ɔbné lán gbēpālewa. ¹³ Ké aa èa sù ní wélepio, aa ò gbé kíniɔne. N beeo aai ní yá sio. ¹⁴ Gbezā ɔ à azia ɔba a gbēɔn kuεdɔne gɔɔ pó aale pɔble. ɔ à zɔadòmá, ké an swá gbāa mé aai a náaikεo yái. Asa aai gbé pó aa aà è à vù yá sio. ¹⁵ ɔ a òné: A gé dúnia guu píi, í ma baokpa gbépiiε. ¹⁶ Gbé pó sí mé à da'ilékè a bɔ. Gbé pó i sio sɔ, yá a zɔlewà. ¹⁷ Gbé pó aa yápi sɔ yākeɔn ke: Aali táago ní ma tóo, aali yāebui'ò. ¹⁸ Tó aa mlē kù ní ɔ ge tó aa kona í mī, a pɔe kenéo. Aali ɔna gyāεwa, aai aafia'e.

*Yesu taa luabε
(Zin 1.9-11)*

¹⁹ Ké Dii Yesu yā'òné a làa, ɔ Lua aà sè tàò musu, à zòle Luapi ɔplaa. ²⁰ ɔ aà íwapi b̀ gè waasokpà gupiiu. Dii zíkèrno, ɔ an dabudabukeaɔ yá pó aa ò síanapiliwàné.

* 16:7 Maa 14.28

LUKU

Yá pò kú lác bee guu

Luku Yesu baona lápi kè lá Maaku kèwae.

Zāa da'ilena yá'oa guu, a ye gbé sɔu àò maà wàò Yesu dá (3.1-20)

Yesu da'ilékéa ní aà yāo (3.21-4.13).

Yesu zíkéa Galile búsuu, gu pò à waasokèu ò à gyāe gbàgbā (4.14-9.50).

Yesu wélegéa bɔa za Galile e taa Yelusaleŭ (9.51-19.28). Luku yá pò Maaku i kèò kè dasi. A keeɔn ke: Sāmali gbēmaa yá, ɔde sɔŭ yá, né pò sàsā yá, ɔde ní Lazaa yá.

Yá pò Yesu kè Yelusaleŭ (19.29-21.38).

Yesu taasikéa ní aà gaa (22-23).

Lápi midékí (24) Yesu bò gau ò à bò m̀ a ìwaeɔwa Emausi zéu e àò ge táí luabe.

Luku Yesu ní Zāa Da'ilena ia yá bɔlékè gíae (1-2). Wekí a ò lá malaika b̀ m̀ Yesu da Maliamawa ní Zāa Da'ilena da Elizabeti, ní lá sādānao ní saanyádōnao m̀ kùle Yesueo, lá Maliama ní Zakalio Dii sáaukpà mé Simé Lua Musude tɔb̀. Yá bee guu Luku yá gbiao ò k̀ a Yesu seeladekéke guu: Yesu luake ní aà dea Isaili zalala ũo ní lá aà m̀a dúnia guu de yāzō ũ gbépii. Luku òwēe l̀ lá Lua ye ǹsedoudezi ní gbé pò wà pākpanzió ní nɔe ní taasieo ní nib̀. Lua Nisina yá kú we l̀ ní pona pò Yesu baona ì inéo ní Lua táasileao ní wabikéawà.

Luku í Isailio felekaayā bɔlékewēe wásawasae. Baona lác bee kyokea guu baade a f̀ gbépii Suabana yá d̄u.

¹ Gbé ɔkpà yá pò kè wá guu dau siua lá guu zéze wa dasi, ² lá gbé pò aa de yápi seeladeo ní a baokpanao ũ za káauo òwēewa. ³ Tiasa mapi s̄, lá ma weté yápi doo za a daaleawa, má è a maa mà kēne zéze, ma gbé beede Teofili, ⁴ ké n̄ e n̄ yá pò wa dāne sāsā d̄.

Malaika d̄aaa Zāa Da'ilena ia yá'oa

⁵ Yude b̀su kí Elodi gɔo sa'onae ku, aà tón Zakali. A ku Abia sa'onao gáli guue. Aà na tón Elizabeti. Aalona buie l̀. ⁶ An pla m̀pii aa maa Luae. Aaño ku taaesai, aa Dii ikoyā ní yá pò a d̄le k̄a. ⁷ Aa né v̄io, asa Elizabetiá f̄ie, mé an pla m̀pii aa zik̀.

⁸ Gɔo pò sa'oa kà an gáliwa, Zakali mé lé Lua gbagba. ⁹ Lá sa'onapio ì kewa, aa likpà, ò lí Zakali sè aà gé tulaletikai téa Dii kpéu. ¹⁰ Tulaletikpasagɔo bíla k̄aa kpele pii, aale wabike. ¹¹ Ő Dii malaikae b̀ m̀wà, à zè tulaletikatéakíi ɔplaa. ¹² Ké Zakali aà è, à bílikè, v̄ia aà k̀. ¹³ Ő malaikapi òè: Nsu to v̄ia n k̄o Zakali. Lua n wabikea sí, n na Elizabeti a ne'í ḡe ũ, ní tókpaè Zāa. ¹⁴ N pò a ke na, n̄ȳ yáab, gbé pónake aà ia yá musu dasi, ¹⁵ asa aò de Dii gbēzō ũe. A wē ge í gbāe mio,* Lua Nisina aò dedeawà za aà da gbēue. ¹⁶ A to Isailio ze ní Dii ní Luao dasi, ¹⁷ a d̄aa Dii ní Lua Nisina gbāa pò Elia v̄i yāo. A to maeo ledouke ní ní néo,† a to swáyāmansaideo gbēmao òno sé. A gbé keke aao ku sɔu guu Dii.

¹⁸ Ő Zakali ò malaikapie: Kpelewa má yápi síana d̄i? Asa maezinan ma ũ, mé ma na zik̀ l̀. ¹⁹ Ő malaikapi wèwà à m̀: Mámé má Gablieli,‡ mio zea Lua ae. Őme ma z̄i yápi oine, mà baonapi kpane. ²⁰ Ma, n léna a naale, n̄ȳ f̄ yá'oo e yápi ge kèò, ké ni ma yá pò a ke a gɔowa sio yáí. ²¹ Gɔo bee s̄ wale Zakali dá.

* **1:15** Nao 6.3 † **1:17** Mal 3.23-24 ‡ **1:19** Dan 8.16, 9.21

Aà gēgēa Lua kpéu bò ní sae. ²² Ké à bò, i f̄s̄ yā'òr̄n̄o, ñ wa d̄s̄ ké à wépfungu'è Lua kpéue. Lá aà léna nàale, ñ àle yā'oné ní o. ²³ Ké Zakali sa'oḡo lé kà, ñ à tà a be. ²⁴ Bee gb̄ea aà na Elizabeti n̄s̄i, ñ à azia ùle e m̄o s̄o à m̄è: ²⁵ Dii kè, à ma wēnagwà, à wibòm̄e.

Malaika d̄aaa Yesu ia yā'oa

²⁶ A m̄o soolode guu Lua malaika Gablieli z̄i Galile w̄éle p̄o w̄i m̄e Nazaleti guu. ²⁷ A ḡè nen̄e léso p̄o aà t̄n̄ Maliama kíi. A ḡokpama v̄i Davidi bui ũ, aà t̄n̄ Yosefu. ²⁸ Ké malaikapi ḡè aà kíi, a òè: F̄o b̄aaade! Dii kunn̄e. ²⁹ Maliama bílikè yápiwa, à láasookè à m̄è: F̄o bee mi dea ni? ³⁰ Ō malaikapi òè:

Maliama, n̄su to v̄ia n̄ k̄u,
asa Lua b̄aadàngue.

³¹ Ma! Nȳs̄ n̄s̄i, ní n̄e'i ḡs̄e ũ,
ní tókpaè Yesu.

³² Āo d̄e gb̄ēz̄o ũ, w̄ali oè Musude Né.
Dii Lua a aà kpa aà dezi Davidi kpalau,

³³ īo d̄e Yak̄obu buīo k̄ia ũ ḡōpii,
aà kpala āo láaa v̄io. §

³⁴ Ō Maliama ò malaikapie: Lá mi ḡs̄e d̄s̄ yāao, bee a ke kpelewa ni? ³⁵ Malaika w̄èwà à m̄è:

Lua Nis̄ina a dine,
Musude gb̄aa i m̄oma.

A yáí né p̄o n̄ȳs̄ ipi kua āo adoa,
w̄ali oè Lua Né.

³⁶ N̄ dae Elizabeti n̄eḡs̄e n̄sia s̄o a zikū guu. N̄e p̄o wa d̄ile f̄i ũpi kú ní n̄ò m̄o sooloo tia. ³⁷ Asa Lua lí fu yāewao.* ³⁸ Ō Maliama m̄è: Dii z̄òblenan ma ũ. Aà kem̄e lá ní òwa. Ō malaikapi aà tò we.

Maliama ḡea Elizabeti gwai

³⁹ Ḡo bee Maliama f̄ele ḡè w̄éle p̄o kú Yude b̄usu ḡus̄is̄ideu ḡo. ⁴⁰ A ḡè Zakali be, ñ à f̄okpà Elizabetiwa. ⁴¹ Ké Elizabeti Maliama f̄opi mà, aà né v̄iv̄i aà gb̄ee guu, ñ Lua Nis̄ina d̄ède Elizabetiwa, ⁴² Elizabeti wii gb̄aa lè à m̄è: B̄aaaden n̄ ũ d̄e n̄e píila. B̄aaaden né p̄o kú ní gb̄ee ũ lo. ⁴³ B̄on̄ ma ũ ké ma Dii da m̄ò ma gwaii?

⁴⁴ Ḡo p̄o ma sw̄álè n̄ f̄owa lé, né p̄o kú ma gb̄ee v̄iv̄i ní p̄onāe. ⁴⁵ B̄aaaden n̄ ũ, asa ní s̄i yá p̄o Dii òne a ke. ⁴⁶ Ō Maliama m̄è: B̄aaaden n̄ ũ, asa

Mále Dii t̄ōo ma s̄o guu,

⁴⁷ ma n̄òse lé yáalo Lua ma Suabanawa, †

⁴⁸ asa à ma yādà,
mapi aà z̄òblena p̄o mi ka p̄e ũo.

Za tia e ḡōpii w̄ali om̄e b̄aaadee,

⁴⁹ asa Lua Gb̄aadepi yāz̄ok̄em̄e.

Aà t̄o kua adoa.

⁵⁰ I w̄enad̄s̄ gb̄é p̄o aaī v̄iak̄ēēē e ní buiwa.

⁵¹ A a ḡas̄i p̄ò à a gb̄aa òl̄oné,

à waladēo f̄aa ní ní làasoō.

⁵² A gb̄aadēo b̄ò kpalau,

à táaāo k̄afi.

⁵³ A p̄omāo kp̄à n̄and̄enāwa aa k̄à,

à ōdēo gb̄àe ōgi.

⁵⁴ A a z̄òblena Isailīo ìa,

an yá i sãaàguo.

⁵⁵ A wēnadò Ablahaũ ní a buipione‡

lá à a legbè wá deziõnewa.

⁵⁶ Maliama zòle ní Elizabetio lán mo àaõwa, ò à gbàsa tà a be.

Zãa Da'ilena ia

⁵⁷ Elizabeti ne'igoo kà, ò à ne'i gõe ũ. ⁵⁸ Ké aà fáanideõ ní aà daeõ mà lá Dii wēnadòè, aa pónakèaàno. ⁵⁹ A goo swaaõde zí aa mò tōzōi népiε, § aai aà mae Zakali tókpaè, ⁶⁰ ò aà da mē: Aawo! Wàli oè Zãa. ⁶¹ Aa òè: Gbēe ku n daeõ guu, a tó bee vío. ⁶² ¶ aa yá'ò aà maeε ní oo, ké aa e dō lá a ye wà tókpaè. ⁶³ Zakalipi pó pó á e lákēwà gbèa, ò a kèwà: Aà tón Zãa. Yápi bò ní sae nípii. ⁶⁴ Wegōo aà léna gòle, à lebò lé yá'o, àle Lua sáaukpa. ⁶⁵ ¶ vía ní fáanideõ kù píi, ò Yude bùsu gusiñide gbéé lé yápi galikε píi. ⁶⁶ ¶ gbéé pó aa yápi màò kũa ní nòse guu aa mē: Bó népi aõ de a ũ ziai? Asa Dii oiaaaàzie.

⁶⁷ Lua Nisína dède aà mae Zakaliwa, ò à ānabikεkè à mē:

⁶⁸ Wà Dii Isailio Lua sáaukpa!

A mò a gbéé bò.

⁶⁹ A Suaban gbāade bòwēε

a zòblena Davidi bui guu,

⁷⁰ lá a dà a ānabiõne aa ò za ziwa.

⁷¹ Aa mē a wá sí wá ibεεõwa,

a wá bõ gbéé pó zawágupio ozi.

⁷² Maa à wá deziõ wēnagwà,

aà bàa pó kúrnõ yá i sãaàguo.

⁷³ A legbè wá dezi Ablahaũε*

⁷⁴ à mē á wá bõ wá ibεεõ ozi,

í wá gba zé wà zõbleε víasai,

⁷⁵ wá kua io adoaè gbēmaaõ ũ

e wá wēni léu.

⁷⁶ Mpi sō ma né, wàli onε Musude ānabi,

asa míme nyō dōaa ñ zεkεkε Diiε.†

⁷⁷ Nyō to aà gbéé dō lá a ní suaba,

lá a ní duuna kémá,

⁷⁸ ké wá Lua nòse sósobi ví yái.

Bõa musu a mo wá gwai lá gu i dõwa,

⁷⁹ i gupu gbéé pó kú gusiauõne

ní gbéé pó kú ga léziõ,‡

i wá gbá péle aafia zéu.

⁸⁰ Népi zōokù à gò kággbāade ũ. A ku gbáau e goo pó à bò gupuau Isailiõwa.

2

Yesu ia (Mat 1.18-25)

¹ Goo bee Sezaa Ogusi bò ní yáo à mē wà dúnia gbépii nao. ² Wà nao séiapi kè goo pó Kilini de Sili bùsu gbēzōõ ũε. ³ Baade píi gè a be wéleu wà a tó dalau.

⁴ Yosefu sō à bò Nazaleti, Galile bùsuu, à gè Davidi be wéle Betelēũ, Yude bùsuu, ké a de Davidi bui ũ yái. ⁵ A gè wà a tó dalau we ní a nõkpama Maliamao. A

‡ 1:55 Daa 17.7 § 1:59 Lev 12.3 * 1:73 Daa 22.16-18 † 1:76 Mal 3.1 ‡ 1:79 Isa 9.1

nɔsia, ⁶ ẽ ɔɔ pɔ aa ku we, aà ne'igɔɔ kà, ⁷ ẽ à a yoa ì ɔẽ ù. A zwāa fīwà à aà wùle pɔtuɔɔ pɔbleɔɔ, ké aai gu e nibɔɔ pilakio yáí.

⁸ Sādānaɔ ku b̄usu doŋpi guu, aale i s̄eu, gwāasina aale ní s̄aɔ d̄s̄a. ⁹ Ɔ Dii malaikae b̄ò m̄má, Dii gawi gupun̄zi, ẽ v̄ia ní kú maamaa. ¹⁰ Malaikapi òné: Asu to v̄ia á k̄uɔ, asa ma m̄ɔ baonakpaiéé, gbépii pɔ i ke na maamaa. ¹¹ Wà Suabana íé Davidi wéleu gwāa, ẽme Mesii ù, Dii ù. ¹² Seela pɔ a to à aà d̄ɔn ke: A n̄et̄ena e wùlea pɔtuɔɔ pɔbleɔɔ, zwāa fīfīwà. ¹³ Kándo luabe ìwaɔ ku s̄anu ní malaikapio dasidasi, aale Lua táasile aa m̄è:

¹⁴ Wà Lua tɔbɔ musu,
gbé pɔ an yá k̄èèɔ i aafia'e tɔɔle.

¹⁵ Ké malaikapio gòníla aa tà luabe, ẽ sādānaɔ òk̄ɔe aa m̄è: Wà gé Betel̄eŋ wà yá pɔ k̄èpi e, yá pɔ Dii tò wá d̄ò. ¹⁶ Ɔ aa f̄ele gè kpakpa, aa b̄ò Maliama ní Yosefuowa ní n̄et̄enapio wùlea pɔtuɔɔ pɔbleɔɔ. ¹⁷ Ké aa aà è, aa yá pɔ wa òné n̄et̄enapi yá musu ò. ¹⁸ Ɔ yá pɔ sādānaɔ òpi b̄ò gbé pɔ aa m̄àɔ sae pii. ¹⁹ Maliama yápi k̄ua a n̄òse guu pii, àle láasookewà. ²⁰ Sādānaɔ èa tà, aale Lua tɔbɔ, aale aà sáaukpa yá pɔ aa mà mé aa è musu, asa à k̄è lá wa ònéwae. ²¹ Ké a ɔɔ la sù, né t̄ɔz̄ɔɔ kà,* ẽ wà tɔkpàè Yesu, tó pɔ malaika ò zad̄ wi aà n̄sio.

Yesu ɔba Dii

²² Ké an gb̄abɔɔ kà, aa aà s̄è ḡè ɔbi Dii Yelusaleŋ lá M̄ɔzi ikoyā'òwa. ²³ Asa a ku Dii ikoyāu wà m̄è wà neɔɔe s̄éiaɔ kpawàe.† ²⁴ Aa sa pɔ wa d̄ile Dii ikoyāu ò, wà m̄è felena m̄èn pla ge felenguulu né b̄òlò m̄èn pla.‡

²⁵ Gb̄ee ku Yelusaleŋ, aà t̄ón Simeɔ. Gb̄ēmaae, a Lua v̄ia v̄i, mé aà wé d̄ɔ Isailio misiaí. Lua Nisina diè, ²⁶ ẽ Nisínapi òè a ga kía pɔ Dii kpà esaio. ²⁷ Nisínapi d̄baaè, ẽ à ḡè Lua ua. Ké Maliama ní Yosefuò m̄ò ní ní né Yesuo yá pɔ wa d̄ile ikoyāu kea yáí, ²⁸ ẽ Simeɔ aà sí a ɔz̄i, à Lua sáaukpa à m̄è:

²⁹ Mapi n z̄òblena gbae nie guu sa
lá ní òm̄eewa Dii,

³⁰ asa ma wesí Suabana pɔ ní d̄ile

³¹ n aà yá k̄èke bui pii wáale.

³² Aɔ de gupua ũ à gupu buion̄e,§
i n gbé Isailio tɔbɔ.

³³ Yá pɔ a ò népi musu b̄ò aà de ní aà dao sae. ³⁴⁻³⁵ Simeɔ samaa'òné, ẽ a ò népi da Maliamae à m̄è:

Ɔme aɔ de seela pɔ Isailio gii ũ,

pɔsia i n s̄ɔ z̄ɔ lán f̄endawa.

Isailio lao ge aa káfi aà yáí,

an n̄òse guu yá i b̄ɔ gupua.

³⁶ Nɔe ānabie ku we, aà t̄ón Ana, Fanueli né, Aseɛ buie. Nɔepi zik̄ùe táotao. A z̄ákè ní a ɔ̄kpamao w̄è soplae, ³⁷ ẽ à ɔ̄ò gyaa ũ e w̄è basiiɔ ní síiɔ. Ili b̄ɔ Lua uao, ìb̄ lousisi f̄āane ní gwāasinao ní leyeao ní wabikeao. ³⁸ Zibeez̄i ɔ̄ò à s̄ónzi à Lua sáaukpa, àle népi yá'o gbé pɔ an wé d̄ɔ Yelusaleŋ boaiɔne pii.

³⁹ Ké Yosefu ní Maliamao k̄è lá a ku Dii ikoyā l̄auwa pii aa làa, aa èa tà ní be wéleu Nazaleti, Galile b̄usu. ⁴⁰ Népi f̄ele à gb̄aak̄ù. Ɔnɔ p̄àè, mé ìb̄ kú ní Lua báaao.

Yesu gea Lua ua a neɔɔ

* 2:21 Lev 12.3 † 2:23 B̄ɔa 13.2 ‡ 2:24 Lev 12.6-8 § 2:32 Isa 42.6, 49.6

⁴¹ Wẽ ní wẽo Yesu de ní aà dao aaí gé Gẽamusu* dikpekɛi Yelusaleũe. ⁴² Ké Yesu kà wè kuepla, aa èa gè dikpekɛi lá aaí kewa. ⁴³ Ké dikpe làa, aale tá, ɔ an né Yesu gò Yelusaleũ, aa dɔo. ⁴⁴ Aale e a kú ní gbéɔ guue. Ké aa táa'ò gɔɔ do, ɔ aa gbàsa lé aà wɛɛɛ ní daɛɔ ní ní gbé dɔaɔ guu. ⁴⁵ Ké aai aà eo, aa èa gè aà wɛɛɛi Yelusaleũ. ⁴⁶ A gɔɔ àaɔde zí ɔ aa aà è Lua ua zɔlɛa yãdanɛdeɔ guu, àlɛ yãmamá, àlɛ yálalamá. ⁴⁷ Aà yãdɔa ní aà yãweamáo dĩ gbé pɔ aale aà yãmaɔwa píi. ⁴⁸ Ké aà de ní aà dao aà è, à bɔ ní saɛ, ɔ aà da òè: Bóyái ní kèwɛɛ màai? N mae ní mapio, wá pɔ yà n wɛɛɛa guu. ⁴⁹ A wèmá à mè: Bóyái ále ma wɛɛɛi? Ké à kù màò ku ma Mae kpéu, á dɔo lé? ⁵⁰ Ama aai yá pɔ a ònépi dɔo.

⁵¹ Yesu èa tàrínɔ Nazaleti, à misiilené. Aà da yápio kúa a nòse guu píi. ⁵² Yesu zɔɔkù, aà ɔnɔ kàfi, mé a na ní Luao ní gbɛnazinaɔ.†

3

Zãa Da'ilena waasokpaa

(Mat 3.1-17, Maa 1.1-11, Zãa 1.19-28)

¹ Sezaa Tibelia kpalablea wè gẽode guu Põnsi Pilati mé Yude bùsu gbɛzɔɔ ũ, Elodi lé kible Galile, aà dãuna Filipi lé kible Itule bùsu ní Takɔni bùsuowa, mé Lisania lé kible Abileni bùsuwa. ² Anasi ní Kaaifao mé sa'onkiaɔ ũ. Gɔɔ bee ɔ Lua yã'ò Zakali né Zãaɛ gbáau. ³ Ɔ à fɛlɛ lé bebe Yuudɛ baale ní baalao píi, àlɛ waasoke gbéɔne. A òné aa nòselilɛ aa da'ilɛkɛ, Lua i ní duuna kémá. ⁴ Màa yá pɔ ànabi Isaia ò a lá guu kè à mè:

Kpàwakɛna lɔ ma dɔ gbáau,

àlɛ mɛ à zɛkɛkɛ Diie,

à zéwɛwɛnaɔ pooè súsu.

⁵ Guzulɛ píi a tata,

gbè lesiɔ ní sisiɔ daaí píi.

Zé koleaɔ poo súsu,

zé tòũtoũɔ daaí,

⁶ gbépii i e lá Lua í ní suaba.*

⁷ Bíla lɔ mɔ aà kú da'ilɛkɛi, ɔ í oné: Gbɛnazin píligonaɔ! Déme ledàwá à bàasi pɔkúma pɔ Lua a bɔbɔmáei? ⁸ A nòselilɛa yá kɛ, wi dɔ kɛ a lilɛ. Ké Ablahaũ de á dezi ũ, ásu dilɛ bee mé a á bɔo. Mále oé, Lua a fɔ gbɛɛ beeɔ kɛ Ablahaũ buiɔ ũ.

⁹ Mɔo dilɛa lízi kò. Lí pɔ lé né maa io, wa zɔ zu téue.

¹⁰ Bíla aà là: Tó màaɛ, wá kɛ kpelewa ni? ¹¹ A wèmá à mè: Gbé pɔ ula ví mèn pla, aà ado kpa gbé pɔ víowa. Gbé pɔ pɔblea ví, aà kɛ màa lɔ. ¹² Ɔsinaɔ mò da'ilɛkɛi, ɔ aa aà là aa mè: Metulu, wá kɛ kpelewa ni? ¹³ A wèmá à mè: Ásu ɔasimá de lá wa dilɛlao. ¹⁴ Sosaa aà là aa mè: Wápio sɔ wá kea ni? A òné: Ásu gbãamɔ gbéɔne à ní bleo. A ze ní fla pɔ wí boéo.

¹⁵ Gbéɔ pɔna lé dɛdɛ. Gbépii lé láasooke a nòse guu Zãa yáwa, tó aɔ de Mesii ũ. ¹⁶ Zãa òné píi à mè: Mi á da'ilɛkɛ ní íoɛ, áma gbɛɛ lé mó, aà iko dɛmala, mi ka mà aà sabala bɔbɔò. Ɔme a á da'ilɛkɛ ní Lua Nisinaɔ ní téo.† ¹⁷ A gbaana kúa à pɔ fãò, i pówɛna ká a dɔu, i a sàò ka té gasai guu. ¹⁸ Zãa baonakpaané guu, à nàemá ní yápáɛɔ dasi. ¹⁹ Ké à yá pɔ kɛ Elodi kè a dãuna na Elodia yá musu ní vái pále pɔ a kèò bɛ̀ gupuaui píi, ²⁰ ɔ Elodi èa yãvãikè lɔ, à Zãa dàkpɛu.

²¹ Ké Zãa lé gbéɔ da'ilɛkɛ píi, à Yesu da'ilɛkè sɔ. Gɔɔ pɔ Yesu lé wabike, luabe wèaa, ²² ɔ Lua Nisina sù lán felenawa à dĩè. Ɔ wà yã'o mà bɔa luabe à mè: Ma Nén n ũ, má yenzi, ma pɔ kèma na.‡

* **2:41** Bɔa 12.1-11 † **2:52** 1Sam 2.26, Yaa 3.4 * **3:6** Isa 40.3-5 † **3:16** Zin 2.3-4 ‡ **3:22** Sou 2.7, Isa 42.1

*Bui pɔ Yesu bɔ̀ n̄ guuɔ
(Mat 1.1-17)*

²³ Goo pɔ Yesu a zɪ d̄aale, a wɛ̀ baakwi taa vɪ. W̄ale e Yosefu n̄e.
 Yosefupi s̄o Heli n̄e,
²⁴ Helipi s̄o Mata n̄e,
 Matapi s̄o Levii n̄e,
 Leviipi s̄o M̄eleki n̄e,
 M̄elekipi s̄o Yana n̄e,
²⁵ Yanapi s̄o Yosefu n̄e,
 Yosefupi s̄o Matatia n̄e,
 Matatiapi s̄o Am̄osi n̄e,
 Am̄osipi s̄o Nauũ n̄e,
 Nauũpi s̄o Eseli n̄e,
 Eselipi s̄o Nage n̄e,
²⁶ Nagepi s̄o Maatu n̄e,
 Maatupi s̄o Matatia n̄e,
 Matatiapi s̄o Sem̄ei n̄e,
 Sem̄eipi s̄o Yoseku n̄e,
 Yosekupi s̄o Yoda n̄e,
 Yodapi s̄o Yohanani n̄e,
²⁷ Yohanani s̄o Lesa n̄e,
 Lesapi s̄o Zolobabeli n̄e,
 Zolobabelipi s̄o Salatieli n̄e,
 Salatielipi s̄o Neli n̄e,
 Nelipi s̄o M̄eleki n̄e,
²⁸ M̄elekipi s̄o Adi n̄e,
 Adipi s̄o Kosaũ n̄e,
 Kosaũpi s̄o Elemadaũ n̄e,
 Elemadaũpi s̄o Ee n̄e,
 Eepi s̄o Yozuee n̄e,
²⁹ Yozueepi s̄o Eliezee n̄e,
 Eliezee s̄o Yoliũ n̄e,
 Yoliũpi s̄o Mata n̄e,
 Matapi s̄o Levii n̄e,
 Leviipi s̄o Sim̄eɔ n̄e,
³⁰ Sim̄eɔpi s̄o Yuda n̄e,
 Yudapi s̄o Yosefu n̄e,
 Yosefupi s̄o Yonaũ n̄e,
 Yonaũpi s̄o Eliakiũ n̄e,
 Eliakiũpi s̄o M̄elea n̄e,
³¹ M̄eleapi s̄o M̄ena n̄e,
 Menapi s̄o Matata n̄e,
 Matatapi s̄o Nat̄a n̄e,
 Nat̄api s̄o Davidi n̄e,
 Davidipi s̄o Yese n̄e,
³² Yese s̄o Ɔbedi n̄e,
 Ɔbedipi s̄o B̄azu n̄e,
 B̄azupi s̄o Salam̄o n̄e,
 Salam̄opi s̄o Naas̄o n̄e,
 Naas̄opi s̄o Aminadabu n̄e,
³³ Aminadabupi s̄o Adami n̄e,

Adamipi sɔ̃ Aani néε,
 Aanipi sɔ̃ Eɛelɔ̃ú néε,
 Eɛelɔ̃úpi sɔ̃ Pelezi néε,
 Pelezipi sɔ̃ Yuda néε,
 Yudapi sɔ̃ Yakɔ̃bu néε,
³⁴Yakɔ̃bupi sɔ̃ Izaaki néε,
 Izaakipi sɔ̃ Ablahaũ néε,
 Ablahaũpi sɔ̃ Tela néε,
 Telapi sɔ̃ Nakɔ̃ɔ néε,
 Nakɔ̃ɔpi sɔ̃ Selugi néε,
³⁵Selugipi sɔ̃ Leu néε,
 Leupi sɔ̃ Pelegi néε,
 Pelegipi sɔ̃ Ebelu néε,
 Ebelupi sɔ̃ Sela néε,
 Selapi sɔ̃ Kena néε,
³⁶Kenapi sɔ̃ Aapasa néε,
 Aapasapi sɔ̃ Seũ néε,
 Seũpi sɔ̃ Nɔ̃ee néε,
 Nɔ̃eeɛpi sɔ̃ Lemeki néε,
 Lemekipi sɔ̃ Metusela néε,
³⁷Metuselapi sɔ̃ Enɔ̃ki néε,
 Enɔ̃kipi sɔ̃ Yelɛdi néε,
 Yelɛdipi sɔ̃ Maalalee néε,
 Maalaleepi sɔ̃ Kena néε,
 Kenapi sɔ̃ Enɔ̃si néε,
³⁸Enɔ̃sipi sɔ̃ Seti néε,
 Setipi sɔ̃ Adamu néε,
 Adamupi sɔ̃ Lua néε.

4

Yesu yɔ̃a

(Mat 4.1-11, Maa 1.12-13)

- ¹ Yesu lé su ní Yuudɛɔ̃ Lua Nisína pɛɛawà guu, ɔ̃ Nisínapi gɛ̀aàno gbáau.
² Ibiisi aà yɔ̃ we e gɔ̃ɔ̃ bla. Gɔ̃ɔ̃pi i pɔ̃e bleo. Ké gɔ̃ɔ̃ blapi pà, nɔ̃ana lé aà dɛ.
³ ɔ̃ Ibiisi dè: Tó Lua Nénn n ũ, o gbɛɛ bee li pɛɛ ũ. ⁴ Yesu wèwà à mè: A kɛ̀a Lua taalau wà mè: Pɔ̃blea ɔ̃ gbɛ̀nazína kuò adoo.*
⁵ ɔ̃ Ibiisi aà sè gɛ̀aàno musu, ɔ̃ à dúnia kpalaɔ̃ òlòè píi a zegbeu gɔ̃ɔ̃ ⁶ à mè: Má n gba iko beo píi ní a gawio. A ku ma ɔ̃zɛ̀, gbé́ pó má yei má kpawàɛ. ⁷ Tó n kulɛmɛɛ lé, a gɔ̃ n pɔ̃ ũɛ píi. ⁸ Yesu wèwà à mè: A kɛ̀a Lua taalau wà mè: Kúle Dii n Luaɛ, níɔ̃ zɔ̃bleè ado.†
⁹ ɔ̃ à gɛ̀aàno Yelusaleũ, à aà zè Lua kpé misonaa à mè: Tó Lua Nénn n ũ, ɔ̃kpa nzɛ̀ai, ¹⁰ asa a kɛ̀a láu wà mè: Lua a n yá'o a malaikaɔ̃ne aa n dɛ́a.
¹¹ Wà mè lɔ̃: Aa ɔ̃dama, ké rísu gɛ̀nale gbɛwao yáí.‡
¹² Yesu wèwà à mè: Wà mè, rísulí Dii n Lua lɛ̀ n gwao.§
¹³ Ké Ibiisi Yesu yɔ̃ ní yápiio a làa, ɔ̃ à aà tò we e gɔ̃ɔ̃ pàle.

* 4:4 Iko 8.3 † 4:8 Iko 6.13 ‡ 4:11 Sou 91.11-12 § 4:12 Iko 6.16

Nazaretideɔ gia Yesu ndaikɛi
(*Mat 13.53-58, Maa 6.1-6*)

¹⁴ Yesu ɛa tã Galile n̄ Lua Nisina gbãao, ɔ̄ aà tó lĩ b̄supia pii. ¹⁵ I yãdadané n̄ lousisikpɛɔ guu, mé gbépii ì aà tɔnasi.

¹⁶ Ɔ̄ à gè Nazaleti, gu pó à neblèu. Kámabogɔɔzi à gè lousisikpɛu lá ì kewa. A fɛle à kyokɛ, ¹⁷ ɔ̄ wà ãnabi Isaia taala kpàwà. Ké a pòo, à b̄o gu pó wà yáɛ bee kèuwa à mè:

¹⁸ Dii Nisina kua.

A ma se mà baonakpa taasideɔne,

à ma zĩ mà gɔa wéɛɔ ù kpàwake

gbé pó aa rízia v̄ioɔne,

mà wewɛa kpàwake v̄iaɔne,

mà gbé pó yeao polo,

¹⁹ mí Dii gbèkɛkɛnɛgɔɔ kpàwake.*

²⁰ Ɔ̄ à lápi kòo a kpà dɔnledewa, ɔ̄ à zòle. Gbé pó aa ku kpéu wé fiwà pii. ²¹ Ɔ̄ à yàsè à mè: Lua yáɛ bee pà gbã, lá ále maɛwa. ²² Yãmaa pó dɔ aà léu b̄o n̄ sae pii, ɔ̄ aale aà tɔnasi. Ɔ̄ aa mè: Yosefu né nolo?

²³ Ɔ̄ a òné: Má d̄o sáasã ké á yáasiɛ bee kemɛɛ. Tó n̄ lòotoo ù, n̄ nzia gbágbã. A omɛɛ mà yá pó á mà má kè Kapenaũ ke ma be wéleu la lo. ²⁴ Siana mále oé, ãnabi lío gbia a be wéleuo. ²⁵ Mále oé siana guu, ké luabe zé tã Elia gɔɔ, gyaa gbẽandoɔ ku dasi. Lou i mao e wè ãaã n̄ m̄o sooloo,† mé n̄oan z̄o kà Isaili b̄usu pii, ²⁶ kási Lua i Elia zĩ n̄ keewao, sema gyaa pó kú Salepa wéleu Sid̄o sae.‡ ²⁷ Anabi Elizi gɔɔ s̄o, Isaili b̄usu kusudeɔ die, kási i n̄ kee gbágbão, sema Sili b̄usu gbé Naama.§

²⁸ Ké gbé pó kú lousisikpɛu yápi mà pii, an p̄o pà maamaa. ²⁹ Ɔ̄ aa b̄o n̄ Yesuo wénkpe, aa gèaàno s̄isi pó n̄ wéle kálèwà misonaa, ké aa ɔ̄z̄aàzi z̄ile yái. ³⁰ Ɔ̄ à b̄o n̄ guu à tã.

Yesu kua Kapenaũ
(*Mat 8.14-17, Maa 1.21-39*)

³¹ Yesu tã Kapenaũ, ɔ̄ ále yãdadané Galile b̄usu wélepiu kámabogɔɔzi. ³² Aà yãdaané b̄o n̄ sae, asa aà yá iko v̄ie. ³³ Ḡɔe táadee ku lousisikpɛu we, ɔ̄ à wii gbãa lè à mè: ³⁴ Ee! Bó wá v̄i n̄ k̄oi Yesu Nazaleti? N m̄o wá kaalei yà? Má d̄o gbé pó n̄ de a ù, Lua gbé pó a kua adoan n̄ ù. ³⁵ Ɔ̄ Yesu gĩ táapiɛ à mè: Níle! Go ḡɔepiwa. Ɔ̄ táapi ḡɔepi nè dasi guu à gòwà, i aà ke'iao. ³⁶ Bili gbépii kù, aale k̄o lala aa mè: Botaa bui yán wei? Gwa, ì yãdile táaɔne n̄ iko gbãao, ɔ̄ aai ḡɛza. ³⁷ Ɔ̄ aà bao lĩ b̄usupia gupiiu.

³⁸ Ké à b̄o lousisikpɛu, ɔ̄ à tã Simɔɔ be. Simɔɔ nada lé mèwãake maamaa, ɔ̄ wà a yã'òè. ³⁹ Yesu zè aà mizi à gĩ mèwãapiɛ, ɔ̄ aà me n̄ini. Weḡo à fɛle blekèné.

⁴⁰ Ké ìatè gè kpéu, gbé pó gyãe v̄io m̄òrn̄o Yesue, ɔ̄ à ɔ̄nana n̄ baadewa, à n̄ gbágbã n̄ n̄ gyã bui dasio. ⁴¹ Táaɔ lé go gbéɔwa n̄ wiio dasi lo aa mè: Lua Nén n̄ ù. Ɔ̄ à ḡiné aa yã'o, ké aa aà d̄ò Mesii ù yái.

⁴² Ké gu d̄ò, Yesu b̄o wéleu à gè gusaena, ɔ̄ bíla lé aà wɛɛɛ. Ké aa b̄òwà, aale giè aà n̄ tó we. ⁴³ Ɔ̄ a òné: Sema mà kpala pó b̄o Lua k̄i baokpa wéle kin̄ioɔne lo, asa a yái Lua ma zii. ⁴⁴ Ɔ̄ à gè lé waasokɛ Yudaɔ lousisikpɛɔ guu.

* 4:19 Isa 61.1-2 † 4:25 1Kia 17.1 ‡ 4:26 1Kia 17.8-16 § 4:27 2Kia 5.1-14

5

Yesu a ìwa sèià sisia
(Mat 4.18-22, Maa 1.16-20)

¹ Ziewa Yesu zea Genzaleti isida gōsōle, ò bíla kàaaaàzi Lua yāmaa yáí, aale naewà. ² Ǿ à gó'ilenà è kálea gōsōle mèn pla, kpòwenàò bòle lé ní táaluò pipi. ³ Ǿ à gè gópiò do pò de Simòò pò ù guu, à wabikèwà aà ɔzōi aà go gōsōwa yòò. Ǿ zōlea gópi guu à yādà bílae.

⁴ Ké à yā'ò a làa, ò a ò Simòòe: Gé ní góo ísia à táalu zu, á kpò kú. ⁵ Simòò wèwà à mè: Mae, wa zíkè e gu gè dòò, wi pòe kùo, āma lá ní ò, má kpá. ⁶ Ké aa kè màa, aa kpò nàaa giligili e an táaluò ye kékèi. ⁷ Ǿ aa ɔkè ní zíkèndee pò kú gópi do guuòne aa mò dōrile. Ké aa mò, aa kpò kà gó mèn plapiò pai e aa ye kpálei. ⁸ Ké Simòò Pièe è màa, à kùle Yesu gbázi à mè: Go ma sae Dii, asa duunkenan ma ù. ⁹ Bíli Simòò kù ní gbé pò aa sànuò pii kpò giligili pò aa kùpi yáí. ¹⁰ Màa Zaaki ní Zāao, Zebèdee né pò aa de kōgbèò ù ní Simòòò bílikè b. Ǿ Yesu ò Simòòe: Nsu to vía n kùo. Za gbā gbēnazina ò nýòò wèele. ¹¹ Ké aa kà ní ní góo gōsōle, ò aa apii tò we, aa bò tēààzi.

Kusude gbágbāa
(Mat 8.1-4, Maa 1.40-45)

¹² Ziewa Yesu kú wéle guu ò gōe pò kusu liààla mò. Ké à Yesu è, à wùle a gbèeu à wabikèwà à mè: Dii, tó n wei, nýò fō gbābòmèe. ¹³ Ǿ Yesu ɔbò nàwà à mè: Ma wei, gō gbālesai. Wegòò aà kusu làa. ¹⁴ Ǿ Yesu òè: Nsu o gbèe mao. Ge n nízia ɔb sa'onae, ní sa pò Mòizi dīle o n gōa gbālesai seela ù gbéòne.*

¹⁵ Yesu bao ligua de yāala. Bíla ì kāaa, ké aa aà yāma mé ké aà ní gbágbā ní ní gyāò yáí. ¹⁶ Ǿ Yesu ì kémá à ge wabike gusae.

Gbēkaaūa gbágbāa
(Mat 9.1-8, Maa 2.1-12)

¹⁷ Ziewa Yesu lé yādané. Falisio ní Mòizi ikoyādanèdeò zōlea we. Aa bò Galile ní Yude wéleò guu píie ní Yelusaleūo. Lua gbāa kuaàò, ò àle gyāeò gbágbā. ¹⁸ Ǿ gbèeò mò, aa gbēkaaūa sea ní mákèleo, aale zewèele wà gēaàò aa aà dīle Yesu ae. ¹⁹ Lá aai gēkii eo dasi yáí, ò aa dèdèaàò kpé musu. Aa kpépi fō, ò aa aà pila ní a mákèleo zā guu Yesu ae. ²⁰ Ké Yesu è aale a náaike, à mè: Ma gbé, n duuna kèma. ²¹ Yādanèdepìò ní Falisipìò an làasoo guu aa mè: Dén gbé pò lé dōe ní Luao bee ūi? Démè a fō duunakēmái, Lua ado bàasioi? ²² Yesu ní làasoo dō, ò à ní lá à mè: Bóyái ále làasoo bee taa ke á sō guui? ²³ Tó má ò aà duuna kèwà, ge tó má ò aà fèle taa'o, a kpele mé àai? ²⁴ Má ò màa ké àò dō Gbēnazin Né duunakēama iko ví dúniau la. Ǿ a ò gbēkaaūapie: Má òne, fèle n ní mákèle sé tá n be. ²⁵ Wegòò à fèle zè ní wáa, à a wùlebòpi sè à tà a be, àle Lua sáaukpa. ²⁶ Baade pii lé gō èlea, ò aa Lua sáaukpa. Vía guu aa mè: Wa dabu è gbā.

Levii sisia
(Mat 9.9-17, Maa 2.13-22)

²⁷ Bee gbèa Yesu bò, ò à ɔsina pò wí mē Levii è zōlea ɔsikpèu. Yesu òè: Mò temazi. ²⁸ Ǿ à fèle à pópìi tò we à tēààzi.

²⁹ Ǿ à pònabè zōò kè a be, à Yesu sīsìwà ní ɔsinaò ní gbēpāleò dasi, aale pòble. ³⁰ Ǿ Falisio ní ní Mòizi ikoyādanèdeò yákütèkà aà ìwaòzi aa mè: Bóyái ále pòble ále imi ní ɔsinaò ní luayādansai? ³¹ Ǿ Yesu a zāsímá à mè: Gbé gbāa bàa kú ní lòotoooo, sema gyāe. ³² Mi mò gbēmaaò sísii aa nòselileò, sema duunkenàò.

* 5:14 Lev 14.1-32

³³ Ǿ wa òè: Zāa ìwao Ìb lèye, aao wabike kōsōkōsō. Māae ní Falisio ìwao Ìb. Ama n gbéó Ìb pòble aao imiè. ³⁴ Ǿ Yesu wè má à mè: A we to nòsena gbéó lèye gòó pò nòsenapi kúrínò? ³⁵ A gòó a mó ké wa nòsenapi bò ní guu. Gòó bee ò aa lèye sa. ³⁶ Yesu yálèèŭné Ìb à mè: Wìli pòkasa dafu lí wa ðí a zi guuo. Tó wa kè màa lé, pòkasa dafu a yaae, mé a zi a kōse ní a dafu pò wa ðiupioo. ³⁷ Wìli vèe dafu ká báa tùu zi guuo. Tó wa kè màa, vèe dafu a tùu pūnae, i kóle, tùu i òòkpa. ³⁸ Wì vèe dafu ká báa tùu dafu guue. ³⁹ Gbé pò dókè ní vèe zio lí a dafu sáaukpao, i me a zi mé na.

6

Kámabogòzì

(*Mat 12.1-14, Maa 2.23-3.6*)

¹ Kámabogòóe zì Yesu lé pā ble bua, ò aà ìwao pówena wòlo aa a suumpà ní ou, aale só.* ² Ǿ Falisio òné: Bóyāi ále yá pò de wà ke kámabogòózio kei? ³ Yesu wè má à mè: Lá Davidi ní a gbéó kè gòó pò nàana lé ní de, i a kyokeo lé? ⁴ A gè Lua ua, à pèe pò wa kàle Luae se sò, a kpà a gbéowa,† pèe pò gbèe lí sóo, sema sa'onao bàasio.‡ ⁵ Ǿ Yesu òné: Gbēnazin Né mé iko ví kámabogòowa.

⁶ Kámabogòó pāle zì Ìb Yesu gè lousisikpeu, àle yādané. Gōee ku we, aà opla imia. ⁷ Moizi ikoyādanedeo ní Falisio lé Yesu kpakpa, tó a gbépi gbágbā kámabogòózi, wi e yādaaala. ⁸ A ní làasoo dò, ò a ò gbé pò a o imiapie: Fèle ze zā guu. Ké a fèle zè we, ⁹ ò Yesu òné: Mále á láe. A zeví wà yāmaake kámabogòózi yà, ge yāvāie? Wà gbé misì yà, ge wà aà dee? ¹⁰ Yesu wepānla mípii, ò a ò gbé pò a o imiapie: N n oopi poo. Ké a pòo, ò aà o sù a gbèu. ¹¹ Falisio pò fè maamaa, ò aa lekpaai Yesuzi lá aa kèè yá musu.

Iwa gbēon kuēplao se

(*Mat 5.1-12, 10.1-4, Maa 3.13-19*)

¹² Gòó bee Yesu bò gè wabikei sīsì musu, ò a kú ní wabikea Luawao e gu gè dòò. ¹³ Ké gu dò, ò a à ìwao kàaa, à gbēon kuēplao sè ní guu à ní díle zinao ũ. ¹⁴ Gbépio tón ke: Simoo pò à tōkpàè Pièe, aà dāuna Andelee, Zaaki, Zāa, Filipi, Batelemii, ¹⁵ Matiee, Tomaa, Alafe né Zaaki, Simoo pò wì oè Gínziao, ¹⁶ Zaaki né Yudasi ní Yudasi Isalioiti pò gò Yesu bōnkpede ũo.

¹⁷ Yesu pīlāínò à zè gusalalaa, gu pò aà ìwa kīniò ní bílao kuu. Aa bò Yelusaleŭe ní Yude būsuo píi ní ísiale wéle pò kú Tii ní Sidōo saeo. ¹⁸ Aa mò aà yāmai, mé ké aà ní gbágbā ní ní gyāo yái. Gbé pò tāa lé ìadamáo gbágbā Ìb. ¹⁹ Gbépii lé wèele oḱāwà, asa gbāa lé bò aà guu, àle gbépii gbāgbāe.

²⁰ Ǿ à wēsè a ìwao gwà à mè:

Báaadeon á gbé pò ále taasikeo ũ,
asa kpala pò bò Lua kíi de á pò ũe.

²¹ Báaadeon á gbé pò nàana lé á de gbāo ũ,
asa á ká.

Báaadeon á gbé pò ále oḱo gbāo ũ,
asa á yáab.

²² Báaadeon á ũ, tó wà zāágu mé wà gíazi,
mé wà á sōsō mé wà á tōbēesi Gbēnazin Né yái.

²³ Gòó pò yá beeo á lé, àò vīvī ní pōnao, asa á asea zōo luabe. Beewa an dezio kè ānabionè.

* 6:1 Iko 23.25 † 6:4 1Sam 21.1-6 ‡ 6:4 Lev 24.9

24 Waiyoo á ɔdeɔ,
a me nama è kò.

25 Waiyoo á gbé pò á kãa gbãɔ,
nɔana a á de.

Waiyoo á gbé pò ále yáalɔ gbãɔ,
á wɛnake, á ɔɔɔ.

26 Waiyoo ápiɔ, tó gbépii lé á tɔnasi,
asa beewa an deziɔ kè ãnabi egeɔnɔne.

Yea ibeɛzi
(Mat 5.38-48)

27 Mále o á gbé pò ále ma yãmaɔneɛ, à ye á ibeɛzi, à maake gbé pò zaáguɔne.
28 A samaa'o gbé pò aaí savãí'óéɔne. A wabike gbé pò aaí ñadawáɔne. 29 Tó gbé
n sãnke n gee dowa, ñ ado dɔè ɔ. Tó gbé n ulada síma, ñsu giè ñ n danziioo.
30 Pò pò gbé gbèama pii kpawà. Tó gbé n pò síma, ñsu gbɛawào. 31 Lá á ye wà
kéé, à kené màa sò. 32 Tó gbé pò aa yeázio ɔ áliɔ yeñzi, bó sáau bee víi? Baa
luayãdansaio ɔ ye gbé pò yeñziɔzie. 33 Tó gbé pò aaí maakeé ɔ áli maakené, bó
sáau bee víi? Baa luayãdansaio ñ ke màaɛ. 34 Tó gbé pò á wé dɔi à pò emáɔ ɔ áli
pò sɛané, bó sáau bee víi? Asa luayãdansaio ñ pò sɛakɔe a ea a lé gbɛu yáie. 35 Aɔ
ye á ibeɛzi à maakené, à pò sɛané wedɔisai, í aseá zɔɔ e, ɔ de Musude néɔ ũ, asa
ñ maake guluɔne ñ gbévíiɔe. 36 Aɔ sósobi ví lá á Mae sósobi víwa.

Kɔ tãae'ea
(Mat 7.1-6)

37 Asuli gbé tãae eo, Lua a á tãae e sɔo. Asuli yãda gbéao, Lua a yãdaálao. A
sùuuke ñ gbéɔ, Lua i sùuukeáɔ. 38 A gbé gba pò, Lua i á gba. A zaa maa pò á
gbègbè à wè à pà yelele káé á ula léu. Asa zaa pò ñ yòu gbéɛ ɔ Lua a yòune sò.

39 ɔ à yãtaa òné à mè: Vĩa a fɔ dɔaa vĩaɛ? An pla nípii aa zu euo lé? 40 Iwa
lí de a diilao. Gbé pò yãdàda a làa de lá a diiwaɛ. 41 Bóyãí ñle sèkɔna pò da n
gbédee wéu e, mé ñle lí miɔna pò da n wéu yãdao ni? 42 N gbé pò ñle lí miɔna
pò da n wéu eo, kpelewa ñyɔ e o n gbédeee aà to ñ sèkɔna pò da aà wéu bɔèi?
Mɔafilide! Limiɔna pò da n wéu bɔ gia, ní gu'e wásawasa ké ñ sèkɔna pò kú n
gbédee wéu bɔè.

Gbé dɔa a yãkɛawa
(Mat 7.15-27, 12.33-37)

43 Lí maa lí né vãí io, lí vãí lí né maa io. 44 Wí lí pii dɔ a bɛwaɛ. Wíli kpa bo lè
líwao, wíli kuke kàelɛwao. 45 Gbèmaa ñ maa bɔ a sò làasoo maaɔ guue. Gbévãí
sò ñ vãí bɔ a sò làasoo vãíɔ guue. Asa yá pò kò sò guu ɔ lé í o.

46 Bóyãí io ma sisi Dii, Dii, mé ili yá pò má ò keo ni? 47 Gbé pò mɔ ma kíí à
ma yãmà mé a kè, má ɔlé lá ade de. 48 A de lán ébona pò eyò zãzã à kpé kpàle
gbɛwawaɛ. Ké swa pà, í dàgua à kà kpépizi, i deeo, ké wa bò maa yáí. 49 Gbé pò
lé ma yãmà mé àle keo de lán ébona pò kpé kpàle tɔɔleá pã éyɔsaiwaɛ. Ké swa'í
kài, ɔ à kwè gòɔ. Kpépi òɔkpaa kè zɔɔ.

7

Sosaɔ gbèzɔɔ zikɛna gbágbãa
(Mat 8.5-13)

1 Ké Yesu yá beeɔ ò gbéɔne pii a làa, ɔ à gè Kapɛnaũ. 2 Sosaɔ gbèzɔɔe ku we, a
zikɛna ví, a yeaázie maamaa, ɔ àle gyãke à kà gaa. 3 Ké aà diipi Yesu bao mà,

à Yuda gbēzōō zì wabikeiwà aà mō a zikenapi misie. ⁴ Ké aa kà Yesu kíi, aa wabikèwà kōsōkōsō aa mè: Gbépi kà ñ dōaàlè. ⁵ A ye wá buizi, òmè lousisikpe dōwē. ⁶ Ō Yesu gèrínō. Ké à kà kái ñ aà bēo, ò sosaō gbēzōōpi a gbēnaō zì a òné: A oè asu ìada aziawao, mi ka ké aà gē ma kpéuo. ⁷ Ayāmeto má ðìlè mi ka mà mō aà kíi maziao. A oè aà yā'o, ma zíkēna i gbágbā. ⁸ Asa mapi sō, wa iko víaε, mé má iko ví sosaōwa. Mi o an gbēdoε aà gé, ò ì gé. Mi o a pálèε aà mó, ò ì mó. Mi o ma zíkēnaε aà ké bee kε, ò ì kε. ⁹ Ké Yesu yápi mà, à bō aà saε. Ō à lili a ò bíla pō teaziε: Mále oé, mi e gbēε ma náaikè kéwao, baa Isailiō guu. ¹⁰ Ké zínapiō èa sù, aa è zíkēnapi gbàgbā.

Gyaa né mēndona vua

¹¹ Bee gbēa Yesu gè wéle pō wí mε Naini. Aà iwao ñ gbēpāleō gèaàno dasidasi. ¹² Ké à kà kái ñ wélepi bíiboleo, a è wa gε sea wà bōò. Gyaa né mēndonaε. Wélepideō kú ñ nōepio dasi. ¹³ Ké Dii aà è, ò à kèè wēnaū a òè: Nsu óolo. ¹⁴ Ō à sō gēpizi à òkà aà pēwa. Ké gbé pō seaō zè, ò à mè: Ewaaso, má òne vu. ¹⁵ Ō gēpi fèlè zōlè à nà yā'oawa. Ō Yesu aà kpà aà dawa. ¹⁶ Vía gbēpii kù, aa Lua sáaukpà aa mè: Wa ānabi zōō è wá guu. Aa mè lo: Lua mò a gbéō gwai. ¹⁷ Ō Yesu bao lí Yude būsua ñ būsua pō liaiō pii.

Zāa Da'ilēna zīnaō (Mat 11.1-19)

¹⁸ Zāa iwao yá bee dàu aa siuè pii. Ō Zāa ñ gbēōn plaō sisi, ¹⁹ à ñ zì Diiwa aa aà la, aàpi mé gbé pō a mō ūa, ge wàō wēdo gbēpāleziε? ²⁰ Ké gbēpio kà Yesu kíi, aa òè: Zāa Da'ilēna mé wá zì wà n la, míme ñ gbé pō a mō ūa, ge wàō wēdo gbēpāleziε? ²¹ Wegōō Yesu gbéō gbàgbā dasi ñ ñ gyāō ñ ñ wāwāō ñ ñ táaō. A tò víaō gu'è dasi lo. ²² Ō a ò Zāa zīnaōne: A gε yá pō á è mé á màò dau siuè. A oè víaō lé gu'e, εεo lé táa'o, mále gbābō kusudeōne, swādoō lé yāma, gεo lé vu, taasideo lé baona waaso ma.* ²³ Báaaden gbé pō lí fuao ū.

²⁴ Ké Zāa zīnaō tà, Yesu nà aà yā'oa bílaεwa à mè: Bó a gε gwai gbáaui? Fee pō íana lé deedeε yà? ²⁵ Bó a gε gwai wei? Gbé pō pōkasa zāε naaàzi yà? Namablēna pō aai pōkasa maa daō lo ku kibεε. ²⁶ Bó a gε gwai wei? Anabi yà? Ao! Mále oé a de ānabia se. ²⁷ Asa Zāapi wà aà yá kè láu wà mè: Má a zīna gbaε aà dōaa zekεkεne.†

²⁸ Mále oé, nōε nē'ia guu wí nēe i à kà Zāawao. N beeo gbé pō de gbé kpεε ū kpala pō bō Lua kíi guu deaàla. ²⁹ Ké gbēpii aà yāmà, baa osinaō, ò aa yānakpà Luawa, ò Zāa ñ da'ilekè.‡ ³⁰ Falisio ñ Mōizi ikoyādanedeō sō aa gí yá pō Lua ðìlè à kenéi, ò aai wei Zāa ñ da'ilekèo.

³¹ Bó má gbāgbēō lεεūòì? Bó aa bōwài? ³² Aa bō né pō kú gāaε aale lεzukōiwac aale mε:

Wa kule pèé, i òwāo.

Wa wēnale síé, i óolo.

³³ Asa Zāa Da'ilēna mò, i pēε soo, i vēemio, ò a mè táadeε. ³⁴ Gbēnazin Né mò, ì pōble, ì imi, ò a mè asiade wēminaε, osinaō ñ luayādansaiō gbēnaε. ³⁵ Wí òno dō ònoō yákeawae.

Tulalekaa Yesu gbáwa

³⁶ Falisie Yesu gbēa aà mō pōbleano. Yesu gè aà bε, ò àlε pōble gēngεsεkεa. ³⁷ Nōε dōε'ideε ku wélepi guu. Ké a mà Yesu lé pōble Falisipi bε, ò à gè we tulale loona kūa. ³⁸ A zè aà kpε aà gbázi, àlε óolo. Aà wé'i lé ká aà gbakpεaa, ò a wàa

* 7:22 Isa 35.5-6, 61.1 † 7:27 Mal 3.1 ‡ 7:29 Luk 3.12

ń a mikáo, à lepèpe aà gbáwa, ̄ à tulalepi kàwà. ³⁹ Ké Falisi pọ aà s̄s̄ipi è màa, ̄ a ò a s̄s̄ guu: Tó gbépiá ̄nabiε, d̄s̄ à n̄ε pọ lé ɔk̄awapi taa d̄s̄, ké d̄s̄ε'̄ideε. ⁴⁰ Ǿ Yesu ò Falisipiε: Sim̄ɔɔ, má ȳaε v̄i mà onε. Sim̄ɔɔ m̄ε: O, Metulu. ⁴¹ Yesu m̄ε: Dakεnaε mé kú, gb̄ɛɔn plaɔ aà f̄ia k̄ua, gb̄εdo ̄nusu ɔwat̄ε ̄aa pla ń bas̄ɔɔ, gb̄εdo s̄s̄ ̄nusu ɔwat̄ε blakwi. ⁴² Lá aa p̄ɔe v̄i aa f̄iabodo, ̄ à ń ké an pla m̄pii. An guu, déme aɔ yeaazi de a deelai? ⁴³ Sim̄ɔɔ w̄ewà à m̄ε: Mále e gb̄é pọ wà aà k̄è ń ɔ z̄s̄ɔε. Yesu òε: N w̄e maaε. ⁴⁴ Ǿ Yesu aed̄ n̄εpiwa, a ò Sim̄ɔɔε: N n̄εpi èa? Ké ma ḡε n bε, ni í k̄paa n ma gbá p̄ipio, ̄ n̄εpi ma gbá p̄ipi ń a w̄é'io, a wàa ń a mikáo. ⁴⁵ Ni lép̄εaɔ. N̄εpi s̄s̄, za ḡɔɔ pọ ma ḡε la, i k̄ámabo ń lép̄εa ma gbáwaɔɔ. ⁴⁶ Ni n̄isid̄ɔɔ ma miwao. N̄εpi s̄s̄ à tulale kà ma gbáɔwa. ⁴⁷ Aȳameto mále onε, a yemazi maamaa ké aà duun z̄s̄ k̄èwà yáíε. Gb̄é pọ wà aà k̄è ń a ȳɔɔnao s̄s̄, aɔ ye adei ȳɔɔn̄no s̄s̄ε. ⁴⁸ Ǿ a ò n̄εpiε: N duuna k̄ema. ⁴⁹ Ǿ gb̄é pọ aale p̄oble s̄anu ɔk̄s̄ε: Dén gb̄épi ũ ké àle duunak̄emái? ⁵⁰ Ǿ Yesu ò n̄εpiε: Ma náai pọ ńle ke n suabà. Ta bε aafia.

8

N̄ε pọ té Yesuzi

¹ Bee gb̄εa Yesu b̄εbε w̄éle ń w̄éleo, m̄εw̄iaɔ ń z̄s̄ewiaɔ p̄ii, àle waasokε, àle kpala pọ b̄ò Lua k̄ii baokpané. Aà ìwa gb̄ɛɔn kuεplaɔ ḡèaà̄n̄ɔ ² ń n̄ε pọ à táagòné à ń gb̄ágb̄á ń ń gȳáɔɔ. Maliama pọ w̄i mε l̄o Maliama Madeleni, Yesu t̄aa m̄èn soplaɔ ḡòε kú ń guu ³ ń Elodi z̄iia Kuza na Yoanao ń Suz̄anao ń n̄ε p̄aleɔ dasi. Aāl̄o Yesu ń a ìwaɔ gwa ń pọ aa v̄io.

P̄ówenkeεle (Mat 13.1-23, Maa 4.1-25)

⁴ Wà b̄ò w̄éle ń w̄éleo wà k̄aaa Yesuzi, ̄ à ȳá̄l̄ε̄ūné à m̄ε: ⁵ Z̄s̄εε mé b̄ò ḡè p̄ówenakeεlei. Ké àle keεle, a keeɔ l̄èle zé guu, wà t̄aa'òwà, ̄ b̄āɔ m̄o blè. ⁶ A keeɔ l̄èle gb̄εs̄εena musu. Ké aa b̄òle, ̄ aa giiḡaga, ké aai m̄òs̄ε eo yáí. ⁷ A keeɔ l̄èle leɔ guu, ̄ lep̄io f̄l̄ēr̄n̄ɔ s̄anu, aa k̄uaamá. ⁸ A keeɔ l̄èle t̄ɔle maawa, ̄ aa b̄òle aa n̄ε'̄i leε bas̄ɔɔ. Ké a ò màa, à p̄una à m̄ε: Gb̄é pọ n̄òs̄ε v̄i aà yápi ma.

⁹ Aà ìwaɔ aà là yápi b̄òle. ¹⁰ Ǿ à m̄ε: Lua á gbá zé à kpala pọ b̄ò a k̄ii asiio d̄s̄, ̄ama mi o gb̄é k̄in̄iɔne ń ȳá̄l̄ε̄ūnaεoε, ké aa gugwa p̄ɔe'esai, aa ȳama d̄s̄sai.* ¹¹ Yápi b̄òl̄en ke: P̄ówenapiá Lua yáε. ¹² Zé guu p̄ɔɔ de gb̄é pọ aa Lua ȳam̄à̄ ũ, ̄ Ibiisi m̄ò yápi b̄ò ń s̄s̄ guu, ké aasu Lua náaike, i ń suabao yáí. ¹³ Gb̄εs̄εena p̄ɔɔ de gb̄é pọ aa Lua ȳam̄à̄ aa s̄i ń p̄ɔnaō ũ, ̄ama yápi líɔ z̄ina v̄i ń guuo. Aāl̄o Lua náaike ḡia, ̄ama tó wà ń ȳó, aal̄ p̄òb̄ɔz̄akeε. ¹⁴ Le guu p̄ɔɔ de gb̄é pọ aa Lua ȳam̄à̄ ũ, ̄ ȳák̄aakea ń àiz̄εε yáó ń d̄unia p̄ɔnakeao ì k̄uaamá, aali f̄s̄ n̄ε'̄i à mào. ¹⁵ T̄ɔle maa p̄ɔɔ de gb̄é pọ aa Lua ȳam̄à̄ ń n̄òs̄epuao ̄ aa k̄ua ń n̄òs̄emaaɔ ũ. Aāl̄o menaf̄s̄ e aa gε k̄áflak̄eò.

¹⁶ W̄ili filia na wà ta k̄uléwàò ge wà dil̄e lii z̄iεo. W̄i di bábanawae, ké gb̄é pọ lé ḡε̄o gupua e yáí. ¹⁷ P̄ɔe ku ul̄ea ké à ḡi b̄oi gupuaɔ. Asiiȳaε ku ké wà ḡi mai wà o balu guuo. ¹⁸ Bee yáí à ȳama ń laaio. Gb̄é pọ pọ v̄i ̄s̄ Lua a k̄áfl̄è. Gb̄é pọ p̄ɔe v̄i s̄s̄o, pọ pọ àle e á v̄i Lua a siwàε.

Yesu daε (Mat 12.46-50, Maa 3.31-35)

* 8:10 Isa 6.9

19 Yesu da ní aà dāunaɔ̀ m̀ò aà kíi, ̄ aai e s̄òaàzio dasi yáí. 20 Ǿ wa ò Yesuε: N da ní n dāunaɔ̀ ku bàasi, aa ye n k̄'ei. 21 Ǿ a ònέ: Gbέ́ p̀ó aai Lua yāma aa zikεwàɔ̀ mé ma da ní ma dāunaɔ̀ ũ.

Yesu zàa'iana zεa
(Mat 8.23-27, Maa 4.35-41)

22 Ziewa Yesu gè̀ gó'ilená guu ní a iwáɔ̀, ̄ a ònέ: Wà bua ísida baale. Ǿ aa dàzεu. 23 Gɔɔ́ p̀ó aale gé, Yesu gè̀ ní io. Ǿ zàa'iana fεε ísidaa, í lé ká gó guu, aa ku kai guu. 24 Ǿ aa s̄òaàzi aa aà vù aa m̀è: Mae! Mae! Wáλε kaale! Ǿ à fεε gí íanaε ní í p̀ó lé ní gó zāampapao, ̄ à zè, gu kè kilikili. 25 Ǿ a ònέ: A ma náai v̄ioa? Ǿ yápi dímá, v̄ia ní kú, ̄ aa òk̄ε: Dén gbέ́pi ũi m̀óɔ̀? Baa íana ní ío, í yādilené, aai aà yāmaε.

Táaɔ̀ dia sàwáɔ̀ne
(Mat 8.28-34, Maa 5.1-20)

26 Ǿ aa kà Gadala bùsuu ísida baale, Galile bùsu gukpe oi. 27 Ké Yesu bùa s̄is̄ia, à kp̄aaũ ní wélepi gbέ́ p̀ó táaɔ̀ v̄io. A gɔɔ̀plakè ní p̀onaaazio, mé ilio ku beo, sema miagbe'εo guu. 28-29 Wí aà yeye ní m̀odaonaɔ̀, wí aà daliu aà zùukea yáí, kási í m̀odaonapio kék̄εε, táapi i aà zu s̄εu. Ké à Yesu è, ̄ à wiilè à kùle aà aε, ̄ à p̀una à m̀è: Lua Musude Né Yesu, bómε wá daai? N yá na! Nsu íadaao. A bee ò ké Yesu lé o táapi gowà yáíε. 30 Ǿ Yesu aà là à m̀è: N tón kpelewai? Ǿ à m̀è: Ma tón Dasi. Asa táaɔ̀ kuwà dasiε. 31 Ǿ táapiɔ̀ wabikè Yesuwa asu oné wà si gbáɔ̀ guuo.

32 Sàwakusan waiɔ̀ ku we, aa kp̄εεε, aale p̀oble s̄is̄ip̄oleu. Ǿ táapiɔ̀ wabikè Yesuwa aà ní gba zé wà diné. Ǿ Yesu ní gbá zé. 33 Ǿ táaɔ̀ gò gbέ́piwa aa dī sàwáɔ̀ne. Ǿ sàwapiɔ̀ wí ní bao aa s̄i s̄onau, aa kà ísiu aa kp̄ale. 34 Ké an dānaɔ̀ è màa, aa bàalè gè̀ yápi oiné wéle guu ní bualouɔ̀. 35 Ǿ wà b̀òle yá p̀ó kèpi gwai. Ké aa kà Yesu kíi, aa gbέ́ p̀ó táaɔ̀ gòwàpi è z̄òlea Yesu gbázi. A p̀okasa naaazi, à gò a laaiwa. Ǿ v̄ia ní kú. 36 Ké gbέ́ p̀ó yápi kè ní wáaɔ̀ ònέ lá wà táadepi gbàgbā, 37 ̄ Gadala bùsu gbέ́pii awakpà Yesuε aà gońla, asa v̄ia ní kú maamaaε. Ǿ à gè̀ gó guu, a ye tá. 38 Gbέ́ p̀ó à táaɔ̀ gòè awakpàè à e àò kuaànɔ̀. Yesu ḡiè à m̀è: 39 E a ta n be, ní yá p̀ó Lua kène dau n̄ siuné píi. Ǿ à tà à yá p̀ó Yesu kèε kp̄awakè wélepi guu píi.

Zailu né vua ní n̄ε p̀ó ɔ̀kà Yesu ulawao
(Mat 9.18-26, Maa 5.21-43)

40 Ké Yesu èa sù, ̄ bíla gbāakp̄aaàzi, asa gbέ́pii lé aà dāε. 41 Ǿ ḡōε p̀ó de lousisikpe d̄aana ũ, wí mε Zailu, m̀ò wùle a gbεεu Yesu gbázi, à awakpàè aà gé a be, 42 ké aà né m̀endona lé ga yáí. Nen̄εpi kà wè kuεpla. Ké àle gé, ̄ bíla lé aà ḡεsoomble.

43 N̄ōεε ku we, au lé b̄olewà à kà wè kuεpla. P̀ó p̀ó n̄ōεpi v̄i píi a dè εsedeɔ̀ kíi, āma gb̄ē i f̄ō aà gbàgbāo. 44 Ké à s̄ò Yesuzi aà kpe, ̄ à ɔ̀kà aà ula léwa. Weḡō aà aub̄olea zè. 45 Ǿ Yesu m̀è: Démε ɔ̀k̄ai? Ǿ gbέ́pii m̀è á a yá d̄ō. Ǿ Piεε m̀è: Mae, bíla liaanzi, aale naεma. 46 Ǿ Yesu m̀è: Gb̄ē ɔ̀k̄aa, asa má d̄ō ké gbāa b̀omaḡue. 47 Ké n̄ōεpi è wà a yá d̄ò, ̄ à m̀ò ní lualuaao, à wùle a gbεεu aà gbázi, ̄ à yá p̀ó tò a ɔ̀k̄awà ò gbέ́pii wáa ní lá p̀ó à aafia'è ḡòɔ̀. 48 Yesu òè: N̄ōε, ma náai p̀ó ní kè mé n gbàgbā. Ta be aafia.

49 Ké Yesu lé o màa, gb̄ē b̀ò lousisikpe d̄aanapi be, à m̀ò a òè: N népi k̄esai. Nsu tákpa metuluzi p̄ao. 50 Yesu yápi mà, ̄ a ò Zailuε: Nsu to n s̄ò v̄io. Ma náaike lé, a gbàgbā. 51 Ké à kà aà be, i wei gb̄ē gèan̄o, sema Piεε ní Zāao ní

Zaakio ní nēpi deo ní aà dao. ⁵² Gbḗ pò kú weo lé ɔɔb p̄i, aale nízia gbḗgbḗ. Ǿ Yesu m̀: Asu ɔɔbo. I gao, àle i'oe. ⁵³ Ǿ aa aà kè p̄oɔp̄o, asa aa d̀ à gàe. ⁵⁴ Yesu aà k̀ a ɔwa, ɔ à p̄na à m̀: Nenɔena, fele! ⁵⁵ Ǿ aa w̄ni s̀, à f̄le ḡo. Yesu m̀ wà p̄blea kpawà. ⁵⁶ Yápi d̄i nēpi de ní aà daowa, ɔ Yesu òné aasu yápi o gbḗe maò.

9

Yesu a ìwa gbḗon kuεplaɔ zia (Mat 10.5-15, Maa 6.7-13)

¹ Yesu a ìwa gbḗon kuεplaɔ k̄aaazi, ɔ à ní gbá zé aao iko ví t̄aa bui p̄iwa, aa gyāeɔ gbágbā. ² Ǿ à ní z̄i kpala p̄ò b̀ Lua k̄i yá waasokei, aao gyāeɔ gba aafia. ³ A òné: Asu p̄e se geòo, gopana ge babalabɔ ge k̄s̄ua ge ɔa ge ula plaade. ⁴ Ua p̄ a pilau ào ku we e à ge geò zéa. ⁵ W̄le p̄ wi gb̄akpauázio à b̄ou, í k̄oɔlemá an toa ní Luao seela ũ. ⁶ Ǿ aa d̄azeu aa bèbe w̄le ní w̄leɔ, aa baonakp̄ané, aa gyāeɔ gb̄agbā gupiiu.

⁷ Ké kí Elodi yá beeo mà p̄i, ɔ à bilikè, asa gbḗeɔ m̀ Z̄aa Da'ilena mé b̀ gau, ⁸ gbḗeɔ m̀ Elia mé b̀ m̀má, gbḗeɔ m̀ b̄ ānabi yāaɔ do mé v̄u. ⁹ Elodi m̀: Ma Z̄aa mi z̄o. Dén gbḗ p̄ ma aà bao màe bee ũi m̄o? Ǿ àle weeɔ wesiaàle.

Yesu blekpaa bilawa (Mat 14.13-21, Maa 6.30-44, Z̄aa 6.1-15)

¹⁰ Ké zinapiɔ s̀, ɔ aa yá p̄ aa k̄eɔ d̄au a siu Yesue. Ǿ à ní sé n̄t̄e à ḡr̄no w̄le p̄ w̄i me Besaida. ¹¹ Bila d̀, ɔ aa p̄leaazi. A gb̄akp̄anzi à kpala p̄ò b̀ Lua k̄i yá'òné, ɔ à gbḗ p̄ aa ye aafiaɔ gb̄agbā.

¹² Iat̄e busaa ìwa gbḗon kuεplaɔ s̄aaazi aa òè: Gbḗo gbae aa ta pilak̄i ní p̄bleaɔ weeɔ z̄ewiaɔ ní bualoŭ p̄ kú k̄iɔ guu, asa s̄gbā wá kúu la. ¹³ A òné: Apiɔ à p̄blea kpámá. Aa m̀: P̄e m̄n s̄o ní kpò m̄n plao ɔ wá ví. Sema wà gé ble l̄ui bílae bàasio. ¹⁴ Ḡe p̄ kú weo k̄a lán gbḗon òaasɔs̄o le s̄o taawa (5.000). Ǿ a ò a ìwaɔne: A to aa z̄le ḡaḡa gbḗon blakwikwi. ¹⁵ Ǿ aa k̄e màa aa ní z̄lez̄le pii. ¹⁶ Ǿ à p̄e m̄n s̄o ní kpò m̄n plapio s̄e, à wesè musu à báaad̄au. Ǿ a è'e kpà a ìwaɔwa, aa biile bílae. ¹⁷ Ampii aa p̄blè k̄a, ɔ wà a miɔna p̄ f̄eɔ s̄le gb̄i kuεpla.

Piεε Yesu Mes̄iike oa (Mat 16.13-23, Maa 8.27-33)

¹⁸ Ziewa ké Yesu lé wabike ado, aà ìwaɔ m̀ aà lè, ɔ à ní lá à m̀: Dé dasile o má de a ũi? ¹⁹ Aa w̄wà aa m̀: Z̄aa Da'ilenaε. Gbḗeɔ i me Eliaε. Gbḗeɔ i me ānabi yāaɔ do mé v̄u.* ²⁰ Ǿ à ní lá à m̀: Apiɔ s̄, dé ále o má de a ũi? Piεε w̄wà à m̀: Lua gbḗ p̄ w̄i me Mes̄iε. ²¹ Ǿ à ḡiné aa yápi o gbḗe. ²² Ǿ à m̀: Sema Gb̄enaz̄in Né taasike maamaa. Gb̄ez̄o ní sa'onkiaɔ ní M̄izi ikoyādanedeɔ giaàzi, aai aà de, a ḡo àaɔde z̄i i vu.

Yesu lia (Mat 16.24-17.13, Maa 8.34-9.13)

²³ Ǿ a ò gb̄ep̄iie: Tó gbḗ ye ke ma ìwa ũ, aà gi az̄ia w̄nizi, iɔ a lip̄ak̄ɔa se lá gu lé d̄o, i temazi. ²⁴ Gbḗ p̄ ye ào a w̄ni k̄ua, w̄nipi a v̄uaawàe. Gbḗ p̄ ḡi a w̄nii ma yáí s̄, ade mé aɔ w̄ni ví. ²⁵ Tó gbḗ ḡò d̄unia búu ví, mé a kpà az̄iai à k̄ua ziawa, b̄ò ài a èi? ²⁶ Tó gbḗ z̄eamanɔ wid̄e ge ma yá, Gb̄enaz̄in Né a z̄eaaànɔ wid̄e s̄, ḡo p̄ a m̄o a gawi guu ní a Mae gawio ní a malaikaɔ gawio. ²⁷ Siana mále oé, gbḗ p̄ aa ku laeɔ ga k̄ia p̄ Lua kpà esaio.

* 9:19 Luk 9.7-8

28 Yá bee oa gbɛa, a gɔɔ la taawa ɔ̀ à Piɛɛ ní Zāao ní Zaakio sè dèdèrínɔ̀ gbèsií musu wabikei. 29 Ké àlɛ wabike, aà oa lìlɛ, aà ulaɔ̀ lé tɛkɛ púntaitai. 30 Kándo gbɛɔ̀n plaɔ̀ ku we, Mɔ̀izi ní Eliaɔ̀e, aalɛ yá'oaàno. 31 Aa bò mòwà gawi guu, aalɛ ánuu pò a to Yelusaleũ yá'o. 32 Piɛɛ ní a gbéɔ̀ gè ní io. Ké aa vù, aa Yesu gawi è ní gbɛɔ̀n pla pò zɛ aà saɛɔ. 33 Ké gbɛɔ̀n plapiɔ̀ lé kékɔ̀wa ní Yesuo, Piɛɛ òè: Mae, a maa wàɔ̀ ku laɛ. Wà lákpe dɔ̀ mèn àaɔ̀, n pò do, Mɔ̀izi pò do, Elia pò do. A dɔ̀ lá álɛ oo. 34 Ké àlɛ o màa, luabɛpuana kùaaamá. Ké aa gò ka a guu, vía ní kú. 35 Ǿ lɔ̀ɔ̀e bò luabɛpuanapi guu à mè: Gbɛ́ɛ beeá ma Néɛ. Ma aà d̄ilɛ, à aà yāma.† 36 Lɔ̀ɔ̀pi maa gbɛa aa è Yesu mé gò we ado. Iwapiɔ̀ ní lé f̄ɔ̀, aai yá pò aa è o gbɛɛ gɔɔ beeo.

Yesu nɛgɔ̀e táade gbágbáa

(Mat 17.14-23, Maa 9.14-32)

37 Ké gu dò, aa p̄ila s̄is̄ipi musu, ɔ̀ bíla mò dai Yesulɛ. 38 Bíla guu ḡɔ̀e p̄una à mè: Metulu, n yá na! Ma né gwaa, asa ma né pò má v̄in we. 39 T̄áa ì f̄elɛwà, ɔ̀ ì wiilɛ kándo. I aà z̄iaz̄ia e aà lé'i f̄ulabɔ̀lɛ, ì ìadawà, ìli gowà kpaaɔ. 40 Ma wabikè n ìwaɔ̀wa aa táapi go, ɔ̀ aa f̄ua. 41 Yesu mè: Gbágbɛ kolea luanaaikensaiɔ̀! Máɔ̀ kúánɔ̀ e bɔ̀e ni? Máɔ̀ menakeánɔ̀ e bɔ̀e ni? Mò ní n népio la. 42 E népi àò gé s̄iaàzi, ɔ̀ táapi aà nè à aà z̄iaz̄ia. Ǿ Yesu ḡi táapie à népi gbàgbá, ɔ̀ à aà kpà aà maewa. 43 Lua iko z̄ɔ̀ yápi gbépii kù gbáa.

Gbéɔ̀ lé elɛa Yesu yákeawa p̄ii, ɔ̀ a ò a ìwaɔ̀ne: 44 Aɔ̀ yáɛ bee k̄ua á n̄ɔ̀sɛ guu. Wa Gbɛnaz̄in Né na gbéɔ̀ne ní ɔ̀z̄i tia. 45 Aai yápi d̄ɔ̀, a mi ulɛané, ɔ̀ aai mao, mé aa yápi laawà v̄iakè.

Tɛa Yesuzi

(Mat 8.19-22, 18.1-5, Maa 9.33-40)

46 Ǿ aa f̄elɛ ní lɛkpaaɔ̀ deak̄ɔ̀a yá musu. 47 Yesu làasoo pò kú ní n̄ɔ̀sɛ guu d̄ɔ̀, ɔ̀ à né sɛ zè a saɛ. 48 A òné: Gbé pò néɛ bee taa d̄ilɛ ma ìwake yáí, ade ma dilɛɛ. Gbé pò ma dilɛ s̄ɔ̀, ade gbé pò ma z̄i dilɛɛ. A gbé pò de gbé kpɛɛ ũ á guu mé z̄ɔ̀.

49 Ǿ Zāa yāsè à mè: Mae, wa gbɛɛ è àlɛ táago ní n tó, ɔ̀ wá ye giè, ké ìl̄io tɛwázio yáí. 50 Ǿ Yesu òè: Asu giè, asa gbé pò ì ìbɛlɛsɛánɔ̀oá bàakpɛɛɛ.

51 Ké Yesu fɛlɛ taa luabɛ gɔɔ kà k̄ai, à mipè Yelusaleũwa. 52 Ǿ à gbéɔ̀ gbàɛ aa d̄ɔ̀aaɛ. Aa gè gè Samali bùsu z̄ɔ̀ewiaɛ guu s̄oukɛiè. 53 Ǿ wélepideɔ̀ i aà dilɛo, ké à mipè Yelusaleũwa yáí. 54 Ké aà ìwaɔ̀ Zaa ní Zāao è màa, aa mè: Dii, ní ye wà o té bɔ̀ luabɛ à mɔ̀ kúamá yà?‡ 55 Ǿ Yesu lìli à ḡiné. 56 Ǿ aalɛ gé wéle p̄alɛu.

57 Ké aa bɛ z̄éu, gbɛɛ mɔ̀ ò Yesuɛ: Gu pò níle géu p̄ii, máɔ̀ tenziɛ. 58 Yesu òè: Gbɛgbonaɔ̀ ní tòò v̄í, b̄aɔ̀ ní sakpɛ v̄í. Gbɛnaz̄in Né s̄ɔ̀ a ìampak̄ti v̄io. 59 Yesu ò gbɛp̄alɛɛ: Mɔ̀ tɛmazi. Ǿ gbépi mè: Dii, to e ma de'ia kpagui ḡia. 60 Yesu òè: Tó gɛɔ̀ ní gɛɔ̀ v̄í. Mpi s̄ɔ̀ gɛ kpala pò bò Lua k̄i yá waasokɛ. 61 Gbɛp̄alɛ ò lɔ̀: Máɔ̀ tenzi Dii, áma to mà gé lɛzai ma bɛdeɔ̀wa ḡia.§ 62 Yesu òè: Gbé pò soona na a ɔ̀z̄i mé àlɛ a kpɛ gwa, ade ì k̄osi ní kpala pò bò Lua k̄ioo.

10

Gbɛɔ̀n bàak̄wi ní plao z̄ia

(Mat 11.20-27, 13.16-17)

1 Bee gbɛa Dii gbɛɔ̀n bàak̄wi ní plao p̄alɛɔ̀ d̄ilɛ, ɔ̀ à ní z̄i gbɛɔ̀n plapla aao d̄ɔ̀aaɛ wéleɔ̀ guu ní gu pò á ye géuɔ̀ p̄ii. 2 A òné: Pòkɛkɛa z̄ɔ̀, a kèkenaa bílao. A

† 9:35 Isa 42.1, Sou 2.7, Luk 3.22 ‡ 9:54 2Kia 1.9-16 § 9:61 1Kia 19.20

wabike Budewa aà zikenaɔ gbae pɔkɛkei. ³ A dazeu. Mále á zǐ são ũ àwalewanao guueaɔ! ⁴ Asu mɔkpe seo ge babalabɔ ge kyaleɔ. Asu ze zéu à fɔkpa gbēewao. ⁵ Ua pɔ a gēu pii, à o gia Lua uapi gba aafia. ⁶ Tó aafiade ku we, á fɔ aafiade a gɔè. Tó a ku we sɔo, a ea suwáe. ⁷ Aɔ ku uapiu, à pɔ pɔ wa kpàwá ble ge pɔmia, asa zikena kà à a asea ee. Asu àò sɔkiikpakpao. ⁸ Wéle pɔ a gēu mé wà á díle, à pɔ pɔ wà m̀oé ble. ⁹ A wélepi gyãe gbágbã, í o gbéɔne kpala pɔ b̀ Lua kíi kãr̀nɔ kã. ¹⁰ Tó a gē wéleu mé wí á díleo sɔ, à b̀le gãae, í me: ¹¹ Baa á wéle luutē pɔ kpà wá gbáwa, wá kɔleowáe.* Aɔ dɔ sáasã ké kpala pɔ b̀ Lua kíi kà kã. ¹² Mále oé, yákpalekegɔɔzǐ ía pɔ Lua a da Sɔdɔũdeɔwa a ka wélepideɔ pɔwao.†

¹³ Waiyoo Kɔlazenideɔ! Waiyoo Besaidadeɔ! Dabudabu pɔ má kè á wéleɔ guu, tó má kè Tii ní Sidɔo yãa, dɔ wélepideɔ zwãnkasaɔ kãkãr̀la, aa z̀le tufua à gègè ǹselilea seela ũ. ¹⁴ Yákpalekegɔɔzǐ á íadama aɔ de Tiideɔ ní Sidɔdeɔ pɔa.‡ ¹⁵ Kapenaũdeɔ sɔ, á gbã z̀ luawa yà? Wa ɔz̀sãzie e bedau.§

¹⁶ Ǿ Yesu ò a íwapione: Gbé pɔ á yãmà, ade ma yãmàe. Gbé pɔ gíazi, ade gĩmazi. Gbé pɔ gĩmazi sɔ, ade gĩ gbé pɔ ma zǐzie.*

¹⁷ Gbēɔn bàaɔkwi ní plaopio gè, ɔ aa èa sù ní pɔnao aa m̀: Dii, baa táao misiilewēe n tó yáí. ¹⁸ Yesu ònè: Mále gugwa, ma Setãu è à bàe luabe lán loupileawa. ¹⁹ Ma iko kpàwá à táa'o mlēɔ ní sóio ní á ibee gbãa píiowa, pɔe a fɔ à á ké'iao.† ²⁰ N beeo ásu pɔnake ní mi pɔ táao í siileéoo. A pɔnake á tó pɔ kú taalau luabe yáí.

²¹ Zibeezǐ Lua Nisina Yesu pɔ kèna maamaa à m̀: Baa, z̀le ní musuo Dii, lá n yá beeo ùle yãdɔnaɔne ní ònɔnaɔ, mé n b̀ò ladɔnsaione, ma n sáaukè. Aa, Baa, bee kãngu màa. ²² Ma Mae pɔpii nãme ma ɔzǐe. Gbēe Lua Né dɔo, mé i ke Mae Lua bàasio, mé gbēe Mae Lua dɔo, mé i ke aà Né ní gbé pɔ Népi yei aà ɔlɔné bàasio.

²³ Ǿ Yesu aed̀ a íwaɔwa a ònè níte: Báaadeɔn á ũ yá pɔ ále e ní wéoo yáí. ²⁴ Mále oé, ànabio ní kíao ku yãa dasi, aa ye yá pɔ ále eo e, aai eo. Aa ye yá pɔ ále mao ma, aai mao.

Samali gbēmaa

²⁵ Ikoyãdɔnae mé f̀le lé líkpale Yesuwa à m̀: Metulu, kpelewa má ke mà àizãna ei? ²⁶ Yesu òè: Kpelewa a ku Mɔizi ikoyã guui? Ni a kyoke ǹ ma kpelewa ni? ²⁷ Gbépi wèwà à m̀: Nyɔ ye Dii n Luazi ní ǹsemendoo teasisai n gbãa pua léu, n sɔ io kuwà,‡ níɔ ye n gbédeezi lán nzia wēniwa.§ ²⁸ Yesu òè: N wè maae. Nyɔ ke màa, níyɔ ku.* ²⁹ Ǿ gbépi ye yãnakpa aziawa, ɔ à Yesu là à m̀: Déme ma gbédee ũi?

³⁰ Ǿ Yesu òè: Gbēe mé b̀ Yelusaleũ àle gé Yeliko, ɔ kpáiweliweɔ kpàaũaàno. Aa aà pɔɔ síwà, aa aà gbè dúuduu e à kà gaa. Ǿ aa aà tò we, aa gèze. ³¹ A m̀ lè sa'ona zé doũpi sè. Ké à aà è, ɔ à d̀aàzi. ³² Màae lo ké Levii buie kà gupiu, à aà è, ɔ à d̀aàzi. ³³ Samali bùsu gbēe be zépiu. Ké à m̀ aà è, ɔ à kèè wēnaũ. ³⁴ A s̀aàzi, à ese mà aà gu pɔ kè'iao wa ní nísio ní v̄eoo, à pɔ yèyewà. Ǿ à aà se d̀i a zàa'ina kpe, à gèaàno nibɔɔ pilakii. Ǿ à aà gwà we. ³⁵ Ké gu d̀ò, ɔ à ánuu ɔwatē b̀ m̀n pla a kpà pilakiiidewa à m̀: N aà gwamee. Tó n ea n ɔablè de beea aà yá musu, má a fiabone, tó ma su.

* **10:11** Luk 9.5 † **10:12** Daa 19.24-28 ‡ **10:14** Isa 23.1-18, Yoé 4.1-4 § **10:15** Isa 14.13-15

* **10:16** Luk 9.48 † **10:19** Sou 91.13 ‡ **10:27** Iko 6.5 § **10:27** Lev 19.18 * **10:28** Lev 18.5

³⁶ Tòò, gbě̀on àaṣpìo guu, an déme gbě̀kekè gbé́ pọ́ kpáìo kpàaũàànṣpìei? ³⁷ A wèwà à mè: Gbé́ pọ́ wēnadò̀èè. Ǿ Yesu òè: Ge n̄ ke màa s̄.

Yesu kua Maata ní Maliamao be

³⁸ Gọ́ọ́ pọ́ aa be zéú, aa kà wé̄leu, ̄ n̄e pọ́ wí me Maata Yesu díle. ³⁹ A dāuna ví, wí me Maliama, à zò̄le Dii gbázi, àle aà yāma. ⁴⁰ Kina zí dà Maatala, ̄ à m̀ Yesu kíi à mè: Dii, ké ma dāuna ma to zípìe mado, i ken̄e yāe ũo lé? Oè aà d̄male. ⁴¹ Ǿ Dii wèwà à mè: Maata, Maata, níle yāe kàake, níle ìada nziawa ní yáò dasi. ⁴² A m̀endo mé zeví. Maliama baa maa sè mé wa siwàò.

11

Wabikea

(Mat 6.9-15, 7.7-11)

¹ Ziewa Yesu lé wabikea guei. Ké a làa, aà ìwae òè: Dii, wabikea dawēe lá Zāa dà a ìwaṣnewa. ² Ǿ a ònè: Tó ále wabike, àli me: Baa, to wà d̄s̄ ké n̄ kua adoa.

To kpala pọ́ b̀ n̄ kíi b̀ gupuu.

³ Wá gba ú pọ́ wáò ble lá gu lé d̄.

⁴ Wá duuna kéwá,

asa wi gbé́ pọ́ tàaekèwēe kē píie.

Nsu to wà fu ȳawawo.

⁵ Ǿ a ònè: Gbēe mé gbēna ví, ̄ à gè aà kíi wēedo a òè: Ma m̀ n̄ kíie, p̄e s̄amee m̀n̄ àā. ⁶ Nib̄e pílaa tiae, má p̄e ví mà kpawàò. ⁷ Ǿ aà gbēnapi wèwà za kpea à mè: Nsu ìadaao, ma zetà k̀. Ma ta kpéu ní ma néo, má f̄̄ fele mà kpamao.

⁸ Mále oé, baa tó i fele kpàwà gbēnake yáio, a fele pọ́ pọ́ a yei kpawà ké a zeazi yáí. ⁹ Mapi s̄ó mále oé, à wabike, Lua i kpáwá. A wēele, í e. A gbale, Lua i wēé.

¹⁰ Asa gbé́ pọ́ wabikè, wí aà gbae, gbé́ pọ́ pọ́ wēele ì e, mé gbé́ pọ́ gbalè, wa wēè.

¹¹ A gbé́ pọ́ á néo ví, tó á né kp̄o wabikèwá, á déme a píligona kpawàì? ¹² Ge tó à kogbe wabikèwá, á déme a sói kpawàì? ¹³ Baa ní á v̄aik̄eo, lá á p̄oma kpaá á néo wa d̄s̄, á Mae pọ́ kú musu a a Nisina kpa gbé́ pọ́ a wabikèwawo lé?

Táagoa

(Mat 12.22-30, 43-45, Maa 3.20-27)

¹⁴ Yesu lé táa swádo go gbéwa. Ké à táapi gò, swádopi nà yā'owaa, ̄ yápi b̀ bíla sae. ¹⁵ Ǿ an gbēe m̀: I táagoné ní táaó kí Beezebu tóe. ¹⁶ Ǿ gbēpáleó lé líkpalewà, aa gbèawa aà seelae kené ní Lua gbāao. ¹⁷ Lá Yesu ní làasoo d̄s̄, ̄ a ònè: Kpala pọ́ a gbé́o íbelesè ní k̄o a mid̄e. Ua pọ́ a gbé́o íbelesè ní k̄o a ḡo bezi ũe. ¹⁸ Tó Setāu íbelesè ní a gbé́o, kpelewa aà kpala aó zeai? Má ò màa ké i me mi táagoné ní Beezebu tóo yáie. ¹⁹ Tó Beezebu tó mi táagoò, á gbé́o ì go ní dé tóo ni? Beewa ázia gbé́o yá'ík̄pàwá. ²⁰ Lá ma táagoamaá Lua ǔgb̄e, àò d̄s̄ ké kía pọ́ Lua kpà kpalaú á kíi lèn we. ²¹ Tó ḡosa gbāa ḡo keb̄o k̄ua, àle a ua d̄s̄aò, aà àizeeò ìo aafiae. ²² Ama tó gbé́ pọ́ a gbāa deaàla m̀ gè à aà gbè, a aà ḡo keb̄o pọ́ a a náai vío séle, i aà àizeeò biilené. ²³ Gbé́ pọ́ de ma gbé́ ũo, ma íbeee. Gbé́ pọ́ lí pọ́ k̄aaman̄o, àle f̄aae.

²⁴ Tó wà táa gò gbéé, ìo liaaliaa gugiiu àò gbé́ wēele à dièe. Tó i eo, ì me: Má ea ta ma s̄s̄ ziwa. ²⁵ Tó à tà we, ì e a be ado, à zu'ò, à azia kèke wásawasa, ²⁶ ̄ ì ea ge táa pọ́ an v̄ai dealaó séle suñn̄o m̀n̄ sopla, aai diè. Beewa gbépi gwea gbēzā v̄ai ì de a k̄aaua.

²⁷ Ké Yesu lé o màa, wà n̄e mà, à p̄una zā guu à mè: Báaaden n̄e pọ́ n̄ i à ȳs̄ kpàma ũ. ²⁸ Ǿ Yesu mè: Báaadeon gbé́ pọ́ aa Lua yāmà aa k̄ua ũ de beea.

Seela gbεaa Yesuwa
(Mat 6.22-23, 12.38-42)

²⁹ Gbέϋ nònᵋaa, ̄ Yesu mè: Gbāgbέϋ vāi. Aaĩ seela gbεaa, āma má seelaε kenέo, sema Yonasi pó. ³⁰ Lá Yonasi de seela ũ Ninivadeϋne, * màa Gbēnazĩn Né aϋ de seela ũ gbāgbέϋne. ³¹ Yákpalekegeϋzĩ γεomidᵋkĩi oi nᵋe kĩa a fele yāda gbāgbέϋlaε, asa à b̀ò za tᵋle léwa à m̀ò Salomᵋᵋ ᵋnyā maiε, † mé gbέ pó a zᵋᵋ de Salomᵋᵋa ku la. ³² Yákpalekegeϋzĩ Ninivadeϋ fele yāda gbāgbέϋlaε, asa ké Ninivadeϋ Yonasi waaso mà, aa ǹ̀selilεε, ‡ mé gbέ pó a zᵋᵋ de Yonasia ku la.

³³ Wili filia na wà dile gusᵋᵋnauo ge wà pēna kúlewàò. Wi di bábanawaε, ké gbέ pó aale gέϋ gupua e. § ³⁴ N wé mé n me filia ũ. Tó n wé kú gudoũ, n m̀è pii aϋ gupua vīε. Tó n wé kú plapla sᵋ, n m̀è pii aϋ gusia vīε. ³⁵ Ayāmeto laaika ké gupua pó n̄le e n̄ vī su àᵋ de gusia ũo. ³⁶ Tó n m̀è pii gupua vī mé a kee ku gusiauo, aϋ gupu wásawasa lándᵋ filia í dᵋmawaε.

Zᵋada Mᵋizi ikoyādanεdeϋ n̄ Falisiᵋwa
(Mat 23.1-36, Maa 12.38-40, Luk 20.45-47)

³⁷ Ké Yesu yā'ò a làa, ̄ Falisie wabikèwà aà mᵋ pᵋbleanᵋ, ̄ à gέ zᵋle. ³⁸ Ké Falisipi è i ᵋpipi lá aaĩ kεwa à gbàsa lé pᵋbleo, à b̀ò aà saε. ³⁹ ̄ Dii òè: A Falisiᵋ i gbāᵋᵋ bisao kpeε n̄ tao, kási b̄i n̄ yāvāikεao mé á ǹ̀se pà. ⁴⁰ Sᵋũ! Lua pó a kpe kè i a guu keo lé? ⁴¹ A pó pó kú á tao guu dā wēnadeϋne, á tapiᵋ i gᵋé gbālesai.

⁴² Waiyoo á Falisiᵋ! I toeᵋ dosina n̄ kpeaanao n̄ dopᵋᵋ pii kwide kpa Luawa, * ̄ i pākpa yāgᵋgᵋa a zéwai n̄ yea Luapizio. Yá beeᵋ mé de àᵋ kúa pākpa a k̄iniᵋzi sai. ⁴³ Waiyoo á Falisiᵋ! Iᵋ ye zᵋlea gumaaᵋ lousisikpeu, iᵋ ye wàᵋ fᵋkpakpawá gāε. ⁴⁴ Waiyoo ápiᵋ! A de lán mia kpeena pó w̄ᵋ taa'owà dᵋsaiwaε.

⁴⁵ ̄ ikoyādᵋnae òè: Metulu, tó n̄ ò màa, n̄le wá sᵋsᵋ sᵋε. ⁴⁶ Yesu m̀è: Waiyoo á ikoyādᵋnao sᵋ! I gbέϋ da asosea zĩ'ũu, mé ili ᵋdamá n̄ a seaoo, baa ᵋton do. Waiyoo ápiᵋ! ⁴⁷ I pó bo ānabi pó á deziᵋ n̄ dεdeᵋ miaᵋwa dᵋngu yái. ⁴⁸ Bee lé ᵋᵋ gbέϋne ké a ze n̄ á deziᵋ yākeae. Aa ānabiᵋ dεde, ̄ ále pó bo n̄ miaᵋwa. ⁴⁹ Ayāmeto Lua ᵋno guu à m̀è á ānabiᵋ n̄ zinaᵋ gbaewá, í n̄ gbέᵋ dεde, í ìada n̄ gbέᵋwa. ⁵⁰ Lua a ānabi pó wà n̄ dεde za dún̄ia daalegᵋᵋ e gbāᵋ au tᵋsi gbāgbέϋpiᵋwa. ⁵¹ Ao, mále oé, za Abeli dea† e à gέ pè Zakali pó wa dè sa'ok̄i n̄ Lua kpéo zānguowa, ‡ Lua a n̄ au tᵋsi gbāgbέϋwaε. ⁵² Waiyoo á ikoyādᵋnao! A dᵋa zé kili wò. I gέuo, mé a gi gbέ pó aa ye gέuᵋne. ⁵³ Ké Yesu b̀ò we, Mᵋizi ikoyādanεdeϋ n̄ Falisiᵋ aà lè pās̄ipās̄i, aale yá dasi lalawà, ⁵⁴ aale aà kpakpa ké aa e wà aà kũ yá pó àle o guue.

12

Zεa n̄ Yesuo gbέϋ aε
(Mat 10.19-33)

¹ Gᵋᵋ bee bíla nònᵋaaaàzi, wa n̄ lé dᵋo, e aale kèsepelepelekᵋwa, ̄ à yā'ò a ìwaᵋne gia à m̀è: A laaika Falisiᵋ mᵋafilii, ì lin̄la lán pēese'esewaε. ² Yá pó ulea a bᵋ gupuaui pii. Asiiyāε ku ké wa gí dᵋio.* ³ Beewa yá pó á ò gusiauo, wa ma gupuaui, mé asiiyā pó á ò kᵋ swáú làasiu, wa a kpāwake gāε.

⁴ Ma gbēnaᵋ, mále oé, gbέ pó a á de mé a gbεa a fᵋ yāε kέé lᵋo, ásu vīakeèò. ⁵ Má gbέ pó de à vīakeè oé. A vīake Lua pó gbέ zua té guu aà ga gbεa iko vīε. Ao, mále oé, à vīake aapiε. ⁶ Wili gòlegolena m̀èn sᵋo yía daa plao lé? Kási baa

* 11:30 Yon 3.4 † 11:31 1Kia 10.1-10 ‡ 11:32 Yon 3.5 § 11:33 Luk 8.16 * 11:42 Lev 27.30
† 11:51 Daa 4.8 ‡ 11:51 2Lad 24.10-21 * 12:2 Luk 8.17

a m̀endo yá lí sá Luaguo. ⁷ Baa á mikāo, a a lé dō. Asu v̄iakεo, á de g̀olegolen dasiɔla.

⁸ Mále oé, gbé p̀o z̀emanɔ gbéɔ ae, Gbēnazin Né a zeaàno Lua malaikaɔ ae. ⁹ Gbé p̀o lelekp̄amazi gbéɔ ae s̄o, má lelekp̄aaazi Lua malaikaɔ ae. ¹⁰ Tó gbé Gbēnazin Né b̀eb̀ò, Lua a aà ké. Ama tó gbé Lua Nisina t̀ob̄ēsì, a k̄ea v̄io. ¹¹ Tó w̄ale géano yákp̄aleu lousisikp̄eu ge kíao ní gb̄aadeɔ ae, ásu bílike b̀ok̄ii yáwao ge yá p̀o á o, ¹² asa Lua Nisina mé a yá p̀o de à o daé z̄ibeez̄i.

Aizεε
(Mat 6.19-34)

¹³ Z̄a guu gb̄e ò Yesue: Metulu, o ma v̄iie aà ma asea kp̄aa wá túbi guu. ¹⁴ Ǿ a w̄ewà à mè: Ma gbé, déme ma dile á yákp̄alekena ùi ge á yáḡḡḡna? ¹⁵ Ǿ a ò bílae: Aò ázia k̄ua dō. A laaika p̀op̄ii bík̄eai, asa àizεεá gbēnazina w̄eni no, baa tó a z̄o.

¹⁶ Ǿ à yál̄eüné à mè: Ǿdee mé kú, aà bua bl̄ek̄èè maamaa, ¹⁷ ̄o à làasookè à mè: Má ke kpelewa ni? Má bl̄ewekak̄ii v̄io. ¹⁸ Ǿ à mè: Lá má ken ke: Má a bl̄ewekak̄ii b̄oob̄e, mí a z̄o b̄obo, mí a p̀ow̄ena káu p̄ii ní ma àizεεo, ¹⁹ mí o maziae: Ma gbé, ní k̄us̄ua v̄i z̄o, a kanno w̄e ūma? Káma bo, p̀oble, imi, p̀onake. ²⁰ Ǿ Lua òè: S̄o, gw̄aas̄inae bee má n w̄eni gb̄eama. S̄ou p̀o ní k̄e a ḡḡ dé p̀o ūe? ²¹ M̄aa aò de ní gbé p̀o lé àizεε k̄aaa az̄iae mé a de ɔde ū Luaεoo.

²² Ǿ a ò a ìw̄aone: Aȳam̄eto mále oé, ásuli á w̄eni k̄aake p̀oblea yá musuo, ásuli á me k̄aake p̀okasa yá musuo. ²³ W̄eni de p̀obleala, me de p̀okasala. ²⁴ A gbagbaaɔ gwa. Aali p̀ót̄o, aali p̀okekeo, aa dō ge gbà z̀oɔlo v̄io, mé Lua ì ní gwa. A de b̄aɔla z̄o lé? ²⁵ A guu déme a f̄o à a w̄eni gb̄aa k̄afi, baa ḡḡ do, a yákaakea guui? ²⁶ Lá á yá ȳonapi f̄o, b̄oȳi ále yá k̄ini k̄aakei? ²⁷ A lá vudeɔ gwa s̄eú lá aa de. Aali z̄ikeo, aali bua t̄ao. Mále oé baa Salom̄o ní a ɔdekεo,† i ula e dà a maa k̄a an keewao. ²⁸ Luanaaif̄en̄endeo! S̄eà lá p̀o kú gb̄a mé a ték̄u zia, lá Lua ì p̀o nai màa, wa á p̀o o b̄e? ²⁹ Asu to p̀o p̀o á ble ge p̀o p̀o á mi yá d̄aaé. Asu bílikeo. ³⁰ P̀op̄io p̄ii yá ì d̄aa d̄unia gb̄eone, āma á Mae dō ké á ye p̀op̄io. ³¹ A to kp̄ala p̀o b̀o aà k̄ii yá d̄aaé, i p̀op̄io k̄aaé. ³² Ma kp̄asa néna gbéɔ, ásu v̄iakεo, asa à k̄a á Maegu ké à á kp̄a kp̄alapiu. ³³ A p̀o p̀o á v̄io yía, í w̄enadeɔ gba a ̄a. A m̄okp̄e p̀o lí zik̄u z̄o, luabe àizεε p̀o lí láao k̄ak̄ii ū. Kp̄ái a s̄i weo, k̄o a p̀o ɔokpa weo. ³⁴ Gu p̀o á àizεε kúu, wek̄ii ̄o á laai ìo kuu.

Zik̄en náaide laaide
(Mat 24.45-51)

³⁵ Aò ku s̄ou guu, à tó á filia ào naa, ³⁶ ìo de lán gbé p̀o aale ní dii sua ní n̄osep̄onakeao d̄aɔwa, ké ḡḡ p̀o à k̄a mé à gbalè, aa e zεw̄èè ḡḡ. ³⁷ Báaadeɔn z̄ik̄ena p̀o an dii a ní lé b̄é a suḡop̄io ū. S̄iana mále oé, diipi a a p̀o keke ye, i ní z̄le, i p̀oblea k̄aané. ³⁸ Baa tó à k̄a w̄eedo ge guf̄ene, tó à ní lé màa, báaadeɔn ní ū. ³⁹ Aò yáe bee dō. Tó uabele kp̄ái m̄ḡḡ dō, a wei aà a kp̄e gb̄oo. ⁴⁰ Ap̄io s̄o ào kú ní s̄ou, asa Gbēnazin Né a m̄o ḡḡ p̀o á wé d̄oiwao.

⁴¹ Piεε mè: Dii, wá yáí n yápi l̄eúia, ge gb̄épiie? ⁴² Dii mè: Dén ziia náaide laaide p̀o aà dii a a z̄ik̄enaɔ naè a ɔz̄i aali ble kp̄amá a ḡḡwa ùi? ⁴³ Báaaden z̄ik̄ena p̀o aà dii aà lè, àle ke màa a suḡo ū. ⁴⁴ S̄iana mále oé, a a àizεε p̄ii naè a ɔz̄ie. ⁴⁵ Tó z̄ik̄enapi ò a s̄ou a dii sua lé ḡḡḡ s̄o, i f̄ele na z̄on̄e ge ḡḡe gb̄ēgb̄eawa, ìo ulat̄able, ìo w̄ede ke, ⁴⁶ aà dii a su ḡḡ p̀o aà wé d̄oiwae, zaa p̀o a d̄owa, i aà z̄ez̄e, i aà baa daaa ní luaȳadansai. ⁴⁷ Z̄ik̄ena p̀o a dii p̄eā dō mé i s̄ouke à aà p̄eā k̄eò, wa aà gb̄e dúuduue. ⁴⁸ Z̄ik̄ena p̀o a dii p̄eā d̄o, mé à yá p̀o de wà aà

† 12:27 1Kia 10.4-7

gbě kè sɔ̄, wa aà gbě yɔ̄ɔɛ. Gbě pɔ̄ Lua aà gbà zɔ̄ɔ̄ ɔ̄ Lua a wɛɛɛwà zɔ̄ɔ̄. Gbě pɔ̄ Lua pɔ̄ nàɛ a ɔ̄zɔ̄ zɔ̄ɔ̄, a gbɛawà dɛrɛla.

Kɔ̄kpaalɛa Yesu yáí

(Mat 5.25-26, 10.34-36, 16.2-3)

⁴⁹ Tɛ ma mɔ̄ sɔ̄i dúniawa, mé máɛ wá maamaa ké tɛpi kú sa. ⁵⁰ Má ga ví mà siu. Má kú láasoo guu e à gɛ kɛð. ⁵¹ Alɛ e ma mɔ̄ ké gběɔ̄ aas na ní kɔ̄o dúniaw yà? Aawo! Máɛ oé, kɔ̄kpaalɛa yáí ma mɔ̄i. ⁵² Za tia ua pɔ̄ gběɔ̄n sɔ̄o kuu aa kɔ̄kpaalɛɛ. Gběɔ̄n àaɔ̄ bɔ̄ gběɔ̄n plaɔ̄ kɛ, gběɔ̄n plaɔ̄ bɔ̄ gběɔ̄n àaɔ̄ kɛ. ⁵³ Mae a bɔ̄ a nɛgɔ̄ɛ kɛ, nɛgɔ̄ɛ i bɔ̄ a mae kɛ. Da a bɔ̄ a nɛnɔ̄ɛ kɛ, nɛnɔ̄ɛ i bɔ̄ a da kɛ. Zá da a bɔ̄ nɔ̄zãɛ kɛ, nɔ̄zãɛ i bɔ̄ a zãda kɛ.†

⁵⁴ Yesu ɛa ò bílaɛ: Tó á è lou lé sisi gukɛ, i o gɔ̄ɔ̄ lou a ma, ɔ̄ i kɛ màa. ⁵⁵ Tó á è íana lé bɔ̄ gɛmɛdɔ̄kíi oi, i o gu a wá, ɔ̄ i wá. ⁵⁶ Mɔ̄afilideɔ̄! A tɔ̄ɔ̄ɛ ní luabɛo wé dɔ̄, mé á gɔ̄ɔ̄ɛ beɛ yáasi dɔ̄ sɔ̄o bɛ?

⁵⁷ Bóyáí á yákekeɛ a zéwa dɔ̄ áziao ni? ⁵⁸ Tó n ibɛɛ lé gɛnɔ̄ yákpaleu, kɔ̄aikɛ aà n kɛ za zéu, ké asu n gáɛ gɛnɔ̄ yákpalekena kíio yáí. Asa yákpalekenapi a n kpa dɔ̄aiwaɛ, dɔ̄aiɛpi i n dakɛu. ⁵⁹ Máɛ onɛ, níyɔ̄ bɔ̄ weo e n̄ gɛ n̄ fiapi bo píi. Baa tãnga a gɔ̄ tenzio.

13

Nɔ̄selilɛa

¹ Gɔ̄ɔ̄ beɛ gběɔ̄ mɔ̄ Galile gbě pɔ̄ Pilati ní dɛdɛ à ní au yàalɛ ní ní sa'obɔ̄ auoɔ̄ yá sɔ̄i Yesuɛ. ² Ǿ Yesu ònɛ: Ké Galile gběpɔ̄ gaa kè màa, áɛ e an duuna dɛ Galile gbě kíniɔ̄la yà? ³ Aawo! Máɛ oé, tó i nɔ̄selilɛo, ápii á kaalɛ lárɔ̄waɛ. ⁴ Gběɔ̄n bao plasai pɔ̄ Siloe kalanga kwɛmá aa gágaɔ̄ sɔ̄, áɛ e an tàaɛ dɛ gbě kíni pɔ̄ kú Yelusaleũɔ̄la yà? ⁵ Aawo! Máɛ oé, tó i nɔ̄selilɛo, ápii á kaalɛ lárɔ̄waɛ.

⁶ Ǿ à yáɛ beɛ lɛɛũnɛ à mɛ: Gběɛ mé kaadɔ̄nli bà a swaluu, ɔ̄ à gɛ a né wɛɛɛi, i eo. ⁷ Ǿ a ò a zikɛnaɛ: Gwa, a wɛ àaɔ̄n la, ké mi mɔ̄ né wɛɛɛi kaadɔ̄napiwa, mili eo. Zɔ̄. Wá tó à gusi pã yà? ⁸ Ǿ zikɛnapi òɛ: Mae, to we wɛa ɔ̄. Má gubi mà liaiɛ, mí zùgbɔ̄ kau. ⁹ A gí nɛ'ii ziia? Tó i i sao, mí zɔ̄.

Nɔ̄ɛ kaaũa gbágbã

¹⁰ Kámabogɔ̄ɔ̄ɛ zɔ̄ Yesu lé yádanɛ lousisikɛu. ¹¹ Nɔ̄ɛ ku we, tãa aà kɔ̄ɔ̄kù à kãaàɔ̄ wɛ̀ bao plasai. Iɔ̄ kooaɛ, ili fɔ̄ pòo baa yɔ̄ɔ̄o. ¹² Ké Yesu aà è, ɔ̄ à aà sisi à mɛ: Nɔ̄ɛ, n kɔ̄ɔ̄kɛ gòma. ¹³ Ǿ à ɔ̄nàwà. Wegɔ̄ɔ̄ à pòo, ɔ̄ à Lua sáaukpà.

¹⁴ Ǿ lousisikɛ gbězɔ̄ɔ̄ pɔ̄ pà, ké Yesu aà gbàgbã kámabogɔ̄ɔ̄zɔ̄ yáí, ɔ̄ à fɛɛ ò bílaɛ: Gɔ̄ɔ̄ soolo mé kú ké wí zikɛu.* Ali mɔ̄ wà á gbágbã gɔ̄ɔ̄ beɛɔ̄wa, kámabogɔ̄ɔ̄zɔ̄ bàasi. ¹⁵ Ǿ Dii a zãsɔ̄wà à mɛ: Mɔ̄afilideɔ̄! Kámabogɔ̄ɔ̄zɔ̄ á baade lí a zu gɛ zãa'ina polo a dɔ̄kíi à gɛ í kpàwàò lé? ¹⁶ Ablahaũ bui nɔ̄ɛ beɛ sɔ̄, Setãu aà yè wɛ̀ bao plasaiɛ. Aà bapi poloawà kámabogɔ̄ɔ̄zɔ̄ zé vío lé? ¹⁷ Ké a ò màa, ɔ̄ wí aà ibɛɛo kú píi, ɔ̄ bíla pɔ̄ kɛna dabudabu pɔ̄ àɛ kɛɔ̄wa píi.

Yáɛɛũa ní kpala pɔ̄ bɔ̄ Lua kíio

(Mat 7.13-14, 21-23, 13.31-33, Maa 4.30-32)

¹⁸ Ǿ Yesu mɛ: Kpala pɔ̄ bɔ̄ Lua kíi bɔ̄ bówà ni? Bó má lɛɛũòì? ¹⁹ Doe ku a wɛ̀na bɔ̄ lán ɛfɔ̄ wɛ̀nawa, ɔ̄ gběɛ se tɔ̄ a kaau. Ké à bɔ̄lɛ à kè lí ũ, ɔ̄ bãɔ̄ mɔ̄ pɛ̀pɛ a gɔ̄naɔ̄wa.

† 12:53 Mis 7.6 * 13:14 Bɔ̄a 20.9-10

20 Ǿ a ò lɔ: Bó má kpala pò bɔ Lua kíi lɛɛũòì? 21 A bò p̄ɛɛɛ'ɛɛɛ pò nɔɛ sɛ kà p̄ɛɛti zaa lɛ àaɔ guu a lia p̄iiwae.

22 Gɔɔ pò Yesu lé gé Yelusaleũ, àlɛ p̄a mɛɛwiao n̄ z̄ɔɛwiao, àlɛ yãdané, 23 ɔ gb̄ɛ aà là à mè: Mae, asi àizãna'enaɔ dasioa? Ǿ Yesu ò bílaɛ: 24 A ãiake à ḡɛ z̄éle tuuuna guu. Mále oé, gb̄é dasideɔ wɛɛɛ ḡɛu, kási aa eo. 25 Tó uabele f̄ɛle zɛt̄a a làa, tó a ḡɔ bàasi, mé ále gbale, ále mɛ: Mae, gbaw̄ɛw̄ɛɛ, a oé á á d̄ɔ gueio. 26 Bee gbɛa tó á òè à p̄oblè à imiãno, mé à yãdané á bɛ ḡaaɛ, 27 a oé á á d̄ɔ gueio. A goala ápii v̄aikenaɔ.†

28 Tó a Ablahaũ n̄ Izaakio n̄ Yakɔbuo n̄ ãnabio è pii kpala pò bɔ Lua kíi guu, mé wà á zú bàasi, wɛ á ɔɔɔɔ à ɔdi á musu. 29 Gb̄éɔ bɔ gukpɛ n̄ bɛ'aeo n̄ gugbãntooo n̄ gɛɔmidɔk̄io, aa mɔ blɛblei kpala pò bɔ Lua kíi guu. 30 Gb̄é kpɛɛɔ ḡɔ d̄ɔaaa mé gb̄é pò d̄ɔaaa ḡɔ kpɛɛ.

Yesu ɔɔba Yelusaleũdeɔ yá musu
(Mat 23.37-39)

31 Gɔɔ bee ḡɔɔ Falisieɔ m̄ Yesu kíi aa òè: Fɛle go lakii, asa Elodi ye n dɛɛ. 32 Ǿ a òné: A gɛ o kífɛnɛnapie mále táagoné, mále gyãɛɔ gb̄agbã gbã n̄ ziao, a gɔɔ àaɔde z̄í má a z̄í mide. 33 N beeo sema mà gé aɛ gbã n̄ ziao n̄ zia bàasio, asa i kũ ãnabi ga gueio, sema Yelusaleũ. 34 Yelusaleũdeɔ, Yelusaleũdeɔ, i ãnabio dɛdɛ, i gb̄é pò Lua n̄ z̄íw̄aɔ pápa n̄ gbɛɔ à n̄ dɛdɛ. Mio ye mà á kãamazi m̄ɔm̄ɔ, lá ko ì ḡãsiá kú a n̄ɛɔlawae, kási ili weio. 35 Lua a á kpé tóɛɛ sa. Mále oé, á ma e lɔo e à omɛɛ, báaade gb̄é pò lé m̄ó n̄ Dii tó.‡

14

Yesu kua Falisie bɛ

1 Kámaboḡɔɔɔ z̄í Yesu ḡɛ p̄oblei Falisio gb̄ɛz̄ɔɔ bɛ, ɔ gb̄é pò aa ku wɛɔ lé aà kpakpa. 2 Kákagyãkɛnae ku Yesu aɛ wɛ. 3 Ǿ Yesu yãɛɛ a ò ikoyãd̄ɔnaɔnɛ n̄ Falisio: Gb̄égb̄agbãa kámaboḡɔɔz̄í zɛv̄ia ge a zɛv̄io? 4 Ǿ aa níle kílikili. Ǿ Yesu gyãɛpi kũ à aà gb̄agbã à aà gb̄aɛ. 5 Ǿ a òné: A dé né ge aà zu, tó à zù l̄ɔɔ kámaboḡɔɔz̄í, a aà bɔ ḡɔɔo ni? 6 Aai f̄ɔ yázãsiw̄aɔ.

7 Yesu è lá gb̄é pò wà n̄ sisio lé z̄ɔlekii maaɔ kũkũ, ɔ à yãlɛɛũné à mè: 8 Tó wà n̄ sisi n̄ɔɛp̄ɔnablɛwa, n̄su z̄ɔle z̄ɔlekii maauo. Tó wà gb̄é pò a gbia denla sisi bɛ! 9 Tó á s̄isina m̄ òné: Fɛle z̄ɔlekii kpá deewa, n̄ȳɔ fɛle gé z̄ɔlekii kpɛɛu n̄ wioɛ. 10 Tó wà n̄ sisi, n̄ili z̄ɔlekii kpɛɛ kú, ké tó n̄ s̄isina m̄, a onɛ: Ma gb̄ɛna, m̄ aɛ la. Bee a n̄ ke gbia gb̄é pò á s̄ãnuɔnɛ.* 11 Gb̄é pò ì azia káfí, Lua a aà busaɛ, mé gb̄é pò ì azia busa, Lua a aà káfí.

12 Ǿ Yesu ò a s̄isinapie: Tó n̄le gb̄éɔ sisi blɛ fáanɛ bleawa ge a oosi pò, n̄su n̄ n̄ gb̄ɛnaɔ s̄isio ge n̄ v̄iio n̄ n̄ d̄ãunaɔ ge n̄ daɛɔ ge n̄ ɔde deɛɔ. Tó n̄ kè màa, aa ɛa n̄ s̄isiwà s̄ɛɛ, aai fiabonɛ. 13 Tó n̄le gb̄éɔ sisi p̄obleawa, taasideɔ sisi n̄ gb̄ɛkaaũaɔ n̄ ɛɛɔ n̄ v̄iaɔ, 14 n̄ȳɔ ḡɔ báaade ũ, asa aa p̄ɔɛ v̄i aa ḡia fiabonɛo. Lua mé a fiabonɛ gb̄ɛmaaɔ vuḡɔɔ.

P̄ɔnablɛblea
(Mat 22.1-14)

15 Ké gb̄é pò aa s̄ãnuɔ do yápi mà, ɔ a ò Yesuɛ: Báaaden gb̄é pò a p̄oble kpala pò bɔ Lua kíi guu ũ. 16 Yesu òè: Gb̄ɛ mé ye p̄ɔnablɛkɛ, ɔ à gb̄éɔ gb̄ɛa dasidasi. 17 Blɛblez̄í ɔ à a z̄ikɛna z̄í oi gb̄é pò à n̄ gbɛaɔnɛ aa m̄ó, wa làa sa. 18 Gb̄é séia òè: Ma bú lùɛ, sema mà gé gwai. N yá na, ma awakpàɛ. 19 Gb̄ɛp̄alɛ mè: Ma zu lù

† 13:27 Sou 6.9 ‡ 13:35 Sou 118.26 * 14:10 Yaa 25.6-7

soon sɔɔ, má gé wesiɛi. N yá na, ma awakpàɛ. ²⁰ Gbɛ̀páɛ m̀è: Ma nɔ̀sè dafuɛ. Ayãmeto má e m̀ɔ. ²¹ Ǿ zíkɛnapi èa tà à ǹ lɛgbɛ dàu a s̀iɔ a diiɛ. Ǿ uabelɛpi pɔ pà a ò a zíkɛnaɛ: Gé wéɛ guu kpakpa gãaɛɔ ǹ zɛaɔ, ní taasidɛɔ ǹ gbɛkaauãɔ ǹ v̄iãɔ ǹ ɛɛɔ naaa suɔnɔ la. ²² Bee gbɛa zíkɛnapi m̀ɔ òè: Dii, ma yá pɔ ǹ ò kè, mé zɔ̀lɛkɛi gi ku. ²³ Ǿ diipi ò zíkɛnapiɛ: Gé zéɔ guu ǹ zéwɛwɛnaɔ píi, gãna gbéɔwa aa gɛ, ma ua e pa. ²⁴ Máɛ oé, gbé́ pɔ ma ǹ gbɛapiɔ kee a e lɛzɔ ma blɛpiwao.

Gɔa Yesu iwa ũ
(Mat 10.37-38)

²⁵ Wa bɛ zéu ǹ Yesuo dasidasi, ɔ̀ à lili ònɛ: ²⁶ Tó gbé́ m̀ò ma kíi mé a ye a de ǹ a dao ǹ a nao ǹ a néɔ ǹ a v̄iɔ ǹ a dãunaɔ, baa azɛɛpizi demala, a f̄ɔ ke ma iwa ũ. ²⁷ Gbé́ pɔ aɔ a lipãakɔsa sea àɔ tɛomazio, a f̄ɔ ke ma iwa ũ.† ²⁸ Tó á gbɛɛ ye kalanga dɔ, a zɔ̀lɛ ḡiã à a ɔ̀a dɔdɔ à gwa, tó a f̄ɔ z̄iɛpi ke lãa ya? ²⁹ Tó i ke màaɔ, tó à ɛ̀ kpàɛ mé i f̄ɔ à a m̄iɛɔ, gbé́ pɔ aà è píi a aà láanikɛ ³⁰ a mɛ: Gbɛ́ɛ bee kpé dãalɛ, i f̄ɔ a m̄iɛɔ. ³¹ Ge tó kía ye gé z̄ikai ǹ kía pãleo, a zɔ̀lɛ ḡiã à a wàaipa à gwa, tó a sosa ḡali kw̄iɔ f̄ɔ kuàkpa sosa ḡali bao pɔ lé m̀ɔwaɔwao lé? ³² Tó a è á f̄ɔ, a z̄inaɔ z̄i lɛdɔũkɛa yãgbɛaiwà zadɔ i ka kãioɛ. ³³ Maaɛ lɔ, tó á gbɛɛ i ɔ̀zɔ pɔ pɔ á v̄iɔzi píio, a f̄ɔ gɔ ma iwa ũ.

³⁴ Wisíá pɔ naɛ, ãma tó a í na tà, kpelewa wa ke à nakũ bi? ³⁵ A maa tɔ̀lɛɛɔ ge zùgbɔ̀kɔ̀lɛk̄iio, w̄i kɔ̀lɛɛ. Gbé́ pɔ ǹòsɛ v̄i aà yápi ma.

15

Pɔ pɔ v̄uaa
(Mat 18.12-14)

¹ Ǿsinaɔ ǹ duunkɛnaɔ lé s̄ɔ Yesuzi aà yãmai m̄pii. ² Ǿ Falisiɔ ǹ Mɔizi ikoyãdanɛdɛɔ lé yákũtɛka aa m̀è: Gbɛ́ɛ bee i duunkɛnaɔ si aa pɔble sãnuɛ.* ³ Ǿ Yesu yáɛ bee lɛɛũné à m̀è: ⁴ Tó á gbɛɛ sã v̄i m̀èn basɔ mé ado v̄uaa, ìli a basɔ m̀èndosai tó s̄ɛu à pɛlɛ a pɔ pɔ v̄uaapizi e à ge bɔ̀wàò lé? ⁵ Tó à b̀wà, i sɛ da a ḡãu ǹ pɔnaoɛ, ⁶ i taò bɛ, i a gbɛnaɔ ǹ a fáanidɛɔ sísi, i oné: A pɔnakɛmanɔ. Ma a sã pɔ sã̀sãpi è. ⁷ Maaɛ lɔ máɛ oé, wa pɔnakɛ luabɛ duunkɛna m̀èndo pɔ a ǹòsɛlilɛ yá musu dɛ gbɛmaa gbɛɔn basɔ m̀èndosai pɔ an bàa kú ǹ ǹòsɛlilɛaooɔla.

⁸ Nɔ̀ɛ pɔ á́nusu ɔ̀watɛ v̄i m̀èn kw̄i s̄ɔ bɛ, tó a m̀èndo v̄uaa, a filia na, i kpɛwaa, i wɛɛlɛ busɛbusɛ e à ge bɔ̀wàò lé? ⁹ Tó à b̀wà, a a gbɛnaɔ ǹ a fáanidɛɔ sísiɛ, i oné: A pɔnakɛmanɔ. Ma a á́nusu ɔ̀watɛ pɔ v̄uaapi è. ¹⁰ Máɛ oé, Lua malaikaɔ i pɔnakɛ duunkɛna m̀èndo pɔ ǹòsɛlilɛ yá musu màa lɛ.

Né pɔ sàsa

¹¹ Yesu ò lɔ: Gbɛɛ mé kú a nɛgɔ̀ɛɔ v̄i gbɛɔn pla. ¹² Ǿ Se ò a maaɛ: Baa, ma asea pɔ máɔ v̄i túbi guu kpaa. Ǿ maɛpi a àizɛɛ kpaalɛné. ¹³ I ke gɔ̀ɔplao, ɔ̀ Se a pɔɔ nãaa píi à tà bùsu pãlɛu zãzã. We à a àizɛɛ kpãlɛu lalasikɛa guu. ¹⁴ Ké à a pɔɔ dè píi, ɔ̀ nɔ̀an z̄ɔ̀ kà bùsupiu, ɔ̀ à ḡɔ̀ ǹ pɔ wɛnakɛaɔ. ¹⁵ A gè nà bùsupi gbɛɛzi, ɔ̀ gbɛ́pi aà gbàɛ a bualoū ble kpáí sãwakusanaɔwa. ¹⁶ Ǿ ìɔ ye libɛ pɔ sãwaɔ lé ble m̀ómɔ b̄ɛɛ, ãma w̄ili pɔɛ kpawàò. ¹⁷ Ké aà wé kè, à m̀è: Ma maa zíkɛnaɔ ble v̄i diɛ, ɔ̀ máɛ ga ǹ nɔ̀anaɔ la. ¹⁸ Má fɛlɛ mà ta ma maa kíiɛ, mí oè: Baa, ma duunakè Luaɛ ǹ mpio, ¹⁹ mi ka màò dɛ ǹ né ũ lɔ. Ma dile ǹ zíkɛnaɔ do ũ. ²⁰ Ǿ à fɛlɛ lé tá a maa kíi. Ké a bɛ kãaa, aà maɛpi aà è, ɔ̀ à kèè wɛnaũ. A bàalè gè kùsiwà à lɛpèwà. ²¹ Ǿ népi òè: Baa, ma duunakè Luaɛ ǹ mpio, mi ka màò dɛ ǹ né ũ lɔ. ²² Ǿ maɛpi ò a zíkɛnaɔnɛ: A gé kpakpa, à ulada maa pɔ dɛn̄la sɛ m̀ò

† 14:27 Luk 9.23 * 15:2 Luk 5.29-30

à daè, í tãanadaè, í kyalekpaè. ²³ I gáae mekpaá kũ à de wà so pɔnakɛa guu, ²⁴ asa ma népi gà à vùe. A sàsãe, ɔ ma aà è. ɔ aa ná pɔnakɛawa.

²⁵ Woo kpé bua. Ké àle su, à káikù ní beo, ɔ à kɔ̀ɔ gáa mà dɔ. ²⁶ ɔ à zíkɛnaɔ do sisi à aà là bómɛ kèi. ²⁷ ɔ a wèwà à mè: N dāuna mé sù, ɔ n mae gáae mekpaá dè, ké à aà è aafia yáí. ²⁸ ɔ Woo pɔ pà à gĩ gēi ua. Ké aà mae bò awakpaiè, ²⁹ ɔ Woopi ò a mae: E'e, à kà wē ūma mále zíkɛnɛ, mi fokɛma ziiio, mé baa blesan giana ni kpaa mà pɔnakɛò ní ma gbēnaɔ. ³⁰ Ké n né pɔ à n àizɛɛ kàale káaluawɛpi sù, n gáae mekpaá dèè. ³¹ ɔ aà mae òè: Ma né, ní kumanɔ gɔɔpiie. Pó pó má ví píi, n pɔe. ³² A kũ wà bleble ní pɔnaoɛ, asa n dāunapi gà à vùe. A sàsãe, ɔ wà aà è.

16

Aizɛɛ ndaisai

¹ Yesu ò a iwaɔnɛ: ɔdee mé kú à ziiia díle a zíkɛnaɔnɛ. ɔ wà mò wà àà kɔmalekèè wà mè àle aà àizɛɛ kpále. ² ɔ à aà sisi a òè: Yá pó má mà n musu de kpelewa ní? Lá ríle ke n ziiake guu siumɛɛ. Nyɔ e ò ziiia zĩ kemɛɛ lo. ³ ɔ ziiapi ò a sɔ guu: Ma dii lé ma bɔ zĩue, má ke kpelewa ní? A ke má fɔ sēwao, mé baakea demɛɛ wí ũ. ⁴ Má dɔ lá má ke gbéɔ ma díle ní be, tó à ma bɔ zĩu. ⁵ ɔ à a dii fladeɔ sisi dodo, ɔ à gbé sēia là à mè: N ma dii fla kũa ūma ní? ⁶ A mè: Nísi zaa le basoɛ. ɔ ziiapi òè: Lá pó ní kèe ke. Zɔle lile blakwi kpakpa. ⁷ ɔ a ò gbēpále: Mpi sɔ n fla ūma ní? ɔ à mè: Ese sakili basoɛ. ɔ ziiapi òè: Lá pó ní kèe ke, lile basiiɔ. ⁸ ɔ diipi ziiia náaisaidepi sáaukpà wezē yá pó a kè musu. Asa dúniae bee gbéɔ wé zēa de gupua gbéɔla kɔtēe yákekea guu.

⁹ Mapi sɔ mále oé, à gbēnaɔ wɛle ní àizɛɛ náaisaiɔ, ké gɔɔ pó à mīdewá, Lua a á díle be pó a gao guu. ¹⁰ Gbé pó náai ví ní a yɔɔnao aɔ náai ví ní a zɔɔo be. Gbé pó náai ví ní a yɔɔnao aɔ náai ví ní a zɔɔoo. ¹¹ Tó i ke náai ví ní àizɛɛ náaisaiio, Lua a á náaike ní a sīandoe? ¹² Tó i ke náai ví ní gbēpále pɔɔo, Lua a ázia pó kpáwáe? ¹³ Zíkɛna lí e zɔblè dii mèn plaɛo, asa aɔ za gbēdogue, io ye adozi, ge a na gbēdowa, i saka adou. A fɔ à zɔble Luae ní ɔao sãnuo.

ɔde ní Lazaa

¹⁴ Falisiɔ ye ɔai. Ké aa yápi mà píi, ɔ aale lesuikɛ Yesuwa. ¹⁵ Yesu ònɛ: I yānakpa áziawa gbēnazinaɔ kíie, āma Lua á sɔ dɔ. Yá pó gbia gbēnazinaɔnɛ ɔ Lua í sakau.

¹⁶ Mɔzi ikoyā ní ānabiɔ láɔ ku e Zāawa. Za gɔɔ bee wàle kpala pó bò Lua kíi baokpa, ɔ baade lé gēu ní gbāao. ¹⁷ Luabe ní tɔleɔ sáalea àa de Lua ikoyāpi wēsá néna bādeala. ¹⁸ Gbé pó gĩ a nazi à nɔ pāle sè, à gbāsíkèe. Gbé pó nɔ pó wà gii sè sɔ, à gbāsíkèn we.

¹⁹ Gɔe ɔdee ku í pɔkasa maa ɔdeɔ da, io pɔnakɛ nama guu gɔɔpii. ²⁰ Wēnade pó wĩ me Lazaa io wúlea aà be gɔu, bɔ fifiwà. ²¹ Io ble pó í léle ɔdepi táabūnu zíe blea níde. Gbéɔ mé io aà bɔpiɔ sāsā. ²² Wēnadepi gà, ɔ malaikaɔ aà sè tàò Ablahaũ kíi. ɔdepi gà sɔ, ɔ wà aà ví. ²³ Kua íadama guu bedau, ké à wesè musu, ɔ à Ablahaũ è káaa, Lazaa ku aà sae. ²⁴ ɔ à lezù à mè: Ba Ablahaũ, ma wēnagwa, ní Lazaa zĩ aà a ɔtona zɔ íwa, aà mɔ ma léna níniomɛɛ, asa mále wāwāke tévuae bee guue. ²⁵ ɔ Ablahaũ mè: Ma gbé, to nama pó pèema n wēnigɔɔ dɔngu ní taasi zɔɔ pó Lazaa kèo. Aà nòse níni lakii sa, mé ní kú wāwā guu. ²⁶ Bee gbɛa tɔɔ'e zòolo da wá zānguo. Tó gbé ye bɔ la à gé á kíi, a fɔo, mé gbɛe a fɔ bɔ we à mɔ wá kíio. ²⁷ ɔ ɔdepi mè: N yá na Baa, lá maaɛ, ò aà zĩ ma mae be, ²⁸ asa ma dāunaɔ ví gbēɔn sɔo. Aà gé ledaimá, ké aasu mɔ gu wāwādeɛ beeuo. ²⁹ ɔ Ablahaũ mè: Aa Mɔzi ní ānabiɔ lá ví, aa ní yāma. ³⁰ ɔ ɔdepi mè: Aawo, Ba Ablahaũ! Tó gbɛe

bò gau à gè ní kǐi, ̄ aa nòselilè. ³¹ Ǿ Ablahaũ òè: Tó aai Mɔizi ní ānabio yāmao, baa tó gbēe bò gau, aa sio.

17

Luanaaikεa (Mat 18.6-7, 21-22)

¹ Yesu ò a iwaɔnε: Sema yá pó ì to gbé̄o fu àò ku, āma waiyoo gbé̄ pó a bɔ àà kǐi. ² Tó wà wísilɔgbε gbè̄nε dòè a nɔε mé wà aà zù ísiu, bee maa ní adeo de ké aà to née beeɔ do fula. ³ Aɔ kú ní laaio. Tó n gbēdo duunakè, ge ñ aà le. Tó à nòselilè, sùuukeaàɔ. ⁴ Tó à duunakè̄nε gɔɔ do gēn sɔpla mé à èa ònε gēn sɔpla a nòselilè, sùuukeaàɔ. ⁵ Dii zinaɔ òè: Wá luanaaikεa káfiwēε. ⁶ Dii mè: Tó á luanaaikεa kà efɔ wénawa, á o lasinliε bee azia bilε gé péi ísia guu, a á yāmaε.

⁷ Tó á gbēe zɔ ví, àlε sēwaè ge àlε sãɔ dāè, tó à sù ní buao, aà dii a oè aà mɔ pɔble gòɔ yà? ⁸ Aawo, a oè aà blεkεε, aà ula lilε, i mɔε ní pɔbleao ní imiao, aàpi i gbasa pɔble, i imi. ⁹ Wí zɔ sáaukpa ké à yá pó wa dàè kè yáí yà? ¹⁰ Apiɔ sɔ maaε, tó a yá pó Lua dàè kè píi, à mε: Zɔɔn wá ũ, wá kea wá kè.

Kusude gbēon kwio gbāgbāa

¹¹ Yesu gea Yelusaleũ a be Samali bùsu zɔlεu ní Galileo. ¹² Ké àlε gē wé̄lεeu, ̄ gōε kusude gbēon kwio kpàaũaàɔ. Aa ze kãaa, ¹³ aa lezuaàzi aa mè: Mae Yesu, wá wēnagwa. ¹⁴ Ké a è màa, ̄ a òné: A ge ázia ɔlɔ sa'onanε.* Ké aale gé, ̄ aa gbāgbā. ¹⁵ Ké an gbēdo è a gbāgbā, ̄ à èa sù, àlε Lua sáaukpa ní lɔ gbāao. ¹⁶ A wùlε a gbεeu Yesu aε, à fɔkpàwà. Gbé beeá Samali gbēε. ¹⁷ Ǿ Yesu mè: Gbēon kwio mé gbāgbāo lò? Gbēon kēokwio kú má ni? ¹⁸ An gbēe i εa mò Lua sáaukpaio, sema zilloε beea? ¹⁹ Ǿ Yesu òè: Fele tá, ma náai pó ní ke mé n gbāgbā.

Gbēnazin Né mɔa (Mat 24.23-41)

²⁰ Falisio Yesu là kpala pó a bɔ Lua kǐi mógɔɔi, ̄ a wè̄má à mè: Kpala pó bò Lua kǐi lí mó wà e ní wé̄o no. ²¹ Wa o gwa ke ge gwa keeo. Kpalapi kú á guue.

²² Ǿ a ò a iwaɔnε: A gɔɔ lé mó ké á Gbēnazin Né mógɔɔ ea nide, á eo. ²³ Wa oé a ku le ge a ku la, āma ásu geo, ásu ténzio. ²⁴ Lá loupilεa ì gupu luabe léla ní a léleo, màa aɔ de Gbēnazin Né mógɔɔ. ²⁵ Sema aà taasike gia maamaa. Gbāgbēo giaàzi. ²⁶ Lá à kè Nɔee gɔɔ,† màa a ke Gbēnazin Né mógɔɔzi lɔ. ²⁷ Wàlε pɔble, wàlε imi, wàlε nɔse, wàlε zāke e gɔɔ pó Nɔee gè gó'ilena guu, ̄ í dà dúniaa, gbé̄o gàga píi.‡ ²⁸ Maaε lɔ Lotu gɔɔ, wàlε pɔble, wàlε imi, wàlε pó lú, wàlε pó yia, wàlε pótɔ, wàlε kpedɔ. ²⁹ Gɔɔ pó Lotu bò Sɔɔɔũ, té ní íatēgbōo bò luabe à kwè, ̄ gbé̄o gàga píi.§ ³⁰ Beewa aɔ de gɔɔ pó Gbēnazin Né bò gupuau.

³¹ Gɔɔ bee gbé̄ pó kú kpé musu su pila kpé guu a póɔ sélεio. Maaε lɔ gbé̄ pó kpé bua su εa beo. ³² A to Lotu na yá dɔágu.* ³³ Gbé̄ pó ye àò a wēni kũa, wēnipi a vūaawà. Gbé̄ pó gĩ a wēnii sɔ, ade mé aɔ ku.† ³⁴ Málε oé, gwá bee gbēon plaɔ aao wùlεa gudoũ, Lua a gbēdo sé, i gbēdo to we. ³⁵ Nɔε gbēon plaɔ aao pó ló gudoũ, Lua a gbēdo sé, i gbēdo to we. ³⁶ Gōε gbēon plaɔ aao ku bua, Lua a gbēdo sé,‡ i gbēdo to we. ³⁷ Ǿ aa aà là aa mè: Dii, mákǐi ni? A wè̄má à mè: Gu pó ge kuu, we yāamusuɔ kãaa.

* **17:14** Lev 14.1-3 † **17:26** Daa 6.5 ‡ **17:27** Daa 7.6-24 § **17:29** Daa 19.24-25 * **17:32** Daa 19.26 † **17:33** Luk 9.24 ‡ **17:36** Mat 24.31, 1Tes 4.17

18

Wabikεa

¹ Yesu yálεεūné ké aao Lua wabikε kōsōkōsō, aasu kpasao yái. ² A m̀̀: Yákpalekenae mé kú wéleu, a Lua vía v̄io, mé ̀li gbēe yādao. ³ Gyaaε ku wélepi guu, ̀o mo aà k̄i m̀̀o m̀̀o ̀i m̀̀: Zεman̄ ma ibεε yá musu. ⁴ I weio e ḡo pla. Bee kpe a ò aziawa: Baa tó má Lua vía v̄io, mé mili gbēe yādao, ⁵ lá gyaapi lé ma súu z̄s, má zεaàn̄e. Tó mi ke màao, aà zεamala láasaie a ma dεε.

⁶ ̄ Dii m̀̀: A yákpaleken vai yā'oa ma. ⁷ Lua a zε ní a gbé p̄o aale wiilewa fāanε ní gwāas̄inaōo lé? A z̄igbiakε ní d̄ar̄leō yà? ⁸ Mále oé, a zεr̄nōo kpakpaε. N beeo tó Gbēnaz̄in Né m̀̀, a a náaikεna e d̄uniaua?

⁹ ̄ à εa yáε bee l̄εū gbé p̄o aale nízia dile gbēmaa ū mé aaīo saka gbé k̄inīgūonε à m̀̀: ¹⁰ Gbēon̄ plaεo mé ḡε wabikεi Lua ua, gbēdoá Falis̄ie, gbēdo s̄o s̄inaε. ¹¹ Falis̄ipi zεa, àle wabikε. A ò a s̄o guu à m̀̀: Lua, ma n s̄aukè ké má de lán d̄awao, d̄iidiindeo, náaisaideo, gb̄as̄ikεnao ge s̄inaε bee. ¹² Mio l̄eye ḡo plapla ās̄a ní ās̄aoε. P̄o p̄o má è p̄i mi a kwidε b̄onε. ¹³ ̄ sinapi s̄o a zε k̄aa, ̀i f̄o wes̄ε musu gwà seo. Alε az̄ia gbēgbē à m̀̀: Lua, s̄uukεman̄o, duunkenan ma ū. ¹⁴ Mále oé, ḡεpi tà a be Lua siaaàn̄o guu, ̀i ke Falis̄ipi no. Asa gbé p̄o ̀i az̄ia k̄afi Lua a aà busaε, mé gbé p̄o ̀i az̄ia busa Lua a aà k̄afi.*

B̄aaadaa né̄gu

(*Mat 19.13-15, Maa 10.13-16*)

¹⁵ Wà m̀̀é ní ní n̄éf̄en̄nao aà onamá. Ké aà ̀iwao è, ̄ aa ḡiné. ¹⁶ ̄ Yesu néo s̄isi à m̀̀: A to néo mo ma k̄i, ásu kpánéo, asa kpala p̄o b̄o Lua k̄i de gbé bee taao p̄o ūε. ¹⁷ S̄iana mále oé, gbé p̄o ̀i kpala p̄o b̄o Lua k̄i yá sí lán néwao, a ḡεuo.

̄de

(*Mat 19.16-30, Maa 10.17-31*)

¹⁸ Yudāo k̄iabuie m̀̀ Yesu là à m̀̀: Metulu maa, kpelewa má ke mà àiz̄ana ei? ¹⁹ Yesu òè: Akεa n m̀̀ má maai? Gbēe maa, sé Lua ado. ²⁰ N yá p̄o Lua d̄ileo d̄s: Nsuli w̄ule ní gbēp̄ale no. Nsuli gbēdeo. Nsuli kp̄ai'oo. Nsuli yādo n gbēdeewao. Nili n de ní n dao kpela.† ²¹ ̄ a òè: Zaa ma ke èwaaso ū, má yá beeo k̄ua p̄iε. ²² Ké Yesu bee mà, a òè: Yá ḡonε m̀̀endo. P̄o p̄o ní v̄i yía p̄i, ní a ̄a biile taas̄ideonε, níȳo àizεε v̄i luabε. Bee gbεa ní mo temazi. ²³ Ké à yápi mà, aà p̄o siak̄ū, asa ode sà gbāngbooe. ²⁴ Ké Yesu è aà p̄o siak̄ū, à m̀̀: Ḡεa kpala p̄o b̄o Lua k̄i guu z̄i'ū gbé p̄o aa àizεε v̄ionε. ²⁵ Yiongo ḡεa abaawεu àa de ode ḡεa kpala p̄o b̄o Lua k̄i guula. ²⁶ Gbé p̄o aa yápi mào m̀̀: Déme a àiz̄ana e bi? ²⁷ Yesu w̄emá à m̀̀: Yá p̄o gbēnaz̄inao f̄ua ke, Lua ̀i f̄o.

²⁸ ̄ Piεε m̀̀: Wa wá p̄opīi tò weε, ̄ wá t̄enzi fá. ²⁹ ̄ Yesu òné: S̄iana mále oé, gbé p̄o a be tò ge a na ge a v̄īo ní a d̄aunao ge a de ní a dao ge a néo kpala p̄o b̄o Lua k̄i yái ³⁰ a εa bee taa e de beea maamaa d̄uniaε bee guu, mé a àiz̄ana e d̄unia p̄o lé mó guu.

V̄ia baakεna gb̄agb̄aa

(*Mat 20.29-34, Maa 10.46-52*)

³¹ Yesu a gbēon̄ kuεplāo k̄aaāzi, ̄ a òné: Wále gé Yelusaleūε. Wek̄i Gbēnaz̄in Né yá p̄o ānabīo k̄ε Lua yáu a pau p̄i sa. ³² Wa aà kpa buip̄alewa, aai aà ke p̄o p̄o, aai aà s̄s̄s̄, aai lé'ikakawà, ³³ aai aà gbē ní fl̄aalao, aai aà de, a ḡo àāo de z̄i ̀i εa vu. ³⁴ Ama aà ̀iwapīo a kee gb̄aεo, asa yápi mi ulεan̄εε, aa d̄s yá p̄o àle oo.

* **18:14** Luk 14.11 † **18:20** B̄a 20.12-16

³⁵ Ké Yesu kà kái ní Yelikoo, v̄iae z̄õlea zé lé, àle baake. ³⁶ Ké a mà bíla lé gē, ò a ní lá b̄óme kèi. ³⁷ Ǿ wa òè, Yesu Nazaleti mé lé gē we. ³⁸ Ǿ à lezù à m̄è: Yesu, Davidi Bui, ma w̄enagwa. ³⁹ Gb̄é p̄ó d̄oaaao ḡiè aa m̄è aà níle, ò aà wiilea gb̄aakù, àle m̄è: Davidi Bui, ma w̄enagwa. ⁴⁰ Yesu z̄è à m̄è wà m̄oaaño. Ké à m̄ò, ò Yesu aà là à m̄è: ⁴¹ B̄ó ní ye mà k̄en̄ei? A w̄èwà à m̄è: Dii, má ye mào gu'e. ⁴² Ǿ Yesu òè: Gu e. Ma náai p̄ó ní k̄è mé tò n gb̄agb̄a. ⁴³ Weḡõ à gu'è, ò à b̄ò teaàzi, àle Lua s̄aaukpa. Ké gb̄épii è màa, aa Lua s̄aaukpa.

19

Zase

¹ Ǿ Yesu ḡè Yeliko, àle p̄aa. ² Gb̄èe ku we aà t̄ón Zase. Ǿsinao gb̄èz̄õe, mé ɔde. ³ Ale w̄eɛle à gb̄é p̄ó de Yesu ù e, ãma i f̄õ aà èo dasi yáí, asa gb̄é gesena. ⁴ Ǿ à bàalè d̄òaa à ḡè d̄ède s̄ímfofowa ké à Yesu e, asa a ḡè we. ⁵ Ké Yesu kà wek̄ii, ò à w̄esè musu a òè: Zase, pila kpakpa. A k̄ù mà i n be gb̄a. ⁶ Ǿ Zase pila kpakpa, à aà d̄ile ní p̄ona. ⁷ Ké wa è màa, gb̄épii lé yákk̄t̄eka aa m̄è: A ḡè pilai duunkena be. ⁸ Ǿ Zase f̄èle z̄è a ò Dii: Dii, má a àizee guo kpa taasid̄eɔwae. Tó ma gb̄èe taiinkè s̄õ, má ea mà a ḡèe kpawà leɛ s̄iĩ. ⁹ Ǿ Yesu òè: Lua uaɛbeedeo m̄isi gb̄a. Asa gb̄èe beeá Ablahaũ buie lo. ¹⁰ Gb̄ènaz̄in Né m̄ò gb̄é p̄ó s̄àsã w̄eɛlei à aà suaba.

Ǿdakea z̄ikenaoɛ (Mat 25.14-30)

¹¹ Goo p̄ó w̄ale aà yápi ma, ò à èa yákk̄finé lo. Lá à k̄aikk̄ù ní Yelusaleũ, w̄ale e kpala p̄ó b̄ò Lua k̄ii a b̄o gupuau ḡõe, ò à yál̄eũné ¹² à m̄è: Kie buie mé lé gé kpalablei bùsu z̄àz̄au, i ea su. ¹³ Ǿ à a z̄ikenao s̄isi gb̄èon kwi, à ánuɔu ɔwat̄e kpà ní baadewa m̄èn bas̄oobas̄o, a òn̄é: Aɔ laatao e mào su. ¹⁴ Aà bùsudeo s̄õ aa z̄aaague, ò aa z̄inao z̄i aà kpe aa m̄è: Wá we gb̄épi kiblewáo. ¹⁵ Aà sua ní kpalableao gb̄ea lé, à m̄è wà z̄ikena p̄ó a òa kp̄am̄apio s̄isi, ké à e d̄õ lá p̄ó aa ài'è. ¹⁶ Gb̄é s̄éia m̄ò à m̄è: Dii, n ɔapi àik̄em̄e leɛ kwi. ¹⁷ Ǿ a òè: Náaa, z̄iken maa. Lá n ke náai v̄i ní a yooɔnao, níȳõ iko v̄i w̄éle m̄èn kwioɔwae. ¹⁸ Gb̄èon plaade m̄ò à m̄è: Dii, n ɔapi ne'í leɛ so. ¹⁹ Ǿ a òè: Mpi s̄õ níȳõ iko v̄i w̄éle m̄èn sooɔwa. ²⁰ Ǿ gb̄ép̄ale m̄ò à m̄è: Dii, n ɔan ke. Má ùle kooa zw̄ankasau. ²¹ Má n v̄ia v̄i, asa gb̄é z̄i'ün n ù. Ni p̄ó p̄ó ni dileo sé, ni p̄ó p̄ó ni t̄õ keke. ²² Ǿ a òè: Z̄iken v̄ai, n lé mé n kalik̄è. N d̄õ ké gb̄é z̄i'ün ma ù, mi p̄ó p̄ó mi dileo sé, mi p̄ó p̄ó mi t̄õ keke. ²³ Ké ní d̄õ màa, b̄óȳai ni dakeoné, tó ma su, mà a p̄ó sí ní a íoo ni? ²⁴ Ǿ a ò gb̄é p̄ó kú weɔne: A ánuɔu ɔwat̄e bas̄oopi siwà, í kpá gb̄é p̄ó ài'è leɛ kwiwa. ²⁵ Ǿ wa òè: Dii, a ài leɛ kwi k̄iã kò. ²⁶ Ǿ a w̄emá à m̄è: Mále oé, Lua a p̄ó káfi gb̄é p̄ó p̄ó v̄ie. Gb̄é p̄ó v̄io s̄õ, baa p̄ó p̄ó a v̄i, Lua a siwàe.* ²⁷ Ma ib̄e p̄ó aa ye mà kiblem̄ao s̄õ, à m̄ón̄o la, í ní d̄ede ma ae.

Gb̄aakpaa Yesuzi Yelusaleũ

(Mat 21.1-17, Maa 11.1-19, Zaa 12.12-19)

²⁸ Ké Yesu yá bee ò a làa, ò à dàzeu, àle gé Yelusaleũ. ²⁹ Ké à k̄aikk̄ù ní Befazeo ní Betanio, s̄isi p̄ó w̄i me Kùkpe s̄isip̄oleu, ò à a ìwa gb̄èon plaoo z̄i ³⁰ à m̄è: A gé w̄éle p̄ó kále wá ae kee guu. Tó a ka we, á z̄aa'ín né b̄olo e d̄oa, gb̄èe i dikpe yāao. A polo m̄ò. ³¹ Tó gb̄èe á lá, déme ò à poloi, í me Dii mé ye a m̄oai. ³² Ǿ z̄inao ḡè aa è lá a ònéwa. ³³ Ké aale z̄aa'ínapi polo, ò a diio ní lá aa m̄è: Déme ò à z̄aa'ínapi poloi? ³⁴ Aa m̄è: Dii mé ye a m̄oai. ³⁵ Ǿ aa ḡèoè. Aa ní p̄okasao kp̄ale z̄aa'ínapiwa, ò aa Yesu dikpe. ³⁶ Ké àle t̄aa'o, gb̄é lé ní p̄okasao kp̄ale zé guu.

* 19:26 Luk 8.18

³⁷ Ké à káikù ní gu pọ́ zépi pílau Kùkpe sísíwao, ɔ pona guu dasi pọ́ teààziò nà Lua táasileawa ní lɔɔ gbãao, dabudabu pọ́ aa èò yá musu píi ³⁸ aa m̀è:

Báaaden Kíá pọ́ lé mó ní Dii tóo ũ.†

Aafia ku luabe! Wà Musude tɔbɔ!

³⁹ Falisi pọ́ aa ku zā guueò òè: Metulu, gi n íwaoɛ. ⁴⁰ Ɔ a wèmə́ à m̀è: Mále oé, tó aa n̄le, gbɛɔ mé aa wiipi lé.

⁴¹ Ké à s̄ Yelusaleūzi, a gwà, ɔ à ɔlɔ̀è ⁴² à m̀è: Tó n yá pọ́ a m̀ɛ ní aafiao d̄ò gbā yāa lé, kai! Tia kéwa s̄ a uleanɛ. ⁴³ A gɔɔ a m̀ɔ ké n íbɛɔ gbà les̄ɔ da lianzi, aai n káka, ⁴⁴ aai n dúuz̄, aai n gb̄é wíwi. Baa gbɛe aa to dinek̄ɔao, ké ni gɔɔ pọ́ Lua lez̄unzi d̄o yáí.

⁴⁵ Ké Yesu ḡɛ Lua ua, ɔ à nà pɔyianaɔ yaawa. ⁴⁶ A òné: A k̄ɛa Lua taalau à m̀è: Ma kpé aɔ de lousisikpe ũɛ.‡ Apio s̄ á kè gb̄ɛblenaɔ t̄o ũ.§

⁴⁷ Lá gu lé d̄o Yesu ɔ yādané Lua ua. Ɔ sa'onkiaɔ ní M̄ozi ikoyādanɛdeɔ lé aà wɛ s̄anu ní gb̄ɛz̄ɔɔ, ⁴⁸ āma aai lá wa ke zé eo, asa gb̄épii lé lua aà yáíɛ.

20

Yesu laa a ikoi

(Mat 21.23-27, Maa 11.27-33)

¹ Ziewa Yesu lé yāda gb̄ɛɔɛ Lua ua, àle baonakpané, ɔ sa'onkiaɔ ní M̄ozi ikoyādanɛdeɔ ní gb̄ɛz̄ɔɔ s̄aàzi ² aa òè: Iko pọ́ níle yápio keò ow̄ɛɛ. Déme n gba ikopii? ³ Ɔ a wèmə́ à m̀è: Mapi s̄ má yá m̀endo gbɛawá. A omɛɛ, ⁴ Zāa gb̄é da'ilekea b̄o Lua k̄íi yā ge gb̄ɛnazina k̄íie? ⁵ Ɔ aa lekpaai aa m̀è: Tó wa m̀è Lua k̄íie, a wá la b̄oyáí wi aà yá sio ni? ⁶ Tó wa m̀è gb̄ɛnazina k̄íie s̄, gb̄épii a wá pápa ní gbɛo wá wá deɛ, asa aa zè ní Zāa ānabikeoɛ. ⁷ Ɔ aa m̀è: Wá d̄o má à b̄uo. ⁸ Ɔ Yesu òné: Má iko pọ́ mále yápio keò oé s̄o.

V̄ɛɛbu zikenaɔ

(Mat 21.33-46, Maa 12.1-12)

⁹ Ɔ Yesu èa yāl̄ɛūné lɔ à m̀è: Gb̄ɛ mé v̄ɛɛbu v̄i, * ɔ a nà zikenaɔɛ ní ɔz̄i, à gè w̄ɛleu à gɔɔplakè we. ¹⁰ Ké v̄ɛkɔz̄ɔz̄ɔgɔɔ kà, à a íwae z̄i zikenaɔpiwa aa a aseaa kpawa, ɔ aa íwapi gb̄è aa aà gb̄àe ɔgii. ¹¹ A èa íwa pále z̄i lɔ, ɔ zikenaɔpiwa aà gb̄è, aa widawá aa aà gb̄àe ɔgii. ¹² Ɔ à èa gb̄ɛɔn āaɔde z̄i lɔ, ɔ aa aà k̄'ia aa aà yā. ¹³ Ɔ v̄ɛɛbudepi m̀è: Má kea sa ni? Má a né m̀endona z̄imáɛ. Aa gí aà yādaia? ¹⁴ Ké zikenaɔpiwa aà è, aa òk̄ɔɛ aa m̀è: Túbiblenan kee, wá aà de, bú i ḡɔw̄ɛɛ. ¹⁵ Ɔ aa b̄oààɔ kaa kpe aa aà d̄è.

Kpelewa budepi a s̄éno sai? ¹⁶ A m̀ɔ zikenaɔpiwa dede, i bú si kpa gb̄épaileɔwae. Ké gb̄é yápi má aa m̀è: Lua wá b̄o. ¹⁷ Ɔ Yesu wɛp̄ánla à m̀è: Yá pọ́ k̄ɛa Luayātaalauɛ bee de kpelewa ni?

Gbe pọ́ ēbonaɔ p̄ákpai mé ḡò gbɛɔ mide ũ.†

¹⁸ Gb̄é pọ́ l̄ɛle gb̄epiwa a wíwiɛ.

Tó gb̄epi s̄i gb̄éwa s̄, a ade úlɔɛ.

Yesu lousisin gb̄ɛz̄ɔɔ fua

(Mat 22.15-23.36, Maa 12.13-40, Luk 11.37-54)

¹⁹ M̄ozi ikoyādanɛdeɔ ní sa'onkiaɔ d̄o ké ní yáí Yesu yápi l̄ɛɛūi, ɔ aale zɛw̄ɛɛle wá aà k̄ū ḡɔɔ, āma aa v̄iakè dasiɛ. ²⁰ Aale aà kpakpa, ɔ aa zāmade pọ́ aale nízia dile gb̄ɛmaa ũ z̄iwá, ké aa aà k̄ū aà yā'oa guu, aai aà kpá ní b̄usu gb̄aadewa aà iko ɔlɔ̀è. ²¹ Ɔ zāmadepiwa aà là aa m̀è: Metulu, wá d̄o ké ní yā'o n̄ yādané a zéwae,

† 19:38 Sou 118.26 ‡ 19:46 Isa 56.7 § 19:46 Zel 7.11 * 20:9 Isa 5.1 † 20:17 Sou 118.22

i ke gbēnazinao wé yáí no. Ni Lua zé òlóné ní síanao. ²² A kù wà falubo Sezaae yà ge wásu bo? ²³ Yesu ní òno dòmá, ò a òné: ²⁴ A òa do do mà gwa. Dé mi ní aà tóo mé kuwà lai? Aa mè: Sezaa pòe. ²⁵ O a òné: Tò, à Sezaa dee pò kpawà, í Lua pò kpá Luawa. ²⁶ O aa fùaa aà kù a yá'oa guu gbéé wáa. Aà yáwea bò ní sae, ò aa ní lé kpàaũ.

²⁷ O Saduse pò aai geo vua eboeo mò Yesu kíi, aa aà là aa mè: ²⁸ Metulu, Mòizi dīlewēe yóo: Tó gbé vīi gá à a na tò nésai, aà dāuna nōpi se à a vīi gēe kēd.† ²⁹ Māa vīi ní dāuna ku gbēon sopla. Woo nōsè, ò à gá à aà tò nésai. ³⁰ O Se gyaapi da'uakè. ³¹ Se gbēa Bío kè ló. Aa kè màa ní gbēon sopla mípii, aa gāga aa nōpi tò nésai. ³² An gbēa nōpi gá. ³³ Geo vugoozī an déme a nōpi vīi? Asa an gbēon sopla mípii aa aà dō nō ūe. ³⁴ Yesu òné: Dúniae bee gbéé aai nōse aai zāke, ³⁵ āma gbéé pò Lua dīle aa ká aa bō gau aa dúnia dafu leo aa nōse weo, aa zāke weo. ³⁶ Aa de lán malaikawae, aa ga bo. Aa de Lua néo ūe, gāboo ū. ³⁷ Baa Mòizi lá guu, à geo vua yá pīliwané. Gu pò à kàele yá'ou, à mè Dii mé Ablahaũ ní Izaakio ní Yakobuo Lua ū. § ³⁸ Diiá geo Lua no, sema gbéé bēe pò. Gbépii bēe Luaee. ³⁹ O Mòizi ikoyādanedeeo fēle yá'ò aa mè: Metulu, n yāmaa ò. ⁴⁰ O aai we yāe làwà bo.

⁴¹ Yesu ní lá à mè: Kpelewa wī o Mesiiá Davidi Buiéi? ⁴² Asa Davidi ò Sou lá guu à mè:

Dii ò ma Diiē aà zōle a oplaai

⁴³ e à aà ibeēo kēè gbadibo ū.*

⁴⁴ Lá Davidi aà sísi Dii, kpelewa a de aà bui ū ló?

⁴⁵ Ké gbépii lé aà yāma, ò a ò a iwaone: ⁴⁶ A laaika Mòizi ikoyādanedeezi. Aaio ye bebea ní ulada daaioi, wàò fōkpakpamá gāae. Aaio weele zōle lousisikpe gumaaou ní bleble zōlekii maa. ⁴⁷ Aai wabi gbāa ke gbēnazinao wé yáí, ò aai gyaa kpé siomá. An íadama pāsī a deńla.

21

Gyaa taaside gbadaa

(Mat 12.41-44)

¹ Ké Yesu wezù a ae, ò a è odoe lé ní gba ka osikpagolo guu. ² O à gyaa taaside búubuue è we, à tanga dau mèn pla. ³ O à mè: Síana mále oé, gyaa taasidepi òa dau de gbépii. ⁴ Asa o dia ò aa dā kàu mípii. Nōepi sō, aà taasideke guu pò pò a ví à pobleò ò a dau we pii.

Yelusaleũ dúuzōa ní dúnialaagoo seela

(Mat 24.1-22, Maa 13.1-20)

⁵ Gbēe lé Lua ua yá'ò, aa mè wà a kpé kèke maa ní gbè kefenao ní pò pò wà Lua gbà, ò Yesu mè: ⁶ Gooe a mó, pò pò á è kee, baa gbēe a gō dikōao, wa ní dúuzōe. ⁷ O aa aà là aa mè: Metulu, bee a ke boe ni? Bóme a de a kegoo seela ūi? ⁸ O à mè: A laaika, ásu to wà á sásāo, asa wa mó ní ma tóo dasi, aa me wa mé wa de aà ū, ge a gōo ká. Asu ténzio. ⁹ Tó a zī bao mà, ge á mà wà fēle ní kōo, ásu to iwāa ká á pōao. Sema yápio ke káau, dúnia láaan we gīao. ¹⁰ O a òné: Bui ní buio aa fele ní kōo, màae ló búsu ní búsu. ¹¹ Tóolelualuaa pāsīo aao ku. Nōana ní gagyāo ka gu ní guo. Asi bēe vía yáó aao ku luawa.

¹² E yápi àò mó, wa á kú, wi íadawá, wi á kpá lousisikpedeowa, wi á ká kpéu, wi géánó kíao ní búsu gbāadeo ae ma yáí. ¹³ Bee a á gba zé àò de ma seeladeo ū. ¹⁴ A zēò á sō guu ásu láasooke lá á owao, ¹⁵ asa máme má sóso káé á léu, mí

† 20:28 Iko 25.5 § 20:37 Baa 3.6 * 20:43 Sou 110.1

á gba ònò, ké á ibeεε a f̄s gii ge a a z̄ásiwáo.* 16 Baa á de ní á dao ní á v̄iò ní á d̄aunaò ní á daεò ní á gb̄ēnaò aa á kpámáε, wi á gb̄ēo de. 17 Gb̄épii a zaágu ma yáí, 18 áma baa á mikā m̄endo a v̄uaao. 19 A menaf̄sa guu ñ á àizāna e.

20 Tó á è z̄iḡoò lía Yelusaleūzi, àò d̄s ké a dúuz̄sa z̄ào. 21 Zibeez̄i Yude bùsudeò bàale mipε s̄is̄iwa, gb̄é p̄ó kú Yelusaleūò f̄āaa. Z̄sewiadeò su ḡēuo. 22 Asa ḡoòpiá t̄osimaḡoε, ké yá p̄ó k̄ēa Luayātaalau e pa p̄ii yáí.† 23 Waiyoo n̄osindeeò ní n̄eadeò z̄ibeez̄i, asa bùsupi taasi aò z̄ò, Lua a p̄okūmab̄oò gb̄épiwaε. 24 Wa ní gb̄ēo d̄ede ní f̄ēndao, wa ní gb̄ēo k̄ū taò bùsu p̄ii guu z̄iz̄oò ũ, buip̄aleò i ñz̄ò Yelusaleūwa e an ḡoò pa.

Gb̄ēnaz̄in Né m̄oα
(Mat 24.29-35, Maa 13.24-31)

25 Seelaò aao ku íatē ní m̄ovuaò ní saanaòwa,‡ bui p̄ii iò ku p̄osia guu d̄úniau. Aa ḡò bíli guu ísia k̄ōfi ní a bàaleao yáí. 26 W̄eðoá yá p̄ó lé m̄ó d̄úniawai guu, v̄ia a gb̄éò k̄ās̄anke, asa p̄ó p̄ó kú luawao z̄ā ní p̄ékiwae, 27 wi Gb̄ēnaz̄in Né m̄oα e luabεpuanau ní gb̄āa z̄ò gawideo.§ 28 Tó yá beeò kea dàale, à f̄ele zε, í á mi se musu, asa á suabaḡoò mé k̄aik̄ù.

29 Yesu yál̄εēūné à m̄è: A kaad̄enli gwa ní lí k̄iniò. 30 Tó á è aa b̄oòb̄ò, ñ í d̄s áziawa ké guant̄ēna k̄aik̄ù. 31 Beewae s̄ò, tó á è yá beeò lé ke, àò d̄s ké k̄ia p̄ó Lua kp̄a k̄aik̄ù. 32 S̄iana m̄áε oé, ḡoòbeedeò ḡēle yápiò p̄ii kesaiò. 33 Luabe ní t̄oòleo a ḡēle, áma ma yáò ḡēlea v̄io.

34 A laaika. Asu to asiakε ní w̄ēdekεo ní w̄ēnikāakeao á laai síwáo, ké aà m̄oḡoò su á kú k̄ándo lán baiwao yáí. 35 Asa a kúle gb̄é p̄ó kú d̄únia guuwa p̄iie m̄íó. 36 A it̄eke, íò wabike ḡoòpii, ké àò gb̄āa v̄í à e p̄ili yá p̄ó lé m̄ówa p̄ii, í b̄o zε Gb̄ēnaz̄in Né ae.

37 Lá gu lé d̄o Yesu ñò yādané Lua ua.* Tó oosi k̄è, ñ b̄o ge i K̄ukpe s̄is̄ip̄ōleu. 38 K̄oòk̄oò ñ gb̄épii ñ f̄ele gé aà yāmai Lua ua.

22

Lεkp̄aaīa Yesuzi
(Mat 26.1-16, Maa 14.1-11, Z̄aa 11.45-53)

1 K̄aaso dikpe p̄ó w̄i m̄e Ḡeamusu* k̄a k̄ai. 2 Sa'onkiaò ní M̄oizi ikoyādanedeò lé w̄ele lá aa ke aa Yesu b̄olia asii guu, asa aale v̄iakε gb̄éonεε. 3 Ŋ Setau d̄i Yudasí p̄ó w̄i m̄e Isaliōti miwa. Yesu íwa gb̄ēon kuεplao doε. 4 Ŋ Yudasipi ḡè lεkp̄aaī ní sa'onkiaò ní Lua ua d̄ōanaò gb̄ēz̄oò, lá á ke à Yesu kpámá. 5 An p̄o k̄ēna, ñ aa l̄edoūk̄è w̄à ña kpawà. 6 A z̄èò, ñ àle zεw̄ele à Yesu kpámá gb̄éò saε.

Ḡeamusu bl̄εblea
(Mat 26.17-30, Maa 14.12-26, Z̄aa 13.21-30, 1Kln 11.23-25)

7 K̄aaso dikpe ḡoò k̄a, ḡoò p̄ó w̄i Ḡeamusu s̄ā k̄oòloka. 8 Ŋ Yesu Piεε ní Z̄āao gb̄àε à m̄è: A gé Ḡeamusu bl̄ε s̄ouk̄eiw̄εε. 9 Ŋ aa aà là aa m̄è: N ye w̄à ke má ni? 10 Ŋ a w̄emá à m̄è: Tó a ḡē w̄éledau, á kpaaū ní ḡōeo í sea lo guu. Aò teaàzi e ua p̄ó a ḡēu, 11 í o uabelee, Metulu lé gu p̄ó a Ḡeamusu bl̄ε bleu ní a íwao gbea. 12 A kp̄ediak̄ōa kp̄ea z̄ò p̄ó wa k̄èke ōb̄é, í p̄oblea yá keke we. 13 Ké aa ḡè, aa è lá Yesu ònéwa, ñ aa Ḡeamusu bl̄ε s̄ouk̄è we.

14 Ké a ḡoò k̄a, Yesu mò z̄òle we ní a z̄inaò s̄ānu. 15 Ŋ a òné: Ḡeamusu bl̄εε bee bleaánò ni ma de maamaa e m̄ào gé taasik̄ei, 16 asa m̄áε oé, má ble l̄o e kpala

* 21:15 Luk 12.11-12 † 21:22 Oze 9.7 ‡ 21:25 Isa 13.10, Yoε 3.4 § 21:27 Dan 7.13 * 21:37 Luk 19.47 * 22:1 B̄oa 12.1-11

pó b̀ Lua kíi ge b̀òò gupuau, dikpe síana i m̀. ¹⁷ Ké à imib̀ sè, à sáaukpà, ò à m̀: A si d̀òòk̀òe, ¹⁸ asa mále oé, za tia má v̀eébe'i mi bo e kpala pó b̀ Lua kíi ge b̀òò gupuau. ¹⁹ Ké à kàa sè, ò à sáaukpà a e kpámá à m̀: Ké beeá ma me pó mále kpá á yáíe. Alio bee ke ma yá d̀oaágu yáí. ²⁰ Ké aa p̀òblè aa làa, à imib̀opi sè màa lo à m̀: Ie beeá ma au pó lé b̀òlééé. Lua bàa kua ní gb̀éò tia aué.† ²¹ Ma o ku ta doũ ní ma b̀onkp̀edeoé,‡ ²² asa Gb̀enazín Né a kpagui lá Lua d̀ilééwae. Waiyoo gb̀é pó a aà kpámápi. ²³ O aa ná k̀ lalaawa aa m̀: Wá déme a yá bee kei?

Yesu lèdaa a íwaòwa

(*Mat 26.31-35, Maa 14.27-31, Zaa 13.36-38*)

²⁴ O lekpaaf̀e ní guu, ké aa ye d̀ ní gb̀é pó d̀érla. § ²⁵ O Yesu òné: B̀usu kíao í ikokemá mé gb̀aadeò í nízia t̀òò, ²⁶ ama ásu ke màao. A k̀ á gb̀éòò aàò de gb̀é pó k̀ésáaázi ũe. A k̀ á d̀oaana aàò de á zíkèna ũe. ²⁷ Bleblena ní blezíkènao, an déme z̀òòí? Bleblena nolo? Mapi s̀ má k̀ á guu lán gb̀é pó lé zíkèéwa. ²⁸ Gb̀é pó z̀èmanò ma taasikèa guuon á ũ. ²⁹ Lá ma Mae ma kpa kpalau, má á kpá kpalau màa s̀, ³⁰ í bleblemanò ma kpalau, íò z̀lèz̀lèa báawa àò yákpaleke ní Isaili bui kueplao.

³¹ Simòò, Simòò, ma. Setau gb̀èa à á ká íu lá wí p̀òwena ká íu wà gwawa. ³² O ma wabikèné, ké ma náai pó ní v̀i su k̀ésámao. Tó n ean sua, n n gb̀éò gba gb̀aa. ³³ Piéè òè: Dii, má s̀ wà ma dakpeunno, mí ganno. ³⁴ Yesu m̀: Piéé, mále oné, e ko àò gé lezui gb̀a, níyò lelekpa ma d̀sai gèn àaò.

³⁵ O à ní lá à m̀: Ké ma á z̀í m̀okpe ní babalab̀òòò ní kyaleò sai,* p̀oe k̀èsáwáé? O aa m̀: Aawo. ³⁶ O à òné: Tiasa gb̀é pó m̀okpe v̀i, aà sé. Màae lo ní babalab̀òòò. Gb̀é pó f̀ènda v̀i s̀ò, aà a ula yía, i lú. ³⁷ Mále oé, sema yá pó k̀èa Luayátaalau ma musu papa wà m̀: Wà aà d̀ile doũ ní dàakènao.† Asa yá pó wa k̀è ma yá musu mé lé papa sa. ³⁸ Aa m̀: Dii, f̀ènda mèn pla ke. O a òné: Bee mò.

Yesu k̀ua

(*Mat 26.47-56, Maa 14.43-50, Zaa 18.3-11*)

³⁹ Yesu b̀ò gè K̀ukpe sísp̀òleu lá í kèwa. Aà íwaò t̀eaàzi. ⁴⁰ Ké à kà gu pó àle géu, a òné: A wabikè ké ásu fu ỳawao yáí. ⁴¹ O à k̀emá à kà lán gb̀ezu léléa taawa. O à k̀ule we, àle wabikè ⁴² à m̀: Baa, tó ní yei, to taasi k̀eonaé bee z̀ákũmanò, ama asu ke ma p̀oéá ũo, sema n pó. ⁴³ O malaika b̀ò luabe à mòwà à aà gb̀a gb̀aa. ⁴⁴ Kua wétèa guu àle wabikè ní áiao. O aà isima lé t̀ t̀òòle lán autonawa. ⁴⁵ Ké à wabikè, à f̀èle gè a íwaò kíi, à ní lé, aale i'ò ní p̀osiao. ⁴⁶ O a òné: Akèa ále i'oi? A f̀èle wabikè, ké ásu fu ỳawao yáí.

⁴⁷ Ké àle yá'o, ò wà kà dasidasi. Gb̀é pó wí me Yudasi, aà íwa gb̀èon kueplao do mé d̀oaaané. Ké à s̀òàzi lépèiwà, ⁴⁸ ò Yesu òè: Yudasi, lépèaa guu ò níyò Gb̀enazín Né kpaomáa? ⁴⁹ Ké gb̀é pó aa k̀ ní Yesuoò yá pó lé mó è, aa m̀: Dii, wà ní gb̀égb̀é ní f̀èndao yà? ⁵⁰ O an gb̀èdo sa'onkia zíkèna lè à aà oplaawá gò. ⁵¹ O Yesu m̀: A bee tó. A o kà aà swáwa à aà gb̀àgb̀a. ⁵² O a ò sa'onkiaò ní Lua ua d̀šanaò ní gb̀éòò pó aa mòwaoñe: A m̀oa ní f̀èndao ní goò lán kpáiweliwen ma ũwaa? ⁵³ Lá gu lé d̀ò miò k̀úanò Lua ua,‡ mé i o k̀áo. Ama g̀ooe bee de á pó ũe, gusia kibleg̀ooe.

Piéè lelekpa Yesuzi

(*Mat 26.57-58,69-75, Maa 14.53-54,66-72, Zaa 18.12-18,25-27*)

† 22:20 Zel 31.31-34 ‡ 22:21 Sou 41.10 § 22:24 Luk 9.46 * 22:35 Luk 9.3 † 22:37 Isa 53.12
‡ 22:53 Luk 19.47

⁵⁴ Ké aa Yesu kù sùò, aa gèaàno sa'onkia be. Piεε be zàzā. ⁵⁵ Ké wà tekà ua guo, wà kàle liai, ɔ Piεε mò sòlo ní guu. ⁵⁶ Nɔε zikenaε aà è, ɔ à wɛbliwà à m̀: Gbéε bee kuaàno s̄ε. ⁵⁷ Ǿ à lelekpà à m̀: Nɔε, má aà d̄so. ⁵⁸ Yɔɔno ḡɔ ɔ gbɛpále aà è, ɔ à m̀: Mpi s̄o ní de an gbɛdo ũε. Ǿ Piεε ò ḡɔepiε: Mámεo. ⁵⁹ Ké lelu do taa ḡε, gbɛpále giyèwà à m̀: Siana guu gbéε bee kuaànoε, asa Galile gbéε. ⁶⁰ Ǿ Piεε m̀: Mi d̄o lá níle oo. Weḡɔ ké àle yā'o, ɔ ko lezù. ⁶¹ Ké Dii líli wɛpè Piεεwa, ɔ yá p̄ a ò d̄ò Piεεgu, ké à m̀ e ko ào gé lezui gbā, a lelekpaazi ḡen àā. ⁶² Ǿ Piεε b̀ bàasi, à s̄òlò à kè w̄ena.

⁶³ Gbé p̄ aale Yesu d̄so aà kè p̄ɔɔɔ aa aà gb̄ε. ⁶⁴ Aa p̄ yèè a wéwa, ɔ aale aà lala aa m̀: Anabikeke n̄ o, déme n̄ lei? ⁶⁵ D̄óεaaàno guu aa yá dasi p̄ale ò è lo.

⁶⁶ Ké gu d̀, Yuda gb̄z̄ɔɔ k̄ k̄aa, sa'onkia ò ní M̄oizi ikoyādanedeo p̄ii. Ǿ aa Yesu s̄è ḡèò ní yákpalek̄k̄ii. ⁶⁷ Ǿ aa aà là aa m̀: Mesiin n̄ ũa? Ow̄ε. A wèma à m̀: Tó má òé, á s̄io. ⁶⁸ Tó ma yāe làwá s̄o, á weo. ⁶⁹ Za tia Gb̄enaz̄in Né āo z̄oia Lua gb̄ade ɔplai. § ⁷⁰ Ǿ gb̄ep̄ii m̀: Asi Lua Né n̄ ũa? Ǿ a wèma à m̀: Lá a d̄o á léuwa, máme má aà ũ. ⁷¹ Ǿ aa m̀: Wá bàa ũma ní seeladeo lo? Wá mà aà léu k̀.

23

Pilati yákpalek̄εa ní Yesuo

(Mat 27.11-31, Maa 15.1-20, Zaa 18.28-19.16)

¹ Ǿ aa f̄le nípii, aa gèaàno Pilati ae. ² Aale mó ní aà yáo aa m̀: Wa gbéε bee è, àle gudεke wá búsuue, àle gíné wà falubo Sezaae, mé à azia díle Mesii ũ, kia ũ. ³ Ǿ Pilati aà là à m̀: Yuda k̄ian n̄ ũa? A wèwà à m̀: Ǿme d̄o n̄ léu we. ⁴ Ǿ Pilati ò sa'onkia ò ní dasi p̄o kú weoε: Mi tàae'e gb̄ep̄iwao. ⁵ Ǿ aa giyèwà aa m̀: Io tékpa gb̄égu a yādaané guu Yude búsuu p̄iiε. A dàale Galileε, ɔ à ḡε k̄iò la sa.

⁶ Ké Pilati mà màa, ɔ à gb̄éò là tó Galile gb̄én aà ũ. ⁷ Ké a d̄o à b̀ Elodi búsuue, mé Elodipi ku Yelusaleũ z̄ibeez̄i, ɔ à aà gb̄awà. ⁸ Ké Elodi Yesu è, ɔ aà p̄o k̄ena maamaa, asa à aà bao màε, mé a ye wesiaàle à ḡèḡε. Aà wé d̄o Yesu dabudabuk̄εa eai. ⁹ A yáo làlawà dasi, ɔ Yesu i a kee wewào. ¹⁰ Sa'onkia ò ní M̄oizi ikoyādanedeo z̄ea we, aale mó ní aà yáo p̄as̄ip̄as̄i. ¹¹ Elodi ní a sosao sakà Yesugu, aa aà láanikè aa ula t̄de dàè, ɔ à èa aà gb̄ae Pilatiwa. ¹² Z̄ibeez̄i Elodi ní Pilatio kè na, asa aa ík̄ua ní k̄o yāε.

¹³ Pilati sa'onkia ò ní gb̄adeo ní gb̄é k̄in̄io k̄aa p̄ii, ¹⁴ a òné: A m̄omeε ní gbéε beeo a m̀ gudenaε. Ma aà làla á wáa yá p̄o á d̄òd̄owà musu, mi e à tàae k̄èo. ¹⁵ Màa Elodi i eo s̄o, asa à èa aà gb̄awáε. A gwa, i yāe ke à kà mà aà deo. ¹⁶⁻¹⁷ Má tó wà aà swágaga, mí aà gbaε. ¹⁸ Ǿ aa wiilè nípii s̄anu aa m̀: Gb̄épi de! Balaba k̄éw̄ε! ¹⁹ Wà Balabapi dàkp̄eu b̄oa gb̄adeo kp̄ε ní gb̄èdeao yáie. ²⁰ Pilati ye Yesu gbaε, ɔ à gb̄éò laai sisi a k̄ii. ²¹ Ǿ aa èa wiilè aa m̀: N aà p̄aliwa! N aà p̄aliwa! ²² A ḡen àāde Pilati òné: Bó dàa a k̄ei? Mi tàae p̄o kà wà aà de ewào. Má tó wà aà swágaga, mí aà gbaε. ²³ Ǿ aa d̄idiwà, aale gb̄awà ní wii gb̄āo aà aà p̄aliwa. Ǿ an z̄akaa t̄o an yá blè. ²⁴ Ǿ Pilati díle wà ke lá aa gb̄awawa. ²⁵ Gbé p̄o wa dàkp̄eu b̄oa gb̄adeo kp̄ε ní gb̄èdeao yáí p̄o wa gb̄èapi ɔ a k̄éné, ɔ à Yesu kp̄a gai lá aa yeiwa.

Yesu gaa

(Mat 27.32-56, Maa 15.21-41, Zaa 19.17-30)

²⁶ Ké wàle geaàno, wà dà Sileni gb̄é Sim̄oile, àle su ní buao, ɔ wà aà kù wà lip̄ak̄ōa d̄iè āo t̄eò Yesuzi. ²⁷ Bila b̀ teàzi ní n̄oε p̄o aale s̄olo aale nízia gb̄ēgb̄ēo.

28 Yesu lili aedòmá à mè: Yelusaleũ nɔɔ, ásu ɔ́ɔɔ ma yáio. A ɔ́ɔɔ ázia yáí ní á néɔ. 29 Asa a gɔɔ lé mó ké wa o: Báaadeɔn fii pɔ aai ne'io mé né i yó mimáoɔ ũ.

30 Gɔɔbeezi
wa o gbesiɔne aa léle simá,
wa o sɔsiɔne aa kúnla.*

31 Asa lá wàle yáe taa ke ní lí bùsuo, lí gii pɔ aɔ deai?

32 Wàle gé ní dàaken plaɔɔ ɔ, ké wà ní dede ní Yesuo sãnu. 33 Ké aa kà gu pɔ wí me Mitɔɔnagu, ɔ aa aà páliwa we ní dàakenapiɔ, ado aà ɔplaii, ado ɔzei. 34 ɔ Yesu mè: Baa, sùuukeĩnɔ, asa aa dɔ lá wàle keo. ɔ wà télɔpà wà aà pɔkasao kpaalèokɔe.† 35 Gbɛ́ɔ zea we, aale gwa, mé Yuda gbãadeɔ lé lesuikεkewà‡ aa mè: A dãɔ suabà. Tó Mesii pɔ Lua dɔlɔn aà ũ, aà azia suabae! 36 Sosao lé aà ke pɔɔpɔɔ ɔ. ɔ aa sɔaazi aa vɛɛ kùma dɔè§ 37 aa mè: Tó Yudaɔ kían n ũ, n nzia suaba. 38 Seelae naa aà mia à mè:

Yudaɔ kían ke!

39 Dàakena pɔ looa líwapiɔ do dɔennɔyá'òè à mè: Mesiiin n ũo lò? N nzia suaba ní wápiɔ sãnu. 40 ɔ aà gbèdo gíè à mè: Nle víake Luae seoa? Yá doũ mé zɔlewá.

41 Wápiɔ, à kɔsiwanɔ maae, asa pɔ pɔ wá tò mé bɔlewɛɛ, ãma dee i yáe keo. 42 ɔ à mè: Yesu, tó n mɔ kía ũ, to ma yá aɔ dɔngu. 43 ɔ a wèwà à mè: Siana mále one, za gbá níyɔɔ kumanɔ àizãna guu.

44 Ké íatɛ kà minanguo, a biia zè, ɔ bùsupi siakù píi e aua gè pílaò. 45 Zwãa pɔ daa Lua kpéu* kè a guo. 46 Yesu wiilè gbáugbãu à mè: Baa, ma a nisina nane n ɔzi.† Ké a ò maa, ɔ à tà. 47 Ké sosao gbɛzɔɔ yá pɔ kèpi è, à Lua sáaukpà à mè: Gbépiá gbɛmaaɛ siana. 48 Bíla pɔ aa mò wà kãaa yápi gwaa yáio, ké aa yá pɔ kèɔ è, aa èa tà, aale nízia gbɛgbɛ. 49 Yesu gbé dɔaɔ ní nɔɔ pɔ teaazi za Galileɔ píi ze kãaa, aale yápiɔ gwa.‡

Yesu vía

(Mat 27.57-61, Maa 15.42-47, Zaa 19.38-42)

50 Gɔɛe ku aà tón Yosefu. Yuda gbãadeɔ doɛ. Gbɛmaaɛ, mé luayãmanaɛ. 51 Aà lé kú yá pɔ a gbɛ́ɔ zè ní a keaopi guuo. Yudaɔ wéle Alimate gbɛɛ, aà wé do kpala pɔ bɔ Lua kíi. 52 A gè Pilati kíi à Yesu ge gbèawà. 53 ɔ a búa à bàabaa fífiwà à aà dà gbè'ɛ pɔ wa sɔ mia ũ guu. Wi gbɛɛ dau we yãao. 54 Gɔɔpiá áɔɔadazie, kámabogɔɔ lé ká. 55 Nɔɔ pɔ aa te Yesuzi za Galileɔ te Yosefupi kpe, aa mia'ɛpi è ní lá à Yesu ge dɔleuo. 56 ɔ aa tà gè nísi gínana ní tulaletio sɔukei. Kámabogɔɔzi aa kámabò lá Lua dɔlewa.§

24

Yesu bɔa gau

(Mat 28.1-10, Maa 16.1-8, Zaa 20.1-10)

1 Asɔanenzí gufɛne ɔ nɔɔpiɔ èa gè miapi kíi ní nísi gínana pɔ aa a sɔukèo. 2 Aa lè gbɛ goa mia'ɛle. 3 Ké aa gè, aai Dii Yesu ge eo. 4 Aa ku bíli guu, ɔ gɔɛ gbɛɔn plaɔɔ bɔ mòmá pɔkasa tekeao daa. 5 Vía ní kú, aa ní mi pèle, ɔ gɔɛpiɔ òné: Bóyãí ále gbé bɛɛ weele geɔ guui? 6 A ku lao, à vù. A to yá pɔ a òé gɔɔ pɔ a ku Galile dɔágu 7 à mè, sema wà Gbɛnazín Né kpá duunkenaɔwa, aa aà páliwa, a gɔɔ áaɔde zí i vu.* 8 ɔ yápi dɔngu. 9 Bɔa mia kíi aa gè yápi baokpà aà ìwa gbɛɔn kuɛdɔɔne ní gbé kíniɔ. 10 Maliama Madeleni ní Yoanao ní Zaaki da Maliamao ní nɔɔ kíni pɔ aa kúnɔɔ mé yápi ò zinapiɔne. 11 ɔ nɔɔpiɔ yápi kèné lán faai yáwa,

* 23:30 Oze 10.8 † 23:34 Sou 22.19 ‡ 23:35 Sou 22.8 § 23:36 Sou 69.22 * 23:45 Bɔa 26.31-33
† 23:46 Sou 31.6 ‡ 23:49 Luk 8.1-3 § 23:56 Bɔa 20.10 * 24:7 Luk 9.22, 18.31-33

aai sio. ¹² Ǿ Piεε fèle bàalè gè miapi kíi. Ké à wεkpàle miapiu, i pεe eo, sema bàabaa póle, Ǿ à èa tà, àle làasooke yápi aà kù gbāa.

Emausi zéu
(*Maa 16.12-13*)

¹³ Goo doupi zí Yesu iwa gbēon plaɔ lé gé wéle pó wí me Emausi. N Yelusaleũo à kà kiloo kuεdo taa. ¹⁴ Aale yá pó kè píi faai bokɔε, ¹⁵ Ǿ goo pó aale a faaibo, aale a wàaipa, Yesu ní lé, Ǿ aa be zéu sānu. ¹⁶ Pεe kpaané ní aà dɔao. ¹⁷ Ǿ à ní lá à mè: Bó yá ále taa'òò ní kōoi? Ǿ aa zè, an oo sisia. ¹⁸ An gbēdo pó wí me Keleopa wèwà à mè: Mé i ke ndo bàasio, gbēe ku Yelusaleũ a gi yá pó kè gooplaea dɔio. ¹⁹ Ǿ à ní lá à mè: Yá kpelei? Aa wèwà aa mè: Yesu Nazaleti yáε. Anabi zɔε. Gbépii dɔ ké aà yākea ní aà yā'oao bò Lua kíiε. ²⁰ Ǿ sa'onkiaɔ ní wá gbāadeɔ aà kpámá, ké wà yādaaala yáí, wi aà páliwa wà de. ²¹ Wápio sɔ wále e ɔme a Isailio suaba. Bee kpe yápi kea goo àaɔden gbā. ²² Ǿ yá pó wá nɔεε ò bò wá saε. Ké aa gè aà mia kíi gufēna, ²³ aai aà ge e weo. Aa sù aa mè malaikaɔ bò mòmá, aa òné a ku b́εε. ²⁴ Ǿ wá gbēε gè miapi gwai, aa è lá nɔεpio ònéwa, a ku weo. ²⁵ Ǿ Yesu òné: Làasoosaideɔ, ili yá pó ānabio ò si kpaao. ²⁶ Lua dīle Mesii taasike beewa, i gbasa gē a gawi guuo lò? ²⁷ Daalea Mɔizi lāwa e à gè pè ānabio pówa píi, Yesu yá pó kēa Lua yáu azia yá musu boolekèné píi.

²⁸ Ké aa káikù ní wéle pó aale géuo, Yesu kè lá á ye gēzeawa. ²⁹ Ǿ aa aà kùkū aa mè: Gɔwanɔ la. Oosi kè, gu lé gēkɔu. Ǿ à gè ua à gǔnɔ. ³⁰ Goo pó àle pobleino, Ǿ à pēε sè à báaadàu, Ǿ a è a kpámá. ³¹ Ǿ an wé kè aa aà dɔ sa, Ǿ aa kùawà. ³² Ǿ aa òkɔε: Ké àle yā'owēε zéu, àle Lua yá pílokēwēε, wá nɔse lé yáalo lé? ³³ Ǿ aa fèle gòo aa èa gè Yelusaleũ. Aa aà iwa gbēon kuεdoε è káaaa we ní gbé pó námáɔ ³⁴ aale me: Dii vù sianaε. A azia òlo Simɔε. ³⁵ Ǿ gbēon plapio zé guu yá dàu siuné ní lá aa aà dɔ goo pó à pēε èo.

Yesu azia ɔba a iwane
(*Mat 28.16-20, Maa 16.14-20, Zaa 20.19-23, Zin 1.6-8*)

³⁶ Ké aale yápi o màa, kándo aa aà è zea ní guu, Ǿ a òné: Aɔ kú ní aafiao. ³⁷ Ǿ gili gèngu, via ní kú, aale e gyaade wa è. ³⁸ Ǿ a òné: Akea á nɔse ɔokpài? Akea á kú ní nɔse plaploi? ³⁹ A ma ɔ gwa ní ma gbáɔ, máme. A ɔkāa à gwa. Gyaade me ge wá ví lá a ma εwao. ⁴⁰ Ké a ò màa, Ǿ à a ɔ ní a gbáɔ òlɔné. ⁴¹ Pɔna guu aa a εbò, ké à bò ní saε yáí. Ǿ à ní lá à mè: Poblea kua? ⁴² Ǿ aa kpò kpaateε kòo kpàwà, ⁴³ Ǿ a sò ní wáa. ⁴⁴ Ǿ a òné: Yá pó má òε goo pó má kúánɔ mé kè. Ma mè sema yá pó wa ò ma yá musu Mɔizi ikoyā láu ní ānabio láo ní Sou láo pa píi. ⁴⁵ Ǿ à ní nɔse wèné, ké aa e yá pó kú lápio guu dɔ. ⁴⁶ A òné: A kēa Lua taalau wà mè, Mesii a taasike, a goo àaɔde zí i bɔ gau, ⁴⁷ wi waasoke bui píie ní aà tóo daalea Yelusaleũ, ké aa nɔselile, an duuna i kémá. ⁴⁸ Yápi seeladeon á ũ. ⁴⁹ Mapi sɔ má gba pó ma Mae a legbè kpásáé. Aɔ ku wéle guu la e gbāa bɔ luabe à kúála.†

⁵⁰ Ǿ Yesu bòrɔn wénkpe e Betani saε, Ǿ à ɔsè plapla à báaadāngu. ⁵¹ Ké àle báaadāngu màa, Ǿ à kémá, Lua aà sè tàò a kíi. ⁵² Ǿ aa kùlèè, aa èa tà Yelusaleũ ní pɔna zɔo. ⁵³ Aaio ku Lua ua goopii, aao Lua sáaukpa.

† 24:49 Zin 2.1-4

ZAA

Yá pò kú láe bee guu

Yesu Kilisi baona lá mèn síiɔ guu Zaa láe bee mé adoa. Yesu taasikɛa yá bàasi (18-19), yá pò kú láe bee guu doũ ní baona lá kíniɔ. Ɔme nɔseɛ Kana (2.1-12) yá'ò ní Nikodeũ gea Yesu kíi yáo (3.1-21) ní Samali nɔe yáo (4.1-12) ní Bezata kpáa'okíi gyáe gbágbáa yáo (5.1-18) ní gbé pò wa ì vĩa gbágbáao (9.1-41) ní yápáleo. I Yesu yákeao o dasio, ama pò pò a ò Yesu yádàdaò gbéɔne maamaae.

Lápi daalekíi (1.1-18) òbɔwɛe ké Yesuá Lua Yá pò ɔ ku gɔɔpiie, ɔ à gò gbɛnazina ũ a kú ní guu wɛni ní gupuaò ní síanao ũ.

Baona láe bee kpaalea lee plaɛ, yá pò kè zadɔ Yesu kúgɔɔ i kao (2.4) ní yá pò kè ké aà tɔbɔgɔɔ kào (12.23).

E aà gɔɔ àò ká (1.19-12.50). Zaa Da'ilɛna dɔaa kè Yesupi seelade ũ. Aà ìwaò Andelee ní Filipio ní Natanaelio kè seeladeɔ ũ ɔ, yá pò an baade è Yesuwa ɔ à kè a seelade ũ. Bee gbɛa à Yesu kpaatã ní gbɛɔ yá'ò ní dabudabu mèn sopla pò à kè seela ũ. Dabudabupio mi mé yá ũ. Ké Zaa yá séia beeɔ ò a làa, à yá pò Yesu ò azia yá musu kè (12.37-50).

Ké Yesu gɔɔ kà (13.1). Yesupi lé gbɛzã díle a ìwaɔne lá wí kɛwa (13-16). Bee gbɛa wabikɛa guu i gí taasi pò a keio, ɔ à a ìwa pò aa gɔ a kpeɔ nà a Maeɛ a ɔzi (17). Ɔ Zaa Yesu kúa yá dàu a síu lá a yá kú baona lá kíniɔ guuwa, lá wà yádàaàla, wà aà pà lipáakɔawa, ɔ wà aà mia è da gii (18-20). Aà bɔa gau gbɛa à bò mò Maliama Madeleni ní a ìwaɔwa, atɛsa Tomaa. Lee 21 guu à bò mò a ìwa gbɛɔn soplaɔwa Tibelia ísida lé.

Lápi láakíi (20.30-31) Zaa yá pò tò a baona lápi kè ò, ké wà e Yesu sí Lua Né Mesii ũ, wí wɛni e aà náaikɛa yáí, asa Lua mé Yesu zì, ɔ Yesu mè ámeaa zé ní wɛnio ní síanao ũ (14.6).

Yesu Kilisi mɔa dúnia guu

¹ Asínizí Yá kú, Yápi kú ní Luao, mé Yápiá Luaɛ. ² A kú ní Luao asínizí. ³ Lua pòpii kè aà sabaie, pɔe ku à kè aà saio. ⁴ Aà guu wɛni kuu, mé wɛnipi de gupua ũ gbéɔne. ⁵ Gupuapi ì bii gusiau, ɔ gusiapi lí e dàao.

⁶ Lua gbɛe zì, aà tón Zaa. ⁷ A mò gupuapi seelade ũ, à aà yá'ò gbéɔne, ké gbépii e aà náaikɛ a sabai. ⁸ Aàpi mé gupuapi ũo, à mò gupuapi seelade ũe. ⁹ Gupua síande pò ì gupu gbépiié mé lé mó dúnia guu.

¹⁰ A ku dúnia guu. Baa ké Lua dúnia kè aà sabai, dúnia i aà dɔo. ¹¹ A mò a be, ɔ aà gbéɔ i aà díleo. ¹² Gbé pò zɛaàno aa aà náaikèò sɔ, à ní gbá zé aa gò Lua néo ũ. ¹³ An iapi i bɔ gbɛe au guuo, i bɔ mɛfɛleɛ ge gɔe pɔeã kíio, Lua mé ní í. ¹⁴ Yápi gò gbɛnazina ũ, à gɔɔplakèwanɔ, ɔ wa aà gawi è,* Mae Lua Né mɛndona gawie, gbɛke ní síanao pèewà.†

¹⁵ Zaa mé aà seelade ũ, à pùna à mè: Gbé pò ma aà yá'òn ke. Ma mè gbé pò lé mó ma gbɛa demala, ké a ku ma aa yáí. ¹⁶ Aà gbɛke pɛɛawà guu à gbɛkekè wá baadeɛ, mé aà gbɛkepi kè gbɛke ũ. ¹⁷ Lua a ikoyã kpàwɛe Mɔiziwa, à gbɛke ní síanao kèwɛe Yesu Kilisi sabaie. ¹⁸ Gbɛe i wesi Luale yáao. Lua Né mɛndona pò kpaa a Maepi kùe mé tò wa aà dɔ.

* 1:14 Bɔa 33.18 † 1:14 Bɔa 34.6

Zāa Da'ilena seeladekea
(Mat 3.1-17, Maa 1.1-11, Luk 3.1-22)

¹⁹ Yuda gbāade pọ́ kú Yelusaleũo sa'onaeo ní Levii buieo zì Zāawa, ẽ aa aà là aa m̀e: Mmenn déi? Yá pọ́ a ònén ke: ²⁰ A òné wásawasa, i yāe ulenéo à m̀e: Mesiin ma ũo. ²¹ Ǿ aa aà là aa m̀e: Dén n ũ sai? Elian‡ n ũa? A wèmá à m̀e: Aawo! Ǿ aa èa aà là lo: Anabi z̄oñ§ n ũa? A wèmá à m̀e: Aawo! ²² Ǿ aa òè lo: Mmenn dé s̄i? Owẽe ké wà e o gbé pọ́ wá z̄iñe. Kpelewa níe o nzia yá musui? ²³ Ǿ à m̀e: Gbé pọ́ a loo do gbáau, àle oné wà zepoo Diien ma ũ, lá ānabi Isaia a yá'òwa.*

²⁴ Gbé pọ́ wà ní z̄ipio s̄o, aa b̀ò Falisio kíe. ²⁵ Ǿ aa aà là aa m̀e: Lá Mesiin n ũo ge Elia ge ānabi z̄o, bóyāi níe gbé da'ilekei? ²⁶ Zāa wèmá à m̀e: Mi gbé da'ileke, āma gbēe kú á guu, á aà d̄o. ²⁷ Ale mó ma gbea, mi ka ké mà aà sabala b̀ob̀o. ²⁸ Yápi kè Betani pọ́ kú Yuudẽ baale, gu pọ́ Zāa lé gbé da'ilekeue.

²⁹ Ké a gu d̀ò, Zāa Yesu è àle mó a kíi, ẽ à m̀e: Sā pọ́ Lua kpà a dúnia duuna wolon ke. ³⁰ Gbépi yá má ò yāa ma m̀e, gbé pọ́ lé mó ma gbea demala, ké a ku ma āa yáí. ³¹ Má aà d̄o yāao, āma ma mo, mále gbé da'ileke, ké Isailio e aà d̄o yáíe.

³² Zāa mé aà seelade ũ à m̀e: Ma Lua Nisina è à b̀ò luabe à sù lán felenawa à m̀ò d̄è. ³³ Má aà d̄o yāao. Ké Lua ma z̄i gbé da'ilekei, a òm̄e gbé pọ́ má è Lua Nisina m̀ò d̄è, aàpi mé a gbé da Nisinapiu. ³⁴ Ma bee è, ẽ má de aà seelade ũ, ẽme Lua Né ũ.

Yesu iwa s̄ia

³⁵ Ké a gu d̀ò, Zāa èa ku we lo ní a iwao gbēon plao. ³⁶ Ké à Yesu è àle gẽ, à m̀e: Sā pọ́ Lua kpàn we! ³⁷ Ké iwa gbēon plapio yápi mà, aa b̀ò te Yesuzi. ³⁸ Yesu líli a è aa teazi, ẽ à ní lá à m̀e: Bó á yeii? Aa òè: N be ku má ni Labi? (Bee m̀e Metulu.) ³⁹ A wèmá à m̀e: A mo gwa. Ǿ aa gè gu pọ́ a kuu è, ẽ aa g̀aàno z̄ibeez̄i. Oosi m̀ò síiõ zaawa.

⁴⁰ Gbēon pla pọ́ aa Zāa yāmà aa b̀ò te Yesuzipio, an gbēdo á Simoo Piẽe d̄auna Andelee. ⁴¹ A gè a v̄i Simoo lè ḡia, ẽ a òè: Wa Mesii è. (Bee w̄i me lo Kilisi.) ⁴² Ǿ à g̀aàno Yesupi kíi. Yesu aà gwà soee à m̀e: Zāa né Simoon n ũ. Wali one sa Piẽe. (Bee m̀e gbe.)

⁴³ Ké a gu d̀ò, Yesu ye ta Galile b̀usuu, ẽ à kpàau ní Filipio. A òè: Temazi. ⁴⁴ Filipipiá Andelee ní Piẽe be w̄le Besaida gbé. ⁴⁵ Ǿ Filipi gè Natanaeli lè à m̀e: Gbé pọ́ Mozi a yá'ò a ikoyā guu mé ānabio a yá'ò lo, wa aà è. Yosefu né Yesue. Nazaleti gbé. ⁴⁶ Natanaeli òè: Gbēmaa a lo Nazaletie? Filipi òè: Mo n̄ gwa. ⁴⁷ Ké Yesu Natanaeli è àle mó a kíi, à aà yá'ò à m̀e: Isaili zálalan ke, aà ǹse moafilio. ⁴⁸ Ǿ Natanaeli òè: N ma d̄o má ni? Ǿ Yesu wèwà à m̀e: E Filipi à gè n síii, ma n e kaad̄ena gbáu. ⁴⁹ Ǿ Natanaeli òè: Metulu, Lua Né n ũ, Isailio Kian n ũ. ⁵⁰ Yesu òè: Ké má òne ma n e kaad̄ena gbáu, ẽ n ma náaikèa? Nyõ yāz̄o e de ké beela. ⁵¹ A èa òè lo: Siana mále oé, á luabe e w̄e, Lua malaikao i d̄ede Gbēnaz̄in Néwa, aai pilawà.†

2

N̄ose Kana

¹ A ḡoo àaõde z̄i wàle n̄ose Kana, Galile b̀usuu. Yesu da ku we, ² mé wà Yesu ní a iwao sisi n̄osepi guu lo. ³ Ké v̄e k̄esā, Yesu da òè: Aa v̄e ví lo be. ⁴ Ǿ Yesu wèwà à m̀e: Akea n mo ma kíii? A ḡoo i kam̄e yāao. ⁵ Ǿ aà da ò z̄ikenaone: Lá

‡ 1:21 Mal 3.23 § 1:21 Iko 18.15 * 1:23 Isa 40.3 † 1:51 Daa 28.12

a oé pii à ke. ⁶ Ola ku we mèn soolo Yudaᵛ gbābo'ikabᵛᵛ ũ. A keeᵛ ì í sí litili basiiᵛᵛ, a keeᵛ basoolo. ⁷ Ǿ Yesu ò zíkēnaᵛᵛ: A íka olae beeᵛ pai. Ǿ aa ikà ní pai yelēyēlēlē. ⁸ Ǿ a òné: A tᵛ gēò bleblen dᵛaanae sa. Ǿ aa tò gēòè. ⁹ Ké dᵛaanapi í lileā vēe ũpi íe, i dᵛ gu pᵛ à bᵛuo, āma zíkēna pᵛ aa ípi tᵛᵛ dᵛ. Ǿ dᵛaanapi nᵛde sīsi ¹⁰ a òè: Vēe na ᵛ wī kpámá gīa. Gᵛᵛ pᵛ í zīlēmá, ᵛ wī mᵛ ní a íio sa. Mpi sᵛ n vēe na tò gbēzā.

¹¹ Yesu dabudabu sēia bee kè Kana, Galile bᵛsuue. A tᵛbᵛ, ᵛ aà íwaᵛ aà náaikè.

¹² Bee gbēa Yesu gè Kapēnaū ní a dao ní a dāunaᵛ ní a íwaᵛ, āma aai gᵛᵛplake weo.

Yesu kua Lua ua (Mat 21.12-13, Maa 11.15-17, Luk 19.45-46)

¹³ Ké Yudaᵛ Gēamusu* dikpe káikù, ᵛ Yesu gè Yelusaleū. ¹⁴ A è wāle zuᵛ ní sāᵛ ní felenguuluᵛ yia Lua ua, mé ɔlēŭkpakēnaᵛ zᵛleā we. ¹⁵ Ǿ à bàflā tᵛ à ní yá ní bóle, sāᵛ ní zuᵛ pii. A ɔlēŭkpakēnapio ᵛa fāaa, à ní táabūnuᵛ fuangba. ¹⁶ Ǿ a ò felenyanapioᵛ: A pᵛpio sélé bᵛᵛd pii. Asu ma Mae kpé ke ele ũo. ¹⁷ Ǿ yá pᵛ kēa láue bee dᵛ aà íwaᵛgu à mē: N kpé yá ma kᵛ gbāa, àle ma ibaba.† ¹⁸ Ǿ Yuda gbāadeᵛ aà là aa mē: Dabudabu kpele níyᵛ kēwēe, ké wà e dᵛ ní yá bee kēa iko vīi? ¹⁹ Yesu wēmá à mē: A Lua kpé bee wī, má ea kpépi fele gᵛᵛ àaᵛ. ²⁰ Ǿ gbāadepio òè: Wè blasᵛᵛ ní mēndoo ᵛ wà kpépi dᵛ, mé mpi níyᵛ fele gᵛᵛ àaᵛe lò? ²¹ Ama Lua kpé pᵛ à a yá'òpi, aà me yá àle o. ²² Ké Yesu bᵛ gau, yá pᵛ a òpi dᵛ aà íwaᵛgu, ᵛ aa yá pᵛ kēa Luayātaalau si‡ ní yá pᵛ Yesu òpio.

²³ Yesu kua Yelusaleū Gēamusu dikpe zī wà aà náaikè dasi, ké wà dabudabu pᵛ a kèᵛ è yái. ²⁴ Yesu i ní náaikēo, asa a gbépii nᵛse dᵛe. ²⁵ Aà bàa kú ní gbēe gbēnazīna yā'oaēoo, asa a yá pᵛ kú ní nᵛse guu dᵛe.

3

Yesu ní Nikodēū

¹ Falisie ku wī me Nikodēū. Yuda gbāadeᵛ doe. ² A mò Yesu kíi gwāasīna a òè: Metulu, wá dᵛ ké yādanede pᵛ bᵛ Lua kíin n ũ, asa gbēe a fᵛ dabudabu pᵛ ní keᵛ keo, sema Lua kuaàᵛ bāasio. ³ Ǿ Yesu òè: Sīana málē onē, mé i ke wà gbé í lᵛ bāasio, a e àᵛ kpala pᵛ bᵛ Lua kíi dᵛo. ⁴ Ǿ Nikodēū Yesu là à mē: Kpelewa wa gbé gbāa ii? A ea gē a da nᵛse guu, aà a i lᵛ yá? ⁵ Ǿ Yesu wèwà à mē: Sīana málē onē, mé i ke wà gbé í ní ío ní Lua Nisīnao bāasio, a e gē kpala pᵛ bᵛ Lua kíi guuo. ⁶ Gbēnazīna ne'iaá me yáe, Lua Nisīna ne'iaá nisīna yáe. ⁷ Nsu to yá pᵛ má òne bᵛ n saeᵛ, sema wà á i lᵛ. ⁸ Iana í káka gu pᵛ a yeiu. Ni a kᵛfi ma, nili dᵛ gu pᵛ àle bᵛᵛ ge gu pᵛ àle géuo. Māa lᵛ de ní gbé pᵛ Lua Nisīna aà ío.

⁹ Ǿ Nikodēū aà là à mē: Kpelewa yá bee a kei? ¹⁰ Yesu wèwà à mē: N Isailio yādanede ia ᵛ ní bee dᵛoa? ¹¹ Sīana málē onē, yá pᵛ wá dᵛ ᵛ wi o. Yá pᵛ wá è seeladeᵛn wá ũ, ᵛ ili wá yá sio. ¹² Lá ma tᵛᵛle yá'òé, ili sio, tᵛ ma luabe yá'òé, á síe?

¹³ Gbēe i gé luabe yāao, sema Gbēnazīn Né pᵛ bᵛ we bāasio. ¹⁴ Lá Mᵛizi mlē se dᵛ musu guwaiwaiu,* màa wa Gbēnazīn Né sé dᵛ musu, ¹⁵ ké gbé pᵛ lé aà náaike àᵛ wēni láasai vī. ¹⁶ Asa Lua ye dúniazi à kè zài, ᵛ à a Né mēndona kpà, ké gbé pᵛ lé aà náaike a gao, wēni láasai ᵛ aᵛ vī. ¹⁷ Lua i a Né zī dúnia guu yādai dúniaipila no, ké à dúnia suaba aà sabai yáie.

* 2:13 Bᵛa 12.1-11 † 2:17 Souᵛ 69.10 ‡ 2:22 Souᵛ 16.10 * 3:14 Nao 21.9

18 Yá a zòlè aà náaikɛnawao. Yá zòlè aà náaikɛnsaiwa kò, ké i Lua Né m̀endonapi náaikɛo yáí. 19 Pó pó tò yá zòlè gbéɔwan ke: Gupua mò dúnia guu, ɔ aa ye gusiai de gupuapila, ké an yákeɔo v̄ai yáí. 20 Asa v̄aikɛna pii za gupuaue, ìli mó gupua kíio, ké aà yákeɔo su bo yáí. 21 Gbé pó ì zíkɛ síanawa, ade mé ì mó gupua kíi, ké wà e d̄o kua Lua guu ɔ à yápiò k̀èu.

Zaa Da'ilena Yesu yá'oa

22 Bee gbɛa Yesu gè Yude bùsuu ní a ìwao. A gɔɔplakèr̀nɔ we, àlɛ gbéɔ da'ilɛkɛ. 23 Zaa lé gbéɔ da'ilɛkɛ s̄o Ainɔ, Saliũ saɛ, asa í di weɛ. W̄iɔ mó aà kíi, ɔ ì ní da'ilɛkɛ. 24 Asa wi Zaa dakpɛu yáao. 25 Gɔɔ bee Zaa ìwao ná lekpaakɛawa ní Yuda gbãadeeo gbãboɔ yá musu. 26 ɔ aa s̄o Zãazi aa mè: Metulu, gbé pó kunnɔ yã Yuudɛ baale, n aà yã'òwɛɛ, ɔmɛ lé gbéɔ da'ilɛkɛ tia, gbépii lé gé aà kíi. 27 Zaa ònɛ: Gbɛɛ lí f̄o yãe k̀èo, sema Lua aà gbà zé bàasio. 28 Amɛ á ma seeladeɔ ũ, ké má ò mámɛ má Mesii ũo. Ma mè Lua ma z̄i mà d̄oaaɛɛ.† 29 Nɔsɛna mé nɔ v̄i. Nɔsɛna gbɛna ìo zɛ aà saɛ, ì swákpa aà yáí, nɔsɛna bo ì aà pɔ ke na. Beewa s̄o ma pɔ na k̀è zài. 30 Sema aàpi àò káfi mapi mío lao.

31 Gbé pó b̀ò musu de gbépiiia. Gbé pó a kea b̀ò dúnia guuá dúnia gbéɛ, dúnia yá ì o. Gbé pó b̀ò luabɛ de gbépiiia, 32 ìo de pó pó a è ní yá pó a mào seelade ũɛ, ɔ gbɛɛ lí aà yá sio. 33 Gbé pó aà yá sí, ade Lua síanadekɛ síɛ. 34 Gbé pó Lua aà z̄ipi ì Lua yá'ò, asa Lua i a Nis̄ina kpawà kasoo. 35 Mae Lua ye a Nézi, ɔ à p̄opii nàè a ɔz̄i. 36 Gbé pó lé Népi náaikɛ w̄eni láasai v̄i. Gbé pó lé gí aà yámai a w̄enipi eo, Lua pɔ gi paaàziɛ.

4

Yesu ní Samali nɔɛo

1 Falisio mà Yesu lé gbéɔ da'ilɛkɛ, àlɛ ìwao e de Zãala. 2 I ke Yesu mé ní da'ilɛkè az̄iao, aà ìwao mé k̀è. 3 Ké Yesu yápi mà, à b̀ò Yude à èa lé tá Galile. 4 Gea guu sema aà bo ní Samali bùsuo. 5 ɔ à kà Samali w̄éle pó w̄i mɛ Sikaa. A z̄à ní t̄oole pó Yakɔbu kpà a né Yosefuwa yáao.* 6 Yakɔbu b̀ò ku we. Yesu t̄aa'ò à kpàsa, ɔ à z̄òlè b̀òpi saɛ. Iatɛ kà minanguo.

7 Samali nɔɛe mò ìt̄oi, ɔ Yesu òè: Ma gba í mà mi. 8 Aà ìwao s̄o aa gè w̄éle guu blɛ lúí. 9 ɔ nɔɛpi òè: Yudan n ũ, Samali nɔɛn ma ũ, ɔ níle imia gbɛaaa? (Asa Yudaɔ ní Samaliɔ yá lí kák̄suo.) 10 ɔ Yesu òè: Tó ní gba pó Lua ì danɛ d̄o ní ma gbé pó mále í gbɛamao, d̄o ní gbèaa, mí n gba í w̄enide. 11 Nɔɛpi òè: Mae, ní goa v̄io. L̀òɛ s̄o, a ɛ z̄à. Nȳo í w̄enidepi e má ní? 12 N de wá dezi káau Yakɔbula yá? ɔmɛ b̀òpi tòwɛɛ. Aàpi a im̄i ní a néo ní a p̄otuoɔ. 13 ɔ Yesu òè: Gbé pó ìɛ bee m̄i, imi a ɛa aà de boɛ. 14 Gbé pó a í pó má kpáwà mi s̄o, imi a aà de bau bo. Asa í pó má kpáwà a ḡo aà n̄òɛ guu nibɔna pó a ib̄òè w̄eni láasai ũ. 15 ɔ nɔɛpi òè: Mae, ma gba í bee, ké imi su ma de mà mó ìt̄oi la bo.

16 Yesu òè: Gé n z̄á sísií, í mó s̄anu. 17 Nɔɛpi w̄èwà à mè: Má z̄á v̄io. ɔ Yesu òè: Ké n mè ní z̄á v̄io, n yã'ò a zéwaaɛ. 18 N z̄ákè lɛɛ s̄o, mé ḡoɛ pó ní kuaànɔ tiaá n z̄á no. N síana'ò. 19 ɔ nɔɛpi òè: Mae, má d̄ò sa ké ãnabin n ũ. 20 Wá deziò kùlɛ Luaɛ gbɛɛ bee musu, ápiò s̄o i mɛ Yelusaleũ mé gu pó w̄ali kùlɛuè ũ. 21 Yesu òè: Nɔɛ, ma yá sí. Ḡoɛ lé mó ké á kùlɛ Mae Luaɛ gbɛɛ bee musu ge Yelusaleũ bo. 22 Ápiò, i kùlɛ Luaɛ mé á aà d̄o. Wápiò, wi kùlɛè mé wá aà d̄o, asa gbéɔ misia ì bo wá Yudaɔ kíi.† 23 Ḡoɛ lé mó, à kà k̀ò, ké lousisin síandeɔ kùlɛ Mae Luaɛ ní síanao ní aà Nis̄ina gbãao. Gbé bee taa ɔ Mae Lua lé wɛɛɛ aà kùlɛɛ. 24 Luaá

† 3:28 Zaa 1.20 * 4:5 Daa 33.19 † 4:22 Isa 2.3

nisinae, sema gbé pò aai kúléèò kúléè ní síanao ní aà Nisina gbāao. ²⁵ Ǿ nɔɛpi òè: Má dō ké Mesii pò wí me lo Kilisi a mó. Tó à m̀, a yápii bɔ̀lekewé. ²⁶ Ǿ Yesu òè: Ma gbé pò mále yá'one, máme má aà ù.

²⁷ Gɔ̀ bee ÷ Yesu ìwaɔ̀ sù. Ké àle yá'o ní nɔɛo, à b̀ ní sae, āma an gbēe i aà la bó a yei ge b́yāi àle yá'o ní nɔɛpioo. ²⁸ Ǿ nɔɛpi a lo tò we, à gè wéle guu a ò gbéɔ̀ne: ²⁹ A m̀ gɔ̀ee gwa. A yá pò má k̀ò pii òmɛɛ. Mesii yà m̀ɔ̀ɔ̀? ³⁰ Ǿ aa b̀le wéleu, aale gé Yesu kíi.

³¹ Gɔ̀ bee s̄ Yesu ìwaɔ̀ òè: Metulu, nýɔ̀ pòble ya? ³² Ǿ a òné: Má pòbleae ví pò á d̄o. ³³ Ǿ aà ìwaɔ̀ k̄ lala aa m̀: Gbēe m̀è ní bleo yà? ³⁴ Ǿ Yesu òné: Ma pòblea mé gbé pò ma z̄i p̀eākea ù e mà ge z̄i pò a d̄amee mideò.

³⁵ Apio i me m̀ s̄iɔ̀ mé g̀ò ké p̀okekegɔ̀ ká. Mále oé à wése buaɔ̀ gwa, asa pò mà à kà kekea. ³⁶ P̀okekena lé a asea e k̀, àle gbéɔ̀ k̄aa àizāna pò ù, ké p̀t̄na ní p̀okekenao e p̀onake s̄anu. ³⁷ Asa yáe beeá síanae: Gbēdo ì p̀t̄s̄, gbēdo ì keke. ³⁸ Ma á z̄i p̀okekei gua pò i z̄ikeuo. Gbēp̄ale m̀é z̄ikè we, ÷ ále ní z̄i ài ble.

³⁹ Samali pò kú wélepi guu Yesu náaikè dasi yá pò nɔɛpi òné yáí, ké à m̀ è yá pò á k̀ò pii òe. ⁴⁰ Ayāmeto ké aa kà Yesu kíi, aa wabikèwà aà ḡórnɔ̀, ÷ à k̀érnɔ̀ gɔ̀ pla. ⁴¹ Ké Yesu yá'òné, gbēp̄ale aà náaikè dasidasi. ⁴² Ǿ aa ò nɔɛpie: I ke yá pò ní òwéé yáí wa aà náaikèi adoo. Wa aà yāmà wáziae, ÷ wá d̀ò síana ké dúnia Suabanan aà ù.

Bùsu gbāadee né gbágbāa

⁴³ Gɔ̀ plapi keárnɔ̀ gbɛa ÷ à tà Galile, ⁴⁴ asa Yesupi ò ānabi lío b̄ee ví azia bùsuuo. ⁴⁵ Ké à kà Galile, Galiledeɔ̀ gbāakp̄aaàzi, asa aa gè dikpekè Yelusaleū, ÷ aa yá pò a k̀ dikpepi z̄i è pii.‡

⁴⁶ Ǿ Yesu èa gè Kana, gua pò à í lileu v̄e ù. § Bùsu gbāadee ku we, aà né lé gyāke za Kapenaū. ⁴⁷ Ké a mà Yesu b̀ Yude à sù Galile, à gè aà kíi, à wabikèwà aà gé a né gbágbāie, asa a ye gae. ⁴⁸ Ǿ Yesu òè: Mé i ke a dabudabuɔ̀ ní yābɔ̀nsaeɔ̀ è b̄asio, á ma náaikɛo. ⁴⁹ Ǿ gbāadepi òè: Mae, m̀ e ma né à̀ ga. ⁵⁰ Yesu òè: Ta b̄e. N né a gao. Ḡɛpi yá pò Yesu òe sí, ÷ à d̄azeu. ⁵¹ Gɔ̀ pò a b̄e z̄éu, à kp̄aaū ní a z̄ikenao, ÷ aa òè aà né kú. ⁵² Ǿ à ní lá à m̀: Zaa kpeletaa à dáamakèi? Ǿ aa òè: Gia íat̄e auapilaa g̀ò ÷ m̀èwāapi g̀wà. ⁵³ Ǿ maepi d̀ò ké zaa pò Yesu òe a né a gaon we. Ǿ aa aà náaikè, àapi ní a b̄edeɔ̀ pii.

⁵⁴ Seela plaade pò Yesu k̀ b̄o Yude sua Galilen we.

5

Gyāe gbágbāa kp̄aa'okii

¹ Bee gbɛa Yudaɔ̀ dikp̄ee kà, ÷ Yesu èa gè Yelusaleū. ² Kp̄aa'okii kú we Sā Bole sae, wí me Bezata ní Ebelu yáó. Kp̄aa'okii pi bilandaa ví s̄o, ³ gyāe wúleau dasidasi, v̄iaɔ̀ ní eɔ̀ ní gbé pò an gu imiaɔ̀. ⁴⁻⁵ Ḡɛe ku we àle gyāke à kà wè bla plasai. ⁶ Ké Yesu aà è wúlea we, a d̀ò ké àle gyāke à gèḡe maamaae, ÷ a òè: N ye nýɔ̀ aafiaa? ⁷ Gyāepi wèwà à m̀: Mae, má gbēe ví à ma da í guu gɔ̀ pò à d̄edeedeo. Tó mále gé ḡeui, gbēp̄ale ì d̄oaa ḡe ma āae. ⁸ Yesu òè: Fele ze ñ n p̄e se t̄aa'o. ⁹ Weḡɔ̀ ḡɛpi aafia'è. A a p̄e s̄è à t̄aa'ò.

Gɔ̀piá kámaboḡɔ̀z̄i, ¹⁰ ÷ Yuda gbāadeɔ̀ ò ḡɛ pò gbàgbāpie: Kámaboḡɔ̀z̄in gbā. I kú nýɔ̀ n p̄e seao.* ¹¹ A wèmá à m̀: Gbé pò ma gba aafia mé òmɛɛ mà a p̄e se mà t̄aa'o. ¹² Ǿ aa aà là aa m̀: Démɛ òne ñ n p̄e se ñ t̄aa'oi? ¹³ Gbé pò gbàgbāpi

‡ 4:45 Zaa 2.23 § 4:46 Zaa 2.1-11 * 5:10 Zel 17.21

dõ dé no, asa Yesu gèlɛ bíla pò kú we guue. ¹⁴ Bee gbɛa Yesu aà è Lua ua, ɔ̃ a òè: Ma, n aafia'è. Nsu duunakɛ ɓo, ké yá pò a vâi de beea su n leo yáí. ¹⁵ Ǿ gɔ̃ɛpi gɛ ò Yuda gbãadeɔnɛ Yesu mé tò a aafia'è.

¹⁶ Ǿ gbãadeɓio fɛlɛ ní ɪadaa Yesuwao, ké ɪ yá bee taaɔ kɛ kámabogɔɔzɪ yáí. ¹⁷ Ǿ Yesu yázásimá à mè: Ma Mae ɓo zikɛ kámabosaiɛ, màa mále kɛ sɔ̃. ¹⁸ Yá bee yáí gbãadeɓio lé Yesu wɛ de káaua. I kɛ ké ɪli kámabogɔɔzɪ yádao ado yáí no, ké ɪ mɛ Lua mé a Mae ũ, àlɛ sáakpa ní Luao yáíɛ.

Lua Né iko

¹⁹ Yesu èa a zásimá à mè: Siana mále oé, Lua Né lí fɔ̃ yãe kè ní azɪaoo, sema yá pò a è a Mae lé kɛ bàasio, asa yá pò aà Mae ɪ kɛ píi, bee aà Népi ɪ kɛ sɔ̃. ²⁰ Asa Mae Lua ye a Nézi, mé ɪ yá pò ɪ kɛ píi ɔ̃lɔ̃. A yá pò a zɔ̃o de beea ɔ̃lɔ̃, i ɓo á sae. ²¹ Lá Mae Lua ɪ gɛo vu à wɛni kpámá, màa aà Né ɪ wɛni kpa gbé pò á yeiowa. ²² Mae Lua lí yákpalekɛ ní gbɛeoo, à yákpalekɛa iko kpà a Néwa píiɛ, ²³ ké gbépii aà Né kpɛla, lá aai Mae Lua kpɛlawá. Gbé pò lé Lua Né kpɛlao lé aà Mae pò aà zɪ kpɛlao.

²⁴ Siana mále oé, gbé pò lé ma yãma mé àlɛ gbé pò ma zɪ náaike wɛni láasai ví. Yá a zɔ̃lɛwàò, à ɓò gau à gè wɛni guu. ²⁵ Siana mále oé, gɔ̃o lé mó, à kà kò, ké gɛo Lua Né ɓo ma, an gbé pò màò i vu. ²⁶ Lá Mae Lua wɛnikpaama iko ví, à wɛnikpaama iko kpà a Néwa ɓo.

²⁷ A yákpalekɛa iko kpàwà ɓo, ké a de Gbɛnazin Né[†] ũ yáí. ²⁸ Asu to bee ɓo á saeo, asa gɔ̃o lé mó ké gɛ pò kú miauo aa aà ɓo ma, ²⁹ aai ɓoɛ píi. Maakenaɔ i vu gɛ wɛni guu, vâikená sɔ̃ yázɔ̃lɛama guu.‡ ³⁰ Mili fɔ̃ mà yãe kè ní mazɪaoo. Mi yákpalekɛ lá a òmɛɛwae, mé mi yákpalekɛ a zéwa, asa mili mazɪa pɔeã wɛlɛo, sema gbé pò ma zɪpi pò.

Yesu iko seeladeɔ

³¹ Tó má de mazɪa seelade ũ, ma yá náai vío. ³² Seelade pãle ku ɪ ma yã'o, mé má dõ ké ma yá pò ɪ o náai ví. ³³ Baa ápiɔ, a gbéɔ zɪ Zãawa, ɔ̃ à siana'òé.§ ³⁴ Má daa gbɛnazin seeladekɛ gàuò, mále bee oé ké à e ɓo zia yáíɛ. ³⁵ Zãa mé filia pò naa àlɛ gupu ũ, ɔ̃ a we pɔnakè aa gupuai gɔ̃ɔpla. ³⁶ Yá pò Mae Lua dàmeɛ mà keɔ, yá pò mále kɛpiɔ deé seela ũe ké Mae Lua mé ma zɪ. Ma seelapi de Zãa pòla. ³⁷ Ma Mae pò ma zɪ ma yã'ò ɓo. I aà ɓo ma ziio, mé i wesiaàlɛo,* ³⁸ mé aà yá i zɔ̃lekɪi e á sɔ̃ guuo, ké ále gbé pò a zɪ náaikɛo yáí. ³⁹ I mekpa Lua yá kyokɛawa, asa ɓo e we á wɛni láasai eu. Ma yá ɔ̃ taalapi lé o sɔ̃, ⁴⁰ kási ále gí mói ma kíi à wɛnipi e.

⁴¹ Mále sáau wɛlɛ gbɛnazina kíio, ⁴² ãma má á dõ, má dõ ké á ye Luazio. ⁴³ Ma mɔ̃ ní ma Mae tóo, ɔ̃ i ma dilɛo. Tó gbɛpãle mò ní azɪa tóo, á aà dilɛ. ⁴⁴ Lá i sáau wɛlekɔ̃wa, ili sáau wɛlɛ Lua mɛndonawao, kpelewa á fɔ̃ ma yá síi? ⁴⁵ Asu àò e máme má gé ní á yáo ma Mae kíio, Mɔ̃zi pò á wé dɔi mé a gɛò. ⁴⁶ Tó a Mɔ̃zi yá sí, dõ a ma yá sí sɔ̃, asa ma yá ɔ̃ a kè láu. ⁴⁷ Lá i yá pò a kè sio, á ma yá síe?

6

Blɛkpaa bílawa

(Mat 14.13-21, Maa 6.30-44, Luk 9.10-17)

† 5:27 Dan 7.14 ‡ 5:29 Dan 12.2 § 5:33 Zaa 1.19 * 5:37 Maa 1.11

1 Bee gbɛa Yesu búa Galile ísidawa, (wí mɛ lɔ Tibelia.) 2 B́ila ɔ tɛaàzi dasidasi, ḱé aa aà gyãɛɔ gbágbáa dabudabuɔ è yáí. 3 Ǿ Yesu dèdɛ zòlɛ s̀s̀s̀i musu ń a ɔwaɔ. 4 Yudaɔ Gɛamusu dikpɛ kà kái. 5 Ḱé Yesu wɛsɛ musu, a è b́ila lé ḿó a ḱii dasidasi, ɔ à Filipi là à m̀è: Mákii wá blɛ e luu gbéɔ blei? 6 A bee ò Filipi lɛ gwaa yáíe, asa a d́ó lá á ye kɛ. 7 Ǿ Filipi wèwà à m̀è: Anusu òaa do p̀ɛɛ, baa t́ó wa lili baadeɛ yɔɔyɔɔ, a p̀ɛɛmáó. 8 Aà ɔwaɔ do Andelee, Simɔɔ Píɛɛ d́auna òè: 9 Nɛgɔɛnae ku la a p̀ɛɛ zɔzɔna ví m̀èn sɔo ń kp̀ò giinaeo m̀èn pla. B́ó bee a kɛ gbé dasiɛ beeɔ guui? 10 Yesu m̀è: A to gbéɔ zòlɛ. S̀è b̀ɔlɔ di gupiuɛ, ɔ aa z̀òlɛz̀òlɛ. Gɔɛɔ ńt̀ɛɛ aa kà gbéɔn òaasɔsɔo lɛɛ sɔo (5.000). 11 Yesu p̀ɛɛpiɔ s̀è à Lua sáaukpà, ɔ a kpaalè gbé ṕó zòlɛ wɛpiɔnɛ. M̀aa à kp̀ò kpàmá lɔ lá aa yeiwa. 12 Ḱé aa kà, a ò a ɔwaɔnɛ: A a miɔna ṕó g̀òò s̀élɛ pii, ḱé a kee su v́uaao. 13 Ǿ aa p̀ɛɛ m̀èn sɔo ṕó wa s̀òpi miɔna ṕó g̀òò s̀élɛ gb́i kuɛpla pai.

14 Ḱé wà dabudabu ṕó Yesu k̀èpi è wà m̀è: Gb́épiá ànabi ṕó lé ḿó d́unia guue s̀iana. 15 Yesu d̀ò ḱé wa ye m̀o a kpa kía ũ ń gbãaoɛ, ɔ à g̀oné we à èa dèdɛ s̀s̀s̀i musu ado.

*Yesu t́aa'oa ísidaa
(Mat 14.22-27, Maa 6.45-52)*

16 Ḱé oosi k̀è, aà ɔwaɔ g̀è ísida g̀òsòlɛ. 17 Ǿ aa g̀è ǵó'ilɛna guu, aalɛ bua ísidapi baale Kapenaũ oi. Gu s̀i k̀ò mé Yesu i ḿó ń ḱii yãao. 18 Zàa'ian gbãa kàka, ɔ í lé fɛlɛ. 19 Ḱé aà ɔwaɔ goli aa kà kiloo sɔo ge soolo taawa, aa Yesu è, àlɛ t́aa'o ía, àlɛ s̀ó ń g̀ózi, ɔ v́ia ń kú. 20 Ǿ a ònɛ: Mámɛ, ásu to v́ia á kúo. 21 Aa wèi aà g̀è ǵó guu, ɔ g̀ópi kà gu ṕó aalɛ géu g̀òò.

22 Ḱé gu ò b́ila zɛa g̀òsòlɛ ísida baale. Aa d́ó ḱé ǵó'ilɛna kú we yãa m̀endoɛ, mé Yesu i g̀è g̀ópi guu ń a ɔwaɔo, aa tà ńt̀ɛɛɛ. 23 Gbezã ǵó'ilɛna p̀alɛɔ b̀ò Tibelia aa m̀ò gu ṕó kái ń gu ṕó wà p̀ɛɛ s̀òu Dii sáaukpaa gbɛao. 24 Ḱé bilapi è aàpi ge aà ɔwaɔ ku we lɔo, aa g̀è g̀ópiɔ guu aa g̀è aà wɛɛlɛi Kapenaũ.

Yesu mé blɛ ṕó í ń ká ẁɛniwa ũ

25 Ḱé aa aà è ísida baa we, aa òè: Mɛtulu, n ka la b̀ɔɛ ni? 26 Yesu ònɛ: S̀iana málɛ oé, álɛ ma wɛɛlɛ p̀ɛɛ ṕó á s̀ò a ká yáíe, i kɛ dabudabu ṕó á èò yáí no. 27 Asu z̀ikɛ blɛ ṕó í ĺaa yáíio, sema blɛ ṕó í ń ká àizánawa. Gb̀ɛnazín Né mé a á gba blɛpi, asa aàpi ɔ Mae Lua a seela k̀èwà.*

28 Ǿ aa aà là aa m̀è: Kpɛlewa wá kɛ wà yá ṕó Lua ye wà kɛ kɛi? 29 Yesu wèmə à m̀è: Yá ṕó Lua ye à kɛ mé gbé ṕó a z̀i náaikɛa ũ. 30 Aa òè: Dabudabu kpɛle ńyɔ kɛwɛɛ ḱé wà e wí n náaikɛi? Yá kpɛle ńyɔ kɛi? 31 Wá deziɔ mana blè guwaiwaiu† lá a k̀ɛa ĺauwa wà m̀è: A blɛ ṕó b̀ò musu kpàmá aa blè.‡ 32 Ǿ Yesu ònɛ: S̀iana málɛ oé, i kɛ Mɔizi mé blɛ ṕó b̀ò musu kpàwáó. Ma Mae mé í blɛ s̀iande ṕó b̀ò musu kpáwá. 33 Lua blɛpi mé gbé ṕó b̀ò musu í ẁɛni kpa d́uniawa ũ. 34 Aa òè: Mae, ńyɔ blɛ bee taa kpáwá g̀ɔɔpii. 35 Ǿ Yesu ònɛ: Mámɛ§ má blɛ ṕó í ń ká ẁɛniwa ũ. Nɔana a gbé ṕó m̀ò ma ḱii dɛ lɔo, imi a ma náaikɛna dɛ bauo. 36 N beeo lá má òéwa, baa ḱé a ma e, álɛ ma náaikɛo. 37 Gbé ṕó ma Mae kpàa a m̀o ma ḱii, mé má gbé ṕó m̀ò ma ḱii yá bauo. 38 I kɛ mazía p̀ɛãkɛa yáí ma b̀oi musu ma m̀o, sema gbé ṕó ma z̀i ṕó. 39 Gbé ṕó ma z̀ipi p̀ɛãn kɛ: Ḿasu to gbé ṕó a kpàaɔ kee v́uaao. A ye mà ń b̀o gau g̀ɔɔgbɛzãz̀i. 40 Asa ma Mae p̀ɛãn kɛ: A ye gbé ṕó wɛs̀i aà Néɛ àlɛ aà náaikɛ ẁɛni ĺaasai ɛɛ. Mámɛ má aà b̀o gau g̀ɔɔgbɛzãz̀i.

* 6:27 Zaa 1.32 † 6:31 Bɔa 16.15 ‡ 6:31 Sou 78.24 § 6:35 Bɔa 3.14

41 Ǿ Yuda gbãadeo zɔakaaazi, ké à mè áme á ble pò bò musu ũ yáí. 42 Aa mè: Gbépiá Yoséfu né Yesu. Wá aà de ní aà dao dso lé? Ǿ àle o a bɔ musuea? 43 Yesu òné: Asu zɔakao. 44 Gbēe a fɔ mɔ ma kíio, sema ma Mae pò ma zí aà sìsi bàasio, mí aà bɔ gau gɔɔgbézāzī. 45 A kēa ānabio lá guu wà mè: Lua mé a yāda baade.* Gbé pò Mae Lua yāmà mé a dà mé i mɔ ma kíi.

46 I ke gbēe Mae Lua è ní wéio no. Gbé pò bò aà kíi mé aà è ado. 47 Sìana mále oé, ma náaikena wēni láasai ví. 48 Mámé má ble pò i ní ká wēniwa ũ. 49 A dezi mana blè guwaiwaiu, kási aa gà. 50 Ble pò i bɔ musu pò mále opi, tó gbé blè, a gao. 51 Mámé má ble bēe pò bò musu ũ. Tó gbé blepi blè, aɔ ku gɔɔpii. Ble pò má kpámá mé ma mēbaasi ũ, ké dúnia e àò wēni ví yáí.

52 Ǿ gbãadepio lé lekpaake ní kōo aa mè: Gbépi a fɔ a mēbaasi kpáwá wà sóe? 53 Ǿ Yesu òné: Sìana mále oé, tó i Gbēnazin Né mēbaasi só a aà au mīo, aɔ wēni vío. 54 Gbé pò i ma mēbaasi só mé i ma au mi wēni láasai ví. Mámé má aà bɔ gau gɔɔgbézāzī. 55 Asa ma mēbaasiá ble síandee, mé ma auá imia síandee. 56 Gbé pò i ma mēbaasi só mé i ma au mi ku ma guu, mé má kú aà guu. 57 Lá Mae Lua bēe ma zí, mé miɔ ku aà yáí, màa gbé pò i ma me so aɔ ku ma yáí. 58 Ble pò bò musun we. A de lán ble pò á dezi blè aa gawao. Bleebēblena aɔ ku gɔɔpii.

59 Yesu yá beeo ò gɔɔ pò àle yādané Kapenaũ lousisikpeue.

Yesu iwao pòɔbɔzakea

60 Ké aà iwao yápi mà, an daside mè: Yá gbãae, déme a fɔi? 61 Yesu dɔ a iwaowa ké aale zɔaka yápi musu, ɔ a òné: Yápi lé á fu yà? 62 Tó a sù á è Gbēnazin Né fèle lé tá gu pò a kuu yāa sɔ be? 63 Lua Nisina mé i wēni kpámá, mēbaasi pɔe ũ weo. Yá pò má òé mé Lua Nisina pò i ní ká wēniwa yá ũ. 64 Kási á gbēo lé ma náaikéo. Asa Yesu gbé pò lé a náaikéo dɔ za káau ní gbé pò a su a kpámá. 65 Ǿ à mè lɔ: Bee yáí má òé, gbēe a e mɔ ma kíio, sema Mae Lua aà gbà zé bàasio.

66 Za gɔɔ bee aà iwao pòɔbɔzákè dasidasi, aai teaazi lɔ. 67 Ǿ Yesu a iwa gbēon kuεplao là à mè: A ye ta sɔ yà? 68 Simɔ Piεe wèwà à mè: Dii, dé kíi wá géui? N wēni láasai yá ví. 69 Wa n náaikè, ɔ wá dɔ ké Lua gbé pò a kua adoan n ũ. 70 Yesu òné: A gbēon kuεplao, mi á seo lé? Kási á gbēdo Setāu ví. 71 Simɔ Isalioti né Yudasi yá ɔ àle o. Aàpi mé gbēon kuεplapio gbēdo pò a aà kpámá ũ.

7

Yesu gea Lákpɛɔa dikpeu

1 Bee gbɛa Yesu gè Galile wéle ní wéleo, asa a ye bebe Yudeo, ké Yuda gbãadeo lé aà we yáí. 2 Yuda Lákpɛɔa dikpe káikù,* 3 ɔ aà dāunao òè: Fèle lakíi gé Yude, ké n iwa pò kú weo yá pò níle keo e sɔ. 4 Tó gbé ye tɔbɔ, ìli a yá ke asii guuo. Lá níle yáe beeo taa ke, ò nziá olo dúnia. 5 Baa aà dāunapio i aà náaikéo. 6 Ǿ Yesu òné: A gɔɔ i kamee yāao. Apio sɔ, gɔɔpii zeví. 7 Dúnia a we zaáguo, āma a zamagu, ké mi me aà yákea vāi yáí. 8 A gé dikpepiu, mále géuo, asa a gɔɔ i kamee yāao. 9 Aà yápi oa gbɛa à gè Galile.

10 Ké aà dāunapio gè dikpepiu, ɔ à gbása gè. I gé bíla wáao, à gè asii guue. 11 Yuda gbãadeo lé aà wεεle dikpepiu aa mè: Aàpi ku má ni? 12 Bíla guu wàle yákükü o maamaa aà musu. Gbēe mè: Gbēmaa. Gbēe mè: Aawo, àle gbé sāsāe. 13 Gbēe i aà yā'o gupuauo, ké wàle viake gbãadepione yáí.

* 6:45 Isa 54.13 * 7:2 Iko 16.13

14 Ké dikpe kà a guo, Yesu gè Lua ua, àlɛ yādané. 15 À yá bò gbāadepiɔ saɛ aa mɛ: Gbé pò i kyokɛo mé lá dō kéwaa? 16 Ǿ Yesu òné: Yá pò mi danéá mazia yá no, gbé pò ma zī yáɛ. 17 Tó gbé ye ze ní Lua pɔɛkɛao, tó ma yādanɛ de aà pò ũ ge mazia yá mále o, aɔ dōɛ. 18 Gbé pò i azia yá'o lé wɛɛɛ à tɔbɔɛ. Gbé pò i wɛɛɛ à gbé pò a zī tɔbɔ, ade náai ví, mɔafili kú aà guuo. 19 Mɔizi i ikoyādaéo lé? A gbɛ yápi kú sɔo. Bóyái ále ma wei?

20 Ǿ bíla òè: N taa víɛ. Déme lé n wei? 21 Yesu òné: Yá mendo má kè, ɔ à bò ápii saɛ. 22 Mɔizi tɔzɔyā dàé,† ɔ i tɔzɔ kámabogɔɔzi. (Kási i ke Mɔizi mé dàaleo, à bò á dezi káauɔ kúɛ.)‡ 23 Lá wí tɔzɔnɛɛ kámabogɔɔzi, ké wasu bɔ Mɔizi ikoyā kpeo yái, bóyái á pɔ paamazi, ké ma gbé mɛ búu gbà aafia kámabogɔɔzi?§ 24 Asuli yá gwa lá á wé lé ewao. Ali yá gwa a zéwa.

Kɔkpaalɛ Yesu yái

25 Ǿ Yelusaleũdeɔ mɛ: Gbépiá gbé pò wàlɛ wɛ nolo? 26 Gwa, àlɛ yá'o gupuu kee, mé gbɛ lé ledaaázioa? Gbāadeɔ aà dō Mesii ũ síana yá mɔɔɔ? 27 Wá dō gu pò gbéepi bɔu. Tó Mesii mɛ, waɔ dō gu pò à bɔuo. 28 Ayāmeto gɔɔ pò Yesu lé yādané Lua ua, à pùna à mɛ: A ma dō mé á dō gu pò ma bɔu. Kási mi mó ní maziaoo. Gbé pò ma zīá síandɛɛ, mé á aà dōo. 29 Má aà dō, asa ma bɔ aà kúɛ, aàpi mé ma zī. 30 Ǿ aale wɛɛɛ aà kú, āma gbɛ i ɔkāwào, asa aà gɔɔ i pa yāao. 31 Bíla guu wà Yesu náaikè dasi wà mɛ: Tó Mesii mɛ, a dabudabukɛ dasi de a pò pò gbéɛ bee kèla yá?

32 Ké Falisiɔ mà wàlɛ yákūkū o zā guu aà yá musu, ɔ sa'onkiaɔ ní Falisipiɔ dɔaiɔ zī aà kúí. 33 Ǿ Yesu mɛ: Ma kuaánɔ gò yɔɔ, mí gbasa tá gbé pò ma zī kúí. 34 A ma wɛɛɛ à kuua, asa á fɔ gé gu pò má kúuo.* 35 Ǿ gbāadepiɔ lé kɔ lala aa mɛ: Má a ye géu, wí kuawài? A ye gé wá gbé pò lala'ò buipáleo guu kúí à yáda buipálepionɛ yá? 36 Yá pò a òpi mi dea ni? A mɛ wá a wɛɛɛ wà kuawa, gu pò á kúu, wá fɔ gé weo.

37 Dikpe gɔɔ gbia pò de kaa'isizi ũ, Yesu fɛlɛ pūnamá à mɛ: Gbé pò imi lé de aà mɔ ma kúí, 38 gbé pò lé ma náaikɛ aà imi, í pò i ní ká wēniwa iɔ bɔ aà nòsɛ guu, lá a kēa Luayātaalauwa.† 39 A bee ò Lua Nisina pò gbé pò lé a náaikɛ e yá musuɛ. Aai Lua Nisɪnapi e gɪao, ké Yesu i tɔbɔ yāao yái.

40 Ké bíla yápi mà, gbɛɔ mɛ: Gbépiá ānabipiɛ síana. 41 Gbɛɔ mɛ: Gbé beepiá Mesiiɛ. Ama gbɛɔ mɛ: Mesii a bɔ Galilee? 42 A kēa Luayātaalau wà mɛ Mesiiá Davidi buiɛ,‡ a bɔ Davidi bɛ wéle Betelɛũɛ.§ 43 Ǿ bíla kɔkpaalɛ Yesu yái. 44 An gbɛɔ ye aà kú, āma gbɛ i ɔkāwào.

45 Ǿ dɔaiɔ èa tà sa'onkiaɔ ní Falisiɔ kúí. Ǿ aa ní lá aa mɛ: Bóyái i aà kú sùdo ni? 46 Dɔaipɔ wémá aa mɛ: Gbɛ i yá'o lán gbépiwa yāao. 47 Ǿ Falisiɔ òné: A á sāsá sɔ yá? 48 Gbāadeɛ ge Falisiɛ aà náaikè? 49 Bíla bee Lua yá dōo, Lua láaizimáɛ. 50 Nikodɛũ pò gè Yesu kúí* yāaá gbāadepiɔ doɛ. A òné: 51 Wá ikoyā guu wà mɛ, wásu yáda gbéla aà yāmasai ge yá pò a kè dōsaio. 52 Aa òè: Galile gbén n ũ sɔa? Wétei n gwa. Nyɔ e ānabie a bɔ Galileo. 53 Ǿ baade tà a bɛ.

8

Nɔɛ pò wa kú ní gɔo

† 7:22 Lev 12.3 ‡ 7:22 Daa 17.10 § 7:23 Zaa 5.9 * 7:34 Zaa 12.26, 14.3, 17.24 † 7:38 Isa 44.3, Eze 47.1 ‡ 7:42 2Sam 7.12 § 7:42 Mis 5.1 * 7:50 Zaa 3.1-2

1 Yesu gè Kùkpe sìsìpɔleu. 2 Ké a gu dò gòò, à èa gè Lua ua. Gbépii mò aà kǐi, ɔ à zòlè lé yādané. 3 Ǿ Mɔizi ikoyādanedeɔ ní Falisiɔ mò ní nɔe pɔ wa kù ní gòoo, aa aà zè zā guu 4 aa ò Yesue: Metulu, wà nɔee bee kù ní dàakeaoe. 5 Mɔizi dīlewēe wá ikoyā guu wà nɔe bee taa pápa ní gbɛo wà deε.* N è kpelewa s̄si? 6 Aa bee ò ké aale líkpalewà aa e yādaaàla yáíε. Ǿ Yesu nàale, àle ɔgbekē tɔɔlewa. 7 Ké aa gǐ lé aà lala, ɔ à a mi fèlε a òné: A gbé pɔ i duunake yāao, aà aà pá ní gbɛo s̄sia. 8 Ǿ à èa nàale, àle ɔgbekē tɔɔlewa lɔ. 9 Ké aa mà màa, ɔ aa gèzεa dodo sea za gbēzɔɔwa. Ǿ Yesu gò ado ní nɔepio. 10 Ǿ à èa a mi fèlε a òè: Nɔe, aa tà má ni? Wi yādanla lɔoa? 11 Nɔepi wèwà à mè: Baa, gbēε ku la lɔ. Ǿ Yesu òè: Mapi má yādanla s̄so. Gǐi. Za gbā n̄su duunake lɔ.

Yesu mé gupua ũ dúniaε

12 Ǿ Yesu yá'ò bílaε lɔ à mè: Mámε má gupua ũ dúniaε, gbé pɔ temazi aɔ ku gusiau lɔ, gupua pɔ ì ní ká wēniwa ɔ aɔ v̄i. 13 Ǿ Falisiɔ òè: N de nzia seelade ũ, n yá náai v̄io.† 14 Ǿ Yesu wèwà à mè: Baa tó mále mazia yá'o, ma yá náai v̄i, asa má d̄s gu pɔ ma bou ní gu pɔ mále táuo. Apio, á gu pɔ ma bou ní gu pɔ mále táuo d̄so. 15 Ale ma tàae e lá á wé lé ewaε. Mále gbēε tàae eo. 16 Tó ma su gbé tàae è, ma aà tàae'ea aɔ náai v̄i, asa má kú madoo, ma Mae pɔ ma zǐ kumanɔ. 17 A kú á ikoyā láu wà mè, seelade gbēɔn plaɔ yá mé náai v̄i. 18 Mámε má de mazia seelade ũ. Ma Mae pɔ ma zǐá ma seelade lɔ. 19 Ǿ aa aà là aa mè: N mae ku má ni? Yesu wèwà à mè: A ma d̄so mé á ma Mae d̄so. Tó a ma d̄s, d̄s a ma Mae d̄s.

20 Yesu yá bee ò ɔsik̄i, gɔɔ pɔ àle yādané Lua uaε. Wi aà k̄uo, asa aà gɔɔ i pa yāao.

21 Ǿ Yesu òné lɔ: Mále tá mé á ma weεε, āma á ga á duuna guuε. A f̄s gé gu pɔ mále táuo. 22 Ǿ gbāadepio mè: A mè wá f̄s gé gu pɔ ále táuo. Asu azia de yà mɔɔɔ? 23 Ǿ Yesu òné: Z̄lε la gbéɔn á ũ, musu gbén ma ũ. Dúniaε bee gbéɔn á ũ, dúniaε bee gbén ma ũo. 24 A yáí tò má òé á ga á duuna guuε. Asa tó i si máme má aà ũo,‡ á ga á duuna guuε. 25 Ǿ aa aà là aa mè: Mmenn déi? Yesu wèwà à mè: Gbé pɔ má òé za káauε. 26 Má yāv̄i dasi mà o á yá musu, mí yādaoála. Gbé pɔ ma zǐá síandee, yá pɔ má mà aà kǐi ɔ mi o dúniaε.

27 Aai d̄s ké Mae Lua yá ɔ àle onéo, 28 ɔ Yesu òné: Tó a Gbēnaz̄in Né se d̄s musu, í gbasa d̄s máme má aà ũ. Mili yāe ke ní maziaoo, yá pɔ ma Mae d̄mεε ɔ mi o. 29 Gbé pɔ ma zǐ kumanɔ, i ma to madoo, asa mio yá pɔ ì kaaàgu ke gɔɔpiiε. 30 Gɔɔ pɔ Yesu lé yápio o, wà aà náaikè dasi.

Yesu dea Ablahaūa

31 Ǿ Yesu ò Yuda gbāade pɔ aa a yá s̄ɔnε: Tó á ma yá k̄ua, áɔ de ma iwaɔ ũ yāma. 32 Aɔ síana d̄s, síanapi i to à ḡs w̄éεɔ ũ. 33 Ǿ aa òè: Ablahaū buin wá ũ, wi zɔble gbēεε yāao. Ǿ níle o wá ḡs w̄éεɔ ũa? 34 Yesu wèwà à mè: Síana mále oé, gbé pɔ ì duunakeá duun zɔe. 35 Zɔá ua gbéε gɔɔpiiio, ua né mé ua gbé ũ gɔɔpii. 36 To Lua Né á bó, á ḡs w̄éεɔ ũ síana. 37 Má d̄s ké Ablahaū buin á ũ, āma ále ma we, ké ìli ma yāda á n̄seuo yáí. 38 Yá pɔ má è ma Maewa ɔ mále o, yá pɔ á mà á mae kǐi ɔ ále ke. 39 Ǿ aa òè: Ablahaū mé wá mae ũ. Ǿ Yesu òné: Tó Ablahaū ɔlesenaɔn á ũ, d̄s ále Ablahaū kea ke. 40 Tia kéwa ále ma we, ma gbé pɔ ma síana'òé, síana pɔ má mà Lua kǐi. Ablahaū i yá bee taa keo. 41 Ale á mae kea keε.

Ǿ aa òè: Naaenεɔn wá ũo. Wá mae m̄endoε, ɔn Lua ũ. 42 Yesu òné: Tó á maen Lua ũ, d̄s á yemazi, asa Lua kǐi ma bou ma mɔ. Mi mó ní maziaoo, aàpi mé ma

* 8:5 Iko 22.22-24 † 8:13 Zāa 5.31 ‡ 8:24 Bɔa 3.14

zi. ⁴³ Bóyái á ma yá mid̄so ni? Ké á f̄s swādo ma yáio yáie. ⁴⁴ A mae Ibiisi pón á ũ, aà p̄eã ñ á ye ke. Gbēdenan aà ũ za káau, i ze n̄ síanao, ké síana ku aà ñòse guuo yáí. Tó à εεtò, aàzia dāan we, asa εeden aà ũ, εεε midεε. ⁴⁵ Mapi s̄o mi síana'o. A yáí ili ma yá sio. ⁴⁶ A guu, déme duuna èai? Lá síana mále o, bóyái ále ma yá sio ni? ⁴⁷ Gbé p̄o de Lua p̄o ũ ñ swādo yá p̄o Lua lé oiε. A de Lua p̄o ũ, a yáí ili swādo ma yáio.

⁴⁸ Ǿ gbāadepio òè: Samali gbén n ũ! N t́aa víe! Wá yá na noa? ⁴⁹ Yesu m̀è: Má t́aa seao. Mi ma Mae kpela, ñ i ma kpebo. ⁵⁰ Mili weεε mà azia tob̄o, Lua mé ñ weεεmεε, ñme yāgōgōna ũ. ⁵¹ Síana mále oé, gbé p̄o ma yá k̄ua a ga bauo.

⁵² Ǿ gbāadepio òè: Wá d̄s sa ké n̄ t́aa ví. Ablahaũ gà n̄ ānabio píi, ñ n̄le o gbé p̄o n̄ yá k̄ua a ga bauoa? ⁵³ N de wá dezi Ablahaũ p̄o ḡala yà? Anabio ḡaga lo. Dé n̄le nzia dile a ũi? ⁵⁴ Yesu m̀è: Tó mále mazia tob̄e, bee gbiao. Ma Mae p̄o ále me a de á Lua ũ, aàpi mé ñ ma tob̄o. ⁵⁵ A aà d̄so, āma má aà d̄s. Tó ma m̀è má aà d̄so, máo de εede ũ lááwae. Má aà d̄s mé má aà yá k̄ua. ⁵⁶ A dezi séia Ablahaũ p̄onakè ma ḡo ea yá musu. A è, ñ aà p̄o k̄ena. ⁵⁷ Ǿ gbāadepio òè: Ni ka wè blakwi yāao, ñ n̄ Ablahaũ èa? ⁵⁸ Yesu òn̄é: Síana mále oé, e wàò gé Ablahaũ ii, má kú.

⁵⁹ Ǿ aa gbε s̄εle wà aà pápaò. Ǿ à ùle à b̄o Lua ua.

9

Gbé p̄o wa ñ v̄ia gbágbaa

¹ Ké Yesu lé bebe, à gbé p̄o wa ñ v̄ia è. ² Ǿ aà ñwao aà là aa m̀è: Metulu, dé duuna yáí ñ wà gbépi ñi v̄iai? Aà zia p̄o yáí yà, ge aà de n̄ aà dao p̄oε? ³ Yesu wèma à m̀è: I ke aà duuna ge aà de n̄ aà dao p̄o yáí no. Ké wà Lua yákea ewà yáie. ⁴ Sema wà gbé p̄o ma z̄i yákea ke za gupua wéi. Gwāasina lé mó ké gbēe a e yāe ke lo. ⁵ Ḡo p̄o má kú d̄unia guu, má de gupua ũ d̄uniaε.

⁶ Ké a ò màa, à lé'í t̄s̄ bùsuwa, ñ a yà a màma aà wéowa. ⁷ A òè: Ge ñ oopi Siloe í guu. (Bee m̀è í sísia.) Ǿ à gè oopi, ñ à sù wé w̄e. ⁸ Aà fáanideo n̄ gbé p̄o aa aà d̄s baakena ũ m̀è: Gbé p̄o ñ baake z̄leapin weo lò? ⁹ Gbēe m̀è: Aàpiε. Gbēe m̀è: Aawo, ade b̄oàwae. Ḡeopi m̀è: Mámε! ¹⁰ Ǿ aa aà là aa m̀è: Kpelewa n̄ kè n̄ wé w̄èi? ¹¹ A wèma à m̀è: Gbé p̄o w̄i me Yesu mé bùsu yà a màma ma wéwa, à m̀è mà ge oopi Siloe í guu. Ké ma ge oopi, ñ ma gu'è. ¹² Ǿ aa aà là aa m̀è: Aàpi ku má ni? A m̀è: Má d̄so.

¹³ Ǿ aa gè Falisio k̄i n̄ gbé p̄o de v̄ia ũ yāapio. ¹⁴ A m̄o lè kámaboḡozi ñ Yesu bùsu yà à aà wé w̄è. ¹⁵ Ǿ Falisio aà là lo: Kpelewa n̄ kè n̄ gu'èi? A wèma à m̀è: A b̄e n̄a ma wéwae. Ké má pipi, ñ ma gu'è. ¹⁶ Ǿ Falisio m̀è: Gbépi i bo Lua k̄io, asa ñli kámaboḡozi yādao. An gbēe m̀è: Duunkena a f̄s dabudabu bee taa kee? Ǿ aa k̄kpaalè. ¹⁷ Ǿ aa aà là lo: Mpi s̄o n̄ gbé p̄o à n̄ wé w̄èε, n̄le e kpelewa aà yá musui? A m̀è: Anabie.

¹⁸ N beeo gbāadeo i si ké a de v̄ia ũ ñ aà wé w̄è, ñ aa gè aà de n̄ aà dao sísi. ¹⁹ Aa n̄ lá aa m̀è: A n̄n laa? A aà ñ v̄ia yāma yà? Kpelewa a kè àle gu'e sai? ²⁰ Ǿ aà de n̄ aà dao wèma aa m̀è: Wá d̄s ké wá néε. Wa aà ñ v̄iaε. ²¹ Ama lá a kè sa àle gu'e, wá d̄so. A aà la we, gbé gbāae, a f̄s azia yā'o. ²² Aà de n̄ aà dao ò màa, ké aale v̄iake gbāadeoε yáie. Asa aa zèò ké gbé p̄o ò Yesuá Mesiie, wà lousisikp̄ez̄è. ²³ Bee yáí aà de n̄ aà dao m̀è, gbé gbāae, aa aà la.

²⁴ Gbé p̄o de v̄ia ũ yāapi sísia ḡen plaade guu ñ aa òè: O n̄ sí n̄ Luao. Wá d̄s ké ḡeipiá duunkenaε. ²⁵ Ǿ à m̀è: Tó duunkenaε, má d̄so. Yá m̀endo má d̄s. V̄ian

ma ũ yāa, ̄ mále gu'e sa. ²⁶ Ǿ aa àà là aa m̀è: B́ a k̀ènei? A n wé ẁène kpelewa ni? ²⁷ A wè má à m̀è: Má òé k̀ò, i swáseio. B́yáí á ye mai l̀i? A ye ḡ àà ìwaò ũ s̄ yá? ²⁸ Ǿ aa z̀adòwà aa m̀è: M̀me ní de àà ìwa ũ we! Wam̀oowaò M̀oizi ìwaon wá ũ. ²⁹ Wá d̄s k̀é Lua yá'ò M̀oizie. Aàpi s̄, wá d̄s gu p̀ó à b̀uo.

³⁰ Ǿ ḡsepi òné: Yā̀b̀nsae ma we! A ma wé ẁèm̀e, ̄ á d̄s gu p̀ó à b̀uoa? ³¹ Wá d̄s k̀é Lua lí swáse duunkenaò yáio, ì swáse a yāmana p̀ó ì a p̀eã ke yáí. ³² Zaa Lua d̀unia k̀ale, wi ma gb̀ee gb̀é p̀ó wa ì v̀ia wé ẁè. ³³ Tó gb̀épi i b̀o Lua kíio, a f̄ p̀e keo. ³⁴ Ǿ aa òè: Wà n i duuna guu míom̀ie, ̄ níle yādadaẁeã? Ǿ aa àà yá.

Luad̄said v̀lakuae

³⁵ Yesu mà wá àà yá. K̀é à àà è, à àà là à m̀è: Ǹle Gb̀enazín Né náaik̄ea? ³⁶ Ḡsepi wèwà à m̀è: Mae, dén àà ũi, k̀é mà e àà náaik̄ei? ³⁷ Yesu òè: N àà è, aàpi mé lé yá'onno. ³⁸ Ǿ ḡsepi òè: Dii, mále n náaik̄e. Ǿ à k̀uleè. ³⁹ Ǿ Yesu m̀è: Gb̀é k̀paalea yáí ma m̀oi d̀unia la, k̀é wésiad̄eò gu'e, wèk̀enaò i ḡ v̀ia ũ.

⁴⁰ Falisieò ku we. K̀é aa yápi mà, aa òè: Wápiò, v̀iaon wá ũ s̄a? ⁴¹ Ǿ Yesu òné: Tó v̀iaon á ũ, d̄s á duuna v̀io. Lá ále o á wé k̀eã, á duuna ḡi kuè.

10

Yesuá sādān maae

¹ Siana mále oé, gb̀é p̀ó lí ḡe s̄a kaa léuo, ì v̀i kaa gupálei, adeá kpáie, kpáiweliw̄e. ² Gb̀é p̀ó ì ḡe kaa léu s̄, ade mé sādāna ũ. ³ Kaa lé d̀ōana ì zew̄e adee, s̄o s̄o aa àà l̀o d̄s. I a s̄o sísi an baade t́wa, ì b̀olén̄o. ⁴ Tó à b̀olén̄o, ì d̄aané, aaiò teaàzi, k̀é aa àà l̀o d̄s yáí. ⁵ Aali we t̀e gb̀epálezio. Aai b̀aalèè, k̀é aa gb̀epále l̀o d̄s yáí.

⁶ Yesu yápi l̀eüné, ̄ aai d̄s b́ yá a ònéo. ⁷ Bee yáí Yesu èa òné: Siana mále oé, máme má kaa lé ũ s̄o. ⁸ Gb̀é p̀ó aa d̀aam̄eòá kpáio, kpáiweliw̄eone m̀pii, ̄ s̄o ì ní yāmao. ⁹ Máme má kaa lé ũ. Gb̀é p̀ó ḡe ma guu a aafia'e. Alio ḡe alio b̀o, ali p̀oblek̄i e. ¹⁰ Kpáí'oa yáí ̄ kpáí ì m̀oi, ì p̀ó de ì p̀ó ò̀kpa. Ma m̀e, k̀é gb̀éò aao ẁeni v̀i, aaiò v̀i à k̀è zài. ¹¹ Máme má sādān maa ũ. Sādān maa ì gi a ẁenii a s̄o yáí. ¹² Gb̀èwinaá sādān maa no. Lá s̄o de àà p̀ó ũo, tó a è àwalewana lé m̀ó, ì s̄o to we à b̀aalèè, ̄ àwalewana ì s̄o k̀úkū ì ní f̄aa. ¹³ Gb̀épi bàa líò kú ní s̄o, k̀é a de gb̀èwina ũ yáí.

¹⁴ Máme má sādān maa ũ. Má a s̄o d̄s, mé aa ma d̄s, ¹⁵ lá Mae Lua ma d̄s mé má àà d̄s. Mále ḡi ma ẁenii an yáí. ¹⁶ Má s̄a p̀aleò v̀i aa ku kaa beeuo. Sema mà d̄aané s̄. Aa ma l̀o ma, kpàsa i ḡ m̀endo ní dānao m̀endo. ¹⁷ Mále ḡi ma ẁenii k̀é mà eã si l̀o yáie. A yáí Mae Lua yeimazi. ¹⁸ Gb̀ee a ma ẁeni siao, má ḡi ní maziao. Má a giia zé v̀i, mé má a sia zé v̀i l̀o. Yá p̀ó ma Mae d̄ilem̄en we.

¹⁹ Yápi yáí Yuda gb̀adeò k̀kpaalè l̀o. ²⁰ An guu gb̀é daside m̀è: A t́a v̀ie, àà mi líaae. B́yáí ále swáse àà yáii? ²¹ An gb̀eò m̀è: T́ade yá'oan weo. T́a a f̄ v̀ia wé ẁe?

Yesu a luake oané

²² Lua kpé sak̄eã Yelusaleũ dikpe k̀a. Buziee, ²³ ̄ Yesu lé bebe Lua ua a gu p̀ó w̄i me Salom̀o bilandaau. ²⁴ Ǿ Yuda gb̀adeò líaaàzi aa àà là aa m̀è: Nȳò wá tó looa e b̀e ni? Tó M̄esiin n ũ, ow̄e wásawasa. ²⁵ Ǿ Yesu wè má à m̀è: Má òé, ì sio. Yá p̀ó mále ke ní ma Mae t́oò, yápiò mé a seela ũ. ²⁶ Apiò s̄ ì sio, k̀é á de ma s̄o ũo yáí. ²⁷ Ma s̄o ì ma yāma. Má ní d̄s mé aaiò temazi. ²⁸ Mi ẁeni láasai

kpámá, aa gaga bauo. Gbēe a f̄́ ní b̄́ ma ɔ́zió. ²⁹ Ma Mae mé ní kpaa, mé aà z̄́o de gbépiia. Gbēe a f̄́ ní b̄́ aà ɔ́zió. ³⁰ Mapi ní ma Maeo wá douē.

³¹ Gbāadepiɔ gbε s̄́le l̄́, aa ye aà pápaò aa aà de. ³² Ǿ Yesu òné: Ma yāmaa p̄́ ma Mae dāmεεo k̄́é dasi. A kpele yáí á ye ma pápa ní gbεoi? ³³ Ǿ gbāadepiɔ wèwà aa m̄́: Wá ye wà ní pápa ní gbεo yāmaa p̄́ ní k̄́é yáí no. Ké n d̄́e ní Luao yáíe. * Gbēnazinan n ũ, ɔ́ n nzia d̄́le Lua ũ. ³⁴ Ǿ Yesu wè má à m̄́: Lua ò á ikoyā láu à m̄́, luaɔn ní ũ. † ³⁵ Lua i o gbé p̄́ àle yā'onépiɔne luaɔo lé? Aà yá bāde a ví s̄́o. ³⁶ Ma gbé p̄́ ma Mae ma dile adoa à ma z̄́i d̄́nia guu s̄́, ké ma m̄́ Lua Nén ma ũ, b̄́yáí a m̄́ ma d̄́e ní Luaoei? ³⁷ Tó mále ma Mae kea keo, ásu ma yá sio. ³⁸ Tó mále ke s̄́, baa tó i ma yá sio, à ma náaike ma yākeao yáí, ké à e d̄́ s̄́asā Mae Lua ku ma guu mé má kú aà guu. ³⁹ Ǿ aa èa lé zεwεεle wà aà kú, ɔ́ à p̄́limá.

⁴⁰ Ǿ à èa gè Yuudē baale, gu p̄́ Zāa gbéɔ da'ilekèu séia. A ḡ́ɔplakè we, ‡ ⁴¹ ɔ́ wà m̄́ aà k̄́i dasidasi wà m̄́: Baa ké Zāa i dabudabue keo, yá p̄́ a ò gbéé bee musu píiá síanae. ⁴² Ǿ wà aà náaikè we dasi.

11

Lazaa gaa

¹ Gbé p̄́ w̄́ me Lazaa lé gyāke Betani, w̄́le p̄́ aà d̄́eɔ Maliama ní Maatao kuu. ² Maliamapi mé n̄́e p̄́ tulale kà Diiwa à aà gbá wàa ní a mikāo ũ. ³ Ǿ Lazaa d̄́epiɔ lékpāsākè Yesue aa m̄́: Dii, n gbēna lé gyāke. ⁴ Ké Yesu yápi mà à m̄́: Gyāpi miá ga no. Ké Lua z̄́o ke b̄́o gupua yáíe, Lua Né i t̄́b̄́o a musu. ⁵ Yesu ye Maata ní aà d̄́unao ní Lazaozi. ⁶ Aà Lazaa gyākea baomaa gbεa à k̄́e gu p̄́ á kúu ḡ́a ḡ́o pla.

⁷ Bee gbεa ɔ́ a ò a ìwaɔne: Wà ea gé Yude. ⁸ Ǿ aà ìwaɔ òè: Metulu, gbāadeɔ ye n pápa ní gbεo i ḡ́ḡ́e, ɔ́ ní ye wà ea gé we l̄́a? ⁹ Yesu m̄́: Fāane do l̄́e lu kuεpla nolo? Gbé p̄́ lé bebe fāane lí ḡ́mb̄́le, ké àle gu'e d̄́niae bee gupua yáí. ¹⁰ Tó àle bebe gwāasina, a ḡ́mb̄́le, ké a gupupi vío yáí.

¹¹ Yápi oa gbεa Yesu òné: Wá gbēna Lazaa i'ò. Mále gé aà vuiε. ¹² Ǿ aà ìwaɔ òè: Dii, tó àle i'oe, a aafia'e. ¹³ Lazaa gaa yá Yesu lé oné, ɔ́ aale e i'oe síana. ¹⁴ Ǿ Yesu òné sa wásawasa: Lazaa ḡ́e. ¹⁵ Ma p̄́ k̄́ena ké má kú weo, ké à e à ma náaike yáí. Wà gé aà k̄́i. ¹⁶ Ǿ Tomaa p̄́ w̄́ me Sía ò a gbéɔne: Wà gé, wí ga ní Dii s̄́.

¹⁷ Ké Yesu kà we, à m̄́ l̄́e wà Lazaa ví à k̄́e ḡ́o síi ɔ́ k̄́. ¹⁸ Betani ku k̄́i ní Yelusaleũo lán kiloo àa taawa. ¹⁹ Yuda gbāadeɔ b̄́o we dasi aa m̄́ Maata ní Maliamao k̄́i an n̄́e níniiné an d̄́o ga yá musu. ²⁰ Ké Maata mà Yesu lé m̄́, à gè daiaàle. Maliama ḡ́o z̄́le a be. ²¹ Ǿ Maata ò Yesue: Dii, tó ní kú la yāa, ma d̄́o a gao. ²² Baa tia má d̄́o ké yá p̄́ ní gb̄́a Luawa, a kenε. ²³ Yesu òè: N d̄́o a vu. ²⁴ Maata òè: Má d̄́o ké a vu z̄́i p̄́ ḡ́o vu ḡ́o gbεz̄́zi. ²⁵ Yesu òè: Mámε má gbé p̄́ ì ḡ́o vu à w̄́ni kpámá ũ. Baa tó ma náaikena ḡ́a, a gi ào kuε. ²⁶ Gbé p̄́ kú mé àle ma náaike a ga bauo. N bee sía? ²⁷ Maata òè: Ao Dii, má sí ké Mesii, Lua Né p̄́ wà m̄́ a m̄́ d̄́nia guun n ũ.

Lazaa vua

²⁸ Ké Maata yápi ò, à gè a d̄́una sísi, a òè asii guu: Metulu m̄́, àle n gbεa. ²⁹ Ké Maliama yápi mà, à f̄́le kpakpa, àle gé aà k̄́i. ³⁰ Yesu i ḡ́e w̄́le guu yāao,

* **10:33** Lev 24.16 † **10:34** Sou 82.6 ‡ **10:40** Zaa 1.28

a ku gu pɔ Maata d̩aɯa̩ɛ ɣiaɛ. ³¹ Gb̩aadeɣo ku kp̩eɯ n̩ Maliamao, aale a̩ n̩se nini̩. Ké aa è à f̩ɛɛ n̩ w̩aoo à b̩ò, aa b̩ò tea̩zi, asa aale e àɛ gé ɔɔɔɔ miaaɛ.

³² Ké Maliama kà gu pɔ Yesu kúu, ké à a̩ è, à kùɛ a̩ gb̩ázi a òè: Dii, tó n̩ kú la y̩aa, ma d̩a̩ a gao. ³³ Yesu è àɛ ɔɔɔɔ mé gb̩aade pɔ m̩a̩a̩n̩ɣoɣo lé ɔɔɔɔ ɔ. ɔ tòlobi z̩ua̩agu, a̩ pɔ yà. ³⁴ ɔ à m̩è: A a̩ v̩i má ni? Aa w̩èwà aa m̩è: Mae, m̩ n̩ gwa. ³⁵ Yesu w̩é'ik̩a̩u. ³⁶ ɔ gb̩aadeɣo m̩è: A gwa lá a yea̩zi. ³⁷ ɔ an gb̩e̩o m̩è: A̩ gb̩é pɔ à v̩ia w̩é w̩è, a f̩ɔ gi Lazaa ga y̩aa lé?

³⁸ Ké Yesu lé gé miapi k̩i, ɔ tòlobi z̩ua̩agu ɔ. Miapiá gb̩è'ɛɛ, gb̩è gb̩èɛ ta a léɛ. ³⁹ Yesu m̩è: A gb̩eɣi go eɣiɛ. ɔ eɣi d̩a̩e Maata òè: Dii, à yaik̩è kò, asa à k̩e g̩oo síi̩ɛ. ⁴⁰ Yesu òè: Mi on̩e, tó n̩ɛ ma náaik̩e, n̩y̩ɔ Lua z̩ɔk̩e eo lé? ⁴¹ ɔ wà gb̩eɣi gò. Yesu w̩es̩è musu à m̩è: Baa, ma n̩ s̩aauk̩è ké n̩ ma y̩ama. ⁴² Má d̩ó ké n̩ɔ ma y̩ama g̩ooɣii, āma má ò bíla pɔ kú la y̩áɛ, ké aa e si n̩m̩e n̩ ma z̩i.

⁴³ Ké a ò beewa, à p̩una n̩ ɔo gb̩aao à m̩è: Lazaa, m̩ n̩ ɔ. ⁴⁴ ɔ gb̩é pɔ g̩api b̩ò, p̩ɔɛ f̩f̩ia a̩ m̩ewa mé zw̩aa yea a̩ miwa. Yesu òn̩é: A pɔ polowà, í a̩ gb̩aɛ.

L̩ekpa̩a Yesuzi

⁴⁵ Yuda gb̩aade pɔ aa m̩ò Maliama k̩iɣi, ké aa yá pɔ Yesu k̩eɣi è, aa a̩ náaik̩è dasi. ⁴⁶ Ama an gb̩e̩o g̩è Falisio k̩i, aa yá pɔ Yesu k̩è òn̩é. ⁴⁷ ɔ sa'onkia n̩ Falisipio gb̩aadeo gb̩èa k̩k̩aaawa aa m̩è: Gb̩épi lé dabudabuke dasi, wá sé kpelewa ni? ⁴⁸ Tó wá tò àɛ ke m̩aa, wa a̩ náaik̩e píiɛ, Lomadeo i m̩ò wá Lua kp̩é n̩ wá buio suumpa píi. ⁴⁹ ɔ an gb̩e̩do Kaaifa pɔ de sa'onkia ũ w̩é bee òn̩é: A y̩a̩e d̩o. ⁵⁰ Ké gb̩é m̩endo gaa wápii gb̩eɯ maa de wá bui mid̩eala, á d̩o lé? ⁵¹ I yá bee o n̩ az̩iaoo. Ké a de sa'onkia ũ w̩é bee yáɛ, ɔ à ānabik̩ek̩è à d̩baa lá Yesu a su ga Yudao gb̩eɯ ò. ⁵² I ke Yudao n̩t̩e no, n̩ Lua né pɔ f̩āaaao ɔ, ké a̩ n̩ ke m̩è doū. ⁵³ Za z̩ibeezi ɔ gb̩aadeɣo z̩è n̩ Yesu deao. ⁵⁴ A yáɛ tò Yesu i ɔo gupua n̩ guu ɔo. ɔ à g̩è z̩ewia pɔ kú gb̩aa léa, w̩i m̩e Eflaiū. A g̩oɣplak̩è we n̩ a íwao.

⁵⁵ Yudao G̩eamusu dikpe k̩aik̩ù. Wà b̩ò z̩ewiao guu dasidasi, wà g̩è Yelusaleū e dikpeɣi a̩ ka gb̩ab̩o yáɛ. ⁵⁶ Wàɛ Yesu w̩eɛɛ, wa z̩ea Lua ua, wàɛ k̩ó lala wà m̩è: Á è kpelewai? A we m̩ò dikpeue? ⁵⁷ Sa'onkia n̩ Falisio d̩iɛ tó gb̩e̩e Yesu kúki d̩ó, a̩ on̩é ké wà e a̩ kú.

12

Tulalekaa Yesu gb̩awa (Mat 26.6-13, Maa 14.3-9)

¹ G̩eamusu dikpe g̩ò g̩oo soolo, ɔ Yesu m̩ò Betani, Lazaa pɔ à a̩ v̩u à b̩ò gau be w̩éɛ. ² Wà blek̩è Yesue we. Maata mé lé ble kpaale, mé Lazaa ku bleblena guu n̩ Yesuo. ³ ɔ Maliama tulale bui maa o̩de s̩è m̩ò, à kà litili guo, ɔ a kà Yesu gb̩awa à a̩ gb̩api wàa n̩ a mik̩ao. Tulale g̩i l̩i kp̩ea. ⁴ Yesu íwao do, Yudasi Isaloti pɔ a Yesu kp̩amá m̩è: ⁵ Tulale bee ɔa kà w̩è do z̩i ɔa ũ. B̩y̩ai w̩i y̩ia wà a ɔa kp̩a taasideo wao ni? ⁶ I bee o taasideo w̩enagwaa yáɛ no, ké kp̩ai yáɛ. ɔm̩e ɔ m̩òb̩o k̩ua, ɔ ɔa k̩ini kuluyeye. ⁷ ɔ Yesu m̩è: N̩eɣi tó. A̩ bee ul̩e e ma g̩e kp̩elag̩o. ⁸ Taasideo kúán̩o g̩ooɣii,* āma máo kúán̩o g̩ooɣii.

⁹ Yuda gb̩aadeo m̩à Yesu kú Betani, ɔ aa g̩è we dasidasi. I ke Yesu yáɛ aa g̩èi adoo, ké aa Lazaa pɔ Yesu a̩ b̩ò gau e ɔe. ¹⁰ ɔ sa'onkia z̩èò aa Lazaa de ɔ, ¹¹ asa a̩ yáɛ ɔ gb̩aadeo lé k̩émá dasi, aale Yesu náaik̩e.

Gb̩aakpa̩a Yesuzi Yelusaleū (Mat 21.1-11, Maa 11.1-11, Luk 19.28-40)

* 12:8 Iko 15.11

12 Ké a gu dè, bila pò mò dikpeuo mà Yesu lé mó Yelusaleũ, 13 ò aa kpakpalao zòzò aa gè daioaàlè. Aalè wiilè aalè mè:

Gbāa kè!

Bāaaden gbé pò lé mó ní Dii tóo ũ!

Bāaaden Isailio Kía ũ!†

14 Yesu zāa'ina è, à dikpe lá a kēa láuwa wà mè:

15 Siɔnadeo, ásu viakéo.

A kía lé mó dia zāa'in bɔbɔ kpe.‡

16 Aà ìwao i yápi midò gíao. Yesu fɛlɛ taa gawi guu gbɛa ò aa dè sa ké wà yápi kè à yá musuɛ, mé mípiò wà apii kèè. 17 Ké Yesu Lazaa sísi à bò miau à aà vù à bò gau, gbé pò kuaànɔo a baokpàkpané. 18 A yáí bila gè daiaàlè, asa aa mà à dabudabupi kèè. 19 Ǿ Falisio òkōɛ aa mè: A èa? Wá fō pɔɛ wowào. Gwa, dúnia bò teaàzi.

Yesu a ga yá'oa

20 Gɛlɛkieo ku gbé pò aa mò lousisii dikpeuo guu, 21 ò aa gè Besaida pò kú Galile gbé Filipi kíi, aa wabikèwà aa mè: Mae, wá ye Yesu kò'eai. 22 Filipi gɛ ò Andeleeɛ, ò aa gè wa ò Yesuɛ sánu. 23 Yesu òné: Gbēnazin Né tɔbɔgɔo kà. 24 Siana mále oé, tó pówena i gē tíu à fōmbasibò, ìo ku adoe. Tó à fōmbasibò sō, ì nɛ'i maamaaɛ. 25 Gbé pò ye a wēnii, wēnipi a vūaawà. Gbé pò gí a wēnii dúniáɛ beeu sō, ade aɔ ku gɔɔpiiɛ. 26 Tó gbé ye zíkɛmɛɛ, aàɔ tɛmazi, ma zíkɛnapi iò ku gu pò má kúu. Tó gbé lé zíkɛmɛɛ, ma Mae a aà kpɛla. 27 Tiasa ma pɔ yà. Kpelewa má oi? Mà o, Baa, ma bɔ yá pò lé mɔau yá? Aawo! Ma mɔ yá pò lé mɔapi yáíɛ. 28 Baa, tɔbɔ. Ǿ bɔ bò luabɛ à mè: Má bò kò, mé má ɛa bɔ bɔ. 29 Ké bila pò kú we mà aa mè: Lou mé vī. Gbēo mè: Malaika mé yá'òè. 30 Ǿ Yesu òné: I kɛ ma yáí bɔopi bòio, á yáíɛ. 31 Yá a zōlɛ dúniáɛ beewa sa. Wa dúniáɛ bee kía bɔ kpalau sa. 32 Mapi sō, tó wà ma sɛ ma dɔ musu, má bui pii sísi aa mɔ ma kíi. 33 Ké Yesu ò màa, à dōaa lé ga pò a su ga yá'oe.

34 Ǿ bila òè: Wá mà a ku ikoyá láu wà mè, Mɛsii aɔ ku gɔɔpiiɛ, § mé n mè wa Gbēnazin Né sɛ dɔ musu sō bɛ? Déme Gbēnazin Népi ũi? 35 Yesu wémá à mè: Gupua kuaánɔ gò yɔɔɛ. Gɔɔ pò á gupuapi vī, àɔ bɛu, ké gu su siwáo yáí. Gbé pò bɛ gusiau lío dō gu pò àlɛ géuo. 36 Gɔɔ pò á gupua vī, à gupuapi náaike, í gō gupua gbéɔ ũ. Ké Yesu ò màa, ò à gè ùlɛné.

Yuda gbāadeɔá Yesu náaikensaiɔnɛ

37 Baa ní dabudabu dasi pò a kè ní wáaɔ, aai aà náaikɛo, 38 ké yá pò ānabi Isaia ò e pa yáí à mè:

Dii, gbēɛ i bao pò wá kpà sio.

Wà n gbāa è, wi dōo.*

39 Aai we aà náaikèo, asa Isaia ò bɔ:

40 Lua ní wé viakùné ké aasu gu'eo,

à ní nòsɛ tātáné ké aasu yāma aa ɛa suwa,

i ní gbágbāo yáí.†

41 Isaia bee ò ké à Yesu gawi è‡ yáíɛ, ò à aà yá'ò. 42 N beeo gbāadepiò Yesu náaikè dasi. Falisio yáí ò aaliò ye wà dōmáo, ké wasu lousisikpɛzōnéo yáí. 43 Asa aa ye gbēnazinao ní sáaukpa dɛ Lua ní sáaukpa.

† 12:13 Soũ 118.25-26 ‡ 12:15 Zkl 9.9 § 12:34 Soũ 110.4, Isa 9.6, Dan 7.14 * 12:38 Isa 53.1

† 12:40 Isa 6.10 ‡ 12:41 Isa 6.1

44 Ǿ Yesu p̄na à mè: Gbé p̄ lé ma náaike, i ke mapi àle a náaike adoo, àle gbé p̄ ma z̄i náaike l̄. 45 Gbé p̄ lé ma e lé gbé p̄ ma z̄i e l̄. 46 Ma m̄o d̄unia guu gupua ũe, ké gbé p̄ lé ma náaike su ào ku gusiau l̄o. 47 Gbé p̄ ma yāmà mé a k̄ūao, i ke m̄ame má yādaaàlao, asa mi m̄o yā dai d̄uniala no, ma m̄o d̄unia suabaie. 48 Gbé p̄ gimazi mé i ma yá sio, yákpale lé aà d̄āe. Yá p̄ má dàèpi mé a z̄ōlèwà ḡoḡgbèzāz̄i. 49 Asa mi yāe o n̄ maz̄iaoo. Yá p̄ má ò n̄ yá p̄ má d̄anéο, ma Mae p̄ ma z̄i mé d̄ilem̄e. 50 Má d̄ō ké yá p̄ a d̄am̄eéá w̄ēni láasai yāe. Beewa yá p̄ mále o, mále o lá ma Mae òm̄eewaε.

13

Yesu a ìwao gbá pípia

1 E Ḡeamusu dikpe ào ka, Yesu d̄ō ké a b̄o d̄uniaε bee guu taa a Mae k̄i ḡoḡkà. Lá a ye a gb̄eḡzi d̄unia guu, a yeḡzi e a w̄ēni léwae.

2 Aale p̄oble. Ibiisi dà Sim̄o Isalioti né Yudasie a s̄o k̄o, ké aà Yesu kpámá. 3 Yesu d̄ō ké a Mae p̄pii n̄ae a ozi. A d̄ō ké a b̄o Luapi k̄i, mé a εa lé tá aà k̄iε. 4 Ḡoḡ p̄ aale p̄oble, Yesu f̄le à a ula b̄o k̄ale, ò à saveti se d̄o a pi. 5 Bee gb̄ea à ikà ta guu, ò à n̄a a ìwao gbá pípiawa, àle waa n̄ saveti p̄ á d̄o a pipio. 6 Ké à kà Sim̄o Piεε k̄i, Piεepi òè: Dii, m̄ime n̄ȳo ma gbá pípim̄eεa? 7 Yesu w̄èwà à mè: N̄ yá p̄ mále ke d̄ō ḡiao. Nȳo d̄ō gb̄ezā. 8 Piεε òè à mè: Nȳo ma gbá pípim̄eε bauo. Yesu òè: Tó mi n̄ gbá pípio, w̄ao yāe v̄i n̄ k̄o l̄o. 9 Sim̄o Piεε òè: Dii, i ke ma gb̄ae adoo, ma o n̄ ma mioε l̄o. 10 Yesu òè: Gbé p̄ zu'ò bàa kú n̄ a gue pípiaoo, sema aà gbá, asa a z̄ēae. A gb̄as̄io, āma i ke ápii no. 11 A d̄ō gbé p̄ a su à a kpámá. A yá à mè aa gb̄as̄isai m̄piio.

12 Ké à n̄ gbá pípiné a làa, à a ula se dà, ò à z̄ōle l̄o. A òné: A yá p̄ má k̄é d̄ōa? 13 I om̄eε Metulu ge Dii. Ale o a z̄éwae, asa má de a ũe. 14 Lá ma gbé p̄ má de á dii n̄ á yādan̄eεo ũ ma á gbá pípié, àliḡ k̄ō gbá pipi s̄o. 15 Ma a taa k̄é. Aliḡ ke lá má k̄éwa. 16 S̄iana mále oé, z̄òblena líḡ de a diilao, z̄ina líḡ de gbé p̄ a z̄ilao. 17 Lá a yá bee d̄ō, báaadeoḡn̄ á ũ tó ále ke. 18 I ke ápii yá mále oo. Má gbé p̄ má s̄èḡ d̄ō. Sema yá p̄ k̄ēa láue bee pa wà mè: Gbé p̄ wi oḡk̄āaa ta doū mé b̄o ma kpe.*

19 Mále oé tia e ào gé m̄oí, ké tó à mò, á sí m̄ame má aà ũ. 20 S̄iana mále oé, tó gbé gbé p̄ ma aà z̄i d̄ile, à ma dileε. Tó gbé ma dile s̄o, à gbé p̄ ma z̄i d̄ileε.

Yesu d̄oaa Yudasi n̄ Piεεo yā'oa

(Mat 26.20-35, Maa 14.17-31, Luk 22.21-34)

21 Ké Yesu bee ò, tòlobi z̄uààgu, ò a òné wásawasa à mè: S̄iana mále oé, á gb̄èdo mé a ma kpámá. 22 Ǿ aà ìwao k̄ō gwàgwa, aa bílikè gbé p̄ àle owa. 23 Iwa m̄èndo p̄ Yesu yeaazi ḡenḡeεek̄ea aà sae. 24 Ǿ Sim̄o Piεε lesuik̄èè aà Yesu la gbé p̄ àle o. 25 Ǿ ìwapi s̄ōkp̄ale Yesuzi à aà là à mè: Dii, dé ni? 26 Yesu w̄èwà à mè: Má l̄maz̄ō dowa, mí kpá adewa. Ǿ à l̄maz̄ō dowa a kpà Sim̄o Isalioti né Yudasíwa. 27 Ké Yudasi l̄mapi s̄i, Setāu ḡèaàgu ḡō. Ǿ Yesu òè: Yá p̄ n̄le ke ke kpakpa. 28 Gbé p̄ aale p̄oble, an gb̄eε i d̄ō b̄oyāi Yesu bee òiεo. 29 Lá Yudasi mé ìḡ m̄òb̄oḡ k̄ūa, ò gb̄eεo lé e Yesu òè aà gé dikpe p̄ p̄ aa yeiḡ lúie ge aà gé p̄eε kp̄ai taasid̄eḡwae. 30 Ké Yudasi l̄mapi s̄i, à b̄o ḡō. A m̄o lè gwáε.

31 Ké Yudasi b̄o, Yesu mè: Tiasa Gb̄ēnaz̄in̄ Né a t̄oḡ, mé Lua a t̄oḡ aà yá musu. 32 Tó Lua t̄oḡ aà musu s̄o, Lua a aà t̄oḡ a k̄i mé a b̄o ḡōε. 33 Ma gb̄eḡ, ma kuaáno

* 13:18 Sou 41.10

gò yooe. A ma weele, ãma mále oé tia lá má ò gbãadeɔnewa, á f̃ gé gu pó mále táuo.† 34 Mále yá dafu dileée, àliɔ yekõi. Lá má yeázi, ápiɔ s̃ àliɔ yekõi màa lo.

35 Tó á yekõi, ò gbépii a á d̃ ma iwaɔ ũ.

36 Simoo Piεε aà là à m̃: Dii, níle tá má ni? Yesu wèwà à m̃: Gu pó mále táu, níỹ f̃ temazi gíao. Gbezã ò níỹ m̃. 37 Piεε òè: Dii, bóyãí má f̃ tenzi tiao ni? Má gí ma w̃enii n yáí. 38 Yesu m̃: Nỹ gi n w̃enii ma yáí ló? Siana mále onε, e ko àò gé lezui, níỹ lelekpamazi g̃en àaɔ.

14

Yesu mé luabe zé ũ

1 Asu tó á p̃o yao. A Lua náaike, í ma náaike. 2 Ma Mae be kpé ví dasi, mále gé gukekéi. Tó a de màao, d̃ mi oé. 3 Lá mále gé gukekéi, má ea m̃ mà á séle tááñ ma kíi, ké ápiɔ s̃ àò ku gu pó má kúu. 4 A gu pó mále táu zé d̃. 5 Ō Tomaa òè: Dii, wá d̃ gu pó níle táuo. Wá f̃ a zé d̃ kpelewa ni? 6 Yesu wèwà à m̃: Mámε má zépi ũ, mámε má s̃iana ní w̃enio ũ. Gb̃e lí e gè ma Mae kíi ma k̃ese k̃usaio.

7 Tó á ma d̃, d̃ á ma Mae d̃. Za tia a aà d̃ mé a aà è. 8 Ō Filipi òè: Dii, ñ n Mae ɔbw̃e. Bee a m̃wá. 9 Yesu òè: Filipi, má kúáñ za gb̃ao, ò ní ma d̃oa? Gb̃é p̃o ma e ma Mae è. Bóyãí níle o mà a Mae ɔb̃éi? 10 Ké má kú ma Mae guu mé ma Mae ku ma guu, ni sio lé? Yá p̃o mále oé, mále o ní maziaoo. Ma Mae p̃o kú ma guu mé lé a yákeao ke. 11 Ké má ò má kú ma Mae guu mé ma Mae ku ma guu, à ma yá sí. Tó màan s̃o, à si ma yákeapiɔ yáí. 12 Siana mále oé, gb̃é p̃o lé ma náaike a yá p̃o mi kepiɔ ke. A ke de beeɔla se, ké mále tá ma Mae kíi yáí. 13 Má yá p̃o a a wabikè ní ma t̃o ke, ké ma Mae e t̃o ma musu yáí. 14 Tó a yáe wabikè ní ma t̃o, má ke.

Yesu legb̃ea a Nis̃ina yá musu

15 Tó á yemazi, áo yá p̃o má d̃leɔ k̃ua. 16 Má gb̃ea ma Maewa, i á gba Zennode p̃ale p̃o áo kúáñ g̃oopii* 17 Nis̃in s̃l̃ande ũ. Dúnia gb̃éɔ f̃ aà dileo, asa aale aà eo mé aa aà d̃o. Ápiɔ á aà d̃, asa a kúáñ mé áo kú á guu. 18 Má á tó ádo, má ea m̃ á kíi. 19 A gò yooe ké dúnia a ma e lo, ãma á ma e. Ké má kú yáí, áo ku s̃. 20 Goo bee áo d̃ ké má kú ma Mae guu, á kú ma guu, mé má kú á guu. 21 Gb̃é p̃o ma yádileao dà mé a k̃ua, ade mé yemazi. Ma Mae áo ye gb̃é p̃o yemazizi, mé máo yeaàzi, mí azia ɔb̃è.

22 Ō Yudasi aà là, i ke Yudasi Isalioti gb̃é no: Dii, bó yá mé m̃, níỹ nzia ɔbw̃e, mé dúnia a n eo ni? 23 Ō Yesu wèwà à m̃: Tó gb̃é yemazi, áo ma yá k̃ua. Ma Mae áo yeaàzi, wí m̃ aà kíi, wí z̃leaañ. 24 Gb̃é p̃o yemazio ma yá k̃uo. Yá p̃o ále mapi i b̃o ma kíio, à b̃o ma Mae p̃o ma z̃i kíie. 25 Ma yápi òé g̃oo p̃o má kúáñ. 26 Ma Mae a a Nis̃ina z̃i ní ma t̃o Zennode ũ. Ōmε a yápii dadaé, i to yá p̃o má òé d̃oágu píi. 27 Mále á tó ní aafia, mazia aafia ò mále á gba. Mále á gba lá dúnia í ní gbawao. Asu tó á p̃o yao, ásu s̃deedeekεo. 28 A mà, má òé mále tá, mí ea m̃ á kíi. Tó á yemazie, d̃ á p̃o na, ké mále tá ma Mae kíi yáí, asa ma Mae damala. 29 Má òé tia e àò gé kei, ké tó à k̃e, á ma náaike. 30 Má e yá'oáñ gb̃aa lo, asa dúniae bee k̃ia lé m̃. A iko víao, 31 ãma lá ma Mae dàmmε ò mále ke, ké dúnia e d̃ má yeaàzi. A fele wá go lak̃ii.

† 13:33 Zaa 7.34 * 14:16 Zin 2.1-4

15

Yesu mé v̄ēli s̄iande ũ

¹ Mámē má v̄ēli s̄iande ũ, ma Mae mé v̄ēbude ũ.* ² I gōna pó p̄ea n̄'isai p̄ii z̄ōe, ̄ō ï a n̄'ina p̄ii mibo, ké a n̄'ia káfi yáí. ³ Ap̄iá z̄ēae yá pó má òé yáí. ⁴ Aɔ naa mapiwa lá má naawáwa. Ligōna lí f̄ō n̄'ï ní az̄lao, sema aɔ p̄ea lidawa. M̄aae ap̄iá á f̄ō káfiak̄eo, sema aɔ naaa bàasio.

⁵ Mámē má v̄ē lida ũ, áme á a gōnaɔ ũ. Gb̄é pó naaa mé má naawà, ade a káfiak̄e maamaae, asa á f̄ō p̄oe ke ma saio. ⁶ Tó gb̄é naaa, wa aà v̄ūaa, lá w̄i ligōna z̄ō v̄ūaa à giigaga, wà séle káteu à tékūwae. ⁷ Tó á naaa mé ma yá kú á s̄ōu, à pó pó á yei wabike, í e. ⁸ Tó a káfiak̄e maamaa, aɔ de ma ïwaɔ ũ s̄iana, ma Mae i tob̄o.

⁹ Má yeázi lá ma Mae yemaziwa. A ze ní ma yeaázio. ¹⁰ Tó á yá pó má ðileɔ k̄ūa, á zea ní ma yeaázion we, lá má yá pó ma Mae ðileɔ k̄ūa mé má zea ní aà yeamaziowa. ¹¹ Ma yápiá òé, ké aɔ p̄ona pó má v̄i v̄i, á p̄ona i ke zài. ¹² Yá pó má ðileén ke: Aɔ yek̄ōi lá má yeáziwa.† ¹³ Tó gb̄é ḡi a w̄ēnii a gb̄ēnaɔ yáí, gb̄ēe aɔ ye gb̄éi de beelao. ¹⁴ Tó ále yá pó má ðiléé ke, ma gb̄ēnaɔn á ũ. ¹⁵ Má oé z̄òblenaɔ bo, asa z̄òblena líb a dii b̄oole d̄ōo. M̄áo oé sa gb̄ēnaɔe, asa yá pó má mà ma Mae k̄íi ̄ō má òé p̄ii. ¹⁶ Ame i ma seɔ, mámē ma á sé, mé ma á z̄í à gé káfiak̄ei, káfiá pó aɔ ku, Mae Lua i á gba pó pó a a wabik̄ewa ní ma t̄o. ¹⁷ Yá pó má ðileén ke: Aɔ yek̄ōi.

Dúnia zaa Yesu ní a gb̄éɔgu

¹⁸ Tó dúnia z̄aágu, aɔ d̄ō ké à z̄amagu á āa. ¹⁹ Tó dúnia gb̄éon á ũ, d̄ō dúnia yeázi. Lá ma á sé ma á b̄ó dúnia guu, á de a gb̄éɔ ũo. Bee yáí dúnia zaiágu. ²⁰ A to yá pó má òé d̄oágu. Z̄òblena líb de a diilao. Lá aa ïadàa, màa aa dawá s̄ō. Tó aa ma yá k̄ūae, aao á yá k̄ūa s̄ōe. ²¹ Aa yá beeo kéé p̄ii ma t̄o yáí, asa aa gb̄é pó ma z̄í d̄ōo.

²² Tó mi m̄o ma yá'ònéo, d̄ō aa duuna v̄io. Tia kéwa an duuna awa v̄io. ²³ Gb̄é pó zamagu za ma Maegue s̄ō. ²⁴ Tó mi yá pó wi ke ȳāo ke an guuo, d̄ō aa duuna v̄io. Tia kéwa aa yá pó má k̄èò è, ̄ō aa z̄amagu ní ma Maeo wápii, ²⁵ ké yá pó kú M̄oizi ikoyā guu pa, wà m̄è aa z̄amagu p̄ā.‡

²⁶ Tó Zenn̄ode pó má aà gbaewá b̄ò ma Mae k̄íi à mò, Nis̄in s̄iande pó ï b̄o aà k̄íipi, aɔ de ma seelade ũ. ²⁷ Ap̄iá s̄ō aɔ de ma seeladeɔ ũ, ké á kuman̄o za káau yáí.

16

¹ Ma yá beeo òé ké ásu fuo yáíe. ² Wa lousisikp̄ez̄ōé. A ḡoó lé mó se ké gb̄é pó á dé aɔ e ále z̄ike Luaee. ³ Aa yápiá kéé ké aa ma Mae ní mapio d̄ōo yáí. ⁴ Ma yá beeo òé, ké t̄o a ḡoó k̄à, íb d̄ō má òé k̄òe.

Lua Nis̄ina z̄í

Mi yá beeo òé za káauo, ké má kúán̄o yáí. ⁵ M̄ále tá gb̄é pó ma z̄i k̄íi sa. A gb̄ēe i ma la gu pó m̄ále táuo. ⁶ A p̄o siak̄ù sa, ké ma yá beeo òé yáí. ⁷ S̄iana m̄ále oé, ma taa a àik̄eé, asa tó mi tao, Zenn̄odepi a m̄ówáo. Tó ma ta, má aà z̄iwá.* ⁸ Tó à mò, a dúnia ekaè a ɔz̄i duuna ní maak̄eao ní yákpalek̄eao yá musu, ⁹ duuna yá musu, ké aai ma náaik̄eo yáí, ¹⁰ maak̄ea yá musu, ké m̄ále tá ma Mae k̄íi, mé á ma e bo yáí, ¹¹ yákpalek̄ea yá musu, ké wà yákpalek̄è ní dúniae bee k̄iao yáí.

* 15:1 Isa 5.1-4 † 15:12 Zaa 13.34 ‡ 15:25 Sou 35.19 * 16:7 Zin 2.1-4

¹² Má yávi dasi mà oé lɔ, āma á yápio fɔ̄ gɪao. ¹³ Tó Nisín Siande mò, a dɔaaé sɪana píi guu. A yá'o ní azɪaoo, yá pɔ́ a mà ɔ̄ ali o, i yá pɔ́ lé mɔ́ baokpaé. ¹⁴ A ma tɔbɔ, asa ɔ̄me a ma yáɔ́ séle siué. ¹⁵ Pɔ́ pɔ́ ma Mae ví piiá ma pɔ́e. A yáí ma mà a ma yáɔ́ séle siué.

¹⁶ A gɔ́ yɔɔ ké á ma e lɔo, à gɔ́ yɔɔ lɔ í ma e.

Pɔ́sia lilɛa pɔ́na ũ

¹⁷ Ǿ aà ìwaeɔ òkɔ̄e: Bó yá àlɛ owɛ̄e wei? A mà à gɔ́ yɔɔ wá a e lɔo mé à gɔ́ yɔɔ lɔ wí a e. A mà lɔ ále tá a Mae kíi. ¹⁸ Ǿ aa mà: A gɔ́ yɔɔ pɔ́ a òpi de kpelewa ni? Wi yá pɔ́ àlɛ opi mao. ¹⁹ Yesu dɔ́ ké aa ye a la, ɔ̄ a òné: Ké ma mà à gɔ́ yɔɔ á ma e lɔo, mé à gɔ́ yɔɔ lɔ í ma e, bee ále kɔ́ lalaia? ²⁰ Sɪana mále oé, á ɔ́lɔ á wɛ̄nake, āma dúnia a pɔ́nake. Aɔ ku pɔ́sia guu, āma á pɔ́siapi a lilɛ pɔ́na ũ. ²¹ Tó nɔe ye ne'ii, aà pɔ́ ì siakū ké aà wāwākegɔɔ kà yáí. Tó à ne'í sɔ̄, wāwā pɔ́ a kèpi lí dɔaàgu lɔo. Aà pɔ́ ì ke nae, ké à né dafu kà dúniawa yáí. ²² Màa ápio, á pɔ́ sia gɪa. Má ɛa mà á e lɔ, á pɔ́ i ke na, mé gbɛ̄e a fɔ́ á pɔ́napi síwáoo. ²³ Gɔɔ bee á yáe laa lɔo. Sɪana mále oé, ma Mae a pɔ́ pɔ́ a a wabikèwa ní ma tóo kpáwá. ²⁴ E tia i pɔe wabike ní ma tóoo. Ali wabike, ìli e, ké á pɔ́na e pɛɛwá yáí.

²⁵ Ma yápio lèeũe. A gɔɔ lé mɔ́ ké má yá'oé ní yáleeũao lɔo, mí a Mae yá'oé wásawasa. ²⁶ Gɔɔ bee á wabike ní ma tóo. Mi oé máme má wabikéé ma Maewao, ²⁷ asa ma Mae yeázi ké á yemazi yáí, mé a ma bɔa aà kíi sí. ²⁸ Ma bɔ ma Mae kíi ma mɔ́ dúnia guu. Tiasa mále dúnia to mále tá aà kíi. ²⁹ Ǿ aà ìwaeɔ òè: Too, níle yá'o ní yáleeũao lɔo, níle o wásawasa. ³⁰ Wá dɔ́ sa ké ní yápii dɔ́, baa tó gbé i a làasoo onɛo. Bee yáí wa n bɔa Lua kíi sí.

³¹ Ǿ Yesu òné: Alɛ ma náaike saa? ³² A gɔɔ lé mɔ́, à kà kò, ké á fáaa, á baade i ta a be i ma to mado. N beeo má kú madoo, asa ma Mae kumanɔe. ³³ Ma yá beeo òé, ké naaa guu á nɔ̄se ào daa doũ. A wétɛa e dúnia guu, āma à sɔ̄dile, ma zɪblè dúniawa.

17

Yesu wabikea a Maewa

¹ Yesu yápi oa gbɛa à wɛsè musu à mà: Baa, a gɔɔ kà. N n Né tɔbɔ, n Né i n tɔbɔ. ² N tò má iko ví gbépiiwa, ké mà wɛni láasai kpá gbé pɔ́ ní kpáaɔwa píi. ³ N Lua mɛndona siande ní mapi Yesu Kilisi pɔ́ ní zɪo dɔ́a mé wɛni láasai ũ. ⁴ Ma n tɔbɔ tɔle, zɪ pɔ́ ní dàmeɛ mà ke má làa. ⁵ Baa, gawi kpaa n kíi sa, lá ní kpàa n kíi zadɔ́ dúnia kuo.

⁶ Gbɛ́ pɔ́ n ní sé dúniau n ní kpaaɔ, má tò aa n dɔ́. N pɔ́ɔne, ɔ̄ n ní kpaa. Aa n yá kũa, ⁷ aa dɔ́ sa ké yá pɔ́ ní dàmeɛ bɔ́ n kíi piiɛ. ⁸ Ma yá pɔ́ ní dàmeɛ dànɛ. Aa sí, ɔ̄ aa dɔ́ ké ma bɔ́ n kíie sɪana. Aa sí ké míme n ma zɪ. ⁹ Mále wabikené, i ke dúnia mále keèo, sema gbé pɔ́ n ní kpaapiɔ, asa n pɔ́ɔne. ¹⁰ Ma pɔ́ɔá n pɔ́ɔne píi, n pɔ́ɔá ma pɔ́ɔne píi. Mále tɔbɔ gbépio yá musu. ¹¹ Mále su n kíi, máo ku dúnia guu lɔo, āma ampɔ́ aao ku dúnia guu. Baa Kuaadoade, n ní dɔ́a ní n tɔ́ pɔ́ ní kpàa gbãao, ké aao ku mɛdoũ lówáwa. ¹² Gɔɔ pɔ́ má kúnnɔ, ma ní dɔ́a ní tɔ́ pɔ́ ní kpàapi gbãao. Má ní kũa, ɔ̄ an gbɛ̄e i vūaao, mé i ke gbé pɔ́ mipè kaalewa ké n yá e pa yáí bàasio.*

¹³ Tiasa mále su n kíi. Ma yá beeo ò dúnia guu, ké aao pɔ́na pɔ́ má ví ví, i pɛemáe. ¹⁴ Ma n yá dànɛ, ɔ̄ dúnia zàngu, ké dúnia gbéɔn ní ũo lán mapiwa. ¹⁵ Mále wabikema, i ke ké n ní bɔ́ dúnia guu no, ké n kàedarízi Setau yá musue.

* 17:12 Sou 41.10, Zaa 13.18

16 Dúnya gbéon ní ũo lán mapiwa. 17 To an kua àò adoa ní síana gbāao, n yá mé síanapi ũ. 18 Lá n ma zí dúnia guu, mapi sō ma ní zí dúnia guu. 19 Málé azíá kpama an yáí, ké aao ku n gbéō ũ síana.

20 I ke málé wabikéné rído no, ní gbé pó aa ma náaike ní yáíoe ló, 21 ké ampíi aao ku mēdoū. Baa, lá ní kú ma guu mé má kú n guu, ampíō sō aao kú wá guu, ké dúnia e sí míme n ma zí. 22 Gawi pó ní kpàa ò má kpámá, ké aao ku mēdoū lówáwa. 23 Má kú ní guu mé ní kú ma guu, ké aao ku mēdoū míomiō, dúnia i dō míme n ma zí, mé ní yeñzi lá ní yemaziwa.

24 Baa, gbé pó ní kpàaō, má ye aao ku gu pó má kúu, ké aa wesi ma gawile, gawi pó ní kpàa ké ní yemazi zadō dúnia kuopi. 25 Mae Maa, dúnia n dōo, āma má n dō, mé gbéē beeō dō ké míme n ma zí. 26 Má tò aa n dō, mé má ea mà to aao n dō ló, ké áo yenzi lá ní yemaziwa, míō naamá.

18

Yesu kúa

(*Mat 26.47-56, Maa 14.43-50, Luk 22.47-53*)

1 Yesu yápi oa gbea à bō ní a íwaō, aa bùa Sedō baale. Lu ku we, ò à gèu ní a íwaō. 2 Yudasi bōnkpede sō a gupi dō, asa Yesu ní a íwaō aaíō káaa we mōmōoe. 3 Ō Yudasi gè we ní sosa gāli doo ní dōai pó sa'onkiaō ní Falisio ní zíō. Aa filiaō kúa ní sētēō ní gōkeboō. 4 Yesu yá pó a a le dō pii, ò à bō dàrile à ní lá à mē: Dé ále wēlei? 5 Aa wèwà aa mē: Yesu Nazaletie. Ō a òné: Mámé má aà ũ. Yudasi bōnkpedepi kúrino. 6 Ké Yesu òné: Mámé má aà ũ, ò aa èa kpekpe aa bōlele. 7 Yesu ní lá ló: Dé ále wēlei? Ō aa mē: Yesu Nazaletie. 8 Yesu wèwà ló: Má òé mámé má aà ũ. Tó mámé ále ma wēle, à to gbéē beeō tá. 9 A bee ò ké yá pó à dōaa ò e pa yáie à mē: Gbé pó ní kpàaō, an gbēe i vūaaō. 10 Simōō Piēē fēnda looa, ò a wò à sa'onkia zíkēna lèò à aà oplaá swá gò. Zíkēnapi tón Malaku. 11 Ō Yesu ò Piēē: N n fēnda pē a kpéu. Má taasi pó ma Mae díle mà ke kēona í mio lé?

12 Ō sosaō ní ní gbēzōō ní Yuda dōaiō Yesu kù aa aà yè. 13 Aa gèaànō Anasi kíi gíá. Anasipiá Kaaiifa pó de sa'onkia ũ wē bee ànsuee. 14 Kaaiifapi mé lèdà Yuda gbāadeōwa yāa à mē: A maa gbé mēndo ga gbépii gbēue.*

Piēē lelekpaa Yesuzi

(*Mat 26.57-75, Maa 14.53-72, Luk 22.54-71*)

15 Simōō Piēē ní Yesu íwaō doo tē Yesupi kpe. Sa'onkia íwapi dō, ò íwapi gè Yesu kíi sa'onkiapi be'ua. 16 Piēē gò ze bōleu gāae. Ō íwa pó sa'onkia aà dōpi gè yá'ò nōe pó lé bōlepi dōae, ò à gè ní Piēēo. 17 Ō nōe bōledōanapi Piēē là à mē: Gbépi íwaen n ũo lò? Piēē wèwà à mē: Mámēo. 18 Zíkēnaō ní dōaiō tekà yāa ké íana kú yáí, ò aale kpakpa. Piēē kúrino we, àle tékpakpa.

19 Ō sa'onkia lé yálala Yesuwa aà íwaō ní aà yādanēo musu. 20 Yesu wèwà à mē: Ma yā'ò gbépiiē gupuau. Ma yādādané lousisikpēō guu ní Lua uao, gu pó Yudaō í káaaú mípii. Mi yāe o asii guuo. 21 Bóyái níle yálalaaí? Ma yāmanaō la, aa yá pó má òné dō. 22 Ké Yesu yá bee ò, dōaiō do pó kú we aà sánke à mē: Wí yázāsi sa'onkiawa màa yà? 23 Yesu wèwà à mē: Tó yāvāi má ò, o wà ma. Tó yāmaa má ò sō, bóyái n ma lei? 24 Ō Anasi Yesu gbàe sa'onkia Kaaiifawa yea.

25 E tia Piēē ku we, àle tékpakpa. Ō wà aà là: Aà íwaen n ũo lò? Piēē lelekpà à mē: Mámēo. 26 Sa'onkia zíkēnaō doá gbé pó Piēē a swá gò daee, ò à mē: Mi n eaànō lu guuo lé? 27 Ō Piēē lelekpà ló. Wegōō ko lezù.

* 18:14 Zaa 11.49-50

Pilati yákpalekea ní Yesuo
(*Mat 27.1-31, Maa 15.1-20, Luk 23.1-25*)

²⁸ Ǿ Yuda gbāadeo bò ní Yesuo Kaaifa kíi, aa gèaàno bùsu gbēzōo be. Gufēneε. Aai gē gbēzōopi beo, ké aasu gbāleo yáí, asa aa ye Gēamusu dikpekeε. ²⁹ A yáí tò Pilati bò mò ní kíi à m̀è: Yá kpele á ví ní gbépioi? ³⁰ Aa wèwà aa m̀è: Tó vāikena no, dō wi mo aà kpáimao. ³¹ Ǿ Pilati òné: A aà se gé yákpalekeiaàno ázia ikoyāwa. Ǿ gbāadepio òè: Wá gbēdeá zé vío. ³² Bee kè ké yá pò Yesu ò e pa yáíε, ké à d̀aa a ga taa ò.†

³³ Ǿ Pilati èa g̀è a be. A Yesu sísi, ò à aà là à m̀è: Yudaò kían n ũa? ³⁴ Yesu wèwà à m̀è: Nle bee o ní nziao yà, ge wà ma yá'òneε? ³⁵ Pilati m̀è: Yudan ma ũa? N buio ní n sa'onkiaò mé n kpaa. Bó ní kèi? ³⁶ Yesu m̀è: Ma kpalaá dúniaε bee pò no. Tó ma kpalaá dúniaε bee pòε, dō ma ìwao zíkà, ké wasu ma kpa Yuda gbāadeowao. Ma kpalaá dúnia la pò no. ³⁷ Ǿ Pilati òè à m̀è: Asi kían n ũóo? Yesu m̀è: Mmε níle o kían ma ũ. Wà ma i, ò ma mo dúnia guu síana seelade ũ. Gbé pò de síana pò ũ ì ma yāma. ³⁸ Pilati m̀è: Bóme síana ũi?

Ké a ò màa, à èa bò g̀è Yuda gbāadeo kíi, a òné: Mi yāe e gbépiwao. ³⁹ A fεlekaayā ví ké mi dakpeunae k̀éé Gēamusu dikpegozì. A ye mà Yudaò kía k̀éé yà? ⁴⁰ Ǿ aa wiilè lo aa m̀è: Aàpi no, Balabae! Kási sō Balabapiá kpáiweliweε.

19

¹ Ǿ Pilati m̀è wà Yesu se wà gbē ní flaalao. ² Ǿ sosao lè f̀ua tà aa kpàè aa gomusu tēa dàè. ³ Aale s̀aaàzi dodo aale me: Fò Yudaò kía! Ǿ aale aà s̀ankεε.

⁴ Pilati èa bò lo, ò a ò bílaε: A gwa, mále boéaàno bàasi la, ké à e dō mi yāe ewào. ⁵ Yesu bò bàasi, a lè f̀uapi kpaa, a gomusu tēapi daa. Ǿ Pilati òné: Gōepi ke! ⁶ Ké sa'onkiaò ní d̀oaiò aà è, aa wiilè aa m̀è: N aà páliwa! Ǿ Pilati òné: A aà se ge páliwa ázia, asa mi yāe ewào. ⁷ Yuda gbāadepio wèwà aa m̀è: Wá ikoyā ví, mé ikoyāpi m̀è sema aà ga, ké à azia díle Lua Né ũ yáí.

⁸ Ké Pilati yápi mà, aà vía k̀afi. ⁹ A èa g̀è ní Yesuo a be lo, ò à aà là à m̀è: N bo má ni? Yesu i wewào, ¹⁰ ò Pilati òè: Nyō yá'omεεo lé? N dō ké má n gbaεa iko ví, mé má n paa líwa iko ví bo lé? ¹¹ Yesu wèwà à m̀è: N ikoe víao, sema pò Lua kpàma bàasio. A yáí tò gbé pò ma kpama duuna mé zōo. ¹² Za goo bee Pilati lé zεweεε à aà gbaε, āma Yuda gbāadeo wiilè aa m̀è: Tó n gbépi gbàε, Sezaa gbēnan n ũo. Gbé pò azia díle kía ũ íbelesè ní Sezaoε. ¹³ Ké Pilati yá bee mà, à m̀è wà bo ní Yesuo bàasi. Ǿ à zòle a g̀inaa, gu pò wí me gbé gusalalau. (N Ebelu yáo sō Gabata.) ¹⁴ A gudoa mé Gēamusu dikpe ũ. Ké íatē ká minanguo, ò Pilati ò Yuda gbāadepione: A kía ke. ¹⁵ Ǿ aale wiilè aale me: N aà de. N aà de. N aà páliwa. Pilati òné: Má á kía páliwa yà? Sa'onkiaò m̀è: Wá kía vío, Sezaa bàasio. ¹⁶ Ǿ Pilati Yesu kpámá aa aà páliwa. Ǿ aa aà s̀è g̀èò.

Yesu gaa
(*Mat 27.32-56, Maa 15.21-41, Luk 23.26-49*)

¹⁷ Yesu bò wéle guu a azia lipāakōa sea, à g̀è gu pò wí me Mitōnagu. (N Ebelu yáo wí me Gogota.) ¹⁸ We wà Yesu pàu líwa ní gbēon pla páleo, gbēdo oplaai, gbēdo ozεεi, ò Yesu kú ní zānguo. ¹⁹ Pilati lakè a nà Yesu lipāakōapiwa. Yá pò a k̀èpin ke:

Yesu Nazaleti, Yudaò kía.

† 18:32 Zaa 3.14, 12.32

20 Yuda lápi kyokè dasi, asa gu pò wà Yesu pàu líwapi zà ní wéleoo. Wa kè lápiwa ní Ebelu yáo ní Lomadeo yáo ní Geleki yáo. 21 O Yuda sa'onkia o Pilati: Nsu kè Yuda kiao, ama kè aapi mé o Yuda kían a ú. 22 Pilati mè: Yá pò má kè má kè.

23 Ké sosa Yesu pàliwa aa làa, o aa aà pòkasao sèle kpaalè leε síi baade miwa. Aa aà ulatao pò wa tà namisai za musu e zìle sè lo, 24 o aa òkòε: Wásu ulapi paapao. Wà tèlepa gbé pò a gòè. Aa bee kè ké yá pò kèa láue bee pae, wà mè: Aa aà pòkasao kpaalèkòε, aa tèlepa aà ula yá musu.*

Bee yáí sosao kèi màa.

25 Yesu da ní aà da dànao ní Kolopa na Maliamao ní Maliama Madelenio ku lí pò wà Yesu pàwà saε. 26 Ké Yesu a da è ní a ìwa pò á yeaàzio ze aà saε, a o a daε: N né ké! 27 O a o ìwapie: N da ké! Za zibeezi o ìwapi aà sè tàò a bε.

28 Bee gbεa Yesu dō apii pà. Ké yá pò kèa Luayātaalau e pa† o à mè: Imi lé ma dε. 29 Lo ku we, vèε kùma ka a pai. O wà sao kpàle vèεpi guu wa pè lía, wa dà Yesuε a léu. 30 Ké à vèεpi mi à mè: Apii pà. O à a mipèle à kèsai.

Yesu zōa ní sōnao

31 A gudōa mé kámabogōo ú. Yuda gbāadeo ye geō gō líwa e kámabogōozio, asa kámabogōozipiá gōo zōoε. O aa gè wabikè Pilatiwa wà ní gbá é'ε, wi ní bua. 32 O sosao gè gbé séia pò wa pàliwa sānu ní Yesuo gbá è'ε ní a plaade pòo lo. 33 Ké aa kà Yesu kíi, aa è à gà kò, o aai aà gbá é'εo. 34 O sosao do Yesu zò ní sōnao a gbàtèεu. Wegōo au ní ío bòle. 35 Gbé pò yápi è ní wéo mé yápi o. Aà seeladeke síana ví, mé a dō síana ále o, ké ápio sō à e Yesu náaikε. 36 Yá beeo kè ké yá pò kèa Luayātaalauε bee pae wà mè:

Aà wáε a εo.‡

37 A kèa Luayātaalau lo wà mè:

Aa gbé pò aa aà zò aa aà dè gwa. §

Yesu vīa

(Mat 27.57-61, Maa 15.42-47, Luk 23.50-56)

38 Bee gbεa Yosefu Alimate gbé gè wabikè Pilatiwa aà a gba zé à Yesu ge bua. Yesu ìwaε asii guu, ké àle vīake Yuda gbāadeoε yáí. Pilati wèi, o à gè aà ge bùa. 39 Nikodεū pò gè Yesu kíi gwāasina* gè sō ní lí'oo ní εεε gīnanao yāalea, à kà kiloo baakwi taawa. 40 O aa Yesu ge sè aa bàabaa pólεo fīwà ní εεε gīnanapio, lá Yuda i ge kpela ní fεlekaayā guuwa. 41 Kaa ku gu pò wà Yesu pàu líwapiu. Gbè'ε pò wa sò mia ú ku kaapiu, wi gbèε dau yāao. 42 Wekii aa Yesu dāu, ké a zānno, mé Yuda kámabogōo lé ká yáí.

20

Yesu vua

(Mat 28.1-10, Maa 16.1-8, Luk 24.1-12)

1 Asōanenzi guluuluu Maliama Madeleni gè mia kíi, o a lè gbε goa mia'ε le. 2 O à bàalè gè Simōo Piεε kíi ní ìwa o do pò Yesu yeaàzipio, a òné: Wà Dii bō mīau, wi dō gu pò wà aà dīleuo. 3 O Piεε ní ìwa o dopio fēle gè mia kíi. 4 An gbēon pla nípii aale bàale sānu, o ìwapi ba na dè Piεela, à kà mia kíi káau. 5 Ké à wεkpàleu, o à bàabaa pólεo è kálea, ama i gēuo. 6 Ké Simōo Piεε kà aà gbεa, o à gè mīau. A bàabaa pólεpio è kálea 7 ní zwāa pò wa fī aà miwao. Zwāapi pεakōwa ní pólεpio,

* 19:24 Sou 22.19 † 19:28 Sou 69.21, 22.15 ‡ 19:36 Bōa 12.46, Sou 34.21 § 19:37 Zkl 12.10

* 19:39 Zaa 3.1-2

a kooa dilea adoe. ⁸ Ǿ iwa pɔ kà mia kí káaupi gè sɔ. A è, ɔ à aà vua si. ⁹ E tia aai yá pɔ kēa Luayātaalau wà mè a bɔ gau midɔo. ¹⁰ Ǿ iwa gbɛɔn plapiɔ èa tà be.

¹¹ Maliama ze mia'e kpeele, àle ɔɔɔ. Lá àle ɔɔɔ màa, à wekpàle mia'eu. ¹² Ǿ à malaika gbɛɔn plaɔ è zɔlea gu pɔ wà Yesu ge dīleu yāa. Ado ku mizí, ado gbází. Aa ula pua daa. ¹³ Ǿ aa aà là aa mè: Bóme n le, níle ɔɔɔi? A wemá à mè: Wà ma Dii sè tàðe, má dɔ gu pɔ wà aà dīleuo. ¹⁴ Ké à bee ò, à líli, ɔ à Yesu è zea, āma i dɔ Yesu no. ¹⁵ Yesu aà là à mè: Bóyāi níle ɔɔɔi? Dé níle welei? Maliama lé e kaadee, ɔ a òè: Mae, tó níme n aà sè n bɔð, omee gu pɔ n aà dīleu, mí gé mà aà sé. ¹⁶ Yesu òè: Maliama! A aedòwà, ɔ a òè ní Ebelu yáa: Labuni! (Bee mè Metulu.) ¹⁷ Yesu òè: Nsu ɔkāao, mi ta ma Mae kí yāao. Ge ò ma gbɛɔne, mále tá ma Mae ní ní Maeo kí, ma Lua ní ní Luao kí. ¹⁸ Ǿ Maliama Madeleni gè a baokpà aà iwaɔne à mè: Ma Dii è. Ǿ à yá pɔ a òe òné.

Yesu azia ɔba a iwaɔne
(Mat 28.16-20, Maa 16.9-18, Luk 24.36-49)

¹⁹ Asɔanena bee oosi, aà iwaɔ káaaa kpé guu, aa gbatànlɛ aa kilidàu, ké aale viake Yuda gbāadeɔne yáí. Ǿ Yesu mò zè ní guu, a òné: Aɔ ku aafia! ²⁰ Ké a ò màa, ɔ à a ɔɔ òɔnɛ ní a gbàtɛeo. Ké iwapiɔ Dii è, an pɔ kèna. ²¹ Yesu èa òné: Aɔ ku aafia! Lá ma Mae ma zí, mále á zí sɔe. ²² Ké à bee ò, à íanapè má à mè: A Lua Nisina sí. ²³ Tó a gbéɔ duunaɔ kè má, à kè má n we. Tó i kè má sɔo, a kè máo.

²⁴ Gɔɔ pɔ Yesu mò, aà iwa gbɛɔn kuɛplaɔ do Tomaa pɔ wí me Sia kúrínɔo. ²⁵ Ǿ aà iwa kíniɔ òè: Wa Dii è. Ǿ a òné: Tó mi kusa gbɛ e aà ɔ guu ma ɔtona pɛuo, mé mi ɔpe aà gbàtɛeuo, má sio.

²⁶ A gɔɔ la aà iwaɔ ku kpéu ɔ, Tomaa kúrínɔ sa. Aa gbatànlɛ aa kilidàu, ɔ Yesu mò zè ní guu à mè: Aɔ ku aafia! ²⁷ Ǿ a ò Tomaae: N n ɔtona pe ma ɔ guu la ò gwa, ní ɔpe ma gbàtɛeu. Nsu seake ɔo, ma náaike. ²⁸ Tomaa òè: Ma Dii, ma Lua. ²⁹ Yesu òè: Ké n ma e yáí ɔ n ma náaikè. Báaadeɔn gbé pɔ aa ma náaikè ma esaiɔ ũ.

³⁰ Yesu dabudabu pāleɔ kè dasi a iwaɔ wáa, wí kē taalae bee guuo. ³¹ Ama wà ké beeo kè, ké à e Yesu sí Lua Né Mesii ũ, í wēni e aà náaikea guue.

21

Yesu azia ɔba a iwaɔne isidale

¹ Bee gbɛa Yesu èa azia ɔba a iwaɔne ɔ Tibelia isidale. Lá à azia òɔnɛn ke: ² Simɔɔ Piɛɛ ku sānu ní Tomaa pɔ wí me Siao ní Kana pɔ kú Galile gbé Natanaelio ní Zebedee néo ní Yesu iwa gbɛɔn pla pāleɔ. ³ Simɔɔ Piɛɛ òné: Mále gé kpɔ weie. Ǿ aa òè: Wápiɔ sɔ wá gennoe. Ǿ aa gè gè gó'ílɛna guu, āma aai pɔe e wà kù gwá beeo.

⁴ Ké gu lé dɔ, Yesu zea gɔsɔle, āma aà iwaɔ i dɔ ké aàpi no. ⁵ Ǿ à lezu à ní lá à mè: Gbéɔ, i kpɔe e á kùò lé? Aa mè: Aawo! ⁶ Ǿ a òné: A bafā gó ɔplai, ákpɔ kú. Ké aa fà, aa kpɔ kù dasidasi, aa fua séi. ⁷ Ǿ iwa pɔ Yesu yeaàzipi ò Simɔɔ Piɛɛ: Diiɛ. Piɛɛpi ula daao. Ké a mà wà mè Diiɛ, ɔ à a ula se dà à kùsi iwa. ⁸ Iwa kíniɔ lé bapi gále, à pà ní kpɔo, aale suò ní góo, asa aa zà ní gɔsɔleoo, a de gāsísuu òaa do taalao.

⁹ Ké aa bùa baa, aa pɛe è kálea we ní kpɔo kpaa téa. ¹⁰ Yesu òné: A mó ní kpɔ pɔ á kù tia kee. ¹¹ Ǿ Simɔɔ Piɛɛ gè gó guu, à ba gále a bùaò sísia, à pà ní kpɔ gbèneo mèn basoplakwi ní àaɔo. Baa ké a dasi màa, ba i kēo. ¹² Yesu òné: A mó pɔble. Aà iwae i fɔ lebò aà là dén aà ũio, asa aa dɔ ké Diiɛ. ¹³ Yesu gè pɛe se kpámá. Màa a kè ní kpɔo ɔ. ¹⁴ Yesu azia ɔba a iwaɔne gɛn àaɔden we aà bɔa gau gbɛa.

¹⁵ Ké aa pòblè aa làa, Yesu Simɔɔ Piεε là à mè: Zaa né Simɔɔ, ní yemazi de lá gbéε beε yemazilaa? A wèwà à mè: Ao Dii, ní dɔ́ ké má yenzi. Yesu òè: Blε kpa ma sãεbɔɔwa. ¹⁶ A gɛn plaade Yesu εa aà là lɔ: Zaa né Simɔɔ, ní yemazia? A wèwà à mè: Ao Dii, ní dɔ́ ké má yenzi. Yesu òè: Ma sãɔ dãmεε. ¹⁷ A aà là a gɛn àaãde: Zaa né Simɔɔ, ní yemazia? Ké Yesu Piεε là a gɛn àaãde tó a yeazi, aà pò yà, ɔ a òè: Dii, ní yápii dɔ́. N dɔ́ ké má yenzi. Yesu òè: Blε kpa ma sãɔwa. ¹⁸ Siana máε onε, ké ní de èwaaso ũ, ni pò da nzia n̄ gé gu pò ní yei, āma tó n zikù, níyɔ n ɔ poo, gbɛpãle i danε, i gennɔ gu pò ní yeio. ¹⁹ Ké a ò màa, Piεε ga pò a Lua tɔbɔ ɔ àle o. Bee gbεa Yesu òè: Tεmazi.

²⁰ Piεε lili à iwa pò Yesu yeaàzipi è térézi. Gbépi mé sɔkpãle Diiizi, à aà là gɔɔ pò aale pòble gbé pò a aà kpámái.* ²¹ Ké Piεε aà è, a ò Yesuε: Dii, gbéε bee sɔ be? ²² Yesu òè: Tó má ye aàɔ ku e ma gε mɔɔ, a yá n e má ni? Tεmazi. ²³ Ɔ yápi fàaa Yesudeɔ guu, ké iwapi a gao. Ama Yesu i oè a gao no. A mè tó á ye aàɔ ku e à gε mɔɔ, a yá aà e má niε?

²⁴ Iwapi mé yáε beε seelade ũ, aàpi mé láε bee kè, mé wá dɔ́ ké aà seeladeke náai ví.

²⁵ Yesu yápãleɔ kè dasidasi lɔ. Tó wa kè lá guu dodo píi, máε e dúnia aɔlawa a fɔ taala pò wa kèpiɔ sio.

* 21:20 Zaa 13.25

ZINAŌ YAKEAO

Yá pŏ kú láe bee guu

Láe beeá lá plaade pŏ Luku kèe. Baona lá ō a kè séia, Yesu kua dúnia guu yáŏ ō a ò a guu. Yesu taa luabe gbea (1.1-11) aà iwao lí e wesiaàle bo, áma a kúnŏ, asa aà Nisina mé kú n guu sa. Zinao lápi guu ō Yesu gáli daalea yá kúu, mé Yesu gi ku a iwao guu, ì n gba gbāa.

Lua zina Piεε mé Yesu gáli dàale Yudaŏ guu Yelusaleŭ, ō Yesu yá ɔtà buipáleo guu Antioŏi n Kolenio n Filipio Lua zina Pŏlu sabai. Wà Pŏlu wélegea dasio dau wà siu n yá'ia pŏ Yesudeŏ lèŏ n lá wà yápio gŏgŏ n Lua Nisina gbāao.

Luku bèbe n Pŏluo aà wélegeaŏ guu à mè: Wa gea Masedoni sŏukè gŏŏ (16.10-40). ɔ à gèaàŏ Yelusaleŭ, gu pŏ wà Pŏlu kŭu (20.5-21.18), ō bŏa Sezale à gèaàŏ e Loma, gu pŏ wa Pŏlu kŭau wè pla e wàŏ gé yákpalekiaàŏ (27-28).

Za a daaleawa Luku yá pŏ kú láe bee guu zekàle à mè (1.8).

Yesu gáli a daale Yelusaleŭ Yesu taa luabe gbeae (1.1-8.3)

Wa Yesu baona kpa gupiiu Yuda bŭsuu (8.4-12.25)

Wi baonapi kpa e à ge pèð Lomadeŏ mεεwia Lomawa (13.1-28.31).

Yápi lia dúniaa bŏ Lua zinaŏ waasokeao guue n yá pŏ aa ò gbéŏneŏ. Baona pŏ Lua zinaŏ kpà Yudaŏne n buipáleoá Yesu yáe ado. Lua Nisina mé ì gbáka zinaŏne an yá'oa n n yákeao guu.

Lua zinaŏ zí pŏ Yesu dà a iwaoŏne zebŏ, mé za gŏŏ bee Yesudeŏ lé zipi ke, aale Yesu Kilisi baona kpa gbépiiε e à ge pε dúnia léwa.

Yesu taa luabe

¹ Teofili, má òne ma lá séia guu lá Yesu kè n yá pŏ a dànέŏ pii za a daalegŏŏ* ² e gŏŏ pŏ à yádile a zinaŏne n Lua Nisina gbāao, ō Lua aà sè tàð a kíi. ³ Asa aà gaa gbea à azia òlŏné, ō aa dŏ seasai a bée. A azia òlŏné e gŏŏ bla, à kpala pŏ bŏ Lua kíi yá'òné. ⁴ Ké aa káaaa, ō a òné: Asu bŏ Yelusaleŭo. Aŏ lé pŏ ma Mae gbéé dá lá ma a yá'òéwa.† ⁵ Asa Zāa gbéŏ da'ilekè n íoe, áma gŏŏplanaea má á da'ileke n Lua Nisinao.‡

⁶ Lá aa káaaa màa, ō aa aà là aa mè: Dii, gŏŏ bee ō nýŏ Isailio kpala vua? ⁷ A wémá à mè: A a zé ví àŏ a gŏŏ ge zaa pŏ ma Mae díle n azia ikoo dŏo. ⁸ Tŏ Lua Nisina díé, á gbāa'e, íŏ de ma seeladeŏ§ ŭ Yelusaleŭ n Yude bŭsu gupiiŏ n Samali bŭsuo e à ge pε dúnia léwa. ⁹ Yá bee oa gbea Lua aà sè n wáa e à gè sàsā n wéwa luabepuanau.* ¹⁰ Aà taa guu, lá an wé pé luabewa, gbéŏn plaŏŏ bŏ mŏ zè n sae pŏkasa puao daa. ¹¹ Aa mè: Galile bŭsudeŏ, àkea á zea ále luabe gwai? Yesu pŏ Lua aà bŏ á guu à tàð a kíipi, a ea mó, lá á è àle tá weewa.

Yudasi gēε dilea

¹² ɔ aa pila Kùkpe sŏsiwa aa sù Yelusaleŭ. Sŏsiŏpi zā n Yelusaleŭo lán kiloo do taawaε. ¹³ Ké aa kà, ō aa gè kpèdiakŏa musu guu, gu pŏ aa kuu yāa. Piεε ku we n Zāao n Zaakio n Andeleo n Filipio n Tomaao n Batelemiŏ n Matieo n Alafe né Zaakio n Simŏŏ Ginziaŏŏ n Zaaki né Yudasio.† ¹⁴ Ampii aa nŏzia kpà wabikeawa n lèdoŭŏ n Maliamā Yesu dao n Yesupi dāunaŏ n nŏε kíniŏ.

* 1:1 Luk 1.1-4 † 1:4 Luk 24.49 ‡ 1:5 Luk 3.16 § 1:8 Mat 28.19, Maa 16.15, Luk 24.47-48

* 1:9 Luk 24.50-51 † 1:13 Luk 6.14-16

¹⁵ Goo bee Piere fiele zè a gbé pò aa kà gbèon basoolo taawao guu à mè: ¹⁶ Gbèo, yá pò Davidi ò ní Lua Nisina gbāao Yudasi pò dāaa gbé pò aa Yesu kùone musu, bee kùè, ò à kè màa. ¹⁷ A de wá gbèdo ũ yāae, aà baa kú wá zìe bee guu. ¹⁸ A toole lù ní ōa pò a è a vāikea musuo, ò à sè à pūna, aà nōnao bòle píi. ¹⁹ Yelusaleūdeo píi yápi mà, ò aa tōkpà gupie Akedama ní ní bui yáo. Bee mè Gbèdena toole.† ²⁰ Wà aà yá'ò Sou lá guu wà mè:

Aà be a gō uazí ũe,

gbèe ao ku a guu lo. §

Wa ò lo:

Sema gbèpāle zōle aà gbeu.*

²¹⁻²² Ayāmeto gbé pò aaño téwāzi goo pò wá sānu ní Dii Yesuo za Zāa gbé da'ilekegō e goo pò Lua aà bò wá guuo, wà ní gbèdo se aà de aà vua seelade ũwanō. ²³ Ō wà gbèon plaō sè, Yosefu pò wí mē Baasaba, wí oè lo Yusitu, ní Matiasio. ²⁴ Ō aa wabikè aa mè: Dii, ní gbépii nòse dō. Gbèon plaō guu gbé pò ní sè ołowēe, ²⁵ ké aà bàa àò kú ní wá zinao zìe bee guu yáí, zì pò Yudasi bōu à gè gu pò kōsiano guu. ²⁶ Ō aa télépà gbèon plapio yá musu. Matiasi téleblè, ò aa aà dà zina gbèon kuēdoō guu.

2

Lua Nisina moa

¹ Ké Pāteko* dikpegō kà, aa ku gudoū mípii. ² Kándo aa kōfi mà à bò luabe lán zāa'ian gbāawa, ò à kpé pò aa zōleu wà. ³ Aa pò è lán télépionāwa, aa fāaa nāna ní baade miwa. ⁴ Lua Nisina dĩné mípii, ò aa nà yāebui'owa lá Nisīnapi dāné aa owa.

⁵ Yudaō ku Yelusaleū we, luayāmana pò aa bò dūnia būsū píi guuo ũ. ⁶ Ké aa ní zōapi mà, aa kāaañzi dasidasi, ò aa bílikè, ké aa mà aale ní baade píi buiyā'ò. ⁷ Yápi ní kú gbāa à bò ní sae aa mè: Yā'onapioá Galiledeone píio lò? ⁸ Akea wá mà aale wá baade buiyā'oi? ⁹ Paatio ní Medeo ní Elaūon wá ũ ní gbé pò kú Mesopotamio ní Yudeo ní Kapadosio ní Pōntuo ní Azio ¹⁰ ní Filizio ní Pāmfilio ní Egiptio ní Libii būsū pò kú Sileni saeo ní gbé pò bò Lomaō. ¹¹ Yudaō ní gbé pò aa ní zé sèon wá ũ ní Keletio ní Laalubuo, ò wá mà, aale Lua yābonsaekēao o ní wá baade buiyāō. ¹² Yápi ní kú gbāa, aa bílikè, aale kō lala aa mè: Yápi de kpelewan wei? ¹³ Gbèeo sō aale ní lāanike aa mè: I mé ní ká.

Piere waasokea

¹⁴ Ō Piere fiele zè ní a gbé kīni gbèon kuēdoō, à yá'ò gbáugbāu à mè: A Yudaō ní gbé pò kú Yelusaleūo píi, tó á ye yápi dō, à swákpa ma yáí. ¹⁵ I i gbépio ká lá ále ewao, asa kōo mò kēokwie. ¹⁶ Anabi Yoeli dāaa yáe bee ò à mè:

¹⁷ Lua mè googbezāzī

má a Nisina pisi gbépiiē,

á negōeo ní á nenōeo i ānabikeke,

á èwaasoō i wépingu'e,

á maezōōo i yáō e iu.

¹⁸ Goo beezi má a Nisina pisi

ma zòblenaone gōeo ní nōeo píi

aaí ānabikeke.

¹⁹ Má seelaō ke musu,

má yābonsaeko ke dūniau,

au ní téo ní teluo aɔ ku.

²⁰ Iatē a siakū,
mɔvua a tā lán auwa
e Dii mɔgɔɔ zɔɔ gawide aɔ mɔ,

²¹ Dii sɪsinao i bɔ píi.†

²² Isailiɔ, à yáε bee ma. Lá á dɔ áziawa, Lua tò a Yesu Nazaleti dea a gbé ũ seela è dabudabuɔ ní yābɔnsaε pɔ a tò Yesupi kè á guuɔ yáí. ²³ Lua zèð a pɔeã ní a dɔao guu ké wà aà kpáwá, ɔ á tò luayāðɔnsaiɔ aà pàliwa aa aà dè.‡ ²⁴ Ǿ Lua ga ba pòlowà à aà vù,§ asa a zé kú ké ga fɔ aɔ aà kūao. ²⁵ Asa Davidi aà yā'ò à mè:

Miɔ Dii e ma wéu gɔɔpii,
lá a ku ma ɔplaii, má kpaguao.

²⁶ A yáí ma pɔ Ìɔ na,
ma nòε Ìɔ yáalɔ,
ma wé dɔi baa ma mε aɔ ku aafiaε,

²⁷ asa níyɔ ma to miauo,
níyɔ wei n gbé pɔ a kua adoa yaikεo.

²⁸ N ma ka wēni zéwa,
n kíi pɔna Ìɔ pεεau.*

²⁹ Ma gbéɔ, má fɔ wá dezi káau Davidi yā'óé wásawasa. A gà, wà aà vù, aà mia ku wéleu la e ní a gbāo. ³⁰ Aà ānabikε guu a dɔ ké Lua legbèε à mè á a buie kpa a kpalau.† ³¹ Ǿ Davidi dāaa Mesii vua yā'ò à mè:

Lua a aà to miauo,
a wei aà mε yaikεo.

³² Yesupi ɔ Lua aà bɔ gau. A seeladeɔn wá ũ wápii. ³³ Zɔleε a Mae Lua ɔplaii à aà Nisina pɔ à a legbèwεε èwà, ɔ a pɪsiwεε. Yá pɔ ále e mé ále ma tiaε bee bɔ weε. ³⁴ Asa í kε Davidi mé fεle gè luabeo, à mè:

Dii ò ma Diie aà zɔle a ɔplaii

³⁵ e aà aà ibεεɔ kεè aà gbadibɔ ũ.‡

³⁶ Isailiɔ, àɔ dɔ sáasá ké Yesu pɔ a aà pàliwa ɔ Lua aà dīle Dii ũ, Mesii ũ.

³⁷ Ké aa yápi mà, à ní sɔ zè, ɔ aa Piεε ní zina kíniɔ là aa mè: Gbéɔ, wá sé kpelewa ni? ³⁸ Ǿ Piεε òné: A baade nòselile, í da'ilεke ní Yesu Kilisi tóo, á duuna i kéwá, Lua i á gba a Nisina. ³⁹ Asa lé pɔ Lua gbèpi de á pɔ ũε ní á néo ní gbé pɔ kú zàɔ, gbé pɔ Dii wá Lua a ní sépiɔ píi. ⁴⁰ A yāpāleɔ òné dasi, à nàemá à mè: A áziá bɔ gbāgbē vāie beeɔ guu. ⁴¹ Ǿ gbé pɔ aa aà yá sɔ da'ilékè. Zibeezi ɔ wà káfi ní guu gbéɔn òaasɔɔo leε àaɔ (3.000).

Yesu ndaikenaɔ kua ní kɔo

⁴² Aa laaidò zinao yādaanéwa ní gbēkekeakɔεo ní Dii blebleao ní wabikεao. ⁴³ Zinapiɔ lé dabudabuɔ ní yābɔnsaεo kε, ɔ vía gbépii kù. ⁴⁴ Dii náaikenaɔ píi gáli dou. An pɔvía de ampíi pɔ ũε. ⁴⁵ Tó aa ní pɔvíaɔ yla, aai a ɔa kpakɔwa lá gbé a bɔɔle víwa. ⁴⁶ Lá gu lé dɔ aaiɔ kɔ káaa Lua ua ní ledouo, aaiɔ Dii ble ble kɔ bε, aaiɔ pɔble ní pɔnao ní nòsemendoo. ⁴⁷ Aaiɔ Lua táasile mé aaiɔ na ní gbépii. Dii Ìɔ gbé pɔ ále ní suabaɔ káfi ní guu lá gu lé dɔ.

3

Gɔε εε gbágbaa

† 2:21 Yoε 3.1-5 ‡ 2:23 Luk 23.33 § 2:24 Luk 24.6 * 2:28 Sou 16.8-11 † 2:30 Sou 132.11, 2Sam 7.12-13 ‡ 2:35 Sou 110.1

¹ Gooewa Piεε n Zāao gè Lua ua íatē auapilaa lousisigoo. ² Gōee ku we, wà à à ìεε ũε. Lá gu lé do wí aà se mo dile Lua ua bole pò wí me Bole Kefenau, ò ò baake gbé pò aale gē uapiuowa. ³ Ké à Piεε n Zāao è, aale mó gēi Lua ua, ò à baakè má. ⁴ Aa wεpèwà, ò Piεε mè: Wá gwa. ⁵ Ŋ à weblimá, àle n gba dá. ⁶ Ŋ Piεε òè: Má òa vío, āma pò pò má ví má n gba. N Yesu Kilisi Nazaleti tóo, fεle taa'o. ⁷ Ŋ Piεε aà kù a oplaawa, à aà fεle zè. Wegoo aà gbála n aà gbakūpεεkūio gbāakū. ⁸ A ví zè, ò à nà taa'oawa. A gèrno Lua ua, àle taa'o, àle víví, àle Lua sáaukpa. ⁹ Gbēpii aà è, àle taa'o, àle Lua sáaukpa. ¹⁰ Ké aa aà dō baakena pò ò zōle Lua ua Bole Kefenau ũ, ò yá pò wa kèèpi n kú gbāa, à bō n sae. ¹¹ Lá à nà Piεε n Zāaowa gu pò wí me Salomoo Bilandaau, ò gbēpii lé gē n kú, asa yápi bō n sae.

¹² Ké Piεε gbé è, a òné: Isailio, bóyāi yápi bō á saei? Bóyāi a wεfiwá maaí? Ale e wázia gbāa ge wá ma Ayāmeto gbēe bee taa'òe? ¹³ Wá dezi káau Ablahaū n Izaakio n Yakobuo Lua* gwea kpà a zikena Yesuwa. Apio sō a aà kpà gbāadeowa, a bō aà kpe Pilati pò zè n aà gbacao ae. ¹⁴ A bō gbēmaa pò a kua adoapi kpe, ò a wabikè Pilatiwa aà gbēdenae kéé.† ¹⁵ A wēniki dè, ò Lua aà bō gau. A seeladeon wá ũ. ¹⁶ Yesu náaikεa mé tò gōe pò á aà dō mé ále aà gwae bee gbàgbā Yesupi tó gbāa yáí. Yesu náaikεa mé aà gbà aafia ápii wáa. ¹⁷ Tia ma gbé, má dō ké ápio n á gbāadeo yá pò á kè á wésia yáε. ¹⁸ Lua dōaa dà ānabione, ò aa ò mpii Mesii a taasike, ò à kè maa. ¹⁹ Ayāmeto à nōselile, í ze n Luao, á duuna i wolowá, ²⁰ ké à móé n dēepoogoo, i Yesu pò à dōaa díléé Mesii ũpi zíwá. ²¹ Sema aào ku musu gia e goo pò Lua a pōpii keke dafu, lá a dà a ānabione aa ò za káauwa. ²² Mōizi mè Dii á Lua a á gbēe se ānabi ũ láawa. A yá pò a oé ma pii. ²³ Gbé pò i ānabipi yāmao, Lua a ade bō á guu à dεε.‡ ²⁴ Anabi pò aa Lua yá'ò sea za Samueliwao pii gōe bee baokpà.§ ²⁵ Yá pò ānabipio ò n Lua bàa pò kú n á dezi káauo gō á pò ũ, lá a ò Ablahaūewa à mè á báaada dúnia bui pígu aà bui sabai.* ²⁶ Beewa Lua tò a zikenapi bō mōwá, à aà zíwá gia aà báaadaágu, ké á baade miké a yāvāikεaowa.

4

Yákpalekεa n Piεeo n Zāao

¹ Ké Piεε n Zāao lé yā'o gbéone, sa'onao n Lua ua dōanao gbēzōo n Saduseo gēnzi. ² An pò pà, ké aale gēo vua yāda gbéone aale Yesu vua kpàwake yáí. ³ Ŋ aa n kú aa n dá kpéu e gu do, asa oosi kè kòe. ⁴ Ama gbé pò n yāma aa Yesu náaikèo dasi e an gōe dasikū à kà gbēon òaasoo lεe soo (5.000) taawa.

⁵ Ké a gu dō, Yuda gbāadeo n gbēzōo n Mōizi ikoyādanedeo káaa Yelusaleū. ⁶ Sa'onkia Anasi ku we n Kaaifao n Zāao n Alesāndao n gbé pò aa de sa'onkiapi dae ũo pii. ⁷ Wà mò n Piεeo n Zāao gbāadepio ae, ò wà n lá: Bó gbāa ge de tó a bee kèòì? ⁸ Ŋ Lua Nisina dède Piεewa, a òné à mè: A gbāadeo n gbēzōo, ⁹ lá ále wá lala gbā maa pò wá kè kōe, lá wá kè à gbàgbā yáí, ¹⁰ á Isailio ápii, à dō ké gbé pò zea á aεe bee aafia'è n Yesu Kilisi Nazaleti pò á pāliwa Lua aà bō gau tóe. ¹¹ Beewa gbe pò á ēbonao a pākpai mé gō gbēo mide ũ.*

¹² Gbēpāle ku à gbé suabao, asa dúnia guu pii Lua i gbēe dile gbēnazinaone à n suabao, sema aapi.

* 3:13 Baa 3.15 † 3:14 Luk 23.13-23 ‡ 3:23 Iko 18.18-19 § 3:24 2Sam 7.12-16 * 3:25 Daa 22.18 * 4:11 Sou 118.22

¹³ Ké aa è via i Piεε ní Zāao kūo, mé aa ní dō zōε ladōnsaiο ũ, à bō ní saε, ò aa ní kua ní Yesuo yá dō sa. ¹⁴ Lá aa gbé pò gbàgbāpi è zεa ní saε, aai e yāε zāsīmáo, ¹⁵ ò aa òné aa bōλε. Aa lεkpàaí ¹⁶ aa mē: Wá sé ní gbépiο kpelewa ní? Asa Yelusaleūdeο dō píi ké aa dabudabu zōο kē, wá fō gi beeio. ¹⁷ Ké yápi su ligua de kéao, wá gíné pásípási aasu yā'o gbēεε ní tópio bo. ¹⁸ Ō aa ní sisi, aa gíné fíafia aa yā'o ge aa yādané ní Yesu tóo. ¹⁹ Ō Piεε ní Zāao wēmá aa mē: A gwa áziawa à gwa. A yá wá maa, ge Lua póε? A kpele mé maa Luaei? ²⁰ Asa wá fō gí yá pò wá mà mé wá è oio. ²¹ Gbāadeο èa viadadañzi, ò aa ní gbáε. Aai íadaama zé eo dasi yái, asa gbépii lé Lua sáaukpa yá pò kēpi yáiε. ²² Gbé pò aa gbágbāa dabudabu bee kēε zi de wē blaa.

Gálideο nòεdoukεa ní kōo

²³ Ké wá ní gbáε, ò aa tà ní gbéε kii, aa òné lá sa'onkiaο ní gbēzōο òné. ²⁴ Ké aa mà, aa wiilè Luawa ní làasoo doūo aa mē: Dii, míme n musu kē ní tōλεο ní ísiao ní pò pò kú ní guoο píi.† ²⁵ N dà ní zíkεna wá dezi Davidie ní n Nisína gbāao, ò à mē:

Bóyái bui ní buio lé zōakai?

Bóyái wáλε lé pá kpaai?

²⁶ Dúnia kíao lé zì sōukε,
kpalablenao lé káaa Diizi
ní Mesii pò a kpào.‡

²⁷ Sianaε, Elodi ní Pōnsi Pilatio káaa wéλεε beeu ní Isailio ní buipáλεο n zíkεna pò a kua adoa Yesu pò ní kpàpizi.§ ²⁸ Aa kē lá n dōaa n zεò n gbāa ní n pōεāowa. ²⁹ Tiasa Dii, yāpási pò aa ò ma we. Wápi n zōblenao, wá gba lé wá n yā'o ní sōo dílea. ³⁰ Ōdauwá wá gbéε gbágbā wá dabudabuο ní yābonsaεε kε ní n zíkεna Yesu pò a kua adoa tóo. ³¹ Ké aa wabikè aa làa, gu pò aa káaaau lùalua, Lua Nisína dèdεmá nípii, ò aa gè lé Lua yā'oné ní sōo dílea.

³² Yesu náaikεnaο gáli làasoo doū ví ní lεdoūo. An gbēε lí me a pōvíaóá a pōε adoo. An pōpiiá ampíi pōε. ³³ Zinao lé Dii Yesu bōa gau yā'o gbéεne ní iko zōοo. Ampii aa na ní gbéε maamaa. ³⁴ Gbēε pōε taasi ví ní guuo, asa gbé pò aa bú vío ge kpéε aai yía aa mó ní a ōao, ³⁵ aa kpa zinaowae, ò wí ōapi kpa baadewa, lá a a bōλε víwa. ³⁶ Levii bui Yosefu pò bō Sipi búsuu kú ní guu. Zinao tōkpàε Baanaba. Bee mē nòεninina. ³⁷ A a bú lεε do yía, ò à mò a ōa kpà zinaowa.

5

Anania ní Safilao

¹ Gōε pò wí me Anania ku bo ní a na Safilao. A a tōλε yía, ² à a ōa kini kuluyè ní a na dōao, ò à gè a kini kpà zinaowa. ³ Ō Piεε òε: Anania, bóyái ní tò Setāu dōaane màa, n n tōλε ōa kini kuluyè, ò n εεtò Lua Nisínaei? ⁴ Gōo pò ní tōλεpi yíao, n pò nolo? Ké ní yía sō, lá ní yei, níyō kε ní a ōaoo lé? Akεa n yá bee kea làasookèi? I kε gbēnazina n εεtòεo, Lua ní tòε. ⁵ Ké Anania yápi mà, à lèλε à gà. Ō via gbé pò yápi mào kù maamaa. ⁶ Ewaasoo gè aa zwāa kùaaala, ò aa aà sè ge ví.

⁷ Ké à kà lεelu àaō taawa, yāemasai aà na mò gè. ⁸ Ō Piεε aà là à mē: Omεε, a tōλεpi yía kéwa yá? A wèwà à mē: Ao, màaε. ⁹ Ō Piεε òε: Bóyái a Lua Nisína lè á gwài? Gbé pò aa n zá vío ku kpεελε, aa n sε bōnnο sō. ¹⁰ Wegōo à lèλε aà aε à gà. Ké èwaasoo gè, aa è à gà, ò aa aà sè ge ví aà zá saε. ¹¹ Ō via Yesudeο kù maamaa nípii ní gbé pò yápi mào píi.

† 4:24 Bsa 24.11 Sou 146.6 ‡ 4:26 Sou 2.1-2 § 4:27 Luk 23.1, 7-11

¹² Zinao lé dabudabu ní yábonsaede ke gbéde guu dasi. Ampii aai kōkōaake sãnu Salomoo Bilandaau. ¹³ Gbēpãle lí we nãmáó, ãma gbēpii ì ní tɔnasi, ¹⁴ mé bíla pò lé Dii Yesu náaikeo, g̃deo ní n̄deo pii, aaió ká ní guu. ¹⁵ Ǿ wà gyãe sèle ní wúleboo ní mákele wà ní kále zéu, ké tó Piẽ lé gē, aà nisina e da ní gbēola. ¹⁶ Bíla bò wéle pò kú Yelusaleũ sae aa mò ní gyãe ní gbé pò táa lé ìadamáó, Ǿ aa gbàgbã pii.

Wétã mɔa zinaone

¹⁷ Ǿ sa'onkia ní Saduse gálide pò de aà gbé ũ wèdò zinaone aa fèlérin, ¹⁸ aa ní kùkù aa ní ká kpéu, ¹⁹ Ǿ Dii malaikae mò kpépi zé wèné gwãasina, à ní bóle à mè: ²⁰ A ge àò ku Lua ua, í wèni dafupi yã'o gbēpii. ²¹ Zinao yápi mà, Ǿ aa gè Lua ua kookoo, aale yãdané.

Ké sa'onkia ní a gbé fèle, aa Isaili gbãadeo ní ní gbēzoo kãaa, Ǿ aa doaiò zì aa ge zinao bóle kpéu aa mórino. ²² Ké doaipio kà we, aai ní e kpéuo. Ǿ aa èa ge òné ²³ aa mè: Ké wa ka kpépi kíi, wá lè gbaò tataae giũgiũ, mé a dōanao ku kpele, ãma ké wá wè, wi gbēe euo. ²⁴ Ké Lua ua dōanao gbēzoo ní sa'onkia yápi mà, aa bílikè yá pò zinao lèwa. ²⁵ Ǿ gbēe mɔ òné: A ma! Gbé pò a ní ká kpéu ku Lua ua, aale yãdané. ²⁶ Ǿ Lua ua dōanao ní ní gbēzoo gè ní kùkù aa sùrino yãkelesai, asa aale viake gbēone, ké wà su wà ní pápa ní gbéo yáie.

²⁷ Ké aa sùrino, aa ní zé gbãadeo ae, Ǿ sa'onkia yãlalamá à mè: ²⁸ Wa gié fíafia à yãdané ní tópioe, Ǿ á tò yápi gi lí Yelusaleũa pii, mé á ye gbépi gaa yãdiwēea? ²⁹ Ǿ Piẽ ní zinao kíniò wè má aa mè: Lua yá mé kù wà ma de gbēnazina póa. ³⁰ Wá deziò Lua mé Yesu pò a aà lòo líwa á dèpi bò gau. ³¹ Lua aà se zòle a oplaai Dōana ũ, Suabana ũ, ké à Isailio gba zé aa n̄selile, an duuna i kémá. ³² Yápio seeladeon wá ũ, wápio ní Lua Nisina pò Lua ì kpa gbé pò lé a yãmaowao.

³³ Ké aa yápi mà, an pò fè, Ǿ aa ye zinao dede. ³⁴ Falisi pò wí mèè Gamalieli kú ní guu. Luayãdanede, gbēpii ì aà tɔnasi. A fèle zè à mè wà bò ní gbépio gia. ³⁵ Ǿ a òné: Isailio, à laaika yá pò á ye ke gbépiònei. ³⁶ A gɔo i gēgēo ké Tedasi fèle lé azia dile a ka. Wà tãaazi gbēon òaa pla taawa. Ké wà aà dè, Ǿ aà ìwao gãmbaablekōwa, Ǿ yá làa. ³⁷ Aà gbēa Galile gbé Yuda fèle naogoo, à gbé gà a nàwa dasi. A gà s̄, Ǿ aà ìwao fãaa pii. ³⁸ Mále oé tia, ásu gbépio yãdao, à ní tó we. Tó an pœã ní ní yãkeao bò gbēnazina kíie, a bãde. ³⁹ Tó à bò Lua kíie s̄, á f̄ kpánéo. A laaika zikaa ní Luaozi. Aa aà yãmà, ⁴⁰ Ǿ aa zinao sisi aa ní gbé. Aa g̃né aa yã'o ní Yesu tóo, Ǿ aa ní gbáe.

⁴¹ Zinao bò gbãadeo kíi ní p̄nao, asa Lua dile an beee kà wà widamá Yesu t̄boaa yáie. ⁴² Lá gu lé do aaiò yãdané Lua ua ní ní beo, aaiò Yesu baokpané kãmabosai, aai me òme Mesii ũ.

6

D̄nlede gbēon sopla dilea

¹ Goo bee ké Yesudeo lé káfi, an Gèlèki yãmanaò lé yákütēka an Èbelu yãmanaòzi aa mè, tó wàle ble kpaale lá gu lé do, wí pãkpa ní gyaaòzie. ² Ǿ zinao gbēon kuẽplao Yesudeo sisi pii aa mè: A zeví wà pãkpa Lua yáí wà laaido blekpaaleawao. ³ A g̃deo ple á guu gbēon sopla, gbēmaa pò òno páné, Lua Nisina pèemáó, wí ní dile zipi gbēzoo ũ, ⁴ wí laaido wabikeawa ní luayã'oané. ⁵ Yápi kãngu m̄pii, Ǿ aa Ètiẽe pò luanaaikēa ní Lua Nisinao pèewà sè ní Filipio ní Pòlòkoo ní Nikanoo ní Timoo ní Paamenao ní Antiozi gbé Nikolaa pò Yudaò lousisize sè yãao. ⁶ Wà gèrino zinao kíi, Ǿ aa wabikèné aa onámá.

* 5:28 Mat 27.25

⁷ Lua yá lé ligua, Yesudeo lé káfi Yelusaleũ maamaa, ò sa'onao Yesu yá sí dasidasi.

⁸ Gbêke ní gbãao pèe Etiéewa, ò àle dabudabuo ní yãbonsaewo ke bíla guu. ⁹ Lousisikpæe ku wí me Wéewo lousisikpæ. A gbéewo bò Sileni ní Alesãndio ní Silisi búsuo ní Azi búsuo. ¹⁰ ¹⁰ Aa íbelesè ní Etiéewo, aa lekpaakèaàno. ¹⁰ Ama aai fò aà fùo òno pò Lua Nisína aà gbà yáí. ¹¹ Aa nà gbéewo kpæ, ò gbépiò mè: Wá mà à bò Mòizi ní Luao yá kpæ. ¹² Aa Yudaò ní ní gbèzòò ní Mòizi ikoyādanedeò nòse fèlè, ò aa gè Etiéewo kù aa gèaàno ní gbāadeò kíi. ¹³ ¹³ Aa mò ní seelade ewenaò aa mè: Gbé bee mé ò Lua kpé ní Mòizi ikoyāo bèebo láasai. ¹⁴ Asa wá mà à mè Yesu Nazaleti a kpépi dæle, i wá felekaayá pò Mòizi dàwèe lilè sé. ¹⁵ ¹⁵ Aa gbāade pò kàle weò wèpè Etiéewa píi, aa è aà oa de lán malaika oawa.

7

Etiéewo yá'oa gbāadeone

¹ ¹ A sa'onkia Etiéewo là à mè: N yápi ò síana yà? ² ² A wèwà à mè: Ma gbéewo ní ma maewo, à ma! Lua gawide bò mò wá dezi séia Ablahaũwa gòò pò a ku Mesopotami búsuo, zadò i gé zòlei Halanao. ³ ³ A òè: Bò n búsuo n daewo guu, ní tá búsuo pò má òbneu.* ⁴ ⁴ A bò Kaladeò búsupi, à gè zòle Halana. Aa mae gaa gbea Lua súaano búsuo pò á kú tiaæ bee guu.† ⁵ ⁵ Lua i búsupi tóole kpawà baa kèse doo, áma à a legbèè à mè a gò aà pò ù ní aà buio.‡ Gòò bee sò Ablahaũ né vío. ⁶ ⁶ Lua òè à mè: N buio nibòble búsuo páleu. We aa zòbleu, wi íadamá wè òaa pla. ⁷ ⁷ Lua mè á íada bui pò aa zòblenéowa,§ Ablahaũ buipio bóle mò a sísi gue beeu.* ⁸ ⁸ A Lua tōzōyā dà Ablahaũe a bàakuaaano seela ù.† Ké à Izaaki ì, à tōzōè a gòò swaaōdezi. Màa Izaaki kè Yakobue ò, ò Yakobu kè wá dezi káau gbéewo kuéplawo.

⁹ ⁹ A wá dezi káaupio wèdò ní gbèdo Yosefu, aa aà yia, wá taaano Egipi. Lua kuaano,‡ ¹⁰ ¹⁰ à aà bò aà taasi píi guu. Lua Yosefupi gbà òno, a tò a na ní Egipio kí Falaòò, ò à aà díle Egipi búsuo dōaana ù ní a be'uaò.§ ¹¹ ¹¹ A nōana kà Egipi ní Kanaa búsuo píi. Taasi kè zòò, wá dezipio i pōe e blèò. ¹² ¹² Ké Yakobu mà ése kú Egipi, à wá dezipio zì we. An gea séian we.* ¹³ ¹³ A gēn plaade Yosefu azia òò a víiowo, ò Falaòò Yosefu daewo dō.† ¹⁴ ¹⁴ A Yosefu gbé zì a mae Yakobuwa aà mó ní a daewo píi. Ampii aa gbéewo basiiō sōosaie. ¹⁵ ¹⁵ A Yakobu gè Egipi. A gà we ní wá dezipio píi.‡ ¹⁶ ¹⁶ Wà sù ní ní geò Sikéũ, ò wa ní ví gbè'è pò Ablahaũ lù Amòò néowa mia ù à fiabò ní ánusuo guu.§

¹⁷ ¹⁷ Ké lé pò Lua gbè Ablahaũe kegòò ye kái, wá bui dasikù à káfi Egipi maamaa. ¹⁸ ¹⁸ A kía dafu pò Yosefu dō zòle kpalau Egipi.* ¹⁹ ¹⁹ A pásí ní wá buio, à wá deziò wètá a tò aa ní néò kòle aa gága.† ²⁰ ²⁰ Gòò bee ò wá Mòizi ì, aà maa kè zài. Wá aà gwà a mae be mō àaōe. ²¹ ²¹ Ké wá aà vūaa, ò Falaòò nenoe aà kōmpa, à aà gwà azia né ù.‡ ²² ²² Wá Egipio òno dàda Mòizie píi, à gòò gbèzòò ù yá'oa ní yakeao guu.

²³ ²³ Ké à kà wè bla, a dà a sōu à gé a gbé Isailio gwai. ²⁴ ²⁴ Ké a è Egipi gbé lé íada a gbédowa, ò à yási ní a gbéewo, à tōsiwà à aà dè. ²⁵ ²⁵ Alè e a gbéewo dō ké Lua ye à ní suaba a sabaie, áma aai dōo. ²⁶ ²⁶ Ké a gu dō Isaili gbéewo plaò lé sòleke, ò à mò ní yoaa, à awakpané à mè: Ma gbéewo, bōyāí ále íadakōwa kōtēei? ²⁷ ²⁷ A gbéewo pò lé íada

* **7:3** Daa 12.1 † **7:4** Daa 11.31, 12.4 ‡ **7:5** Daa 15.18, 17.8 § **7:7** Daa 15.13-14 * **7:7** Bōa 3.12 † **7:8** Daa 17.10-14, 21.4 ‡ **7:9** Daa 37.28, 39.21 § **7:10** Daa 41.39-41 * **7:12** Daa 42.1-2 † **7:13** Daa 45.1 ‡ **7:15** Daa 46.1-7, 49.33 § **7:16** Daa 23.3-16, 50.7-13, Yoz 24.32 * **7:18** Bōa 1.7-8 † **7:19** Bōa 1.10-11, 22 ‡ **7:21** Bōa 2.2-10

a gbēdowa ɔ̀zè Mɔizizi à mè: Déme n kpa kía ũ, ɔ̀ n̄le yākekewēei? 28 N ye ma de lá n Egipi gbēdè gíawa yà? 29 Ké Mɔizi yápi mà, à bàalè tà Madiã bùsuu. § We à neḡɔ̀e ɪu gbēɔ̀n pla.*

30 Wè bla gbɛa ɔ̀ malaika bò m̀wà guwaiwau Sinai gbɛ sae kàele té guu. 31 Ké Mɔizi dabu bee è, à b̀ò aà sae. Ké à s̀si gwai, à Dii ɔ̀ɔ̀ mà à mè: 32 Mámé má n deziɔ̀ Ablahaũ n̄ Izaakio n̄ Yakɔ̀buo Lua ũ. Vía Mɔizi k̀, àle lualua, i f̄ wese gwàò. 33 ɔ̀ Dii òè: N n̄ kyale b̀ɔ̀ɔ̀, asa gu p̀ó n̄ zeu kua adoaɛ. 34 Ma wétèa p̀ó wàle m̀ó ma gbé p̀ó kú Egipiɔ̀ne è s̀áasã, ma n̄ aaukea mà, ɔ̀ ma m̀ó n̄ boi. Má n̄ z̄i Egipi sa.† 35 Mɔizi p̀ó aa g̀lè yãa aa mè, déme aà d̄ile d̄baana ũ à yáḡɔ̀ḡɔ̀néipi‡ ɔ̀ Lua aà z̄i, à d̀aané à n̄ m̄si malaika p̀ó b̀ò m̀wà kàele guu sabai. 36 Aàpi mé b̀òr̄n̄, à yãɔ̀nsaɛo n̄ dabudabuɔ̀ kè Egipi n̄ Isia T̄ɛao n̄ guwaiwai guuo wè bla. § 37 Mɔizipi ò Isailiɔ̀ne Lua a n̄ gbēe se ānabi ũ láawa.* 38 Mɔizipi kú n̄ gbé p̀ó k̄aaapiɔ̀ guwaiwau, a ku we n̄ wá deziɔ̀ n̄ malaika p̀ó yã'òè Sinai gbɛ musuo. Lua yá w̄nideɔ̀ kpàwà, ɔ̀ a dàw̄ɛ.†

39 Wá deziɔ̀ g̀i aà yãmai, ɔ̀ aa g̀iaàzi, an l̄asoo tà Egipi. 40 Aa ò Aalonaɛ aa mè: Diieɔ̀ kew̄ɛ aa d̄baaw̄ɛ, asa Mɔizi p̀ó wá bóle Egipi, wá d̄s̄ bó à b̀òle a ũo. 41 Ḡɔ̀ bee ɔ̀ aa t̄áa p̄i lán ḡáaewa, ɔ̀ aa sa'òwà aa dikpeke p̀ó p̀ó aa kè n̄ziaɛpi.‡ 42 ɔ̀ Lua b̀ò n̄ kpe a tò aa k̀le luabe p̀óne lá a ku ānabiɔ̀ lá guuwa à mè:

Isailiɔ̀, i ke m̄ámé a sa'òda guwaiwau wè blaɔ̀.

43 T̄áa M̀ɔ̀ɔ̀ku zw̄aakpe ɔ̀ á sea n̄ saana Lamfã p̀ó a z̄eò taao.

Dii p̀ó á p̄i a k̀lenéɔ̀ yáí

ɔ̀ má tò wà tàán̄ Babiloni kpele. §

44 Wá deziɔ̀ zw̄aakpe v̄i guwaiwau. Lua a taa òɔ̀ Mɔizie, ɔ̀ wa kè lá Lua òèwa.* 45 Kpépi g̀ò Yozuee n̄ wá deziɔ̀, ɔ̀ aa m̀ò buip̄ale p̀ó Lua n̄ yánéɔ̀ bùsu s̄iomá.† Kpépi ku we e Davidi ḡɔ̀. 46 Davidipi na n̄ Luao, ɔ̀ à wabikèwà à e aà kpé d̀ Isailiɔ̀ne. 47 Salom̄ mé kpépi d̀è.‡ 48 Ama Musude líɔ̀ ku kpé p̀ó gbēnazinaɔ̀ d̀ guuo, lá ānabi òwà: 49 Dii mè:

Musúá ma kpalabaaɛ,

t̄ɔ̀leá ma gbadib̄ɔ̀.

Kpé kpeletaa á d̄m̄ɛi?

Gu kpele má e pilauí?

50 Mámé mi p̀pii keo lé? §

51 Luayādansaion á ũ! A n̄s̄e paaao! A swá gb̄aaɛ! Iɔ̀ gi Lua Nis̄inai, iɔ̀ ke lá á deziɔ̀wa.* 52 Anabi kpele á deziɔ̀ i aà wet̄ao ni? Aa gbé p̀ó d̀aa Gbē Maa m̄oa yã'òè d̀è. Aàpi ɔ̀ a b̀ò aà kpe a aà d̀è sa. 53 A Lua ikoyã p̀ó malaikaɔ̀ òné mà, āma á k̄úao.

Etiē gaa

54 Ké aa yápi mà, an p̀o f̄èaàzi, aa l̄esak̄aàzi. 55 ɔ̀ Lua Nis̄ina dedea Etiēwa guu à w̄pè luabewa, ɔ̀ à Lua gawi è n̄ Yesuo zea aà ɔ̀plai. 56 ɔ̀ à mè: A ma! Ma luabe è w̄ɛa, Gbēnazin Né zea Lua ɔ̀plai. 57 ɔ̀ aa ɔ̀tà n̄ swále aa wii gb̄aa lè, ɔ̀ aa k̀siwà s̄anus̄anu. 58 Aa aà ḡale b̀ò w̄n̄kpe, ɔ̀ aale aà papa n̄ gb̄eo wà aà de. Aa n̄ uladaɔ̀ b̀ò k̄ale n̄ èwaaso p̀ó w̄i me Soluo. 59 Ké aale Etiē papa n̄ gb̄eo, à

§ 7:29 B̄oa 2.11-15 * 7:29 B̄oa 18.3-4 † 7:34 B̄oa 3.1-10 ‡ 7:35 B̄oa 2.14 § 7:36 B̄oa 7.3, 14.21, Nao 14.33 * 7:37 Iko 18.15-18 † 7:38 B̄oa 19.18-20 ‡ 7:41 B̄oa 32.1-6 § 7:43 Am̄o 5.25-27 * 7:44 B̄oa 25.9, 40.17 † 7:45 Yoz 3.14-17 ‡ 7:47 1Kia 6.1-38 § 7:50 Isa 66.1-2 * 7:51 Isa 63.10

wabikè à mè: Dii Yesu, ma nisina sí. ⁶⁰ Ǿ à kùle à wii gbãa lè à mè: Dii, nsu n̄ n̄ duunaε bee dao. Yá bee oa gbεa Ǿ à gà.

8

¹ Solupi ku gbé pò aa Etiεε dèo kpεε. Zibeezi wà nà wétεa zōo moa Yelusaleū Yesudeoñewa. Mé i ke zinao bàasio, gbé kiniò fàaa píie Yude n̄ Samali bùsu guu. ² Luayāmanaεo Etiεε w̄, aa aà gaa ɔ̀lò n̄ wii gbāao. ³ Ǿ Solupi āiakè n̄ Yesudeo kaaleao. Iɔ gē ua n̄ uao ào gōεo n̄ n̄εo kūkū, iɔ n̄ gále ge n̄ ká kpéu.

Baona kpa Samali bùsu

⁴ Gbé pò fàaa gè Yesu baokpà gupiiu. ⁵ Filipi gè Samali bùsu wéleu, Ǿ à Mesi waasokèné. ⁶ Ké bíla Filipi yāmà mé aa dabudabu pò a kèò è, aa laaidò yá pò àle owa n̄ n̄semendoo. ⁷ Asa gbé pò an táao gòmá n̄ wii gbāao dasi, mé gbēkaaūao n̄ εεo gbāgbā dasi. ⁸ Ǿ wà pona zōo kè wélepiu.

⁹ Gōεe ku we za zi w̄ me Simoo, ɔ̀ dabudabuna ke ɔ̀ b̄o Samaliɔ sae, Ǿ à azia d̄ile gbé gb̄ia ū. ¹⁰ Néfēnen gbēzōo píi w̄ laaido aà yáwa w̄ me: Gbépi gbāaá Lua gbāa pò w̄ me Gbāa Zōε. ¹¹ Dabudabuna pò ɔ̀ ke n̄ guu à gègē n̄ kú. ¹² Ama ké aa kpala pò b̄o Lua k̄i bao pò Filipi kp̄ané n̄ Yesu Kilisi tóo mà, aa s̄i, Ǿ aa da'ilekè gōεo n̄ n̄εo píi. ¹³ Baa Simoo pi yápi sí à da'ilekè, Ǿ à nà Filipiwa. Ké à dabudabu n̄ iko zōo pò Filipi lé keo è, à b̄o aà sae.

¹⁴ Ké zinao mà za Yelusaleū Samaliɔ Lua yá s̄i, aa Piεε n̄ Zāao z̄imá. ¹⁵ Ké aa kà we, aa wabikèné ké aa Lua Nisina e yá. ¹⁶ Wà n̄ da'ilekè n̄ Dii Yesu tóo, āma Lua Nisina i di an gbēεε yāao. ¹⁷ Ké aa onámá, Ǿ aa Lua Nisina è sa. ¹⁸ Ké Simoo è wà Lua Nisina è n̄ zinao onamáo, Ǿ à m̄oné n̄ ɔ̀ao ¹⁹ à mè: A ma gba ikopi s̄o, ké gbé pò ma onawà, ade lí Lua Nisina e. ²⁰ Ǿ Piεε dè: N ɔ̀a a kaalenn̄o, asa n̄le e n̄ȳɔ Lua gba e n̄ ɔ̀aoε. ²¹ N ɔ̀ ku zipi guuo, n̄ bàa ku a guuo, asa n̄ n̄se maa Luaεo. ²² Kpe li n̄ yāvāipie, ní wabike Diiwa. Wilio d̄o à gí s̄uuk̄einno n̄ n̄ laasoo bee taaao? ²³ Asa má è gōizina kú n̄ guue, duuna bak̄anε. ²⁴ Ǿ Simoo mè: A wabikεmεε Diiwa ázia, ké yá pò á ò su ma leo yá.

²⁵ Ké Piεε n̄ Zāao Dii seeladeke kè aa aà yá dàné, Ǿ aa èa lé tá Yelusaleū, aale baonakpa Samali wéleεo guu dasi.

Filipi n̄ Etiopi gbēεo

²⁶ Dii malaikae yá'ò Filipie à mè: Fele gé geomidok̄i oi. Zé pò b̄o Yelusaleū à p̄a gbāaa à gè Gaza sé. ²⁷ Ǿ à dàzeu. Etiopi gbēεe be zépiu. Etiopi bùsu n̄εe k̄ia pò w̄ me Kandase ziaaε, mé aà àizeε d̄ōanao gbēzōε. A m̄o lousisi Yelusaleū, ²⁸ Ǿ à èa lé tá z̄le a s̄go guu, àle ānabi Isaia lá kyoke. ²⁹ Ǿ Lua Nisina ò Filipie: Ge n̄ na s̄go keewa. ³⁰ Ǿ Filipi baalè gè. A mà àle ānabi Isaia lá kyoke, Ǿ à aà là à mè: N kyó pò n̄le ke b̄oεe d̄ōa? ³¹ A wèwà à mè: Tó gbēεe i a zé ɔ̀b̄mεεo, kpelewa má f̄o mà d̄oi? Ǿ à Filipi s̄isi, à gè z̄le aà sae. ³² Yá pò àle a kyokepin ke:

Lán s̄a pò w̄le gé a k̄olokpaiwa,
lán s̄a pò w̄le a k̄ak̄ēlewa,
a n̄le kpé, i a lé wēaao.

³³ Wà widawà,

wi yákpalekaano a zéwao.

Déme a f̄o aà ḡo gbéɔ yá'oi?

Asa wà aà kua d̄unia guu m̄dεε.*

* 8:33 Isa 53.7-8

34 Ɔ gɔɛpi ò Filipie: Omɛɛ, dé musu ānabi bee òui? Aà zīa yā ge gbɛpāleɛ? 35 Ɔ sea Lua yāpiwa Filipi Yesu baokpàè. 36 Ké aale gé aɛ, aa kà í kīi, ɔ gɔɛpi mè: I gwa ke. Bóme a kpamɛɛ mà da'ilekèi? 37 Ɔ Filipi òè: Tó n yāpi sí n nòsemendoo, nýɔ f̄. A wèwà à mè: Má sí Yesu Kilisiá Lua Néɛ. 38 Ɔ à mè wà gó zɛ. Ɔ an pla nípii aa pīla aa gè íu. Ɔ à aà da'ilekè. 39 Ké aa bùa s̄s̄ia, ɔ Dii Nis̄ina Filipi kpàè gui, gɔɛpi i aà e lɔo, ɔ pɔna guu à gèzɛa. 40 Filipi su è á kú Azota, ɔ à gè Yesu baokpà w̄éle n̄ w̄éleo e à gè kàò Sezale.

9

Yesu bɔ mɔa Sɔluwa

1 Gɔɔ bee s̄o Sɔlu lé pɔbɔ a n̄u, àle yāpāsi o Dii iwao dedea yā musu. A gè sa'onkia kīi, 2 a gbèawà aà lākē Damasi lousisikpɛdeɔne aà kpawa, ké tó a su zépidɛɔ è we, ḡɔɛ n̄ nɔɛo pii, a n̄ kúkū suñnɔ Yelusaleũ. 3 Ké à dàzɛu, à kākū n̄ Damasio, ɔ kándo gupua b̄ luabɛ à kùlewà. 4 A b̄lɛlɛ, ɔ à lɔɔ mà, wàle òè: Sɔlu, Sɔlu, b̄yāi n̄le ìadaai? 5 Ɔ à mè: Mmenn déi Dii? Ɔ a wèwà à mè: Mámɛ má Yesu p̄ n̄le ìadawà ũ. 6 Fɛle ḡé w̄éle guu, wi yā p̄ n̄yɔ ke onɛ. 7 Gb̄é p̄ aa beaànnɔ ḡé s̄áii. Aa lɔɔpi mà, āma aai gb̄ɛe eo. 8 Ké Sɔlu f̄lɛ, ɔ à a wé w̄é, i gu'eo. Ɔ wà aà kù a ɔwa, wà gèaànnɔ Damasi. 9 A kè gɔɔ aàɔ gu'esai, i pɔbleo, i imio.

10 Yesudee ku Damasi w̄i mɛ Anania. Dii yā'òè wépungu'ea guu à mè: Anania. Ɔ a wèwà à mè: Má ké Dii. 11 Ɔ Dii òè: Fɛle gé zé p̄ w̄i mɛ Súsú guu e Yuda be'ua, ní Taasu gb̄é p̄ w̄i mɛ Sɔlu gbɛa. Aɛ wabikɛa we. 12 Wépungu'ea guu a è n mɔ n ɔnàwa ké a wé gu'e. 13 Ɔ Anania òè: Dii, má mà wà gb̄épi yā'ò dasi, lá à yāvāikè n gb̄é p̄ kú Yelusaleũnɛ. 14 Sa'onkia aà gbà zé aà gb̄é p̄ lé n sisi laɔ kúkū. A yāi à m̄i. 15 Ɔ Dii òè: Gé, asa ma gb̄épi sè aà gé ma tɔbɔi buipāleɔne n̄ n̄ k̄iaɔ n̄ Isailiɔɛ. 16 Lá a taasikɛ ma tɔbɔa yāi, má ɔlɔè. 17 Ɔ Anania b̄ à gè gè uapiu, à ɔnà Sɔluwa à mè: Sɔlu ma gb̄é, Dii Yesu p̄ b̄ m̄ma zéu gɔɔ p̄ n̄le m̄o la mé ma zī, ké n̄ gu'e yāi, Lua Nis̄ina i dinɛ. 18 Weḡɔɔ p̄ b̄lɛ aà wéu lán kp̄tɛɛɔwa aa l̄lɛ, ɔ à gu'è. Ɔ à f̄lɛ da'ilekè. 19 Ké à pɔblè, à gbāa è, ɔ à gɔɔplakè n̄ Yesude p̄ kú Damasiɔ.

Sɔlu waasokɛa Damasi n̄ Yelusaleũo

20 Ɔ Sɔlu nà Yesu yā waasokpaawa ḡɔɔ Yudaɔ lousisikpɛɔ guu à mè, Yesu mé Lua Né ũ. 21 Yāpi b̄ gb̄é p̄ màɔ saɛ aa mè: Gb̄é bee mé i gb̄épi s̄isinaɔ ásookɛ Yelusaleũo lò? I m̄o la à n̄ kúkū à tánnɔ sa'onkiaɔ k̄iio lò? 22 Sɔlu s̄o, aà gbāa ìo káf̄i, à Yesu Mesiikɛyā b̄iwané, ɔ aà yā Yuda p̄ kú Damasiɔ f̄u.

23 Gɔɔpla gbɛa Yudaɔ lekpaaiāzi ké aa e wà aà dɛ, 24 ɔ à n̄ lekpaaiāpi mà. Aa w̄éle b̄iibolɛɔ d̄ā fāanɛ n̄ gwāas̄inao, ké aa e wà aà dɛ yāi. 25 Gwāas̄ina ɔ Sɔlu gb̄éɔ aà dà gb̄iu, aa aà gb̄àɛ n̄ bao bàasi b̄ii musu.

26 Ké à kà Yelusaleũ, a wèlɛ à na Yesudeɔwa, ɔ aa v̄iakèè nípii, aale àa Yesudekɛ náaikɛo. 27 Ɔ Baanaba aà sè gèaànnɔ zinao kīi, a dàu a s̄iuné lá Sɔlu Dii è zéu n̄ yā p̄ Dii òèo n̄ lá à Yesu yā'ò gupuaɔ Damasio. 28 Ɔ Sɔlu gè Yesudeɔ guu, à bèbèr̄nɔ Yelusaleũ, à yā'ò gb̄éɔne gupuaɔ n̄ Dii t̄o. 29 Ké à yā'ò Yuda Gɛlɛki yāmanaɔne, à lekpaakèr̄nɔ, ɔ aale aà wɛ. 30 Ké Yesudeɔ d̄ò, aa gè zèè Sezale, ɔ à t̄a Taasu.

31 Bee gbɛa Yesudeɔ ḡò dɔdɔa Yude n̄ Galileo n̄ Samali bùsuo pii, aale zedɔ, aale gé aɛ v̄iakɛa Diiɛ guu, aale káf̄i n̄ Lua Nis̄ina dɔnleɔ.

Enɛɛ gbágbāa n̄ Tabita vuao

³² Píeé ì bebe wéle ní wéleo píi, ò à gè Lua gbé pò kú Lidao gwai. ³³ A gòe pò wí me Enéé è we, à kàaũ kálea wè swaaõ. ³⁴ Ǿ Píeé òè: Enéé, Yesu Kilisi lé n gbägbä. Fèle ñ n pe koo. Ǿ à fèle gòõ. ³⁵ Lidadeo ní Salnadeo aà è, ò aa zè ní Diio.

³⁶ Nòe Yesudee ku Zope, aà tón Tabita. N Geleki yáo sò Doo kasi. Bee mè tue. Yamaakea pèewà mé ì wēnadõ gbéõne. ³⁷ Goo bee ò à gyākè à gà. Ké wà aà bò í pāsíu, wà aà se wùle kpediakõau musu. ³⁸ Zope sò a zà ní Lidao. Ké Yesudeo mà Píeé ku we, aa ní gbéon plaõ zìwà aa wabikèwà aa mè: Mò wá be kpakpa. ³⁹ Ǿ Píeé fèle gèrínõ. Ké à kà, wà dèdèaànõ kpépi musu. Ǿ gyaao sòaazi mípii ní oõõõ, aa ula ní pòkasa pò Tabita kè goo pò a kúrnõõ òlòè. ⁴⁰ Píeé ní yá ní bóle bàasi. A kùle à wabikè, ò à aedò gepiwa à mè: Tabita fèle! A wé wè à Píeé è, ò à fèle zòle. ⁴¹ Píeé aà kù a owa à aà fèle zè. Ǿ à Lua gbépio sisi ní gyaao, ò à aà kpámá béé. ⁴² Yápi lí Zopea pii, ò wà Dii náaikè we dasi. ⁴³ Píeé gooplakè we Simoo báatotona be.

10

Kooni Píeé sisia

¹ Gbèe ku Sezale, aà tón Kooni. Aapi mé sosa gáli pò wí me Itali sosa gbéon basooõ dcaana ù. ² Gbépiá luayāmanaε, a Lua vía ví, aapi ní a bedeo pii. I wēnadõné maamaa, mé ò wabike Luawa mòomoo. ³ Gooewa íatē auapilaa, wépungu'ea guu à Lua malaikae è wásawasa, à gè a be a òe: Kooni. ⁴ Kooni wé gò biiwà, víaõ aà kù, ò à mè: Bó ni, Dii? A wèwà à mè: N wabikea ní n wēnadõa gbéõneo kà Luagu, ò a sinnõ. ⁵ Gbéõ zì Zope sa, aa Simoo pò wí me Píeé sisi. ⁶ A pìla gbé pò wí me Simoo báatotonawa. Aà be ku ísiale. ⁷ Ké malaikapi tà, Kooni a zíkèna gbéon plaõ sisi ní sosa luayāmana pò nawao. ⁸ Ké a dàu a sìuné píi, ò à ní zì Zope.

⁹ Ké a gu dò, ò aa dàzeu, aa kà kái ní wélepíõ. Goo bee Píeé dèdè kpé musu íatē minangu wabikei. ¹⁰ Nõana lé aà de, a ye poble, ò goo pò wàle bleke, à wépungu'è. ¹¹ A luabe è wèa, pòe lé pìla lán zwàa zõõwa. Wà ba dòdò a swá mèn síiõõwa píi, wàle gbaε zìle. ¹² Nòbõõ ní pòtaa'onkuawao ní bāõ píi ká a guu. ¹³ Ǿ wa òè: Píeé, fèle de ñ só. ¹⁴ Ǿ Píeé mè: Bauo Dii, mi tēe ge pò gbālea ble ziio. ¹⁵ Ǿ à loopi mà a gēn plaade wà mè: Pò pò Lua gbābòè, rísu ñ a tēboo. ¹⁶ A kè màa gēn àaõ, ò kándo wà pòpi gà wà tàò luabe.

¹⁷ Píeé lé bílike wépungu pò a è yáwa, ò Kooni zina pò aa Simoo be gbèao kà gòõ, aa zea bõleu. ¹⁸ Aa lezù aa gbèa tó wekii Simoo pò wí me Píeé pìlau. ¹⁹ E tia Píeé lé láasooke wépungu pò á èwa, ò Lua Nisina òè: Gbéon àaõõ lé n gbea. ²⁰ Pìla gérínõ seasai, asa máme ma ní zíma. ²¹ Ǿ Píeé pìla gè gbépio kíi à mè: Máme má gbé pò ále gbea ù. Bóyái a moi lai? ²² Aa mè: Sosao dcaana Kooni mé wá zì. Gbēmaaε, a Lua vía ví. Yudaõ píi ì aà tónasi. Lua malaikae òè aà n sisi a be, aà n yāma. ²³ Ǿ Píeé gérínõ ua à ní yāaekè.

Ké a gu dò, à fèle dàrínõ zéu. Zope Yesudeeo gè aà kpái. ²⁴ A goo àaõde aa kà Sezale. Kooni a daeo ní a gbēna fèeõ kàaa, àle ní dá. ²⁵ Ké Píeé gè ua, ò Kooni gè dàaàle à kùlèè. ²⁶ Ǿ Píeé aà fèle à mè: Fèle ze. Gbēnazinan ma ù sò. ²⁷ Ale yā'oaànõ e aa gè gè kpéu, ò à gbéõ lè káaaa we dasidasi. ²⁸ A òné: A dõ ké Yudaõ zeví aa yāale ní buipáleo ge aa gē aà uao. Ama Lua òlõmēe másu gbèe gbāsí bo ge mà aà tēboo. ²⁹ A yáí tò ké wà ma sisi, ma mò zìozíonakesai. Má ye mà yá pò a ma sisiwà ma sa. ³⁰ Ǿ Kooni mè: A goo síiõn la, ké mále wabike ma be e íatē gè aua pìlaò maa'i kéwa. Ǿ kándo ma gbèe è zea ma aε pò tekea daa ³¹ à mè: Kooni, Lua n wabikea sí, mé n wēnadõane kaaàgu. ³² Gbéõ zì Zope Simoo pò wí

me Píee sísi. A pila Simoo baatotona be ísiale. ³³ O ma gbéoo zìma gòo. Lá n mo, à kè maa. Tia kéwa, wápii wá kú la Lua dōa guu, ké wà yá pò Dii òne ma yáí.

Lua Nisina dia buipaleone

³⁴ Píee yāsè à mè: Má sǐ síana sa ké Lua lí gběe zāboo.* ³⁵ Bui píi guu gbé pò lé víakeè mé ì yāmaake, ade yá mé ì kaaagu. ³⁶ Lua a yá dà Isailione, à keaano na Yesu Kilisi sabai baokpané. Aapi mé bui píi Dii ũ. ³⁷ A yá pò kè Yude būsū píi guu dō, lá à dàale Galile Zāa kpàwakea ní gbéoo da'ilekeao gbea. ³⁸ A dō lá Lua a Nisina písi Yesu Nazaletiwa, ò a kú ní gbāao, à gè wéle ní wéleo à yāmaakèné, à gbé pò Ibiisi ní gā líné ní kpeo gbàgbā, asa Lua kuaànoe. ³⁹ Wá de yá pò a kè Yude būsū ní Yelusaleūo píi seeladeo ũ. Wà aà lòo líwa wa dè, ⁴⁰ ò Lua aà vù a gòo àaāde zǐ, a tò à azia òlwēe. ⁴¹ I ke gbépii no, wá gbé pò Lua dōaa wá sé aà seelade ũone. Aà bōa gau gbea wa pòblèaano, wa imlaano. ⁴² O a dilwēe wà waasoke gbéone, wí oné áme á de gbé pò Lua díle gbé bēeo ní gyaadeo píi yákpalekena ũ. ⁴³ Anabio píi aà yā'ò aa mè, gbé pò aa aà náaikèò duuna a kémá aà tó yáí.

⁴⁴ Goo pò Píee lé yápi oné, Lua Nisina dǐ gbé pò lé yápi maone píi. ⁴⁵ Yápi dǐ Yuda Yesude pò mò ní Píeeowa, ké baa buipaleo, Lua a Nisina písimá gba ũ yáí. ⁴⁶ Asa aa mà, aale yāebui'o, aale Lua yābonsaekēao o. O Píee mè: ⁴⁷ Gbépio Lua Nisina è lāwáwa. Démè a fǐ gíné aa da'ilekei? ⁴⁸ O a ò wà ní da'ileke ní Yesu Kilisi tóo. O aa wabikèwà aà gòoplakèno.

11

Píee buipaleo yá'oa

¹ Zinao ní Yesude pò kú Yudeo mà lá buipaleo Lua yá sǐ sō. ² Ké Píee sù Yelusaleū, an gbé pò zè ní tōzōyāoo aà taae è ³ aa mè: N gē gyafōdeò be n pòblèno. ⁴ O Píee fēle lé yápi bōolekené zéze à mè: ⁵ Má kú Zopee, mále wabike, ò ma wépingu'è. Ma pōe è lán zwāa zōowa, ba dōdōa a swá mèn síiōowa. A bō luabe, àle pila ma kíi. ⁶ Ma wēpèwà tíūu, ma nòbōo è a guu, sēa pòo ní pòtaa'onkuawao ní bāo. ⁷ O ma bō mà, wa òmēe: Píee, fēle de ò só. ⁸ O ma mè, bauo Dii, asa tē ge pò gbālea i gē ma léu ziio. ⁹ Lōopi bōa luabe gēn plaade wà mè, pò pò Lua gbābòè, másu mà a tēboo. ¹⁰ A kè màa gēn àaō, ò wà èa gà tàò luabe píi. ¹¹ Goo bee gòo gbēon àaō pò wà ní zǐa bōa Sezaleo mò ua pò má kúu. ¹² O Lua Nisina òmēe mà gérno seasai. Wá gbé gbēon sooloe beeo gè ma kpái sō, ò wa gē gbé pò gbépio zǐa be. ¹³ O a òwēe lá a malaika è, à bō mōwa a kpéu, a òe à gbé zǐ Zope ma sísi, ¹⁴ mà yá pò a api ní a bēdeò píi suaba oe. ¹⁵ Ké ma na yā'oaawa, Lua Nisina dǐné lá a dǐwēe a daalegōowa. ¹⁶ O yá pò Dii ò dōmagu à mè, Zāa gbéoo da'ilekè ní íoe, api sō á wá da'ileke ní Lua Nisinao.* ¹⁷ Lá Lua gba doū pò á dāwēe gòo pò wa Dii Yesu Kilisi náaikè dāné b, dén ma ũ mà fǐ gièi? ¹⁸ Ké aa yápi mà, aa nǐle, ò aa Lua tōbò aa mè: Wá è Lua buipaleo gbà zé b aa nòselile, aai wēni láasai e.

Antioside zea ní Yesuo

¹⁹ Wétēamōané pò fēle Etiēe gaa guu† mé tò gbéoo fāaa tà Fenisi būsū ní Sipi būsuo ní Antiosio, aale Lua yā'o Yudaone nte. ²⁰ O an gbēoo bō Sipi būsū ní Sileni būsuo aa gè Antiosi, ò aale yā'o buipaleone sō, aale Dii Yesu baokpané. ²¹ Dii lé odamá, ò gbéoo yápi sǐ dasi aa zè ní Diipio.

* **10:34** Iko 10.17 * **11:16** Luk 3.16, Zin 1.5 † **11:19** Zin 8.1-4

²² Yelusaleū Yesudeo swá ká yápiwa, ɔ aa Baanaba zì Antioṣi. ²³ Ké à kà we, a è lá Lua gbēkekèné, ɔ aà pɔ kèna. A ledámá mípii aa ze ní Diio ní nòsemendoo. ²⁴ Baanabaá gbēmaae, Lua Nisina ní luanaaikεao pèewà, ɔ wà kà Dii gbéɔ guu dasi. ²⁵ Ǿ Baanaba gè Taasu Solu wεelei. ²⁶ Ké à aà è, ɔ à sùàànɔ Antioṣi. Aaṓ káaa ní Yesudeo dasi, aaɔ yādané e wè búu do. Antioṣi we wà d̀aa tɔkpàu Yesu İwaone Kilisideo.

²⁷ Goo bee ānabio b̀ Yelusaleū aa mò Antioṣi. ²⁸ An gbé p̀ wí me Agabu f̀ele zè à d̀aa nɔana z̀ɔ p̀ a ka d̀unia guu píi yā'òné ní Lua Nisina gbāao. Kolodi kpalablea goo ɔ nɔanapi kà. ²⁹ Ǿ Yesudeo zèd̀ wà ní gbé p̀ kú Yudeo kámasa ká lá baade gbāa f̀, wi kpásāné. ³⁰ Ǿ aa kè m̀aa, aa Baanaba ní Soluo z̀d̀ kpái an gbēz̀ɔɔwa.

12

Piε daakpeu

¹ Goo bee kí Elodi ɔp̀ele Yesudeeɔwa p̀asipási. ² A Zāa v̀i Zaaki d̀é ní f̀endao. ³ Ké a è yá bee kà Yudaɔgu, ɔ à èa Piεe k̀u l̀. A bee kè Kāaso dikpe z̀ie. ⁴ Ké à Piεe k̀u à dàkpeu, à aà nà sosaone ní ɔzi aa aà d̀á. Sosapio gáli do gbēon síiṣiiṣe e lee síiṣ. A d̀ile à yákpalekεaànɔ bíla wáa Gēamusu dikpe gbεa. ⁵ Ǿ wa Piεe k̀u a kpéu, Yesudeo lé wabikeè Luawa zesai.

⁶ Gu p̀ a d̀ Elodi b̀aaànɔ, a gwá Piεe lé i'o sosa gbēon plaɔ zānguo yea ní m̀daonao m̀en pla, mé gbēon plaɔ ku kpele, aale kpépi d̀á. ⁷ Kándo g̀oo Dii malaikae g̀e we, ɔ kpépi p̀u. A Piεe l̀e a gbàtēewa à aà v̀u à m̀: F̀ele kpakpa. Ǿ m̀daonapio wòlo aà ɔwa. ⁸ Ǿ malaikapi d̀e: N n ula da, ní n kyale kpá. Piεe kè m̀aa, ɔ malaikapi m̀e: N n ula káaa ǹ kú, ní temazi. ⁹ Ǿ Piεe b̀ tεaàzi. I yá p̀ malaika lé kee d̀s siana ũo, àle e nana ále o. ¹⁰ Aa g̀e gudṣana séiala ní a plaadeo, ɔ aa kà b̀leu. B̀lepi gbaá m̀e, ɔ à wèné ní azlao, aa b̀le lé g̀e wéleu. Kándo g̀oo ɔ malaikapi Piεe t̀o zea guu we. ¹¹ Ké Piεe wé d̀d̀ɔ à m̀e: Má d̀ sáasá sa ké Dii a malaika z̀i, à ma b̀ Elodi ɔzi ní yá p̀ Yudaɔ wé d̀oi wà kemεeo píi.

¹² Ké aà wé kè, à g̀e Zāa p̀ wí me l̀ Maaku da Maliamabe. Wa káaaa we dasi, wàle wabike. ¹³ Ké à b̀le gba l̀e, ɔ nɔe z̀ikena p̀ wí me Loda g̀e gwai. ¹⁴ Ké à Piεe l̀ɔ d̀, p̀na guu i zé wēo, à èa bàalè g̀e òné Piεe mé kú b̀leu we. ¹⁵ Wa d̀e: İana kàma yá? Ǿ à zèd̀ ké sianaε. Ǿ wà m̀e: Aà malaikae. ¹⁶ Piεe g̀i lé gbale. Ké aa wè, aa aà è, ɔ yápi d̀imá. ¹⁷ A ɔkèné aa níle, ɔ a d̀au a siuné lá Dii a b̀ kpéu. Ǿ à m̀e: A g̀e o Zaakie ní wá gbé k̀iniɔ. Ǿ à b̀ g̀e gupálei.

¹⁸ Ké gu d̀, kōfi gbāa dà sosa zānguo, aale kō lala aa m̀e: B́ Piεe kè a ũi? ¹⁹ Elodi ò wà aà wεele. Ké wi aà eo, ɔ à yálala gudṣanapioɔwa, ɔ a ò wà ní dede.

Elodi gaa

Bee gbεa Elodi b̀ Yude, à g̀e gooplakè Sezale. ²⁰ Aà p̀ p̀a Tiideo ní Sidṣdeɔzi maamaa, ɔ gbé bee ledoukè aa mò aà gwai sānu. Aa g̀e kíapi be ziia Blasitu k̀i. Ké Blasitu ní yáze è, aa g̀e ledoukèi ní Elodio, asa an b̀usu p̀blea i b̀ aà b̀usuue.

²¹ Ké goo p̀ wa d̀ile kà, Elodi a kible'ulaɔ dà, à g̀e z̀le a g̀inaa, ɔ à yá'ò bílaε. ²² Bíla wiilè à m̀e: Luae mé lé yá'o, i ke gbēnazina no. ²³ Wegoo Dii malaikae aà le nè, ké i z̀oɔke d̀s Luaεo yáí, ɔ aà me k̀oɔkà à g̀a.

²⁴ Lua yá ìo ligua, ìo káfi. ²⁵ Baanaba ní Soluo s̀, ké aa ní kámasa yá kèke aa láa, aa b̀ Yelusaleū aa Zāa p̀ wí me Maaku sè tàd̀.

13

Baanaba ri Soluo zia

¹ Anabio ri yadanedeo ku Antioxi Yesudeo guu, an ton ke: Baanaba ri Simoo po wi me Baasio ri Sileni busu gbe Lusiuo ri Manae po neble ri ki Elodio sanuo ri Soluo. ² Goo po aale Dii sisi ri leyeao, Lua Nisina me: A Baanaba ri Soluo dile ridoa zi po ma ri sewa yai. ³ Ke aa leyè aa wabike, o aa onama aa ri gbae, aa dazeu.

⁴ Ke Lua Nisina Baanaba ri Soluo zi maà, aa ge Selusi. Za we aa ge g'ilenau aa ge Sipi busuu. ⁵ Ke aa ka Salami, aa Lua ya waasoke Yuda lousisikpeo guu. Zaa Maaku kurno donlede u. ⁶ Aa isia gugunapi baa vi e Pafosi, o aa kpaa ri Yuda dabudabukena po de anabi egena uo we. Aa ton Yesune. ⁷ Io ku ri busupi gbexoo Seziu Poluo. Gbexoopia onone, o a Baanaba ri Soluo sisi, ke a ye Lua yama yai. ⁸ Dabudabukenapi ton Elima ri Geleki yao. A ibeleserin, ale wele gbexoopi swafe, ke asu Yesu naaiko. ⁹ O Solu po wi me Polu so, Lua Nisina dedewa, o a wewewa a me: ¹⁰ Ibiisi neo do! Maa pii ibee! Gbenazin vai pii paemade! Wexen pasi! Nyoo Dii ze susu kpaanlaboa too le? ¹¹ Tiasa Dii a okulema, ni vaku. Nyoo gwoplake nyoo iate eo. Wegoo Elima we ge daadaa, gusia kulewa. O ale omalemale, ale gbe wele aa a oku. ¹² Ke gbexoopi ya po kèpi e, a Dii naaiko, asa aa ya po wa dae aa ku gbae.

Kua Antioxi po ku Pisidi busuu

¹³ O Polu ge g'ilenau ri a gbeo, aa bo Pafosi aa ge Pega, Pamfili busuu. We Zaa Maaku ri tou, a ea ta Yelusaleu. ¹⁴ Baa Pega aa ge Antioxi po ku Pisidi busuu. Kamabogoozi aa ge zle lousisikpeu. ¹⁵ Moizi ikoya ri anabio lao kyokea gbea lousisikpe gbexoo gbe zi wa one, to aa kafia ya vi aa o bile, aa o. ¹⁶ O Polu fele okene a me: Isailio ri buipale lousisinao a ma yama. ¹⁷ Isailio Lua wa dezi se, o a ri bui ko an kua Egipi busuu. O a ri bole we ri a gbaa zoo.* ¹⁸ A ri gwa guwawaiu we bla taawa.† ¹⁹ A gbamò Kanaa busu bui men soplone, o a ri busupi kpama.‡ ²⁰ Apii ka we daa pla ri blakwio taawa. Bee gbea a daanao dilene e a ge pedo anabi Samueliwa.§ ²¹ Ke aa kia gbea, o Lua Kisi ne Saulu, Beyame bui dilene.* A kpalable we bla, ²² o Lua aa bo kpalau, a Davidi kpa aa gbeu. Lua Davidi ya'ò a me, a e Yese ne Davidi laasoo douano, a a poea pii kee.† ²³ Aa bui guu a Yesu bou Isailione Suabana u, la a a legbewa. ²⁴ E Yesupi ao ge mozi Zaa daa waasoke Isailione pii, a one aaonselile aa da'ileke.‡ ²⁵ Ke Zaa zi ye laai a me: De ale e ma de a ui? Gbe po a we doin ma uo. A ma! Ale mo ma gbea, mi ka ma aa sabala boboo.§

²⁶ Ma gbeo, Ablahaui buio ri buipale lousisinao, wame Lua suabayae bee kpasawee. ²⁷ Yelusaleudeo ri ri gbaadeo aai Yesu doo, aai anabio la po wo a kyoke kamabogoozi pii ze doo, o aa anabipio ya papa, aa yadaaala. ²⁸ Aai ya ewa a ka wa aa deo, o aa gbea Pilatiwa wa aa de.* ²⁹ Ke aa ya po wa ke aa ya musu ke pii, wa aa bua liwa wa aa da mia'eu.† ³⁰ Lua aa bo gau. ³¹ A goo dasi ke a bo mo gbe po aa bo Galile aa geaano Yelusaleuwa.‡ Aame aa seeladeo u gbeone. ³² Wapio so, o wa mo aa baokpaié. Le po Lua gbe wa dezi one, ³³ a ke wa gbe po wa de an buio uone, a Yesu vu la wa o Sou plaade guuwa. Lua me: Ma nen n u,

* **13:17** Baa 1.7, 12.51 † **13:18** Nao 14.34 ‡ **13:19** Iko 7.1, Yoz 14.1 § **13:20** 1Sam 3.20-21, 10.21-24 * **13:21** 1Sam 8.5 † **13:22** 1Sam 13.14, 16.12-13 ‡ **13:24** Luk 3.3 § **13:25** Zaa 1.20, Mat 3.11 * **13:28** Luk 23.1-23 † **13:29** Luk 23.50-56 ‡ **13:31** Zin 1.3

n Maen ma ũ gbã. §

³⁴ Lá a yaikao, mé Lua a aà bɔ gau, a yá ɔ Luapi ò yãa à mè:

Má báaa seasai pɔ ma a legbè Davidie daágu.*

³⁵ ɔ wa ò guei lɔ:

Nyɔ wei n gbé pɔ a kua adoa yaikao. †

³⁶ Davidipi sɔ à Lua pɔeã kè a gɔɔ. Ké à gà, wà aà mia kpákɔi ní a deziɔ, ɔ à yaikè.

³⁷ Gbé pɔ Lua aà vùpi sɔ i yaikao. ³⁸ Ma gbé, àɔ dɔ ké duunakɛama waaso pɔ wále kéé kú aà kíe. ³⁹ Mɔizi ikoyá lí fɔ tò yá bɔrínɔ nao, áma gbé pɔ aale Yesu náaikɔ, yápii i bɔrínɔ na. ⁴⁰ A laaika ké yá pɔ ánbɔ ò su á leo ⁴¹ aa mè:

A ma, á gbé awiambɔnao,

à gilike, í sãale,

asa má yãe ke á gɔɔ,

baa tó wa dàu lé siué, á sio. ‡

⁴² Ké Pɔlu ní Baanabao lé bɔle lousisikpɛu, wà wabikémá aa ea mɔ yápi oné kámabogɔɔ sɔa lɔ. ⁴³ Ké wále fáaa Yudaɔ ní gbé pɔ í lousisiínɔɔ bɔ tɛ Pɔlu ní Baanabaozi dasi. Aa yã'óné, aale ledamá aao gé ae ní gbéke pɔ Lua kèrínɔ.

⁴⁴ Kámabogɔɔ sɔa wéledeɔ káaa píi Dii yãmaa yáí. ⁴⁵ Ké Yudaɔ bílapi è, à kèné íi maamaa, ɔ aale Pɔlu yá bèebo, aale aà sɔsɔ. ⁴⁶ ɔ Pɔlu ní Baanabao yã'óné vɔiasai aa mè: Ame à kù wà Lua yá'óé gɔa. Lá a gi, ále e i ka à wèni láasai eo, wá ea aedɔ buipáleɔwaɛ sa. ⁴⁷ Asa Dii yáe bee dílewèeɛ à mè:

Ma n dile gupua ũ buipáleɔne,

ké n gé ní suabayão e tɔle léwa. §

⁴⁸ Ké buipáleɔ yápi mà, an pɔ kèna, aa Dii yá sɔ sɔana ũ, ɔ gbé pɔ Lua ní díle wèni láasai pɔ ũ Yesu náaikè.

⁴⁹ ɔ Dii yá lí bùsupia píi. ⁵⁰ Yudaɔ ɔzɔ buipále nɔe lousisin gbiao ní wéle gbãadeɔzi, ɔ aa íadà Pɔlu ní Baanabao, aa ní yá ní bùsuu. ⁵¹ Aa kɔlémá ní tãae seela ũ,* ɔ aa gè Ikɔniu. ⁵² Yesudeɔ sɔ, pɔna ní Lua Nisinao pèemá.

14

Pɔlu ní Baanabao kua Ikɔniu ní Lisitao

¹ Aa kè Ikɔniu lá aai kewa, aa gè Yudaɔ lousisikpɛu aa yã'ò e Yudaɔ ní buipáleɔ Dii náaikè dasidasi. ² ɔ Yuda pɔ aa gɔ yápi síi buipáleɔ swáfè Yesudeɔne, aa íisèrínɔ. ³ N beeo Pɔlu ní Baanabao gɔɔplakè we, aa yã'ò vɔiasai daa Dii gàu, ɔ Dii ní gbá zé an yãbɔnsaekɛaɔ ní ní dabudabukɛaɔ a gbéke yá pɔ aale oné sɔanapiliwáné. ⁴ ɔ wéledeɔ kɔkpaalè, gbéɔ zè ní Yudaɔ, gbéɔ ní zinao. ⁵ ɔ Yudaɔ ní buipáleɔ ní ní gbãadeɔ zè ò wà íadamá wà ní pápa ní gbɛo. ⁶ Ké Pɔlu ní Baanabao ní yá dɔ, ɔ aa bàasi tà Likaoni bùsu wéleɔu, Lisita ní Deɛbeo ní a zɔɛwiao. ⁷ ɔ aa gɔ lé baonapi kpáné we.

⁸ Gɔɛe ku Lisita, aà gbáɔ imia. Zaa wà aà í, a de ɛɛ ũe, i tãa'oo. ⁹ Ale swákpa Pɔlu yáí, ɔ Pɔlu wɛpèwà soee, a è aà Yesu náaikɛa kà à aà gbágbã, ¹⁰ ɔ a òè ní lɔ gbãao: Fele ze n gbáwa. ɔ à vɔ zè, à bɔ ní táo. ¹¹ Ké bíla è lá Pɔlu kè, ɔ aa káaa wiiwa ní Likaoni yáo aa mè: Táaɔ lí gbènazinao ũ aa pilawá. ¹² Aa tɔkpà Baanabae Zupiteɛ, Pɔlu sɔ Mɛɛkiu,* ké ɔmɛ í dɔaa ní yã'oao yáí. ¹³ Zupiteɛpi kpé kú wénkpɛ, ɔ aà gbágbana mò ní zuswana pɔ à lávu zãblémáɔ wéle bíibɔleu. A ye dasi sa'o zinaowa. ¹⁴ Ké Baanaba ní Pɔluo yápi mà, aa ní ulaɔ ga kèkè, ɔ aa

§ 13:33 Sou 2.7 * 13:34 Isa 55.3 † 13:35 Sou 16.10 ‡ 13:41 Abk 1.5 § 13:47 Isa 49.6

* 13:51 Luk 9.5, 10.11 * 14:12 An táaɔ tɔɔn we.

sì dasi guu ní wiio ¹⁵ aa m̀̀: Gb́́, b́́yáí ále ke beewai? Gb́́nazinao wá ũ s̄ lááwa. Baona wále kpáé, ké à kpe lí pó gianae beee, í ze ní Lua b́́eo. Ōme musu kè ní t̄ōleo ní ísiao ní pó pó kúuo píi.† ¹⁶ A bui píi tò yāa, aa nízia zé sè. ¹⁷ N beeo à azia òlóné maakea guu. I to lou maé à p̄k̄eke a ḡowa. I á gba ble à ku p̄ona guu. ¹⁸ Baa ní yá bee oao, d̄e ní d̄eo ò aa ḡi gb́́ne aa sa'omá.

¹⁹ Ō Yudaò b̀̀ Antiōsi ní Ik̄oniuo aa m̀̀ wà bíla swáf̄. Ō aa P̄olu p̄apa ní gb̄eo aa aà ḡale b̀̀ò wénkpe, aale e à ḡae. ²⁰ Ké Yesudeò k̄aaaazi, ò à f̄ele ḡé wéle guu. Ké a gu d̀̀, àpi ní Baanabao aa ḡé D̄eebe.

Zinao taa Antiōsi

²¹ Ké aa baonakp̄ané wélepi guu, aa gb́́ è dasi. Ō aa èa ḡé Lisita ní Ik̄oniuo ní Antiōsio, ²² aale Yesudeò gba gb̄aa, aale ledamá aa wet̄a Yesu náaik̄awa aa m̀̀: Sema wà taasike maamaa, wí gbas̄a ḡé kpala pó b̀̀ Lua kíi guu. ²³ Aa gb̄z̄z̄o d̄iléné wéle ní wéleo, ò aa wabik̄éné ní leyeo, aa ní ná Dii pó aa aà náaik̄è z̄í.

²⁴ Ké aa p̄à Pisidi b̀̀sua, aa k̄à P̄amfili b̀̀suu. ²⁵ Aa Lua ȳà'ò P̄ega, ò aa ḡé Atali. ²⁶ We aa ḡé ḡ'ilenau aa tà Antiōsi, gu pó wà ní náu Luae a z̄í yāa aà gb̄ekekené z̄í pó aa kè aa làa tia yá musu. ²⁷ Ké aa k̄à, aa Yesudeò k̄aa aa yá pó Lua k̄éné òné píi, lá à buip̄aleò gbà zé aa a náaik̄è. ²⁸ Ō aa ḡōplak̄ér̄no we.

15

Lekpaaīa Yelusalēũ

¹ Gb̄eo b̀̀ Yude aa m̀̀ Antiōsi, ò aa ȳad̄a Yesudeone aa m̀̀: Tó i t̄z̄z̄ lá Moizi d̄ilewao,* á zia'eo. ² P̄olu ní Baanabao z̄oad̄má aa lekpaak̄ér̄no maamaa yápi musu. Ō Yesudeò z̄èò P̄olu ní Baanabao ní ní gb̄eo ḡé Yelusalēũ yápi ḡóḡi ní z̄inao ní gb̄z̄z̄o. ³ Aa ḡé z̄éné, ò aa p̄à Fenisi ní Samalio b̀̀suola. Aa buip̄aleò n̄selilea yá d̄au a siu ní gb̄one we, ò an p̄o k̄ena z̄o. ⁴ Ké aa k̄à Yelusalēũ, Yesudeò ní z̄inao ní gb̄z̄z̄o gb̄aakp̄anzi, ò aa yá pó Lua k̄éné píi baokp̄ané. ⁵ Ō Falisi Yesudeeo f̄ele m̀̀: Sema buip̄aleò t̄z̄z̄, wi oné aao Moizi ikoȳa k̄ua. ⁶ Ō z̄inao ní gb̄z̄z̄o k̄s̄ k̄aa, aale yápi gwa. ⁷ Ké lekpaaīa gb̄ak̄ù, Pīe f̄ele z̄è a òné: Ma gb́́, á d̄s̄ ké Lua ma dile á guu à ḡèḡé, ké buip̄aleò Yesu bao ma ma léu, aai aà náaik̄e. ⁸ Lua dee gb̄épii n̄se d̄s̄, ò à ní gbá a Nis̄ina a siar̄no seela ũ,† lá à wá gbáwa. ⁹ Lua i ní dile dodoa ní wápio. A ní n̄se p̄ipiné, ké aa Yesu náaik̄è yáí. ¹⁰ B́́yáí ále Lua wei tiai? Aso pó wá dezio f̄ua séi ní wápio ò á ye dinéa? ¹¹ M̄aa no! Wá a náai ví ké wá b̀̀ Dii Yesu gb̄eke yáie, lá amp̄iowa s̄o.

¹² Gb́́ k̄é k̄ilikili píi, ò aa sw̄akp̄a Baanaba ní P̄oluozi, aale seelaò ní dabudabu pó Lua k̄éné buip̄aleò guuo o. ¹³ Ké aa ȳà'ò aa làa, Zaaki f̄ele ȳasè à m̀̀: Ma gb́́, à ma yāma. ¹⁴ Sim̄o ò lá Lua d̄aa buip̄aleò weḡwà, ò à gb́́ sè ní guu a pó ũ.

¹⁵ Anabio yá k̄s̄è ní beeo, asa aa m̀̀:

¹⁶ Bee gb̄ea má ea mo Davidi bezi bo,

mí a gufooò keke tata lo,

¹⁷ ké buip̄aleò ma kíi weele,

gb́́ pó ma ní sisi ma ní sépio píi.

¹⁸ Dii pó lé yápi ke mé ò,

a tò wa yápi d̄s̄ za k̄au.‡

¹⁹ Aȳam̄eto má è a maa wà yá z̄i'ũ dile buip̄aleò pó aa z̄è ní Luaōneo. ²⁰ Wà l̄ak̄éné aa mik̄é pó pó gb̄al̄è t̄aa kíiwa ní gb̄as̄ik̄eao ní n̄ò k̄olokpasaīo ní kp̄aao. §

† 14:15 B̄oa 20.11, Soũ 146.6 * 15:1 Lev 12.3 † 15:8 Z̄in 11.15-18 ‡ 15:18 Am̄o 9.11-12 § 15:20 B̄oa 34.15-17, Lev 18.6-23, 17.10-16

21 Asa à gègè wìo Moizi lá kyoke lousisikpeo guu kámabogoozi píi, wìo àà yá waasoke wéle ní wéleo.

Zinao gbé zia buipále Yesudeowa

22 O zinao ní gbèzoo ní Yesudeo pii zèò wà gbéó sé ní guu, wà ní zì Antiosi ní Pòluo ní Baanabao. O aa ní doanaeò sè, Yuda pò wì mèè Baasaba ní Silivèeo. 23 Wà taala dīné, yá pò wa kè a guu mè: Wá zinao ní gbèzoo wa fòkpà wá gbé pò aa de buipáleò ù Antiosi ní Sili bùsuo ní Silisi bùsuoowa. 24 Wá mà wá gbèò gè á kíi aa á ǹsè ò̀kpàè, aa á dá bìliu ní yá'oa guu. Wá lé kú a guuo, 25 ò wa ledoukè wa zèò ké wà gbéó se wà ní zìwá ní wá gbé yenzideò Baanaba ní Pòlu 26 pò aa gí ní wēnii wá Dii Yesu Kilisi tòbò a yáio. 27 Ayāmeto wále Yuda ní Silivèeo zìwá, aa yá pò wá kè láu oé ní léo. 28 Asa Lua Nisina ní wápiò wa zèò wà asoe diéo, sema a pò zevīe beeò. 29 A mikè nòò pò wà sa'òò táawa soawa ní kpàao ní nòò kòlòkpasaiò ní gbāsikèao. A maa à mikè beeowa. Wà kō'e aafia!

30 O wà ní gbáe, aa gè Antiosi. Aa Yesudeo kàaa píi, ò aa lápi kpámá. 31 Ké aa a kyokè, ò an pò kèna maamaa ní ǹsè níniyāpio. 32 Yuda ní Silivèeoá ānabìone, ò aa ledà ní gbépiowa maamaa, aa ní gbá gbāa. 33 Ké aa gòoplakè we, Yesudeo lezámá, ò aa tà ní zinao kíi aafia. 34-35 Pòlu ní Baanabao gò Antiosi. N gbé dasi páleo aa Dii yādàné aa baonakpané.

Pòlu wélegea gēn plaade

36 Goopla gbea Pòlu ò Baanabae: Wà ea gé Yesudeo gwai wéle pò wa Dii yá waasokèu yāao guu, wìo dō lá aa de. 37 Baanaba ye Zāa Maaku se àà gérinò, 38 ò Pòlu lé e a maa wà gbé pò kè má Pāmfilì, i ténzi ní zì guuo se lo.* 39 Aai makōeo, ò aa kèkōwa. Baanaba Maaku sè aa gè gó'ilenau aa gè Sipi. 40 O Pòlu Silivèe sè. Yesudeo ní ná Dii e a ozi àà gbèkèkèné, ò aa dàzeu. 41 Aa pà Sili ní Silisiola, aa Yesudeo gbà gbāa.

16

Timotee gea ní Pòluo ní Silivèeo

1 Pòlu kà Dèebe ní Lisitao. Wèkii Yesudee ku wì mèè Timotee. Aà daá Yuda Yesudee, mé àà maeá Gelekìe. 2 Yesude pò aa ku Lisita ní Ikoniuoò aà tonašì. 3 Pòlu ye àà geano, ò à tōzòè Yuda pò kú wélepiò guuo yáí, asa ampìi aa dō ké aà maeá Gelekìe. 4 Wéle pò aa gèu píi, aa yá pò zinao ní gbèzoo díle Yelusaleù ò Yesudeone aao kúa. 5 O aale gbāakū ní Yesu náaikea guu, aale dasikū lá gu lé dò.

Pòlu gea Masedoni bùsuu

6 Lua Nisina gīné aa gé Lua yā'oi Azi bùsuu, ò aa pà Filizi ní Galatio bùsuola. 7 Ké aa kà Misi bùsu zòleu, aa yòwà wà gē Bitini bùsuu, ò Yesu Nisina i weinéo. 8 Ké aa Misi bùsu baa vī, ò aa kà Toloasi. 9 Gwāasina Pòlu Masedoni bùsu gbèe è zeaala iu, àle awakpaè à mè: Buawá Masedoni, dówále. 10 Ké a è iu màa, ò wa Masedoni sòukè gòò, asa wá dō sa, ké Lua mé lé wá sisi wà ge baonakpané.

11 O wa gē gó'ilenau Toloasi, wa mipè Samotasiwa. Ké a gu dō wa ka Neapòli. 12 Bò a we wa ge Filipi, Masedoni bùsu saalopi mēewia pò Lomadeò vī, ò wa gòoplakè wélepiu. 13 Kámabogoozi wa bò wénkpe, wa ge swa sae, gu pò wále e wì lousisiu. O wa zòle wa yá'ò nòe pò kàaaa weone. 14 Nòee ku we, wì mèè Lidia. Tiatii gbé zwàa tēa yīanae, mé lousisinae. Ale yá pò Pòlu lé o ma, ò Dii aà sō wèè, à yápi sī. 15 A da'ilèkè ní a bēdeò, ò à wabikèwá à mè: Tó a ma Dii náaikea sīe, à mō pila ma be. O wa aà yáze èe.

* 15:38 Zin 13.13

Pɔlu n Silivēeo daakpeu Filipi

¹⁶ Ziewa ké wále gé wabikékii, wa kpaaú n zɔnɔe pɔ́ taa mlē vɔ́o. Aa diio ì ɔ́a e maamaa aà àsi'oané yá musu. ¹⁷ Ǿ à b̀ò téwázi, wápiɔ́ n Pɔluo, àle wiile à mè: Gbé beeá Lua Musude zòblenaɔne, aale suabaze kpàwakeé. ¹⁸ Iɔ ke màa lá gu lé dɔ, ɔ́ yápi Pɔlu wá. A lili ò táapie: Má òne n Yesu Kilisi tóo, go nɔepiwa. Ǿ à gòwà g̀ò.

¹⁹ Ké aà diio è ài'ea aà yá musu tãmaa n né, ɔ́ aa Pɔlu n Silivēeo kũ aa n gále gèrɔnɔ gbãadeɔ k̄ii ḡaae. ²⁰ Aa gèrɔnɔ yákpalekenao k̄ii aa mè: Gbé beeá Yudaɔne, mé aale wá wéle ɔ̀okpa. ²¹ Fɛlekaayá pɔ́ wá Lomadeɔ ikoyá ḡi wá si ge wà ke ɔ́ aale dané. ²² Gbé fɛlɛrɔnɔ dasi, ɔ́ yákpalekenapiɔ́ mè wá n ulaɔ wolomá, wá n gbɛ́ n goo. ²³ Ké wá gbɛ́a gbãa kènɛ, ɔ́ wá n dá kpéu, wa ò kpépi d̀anae aà n d̀sa maamaa. ²⁴ Ké wa òè màa, ɔ́ à n dá kpépi guonau, à n gbáɔ dàliu ḡiuḡi.

²⁵ Wɛɛdo taawa Pɔlu n Silivēeo lé wabike Luawa, aale aà táasile, mé dakpeunao lé swákpa n yáí. ²⁶ Kándo tɔ́le lùalua n gbãao e kpépi ḡiɔ dèe. Wegɔ́ a gbaɔ wèwè p̄ii, ɔ́ dakpeunao mɔ́daonao pòlomá p̄ii. ²⁷ Ké kpedɔana vù, à gbaɔ è wèwèa p̄ii, ɔ́ à a fɛnda wò, a ye azia de, asa àle e dakpeunao bàasiɛ. ²⁸ Ǿ Pɔlu p̀una n lɔ́ gbãao à mè: Nsu ìakpa nziaio. Wá kú la wápii. ²⁹ Kpedɔanapi mè wá m̀ó n filiao, ɔ́ à s̄iɔzi n bao à kùle Pɔlu n Silivēeo ae, àle kpakpanaga. ³⁰ A b̀òrɔnɔ bàasi, ɔ́ à mè: Maeɔ, kpelewa má ke mà zia'ei? ³¹ Aa òè: Dii Yesu náaike, n̄yɔ zia e, mpi n n bedɛɔ p̄ii. ³² Ǿ aa Dii yá'òè n a be gbéɔ p̄ii. ³³ Wɛɛdo bee, kpedɔanapi n sé à gè n gu'iaɔ p̄ipiné, ɔ́ à da'ilekè g̀ò n a gbéɔ n̄pii. ³⁴ Ǿ à gèrɔnɔ a be à blekènɛ. Aapi n a bedɛɔ an pɔ́ kèna maamaa, ké aa Lua náaikè yáí.

³⁵ Ké gu d̀ò, yákpalekenao dɔaiɔ z̄i aa ge o wá gbépiɔ́ gbae. ³⁶ Ǿ kpedɔanapi ò Pɔluɛ: Yákpalekenao gbéɔ z̄ia mà á gbae. A b̀ole, í á taananke. ³⁷ Ǿ Pɔlu ò dɔaipɔnɛ: Aa wá gbé bíla wáa yákpalekeawano sai, aa wá dá kpéu, wá gbé pɔ́ Lomadeɔn wá ũ. Tiasa ɔ́ aa ye wá b̀ole asii guua? O'ò! A ke màao. Sema aa m̀o wá b̀ole n̄zia. ³⁸ Dɔaipɔnɔ yápi sèle ò yákpalekenaɔne. Ké aa mà Lomadeɔn n ũ, ɔ́ via n kú. ³⁹ Ǿ aa m̀ò awakpánɛ aa n b̀ole kpéu, ɔ́ aa wabikè má aa b̀oné n wéleu. ⁴⁰ Ké aa b̀ole kpéu, aa gè Lidi be. Aa Yesudeɔ lè we, ɔ́ aa n ǹɔse n̄niné aa gèze.

17

Pɔlu kua Tesaloni

¹ Aa b̀ole n Amfipɔlio n Apɔlonio, ɔ́ aa kà Tesaloni, gu pɔ́ Yudaɔ lousisikpe kúu. ² Ǿ Pɔlu gè lousisikpeu lá ìɔ kewa, à waasokènɛ yá pɔ́ k̄ea Luayãtaalau musu kámabogɔ́ là àaɔ. ³ Ale a b̀olekené lá à kù Mesii taasike, i b̀o gau, à mè: Yesu pɔ́ mále aà yá'òé mé Mesiiipi ũ. ⁴ An gbɛɔ yápi zé è, ɔ́ aa nà Pɔlu n Silivēeowa. Màa Geleki lousisin dasiɔ nàmá s̄o n nɔe tɔ́de bílaɔ lɔ.

⁵ Ǿ Yudaɔ ìisèrɔnɔ, aa bèbempádeɔ kàaa aa dasikù, ɔ́ aa wéle l̀òo. Aa gè ìia Zas̄ bei, aale Pɔlu n Silivēeo wɛele n kũ b̀òrɔnɔ balu guu. ⁶ Ké aai n eo, aa Zas̄ n Yesude p̄aleɔ gále b̀òrɔnɔ wéle gbãadeɔ k̄ii, aale wiile: Gbépiá d̀uniadenaɔne. Aa m̀ò la, ⁷ ɔ́ Zas̄ n díle a be. Gbépiɔ́ lé p̄a Sezaa ikoa n̄pii, aai me k̄ia p̄ale ku w̄i me Yesu. ⁸ Yápi z̄ò bíla n wéle gbãadeɔ p̀owa. ⁹ Ǿ aa ɔ́asi Zas̄ n gbé k̄iniɔwa aa n gbáe.

Pɔlu kua Belee

¹⁰ Gwãasina bee g̀ò Yesudeɔ Pɔlu n Silivēeo gbàe Belee. Ké aa kà we, ɔ́ aa gè Yudaɔ lousisikpeu. ¹¹ Gbé bee ǹɔse maa de Tesalonideɔla, aa Lua yá s̄i ɔ́plapla. Lá gu lé d̀ò aai wéte Luayãtaalai, ké aa e d̀ò tó Pɔlu yápiɔ́ s̄iana v̄i. ¹² An gbé

pó Dii náaikéo dasi ní Geleki nɔe gbiao ní Geleki gɔeɔ dasidasi lo. ¹³ Ké Tesaloni Yudaɔ mà Pɔlu lé Lua yá waasoke Belee lo, ɔ aa mò we, aa yákele dà aa bíla pɔ fêle. ¹⁴ Ǿ Yesudeo Pɔlu gbàe gɔo ísia oi, áma Silivɛe ní Timoteeo gɔo we. ¹⁵ Gbéé pɔ gè zei Pɔluɛo gèaàno Ateni, ɔ aa èa tà Silivɛe ní Timoteeowa ní Pɔlu legbeo, à mè aa mɔ a le kpakpa.

Pɔlu kua Ateni

¹⁶ Ké Pɔlu lé ní dá Ateni, aà ká fêle sɔ, ké a è táa di wélepiu yáí. ¹⁷ Ǿ à waasokè Yudaone ní buipále lousisinao lousisikpeu ní gbéé pɔ lo ní le eleu lá gu lé dɔo. ¹⁸ Pɔlu lé yábobo kɔ léu ní yáwaaipana pɔ wí mené Epikuliɔ ní Sitoisio. Ǿ an gbèeò mè: Bó yá dàobànapi lé bɔlei? Gbèeò mè: Wále e táa dafuo yá kpàwa àle ke. Aa ò màa ke àle Yesu yá ní aà bɔa gau yáo baokpané yáíe. ¹⁹ Ǿ aa Pɔlu sè gèò gbèzɔo kíi Aleopaga aa mè: Nyɔ yá dafu pɔ ní dané owèeò lé? ²⁰ Wa yábɔnsae màma, wá ye a bɔle dɔ. ²¹ Atenideo píi ní nibo pɔ kú weo, aaliɔ ye yápáleio, sema yá dafu maa ní a wáaipaaò bàasio.

²² Ǿ Pɔlu fêle zè Aleopagadepiɔ guu à mè: Atenideo, má è á misiilea táaone áia ví maamaa yápii guu. ²³ Ké má be á wéleu, mále pɔ pɔ i kúlenéò tàasika, ɔ ma sa'okíie è, wà lakèwà wà mè: Lua pɔ wá dɔo pɔ. Lua pɔ á aà dɔo mé ále misiileè, aà bao mále kpáé. ²⁴ Lua dúnia kè ní pɔ pɔ kú a guu píi. A de musu ní tɔleò Dii ũ, ìliɔ ku kpé pɔ gbènazinao dèeò guuo.* ²⁵ Aà bàa kú ní gbènazina dɔnleoo. Aàpi mé ì wèni ní nisinao ní pɔpiio kpa gbépiiwa.† ²⁶ A bui píi bò gbé mendo kíie, ɔ aa ku dúnia gola síiɔ píiu. A dɔaa gɔodíledile bui píie ní gu pɔ aao kuu léo. ²⁷ A ní ké ké aao a wèele aa ɔmalemale e aa ge bɔwa. Baa ní beeo a zà ní wá gbèeoo. ²⁸ Asa aàpi mé ì to wàò wèni ví, wíɔ ku, wí fɔ wá wá me sé. Lá á lakènaeò ò aa mè: Wá de aà bui ũ sɔ. ²⁹ Lá Lua buiɔn wá ũ, wásu wàò e a de lán táa pɔ gbènazina kè ní vuao ní ánusuo ní gbèeò à gɔinakèwà lá a yeiwawao. ³⁰ Lua wekpá a ví wá wésiaɔo yála, ɔ àle leda gbéowa gupiiu tia aa nòselile. ³¹ Asa à gɔodíle, ké gbéé pɔ á sè a yákpaleke ní dúniao a zéwa. Lua gbéé pɔ a sèpi bò gau, ké gbépii e dɔ.

³² Ké aa bɔa gau yápi mà, an gbèeò aà láanikè, áma an gbèeò mè: Wá n yápi ma zlewa lo. ³³ Ǿ Pɔlu bò ní kíi. ³⁴ Gbèeò nàwà aa Yesu náaikè. Aleopaga gbèzɔo do pɔ wí me Denisi kú ní guu ní nɔe pɔ wí mè Damalio ní gbèeò lo.

18

Pɔlu gɔoplakea Kɔleni

¹ Bee gbèa Pɔlu bò Ateni à gè Kɔleni. ² A kpàaũ ní Yudaeo we, Pɔntu bùsu gbéé pɔ wí mè Akilasi ní a na Pisiio. Aa sù ní Itali bùsuo dafu, ké Sezaa Kolodi díle Yudaone aa bɔle Loma yáí. Pɔlu gè ní kíi, ³ ɔ à pílamá, àle zíkèrno, ké ɔzidoukenao ní ũ yáí. Asa zwàakpekenao ní ũ mípii. ⁴ Kámabogɔzi píi ì waasoke lousisikpeu, àle wèele Yudaɔ ní Gelekiɔ a yáze e.

⁵ Ké Silivɛe ní Timoteeo bò Masedoni bùsuo aa kà, Pɔlu zè ní waasokeao, àle o Yudaone wásawasa Yesu mé Mesii ũ. ⁶ Ké Yudaɔ íisèaàno aa aà sòsɔ, ɔ à a pɔkasaò kpòeńla à mè: Yá pɔ á kè wí á musu, ma yán loo. Za tia má gé buipáleò kíie. ⁷ Bɔa we à gè píla buipále lousisina pɔ wí mè Titiu Yusitu be lousisikpepi sae. ⁸ Lousisikpe gbèzɔo Kílisipu Dii náaikè ní a badeo píi. Kɔlenideo Pɔlu yámà dasi, ɔ aa Yesu náaikè aa da'ilekè. ⁹ Gwáasina Dii ò Pɔluɛ iu à mè: Nsu to vía n kúo, nsu kámabo ní yá'oanéoo, ¹⁰ asa gbéé pɔ de ma pɔ ũ wéleee bee guuɔ dasi.

* 17:24 1Kia 8.27 † 17:25 Isa 42.5

Má kunnɔ, gbɛe a n kũ à ìadamao. ¹¹ Ǿ Pɔlu wɛ̀ do ní mɔ sooloo kè we, ìɔ Lua yāda gbɛ̀ɔne.

¹² Gɔɔ pɔ Loma gbɛ̀ Gališ de Gelesi bɔsu gbɛ̀zɔɔ ũ, Yudaɔ ledoukè aa àna Pɔluwa, aa gèaàno yákpalekekli ¹³ aa mɛ̀: Gbɛ̀e bee lé tɛ̀kpa gbɛ̀ɔgu aao lousisiyā pɔ pāa wá ikoyāla kũae. ¹⁴ Ké Pɔlu ye yā'o, ɔ Gališ ò Yudaɔne à mɛ̀: Yudaɔ, tó dāae ge tàae zɔɔe yāa, à kũ mà menakeáno. ¹⁵ Lá ále yákeletā gbɛ̀ɔ tó yá musu ní ázia ikoyāo, à gò á yá ũe. Ma gi yá bee taa gógɔie. ¹⁶ Ǿ à ní yá ní bóle yákpalekekpeu. ¹⁷ Ǿ aa àna lousisikpe gbɛ̀zɔɔ Soseniwa m̀pii, aa aà gbɛ̀gbɛ̀ yákpalekekpe kpeele. Gališ i a yādao.

¹⁸ Pɔlu gɔɔplakè Kɔleni ɔ, ɔ à lezà Yesudeɔwa à gè gó'ilenau, àle tá Sili bɔsuu. Pisii ní Akilasio gèaàno. A mibò Sākele lé pɔ a kè Luawa yái.* ¹⁹ Ké aa kà Efese, Pɔlu Pisii ní Akilasio tò we. A gè lousisikpeu à waasokè Yudaɔne, ²⁰ ɔ aa wabikèwà aà gɔɔplakèrno. I weio, ²¹ āma ké àle lezamá à mɛ̀: Tó Lua wèi, má ea mɔ á gwai. Ǿ à bò Efese ní gó'ilenao. ²² Ké à kà Sezale, à gè fɔkpà Yesudeɔwa Yelusaleŭ, ɔ à tà Antioŭsi. ²³ Ké à gɔɔplakè we, à èa dāzeu à gè wéle ní wéleo Galati bɔsuu ní Filizi bɔsuo, à Yesudeɔ gbà gbāa m̀pii.

Apoloo

²⁴ Yudaɔe ku, aà tón Apoloo, Alesāndi gbɛ̀e. Aà lé na mé a Lua yá dɔ maamaa. ²⁵ Wà Dii zé yādadaè, ɔ Yesu yā'oané aà kāsì. I dadané a zéwa, āma Zāa gbɛ̀ɔ da'ilekea ɔ a dɔ. A mɔ Efese, ²⁶ ɔ à nà yā'oawa lousisikpeu vīasai. Ké Pisii ní Akilasio aà yāmà, ɔ aa aà sīsì aa Lua zé bɔlekèè wāsawasa. ²⁷ Ké Apoloo ye gé Gelesi bɔsuu, Yesudeɔ aà gbà sɔ, ɔ aa lakè Yesude pɔ kú weɔne aa aà kũ ɔplapla. Ké à kà we, à ɔdà gbɛ̀ pɔ Lua gbɛ̀kekèné aa Yesu náaikèɔwa maamaa. ²⁸ Asa aà yá Yudaɔ wè dasi wāa máūmaū, à òlɔné Luayātaalau ké Yesu mé Mesii ũ.

19

Pɔlu kua Efese

¹ Gɔɔ pɔ Apoloo ku Kɔleni, Pɔlu Azi bɔsu s̄is̄io baa v̄i, ɔ à kà Efese. A Yesudeɔ lè we, ² ɔ à ní lá à mɛ̀: Ké a Dii náaikè, aà Nisina d̄iéa? Aa wèwà aa mɛ̀: Aawo, wi aà Nisina kua yāma seo. ³ Ǿ à ní lá à mɛ̀: Da'ile kpele á kèi? Aa wèwà aa mɛ̀: Zāa pɔe. ⁴ Ǿ Pɔlu òné: Zāa gbɛ̀ɔ da'ilekè an nòselilea seela ũe. A ò gbɛ̀ɔne aa gbɛ̀ pɔ a mɔ a kpe náaike.* Yesu àle o. ⁵ Ké aa yápi mà, aa da'ilekè ní Dii Yesu tóo. ⁶ Ké Pɔlu ɔnámá, Lua Nisina d̄iné, ɔ aa yāebui'ò aa ānabikèkè. ⁷ Gbɛ̀pio pii kà lán gbɛ̀ɔn kuɛpla taawa.

⁸ Pɔlu ìɔ gé lousisikpeu e mɔ àaɔ. A yā'òné vīasai, àle waasoke kpala pɔ bò Lua k̄ii yá musu, ké aa a yáze e. ⁹ Ama an gbɛ̀ɔ swágbāakè, aai Lua yá sio, ɔ aa zépi bèebò dasi guu. Ǿ Pɔlu gbɛ̀ pɔ Yesu náaikèɔ sèle aa bò ní guu. Ǿ ìɔ waasoke gbɛ̀ɔne Tilanu kyókpèu lá gu lé dɔ. ¹⁰ A kè màa e wè pla, ɔ Azi bɔsudeɔ Dii yāmà, Yudaɔ ní Gelekio pii.

Seva néɔ

¹¹ Lua Pɔlu gbà zé à dabudabu bɔnsaɔ kè. ¹² Beewa baa tó wà isimawaabɔɔ ge fuaɔ nà Pɔlu mewa wà ge nà gyāeɔwa, aai gbágbāe, an táaɔ ì gēze. ¹³ Yuda táagona pɔ aaiɔ bebeɔ wèele táa gò ní Dii Yesu tóo aa mɛ̀: Wá òé ní Yesu pɔ Pɔlu ì a yá waasoke tóo, à go. ¹⁴ Yudaɔ sa'onkia pɔ w̄i mɛ Seva negɔe gbɛ̀ɔn soplao mé ì ke màa. ¹⁵ Ǿ táa òné: Má Yesu dɔ mé ma Pɔlu bao mà. Apiɔ s̄ɔ, dén á ũi? ¹⁶ Ǿ táadepi kùsimá à gbāamòné, à ní kwé pii à ní kèkè'ia, ɔ aa bàalè bòle uapiu puizi.

* **18:18** Nao 6.18 * **19:4** Luk 3.16

17 Ké Efesedeo yápi mà, Yudaò ní Gelekiò píi, vía ní kú, ò Dii Yesu tóbò maamaa. 18 Ó gbé pò aa Yesu náaikèò mò dasi, aale ní yakeao o gupuau. 19 Gbèkòlekènaeò ní taalaò nàaa mò kàteu bíla wáa. Ké wà lápiò òa dòdò, wa è à kà ánuusu ówatè òaasòsoo léè blakwi (50.000). 20 Beewa ò Dii yá ò káfi, ò óta ní gbāao.

Zakaa Efese

21 Yá bee gbea Pòlu zèdò a nòse guu à bòle ní Masedoni bùsuo ní Gelesi bùsuo, i gé Yelusaleü, à mè: Tó ma ge we, sema mà gé Lomadeo gwai. 22 Ó à a dònlede gbèon plaèò Timotee ní Elasaò zì Masedoni. Aàpi sò à gò Azi bùsuo gía.

23 Goo bee ò yákele fèle maamaa Dii zé yá musu. 24 Anusupinae ku wí mèè Demetiu, ì Aatemi táakpe taa pí ní ánuuso. Aà zíkènaò ì ài zòo e zìpiwa. 25 Ó à ní kàaa ní gbé pò ì zì bee taa keò, a òné: Gbéò, á dõ ké ózìe bee mé wá blekíi ü. 26 Ale e mé ále ma lá Pòlupi lé ke, à mè: Táa pò wà ní píá luaò no. Ó à gbé dasiò mi líaa, wà aà yáze è. I ke Efese la ado no, ní Azi bùsuo píie. 27 Yá bee a fò músi'iwèe. I ke wá ózì yáfúkúá ado no, a yá a to táa nòezòò Aatemi kpé gò pòe üò, táa pò Azi bùsudeò ní dúnia gbépiio ì kúlèèpi gawi a láaa.

28 Ké aa yápi mà, an pò pà, ò aa nà wiiwa aa mè: Efesedeò Aatemi zòò. 29 Wéle lòò, gbéò bàalè lé si kòkàaakèkíiu, ò wà Masedoni bùsu gbèon pla Gaiusi ní Alisaka pò aai gé wéleu ní Pòluoò kù gèrínò. 30 Pòlu ye gè zā guu, ò Yesudeò ì weiò. 31 Azi bùsu gbèzòòeò de aà gbènaò ü, ò aa gbéò zì aa ledàwà asu gè zāuo. 32 Kòkàaa yà, wàle wiile, wàle kò yāmao, asa gbé daside dõ bóyāi wà kàaaio. 33 Yudaò ózò Alesāndazi aà yā'o, ò bíla guu gbèeò lé ledòdòwà. Alesāndapi ókèné aa níle, a ye Yudaò mi bò bíla wáa. 34 Ké wà aà dõ Yuda ü, ò ampíi aa wiilè sánusānu mò pla taawa aa mè: Efesedeò Aatemi zòò.

35 Ó wéle gbèzòò ní zòa zè à mè: Efesedeò, gbépii dõ ké á de táa zòò Aatemi kpé dõana ü ní luakimòò pò kú weo. 36 Lá gbèe a fò bò bee kpeo, à ázia kù tēēē. Asu yāe ke ní nonwāaoo. 37 A mó ní gbèeò la, aai ókā wá táakpe pòewao, aai wá táa tóbèesio. 38 Ayāmeto tó Demetiu ní a zíkènaò yāvī ní gbèeò, yákpalekegòò kú ní yákekenao. Aa gé kò gbea we. 39 Tó á yāpāle ví lò, wa gógòé kòkàaa pò gbāadeò gbèa guu. 40 Asa wa fò wá tàae e zòa pò kè gbāe bee musu. Wá yáze e o zòapi musuo, asa a gbá vío. 41 Yá bee oa gbea ò à gbéò gbàe.

20

Etiki bāea fenentiu

1 Ké zòa làa, Pòlu Yesudeò kàaa à ní gba sò, à lezámá, ò à gè Masedoni. 2 Ké àle pā bùsupia, à gbéò gbà sò ní yáò dasi, ò à gè kàò Gelesi, 3 ò à mò àaò kè we. Ké àle gé gèi gó'ilenau à ta Sili bùsuo, a mà Yudaò lekpaafazi, ò à zèdò à ea tá ní Masedonio. 4 Gbé pò gèaànòò tón ke: Belee gbé Pilusi né Sòpatēe ní Tesaloni gbéò Alisaka ní Sekòduo ní Deēbe gbé Gaiusio ní Timoteeò ní Azi bùsu gbéò Tisiki ní Tòfiüò. 5 Gbé beeo dòaa gè lé wá dá Toloasi. 6 Wápiò sò, Kàaso dikpe gbea wa gè gó'ilenau Filipi, ò gòò sòò gbea wa ní lé Toloasi. We wa ásoa do dèu.

7 Asōanenzī wa kò kàaa wà Dii dōngubò ble. Pòlu lé waasokené, a ye ta tó gu dè, ò à dàyāla e wèedo. 8 Filia dasi kú kpé lesí pò wá kàaaaupiu. 9 Ewaasoe zòlea fenentiu, wí mèè Etiki, àle igofampa. Ké Pòlu waasokea kè gbāa, i aà lè, ò à bò za kpediakòapi àaòde fenentiu à lèle, ò wà aà sè gè. 10 Ó Pòlu pìla à kùsiwà, ò à aà se kpà a kùe à mè: Asu gilikeo, a bēē. 11 Ké à èa dède musu, wa Dii dōngubò

blè. Pɔlu yá'ò maamaa e gu gè dòdò, ɔ̀ à dàzɛu. ¹² ɔ̀ wà tà ní èwaasonapio bée, gbéɔ̀ nòsɛ n̄ini a dɛ beeaɔ.

¹³ Wápio s̄ɔ̀ wa gɛ gē gó'ilenau, wa dɔaa Pɔluɛ Aso, wéle pó wá aà sɛu. Màa à zèdò, asa a ye gé we kèsɛɛ. ¹⁴ Ké à wá lé Aso, ɔ̀ wa aà sè wa gɛ Mitilɛni. ¹⁵ Ké a gu dò, wa bɔ we ní gó'ilenao, wa gɛ Kio. Gu s̄ia dɔa wa gɛ Samɔ, a gɔɔ̀ àaɔ̀de ɔ̀ wa ka Miletɛ. ¹⁶ Pɔlu zèdò yāa à dɔ Efesɛzi, ké gɔɔ̀ su gēwa Azi b̄usuu yáí, asa àlɛ wá à e ka Yelusaleũ e Páteko dikpɛ àò kaɛ, tó a zekè.

Pɔlu lezaa Efesɛ gbɛz̄ɔɔwa

¹⁷ Pɔlu gbéɔ̀ z̄í gbɛz̄ɔɔwa Efesɛ, à mè aa mɔ Miletɛ. ¹⁸ Ké aa kà, ɔ̀ a òné: A d̄ɔ̀ lá mi ke gɔɔ̀ pó má kúánɔ za z̄í pó ma gbapèlɛ Azi b̄usula. ¹⁹ Ma z̄ikè Diiɛ z̄iabusaa guu ní wé'io. Ma taasikè lé pó Yudaɔ̀ kp̄aaimaz̄iɔ yáí. ²⁰ Mi káfia yāe ulééɔ, ma waasokèé, má dàdaé balu guu ní á bɛɔ. ²¹ Ma ledà Yudaɔ̀wa ní Gelekɔ̀ pii aa zɛ ní Luao, aai wá Dii Yesu náaike. ²² Tiasa mále gé Yelusaleũ, lá Lua Nisina ma dauwa, yá pó a ma le we d̄ɔ̀sai. ²³ Wéle ní wéleɔ Lua Nisina lé omɛɛ, yea ní m̄ɔ̀daonao ní wét̄ɛao lé ma dá. ²⁴ Ama ma wēni gbiamɛɛ lɔ̀, sema mà yá pó mále yá le, mà z̄í pó Dii Yesu dàmeɛ ke mà a midɛ. ɔ̀mɛ Lua gbēke baokpaa gbéɔ̀nɛ ũ.

²⁵ A gbé pó ma bɛbɛ á guu, ma kpala pó b̄ò Lua kíi waasokèéɔ, má d̄ɔ̀ tiasa ké wá wesik̄ɔ̀le lɔ̀. ²⁶ Ayāmeto má òé gbā, tó á gbēe su v̄ūaa, ma yán bee ũ lɔ̀. ²⁷ Ma Lua p̄ɛā pii òé, mi a kee ulééɔ. ²⁸ A laaidɔ̀ áz̄iawa ní s̄ā pó Lua Nisina á díle ní gbɛz̄ɔɔ̀ ũɔ̀ pii. A Lua gálide pó à ní bó ní az̄ia auopio gwa. ²⁹ Má d̄ɔ̀ ké ma taa gbɛa àwalewan p̄ās̄iɔ̀ siágu, mé aa s̄āɔ̀ wēna v̄io. ³⁰ Baa á gbēeɔ̀ fɛle yá kolea dané, aa gbéɔ̀ ga namá. ³¹ Ayāmeto à it̄ɛke. Lá ma ledà á baadewa ní wé'io gwāasina ní fāanɛɔ e wē àaɔ̀ kámabosai, a yá àò d̄ɔ̀águ.

³² Tiasa mále á na Luaɛ a ɔ̀z̄í ní a gbēkeyā pó a f̄ɔ̀ gbāa káfíéɔ, i á gba zé á baa àò daaa ní a gbéɔ̀ pii. ³³ Mi gbēe ɔ̀a ge aà p̄okasae nideɔ. ³⁴ A d̄ɔ̀ áz̄iawa, ké ma z̄ikè ní maz̄ia ɔ̀ɔɛ, ɔ̀ ma pó pó wále a nide ní ma gbéɔ̀ è. ³⁵ Má òlɔ́ɛ apii guu à z̄ike beewa, í dɔ̀ yēɛsaideɔle. Yá pó Dii Yesu ò àò d̄ɔ̀águ à mè, gbadaa p̄ɔ̀na v̄i dɛ gba'eala.

³⁶ Yá bee oa gbɛa à kùle a kosowa ní ní baade píio, aa wabikè. ³⁷ Aa wé'ikàù nípii, aa Pɔlu kpàkpa ní kùe, aa lep̄ɛp̄ɛwà. ³⁸ Yá pó ní pɔ̀ siakù z̄ɔ̀ mé dɛ ké à mè ní wé a sik̄ɔ̀le lɔ̀ ũ. ɔ̀ aa gè z̄eiè e gó'ilena kíi.

21

Pɔlu taa Yelusaleũ

¹ Wá kēamá gbɛa wa gē gó'ilenau wa dazɛu, wa mipè Kosuwa. Gu s̄ia dɔa wa ka Lode, ɔ̀ bɔa we wa gɛ Patala. ² We wa gó'ilena pó lé gé Fenisi b̄usuu èu, ɔ̀ wa gēu wa dazɛu. ³ Ké wa Sipi è k̄āaa, wá gbà ɔ̀zɛɛ, wále gé Sili b̄usuu, ɔ̀ wa ka Tii, gu pó wà gó'ilena aso b̄òlɛu. ⁴ Wa Yesudeɔ̀ wēle, ɔ̀ wa ās̄ɔ̀a do k̄ér̄nɔ. An gbēeɔ̀ ò Pɔluɛ ní Lua Nisina gbāao asu gé Yelusaleũ. ⁵ Ama ke gɔɔ̀ beɛɔ̀ lé pà, wa fɛle, wále tá. Aa gè z̄eiwēɛ nípii ní ní naɔ̀ ní ní néɔ̀ wénkpɛ e ísiale. ɔ̀ wa kule wá kosowa wa wabikè. ⁶ Ké wa lez̄ak̄ɔ̀wa, wa gē gó'ilenau. Ampio s̄ɔ̀ aa èa ní bɛ.

⁷ Bɔa Tii wa ɛa dazɛu e wa ka Tolɛmai. Wa f̄ɔ̀kpà Yesudeɔ̀wa wa k̄ér̄nɔ gɔɔ̀ do. ⁸ Ké a gu dò, wa fɛle gɛ Sezale, wa gɛ pila baonakpana Filipi bɛ. A dɛ gbéɔ̀n s̄opla pó wà ní sé yāaɔ̀ do ũ. * ⁹ A n̄ɛnɔɛ ānabio v̄i gbéɔ̀n síiɔ̀, aai z̄āke yāaɔ̀. ¹⁰ Wa gɔɔ̀plakɛa we guu ānabi pó w̄i mèè Agabu† b̄ò Yude b̄usuu à mò. ¹¹ Ké à mò wá

* 21:8 Zin 6.5 † 21:10 Zin 11.28

kíi, à Pòlu ula ba sè à azia gbáo ní a ɔ̀ yè̀d̀ à m̀è: Lá Lua Nisina òn k̀e: Gb́é p̀ó baé bee ví, màa Yudaɔ aa aà ye Yelusaleũ, aai aà kpa buipáleɔwa. ¹² Ké wa yápi mà, wá ní beleɔ wa awakpà Pòlué asu gé Yelusaleũo. ¹³ Ǿ à m̀è: B́óyáí ále ɔ̀l̀o ále ma ǹs̀e Ǿ̀k̀pam̀eéi? Asu à̀o yea ũ seo. Baa tó ma ga Yelusaleũ Dii Yesu t́o yáí, ma s̀ou mà. ¹⁴ Ké wi f̀s̀ wa aà f̀ù̀o, wa kámab̀o wa m̀è: Dii p̀oéá k̀e. ¹⁵ Bee gbéa wa s̀ouk̀è, ɔ̀ wa gé Yelusaleũ. ¹⁶ Yesude p̀ó kú Sezaleeɔ g̀è p̀ilawano Sipi gbé Manas̀ b̀e. A d̀e Yesude ũ za zi.

Pòlu g̀ea Zaaki gwai

¹⁷ Ké wa ka Yelusaleũ, Yesudeɔ wá sí ní p̀onaɔ. ¹⁸ Ké a gu d̀ò, Pòlu g̀ewano Zaaki b̀e. Gb́ez̀ɔ̀o káaaa we mípii. ¹⁹ Pòlu f̀okpamá, ɔ̀ à yá p̀ó Lua k̀è a źi musu buipáleɔ guu d̀au a síuné dodo píi. ²⁰ Ké aa yápi mà, aa Lua sáaukpà. Ǿ aa ò̀è: Yápi gwa, wá gb́é. Yudaɔ Yesu náaikè ò́aas̀ɔ̀o l̀eé ũma'ũma, mé ampíi aáí káasik̀e M̀oizi ikoyáwa. ²¹ Wà n yá'òné wà m̀è, níle yáda Yuda p̀ó kú buipáleɔ guuɔne aa b̀o M̀oizi ikoyá k̀p̀e, aasu t̀s̀z̀s̀ ní néɔneɔ, aasu wà̀o ní f̀elekaayá k̀ũao. ²² Wá kea ní? Asa aa ǵi n m̀oia maio. ²³ Ké lá wá onewa. Wá guu gb́eɔn síiṣ̀eɔ lek̀è Luawa.‡ ²⁴ N ní sé à gé gbábo áziae, ní ní f̀labo aa e mibo, gb́epii iɔ d̀s̀ k̀é yá p̀ó aa mà n musuá síana no. Aa e mpi s̀s̀ ní t̀é M̀oizi ikoyáí. ²⁵ Buipále Yesudeɔ s̀s̀, wa lak̀é wá òné wa z̀eð aa laaika sa'onɔɔi ní kpáao ní ǹò k̀òlokpasai sóao ní gbásik̀eao.§

²⁶ Ǿ Pòlu gb́epiɔ s̀è t̀aínɔ. Ké a gu d̀ò aa gbábo níziae, ɔ̀ à g̀è Lua ua, à gbábo láag̀ɔ̀o sa p̀ó wa o an baadéé yá'ò.

Pòlu k̀ua

²⁷ Ké gbábo a g̀ɔ̀o sopla bee kà láaa, Azi búsu Yudaɔ Pòlu è Lua ua. Aa t̀ekpà bílagu, ɔ̀ aa aà k̀ù. ²⁸ Aale wiile aale m̀e: Isailiɔ, à wá leð. Gb́éé bee mé iɔ yáda gb́epiie gupiiu, i Isailiɔ awiamb̀o ní M̀oizi ikoyáó ní gue beeo. Bee gbéa à d̀è Lua uawa l̀o, à g̀èu ní Gelekio. ²⁹ Aa ò màa k̀é aa Efese gb́é T̀ofíũ* è ní Pòluo wéle guu yáa yáíe, ɔ̀ aale e Pòlu g̀èaàno Lua uae.

³⁰ Wéle lòo, gb́éɔ wí ní bao za gupiiu, aa m̀ò Pòlu k̀ù Lua ua, aa aà g̀ale b̀ò̀o. Weg̀ɔ̀o wà a gbaɔ t̀ata. ³¹ Ké aa ye aa aà d̀e, yápi bao Loma sosao gb́ez̀ɔ̀o l̀è, a mà Yelusaleũ lòo. ³² Weg̀ɔ̀o à sosa badeɔ s̀è ní sosa néɔ, ɔ̀ aa g̀emá ní bao. Ké gb́éɔ sosao gb́ez̀ɔ̀opi è ní sosao s̀ánu, aa Pòlu gb́ea t̀ò. ³³ Ǿ gb́ez̀ɔ̀opi s̀s̀ Pòluzi, à aà k̀ù à m̀è wà aà ye ní m̀odaonaɔ m̀èn pla. A ní lá à m̀è: Dén gb́epi ũi? B́ó yá a k̀èi? ³⁴ Ǿ bíla guu gb́éɔ lé wiile, aale yá doū oo. Ké z̀oa t̀ò gb́ez̀ɔ̀opi f̀s̀ lé a súsu mao, à m̀è wà g̀eaàno sosao b̀e. ³⁵ Ké wà k̀aaàno d̀edekíi, sosao mé s̀ù aà s̀è gb́éɔ nɔnɔaaa yáí. ³⁶ Asa gb́epii t̀eaàzi ní wiio, aale m̀e: A aà d̀e.

Pòlu yá'oa Yelusaleudeɔne

³⁷ Ké wa ye g̀é ní Pòluo sosao b̀e, ɔ̀ à gb́ez̀ɔ̀opi là à m̀è: Nỳs̀ we mà yá'onéa? Ǿ a ò̀è: Ni Geleki yámaa? ³⁸ Egipi gb́é p̀ó f̀ele ní gbáadeɔ źíazía à g̀è guwaiwaiu ní búsudenaɔ gb́eɔn ò́aas̀ɔ̀o l̀eé síiṣ̀n n ũo lò? ³⁹ Pòlu wèwà à m̀è: Yudan ma ũ. Wà ma i Taasu, Silisi búsuue. Wéle t̀saide no. Ma wabikèma, ma gba zé mà yá'o gb́eɔne. ⁴⁰ A aà gbà zé, ɔ̀ Pòlu z̀è d̀edekíi, à ɔ̀k̀è gb́eɔne. Ké aa níle kílíkíli, à yá'òné ní Ebelu yáó à m̀è:

‡ 21:23 Nao 6.21 § 21:25 Zin 15.29 * 21:29 Zin 20.4

22

¹ Ma gbéó ní ma maew, à swákpa à ma yáze ma sa. ² Ké aa mà àle yá'oné ní Ebelu yáo, aa zè kilikili. Ǿ Pólu mè: ³ Yudan ma ũ, wà ma i Taasu, Silisi bùsuue, ǿ ma neblè wéleu la. Gamalieli kíi ma ikoyā pó wá dezió kúa dàdau a zéwa. Má áiaví Luaé lá á kú gbā ápiiwa. ⁴ Ma íadà Yesu zedeowa e an gbéow gā, ma gōow ní nōow kúkū ma ní ká kpéu.* ⁵ Sa'onkia ní gbēzōow mé ma seeladeow ũ nípii. Ma lá pó aa kè Damasi Yudaowne sí ní ǿzi, mále gé we mà zépideow kúkū mà suńno Yelusaleũ wà ní wetā.† ⁶ Ké má be zéu, ma káikù ní Damasio íatē minanguo taawa, ǿ kándo gupua zōow bò luabe à kùlea. ⁷ Ma bō lele tōole, ǿ ma bōow mà, wa òmē: Solu, Solu, àkea níle íadaai? ⁸ Ǿ ma mē: Mmēnn déi Dii? Ǿ a òmē: Mámēmaa Yesu Nazaleti. Mámē níle íadaa. ⁹ Gbé pó kumanōow gupuapi è, áma aai gbé pó lé yá'omēow bōow maow. ¹⁰ Ǿ ma aà là, kpelewa má kei, Dii? Ǿ a òmēow mà fēle gē Damasi, we wa yá pó a dílemēow mà ke omēow píi. ¹¹ Gupuapi í gbāa tò ma wé lé gu'e bōow, ǿ ma gbéow ma kú ma owā, aa gēmanōow Damasi.

¹² Lousisinae ku we wí mēow Anania. I misiile Lua ikoyāe mé Damasi Yudaow píi í aà tōnasi. ¹³ A mōow ma kíi à zè ma sae, ǿ a òmēow: Solu ma gbé, ea gu'e. Wegōow ma wé wē, ǿ ma aà è. ¹⁴ A mēow wá dezió Lua mé ma se, ké mà wesi Gbēmaale, mà yāma aà léu, mí aà pōeā dō. ¹⁵ A mēow máow de aà seelade ũ, míow yá pó má è ní yá pó má màow o gbépiiē. ¹⁶ Ǿ a mēow bōow mále dá bi, mà fēle da'ileke, ma duuna i woloo ní a sísiaw?

¹⁷ Ké ma ea Yelusaleũ, mále lousisi Lua ua, ǿ ma wépungu'è. ¹⁸ Ma Dii è, a òmēow mà ke mà bōow Yelusaleũ kpakpa, asa gbéow yá pó mále o a musu sio. ¹⁹ Ǿ má ò Diiē, aa dōw sáasā ké miōow gē lousisikpe ní lousisikpēow màow aà náaikēnaow ká kpéu wàow ní gbē. ²⁰ Ké wàle aà seelade Etiēē de sō, mapí má kú wee, ma ze ní aà denaw, má ní ulaow kúané.‡ ²¹ Ǿ Dii òmēow mà gé, a ma zí e buipāleow kíi zāzāe.

²² Aa swákpa aà yáí e à gè kà buipāleow yápiwa, ǿ aa nà wiiwa aa mēow: A aà de! Gbéē bee taa kua zevíow! ²³ Aale wiile, aale ní ulaow gbāe, aale bùsuti zu musu. ²⁴ Ǿ Loma sosaw gbēzōow mēow wà gē ní Póluo ní be, wà aà gbē ní flaalaw e aà síana'ow, wi e yá pó wàle wiidowà a yáí ma. ²⁵ Ké wàle Póluow ǿow poo wà aà ye, a ò sosa bade pó kú wee: A a zé ví à Loma gbé gbē yákpalekesaia? ²⁶ Ké sosapi yápi mà, à gè a ò ní gbēzōowē a mēow: Nle ke kpelewa ni? Gbépiá Loma gbéē. ²⁷ Ǿ gbēzōowpi mōow Póluo là a mēow: Omēow, Loma gbén n ũa? A wèwà a mēow: Ao. ²⁸ Ǿ gbēzōowpi òè: Ma ǿow zōow kpàe, ǿ ma gōow Loma gbé ũ. Ǿ Póluo òè: Mapí, wà ma i a ũe. ²⁹ Ǿ gbé pó aa ye yálalawà yāow bōzā gōow. Ké gbēzōowpi dōow Póluá Loma gbéē, vía aà kù, ké a tò wà mōkàwà yáí. ³⁰ A gu dōow, ké gbēzōowpi ye à yá pó Yudaow mōow sáasā ma, à mōowpòlowà, ǿ à sa'onkiaow ní Yuda gbāadeow káaa, à mōow ní Póluo ní ae.

23

Yuda gbāadeow yákpalekesa ní Póluo

¹ Póluo wēpēow gbāadeowwa à mēow: Ma gbéow, yāe lé ma sō ví Lua aew e ní a gbāow. ² Ǿ sa'onkia Anania ò a dōaiōne aa aà le a léwa. ³ Ǿ Póluo òè: Lua n le sō, gbēnazín kaadōembē.* N zōle níle yákpalekēmanow ikoyā musu, mé mpi sō, n bōow a kpē, ní ò wà ma lé. ⁴ Ǿ dōaiōow mēow: Mmēow níle Lua gbāgbankia sōsō màaa? ⁵ Póluo mēow: Gbéow, mi dōow sa'onkia no, asa a kēa láu wà mēow, wásuli wá bùsu gbāadeow tōbēesio.†

* 22:4 Zin 8.3 † 22:5 Zin 9.1-2 ‡ 22:20 Zin 7.58 * 23:3 Mat 23.27-28 † 23:5 Bwa 22.27

⁶ Pɔlu dɔ́ ké gbãadeɓio gbẽeɔ́á Saduseone, an gbẽeɔ sɔ́ Falisioɓe, ɔ́ a òné gbáugbãu: Ma gbéɔ́, Falisín ma ũ, Falisio nén ma ũ. Geo vua yá pɔ́ ma wé dɔ́i yáí ɔ́ ále yákpalekemanɔ́. ⁷ Ké à yápi ò, Falisio ní Saduseo fɛlekɔ́wa ní lekpaao, ɔ́ kãaakenaɔ́ kèaa lee pla. ⁸ Saduseo í me geo lí vuo,‡ mé malaikaɔ́ ní nisína kuo. Falisio sɔ́ aa zè ní beeɔ́ kuaɔ́. ⁹ Wii gbãa da ní guu, ɔ́ Falisi pɔ́ aafí Moizi ikoyá danéɔ́ fɛle ní lekpa gbaao aa mè: Wi yãvãie e gbéɛ beewao. Tó nisína ge malaika mé yã'òè sɔ́ be? ¹⁰ Ké lekpa gbaakù, sosao gbẽzɔ́o lé viake, ké gbéɔ́ su Pɔlu taitaikɔ́eo, ɔ́ a ò a sosaoɓe aa pila gè ní guu, aa aà kũ geaàno ní be.

¹¹ A gwá Dii bò mò Pɔluwa à mè: Sɔ́dile! Lá n ma yã'ò Yelusaleũ la, sema n ò Loma b.

Lekpaata Pɔluzi

¹² Ké a gu dɔ́ Yudaɔ́ kãaa asii guu, aa legbè aa mè wa pɔ́bleo, wa imio e gɔ́o pɔ́ wà Pɔlu dè. ¹³ Lekpaainapiɔ́ de gbẽon blala. ¹⁴ Aa gè sa'onkiaɔ́ ní gbẽzɔ́o kíi, aa òné: Wá sí ní Luao wa mè, tó wi Pɔlu deo, tó wa pɔ́blè, Lua láaikewa. ¹⁵ Apiɔ́ ní gbãadeɔ́ píi à ge o sosao gbẽzɔ́e aà mɔ́é ní Pɔluo lá á ye à aà yáɔ́ tàasika de a káaulawa. Wápiɔ́ sɔ́ wáɔ́ ku sɔ́u guu wà aà de zéu e àɔ́ gé kái la.

¹⁶ Pɔlu dãe negɔ́e ní baikpaapi mà, ɔ́ à gè gè sosao be, a ò Pɔluɛ. ¹⁷ ɔ́ Pɔlu sosa badee sisi a òè: Gé ní èwaasoeo á gbẽzɔ́o kíi, asa a ye baɔe kpaè. ¹⁸ ɔ́ à aà sè geaàno ní gbẽzɔ́o kíi à mè: Pɔlu dakpeuna ma sisi, a gbèaa mà mɔ́ n kíi ní èwaasoeo. A yãe ví a ye onɛ. ¹⁹ ɔ́ gbẽzɔ́opi èwaasopi kù a ɔ́wa à geaàno gusae nípla, ɔ́ à aà là à mè: Bó yá ní ví n omɛi? ²⁰ ɔ́ à mè: Yudaɔ́ mé lekpaai, aa ye gbɛama n mɔ́ ní Pɔluo ní gbãadeone zia, lá aa ye aà yá gwa de a káaulawa. ²¹ Nsu we ní yáio, asa an gbéɔ́ lé aà dá zéu, aa de gbẽon blala. Aa legbè aa mè wa pɔ́bleo, wa imio e gɔ́o pɔ́ wà aà dè. An sɔ́u mà kò, n yá an swá dɔ́i. ²² Gbẽzɔ́opi ò èwaasopiɛ: Nsu to gbéɛ dɔ́ ní òmɛeo. ɔ́ à aà gbàɛ.

Pɔlu gbaea Sezale

²³ ɔ́ à sosa bade gbẽon plaɔ́ sisi, a òné: A o sosa fẽndade gbẽon òaa doone aa sɔ́uke aa gé Sezale oosi ublegɔ́o ní sɔ́de gbẽon bàakwiɔ́o ní sɔ́nde gbẽon òaa doo. ²⁴ A sɔ́ yá keke Pɔluɛ aà dikpe geò bùsu gbẽzɔ́o Felisi kíi yãkelesai. ²⁵ ɔ́ à lakèè à mè: ²⁶ Bùsu gbẽzɔ́o Felisi, mapi Kolodi Lisia, ma lãe bee kènɛ, ma fɔ́kpàma. ²⁷ Yudaɔ́ mé gbéɛ bee kù, aa ye aa aà de. Ké ma aà dɔ́ Loma gbé ũ, ɔ́ ma ge ní sosao ma aà símá. ²⁸ Ké má ye mà aà yá pɔ́ aa m̀òoa ma, ma aà sè ma geò an yákpalekema kíi. ²⁹ We má d̀ou aà yá pɔ́ aa m̀òoa de an ikoyá ũɛ, i yá pɔ́ kà wà a de ge wà a dakpeu keo. ³⁰ Ké wà lekpaaiàzi, wà a kpáí kèmɛɛ, ɔ́ ma aà gbàɛoma g̀ò, má ò yãdeone aa gé ní aà yáɔ́ n kíi we.

³¹ ɔ́ sosao kè lá wa ònéwa, aa Pɔlu sè geò Antipati gwãasína. ³² Ké gu dɔ́, sosa pɔ́ be kèseɔ Pɔlu ná sɔ́deone ní ɔ́zɔ́i aa geaàno aɛ, ɔ́ aa èa tà ní be. ³³ Ké sɔ́deɔ kà Sezale, aa lápi kpà bùsu gbẽzɔ́opiwa, ɔ́ aa Pɔlu nàè a ɔ́zɔ́i. ³⁴ Bùsu gbẽzɔ́opi lápi kyokè, ɔ́ à Pɔlu là bùsu pɔ́ à bùu. A mà Silisi bùsu à bùu, ³⁵ ɔ́ a òè: Tó gbé pɔ́ yãvinnɔ́o mò, má ma lá aa o. ɔ́ à mè wàɔ́ aà d̀oa ua. Elodi mé uapi kpà yãa.

24

Yudaɔ́ fɛlea ní Pɔluo Sezale

¹ Gɔ́o sɔ́o gbɛa sa'onkia Anania mò Sezale ní gbẽzɔ́eɔ́o ní ikoyádɔ́na pɔ́ wí meè Teetuluo. Aa mò ní Pɔlu yáɔ́ bùsu gbẽzɔ́o kíi. ² Ké wà Pɔlu sisi, Teetulu fɛle lé yãdaaàla à mè: Felisi, ní n báaaɔ́ wá bùsu na à kè zài. N zia làasookɛa mé mò

‡ 23:8 Luk 20.27

ń wá kálea maao. ³ Wí n ɬonasi, wàɔ n sáaukpa gupiiu gɔɔpii. ⁴ Ké má ye mà n gágao, má wabikema, sùuukewanɔ, wá yá yɔɔnae ma. ⁵ Wá è gbépiá gbēnazin èbee. I zɔada Yudaɔ guu dúnia guu pii, a de lousisize ee pɔ wí me Nazaretideɔ dɔaanaɔ do ũ. ⁶ Baa se a ye Lua ua gbãle, ɔ wa aà kù. ⁷⁻⁸ Tó n gɔepi lala nzia, nýɔ aà yá pɔ wa mɔ̀ò síana dɔ. ⁹ Ɔ Yudaɔ yá'idia aa mè lá yápio den we.

¹⁰ Ɔ b̄usu gbēzɔopi mikè Pɔlu e aà yá'o. Ɔ Pɔlu mè: Lá má n dɔ yákpalekena ũ b̄usue bee guu a wē gègē, ɔ mále a mibɔayá'ò ma laaiwa. ¹¹ Tó n gbèa, wa one ma gea Yelusaleŭ lousisii de gɔɔ kuɛplalao. ¹² Wi ma e mále lekpaake n gbèeo Lua uao. Wi ma e mále zɔada lousisikpɛɔ guu ge wéle guuo. ¹³ Gbépio f̄o yá pɔ aa liamazi seelade eneo. ¹⁴ Síana má òne, zé pɔ aale me lousisize eee guu ɔ mále zɔble wá dezio Luae. Má yá pɔ wa kè Mɔzi ikoyá guu n ānabio pɔɔ náai ví. ¹⁵ Ma wé dɔ Luai lá ampiɔwa, ké gbēmaao n gbēvãio bɔ gau pii. ¹⁶ Ayámɛto mio azia toto gɔɔpii ke ma s̄o su àò ví Lua ae ge gbēnazina aeo. ¹⁷ Ma wēkea n ma b̄usuo gbèa ma ea su ɔdama kènè, ma sa'ò ¹⁸ Lua ua. Ké mále sa'o ma gbãbɔa gbèa, ɔ wà ma le we. Mi bíla kãaao, mé zɔa kuo.* ¹⁹ Azi b̄usu Yudaɔ mé yádeo ũ. Sema aa mɔ̀ wà yábo k̄o léu n k̄ii. ²⁰ Tó màa no, tó gbé pɔ aa ku laɔ dàa pɔ aa èa gɔɔ pɔ aa yákpalekèmanɔ o. ²¹ Sema yá mendo pɔ má òné n lɔo gbãao ma mè, geɔ vua yá musu ɔ aale yákpalekeimanɔ bàasio.†

²² Felisi Yesu zé bɔole dɔ, ɔ à lakà Yudaɔ yáa à mè: Tó sosaɔ gbēzɔo Lisia m̀ò, má á yá mideé. ²³ A ò sosa badee aàɔ Pɔlu d̄sa, āma aà aà gba íana, i to aà gbéɔ dɔaàle.

²⁴ Gɔɔpla gbèa Felisi m̀ò n a Yuda nɔ pɔ wí m̄e Dusii. A Pɔlu sisi, ɔ à Kilisi Yesu náaika yámawà. ²⁵ Pɔlu lé yá'o maakea musu n z̄iakũad̄so n yákpalekea n gbéɔ pɔ lé m̄o, ɔ vía Felisi kù à mè: Fele tá gia. Gɔɔ pɔ ma ɔ'è, má ea n sisi. ²⁶ Aà wé doi Pɔlu a gbagusaedaee, ɔ ìɔ aà sisi m̀òm̄o aà m̄o faaiboanɔ. ²⁷ Ké à kè wè pla, Pɔɔsiu Fesetu z̄òle Felisi gbèu. Ké Felisi ye àò na n Yudaɔ yáí, ɔ à Pɔlu tò dakpɛu.

25

Pɔlu zea n gea Sezaa kíio

¹ Fesetu z̄òlea kpalau gɔɔ àaɔ gbèa, à f̄ele Sezale à gè Yelusaleŭ. ² Wékii sa'onkiaɔ n Yuda gbãadeɔ m̀ò aà k̄ii, aa f̄ele n Pɔlu yáo. Aa wabikèwà ³ aà sùuuke, aà to Pɔlu m̀óné Yelusaleŭ. Asa aa zèò wà baikpaè zéu wà aà dee. ⁴ Ɔ Fesetu òné: Pɔlu ku kpéu Sezale, mapi s̄o má tá we tia. ⁵ A gbãadeɔ m̄o gemanɔ, tó à yāvãikèe, í o.

⁶ Fesetu kèrn̄o gɔɔ swaaɔ ge kwi taawa, ɔ à èa tà Sezale. Ké a gu d̀ò, à z̄òle a ḡinaa à mè wà m̀ò n Pɔluo. ⁷ Ké à mè, Yuda pɔ b̀ò Yelusaleŭ l̄iaaàzi, ɔ aa yázɔo pɔ wi f̄o a seela èo d̀òwà dasidasi. ⁸ Pɔlu yázāsímá à mè: Mi z̄a Yudaɔ ikoyá ge Lua ua yáwao. Mi z̄a yáewa Sezaaeɔ. ⁹ Fesetu lé wele àò na n Yudaɔ ɔ à Pɔlu là à mè: Nyɔ we gé Yelusaleŭ mà yákpalekenn̄o we yáe beeɔ musua? ¹⁰ Pɔlu mè: Sezaa ikoyá pɔ kù wà yákpalekèmanɔ ɔ má kúu la. Mi tàaekɛ Yudaeeo, lá mpi n d̄o s̄aas̄awa. ¹¹ Tó ma tàaekè à kà wà ma dee, má gí wà ma deo. Ama lá mi yá pɔ gbéɔ lé o ma musue keo, gbèe zeví à ma kpámáoo. Gea Sezaa kíí ɔ ma zèò. ¹² Ké Fesetu lekpaai n a gbéɔ à mè: Sezaa n zèò, aà k̄ii nýɔ géu.

Gea n Pɔluo kí Agipa n Beenisio ae

* 24:18 Zln 21.26-27 † 24:21 Zln 23.6

13 Goopla gbea kí Agipa ní Beenisio mò Sezale fokpai Fesetuwa. 14 Ké aale gooplake we, Fesetu bò ní Pòlu yáo kípié à mè: Gõee ku la, Felisi aà tò dakpeu. 15 Ké ma ge Yelusaleũ, sa'onkiaò ní Yuda gbèzɔɔ fɛlemɛɛ ní aà yáo, aa mè mà sùuuke mà yādaaála. 16 Má òné, tó gbé pò wà yādòwà i kɔ'e ní a yādomadeo mé i zé'è à yápi zāsímáó, wá Lomadeo wili aà kpámáó. 17 Ké aa sùmanò la, mi zezeo. Ké a gu dò gɔ̀, ɔ ma zòle ma gínaa ma mè wà mó ní gbépio. 18 Gbé pò yāvíaànɔpiò yā'ò, aai yāvāi pò mále e wa dɔwà o aà yá musuo. 19 Aa yākele vīaànò ní lousisize yá musu ní gōe pò wī mēè Yesu yáo. A gà, ɔ Pòlu zè ní aà kua bēe yáo. 20 Ma bílikè yápi zé dōawa, ɔ ma aà là tó a ye gé Yelusaleũ wà yápi gógɔ̀è we. 21 ɔ Pòlu mē Loma kí ɔ a zèò, wàò a kūa. ɔ ma mē wàò aà d́a e màò gé aà gbaei Sezaawa. 22 ɔ Agipa ò Fesetue: Má ye mà gbépi yāma mazía. ɔ Fesetu mē: Nyɔ yāma aà léu zia.

23 Ké a gu dò Agipa ní Beenisio mò ní gawi zɔɔ, ɔ aa gè kɔ̀kãakekpeu ní sosao gbèzɔɔ ní wéle gbé gbiao. Ké Fesetu lesí, wà mò ní Pòluo. 24 ɔ Fesetu yāsè à mè: Kí Agipa ní gbé pò kúwanò laò píi, a gbé bee èa? Yuda pò kú Yelusaleũ ní laò píi gbépi yá sè m̀oa, aale wiilea aa mē, a maa àò ku lo. 25 Mapi, mi e à yāe kè à kà wà aà deo, ɔ lá à zè ní Sezaao, ma zèò mà aà gbaewà. 26 Mi yápi gbadò mà lákè kíe aà yá musuo. A yáí tò ma m̀aànò á ae, atēsa mpi kí Agipa, ké yālalaawà gbea mà yá e mà a lákè. 27 Asa dakpeuna gbaeama yá pò wa dāaála oa wásawasa sai, i kemee zevío.

26

Pòlu yá'oa kí Agipa ae

1 ɔ Agipa ò Pòlue: N zeví n̄ n yá'o. ɔ Pòlu ɔsè à azía yá b̀oolekè à mè: 2 Kí Agipa, má è ma minakè, ké má è mále mazía yá b̀ooleke n ae gbā, yá pò Yudaò Ìamazi musu píi. 3 Atēsa ké ní Yudaò felekaayā dō píi ní ní yākeleo. Bee yáí ma wabikèma, ma yáe mamɛɛ. 4 Yudaò ma kua dō za ma néfēnenzī daalea ma b̀usu e Yelusaleũ. 5 Aa ma dō à gègè. Tó aa yei, aa f̄ o má de wá lousisin gāli pò gbāa ní Lua yáo wī me Falisio gbé ũ. 6 Tiasa wàle yákpalekemanò, ké ma wé d̀o lé pò Lua gbè wá deziòenzi yáí. 7 Wá bui kueplao aaiò zòble Luae gwāasina ní fāaneo wedo a legbēa doūpizi guu. Kí, wedo a yápi zé yáí Yudaò fēlemanò. 8 Bóyāi Lua geò vua kèé yázesai ũi?

9 Mapi yāa, ma zèò ké yá pò a b̀o Yesu Nazaleti yá kpe píi ɔ máliò ke. 10 Màa má kè Yelusaleũ. Sa'onkiaò ma gba zé, ɔ ma Lua gbéò kà kpéu dasi. Tó wàle ní dede s̄, ma lé Ìò ku a guue.* 11 Mìò gé lousisikpe ní lousisikpeo m̀òm̀o màò wétēamóné, mi gānamá aa d́e ní Luao. Ma pò fēańzi, ɔ mi gé ìadaimá ní wéle baao.†

Pòlu zíkɛa Yesue

12 Beewa mále gé Damasi ní iko pò sa'onkiaò ma gbaeoo. 13 Kí, ké má be zéú ìatē minanguo, ma gupua è à b̀o luabe à kùlea ní ma gbéò, a pāsī de ìatēa. 14 Wa lele zīle wápii, ɔ ma loò mà, wa òmɛɛ ní Ebelu yáo wà mè: Solu, Solu, b́yāi níle ìadaiai? Lípanaz̄sa ní teo mé lé ìakpanzi fá! 15 Ma mē: Mmenn déi, Dii? ɔ Dii mē: Mámɛ má Yesu pò níle ìadawà ũ. 16 Fɛle zɛ. Ma b̀o m̀oma ké mà n se ma zíkɛna ũe, níò de yá pò ní è ní yá pò má òbneo seelade ũ. 17 Má n suaba Yudaò ɔzī ní buipāleo. Mále n zímá, 18 ké n̄ ní wé kéné, aa b̀o gusiau aa gē gupua, aa b̀o

* 26:10 Zln 8.1-3 † 26:11 Zln 9.1-2

Setau ikou aa gē Lua pou, an duuna i kēma, an baà io kú ní gbé pò an kua adoao ma náaikea yáí.

¹⁹ Kí Agipa, Ayāmeto mi gí luabe gbé pò bò m̀ba yā'onε maio. ²⁰ Ma waasokè Damasi gĩa ní Yelusaleũo, † ò má kè Yude b̀usu gupiiu ní buipāleo k̄io. Má òné aa ǹselile aa ze ní Luao, aai yá pò a to wà d̄o aa ǹselile ke. ²¹ Bee yáí Yudaο ma kũ Lua ua, aa ye ma de. ²² Lua d̀onle má kuò e ní a gbāo, ò má zεa aà seelade ũ néfēnen gbēz̄oone pii. Mili yāpāle oo, sema yá pò ānabio ní M̄ozio ò à kè bàasio. ²³ Aa mè Mesii a taasike, òme a b̀o gau séia, i gupua yā'o Yudaοne ní buipāleo. †

²⁴ Ké Pòlu lé azia yá b̀oleke màa, Fεsetu wiid̀wà à mè: Iana kama yà Pòlu? N d̄o z̄o mé lé n mi liaa. ²⁵ O Pòlu mè: Iana i kaaο, Fεsetu. Yázede mále o mé s̄ianaε. ²⁶ Kí, lá ní yá beeo d̄o, má f̄o mà a yā'onε wásawasa bakũaanakesai. Má d̄o ké a kee i ke n mi kpeo, asa yápiá gusaε yá no. ²⁷ Kí Agipa, n yá pò ānabio ò s̄ia? Má d̄o ké ní sí. ²⁸ O Agipa ò Pòluε: N ye ma dedenlea ke mà ḡo Yesude ũ ḡo yà? ²⁹ Pòlu mè: Ḡo ge zá má yei, tó Lua wèi. I ke ndo no, ní gbé pò aale ma yāma gbāo pii, aa ḡo lá má dewa, m̀daonaε beeo bàasi. ³⁰ O k̄ipi ní b̀usu gbēz̄o ní Beenisio ní gbé pò k̄āaaa weo f̄ele b̀le. ³¹ Ké aa b̀le, aale o'ok̄oε: Gbēpi i yāe ke à kà dea ge wà dakpeuo. ³² O Agipa ò Fεsetuε: Tó gbēpi i me a yápi a gé Sezaa k̄ie yāao, wá aà gbaεε.

27

Gεa ní Pòluo Loma

¹ Ké wà zèò wà da Itali zéu, ò wà Pòlu ní dakpeuna k̄inieo nà sosa bade pò wí mèè Zuliue a z̄í. A de sosa ḡali pò wí me Sezaa sosao d̄oanao do ũ. ² Wa gē gó'ilena pò b̀o Adamiti, àle b̀ole ní Azi b̀usu wéleo guu, ò wa dazeu. Masedoni b̀usu gbé Alisaka Tesaloni kúwan̄o. ³ Ké a gu d̀o wa ka Sid̄o. Zulu Pòlu k̄ua ní ǹsedoũo, ò à aà gbà zé aà gé a gbé̄o gwai, ké aa e odawà. ⁴ B̄o wa wa p̄ele í guo. Ké Iana lé dawále yáí wa d̄o Sipi b̀usu kpe oi. ⁵ Bea ísia guo wa d̄o Silisi ní Pāmfilii b̀usuoz̄i, ò wa ka Mila, Lisi b̀usu. ⁶ Wek̄i sosa badepi Alesāndi gó'ilena pò lé gé Itali è, ò à wá káu.

⁷ Ḡo plaε dà wá tá k̄onkũ. D̄ε ní d̄εo wa ka Sinidi léi. Ké Iana i weiw̄ε wà gé súsuο, wa p̄aale wa b̀o Keleti b̀usu kpe oi Sam̄one saε. ⁸ D̄ε ní d̄εo wále d̄o Keletizi, ò wa ka gu pò wí me God̄k̄ii Maau. A k̄ai ní wéle pò wí me Laseo. ⁹ Lá wa gēgē zéu, wá t̄aa'o gεa aε ḡo kai yá ũ, asa Yudaο leyeḡo ḡe k̄o. Ayāmeto Pòlu led̄amá ¹⁰ à mè: Gb̄é̄o, má è táε bee a mó ní ásoo z̄o ní músio. I ke ḡopi ní a asoε adoo, ní wápiε b̄o. ¹¹ Ama sosa bade gob̄ona ní godeo yá sí de Pòlu p̄oa. ¹² Gupi maa wà god̄u wà buziεble weo, ò gbé daside zè ní daa zéuo. Aa ye wà ka Feniki, wéle pò kú Keleti be'ae oi, tó a zekè, wí buziεble we.

Zàa'iana f̄elea ísiao

¹³ Ké Ian buse f̄ele gεomid̄k̄ii oi, aale e wà f̄o ní p̄eā keε. O aa ní gó p̄olo aa d̄azeu, aale d̄o Keletizi k̄aik̄ai. ¹⁴ I gēgēo, zàa'ian gbāa pò wí me Ian p̄asi p̄ila Keleti gbewa. ¹⁵ A gol̄iaa, wi f̄o dàe b̄o, ò wa ḡo t̄ei. ¹⁶ Ké à wá kpá gūgūn néna pò wí me Kodai, wa dáama'è ȳo. D̄ε ní d̄εo wa wá ḡone suababo è wá k̄u we. ¹⁷ Ké aa ye wa nà gó z̄opiwa, ò aa kèke bak̄a gó z̄opiε. Ké aale viake p̄a Libii b̀usu isaaaε, ò aa gó kúla p̄ele íu, ò aa ḡo t̄é Ianaí. ¹⁸ Ké a gu d̀o, lá zàa'iana ḡi lé wá gó z̄ampapa gbáugb̄au, ò aa nà aso zuzua íuwa. ¹⁹ A ḡo àāde z̄í aa

† 26:20 Zin 9.20, 28 † 26:23 Isa 42.6, 49.6

ń gó zikebɔɔ b̀̀le k̀̀le ńzia. ²⁰ A kà gɔɔ ũma íatē ń saanao i bɔɔ, mé ían pāsipi ń louo i kpáleo. Buaa aafia pó wá wé doi yāa kè fama. ²¹ Wa gɔɔplakè, wi e pɔblèò, ɔ Pɔlu f̀̀le òné: Gb́́é, tó a ma yāmà yāa, dō wi f̀̀le Keleti, músi ń ásooe beeo gbàsa wá léo. ²² E tia mále ledawá, à s̀̀dile! A gb̀̀e a gao, sema gópi wíwi bàasio. ²³ Gia gwá Lua pó má de aà pó ũ mé mi zɔbleè, aà malaika b̀̀ m̀̀da ²⁴ à mè: Nsu v̀̀iakeo, Pɔlu. Sema ń Sezaa ae le. Lua gb́́é pó kúrínɔ gó guuɔ b̀̀ne aafia nípii. ²⁵ Ayāmeto gb́́é, à s̀̀dile! Má Lua náai v̀̀i ké a ke lá a òmæewa. ²⁶ Sema wá ka gūgūnae isaaa.

²⁷ A gɔɔ g̃eo m̀̀ndosaide gwá ían pāsipi lé wá gále Adiati ía e tia. ɔ weedo ígb̃éò lé e wa káikũ ń g̃s̃s̃leo. ²⁸ ɔ aa bà i'egwabo gb̀̀e íu, aa è a e g̃s̃s̃s̃uu basiiò. Ké à kè sàa yɔɔ aa gb̀̀e lɔ, aa è a e g̃s̃s̃s̃uu bàas̃. ²⁹ Aale p̃aa gb̃ewa v̀̀iake, ɔ aa kúla m̀̀n síiò gb̀̀e gó p̀̀okpe, ɔ aale Lua sisi gu òné kpakpa. ³⁰ Gópi zikenao lé zeweele wá b̀̀le gó guu wá bàale, ɔ aale gó suababɔpi pila aa da ía, aale ke lá wa ye kúlaɔ gb̃ae go'æwa. ³¹ ɔ Pɔlu ò sosa badee ń aà sosanao: Tó gb́́é beeo i g̃ó guuo, á e bɔɔ. ³² ɔ sosao gó suababɔ baa z̃̀z̃̀, aa tò à lèle íu.

³³ Ké gu ye doi, Pɔlu awakp̃ané nípii aa p̀̀ble à mè: A gɔɔ g̃eo m̀̀ndosain gb̃a a g̃ó looa p̀̀blesai. ³⁴ Mále awakpaé à p̀̀ble, asa a maa á p̀̀leba àɔ òaae, í e bɔ aafia. Baa á mik̃a m̀̀ndo a ṽ̀aaao. ³⁵ Pɔlu yápi oa gb̃ea à p̃e sè à Lua sáaukp̃a gb́́epii wáa, ɔ a è àle só. ³⁶ Ampii aa s̀̀dile aa p̀̀blè sa. ³⁷ Wá gb́́é pó wá kú gó guuɔ pii, wa ka gb̃eɔn òaa do ń basiiò síiòsaio (276). ³⁸ Ké aa p̀̀blè aa k̃a, aa p̀̀wena b̀̀le zù íu, ké gó e yáfukũ yáí.

³⁹ Ké gu ò aa g̃s̃s̃e è, aai d̃o. Ké aa ísia s̀̀miboa è a g̃s̃s̃ daaíia, ɔ aa z̃̀è wá gé ń g̃ó isaaa we, tó wa f̃́. ⁴⁰ Aa kúlaɔ wòlo aa tò í guu, ɔ aa golilibɔɔ ba p̀̀lo g̃̀. Aa go'æ zw̃aa p̀̀o íanae, ɔ aa mipè g̃s̃s̃piwa. ⁴¹ ɔ aa sí ũf̃au ń sae, ɔ gó z̃̀è we. ũf̃api go'æ kũ g̃íũg̃íũ, i f̃̀ d̃eo, ɔ ikooa pó lé ṽ̀ṽ̀ ń gb̃ao lé gó p̀̀okpe wiwi. ⁴² Sosao z̃̀è wá dakpeunao d̃ede, ké an gb̀̀e su kp̃aa'o pilimáo yáí. ⁴³ Ama sosa bade ye Pɔlu misi, ɔ à g̃íné aa ń p̃eá ke. A ò kpad̃nao òaa kusi íwa aa bua, ⁴⁴ gb́́é k̃inɔ iɔ té ń kpe lip̃eɛe ge gó kasoɔ musu. Beewa ɔ gb́́epii baa lè aafia.

28

Pɔlu kua Malita gūgūnaa

¹ Ké wa baa lè aafia, wá mà gūgūnapi t̃n Malita. ² Beleɔ wá kú ɔplapla ń yeawázio. Aa gb̃aakp̃awázi, aa té sa k̃aw̃e, asa lou nà maawa mé íana b̀̀le. ³ Pɔlu yàa kele náaa m̀̀ lé k̃ateu, píligona ku a guu. Ké té pusu aà p̃a, à b̀̀ Pɔlu kũ a ɔwa. ⁴ Ké beleɔ ml̃epi è ò aà ɔwa, aa òk̃e: Gb́́é beeá gb̃eɔnae síana. Baa ké à bùa íwa aafia, síana i weiè àɔ kuo. ⁵ Ama Pɔlu ml̃epi gb̀̀e a dà téu, i ỹe keèò. ⁶ Gb́́é wé doi aà ɔ a ka à léle ge ũ weg̃e. Ké à g̃èg̃e, aa è p̃e i aà leo, ɔ aa lé l̃le aa mè gb́́epiá luae.

⁷ Gupi sae gūgūna gb̃ez̃̀ pó wí mèè Publiu be kuu. A wá díle gɔɔ àaɔ, à nibo k̃ew̃e ń yeawázio. ⁸ Publiu mae wúlea ń m̃ew̃ao, àle b̃anub̃anuke. ɔ Pɔlu g̃e aà k̃íi, à wabikèè à ɔnàwà à aà gb̃agb̃a. ⁹ Ké à gb̃agb̃a màa, gūgūnapi gỹe k̃inɔ m̀̀ aà k̃íi, ɔ aa gb̃agb̃a s̃. ¹⁰ Aa wá kpelà maamaa. Ké wále tá, aa k̃s̃uk̃ew̃e lɔ.

Pɔlu kaa Loma

¹¹ Wá kua gūgūnapiu m̀̀ àaɔ gb̃ea wa g̃e gó'ilena pó buzièblè weu, wa dazeu. Gópi b̀̀ Al̃s̃andi, wá táasiao seela k̃ew̃a. ¹² Ké wa ka Silakusa, wa gɔɔ àaɔ kè

we. ¹³ Bɔa we wa do gɔsɔlei e wa ge kaò Legio. Ké a gu dò íana bò geomidokii oi, a gɔɔ plaade wa ka Puzoli. ¹⁴ Wélepi guu wa Yesudeo lèu. Aa mè wà sùuuke wà ášɔa do keínɔ. Wá kè màa, ɔ wa da Loma zéu. ¹⁵ Loma Yesudeo wá bao mà, ɔ aa mò daiwále. Gbèe wá lé Apiu'eleu, gbèe sɔ gu pɔ wí me Pilakii'aaɔu. Ké Pɔlu ní é, à Lua sáaukpà, aà sɔ nini. ¹⁶ Ké wa ka Loma, wà Pɔlu gbà zé aà ku adoa ní sosa pɔ ɔ aà dɔao.

¹⁷ Gɔɔ aàɔ gbea Pɔlu Yuda gbèzɔɔ sisi. Ké aa káaa, a òné: Ma gbéɔ, mi zā Yudaɔne yāewao. Mi bɔ wá deziɔ felekaayāe kpeo, ɔ wà ma kũ Yelusaleũ wà ma kpa Lomadeɔwa. ¹⁸ Aa yālálāa, aai yāe e ma musu à kà wà ma deo, ɔ aa ye ma gbae. ¹⁹ ɔ Yudaɔ bò ma kpe. Teasi ma ze ní gea Sezaa kíio,* i ke má yāví ní ma bùsu gbéɔ no. ²⁰ Ayāmeto ma á gbéa wà kɔ'e mà oánɔ, asa gbé pɔ Isailio wé dɔi yái wà mɔe bee kàia.

²¹ ɔ aa òè: Wi taalae e à bò Yude bùsuu n yá musuo. Wá gbèe sɔ i bɔ we à sùwá ní n bao vāioo. ²² Wá è a maa wà yá pɔ ní kũa ma n léu, asa wá mà wí lousisizepi bèebo gupiiue.

²³ Aa gɔɔdilekɔe ní Pɔluo, ɔ aa mò aà kii ua pɔ à pílau dasidasi. A ye aa a yáze dɔ Yesu yá musu, ɔ à dàale Mɔizi ikoyāwa ní ānabiɔ yáɔ, à kpala pɔ bò Lua kii yā'òné, à a bɔɔlekèné za kɔɔkɔ e oosi. ²⁴ Gbèe yá pɔ àle oɔ zé è, āma gbèe gii. ²⁵ Ké aale kēaa ní lekpaao, Pɔlu yá mendo kàfiné à mè: Yá pɔ Lua Nisina dà ānabi Isaiāe a ò á deziɔneá síanae à mè:

²⁶ Ge n̄ o gbé beeɔne,
aa swákpa aao gé yāemasai,
aa wéteí aao gé yāe'esai.

²⁷ An n̄se paaao, ké aasu ònɔkũo yái,
an swá gbāa, ké aasu yāmao yái,
an wé kũaaa, ké asu kēo yái,
asa aa ye ea sua mà ní gbágbāo.†

²⁸⁻²⁹ Ayāmeto, àɔ dɔ ké Lua gbéɔ zì ní suabayāo buipāleɔwa. Aame aa sí.

³⁰ Pɔlu kè kpé pɔ àle a fiabo guu wè búu pla. Iɔ gbé pɔ aai mɔ faaiboianɔ kũ ɔplapla pii. ³¹ A kpala pɔ bò Lua kii yá waasokèné, à Dii Yesu Kilisi yādàné ní laaio kpálea, gbèe i kpaèo.

* 28:19 Zln 25.11 † 28:27 Isa 6.9-10

LOMADEO

Yá pò kú láe bee guu

Kilisi gaa ní aà vuao gbèa Yuda pò aa gò Yesudeo ùò nà Yesu baonakpaawa Lomadeo mēwīa Loma guu, an gbēon Pisii ní Akilasio ũ (Zinao 18.2). Beewa Yesu gāli sēia dàale we gò pò Pòlu lé baonakpa Sili bùsuu ní Azi bùsu pò wí me tia Tuukio ní Gelesi bùsuo. Lua dīle Pòlu e aà gé e dúnia léwa. Bee yáí Pòlu ye gé Loma ní Esipayā bùsuo ɔ. Gò pò àle a wēlegēapi sɔuke, à lakè Yesude pò aa ku Loma (1.7), aai kòkāaa Pisii ní Akilasio bēone (16.3-5).

Láe bee guu Pòlu lé zī pò ále ke buipāleo guu bɔleke Loma Yesudeone. Yá pò Pòlu ì dadané kú láe bee guu wásawasa à mè: Yesu baonaá gbāa pò Lua ì gbé pò lé a náaikeo suabaòe, atēsa Yudaò, an gbèa buipāleo (1.16).

Yudaò ní buipāleo kua ní kòoá yāīae Yesude káauone, atēsa lá buipāle Yesudeo lé e Mòizi ikoyā musu. Yápi ku Galatio lá guu ɔ. Lakii Pòlu ò wásawasa à mè Yesu baona pò ále kpáá gbépii pòe (1.16). A ò lá Lua ì duunkena suaba, baa dén nò, à mè luanaaikēa yáe (1.18-8.39).

Bee gbèa à lekà Isaili pò aa gí Kilisi náaikeio yáwa. Lua gbēon ní ũoa? A mè an gia bee lé kpá Luaeo, asa Lua gbēke mé a zible (9-11). Tia kéwa sùuu pò Lua ví ní wá buipāleo lé dadawēe wà nòse pāle da, wíò ku Lua pò ũ (12.1-15.13).

Lápi láakii Pòlu mè á ye da Loma zéu, ò à fòkpàkpamá (15.14-16.27).

Gbé pò aale wēle wà dō lá Lua ì ní suaba Yesu Kilisi sabaiò, tó aa láe bee kyokè, aa e dō ké yá pò Lua a zekáleo zòò (11.33-36). Beewa aa e nízia kpawà, aai kúléè a zéwa.

Pòlu fòkpa Lomadeowa

¹ Mámēmaa Pòlu, Kilisi Yesu zòblena, Lua ma sisi à ma dile a zina ũ baona ² pò à dōaa à a legbè a ānabione, aa kè a yá taalau kpana ũ. ³⁻⁴ Aà Né Yesu Kilisi wá Dii yá mé baonapi ũ. Aà dea gbēnazina ũ guu à bò Davidi bui guue. Aà luake guu sō aà bōa gau ní gbāao mé òlōwēe ké Lua Nén aà ũ. ⁵ Kilisipi mé gbēkekēmee à ma zī bui pii kii, ké aa e a náaike, aai gō a yāmanaò ũ, i tɔɔ. ⁶ A kú ní guu sō, á gbé pò Yesu Kilisi á sisi à á séo. ⁷ Mámē ma láe bee kè á Lomade pò Lua yeázi à á sisi, a gō a gbéò ũ pii. Lua wá Mae ní Dii Yesu Kilisio gbēkekéé, aai á gba aafia.

⁸ Sēia gia ma Lua sáaukè ní Yesu Kilisi gbāao ápii yá musu, ké á luanaaikēa ì dúniaa pii yáí. ⁹ Tó mále wabike pii, á yá lí sāmago. Lua mé ma seelade ũ. Aapi mále zòbleè ní nòsemendoo, mále aà Né baokpa. ¹⁰ Mio wabikewà aà zekēkemee lá a yeiwa, mà e mō á gwai sa, ¹¹ asa wesiaále ni lé ma de maamaae, ké mà Lua Nisina gbae daé á zedōa yáí. ¹² Beewa á luanaaikēa ní ma pòo a wá baade gba sō. ¹³ Ma gbéò, má ye àò dō ké mio dile mòmòò mà mō á gwai* ké mà a zī gbē e á guu, lá má è buipāleo guuwa, ò e tia mi ze'eo. ¹⁴ Geleki yāmanaò ní Geleki yāmansaiò pii, ladōnaò ní ladōnsaiò pii, an yá gò ma yá ũe. ¹⁵ Bee yáí ma me wá mà baonapi kpá á Lomadeone sō. ¹⁶ Mili wide ní baonapi yáoo.† ¹⁷ Baonapi ì owēe lá Lua ì to yá bōrínò na. A de luanaaikēa yá ũ adoē, lá wa kè lá guuwa wà mè: Gbé pò Lua tò yá bōaàno na a náai pò ále ke yáí aò ku.‡

* **1:13** Zin 19.21 † **1:16** Maa 8.38 ‡ **1:17** Abk 2.4

Gbēnazinao á tàaedeone Luae

18 Za musu ò Lua ì a pòkūma bòbò gbēnazina pò an vāikεa ì zezò síanaεowa an pākpaazi ní ní vāikεao yáí. 19 Yá pò wa fò dō Lua yá musu uleanéo, Lua mé yápi bònέ gupuau. 20 Za gòò pò à dúnia kàlε, aà gbāa láasai ní aà luakε pò wīli e ní wéoo bò gupuau aà zīo guu wásawasa. Ayāmeto gbēnazina awa vío. 21 Aa Lua dō, āma aali aà kpela a zéwa aa aà sáaukpào. An láasooò sòukù, ò aa gò gusiau an mīσαι yáí. § 22 Aa nízia díle ònónaò ũ, ò aa gò mīsaideò ũ. 23 Aaí kúle gbēnazina pò ì gao ní bāò ní nòbòò ní pòtaa'onkuawao taaε Lua pò lí gao gbεu.*

24 Ayāmeto Lua ní kpá gbāsíkεaa, aa wisaiyā ke ní kōo, lá aale a nide ní nòse guuwa. 25 Aa Lua síande leūkpakè ní εεo. Aaí kúle Lua pòkεaone aa zòblené Lua pò pòpii kè gbεu. Éfāaiden aà ũ gòòpii! Ami.

26 Ayāmeto Lua ní kpá wisaiyā nideaa. Baa an nòεo yá pò wī ke leūkpakè ní yá pò wīli keoo. 27 Maa gōεo sō aa yá pò wī ke ní nòεo tò, aaí luakōi. Gōε ní gōεo aaí wisaiyā ke ní kōo, aaí a gbε'e níziawa an sásāa léu. 28 Lá aai we zè ní Lua dōaoo, ò à ní kpá láasookpaanlayāa, ké aao yá pò de wà keoo ke. 29 Yāvāi píi pèemá: Nòsepási, bíi, íisea ní kōo, wedòakōε, gbēdeε, sòle, gbēblea ní kōnikεao. Gupεaanaon ní ũ, 30 gbēyaanaò, Lua ibεεo, gbé taiinkεnaò, yòòdeò, íandānaò, vāi láasookεnaò, de ní dao yāmansaiò, 31 mīsaideò, náaisaideò, gbéyākεnsaiò, sósobisaideò. 32 Aa dō Lua díle ké yābeetaakεnaò kà wà ní dedε, kási aali ze ní a keao adoo, aaí tékpa a kεnaògu lε.

2*Yá zōlεa gbēnazinaowa*

1 Ayāmeto n gbé pò ní gbēpāle tàae e, ní awa vío. Tó n gbēpāle tàae è, n nzia dāyāuε,* asa n gbētaae'ena ní ke maa sōε. 2 Wá dō ké Lua yákpalekεa ní yābeetaakεnaò maaε. 3 N gbé pò ní yābeetaakεnaò tàae e mé ní ke sō, níle e níyō bò Lua yákpaleu yà? 4 Ge níle dōε ní Lua maakεa zōòo ní aà menao ní aà sùuuo yà? Ké Lua lé maakεne ké n nòselile, ní dōo lé? 5 N swágbāakè, ní nòselileo, ò níle pòkūma kāanzi e luapòkūmabòbòmagòòzī, tó Lua yákpalekεa ní gbéò a zéwa bò gupuau. 6 A fiabo baadeε a yākεawa.† 7 Gbé pò aale gawi ní bεεεo ní wēni láasaio wεεle aale maake ní menaoò àizāna e. 8 Gbé pò anzia pòεá lé dōaané, aa gī síanai aa te vāiwaò sō, Lua a pòkūma ní pòkpēneò bòbòamá. 9 Wétēa ní wāwāo a vāikεna píi le, atēsa Yudaò, an gbεa buipāleò. 10 Lua a maakεna píi gba gawi ní bεεεo ní aafiao, atēsa Yudaò, an gbεa buipāleò. 11 Asa Lua lí gbēε zāboo.‡

12 Gbé pò duunakè Mòizi ikoyā dōsai, a kaale maa ikoyāpi saie. Gbé pò duunakè naa ikoyāpi zī sō, Lua a yákpalekεaànò ikoyāpi musuε. 13 I ke gbé pò lé ikoyā ma ní swáó mé maa Luaεo. Gbé pò lé zíkεwà mé a bò maa. 14 Tó bui pò aa Mòizi ikoyā dōòò yá pò kpaaíto kè ní níziào, aa ikoyā ví níziawaε. 15 Aale òlòwēε ké yá pò kú ikoyāpi guu kú ní nòseuε. An láasoo lé a síana o ló, asa an láasoo mēndoo, a keeò ì ní dayāu, a keeò ì ní bōu. 16 Maa yákpalekεgòòzī Lua a yákpalekε ní gbēnazinaò yá pò ulεa an nòseu musu ní Kilisi Yesu gbāao, lá baona pò mále kpá òwa.

Yudaò á ikoyādansaione

17 N Yuda ia, n ze ní n Yudakeo, ní Mòizi ikoyā náai ví, níle Lua yòòkε. 18 N Lua pòεá dō, ní yāmaa dō ikoyāpi guu. 19 Nlε e ní de víaò wεde ũ, gbé pò kú gusiauò

filia ũ, ²⁰ wésiadēo yādanēde ũ, gbé dafuo metulu ũ. Nle e Lua ikoyā mé dōa ní sīanao mi ũ. ²¹ N gbé pó ni yāda gbēpāleone, bōyāi nili da nziaeo ni? N mè wasu kpáí'oo, mé ni o sō be? ²² Ni me wasu wúle ní gbēpāle nōoo, mé ni wúleò sō be? Ni saka táaogu, mé ni ní kpé póo kpáí'o sō be? ²³ Ni yòoke Lua ikoyā musu, ò n ikoyāpi dasai i Lua tó òokpa. ²⁴ Asa á yáí buipāleo Ìo Lua tóbēesi lá a kēa láuwa. §

²⁵ Tó ní Lua ikoyā kūa, ò tōzōa ài vīne. Tó níle a yāda sōo, ní sáa ní gyafōodeoe. ²⁶ Tó gyafōode Lua ikoyāo kūa, Lua a gyafōodepi gwa sáa ní gbé pó tōzōoo lé? ²⁷ Baa tó ní iko lápi kūa mé n tōzō, tó ni ikoyāpi dao, gyafōode pó Ìo kūa a to yá zōlemae. ²⁸ Lá kua Yuda zálala ũá mekaa yá no, màa tōzōa zálalaá mekaa yán sōo. ²⁹ Lá kua Yuda zálala ũá nòse yáe, tōzōa zálalaá nòse yáe sō. Lua Nisina zīe, i ke aà ikoyā lá yá no. Lua mé Ì gbé bee taa sáaukpa, i ke gbēnazina no.

3

¹ Dea Yuda ũ káfia kpele a vīi? Ai kpele tōzōa vīi? ² A káfia vī zōo yápii guu. Séia gīa Lua a yá nàné ní zīe. ³ Ké an gbēeo náai vīo, bó a vīi? An náaisai mé a Lua náai bādeae? ⁴ O! Aawo! Lua náai vī, baa ké gbépiiá eede, lá a kēa láuwa wà mè:

Tó n yā'ò, n yá a zevī,

tó wà yákpalekènnò, n yá a ble.*

⁵ Tó wá vāike lé Lua maake bō gupuu, bó yá wá oi? Wá o Lua yá zevīo, ké Ì pōkūmabōbōwá yáí yá? Gbēnazina yā'oa ò mále owa. ⁶ O! Aawo! Tó Lua yá zevīo, kpelewa a fō yákpaleke ní dúniao? ⁷ Gbēe a me, tó a eedeke lé Lua náai káfí mé àle aà tōbō, bōyāi a yādaaala lán duunkenawai? ⁸ Tó ní ò màa níle me wà yāvāike, yāmaa i bōu. Gbēeo ma tóbēesi aa mè màa mi o. Lua yādaanla kōsīnnò.

Gbēe maao

⁹ Too! Wá Yuda wá sàò yá? Aawo bá! Asa ma bōbō ní Yuda ní buipāleo píi kò, ampiiá duuna zōone. ¹⁰ A kēa Lua taalau wà mè:

Gbēe maao, baa do.

¹¹ Laaidee kuo, luakīiwēelēnae kuo.

¹² Aa pāale nípii, aa fōkpà, yāmaakenae kuo, baa do.†

¹³ An nòse de lán kaadōembēwae.

Aa lenakasané,

mlè sewe kú ní léu,‡

¹⁴ yá'í ní gbékaao mé ní lé pà. §

¹⁵ Aa wāa ní gbēdeao,

¹⁶ aa músi ní pōsiao kpánzi,

¹⁷ aa aafia zé dōo,*

¹⁸ aa Lua vīa vīo.†

¹⁹ Wá dō ké Lua ikoyā píi de gbé pó kú a zōi yá ũe, ké gbépii lé gō kpaaua, dúnia gbépii i gō tàaede ũ Luae. ²⁰ Asa gbēe a bō maa Luae ikoyāpi kūa yáio.‡
 Lua ikoyā mé Ì to wà duuna dō.

Lá Lua Ì to yá bōrínò na

§ 2:24 Isa 52.5 * 3:4 Sou 51.6 † 3:12 Sou 14.1-3 ‡ 3:13 Sou 5.10, 140.3 § 3:14 Sou 10.7

* 3:17 Isa 59.7-8 † 3:18 Sou 36.1 ‡ 3:20 Sou 143.2, Gal 2.16

²¹ Lá Lua ì to yá bɔ́nɔ na b̀ gupuaus sa, lá a yá kú Mɔizi ikoyá n̄ ānabiɔ láo guuwa. I ke aà ikoyá kúa yá no. ²² Lua ì to yá bɔ́nɔ na Yesu Kilisi náaikea yáie. Gb́é p̀ lé aà náaike pii yáe, asa gb́ee adoo. ²³ Gb́epii duunakè, ̄ aa kèsá Lua gawii. ²⁴ Lua ì to yá bɔ́nɔ na gba ũ a gb́eke yáie n̄ Kilisi Yesu p̀ n̄ bó gb́aao. ²⁵ Aàpi Lua kpà duuna awakpab̀ ũ gb́é p̀ aale aà au náaikeɔne, ké à ɔ̀ gb́épii i yáke a zéwa. A menakè yáa, i duun zi yádao, ²⁶ ̄ tia kéwa a ò̀né i yáke a zéwa. Beewa Lua ì yáke a zéwa mé ì to yá b̀ n̄ Yesu náaikenaɔ na b̀.

²⁷ Lá màae, gb́enazina a f̄́ íanadã b̀e? Bee kuo. B́yáie ni? Ké a de yákea yá ũo, Yesu náaikea yáe yáie. ²⁸ Asa má è Lua ì to yá b̀ n̄ gb́eo na aà Luapi náaikea yáie, ikoyákua ku a guuo. ²⁹ Luaá Yudaɔ Luae ndoa? Buipáleo Luan s̄oa? Ao, buipáleo Luae b̀. ³⁰ Asa Lua m̀endo. § A to yá b̀ n̄ gb́é p̀ t̄z̄o na a náai p̀ àle ke yáie, mé a to yá b̀ n̄ gyafɔ̀de na a náai doupi musu b̀. ³¹ Wále ikoyá báde n̄ luanaaikeao yá? Màa no, wále a kpela.

4

Lua tò yá b̀ n̄ Ablahaũ na a náai p̀ a kè yáie

¹ Wá Yudaɔ, wá o kpelewa wá dezi káau Ablahaũ yá musu ni? ² Tó Lua tò yá b̀ aànaɔ na yá p̀ a kè yáie, d̄́ à f̄́ íanadã. Ama a f̄́ dã Luae. ³ Kpelewa wa ò lá guui? Wà m̀ Ablahaũ Lua náaike, ̄ Lua tò yá b̀ aànaɔ na.* ⁴ Fiaboa zikenaeá gb́ekekeae no, aà aseae. ⁵ Baa tó gb́é lé yáe keo, tó àle Lua p̀ ì to yá b̀ n̄ tàaeɔ na náaike, Lua a to yá b̀ aànaɔ na a náai p̀ àle ke yáie. ⁶ Davidi gb́é p̀ Lua tò yá b̀ aànaɔ na yáekesai báaa'ea yá'ò à m̀:

⁷ Báaaɔne gb́é p̀ Lua n̄ tàaeɔ wòlomá à n̄ duuna k̀má ũ.

⁸ Báaadene gb́é p̀ Dii a aà duuna yádao ũ.†

⁹ Báaa beeá gb́é p̀ t̄z̄ p̀e adoa, ge gyafɔ̀de p̀e b̀? Wà m̀ Lua tò yá b̀ n̄ Ablahaũ na, ké à a náaike yáie. ¹⁰ Kpelewa Ablahaũ de gɔ̀ p̀ Lua tò yá b̀ aànaɔ nai? Aà t̄z̄aa ge gyafɔ̀de? I t̄z̄o, gyafɔ̀de. ¹¹ ̄ à t̄z̄, ké Lua tò yá b̀ aànaɔ na a gyafɔ̀gɔ̀ seela ũ.‡ Màa a de gyafɔ̀de p̀ Lua tò yá b̀ n̄ na Luapi náaikea yáie pii dezi ũ. ¹² A de gb́é p̀ aa t̄z̄o dezi ũ b̀e. I ke an t̄z̄a yáie no, ké aa té wá dezi Ablahaũ p̀ Lua náaike a gyafɔ̀gɔ̀ iai yáie.

Lá Ablahaũ Lua náaike

¹³ Lua legb́e Ablahaũe n̄ aà bui à m̀ d̄́nia a ḡ́ n̄ p̀ ũ. § I ke aà ikoyá kúa yáie no, ké Lua tò yá b̀ aànaɔ na a náai p̀ a kè yáie. ¹⁴ Tó gb́é p̀ aa ikoyá kua mé aa kible, d̄́ luanaaikea ài v̄io, mé Lua legb́e kè fama,* ¹⁵ asa ikoyá ì mó n̄ Lua p̀kúmaoe. Gu p̀ ikoyá kúuo, tàae lí ku we s̄o. ¹⁶ Ayámeto p̀ p̀ Lua a legb́e ea aà náaikea yáe, ké à de aà gb́ekyá ũ. Beewa legb́epiá Ablahaũ buipii pii p̀e, i ke gb́é p̀ aa Mɔizi ikoyá kua n̄t̄e no, n̄ gb́é p̀ aale Lua náaike lán Ablahaũwa b̀. Ablahaũ wápii dezi.† ¹⁷ A de wá dezi ũ Lua k̄i, lá a k̄e láuwa. Lua m̀ a aà d̄́le bui dasi dezi ũ. Ablahaũ Lua p̀ ì w̄ni kpa geowa ì to p̀ p̀ kú yáaò à ku‡ náaike. ¹⁸ A Lua náaike, à w̄d̀ p̀ p̀ gb́e wé d̄́iozi, ̄ à g̀ bui dasi dezi ũ lá Lua ò̀wa à m̀, aà bui aà dasi lán saanaowa. § ¹⁹ Ablahaũ kà w̄ baso taawa. Baa tó à láasokè a ḡ́ekeb̄saiwa n̄ Sala neasakpe kákaao, aà luanaaikea lí busao.* ²⁰ Ili seake lé p̀ Lua gb́ewao, i ḡ́ Lua náaikeio, ̄ à gb́a'e a luanaaikeawa à Lua t̄b̀, ²¹ asa a d̄́ a f̄́a v̄io, Lua gb́a kà à lé p̀ á

§ 3:30 Iko 6.4 * 4:3 Daa 15.6, Gal 3.6 † 4:8 Sot̄ 32.1-2 ‡ 4:11 Daa 17.10 § 4:13 Daa 17.4-6, 22.17-18, Gal 3.29 * 4:14 Gal 3.18 † 4:16 Gal 3.7 ‡ 4:17 Daa 17.5 § 4:18 Daa 15.5 * 4:19 Daa 17.17

gbèpi ke. ²² Ayāmeto Lua tò yá b̀aàǹo na. ²³ Wi yá b̀aàǹo napi kē aà yáí adoo, ²⁴ wa k̀é wá gbé p̀o Lua a to yá b̀waǹo na yáíe l̀o, wá gbé p̀o wále Lua p̀o wá Dii Yesu b̀o gau náaik̀e. ²⁵ Lua aà kp̀amá k̀é à e wá tàae k̀éwá yáíe,† ò aà b̀o gau, k̀é yá e b̀waǹo na yáí.

5

Kea na ri Luao

¹ Lá Lua tò yá b̀waǹo na a náai p̀o wále ke yáí, wá naàǹo sa rí wá Dii Yesu Kilisi gbāao. ² Aà náaik̀ea guu wa ze'e aà sabai wa gē Lua gbēke p̀o wá kuopi guu, ò wále p̀onake rí Lua gawi p̀o wá wé d̀io. ³ I ke bee ado no, wále p̀onake rí wá taasik̀eao l̀o, k̀é wá d̀s taasik̀ea ì m̀o rí menao, ⁴ mena ì m̀o rí dàa maa, dàa maa ì m̀o rí wed̀a Luazio, ⁵ mé wed̀a Luazipi fama v̀io, asa Lua a Nisina p̀isi wá ǹseu, ò a tò wá d̀s a yewázi. ⁶ Wá gbāasai guu Kilisi gà wá v̀aikena wá gbēu g̀o p̀o Lua dilewa. ⁷ Baa gaa gbēmaa gbēu àao. Tó gbé a we ga gbēmaa gbēu, wá d̀s, ⁸ ò Lua òl̀wēe lá á yewázi, asa wá duundek̀e guu ò Kilisi gà wá gbēu. ⁹ Lá wa b̀o maa sa Kilisi au yáí, Kilisipi wá sia Lua p̀okūmawa sea v̀i be? ¹⁰ Yāa wá íi rí Luaoe, ò wa keàǹo na aà Né gaa yáí. Lá wa keàǹo na sa, wá suabaa aà kua wēni guu yáí sea v̀i be? ¹¹ I ke beee adoo, wále p̀onake rí Luao l̀o rí wá Dii Yesu Kilisi p̀o tò wa keàǹo na gbāao.

Kilisi yalēua ri Adamuo

¹² Gbé m̀endo mé tò duuna g̀e d̀unia guu,* ò duuna ga ì.† Beewa ga l̀i gbépii, k̀é gbépii duunak̀e yáí. ¹³ Duuna ku d̀unia guu e Lua ikoyā ào gé m̀oi. G̀o p̀o ikoyā kuo, Lua ì duuna yādao, ¹⁴ āma sea Adamuwa e à g̀e p̀e Moiziwa ga ikok̀e gbépiiwa, baa gbé p̀o aai duunak̀e lán Adamu zāayāwawao. Adamupíá gbé p̀o a m̀o taae.

¹⁵ Ama Lua gba muua rí Adamu tàaeo, asa lá dasi gà Adamu ado zāa yáwa yáí, Lua gbēke rí a gba p̀o l̀i dasila Yesu Kilisi ado gbēke yáio de beea. ¹⁶ Lua gba muua rí gbé m̀endo duunapioo. Tàae m̀endopi mé m̀ò rí yákpalek̀eao, ò yá z̀le gbēnazina wá. Tàae m̀ò rí Lua gbēkekeanéo, ò yá b̀ò rí gbé na. ¹⁷ Lá Adamu ado tàae mé tò ga ikok̀e, Yesu Kilisi ado yá p̀o à m̀ò z̀o de beea. Aà yáí gbé p̀o Lua gbēkek̀ené a tò yá b̀òr̀ǹo na gba ũ kible àizāna guu. ¹⁸ Beewa lá tàae m̀endopi tò yá z̀le bui piiwa, màa l̀o maakea m̀endopi ì to bui pii b̀o maa, aai àizānable. ¹⁹ Lá gbé m̀endo swágbāa mé tò dasi g̀e duunde ũ, màa l̀o gbé m̀endo yāmaa mé a to dasi b̀o maa. ²⁰ Ikoyā m̀ò k̀é tàae e ào káfi yáíe. Lá duuna lé káfi, Lua gbēke l̀o diadie. ²¹ Lá duuna kiblea m̀ò rí gao, màa l̀o Lua gbēke kiblea ì to wá b̀o maa, wí àizānable rí wá Dii Yesu Kilisi gbāao.

6

Wá naa Kilisiwa

¹ Wá o kpelewa ni? Wá gi wàò te duunawa k̀é Lua gbēke e ào káfi yà? ² O'o! Aawo! Wá gbé p̀o wá de g̀e ũ duuna yá musu, kpelewa wá gi wàò te duunawa l̀oi? ³ Wá gbé p̀o wa da'ilek̀e Kilisi Yesu p̀o ũ, á d̀s k̀é wá sānuàǹo aà ga guuo lé? ⁴ Wa gaàǹo, wá wá v̀iàǹo da'ilek̀ea guu, lá Kilisi b̀o gau rí a Mae gbāa gawideo, k̀é wápi s̀s wàò kú rí wēni dafuo màa.* ⁵ Lá wa naawà lán sàwakula rí gbalaowa aà ga guu, wá g̀sà̀ǹo màa aà vua guu l̀o. ⁶ Wá d̀s k̀é wá wá kua zi pà lipāk̀sawa rí Kilisio, wá mè duunde ì midē, k̀é wásu wàò z̀ble duunae

† 4:25 Isa 53.4-5 * 5:12 Daa 3.6 † 5:12 Daa 2.17 * 6:4 Kls 2.12

bo, ⁷ asa gbé pò gà bò duuna yáue. ⁸ Lá wa ga ní Kilisio, wá a náai ví ké wá kuaàno bo. ⁹ Wá dō lá Kilisi bò gau, a gaa ví bo, ga iko víwà bo. ¹⁰ Asa ké à gà, à gà duuna yá musu gēn doe, mé lá a ku tia, a ku Lua pò ũ. ¹¹ Maa ápiò sō, à ázia dile geò ũ duuna yá musu, í bo ku Lua pò ũ naa Kilisi Yesuwa. ¹² A yáí ásu to duuna kible á mè gēwa, a dōé'ni dōaaé bo. ¹³ Asu à á megue kpa duunawa vāikebo ũo. A ázia kpa Luawa gābo ũ, í á meguo kpawà yāmaakebo ũ. ¹⁴ Asu to duuna àò iko víwà bo, asa á na ikoyā ɔzi, sema Lua gbēke.

¹⁵ Kpelewan wei? Lá wá kú ikoyā ɔzi bo, sema Lua gbēke ɔzi, wáò te duunawa yà? O'o! Aawo! ¹⁶ A dō tó a ázia kpà gbéwa, ále misiile, á de ade ɔò ũo lé? Tó duuna a ázia kpawà, á gae. Tó a misiile Luae sō, á bo maa. ¹⁷ Wa sáaukè ní Luao, asa duuna ɔɔn á ũ yāa, ñ a misiile yá pò wa dàè zézee ní nòsemendoo. ¹⁸ A bo duuna yáú, a gō maakea ɔɔ ũ. ¹⁹ Mále bee o gbēnazina yá'oawa á gbāasai yáie. Lá a á me kpà yāa gbāsi ní yāvaiowa ɔɔ ũ, a vāikè, maa tia bo à á me kpa maakeawa ɔɔ ũ, á kua io adoa. ²⁰ Ké á de duuna ɔɔ ũ yāa, á bàa kú ní yāmaakeaoo. ²¹ Ai kpele á è yá pò á kè yāa, à kèé wiyā ũ tiaɔ musui? Yápiò midēaa gae. ²² Tiasa lá a bo duuna yáú, ále ɔɔble Luae, ài pò á e mé kua adoa pò a midē ní wēni láasaio ũ. ²³ Duuna aseaa gae, āma gba pò Lua í dawēe naa wá Dii Kilisi Yesuwa guu mé wēni láasai ũ.

7

Wá kú Moizi ikoyā ɔzi bo

¹ Ma gbéò, mále yá'óé lán gbé pò Moizi ikoyā dōwa. A dō ké ikoyāpi iko ví gbéwa ɔɔ pò a ku noa? ² Maa ikoyāpi nɔzāe yè a záwa ɔɔ pò a bēe. Tó gō gà, ñ ikoyāpi í polowà. ³ Goo pò aà zá kú, tó à gō gō pāle pò ũ, wa oè dōé'niidee. Tó aà zá gāe sō, ikoyāpi pòlowàn we. Tó à gō gō pāle pò ũ sa, beea dōé'ni yán bo. ⁴ Maa ápiò sō ma gbéò, a ga ikoyā musu Kilisi me guu, ñ a gō gbé pò bò gaupi pò ũ, ké wà e káfiakē Luae. ⁵ Ké wá dàa dāawēe yāa, ikoyā mé tò duuna ni wá dé wá me guu, ñ wa káfiakē gae. ⁶ Tia sō wa ga pò pò wá kú ɔò ũpi yá musu, wa bo ikoyāu, ñ wále ɔɔble Luae zé dafu guu ní aà Nisina gbāao, i ke ikoyā lá zé zi no.

⁷ Wá o kpelewa ni? Lua ikoyāá duuna yà? Aawo bá! Ikoyāpi mé tò ma duuna dō. Tó ikoyā i me wasu pò bíikeoo,* dō mi dō lá pò bíikea deo. ⁸ Duuna zekii è yá pò Lua dílepiwa, ñ a tò pòpii ni ma de. Asa ké má ikoyā dōo, duuna demee yāe ũo. ⁹ Yāa ké má ikoyā dōo, má bēee. Ké ma yādileapi mà, duuna vù iu, ¹⁰ ñ ma ga. Yādilea pò de à wēni kpaapi ga imee. ¹¹ Duuna zekii è yādileapiwa, ñ à ma sāsā à ma de yápi sabai. ¹² Beewa ikoyāpi kua adoa, mé yá pò Lua dílepi kua adoa, a zeví mé a maa. ¹³ Yāmaa mé tò ma gaa? Aawo bá! Ké duuna e bo gupuaú, ñ à yāmaa mōakè, a tò ma ga. Beewa wa duuna dō duuna ũ yādileapi sabai.

Zikaa ní duunao

¹⁴ Wá dō ké ikoyāpiá Lua yáe. Mapi sō, dàaden ma ũ, má na duuna ɔzi. ¹⁵ Milió yá pò mále ke gbadōo, asa mili yá pò má ye mà ke keo, yá pò má ye mà keo ñ mi ke.† ¹⁶ Tó yá pò má kè i kpaai ní ma pōeāoo, ma we ikoyāpi maakei. ¹⁷ I ke máme mále keo, duuna pò kú ma guue. ¹⁸ Má dō yāmaa ku ma guuo, ma dàa maa. Mib ye mà yāmaake, āma mili fō má kèo. ¹⁹ Yāmaa pò má ye mà ke, mili keo. Yāvai pò má yeio ñ mi ke. ²⁰ Tó yá pò má yeio ñ mále ke, i ke máme mále keo, duuna pò kú ma guue. ²¹ Má è tó má ye mà maake, vāi mé í dōaamee.

* 7:7 Bōa 20.17 † 7:15 Gal 5.17

22 Lua ikoyā mé i kemεε na ma sō guu, 23 āma má è iko pāle ku ma me guu, ìb zika ní iko pó kú ma nòse guuo, a tò má na duuna iko pó kú ma me guu zǐ. 24 Ma wēnade ia, déme a ma si ma mē gεε beewai? 25 Ma sáaukè ní Luao! N wá Dii Yesu Kilisi gbāao. Beewa s̄ mi zǒble Lua ikoε ma láasoo guu, mé mi zǒble duuna ikoε ma dàa guu.

8

Ziblea ní Lua Nisina gbāao

1 Yá a zǒle gbé pó aa naa Kilisi Yesuwaowa bo, 2 asa naa Kilisi Yesuwa Lua Nisina Wēnikpamade gbāa ma bo gbāa pó duuna ní gao lé mómεε guu. 3 Yá pó Mǒzi ikoyā i f̄ kèo gbēnazina gbāasaikε yáí Lua kè. A azia Né Zǐ gbēnazina ū lán wá duundeowa duuna woloawá yáí, s̄ à widà duunawa a Né mepi guu, 4 ké yá pó ikoyā lé wεεle siana ke wá gbé pó wá dàa lé dǒawεε bo, sema Lua Nisinaowa. 5 Gbé pó an dàa lé dǒanéō ì laaido ní dàa yáwa. Gbé pó Lua Nisina lé dǒanéō ì laaido Lua Nisina yáwa. 6 Laaido dàa yáwaá gae. Laaido Lua Nisina yáwaá wēni ní aafiaoε. 7 Laaido dàa yáwaá íisea ní Luaoε. Ade lí misiile Lua ikoyāeo, a f̄ seo. 8 Gbé pó an dàa lé dǒanéō yá lí ká Luaguo.

9 Apio s̄, á dàa lé dǒaéo, sema Lua Nisina, tó a kú á guu siana. Tó gbé Kilisi Nisina ví s̄o, a de Kilisi gbé ūo. 10 Tó Kilisi kú á guu, baa tó á me de ge ū duuna yáí, Lua Nisina deé wēni ūε, * ké Lua tò yá bǒánō na yáí. 11 Tó Lua pó Yesu bǒ gau Nisina kú á guu, † Lua pó Kilisipi bǒ gau a wēni kpá á mē gēpiwa ní a Nisina pó kú á guu gbāao.

12 Ayāmeto ma gbéō, wá té wá dàai teasi no. 13 Tó á té á dàai, á gae. Tó a á yāvāikeao mǐde ní Lua Nisina gbāao s̄, áo ku. 14 Gbé pó Lua Nisina ì dǒanéō mé Lua néō ū. 15 Asa tǎa pó ì to wá zǒble ní víao mé diéo, Lua Nisina pó tò a gō Lua néō ū s̄ á ví, s̄ wi wiile Luawa ní aà gbāao wi me: Baa, wá Mae. ‡ 16 Nisínapi mé ì owεε wá s̄u Lua néōn wá ū. 17 Lá néōn wá ū, àizeεblenaon wá ū. Lua àizeεblenaon wá ū, wá ble s̄anu ní Kilisioε. Tó wa taasikèaànō, wáo kuaànō aà gawi guu. §

Wedo Lua gawii

18 Má è wá f̄ gǒε bee taasi leεŭ ní gawi pó Lua a bǒowεεoo. 19 Lua pǒkeao píi wé dǒ aà néō bǒa gupuauí láasai. 20 Asa Lua tò a pǒkeao píi gǒ dǒosaie. * I ke an pǒeã no, Lua mé kè màa, ké wedǒaaazi guu 21 dúnia a bǒ òkpaa pó àle zǒbleùu, ì dèepoo Lua néō gawi guu. 22 Wá d̄s Lua pǒkeao píi lé aauke ní wāwāo e tia. 23 I ke dúnia ado no, wá gbé pó wa Lua Nisina è gba séia ū, wále aauke kpáikpái s̄ e Lua àò gé wá boi, ì wá sí a néō ū. † 24 Lua wá suabà, ké wá wedǒ beei. Pó pó wa è ní wéoa wedǒia yáε bo. Déme ì wedǒ pó pó a èi bi? 25 Tó wá wé dǒ pó pó wi eozi s̄, wió dá ní menaoε.

26 Beewa s̄ Lua Nisina ì dǒwále wá gbāasai guu, asa wá wabikεa d̄s a zéwao, s̄ Lua Nisina ì kulekewεε Luaε ní aau pó a yá gè oao. 27 Lua ì nòse guu e, mé a a Nisina láasoo d̄s, asa Lua Nisina ì kulekε Lua gbéōne lá Lua yeiwaε. 28 Wá d̄s ké yápii ì bǒ maa gbé pó ye Luazione, gbé pó à ní sisi à ní sé lá àle yáwao. 29 Asa Lua díle za káau gbé pó a dǒaa ní d̄s bǒ a Néwa, ké aào de víi ū dáuna dasione. 30 Gbé pó à ní díle za káaupio s̄ à ní sisi, s̄ a tò yá bǒ ní gbé pó à ní sisipio na, s̄ à a gawi lí gbé pó a tò yá bǒnō napione.

* 8:10 Zaa 6.63 † 8:11 1Kln 3.16 ‡ 8:15 Maa 14.36 § 8:17 Gal 4.5-7 * 8:20 Daa 3.17-19 † 8:23 2Kln 5.2-4

³¹ Wá o kpelewa yá beeo musu ni? Lá Lua zèwanɔ, déme a bo wá kpei? ³² Lá i gí n' azia Néoo, à aà kpà wápii yáí, a wá gba pópíi bo lé? ³³ Déme a bɔbo n' gbé pɔ Lua n' séoi? Luapi mé tò yá bɔwanɔ na. ³⁴ Déme a yádawálai? Kilisi Yesu gá à èa vù. A ku Lua ɔplai, àle kulekèèwèe. ³⁵ Bóme a wá ké Kilisi yeawáziwai? Taasi ge wétèa ge ìadama ge nɔana ge taasideke ge kai ge fènda, an kee a fèe? ³⁶ A ku lá guu wà mè:

N yáí wá kú ga lézì za koo e oosi,
wí wá dilè lán sã pɔ wa n' kòlokpaowa.†

³⁷ Yá beeo pii guu wále zible àanno n' gbé pɔ yewázi gbāao. ³⁸ Asa má dɔ sáasã ké ga ge wèni ge malaikaɔ ge táaɔ ge tia yá ge zia yá ge gbāadeo ³⁹ ge musupoo ge zìlepoo ge Lua pɔkea pãleɔ, an kee a fè wá ké Lua yeawáziwa naa wá Dii Kilisi Yesuwa guuo.

9

Lua Isailio sea

¹ Mále síana'o naa Kilisiwae, mále eetoo. Lua Nisina pɔ dɔaa ma làasooe mé demee yápi seelade ũ. ² Ma pɔsia kè zài, ma nòse ìo yaa gɔɔpii. ³ Má fɔ wabike Luawa aà ma kè Kilisiwa, aà láaika ma Isaili deeo gbey. ⁴ Ampio ɔ Lua n' sé a néo ũ,* à a gawi òlóné, aà bàa kúrino, à a ikoyã kpámá, à lousisia dàné, à legbèné. ⁵ Aa de Lua gbé káauɔ buio ũ, mé an bui guu ɔ Kilisi pɔ de pɔpiia bɔu gbènazina ũ. Ɔme Lua pɔ kù wàa a sáaukpa gɔɔpii ũ. Ami.

⁶ I ke yá pɔ Lua ò lèle pã no, asa Isaili pii mé Isaili zálala ũo. ⁷ I ke Ablahaũ bui pii mé Ablahaũpi néo ũ Luaeo, asa Lua ò Ablahaũe à mè, Izaaki buio ɔ wáli oné aà buio.† ⁸ Beewa i ke né pɔ à n' í n' pɔeãoo mé Lua néo ũo, né pɔ à n' í Lua legbèa musoo mé de buipio ũ. ⁹ Asa Lua legbè à mè: Má ea mo zii maa'i, Sala i ne'i gɔe ũ.‡ ¹⁰⁻¹² I ke beee adoo. Lua ì gbéoo se lá àle yáwae, i ke an yãkea yáí no, ké à n' sisie. Beewa ké Lebeka síaa nɔsí n' wá dezi káau Izaakio, e aɔ gé n' ii, e aao gé maa ge vãikei, Lua ò Lebeka e a pɔ bò káau a gɔ né ũ gbé záe.§ ¹³ Lá a kèa láuwa wà mè:

Má ye Yakobuzi,
Esau sɔ, má yeio.*

¹⁴ Wá o kpelewa ni? Yãvãí ku Lua kíi yà? Aawo bá! ¹⁵ Asa a ò Moizie, gbé pɔ á ye sùuukeaàno ɔ á ke, mé gbé pɔ á ye wènadɔè ɔ á dɔè.†

¹⁶ Ayãmeto Lua gbéoo sea i bɔ gbènazina pɔeã guuo ge an kɔaika, à bɔ Lua sùuu guue. ¹⁷ Asa lá guu Lua ò Falaɔe à mè: Ma n' kpa kpalau ké mà a gbāa ɔb gbéone n' musue, ma tó i li dúniaa pii.‡ ¹⁸ Beewa gbé pɔ a ye sùuukeaàno ì keaànoe, mé gbé pɔ a ye aà swágbāa kú, ì kú.

¹⁹ A gbèe a ma la, bóyãí Lua lé gbéoo tàae e bi? Déme a fɔ gi Lua pɔeãí? ²⁰ N gbènazina ia, dén n' ũ n' gbasa n' yázãsí Luawai? Oo a a bona la, bóyãí n' ma bo kéwaia?§ ²¹ Oobona zeví à oo swāde n' oo swāsaio bo n' gí doũ pɔ á tòtooo lé? ²² Tó Lua ye à a pɔkũma ɔlóné ké aa a gbāa dɔ, mé à mena zɔo kè n' gbé pɔ de à pɔkũmabɔbɔmá à n' kaaleo sɔ be! ²³ Tó à bee kè, ké gbé pɔ de à sùuukeáno à dɔaa n' keke aa gè a gawi guuo a gawi zɔo dɔe sɔ be! ²⁴ Gbé pɔ Lua n' sisi à n' sépion wá ũ. I ke Yudaone n'doo, n' buipãleoe sɔ. ²⁵ Lá Lua ò ãnabi Ozee lá guuwa à mè:

‡ 8:36 Sou 44.23 * 9:4 Bɔa 4.22 † 9:7 Daa 21.12 ‡ 9:9 Daa 18.10 § 9:10-12 Daa 25.23
* 9:13 Mal 1.2-3 † 9:15 Bɔa 33.19 ‡ 9:17 Bɔa 9.16 § 9:20 Isa 45.9

Bui pò de ma gbéó ũo ò má oné ma gbéó.

Bui pò má yeríziò ò máo yerízi.*

²⁶ Gua pò Lua òné aa de a gbéó ũo,

we wa ouné Lua béépi néo.†

²⁷ Isaia wiilè Isailio yá musu à mè:

Baa tó Isailio dasi lán ísiale ũfāawa,
an kōnao mé a bo.

²⁸ Asa Dii a yá pò a ò ke dúniau,

mé a a midé zezesaie.‡

²⁹ Lá Isaia dōaa òwa à mè:

Tó Dii Zígōde i wá buieo to yāao,

dō wa gō lán Sōdōūdeowa,

wí bo Gōmōdeowa.§

Isailio gia Kilisi baonai

³⁰ Wá o kpelewa e sa? Buipāleo lé wele Lua to yá bōrino nao, ò a tò à bōrino na. A tò yá bōrino na a náai pò aa ke yáie. ³¹ Isailio sō aale wele Lua to yá bōrino na ikoyā musu, ò i bōrino nao. ³² Bóyāi ni? Ké aa ye Lua to yá bōrino na an yákea yá yáie, i ke aà náaika yáí no. Aa gēmbole gbe pò ì ní pálewa, ³³ lá a kēa láuwa: Gwa, mále gbe pò ì to wà gēmbole dile Siona, gbesi pò ì to wà fu.

Wí a gbé pò lé aà náaika kūo.*

10

¹ Ma gbéó, yá pò má yei ma sō guu, mále a wabike Luawa mé Isailio suabaa ũ. ² Má de a seelade ũ, ké aa āiaví ní Lua yáo, āma an wé kēao. ³ Asa aa lá Lua ì to yá bōrino na dōo, ò aaiō wele yá bōrino na ní nízia gbāao. Aai lá Lua ì to yá bōrino na sio. ⁴ Asa Kilisi Mōizi ikoyā lepāpa, ò yá ì bo ní aà náaikenaō na. ⁵ Lá ikoyā ì to yá bōrino na ò Mōizi ò a taalau à mè, gbé pò yápi kūa aō ku a sabai.*

⁶ Lá luanaaika ì to yá bōrino na a ò à mè:

Nsu o n nòseu,

déme a gé luabe à Kilisi pilaio,

⁷ ge déme a gé bedau à Kilisi bo gauio.

⁸ Yá pò a òn ke:

Yápi kunnō kái,

a kú ní léu ní n nòseo.†

Luanaaika yá pò wi a waasokpa òn yápi ũ. ⁹ Tó ní ò ní léo gupuaui Yesu mé Dii ũ, mé ní a náai ví n nòseu Lua aà bō gau, a n suaba. ¹⁰ Asa yápi náai ví n nòseu ì to gbé bo maa, mé yápi oa ní léo ì gbé suaba. ¹¹ A kēa Luayātaalau wà mè, wí a gbé pò lé aà náaika kūo.‡

¹² Yudaō ní buipāleo dodoa kōeo, asa ampí an Dii doue, ì káfíake a sísināone píi. ¹³ Asa Dii sísināo bo píie.§ ¹⁴ Kpelewa aa aà sísi aà náaikesaii? Kpelewa aa aà náaika aà yá masaii? Kpelewa aa aà yá ma waasokenasaii? ¹⁵ Tó wi waasokenaō zímáō, kpelewa aa waasokenéi? A kēa Lua taalau wà mè: Baonakpanaō mōa na.* ¹⁶ Ama gbépii i baonapi sio. ¶ Isaia mè: Dii, déme

* 9:25 Oze 2.25 † 9:26 Oze 2.1 ‡ 9:28 Isa 10.22-23 § 9:29 Isa 1.9 * 9:33 Isa 28.16 * 10:5 Lev 18.5 † 10:8 Iko 30.12-14 ‡ 10:11 Isa 28.16 § 10:13 Yoe 3.5 * 10:15 Isa 52.7

wá yá sii? † 17 Beewa luanaaikεa i bo aà yāmaa kíε, mé yápiá Kilisi yáε. 18 Ma mē yóo! Aai mao lé? Aa mà.

An loo tà dúnia guu píi,
an yā'oa gè e toole léwa.‡

19 Ma mē yóo! Isailio i dōo lé? Moizi dōaa ò à mē:

Má tó bui pó aa de ma gbé ūoo á pɔ fεléé,
má tó á pɔ pa bui wésiadeo yá musu.§

20 ¶ Isaia sōdile à Lua ledɔekè à mē:
Gbé pó aale ma kíi wεεleo mé ma e,
ma azia òlɔ gbé pó aale ma gbeaonε.*

21 Isailio yá musu sō Lua ò:

Za koo e oosi ma ɔdò bui swágbāade pó fēmanoozi.†

11

Lua i Isailio vūaa

1 Ma mē yóo! Lua azia gbé vūaa yà? Aawo bá! Mapi, Isailin ma ū. Ablahaŭ buin ma ū Bēyāmeε bui guu.* 2 Lua i a gbé pó à dōaa ní dōo vūaa. A Elia yá pó kú lá guuε bee dōo lé? Ké à gè ní Isailio yáo Lua kíi à mē: 3 Dii, aa n ānabio dède, aa n gbagbakio dèεε. Máme ma gō mado, ō aale ma wε.† 4 Lua ò Eliaε kpelewa ni? A mē á gbé pó aai kúle táaεo kūa a pó ū gbēon òaasoo leε sopla (7.000).‡ 5 Maa an kōna pó Lua ní sé a gbēke guu gò gbā lo. 6 Lá à ní sé a gbēke guu, i ke an yākea yái no. Tó màa no, dō Lua gbēkeo gbēke ūo. 7 Kpelewan wei? Isailio i yá pó wale wεεle eo, āma an gbé pó Lua ní séo è. Gbé kíniò nòse tàta, 8 lá a kēa láuwa wà mē:

Lua kemazi'ū kpàñzi,

ō an wé lé gu'eo,

an swá lé yāmao e ní a gbāo.§

9 Davidi ò lo:

To an dikpekea gōné bai ū, wà ní kú,

to à yā'iné, wà tosimá.

10 To an wé siakū ké aasu gu'eo,

to an wó gō koolonno gōpii.*

11 Ma mē yóo! Ké Isailio fùà, aa lèε míomiò yà? Aawo bá! An tàaεo yái Lua buipāleo suabà, ké Isailio nòse fεle yái. 12 Lá an tàaεo mé tò dúnia káfia è, mé an lélea mé tò buipāleo káfia è, tó Isailipio sù ní pá ziu, wa bee o lo?

13 Mále yā'o á buipāleoε sa. Lá má de zina ū á buipāleo kíi, máo ma zí sáaukpaε, 14 ké mà azia buio nòse fεle, mí ní gbēo suabaε. 15 Lá Lua gia Isailiozi mé tò dúnia kēano na, tó à èa ní sí lo, bee ao deai? Bee ao de wēni ū gεoεε.

16 Tó wà pówen káau kpà Luawa,† a búu gò aà pó ūε. Tó lízina de Lua pó ū, a gōnao de aà pó ū loε. 17 Lua kuli zálala gōnaεo zōzō, ō à n gbé pó ní de kuna lí ū pè an gbεu, ké ñyō kú ní kuli maa zína gbāao. 18 Nsu saka kuli zálala gōna pó a zōzōguo. Kpelewa níyō íanadái? N kú lízina sabaie, i ke lízina mé kú n sabaio. 19 N mē à ligōnapiò zōzō ké à n pe an gbεu yáie. 20 Maaε, à ní zōzō ké aai a náaikεo yáie. Mpi sō n gō n luanaaikεa yái. Nsu wala keo. Laaika! 21 Lá Lua i gí lí zálala gōnao zōzōio, a gí n zōi sōo. 22 Gwa lá Lua maa mé a pásí. A pásí ní

† 10:16 Isa 53.1 ‡ 10:18 Sou 19.4 § 10:19 Iko 32.21 * 10:20 Isa 65.1 † 10:21 Isa 65.2

* 11:1 Flp 3.5 † 11:3 1Kia 19.10 ‡ 11:4 1Kia 19.18 § 11:8 Iko 29.3, Isa 29.10 * 11:10 Sou 69.23-24 † 11:16 Nao 15.20-21

gbé pò aa fùwao, mé a maane, tó n ze ní aà maao. Tó màa no, a n zõ sõe. ²³ Tó Isailio ní luanaaikesai tò, a ea ní pé n gbeye, asa a ní pèa ní gbeyu gbãa ví. ²⁴ Lua n zõ kuna líwa à n pè kuli zálalawa, lá wili keowa. Lá a kè màa, kù ligõn zálalao ea pèa nízia líwa zeví de beelao lé?

Isailio suabaa gbēzā

²⁵ Ma gbé, má ye à asiyyāe bee dõ, ké á wé su à sia, à ázia dile waladeo ũo yái. Isaili kñio swá gbākù gĩa e buipāleo gēa kpala pò bõ Lua kíiu lé kaē.

²⁶ Bee gbèa Lua a Isailio suaba píi lá a kēa láuwa wà mè:

Suabana a bõ Siona,
a Yakõbu buio kē luadõsaiwa.

²⁷ Ma bàakuarño
gõ pò má ní duuna kémá yán we.‡

²⁸ Baona yá musu aa de Lua ibeõ ũ á yái. Lua gbé sea yá musu aa de Lua yenzideõ ũ an deziõ yái. ²⁹ Asa Lua lí déndõmēe ke gba pò á dàõ ní gbé pò a ní sisi a ní séõ yá musuo. ³⁰ A buipāleo i Lua yāma yāao. Tiasa Lua sùuukèáño ké Isailio i aà yāmao yái. ³¹ Màa Isailio lé Lua yāma tiao, ké Lua e sùuukèáño, i gbasa sùuukèrño. ³² Lua yāmasai kpà gbépiizi, ké aà e sùuukèrño píi yáie.

³³ Lua õño ní a dõao zõke lé vío.
Gbēe yá pò àle yá yási dõ píio.

Gbēe a fõ à aà ze bõlekeo.Š

³⁴ Déme Dii láasoo dõí?

Déme yādàè aà ledamade ũi?*

³⁵ Dé Dii flasèwà a gbasa boèi?†

³⁶ Pópíi bõ aà kíie,

aa kú ní aà gbāao,

mé aa ku aà pò ũ.‡

Wàõ aà tõõ gõpii. Ami.

12

Zikèa Luae

¹ Ayāmeto ma gbé, lá Lua wēnadõwēe màa, ma wabikèwá à ázia kpawà sa'obõ bēe sāsai pò ì kaaàgu ũ. Beewa wí kùlèè a zéwa. ² Asu te dúnia tiaē bee tufaio. A to Lua á lile, á láasoo i dafukū, ké à e à aà pœã dõ, yá pò maa mé ì kèè mé à àsaa.

³ Gbēke pò Lua kēmēe yái õ mále o ápiie, ásu ázia maabo de a maa léao. A baade ázia dile a síana léu, lá Lua aà gbà zé aà a náaikewa. ⁴ Gbēnazina mè mēndo guo ví dasi, an baade ní a zioe. ⁵ Maae, baa ní wá dasikeo, wá me doũ naa Kilisiwae, wá de kõ meguo ũ.* ⁶ Wá gba dodoa kõe lá Lua dàwēe a gbēke guuwa.† Tó ānabikēkegba ní ví, ke n luanaaikēa léu. ⁷ Tó dõnledēkeē, dõrile. Tó yādaanéē, dané. ⁸ Tó lēdaamae, damá. Tó gbadaae, da biisai. Tó dõaanakeē, ke ní áiao. Tó wēnadõanēe, dõné ní põnao.

⁹ Aõ yekõi ní nòsemendoo. A mikē vāiwa, í ze ní maao. ¹⁰ Aõ gbēke ví ní kõo nana. Aõ kõ kpela ní põnao. ¹¹ Aõ āiaví zígbiasai, á me iõ wāa Dii zĩ guu. ¹² A põnake yá pò á wé dõi yá musu. A menafõ taasikēa guu. A mēkpa wabikēawa. ¹³ A dõnleke Lua gbé pò pò lé kēsāmáõne. A wetā ní nibõfõao. ¹⁴ A samaa'o á ìadamadeõne. A samaa'oné, ásu ní kao.‡ ¹⁵ A põnake ní põnakēnaõ. A óõõ ní óõõnaõ. ¹⁶ A nòsedouke ní kõo. Asuli denlawēeelo. A gbékpa ní yēesaideõ. Asuli

‡ 11:27 Isa 59.20-21 Š 11:33 Isa 55.8 * 11:34 Isa 40.13 † 11:35 Yob 41.3 ‡ 11:36 1Kln 8.6

* 12:5 1Kln 12.12 † 12:6 1Kln 12.4-11 ‡ 12:14 Luk 6.28

ázia dile yādōnao ũo. § 17 Asuli vāi fiabo n vāioo. Ali yá pó maa gbépiiε κε. 18 Tó a κε, à na n gbépiio lá á f' léu. 19 Ma gbé yenzideo, ásuli tōsi gbéwao, à aà tó n Luao. A ku lá guu wà mè:

Dii mè áme á tōsimá,

áme á fiaboné.*

20 Tó nōana lé n ibεε δε, ble kpawà. Tó imiε, n à gba í. Tó n kè màa, ríle aà o kaè a léuε. † 21 Nsu to vāi ziblemao. Zi blewà n maaο.

13

Misiile b̄usu gbāadeoε

1 Gbépii misiile b̄usu gbāadeoε, asa ikoe ku Lua lé saio. Lua mé gbāade pó kúo dile pii. 2 Ayāmeto gbé pó b̄o gbāade yá kpe, ade b̄o yá pó Lua dile kpeε. Gbé pó b̄o n kpeo n̄zia dayāue. 3 I κε maakenaο mé lí viake kpalablenaoεο, sema vāikenaο. Tó n ye n viake gbāadeo, maake, i n sáaukpa. 4 Gbāadeá Lua zikenaε n aafia yái. Tó n vāikè s̄o, viakèè, asa a fēnda loo pā no. Lua zikenaε, i tōsiè vāikenawaε. 5 A yái t̄o a maa ali misiilené. I κε iadama yái ado no, á laasoo yáie lo. 6 Bee yái i wē'ōa kpái s̄o, asa gbāadeoá Lua zikenaοε, aale zipi keεε. 7 Ali fiaboné pii. Ali wē'ōa kpá a sinawa, ili á p̄o lá sí lo. Ali misiile gbé pó δε à misiileè. Ali gbé pó δε à aà yāda yāda.*

Goo k̄a k̄ai, w̄o yek̄i

8 Asuli gbēε fia seo, sema yeak̄i bàasio. Gbé pó ye a gbédeezi, Lua ikoyā p̄ewàε. 9 Wà mè nsuli wúle n gbēp̄ale n̄oo, nsuli gbēdeε, nsuli kp̄ai'oo, nsuli p̄o biikeo. † Yápio n yādilea p̄ale p̄o kúo pii kú yáε bee guue wà mè: Nyō ye n gbédeezi lá nzia wēniwa. ‡ 10 Tó gbé ye gbéi, ili vāike a gbédeεo. Yeak̄i mé Lua ikoyāpapaa ũ.

11 A κε màa, asa á goo p̄o wá kuwàε d̄o. A vua iu goo k̄a, asa wá suabaa k̄ai tia δε goo p̄o wa Yesu náaik̄ela. 12 Gwāas̄ina k̄a z̄a, gud̄o mé k̄ai. Wà gusia yá k̄ole, wí gupua ḡokeb̄o s̄ele. 13 W̄o kú wá d̄oowa f̄aane gb̄eō ũ lalasi k̄ō n wēdekeao sai n̄d̄aak̄paa n wisaiyāo sai, lek̄paa n zaak̄uo sai. 14 A Dii Yesu Kilisi olesé. Asuli tó á d̄aa zi d̄aaé à d̄e'li keo.

14

K̄o t̄aa'e'ea

1 A gbé pó buse luanaaik̄ea guu dile yākelesai. 2 Gbēε k̄ua á f̄o p̄pii ble, mé gbé pó a luanaaik̄ea buse lí n̄o soo.* 3 Gbé pó i p̄pii ble suli saka gbé pó lí p̄pii bleoguo, mé gbé pó lí p̄pii bleo suli gbé pó i p̄pii ble t̄aae eo, asa Lua aà s̄le. 4 Dén n ũ ké r̄le gbēp̄ale zikena t̄aae ei? Tó a f' ge a f̄o no, aà Dii yáε. A f', asa Dii gbāa a to aà f'. 5 Gbēε k̄ua goo na dek̄o, mé gbēp̄ale k̄ua goopii s̄aaε. Baade a s̄o dadoū n yá p̄o à z̄èo. 6 Gbé pó i goo bo i bo Dii yáie. Gbé pó i p̄pii ble, i ble n Dii gbāaoε, i Lua s̄aukpa. Gbé pó i p̄o t̄e i t̄e Dii yáie, i Lua s̄aukpa. 7 Gbēε lío ku azia yáio, gbēε lí ga azia yáio. Tó wá kú, wá kú Dii p̄o ũε, 8 tó wa ga, wa ga Dii p̄o ũε. Wá kún n̄o, wa gan n̄o, wá δε Dii p̄o ũε. 9 Asa Kilisi ḡa à v̄u ké ào δε gyaadeo n gbé b̄eō Dii ũε. 10 Ké r̄le n gbēdo t̄aae e s̄o bε? Mpi s̄o r̄le saka n gbēdogu s̄o bε? Lua aο z̄leε a ḡinaa, w̄apii wí bo ze aà aε, † 11 lá wa k̄è lá guuwa, Dii mè:

Lá má kú, gbépii a kúlemεε,

§ 12:16 Yaa 3.7 * 12:19 Iko 32.35 † 12:20 Yaa 25.21-22 * 13:7 Mat 22.21 † 13:9 B̄o 20.13-17
‡ 13:9 Lev 19.18 * 14:2 Kls 2.16 † 14:10 2Kln 5.10

gbépii a ma luake dõ.‡

12 Beewa wá baade a azia yá séle siu Luae.

13 A yáí wásuli kō taae e lo. Kō taae'ea gbey à zedó ké á yá pó a tó á gbēdo fu keo. 14 Kua Dii Yesu guu má dõ sáasā ké pœ lío gbālea ní aziaoo. Tó gbé díle pó gbālea, ñ lo gbāleaè. 15 Tó n n gbēdo nòse òkpàè pó pó ní blè yá musu, ní yeaàzio. Ble pó ní blè yáí nsu gbé pó Kilisi gà aà yáí òkpao. 16 Asu to wà sakaé pó pó maauo, 17 asa kpala pó bō Lua kíiá poblea ní imiao yá no. Yákea a zéwa ní kea ní kōo nao ní pona pó Lua Nisina ì inéó yáé. 18 Gbé pó lé zoble Kilisie màa yá ì ka Luagu, mé wí aà sáaukpa. 19 A yáí tò wáli wēle wà na ní kōo, wí gbāa káfkōe. 20 Nsu Lua zí òkpa ble yáio. Ble píi maae, ãma pó pó nýõ ble n gbēdo fu maao. 21 Nòsoan nò, wēmian nò, yá pó a to n gbēdo fu píi, a maa n tēe. 22 Yá pó ní a náai ví, nýõ kúa e Lua kíi. Báaaden gbé pó yá pó à zedó lí aà sō vío ũ. 23 Tó gbé lé seake ble pó àle blewa sō, à azia dayāue, ké i kpaai ní aà luanaaikaoo yáí. Yá pó i kpaai ní gbé luanaaikaooá duunae.

15

Yeakōi wēdōa Luazi guu

1 Wá gbé pó wá gbāa luanaaika guu, sema wà gbé busēo fō an gbāasai guu. Wásuli yá pó ì ká wáziagu keo. 2 Wá baade lí yá pó a ka a gbēdogu ke, ké aà e maakū, i zedō yáí. 3 Asa Kilisi i azia pœā keo. A kēa Lua taalau wà mē, Lua sósōa gōè.* 4 Yá pó wa kē yāa pii, wa kē ledaawá yáie. Yápi ì wá gba mena, ì wá gba sō ké wà wēdō ziai. 5 Lua pó ì ní gba mena, ì ní gba sō to àò nòsedouke ní kōo lá Kilisi Yesu kēwa, 6 í Lua wá Dii Yesu Kilisi Mae tōbō ní nòsemendoo ní ledōo. 7 A kō sí lá Kilisi á síwà Lua tōbōa yáí. 8 Mále oé, Kilisi gō Yudaō dōnlēde ũ, ké à lé pó Lua gbē an dezionē ke, aai dõ Lua náai ví, 9 buipāleo i Lua tōbō aà sūuu yáí, lá a kēa láuwa wà mē:

A yáí tò má n sáaukpa buipāleone,
mí n táasile.†

10 Wà mē lo:

Buiō, à pōnake ní Lua gbéō.‡

11 Wà mē lo:

Bui píi, à Dii táasile,

bùsu gbépii à aà tó gbia bō.§

12 Isaia ò lo:

Yese miona a vlāpa,

i fēle kible buipāleowa,

an wé lo dōaàzi.*

13 Lua pó gbépii wé doi to pona ní aafiao pēewá a náai pó ále ke yáí, ké á wēdōaàzi káfi ní a Nisina gbāao.

Pōlu zikēa Luae

14 Ma gbéō, má dõ sáasā ké maakea pēewá, á yápii dõ wásawasa, á fō ledakōwa. 15 Ma lāe bee kēae guu ma yāeo kē ní sōo dilea ké àò dōágu yáí, asa Lua gbēkekēmēe, 16 ñ ma gō Kilisi Yesu zikēna ũ buipāleone. Mále bao pó bō Lua kíi kpáné, ké an kua e àò adoa ní Luapi Nisina gbāao. Mále bee ke Luae aà gbagbaa pó i kaaágu ũe. 17 Ma naa Kilisi Yesuwa guu má fō íanadā zí pó mále ke Luae yá musu. 18 Asa má yāe oa vío, mé i ke yá pó Kilisi kē ma kíi bāasio. A tò buipāleo

‡ 14:11 Isa 45.23 * 15:3 Sou 69.10 † 15:9 Sou 18.50 ‡ 15:10 Iko 32.43 § 15:11 Sou 117.1

* 15:12 Isa 11.10

Lua yāmà ma yá'oa ní ma yākeao guu ¹⁹ ní dabudabuo ní yābɔnsaεo gbāao ní Lua Nisína gbāao. Bɔa Yelusaleũ ma bebe wéle ní wéleo e ma pεεɔ Ilili būsuu Kilisi bao kpàwakεa guu. ²⁰ Mio ye mà baonapi kpa gu pó wi Kilisi yāmau yāaoε, ké másu buba gbēpāle pó gāuo yáí. ²¹ Lá a kēa láuwa wà mè:

Gbé pó wi àà yá'oné yāao wé a ké,
gbé pó aai àà bao ma yāao d̄.†

²² Yá pó ìo kpamεε m̀ɔm̀ɔ mà m̀ɔ á kíin we.‡ ²³ A kà wè ũma, ké mio ye mà m̀ɔ á gwai. Tiasa lá yāe ma dɔa būsue beeo guu lɔo, ²⁴ ma wé dɔi wà wesik̄le sa ma gea Esipayā būsuu guu. Tó ma gɔoplakèánɔ ní pɔnao, í gé zeimεε we. ²⁵ Tia kéwa s̄ó mále gé ní dɔnleo Lua gbéone Yelusaleũ, § ²⁶ asa gbé pó aa ku Masedoni ní Gelesio zèd wà Lua gbē taaside pó aa ku Yelusaleũ kámasa kaε. ²⁷ Aa zèd, āma teasie, asa lá Yudaɔ Lua àizeε lí buipāleone, a maa buipāleo ní dúnia àizeε lí Yudaone s̄oε.* ²⁸ Tó ma gbapi nàné ní ɔz̄í má làa, ma gea Esipayā guu má b̄le á kíi. ²⁹ Má d̄ó ké tó mále m̀ɔ á kíi, Kilisi báaa pεεa guu ̄ má m̀wá.

³⁰ Ma gbé, ma naé wá Dii Yesu Kilisizi ní yeak̄i pó Lua Nisína ì iwéεo, à d̄εka àò wabikεmεε Luawa, ³¹ ké àà ma b̄o Yude luayādansaiɔ guu, mé dɔnle pó mále geɔ Yelusaleũ Lua gbéone kené pɔmaa ũ, ³² mí á le ní pɔnao, tó Lua wèi, mí kámabo á kíi. ³³ Lua aafiade aàò kúánɔ ápii. Ami!

16

Fɔkpaama

¹ Mále wá dāe Febe, Sākele gálideo dɔnlede sáaukpaé. ² A aà si Dii yáí, lá a maa Lua gbé ke ní k̄owa. A dɔaale ní pó pó a yei á kíio píi, asa à dɔnlekèné dasi ní mapio lɔ.

³ Ma fɔkpà Pisii ní Akilasiowa. Ma zikendeone Kilisi Yesu z̄í guu.* ⁴ Aa s̄i ní mi s̄aale, mapi mà b̄o. I ke máme má adoo, wéle ní wéleo buipāle gálideo lé ní sáaukpa píi lɔε.

⁵ Ma fɔkpà gāli pó aai k̄aaa an kpéu gbéowa. Ma fɔkpà ma gbé yenzide Epenewa. Aàpi mé Kilisi náaikè Azi būsuu séia.

⁶ Ma fɔkpà Maliamawa. A k̄oaikèé maamaa.

⁷ Ma fɔkpà Andɔniku ní Zuniaowa. Ma bui pó wà wá dá kpéu s̄anuone. Aa tɔb̄ò z̄inao guu, mé aa naa Kilisiwa ma āa.

⁸ Ma fɔkpà Ampilia pó de ma gbé yenzide ũ naa Diiwa guu.

⁹ Ma fɔkpà Ubē pó de wá zikende ũ Kilisi z̄í guuwa ní ma gbé yenzide Setakio.

¹⁰ Ma fɔkpà Apelewa, asa náaideε naa Kilisiwa guu. Ma fɔkpà Alisɔbu bedeowa.

¹¹ Ma fɔkpà ma bui Elodiowa. Ma fɔkpà Naasisi bede pó aa naa Diiwaowa.

¹² Ma fɔkpà Tifena ní Tifosaowa. N̄εpiɔ k̄oaikè Diiε. Ma fɔkpà Pεesidiwa. N̄ε yenzidepi k̄oaikè Diiε.

¹³ Ma fɔkpà Lufu pó tɔb̄ò Dii z̄í guuwa ní aà da pó mále gwa ma da ũo.

¹⁴ Ma fɔkpà Asikitiwa ní Feleḡo ní Eεmεo ní Patobao ní Eεmao ní Yesude dee pó aa s̄anuɔ píi.

¹⁵ Ma fɔkpà Fililɔguwa ní Zulio ní Neleo ní aà dāeo ní Olimpao ní Lua gbé pó aa s̄anuɔ píi.

¹⁶ A fɔkpak̄owa ní Lua gbé lépeak̄owa. Wéle ní wéleo Yesudeo fɔkpawá m̄pii.

Lezaamá

¹⁷ Ma gbéó, mále oé, à laaika gbéé pó aa bò yá pó á dada kpézi. Aaí gbéó kékówa, aaí gbéó sásá. A kémá, ¹⁸ asa gbéé bee taaó lí zóble wá Dii Kilisié, sema ní gbéé yá. Aaí yáesaideó sásá ní lenao ní yádó. ¹⁹ Gbépii á misiilea Diié bao mà. Mále pónaké á yá musu. Má ye àò maakea ònó vī, ìò wésiadeó ù vāikea musu.

²⁰ Lua aafiade a Setāu úlò á gbá zíe tia. Wá Dii Yesu gbékekéé.

²¹ Ma zíkendee Timótee† ní ma buiò Lusiu ní Zasóo ní Sosipateéeo fòkpàwá.

²² Ma Tεεtiu, ma gbéé pó ma lápi kè, ma fòkpàwá naa Diiwa guu. ²³⁻²⁴ Ma uabele Gaiusi‡ pó Yesudeó ì káaa aà be fòkpàwá. Wéíe ó'ulena Elasa fòkpàwá ní wá gbédo Kaatuo.

²⁵ Lua a fō á gba gbāa lá a ku Yesu Kilisi bao pó mi kpa guuwa. Asiiyāpi uléa za káaué, ²⁶ tiasa ò Lua pó ìò ku gópii díle wá yá pó kú ānabiò lác guupi bó gupuau, ké bui píi e dō, aai Lua náaike, aa gō aà yāmanaó ù. ²⁷ Wá Lua mēndona ònóde tóbó ní Yesu Kilisi gbāao e gópii! Ami.

KOLENIDEɔ LA SEIA

Yá pɔ́ kú láe bee guu

Pɔlu wéleɣea gèn plaade guu à kè Geleki wéle pɔ́ wí me Koleni mɔ́ bao plasaie, ò táagbagbanao nòselile aa gè Yesu gáli pɔ́ a dàale we guu.

Kolenideɔ lé namable godɔkii pɔ́ kú weo yáí. Gbéɔ lé laata maamaa, felekaayá gbāané, mé yādōnao ní lousisizeo ní wisaiyāo di wee lo. Yá'lapio Yesu gáli dafunapi lè, ò Pɔlu lé dēeka à a gbēpio si yāvāipiowa.

Pɔlu taa gbea lo Kolenideɔ bao íi ma mòmoo, ò à bílikè ní yáwa. Bee mé tò à lakèné e gèn síi. Bibeli lá mèn plaɛ, mé à a pāleo yá'ò 1Kln 5.9 ní 2Kln 2.3, 7.8 guu lo.

Láe bee guu fɔkpaamá ní Lua sáaukpaaoo gbea (1.1-9), Pɔlu òné aa sùuuke, aasu kɔkpaale lo (1.10-4.21), aa wisaiyā lo ní gáli guu (5), aa kámabo ní kɔgbēaa yákpaleu gbāade luadōnsaió kúio (6.1-11), aa mikē gbāsíkēawa (6.12-20). Bee gbea à yá dasi pɔ́ aa gbèawaò wèwemá:

Nɔsea yá (1e 7)

Sa'onoooa ní lá wa ke táa yá musuo (8.1-11.1)

Nɔeo pókummusukea yá ní Dii bleblea yáo (11.2-34)

Lua Nisina gbaò yá (12-14)

Geo vua yá (15)

Lápi yá mīde ní baoo, gbéɔ kámasa pɔ́ wàle ká ní yá pɔ́ Pɔlu a zekàleo ní fɔ́ pɔ́ a kpákpaamá (16).

Kua dúnia guu yá'lapio musu píi, Pɔlu ledámá an bèebosai. A obo né lá Kilisi náaika ì tó gbé lo yápio guu. Yeakōzi mé de a píia (13).

Pɔlu fɔkpaoo Kolenideɔwa

¹ Mámema Pɔlu, Lua ma sisi à ma se a pɔeáwa, ma gɔ́ Kilisi Yesu zina ũ. Mapi ní wá gbēdo Sɔsenio, ² wámé wa láe bee kè Lua gálide pɔ́ kú Kolenio. * Lua á sisi a gɔ́ a gbéɔ ũ, á kua adoa naa Kilisi Yesuwa ní gbé pɔ́ lo wá Dii Yesu Kilisipi sisi gupiiuo, wá Dii doũde. ³ Lua wá Mae ní Dii Yesu Kilisio gbēkekeé, aai á gba aafia.

⁴ Mio Lua sáaukpa gɔɔpii á yá musu gbēke pɔ́ a kèé á naa Kilisi Yesuwa yáí. ⁵ A naawà guu pɔ́pii káfié, yá'oa píi ní dōa píio, ⁶ asa wá Kilisi yá'oaé zèdo á guu, ⁷ ò Lua Nisina gbae i kēsāwáo, gɔɔ pɔ́ á wé do wá Dii Yesu Kilisi mɔai. ⁸ Wá Dii Yesu Kilisipi a to à ze gbāa e a léwa, lo ku tàaesai aà mɔgɔ. ⁹ Lua náai ví. Ōme á sisi à gbékpa ní a Né Yesu Kilisi wá Diio.

Koleni Yesudeo kɔkpaalea

¹⁰ Gbéɔ, ma awakpáé ní wá Dii Yesu Kilisi tóo, ào ledou ví ní kōo ápii, ké kɔkpaalea e láa á guu, í nakōwa ní laasoo doũo ní nòsemendoo. ¹¹ Má mà Koloe gbéɔ kii, yákele kú á guu. ¹² Lá má màn ke: A gbēeo mē wà zèmano. Gbēeo mē wà zè ní Apoloo. † Gbēeo mē wà zè ní Piεeo. Gbēeo mē wà zè ní Kilisio. ¹³ Kilisi kpaalea yá? Wà ma paliwa á yáia? A da'ilekè ní ma tóo yá? ¹⁴ Ma Lua sáaukè, ké mi á gbēe da'ilekèo, sema Kilisipu ní Gaiusio bàasio. ‡ ¹⁵ Lá màae, gbēe a e o a da'ilekè a gɔ́ ma íwa ũ. ¹⁶ Ao, ma Sefana bedeo da'ilekè lo. Bee bàasio, tó ma

* 1:2 Zln 18.1 † 1:12 Zln 18.24 ‡ 1:14 Zln 18.8

gbèpàlè da'ilèkè, a dṓmagu lṓ. ¹⁷ Kilisi i ma zì gbé da'ilèkèa yáio, sema a bao kpàwakèa. I ke n̄ yádṓ no, ké aà gaa líwa su ke famaṓ yáie.

Ṣṓ búina n̄ ṣṓ stanao

¹⁸ Kilisi gaa líwaá m̄saiyāe gbé vūaaaṓne. Wá gbé pṓ Lua lé wá suabaṓ sṓ, a dèwèe aà gbāa ũ. ¹⁹ A kēa Lua taalau wà mè:

Má ṣṓṓṓṓ ṣṓ midè,

má wèzēṓṓ wèzē suumpa. §

²⁰ Ṣṓṓṓṓ ku m̄aé? Ladṓṓṓṓ ku m̄aé? Dún̄ia tiae bee yápiidṓṓṓṓ ku m̄aé? Lua i dún̄ia ṣṓ d̄ilè m̄saiyā ũo lé?*

²¹ Lua ṣṓṓṓṓ guu, i to dún̄ia gbéṓ a dṓ n̄ n̄z̄ia ṣṓṓṓṓ. A k̄aaàgu à gbé pṓ aalè a náaikèṓ suaba waaso pṓ wa d̄ilè m̄saiyā ũpi musu. ²² Yudaṓ ye dabudabui, Gelekio i ṣṓṓṓṓ wèelè, ²³ wápiṓ sṓ, Kilisi gaa líwa kpàwa wi ke, ṓ Yudaṓ i fuwà, buipáleṓ i m̄e m̄saiyāe, ²⁴ āma gbé pṓ Lua n̄ sisi à n̄ séṓ, Yudaṓ n̄ Gelekio píi, Kilisi dené Lua gbāa n̄ a ṣṓṓṓṓ ũ. ²⁵ Lua yá pṓ dené m̄saiyā ũpi de gbēnazina ṣṓṓṓṓ. Lua yá pṓ dené gbāasaiyā ũpi de gbēnazina gbāala.

²⁶ Gbéṓ, à gwa lá á de gṓṓṓṓ pṓ Lua á sisi. D̄aṓ k̄ii á daside ṣṓṓṓṓ ũo, á daside gbāade ũo, á daside kíabui ũo. ²⁷ Lua gbé pṓ de dún̄iae m̄saide ũo sè, ké à wida ṣṓṓṓṓṓṓṓṓṓ. A gbé pṓ de dún̄iae gbāasaide ũo sè, ké à wida gbāadeṓṓṓṓṓṓṓ. ²⁸ A gbé pṓ dún̄ia n̄ d̄ilè kpèe, i sakáṓgu an yá líṓ kuoṓ sè, ké à gbé pṓ an yá lṓ kuoṓ kpa kpèe. ²⁹ M̄aa gbēe a e lí íanadā Lua aeo. ³⁰ Apiṓ sṓ, Lua tò á naa Kilisi Yesuwa, ṓ à gṓ wá ṣṓṓṓ ũ. Naa Kilisipiwa Lua tò yá bṓwanṓ na, wá kua adoa mé à wá suabà. ³¹ Ayām̄eto lá a kēa láuwa, tó gbé ye íanadā, aà dā Dii yá musu. †

2

¹ Gbéṓ, ké ma mṓ á k̄ii, ma mṓ Lua yá kpàwakèiéé, i ke mi mṓ ṣṓṓṓ gbāa ge lena k̄iéo. ² Ma zèṓ má yāe oéṓ, sema Yesu Kilisi yá bàasio, atēsa aà gaa líwa. ³ Ma mṓa á k̄ii guu ma mṓ n̄ sṓṓdeedeo n̄ v̄iao n̄ lualuaṓe.* ⁴ Ma waasokèa guu mi yá'o n̄ lenakèaṓ ge ṣṓṓṓṓ. Má ò n̄ gbāa pṓ Lua Nis̄ina òlṓéṓe, ⁵ ké á luanaaikèa su lṓ gbēnazina ṣṓṓṓṓ guu, sema Lua gbāa.

Ṣṓ pṓ Lua Nis̄ina i dané

⁶ N beeo wi ṣṓṓṓṓ'ò gbé k̄asaṓṓṓṓ. I ke dún̄ia tiae bee ṣṓṓṓ ge a gbāade pṓ an gbāa lé midèṓṓ pṓ no. ⁷ Lua ṣṓṓṓ wále o, aà p̄eā pṓ ulèa yāapi. A d̄aa d̄ilè wá gawi ea yá musu zadṓ i dún̄ia káleo. ⁸ Dún̄ia tiae bee gbāadee ṣṓṓṓṓ dṓ. Tó aa dṓ yāa, aa Dii gawide páliwao. ⁹ Lá a kēa láuwa wà mè:

Pṓ pṓ wi wesièṓ,

mé gbēe swá i a yá mao,

mé a láasoo i gē gbēe s̄ṓuo,

ṓ Lua a s̄ukè gbé pṓ yeaziṓṓṓṓ. †

¹⁰ Lua òlṓwèe n̄ a Nis̄ina gbāao, asa Nis̄inapi yápii taasi k̄ua, baa Lua asii zṓṓṓṓ.

¹¹ Gbēe a dee n̄ṣe guu yá dṓṓ, mé i ke aà nis̄ina pṓ kú aà guu bàasio. M̄aa gbēe Lua n̄ṣe guu yá dṓṓ, mé i ke Luapi Nis̄ina bàasio. ¹² Dún̄iae bee nis̄ina wá èṓ, Nis̄ina pṓ bṓ Lua k̄ii ṓ wá è, ṓ wa gba pṓ Lua d̄awèe dṓ. ¹³ Yá beeo wále o, i ke n̄ yá pṓ gbēnazina ṣṓṓṓ i d̄awèeṓ no, yá pṓ Lua Nis̄ina d̄awèeṓ. M̄aa wi Lua Nis̄ina yá b̄oṓlèkè gbé pṓ Lua Nis̄ina v̄iṓṓṓṓ. ¹⁴ Dún̄ia gbé lí Lua Nis̄ina yáṓ sio, a d̄èṓ m̄saiyā ũe. Ali f̄ṓ ma seo, asa Lua Nis̄inapi gbāa ṓ w̄i aà yázè dṓṓ. ¹⁵ Gbé pṓ

Lua Nisina dɔaaaè i yápii zé dɔ, mé gbēe zεví à aà bēεboo. ¹⁶ A kēa Lua taalau wà mè: Déme Dii làasoo dɔ à ledawài? Kási wápio, wá Kilisi làasooi ví.‡

3

Lua zì

¹ Gbécɔ, mi fɔ yá'òé lá mi o gbé pɔ Lua Nisina dɔaaanέωνewao, ɔ má òé lán dúnia gbécɔwa, asa nétēnaon á ũ naa Kilisiwa. ² Ví má kpàwá, i ke ble yɔunde no,* asa i ka gíao. Baa e tia i kao, ³ asa dàadeon á ũ e tia. Lá á zakɔu, mé á yákele ví, dàadeon á ũo lé? A dàa mé dɔaaaé. ⁴ Ké á gbēe mè a zεmanɔ, mé gbēpále mè a zε ní Apoloo,† á kú ní ázia dàaon weo lé? ⁵ Dén Apoloo? Dén mapi? Zikenaon wá ũ, ɔ a Kilisi náaikè wá sabai. Wá baade lé zì pɔ Dii dàe keε. ⁶ Ma pɔtò,‡ Apoloo ikàwà,§ ɔ Lua tò à gbà. ⁷ Beewa pɔtɔna ní ikawanao de pɔe ũo, sema Lua pɔ tò à gbà. ⁸ Pɔtɔna ní ikawanao sáae. An baade a ài'e a zì léue. ⁹ Zidoukēnaon wá ũ ní Luao. Lua bugben á ũ, Lua kpén á ũ.

¹⁰ Gbēke pɔ Lua kēmee mé tò ma ē kpále lán ēbon gɔidewa, ɔ gbēpále mò lé kpépi bo. Baade laaidɔ a kpé boawa, ¹¹ asa gbēe a fɔ ēe kpále bo, sema ē pɔ kpálea Yesu Kilisi ũ kò bàasio. ¹² Tó gbé kpépi dɔ ní vuao ge ánuusu ge gbè beεede ge tó a dɔ ní lío ge zàa ge sē, ¹³ baade zì síana a bɔ gupua. Wa e yákpalekegɔzì, asa gupi a dɔ ní téoe, mé wa baade zì taa gwa tépi guu. ¹⁴ Tó gbé zì pɔ a kè bò tékúsaí, ade a ài'e. ¹⁵ Tó gbé zì tekù, a músi e, ade i bɔ ɔgii lá wí bɔ téuwa.

¹⁶ A dɔ Lua kpén á ũ Lua Nisina kú á guuo lé?* ¹⁷ Tó gbé Lua kpépi ɔ̀̀kpà, Lua a ade ɔ̀̀kpa sɔe, asa kpépi kua adoae, mé áme á kpépi ũ.

¹⁸ Gbēe su ázia sásão. Tó á gbēe lé ázia dile dúniaε bee ɔ̀̀nɔna ũ, aà gɔné misai, ké à e ɔ̀̀nɔkū. ¹⁹ Asa dúniaε bee ɔ̀̀nɔ de Luaε misaiyá ũe. A kēa Lua taalau wà mè: I ɔ̀̀nɔnao kú ní kɔnikεa guu.† ²⁰ Wà mè lɔ: Dii dɔ ké ɔ̀̀nɔnao làasoo pã.‡ ²¹ Ayāmeto gbēe su íanadã a gbēnazin dee yá musuo. Pópiiá á pɔe: ²² Pɔlu, Apoloo, Pieε, dúnia, wēni, ga, tia pɔɔ, zia pɔɔ, a piiá á pɔe. ²³ Apio sɔ, Kilisi pɔn á ũ, Kilisi sɔ, Lua pɔe.

4

Kilisi zinao

¹ Ayāmeto à wá gwa Kilisi zikenaon ũ, Lua asiyyã ziaa ũ. ² A kù ziaa aao náai víe. ³ Lá á kúamanɔ ge tó gbāadeo lé yákpalekεmanɔ, i ka ma bakanswāua ũo. Mili mazia maa ge bēεboo. ⁴ Yāe lé ma sɔ vío, āma bee a ma bɔo, Dii mé ma yákpalekena ũ. ⁵ Ayāmeto ásu dɔaa lí gbēe tàae e Dii mɔgɔo saio. ɔme a gupua bii pɔ pɔ ulεa gusiauwa, i nɔse yá bɔ gupua. Zì bee baade a ma lá Lua a a sáaukpa.

⁶ Yá pɔ má òéε bee, má ò mapi ní Apoloo yá musue, ké à ɔ yáε bee dɔ: Wasu Lua yá baa vío. A gbēe su íanadã à zε ní gbēdoo à bɔ gbēdo kpeo. ⁷ Bó ní deonlai? N pɔe ví nziaε ké wi n gbaoa? Wà n gba, ɔ níε íanadã lá wi n gbaowaa? ⁸ A kán we kàa? A ke ɔdeɔ ũn we kàa? Ale kible wá sain wea? Má ye à ɔ kible, wíɔ sãnu. ⁹ Asa má è wá Lua zinao, Lua wá dile kpeε lán gbé pɔ wí ní de dasi wáaɔwae. Dúnia gbépii wé fíwá, malaikaon ní gbēnazinao pii. ¹⁰ Misaideon wá ũ Kilisi yáí, ɔ naa Kilisipiwa á de ɔ̀̀nɔnao ũn wea? Wá busε ɔ á gbāa vɔn wea? Wá kpebɔa ɔ á kpelaaa? ¹¹ E tia nɔana ní imio lé wá de, wá kú puizi, wa gɔ pɔgbēao ũ, beaideo

‡ 2:16 Isa 40.13 * 3:2 Ebe 5.12-13 † 3:4 1Kln 1.12 ‡ 3:6 Zln 18.11 § 3:6 Zln 18.27 * 3:16 1Kln 6.19, 2Kln 6.16 † 3:19 Yob 5.13 ‡ 3:20 Sou 94.11

ũ. ¹² Wi zĩ gbãa ke e wà kpasá.* Tó wà wá ká, wi samaa'oné. Tó wà ìadàwá, wi menafõ. ¹³ Tó wà wá s̄s̄s̄, wi awakpané. E tia wàle wá dile dúnia b̄b̄b̄ ũ, gbépii b̄isa ũ.

¹⁴ Málé yáe bee k̄éé widaawá yáí no. Málé á gba laai ma né yenzide ũe. ¹⁵ Baa tó naa Kilisiwa á gwaná kà ũma'ũma, á de'ia dasio. Mámé ma á í n̄ Kilisi Yesu baokpaaé, ñ á naawà. ¹⁶ A yáí málé awakpaé, à ma kea ke.† ¹⁷ Ayãmeto ma a né yenzide Timotee z̄iwá. Aapiá náaidee naa Diiwa guu, ñme a ma naa Kilisiwa kekéá d̄águ. Yá p̄o mi da Yesudeone w̄éle n̄ w̄éleon we. ¹⁸ A gb̄eó lé ìanadã lá má m̄o á gwaiowa. ¹⁹ Tó Dii w̄ei, má m̄o á gwai tia, mí ìandãnapio gbãa e, i ke an yã'oa no. ²⁰ Asa kpala p̄o b̄o Lua kííá yã'o'o yá no, sema gbãa. ²¹ Kpelewa á yeii? Mà m̄owá n̄ goo yá, ge mà m̄o n̄ yeaázio n̄ n̄senieoe?

5

Gbãsí ḡea Yesudeo guu

¹ Má mà gbãsí ḡe á guu, yá p̄o a taa kú baa luad̄onsaiõ guu seo. Wà mè á gb̄edo ḡõ a mae n̄o v̄i.* ² Ō ále ìanadãa? A kù á p̄o yae, í gb̄é p̄o yápi k̄e b̄o á guu. ³ Mapi, baa tó má kúán̄o, á làasoo kua, ñ ma yákpalek̄e n̄ gb̄é p̄o yápi k̄e ḡõ lá má kú wewa. ⁴⁻⁵ Tó a k̄o k̄aa mé wá Dii Yesu gbãa kúán̄o, mé á kú n̄ ma làasoo, à gb̄epi kpa Setãuwa n̄ wá Dii Yesu t̄o, k̄e aà d̄aa e mid̄e, aà nis̄ina i b̄o aafia Dii m̄oz̄i.

⁶ Á ìandãa maao. Ké p̄eese'ese ȳona ì p̄eti z̄õ sé,† á d̄õ lé? ⁷ A p̄eese'ese zi k̄óle,‡ í ḡõ p̄eti dafu ũ a se'ese sai, lá à kù à de'wa, asa Kilisi ḡa wá Ḡeamusu s̄a ũe. ⁸ Ayãmeto w̄a ku Kàaso dikpeken̄o ũ s̄iana guu n̄ n̄sepuao. Wásu w̄a ku p̄eese'ese zi dikpeken̄o ũ m̄ofili n̄ v̄aík̄eao guuo.

⁹ Lá p̄o má k̄éé guu ma mè ásuli yãale n̄ nod̄aakpanaõ. ¹⁰ I ke dúnia nod̄aakpanaõ ge b̄iideõ n̄ gb̄eblenaõ ge sa'onã no, asa tó gb̄é beeõ, á b̄o dúnia guue. ¹¹ Aawo, má òé gb̄é p̄o wà mè wá gb̄é, mé a de nod̄aakpana ge b̄iide ge sa'ona ge lev̄aide ge w̄ed̄ena ge gb̄eblena ũ, ásu yãaleaãõ, ásu òk̄aaaãõ seo. ¹² Ma bàa ũma n̄ yákpalek̄e n̄ Yesusaideõ? A z̄ia gb̄éó mé kù à yákpalek̄e n̄õ lé? ¹³ Lua mé a yákpalek̄e n̄ Yesusaideõ. A gb̄ev̄aipi b̄o á guu.§

6

Yákpalek̄e n̄ k̄õ

¹ Tó á gb̄e yãv̄i n̄ a gb̄ed̄eo, b̄oyãí ìli gé yákpalek̄e n̄ adeo Lua gb̄éó kíio, sema luad̄onsaiõ kíii? ² A d̄õ k̄é Lua gb̄éó mé aa yákpalek̄e n̄ dúniao lé? Lá áme á yákpalek̄e n̄ dúniao, i ka à yá ȳonaõ kek̄eo lé? ³ A d̄õ k̄é wámé wá yákpalek̄e n̄ malaikaõ lé? Wa dúniae bee p̄o o l̄a? ⁴ Tó á yá bee taa kek̄ea v̄i, ñ á gb̄é p̄o aai ka p̄e ũ á ḡali guuoõ se yákek̄enaõ ũa? ⁵ Ma bee ò widaawá yáie. A gb̄e v̄i á guu a ñõ kà à a gb̄éó yá kek̄e n̄eo? ⁶ Sema á gb̄edo a gb̄é sísi yákpaleu Yesu náaikensaiõ kíia? ⁷ Lá á yãv̄i n̄ k̄õ, a z̄ã yãwa k̄o míõm̄iõ. B̄oyãí i we taiinaio ni? B̄oyãí i to wá á bleo ni? ⁸ Apio i gb̄é taiinke, i gb̄eble, baa á k̄õte. ⁹ Ké gb̄é taiinkenaõ ḡe kpala p̄o b̄o Lua kíí guuo, á d̄õ lé? Asu áz̄ia s̄ásãõ, nod̄aakpanaõ ge sa'onã ge gb̄as̄ik̄enaõ ge ḡõ káaluã ge gb̄é p̄o aai wúle n̄ n̄ ḡõ deeo ¹⁰ ge kpáio ge b̄iideõ ge w̄ed̄enaõ ge lev̄aideõ ge gb̄eblenaõ, an gb̄e a ḡe kpala p̄o b̄o

* 4:12 Zin 18.3 † 4:16 1Kln 11.1, Flp 3.17 * 5:1 Iko 23.1 † 5:6 Gal 5.9 ‡ 5:7 B̄oa 12.15 § 5:13 Iko 17.7

Lua kíi guuo. ¹¹ A gbēe de màa yāae, ò a zu'ò a gō Lua pò ũ, a bọ maa ní Dii Yesu Kilisi tóo ní wá Lua Nisína gbāao.

Kēa gbāsiwa

¹² I me á yápii kea zé víe. Ama yāe ài vío. I me á yápii kea zé víe. Ama ásu to yāe bakaé á níuo. ¹³ I me bọ bleá nòse pòe mé nòseá ble pòe. N beeo Lua a nípii mide. Méá gbāsíkẹbọ no, Dii pòe, mé Dii mé mepi gwana ũ. ¹⁴ Lua wá Dii bọ gau mé a wá bọ gau ní a gbāao sō. ¹⁵ A dō ké á me mé Kilisi meguo ũo lé? Wa Kilisi megu se wá ke káaluwa megu ũ yā? Aawo! ¹⁶ A dō ké gbé pò ná káaluwa gōaàno medoũo lé? A kēa Lua taalau wá mē, an pla nípii aai gō lán sàwakula ní gbalaowa.* ¹⁷ Gbé pò ná Diiwa gōaàno nisína doũe. ¹⁸ A mikē nòdāakpaawa. Duun pāle pò gbé ì ke píi, ì ke me guu yá no. Nòdāakpana sō ì yā'i a mee. ¹⁹ A dō ké á me mé Nisína pò Lua á gbá a kú á guu kpé ũo lé?† A ázia vío, ²⁰ Lua á lú à fiabò. Ayāmeto à Lua kpela ní á meo.

7

Nòsea

¹ Lá pò á kè yá musu, tó gōe kú onanowa sai, a maae. ² Ama ké nòdāakpaa di yái, gōe pii aà azia na ví, nòe pii aà azia gō ví. ³ Gōe lí wei a nae a zéwa. Nòe lí wei a gōe màa bọ. ⁴ Nòe me de azia pò ũo, sema aà gō. Màa bọ gōe me de azia pò ũo, sema aà na. ⁵ Asu gikōeo, sema á màkōe ké à laaido wabikewa gĩa, í gbasa á kea ke, ké Setāu su ònōkéé à fu menawao yái. ⁶ Lé má dàwá, i ke teasi no. ⁷ Má ye gbépii à demawa, āma baade ní a gba pò Lua dàeoe, gbé bee ní a pòo, gbé kee ní a pòo.

⁸ Mále yāe bee o pòseo ní gyaaone. A maa aao kú rido lamawa, ⁹ āma tó aa fō nízia kūo, aa nòse, aa zāke, asa kōsea maa de kua ní kō nideaola.

¹⁰ Mále yādile nòdeo ní gōdeone, i ke māmēo, Diiē. Nòe su gi a zázio, ¹¹ gōe su a na yao.* Tó nòe sù gī a zázi, aà zōle ge aà ea keaàno na.

¹² Mále o gbé kīnionē, i ke Dii mé òo. Tó á gbēe nò luanaaikensai ví, mé nōpi ye ào kuaàno, asu yao. ¹³ Màa bọ tó nòe gō luanaaikensai ví, mé gōpi ye aao kuanō, asu gio. ¹⁴ Asa Lua ì gō luanaaikensai sí a na yái, mé ì nò luanaaikensai sí a zá yái. Tó màa no, an nēo aao gbālaeae. Siana guu an kua adoa. ¹⁵ Tó a luanaaikensai gī, aà gí. Yá bee taa guu an kua ní kōoá teasi no. Lua á sisi à á sé ào ku aafiae. ¹⁶ Nòe, nýō n zá suaban lò, ní dōa? Gōe, nýō n na suaban lò, ní dōa?

¹⁷ Lá baade kú ní Lua kpaaleo e Dii ào aà sisi, aà zèò màa. Màa mi da Yesudeone wéle ní wéleo píi. ¹⁸ Lua gbé sisi tōzōan lò? Asu gyafodeke wéleo. Lua gbé sisi gyafode ũn lò? Asu tōzōo. ¹⁹ Tōzōa yāe vío mé gyafō yāe vío, sema yá pò Lua dilēo kūa. ²⁰ Lá baade kú Lua aà sisi à aà sèò, aà zèò màa. ²¹ Lua n sisi zō ũn lò? Nsu bilikeo. Ama tó nsu n gōa wéē ũ zé è, bọ zōbleu. ²² Zō pò Dii aà sisi gō wéē ũ Diipi guue. Màa bọ wéē pò Dii aà sisi gō zō ũ naa Kilisiwae. ²³ Lua á lú à fiabò. Asu gō gbēnazina zō ũo. ²⁴ Gbēō, lá baade kú Lua aà sisiò, aà zē ní Luao màa.

Pòseo ní gyaaō

²⁵ Pòseo yá musu mi yāe ma Dii kíio, āma lá má náai ví Dii sūuu guu, lá ma làasoo de má oé. ²⁶ Taasi pò kú tia mé tó mále e a maa ké gbé zē ní a kua. ²⁷ Tó ní nò ví, nsu wéle n gbao. Tó ní ví sōo, nsu wéleo. ²⁸ Tó ní sè, ni duunake no. Tó wéndia zākè sō, i duunakeo. Gbé beeo yā'e dúniau, mé má ye bee á leo. ²⁹ Ma

* 6:16 Daa 2.24 † 6:19 1Kln 3.16, 2Kln 6.16 * 7:11 Maa 10.11-12

gbé, yá pò mále on ke: Goo i gō zào. Za tia nòde gō lá aa viowa. ³⁰ Dòbnao gō lá aale óbowa. Pònadeo gō lá an pò naowa. Pòlunao gō lá aa pòe viowa. ³¹ Dúnia pò m̀aokenaò gō lá aale keowa, asa dúnia tiaè bee lé gēzeae.

³² Má ye àò ku yākākakesaiè. Pòse ì laaidò Dii yáowa, ì lá a ka Diigu ke. ³³ Nòde ì laaidò dúnia yáowa, ì lá a ka a nagu ke, ³⁴ ò kú ní làasoo plao. Nòe pòse ge nòe léso ì laaidò Dii yáowa, ì a me ní a nisinao kpawà. Nòzāe sō ì laaidò dúnia yáowa, ì lá a ka a zágu ke. ³⁵ I ke mále galakpaé no. Ma bee ò á aafia yáíe, ké à yāke a zéwa, í ázia kpa Diiwa gupāle gwasai.

³⁶ Tó gbé nòkpama ví, tó àle gē seaa mé à kèè wí ũ, tó à aà kàka beewa, aà aà sé, lá à kèèwa, àle duunakeo. Aa kòse. ³⁷ Ama tó à yápi b̀ò a ǹsese, mé teasi lé aà kakao, mé a ázia kúia dō, tó a dà a s̀ou á a wéndiapi seo, a kè maae. ³⁸ Beewa gbé pò a pò sè a kè maae, āma gbé pò i a pò seo maa de beea.

³⁹ Nòeá a zá pòe gò pò aà zá kú pii. Tó aà zá s̀u ánuatò, a zéví à záke ní gō pò a yeio, sema gōpi aàò de Dii pò ũ. ⁴⁰ N beeo tó à gō pòse, mále e aà pò àò na de tó à zākèla. Mále e mapi, má Lua Nisina ví s̀o.

8

Sa'oble

¹ Sa'oble yá musu, wá dō ké á yáò dō ápii. Dōa s̀o ìò ỳòó ví, yeakōi mé káfia ví. ² Tó gbé lé e á yá dō, i dō lá à kù à dōwa gíao. ³ Tó gbé ye Luazi, Lua aà dō. ⁴ Too, sa'obleblea yá musu wá dō ké dúnia guu t́aaá pòe no, asa Lua m̀endo kua wá dō. ⁵ Baa tó pò pò wí oné luaò ku musu ní źíleo, mé dāò ḱíi luaò die, diio die, ⁶ wá ḱíi Lua m̀endoe, òn wá Mae pò p̀pii b̀ò aà ḱíi mé wá kú aà yáí ũ. Dii m̀endoe lo, òn Yesu Kilisi pò p̀pii kè mé wá kú aà sabai ũ.

⁷ Ama gbépii dō m̀aao. Gbēoò d́okè ní t́aa yáò e tia, pò pò aale ble aalò e sa'oble, ò an làasoo lí dadoũ, ké dōa i panéo yáí. ⁸ Ble mé a wá s̀o Luazio. Tó wi bleo, késāa no. Tó wá blè, káfia no. ⁹ A laaika gōa wéeo ũ beei, ké ásu to gbé pò dōa i panéoò fuo. ¹⁰ N gbé pò ní dōa ví, tó gbé pò dōa i paèò n e, níle pòble t́aa kùe, a aà gba s̀o à sa'oble ble s̀o lé? ¹¹ Beewa n dōa n gbēdo pò dōa i paèò Kilisi gá aà yáí òòkpà. ¹² Tó a duunakè á Yesude deeone, a ní dōa pò i panéo gbá kàso, Kilisi a duunakèè. ¹³ Ayāmeto tó ǹò pò má só mé a to ma gbēdo fu, má só bau lo, ké ma gbēdo su fuo yáí.

9

Zinao rízia busaa Kilisi bao yáí

¹ Má ázia vío lé? Zinan ma ũo lé? Mi wesi wá Dii Yesuleo lé? Amé á de ma źi gbe ũ naa Diiwa guuo lé? ² Baa tó má de zina ũ gbēpáleoneo, má deé a ũ fá. Ma naa Diiwa guu ma źinake seelan á ũ.

³ Lá mi o ma b̀ēbonaonèn ke. ⁴ Má pòblea ní imiao zé ví ma źi guuo lé? ⁵ Má a zé ví màò nò Yesude kúia gu pò mále géu, lá zina ḱinio ní Dii dāunaò ní Piεowao lé? ⁶ Wá ní Baanabao wá pla, wámé wá zéví wá wá źi to weoa? ⁷ Déme ì sosa ble ní ázia gwaaoi? Déme lí'ba mé ìli a be bleo ni? Déme ìò zudá mé ìli a ví mio ní?

⁸ Baa ké gbēnazina yākeao má l̀eũoé, a ku màa M̀izi ikoyā guu loo lé? ⁹ M̀izi ikoyā láu à mè, ásuli lesokpa zu pò lé pògbēeo. * Zuò yáí ò Lua yápi òia? ¹⁰ Wá yáí à yápi òio lé? Ao, wá yáí wá yápi kèi, ké s̀ewana lí s̀ewa ní wedoà p̀io, mé pògbēna lí pògbē ní wedoà p̀io, i a baa e a guu. ¹¹ Tó wa Lua yá t̀ò á guu, mé

* 9:9 Iko 25.4, 1Tim 5.18

wa wá baa è á guu,† yāe yà? ¹² Tó dāo zé bee vīwá, wa wá pó o bē? Wi séle zé bee kíio, wa yápii f̄ ké wásu zez̄ Kilisi baoeo yáie. ¹³ A dō ké Lua ua zikenao lí Lua ua ble bleo lé? Lua gbagbakli sa'onao lí ní baa e gbagbakipi guuo lé?‡ ¹⁴ Beewa Dii díle a baokpanao aao ble baopi kpaa yá musu. § ¹⁵ N beeo mi zépio kee séleo, mé mi bee o wà kemee yái no. Ga maamee de beea. Gbēe a e kpa ma íandāapio. ¹⁶ Kilisi baokpaa demee íandāa yá ũo, teasi mé gbadāa. Waiyoo mapi, tó mále baopi kpao. ¹⁷ Tó mazia zí mále ke, ma wé do aseai. Lá Lua mé dílemee, à kù mà kee. ¹⁸ Bóme ma asea ũi? Tó ma baopi kpà osāsāsai, mé mi iko pó má vī baopi kpaa guu blemáo, ma asean we.

¹⁹ Gbēe ma vīo, ma azia díle zo ũ gbépii, ké mà gbé e dasi yái. ²⁰ Ké má kú ní Yuda, ma gōnwa, ké aa ma yáze e yái. Ké má kú ní Mōizi ikoyādano, ma gō a dana ũ, baa ké a iko vīao, ké a yādano e ma yáze e yái. ²¹ Ké má kú ní ikoyāpi dansai, ma gōnwa, ké aa ma yáze e yái. I ke lua'ikoyādansain ma ũo, Kilisi mé iko vīa. ²² Ké má kú ní gbé buso, ma busa ké aa ma yáze e yái. Mi gō pōpii ũ gbépii, baa lá à kè pii, ké mà e ní gbēo suaba. ²³ Yá pó mi ke pii, mi ke Kilisi baokpaa yáie, ma o io ku a guu.

²⁴ Bakpaafia guu, gbépii í bàalee, āma ké gbé mēndo mé í ble, á dō lé? A bàale màa sō, ké à e ble. ²⁵ Ampii aai dēeka aao nízia kua dō yápii musu. Aai ke màa fua pó í òkpaa ea yái. Wāpio sō, a pó pó lí òkpao yáie. ²⁶ Ayāmeto ba pó mále lé, má dō pó pó mále yá, i ke mále dēeka gugiuu no. ²⁷ Mi íada ma mewa, mi ikoblewà, ké ma waasokea dāone gbea, másu bo pāo yái.

10

Laaikaa táagbagbaai

¹ Ma gbé, má ye wá dezio yáe bee doágu. Aa tē telui nípii,* aa bùa ísiawa nípii.† ² Lua ní da'ilékè telupi guu ísiapi guu nípii Mōizi iwao ũ. ³ Aa Lua ble doū blè nípii,‡ ⁴ aa Lua í doū mí nípii, asa aa Lua gbesi pó lé ní tálakpa í míe. Gbesipia Kilisie. § ⁵ Kási an daside i ka Luaguo, ō an ge gō kpále guwaiwaiu.* ⁶ Yápi dewēe seela ũ, ké wásu yāvāi nide lá aa a nidēwao.† ⁷ Asu ào de táagbagbanao ũ lá an gbēowao. A kēa Lua taalau wà mè: Gbé zòle lé poble, aale imi, ō aa fēle lé kō'o.‡ ⁸ Wásu wà de nōdāakpanao ũ lá an gbēowao. Aa kpà, ō aa gāga gō doū zí gbēon òaasōo lee bao ní àāo (23.000). § ⁹ Wásu Dii le wà gwa lá an gbēowao. Aa aà lè aa gwà, ō mlē ní soso aa gāga.* ¹⁰ Asu zōaka lá an gbēowao. Aa zōakà, ō ga malaika ní dede.†

¹¹ Yápi ní lé seela ũ wá gbé pó wá kú gō vláwawee, ō wa kè láu wá gbaa laai yái. ¹² Gbé pó lé e á zea gbāa, aà laaika léleai. ¹³ Yōae i á leo, sema a pó pó í gbépii le bàasio. Lua náai vī, a to wà á yō de á gbāa léao. A á gba zé à yōa f̄, í bou.

¹⁴ Ayāmeto ma gbé yenzideo, à mikē táagbagbaawa. ¹⁵ Mále yā'oe laaide ũ. A wéte yá pó mále oí áziawa à gwa. ¹⁶ Imibō báade pó wi sáaukpào, tó wá a imí, wá baa ku Kilisi au guuo lé? Kàa pó wi é'e, tó wá sò, wá baa ku Kilisi me guuo lé?‡ ¹⁷ Lá kàa mēdoe, baa ní wá dasikeo wá mè doūe, asa wá baade a baa vī kàa doūpi guue. ¹⁸ A gwa Isailiowa. Gbé pó sa'oble blè bàa kú ní Lua gbagbakio lé? § ¹⁹ Má ò kpelewa ni? Mále o taa sa'obleá pōe yà? Ge an diiá

† 9:11 Lom 15.27 ‡ 9:13 Iko 18.1 § 9:14 Luk 10.7 * 10:1 Bōa 13.21-22 † 10:1 Bōa 14.22-29

‡ 10:3 Bōa 16.35 § 10:4 Bōa 17.6, Nao 20.11 * 10:5 Nao 14.29-30 † 10:6 Nao 11.4 ‡ 10:7

Bōa 32.6 § 10:8 Nao 25.1-18 * 10:9 Nao 21.5-6 † 10:10 Nao 17.6-15 ‡ 10:16 Mat 26.26-28

§ 10:18 Lev 7.6

pɔe yà? ²⁰ Aawo, mále o pɔ pɔ wà sa'òò wa ò táawaε, i ke Lua no. Má ye á bà àò kú ní táaoo.* ²¹ A f̄ Dii imibɔ í mi ní táa pɔoo. A f̄ Dii ble ble ní táa pɔoo. ²² Ge wá ye wà Dii pɔ fele yà? Wá gb̄aa deaàla yà?†

²³ I me yápii zé ví. Maaε, āma yápii ài vío. I me yápii zεví. Maaε, āma yápii káfia vío.‡ ²⁴ Gb̄ε zia yá su dɔaaεo, sema a gb̄édee yá. ²⁵ A pɔ pɔ wàle yia εleu ble yāe gb̄easai á làasoo yái, ²⁶ asa tɔɔle ní pɔ pɔ kuwàò piiá Dii pɔε. § ²⁷ Tó Yesusaide á sisi blewa, tó à kèé mé a γε, à pɔ pɔ wa kpàwá ble yāe gb̄easai á làasoo yái. ²⁸ Tó wà su òé sa'obleε, ásu bleo làasoo yái ní gb̄é pɔ òé yáo. ²⁹ Mále bee o ade làasoo yáiε, i ke á pɔ no.

Gb̄épāle làasoo yái ò máò mazia víoa? ³⁰ Tó ma pɔblè ní sáaukpaaò, b́yāi wa ma bèεbo pɔ pɔ ma sáaukpāpi yá musui? ³¹ Yá pɔ ále ke pii, ále pɔblen nò, ále imin nò, àò apii ke Lua tɔbɔa yái. ³² Asu to Yudaɔ ge Gelekio ge Lua gálideɔ fu á yákea yáio. ³³ Maa mi ke. Apii guu mi wetā ma yá ká gb̄épiigue. Mili mazia maa wεleεo, sema bíla pɔ, ké aa e bɔ yái.

11

1 A ma kea ke lá mi Kilisi kea kewa.*

Nɔε pókummusukea

² Ma á sáaukè ké ma yá dɔágu yápii guu, mé á kètókɔε pɔ má dàéò kūa. ³ Má ye àò d̄ó ké Kilisi mé ḡε pii mi ũ, ḡε mé nɔε mi ũ, mé Lua mé Kilisi mi ũ. ⁴ Ḡε pɔ lé wabike ge àle ānabikeke ní pɔo kua a miwa lé a mi kpebɔε. ⁵ Nɔε pɔ lé wabike ge àle ānabikeke pókummusukesai lé a mi kpebɔε, a de lá à mipoloobòwaε. ⁶ Tó nɔε i pókummusukeo, aà a mi kēεε. Lá mikēεlea ge miboa de nɔεε wí ũ, aà pókummusuke. ⁷ I kū ḡε pókummusukeo, ké a de Lua taa ní aà gawio ũ yái.† Nɔε s̄o, òme ḡε gawi ũ. ⁸ Asa Lua i ḡε bɔ nɔε kíio, nɔε a b̄ò ḡε kíi. ⁹ I ḡε ke nɔε yáio, nɔε a kè ḡε yái.‡ ¹⁰ Bee yái ní malaikaɔ yáo sema nɔε lí pókummusuke a zá iko seela ũ. ¹¹ Yápi guu naa Diiwa nɔε mé ḡε ũ, ḡε mé nɔε ũ. ¹² Asa lá nɔε b̄ò ḡε guu, màa lɔ ḡε ì bɔ nɔε guu, mé pɔpii b̄ò Lua kíε.

¹³ A wéte yápizi à gwa. Nɔε wabikea pókummusukesai maaa? ¹⁴ A d̄ó áziawa ké mikā gb̄aa de ḡεε wí ũ, ¹⁵ āma tó nɔε ví, a deε gawi ũε. Asa Lua mikā kpà nɔεwa à kuaàla. ¹⁶ Tó gb̄ε ye lekpaake, aàò d̄ó ké wápio ní Lua gálideɔ pii, bee bàasio wá yápāle kūa.

Dii ble blea

(Mat 26.26-29, Maa 14.22-25, Luk 22.14-20)

¹⁷ Yá pɔ má ye daé tia guu, má á sáaukpao, asa á kōkāaa ì vāi ié de maala. ¹⁸ Séia má mà, tó a á gáli kàaa, i bɔ k̄o kpe gā ní gāoε. Ma yápi s̄i yɔɔ. ¹⁹ Sema k̄okpaalea àò kú á guu, ké s̄iandε e bɔ gupua. ²⁰ Tó a kāaa, i ke Dii ble ò ili bleo, ²¹ asa á baade ì wā àò a pɔbleε. Nɔa ì gb̄εo de, wē ì gb̄εo de. ²² A be ví à pɔbleu à imiuo lé? Ge i saka Lua gálideɔgu à wida pɔesaideɔwa yà? Má óé kpelewa ni? Má á sáaukpa yà? Má á sáaukpa yá bee musuo.

²³ Yá pɔ má mà Diiwa má dàén ke: Z̄í pɔ wa Dii Yesu kpámá, a gwāasina ò à kàa sè ²⁴ à Lua sáaukpà a è'ε, ò à mè bee de a me pɔ á kpá wá yái ũε, wàlio bee ke a yá dɔawágu yái. ²⁵ Maa lɔ ké aa pɔblè aa làa, à imibɔ sè à mè, Luabaakuarínɔ tia a au sabai òn ípi ũ. § Tó wále mi, wàlio mi a yá dɔawágu yái. ²⁶ Asa tó a kàapi sò, mé a ípi m̄i, ále Dii ga baokpa e àò gé móie.

* **10:20** Iko 32.17 † **10:22** Iko 32.21 ‡ **10:23** 1Kln 6.12 § **10:26** Sou 24.1 * **11:1** 1Kln 4.16, Flp 3.17 † **11:7** Daa 1.26-27 ‡ **11:9** Daa 2.18-23 § **11:25** Bɔa 24.8, Zel 31.31-34

²⁷ Ayāmeto tó gbé kàapi sò mé à Dii ípi mǐ kàa ní ípio yādasai, à tàaekè Dii e à mè ní aà auo yá musu. ²⁸ Baade azla yá gwagwa, i gbasa kàapi só, i ípi mi, ²⁹ asa tó gbé sò mé a mǐ mēpi gbadōsai, à yādà azlalaε. ³⁰ Bee yáí gyāε ní yēεsaideε dasi á guu, mé gbé pó gè gékliε fàao. ³¹ Tó wa wázla yá gwāgwa, Dii a wá tàae eo. ³² I wá tàae e, i wá toto, ké yá su zōlewá ní dúniaoo yáíε. ³³ Ayāmeto ma gbéε, tó a kàaa áε Dii ble ble, àli kō dá. ³⁴ Tó nɔa lé gbēde, aà poble be, ké á kōkàaa su yá'ieo yáí. Má yá pó gōō bōolekéε, tó ma mɔ.

12

Lua Nisina gba

¹ Gbēε, Lua Nisina gba yá musu, má ye àò síana dō. ² A dō ké gɔɔ pó á Lua dōo, táa pó aali yá'oo mé lɔ á gáε, aaiɔ dɔaaaé. ³ Ayāmeto má òé, Lua Nisina lí dεde gbéwa à láaižì Yesuwao, mé gbēe a fō o Yesu mé Dii ũo, mé i ke Lua Nisina dɔaaaè bàasio.

⁴ Gba ku kpaalea, āma Lua Nisina mēndoε.* ⁵ Zi ku kpaalea, āma Dii mēndoε. ⁶ Gbāa ku kpaalea, āma Lua mēndoε, ōme i apii ke baadeε. ⁷ Lua Nisina i dεde baadewa gbépii káfia yáíε. ⁸ Lua Nisina i gbéε bee gba zé aà ōnoyá'ò, mé Nisina doupi i gbé kee gba zé aà dōayá'ò. ⁹ Nisina doupi i gbépāle gba luanaaika zé, i gbé gba gbégbāgbāa zé. ¹⁰ I gbé gba dabudabukea zé, i gbé gba ānabikekeka zé, i gbé gba zé aà nisina dōkōε, i gbé gba zé aà yāebui'o, i gbé gba yāe buipi bōolekeka zé. ¹¹ Nisina mēndona doupi mé i apii ke, i gbapi da baadeε lá a yeiwaε.

Mε ní a gu

¹² Mē mēndo guo dasi. Baa ní a dasikeo, mē doε pii. Maa wá naa Kilisiwa de sō.† ¹³ Wápiε pii, Yudaε ge buipāleε, zɔɔ ge wéεε, Lua wá ké mē dou ní a Nisina mēndonapi gbāaoε, à wá gbá a Nisina mēndonapi, ō wá mǐ wápii. ¹⁴ Mεguo dasi, i ke mēndo no. ¹⁵ Tó gbá mē lá ɔn a ũo, á de mē pó ũo, bee yáí àò de mē pó ũoa? ¹⁶ Tó swá mē lá wén a ũo, á de mē pó ũo, bee yáí àò de mē pó ũoa? ¹⁷ Tó mē búu de wé ũ, wa yāmae? Tó mē búu de swá ũ, wa pó gīmae? ¹⁸ Lá a dεwa, Lua guo pèpekōwa me guu, ampai, lá a yeiwa. ¹⁹ Tó ampai de mεgu dou ũ, mēn we má ni? ²⁰ Lá a dεwa mεguo dasi, mé me mēndoε. ²¹ Wé a fō o ε a bàa kuaànɔo. Maa lɔ mi a fō o gbáε a bàa kuaànɔo. ²² Aawo, mεgu pó wǐ e kēsānzi, me a fō àò a saio. ²³ Mεgu pó wǐ e gawisai, wǐ a kpela deńla. A gu pó wǐ a ea dile wiyá ũ, wǐ pó nai deńla, ²⁴ āma a pó pó maa bàa kú ní beeo. Ké Lua me kàaa, à gawi kàfi pó pó gawi lé kēsámáɔne deńla. ²⁵ Beewa me kpaaleao, a guo kō yá dō. ²⁶ Tó mεgu do lé taasike, a guo pii i keaànɔe. Tó wà mεgu do kpelà, a guo pii i pɔnakεaànɔe.

²⁷ Ame á Kilisi me ũ, mé á baade de mēpi guo ũ. ²⁸ Gia séia, Lua zinao dile a gálideε guu, a plaade ānabiε, a àaōde yādanedeε, bee gbεa dabudabukεnao, bee gbεa gbé pó à ní gbá gbégbāgbāa zéε ní dɔnladeε ní dɔanao ní gbé pó i yāebui'o.‡ ²⁹ Zinao ní ũ piie? Anabiε ní ũ piie? Yādanedeε ní ũ piie? Dabudabukεnao ní ũ piie? ³⁰ Lua gbégbāgbāa gbadané mپیie? Aai yāebui'o mپیie? Aai yāe bui bōoleke mپیie? ³¹ A webii gba pó deńlaowa.

Tiasa má a pó pó deńla zé ɔlé.

* 12:4 Lom 12.6 † 12:12 Lom 12.4-5 ‡ 12:28 Efe 4.11

13

Yeakōi

¹ Tó ma yāebui'ò, gbēnazina ge malaika pò, tó miliò ye gbēeo, ma kōfikè lán mɔlea ge sēsēnapaawaε. ² Tó ma ānabikekegba è, tó ma yápii asii mà mé má dōa píi ví, tó ma luanaaika kà mà gbèsisi sō,* tó miliò ye gbēeo, pōen ma ũ. ³ Tó ma pò pò má ví kpaalèné pii, tó má tò wà ma kpaasa, tó miliò ye gbēeo, a ài vīmεεo.

⁴ Gbē pò Ìb yeñzi Ìb mena ví, a gbēke ví. Ili wedónéo, Ìli káadao, Ìli yòòkeo. ⁵ Ili widamáo, Ìli azia maa wεεleo, Ìli fēnzio, Ìli yákūaínɔ. ⁶ Ili yāvai yáabo, Ìli pōnake ní sianao. ⁷ Gbē pò Ìb yeñzi Ì yápii fí, Ì yápii náaike, Ì wedo yápii bōa maai, Ì menake ní yápii.

⁸ Yeakōi láaa vío. Anabikekea a mide, yāebui'oa lé a ká, dōa a gēzea. ⁹ Asa wá dōa ní wá ānabikekeao i pao. ¹⁰ Tó pò léso mò, pò pò i pao a gēzeaε. ¹¹ Ké má de nebɔna ũ, mi né yá'o lan nebɔnawa, mi làasookε lán nebɔnawa, mi yá gwa lán nebɔnawa. Ké ma ka gbēnazina ũ, ma ɔkpà nebɔn yái. ¹² Tia kéwa wále gu'e dii guu dùudu, zí bee wá wesi Luale. Tia kéwa ma dōa i pao, zí bee má yá dō wásawasa lá Lua ma dōwa. ¹³ Tiasa yá mèn àaε bee mé gò: Luanaaika ní wedōaaázio ní yeakōio, āma yeakōi mé deñla.

14

Yāebui'oa ní ānabikekeao

¹ A to yeakōi yá dōaaé, í webii Lua Nisina gbaowa, atēsa ānabikekea. ² Gbē pò lé yāebui'o lé yā'o gbēonεo, sema Lua, asa gbēe lé mao, àle asiiyā'ò ní Lua Nisina gbāaoε. ³ Gbē pò lé ānabikeke lé yā'o gbēonεε, àle ní zedε, àle ledamáε, àle ní nòse nininéε. ⁴ Gbē pò lé yāebui'o lé azia káfie, gbē pò lé ānabikeke lé Lua gálideɔ káfie. ⁵ Má ye à yāebui'o ápii, āma má ye à ānabikeke de beea. Gbē pò lé ānabikeke de yāebui'onala, sema wále a bōleke ké gálidepio e káfie a musu bàasio.

⁶ Gbē, tó ma mɔ á kii mé ma yāebui'òé, bó ài a víéi? Sema ma yā'oa àò de yáwewēa ũ ge dōa ge ānabikekea ge yādaané. ⁷ Maa a de ní pò'ɔbɔnao b. Kule ge mɔnan nò, tó àle ɔbɔ súsoo, kpelewa wa fí dō lá àle oi? ⁸ Tó mɔ ɔbɔ yayaa, sosao zì sɔukεo. ⁹ Maa ápio sō, tó àle yāebui'o, wále mao, kpelewa wa yá pò ále o gbadí? A yá a gē ní íanaoε. ¹⁰ Yá bui dasi dúnia guu, an kee bōlesai sō. ¹¹ Tó wále bui pò mili a yámao o, má de a ònaε nibɔ ũε, mé aɔ demεε nibɔ ũε. ¹² Maa ápio sō, lá á áiaví ní Lua Nisina gbaɔ, à áiake àò gεð aε, ké Yesudeɔ e zedɔ.

¹³ Ayāmeto yāebui'ona wabike aà e a bōleke. ¹⁴ Tó ma wabikè ní yāebui'oa, ma nisina mé kè, ma làasoo dōaaamεεo. ¹⁵ Too, yápi deai? Má wabike ní nisinao, mí ke ní laaio b. Má lesi ní nisinao, mí sí ní laaio b. ¹⁶ Tó n Lua tɔnasí ní nisinao, kpelewa gbé dafu pò kú we a o, āmi, sáau pò ní kpà yá musui? Asa i yá pò ní ò dō. ¹⁷ Baa tó n sáaukpà a zéwa, i to n gbēdo zèdɔ. ¹⁸ Ma Lua sáaukè, ké mi yāebui'o deála píi, ¹⁹ āma gáli guu tó ma yá mèn sɔo ò ní laaio ma yādàoné, a maamεε de mà yá mèn ũma'ūma o ní yāebui'oaola.

²⁰ Gbē, á làasoo su àò de lán néowao. Aɔ de nebɔbnaɔwa vāi yá musu, āma á làasoo àò de gbēzɔ pò ũ. ²¹ Mɔizi ikoyā láu Dii mē:

Má yāebui'o gbépioε nibɔ léu,
ní beeo aa swáε ma yáio.*

* **13:2** Mat 17.20 * **14:21** Isa 28.11-12

22 Ayāmeto yāebui'oa de seela ũ Yesudeonēo, sema Yesusaideo. Māa lo ānabikekea de seela ũ Yesusaideonēo, sema Yesudeo. 23 Tó gālideo kāaa pii, mé aale yāebui'o npii, tó gbé dafuo ge Yesusaideo m̀ we, aa mé ́ana kāmáeo lé? 24 Tó gbépii lé ānabikeke sō, mé Yesusaide ge gbé dafu m̀ we, amp̄ii yá a aà da làasooa a aà wé ké, 25 asiiyá p̄o kú aà ǹseu i bo gupuau, i wúle a gb̄eu a misiile Luae, i gbasa me Lua kú á guu síanae.

Gālideo lousisia zé

26 A deai gb̄eo? Tó a kāaa, á baade lío le ge yādaané ge yáwewēa ge yāebui'oa ge yāe buipi boolekea v̄i. A ap̄ii ke ké gb̄eo e zed̄o. 27 Tó wāle yāebui'o, gb̄eon pla ge àaō, asuli de beea. Aa kō gba zé, gbé m̀endo i a booleke. 28 Tó a boolekena kuo, aà kāmabo gāli guu, i a p̄o o ado ní Luao. 29 Anabio gb̄eon pla ge àaō yā'o, gbé k̄ini i làasooke an yāwa. 30 Tó Lua yā'ò gb̄epāle, gbé p̄o lé yā'o n̄ile. 31 Ap̄ii á f̄o ānabikeke dodo, í yādada k̄o ap̄ii, í kō se lesí. 32 Anabio f̄o ní ānabikekea zūuke, 33 asa Lua ye yāyaaio, sema a zede.

Lá Lua gb̄eo í ke wéle ní wéleo piiwa, 34 n̄eo lé lío kpaaua gāli guu, asa aa yā'oa zé v̄io. Aa misiile lá wa ò M̄izi ikoyā guuwa. 35 Tó aa ye yāe d̄o, aa ní zá gb̄ei be, asa n̄o yā'oa gāli guuá w̄ie. 36 A k̄ii Lua yá dàaleua? Ge á m̀endo yái à m̀ia?

37 Tó gbé lé e á de ānabi ge gbé p̄o Lua Nisina d̄aaaè ũ, aà d̄o ké yá p̄o má k̄épiá Dii yādileae. 38 Tó gbé p̄akp̄ai, à p̄akp̄aaazi. 39 Ayāmeto ma gb̄eo, à webii ānabikekewa, āma ásu gi yāebui'oaio. 40 A yápii ke a zéwa s̄usu.

15

Kilisi b̄oa gau

1 Gb̄eo, baona p̄o má kp̄aé á sí a zed̄o ō má ye mà ea d̄oágu. 2 Baonapi mé a á suaba, tó á waaso p̄o má kp̄aépi k̄ua. Tó màa no, á Yesu náaik̄ea k̄e p̄ae. 3 Yá gb̄ia p̄o má mà má dàén ke: Kilisi gà wá duuna yái lá a k̄ea Luayātaalauwa.* 4 Wà aà v̄i, ō à v̄u a ḡo àaōde z̄í lá a k̄ea Luayātaalauwa.† 5 A az̄ia òlo Piēē, ō à az̄ia òlo a íwa gb̄eon kuēpl̄one lo.‡ 6 Bee gb̄ea à az̄ia òlo wá gb̄eon ke aa k̄aaa gudoū, aa de gb̄eon òaa pla ní basool̄a (500). An daside ku e tia, āma an gb̄eo ánuatò. 7 Bee gb̄ea à az̄ia òlo Zaak̄ie, ō à az̄ia òlo z̄inaone pii. 8 Amp̄ii gb̄ea à b̀ m̀a, ma ḡo k̄onse ũ.§ 9 Asa z̄inao guu máme má kp̄ee, mi ka wà om̄ee z̄inao, asa ma ́adà Lua gālideowa.* 10 Gb̄eke p̄o Lua k̄em̄ee yá mé t̄o má de k̄ewa gb̄a, mé gb̄eke p̄o a k̄em̄epi i ke p̄ao, asa ma d̄eek̄a deŋla pii. Máme má k̄eo, gba p̄o Lua d̄am̄ee mé t̄o má k̄e. 11 Ayāmeto à b̀ ma k̄ii ge an k̄in n̄o, yá p̄o wále a waasoke á s̄in we.

Wá b̄oa gau

12 Lá wále Kilisi b̄oa gau waasoke, àkea á gb̄eo lé o ḡeo vuo ni? 13 Tó ḡeo vuo, d̄o Kilisi i vuo. 14 Tó Kilisi i vuoe, d̄o wá waasokea gia, mé á Kilisi náaik̄ea gia, 15 w̄i ḡo Lua seelade egeŋaō ũ, ké wá ò à Kilisi v̄u yái. Asa tó ḡeo vuo, d̄o i aà vuo. 16 Tó Lua lí ge vuo, Kilisi i vuo. 17 Tó Kilisi i vuo, á Kilisi náaik̄eaá p̄ae, á kú á duuna guue e tia, 18 mé gbé p̄o ánuatò naa Kilisiwaō k̄aalē. 19 Tó wá kuac bee yái ō wá wé d̄oi Kilisizi ado, w̄enadeon wá ũ de gb̄ep̄ia.

20 Síana guu Kilisi b̀ gau, ōme d̄oaa v̄u séia gbé p̄o ḡaone. 21 Lá gb̄ee mé t̄o ga m̀, màa lo gb̄ee t̄o ḡeo vua m̀. 22 Kua Adamu bui ũ t̄o ga lí gb̄ep̄ia. Māa lo gbé p̄o naa Kilisiwaō w̄eni e n̄pii. 23 Baade ní a d̄ooe. Kilisi mé d̄oaa v̄u séia, a gb̄ea

* 15:3 Isa 53.5-12 † 15:4 Sou 16.8-10, Zin 2.24-32 ‡ 15:5 Luk 24.34, 36 § 15:8 Zin 9.3-6 * 15:9 Zin 8.3

aà gbé̄o vu aà mɔgɔɔ. ²⁴ Ɔ dúnia a láa, Kilisi i kíake mide pii ní ikoo ní gbāao, i a kpala kpa Mae Luawa. ²⁵ Asa à kù Kilisi àò kiblee e Lua gè aà ibeɔ keè aà gbadibo ũ.† ²⁶ Ibeɔ pɔ a a mide gbezā mé ga ũ, ²⁷ asa Lua pɔpii nà Kilisi e a ɔzi.‡ Ké à mē pɔpii kú aà ɔzi, wá dō ké Lua pɔ pɔpii nà e a ɔzi bāasi. ²⁸ Tó à pɔpii nà e a ɔzi, aàpi ò aà Né pɔ à pɔpii nà e a ɔzi a misiile, Luapi io de apii ũ pɔpii.

²⁹ Gbé̄ pɔ aà da'ileke gɔ gē ũ sɔ be? Tó gɔ vu sīanao, bɔyāi wī da'ileke an gē ũi? ³⁰ Wápi sɔ, bɔyāi wio ku kai guu gɔɔpii? ³¹ N'ána pɔ mi dá á yá musu naa Kilisi Yesu wá Diiwao, mio ku ga lézi lá gu lé dɔe. ³² Tó mazia yá ma dēkai ní wáio Efese, bɔ ài a vīmēi? Tó gɔ vuo, wà poble, wà imi,

asa wá ga zia. §

³³ Asu to à sāsāo, gbēna vāi i dàa maa òkpae. ³⁴ A su á laaiwa súsu, ásu duunake bo, asa á gbēo Lua dōo. Ma bee ò ké à á wípi dō yáie.

Gàbɔ me

³⁵ Gbēe a me kpelewa gɔ vui? Me kpele aao víi? ³⁶ Sɔ ũ yá! Wili pɔtɔ à bòle fɔmbasikesaio. ³⁷ Tó wà pɔtɔ, mase ge pɔpālen nò, ìli bòle pɔ wētē ũo. ³⁸ Lua ì to à bòle lá a dīlewa, ampíi ní a buio. ³⁹ Pɔ wēnideɔ pii mē doũo. Gbēnazinao pɔ ndo, nòbɔo pɔ ndo, bāo pɔ ndo, kpoo pɔ ndo. ⁴⁰ Luabe pɔo ku, dúnia pɔo ku. Luabe pɔo gawi ndo, dúnia pɔo gawi ndo. ⁴¹ Iatē gawi ado, mɔvua pɔo ado, saanao pɔo ndo. Baa saanapio gawi dodo kōe.

⁴² Māa àò de gɔ vugɔzi. Wī ge ví à yaikē, a vu yaikesai. ⁴³ Wī ge ví beesai, a vu ní gawio. Wī ge ví gbāasai, a vu gbáugbāu. ⁴⁴ Wī ge ví ní dúnia meo, a vu ní àizāna meo. Lá dúnia me ku, àizāna me ku be. ⁴⁵ A kēa Lua taalau wà mē, gbé̄ séia Adamu gò gbé̄ bēe ũ,* āma Adamu gbezā gò Nisín wēnikpamade ũ. ⁴⁶ I ke àizāna me mé lí dɔaao, dúnia me mé ì dɔaa, a gbea sa àizāna me. ⁴⁷ Gbēnazin séia bò būsutiue, a plaade bò luabēe. ⁴⁸ Gbé̄ pɔ de tɔole gbé̄ ũ bò gbé̄ pɔ bò tɔoleuwa. Gbé̄ pɔ de luabe gbé̄ ũ bò gbé̄ pɔ bò luabewa. ⁴⁹ Lá wá de gbé̄ pɔ bò tɔoleu taa ũ, māa lo wá de gbé̄ pɔ bò luabe taa ũ.

⁵⁰ Yá pɔ má òn ke gbé̄o. Tó kpala pɔ bò Lua kíi bò gupuau, wá e ble ní wá meo. Wá e wà ku guyaikesai guu ní wá me pɔ ì yaikēo. ⁵¹ A ma, má asiiyā'òé. Wá ga píio, āma wá li pii ⁵² kándo lán wēdewa kāae gbezā pézi. Asa kāae a ɔo, gɔ i vu yaikesai, wápi sɔ wí li.† ⁵³ Sema wá me pɔ ì yaikēe bee gē a yaikesai guu. Sema wá mē gēe bee gē a gasai guu. ⁵⁴ Tó wá me pɔ ì yaikē gē a yaikesai guu, mé wá mē ge gē a gasai guu, ò yá pɔ kēa láue bee a pa wà mē:

Wà zible gawa, à mīde.‡

⁵⁵ Ga, n ziblea tón láii?

Ga, n sēwe kú máe? §

⁵⁶ Duuna mé ga sēwe ũ, mé duuna gbāa ì bò ikoyā guue. ⁵⁷ Wà Lua sáaukpa, ké ì to wà zible ní wá Dii Yesu Kilisi gbāao. ⁵⁸ Ayāmeto ma gbé̄ yenzideɔ, à ze gbāa giugiũ bɔzāsai, í wētā Dii zīwa gɔpii, asa á dō ké zī pɔ ále ke Diie pāo.

16

Pɔlu wēlege sukēa

¹ Lua gbé̄o kámasakaa yá musu, lá má ò Galati būsū Yesudeɔne, à ke māa sɔ.* ² Asōanena ní āsōanēnao á baade lí ōa pɔ a è a gbāa léu bɔ adoa, io kāaa,

† 15:25 Sou 110.1 ‡ 15:27 Sou 8.7 § 15:32 Isa 22.13 * 15:45 Daa 2.7 † 15:52 1Tes 4.15-17

‡ 15:54 Isa 25.8 § 15:55 Oze 13.14 * 16:1 Lom 15.25-26

ké ásu kámasapi wεελε gɔɔ pɔ ma mɔɔ. ³Tó ma mɔ, má gbéé pɔ a ní díle aa géɔ zí Yelusaleŭ ní taalao ní kámasa pɔ á kàpio. ⁴Tó à kù mà gεε sɔ, aai gé ma kpáí.

⁵Tó ma bɔle ní Masedonio, má mɔ á kíí, asa má bɔle ní Masedonioε.† ⁶Mále e má gɔɔplakεánɔ, baa buziε se máɔ ye bleánɔ, í gé zeimeε gu pɔ má géu. ⁷Tia kéwa má ye mà gɛ́ála bàlalaɔ, mále e má gɔɔplakεánɔ, tó Dii wèi. ⁸Má gɔ́ Efεε e Páteko‡ dikpe zíε, ⁹asa Lua zεpòomεε maamaa mà zí maa ke, mé ibεεɔ dasi.§

¹⁰Tó Timɔtee sù m̀, * ásu keè bùubuu aà v̄iakεéɔ, asa àle zíkε Diiε lamawaε. ¹¹A gběe su sakaaáguo. A kùsũakεè aà e ka ma kíí aafia, asa mapi ní ma gbéé wá wé dɔaàzi.

¹²Wá gbēdo Apoloo sɔ, miɔ naεwà m̀ɔmɔɔ aà mɔ á gwai ní wá gbéé kíniɔ. A ye mɔai ḡiao. Tó a zεkè, a m̀.

Lεdaama gbεzā

¹³A it̄ke, íɔ zεa Yesu náaikεa guu. A gbēzɔɔ yá ke, íɔ gbāa. ¹⁴A yápii ke ní yekɔio.

¹⁵A Sefana† bεdeɔ dɔ, ké aa de Yesude séiaɔ ũ Gεlesi bùsuu mé aa díle wàɔ de Lua gbéé dɔnlεdeɔ ũ. Gbéé, ma wabikèwáε, ¹⁶à misiile gbéé bee taaɔne ní gbéé pɔ aale kɔaikε kua zí doŭpi guuɔ píi. ¹⁷Ma pɔ kèna Sefana ní Fɔɔtunatuɔ ní Akaikuo mɔawa, asa aa g̀mεε á ḡεε ũε. ¹⁸Aa tò ma ǹse dàdoŭ ní á p̀ɔ. A gbéé bee taaɔ kpela.

¹⁹Azi bùsu Yesudeɔ fɔkpàwá. Akilasi ní Pisiio‡ ní ḡalide pɔ aai k̄aaa ní beɔ fɔkpàwá maamaa naa Diiwa guu. ²⁰Wá gbéé pɔ wá s̄anuɔ fɔkpàwá ápii. A fɔkpakɔwa ní Lua gbéé lépεakɔwao. ²¹Ma Pɔlu, fɔε beeá ma ɔgbεε. ²²Tó gběe ye Diizio, Lua láaikεwà. Wá Dii lé m̀. ²³Dii Yesu gbēkekeé. ²⁴Má yeázi píi naa Kilisi Yesuwa.

† 16:5 Zin 19.21 ‡ 16:8 Iko 16.9-11 § 16:9 Zin 19.8-10 * 16:10 1Kln 4.17 † 16:15 1Kln 1.16
‡ 16:19 Zin 18.2

KOLENIDEɔ LA PLAADÉ

Yá pɔ́ kú láe bee guu

Kolenideɔ lá plaadee bee lé Koleni Yesudeɔ ɔkaakɔ'ɔu ní Pɔluo yá'owēe. An gbēeɔ tàaekèè yáa, aa seakè aà gɔa Lua zina ũwa. Pɔlu ye wàɔ na ní kɔo, ɔ à azia yá bɔɔlekèné ní yearzìo. A òné lá a pɔ́ kè na gɔɔ pɔ́ a ní baona mà (7.5-15).

A kai pɔ́ à a le Efese bùsuu bɔɔlekèné (1.1-11), ɔ à taasi pɔ́ á kè Koleniɔ yá dònngu. Yápiɔ píiá aà Kilisi zinakeyãɔne. A yá pɔ́ tò a yá'òné pásipási a lá séia guu bɔɔlekèné ní lá a pɔ́nakè gbézã, ké a yápi oa gbesù (1.12-7.16).

Yude Yesudeɔ kámasakaa yá musu (8-9), à wabikè Kolenideɔwa aa gbada ní nòsemendoo, asa à mè: A wa Dii Yesu Kilisi gbēke dɔ. Aà pɔde'ia à gò pɔsaide ũ á yáí, ɔ aà pɔsaideke guu à á ké pɔdeɔ ũ. (8.9)

Lápi láakii (10-13) Pɔlu a yá'oa líle. A èa sù gbé pɔ́ aale a dile zina ũɔ yáwa. ɔ lápi yá mĩde ní gbēkekeakɔeɔ (13.11-13).

Wásu to Pɔlu azia yá'oa ní nòsepuaɔ wá sásão. I ke aàzia bɔa maa ge aàzia yáze'ea àle yáo, àle a zinake'iko ɔbnéé, ké wà e Yesu Kilisi baona sí, wí aà dɔ Dii ũ.

Nòseninia

¹ Mámemaɔ Kilisi Yesu zina Pɔlu lá Lua yeiwa ní wá gbēdo Timɔteeo, wáme wa láe bee kè Lua gálide pɔ́ kú Koleniɔne ní Lua gbé pɔ́ kú Gelesi bùsuuɔ píi.

² Lua wá Mae ní Dii Yesu Kilisi gbēkekeé, i á gba aafia.

³ Wà Lua wá Dii Yesu Kilisi Mae sáaukpa, Mae Lua sósobide gbēnɔsenininapi. ⁴ I wá nòse níniwēe wá ñadama píi guu, ké wà e gbé pɔ́ kú baa ñadama kpeletaa guu nòse níniwēe sɔ ní nòse níniwēe pɔ́ Lua wá nòse níniwēe. ⁵ Lá taasi pɔ́ Kilisi kè ì liwázi, màa lɔ wá nòse ì níni maamaa Kilisi yáí. ⁶ Tó wà wá wetà, á nòseninia ní á bɔao yáíe. Tó Lua wá nòse níni, á nòseninia yáíe, ké à e taasi doŭ pɔ́ wále ke fí. ⁷ Wá á náai ví seasai, asa wá dɔ lá á bàa kú ní taasi pɔ́ Kilisi kèò, á bàa kú ní nòseniniapi lɔ.

⁸ Gbéo, wá ye àò dɔ lá wá wá wetà Azi bùsuu. A tòwá maamaa, a de wá gbāa léa, baa wá wēni wá wé dɔi lɔ seo. ⁹ Yá daawála, wále e wa gae. Bee wá lé ké wásu ze ní wázia gbāaoo, sema Lua pɔ́ ì geɔ vu gbāa. ¹⁰ A wá bó kai zɔɔ guu, mé a wá bɔu. Aàpi wá wé dɔi aà wá bɔu lɔ ¹¹ wabi pɔ́ ále kewēe sabai. Beewa gbéo Lua sáaukpa dasi wá yá musu gbēke pɔ́ a kèwēe gbé dasi wabikeawēe yáí.

Pɔlu wélege gbooa

¹² Yá pɔ́ wi a ñanadān ke: Wá láasoo daa doŭ, asa ní Lua gbāao wá kú ní nòsepuaɔ mɔafilisai dúnia guu, atēsa á kíi. Dúnia ɔno wá kuòo, sema Lua gbēke. ¹³ Wili láe kééó, sema pɔ́ i a kyoke á dɔ bàasio. ¹⁴ Lá á wá dɔ gía yɔɔ, má ye à wá dɔ sásã, ké à ñanadā wá yá musu Dii Yesu mózi, lá wá dā á yá musuwa.

¹⁵⁻¹⁶ Kɔ náaikɛapi guu má dile yáa ma Masedoni gea guu mà bɔle á gwai káau, mí ea su ní á kíio, í báaa e gēn pla, í dɔnlekemee ma Yude gea guu.* ¹⁷ Ké ma gea bee dile, ma leplayã'ò yá? Tó má dile mà yāke, dúnia yá ì dɔaamēe, ɔ ì kemēe kándo ao ao ge aawo aawo ũa? ¹⁸ Lá Lua náai ví, yá pɔ́ wá òé de ao aawo ũo. ¹⁹ Lua Né Yesu Kilisi pɔ́ mapi ní Silivēeɔ ní Timɔteeo† wa aà yá waasokéé á

* 1:15-16 Zin 19.21 † 1:19 Zin 18.5

gbé pò ì me ao aawo no, Lua pò ì me aon aà ù. ²⁰ Asa lé pò Lua gbè pii síana ì ke aà guue. Ayāmeto ní Yesu Kilisipi tó ò wí me āmi, Lua tɔɔa yáí. ²¹ Lua mé wá zínapèle naa Kilisiwa ní ápiɔ, à wá díle adoa, ²² à a seela kèwá, à a Nisína dà wá s̄su gba pò Lua d̄aa d̄awē ù.

²³ Lua mé ma seelade ù, a ma n̄se d̄o. Ké má ye ìadawáo yáí mi gé Koloni bo. ²⁴ I ke wále gbāam̄é á luanaaika guu no, asa a zèd̄u kò, wále zíkèáno á p̄na yáíe.

2

¹ Ŋ má è maziawa a maa mà mós á k̄í ní p̄yao bo. ² Tó ma á p̄o yàé, déme a ma p̄o ke nai, mé i ke á gbé pò ma á p̄o yàé b̄asio? ³ Ma lakèé màa, ké tó ma m̄o á gwai, á gbé pò á de à ma p̄o ke nao su ma p̄o yaoe. Má á náai ví ápii, ké ma p̄na de á p̄na ù. ⁴ Ma lápi kèé ní p̄siao ní n̄sep̄suo ní wé'ioe, i ke ké mà á p̄o ya yáí no, ké à d̄o lá ma yeaázi kà yáíe.

⁵ Lá gbèe p̄oyayā kè, i ke ma p̄o a yào, ápii, ge á gbèe, ké ma yā'oa su gēagēo. ⁶ Ia pò á daside dà gbépiwa m̄wà. ⁷ Ayāmeto à s̄uuk̄eāno sa, à aà n̄se níniè, ké aà p̄sia z̄o su aà m̄o ñio yáí. ⁸ Bee yáí ma awakp̄é, à ɔbè wásawasa ké á yeaázi. ⁹ A yáí ma lápi kèé, ma likp̄aléwá mà e d̄o tó á yá pò má òé k̄ua pii. ¹⁰ Tó a s̄uuk̄e ní gbé, mi keāno s̄e. S̄uuu pò má kè, tó yāe su ku, má kè á yáí Kilisi gēe ùe, ¹¹ ké Setāu su òn̄kewēe yáí, asa wá gí aà k̄oni d̄o.

Luabaakuar̄no yá dafu

¹² Ké ma ge Kilisi baokpai Toloasi, Dii zep̄om̄e, ¹³ āma ma nisína zeao, ké mi a gbèdo Titu eo yáí. Ŋ ma lezámá we, ma da Masedoni zéu.*

¹⁴ Ma sáaukè ní Luao, asa ìo d̄aawēe ḡopiie, wiɔ z̄iblenao ù naa Kilisiwa, wi aà d̄oa ḡí fáe gupiiu. ¹⁵ Asa wá de tulaleti ḡí na pò Kilisi kp̄asa Luae ù gbé pò àle ní suabaɔ ní gbé v̄ūaaɔ guue. ¹⁶ Wá gè ḡí ù gbèeɔne, ò ì ga iné. Wá wēni ḡí ù gbé k̄iniɔne, ò ì wēni iné. Wá déme kà bee keai? ¹⁷ Wá de lán gbé pò aaɔ Lua yá laataɔwao. Naa Kilisiwa wi yā'o ní n̄sep̄uao ní Lua d̄ao a z̄inao ù.

3

¹ Wa ea su wázia sáaukpaawa yà? Wá bàa kú ní seela lá pò wa kèé ge pò á kènéo lán gbèeɔwa yà? ² Ame á wá taalapi ù, a kēa wá s̄wa. Gbépii a f̄o d̄o, i a kyoke. ³ A yá b̄o gupuau, á de lá pò Kilisi kè a nà wá z̄í ù. I lápi kè ní ḡaalula ío no, a kè ní Lua b̄é Nisínae. I kè gbè pèp̄eewa no,* a kè á s̄wae.†

⁴ Wá a náai ví màa Lua ae ní Kilisi gbāao. ⁵ I ke ní wáziao wi ka wà me zipi b̄o wá ḡaueo, Lua mé wá káwà. ⁶ Ŋme wá káwà, ò wá de aà bàa kua ní gbé yá dafu zík̄eɔ ù.‡ I ke ikoyā no, Lua Nisína yáe. Asa ikoyā ì ga iné, Nisínapi s̄o ì wēni iné.

⁷ Ké Lua ikoyā kè gbè pèp̄eewa, a gawi b̄o M̄oizi oawa.§ N a tek̄e gēazeakeo Isailiɔ i f̄o gwào. Tó zé pò ì ga inépi b̄o ní gawi bee taao, ⁸ Nisínapi zé gawi deai? ⁹ Lá zé pò ì yadañla gawi ví, zé pò ì to yá b̄oñno na gawi dea z̄o. ¹⁰ Pò pò gawi ví yāa gawi ví bo, gawi pò deaálapi yáí. ¹¹ Tó pò ḡosoplana b̄o ní gawio, pò pò ì ku gawi dea z̄o.

¹² W̄eɔa beei guu wi yā'o seasai. ¹³ Wá de lán M̄oiziwao. A sálana kù a oaa, ké Isailiɔ su a oa tek̄e pò lé ḡzeaa láaa eo.* ¹⁴ An n̄se tàta, asa e gbā tó aale Luabaakuar̄no lá kyoke, sálana doŋpi ìo kua ní làasooae. Ili goo, sema tó gbé

* 2:13 Zln 20.1 * 3:3 B̄oa 24.12 † 3:3 Zel 31.33, Eze 11.19 ‡ 3:6 Zel 31.31 § 3:7 B̄oa 34.29

* 3:13 B̄oa 34.33

naa Kilisiwa bàasio. ¹⁵ E tia tó wàle Moizi yá kyoke, sálanapi ìb kua ní làasooaε. ¹⁶ Ama tó aa zè ní Diio, sálanapi a go ní làasooa. ¹⁷ Diipi mé Lua Nisínapi ũ, mé gu pó Dii Nisínapi kuu, we wí gō wéεō ũ. ¹⁸ Wá gbé pó pó gò wá oawa, wále Dii gawi òbné lán díiwa, wio li laaàwa, wá gawi ìb káfi. Dii pó de Lua Nisína ũpi zín we.

4

Zína kua ga lézi

¹ Ayāmeto lá Lua zī bee dāwēε a sūuu guu, wá kúsu lí kwéο. ² Wa òkpà asii wisaiyāzi, wili yáke ní wezēoo, mé wili Lua yá koleo. Wi síana'òné wásawasa wá wázia keke gbépiiε Lua dōa guuε. ³ Tó baona pó wále kpá uleεε, gbé vūaaaō ò a uleané. ⁴ Asa dúniaε bee dii Yesusaideō wé viakù, ké aasu baona sí, Kilisi pó de Lua taa ũ gawi gupunéo yáie. ⁵ Wá zia kpàwa wále keo, Yesu Kilisi diike kpàwa wále ke, mé wále zobleé aà yáí. ⁶ Lá Lua ò yāa, gu pu gusiau,* à gupu wá sōu màa ìb. Gupuapi de aà gawi pó lé teke Kilisi oawa dōa ũ.

⁷ N beeo wá gbé pó wá àizeε bee kūa, wá de lán gí oowa, ké wá e dō gbāa zōō ìb Lua kíε, wá kí no. ⁸ Wìb ìadawá gupiiuε, ní beeo wili fuo. Wi bílike, āma wá wé dōa Luazi lí busao. ⁹ Wì wá wetā, āma Lua lí wá tó weo. Wì wá pále, āma wili gao. ¹⁰ Gōōpii wá kú Yesu ga suawá guu, ké aà wēni e bō gupuau wá mewa yáí. ¹¹ Wá gbé béεō wio ku ga lézi Yesu yáí, ké aà wēni e bō gupuau wá me pó a ga guu yáí. ¹² Màa gapi lé zike wá guu, mé wēnipi lé zike á guu. ¹³ A kēa Lua taalau wá mè: Ma Lua náaikè ò ma yā'ò.† Wápio sō wa Lua náai doŭpi kè, ò wále yā'ò a yáí. ¹⁴ Asa wá dō lá Lua Dii Yesu bō gau, a wá bōaànō gau sō, i wá kpá a kùε sānu ní ápio. ¹⁵ Beeō lé wá le píi á yáí, Lua gbēke i li gbé dasidea, aà sáaukpaa i káfi aà tōbōa yáí.

Weda mè dafui

¹⁶ Ayāmeto wá kúsu lí kwéο. Baa tó wá mekaa lé yaikε, wá guu ìb dafukū lá gu lé dōε. ¹⁷ Wá ìadama gōō do lenaε bee lé gawi zōō láasai iwēε, a de beeo. ¹⁸ Wá wé kú pó pó wì wesie kíio, sema pó pó wìli wesieo. Asa pó pó wì wesieá gōōpla pōε. Pó pó wìli wesieo sō ìb ku gōōpiiε.

5

¹ Wá dō tó wá sō pó wá kúu kpé ũ dúnia guuε bee yāa, Lua a kpé pó wi dō ní sōō kpáwá a be e gōōpii. ² Wi we sōpi guu fēεε, wá ye luabe pōpi daε, ³ asa tó wa bō sōu, wá ku mesaio. ⁴ Gōō pó wá kú sōε bee guu, wi we fēεε lá wá asoseawa. I ke wá ye bō a guu no, wá ye luabe pō daε, ké wēni wá sō pó ì gapi mó. ⁵ Bee yáí ò Lua wá kái, ò à a Nisína kpàwá gba pó à dōaa dāwēε ũ.

⁶ A yáí tò wá sō ìb dilea. Wá dō gōō pó wá meε bee ku, wá kú Dii kíio. ⁷ Asa Dii náai wá kuò, i ke wesia pōele yá no. ⁸ Wá sō ìb dilea. Bōa sōu gea Dii kíi mé maawēε. ⁹ Kua me guun nò, bōa a guun nò, wio weleε wá yá kaaàgu. ¹⁰ Asa Kilisi aō zōlea a gínaa, wápii wí bō ze aà aε, i fiabo wá baadeε aà kua me guu yákeawa, a maa ge a vāi.*

Gbēnazína kēa na ní Luao zī

¹¹ Lá wále viake Diiε màa, wi weleε gbéō yápi zé e. Lua wá sáasā dō, mé wá ye à wá dō á sōu màa. ¹² Wále wázia sáaukpaé ìb no, wále á gba zé à ìnadā wá yá musuε, í e yázāsi gbé pó ì ìnadā pó pó àle e ní wéο, i ke sō yá nowa. ¹³ Tó ále

* 4:6 Daa 1.3 † 4:13 Sou 116.10 * 5:10 Lom 14.10-12

e wá liaaaε, Lua yáíε. Tó wa su wá dɔɔwa, á yáíε. ¹⁴ Asa Kilisi yeawázi yá mé wá kúā gbāa. Wá è tó gbé mendo ga gbépii gēε ũ, aa ga mípiin we. ¹⁵ A ga gbépii gēε ũ, ké gbé pɔ gɔɔ su wàɔ kú n̄z̄ia pɔ ũ lɔɔ, sema gbé pɔ ga n̄ gēε ũ à vù pɔ.

¹⁶ Bee yáí wili gbēε gwa lá dún̄ia ì aà gwawa tia lɔɔ. Baa ké wá Kilisi dɔ lá dún̄ia aà dɔwa yāa, wá aà dɔ màa tia lɔɔ. ¹⁷ Tó gbé naa Kilisiwa, gbé dafuε. Aà kua zi gè, a dafu mé m̀. ¹⁸ Bee b̀ Lua kíí pííε. A wá keanɔ na n̄ Kilisi gbāao, ɔ à gbéɔ kea naanɔ z̄i dàwēε. ¹⁹ Kilisi sabai Lua dún̄ia kèanɔ na gbéɔ tàaeɔ yādasai. A gbéɔ keaanɔ napi yādàwēε. ²⁰ Beewa Kilisi gēεɔn wá ũ. Lua lé gbéɔ sisi wá musu. Wa wabikèwá Kilisi gbεu, à ke na n̄ Luao. ²¹ Lua tò duunsaide g̀ duuna awakpabɔ ũ wá yáí, ké naawà guu Lua i to yá bɔwanɔ na.

6

¹ Lá wáε z̄ikε Luaε, wa awakpàé, ásu to gbēke pɔ Lua kèé ke pāo. ² Asa Lua m̀:

Ma n̄ yāmà a gɔɔwa,
ma dɔnle suabagɔɔ.*

Gɔɔ kà sa, gbā mé suabagɔɔpi ũ.

³ Wili yá pɔ a to gbé fu keo, ké wasu wá z̄i s̄āa eo yáí. ⁴ Wi wá luaz̄ikenke ɔlɔ gbéɔne yápii guu. Wi menaf̄ maamaa n̄ ìadaawáo n̄ taasio n̄ wét̄εao. ⁵ Wá wá gbé, wá wá ká kpéu, wá f̄elwanɔ. Wa z̄i gbāa kè, wi e i'òo, n̄ana wá dé. ⁶ Wá òl̄né n̄ n̄semendoo n̄ d̄s̄ao n̄ s̄uuuo n̄ maakεao n̄ n̄sepuaoo n̄ yenzi m̄afilisaio ⁷ n̄ síana'oaoo n̄ Lua gbāao. Wá maakebɔ kúā wá ɔplaaui n̄ zεεo. ⁸ Wi wá kpela, w̄i wá kpεbɔ. W̄i wá tó v̄ai sí, w̄i wá t̄nasi. Siandεɔn wá ũ, ɔ w̄i wá dile m̄afilideɔ ũ. ⁹ T̄odeɔn wá ũ, ɔ w̄i wá dile gbēandoo ũ. Wá b̄éε fá, ɔ w̄i wá dile gεo ũ. W̄i wá dile pɔgbēao ũ, āma w̄ili wá deo. ¹⁰ Wá pɔ lɔ naε, ɔ w̄i wá dile p̄osiadeɔ ũ. Wi gbéɔ ke odeɔ ũ dasi, ɔ w̄i wá dile taasideɔ ũ. Wá p̄op̄ii v̄i, ɔ w̄i wá dile p̄esaideɔ ũ.

¹¹ Kòlènideɔ, wa yā'òé wásawasa, wa wá n̄se w̄éé. ¹² Wi wá n̄se kúkpáéo, áme a á pɔ kúkpawēε. ¹³ Ma yā'òé lán ma néowaε. Lá wa wá n̄se w̄éé, à á n̄se w̄ēw̄éε s̄ɔ.

Kēa Yesusaideɔwa

¹⁴ Asu nakɔwa n̄ Yesusaideɔo. Kpelewa maa n̄ v̄aio aa gbékp̄a n̄ k̄oi? Baa kpele gupua n̄ gusiaoo v̄i n̄ k̄oi? ¹⁵ Kilisi yá a k̄s̄ε n̄ Set̄au p̄oo kpelewa ni? Bó Yesude n̄ Yesusaideo v̄i n̄ k̄oi? ¹⁶ Kpelewa Lua kpé lé a ke doũ n̄ t̄áasi? Lua b̄éε kp̄én wá ũ, lá a òwa à m̀:

Máɔ kúr̄inɔ, máɔ bεβε n̄ guu,†

m̄iɔ de n̄ Lua ũ,

aaio de ma gbéɔ ũ.‡

¹⁷ Ayāmeto Dii m̀:

A k̄émá, àliɔ kú ádoa,

ásu ɔk̄á pɔ gb̄alεawao,§

m̄i á sí, ¹⁸ m̄iɔ de á Mae ũ,

íɔ de ma neḡɔεo n̄ ma nen̄εo ũ.*

Dii Gbāapiide mé ò.

* 6:2 Isa 49.8 † 6:16 1Kln 3.16, 6.19 ‡ 6:16 Eze 37.27 § 6:17 Isa 52.11 * 6:18 2Sam 7.14

7

¹ Ma gbé yenzide, lá Lua legbèwèe màa, wà kě yá pò ì me ní nisinao gbâlèwa míómí, wí wèe wà wá kua adoa lepapa víakea Lua guu.

Pòlu pò kea Kolenide wa na

² A wá kú òplapla. Wi tàaekè gbèe, wi gbèe òkpao, wi gbèe taiinkè. ³ Mi bee o mà yádaála no. Má ò kò, wa gan nò, wá kún nò, á yá dò wá sòwae. ⁴ Má á náai ví zò, mi íanadà á yá musu maamaa. Wétèa mawèe guu pii ma nòseninia kpè bo, ma pò kèna yáiyái. ⁵ Baa ké wa ka Masedoni bùsuu,* wá me i e dò. Wétèa pii wá lé, wà fèlèwá ní sòleo, ò wá kú sòdeede guu. ⁶ Ō Lua pò ì yèesaide nòse níni wá nòse níniwèe Titu mwa guu. ⁷ I ke aà mwa ado no, ké a aà nòse níniè yáie bo. A òwèe ále ma beke, á kú déndòmèe guu, a zemanò sa, ò ma pona kàfi.

⁸ Baa ké lá pò má kèé á pò yà, má làasoo pàle dao. Ma làasoo pàle dà yāa, ké má è lápi á pò yà gòpla, ⁹ āma ma pò kèna sa. I ke ké ma á pò yàé yáí no, ké á pòsia tò a nòselile yáie. A pòyaapi bò Lua kíie. Bee yáí ásoo wá kèé. ¹⁰ Pòsia pò bò Lua kíi ì to gbé nòselile Luapi i aà suaba líb déndòmèe vío. Dúnia pòsia mé ì ga iné. ¹¹ A gwa lá pòsia pò bò Lua kíipi zíkè á guu. A me wà sa, a gi ní áziao, á pò fèle, vía á kú, a ma beke, a wetà, a váikena swāgāga. Apii guu a ázia òlòné ké á tàae ví yápi guuo.

¹² Baa ké ma lápi kèé, i ke gbé pò tàaekè ge gbé pò à tàaekèè yáí no, má kè Lua dōa guu, ké á yeawázi e bo gupuaue. ¹³ Wá nòseninia bee bàasi, wá pona kàfi maamaa Titu pona yá musu, ké apii á tò aà nisina sù yáí. ¹⁴ Ma íanadàè yāa á yá musu, i to wí ma kíio. Lá wa síana'òé yápii guu, màa wá íandāa Titue kè síana ũ. ¹⁵ Lá a aà díle gbia a aà kpèlā, mé a aà yāmā apii, tó à làasookè yápiwa, aà nòse ì ea yáalòwāe. ¹⁶ Ma pò kèna, ké má á náai ví yápii guu yáí.

8

Kò kámasakaa

¹ Gbè, wá ye àò gbèke pò Lua kè Yesude pò aa ku Masedoni bùsuu wéle ní wéleòne dō. ² An yōa ní íadaama pásio guu, an pò kèna maamaa, ò baa ní ní taaside búubuukèo aa gbadà sòsò. ³ Má òè aa gbadà ní gbāa léu, a de ní gbāa léa se. ⁴ Aa gbèawá nízia awa ní awao, wà ní gba zé ní ò e àò ku Lua gbèò kámasa guu.* ⁵ Aa kè de lá wá wé dōia, aa nízia kpà Diiwa gia ní wápio bo lá Lua yeiwa. ⁶ Ō wa wabikè Tituwa aà gé kámasa yá pò a dàale á guu lekpaafi. ⁷ Lá á gbāa yápii guu, luanaaika ní yá'oaó ní dōao ní yápii áiao ní á yeawázio, àò gbāa kámasapi kaa guu bo.

⁸ I ke ma yādiléé no, koi pò gbèpàleò kè ò má òé, ké mà e mà á yea gbèòzi síana dō. ⁹ A wá Dii Yesu Kilisi gbèke dō. Aà pòde'ia à gò pòsaide ũ á yáí, ò aà pòsaideke guu à á ké pòdeò ũ. ¹⁰ Lá má è yápi musun we. Bee kòsí ní á gbé pò a ze ní yápio za muyāa, mé á kèò. ¹¹ A yápi lekpaafi sa. Lá á sòu mà ní a keao, à ke á gbāa léu. ¹² Tó gbé gbadà ní nòsemendoo a pòvia léu, bee ì ká, i ke pò pò a vío no. ¹³ I ke áò taasike gbé kíniò aà namable no. Aò kpaafi. ¹⁴ Tia kéwa pò pò díazi à yooné an pókēsāama guu. Gòewa sò, pò pò dízi aai ea yooé á pókēsāawá guu. Beewa áò kpaafi. ¹⁵ Lá a kēa láuwa wà mē: Sèlenzòde pò i fēo,

* 7:5 2Kln 2.13 * 8:4 Lom 15.26

yɔɔnde pɔ́ i késǎo.†

Pɔlu Titu sáaukpaa Kòlenide 8

¹⁶ Ma sáaukè ní Luao, ké a tò á yá dɔ Titu sɔ́wa lamawa. ¹⁷ A wá yámà, à mè wà à mɔ á gwai, àlè mɔ teasi no. ¹⁸ Wá gbēdo pɔ́ àà tó ligua Yesudeɔ guu píi baonakpaa musu ɔ́ wá dàè. ¹⁹ Bee gbɛa lɔ Yesudeɔ àà sè àà géwanɔ kámasa zǐ pɔ́ wále ke kei. Wále zǐpi ke Dii tɔbɔa yáie ní nòsemaa pɔ́ wá dào. ²⁰ Wále gbéɔ́ wá tàae'ea gba zɔ́ pɔ́ na wá zǐ yá musu abaa bɔ. ²¹ I ke yá pɔ́ maa Diie ɔ́ wále wɛɛle adoo, ní pɔ́ pɔ́ maa gbɛnazinaɔneɔ lɔɛ.‡ ²² Wa wá gbɛpále dànɛ lɔ. Wa à laai gwà a gēna lé vɔ, wá è a áia vi yápii guu, mé àà áia èa kǎfi tia, ké a á náai vi yáí. ²³ Titu gbé bee sɔ́, ma zikendee pɔ́ wi á maa wɛɛle sǎnun àà ũ. Wá gbé kǐniɔ sɔ́, Yesudeɔ zinaɔne, aai Kilisi tɔbɔ. ²⁴ Ayámɛto à ɔlɔné ké á yeñzi, Yesudeɔ i dɔ́ ké wá áandáa á yá musu síana vi.

9

¹ Má lákéé Lua gbéɔ́ kɔ́ kámasa pɔ́ wále kápi yá musuo, ² asa má dɔ́ a nòsemaa dà, ɔ́ ma ánadà Masedoniɔne ma mè Gelekiɔ sɔ́u mà za muyáa. A áia pi ní gbé daside mè fɛle. ³ ɔ́ ma wá gbépiɔ zǐwá àò ku sɔ́u guu lá má òwa, ké ána pɔ́ wá dà yápi musu su ke pǎo. ⁴ Tó Masedoniɔ mòmmanɔ, tó aa è á sɔ́u i mao, wí a wá kúe, ké wa á náaikè yáí. A è, má á pɔ́ o lɔɛ? ⁵ Ayámɛto má è a maa mà o gbépiɔne aa dɔ́aamɛɛ, aa gba pɔ́ a dɔ́aa a a legbè yá keke káau, a sɔ́u i ma, iɔ de nòsemendo gba ũ, i ke gba teaside no.

Gbadaa ní nòsemendoo

⁶ A láasooke yáie beewa.

Tó ní tɔ́ yɔɔ, ni keke yɔɔɛ,

tó ní tɔ́ zɔɔ, ni keke zɔɔɛ.

⁷ Baade kpá lá à zèd a sɔ́ guuwa oosisisai teasisai. Lua ye gbé pɔ́ i gbada ní pɔ́naozi. ⁸ Lua a fɔ́ to èfáai píi liála, gɔ́pii pɔ́pii i mɔ́wá yápii guu e à liála maakea píi guu. ⁹ A kēa Lua taalau wà mè:

I pɔ́ fáe taasideɔne,

àà maakea lɔ ku gɔ́piiɛ.*

¹⁰ Lá Lua i pɔ́bui kpa pɔ́tɔ́nawa mé i pɔ́blea kpa gbépiiwa,† a pɔ́bui kpáwá, i kóé, á maakea gbɛ i yàasa kú. ¹¹ A á ke pɔ́deɔ ũ yápii guu, lɔ gbada sɔ́usɔ́u gɔ́pii, gbéɔ́ i Lua sáaukpa gba pɔ́ á dànɛ wá sabai yáí. ¹² Asa Lua gbéɔ́ pókésáma bɔ́le ɔ́ kámasa zǐpi lé ke adoo, a to Lua sáaukpaa ligua maamaa lɔɛ. ¹³ Gbéɔ́ Lua tɔbɔ, asa kámasa pɔ́ á kápi lé ɔlɔné a misíile Kilisi bao pɔ́ a zède, mé a gbékekèné ní gbépiiɔ ní nòsemendoo, ¹⁴ aai wabikéé, aai á nide Lua gbéke pɔ́ tɔ́wá yáí. ¹⁵ A Lua sáaukpa àà gba pɔ́ gè oaa yáí.

10

Pɔlu gia ní azlao

¹ Ma Pɔlu, ma awakpáé ní Kilisi nòsenie sùuuo, ma gbé pɔ́ i mè má buse á guu mé má pǎsí á kpe. ² Ma wabikèwá, tó ma mɔ, ásu to màò pǎsíánɔ, asa má fɔ́ mà a pǎsí ɔlɔ á gbé pɔ́ aai mè dúnia yá mé lé dɔ́aawɛɛne. ³ Wá kú dúnia guue, áma wili zika lán dúnia gbéɔ́wao. ⁴ Wá gɔ́keɔɔá dúnia pɔ́ no, Lua gɔ́keɔɔ gbáa pɔ́ wi zegikii gboodɔne. Wi ɔ́nɔ búinaɔ suumpaò ⁵ ní wala pɔ́ i gínɛ wà Lua dɔ́o

† 8:15 Bɔa 16.18 ‡ 8:21 Yaa 3.4 * 9:9 Sou 112.9 † 9:10 Isa 55.10

píi. Wi làasoo píi kú zìzɔɔ ũ aa misiile Kilisiε. ⁶ Tó a misiilewεε wásawasa, wá sou mà wà swágbãadeɔ swágaga.

⁷ I gbé gwa a beawae. Tó gbé díle Kilisi pón a ũ, aà εa làasooke yáε beewa. Kilisi pón wá ũ laaàwa s̄. ⁸ Baa tó ma íanadà zɔɔ iko pó Dii kpàwá yá musu, wí a ma kũo, asa á zedɔa yáie, i ke á gbooa yáí no. ⁹ Má ye ma lákεaé àò deé viadadanzi ũo. ¹⁰ Wí me ma lác gbia, ì ní gba gbãa, āma tó wá kú kō wéu, ma lé ìo buse, ma yá lí tómáó. ¹¹ Gbé pó lé o màaɔ dō ké lá wá de lác guu, màa wáó de kua kō wéu.

¹² Wá ke muua ge wá wá leεũ ní gbé pó aale nízia sáaukpaɔ. Aa nízia kpaaiá ní kōo ní nízia leεũa ní kōo òno vío. ¹³ Wá gbé beeo, wá íanadã de a léao. Wá dã koo pó Lua dàwεε léue. Baa ápiɔ, koo pi á ká. ¹⁴ Lá wa ka á kíi, wáε ví wá pó léao, asa wa mɔ ní Kilisi baoo e á kíi. ¹⁵ Wili íanadã de a léa wa gbēpãleɔ zikàuo. Lá á luanaaikεa lé káfi, wá ye zì pó wáε ke á guu ɔta maamaa e koo pó Lua dàwεε léue, ¹⁶ wí gé baopi kpái bùsu pó kú á aeo guu, gbēpãleɔ tàaabaa íandāsai. ¹⁷ Tó gbé ye íanadã, aà dã Dii yá musu.* ¹⁸ I ke gbé pó ì azia sáaukpa mé maao, sema gbé pó Dii ì aà sáaukpa.

11

Zina egenaɔ

¹ A ma f̄o yoo ní ma s̄ũkeyão, āma ále ke kò. ² Lá Lua lí sí sàao, màa ò má kũa á yá musu. A ḡo m̄endoε, òn Kilisi ũ. Ma á kpásãwà wéndia léso ũε. ³ Lá ml̄ε k̄onikè Evae à aà s̄ãã,* vía lé ma kú ké a su á s̄ãã s̄o, í á naa Kilisiwa gbãisai ní n̄sem̄endoo tó. ⁴ Tó gbé m̄o Yesu yá pó dodo ní wá p̄o waasokèé, ge nisina pó dodo ní pó pó á èo ge baona pó dodo ní pó pó á s̄io, i aà gba zé maamaae. ⁵ Má è má k̄ésãa zina pó a ní díle deñlaɔzi yáε guuo. ⁶ Baa tó ma léna nao, má d̄oa ví. Wá òbé ápii wásawasa yápii musu.

⁷ Ké ma baona pó b̄o Lua kíi waasokèé p̄osiwásai, mé ma azia bùsa á káfi yáí, tàae má k̄èa? ⁸ Ma Yesude pãleɔ taiinkè, ma a asea èmá, ké mà e màò z̄ike á guu yáí. ⁹ Goo pó má kúánɔ, tó pó lé k̄ésãa, mili íada gbēewao. Wá gbéɔ b̄o Masedoni bùsuu, aa m̄òm̄εε ní pó pó lé k̄ésãa.† Má azia kũa, mi ke gb̄eeε aso ũo, mé máo mazia kũa màae. ¹⁰ N Kilisi síana pó kú ma guuo, gb̄ee a kpa ma íandãyãpie Gelesi bùsuuo. ¹¹ B̄oyãí má ò màai? Má yeázi noa? Lua d̄o.

¹² Yá pó mále ke máo keε, ké mà e zez̄o gbé pó aale ma léwεone aa íanadã lãwáwa yáí. ¹³ Gb̄épiá zina egenaone! Ziken m̄oafilideone! Aaí li Kilisi zinao ũ. ¹⁴ Yãb̄onsae no. Baa Setãupi ì li gupua malaika ũε. ¹⁵ Lá màae, tó aà z̄ikenao lí maa z̄ikenao ũ, yãb̄onsae no. An zia aɔ de ní yákeawae.

P̄olu taasikεa a z̄inake guu

¹⁶ Ma εa lé o l̄o, gb̄ee su ma gwa s̄oũ ũo. Tó màan s̄o, àò ma kũa màa, ké mà e íanadã yoo. ¹⁷ Yá pó mále o, Dii mé ma dauo. Íana pó mále dã mazia náaikεa guue bee, mále dã m̄isaikε guue. ¹⁸ Lá gbéɔ lé íanadã dasi dúnia yá musu, mapi s̄o má d̄ãε. ¹⁹ Asa á ònoɔa i menaf̄o ní m̄isaideɔ ní p̄onaɔ. ²⁰ Tó wáε á ke z̄oũ, tó wáε á só, tó wáε á taiinke, tó wáε gb̄ablewá, tó wáε á s̄anke, i menaf̄o. ²¹ Síanaε, wá buse! A k̄em̄εε wí ũ! Ama pó pó gbé kũa àle a w̄o ke, má kũa s̄oε. Mále o m̄isaikε guue. ²² Ebeluo no lò? Má a ũ s̄oε. Isailio no lò? Má a ũ s̄oε. Ablahaũ buio no lò? Má a ũ s̄oε. ²³ Kilisi z̄ikenao no lò? Má a ũ deñla. Mále yá'o

* 10:17 Zel 9.23 * 11:3 Daa 3.1-5 † 11:9 Flp 4.15-16

lán íandewae. Ma zíkè deńla, ma daakpɛu deńla,‡ má a gběa lé d̄so, ma kua ga lézi gēna lé v̄io. ²⁴ Yudaɔ ma gbě flàala le bla m̀endosai§ gēn s̄o. ²⁵ Wà ma gbě ní goo* gēn àās̄. Wà ma papa ní gb̄eo gēn do.† Gó kpàlemanɔ gēn àās̄, ma ke ísi guu ḡo do f̄āane ní gwāasinao. ²⁶ Ma wéle dasi gea guu miɔ ku kai guu: Swa kai, kpáiweliweo kai, Yudaɔ kai, buipáleo kai, benanguo kai, s̄ea kai, ísia kai, Yesude egeɔ kai. ²⁷ Ma zi gbāa kè ní wāwāo, ma itēkè a gēna lé v̄io, n̄ana ní imio ma dede, ma leyè a gēna lé v̄io, má kú búu íandea guu. ²⁸ A k̄niɔ bàasi Yesudeɔ pii k̄ak̄ea Ì t̄s̄aa lá gu lé d̄o. ²⁹ Gb̄ee bùsa ò mi busaoa? Gb̄ee fù ò i s̄aoa?

³⁰ Tó a maa mà íanadāe, má dā ma ỳeesaike musue. ³¹ Lua wá Dii Yesu Kilisi Mae d̄s̄ ké mále eeto. Wà aà s̄aukpa ḡoɔpii! ³² Ḡoɔ p̄o má kú Damasi, kí Aleta z̄iia ò wà wélepi bíb̄oleo dā wà ma kú, ³³ ò wà ma b̄o fenentiu, wà ma p̄ila ní bao gb̄i guu bíi kpe, ò ma pilimá.‡

12

P̄lu wépfungu'ea

¹ A kú mà íanadāe. Baa tó a ài v̄io, má ea su wépfungu'eaɔ ní yá p̄o Dii òl̄m̄eɔwa. ² Má gb̄ee d̄s̄ naa Kilisiwa, wà aà s̄e ḡèd̄ e luabe s̄ianau, a w̄e ḡeò m̀endosain la. A ḡe ní m̄eon n̄ò, mesain n̄ò, má d̄so, Lua mé d̄s̄. ³ Má d̄s̄ ké wà gb̄épi s̄e ḡèd̄ e àiz̄anablek̄i. A ḡe ní m̄eon n̄ò, mesain n̄ò, Lua mé d̄s̄. ⁴ A yá p̄o a oa keo mà, gb̄enazina a zé v̄i à séle siuo. ⁵ Má íanadā gb̄épi yá musue, āma má íanadā maz̄ia yá musuo, sema ma ỳeesaike yá bàasio. ⁶ Tó má ye íanadā, má íanadā m̄isaide ūo, asa s̄iana má o. Ama má d̄ao, ké gb̄ee su ma dile de lá á è má de ge lá á mà ma léulao. ⁷ Ké másu mà wala ke yāz̄o p̄o Lua òl̄m̄eɔ musuo yáí, à le s̄òl̄o ma m̄eu Setāu İwa ū, à ma gb̄e. ⁸ Ma wabikè Diiwa gēn àās̄ yápi musu, aà p̄opi gomala, ⁹ ò a òm̄ee gb̄eke p̄o i kem̄ee m̄da, ỳeesaike guu ò a gbāa s̄iana İ bou. Ayāmeto má íanadā ní p̄nao ma ỳeesaike musu, ké Kilisi gbāa à kumala. ¹⁰ Beewa mi p̄nake ní ma ỳeesaikeo ní widaaao ní taasikeao ní ìadaaaoo ní w̄et̄eao Kilisi yáí, asa ḡoɔ p̄o ma busa ò miɔ gbāa.

P̄lu k̄ak̄ea Kolenideɔne

¹¹ Ma m̄isaik̄e k̄e, áme a ma dau. Áme a maa yāa à ma s̄aukpa. Baa tó má p̄oe ūo, má k̄es̄aa z̄ina p̄o a ní dile deńlap̄iɔzi yāe guuo. ¹² Ma a z̄inake seela òl̄b̄é ní m̄enaoo maamaa yāb̄onsaoo ní dabudabukeao guu. ¹³ Bó ma á k̄es̄aò Yesude k̄iniɔzii, ké mi ḡo á gb̄eee aso ūo bàasio? A s̄uuuk̄emanoo ní t̄aae beeo! ¹⁴ Tia kéwa ma m̄oa á k̄ií gēn àās̄de s̄ou mà, mé má ḡo á gb̄eee aso ūo. Áme mále á w̄eɛle, i ke á p̄oo no. Asa maee mé aai àizee dile ní néɔne, i ke néo mé aali dilen̄eo. ¹⁵ Má a p̄oo ble pii, mí az̄ia kpáwá ní p̄nao á w̄eni yáí. Tó ma yeaázi z̄oók̄ù, á yeamazi a lao yà? ¹⁶ Eh̄e, mi ḡóé aso ūo, āma wà m̄e w̄ez̄enan ma ū, má siwá ní k̄n̄ioe. ¹⁷ Ma á blé gb̄é p̄o ma ní z̄iwáoo kee sabaia? ¹⁸ Ma wabikè Tituwa aà ḡe á k̄ií, ò ma wá gb̄edopi dàè. Titu á blé yà? Wá ká doũo lé? Wá tufa doũo lé?

¹⁹ Ále e yāa wále b̄ok̄ií w̄eɛle yà? Aawo! Wále yā'o ní Lua d̄s̄ao naa Kilisiwa guue. Ma gb̄e yenzideo, ma bee òé pii á zed̄oa yáie. ²⁰ Via lé ma kú, tó ma ka á k̄ií, ké másu á le lá má yeiowao, mé ásu ma e lá á yeiowao. Mále v̄iake s̄olee ní zaak̄uo ní p̄k̄ūmao ní denlaw̄eɛleao ní k̄oyaaao ní k̄oɛo ní ȳoo ní z̄ao. ²¹ Via lé ma kú ké tó ma ea m̄o, ma Lua a to wí ma kú á yá musu. Gb̄é p̄o aa duunak̄e yāa

‡ 11:23 Z̄in 16.23 § 11:24 İko 25.3 * 11:25 Z̄in 16.22 † 11:25 Z̄in 14.19 ‡ 11:33 Z̄in 9.23-25

aa gbāsíkè, aa wùle ní gbēpāle nɔo aa wisaiyā kè, tó aai mikē ní yápiɔ keawao, má ɔ́ɔ́bɔ́nɛɛ.

13

Lɛdama gbɛzā

¹ Ma mɔa á gwai gɛn àaɔden ke. Wí yási seelade gbɛɔn pla ge gbɛɔn àaɔ musuɛ.* ² Má òé yāa ma kuaánɔ gɛn plaade guu, mé mále oé ɔ́ á kpe, tó ma ea mɔ, má gbé pɔ aa duunakè yāaɔ ní gbé kɔniɔ kee tēboo. ³ Ale seela wɛɛɛ ké Kilisi mé lé yā'o ma guu nolo? Too! I ke Kilisi gbāasai no, ɔ́ gbāa á guu. ⁴ Sianaɛ, aà paa líwaá gbāasaikɛyāɛ, āma a kú ní Lua gbāaoɛ. Māa naawà guu wá busɛ sɔ, āma wáɔ kuaánɔ á guu ní Lua gbāaoɛ.

⁵ A ázia tàasika à gwa, tó á kú Yesu Kilisi náaikea guu. A làasooke áziawa. I dɔ́ ké a kú á guuo lé? Tó māa no, a fuaɛ. ⁶ Má ye àɔ dɔ́ ké wápiɔ wi fuao. ⁷ Wáɛ wabikɛ Luawa ásu vāie keo. I ke ké gbéɔ́ wá maabo yáí no, ké à maake yáíɛ, baa tó wáɛ wá gwa gbé fuao ũ. ⁸ Wá fɔ zɛzɔ́ sianaɛo, sema wà zɛpooè. ⁹ Tó wá busɛ mé á gbāa, wá pɔ ɔ́ naɛ. Yá pɔ wi a wabikɛ mé de ké á yá e àɔ bɔleia wásawasa. ¹⁰ Ma yá beɔ́ kèé, ké tó ma mɔ, másu wɛbiiwá mà iko pɔ Dii kpàa mɔéo. A kpàa á zɛɔba yáíɛ, i ke á gbooa yáí no.

¹¹ Tòo gbéɔ́, à gò zia bàasi. A dɛɛka á yá e àɔ bɔleia wásawasa. A ma lɛdama ma. A lɛdoũke àɔ na ní kɔo, Lua yenzide aafiade ɔ́ kúánɔ. ¹² A fɔkpakɔ́wa ní Lua gbéɔ́ lépeakɔ́wao. Lua gbéɔ́ fɔkpàwá nípii.

¹³ Dii Yesu Kilisi gbékekéé, Lua ɔ́ yeázi, aà Nisina ɔ́ gbékpaaánɔ ápii.

* 13:1 Iko 19.15

GALATI

Yá pò kú láe bee guu

Galati b̀usu gb̄ēo Yesu baona mà wa s̄i P̀olu w̄éleḡea ḡen plaade ní a àās̄deo guue (Zin 16.6, 18.23). Ama waasoken p̄alēo ḡè we lo, ò aa dàda gb̄é̄one aa m̄è, sema Yesude pò aa de Yudāo ù̄o misiile M̄oizi ikoȳãe, aai t̄õz̄õ. P̀olu k̄ii ȳadane bee b̀ò Yesu Kilisi yá k̄p̄ee, àle Galati b̀usu Yesudēo da z̄obleu. Ké a mà gb̄é̄piò lé swá̄se yá̄pizi, ò à láe bee k̄èné.

Ké P̀olu ye a gb̄é̄o ea laaid̄o baona zé m̄endonawa, ò à ȳad̄adané à m̄è:

A az̄ia yá b̀oolek̄èné, aà n̄selilea ní led̄oū pò wa k̄è ní k̄õo ní Yelusal̄eũ d̄oanao ikoȳãpi musu ní a k̄õȳãmasai ní Pīēeo yá̄pi musuo. P̀olu a z̄inak̄eȳã b̀oolek̄èné, à kp̄àle à s̄iwà ké a z̄inak̄epi b̀ò Dii k̄iīe (1-2).

A gb̄ãa'è Luabaakuañ̄o káau yá̄owa, ò à m̄è gb̄ēe a e b̀o maa M̄oizi ikoȳã maà sabaio, sema Yesu Kilisi náaik̄ea (3-4).

A tek̄p̄añ̄gu aa wet̄ã w̄àò nízia v̄i ní Lua Nis̄ina d̄oaaan̄éo, asa Nis̄inapi ì ȳãmaāo iné dasi, a sé̄ia mé yeak̄õzi ù̄ (5-6).

A k̀ù Yesu ḡali p̄ii ní Yesudēo p̄ii swá̄se P̀olu yá̄pizi, aai sí ní n̄sem̄endoo ké aa e b̀o z̄oblea bui p̄iiu.

Baona p̄ale kuo

¹⁻² Ma Lua z̄ina P̀olu ní ma Yesude dee pò wá s̄anūo p̄ii wá̄me wa láe bee k̄è Yesude pò aa ku Galati b̀usūone. * Ma z̄inake ì b̀o gb̄enaz̄ina k̄iio, gb̄enaz̄ina mé ì a led̄oek̄eo, Yesu Kilisi ní Mae Lua pò aà b̀ò gauo mé ma z̄i. ³ Lua wá Mae ní Dii Yesu Kilisio gb̄ēk̄ēe, aai á gba aafia. ⁴ Kilisipi ḡi a w̄enii Lua wá Mae p̄eãwa, à wá duuna k̄èwá, ké à e wá b̀o d̄unia tia v̄ãie beeu. ⁵ Lua mé gawi v̄i ḡōpii! Ami.

⁶ Ké àle b̀o Lua pò á sisi a gb̄ēke guu k̄p̄e màa ḡòò, àle ze ní bao koleao, yá̄pi d̄ia maamaae. ⁷ Baona p̄ale kuo. Gb̄é pò ye Kilisi baopi lilēo lé á liaae. ⁸ Baa tó wá̄piò ge malaik̄ae b̀ò luabe à baona pò ì k̄paai ní pò pò wá óēoo waasokp̄áé, Lua láaik̄ewà. ⁹ Wá óē ȳã mé mále oé lo, tó gb̄ēe baona pò ì k̄paai ní pò pò á màoo waasokp̄áé, Lua láaik̄ewà.

¹⁰ Mále s̄áau w̄ēle gb̄enaz̄inawa yà, ge Luae? Mále w̄ēle ma yá ká gb̄enaz̄inagu yà? Tó gb̄enaz̄ina má ye à k̄añ̄gu e tia, d̄õ Kilisi z̄òb̄lenan ma ù̄o.

Yesu P̀olu sea a z̄ina ù̄

¹¹ Ma gb̄é̄o, má ye à d̄õ ké baona pò mi kp̄áé ì b̀o gb̄enaz̄ina k̄iio. ¹² Mi ma gb̄enaz̄ina k̄iio, gb̄ēe mé ì dam̄ēeo, Yesu Kilisi mé b̀ò m̄òoa.

¹³ A mà lá má kú ȳã Yudāo z̄éu. Ma Yesudēo wet̄ã w̄éle ní w̄élēo p̄ãsip̄ãsi, má w̄ēle mà ní mid̄e.† ¹⁴ Ma Yudāo z̄épi yá k̀ù ōplapla de ma s̄áāla dasi, ma ãia deñ̄la wá dez̄io felekaaȳãpi guu. ¹⁵ Ama Lua ma dile a pò ù̄ za ma da n̄seu.‡ Ké aà ma sísia a gb̄ēke guu ḡoò k̄àè, ¹⁶ ò à a Né gb̄ãea,§ ké mà aà baona kp̄a buip̄alēone. Mi gé kp̄álei gb̄ēe ḡẽziò, ¹⁷ mi gé Yelusal̄eũ gb̄é pò aa de z̄ināo ù̄ ma ãāo k̄iio, ma ge Laalubūo b̀usūo ḡòòe, ò ma ea ta Damasi.

¹⁸ W̄è àās̄ ḡbea ò ma ge Yelusal̄eũ, ké wá k̄õ d̄õ ní Pīēeo, ò ma keān̄o ḡoò ḡēo.* ¹⁹ Mi z̄ina p̄ale eo, sema Dii d̄ãuna Zaaki bàasio. ²⁰ Yá pò má k̄è̄epi, má s̄i ní

* 1:1-2 Zin 16.6 † 1:13 Zin 8.3 ‡ 1:15 Isa 49.1 § 1:16 Zin 9.3-6 * 1:18 Zin 9.26-30

Lua, εε mále tóo. ²¹ Bee gbɛa ma γε Sili bùsuu ní Silisi bùsuo. ²² Goo bee Yesude pò kú Yudeo i wesimalɛo, ²³ ama aa su mà wà mè, gbé pò lé ní wetā yāa mé lé zé pò á wèle kaalepi waasokpa tiasa, ²⁴ ɔ aa Lua tɔbò ma yá musu.

2

Pɔlu kɔ yāmaa ní zīna pāle

¹ Wè gēo mēndosai gbɛa ma εa γε Yelusaleū ní Baanabao.* Ma Titu sè, à gèwanɔ bɔ. ² Ma γε we, ké Lua mé bò m̀oà à kù mà γεε. Ǿ ma baona pò mi kpa buipāleɔne bɔɔlekè dɔaanaɔne ntɛε, ké zī pò má kè ní pò pò mále keo su ke pāo. ³ Titu pò wá sānu ní a Gelekikɛo, aai gānawà àà tɔzɔo. ⁴ Yesude εgena pò gè wá guu kpáio mé aa yápi dà. Aa gè wá naa Kilisi Yesuwa wéekɛa tàasikaie. Aa ye wá da zɔbleue, ⁵ ɔ wi we wa misiilenéoo baa yoo, ké à e àò baona síana kūa yáí. ⁶ Gbé pò wàle ní gwa dɔaana ũ, aai yāe káfimεεo. Lá aa de, i kemεε yāe ũo, asa Lua lí gbēe zāboo. ⁷ Aa è Lua a baonakpaa buipāleɔne nāmεε ma ɔzī, lá à a kpaa Yudaɔne nà Piεεε a ɔzīwa. ⁸ Asa lá Lua zíkè Piεε guu a zīnake yá musu Yudaɔ kīi, màa à zíkè ma guu buipāleɔ kīi. ⁹ Zaaki ní Piεεo ní Zāa pò wàle ní gwa Lua kpé gbapele ũ gbēke pò Lua kēmεε dɔ, ɔ aa ɔkpàwá, wá ní Baanabao gbēke vīa ní kɔo seela ũ. Aa sí wápio wà gé buipāleɔ kīi, nípio sɔ Yudaɔ kīi. ¹⁰ Yá pò aa yei lé, ní taasideo yá àò dɔwágu. Goo bee sɔ wá me wà ní a keao kò.

Yesu náaikea mé i wá suaba

¹¹ Ké Piεε m̀o Antioxi, ma giè weliwe ké à zà yáwa yáí. ¹² Asa e Zaaki zīnao aao gé kái, i pɔble ní buipāleɔε. Ké aa kà, ɔ à b̀zā à kēmá, ké àle vīake Yuda pò aa zè ní tɔzɔyāoɔne yáí. ¹³ Yuda kīnio nàwà mɔafilipi guu. Baa se aa Baanaba gà nāmá. ¹⁴ Ké má è aa baona síana kūa a zéwao, má ò Piεεε ampīi wáa: N Yuda ia ní kú lán buipālewa, i ke lán Yudawa no. Kpelewa nýɔ fɔ gāna buipāleɔwa aao Yudaɔ yá kūai?

¹⁵ Yudaɔn wá ũ, buipāle pò aa Lua dɔoɔn wá ũo. ¹⁶ Ama wá dɔ ké gbēe lí bɔ maa zīkea ikoyāpiwa yáio, sema Yesu Kilisi náaikea ado bàasio.† Baa wápio, wa Kilisi Yesu náaikè, ké wà e bɔ maa wá Kilisi náaikeapi yáie, i ke zīkea ikoyāpiwa yáí no, asa gbēe lí bɔ maa zīkea ikoyāwa yáio.‡ ¹⁷ Goo pò wále wèle wà bɔ maa naa Kilisiwa, tó wá è duunkenaɔn wá ũ sɔ, bee mè Kilisi lé duuna wēzīgba yà? Aawo! ¹⁸ Tó ma εa lé ikoyā pò má gbòo keke, a tàaedn ma ũ we. ¹⁹ Asa má de γε ũ ikoyāpi musue, ɔ ma bɔ a yáú ké màò ku Lua pò ũ yáí. Ma ga líwa ní Kilisio. ²⁰ Mapi má kú bɔ, Kilisi mé kú ma guu. Tiasa ma gbēnazínke guu má kú Lua Né pò yemazi à gī a wēnii ma yáí náaikea guue. ²¹ Mále Lua gbēke bādeo. Tó wī bɔ maa ikoyāpi yáie, Kilisi gà pāe.

3

Mɔizi ikoyā ní luanaaikεao

¹ Galati mīsaideɔ! Wa Yesu Kilisi gaa líwa sáasā òé wásawasa. Wà pɔdàwá yà? ² Má ye mà yá mēndo gbɛawá. A Lua Nisina è zīkea ikoyāwa yáí yà, ge yá pò á màpi náaikea yáie? ³ Akɛa a gɔ mīsai kéwai? A dàale ní Lua Nisina gbāaoε, ɔ àle a midε ní ázia gbāao saa? ⁴ A taasi sae kè pā yà? Aɔ pāo. ⁵ Lua a Nisina kpàwá à dabudabuɔ kè á guu á zīkea ikoyāwa yáí yà, ge yá pò á màpi náaikea yáie?

* 2:1 Zīn 15.2-4 † 2:16 Lom 3.20, 22 ‡ 2:16 Sou 143.2

⁶ A gwa Ablahaŭwa. A Lua náaikè, ÷ Lua tò yá b̀̀aà̀nɔ na. * ⁷ Aɔ d̄s̄ ké gbé́ pɔ́ aa Lua náai v̄iɔ mé Ablahaŭ buiɔ ù.† ⁸ Lua baonakpà Ablahaŭe à mè á báaada bui píigu aà sabai,‡ asa wà d̀̀aa wa kè Luayátaalau wà mè Lua a to yá bɔ́ ní buipáleɔ na a náai pɔ́ aa ke yáí. ⁹ Beewa Lua ì báaada gbé́ pɔ́ aa a náaikèɔgu, lá a kè a náaikena Ablahaŭewa. ¹⁰ Gbé́ pɔ́ zè ní zíkɛa ikoyāwao gò láaipɔ́ ùe, asa a kèa láu wà mè, gbé́ pɔ́ líɔ yá pɔ́ kú ikoyā lá guuɔ k̄ua píi a zéwaoá láaipɔ́e. § ¹¹ Wá d̄s̄ s̄́aas̄́ ké Lua lí tó yá b̀̀n̄nɔ na zíkɛa ikoyāwa guuo, asa wà mè gbé́ pɔ́ Lua tò yá b̀̀aà̀nɔ na a náai pɔ́ ále ke yáí mé aɔ ku. * ¹² Ikoyā ì k̄s̄'e ní luanaaikɛaoo, asa wà mè gbé́ pɔ́ ikoyāpi k̄ua mé a wēni e a guu.† ¹³ Kilisi gò láaipɔ́ ù wá gbɛu, à wá bɔ́ ikoyā láai guu, asa a kèa láu wà mè, gbé́ pɔ́ wa lòo líwaá láaipɔ́e.‡ ¹⁴ Bee kè màa ké báaa pɔ́ Lua dà Ablahaŭgu e ḡɔ buipáleɔne Kilisi Yesu sabaie, wí Nis̄ina pɔ́ Lua a legbè e aà náaikɛa yáí.

Mɔ́izi ikoyā ní Lua legbèao

¹⁵ Ma gbé́ɔ, gbēnaz̄in yākea taa mále owàé. Tó gbé́ legbɛ díle mé a seeladeɔ v̄i, wa f̄s̄ wà a b̄́ad̄eɔ, wa f̄s̄ yāe káfiuo. ¹⁶ Beewa Lua legbè Ablahaŭe ní aà buiɔ. A kèa Luayátaalau, wi me ní aà buiɔ lán dasi wàle owao, § wà mè ní aà buiɔe, gbé́ m̄̀nd̄oɛ, ÷n Kilisi ù. ¹⁷ Yá pɔ́ má ye on ke: Lua d̀̀aa legbèè yāa, à mè a bàa à̀o kuaà̀nɔ. A wè òaa pla ní baakwio (430) gbɛa ÷ ikoyā m̀̀. * Ikoyāpi a f̄s̄ legbèapi gbooo, a f̄s̄ à a b̄́ad̄eɔ. ¹⁸ Tó wí Lua báaa e zíkɛa ikoyāwa guue, báaapi a bɔ́ aà legbèa guu bo. Lua gb̄̀k̄ek̄è Ablahaŭe ké à a legbèè yáíe.† ¹⁹ Bóyāi à ikoyā díle loi? A k̄afi e Ablahaŭ bui pɔ́ Lua legbè aà yá musu à̀o m̄̀e, ké gbé́ɔ e d̄s̄ wa de Luae tàaedeɔ ù yáí. Lua a ikoyāpi kpà malaikaɔwa, aa nà k̄óe a z̄i, ÷ a díle gbé́ɔne. ²⁰ Lua legbèa s̄o, Luapi yáe ado, aà bàa kú ní k̄óeoo.

²¹ T̀̀o! Ikoyāpi b̀̀ Lua legbèa kpe yá? Màa no! Tó ikoyā pɔ́ ì wēni kpámá kú yāa, d̄s̄ wa bɔ́ maa ikoyāpi sabai. ²² A kèa Luayátaalau wà mè, duuna gbépii kákpeukè, ké báaa pɔ́ Lua a legbèpi e ḡɔ Yesu Kilisi náaikenaɔ pɔ́ ù aà náai pɔ́ aale k̄epi yáí.

²³ Za d̄s̄ Yesu náaikɛa ì m̄̀o, ikoyā wá kákpeu kè, a wá k̄ua dakpeunaɔ ù e Yesu náaikɛa pɔ́ lé m̀̀ gè b̀̀ò. ²⁴ Beewa ikoyāpi de wá gwana ù yāa e Kilisi à̀o m̀̀, ké wà bɔ́ maa aà náaikɛa yáí. ²⁵ Lá Yesu náaikɛa kà sa, wa bɔ́ wá gwana yáu.

²⁶ A naa Kilisi Yesuwa guu á de Lua néɔ ù ápii aà náai pɔ́ ále ke yáí, ²⁷ asa á gbé́ pɔ́ a da'ilekè Kilisi pɔ́ ùo, a Kilisi dàe. ²⁸ Yudaɔ ní buipáleɔ, zɔɔ ní w̄́eɔ, ḡs̄eɔ ní n̄eɔ dodoa k̄eɔ, asa ápiiá doŭe naa Kilisi Yesuwa. ²⁹ Tó á de Kilisi pɔ́ ù, á de Ablahaŭ buiɔ ùe, mé á de àiz̄eɛ pɔ́ Lua a legbèè blenaɔ ù.‡

4

¹ Mále oé, ḡɔɔ pɔ́ túbiblena de né ù, baa tó aà mae p̄́ɔ de aà pɔ́ ù píi, a zɔ́ k̄eao. ² I misiile a gwanaɔne ní z̄iiaɔ e ḡɔɔ pɔ́ aà mae dílewa. ³ Màa s̄o wápiɔ, ḡɔɔ pɔ́ wi k̄asaak̄ũo, wi z̄oble felekaa pɔ́ pɔ́ wí misiilenéɔne. * ⁴ Ké ḡɔɔ pɔ́ Lua díle kà, à a Né z̄i, wà aà ì gbēnaz̄ina iawa Mɔ́izi ikoyā guu, ⁵ ké aà wá gbé́ pɔ́ Mɔ́izi yá iko v̄iwáɔ bo, wí ḡo a néɔ ù. ⁶ Lua a Né Nis̄ina dà wá s̄o guu, ké wá de a néɔ ù yáí. Nis̄inapi ì wiile ì me: Baa, ma Mae! ⁷ Ayāmeto z̄on n ù bo, n̄én n ù. Lá Lua Nén n ù, à n ke a àiz̄eɛblena ùe.†

* **3:6** Daa 15.6, Lom 4.3 † **3:7** Lom 4.16 ‡ **3:8** Daa 12.3 § **3:10** Iko 27.26 * **3:11** Abk 2.4
† **3:12** Lev 18.5 ‡ **3:13** Iko 21.23 § **3:16** Daa 12.7 * **3:17** B̄oa 12.40 † **3:18** Lom 4.14 ‡ **3:29**
Lom 4.13 * **4:3** Gal 4.9, Kls 2.8, 20 † **4:7** Lom 8.15-17

Pɔlu bilikɛa Galatiɔwa

⁸ Gɔɔ pɔ á Lua d̄so, i zɔble pɔ pɔ aa de Lua ũoɔne. † ⁹ Lá a Lua d̄s tiasa, at̄esa ké Lua á d̄s, b̄oyāi a ea lé ze ní pɔ gia yāfūna gbāasaipio bi? B̄oyāi a ea á ye zɔblené dafu bi? ¹⁰ I gɔɔe ní m̄oɔ ní dikp̄eɔ ní w̄eɔ t̄ebo. § ¹¹ Via ma k̄ū á yá musu. Asi taasi pā má k̄è á guua?

¹² Ma gb̄éɔ, ma wabik̄ewá, à ḡomawa, asa ma ḡóawae. Yāa i tàaekem̄eɔ. ¹³ A d̄s ké gyāeke guu ñ ma baonakp̄aué s̄eia. ¹⁴ Baa ké ma gyākea k̄è ȳōa ũ, i sakamaguo, i gyaũkeao, a ma si lán Lua malaika ge Kilisi Yesupiwaɛ. ¹⁵ Báaa pɔ ále kem̄e yāa k̄èa ni? Má f̄o o á yá musu, tó à zek̄è yāa, á á wé b̄oɔo kpaae. ¹⁶ Ké ma síana'òé yáí ñ ma ḡó á zangude ũ saa? ¹⁷ Gb̄épio keaé k̄èke, i ke á maa yáí no. Aa ye à k̄ewáɛ, í namá. ¹⁸ Wāa ní yāmaao gɔɔpii mé na, i ke gɔɔ pɔ má kúánɔ ado no. ¹⁹ Ma né yenzideɔ, málé á ia wāwāke lo e Kilisi aɔ sadaágu. ²⁰ Má ye mào kúánɔ tia, mí a yā'oa lile, asa ma bilik̄è á yáwae.

Hagaa ní Salao

²¹ A om̄eɔ, á gb̄é pɔ á ye misiile ikoyāeɔ, i ma lá a ku M̄ozi ikoyā guuo lé? ²² Wà mè Ablahaũ neḡōeɔ ñ gb̄eɔn pla. A ado ñ ní zɔoɛ, * mé à ado ñ ní w̄éɔ. † ²³ Zɔpi ne'í gb̄enazinke guue, ñ w̄é a pɔ ñ Lua legb̄ea yáí. ‡ ²⁴ N̄oɔpio yá dew̄e yātaa ũ, Luabaakuañɔ yá léɛ pla ũ. Ado b̄ò Sinai gb̄e k̄íie, ñ z̄oke iné. Bee mé Hagaa ũ. ²⁵ A de Sinai gb̄e pɔ kú Laalubuɔ bùsuu yātaa ũ. Yelusaleũ tia de a ũ lo, asa àle zɔble ní a gb̄éɔ piie. ²⁶ Yelusaleũ pɔ kú musu mé w̄é ũ. Ōme wá da ũ. ²⁷ Asa a k̄èa láu wà mè:

P̄onake, f̄i pɔ ni ne'io!

Gulake, n gb̄é pɔ ni n̄owāwākeo!

Asa n gb̄é pɔ n ḡó pākpanzi,

n né dasi aɔ de n̄oɔ pɔ a ḡó aed̄òwà p̄oa. §

²⁸ Apio s̄o ma gb̄éɔ, Lua legb̄ea néɔn á ũ lán Izaakiwa. ²⁹ Né pɔ wa ñ gb̄enazinke guu ñadà né pɔ wa ñ ní Lua Nisina gb̄aowa. Màa a de ní a tiao. ³⁰ A k̄èa Luayātaalau kpelewa ni? Wà mè: Zɔ yá ní a néo, asa zɔ né a e túbible ní w̄é néo. * ³¹ Ayām̄eto ma gb̄éɔ, zɔ néɔn wá ũo, w̄é néɔn wá ũ.

5

Ḡōa w̄éɔ ũ

¹ Ḡōa w̄éɔ ũ yáí Kilisi wá bóí, wa ḡó w̄éɔ ũ. A z̄eð ḡíugiũ, ásu to wà ea bakaé á níu zɔɔ ũ lo.

² Mám̄emaɔ Pɔlu málé oé, tó á tò wà t̄ōz̄òé, Kilisi a káfiak̄eé. ³ Ma ea má ò ma idàwáé, gb̄é pɔ tò wà t̄ōz̄òé, sema aà misiile M̄ozi ikoyāe pií. ⁴ A gb̄é pɔ ále w̄eɛle à b̄o maa ikoyā guu, a ázia k̄è Kilisiwa, a k̄ē Lua gb̄ek̄ewae. ⁵ Yesu náaika guu wá d̄s ké wá b̄o maa, wá wé d̄oi ní aà Nisina gb̄aao. ⁶ Naa Kilisi Yesuwa t̄ōz̄ōa ge t̄ōz̄ōsai yāe v̄io, sema Yesu náaika pɔ ñ to wàò yek̄ōi.

⁷ Ale gé ae yāa maamaae. Déme tea síanai zez̄òéí? ⁸ Yá pɔ ále e a z̄ev̄ipi i b̄o Lua pɔ á sisi à á sé k̄íio. ⁹ P̄ēese'ese ȳoɔna ñ p̄eti sé pií. * ¹⁰ Má á náai v̄i naa Diiwa guu ké á làasoo p̄ale keo. Gb̄é pɔ lé á liaa s̄ō, Lua a aà v̄iipi fiaboè, baa dén nò. ¹¹ Mapi s̄o ma gb̄éɔ, tó t̄ōz̄ōyā waaso málé ke e gb̄ā, b̄oyāi wàle ma wetāi bi? Tó màae, d̄s Kilisi gaa líwa yá a ñ gb̄ewao. ¹² Gb̄é pɔ aale á liaa ní t̄ōz̄ōyāo, aa ge nízia le wi se.

‡ 4:8 1Kln 8.4-6 § 4:10 Lom 14.5, Kls 2.16 * 4:22 Daa 16.15 † 4:22 Daa 21.1-2 ‡ 4:23 Lom 9.7-8 § 4:27 Isa 54.1 * 4:30 Daa 21.9-10 * 5:9 1Kln 5.6

¹³ Apio sɔ gbɛ́ɔ, Lua á sisi à gɔ wɛ́ɛɔ ũe, áma ásu tó á gɔa wɛ́ɛɔ ũpi gɔ́é pɔeákea zé ũo. Aɔ misiilekɔ́e àò yekɔ́i, ¹⁴ asa yá m̀̀ndoe bee mé de Moizi ikoyá píi mi ũ: Nyɔ ye n gbédeezi lá nzia wɛ́niwa. ¹⁵ Tó ále kɔ́ soso kɔ́ níwa, à laaika kɔ́ kaaleai.

Lua Nisina dɔaaané

¹⁶ Málɛ oé à to Lua Nisina dɔaaé, ázia pɔeá i midɛ. ¹⁷ Azia pɔeá lí kɔ́'e ní Lua Nisina pɔ́oo, mé Lua Nisina pɔeá lí kɔ́'e ní á pɔ́oo. Aa g̀kɔ́ie, ɔ́ ili fɔ́ yá pɔ́ á yei k̀̀o.† ¹⁸ Tó Lua Nisina dɔaaaé, Moizi yá iko v́wáo.

¹⁹ Wá wá dàa dɔ́ wásawasa: Káaluakaa, gbásikɛa, wisaiyá, ²⁰ táagbagbaa, gbɛ́kɔ́lekɛa, íisea ní kɔ́o, sòle, zangu, pɔ́kũma, denlawɛɛɛa, lekpa, kɔ́kpaalea, ²¹ wɛ́dɔ́kɔ́e, wɛ́dekɛa, lalasi k̀̀ɔ́ ní yá bee taɔ. Málɛ a ledawá lá má dàwá yáawa, yábeetaakenaɔ kpala pɔ́ b̀̀ Lua kíi bleo.

²² Lua Nisina sɔ́ ì yáe bee iné: Yeakɔ́i ní pɔ́nao ní aafiao ní menao ní gbɛ́kɛo ní maaó ní náaio ²³ ní zia busaaó ní zia kũadɔ́o. Ikoyáe lí gí yá bee taaeio. ²⁴ Gbɛ́ pɔ́ de Kilisi Yesu pɔ́ ũo ní dàa p̀̀liwa ní a pɔ́nidɛaó ní a pɔ́eáó sãnu. ²⁵ Lá wá kú Lua Nisina sabai, wá aà d̀̀o sé. ²⁶ Wásu wàò ỳ̀ɔ́o v́io, wásuli kɔ́ pɛ́ãao, wásuli wɛ́dɔ́kɔ́e.

6

Daaakɔ́wa

¹ Gbɛ́ɔ, tó wasu gbɛ́e k̀̀ ní zãa yáwao, á gbɛ́ pɔ́ Lua Nisina dɔaaaé, à g̀́gɔ́aàno busebuse, í laaika ké wasu á ỳ̀ sɔ́o. ² A kɔ́ aso sé. Alɛ Kilisi ikoyá papan we. ³ Tó gbɛ́e lé azia gwa pɔ́ ũ mé a pɔ́e ũo, àle azia sãsaé. ⁴ Baade a yákea tàasika, í gbasa íanadã. Asu a yáleeũ ní gbɛ́páleo, ⁵ asa baade a azia aso seɛ. ⁶ Gbɛ́ pɔ́ wàle Lua yádaè, aà a àizee lí a yádanedeɛ.

⁷ Asu ázia sãsaó, wíli k̀̀nikɛ Luaeó. Pɔ́ pɔ́ gbɛ́ t̀̀ ɔ́ ì ké. ⁸ Tó gbɛ́ t̀̀ a dàa dɔaaaɛ guu, a kaalea iè. Tó gbɛ́ t̀̀ Lua Nisina dɔaaaɛ guu sɔ́, a wɛ́ni láasai iè. ⁹ Wásu kpasa ní maakɛaoo, asa tó wi kámabodo, wá ài'e a gɔ́wa. ¹⁰ Ayãmeto tó wa ze'è, wáli maake gbɛ́piiɛ, atɛsa wá Yesu náaikɛn deeo.

Lezaamá

¹¹ A wɛ́sã gbɛ́nɛgbɛ́nɛ pɔ́ má k̀̀ ní mazia ɔ́o gwa sa. ¹² Gbɛ́ pɔ́ aale yáke wé yáio mé lé gãnawá ní tɔ́zɔ́yão, ké wasu íadamá zea ní Kilisi gaa líwao yá musuo yáie. ¹³ Baa t̀̀zɔ́napio se, aa ikoyá kũao. Aa ye à t̀̀zɔ́ ké wá e íanadã á seelapi musu yáie. ¹⁴ Má íanadã pɔ́e yá musuo, sema wá Dii Yesu Kilisi gaa líwa yá bàasio, asa a yáí dúnia g̀̀mɛɛ ge ũ mé ma gɔ́ ge ũ dúniaɛ. ¹⁵ Tɔ́zɔ́a ge tɔ́zɔ́sai yáe v́io, sema gɔ́a gbɛ́ dafu ũ. ¹⁶ Lua gbɛ́kɛkɛ gbɛ́ pɔ́ yápi kũaɔnɛ, i ní gba aafia. Aame aa Isaili síanao ũ.

¹⁷ Za gbã gbɛ́e su ma wɛ́tã bo. Ia pɔ́ wa dàa Yesu yáí gbɛ ku ma mɛwa.

¹⁸ Gbɛ́ɔ, wá Dii Yesu Kilisi gbɛ́kɛkɛ á nisinaɛ! Ami.

ΕΦΕΣΕΔΕΟ

Yá pò kú láe bee guuo

Lua zína Pòlu wélegea gèn àaõde guu à kè Efese wè àaõe (Zin 19.1-20.1). Pòlu dea dakpeuna ù guu ò à láe bee kèu Efesedeone (3.1, 4.1) Yá pò àle dané de yá pò Lua a zekàlené ké aaò tei gòpìi ùe, ké a pòpìi káaa an mide Kilisie, pò pò kú musu ní tòleo píi (1.10).

Láe bee daalekìi (1.3-3.21) yá pò Lua kèwèe Yesu Kilisi sabai bòlekè, ò à ledouí pò wá ví naa Kilisiwa yá bòlekè, à mè Lua Yuda Yesudeo ní buipàle Yesudeo kè a gbéò ù mèdoudeò ù. Bee gbea (4.1-6.20) Pòlu òné aa ãiake wàò ku mènòuðeò ù naa Yesu Kilisiwa Yesu gáli guu, uaò guu, zìkèkìiò ní Yesusaideò guuo.

Pòlu Yesudeo gòa mèdouí lèè ù ní yá mèn àaõo: Yesudeo de lán mewa mé Kilisi de mepi mi ù, Yesudeo de lán Lua kpéwa mé Kilisi de a èdaalegbe ù. Yesudeo de nò pò Yesu sè ù. Beewa wá è Yesudeo ledoukèa bò Dii Kíie, tó wá aà náai ví mé wá naawà.

Gbèke pò Lua kèwèe naa Kilisiwa guu

¹ Mámèmaa Pòlu, Kilisi Yesu zína lá Lua yeiwa, ma láe bee kè Lua gbé pò aale Kilisi Yesu náaike Efesene.* ² Lua wá Mae ní Dii Yesu Kilisio gbèkèké, aai á gba aafia. ³ Wà Lua wá Dii Yesu Kilisi Mae sáaukpa! Wá naa Kilisiwa musu Lua báaa pii dàwágu wá nisinau. ⁴ Wá naawà guu à wá sé dúniakalea áa, ké wá kua àò adoaè sáasai. Aà yeawázi guu ⁵ à dòaa wá díle a néò ù ní Yesu Kilisi gbāao, lá àle yá a pòeā guuwa, ⁶ ké à tòbò a gbèke gawide pò a kèwèe a Yenzidepi guu yáí. ⁷ Wá naawà guu wa bò aà au sabai. A wá tàaeò kèwá† a gbèke zòò ⁸ pò a kèwèe à kè zài guu. Onò píi ní wezè píio guu ⁹ a tò wà a pòeā asii dè, lá à zèò à ke Kilisi sabaiwa. ¹⁰ Tó aà pòeāpi kegòò kà, a pòpìi káaa an mide Kilisie, pò pò kú musu ní tòleo píi.

¹¹ Lua pò ì yápii ke lá à zèò a pòeā guuwa dòaa wá díle lá ále yáwa, à wá sé a pò ù wá naa Kilisiwa guu, ¹² ké wá gbé pò wá wé dò Kilisizi káauò, wàò de aà tòbònaò ù. ¹³ Apìò sò a síana yāmà, a bao pò a á suabapi sí. A naawà guu Lua a seela kèwá a Nisina pò à a legbè ù. ¹⁴ A de gba pò Lua dòaa dàwèe e àò gé a gbéò boi ù, ké aa aà tòbò yáí.

Pòlu wabikèa Efesedeone

¹⁵ Ayāmeto za gòò pò ma á Dii Yesu náaikeà mà ní á yea Lua gbéò píizìo, ¹⁶ mili kámabo ní Lua sáaukpaa á yá musuoo. A yá ìò dòmágu wabi pò mi ke Luawa guu. ¹⁷ Mi wabike Mae Gawide, wá Dii Yesu Kilisi Luawa, aà á gba ònò, i á wé kèé ní a Nisina gbāao, ké à e à a dō wásawasa. ¹⁸ Mi wabikèwà aà á nòse wèé, ké à e zia'ea yá pò à á káwà dō. A gba zòò gawidepi díle a gbéone ¹⁹ ní a gbāa zòò bònsae pò lé zìke wá gbé pò wále a náaikeò guuo. Iko gbāapi zìkè Kilisi guu ²⁰ gòò pò Lua aà bò gau à aà zòle musu a òplai.‡ ²¹ We Kilisi deù kpalablenao ní ikodeò ní gbāadeò ní diiòla píi ní tó pò wí misiilenéò píi.§ I ke dúnia tiae bee ado no, ní a pò pò a mòde lo. ²² Lua tò pòpìi mikpàwà,* ò à aà díle yápii mide ù Yesudeone.† ²³ Aame Kilisi me ù, aa de Kilisi pò ì gupii pa peea ù.

* 1:1 Zin 18.19-21, 19.1 † 1:7 Kls 1.14 ‡ 1:20 Sou 110.1 § 1:21 Kls 1.16 * 1:22 Sou 8.7
† 1:22 Kls 1.18

2

Bɔa gau gɛa wɛniu

¹ A de yãa geɔ ũ Luae á tàaeɔ ní á duunao yáí. ² A té dúniae bee tufai, a misilɛ ían gbãadeɔ kíae, nisína pɔ dɔaaa luayãmansaiɔne ní a tiaopi. ³ Wápii wá deńwa yãae sɔ. Wi pɔ pɔ wá me yei ní yá pɔ wá pɔ gbào ke. Wá ia guu wá de gbé pɔ Lua a pɔkũmabɔbɔmáo ũ lán dãɔwa, ⁴ ãma Lua sùuu zɔɔ, a yewázi maamaa. ⁵ Gɔɔ pɔ wá deè geɔ ũ wá tàaeɔ yáí, à wá vú ní Kilisio sãnu. A á suabà a gbêke guue.* ⁶ Wá naa Kilisi Yesuwa guu à wá sé à wá zɔleaaɔ musu, ⁷ ké à e a gbêke zɔɔ bɔnsae ɔbɔné dúnia pɔ a mɔ guu yãmaa pɔ a kèwɛe naa Kilisi Yesu guuwa. ⁸ Lua á suabà a gbêke guu Yesu náai pɔ á kè yáíe. Bee i bɔ á kíi no, Lua mé á gbá. ⁹ I bɔ á yãkea kíi no, ké gbêe su íanadãɔo yáí. ¹⁰ Lua ɔgben wá ũ. Wá naa Kilisi Yesuwa guu à wá ké, ké wàɔ kú ní yãmaa pɔ à dɔaa dílewɛe keao.

Gɔa medou naa Kilisiwa guu

¹¹ A gbé pɔ á de buipále ũ ia guuɔ, tɔzɔnaɔ í meé gyafɔɔdeɔ, ãma an tɔzɔa de gbɛnazína ɔgbe ũe, à làasooke á kua ziwa. ¹² Gɔɔ bee á kú Kilisi kpɛo, á de zílɔɔ ũ Isailiɔne. A baa ku Luabaakuarínɔ ní aà legbɛanéɔ guuo. A kú dúnia guu wɛdɔa zia'eai sai luadɔsai. ¹³ A naa Kilisi Yesuwa guu tia, á gbé pɔ á zà ní Luao yãaɔ a sãaazi kái ní Kilisipi au gbãao. ¹⁴ Aàpi mé wá kua ní kɔo na ũ, a tò Yudaɔ ní buipáleɔ gò medou. Aà me guu à íbele pɔ da ní zãnguo bíi ũ gbòo, ¹⁵ à Mɔizi ikoyã kpàgui ní a yádileɔɔ, ké à to an pla nípii gɔanɔ medou gbé dafuɔ ũ. Maa à ní ké ní kɔo na. ¹⁶ A íbele míde, à nípla nípii kèna ní Luao medoupi guu a gaa líwa musu. ¹⁷ A mɔ kea na ní Luao baokpà á gbé pɔ á zà ní Luaoɔne ní gbé pɔ kãiaaɔɔ bɔ.† ¹⁸ Aà yáí wápii wá sãa Mae Luazi zé ví ní aà Nisína dou gbãao. ¹⁹ Ayãmeto á de nibɔɔ ge bòmɔɔ ũ bɔo, a gɔ beleɔ ũ ní Lua gbéɔ, aà uadeɔ ũ. ²⁰ A gɔ kpé pɔ Lua lé bo ũ. Zinaɔ ní ãnabiɔ mé a édaalea ũ, mé Kilisi Yesu mé èpi daalegbe ũ. ²¹ Naawà guu kpé pɔpii í kɔ'eu, ío gbã Lua kpé ũ naa Diiwa guu. ²² Apiɔ sɔ á naawà guu á de kpépi dɔbɔɔ ũ, ké àɔ de Lua Nisína kúkíi ũ.

3

Pɔlu baonakpan ziia

¹ Bee yá mé tò ma Pɔlu, má de dakpɛuna ũ Kilisi Yesu yá musu á buipáleɔ yáí. ² I ma lá Lua a gbêkekeané zí dàmeɛ má kè á guuo lé? ³ Lua a asiiyã òlɔmeɛ, má kèè yɔɔ kò. ⁴ Tó a a kyokè, á fɔ dɔ lá ma wé kè Kilisi asiiyã musu. ⁵ Lua i yápi o gbêe yãao, ã tiasa a òlɔ a zinaɔ ní a ãnabiɔne ní a Nisína gbãao. ⁶ Yá pɔ ulea yãapin ke: Naa Kilisi Yesuwa guu baona maa yáí buipáleɔ gò Lua àizeɛblenaɔ ũ ní Yudaɔ, aa gòńɔ medoudeɔ ũ. An baa ku lé pɔ Lua gbè guu.* ⁷ Ma gɔ baonapi kpana ũ gba pɔ Lua dàmeɛ aà gbãa lé zíkɛ ma guu yáí. ⁸ Ma gbé pɔ má kpɛɛ Lua gbéɔ guu, Lua gbapi dàmeɛ, ã mále Kilisi èfãai pɔ lé vío baonakpa buipáleɔne, ⁹ mále asiiyã pɔ Lua lé yá ní gbépiio bɔné gupuaɔ. Asiiyãpi ulea Lua pɔ pɔpii kè kíi za asínizí, ¹⁰ ké tiasa a to kpalablenaɔ ní ikode pɔ kú musuɔ a ñɔ bui dasiɔ e a gálideɔwa. ¹¹ Kilisi Yesu wá Dii sabai ã Lua pɔeã pɔ kú gɔɔpiipi bɔlei. ¹² Wá naawà guu wá sãa Luazi zé ví ní sɔo dílea aà náaikea yáí. ¹³ Ayãmeto ma wabikèwá, ásu tó á pɔ ya taasi pɔ mále ke á yá musu yáí. A kpela yáe.

Kilisiyeawázi

* 2:5 Kls 2.13 † 2:17 Isa 57.19 * 3:6 Kls 1.26-27

14 Ayāmeto mi kúle Mae Luae. 15 Maepi ò maeke pò kú musu ní z̄léo píi ì a òlese. 16 Mi wabikewà aà á gba gbāa á nòse guu ní a Nisina gbāao a gawi z̄ò léu, 17 Kilisi e sadaáguu a náai pò ále ke yáí, á z̄inapelea ìò zedò aà yeawázi guu, 18 ké à e Kilisi yeawázi yàasa ní a gbāao ní a lesio ní a z̄ào wàaipa ní Lua gb̄éò píi, 19 í aà yeawázi pò wa f̄ wà a lé d̄o píio d̄o, Lua kekéá píi i p̄ewá.

20 Lua gbāa lé v̄io, a f̄ kewēe de lá wi a wabike ge wi a làasookela maamaa ní gbāa pò lé z̄ike wá guuo. 21 Aà tòò Yesudeo ní Kilisi Yesupio musu wē ní wēo e ḡoópii! Ami.

4

M̄edoukea

1 Ma gb̄é pò má de dakpeuna ù Dii yáí, ma wabikewá, á kua ká lá Lua á sisi àò d̄ewa. 2 A k̄o f̄ò àò yek̄oi z̄iabusaa ní nòsenieo guu ní menao.* 3 A wetā àò ledoū pò b̄ò Lua Nisina k̄ii v̄i ba pò wá d̄ok̄wa ù. 4 Me m̄endoe, mé Nisinapi m̄endoe. M̄aa zia'ea yá pò Lua á káwà m̄endo l̄o. 5 Dii m̄endoe, mé Lua zé m̄endoe ní da'ile m̄endoo. 6 Lua m̄endoe wápii Mae ù, òme iko v̄i wá baadewa, ìò z̄ike wá baade píi guu, a kú ní wá baade píio.

7 Kilisi gb̄ek̄ek̄è wá baadee lá à gbadàwēe léu. 8 A yáí a k̄ea láu wà m̄è: Ké à d̄ede musu ní a z̄ìz̄ò, à gbadà gb̄éone.†

9 Aà d̄ed̄ea bee m̄è kpelewa ni? Bee m̄è à p̄ila e tòòle n̄onau giae. 10 Gb̄é pò p̄ilapi mé gb̄é pò f̄ele mà luabea ù, ké aà gupii pa. 11 Aàpi mé gb̄eò gbà zé aàò de z̄inao ù, gb̄eò ānabio, gb̄eò baonakpanaò, gb̄eò p̄asiteo ge yādanedeò,‡ 12 ké Lua gb̄é e wàò ku a z̄i s̄ou guu, Kilisi me i zedò, 13 e wápii wàò ka Lua Né náai doū keawa aà d̄ò doū guu, wí ḡo gb̄é k̄asaaò ù Kilisi pò pò p̄ewà z̄ò léu. 14 M̄aa wàò de n̄ef̄enena pò wí òno ní k̄onio kené wà ní s̄ás̄aò ù l̄o. Yá dafu daané ì ní sé lán íana ge ís̄wa. 15 Wá síana'oné ní yearz̄io, wí gbá yápii musu naa Kilisi pò de mi ùwa. 16 Naawà guu megu píi ì k̄'eu aa nak̄wa k̄ò z̄i sabai, ò megu ì z̄ike a zéwa, me ìò gbá, ìò zedò ní yeak̄io.§

Kua zi ní kua dafuo

17 Ayāmeto mále yā'oe ní Dii t̄o, mále á gbaò laai. Asu àò ku lán luad̄onsai pò an nòse yāf̄una d̄aaan̄eowao. 18 An làasoo s̄ouk̄ù, aa k̄ea w̄eni pò Lua ì kpámáwa, ké an wé sia mé an swá gbāa yáí. 19 Aa nòse v̄io, aa nízia kpà wisaiyāwa, aa d̄e'ii bui píi kea bli v̄i. 20 Apio s̄o i Kilisi yādada m̄aao. 21 A aà yá mà, a síana pò a v̄i d̄àda á Yesudeke guu. 22 Wa òé à òkpa á d̄a zi* pò d̄aaaéi, asa a òòkpà á p̄onidee v̄aio yáí. 23 A t̄o á n̄selile, á làasoo i ḡo dafu, 24 í d̄a dafu pò Lua k̄ewēe ké wà e wàò de láawa† sé, á kua ìò adoa kua síande ù yáz̄edek̄ea guu.

25 Bee yáí à òkpa m̄oaf̄liyāi, á baade lí síana'o a gb̄édeee,‡ asa m̄è doū guon wá ù. 26 Tó á pò p̄a, ásu duunakeo. Asu to íat̄e ḡe kp̄éu à á p̄opaa leo, 27 ké ásu Ibiisi gba ḡek̄iio yáí. 28 Gb̄é pò ì kp̄ái'o yāa kp̄ái t̄o. Aà wetā z̄i maa ke ní a òò, ì pò e à d̄ò taasidele. 29 Asu to yāv̄aie b̄ò á léuo, sema a zede pò a gb̄é k̄áfi à àike gb̄é pò lé maone. 30 Asu Lua Nisina pò yao, asa aà kua adoe. A de seela pò Lua k̄ewá e wá boḡoózi ù. 31 Asuli íise ní gb̄eoo. A p̄ok̄uma ní p̄ok̄p̄eneo ní

* 4:2 Kls 3.12-13 † 4:8 Sou 68.18 ‡ 4:11 1Kln 12.28 § 4:16 Kls 2.19 * 4:22 Kls 3.9-10 † 4:24 Daa 1.26 ‡ 4:25 Zkl 8.16

palaa gbãao ní gbésôsãao ní pásí bui píio tó. ³² Aò gbêke ví ní k̄o. Aò k̄o wēna ví. A sùuuke ní k̄o lá Lua sùuukèánɔwa naa Kilisiwa guu. §

5

Kua gupuau

¹ Lá á de Lua né yenzideo ũ, à aà ɔlesé. ² Lá Kilisi yewázi à gĩ a wēnii wá yáí sa'obɔ pɔ a gĩ ì ke Luae na ũ, à to yeak̄oi dɔaaé màa s̄o.* ³ Lá á de Lua gbéɔ ũ, ì k̄u wà káaluakaa ní d̄s̄e'ii bui píio ní b̄iikeao ma dɔ á léu bauo. ⁴ Wisaiyá'oa ní yãdɔɔsai oao ní faai b̄èe boao maaánɔo lɔ, sema sáau yá. ⁵ Aò d̄s̄o sáasã ké káaluae ge d̄s̄e'iidee ge b̄iidee a kpala pɔ b̄ò Lua k̄i ble ní Kilisioo. Pɔ pɔ gbé lé a b̄iike ḡò aà dii ũ.

⁶ Asu to gb̄e á sáasã ní yãpã giioo. Yá bee taaɔ mé a to Lua pɔk̄umabɔɔ a yãdansasaiɔwa. ⁷ A bàa su àò kúrínɔo. ⁸ A kú yãa gusia, tiasa naa Diiwa guu á kú gupuau. Aò ku gupua gbéɔ ũ, ⁹ asa gupua ì maa bui pii iné ní yázedeo ní s̄lanao. ¹⁰ A yá pɔ ì ka Diigu dada. ¹¹ A baa su àò kú ní gusia yãkea pɔ lí káfiak̄en̄eoo. A b̄o yá beeo kpe weliwe. ¹² Baa yá pɔ gbépiɔ ì ke asii guu oá wiyãe. ¹³ Tó wà b̄ò yá kpe gupuau, w̄i a sáasã d̄s̄o, ¹⁴ asa pɔ pɔ b̄ò gupuau ḡò gupua pɔ ũe. A yáí tò w̄i me:

I'ona vu fele b̄o geɔ guu,
Kilisi i gupune.

¹⁵ Aò á tãa'oze d̄s̄o maamaa. Asu àò de s̄oũo ũo, sema ònɔnao. ¹⁶ Ali yá pɔ Lua a zeb̄é ke,† asa ḡoee beeo maa. ¹⁷ Ayãmeto ásu àò s̄oũo, àò d̄s̄o lá Dii p̄eã de. ¹⁸ Asu àò kú ní w̄edekeao, ì lalasizimáe. A to Lua Nisina paewá, ¹⁹ ì faaibo ní k̄o ní s̄oũo ní Lua táasileao ní le pɔ Lua Nisinapi ì daéo. A lesi, ì Dii táasile á s̄o guu, ²⁰ ìo Mae Lua sáaukpa ḡoɔpii yápii guu ní wá Dii Yesu Kilisi t̄o.‡ ²¹ A misiilek̄e Kilisi vía pɔ á ví yáí.

Ḡe kua ní a nao

²² N̄oee, á baade lí misiile a zãe lá ì ke Diiɛwa. § ²³ Asa ḡe mé n̄oe mi ũ, lá Kilisi de a gálide pɔ de a me ũo mi ũ an Suabana ũwa. ²⁴ Lá gálidepiɔ ì misiile Kilisie, màa s̄o n̄oee baade lí misiile a zãe yápii guu.

²⁵ Ḡeoo s̄o, á baade lío ye a nazi, lá Kilisi ye a gálideɔzi à gĩ a wēnii ní yáíwa.* ²⁶ A ní gbãsí w̄olo da'ilekea guu ní yá pɔ aa òo, ò aa ḡò aà pɔ ũ, ²⁷ ké à ní kpán'aek̄e ní gawio t̄ebatebasai, yuunkasai, s̄asai, gbãsisai, t̄aesai. ²⁸ Màa à k̄u ḡeoo baade àò ye a nazi lá azia mewá. Gb̄é pɔ ye a nazi ye aziai. ²⁹ Gb̄e lío za azia meuo. Ì ble kpawà, ì laaidɔwà, lá Kilisi ì ke a gálideɔnewa, ³⁰ ké wá de aà meguo ũ yáí. ³¹ Ayãmeto ḡe ì go a de ní a daowa, ì na a nawa, aã ḡo lán s̄awakula ní gbalaowa.† ³² Yá gbia ulea yápi guu, mé má è a de Kilisi ní a gálideɔ yá ũ. ³³ N̄ beeo a de á yá ũ s̄o. A baade lío ye a nazi lá azia. N̄oe s̄o aali a zã yáda.

6

Néó ní z̄o

¹ Néó, naa Diiwa guu àli á de ní á dao yãma, asa bee mé maa.* ²⁻³ Ali á de ní á dao kpela, ké àò aafia, ì ḡeḡe dúniau. Yá pɔ Lua d̄ile ní legb̄eao séian we.†

⁴ Maeo s̄o ásuli á néo p̄o f̄eo.‡ Ali ní toto, ìli ledamá Dii gbéɔ negwaa ũ.

§ 4:32 Kls 3.13 * 5:2 B̄oa 29.18 † 5:16 Kls 4.5 ‡ 5:20 Kls 3.16-17 § 5:22 Kls 3.18, 1Pie 3.1
* 5:25 Kls 3.19, 1Pie 3.7 † 5:31 Daa 2.24 * 6:1 Kls 3.20 † 6:2-3 B̄oa 20.12 ‡ 6:4 Kls 3.21

⁵ Zɔɔ, àli á dúnia la diiɔ yāma ní nòsemendoo ní vīao ní lualuao, lá Kilisi ále keèwa. ⁶ Asuli zǐ ɔkunweiiana kenéó. Ali Lua pɔeã ke ní nòsepuaɔ Kilisi zɔɔ ũ. ⁷ Ali zǐke ní áiao, lá Dii ále keèwa, i ke gbēnazina no. ⁸ Aɔ dɔ́ ké Dii a baade maakea fiaboè, zɔ ge wéé. §

⁹ Diiɔ sɔ́ àli kené màa lo.* A yāpāsí'oané tó. Aɔ dɔ́ ké ampiɔ ní ápiɔ píi, á Dii ku musu, ìli gbēe zāboo.

Gɔ́kebo pɔ́ Lua kpàwáɔ

¹⁰ Yá pɔ́ gòn ke: Aɔ gbāa naa Diiwa guu ní aà iko gbāa zɔɔo. ¹¹ A gɔ́kebo pɔ́ Lua kpàwáɔ da píi, ké à e ze gíúgiú, í lbiisi dɔ́fɔ́. ¹² Asa i ke gbēnazinaɔ wále dēekaínɔo, sema nisín vāi pɔ́ kú musuɔ. Aa de dúniaɛ bee gusia kiblenaɔ ũ ní ní mideɔ ní ní ikodeɔ. ¹³ Ayāmeto àò gɔ́keboɔpiɔ kūa píi, ké à fɔ́ ze gi gɔɔ vāi zǐ, í gɔ́ zea gíúgiú apii ke láaa gbɛa. ¹⁴ Aɔ zea gbāa, í síana dɔ́ ápi asana ũ, í yázede da mò ula ũ.† ¹⁵ A kea na ní Luao baokpaa áia kpa kyale ũ,‡ ¹⁶ íɔ luanaaikɛa kūa sèngbao ũ gɔɔpii, ké à fɔ́ zezɔ́ Setāu kagbaɔne píi. ¹⁷ A suabaa si kpa mò fùla ũ,§ íɔ Lua yá pɔ́ de aà Nisina fēnda ũ kūa. ¹⁸ Aliɔ wabike gɔɔpii, íɔ Lua dɔ́nle gbɛa yápii guu ní aà Nisina dɔ́aaaéó. Ali a itēke ní mena zɔɔo, íɔ wabike Lua gbéɔne píi. ¹⁹ A wabikemɛɛ sɔ́, ké tó mále yā'o, Lua ma gba lé mà a bao asii oné sòdeedeesai. ²⁰ Baonapi yáí má de kɔ́ pɔ́ wa dàkpɛu ũ. Aɔ wabikemɛɛ mà kpa sòdeedeesai, lá à kù mà owa.

Lɛzaamá

²¹ Wá gbēdo yenzide Tisiki, Dii zíkennáaide, a ma yáɔ píi baokpaé, ké à e àò ma kua dɔ́. ²² Ma aà zǐwá, ké aà wá kua oéé, á nòse i níni.*

²³ Mae Lua ní Dii Yesu Kilisio wá gbéɔ gba aafia, aa ní yeakɔ́i káfiné ní ní Lua náai pɔ́ aale keo. ²⁴ Lua gbēkeke gbé pɔ́ ye wá Dii Yesu Kilisizi láasaiɔne nípii.

§ 6:8 Kls 3.22-25 * 6:9 Kls 4.1 † 6:14 Isa 11.5, 59.17 ‡ 6:15 Isa 52.7 § 6:17 Isa 59.17 * 6:22 Kls 4.7-8

FILIPIDEᵋ

Yá pᵋ kú láe bee guuᵋ

Báapua bùsu wéle sǐia pᵋ Pᵋlu baonakpàu ᵋ wǐ me Filipi, Lomadeᵋ bùsu zi pᵋ wǐ me Masedoni guu. Bùsupi ku Gelesi bùsu gugbāntoo oie. Pᵋlu wélegea gēn plaade guu ᵋ à Yesu gālipi dàaleu (Zin 16.12-40). Wè dasiᵋ gbēa, gᵋᵋ pᵋ a de dakpɛuna ũ, ᵋ à lápi kè Filipideᵋne n nòsemendoo. Ale n sáaukpa an gba pᵋ aa kpāsāe gᵋᵋ pᵋ Epafᵋdi lé mó a gwai. A mᵋ lè gᵋᵋ bee sᵋ a ku yá'ia guue. Ale oné lá aa de náaideᵋ ũ Kilisiē, aasu to ānabi egena pᵋ aa kú n guuᵋ yáᵋ n sásāo.

Pᵋlu yá dàale à mè (1.1-11) tó a làasookè Filipi Yesudeᵋ yáwa, a pᵋ ì ke nae, i Lua sáaukpa n yá musu. Bee gbēa à yá pᵋ a leᵋ bᵋlekèné. A yá pᵋ a su a le dᵋᵋ, āma àle Lua náaike naa Yesu Kilisiwa (1.12-26). A ledà Yesudeᵋwa aa ze gbāa, aaiᵋ Lua náaike, an lé iᵋ doᵋ, aa nǐzia busakᵋe, aai zᵋble Luae lá Yesu Kilisi a zé òbnéwa (1.27-2.18). Wà Yesu Kilisi kua n à zᵋ yá'ò le pᵋ Yesudeᵋ ì si guu (2.6-11). Epafᵋdi pᵋ Filipideᵋ aà zᵋ n gbao Pᵋluē n Timᵋteeo tò ledouᵋ pᵋ Pᵋlu vǐ n Filipideᵋ lé dēdeē (2.19-30).

Bee gbēa Pᵋlu òné aa laaika gbé pᵋ aale baonakpa a zéwaᵋzi. A òné aali a kea ke, aali dēeka aa yá pᵋ aale yá le. Aa gᵋ lán Yesu Kilisiwa (leē 3). Lápi mǐde n ledaamáᵋ n sáaukpaao n fᵋkpaamáᵋe.

Wǐ me lápie pᵋna lá, asa wà pᵋna yá'ò lápiu sea a daalekǐ e a láakǐiwaē. Pᵋna ì bᵋ Kilisi náaikea kǐie. N ye nᵋyᵋ pᵋnapi vǐ sᵋa?

Pᵋlu wabikea Filipideᵋne

¹ Ma Pᵋlu n Timᵋteeo, wá Kilisi Yesu zᵋblenaᵋ wámē wa láe bee kè Lua gbé pᵋ kú Filipi* naa Kilisi Yesuwaᵋne n n gbēzᵋᵋ n n dᵋnledeᵋ. ² Lua wá Mae n Dii Yesu Kilisiᵋ gbēkekeé, aai á gba aafia.

³ Gᵋᵋ pᵋ á yá dᵋmagu pii, miᵋ ma Lua sáaukpaē. ⁴ Ma wabikea guu pii miᵋ wabikeé ápii n pᵋnao, ⁵ ké á ᵋ kumanᵋ baonakpaa guu za gᵋᵋ pᵋ á mà e n a gbāo yáí. ⁶ Má dᵋ sáasā, lá Lua zᵋ maa dàale á guu, aᵋ ke, i a midē Kilisi Yesu mózi. ⁷ A maa ké máᵋ á yá kᵋa ápii màa, asa á yá dᵋ ma sᵋwa. Ma daakpɛun nᵋ, ma zea n baonapio a sᵋana bᵋa yáin nᵋ, ápii á ᵋ ku zᵋ pᵋ Lua dāmēe a gbēkeu guu. ⁸ Mále á bēke ápii, lá má kú Kilisi Yesu sᵋ guuwa. Lua mé ma seelade ũ. ⁹ Mi wabikeé á yeakᵋi àᵋ káfi àᵋ gé dᵋa n wékēa wásawasao guu, ¹⁰ ké à e yá pᵋ maa àᵋ ke dᵋ, iᵋ ku nᵋsedoudeᵋ ũ taaesai Kilisi mózi.† ¹¹ Beewa maakea pᵋ Yesu Kilisi ì mᵋdné a liála, wi Lua tᵋbᵋ, wi aà sáaukpa.

Kilisi mé Pᵋlu wēni ũ

¹² Gbēᵋ, má ye àᵋ dᵋ ké yá pᵋ ma le tekpà baona gea aeue, ¹³ ᵋ sosa kibedᵋanaᵋ pii n gbé kᵋniᵋ dᵋ ké Kilisi yáí wà ma dai kpéu.‡ ¹⁴ Ma daakpɛu yáí wá gbé dasideᵋ Dii náaike de yáala, ᵋ an sᵋdilea káfi, aale Lua yá'o gbēᵋne vǐasai.

¹⁵ Sᵋanae, an gbēᵋ ì Kilisi yá waasoke denla n wedᵋakᵋeᵋ yáie, gbēᵋ sᵋ n nᵋsemaaᵋ. ¹⁶ Gbé beᵋ ì ke n yeamazioe, asa aa dᵋ ké zea n Yesu baokpaaᵋ yáí ma yeᵋ kpéu la. ¹⁷ Wedᵋnedeᵋpiᵋ sᵋ aai Kilisi yá waasoke denlawēleēa yáie, i ke n nᵋsepuaᵋ no. Aale e wàle ma kua kpéu taasi káfiᵋᵋᵋ. ¹⁸ Yáe yá? Mᵋafili guun nᵋ, sᵋana guun nᵋ, apii lé, wàle Kilisi yá waasokee. Ma pᵋ na n beeo, mé ma pᵋ a ea ke na bᵋ, ¹⁹ asa má dᵋ ké wabi pᵋ ále kemēe n Yesu Kilisi Nisina dᵋnleᵋ

* 1:1 Zin 16.12 † 1:10 1Kln 1.8 ‡ 1:13 Zin 28.30

a to mà bᵛ. ²⁰ Ma wé doi mé má a náai ví maamaa, ké wí a ma kũ yãe guuo. Asa máᵛ Kilisi tᵛbᵛ ma kuau ní sᵛo dilea gᵛᵛpiiē, atēsa tia, má kún nò, ma gan nò. ²¹ Asa Kilisi yáí má kúí, mé ga demēē ài ũ. ²² Ama tó má kú wēni guu, bee demēē zī àide ũ. Má dᵛ lá má seo, ²³ má kú plaplaē. Má ye ta màᵛ kú ní Kilisio, we maamēē de lakíia zãzã. ²⁴ Ama à kũ màᵛ ku wēni guu á yáíē. ²⁵ Bee fēa vío. Má dᵛ ké má gᵛ màᵛ kúánᵛ ápii, ké à e gé ae ní pᵛnao luanaaikēa guu. ²⁶ Beewa gᵛᵛ pᵛ má ea mᵛ á gwai, á á naa Kilisi Yesuwa íandãa zé e maamaa ma yáí.

²⁷ Apii lé, tó ma mᵛ á gwai ge mi mᵛon nò, à tó á kua kpaai ní Kilisi baona yáo, ké tó mále á bao ma, mà ma á zea giúgiú ní ledouᵛo, ále dēēka ní nᵛsemendoo baonapi zé yáí. ²⁸ Asu tó á ibēēᵛ yãe iwãa ká á pᵛao. Bee aᵛ dené seela ũ ké aa mipè kaalewa, ápiᵛ sᵛ bᵛa maa. Bee bᵛ Lua kííē. ²⁹ Asa Lua á gbá zé à taasikē Kilisíē, i kē aà náaikēa ado no. ³⁰ Dēē pᵛ á è mále ká yãa§ mé á mà mále ká e tia, á kú dēē doupi guu.

2

Ziabusaa

¹ Lá á naa Kilisiwa káfia víé, lá aà yeaázi lé tékpaágu, lá á lé dou ní aà Nisinao, lá á kᵛ wēna ví ní sᵛsobio, ² à làasoo dou kē, á yeakᵛi iᵛ dou ledouᵛdeᵛ ũ, pᵛeádoᵛdeᵛ ũ. Bee a ma pᵛ kē na à kē zài. ³ Asu yãe kē denla ge yᵛᵛkēa yáio. Ziabusaa guu àli kᵛ da gbia de áziála. ⁴ Gbēe su làasookē azia mēndo yáwao, aà gbēpáleᵛ pᵛ kē bᵛ. ⁵ Aᵛ nᵛse pᵛ Kilisi Yesu ví ví sᵛ.

⁶ Aà lua'ia, i gbãa'e a sáaa ní Luaokewao,

⁷ ᵛ à azia gwea tò à zᵛkē sè,

à gᵛ gbēnazina ũ à gbēnazinke sè.

⁸ A azia bùsa à misilē e à gè gào,

e gaa lipãakᵛawa se.

⁹ Ayãmeto Lua aà sè lesí,

à tó pᵛ de tó píila kpàè,

¹⁰ ké tó wà Yesu tó sí,

gbépii a kúle* luabe ní tᵛleᵛ ní tᵛle zíēo,

¹¹ gbépii i o Yesu Kilisi mé Dii ũ

Mae Lua tᵛbᵛa yáí.

¹² Bee yáí ma gbé yenzideᵛ, lá i ma yãma gᵛᵛ pᵛ má kúánᵛ, atēsa lá má kúánᵛ tiao, àᵛ á bᵛa maa lepapa ní víakea Luaeᵛ ní lualuao. ¹³ Asa Lua mé lé zíkē á guu, àle á gba a pᵛeákeᵛ ni ní a kēa zéo. ¹⁴ A yápii kē yákūtē ní zᵛao sai, ¹⁵ ké à gᵛ tàaesai yãesaideᵛ ũ, Lua né sãasaiᵛ ũ gbāgbē sásãa dᵛᵛsaiᵛ guu.† A gupuné dúniau lán saanaᵛwa, ¹⁶ iᵛ wēni yá kũa, ké mà e íanadã á yá musu Kilisi mózi. Tó ále kē màa, mi bà pãleo, mi zíkē pão. ¹⁷ Baa tó ma au a tᵛle á luanaaikēa sa'o'i ũ, ma pᵛ na, mé mále pᵛnakeánᵛ ápii. ¹⁸ Apii sᵛ à pᵛnake màa, wí kē sãnu.

Timᵛtee ní Epafᵛdio

¹⁹ N Dii Yesu báaaᵛ má ye mà Timᵛtee zíwá tia, ké mà e á bao ma, ma sᵛ i níni. ²⁰ Gbé pᵛ wá làasoo dou á yáᵛ dᵛ aà sᵛwa síana kuo, aà bàasio. ²¹ Gbépii zia yá mé í dᵛaaè, i kē Yesu Kilisi yá no. ²² A dᵛ lá Timᵛtee náai ví, à zíkēmanᵛ baona yá musu lá né í zíkē ní a maeowa. ²³ Tó má a zea dᵛ sᵛsu, má ye mà aà zíwá gᵛᵛ. ²⁴ N Dii báaaᵛ mále e má mó á gwai tia mazia.

²⁵ Wá gbēdo Epafōdi, ma zikēndee, mé ma zīgō dee pō a aà zì dōimale ní pō pō málē a nideō, má è a maa mà aà gbaewáe. ²⁶ Alē á beeke ápii mé aà pō yà, ké a aà gyákea bao mà yáí. ²⁷ A gyákè síana e à kà gaa, ō Lua aà wēnagwà. I ke aàpi ado no, ní mapioe lō, ké ma pōsia su zōokūo yáí. ²⁸ Ayāmeto málē ke kpakpa mà aà gbaewá, ké à wesikōlē, á pō i ke na, ma nòse i níni. ²⁹ A gbāakpaaàzi ní pōna zōo naa Diiwa guu. A gbé bee taa kpela. ³⁰ A gō lēe aà ga Kilisi zī yáíe. A gī a wēnii, ké à e dōnle pō á fō kemeeo kemee yáí.

3

Kilisi dōa

¹ Ma gbéō, yá pō gōn ke: A tó á pō à na Diiwa. Yā dou ēa oaé zī'ūmanō, mé a de á aafia ū. ² A laaika gbēnazīn àwalewanaōzi. A laaika vāikena pō aai ní taitaiōzi! ³ Wá gbé pō wi Lua sísi ní aà Nisina gbāao, wi íanadā Kilisi Yesu guu, mé wiliō wázia yá náai vīō, wámē wá tōzōn síandē ū. ⁴ Mapi, má zevī màō mazia náaike. Tó gbé lé e á azia náai vī, má vī deaàla. ⁵ Ma tōzō ma gōo swaaōde zīe. Isailin ma ū ia guu, Bēyāme bui, Ebelu bui zálala.† Mōzi ikoyā musu má kú Falisio gāli guu.‡ ⁶ Má aiavi, ma íadà Yesudeōwa.§ Yākea a zéwa Mōzi ikoyā guu gbēe i fō ma tàae èo. ⁷ Ama yá pō má kūa ài ū yāa beeō gōmēe yá àisai ū tia Kilisi yáí. ⁸ Azaiasa ma yāpii dīle àisai ma Dii Kilisi Yesu dōa pō de a píia yáí. Kilisipi yáí ma okpà yāpiizi bīsa ū, ké màō aà vī, ⁹ míō naawà, mà e màō na ní Luao Kilisipi náaikea yáí. Asa Lua lí tó yá bōrīnō na ikoyādaa yáí no, ì to yá bōrīnō na Kilisi náaikea yáíe. ¹⁰ Yá pō má yei mé de mà Kilisi dō ní gbāa pō à bōdō gauo, mí taasikeaànō, mí gō laaàwa aà ga guu ¹¹ mí gbasā gō gābō ū.

Pō pō nle yá lea

¹² I ke má lè má kù à pēea no, málē yáe ké mà yá pō Kilisi Yesu ma si a pō ū yáí sí ma pō ū. ¹³ Gbēō, mi e má sí gīao. Yá mēndo málē ke, mi nōnō pō pō kú ma aēō, pō pō kú ma kpēo làasookesai. ¹⁴ Málē pō pō ma wé dōi ya mà ài pō Lua wá sisiwà musu e naa Kilisi Yesuwa guu. ¹⁵ Wá gbé kāsāo wāo làasoo bee vī. Tó á làasoo pāle vī, Lua a á wé kēé yá bee musu. ¹⁶ Apii lé, lá wá kua kà a léu, wá gé ae zé doupi guu.

¹⁷ Gbēō, à ma kea ke* lá wa a taa kēé, í wéte gbé pō an kua kpāaīōzi. ¹⁸ Mio oé yāa mōmō, mé ma ēa málē oé tia lō ní wé'io, gbēō ku dasi, an yākea tò aa de Kilisi gaa líwa ibēeō ū. ¹⁹ Aa mipè kaalewa, an gbēe mé ní dii ū, wiyā mé ní íandābō ū, dūnia yá an làasoo ìo kuwà. ²⁰ Wāpio sō, luabe gbēōn wá ū, wá wé dō Suabana pō a bō wezi, ōn Dii Yesu Kilisi ū. ²¹ A wá mē gbāasaiō li lá a mē gawidewa ní a gbāa pō a fō to pōpii misiileo.

4

Lēdaama

¹ Ayāmeto ma gbé yenzideō, á gbé pō málē á beeke á de ma íandābō pō mi pōnakēō ū, à zea gíugiū naa Diiwa guu màa.

² Ma awakpà Evōdie ní Sentisio aao ledou vī naa Diiwa guu. ³ Mpi sō ma zikēndee náaide, ma wabikēma, dō nōepiōle, asa aa taasikēmanō baonakpaa guu ní Kelemaao ní ma zikēndeeō. An tó kú àizāna taalau.*

* 3:2 Gal 6.12-13 † 3:5 Lom 11.1 ‡ 3:5 Zln 23.6 § 3:6 Zln 8.3 * 3:17 1Kln 4.16, 11.1 * 4:3 Bōa 32.32-33, Sou 69.28, Dan 12.1, Zia 3.5

⁴ A tó á pɔ̀ àɔ̀ na Diiwa gɔ̀ɔ̀pii. Má òé lɔ̀, à tó á pɔ̀ àɔ̀ nawà. ⁵ A ázɪa busa gbépiié. Dii kái. ⁶ Asuli yáe kàakεo.† Yápii guu à wabike Luawa, í yágbεawà, í aà sáaukpa, í á yá'ɔ̀maɔ̀ oè, ⁷ Lua í á nòse ní á làasoo daé doũ naa Kilisi Yesuwa guu. Nòsedaadoũpi kè zài, a de gbēnazina dōaa.

⁸ Gbέó, yá pó gòén ke: Yá pó síana ví mé a gbia, yá pó zεví mé a gbāsí vío, yá pó na mé a báaa ví, yá pó maa mé wí a sáaukpa, àli làasooke yá beεwa. ⁹ Yá pó má dàdaé á sì, yá pó á màa mé á èa, à yá beε ke, Lua Aafiade íɔ̀ kúáno.

Pɔ̀lu Filipideɔ sáaukpa

¹⁰ Ma pɔ̀ na Diiwa à kè zài, asa á làasoo èa sùà sa. A ma yádaa yáa fá, zé í eo. ¹¹ Mi o màa ké mále taasike yáí no, asa má dàda baa lá a de píi, ma kua kamague. ¹² Má taasi dō mé má nama dō. Gɔ̀ɔ̀pii gupiiu kãa ge nɔ̀ana, pɔ̀dinzi ge pókēsãma, a yáe vímεε lɔ̀. ¹³ Má yápii fō naa Kilisi pó í ma gba gbāawa. ¹⁴ N beeo ké á bàa kú ní ma taasikεao, a yāmaakè.

¹⁵ Filipideɔ, á dō ázɪawa, ma baonakpaaé káau guu ma bɔ̀a á Masedoni bùsuu, Yesu gālie ɔ̀ kú ní dɔ̀amalεoo, á bàasio. ¹⁶ Baa gɔ̀ pó má kú Tesaloni,‡ a pó pó mále a nideɔ̀ kpàsāmεε de gēn doa.§ ¹⁷ I ke gba mále wεεleɔ̀, á ài káfia Lua kíi mále wεεle. ¹⁸ Ma pó pó á kpàsāmεε è, à pà e à dĩa. Epafɔ̀di á gbaɔ̀ kpàa, pó màa sa. A de sa'obɔ̀ pó a gí na Luaε* í kaaagu à si ũ. ¹⁹ Ma Lua a pó pó á a ní ví kpáwá píi naa Kilisi Yesuwa guu a àizeε gawide léu. ²⁰ Wàɔ̀ wá Lua wá Mae tɔ̀bɔ̀ gɔ̀ɔ̀pii! Ami.

²¹ A fɔ̀kpa Lua gbέɔ̀wa píi naa Kilisi Yesuwa. Ma Yesude dee pó wá sãnuɔ̀ fɔ̀kpàwá. ²² Lua gbέó fɔ̀kpàwá nípii, atēsa an gbé pó kú Sezaa beɔ̀. ²³ Dii Yesu Kilisi gbēkekeé á nisínau.

† 4:6 Mat 6.25 ‡ 4:16 Zin 17.1 § 4:16 2Kln 11.9 * 4:18 Bɔ̀a 29.18

KOLOSIDEɔ

Yá pɔ́ kú lác bee guu

Kɔlɔsi de Tuukii búsu wéle mendo ũe. A ku Efese gukpe oi kiloo òaa do taawa. Pɔlu iwa Kɔlɔsi gbé Epafa mé gè ní baona yáo we séia (1.7, 4.12).

Pɔlu de dakpeuna ũ (4.3, 10, 18) Loma, ò Epafa m̀ a òè Kɔlɔsideɔ lé swãdo yá d̀òsaizi. Waasokenaɔ lé e tó gbé ye Lua d̀ò, i a suaba, sema wà kúle p̀òne, wi t̀òzò, wi blɛɔ té. Bao íi bee maà gbɛa g̀ò Pɔlu lakè Kɔlɔsi Yesudeɔne à mè Yesu Kilisi náaikɛa mé ì gbé suaba ado. A lápi d̀i Tisiki ní Onɛziũoɛ.

Fɔkpaamá ní Lua sáaukpaaɔ gbɛa (1.1-14) Pɔlu Kilisi kíake òwɛɛ. A de p̀òpíia, baa nisín gbãaɔ, òmɛ a gáli mi ũ (1.15-2.3). Bee gbɛa Pɔlu ní gbá laai ɛɛyá p̀ò aa kũaɔ yá musu (2.4-25). A yãdàné wēni dafu p̀ò wá ví naa Yesu Kilisiwa musu, Yesudeɔ kua ní k̀ò yá, uadeɔ kua ní k̀ò yá ní wá kua Yesudesaideɔ guu yáo (3.1-4.6).

Lá midɛkii Pɔlu fɔkpà gbéɔwa (4.7-18).

Anabi ɛgenɔ ì m̀ó ní yáo dasi. Ampii aaí to Yesudeɔ pãale zé maaɛ, aali Yesu náaikɛa zéwao. Bee yá mé t̀ò Kɔlɔsideɔ lá gbãakpà Kilisi dea p̀òpíia yáwa. Ɔmɛ ì Ibiisi ba polo gbéwa à aà b̀ò zòbleu ado.

Sáaukpaa ní wabikɛaɔ

¹ Mámɛmaa Kilisi Yesu zina Pɔlu lá Lua yeiwa ní wá gbé Timoteo, wa lác bee kè ² wá gbé náaide p̀ò an kua adoa naa Kilisiwa Kɔlɔsiɔne. Lua wá Mae gbékekeé, i á gba aafia.

³ Gɔɔpii wá wabikɛa guu wiɔ Lua wá Dii Yesu Kilisi Mae sáaukpa, ⁴ asa wa á Kilisi Yesu náaikɛa bao mà ní á yea wá gbéɔzio píi, ⁵ ké á wé d̀ò p̀ò p̀ò dilɛá luabei yáí. A yá stãnde mà yãa baona p̀ò wa kpàé guu. ⁶ Baonapi lé nɛ'í, àle ɔta d̀únia guu píi, lá a kè á guu za gɔɔ p̀ò á mà mé á Lua gbéke sásã d̀òwa. ⁷ Epafa wá zikɛndee yenzide mé yápi dàé wá gēe ũ. Kilisi zikennáaideɛ, ⁸ òmɛ yeak̀i p̀ò Lua Nisina á káwà òwɛɛ.

⁹ A yáí t̀ò za gɔɔ p̀ò wa á bao mà, wiɔ wabikɛé Luawa láasai, aà to à a p̀òeã d̀ò wásawasa, aà Nisina i á gba ònɔ ní wezèo píi, ¹⁰ ké àò ku lá Dii yeiwa, á yá píi i kaaàgu. Beewa á yãmaa píi kea àò ɔta, á Lua d̀òa iò káfi, ¹¹ iò gbãa yápii guu aà gbãa gawide léu, ké à yápii f̀ò ní menao ní p̀ònao, ¹² í Mae Lua sáaukpa, asa à wá ká baa p̀ò a d̀ile a gbéɔne a gupuauwa. ¹³ A wá b̀ò gusia ikou, à wá kpá a Né m̀endona yenzide kpalau. ¹⁴ Aà sabai wa g̀ò wéɛɔ ũ, wá duuna kèwá.*

Kilisi dea p̀òpíia

¹⁵ Kilisiá Lua p̀ò wili e ní wéoo taaɛ, òmɛ yoa ũ Lua p̀òkɛaɔ guu píi.

¹⁶ A p̀òpii kè musu ní t̀òlɛo, p̀ò p̀ò wí eɔ ní p̀ò p̀ò wili eɔ, kpalablenɔ ge diiɔ ge gbãadeɔ ge ikodeɔn nò.

P̀òpii b̀ò aà kíie, mé aa ku aà p̀ò ũe.†

¹⁷ A ku p̀òpii áa,

* 1:14 Efɛ 1.7 † 1:16 Efɛ 1.21

pɔpii kú aà sabaie.

¹⁸ Ɔme a gálide pɔ de aà me ũɔ mi ũ.

Ɔme dàalena ũ, gàbɔ séia ũ,

ké aà gɔ pɔpii dɔaana ũ.‡

¹⁹ Asa à kà Luagu,

ɔ a tò a kea pii pèewà.

²⁰ A tò pɔpii keano na aà sabai,

pɔ pɔ kú tɔɔɔ ge musuɔn nò.

Aà au pɔ bɔle lipãakɔawa

mé mò ní aafiapio.

²¹ Apio sɔ á kɛa Luawa yãa. Aà ibeɛɔn á ũ á làasoo ní á vãikeaɔ yáí, ²² ɔ Lua tò a keano na Kilisi gaa a gbɛnazinke me guu yáí sa, ké à á kpán'aekɛ gbãsisai, sãasai, tàaesai, ²³ tó á zea gbãa á luanaaika guu deesai giúgiú, mé i kɛ zia'ea yá pɔ á kúa baona pɔ á mà guuwao. Wà baonapi kpà gbé pɔ Lua kè zíle laone piiɛ, mé mapi ma Pɔlu ma gɔ a kpana ũ.

Pɔlu zikɛa Yesudeɔne

²⁴ Tiasa mále pɔnake ní taasi pɔ mále ke á yáio. Ia pɔ wa dà Kilisiwa, mále a pɔ pɔ gɔ ma ma mewa mà bɔlei aà gálide pɔ de aà me ũɔ yáí. ²⁵ Lua zidãmeɛ, ɔ ma gɔ gálidepio dɔnlede ũ. Ma aà yã'òé, à pèewá. ²⁶ Asiiyã pɔ ulɛa gbéɔne za asinzi zãdɔ Lua i dúnia káleo ɔme bɔ Lua gbéɔne gupuaɔ sa. ²⁷ Lua ye aa dɔ lá asiiyãpi gbia zɔɔ á buipãleɔne. Asiiyin ke: Kilisi kú á guu, ɔ á wé dɔ gawii. ²⁸ Aà yá waaso wi ke gbépiiɛ, wi ledaomá, wi yãdaɔ gbépiiɛ ní ɔno piiɔ, ké wà gbépii kpán'aekɛ naa Kilisiwa wásawasa. ²⁹ A yáí tò mi zikɛ, mi dɛka ní aà gbãa pɔ lé zikɛ ma guu maamao.

2

¹ Má ye àò dɛɛ zɔɔ pɔ mále káé dɔ, apio ní Laodisideɔ ní gbé pɔ wi wesikɔleɔo pii, ² ké aa e ní sɔdile, aa nakɔwa aa yekɔi, mé wezɛ guu aaiɔ Lua asiiyã pɔ de Kilisi ũ dɔ wásawasa, aai a ài zɔɔ e. ³ Aà guu ɔno ní dɔao àizeɛ pii ulɛau. ⁴ Mále bee oé, ké gbɛɛ su á sãsa ní lenaoo. ⁵ Baa tó má kúanɔ, ma làasoo ku, má è ále yáke a zéwa, mé á Kilisi náaika gbãa, ɔ ma pɔ kɛna.

Pɔpii pɛɛamã naa Kilisiwa guu

⁶ Lá a Kilisi Yesu sí á Dii ũ, àɔ naawà màa, ⁷ á zína iɔ pélea aà guu, í zedɔu, ío gbãa aà náaika guu lá wa dàéwa, ío Lua sãaukpa maamaa. ⁸ A laaika ké gbɛɛ su dɔa gbãa kásaé à á sãsa ní gbɛnazina felekaa ɔno pã giioo. Yá beɛ i bɔ felekaa pɔ pɔ wí misiilenéɔ kíie, Kilisi kíi no.* ⁹ Asa luakɛa pii pèewà aà gbɛnazinke guu. ¹⁰ Naa gbé pɔ de gbãa pii ní iko piiɔ mide ũpiwa, apii pèewá. ¹¹ Naawà a tɔzɔ bɔa á dàau ũ. I ke tɔ pɔ wí zɔ ní ɔo no, pɔ Kilisi í zɔnéɛ. ¹² Asa da'ilɛka guu wà á víaàno† mé a vuaàno, ké a gbãa pɔ Lua aà fɛle bɔd gau náaikè yáí. ¹³ A de geɔ ũ yãa Luaé á tàaeɔ ní á luanaaikɛsaio yáí,‡ ɔ Lua á gbá wɛni dafu ní Kilisio sãnu, à sùuukèwanɔ ní wá tàaeɔ pii. ¹⁴ Lua wá tàae taala pɔ wá dá yáú bãdè, a se pà lipãakɔawa. ¹⁵ Kilisi gaa líwa báa bɔ diiɔ ní gbãadeɔla, à bɔrɔno gupuaɔ à ní kpán'aekè zízɔɔ ũ.

¹⁶ Ayãmeto ásu to gbɛɛ yãdiléɛ pɔblea ge imia ge dikpe ge mɔbɔa dafu ge gɔɔbɔa yá musuo. § ¹⁷ Yá beɛɔ piiá yá pɔ wà mè a mɔ taaɛ, Kilisi mé a síana ũ sa.

¹⁸ Asu to gbé pɔ í giiye gbéɔwa aa nízia busa, aa wabikɛ ní malaikaɔ kèse kúao á

‡ 1:18 Efe 1.22-23 * 2:8 Gal 4.3, 9 † 2:12 Lom 6.4 ‡ 2:13 Efe 2.1-5 § 2:16 Lom 14.1-6

bòbò'òsio. Wépungu'ea yá mé ìb gbāa gbé bee taae, ò ì ìan gii dā a dúnia làasoo yá musu. ¹⁹ A p̄ea Kilisi p̄o de mi ũwao. Naawà guu megu p̄ii ì k̄'eu, aa nakōwa k̄iò z̄i sabai, ìb gbā lá Lua ye à gbāwa.*

²⁰ Lá a ga n̄ Kilisio felekaa p̄o p̄o w̄i misiilené yá musu, bóyāi i yādilene ma lán dúnia gbéw̄ai? ²¹ W̄i me n̄su ké na n̄ z̄io, n̄su ké ieo, n̄su okā kéwao. ²² P̄o beeo p̄ii ì láa an m̄aok̄ea guue. Gbēnazina yādane ò wa tei we. ²³ Ōno tó mé d̄o yá beowa. W̄ale lousisiyā kakané n̄ z̄iabusaa n̄ ìadaanz̄iawao. N̄ beeo aali kpá wá dàaeo.

3

Kua wēni dafu guu

¹ Lá a vu n̄ Kilisio, à to luabe yá d̄aaé, asa we Kilisi z̄leau Lua oplaai.* ² A tó á làasoo àò ku luabe yápiowa, asu àò ku dúnia p̄owao. ³ Asa a ga, á wēni ulea n̄ Kilisio Lua guu. ⁴ Lá Kilisi de á wēni ũ, tó à b̄o gupuau, ápiò s̄o á b̄oànò n̄ gawio sa.

⁵ A yái tò à dúnia yá p̄o kú á n̄se guu de: Káaluakaa, d̄e'ii, m̄efelea, v̄ai nideā n̄ b̄iikeao. P̄o p̄o gbé lé a b̄iike ḡe àà dii ũe. ⁶ Yá beeo yái Lua a p̄okūmabòbò a yāmansaiowa. ⁷ Ápiò s̄o á kú a guu yāa, à d̄aaé. ⁸ A okpa yáe beeo sa: P̄okūma, kp̄ene, n̄sep̄asi, gb̄es̄s̄oā n̄ wisaiyā'oao. ⁹ Asu eetok̄eo, asa a á dàa zi n̄ a yákeao b̄òala, ¹⁰ a a dafu p̄o ì á lile gbé dafu ũ dà, ké à ḡo lán Lua p̄o á ké dafuwaε,† ì àà d̄o. ¹¹ Kua màa Yudaò n̄ buip̄aleò dodo k̄eo, ge t̄oz̄naò n̄ gyaf̄odeò, ge gus̄odeò, ge lad̄nsaiò, ge z̄oò n̄ w̄éeo. Kilisi mé n̄ ũ n̄pii, a kú n̄ guu n̄pii.

¹² Ayāmeto, lá Lua á sé a gbé yenzideò ũ, yá p̄o de à dan ke: Wēnad̄ane, gb̄eke, z̄iabusaa, n̄senie n̄ menao.‡ ¹³ A k̄o f̄. Tó yāe s̄u ḡe á z̄anguo, à s̄uuk̄e n̄ k̄o. Lá Dii s̄uuk̄eánò, à ke n̄ k̄o màa s̄o. § ¹⁴ Azaiasa àò yek̄o, asa bee ì mó n̄ ledoū yákelesaio. ¹⁵ A to aafia p̄o Kilisi ì n̄ gba yá d̄aaé á s̄o guu, asa kua n̄ k̄o aafia Lua á sisiwà m̄edoũdeò ũ. Aò Lua s̄aukpa. ¹⁶ A to Kilisi yá z̄lek̄i e á n̄seu maamaa, ì yādak̄e, ì ledak̄wa n̄ òno p̄io. Lua s̄aukpa guu à lesiè á s̄o guu n̄ soũo n̄ táasileao n̄ le p̄o àà Nis̄ina ì daéo. ¹⁷ Yá p̄o ále ke ge ále o p̄ii, à ke n̄ Dii Yesu tó, ì Mae Lua s̄aukpa n̄ àà gbāo.*

Lua gbé kua

¹⁸ N̄deò, á baade lí misiile á z̄áε.† Màa à k̄u àli ke naa Diiwa guu. ¹⁹ Ḡeo, á baade líò ye a nazi.‡ Asu àò p̄as̄in̄no. ²⁰ Néò, à á de n̄ á dao yāma yápii guu, asa bee mé ì ka Diigu. § ²¹ Maeò, ásuli á néò p̄o fele à n̄ k̄usu kwéο.* ²² Z̄oò, à á dúnia diiò yāma yápii guu. Asu z̄i okunweiana kenéο. A z̄ikené n̄ n̄semendoo Dii vlakenaò ũ. ²³ Yá p̄o ále ke p̄ii, àli ke n̄ n̄semendoo, lá Dii ále keèwa, ì ke gbēnazina no. ²⁴ Aò d̄o ké Dii a flaboé àizāna ũ. Dii Kilisi ále z̄obleè. ²⁵ V̄aikena a a v̄ai gb̄e'e. Lua lí gb̄e z̄aboo.†

4

¹ Diiò, à á z̄oò gwa a d̄oowa s̄usu. Aò d̄o ké ápiò s̄o á Dii v̄i musu.*

² A ázia kpa wabikea Luawawa, ì it̄ek̄eò n̄ àà s̄aukpaao. ³ A wabikew̄aw̄eε l̄o, àà z̄ew̄w̄eε w̄a a yá waasok̄e, w̄i Kilisi asiiyā'òné. A yái w̄a ma dai kp̄eu. ⁴ A

* 2:19 Efe 4.16 * 3:1 Sou 110.1 † 3:10 Daa 1.26, Efe 4.22-24 ‡ 3:12 Efe 4.2 § 3:13 Efe 4.32

* 3:17 Efe 5.19-20 † 3:18 Efe 5.22, 1Pie 3.1 ‡ 3:19 Efe 5.25, 1Pie 3.7 § 3:20 Efe 6.1 * 3:21 Efe

6.4 † 3:25 Efe 6.5-8 * 4:1 Efe 6.9

wabikemeɛ mà yápi o wásawasa lá à kù mà owa. ⁵ Aɔ ázia kúa dɔ Yesusaideɔ guu ní ònoo. Ali yá pɔ Lua a zebòé ke.† ⁶ A tó á legbe'i àò na, ɔ káfia ví, ɔ yáwea baadewa dɔ.

Lezaamá

⁷ Wá gbé yenzide Tisiki, ma donlede zikende náaide Dii zí guu, a ma baokpaé píi. ⁸ Bee yáí mále aà ziwá, aà wá kua oé, á nòse i níni.‡ ⁹ A gbèdo ɔneziũ, § wá gbé náaide yenzide lé moàànɔ. Aa lakii yá oé píi.

¹⁰ Alisaka pɔ wá sãnu kpéu fɔkpàwá ní Baanaba dãuna Maakuo. Wà Maaku yá'òé kò. Tó à kà á kii, à gbãakpaaàzi. ¹¹ Yesu pɔ wí me Yusitu fɔkpàwá ɔ. Yuda pɔ wále kpala pɔ bɔ Lua kii zí ke sãnuɔ lén we. Aa ma nòse níni. ¹² A gbèdo Epafa, * Kilisi Yesu zòblena fɔkpàwá. ɔ dɛeka ní wabikeaéo gɔɔpii, ké à e ze gbãa, í kàsaakũ, Lua pɔeã i pɛe wá wásawasa. ¹³ Má ò àle zikéé maamaa á ní Laodisideɔ ní Ielapɔlideɔ. ¹⁴ Wá lòotoo yenzide Luku ní Demasio fɔkpàwá. ¹⁵ A fɔkpa wá gbé pɔ kú Laodisiɔwa ní Nimfao ní gbé pɔ aai kɔ kãaa aà beɔ. ¹⁶ Tó a lée bee kyokè, à kpa Laodisi gálideɔwa aa a kyoke, í ní pɔ kyoke sɔ. ¹⁷ A o Aasipue, aà laaidɔ Dii zí pɔ wa dàewa, i a mide.

¹⁸ Ma Pɔlu máme ma fɔkpaawáe bee kè ní mazia ɔ: Ma fɔkpàwá. A to ma kua kpéu yá àò dɔágu. Lua gbèkekeé.

† 4:5 Efe 5.16 ‡ 4:8 Efe 6.21-22 § 4:9 Flm 10 * 4:12 Kls 1.7, Flm 23

TESALONIDEᵋ LA SEIA

Yá pọ́ kú láe bee guu

Tesaloníá Masedoni b̀usu wéledae. A ku Gelesi b̀usu sae, Lomadeᵋ mé iko víwà. Pọlu wélegēa plaade guu à gè Filipi gíae, a gbèa Tesaloni. We à gāli dàaleu, āma i gᵋᵋplake weo, asa Yudaᵋ b̀ò aà kpe. Wà nàewà aà b̀o Tesaloni. Ké à b̀ò we à tà Belee (Zin 17.1-10). Gbezā gᵋᵋ pọ́ a ku Koleni, ᵋ aà ìwa Timᵋtee m̀ò aà lè we, à Tesalonideᵋ yá sèle siuè. ᵋ Pọlu a lá séíae bee kè Tesalonideᵋne.

Bao pọ́ Pọlu mà Tesaloni Yesudeᵋ yá musu aà pọ́ kè na. A Lua sáaukpá Tesaloni Yesudeᵋ yākea pọ́ lé gbéᵋ da zéwa yá musu. Aà zíkēa we yā'oané gbēa à mè á ea m̀o wékpaleńzi (1.1-3.13). A ledámá aa ze gbāa Dii guu, aa wetā wàò gé ae ní Yesu yáo (4.13-5.11). A midēkii à ledàumá à f̀okpámá l̀o. (5.12-28).

Pọlu gᵋᵋgbēzāzi yáò b̀òlekè l̀o. A òwēe wà gupu gbéᵋne, wàò dᵋ ké ziewa wáò kú ní Diio gᵋᵋpii (4.17).

Tesalonideᵋ ze'òlané

¹ Má Pọlu ní Silivēeo ní Timᵋteeo wámē wa láe bee kè Tesaloni* Yesude pọ́ aa na Mae Lua ní Dii Yesu Kilisiowaᵋne. Lua gbēkekeé, i á gba aafia.

² Wá wabikēa guu á yá ìò d̀owágu gᵋᵋpii, wíò Lua sáaukpa á baade pii yá musu. ³ Ké i zíkē á luanaaikēawa, mé á yea gbéíá yā'oa ní léo yá no, mé á wēdo wá Dii Yesu Kilisizi seasai yái, a yá ìò d̀owágu Lua wá Mae kùe. ⁴ Wá gbé Lua yenzideᵋ, wá dᵋ ké Lua á sé, ⁵ asa ké wa baonakpáé, wi m̀ó ní yā'oao adoo, wa m̀o ní Lua Nisína gbāaoe, yápi wá kūa gbāa maamaae. A dᵋ lá wá kuò á guu á aafia yái, ⁶ ᵋ a gᵋ wápiᵋ ní Diio dàdanaᵋ ù. Taasi zᵋᵋ guu a yápi sí ní pona pọ́ Lua Nisína dàáguo,† ⁷ ᵋ a ze'òl Yesude pọ́ kú Masedoni b̀usuᵋne ní Gelesi b̀usuo pii. ⁸ Dii yá b̀ò á kii, i ze Masedoni ní Gelesio adoo, á Yesu náaikēa yá liguá pii, a baokpaa ví l̀o. ⁹ Wàle o lá wa ze'è á kii, lá a b̀o dii egeᵋᵋ yáú a zè ní Luao, ᵋ ále zòble Lua b́ēe sīandepie, ¹⁰ ále aà Né Yesu pọ́ à aà b̀ò gau dā e aà b̀o luabe, i m̀o wá sí p̀okúma pọ́ Lua a b̀òb̀ómáwa.

2

Pọlu zíkēa Tesaloni

¹ Ma gbéᵋ, á dᵋ áziawa ké wá ze'ea á kii i ke pāo. ² A dᵋ lá wà ìadàwá, wa taasikè Filipi káau,* ᵋ wá Lua tò wa sᵋdile, wa baona pọ́ b̀ò aà kii kpáé dēe ní dēeo.† ³ Wá naewá de ee zé yá ũo. Wi ke làasoo vāi ge á blea yái no. ⁴ Lá Lua wá ká a baokpaawa, màa wi kpáné, i ke gbēnazina pᵋeā wále wēleᵋ, sé Lua wá làasoo tàasikana pọ́. ⁵ A dᵋ ké wi yá nana o gbēeᵋ, mé wi yāe ke ní m̀oafilio biikēa yáio. Lua mé wá seelade ù. ⁶ Wi sáau wēle gbēnazina kíio, ápiᵋ ge gbēpāleᵋ. ⁷ Baa ké wá a zé ví wà to à wá iko dᵋ wá Kilisi zinake yái, wá kēánᵋ busebuse, lá nᵋe neade ì laaidᵋ a nēwawae. ⁸ Ké wá yeázi maamaa yái, wi zèò wà baona pọ́ b̀ò Lua kii kpáé adoo, ní wázia kpaawáoe l̀o, asa a gᵋ wá gbé yenzideᵋ ũe. ⁹ Ma gbéᵋ, à tó wá zíkēa ní taasio yá d̀wágu. Gᵋᵋ pọ́ wále bao pọ́ b̀ò Lua kii kpáé, wíò zíkē fāane ní gwāasinao, ké wásu gᵋ á gbēe aso ũo yái.‡ ¹⁰ Wá seeladeᵋn á ũ, ní Luao l̀o, ké wá kú á Yesudeᵋ guu a zéwa luayámanao ù tàaesai. ¹¹ A dᵋ wa yákè á baadee lá mae ì ke a néᵋnewa. ¹² Wa ledàwá, wa

* 1:1 Zin 17.1 † 1:6 Zin 17.5-9 * 2:2 Zin 16.19-24 † 2:2 Zin 17.1-9 ‡ 2:9 2Tes 3.8

á nòse nìnié, wa naewá á kua ka gbé pò Lua ní kpá kpala gawide pò b̀ò a kíiwo kuawa.

¹³ Ké a Lua yá pò wá òépi mà, i dile gbēnazina pò ũo, á s̀i lá a dewa Lua yá s̀iande ũ. Ōme lé z̀ike á gbé pò ále aà náaikewo guu. Bee yá mé tò lo wio Lua sáaukpa láasai. ¹⁴ Ma gbé, á yá kè doũ ní Lua gbé pò naa Kilisi Yesuwa Yude, asa ía doũ pò Yuda ò dàmá ò á bùsude ò d̀awá s̀. ¹⁵ Yuda Dii Yesu dè ní ānabio lo, mé aa wá yá. * An yá lí ká Luagu, aa íbelesè ní gbépiio. ¹⁶ Aaí kpáwēe wá yá pò Lua í gbé suabao o buipalewe. M̀aa duuna pò aaio ke g̀oopi lo diadi. Lua p̀okũma wí ní musu sa.

Pòlu Timotee zia Tesaloni

¹⁷ Wápio s̀o ma gbé, ké wa k̀ek̀owa g̀oopla, wé mé g̀eg̀e ní k̀o, i ke s̀o no. Wa á nidè maamaa, wa wá wá wesikòle. ¹⁸ Wá ye mó á gwai lo. Mapi ma Pòlu, ma moa zewēle de g̀en do ge g̀en plaa, ò Setau zez̀wēe. ¹⁹ Tó wá Dii Yesu mò, déme ò de gbé pò wá wé doio ũ ní wá p̀onakebo ní wá íandābo aà aeí? Apiò bàasio, ²⁰ asa áme á wá íandābo ní wá p̀onakebo ũ.

3

¹ Ké wá f̀o menake lo, wa zed̀ wá g̀o Ateni wátēe, * ² wa wá gbé Timotee, wá Lua zikendee Kilisi baokpaa guu z̀iwá, ké aà á gba gbāa, i á nòse nìnié á luanaaikewa guu, ³ ké gili su g̀e á gbēgu íadamae bee musuo. A d̀o áziawa, ké Lua bee taa dílewēe. ⁴ G̀o pò wá kú á kíi, wa doaa wá òé wa mè wa gí íadaiwá, ò à kè lá á d̀owa màa. ⁵ Ayāmeto lá má f̀o menake lo, ma aà z̀i á luanaaikewa gwai. Gbēyona á yó, wá z̀ikè pā yá, wá d̀o.

⁶ Ō Timotee s̀uwá sa, † á á luanaaikewa ní yeawázio baokpawēe. A mè wá yá lo doágu ní làasoo maa, mé ále wá beeke lá wále á beekewa. ⁷ Ma gbé, á luanaikewa Ayāmeto wá nòse nini á yá musu wá íadama ní wá taasio pii guu. ⁸ Asa lá á zea gíugiũ naa Diiwa guu, wá me s̀u sa. ⁹ Wá f̀o Lua sáaukpa á yá musu. Wa wá Lua sáaukpa maamaa ní pona z̀o pò wi ke aà ae á yáio. ¹⁰ Gwāasina ní fāaneo wio wabike Luawa maamaa, ké wá e wesikòle, wí pò pò k̀esā á luanaikewa b̀olekéé.

¹¹ Lua wá Mae ní wá Dii Yesu zepoowēe wá e mó á gwai. ¹² Dii á yeak̀i ní á yea gbépiizio káfié, i líala lá wá yeáziwa, ¹³ á s̀o lo daa doũ gbāsisai, lo ku t̀aaesaidewo ũ Lua wá Mae ae wá Dii Yesu moa ní a gbé pò g̀ozi.

4

Kua lá Lua yeiwa

¹ Yá pò g̀o ma gbé, á mà wá léu lá a maa á kua ka Luagu. A kú màa, āma wále wabikewá, wále awakpáe wá Dii Yesu guu, ò ku màa ò gé. ² A yá pò wá dílé ní Dii Yesu t̀o d̀o. ³ A t̀o á kua ò adoa, í mikē gbāsiakewa, asa bee mé Lua p̀oē ũ. ⁴ A baade azia me kpela, ò azia k̀ua d̀o gbāsisai, ⁵ i ke ní d̀oé íi nideao lán luayādōnsai pò aa aà d̀oowa no. ⁶ Yápi guu gbēe su a gbé taiinke ge à t̀aakeewo, asa Dii mé a moaka gbé bee taowa, lá wa doaa wá òé wa a lezawáwa. ⁷ Lua i wá sísi wà ku gbāsi guu, sema wá kua ò adoa. ⁸ Ayāmeto gbé pò gí yá beei i ke gbēnazina á g̀io, Lua pò í a Nisina pò a kua adoa dawágu ò á g̀i.

⁹ Wá e yeak̀i yá'oo, asa áziawa Lua yeak̀i dàé. ¹⁰ A kú màa k̀o ní wá gbé pò kú Masedoni bùsuwo pii. Gbé, wa ledáwá ò ku màa ò gé, ¹¹ í zewēle

àɔ ku yākelesai, í ma áziawa, í ázia zĩ ke lá wá díleéwa, ¹² ké á yākea e ka Yesusaideɔgu, mé ásu àɔ sɔkpalea gbēezio.

Dii mɔa

¹³ Gbécɔ, wá ye àɔ síana dɔ gbé pɔ i'òɔ yá musu, ké á pɔ su àɔ sia lán gbé kɔni pɔ aa zia'eoɔwao yáí. ¹⁴ Lá wá sí Yesu gà à vù, màa lɔ Lua a tó gbé pɔ i'ò Yesu guuɔ ea mɔaàno sānu.

¹⁵ Yá pɔ wále oée beeá Dii yādanee. Wá gbé kɔna pɔ wáɔ ku e Dii mɔziɔ, wá dɔaa i'onapiɔneo. ¹⁶ Dii mé a bɔ luabe, i pila ní yādilenɔo ní malaika gbēzɔɔ lɔɔo ní Lua kãae ɔo, gbé pɔ gà naa Kilisiwao i vu séia, ¹⁷ a gbea wá gbé kɔna pɔ wá kúɔ, wa wá séleɔno sānu e luabepuanau dai Diile íana guu, wíɔ kuaàno gɔɔpii.*

¹⁸ Ayāmeto à kɔ nòse níni ní yápio.

5

¹ Gbécɔ, a gɔɔ ge a zaa oaé zevio, ² asa á dɔ sáasā lá kpáí i mɔ gwá, màa aɔ de Dii mɔgɔɔ.* ³ Tó gbécɔ lé o wa aafia, wa ku dɔdɔa, kaale a mómá kándo lá ne'iwāwā i mɔ nɔsindeewawae, aa bɔo. ⁴ Apio sɔ gbécɔ, á kú gusiau ké gɔɔpi á le lán kpáiwao, ⁵ asa gupua gbéɔn á ũ, fāane gbéɔn á ũ ápii. Gwāasina ge gusia gbéɔn wá ũo. ⁶ Ayāmeto wásuli i'ò lán dāɔwao. Wà itēke, wíɔ kú ní laaio. ⁷ I'onao i'ò gwá, mé wēdenao i wēde ke gwá, ⁸ wápio sɔ, lá fāane gbéɔn wá ũ, wàɔ kú ní laaio, wí luanaaikɛa ní yeakɔio da mò ula ũ, wí wedɔa zia'ea yáí kpá mò fùà ũ.† ⁹ Asa Lua i wá dile à pɔkūmabɔɔwáo. A wá díle à wá suaba ní wá Dii Yesu Kilisi gbāaoe. ¹⁰ Ōme gà wá yáí ké wàɔ kuanɔ, wá bēe ge wa i'òno. ¹¹ Ayāmeto à ledakɔwa, í kɔ gba gbāa, lá ále kɛwa.

Pɔlu yadilea Tesalonideɔne

¹² Gbécɔ, wa wabikèwá, à beee dɔ gbé pɔ aai zike á guu, aa iko víwá an zikea Dii guu, aale á dazɛwaoɔne. ¹³ A ní kpela maamaa, ío yeɔzi zĩ pɔ aale ke yáí. Aɔ na ní kɔo. ¹⁴ Gbécɔ, wa ledàwá à faasaideɔ dazɛwa, à gbé pɔ an kúsu kwéɔ gba sɔ, à laaidɔ gbāasaideɔwa, í menake ní gbépiio. ¹⁵ A laaika á gbēe suli vāi fiabo ní vāioo. A zeweele àɔ maakɛkɔe ní gbépiio gɔɔpii.

¹⁶ Aɔ ku pɔna guu gɔɔpii. ¹⁷ Aɔ wabike Luawa láasai. ¹⁸ Aɔ Lua sáaukpa yá pii musu. Bee mé deé aà pɔeā ũ naa Kilisi Yesuwa. ¹⁹ Asuli kpá Lua Nisinaeɔ, ²⁰ ásuli saka ānabikɛguo. ²¹ A yápii tàasika, ío a maa kūa, ²² í mikē vāi bui piiwa.

²³ Lua aafiade to à ázia kpawa míomio, i á nisina ní á wēnio ní á meo dɔáe aafia taaesai e wá Dii Yesu Kilisi mɔzi. ²⁴ Lua pɔ á sisi à á sé náai ví, a yápi kéé.

²⁵ Gbécɔ, à wabikewēe. ²⁶ A fɔkpa wá gbéɔwa pii ní Lua gbéɔ lépeakɔwao. ²⁷ Ma naé Diizi à lāe bee kyokené mpii.

²⁸ Wá Dii Yesu Kilisi gbēkɛkɛé.

* **4:17** 1Kln 15.51-52 * **5:2** Mat 24.43-44, 2Pie 3.10 † **5:8** Isa 59.17, Efe 6.14-17

TESALONIDEɔ LA PLAADƐ

Yá pɔ́ kú lée bee guu

Pɔlu yá pɔ́ á ò Tesalonideɔ lá séia guu ò la lo, à Kilisi mɔa ní gawi zɔɔo òné. Yápi lé íada Tesalonideɔwa. An gběe lé e gɔɔpi kà kòe (2.2), ɔ an gběe lé gí zíkai, ɔ aa gò ní gběone aso ũ, asa aale e gɔɔ gbɛzāpi kà káikāi (3.6-12). Lée bee lé ní da zéwa an láasoo kpaanla keapi yá musu.

Pɔlu ná Lua sáaukpaawa Tesaloni Yesudeɔ yeakɔi yá musu, ɔ à wabikè Diiwa aà ní gba gbāa zí pɔ́ a nàné ní ɔzi yá musu (1.1-12). ɔ à Kilisi mɔa yá'òné. Bee a keo e gbé pɔ́ wí mɛè luayādansai à ge mɔð. Tó aà gbāa dèdɛ, a to dúnia gbépii bɔ Lua yá kpe, aai íbelese ní Yesudeɔ (2.1-12). Vāi ɔdaa zāa yá musu, sema Yesudeɔ ze gbāa luanaaikɛa guu (2.13-3.5). A gbɛa Pɔlu lekà gběpāo yáwa, ké aasu wàò de gběe aso ũo (3.6-15). Lápi midékii à báaadàngu, à fɔkpámá (3.16-18).

Yādilɛe bee lé wá gba laai: Gbé pɔ́ ye pɔe woaiò a pɔbleo (3.10). Wá Yesudeke guu wásuli pākpa yá pɔ́ kù wà kezio.

Yákpalekɛa Kilisi mɔgɔzi

¹ Ma Pɔlu ní Silivɛeo ní Timɔteeo, wámɛ wa lée bee kè Tesaloni* Yesude pɔ́ aa ku Lua wá Mae ní Dii Yesu Kilisio guuone. ² Mae Lua ní Dii Yesu Kilisio gběkekeé, aai á gba aafia.

³ Wá gbé, a maa wàò Lua sáaukpa á yá musu gɔɔpiiɛ, lá a maawa, asa á luanaaikɛa lé zɔɔkū maamaa, mé á yeakɔi lé káfí. ⁴ A yáí tò wí íanadā á yá musu Lua gbé kɔkāaa guu, lá íadama ní taasi píio fɔ ní menao ní luanaaikɛao. ⁵ Lua í yágɔgɔ ní gbé a zéwae. Taasi pɔ́ ále ke kpala pɔ́ bɔ Lua kíi yáí lé ɔbné ké a ka à gɛu. ⁶ Lua í yáke a zéwae. A gbé pɔ́ aale á wetāo wetā, ⁷ i á gbé pɔ́ wāle á wetāo gba íampakii ní wápio. Tó Dii Yesu bɔ luabɛ, a mɔ́ ní a malaika gbāo ⁸ ní tévuaò, a mɔakaò luadɔnsai pɔ́ aai wá Dii Yesupi bao sioɔwa.† ⁹ Kaale láasai ɔ Lua a fiabooné. Aaò ku zà ní Diio ní aà gbāa gawideo. ¹⁰ Tó à mò gɔɔpi zí, a tɔbɔ a gbé yá musu, aà náaikenapio i aà maabo mípii. Aò kú ní guu, asa a yá pɔ́ wá òé síe.

¹¹ Ayámɛto wio wabikéé wá Luawa gɔɔpii, aà tó á kua ka gbé pɔ́ à ní sisi à ní séo kuawa, i yámaa pɔ́ a ze ní a keaò ní zí pɔ́ ále ke aà náaike guu píi papaé ní a gbāo, ¹² Dii Yesu tó i bɔ á musu, á tó i bɔ aà musu wá Lua ní Dii Yesu Kilisipio gběkekeé yáí.

2

Luayādansai

¹ Wá gbé, Yesu Kilisi mɔa ní wá káaaaaazio yá musu,* wa wabikèwá, ² ásu tó á pɔ́ ya àannɔo. Tó ānabi yāe ge waasoe ge taalae pɔ́ wà mè à bɔ wá kíi mè Dii mɔgɔ kà kò, ásu bílikɛo. ³ Asu to gběe á sásá ní bee taaoo, asa gɔɔ bee a mɔo, sema bɔa Lua kpe ka gía, luayādansai pɔ́ mipè kaalewa bɔ gupuaú bàasio. ⁴ A íbelese ní pɔ́ pɔ́ wí ní dile dii ũo ní pɔ́ pɔ́ wí kúlené píi, i azia se lesí deńla, i ge zóle Lua kpéu à azia dile Lua ũ se.† ⁵ Gɔɔ pɔ́ má kúánɔ ma yápi òé. A dɔáguo lé? ⁶ A dɔ pɔ́ lé kpaè tia, ké asu bɔ kpóoo, ⁷ asa luayādasai lé ɔta asii guu kò. A bɔo,

* 1:1 Zln 17.1 † 1:8 Isa 66.15-16 * 2:1 1Tes 4.15-17 † 2:4 Dan 11.36

sema gbéé pò lé kpaè tia gèzεa bàasio, ⁸ luayādansaipi i bɔ sa. Dii Yesu a aà de ní a lé'ianaò,‡ a aà míonzɔ ní a mɔa gawio. ⁹ Luayādansaipi a mó ní Setáu gbāaoε, i dabudabuɔ ní yābɔnsaεɔ ní seela εgenaɔ ke pii. § ¹⁰ A kɔni bui pii ke gbéé pò aa mipè kaalewaɔne, ké aa gĩ síana pò a ní suabai yáí. ¹¹ Bee yáí Lua lé sásāyā zímá à ɔta ní guu, aai εε náaike. ¹² Beewa yá a zɔle gbéé pò aai síana sio aai pɔnake ní váioɔwa mpíi.

¹³ Wá gbéé Dii yenzideɔ, a maa wàɔ Lua sáaukpa gɔɔpii á yá musue, asa Lua á sé za káau à bɔ ní a Nisína pò tò wa gɔ a pò ũ gbāao á síanasia yáíε. ¹⁴ Lua á sisi à á sé màa baona pò wá kpàé guu, ké à á baa e wá Dii Yesu Kilisi gawi guue. ¹⁵ Ayāmeto wá gbéé, à ze gíúgiú, ío yá pò wá dàé ní léo ge lá guu kúa. ¹⁶ Lua wá Mae yewázi, aà gbēke guu a tò wá nòse àɔ daa doŭ e gɔɔpii, à wá ká zia maawa. Aapi ní wá Dii Yesu Kilisio ¹⁷ á nòse nínié, aai á zedɔ maakεa ní yāmaa oao guu pii.

3

Wásu wàɔ màa vío

¹ Yá pò gɔ wá gbéé, à wabikewēε Luawa ké Dii yá e ligua kpakpa, ío gawi víné lá a ví á kíiwa. ² A wabikewēε aà wá bɔ gbēvāi mísaiɔ ɔzĩ, asa i ke gbépii mé Lua náai vío. ³ Dii náai ví, a á gba gbāa, i á sí Setáuwa. ⁴ Wá naa Diiwa guu wá a náai ví ké ále yá pò wá òéɔ ke, mé áɔ keε. ⁵ Dii tó á laai àɔ ku Lua yeaáziwa ní mena pò Kilisi ì inéɔ.

⁶ Gbéé, wa naé Dii Yesu Kilisizi, à ké wá gbéé pò màa ví aali zíkε yá pò wá dànéwaoɔwa. ⁷ A dɔ áziawa, a maa à wá kea keε, asa màadeɔn wá ũ á guuo. ⁸ Wi gbēε ble si wá blè pāo, wa zíkè gwāasína ní fáanεo, wa taasikè e wa kpasa, ké wásu gɔ á gbēεε aso ũo yáí.* ⁹ Wá a zé ví à dɔwále, āma wa a taa kèé, ké à wá ɔlesεε. ¹⁰ Gɔɔ pò wá kúánɔ, wá díle gbéé pò ye zíkεaio a pɔbleo. ¹¹ Wá mà á gbēεɔ màa ví, aali pɔe woo, sema gude. ¹² Wá díle gbéé bee taaɔne, wa nané Dii Yesu Kilisizi, aali zíkε kílikili aa níziá gwa.

¹³ Apiɔ sɔ wá gbéé, ásu kpasa ní maakεaoo. ¹⁴ Tó gbēε i yá pò wá òé lápi guu dao, à aà yá bɔ díle. Asu gbéé kpaanɔ, ké wí e aà kú. ¹⁵ Ama ásu íbelesεaànɔ, à ledawá á gbēdo ũ.

¹⁶ Dii Aafiade á gba aafia gɔɔpii yápii guu. Dii àɔ kúánɔ ápii. ¹⁷ Ma Pɔlu máme ma fɔε bee kè ní mazia ɔo. Bee mé ma lá pii seela ũ, màa mi ké. ¹⁸ Wá Dii Yesu Kilisi gbēkekeé ápii.

TIMOTEE LA SƐIA

Yá pò kú láe bee guu

Timotee daá Yudaε, aà maeá Gεlεkίε. Aa kɔ'è ní Pɔluo Lisita pò kú bùsu pò wí me tia Tuukii guu, Pɔlupi wélegea plaade guu (Zin 16.1-3). Timotee gè Pɔlu ìwa pò ìo kàiaànɔ ũε. A teàazi aà wéle dasio gea guu, ɔ Pɔlu ì aà zǐ gáli pò an yáɔ lé gé súsuɔɔ guu. Ayāmεto aà tó kú zinaɔ lá guu (17.14-15, 18.5, 19.22) ní lá pò Pɔlu kèò guu (1Kln 4.17, 16.10-11, Flp 2.19-24, 1Tes 3.2-6) ní lá pàleɔ. Lá mèn pla pò a kè Timotee ní pò a kè Titueo wí me pàsitéε láo, yáze pò a kàlekale dɔaanaɔ ní pàsitéεɔneɔ yáí.

Timotee lá sɛía lé yá dɔò àaɔ ɔɔwɛε:

Sɛía gíá à lezà Yesudeɔwa zé kaaliɔ yáí ní làasoo kpaanlaɔ ní Yudaɔ yá pò yáalea ní luadɔsai yá pò gbɛεɔ lé dadanéɔ. Zé kaalipiɔ mè dúniaε bee pòɔ maaɔ, wíli fɔ Lua lèò, sema wa asiiyá dɔ bàasio. Aa gbāakpà blεε tɛboao ní gia nɔsei yáɔ.

Bee gbea lápi lousisiyá bɔɔlekèwɛε, kɔkāaa yáɔ ní yá pò a maa Yesude dɔaanaɔ aao kúaaɔ.

A láakii lápi ledà Timoteewa lá à kú aà a zǐ pò Lua dàε ke, lá à kú à laaidɔ luanaaikenaɔwa, ìo de Lua zíkεn maa ũ (4.6).

Wa fɔ lápi kpaale leε pla: Yādanε pò de Yesudeɔ ní ní dɔaanaɔ pò ũ (1-3) ní Timotee zia yáɔ (4-6).

Yādanεdeɔ gbaa laai

¹ Mámεmaa Pɔlu, Kilisi Yesu zina, lá Lua wá Suabana ní Kilisi Yesu pò wá wé dɔaàzipio dīlemεewa, ² ma láe bee kène Timotee, * ma ne'ia Yesu zé guu. Mae Lua ní wá Dii Kilisi Yesuo gbēkekεne ní sùuuu, aai n gba aafia.

³ Lá ma naema gɔɔ pò málε gé Masedoni bùsuu, gɔ Efεε, ní oné aasu yá pò ì kpaai ní Lua yáoo dané ɔo. ⁴ Aasu laaidɔ fi ní deziɔ tó kɔnwεa pò lé víoowa ɔo, bee ì mɔ ní lekpaaoε. Ili mɔ ní yá pò Lua lé yáwanɔoo, aà náaika mé ì mɔò. ⁵ Ma yápi dīle ké aao yekɔi yáíε, yeakɔi pò ì ɔo nɔsepua ní làasoodaadoũo ní luanaaika mɔafilisaio guu. ⁶ Gbɛεɔ pàale yápiɔne aa pèle yá àisai ɔleau. ⁷ Aa ye wàɔ de Mɔizi ikoyādanεdeɔ ũ, āma aa yá pò wàle o dɔo ge yá pò wà zèwàɔ.

⁸ Wá dɔ ikoyāpi maa, tó gbé lé zikεwà a zéu, ⁹ asa wá dɔ ké Lua i ikoyā dile gbēmaa yáio, sema yādansaio ní swágbāadeɔ ní lousisinsaiɔ ní duunkenaɔ ní luayādansaio ní dúnia gbéɔ ní de ní dao denaɔ ní gbēdenaɔ ¹⁰ ní gbāsikεnaɔ ní gɔε pò aai gbāsike ní ní gɔε deeoɔ ní gbēnazinyianaɔ ní εdeɔ ní yādɔmadeɔ ní gbé pò aai ɔo yázedε kpeɔ píi. ¹¹ Yázεdepi mé baona gawide pò Lua Báaade gòmεε zǐ ũ.

Lá Lua gbēkekè Pɔluε

¹² Ma Kilisi Yesu wá Dii pò ma gba gbāa sáaukè, asa à ma náaikè à zidámεε. ¹³ Ma aà tɔbɛεsǐ yāa, ma íadà aà gbéɔwa,† ma gbāablémá. N beeo à wɛnadɔmεε, asa má kè wésiake ní aà náaikesaio guue. ¹⁴ Ǿ wá Dii Kilisi Yesu gbēkekémεε zɔɔ, a tò ma a náaikè, míɔ ye gbéi naawa guu. ¹⁵ Yáε bee síana ví wà sí. Kilisi Yesu mò dúnia guu duunkenaɔ suabaa yáíε. Mapi, ma pò mé de dāɔla, ¹⁶ ɔ Lua ma wɛnagwà, ké mɛna zɔɔ pò Kilisi Yesu kè ní ma gbé pò ma duuna deílaɔ ɔo

* 1:2 Zin 16.1 † 1:13 Zin 8.3, 9.4-5

gupuau seela ũ gbé pọ aa à náaike aa wēni láasai eone. ¹⁷ Lua mēndona, gọpii Kía pọ lí gao mé wili e ní wéoo mé aọ beee ví ní gawio gọpii, āmi.

¹⁸ Ma né Timotee, lá wà d̀aa ānabikekè n yá musu, mále yápi dane ké ñyō kũa, ní zĩ maa kaò ¹⁹ luanaaika guu ní làasoodaadoũ. Làasoodaadoũ lí ke gbēeone yāe ũo, ẽ an luanaaika ì òkpa. ²⁰ Imene ní Alesāndao kú ní guu. Ma ní kpá Setāuwa‡ ké aao dō wili dōe ní Luaoo.

2

Lousisia

¹ Too, gĩa sēia mále ledama à wabike gbépii, à zé gbeané, à kulekené Luae ní sáaukpaa. ² A wabike kíaone ní gbāadeo pii, ké wà e wàò ku aafia yākelesai luayāmanaò ũ, wá kua io gbia. ³ Bee mé maa, ì ka Lua wá Suabanagu. ⁴ A ye gbépii suaba, aai siana dō. ⁵ Asa Lua mēndoe, mé kóò kú mēndo Lua ní gbēnazinaò zānguo, ẽn gbēnazina Kilisi Yesu ũ.* ⁶ A azia kpà gbépii fiabobo ũ a gọwa, Lua pọēpi seela ũ. ⁷ Ayāmeto Lua ma dile a kpàwakena ũ, a zina ũ, mà a zé sīande da buipāeone.† Siana mále o, i ke ee no.

⁸ Má ye gōeo lousisi gu ní guo pii, aa ọse musu‡ gbāsisi, pọkũma ní lekpaao sai. ⁹ Má ye lo nọe nízia keke a zéwa yòsai ziamone sai. I ke ní mĩ yòode tāao ge vua ní òso nọambleo ge zwāa ọde no. § ¹⁰ Aa nízia keke ní maakeo, lá a maa nọe lousisinao kewa. ¹¹ Nọe yādada kílíkili, aa misiile yápii musu. ¹² Mili we nọe yādàda gōeone ge aao iko vīmáo, sema aao ku kílíkili. ¹³ Asa Adamu ẽ Lua kè sēia, a gbea Eva.* ¹⁴ I ke Adamu wa sāsāo, nọe wa sāsā, à sí duunau.† ¹⁵ Tó nọe wetà ní luanaaikaao ní yea gbéozio ní kuaadoakeo ziamone sai, ali ne'i aafia.

3

Gbēzōo ní d̀nlēde

¹ Yāe bee siana ví: Tó gbé ye ke gbēzōo ũ, àle zĩ maa nide. ² Gbēzōo lío ku taaesai nọmēndode ũ, laaide ũ, lo azia kũa dō gbé d̀ode ũ, nibofōna ũ, gbé pọ a f̄ yādané ũ. ³ Asu àò de igbēna ge gbé pāsī ũo. Aào de ǹsedoũde yākelesaide ũ. Ọa su d̀aaè. ⁴ Aào a ua kũa dō, aà néo lí misiile aaliò aà ọtondókii gwa.* ⁵ Asa tó gbé a ua kũa dō, kpelewa a f̄ ọlia Lua gālidezii? ⁶ Asu àò de gbé dafuna ũo, ké asu íanadā, i azia dayāu lán Ibiisiwao yái. ⁷ Aà tó àò na Yesusaideo kii lo, ké wasu aà tó'isi, i zu Ibiisi bauo yái.

⁸ M̀aa lo d̀nlēde aao de gbé gbiao ũ. Aasu wàò de leplaadeo ũo. Wē yá su d̀aanéo. Aasu wàò de ọwelembēeo ũo. ⁹ Aao Yesu yá kũa ní làasoodaadoũ. ¹⁰ Wà ní yá gwa gĩa, tó wi yāe emáo, wi gbasa ní dile d̀nlēdeo ũ. ¹¹ M̀aae ní nọe. Aao de nọe gbiao ũ, laaideo ũ, aaliò náai ví yápii guu. Aasu wàò de gudenaò ũo. ¹² D̀nlēde àò de nọmēndode ũe, aào a ua ní a néo kũa dō. ¹³ Gbé pọ zikè a zéwa, ì zekii maa e, aà sō io dilea a Kilisi Yesu náaikea guu maamaa.

¹⁴ Baa ké mále yápio one, má dile má mós n gwai tia. ¹⁵ Tó ma moa su lé gēgēe, má ye ñyō dō lá a maa wàò ku Lua uadeo ũe. Wáme wá Lua bēe gālideo ũ, siana zĩmpēle ní a gbāa'ekio ũ. ¹⁶ Lua asiiyā pọ b̀o gupuau zōo sianae:

A m̀o gbēnazina ũ,
 Lua Nisina aà sīandekē òlóné,
 malaikaò aà è.
 Wà aà yá waasokè buio guu,

‡ 1:20 1Kln 5.5 * 2:5 Zln 4.12 † 2:7 2Tim 1.11 ‡ 2:8 Bọa 9.29 § 2:9 1Pie 3.3 * 2:13 Daa 2.7, 21-22 † 2:14 Daa 3.1-6 * 3:4 Tit 1.6-8

wà aà náaikè dúnia guu,
 Lua aà sè tàò a kíi gawi guu.

4

Tɛ yá

¹ Lua Nisina ò wásawasa, gɔɔgbɛzãzi gbɛɛ pãkpa Yesu zéi, aai tɛ sásãyã pò tãa ì ɛɛdeɔ da a oauzi. ² Ɛɛde mɔafilide pò vãí lí kãadarílaɔ mé aa ní sãsã. ³ Aaí gí gbɛɛne aa nɔse aa zãke, mé aaí blɛ tɛné, blɛ pò Lua kè a náaikena pò aa síana dɔɔne aa ble ní a sáaukpaaɔ. ⁴ Pò pò Lua kè pii maaɛ.* Wásu a kee tɛboɔ,† wà ble ní aà sáaukpaaɔ, ⁵ asa Lua yá ní wá wabikɛaɔ gbãbɔ̀.

Kilisi Yesu ziken maa

⁶ Tó n yápiɔ dà n gbɛɛne, nýɔɔ de Kilisi Yesu ziken maa ũ, asa níle nzia gwa ní Yesu yáɔ, ní tɛ yãmaa pò wa dànei. ⁷ Mikɛ felekaa fi pò lí kpaai ní Lua yáooowa. N nzia toto, ké nýɔ de luayãmana ũ. ⁸ Metotoa ài ví yɔɔ, ãma dea luayãmana ũ ài ví yápii guue, asa bee ì mó ní wɛnio gbã ní ziao. ⁹ Yápi síana ví, à kà wà si ɔplapla, ¹⁰ wí zike wà dɛeka a musu. Wá wé dɔ Lua béezi. Ɔme gbépii Suabana ũ, azaiasa aà náaikenaɔ.

¹¹ Yápiɔ dilené, ní dadané. ¹² Nsu to wà saka n èwaasokɛguo. To n kua zɛ'ɔlɔ Yesudeɔne yã'oa ní yãkɛaɔ ní yeakɔio ní luanaaikɛaɔ ní kua gbãsisaiɔ guu. ¹³ E màò mó, wɛtã ní Lua yá kyokɛaɔ, ní dané, ní lɛdaomá. ¹⁴ Gba pò Lua dàne gɔɔ pò wà ãnabikɛkè n yá musu, mé gbɛzɔɔɔ ɔnãma, nísu niazikpaio. ¹⁵ Laaidɔ yápiɔwa, ní mekpawà, gbépii i n gɛa'ae e. ¹⁶ N nzia yá ní n yãdanɛɔ tàasika. Ze súsu ní yápiɔ. Tó ní kè màa, nýɔ nzia suaba ní gbé pò aale swáse n yáio.

5

Gyaaɔ ní dɔaanaɔ

¹ Nsu maezɔɔ leleo.* Lɛdawà n mae ũ, ní da èwaasoɔwa n v̄i ní n dãunaɔ ũ. ² Lɛda nɔɛzɔɔwa n da ũ, ní da nɔgbãa ge wɛndiawa n dãe ũ làasooplasai.

³ Gyaa gbɛandoɔ kpɛla. ⁴ Tó gyaa néɔ ge tɔũnaɔ ví, aa ní daɛɔ gwaa dada gia, aai fiabo ní maeɔ ní ní daɔne, asa bee ì ka Luagu. ⁵ Gyaa gbɛando wé ìɔ dɔ Luazi, ì wɛtã lousisia ní wabikɛaowa gwãasina ní fãanɛɔ. ⁶ Gyaa pãpãkenaá gɛɛ, baa tó a béɛ. ⁷ Yápiɔ dané, ké wasu ní tàae eo. ⁸ Tó gbé lé a daɛɔ gwao, atɛsa aà uadeɔ, à bò Lua yá kpɛɛ, Yesusaide deaála. ⁹ Nɔɛ pò de wà da gyaaɔ guun kɛ: Nɔɛ pò kà wè bàã mé à zãkè gɛn do, ¹⁰ wíɔ aà dɔ maakena ũ, nɛgwan maa ũ, nibɔfɔna pò Lua gbéɔ gbá pípi ũ, taasideɔ dɔnlɛde ũ, nɔɛ pò mekpà makea píiwa ũ. ¹¹ Nsu gyaa nɔgbãaɔ dauo, asa tó an gɔ nidea fɛle, an naa Kilisiwa a busaɛ, aaio ye zãke, ¹² aai nízia dayãu, ké aa lé pò aa gbèè yãa gbòo yáí. ¹³ Bee gbɛa aaí pãke dada, aaio bebe wàò ualekɛ. I kɛ màaden ní ũ adoo, aaí gɔ gbɛpen gudɛnaɔ ũɛ, aaí yá pò de wà oo o. ¹⁴ Ayãmeto má ye gyaa nɔgbãaɔ zãke, aai ne'í, aai laaidɔ bɛwa, ké aasu wá ibɛɛɔ gba zé aa wá tɔbɛsio yáí. ¹⁵ An gbɛɛɔ bò tɛ Setãuzi kò. ¹⁶ Tó Yesudee gyaaɔ ví a bɛ, aáli dɔníle. Asu to aa gɔ gálideɔne aso ũo, ké aa e dɔ gyaa gbɛandoɔle yáí.

¹⁷ Gbɛzɔɔ pò ì dɔaa a zéwa kà wà fiaboè lɛɛ pla, atɛsa gbé pò waasokɛa ní yãdaanéɔ ãia ví. ¹⁸ Wà yáɛ bee kè láu wà mè: Asuli lɛɔkpa zu pò lé pɔgbɛɛɔ.† Wà mè b: Zikena kà à a asea e.‡ ¹⁹ Nsu gbé pò mò ní gbɛzɔɔ káalao yá sio, sema

* 4:4 Daa 1.31 † 4:4 Maa 7.19 * 5:1 Lev 19.32 † 5:18 Iko 25.4, 1Kln 9.9 ‡ 5:18 Luk 10.7

seeladeo kà gbẽon pla ge àaõ bàasio. § 20 Gbé pò duunakèo gba laai gbépii wáa, ké vía e gbé k̄niò kú. 21 Ma nanɛ Lua ní Kilisi Yesuozi ní malaika pò à ní séo, ñyõ yápio k̄ua gbẽe tẽbosai. Nsu yãe ke gbẽee ublembek̄ea yáio. 22 Nsu wã ona gbéwa ñ àà daz̄iuo. Nsu to n lé àò ku gbẽe duunauo. Nyõ nz̄ia k̄ua gbãsisai. 23 Nsu í pã mi ado l̄o. Nili v̄ee ga yoo n ñòse ní n gyãkea m̄òm̄oo yáí. 24 Gbẽeo duuna ì b̄o gupuuau e wàò gé a yãk̄ek̄eín̄o, gbẽeo pò s̄o, ìli b̄o kpaao. 25 Maa l̄o maak̄ea ì b̄o gupuuau, baa a pò wi eo a e ḡo ul̄eao.

6

1 Gbé pò de z̄o ùo ní diio dile gbia, aai misiilené yápii guu, ké wasu Lua tó ní yá pò wi danéò b̄ẽboò yáí. 2 Gbé pò an diio de Yesude ùo su d̄emá ké aa de k̄gb̄eo ù yáio. Aa z̄oblené maamaa, asa gbé pò aale ní z̄í baa bleo de Yesudeo ùe, an gbé yenzideo ù. Yápio dané, ní l̄edaomá.

Yea ñai

3 Tó gbẽe lé yãpãle dané mé i ze ní wá Dii Yesu Kilisi yá s̄iandeo ní wá zé yãdan̄eo, 4 yòodee, a yãe d̄õ, lek̄paa gii ní yãgwaa láasaio àà k̄ù gyã ù. Yá beeo ì to gbéò wedok̄e, aai s̄oleke, aai k̄õ s̄õs̄õ, aai làasoo v̄ai sé ní k̄õ, 5 aaiò k̄iiwãí v̄i. Gbépio làasoo kolea, s̄iana p̄ilimá, aaiò e lousisiaá ōweeleeze. 6 Lousisia ài z̄õ s̄iana, tó gbé z̄è ní pò pò á v̄io. 7 Wi m̄ó ní p̄eo d̄únia guu lao, mé wá e tá ní p̄eoo. 8 Tó wá p̄blea ní p̄okasaò v̄i, bee m̄ò. 9 Gbé pò ye ḡõ ōde ùo ì n̄z̄ia da ȳõa bau. Pò nidee m̄isai kaide ì ḡeíngu, i ní kp̄ale músi ní kaaleo guu. 10 Yea ñai mé yãv̄ai píi z̄ina ù. Gbẽeo lé a k̄õde e aa ḡè z̄àò Yesu zéwa, aa wãwã z̄õ kp̄à n̄z̄iai.

D̄ee maa ká

11 Lá Lua gb̄en n ù, bàale yápioñe, ní tó yãmaa lío d̄baane ní yá pò z̄ev̄i Luaeo ní àà náaik̄eao ní yea gb̄eoz̄io ní menao ní ñòsenieo. 12 D̄ee maa ká n Yesu náaik̄ea guu, ní w̄eni láasai e, asa ñ Lua n sisiwà ḡoo pò n lé maa gb̄èè bíla wáa. 13 Ma nanɛ Lua pò ì w̄eni kpa p̄ópiiwazi ní Kilisi Yesu pò yãmaa ò P̄õnsi Pilatieo,* 14 ñyõ yá pò wa dil̄ene k̄ua s̄ãasai t̄aaesai e wá Dii Yesu Kilisi m̄ózi. 15 Gbãade m̄endona Báaade, k̄iaò K̄ia, diio Dii mé a Kilisipi b̄o a ḡooa.† 16 Ōme lí gao ado, ìo ku gupua pò w̄ili f̄õ s̄õio guu.‡ Gbẽe i wesiaàleo, wa f̄õ seo. § Ōme gawi ní gbãao v̄i ḡoopii, ãmi.

17 O d̄únia tiae bee ōdeone aasu íanadão. Aasu gbãa'e ōda náaisaiwao, aa gbãa'e Lua pò ì p̄ópii kp̄awá z̄õ wà p̄onak̄eòwa. 18 Oné aa maak̄e, maak̄ea i t̄ómá. Aa de gbadanaò ù, aaiò gb̄ek̄e v̄i. 19 Beewa aa k̄ũs̄ua maa di n̄z̄iae àiz̄ana pò ù,* aai w̄eni pò de w̄eni ù s̄iana e.

20 Timotee, kàeda yá pò Lua n̄ane n ōz̄ii. E d̄únia yá giione ní yãwaaipaa pò w̄i me d̄õaao. 21 Gbẽeo z̄èò, ñ aa p̄aale Yesu z̄ee.

Lua gb̄ek̄ek̄eé.

§ 5:19 Iko 19.15 * 6:13 Zaa 18.36-37 † 6:15 Zia 19.16 ‡ 6:16 Sou 104.2 § 6:16 B̄oa 33.20
* 6:19 Mat 6.20

TIMOTEE LA PLAADÉ

Yá pò kú láe bee guu

Pòlu lá plaadepi kè Timotee za Loma (1.17). Wà wetèamò Pòlu we pāsīpāsī (2.9), a ku yooyea (4.10, 16). A kà a zī láaa (4.6), ò àlè lèda a ìwa yenzidewa (1.2).

A nà Lua sáaukpaawa Timotee yeanzi ní aà luanaaikèao yá musu. Wetèa ní taasio ní íbele pò wí sé ní baonakpana yáí à lèdà Timoteewa aà zè gbāa, aà taasikèano Kilisi zīgō maa ũ (1.3-2.13). A òè aà mikè gbé pò aaiò gbéò lèwèò yáwa, asa aaiò yákpaaanlò lèkpaakeke ní gbéò, ò aai n luanaaikèa òòkpa. A òè aà a òlèse, aà zè ní Lua yá pò a dàda za a èwaasogoo (2.14-4.5). Lápi láakī Pòlu azia yáò bòlèkèè, lá a ku ga lézī Loma, āma a dō ké Lua a a suaba e a ge kaò aà kpalau musu.

Pòlu dèe maa nè à baonakpà e a léwa (4.7), ò à tēkpà lápi kyokènaogu aa dèe doūpi ká ní luanaaikèao ní menao ní yeanzio viakèa íbèène sai.

Pòlu tēkpaa Timoteegu

¹ Mámèmaa Kilisi Yesu zina Pòlu lá Lua yeiwa wēni pò à a lègbè Kilisi Yesupi guu yáí, ² ma láe bee kène, ma né yenzide Timotee.* Mae Lua ní wá Dii Kilisi Yesuo gbèkèkène ní sùuuo, aai n gba aafia.

³ Ma sáaukè ní ma deziò Lua pò mi kúléè ní nòsepuaoo, asa n yá ìò òmagu láasai ma wabikèa gwāasina ní fāaneo guu. ⁴ Tó wé'i pò bòma yá òmagu, mi n bèkèe, míò ye wà wesikòle, ké ma pona e ke zài. ⁵ N luanaaikèa ní nòsemèndoo ìò òmagu. N dazi Loisi ní n da Enisio Lua náaikè màa, mé má dō sáasā níle Lua náaikè màa sō.

⁶ Ayámèto mále òngu, fèlè zè ní gba pò Lua dànè gòò pò ma onàmao, ⁷ asa Nisina pò ì wá gba gbāa, ì to wàò yekòì, ì to wàò laai ví ò Lua kpàwá, i ke nisín fooo no. ⁸ A yáí n̄su wide ní wá Dii yá'oanéoo, mé n̄su wide ma gbé pò wà ma dakpèu aà yáí yá musuo. Taasi pò wí ke aà baokpaa yáí kèmanò ní Lua gbāao. ⁹ Òmè wá suabà, à wá sisi, wa gō aà pò ũ. I ke yá pò wá kè yáí no, aàzīa pòeā yáíe, ní gbèke pò a kèwèe naa Kilisi Yesuwa zadō gòò i daaleoo. ¹⁰ Gbèkèpi bò gupuau wá Suabana Kilisi Yesupi m̄a guu sa. A ga iko bādè, à wēni ní kua gòòpiio bòwèe gupuau a bao pò wí kpa guu. ¹¹ Lua ma dile a zina ũ mà baopi kpàwake, mí dané.† ¹² A yáí mále taasie bee kei, āma wí lí ma kūo, asa má gbé pò ma aà náaikè dō, mé má dō sáasā ké a fō kàeda yá pò à nàmèe ma òzīi e a m̄ogòzī. ¹³ Nyō yá s̄iande pò ní mà ma kíipi kūa yá z̄inda ũ ní luanaaikèao ní yeakōio naa Kilisi Yesuwa guu. ¹⁴ Kàeda yāmaa pò Lua n̄nè n òzīi ní aà Nisina pò kú wá guu gbāao.

¹⁵ N dō ké Azi būsudeò píi ma vūaae. Fizele ní Èmòzenio kú ní guu. ¹⁶ Dii wēnadō Ònesifòò bēdeòne! Asa à ma nòse n̄nimèe, a gēna lé v̄io, i wide ma daakpèu yá musuo. ¹⁷ Ké à kà Loma gòò, à ma wèlè e à gè b̄a. ¹⁸ Dii to Lua wēnadōè yákpalekègòòzī. N ònle z̄òò pò a kèmèe Èfese dō sáasā.

2

Kilisi Yesu zīgō maa

¹ Mpi sō ma né, nyō gbāa ní gbèke pò Lua víwanò naa Kilisi Yesuwao. ² Yá pò ní mà má ò dasi wáa na gbé náaide pò aa fō da gbèpàlèòneò òzī. ³ Taasikèmanò

* 1:2 Zln 16.1 † 1:11 1Tim 2.7

Kilisi Yesu zīgõ maa ũ. ⁴ Dúnya yá lí dɔaa zīgõ pɔ́ kú zílauεo, ké aà yá e ka a diigu yáí. ⁵ Bakpaaína sɔ́, tó i bàale a zéwao, a fùà eo.* ⁶ Z̄εε pɔ́ z̄i gb̄aa kè mé ì a baa sé séia. ⁷ Làasooke yá pɔ́ má òpiɔwa, asa Dii a n̄ gba ònɔ apii guu.

⁸ To Davidi bui Yesu Kilisi pɔ́ b̀ gau yá àò dɔngu. Baona pɔ́ mi kpan we. ⁹ A yáí mále taasikei. Wà m̀kàa lán dàakenawa, àma wa f̄ m̀ka Lua yáwao. ¹⁰ Ayãmeto mi yápii f̄ gb̄é pɔ́ Lua n̄ séo yáí, ké amp̄iɔ sɔ́, Lua n̄ suaba, aai gawi pɔ́ lí láao e naa Kilisi Yesuwa. ¹¹ Yáé bee síana v̄i:

Tó wa gaaàñɔ, wáɔ kuaàñɔ.†

¹² Tó wa menaf̄ñ, wáɔ kibleaàñɔ.

Tó wa lelekpàaàzi,
aàpi a kpáwázi s̄εε.‡

¹³ Tó wá náai v̄io, ìò náai v̄ie,
asa a we lelekpa aziaio.

Dii z̄ikena maa n̄ lekpaao

¹⁴ Yápiɔ dɔ n̄ gb̄éɔgu, ní nané Luazi aasu lekpaá pã ke Lua yá musuo. A ài v̄io, ì gb̄é pɔ́ aale maɔ òkpaε. ¹⁵ Aiakε, ké Lua e n̄ sáaukpa, z̄ikena pɔ́ ì yá síande poloné wásawasa, wí lí aà kũ aà z̄i yá musuo ũ. ¹⁶ E yábɔlea pã pɔ́ lí kpaai n̄ Lua yáooε. I gb̄éɔ luayãdasai káfinéε, ¹⁷ ō yá pɔ́ aai dané ì ɔtamá lán sánεwa. Imene n̄ Filetio kú n̄ guu. ¹⁸ Aa kè síanawa, aai mε wà b̀ gau k̀, aai gb̄éɔ luanaaika òkpaoné. ¹⁹ Gia n̄ beeo ε pɔ́ Lua dàale zea gb̄aa, wà yáé bee kèwà: Dii gb̄é pɔ́ de a pɔ́ ũ d̄. § Gb̄é pɔ́ ì Dii sísi ké yāvaiwa.

²⁰ Uada ìò p̀ɔ v̄i dasi. Wà a keeɔ kè n̄ vuao n̄ ánusuo yágbiakεbɔ ũ, mé wà a keeɔ kè n̄ lío n̄ ḡio yãɔɔnakεbɔ ũ. ²¹ Tó gb̄é ɔ̀b̀le yá beεεsai guu, a ḡo yágbiakεbɔ ũ, Dii z̄ikεbɔ maa ũ, ìò ku maakea pii s̄ou guu. ²² Bàale èwaaso p̄nideáɔne, ní tó maakea n̄ luanaaikaεo n̄ yea gb̄éɔzio n̄ kua n̄ k̄o na d̄aanε s̄anu n̄ gb̄é pɔ́ aai Dii sísi n̄ n̄̀εpuaɔɔ. ²³ ɔ̀b̀le yá m̄isai gwaa n̄ k̄o guu. A d̄sa v̄io, mé n̄ d̄ó ké ì lekpaá iné. ²⁴ A maa Dii z̀b̀blena aàò lekpaá v̄io. Aàò busaa gb̄épiiε, yãdanede maa pɔ́ ì gb̄é f̄ ũ, ²⁵ ì gb̄é pɔ́ lé a yá s̄ioɔ gba laai busebuse. W̄il̄iɔ d̄o Lua a n̄ gba n̄̀selileá zé, aai síana d̄o, ²⁶ aai p̄ili Ibiisi pɔ́ n̄ kú n̄ a bao à n̄ dá a p̄eã guuwa, aai su n̄ laaiwa.

3

Gb̄enazinaɔ yákeá ḡoɔgb̄ezazi

¹ Nȳ d̄ó ké ḡoɔ gb̄ezãε beeo aao z̄i'ũ. ² Gb̄éɔ z̄ia yá a d̄aané, òa a n̄ s̄o ble. Aao de waladeɔ ũ, ìandãnaɔ, gb̄ēs̄s̄naɔ, de n̄ dao yãmansaiɔ, guluɔ, luayãdansaiɔ, ³ n̄̀s̄es̄aideɔ, awamansaiɔ, gb̄é t̄b̄ēesinaɔ, faasaideɔ, ãiapãsideɔ, maa ib̄εεɔ, ⁴ b̄onkp̄edeɔ, làasooaideɔ n̄ ȳòdeɔ. Aao ye p̄nakεai de Lua yála. ⁵ Aai lousisi, àma an yá lí k̄s̄ε n̄ Lua gb̄aaoo. Ké gb̄épiɔwa. ⁶ Gb̄é bee taaɔ ì ḡε n̄oε pɔ́ lí mi gb̄áεoɔzi, aai ikokemá. Duuna sadà n̄oepiɔgu, d̄óε'li mé ḡñé, ⁷ aai yãdada ḡoɔpii, àma aali síana d̄o. ⁸ Lá Zanesi n̄ Zãblesio b̀ M̄izi kpε, * màa gb̄épiɔ ì b̀ síana kpε. An làasoo kolea, mé luanaaiken gianáɔne. ⁹ Aa gea'ae v̄i ìo, asa gb̄épii n̄ m̄isaike d̄o, lá wà Zanesi n̄ Zãblesio pɔ́ d̄oɔwa.

Lua yá ài

¹⁰ Mpi s̄o n̄ temazi, n̄ ma kua d̄o n̄ ma yãdanεo n̄ yá pɔ́ mále yáo n̄ ma luanaaikaεo n̄ ma menakeao n̄ ma yea gb̄éɔzio n̄ ma zea gb̄aaoo ¹¹ n̄ ìa pɔ́ wa

* 2:5 1Kln 9.24-27 † 2:11 Lom 6.8 ‡ 2:12 Mat 10.33 § 2:19 Nao 16.5 * 3:8 B̄sa 7.11-12

dàao ní taasi pọ́ má kẹ̀o. N yá pọ́ ma le Antiosi ní Ikoniuo ní Lisitao dṣ† ní ìa zṣṣ daaa pọ́ má fṣo. Dii ma bọ́ apii guu.‡ 12 Gbẹ́ pọ́ aa ye wàṣ ku luayāmanaṣ ù naa Kilisi Yesuwaṣ gí wétēa eio. 13 Gbēvāio ní kōnideṣ, an vāi aṣ gbābṣṣṣ, aai gbéṣ sásā, ampio sṣ aṣ sásāaε. 14 Mpi sṣ, ze ní yá pọ́ ní dàda ní sṣ siana ũo. N gbé pọ́ dādanéṣ dṣ, 15 asa ní Luayātaala dṣ za n nézī. A fṣ n gba ṣnṣ, i n ka Kilisi Yesu náaikεa pọ́ ì ní suabawa. 16 Yá pọ́ kú lápio guu bṣ Lua kí píie. A ài vṣ, asa ì siana dané, ì ní εekané ní ṣzī, ì ní gba laai, ì ledamá yākea a zéwa musu, 17 ké Lua gbé e àṣ wásawasa kua maakea píi sṣu guu.

4

1 Ma nanε Lua ní Kilisi Yesuozī aà εa mṣa kpalablei ní aà yákpalekea ní gbé bṣṣ ní gyaadeṣ yáí, 2 Lua yá waasoke, à zekè i zekεo, wetā. N ní lele, n ní gba laai, naemá, ní yādané ní mena zṣṣo. 3 Asa gṣṣe a mṣ ké gbéṣ we swáεe yá siandeiio. Aa yādanedeṣ kāaañzi nízi pṣeāwae, aa yá pọ́ kángu dané. 4 Aa gi sianai, aai ze ní fṣo. 5 Mpi sṣ, ñyṣ laai vṣ yápii musu. Taasi fṣ, ní baonakpanakea ke, ní n zī lepapa.

Pṣlu kua ga lézī Loma

6 Ma gṣṣ pà kṣ, wa ma au tṣle sa'o'i ũ tia. 7 Ma dṣe maa nè, ma bakpaaí pọ́ Lua dṣle kè ma bṣlei. Ma Yesu yá kṣ a zéwa. 8 Kua maa fṣa dilεa, àε ma dā sa. Dii Yákpaleken maa mé a kpamεε yákpalekegṣṣzī. I ke māmε má adoo, ní gbé pọ́ ye aà mṣaio píie.

9 Zεwεεε mó ma kíi kpakpa. 10 Demasi ma to we à tà Tesaloni, ké a ye dṣniai yáí. Kelesā tà Galati bṣsuu, mé Titu tà Dalamati bṣsuu. 11 Luku mé gṣmanṣ adoo. Maaku se à mṣ sānu, asa ì dṣmale maamaaε. 12 Ma Tisiki gbàε Efεεε. 13 Tó níle mó, ma ulatao pọ́ má tò Kaapu be Toloasi* sé, ní mṣomεε ní ma lác, atṣsa a pọ́ pọ́ wa kè ní báaṣṣ.

14 Alesānda sia yāvāikēmεε maamaaε. Dii a yá pọ́ a kèpi flaboè.† 15 Laaikaazī, asa à bṣ wá yá kpe pāsīpāsīε. 16 Yákpalekeamanṣ séia guu gbēe i zεmanṣo. Wā ma to we píie. Lua su ní yápi dao. 17 Dii zεmanṣo à ma gba gbāa, ṣ ma ze'è ma baonakpà wásawasa, buipāleṣ mà píi. A ma bṣ nṣṣmusu lézī. 18 Dii a ma bṣ yāvāi guu píi, a ma suaba e ma ge kaṣ aà kpalau musu. Ṣmε gawi vṣ gṣpii, āmi.

19 Fṣkpa Pisii ní Akilasiowa ní Ṣnesifṣṣ bεdeṣ.‡ 20 Elasa gṣ Kṣleni. Ma Tṣfiṣ tò ní gyāo Mileti. 21 Zεwεεε mó e buzīε àṣ ká. Ebulu ní Pudεo ní Linuo ní Kolodiao ní wá gbéṣ píi fṣkpāma. 22 Dii àṣ kunnṣ, i gbēkεkεé apii.

† 3:11 Zīn 13.50, 14.5, 19 ‡ 3:11 Sou 34.19 * 4:13 Zīn 20.6 † 4:14 Sou 62.13 ‡ 4:19 2Tim 1.16-17

TITU

Yá pò kú láe bee guu

Tituá Yesudee, ãma Yuda no (Gal 2.1-3). A gò Pòlu ìwa ùe mé à zì z̄o kè Kòlenideo ní Pòluo maak̄oe yá musu (2Kln 7.6-16). Pòlu láe bee kèè ḡoo pò Titupi ku Keletie, à Yesude pò aa kú ísia gūgūnapiwao yágea'aezì nàè aà ozi.

Lápi daaleaá waaso pò Pòlu ìo kené yáe (1.1-4). Bee gbea yá pò a òlè gáli d̄oanaoñe (1.5-16). Lée pla guu à ledà Tituwa gbé pò àle z̄ik̄eñ̄oo yá musu: Maeziò, n̄oeziò (à kù aa yādada wéndiañe), èwaasoò ní z̄oo (2.1-15). Lée àaō guu à Yesude yákeao b̄oolekè, ké an kua aao na, aasuli k̄okpaaleo (3.1-11). Bee gbea à ledà Tituwa, à f̄okpamá (3.12-15).

Lápi kyokena a e ké lápi waaso de Titu yá ù adoo. Yá'ia pò Pòlu òoá yá'ia pò ìo Yesudeo le m̄oòm̄ooe: Yesudeo yáò z̄ekalea ní d̄oanao yákeao ní Yesudepio yákeao.

Titu z̄ik̄ea Keleti b̄usu

¹ Ma Pòlu, Lua z̄òblena, Yesu Kilisi zina, à ma zì mà gbé pò Lua ní séo da a zéu, mí tó aa lousisia síana d̄o, ² an wé ìo d̄o àizāna pò Lua a legbè zad̄o ḡoo i daaleozi, Luapi lí èto s̄oo. ³ Yápi b̄o gupuau a ḡoo wa waaso pò Lua wá Suabana n̄amee ma ozi guu, lá a òlèwa. ⁴ Mám̄e ma láe bee kèè Titu,* ma ne'ia Yesu zé pò wá kúu s̄anu guu. Mae Lua ní Kilisi Yesu wá Suabanapio gb̄ek̄ek̄ene, aai n gba aafia.

⁵ Ma n to Keleti ké ò yá pò ḡo weo ḡoḡo, ní gb̄ez̄oo òlè wéle ní wéleo lá má òñewa. ⁶ A maa gb̄ez̄oo lío ku t̄aaesai n̄om̄endode ùe. Aà néo ìo luayāmanaò ù, i ke aao de né z̄azaa lalasideo ù no. ⁷ Lá d̄oanaa z̄iaa Lua zì guu, a maa aào de t̄aaede ge swágb̄aade ge p̄okūmade ge igbēna ge āiapās̄ide ge oweeemb̄e ùo, ⁸ sema nib̄of̄na ù, laaide pò zè ní maakeao ù, gb̄ēmaa pò a kua adoa mé a azia k̄ua d̄o ù,† ⁹ gbé pò zè s̄usu ní Lua yá náaideo lá w̄i danéwa ù, ké à e led̄a gb̄ep̄alewa ní yá síandepio, i gbé pò b̄o a yá k̄peo eekané ní ozi.

¹⁰ Asa swáyāmansaide pò aai gb̄éo liaa ní ní yá'oaoo dasi, at̄esa Yudaò guu. ¹¹ Aai ua búu gb̄éo òokpa. A maa wà les̄okpané. Aai yá pò de wà danéo dané ōb̄e'ea yáí. ¹² Keleti b̄usu ānabie m̄e Keletiá eedeoñe, w̄ai p̄ās̄ioñe, ye'uiade p̄ewonsaioñe. ¹³ Yápiá síanae. Ayāmeto ledamá p̄ās̄ip̄ās̄i, ké aa z̄ése s̄usu. ¹⁴ Aasu laaid̄o Yudaò f̄iwao ge gbé pò kè síanawao yādileao. ¹⁵ P̄oe lío gb̄ās̄i gb̄ās̄isaideoñe, mé p̄oe lío gb̄ās̄isai luayādansai gb̄ās̄ideoñe, ké an làasoo ní ní n̄ōseo v̄ai yáí. ¹⁶ Aai me wa Lua d̄o, ò an yákeo ì ní ebo. Lua ginzideoñe, aali aà yāmao, aali f̄o yāmae k̄eo.

2

Lēdaa Lua gb̄éowa

¹ Mpi s̄o, yá pò ì kpaai ní yá síande daanéoo oné. ² O maez̄ooñe aao nízia k̄ua d̄o gbé gbiao ù, laaideo ù. Aa z̄ése s̄usu ní yea gb̄éozio ní menao. ³ O n̄oez̄ooñe ìo aao ku Lua gb̄éo kuawa. Aasu w̄ao de gudena ge v̄e z̄o ùo. Aali yāmaa da n̄ogb̄aaoñe, ⁴ aali ledamá an baade aò ye a z̄ázi ní a néo, ⁵ aao de laaideo

* 1:4 2Kln 8.23 † 1:8 1Tim 3.2-5

ũ gbāsisai, aa laaido ní nɔzāekēziwa, an baade misiile a zāe, ké wasu Lua yá bēebo yáí.

⁶ Leda èwaasowa lo aao laai vi yápii guu, ⁷ ní maakēa zé oloné. N yādaané à gbia kolesai. ⁸ Yáede pò wa fɔ a εebo dané, wí i gbé pò bò n kpe kú, ké i e vai ó n yá musuo yáí.

⁹ Leda zowa aali misiile ní diione yápii guu, aali yá pò a kángu ke. Aasuli bo ní yá kpeo. ¹⁰ Aasu ní kpáí'oo. Aa to aao ní dō gbé náaideo ũ maamaa, ké Lua wá Suabana yá pò wi dané e teke yápii guu.

¹¹ Asa Lua gbēke pò m̀o ní gbépii suabao b̀o gupua. ¹² Gbēkepi lé dawēe wà mikē yá pò i kpaai ní Lua yáooe ní dúnia ponideao, wí wázia kúa dō gbēmaao ũ, luayāmana ũ dúnia tiaε bee guu, ¹³ wí wedo ponakegɔ pò wáε dáí. Ōme wá Lua zō wá Suabana Yesu Kilisi mɔgɔ gawide ũ. ¹⁴ A azia kpà wá gēe ũ, ké à wá bo vai pii guu, i wá gbāsi wolo a gbé yenzideo ũ, gbé pò maakēa áia vi ũ. ¹⁵ Yápio oné, ní lēdaomá, ní ní gba laai ní n ikoo pii. Nsu to gbēe sakanguo.

3

Wà laaido maakēawa

¹ Dò n gbéoggu aali misiile gbāadeone ní ikodeo,* aa ní yāma, aao kú ní maakēa pii so. ² Aasu gbēe tɔbēesio. Aao de nòsedoude yākelesaide pò busaa gbépiiεo ũ. ³ Asa wápio sō wá faa vi yāao, luayādansaiɔn wá ũ. Wá sásāa, wá de ponakea ní dōe'ii pii zō ũ. Wí ku nòsevái ní wedakōεo guu. Wá de gbé gia ũ, wá zakō. ⁴ Ké Lua wá Suabana gbēke ní aà yea gbéozio b̀o gupua, ⁵ ō à wá suabà. I ke wá maakēa yáí no, ké à wēnadōwēe yáíe.† A wá zu'ò, à wá í dafu, a tò wa gō gbé dafu ũ ní a Nisina ⁶ pò a pisiwá gbāao Yesu Kilisi wá Suabana sabai, ⁷ ō yá b̀wanɔ na aà gbēke yáí, wa gō aà ghablena ũ, ō wá wé dɔ àizānai. ⁸ Yápiá síanaε.

Má ye n káasike yápiowa maamaa, ké luayāmana e wà mekpa maakēawa. Bee maa, a káfia vi gbéone. ⁹ Pāale yá misai gwaε ní deziɔ tó kōnwεao ní sòleo ní lekpaakea Mɔizi ikoyā musuo, asa yāpāone, aa káfia vi. ¹⁰ Gbé pò i to wá kēaa gba laai baa gēn pla, ní gbasa n aà yá.‡ ¹¹ Nyō dō ké gbé bee taa òkpà. Duunkenaε, à azia dāyāu.

¹² Tó ma Aatema ge Tisiki zīma, zεwεεe m̀o n ma le Nikɔpɔli, asa ma zεd̀o mà buzieble weε. ¹³ Kɔai ke n zé kūsūa ke b̀usu ikoyādōna Zenasiε ní Apoloo, ké pɔe su kēsāmáo. ¹⁴ A maa wá gbé maakea dada, aai ke, aai b̀ole zεazeao ke, ké aasu wà ku pāo. ¹⁵ Gbé pò wá sānuo fɔkpama pii. Fɔkpa gbé pò aa yewázi Yesu zé guuwa. Lua gbēkekeé ápii.

* **3:1** Lom 13.1-2, 1Pie 2.13 † **3:5** Efe 2.8 ‡ **3:10** Mat 18.15-17

FILEMᵋᵋ

Yá pᵋ kú láε bee guuᵋ

Filemᵋᵋá Kᵋᵋsi Yesude tᵋdee mé Pᵋlu gbēnaε (dᵋᵋ 1). A zᵋe vī, à tᵋn Oneziū, à bàalèè. Oneziū Pᵋlu dᵋᵋ gᵋᵋ pᵋ wà Pᵋlupi dàkpεuε. A gᵋᵋ Yesude ũ sᵋ, ᵋ Pᵋlu zèᵋ à àà kpásā a diiε, ᵋ à láε bee kᵋᵋ, à wabikèwà asu àà si zᵋ ũ ᵋᵋ, sema àà gbēdo ũ naa Kilisiwa guu, asa wī zᵋ pᵋ bàalè swágaga pāsīpāsīε.

Fᵋkpaε Filemᵋᵋwa ní gbᵋᵋ pᵋ aa kuaànᵋᵋ gbεa (1-3), Pᵋlu Dii sáaukpà Filemᵋᵋ luanaaikεa ní àà āiao yá musu (4-7). Bee gbεa à Oneziū pᵋ lé tá a diiwa yā'ò (8-22). Lápi làa ní fᵋkpaamáo, wà gbᵋᵋ pᵋ an tᵋ kú Kᵋᵋsideᵋᵋ lá guuᵋ è we (Kls 4.10, 12, 14). Aasipu (dᵋᵋ 2) tᵋ kú Kls 4.17 guu ᵋ.

Wá è lápi guu lá Pᵋlu yā'ò a gbᵋᵋ Filemᵋᵋε busεbusε. I yāε dileèᵋ, i giè ní Oneziū zᵋbleaεᵋ. Ama à yá dᵋaàgu ní gbᵋᵋ pᵋ lé láε bee kyokeᵋᵋ pīi, Kilisi yeawázi ì tᵋ wá kua dafukū, ì tᵋ wà kε na ní kᵋᵋ ᵋ.

Pᵋlu Filemᵋᵋ sáaukpaa

¹ Ma Pᵋlu, ma gbᵋᵋ pᵋ wà ma dakpεu Kilisi Yesu yái ní ma gbēdo Timᵋᵋteeᵋ, wámε wa láε bee kᵋᵋε, wá zikēndee yenzide Filemᵋᵋ, ² ní Yesude pᵋ aai kᵋᵋ káa n bεᵋ ní wá nᵋε yenzide Afiao ní wá zikēndee Aasipuo. ³ Lua wá Mae ní Dii Yesu Kilisio gbᵋᵋkεkεε, aai n gba aafia.

⁴ N yá ᵋᵋ dᵋmagu gᵋᵋpii ma wabikεa Luawa guuε, ᵋ mi àà sáaukpa, ⁵ asa ma Dii Yesu náai pᵋ níε kε bao mà ní n yea Lua gbᵋᵋzio pīi. ⁶ Mi wabikεwà, kᵋᵋ n kuawanᵋᵋ Yesu zéu a to n wé kᵋᵋ báaa pᵋ wá vī pīi naa Kilisiwa guu. ⁷ Ma gbᵋᵋ, n yeañzi ma pᵋ kèna maamaa, à ma nᵋε nᵋnimεε, asa n Lua gbᵋᵋ sᵋ dànέ doū.

Pᵋlu awakpaa Filemᵋᵋε Oneziū yá musu

⁸ Ayāmεto, baa kᵋᵋ ma zé kà naa Kilisiwa mà yá pᵋ maa n kε dilεε, ⁹ ní beeo ma awakpàε kᵋᵋ má yenzi yái. Mapi ma Pᵋlu, ma maezᵋᵋ ia ní ma daakpεu tia Kilisi Yesu yáio, ¹⁰ ma awakpàε Oneziū* pᵋ gᵋᵋ ma né ũ kpéu la yá musu. ¹¹ A pāε yāa, āma tia a ài vīwᵋε, mpi ní mapio. ¹² Ma àà gbàεma, a de ma sᵋ ũε. ¹³ Ma kua kpéu Yesu baokpaa yái guu, má ye ààᵋ ku ma saε, kᵋᵋ ààᵋ dᵋmale n gbεu, ¹⁴ āma ma zεᵋ má yāε kε n lé saio, kᵋᵋ nísu yāmaakεmεε teasio, sema ní pᵋεāᵋ. ¹⁵ Aᵋ Oneziū kᵋᵋama yāa gᵋᵋpla de kᵋᵋ àà εa suma àᵋ kunnᵋᵋ gᵋᵋpii yáiε. ¹⁶ A εa àᵋ dεnε zᵋ ũ ᵋᵋ, asa a de zᵋa, a de n gbᵋᵋ yenzide ũ naa Kilisiwa guuε. Ma gbᵋᵋ yenzideε. Wa n gbᵋᵋ pᵋ a de n zᵋ ũ mé à gᵋᵋ Dii pᵋ ũ pᵋ o ᵋa?

¹⁷ A yái tᵋ, tᵋ n ma dile n gbᵋᵋ ũε, gbāakpaaàzi, lá níyᵋᵋ kpamaziwa. ¹⁸ Tᵋ à zānε yāewa ge tᵋ a n fīa kᵋᵋaε, bee gᵋᵋ ma yá ũε. ¹⁹ Ma Pᵋlu māmε ma yāε bee kᵋᵋ ní mazīa ᵋᵋ, má n fīabonε. Kᵋᵋ ní ma fīa kᵋᵋa n misia ũ, má a yā'ᵋ ᵋᵋ. ²⁰ Too, ma gbᵋᵋ, maakεmεε Dii yái, ní ma sᵋ damεε doū wá naa Kilisiwa guu yái.

²¹ Ma lakᵋᵋε kᵋᵋ má dᵋ níyᵋᵋ ma yāma, mé níyᵋᵋ kε de lá má ònεa yáiε. ²² Bee gbεa pilakīi kekεmεε ᵋᵋ, asa má a náai vī Lua a ma bᵋé wabi pᵋ ále kεwà yái.

²³ Epafa pᵋ wá sānu kpéu Kilisi Yesu yái fᵋkpàma ²⁴ ní ma zikēndeeᵋ Maaku ní Alisakao ní Demasio ní Lukuo. ²⁵ Dii Yesu Kilisi gbᵋᵋkεkεé.

* **1:10** Kls 4.9

EBELUO

Yá pò kú láe bee guu

Ké wà íbẹ̀lẹ̀sè ní Yesude, bee mé tò an gbèe ye fu, ò lápi kèna lé tékpańgu aa ze gbãa Dii náaikea guu. A m̀è Kilisi z̄o de malaika ní ānabiola p̄ii, mé z̄i pò a kè gbépii yá musu de an pòla p̄ii. Za lápi daaleawa à m̀è Lua azia òb̄wèe a né Yesu Kilisi ũ (1.1-3). Lápi kpaalea lee pla:

A séia (1.4-10.18) lé Kilisi dea p̄ōp̄ia yá b̄ōleke. Anabiò ò a deńla adoo (1.1), a de malaikaola b̄e (1.4-2.18), a de M̄ozi ní Yozueeola (3.1-4.13). A de luabaakuar̄n̄o káau sa'onkiaola (4.14-7.28). A azia kpà sa'ob̄o ũ à gà lip̄ak̄awa gbépii, ò bee de sa dasi pò Isaliò ò yāala p̄ii (8.1-10.18). A zewèwèe wà s̄o Luazi, zé pò sa'oa p̄ale i e wè yāao.

A plaade (10.19-13.17) lé tékpawágu wà ze gbãa Yesu náaikea guu (10.19-39). Wekii luabaakuar̄n̄o káau luanaaik̄enaò yá kúu (lee 11). Ale ledawá wà wépe Yesu Kilisiwa, ké wà e íbẹ̀lẹ̀s̄awan̄o f̄o laaàwa (12.1-11). Ledama gb̄ez̄o ní gb̄é gb̄aa laaio gb̄ea (12.12-13.19), lápi kèna f̄okp̄amá à báaad̄ańgu (13.20-25).

Lua Né de malaikaola

¹ Lua d̄oaa ānabiòne yāa dodo dasi, ò aa yáze ò wá deziòne dasi, ² āma aà Né mé yá'òwèe ḡo gb̄ez̄ae beeo z̄i sa. Népi sabai ò Lua d̄unia kè, a d̄ile òme a ḡo p̄ōpii v̄i. ³ Òme Lua gawi tekea ũ, aà kua ũ zálala. Òme p̄ōpii k̄ua ní a yá'oa gbãao. Gb̄é duunawoloa gb̄ea à gè z̄ìle musu Z̄ōde oplaai. ⁴ Lá tó pò a blè gb̄ia de malaikaò p̄ōa, màa aà z̄o deńla b̄. ⁵ Lua yáe bee ò malaikaee yāae?

Ma Nén n ũ, n Maen ma ũ gb̄a,*
ge máme máo de aà Mae ũ,
aàpi iò de ma Né ũ.†

⁶ Ké Lua tò a yoa mò d̄unia guu, à m̀è a malaikaò kúleè p̄ii. ⁷ Malaikaò yá musu à m̀è,

i a ìwao li ìana ũ,
i a z̄ikenapiò li tévua ũ.‡

⁸ Aà Né yá musu s̄o, à m̀è:
Lua, níȳo z̄ìlea báawa ḡōpii,
niò n kíake lípana k̄ua yázed̄e ũ.

⁹ N ye maakeai, ní za v̄aík̄eau.
A yáí tò Lua, n Lua, n kpa kpalau,
à p̄ona p̄isima de n gb̄éola.§

¹⁰ Wa ò b̄:
Dii, n t̄ōle k̄ale as̄inizi,
musuá n ōz̄ikeae.

¹¹ Ampii aa ḡe, k̄asi níȳo k̄ue.
Aa z̄ik̄u lán p̄okasawa,

¹² ní ní koo lán p̄ewa,
ní ní lile lán p̄okasawa.
Mpi s̄o níȳo doũ ḡōpii,
n ḡo láaa v̄io.*

¹³ A yáe bee ò malaikaee yāae?

* 1:5 Sou 2.7 † 1:5 2Sam 7.14 ‡ 1:7 Sou 104.4 § 1:9 Sou 45.7-8 * 1:12 Sou 102.25-27

Z̄s̄le ma ɔplaai
e màò n ìb̄ēēo k̄ēn̄e n gbadib̄o ù.†

14 Malaikaṵá z̄ik̄enaṵne mípii, nis̄ina p̄o Lua ì ní z̄i d̄oi gb̄é p̄o aa b̄o z̄iaṵlēe.

2

Yesu ḡo gb̄enaz̄ina ù l̄awáwa

1 Aȳam̄eto wà yá p̄o wá mà k̄ũ ɔplapla, k̄é wásu z̄á z̄éwao yáí. 2 Asa lá ikoyá p̄o malaikaṵo dá s̄ianāe,* mé wà fiab̄o gb̄é p̄o ḡi mai aa p̄aṵne a z̄éwa, 3 tó wi suabaa z̄ṵopi yáda sao, wá b̄o? Suabayápi b̄o Dii k̄íie, ÷ gb̄é p̄o màò a s̄ianap̄iliwàw̄ēe. 4 Lua suabayápi seela òb̄n̄é yāb̄onsāēo ní dabudabu dasi k̄ēaṵ guu ní a Nis̄ina gba p̄o a b̄iilew̄ēe a p̄ēāwao.

5 I k̄e malaikaṵo ÷ Lua d̄únia zia p̄o wále a yá'o n̄an̄é ní ɔz̄io. 6 A ku guei wà m̄è: Bón gb̄enaz̄ina ù k̄é aà yá ìo d̄ongui?

Bón aà ù k̄é ni laaid̄owài?

7 N aà k̄ès̄a malaikaṵozi ḡoɔpla,
n aà kp̄a kpalau ní gawio ní b̄ēēēo.

8 N tò p̄op̄ii mis̄iilēe.†

Ké Lua tò p̄op̄ii mis̄iilēe, i a kee to mis̄iilēe saio. Tia k̄éwa, wi e p̄op̄ii mis̄iilēe ḡiao, 9 wá è Yesu yáe. Lua aà k̄ès̄a malaikaṵozi ḡoɔpla, k̄é Lua gb̄ēke guu aà ga gb̄épii ḡēe ù, ÷ aà kp̄a kpalau ní gawio ní b̄ēēēo ga taasi p̄o a k̄é yáí.

10 Lá p̄op̄ii b̄o Lua k̄íi mé p̄op̄ii de aà p̄o ù, k̄é a ye ḡē ní gb̄é̄o a gawi guu dasi a n̄ēo ù, à k̄ũ aà to an Suabanki ḡo wásawasa taasikea guue. 11 Gb̄é p̄o lé ḡo Lua p̄o ùo ní gb̄é p̄o lé ní k̄e Luapi p̄o ùo an de doūe. A yáí tò aà ní s̄isia a d̄aunaṵ ù lí aà wí k̄ũo. 12 A m̄è:

Má n yá'o ma d̄aunaṵne,
má n táasile k̄ók̄aaa guu.‡

13 A m̄è b̄o:

Má aà náai ví.§

A m̄è b̄o:

Má k̄é, ní né p̄o Lua kp̄aṵ.*

14 Lá népiṵá gb̄enaz̄inaṵne, màa aàpi s̄o à ḡò gb̄enaz̄ina ù l̄án̄wa, k̄é à ga, i Ibiisi p̄o ì ga gba z̄é kaale, 15 i gb̄é p̄o aale víake gāe aa ḡò a z̄o ù e ní w̄eni léuo bo. 16 S̄iana guu malaikaṵo ÷ àle ɔdamá̄o, Ablahaũ buiṵne. 17 A k̄ũ aà ḡo lá a d̄aunaṵwa yápii guue, k̄é à ḡo Sa'onkia s̄uuude náaide ù Lua z̄i guu, i gb̄é̄o duuna k̄émá. 18 Lá à taasik̄è à ȳsa f̄o, a f̄o d̄o gb̄é p̄o wále ní ȳṵlēe.

3

Yesu de M̄ozila

1 Bee yáí ma gb̄é̄o, á gb̄é p̄o Lua á sisi a m̄o aà k̄íi, à làasook̄e Yesu p̄o Lua aà z̄i wá lousisize Sa'onkia ũwa. 2 A náai ví Lua a d̄ilenāe, lá M̄ozizi kuò Lua uawa.* 3 Lá uakpana b̄ēēe ìo de uaa, màa Yesu gawi z̄ṵo de M̄ozizi p̄o. 4 Ua píi a kpana víe, mé p̄op̄ii Kalenan Lua ù. 5 M̄ozizi náai ví Lua ua z̄ik̄ena ù yá p̄o a m̄o seela ù. 6 Kilisi s̄o, uabelepi née. Luapi a ua n̄àe aà ɔz̄ie. Wáme wá uapi ù, tó wá p̄o p̄o wá wé d̄oi yá k̄ũa ní s̄o dilea ní p̄onaṵ.

Lua gb̄é̄o k̄ámabok̄ti

7 A yáí lá Lua Nis̄ina òwa,

† 1:13 Soū 110.1 * 2:2 Gal 3.19 † 2:8 Soū 8.4-6 ‡ 2:12 Soū 22.23 § 2:13 Isa 8.17 * 2:13 Isa 8.18 * 3:2 Nao 12.7

tó a Lua lɔɔ mà gbã,

⁸ ásu swágbãake lá á deziɔ kè aa ma yɔ
gɔɔ pɔ aa bɔ ma kpe guwaiwaiuwao.

⁹ Baa ké aa ma yãkeɔ è wè bla,
aa ma yɔ we, aa ma gbãa legwà.

¹⁰ ɔ ma pɔ pà gbépiɔzi,
ma mè aaiɔ pãalemee gɔɔpiie,
aa ma yá kũao.

¹¹ ɔ má ò ní maziao ní pɔfɛo ma mè,
aa gẽ ma kámabokiiuo fá.†

¹² Ma gbéɔ, à laaika á gbɛe su àò sò vãi luanaaikesai ví e aà ge kèò Lua béewao.

¹³ Gu pɔ ì dɔ, i me gbã pii, àò ledakɔwa, ké duuna su á gbɛe sásã aà swá gbãakũo
yáí. ¹⁴ Asa Kilisi gbéɔn wá ũ, tó wá zea gbãa mé wá aà náai ví lá wá ví káauwa
e a léwa. ¹⁵ Lá wa òwa,

tó a Lua lɔɔ mà gbã,
ásu swágbãake lá á deziɔ kè
gɔɔ pɔ aa bɔ ma kpewao.

¹⁶ Deo mé gbé pɔ aa Lua lɔɔ mà aa bɔ aà kpeo ũi, mé i ke gbé pɔ Moizi ní bóle
Egipio bàasio? ¹⁷ Deo Lua pɔ pãzi e wè blai, mé i ke gbé pɔ aa duunakè, an ge
gò kále guwaiwaiuo bàasio? ¹⁸ Deo a òné ní aziao aa gẽ a kámabokiiuo ni, mé i
ke gbé pɔ gí aà yãmaiò bàasio?‡ ¹⁹ Wá è aai e gèuo an luanaaikesai yáí.

4

¹ Lá gẽa kámabokiiu lé pɔ Lua gbè gí ku, wà laaika ké wá gbɛe su kuawào.

² Asa wa baona mà lánwae. Yá pɔ aa màpi i àikenéo, ké aai ma ní luanaaikεaoo
yáí. ³ Wá gbé pɔ wa yápi sio, wi gẽ kámabokii pɔ Lua a yá'ò guu à mè:

Má ò ní maziao ní pɔfɛo ma mè,
aa gẽ ma kámabokiiuo.*

A yá bee ò, baa ké à a zí mĩde za dúniakalegɔɔ, ⁴ asa wà gɔɔ soplade yá'ò guei
wà mè, gɔɔ soplade zí Lua kámabò ní zí pɔ á kèò pii.† ⁵ Wá mà tia à mè, aa gẽ a
kámabokiiuo. ⁶ Lá gbé pɔ aa baonapi mà káauo i gèuo ké aai sio yáí, ò a gẽa gò
gbèpãleɔne. ⁷ ɔ Lua èa gɔɔdile lɔ wĩ me gbã, asa à gègẽ a gbεa ò à Davidi gbà lé a
ò lá wa ò tiawa,

tó a Lua lɔɔ mà gbã,
ásu swágbãakeo.

⁸ Tó Yozuee gèrĩno kámabokiiu yãa,‡ dɔ Lua i gɔɔ pãle yá'o gbεzão. ⁹ A yáí
tò kámabokii gò Lua gbéɔne. ¹⁰ Asa gbé pɔ gè Lua kámabokiiu kámabò ní a
ziɔe, lá Lua kámabò ní a zĩowa. ¹¹ Lá màaε, wà wetã wà gẽ kámabokiiu, ké
wá gbɛe su gí Lua yãmai aà fu lánwao yáí. ¹² Lua yá béε mé a gbãa, a lé na de
fẽnda lekpeplaa. I ní zò à gẽ nòsekpeau e nisĩnau, ì gẽ gupeekiiu e bócu, ì làasoo
ní nòse yáo gwa. ¹³ Lua pɔkeae ulεaèò, a kee kpaàε guio. Lua pɔ wá wá yáo séle
siuè, ì pópí e e a biwà.

Yesu de sa'onkiaɔla

¹⁴ Lá wá Sa'onkia zɔɔ pɔ luabe kèaa e Lua kiiu ví Lua Né Yesu ũ, wàò zé pɔ wá
sè yá kũa gíugiũ. ¹⁵ Asa wá Sa'onkia pɔ a fɔ wènadɔwèe wá gbãasaikε guu ví.

† 3:11 Sou 95.7-11 ‡ 3:18 Nao 14.26-35 * 4:3 Sou 95.11 † 4:4 Daa 2.2 ‡ 4:8 Iko 31.7, Yoz 22.4

Wà àà ỳ ĺwáwá yápii guu, i duunakεo. ¹⁶ Ayāmeto wà s̄ Lua gbēκεκενεδε kpalabaai n̄ s̄o dilεa, ké àà wá wegwa, i gbēκεκεwēε a gɔɔwa.

5

¹ Wí Lua ua sa'onkia píi sé gbé̄o guuε, wí àà dilε n̄ yāκεκεna ũ Lua kíi, iɔ m̀ε n̄ gbaɔ, iɔ àà gbagbané n̄ duuna yáí. ² A f̄ d̄o n̄ gbé̄ p̄o aa s̄as̄a an d̄osaike guuɔ, asa aàpi kú n̄ gbāasaikεo s̄ε. ³ A yáí sema àà sa'o azia duuna yá musu, lá ì o gbé̄ kíniɔ p̄o yá musuwa b̄.* ⁴ Gbēε lí azia kpa kpalapiuo. Lua mé ì àà kpá lá à Aalona kpáwa.†

⁵ M̀aa s̄ Kilisi i azia kpa sa'onkia kpalauo, Lua mé àà kp̀au à m̀ε: Ma Nén n̄ ũ, n̄ Maen ma ũ gbã.‡

⁶ A ò guei b̄o:

Nȳɔ de sa'ona ũ gɔɔpii

lán Mekizεdεwaε.§

⁷ Gɔɔ p̄o Yesu kú d̄unia guu, à wabikè n̄ wii gbāao n̄ wé'io,* à kulekè Lua p̄o a f̄ à a si gawaε, ò Luapi àà yāmà, ké ì a yá da yáí. ⁸ Baa n̄ àà luanεκεo, à misiilea Luaε dàda a taasikεa guu. ⁹⁻¹⁰ Ké maa p̀εwà à làa, Lua àà kp̀a Sa'onkia ũ lán Mekizεdεwa, ò à g̀ε suabaa láasai mi ũ gbé̄ p̄o aale a yāmaɔne píi.

Laaikaa fuai

¹¹ Yá bee musu wá yāv̄i dasi wà oé, āma a b̄oλεκεa z̄i'ũε, asa ili yázεd̄o kpaa bo. ¹² A gbé̄ p̄o a gēgēu kéwa, a maa àò de yādanεdeɔ ũε, āma e tia á de wà εa Lua yá p̄o wí dada gbé̄ dafuɔne daé b̄ε. Ý mé k̄osiánɔ, i ka ȳɔunableao.† ¹³ Asa ȳm̄ina píiá néε, i ka guei yázεde guuo. ¹⁴ Ȳɔuna s̄, gbé̄ k̄asaa p̄o aa d̄ókek̄òo p̄ε. Aa maa d̄ak̄ε n̄ v̄aio dàda.

6

¹ Ayāmeto wà Kilisi yá séiaɔ kpa saalo, wí gé aε e wà ḡo gbé̄ k̄asaaɔ ũ. I ke wá εa mik̄εa yá gianaa ge luanaaikεa daale b̄o no ² ge da'ile yādadaa ge ɔnaama ge ḡo vua ge zia yákpaleκεa. ³ Wà yá beeo kpa saalo, wí gé aε, tó Lua wèi. ⁴ Asa tó gbé̄ wé k̄ε à Lua gba è, mé à baa è Lua Nisina guu, ⁵ tó à Lua yá n̄ d̄unia p̄o lé m̀o gbāao ìε à a na d̄ò, ⁶ tó à gbàsa f̄u, a zé kú à εa n̄selile b̄o, asa àle Lua Né páliwa azia b̄ε, àle widawà gupuaε. ⁷ Tó lou lé ma t̄oλεwa m̀oɔm̄o, àle m̀se e, mé à p̄o p̄o àikè s̄ēwanaɔne b̄le, Lua ì báaadau. ⁸ Tó le n̄ leaao ì b̄ole s̄, a giaε, a z̄à n̄ leκεaεoo.* A mide n̄ t̄eoε.

⁹ Ap̄iɔ s̄ ma gbé̄ yenzideɔ, baa ké wá ò màa, wá d̄o ké á kua de beea, á kú suabaze guu. ¹⁰ Lua ì yāke a zéwa, á yākeao n̄ á yeaaz̄io a s̄aaɔguo, asa a d̄onlekè àà gbé̄ɔne, mé ále ke e tia. ¹¹ Wá ye á baade àò āiav̄i màa e a léwa, ké ásu seake p̄o p̄o á wé d̄oi yá musuo. ¹² Asu tó á mε ke kp̀εleo. A gbé̄ p̄o aale Lua náaike n̄ menao aale p̄o p̄o Lua a legb̄ε εo olesé.

Lé p̄o Lua gb̄ε sea v̄io

¹³ Gɔɔ p̄o Lua lé legb̄ε Ablahaũε, lá gbēε ku deaàla àà legb̄ε n̄ àà t̄oo, a yáí a gb̄ε n̄ azia t̄o, ¹⁴ a òè faaisai à m̀ε á báaadaaɔgu, í to àà bui k̄.† ¹⁵ Ablahaũ menakè, ò à p̄o p̄o Lua a legb̄ε è. ¹⁶ Wí legb̄ε n̄ gbé̄ p̄o deñla t̄oε. Legb̄εa mé ì to wá yá síana d̄o, mé ì lekpa a b̄oané. ¹⁷ Ké Lua ye o b̄o gbé̄ p̄o a legb̄εa a ḡo n̄ p̄o ũne wásawasa a lé lile a v̄io, ò a ò n̄ aziao. ¹⁸ Beewa yá m̀en pla ku a lile a v̄io,

* 5:3 Lev 9.7 † 5:4 B̄oa 28.1 ‡ 5:5 Soū 2.7 § 5:6 Soū 110.4 * 5:7 Mat 26.36-46 † 5:12 1Kln 3.2 * 6:8 Daa 3.17-18 † 6:14 Daa 22.16-17

Lua a fĩ ετο a musuo. Yápió lé wá gbé pò wa naaàziò gba sò maamaae wàò yá pò wá wé òbí kúa seasai. ¹⁹ Bee ò wá wé òbí wá wēnidòbò ù. A náai vĩ mé a gbāa, ì zwāa pò daa Lua kpéú# baaviwanò, ²⁰ gu pò Yesu òdaa gèuwēe à gò Sa'onkia ù e gòpiii lán Mèkizεdεwa.

7

Sa'onkia Mèkizεde

¹ Mèkizεdεpi ò yāa Saléma kía, Lua Musude sa'ona ùe. Gò pò Ablahaù zìblè kíawá, àle su, ò Mèkizεde gè dàaàle, à báaadàaàgu.* ² Ablahaù àizεε pò àle suò pìi kwide kpàwà. Mèkizεde tó bee mē yāmaa kía. Bee gbea Saléma kía bee mē, aafia kía. ³ A de ní dao ní deziò vño, à wēni daalea ge midεa vño. A bò lán Lua Néwae, sa'onan à ù gòpiii.

⁴ A gwa lá a zò. Wá dezi káau Ablahaù àizεε pò a sèle zì guu kwide kpàwà. ⁵ Mòizi ikoyā òlε Levii bui pò ò sa'ona ùòne aa pò kwide sí ní Isaili deeòwa,† baa ní Ablahaù buikεo. ⁶ Mèkizεdeá Levii bui no. N beeo à Ablahaù pò kwide sí à samaa'ò Ablahaù pò Lua legbèe. ⁷ Seasai gbé pò samaa'ò gbé zò ò de gbé pò à samaa'òelae. ⁸ Sa'ona pò aai pò kwide sipióá gbé pò ì gaòne. Mèkizεde sò, gbé pò wà mē ìò ku gòpiin à ù. ⁹⁻¹⁰ Gò pò Mèkizεde gè dà Ablahaùle, wi Levii ì yāao, a ku a dezi mae Ablahaù pleue. Ayāmeto wa fò o se, gò pò Ablahaù pò kwidēpi kpà, Levii bui pò wĩ pò kwide kpámáò mé kpà.

¹¹ Levii bui sa'onapiò mé Mòizi ikoyā zína ù. Tó aa fĩ to gbéò gò wásawasa, an bàà àò kú ní sa'on pāleo lán Mèkizεdεwa be? Mé ì kε Aalona bui bàasio. ¹² Tó sa'onao òlε, sema ikoyā òlε. ¹³ Gbé pò wá yá beeo ò à yá musuá Isaili bui pò a gbēe ì sa'ozì kε yāaoe. ¹⁴ Asa wá ò sáasá kē wá Dii bò Yuda bui guue. Wi ma Mòizi sa'oyā'ò buipi musuo. ¹⁵ Yá pò yápi zu'òn kε: Sa'on pāle bò lán Mèkizεdεwae. ¹⁶ Àà òlεaá ikoyā ge buikεyā no. Àà wēni láasai gbāa yáie.

¹⁷ Asa wà mē:

Nyòò ò sa'ona ù gòpiii

lán Mèkizεdεwae.‡

¹⁸ Maa wá yá káau bādè, kē a gbāao mé a ku a kee léio. ¹⁹ Asa Mòizi ikoyā ì to gbēe gò wásawasao. Ò wá suabayā pò ò a káaula zebòwēe wá sòò Luazi.

²⁰ Bee gbea Lua ì bee kε legbēsaio. Gbé kíniò gò sa'onao ù legbēsaie, ²¹ āma Yesu gò sa'ona ù ní legbēaoe, asa wà mē:

Dii legbè, a òlileo,

à mē níyòò ò sa'ona ù gòpiie.§

²² Beewa Yesu kpégaausìwēe kē Lua bàa kua ní gbéò tia maa ò a káaua. ²³ Bee gbea sa'onao òlε yāa, kē ga lí to aaò kú ní zì guu gòpiio yáí. ²⁴ Ama lá Yesu ò ku gòpiii, à sa'onkε gēblea vño. ²⁵ A yáí tò a fĩ gbé pò aai sò Luazi ní a gbāaoò suaba wásawasa, asa ò ku gòpiie, ò kulekené Luae.

²⁶ Sa'onkia bee taa mé kòsiwanò. Àà kua adoaε. A yāvāi ge gbāsi vño. Lua àà kē duunkenaòwa, à àà sè musumusu e a kíi. ²⁷ Àà bàa kú ní sa'oa lá gu lé òò lán sa'onkia kíniòwao. Gbépiò ì sa'ò nízi duuna yáí ní gbéò pò. * Ààpi sò a kē gēn òe, kē à azia kpà. ²⁸ Mòizi ikoyā ì gbéò kpa sa'onkiaò ù an gbāasaikε guue, āma kē Lua legbè ikoyāpi òlεa gbea, ò à a Né pò gò wásawasa e gòpiii kpà.

8

Yesu mé wá Sa'onkia ù

‡ 6:19 Lev 16.2 * 7:1 Daa 14.17-20 † 7:5 Nao 18.21 ‡ 7:17 Soú 110.4 § 7:21 Soú 110.4

* 7:27 Lev 9.7

¹ Yá pò wáλε o min κε: Wá sa'onkia bee taa ví zólea báawa musu Lua Zóde oplaai.* ² I zike luakukii zwàakpe síana pò Dii dùu, i κε pò pò gbēnazinao dò no. ³ Lá m̄oa ní gbaó ní sa'oaó yáí wí sa'onkia píi kpái, a maa aàpi aàó pò ví à kpa s̄ε. ⁴ Tó a ku dúniau, àó de sa'ona ūo, asa sa'ona pò aai mó ní gbaó lá ikoyã d̄ilewaó ku kò. ⁵ Zí pò aale keá pò pò kú musu taaε, a zozonaε. A yáí tò, ké M̄oizi ye zwàakpe do, Lua òè aà pò pò a a taa kèè gbε musu κε màa píi.† ⁶ Yesuá Lua bàakuawanó kóε. Lá Lua bàakuawanópi gbia de aà bàa kua ní gb̄éó káaua, zí pò wa dàè gbia de sa'onkiapió póa. Lua bàakuawanópi legb̄εa de a zia lo. ⁷ Tó Luabaakuarínó káaupi papaa yáaε, a plaade a zεκεo. ⁸ Ké Dii Isailio tàae è, à mè:

A ḡoó lé mó ké má yá dafu dile
ma bàa kua ní Isailio ní Yudaó musu.

⁹ Aó de lán yá pò má d̄ile an dezióne
ḡoó pò ma ní kú ní owa ma ní bóλε Egipiwaó.

Asa aai ze ní yá pò má d̄ilenéoo,
ō ma ní tó we.

¹⁰ Ma bàa kua ní Isailio ḡoó beeo gbεa yán κε:
Má a ikoyãó dané ní nòσε guu,

má ké ní s̄owa.
Máó de ní Lua ū,
aaió de ma gb̄éó ū.

¹¹ An gb̄εe a yádada a deεo,
an gb̄εe a ma d̄oa da a gb̄éεo,
asa amp̄ii aao ma d̄σε,
néf̄enen gb̄εz̄oó píi.

¹² Má s̄uukεr̄ínó ní ní tàaeó,
má ní duuna yáda lo.‡

¹³ Ké Lua yá dafupi ò, à a káau zibòε. Pò pò zikù a í kòλε, a kpaá gui zào.

9

Luabaakuarínó káau sa'oa

¹ Luabaakuarínó káau yádileaó ví aà síisia ní aà sísikii pò kú t̄oóleo yá musu.
² Filia ní táabũnu pò wí kàa kálewà Luaεo* ku kpeεεε pò wí με gu pò a kua adoau. ³ Kpea pò wí με luakuk̄ipi ku zwàa plaade kpe.† ⁴ A guu tulaletikateak̄ii‡ pò wa pí ní vuao kuu ní Luabaakuarínó kpagolo pò vua kúlewà búlubuluo.§ Vua lo pò mana ku a guu ku kpagolopi guu* ní Aalona go pò labò† ní Lua yádilea gbè pèpεεo.‡ ⁵ Kpagolopi musu malaika ḡásiade gawideó kua duunk̄emak̄ia.§ Pópio b̄oóλεkea dodo ḡoon lao.

⁶ An kálea màa guu, sa'onaó ìo ḡε a kpeεεε m̄òom̄oó ní sa'ozí kei.* ⁷ Sa'onkia mé ì ḡε a kpea w̄è do ḡen do, mé ìli ḡε ausaio.† I aupi fáfã azia duuna yáí ní a gb̄éó pò pò aa kè d̄saike guuo. ⁸ Lua Nisina lé ol̄w̄εε ḡoó pò kpépi kpeεεε yá kú, luakuk̄ii zé w̄εao. ⁹ Bee lé yáλεε̄w̄εε ní tia yáo à mè, pò pò wí Lua gbaó ní sa'obo pò wí kpaó lí f̄ó ní nòσε dané dou wásawasao. ¹⁰ Yá beeoá mekaa yáε. P̄blea ní imiao ní gb̄ab̄oa bui dasio yáε. Wa d̄ile e zé dafu ḡoó àó kaε.

* 8:1 Zin 2.32-33 † 8:5 B̄oa 25.40 ‡ 8:12 Zel 31.31-34 * 9:2 B̄oa 25.33-40 † 9:3 B̄oa 26.33
‡ 9:4 B̄oa 30.1-6 § 9:4 B̄oa 25.10-16 * 9:4 B̄oa 16.33 † 9:4 Nao 17.18-20 ‡ 9:4 Iko 10.3-5
§ 9:5 B̄oa 25.18-22 * 9:6 Nao 18.2-6 † 9:7 Lev 16.2-34

11 Ǿ Kilisi mò yāmaa pò kà tia sa'onkia ũ. A vì zwàakpe pò z̄o mé a wásawasa de a káaua kpelea. Gbēnazina mé i d̄o, dúniaε bee pò no. 12 I gē luakukii ní ble ge zu auoo, à gē ní azia auo gēn doe, à gbé̄ b̄òd̄ e ḡōpii. 13 Lá wí ble ní zuswanao au‡ ní zununu túfuo§ fā gbé̄ pò gbāl̄ōwa wà gbāb̄oné, 14 wa Kilisi pò o lbe? A azia kpà Luawa s̄asai ní Nisina pò Ìo ku ḡōpii gbāao. Aà au ì wá s̄o pípiw̄ε yá gianaò làasoo musu, ké wà z̄ike Lua b̄éεε.

Luabaakuar̄no gb̄ezā sa'oa

15 Ayāmeto Kilisiá Lua bàa kua ní gbé̄o gb̄ezā k̄ōε, ké gbé̄ pò Lua ní sisio àizāna pò à a legbè e yáí. A gà ké à ní bo, i tàae pò aa kè Luabaakuar̄no káau yá musuo kémá. 16 Tó wa ye z̄ike legbe pò gbé̄ dil̄ewa, sema wà d̄o ké ade ku l̄o, 17 asa ga gbea ñ legbe Ìo gbāa ví. Tó legbedil̄ena b̄éε, legbe lío gbāao. 18 Ayāmeto wà yá pò Lua d̄il̄ené káaupi sakè ní auo. 19 Ké M̄oizi ikoyā pò Lua d̄il̄eo ò gb̄epii wáa, à sākā tēa ní ése úao se z̄ò gáaena ní blesanao au yālea ní íowa, a fà M̄oizi ikoyāwa ní gbēnazinao pii 20 à mè bee mé Luabaakuar̄no yá sa'o'au ũ.* 21 M̄aa M̄oizi au fà zwàakpewa ní sa'o z̄ikeb̄ōo pii.† 22 Ikoyā guu au mé ì gbāb̄o pò daside piiε. Aub̄lesai duunak̄amá kuo.‡

Kilisi duuna mid̄ea azia kpaa sa'obo ũ guu

23 Lá à kù wà gbāb̄o pò pò kú luabe taapīōne beewa, sa'obo pò a maa de beea k̄s̄i ní luabe p̄ōpīō. 24 Asa Kilisi i gē luakukii taa pò gbēnazina d̄uo, à gē a s̄ianau luabeε, ké àò ku tia wá Zenn̄ode ũ Lua k̄iε. 25 Sa'onkia ì gē luakukii ní p̄otuo auo wē ní w̄eoε, āma Kilisi i gē azia kpaa m̄òom̄ōo yáio. 26 Tó beewaε, d̄o àle taasike m̄òom̄ōo za d̄úniakaleḡō. Siana guu à mò gēn doe ḡō pò dúnia kà a kákii, à azia kpà sa'obo ũ à duuna mid̄eò. 27 Lá Lua d̄il̄e gbēnazina lí ga gēn do, i gbas̄a yákpalekaàn̄o, 28 m̄aa Kilisi azia kpà gēn do, à dasi duuna d̄i a miwa.§ A εa m̄o a gēn plaadei, i ke duuna yán l̄o, ké à gbé̄ pò an wé d̄ozīo suaba yáíε.

10

1 M̄oizi ikoyāá yāmaa pò lé mó nisinaε, i ke yápiε s̄usuo. A yáí tò sa dōupi oa m̄òom̄ōo wē ní w̄eo lí f̄s̄ gbé̄ pò lé s̄o Luazīo ḡè wásawasa bauo. 2 Tó sa bee oa gbāb̄ò lousisinaōne gēn do e ḡōpiiε, d̄o an n̄ōse dàdoũ, aa a oa tò. 3 Siana guu sa'oapi mé Ìo gbé̄o duuna yá d̄ōngu wē ní w̄eo. 4 Asa zuswana ní blesanao au lí f̄s̄ duunak̄emá bauo. 5 A yáí tò, ké Kilisi lé mó dúnia guu, a ò Luaε:

N ye sa'oa ge gb̄aio,

ñ n me d̄om̄εε.

6 Sa pò wí a pò káteu à tékũ

ní sa pò wí o duuna yá musuo lí kánguo.

7 Ǿ ma mè, má ké!

Lua, ma m̄o n p̄oēā keiε,

lá wa kè M̄oizi ikoyāu ma yá musuwa.*

8 A ò ḡia, sa'oa ní gb̄ao ní sa pò wí a pò káteu à tékũo ní sa pò wí o duuna yá musuo lí ká Luaguo, a yeio, baa ké ikoyā mé d̄il̄e. 9 Ǿ à gb̄asa mè, á ké, a m̄o aà p̄oēā keiε. M̄aa à a káau bād̄e a plaade dilea yáí. 10 Lua p̄oēapi kea guu Yesu Kilisi azia kpà sa'obo ũ gēn do, a tò wá kua adoa Lua gbé̄o ũ.

11 Ḡōpii sa'onao Ìo kú ní z̄i guuε, aao sa doũ pò lí f̄s̄ duunak̄emá bauo o m̄òom̄ōo.† 12 Kilisi s̄o à sa'ò duuna yá musu gēn doe e ḡōpii, ñ à gē z̄òle Lua

‡ 9:13 Lev 16.15-16 § 9:13 Nao 19.9, 17-19 * 9:20 B̄oa 24.6-8 † 9:21 Lev 8.15 ‡ 9:22 Lev 17.11 § 9:28 Isa 53.12 * 10:7 Soū 40.7-9 † 10:11 B̄oa 29.38

ɔplaai. ¹³ Za ɔɔ bee àle dá we e Lua à a ibeɔ kee aà gbadibo ũ. ‡ ¹⁴ Asa sa gën do oapi guu, a tò gbé pò a gbábònécò gò wásawasa e ɔɔpii. ¹⁵ Lua Nisina lé yápi owēe lo à mè:

¹⁶ Ma bàakuarínɔ ɔɔ beɔ gbɛa yán ke:

Má a ikoyāɔ dané n nòse guu,

má ké n sōwa. §

¹⁷ ɔ à gbàsa mè:

Má n duuna n n tàaeɔ yāda bo.*

¹⁸ Lá à n duuna kēmá, sa'oa n yái zeví bo.

Sōa Luazi

¹⁹ A yái tò ma gbécò, n Yesu au gbāao wá gēa luakukii zé ví n sōo dilea. ²⁰ A wēni zé dafu pò Lua kpé zwāa baa ví bòwēe a me guu. ²¹ Lá wá sa'on zōo ví Lua uakūna ũ, ²² wà sō Luazi n nòsemendoo n aà náaika seasiao n sō pò wa pīpi wà làasoo vāi bōuo n me pò wà a zu'ò n í wásawasao. † ²³ Wà zia'ea yá pò wa zèò kūa sòdeedesai, asa Lua a legbè, mé náaidee. ²⁴ Wà laaidokōwa, wí tékpakōu yeakōi n maakeao yá musu. ²⁵ Wásu pākpa wá kōkāakeai lá gbēo i kewao. Wà ledakōwa, atēsa lá á è Dii mɔɔ lé kākū.

²⁶ Tó wa síana mà mé wá dō, tó wa gi lé duunake, sa'oe ku à duunakēwá bo. ²⁷ Pò pò gòwēe mé de yákpale n sōkēnguo n té gbāa pò a Lua ibeɔ kaaleo dāa ũ. ‡ ²⁸ Wí gbé pò gí Mōizi ikoyā dai de aà wegwasai gbēon pla ge àaō seeladeke musu. § ²⁹ Tó gbé zōò Lua Néwa mé à Luabaakuarínɔ au* pò gbábòe gwà foooũ, mé à Nisín gbēkekenede sōsō, àò dō ké wa ìadawà zōo de beea maamaa. ³⁰ Asa wá yábee'ona dō à mè, áme á tōsimá, áme á fiaboné. Wa ò lo, Dii a yákpaleke n a gbécò. † ³¹ Léle daa Lua bēe ouá yāpāsīe.

³² A làasooke á kua yāawa. A wékēa gbɛa a taasi fō á dēe zōo kaa guu. ³³ Zieo wí á sōsō, wí á wetā dasi guu. Zieo i ze n gbé pò wàle n wetā mào. ³⁴ A wēnadò dakpeunaone. Ké wá á pòo síwá, a zèò n pōnao, asa á dō ké á àizee maa pò lo ku ɔɔpii ví. ³⁵ A yái tò ásu to sea gē wóo pò ài víe zōo guuo. ³⁶ Sema àò mena ví, í pò pò Lua a legbè e aà pōeá kea gbɛa.

³⁷ Asa à gò yōe, a gēgēo,

ké gbé pò lé mó pila.

³⁸ Gbé pò má tò yá bōaànɔ na

ma náai pò àle ke yái aɔ ku,

āma tó à pòbōzākè,

a kamaguo. ‡

³⁹ Gbé pò aai pòbōzāke aa nízia kaaleon wá ũ. Gbé pò aale Lua náaike aa àizāna eon wá ũ.

11

Gbé káauo luanaaika

¹ Luanaaika mé wɛbōaaàzi seasai ũ. A de yá pò wíli wesieo sia síana ũ ũe.

² Gbé káauo luanaaika mé tò Lua n sáaukpà.

³ Wá luanaaika mé tò wá dō ké aà yá'oa mé dúnia kàle. Pò pò wíli wesieo ò à pò pò wí wesie kèò.*

⁴ Abeli luanaaika mé tò aà sa'oa Luawa maa dè Kainu póa. † Aà luanaaika

‡ 10:13 Sou 110.1 § 10:16 Zel 31.33 * 10:17 Zel 31.34 † 10:22 Lev 8.30, Eze 36.25 ‡ 10:27 Isa 26.11 § 10:28 Iko 19.15 * 10:29 Bōa 24.8 † 10:30 Iko 32.35-36 ‡ 10:38 Abk 2.3-4 * 11:3 Daa 1.1, Sou 33.6, 9, Zāa 1.3 † 11:4 Daa 4.3-10

yáí Lua àà sáaukpà, à àà díle gbēmaa ũ, ñ à àà gba sī. Baa ní àà gaa, àle yá'owēe e tia Lua náai pò a kèpi yáí.

⁵ Enoki luanaaika mé tò Lua àà sè, ké asu gao yáí. † Wi àà e lɔ, ké Lua àà sè yáí. E Lua àò àà sé, à àà sáaukpà à mè àà yá kàagu. ⁶ Gbēe yá lí ká Luagu àà náaikesaio. Sema gbé pò lé s̄aàzi si ké a ku, mé i flabo a k̄i wēelenaone.

⁷ Ké Lua lɛdà N̄eewa yá pò wi e yāo musu, ñ à Lua náaikè à àà yāmà, à gó'ilenà kè à a uadeo m̄isid. § Aà luanaaika mé tò yá z̄òle d̄úniawa, mé Lua tò yá b̄aàno na a náai pò a kèpi yáí.

⁸ Ké Lua Ablahaū s̄isi àà gé b̄usu pò á kpawà aàó ví guu,* ñ Ablahaū Lua náaikè à Lua yápi s̄i. Ké à b̄ò b̄e, a gu pò àle géupi d̄s̄ zio. ⁹ A Lua náaikè, ñ à bekpà b̄usu pò Lua a legb̄ēpiu nibo ũ† zwàakp̄ede ũ. M̄aa Izaaki ní Yakɔbuo lɔ, asa Lua legb̄ēapi ḡò ní pò ũe. ¹⁰ Asa w̄éle pò Lua de a k̄una ũ a kalena ũ ñ zed̄o ñ Ablahaū wé d̄oi.

¹¹ Sala luanaaika mé tò a è n̄osi, † baa ké fiie mé à zikù, asa a d̄ò Lua pò legb̄ēpi náai ví. ¹² Baa ké à zikù, ḡōe m̄endopi buikè dasi lán saanao ge ísiale ũf̄aawa, wa f̄o d̄o d̄o. §

¹³ Gb̄ēpiò ḡaga pii ní luanaaika guu pò pò à a legb̄ēnéo esai. Aa è k̄aaa aa gb̄aakp̄ai. Aa mè nibo b̄òm̄on ní ũ t̄òle la.* ¹⁴ Gb̄é pò lé o m̄aao lé o l̄ow̄ēe w̄ale ní de b̄e nid̄e. ¹⁵ Tó b̄usu pò aa b̄òu b̄ee aale ke, d̄s̄ aa ze'è aa èa tà we. ¹⁶ S̄iana guu aale b̄usu pò a maa de beea ya luab̄ee. A yáí tò, tò wà mè Lua de ní Lua ũ, ìli ke Luapie wí ũo, asa à w̄éle k̄ekené.

¹⁷⁻¹⁸ Ké Lua Ablahaū lè a gwà, ñ Ablahaū Lua náaikè à Izaaki kpà sa'obo ũ. † Lua legb̄ēe yāa à mè Izaaki k̄i àà bui a b̄ou. † N beeo à zè ní a né m̄endonapi kpaao. ¹⁹ A è Lua gb̄aa a f̄o geo vu, ñ à èa Izaaki è a yáasi ũ. ²⁰ Izaaki Lua náaikè, ñ à Yakɔbu ní Esauo gbà sa'ole. § ²¹ Yakɔbu Lua náaikè. Ké à kà gaa, ñ à gb̄aa'è a gopanawa, à k̄ule Yosefu néo gbà sa'ole.* ²² Yosefu Lua náaikè. Ké a ye gai, ñ à Isailio b̄oa Egipi yá'ò ní lá aa ke ní a geoo. †

²³ M̄oizi de ní aà dao Lua náaikè, ñ aa àà ùle e m̄o aàō aà ia gb̄ea, ké aa è a kefeū yáí. † Aai v̄lake iko pò k̄ia díleeo. ²⁴ M̄oizi Lua náaikè. Ké à z̄òk̄ù, ñ à ḡi wà a dile Falaō nen̄e né ũ. § ²⁵ A s̄i wà a wetā ní Lua gb̄éo de kua ní p̄nao duuna guu ḡooplala. ²⁶ A díle ké wí pò w̄i damá Kilisi yáí de Egipi àizeea, asa zia asea àà wé péwà. ²⁷ Aà luanaaika mé tò à b̄ò Egipi,* i v̄lake k̄ia p̄k̄umaeo, à zè ḡiūgiū lá à Lua pò w̄ili e ní wéoo èwa. ²⁸ Aà luanaaika mé tò à Ḡeamusu dikp̄e díle ní aumamaa kp̄eele ḡiowao, ké gb̄ēdena su ōk̄á ní neḡōe s̄éiawao yáí. † ²⁹ Isailio Lua náaikè aa bùa Isia T̄ēawa lán t̄òle giuwa. Ké Egipiò ȳòwà m̄aa, ñ í k̄uaamá. † ³⁰ Isailio Lua náaikè aa lia Yelikoi e ḡoo s̄opla, ñ a b̄i kwè. § ³¹ Káalua Lahabu Lua náaikè à z̄amadeo díle n̄ienie, ñ i kaale ní luanaaikensaiio.*

³² Má o kpelewa lɔ ni? Má ze'e mà Gedeō† yá'oo ge Balaku † ge S̄ausō § ge Zefete* ge Davidi † ge Samuēli † ge ānabio. ³³ Aa Lua náaikè, ñ aa z̄iblè k̄iawwa, aa yāḡòḡò gb̄éone a zéwa, aa lé pò Lua gb̄ēné gb̄e'è, aa n̄òm̄usuo lé náaa, § ³⁴ aa

‡ 11:5 Daa 5.21-24 § 11:7 Daa 6.13-22 * 11:8 Daa 12.1-5 † 11:9 Daa 13.18 ‡ 11:11 Daa 18.11-14, 21.2 § 11:12 Daa 15.5, 22.17, 32.13 * 11:13 Daa 23.4, Sou 39.13 † 11:17-18 Daa 22.1-14 ‡ 11:17-18 Daa 21.12 § 11:20 Daa 27.27-29, 39-40 * 11:21 Daa 47.31, 48.1-20 † 11:22 Daa 50.24-25, B̄oa 13.19 ‡ 11:23 B̄oa 1.22, 2.2 § 11:24 B̄oa 2.10-12 * 11:27 B̄oa 2.15 † 11:28 B̄oa 12.21-30 ‡ 11:29 B̄oa 14.21-31 § 11:30 Yoz 6.12-21 * 11:31 Yoz 2.1-21, 6.22-25 † 11:32 D̄oa 6.11 ‡ 11:32 D̄oa 4.6 § 11:32 D̄oa 14.1 * 11:32 D̄oa 11.1 † 11:32 1Sam 17.12 ‡ 11:32 1Sam 3.1 § 11:33 Dan 6.1-27

té pāsī dè,* aa b̀ò f̀ēnda lézī, aa gbāa'è ní ỳēēsaikε guu, aa pāsīk̀ū zī guu, aa buipāle zīgō yà, ³⁵ aa ǹēē né gē v̀u aa kpāmá.† Wà ìakpà ní gbēēzi, ̄ aa gī b̀k̀i wēlei, ké aa vu, aai b̀o maa yáí. ³⁶ Wà ní gbēē k̀è p̀o p̀o wà ní gbé ní flàalao. Wà m̀kà ní gbēēwa wà ní ká kpéu.‡ ³⁷ Wà ní papa ní gbēo wà ní dēde, wà ní zōe pla ní siio, wà ní dēde ní f̀ēndao. Aa bèbe sã b́aa ní blè báao daa. Aa g̀ò gii, wà ní wētà wà ìadámá. ³⁸ Dúnia i ká ní ũo. Aa ìaaliaa s̄eu ní gb̀ēs̄is̄io musuo, aa ku gb̀'eo ní t̄ōo guu. ³⁹ Baa ké Lua gb̀épiō sáaukpà m̀pii a náai p̀o aa k̀è yáí, aai p̀o p̀o à a legb̀ēné eo, ⁴⁰ ké aasu g̀ō wásawasa wá saio yáí. Lua d̀ōaa ðile wà yá p̀o a maa d̀e ní p̀oa eε.

12

Lua a gb̀é t̄otoa

¹ Ayāmeto wápiō s̄ō, lá seeladeō gupàwázi dasi màa, wà òkpa p̀o p̀o ì kpáwēzi ní duuna p̀o ì kp̀alikpawēe àann̄o píi, wí bakpaai p̀o Lua ðilewēe ke ní menao. ² Wà wépe Yesuwa. Ōme b̀ò ní wá luanaaikεa zéo mé à b̀lei. A gaa líwa f̄, i a wíyā dao p̀ona p̀o ðilae ea yáí, ̄ à g̀è z̀le báawa Lua oplaai. ³ A làasookε aà yáwa, lá à menakè ní duunkena p̀o ìbele bee taa s̀ēann̄o, ké ásu kpasa á kúsu kwéo yáí. ⁴ Asa á d̀ēkaa ní duunao guu, i ze gi e a ge gaò yāao. ⁵ Ǹōse níniyā p̀o wa òé lá á d̀e néo ũwae bee s̀áagu yà? Wà m̀è:

Ma né, tó Dii lé n̄ toto,
nísu ðile p̄ao.

Tó àle n̄ gba laai,
nísu to n̄ ká gao.

⁶ Asa gb̀é p̀o Dii yei ̄ ì toto,
ì gb̀é p̀o a s̄i a né ũ swágaga.*

⁷ A ìadama ðile t̄otoa ũ. Lua mé lé bee keé, ké á d̀e aà néo ũ yáí. Néé ku aà mae gī aà t̄otoia? ⁸ Tó i á toto lá a né k̄niōwao, á d̀e aà néo ũ, ḡinas̄ōn̄ēon á ũ. ⁹ Wá dúnia la mae v̄i aa wá toto, ̄ wa ní yāmà. Lá màae, wà misiile wá Mae p̀o kú musue d̀e beea, wí ku. ¹⁰ Wá mae wá toto g̀o pla p̀o ũ an̄ òno léu. Lua ì wá toto wá káfla yáíe, ké wá kua e à adoa láawa. ¹¹ Totoae lío p̀ona v̄i a g̀o, p̀sia bàasio, āma gb̀é p̀o totoapi ní kekε ì a gb̀e'ē źa b̀o maa ní ǹsēdaadoũ ũ.

¹² Ayāmeto à á o p̀o g̀ò d̀ázio ní á gb́a p̀o g̀ò t̄ēēo gba gbāa,† ¹³ í z̄ése súsu,‡ ké á gb̀é p̀o lé t̄ōle su p̄aleo, aai e g̀ō ní aafiao.

¹⁴ A wēle à na ní gb̀épiio, á kua io adoa, asa tó gb̀é kua adoa, a Dii eo. ¹⁵ A laaika á gb̀e su kua Lua gb̀ekεkεanéwa aà g̀ō á guu kona ũ, § i ìada gb̀é dasiōwa à ní òokpao. ¹⁶ A gb̀e su à d̀e gb̀s̄lk̄ena ũ ge luayādansai ũ lán Esauwao. A a yoakeze yīa ble ḡēn do blea yáí.* ¹⁷ A d̄ó ké à sa'ole wēle a maewa gbēzā, ̄ Lua ḡiè. Baa ké a wēle ní wé'io, i ze'e à yá p̀o á k̀è ìl̄eo.†

Luabaakuar̄n̄o ḱau ní a gb̀ezāo

¹⁸ I s̄ō Sinai gb̀ēs̄is̄i p̀o wa f̄ō k̄āwázio. Ale tékū, a gusia v̄i ní guduuduo ní z̄āo‡ ¹⁹ ní k̄āe'ōo ní Lua b̀o gbāao. Ké Isailiō b̀opi mà, aa awakpàè aa m̀è, asu yāe oné b̀o, ²⁰ asa aa yá p̀o a ðilené bee f̄ō à m̀è: Baa p̀otuo k̄a gb̀ēs̄is̄ipiwa,

* **11:34** Dan 3.1-30 † **11:35** 1Kia 17.17-24, 2Kia 4.25-37 ‡ **11:36** 1Kia 22.26-27, Zel 20.2, 37.15-16, 38.6 * **12:6** Yaa 3.11-12 † **12:12** Isa 35.3 ‡ **12:13** Yaa 4.26 § **12:15** Iko 29.18 * **12:16** Daa 25.29-34 † **12:17** Daa 27.30-40 ‡ **12:18** B̄o 19.16-19, 20.18-19

wà pápa ní gb̄eo wà de. § 21 Lua pilaapiá vía yáe maamaa e M̄oizi m̄e vía a kũ, ále lualua.*

22 A s̄o Siona gb̄es̄is̄i ní Lua b̄é w̄éle Yelusaleũ p̄o kú musuo ní a malaika dasidasi p̄o k̄āaaa weo 23 ní Lua neḡe séia p̄o an t̄o k̄ēa weo ní Lua p̄o de gb̄épii yákpalekena ũo ní gb̄ēmaa p̄o aa ḡò wásawasa gyaadeo 24 ní Yesu p̄o de Luabaakuan̄o gb̄ez̄a k̄o ũo ní aà au fáfāa† p̄o lé yá gbia o de Abeli‡ p̄oao.

25 A laaika, ásu gí yápi maio. Lá gb̄é p̄o aa ḡi Lua ledama mai t̄ole lapio i bo, wápio s̄o, lá Lua lé ledawá kua za musu, § t̄o wa bo aà kpe, wa wá p̄o o l̄e?

26 Aà bo t̄ole lualua yāa, ã à legb̄è à m̄e á gu lualua ḡen do bo, i ke t̄ole ado no, ní musuo e sa.* 27 Ké à m̄e ḡen do bo, bee lé ow̄e Lua p̄okea p̄o a lualuapio ḡezeae, ké p̄o p̄o lí luao e ḡo. 28 A yáí t̄o, lá wále kpala p̄o lí deo ble, wà Lua sáaukpa, w̄io k̄uléè lá a yeiwa, w̄io misiileè víakeaè guu. 29 Asa wá Luaá té p̄o í k̄umáe.†

13

Ledaamá

1 A wet̄a ào gb̄eke ví ní k̄o. 2 A laaido niboyaaekewa, asa beewa gb̄eo malaika d̄ile d̄osai.* 3 A to gb̄é p̄o wà ní ká kp̄euo yá d̄águ lá á k̄urn̄o kp̄euwa, ní gb̄é p̄o w̄ale íadamáo lá áme w̄ale íadawáwa. 4 Baade lí ḡe ní a noo kua ní k̄o yāda gbia. Ḡe ní a nao su ní w̄ulek̄i gb̄āleo, asa Lua a yákpaleke ní k̄aaluao ní gb̄āskenaœ. 5 Yea ãai su d̄oaaéo. A ze ní p̄o p̄o á vío, asa Lua m̄e:

Má n t̄o weo,
má pákpanzi bauo.†

6 A yáí t̄o, wi s̄odile wà me:
Dii mé ma Misina ũ,
vía a ma kũo.
Bó gb̄ēnazina a f̄o kem̄ei?‡

Sasiana'oa

7 A t̄o á d̄oana p̄o aa Lua yā'òeó yá d̄águ. A ní kua tàasika e a léwa, í Lua náaíke lánwa. 8 Yesu Kilisi doū ḡia ní gb̄ao e goopii. 9 Asu to wà á s̄ás̄a ní yákanla dasi daanéœo. A maa wá s̄o gb̄āa'e Lua gb̄eke guue, i ke sa'oble p̄o lí àie ke gb̄é p̄o z̄eoœno. 10 Zw̄akpe sa'onao z̄ev̄i aa sa'ok̄i p̄o wá ví ble bleo. 11 Sa'onkia í ḡe luakuk̄i ní potuo auo duunak̄ama yáí, ã w̄i a ge ték̄u b̄o kpe. § 12 Aȳameto Yesu ḡa w̄enkpe s̄o, à gb̄ab̄ò gb̄éœne ní azia auo. 13 Wà bo wá gé aà k̄i b̄o kpe, w̄i i wá k̄uāno s̄o. 14 Asa wá w̄éle p̄o bo ku ví lao, w̄éle p̄o lé mó ã wá wé doi. 15 Aȳameto w̄ao Lua sáaukpa láasai ní Yesu gb̄āao wá sa'oa ũ. Gba p̄o aà s̄isinao í m̄oœn we. 16 A laaido maakea ní gb̄ek̄ek̄eak̄œowa. Sa bee taa oa mé í ka Luagu. 17 A á d̄oanao yāma, í misiilené, ké aa e z̄ike ní p̄oœno, asa aa de gb̄é p̄o aa ní z̄i yá séle siu Luaœo ũe. Tó aale z̄ike ní l̄esuuo, a àik̄eó.

Lezaamá

18 A wabikew̄e. Yāe lé wá s̄o vío, wi w̄ele w̄ao kú wá d̄oœwa yápii guue. 19 Má gb̄èawá, à wabikem̄e, at̄esa m̄a e suwá kpakpa.

20 Lua aafiade p̄o wá Dii Yesu b̄o gau Sādanki ũ a bàakuawan̄o goopii au sabai, 21 aà á k̄eke ní maa píio, ké à a p̄oēa ke, i yá p̄o k̄aagu ke wá guu ní Yesu Kilisi gb̄āao. Ōme gawi ví goopii, āmi.

§ 12:20 B̄oa 19.12-13 * 12:21 Iko 9.19 † 12:24 Mat 26.28 ‡ 12:24 Daa 4.10 § 12:25 B̄oa 20.22 * 12:26 Age 2.6 † 12:29 Iko 4.24 * 13:2 Daa 18.1-8, 19.1-3 † 13:5 Iko 31.6, 8, Yoz 1.5 ‡ 13:6 Sou 118.6 § 13:11 Lev 16.27

²² Ma gbéṣo, ma wabikèwá, àṣo lédama yápi kũa ní menao, asa lá pọ́ má kèé bílao. ²³ Aṣo dṣ́ ké wà wá gbèdo Timotee gbàè. Tó à kà la tia, wá mó á gwai sánu. ²⁴ A fókpa á dṣ́aanaṣwa píi ní Lua gbéṣo píi. Itali búṣudeṣo fókpa wá. ²⁵ Lua gbèkèkèé ápii.

ZAAKI

Yá pò kú lée bee guu

Yesu dāuna Zaaki mé lápi kè. Yesu bò m̀wà a b̀a gau gb̄ea (1Kln 15.7), ò à g̀ò Yelusaleũ Yesudeo d̀aana ũ (Gal 2.9). Zaaki lé ze'òb Isaili bui kuεpla pò fáaaaɔne (1.1), Yuda Yesude pò b̀òe Yelusaleũ aa tà buipáleo b̀usuɔ guu. A lée bee k̀éné, ké aao laai v̄i k̀òt̄ee yākeao guu n̄ n̄ kua Yesusaideo guu.

Yáó t̄éteak̄iε, a dàale ònyāwa à mè ì b̀o Lua kíε, w̄i gb̄eawà n̄ aà náaikeaoε (1.2-8). Bee gb̄ea à yādàdané odekε n̄ taasidekeo yá musu, ȳoao n̄ gb̄aalεgwaa, n̄ lousisia síana pò w̄i obo né yākeao guu (1.9-27). A lekà k̀òb̀o b̀o'osi yáwa (2.1-13), bee gb̄ea luanaaika n̄ yāmaakeao (2.14-26). A té pò léna ì kpa me u yā'ò (3.1-12). A èa sù òn̄ síandewa (3.13-18). A gb̄é pò aai sòledao lèle pásipási n̄ gb̄é pò aai gb̄ékpa n̄ d̀uniaɔ n̄ gb̄é pò aai gb̄é b̀eεbo. A zoadò ode pò aai kible n̄ zikεnaɔwaɔwa (4.1-5.6). A láak̄i à ledámá aa mena f̄s, aao wabike láasai, aa d̀ok̄òle (5.7-20).

Yá pò a dilε Yesudeoε ku wásawasaε: Yesu baona síana sia i m̀wáó, sema wá luanaaika m̀ó n̄ yāmaakeao, asa luanaaika yāekesaiá gεε (2.26).

Ȳo

¹ Mámema Zaaki,* Lua n̄ Dii Yesu Kilisio z̀òblena ma f̀okpà Isaili bui kuεpla pò fáaaaɔwa.

² Ma gb̄é, taasi bui dasi. A pò pò sù á lé, à dilε p̀ona yá ũ, ³ asa á d̄s lá wàle á lé wàle gwa á luanaaika musu a mena ié. ⁴ Asuli fu menawao, ìb̄ de gb̄é kàsaao ũ wásawasa yāe k̀ésāawá sai. ⁵ Tó òn̄o lé k̀ésā á gb̄eewa, aà wabike Luawa,† a aà gba, asa ì gb̄épii gba pò b̀isai yágagasai. ⁶ Tó à wabikèwà s̄o, aà aà náaike seasai, asa seade de lán ko vláwae. Gu pò íana yèleu, we ì géu. ⁷ Gb̄é bee taa su à e á pò e Diiwao, ⁸ asa aà n̄se ku plaplaε, ò ìb̄ ku seasea yá pò àle ke píi guu.

⁹ Wá gb̄é taaside p̀onake, ké Lua aà k̀afi yái. ¹⁰ Wá gb̄é ode s̄o aà p̀onake, ké Lua aà b̀usa yái, asa odeo ḡzeε lán lávu kwεawae. ¹¹ Iat̄ε ì fele n̄ a pusu gb̄ao, lá ì giigaga, a v̄u ì kwé, a maa ì láa.‡ Beewa ode a kpagui a b̀ooleo guu.

¹² Báaade gb̄é pò ì ȳo f̄s, asa aà b̀o maa gb̄ea Lua a àizāna pò à a legbè gb̄é pò yeaziɔne kèè yāe ũ. ¹³ Tó ȳo gb̄é lè, asu me Luaεo, asa wa f̄s Lua ȳo n̄ v̄aioo, mé aapi lí gb̄eε ȳo n̄ v̄aio s̄o. ¹⁴ Baade ȳo ì b̀o aà p̀onideε kíε, ò ì aà wé ble, ì aà gále. ¹⁵ O p̀onideapi ì n̄osi à ne'ì duuna ũ. Tó duuna z̀òk̀ù s̄o, ì ga iε.

¹⁶ Ma gb̄é yenzideo, ásu ázia sásāo. ¹⁷ Gba maa sāsai píi ì b̀o musu Mae Lua gupuak̀ūnao Kena kíε. Ili lileo, aà gupua iwesa v̄io. ¹⁸ A wá í n̄ a yá síandeo a p̀oēawa, ké wàò de gb̄é séiaɔ ũ pò pò àle ke dafuɔne.

Yāmaa n̄ a keao

¹⁹ Ma gb̄é yenzideo, à yāe bee ma. Ali yāma kpaa ápii, āma ásu yā'o kpaa, á p̀o su pa kpaa. ²⁰ Asa gb̄ēnazina p̀ok̀uma lí m̀ó n̄ yāmaa pò Lua yeioo. ²¹ A yái tò à o kpa d̄se'ii n̄ yāvai pò liguaɔzi píi, ì yá pò wa tò á s̄ou a f̄s á suaba sí n̄ z̄iabusao.

²² Asu ázia sásāo, ásu yápi ma n̄ swáó adoo, à zikεwà. ²³ Asa gb̄é pò ì yāma mé ìli keo de lán gb̄é pò lé a oa pò Lua d̀e gwa díi guuwae. ²⁴ Asa aàzia gwaa gb̄ea, tó à ḡzeε, ò lá a de ì s̄aaagu g̀ò. ²⁵ Gb̄é pò ì wéte Lua ikoyā wásawasa pò

* **1:1** Mat 13.55, Gal 1.19 † **1:5** Yaa 2.3-6 ‡ **1:11** Isa 40.6-7

Ì to wà gō wééō ũi, mé ìo gèō aε sō, ìli ma à sãaàguo, ì zíkewàε, Lua a báaada adegú aà yákea guue.

²⁶ Tó gbé dō lousisinan a ũ, mé ìli a lé fōo, àle azia sāsāε, àle lousisi pāε. ²⁷ Lousisia síana pó sãa ví Mae Luaεon ke: Wà laaido tone pó gwana víoowa ní gyaa gbēando an wēnakea guu, § wíō wázia kūa dō sāsai dúnia yá musu.

2

Kōbōbōa'osi

¹ Ma gbéō, á gbé pó ále wá Dii gawide Yesu Kilisi náaikεo, ásuli kō bōbō'osio. ² Tó gbé gè á kōkãaa guu vua tãana ní pōkasa tekεao daa, mé taaside pó ulakasa gbāsi daa gè sō, ³ tó a wetè gbé pó pōkasa tekεa daazi, mé á òè aà mō zōle gumaau, mé á ò taasideε aà gε zε le, ge aà mō zōle á gbázi, ⁴ ále kō bōbō'osie, ále yá gwa kolean weo lé?

⁵ A ma ma gbé yenzideo. Lua gbé pó de gbāasaideo ũ dúnia gbéōne sè aao gbāa a náaikεa guue, aai kpala pó à a lεgbè gbé pó yeazione ble. ⁶ Apio sō ále gbāasaidepio kpebo. Odeó mé ì gbāablewáó lò? Aame aai á gále géáno yákpaleuo lò? ⁷ Aame aai gyaalagē tó na pó kpáwáuo lò? ⁸ Lua ikoyā mide mē ào ye á gbédezi lá ázia wēniwa.* Tó á yápi kūa síana, ále yáke a zéwae. ⁹ Tó ále kō bōbō'osi sō, ále duunakεε. Ikoyāpi á wé, a gō tãaedeo ũn we. ¹⁰ Asa tó gbé ikoyā kūa pii, mé a mēndo aà fù, à gō tãaede ũ apii musue. ¹¹ Lua mē ásu wúle ní gbēpále nōoo. A mē lo ásu gbēdeo.† Baa tó ní wúle ní gbēpále nōoo, tó n gbēdè, n gō ikoyādansai ũε. ¹² A gbé pó Lua a yágōgōáno ikoyā pó ì to wà gō wééō ũ musu, àli yā'o, ìli yáke lá à kōsíánowa. ¹³ Lua a yákpaleke ní sūuusaideo sūuusaie, āma yá a bō ní sūuudeo na.

Luanaaikεa ní maakeao

¹⁴ Ma gbéō, tó gbé mē ále Lua náaikε, mé ìli yāe keo, bó yán wei? Luanaaikεa bee taa a fō aà suabae? ¹⁵ Tó á gbēdo, gōε ge nōε, lé pōkasa ní bleo wēnake, ¹⁶ tó á gbēε òè: Lua n gba aafia! Nsu to íana n deo, ní pōble n ká, mé i wēnidōbo kpawào, bón bee ũi? ¹⁷ Maa sō luanaaikεa ado yāekesaiá yāgeε.

¹⁸ Tó gbé n mē níle Lua náaikεε, mé mapi mále yáke, má one n n luanaaikεa yāekesai oboεε, mí a luanaaikεa oboεε ma yáke guu. ¹⁹ N sí Lua mēndo nolo? A maaε. Baa tãao dō maa, mé aai lualua.‡ ²⁰ Misaide, ké luanaaikεa yāekesai pã, ní ye mà kanε n ozi yà? ²¹ Ké wá dezi séia Ablahaũ a né Izaaki kpà sa'obo ũ, yá i bōaàno na aà yákeapi yáio lé? § ²² N èa? Aà luanaaikεa ní aà yákeao tekōie. Aà yáke mé aà luanaaikεa bōlei. ²³ Beewa Lua yáε bee pà à mē, Ablahaũ Lua náaikè, § Lua tò yá bōaàno na a náai pó a kèpi yái.* O wí oè Lua gbēna.† ²⁴ A èa? Yáke mé tò yá bōaàno na, i ke Lua náai pó a kè ado yái no. ²⁵ Maa lo káalu Lahabu kēna ní Luao a yáke yái, ké à zinao díle à ní gbáε zé kpáinau.‡ ²⁶ Lá mē nisínsaiá gèε, maa luanaaikεa yāekesaiá gèε lo.

3

Léfōa

¹ Ma gbéō, ásu ke yādanedeo ũ dasio, asa á dō ké Lua a webii wá yādanedeowa yákpale guu de gbé kiniola. ² Wápii wíō zã yáwa mōomōε. Tó gbé lé lí aà kalikēo, tãesaideε, a fō à a mē búu fu. ³ Wí àasina ká sōε ké à wá yāma yáie,

§ 1:27 Isa 1.17 * 2:8 Lev 19.18 † 2:11 Bōa 20.13-14 ‡ 2:19 Maa 5.7 § 2:21 Daa 22.9-12
* 2:23 Daa 15.6 † 2:23 Isa 41.8 ‡ 2:25 Yoz 2.1-16

ɔ wi aà mè búu taiinke. ⁴ A gwa gó'ilenawa ísíaa ɔ. N a zɔ̀kɛo, baa n zàa'ian gbãa pɔ̀ ɔ̀pɛwàò, a fibɔ̀ de nénannɔ̀ɛ. Ɔme ɔ̀ a taiinke, ɔ̀ a fina ɔ̀ a pɔ̀eã daè.

⁵ Beewa sɔ̀, lénaá megu nénae, ɔ̀ ɔ̀ íanadã n yãzɔ̀o.

A gwa lá té néna ɔ̀ kũ sè zɔ̀wa. ⁶ Léna de lán téwae, a de dúnia vã ɔ̀ wá me guu. I gbãsi gɔ̀kpa wá mewá píi. Bèda té mé ɔ̀ nae lénawa, ɔ̀ léna ɔ̀ tékpa wá dúnia kuau. ⁷ Gbēnazina sèanɔ̀bɔ̀ tòto píi n bã n pɔ̀taa'onkuawao n kpɔ̀, mé àɛ ke e tia, ⁸ ãma gbēe lí fɔ̀ a léna tòtoo. A de pɔ̀vã ɔ̀ lí ze tɛɛɛo ũe. A pà n sɛwetɛo, ⁹ ɔ̀ wi Dii wá Mae sáaukpaò, ɔ̀ wi ea wà gbēnazina pɔ̀ a kè láawa* kaò ɔ̀. ¹⁰ Lé doupi ɔ̀ sáaukpaa n gbékaao ɔ̀ ɔ̀. Ma gbé, asu àò deé màao. ¹¹ Nibɔ̀na ɔ̀ ɔ̀ na n ɔ̀ kɔ̀são ɔ̀ ɔ̀ ze dou guua? ¹² Ma gbé, kaadɔ̀ena a ne'i ku ũa? Vɛ̀eli a ne'i kaadɔ̀ena ũa? Beewa ɔ̀ ɔ̀ fii a nakũo.

Ɔno pɔ̀ ɔ̀ ɔ̀ musu

¹³ A guu, déme yãdɔ̀n ɔ̀nɔ̀na ũi? Aà ɔ̀nɛ a kua maa n a yãkɛo guu n zɔ̀abusaa pɔ̀ ɔ̀ ɔ̀nɔ̀ guuo. ¹⁴ Tó á wɛɔ̀akɔ̀u n pãsió n denlawɛɛɛao vɔ̀ á sɔ̀ guu sɔ̀, ásu íanadão, ásu ɛɛɔ̀ sɔ̀anawao. ¹⁵ Ɔno bee taa lí ɔ̀ musuo, dúnia pɔ̀e, á dàa pɔ̀e, táa pɔ̀e. ¹⁶ Asa gu pɔ̀ wɛɔ̀akɔ̀u n denlawɛɛɛao kuu, wɛkɔ̀i kɔ̀yãmasai n vã píio ɔ̀ kuu. ¹⁷ Tó gbé ɔ̀nɔ̀ pɔ̀ ɔ̀ ɔ̀ musu vɔ̀, séia ɔ̀liɔ̀ gbãsi vɔ̀, a gbɛa ɔ̀liɔ̀ yãkele vɔ̀, ɔ̀ busané, ɔ̀ gbé yãma, sùuu pɛɛwà n maakɛo. Ili gbé ɔ̀bɔ̀'osio, mé ɔ̀liɔ̀ mɔ̀afili vɔ̀. ¹⁸ Ibelemidena ɔ̀ kea n kɔ̀ na tɔ̀, ɔ̀ ɔ̀ ɔ̀leè ɔ̀a maa ũ.

4

Gbékpaá n dúniao

¹ A sòle n á lekpaao ɔ̀ ɔ̀ má ni? I ɔ̀ á pɔ̀eã pɔ̀ lé kɔ̀de á meuo kɔ̀i nolo? ² I pɔ̀ niaka, ɔ̀li eo, ɔ̀ ɔ̀ gbɛde. A pɔ̀ bii vɔ̀, ɔ̀ ɔ̀li pɔ̀ pɔ̀ áɛ yá leo. Ɔ i lekpaake, ɔ̀ sòleke. A vɔ̀, ké ɔ̀li wabike Luawao yá. ³ Tó a wabikè, ɔ̀li eo, ké ɔ̀li wabike a zéwao yá, asa ɔ̀ ye à a mɔ̀okɛ lá a á pɔ̀ gbàwae. ⁴ Náaisaide, á dɔ̀ ké gbékpaá n dúniao de íbelesɛa n Luao ũo lé? Gbé pɔ̀ ye ke dúnia gbé ũ gò Lua íbeɛ ũe. ⁵ Ké a kɛa Luayátaalau wà mè aà Nisina pɔ̀ kú wá guu lí sí sàao,* áɛ e yãpã yã? ⁶ Ama gbéke pɔ̀ Lua vɔ̀wanɔ̀ de beea, asa a kɛa Luayátaalau wà mè:

Lua ɔ̀ íbelesɛ n gbé pɔ̀ ɔ̀ azia sɛ lesio,

mé ɔ̀ gbéke vɔ̀ n gbé pɔ̀ ɔ̀ azia busao.†

⁷ A yá tò à misiile Luae. A gi Ibiisie, ɔ̀ bàasié. ⁸ A sɔ̀ Luazi, ɔ̀ sãzi.‡ Duunkenao, à ɔ̀bɔ̀le duunau. Nòsememplade, à á sɔ̀ pípi. ⁹ A ɔ̀ɔ̀ n pɔ̀siao n wɛnao. A á yaalo lile ɔ̀ɔ̀ ũ, ɔ̀ á pɔ̀na lile pɔ̀'ii ũ. ¹⁰ A ázia busa Diie, ɔ̀ á káfi.

¹¹ Ma gbé, ásu kɔ̀ tɔ̀bɛsio. Gbé pɔ̀ a Yesude dee tɔ̀bɛsi ge à aà bèɛbò, à Lua ikoyã seela bèe kè à a bèɛbò. Tó n Lua ikoyã bèɛbò sɔ̀, a manan n ũo, a bèɛbonan n ũ. ¹² Lua mé ikoyãdilena n yákpalekenao ũ. Ɔme gbé suabaa n aà tɔ̀ɔ̀zão gbãa vɔ̀. Mpi sɔ̀, dén n ũ, ké ni n gbédee bèɛboi?

Lua baa ɔ̀ dilea

¹³ A yãma sa, á gbé pɔ̀ ɔ̀ me gbã ge zia á gé wéleu, ɔ̀ zɔ̀le we wè do, ɔ̀ laata à ài'e. ¹⁴ A yá pɔ̀ a á le zia dɛe?§ A dɔ̀ lá á wɛni dea? A de lán suawae. Tó à kpà yɔ̀, ɔ̀ ɔ̀ gɛzeá gò. ¹⁵ Tó yá a zéwae, áli o à me: Tó Dii wèi, wá aafia, wí ke kéwa ge kéwa. ¹⁶ Tia sɔ̀ áɛ íanadã, a Lua baa bɔ̀ á dile. Iandãa bee taa maa. ¹⁷ Gbé pɔ̀ maakɛa dɔ̀ mé ɔ̀ keo, ɔ̀ ke adeɛ duuna ũe.

* 3:9 Daa 1.26-27 * 4:5 Iko 6.15 † 4:6 Yaa 3.34 ‡ 4:8 Mal 3.7 § 4:14 Yaa 27.1

5

Ode

¹ A ɔdeɔ, à yāma sa. A ɔɔɔ à wiile wēna pɔ a á le yáí. ² A àizeeɔ ɔ̀ɔkpà, k̀ɔɔɔ á pɔkasao sòso. ³ A ɔa tánkpakè,* mé tánkpapi a á dayāu, i kú á mewa lán téwa. A àizee kàaaázi gɔɔgbɛzāzi. ⁴ A ma! A gbèwina pɔ aa á buapɔɔ k̀ekéɔ blè, mé ɔapi yá Lua lè. Pɔkekɛnapiɔ wiilea gè Dii Zígɔde swáú.† ⁵ A namamà tɔɔle la á pɔeákea guu. A m̀ekpa kaalegɔɔ pɔ ũ. ⁶ A yādà gbēmaaoɔla a ní dɛde, aai dēkɔo.

Mena

⁷ Ayāmɛto ma gbéɔ, àɔ mena ví e Dii mɔgɔɔ. A gwa lá zɔe ì a buapɔ bɛɛɛde kekɛa dá. I menafɔ za káabuana e sae. ⁸ Apiɔ sɔ à menafɔ, í á sɔdile, asa Dii mɔgɔɔ káikù. ⁹ Ma gbéɔ, ásu yákútɛkakɔio, ké Lua su yákpalekɛánɔo yáí. Yákpalekɛnapi zea kpɛɛle fá!‡ ¹⁰ Ma gbéɔ, ānabi pɔ aa yā'ò yāa ní Dii tɔɔɔ, à mena pɔ aa k̀e taasikɛa guu ɔɔɔé. ¹¹ Wi oné pɔnadeɔ, ké aa menafɔ yáí. A Yobu menakɛa bao mà, mé á mà lá Dii k̀è gbɛzā,§ asa gbé sósobi ní sùuuo p̀èe Diiwa.*

¹² Atēsa ma gbéɔ, ásu mɛ á sɔ ní Luaoo. Ásu mɛ á sɔ ní luabɛo ge tɔɔle ge pɔpáleo. Tó aoe, àli o ao. Tó aawoe, àli o aawo, ké yá su daálao yáí.†

Wabikɛa

¹³ A gbēe lé taasikɛ yà? Aà wabikɛ. A gbēe pɔ k̀ena yà? Aà Lua táasilɛ. ¹⁴ A gbēe lé gyáke yà? Aà á gāli gbɛzɔɔɔ sísi, aai wabikɛè, aai nísimawà ní Dii tɔɔ.‡ ¹⁵ Wabi pɔ wa k̀e luanaaikɛa guu bee a gyāepi gbágbā. Dii a aà gba aafia. Tó à duunakè yāae sɔ, a k̀ewà. ¹⁶ A yáí tò, à á duunao okɔe, í wabikɛkɔe ké à e gbágbā. Gbēmaa wabikɛa gbāa, ì zikɛ maamaae. ¹⁷ Eliaá gbēnazinae lówáwa. A wabikè maamaa lou su mao, ɔ lou i tóle tɔɔlewao e wè àaɔ ní mɔ sooloo.§ ¹⁸ A èa wabikè lo, ɔ lou'ì b̀ò maamaa,* tɔɔle blekè.

¹⁹ Ma gbéɔ, tó á gbēdo pàale síana zéɛ, mé á gbēe èa aà dàwà, ²⁰ àɔ dɔ ké gbé pɔ tò duunkɛnapi b̀ò sásāzeu à èa sù, à ade sɔ gawae, mé à lakà tàaeɔla dasi.†

* 5:3 Mat 6.19 † 5:4 Iko 24.14-15 ‡ 5:9 Mat 24.33 § 5:11 Yob 2.10, 42.10 * 5:11 Sou 103.8
† 5:12 Mat 5.34-37 ‡ 5:14 Maa 6.13 § 5:17 1Kia 17.1 * 5:18 1Kia 18.42-45 † 5:20 Yaa 10.12, 1Pie 4.8

PIE LA SEIA

Yá pò kú láe bee guu

Píe láe bee kè za Loma Yesude pò aa fáaaa wà tà bùsu pò wí me tia Tuukii bùsuuɔneɛ. Gáli pò aa ku a guu de gáli pò Pòlu ní aà ìwao dàaledaale ũ. Yōa pāsí ní lé an Yesudeke yáí, ò wàle ìadamá. Píe tò an laai tà Yesu Kilisiwa, à mè an baa ku Kilisi taasikea guu.

Fòkpaama ní Lua sáaukpaa gbea, Píe lá Lua ní suabà dònɔgu, ò aa tãmaa pò lí ní neo ví Yesu Kilisi gaa ní aà vua sabai (1.3-12). A ní gbá laai aao itèke, aa tó ní kua a adoa naa Yesu Kilisiwa (1.13-2.10). A Yesu ɔlesè à yàdàoné à mè à kù aao náai ví ní yákeo guu, atēsa kua yōa guu. A ledámá an kua dúnia guu, à mè aa misiile gbáadeɔne, zikenao misiile ní diɔne, nɔe misiile ní záɔne, Yesudeo píi iò yekōzi (2.11-4.19). Lee 5 guu à ledà Yesude gbēzōɔwa ní èwaaso ní luanaaikenaoo píi, à mè aa ze gbāa kua yā'ia guu, aa Lua legbēané papaa dá. Lápi làa ní fòkpaamá.

A kù láe bee kyokenao wetā luanaaikēa guu, baa tó aale taasi kpeletaa bui ke, ké an kua e Lua tɔbo, i ze'bo Yesusaideɔne yáí. Tó luanaaikensaiyo yāmaa pò aale keo è, aa Lua sáaukpa yákpalekegozi (2.12).

Tāmaa pò lí ní neo

¹ Mámema Yesu Kilisi zina Píe, máme ma láe bee kè Lua gbé pò aa de niboo ũ dúnia bee guu aa fáaaa bùsue beeuɔne: Põntu, Galati, Kapadosi, Azi ní Bitinio. ² Mae Lua dōaa á dō, ò à á sé, a gō aà pò ũ ní aà Nisina gbāao, ké à misiile Yesu Kilisi, aà au i á gbāsí wolo.* Lua gbēke ní aafiao káfié.

³ Wà Lua wá Dii Yesu Kilisi Mae sáaukpa! Aà sùuu zōo guu à wá í dafu ní Yesu Kilisi fele boa gau gbāao, ò wá tãmaa pò lí ní neo ví, ⁴ asa gba pò dileaé luabepi lí òokpao, ìli gbāsikpao, a maa lí láao. ⁵ Lua sɔu mà à á suaba a náai pò ále ke yáí, ò ále á dōa ní a gbāao e à ge bōd gōogbezāzi. ⁶ Ale pɔnake ní yápio, baa ké ále taasike gia yōo yā'ia bui dasi yáí. ⁷ Lá wí vua maa dō té guu, màa yā'iapio lé á luanaaikēa yō, asa á luanaaikēapi beee ví de vua pò a gawi ì láaa maamaae. Tó a bo maa, Lua a á sáaukpa Yesu Kilisi mōgōzi, a á kpela ní gawio. ⁸ Baa ké i aà eo, á yeaàzi. Baa ké i wesiaale gīao,† ále aà náaike, ò ále pona zōo pò gè oaa ke, ⁹ ké ále á luanaaikēa gbe'e á suabaa ũ yáí.

¹⁰ Anabio dōaa gbēke pò Lua a keé yā'ò, aa suabaapi yá gwà aa a tàasikà. ¹¹ Kilisi Nisina kú ní guu, à dōaa taasi pò Kilisipi a ke òné ní gawi pò a e a gbeao, ò aa wèele wà yápi zé dō ní a kegōo.‡ ¹² ¶ Lua tò aa dō ké yá pò aale opi de ní gōo pò ũo, á pōe. Tiasa baonakpanao yápi òé ní Lua Nisina pò Luapi aà zì à bō luabe gbāao. Baa malaikao ì dēeka yápi dōai.

Wá kua à adoa

¹³ Ayāmeto à á láasoo vu iu, ìo ázia kūa dō, á wé iò do gbēke pò Lua a keé Yesu Kilisi mōgōzizi seasai. ¹⁴ Lá á de Lua Né pò lé aà yāmao ũ, ásu to dōe'li pò á ví yāa á wésiagōo dōaaéo. ¹⁵ Lua kua adoa. Lá à á sisi à á sé, á kua lío adoa á yáke píi guu màa sō. ¹⁶ Asa a kēa láu wà mè:

À kua lío adoa,
asa ma kua adoa.§

* **1:2** Lev 17.11, Ebe 9.22 † **1:8** Zaa 20.29 ‡ **1:11** Luk 24.25-26 § **1:16** Lev 19.2

¹⁷ Lá Lua ì yákpaleke ní baadeo a yákeawa ní wegwasai, tó ále aà sisi Mae, à viakeè á nibòke guu la. ¹⁸ A dõ lá Lua á bó kua gii pò de á felekaa ù guu. Lua i á bo ní pò pò a gawi ì láao no, vua ge ánuu, ¹⁹ à á bó ní Kilisi pò de sã sãasai gbãsisai ù au gawideoe.* ²⁰ Lua dõaa aà dile zadõ i dúnia káleo, ò à bõéaàno gupuaugoo gbezãe beezí. ²¹ Aà yá musu ò ále Lua náaike. Lua aà bõ gau à gawi kpàwà, ké à e a náaike, á wé ìo dõazi.

²² Lá misiilea síanae á gbãsi wòlo, ò á gbêke ví ní kõo mofilisai, ào yekõi ní nòsemendoo. ²³ Lua á í dafu ní a yá wènde pò ìo ku gbãaoe. Yápi de pòbui pò ì ga ùo, pòbui pò lí gaoe.

²⁴ Gbèpii de lán sèwae,
an gawi píi de lán sèvuwae.
Sè ì gaga, a vú ì kwé,

²⁵ ãma Dii yá ìo ku gòpiie.†
Yápi mé de baona pò wa kpàé ù.

2

Gbè wènde

¹ Ayãmeto à yãvãi píi tó ní ee píio ní mofilio ní wedbakõeo ní kõyaaao. ² Lá nétènao ìo yó'i nide, ào Lua yá pò de lán ví'ipu wásawasawa nide màa sõ, ké à e gbã á suabaa guu, ³ asa á dõ sa ké Dii maa.* ⁴ A sãaazi, Gbè wènde pò wà pàkpài, Lua aà sè beede ù. ⁵ Apio sõ áme á gbè wènde pò Lua lé a kpé èbooo ù. Áme á aà gbàgbanao ù, i sa pò ì kaaàgu o ní aà Nisina gbãao Yesu Kilisi sabai.

⁶ Asa a kèa Luayátaalau wà mè:

Gwa, mále gbe dile Siõna,
èdaalegbe beede pò má sè ù.

Wí a gbé pò lé aà náaike kũo.†

⁷ A de gbè beede ù á gbé pò ále aà náaikeõne, ãma a de gbé pò lé aà náaikeõne màao.

Gbe pò èbonao pàkpài
mé gò gbeo mide ù.‡

⁸ Màa lo a de:

Gbe pò wí gẽmbòlewà ù,
gbesi pò aai kpaa aa fu ù.§

Aa gẽmbòlewà ké aai Lua yádao yáí. Beewa Lua dílené.

⁹ Áme á bui pò Lua ní séo ù, kiao ù, aà gbàgbanao ù,* gbé pò an kua adoao ù, aà gbé yenzideo ù, ké à Lua pò á sisi a bõ gusiau, à gèáno a gupua bõnsaede guu táasile.†

¹⁰ A de Lua gbéõ ù yãao,
tiasa ò a gõ a ù.‡

Lua i sùuukeáno yãao,
tiasa ò a kèáno.§

Kua luanaaikensaiõ guu

¹¹ Ma gbé yenzideo, lá á de nibò bõmoo ù la, mále ledawáe, à miké á dõé'ii pò aai zikaánõwa. ¹² Aò ku gbé beedeo ù luanaaikensaiõ guu. Beewa baa tó aale á dile vãikenao ù, tó aa yãmaa pò ále keo è, aa Lua sáaukpa yákpalekegõzi.

* **1:19** Zãa 1.29, Èbe 9.14 † **1:25** Isa 40.6-8 * **2:3** Sou 34.9 † **2:6** Isa 28.16 ‡ **2:7** Sou 118.22
§ **2:8** Isa 8.14-15 * **2:9** Bõa 19.5-6 † **2:9** Isa 9.1-2 ‡ **2:10** Lom 9.25-26 § **2:10** Oze 2.25

13 A misiile iko pò gbēnazina dīlee pii Dii yáí, kía pò iko ví deńlan nò, 14 gbāade pò a dīlee aà vāikenaɔ wetā aà maakenaɔ sáaukpan nò.* 15 Lua pœañ ke: A yāmaake à lesokpa sɔũ wésiadeɔne. 16 A gɔ wéɛɔ ũe, āma ásu tó á gɔa wéɛɔ ũ gɔé vāikea zé ũo. Aɔ ku Lua zòblenaɔ ũ. 17 A gbépii kpela. Aɔ ye á Yesude deɛzi. A vīake Luae. A kía kpela.

18 Zikenaɔ, à misiile á diione, í zòke dñné yápii guu. I ke dii maa nòsedoudeɔ ntēe no, ní a pásibe lo. 19 Tó wà íadawá pā, tó a menakèò Lua yáí, bee ài víé. 20 Tó wà á gbé á tàae yáí, tó a menakèò, bee tó ví má ni? Ama tó a taasikè yāmaa pò á ke yáí, tó a menakèò, Lua a á sáaukpa. 21 Bee yáí Lua á sisii à á sé. Kilisi taasikèè à zé'loé, ké àò te a iai yáíe.

22 I duunakeo,
wi ma à eɛtò.†

23 Ké wà aà sòsɔ, i a zásimáo. Ké à taasikè, i yāpási onéo, à zè ní Lua yákpaleken maaɔe. 24 Ōme wá duuna dĩ a miwa‡ à gào líwa, ké wá bàa su àò kú ní duunao lo, wíɔ ku maakea guu. Aà flàala iaɔ mé wá gbāgbā.§ 25 Asa a sāsā lán sãɔwa yāae,* ɔ a ea su á Dāna ní á Dàanaowa tiasa.

3

Kua ní kɔo

1 Nɔeɔ sɔ, à misiile á záoɔne.* Tó an gbēeɔ lé Lua yādao, á kua a ní lile. Baa tó i yāe onéo, 2 aa e á kú gbāsisi mé álee misiilené. 3 A kefenke weelea su àò de mekaa yá ũo, mitāa ge nɔambleɔɔ ge pɔkasadaan nò.† 4 Aàò de á nòse guu yá pò lí láao ũ, nòsenie ní zīabusaaɔ. Bee mé gbia Luae. 5 Asa beewa nɔe lousisina pò an wé do Luazi yāaɔ nízia kèke, aa misiile ní záoɔne. 6 Maa Sala de, í Ablahaũ yāma í oè Baa.‡ Tó álee yāmaake, mé álee pò pò wí vīakeè yādao, a Sala ɔlesèn we. 7 Maa gɔeɔ sɔ àò kúrínɔ nɔekedɔané guu,§ íli yāmamá, ké pœ su kpáé á wabikea guuo, asa á de wēni ghablenaɔ ũ sānuɔe.

8 Bee gbɛa àò ledoũ ví ní kɔo ápii. Aɔ wēnadɔkɔe, àò yekɔi, àò gbēke ví ní kɔo, í busakɔe. 9 Asuli vāi flabo ní vāioo. Asuli gbé pò á sòsɔ sòsɔo. A samaa'òè, asa Lua á sisi à báaadaágu yáíe.*

10 Gbé pò ye a wēni àò maa,
mé a ye a kua àò na,
aà a lé fɔ ní yāvāi oao,
asuli to eɛ bo a léuo.

11 Aà mikē vāiwa, i maake,
aà aafia zé weele, ío tei.

12 Asa Dii í wéte gbēmaaɔzi,
í swákpa an wabikeaɔzi.
Dii í mikpedɔ vāikenaɔne.†

Taasikea maakea yáí

13 Tó á āiaví ní maakeao, déme a á wetāi? 14 Baa tó a su taasikè maakea yáí, báaadeɔn á ũ.‡ Asuli vīake an wétēaɔe, ásu sòdeedeekɔe. 15 A Kilisi dɔ Dii ũ á sɔ guu.§ Aɔ ku sɔu guu gɔɔpii, ké à e yāwe gbé pò lé á la yá pò á wé doí miiwa. 16 Ali oné busebuse ní beee dñané. A oné ní nòsepuaɔ lo, ké wí e gbé pò aale á sòsɔ

* 2:14 Lom 13.1-5 † 2:22 Isa 53.9 ‡ 2:24 Isa 53.11-12 § 2:24 Isa 53.5 * 2:25 Isa 53.6 * 3:1 Efe 5.22, Kls 3.18 † 3:3 1Tim 2.9 ‡ 3:6 Daa 18.12 § 3:7 Efe 5.25, Kls 3.19 * 3:9 Lom 12.14, 17 † 3:12 Sou 34.13-17 ‡ 3:14 Mat 5.10 § 3:15 Isa 8.12-13

maa pɔ́ àlɛ kɛ á Yesudekɛ yáíò kú. ¹⁷ Taasikɛa lá Lua yeiwa maakɛa yáí maa de taasikɛa yāvāikɛa yáíla.

¹⁸ Kilisi gá gɛn do duunawoloa yáíɛ. Taaesaide gá wá taaedeɔ yáí, kɛ à e géwanɔ Lua kíi. Wà aà dè aà gbɛnazínkɛ guu, ɔ Lua aà vù aà nisínkɛ guu. ¹⁹ Aà nisínkɛpi guu à gè waasokè nisína pɔ́ wà ní ká kpéuɔnɛ.* ²⁰ Aa bɔ́ Lua yá kpe yāaɛ, gɔɔ pɔ́ àlɛ mɛnakɛ e Nɔee gè a gó'ílɛna kɛ làaò. Gbɛ́ pɔ́ bɔ́ íu aafia gópi sabaíò dasíò, gbɛɔn swaaɔɛ.† ²¹ Ipi mé de á da'ilekɛa pɔ́ ì á suaba taa ù tia. Da'ilekɛapiá mɛ gbāsiwoloa yá no. Lɛgbɛa Luaɛ ní nòɛpuaoɛ. I á suaba kɛ Yesu Kilisi bɔ́ gau yáí. ²² A ikokè malaikaɔ ní tãaɔ ní ní gbāadeɔ ní ní ikodeɔwa, ɔ à tà luabɛ, a ku aà ɔplaaí.

4

Kua Lua pɔ́ ù

¹ Lá Kilisi gá a gbɛnazínkɛ guu, ápiò à bee nòɛ da sɔ́, asa gbɛ́ pɔ́ gá a gbɛnazínkɛ yá musu kè duunawaɛ. ² Gɔɔ pɔ́ gɔ́ɛ á kua guu, á dɔɛ'íi suli dɔaaé ɔò, sema Lua pɔɛá. ³ A kua luayādansaiò yākɛa guu yāa mò lɛ. A kú yāa wisaiyākɛa guu ní dɔɛ'íio ní wɛdekɛao ní lalasi kòɔò ní wɛmi wɛzígbaao ní táagbagbaao, pɔ́ Lua ye a gíyáio. ⁴ Lá ili sirínɔ an lalasi zɔɔpi kɛa guu ɔò, ì kené yābɔnsaɛ ù, aai á tɔbɛɛsi. ⁵ Aa ní yākɛaɔ dau siu Luaɛ. Aà yákpalekɛa ní gbɛ́ bɛɛò ní gyaadeɔ sɔu mà. ⁶ Wà baonakpà gyaadepiɔnɛ ɔò, kɛ an gbɛ́ pɔ́ yá zòlɛmá an gbɛnazínkɛ guu lán gbépiiwaɔ e aao ku nisínkɛ guu lán Luawa.*

⁷ Pɔ́pii láaa kà kái. Ayāmeto àò de laaideɔ ù, ɔò ázía kúa dɔ́, kɛ àò wabikɛ Luawa yáí. ⁸ Yá pɔ́ de a píia, àò yekɔ́i ní nòɛmɛndoo, asa yea gbɛ́i ì láka taaea dasi.† ⁹ A kɔ́ yāaekɛ yá kútɛkasai. ¹⁰ Lá Lua gbadà á baadeɛ, à dɔkɔlɛ ní gbapiò Lua báaa bui dodo ziiá maaɔ ù. ¹¹ Gbɛ́ pɔ́ de waasokɛna ù, aà Lua yá'oné. Gbɛ́ pɔ́ de dɔnɛde ù, aà dɔnɛ ní gbāa pɔ́ Lua a gbao,‡ kɛ à Lua tɔbɔ́ yápii guu ní Yesu Kilisi gbāao. Ɔmɛ gawi vɛ́ ní gbāao gɔɔpii! Ami.

Taasikɛa Yesudekɛ yáí

¹² Ma gbɛ́ yenzideɔ, ásu to yɔa pāsi pɔ́ lé á le ɔò á saɛ lándɔ́ yákanla mé á léwao. ¹³ Lá á baa ku Kilisi taasikɛa guu, à pɔnakɛò, kɛ à e àò pɔna zɔɔ vɛ́ gɔɔ pɔ́ Kilisipi a ɔò gupuaú ní gawio. ¹⁴ Tó wà á sɔsɔ Kilisi tó pɔ́ kúwá yáí, báaaadeɔn á ù, asa Lua Nisína gawide diaɛɛ. ¹⁵ A gbɛɛ su taasikɛ gbɛdeɛa ge kpáí'oa ge vāikɛa ge gudɛ yáio. ¹⁶ Tó a taasikè á Kilisidekɛ yáí, asu kɛɛ wíyā úo. A Lua sáaukpa kɛ Yesu tó kúwá yáí. ¹⁷ Asa íadaama píla, Lua gbɛ́ ɔ́ à dàalɛmá. Lá wámɛ à dàalɛwá séia, a midɛ ní gbɛ́ pɔ́ gí baona pɔ́ bɔ́ Lua kíi síiò kpelewa ní? ¹⁸ Tó gbɛmaaa suabaa zí'ù,

a ɔò ní duunde luayādansaiò kpelewa ní?§

¹⁹ Ayāmeto gbɛ́ pɔ́ aalɛ taasikɛ Lua pɔɛá kɛa yáíò aa níziá na ní Kɛna náaideɛ a ɔzi, aai wetá wàò maakɛ.

5

Lua sá kpàsa gwaa

¹ Má lɛda á gbɛzɔɔɔwa sa. Gbɛzɔɔn ma ù sɔ́. Má de taasi pɔ́ Kilisi kè seelade ù, mé ma bàa kú ní gawi pɔ́ a ɔò gupuaú sɔ́. ² Aò de kpàsa pɔ́ Lua kàlɛɛ dánáò ù.* A ɔliai ní pɔɛáò teasisai lá Lua yeiwa. I kɛ ɔawɛlɛa yáí no. A kɛ ní nòɛmɛndoo.

* 3:19 1Pic 4.6 † 3:20 Daa 7.7 * 4:6 1Pic 3.18 † 4:8 Yaa 10.12 ‡ 4:11 Lom 12.6-7 § 4:18 Yaa 11.31 * 5:2 Zāa 21.15-17

³ Asuli gbāable gbé pò wa nàé á ɔ̀zìpìɔ̀wao. A tó á kua á sãɔ dazewa, ⁴ í kíafula pò a gawi lí láao e gɔɔ pò Sãdãnki mò.

⁵ A èwaasoɔ sã, à misiile gbẽzɔɔnɛ. Apii à ázia busakɔe, í dɔkɔle, asa:

Lua ì íbelese ní gbé pò ì azia se lesio,
mé a gbẽke ví ní gbé pò ì azia busao.†

⁶ Ayãmeto à ázia busa Lua gbāadee, i á káfi gɔɔ pò a dilɛwa.‡ ⁷ A ɔ̀zɔ̀ è á yã'õmai píi, asa ì laaidɔ̀wá.§

⁸ A itẽke àò kú ní laaio. A ibee Ibiisi de lán nòomusu pò lé ɔ̀ɔ̀ɔ̀wae. Ale kpálekeázi, àle gbé weele kú. ⁹ A giè, í ze gbāa luanaaikɛa guu, asa á dõ ké á Yesude dee pò kú dúnia guu píi lé taasi doũpi kee. ¹⁰ Lua Báapiide á sisi a gawi pò lí láaowa naa Kilisiwae. Tó a taasikè yɔɔ, a á bɔ maa, i á ze gíũgiũ, i á gba gbāa, i á zedɔ. ¹¹ Ōme gbāa ví gɔɔpii! Ami.

¹² Wá gbẽdo Silivẽ* pò má aà dõ gbé náaide ù mé lá yɔɔnae bee kèémee. Ma ledàowá, mé má de a seelade ù ké yá pò má ò de Lua gbẽkekeané síana ùe. A zedò gíũgiũ. ¹³ Babeli† gbé pò Lua ní sé lááwao fɔ̀kpàwá. Ma né Maaku fɔ̀kpàwá ɔ̀. ¹⁴ A fɔ̀kpakɔ̀wa ní lépekɔ̀wao yeakɔ̀i guu.‡ Lua á gbé pò á naa Kilisiwao gba aafia ápii.

† 5:5 Yaa 3.34 ‡ 5:6 Mat 23.12 § 5:7 Sou 55.23 * 5:12 Zin 15.22 † 5:13 Zia 17.5, 18 ‡ 5:14 Lom 16.16

PIEE LA PLAADE Yá pò kú láe bee guu

Piee láe bee kè Yesu náaikenaone nípii (1.1). Aà yázinda mé gbé pò an yá lí kòse ní Yesu baonaoo εεboa ũ. An yādanε ì mó ní yāyaaaοε. Tó gbé ye kémá, sema aà azia kpa Lua dōa síandewa ní Yesu Kilisi yáo lá gbé pò wesiaàλεο òwa.

Fòkpaamá gbεa (1.1-2) a ðidi Yesudekeyāwa ní ðea náaideo ũ Luaε lá gbé pò aa wesì Diileo òwa (1.3-21). Bee gbεa à waasoken εgenaο yākeao ní ní kuao bèèbò maamaa (2.1-22). A ní yādanε taa ò lee àaō guu, à mè aaìo gbé pò aale Kilisi moa dāo laanikeε, aaì me Kilisi a εa mo bo. Piee mè tó Kilisi moa lé gēgē, Lua menakea yáie, asa a ye dasi ze'e aa Yesu náaike.

Waasonken εgenaο lí kēsā dúniau gueio. Piee lá plaade yādanéá tia yáε lo, àλε tékpa luanaaikenaοgu aa gé ae Dii dōa guu, ké aasu zā zéwao yáì.

Sianakpaa sisia pò Lua wá sisiwa

¹ Mámεmaa Lua zina Simoo Piee, Yesu Kilisi zòblena, máme ma láe bee kè gbé pò wá Lua wá Suabana Yesu Kilisi ní gbá zé aa a náaikè lówáwa a maake yáìone. ² Gbēke ní aafiao pεwá Lua ní wá Dii Yesuo dōa guu.

³ Lua wá sé wàο ku a gawi ní a maakεo guue, a tò wà a dō, ò aà luakegbāa wá gbá pò pò ðe wàο vī, wá kua i kpaai ní aà yáo. ⁴ Beewa à yāzōο beεede pò à a legbè kèwēε, ké a yáì wà bo dúnia dōé'ìi pò ì ní òkpa guu, wíο Lua dàa vī. ⁵ Yá bee yáì à àiake maamaa, à Lua náaike maakea guu, í yāmaake Lua yādōa guu, ⁶ íο Lua yá dō ázia kūa dō guu, íο ázia kūa dō mena guu, íο mena vī naa Luawa guu, ⁷ íο naa Luawa kōgbēke guu, íο gbēke vī ní kōο ní yeakōio. ⁸ Asa tó á yá beeο kūa mé aale káfíé, áο ku pā wá Dii Yesu Kilisi dōa káfíáé saio. ⁹ Gbé pò yá beeο kūa sōο, à a wé kúaa à gō vīa ũε. Ké Lua duuna pò a kè yāo kèwà, à sàaàguε. ¹⁰ Ayāmeto ma gbéο, à àiake à gbāakpa sisia pò Lua á sisi à á séwa. Tó áλε yá beeο ke, á fu bauo. ¹¹ Beewa wa gbāakpaázi maamaa, íο kú ní wá Dii wá Suabana Yesu Kilisio aà kpala pò lí láao guu.

¹² Ayāmeto baa ké á yá beeο dō, mé á zedōa síana pò á kūa guu, máo yápio ðaáguε. ¹³ Goo pò má kú ma so guu, mále e a maa màò tékpaágu yápio ðaágu guue. ¹⁴ Má dō ké ma boa ma soo guo a ka tia, lá wá Dii Yesu Kilisi dōaa òmεεwa. ¹⁵ Má àiake, ké yápio e àò ðaágu gōopii ma gaa gbεεε.

Sianakpaa ānabiο yáwa

¹⁶ Ké wa wá Dii Yesu Kilisi moa ní gbāao òé, i ke wá té fi pò wa dà ní kōniozi no. Wa wesì aà zōokeεε, ¹⁷ gōo pò Mae Lua aà kpelà à aà tōbò. A Zōode Gawide bo mà à mè a Né mēndona yenziden aà ũ, aà yá ì kaagu. ¹⁸ Wa bo pò bō luabepi mà gōo pò wá kuaàο gbèsisì pò a kua adoa musu.* ¹⁹ Bee yá pò ānabiο ò síanapiliwàné. A maa à laaido yápiwa filia pò lé guduuduu pu ũε e gudōleia saana àò gé bilei á sōu, gu i dōé. ²⁰ Aò dō gia ké gbēε lí fō yá pò ānabi kè láu bōolekè ní aziaoo. ²¹ Anabiο yāε lí bo gbēnazina pōeā guuo, aa Lua yā'ò lá àà Nisina dōaanéwaε.

2

Waasoken εgenaο

* 1:18 Mat 17.1-5

¹ Anabi egeṅaṅ b̀ò yāa Isailiṅ guu. Beewa waasoken egeṅaṅ b̀ò á guu l̀ò, aai eε p̀ó i to wà kaale ká Lua yādanεu, aai lelekpa Dii p̀ó ǹ bózi, aai ǹziá kaale kándo. ² Wa ténzi dasi an wisaiyākea guu, wi siana zé b̀èbo an yái. ³ An b̀iikεa guu aa á ble ǹ eε p̀ó aai blewàò. Yákpale z̀òlemá à g̀èg̀è, i lí na ǹ Kàalena wéuo.

⁴ Asa Lua i malaika p̀ó duunak̀ò too, à ǹ ká gbáò sia p̀ó kú z̀ílez̀íle guu, àò ǹ k̀ūa e yákpalekeg̀òz̀íle. ⁵ I d̀únia zi ǹ a yādansai p̀ó kú a guuṅ too, a tò í d̀añla. Ama à Ǹoee p̀ó i maakea waasoke b̀ò ǹ a gbé gb̄eṅn soplaṅ.* ⁶ A yādà S̀òd̀òũ ǹ G̀om̀òola,† à ǹ kaale aa g̀ò t́ufu ũ yá p̀ó a luayādansaiṅ le seela ũ. ⁷ Ama à L̀otu b̀ò. A de gb̄ema ũ, aà ǹ̀se ò̀kpà ikoyādansaipiṅ wisaiyākea yái.‡ ⁸ Gb̄emaapi kú ǹ guue, yāvái p̀ó àle e àle ma lá gu lé d̀ò aà wàwà aà ǹ̀semaa yái. ⁹ M̀aa Dii gbé p̀ó naawa b̀òa yāa guu d̀ò, mé a gb̄evái k̀ūa d̀ò e àò gé ìadaiwà yákpalekeg̀òz̀í. ¹⁰ At̀esa gbé p̀ó aai saka ikoyāu, an m̀è d̀òe'̀io i d̀oané gb̄s̄ikea guuṅ.

Waasoken egeṅapiṅá s̀gb̄āade k̀amaideṅe. D̀òea ǹ malaika gawideṅ lí ǹ v̀iak̀ò. ¹¹ Malaika p̀ó an gb̄āa ǹ ǹ ikoo de waasokenapiṅlaṅ aali we ǹ t̀b̀èes̄i aa g̀è ǹ ǹ káalao Dii aεo. ¹² Gb̄épiṅ i yá p̀ó wa a gbad̀ò b̀èboe. Gb̄enazin b́aa mé d̀añla, aa làasoo v̀io. Wà ǹ í k̀é wà ǹ kú wà ǹ de yáie. Aa kaale lán ǹ̀b̀òwae, ¹³ wi v́ai p̀ó aa k̀è fiaboné. D̀òe'̀iikεa f́aanε i kené yāna ũe. G̀ò p̀ó aale blebleánṅ, aai p̀onake ǹ ǹ k̀onikeanéoε. An kua á guuá s̄aaε mé gb̄s̄ie. ¹⁴ An wé ìo p̄ea ǹ̀e d̀òe'̀iideṅwa, duuna lí m̀ómáò. Aai k̀onike gbé p̀ó Lua yá i zedṅ ǹ guuṅe. B̀ii ǹ s̄ò p̀à. Lua lek̀enéε. ¹⁵ Aa s̄ās̄ā, aa k̀è zé s̀usuwa, aa zé doū s̀è ǹ Beṅ ǹé Balaaũ p̀ó ye ṅ̀b̀èio. ¹⁶ Z̀aa'̀ina a p̀óleb̀ũ'̀ia à yá'̀òè lán gb̄enazinawa, à aà gbà laai aà v́aikea musu, à g̀ìè ǹ aà m̀isaiyākeao.§ ¹⁷ Gb̄é beeṅ de lán nib̀ona p̀ó a í bàwae, lán lousisia p̀ó g̀èze a ǹ ìanaowa. Gusia ǹinii ò Lua d̀ilené yaaε ũ. ¹⁸ Aai ìan g̀ii z̀ò d̀ā, aai k̀onike gbé p̀ó aa b̀ò s̄ās̄azeu dafuṅe ǹ d̀òe'̀io ǹ wisaiyāo. ¹⁹ Yá p̀ó i ǹ ò̀kp̄a z̀òṅ ǹ ũ, ò aai g̀õa wéεṅ ũ legb̄ené. Asa gb̄épii de yá p̀ó a s̄ò blè z̀ò ũe.

²⁰ Tó aa b̀ò d̀únia gb̄s̄ikeau wá Dii wá Suabana Yesu Kilisi d̀õa sabai, mé aa tò yápi èa ỳeεlemá à ǹ s̄ò blè, an kua gb̄ezā v́ai ìo de a káaua. ²¹ Tó aai zé s̀usu d̀ò yāao, bee maarinṅ de k̀é aa d̀ò aa gb̄asa b̀ò Lua yá p̀ó wa d̀ané kp̄ela. ²² Yáasi p̀ó wa k̀èe beeṅ siana s̀umá: Gb̄è i ea p̀ó p̀ó a p̀isi ble.* Beewa l̀ò: S̀awakusana p̀ó wà a zu'̀ò i ea mále p̀èleau.

3

Dii m̀ózi

¹ Ma gbé yenzideṅ, lá plaade p̀ó má k̀èén ke. Ampii guu ma yá d̀òágu, k̀é à vu iu ǹ làasoo maaεe. ² Má ye yá p̀ó Lua ānabiṅ ò yāa d̀òágu ǹ yá p̀ó Dii wá Suabana d̀ile a z̀inaṅe aa òéo. ³ Aṅ d̀ò za káau k̀é g̀ògb̄ezāz̀i z̀iap̀oēākenṅ m̀ò á ke p̀óṅṅ.* ⁴ aa m̀e: I a m̀oa legb̄eo lé? A ku má ni? Wá maεṅ g̀aga, kási p̀ópii kú a gb̄eu lá Lua d̀únia k̀alewae. ⁵ K̀é Lua yá'̀ò yāa, à musu ǹ d̀úniao k̀è, aa yápi kp̄a swáaε. A t̀òle b̀ò iu, a ku ípi sabai,† ⁶ ípi mé dà d̀únia káaua à k̀aale.‡ ⁷ Lua yá'̀oa doūpi mé tò musu ǹ d̀únia tiaε beeo dilea té p̀ó ũ e g̀ò p̀ó a yákpaleke ǹ a yādansaiṅ, i ǹ kaale.§

⁸ Ma gbé yenzideṅ, ásu to yáε bee s̄ááguo: G̀ò do de Diiε lán ẁè òaa s̀owae, mé ẁè òaa s̀ò deè lán g̀ò dowa.* ⁹ Dii z̀igbia ǹ yá p̀ó à a legb̄è keao lá gb̄eṅ lé

* 2:5 Daa 6.1-7.24 † 2:6 Daa 19.24 ‡ 2:7 Daa 19.12-17 § 2:16 Nao 22.4-35 * 2:22 Yaa 26.11

* 3:3 Yud 18 † 3:5 Daa 1.6-9 ‡ 3:6 Daa 7.11 § 3:7 Isa 66.15-16 * 3:8 Soū 90.4

ewao, àle menakeánɔ. A ye gbēe kaaleo, a ye gbépii ǹselilee. ¹⁰ Dii mózi aɔ de lán kpáí mɔawaε.† Zibeezi musu a gēzea bíoo, a pɔɔ tékū aa pia, tɔle ní pɔ pɔ kuwàɔ aɔ ku bo. ¹¹ Lá pɔpii a kaale màa, à tó á kua àɔ ku kua ũ. A tó á kua àɔ adoa luayãmanaɔ ũ ¹² wedɔa aà mɔgɔɔi, í wetã gɔɔpi ka kpakpa. Gɔɔpi zí musu a kaale ní téo, a pusu i a pɔɔ yó. ¹³ Ama Lua tɔle dafu ní luabe dafuo‡ legbè, ò wá wé dɔi. We maakea aɔ kuu.

¹⁴ Ayãmeto ma gbé yenzideɔ, wedɔa gɔɔpizi guu à ãiake aɔ ku sãasai gbãsisai, íb na ní Luao. ¹⁵ A wá Dii menakea dile suabaa ũ, lá wá gbé yenzide Pɔlu lakèé ní ònɔ pɔ Lua aà gbàowa. ¹⁶ Yápiɔ ò Pɔlu ì o lá pɔ a kèɔ guu píi. Aà lápi gueɔ maa zí'ũ. Wésiadeɔ ní gbé pɔ an zea gbãaɔ aai yápiɔ kole, lá aai ke ní Luayãtaala kɔniɔwae b. Màa aai nízia da kaaleu.

¹⁷ Apiɔ sɔ ma gbé yenzideɔ, lá á yápi dɔ kò, à laaika ké ikoyãdansaiɔ su á sásá ní ní εεoo. Asu bɔ á zea gbãau à léleo. ¹⁸ Aɔ gbã wá Dii wá Suabana Yesu Kilisi gbèke ní aà dɔao guu. Òme gawi ví tia e gɔɔpii! Ami.

† **3:10** Mat 24.43, 1Tes 5.2, Zia 16.15 ‡ **3:13** Isa 65.17, 66.22, Zia 21.1

ZAA LA SƐIA

Yá pò kú láe bee guu

Láe bee guu Zaa lé tékpa Yesudeoḡu aao naa Yesu Kilisiwa síana, aai yáke a zéwa wàò yekōzi ní Lua gbāao. A òné lo aa gi yādanε bēε pò ì kpáné wà Lua yá kūa súsi.

Lápi daalekii (1.1-4) Zaa ná yá pò ále yáwaε: Sema Yesudeo aao kōgbēo ũ ní Mae Luao ní aà Né Yesu Kilisio. A gbèamá aa ze ní Lua zina pò aa wesi Yesu Kilisile mé aa swādò aà yādanεio seeladekeo, aaiio ku gupua guu, asa Luaá gupuaε. Bee yáí, sema aao yekōzi (1.5-2.17). Bee gbεa à lekà Kilisi ibεεo mōa yáwa, εede pò aai mε Yesuá Kilisi no (2.18-29). Bee gbεa à yá pò ì to wà Lua né síandeo dō ò: Yáεdekeεa, yeakōi, Yesu Kilisi náaikεa (3.1-24). A yá pò ì to wà síana dōkōε ní εεo ò (4.1-6), ò à èa sù yeakōzi yáwa. Dea Lua gbé ũá yeakōi yáε, asa Lua lo yeziε (4.1-21). Lápi láakii à luanaaikεa pò ì ní ká zibleawa yá'ò (5.1-21).

Lápi ì dea Yesude síande ũ yá bōolekewēε. I Yesudeo gba láasoo maa ké aa e bo yādanε εede pò ì ní sō bleo guu, aai Yesu Kilisi náaikε ní yeakōzio.

Yá wēnide

¹ Gbé pò kú za asinizi* wa aà yāmà, wa aà è ní wéo, wa aà gwà, wa okàwà, Yá wēnidepi bao wále kpáé. ² Wēnidepi bō gupua, wa aà è, aà seeladeon wá ũ. Wēnidepi ku yāa Mae Lua kíε, ò à bōwá.† Aà bao wále kpáé. ³ Yá pò wá mà wá è ò wále oé, ké ápio á lé e àò doūwanō, asa wá lé doū ní Mae Luaoε ní aà Né Yesu Kilisipio.‡ ⁴ Wále yáε beeo oé ké wá pona e pεεwáε.

Luaá gupuaε

⁵ Bao pò wá màwà wále kpáén ke: Luaá gupuaε, gusia ku aà kíio, baa yoo. ⁶ Tó wa mē wá lé doūaànōε mé wá kú gusia, εε wále tó, wále zike síanawao. ⁷ Tó wá kú gupua lá Lua ku gupuaowa sō, ò wá lé aò doū, aà Né Yesu au ì wá duuna píi wolowá.

⁸ Tó wa mē wá duuna vīo, wále wázia sāsāε, wá síana vīo. ⁹ Tó wa wá duunao ò Luaε, Lua dee náai vī, ì yáke a zéwa, a wá duunapio kéwá, a yāvai wolowá píi. § ¹⁰ Tó wa mē wi duunakeo, wa Lua díle εede ũε, wá aà yá kūao.

2

¹ Ma néo, mále yá bee oé, ké ásu duunakeo yáíε. Ama tó á gbēε duunakè, wá Zennode vī Mae Lua kíi táaesaide Yesu Kilisi ũ. ² Omε wá duuna awakpabo ũ.* I ke wá duuna ado no, dúnia búu gbéó pōε.

³ Tó wá yá pò a díleo kūa, beewa wá dō síana ké wá aà dō. ⁴ Tó gbé mē á aà dō, mé a yá pò a díleo kūao, εedeε, ade síana vīo. ⁵ Gbé pò aà yá kūa sō, aà yea Luazi papaa síanaε. Pò pò a to wà dō ké wá naawàn ke: ⁶ Gbé pò mē á naawà, sema ade kua àò de lá Kilisi ku yāawa.

Yá dafu díleε

⁷ Ma gbé yenzideo, i ke yá dafu ma a lakèéo, yázi pò wa díléε za káauε.† Yázipi mé Lua yá pò á mà ũ. ⁸ N beeo yá pò mále a lákéé dafu loε, wí a síana e aapi ní ápiowa, asa gusia lé gē, ò gupua síande‡ lé bii sa.

* 1:1 Zaa 1.1 † 1:2 Zaa 1.14 ‡ 1:3 Zaa 17.3 § 1:9 Sou 32.5 * 2:2 Lom 3.25 † 2:7 Zaa 13.34 ‡ 2:8 Zaa 1.9

⁹ Gbé pò m̀e á kú gupuaú, mé a za a gbédeegu, ade ku gusiaue e tia. ¹⁰ Gbé pò ye a gbédezi ku gupuaú, aà yáe lí tó gbēe fuo. ¹¹ Gbé pò za a gbédeegu ku gusiaue, a be gusiau, a dō gu pò ále géuo, ké gusiapi aà v̀iakù yáí.

¹² Ma néo, má láe bee k̀eé
ké á duuna k̀ewá aà tó yá musu yáí.

¹³ Maeo, ma láe bee k̀eé
ké á gbé pò kú za asinzipiſ dō.

Ewaaso, ma láe bee k̀eé
ké a zib̀lè Setáúwa.

¹⁴ Ma néo, ma láe bee k̀eé
ké á Mae Lua dō.
Maeo, ma láe bee k̀eé
ké á gbé pò kú za asinzi dō.
Ewaaso, ma láe bee k̀eé
ké á gbãa mé á Lua yá k̀ua,
ō a zib̀lè Setáúwa.

¹⁵ Asu ào ye dúniazio, ge pò pò kú a guuo. Tó gbé ye dúniazi, a ye Mae Luazio.
¹⁶ Asa yá pò kú dúnia guu píi, d́e'íi ní wetonlao ní àizee íandãao, i bo Mae Lua kíio, à bò dúnia kíie. ¹⁷ Dúnia lé gē ní a pò pò wí a nideo, ãma luapoeãkena ao ku gɔɔpiiε.

Kilisi ibεε

¹⁸ Ma néo, gɔɔ gbezã wá kuwà. Lá á mà Kilisi ibεε lé m̀ó, aà ibεεo dasikù sa. Beewa wá dō ké wá kú gɔɔ gbezãwa. ¹⁹ Gbépiá wá gbéno, a yáí aa b̀le wá guu. Tó wá gbéne yáa dō aa kúwanɔ. Aa k̀ewá ké wà e dō an gbēe de wá gbé ũo yáíε.

²⁰ Apio sō, Lua Nisina d́ié, ō a síana d̀ò ápii. ²¹ Ma láe bee k̀eé, ké a síana d̀ò yáíε, i ke á d̀o no. A dō ké εεε lí bo síana guuo. ²² Démε de εεde ũi? Gbé pò gí Yesu Mesiikeiε. Gbé beeá Kilisi ibεεε, à gí Mae Luazi ní aà Néoe. ²³ Gbé pò gí Lua Nézi gí Mae Luazi bo. Gbé pò zè ní Lua Néoe zè ní Mae Luao bo.*

²⁴ Ao yá pò á mà za káau k̀ua. Tó á yá pò á mà za káaupi k̀ua, ao naa Lua Néwa ní aà Maeo. ²⁵ Pò pò Kilisi a legbèwēε mé wēni láasai ũ.

²⁶ Ma láe bee k̀eé gbé pò aale á sãsão yá musue. ²⁷ Apio sō, Nisina pò á è Kilisiwa kú á guu. A bàa kú ní gbēe yádadaaéoo, asa aà Nisina lé yápii dadaé, mé a síana v́i, εε ku aà guuo. Lá àle dadaé, ào naa Kilisiwa màa.

²⁸ Tiasa ma néo, ào naawà ào gé, ké gɔɔ pò à m̀ò, wá sō io dilea. Wá gεε a gō kpá wá wéi aà mɔgɔɔo. ²⁹ Lá á dō a maa, ào dō ké yãmaakena píiá aà néε.

3

Lua néo

¹ A gwa lá Mae Lua yewázi zōo, ké ì wá sísi a néo,* mé wá a ũ sō! Dúnia wá d̀o, ké i aà d̀o yáí. ² Ma gbé yenzideo, Lua néon wá ũ tia, mé lá wá de i bo gupuaú yáao. Wá dō ké gɔɔ pò à m̀ò, wá de laaàwa, asa wá wesiaàle, wí aà e lá a de. ³ Gbé pò a wé d̀oaazi màa, aào ku gbãsisai lá Kilisi ku gbãsisaiwa.

⁴ Gbé pò duunakè bò Lua yá kpeε, asa duunaa boa Lua ikoyã kpeε. ⁵ A dō ké Kilisi m̀ò duunawoloa yáíε, mé a duuna v́io.† ⁶ Gbé pò naawà lío te duunawao. Duunkεnae i aà eo, a aà d̀o.

⁷ Ma néɔ, ásu to gbēe á sásão, yāmaakena mé maa lá Kilisi maawa. ⁸ Gbéé pò í duunakéá Ibiisi gbé, asa Ibiisi duunakè za asínizíe. Ibiisi yáɔ midéa yáí Lua Né mòì. ⁹ Gbéé pò Lua aà í líɔ te duunawao, asa Lua kekéá kú aà guue. A f̄ líɔ te duunawao, ké Lua aà í yáí. ¹⁰ Lá wá Lua néɔ d̄ók̄e ní Ibiisi néɔn ke: Gbéé pò lí yāmaakeo ge gbéé pò ye a gbédeezio, adeá Lua né no.

Yeak̄si

¹¹ Yá pò á mà za káaun ke: Wàɔ yek̄si.‡ ¹² Asu àɔ de lán Kainuwao. A de Setáu pò ũe, ɔ à a dāuna dè. § Bóyáí à aà dèii? Ké aà yākea vāí mé aà dāuna pò maa yáíe. ¹³ Ma gbéé, tó dúnia zaágu,* ásu to à bɔ á saeo. ¹⁴ Wá d̄ɔ wa bɔ gau wa gē wēni guu,† ké wá ye wá Yesude deeozi yáí. Gbéé pò ye gbéio, adeá gee e tia. ¹⁵ Gbéé pò za a gbédeeguá gbēdenae. A d̄ɔ ké gbēdenae líɔ wēni láasai v̄io.

¹⁶ Yáe bee mé a to wà d̄ɔ lá yeak̄si de. Kilisi azíá kpà wá yáí. Wápiɔ s̄ɔ, sema wá wázíá kpá wá Yesude deeo yáí màa. ¹⁷ Tó gbéé de p̄ɔde ũ, mé a è a gbédee lé wēnake, tó i wēnad̄ɔe, a ye gbéí lá Lua yeiwa? ¹⁸ Ma néɔ, wásu wàɔ yek̄si ní léɔ. Wàɔ yek̄si síana ní yākeao. ¹⁹ Beewa wá d̄ɔ ké síana gbééɔn wá ũ, màa wá s̄ɔ aɔ daa dou Lua ae. ²⁰ Tó yáe sù lé wá s̄ɔ v̄í s̄ɔ, wá d̄ɔ ké Lua z̄ɔɔ de wá làasooa, a yápii d̄ɔ.

²¹ Ma gbéé yenzideɔ, tó wá làasooa lé wá dayāuo, wá s̄ɔ aɔ diléa Lua aee, ²² wí pò pò wá gbèawà e, ké wá yá pò a diléɔ k̄ua mé wi yá pò í kaaàgu ke yáí. ²³ Yá pò a diléwēen ke: Wà aà Né Yesu Kilisi náaike,‡ wíɔ yek̄si lá a diléwēewa. § ²⁴ Gbéé pò yá pò a diléɔ k̄ua naawà, mé Luapi ku ade guu. Wá d̄ɔ ké a kú wá guu aà Nisína pò a kpàwá yáí.

4

Nisínaɔ d̄ɔak̄e

¹ Ma gbéé yenzideɔ, ásu gbéé pò aa mè wa Lua Nisína v̄io yá sí nípiio. A ní tàasika à gwa tó nisína pò aa v̄í b̄ò Lua kíie, asa ānabi egenao dasik̄ù dúniau. ² Yá pò a to à f̄ɔ d̄ɔ tó Lua Nisína aa v̄in ke: Gbéé pò mè Yesu Kilisi m̄ò gbēnazína ũ, nisína pò a v̄í b̄ò Lua kíie. ³ Gbéé pò Yesu d̄ɔ màao, nisína pò a v̄í i b̄ò Lua kíio. Kilisi ibee pò á mà àle m̄ón we. A ku dúnia guu k̄ò.

⁴ Ma néɔ, Lua gbééɔn á ũ, a z̄íblè ānabi egenapiɔwa, asa Lua Nisína pò kú á guu z̄ɔɔ de nisína pò kú dúnia guula. ⁵ Dúnia gbééɔn ní ũ. Bee yáí aaí dúnia yá'ò, ɔ dúnia gbéé í ní yāma. ⁶ Lua gbééɔn wá ũ. Gbéé pò Lua d̄ɔ í wá yāma, gbéé pò de Lua pò ũo lí wá yāmao. Beewa ɔ wá Nisín síande d̄ók̄e ní nisín egenao.

Lua ìɔ yer̄zi

⁷ Ma gbéé yenzideɔ, wàɔ yek̄si, asa yeak̄si í b̄ò Lua kíie. Gbéé pò ìɔ ye gbéí mé Lua né ũ, a Lua d̄ɔ. ⁸ Gbéé pò líɔ ye gbéio Lua d̄ɔo, asa Lua ìɔ yer̄zie. ⁹ Lá Lua yeawázi b̄ò gupuaun ke: A a Né m̄endona z̄í dúnia guu,* ké wá wēni e ní aà gbāaoe. ¹⁰ Aà yeawázipin ke: I ke wáme wá ye Luazio, Lua mé yewázi, ɔ à a Né z̄í wá duuna awakpab̄o ũ. ¹¹ Ma gbéé yenzideɔ, lá Lua yewázi màa, sema wàɔ yek̄si s̄ɔ. ¹² Gbēe i wesi Luale yāao,† āma tó wá yek̄si, Lua kú wá guu, mé aà yeawázipi papaa wá guu.

¹³ Wá d̄ɔ ké wá naawà mé a kú wá guu, ké à a Nisína kpàwá yáí. ¹⁴ Wá è, a seeladeɔn wá ũ, Mae Lua a Né z̄í dúnia Suabana ũe.‡ ¹⁵ Gbéé pò ò Yesuá Lua

‡ 3:11 Zaa 13.34 § 3:12 Daa 4.8 * 3:13 Zaa 15.18 † 3:14 Zaa 5.24 ‡ 3:23 Zaa 6.29 § 3:23 Zaa 13.34 * 4:9 Zaa 3.16 † 4:12 Zaa 1.18 ‡ 4:14 Zaa 3.17

Née, Lua ku aà guu, mé ade ku Lua guu. ¹⁶ Wá d̄̀ ké Lua yewázi mé wá a náai ví.

Lua ìb̄ yewázi. Gb̄́é p̄́ ìb̄ ye gb̄́í naa Luawa, mé Lua naawà. ¹⁷ Lá Lua yeawázi p̄́ewán ke: Wá s̄́ aò dílea yákpalekeḡozi. Asa lá Kilisi de, wápio s̄́, màa wá de d̄́niáe bee guu. ¹⁸ Gb̄́e lí víake gb̄́é p̄́ yeazieo. Tó Lua yewázi wásawasa, wá víake aà yá musuo, asa wí víake gb̄́é p̄́ wàle e a ìadamáe. Víade líb̄ d̄́ Lua yewázi wásawasao.

¹⁹ Wápio, wio ye gb̄́í, ké Lua d̄́aa yewázi yáí. § ²⁰ Tó gb̄́é m̄́ á ye Luazi, mé a za a gb̄́edeegu, edee. Asa gb̄́é p̄́ ye a gb̄́dee p̄́ ì ezio, a f̄́ aò ye Lua p̄́ ì eozio. ²¹ Yá p̄́ a dílew̄en ke: Gb̄́é p̄́ ye Luazi, sema aà ye a gb̄́deezi s̄́.*

5

Lua Né ndaika

¹ Gb̄́é p̄́ Yesu náai ví M̄s̄ii ũ, Lua mé ade ì. Gb̄́é p̄́ ye dei ye néie b̄. ² Tó wá ye Luazi mé wá yá p̄́ a díleo k̄́a, beewa wá d̄́ ké wá ye Lua nézi. ³ Asa yea Luazi mé yá p̄́ a díleo k̄́a ũ.* Yá p̄́ a dílep̄́o z̄́'ũ s̄́o,† ⁴ asa gb̄́é p̄́ Lua aà ì ì z̄́ible d̄́niawae. Wá luanaaika mé ì to wá z̄́ible d̄́niawa. ⁵ Déme ì z̄́ible d̄́niawai? Gb̄́é p̄́ sí Yesuá Lua Néé bàasio.

⁶ Yesu Kilisipi mé gb̄́é p̄́ m̄́ à da'ilekè, aà au b̄̀le ũ. I ke da'ileε adoo, à da'ilekè, aà au b̄̀le b̄. Lua Nisina mé aà seelade ũ, asa òme siande ũ. ⁷ Seelaò ku àaõε: ⁸ Lua Nisina ní ípio ní aupio, mé an àaõ pii an yá douε. ⁹ Lá wi gb̄́enazina seeladeke sí, Lua seeladeke de beea, asa Lua yápi ò a Né yá musue. ¹⁰ Gb̄́é p̄́ Lua Né náai ví seelapi ví a s̄́ guu. Gb̄́é p̄́ ì Lua yá sio, ade Luapi díle ede ũe, asa ì yá p̄́ Lua ò a Né musu sio. ¹¹ Yá p̄́ a òn ke: Lua wá gbá w̄́ni láasai, mé w̄́nipi ku aà Né k̄́ie. ¹² Gb̄́é p̄́ Lua Né ví w̄́ni láasai ví. Gb̄́é p̄́ Népi vío w̄́nipi vío.‡

¹³ Ma yá beeo òé, á gb̄́é p̄́ ále Lua Né náaiko, ké aò d̄́ á w̄́ni láasai ví. ¹⁴ Lá wá s̄́ ìb̄ dílea Lua aen ke: Tó wa p̄́ wabikèwà lá a yeiwa, ì wá yamaε. ¹⁵ Lá wá d̄́ ì wá wabikea ma, wá d̄́ ké wa p̄́ wa a wabikèwà è kò.

¹⁶ Tó gb̄́é a gb̄́dee è, àle duuna p̄́ lí ní kaaleo ke, aà wabikèè, Lua ì aà gba w̄́ni. Duuna p̄́ lí ní kaaleo má ò. Duuna p̄́ ì ní kaale kú, ì ke bee má ò aà a wabikeo. ¹⁷ Yáw̄aika piiá duunaε, ama duuna p̄́ lí ní kaaleo ku.

¹⁸ Wá d̄́ ké gb̄́é p̄́ Lua aà ì líb̄ te duunawao, asa Lua Né ì aà d̄́a, Setau lí f̄́ okàwàò. ¹⁹ Wá d̄́ Lua gb̄́éon wá ũ, mé d̄́niá búu kú Setau ozi. ²⁰ Wá d̄́ ké Lua Né m̄́, ò a wá wé kè, ké wà e Siande d̄́. Wá kú Siandepi guu ní aà Né Yesu Kilisio. Om̄e Lua siandepi ũ. Om̄e w̄́ni láasai ũ.

²¹ Ma néo, à laaika dii eḡenaazi.

ZAA LA PLAIDE

Yá pò kú láe bee guu

Lápi kēnaá gbēzōe, òme Lua zina Zaa ũ. A ò Yesudeone aao ku síana guu ní yeakōzio (1-6). A lezamá gbēsāsānao yá musu, ò à a moa ní gwai baokpàné à fòkpàamá (12-13). Apii guu a gbèamá aa laaika aa ze gbāa ní Lua zé síande guu.

Siana ní yeakōzio

¹⁻² Ma gbēzō, máme ma láe bee kè gāli pò Lua òlè gbéone. Má yeázi síana guu, síana pò kú wá ví mé wáo kuò gōpii yáí. Máme má adoo, ní gbé pò aa síanapi dō píe. ³ Mae Lua ní a Né Yesu Kilisio gbēkēkéé ní sùuuo ní aafiao síana ní yeakōzio guu.

⁴ Ké má è á gbēo ku síana guu lá Mae Lua òlèwēewa, ma pò kèna maamaa. ⁵ Tiasa ma gbé, mále wabikewáe. I ke yá dafu mále oéo, yá pò wá ví za káau. Wào yekōi.* ⁶ Yeakōin ke: Wào yá pò Lua òlèo kūa. Yá pò Lua òlèpi mé de wào yekōi lá á mà za káauwa.

⁷ Gbēsāsāna dasio lígua dúnia guu, aai me Yesu Kilisi i mo gbēnazina ũo. Gbé bee taaá gbēsāsānae, Kilisi ibe. ⁸ A laaika, ásu to zí pò wá kè ke pāo. A to à ài'e a lé gbēu. ⁹ Gbé pò ví Kilisi yādané léa Lua dōo. Gbé pò zè ní yápio Mae Lua ví ní aà Néo an píi. ¹⁰ Tó gbé mò yādadaíé mé a yá bee kūao, ásu à aà òlèo. Ásu gbāakpaaàzi seo. ¹¹ Ása gbé pò gbāakpaaàzi lé kú aà vāikēo guue.

¹² Má yāví dasi mà oé, āma má ye mà kēé láuo. Ma wé òi mà mo á gwaie, wí bo kō léu,† ké wá pona e ke zài. ¹³ Gāli pò Lua òlè la gbé fòkpàwá.

* 1:5 Zaa 13.34 † 1:12 3Zaa 13-14

ZAA LA AAᵓDE

Yá pò kú láe bee guu

Gbēzᵓ pò Zaa lá plaade kè mé láe bee kè Gaiuee. Gaiu ì zíkē Luae, ì nibᵓᵓ yàaekē, asa à zè ní sīanao. Dioteḡi sᵓ denlaweelena pò gī sīanaie. A bᵓ Zaa kpe, ì aà gbéᵓ dilēo. A Yesude pāle pò wī me Demetiu maabò (12), sᵓ à a mᵓa wékpaleinzi yá'ò à fòkpà má (13-15). Wá è lápi guu gbāakpaa Yesudeᵓziá yeakᵓzi yáe, mé zea ní sīanao yáe.

Lua zíkēnaᵓ dilēa

¹ Ma gbēzᵓᵓ, máme ma láe bee kè ma gbé yenzide Gaiusie.* Má yenzi ní sīanao. ² Ma gbé yenzide, miᵓ wabikene ké ñyᵓ aafia, yápii ì bᵓne maa, lá n bᵓ maawa. ³ Ké wá gbéᵓ mᵓ, aa òme lá ní sīana kūa mé ní kú a guu, sᵓ ma pᵓ kēna maamaa. ⁴ Tó má mà ma néo kú ní sīanao, pᵓnae demee beelao.

⁵ Ma gbé yenzide, ní náai ví zī pò ni ke wá gbéᵓne guu, atēsa nibᵓᵓ. ⁶ Aa n yeawázi yá'ò wá gālideᵓne. Kūsūa kené, lá a maa wà ke Lua zī guuwa. ⁷ Asa aa dàzeu ní Kilisi tᵓo, mé aa daa luayādansaiᵓ gāuo. ⁸ Sema wà gbé bee taᵓ yàaekē, wīᵓ de an zíkēndeeᵓ ū sīana baokpaa guu.

⁹ Ma taalanae kè n gālideᵓne, āma Dioteḡi denlaweelena ye wá yáio. ¹⁰ Bee yáí tᵓ ma mᵓ, má bᵓaàᵓ ní yá pò ì keᵓ ní yāvāi pò ì dᵓwáᵓ. Bee lí ká aà bakanswāua ūo, ìli wá gbéᵓ dilēo, baa se ì gī gbé pò ye ní dilēᵓne, ì kāaakekīi zᵓné.

¹¹ Ma gbé yenzide, nsu yāvāi dadao, sema yāmaa. Gbé pò ì yāmaake mé Lua pò ū, gbé pò ì yāvāike Lua dᵓo. ¹² Gbépii ì Demetiu tᵓnasi. Baa sīana ì aà sáaukpa. Wápiᵓ wī aà sáaukpa sᵓ, mé ní dᵓ ké wá seeladeke náai ví. ¹³ Má yāvī dasi mà onē, āma má ye mà kēne láuo. ¹⁴ Ma wé dᵓi wà wesikᵓle tia, wī yābᵓ kᵓ léu.† ¹⁵ Lua n to aafia. N gbēnaᵓ fòkpàma. Fòkpa wá gbēnaᵓwa dodo.

* 1:1 Lom 16.23 † 1:14 2Zaa 12

YUDA

Yá pò kú lée bee guu

Yuda lá n̄ Píe lá plaadeo (lee 2) aa waasoken egenao yá'ò n̄ yāvāi pò aaìo kūaε. Lán Zaakiwa Yudaá Yesu dāunaε l̄.

Yuda zoadò waasoken egenao pò an yá gè Yesudeo guuwa pāsipāsí, à go pò a n̄ gbē yá'ò (3-16). A ò Yesudeone aa ze gbāa Yesu náaikεa guu (17-23). A lápi m̄de n̄ Lua t̄b̄ao.

Lápi yá pò εe ì'iné yá b̄olekè, mé à àizāna pò wá wé d̄oi naa Lua n̄ Yesu Kilisiowa guu yá'ò l̄ (20-21).

Waasoken egenao

¹ Mámema Yuda, Yesu Kilisi z̄blena, Zaaki dāuna.* Mámε ma lée bee kè Mae Lua yenzide pò à n̄ sisi a n̄ kūa naa Yesu Kilisiowa guuone. ² Lua s̄uu n̄ aafiao n̄ a yeaázio n̄n̄aaé.

³ Ma gbé yenzideo, má ye mà lákéé yāa wápii suabaa yá musu, ò má è à kù teasiε mà kéé mà lēdaowá à gí n̄ áziao Yesu yá pò Lua n̄é á z̄i gēn do e ḡopii musu. ⁴ Asa luayādansai gè wá guu kpái,† aai wá Lua gbēke e n̄ wisaiyākea zé ūε, aai lelekpa wá Dii m̄ndona Yesu Kilisizi. Ia pò Lua a damá kú aà yá taala guu à ḡḡε.

⁵ Ké Dii Isailio b̄le Egipi,‡ a gbεa à gbé pò aai a náaikεo d̄ede.§ Má ye mà yápi d̄águ, baa ké á d̄s kò. ⁶ Malaika pò aai ze n̄ n̄ luakpamao aa p̄kp̄a n̄ kúkiizio s̄, Lua n̄ ká gusiau yeyea n̄ m̄daonao à d̄m̄a ḡopiiε e yákpalekεḡo z̄o z̄í. ⁷ S̄d̄oū n̄ Ḡm̄o n̄ w̄le pò liaanzio gbé yá bee taa kè s̄, aa n̄zia kp̄a gbāsi d̄oosai keawa.* An kaalea de ìadama n̄ té gasaio seela ūε. ⁸ Luayādansai nana'onapio lé ke màa s̄ε. Aai n̄zia da gbāsikeau, aai gi ikoyāi, aai malaika gawideo s̄s̄. ⁹ Baa malaikao kía Miseli, ḡo pò àle lekpaake n̄ Ibiisio M̄ozi ge yá musu, i we à aà s̄s̄ à yādāalao, āma a òè a k̄ le n̄ Diio.† ¹⁰ Gbēpio s̄ aai yá pò wa a gbad̄o b̄εboε. Ŋno pò wà n̄ ìò ò aa v̄i lán n̄b̄owa làasoosai, ò ì ḡérino kaaleu. ¹¹ Waiyoo ampio, aa Kainu‡ zé s̄. Aa s̄i BalaaŪ§ sásāu ōa yái. Aa b̄o Lua kpe lán Kolewa,* aa òkp̄a laaāwa. ¹² Aa de sāa ū á gbēke v̄ia n̄ k̄o blebleao guu. Aai p̄obleāno, wí lí n̄ k̄o. An n̄se yá aai ḡḡ. Aa de lán lousisia pò ì ḡ n̄ ìanao masaiwaε. Aa ḡa gēn pla lán lí n̄'isai pò bilεawaε. ¹³ Aa de lán isukaa pāsíwa, aai f̄ula v̄ai b̄o an wisaiyākeao ū. Aa de lán saambεbenaowa, gusia n̄ini ò Lua d̄ilené à n̄ yāakeò ḡopii.

¹⁴ Za Adamu léu e à gè pè En̄kiwa mae n̄ néo ku lee soplaε, ò En̄kipi† d̄aa n̄ yá'ò à mè, á è Dii lé mó n̄ a gbé, an dasi lé v̄io, ¹⁵ ké aà yákpaleke n̄ gbēpio, i yāda a yādansai duunkenaola pii, yá pò aa kè a yādasaike guu yái n̄ a t̄o b̄ε pò aa s̄o pii. ¹⁶ Gbēpió yākeledeone, yāe lí kán̄guo. An pò niakaa mé ì d̄aané, aai ìanadā n̄ yāz̄o, aai lenakasa gbēone ài'ea yái.

K̄s̄ zed̄a

¹⁷ Apio s̄ ma gbé yenzideo, à to yá pò wá Dii Yesu Kilisi z̄inao d̄aa òé d̄águ. ¹⁸ Aa òé ḡo gbezāz̄i gbé pò an luayādasai pò niakaa lé d̄aané aa á ke p̄o p̄oε.‡ ¹⁹ Gbēpio ì to gbé k̄εaaε, anzia p̄eā mé ì d̄aané, aa Lua Nisina v̄io. ²⁰ Apio ma

* 1:1 Mat 13.55 † 1:4 Gal 2.4 ‡ 1:5 B̄a 12.51 § 1:5 Nao 14.29-30 * 1:7 Daa 19.1-25 † 1:9 Zkl 3.2 ‡ 1:11 Daa 4.3-8 § 1:11 Nao 22.1-35 * 1:11 Nao 16.1-35 † 1:14 Daa 5.21-24 ‡ 1:18 2Pie 3.3

gbé yenzideɔ, à kɔ zedɔ á lousisize guu, íb wabike ní aà Nisína gbãao. ²¹ Aɔ zεa Lua yeawázi guu, íb wεdɔ wá Dii Yesu Kilisizi e aà γε wá ká àizānawa a gbēke guu. ²² A wēnadɔ gbé pɔ kú seaseaɔne. ²³ A gbēeɔ sí téwa à ní suaba. A wēnadɔ gbēpāleɔne ní laaio, í za baa an pɔkasa pɔ gbāšikpà an dàakea guuɔɔ.

²⁴⁻²⁵ Lua mēndona wá Suabana a fɔ à á dɔ́a ké ásu fuo, i á kpán'aεke a gawi guu sāasai ní pɔnao ní wá Dii Yesu Kilisi gbãao. Ōme gawi ní zɔkεo ní gbãao ní ikoo vī zadɔ gɔɔ i daaleo ní a tiao e gɔɔpii. Ami.

ZIA YA

Yá pò kú láe bee guu

Zāa mé Bibeli lá gbézā kè. A yá dasi pò Yesu Kilisi biiwàe bɔɔlekèwɛɛ (1.1), yá pò a è gɔɔ pò Lua Nisina dèdewà (1.10). Gɔɔ pò à lápi kè, a ku Patemɔ gūgūnaae. Wàle aà wetā ké àle Yesu baona kpá yáí (1.9), asa gɔɔ bee Lomadeɔ kía lé íada Yesudeɔwa. A lápi kè Yesu gáli mèn sopla pò aa ku Azii búsuuɔne, gu pò wí me tia Tuukii.

Tó Yesudeɔ ku wetāa guu, ké Dii mèndona Yesu Kilisi aa zèò yáíe. Kua yá'ia guu Zāa láe bee kèné ké wà ze gbāa luanaaikɛa guu ní zia yá pò an wé dɔio. Lápi guu Zāa wépungu pò a èò yá'ò ní a lɛɛŋaɔ dasi. Gbé pò aa luabaakuarɔnɔ káau taala dɔɔ fɔ yáɛɛŋapiɔ gbadɔ, āma dāo ní asii dɔo. Wépungu pò Zāa èò yáɔ dodoa, āma an yāmi doŋe. Gbɛɔ ì asiiyāpiɔ bɔɔlekɛ dodoa, āma yázinda pò lápi lé o ku wásawasae: Vái a kigɔɔsoplanable, āma Lua ní a gbéɔ zì gbézā ble Yesu Kilisi sabai, asa ōme Dii ũ ado.

A daalekii Zāa azia yá'ò Yesu Kilisi pò bò gau zina ũ (1.1-8).

Aà waaso séia guu, à yá pò à wesie a wépungu séia ea guu sèle siu. A guu Yesu òè aà lákè Yesude gáli mèn sopla pò ku Azii búsuuɔne (1.9-3.22).

Bee gbɛa Zāa sù è á kú musu, we a wépungu è dasi: Luabedeɔ kúleɔ Luae ní Yesu Kilisio (lɛɛ 4-5), lá kooa ní a kán'ɔ mèn soplaɔ (6.1-8.1), kāae mèn soplaɔ pea (8.2-11.19), dalagɔɔ ní wài mèn plaɔ (12.1-13.18), sã ní gbé pò à ní bóɔ, yákpalekegɔɔ pò malaikaɔ a baokpà (14.1-20), kisia gbézā mèn sopla pò de Lua pókūma ũɔ (15.1-16.21), Babeli léleɔ, ziblea waiwa ní ānabi egenao ní Ibiisio (17.1-20.10), luabe dafu ní tɔɔle dafuo ní Yelusaleŋ dafuo (21.1-22.5). Lápi láakii Yesu legbè à mè: Má mó tia (22.6-21).

Gbé pò aale lápi kyokeɔ fɔ yáɔ gbadɔ, tó aa wèele yápi wásawasa dɔ yá'ia pò a su ní le zia yá musu. Zāa lé viadada Lua gbéɔzi no, àle ní gba sɔ íadamagɔɔ. Wépungu pò Zāa è lé ɔɔné yá pò a yáí Yesu Kilisi gà a vùì, àizāna yá pò aao kuò e gɔɔpii.

Láe bee bɔkii

¹ Lua yá pò lé mó kei dà Yesu Kilisie aà biiwà a zòblenaɔne, ō à a malaika zì ma Zāa a zòblenawa, a tò ma yápi dɔ. ² Lua yá pò Yesu Kilisi de a seelade ũ ō má è, ō mále o. ³ Gbé pò zia yáe bee kyokè ní gbé pò aa a yāmà aa kūaá báadeɔne, asa a gɔɔ káikù.

⁴ Ma Zāa máme ma láe bee kè gáli sopla pò kú Azi búsuuɔne. Lua pò kú za yāa mé a ku tia mé àle mó ní a Nisina mèn sopla pò kú a kpalabaa aeɔ* ⁵ ní Yesu Kilisi pò de seelade náaide ũo aa gbɛkekeé, aai á tó aafia. Yesupi mé gábo séia ũ, ōme dúnia kíaɔ gbāade ũ.† A yewázi à wá bó wá duunau ní a au gbāao, ⁶ à wá kpá kpalau Lua a Mae gbàgbanaɔ ũ.‡ Ōme gawi ní gbāao ví gɔɔpii! Ami.

⁷ Ma, àle mó luabepuanau.§ Gbépii a wesiaàle, baa gbé pò aa aà zòɔ,* dúnia bui píi i nízia gbɛgbɛ aà yá musu. Aà ke màa! Ami.

⁸ Dii Lua mè: Máme má Alafa ní Omegao ũ.† Ma Gbāapiide má kú yāa mé má kú tia mé mále mó.

* 1:4 Zia 4.5 † 1:5 Isa 55.4, Soŋ 89.28 ‡ 1:6 Bɔa 19.6, 1Piɛ 2.5 § 1:7 Dan 7.13, Mat 24.30, 1Tes 4.17 * 1:7 Zkl 12.10, Zāa 19.34 † 1:8 Zia 22.13

Yesu Kilisi bɔ mɔa Zāawa

⁹ Mámɛmaa Zāa á gbēdo, naa Yesuwa guu kɔgbēɔn wá ũ wétēa guu, kpalablea guu, menakea guu. Má kú ísia gūgūna pɔ wí mɛ Patemɔ guu luayá'oa ní Yesu seeladekeo yáí. ¹⁰ Dii gɔɔzɪ Lua Nisína dèdɛa, ɔ ma lɔɔ gbāa mà ma kpɛ lán kàae'ɔwa ¹¹ à mè: Yá pɔ ní è kē lá guu, ní kpásā gáli sɔpla pɔ kú wéleε beeuɔne: Efese, Simiina, Pɛɛgaũ, Tiatii, Saadi, Filadelifi ní Laodisio.

¹² Ma lili mà gbé pɔ lé yá'omɛɛpi e. Ké ma lili màa, ma vua dau è mèn sɔpla. ¹³ Ma gbēe è daupio zānguo lán gbēnazin néwa. A ulatao daa, àle gále aà gbázi, mé vua asana dɔa aà kùawa. ¹⁴ Aà miká de púntaitai lán sākā ge buawa, mé aà wé de lán tévuawa. ¹⁵ Aà gbá lé teke lán mɔgotē pɔ wàle baasa mua té guuwa. Aà lɔɔ de lán izɔɔsuka kɔfiwa.† ¹⁶ A saana kūa a ɔplaau mèn sɔpla, mé fēnda lena kpepla§ lé bɔ aà léu. Aà oa lé teke lán íatē gbāawa.

¹⁷ Ké ma aà è, ma lele aà gbázi, ma gɔ sáii. ¶ à ɔplaa nàa à mè: Nsu to vía n kũo. Mámɛ má Dɔaana ní Gɔzānao ũ,* ¹⁸ gbé pɔ ɔ ku ũ. Ma ga, ɔ má kú ké, mé máo ku e gɔɔpiiε. Má ga ní bedao kilineo kūa. ¹⁹ Yá pɔ ní è ké, yá pɔ kúo ní yá pɔ a mɔ a kpɛo pii. ²⁰ Saana mèn sɔpla pɔ ní è ma ɔplaau pio ní vua dau mèn sɔlapio asiin ke: Saana mèn sɔlapioá gáli mèn sɔlapio dɔaanaɔne, mé dau mèn sɔlapioá gáli mèn sɔlapioɔne.

2*Efese*

¹ Kē Efese Yesudeo dɔaanaε: Ma gbé pɔ má saana mèn sɔplao kūa ma ɔplaau, má be vua dau mèn sɔplao zānguo, mámɛ ma yáε bee ò. ² Má n yákeao dɔ ní zɪ pɔ níle keo ní n menakeao. Nili we gbēvāio dilɛo. Gbé pɔ aai nízia dile Lua zinao ũ mé aa de a ũo, n ní yó ní è εedeɔn ní ũ. ³ N menafɔ, n taasikè ma yáí, ni kpasao. ⁴ Kási má yāvinnɔ. Dafudafukelege ní kèmmε. ⁵ To n kua zi zadɔ ni busao yá dɔngɔ. Nòselile, níɔ yá pɔ ni ke yāao ke. Tó ni ke màao, má mɔma, mí n dau se sɔò. ⁶ N beeo ní yáε bee ví, ní za Nikolaiɔ yákeau lá má zauwa. ⁷ Gbé pɔ nòse ví, aà yá pɔ Lua Nisína lé o Yesudeɔne ma: Má gbé pɔ ziblé gba zé aà lí wēnide pɔ kú Lua lu guu be ble.*

Simiina

⁸ Kē Simiina Yesudeo dɔaanaε: Ma gbé pɔ má de Dɔaana ní Gɔzānao† ũ, ma ga ma εa vu, mámɛ ma yáε bee ò. ⁹ Má wétēa pɔ wàle mɔne dɔ ní n taasidekeo. N beeo ɔden n ũ. Gbé pɔ aai mɛ Yudaɔn ní ũ mé aa de a ũo, an lousisikpe de Setāu pɔ ũ, má dɔ lá aai yāɔma. ¹⁰ Nsu víake taasi pɔ níyɔ keeo. Ma, Ibiisi a á gbēeo ká kpéu à á yɔ, i wétēamɔé gɔɔ kwi. Nyɔ náai ví e n ge n gaò, mí àizāna kene yāae ũ. ¹¹ Gbé pɔ nòse ví, aà yá pɔ Lua Nisína lé o Yesudeɔne ma: Ga plaade‡ a íakpa gbé pɔ ziblézio.

Pɛɛgaũ

¹² Kē Pɛɛgaũ Yesudeo dɔaanaε: Ma gbé pɔ má fēnda lena kpepla ví, mámɛ ma yáε bee ò. ¹³ Má n kúkii dɔ, gu pɔ Setāu kpalabaa kuue. N ma yá kūa, ni lelekpamazio, baa gɔɔ pɔ wà ma seelade náaide Antipa dè n wéleu, gu pɔ Setāu kuupi. ¹⁴ Kási má yá yɔɔna vinnɔ. N gbéɔ ví we, aa Balaaũ yá kūa. Balaaũpi mé dà Balakie, à kɔnikè Isailiɔne aa sa'onɔɔ sò aa gbāsikè.§ ¹⁵ Beewa lɔ ní gbéɔ ví we, aa Nikolaiɔ yá kūa. ¹⁶ A yáí tò, nòselile. Tó ni ke màao, má mɔma tia,

† 1:15 Dan 7.9, 13, 10.5-6 § 1:16 Ebe 4.12 * 1:17 Isa 44.6, 48.12 * 2:7 Daa 2.8-9, Zia 22.2 † 2:8 Zia 1.17 ‡ 2:11 Zia 20.14, 21.8 § 2:14 Nao 22.5-7, 25.1-3

mí zíkannɔ ní fēnda pɔ́ kú ma léuo. ¹⁷ Gbḗ pɔ́ ǹ̀sɛ vī, àà yá pɔ́ Lua Nisina lé o Yesudeɔne ma. Má gbḗ pɔ́ ziblè gba mana pɔ́ ulɛa,* mí àà gba gbɛpua boolona pɔ́ wà tɔ́ dafu k̀̀wà.† Gbḗe aɔ tɔ́pi d̄ɔo, sema gbḗ pɔ́ má kpàwàpi.

Tiatii

¹⁸ Kē Tiatii Yesudeɔ d̄ɔaanaɛ: Ma Lua Né pɔ́ ma wé de lán tévuawa, ma gbá de lán mɔgotēwa, máme ma yáɛ bee ò. ¹⁹ Má n yákeao d̄ɔ, n yea gbḗzi, n luanaaika, n zíkɛa ní n menakeao, mé yá pɔ́ níɛ ke gbɛzā de a káaua. ²⁰ Kási má yávinno. N nɔɛ Zezabeli‡ pɔ́ azia dile ānabi ũ gbà zé. Alɛ ma z̀̀blenaɔ sāsā, àɛ dané aa gbāsikɛ aa sa'onɔɔ só. ²¹ Ma àà gbà zé àà ǹ̀selilɛ, āma a ye à ǹ̀selilɛ à a káaluakaa too. ²² Ma, má kpaaazi pɛwa, mí tɔ́ gbḗ pɔ́ gbāsikɛaanɔ wétēa z̄ɔ e, tɔ́ aai ǹ̀selilɛ aa àà yá t̀̀o. ²³ Má àà iwao dede ní gagyāo, Yesudeɔ pii i d̄ɔ ké máme mi gbḗ l̄̀asoo ní ní s̄ɔo yɔɛ, mé má fiabo á baadeɛ a yákeawa.‡ ²⁴ A Tiatii gbḗ k̄ni pɔ́ á yápi k̄uao mé á yá pɔ́ wī me Setāu asii z̄ɔ d̄ɔo, má aso pāle dié. ²⁵ A ɔdidi yá pɔ́ á k̄uawa e màɔ m̀̀. ²⁶ Gbḗ pɔ́ ziblè mé a yá pɔ́ má yeiɔ k̄uwa e a léwa, má àà gba zé àà gbāable buiɔwa. ²⁷ A kiblemá ní m̀̀ gopanao, a ní wīwi lá wī ḡi oo wiwa,* lá ma Mae ma gba zéwa. ²⁸ Má àà gba gudɔleia saana lɔ.† ²⁹ Gbḗ pɔ́ ǹ̀sɛ vī, àà yá pɔ́ Lua Nisina lé o Yesudeɔne ma.

3

Saadi

¹ Kē Saadi Yesudeɔ d̄ɔaanaɛ: Ma gbḗ pɔ́ má Lua Nisina m̀̀n sɔplao ní saana m̀̀n sɔplao k̄uwa, máme ma yáɛ bee ò. Má n yákeao d̄ɔ. Kua b̄ɛ tɔ́ mé d̄ɔma, āma gen n ũ. ² Vu, gbḗ pɔ́ g̀̀nɛo lé ní l̄̀ao e aao gé gai, asa má è n yáɛ b̄leia ma Luaeo. ³ A yáí t̀̀o yá pɔ́ ní mà mé ní sí, to àò d̄ɔngu, níɔ k̄uwa, ní ǹ̀selilɛ. Tɔ́ ni vuo, má m̄ma lán kpáíwa, mé níȳɔ zaa pɔ́ má m̀̀wà d̄ɔ.* ⁴ Kási ní gbḗ vī Saadi we yɔɔ aai ní pɔkasa gbāsikpao. Wá bebe s̄anu ní pɔ́ puao, asa aa kà a léi. ⁵ Maa gbḗ pɔ́ ziblè aɔ pɔkasa pua daa. Má àà tɔ́ de àizāna taalau bauo.† Má zeaàno ma Mae ní a malaikao aɛ.‡ ⁶ Gbḗ pɔ́ ǹ̀sɛ vī, àà yá pɔ́ Lua Nisina lé o Yesudeɔne ma.

Filadelifi

⁷ Kē Filadelifi Yesudeɔ d̄ɔaanaɛ: Ma kuaadoade siande, má Davidi kiline k̄uwa, mi zɛwḗ gbḗe lí f̄ɔ t̄̀o, mi zeta gbḗe lí f̄ɔ w̄ɛo,‡ máme ma yáɛ bee ò. ⁸ Má n yákeao d̄ɔ. Ma, ma zɛw̄nɛ n aɛ, gbḗe a f̄ɔ tao. Baa tɔ́ n gbāa bílao, ní ma yá k̄uwa, ni lelekpamazio. ⁹ Setāu lousisikpɛ gbḗ pɔ́ aai nízia dile Yudaɔ ũ mé aa de a ũo, má tɔ́ ɛdepiɔ m̄ k̄ulɛnɛ, aai d̄ɔ ké má yenzi.* ¹⁰ Lá ní mena yá pɔ́ má d̄ilɛnɛ k̄uwa, má n si taasi pɔ́ lé m̀̀ dúnia búuwa à gbḗ pɔ́ aa ku t̄̀oɛo ȳwa. ¹¹ Má m̀̀ tia. ɔdidi yá pɔ́ ní k̄uawa, ké gbḗe su n ài simao yáí. ¹² Má gbḗ pɔ́ ziblè ke ma Lua kpé gbapele ũ. A bou bauo. Má a Lua tɔ́ k̄wà ní ma Lua w̄ɛɛ Yelusaleũ dafu pɔ́ a b̄o àà k̄i musu t̄̀o† ní ma tɔ́ dafuo. ¹³ Gbḗ pɔ́ ǹ̀sɛ vī, àà yá pɔ́ Lua Nisina lé o Yesudeɔne ma.

Laodisi

¹⁴ Kē Laodisi Yesudeɔ d̄ɔaanaɛ: Ma gbḗ pɔ́ wī omɛɛ Ami, ma seelade náaide‡ siande, ma gbḗ pɔ́ má de pɔ́ pɔ́ Lua k̀̀o z̄ina ũ, máme ma yáɛ bee ò. ¹⁵ Má n

* **2:17** B̄a 16.14-15, 33-34, Z̄aa 6.48-50 † **2:17** Isa 62.2 ‡ **2:20** 1Kia 16.31, 2Kia 9.22 § **2:23** Sou 7.9, Zel 17.10 * **2:27** Sou 2.8-9 † **2:28** Nao 24.17, Zia 22.16 * **3:3** Luk 12.39-40, 1Tes 5.2, 2Pie 3.10, Zia 16.15 † **3:5** B̄a 32.32-33, Sou 69.28, Zia 20.15 ‡ **3:5** Mat 10.32 § **3:7** Isa 22.22 * **3:9** Isa 49.23, 60.14 † **3:12** Isa 62.2, Zia 21.2 ‡ **3:14** Zia 1.5

yákeao d̄s̄. N n̄ieo mé ní w̄āao. Má ye ñȳs̄ nie ge w̄āa. ¹⁶ Lá ní l̄òl̄òe, ní w̄āao mé ní n̄ieo, má n̄ pisie. ¹⁷ Ni me ɔde àizeede p̄o p̄oe w̄ēna v̄ion n̄ ũ. N d̄s̄ ké gb̄p̄a pua baakena w̄ēnade taaside v̄ian n̄ ũo. ¹⁸ Mále ledama, vua baasaa lu ma kíi, ní ke ɔde ũ. P̄okasa pua lu ñ da, ní n̄ puizi ule ñ b̄o w̄íu. Wé ese lu ñ ka n̄ w̄éu, ní gu'e. ¹⁹ Mi gb̄é p̄o má yeñziɔ swágaga, mi ní toto. § A yáí tò, áiake, ní n̄selile. ²⁰ Gwa, má zea kpele, mále ɔtaale. Tó gb̄é ma l̄o mà mé à zew̄eme, má ḡe p̄obleaño, i blemano. ²¹ Má gb̄é p̄o z̄ible gba zé aà z̄ilemano báawa, lá mapi ma z̄ible ma z̄ile ní ma Maeo báawawa. ²² Gb̄é p̄o n̄se ví, aà yá p̄o Lua Nisina lé o Yesudeone ma.

4

Kúlea Luae musu

¹ A gb̄ea ma ze è w̄ēa luabe. Ɔ ma l̄o p̄o má mà káau lán k̄ae'owa mà l̄o à mè: M̄o la, mí yá p̄o a m̄o bee gb̄ea ɔbne. ² Weḡo Lua Nisina d̄ede, ɔ ma kpalabaa è luabe we, gb̄ē z̄lewa. ³ Gb̄é p̄o z̄lewapi lé teke lán gb̄e beede p̄o w̄i me diamaa ní saad̄aniowa. Nàali liaa kpalabaapizi, a í de búunno lán emelodiwa.* ⁴ Kpalabaa m̄en baaso m̄endosaiɔ liaai, gb̄z̄o gb̄on baaso m̄endosaiɔ z̄lez̄lewa. Aa p̄o pua dadaa, aa vua f̄ua k̄ákpaa. ⁵ Lou lé píle, àle b̄o kpalabaapi kíi, àle p̄una, àle ví. † Filia naa kpalabaapi ae m̄en sopla‡ Lua Nisina m̄en soplapiɔ ũ. ⁶ Dii da kpalabaapi ae lán ísiwa, a da w̄asawasa e a guu. §

Kpalabaaɔ z̄anguo p̄o b̄ē m̄en síiɔ liaa kpalabaapizi. Wé fifimá kpe ní aeo. ⁷ P̄o b̄ēpiɔ s̄éia b̄o n̄omusuwa, a plaade b̄o ḡáewa, a àaɔde oa b̄o gb̄ēnazina oawa, a síiɔde b̄o kúu p̄o lé vuawa.* ⁸ P̄o b̄ē m̄en síiɔpiɔ baade ḡàsia ví m̄en sooloso. Wé fifi an ḡàsiapiɔwa a guu ní a kpeo. † F̄aane ní gw̄asinao aaiɔ o láasai:

Kuaadoade, kuaadoade, kuaadoade,
Dii Lua Gb̄apiide. ‡

A ku yáa, a ku tia, mé àle mó.

⁹ Tó p̄o b̄ē m̄en síiɔpiɔ gb̄é p̄o z̄leá báawa ìo ku ḡoɔpiɔ t̄òb̄o aa beede d̄è aa à s̄aukp̄a, ¹⁰ gb̄z̄o gb̄on baaso m̄endosaiɔpiɔ í w̄ulewule aà ae aa misiile, aai ní f̄ua gogo k̄ale kpalabaapi ae, aai me:

¹¹ Dii wá Lua, n̄ ka w̄a n̄ t̄oɔ,
wí beede ní gb̄āo d̄one,
asa n̄ p̄pii k̄e,
an kea ní ní kuao de n̄ p̄eā ũe.

5

S̄a ní taala kooao

¹ Ɔ ma taala kooa è na gb̄é p̄o z̄leá báawapi ɔplaau, w̄a yákw̄a kpe pla píi, w̄a a lé k̄uk̄ú ní k̄án'ɔo lee sopla.* ² Ɔ ma malaika gb̄āade è, àle k̄p̄awake ní l̄o gb̄āo à mè: Déme k̄a k̄án'ɔpiɔ gogo a lápi pooi? ³ Asa gb̄ē ku luabe ge t̄ole ge t̄ole z̄ie a f̄i lápi poo a gwao. ⁴ Ma ɔl̄b̄ maamaae, ké wi gb̄e e à k̄a lápi poo gwao. ⁵ Ɔ gb̄z̄o do òme: Nsu ɔl̄o. Gwa, Yuda bui N̄omusu† p̄o de Davidi kpala p̄o vl̄ap̄a K̄ia ũ‡ z̄ible. A f̄i k̄án'ɔ m̄en soplapiɔ gogo, i lápi poo. ⁶ Ɔ ma S̄a§ è zea báapi guo, p̄o b̄ē m̄en síiɔpiɔ ní gb̄z̄o z̄anguo. A de lá w̄a à

§ 3:19 Yaa 3.12, Ebe 12.6 * 4:3 Eze 1.26-28 † 4:5 B̄oa 19.16 ‡ 4:5 Eze 1.13, Zkl 4.2 § 4:6 Eze 1.22 * 4:7 Eze 1.5-10 † 4:8 Eze 1.18, 10.12 ‡ 4:8 Isa 6.2-3 * 5:1 Isa 29.11, Eze 2.9-10 † 5:5 Daa 49.9 ‡ 5:5 Isa 11.1, 10 § 5:6 Isa 53.7

kòlokpawa. A kóba sopla ní wéó sopla,* Lua Nisína mèn sopla pò à ní zǐ dúnia gupiiu ũ. ⁷ A gè lápi sí gbé pò zǐlea báawapi ɔzi. ⁸ Ké à lápi sí, pò b́é mèn síiǒpiò ní gbězɔ gbɛɔn baasɔ m̀ndosaipio kùlekule Sâpi ae. An baade mɔɔna kũa ní vua tùu pò tulaletika a paio. Tulaleti piá Lua gbé wabikεaɔε.† ⁹ Aale lè dafu‡ sí aa m̀:

N ka lápi sia ñ kán'òpio gogo,
asa wà n de,
n gbé b̀ò Luaε ní n auo
bui píi guu, buiyā píi guu,
gbépii guu, b̀usu píi guu.

¹⁰ N ní kpá kpalau

wá Lua gbàgbanaɔ ũ,§
aai kible tɔɔle.

¹¹ Ǿ ma malaikaɔ è liaa báapizi ní pò b́épio ní gbězɔpio dasidasi, an dasi kà òasɔsɔ leε ũma'ũma,* wa fɔ ní lé d̄so. Ma ní kɔfi mà, ¹² aale o ní lɔ gbāao:

Sā pò wa dè kà wà iko d̄sè
ní àizεεo ní ònɔo ní gbāao ní bεεεo
wí aà táasile wà aà tɔɔ.

¹³ Ǿ pò pò Lua kè musu ní tɔɔleo ní tɔɔle z̄ieo ní ísia guuo pii, pò pò kú baama píio, má mà aa m̀:

Wàɔ bεεε ní gbāao d̄s
gbé pò zǐlea báawae ní São,
wíó ní táasile wàɔ ní tɔɔ gɔɔpii.

¹⁴ Pò b́é mèn síiǒpio m̀, āmi. Ǿ gbězɔpio wùlewule aa misiile.

6

Kán'ogogoa

¹ Má è Sā kán'ò mèn soplapiò séia gò. Ǿ má mà pò b́é mèn síiǒpio do yá'ò lán louviawa à m̀: Mó! ² Ǿ ma s̄kaapua è, gbé pò di a kpe sá kũa. Wà kíafua kpàè, ɔ à b̀ò z̄iblena ũ, à gè z̄iblei.

³ Ké à kán'ò plaade gò, má mà pò b́é plaade m̀: Mó! ⁴ S̄ pále b̀ò lɔ, a de ténzoizoi. Wà gbé pò di a kpe gbà zé aà aafia sí dúniawa, ké gbé k̄ d̄ede. Wà f̄enda z̄ɔ kpàwà.

⁵ Ké à kán'ò àāsde gò, má mà pò b́é àāsde m̀: Mó! Ǿ ma s̄ sia è, gbé pò di a kpe zaa kũa.* ⁶ Má mà lán lɔɔwa, à b̀ò pò b́é mèn síiǒpio guu à m̀: Ese zaa le do mé gɔɔ do z̄i ɔa ũ. Mase zaa le àā mé gɔɔ do z̄i ɔa ũ. Nsu to nísi ní v̄εεo s̄asakũo.

⁷ Ké à kán'ò síīsde gò, ma pò b́é síīsde lɔɔ mà à m̀: Mó! ⁸ Ǿ ma s̄kaasina è, gbé pò di a kpe tón Ga, mé Beda teaàzi. Wà ní gbá zé aao iko v̄i dúnia gbé leε síīsdewa, aa ní d̄ede ní z̄io ní iminao ní gagyāo ní wàio.†

⁹ Ké à kán'ò s̄ode gò, ma gbé pò wà ní d̄ede luayā'oa ní Yesu seeladekeo yáio gyaadeɔ è tulaletikateaki z̄ie. ¹⁰ Aa wii gbāa lè aa m̀: Dii Kuaadoade Siande, e b̄oε n̄yɔ yákpaleke ní gbé pò aa ku tɔɔleo, ní wá dea t̄simái? ¹¹ Ǿ wà ulatao pua dàda ní baadeε, wa òné aa menake yɔɔ e an Yesude z̄òblen dee pò wa ní d̄ede láníwaɔ lé ká.

¹² Ké à kán'ò soolode gò, má è tɔɔle lùalua p̄s̄ip̄s̄i, íat̄e siakù níinii lán zwāa daa ùsiuwa, m̄vua t̄εakù lán auwa míomi.‡ ¹³ Saanaɔ wòlo luabe aa kwè tɔɔle

* 5:6 Zkl 4.10 † 5:8 Sou 141.2 ‡ 5:9 Sou 33.3, 98.1, Isa 42.10 § 5:10 B̄a 19.6, 1Pie 2.5, Zia 1.6

* 5:11 Dan 7.10 * 6:5 Zkl 1.8-11, 6.1-8 † 6:8 Eze 14.21 ‡ 6:12 Isa 13.10, Mat 24.29, Yoε 2.10, 3.4, 4.15

lán zàa'iana libe ísi woloawa. ¹⁴ Luabe kèaa à kòokoo lán pɛwa. § Gbèsisìo
 ní ísia gūgūnao sò píi.* ¹⁵ Dúnya kíaa ní kpalablenao ní sosa gbèzɔɔo ní ɔdeɔ ní
 gbāadeɔ ní gbépiio zɔɔ ge wééɔ ùle gbè'eo ní gbèsɔɔnao guu. † ¹⁶ An lé dɔ:

Sìsìo ní gbesiɔ à dawála

à wá ulɛ † gbé pɔ zɔleá báawae,

à wá sí Sã pɔkūmawa.

¹⁷ Asa an pɔkūmabɔɔmagɔɔ zɔɔ kà. Déme a fɔ bui? §

7

Seelakea Isailiɔwa

¹ Bee gbɛa ma malaika gbɛɔn síiɔo è zezɛ dúnya gola síiɔwa, an baade a gola
 íana kúa, ké íana su pɛ tɔle ge ísia ge líewao yáí.* ² ɔ ma malaika pále è, à bò
 gukpɛ oi, a Lua béɛ seelakeɔ kúa. A lé gbāa zù malaika gbɛɔn síiɔ pɔ wà ní gbá
 zé aa tɔle ní ísiao ɔɔkpapiɔzi ³ à mè: Asu tɔle ge ísia ge lío ɔɔkpao e wà seelake
 wá Lua zòblenao mi'aewa. † ⁴ ɔ wà gbé pɔ wà seelapi kè máo lé òmɛɛ, aa gbɛɔn
 àasɔɔo lee basopla ní síiɔoɛ (144.000). Aa bò Isaili bui píi guu.

⁵ Wà seelakè Yuda buiɔwa gbɛɔn àasɔɔo lee kuɛpla (12.000)

ní Lubeni buiɔ gbɛɔn àasɔɔo lee kuɛpla

ní Gada buiɔ gbɛɔn àasɔɔo lee kuɛpla

⁶ ní Aseɛ buiɔ gbɛɔn àasɔɔo lee kuɛpla

ní Nefatali buiɔ gbɛɔn àasɔɔo lee kuɛpla

ní Manase buiɔ gbɛɔn àasɔɔo lee kuɛpla

⁷ ní Simeɔ buiɔ gbɛɔn àasɔɔo lee kuɛpla

ní Levii buiɔ gbɛɔn àasɔɔo lee kuɛpla

ní Isakaa buiɔ gbɛɔn àasɔɔo lee kuɛpla

⁸ ní Zabulɔni buiɔ gbɛɔn àasɔɔo lee kuɛpla

ní Yosefu buiɔ gbɛɔn àasɔɔo lee kuɛpla

ní Běyámɛɛ buiɔ gbɛɔn àasɔɔo lee kuɛpla.

Bui pii kaaaa luabe

⁹ Bee gbɛa ma gbéɔ è dasidasi, wa fɔ ní naoo. Aa bò bùsu píi guu, bui píi guu,
 gbépii guu, buiyá píi guu. Aa zezɛa kpalabaa ní São aɛ. Aa ulatao pua dadaa,
 kpakpa lá nanaa ní ɔzì. ¹⁰ Aale wii gbāa lé, aale mɛ: Wá Lua pɔ zɔleá báawa ní
 São mé ì ní suaba.

¹¹ Malaikaɔ zezɛ aa lía kpalabaazi ní gbèzɔɔo ní pɔ béɛ mèn síiɔo nípii, ɔ aa ní
 mi pèlɛpɛle báapi aɛ, aa kùle Luaɛ ¹² aa mè:

Ami! Wá Lua mé tó vɔ ní gawio

ní ɔnoo ní sáabuo ní bɛɛɛo

ní ikoo ní gbāao gɔɔpii. Ami!

¹³ ɔ gbèzɔɔo pɔ do ma la à mè: Deɔn ulataopuadanapiɔ úi? Aa bò má ni? ¹⁴ Má
 òè: Baa, míme ní dɔ. ɔ a òmɛɛ: Gbé pɔ aa bò wétɛa zɔɔ † guuɔne. Aa ní ulatao pɔ pí
 Sã au guu à puakù. ¹⁵ Bee yáí aa ku Lua kpalabaa aɛ, aaɔ zɔbleè àà kpéu fáane
 ní gwāasinao, mé gbé pɔ zɔleá báawapi ì ɔkuńla. ¹⁶ Nɔana ge imi a ní de lɔo, íatɛ
 a ní léo, mé gu a wāmáo, ¹⁷ asa Sã pɔ zɛa báapiwa guoguo a ní dá, § i dɔaané e
 nibɔna í wɛnidei,* mé Lua a ní wé'í gogoné píi. †

§ 6:14 Isa 34.4 * 6:14 Zia 16.20 † 6:15 Isa 2.19 ‡ 6:16 Oze 10.8, Luk 23.30 § 6:17 Yoɛ 2.11,
 Mal 3.2 * 7:1 Dan 7.2, Zkl 6.5 † 7:3 Eze 9.4-6 ‡ 7:14 Dan 12.1, Mat 24.21 § 7:17 Sou 23.1-2
 * 7:17 Isa 49.10 † 7:17 Isa 25.8

8

Kán'ò soplade goa

¹ Ké Sā kán'ò soplade gò, luabe kè kilikili lán mowen baakwi taawa. ² Ǿ ma malaika gbēon soplá pò aaìb zea Lua aε è, wà kàae kpámá mèn soplá.

³ Ǿ malaika pále mò zè tulaletikateakii pò wa pí ní vuao sae, a tésibò pò wa pí ní vuao kùá. Wà tulaleti kpàwà zōzō ní Lua gbéé píi wabikεaò aà kátea, ǿ a kátea kpalabaa aε tulaletikateakiipiwa. ⁴ Ǿ tulaleti súele ní Lua gbéé wabikεaò fèle malaikapi zǐ Lua aε. ⁵ Ǿ malaikapi tésibò sè à tulaletikateakii té sí a pai, a zù tōle. Lou lé ví, àle pūna, àle píle, tōle lùalua.*

Kàae mèn soplá pεa

⁶ Malaika gbēon soplá pò aa kàae mèn soplá kùapiò a pεa sɔukè.† ⁷ A séia a pò pè, ǿ loubε ní téo yāalea ní auo kwè tōle.‡ Tōle lee àaōde tekù, líb lee àaōde tekù, sè ísi tekù míò.

⁸ Malaika plaade a pò pè, ǿ pò tede bò à sí ísiau lán gbèsísi zōwa. Isia lee àaōde lí au ũ, ⁹ ǿ ísia pò béε lee àaōde gága, mé gó'ilenaò lee àaōde òkpà.

¹⁰ Malaika àaōde a pò pè, ǿ saan zō pò lé tékù lán sētewa bò luabe, à lèle dà swaò ní nibnaò lee àaōdela. ¹¹ Saanapi tón Gōi. I lee àaōde lí gōi ũ, ǿ gbé pò ípi míò gága dasi a kīsá yái.

¹² Malaika síiōde a pò pè, ǿ wà íatē lee àaōde lè ní mɔvua lee àaōdeo ní saanaò lee àaōdeo, ké an lee àaōde siakū yái.§ Ǿ fáane lee àaōde gǒ gupuasai, màae gwāasina b. ¹³ Ǿ ma kúu è, àle vua musumusú. Má mà à wii gbāa lè à mē: Waiyoo, waiyoo, waiyoo gbé pò kú tōleò malaika gbēon àaō pò gǒpiò kàae'ò pò a bò yái.

9

¹ Malaika sɔode a pò pè, ǿ ma saana è, à bò luabe à lèle tōle.* Ǿ wà gbáo zòolo kiline kpàwà, ² ǿ saanapi gbáo zòolopi zé wè. Súele bòu lán mua zō súlewa,† ǿ gbáopi súele íatē siakù, gu kè síi. ³ Kwao bòle súlepi guu aa lí tōlea.‡ Wà ní gbá iko lán dúnia sóiò pówa. ⁴ Wa òné aasu íada sēe ge lée ge líewao, sema gbé pò aa Lua seela ví ní mi'aεwao.§ ⁵ Wi ní gba zé aa gbéé dedeo. Aa wāwā kpárzi e mɔ sɔe. An wāwā de lán sói gbépaa wāwāwaε. ⁶ Goo beeò zǐ gbéé wεle ga mó ní sé, a mɔ.* Ga ní a ní de, kási ga a bàalenée.

⁷ Kwapiò de lán sǐ pò an zikasou màowa. Aa pεe kpákpa lán vua fùawa, an oa bò lán gbēnazina pówa. ⁸ An mikā de gbàagbāa lán nɔe pówa, an swaao de lán nòomusu pówa. ⁹ An kua de lá aa mò ula dadaawa, an gāsia kíi dɔ lán gó dasi pò sǒ lé gále zǐ guuò kǒfiwa.† ¹⁰ Aa vlá ví ní kao lán sóiwa. An iko kú ní vlápiowa aa íadaò gbéowa e mɔ sɔo. ¹¹ Gbáo zòolo malaikapi mé ní kía ũ. N Ebelu yáo aà tón Abadō. N Geleki yáo sǒ Apoliō.‡ ¹² Wēna séia gè, wēna mèn plao lé mó a kpe b.

¹³ Malaika soolode a kàae pè. Ma lɔò mà à bò Lua aε tulaletikateakii pò wa pí ní vuao a kóba síiò kíi. ¹⁴ A ò malaika soolode pò kàae kùae à mē: Malaika gbēon síiò pò yeyea swa zō Uflata saεò polo. ¹⁵ Ǿ wà malaika gbēon síiò pò wà ní sɔukè wē bee, mɔ bee, goo bee, zaa bee yáio pòlo, ké aa gbēnazina lee àaōde dede

* **8:5** Bɔa 19.16, Zia 4.5, 11.19, 16.18 † **8:6** 1Tes 4.16 ‡ **8:7** Bɔa 9.23-24 § **8:12** Bɔa 10.22, Isa 13.10, Yoε 2.10 * **9:1** Isa 14.12 † **9:2** Daa 19.28 ‡ **9:3** Bɔa 10.13 § **9:4** Zia 7.3 * **9:6** Yob 3.21 † **9:9** Yoε 1.6, 2.4-5 ‡ **9:11** Apii bɔole mē gbēkaalena.

yáí. ¹⁶ Ma sosa sōdeɔ dasile mà, aa miliš àaa doe. ¹⁷ Wépungu'eapi guu lá ma sōpiɔ ní ní dikpenaɔ èn ke: Aa mò ulaɔ dadaa téee lán téwa, búunno lán bulawa, téee lán kpà'iwa. Sōpiɔ mi de lán nòomusu miwa. Té ní súleo ní íatēgbō lé bɔ ní léu. § ¹⁸ Ía mèn àaɔe beeɔ, té ní súleo ní íatēgbō pɔ lé bɔ ní léuo mé gbēnazina lee àaɔdeɔ dède. ¹⁹ Asa sōpiɔ iko kú ní lé guue ní ní vláo lɔ. An vlá de lán mlēwa, aa mi ví aai íadaò gbéɔwa.

²⁰ Gbé kīni pɔ aai gaga ía bee musuoɔ, aai nòselile aa pɔ pɔ aa kè yá tòo. Aa gí lé kúle táaɔne ní pɔ pɔ aa kè ní vuao ní ánusuo ní mɔgotēo ní gbɛo ní líoɔne. Pɔpiɔ lí gu'eo, aali yámao, aali táa'o sōo.* ²¹ Aai nòselile aa ní gbēdea ge an gbēkɔlekea ge an gbāsíkɛa ge an kpáí'oa tòo.

10

Malaika ní taala nénao

¹ Ǿ ma malaika gbāade pāle è à bò luabe, àle pila. A luabeɔpuana daa, nàali liaa aà mii. Aà oa de lán íatēwa, aà gbá de lán zàmikulu téwa. ² A taala néna kūa pōoa. A ɔplaa gbá pèle ísīaa, à ɔze gbá pèle tɔle. ³ A wii gbāa lè lán nòomusu pūnaawa. Ké à wiilè, lóuvía mèn soplao yá'ò. ⁴ Ké lóuvía mèn soplapiɔ yá'ò, má ye mà kē lá guu, š ma lɔɔ mà à bò luabe à mè: Nyš yá pɔ lóuvía mèn soplapiɔ ò kūa asii guu, nísu kēo. ⁵ Malaika pɔ má è zea ísīa ní tɔleowapi a ɔplaa se dò musu,* ⁶ š a ò ní Lua pɔ kú gɔɔpii à musu ní tɔleo ní ísīao kè ní pɔ pɔ kú ní guuɔ píi tó† à mè: A gēgē lɔo. ⁷ Malaika soplade kàapezī tó àle mó péi, Lua pɔeá pɔ ulea a ke sa, lá à a baokpà a zòblena ānabíɔnewa.‡

⁸ Ǿ ma lɔɔ pɔ má mà à bò luabepi mà lɔ à mè: Ge n lá néna pōoa pɔ na malaika pɔ zea ísīa ní tɔleowa ɔzīpi sí. ⁹ Ǿ ma ge malaikapi kīi, má òè aà lá nénapi kpaa, š a òmɛɛ: Si n sò. Aɔ na n léu lán zówa, ió'íi n nòseu. ¹⁰ Ǿ ma lá nénapi sí malaikapi ɔzī, má sò. A na ma léu lán zówa. Ké má mò, à íikù ma nòseu. § ¹¹ Ǿ wa òmɛɛ: Dɔaa n ānabikeke lɔ maamaa buiɔ ní bùsu gbéɔ ní buiyāɔ ní kíao yá musu.

11

Seelade gbēɔn plaɔ

¹ Ǿ wà fee kpàa pɔyɔbɔ ũ, wa òmɛɛ: Fɛle Lua kpé yō ní aà gbagbakīio,* ní lousisina pɔ kú weɔ nao. ² N a ua tó, nísu yōo, asa wa kpà luayādansaiɔwaɛ. Aa šzš Lua wélewa e mɔ bla ní plaɔ.† ³ Má a seelade gbēɔn plaɔ gba zé aa ānabikeke gɔɔ àaa soolo ní bàaɔopi (1.260) guu zwānkasaɔ dadaa. ⁴ Gbépiɔ mé kuli mèn plaɔ ní dau mèn pla pɔ zea dúnia Dii aɛɔ ũ.‡ ⁵ Tó gbé lé wɛle íadamá, té a bɔ ní léu à kú ní íbɛpiɔwa. Tó gbé su lé wɛle íadamá, màa ade a ga. ⁶ Aa luabe zetaa iko ví, § ké lou su ma gɔɔ pɔ aale ānabikekeo yáí. Aa í lileá au ũ iko ví lɔ.* Aa kísia bui píi kpá dúniazi gɔɔ pɔ aa yeiwa.

⁷ Tó aa ní seeladeke kè aa làa, wàì pɔ a bɔ gbáo zòolo guu† a zikaínɔ, i ziblemá à ní dede.‡ ⁸ An ge aɔ kálea mɛɛwia zōo pɔ wà ní Dii pàuliwa zea guu. Yáasi guu wí mɛ mɛɛwiapie Sɔdɔŭ§ ge Egipi. ⁹ Gbéɔ ní buiɔ ní buiyá'onaɔ ní bùsu gbéɔ aa ní gɛɔ gwagwa e gɔɔ àaš ní kíniɔ, aa we wà ní vío. ¹⁰ Gbé pɔ aa ku tɔleɔ pɔnakɛ, aai dikpeke, aai gbadakōe, ké ānabi gbēɔn pla pɔ wāwā kpánzipiɔ gága yáí.

§ 9:17 Luk 17.29 * 9:20 Sou 115.4-7, 135.15-17, Dan 5.23 * 10:5 Dan 12.7 † 10:6 Bɔa 20.11 ‡ 10:7 Amɔ 3.7 § 10:10 Eze 2.8-3.3 * 11:1 Eze 40.5, Zkl 2.5-6 † 11:2 Luk 21.24 ‡ 11:4 Zkl 4.3, 11-14 § 11:6 1Kia 17.1 * 11:6 Bɔa 7.17-19 † 11:7 Zia 17.8 ‡ 11:7 Dan 7.7, 21, Zia 13.7 § 11:8 Isa 1.9-10

11 Gɔɔ áaã ní kɪniopi gbɛa Lua tò ían wɛnide gɛ́ngu, ɔ̃ aa fɛ̀lɛ zɛ̀. * Vía zɔɔ gbɛ́ pɔ́ ní ɛ̀o kù. 12 ɔ̃ ʼánabipio ɔ̃ gbãa mà à b̀ò luabɛ, a ònɛ́: A fɛ̀lɛ mɔ́ la. ɔ̃ aa fɛ̀lɛ tà musu luabɛpuana guu gɔɔ pɔ́ an ibɛɛo wɛ́ fɪmá.† 13 Zibeezi tɔ̀lɛ lùalua pãsipãsi, mɛɛwiapi lɛɛ kwidɛ kwè, ɔ̃ gbɛ́on òaasɔɔo lɛɛ sɔpla (7.000) gàga tɔ̀lɛlualuaapi guu. Vía gbɛ́ kɪniɔ kù, ɔ̃ aa Lua Musude tɔ̀b̀. 14 Wɛ̀na plaade gè, a àaɔde lé ká sa.

Kàae soplade pɛa

15 Malaika soplade a kàae pè. Lɔɔ gbãaɔ b̀ò luabɛ wà m̀è: Dúnia kpala g̀ò wá Dii ní kía pɔ́ a kpàò pɔ́ ũ, aɔ kible gɔɔpii.‡ 16 Gbɛ́zɔɔ gbɛ́on baasɔ m̀endosai pɔ́ zɔ̀lɛzɔ̀lɛa ní báawa Lua aɛpio ní mi p̀èlɛpɛlɛ tɔ̀lɛ aa kùlɛè 17 aa m̀è:

Dii Lua Gbãapiide,
ní kú yãa mé ní kú tia,
wa n sáaukè,
asa n b̀ò ní n gbãa zɔɔoɛ,
ɔ̃ n gbasa n na kibleawa.

18 Bùsu pii gbɛ́o za fɛ̀,
ɔ̃ n pɔ̀kũmab̀òb̀omá.§
N yákpalekɛa ní gyaadeɔ gɔɔ kà.
Nyɔ́ fiabo n z̀òblɛna ʼánabionɛ
ní n gbɛ́ pɔ́ aalɛ vɪakɛnɛo,*
nɛ́fɛ̀nɛn gbɛ́zɔɔ,
ní dúniadenao dɛdɛ.

19 ɔ̃ wà Lua kpé pɔ́ kú musu wè, ɔ̃ ma Luabaakuaɪnɔ kpagolo è. Lou lé píle, àlɛ vɪ, àlɛ pũna. Tɔ̀lɛ lùalua, lougɛ pãsi kwè.

12

Nɔɛ ní kwásao

1 ɔ̃ ma seela zɔɔ è luabɛ. Nɔɛe íatɛ yea zwãa ũ, mɔvua ku aà gbá zíe, a saana m̀èn kuɛplao kpaa kía fala ũ.* 2 A nɔsia, ɔ̃ nɔwãwã m̀òwà, àlɛ nɛ'iwãwã wii lé. 3 ɔ̃ ma seela pãle è luabɛ. Kwãsa tɛa zóizoi kú we, a mi sɔpla, a kóba kwi.† A kíaɟua m̀èn sɔpla kpákɟaa. 4 A saana lɛɛ àaɔde wòlo luabɛ ní a vláo a kwè tɔ̀lɛ,‡ ɔ̃ à m̀ò zè nɔɛ pɔ́ ye nɛ'ipi aɛ, ké à e né pɔ́ a ipi so yáí. 5 ɔ̃ nɔɛpi nɛgɔɛ pɔ́ a kible bui piiwa ní m̀ò gopanao í.§ ɔ̃ wà népi sè tàò Lua ní a kpalabao kíi. 6 Nɔɛpi bàalɛ tà sɛu, gu pɔ́ Lua kèkèè wà aà gwau gɔɔ òaa soolo ní bàaɔopi (1.260) guu.

7 ɔ̃ zí fɛ̀lɛ luabɛ, Miseli* ní a malaikao zíkà ní kwápíio, mé kwá ní a malaikao zíkàɪnɔ. 8 ɔ̃ an gbãa kèsã, aai z̀òlekíi e luabɛ ɔ̃. 9 Wà kwásapi ya b̀ò. ɔ̃mɛ mlè zì† pɔ́ wɪ mɛ Ibiisi ge Setãu, dúnia búu sã̀sãna ũ. Wà aà b̀ò zù tɔ̀lɛ‡ ní a ìwao sãnu. 10 ɔ̃ ma ɔ̃ gbãa mà luabɛ à m̀è: Wá Lua z̀ìblè sa, aà gbãa ní aà kpalao b̀ò gupuaui, à iko kpà kía pɔ́ á kpàwa. Asa wà gbɛ́yaana pɔ́ ɔ̃ wá gbɛ́o yaa wá Luac fáanɛ ní gwãasinao ya b̀ò.§ 11 Wá gbɛ́o z̀ìblèwà ní Sã au gbãaɔ ní ní seeladekɛyão. Aa gɪ ní wɛ̀nii e aa gè gào. 12 A yáí tò á gbɛ́ pɔ́ á kú luabɛo, à pɔ̀nakɛ. Waiyoo tɔ̀lɛ ní ísiao, asa Ibiisi pílawá ní pɔ̀kũma zɔɔoɛ, ké a d̃ɔ gɔɔ pɔ́ g̀ɛɛ bílao yáí.

13 Ké kwá è wà a zu tɔ̀lɛ, ɔ̃ à p̀èlɛ nɔɛ pɔ́ nɛgɔɛ ìpizi. 14 ɔ̃ wà kúu zɔɔ gã̀sɪa kpà nɔɛpiwa m̀èn pla, aà vuaò, i z̀ákũ ní mlèpio, à ta gu pɔ́ wa kèkɛɛu sɛu, ké wà aà gwau wè àaã ní kɪniopi guu.* 15 Mlèpi í písi nɔɛpi kɛ lán swawa, ké ísɔ e aà sé,

* 11:11 Eze 37.10 † 11:12 2Kia 2.11 ‡ 11:15 Bɔa 15.18, Dan 2.44, 7.14, 27 § 11:18 Sou 2.1, 5

* 11:18 Sou 115.13 * 12:1 Daa 37.9 † 12:3 Dan 7.7 ‡ 12:4 Dan 8.10 § 12:5 Isa 66.7, Sou 2.9

* 12:7 Dan 10.13, 21, 12.1, Yud 9 † 12:9 Daa 3.1 ‡ 12:9 Luk 10.18 § 12:10 Yob 1.9-11, Zkl 3.1

* 12:14 Dan 7.25, 12.7

16 ̄ t̄ole n̄epi m̄isi, à a lé w̄è à í p̄ò b̄ò kwá léupi m̄i. 17 ̄ kwápi p̄ò p̄à n̄epizi, à ḡè z̄ikai n̄ àà bui p̄ò ḡò, gb̄é p̄ò aa Lua yá k̄ūa mé aā Yesu seeladeke kē. 18 A z̄ea ísiale.

13

Wài mèn pla

1 ̄ ma wài è, àle b̄ò ísiapi guu, àà k̄óba kwi, àà mi s̄opla. K̄óba mèn kw̄ipio kíafuā kpákpāa. D̄óea n̄ Luao t̄ó k̄ēa àà mipiowa.* 2 Wài p̄ò má èpi b̄ò lán gb̄eaānawa. Āà ̄ p̄ās̄i maamāāe, mé àà lé de n̄òm̄usu léwa. Kwá a gb̄āa kp̄àwà n̄ a kp̄alao n̄ a iko z̄ō̄.† 3 Āà mipīo do de lá wà a kaikè deadea a b̄ò làawa. Āà yá b̄ò d̄ún̄ia gb̄épii sae, ̄ aa t̄ēāzi. 4 ̄ aa k̄ūle kwápie, ké à a iko kp̄à wàipiwa yáí. Aa k̄ūle wàipie l̄o aa m̄è: Déme k̄à wàipiwai? Déme a f̄i z̄ikaān̄oi?

5 Wà walayá'ole d̄ò wàipie àà Lua t̄b̄ēsīo, mé wà àà gb̄à z̄é āà iko v̄i e m̄o bla n̄ plāo. 6 ̄ à n̄à d̄óea n̄ Luaōwa, à àà t̄b̄ēsī n̄ àà k̄úkīo n̄ gb̄é p̄ò kú wē. 7 Wà àà gb̄à z̄é āà z̄ika n̄ Lua gb̄é̄, i z̄iblemá. Wà àà gb̄à z̄é l̄o āà iko v̄i bui p̄iwa n̄ gb̄épiīo n̄ buiyā̄o p̄ii n̄ b̄usu p̄ii gb̄é̄.‡ 8 Gb̄é p̄ò aa ku t̄olēo k̄ūle wàipie m̄pii, mé i ke gb̄é p̄ò an t̄ó kú àiz̄ana taalau§ e Lua à̄o gé d̄ún̄ia k̄álei bàasio. Taala piá S̄a p̄ò wa d̄è p̄óe. 9 Gb̄é p̄ò n̄òse v̄i, àà yáe bee ma.

10 Gb̄é p̄ò Lua d̄ile wà k̄ū z̄īz̄o ū,

wa k̄ū z̄īz̄o ūe.

Gb̄é p̄ò Lua d̄ile wà de n̄ f̄ēndao,

f̄ēnda wa dē.*

Bee lé leda Lua gb̄é̄wa āā m̄ena v̄i, āā àà náai v̄i.

11 ̄ ma wài p̄ále è, àle b̄ò t̄olēu. Āà k̄óba v̄i mèn pla lán s̄āwa, āma à yā'ò lán kw̄asawāe.† 12 A wài s̄éia iko p̄ii k̄è āà wáa. A t̄ò t̄olē n̄ gb̄é p̄ò aa kuwà̄o k̄ūle wài s̄éia p̄ò wà àà kaikè deadea a b̄ò làae. 13 A dabudabu z̄ō̄ k̄è, baa se a t̄ò té b̄ò luabe à l̄èle t̄olē gb̄ēnaz̄ināo wáa. 14 A gb̄é p̄ò aa ku t̄olēo s̄ās̄ā n̄ dabudabu p̄ò wà àà gb̄à z̄é a k̄è wài s̄éia wáāo. A òné aa wài p̄ò wà àà kaikè n̄ f̄ēndao à gi ku taa ke. 15 ̄ wà wài plaadepi gb̄à z̄é à w̄ēni kpa wài taapiwa, ̄ wài taapi f̄i yā'ò a t̄ò wà gb̄é p̄ò ḡi k̄ūlēo d̄ède. 16 A t̄ò wà seelak̄è gb̄épii ̄plaawa ge an mi'āe, n̄f̄ēnen gb̄ēz̄ō̄, ̄dēo n̄ taas̄idēo, z̄ō̄ n̄ w̄ē̄o, 17 ké gb̄ē su p̄ò ȳiao ge à p̄ò lúo, mé i ke a seela p̄ò de wàipi t̄ó ū ge āà t̄ó nimeloo v̄i bàasio. 18 ̄n̄oyān ke. Gb̄é p̄ò wez̄ē v̄i, àà wàipi nimeloo polo, asa gb̄ēnaz̄ina t̄ó nimeloōe. Āà nimelooá à̄aa à̄ā n̄ bà̄ā n̄ sooloōe (666).

14

S̄a n̄ gb̄é p̄ò à n̄ b̄ō

1 ̄ ma S̄a è z̄ea S̄iona gb̄ēs̄isīwa. Gb̄ē̄n̄ à̄aas̄ō̄o lēe basopla n̄ síīō̄ (144.000) k̄uān̄o. Āà t̄ó n̄ àà Mae t̄ó k̄ēa n̄ mi'āewa.* 2 Ma k̄ōfi mà à b̄ò luabe. A k̄íi d̄o lán iz̄ō̄sukaawa, lán louv̄ia gb̄āawa. K̄ōfi p̄ò má màpi de lán m̄ō̄n̄l̄enāo m̄ō̄na ówa. 3 Gb̄ē̄n̄ à̄aas̄ō̄o lēe basopla n̄ síīō̄pīo (144.000) lé l̄è dafu sí kp̄alabaa n̄ p̄ò b̄ēe mèn síīō̄ n̄ gb̄ēz̄ō̄o āe. Gb̄ēe i f̄i l̄epi dàdao, sema gb̄é p̄ò wà n̄ bó d̄ún̄ia guupio bàasio. 4 Aame aa gb̄é p̄ò aai gb̄ās̄ike n̄ n̄ēōō ū, aa lésoe. Āā te S̄āzi gu p̄ò àle géu p̄ii. Gb̄é̄ guu amp̄io ̄ wà n̄ bó Luāe n̄ São p̄ò k̄áau p̄ò wa kp̄àwà̄o ū. 5 Wi ma z̄ii aa ēt̄ò, aa tàae v̄io.†

* 13:1 Zia 17.3, 7-13 † 13:2 Dan 7.3-6 ‡ 13:7 Dan 7.8, 25, 11.36 § 13:8 Sou 69.28 * 13:10 Zel 15.2 † 13:11 Mat 7.15 * 14:1 Eze 9.4, Zia 7.3-4 † 14:5 Sof 3.13

Yákpalekegɔ baokpaa

6 Ǿ ma malaika pále è, àle vua musumusu. A baona pò kú gɔɔpii kúa à kpa gbé pò aa ku tɔɔɔne, bùsu gbépii, bui pii, buiyá'ona pii ní gbépii. 7 A ò gbáugbáu: A viake Luae à aà tɔɔ, asa aà yákpalekea ní gbéɔ gɔɔ kàe. A kúle Lua pò musu ní tɔɔɔo ní ísiao ní nibɔnao kèpie.

8 Malaika plaade te aà kpe à mè: Babelí gà! Meevia zɔɔpi gà!‡ A tò bui pii a vɛe gbãa pò de a káaluakaa ũ mĩ.

9 Malaika àaɔde té ní kpe, a ò gbáugbáu à mè: Tó gbé kúle wàie ní aà taao, mé à aà seela kè a mi'ae ge a owa, 10 ɔme a Lua pɔkúma vɛe pò wa kà a pɔfɛ imibou atɛe mi, i wáwáke té ní íatɛgbɔo§ guu Lua malaika ní São ae. 11 An íadama súele aɔ bɔ gɔɔpii.* Gbé pò kúle wàipie ní aà taao aa aà tó seela kèò íampaa vío fáane ní gwãasíno. 12 Bee lé lɛda Lua gbé pò aa yá pò a díleɔ kúa mé aa Yesu náai víɔwa aao mena ví.

13 Ǿ ma lɔɔ mà à bò luabe à mè: Ké bee ké. Báaadeɔ gbé pò aa ga naa Diiwa guu za tiaɔ. Lua Nisina mè: Ao! Aa kámabo ní ní zío, asa an maakɛa gbɛ tézi.

Tɔɔe pɔɔ kekɛa

14 Ǿ ma luabɛpuana è, pɔe zɔɔwà à bò lán gbɛnazinawa.† A vua fùa kpa, a kɔma lena kúa. 15 Ǿ malaika pále bò Lua kpéu à lé gbãa zù gbé pò zɔɔlea luabɛpuanawazi à mè: Kɔma ká pói n kɛ, asa tɔɔe pɔɔ mà à kà kekɛae.‡ 16 Ǿ gbé pò zɔɔlea luabɛpuanawa a kɔma màle tɔɔe, à tɔɔe pɔɔ kèkɛ.

17 Malaika pále bò musu Lua kpéu, a kɔma lena kúa b. 18 Ǿ malaika pále pò té iko ví bò sa'okii. A lé gbãa zù gbé pò kɔma lena kúapizi à mè: N n kɔma lena ka tɔɔe vɛe kóoi n zɔ, asa a be màe. 19 Ǿ malaikapi a kɔma màle tɔɔe, à tɔɔe vɛe kó zɔzɔ a kà vɛefɛkii zɔɔ pò de Lua pɔkúmabɔbɔbɔ ũ guu. 20 Wà ɔzɔ vɛe kópiwa§ wɛnkpe, ɔ au bòle vɛefɛkii guu à dàgua e kiloo òaa do ní basɔo, a lɛsí kà sɔ àasina léu.

15*Kisia gbɛzã mèn sɔplaɔ kpaarizi*

1 Ǿ ma seela pále è luabe, a zɔɔ, à bò ma sae. Malaika gbɛɔn sɔplaɔ kisia gbɛzã mèn sɔplaɔ kúa. Bee Lua a a pɔkúmabɔbɔama midɛò.

2 Ǿ ma pɔe è lán ísiwa, a da lán díiwa yáalea ní téo. Ma gbé pò aa ziblè wáiwá ní aà taao ní aà tó nimelooɔ è zea díi pò da lán ísiwapi sae, aa mɔɔna pò Lua kpámáɔ kúa. 3 Aale Lua zòblena Mɔizi le* sí ní Sã pòo aa mè:

Dii Lua Gbãapiide,
n yákeɔ zɔɔ, aa bò wá sae.

Bui pii Kía,
ni yáke a zéwa ní síanao.

4 Dii, déme n vía vío ni?
Déme a gí n tɔɔii?

Asa ndo n kua mé adoa.
Bui pii a mɔ kúlene,†

asa n maakɛaɔ bò gupuau.

5 Bee gbɛa ma Lua kpé è wɛa musu, zwàakpe pò aà ikoyá kúu ũ.‡ 6 Ǿ malaika gbɛɔn sɔpla pò kisia mèn sɔpla kúa bòle kpépiu. Aa báabaa pua táitai tekea dadaa, vua asana dɔdɔa ní kùawa. 7 Ǿ pò bɛɛ mèn síiɔ do vua tùu kpà malaika

‡ 14:8 Isa 21.9, Zel 51.7-8, Zia 18.2 § 14:10 Daa 19.24, Eze 38.22 * 14:11 Isa 34.10 † 14:14 Dan 7.13 ‡ 14:15 Yoɛ 4.13 § 14:20 Isa 63.1-6, Zia 19.15 * 15:3 Bɔa 15.1 † 15:4 Sou 86.9 ‡ 15:5 Bɔa 40.34

gb̄ɛɔn soplapiɔwa ní miwa. Lua pɔ ɪ̀ b̄ɛɛ ɔɔpii pɔkūma ká ní pai. ⁸ Lua gawi ní a gb̄aao súɛɛ kpépi pà. § Gb̄ɛ a f̄ ɔ ɔḡuo e malaika gb̄ɛɔn soplao kisia mèn soplapiɔ ɔe midɛð.

16

Lua pɔkūmabɔɔba dúniawa.

¹ Ǿ ma ɔɔ gb̄aa mà à b̀ Lua kpéu, a ò malaika gb̄ɛɔn soplapiɔne: A gé Lua pɔkūma pɔ kú tùu mèn soplao guu élei dúniawa.

² A s̄ɛia gè a pɔ èle dúniawa. Ǿ s̄áne v̄ai pásiɔ* gb̄é pɔ w̄ai seela ví aai kúle aà taaɛɔ lè.

³ A plaade a pɔ èle ísiawa. Ǿ ísia í ɔ̀ lán gè auwa, pɔ b̄ɛɛ pɔ kú a guuɔ ḡaga píi.

⁴ A àaɔde a pɔ èle swaɔ ní nibɔnaɔwa, ɔ an í lí au ũ.† ⁵ Ǿ má mà malaika pɔ í iko ví mè:

Kuaadoade, n gb̄é pɔ ní kú ȳaa,

mé ní kú tia,

n yákpalekèr̄nɔ a zéwae.

⁶ Aa n gb̄éɔ ní n ānabiɔ au b̀le,

ɔ n aupi kp̄amá aa m̄i.

A k̄osīn̄nɔ màaɛ.

⁷ Ǿ ma ɔɔ mà sa'ok̄ii à mè:

Ao, Dii Lua Gb̄apiide,

n yákpalekèr̄nɔ a zéwae,

mé a síana ví.

⁸ A síiɔde a pɔ èle íat̄ɛwa, a tò à gb̄ɛnazinaɔ tek̄ù. ⁹ A pusu gb̄aa ní lé, ɔ aa Lua pɔ kisia beɔ iko ví tɔb̄ɛs̄i. Aai n̄selile aa aà tɔb̀ò.

¹⁰ A s̄oode a pɔ èle w̄ai kpalabaawa, ɔ gusia‡ dà aà kpalaa. Gb̄éɔ lé ní lé f̄i w̄aw̄a guu, ¹¹ ɔ aa Lua Musude tɔb̄ɛs̄i an w̄aw̄a ní ní s̄áneɔ ȳái. Aai n̄selile aa mikè ní yákeawao.

¹² A soolode a pɔ èle swa z̄ɔ Uflatawa, § ɔ swapi í bà à zeb̀ò gukpe kíaɔne.

¹³ Ǿ ma t̄aa è mèn àaɔ lán blɔɔwa, aale b̀ kw̄á ní w̄aio ní ānabi ɛgenao léu.

¹⁴ T̄aa dabudabukenaɔne. Aale gé dúnia búu kíaɔ kíi, ké aa ní k̄aaa z̄ikaa Lua Gb̄apiide ɔɔ z̄ɔ z̄í ȳái. ¹⁵ Ma! Má m̄ó lán kp̄aiwae.* Báaaden gb̄é pɔ lé it̄ɛke mé a a p̄kasaɔ daa, ké asu b̀ búu w̄a aà puizi eo ȳái ũ.† ¹⁶ Ǿ táapiɔ kíapiɔ k̄aa a gu pɔ w̄i me ní Ebelu ȳáo Aamaged̄ɔ.

¹⁷ A soplade a pɔ èle íanawa. Ǿ ɔɔ gb̄aa b̀ kpalabaa kíi Lua kpéu à mè: A lé k̄a. ¹⁸ Lou lé píle, àle ví, àle p̄una. T̄oole l̄ualua pásip̄ási. Zaa w̄a gb̄ɛnazina k̄ale dúnia guu, a taa i keo, a pásí kè z̄ai. ¹⁹ M̄ɛw̄ia z̄ɔ k̄èaa leɛ àaɔ, mé bui píi m̄ɛw̄iaɔ kwè. M̄ɛw̄ia z̄ɔ Babeli ȳá d̀ Luagu, ɔ à a pɔkūma v̄ɛɛ gb̄aa imibo kp̄aw̄a a m̄i.‡ ²⁰ Isia ḡüḡunaɔ ḡèzeaa píi, wi wesi gb̄ɛs̄is̄iɔle ɔɔ. ²¹ Lougbe z̄ɔɔ b̀ luabɛ, aa k̄a kiloo bla. Aa kwè gb̄ɛnazinaɔla, § ɔ aa Lua tɔb̄ɛs̄i lougbe kisia ȳái, asa k̄isiapi pásí maamaaɛ.

17

Káalua pɔ di w̄ai kpe

§ 15:8 1Kia 8.10-11, Isa 6.4 * 16:2 B̄oa 9.10 † 16:4 B̄oa 7.17-21 ‡ 16:10 B̄oa 10.22 § 16:12 Isa 11.15 * 16:15 Zia 3.3 † 16:15 Zia 3.18 ‡ 16:19 Isa 51.17 § 16:21 B̄oa 9.23, Zia 11.19

¹ Malaika gbě̀on sopla pọ́ t̀u m̀en sopla kũapio do òm̀e: Mọ́ mà yá pọ́ a wi káaluá z̄o pọ́ z̄l̄eá swa z̄oowa ọ́l̄n̄e. ² Dún̄ia kíá gb̄asíkèàà̀n̄o, mé dún̄ia gb̄é ọ́v̄e pọ́ de aà káaluakaa ũ m̄i aa k̄à.* ³ Lua Nisina dedeap̄i guu malaikapi g̀eman̄o s̄eu. Ọ́ ma n̄o e è di wàì t̄eá kpe. Dóeá n̄ Luao t̄o f̄ifwà, a mi sopla, a kóba kwi.† ⁴ N̄oepi zw̄a t̄eá n̄ a g̀aaluladeo yea, a vua n̄oambleb̄o daa n̄ gb̄e b̄eedeo n̄ ọ́so. A vua imib̄o kũa, b̄o n̄ a káaluakaa gb̄así̄o ka a pai. ⁵ Wà t̄o pọ́ wa a asii d̄o k̄e aà mi'aēwa wà m̀e: M̄eewia z̄o Babeli, káaluao n̄ dún̄ia b̄o da. ⁶ Má è n̄oepi Lua gb̄é pọ́ wà n̄ dede Yesu seeladeke yáio au m̄i à k̄à, àl̄e aà de lán w̄ēwa.

Ké ma aà è, yápi d̄ia. ⁷ Ọ́ malaikapi ma la à m̀e: Bóyáì yápi d̄imai? Má n̄oepi asii on̄e n̄ wàì pọ́ aà sea, a mi sopla, a kóba kwipi asiio. ⁸ Wàì pọ́ n̄ èpi ku ȳa mé a ku ọ́o. A b̄o gb̄áo z̄o ọ́lo guu‡ i mip̄e kaal̄ewa. Gb̄é pọ́ aa ku t̄o ọ́le an t̄o kú àiz̄ana taalau za dún̄ia daaleḡo, t̄o aa wàì pọ́ kú ȳa mé a ku ọ́o mé a ea m̄opi è, a yá a dimá. ⁹ Láasoode pọ́ ọ́n̄o v̄i yán̄ ke. M̄i m̀en soplapio s̄is̄i m̀en sopla pọ́ n̄o z̄l̄emá̄o. Kíá gb̄e ọ́n̄o sopla ọ́n̄e ọ́. ¹⁰ An gb̄e ọ́n̄o ọ́o l̄e, gb̄edo ku, gb̄edo kpe. T̄o à m̀o, a ḡēḡe. ¹¹ Wàì pọ́ kú ȳa mé a ku ọ́o piá kíá swaāde. Gb̄e ọ́n̄o soplapio do ọ́ ọ́. Al̄e mip̄e kaal̄ewa. ¹² Kóba m̀en kwi pọ́ n̄ èpió kíá gb̄e ọ́n̄o kwi s̄ pọ́ aai kpalable ȳa ọ́n̄e. Aa kiḡo soplana ble n̄ wàio s̄anu. ¹³ An gb̄e ọ́n̄o kwipio pii l̄e do. Aa n̄ gb̄a n̄ n̄ ikoo kpa wàipiwa. ¹⁴ Aa z̄ika n̄ São, S̄a i z̄iblemá, asa diio Diie mé kíá Kíae. Aà gb̄é náaide pọ́ à n̄ sisi à n̄ séo kuàn̄o. ¹⁵ Ọ́ malaikapi òm̀e: Swa pọ́ n̄ è káaluá z̄l̄emápió buio n̄ bíla n̄ búsu gb̄é n̄ buiyá'ona. ¹⁶ Wàì n̄ kóba m̀en kwi pọ́ n̄ èpió za káaluá pigu. Aa aà ke yáiyai, aai aà to puizi. Aa aà so aai tes̄wà. ¹⁷ Asa Lua a p̄eã d̄ané n̄ s̄o aa ledoūke, aai n̄ kpala kpa wàipiwa e Lua yá ge pad. ¹⁸ N̄oepi pọ́ n̄ è piá m̄eewia z̄o pọ́ iko v̄i dún̄ia kíá wae.

18

Babeli gaa

¹ Bee gb̄e ma malaika p̄ale è à b̄o luabe. A iko z̄o v̄i mé aà gawi dún̄ia p̄u. ² A wii gb̄a l̄e à m̀e: Babeli ḡa, m̄eewia z̄o pi ḡa.* A ḡo z̄e ọ́ kúk̄i ũ, t̄a bui pii t̄o ũ, b̄a pọ́ w̄i n̄ t̄ebo wa ye n̄ ḡiyáio be ũ.† ³ Asa bui pii aà v̄e gb̄a pọ́ de aà káaluakaa ũ m̄i.‡ Dún̄ia kíá gb̄asíkèàà̀n̄o, mé dún̄ia laatanao k̄e ọ́de ũ aà lalasikea z̄o guu.

⁴ Ọ́ ma ọ́o p̄ale mà à b̄o luabe à m̀e:

A b̄o ọ́le a guu ma gb̄é,
k̄e á ọ́ su à ku aà duuna guu,
yá pọ́ wa yíawà á leo yáí. §

⁵ Asa aà duuna gb̄a z̄o luawae,
mé aà v̄aika ọ́ d̄o Luagu.

⁶ A fiaboè yá pọ́ a k̄éwa,
à k̄e aà ȳakeawa l̄e pla.
A p̄k̄uma í k̄auè a imib̄o
de pọ́ pọ́ a k̄aun̄e la l̄e pla.

⁷ A w̄aw̄a n̄ w̄ēnao kpaàzi,
lá à t̄o b̄o kua lalasikea guu léu.
Asa ı̄ o a s̄o guu,
n̄oepi k̄ian a ũ z̄l̄e a báawae,

* 17:2 Zel 51.6-7, Zia 14.8 † 17:3 Zia 13.1 ‡ 17:8 Dan 7.7, Zia 11.7 § 17:12 Dan 7.24 * 18:2 Isa 21.9 † 18:2 Zia 14.8, Zel 50.39 ‡ 18:3 Zel 51.7, Zia 17.2 § 18:4 Zel 51.6

gyaa gbẽandon a ũo,
a wẽnake bauo.*

⁸ A yáí tò kisiae beeo àà le gɔɔ do,
gagyã ní wẽnao ní nɔanao.
Té mé a kũwà,

asa Dii Lua àà yákpalekena gbãa.

⁹ Dúnya kía pɔ aa gbāsíkèaàno aa lalasíkèaàno, tó aa a tékũa lu è, aa ɔɔɔ aa
nízia gbẽgbẽ. ¹⁰ Aa ze kãaa vía guu wãwã pɔ wa kpàì yáí aa me:

Waiyoo, waiyoo, mɛɛwia zɔɔ!

Mɛɛwia ikode Babeli!

Yá mò zòlɛma gɔɔ do gòɔa!

¹¹ Dúnya laatanao ɔɔɔ sɔ,† aa wẽnakèè, ké gbẽe a ní laae beeo lúmá bo yáí:

¹² Vua, ánuu, gbè beɛɛdeɔ, òsoɔ, zwàa ɔdeɔ, zwàa tɛa ní a gàaluladeɔ, siliki, lí
maa bui píi, pɔ pɔ wí ke ní wesa swaa ní lí beɛɛdeɔ ní mɔgotɛo ní mɔsio ní gbɛpuao
píi, ¹³ dopɔɔ, nísi gɛnanao, tulaletio, zɔgo lí'ɔɔ, vɛɛ, nísi, pɛeti, pówena, zuɔ, sãɔ,
sɔɔ ní a góɔ, zɔɔ ní gbɛnazina wɛnio. ¹⁴ Wa oè: Pɔ maa pɔ ni a nideɔ làama píi. N
nama ní n gawio pílìma píi, wa e bau bo.

¹⁵ Laatana pɔ aa kè ɔdeɔ ũ mɛɛwiapi sabaiɔ ze kãaa vía guu wãwã pɔ wa kpàì
yáí. Aa ɔɔɔ aa wẽnake ¹⁶ aa me:

Waiyoo, waiyoo mɛɛwia zɔɔ!

A bàabaa yè yãa

ní zwàa gàaluladeo ní a tɛao.

A vua nɔamblebɔɔ dà yãa

ní gbè beɛɛdeɔ ní òsoɔ.

¹⁷ Aa àizɛɛ píi músikè gɔɔ do gòɔ.

Gó'ilena dii ní tagenaɔ ní ígbɛɔ ní gbé pɔ aai zike ísiaaɔ ze kãaa mípii. ¹⁸ Tó aa
mɛɛwiapi tékũa lu è, aa wiile aa me: Mɛɛwiae ku yãa, a zɔɔ kà mɛɛwiae beewao.

¹⁹ Aa ɔɔɔ aa nízia gbẽgbẽ, aa wẽnake aa wiile aa me:

Waiyoo, waiyoo mɛɛwia zɔɔ!

Gbé pɔ aa gó'ilena ví ísiaaɔ píi

kè ɔdeɔ ũ ní àizɛɛ pɔ pàlawào,‡

ɔ à gò bezia ũ gɔɔ do gòɔ.

²⁰ A pɔnake a yá musu luabedeɔ ní Lua gbéɔ ní aà zinaɔ ní aà ànabio, asa Lua
mé tɔsɔwàé.

²¹ Ǿ malaika gbãade gbɛ pɔ kà wísilɔgbɛ gbɛnɛwa se zù ísia guu à mè: Màa
wa mɛɛwia zɔɔ Babeli zu ní gbãao, wa mɛɛwiapi e bau bo. §

²² Wa mɔɔna ge gãa'ɔ ge kule

ge kãae'ɔ ma n guu bau bo.

Wa ɔzikɛnae e n guu bau bo.

Wa wísilɔgbɛ kɔfi ma n guu bau bo.

²³ Wa filia gupua e n guu bau bo.

Wa nɔsekɔfi ma n guu bau bo.

N laatanao á dúnya gbé gbianaɛ yãa,

n pɔdà bui píiwa, n ní mi líaa.

²⁴ Wà ànabio ní Lua gbéɔ au è a guu
ní gbé pɔ wà ní dɛde dúnya guu píi.*

* **18:7** Isa 47.7-9 † **18:11** Eze 27.31 ‡ **18:19** Eze 27.33 § **18:21** Zel 51.63-64 * **18:24** Zel 51.49

19

Pɔnakεa luabε

¹ Bee gbεa ma lɔɔ gbāa mà luabε lán dasi yá'owa à mè:

Aleluya! Wá Lua mé zìblè!

Ɔme gawi ní gbāao ví,

² asa ì yákpalekeérɔ a zéwa ní síanaoε.

A yákpalekè ní káaluwa zɔɔ pɔ dúnia òkpà ní a káaluakaaopio.

A a zòblenao dεdεa tɔsíwà.

³ Aa ò lɔ:

Aleluya!

A súεε ao dɔ gɔɔpiiε.*

⁴ Gbēzɔɔ gbēɔn baasɔɔ mēndosaiɔ ní pɔ bēε mēn síiɔɔ wùlεwulε aa misiile Luac zɔlεa a báawa aa mè:

Ami! Aleluya!

⁵ Ɔ ma lɔɔ mà báapi kíi à mè:

A wá Lua táasile

aà zòblenao pii,

á gbé pɔ á aà vía víɔ,

néfēnen gbēzɔɔ.†

⁶ Ɔ ma lɔɔ mà lán dasi yá'owa, lán izɔɔsukaawa, lán louvía gbāawa à mè:

Aleluya!

Dii wá Lua Gbāapiide nà kibleawa.

⁷ Wà pɔnakε wà yáalɔ wà aà tɔɔɔ,

asa Sā nɔsεgɔɔ kà, aà nɔ sɔu mà.

⁸ Wà bàabaa pua táitai tekea kpàwà aà ye.

Bàabaa piá Lua gbéɔ maakεaɔε.

⁹ Malaika òmεε: Ké. Báaadeɔn gbé pɔ wà ní sisi Sā nɔsεbleble guuɔ ũ.‡ A òmεε lɔ: Lua yá síanan we. ¹⁰ Ma wulε aà gbázi mà misiileè, ò a òmεε: Bee tó. Kúle Luac. N zòblen deen ma ũ ní n gbé pɔ aa! Yesu seeladeke keɔ.§ Yesu seeladekekea mé ánabikemi ũ.

Kilisi mɔa dia sɔkaapua kpe

¹¹ Ɔ ma luabε è a wēa, ò sɔkaapua bɔ, gbé pɔ di a kpe tón Náaide Síande. I yákpalekeérɔ, ì zikaérɔ a zéwa.* ¹² Aà wé de lán tévuawa, kíafua pɔ a kpaá dasi. Tóε kēa aà mi'aewa, gbēε tópi yáasi dɔo, aà bàasio. ¹³ A ula pɔ tã ní auo daa.† Aà tón Lua Yá.‡ ¹⁴ Luabε zīgɔɔ teaaazi, aa di sɔkaapuaɔ kpe, aa bàabaa pua táitai dadaa. ¹⁵ Fēnda lena lé bɔ aà léu à buiɔ lεð, i kiblemá ní m̀ gopanao,§ i òzɔ vēεbeɔwa vēεfēkii guu Lua Gbāapiide pɔkúma pásí ũ.* ¹⁶ Wà tóε bee kè aà ulawa ní aà gbalao:

Kíao Kíá, diiɔ Dii.

¹⁷ Ɔ ma malaikae è zεa kpaá íatēi. A lé gbāa zù bā pɔ aale vua musumusuozi pii à mè: A mɔ káaa à ble zɔɔ pɔ Lua kèè ble, ¹⁸ í kíao gε só ní sosa gbēzɔɔɔ ní gbāadeɔ ní sɔɔ ní ní dikpenao ní gbépiiɔ, wéεɔ ní zɔɔ, néfēnen gbēzɔɔ.† ¹⁹ Ɔ ma wài è ní dúnia kíao ní ní zīgɔɔ, aa kɔ káaa aa zika ní gbé pɔ di sɔ kpepio ní aà zīgɔɔ. ²⁰ Wà wàipi kù sánu ní ánabi εgena pɔ dabudabuɔ kè aà aεo. Dabudabupio ò a gbé pɔ aa wài seela ví aa kúle a taaεɔ sàsáð.‡ Wà ní zú té ísida pɔ lé kú ní íatεgbɔo

* **19:3** Isa 34.10, Zia 14.11 † **19:5** Sou 115.13 ‡ **19:9** Mat 22.2 § **19:10** Zia 22.8-9 * **19:11** Sou 96.13 † **19:13** Isa 63.3 ‡ **19:13** Zaa 1.1 § **19:15** Sou 2.9 * **19:15** Zia 14.19-20 † **19:18** Eze 39.17-20 ‡ **19:20** Zia 13.1, 11-16

guu bée an pla nípii. ²¹ Gbé pò di sò kpe gbé kíniò dèdè ní fènda pò bò a léuo, § ò bǎo píi ní ge sòso aa kǎ.

20

Kilisi kiblea tɔɔle wè òaa sɔo

¹ Ǿ ma malaikae è à bò luabe, a gbáo zòlo kiline kǎa* ní mɔdaona gèleo. ² A kwá pò de mlè zì† ũ, wǐ me Ibiisi ge Setǎu kù, ò à mɔkàwà e wè òaa sɔo. ³ Malaikapi aà zù gbáo zòlopi guu, à zetǎaàle à kilidàu, ké asu buio sásǎo e wè òaa sɔopi pa. Bee gbea wa aà gbae yɔɔ.

⁴ Ǿ ma kpalabaaò è ní gbé pò zǔlezǔlewao.‡ Wà ní gbá zé aa yákpaleke ní gbé. Ma gbé pò wà ní mi zò luayá'oa ní Yesu seeladekeo yáio è. Aai kúle wài ge aà taaeo. Aai aà seela ke ní mi'ae ge ní ɔwao. Aa vù wà kpalablè ní Kilisio wè òaa sɔo. § ⁵ Geo vua séian we. Gè kíniò i vuo e wè òaa sɔopi gè pàò. ⁶ Báaadeɔn gbé pò an baa ku geo vua séia guu ũ, an kua adoa. Ga plaade iko vǐmáo. Aa de Lua ní Kilisio gbàgbanao ũe, mé aao kibleaàno e wè òaa sɔo.

Setǎu zua téu

⁷ Tó wè òaa sɔopi pà, wa Setǎu bɔ gbae, ⁸ i gé bui pò kú dúnia gola síiɔwao sásǎi, Gɔgu ní Magɔguo, i ní kǎaa zǐ musu. Aaɔ dasi lán ísiale ũfǎawa.* ⁹ Aa lí dúniaa, aa koezò Lua gbéò bòoi ní wéle pò Lua yeio, ò té bò luabe à kùmá. ¹⁰ Wa Ibiisi pò ní sǎsǎ se zù té ísida pò lé kú ní íatǔgbòo guu, gu pò wài ní ànabi egeaoo kuu. Aaɔ wǎwǎke fǎane ní gwǎasǐnao gɔɔpiie.

Yákpale gbezǎ

¹¹ Ǿ ma kpalabaa pua zɔɔ è ní gbé pò zǔleuo. Tɔɔle ní musuo gusikè aà ae, wǐ ní gbe e bo. ¹² Ǿ ma gbézɔɔò ní néfēnenao gyaadeo è zea báapi ae. Wà taalaò wèwè, ò wà lá pǎle wè bò àizǎna taala ũ. Wà yákpalekè ní gyaadeo an yákeawa, lá a ku lápio guuwa.† ¹³ Isia gyaade pò kú a guuò kpà. Ga ní bedao gyaade pò kú a guuò kpà bɔ. Ǿ wà yákpalekè ní baadeo a yákeawa.‡ ¹⁴ Wà ga ní bedao zù té ísida guu. Té ísida piá ga plaadee. ¹⁵ Gbé pò wǐ ní tó e àizǎna taalauo ò wà ní zú té ísidapiu.

21

Yelusaleũ dafu

¹ Ǿ ma tɔɔle dafu ní musu dafuo è,* asa tɔɔle séia ní musu séiao gè, mé ísia ku bo. ² Ǿ ma Lua wéle Yelusaleũ dafu è à bò musu Lua kíi, àle pila. Wa kèke lán nɔe pò a zǎkesoo màwa.† ³ Ǿ ma bɔ gbǎa mà kpalabaa kíi à mè: Lua zǔle ní gbēnazǐnao sa, aò kúrǐno, aao de aà gbéò ũ. Lua dee aò kúrǐno ní Lua ũ.‡ ⁴ A ní wé'i gogoné pii. § Ga aò ku bo ge wēna ge ɔɔb ge wǎwǎ, asa yǎziò gè.

⁵ Gbé pò zǔlea báapiwa mè: Ma! Mále pǔpii ke dafu. Ǿ a òmɛe: Ké, asa yá beeo náai vǐ mé síanae. ⁶ Ǿ a òmɛe: Yá làa. Máme má Alafa ní Omegao ũ, Dàalena ní Mídenao ũ. Gbé pò imi lé de, má aà gba nibona í wēnide.* ⁷ Gbé pò zǐblè gban we. Máo de aà Lua ũ, io de ma né ũ.† ⁸ Ama vǐakenaò ní náaisaideo ní yábēkenaò

§ 19:21 2Tes 2.8 * 20:1 Zia 9.1 † 20:2 Daa 3.1, Zia 12.9 ‡ 20:4 Dan 7.9, 22 § 20:4 Dan 7.22 * 20:8 Eze 38.16 † 20:12 Dan 7.9-10 ‡ 20:13 Mat 16.27 * 21:1 Isa 65.17, 66.22, 2Pie 3.13 † 21:2 Isa 52.1, 61.10 ‡ 21:3 Lev 26.12, Eze 37.27 § 21:4 Isa 25.8, 35.10, 65.19 * 21:6 Isa 55.1 † 21:7 2Sam 7.14, Sou 89.27-28

ń gbēdenaɔ ń gbāsikenaɔ ń esedeɔ ń táagbagbanaɔ ń mɔafilideɔ píi, an baa aɔ de té ísida pɔ lé kú ń íatēgbɔo ũe. Ga plaaden we.

⁹ Malaika gbēon sopla pɔ tùu mèn sopla kúa, kisia gbēzā mèn sopla ká ń paipiɔ gbēdo mɔ òmɛɛ: Mɔ mà Sā nɔ dafu ɔlɔnɛ. ¹⁰ Lua Nisina dedeaapi guu malaikapi ma se gèmanɔ gbèsisí zɔo lesí musu. A Lua wéle Yelusaleŭ òlɔmɛɛ, à bò musu Lua kú, àle pila.‡ ¹¹ A Lua gawi ví, a pípia lán gbè beedewa, àle teke lán diamaawa. ¹² A bíi zɔo lesí ví. A bɔle kuɛpla, malaika gbēon kuɛplao zezɛu. Isaili bui kuɛplao tó kēa bɔlepiɔwa. ¹³ Bɔle mèn àaɔ ku gukpe oi, àaɔ gugbāntoo oi, àaɔ gɛomidɔkú oi, àaɔ be'ae oi.‡ ¹⁴ Wà bíipi dàale gbè mèn kuɛplaoɔwa. Sā zina gbēon kuɛplao tó kēa gbepiɔwa.

¹⁵ Malaika pɔ lé yā'omɛɛ pɔyɔbɔ pɔ wa pí ń vuaɔ kúa, ké à wélepi yòò ń a bɔleɔ ń a bíio.* ¹⁶ Wélepi gola síiɔe, a gbàa ń a yàasao sáae. ɔ à wélepi yò ń pɔyɔbɔpio. A gbàa kiloo àa kuɛplae (2.400). A gbàa ń a yàasao ń a lesio píi sáae. ¹⁷ A a bíi yò lɔ, a lesí gàsísuu basoplasɔo mēndosaie. Malaikapi yò gbēnazina gàsísuu gbàa léue. ¹⁸ Wà bíipi kè ń diamaao, mé wéle piá vua tēetēe íkea lán díiwa. ¹⁹ Wà gbɛ pɔ wà wélepi bíi dàaleò kèke ń gbè beede bui píio.† Wà gbè séia kèke ń diamaao, a plaade ń safio, a àaɔde ń agatao, a síiɔde ń emelodio, ²⁰ a sɔode ń onisio, a soolode ń saadɔanio, a soplade ń kisolitio, a swaaɔde ń belilio, a kēokwide ń topazao, a kwide ń kisopazao, a kuɛdode ń tiikɔazio, a kuɛplade ń ametisio. ²¹ Bɔle mèn kuɛplapiá òso mèn kuɛplaoɛ. Wà nípii kè ń òsoo mēndodoɛ. Wélepi zeaá vua tēetēe, wí gu'eu lán díiwa.

²² Mi Lua kpé e wélepi guuo, asa Dii Lua Gbāapiide ń São mé a kpépi ũ. ²³ Wélepi bàa kú ń íatē ń mɔvuaɔ gupuaèoo. Lua gawi mé lé wélepi pu, mé Sā de a filia ũ.‡ ²⁴ Buiɔ táa'o a gupuai, mé dúnia kíaɔ gēu ń ń àizɛɛ.‡ ²⁵ A bɔleɔ aɔ taa fáane bauo, mé gwāasina aɔ ku we sɔo. ²⁶ Wa gēu ń buiɔ àizɛɛ ń ń pɔ ɔdeɔ.* ²⁷ Ama pɔ gbālae a gēuo† ge yābēekena ge mɔafilide, sema gbé pɔ Sā ń tó kè àizāna taalauɔ bàasio.

22

¹ ɔ malaikapi swa'i wēnide pɔ lé bɔ Lua ń São kpalabaa kú òlɔmɛɛ,* àle teke lán díiwa. ² Ale bàale wélepi zea guo. Lí wēnide† ku a baale ń a baalao, † ne'i wè do gēn kuɛplae, mɔ ń mɔo gēn dodo. Lípi láɔá buiɔ gbágbábɔe.‡ ³ Pɔ pɔ Lua lekèèe aɔ ku lɔo.‡ Lua ń São kpalabaa aɔ ku wélepi guu, mé aà zòblenaɔ zɔbleè. ⁴ Aa wesiaàle, mé aà tó aɔ kú ń mi'aewa. ⁵ Gwāasina aɔ ku lɔo, gbēe baa aɔ kú ń filia ge íatē gupuaoo, ké Dii Lua a gupuné yái.* Aaɔ kible e gɔɔpiiɛ.† ⁶ ɔ a òmɛɛ: Yá beɔ náai ví mé síanae. Dii Lua pɔ † dɔaa ānabioɔne mé a malaika zì, ké a zòblenaɔ yá pɔ a mɔ tia dɔ.

Yesu a mɔ tia

⁷ Gwa, má mɔ tia. Báaaden gbé pɔ zia yá taalae bee yá kúa ũ.

⁸ Ma Zāa máme ma yá beɔ mà mé má è. Ké má mà mé má è, ma wule malaika pɔ yápiɔ òlɔmɛɛ gbázi mà kúleè. ⁹ ɔ a òmɛɛ: Bee tó. Kúle Luae. N zòblendeen ma ũ ń n gbē ānabio ń gbé pɔ aa láe bee yá kúaa. ¹⁰ ɔ a òmɛɛ: Nsu pɔ kúle zia yá pɔ kú lápiuwao, asa a gɔɔ káikù. ¹¹ Gbēvái wetā aɔ yāváike. Gbāsíde wetā aɔ gbāsí. Gbēmaa wetā aɔ yāmaake. Kuaadoade wetā a kua aɔ adoa.‡

‡ **21:10** Eze 40.2 § **21:13** Eze 48.30-35 * **21:15** Eze 40.3 † **21:19** Isa 54.11-12 ‡ **21:23** Isa 60.19-20 § **21:24** Isa 60.3 * **21:26** Isa 60.11 † **21:27** Isa 52.1 * **22:1** Zkl 14.8 † **22:2** Daa 2.9 ‡ **22:2** Eze 47.12 § **22:3** Zkl 14.11, Daa 3.17 * **22:5** Isa 60.19 † **22:5** Dan 7.18 ‡ **22:11** Dan 12.10

¹² Gwa, má mós tia, máo asea kūa, mí flabo baadeε a yākeawa. § ¹³ Alafa ní Omegaon ma ũ, Dɔaana ní Gōzānao, Dàalena ní Mídenao.* ¹⁴ Báaadeon gbé pó aa ní ulataopiɔ ũ. Aaɔ zεví wà gē wélepi bɔleɔu, aai lí wēnide† be ble. ¹⁵ Ama gōε blesanaɔ ní εsedeɔ ní gbāsíkεnaɔ ní gbēdenaɔ ní táagbagbanaɔ ní gbé pó ye mɔafliiyākeaiɔ aaɔ ku bàasiε.

¹⁶ Ma Yesu ma a malaika zì aàɔ de yápiɔ seelade ũ ma gālideone. Mámε má Davidi Bui, aà kpala pó vlápà Kía ũ,‡ Gudɔleia saan'ina ũ. § ¹⁷ Lua Nisina ní Sā nɔ dafuo ì mε, mós. Gbé pó bee mà sɔ, aà o, mós. Gbé pó imi lé de, aà mós. Gbé pó ye í wēnidei, aà si gba ũ.*

¹⁸ Málε o gbé pó ānabikεlaε bee yāmàone pii, tó gbé yāε káfi a guu, Lua a kisia pó a yá kú láε bee guuɔ káfi adeεε. ¹⁹ Tó gbé yāε bò taalaε bee guu, Lua a ade baa bɔ a wéle ní lí wēnide pó a yá kú láε bee guuo guuε.†

²⁰ Gbé pó de yápiɔ seelade ũ mē: Sianaε, má mós tia.

Ami! Dii Yesu mós!

²¹ Dii Yesu aàɔ gbēke ví ní a gbéɔ pii.

§ **22:12** Isa 40.10, 62.11 * **22:13** Isa 44.6, 48.12, Zia 1.8, 17 † **22:14** Daa 2.9, 3.22 ‡ **22:16** Isa 11.1, 10, Zia 5.5 § **22:16** Zia 2.28 * **22:17** Isa 55.1 † **22:19** Iko 4.2